ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΗΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΙ Θ΄

ἘΠΙΓΡΑΦΟ΄ΜΕΝΟΙ ΜΟΥ͂ΣΑΙ.

Τȣ͂ αὐτȣ͂ Ἐξήγησις περὶ τῆς Ὁμήρȣ βιοτῆς.

HERODOTI

HALICARNASSEI

Hiſtoriarum Libri IX

Novem Muſarum Nominibus Inſcripti.

Ejuſdem NARRATIO de Vita *HOMERI*.

Excerpta è Cteſiæ Libris de Rebus Perſicis & Indicis. Græcè & Latinè.

ET

H. STEPHANI Apologia pro HERODOTO.

Acceſſerunt Huic Editioni

Chronologia Hiſtoriæ, & Tabula Geographiæ Herodoteæ; Necnon Variantes Lectiones, & Notæ ex pluribus Mss. Codd. & Antiquis Scriptoribus collectæ;

Unà cum Indice Græco & Latino.

LONDINI,

Typis *E. Horton* & *J. Grover*, Impenſis *Johannis Dunmore*, *Richardi Chiſwel*, *Benjamin Tooke*, & *Thomæ Sawbridge*,

MDCLXXIX.

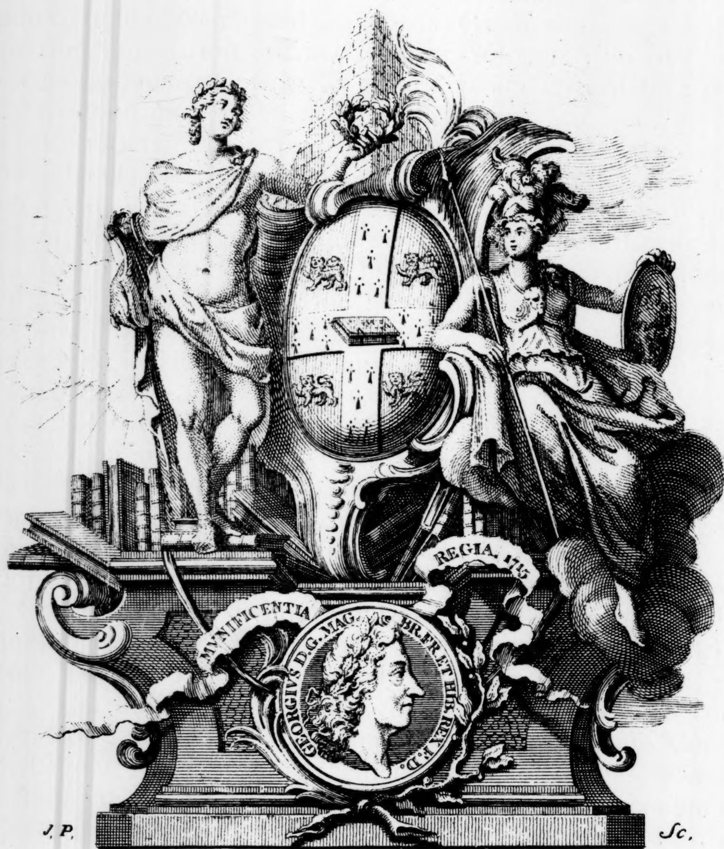
MVNIFICENTIA
REGIA. 1715
GEORGIVS D.G. MAG. BR. FR. ET HIB. REX F.D.
J. P.
Sc.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI

Ac Domino,

D. GULIELMO

Archiepiscopo *Cantuariensi*,

Totius *ANGLIÆ* Primati.

UI monumenta literaria viris principibus inscribunt, morem sequuntur, Præsul Venerande, *& celebrem & perantiquum. Sanè* Scylax Caryandenus Dario Notho *Persarum Regi*, Aristoteles Alexandro, Manethos Ptolemæo *Philadelpho*, Julio Cæsari Terentius VARRO *Opera sua dicaverunt; &, nè plures congeram, D.* Lucas Apostolorum Acta Theophilo *nuncupavit.*

Antiquitatis ego cultor, & ævi prisci æmulus tuo Nomini Herodotum *consecro*, Antistes amplissime; *& quidem eò fidentiùs, quoniam non dubitabam, quin lenis & placidus & prudentiæ plenissimus scriptor* Herodotus, *idémque Princeps & Pater Historiæ antiquæ, Tibi imprimis foret gratus, qui Pater es primævus Ecclesiæ primævæ, quíque summum dignitatis apicem eisdem virtutibus tueris & illustras, quibus eum es meritissimè consecutus.*

Est alia tamen ratio, quæ Dedicationem hanc à me propemodum efflagitare visa est. Tuæ Benignitati tribuit Herodotus, *quòd in hac Editione longè emendatior prodeat. Bibliotheca tua scriptum exemplar subministravit, cujus ope & ductu permulta Hominum, Gentium, Urbium, Fluviorum vocabula reposui, quæ in vulgatis Libris aut vitiosè scripta erant, aut temerè permutata, aut planè omissa.*

Quoni-

Quoniam igitur gratitudo qualiscunque (ut nunc sunt mores) importuna vix possit videri, cupit coràm profiteri Herodotus, *per quem profecit. Non patrocinium ambit, nec amplius quicquam à Te petit, quàm ut cum* Musis Charitas *unà eum coluisse intelligas.*

Gratulatur etiam sibi Historicus noster se eo fato natum fuisse, ut magnis Præsulibus magna semper beneficia accepta referret. Nam ut Latinè in aula Nicolai *Quinti* P. R. *loqui cœpit, ita* Græcè *denuò in tua didicit.*

Dialectum & numeros suos jucundissimos, per quos purgatis auribus tam mirificè quondam placuit, lætus in tuo codice recognoscit; imò non minùs exemplari tuo libens se debere prædicat, quod ei veritatem in historia, locis adeo multis, restituit; quàm olim debuit Cimoniis *monumentis, quæ ei de patriâ contra obtrectatores testimonium præstiterunt.*

In hoc gratiarum erga Te officio socium se Herodoto *addere gestit totus nostræ gentis eruditorum ordo.* Theodoros, Parkeros, Laudos (*magna literatorum hominum præsidia*) *aut vincis aut æquas, in coëmendis optimis quibuscunque libris; quos etiam ita possides, ut Sol ille suos radios & lucem.*

Deus O.M. *infulas sacras, quas geris, sanctas esse faxit; idémque Te, cui commisit Ecclesiæ Britannicæ clavum, regat provehátque cursu inoffenso, sed longo, ad sedes beatorum. Scripsi* Londini, *Kal. Jun. Anno Dom.* MDCLXXIX.

Paternitati tuæ

devotissimus

THO. GALE.

LECTORI CANDIDO.

NIHIL fuit, amice Lector, de quo nos minus cogitaverimus anno præterito, quam HERODOTI editionem ista hieme susceptam iri: nec ejus rei mihi leviter in mentem venire potuit. Sed varie se habent etiam optimorum typographorum sæpe rationes, ut mehercle, quantum ego hactenus, dum illi arti non ita diu operam ἐπανορθωτικὴν in parte dedi, cognoscere potui, adeo ut illud & hic verum esse, quod proverbio teritur, expertus pronunciem, scilicet & nos plerumque in ipsa demum arena consilium capere oportere, non secus ac gladiatores aiunt. Ita ergo factum & nunc fuit, qui voti mei nondum potui fieri vel semel compos, ut ad opus aliquod pransi ac parati accederemus. Quamvis enim tum quod me attinet, ne quidquam ambitiunculæ ex his verbis mihi quis sinistre colligat, quæ in me profecto non est ulla, nihil magni vel eximii à mea tenuitate proficisci posset, nec ego quid tale etiam promittam: tamen occasio sic esset à viris literatis egregiam aliquam colligere symbolam ociosius: quam in Reip. literariæ gratiam nobis credo illi haudquaquam negarent. Verum ἄφθιτοι illæ Musarum θύραι non ubique adeo nobis in propinquo: locorumque intervalla sibi & temporis longioris spatium tum deposcunt. Sed ad ea quæ nostram editionem attingunt propius: ubi non mirabor, si quædam monere oblitus fuero; ita hæc in ipsis nundinis scribo, & quum liber jam mitti ad eas debuerat. Quum itaque auctoris cujusdam veteris diu exspectata Græco-latina editio nondum à viro docto huc transmissa esset, quam alias prelo subjicere, nostro fuit decretissimum, operæque ad suos labores denuo confluerent, Marnius noster, uno prelo præsertim ita exigente, consilium de Herodoto edendo cœpit, & dictum factum, in eam rem editionem H. Stephani secundam ad nos misit, quæ operis nostris pro exemplari esse posset. Ego tum eram totus in Polluce, & Notis ad eum pertexendis, quas ut auderem aliquas post optimum amicum nostrum W. Seberum, quem in eadem re occupatum esse sciebam, cujusque editio hisce nundinis prodit, causa princeps fuit ms. Palatinus eximius ab amiciss. viro Jano Grutero (cujus eruditionem illam τὴν πάνυ admirer ne an summam erga me benevolentiam exosculer magis, incerte angitur animus; & Musæ non sinunt, ut unquam tam angusto temporis spatio ejus de me meritorum enumerationem ac deprædicationem imprudenter includam) ex illustr. illa Bibliotheca erutus, in quo hoc clare discere potui, non vane jactari de critice à viris qui in eo genere hodie familiam ducunt, eam ut Africam esse: quippe adferre semper aliquid novi. At non tanti fore novitas, quæ si spectetur sola, cordatorum etiam virorum cavilla haud effugit, ut ideo quid porro in isto auctore tentare debuerim, nisi tam multas veras lectiones me reperisse in laudato ms. putassem, vel veras tamen quasdam, ubi vulgatæ falsæ videntur, repositurum ejus ope adjutus sperassem: de quo, si non spernetur hic partus, eritque qui tollere velit, τὸ αὐτὸ τάχα βοήσει quod præfiscini tamen addiderim. Ego itaque, nè multis morer, tum in Polluce totus, ita in eodem pergebam: satis ratus, si Herodotea editio ad Stephanianæ exemplum publicaretur, nobisque saltem hoc proponeremus ut nostra qualiscunque diligentiæ pro viribus tamen Stephanianæ esset æmula: diligentia, inquam, non eruditio, ad cujus ἄκρον tale, quale ille vir attigit, me pervenire posse haud spero unquam. Veruntamen quum superiori anno jamjam exeunte cogitationes nostræ εἰς τὸν νέωτα converterentur frequentius, considerata opera mea, & quid restaret profligandum ante quam nundinæ advenirent, quarum terminis nostri labores iniquius, si verum dicere licet, plerumque circumscribuntur, & viso, me demum pervenisse ad ὀνομαστικὸν septimum, sique absolvendum esset in Polluce quod sub manu, verendum esse ne in Herodoti editione amplius quàm prævaricatus viderer, ut qui huic plane nullam operam à me dedissem: sic itaque mearum rerum hercle sat agere cœpi, cura animum incertante varia. Sed cogitavi tamen Pollucem alias proditurum, licet ego nihil adsuerem, quum ille sat eruditum editorem, amicum nostrum, esset jam nactus: & mi-

Ad Candidum Lectorem.

& mihi etiam aliquod moræ pretium fore, quod à doctissimo quodam viro in eo auctore observata & emendata exspectare jussus sui è Gallia: abrupique tandem hoc filum, & Pollucem seposui, cum æstate, si erit ocium & facultas, σὺν Θεῷ resumpturus. Itaque Herodoto tandem, non ita tamen solo, ut non & aliis distraherer sæpius, per duos menses operam dedi, quantam per quotidianum pensum dare licuit, & pauca quædam attulisse mihi videor ut illius jam editio prodiret illustrior & προσθήκῃ aliqua auctior: plura sane allaturus, si per tempus licuisset huic rei inhærere longius. Scilicet qui in opere ipso parum possunt, in parergis sunt occupati: quique in libro ipso elaborare nihil audent, interdum tamen quasi alludunt ad margines. Tu de omnibus ita censebis, amice & candide lector, ut tumultuarie valde præstitis, & nimis properanter, præterea ab homine cui profecto nec ingenium in numerato est, nec exprompta adeo memoria. Ego paucis ordine ea referam, quo & de aliorum laboribus certus fias unde scilicet quidque & à quo simus mutuati. ita enim unicuique suum, ut verum & par est, poterit tribui.

Textus (uti vocabulo jam recepto in hac re utar) Græcus & Latinus nostri Herodoti ad exemplum editionis H. Stephani secundæ expressus est: quid vero ipse in sua recensione præstiterit, cognoscas, si lubet, ex ipsis prolegomenis, quæ statim cum aliis Herodoto præfixa invenies. Mutare mihi nihil permisi, nisi quosdam typographicos errores, ita certos, ut me palpari putarem: qua tamen in re quo versarer cautius, adhibui semper editionem ejus primam, mihi quondam à Clariss. Grutero datam. Raro item in interpunctionibus variavi, itidem illa priori nonnunquam in consilium adhibita, editione certe diligentissima. ubi tamen utrumque spero ita tentatum, ne quidquam facile in iis locis, quos studio se mutasse ait in illa secunda editione, peccarem. De interprete alias quem Vallam autumant, mihi profecto idem accidit, quod H. Stephano, ut obscuras quasdam sententias tam apte expressas ab eo in Herodoto mirarer, interdum tamen ipsius interpretatio, licet nondum ullam accuratiorem linguarum cognitionem mihi vendicare possim, meis auribus quidem nescio quid mendosi sonaret & inconcinni. Adeo ut si quid ego voluerim refert, optimum H. Stephanum de novo vertisse τὸν συγγραφέα optarem, quod illi facile fuisset, qui vix duodecim dies consumpserit in tot interpretationibus & melioribus & verioribus conscribendis quas oræ adposuit: vel ut istas interpretationes, quas margini adjecit, in textum ipsum transtulisset, quum præ iis alteræ plerumque etiam plane falsæ sint, vel Græcis verbis minus respondeant. Verum quoniam ipse hoc noluit, immo etiam aliis diserte interdixit ne in contextum referrent has interpretationes; & nos ejus voluntatem contra ire hic jam noluimus: quo tamen lectori oræ paginarum ad notandum vel observandum essent liberiores, illa omnia cum bona ipsius diligentiæ pace migrare jussimus in extremas paginas, ubi nobis videntur locum non minus certe commodum vel elegantem obtinere: numeris præfixis, qui singulorum quo referenda indices. Cæterum de libello qui vitam Homeri continet, didici ex primi H. Stephani editione, eum esse ex Conradi Heresbachii interpretatione, ab H. Stephano multis locis recognita: at versus qui passim inserti occurrunt, Conradum non vertisse: ideoque eos partim ex ejusdem H. Stephani, partim ex aliorum interpretatione nos habere. Et hæc de contextu, interpretatione, interpretationeque recognita. Ad Capita, sive Tmematia quod attinet, dixi ante annum ad Cæsarem, quid in ea re spectassem, eundem auctorem ita videlicet partitus. Si qui improbant, libere dico in hac re, malo cum illo quem magnum in ea auctorem sequor ita desipere (quod Musæ tamen bene prohibebunt) quam cum illis diverse sentire. Sed, inquient, rectius tamen & melius potuisset ista partitio institui. Hic sane habebunt me fatentem, & aptius alium potuisse non negabo; nostramque minus congruam interdum, immo sæpius, & id fatebor; & fuisset alia modo qualis qualis ad manus, arripuissem libens vel ambabus quod aiunt. Ego mehercle in festinatione summa non potui ista dinumerare accurate: nec ullum inde auctori nostro spero fore incommodum; quod eas numerorum σημειώσεις oræ interiori paginarum adposui, neque ipsum contextum ideo distraxi: saltem ea fini elaborans, ut Index ad eas accommodari posset; non ad paginas, quæ in nulla non editione incerte variare solent. Auctorem alias ita scripsisse, ejusque orationem ea inter se cohærere ἁρμονίᾳ, ut omnem istam minutam divisionem respuat, si nescivissem, ex re ipsa satis potuissem experiri. Nec capita etiam inter se paria, sed illa prolixiora, ista breviora feci, prout mihi multum rerum nominumve contineri videbatur pro Indice excerpendo. Nec spero tam iniquum mihi aliquem exiturum,

ut

Ad Candidum Lectorem.

ut ad mensuram hæc tradi sibi postulet. Nemo tamen in Plinio, Æliano, *(quamvis illic alia scribendi materia) aliis, hanc inæqualitatem culpat, sed sic permittunt, quamvis ab indoctiss. sæpe librariis ea profecta segmenta sciant. Sed vos qui nimium reprehenditis & acerbo animo, considite quæso vel novemi, quot* Herodotus *noster &* Cephalion *quidam Musas conscripsit, idemque tentate separatim quisque : dabo vobis contra pignus, si inter vos conveniet, & ni tandem exclamabitis ipsi Quot capita tot sensus, id quod vulgo jactant. Pergo. Notulæ quæ in textu Latino nigræ occurrunt intersertæ tales* ☞ , *designant tibi tmemata, vel tmematia, in quæ* H. Stephanus *librum unumquemque in sua editione posteriori distribuit; qua distributione, ut ipse ait, lectio quæ alioqui nimis longa videri posset, in certa intervalla, ceu longa quædam via, dividatur, ubi commode, si visum fuerit, liceat interquiescere. Id quoniam ipse monuit, nec ego sane omittere volui. De vita vero* Homeri *adhuc dicendum superest, nos in* H. Stephani *editione ad Græcum contextum nullas* διαφόρας *(ut ipse* Herodoteo *vocabulo vocat) lectiones invenisse. Quum itaque olim dum* Heidelbergæ *apud nobil. & ampliss.* v. G. Mich. Lingelshemium, *patronum meum eximium, quem honoris & laudis gratia nomino, degerem, cum ms.* Palatino, *in quo una cum quibusdam aliorum auctorum scriptis ista* ἐξήγησις περὶ τῆς τοῦ Ὁμήρου γενέσιος καὶ βιοτῆς *continebatur, illum libellum contulissem, istaque excerpta adhuc inter scidas meas invenissem, & quosdam locos inde augeri & emendari non inepte posse vidissem, eam* [illegible]φορὰ[illegible] *singulis locis in margine Græci contextus adscripsi; in contextu ipso* [illegible] *& infra inscriptum illud præfatus fui. Sequuntur adjectæ ab* H. Stepha[illegible]ndices. *de* Persarum Legibus *&* Institutis *una, altera de* Ægyptiorum, *utra*[illegible] *auctoribus priscis ab eo excerpta cum quibusdam ejus in aliquot locos observationibus. Hic* [illegible]*uit quid loco quasi tertiæ adpendicis addere, vel quasi locupletare adpendicem* Stephani Ægyptiacam. *De illo enim* Ægypti *flumine unico,* Nilo, *ex pluribus auctoribus adjeci veterum sententias inter se dissentientes om*[illegible] *super hujus fluvii argumento, partim &* Herodoti *opinionem refutantes. N*[illegible]*taveram mihi illa loca, quum* [illegible]*anea ad* Herodotum *pararem, variis auctoribus antiquis raptim pervolutatis, &* [illegible] *etiam quicunque mihi ad manus : stulte, qui hæc conficeri sperabam posse tempore tantulo. Sed ista tamen privatim corrasisse forte non erit aliquando plane supervacuum. Possent enim ni fallor quædam loca inde* Herodoti *emendari, illustrari certe : & utinam hanc operam nobis* H. Stephanus, *qui omnium potuisset optime, dedisset, suasque illas promissas adeo adnotationes emisisset : quas jam unquam emersuras quis speret, postquam*

Τὸν [illegible] φίλον ἄνδρα τέλος θανάτοιο κάλυψεν.

Vix vacat in his temporis angustiis, lubet tamen locum qui occurrit in exemplum subjicere. Clione, *cap.* CXVII, *ait ad* Astyagem Harpagus ἐπεί τε ἦ ποιήσαιτο τούτου τὰ κελευόμενα, ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν εὐνούχων τοὺς πιστοτάτους, καὶ εἶδον δι᾽ ἐκείνων, καὶ ἔθαψά μιν. *Hic pro ultimis verbis forte alicui non displiceat lectio quorundam, ut videtur, veterum,* ἐθαψάμην. *Sic enim diserte* Thomas *magister in eclogis vocum Atticarum :* ὡσαύτως *(scilicet ut* ἐθρεψάμην *dicimus pro* ἔθρεψα, *&* ἠγανακτησάμην ἀντὶ τοῦ ἠγανάκτησα) καὶ ἐθαψάμην ἀντὶ τοῦ ἔθαψα. Ἡρόδοτος ἐν τῇ πρώτῃ· καὶ εἶδον δι᾽ ἐκείνων, καὶ ἐθαψάμην. *Sed non possum quin & alterum, quum non ita procul illum sequatur, addam, qui forte majoris momenti. Eadem prima Musa,* cap. CXXVIII, *de* Astyage *legitur :* πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς ὀνειροπόλους, οἵ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κῦρον, τούτους ἀνεσκολόπισε. *Scilicet pro illo* μετεῖναι *forte* μὴ κτεῖναι *legendum, nec aliter veteres codices habuisse, si me* Thomæ *ejusdem auctoritas non fallit, quamvis apud eum corrupta una literula ita legas :* ἀναγινώσκω τὸ ἀναπείθω, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ· οἵ μιν ἀνέγνωσάν με κτεῖναι Κῦρον. *In primis vero plura in illis qui* Herodoti *verba hinc inde laudaverunt, mendosa possent è nostro rescribi. Sane apud* Stephanum, *sive quisquis est ille* ὁ τὰ ἐθνικὰ καταγράψας, *varietas in propriis urbium celeberrima est, ut loco exempli,* Θύελλα, πόλις Οἰνωτρίας, ἐν ᾗ μοῖρα Φωκαέων ᾤκησεν, ὡς Ἡρόδοτος α΄. *atqui in* Herodoto *nostro illa* Ὑέλη *scribitur in ea Musa* Clione, *cap.* CLVII. *Sic quæ* Euterpe, *cap.* XXIX. Ταχομψώ, *Ethnicographo saltem* Κομψώ *ex eodem libro* Herodoti *affertur. Qui* Ζύγαντες, *in* Melpomene, *c.* CXCIV, Γύζαντες *ex eodem libro quarto laudat idem, & in* Βύζαντες *ait,* κακῶς διὰ τοῦ γ΄ Γύζαντες *legi apud* Herodotum, *quo modo tamen & in* Κύζαντις *(quæ* Κύζαντις Herodoto *ibidem) adducit,* νῆσος, *inquiens,* κατὰ Γύζαντας τοὺς ἐν Λιβύῃ Ἡρόδοτος τετάρτῃ. *Verum mitto hæc, & dico de cæteris quæ restant. His itaque ad-*

pendicibus, quas dixi, subjectum habes Frid. Sylburgii *Spicilegium in* Herodotum, *quod ex editione* Heroditi *Latina minori forma ab illo ad exemplum* Stephanianum *primum anno* CIↃ IↃ LXXXIV *curata, ubi id interpretationibus* H. Stephani *in margine insertum, raptim excerpsi. Non paucis tamen locis adhuc inquiri posse in interpretem nemo mihi negabit qui examinabit accuratius, ociosiusque hoc agere volet. Mihi sane ita visum fuit non raro vel obiter relegenti, & proposuissem libens, si per tempus licuisset; tam quorundam locorum interpretationes alias, quæ apud recentiores exstant post* Vallam *prolatæ, quam meas de quibusdam locis in* Herodoto *Latino dubitationes, ut viri docti de his statuerent & decernerent, recte ne an secus illud facerem: nam & ego meum nomen inter illos profiteor qui doceri cupiunt. Vel illud ultima Musa*, cap. CXIX, *quale est?* ossa illa salsuræ prius imposita resiliit palpitavítque, quemadmodum pisces recèns capti. *Quando* prius? *& quid verbigerari opus? omnino scripsisse* Vallam, prunis, *& id à librario male descriptum, vel ab operis male lectum, indeque effectum illud* prius. *Græca certe id confirmant:* οἱ τάριχοι ἐπὶ τῷ πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἤσπαιρον, ὅκωσπερ ἰχθύες νεάλωτοι. *Ibidem statim ante capite* CXVIII, ὡς κατελαμβάνοντο ὀλίγον ἐόντες ὑπὸ Αἰγὸς ποταμοῦ· *Valla*, quum pauci essent, super Ægos fluenta circumventi. *qui itaque legerit* ὀλίγοι ἐόντες. *An recte vero, ego non judico, saltem indico ut legerit. Qualia multa quis observet, qui vel obiter hoc agat. Ne recedamus longius, eadem* Calliope, *c.* 98. Quod facientes quum cernerent Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samiis adimunt. *potius debebat* Ionas, *pro* Samios. *Ita enim* Herodotus, καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέσαντες· *scilicet* ὡς εἶδον οἱ Πέρσαι τοὺς Ἕλληνας. *cap.* LXXIV, Εὐρυβάτην Eurybatem *Argivum legimus, quem* Valla *mendose* Eurybiadem *habet. Sic cap.* LII. *de* Amompharetio: ἅτε οὐ παραγενόμενος τῷ προτέρῳ λόγῳ· *in* Valla *omissa negans particula*, quippe qui colloquio superiori interfuisset. *Verum & hæc colligo non ultra, sed missa facio jam. Nunc & de* Ctesia *breviter, in quo pariter, quod ad excerpta quidem ex ipsius* Persicis *&* Indicis *à* Photio *attinet, sequuti sumus* H. Stephani *editionem* Herodoto *adjunctam: nisi quod aliqua quæ auctiora in clariss. & benevolentiss. viri* D. Hoeschelii Photio *Græco erant, vel in ms.* Bavarico *esse idem vir laudatus monuit, ea fere in contextum nostrum retuli, utrimque secus tamen uncis inclusa, & re ad oram indicata: Latinam versionem tum pariter mutuatus ex Latino* Photio *eximiæ eruditionis viri* A. Schotti, *qui præclaram illam editionem suam ad me ante annum dono misit. Græcæ lectiones variantes ad oram vero sunt ex eadem editione* Photii, *quam cum* Stephaniana Ctesiæ *diligenter contuli, & ubicunque illa variabat ad nostram adnotavi. de quibus & infra ad* Ctesiam *monui: sicut & de hoc, Notas subjectas & Interpretationes diversas esse ab eodem* A. Schotto, *priores quidem; posteriores vero, quæ novo incipiunt à signo, eas ab* H. Stephano *&* D. Hœschelio *esse. Ipsi* Ctesiæ *præfixi* H. Stephani *disquisitionem de* Ctesia, *& quæ sub finem ejusdem notarum legebantur de* Διπλογραφίᾳ *quorundam nominum, in* Ctesia *præsertim, deque voce* Ἐκλογῶν· *hæc inquam ex editione ipsius prima, qua anno* CIↃ IↃ LVII *dedit* Ctesiæ *eclogas Græcas cum quorundam aliorum. Ut itaque* Persica *&* Indica *excerpta ex conversione* H. Stephani *Latina habes, è qua & antea, (quam, & in prioribus ejus editionem scilicet sequutus, hic loco movere nolui: non ignarus alias à clariss.* Schotto *in eadem re post ipsum elaboratum esse haud frustra, ut vel quæ raptim excerpsi indicent, præsertim in* Indicis*) ita in* Indicis *& alteram subjeci ab amico nobis viro quondam confectam, & qui nunc* μακάρων ἀεθμεῖται, L. Rhodomano, *(ob cujus obitum Græcæ Musæ* ἀντίων ἀλλήλαισιν ἐκώκυον*) sed non editâ, quam descriptam huc misit, quum de nostro instituto cognovisset, nob. & cl. vir* Mel. Goldastus. *Ultimam partem, Fragmenta nimirum* Ctesiæ *congesta, & in ordinem nonnullum interdum digesta, ibi si meo labori aliquid adscribam, non spero me ideo cujusquam reprehensionem incursurum. Quamvis enim fatear lubens præcipua quædam ex* Xenophonte, Plutarcho, Athenæo, *&* Demetrio Phalereo *ab* H. Stephano *primum collecta & edita, posteaque ab* A. Schotto *in Latino suo* Photio *aucta ex aliis auctoribus: tamen & eadem & non pauca alia me contulisse vel ipsius* Ctesiæ *verba, vel aliorum ex ipso factas* ἐκλογάς, *vel ubi ejus mentio, certum est. Ubi tamen nihil exposco quam tumultuariæ* συναγωγῇ συγγνώμην. *quam paucis enim diebus me circumscripserint operæ, quibus ista describenda, conscribenda, omniaque* παρέργως, *quid referre attinet? Adscripsi vero ad Latini contextus oram semper, quo interprete illa legas: quæ si è quibusdam crebrius petenda fuere, ut ex* Plutarcho, Æliano, Tzetze, *id interdum*

omissum

omissum fuit admonitiunculæ, facileque ipse colliges ab eodem esse interprete, cujus versionem in ejusdem auctoris verbis antea adposuimus. Athenæi omnia puto ex H. Stephani *interpretatione, certe ex ejus editione horum fragmentorum eam sumus mutuati. In cæteris minutioribus particulis, ubi non ad manus fuit versio, à me ipso exsculpere conatus fui aliquid interim quod alicujus versionis loco esset, ne una ex parte scilicet paginæ vacarent. In quo te iterum rogatum volo quisquis es, ut benigne mecum agere velis, & non ad tuam eruditionem ista expendere nimis, qua me facile vincis, vel vincere potes: ego enim cedam libens, acerbitatem tantum deprecor & in carpendo malevolentiam, alias facillime laturus si meliorem substitueris, nostraq;* alleveris atrum Transverso calamo signum. *Errare solent & qui cavent ne errent, qui nonum sua in annum premunt: quid mihi incautiori & sua jam adeo præcipitanti accidat? Et idcirco egregiam laudem spoliaque ampla referet hercle nemo, qui festinantis erroribus valde insultabit. At quo feror? nec enim cum tali mihi rem esse volo, sed cum candido & humano lectore, quem tamen & ipsum ne morer diutius, sermonem contraho. Notas igitur extrema quæque paginarum ora* Ctesianorum *fragmentorum ut in mentem venit ita quasdam aspersi: sicut & in tertia feci adpendice. De Indice jam in* Herodotum *sermo iterum longus incipiendus foret. Sed breviter, quum eum quem inceperam ipse perficere non possem, reconcinnavi quantum potest priores: ita tamen ut multum auxerim vel sexcentis locis, multa falsa & ridicula ejecerim, & pleraque ad* Herodoti *ipsam dictionem reformaverim. conferre volenti id patebit: licet non omnia curva corrigere potui, sed omittere sic coegit nolentem quamvis pro labore multo & vario* χρόνος ἀχαρής. *Optimus ille vir* H. Stephanus, *cujus memoriam cum honore usurpo & laude, ita ejus infinita & eximia merita de bonis auctoribus jubent, cuicumque illam provinciam mandaverit, is frustratus profecto fuit ipsum non parum. Ad Græcum quod attinet, in eo construendo actum agere me non opus fuit scilicet. Notum enim exstare Lexicon Ionicum Aem. Porti quod* Herodoteæ *lectioni utiliter adhibeas. In eum finem addidimus numeros barbaros in ora contextus Græci; ut ita istud Lexicon & nostræ editioni inservire commode possit. Sed fere oblitus fui eorum quæ* Herodoto *præfiximus. Ut itaque* ὕστερον πρότερον, *quod aiunt,* ὁμηρικῶς, *verbo, quod ad illa, absolvam, sunt ea* Prolegomena *ex* H. Stephani *ambabus editionibus petita, ut & vocum* Herodoti *recensio. Nos adjecimus* Lexicon, *uti quidem titulus præscribitur, vel potius, ut mihi videtur, glossas notabiliorum in* Herodoto *vocabulorum. Misit id ad nos ita transcriptum, quo exemplo edimus, è suo ms. vir nob. & cl.* Mel. Haminsfeldius Goldastus. *Quod conjecturæ de quibusdam incidit obiter, ad oram posui: alias mihi notavi bonam partem* αὐτολεξεὶ *ex his glossis exstare apud Corinthum in iis quæ præter alias de dialecto Ionica conscripsit. Tum de vita, scriptis & stylo nostri* Herodoti *ex priscis aliquot Testimonia adjeci, quantum quidem per unum alterumque diem, quo protractum fuit hoc opus in ipsis nundinis, coacervare licuit. Tu & hanc operam boni consule, idem rogatus, quod de priore abs te petii. Sed de carmine duplici ad me à clariss. & literatiss. viris misso, statimque subjecto, volo me tibi omnino excusatum. Nec enim diffiteor mihi immerito tribui quidquid ibi laudis; nec potui tamen quæ amoris causa misissent omittere, licet non & potui non erubescere ideo. Testari itaque libet, me amorem & benevolentiam eorum erga me agnoscere insigniter, animoque gratissimo amplecti. cætera illos partim de nostro instituto non recte intellexisse, quum id, ut ingenue exposui, aliorum potissimum vestigiis insistat illorumque exemplum sequatur, partim præjudicio, ignoscant verbo, quod fecit amor, præoccupatos, in me laudando fuisse largiores. Ego sane quo rarius illis adjecero oculum, lucrifacere potero ruborem sæpius. Optarem tamen* τῷ θαυμασίῳ Broughtono *Hecatostichon, quod in* Herodoti *& mei gratiam pangere cœpit, absolvere licuisset. Nunc derepente alio profectus, id abruptum reliquit. Libet tibi tamen primos aliquot versus ex iis quos vidi, vel* Herodoti *nostri causa, & ut cæteros eliciam, adscribere,*

Ἡροδότου λιγυρὴ Ἰὰς ἱστορίης ἀπόδεξις
Χραισμεῖ πρὸς τὸ νοῆσαι Ἑβραίων γράμματα θεῖα.
Ὄψεται, ὅσκε θέλῃ, ὅτεῳ δὴ ταῦτα μέμηλε,
Ἐννέα Μουσάων δωρήματα νόσφιν ἑλίξας.
Κλειὼ ἔχει Κύρου κλέος ἐν Βαβυλῶνος ἁλώσει.
Προὔλεγε δ' Ἠσαΐας περὶ Κύρου οὐνομακλήδην, &c.

Nec

Ad Candidum Lectorem.

Nec amplius te moror, amice lector. Tu modo hæc, quæ in tuam gratiam à nobis præstita sunt, bene interpretare, & ignosce erratis, quæ nos præterierunt, quum præsertim oculi invaletudo ad ocupationum mearum vim accederet, egoque alias nec è Lyncei *prosapia nec* Argi *me feram, qui tamen suis oculis credo negotium invenirent, talis est operarum plerumque varietas, & errorum inconsiderans accumulatio, laborumque quasi catenam, quod considerare debes, trahimus continuam: adeo ut hic* τὸ ἀναμάρτητον *(quod alias Dei proprium solius,* καὶ τῶν ἐπὶ γῆς οὐδ᾽ εἰς ἕνα ἡμῶν ἀφικνέμενον, *ut cum* Aristide *hoc dicam) à nobis exigere velle nemo debeat, qui modo ipse hominem se natum cogitaverit. Vale & nobis fave. quod si feceris, efficies nos ad alia posthac alacriores.*

Series Eorum quæ in hoc Opere continentur.

EX

EX

JOACHIMI CAMERARII

Prooemio in Historias HERODOTI.

QUum Ricardus Crocus, Britannus, qui Lipsiam advenerat, statuisset domi suæ quibusdam privata opera Herodoti historias explicare, nos etiam tum ad hunc autorem cognoscendum à magistro sumus missi. Etsi autem Crocus vix pervenit ad secundum illius autoris librum enarratione sua, ego tamen captus dulcedine & elegantia atque etiam facilitate scriptorum, quum celeriter diversitatem quandam sermonis, quam διάλεκτον vocant, percepissem, ita postea semper in illo legendo hæsi atque perseveravi, ut qualemcunque (sentio enim quàm exigua hæc sit) facultatem Græcæ linguæ consequuti sumus, eam magna ex parte Herodoti lectioni acceptam referre debeamus. Itaque & nunc eum quo tum usus fui (acceptum à magistro) Herodoti codicem, tractatum versatúmque à me plurimum, omnibus in pagellis notatiunculis & scriptura nostra insignem, inter alios omnes & diligo maximè, & quoties fortè aspexi, non unquam ferè temperare mihi possum quin aperiam, & in eo aliquid legam. Tum redit in memoriam puerilis studii jucundissima cogitatio: & illum laborem mediocrem, non tamen fuisse omnino ἄλιον, ἐδ' ἀτέλεςον ἱδρῶτ' ὃν ἵδρωσα, lætor. Autorem autem istum tanti facio animo meo, ut nullum omnium aliorum huic meritò anteponi posse censeam.

Paulo post.

Neque me fugit, posse hoc testimonium de Herodoto meum videri magis amoris esse erga illum tam longo tempore confirmati, quàm judicii, vel etiam illo hoc esse corruptum. Notum enim quod & astrologi usurpant, τὴν φιλίαν ϗ τὸ μῖσος ἐλαττοῦν τὰ μέγιστα, ϗ μεγαλύνειν τὰ σμικρότατα. Quapropter hoc loco placuit causas exponere cur tanti facerem illum, & veluti rationes referre sententiæ nostræ, atque etiam respondere iis quæ rescivissemus adversus ipsum dici solere : ut intelligi posset, neque nos temere aut de puerili persuasione quadam illum celebrare, & insectatores ipsius ad malignitatis crimen quandam etiam imprudentiæ ignominiam sibi accersere. Ac nostra sententia paucis illa quidem confirmabitur. responsio erit longior, ut necesse est : de qua tamen & ipsa, inductio animi mei & rationum conclusio magis atque certius poterit perspici. Quum igitur in quocunque autore in primis id quod ab illo susceptum est ad exponendum, & ipsa expositio, considerari soleat : in priore hæc ferè spectanda ad laudem existimo, si eæ res sumptæ delectæque sint quarum cognitione alii adjuvari, quæque ipsæ suapte bonitate placere posse videantur : in posteriore, si expositio sit verbis sententiisque apta atque consentanea. Quæ breviter dicta latè patent ad intelligendum. Sed in utroque quid Herodotus neglexit, vel non præstitit potius, quominus præclarissimus & celeberrimus autor haberi debeat? Nam quæ accedit antiquitatis autoritas, quanti & ipsa sit putanda, quantúmque ponderis habeat, quis non videt? Quisve ignorat, omnium consensu maximam huic laudem, admirationem, reverentiam deberi? Quum autem priorum temporum historias, variarum quidem gentium, sed potissimum Persarum & Græcorum, componendas & narratione sua exequendas suscepisset, nónne potius præcipuas & præclaras res com-

plexus

plexus est expositione sua, quàm nihili atque futiles? ut fecere, fortasse & veteres aliqui, certè posteriorum ex illo genere sophistico multi, qui nihil nisi inani quadam oblectatione animos levium quorundam afficere studuerunt; sicut ille Æthiopicorum & Deæ Syriæ autor: de quibus facilè existimari potest de similibus operibus aliorum. Ergo nihil tale in hoc esse autore affirmo? Minimè equidem: sed hoc caput esse historiæ nego, quum sit potius expolitio & exaggeratio quædam illius. Argumentum autem & caput quod? fundationes, eversiones, mutationes regnorum maximorum, opulentissimarum urbium expugnationes, successiones potentissimorum regùm, celeberrimarum civitatum fortunæ & imperia. Oratio verò nónne placidissimè decurrens, omnibus ornamentis conspicua est & illustris? Soluta compositione (ut Ciceroni placet) dissolutior, id est, numeris carens: quum naturalium quædam in illa tamen numerorum modulatio insit, à quo ipso etiam præstantia quædam non abest. Narrationes sunt disertæ: indicationes expressæ & speciosæ: explicationes accuratæ & evidentes: collectiones certæ atque plenæ: in his rerum gestarum, hominum, temporum fides: accurata compertorum relatio, dubiorum conjectura sagax, fabulosorum verecunda commemoratio: mira ubique simplicitas, & eximius quidam candor. Quæ omnia historiæ potissimùm famam, dignitatem, virtutem constituunt & proficiunt.

His breviter & strictim commemoratis, ad ea quæ in hoc autore reprehendi, quorumque nomine vituperari à quibusdam ille solet, accedamus. Contra quæ quum dicemus, etiam eorum pleraque quæ posuimus paulo antè, tractabuntur copiosius & enodatius. Ac primùm de illa vulgari & sanè veteri accusatione mendaciorum, pauca disseramus: non enim certè res ipsa multa desiderat. Aldus etiam Manutius jam hoc ante nos crimen diluit. Sed quænam sunt illa obsecro mendacia? Quidam sanè profitentur ea se annotasse & confutasse: quæ utinam pervenissent in manus nostras. ita enim futura esset responsio copiosior. Neque desunt qui Herodoti potissimùm scripta illi satyræ insectationi occasionem præbuisse perhibeant, ut audaciam mentiendi in historia Græcorum exagitaret. Nam Athos (ut ille loquitur) velificatus, deridetur, & compedes Hellesponti, epotaque flumina Medo. Nonnulli fabulosas quasdam narratiunculas insertas passim historiæ, ut hujus gravitate indignas, rejiciunt, & propter illas autorem mendacii damnant. Sed de iis quæ memorantur ab Herodoto propter magnitudinem nobis incredibilia, periniquum fuerit judicium, si non vera esse ideo statuemus quòd notis cuique rebus, moribus, disciplinæ non similia, neque rationibus nostris congruentia esse videantur, sique non nisi iis quæ facilè intelligere & animo complecti possimus, fidem habendam esse ducemus. Quàm multa illi ipsi qui hæc antiquiora falsa fictáque esse affirmare audent, se vidisse referunt & pro certis commemorant, à quibus assensio legentium refugit? Etiam posteris hoc nostris accidet, ut multa quæ nunc nimis verè fiunt atque geruntur, expositione inflata & amplificata esse suspicentur. Sunt sanè quædam inaniora (non enim nego) in talibus, ut in peregrinatorum, qui adiere illa loca quæ tellus extrema refuso summovet oceano, sermonibus. Cujus inhumanitatis tamen fuerit, universum genus narrationum istarum semel abjicere ut futile & vanum? Quod si fiat, omnem historiæ rationem confundi, habitúmque perverti necesse sit. Quid de Babylone prodiderit Herodotus, non est ignotum. Hæc nobis scilicet probabuntur de sensu & cognitione oppidulorum nostrorum. Quid enim ad illa spatia, vel maximæ urbis omnium quas novimus ambitus? Itaque & Aristoteles gentem regionémve appellandam potius Babylona, & siqua alia æqualis fuerit, quàm civitatem aut urbem, censet. Quid? de fertilitate soli Assyrii quæ narrat, an nos credere poterimus de nostris arvis? Quo tamen loco ipse ignorantiæ incredulitatem refutavit. sic enim ait, *Ita bene fert ea terra fruges ut nunquam non reddat ducena: si autem quàm potest optimè tulerit, reddit trecena. Folia tritici & hordei lata nascuntur digitis commodis quatuor. At milii & sesami quam proceræ arbores exeant, in scientia certa non memorabo. Intelligo enim, eos qui in regione Babyloniorum non fuere, minimè credituros vel ea quæ de frugibus modo diximus.* Sunt autem hæc etiam distinguenda. Alia enim ad utilitatem aliquam legentium, vel explicationem eorum de quibus narratio fit, referuntur atque pertinent: ut

Juven. sat.10.

Polit.3.

In Clione, c.193.

Clione c. 178. & s.

ut Babylonis deſcriptio, & copiarum Xerxis enumeratio. de quorum altero facilè *Polymnia,*
perſpiceretur, meritò fuiſſe ſecuros cives in tali & ita munita urbe: alterum & potentiam c.61. & ſ. regni Aſiatici, & in quod tum periculum Græcia venerit, demonſtrat. Utrumque autem documentum quoddam dat, nullas, quamvis magnas, vires, infractas, neque opes invictas eſſe. In aliis nihil quæritur, niſi vel delectatio, vel ut audientium animi moveantur nova mirabilique narratione: ut de gryphibus, formicis In- *Euterpe,*
dicis, phœnice, & his ſimilibus. Horum, ut illa omni equidem mendacii crimine c.73.
planè libero, ita haud facilè conceſſero, in horum ullo mendacii manifeſti autorem *Thalia,* c.102. &
redarguendum eſſe: quum tot deriſa quondam & exibilata, pænè jam comperta eſ- 116. *Mel-*
ſe exiſtimentur: quumque non minus iſtis à veritate abhorrentia multa aſſeverentur *pom.* c.13.
ab iis, qui non audiviſſe de aliis, ſed ſeipſos aſpexiſſe dictitent: ut nihil tam ſit abſurdum quin fidem reperire poſſe videatur. Sed ab his recedamus.

Ob fabuloſas quidem narratiunculas tantum abeſt ut quaſi mendacem inceſſi vituperarique autorem hunc debere putem, ut etiam, quum & aptiſſimè illas inſeruerit, & belliſſimè concinnarit, & vetuſtiſſimè compoſuerit, admirandus: quumque inſtructionem in ſingulis aliquam vitæ, conſiliorum, actionum comprehenderit, eximiam gratiam quoq; ab omnibus meritus eſſe videatur. Quid quòd fidem ſuam in his fere liberat, cavetque nequis ſimplicior decipiatur, quum addit ſemper hujuſmodi quiddam, *Ut ferunt*, *Ut ego audivi*, *Quod veri mihi quidem ſimile non ſit*. In Euterpa verò plane refutat illam fabulam de præciſis ancillarum manibus, *Hæc garri-* c. 131.
entes ita narrare mihi quidem videntur. Item Melpomene, fabulam de Pſyllis præmu- c. 173.
nit. ea enim quæ Afri perhibeant ſe memorare ait. Quid autem dicit in Polymnia, quod meminiſſe in tota hiſtoria vult lectorem? *Ego*, inquit, *quæ fando cognovi, ex-* c. 152.
ponere narratione mea debeo omnia: credere autem eſſe vera omnia, non debeo. In conjecturis quidem ſequendis, quum de apparentibus (ut ipſe ait) obſcura colligere ſtu- *Euterpe,*
deret, ſi falſus eſt, cui obſecro omnium hoc non accidit? Neque qui tale aliquod c. 33.
erratum in ſcriptis veterum animadvertit, ſibi ideo placere & illum contemnere debet. quod ferè ineruditiores iſti facere conſuevere, qui exultant ad hos notationum & reprehenſionum ſucceſſus, non ſecus ac ſi theſaurum inveniſſent: quum hic verè tum theſaurus (ſecundùm vetus verbum) in carbones evadet. Sed paulùm etiam ad fabulas illas revertamur: quæ, obſecro, cur offendunt animum cujuſquam, quum veritati & integritati hiſtoriæ minimè officiant? Sed ut inſertæ apud Thucydidem conciones, (quas certè nemo, ut opinor, non confictas, neque non quidem nullas, ſed non tales ab iis quibus attribuuntur habitas eſſe videt) illæ tamen ut in gravitate hujus autoris, admirationem, ita in dulcedine noſtri, fabellæ voluptatem habent. At egreſſiones, & nihil ad rem pertinentium quaſi inculcationes, ab hiſtoria alienæ ſunt. De quo equidem aliter ſentio, neque in hoc, neque ullo in genere eruditionem, intelligentiam, doctrinam quaſi in anguſtum cogendam, ut non liceat evagari & excurrere, ſi libeat, longius. Immo vel ſolus hic fructus eſt ingenii & induſtriæ ſtudiorum, ut veluti oſtentatione jactantiaque ſui gloriam laudemque petat. Auferat in his mihi aliquis iſta: incorruptam, ſanctam, caſtam, ut virginem, debere eſſe hiſtoriam. Non corrumpunt enim, non violant hæc illam: ſed exornant, ut aurum & gemmæ pudiciſſimarum quoque corpora, puriſſima illa quidem. Nam ut malæ & profligati pudoris fœminæ inſigniorem reddunt comptu turpitudinem ſuam: ita, quamvis varia copioſaque ſit quaſi emblematis quibuſdam, ſumma hiſtoriæ falſa & commentitia, meritò in ſua hæc infamia quaſi ſuperba improbetur. Itaque non in ornatam, non nudam, non contractam, ſed ſplendidam, veſtitam, explicatam (dummodo integram, &, ut ita dicam, probam & incorruptam) decet eſſe hiſtoriam. Cujus fidem omnem nónne in temporum indicatione, in nominum commemoratione, in rerum tam bello quàm pace à quibuſque ſuſceptarum atque geſtarum certa enarratione, in occaſionum conſiliorumque prudenti perſecutione omnes poſitam eſſe ſentiunt? Quæ univerſa noſtrum autorem exiſtimo & cuſtodiſſe diligenter, & præſtitiſſe præclaré. Quæ enim tempora indicavit falſò, quæve confudit? Quorum hominum locorúmve nomina poſuit perperam? Res autem ab iis geſtas quos complexus fuit narratione ſua accuratè illas quidem retuliſſe non dubitarim aſſeverare:

 certò

certò autem & verè quoque, libenter equidem crediderim, quanquam ab aliquibus assensio quodammodo refugiat. In consiliis profectò & occasionibus recensendis qui circumspectionem & prudentiam requirit majorem, nimiùm is quidem esse fastidiosus mihi videtur. Ad hæc, si, ut in tabula magni & memorabilis argumenti, adjuncta sunt veluti πάρεργον, quibus undique illa insignis & conspicua reddatur, cujus quæso vel rationis vel sapientiæ, ne dicam incogitantiæ & stultitiæ, fuerit reprehendere? Quum autem historia non solùm delectationem cognitionis, sed instructionem etiam animorum continere debeat, ut & voluptatem & utilitatem afferat legentibus: si his ipsis quæ ut fabulosa notantur, etiam monita utilia atque salutaria multa insunt, quis jam eos non modò qui vituperent, sed qui laudent, iniquius ferre omnino possit? Fuit Candaules rex Lydorum: nemo, ut opinor, negare audet.
Clione, c. 7. Hoc tempore in aliam familiam translatum fuit regnum Lydiæ: an quisquam falsò hoc proditum dicit? Cur igitur illa jam culpant de satellite coacto aspicere nudam reginam? Quæ si, quod haud scio annon sint, conficta essent, quanti multis de causis fieri mererentur? Nónne illam perversionem animorum, quæ ita mirabiliter, ut divinitus effici videatur, sæpe urgentibus fatalibus casibus animadvertitur, demonstrant? Quàm speciosis & bonis sententiis illustris est narratio? Idem & in aliis multis poteram, sine ullo exquisitionis labore, ostendere. Expugnari præter omnium
Clione, c. 24. metum & opinionem Sardis oportuit. Sit jam illud de puero nato cum capite leonino falsum, (quod fortasse minimè est) quàm pulchrum hoc? quòd non circum ille urbem totam latus fuit: quod si factum fuisset, capi secundum responsum divino-
Melpom. c. 131. rum urbs non posset. Sint sanè illa Scytharum dona fictitia: quid incommoditatis tamen habet, vel quid potius pulchritudinis & bonitatis non habet cùm enarratio tum interpretatio, elegans, festiva, acuta? Sed quare ego pravitate quadam
Polymnia, c. 14. Urania. c. 137. animi, non vera esse potius, id est, ita audita cognitáque autori, putem? Eadem & de Xerxis somnio, de regibus Macedonum, deque aliis similibus dici possint. Quapropter, quod ad crimen hoc vanitatis attinet, prorsus in nostro autore turpitudinem illam & mendaciorum maculas detersas esse confido. Neque possum satis animo constituere meo, quî factum esse existimem, ut à veteribus quoque illud in hunc conferretur. Nisi unus fortasse aliquis plures in errorem induxit, aut invidia odiúmve, vel (ut mollius dicam) animi certa quædam destinataque inductio quosdam ad hujuscemodi calumnias impulit. Sed hæc velle exquirere omittamus.

Nunc ad aliam majore studio susceptam & gravius atque inimicius factam accusationem veniendum, quam intendit huic vir magnæ doctrinæ & sapientiæ laude clarus, Plutarchus Chæronensis, qui nostrum autorem acerbissimè postulavit & convincere conatus est malignitatis, edito libello, cui præscripsit περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας. Contra quæ, etsi singularis est viri autoritas & celebris eruditio, concedi tamen nobis oportere puto, ut pro Herodoto dicere liceat: si illi permittitur, contra non minus se, quam nobis ipse est, antiquiorem Herodotum scriptio, atque aliquanto certè præstantiorem, multis nominibus virtutum. Ipse quidem Plutarchus quo paratior venit ad maledicendum Herodoto, & in eo copiosus fuit ac vehemens, hoc minus læsisse illum putari debet. Quis est verò qui non laudatissima quoque conviciis impetere posse videatur, quum Zoilos & Xenophanes suos habuerit Homerus? Quid autem verbis conquirere & comprehendere homini non infanti neque obtuso difficile? Et dicit hoc egregiè Æneas ad Achillem,

Iliad. v.
Multa licet memoret convicia uterque vicissim,
Quæ neque centenis remis instructa carina
Perferat: ipsa etenim facilis verbisque redundans,
Sermones variis hinc lingua revolvit & illinc:
Quisque & fortè alii quod dixerit, audiet ipse.

Ut autem contra ea quæ quisque improbet dicere rectè possit, ita quomodo dicat diligenter considerandum: nequid vel inscitè vel etiam maligne improbare videatur. Nam horum utrumque deprehensum & notatum contradictionem omnem infirmat: ita quidem sæpenumero, nemo ut responsione magnopere dignam arbitretur. De quo & elegantissimis versibus & luculento sensu compositum epigramma

ma Græcum Eveni veteris Poetæ fertur: quod nos quondam Latinum fecimus ut sequitur,

Est multis pariter mos omnia dicere contra,
Sed non & similis dicere recta labor.
His sat erit verbum me commemorasse vetustum:
Hæc mihi quum placeant, tu licet illa probes.

Plutarchus autem minimè cavit ne insimulando malignitatis alterum, malignitatem ipse quandam singularem suam proderet. Nam quum collegisset quasi intimos sensus & reconditam voluntatem pravitatis malignorum, ad illa à se proposita postea, ut pueri à magistris secundum capita quædam traditas materias deducere jubentur, sic accusationem suam applicavit, in autorem hunc (ut ego quidem judico) illa conferens alienæ malignitatis crimina. Ac ne dissimulavit ipse quidem neque texit causam iræ ac odii sui: nam suam civitatem, id est Bœotos, ignominia affectos, & infamatos (ut ait) immeritò, graviter fert & dolenter. Hinc igitur illæ lacrymæ, hæc illa indignatio. Statim igitur quid autoritatis in tali criminatione sit, quam non veritatis sed ultionis cupiditas expresserit, apparet, ut illius quasi filum sequentes, refellere quæ congessit singula nihil sit necesse. Sed ad quædam tamen aliquid dicamus.

Quòd vero huic incipiens, suavitatem orationis, qua jucundè commoverentur legentes, exprobrat, ad id nihil aliud respondendum censeo, quàm quod Alexander Hectori fratri, qui sibi in jurgio formositatem objecisset, Οὔτι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. Sed malignitatem omnem undique ita colligit: Primùm de usu nominum asperiore, deque verbis durioribus, in copia molliorum & leniorum. Deinde, si extra historiæ seriem alicujus vitia, vel si in hac laudes jejuniùs commemorentur. Præterea, quum plurimum fortè sermones referantur, assentiri deterioribus. omnino enim conjecturas sequi ad pejora, esse malitiosi & infensi animi. Postremò, laudis adjectione veluti condire vituperationem. esse enim simplicitatis hanc simulationem pessimam. Quid ad hæc ergo dicemus? profectò non reperit in Herodoto ista Plutarchus, sed animo suo conquisita in illum intulit. Quare enim usum nominum verborumque in hoc autore non probat? qui quidem (ut existimo) usus est diserta & accurata oratione ætatis suæ, quam à posterioris sæculi forma differre nos quoque intelligere possumus. Quid autem causæ fuerit cur non potius illa verè & simpliciter, quàm mendaciter & invidè, dici sentiamus? Egregium est quod conquerenti Lasthenis factioni, (quorum scelere prodita fuerat Olynthus) contumeliose à Macedonibus se nefarios proditores appellari, respondisse Philippum regem accepimus, *Macedonas esse indoctam nationem ac incivilem, solereque ficum nominare ficum, & ligonem ligonem.* Quid autem offendit (obsecro) Plutarchum, quòd Herodotus protulit asperius quædam, ac non mollivit appellationibus? Visum enim scilicet illi fuit id dicere quod esset. Nam de conjecturis sequendis deque laude & vituperatione universa hoc licebit unum iterum atque iterum respondere: de suo illum judicio historiam susceptam exposuisse: neque rectè facere eum qui ingenii sui vires in alieno opere explicare velit, præsertim ad infamiam autoris. Ego, ut quicque retulit, sic sensisse, audiisse, comperisse existimo. Et cur non in hac potius persuasione perseverem quàm illam inducam malevolentiæ, perversitatis, virulentiæ? Quia enim contumelia afficit divina & humana, sacra & profana. Si vera sunt, quæ est contumelia? (rectè enim ille in comœdia negat se maledicere, quum, quæ vera sint, dicat) sin falsa, ostendatur falsitas. Sed quomodo ostendit? ratiunculis quibusdam & conclusiunculis levissimis. Quod quasi ipse sentiret, ne hoc quidem agere se ait, ut mendacii, sed ut malignitatis reum peragat Herodotum. Hanc igitur defendamus, si possumus. Ac laudationibus illis minutis & tenuibus (ut vult Plutarch.) quot possunt opponi præclarè, & pleno ore (ut dicitur) enunciatæ? Quale enim hoc? *Omnium quos scimus hominum primi Athenienses cursu illati in hostes sunt: omnium primi sustinuere vestitus Medici & hoc ornatorum aspectum: ad illud autem usque tempus nomen quoque Medorum terribile fuerat.* *Eratone. c. 112.* Addantur his quæ de Cynægiro scripsit. Ac ne- *Ibid. c. 114.*

nequis Atheniensis tantum laudatos benignius credat (in quo nescio quam suspicionem corruptæ largitionibus voluntatis movet Plutarchus, temerè quidem, ut videtur, neque ipse quicquam explanat) quid? parcéne Lacedæmonios laudavit his verbis? *Sunt Lacedæmonii in certaminibus singularibus haud ullis aliis inferiores: in acie verò omnium mortalium præstantissimi.* Quid? horum cives Sperthiam & Bulin parúmne prædicatione sua ornavit? Sed hæc innumerabilia sunt. Atque in nomen sophistæ etiam invehitur quasi probrosum: quum profectò eos, qui veluti opifices quidam essent sapientiæ, & artem quandam facerent illius, sophistas, ut citharistas & grammatistas, vocatos, & postea vitio hominum, (ut in aliis pluribus evenit) nomen quoq; male audisse constet. Nam quòd exagitat præclaram sententiam de instabili & incerta fortuna rerum humanarum, quam Herodotus Soloni attribuerit (cui quidem similes & alibi leguntur) nimiæ sapientiæ & pietati hominis concedatur: qui veritus sit, ne si ita de Deo loquamur, ut humanus intellectus quæ dicuntur percipere possit, parum pii esse videamur. Cur ergo Deo oculos, manus, pedes, aures attribuimus? cur dicimus Deum irasci? cur ulcisci? etiam vereri profectò, tentare, pœnitere, lætari, dolere. πόῤῥω γὰρ λύπης καὶ χαρᾶς ἵδρυται τὸ θεῖον. sine quibus illa ne intelligi quidem possunt. Quid Xenophon? (quo nemo fuit numinis colentior, nemo observantior, nemo pietatis erga Deum acrior hostis) nónne eandem sententiam ponere non dubitavit in præclaro illo opere suo historiæ rerum Græcarum? sic enim ait, καὶ ὁ θεὸς δὲ, ὡς ἔοικε, πολλάκις χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς μεγάλους ποιῶν, τοὺς δὲ μεγάλους μικρούς. Hæc igitur sacrilega est in Herodoto sententia, quia secundum hominum intelligentiam φθονερὸν dixit esse τὸ θεῖον. Sed hæc quam sint futilia quis non videt? Omissam autem illam retis fabulam & Pittaci pugnam ferat æquo animo Plutarchus: seque hoc consoletur, quòd, ut ait, tot alias exposuerit non magis profectò fabulosas. Sed prætereunda sunt certè aliqua, indigna quæ refutentur. Crœsi quidem annon satis clarè memorat eruditionem, & doctrinam fortunæ adversæ? cui τὰ παθήματα μαθήματα ἐγεγόνεε. Neque Xenophon sapientissimus vir dubitavit similiter post amissum regnum prudentiorem Crœsum producere. Ad alias argumentationes illius de Ephesiis, Colophoniis, Chiis: ubi quàm levi utitur ratione, quòd Lampsacenus Charon, antiquior ille quidem Herodoto, quædam non scripserit. Quasi nihil oportuerit narrare Herodotum, nisi quod in literas jam esset relatum. Quod dictu est perquam ridiculum: præsertim quum ipse profiteatur, eorum quæ alii non comprehenderint, mentionem facere decrevisse. Sed cum de illis, tum de Samiis, Corinthiis, Lacedæmoniis, de Isagora, Aristogitone, Atheniensibus, Platæensibus, quæ disputat, patiamur sanè illum vincere. Quis enim, qui advertere animum paulum modò voluerit, non perspecturus facile est victoriæ istius præclarum successum?

Venio igitur ad plenam lunam: de qua ingenue fateor non intelligere me quæ à Plutarcho disputantur. Herodoti luculentissima narratio, quum nemini non sit evidens. Dicit enim, *negasse Lacedæmonios, posse contra legem ante plenam lunam in expeditionem sese proficisci, & remansisse in patria dum lunæ orbis compleretur: ac postea profectos, ita accelerasse ut tertio die in Atticam Lacedæmone pervenirent.* Hæccine narratio illam merebatur tragicam acclamationem, hunc autorem cœlum ipsum, dierum rationem, omnes res confundere? Nam de lege, déque prœlii die, sua fide affirmante utroque, venia (ut opinor) dabitur ei qui fidem Herodoti pluris sibi faciendam quàm Plutarchi, & illum potius quàm hunc sibi esse sequendum putaverit. De Philippide etiam obscura est insectatio: & erat hic locus in nostro libro corruptior.

Reliqua sunt calumniis manifestis referta, & ubique conspersa nigro sale, & atrocibus quidem illis sed infirmis criminibus referta. Sane Thebanos, ut civitatem suam (notum enim, fuisse hunc Chæronensem Bœotum) exquisita & peraccurata defensione propugnavit, & in hac parte admodum vexavit autorem nostrum. In quo quidem ignoscendum est dolori ipsius, sed reprehendenda profectò impatientia & ira. Quàm enim moleste fert & indigne læsos oratione ab Herodoto suos? Hoc igitur (ut apparet) ulcus tangi noluit, neque potuit ferre. Sed mendacii crimine Herodotum (ut opinor) facile liberat non modò fama illis temporibus longe lateq; vagata, sed conservata etiam ad posteritatem, proditionis Thebanorum: de qua & Demosthenes argu-

Ibid. c. 114. *Polymn. c. 104.* *Polymn. c. 134. & s.* *Hoc nomine usus est Herod. in Clione, c. 29.* *Clione c. 32.* *Hellenicων l. 5.* *Clione, c. 207.* *Eratone, c. 106. & 120.* *Philippica. 2*

argumentum duxit levitatis & infidelitatis illius civitatis: & illud in ſermonibus hominum ſemper permanſit, decimam à Thebanis Apollini perſolvi oportere. Cujus *Hell. 5.* mentionem à Xenophonte ſcimus ſemel atque iterum fieri. Quum enim communi decreto ſtatuiſſent Græciæ civitates, quæ adverſum barbaros conſenſerant, ab iis qui nulla neceſſitate coacti Perſæ ſe ſubjeciſſent, Delphico Apollini bello confecto decimam exigi debere, Thebani quidem potentia ſua reſtitere decreto: ſed quòd illo tenerentur, fama memoriáque hominum conſtantiſſime perduravit. *Decretum fœderis extat in Polymnia, c. 132.*

Præterea quamvis malitioſum & pravum Plutarchus faciat Herodotum, non ſtultum tamen fuiſſe neque hebetem confitetur. Quid autem incogitantius fieri potuiſſet, & in ſumma audacia amentius, quàm ea affirmare atque tradere, quæ, ſi falſa eſſent, non modo paulo ante defunctorum dictis atque relationibus, ſed memoriæ, vivorum propemodum, teſtimonio refutari atque redargui poſſent? Et ille cum tam impudente mendacio, cum tam inconſentanea expoſitione, cum narratione tam diſſidente, in celeberrimum frequentiſſimumque totius Græciæ conventum (ita enim accepimus) venire, & illa vaniſſima atque leviſſima ſcripta, plena malevolentiæ & obtrectationis, reclamantibus divinorum & humanorum monumentorum inſcriptionibus, recitare non dubitaret? Nimis ineptum & frivolum facis autorem, contra tuam quoque exiſtimationem. Non audiviſſent ac potius exſibilaſſent, vel male etiam multarum illo tanto theatro ejeciſſent eum, qui plane ad irridendum & eludendum auditores, quique in communi Græciæ ſolennique cœtu ad nomen Græcum proſcindendum lacerandumque adeſſet. De conſilio autem & facto Leonidæ retinendi Thebanos etſi aſtute diſſerit, nemini tamen non plurima in mentem venire *Polymn. c. 205. & 220.* arbitror quibus hoc etiam loco deferri poſſit narratio. Adduxerat invitos, ſed ſic ut à civitate delectos: ergo non modò illius, ſed ſuorum quoque metus hos continuit. Dimiſit alios, quos minus alacres in aperto eſſe diſcrimine videbat; illis enim parcendum decreverat. Quomodo voluit autem vel potuit omnino quadringentos retinere, quum trecentos ſolùm haberet ipſe ſecum? Primum voluiſſe Leonidam perdere iſtos Thebanos dixerat: neque non plures quàm trecenti cum illo fuêre. Nam præter Theſpienſes, etſi non dicitur, cum trecentis tamen Spartanis ſequutos alios plures ditionis ipſorum intelligere debemus. Ita enim fieri ſolitum ſcimus, ut Spartani nequaquam veluti ſolitarii, ſed quodam ſatellitio ſuorum ſtipati in expeditionem proficiſcerentur, quum ſinguli interdum ad ſeptenos adducerent eorum quos εἵλωτας vocarunt. Sed quid facerent? aut in illis anguſtiis quid experirentur *Calliope, c. 28.* tutius quàm quod retulit Herodotus? Neque aliud tempus omnino videtur fuiſſe vel defectionis, vel fugæ, vel tranſitionis, quàm quod memoravit Herodotus. Sed *Polymn. c. 233.* in tanto tumultu quo pacto exaudiri potuit imploratio? Et interfectos enim ſcribit nonnullos, & vel de geſtu intellectum fuit ſupplices hos eſſe. Notas quidem cur impudentiſſime confingere voluerit, cauſam equidem nullam reperio. Accuſat paulo poſt aſperitatem vocabuli, quod de fuga conſuluiſſe dixerit Græcos. Nimis eſt ſeverus noſter Ariſtarchus. Atque etiam illud non tulerit credo, quòd rex regum cenſet aufugiendum de Troja; non enim (ut opinor) mollius eſt φεύγωμεν, quàm δρησμὸν βουλεύεσθαι. Quid verò de Naxiis & Themiſtocle dicemus? Scilicet in metu tan- *Urania, c. 4.* ti belli, & tempeſtate barbaricæ claſſis ingruente, incredibile fuerit, inſulanos homines non ad eos proficiſci voluiſſe quibus nemo non interitum aut ſervitutem impendêre exiſtimaret. Themiſtocli vero indecorum aut turpe fuerit, adjutum ipſum alterius conſilio, non ſolum omnia commentum fuiſſe: at Agamemnonem, non unum aut alterum, ſed decem συμφράδμονας optare non puduit. Nam in Artemiſia quod facetias conſumit ſuas, quibus nequaquam abundat, feciſſe videtur incogitantius.

In iis quæ ſequuntur, quod non modò quid perperam ſcripſerit, ſed quæ ſcribere etiam debuerit Herodotus, docere vult, ſit hoc & ipſum præclaræ & ſingularis ſapientiæ Plutarchi. Cætera involuta ſuſpicionibus, & alienarum rerum mentionibus confuſa, & fallacibus complexionibus intricata, & anxietate quadam mirifica accuſationis ſeſe ipſa infirmantia, vel relinquamus ſane, vel ad priora remittamus. Ad omnia enim fermè reſponderi dicique idem videtur poſſe: inſaniam eſſe & furorem, non perverſitatem, neque fraudulentiam, ea commemorare, quæ quum primum cognita fuiſſent homi-

hominum scientia reprobarentur, à posterioribus autem inter se dissidere & contraria esse facilè perspicerentur. Etsi autem homines docti ac ingeniosi non difficulter reperiunt quomodo aliquid dicendo evertere odiosumque reddere aut suspectum possint, tanta est tamen vis veritatis, ut nescio quo pacto, quamvis oppressa & obscurata, illa plerunque tamen resistat atque eluceat contra dolos & versutiam. Quapropter non quid conquisierit ad insectationem Herodoti Plutarchus, neque convitia quæ illi facit nimis cupidè, neque studium exagitandi autorem antiquissimum, sed
Iliad μ. rem ipsam spectabimus. Ipsi autem Plutarcho hoc dicimus,

—— σὺ μὲν οὐ καλὰ ταῦτ' ἀγορεύεις.
Οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι.
Εἰ δ' ἐτεὸν δὴ τοῦτον ἀπὸ σπουδῆς ἀγορεύεις,
Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί.

Sic enim videtur non ille quidem quæ senserit ipse, in hoc libello disseruisse, sed vel aliorum voluntari assentatus esse: vel quid in mala causa posset ostendere voluisse. Quod si de animi sui judicio & inductione illa ad talem modum disputavit, profectò in hac parte recessit à se ipse. Non enim aliter existimo quàm fuisse Plutarchum, virum non modò eruditum & sapientem, sed etiam bonum, quam famam, præsertim probitatis, ut tueretur, minus curasse illum apparet in proposito accusationis hujus. Sed finem faciamus. Non enim jucunda nobis fuit quasi contentio & rixa cum tanto viro, quam tamen ut necessariam, omittere non potuimus, & in officii (ut rati sumus) custodia, & in studio nomini bonitatique autoris excellentissimi debito.

Thucid. lib. 1. κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ξύγκειται.

Objicitur autem & hoc nobis, quod quidam volunt à Thucydide contra Herodotum dici, de fabulosis narrationibus & historiis confictis ad auditorum voluptatem, *quæ quum delectatione tantummodo afficerent audientes, in præsentia quidem juvarent, sed diuturnum fructum non haberent.* Ego verò non magis in Herodotum hæc conferri posse puto, quàm in quemlibet priorem de scriptoribus historiarum. Et (ut verum fatear) illas planè priscas expositiones antiquissimarum rerum oratione & verbis ad venustatem, & jucunditate quadam animos perfundendum, compositas (quales potissimùm Pherecydis Syrii fuisse accepimus) gravissimum autorem existimo veritati rerum gestarum non oportere præferri censuisse: ac hilaritatem historiæ cedere severitati, neque suavitatis cujusdam lenitatem, constantiæ & dignitati narrationis anteponi voluisse. Sed de hoc quisque, ut lubuerit, ita statuat atque sentiat. Nos autem hoc teneamus: non modò propter sermonis elegantiam, & illam cùm ab aliis tum Cicerone laudatam dulcedinem, & quasi amœnitatem quandam, diligendum hunc autorem, & in manibus semper habendum esse: sed propter rerum cognitionem maximarum, propter maximè ad vitam utilium sententiarum copiam, ob plurima certò, accuratè, prudenter, honestè dicta, magnificiendum nobis, vel in suo potius genere anteponendum universis. Nota sunt ex Latinis Ciceronis & Quintiliani elogia præclarissima hujus autoris. Græcorum autem quæ opinio de his libris fuerit, satis indicat inscriptio nominum Musarum, quibus omnem sapientiam & doctrinam & ingenii præstantiam, antiquitatem significasse notum est. Et quicunque meminere ipsius, honoris & laudis præfationem semper usurpasse reperiuntur. Quas ob res neque me pigere operæ positæ in hoc autore debere puto, neque non hortandi mihi videntur omnes, ut studio singulari in hoc autore versari, & illum præcipuo amore complecti velint. Nam & mihi fructuosam fuisse lectionem hujus videor sentire, & aliis item futuram esse confido. Visum autem, *&c.*

DE HERODOTO, EX EODEM JOACH. CAMERARIO.

HErodoti patrem fuisse Lyxem & Dryo matrem perhibent, patria Halicarnassensem: quod præscriptum nunc etiam in historia illius legitur. Parentes in sua civitate bono loco natos tradunt, ipsumque fratrem habuisse Theodorum nomine. Quum autem teneretur Halicarnassus à Lygdamide tyranno, nepote Artemisiæ reginæ Cariæ, secessit Herodotus in Samum insulam: atque ibi lingua Ionica historiam

magna-

magna cum cura composuit, relatam in libros novem: quam quum in frequenti Græciæ conventu Olympiorum recitavisset, sic placuit universis ut ita audirent quasi Musas loquentes: ideóque libris qui novem (ut diximus) essent, Musarum novem indidere nomina. Quum reversus in patriam autor fuisset civibus suis tyranni expellendi, successit quidem res, sed invidia maxima Herodotum excepit. Ita enim fieri solet ut periculorum metum parta securitate obtrectationes fere sequantur. Cedendum igitur, relinquendos ingratos cives ratus, quum Atheniensium tum colonia in Thurios Italiæ populos deduceretur, sua sponte illis se colonis socium addidit: & ibi finivit vitam suam: sepultusque fertur in foro. etsi quidam Pellæ mortuum fuisse tradidere. Ipse facit mentionem λόγων Ἀσσυρίων & λόγων Λιβυκῶν, quos conscripserit: de quibus tamen hæc mentio solummodo restat. Herodotum scribunt, quum recitaret in Olympiis (ut suprà retulimus) historias suas, audisse Thucydidem qui adhuc ætate puer esset: quumque Thucydides tum quasi divinitus commotus lacrymas profudisset, animadvertisse hoc Herodotum; & gratulatum fuisse patri ipsius Oloro: hortatumque ut erudiendum curaret filium diligenter: gliscere enim in animo illius cupiditatem bonarum artium atque disciplinarum. De Herodoto Græcum epigramma fertur, quo memoratur & illa invidiæ fuga & discessio in Thurios.

Lucian. Herodoto, vel Eetione.

Clione c. 106. Euterpe, c. 161.

Ἡρόδοτον Λύξεω κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἱστορίης πρύτανιν,
Δωριέων πάτρης βλαστόντ' ἄπο. τῶν γὰρ ἄπλητον
Μῶμον ὑπεκπροφυγὼν, Θούριον ἔσχε πάτρην.

quod nos ita aliquando convertimus,

Terra, satum Herodotum Lyxe, tegit ista sepultum,
Qui priscæ Ionicæ laudem habet historiæ.
Dorica produxit tellus hunc: unde fugatus
Invidia, hac patria Thuride sedit humo.

Extat apud Stephanum: sed magis integram in Scholiis Nebularum Aristoph.

Ex eo factum est ut aliqui præscriptionem Halicarnassensis mutarent in Thurii: quod & Plutarchus annotavit in libello De exilio. Reperio relatum hunc in Olympiadem LXXVII, & LXXXIIII. cum quo non dissentit quod traditur, floruisse Thucydidem Olympiade LXXXVII, & Olympiade LXXXVIII mortuum Periclem Xanthippi filium, cujus Herodotus meminit. Plinius ubi de ebeno disserit, Herodotum scribit Thuriis condidisse historiam anno ab V. C. trecentesimodecimo. Quod & ipsum cum numero LXXXVII Olympiados consentit, quo aliqui floruisse Herodotum tradidere: quum acceperimus Romam conditam esse circiter Olympiada VI. Sane cum Hellanico vixisse fuisseque apud Archelaum, traditum est: quod tempus & Euripidis poetæ fuit, quem genitum accepimus eo die quo Persæ fuere à Græcis fusi. Pherecydes & Hecatæus diu ante illum historias & fabulas componere primi oratione soluta cœpere. Fuit & Charon Lampsacenus paulò hoc superior, qui & ipse bellum Persicum descripsit. Sed & Hellanicus suas historias ante Herodotum edidit, quas ipse se legisse significat. Fuit hoc nomine Olophyxius Thrax, qui de nymphis & sacris scripsit: & alius, medicus.

Eratone 131.

DE DIALECTO IONICA, EX EODEM.

ORatio Herodoti elegans est, & Ionicæ linguæ propria quadam facilitate, sine omnibus veluti anfractibus, defluens. Dialectus autem (id est peculiare orationis genus) Ionum cum Attica lingua magnam habet communitatem. Nam & hæc quodam tempore appellatio Atheniensium, & Ionicæ omnes coloniæ Atheniensium fuere. In quibus accidit ut sonus vocis & forma sermonis in alieno scilicet solo Asiæ atque insularum mutaretur. Traditum autem est, appellatos primùm Cranaos incolas Atticæ, quum Pelasgi adhuc Græciam tenerent: regante deinde Cecrope, Cecropidas. Cui quum successisset Erechtheus, tum illis fuisse inditum nomen Atheniensium: ac mox ab Ione ductore, Ionum. Hic fuit Xuthi, vel Apollinis (ut poetæ)

Pauſan. Achaicis. poetæ) filius, ſuſceptus ex Creuſa Erechthei filia: & Ægiali ac Helices regnum tenuit. Cujus gens poſtea à Dorienſibus pulſi, ab Athenienſibus in civitatem recepti fuêre.

Varietates in Ionica lingua hæ fere annotantur. Α in η mutatur, niſi Doricum fuerit α. αι mutatur in ῃ. Mutatur & ε in η, diviſa diphthongo, itemque in genitivis nominum ας. ῶν mutatum eſt ex ἔων. Craſiæ mutantur in tenues. Attica mutatio eſt α in ε. Uſurpant Iones & ε cum ο, in genitivis nominum ις, ubi Attici ω ponunt: quum ιος quoque communis ſit & Ionica flexio. Vertunt π in κ. Item αυ in ωυ. itaque hæc diphthongus, Ionica vocatur. Pro ω accuſativo faciunt ουν. Duo σσ in ξ mutant. Metaplaſmus οι, in ες, Ionicus eſt. ſimiliter & aliæ quædam ſuæ hujus dialecti formæ ſunt. Eſt & mutatio η in α. Mutant ου in ευ. item ε in α. Addunt Iones finali σ, litteram ι, & in verbis, σι. Syllabam ῶ circumflexam, εω faciunt. Interdum & non circumflexum ου primæ declinationis, εω faciunt. Vocabulis initialibus τ præponunt. ο & ε producunt, addita υ & ι. Tertiæ declinationis genitivum in οιο, de ου, proferunt. ῳ faciunt ωϊ. Geminant conſonantes, ut σσ, ττ, ππ. Inſerunt ε, item σ. nam θα primæ perſonæ pluralis, σθα, & θον dualis, σθον faciunt. Inſerunt α in patronymicis. Iones integris & contractis verbis nominibusque & participiis adverbiisque, omnibus denique orationis partibus utuntur. Mutant ην in εα. Augmenta præteritorum & aliarum dictionum initia abjiciunt. Τ nominum in ας in declinatione elidunt. Utuntur reduplicatione. Utuntur & tranſpoſitione tam literarum quàm ſyllabarum. Abjiciunt ι de diphthongo ει. Initiales literas abjiciunt. Ex ιε faciunt ι longum. Suas habent tertias perſonas plurales præteriti perfecti paſſivi, poſita littera α ante ται finale, ut & in aliis. Infinitiva per ſyllabam με producunt. Sunt & contractiones & ſynalœphæ Ionum: ſunt & apocopæ.

Horum exempla promiſcuè ſubnotavimus, & aliis quibuſdam proprietatibus dialecti Ionicæ indicatis. Ἡροδότου Ἁλικαρνασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε, pro Ἁλικαρνασσέως ἱστορίας ἀπόδειξις. Θωυμαστά, pro θαυμαστά. Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου, pro Ἰώ· Πλεῦνας, pro πλέονας. Ἀπ᾽ ἧς, pro ἀφ᾽ ἧς. Ἀπελόμενοι, pro ἀφελόμενοι. & Ἀξιαπηγητότατα, pro ἀξιαφηγητότατα. Διαπρηξαμένους καὶ τἆλλα τῶν εἵνεκεν, pro διαπραξαμένους καὶ τὰ ἄλλα ὧν ἕνεκα. Ἐγεγόνεε, pro ἐγεγόνει. Ἤδεε, pro, ᾔδει. Δεσπότεα pro δεσπότην. Μίδης, pro Μίδας. Θρόνον βασιλήϊον, pro βασίλειον. Ἑστάμεναι, pro ἑστάναι. Ἐπεκράτεον, pro ἐπεκράτουν. Κυρίην τῶν ἡμερέων, pro κυρίαν τῶν ἡμερῶν. Κιθῶνας, pro Κιτῶνας. Ἐπὶ νόον ποιέουσι, pro ἐπὶ νοῦν ποιοῦσι. Περιέπω, pro περιεῖπε. Ἱρόν, pro ἱερόν. Ὁρτή, pro ἑορτή. Κεῖνος, pro ἐκεῖνος. Ἐὼν ἐοῦσα, pro ὤν, οὖσα. Κεχωρίδαται, pro κεχωρισμένοι εἰσί. Ἐτετάχατο, pro τεταγμένοι ἦσαν. Τὠρχαῖον, ὤνθρωπε, ὦναξ, ὡνήρ, ἅτερος, τἀνθρώπου. pro τὸ ἀρχαῖον, ὦ ἄνθρωπε, ὦ ἄναξ, ὁ ἀνήρ, ὁ ἕτερος, τοῦ ἀνθρώπου. quæ Attica ſynalœpha & in aliis reperitur: ut θατέρου, τοῦ ἑτέρου. Ὕβριος, πόλιος, pro ὕβρεως, πόλεως. Ἐγχειριδίοισι, pro ἐγχειριδίοις. Ἐπεάν, ἀδελφεός, pro ἐπάν, ἀδελφός. Τοὔνομα, μοῦνος, ξεῖνος, pro τὸ ὄνομα, μόνος, ξένος. Ποιεῦσι, pro ποιοῦσι. ἐδικαίευν, pro ἐδικαίουν. Μέγαθος, τάμνειν pro μέγεθος, τέμνειν. Ὀπέωνες, pro ὀπάονες. Ὁρέων pro ὁρῶν. σταθμεώμενοι, pro σταθμώμενοι. χρεωμένων, pro χρωμένων. Κοινέη, pro κοινῆ. ἀνθρωπηΐη, pro ἀνθρωπῆ. Τυφῶ, ἄθω, pro τυφὼν ἄθων. quod plane Atticum eſt. Πλεῦν, pro πλέον. Προσδέκεο, pro προσδέχου· Ὥρεα, pro ἑώρεα. Διξά, τριξά, pro δισσά τρισσά. Αὐτόπτεω pro αὐτόπτου. Ἐν τῇσι ἁμάξῃσι, pro ἐν ταῖς ἁμάξαις. ac concurſum omnino vocalium Iones amant. Ἄδρηστα, pro ἄδραστα, *quæ non ſolerent aufugere.* Ἐπιβατέων, pro ἐπιβατῶν. Ὁκόσον, ὅκου, κότε, pro ὁπόσον, ὅπου, πότε. Βουβάλιες, ὄφιες, pro βουβάλεις & ὄφεις. Ἑσσωθέντες, pro ἡσσωθέντες· & ἕσσονες pro ἥσσονες. Ἀδεέες, pro ἀδεεῖς. Οἴκασι, pro ἐοίκασι. Κέρεα & γέρεα pro κέρα & γέρα, contracto de κέραα, eliſo τ. Ἐστελάδατο, ἐσταλμένοι ἦσαν. Κατεστράφατο, κατεστραμμένοι ἦσαν. Τρῶμα pro τραῦμα, omiſſo υ. niſi magis eſt à verbo Ionico factum quod τρώειν illi dicunt. id eſt, τιτρώσκειν. Apud Homerum Ἐρίηρες, pro ἐρίηροι poſitum volunt: Ἐρυσάρματες ἵπποι. Herodotus Αὐτικέλεες, pro αὐτοκέλευστοι. Contrà μάρτυροι & φύλακοι, Iones, pro μάρτυρες & φύλακες. Ὄψεαι, pro ὄψῃ. quod Atticis eſt ὄψει. Ἀπικέατο, pro ἀφίκοντο· Ὁρμέατο, pro ὥρμηντο. Μανασέων, pro Μνασῶν. Λᾶξις, pro λῆξις. ΟΥ in οιο ſolutio, & σθα, ac σθον, ποιητικώτερον videtur. Ὑπερῷϊον, λωΐον, pro ὑπερῷον, λῷον. Κραδίη, pro καρδία. κρατερός, pro καρτερός· ut Homero Κράπαθος, pro Κάρπαθος. Reduplicationes ſunt Homericæ

mericæ, Τετύχατο, ἐκλέλαθεν, πεταγών. Herodotus Ἀραιρημένοι dixit pro ᾑρημένοι. Ἐνθεῦτεν, pro ἐντεῦθεν. Ἀποθανεύμενοι, pro ἀποθανούμενοι. Duplicationes consonantium Ionicæ illæ quidem esse perhibentur, sed sunt Poeticæ, ut Ὅσσον φέρτερός εἰμι. Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι. Ὁππότ' ἀνὴρ ἐθέλει.

EX EODEM.

Ionicus est & articuli pleonasmus; ut, Τοὺς μὲν ἀναστήσειεν, ὁ δ' Ἀτρείδῃ ἐναρίξοι, pro ἐναρίξοι δέ. in quibus ὁ pronomen esse volunt, & significare αὐτός, Ionicé. Polymnia, εἰ μέν τι ἐνέοι σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγεν οὐδέν, ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστατα ἐκλεγόμενος, *siquid inerat quod fraudi esset barbaro, eorum nihil memorabat, sed eligens maximè fausta.*

Est autem & aliorum pronominum hic usus, εἰ δὲ ταῦτα ὑποδυνέειν οὐκ ἐθελήσεις, σὺ δὲ πάντως στράτευμα ἀνάξειν, pro ἀλλὰ πάντως ἀνάξεις. Et rursum, ἢ σύ γε, pro ἤ γε. Iliad. ρ.

Ὥς τ' ἐπεὶ ἄρ κε κάμῃσι κύνας τ' ἄνδρας τ' ἐρεθίζων,
Οἵ τέ μιν οὐκ εἰῶσι βοῶν ἐκ πῖαρ ἑλέσθαι,
Πάννυχοι ἐγρήσσοντες, ὁ δὲ κρειῶν ἐρατίζων. Ἰθύει.

Ionum sunt anastrophæ; ut, ὄρνιθες ὥς. Iliad. β,-- οὐ σε ἔοικε κακὸν ὣς δειδίσσεσθαι. Sic ᾧ ἔπι pro ἐφ' ᾧ. Et, βιοτῆς νῦν μὲν ἀνθρωπίνης πέρι. Iliad. β. τότε δ' ἤδη ἔχεν κάτα γαῖα μέλαινα. i. κατεῖχε.

Sunt & ἀποκοπαὶ Ionicæ verbi substantivi; ut, ἔνι pro ἔνεστι, μέτα pro μέτεστι. Hom. πάρ' ἔμοιγε καὶ ἄλλοι, id est, πάρεισιν ἐμοί.

Cùm aliter, tum interposito ὦν dirimunt conjungenda. μέχρι μὲν ὦν τούτων. & βύβλῳ περὶ τὰ κέρεα ἑλίσσων, id est, περιελίσσων. & κατ' ὦν ἐκάλυψε, pro κατεκάλυψε. & κατά με ἐφάρμαξας, pro κατεφάρμαξας ἐμέ. & εἶπε τῶν τις Βαβυλωνίων, pro τῶν Βαβυλωνίων τις. Sic ὡς δὲ αὔτως, pro ὡσαύτως δέ. Iliad. β, κὰδ δέ κεν εὐχωλήν. & Iliad. ρ, -- ἀπὸ δὲ μελιηδέα θυμὸν ἕλωμαι, pro κατὰ δὲ εὐχωλήν, & ἀφέλωμαι θυμόν. Iliad. α. ἐκ δ' ἕλον Ἀτρείδῃ i. ἐξεῖλον δέ. Sic ὑπὸ δ' ᾔρεον, pro ὑφῄρουν. Polymn. ἀπὸ πάντα τὰ χρήματα ἄγων, i. ἀπάγων.

Præpositiones absolutè, quasi adverbialiter, sæpe ponunt: μετὰ δὲ, τῆς στρατιῆς ἀπιγμένης εἰς Σάρδεις, *postea verò, quum exercitus Sardis venisset.* Sic, καὶ πρὸς ἀνεπιστήμονες ἔσαν, *præterea.* Iliad. χ, Πρὸς δέ με τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ' ἐλέαιρε. Alibi, ἐν δ' αὐτὸς ἐδύσατο νώροπα χαλκόν. Item, παρὰ πρὸ δὲ εἴρηται καὶ τῆς. Herod. Polymnia, ἐν δὲ Ἀρτέμιδος ἱερόν, *in illo litore est fanum Dianæ.*

Ionicum est casum ad præpositionem referri quæ cum verbo adjuncto composita est; ut, ὅτι οἱ ἐνορώη, id est, ὅ, τι ὁρῷτο ἐν αὐτῷ, *quid in se animadverteret.* Iliad. β, -- τέο δ' αὖ ἐπιμέμφεαι, id est, ἐπὶ τίνος μέμφῃ. Et ὤμοισιν ἐπείη. i. εἴη ἐπὶ τοῖς ὤμοις. Item Iliad. ν, θρασὺν Ἕκτορα εἶπε παραστάς. i. στὰς παρὰ τὸν Ἕκτορα. Herod. Clione, τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλλετο τὴν Σαρδίων ἅλωσιν, id est, ἐπ' ἔτεα τρία, *in tertium annum distulit Sardium expugnationem.* Idem, ἀπόζει τῆς χώρης τῆς Ἀραβίης, id est, ὄζει ἀπὸ τῆς χώρης.

Singularis usus infinitivi εἶναι, Ionicus est, hoc modo, καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν πρώτην εἶναι, *ut hæc prima quidem cura esset.* Et, οὐδὲ ὁμολογήσομεν ἑκόντες εἶναι, *quod volentibus quidem nobis fiat.* Et, τὸ δὲ σύμπαν εἶναι, *in quo totum verteret*, aut *Re ipsa.*

HERODOTI

VOCABULA IONICA,

ET

Quædam Loquendi Genera, Illi cum *Homero* magna ex parte communia: necnon alia.

Collecta & Latine reddita, partim ab *Joachimo Camerario*, partim ab *Henrico Stephano*: litera *C* illius nomen, *H* hujus nomen indicante; à quo & addita nunc fuerunt aliquibus *Camerarii* interpretationibus exempla.

HENRICUS STEPHANUS Lectionis HERODOTI studiosis.

I vulgo receptum morem usurpare, quàm meum tenere, maluissem, Joach. Camerarii *nomen silentio præteriissem: ac titulum huic opusculo præfixissem quo hanc recensionem pariter & interpretationem vocabulorum, quæ quum* Herodotus *sibi habere peculiaria videatur, habet tamen cum cæteris Ionibus & nominatim cum ipso etiam* Homero *(ad pleraque quod attinet) communia, totam suscepissem & in me recepissem. Nec tamen magnum onus humeris meis imposuissem: quæ enim Camerarius de illis vocabulis antea scripserat, meis infarciendo, eaque pro meis ostentando, magnum oneris levamentum in promptu mihi fore animadvertebam. Præsertim vero quum multo plures à me quam ab illo voces recenserentur & exponerentur, sub meæ commentationis prætextu dominium in illius quoque commentatiunculam usurpare, res fuisset quæ multorum exemplis defendi (si exempla malam defendere causam queunt) potuisset. Verùm ego non solùm, alienis tantummodo plumis se vestire, corniculæ in morem sed etiam vel miscere suis alienas, atque id dissimulare, vix ingenui esse hominis, semper existimavi. Atque hoc & meus Thesaurus testari abundè potest. Quinetiam Paralipomena tantùm institutionis grammatices (aut saltem eorum partem) scribere malui, quàm meam institutionem grammatices ad tam multas aliorum addendo, in aliena plurima manum injicere, simulque miseros lectores crambe toties repetita occidere. Neque tamen sum nescius, reperiri quotidie qui multo majori cum turpitudine plagiarii sint: id est, multo turpius & magis pudendum plagium committant, dum aliena, & quidem è multorum nonnunquam libris consarcinata, sive consuta, aut (sicui Græca vox magis placet) συνερραμμένα (licet eorum nonnulli ne artem quidem talia consarcinandi, sive consuendi, sive τοῦ συρράπτειν, calleant) impudentissimo novi tituli libri, aut novi saltem nominis autoris, mendacio, pro suis obtrudentes, & obtrusa venditantes, fucum faciunt: etiamsi nulla sutura sit qua vel γρῦ tam multis alienis οἴκοθεν (id est, de suo) insuisse dici possint.*

Cæterùm, quamvis pauca illa quæ Camerarii sunt, ita meis inseruerim (apposito ubique ejus nomine) ut intacta in illis omnia reliquerim, fuisse tamen ubi ejus interpretationi nonnullarum vocum aliquid adjicere, aut in eam non sine aliquo fortasse lectoris fructu inquirere potuerim, ostendam alias (deo favente) in iis quibus Herodoti lectores, præsertimque ejus valde studiosos, amplius juvabo. Sed malui exemplorum alicubi adjectione, aut exempli, ubi Camer. nullum attulerat, contentus esse. Ne hoc quidem tacebo, me in quibusdam vocabulis exempla Homeri, in quibusdam Hippocratis, (quæ Erotiani, & Galeni lexicis, quum ea excudi, destinaveram) in nonnullis, utriusque, attulisse.

Vocum

Vocum HERODOTI *Recensio & Interp.*

A.

Ἄγειν κ φέρειν, Ionicum est de hostilibus direptionibus. Herodot. lib. I. c.88. φέρουσι τε κ ἄγουσι τὰ σά. Et rursum I, 166. κ ἄγον γδ ἤδη κ ἔφερον τοὺς περιοίκους ἅπαντας. Iliad ε, Οἷόν κ' τὲ φέροιεν Ἀχαιοὶ ἦκεν ἄγοιεν. Neque me fugit, & apud Xenophontem & alios Atticos autores hanc figuram reperiri. nam & alia, quæ ut Ionica annotavimus, illi usurparunt. utriusque enim linguæ eadem (ut supra diximus) origo fuit. C.

Ἀγινέειν vide in Ἀπαγινέειν. Pass. Ἀγινεόμενος activa signific. *Adducens* VII, 33. ἀγινεόμενος γυναῖκας. H.

Ἀγοράομαι, ῶμαι, *Concionor, Concionem habeo.* Unde ἠγορόωντο, VI, 11. ἐγίνοντο ἀγοραί. κ δὴ κου σφι κ ἄλλοι ἠγορόωντο. Sic Hom. Il. δ, versu 1. Οἱ δ θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο. Sed hic est potius *Concilium habebant, Consultabant.* At quum dicit, ἀγορήσατο κ μετέειπε, est *Concionem habuit.* Verbum autem Ἀγοράζω apud hunc (sicut apud Thucyd. & Aristoph.) est, *In foro versor.* H.

Ἀγχίστροφα, *In contrarium mutata, Contraria.* ἀγχίστροφα βουλόυομαι, VII,13. Propriè autem Ἀγχίστροφον q. d. *Conversionem*, id est, mutationem, *propinquam habens*, sive *Mutationi propinquum.* H.

Ἀγωνίδαται pro ἠγωνισμένοι εἰσὶ, sed passiva significat. pro *Decertati sunt:* IX, 26: 2. πολλοὶ μ γάρ τε κ εὖ ἔχοντες πρὸς ὑμέας ἡμῖν ἄνδρες Σπαρτιῆται, ἀγῶνες ἀγωνίδαται, *multa certamina decertata sunt.* Sed perperam in Aldina & Germ. edit. ἀγῶνας pro ἀγῶνες scriptum est. H.

Ἀδαέες, *Ignari, Imperiti*, IX, 45. ἡμεῖς δ ἄπειροί τε εἰμὲν καὶ ἀδαέες τουτέων τῶν ἀνδρῶν. H.

Ab eodem pro Ἀδαὴς dicitur Ἀδαήμων, ut VIII, 65. ἀδαήμονα τῶν ἱρῶν. Quinetiam verbum Δεδάηκε, *didicit.* H.

Ἁδεῖν & Ἁνδάνειν, *Placere*, Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ. Et, Ὡς ὄφελεν θάνατός μοι ἁδεῖν κακός. C. Vide Ἀπαδεῖν & Ἑαδε.

Αἱμασιαὶ, *Septa.* Sed addit Herod. in primo, c. 180. αἱμασιὴ πλινθέων ὀπτέων. Odyss. σ. αἱμασιάς τε λέγων, *Septa struens.* C.

Αἶνη, *Existimatio.* C.

Αἰχμὴ κακῶς ἑστηκέναι dicitur πρός τινα, ab Herodoto, rarissimo sed elegantissimo loquendi genere, lib. VII. c. 152. de Argivis, ἐπειδή σφι πρὸς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἑστήκεε, hoc sensu, *Quum minimè secundum iis adversus Lacedæmonios prœlium fuisset.* Quam interpretationem etsi aperte præcedentia & sequentia confirmant, possit tamen ea & Eustathii testimonio comprobari: qui postquam dixit δόρυ nonnunquam significare πόλεμον, id est, *bellum*, (veluti quum aliquis vocatur δουρὶ κλυτὸς) itidemque vocem αἰχμὴ usum istum habere: unde δορυάλωτος & αἰχμάλωτος significare pariter ὁ ἐν πολέμῳ ἁλούς· subjungit, λέγει δέ που κ Ἡρόδοτος περί τινων, ὡς κακῶς αὐτοῖς ἡ αἰχμὴ ἑστήκε πρὸς τοὺς δεῖνα, ἤγουν ἐδυστυχήθη αὐτοῖς ὁ πόλεμος. Additque, hoc ex consequenti esse dictum. παρακολουθεῖ γδ τοῖς ἐν μάχῃ δυστυχοῦσι, κακῶς αὐτοῖς ἑστάναι τ αἰχμήν. Cæterum in compositione quoque nomen hoc pro *bello* usitatum esse apud Iones sciendum est, quum videlicet appellant ὁμαιχμίην quod alii συμμαχίαν. ut VIII, 140: 1. ὁμαιχμίην συνθέμενοι. Ab eadem voce est μεταίχμιος. unde μεταίχμιον γῆν legimus, VIII, 140: 2. μεταίχμιον τὴν γῆν ἐκτημένων. H.

Ἁλέες, *Conferti*, Et Ἁλίζεσθαι ac Συναλίζεσθαι, *Colligi* seu *Congregari.* Et Ἁλίη, *Cœtus.* C. Exemplum verbi Ἁλίζεσθαι, I,79. ἁλίζεσθαι τὴν τῶν Λυδῶν δύναμιν. Utitur & Hippocr. hoc verbo Ἁλίζεσθαι. Invenitur autem & activum Ἁλίζειν apud Herod. VII, 12. necnon compositum Συναλίζειν, I, 126. Ad nomen autem ἁλέες quod attinet, sciendum est, ἅλες quoque apud Hipp. exstare: atque alicubi ἅλες & πολλὸν copulari.

Ἀλεεινὴ χώρα, *Calida regio.* Et Ἀλέα, *Calor*, ut in locis apricis. C.

Ἀλεωρὴ à Valla redditur *Remedium*, IX, 6. ὡς κ αὐτοί τινα ἀλεωρὴν εὑρήσονται. Pro-

prie autem sonat *Evitatio, Declinatio, Effugium.* Ac redditur etiam *Levamen*, & *Laxamentum*, necnon *Solatium.* Hippocr. ἐν παραγγελίαις utitur, Ἄνεσις γὰρ νόσου πνάς κάμνοντι παρέχει μεγάλην ἀλεωρήν.

Ἀλκὴ ut ab Homero, ita etiam ab Herod. quibusdam loquendi generibus adhibetur: quorum vel frequentissimum est (nisi me memoria fallit) ἐς ἀλκὴν τρέπεσθαι. quo videtur significari quod Gallicè dicitur, *Se mettre en defense.* Hoc autem existimatur dici à Livio, *Vim parare:* veluti quum scribit, *Alios vim parantes occidit.* III, 78. ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι, καὶ ὡς ἔμαθον τὸ ποιεύμενον πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο. Quibus verbis subjungit, ὁ μὲν δὴ αὐτέων φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο. (ubi observa simul eundem usum verbi τρέπεσθαι cum alio accusativo.) Estque πρὸς ἀλκὴν τρέπεσθαι tanquam genus, at πρὸς αἰχμὴν τρέπεσθαι, velut species. Paulo pòst τῇ χειρὶ χρῆσθαι hac in signif. usurpat: ὁρέων δὲ μιν ἀργὸν ἑστεῶτα ὁ Γωβρύης εἴρετο ὅτι οὐ χρῆται τῇ χειρί. Alioqui χειρὶ χρῆσθαι reddi etiam potest *Manum conserere.* Fortassis tamen πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο eo in loco reddendum potius fuerit, *Vi agere cœperunt*, vel, *Vim moliti sunt*, aut *Totis viribus obsistere cœperunt.* Nam illud *Vim parare*, minus est in quibusdam locis quàm πρὸς ἀλκὴν τρέπεσθαι. veluti quum in principio II, 45. dicitur de Hercule, ἐς ἀλκὴν τραπόμενον πάντας σφέας καταφονεῦσαι. H.

Ἀλογέω, *Nullam rationem alicujus rei habeo, Contemno.* Unde ἀλογήσας, III, 124. Sic & compos. Κατηλογέω· unde κατηλογέοντα, III, 121. H.

Ἁμαρτὰς pro ἁμαρτία, *Peccatum.* ut I, 167. ἀκέσασθαι τὴν ἁμαρτάδα. H.

Ἀμβώσας, ἀναβοήσας. C. Sic Ἐπιβώσασθαι pro ἐπιβοήσασθαι, I, 87. initio H.

Ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωϋτῶν, *Seipsos vicerunt.* C.

Ἀμφιβασία, *Disceptatio*, vel *Dissensio.* C.

Ἀναγινώσκω, *Suadeo, persuadeo*, (quemadmodum πείθω utrunque usum habet) ut VII, 10, γνόντα ἐπ' οἵους ἄνδρας ἀναγινώσκεις βασιλῆα στρατεύεσθαι. ubi est potius *suades*, quàm *persuades*: quamvis postea persuaserit. At IV, 158. ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν· non solum *suaserunt*, sed etiam *persuaserunt.* Sic etiam I, 187. τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε, sequente infinitivo καταστῆναι. Itidem pass. Ἀναγνωσθεὶς, *persuasus*, in IV, 154. ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρί, *Is autem, ab uxore persuasus, rem nefariam adversus filiam moliri cœpit.* At interpres malè ἀναγνωσθεὶς, reddidit *deceptus.* Omnemque illi excusationem præripit verbum πείθει, quod proximè præcedit, de eadem, πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω. Quinetiam lib. III, c. 61, activæ voci ἀναγνώσας aliam tribuit significationem idem interpres: τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ μάγος Πατιζείθης ὡς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἷσε ἄγων ἐς βασιλήϊον θρόνον. ita enim hæc reddidit, *Hunc virum magus Patizithes instructum quemadmodum ipse illi omnia peracturus esset, in regium solium perducit.* Quum debuisset ita vertere, *Huic viro quum persuasisset magus Patizithes fore ut ipse illi omnia effecta redderet.* Erat enim Patizithes qui Smerdi omnia confecturus erat, non contrá: quod tamen potius præ se ferre videtur altera interpretatio. Ut autem Ἀναγινώσκω, sic etiam Συγγινώσκω apud Herodotum à vulgari usu discedit. Sed quid de Galeno & Erotiano dicemus, verbum ἀναγνῶναι apud Hippocratem, Ionica dialecto utentem & ipsum, non πεῖσαι, id est, *Persuadere*, sed μεταπεῖσαι, (id est, *Dissuadere*, vel *De sententia deducere, A sententia dimovere*) necnon μεταδιδάξαι exponentibus? καὶ οὐκ ἠδυνάμην (inquit Hippocr. lib. De artic.) αὐτοὺς ἀναγνῶναι, εἰ μὴ μόλις, ὅτι τόδ' ἐστὶ τοιόνδε. Suspicor, unum ex altero sumpsisse, qui loco præpropere (ut fit) lecto, nec bene memoriæ mandato, horum tantùm verborum recordatus sit, αὐτοὺς ἀναγνῶναι· (ac non horum etiam quæ subjunguntur, ὅτι τόδ' ἐστὶ τοιόνδε) simulque præpositionis ἀνὰ verbo γνῶναι præfixæ usum eum imaginatus sit quem habet in aliis quibusdam verbis, & nominatim in Ἀναδιδάσκομαι, apud ipsum Herodotum. Hoc etiam addo, perperam Galenum, & Erotianum ἀναγνῶναι, non ἀναγνῶσαι legisse apud Hippocratem: & quosdam malè lectionem hanc in illam mutandam censuisse. Nam & hîc ex I, 87 habes ἀνέγνωσε, & legitur itidem VI, 75. Eodemque modo exstat ἀνέγνωσαν I, 128. Sic autem & I, 85. ἄλλον γνώσας: ubi repono ἀλλογνώσας.

Ἀναγκαίη pro ἀνάγκη ut in I, 11. μή μιν ἀναγκαίῃ ἐνδέειν. H.

Ἀναδιδάσκεσθαι, vide VIII, 63 initio, & quæ adscripsi margini. H.

Ἀναιρεῖσθαι, vide in Ἐπαναιρεῖσθαι.

Ἀναι-

Ἀναισιμοῦσθαι. ut I, 72 fine, πέντε ἡμέραι ἀναισιμοῦνται, *Quinque dies insumuntur.* sive *impenduntur.* H.

Ἀνακῶς ἔχειν, φροντίζειν, seu ἐπιμελῶς ἔχειν. VIII, 109, fine, σπόρου ἀνακῶς ἐχέτω. C.

Ἀναπλῶσαι pro ἀναπλεῦσαι. C.

Ἀνάπυστον, *Quod innotuit, Patefactum, Palam factum.* VI, 66. extremo, ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο ταῦτα. Sed malè in Ald. & German. edit. ἀνάπειστα. contra verò rectè in iisdem, paulo antè, ἀνάπυστα γινόμενα ταῦτα. H.

Ἀνεθέλητον, quod ab aliis dicitur ἀβούλητον, *de eo quod triste nobis accidit.* VII, 133 ὅ, τι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας συνήνεικε ἀνεθέλητον γενέσθαι, οὐκ ἔχω εἶπαι, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηιώθη, *quid adversi illis contigerit.* Et ἀνεθέλητος συμφορὴ apud eundem, (ficut dicitur ἀβούλητος συμφορὰ) alibi ἄχαρις συμφορή. Quibus in locis vocabulum συμφορὰ ponitur tanquam μέσον, more antiquo. H.

Ἀνειμένος. II, 167. τοὺς ἐς τὸν πόλεμον ἀνειμένους. *bello deditos.* Sic paulo ante, ἀνέωνται ἐς τὸ μάχιμον. Sed ibi, ficut & in Ald. edit. malè ἀνέονται. H.

Ἀνελεῖν, est *Respondere*, ut de oraculis Latini dixere. I, 13. ἢν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλῃ μιν βασιλέα εἶναι τῶν Λυδῶν. *Si oraculum responderit, ipsum regem Lydorum esse.* Euterpe, c. 139. ἀνεῖλε ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα. C.

Ἀνέωνται, vide in Ἀνειμένος.

Ἀντιάω, ῶ, ex quo ἤντησε pro ἔτυχε II, 119, initio, καὶ ξεινίων ἤντησε μεγάλων. quum præcedenti cap. 115. dixisset, ξεινίων τυχών. Sic Homerus Iliad. α. ἀντιάσας, dixit pro τυχών, five ἀπολαύσας, aut μετασχών· ubi canit Αἴ" κέν πως ἀρνῶν κνίσσης αἰγῶν τε τελείων βούλεται ἀντιάσας, ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι. Facit autem illud ἀντᾶν ut minus mirari debeamus participium ἀπαντήσαντες genitivo itidem junctum, hoc in versu, Ἆ δειλοὶ νεότητος ἀπαντήσαντες ἐκείνης Πρωτοπόρου, δι' ὅσης ἤλθετε πυρκαϊῆς. vel πρωτοβόλους, ut alibi legitur. pro quo tamen malim πρωτοβόλοι. Suspicor autem priorem illum versum mutatum fuisse ab iis quibus insolens videbatur ille usus participii ἀπαντήσαντες. Pro illo enim habetur hic, Anthol. epigr. lib. III, pag. 232. meæ editionis, Ἣν νέον ἠβήσαντες ἀποδρέψαντες ἑταῖραι. H,

Ἀντίξοος, *Adversarius, Hostis*, ἐναντίος, πολέμιος. In cap. 218. lib. VII. ἐλπόμενοι γὰρ οὐδένα σφι φανήσεσθαι ἀντίξοον, ἐνεκήρυσαν στρατῷ. Et adjectivè, γνώμη ἀντίξοος, *Sententia contraria, Sententia repugnans*, VIII, 119. H.

Ἀντιεύμενοι sunt Ionibus qui aliis ἐναντιούμενοι, sive ἐναντίοι. ut initio Melpomenes καὶ νικήσαντες μάχη τοὺς ἀντιευμένους. Paulo pòst, εὗρον γὰρ ἀντιευμένην σφι στρατιὴν οὐκ ὀλίγην. At verò alibi VII, 9. cum accus. personæ, sequente etiam præpositione ἐς, habente suum accusativum, pro *Occurrere*, seu *obviam venire hostiliter.* H.

Ἀντιπόλεμοι, *Hostes, Adversarii*, πολέμιοι. VII, 236, fine. H.

Ἀνωσάμενοι, VII, 139, in fine, καὶ βασιλῆα μετά γε θεοὺς ἀνωσάμενοι. *Qui repulerunt*, pro ἀπωσάμενοι. nisi fortè hoc ipsum reponendum sit. H.

Ἀξιεύμεναι, activa signif. pro ἀξιοῦσαι. I, 199. principio, πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιεύμεναι ἀναμίσγεσθαι τῇσι ἄλλῃσι, *Quæ non dignantur, Quæ dedignantur.* Item VII, 16 initio ἀξιεύμενος activa itidem significatione. Verùm οὐκ ἀξιεύμενος ibi non est *Dedignans*, sed *Dignum non judicans sedere*, vel *rem se dignam*, aut, *Indignum se judicans qui sederet.* Eod. cap. 16. no. 2. tamen voce activa dixit ἀξιώσει, *Dignabitur.* H.

Ἀπαγινέειν significat *Exportare* sive *Deportare.* Ἀγινέειν, *Apportare:* & simpliciter ἄγειν. C. Frequens usus horum verborum est III, 89, 92, 93, 94, 97.

Ἀπαδεῖν, *Displicere:* ut Ἀδεῖν, *Placere.* H.

Ἀπεματαΐσε significat apud Herodotum, *Crepitum emisit.* II, 162. ὁ δὲ Ἄμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεματαΐσε. C.

Ἀπεστώ, *Absentia*, (ut Democrito εὐεστώ, *Bona constitutio*) IX, 84. ἐπαγχωομένους τῇ ἀπεστοῖ τῆς μάχης. C.

Ἀπὸ μὲν ἔθανε pro ἀπέθανε μὲν, VIII, 89. initio, Sic multa composita dividit, inserta particula ὦν, ut ἀπ' ὦν ἔδωκαν pro ἀπέδωκαν· & κατ' ὦν ἐκάλυψε, pro κατεκάλυψε H.

Ἄρδις, *Genus teli*, & (ut volunt) *Pharetra:* sed significat apud Herodotum *Ferrum* (ut opinor) *sagittæ.* C.

Ἄρθμιος, *Concors, Benevolus, Amicus.* VII, 101. in principio, μὴ ἐόντες ἄρθμιοι. Et IX, 9. Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων. At verò ἄρθμια substantivi vice fungitur, VI, 83. πρὸς μὲν δή σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους, *concordia inter eos erat.* Item

ἀρθμίη

ἀρθμίη, *Concors*, *Amica*, IX, 36. H.

Ἄρθεα de natura equæ posuit Herodotus. C.

Ἄση, *Molestia*. Et, Ἀσᾶσθαι, *Molestia & dolore affici*. C. I, 136 extremo, μηδεμίαν ἄσην ἀνδῆ τῷ παιδὶ προσβάλλῃ ubi videri possit necesse minimè fuisse addere ἀνδῆ. Ab Hippocr. ἄση de certo quodam molestiæ genere dicitur: nimirum de stomachi fastidio, necnon de fastidio ciborum. Quinetiam de inquieta corporis jactatione quæ ægrotis contingit. Unde & Ἀσώδεις hi vocantur. pro quo & Ἀσσώδεις gemino σσ scribitur. Sic verò & Ἀσσᾶσθαι apud eundem, non solùm Ἀσᾶσθαι. Vide Hippocr. lexicum.

Ἀσινής, *Illæsus*, *Incolumis*. IX, 5. ἀπέπεμψαν ἀσινέα, passiva signif. Apud Hippocr. activa etiam. ut ἀσινέες ῥήξιες, *innoxiæ*. Sic & adverb. Ἀσινέως apud eundem, *Innoxiè*.

Ἀτάρ, sicut & apud Homerum (cui Αὐτάρ etiam in usu est) pro *Autem*, vel *Sed*. lib. VI, cap. 133. respondet particulæ μὲν, cui passim δέ· ac interdum apud hunc quoque: ut IX, 115.

Ἀτάσθαλα, *Nefaria*, *Nefanda*, *Scelesta*. IX, 77. & aliis plerisque locis. Necnon aliquis dicitur ἀτάσθαλος, ut IX, 115 initio. Frequens est & Homero. H.

Ἀτέοντες, *Nihil curantes*. Est & Homerus similiter usus. C.

Ἀτρεκέως *Verè*. vel *Certò*, ut I, 57. οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν. Sic II, 167. οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρῖναι. Hoc adverbium frequens est apud Homerum etiam & Hippocratem: apud Homerum pro *Verè*, apud Hippocratem & pro *Certò*, *Exploratò*: & plerumque pro ἀκριβῶς, *Exactè*. ut in Prognost. οὐ δυνατὸν ἀριθμεῖσθαι ἀτρεκέως. Sic & Ἀτρεκής pro *Exactus*. Extat etiam Ἀτρεκείην apud Herodotum, quo significatur *veritas*. Apud Hippocr. ἀτρεκείη scribitur: ut ἀτρεκείῃ κρῖναι apud eum legitur pro eo quod attuli ex Herodoto ἀτρεκέως κρῖναι. H.

Ἄτρυτον πόνον, *Intolerabilem*, IX, 51. initio, ἔχον πόνον ἄτρυτον. C.

Αὐδάζειν, *Vocem emittere*, seu *Loqui*. C.

B

Βαθυτάτη αὐτὴ ἑωυτῆς, *Ubi profundissimum est*. Item de Istro IV, 48. ἴσος αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει. id est, *Aequabili flumine fertur*. C.

Βᾶρις, in Euterpe, c. 41. Navigium Ægyptiacum. C.

Βαρυσυμφορώτατος ἀνθρώπων, I, 45. id est, βαρείαις συμφοραῖς ἀνθρώπων μάλιστα παθών. vel βαρεῖαν συμφοράν. *Qui omnium hominum maximè graves calamitates est perpessus*. sive *gravem calamitatem*. Vel una voce, *Miserrimus*. H.

Βασίλεια, I, 11. ὅκως ἡ βασίλεια καλέοι. At verò βασιλεία, cum accentu in penult. in lingua communi dicitur *regnum*: apud Herodotum βασιληίη. ut ibidem sequitur proximè βασιληίην. H.

Βεβωμένα, id est, πεβοημένα, *Celebria*. C. Vide Βῶσαι.

Βωθεῖν pro βοηθεῖν, (id est, *Auxiliari*) apud hunc scriptorem, teste Eustathio: assertúrque & ab Hesychio. Legimus tamen & cum οη, βοηθήσαντα I, 150. in medio. H.

Βῶσαι pro βοῆσαι (ut proxime præcedit βωθεῖν pro βοηθεῖν) *Clamare*. At in fine c. 146, l. I, μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα, non malè, *neque nomine compellare suum maritum*. Sic Ἀναβῶσαι pro ἀναβοῆσαι. unde ἀνέβωσε I, 10. *exclamavit*. Sic alibi I, 8. ἀμβώσας pro ἀναβοήσας, & ἐπιβώσασθαι I, 87. pro ἐπιβοήσασθαι. Passivum autem particip. βεβωμένα pro βεβοημένα habuisti paulo ante.

Γ

Γενέτωρ, *Progenitor*, in Urania, c. 137. Alioqui vulgo recepta significatione est *pater*. H.

Γένεα Ægyptiorum esse ait septem, II, 164. & alios, sacerdotes, alios, pugnatores, alios, bubulcos vocari. &c. Ubi Valla interpr. *Septem genera hominum*. Sed non minus placeret mihi *Septem ordines*, vel *Septem classes*. Sic alibi I, 125. aliquot γένεα Persarum esse scribit. At verò I, 56. legimus τοῦ Δωρικοῦ γένεος, & τοῦ Ἰωνικοῦ. H.

Γνωσιμαχέειν interpretantur *Perpendere suas vires, quæ inferiores sint adversariorum viribus*. Itaque posset accipi Thalia, c. 25. εἰ μὲν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε. Significare videtur simpliciter, τῇ γνώσει μάχεσθαι. hoc est, *Mutare sententiam*, & *perpendere*. Urania, c. 29. γνωσιμαχέετε μὴ εἶναι ὅμοιοι ἡμῖν. At Polymnia, c. 130. γνωσιμαχέοντες καὶ τἆλλα, καὶ ὅτι χώρην ἄρα εἶχον εὐαίρετον. C.

Δ

Δεῖπνα annotarunt ab Ionibus appellari Cœtus triginta hominum qui simul cibum caperent. Homero tamen δεῖπνον simpliciter cibum significat, atque etiam equorum pabulum; ut, Νῦν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον. & Εὖ δέ τις ἵπποισιν δεῖπνον δότω.

Δέννος, *Dedecus*, *Opprobrium*. Vnde & verbum Δεννάζω.

Δηλήσασθαι pro βλάψαι, apud hunc scriptorem, sicut apud Homerum: ut Eustathius quoque annotat in hunc illius poetæ locum, Il. α, Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ Καρπὸν ἐδηλήσαντ'. ἐπειή, &c. Apud hunc IV, 198, legitur & δεδήληται, passiva signific. Hinc & Δηλητήρ apud Hippocratem: item Δηλητήρια φάρμακα, perniciosa atque adeo lethifera. H.

Διά cum genitivo, usum habens diligenter notandum, hoc in loco, I. 25. θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων, *inter omnia quæ sunt Delphis donaria.* H.

Διαβάλλειν, *Calumniari*, & *Insectari*, & *Fallere*, & *Verba dare* C.

Δίαιταν ποιέεσθαι, *Diversari*, *Habitare*, *Commorari*. Sic III, 51. ὁ δ' ἐξελαθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ταῖς δίαιταν ἐποιέετο, ἐς τούτου πέμπων ἄγγελον (ita enim interpungendum est, non inter ταῖς & δίαιταν, ut in Ald. & Germ. editione) id est, *Ubi diversabatur.* seu, *Apud quos domicilium habebat.* At verò IX, 81. circa finem, δίαιταν interpres reddidit *vitam*: de rege Persarum, ὃς τοιαύτην δίαιταν ἔχων, ἦλθε ἐς ἡμέας οὕτω οἰζυρὴν ἔχοντας ἀπαιρησόμενος. Sed malim, *Cui quum talis sit ratio victus*, sive, *Qui quum tali victu utatur*. Cum hoc autem usu nominis δίαιτα, non cum illo, convenit ille qui passim apud Hippocratem occurrit, quin etiam apud Medicos ejus posteros, qui ex eo sunt mutuati: nisi quòd multorum ægrotorum δίαιτα, cum illa regis Persarum comparata, planè est οἰζυρή (ut loquitur illic Pausanias) præsertim si verum est illud,

Qui medicè vivit, miserè vivit.

Διασφάξ, *Crepido rupium*. C.

Διαφέρειν τὸν αἰῶνα, III, 40. *Ævum transigere*, seu *Ævum agitare*. Perinde ac si diceretur, *Perdurare in vita*. Apud Hippocr. διαφέρουσι exponitur etiam *Morbum perferunt*. Atque idem & voce pass. διαφέρεσθαι utitur pro *Durare*: si mendo carent exemplaria.

Διαχρῆσθαι pro simplici χρῆσθαι. ut VI, 11. εἰ δὲ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ διαχρήσεσθε. In præcedenti autem cap. 10. dixerat, ἀγνωμοσύνῃ τε διεχρέωντο. Sic III, 72. οἵτε ψευδόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείῃ διαχρεώμενοι. At verò VII, 101, cum eodem dativo utitur & composito illo & simplici verbo, ὦ βασιλεῦ κότερα ἀληθείῃ χρήσωμαι πρὸς σέ, ἢ ἡδονῇ. Et sequitur, ὁ δὲ μιν ἀληθείῃ χρήσασθαι ἐκέλευε. Paulo post c. 102. ἀληθείῃ διαχρήσασθαι. Et mox, τῇ (videlicet ἀρετῇ) διαχρεωμένη ἡ Ἑλλάς.

Verùm alicubi pro *Interficere*. ut I, 24. sed ibi διαχρᾶσθαι pro διαχρῆσθαι. Quinetiam compositum Καταχρῆσθαι usum hunc apud illum habet, si bene memini: apud posteros quidem certè eum habere constat. H.

Διδόναι λόγον ἑωϋτῷ, vide in Λόγος.

Δίκαιαι ὀργυιαί, II, 149. *Quæ sunt justæ magnitudinis*. Utitur autem & lingua Gall. illa voce Lat. hac in signific. Apud Hippocratem δίκαιον exponitur ὅμολογον: quod non solùm *rationi consentaneum*, sed *proportioni consentaneum*, alicubi interpretandum esse videtur. Alioqui ἴσον etiam exponitur. Erotianus autem & quasdam exposit. affert quæ mihi violentæ videntur. H.

Δικαιοῦν sæpe pro ἀξιοῦν, sequente infinitivo. Propriè autem sonat perinde ac si quis dicat, δίκαιον κρίνειν, id est, *judicare rem esse justam.* III, 148. ὃς λαβεῖν μὲν διδόμενα οὐκ ἐδικαίου. ubi Valla, *recipienda non putavit*: sed malim, *recipere justum esse non putavit*. Vel potius, *par esse non putavit*. H.

Διφάσιον. *Geminum*: *seu Duplex*. C.

Item plural. Διφάσια, *Duplicia*. vel *Bina*. aut *Duo*. Ut διφάσια τρώματα, I, 18. *Duo vulnera*. Et διφάσιαι αἰτίαι III, 122. Et διφάσιαι εἰκόνες, II, 182. *Binæ imagines*. seu *bifariæ*. Suspicor autem ex hoc διφάσιος Latinos mutuatos esse suum *Bifarius*, itidémque *Trifarius* ex Τριφάσιος. Quod si ita sit, rectius scribentur per *ph*. H.

Δοξῶσθαι, pro quo dictum postea fuit δοξάζεσθαι. IX, 47. ἐπεὶ τε δεδόξωσθε εἶναι ἄρισοι, *existimati estis*. Et VIII, 124. ὅμως Θεμιστοκλέης ἐβώσθη τε καὶ ἐδοξώθη εἶναι ἀνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Ubi fortasse aliquis ἐδοξώθη

ut

ut ἐβώσθη scribendum putet. Sed quid si ἐβώσθη malè pro ἐβώσθη scriptum est? & scribendum est ἐβώσθη, factum ex ἐβοήθη, (ut antea βῶσαι pro βοῆσαι, βεβωμένα pro βεβοημένα, atque alia hujus ipsius familiæ habuimus) manente altero ἐδιξώθη, sine σ, ut ἐχρυσώθη absque litera illa scribitur? H.

Δουλότερος, *Magis servus.* Et Δουλοτέρη, *magis serva* VII, 7. H.

Δωτίναι, δῶρα, seu δόσεις, *Munera, Largitiones.* Et ἔδωκε δωτίνην, *dono dedit.* Il. ι, Οἵ κέ ἑ δωτίνῃσι θεὸν ὣς τιμήσουσι. Et Δωτινάζειν, *Dona corrogare* II, 179. H.

E

Ἕαδε. *Placuit*: ea signific. qua dicitur *Placuit ita facere.* pro *Visum* est. IV, 145. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἕαδε δέκεσθαι τοὺς Μινύας ἐπ' οἷσι θέλουσι αὐτοί. Sic alibi, ἐς ὃ σφι ἕαδε ὁμολογίῃ χρήσασθαι. Item ἑάνδανε, circa principium Calliopes, c. 5, sine infinitivo, εἴτε οἱ καὶ ταῦτα ἑάνδανε, *Sive hæc illi placebant, Sive hæc sentiebat.*

Ἔγκοτον in duobus Herodoti locis legi: sed alios præterea occurrere cupio in quibus hoc vocabulum legatur, antequam de eo dicere ausim quod suspicor. Vix enim in duobus illis ἔγκοτον pro κότον dictum esse, mihi persuadere possum. H.

Ἐγκυρεῖν, vide in Κυρεῖν.

Ἐθέλει, pro εἴωθε, *Solet, Solitum est.* Pro quo & φιλέει dicitur. Utrunque eodem loco habes, VII, 50: I. Quum autem videamus Herodotum in priore quidem membro dicere φιλέει, in posteriore autem, ἐθέλει: minimè dubium esse cuiquam debet quin ita sit accipiendum. Idéoque Galenus, apud Hippocratem ita potius exponere debuit quàm verbo δύνασθαι. H.

Ἐκ. Præpositio hæc apud Herod. usum quendam habet, qui non animadversus fecit ut huic loco absurda interpretatio daretur, I, 10. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρός. Malè enim intellectum fuit, μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρός, pro τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρός. id est, ὑπὸ τοῦ ἀνδρός ut alibi docebo, simulque alia hujus usus exempla proferam. H.

Ἑκαστέρω (pro quo perperam alicubi ἑκατέρω, quum positivum sit ἑκάς) *Longius, Remotius, Ulterius*: & Ἑκαστάτω, *Longissimé.* H.

Ἐκγίνεσθαι, *Licere, Facultate esse.* Sic III, 142, *initio*, τῷ δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βουλομένῳ γενέσθαι, οὐκ ἐξεγένετο. *Non licuit, Facultas ei non fuit, Datum non est*, sive, *concessum.* H.

Ἐκπαγλεόμενοι, *Admirantes.* vel potius *Valde admirantes, et ad stuporem usque.* IX, 47. initio ἐκπαγλεομένων ὡς ἔτι φεύγετε ἐκ πολέμου. Derivatum ex Ἔκπαγλος. unde & adverbium Ἐκπάγλως, apud Homerum necnon apud Hippocratem, non simpliciter *Mirum in modum*, sed *Stupendum in modum.* Nisi quis *Ad stuporem usque* malit dicere. H.

Ἐκπλῶσαι τῶν φρενῶν, *De statu mentis dejectum esse.* III, 155. πῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῶν φρενῶν; Alibi in propria signif. ἐκπλώσας, I, 29, de Solone. Sic autem & Ἀναπλώσῃ, II, 93. ubi proximè præcedit & ἐκπλώοντες. Invenitur tamen alicubi in hoc verbo, & apud hunc, diphthongus ου, more linguæ communis, non ω, sed ex errore, ut opinor. Eorum locorum unus est II, 179, πρὸς ἀνέμους ἀντίους πλέειν. H.

Ἐκτῆσθαι, pro κεκτῆσθαι, ut apud Homer. unde ἐκτημένων, VIII, 140 extremo. Sic & Hom. Il. ζ, -- ἐξ' ὅσα φασὶν Ἴλιον ἐκτῆσθαι εὐναιόμενον πτολίεθρον. Vult tamen Eustathius non minus Atticum esse quàm Ionicum. Quamvis autem hoc ex aliorum (ut credibile est) grammaticorum autoritate dicat, aut illi fides habenda non est, aut exemplaribus Aristophanis denegarda. Non ignoro alioqui Atticis cum Ionibus esse quædam communia. H.

Ἐλινύειν, *Acquiescere.* C.

Ἐλλάμψεσθαι, pro ἐλλήψεσθαι. ut I, 80. τῷ δή τι καὶ ἐπεῖχε ἐλλάμψεσθαι αὐτίς. de equitatu Crœsi. *Quo* (inquit) *& ipse Cyrus oppressum iri se verebatur.* Et Melpom. [V, 21] καταλαμφθεὶς pro καταληφθείς. à verbo λάμπτεσθαι, quod ἀποδέχεσθαι, id est, *accipere*, illis significat. C.

Invenitur & λάμψεαι. VII, 39. Quinetiam compositum φοιβόλαμπτος pro φοιβόληπτος, IV, 13. Cum hoc autem usu hujus verbi convenit quod & eod. lib. IV. c. 79. legitur, νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακχεύει. H.

Ἔμβολον, *Rostrum in navi, & veluti claustrum regionis.* Et de portis, χαλκόδετ' ἔμβολα, Phœnissis. C.

Ἐναγί-

Ἐναΐζειν, vide in Καταΐζειν. H.

Ἐνάρεες, Scythæ evirati & vates Scythici, quorum & Hippocrates meminit ἐν τῷ περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων. sed ibi ἀνανδριεῖς vocat. Aliqui annotarunt ἐνάριας esse *bellatores* apud Ionas. C.

Ἐνείκαι, est ἐνέγκαι. C.

Ἐννώσας, id est ἐννοήσας, *Quum intellexisset*, Clione, c. 68. Et ibid. c. 77. ἐνένωτο, τὸ χειμῶνα παρεὶς, ἅμα τῷ ἦρι στρατεύειν, *in animo habebat*. Et, ἐνενώκασι, *Animadverterunt*, III, 6. C.

Ἔξεσις de dimissione, seu amandatione uxoris V, 40. Vide Eustathium, qui & uno verbo διαζύγιον exponit. H.

Ἐπάϊστος, *De quo auditum est aliquid.* ut II, 119. ὡς ἐπάϊστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος. *Postquam auditum fuit eum hoc fecisse, vel Innotuit, Compertum fuit*, sive *Compertus est*. Sic VIII, 128, ἐπάϊστος ἐγένετο προδιδούς. H.

Ἐπεί τε, pro ἐπεὶ vacante particula τε, passim. H.

Ἐπὶ ξυροῦ τῆς ἀκμῆς, vide in Ξυρόν.

Ἐπὶ, cum genitivo quoque *Ad* significat. ut ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου I, 1 extremo. Quod & ipsum plane Atticum est. ut ἀπῆλθον ἐπὶ φυλῆς. Calliope c. 11. ἀπαλλάσσεσθε ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἕκαστος. Hæc ipsa præpositio ἐπὶ cum dativo interdum ubi potius moris est uti præpositione ἀπὸ cum suo genitivo. ut I, 15. καλέεται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην, quum potius dicendum videretur, sequendo vulgarem sermonis formam, ἀπὸ τοῦ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίης. Imitati autem sunt hunc præpositionis hujus usum quidam ex posteris: quorum ideo loci mendi suspecti fuerunt. Sic apud Arrianum ὀνομασθεῖσαν ἐπὶ μιᾷ τῶν ὀπαδῶν τῆς Κυβέλης νυμφῶν. At verò ubi hæc præpositio genitivo juncta huic rei significandæ adhibetur, ibi certum est mendosum esse locum. H.

Ἔπιπλα, *Supellex*. C.

Ἐπίστασθαι non solùm pro *Scire*, *Nosse*: sed alicubi & pro *Existimare*. In quibusdam autem Homeri & Hippocratis locis exponitur δύνασθαι, ubi tamen non video quid obstet quominus significationem suam retineat. H.

Ἐπίστιος, ἐφέστιος. Et Jupiter ἐπίστιος I, 44. C.

Ἐπιστρεφέως, *Accuratè*, *Vehementer*. Item *Obliquè*, C.

Ἐπίτεξ, *Vicina partui*, I, 3. C.

Adjuvat autem valde Hippocratem hic locus Herodoti: quum ostendat legi perperam apud eum ἐπιτέξη, & ab aliis ἐπιτοδέξη, pro ἐπίτεξ ᾖ, in hoc Περὶ γυναικ. loco: φημὶ ὅ γυναῖκα, ἢν ἐπίτεξ ᾖ. H.

Ἐπιφράζεσθαι, *Excogitare Perspicere*, *Animadvertere*: in fine Polymniæ, & in cap. 10. Terpsich. Et Καταφρασθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα IV, 76. *Quum animadvertisset illum hæc facere*. H.

Ἔρχομαι φράσων, Ἔρχομαι ἐρέων, Ἔρχομαι λέξων, & in præterito, ἦια λέξων, *Ingrediar exponere*. Virg. *Sic contrà est ingressa Venus*. C.

Ἐς τὸ, ἕως οὗ, *Donec*. C.

Εὐεστώ, ea forma qua alibi ἀπεστώ. Videtur autem dativus illius nominis εὐεστώ, videlicet εὐεστοῖ, quod margini adscriptum est I, 85, vera esse lectio: & εὐθηνία quod in ipso textu est, ad illius expositionem positum, eò irrepsisse. H.

Εὐμαρίη, *Stercus*. C.

Εὖτ' ἂν pro ἐπειδ' ἄν. C.

Εὐφρόνη, *Nox*. ut IX, 38. ὡς εὐφρόνη ἐγένετο. Itidemq; Εὐφρόναι, *Noctes*. H.

Εὐχαρίστως, idem quod κεχαρισμένως. I, 32, fine. H.

Ἔφησε λέγων pro ἔφη, VII, 137. Sic ἔφασαν λέγοντας pro ἔφασαν, circa initium Calliopes, c. 2. H.

Ἔχειν cum præpos. ἐπὶ. ut ἔχοντας ἐπὶ σφίσι, eo fortasse modo quo Galli, *Ils en ont à moy*. item, *A qui en avez-vous?*

Z

Ζόη, id est, βίος, *Vita*. Et Ζωὸς, *Vivus*. ut & Odyss. λ, Ζωὸς ἐών. Et Ζωάγρια, Odyss. θ. & Ζωγρεῖν, Iliad. ζ. C.

Quamvis autem ζόη esse Ionum dicatur, ab ipso etiam Eustathio, tamen & ζωὴ alicubi scriptum est: ut I, 38. genitivus ζωῆς. H.

Ζώνη, est Herodoto πορφυροῦν ἱμάτιον, teste Suida. H.

H.

Ἤθεα, *Domicilia*, id est, Ea loca in quibus vel homines vel animantes aliæ degere solent. C.

Ἠμεκτεῖν, *Indignari*, *Offendi*. C. Vide Περιημεκτεῖν.

Θ.

Θαλία, *Convivium lautum et opiparum*. Si à θάλλω derivatur, sonabit quasi quis dicat *Convivium florens*, ut in Thesauro scripsi: sed

ſed addidi vocem *lætum.* Dixi enim poſſe videri reſpondere his duobus, δαὶς τεθαλυῖα, perinde ac ſi diceretur *Convivium lætum & quaſi florens.* Verum apud Herodotum (ut & Bud. ſcribit) non tantùm eſt *Epulum* ſed etiam *Dies feſtus.* Sic autem in iſto ſcriptoris hujus loco in principio cap. 27. καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι, Valla uſus eſt hac interpretatione, *& celebrando feſto operam dabant.* Non video tamen cur altera ſignificatio locum habere hic non poſſit. H.

Θοινίζειν. *Cibo, Paſco.* Factum ex θοίνη, ita ut ſonet quaſi quis dicat, Θοίνην παρέχω, vel Εἰς θοίνην παρέχω. eodem modo quo ex δεῖπνον fit δειπνίζω. In Clione, cap. 129. cum accuſat. perſonæ & dativo rei, πρὸς τὸ ἑωϋτοῦ δεῖπνον τό μιν ἐκεῖνος σαρξὶ τοῦ παιδὸς ἐθοίνησε. Vbi fortaſſe rectius τῷ quam τὸ poſt δεῖπνον ſcriberetur. Alioqui ſubaudiendum fuerit κατά. H.

Θορὸς, τὸ σπέρμα. C.

Θορτὶ non Θορὸς habet editio Baſilienſis Hervagii, unde ſumpta hæc Camerarii fuerunt: ſed hunc tamen θορὸς ſcripſiſſe mihi perſuadeo. Nam illud θορτὶ ne ſpeciem quidem vocabuli Græci præ ſe fert: at θορὸς ſignificans σπέρμα, id eſt, *ſemen* (ſed intellige *ſemen genitale*) legitur apud hunc noſtrum ſcriptorem, legitur apud Hippocratem. Apud hunc, ut II, 93. principio, ἀπορραίνοντες τοῦ θοροῦ: apud Hippocratem, ut quum ſcribit libro De morbis ſecundo, ὑπέρχεταί οἱ θορὸς πολὺς καὶ ὑγρός. Scio alioqui fuiſſe qui aliquantulum diſcriminis inter θορὸν & σπέρμα ponendum exiſtimarint. Obſervandum eſt autem, non ſimpliciter σπέρμα, ſed σπέρμα παιδοποιὸν, ab Herodoto dici, VI, 68. H.

Θυμαλγὴς, *Animo dolorem afferens*; ut θυμαλγέα ἔπεα. I, 29 initio. *Verba dolorem animo afferentia*, vel *Ægritudinem alicui afferentia*, ut loquitur Terentius. Poſſis & ita reddere, *Verba quæ animus ægre fert.* Quoniam autem Homerus quoque iſto compoſito utitur, (veluti quum θυμαλγὲς ἔπος & θυμαλγέα μῦθον dicit) poſſis, magis poëticè loquens, reddere, *Verba animum mordentia.* H.

Θυμὸς, vocabulum valde alioqui & apud cæteros uſitatum, quendam uſum habet qui apud cæteros vix occurrat, niſi ex ejus imitatione. Jungit enim genitivo: ut quum lib. I, cap. 1. dicit, ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τῶν σφὶν ἦν θυμὸς μάλιστα. id eſt, *quorum maximè* (vel *potiſſimum*) *erat illis cupido.*

Θύσανοι, id eſt, κροσσοὶ, *Bullæ aut fimbriæ in clypeis & tunicis.* C.

Θύσσανοι geminato σ apud eum antea ſcriptum fuit: ſed ne geminetur σ obſtat quantitas ſyllabica, quum prima brevis ſit apud poëtas: etiamſi licentia utentes, in θυσσανόεις & θυσσανόεσσα producunt, ut metrum poſſit ingredi. Tum autem & duplicatur illa litera in quibuſdam exemplaribus. H.

I.

Ἰθαγενὲς, *Germanum, Nativum.* II, 17. οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλὰ ὀρυκτὰ, *Non ſunt oſtia nativa, ſed foſſilia.* C.

Uſus eſt hoc vocabulo non ſolùm Homerus, ſed Hippocrates quoque: ſed uterque paulo alia ſignific. quàm in loco qui modò ex noſtro ſcriptore allatus fuit. Legimus enim Ὀδ. ξ,

—ἀλλά με ἶσον ἰθαγενέεσσιν ἐτίμα.

ubi ἰθαγενέεσσιν ſonat γνησίοις· apud Hippocratem verò ἰθαγενὲς κύημα poteſt quidem fortaſſe exponi itidem γνήσιον, ſed alia tamen ratione. Eſt enim conceptus verus, & qui à falſo, id eſt, à mola diſtinguitur. Videndum an vocabula *Genuinus* & *Germanus* & hîc & illic habere locum poſſint. H.

Ἰθὺς & Ἰθὺ pro εὐθὺς & εὐθὺ, itidémque Ἰθεῖα pro εὐθεῖα, ſicut apud Homerum & Hippocratem. Dici autem ab Herodoto ἐκ τῆς ἰθείας exponit ἐκ τοῦ προφανοῦς & παρόδου· hunc ejus locum afferens, III, 127. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰθείας στρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκεε πέμπειν, ἅτε οἰδεόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων. Eſt enim reponenda apud Suidam hæc ſcriptura, οἰδεόντων una voce, pro illa quæ apud eum duas voces habet, οἱ δεόντων. Vide plura ſuper hoc loco in his verbis, Οἰδέοντα πρήγματα. H.

Ἱκνεομένως, unde Οὐκ ἱκνεομένως & Οὐκ ἱκνουμένως, *Non debitè.* & μᾶλλον τοῦ ἱκνεομένου, *Magis quàm conveniret.* Hæc Camer. Exempla autem habes VI, 65. φὰς αὐτὸν οὐκ ἱκνεομένως βασιλεύειν τῶν Σπαρτιητέων. Paulo poſt eod. cap. ὅτε ἱκνουμένως βασιλεύοντα Σπάρτης. Quod autem & aliis in locis feci in Gallorum, & aliorum qui Gallici ſermonis ſtudioſi ſunt gratiam, hîc quoq; faciam, ut quàm bene conveniat hic adverbii iſtius uſus cum eo quod Gallicè dicitur, oſtendam. Quum enim adverb. ἱκνουμένως, vel potius ἱκνεομένως, (hanc enim lectionem præfero) à verbo ἱκνέομαι originem habeat,

habeat, quod est *venire*, Gallicè *venir*: animadvertendum est ista verba, οὐκ ἱκνεομένως βασιλεύει, posse ita Gallico sermone exprimi, *Il ne luy vient pas de regner.* Est autem *vient* à Latino *venit*, (litera i. ex fine ad principium transeunte) Ionicè, οὐκ ἱκνέεται. perinde ac si quis diceret, οὐκ ἱκνέεται εἰς αὐτὸν τὸ βασιλεύειν, pro illis, οὐκ ἱκνεομένως βασιλεύει. Alioqui & his verbis hoc exprimeret sermo Gallicus, *Il ne luy touche pas de regner.* Alterius autem generis loquendi, Μᾶλλον τοῦ ἱκνεομένου, exemplum tibi suppeditat VI,84. ὁμιλέοντα μᾶλλον τοῦ ἱκνεομένου. quum antea pro μᾶλλον τοῦ ἱκνεομένου dixisset μεζόνως· utens his verbis, ὁμιλέειν σφι μεζόνως. Nam qui aliquid facit μᾶλλον τοῦ ἱκνεομένου, id est, magis quàm convenit, sive magis quàm par est, is dici potest illud ποιέειν μεζόνως, quod Ionicum est pro μειζόνως. quasi dicas, *majorem in modum quàm oporteat.* Sed Valla malè hunc locum cum vertit, non secus quàm si verba illa μᾶλλον τοῦ ἱκνεομένου non ad ὁμιλέειν sed ad ἀκρητοποτέειν, sive ad ἀκρητοποσίην (ut ibi legimus) referrentur. Addam & hoc, Hippocratem quoque illo adverbio usum esse, & quidem alicubi significare apud illum *Quantum par est, Quantum satis est*; ut quum dicit, γάλα πίνειν ἱκνεομένως. Apud eundem ἐν τῷ ἱκνεομένῳ χρόνῳ. *Debito tempore, Convenienti tempore, Suo tempore.* Miror autem afferri ex illo loco scripturam ἱκνουμένῳ· è loco libri De fract. ἐν τῷ ἱκνουμένῳ χρόνῳ, & dici, ἱκνούμενον χρόνον non minus quam ἱκνεόμενον, in usu esse. quasi verò illam quoque scripturam Græca lingua possit admittere, ac non jubeat nos vel ἱκνουμένῳ vel ἱκνεομένῳ dicere. Cæterùm hujus generis loquendi aptum habemus hoc quoq; exemplum, προγηράσκειν τοῦ χρόνου τοῦ ἱκνουμένου, *Senescere ante debitum tempus.* Et quasi quis dicat, *Ante legitimum tempus.* Alioqui & simpliciter, *Ante tempus*, dici potest. Poëtæ autem dicerent etiam (ut opinor) *Ante suum tempus.* Ex eodem affertur & hoc, φροντίδες οὐχ' ἱκνεύμεναι (sed malo ἱκνεόμεναι) pro *curis intempestivis* at verò illud, ἐν τῷ ἱκνεομένῳ χρόνῳ, apud Herodotum etiam exstat. VI, 86.

Ἱστορέειν & Ἱστορέεσθαι sæpe apud hunc scriptorem occurrunt, præsertimque illa vox activa. Est autem Ἱστορέειν *Interrogare, Sciscitari, Percontari, Inquirere*: & Ἱστορέεσθαι, *interrogari, Inquiri.* II,19. Ἱστορέων αὐτὲς ἥντινα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων ποταμῶν. Et paulo pòst, ταῦτά τε δὴ τὰ λεγόμενα βουλόμενος εἰδέναι ἱστόρεον. Sic I,61. μετὰ δὲ, εἴτε ἱστορεούσῃ, εἴτε καὶ οὔ, φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρί. *Dicit matri sive percontanti sive non.* Sed Valla longè ἱστορέειν hic esse putavit *Enunciare*, ideoq; alienum ab hoc loco sensum commentus est: ut tibi patebit ex collocatione verborum ejus cum iis quæ margini adscripta sunt. At verò pass. vox ἱστορέεσθαι I,24. legitur, sed ita ut activam potius signific. habere videatur. H.

K.

KAὶ δὴ frequens est apud hunc, in narrationis velut incremento: ut quum Latinè dicitur *Atque etiam*, vel *Tum*, *vel Tum etiam*, & similiter C.

Κάρτα πάνυ, *Admodum.* C.

Aliquando (I, 71.) & præfixo articulo dicit τὸ κάρτα, sive τοκάρτα. Eustathius tamen in librum ιῶτα Iliadis, non Ionum sed Dorum esse dicit articuli pleonasmum ante adverbia. H.

Καταγίζειν, ut καταγίζειν πυρί, *Igni consecrare.* Item, *Immolare & sacrificare*, Clione c. 86. & Melpomene c. 35. Et Ἐναγίζειν, *Inferias mittere*: Euterpe, c. 44. in fine. ὡς ἥρωϊ ἐναγίζουσι. C.

Illi autem Καταγίζειν addendum est Καταγιάζειν· si quidem emendatè scriptum est καταγιαζομένου, I, 202. Sed (verum ut fatear) suspicione apud me scriptura hæc non caret: præsertim quum & Erotianus, suo in Hippocratem lexico, Ἐναγίζειν, non Ἐναγιάζειν, scribat, exponens, τοῖς κατοιχομένοις ἢ τοῖς καταχθονίοις θύειν. sicut Hesychius χοὰς ἐπιφέρειν, vel θύειν τοῖς κατοιχομένοις. Sed magis priorem probo expositionem quàm posteriorem: & in posteriore placet quòd κατοιχομένοις tantùm dixerit, non autem cum Erotiano, ἢ τοῖς καταχθονίοις· quoniam hoc de diis inferis dici solet. Non solum autem *Inferias mittere*, dixerunt Latini, sed etiam *Inferias ferre*, & *Inferias dare.* At *Inferias facere* (ut etiam exponitur) me legere haud memini. H.

Καταδόξαι usurpat ut alii καταγνῶναι. H.

Καταπροΐξεσθαι interpretantur, *Gratè habituros aut impunè laturos esse.* ἀπὸ τοῦ προικὸς deducto vocabulo. ut Thalia, c. 36. extremo, οὐ καταπροΐξεσθαι, de iis qui Crœsum conservassent. Et non minus in fine ejusdem libri, c. 156. & Polym. c. 17. Sed Terpsich. c. 105. posse ita accipi videtur ut sit à verbo ἱκέσθαι Ionico, & significet, *Progredi longius*, aut *effugere*, similéve aliquid. C.

Καλαφεάζομαι, vide in Ἐπιφεάζομαι. H.

Κατέδησαν φωεαὶ εἶ), II, 174. metaphora respondente ei quam habet ἀπέλυσαν. H.

Κατηλογέοντο, vide in Ἀλογήσας.

Κείρειν apud Herodotum, *Vastare*, *Populari*; veluti quum dicit VIII, 32. πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον. Et IX, 15. ἔκειρε τὴς χώρης. itidemque passive, VIII, 65. ἐκείρετο ἡ Ἀττική. Quem verbi hujus usum sumpsit Herodotus ex Homero, utente non solùm simplici, sed & composito Κατακείρειν ut Odyss. χ. -- ὅτι μοι κατεκείρετε οἶκον, *Deprædabamini domum*, *Spoliabatis domum*. Herodoti autem exemplo usurparunt etiam Thucyd. & Plato. H

Κεραΐζειν, *Diripere*, *Sternere*. II, 115. ἀλλὰ καὶ οἰκία τοῦ ξείνου κεραΐσας ἥκεις. Et Homer. --ὅθι περ Τρῶας κεράϊζε καὶ ἄλλους. C.

Κῆ, ut πῆ, item Κη sine accentu, quum est particula παραπληρωματική, id est, expletiva. Exemplum illius extat I, 32. extremo, σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῆ ἀποβήσεται. At hujus exemplum cùm alii plerique præbent loci, tum hic, IV, 124. σταδίους ὡς ἑξήκοντα μάλιστά κη. H.

Κληδὼν & Κλεηδὼν, *Rumor*, *Fama*, *Omen*. χαῖρε δὲ κλεηδόνι. Odyss. υ. C.

Κνυζημάτων, Euterpe, c. 2. *Vagitus puerilis*: significatio πεποιημένως, ut videtur Cam. Quamvis autem ita legatur in edit. illa Basiliensi, puto tamen Cam. scripsisse πεποιημένη, non πεποιημένως. aut ita, πεποιημένως (*ut videtur*) *facta*. vel potius *huic vocabulo data*. Vel tale quid.

Κόσμος, τάξις, id est, *Ordo*, *Ratio*. I. 99. κόσμον τόνδε ὁ Δηιόκης πρῶτός ἐστι καταστησάμενος, *Hanc rationem primus instituit*. vel, *Ita res regni ordinavit*. Item, II, 13. ἔφυγον οὐδενὶ κόσμῳ, *de effusa fuga*. Inde Homerica, κοσμήτορε λαῶν. &, αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμηθεν ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕκαστοι. C.

Κουρίδιος, ab Herodoto (sicut & ab Homero ante illum) dicta fuit uxor, quam duxit dum adhuc esset κόρη, id est, *virgo*, & quidem *juvencula*, sive *juvenilem ætatem non excedens*. Sic in Clione, cap. 135. Γαμέουσι δ' ἕκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν κουριδίας γυναῖκας. Sed ab Homero terminatione alia κουρίδιη dicitur. Sic Il. ν, Οἳ μὲν κουριδίην ἄλοχον καὶ κτήματα πολλὰ Μαψ οἴχεσθ' ἀνάγοντες. Sic Iliad. τ, --Ἀχιλλῆος θείοιο Κουριδίην ἄλοχον δήσειν. Verum & Κουρίδιος πόσις (id est *maritus*) vicissim ab Homero dicitur. H.

Κυρεῖν cum genit. τυγχάνειν, sive τυχεῖν. Item Κυρῆσαι. ut I, 59. circa finem, ἐδέετό τε τοῦ δήμου φυλακῆς τινος πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι. *aliquam custodiam ab illo consequi*, vel *obtinere*. Hinc & Κυρήσας pro τυχών. Apud Hippocratem participio jungitur, eo modo quo ἔτυχε, vel τυγχάνει plerumque illi jungi videmus. Legimus enim apud illum, καὶ μήπω κυρήσῃ τὸ σῶμα τεθνεός, id est, *neque dum corpus mortuum fuerit*. Ubi alioqui τύχῃ dici potuisset.

Ἐγκυρεῖν itidem pro ἐντυχεῖν, ut lib. VII, 218. ἐνεκύρησαν στρατῷ, *inciderunt in exercitum*. Exstat verò & aliud compositum apud Hippocratem, videlicet Συγκυρεῖν, ut in libro De morb. συγκυρήσει ὥστε μιγῶσαι μεθύοντι. sed hoc est pro συμβήσεται, id est, *eveniet*.

Κώμῳ χρῆσθαι, *Comessationem exercere*, vel potius *comessationes*. In Clione, cap. 21. extremo, τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρῆσθαι ἐς ἀλλήλους. ubi interpres vertit, *& inter se comessationibus uterentur*. Ab hoc nomine est Κωμάζειν. At verò κῶμα, quod frequens est apud Hippocratem, quamvis consequi illas τῶν κωμαζόντων compotationes plerumque videamus, mirum tamen est si Galenus κωμάζειν prius esse quàm κῶμα, & hoc ex illo deduci putavit. Nec enim rationi & artis grammatices legibus consentaneum magis puto κῶμα quàm κῶμον ex illo deducere: id est, non minus præpostere illud quàm hoc posse fieri.

Κῶς, & Κως encliticè, pro πῶς & πως enclitico, passim apud hunc scriptorem, præsertimque hoc posterius: ut lib. III, c. 150. καί κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλάνθανον.

Λ.

ΛΑβέειν, unde Διαλαβέειν I, 114. Et Λελάβηκε, IV, 79. νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε. Paulo antè, καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει; legitur & λάβε, cùm alibi, tum I, 108.

Λαισήϊα, *Parmæ*, aut *Peltæ*. C.

Λαύρα, *Angiportum*. ut & Odyss. χ. C.

Λέσχη, *Sermo*, *Colloquium*. In Euterpe, c. 32 ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ Νείλου, *mentionem factam* dicit *Nili*. Et Calliope, c. 70. γινομένης λέσχης, *verba quum fierent*. Et Ἔλλεσχα: ut I, 153. οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔσται ἔλλεσχα, ἀλλὰ τὰ οἰκήϊα, *non de Ionum malis sed de suis fabulabuntur*. Et Περιλεσχήνευτος, II, 135. *Celebris*. Et apud Hesiod.

λέσχη,

λέσχη, locus publicus, de fabulis & colloquio vulgi, ut apparet, dictus. Odyss. σ, Οὐκ ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθὼν, Ἠέ πυ ἐς λέσχην. C.

Ληΐζεσθαι, *Rapere*. C.

Λιπαρίη τε καὶ ἀρετῆ, IX, 21. *Constantia* (seu *tolerantia*) *& fortitudine*. Λιπαρέετε μένοντες, *durate*, Calliope c. 44. Et Euterpe, c. 42. ἐπεί τε λιπαρέειν τὸν Ἡρακλέα, *quum Hercules perseveraret in flagitando*. C.

Λόγος, etiam *fabulam*, id est, μῦθον, significat; ut Clione, cap. 141. ἔλεξέ σφι λόγον. Et, Αἴσωπις λογοποιὸς, &, Ἑκαταῖος λογοποιὸς, Euterpe c. 134. & 143. C.

Λόγον ἑωϋτῷ διδόναι, *Reputare aliquid*, seu *Secum perpendere*. C.

Λωβᾶσθαι, *Fœdare*, eo modo quo dicitur à Virgilio, *Fœdavit vultus*, de facie mutilata. Sic enim apud nostrum scriptorem Zopyrus seipsum λωβᾶται, III, 154. Atque ut hic legimus ἑωϋτὸν λωβᾶται (additis etiam his duobus verbis, λώβην ἀνήκεστον) sic paulo pòst, ἑωϋτὸν λωβᾶται. Ac parvo intervallo sequitur cap. 155. λελωβημένον signific. passiva. Apud Homerum Iliad. β, Ἦ γὰρ ἂν Ἀτρείδη νῦν ὕστατα λωβήσαιο, *Nunc postremum me injuria affecisses*. vel, *contumelia*. Λωβᾶσθαι etiam invenitur & quidem apud Hippocratem. Ac significationem passivam habet λωβέονται in hoc ejus loco, ἀτὰρ πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἄλλα λωβέονται. ubi redditur, *Probro & dedecore afficiuntur*. H.

M.

MΕλεδωνὸς, *Curator*, vel *Curatrix*, *Cui cura rei alicujus demandata est*, *Præfectus alicui rei*, *seu alicui negotio*. l. II, c. 65. μελεδωνοὶ ἀποδεδέχαται τῆς τροφῆς χωρὶς ἑκάστων, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεαι, τῶν Αἰγυπτίων. Paulo pòst, τῇ μελεδωνῷ θηρίων. Item, τῶν οἰκηΐων μελεδωνὸν, III,61. quod repetitur & c. 63. seq. Sed & ipsum verbum Μελεδαίνειν habes VIII, 115. Μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν, videlicet, τοὺς νοσέοντας. H.

Μέμονα, sequente infinitivo, *Fert animus hoc facere*, *Animatus sum ad hoc faciendum*. In Eratone, c. 84. μετὰ ταῦτα μεμονέναι μιν πίεσθαι. Sic Homerus Iliad. σ, —μάλιστα δὲ φαίδιμος Ἕκτωρ Ἑλκέμεναι μέμονεν. Sic autem dicitur μεμαὼς cum eodem infinitivo, & ad eandem rem significandam, paulo antè, Ἑλκέμεναι μεμαώς.

Μεταδόξαι dicitur, *Qui mutavit sententiam*, seu *quem pœnituit*. H.

Μεταίχμιος γῆ, vide in Αἰχμή.

Μετεξέτεροι, id est, τινές. II, 36. Ζεὰς μετεξέτεροι καλέουσι. C.

Μῆνις, κότος & ἔγκοτος, *Vehemens ira*. C.

Μῆχος pro μηχανή. ut II, 181. τοῦτο γάρ οἱ κακῶν εἶναι μῆχος. Estque reponendum hoc ipsum verbum, & lib. IV. cap. 151. non longe à princ. pro μῆκος. Utitur & Homerus: ut Iliad. β, --οὐδέ τι μῆχος Εὑρέμεναι δυνάμεσθα. Ut autem μῆχος pro μηχανὴ ab hoc scriptore dicitur, ita vicissim πάθη pro πάθος,

Μιν dicunt αὐτόν. C.

Μύδρος, *Candens massa*; ut μύδρον σιδήρεον. I, 165. vel λίθος διάπυρος· ut ille philosophus dixit: solem esse μύδρον, Anaxagoras Clazomenius, Ion. C.

Μυστίλλειν, *Dissecare*, Hom. μίστυλλόν τ' ἄρα τἄλλα. In Clione, c. 132. διαμιστύλλας κατὰ μέρεα τὸ ἱερήϊον, *secta in partes victima*. C.

N.

NΕοχμοῦν, *Novare*, id est, νεωτερίζειν. C.

Νόμος, ut communiter, *legem* significat: ut, I, 29. Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοις κελεύσασι νόμους ποιήσας. Et, *Mores* ac *instituta*: quæ & νόμαια· ut Thalia, cap. 38. οὕτω νομίζουσι πολύ τι καλλίστους τοὺς ἑωϋτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι. In Melpom. c. 76. ξεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι φεύγουσι. *Et consuetudinem ac morem*. Εἰ ἐξαπατῶν τοὺς εὖ ποιεῦντας νόμος ἐστὶν οἱ, in Clione, cap. 90. Significat & *Pascua*: ut apud Homer. quoque ἐπεί κε νομῷ μιγέωσι. Et *regio*: ut νομὸς Θηβαῖος, Μενδήσιος. Et *classis*: ut νομοὶ φόρων, in Thalia, c. 90. *&c*. Atque hæ posteriores duæ significationes, sunt acuti nominis. Est & *modorum* appellatio: ut de Arione, I, 24. νόμον τὸν ὄρθιον διεξελθεῖν, quos apparet acutos fuisse, & concini solitos voce altiore. Ἐν χειρῶν νόμῳ, significat, *In conflictu*, *Consertis manibus*. C.

Νυν, particula παραπληρωματικὴ, id est, expletiva, passim apud hunc scriptorem, post μέν. Ac statim initio primæ Musæ, Περσέων μέν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας φασὶ γενέσθαι τῆς διαφορῆς αἰτίους. Sæpe autem his particulis μέν νυν respondet δὲ in altero membro; ut lib. II. circa finem. H.

Ξενίην

Ξ.

ΞΕνίων & Φιλίων & Ὁμαιχμίων συνθήκας & διαλύσασθαι, Hospitii amicitiæque & belli conjunctionem & dissolutionem significat C.

Ξυρὸν, *Novacula.* Adhibetur autem hoc nomen cuidam loquendi generi, quo utitur VI, 11. ἐπὶ ξυροῦ γὰρ τῆς ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εἶναι ἐλευθέροισι ἢ δούλοισι. Exstat idem loquendi genus (quod proverbiale fuisse videtur) apud Homerum: nisi quod ἵσταται est apud eum, non ἔχεται. Iliad. κ,

Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς
Ἦ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς, ἠὲ βιῶναι.

In quo proverbiali genere loquendi exponendo usurpari solet vox *Discrimen*: quæ tamen utrique parti convenire non potest. neque enim dicet aliquis *sibi imminere discrimen de tuenda vita*, ut dicet *discrimen de amittenda:* neque *discrimen de libertate subeunda*, ut *discrimen de subeunda servitute.* Hoc constat eos dici ἐπὶ ξυροῦ τῆς ἀκμῆς ἵστασθαι, vel, ἐπὶ ξυροῦ τῆς ἀκμῆς ἔχεσθαι dici τὰ πράγματα eorum qui ab ipso temporis articulo velut opprimuntur, quo vel prosperam vel adversam fortunam experientur. Nec aliunde videtur petitum hoc loquendi genus (quamvis alii secus sentiant) quàm ab iis quæ aciei cultri seu gladii admota, levi manus impulsu amputari possunt. Atque ita pertinebit ad id quod proverbialiter itidem dicitur, *Sub cultro esse.* Unde apud Horatium, *Et me sub cultro liquit.* H.

O.

Οἰδέοντα πρήγματα, vel οἰδαίνοντα, ad verbum, *Res tumentes*, de iis quæ adhuc sunt turbulentæ, sive quæ nondum sunt compositæ: quasi quis dicat, *quarum tumor nondum resedit.* In Thalia, c. 127. ἅτε οἰδεόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων. quod male reddit interpres, *Utique rebus nondum satis fundatis.* Sic autem & eod. lib. c. 76. ubi Ald. & Germ. editiones οἱ δεόντων habent pro οἰδεόντων. qui error est apud Suidam quoque. Sed illo in loco interpres ea verba præterit: ego in margine adscripta ibi interpretatione reddidi, *rebus flagrantibus.*

Οἰχώκεε, pro ᾤχετο. Et Iliad. β, ἐπὶ στῆθος συνοχωκότε. C.

Ὅκως pro ὅπως. *quomodo.* ut III, 116. ὅκως μὲν γινόμενος. & paulo ante, ὅκως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα. Sed alium etiam usum habet istud vocabulum, qui non datur illi ὅπως. ut in Clione, c. 11. εἰώθεε γὰρ καὶ πρόσθεν, ὅκως ἡ βασίλεια καλέοι, φοιτᾶν. ubi redditur *quum* vel *quoties vocaret.* Sic ὅκως ὕοι *quum* vel *quoties plueret.* Atque ita pluribus in locis utitur. H.

Ὀλοίτροχος, subaudito nomine πέτρος, Saxi quoddam genus est, in hostes projici vel potius devolvi soliti: quod à rotunditate nomen istud habere quidam crediderunt. Xenophon ad ὁλοιτρόχους addidit πέτρας. Homerus autem Iliad. ν, quadrisyllabè, ὀλοοίτροχος ὡς ἀπὸ πέτρης, ubi subauditur πέτρος. Quidam tenui spiritu hanc vocem scribunt, tanquam ita dicatur quasi ὀλοὸς ὢν τῷ τρέχειν. Fusius de hac voce disseritur in meo Thesauro Græcæ linguæ. H.

Ὄνομαι, *Vitupero*, vel *Contemno*, *Pro vili habeo.* ut II, 167. ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειροτέχνας. ubi interpres contrario sensu dixit, *Corinthii quoque minimi faciunt opifices.* Sic apud Hom. ὄνοιτο, Iliad. ν, & Od. ξ. Et ὄνονται, Od. φ.

Ὅτι interdum pro διότι. ut III, 78. εἴρετο ὅτι οὐ χρῆται τῇ χειρί. Sic II, 19. circa finem, καὶ ὅτι αὔρας ἀποπνεούσας μοῦνος πάντων ποταμῶν οὐ παρέχεται. H.

Ὅτι τάχος, pro ὅτι τάχιστα, *Quamcelerrimè*, *Quamcitissimè.* Vel, *Primo quoq; tempore*, IX. 7. in fine. H.

Ὅτι μὴ significat εἰ μὴ, *Nisi, præterquam*, & similia. C.

ΟΥ δαμοί, id est, οὐδένες. C.

Π.

ΠΑρακτῶσαι, *Introducere.* C.

Παραμέμνημαι alicubi poni videtur pro simplici μέμνημαι, sicut pro hoc ponitur quibusdam in locis compositum ἐπιμέμνημαι, vel ἐπεμνήσθην. H.

Πάρεξ, *Præterquam.* C.

Παρέχει μοι, sequente infinitivo pro ἔξεστι μοι, *Licet mihi*, *Penes me est*, *In me situm est.* III, 142. H.

Παριδὼν, I, 37. οὔτε τινὰ δειλίην μοι παριδών. Et paulo post, c. 38. οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι παριδών τοι. Utrobique pro ἐνιδὼν positum quidam existimarunt. H.

Παχέες, *Divites*, *Opulenti*, Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες, ubi interpr. vertit *proceres*.

res. Nam sæpe hi sunt ex illorum numero. H.

Περιημεκτέω, ῶ, idem cum simplici Ἡμεκτέω significare videtur: videlicet *Ægre ferre, Graviter ferre, Indignari:* atque adeo magnam indignationem præ se ferre: quod fit querendo, sive quiritando: Unde factum est ut III, 64. περιημεκτήσας τῇ ἁπάσῃ συμφορῇ, reddiderim, *De tota calamitate questus.* Sed VIII, 109 initio, absque ullo casu ponitur περιημέκτεον. Apud Suidam & περιεμεκτήσας (non περιημεκτήσας) & περιημεκτεον, non περιημέκτεον. At verò illius περιημεκτεῖν plura tibi exempla Thesaurus meus suppeditabit.

Περιλεσχήνευτος, vide in Λέσχη.

Πέριξ, *Circum:* ut *Arboribus clausi circum.* vel *Circa:* ut *Corpora multa virûm circa.* C.

Πεσσόμενα σιτία, id est, ὀπτώμενα. πέσσειν enim *Coquere* & *Conficere.* ut Homero quoque, metaphoricè, γέρα πεσσέμεν. C.

Πίσυνος, id est, πεποιθώς, *Fretus:* ut & Hom. ἠνορέῃ πίσυνοι καὶ κάρτεϊ χειρῶν. Sed & Eurip. Oreste, θρύψω τε πίσυνος κάμαθεῖ παρρησίᾳ. C.

Πολέμια, alicubi pro πολεμικά. H.

Πρόκα, *Subito.* lib. VIII, c. 65. καὶ πρόκα τε φωνῆς ἀκούειν. C.

Σ.

ΣΑγάρεις, *Secures, aut Bipennes, aut aliud barbarici teli genus.* Ita Camer. siquidem fides habenda est illi Basiliensi editioni: ac non potius credendum est illum σαγάρεις scripsisse. H.

Σαρκάζειν, *Tondere* significat seu *Vellere.* ut Melpom. c. 64. Σαρκάσας βοὸς πλευρῆ. Atque id & Hippocrati significat verbum, ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, ά. C.

Σακκέω, *Excolo*, in Melpom. c. 23. τοῦτο ἐπεὰν γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοισι. ubi tamen interpr. verbo *exprimunt*, non verbo *excolant*, usus est. Sed Eustathius, vel potius Dionysius apud Eustathium, ex hoc nostro historico Herodoto affert etiam χρήματα ἀποσακιζόμενοι. Quinetiam ἀποσακίζειν τοῦ ὄλβου esse ait τὸ περικόπτειν καὶ ὑφαιρεῖσθαι (subaudiendum autem puto τῆς ὄλβου cum hoc verbo ὑφαιρεῖσθαι) atque addit, in hac significatione respici fortasse ad saccum qui paulatim evacuatur. Alioqui σακίζειν dicuntur etiam saccularii fures, sive sacculorum fures: quum Hesychius σακίζειν exponat, τὸ ἐκκενῶσαι διὰ κλοπὴν τοὺς σάκκους. Sed apud illum & in verbo & in nomine litera σ geminatur (sicut & in σακκέουσι apud Herodotum: quum Ælius Dionysius σάκος etiam non σάκκος ab Atticis scriptum fuisse testetur.

Σπέρχειν, *Adversari* & *offendi.* Et Σπερχθεὶς *Perturbatus.* C.

Συγγινώσκω (ut admonui in Ἀναγινώσκω) à vulgari usu & ipsum discedit apud Herodotum: qui duobus modis eo utitur. VII, 13. νῦν μέντοι συγγνοὺς, χρήσομαι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. ubi συγγνοὺς est, *postquam mecum reputavi hanc rem*, vel *consideravi*, seu *perpendi.* Sic in fine cap. 3. lib. IV. μαθόντες ὡς εἰσι ἡμέτεροι δοῦλοι, καὶ συγγνόντες τοῦτο. Sic & cap. V. in fine. (Talem autem usum esse verbi συμφρονεῖν, in meo linguæ Græcæ Thesauro docui.) Aliter in fine c. 43. lib. IV. ubi infinitivo jungitur, Ξέρξης δὲ οἱ οὐ συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα. q. d. *Non assentiens ipsi vera dicere*, ipsum videlicet. q. d. *Non conscius ipsi veritatis.* In hoc tamen loco libri V, cap. 91. συγγινώσκομεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς, magis proprie reddi potest, *Conscii nobis sumus.* Quinetiam voce passiva utitur alicubi hac in signific. ut V, 86. ἑωυτοὺς συγγινωσκόμενοι εἶναι, κατὰ τοῦτο εἶξαι. Ubi autem dicit, VI, 92. οὔτε συνεγινώσκοντο, ἠσάν τε αὐθαδέστεροι, signific. *Non agnoscebant culpam.* H.

Συμψήσας interpretantur συντρίψας, Clione, c. 189. Significat autem correptionem C.

Συναλίζω, vide in Ἁλέες.

Συναμωρέειν, *Vastare, Perdere.* Et Συνάμωρος, *Noxius.* C. Sed scribitur etiam Σιναμωρέειν. H.

Συννοίῃ ἐχόμενος, I, 88. *Cogitabundus.* Vel, *Quum in attenta cogitatione versaretur.* H.

Συρμαΐζειν, *Purgare* τῇ συρμαίῃ quam alii potionem, alii herbam aut radicem, alii succum quempiam fuisse putaverunt. C.

Συσπεύδω τινὶ, sequente infinitivo, I, 92. *Studio meo & opera aliquem adjuvo ad aliquid efficiendum*, vel *Studium meum alicui ad aliquid præsto.* At verò Ἐπισπεύδω & Ἀντισπεύδω alibi in locis vicinis ceu contraria ponuntur. H.

Σφι pro σφίσι ponunt. C.

Σχοινοτενὲς, *Rectum.* C.

T.

TΑ'ρσους καλάμων, Clione, c. 179. interpretantur *Areolas arundineas, super quibus lateres arescerent.* Sunt & ταρσοὶ ποδῶν. Et remi-

remigia ταρσῶν habent appellationem. Nominantur etiam ταρσοὶ in volucribus. C.

Τέλειον, *Perfectum*, *Confirmatum*, *Evidens*. διὰ ὄψιν ὀνείρου οὐ πλείω. I, 121. Et, τὰ τέλεα τῶν προβάτων, I, 183. *grandes oves*. C.

Τέλη, *Impensæ*, *& Ordines*. C.

Τέῳ interrog. ut I, 117. τέῳ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατεχρήσαο; *Qua morte interfecisti?* Eodem modo τεοῖσι ὄμμασι, I, 37. H.

Τετρύσθαι, *Afflictum esse*. C.

Τὸ, passim pro ὃ, id est *quod* relativum. Sic I, 51. εἴδωλον τὸ λέγουσι εἶναι. Et paulo ante, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὔνομα. pro οὗ, *cujus nomen quamvis sciam*. Sic alibi ἐν τῷ pro ἐν ᾧ, *in quo*. Pluralis autem genitivus τῶν, quum est articulus præpositivus, interdum voculam τις interjectam habet inter nomen cum quo junctus est. ut I, 51. τῶν τις Δελφῶν, pro τις τῶν Δελφῶν. vel potius τῶν Δελφῶν τις.

Τριφάσιον, *Triplex*: ut διφάσιον, *Duplex*. C.

Τῷ ἐόντι χρησάμενος, *Veritate usus*, *Eo quod res erat*. Et τῷ ὄντι γε, *Revera*. Et κατὰ τὸ ἐὸν *Secundum veritatem*. C.

Τῶν ἴδμεν, pro ὧν ἴσμεν, *Quæ comperta aut cognita sunt*. usitata parenthesis Herodoto. C.

Τωὐτὸ, id est, τὸ αὐτὸ, similitudinem & æqualitatem & conjunctionem significat. κατὰ τωὐτὸ τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσι, I, 1. *idem ipsum quod Græci memorant*. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τωὐτὸ διαλέγονται I, 142. *eadem lingua utuntur*. Item τωὐτὸ φρονήσαντες, de consensione & concordia, in Clione, c. 59. fin. Et in Polymn. c. 145. συλλεγομένων ἐς τωὐτὸ, *quum convenissent*. C.

Υ.

Ὕβρις, *Petulantia* & *lascivia*: ut de equis, Clione c. 189. de mulis, Melpom. C.

Ὑγιηρὸς, id est. ὑγιεινὸς, *Sanus*. C.

Ὑπερθρώσκειν, *Supersilire*, ut II, 66. ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους. Apud eundem legimus & Καταθρώσκω. apud Homerum autem & Ἀποθρώσκω & Ἐπιθρώσκω legimus.

Ὑπερτίθεμαι usum quendam apud Herodotum habet multorum auribus valde mirum futurum. Ponitur enim pro *Communico*: ea in signific. qua dicimur consilium nostrum alicui vel cum aliquo communicare (utriusque enim exempla inveniuntur) & qua Cicero dicit, *De societate multa inter se communicarent*. lib V, c. 24. circa finem, νῦν ὦν, ἐπινοέω γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι, ἀπικνέο μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ὑπερθέωμαι. *Nunc igitur quum res magnas aggredi in animo habeam, fac omnino ad me accedas, ut tecum de iis communicem*. sed alterum verbum multo aptius mihi videtur. Interp. reddidit *Aperiam*. Sic VII, 8: 1. διὸ ὑμέας ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νοέω πρήσσειν ὑπερθέωμαι ὑμῖν. Quinetiam I, 8. τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο. Utitur vero & activa voce ὑπερτίθημι eadem in signific. ut videbis III, 155. & V, 32. H.

Φ.

Φάλαρα, Ornamenta equorum. C.

Φάρμακα, *Colores*. Clione, c. 98. προμαχεῶνες ἐνδεδυμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι, *nitent coloribus*. Et φαρμακεύειν, *Tingere*. C.

Φάρσος, *Portio*. C.

Φερέγγυος, δυνάμενος, *Sufficiens*. C.

Φρενήρης, *Mentis compos*. C.

Φώρ, *Fur*. C.

Χ.

Χερὶ χρῆσθαι, seu τῇ χερὶ, vide in Ἀλκή.

Χρᾶν. *Respondere*, id est, Oraculum reddere. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε, I, 55. *responsum Pythia hoc reddidit*. Et, χρήσαντος τοῦ θεοῦ, Clione, c. 69. *Quum oraculum redditum mihi sit*. Inde & Χρηστήριον· sed hoc communius. C.

Χρῆμα. ut, συὸς μέγα χρῆμα. I, 36. Et, τυραννὶς χρῆμα σφαλερόν. III, 53. Et, χρῆμα πολλὸν νεῶν. VI, 43. Et, χρῆμα χειμῶνος ἀφόρητον. VII, 188. C.

Ψ.

Ψῆνες, Quæ in caprificis bestiolæ nascuntur. C.

Ω.

Ὤρην ἔχειν, I, 3, *Respectum habere*, aut *curam*. Et, οὐδεμίην ὤρην ἔςαι, III, 155. *Nihil momenti attulerit*, vel, *Nihil retulerit*. C.

ALIA

ALIA DE *HERODOTI* VOCIBUS,

ET VARIA IN QUIBUSDAM MS. SCRIPTURA, &c.

Ex ejusdem prolegomenis in eadem secunda editione.

RATIONI autem consentaneum mihi videtur ut à quibusdam illius recensionis [*præcedentis vocum Herodoti*] locis initium sumam, super quibus habeo quod te moneam. Primus erit ubi vocabulum ἀπέοντες (VII, 223. in fine) Camerarius interpretatur *Nihil curantes*, addens, Homerum similiter esse usum. Nam ἀπέοντα quidem legimus apud Homer. Iliad. *υ*, sed pro βεβλαμμένον, (videlicet εἰς τὰς φρένας, sive τὴν φρένα· unde dicitur aliquis voce composita βλαψίφρων) ab ἄτη. Pro illo igitur ἀπέοντα, ego vel ἀπίοντα (fuit autem facilis lapsus ex ἀπίοντα in ἀπέοντα) vel ἀπίζοντα reponendum censeo. Illud tamen mihi nullum lexicum sed memoria diu sollicitata suppeditavit. Recordatus sum enim me legisse (apud Theognin, ni fallor) hunc versum,

Πᾶς τις πλέσιον ἄνδρα τίει, ἀτίει δὲ πενιχρόν.

At verò ἀτίζων, pro καταφρονῶν apud Homerum extat Iliad. *υ*. Quòd si etiam incidisset Camerarius in aliquem Herodoti locum ubi vox ἀπέοντες usum illum haberet, eam pro mendosa habendam esse, ex iis quæ dixi constat.

Fuerunt alioqui vocabula quædam inter illa quæ idem recensuit, in quorum scriptura ab editione Basiliensi discedere non dubitavi, quum manifestus esse error videretur. Sed tamen, ne meo stare judicio necesse habeas, hæc sunt, αἰγινέειν; mutatum in ἀγινέειν· & εὐμαρέη, in εὐμαρείη· necnon θορπὶ, (quod barbarum potius quàm Græcum videri poterat) mutatum in θορός. Item χῆνες in ψῆνες, de bestiolis quæ in caprificis nascuntur. Monui autem & de nomine σιγήρεις, tanquam suspecto, pro σιγάρεις· quod apud Herodotum legitur.

SED hinc ad alia venio, quæ scrupulum injicere cuipiam possint circa interpretationem. Ex his est εὐμαρείη, quod ille interpretatus est *stercus* : quum potius *ventris exoneratio* significetur : sicut & ἀπόπατος (quod illud exponitur) hoc sonat.

In vocabuli Ἐπιστρεφέως interpretatione dubitari potest de illa voce Latina *Obliquè*, posita inter hasce duas *Accuratè* & *Vehementer* : & suspicatus sum primo aspectu, *Obnixè* eum scripsisse : sed quum postea cogitavi, Suidam testari, Herodotum esse usum pro ἀπατητικῶς, id est, *Fallaciter*, *Deceptoriè* (si & hac uti voce licet) *Fraudulenter*, illud *Obliquè* retinendum, & tantum sedem ei suam mutandam censui.

In voce χρῆμα locos aliquot, tanquam ejusdem rei exempla, affert, quum tamen non eundem in omnibus illis locis usum habeat vox ea de qua agitur. Quatuor enim exemplorum, quæ proponit, primum ei est hic locus, συὸς μέγα χρῆμα· secundum, iste, τυραννὶς, χρῆμα σφαλερόν· tertium, χρῆμα πολλὸν νεῶν· quartum, χρῆμα χειμῶνος ἀφόρητον. atqui in illo secundo loco ubi dicitur, τυραννὶς, χρῆμα σφαλερὸν, non idem est usus vocabuli χρῆμα, qui in cæteris tribus: adeo ut hic χρῆμα in πρᾶγμα mutando, dici queat eodem sensu τυραννὶς, πρᾶγμα σφαλερόν· at at in cæteris illis locis ubi genitivus jungitur illi nomini χρῆμα, hæc mutatio locum non habeat. Quoniam autem hujus loquendi generis nullam ille expositionem addit, ideoque lector eam se à me expectare non immerito dicturus est, oro ut meum Thesaurum consulere, & ita vicariam operam illum mihi præstare, malit: simulque diligenter eum quem ibi propono Plauti locum expendere, annon in eo Ionicam illam phrasin repræsentare, aut saltem ad eam alludere, voluerit.

Simul autem inde diſces, non minus Atticis quam Ionibus uſitatum illud loquendi genus fuiſſe, quum & Ariſtophanes eo utatur. Ac ſunt certe & alia plurima quæ Attici ab Ionibus mutuari non dubitarunt.

In iis quæ parvo intervallo ſequuntur (pauca enim tantùm verba interjecta ſunt, quibus vox ψῆνες exponitur: pro qua perperam ſcriptum eſſe χλῶες in editione Baſilienſi, paulo ante dixi) poſtquam ὤρην ἔχειν, interpretatus eſt *Reſpectum habere aut curam*: ſubjungit, *Et*, οὐδεμίη ὤρη ἔσται, *Nihil momenti attulerit.* Quæ tamen interpretatio convenire loco non poteſt. Sunt enim verba illa ex hoc lib. III, 155. loco. τοῦ σωῦτοῦ στρατιῆς τοῦ οὐδεμίη ὤρη ἔσται ἀπολλυμένης. Sonant autem hæc, *Cujus amiſſionem nemo curabit*, vel, *De cujus amiſſione nihil penſi cuiquam erit.*

Sed nec ad verbi γνωσιμαχέειν interpretationem non ſatis attentionis attuliſſe videtur: atque id vel ex iis intelligere poteris quæ in meo Theſauro de verbo illo dicuntur.

VENIO nunc ad aliud cujus mentionem obiter tantùm feci in illa ipſa recenſione, ne, ſi forte diutius differam, obliviſcar. Id autem eſt de vocabulo Ἔγκοτος. Dixi enim me vix perſuadere mihi poſſe, ἔγκοτον in duobus quos legiſſem Herodoti locis, pro κότον poſitum eſſe. Ideo autem a me dictum hoc eſt, quòd vocem hanc pro adjectivo tantum nomine habeam, & nihilomagis ſubſtantivum eſſe nomen poſſe exiſtimem quàm ἔγκυκλον, aut ἔγγονον, aut ἔμπονον. Confirmant autem mihi hanc opinionem quatuor noſtri ſcriptoris loci: quorum primus ſit hic, VI, 73. δεινὸν τινὰ σφι ἔγκοτον διὰ τὸν περιπλακισμὸν ἔχων. Secundus autem hic, VI, 133. ἀτὰρ τινὰ ἔγκοτον εἶχε. Tertius ſit iſte, VIII, 29. ἔγκοτόν σφι ἀμφοτέρων ἔχοντες. Ad quartum autem antequam veniam, conſiderare te jubebo in duobus locis ſequi participium ἔχων, in uno ipſum verbum εἶχε. Quid tum? dices. Quoniam dico ſcriptam ab Herodoto fuiſſe præpoſitionem ἐν ſeorſum ab illis duabus ſyllabis quæ ſunt ſecunda & tertia in voce ἔγκοτον, & illam præpoſitionem per tmeſin à participio & alibi à verbo ſeparaſſe, remanente in medio voce κότον. ut perinde ſit acſi ſcriptum eſſet, δεινὸν τινὰ σφι ἐν κότον ἔχων, pro δεινὸν τινὰ σφι κότον ἐνέχων. Item, ἀτὰρ τινὰ κότον ἐνεῖχε. Eodem modo in illo tertio loco, κότον σφι ἀμφοτέρων ἐνέχοντες. Sed quid me in hanc ſuſpicionem, vel potius ſententiam (omnino enim illud mihi perſuadeo) adducit? Locus ille qui ſupereſt ex iis quos me allaturum promiſeram. Is legitur in Clione, c. 118. Ἀστυάγης δὲ, κρύπτων τόν οἱ ἐνεῖχε χόλον. Eſſe enim ſcribendum ἐνεῖχε, ut habet poſterior hæc editio, non ἐνείχεε, ut in priore legebatur, (Aldinam & Baſilienſem perperam ſequente) luce clarius eſt. Quomodo enim ab ἐνέχω eſſe ἐνείχεε poſſit? Jam vero & abſque adjectione dici ἐνέχειν τινὶ, Theſaurus meus docebit. Ac meminit certè hujus uſus verbi ἐνέχειν Euſtathius quoque: ſcribit enim, ἐπέχειν apud Homerum in Odyſſea eſſe κατά τινος ἔχειν· atque hoc dici etiam ἐνέχειν. Ille autem Odyſſeæ locus eſt hic, ex libro τ,

Δαιμονίη, τί μοι ὧδ' ἐπέχεις κεκοτηότι θυμῷ;

Ubi poſtquam dixit idem ſcholiaſtes, ἐπέχεις (intellige tamen ἐπέχεις μοι) idem eſſe quod κατ' ἐμοῦ ἔχεις, & præpoſitione hac indicari interdum ἐναντιότητα, exemplis quibuſdam docuit, tandem ſubjungit, ſimile verbo ἐνέχειν eſſe hoc ἐπέχειν. Hoc tantùm ſupereſt nunc ut videamus an Herodotus libenter tali tmeſi utatur ſeu dialyſi ſeu diæreſi qualem haberet illa quam apud eum repono ſcriptura. Sed præter unum quod habemus in eodem ſcholiaſtæ loco hujus figuræ exemplum ex hiſtorico, VI, 49. ἐπὶ σφίσιν ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας pro σφίσιν ἐπέχοντας (nam hoc eſſe dictum διαλελυμένως ſcribit: & alicubi διῃρημένως eadem de re dicit) alia paſſim apud eum occurrunt: ut ἄνα τ' ἔδραμον, pro ἀνέδραμον· & ἀπὸ μὲν ἔθανε, pro ἀπέθανε· & κατὰ μὲν ἔκτεινεν, pro κατέκτεινε. Ac (ut de alia dialyſi loquar quæ illi vel potius dialecto illius eſt peculiaris) interjicitur & vocula ὦν. ut ἀπ' ὦν ἔδωκαν· & κατ' ὦν ἐκάλυψε, pro κατεκάλυψε. Hæc autem quum ita ſint, non immeritò (ut opinor) vocabulum illud ἔγκοτος, quatenus quidem ſubſtantivi, non adjectivi tantum, ſedem obtinebat, è Græcæ linguæ finibus procul amandatur.

Nec

EX H. STEPHANI PROLEGOM.

Nec mirum est tamen tam multis doctis viris & in Græca lingua exercitatis, ac nominatim, Ioachimo Camerario, viro doctissimo & hujus linguæ peritissimo, (scribit enim Μῆνις, Κότος, Ἔγκοτος, *Vehemens ira*) non mihi tantum, vocem illam fucum fecisse, quum & Græcis lexicographis fecerit: ac potissimùm Suidæ: qui eo etiam magis est reprehendendus quod ex hoc epigrammatis loco, ——τὶς φθόνος αἰὲν Θησεΐδας ἀγαθῶν ἔγκοτος αἰὲν ἔχει, colligat, ἔγκοτος οἷον ἡ ἐπίμονος ὀργή; & non animadvertat, ἔγκοτος ut adjectivum, jungi cum substantivo φθόνος.

Libet autem eadem opera & de quibusdam aliis vocabulis te commonefacere, quæ quum ex Herodoto afferantur, ut scripta sunt in typographicis editionibus, suspicione tamen haud carent, præsertim veteris libri autoritate (ad nonnulla quod attinet) eam augente. Ex his est verbum διαφθορέει, in hoc lib. I, cap. 88. loco, πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει, καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφθορέει. Quamvis enim primo aspectu videri possit verbum istud διαφθορέει admitti posse (ut ex nomine διαφθορὰ factum) tamen Herodoti sæculo in usu fuisse, vix credibile est. Huc autem accedit quòd in vet. exempl. non διαφθορέει sed διαφορέει legitur. Quòd siquis aliud exemplum afferat eodem è scriptore, videlicet VII, 10. extremo, διαφθορεόμενος ὑπὸ κυνῶν· is ex me audiet, ibi pariter in vet. exempl. non διαφθορεόμενος, sed διαφορεόμενος legi. Hunc autem verbi istius usum exprimere videtur voluisse Horatius Latino illi omnino respondente, quum dixit, *Pòst insepulta membra different lupi.*

Sic autem, quum ὑποθέμενος apud hunc scriptorem habeamus I, 107. ubi scriptum est, ὑποθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, non dubito quin vet. exempl. sequi oporteat, ex quibus annotatum est ὑπερθέμενος pro ὑποθέμενος, in eo qui hunc non magno intervallo c. 108. sequitur, ἰδὼν δὲ τοῦτο, καὶ ὑποθέμενος τοῖσι ὀνειροπόλοισι. Nam in priori editione mea non minus hîc quàm illic ὑπερθέμενος scriptum erat: sed quum hic ex vet. exempl. adscriptum margini invenirem ὑπερθέμενος, malui huic locum illius dare. Quod autem factum hic fuit non dubito quin & priore faciendum loco fuerit, scribendo, ὑπερθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι. Haud enim dubito quin haud aliunde quàm ex incuria contigerit ut illi etiam præcedenti loco apposita ex iisdem veteribus libris illa lectionis diversitas non esset, eo in libro (scriptus autem & ipse erat, sed minus vetustatem præ se ferens) quem posterior in margine sibi appositum habebat. At editio Aldina priore quidem loco ὑποθέμενος, at in posteriore ὑπερθέμενος nobis exhibet. Estque & hoc sciendum, fuisse repertum exemplar, quod vicissim pro illo ὑπερθέμενος haberet idem illud ὑποθέμενος, quod non longo intervallo præcesserat. Quorsum tam multa? ut ostendam, quàm verisimile sit quædam vocabula, præsertimq; verba, ob significationem quæ plerisque lectoribus insolens videbatur, ab eorum aliquo (nimirum eo qui cæteris audacior erat) mutata in alia fuisse, hunc etiam apud scriptorem. Sed quis (dices) verbo ὑπερτίθεσθαι ita unquam usus est? nimirum significare volens, communicare quidpiam alicui: eo modo quo dicimus nos communicare aliquid ei, quod ita exponimus ut simul ejus super eo consilium audire cupiamus. Ipsemet Herodotus (inquam) ita est alibi usus, non uno in loco. E duobus saltem unus quidem exstat, ἐπεί τε δὲ ὑμῖν ἀναφέρειν ἐς πλεῦνας ἔδοξε, καὶ ἐμοὶ ὑπερέθεσθε, ἢ ποιέωμεν σήμερον, &c. Ubi interpres non omnino malè vertit, *Sed quoniam statuistis ad plures referendum, & me adhibendum.* Dicens autem, non omnino male hunc locum ab eo esse redditum, hoc addo, dummodo verba ista quibus utitur, *& me adhibendum*, recte intelligantur. Significare enim voluit, *& me adhibendum in consilium.* Alioqui non dubium est quin potius, *& mihi communicandum*, dicere debuerit. Alter autem locus est hic, ex lib. III, c. 71. εἰ μέν τοι ὑπερετίθεα τὸ ἔμελλον ποιήσειν, οὐκ ἄν με περιεῖδες· νῦν δ᾽ ἐπ᾽ ἐμεωϋτοῦ βουλόμενος, ἔπρηξα. Ubi interpres tandem animadvertit quod alibi animadvertere non potuerat: videlicet ὑπερτιθέναι (nam hic voce activa utitur, quum potius passivæ usum hunc dare soleat) esse quod Latini *communicare* dicunt. Ut autem minus mirer istum verbi ὑπερτίθεσθαι usum non tantum novum & mirum

visum fuisse, sed etiam mendi suspectam scripturam habuisse, hoc facit, quòd verbum quoque ἀναπίθεμαι quum apud quendam historicum significationem istam haberet, interpres *differre* vertit: quemadmodum & ὑπερτίθεσθαι hunc vulgo usum habet. Jam verò & quum apud Appianum ἀναθέσθαι τὰ κεκαλλωπισμένα, sonaret *revocare*, seu *retractare*, interpres *differre* reddidit, ut in Annotationibus admonui. Verùm, ut ad mentionem diversitatis lectionum redeam, sciendum est, sicut in præcedente loco pro ὑπερθέμενος scriptum in quibusdam fuisse dixi ὑποθέμενος, ita etiam in eo Herodoti de quo nunc agitur loco, aliam quandam ex uno manuscripto codice habemus, & eam quidem valde miram, videlicet ὑπεξαιρέεσθαι· quam si loco huic accommodare lector velit, valde suum ingenium, & quidem frustra, fatiget.

Sunt verò & alii loci in quibus contigisse idem videmus. Nec dubito quin eorum sit è numero iste, è lib. V, cap. 92. 5. καὶ διαπλώσαντος τὸν βίον εὖ. Suspicor enim è lectoribus quempiam, cui insolens valde hæc metaphora lectori videbatur, vocem illam διαπλώσαντος in hanc quam margini adscriptam vides, διαπλέξαντος, mutasse. Atqui cogitandum erat, Herodotum habere nonnulla ejusmodi, & quæ quum in aliis tantùm scriptoribus versato, mira & plusquam mira videri queant, esse tamen suspecta non debeant. Ad hoc quidem certe διαπλώσαντος quod attinet, talem ejus usum apud hunc ipsum animadvertisse mihi videor: quòd si tamen nullum aliud apud eum exstaret hujus phrasis exemplum, saltem non minus admitti posse quivis concesserit quàm quod alibi apud eum legitur, videlicet III, 155. πῶς ἐκ ἐξέπλωσας τῶν φρενῶν, σεωϋτὸν διαφθείρας; Nam (ut dixi in recensione & interpretatione vocum Herodoti) ἐκπλῶσαι τῶν φρενῶν est *De statu mentis dejectum esse*: siquidem ad illud ἐξέπλωσας respiciamus. Alioqui, si præsentis significatio alicubi huic aoristo detur, significat *De statu mentis dejici.* vel brevius, *De mente exire.* vel, *è mente.* Aut elegantius, *E potestate mentis exire.* Quòd si verbum verbo reddatur, *E mente enavigare.* nam ἐκπλῶσαι τῶν φρενῶν, quid aliud est? Est autem ἐκπλῶσαι pro ἐκπλεῦσαι. nec dubito quin pro illo διαπλώσαντος Herodotus διαπλώσαντος itidem scripserit. Sed de hac apud illum scripturæ inconstantia dicendum in sequentibus erit.

Sunt autem quædam loquendi genera quibus verba adhibentur valde vicina, (præsertim ad scripturam quod attinet) & ita quidem ut modò hoc modo illud verbum iis esse adhibitum videamus, non sine dissensione exemplarium. Horum unum est ἀεικίῃ περισπεῖν cum accusativo personæ, & interdum τρηχέως περισπεῖν. Nam & περιέπειν huic loquendi generi adhibetur. Ac lib. I, c. 115. legimus quidem, τὸν τοῦδε παῖδα ἀεικίῃ τοιῇδε περισπεῖν, in Aldina etiam editione: sed paulò ante, c. præced. ubi habes itidem τρηχέως κάρτα περιέσπε, in Aldina legitur περιέσπε at περιέσπε è vet. exempl. est sumptum. Sed tamen initio libri V occurrit, περιεφθέντας πρότερον καὶ ὑπὸ Παιόνων τρηχέως. quod est à περιέπομαι. Quinetiam III, 115. extremo habemus ἀπὸ πολεμίως περιέψεσθαι.

Ac sunt è diversis lectionibus nonnullæ quæ haud uno in loco annotantur: ut νομαίοισι pro νομίμοισι. nam ut in hoc lib. III, c. 99. loco, νομίμοισι δὲ τοιοῖσδε λέγονται χρᾶσθαι, habes ex vet. cod. νομαίοισι pro νομίμοισι· sic & alibi hæc diversa lectio in iisdem libris se offert.

Sunt denique & lectiones nonnullæ margini adscriptæ, quæ germanæ esse videntur: quum illæ quæ in textu sunt, videantur esse vocabula quæ margini expositionis loco adscriptæ à quopiam fuerant. Exemplum nobis suggerit I, 85. ubi pro εὐθηνίῃ margini adscriptum est εὐεστοῖ· nam illud εὐθηνίῃ fuisse adscriptum margini, ad exponendum illud εὐεστοῖ, & ex margine (ut fit) in contextum irrepsisse, verisimile est.

Sunt verò & nonnullæ lectiones, quæ quamvis meritò suspectæ esse videantur, tamen eadem illa vocabula non uno in loco leguntur. Ex his est verbum περοσῆναι pro παρασῆναι.

Sunt deniq; & quædam ex illis lectionibus quæ quum per se nullo admitti modo queant, si aliquantum adjuventur (hoc autem fit aliquid in illis emendando)

dando) dignæ sunt quæ magis aut saltem non minus quàm quæ in textu sunt recipiantur. Sed hoc in meis Annotationibus aliquando (deo favente) exemplis planum faciam.

Ut autem interim intelligas lector quanto accuratius in hac editione fuerit à me emendata Vallæ interpretatio, quàm in priore, quæ illis typographis pro exemplari fuit: magnum majoris hujus accurationis indicium vel in prima totius libri periodo habes. Magis tamen insigne exemplum occurret, lib.I, 10. nam ibi si Vallæ interpretationem sequeris, & totum locum attentè consideraris, Herodotum sibi non constare, sed aperte sibi repugnare, dicere cogeris. Hæc enim verba, in illa tam celebri historia de Candaule malè merito de uxoris suæ pulchritudine, μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα· οὔτε ἔδοξε μαθέειν, Laurentius Valla ita vertit, *Hæc ut didicit à viro quid actum esset, neque præ pudore exclamavit, neque visa est percepisse.* Quid (respondebunt hic plerique) peccatum à Valla dici potest? Nonne μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, significat id quod apud eum legitur? *ut didicit à viro.* sive, *ut didicit ex viro.* Certè, μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, non aliud significare potest: sed dico repugnare hoc prorsus illi tam bellæ dissimulationi ipsius, quæ his etiam verbis describitur, οὔτε ἔδοξε μαθέειν, & quam quum in ea permansisset, sequutus est is quem ex ea sperabat exitus. Sed quæ tamen alii loci illius excogitari interpretatio potest? Aliam nihilominus excogitandam esse aio: nec tamen aliam (meo quidem judicio) excogitari posse quàm hanc quæ à me margini est adscripta, *Hæc ut animadvertit quod à viro factum erat.* Sed tu (dices fortasse) ita interpretando, præpositionem ἐκ cum ποιηθὲν jungis, perinde ac si dictum esset ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. Atq; plane novum in Græca lingua hoc esse arbitror. At ego, quidquid tibi & plurimis fortasse aliis in ea novum est, mihi novum esse nego: atque adeo talis usus præpositionis hujus exempla tibi jam nunc duo, duobus è locis, cedo. Unus est, ex eod. lib. I, c. 87. εἴ τι οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη. Alter autem legitur eod. lib. I, c. 114. non procul ab initio, οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ περιαχθὲν ἐκ τοῦ Κύρου. Animadverti autem & Dionem, Herodoti imitatione, aliquoties hac præpositione ita esse usum. Jam considera lector quantum errorem inducat interdum ignoratus tam parvæ particulæ extraordinarius (ut ita dicam) usus. Sed libet obiter & aliud de iis quæ in eodem (I, 10) sequuntur loco addere. Quum igitur hæc subjungantur, οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα, & hæc ita vertantur à Valla, *neque præ pudore exclamavit*, quasi pudor efficere debuerit ut exclamaret: ego, qui aliam atque adeo contrariam, esse video mentem Herodoti, ita eam expressi *neque exclamavit, utpote pudore retenta.* Quinetiam, ut lectori hanc esse mentem Herodoti subindicarem, inter ἀνέβωσεν & αἰσχυνθεῖσα, interpunctionem posui. Illa autem verba, οὔτε ἔδοξε μαθέειν, quæ vertit, *neque visa est percepisse*, maluissem ut vertisset, *neque visa est animadvertisse*: aut *neque præ se tulit animadvertisse*: ut habes margini à me cum præcedentibus adscriptum.

Alia exempla majoris in hac posteriori editione accurationis (& quidem nonnulla haud minus fortasse insignia) circa emendationes interpretationis Vallæ, ipsemet editionem hanc cum altera conferens, aut annotationes meas legens, invenies: atque in iisdem plurimarum ejus emendationum, margini adscriptarum (quarum plerasque & prior editio habuit) quæ alioqui dubitationem tibi movere possent, reddetur. Simul verò & de quibusdam quæ in ipsa Herodoti dictione (vulgo textum vocamus) vel emendata sunt, vel videntur emendanda, in illis disseretur. De emendationibus autem loquor sive iis quas jam prior editio exhibuit, sive iis quas ista nunc exhibet. Emendata porro fuerunt ex veteris quidem exemplaris autoritate plurima, vel potius veterum exemplarium (nam rarò absque duorum saltem consensu id facere sum ausus) verùm & unus interdum locus ex collatione cum aliis. Sic enim lib. I. cap. 46. ἐς Ἄβας pro ἐς Σάβας, alio è loco: & lib. II, cap. 40. pro τῇσι repositum τῇ Ἴσι fuit, alio itidem è loco. Dicitur autem Ἴσι pro Ἴσιδι. Verùm & quædam (ac non paucæ fortasse) emendationes conjecturales in illis annotationibus proponentur: & quidem nonnullæ quæ nova etiam vocabula Herodoto dabunt: (nova voco quæ antea apud illum non comparebant

in

in illis quæ uſquam comparebant exemplaribus) ex quibus ſunt ἀλλογνώσας & δεσποσυνόμενον. ſed de illo quidem ἀλλογνώσας vix ulla dubitatio relinquitur: at de hoc δεσποσυνόμενον relinqui mihi dubitationem fateor. Reponetur autem hoc δεσποσυνόμενον pro διεσπασμένον, quod legitur lib. I, c.59. initio, adjunctum participio κατεχόμενον interpoſito particulæ καὶ vinculo. Jam verò & ex Plutarcho atque aliis qui locos hujus ſcriptoris citant, emendationes depromentur. Horum autem in numero eſt Euſtathius ſuis tum in Homerum tum in Dionyſii de ſitu orbis poëmatium commentariis. Quinetiam ex ipſo interprete Valla nonnullæ emendationes ſumentur: quarum tales ſunt nonnullæ ut quod in noſtra lectione affirmatur, id lectio ejus neget, aut vice verſa.

QUOD verò ad eam ſcripturæ inconſtantiam attinet, de qua me verba facturum promiſi, (unde nimirum fit ut eadem vocabula non ubique eam literæ aut literarum mutationem habeant quam dialectus Ionica poſcit aut poſcere videtur) eam inconſtantiam non Herodoto ſed librariis, dialecti qua ille utitur, ſæpe obliviſcentibus, imputandam eſſe aio: aut certè nonnullis qui alicubi vocum quæ Ionicè ſcriptæ erant ſcripturam à lingua communi receptam margini appoſuiſſent. Ut enim à mentione verbi ἐκπλῶσαι (quod ſermonis hujus occaſionem mihi præbuit) initium ſumam, quis credat Herodotum ita inconſtantem fuiſſe ut modò πλῶσαι, aut ἐκπλῶσαι, aut ἀποπλῶσαι, modo πλεῦσαι, vel ἐκπλεῦσαι, vel ἀποπλεῦσαι diceret? Atq; ut de hac ipſa litera ω loqui pergam, in ejuſdem formæ vocabulis, aut etiam iiſdem, modò literam illam ω modò ο habemus, haud enim χρέωνται tantùm, ſed χρέονται etiam legitur: itidemque ὁρέωντες & ὁρέοντες. illud III, 157, hoc, IV, 125. Ac ſcimus tamen à Corintho ſcribi, Iones ὁρέω pro ὁράω, itidemque ἐχρέοντο pro ἐχράοντο dicere. Quinetiam modò hæc litera α, modò η, in uno eodemq; verbo occurrit. nam & χρᾶσθαι & χρῆσθαι legitur. Sic ἐχρᾶτο & ἐχρῆτο. Ac quamvis θηήσασθαι & θηήσεαι pro θεάσασθαι & θεάσεαι ſcriptum ſit, cùm alibi cùm I, 8. itidemq; θηησάμενος, non θεασάμενος, I, 59. item alibi ἀξιοθέητον pro ἀξιοθέατον· quumque in his non alia ſit mutatio quam litteræ α in η, tamen ἐθηῆτο, non ἐθεῆτο, alicubi noſtris ſe oculis offert, mutato etiam ε in η. Atque, ut in mentione mutationis literæ α in aliam maneam, quamvis μέγαθος pro μέγεθος tot loci nobis exhibeant, eodemque modo alicubi ὑπερμεγάθεας pro ὑπερμεγέθεας legamus: tamen & μέγεθος locis aliquot ſcriptum eſt: ut I, 60. Sic etiam τάμνω dicit, pro τέμνω, vocali α locum vocalis ε tribuens: ſed ne hæc quidem mutatio ubique fit.

A vocali α ut veniam ad ε, quum hæc Ionico more auferri à principio quorundam vocabulorum dicatur, & ἐκεῖνος inter illa ponatur, tanquam κεῖνος non ἐκεῖνος, Ionicum ſit: tamen ἐκεῖνος quoque hunc apud ſcriptorem ſæpe occurrit. Sic non ſolùm ὥρων pro ἑώρων, ſed etiam hoc ipſum ἑώρων apud eum legimus. Ac ne ὁρτὴ quidem pro ἑορτὴ conſtanter ſcriptum eſt. Utque loquar de iis quoque locis ubi contrà inſeritur hæc vocalis, præter morem linguæ communis, ſciendum eſt, non μηχανεώμενος tantùm ſed μηχανώμενος etiam, itidemq; μηχανῶνται, legi.

Ab ε ad η tranſiens, mutari quidem & hanc vocalem η dico in aliam, Ionico more: ſed ne hîc quidem conſtantiam ſervari. nam quum vox νηὸς Ionicæ dialecto aſſignata ſit, non minus tamen νεὸς, vel νέα ſeu νέας· quàm νῆα, ſeu νῆας apud eum eſſe ſcriptum videmus. Ac pro ἥσσων & ἡσσωθῆναι legimus ἕσσων & ἑσσωθῆναι multis quidem in locis, (in quorum uno ita eſt allucinatus Valla interpres, ut VII, 18, ex genitivo plurali ἑσσόνων, dicto pro ἡσσόνων, fecerit gentem quæ *Heſſones* diceretur) ſed non tamen in omnibus. Quumque pro οἰκεῖος ſcribi debeat οἰκήϊος, tamen & illud interdum occurrit. Sic etiam μαντεῖον pro μαντήϊον· nec ſolum ἀτρεκηΐην, ſed & ἀτρεκίην. Atq; adeo IV, 33. ἀσφαλείης, non ἀσφαληΐης, legitur.

Ad vocalem ι quod attinet, alicubi nec in ipſa lex Ionicæ dialecti ſervatur. Nam haud tantùm εἱμένοι ſed ἑσμένοι quoque apud eum habemus. Ac initio Terpſichores περικλήϊστος, pro περικλήιστος, ut alibi καταστάσιος. Ac, quum ι ſæpe ab Ionibus inſeratur, veluti quum ξεῖνος pro ξένος dicitur, in omnibus tamen ejuſmodi vocabulis id factum non videmus. Quúmque viciſſim in multis detrahatur ι, veluti in ἐπιτήδεος (item in ἔων, in ἐώθεε, atque aliis) tamen & ἐπιτήδειος legitur. Et alicubi

ἀνίει,

ἀνίει, alicubi ἀνίεε legitur. Vocalem ο plerique loci habent in pronominibus ἐμέο & σέο, sed illam (tanta est scripturæ inconstantia) eadem pronomina non minus frequenter coguntur relinquere, ejus locum occupantibus ἐμεῦ & σεῦ. Eodemque modo participii ποιεόμενος locum sæpe à ποιεύμενος occupari, idemque in aliis hujusmodi participiis, quinetiam in ipsis verbis, fieri videmus.

Vocalis υ non minus habet & ipsa quod queratur. Quum enim quodam suo jure debeat cum vocali ο, ad efficiendam diphthongum, coalescere, in plerisque vocabulis, è quorum numero est οὔνομα pro ὄνομα, (quod idem juris cum ὀνομαίνω & ὀνομάζω communicat:) en tibi nihilominus ὀνομάζων, non οὐνομάζων, 1, 14.

Nec melior est vocalis ω, quàm aliarum conditio: quum eam ex verbo πλώω, superveniens ε sæpe expellat, ut dictum est: nec ζωὴ semper, sed plerunque ζόη, scribatur.

In ultima vocali ultimus sit meus hoc de genere inconstantiæ, qua leges Ionismi violantur, sermo: (alioqui enim, quo plura de illa dico, eo plura superesse dicenda video) donec non solùm has lectiones διφασίας (ut Herodoti vocabulo utar) proferre, sed de iis judicium ferre vacet.

EX EJUSDEM H. STEPHANI PROLEGOMENIS
aliis ibidem, de opera à se præstita in secunda editione, quam in nostra sequuti sumus.

AC primùm quidem, ad eos quod attinet quibus sine cortice natare in Græcorum scriptorum lectione datur, id est, qui interpretis operam, tanquam χειραγωγοῦ cujusdam, non requirunt, (quamvis multo pauciores in Herodoto & Thucydide, quàm aliis, eam non requirere notum satis sit) sed cæteris ad hanc lectionem adminiculis esse contenti possunt: non eas tantùm quas antea diversas scripturas (ut Græci διαφόρους γραφὰς appellant) exhibui, sed numerum earum auxi: & censura adhibita, quasdam exautoravi: non tamen ita ut amandarem, sed tantùm ut loco suo motis alium minus honorificum darem. Ex ipso enim textu (ut hodie moris est vocare) in marginem transtuli. Sed quasdam vicissim majore dignas honore judicavi, ideoque eas hinc illuc transtuli. Jam verò & plerosque locos emendavi, qui tibi facessere alioqui negotium poterant: & quidem haud parum negotii nonnulli. Quorum in numero est hic qui in Euterpe cap. 40. legitur, ἐπὴν προνηστεύσωσι τῇσι, καὶ ἐπὴν καλλιεύξωνται, θύουσι τὸν βοῦν. Quem enim illa vocula τῇσι non torqueat? cui crucem non figat? Sed esto, verisimilem posse videri hanc emendationem, unde tamen tantum confidentiæ (dices) ut eas voculas τῇ Ἴσι margini non adscripseris, sed ipsis Herodoti verbis inserere ausus fueris? Quoniam Herodotum ex Herodoto me emendare, vel (si mavis) Herodotum esse sui ipsius emendatorem, videbam. Ita enim ille in sequentibus, eadem in Musa, paucarum paginarum intervallo, cap. 61. ἐν δὲ Βουσίρι πόλι ὡς ἀνάγουσι τῇ Ἴσι τὴν ὁρτὴν, εἴρηται πρότερόν μοι. τύπτονται γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην πάντες καὶ πᾶσαι, μυρ. Sunt verò & alii loci quibus malè affectis ex ipso Herodoto medicinam adhibui. Sed superesse fateor qui eandem à me aut ab alio quopiam opem exspectent. Parum autem abfuit quin & alium quendam emendare mihi permiserim: suum illi vocabulum, antiquum certè, & multorum auribus, etiam in Græca lingua valde exercitatorum, insolens futurum, restituendo. id autem est ἀλλογνώσας. Nec dubito quin, si de hac emendatione, tanquam ex nimia fiducia proficiscente, accusatus fuissem, causæ meæ patrocinium Hesychius suscepisset. Sed (ut opinor) nec Hippocrates Ion, quum me scriptori Ioni operam præstantem vidisset, opem vicissim præstare mihi recusasset: præsertim quum eodem & ipse vocabulo utatur, paulo quidem alium sed tamen non alienum ab eo quem apud Herodotum habuisset, dans ei usum. Ut taceam, non absimile vero esse, utrunque ab illo, Hippocrate inquam, datum ei usum fuisse. Est verò & alius quidam nostri historici locus, qui vocabulum quoddam non minus Hippocrati quàm Homero usitatum

requirere

requirere videtur: ut in meis annotationibus (deo favente) declarabo. Immo quid obstat quominus jam nunc illam saltem libri illius portiunculam (aut siquid portiuncula minus dici potest) repræsentem? Scito igitur agi de hoc loco, quem habes lib. II, c. 47. οἱ δὲ πένητες αὐτῶν, ὑπ' ἀσθενείης βίου σταιτίνας πλάσαντες ὗς, καὶ ὀπτήσαντες ταύτας, θύουσι. Nam quum in Aldina ista pariter & Basiliensi editione habeamus, ὑπ' ἀσθενείης, βιοῦς τε τινὰς πλάσαντες ὗς, quid vetat quominus quis pro voce βιοῦς scribendum βαιοὺς suspicetur? Saltem è scriptura qua nihil significari potest, aliam quæ non incommodum sensum habeat, efficiet: idque minima cum mutatione. Talem autem mutationem, id est minimam sive levissimam, quum sufficere ad quorundam locorum emendationem viderem, pro religioso superstitiosius esse nolui. Atque hinc factum est ut in hac posteriore editione (hoc exemplo contentus ero) pro ἀπειποῦσι scribere ἀπιποῦσι non dubitaverim, lib. II, cap. 94 quum manifestum sit ἀπιπιῶν esse quod Dioscorides ἐξιπιῶν dicit. Adscripta autem margini lectio ἀπειτοῦσι, quæ nihil potest significare, fieri potest ut ex alia manarit, aliis literis scripta, sed eandem tamen pronunciationem (ut jampridem literis diversis eadem pronunciatio dari cœpit) habente: ac audiens aliquis verbum ἀπιθοῦσι (quod esse poterat expositio illius ἀπιποῦσι) non illo modo scripserit, sed hoc, ἀπειτοῦσι.

Jam verò & commoda quorundam locorum interpunctione magis etiam quàm antea lectoribus commodasse, & labore illos levasse, ex ipsa collatione apparebit. Alicubi tamen eorum diligentiæ hoc reliqui, ut quam interpunctionem in annotatione margini adscripta sequutus essem, eam in ipsis Herodoti verbis (nisi fortè à me dissentirent) sequerentur. Ac hujus etiam rei exemplum suggeret illa ipsa quæ modò proposita fuit pagina. In eadem enim, lib. II. c. 95. legitur, τὴν δὲ νύκτα αὐτοῦ χρᾶται ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ· περὶ ταύτην ἵστησι τὸ ἀμφίβληστρον· sed tamen sequendo ea quæ margini adscripsi, post χρᾶται ponenda est τελεία στιγμὴ, at post κοίτῃ, tantùm ὑποστιγμή. Fateor interim me simul etiam mutaturum libenter αὐτοῦ in οὕτω.

Paulo post.

Ad eos autem ut veniam, quibus contrà sine cortice natare in Græcorum scriptorum lectione est negatum, eos qui sine Theseo è multis illorum locis emergere non possunt, eos qui duce filo, ut in aliquo labyrintho, sua ponere vestigia necesse habent: multo plus & ipsi huic editioni, quàm priori, se debere, meritò fatebuntur: quum me in multo pluribus locis interpretationem Vallæ emendasse, in quibusdam in meipsum etiam, ad emendationem quod attinet, inquisivisse animadvertent. Hoc enim de quibusdam locis posse mihi videor dicere, ubi quæ me non satis tum temporis oculatum subterfugerant, à me nunc, ceu facto oculatiore, deprehensa fuerunt, De locis tamen iis non jam loquor, ubi tales erant commissi errores quales in nominum quorundam interpretatione: qui nimirum sunt eorum è genere quos μεταμορφωτὰς sive μεταμορφωτικοὺς appellare soleo, quòd metamorphoses, & miras quidem eas, in quibusdam scriptorum Græcorum locis interpretandis faciant. Atque horum è numero unus est ubi nomen ἥσσονες, quod sonat *inferiores*, seu *viribus minus valentes*, mutatum fuit ab interprete in nomen populi omnib. geographis, omnib. historicis incogniti: quum is ab illo vocetur *Hessones.* Locus ille est in Polymnia, c. 18. ἰδὼν τε πολλὰ καὶ μεγάλα πεσόντα πρήγματα ὑπὸ ἡσσόνων. ubi vide quæ margini adscripta sunt. Ac eodem modo eod. lib. c. 93. nomen vel potius pronomen relativum οἵτινες, quod respondet Latino *qui*, videbis transformatum in quendam populum; ita enim ille, *quos prius appellatos fuisse Hætines, dictum est:* quum verba Herodoti (de Caribus loquentis) hæc sint, οὗτοι δὲ, οἵτινες πρότερον ἐκαλέοντο, εἴρηται. Sonant verò hæc, *Hi autem, quinam* (id est, quo nomine) *prius vocarentur, dictum est.* Sic lib. I, c. 176. vides, ex ἱστιέων, quod Ionica dialecto dicitur pro ἱστιῶν, ab ἱστίαι, (cujus nominativus singularis est ἱστίη, quo significatur *familia*) quendam populum seu quandam gentem ab inter-

prete

prete nobis fieri, cui nomen ſit *Iſtiæi*. Atque his adjiciendus eſt mons *Hirus*, per eandem metamorphoſin factus, lib. I, cap. 80. nam ibi legitur, *qui è monte Hiro matris Dyndimenæ lapſus*. ubi admonitiunculam margini adſcriptam vide. Quòd ſi ad aliud genus errorum interpretis à me emendatorum veniendum ſit, illi non cedens, quin potius id ſuperans, de nullo potius hoc dici poſſe exiſtimo quàm de eo ubi contrarium omnino ſenſum verbis autoris dat interpres. Exemplum quod in mentem venit primum, eſt in Euterpe, cap. 167. hæc enim exhibet iſta Herodoti verba, ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειροτέχνας, à Valla ſic interpretata, *Corinthii quoque minimi faciunt opifices:* quum Herodotus contrarium de Corinthiis teſtetur, eos nequaquam minime facere opifices, vel potius, contemptui habere. Aliunde autem non contigit tam magnus error quàm ex non intellecto verbi ὄνομαι uſu: ſicut nec compoſitum ex hoc factum κατονοθῇς intellexit Euterp. cap. 136. ubi exſtat inſcriptio, cujus principium hoc eſt, ΜΗ' ΜΕ ΚΑΤΟΝΟΘΗ'Σ ΠΡΟ'Σ ΤΑ'Σ ΛΙΘΙ'ΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙ'ΔΑΣ. nam has voces ille ita reddit, NE ME LAPIDEIS PYRAMIDIBUS COMPARES. Ubi illum videri aliud verbum quàm κατονοσθῇς legiſſe, dixi in iis quæ margini adſcripta ſunt: ſed quum ne illius quidem verbi ὄνονται ſignificationem aſſequutus ſit, facilè mihi perſuadeo, non aliam eum lectionem illic ſequutum eſſe, ſed idem ei in illo etiam verbo quod ex hoc compoſitum eſt uſuveniſſe. Quis igitur eſt illorum verborum ſenſus? Illorum regis Aſychis verborum ſenſum (lectores enim ibi ſuſpenſos reliqui) eſſe hunc arbitror, NE ME CONTEMNAS PRÆ LAPIDEIS PYRAMIDIBUS. Vel, Ne me aſperneris. Cæterùm, ad priorem illum quod attinet locum, quem Valla ita vertit, *Corinthii quoque minimi faciunt opifices*, ſuam ei interpretationem vel hoc reddere ſuſpectam debebat, quòd ulla vix artificia magis celebrarentur quàm quæ Κορινθιουργῆ (eo modo quo Ἀττικουργῆ, & Μιλησιουργῆ, & Ναξιουργῆ) nominabantur. Haud ſcio autem an ex ullo nobis clarius & certius eſſe id poſſit loco, quàm ex Actorum Apoſtolicorum capite XIX. Ibi enim quidam nomine Demetrius vel ex uno artificio procudendi templa Dianæ argentea (ſive thecas templi effigie, aut ſcriniola, ſive nummos celeberrimi illius templi formam repræſentantes, aut alias ejus imagines, intelligere oporteat) magnum artificibus præbuiſſe quæſtum dicitur. In dubium igitur vocari non poteſt quin mea quàm vera eſt, tam falſa ſit illa meæ contraria interpretatio. Quòd ſi librum hunc evolvere libeat, alios pleroſque locos invenies ubi meam itidem interpretationem, & quidem alteri omnino repugnantem, propono. Taceo de locis ubi Latina ejus verba negant quod Herodotus ait, aut vice verſa: ſed ita ut id è lectione contraria noſtræ contigerit, eique imputari debeat. Ac fateor poſſe alicubi, utri potius lectioni acquieſcendum ſit, dubitari: atque hæc, ut opinor, incidere dubitatio poterit non procul ab initio Clionis, cap. 24. ubi de Arione legimus, καὶ Ἀρίονος ἐπὶ ἀνάθημα χάλκεον, οὐ μέγα, ἐπὶ Ταινάρῳ. contrà enim. χάλκεον, μέγα, legiſſe Vallam videmus. At eod. lib. cap. 37. viciſſim negationem ille habet ubi nullam habemus. nam pro ἀποχρεωμένων lectum ab illo fuit οὐκ ἀποχρεωμένων.

Verùm, ut de locis in quorum interpretatione peccavit, verba pergam facere, eorum in numero nonnulli ſunt ubi hoc inde contigit, quod non animadverteret verbum quodpiam uſum quendam Herodoto, aut certè ejus dialecto, peculiarem habere, ut I, 45, συγγινωσκόμενος. Nam & activam vocem συγγινώσκειν longè aliud ſonare paſſim apud hunc ſcriptorem, quàm *ignoſcere*, in recenſione & expoſitione quorundam ejus vocabulorum à me aliquot exemplis oſtenſum fuit. Minus autem quis miretur fortaſſe illum ἐπιστολὴν reddidiſſe *epiſtolam*, lib. VI. c. 50. quum potius *mandatum* ſignificare videatur. Ac fallitur Euſtathius in eo quòd credit, vocem ἐπιστολὴν, quæ apud Æſchylum id ſonat, pro ἐπιτολὴν poſitam eſſe, adjectione literæ σ. quaſi verò à verbo ἐπιτέλλομαι, quod Homero uſitatiſſimum eſt, deduci eam neceſſe foret, ac non ἐπιστέλλειν quoque, & quidem in ſoluta etiam oratione, eum uſum haberet. Qua de re ſiquis cum Euſtathio dubitat, omnem utrique meus Theſaurus Græcæ linguæ dubitationem tollet.

EX H. STEPHANI PROLEGOM.

Inter illa autem de quibus nunc demum in hac posteriore editione monui, est quidam usus præpositionis ἐκ, qui non animadversus fecit ut in eorum interpretatione quæ de Cambyse & Gyge narrantur, I, 10. aliquid sit absurdi: ex eo quòd, ubi dicitur, μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, interpres non viderit, intelligi debere, non μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, sed τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς· ut ostendi in iis quæ recensioni & expositioni vocabulorum hujus scriptoris subjunxi.

At eorum è numero de quibus in annotationibus agetur, est quod dicitur de Persis, I,133: μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιότατα τῶν πρηγμάτων. Nec enim eos tantùm facere injuriam Herodoto arbitror, qui ista ex eo afferunt, at quæ subjungit tacent: sed eos etiam qui μεθυσκόμενοι interpretantur *ebrii*: ut intelligamus, Persas, quum jam sunt ebrii, de rebus maximè seriis consultare. Cur enim μεθυσκόμενοι pro μεθυσθέντες accipiamus, potius quàm id quod propriè sonat intelligamus? Id verò non aliud est quàm *dum se inebriant.* Quantum autem sit discriminis inter eum qui ad ebrietatem iter facit, eumq; qui jam iter illud confecit, atque ad eam pervenit, cuilibet judicandum relinquo. Tantum certè discriminis est quantum inter eum qui urbem quampiam oppugnat, & eum qui jam expugnavit. Quæ comparatio est eo aptior, quòd is etiam qui se inebriat, mentem suam velut oppugnat, & de statu suo deturbare conatur: at postquam hoc effecit, jam dici potest eam expugnasse. Quamobrem non video quid obstet quin participium illud μεθυσκόμενοι interpretemur (si verbum verbo reddere nolimus) *inter pocula*, aut saltem *inter larga pocula.* Quod ποιητικώτερον esse fateor: quamvis Livius largius vinum etiam dicat. *Largiore vino* (inquit) *usus.* Nec verò videtur contrà me facere quod sequitur, de eo qui domui in qua sunt præest, proponente postridie quod ipsis in ea consultatione potatoria visum fuit. Proponit enim tanquam iis qui è mensa (si tamen ea tum utebantur) tandem nonnisi ebrii surrexerint, ideoque illorum quæ à se statuta fuerint, recordari haud queant. At nihil obstat interim (meo quidem judicio) quin intelligamus inter larga pocula, & tamen antequam essent ebrii, consultantibus, ebrietatem solitam supervenire. Sed viderit alius quispiam quid pro Persis afferri possit, super eo etiam quod subjungitur, & quomodo illud quoque factum ostendi minus absurdum queat quàm prima fronte videatur: τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγινώσκουσι.

Exhibebunt porro illæ annotationes meæ, deo favente, & quorundam locorum emendationes, ex conjectura: quandoquidem vetere exemplari (cujus etiam exspectatio fecit ut editionem hujus scriptoris differrem) video me ante bellorum nostrorum finem potiri haud posse. Atque ut hujus quoq; operæ aliquod tibi velut γεῦμα interim præbeam, quoddam loci quem habet Thalia, c. 130, proponam. Nam ibi pro ἀποτύπτουσα scribo ἀποκύπτουσα, levi cum mutatione, sed ejusmodi tamen, ut quum ex illo ἀποτύπτουσα nihil nisi ineptum elici possit, (præsertim siquis Vallæ interpretationem sequatur) contrà in ἀποκύπτουσα non dubitem quin Herodoti mentem habeamus.

Eodem in opere, eademq; opera, de illa quoq; scripturæ diversitate agam, qua fit ut ejusdem vocabuli scriptura modò dialecti Herodoti, id est, Ionicæ, legem servare, modò ab ea discedere videatur: & è duabus tribusve (tot enim sunt interdum) quam potius recipiendam arbitrer, declarabo. Interim certè adeo in hac parte nihil mutare sum ausus, ut in ipso etiam principio Ἁλικαρναστῆος retinuerim, & in Ἁλικαρνησῆος mutare noluerim: quamvis sit Ἁλικαρνησσεῦς II, 4. & Ἁλικαρνησσοῦ VIII, 104. In eo quidem magna est constantia, quam valde quis mirari possit, quòd nusquam (si memoria non me fallit) genitivo Ionico, id est, in οιο desinente, utatur: sed quemadmodum prima totius operis vox est Ἡροδότου, non Ἡροδότοιο, sic alibi alia virorum nomina illo non hoc scripta modo, & Νείλου, non Νείλοιο, ποταμοῦ itidem, non ποταμοῖο, atque adeo λόγου etiam, non λόγοιο, habeamus.

Sed quamvis de multis te monuerim, non dubito quin aliqua quæ in eorum esse numero debebant, mihi exciderint: quod si ita est, suus illis eodem in opere locus erit.

Jam

Jam verò, quoniam, si ᾄδοντι λέγειν non oportet, multo minus, ὁρῶντι λέγειν, quid attinet, quæ hæc EDITIO POSTERIOR adjuncta priori habeat dicere? Sed ea quidem quæ huic Herodoti libro præfixa sunt, partim mea, partim Joachimi Camerarii, fuerunt tantùm locupletata, & quidem ea in parte quæ mea est: at quæ subjuncta, DE LEGIBUS ET INSTITUTIS TAM PERSICIS QUAM ÆGYPTIACIS, ex variis scriptoribus sumpta, nunc primùm adjecta sunt. At poterant tamen (inquies) ex aliis etiam alia quædam sumi. Poterant, fateor: sed iis quæ præcipua videbantur, esse contentus volebam.

EX EJUSDEM H. STEPHANI PRÆFATIONE
in primam editionem.

Herodoteæ autem historiæ virtutes non ex ore meo, sed Joachimi Camerarii, omni genere doctrinæ celeberrimi, accipies. Quem ego virum cum antea plurimum dilexi, (ut vicissim ab eo plurimum me diligi animadverti) tum verò ex quo ipsum quoque vehementi amore Herodotum complecti cognovi, illa certè amoris in Herodotum nostrum societas, pristinam illam amicitiam, quantum augeri potuit, tantum auxit. Quòd si lectis illis Camerarii de Herodoto scriptis aliquid tibi ocii superfuerit, meæ etiam editioni Latinæ interpretationis præfixa quædam à me ejusdem argumenti invenies: in quibus satis prolixè illis respondeo qui mendacem esse Herodotum mentiuntur: adeo ut præfationem illam, apologiam Herodoti ideo inscribendam censuerim. Inter alia multa ibi, miram illam historiam & quæ præ cæteris omnibus judicari fabulosa posset, de Scythis servis qui dominis absentibus in uxorum illorum possessionem involarant, tandemq; quum justo prœlio repelli ab armatis dominis non potuissent, solis flagellis repulsi fuerunt: illam inquam historiam annalibus posterorum (in his enim & Moschovitæ numerantur) testatam ad hunc usque diem extare leges: detortis duntaxat (ut fit) nonnullis facti circunstantiis. Leges item, quod de Thressis mulieribus narrat Herodotus, eas excedentibus è vita maritis comites se certatim offerre, simili Judicarum mulierum facto (cujus testes oculati hodieque extant) confirmari. Quid quòd illa de mulieribus Babylonicis historia, quæ viris extraneis semel in vita se prostituere necesse habebant, Jeremiæ Prophetæ testimonio confirmatur? Quod autem ad quasdam de rebus levioribus historias attinet, (in quibus tamen non minus fides ejus suspecta est) eas ab aliis quoq; scriptoribus, addito non ejus sed aliorum testimonio, referri scimus. Cujusmodi est quod de Amasidis thorace apud hunc nostrum historicum legimus: ab illo enim proditum est, unamquanq; ejus ἁρπεδόνην, quamvis alioqui ἐοῦσαν λεπτὴν, habuisse in se ἁρπεδόνας τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντα πάσας φανεράς. At Plinius nullam Herodoti mentionem faciens, certam tamen huic rei fidem affert, quum ita scribit, *Mirentur hoc, ignorantes in Ægyptii quondam regis (quem Amasin vocant) thorace, in Rhodiorum insula ostendi in templo Minervæ* CCCLXV *filis singula fila constare. Quod se expertum nuper Romæ prodidit Mutianus ter consul: parvasq; jam reliquias ejus superesse, hac experientium injuria.* (Taceo insignem errorem quem interpres hic commiserat, ἁρπεδόνας non *fila* sed *venationes* interpretatus.) Hæc ego aliaque hujusmodi mecum reputans, & mendacem tamen subinde vocari Herodotum audiens, hoc epigramma inter scribendam illam apologiam, in calumniatores illos lusi, tanquam ipsum Herodotum compellans:

Ἄφρων ὅς ψεύστην σε καλεῖ, ὅτι πάνθ᾽ ἕτερ᾽ ἄλλου.
Καὶ τί γὰρ εἰ ψεύστην ψεύδεται ὅς σε καλεῖ;
Εἰ γὰρ παλαιὰ λέγει δεδαηκέναι αὐτὸς ἄμεινον,
Ἄφρων καὶ ψεύστης εὐθὺς ἅλωκεν ἐών.

Huic certè potissimum scriptori id accidit quod præ quovis alio metuisse videmus, nimirum ne mendacis à posteris nomen acciperet. Sed si quæcunque incredibilia

 videntur

videntur (dum ea experientia nostra vel sensu nostro sive ingenii captu metimur) mendacii insimulanda essent, quàm multa in sacris historiis, quæ tam certæ sunt fidei, mendacii insimularentur? Quem autem librum post sacrosanctos illos habemus in quo res adeo magnæ commemorentur? in quo providentiæ potentiæq; divinæ, quæ superbos deprimit, tot tamq; luculenta exempla conspiciantur? ubi regum, potentissimorum alioqui (quorum & ipse superbiam ac vesaniam nobis ante oculos sæpe ponit) regnorúmq; adeo horrendæ eversiones narrentur? Quis est ex quo certius sacra chronologia cum profanis historiis conciliari possit? Addo etiam (quod vel maxime commendare nobis hunc scriptorem debet) qui religiosius de divina providentia & quidem valde similibus verbis, interdum etiam iisdem, loquatur? Omitto, prisci illius sæculi simplicitatem, & humile (in quibusdam etiam regibus) vitæ genus eodem nobis modo utrobiq; describi. Omitto & hoc, nullum usquam extare apud Græcos autores scribendi genus, quod (ut in omnino diversa lingua) ad Hebraici brevitatem simplicitatémq; magis accedat. Nemo certè est qui quum legit apud Herodotum hanc inscriptionem, *Amasis Polycrati ita dicit:* item, *Mardonius hæc dicit:* non possit usitatum prophetis præsertim stylum agnoscere, *Hæc dicit Dominus Deus.* Nemo est item qui quum Herodotum ita ordientem suam historiam audit, *Herodoti Halicarnassei historiæ editio hæc:* (de qua interpretatione alibi dicendum erit) simile esse hoc Esaiæ exordium fassurus non sit, *Visio Esaiæ filii Amos.* Nec non istud Jeremiæ, *Verba Jeremiæ filii Helciæ.* Cui simile est omnino apud prophetam Amos, *Verba Amos.*

Jam verò quod ad Homerum attinet (ut à sacris ad profana veniamus) quisquis lectionis illius studiosus est, ad eam profectò neq; magis compendiariam neq; magis expeditam viam, quam hunc autorem pervolutando, sternere sibi potest: nec aliunde melius quæ apud Homerum Ionica sint, & quæ non tam Ionica quam poëtica, cognoscere: adeo ut qui sit φιλόμηρος, eum esse etiam φιληρόδοτον, rationi consentaneum sit.

VETERUM ALIQUOT TESTIMONIA
ET ELOGIA
De HERODOTI VITA,
SCRIPTIS, ET DICTIONE.

IN QUIBUS AUCTORIS LAUDES, ET ejus historiæ & styli cum aliorum comparatio.

HERODOTI VITA, ex Suida.

ex H.St. HERODOTUS, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnasseus, ex illustri genere natus, fratrem habuit Theodorum. Samum se contulit, propter Lygdamin, tertium ab Artemisia tyrannum Halicarnassi. Pisindelis enim, Artemisiæ, Lygdamis autem, Pisindelidis filius fuit. Sami autem Ionicam dialectum excoluit, & historiam libris IX scripsit, auspicatus à Cyro Persa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnassum reversus, quum tyrannum expulisset, & tandem sibi à civibus invideri cerneret, Thurium, quò tum Athenienses coloniam deducebant, ultro abiit: ibique defunctus & in foro sepultus est. Alii Pellæ mortuum tradunt. Libri ejus Musæ inscribuntur. De HERODOTO, in epistola scribit Julianus apostata, *Quis ignorat Æthiopum sermonem de cibo qui apud nos optimi est alimenti? Nam quum mazam attigissent, se mirari dixerunt quomodo stercoribus vescentes viveremus: sicui fide dignus Thurius historicus videtur. Gentes autem ichthyophagas & sarcophagas ne per somnium quidem nostram victus rationem vidisse tradunt ii qui orbem terrarum describunt. Quorum victum siquis apud nos æmulari vellet, nihilo cum eo melius quàm cum iis qui cicutam aut aconitum aut elleborum bibissent, ageretur.*

ΗΡΟΔΟΤΟΥ βίος, ἐκ τῶν Σουίδου.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ, Λύξου καὶ Δρυοῦς, Ἁλικαρνασεὺς τῶν ἐπιφανῶν· καὶ ἀδελφὸν ἐσχηκὼς, Θεόδωρον. μετέστη δ' ἐν Σάμῳ διὰ Λύγδαμιν τὸν ἀπὸ Ἀρτεμισίας τρίτον τύραννον γενόμενον Ἁλικαρνασοῦ. Πισίνδηλις γὰρ ἦν υἱὸς Ἀρτεμισίας· τοῦ δὲ Πισινδήλιδος, Λύγδαμις. ἐν οὖν τῇ Σάμῳ καὶ τὴν Ἰάδα ἠσκήθη διάλεκτον. καὶ ἔγραψεν ἱστορίαν ἐν βιβλίοις θ'· ἀρξάμενος ἀπὸ Κύρου τοῦ Πέρσου καὶ Κανδαύλου τοῦ Λυδῶν βασιλέως. ἐλθὼν δὲ εἰς Ἁλικαρνασὸν, καὶ τὸν τύραννον ἐξελάσας, ἐπειδὴ ὕστερον εἶδεν ἑαυτὸν φθονούμενον ὑπὸ τῶν πολιτῶν, εἰς τὸ Θούριον ἀποικιζόμενον ὑπὸ Ἀθηναίων, ἐθελοντὴς ἦλθε. κἀκεῖ τελευτήσας, ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τέθαπται. τινὲς δὲ ἐν Πέλλῃ αὐτὸν τελευτῆσαί φασιν. ἐπιγράφονται δὲ οἱ λόγοι αὐτοῦ Μοῦσαι. περὶ Ἡροδότου λέγει ὁ παραβάτης ἐν ἐπιστολῇ, Τίς οὖν ἀγνοεῖ τὸν Αἰθιόπων ὑπὲρ τοῦ παρ' ἡμῖν τροφιμωτάτου σιτίου λόγον; ἁψάμενοι γὰρ τῆς μάζης, θαυμάζειν ἔφασαν, ὅπως κόπρια σιτούμενοι ζῶμεν· εἴ τῳ πιστὸς ὁ Θούριος εἶναι λογοποιὸς δοκεῖ. ἰχθυοφάγων δὲ καὶ σαρκοφάγων ἀνθρώπων γένη, μηδ' ὄναρ ἰδόντα τὴν παρ' ἡμῶν δίαιταν, οἱ τὴν οἰκουμένην περιηγούμενοι γῆν ἱστοροῦσιν. ὧν εἴ τις παρ' ἡμῖν ζηλῶσαι τὴν δίαιταν ἐπιχειρήσει, οὐδὲν ἄμεινον διακείσεται τῶν τὸ κώνειον προσενεγκαμένων, ἢ τὸ ἀκόνιτον, ἢ τὸν ἐλλέβορον.

Ἐκ

DE HEROD. EJUSQUE SCRIPTIS

Ἐκ τῶν Στράβωνος γεωγραφικῶν, βιβλ. ιδ'

Ἄνδρες δ' ἐγένοντο ἐξ αὐτῆς· [Ἁλικαρνασσοῦ] Ἡρόδοτός τε ὁ συγγραφεύς, ὃν ὕστερον Θούριον ἐκάλεσαν, διὰ τὸ κοινωνῆσαι τῆς εἰς Θουρίους ἀποικίας· καὶ Ἡράκλειτος ὁ ποιητής, ὁ Καλλιμάχου ἑταῖρος· καὶ καθ' ἡμᾶς Διονύσιος ὁ συγγραφεύς.

Ἐκ τοῦ Λουκιανοῦ Ἡροδότῳ, ἢ Ἀετίωνι.

Ἡροδότου εἴθε μὲν καὶ τἆλλα μιμήσασθαι δυνατὸν ἦν, οὐ πάντα φημὶ, ὅσα προσῆν αὐτῷ, μεῖζον γὰρ εὐχῆς τοῦτό γε, ἀλλὰ κἂν ἓν ἐκ τῶν ἁπάντων, οἷον, ἢ κάλλος τῶν λόγων, ἢ ἁρμονίαν αὐτῶν, ἢ τὸ οἰκεῖον τῇ Ἰωνίᾳ καὶ προσφυὲς, ἢ τῆς γνώμης τὸ περιττὸν, ἢ ὅσα μυρία καλὰ ἐκεῖνος ἅμα συλλαβὼν ἔχει, πέρα τῆς εἰς μίμησιν ἐλπίδος. ἃ δὲ ἐποίησεν ἐπὶ τοῖς συγγράμμασι, καὶ ὡς πολλαχῶς τοῖς Ἕλλησιν ἐν βραχεῖ κατέστη, ἐγὼ καὶ σὺ καὶ ἄλλος ἂν μιμησαίμεθα. πλεύσας γὰρ οἴκοθεν, ἐκ τῆς Καρίας, εὐθὺ τῆς Ἑλλάδος, ἐσκοπεῖτο πρὸς ἑαυτὸν, ὅπως ἂν τάχιστα καὶ ἀπραγμονέστατα ἐπίσημος καὶ περιβόητος γένοιτο, καὶ αὐτὸς, καὶ τὰ συγγραμμάτια. τὸ μὲν οὖν περινοστοῦντα, νῦν μὲν Ἀθηναίοις, νῦν δὲ Κορινθίοις ἀναγιγνώσκειν, ἢ Ἀργείοις, ἢ Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ μέρει, ἐργῶδες καὶ μακρὸν ἡγεῖτο εἶναι, καὶ τριβὴν οὐ μικρὰν ἐν τῷ τοιούτῳ ἔσεσθαι. οὔκουν ἠξίου διασπᾷν τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ κατὰ διαίρεσιν οὕτω κατ' ὀλίγον ἀγείρων καὶ συλλέγων τὴν γνῶσιν. ἐπεβούλευε δὲ, εἰ δυνατὸν εἴη, ἀθρόους που λαβεῖν τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας. ἐνίσταται οὖν Ὀλύμπια τὰ μεγάλα καὶ ὁ Ἡρόδοτος τοῦτ' ἐκεῖνο, ἥκειν οἱ νομίσας τὸν καιρὸν, οὗ μάλιστα ἐγλίχετο, πλήθουσαν τηρήσας τὴν πανήγυριν, ἁπανταχόθεν ἤδη τῶν ἀρίστων συνειλεγμένων, παρελθὼν ἐς τὸν ὀπισθόδομον, οὐ θεατὴν, ἀλλ' ἀγωνιστὴν Ὀλυμπίων παρεῖχεν ἑαυτὸν, ᾄδων τὰς ἱστορίας, καὶ κηλῶν τοὺς παρόντας, ἄχρι τοῦ καὶ Μούσας κληθῆναι τὰς βίβλους αὐτοῦ, ἐννέα καὶ αὐτὰς οὔσας. ἤδη οὖν ἅπαντες αὐτὸν ᾔδεσαν πολὺ μᾶλλον, ἢ τοὺς Ὀλυμπιονίκας αὐτούς.

Ex Strabonis Geographicis, lib. XIV.

VIRI illustres nati sunt ibi [*Halicarnassi*] HERODOTUS historiæ scriptor: qui deinde Thurius est appellatus, quod socium se deducendæ in Thurios coloniæ præbuisset. tum Heraclitus poëta, Callimachi socius: & nostra ætate Dionysius historiæ conditor. Int.G.Xyl.

Ex Luciani Herodoto seu Ætione.

UTINAM vero & alias HERODOTI virtutes mihi imitari concessum fuisset, non omnes dico quibus ille præditus præcelluit (major enim voto hæc res fuerit) verum unam ex omnibus, videlicet aut orationum elegantissimarum munditiem, aut illarum numerosam concinnitatem, aut propriam & naturalem linguæ Ionicæ dictionem, aut sententiarum gravitatem & præstantiam, aut quæcumque alia (quæ & infinita sunt & elegantia) ille uno quasi fasciculo comprehensa possidet, omnem imitationis spem excedentia. Cæterum quæ cum libris à se elucubratis fecerit, tum quemadmodum passim in brevi temporis spatio apud Græcos in notitiam venerit, mihi & tibi & alteri cuicumque tandem imitari haudquaquam fuerit difficile. Cum enim relicta patria solvisset ex Caria, recto cursu in Græciam delatus est, ubi de seipso eam cogitationem suscepit, quo pacto quam celerrime & minimo cum negotio inclaresceret, ac famigerabilis fieret cum ipse, tum ejus quoq; elucubratæ vigiliæ. At enim obambulantem, nunc quidem Atheniensibus, nunc autem Corinthiis recitare historiarum monumenta à se condita, mox Argivis aut Lacedæmoniis, partim laboriosum esse existimabat & longum: partim cunctationem & moram non mediocrem in illo fore prospiciebat. Voluit ergo negotium omne in compendium contrahere, neque ita particulatim innotescere, notitiam modice & pedetentim congregans & colligens. Callide vero observabat si uspiam locorum Græcos una congregatos omnes deprehenderet. Commodum itaque; instabant magna Olympia. HERODOTUS autem hanc solam sibi venisse occasionem arbitratus, cujus maxime erat cupidus, frequentissimis ludis observatis, jamque ex omnibus locis collectis Græcorum optimatibus, progressus in opisthodomum, non spectatorem sed certatorem se ipse exhibebat, cantillans historias memoriæ à se proditas, ac præsentium aures orationis suavitate demulcens, donec & Musarum nominibus ejus libri nobilitari & vocari cœpti sint, & illis novem existentibus. Proinde jam omnes illum noverant multo profecto magis quàm Olympicorum certaminum victores: Interp. Vinc. Obsopœo.

nec

nec quisquam erat cui HERODOTI nommen inauditum fuerat, quem nonnulli ipsi audiverant in Olympia, alii vero ex iis qui ex ludis regressi fuerant, audita & ipsi perceperant. Tum vero ubicumque in publico saltem apparuisset, certatim commonstrabatur digitis: Hic ille est HERODOTUS, qui pugnas Persicas lingua Ionica condidit atq; conscripsit, qui victorias nostras venustissime concelebravit. Talem ipse laudem historiarum nomine consecutus est, in uno conventu ab omni populo totius Græciæ commune nactus suffragium, non ab uno per Jovem præcone ebuccinatus, sed in omnibus quaquaversum civitatibus, unde quisque erat eorum qui ad ludos publicos confluxerant. Hoc cum animadvertissent postea ad parandam cognitionem viam esse compendiosissimam & Hippias illius gentis sophista, & Prodicus Cius, & Anaximenes Chius, tum Polus Acragantinus, aliique complures, orationes semper habuerunt & illi in ludis publicis, unde brevi notitiam sibi paraverunt.

καὶ οὐκ ἔστιν, ὅστις ἀνήκοος ἦν τοῦ Ἡροδότου ὀνόματος, οἱ μὲν αὐτοὶ ἀκούσαντες ἐν Ὀλυμπίᾳ, οἱ δὲ ἐκ τῆς πανηγύρεως ἡκόντων πυνθανόμενοι. καὶ εἴ που γε φανείη μόνον, ἐδείκνυτο ἂν τῷ δακτύλῳ, οὗτος ἐκεῖνος Ἡρόδοτός ἐστιν, ὁ τὰς μάχας τὰς Περσικὰς Ἰαστὶ συγγεγραφὼς, ὁ τὰς νίκας ἡμῶν ὑμνήσας. τοιαῦτ' ἐκεῖνος ἀπέλαυσε τῶν ἱστοριῶν, ἐν μιᾷ συνόδῳ πάνδημόν τινα κοινὴν ψῆφον τῆς Ἑλλάδος λαβὼν, καὶ ἀνακηρυχθεὶς οὐχ ὑφ' ἑνὸς μὰ Δία κήρυκος, ἀλλ' ἐν ἁπάσῃ πόλει, ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν πανηγυριστῶν. ὅπερ ὕστερον κατανοήσαντες, ἐπίτομόν τινα ταύτην ὁδὸν ἐς γνῶσιν, Ἱππίας τε, ὁ ἐπιχώριος αὐτῶν σοφιστὴς, καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος, καὶ Ἀναξιμένης ὁ Χῖος, καὶ Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος, καὶ ἄλλοι συχνοὶ, λόγους ἔλεγον ἀεὶ καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν πανήγυριν, ἀφ' ὧν γνώριμοι ἐν βραχεῖ ἐγίγνοντο. &c. Ἡρόδοτος μὲν οὖν, ἐπάνειμι γὰρ ἐπ' ἐκεῖνον, ἱκανὴν τὴν Ὀλυμπίων τὴν πανήγυριν ἡγεῖτο, καὶ συγγραφέα θαυμαστὸν δεῖξαι τοῖς Ἕλλησι, τὰς Ἑλληνικὰς διεξιόντα, ὡς ἐκεῖνος διεξῆλθεν. &c.

E Photii bibliotheca. Ex interpretatione A. Schotti.

LEGUNTUR historiarum HERODOTI libri novem, numero & nomine totidem Musarum. Hic Ionicæ dialecti norma esse queat, ut Atticæ Thucydides. Fabulas adhibet, crebrasq; digressiones, per quæ sensus ipsi atq; sententiæ dulcedo fluit: quanquam pro historiæ modo, proprioque ipsius & conveniente charactere, hæc ipsa interdum obscuritatem pariant, recusante veritate fabulis suam obfuscari accurationem, aut plus æquo à re proposita scriptorem digredi.

Auspicatur historiam à Cyri imperio, qui primus Persarum regnum tenuit: unde natus, quomodoq; educatus creverit, atq; regnarit: & pertingit adusq; Xerxis imperium, ejusq; contra Athenienses expeditionem ac fugam. Quartus vero à Cyro rex fuit Xerxes: nam secundus Cambyses erat, & tertius Darius. Qui enim interjectus est Smerdes magus, his non adnumeratur; quod tyrannus fuerit, sibiq; minime debitum regnum, dolo malo ac fraudibus occuparit. Darii successor, Xerxes filius fuit, in quem historia desinit; neque ad regni ejus finem usque progressa: quia his temporibus HERODOTUS ipse floruit, ut inter cæteros & Diodorus Siculus testatur.

Ἐκ τῶν Φωτίου.

Ἀνεγνώσθη Ἡροδότου ἱστοριῶν λόγοι θ', κατὰ ἀριθμὸν καὶ ἐπωνυμίαν τῶν ἐννέα Μουσῶν. Ἰωνικῆς δὲ διαλέκτου κανὼν οὗτος ἂν εἴη, ὡς Ἀττικῆς Θουκυδίδης. κέχρηται δὲ μυθολογίαις καὶ παρεκβάσεσι πολλαῖς, δι' ὧν αὐτῷ ἡ κατὰ διάνοιαν γλυκύτης διαῤῥεῖ, εἰ καὶ πρὸς τὴν τῆς ἱστορίας κατάληψιν, καὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῆς καὶ κατάλληλον τύπον, ἐνίοτε ταῦτα ἐπισκοτεῖ, οὐκ ἐθελούσης τῆς ἀληθείας μύθοις αὐτῆς ἀμαυροῦσθαι τὴν ἀκρίβειαν, οὐδὲ πλέον τοῦ προσήκοντος ἀποπλανᾶσθαι ταῖς παρεκβάσεσιν.

Ἄρχεται δὲ τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς Κύρου βασιλείας, τοῦ πρώτου Περσῶν βασιλεύσαντος· ὅθεν τε ἔφυ, καὶ ὅπως ἐτράφη τε, καὶ ηὐξήθη, καὶ ἐβασίλευσε· καὶ κάτεισι μέχρι τῆς Ξέρξου βασιλείας, καὶ τῆς κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπελάσεως, καὶ τῆς φυγῆς τῆς ἐκεῖθεν. τέταρτος δέ ἐστιν ἀπὸ Κύρου Ξέρξης. δεύτερος γὰρ Καμβύσης, καὶ τρίτος Δαρεῖος. ὁ γὰρ μεταξὺ Σμέρδης ὁ μάγος οὐκ ἀριθμεῖται τούτοις, ἅτε δὴ τύραννος, καὶ οὐ προσήκουσαν αὐτῷ ἀρχὴν δόλῳ καὶ ἀπάτῃ ὑπελθών. Δαρείου δὲ διάδοχος, ὁ υἱὸς Ξέρξης, ἐφ' οὗ ἡ ἱστορία καταλήγει, οὐδὲ μέχρι τέλους τῆς αὐτοῦ προελθοῦσα βασιλείας. ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἐν αὐτοῖς τούτοις ἤκμασε τοῖς χρόνοις, ὡς ἄλλοι τε καὶ ὁ Σικελιώτης Διόδωρος ἱστορεῖ.

λέγεται

λέγεται δὲ, ἀναγινωσκομένης αὐτῷ τῆς ἱστορίας, κομιδῇ νέον ὄντα παρὰ τῷ πατρὶ Θουκυδίδην ἀκοῦσαι, καὶ δακρῦσαι· τὸν δὲ Ἡρόδοτον ἀποφήνασθαι, Ὡς εἴη ὁ παῖς, ὦ Ὄλορε, ὁ σὸς ὀργῶσαν ἔχων τὴν φύσιν πρὸς μαθήματα.

Thucydidem ferunt cùm adolescens admodum apud patrem adstans, hunc suam historiam recitantem audiret, illacrymasse, HERODOTUMQUE de illo subjecisse: Quàm est tuus hic filius, Olure, ardenti ad discendum ingenio?

Τοῦτο καὶ παρὰ τῷ Μαρκελλίνῳ περὶ τοῦ Θουκυδίδου βίου εὑρίσκεται οὕτως.

Hoc etiam apud Marcellinum de vita Thucydidis exstat ita vertente Casaubono.

Φαίνεται δὲ ἐπὶ τῶν Ἡροδότου χρόνων γενόμενος, εἴγε ὁ μὲν Ἡρόδοτος μέμνηται τῆς Θηβαίων ἐσβολῆς ἐς τὴν Πλάταιαν, περὶ ἧς ἱστορεῖ Θουκυδίδης ἐν τῇ δευτέρᾳ. λέγεται δέ τι καὶ τοιοῦτον, ὥς ποτε τοῦ Ἡροδότου τὰς ἰδίας ἱστορίας ἐπιδεικνυμένου, παρὼν τῇ ἀκροάσει Θουκυδίδης καὶ ἀκούσας, ἐδάκρυσεν. ἔπειτα φασὶ τὸν Ἡρόδοτον τοῦτο θεασάμενον εἰπεῖν αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα τὸν Ὄλορον, Ὦ Ὄλορε, ὀργᾷ ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου πρὸς μαθήματα.

HERODOTI autem temporibus videtur vixisse (Thucydides,) siquidem HERODOTUS meminit irruptionis in urbem Platæam factæ, quam historiam narrat Thucydides libro secundo. Aiunt etiam, quum HERODOTUS suas historias in hominum cœtu recitaret, Thucydidem recitationi illi interfuisse, & quum eas audivisset, lacrymasse. quod ubi animadvertisset HERODOTUS, dixisse eum ferunt Oloro patri Thucydidis, Filii tui o Olore ingenium magno impetu ad literarum studia fertur.

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης βιβλιοθ. ἱστορ. ἐν τῷ θ'.

Diodorus Siculus biblioth. histor. lib. IX. ex versione Rhodomani.

Τῶν δὲ συγγραφέων Ἡρόδοτος, ἀρξάμενος πρὸ τῶν Τρωϊκῶν χρόνων, γέγραφε κοινὰς σχεδὸν τὰς τῆς οἰκουμένης πράξεις ἐν βίβλοις ἐννέα· καταστρέφει δὲ τὴν σύνταξιν εἰς τὴν περὶ Μυκάλην μάχην τοῖς Ἕλλησι πρὸς τοὺς Πέρσας, καὶ Σηστοῦ πολιορκίαν.

PORRO inter scriptores HERODOTUS ultra Trojani belli tempora exorsus, quicquid ferè toto orbe terrarum est gestum, id novem libris exposuit. Cum pugna tandem Græcorum cum Persis ad Mycalen & oppugnatione Sesti, opus illud finit.

Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Γν. Πομπήϊον.

Dionysius Halicarnasseus epistolâ ad Cn. Pompeium.

Περὶ δὲ Ἡροδότου καὶ Ξενοφῶντος ἐβουλήθης μαθεῖν τίνα περὶ αὐτῶν ὑπόληψιν ἔχω, καὶ γράψαι με περὶ αὐτῶν ἐβουλήθης. [1] πεποίηκα καὶ τοῦτο εἰς Δημήτριον ὑπομνηματισμὸν περὶ μιμήσεως. τούτων ὁ μὲν πρῶτος, αὐτὴν περιείληφε τὴν περὶ [2] τῆς ζητήσεως μίμησιν· ὁ δὲ δεύτερος, περὶ τοῦ, τίνας ἄνδρας μιμεῖσθαι δεῖ ποιητάς τε καὶ φιλοσόφους, ἱστοριογράφους καὶ ῥήτορας· ὁ δὲ τρίτος, περὶ τοῦ πῶς δεῖ μιμεῖσθαι· [3] περὶ τούτου δὲ ἀτελής. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ Ἡροδότου τε καὶ Θουκυδίδου καὶ Ξενοφῶντος καὶ Φιλίστου καὶ Θεοπόμπου· τούτους γὰρ ἐκκρίνω τοὺς ἄνδρας εἰς μίμησιν ἐπιτηδειοτάτους· τάδε γράφω· εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ αὐτῶν εἰπεῖν, περὶ μὲν Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου ταῦτα φρονῶ.

DE HERODOTO & Xenophonte quid sentiam scire cupis; ac me etiam de eis scribere vis: quod jam feci in illo Commentario quem de Imitatione ad Demetrium scripsimus. Primus liber, * ipsam imitationem de investigatione comprehendit: Secundus, qui poëtæ, philosophi, historici & oratores, sequendi sint: Tertius quomodo imitandi; sed ea de re nondum absolutus. In secundo vero, de Herodoto, Thucydide, Xenophonte, Philisto, & Theopompo, (hos enim viros ad imitandum aptissimos judico) hæc scribo: Quod si etiam de his dicendum est, de HERODOTO quidem & THUCYDIDE hæc sentio.

Herodoti & Thucydidis comparatio interp. Stanisl. Ilovio.

* Ipsam de imitatione disquisitionem continet.

1 legendum hic videtur vel cum Hoeschelio, πεπ. κ. τοῦτο ἐν τοῖς πρὸς Δημ. ὑπομνηματισμοῖς. vel, (quod minus aptum est) πεπ. καὶ εἰς τοῦτο πρὸς Δημ. ὑπομνηματισμοὺς: ut infra Dionys. περὶ τῶν Θουκυδ. ἰδιωμ. initio: ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων πρὸς τὸ σὸν ὄνομα συνταχθεῖσιν ὑπομνηματισμοῖς. Hujus commentarii (inquit Steph.) Dionysius meminit etiam in tractatu de Thucydide, quem Q. Ælio Tuberoni dicavit. *Fr. Sylb.* 2 rectius τὴν μιμήσεως ζήτησιν. *Fr. Sylb.* 3 Forsan. leg. οὗτος δὲ ἀτελής. *Fr. Sylb.*

Primum

TESTIMONIA.

Primum officium esse puto, & id vel maxime omnibus necessarium, qui res gestas hominum, monumentis annalium mandare student, materiam eligere pulchram & jucundam, ac eam quæ animos legentium voluptate afficiat atq; perfundat: quod HERODOTUS mea quidem sententia melius vidisse & expressisse videtur, quam Thucydides. Ille enim, communem Græcorum & barbarorum historiam conscripsit; ne & res gestæ majorum obliterarentur, & ne eorum facta & alia quæ enumerat, interciderent, atq; ex hominum memoria tollerentur. idem enim est ipsum proœmium, idem exorsus & finis historiæ. Thucydides autem unum tantummodo bellum scriptura persequitur, & id neque honestum, neque fortunatum, & quod numquam geri oportuit: sin minus, oblivioni & silentio traditum à posteris ignorari debuit. Quod autem malam materiam sibi sumpserit, etiam ipse in exorsu planum facit. Civitates enim multas ait eo bello partim à seipsis vastatas & funditus eversas fuisse: & exsilia, proscriptiones, cædes hominum tantas factas esse, quantas post hominum memoriam umquam; & terræ motus, siccitates, morbos, invaletudines, & alias multas calamitates importatas: ita ut statim in principio lectores, qui totius Græciæ calamitates sint audituri, abalienentur. Quanto autem ea scriptio quæ admiranda opera & facta tam Græcorum quam barbarorum aperit, antecellit eam quæ miseranda & funesta mala Græcorum nunciat, tanto meliores partes HERODOTUM Thucydide in eligenda materia secutum esse video. Neq; enim illud afferre licet, eum necessitate coactum, ad eam se scriptionem contulisse; cum eum non præteririt, & illa pulchriora esse, & nollet hæc in alterum manus venire. Aliter. n. se res habet, dum majorum res gestas in exordio conviciis afficit, & sua ætate pulcras & admirandas gestas esse asserit: quæ manifestè declarant, eum non præter voluntatem ad hanc se materiam contulisse. Hoc tamen HERODOTUS minimè fecit: & quamvis Hellanicus & Charon, qui ante ejus tempora vixerunt, eandem materiam persecuti sint, non tamen eum à proposito avocarunt:

Πρῶτον, ὅτι καὶ σχεδὸν ἀναγκαιότατον ἔργον ἁπάντων ἐστὶ τοῖς γράφουσιν ἱστορίας, ὑπόθεσιν ἐκλέξασθαι καλὴν καὶ κεχαρισμένην τοῖς ἀναγνωσομένοις. τοῦτο Ἡρόδοτος κρείττόν μοι δοκεῖ πεποιηκέναι Θουκυδίδου. [1] ἐκεῖνος μὲν γὰρ, κοινὴν Ἑλληνικῶν τε καὶ βαρβάρων "πράξεων ἐξενήνοχεν ἱστορίαν, ὡς μήτε τὰ "γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων ἐξίτηλα γένηται, μήτε τὰ ἔργα, καὶ ἅπερ αὐτὸς εἴρηκε. τὸ γὰρ αὐτὸ προοίμιόν τε καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος ἐστὶ τῆς ἱστορίας. ὁ δὲ Θουκυδίδης πόλεμον ἕνα γράφει, καὶ τοῦτον οὔτε καλὸν οὔτε εὐτυχῆ· ὃς μάλιστα μὲν ὤφειλε μὴ γενέσθαι· εἰ δὲ μὴ, σιωπῇ καὶ λήθῃ παραδοθεὶς, ὑπὸ τῶν ἐπιγιγνομένων ἠγνοῆσθαι. ὅτι δὲ πονηρὰν εἴληφεν ὑπόθεσιν, καὶ αὐτός γε τοῦτο ποιεῖ φανερὸν ἐν τῷ προοιμίῳ. πόλεις τε γὰρ δι' αὐτὸν ἐξερημωθῆναί φησιν Ἑλληνίδας πολλὰς, τὰς μὲν ὑπὸ βαρβάρων, τὰς δ' ὑπὸ σφῶν αὐτῶν, καὶ φυγὰς, καὶ φόνους ἀνθρώπων ὅσους οὔπω πρότερον γενέσθαι, σεισμούς τε καὶ αὐχμοὺς καὶ νόσους, καὶ ἄλλας πολλὰς συμφοράς. ὥστε τοὺς ἀναγνόντας τὸ προοίμιον, ἠλλοτριῶσθαι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, Ἑλληνικῶν μέλλοντας ἀκούειν. ὅσῳ δὲ κρείττων ἡ τὰ θαυμαστὰ ἔργα δηλοῦσα Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων γραφὴ, τῆς τὰ οἰκτρὰ καὶ δεινὰ πάθη τῶν Ἑλλήνων ἀπαγγελλούσης, τοσούτῳ φρονιμώτερος Ἡρόδοτος Θουκυδίδου κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὑποθέσεως. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἔνεστιν εἰπεῖν, ὅτι δι' ἀνάγκην ἦλθεν ἐπὶ ταύτην τὴν γραφὴν, ἐπιστάμενος ἐκεῖνα καλλίω, βουλόμενος δὲ μὴ ταὐτὰ ἑτέροις γράφειν. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, ἐν τῷ προοιμίῳ διασύρων τὰ παλαιὰ ἔργα, κάλλιστα καὶ θαυμασιώτατα τὰ καθ' αὐτὸν ἐπιτελεσθέντα φησὶν εἶναι. καὶ φανερός ἐστι ταῦτα ἑκὼν ἑλόμενος. οὐ μὴν Ἡρόδοτός γε τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων γενομένων Ἑλλανίκου τε καὶ [2] Χαίρωνος τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν προεκδεδωκότων, οὐκ ἀπετράπετο, ἀλλ' ἐπίστευσεν αὑτῷ κρεῖσσόν τι ἐξοίσειν· ὅπερ καὶ πεποίηκε.

Δεύτερόν ἐστι τῆς ἱστορικῆς πραγματείας ἔργον, γνῶναι πόθεν τε ἄρξασθαι καὶ μέχρι [3] τοῦ προελθεῖν δεῖ. φαίνεται δὴ κἀν τούτῳ Θουκυδίδου πολὺ Ἡρόδοτος φρονιμώτερος. ἄρχεταί τε ἀφ' ἧς αἰτίας ἤρξαντο πρῶτον κακῶς ποιεῖν τοὺς Ἕλληνας οἱ βάρβαροι· καὶ προελθὼν, εἰς τὴν βαρβάρων κόλασιν καὶ τιμωρίαν λήγει. ὁ δὲ Θουκυδίδης,

quinetiam sperabat se ipsis aliquid pulchrius allaturum; quod etiam fecit.

Secundū munus est ejus qui facta hominū memoriæ mandare volet, scire unde principiū sumendū est, & quousq; progrediendū. qua in re HEROD. longe prudentior Thucydide esse videtur.

1 Principium quidem Herodoteæ historiæ cum his Dionysianis consentit, at non finis. Ibidem fortasse legendum, καθάπερ, pro καὶ ἅπερ. *Fr. Sylb.* 2 H. St. mavult Χάρωνος. cujus mentio fit etiam in libro ad Q. Æl. Tuberonem. apud Suidam tres sunt Charones historici: primus, Lampsacenus; secundus, Carthaginiensis; tertius, Naucratita. at Χαίρων apud eundem alius. 3 τοῦ interrogativè accipiendum hic pro τίνος vel legendum ποῦ.

ἀρχὴν μὲν ἐποιήσατο ἀφ᾽ ἧς ἤρξατο καλῶς πράττειν τὸ Ἑλληνικόν· ὅπερ Ἕλληνα ὄντα καὶ Ἀθηναῖον οὐκ ἔδει ποιεῖν· καὶ ταῦτα, οὐ τῶν ἐπ' εἰρημένων ὄντα, ἀλλ' ὧν ἐν πρώτοις ἦγον Ἀθηναῖοι, στρατηγιῶν τε καὶ τῶν ἄλλων τιμῶν ἀξιοῦντες καὶ ἔτι γε φανερῶς, ὥστε καὶ τῇ πόλει τῇ ἑαυτοῦ τὰς φανερὰς αἰτίας τοῦ πολέμου περιάπτειν, ἑτέραις ἔχοντα πολλαῖς ἀφορμαῖς περιάψαι τὰς αἰτίας· καὶ ἄρξασθαί γε τῆς διηγήσεως μὴ ἀπὸ τῶν Κερκυραϊκῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν κρατίστων τῆς πατρίδος ἔργων, ἃ μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον εὐθὺς ἔπραξαν· ὧν ὕστερον καὶ ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ μνήμην ἐποιήσατο φαύλως πως καὶ ἐξ ἐπιδρομῆς. διελθόντα δὲ ταῦτα μετὰ πολλῆς εὐνοίας, ὡς ἄνδρα φιλόπολιν, ἔπειτ' ἐπενεγκεῖν ὅτι τούτων φθόνῳ καὶ δέει προελθόντες Λακεδαιμόνιοι, προφάσεις ὑποθέντες [1] ἑτέρας, ἦλθον ἐπὶ τὸν πόλεμον· καὶ τότε λέγειν τὰ Κερκυραϊκὰ καὶ τὸ κατὰ Μεγαρέων ψήφισμα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο λέγειν ἐβούλετο. τὰ δὲ τέλη, πλείονος ἁμαρτίας πλήρη· καίπερ γὰρ λέγων ὅτι παντὶ τῷ πολέμῳ παρεγένετο, καὶ πάντα δηλώσειν ὑποσχόμενος, εἰς τὴν ναυμαχίαν τελευτᾷ τὴν περὶ Κυνὸς σῆμα γενομένην Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ἣ συνέβη κατὰ ἔτος εἰκοστὸν καὶ δεύτερον. κρεῖττον δὲ ἦν, διεξελθόντα τὰ πάντα, τελευτὴν ποιήσασθαι τῆς ἱστορίας τὴν θαυμασιωτάτην καὶ μάλιστα τοῖς ἀκούουσι κεχαρισμένην, τὴν κάθοδον τῶν φυγάδων τῶν ἀπὸ Φυλῆς, ἀφ' ὧν ἡ πόλις ἀρξαμένη τὴν ἐλευθερίαν ἐκομίσατο.

Τρίτον ἐστὶν [2] ἀνδρὸς ἱστορικοῦ, τίνα τε δεῖ παραλαβεῖν ἐπὶ τὴν γραφὴν πράγματα, καὶ τίνα παραλιπεῖν. δοκεῖ δή μοι κἀν τούτῳ λείπεσθαι Θουκυδίδης, συνειδὼς γὰρ Ἡρόδοτος ὅτι πᾶσα μῆκος ἔχουσα ἀπὸ λόγου διήγησις, ἂν μὲν ἀναπαύσεις τινὰς λαμβάνῃ, τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροωμένων ἡδέως διατίθησιν· ἐὰν δὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν μένῃ πραγμάτων, κἂν τὰ μάλιστα ἐπιτυγχάνηται, λυπεῖ τὴν ἀκοὴν τῷ κόρῳ· ποικίλην ἐβουλήθη ποιῆσαι τὴν γραφήν, Ὁμήρου ζηλωτὴς γενόμενος. καὶ γὰρ τὸ βιβλίον ἢν αὐτοῦ λάβωμεν, μέχρι τῆς ἐσχάτης συλλαβῆς ἀγάμεθα, καὶ ἀεὶ τὸ πλεῖον ἐπιζητοῦμεν. Θουκυδίδης δὲ, πόλεμον ἕνα καί τινας ἀπνευστὶ διεξέρχεται μάχας ἐπὶ μάχαις, καὶ παρασκευὰς ἐπὶ παρασκευαῖς, καὶ λόγους ἐπὶ λόγοις συντιθείς· ὥστε ὀχθεῖν μὲν τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροωμένων·

primo enim loco causam describit, ob quam barbari Græcis injurias inferre cœperunt: & progrediens, in barbarorum punitione & ultione describenda conquiescit. Thucydides vero, exordium sumit suæ historiæ à parum felici & florenti statu rerum Græcarum: quod cum facere (cum & Græcus esset & civis Atheniensis) non oportebat; & vel maxime, cum non esset ex humili & plebeio genere civium, sed ex his quibus Athenienses primas deferebant, & quos militari præfectura ac aliis summis honoribus dignos censebant: neque ita apertè, ut apertissimè belli causas suæ urbi adscriberet; cum alias multas occasiones haberet quibus eas attribueret. Ac initium narrationis facere debebat non à Corcyrensibus, sed à præstantissimis patriæ factis, quæ statim post bellum Persicum ediderant: quorum deinde tamen in convenienti loco non ita rectè, sed quasi cursim mentionem facit. At cum hæc narrasset, summa cum benevolentia & studio, ut vir amans civitatis, deinde inferre debebat, Lacedæmonios horum invidia & metu commotos, alias interim causas prætendentes, bellum suscepisse. ac tum demum Locrensium res, & contra Megarenses scitum, & siqua alia voluit, exponere debuit. Fines autem pluribus erroribus scatent. quamvis enim dicat se omni bello interfuisse, & se omnia polliceatur esse narraturum: tamen in navale prœlium Atheniensium & Peloponnesiorum, quod prope Cynossema gestum fuit anno XXII, finem facit. Satius vero erat, dum persequeretur omnia, historiam terminare admirando & auditoribus gratissimo * redditu exsulum à Phyle; qui fuit initium civitati recuperandæ libertatis.

*Phylasiorum exsulum reditu.

Tertium munus est historici, considerare quæ res illi in historiam referendæ, quæ silentio prætereundæ sint. qua etiam in re postremas mihi partes ferre videtur Thucydides. Nam cum HERODOTUM non præteriret, omnem narrationem quæ longitudine quadam sermonis prædita esset, si respirationes & moras quasdam reciperet, animos auditorum summa suavitate perfundere: sin autem in eodem rerum statu permaneret, etiamsi res maxime succederet, auribus tamen quandam satietatem parere: Homerum secutus, in omnem partem effusam, ac summa varietate conditam efficere voluit scriptionem. Libros enim ejus cum in manus sumimus, usq; ad extremam syllabam suspicimus, & semper nescio quid magis requirimus. Thucydides autem unum bellum & aliquot pugnas sine ulla interspiratione persequitur pugnas pugnis, apparatus belli apparatibus, orationes orationibus congerens & coacervans; ita ut mens & cogitatio eorum qui audiunt, laborare cogatur.

1 in exemplari est ἑτέροις· ego ἑτέρας à Stephano ex aliis codicibus adnotatum, sequi malui. 2 post τρίτον ἐστὶν, subaudiendum subst. ἔργον. uti supra.

Satietatem enim gignit, ait Pindarus, & mel & dulces res venereæ. Jam vero & illud in animo meo reputavi, quam suavis & jucunda res sit in historia, scriptionis varietas & immutatio: atque hoc in duobus aut tribus locis fecit, tum in Odrysarum principatu exponendo, quibus de causis ad magnam devenerint potestatem; tum in Siciliæ urbibus.

Adhæc est etiam munus historici, in partes tribuere, & unumquodque eorum quæ exponuntur, suo loco collocare. Quæ est igitur utriusque dispositio? Thucydides tempora sequitur, HERODOTUS rerum complexiones. Fit autem Thucydides obscurus, & cujus sententiam difficile animo comprehendere possis cum enim multa eadem æstate & hyeme in diversis (ut fit) locis gererentur, imperfectas primas res gestas relinquens, alias attingit quæ eadem æstate & hyeme gestæ fuerunt. Erramus igitur, quemadmodum par est, & summa cum difficultate res expositas mente jam turbata assequimur. HERODOTUS vero initium capiens ab imperio Lydorum, & usque ad Crœsum descendens, ad Cyrum confestim, qui Crœsi imperium evertit, transit: atque deinde rex Ægyptiorum, Scytharum, Libycorum exponere aggreditur, partim propter rerum seriem, partim ut jucundiorem redderet narrationem suam. Persequens autem & exponens res gestas Græcorum & barbarorum, quæ ducentis & viginti annis gestæ sunt in tribus continentibus, & fugam Xerxis describens, non divellit orationem: sed accidit huic quidem, ut uno sumpto argumento, unum corpus multas in partes diducat: ille vero, ut multis & variis argumentis assumptis, unũ corpus sibi consentiens faciat. Unum * autem genus historiæ negociosæ commemorabo; quod non minus quàm quæ recensuimus in historiis requirimus, animum inquam scribentis quo in rebus conscribendis utitur. HERODOTI quidem animus in omnibus lenis & mansuetus est, & qui bonis quidem collætatur, malis vero condolet. Thucydidis vero animus, natura sua quadam rigidus & acerbus est, ac patriæ exsilii recordatione offensus, peccata n. accuratissimè persequitur: eorum vero quæ ex animi sententia gesta sunt, omnino non meminit, aut velut invitus. Atq; ob hæc in ea parte quæ ad res pertinet,

* Unam adhuc notam in rebus positam com.

κόρον δ' ἔχει, φησὶν ὁ Πίνδαρος, καὶ μέλι καὶ " τὰ τερπνὰ ἀφροδίσια. ἤδη δὲ ἐγὼ κἀκεῖνο ἐνεθυμήθην, ὡς ἡδὺ χρῆμα ἐν ἱστορίαις γραφῆς μεταβολὴ, καὶ ποικίλον· καὶ τοῦτο ἐν δύο ἢ τρισὶ τόποις ἐποίησεν, ἐπί τε τῆς Ὀδρυσῶν ἀρχῆς, δι' ἃς αἰτίας ἐγένετο μεγάλη, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ πόλεων.

Μετὰ τοῦτο, ἔργον ἐστὶν ἱστορικοῦ, διελεῖν τε καὶ τάξαι τῶν δηλουμένων ἕκαστον ἐν ᾧ δεῖ τόπῳ. πῶς οὖν ἑκάτερος διαιρεῖ τε καὶ τάττει τὰ λεγόμενα; Θουκυδίδης μὲν, τοῖς χρόνοις ἀκολουθῶν, Ἡρόδοτος δὲ, ταῖς περιοχαῖς τῶν πραγμάτων. καὶ γίνεται Θουκυδίδης μὲν, ἀσαφὴς καὶ δυσπαρακολούθητος· πολλῶν γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος καὶ χειμῶνα γιγνομένων ἐν διαφόροις ὡς εἰκὸς τόποις, ἡμιτελεῖς τὰς πρώτας πράξεις καταλιπὼν, ἑτέρων ἅπτεται τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος ἢ χειμῶνα γιγνομένων. πλανώμεθα δὴ, καθάπερ εἰκὸς, καὶ δυσκόλως τοῖς δηλουμένοις παρακολουθοῦμεν, ταραττομένης τῆς διανοίας. Ἡρόδοτος δὲ, ἀπὸ τῆς Λυδῶν βασιλείας ἀρξάμενος, καὶ μέχρι τῆς Κροίσου καταβὰς, ἐπὶ Κῦρον εὐθέως τὸν καταλύσαντα τὴν Κροίσου ἀρχὴν μεταβαίνει Αἰγυπτίων τε ἄρχεται διηγημάτων καὶ Σκυθικῶν καὶ Λιβυκῶν, τὰ μὲν ὡς ἀκόλουθα δηλῶν, τὰ δὲ ὡς χαριεστέραν ποιήσοντα τὴν διήγησιν, ἐπεισάγων. διεξελθών τε πράξεις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἔτεσιν ὁμοῦ διακοσίοις καὶ εἴκοσι γενομένας ἐν τρισὶν ἠπείροις, καὶ παραγράψας τῆς Ξέρξου φυγῆς τὴν ἱστορίαν οὐ διέσπασε τὴν διήγησιν, ἀλλὰ συμβέβηκε, τῷ μὲν, μίαν ὑπόθεσιν λαβόντι πολλὰ ποιῆσαι μέρη τὸ ἓν σῶμα· τῷ δὲ, τὰς πολλὰς καὶ οὐδὲν ἐοικυίας ὑποθέσεις προελομένῳ, σύμφωνον ἓν σῶμα πεποιηκέναι. μιᾶς δ' ἰδέας [1] ἐπιμνησθήσομαι πραγματικῆς, ἣν οὐδεμιᾶς τῶν εἰρημένων ἧττον ἐν ἁπάσαις ἱστορίαις ζητοῦμεν, τὴν αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως διάθεσιν, ᾗ κέχρηται πρὸς τὰ πράγματα περὶ ὧν γράφει. ἡ μὲν Ἡροδότου διάθεσις, ἐν ἅπασιν ἐπιεικὴς, καὶ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς συνηδομένη, τοῖς δὲ κακοῖς συναλγοῦσα· ἡ δὲ Θουκυδίδου διάθεσις, αὐθέκαστός τις καὶ πικρὰ, καὶ τῇ πατρίδι τῆς φυγῆς μνησικακοῦσα. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα ἐπεξέρχεται καὶ μάλα ἀκριβῶς, τῶν δὲ κατὰ νοῦν κεχωρηκότων καθάπαξ οὐ μέμνηται, ἢ ὥσπερ ἠναγκασμένως. καὶ κατὰ μὲν τὸν πραγματικὸν [2] τύπον

1 Possis etiam legere ἔτι μνησθήσομαι. 2 in exemplari est τοῦτον. perperam. τύπον vero in hoc loquendi genere supra quoque habuimus aliquoties, & infra. pro eodem χαρακτῆρα dicit mox ubi Xenophontem confert, & infra, & alibi. Reperitur tamen τόπε vocabulum in ead. significatione; ut supra prolixius adnotavi ad initium T. II. Halicarnassei. F. S.

ἥττων ἐστὶν Ἡροδότου διὰ ταῦτα Θουκυδίδης· κατὰ δὲ τὸ λεκτικὸν, τὰ μὲν ἥττων, τὰ δὲ κρείττων, τὰ δ' ἴσος. ἐρῶ δὲ καὶ περὶ τούτων ὡς ὑπείληφα.

Πρώτη τῶν ἀρετῶν γένοιτ' ἂν, ἧς χωρὶς οὐδὲν τῶν ἄλλων τῶν περὶ τοὺς λόγους ὄφελος. τίς; ἡ καθαρὰ τοῖς ὀνόμασι καὶ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα σώζουσα διάλεκτος. ταύτην ἀκριβοῦσιν ἀμφότεροι. 1 Ἡρόδοτός τε γὰρ, τῆς Ἰάδος ἄριστος κανών. Θουκυδίδης τε τῆς Ἀτθίδος. τρίτην ἔχει χώραν ἡ καλουμένη συντομία. ἐν ταύτῃ δοκεῖ προέχειν Ἡροδότου Θουκυδίδης. καίτοι λέγοι τις ἂν ὡς μετὰ τοῦ σαφοῦς ἐξεταζόμενον, ἡδὺ φαίνεται τὸ βραχύ· εἰ δὲ ἀπολείποιτο τούτου, πικρόν. ἀλλὰ μηδὲν ἔστω παρὰ τοῦτο. ἐνάργεια μετὰ ταῦτα τέτακται πρώτη μετὰ τῶν ἐπιθέτων ἀρετῶν. ἱκανῶς ἐν ταύτῃ κατορθοῦσιν ἀμφότεροι. μετὰ ταύτην συνίσταται τὴν ἀρετὴν, τῶν ἠθῶν τε καὶ παθῶν μίμησις. διῄρηνται τὴν ἀρετὴν ταύτην οἱ συγγραφεῖς. Θουκυδίδης μὲν γὰρ, τὰ πάθη δηλῶσαι κρείττων· Ἡρόδοτος δὲ, τά γε ἤθη παραστῆσαι δεινότερος, μετὰ ταῦτα αἱ τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν ἐκφαίνουσαι τῆς κατασκευῆς ἀρεταί. ἴσοι κἂν ταύταις οἱ συγγραφεῖς. ἕπονται ταύταις αἱ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸν τόνον καὶ τὰς ὁμοιοτρόπους δυνάμεις τῆς φράσεως ἀρεταὶ περιέχουσαι. κρείττων ἐν ταύταις Ἡροδότου Θουκυδίδης. ἡδονὴν δὲ καὶ πειθὼ καὶ τέρψιν καὶ τὰς ὁμογενεῖς ἀρετὰς εἰσφέρεται μακρῷ Θουκυδίδου κρείττονας Ἡρόδοτος. τῆς δὲ φράσεως τῶν ὀνομάτων τὸ μὲν κατὰ φύσιν Ἡρόδοτος ἐζήλωκε, τὸ δὲ δεινὸν Θουκυδίδης, ὁμοειδὴς πᾶς ὢν ἐν λόγοις. ἀρετῶν ἡ κυριωτάτη τὸ πρέπον. ταύτην ὁ Ἡρόδοτος ἀκριβοῖ μᾶλλον ἢ Θουκυδίδης. ὁμοειδὴς γὰρ οὗτος ἐν πᾶσι, κἂν ταῖς δημηγορίαις μᾶλλον ἢ ταῖς διηγήσεσιν. ἐμοὶ μέντοι καὶ τῷ φιλτάτῳ Καικιλίῳ δοκεῖ τὰ ἐνθυμήματα αὐτοῦ μάλιστά γε καὶ ζηλῶσαι Δημοσθένης. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, καλαὶ μὲν αἱ ποιήσεις ἀμφότεραι· οὐ γὰρ ἂν αἰσχυνθείην ποιήσεις αὐτὰς λέγων· διαφέρουσι δὲ κατὰ τοῦτο μάλιστα ἀλλήλων, ὅτι τὸ μὲν Ἡροδότου κάλλος ἱλαρόν ἐστι, φοβερὸν δὲ τὸ Θουκυδίδου. ἀπόχρη ταῦτα εἰρῆσθαι περὶ τούτων τῶν συγγραφέων, πολλῶν καὶ ἄλλων ἐνόντων λέγεσθαι, περὶ ὧν καὶ ἕτερος ἔσται καιρός.

vincitur ab HERODOTO Thucydides. In ea vero parte quæ continet elocutionem, alias ſuperior interdum inferior: in nonnullis etiam æquas partes tenet. Dicam vero etiam de iis quemadmodum ſentio.

Virtus omnium prima eſt, ſine qua nulla alia eſt orationis utilitas. Quænam illa eſt? Sermo purus, proprietatem linguæ Græcæ retinens. hanc ambo ſtudioſe conſervant. HERODOTUS enim, Ionicæ linguæ optima regula eſt; Thucydides vero, Atticæ. Tertium locum habet brevitas, in qua videtur Thucydides HERODOTUM antecelluiſſe. quamquam dicere aliquis poſſet, brevitatem jucundam videri, ſi cum perſpicuitate conjuncta & elaborata fuerit: ſin ea caruerit, acerbam & auſteram. verum nihil eſto præterea. Poſt hæc perſpicuitas collocata eſt; quæ cum virtutibus adjunctis primas tenet: in qua ſatis diligenter ambo elaborarunt. Poſt hanc virtutem conſtituitur lenium & vehementium affectuum imitatio: quam inter ſe partiti ſunt ſcriptores. Thucydides enim, in gravioribus affectibus exprimendis melior; HERODOTUS, in lenioribus effingendis præſtantior. Secundum hæc ſtatuuntur illæ virtutes, quæ ſummum & admirandum ſtudium & apparatum oſtendunt: in quibus hiſtorici pares ſunt. Succedunt iis aliæ, quæ orationis vim & vehementiam & ſimiles facultates complectuntur: quibus HERODOTUM Thucydides ſuperat. Suavitatem autem, perſuaſionem, delectationem, & alias virtutes cognatas, longe præſtantiores HERODOTUS Thucydide inducit. In verborum elocutione, proprietatem naturæ HERODOTUS ſecutus eſt; gravitatem Thucydides, qui & in verbis ſui ſimilis eſt totus. Virtutum omnium maxima & quaſi princeps eſt Decorum: quam diligentius Thucydide HERODOTUS ſervavit. ſimilis n. hic in omnibus ac in concionibus magis quam in narrationibus. Mihi quidem, & cariſſimo Cæcilio, Demoſthenes ejus enthymemata vel maxime expreſſiſſe & imitatus eſſe videtur. Ut autem uno verbo omnia complectar, elegantiſſimæ ſunt utriuſque poeſes: (non n. verebor poeſes eas appellare) ſed hoc vel maxime à ſe invicem differunt, quod conſtructio HERODOTI hilaris eſt, horribilis vero Thucydidis. Sed de his hiſtoricis hæc dixiſſe ſufficiat, cum multa nobis alia dicenda ſint, de quibus alius erit diſſerendi locus.

---

1 Secunda dicendi virtus hic omiſſa eſt, τὸ κυρίοις καὶ κοινοῖς λέξεσι χρῆσθαι. ut ex Lyſia videre licet ſupra, & ex Iſocrate. F. S.

Sequitur

TESTIMONIA.

Sequitur in eodem Dionysio, de Xenophonte κρίσις· ubi inter alia:

Xenophon enim, HERODOTUM in utroque genere, tum in eo quod in materia cernitur, tum quod in elocutione, imitatur. *&c.* Non solum vero ob materiam in cœlum ferendus est, (in qua HERODOTUM sequitur) sed etiam propter dispositionem suspiciendus, *&c.* Atque hæc quidem est forma rei & argumenti ejus. Forma vero elocutionis, partim similis HERODOTO, partim non adeo redundans & fluens. Purus quidem satis in verbis, & apertus; quemadmodum & HERODOTUS: deligit autem verba usitata, & rebus ipsis à natura insita: quæ omnino non minus suaviter & jucundè quàm HERODOTUS ipse componit. Excellentiam vero & splendorem, amplitudinem jucundam, & suavem conformationem historicam, quemadmodum HERODOTUS, non habet. non modo enim hoc ab ipso mutuari non potuit, sed etiam si aliquando voluit suam excitare elocutionem, paulum inspirans, veluti * terrena aura extemplo languescit & exstinguitur. In multis enim plus æquo longior fit; nec adeo feliciter ut HERODOTUS personarum dignitatem attingit & exprimit: sed in multis, siquis rectè consideret & perpendat, eum negligentiorem reperiet.

Subterranea aura, id est, quæ à terra consurgens, per altum pergit: quos altanos ventos Latine nominari docet. *Plin.* l. 2. c. 43.

Ξενοφῶν μὲν γὰρ, Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο κατ' ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας, τόν τε πραγματικὸν καὶ τὸν λεκτικόν. &c. οὐ μόνον δὲ τῶν ὑποθέσεων χάριν ἄξιος ἐπαινεῖσθαι, ζηλωτὴς Ἡροδότου γενόμενος, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκονομίας. &c. καὶ ὁ μὲν πραγματικὸς τύπος αὐτοῦ τοιοῦτος. ὁ δὲ λεκτικὸς, πῆ μὲν ὅμοιος Ἡροδότου, πῆ δὲ ἐνδεέστερος. καθαρὸς μὲν γὰρ τοῖς ὀνόμασιν ἱκανῶς, καὶ σαφὴς, καθάπερ ἐκεῖνος· ἐκλέγει δὲ ὀνόματα συνήθη τε καὶ προσφυῆ τοῖς πράγμασι, καὶ συντίθησιν αὐτὰ ἡδέως πάνυ καὶ κεχαρισμένως, οὐχ ἧττον Ἡροδότου. ὕψος δὲ καὶ κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ λεγόμενον ἰδίως πλάσμα ἱστορικὸν [1] Ἡρόδοτος ἔχει. οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἴσχυσε τοῦτο παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ἀλλὰ κἄν ποτε διεγεῖραι βουληθείη τὴν φράσιν, ὀλίγον ἐμπνεύσας ὥσπερ ἀπόγειος αὔρα ταχέως σβέννυται. μακρότερος [2] γὰρ γίνεται τοῦ δέοντος ἐν πολλοῖς καὶ τοῦ πρέποντος, καὶ οὐχ ὡς Ἡρόδοτος ἐφάπτεται τῶν προσώπων εὐτυχῶς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ὀλιγωρός ἐστιν, ἄν τις ὀρθῶς σκοπῇ.

EX EJUSDEM DIONYSII CAPITE

περὶ τῆς τῶν λόγων ἐξετάσεως· sive παλαιῶν χαρακτῆρας, vel ἀρχαίων κρίσιν cum Sylburgio nominare placet.

HERODOTUS & THUCYDIDES.

Interp. Stanisl. Ilovio.

Ex iis qui res gestas literarum monumentis mandarunt, HERODOTUS optime omnium eam partem historiæ quæ res continet, elaboravit atq; expressit: ea vero parte quæ elocutionem continet, nonnunquam superior Thucydides, nonnunquam è diverso HERODOTUS. Est etiam ubi pares inveniuntur. Accurata enim verborum electione in his sermocinationibus, in quibus ambo tractandis occupantur, uterq; suam quandam proprietatem servat. cæterum perspicuitatis laudem omnes sine controversia HERODOTO deferunt. Ac brevitas quidem familiaris & propria est Thucydidi: evidentia autem & illustratio, utrique communis. In moribus exprimendis primas fert HERODOTUS; in affectibus autem, Thucydides. Rursum dictionis elegantia ac magnificentia nihil alter ab altero differt; sed in his & hujusmodi virtutibus ambo excellunt.

ἩΡΟ΄ΔΟΤΟΣ καὶ Θουκυδίδης.

ΤΩ͂Ν μέντοι συγγραφέων Ἡρόδοτος μὲν ἐξείργασται τὸ βέλτιον, τὸ [1] πραγματικὸν εἶδος· τῷ δὲ λεκτικῷ ποτὲ μὲν πλεονεκτεῖ Θουκυδίδης, ποτὲ δὲ ἔμπαλιν· ἔστι δ' ἐν οἷς ἐξισοῦνται. τῇ μὲν ἀκριβείᾳ τῶν ὀνομάτων, ἐν οἷς ἑκάτεροι προῄρηνται διαλόγοις, ἀποσώζουσι τὸ ἴδιον· τῆς δὲ σαφηνείας ἀναμφισβητήτως Ἡροδότῳ τὸ κατόρθωμα δέδοται. καὶ τὸ μὲν σύντομόν ἐστι παρὰ Θουκυδίδῃ, τὸ δὲ ἐναργὲς παρ' ἀμφοτέροις. ἐν μέντοι τοῖς ἠθικοῖς κρατεῖ Ἡρόδοτος, ἐν δὲ τοῖς παθητικοῖς ὁ Θουκυδίδης. πάλιν καλλιλογίᾳ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ διαφέρουσιν οὐδὲν ἀλλήλων, ἀλλ' ἑκάτεροι τούτων τε καὶ τῶν τοιούτων ἀρετῶν κρατοῦσι.

---

1 Stephano videtur legendum Ἡρόδοτος οὐκ ἔχει· vel ὥσπερ Ἡρόδοτος, οὐκ ἔχει. nisi mavis, inquit, particulam, quæ ex adverso respondeat τῷ ἧττον, reponere. Sed sive hoc, sive illo modo legas, desideratur negatio. F.S. 2 Pro γὰρ aptius fortassis legeris δέ. F.S. 1 ms. Pompil. Amasæi πρακτικόν. F.S.

ῥώμη

ῥώμῃ δὲ καὶ ἰσχύϊ καὶ τόνῳ καὶ τῷ περιττῷ καὶ πολυσχηματίστῳ παρηυδοκίμησε Θουκυδίδης· ἡδονῇ δὲ καὶ πειθοῖ καὶ χάριτι καὶ τῷ ἀφελεῖ αὐτοφυεῖ ἀβασανίστῳ, μακρῷ διενεγκόντα τὸν Ἡρόδοτον εὑρίσκομεν· καὶ μετὰ τοῦτον τὸν τρόπον, πραγματείαν καὶ προσωποποιΐαν μᾶλλον οὐ τετήρηκε.

Viribus, robore, nervis, & orationis gravitate, ac figurarum varietate, Thucydides HERODOTUM superavit: suavitate verò, ac persuadendi facultate, jucunditate, & sponte nata simplicitate, non elaborata, longe præstare HERODOTUM invenimus. atq; nullam compositionem & personarum confictionem minus servavit, quam hanc morum & ingenii simplicitatem.

Quæ sequitur Philisti & Xenophontis comparatio, paria plane inspersa habet de nostro cum iis quæ ante retulimus ex epistola ad Pompeium.

Ὁ αὐτὸς Διονύσιος περὶ τοῦ Θουκυδίδου χαρακτῆρος.

Ὁ δ' Ἁλικαρνασσεὺς Ἡρόδοτος, γενόμενος ὀλίγῳ πρότερον τῶν Περσικῶν, παρεκτείνας δὲ μέχρι τῶν Πελοποννησιακῶν, τήν τε πραγματικὴν προαίρεσιν ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐξήνεγκε καὶ λαμπρότερον, οὔτε πόλεως μιᾶς, οὔτ' ἔθνους ἑνὸς ἱστορίαν προελόμενος ἀναγράψαι· πολλὰς δὲ καὶ διαφόρους πράξεις ἔκ τε τῆς Εὐρώπης, ἔκ τε τῆς Ἀσίας, ἐς μίαν περιγραφὴν πραγματείας ἀγαγεῖν. ἀρξάμενος οὖν ἀπὸ τῆς τῶν Λυδῶν δυναστείας, μέχρι τοῦ Περσικοῦ πολέμου κατεβίβασε τὴν ἱστορίαν, πάσας τὰς ἐν τοῖς τεσσαράκοντα καὶ διακοσίοις ἔτεσι γενομένας πράξεις ἐπιφανεῖς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων, μιᾷ συντάξει περιλαβών· καὶ τῇ λέξει προσεπέδωκε τὰς [1] παραληφθείσας ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων ἀρετάς.

Idem Dionysius in judicio de Thucydidis historia.

Interp. A. Dudithio.

HERODOTUS autem Halicarnasseus, qui ad Peloponnesiaca tempora vitam perduxit, cum paulo ante Persica natus esset, tum materiam historiæ paulo altius extulit, atque illustravit; neque unius urbis, aut unius gentis, sed Europæ Asiæque res gestas, & multas & varias, uno libro complexus est: (nam à Lydorum imperio exorsus, ad usq; bellum Persicum opere perducto, quæcumque per annos CCXL gesta à Græcis & à barbaris erant, ex iis illustriora quæque delegit, & in unum quasi corpus historiæ contulit) tum omissas à superioribus dicendi virtutes ad suam orationem adjunxit.

His subjicit de Thucydidis historia, ejusque consilio in rebus, quas describeret, deligendis, inter alia quod nihil fabulosi inserat, nec deos deasq; mixtas narrat, & portentosa alia: quæ tamen se non adferre ut nostro ideo impingat dicam vel aliis antiquioribus, qui ejusmodi historiæ suæ inspersere. eorum enim facti rationem constare, quam ipse eleganter exponit: ταῦτα δ' εἰπεῖν προήχθην, οὐκ ἐπιτιμῶν ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἔχων συγγνώμην, εἰ καὶ τῶν μυθικῶν ἥψαντο πλασμάτων, ἐθνικὰς καὶ τοπικὰς ἐκφέροντες ἱστορίας. ἐν ἅπασι γὰρ ἀνθρώποις, καὶ κοινῇ κατὰ τόπους, καὶ κατὰ πόλεις ἰδίᾳ, μνῆμαί τινες ἐσώζοντο καὶ τῶν τοιούτων ἀκουσμάτων, ὥσπερ ἔφην. ἃς διαδεχόμενοι παῖδες παρὰ πατέρων, ἐπιμελὲς ἐποιοῦντο παραδιδόναι τοῖς ἐκγόνοις· καὶ τοὺς βουλομένους αὐτὰς εἰς τὸ κοινὸν ἐκφέρειν, οὕτως ἠξίουν συγγράφειν, ὡς παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐδέξαντο. ἐκείνοις μὲν οὖν τοῖς ἀνδράσιν ἀναγκαῖον ἦν ποικίλλειν τοῖς μυθώδεσιν ἐπεισοδίοις τὰς τοπικὰς ἀναγραφάς. *i. interprete A. Dudithio,* Neq; vero ut hæc dicerem, eo sum adductus, quod illos viros accusem; quibus etiam veniæ multum tribuo, si, cum in explicanda nationum & locorum historia versarentur, fabulosa figmenta receperunt: quandoquidem apud omnes homines, tum communiter de locis, tum proprie de urbibus, monumenta quædam servabantur hujusmodi, quas dixi, rerum, auditione perceptarum: quas filii à patribus acceptas suis deinde posteris ut traderent, elaborarunt. Quod siqui literis eas consignare vellent, ab his ut ita plane exponerentur quo modo de veteribus acceperant, dignum putabant: quapropter illos viros, ut locorum descriptiones fabulosis additamentis variarent, atq; distinguerent, necessitas compulit.

---

1 Dudithius mavult *παραλειφθείσας, omissas.* videtur tamen & hæc ferri posse lectio: sicut scilicet infra dicit auctor *συνιδὼν ἃς ἕκαστος αὐτῶν ἔσχεν ἀρετάς.* F. S.

Et

Et iterum eodem libro.

Scriptores autem qui ante Peloponnesiacum bellum fuerunt, atq; ad Thucydidis usq; ætatem pervenerunt, omnes propemodum idem consilium secuti sunt quos quidem aut Ionica lingua, ut quæ illis temporibus maximè omnium floreret, aut Attica illa vetus, non admodum ei dissimilis, oblectavit. Hi sane omnes, ut est ante dictum, sermonis proprietatem magis, quam dicendi tropos adamaverunt; tropos vero velut condimenta orationi inspersêrunt: verborum autem compositionem omnes eandem ferè affectarunt, simplicem minimeq; affectatam. Neq; vero in sententiis figura aliqua exornandis tantum diligentiæ posuerunt, ut supra communem vulgoq; tritam, atq; ab omnibus usurpatam dicendi rationem efferrent. Itaq; eas virtutes quas necessarias vocavimus, illorum omnium habet dictio. est enim & pura, & perspicua, & brevis, satis proprium cujusq; dialecti characterem servans. eas autem dicendi virtutes quas adjectitias nominavimus, quibus omnis oratoria vis maxime fit perspicua, neq; omnes, neq; summas adhibuerunt, sed paucas, ac modicè: sublimitatem videlicet, elegantiam, gravitatem, magnificentiam: neque τόνον item, neq; βάρος; quæ nos nervorum contentionem, & pondus possumus appellare; neq; πάθος ullum, quo animi affectiones excitarentur; neq; spiritus illos magnos & certaminibus aptos, ex quibus illa dicendi species conformatur, quæ Græcæ δεινότης dicitur; Latinè vim in dicendo possis nominare. Unum HERODOTUM excipio. is enim & in verborum delectu, & compositione, atque in ipsa figurarum varietate, longè cæteris antecelluit, & ita suam orationem instituit, ut vel optimæ poesi solutam orationem similem faciat, propter suadelam illam & venustatem, ac ad summum usque perductam voluptatem. qui ne illas quidem maximas, quas diximus, & præclarissimas dicendi virtutes omisit, præter genus illud certaminibus aptum: idque sive quod natura ab eo dicendi genere abhorrebat, sive quod suis quibusdam rationibus adductus, sponte illud, tamquam historiis minimè accommodatum, contempsit. is enim, neque concionibus multis, neque aliis ad contentionem accommodatis orationibus utitur; neque ullam ad concitandos animorum motus, & res augendas amplificandasque vim habet.

Καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ.

Οἱ μὲν οὖν πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ γενόμενοι πολέμου, καὶ μέχρι τῆς Θουκυδίδου παρεκτείναντες ἡλικίας, ὁμοίας ἔσχον ἅπαντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προαιρέσεις· οἵ τε τὴν Ἰάδα προελόμενοι διάλεκτον, τὴν 1 τε τοῖς τότε χρόνοις μάλιστα ἀνθοῦσαν, καὶ οἱ τὴν ἀρχαίαν Ἀτθίδα, μικράς τινας ἔχουσαν διαφορὰς παρὰ τὴν Ἰάδα. πάντες γὰρ οὗτοι, καθάπερ ἔφην, περὶ τὴν κυρίαν λέξιν μᾶλλον ἐσπούδασαν, ἢ περὶ τὴν τροπικήν· ταύτην δ᾽ ὥσπερ ἥδυσμα παρελάμβανον. σύνθεσίν τε ὀνομάτων ὁμοίαν ἅπαντες ἐπετήδευσαν, τὴν ἀφελῆ καὶ ἀνεπιτήδευτον, καὶ οὐδ᾽ ἐν τῷ σχηματίζειν τὰς λέξεις, τὰς νοήσεις ἐξέβησαν ἐπὶ πολὺ τῆς τετριμμένης καὶ κοινῆς καὶ συνήθους ἅπασι διαλέκτου. τὰς μὲν οὖν ἀναγκαίας ἀρετὰς ἡ λέξις αὐτῶν πάντων ἔχει· καὶ γὰρ καθαρά, καὶ σαφής, καὶ σύντομός ἐστιν, ἀποχρώντως σώζουσα τὸν ἴδιον ἑκάστης διαλέκτου χαρακτῆρα· τὰς δ᾽ ἐπιθέτους, ἐξ ὧν μάλιστα διάδηλος ἡ τοῦ ῥήτορος γίνεται δύναμις, οὔτε ἁπάσας, οὔτε εἰς ἄκρον ἡκούσας, ἀλλ᾽ ὀλίγας καὶ ἐπὶ βραχύ· ὕψος λέγω, καὶ 2 καλλιρρημοσύνην, καὶ σεμνολογίαν, καὶ μεγαλοπρέπειαν· οὐδὲ δὴ τόνον, οὐδὲ βάρος, οὐδὲ πάθος, διεγεῖρον τὸν νοῦν· οὐδὲ τὸ ἐρρωμένον καὶ ἐναγώνιον πνεῦμα, ἐξ ὧν ἡ καλουμένη γίνεται δεινότης, πλὴν ἑνὸς Ἡροδότου. οὗτος δὲ κατά τε τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν, καὶ κατὰ τὴν τῶν σχηματισμῶν ποικιλίαν, μακρῷ δή τινι τοὺς ἄλλους ὑπερεβάλετο, καὶ παρεσκεύασε τῇ κρατίστῃ ποιήσει τὴν πεζὴν φράσιν ὁμοίαν γενέσθαι, πειθοῦς τε καὶ χαρίτων, καὶ τῆς εἰς ἄκρον ἡδονῆς ἡκούσης ἕνεκα· ἀρετάς τε τὰς μεγίστας καὶ λαμπροτάτας ἔξω τῶν ἐναγωνίων ὐδὲν ἐν ταύταις ἐνέλιπεν· εἴτε οὐκ εὖ πεφυκὼς πρὸς αὐτάς, εἴτε κατὰ λογισμόν τινα ἑκουσίως ὑπεριδών, ὡς οὐχ ἁρμοττουσῶν ἱστορίαις. οὐδὲ γὰρ δημηγορίαις πολλαῖς ὁ ἀνήρ, οὐδ᾽ ἐναγωνίοις, κέχρηται λόγοις, οὐδ᾽ ἐν τῷ παθαίνειν, καὶ δεινοποιεῖν τὰ πράγματα, τὴν ἀλκὴν ἔχει.

---

1 τε post articulum τὴν rectius expungetur. 2 scriptus cod. h. καλιρρημοσύνην uno λ. contra morem. F. S.

Ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ.

Οὔτε τοῖς τόποις, ἐν οἷς αἱ πράξεις ἐπετελέσθησαν ἀκολουθῶν ἐμέρισε τὰς διηγήσεις, ὡς Ἡρόδοτός τε καὶ Ἑλλάνικος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων ἐποίησαν.

Ὁ αὐτὸς Διονύσιος Ἁλικαρνασσεύς, ἐν τῷ περὶ συνθές. ὀνομ.

Ἡ δέ τοι Θουκυδίδου λέξις, καὶ ἡ Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου, καλῶς μὲν σύγκειται νὴ Δία, εἴπερ τινὲς καὶ ἄλλαι, οὐ μὴν ἡδέως γε πάνυ· ἡ δέ γε τοῦ Κνιδίου συγγραφέως Κτησίου, καὶ ἡ τοῦ Σωκρατικοῦ Ξενοφῶντος, ἡδέως μὲν ὡς ἔνι μάλιστα, οὐ μὴν καλῶς γε ἐφ' ὅσον ἔδει. λέγω δὲ κοινότερον, ἀλλ' οὐχὶ καθόλου· ἐπεὶ καὶ παρ' ἐκείνοις ἡρμοσταί τινα ἡδέως, καὶ παρὰ τούτοις καλῶς. ἡ δὲ Ἡροδότου σύνθεσις, ἀμφότερα ταῦτα ἔχει· καὶ γὰρ ἡδεῖά ἐστι καὶ καλή.

Καὶ μετὰ πολλά.

Τῶν δ' ἄλλων ὅσοι τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ (Ὁμήρῳ) μεσότητα ἐπετήδευσαν, [1] ὕστερον μὲν ἐκεῖνοι μακρῷ παρ' Ὅμηρον ἐξεταζόμενοι φαίνοιντ' ἂν· καθ' ἑαυτοὺς δὲ εἰ θεωροίη τις αὐτούς, ἀξιοθέατοι· μελοποιῶν μὲν, Στησίχορός τε καὶ Ἀλκαῖος· τραγῳδοποιῶν δὲ, Σοφοκλῆς· συγγραφέων δὲ, Ἡρόδοτος· ῥητόρων δὲ, Δημοσθένης.

Τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ μετὰ τὴν ἀρχὴν φησί.

Λαμβανέσθω δὲ ποιητῶν μὲν, Ὅμηρος· συγγραφέων δὲ, Ἡρόδοτος. ἀπόχρη γὰρ ἐκ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰκάσαι.

Καὶ πάλιν μετὰ πολλά.

Ὅτι γὰρ ἥδιστόν τε καὶ κάλλιστον ἐν λόγοις ἡ μεταβολή, πάντας εἰδέναι πείθομαι. παράδειγμα δὲ αὐτῆς ποιοῦμαι πᾶσαν μὲν τὴν Ἡροδότου λέξιν, πᾶσαν δὲ τὴν Πλάτωνος, πᾶσαν δὲ τὴν Δημοσθένους. ἀμήχανον γὰρ εὑρεῖν τούτων ἑτέρους ἐπεισοδίοις τε πλείοσι, καὶ ποικιλίαις [2] εὐροωτέραις, καὶ σχήμασι πολυειδεστέροις χρησαμένους· λέγω δὲ, τὸν μὲν ὡς ἐν ἱστορίας σχηματισμῷ· τὸν δὲ, ὡς ἐν διαλόγων χάριτι· τὸν δὲ, ὡς ἐν λόγων ἐναγωνίων χρείᾳ.

Eodem libro.

Narrationes enim ita diſpoſuit (*Thucydides*) ut neq; loca perſequeretur, ubi geſtæ res erant; quod HERODOTUS, Hellanicuſq; & alii nonnulli ante illius ætatem hiſtorici fecerant.

Idem Dionyſius Halicarnaſſeus de vocum ſtructura.

Dictio autem Thucydidis, & Antiphontis Rhamnuſii, quod ad compoſitionem attinet, mehercle pulcra eſt, ſi ullæ etiam aliæ, non tamen ubiq; ſuavis: Cteſiæ autem hiſtorici Cnidii, & Xenophontis Socratici, ſuavis quidem eſt quam maximè, ſed non quantum oportebat etiam pulcra. In commune autem ita pronuncio, non quod prorſus ita ſe res habeat. quippe & apud illos quædam ſuaviter compoſita inveniuntur, & apud hos pulcré. HERODOTI autem compoſitio utrumqne obtinet. Non jucunda enim ſolùm eſt, ſed & pulcra.

Et longè poſt.

Cæteri quicumq; eundem quem ille (Homerus) medium characterem in compoſitione fuere ſectati, ſi cum Homero eos compares, longo illum ſequuntur intervallo: ſingulos vero ſi conſideret quis ſeorſim, eximii hi: inter melicos quidem, Steſichorus & Alcæus: inter tragicos autem Sophocles: inter hiſtoricos autem HERODOTUS: inter oratores Demoſthenes.

Eodem modo & ibidem poſt initium libri ait.

Sumatur è poëtis Homerus, ex hiſtoricis vero HERODOTUS. Satis enim ex his conjicere de aliis poſſumus.

Et iterum poſt multa.

Quod verò res ſuaviſſima & pulcerrima in dicendo viciſſitudo ſit, credo ignorare neminem. ejus exemplum vero propono totam HERODOTI dictionem, totam Platonis, totamq; Demoſthenis. Non poſſibile enim eſt invenire alios qui crebrioribus epiſodiis, & variationibus quæ pulcrius fluant, figuriſq; magis diverſis fuerint uſi. Hunc dico, velut in hiſtoriæ cultu: illum, velut in dialogorum venuſtate: iſtum vero, ut in ſermonis forenſis uſu.

1 Fortaſſe rectius ὕστεροι, *poſteriores, inferiores*. F. Sylb. 2 εὐροωτέραις ferri poteſt. poteſt tamen admitti etiam εὐχροωτέραις· illud pulchrius fluentes, hoc elegantius coloratas ſignificat. F. S.

Idem

TESTIMONIA.

Idem Dionysius Halicarnassĕus de Demosthenis in dicendo vehementia : si modo hic libri titulus.

Quod ad tertium vero compositionis in oratione genus attinet, quod dixi mistum ex ambobus esse (αὐστηρᾶς nimirum & γλαφυρᾶς) & commodissima ab utroq; excerpere, hujus nullus proprius est character: sed ut illis, qui eum sibi proponunt, lubet, utve possunt ista quidem vitare, hæc vero consequi, ita miscere solent, non secus ac in arte pingendi mixturæ solent. Hujus structuræ norma optima exstitit Homerus poëtarum eximius, nec aliquis proferat dictionem concinniorem quod ad utrumque istorum attinet : suavitatem dico, & gravitatem. Et æmuli ejus exstitere poëtarum complures tam epici quam melici; præterea tragici & comici, ac historici etiam prisci, philosophi atq; oratores. Quorum omnium mentionem facere infinitus foret labor. Satis erit illorum qui in dicendo exstiterunt principes, quos esse præstantissimos mihi persuadeo, proponere duos : ex historicis nimirum HERODOTUM; è philosophis verò, Platonem. dignitas enim & gratia in ipsorum compositionibus ubique occurrit. An vero ego re examinata rectè utq; par est de iis statuam, considerare potest quicunque voluerit. Age igitur quis negabit inter horridiorem & jucundiorem compositionem hanc mediam esse dictionem, & optima quæque desumpsisse ex utraque ista, hanc qua utitur HERODOTUS ubi Xerxi attribuit sermonem quum deliberaret de expeditione contra Græcos suscipienda : translata vero est oratio in Atticam dialectum : Viri Persæ, &c.

Ὁ αὐτὸς Διονύσιος Ἁλικαρνασσεὺς περὶ τῆς Δημοσθένους δεινότητος· εἴγε αὕτη τούτου τοῦ βιβλίου ἐπιγραφή.

Τῆς δὲ τρίτης ἁρμονίας, ἣν ἔφην [1] μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν εἶναι, τὰ χρησιμώτατα ἐκλεγούσης ἀφ᾽ ἑκατέρας, οὐδείς ἐστι χαρακτὴρ ἴδιος· ἀλλ᾽ ὡς ἂν οἱ μετιόντες [2] αὐτῷ προαιρέσεως ἔχωσιν ἢ δυνάμεως, τὰ μὲν φυγεῖν, τὰ δὲ λαβεῖν, οὕτως κίρνανται, καθάπερ ἐν τῇ ζωγραφίᾳ τὰ μίγματα. ταύτης τῆς ἁρμονίας κράτιστος μὲν ἐγένετο κανὼν ὁ ποιητὴς Ὅμηρος, καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι λέξιν ἄμεινον ἡρμοσμένην τῆς ἐκείνου πρὸς ἄμφω ταῦτα· λέγω δὲ τήν τε ἡδονὴν καὶ τὸ σεμνόν. ἐζήλωσαν δὲ αὐτὸν ἐπῶν τε πολλοὶ ποιηταὶ καὶ μελῶν, ἔτι δὲ τραγῳδίας τε καὶ κωμῳδίας· συγγραφεῖς τε ἀρχαῖοι καὶ φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες· ὧν ἁπάντων μεμνῆσθαι πολὺ ἂν ἔργον εἴη. ἀρκέσει δὲ τῶν ἐν λόγοις δυναστευσάντων, οὓς ἐγὼ κρατίστους εἶναι πείθομαι, δύο παραχέσθαι μόνους· συγγραφέων μὲν, Ἡρόδοτον, φιλοσόφων δὲ, Πλάτωνα· καὶ γὰρ ἀξίωμα καὶ χάρις αὐτῶν [3] ἐπιτρέχει ταῖς ἁρμονίαις. εἰ δὲ ὀρθῶς ἐγὼ καὶ εἰκότα ἔγνωκα περὶ αὐτῶν ἐξετάσας, τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν ἔξεστι. φέρε δὴ τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειε τῆς τε αὐστηρᾶς καὶ τῆς [4] ἡδείας ἁρμονίας μέσην εἶναι τήνδε τὴν λέξιν, καὶ τὰ κράτιστα εἰληφέναι παρ᾽ ἑκατέρας, ᾗ κέχρηται Ἡρόδοτος Ξέρξῃ περιτιθεὶς τὸν λόγον ὅτε [5] ἐβουλεύετο περὶ τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας στρατείας; μετακεκόμισται δ᾽ εἰς τὴν Ἀτθίδα διάλεκτον ἡ λέξις· Ἄνδρες Πέρσαι, &c.

Apud Dionysium Longinum de sublimi genere dicendi.

Solus HERODOTUS proximè ad Homeri exemplar accessit.

Παρὰ Διονυσίῳ τῷ Λογγίνῳ ἐν τῷ περὶ ὕψους.

Μόνος Ἡρόδοτος Ὁμηρικώτατος ἐγένετο.

---

1 μικτὸν substantivè accipiendum pro μικτόν τι, seu μίγμα, ut supra vocat. nisi μικτὸν communi genere usurpatum hic velis, ut Antiq. Rom. l. 3. συμφορητὸς πόλις. communis enim loquendi ratio postulat fœminino fine μικτήν. F. S. 2 Pro αὐτῷ sensus & structura postulant αὐτὴν, vel αὐτὸν· vel saltem αὐτῶν. F. S. 3 Post αὐτῶν perperam in exemplari ex præcedentibus repetitum δὲ Πλάτωνα. F. S. 4 Pro ἡδείας perperam habet exemplar ἰδίας. F. S. 5 In exemplari est ἐβούλετο· parum congruenter. ego Stephaneam Herodoti edit. sequi malui. F. S.

Ἐκ τῶν Ἑρμογένους περὶ ἰδεῶν τόμ. β.

ΠΕΡΙ' ἩΡΟΔΟ'ΤΟΥ.

ἘΝ τοίνυν τοῖς καθ' ἱστορίαν πανηγυρικοῖς πανηγυρικώτατός ἐστιν ὁ Ἡρόδοτος. τὸ δ' αἴτιον ὅτι μετὰ τοῦ καθαροῦ, καὶ εὐκρινοῦς, πολύς ἐστι ταῖς ἡδοναῖς. καὶ γὰρ ταῖς ἐννοίαις μυθικαῖς σχεδὸν ἁπάσαις, καὶ τῇ λέξει ποιητικῇ κέχρηται διόλου. μέγεθος δὲ πολλαχοῦ μὲν ἔχει καὶ τὸ κατ' ἔννοιαν, κατὰ μέντοι ἐπιμέλειαν καὶ τὸ πολὺ τοῦ κόσμου τὸ συναμφότερον, καὶ τὴν ἡδονὴν ἔχει, καὶ τὸ μέγεθος. οἱ γὰρ πλεῖστοι τῶν ῥυθμῶν αὐτῷ κατά τε τὰς συνθήκας, καὶ τὰς βάσεις, δακτυλικοί τέ εἰσι καὶ ἀναπαιστικοί, σπονδειακοί τε καὶ ὅλως σεμνοί. ἤθη δὲ καὶ πάθη προσώπων, εἴπερ τις ἄλλος, κάλλιστα καὶ ποιητικώτατα μεμίμηται. διὰ δὲ τούτων καὶ πλείονι τῷ μεγέθει πολλαχοῦ κέχρηται, ὡς ἔν τε ἄλλοις, καὶ ἐν τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἱστοριῶν κατὰ τοὺς Ξέρξου πρὸς Ἀρτάβανον, κἀκείνου πρὸς Ξέρξην περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων λόγους. τοσαῦτα καὶ περὶ Ἡροδότου.

Ex Hermogenis opere quod inscribitur περὶ ἰδεῶν parte II.

DE HERODOTO.

IN panegyricis itaq; quæ in historia usuveniunt, omnium maximè excellit Herodotus. Causa est: præter quod purus juxta ac disertus est, multum & in delectando occupatur. Etenim notionibus fabulosis propemodum omnibus, dictioneque poëtica utitur ubique. Amplitudinem verò sæpe habet & quod circa sententias versatur. certè accuratione sua & ornatus apparatu utrumq; consequitur tam voluptatem quam amplitudinem in dictione. Plerique enim numeri ipsius in compositionibus & pedibus dactylici sunt & anapæstici, & spondaici, prorsusq; graves. Mores verò & affectus personarum, si ullus alius, pulcherrimè & poëtico more quàm maximè imitatur. Ob eas vero & majori amplitudine sæpissimè utitur, ut alibi, & septimo historiarum, in Xerxis ad Artabanum, & illius ad Xerxem de rebus humanis sermonibus. Et hæc de HERODOTO dicta sint.

Ἐκ τῶν Μαρκελλίνου περὶ τοῦ Θουκυδίδου βίου.

Τῶν δὲ πρὸ αὐτοῦ (Θουκυδίδου) συγγραφέων τε καὶ ἱστορικῶν ἀψύχους ὥσπερ εἰσαγόντων τὰς συγγραφάς, καὶ ψιλῇ μόνῃ χρησαμένων διαπαντὸς διηγήσει, προσώποις δὲ οὐ περιθέντων λόγους τινάς, οὐδὲ ποιησάντων δημηγορίας, ἀλλ' Ἡροδότου μὲν ἐπιχειρήσαντος, οὐ μὴν ἐξισχύσαντος (δι' ὀλίγων γὰρ ἐποίησε λόγων, ὡς προσωποποιΐας μᾶλλον ἤπερ δημηγορίας) μόνος ὁ συγγραφεὺς ἐξεῦρέ τε δημηγορίας, καὶ τελείως ἐποίησε μετὰ κεφαλαίων καὶ διαιρέσεως, ὥστε καὶ στάσει ὑποπίπτειν τὰς δημηγορίας.

Ex Marcellino, de Thucydidis vita.

Cum autem scriptores, ac historici, qui eum (*Thucydidem*) ætate præcesserunt, historias anima (ut ita loquar) carentes conscripserint, & nuda, simplicique rerum narratione ubique sint usi, nec ullis personis ullam orationem attribuant, nec ullas conciones fecerint, cumque HERODOTUS rem tentarit, nec voti compos fieri potuerit (HERODOTUS enim conciones paucis verbis expressas fecit, personarum fictionibus similiores, quam concionibus) unus hic historiæ conditor conciones & invenit, & perfectè composuit, ita ut earum unaquæque sua capita, & partitiones habeat, & ad certum statum revocari possit.

Καὶ πάλιν.

Ἵνα δὲ μηδὲ τοὺς ἄλλους ἀγνοῇς χαρακτῆρας, ἴσθι ὅτι μέσῳ μὲν Ἡρόδοτος ἐχρήσατο· (ὃς οὔτε ὑψηλός ἐστιν, οὔτε ἰσχνός) ἰσχνῷ δὲ ὁ Ξενοφῶν. διά γε οὖν τὸ ὑψηλὸν ὁ Θουκυδίδης καὶ ποιητικαῖς πολλάκις ἐχρήσατο λέξεσι, καὶ μεταφοραῖς τισί.

Et iterum.

Sed ut reliquas dicendi formas cognoscas, scias HERODOTUM quidem media esse usum (quæ neq; sublimis, neq; tenuis est) Xenophontem verò tenui. Thucydides igitur, ut sublimem faceret orationem, sæpe & poëticis dictionibus, & quibusdam translationibus est usus.

TESTIMONIA.

Sed abrumpere cogimur hanc telam: exstant alias hinc inde alia ejusmodi, ut apud eundem Hermogenem, Phalereum Demetrium, alios. Sic & elogia alia, quale illud vel ab inimico, quem se scripto contra Herodotum professus est, Plutarcho : γραφικὸς, *ait de Herodoto,* ἀνὴρ, καὶ ἡδὺς ὁ λόγος, καὶ χάρις ἔπεστι, καὶ δεινότης καὶ ὥρα τοῖς διηγήμασι. *Herodotus autem, ait Diodorus Siculus,* ὁ πολυπράγμων, εἰ καί τις ἄλλος, γεγονὼς, καὶ πολλῆς ἱστορίας ἔμπειρος. *Aristides vocat* κάλλιστον λογοποιῶν. θαυμασιώτατον καὶ μελίγηρυν, *Athenæus.* Ἡρόδοτος ὁ σοφώτατος, *inquit Cedrenus:* ὁ γλυκὺς Ἡρόδοτος, *Eustathius. Alia ejusmodi, quæ sibi quis notaverit plenius & melius. Nos, quod unum adhuc possumus, è Cicerone & Quinctiliano testimoniis aliquot præclaris additis, subjiciemus dein aliquot epigrammata in Herodoti laudem à veteribus scripta, & plura nova H. Stephani, contra eos qui Herodoti historiam fabulositatis accusant.*

Ex Cicerone lib. II. *De orat.*

Apud Græcos autem eloquentissimi homines remoti a causis forensibus, cùm ad cæteras res illustres, tum ad scribendam historiam maximè se applicaverunt. Nanque & HERODOTUM illum qui princeps genus hoc ornavit, in causis nihil omnino versatum esse accepimus. Atqui tanta est eloquentia ut me (quantum ego Græcè scripta intelligere possum) magnopere delectet.

Ex eodem in Orat.

Quo magis sunt HERODOTUS Thucydidesque mirabiles; quorum ætas quum in eorum tempora quos nominavi accidisset, longissimè tamen ipsi à talibus deliciis vel potius ineptiis abfuerunt. Alter enim sine ullis salebris, quasi sedatus amnis, fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. primisque ab his (ut ait Theophrastus) historia commota est, ut auderet uberius quam superiores & ornatius dicere.

Ex eodem in Hortensio, apud Nonium.

Quid enim aut HERODOTO dulcius, aut Thucydide gravius? *&c.*

Idem libro de legibus I.

Patrem historiæ *eundem vocat: atque hoc referendum videtur ad illa verba quæ ex secundo de oratore libro allata paulo antè fuerunt,* HERODOTUM illum qui princeps genus hoc ornavit. *nam de historiæ scriptione loquitur.* H. Steph.

Ex M. Fabio Quinctil. lib. IX.

Ubi de compositione loquitur.

Itaque ut confiteor, pænè ultimam oratoribus artem compositionis quæ perfecta sit, contigisse: ita illis priscis habitam inter curas, in quantum adhuc profecerant, puto. Neque enim mihi quamlibet magnus autor Cicero persuaserit, Lysiam, HERODOTUM, Thucydidem, parum studiosos ejus fuisse.

Aliquanto pòst.

In HERODOTO verò cùm omnia (ut ego quidem ſentio) leniter fluunt, tum ipſa διάλεκτος habet eam jucunditatem ut latentes etiam numeros complexa videatur.

Idem lib. X.

Hiſtoriam multi ſcripſere præclarè : ſed nemo dubitat duos longè cæteris præferendos : quorum diverſa virtus laudem pænè eſt parem conſequuta. Denſus & brevis, & ſemper inſtans ſibi Thucydides : dulcis & candidus & fuſus HERODOTUS. Ille concitatis, hic remiſſis affectibus melior : ille concionibus, hic ſermonibus : ille vi, hic voluptate.

Addamus & hoc ex A. Gellii Noct. Attic. lib. XV. *cap.* XXIII.

Hellanicus, HERODOTUS, Thucydides, hiſtoriæ ſcriptores in iiſdem temporibus ferè laude ingenti floruerunt ; & non nimis longè diſtantibus fuerunt ætatibus : nam Hellanicus initio belli Peloponneſiaci fuiſſe quinque & ſexaginta annos natus videtur, HERODOTUS tres & quinquaginta, Thucydides quadraginta, ſcriptum hoc eſt in libro undecimo Pamphilæ.

EPI-

EPIGRAMMATA
IN
HERODOTUM,

Quorum prima tria veterum sunt, reliqua
H. STEPHANI.

ΧΡΙΣΤΟΔΩ΄ΡΟΥ ποιητοῦ Θηβαίου Κοπτίτου.

Οὐδ' Ἁλικαρνασσοῦ με παρέδραμε μελιθέσπις ἀοιδὸς
Ἡρόδοτος πολυΐδρις, ὃς Ὠγυγίων κλέα φωτῶν
Ὅσσά περ ἠπείρων δυὰς ἤγαγεν, ὅσσά περ αἰὼν
Ἔδρακεν ἑρπύζων, ἐνάταις ἀνεθήκατο Μούσαις
Μίξας εὐεπίῃσιν Ἰωνίδος ἄνθεα φωνῆς. Antholog. lib. V.

CHRISTODORI POETÆ THEBANI COPTITÆ.

Interprete Cl. SALMASIO.

Nec te Alicarnasso vates divine silebo
HERODOTE *ô sapiens, quo fortia facta virorum,*
Quidquid in Europa atque Asia labentibus annis
Tempora prisca tulere, novem sacrante Camœnis
Juncta Iadi certat florens facundia linguæ.

ἈΔΗ΄ΛΟΥ.

Ἡρόδοτον Λύξεω κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἱστορίης πρύτανιν,
Δωριέων πάτρης βλαστόντ' ἄπο. τῶν γὰρ ἄπλητον
Μῶμον ὑπεκπροφυγὼν, Θούριον ἔσχε πάτρην. Apud Steph. voce Θούριοι.

INCERTI.

Eodem interprete.

Lyxidæ HERODOTI *cineres humus ista recondit*
Historiæ antiquæ patris Ioniacæ.
Quem Doris patria extulerat, patria altera posthæc
Thurias excepit, dum fugit invidiam.

Fuit

EPIGRAMMATA IN HERODOTUM.

Fuit hoc epigramma & supra allatum ab avo meo, cum ejusdem interpretatione, pag. 8. Monuit me etiam SALMASIUS noster *ὁ πάνυ*, in tertio versu, ubi vulgò habetur *Δωριέων πάτρης*, Palatinos codices habere *Δωρίδος ἐκ πάτρης*, quod ipsum tamen vulgato melius non esse censet.

ἌΛΛΟ.

Ἡρόδοτος Μούσας ξεινίσσατο· τῷ δ' ἄρ' ἑκάστη
Ἀντὶ φιλοξενίης βίβλον ἔδωκε μίαν.

ἙΡΡΊΚΟΥ ΤΟΥ͂ ΣΤΕΦΆΝΟΥ ΕἸΣ τὸν Ἡρόδοτον.

Ἡρόδοτος λιγυρῶν ὅτι μούσισεν ἄξια Μουσῶν,
Τοῦδε βίβλοις σφετέρας δῶκαν ἐπωνυμίας.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑΥ͂ΤΌΝ.

Ἡρόδοτε τίς φθέγμα μελισταγὲς εἶπεν ἀκούσας,
Οὔ δεῖ Μουσάων, ἣν λαλῇ Ἡρόδοτος.

*Ἢ οὕτω, Καλλιόπη σίγα, ἰὼ λ.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑὙΤΌΝ.

Ἡρόδοτε λαλέοντος ἀκὴν ἔσο Μοῦσα σιωπῇ,
Ὄφρα σὲ μὴ εἴπω Μοῦσαν ἄμουσον ἔμεν.

*Ἢ οὕτω, Μὴ πρὸς τόνδε δοκῇ Μοῦσα ἄμουσος ἔμεν.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑὙΤΌΝ.

Οὐχ Ἑλικωνιάδων τάδε ἦν, ἀλλ' Ἡροδότοιο,
Φοίβου ἅτ', ἐν μέσσῳ τῶν Ἑλικωνιάδων.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑὙΤΌΝ.

Ἡρόδοτε λεγόμεσθα πόνος θ' ἅμα ἐννέα Μουσῶν·
Κλέμμα γὰρ Μουσάων κάλλιον ἄμμε λέγειν.
Εἰ δέκα δ' ἦν γεγραφώς, δεκάτην τὶς ἂν ἔπλασε Μοῦσαν,
Ὄφρα μὴ ἡ δεκάτη βίβλος ἄμουσος ἔοι.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑὙΤΌΝ.

Ἔστι μὲν, ἔστιν Ἰὰς λιγυρὴ διάλεκτος ἁπασῶν
Ἔξοχα, καὶ μαλακοὺς ἐξαφιεῖσα θρόους·
Ἀλλὰ γὰρ ὅσσον Ἰὰς πασῶν προφερεστάτη ἐστὶ,
Τόσσον Ἰαζόντων Ἡρόδοτος προφέρει.

ALIA

EPIGRAMMATA IN HERODOTUM.

ALIA EJUSDEM *H. STEPHANI* EPIGRAMMATA, PARTIM GRÆCA, PARTIM LATINA. Quæ iis qui *HERODOTUM* accusant fabulositatis, respondent : è quibus primum quod incipit Ἄφρων omisimus hîc, quum id supra jam pag. 34. habueris.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑΥ̓ΤῸΝ ἩΡΌΔΟΤΟΝ, ὡς ἀπ' αὐτοῦ.

Θαύματα πολλὰ λέγων, δοκέω πολλοῖσιν ἄπιστος·
Σοὶ δ' ἄπιστος ἔῃ ὅς με ἄπιστον ἐρεῖ.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑΥ̓ΤῸΝ ὡς ἀπ' αὐτοῦ.

Μυθικὴ ἱστορίη φθονερῶν παρὰ τῆσδε καλοῦμαι.
Φεῦ πόσον ἰοβόλον τὸ στόμα τῶν φθονερῶν.
Ἀλλὰ γράφειν παράδοξα πολλοὶ μὲ λέγουσι καὶ ἄλλοι.
Ἢ παράδοξα γράφειν, μυθικά ἐστι γράφειν;
Ἱστορικοὶ πολέες παράδοξα γράφουσι καὶ ἄλλοι,
Καὶ τῶνδ' οὐ λέγεται μυθικὴ ἱστορίη.
Ὅσσ' ἐνίοις παράδοξα δοκεῖ, δοκεῖ οὔπιγε πᾶσι.
Καὶ τιν' ἄπιστα δοκεῖ σήμερον, αὔριον οὔ.
Ἡ ἐμὴ ἱστορίη, παράδοξα γράφουσα, καλείσθω
Ἡ παραδοξογράφος, μήτι δὲ μυθογράφος.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑΥ̓ΤῸΝ, ὩΣ ἀπ' αὐτοῦ.

Ἔκλυον εἰν Ἀΐδεω ὅτι πολλοὶ πολλάκι ἄνδρες
Ἱστορίης κατ' ἐμῆς πολλὰ κατηγόρεον.
Πλούταρχος, Βοιωτὸς ἀνὴρ, πρώταρχος ἁπάντων,
Καὶ κακόηθες ἐμοῦ φησὶ τὸ ἱστορικόν.
Ἀλλ' εἰ κ' εἰν Ἀΐδεω παρρησίη ἐστί μοι οἴκῳ,
Ἦθός οἱ εὔηθες, κ' οὐ κακόηθες ἐμοί.

SEQUUNTUR LATINA, IN EJUSDEM *HERODOTI* PERSONA SCRIPTA.

I.

MENDACEM historicum quonam me teste probabis,
Qui nostros libros non reverenter habes?
Dicere non satis est, Nimis hæc mihi mira videntur.
Mira nimis seclis haud ea visa suis.
Illa hoc in seclum secla ut revocentur oportet,
Si mendacem aliquo teste probare voles.
Non revocare potes? peto tantum quod potes, ut non
Me, quæ visa mihi, visa negare velis.

II.

EPIGRAMMATA IN HERODOTUM.

I I.

Quisquis is est, vel quisquis erit, quo judice mendax
Dicar, vel nimium vel nihil ille sapit.
Nil sapit, hoc vulgo qui dicere credulus audet,
Atque levi famæ pondus inesse putat:
At si quis lectis hoc ausit dicere musis,
Quum sapit has ultra, plus satis ille sapit.

I I I.

Quod mihi narranti non credis, fabula dici
Protinus hoc dignum est, livide, judice te.
Quod quis non credit, si sic vocitare licebit,
Historicos multos fama sinistra manet.
Credulus haud volo sis, incredulus & volo non sis:
Hic volo tu discas posse tenere modum.

ἩΡΟΔΟ-

ΛΕΞΕΩΝ ΙΑΔΩΝ ΣΥΛΛΟΓΗ.

Α

Ἄβιος, ὁ πολύβιος. ὡς ἄξυλος, ὁ πολύξυλος.
Ἀβρὸν, καλὸν, αὔθαδες, τρυφερόν.
Ἀγαθοεργοὶ, οἱ ἐκ τῶν ἱππέων ἐξιόντες, πέντε ἑκάστου ἔτους.
Ἀγαλαττεῖν, διώκειν, φυγαδεύειν, ἐπιτάττειν, ὑβρίζειν.
Ἄγαυρος, ἄπορος.
Ἀγγήϊον, ἀγγεῖον.
Ἄγη, βασκανία.
Ἀγυιὰ, μακρὰ α.
Ἄγυια, βραχεῖα α.
Ἀδελφεὸς, ἀδελφός.
Ἀδελφυόμενον, ὁμοιώμενον.
Ἀθενία, ἀσθένεια.
Αἰγὶς, ἣν Λίβυες φοροῦσι δορὰν.
Αἱμασιὰ, ἄνευ πηλοῦ τειχίον.
Αἰνὸς, δεινός.
Αἶσος, ἄλσος.
Αἰψηρὸς, λαιψηρός.
Αἰωρηθέντες, μετεωρισθέντες.
Ἀκανθοπλὴξ, ὁ πλησσόμενος.
Ἀκάντιον, ἀκάνθιον.
Ἄλαστος, ἄληστος.
Ἀλέες, συνηθροισμένοι.
Ἀλεξομένους, ἀμυνομένους.
Ἄλη, πλάνη.
Ἀληθία, ἀλήθεια.
Ἀμβολάδην, καθ' ὑπερβολήν.
Ἀμύσσειν, ταράσσειν, ἕλκειν, ξέειν.
Ἀναιρεόμενον, τὸ ἐν γαστρὶ συλλαμβανόμενον.
Ἀναισιμοῦν, δαπανᾶν, ἀναλίσκειν.
Ἀνακῶς, ἐπιμελῶς, φυλακτικῶς, φροντιστικῶς.
Ἀναραιρηκὼς, ᾑρηκώς.
Ἀναξυρίδας, τὰ βαθέα, καὶ βασιλικὰ τῶν ὑποδημάτων.
Ἀνδρόγυνος, ἑρμαφρόδιτος.
Ἀνδρόσφιγγα, σύνθετον ἄνθρωπος καὶ σφίγξ δημιούργημα.
Ἀνέγνωσεν, ἀνέπεισεν, ἐδίδαξεν.
Ἀνέλη, χρήσῃ. ἀνελεῖν, μαντεύεσθαι.
Ἀνθέρικας, τοὺς καύλους τῶν ἀσφοδέλων.
Ἀντίξοον, τὸ ἐναντιούμενον.
Ἀντιάζειν, πολεμεῖν.
Ἀπεπλέξατο, ἀπέφυγεν.
Ἀπηλικέστερον, πρεσβύτερον.
Ἀπεματαΐσεν, ἐμώρανεν. παρὰ ἀπεταμαΐσε.
Ἀποτιμοτέρους, ἀτίμους.
Ἀποφορὴν, τὴν τελουμένην τιμὴν ὑπὸ τῶν δούλων τοῖς δεσπόταις.
Ἀραίρηκα, ᾕρηκα.
Ἄρδις, φαρέτρα, καὶ τὸ βέλος.
Ἀρθμία, φιλία.
Ἄρσαντες, ἁρμόσαντες.
Ἀρηγὸς, ἀρωγός.
Ἀσκῆσαι, καλλωπίσαι.
Ἄτερος, ὁ ἕτερος.
Ἀποτιμοτέρους, ἀτιμοτέρους.
Ἀτιμωρητὶ, καταφρονῆσαι.
Αὐλὸς, εἶδος ἀκολάστου ὀρχήματος.
Ἄφαρ καὶ / Ἀφαρεὶ } ταχέως.
Ἄφλαστον, τὸ ἄκρον τῆς πρύμνης.
Ἀχαιρεσίη, τὸ πρὸς χάριν τοῖς πολλοῖς ζῆν, καὶ τὸ ἐπιδόσεις χρημάτων ποιεῖσθαι. παρὰ ἀρχ.
Ἀψιδέας, ἀλύσεις, οἱ δὲ ψέλλια. παρὰ ἀμφιδ.

Β

Βάθραχος, βάτραχος.
Βαλανάγρα, κλείς.
Βάρις, ναῦς.
Βασιλέεις, δικασταί τινες.
Βέβαα, βέβηκα.
Βέρεθρον, βάραθρον.
Βίβλοι, διφθέραι.
Βλακὸν, τρυφερόν.
Βλήμενος, βεβλημένος.
Βλιμάζειν, ἐκθλίβειν.
Βουπόρους, ὀβελοὺς, μεγάλους ὀβελούς.
Βυσσὸς, βυθός.
Βωθεῖν, βοηθεῖν.
Βὼξ, βόαξ.
Βώσω, βοήσω.

Γ

Γαυλὸς, πλοῖον Φοινίκιον. καὶ φρέατος ἀντλητήριον καὶ γαλακτοδόχον ἀγγεῖον.
Γεωπεῖναι, οἱ γῆς πεινῶντες καὶ ἄποροι.
Γνωσιμαχεῖν, τὸ γνῶναι τὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν καὶ τὴν ἐναντίων τὴν ἰσχύν.
Γοργύρη, δεσμωτήριον ὑπόγειον.
Γυμνοπαιδία, ἑορτὴ ἐν Σπάρτῃ ἐν ᾗ γυμνοὶ χοροὺς ἱστᾶσι.

Δ

Δέξω, δείξω.
Δευκαλίδης, Δευκαλεωνίδης.
Δεύρω, δεῦρο.
Δημιοεργοὶ, εἰς τὸ δημόσιον κάμνοντες.
Διαβεβλημένος, γελασθεὶς, καταπαιζόμενος.
Διασφάγες, αἱ διεστῶσαι πέτραι.
Διθύραμβος, ὕμνος εἰς Διόνυσον.
Διξὰ, δίχα.

Διξά, δισσά.
Διφροφορευμένους, φορείοις φορουμένους.

E

ἘΓκατεύειν, διώκειν.
Ἐγχεῖψαι, ἐμπεσεῖν, προσπελάσαι.
Ἐδιχώθη, εἰς δύο ἐδιῃρέθη.
Ἑδώλοισι, ὑποστρώμασι νηός.
Ἐθηήσαντο, ἐθεάσαντο.
Εἴβειν, λείβειν.
Εἰλινύων, ἐλινύων, ἡσυχάζων.
Εἴπας, εἰπών.
Εἴρην, παρὰ Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ ὁ παῖς ῥωβίδας καλεῖται, τῷ δευτέρῳ προκομιζόμενος, τῷ τρίτῳ μικιζόμενος, τῷ τετάρτῳ πρόπαις, τῷ πέμπτῳ παῖς, τῷ ἕκτῳ μελείρην. Ἐφηβεύει δὲ παρ' αὐτοῖς ὁ παῖς ἀπὸ ἐτῶν ιδ', μέχρι κ'. Βαρυτόνως τὸ μελείρην, ὥσπερ πύθμην, ἀπύθμην, αὐχήν, ὑψαύχην.
Εἰρωτάω, Ἐρωτάω.
Εἶτεν, εἶτα.
Ἔκνιζεν, ἔδακεν, ἀπὸ τῆς πόας κνίδη.
Ἐκπλώσας, ἐκπλεύσας.
Ἐκτόπιως, ἐκτόπως, παραδόξως.
Ἐκύρησεν, ἔτυχεν.
Ἐλατήρια, φάρμακα καθαίροντα τὴν κάτω κοιλίαν.
Ἐλόχισεν, εἰς λόχους κατέταξεν.
Ἔλυτρον, σκέπη, δέρμα.
Ἐλῶν, ἐλάσας.
Ἔμβολον, χάλκωμα περιτιθέμενον περὶ τὴν πρώραν ταῖς ναυσίν.
Ἐμυλώθη, ἐπυλώθη.
Ἐναγίζειν, χοὰς ἐπιφέρειν τοῖς κατοιχομένοις, ἢ θύειν.
Ἐνάρεες, οἱ ὁπλῖται.
Ἐνέδησεν, ἐκείκωσε.
Ἐνείκω, ἐνέγκω.
Ἐνηβητήρια, ἐνευωχητήρια, εὐωχήματα, ἐπιτηδειότης.
Ἐννώσας, ἐννοήσας, διανοήσας.
Ἐνωμοτία, τάξις παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς.
Ἔξαιτος, ἐξαίρετος.
Ἔον, ἦον.
Ἐπαΐστος, φανερός, ἐντιμότατος.
Ἐπαμησάμενος, ἀνακινήσας.
Ἐπαναιρέεται, ἐπαναλαμβάνεται.
Ἐπιβωτᾶ, ἐπικαλεῖ.
Ἐπίδοξα, προσδόκιμα.
Ἐπιδήμιος, δημόσιος.
Ἐπιεικέστατον, μέτριον.
Ἐπικάρσιον, πλάγιον.
Ἐπικάπτομαι, ἀποδέχομαι.
Ἐπίλαμπτος, καταφανής, περιφανής.
Ἔπιπλα, ἡ μὴ βέβαια κτῆσις, ἀλλ' ἐπιπόλαιος, ἔπιπλα καὶ τὰ ἐπάνω τῶν στρωμάτων.
Ἐπιφορήματα, τραγήματα.
Ἐπίστιον, κατάλυμα.
Ἐπίστιος, ἔποικος.
Ἐπιστοχώτερον, εὐφορώτερον.
Ἐπιστρεφέως, ἐπιμελῶς, ἀπατητικῶς.
Ἐρίηρες, ἐρίηροι.
Ἑρμῖς, ὁ κλινόπους.
Ἐρυσάρματες, ἐρυσάρματοι.
Ἐσηθήσαντες, διυλίσαντες.
Εὐγενία, εὐγενεία.
Εὐεστώ, ἡ εὐημερία, εὐετηρία, ἡ καλλίστη τῶν ἐτῶν διαγωγή, Διογενιανὸς ἄνευ τοῦ σ γράφει.
Εὐθυώτης, εὐθυωρία.
Εὐλέων, σκωλήκων.
Εὐμάρεια, ἡσυχία, εὐκολία, ἀπόπατος.
Εὐρεάξ, πλευρεάξ.
Εὔτυκτα, ῥαδίως εἰργασμένα.
Ἔφεδρος, ἐπίκληρος.
Ἐχεύσης, ἠχούσης.

Z

ΖΕΙΡΑ', μίτρα, ζώνη, ἐφαπτίς.
Ζάκορος, νεωκόρος, ἱερεύς.
Ζύγλαις, καθέδραις.
Ζοή, Ζωή.
Ζωή, ἡ γυνὴ ζῶσα.
Ζώνη, πορφυροῦν ἔνδυμα.
Ζώπειον, Μύλωνα.

H

ΗΒυσδόν, μετ' ἰσχύος, μετ' ἀκολασίας, ὀρχηδόν.
Ἤγανον, τήγανον.
Ἤθη, οἱ τόποι ἐν οἷς ἀναστρέφουσι.
Ἤλυσις, ἔφοδος, πορεία.
Ἡμεκτέων, διαφορῶν.
Ἧμιν, ἡμῖν.

Θ

ΘΑλάμαι, καταδύσεις.
Θειλόπεδον, εἰλόπεδον.
Θέλων, δυνάμενος.
Θῆμαι, θεῶμαι.
Θερμωλή, πυρετός.
Θρέαπειν, ἐξίστασθαι, μαίνεσθαι.
Θύεστον, ποτὸν ἀρωματικόν.
Θυσάνους, κροσσούς.
Θύωμα, θυμίαμα.
Θώϋμα, θαῦμα.

I

ΙΑκχάζουσι, λέγουσι, φλυαροῦσι.
Ἰθαγενεῖς, οἱ γνήσιοι παῖδες.
Ἰσία, δεῖπνα, ἑστία.
Ἴλη, τάξις ἱππική, συστροφή.
Ἴξις, εὐθυωρία.

Και-

ΛΕΞΕΩΝ ΙΑΔΩΝ ΣΥΛΛΟΓΗ.

K

ΚΑΙνῶν, τὸ χρήσασθαι λόγῳ καινῷ.
Κάλη, κήλη.
Καναβὶς, φυτὸν, θυμίαμα.
Καλλιερεῖσθαι, θύειν.
Κάμμορος, κακόμορος.
Κάπτοντες, ἀποδεχόμενοι.
Καταγινέων καταλύων.
Καταπερίξάμενος, περίκα ποιήσας.
Κατατέλεα, τὰ ἀναλώματα καὶ συνέδρια.
Κατέκτα, ἔκτανεν.
Κεῖνος, ἐκεῖνος.
Κεινὸς, κενός.
Κέκλυθι, κλῦθι.
Κέρκυρος, νεὼς εἶδος.
Κηκίω, κικίω.
Κιτίαλης, κλέπτης.
Κληρέχυς, γεωργός.
Κνάφος, ἄκανθα ἕλκυσα ἱμάτια.
Κνυζημάτων, γερῶν ἀποφθεγμάτων.
Κόλλιξ, ἄρτος περιφερής.
Κομιδὴ, ἀνάσωσις, ἐπιμέλεια.
Κορδίνημαι, καρηβαρῶ· τοῦ Σκορδ.
Κορύνη, ξύλον ἐπικαμπές.
Κραδία, καρδία.
Κράτος, δύναμις.
Κρὲξ, ὄρνεον δυσοιώνιστον τοῖς γάμοις.
Κρησφύγετον, κατὰ φυγὴ, ὀχύρωμα.
Κρίβανος, κλίβανος.
Κυκεῶ, κυκεῶνα.
Κυματώγη, ὑπαγωγὴ, αἰγιαλός.
Κυρβασίαι, τιάρας.

Λ

ΛΑ'θη, αἰσχύνη.
Λάμψομαι, λήψομαι.
Λάξιν, λῆξιν, μερισμὸν, κλῆρον.
Λαῦραι, ῥῦμαι, ἀμφόδια.
Λελασμένος, λελησμένος.
Λελάχασι, λάχωσι.
Λεύκη, πάθος περὶ ὅλον τὸ σῶμα.
Λίνον, λυρᾶς χορδὴ, ἢ ᾠδῆς ὄνομα.

M

ΜΑ'λη, ἡ θέρμη.
Μαρίλη, σποδιὰ, ἀνθράκων ἀπόψημα.
Μαρίληνοι, ἄνθρακες φρυγανώδεις.
Μέζεα, αἰδοῖα.
Μεῖλαν, μέλαν.
Μελεδαίνειν, μεριμνᾶν.
Μελεδανθέων, μεριμνῶν.
Μελεδωνοὶ, φροντισταί.
Μεμακυῖα, μεμηκυῖα.
Μενέλεως, Μενέλαος.
Μὲν, μήν.
Μετεξέτεροι, τινὲς ἕτεροι.
Μισύλλης, ἄρτος κοῖλος.
Μύδρον, σίδηρον ἀργόν.
Μυδῶσα, ἐκκρεμῶσα.
Μῦθος, λόγος.
Μυστάζω, στενάζω.
Μυχοὶ, καταδύσεις.

N

ΝΑυλόχιον, λιμένα.
Νεὼν, νεώριον.
Νέας, νῆας.
Νεοχμᾶσαι, νεοχμῶσαι, νεωστὶ κινῆσαι.
Νικάεα, νίκη.
Νώσω, νοήσω.

Ξ

ΞΕῖνος, ξένος.
Ξενίην συνεθήκατο, ὡς ξενίην ἐδωρήσατο.
Ξερὸν, ξηρόν.

O

ΟΓδώκοντα, ὀγδοήκοντα.
Οἰδοῖα, αἰδοῖα.
Ὀλίζον, ὀλίγον.
Οἶμημα, Οἶμα.
Ὅμηρος, τυφλός.
Οἰσύπη, ῥυπαρὰ προβάτων ἔρια.
Οἶος, τὸ περὶ τὰ τῶν ὑδάτων ἀγγεῖα πολύπουν καὶ συστρεφόμενον ζῶον.
Ὀργίσας, μαλάξας.
Ὄρθιος νόμος, τρόπος μελῳδίας.
Ὀρτὴ, ἑορτή.
Ὀρχηδὸν, ἡβηδόν.
Οὐ καταπερίξεσθαι, οὐ περίκα ποιῆσαι, καταφρονῆσαι.
Οὐκ ἰκνευμένως, οὐ προσηκόντως.
Οὐλεῖν, ὑγιαίνειν.
Οὖρος, Ὅρος.
Οὖρον, ὁροθεσία.
Ὄχανα, ἀσπίδων πόρπακες καὶ δεσμοί.

Π

ΠΑλάθαι, τὰ ἐκ τρυγὸς πλάσματα, κυρίως δὲ ἡ τῶν συκῶν ἐπάλληλος θέσις.
Παλλύνων, ἐμπάσσων.
Πάρη, πήρη.
Πάταικοι, θεοὶ Φοινικικοὶ ἐν ταῖς πρύμναις ἱδρυμένοι.
Περιφορητὰ, ἀκτά.
Πεσσόμενα, ὀπτώμενα.
Πεσσοὶ, ψῆφοι.
Πισσοκωνία, ἡ χρίονται πρόβατα.
Πρυτανεῖον, θεσμοθέτιον, θόλος, καὶ ἡ τοῦ σίτου θήκη.
Πηκτὶς, ὄργανον, ψαλτήριον.
Πλεῦνας, πλέονας.

Πλευνῶ

Πλεῶ, πλεῖν.
Πλὶξ, βῆμα.
Πολέμαρχος, ἄρχων τῶν ξένων.
Πολλὸς }
Πολλὴ } πλῦς.
Πολλὸν } πολύ.
Ποταίνια, πρόσφατα.
Πρόκα, εὐθύς.
Πρόπολος, νεωκόρος. μετὰ τοὺς δούλες.
Πρόξενοι, προστάται.
Πρόχυσις, τὸ ἀποσπεῖσαι.

Ρ

ΡΗχία, ἄμπωτις.
Ῥῆπις, πλέγμα.
Ῥηχίνς, φραγμοῦ, ἢ δέσμης τῶν φραγμῶν.
Ῥοικὸν, ἔσω νεῦον.
Ῥύμας, λαύρας.

Σ

ΣΑγάρεις, πελέκεις, τὰ ἐκ χειρὸς ὅπλα.
Σαπρὸν, σαπρός.
Σαυρωτὴρ, ξυστὸν, δόρυ. ἢ σύραξ ὃν ἔνιοι καλοῦσι ἐρίαχν.
Σινάμωρον, κακόχολον.
Σισύρα, βαρβαρικὸς χιτών.
Σκευὴ, ὅπλισις, καὶ στολή.
Σκυτάλαις, ῥάβδοις.
Σπαργνῦα, ὀργάω.
Σπαδίξας, ἐκδείρας. Σπάδιξ γὰρ φλοιὸς ῥίζης πρινίνης. οἱ δὲ, φοίνικος ῥάβδον, σπάδακες γὰρ καὶ οἱ κύνες, καὶ σπάδιξ, ὄργανόν τι κιθαριστικόν.
Σπερχθεὶς, ταραχθείς.
Σταθμὸς, ὁδοῦ μέτρον, κατάλυμα.
Στρόφος, τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν ἔρεον.
Συμψήσαι, συνλεῖψας.
Συνεθήκατο, ἀφήσατο.
Συρμαία, βρῶμα διὰ στέατος καὶ μέλιτος, ἢ λάχανον σελίνῳ ἐοικός.
Συρμαΐζειν, καθαίρειν πόματι τῷ ἐκ ζειῶν καὶ ὕδατος.
Σχοινοτενὲς, μακρόν.
Σῶτρα, σωτήρια, λύτρα.
Σαίχουσι, τελοῦσι.

Τ

ΤΑινίαν, διάδημα.
Τάρσοι καλάμων, πρασιὰ ἐν ᾗ ἐξήραινον τὴν πλίνθον.
Ταρσὸς, ἡ τῶν ὀρνίθων πτέρωσις.
Τέλη, ἀναλώματα.
Τελίσκω, τελῶ.
Τέμπεα, τὰ στενὰ τῶν ὀρῶν, καὶ οἱ σύνδενδροι τόποι.
Τετραπτερυλλίδες, ἀκρίδες τέσσαρα ἔχουσαι πτερά.
Τετρυσμένος, καταπεπονημένος. ἀπὸ τοῦ τετρυγμένος, καὶ τετρυμμένος.
Τιάρα βασιλικὴ, κυρβασία ὀρθή.
Τρικάδας, δεῖπνα κατὰ δήμους καὶ ἀριθμούς.
Τριξὰ, τρίχα.
Τριφάσιοι, τρίφωνοι, τριπλάσιοι.
Τόρνιον, τὸ τρῆμα, καὶ τὸ ἐνέμενον εἰς αὐτό.
Τρῶμα, τραῦμα.

Υ

ΥΠοκρίνεσθαι, ἀποκρίνεσθαι.

Φ

ΦΑλαρα, τὰ περὶ τὰς γνάθους σκεπάσματα.
Φαρμάκοις, βαφαῖς.
Φάρσος, τρύφος, κλάσμα, ἀκρωτήριον.
Φερέγγυος, βεβαιωτής.
Φοιβόλαμπτος, Φοιβόληπτος.
Φόρμος, πλέγμα, κόφινος.
Φρενήρης, σώφρων.
Φρητὸς, φρέατος.
Φριμάξασθαι, φρυάξασθαι, φυσῆσαι.
Φύζω, φεύγω.
Φυλάξαντες, ἐπιτηρήσαντες.
Φωριαμὸς, κιβωτὸς τὰ φάρεα ἔχουσα.

Χ

ΧΙθὼν, χιτών.
Χοιράδες, πέτραι λεῖαι ἐν θαλάσσῃ.
Χορδεύων, τέμνων.
Χρείω, χρεία.
Χρήματος, πράγματος.

Ψ

ΨΗμύθιον, ψιμύθιον.
Ψῆνες, ξωύφια, κωνώπια τὰ ἐν τοῖς ὀλύνθοις τοῖς ἄρσεσι.
Ψιαθοπλόκοι, σχοίνων συμβολεῖς.
Ψῶ, ἀγροικικὸν προσφώνημα.
Ψῶσα, θάλπουσα.

Ω

Ὠ ὄποι, ἐπιφώνημα σχετλιαστικόν.

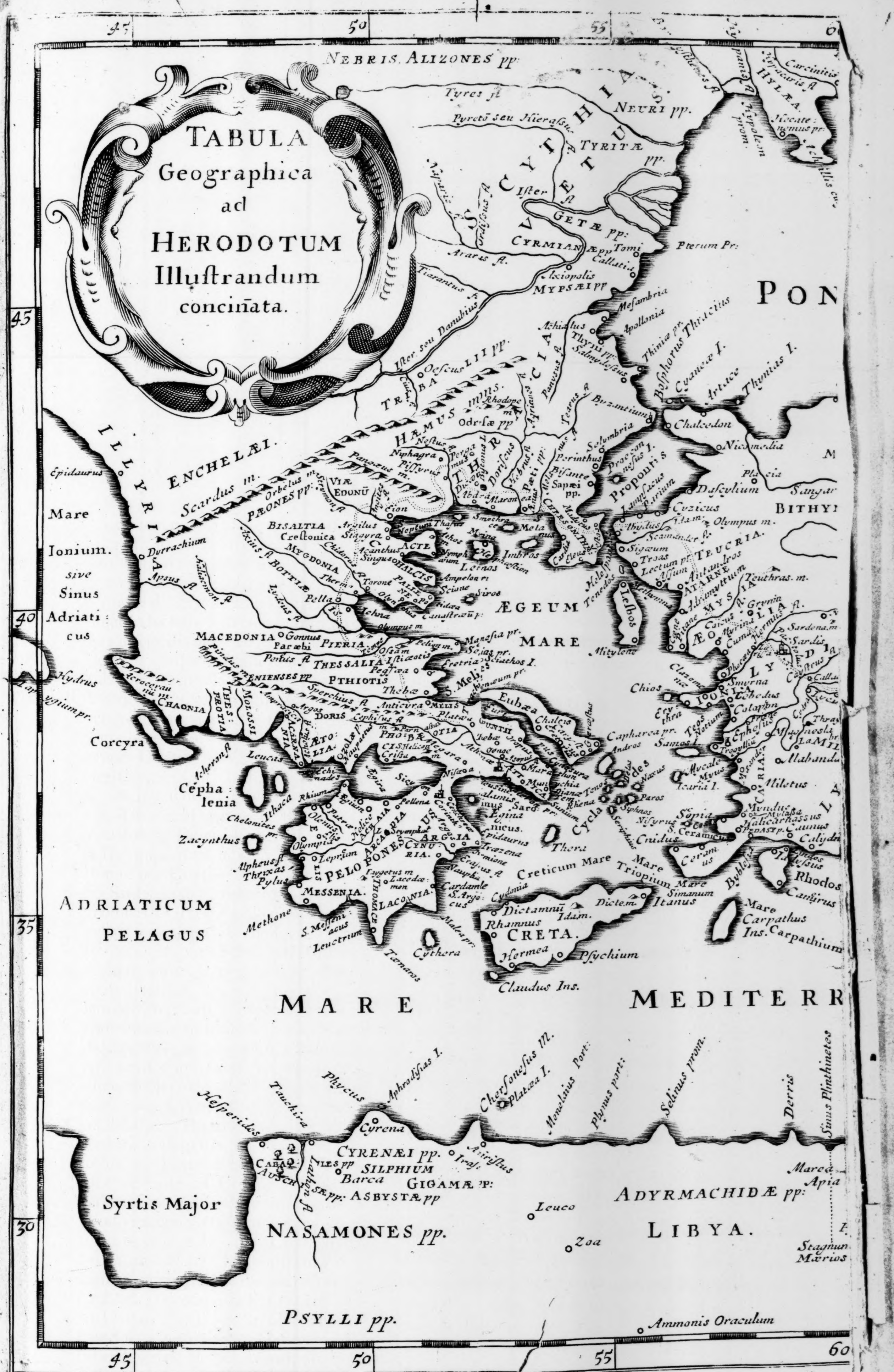
TABULA
Geographica
ad
HERODOTUM
Illustrandum
concinnata.
MARE
MEDITERR
ADRIATICUM
PELAGUS
ÆGEUM
MARE
Syrtis Major
NASAMONES pp.
LIBYA.
PSYLLI pp.
Ammonis Oraculum
CRETA.
Creticum Mare
Mare Jonium. sive Sinus Adriaticus
MACEDONIA
THESSALIA
PELOPONES
MESSENIA.
LACONIA
ARGOLIS
CYRENÆI pp.
SILPHIUM
Barca
ADYRMACHIDÆ pp.
Cyrena
Corcyra
Cephalenia
Zacynthus
Rhodos
Lesbos
Chios
Samos I.
Euboea
Athenæ
Byzantium
Chalcedon
Nicomedia
BITHYN
PON
Propontis
ILLYRIA
ENCHELÆI
HÆMUS mons
Dyrrachium
Epidaurus
Ister seu Danubius
NEBRIS. ALIZONES pp.
NEURI pp.
SCYTHIA
Tyres fl.
Tomi
Callatis
Mesambria
Apollonia
Bosphorus Thracius
Miletus
Halicarnassus
Cnidus
IONIA
LYDIA
CARIA
Smyrna
Sardis
Mitylene
Thera
Cythera
Methone
Claudus Ins.
Dictamnu
Idam
Psychium
Leuco
Zoa
Hesperides
Tauchira
Phycus
Aphrodisias I.
Menelaius Port.
Plynus port.
Selinus prom.
Derris
Sinus Plinthinetes
Mare Carpathium
Ins. Carpathium
45
50
55
60
35
30
40

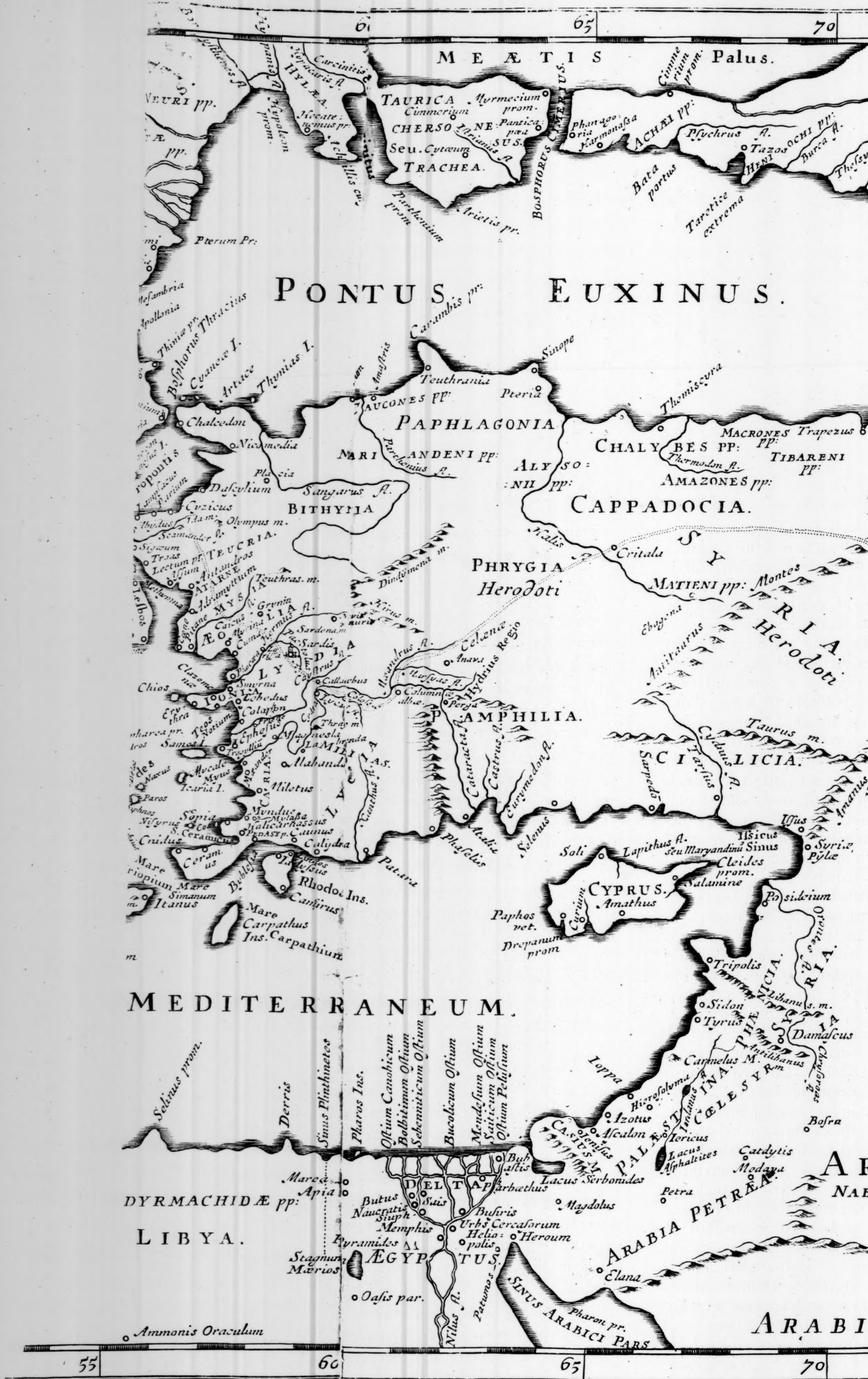

MEÆTIS Palus.
TAURICA CHERSONESUS Seu. TRACHEA.
BOSPHORUS CIMMERIUS.
PONTUS EUXINUS.
Sinope
Chalcedon
Nicomedia
PAPHLAGONIA
BITHYNIA
CAPPADOCIA.
AMAZONES pp:
TIBARENI pp:
Trapezus
PHRYGIA Herodoti
SYRIA. Herodoti
Cyzicus
Olympus m.
TEUCRIA.
Chios
Samos
Ephesus
Smyrna
Miletus
Halicarnassus
Caunus
Rhodos Ins.
Carpathus Ins.
PAMPHILIA.
CILICIA.
Taurus m.
Issus
CYPRUS.
Salamine
Amathus
Tripolis
Sidon
Tyrus
Damascus
Libanus m.
PHŒNICIA
PALÆSTINA
CŒLESYRIA
Carmelus M.
Ioppa
Hierosolyma
Azotus
Ascalon
Iericus
Lacus Asphaltites
Lacus Serbonides
Petra
ARABIA PETRÆA.
MEDITERRANEUM.
DELTA
Pelusium
Memphis
Heliopolis
Heroum
Pyramides
ÆGYPTUS.
Nilus fl.
Stagnum Mœrios
Oasis par.
SINUS ARABICI PARS
Pharan pr.
Elana
Ammonis Oraculum
LIBYA.
55
60
65
70

Mare Caspium.
Sinus Persicus.
Arabia Deserta.
Arabiæ Fœlicis Pars.
Vardanus fl.
Caucasus Mons
Colchis.
Arme-
nia.
Mantiena
Assyria.
Media.
Caspii pp.
Sapires. pp.
Aram Naharaim
Mesopotamia.
Chaldæa.
Cissia.
Susiana.
Persis
Xerxis Expeditio
Babylō
Susa
Ctesiphon
Ninus
Arbela.
Opis
Ecbatane
Trapezus
Simyra
Aziris
Dascuta
Melitene
Samosata
Zugma
Edessa
Thapsacus
Barsita
Arderica
Ampa
Mesanites Sinus
Scenitæ pp:
Solitudo Magna
Nabathæi pp:
Thomma
Bosra
Damascus
Taurus seu Niphates M.
Taurus m.
Tigris fl.
Euphrates fl.
Araxes fl.
Cyrus fl.
Gyndes fl.
Choaspis seu Eulæus fl.
Orontes fl.
Tapyri pp:
Pareta-
ceni pp:
Daritæ pp:
Arizanti pp:
Budii pp:
Magi. pp:
Struchates pp:
Derusæi pp:
Cadusii pp:
Busæ pp:
Lacus Chaldaici
Montes Moschici
F: Lamb sculp:

ἩΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ἉΛΙΚΑΡΝΑΣΣΗΟΣ ἹΣΤΟΡΙΑ·

Η' ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΟΙ Θ',
Ἐπιγραφόμεναι ΜΟΥΣΑΙ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIA:

SIVE,
HISTORIARUM Libri IX,
MUSARUM Nominibus Inscripti.

Liber Primus,
Qui inscribitur C L I O.

HERODOTI Halicarnassei 1 historiæ explicatio hæc est: ut neque ea que gesta sunt, ex rebus humanis obliterentur 2 ex ævo, neque ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, 3 gloria fraudentur, cum alia, tum vero 4 qua de re isti inter
I se belligeraverunt. Persarum 5 eximii memorant dissensionum autores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrum vocatur, in hoc nostrum 6 proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoque incolunt, longinquis continuo navigationibus incubuerunt: faciendisque Ægyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos pervenerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus civitatibus regionis quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse: & quinto sextove quam appulissent die, cunctis fere divenditis, fœminas ad mare venisse cum alias multas, tum vero regis

Ἱστοριῶν πρώτη,
Ἐπιγραφομένη ΚΛΕΙΩ.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ Ἁλικαρνασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε· ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωϋμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι, τὰ δὲ βαρβάροισιν ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται· τά τε ἄλλα, καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι. Περ[illegible] μέν νυν γρ. ἐπολέμησαν
οἱ λόγιοι Φοίνικας φασὶ γενέσθαι τῆς διαφορῆς αἰτίους. τούτους γὰρ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν, καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χῶρον τὸν καὶ νῦν οἰκέουσιν, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῇσιν ἐπιθέσθαι· ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτιά τε καὶ Ἀσσύρια, τῇ τε ἄλλῃ χώρῃ ἐσαπικνέεσθαι, καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος. τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχεν ἅπασι τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένῃ χώρῃ. ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο, διατίθεσθαι τὸν φόρτον. πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας, ἄλλας τε πολλάς, καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλῆος

1 2 3 4 5 Historiæ editio. *Totum hoc principium possit ita reddi*, Hæc est historia ab Herodoto Halic. edita: ut nec ea quæ facta sunt, ex hominum memoria temporis longinquitate deleantur neque magnorum & admirandorum facinorum, quæ partim Græci partim barbari ediderunt, fama extinguatur, cum circa alia *quæ de iis cognitu digna sunt*, tum vero *circa hoc*, quænam belli inter eos causa fuerit. Persarum quidem certe sermones memorant diss. *Legit autem hic interpres* λόγιοι *pro* λόγοι. 6 Profecti, & positis sedibus in ea regione quam, &c.

θυγατέρα.

θυγατέρα. τὸ δέ οἱ οὔνομα εἶναι, κατὰ τὠυτὸ
τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσιν, Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου.
ταύτας στάσας κατὰ πρύμνην τῆς νηός,
ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τῶν σφι ἦν θυμὸς μά-
λιστα· καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους
ὁρμῆσαι ἐπ' αὐτάς. τὰς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν
γυναικῶν ἀποφυγέειν, τὴν δὲ Ἰοῦν σὺν ἄλ-
λῃσιν ἁρπασθῆναι. ἐσβαλλομένους δὲ ἐς τὴν
νέα, οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου.
Οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέ-
γρ. Φοίνικες γουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλληνες· καὶ τῶν
ἀδικημάτων τοῦτο ἄρξαι πρῶτον. μετὰ δὲ
ταῦτα, Ἑλλήνων τινάς (οὐ γὰρ ἔχουσι
τοὔνομα ἀπηγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοινί-
κης ἐς Τύρον προσχόντας, ἁρπάσαι τοῦ
βασιλῆος τὴν θυγατέρα Εὐρώπην. (εἴη-
γρ. μὲν δὴ σαν δ' ἂν οὗτοι Κρῆτες) ταῦτα δὴ ἴσα
σφι πρὸς ἴσα γενέσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα, Ἕλ-
ληνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι.
καταπλώσαντας γὰρ μακρῇ νηῒ ἐς Αἶάν
τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμόν, ἐν-
θεῦτεν, διαπρηξαμένους καὶ τἆλλα τῶν εἵνε-
κεν ἀπίκοντο, ἁρπάσαι τοῦ βασιλῆος τὴν
θυγατέρα Μηδείην. πέμψαντα δὲ τὸν Κόλ-
χων βασιλῆα ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα, αἰ-
τέειν τε δίκας τῆς ἁρπαγῆς, καὶ ἀπαιτέειν τὴν
2 θυγατέρα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς οὐδὲ ἐκεῖ-
νοι Ἰοῦς τῆς Ἀργείης ἔδοσάν σφι δίκας τῆς
ἁρπαγῆς· οὐδὲ ὦν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι.
Δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέ-
ξανδρον τὸν Πριάμου, ἀκηκοότα ταῦτα,
ἐθελῆσαί οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἁρπαγῆς
γενέσθαι γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ
δώσει δίκας· ἐπεὶ γὰρ ἐκείνους διδόναι. οὕτω δὴ
ἁρπάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην, τοῖσιν Ἕλλησι
δόξαι, πρῶτον πέμψαντας ἀγγέλους, ἀπαι-
τέειν τε Ἑλένην, καὶ δίκας τῆς ἁρπαγῆς
γρ. προϊσχομένους αἰτέειν. τοὺς δὲ, προϊσχομένων ταῦτα, προ-
φέρειν σφι Μηδείης τὴν ἁρπαγήν· ὡς οὐ
δόντες αὐτοὶ δίκας, οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόν-
των, βουλοίατό σφι παρ' ἄλλων δίκας γί-
νεσθαι; Μέχρι μὲν ὦν τούτων, ἁρπαγὰς μούνας
εἶναι παρ' ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, Ἕλλη-
νας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι· προτέρους γὰρ
ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην, ἢ σφέας
ἐς τὴν Εὐρώπην. τὸ μέν νυν ἁρπάζειν
γυναῖκας, ἀνδρῶν ἀδίκων ἔργον νομίζειν
εἶναι· τὸ δὲ ἁρπασθεισέων σπουδὴν ποιήσα-
σθαι τιμωρέειν, ἀνοήτων· τὸ δὲ μηδεμίην
ὤρην ἔχειν ἁρπασθεισέων, σωφρόνων. δῆ-
λα γὰρ δὴ ὅτι εἰ μὴ αὐταὶ ἐβουλέατο, οὐκ ἂν ἡρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ τοὺς ἐκ
τῆς Ἀσίης λέγουσι Πέρσαι ἁρπαζομένων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι.

filiam cui nomen esset idem quod Græ-
ci tradunt, Io filiam Inachi. Dumque
hæ fœminæ puppi navis assistentes ea
mercarentur quæ cujusque aviditas ma-
xime ferebat, in eas Phœnices sese ad-
hortatos impetum fecisse: & ipsarum
plerisque aufugientibus, Io cum aliis
aliquot raptam fuisse: eisque in navem
impositis Phœnices in Ægyptum ve-
la fecisse. Hunc itaque in modum Io II
in Ægyptum pervenisse memorant Per-
sæ, non quemadmodum 1 Græci: &
hoc injuriarum principium extitisse.
Post hæc Græcorum quosdam, quorum
nomina non possunt dicere, Tyrum
appulsos, filiam regis rapuisse Euro-
pam: (fuerunt autem isti Cretenses)
2 illisque par pari repensum. Verum
postea Græcos secundæ injuriæ auto-
res extitisse. Longa enim nave 3 in
ora Colchidis & ad Phasim fluvium,
quum cætera transegissent quorum gra-
tia venerant, illinc rapuisse filiam re-
gis Medeam. Ad quam reposcendam,
pœnasque de raptu petendas, quum rex
Colchorum caduceatorem misisset, Græ-
cos respondisse, ut illi de rapto Io Argi-
va pœnas sibi non dedissent, ita ne se
quidem illis daturos. Secunda dehinc III
ætate, ferunt, Alexandro Priami filio,
quum ista audisset, cupidinem incessisse
uxoris sibi per rapinam è Græcia com-
parandæ, certum habenti omnino se
pœnas non pensurum, quas nec illi pe-
pendissent. Ita quum is Helenam rapu-
isset, visum esse Græcis, primum missis
illuc nunciis & Helenam repetere, &
pœnas de raptu petere. Illos vero 4 ter-
giversantes mentionem fecisse de raptu
Medeæ: & qui nec pœnas dedissent,
nec rapinam reposcentibus reddidissent,
quomodo vellent ab aliis sibi pœnas da-
ri. Hactenus igitur inter eos mutuis IV
solis rapinis actum. Eorum autem quæ
deinceps extiterunt, Græcos præcipue
autores extitisse, qui priores in Asiam
quam ipsi in Europam copias ducere in-
cepissent. Se quidem sentire injuriorum
virorum factum esse rapere fœminas:
amentium vero, raptis ulciscendis ope-
ram dare: prudentium autem, 5 pro
nulla habere raptarum pulchritudinem:
quippe quæ, nisi voluissent, haud du-
bie raptæ non fuissent. 6 Eoque su-
arum fœminarum ex Asia raptarum Per-
sæ negant ullam se habuisse rationem:

1 Phœnices. *Sed alteram lect. sequitur.* 2 Et ista quidem pari compensatione inter eos esse facta. 3 Æam Colchicam advectos. 4 Medeæ raptum ipsis objecisse, ista prætexendo, quum nec ipsi pœnas &c. 5 Raptas nihil curare. 6 Se itaque Asianos raptarum mulierum nullam rationem habuisse dicunt Persæ: Gr.

Græcos

Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos, imperium Priami evertisse: atque ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam & barbaras gentes quæ illam incolunt, 1 putant Persæ sibi necessitudine conjunctas, Europam vero & Græcos à se esse disjunctos.
V Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & Ilii excidium sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt. Cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Ægyptum abduxisse raptu usos, sed eam apud Argos cum nauclero navis ipsorum rem habuisse: & quum se gravidam esse comperisset, veritam parentes, 2 sic voluntariam cum Phœnicibus navigasse, ne detegeretur. Et hæc quidem Persæ Phœnicesque referunt: ego vero, utrum sic gesta sint necne, 3 non pluribus persequar. Cæterum quem ipse novi primum cœpisse inferre Græcis injuriam, 4 hunc indicabo, longius oratione pergens, tam parvas urbes civitatesque commemorando quam magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt parvæ: rursus, quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant parvæ. Igitur quum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, 5 utriusque fortunæ mentionem habebo.

VI CROESUS genere quidem fuit Lydus, patre autem Alyatte: earum vero nationum 6 tyrannus quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra ventum Aquilonem, in mare quod vocant Euxinum evolvitur. Hic Crœsus, è barbaris quos cognitos habemus, primus Græcorum 7 alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliavit. Subegit quidem Iones, Æoles, & qui sunt in Asia Dores: amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, quum ante ejus imperium universi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorum adversus Ioniam expeditio, vetustior illa quidem Crœso extitit, non tamen 8 urbes expugnavit, sed per incursiones prædas abegit.
VII Cæterum principatus quum esset Heraclidarum, ad genus Crœsi, qui vocabantur Mermnadæ, sic pervenit: CANDAULES, is quem Græci Myrsilum nominant, Sardium fuit 9 tyrannus,

Ἕλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι, καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην, τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν· ἀπὸ τούτου τ' αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσιν εἶναι πολέμιον. (τὸ κατὰ τοῦτο αἰεί) τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκειεῦνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἥγηνται κεχωρίσθαι. Οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν εὑρίσκουσι σφίσιν ἐοῦσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ ὁμολογέουσι Πέρσῃσιν οὕτω Φοίνικες. οὐ γὰρ ἁρπαγῇ σφέας χρησαμένους λέγουσιν ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ Ἄργεϊ ἐμίσγετο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νηός· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ἔγκυος ἐοῦσα, αἰδεομένη τοὺς τοκέας, οὕτω δὴ ἐθελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὡς ἂν μὴ κατάδηλος γένηται. ταῦτα μέν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσιν. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὡς οὕτως ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο· τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας, τοῦτον σημήνας, προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου, ὁμοίως μικρὰ καὶ μεγάλα ἄστεα ἀνθρώπων ἐπεξιών. τὰ γὰρ τοπάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε· τὰ δὲ ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρά. τὴν ἀνθρωπηίην ὦν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τὠυτῷ μένουσαν, ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

ΚΡΟΙΣΟΣ ἦν Λυδὸς μὲν τὸ γένος, παῖς δὲ Ἀλυάττεω· τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ, ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίης μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων, ἐξίει πρὸς βορῆν ἄνεμον ἐς τὸν Εὔξεινον καλεόμενον πόντον. οὗτος ὁ Κροῖσος, βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγήν, τοὺς δὲ φίλους προσεποιήσατο. κατεστρέψατο μὲν Ἴωνάς τε καὶ Αἰολέας, καὶ Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ· φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι. τὸ γὰρ Κιμμερίων στράτευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐὸν πρεσβύτερον, οὐ καταστροφὴ ἐγένετο τῶν πολίων, ἀλλ' ἐξ ἐπιδρομῆς ἁρπαγή. Ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περιῆλθεν, ἐοῦσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεομένους δὲ Μερμνάδας. ἦν Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες Μυρσίλον καλέουσι, (τὸ ὀνομάζουσι) τύραννος Σαρδίων,

1 *Vel*, in necessitudinem suam recipiunt: cum Europa vero & Græcis nullam sibi societatem intercedere existimant. *Vel*, nihil sibi esse commune. 2 Tum demum ultro cum Ph. 3 Dicere non constitui. *Q. d.* non me comparo ad dicendum. 4 Hunc ubi indicaverim, ulterius progrediar, tam p. 5 De utrisque ment. 6 Regnator. *vel* rex. *aut*, dominator. *Sic & aliis in locis.* 7 *Vel*, Alios subactos, *sive* [subjugatos] pendere sibi tributum coegit. 8 Urbes subjugavit. *Vel*, pati jugum coegit. 9 *Substitue eandem interpretationem quam paulo ante.*

ἀπόγονος δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. "Ἄργων μὲν γὰρ ὁ Νίνου, τοῦ Βήλου, τοῦ Ἀλκαίου, πρῶτος Ἡρακλειδέων, βασιλεὺς ἐγένετο 3 Σαρδίων· Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου, ὕστατος. οἱ δὲ πρότερον "Ἄργωνος βασιλεύσαντες ταύτης τῆς χώρης, ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος· ἀπό τευ ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μηίων καλεόμενος. παρὰ τούτων δὲ Ἡρακλεῖδαι ἐπιτραφθέντες, ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης τε τῆς Ἰαρδάνου γεγονότες καὶ Ἡρακλέος· ἄρξαντες ἐπὶ δύο καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἔτεα πέντε τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεχόμενος τὴν ἀρχὴν, μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου. Οὗτος δὴ ὦν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωϋτοῦ γυναικός· ἐρασθεὶς δὲ, ἐνόμιζέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην. ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων· ἦν γάρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα· (τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ "σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης) καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικὸς ὑπερεπαινέων. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος (χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς) ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιάδε, "Γύγη, οὐ γάρ σε δοκέω πείθεσθαί μοι "λέγοντι περὶ τοῦ εἴδεος τῆς γυναικός· "(ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισιν ἐόντα "ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν) ποίεε ὅκως ἐκείνην θεήσεαι γυμνήν. ὁ δὲ, μέγα ἀμβώσας, "εἶπε, Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγι-"έα, κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεή-"σασθαι γυμνήν; ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυο-"μένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. "πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισιν ἐξεύρη-"ται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ. ἐν τοῖσιν ἓν "τόδε ἐστὶ, "τινὰ σκοπέειν τὰ ἑωϋτοῦ. "ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην· καὶ σέο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων. Ὁ μὲν δὴ, λέγων τοιαῦτα, ἀπεμάχετο, "ἀρρωδέων μή τι οἱ ἐξ αὐτέων γένηται κακόν. ὁ δὲ "ἀμείβεται τοιάδε, "Θάρσει Γύγη, καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμὲ, ὡς "σέο "πειρώμενον λόγον τόνδε· μήτε γυ-"ναῖκα τὴν ἐμὴν, μή τι τοι ἐξ αὐτῆς γένηται "βλάβος. ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι "οὕτως ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ "σεῦ. ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἴκημα ἐν τῷ κοι-"μώμεθα, ὄπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης "στήσω. μετὰ δ' ἐμὲ ἐσελθόντα, παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἐμὴ ἐς "κοιτῶνα. κεῖται δὲ ἀγχοῦ τῆς

γρ. Ἄγρων

γρ. Ἄγρωνος

γρ. σπουδαιότερα

γρ. σκοπέειν τινὰ

γρ. ὀρρωδέων

γρ. ἀμείβετο

γρ. πειρώμενος λέξω λόγον.

γρ. κοῖτον

ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus, Sardium rex extitit Argon, Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos: noviſſimus, Candaules Myrſi filius: quum ante Argonem qui in ea regione regnaverant, fuiſſent oriundi à Lydo Atyis filio, à quo totus is populus cognominatus eſt Lydius, quum Meon antea vocaretur. Ab his 1 ſuccedentes Heraclidæ, imperium ex oraculo adepti ſunt, Iardanæ ancilla & Hercule geniti: idque per quingentos & quinque Annos, duas & viginti virorum ætates, tenuerunt, filius patri deinceps ſuccedens, uſque ad Candaulem Myrſi filium. Hic igitur Candau- VIII les uxorem adamabat, eamque præ amore arbitrabatur omnium fœminarum eſſe pulcherrimam. Hoc ita eſſe ſibi perſuadens, apud Gygem, Daſcyli filium, ex ſatellitibus ſuis (erat enim is maxime ipſi acceptus, 2 eoque miniſtro in rebus magis arduis utebatur) ſpeciem uxoris ſupra modum extollebat. Ad quem non multo interjecto tempore (neceſſe nanque erat ei male evenire) inquit his verbis, Gyges, 3 neque enim videris mihi fidem habere referenti de conjugis ſpecie: (quod magis incredulæ ſunt hominibus aures quam oculi) fac illam conſpicias nudam. Hic autem vehementer exclamans, Quemnam, inquit, here ſermonem profers haudquaquam ſanum, qui me jubes inſpicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exuit. Jam olim hominibus ſunt honeſta excogitata, 4 unde diſcere debemus: ex quibus hoc unum eſt, Quæ ſua ſint, quemque inſpicere debere. Ego vero tibi fidem habeo, illam eſſe fœminarum omnium ſpecioſiſſimam, teque oro ne me ores illicita. Atque hæc dicendo Gyges IX repugnabat, pertimeſcens nequid ſibi ex ea re mali contingeret. Cui viciſſim ille his verbis, Fidens, inquit, eſto Gyges: cave timeas aut me, tanquam hoc te ſermone tentantem, aut uxorem meam, nequid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim 5 ſic ego machinabor, ut illa ne deprehendere quidem poſſit ſe abs te fuiſſe inſpectam. Te nanque ſecundum fores cubiculi in quo cubamus, quum apertæ fuerint, collocabo. Ubi ergo fuero ingreſſus, aderit & uxor mea in cubiculum: juxta cujus introitum

1 Autem educati Heracl. 2 Eique res magis ſerias communicabat) ſpec. 3 Quia non videris m. 4 Unde diſcere oportet. *Q. d. Jam olim compertum fuit quænam honeſtati eſſent conſentanea, & inde nobis petenda diſciplina eſt. Unum autem eorum eſt,* 5 Tali artificio utar, ut.

ſella

sella posita est, super quam vestes illa, ut quamque exuet, reponet, sese per multum otium spectandam præbens: quæ quum à sella cubitum perget, 1 ostendens invicem terga, curæ tibi sit deinceps ne te per fores abeuntem conspiciat.
X Gyges igitur, ubi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules, posteaquam hora cubandi visa est adesse, in cubiculum duxit: statimque post & uxor adfuit. Quam introeuntem ac vestimenta deponentem Gyges intuitus, ubi aversa fuit illa cubitum vadens, ipse è loco prorepens foras abiit: & inter exeundum à muliere conspectus est. 2 Hæc, ut didicit à viro quid actum esset, neque præ pudore exclamavit, neque visa est percepisse, habens in animo Candaulem ulcisci. Apud Lydos enim, & fere apud cæteros quoque barbaros, magno probro est etiam virum conspici nudum.
XI Ita tunc nihil aperiens mulier, silentium tenuit: mox autem ubi dies illuxit, quos domesticorum maxime sibi fideles intelligebat esse, quum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, accersitus venit: quippe qui antea solitus esset ad reginam concedere, quoties ab ea vocaretur. Ut venit, ad eum his verbis mulier inquit, 3 Nunc duabus tibi præsentibus viis, Gyges, offero electionem, in utram malis divertere. Aut enim me pariter ac regnum Lydorum habe, ubi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuo occumbere sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequendo, 4 posthac scias quæ te scire non decet. Sed aut illum qui ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudam me es conspicatus, & illicita fecisti. Ad hæc verba Gyges primum obstupefactus, postea obsecrare illam ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Ubi non persuadet, sed utique propositam sibi necessitatem cernit aut interimendi herum, aut per alios pereundi, elegit ut ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit, Quandoquidem me adigis invitum ad herum meum occidendum, age, audiam quo pacto illum adoriemur. Excipiens illa, Ex eo, inquit, loco adoriendus erit unde ille me nudam ostendit. In sopitum autem impetus dabitur.
XII Posteaquam igitur insidias instruxerunt,

ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων κατὰ ἓν ἕκαστον ἐκδύνουσα θήσει, καὶ κατ' ἡσυχίην πολλὴν παρέξει τοι θεήσασθαι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου στείχῃ ἐπὶ τὴν εὐνὴν, κατὰ νώτου τε αὐτῆς γένῃ, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅκως μή σε ὄψεται ἰόντα διὰ τῶν θυρέων. Ὁ μὲν δὴ, ὡς οὐκ ἠδύνατο διαφυγέειν, ἦν ἕτοιμος. ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπεὶ ἐδόκεεν ὥρη τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα ἐς τὸ οἴκημα· καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή. ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ εἵματα ἐθηεῖτο ὁ Γύγης. ὡς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο, ἰούσης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδὺς ἐχώρεεν ἔξω. καὶ ἡ γυνὴ ὁρᾷ μιν ἐξιόντα. μαθοῦσα δὲ τὸ γρ. ἐπόρα ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὔτε ἀνέβωσεν, αἰσχυνθεῖσα, οὔτε ἔδοξε μαθέειν, ἐν νόῳ ἔχουσα τίσασθαι τὸν Κανδαύλεα. παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν, αἰσχύνην μεγάλην φέρει. Τότε μὲν δὴ γρ. ἐς αἰσχ. οὕτως, οὐδὲν δηλώσασα, ἡσυχίην εἶχεν· ὡς γρ. ἦγε. δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὥρα πιστοὺς ἐόντας ἑωϋτῇ, ἑτοίμους ποιησαμένη, ἐκάλεε τὸν Γύγεα. ὁ δὲ, οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν πρηχθέντων ἐπίστασθαι, ἦλθε καλεόμενος. ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθεν, ὅκως ἡ βασίλεια καλέοι, φοιτᾶν. ὡς δὲ ὁ Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγεν ἡ γυνὴ τάδε, Νῦν τοι δυοῖν ὁδοῖν παρεουσέων, Γύγη, δίδωμι αἵρεσιν, ὁκοτέρην βούλεαι τραπέσθαι. ἢ γὰρ Κανδαύλεα ἀποκτείνας, ἐμέ τε καὶ τὴν βασιληΐην ἔχε τὴν Λυδῶν, ἢ αὐτόν σε αὐτίκα οὕτως ἀποθνήσκειν δεῖ· ὡς ἂν μὴ πάντα πειθόμενος Κανδαύλῃ, τοῦ λοιποῦ ἴδῃς τὰ μή σε δεῖ. ἀλλ' ἤτοι κεῖνόν γε τὸν ταῦτα βουλευσάμενον δεῖ ἀπόλλυσθαι, γρ. βουλεύσαντα ἤ σε τὸν ἐμὲ γυμνὴν θεησάμενον, καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα. ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθώμαζε τὰ λεγόμενα· μετὰ δὲ, ἱκέτευε μή μιν ἀναγκαίῃ ἐνδέειν. διακρῖ- 4 ναι τοιαύτην αἵρεσιν. οὔκων δὴ ἔπειθεν, ἀλλ' ὥρα ἀναγκαίην ἀληθέως προκειμένην, ἢ τὸν δεσπότεα ἀποκτεῖναι, ἢ αὐ- γρ. ἀπολλύναι, τὸν ὑπ' ἄλλων ἀπόλλυσθαι· αἱρέεται αὐτὸς περιεῖναι. ἐπειρώτα δὴ λέγων τάδε, Ἐπεί με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἐμὸν κτείνειν, οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τέῳ καὶ τρόπῳ ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ. ἡ δὲ, ὑπολαβοῦσα ἔφη, Ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμὴ ἔσται ὅθενπερ καὶ ἐκεῖνος ἐμὲ ἐπεδέξατο γυμνὴν· ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἔσται. Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλὴν,

1 Et ei fueris à tergo, curæ ti. 2 *Vel*, Hæc ut animadvertit quod à viro factum erat, neque exclamavit, utpote pudore retenta, neque præ se tulit animadvertisse. 3 Nunc quum duæ viæ in tua sint potestate, G. 4 Posthac videas quæ te videre non decet.

ἰθύντος γινομένης, (οὐ γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμίη, ἀλλ' ἔδεε ἢ αὐτὸν ἀπολωλέναι, ἢ Κανδαύλεα) εἵπετο ἐς τὸν θάλαμον τῇ γυναικί. καί μιν ἐκείνη, ἐγχειρίδιον δοῦσα, κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην. καὶ μετὰ ταῦτα, ἀναπαυομένου Κανδαύλεω, ὑπεισδύς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιληίην Γύγης· * τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γενόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη. Ἔσχε δὲ τὴν βασιληίην, καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου. ὡς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ Κανδαύλεω πάθος, καὶ "ἔνοπλοι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τὠυτὸ οἵ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοὶ, ἢν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλῃ μιν βασιλέα εἶναι τῶν Λυδῶν, τόνδε βασιλεύειν· ἢν δὲ μὴ, ἀποδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν. ἀνεῖλέ τε δὴ τὸ χρηστήριον, καὶ ἐβασίλευσεν οὕτω Γύγης. τοσόνδε μέντοι εἶπεν ἡ Πυθίη, ὡς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἥξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοί τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθη. Τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτως ἔσχον οἱ Μερμνάδαι, τοὺς Ἡρακλείδας ἀπελόμενοι. Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψεν ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα· ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματα, ἔστι οἱ πλεῖστα ἐν Δελφοῖσι· πάρεξ δὲ τοῦ ἀργύρου, χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθηκεν, ἄλλον τε, καὶ τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἐστὶ, κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἓξ χρύσεοι ἀνακέαται. ἑστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα. ἀληθέϊ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ, οὐ Κορινθίων τοῦ "δήμου ἐστὶν ὁ θησαυρὸς, ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἠετίωνος." οὗτος δὴ ὁ Γύγης, πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκεν ἀναθήματα, μετὰ Μίδην τὸν Γορδίεω, τὸν Φρυγίης βασιλῆα. ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλήιον θρόνον ἐς τὸν προκατίζων ἐδίκαζεν, ἐόντα ἀξιοθέητον. κεῖται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἔνθαπερ οἱ τοῦ Γύγεω κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἄργυρος τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκεν, ὑπὸ Δελφῶν καλέεται Γυγάδας, ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην. ἐσέβαλε μέν νυν καὶ οὗτος στρατιὴν, ἐπεί τε ἦρξεν, ἔς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἷλεν. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἐγένετο, βασιλεύσαντος δυῶν δέοντα τεσσεράκοντα ἔτεα. τοῦτον μὲν

R

γρ. ἐν ὅπλοισι

γρ. δημοσίου

γρ. οὗτος

& nox advenit, Gyges 1 nihil cunctatus est: quippe cui nulla devitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Candaulem perimere. Mulierem in thalamum sequitur, quem illa, dato pugione, subter easdem fores occulit. Unde postmodum iste procedens, quiescentem Candaulem obtruncat, uxoreque ejus & regno potitus est. 2 Cujus rei meminit & Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. XIII Obtinuit autem regnum Gyges & in eo fuit confirmatus ex Delphico oraculo. Nam quum Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, atque in armis essent, convenit inter hos ac factionem Gygianam, ut, si oraculum respondisset hunc esse regem Lydorum, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita regnavit. 3 Sed demum Pythia loquuta, Heraclidarum ultionem in atnepotem Gygis esse venturam. quod carmen neque Lydi neque ipsorum reges ullius momenti fecerunt, priusquam exitu comprobatum est, Hunc in modum obtinuere tyrannidem Mermnadæ, sublatis Heraclidis. XIV Gyges, 4 tyrannide occupata, Delphos donaria misit non pauca, 5 ubi quæ ex argento donata visuntur, eorum pleraque istius sunt. Et præter argentum, immensam vim auri dedicavit: posuitque cum alia, tum vero (quod præcipua mentione dignum est) pateras aureas, numero sex, pondo triginta talentorum: quæ in Corinthiorum thesauro collocata sunt. licet is thesaurus (si vera loqui volumus) non Corinthii populi sit, sed Cypseli Ectionis filii. Ita Gyges, barbarorum quos ipsi novimus primus, munera apud Delphos posuit, secundum Midam Gordii filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedens jura solitus dicere erat, rem spectaculo dignam: 6 quod tribunal eodem quo Gyges obtulit loco, vocitatur à Delphis Gygadas, ejus *videlicet* qui obtulit cognomine. Is igitur postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, urbemque Colophonem vi cepit. Nec aliud ullum præclarum facinus ab eo gestum est, quum duodequadraginta annos regnaverit. Et hunc quidem nos,

1 Ut qui non admitteretur, nec ullam effugiendi facultatem haberet, sed cui necesse esset aut per. 2 Cujus, *videlicet Gygis*, mem. 3 Sed id demum tamen Pythia erat loquuta. 4 regno occupato. 5 Sed cum alia plurima ex argento Delphis sunt ab eo posita, tum vero etiam præter arg. 6 Quæ sella eodem loco posita est quo Gygis pateræ: vocaturque à Delphis hoc aurum & argentum à Gyge oblatum, Gygæum, ejus *videl.* * De Archiloco Pario vide quæ Jos. Scaliger Animadv. in Euseb. edit. novissimæ pag. 57. & 58. Ubi trimetra illius, quæ postea Anacreon aliis expresserit, recitantur.

his dun-

his duntaxat de eo commemoratis, miſ-
XV ſum facimus. ¶ ARDYIS autem ejus filii faciemus mentionem, qui poſt Gygem regnavit. Hic Prienenſes expugnavit, & Miletum invaſit: quo 1 Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerii à Scythis Nomadibus ejecti è ſedibus ſuis, in Aſiam tranſierunt, Sardiſque præ-
XVI ter arcem ceperunt. Quum autem undequinquaginta regnaſſet annos, ſucceſſit SADYATTES Ardyis filius, regnavitque annis duodecim. Sadyattæ ſucceſſit ALYATTES, qui cum Cyaxare Deiocis nepote bellavit & Medis: Cimmerioſque exegit ex Aſia, Smyrnam etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas invaſit. Unde non quemadmodum optabat diſceſſit, ſed vehementur eventu fruſtratus. Alia quoque opera, quum in imperio fuit, digniſſima memoratu edi-
XVII dit, quæ hæc ſunt. Bello quod geſſit cum Mileſiis, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc tranſgreſſus, obſidebat: Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fiſtularum, fidiumque, ac tibiæ tam muliebris quam virilis. Quumque in agrum Mileſium pervenerat, non ædificia quæ in agris erant, diruere, non incendere, non fores effringere, ſed incolumes eſſe paſſim ſinere: arboribus modo fructibuſque regionis pervaſtatis, rurſus ſe recipiebat. Nam Mileſii mare obtinebant, ut opus non eſſet hoſti illic conſidere. Ædificia autem idcirco Lydus non excidebat, 3 ut & Mileſii habentes unde procederent, humum ſererent colerentque: & quum hoc illi feciſſent, ipſe cum exercitu ingreſſus ha-
XVIII beret aliquid quod popularetur. Hæc faciens, undecim oppugnavit annis: per quos 4 duo ingentia vulnera accepere Mileſii: unum, in Limeneio (quod eſt ipſorum regionis) pugna commiſſa, alterum in campo Mæandri. Horum undecim annorum ſex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Mileſiam tunc invaſerat, & idem bellum conflaverat: quinque reliquis ejus filius Alyattes, bellum quod à patre acceperat (ut à me ſuperius commemoratum eſt) intentius adminiſtravit: in quo bello Mileſios nulli ex Ioniis ſublevaverunt, præter Chios, qui ſoli fuere auxilio: red-

παρήσομεν, τοσαῦτα ἐπιμνησθέντες. Ἄρδυος δὲ τοῦ Γύγεω μετὰ Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι. οὗτος δὲ Πριηνέας τε εἷλεν, ἐς Μίλητόν τε ἐσέβαλεν. ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων, Κιμμέριοι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Σκυθέων τῶν νομάδων ἐξαναστάντες, ἀπικέατο ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἷλον. Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἑνὸς δέοντα πεντήκοντα ἔτεα, ἐξεδέξατο Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτεα δυώδεκα. Σαδυάττεω δὲ, Ἀλυάττης. οὗτος δὲ Κυαξάρῃ τε τῷ Δηιόκεω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε, καὶ Μήδοισι· Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίης ἐξήλασε· Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἷλεν, ἐς Κλαζομενάς τε ἐσέβαλεν. ἀπὸ μέν νυν τούτων οὐκ ὡς ἤθελεν ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ προσπταίσας μεγάλως· ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἐὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηγητότατα τάδε· Ἐπολέμησε Μιλησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρός· ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκησε τὴν Μίλητον τρόπῳ τοιῷδε· ὅκως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἁδρὸς, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν. ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων, καὶ αὐλοῦ γυναικηΐου τε καὶ ἀνδρηΐου. ὡς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλεν, οὔτε ἐνεπίμπρη, οὔτε θύρας " κατέσπα, ἔα δὲ κατὰ χώρην ἑστάμενα· ὁ δὲ τά τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως διαφθείρειεν, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπ᾽ ἕδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ. τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλεν ὁ Λυδὸς, τῶνδε εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι· αὐτὸς δὲ, ἐκείνων ἐργαζομένων, ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων. Ταῦτα ποιέων, ἐπολέμεε ἔτεα ἕνδεκα· ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἐγένετο, ἔν τε Λιμενηΐῳ χώρης τῆς σφετέρης μαχεσαμένων, καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. τὰ μέν νυν ἓξ ἔτεα τῶν ἕνδεκα Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος ἔτι Λυδῶν ἦρχε, ὁ καὶ ἐσβαλὼν τηνικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν. (Σαδυάττης γὰρ οὗτος καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συνάψας) τὰ δὲ πέντε τῶν ἐτέων τὰ ἑπόμενα τοῖσιν ἓξ Ἀλυάττης ὁ Σαδυάττεω ἐπολέμεε. ὃς παραδεξάμενος (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) παρὰ τοῦ πατρὸς τὸν πόλεμον, προσεῖχε ἐντεταμένως. τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χῖοι μοῦνοι. οὗτοι δὲ τὸ

" γρ. ἀπέσπα

1 Sardium regno potiente. 2 Unde non cum eo quem optabat exitu diſceſſit. 3 Ut poſtea prodeuntes Mileſii poſſent terram ſerere & colere: & quum &c. 4 Duas ingentes clades acc.

ὅμοιον ἀνταποδιδόντες ἐπιμώρεον· καὶ γὰρ δὴ πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνδιήνεικαν. Τῷ δὲ δυωδεκάτῳ ἔτεϊ λήϊου ἐμπιπραμένου ὑπὸ τῆς στρατιῆς, συνηνείχθη τι τοιόνδε γενέσθαι πρῆγμα· ὡς ἅφθη τάχιστα τὸ λήϊον ἀνέμῳ βιώμενον, ἅψατο νηοῦ Ἀθηναίης, ἐπίκλησιν Ἀσσησίης. ἁφθεὶς δὲ ὁ νηὸς κατεκαύθη· καὶ τὸ παραυτίκα μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγένετο, μετὰ δέ, τῆς στρατιῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδις, ἐνόσησεν ὁ Ἀλυάττης. μακροτέρης δέ οἱ γινομένης τῆς νούσου, πέμπει ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, εἴτε δὴ συμβουλεύσαντός τευ, εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντι τὸν θεὸν ἐπειρέσθαι περὶ τῆς νούσου. τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφοὺς οὐκ ἔφη χρήσειν πρὶν ἢ τὸν νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι τὸν ἐνέπρησαν χώρης τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσσησῷ. Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι· Μιλήσιοι δὲ τάδε προστιθεῖσι τούτοισι, Περίανδρον τὸν Κυψέλου, ἐόντα Θρασυβούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ γενόμενον, πέμψαντα ἄγγελον κατειπεῖν, ὅκως ἄν τι προειδὼς πρὸς τὸ παρεὸν βουλεύηται. Μιλήσιοι μέν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Ἀλυάττης δέ, ὥς οἱ ταῦτα ἐξηγγέλθη, αὐτίκα ἔπεμπε κήρυκας ἐς Μίλητον, βουλόμενος σπονδὰς ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ Μιλησίοισι χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομῇ. ὁ μὲν δὴ ἀπόστολος ἐς τὴν Μίλητον ἦν· Θρασύβουλος δὲ σαφέως "προπεπυσμένος πάντα λόγον, καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυάττης μέλλει ποιήσειν, μηχανᾶται" τοιόνδε· ὅσος ἦν ἐν τῷ ἄστεϊ σῖτος καὶ ἑωυτοῦ καὶ ἰδιωτικός, τοῦτον "ἅπαντα συναγαγὼν ἐς τὴν ἀγορήν, προεῖπε Μιλησίοισι, ἐπεὰν αὐτὸς σημήνῃ, τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ" χρῆσθαι ἐς ἀλλήλους. Ταῦτα δὲ ἐποίεέ τε καὶ προηγόρευε Θρασύβουλος, τῶνδε" εἵνεκα, ὅκως ἂν δὴ ὁ κῆρυξ ὁ" Σαρδιῆϊος, ἰδών τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐπαθείῃσι ἐόντας, ἀγγείλῃ Ἀλυάττῃ. τὰ δὴ καὶ ἐγένετο. ὡς γὰρ δὴ ἰδών τε ἐκεῖνα ὁ κῆρυξ, καὶ" εἰπὼν πρὸς Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ, ἀπῆλθεν ἐς τὰς Σάρδις, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι᾽ οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἡ διαλλαγή. ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης, σιτοδείην τε εἶναι ἰσχυρὴν ἐν τῇ Μιλήτῳ, καὶ
6 τὸν λεὼν τετρῦσθαι ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου

γρ. προπεπυσμένος
γρ. τοιάδε·
γρ. πάντα συγκομίσας ἐς τὴν ἀγ.
γρ. χρέεσθαι.
γρ. εἵνεκεν,
γρ. Σαρδιηνὸς
γρ. εἴπας

dentes vicem 1 quòd aliquando Milesii Chiis bello quod cum Erythræis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo autem anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes ut XIX
erant incensæ, 2 valido vigente vento, celerrime pervaserunt Minervæ templum, cognomine Assesiæ, quo incendio templum deflagravit. 3 Neque ullius momenti ea res in præsentia habita est: sed quum post exercitus reditum Sardis Alyattes decubuisset, diuturniusque ægrotaret, Delphos misit ad deum de sua valetudine sciscitatum, sive alieno sive suopte consilio ad mittendum inductus. Nunciis autem, quum Delphos pervenissent, se reddituram responsum Pythia negavit, priusquam templum Minervæ reparassent, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremassent. Ita actum esse 4 ego Delphis accepi: sed XX
Milesii his illa addunt, Periandrum, Cypseli filium, quum audisset oraculum Alyatti redditum, misisse nuncium ad Thrasybulum, tunc 5 Milesiorum tyrannum (cujus in primis erat familiaris) admonitum ut aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens. Et Milesii quidem ita id gestum memorant. Alyattes XXI
autem, ubi hæc ipsi nunciata sunt, confestim caduceatores Miletum mittit, ad ineundas cum Thrasybulo & Milesiis pactiones tantisper dum templum ædificaretur. 6 Dum caduceator Miletum venit, Thrasybulus (ut qui omnem sermonem plane persenserat, noratque quidnam Alyattes facere statuisset) hujuscemodi rem machinatur. Quod frumenti in urbe erat vel suum ipsius vel privatorum, id omne in forum congerit: præcipitque Milesiis ut quum ipse signum dedisset, cuncti potarent, & inter se comessationibus uterentur. Hæc Thrasy- XXII
bulus ea gratia fecit præcepitque, ut caduceator Sardius cernens ingentem frumenti acervum effusum, & homines oblectationibus vacantes, renunciaret Alyattæ. Quod & contigit. nam ut illa conspexit caduceator, Thrasybuloque Lydi mandata exposuit, reversus est Sardis: & (ut ego audio) ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Alyattes vehementem penuriam rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremum usque malorum devenisse, reverso illinc caduceatore audiebat

---

1 Quòd antea Milesii cum Chiis bellum adversus Erythræos gessissent. 2 Vi venti adactæ, celerr. 3 Neque res hæc eo ipso tempore consideratu digna visa est: 4 Ego ex Delphis audivi. 5 Milesi. regem (quocum illi hospitalis amicitia summa intercedebat) adm. 6 Dum caduceatores Mil. veniunt Thras. *sequendo præcedentia.*

contra-

contraria atque ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conventum est ut mutuo hospites essent ac socii: proque uno duo delubra apud Assesum ædificavit. Alyattes ipse ex morbo convaluit. Et quæ ad bellum quidem Alyattis cum Milesiis atque Thrasybulo pertinent, ita

XXIII habuere. ¶ Periander autem Cypseli filius, fuit is qui Thrasybulo indicavit oraculum, Corinthi tyrannus: cui maximum miraculum fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbii assentiuntur. Arionem Methymnæum delphino insidentem ad Tænaron fuisse evectum, qui erat citharœdorum sui sæculi nulli secundus: quique primus hominum quos novimus, & fecit & nominavit & docuit Corinthi dithy-

XXIV rambum. Hunc Arionem ferunt, quum permultum temporis trivisset apud Periandrum, concupisse in Italiam Siciliamque navigare: rursusque, parta ingenti pecunia, voluisse Corinthum 1 reverti: &, quum profecturus Tarento esset, quia nullis magis quam Corinthiis fideret, navigium virorum Corinthiorum conduxisse. Quum igitur altum tenerent, 2 istos Arioni insidiatos, ut eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantum fuisse deprecatum. Non persuadenti nautas jussisse ut aut sibi manus inferret, ut sepulturam in terra nancisceretur, aut illico in mare desiliret. Arionem ad hanc 3 difficultatem redactum, obsecrasse ut quandoquidem ipsis ita placitum esset, paterentur se omni suo ornatu coopertum, stantemque super foros, cantare: & quum decantasset, pollicebatur se sibi manus illaturum. Istos igitur (invaserat enim eos libido audiendi præstantissimum inter homines modulatorem) è puppe in mediam navem concessisse. Illum, induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem super foros, inchoasse carmen quod dicitur orthium: eoque decantato, sese, ut erat ornatus, in mare jecisse. Et hos quidem cursum tenuisse Corinthum: illum vero aiunt à delphino exceptum, Tænaron fuisse transvectum: & quum è delphino descendisset, Corinthum eodem habitu perrexisse: & ubi pervenit, quicquid contigerat enarrasse. Periandrum autem, quia non crederet, tenuisse hominem in custodia, nequò prodiret: cæterum curavisse

τοὺς ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε. μετὰ δὲ, ἥ τε διαλλαγή σφι ἐγένετο, ἐπ' ᾧτε ξείνους ἀλλήλοισι εἶναι καὶ ξυμμάχους· καὶ δύο τε ἀντὶ ἑνὸς νηοὺς τῇ Ἀθηναίῃ ᾠκοδόμησεν ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀσσησῷ, αὐτός τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν πρὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυάττῃ ὧδε ἔσχε. Περίανδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ Θρασυβούλῳ τὸ χρηστήριον μηνύσας. ἐτυράννευε δὲ ὁ Περίανδρος Κορίνθου, τῷ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολογέουσι δέ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶυμα μέγιστον παραστῆναι. Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφῖνος ἐξενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἐόντα κιθαρῳδὸν τῶν τότε ἐόντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ * διθύραμβον, πρῶτον ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ. Τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην· ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα, θελῆσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέσθαι. ὁρμᾶσθαι μέν νυν ἐκ Τάραντος, πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι, μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων. τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιβουλεύειν, τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας, ἔχειν τὰ χρήματα. τὸν δὲ, συνέντα τοῦτο, λίσσεσθαι, χρήματα μὲν προϊέντα σφι, ψυχὴν δὲ παραιτεόμενον. οὔκων δὴ πείθειν αὐτὸν τούτοισι, ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν διαχρᾶσθαί μιν, ὡς ἂν ταφῆς ἐν γῇ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην. ἀπειληθέντα δὲ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην, παραιτήσασθαι, ἐπειδή σφι οὕτω δοκέοι, περιϊδέειν αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν τοῖσι ἑδωλίοισι, ἀεῖσαι. ἀείσας δὲ, ὑπεδέκετο ἑωϋτὸν κατεργάσασθαι. καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν, εἰ μέλλοιεν ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων ἀοιδοῦ, ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσην νέα. τὸν δὲ, ἐνδύντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν, καὶ λαβόντα τὴν κιθάρην, στάντα ἐν τοῖσι ἑδωλίοισι, διεξελθεῖν νόμον τὸν † ὄρθιον. τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου, ῥῖψαί μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωϋτὸν, ὡς εἶχε, σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν ἐς τὴν Κόρινθον· τὸν δὲ, δελφῖνα λέγουσι ὑπολαβόντα, ἐξενεῖκαι ἐς Ταίναρον. ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ. καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι πᾶν τὸ γεγονός. Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίης Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν, οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ

1 *Hic* ὀπίσω *est potius* retro, *vel* retrorsum. 2 Istos machinatos esse ut Arione deturbato, pec. 3 Consilii inopiam. * Dithyrambum invenisse agnoscunt etiam Pindari Interpretes ad Olymp. 13. † Ὄρθιος νόμος cantus erat fidicinis citharædive concitatior, & sonorâ voce prolatus. Genus hoc excogitavit Terpander & à numeris quibus fertur, nomine donavit. Suidas. qui plura velit, legat aureum Clarissimi Is. Vossii libellum de viribus Rithmi.

ἔχειν τὴν πορθμέων· ὡς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτοὺς κληθέντας, ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. φαμένων δὲ ἐκείνων ὡς εἴη τε σῶς περὶ τὴν Ἰταλίην, καί μιν εὖ πρήσσοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα, ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς, ἐκπλαγέντας, οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνέεσθαι. ταῦτα μέν νυν Κορίνθιοί τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι. καὶ Ἀρίονός ἐστι * ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφῖνος ἐπεὼν ἄνθρωπος. Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδὸς τὸν πρὸς Μιλησίους πόλεμον διενείκας, μετέπειτα τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα. ἀνέθηκε δὲ, ἐκφυγὼν τὴν νοῦσον, δεύτερος οὗτος τῆς οἰκίης ταύτης, ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν, καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητὸν, θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων· Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα, ὃς μοῦνος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε. Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω, ἐξεδέξατο τὴν βασιληίην Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω, ἐτέων ἐὼν ἡλικίην πέντε καὶ τριήκοντα· ὃς δὴ Ἑλλήνων πρώτοισι ἐπεθήκατο Ἐφεσίοισι. ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεόμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἐκ τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος. ἔστι δὲ μεταξὺ τῆς παλαιῆς πόλιος, ἣ τότε ἐπολιορκέετο, καὶ τοῦ νηοῦ, ἑπτὰ στάδιοι. πρώτοισι μὲν δὴ τούτοισι ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος· μετὰ δὲ, ἐν
7 μέρεϊ ἑκάστοισι Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοισι ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων, τῶν μὲν ἐδυνάτο μέζονας παρευρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, τοῖσι δὲ αὐτέων, καὶ φαῦλα ἐπιφέρων. Ὡς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπενόεε, νέας ποιησάμενος, ἐπιχειρέειν τοῖσι νησιώτῃσι. ἐόντων δέ οἱ πάντων ἑτοίμων ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν Βίαντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδις, οἱ δὲ, Πιττακὸν τὸν Μιτυληναῖον. εἰρομένου δὲ Κροίσου εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε, καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην, "Ὦ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππον συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδις τε καὶ ἐπὶ σὲ ἔχοντες ἐν νῷ στρατεύεσθαι. Κροῖσον δὲ, ἐλπίσαντα λέγειν, ἐκεῖνον ἀληθέα, εἰπεῖν, "Αἲ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ νόον νησιώτῃσι, ἐλθεῖν ἐπὶ Λυδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι. τὸν δὲ, ὑπολαβόντα φάναι, "Ὦ βασιλεῦ, προθύμως μοι φαίνεαι εὔξασθαι νησιώτας ἱππευομένους λαβεῖν ἐν ἠπείρῳ εἰκότα ἐλπίζων. νησιώτας δὲ τί δοκέεις εὔχεσθαι ἄλλο ἢ ἐπεί τε τάχιστα ἐπύθοντό σε

τὸν Κροῖσον,

ut nautas haberet. Eos accitos, ubi adfuerunt percontatum ſiquid de Arione memorarent: & referentibus illum ſoſpitem circa Italiam agere, fortunatumque Tarenti ſe reliquiſſe, Arionem apparuiſſe eodem quo deſiliiſſet habitu: iſtos terrefactos, nihil amplius habuiſſe quod convicti inficiarentur. Hæc Corinthii ac Lesbii aiunt: extatque apud Tænarum 1 ingens Arionis ex ære donarium, ſuper delphinum ſedens. Porro Alyattes Lydus, confecto cum Mileſiis bello, poſtea, quum ſeptem & quinquaginta regnaſſet annos, vita exceſſit: qui ſecundus ex hac domo, quum è morbo convaluiſſet, apud Delphos dedicavit grandem ex argento pateram: itemque alteram ex ferro parvulam, compactilem, ſpectatu dignam inter omnia quæ ſunt Delphis donaria: opus Glauci Chii, qui ſolus omnium compactionem ferri excogitavit. ¶ Defuncto Alyatte, ſucceſſit in regno CROESUS, annos natus quinque & triginta: qui primus Græcorum Epheſiis bellum intulit. Unde Epheſii ab eo obſeſſi, urbem Dianæ donarunt, fune ex æde Dianæ ad murum alligato. Eſt autem inter veterem urbem quæ tunc obſidebatur, & templum, ſeptem ſtadiorum intervallum. Hos primos Crœſus aggreſſus eſt, deinde vero carptim ſingulos Ionum Æolumque, alias in alios cauſas prætendens, ut in quoſque maximas reperire poterat: in quoſdam etiam frivola cauſatus. Poſtea vero quam Græcos in Aſia ſubegit ad tributum pendendum, tunc conſtituit ædificatis navibus aggredi inſulanos. Ad quas compingendas, quum omnia in expedito eſſent, dicunt alii Biantem Prienæum, alii Pittacum Mitylenæum, quum ſe Sardis contuliſſet, interrogatum à Crœſo numquid apud Græciam novi eſſet: reſpondiſſe quod illum à compingenda claſſe inhibuit. Inquit enim, Inſulani, ô rex, 2 decem millia equorum coemerunt, habentes in animo adverſus Sardis atque te exire in expeditionem. Et Crœſum vera loqui ratum, dixiſſe, Utinam dent dii hanc inſulanis mentem Lydos invadendi cum equis. Atque hunc excipientem dixiſſe, Videris mihi, ô rex, cupide vota facturus ut inſulanos in continente adipiſcaris equitantes, haud abſurda ſpe. Verum quid aliud inſulanos optare cenſes 3 quam, ſimulac audierint conſtitu-

XXV

XXVI

XXVII

1 *Legit* μέγα, *non* οὐ μέγα. *id eſt*, non magnum. *Deinde omittitur* ἄνθρωπος, *id eſt* homo, *poſt* ſedens. *Niſi quis malit*, delphino inſidens homo. 2 *Vel*, Infinitum equitatum coemunt. 3 Quam quoniam audiverunt conſt. * Simulachrum hoc ſe quoque vidiſſe teſtatur Pauſanias *in Laconicis*. Quod Periander ſtatuit, argumento eſt Ἔστησεν Περίανδρος. *&c.* Hymnum Arionis εὐχαριστήριον de tam inſperatâ ſalute habes apud Scaligerum in Chronicon Euſeb.

iſſe

iſſe te adverſus ſe claſſem ædificare, ut nacti Lydos in mari intercipiant, teque pro his Græcis quos tu in continente 1 tibi adjeciſti, ulciſcantur? 2 Hoc ſermone delectatum admodum Crœſum, atque inductum (eſt enim viſus ille perquam ſcite dixiſſe) ab ædificanda claſſe deſtitiſſe, atque ita cum Ionibus qui inſulas incolerent, hoſpitium contraxiſſe.

XXVIII Interjecto autem tempore, ſubactis ferme omnibus qui intra Halym colunt. nam præter Cilices ac Lycios cæteros omnes Crœſus in ſuam poteſtatem redegit, qui ſunt, Lydi, Phryges, Myſi, Mariandyni, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Thynique & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Æoles, Pamphylii.

XXIX ¶ His inquam ſubactis, & potentia Lydorum per Crœſum aucta, contulerunt ſe Sardis opibus florentes, tum cæteri omnes è Græcia ſophiſtæ, qui ea tempeſtate erant, pro ſe quiſque proficiſcentes: tum vero Solon, vir Athenienſis, qui quum leges jubentibus Athenienſibus tuliſſet, decem annos per cauſam contemplandi, navigando erat peregrinatus, ut ne quam legum quas condiderat abrogare cogeretur. Nam hoc Athenienſes ipſi facere nequibant, maximo jurejurando adacti ad eas decem per annos ſervandas quas ipſis Solon

XXX condidiſſet. Harum itaque legum ac contemplandi gratia Solon peregre profectus, in Ægyptum ad Amaſim ſe contulit, & Sardis ad Crœſum. Eo quum perveniſſet, hoſpitaliter in regiam à Crœſo exceptus eſt: tertioque aut quarto quam venerat die, juſſu Crœſi, miniſtri circumduxerunt hominem circa theſauros: omniaque quæ illic inerant magna ac beata, oſtentarunt. Eum porro contemplatum cuncta, & ut ſibi opportunum fuerat intuitum, talibus percontatus eſt Crœſus, Hoſpes Athenienſis, quia multus ad nos rumor de te emanavit ob tuam ſapientiam, tuamque 3 diſcurſationem, qui philoſophando permulta videndi gratia es peregrinatus: ideo mihi nunc cupido inceſſit ſciſcitandi ex te 4 ecquem vidiſti omnium beatiſſimum. Sperans videlicet ſe inter homines beatiſſimum eſſe, ita ſciſcitabatur. Solon autem nihil admodum aſſentatus, ſed ut res erat reſpondens, Ego vero (inquit) ô rex, vidi beatiſſimum Tellum

μέλλοντα ἐπὶ σφίσι ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν" ἀρᾶσθαι Λυδοὺς ἐν θαλάσσῃ, ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ οἰκημένων Ἑλλήνων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλώσας ἔχεις; κάρτα τε ἡσθῆναι Κροῖσον τῷ ἐπιλόγῳ· καί οἱ (προσφυέως γὰρ δόξαι λέγειν) πειθόμενον, παύσασθαι τῆς ναυπηγίης· καὶ οὕτω τοῖσι τὰς νήσους οἰκημένοισι Ἴωσι ξεινίην συνεθήκατο. Χρόνου δὲ ἐπιγινομένου, καὶ κατεστραμμένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ οἰκημένων. πλὴν γὰρ Κιλίκων καὶ Λυκίων, τοὺς ἄλλους πάντας ὑπ᾽ ἑωϋτῷ εἶχε καταστρεψάμενος ὁ Κροῖσος. εἰσὶ δὲ οἵδε, Λυδοὶ, Φρύγες, Μυσοὶ, Μαριανδυνοὶ, Χάλυβες, Παφλαγόνες, Θρήϊκες, οἱ Θυνοί τε καὶ Βιθυνοὶ, Κᾶρες, Ἴωνες, Δωριέες, Αἰολέες, Πάμφυλοι. Κατεστραμμένων δὲ τούτων, καὶ προσεπικτωμένου Κροίσου Λυδοῖσι, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταὶ, οἳ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανον ἐόντες, ὡς ἕκαστος αὐτέων ἀπικνέοιτο· καὶ δὲ καὶ Σόλων, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι νόμους κελεύσασι ποιήσας, ἀπεδήμησε ἔτεα δέκα, κατὰ θεωρίης πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα μὴ δή τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῇ λῦσαι τῶν ἔθετο. αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι. ὁρκίοισι γὰρ μεγάλοισι κατείχοντο δέκα ἔτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοὺς ἂν σφίσι Σόλων θῆται. Αὐτῶν δὴ ὦν τούτων καὶ τῆς θεωρίης ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκα, ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο παρὰ Ἄμασιν, καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ Κροῖσον. ἀπικόμενος δὲ, ἐξεινίζετο ἐν τοῖσι βασιληΐοισι ὑπὸ τοῦ Κροίσου. μετὰ δὲ ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ, κελεύσαντος Κροίσου, τὸν Σόλωνα θεράποντες περιῆγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς, καὶ " ἐπεδείκνυον πάντα ἐόντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια. θεησάμενον δέ μιν τὰ πάντα ἐόντα μεγάλα τε, καὶ σκεψάμενον, ὥς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἴρετο ὁ Κροῖσος τάδε, Ξεῖνε Ἀθηναῖε, παρ᾽ ἡμέας γὰρ περὶ σέο λόγος ἀπῖκται πολλὸς, καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς σῆς καὶ πλάνης, ὡς φιλοσοφέων, τῆς πολλῆς θεωρίης εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὦν ἵμερος ἐπείρεσθαί με ἐπῆλθέ σε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον. ὁ μὲν, ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατος, ταῦτα ἐπηρώτα· Σόλων δὲ, οὐδὲν ὑποθωπεύσας, ἀλλὰ τῷ ἐόντι χρησάμενος, λέγει, Ὦ βασιλεῦ, Τέλλον

Γρ. ἀράμενοι

Γρ. αὐτῶν δὴ ὦν τέλων, καὶ τῆς θ. ἐκ δ. ὁ Σ. εἵνεκεν,

Γρ. ἐπεδείκνυσαν

Γρ. πάντα, καὶ σκεψ.

Eurip: Medea in initio

1 In ſervitutem redigiſti. 2 Hoc illius ita reſpondentis ſermone del. *Vel*, His verbis quibus ſermonem ipſius exceperat. *Alioqui* ἐπιλόγῳ *eſſet pro* λόγῳ 3 Vagam peregrinationem [*proprie* vagationem] quam, utpote philoſophari volens, multa videndi ſtudio confeciſti. 4 An quempiam vid.

“ Ἀθηναῖον

“Ἀθηναῖον. ἀποθωυμάσας δὲ Κροῖσος τὸ λεχθὲν, εἴρετο ἐπιστρεφέως, Κοίῃ δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον; ὁ δὲ εἶπε, Τέλλῳ τοῦτο μὲν, τῆς πόλιος εὖ ἡκούσης, παῖδες ἦσαν καλοί τε κἀγαθοὶ, καί σφι εἶδε ἅπασι τέκνα ἐκγενόμενα, καὶ πάντα παραμείναντα. ἐς τοῦτο δὲ τοῦ βίου εὖ ἥκοντι, ὡς τὰ παρ' ἡμῖν, τελευτὴ τοῦ βίου λαμπροτάτη ἐπεγένετο. γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσῖνι, βοηθήσας, καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων, ἀπέθανε κάλλιστα. καί 8 μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ τῇπερ ἔπεσε, καὶ ἐτίμησαν μεγάλως. Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον, εἴπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπηρώτα τίνα δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ἴδοι· δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι. ὁ δὲ “εἶπε Κλέοβίν τε καὶ Βίτωνα. τούτοισι γὰρ ἐοῦσι γένος Ἀργείοισι βίος τε ἀρκέων ὑπῆν, καὶ πρὸς τούτῳ ῥώμη σώματος τοιήδε, ἀεθλοφόροι τε ἀμφότεροι ὁμοίως ἔσαν. καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε λόγος· ἐούσης ὁρτῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι, ἔδεε πάντως τὴν μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱερόν· οἱ δέ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ. ἐκκληϊζόμενοι δὲ τῇ ὥρῃ οἱ νεηνίαι, ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλην, εἷλκον τὴν ἅμαξαν. ἐπὶ τῆς ἁμάξης δέ σφι ὀχέετο ἡ μήτηρ. σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσεράκοντα διακομίσαντες, ἀπίκοντο ἐπὶ τὸ ἱερόν. ταῦτα δέ σφι ποιήσασι, καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος, τελευτὴ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο. διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς, ὡς ἄμεινον εἴη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζώειν. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιῶν τὴν γνώμην· αἱ δὲ Ἀργεῖαι, τὴν μητέρα αὐτῶν, οἵων τέκνων ἐκύρησε. ἡ δὲ μήτηρ, περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στᾶσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος, εὔχετο, Κλεόβι τε καὶ Βίτωνι, τοῖσι ἑωυτῆς τέκνοισι, οἵ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, δοῦναι τὴν θεὸν τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἄριστόν ἐστι. μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν, ὡς ἔθυσάν τε καὶ εὐωχήθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνίαι, οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο. Ἀργεῖοι δέ σφεων εἰκόνας ποιησάμενοι, ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς, ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων. Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνεμε τούτοισι· Κροῖσος δὲ σπερχθεὶς,

Atheniensem. Quod dictum admiratus Croesus, instat interrogare, Qua de re Tellum judicas esse beatissimum? Quia, inquit, Tello, republica bene instituta, filii fuerunt honesti & boni, [1] eorumque singulis liberi, hique omnes superstites: & quum hoc vitæ, quantum in nobis situm est, bene traduxisset, obitus splendidissimus ei obtigit. Siquidem prœlio quod Athenienses cum finitimis gessere apud Eleusinem, quum auxilio venisset, hostemque in fugam vertisset, pulcherrimam oppetiit mortem. Quem Athenienses, quo loco occubuerat, eo ipso publice humarunt, magnificeque honorarunt. XXXI Tum vero multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Croesus, interrogat quemnam secundum ab illo vidisset: putans haud dubie secundas se partes esse laturum. Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Argivum erat, & victus suppeditabat: adhæc corporis robur tantum ut & in certaminibus ambo pariter victores extiterint: & de his etiam ista memorentur: Quum dies festus Junonis apud Argivos esset, oporteretque omnino matrem horum ad templum ferri bobus junctis, hique boves ex agro eis ad horam præsto non essent: tunc juvenes exclusi tempore, jugum subeuntes, plaustrum pertraxerunt quo mater vehebatur, & quinque ac quadraginta per stadia trahentes ad templum pervenerunt. Quibus quum hæc fecissent, & ab omni coetu conspecti fuissent, optimus obtigit vitæ exitus: & per hæc deus indicavit, Satius homini esse mori quam vivere. Nam quum circunstantes Argivi, laudibus tollerent, viri quidem, consilium filiorum: fœminæ vero, matrem eorum, quod talibus filiis prædita esset: mater gaudio perfusa cum liberorum facto tum fama, ante simulacrum stans, precata est eam ut Cleobi & Bitoni filiis suis daret id quod optimum esset homini contingere. Post hanc precationem, ubi sacrificarunt epulatique sunt, quiescentes in ipso delubro, non sunt amplius excitati, sed hoc vitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanquam virorum qui præstantissimi extitissent, Argivi factas, apud Delphos collocarunt. XXXII Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes attribuit. [2] Croesus autem conturbatus,

---

1 Ex quibus singulis vidit natos liberos, eosque *&c.* 2 Cr. autem *hoc responso* offensus. *vel*, in iram concitatus.

inquit,

inquit, Hospes Atheniensis, adeone à
te dejicitur in nihilum nostra felicitas,
ut ne privatis quidem viris nos æqui-
parandos ducas? Cui ille, Me Crœse
1 gnarum omne numen invidum esse &
turbulentum, de rebus humanis inter-
rogas? In diuturno enim tempore multa
videntur quæ nemo velit videre, & to-
lerantur multa quæ nolit quispiam to-
lerare. Proponamus enim homini ter-
minum vitæ ad septuaginta annos, qui
anni constant ex viginti quinque milli-
bus ac ducentis diebus, mense interca-
lari non posito. [1] Quod si velis alternos
istorum annorum addito mense proli-
xiores fieri, ut tempora opportune in-
cidentia congruant, menses quidem in-
tercalares per annos septuaginta, fient
triginta quinque, dies autem ex his men-
sibus mille [2] quingenti. Horum dierum
omnium, qui sunt in septuaginta an-
nos, numero viginti sex millia ducenti
quinquaginta, [3] nullus prorsus qualem
alius rem affert. Ita igitur, Crœse, o-
mnino calamitosus est homo. Ceterum
2 tu quidem mihi videris & divitiis val-
de pollere, & permultorum hominum
Rex esse: sed id de quo me interroga-
sti, nondum te esse dixero priusquam te
bene vita defunctum esse audiero. Ne-
que enim beatior est qui magnis opibus
præditus est, eo qui [4] diurnum victum
habet: nisi eidem omnibus bonis prædi-
to, fortuna concesserit bene vita defun-
gi. Etenim complures homines sunt
perquam locupletes, minime tamen bea-
ti: complures item mediocria habentes
patrimonia, fortunati. Quorum is qui
divitiis affluit, sed non beatus est, dua-
bus tantummodo rebus antecellit fortu-
natum: at hic illum pluribus. Ille ad cu-
piditates implendas, & ad grandem quæ
incidat offensam superandam validior
est: [5] hic, etsi illo inferior est in his duo-
bus quæ bene illi à fortuna denegantur,
tamen excellit quod illorum inexpertus
est, quod prospera fruitur valetudine,
quod malorum expers, quod bonorum
liberorum parens, quod formosus est.
Quod si præter hæc, diem quoque suum
recte obierit, is est (quem quæris) dignus
qui vocetur beatus: prius tamen quam
ad obitum pervenerit, nequaquam be-
3 atus appellandus, sed fortunatus. Sed
hæc omnia consequi hominem impossi-

εἶπε, Ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐδαιμονίη οὕτω τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδέν, ὥστε οὐδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας; ὁ δὲ εἶπε, Ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν ἐὸν φθονερόν τε καὶ ταραχῶδες, ἐπειρωτᾷς ἀνθρωπηΐων πρηγμάτων πέρι; ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν ἐστὶ ἰδέειν τὰ μή τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθέειν. ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὖρον τῆς ζόης ἀνθρώπῳ προτίθημι. οὗτοι ἐόντες ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα, παρέχονται ἡμέρας διηκοσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ δισμυρίας, ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γενομένου. εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τοὔτερον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὧραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριάκοντα πέντε· ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων, χίλιαι πεντήκοντα. 2
τούτων τῶν ἁπασέων ἡμερέων τῶν ἐς τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα, ἐουσέων πεντήκοντα καὶ διηκοσίων καὶ ἑξακισχιλίων καὶ δισμυρίων, ἡ ἑτέρη αὐτέων τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ τὸ παράπαν οὐδὲν ὅμοιον προσάγει πρῆγμα. οὕτω ὦν ὦ Κροῖσε πᾶς ἐστι ἄνθρωπος συμφορή. ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ "πλουτέων μέγα φαίνεαι, καὶ βασιλεὺς εἶναι πολλῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἴρεό με, οὔκω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν ἂν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι. οὐ γάρ τοι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐπ᾽ ἡμέρην ἔχοντος, ὀλβιώτερός ἐστι· εἰ μὴ ἡ τύχη ἐπίσποιτο, πάντα καλὰ "ἔχοντι τελευτῆσαι τὸν βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ ζάπλουτοι ἀνθρώπων, ἀνόλβιοί εἰσι· πολλοὶ δὲ μετρίως ἔχοντες βίου εὐτυχέες. ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος, ἀνόλβιος δέ, δυοῖσι προέχει τοῦ εὐτυχέος μοῦνον· οὗτος δέ, τοῦ πλουσίου καὶ ἀνολβίου πολλοῖσι. ὁ μέν, ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι, καὶ ἄτην μεγάλην προσπεσοῦσαν ἐνεῖκαι, δυνατώτερος· ὁ δέ, τοῖσι δὴ προέχει ἐκείνου, ἄτην μὲν καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ ἐνεῖκαι, ταῦτα δὲ ἡ εὐτυχίη οἱ ἀπερύκει· ἄπηρος δέ ἐστι, ἄνουσος, ἀπαθὴς κακῶν, εὔπαις, εὐειδής. εἰ δὲ πρὸς τούτοισι ἔτι τελευτήσει τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐκεῖνος, τὸν σὺ ζητεῖς, ὄλβιος κεκλῆσθαι ἄξιός ἐστι. 9
πρὶν δ᾽ ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχέειν, μηδὲ καλέειν κω ὄλβιον, ἀλλ᾽ εὐτυχέα. τὰ πάντα μέν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἄνθρωπον ἐόντα, ἀδύ-

Marg.: τοῦ γρ. πλουτίειν — τοῦ γρ. ἔχοντα

1 Quod si volet annum unum esse quam alterum uno mense majorem, ut tempora eodem opportune recurrant, mens. 2 Quinquaginta, *sequendo nostram lectionem.* 3 Alter nihil affert quod alteri sit prorsus simile. Ita igitur, Crœse, omnis homo est ipsa calamitas. 4 Vivit in diem. 5 Hic vero istis illum superat, quod damnum quidem ferre & desiderium explere non ita potest ut ille: sed hæc ab eo arcet felicitas, expers autem est malorum, sanus, fœlix sobole, & formosus.

νατόν ἐστι· ὥσπερ χώρη οὐδεμία καταρκέει πάντα ἑωυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἣ δὲ ἂν τὰ πλεῖστα ἔχῃ, ἀρίστη αὕτη. ὣς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἓν οὐδὲν αὔταρκές ἐστι. τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι. ὃς δ' ἂν αὐτέων πλεῖστα ἔχων διατελέῃ, καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὔνομα τοῦτο, ὡς βασιλεύς, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῇ ἀποβήσεται. πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς, προρρίζους ἀνέτρεψε. Ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ, οὔκως οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενός, ἀποπέμπεται κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶναι, ὃς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεὶς, τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὁρᾶν ἐκέλευε. Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον, ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις μεγάλη Κροῖσον, (ὡς εἰκάσαι) ὅτι ἐνόμισε ἑωυτὸν εἶναι ἀνθρώπων ἁπάντων ὀλβιώτατον. αὐτίκα δέ οἱ εὕδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὅς οἱ τὴν ἀληθείην ἔφαινε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες· τῶν ἕτερος μὲν διέφθαρτο (ἦν γὰρ δὴ κωφός) ὁ δὲ ἕτερος, τῶν ἡλίκων μακρῷ τὰ πάντα πρῶτος· οὔνομα δέ οἱ ἦν Ἄτυς. τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἄτυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος ὡς ἀπολέει μιν αἰχμῇ σιδηρέῃ βληθέντα. ὁ δ' ἐπεί τ' ἐξηγέρθη, καὶ ἑωυτῷ λόγον ἔδωκε, καταρρωδήσας τὸν ὄνειρον, ἄγεται μὲν τῷ παιδὶ γυναῖκα· ἐωθότα δὲ στρατηγέειν μιν τῶν Λυδῶν, οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτον πρῆγμα ἐξέπεμπε. ἀκόντια δὲ καὶ δοράτια, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖσι χρέωνται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεώνων ἐκκομίσας, ἐς τοὺς θαλάμους" συνένησε, μή τί οἱ κρεμάμενον τῷ παιδὶ ἐμπέσῃ. Ἔχοντος δέ οἱ ἐν χερσὶ τοῦ παιδὸς τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος, καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας ἐών, Φρὺξ μὲν γενεῇ, γένεος δὲ τοῦ βασιληΐου. παρελθὼν δὲ οὗτος ἐς τὰ Κροίσου οἰκία, κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχωρίους καθαρσίου ἐδέετο ἐπικυρῆσαι. Κροῖσος δέ μιν ἐκάθηρε. ἔστι δὲ παραπλησίη ἡ κάθαρσις τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι. ἐπεί τε δὲ τὰ νομιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη, λέγων τάδε· Ἄνθρωπε, τίς τε ἐὼν, καὶ κόθεν τῆς Φρυγίης ἥκων, ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐφόνευσας; ὁ δὲ ἀμείβετο· Ὦ βασιλεῦ, Γορδίεω μὲν τοῦ Μίδεω εἰμὶ παῖς, ὀνομάζομαι δὲ

γρ. συνένεικε.

bile est: sicut nec una regio cuncta tibi ipsi suppeditat: sed aliud habens, alio indiget: quæ tamen habet plurima, ea est optima. Quemadmodum etiam hominis corpus unum aliquod non est consummatum: quia aliud habet, alio caret. Sed quisquis horum plurima constanter habuerit, & postea placido animo è vita excesserit, 1 hic apud me nomine hoc, veluti Rex, donari meretur. Omnis autem rei oportet inspicere exitum, quò sit evasura: quoniam multos deus, quibus 2 fortunas suppeditaverat, radicitus evertit. XXXIII Hæc Solon, neque assentando Crœso, neque ullius eum momenti faciendo, loquutus dimittitur: saneque est visus esse indoctus, qui bonis præsentibus prætermissis, juberet omnium rerum inspicere exitum. XXXIIII Post abitum Solonis ingens deorum indignatio Crœsum excepit, quod (ut conjicere licet) seipsum omnium hominum beatissimum arbitraretur. Statim igitur ei quiescenti somnium oblatum est, veritatem indicans malorum quæ circa filium erant eventura. Erant autem Crœso liberi duo: quorum alter 3 qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales in omnibus longe primus, nomine Atys. Hunc itaque Atym Crœso significat somnium, fore ut ferrea cuspis trajectum interimeret. Experrectus, & secum rem versans, somnio territus, accipit filio uxorem: & quum solitus esset præesse copiis Lydorum, nusquam eum amplius ad tale munus dimittit: jacula & hastas, omniaque hujuscemodi quibus homines in bello utuntur è porticibus amovens, in thalamos infert, nequid suspensum in filium decideret. XXXV Quum autem nuptias filii in manibus haberet, advenit Sardis quidam in calamitate positus, manibusque non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Crœsi venisset, ex rituque domestico, ut sibi expiari liceret, orasset, Crœsus expiavit. Modus autem expiandi propemodum is est apud Lydos qui apud Græcos. Ubi vero legitima peregit Crœsus, percontatus est unde ille, quisnam foret, inquiens, Homo, quis tu? & quo Phrygiæ loco profectus, domesticus mihi factus es? & quem virum aut quam feminam interemisti? Ad quem ille respondit. 4 Midæ, Gordio prognati, sum filius, nomine

1 Is (meo quidem judicio) dignus est, ô Rex, qui nomen illud ferat. *Scribendo* ὦ Βασιλεῦ, *pro* ὡς Βασιλεύς. 2 Felicitatem ostentarat. 3 Vitio corporis laborabat: erat enim surdus: 4 Μίδεω μὲν τοῦ Γορδίεω. *Sic etiam in sequentibus.*

Adrastus

Adrastus: quia fratrem meum ipsius imprudens interemi, adsum ejectus[a] patre, & omnibus rebus exutus. Crœsus autem invicem ad eum his verbis inquit Ex viris nobis amicis oriundus es, & ad amicos venisti: hic in nostris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porro calamitatem quamlevissime ferendo, plurimum lucrifacies. Atque ille quidem apud Crœsum domicilium habuit.

XXXVI ¶ Verum per hoc idem tempus apud Olympum montem Mysiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progressus, Mysorum opera pervastabat: quemque sæpenumero Mysi aggressi, nihil admodum mali ei fecerant, sed ab eo acceperant. Ad extremum igitur missis ad Crœsum nunciis ita dixere, Apparuit ô Rex, apud nos maximus aper, qui agrestia corrumpit opera: quem studiosissime captantes interimere tamen non valuimus. Nunc itaque te obsecramus ut nobiscum filium tuum ac delectos juvenes canesque mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc illis precantibus, Crœsus somnia memoria repetens, ita respondit, Filii quidem mei nolite amplius facere mentionem: neque enim eum vobis dimitterem. nam est novus maritus, & ista nunc sunt ei cordi. Lydorum tamen delectos & venatores omnes cum canibus una mittam, mandaboque euntibus ut promptissime vobiscum belluam de regione summoveant. Hæc Crœsus respondit.

XXXVII Cujus verbis quum contenti 1 non essent Mysii, intervenit Crœsi filius, auditisque quæ Mysii precarentur, & Crœso negante cum illis missurum se filium, hæc inquit ad eum adolescens, 2 Pater, quæ nobis antehac aliquando honestissima ac magnificentissima erant, vel in bella vel in venationes eundo, specimen sui dare, horum utroque nunc exclusum me tenes, nulla in me animadversa neque ignavia neque socordia. Nunc ergo quibus me oculis conspici oportet euntem in forum, atque illinc redeuntem? qualis civibus, qualis uxori recens nuptæ videbor? Cui illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut sinas venatum ire, aut

XXXVIII mihi verbis persuadeas, potiora ista esse quæ facis. Cui respondens Crœsus, Fili, inquit, neque quod ignaviam, neque quod aliud quippiam injucundum

Ἄδρηστος. φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμεωϋτοῦ ἀέκων πάρειμι, ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐστερημένος πάντων. Κροῖσος δέ μιν ἀμείβετο τοῖσδε, Ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἔκγονος ἐὼν, καὶ ἐλήλυθας ἐς φίλους· ἔνθα ἀμηχανήσεις χρήματος οὐδενὸς, μένων ἐν ἡμετέροισι. συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς κουφότατα φέρων, κερδανέεις πλεῖστον. ὁ μὲν δὴ δίαιταν εἶχε ἐν Κροίσου. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐν τῷ Μυσίῳ Οὐλύμπῳ ὑὸς χρῆμα γίνεται μέγα· ὁρμώμενος δὲ οὗτος ἐκ τοῦ ὄρεος τούτου, τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρεσκε. πολλάκις δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ' αὐτὸν ἐξελθόντες, ποιέεσκον μὲν οὐδὲν κακὸν, ἔπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ. τέλος δὲ, ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι, ἔλεγον τάδε, Ὦ Βασιλεῦ, ὑὸς χρῆμα μέγιστον ἀνεφάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὃς τὰ ἔργα διαφθείρει. τοῦτον προθυμεόμενοι ἑλέειν, οὐ δυνάμεθα. νῦν ὦν προσδεόμεθά σευ, τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας συμπέμψαι ἡμῖν, ὡς ἄν μιν ἐξέλωμεν ἐκ τῆς χώρης. οἱ μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο· Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ ὀνείρου τὰ ἔπεα ἔλεγέ σφι τάδε, Παιδὸς μὲν πέρι τοῦ ἐμοῦ μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι· (νεόγαμός τε γάρ ἐστι, καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει·) Λυδῶν μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον πᾶν συμπέμψω, καὶ διακελεύσομαι τοῖσι ἰοῦσι, εἶναι ὡς προθυμοτάτοισι συνεξελεῖν ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρης. Ταῦτα ἀμείψατο. ἀποχρεωμένων δὲ τούτοισι τῶν Μυσῶν, ἐπεισέρχεται ὁ τοῦ Κροίσου παῖς ἀκηκοὼς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί. οὐ φαμένου δὲ τοῦ Κροίσου τόν γε παῖδά σφι συμπέμψειν, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε, Ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γενναιότατα ἡμῖν ἦν, ἔς τε πολέμους καὶ ἐς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκιμέειν· νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκληΐσας ἔχεις, οὔτε τινὰ δειλίην παριδὼν, οὔτε ἀθυμίην. νῦν τε τέοισί με χρὴ ὄμμασι ἔς τε ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι; κοῖος μέν τις τοῖσι πολιήτῃσι δόξω εἶναι; κοῖος δέ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοίῳ δὲ ἐκείνη δόξει ἀνδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέθες ἰέναι ἐπὶ τὴν θήρην, ἢ λόγῳ ἀνάπεισον ὅκως μοι ἀμείνω ἐστὶ ταῦτα οὕτω ποιεόμενα. Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε, Ὦ παῖ, οὔτε δειλίην, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι

---

1 *Legit οὐκ ἀποχρεωμένων quæ esse vera lectio videtur.* 2 Antehac quidem, pater, nobis licebat ex rebus pulcherrimis, & in primis generosis, nempe bella & venationes frequentando, nominis celebritatem quærere, at tu nunc utroque istorum excl.

“παρεόντι τοι, ποιέω ταῦτα· ἀλλά μοι ὄψις ὀνείρου ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιστᾶσα ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι. ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρέης ἀπολέεσθαι. πρὸς ὦν τὴν ὄψιν ταύτην, τόν τε γάμον τοι τοῦτον ἔσπευσα, καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανόμενα ἐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων εἴ κως δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζωῆς διακλέψαι. εἷς γάρ μοι μοῦνος τυγχάνεις ἐὼν παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον, διεφθαρμένον τὴν ἀκοὴν, ἐκ εἶναί μοι λογίζομαι. Ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοισίδε, Συγγνώμη μὲν ὦ πάτερ τοι, ἰδόντι γε ὄψιν τοιαύτην, περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν. τὸ δὲ ἐ μανθάνεις, ἀλλὰ λέληθέ σε τὸ ὄνειρον, ἐμέ τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. φής τοι τὸ ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρέης φάναι ἐμὲ τελευτήσειν· * ὑὸς δὲ κοῖαι μέν εἰσι χεῖρες, κοίη δὲ αἰχμὴ σιδηρέη, τὴν σὺ φοβέαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με, ἢ ἄλλου τεῦ, ὅ τι τούτῳ ἔοικε, χρῆν δή σε ποιέειν τὰ ποιέεις· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπεί τε ὦν ἐ πρὸς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέθες με. Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε, Ὦ παῖ, ἔστι τῇ με νικᾷς γνώμην ἀποφαίνων περὶ τοῦ ἐνυπνίου. ὡς ὦν νενικημένος ὑπὸ σέο, μεταγινώσκω, μετίημί τε σὲ ἰέναι ἐπὶ τὴν ἄγρην. Εἴπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος, μεταπέμπεται τὸν Φρύγα Ἄδρηστον· ἀπικομένῳ δέ οἱ λέγει τάδε, Ἄδρηστε, ἐγώ σε συμφορῇ πεπληγμένον ἀχάρι, τήν τοι ἐκ ὀνειδίζων, ἐκάθηρα, καὶ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω, παρέχων πᾶσαν δαπάνην· νῦν ὦν (ὀφείλεις γὰρ, ἐμοῦ προποιήσαντος χρηστὰ ἐς σὲ, χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι) φύλακα παιδός σε τοῦ ἐμοῦ χρηίζω γενέσθαι, ἐς ἄγρην ὁρμωμένου, μή τινες κατ' ὁδὸν κλῶπες κακοῦργοι ἐπὶ δηλήσει φανέωσι ὑμῖν. πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ σέ τοι χρεόν ἐστι ἰέναι ἔνθα ἀπολαμπρυνέαι τοῖσι ἔργοισι. πατρώιόν τε γάρ τοί ἐστι, καὶ προσέτι ῥώμη ὑπάρχει.

Ἀμείβεται Ἄδρηστος, Ὦ βασιλεῦ, ἄλλως μὲν ἔγωγε ἂν ἐκ ἤια ἐς ἄεθλον τοιόνδε (ὅτε γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεχρημένον οἰκός ἐστι ἐς ὁμήλικας εὖ πρήσσοντας ἰέναι, ὅτε τὸ βούλεσθαι πάρα) πολλαχῇ τε ἂν ἶσχον ἐμεωυτόν. νῦν δὲ, ἐπεί τε σὺ σπεύδεις, καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι (ὀφείλω γάρ σε ἀμείβεσθαι χρηστοῖσι) ποιέειν εἰμὶ ἕτοιμος ταῦτα. παῖδά τε σὸν, τὸν διακελεύεαι φυλάσσειν, ἀπήμονα, τοῦ φυλάσσοντος εἵνεκεν προσδόκα τοι ἀπονοστήσειν. Τοιούτοισι ἐπεί τε οὗτος ἀμείψατο Κροῖσον, ἤισαν μετὰ ταῦτα ἐξηρτυμένοι λογάσι τε νεηνίῃσι τε καὶ κυσί. ἀπι-

τὸ ἐγώρ

τῷ ἀπολαμπρύνεται

mihi animadverterim in te, hæc facio: sed visum quod in somnis mihi oblatum est, dixit te brevis ævi futurum: quippe ferrea periturum cuspide. Cujus visi gratia & has maturavi nuptias, nec ad ea quæ suscipiuntur, dimitto, observans siquo pacto queam te, dum vivo, à clade subtrahere. Filius enim mihi unicus es. Namque alterum auribus captum pro nullo existimo.

XXXIX Ad quem vicissim adolescens, Pater, inquit, tibi equidem ignosco agenti circa me custodiam, qui talem videris visionem: verum tu illam non probè percipis: quam (quoniam te latet) æquum est me tibi interpretari. Ais tibi somnium ostendisse, me ferrea periturum cuspide. At vero quænam manus sunt, quæve cuspis ferrea quam tu pertimescas? Nam si dente dixisset aut aliquo hujus simili periturum me, deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Quare quando non sit nobis pugna cum viris, ire me sinas.

XL Et Crœsus, Evincis me, inquit, fili ista loquens de somnio intelligendo. Quapropter, ut abs te victus, muto sententiam, & tibi veniam do eundi ad venationem.

XLI Hæc loquutus Crœsus, Adrastum Phrygem accersit, eique ubi adfuit, talia inquit, Ego te Adraste 1 calamitate preditum (non ingrato tibi hæc exprobro) expiavi, & receptum domi habeo, omnem suppeditans sumptum: nunc ergo de me, qui prior de te bene meritus sum, debes invicem bene mereri. Custodem te esse volo filii mei, venatum proficiscentis, ne qui inter viam occulti grassatores in vestram perniciem prodeant. Ad hæc, tua interest eò te ire ubi splendor ex rebus gestis paratur: quod tibi paternum est: & præterea tibi robur adest.

XLII Cui Adrastus, Ego, inquit, o Rex, in istud certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectum, nefas est ad æquales se conferre fortunatos, 2 aut velle inter eos adesse. Et frequenter meipsum continui: nunc tamen quoniam tibi hoc in animo est, cui gratificari debeo & gratiam referre pro beneficiis, illud exequi paratus sum: filiumque tuum, quem me custodire jubes, expecta incolumem rediturum 3 custodis causa.

XLIII Posteaquam his verbis Adrastus Crœso respondit, mox instructi viris delectis, juvenibusque & canibus, discedunt. Qui ubi ad mon-

1. Calamitate percussum (quod non dico ut quicquam ingratum tibi exprobrem) 2 Neque mihi ea est voluntas. 3 Quod ad custodem attinet.

* ὑὸς omittitur à Valla.

montem Olympum pervenere, belluam indagant, & inventam circumfusi jaculis incessunt. Ibi hospes is qui à cæde fuerat expiatus, & vocabatur Adrastus, vibrato in aprum jaculo, non illum, sed frustrato ictu filium Crœsi adeptus est. Iste, cuspide ictus, vocem somni implevit. Quod factum quidam Crœso nunciaturus cucurrit, perveniensque Sardis,
XLIV pugnam illi & filii necem indicavit. Crœsus autem morte filii perturbatus, eò gravius eam ferebat quòd is eum necasset quem expiasset à cæde. Et pergraviter cladem suam lamentans, Jovem expiatorem invocabat, testificans quæ ab hospite passus esset. 1 Invocabat etiam hospitalem & familiarem, hunc eundem nominans deum: hospitalem quidem quod quum domum excepisset hospitem, percussorem filii sui imprudens aluisset: familiarem vero, quod quem pro illius custode misisset, eum comperisset maximum hostem.
XLV Secundum hæc, Lydi adfuerunt qui mortuum adferebant: post ipsum interfector sequebatur. Stans autem hic ante cadaver, sese Crœso tradebat manus protendens, jubensque ut se super cadaver mactaret, referendo, tum priorem calamitatem suam, tum, quoniam suum etiam expiatorem interemisset, sibi vivendum amplius non esse. Hæc Crœsus audiens, etsi in tanto domestico luctu positus, tamen Adrastum miseratus est, & ad eum inquit, Habeo abs te hospes omnem satisfactionem, quoniam teipsum morte condemnas. Neque vero tu hujus mihi cladis autor es, nisi quatenus id fecisti imprudens: sed deorum quispiam, qui jampridem mihi ventura significavit. Crœsus ergo filium pro dignitate sepelivit. Adrastus autem 2 Midæ filius, Gordii nepos, is qui tum fratris tum expiatoris interfector extiterat, ubi silentium hominum fuit, ad sepulcrum, 3 ignoscentibus ei hominibus ob quæ ipse gravissime afflictabatur, sese super bustum transfodit.
XLVI ¶ Porro Crœsus, filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. 4 Quem luctum postea finivit Astyagis Cyaxaris filii dominatio à Cyro Cambysis filio sublata, & res Persarum

ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ὄλυμπον τὸ ὄρος, ἐζήτεον τὸ θηρίον· εὑρόντες δὲ, καὶ περιστάντες αὐτὸ κύκλῳ, ἐσηκόντιζον. ἔνθα δὴ ὁ ξεῖνος, οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον, καλεόμενος δὲ Ἄδρηστος, ἀκοντίζων τὸν σῦν, τοῦ μὲν ἁμαρτάνει, τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός. ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ ἐξέπλησε τοῦ ὀνείρου τὴν φήμην. ἔθεε δέ τις ἀγγελέων τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός· ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰς Σάρδις τήν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδὸς μόρον ἐσήμανέ οἱ. Ὁ δὲ Κροῖσος, τῷ θανάτῳ τοῦ παιδὸς συντεταραγμένος, μᾶλλόν τι ἐδεινολογέετο ὅτι μιν ἀπέκτεινε τὸν αὐτὸς φόνου ἐκάθηρε. περιημεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς, ἐκάλεε μὲν Δία καθάρσιον, μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθὼς εἴη. ἐκάλεε δὲ ἐπίστιόν τε καὶ ἑταιρήιον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεόν· τὸν μὲν ἐπίστιον καλέων, “ ὅτι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος τὸν ξεῖνον, φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων· τὸν δὲ ἑταιρήιον, ὡς φύλακα συμπέμψας αὐτὸν, “ εὑρίσκοι πολεμιώτατον. Παρῆσαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Λυδοὶ φέροντες τὸν νεκρόν, ὄπισθεν δὲ εἵπετό οἱ ὁ φονεύς. στὰς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ, παρεδίδου ἑωυτὸν Κροίσῳ, προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάξαι μιν κελεύων τῷ νεκρῷ. λέγων τήν τε προτέρην ἑωυτοῦ συμφορήν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθήραντα ἀπολωλεκὼς εἴη· οὐδέ οἱ εἴη βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τούτων “ ἀκούσας, τόν τε Ἄδρηστον κατοικτείρει, καίπερ ἐὼν ἐν κακῷ οἰκηίῳ τοσούτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν, Ἔχω ὦ ξεῖνε παρὰ σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπειδὴ σεωυτοῦ καταδικάζεις θάνατον. εἷς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξεργάσαο· ἀλλὰ θεῶν κού τις, ὅς μοι καὶ πάλαι προεσήμαινε τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. Κροῖσος μέν νυν ἔθαψε ὡς εἰκὸς ἦν τὸν ἑωυτοῦ παῖδα.
Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος, φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεί τε ἡσυχίη τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμενος ἀνθρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς “ εἶδε βαρυσυμφορώτατος, ἑωυτὸν ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ. Κροῖσος δὲ ἐπὶ δύο ἔτεα ἐν πένθεϊ μεγάλῳ κατῆστο, τοῦ παιδὸς ἐστερημένος. μετὰ δὲ ἡ Ἀστυάγεος τοῦ Κυαξάρεω ἡγεμονίη καταιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω, καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα

γρ. διότι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξ.
γρ. εὑρήκοι
γρ. ἀκούων,
γρ. ᾔδεε

1 Hospitalem & sodalitium, eundem illum deum appellans. 2. *Legit*, ὁ Μίδεω τοῦ Γορδίεω, *ut in præcedentibus.* 3. Sese existimans omnium hominum quos unquam vidisset, esse miserrimum, seipsum sup. 4. Postea vero Astyagis Cyaxaris filii principatus à Cyro Cambysæ filio sublatus, Crœsi luctum inhibuit, eumque in solicitudinem conjecit quomodo posset, priusquam Persæ———

αὐξανόμενα, πένθεος μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε, ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα, εἴκως δύναιτο, πρὶν '' μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας, [γρ. μεγάλως αὐξηθῆναι τοὺς] καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν. μετὰ ὦν τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειρᾶτο τῶν μαντηίων τῶν τε ἐν Ἕλλησι, [γρ. τῶν ἐν] καὶ '' τοῦ ἐν Λιβύῃ διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας [γρ. τὰς Φ.] '' τῶν Φωκέων, τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην. οἱ δέ τινες ἐπέμποντο παρά τε Ἀμφιάρεων καὶ παρὰ Τροφώνιον· οἱ δὲ, τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχίδας. Ταῦτα μέν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήια, ἐς τὰ ἀπέπεμψε μαντευσόμενος Κροῖσος. Λιβύης δὲ παρὰ Ἄμμωνα ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρεώμενος τῶν μαντηίων ὅ, τι φρονέοιεν. ὡς εἰ φρονέοντα τὴν ἀληθηίην εὑρεθείη, ἐπείρηταί σφεα δεύτερα πέμπων, εἰ ἐπιχειρέοι ἐπὶ Πέρσας στρατεύεσθαι. Ἐντειλάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε, ἀπέπεμπε ἐς τὴν διάπειραν τῶν χρηστηρίων. ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὁρμηθέωσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν λοιπὸν χρόνον ἕκαστον τῇ ἡμέρῃ χρᾶσθαι τοῖσι χρηστηρίοισι, ἐπειρωτέοντας ὅ, τι ποιέων τυγχάνει ὁ Λυδῶν βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω. ἅσσα δ' ἂν ἕκαστα τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ, συγγραψαμένους ἀναφέρειν παρ' ἑωυτόν. ὅ, τι μέν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων '' θεσπίσαι, οὐ [γρ. ἐθέσπιζε] λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι ὡς ἐσῆλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Λυδοὶ χρησόμενοι τῷ θεῷ, καὶ ἐπειρώτεον τὸ ἐντεταλμένον, ἡ Πυθίη ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε,

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
Καὶ κωφοῦ συνίημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.
Ὀδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε '' κραταιρὴ οἷα χελώνης [γρ. κραταιρίνοιο]
Ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσιν,
Ἧ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπιέσται.

Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συγγραψάμενοι, οἴχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδις. Ὡς δὲ καὶ ὤλλοι οἱ περιπεμφθέντες παρῆσαν φέροντες τοὺς χρησμοὺς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσων ἐπώρα τῶν
32 συγγραμμάτων. τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσίετό μιν· ὁ δὲ, ὡς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μοῦνον εἶναι μαντήιον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς ἐποίησε. Ἐπεί τε γὰρ δὴ διέπεμψε παρὰ τὰ χρηστήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν ἡμερέων, '' ἐμηχανήσατο τοιάδε· [γρ. ἐμηχανᾶτο] ἐπινοήσας τὰ ἦν ἀμήχανον ἐξευρεῖν τε καὶ ἐπιφράσασθαι· χελώνην καὶ ἄρνα

augescentes: atque in sollicitudinem venit, siqua ratione posset, potentiam Persicam, priusquam magna efficeretur, occupare. Sub hanc ergo cogitationem, statim tentare statuit vaticinia, quæque apud Græcos quæque in Africa essent, aliis aliò dimissis, quibusdam Delphos, 1 quibusdam Dodonam: nonnulli etiam ad Amphiaraum ac Trophonium, & alii quidam ierunt ad Branchidas oræ Milesiæ. Atque hæc sunt Græca ad quæ consulenda Cræsus misit oracula. In Africa vero ad Ammonem alios responsa petituros dimisit. Omnes autem misit exploratum oracula quid sentirent: ut, si consentanea in vero deprehenderentur ea, secundò per suos tentaret nunquid in Persas expeditionem moliretur. Mittens XLVII.
itaque ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit eis mandata, ut qua die proficiscerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus supputantes, 2 quotidie oraculis uterentur, sciscitantes quidnam faceret Lydorum Rex Croesus Alyattæ filius: & quod singula oracula respondissent, id omne conscriptum ad se referrent. Quid porro cætera responderint oracula, à nemine commemoratur: apud Delphos autem, simulatque ingressi sunt Lydi domum, consulturi Deum, & sciscitaturi quod sibi esset injunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit,

AEquoris est spatium & numerus mihi notus arenæ.
Mutum percipio, fantis nihil audio vocem.
Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,
Quæ simul agnina coquitur cum carne lebete,
AEre infra strato, & stratum cui desuper est æs.

His oraculis quæ Pythia reddidit, conscriptis, Lydi digressi, Sardis rediere. XLVIII.
Quumque alii quos circummiserat Croesus affuissent, tunc singula resignans, quod scriptum esset inspexit: quorum quidem nullum probavit. Ubi autem illud Delphicum audivit, protinus veneratus est, & excepit: existimans solum esse Delphicum illud oraculum: quippe quod comperisset quod ipse fecerat. Nam posteaquam ad petenda oracula nuntios dimiserat, statuto illo die observato, tale quiddam est machinatus, commentando ea quæ ad deprehendendum & explicandum perdifficilia forent: testudinem pariter & agnum

——magni facti essent, crescentem eorum potentiam subvertere. 1 Quibusdam ad Phocensium urbem, Abas, quibusdam. 2 Singuli eodem die oraculum consulerent.

conci-

concisos in aheno coxit, operculo ahe-
XLIX neo imposito. Atque ita è Delphis Crœ-
so responsum est. Ex Amphiarai vati-
cinio quidnam responsum sit Lydis, quum
in sacro illo rite sacrificassent, non queo
dicere. Nam de eo nil fertur aliud quam
quod & hoc Crœsus verax vaticinium
L se nactum esse existimavit. Post hæc
autem ingentibus hostiis deum qui est
apud Delphos exorandum statuit. Im-
molavit enim lecta pecora numero ter
mille: præterea lectos aureos & argen-
teos, phialas aureas, & amictus purpu-
reos, ac tunicas ingenti pyra extructa
concremavit, sperans sese aliquanto ma-
gis his rebus posse deum illum sibi adjun-
gere, jussis etiam Lydis omnibus, ut sua
ipsorum, quicquid tale haberet quisque
immolaret. 1 Quo ex sacrificio quum
immensa vis auri defluxisset, ex ea dimi-
diatos lateres conflavit, longiores quidem,
sex palmorum, breviores autem, trium,
crassitudine palmari, numero centum de-
cem & septem: quorum quatuor erant
auri excocti, singuli pondo duorum &
dimidii talenti: cæteri vero, auri albidi,
pondo binûm talentorum. Fecit quoque
leonis effigiem ex auro excocto, decem
talentorum pondo. qui leo dum tem-
plum Delphicum deflagravit, à semila-
teribus decidit: (super illos enim erat
collocatus) & nunc in Corinthiorum
thesauro repositus est, pondo sex talen-
torum atque dimidii, eliquatis tribus ta-
LI lentis ac dimidio. Hæc Crœsus ubi per-
fecit, Delphos misit, cumque eis hæc alia,
duas grandi forma pateras, auream argen-
teamque: quarum aurea intrantibus tem-
plum ad dexteram posita erat, argentea
ad sinistram. Quæ & ipsæ, quum tem-
plum incensum est, amotæ fuerunt, au-
reaque in Clazomeniorum thesauro posi-
ta, pondo talentorum octo & dimidii,
præterea minarum duodecim: argentea
ad suggrundam anguli templi, sexcenta-
rum amphorarum capax: in quam misce-
batur vinum à Delphis theophaniæ festo:
opus (ut Delphi aiunt) Theodori Samii, ut
& ego arbitror: non enim mihi videtur
opus vulgare. Misit præterea dolia ar-
gentea quatuor, quæ in Corinthiorum
thesauro sunt collocata. Donavit item
aquiminaria duo, aureum argenteumque:
quorum in aureo inscriptum est donarium
esse Lacedæmoniorum: non recte, quoniam

καταχέας, ἥψεε αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκέῳ, χάλκεον ἐπίθημα ἐπιθείς. Τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρεω τοῦ μαντηΐου ἀπόκρισιν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὅ, τι τοῖσι Λυδοῖσι ἔχρησε, ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα. οὐ γὰρ ὦν οὐδὲ τοῦτο λέγεται ἄλλο γε, ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήϊον ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι. Μετὰ δὲ ταῦτα θυσίῃσι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο. Κτήνεά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσε, κλίνας τε ἐπιχρύσους, καὶ ἐπαργύρους, καὶ φιάλας χρυσέας, καὶ εἵματα πορφύρεα, καὶ κιθῶνας, νήσας πυρὴν μεγάλην, κατέκαιε· ἐλπίζων τὸν θεὸν μᾶλλόν τι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι· Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τοῦτο ὅ, τι ἔχοι ἕκαστος. ὡς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, καταχεάμενος χρυσὸν ἄπλετον, ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ ἐξήλαυνε· ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα, ποιέων ἑξαπάλαιστα· ἐπὶ δὲ τὰ βραχύτερα, τριπάλαιστα· ὕψος δὲ, παλαιστιαῖα. ἀριθμὸν δὲ, ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν. καὶ τουτέων, ἀπέφθου χρυσοῦ τέσσαρα, τρία ἡμιτάλαντα ἕκαστον ἕλκοντα· τὰ δὲ ἄλλα, ἡμιπλίνθια, λευκοῦ χρυσοῦ, σταθμὸν διτάλαντα. ἐποιέετο δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου, ἕλκουσαν σταθμὸν τάλαντα δέκα. οὗτος ὁ λέων, ἐπεί τε κατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηὸς, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων· (ἐπὶ γὰρ τούτοισι ἵδρυτο) καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν ἕβδομον ἡμιτάλαντον. ἀπετάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον. Ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα, ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς καὶ τάδε ἄλλα ἅμα τοῖσι, κρητῆρας δύο μεγάθεϊ μεγάλους, χρύσεον καὶ ἀργύρεον· τῶν ὁ μὲν χρύσεος ἐκέετο ἐπὶ δεξιὰ ἐσιόντι ἐς τὸν νηόν· ὁ δὲ ἀργύρεος, ἐπ' ἀριστερά· μετεκινήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαέντα. καὶ ὁ μὲν χρύσεος κεῖται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν εἴνατον ἡμιτάλαντον, καὶ ἔτι δυώδεκα μνέας· ὁ δὲ ἀργύρεος, ἐπὶ τοῦ προνηΐου τῆς γωνίης, χωρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους. ἐπικίρναται γὰρ ὑπὸ Δελφῶν θεοφανίοισι· φασὶ δέ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι· καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ τὸ συντυχὸν φαίνεταί μοι ἔργον εἶναι. καὶ πίθους τε ἀργυρέους τέσσαρας ἀπέπεμψε, οἳ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἑστᾶσι· καὶ περιρραντήρια δύο ἀνέθηκε, χρύσεόν τε καὶ ἀργύρεον, τῶν τῷ χρυσέῳ ἐπιγέγραπται Λακεδαιμονίων φαμένων εἶναι ἀνάθημα· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. ἔστι γὰρ

1 Quum autem huic sacrificio finem imposuisset, magnam auri vim liquefecit, & ex ea dim.

καὶ τοῦτο Κροίσου. Ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν, Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίζεσθαι· τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὔνομα, οὐκ ἐπιμνήσομαι. ἀλλ' ὁ μὲν παῖς δι' οὗ τῆς χειρὸς ῥέει τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἐστί· οὐ μέντοι τῶν γε περιρραντηρίων οὐδέτερον. ἄλλα τε ἀναθήματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοισι ὁ Κροῖσος, καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα· καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἴδωλον χρύσεον τρίπηχυ, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι. πρὸς δὲ καὶ τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος, καὶ τὰς ζώνας. Ταῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψε. τῷ δὲ Ἀμφιάρεῳ, πυθόμενος αὐτοῦ τήν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσεον πᾶν ὁμοίως, καὶ αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσέην, καὶ τὸ ξυστὸν τῇσι λόγχῃσι, ἐὸν ὁμοίως χρύσεον. τὰ ἔτι ἀμφότερα ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβῃσι, καὶ Θηβαίων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος. Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα ἐς τὰ ἱρά, ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν τὰ χρηστήρια εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὰ ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοί, ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι, λέγοντες, Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεύς, νομίσας τάδε μαντήια εἶναι μοῦνα ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾷ εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον. οἱ μὲν ταῦτα ἐπειρώτων. τῶν δὲ μαντηίων ἀμφοτέρων ἐς τὠυτὸ αἱ γνῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἢν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχήν μιν καταλύσειν. τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα, φίλους προσθέσθαι. Ἐπεί τε δὲ ἀνενειχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι· πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληίην, πέμψας αὖτις ἐς Πυθὼ Δελφοὺς δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα, δύο στατῆρσι ἕκαστον χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντηίην καὶ ἀγγελίην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ αὐτῶν γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰεὶ χρόνον. Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφοὺς ὁ Κροῖσος, ἐχρηστηριάζετο τὸ τρίτον. ἐπεί τε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντηίου ἀληθείην, ἐνεφορέετο αὐτοῦ.

(margin: γρ. θήκῃ π, 13)

& hoc Crœsi est. Sed quidam Delphorum gratificari Lacedæmoniis volens, hoc inscripsit: cujus nomen ego cognitum habens, non tamen promam. Verum puer per cujus manus fluit aqua, Lacedæmoniorum est: sed eorum neutrum aquiminare. Alia quoq; cum his permulta Crœsus dona misit non insignia: item fusilia ex argento orbiculata: nec non mulieris simulacrum tricubitale, quod Delphi narrant esse effigiem pistricis Crœsi. Super hoc donavit uxoris suæ monilia à collo pendentia, ac Zonas, [1] quæ Delphos Crœsus transmisit. Amphiarao insuper, cujus & virtutem audierat & cladem, donavit clypeum ex auro totum, totamque ex auro solido hastam, & [2] xystum cum suis jaculis aureum. quæ ambo ad meam usque memoriam apud Thebas reposita fuerunt in Ismenii Apollinis templo. Hæc dona Lydis portaturis ad oracula Crœsus injunxit ut interrogarent an adversus Persas Crœsus sumeret expeditionem, & aliquorum hominum auxilia adscisceret. Lydi ubi eò quò dimittebantur pervenerunt, donariis oblatis, oracula consuluerunt his verbis, Cræsus Lydorum aliarumque nationum Rex, [3] ista in hominibus sola esse vaticinia sentiens, idcirco qualia debita sunt dona dat, vosque percontatur an adversus Persas sit profecturus in expeditionem, & socialem aliquem exercitum sibi adjuncturus. Atque hi quidem hæc interrogarunt. Oraculi autem utriusque in idem concurrebant sententiæ, prædicentes Crœso fore ut si arma Persis inferret, magnum imperium everteret. Consulebant etiam ut potentissimos Græcorum ad comparandos sibi socios exquireret. His responsis relatis atque auditis, Crœsus ita elatus animo est ut omnino conciperet spem se eversurum esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona, in singulos viros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob quæ munera Delphi vicissim Crœso Lydisque donarunt primas in consulendo [4] oraculo partes, primumq; in sedendo locum, & jus perpetuum cuique volenti adscribi in numerum Delphorum. Cæterum donis Crœsus prosequutus Delphos, tertio vaticinium consuluit, [5] quod videlicet illud verax sibi esse comperisset.

LII LIII LIV LV

1 Et hæc quidem Delphos Crœs. 2 Hastile cum suis spiculis. 3. Existimans sola hæc esse inter homines oracula, mittit vobis dona vestris inuentis convenientia. 4 Et renuntiando orac. *Valla legit ἀτελίην pro ἀγγελίην.* 5 Postquam enim oraculum illud verax esse comperisset, eo ad satietatem usque abutebatur. *Q. d. eo se ad saturitatem usque implebat.*

Quæ

Quærebat autem an diuturnum sibi foret imperium. Cui Pythia in hæc verba respondit,

Regis apud Medos mulo jam sede potito,
Lyde fugam mollis scruposum corripe ad Hermum,
Neve mane: ignavus posito sis Lyde pudore.

LVI. His ex versibus, quum allati essent, multo magis quam ex ceteris voluptatem Crœsus accepit, sperans fore ut nunquam apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec ipse nec posteri sui principatu abrogarentur. Post hæc putavit sibi curandum ut potentissimos Græcorum sibi conciliaret. Idque vestigando, comperit Lacedæmonios atque Athenienses, eos esse: quod alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerent. 1 Nam de his ita antea judicabatur, quum ab initio altera gens foret Pelasgica, altera Hellenica, *hoc est Græca*: quarum hæc nunquam solum mutavit, illa assidue multumque est peruagata. Etenim sub Deucalione Rege oram Phthiotidem incoluit, sub Doro Hellenis filio regionem quæ ad Ossam & Olympum jacet, nomine Istiæotim: unde à Cadmæis ejecta, coluit in Pindo locum quem vocant Macednum. Inde rursus in Dryopidem commigravit, atque ita in Peloponnesum venit, Doricaque cognominata est.

LVII. Cæterum qua lingua Pelasgi sint usi, pro certo affirmare non possum: 2 sed conjectura signorum licet dicere candem qua nunc Pelasgi utuntur qui supra Tyrrhenos urbem Crestonem incolunt, quodam tempore finitimi eorum qui nunc Dores vocantur, tunc incolentes regionem quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacem: quum Pelasgi habitarent ad Hellespontum, qui contermini Atheniensium erant: aliaque omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis conjectantes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse: & si tota gens Pelasgica talis erat, gentem Atticam utpote Pelasgicam, quum in Hellenes, *id est Græcos*, transiit, linguam simul istorum perdidisse. Etenim neque Crestoniatarum loquela cum ullo circà populorum consentit, & Placianorum ne secum quidem ipsa.

Ἐπειρώτα δὲ τάδε χρεώμενος, εἴ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μουναρχίη. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε,

Ἀλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
Καὶ τότε, Λυδὲ ποδαβρέ, πολυψήφιδα παρ' Ἕρμον
φεύγειν, μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

Τούτοισι ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μάλιστα πάντων ἥσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ' ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μήδων, οὐδ' ὦν αὐτὸς, οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ, παύσεσθαί κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐφρόντιζε ἱστορέων τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσκτήσαιτο φίλους. ἱστορέων δὲ, εὕρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα ἐόντα τὸ ἀρχαῖον, τὸ μὲν Πελασγικὸν, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ τὸ μὲν, οὐδαμῇ κω ἐξεχώρησε· τὸ δὲ, πολυπλάνητον κάρτα. ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλέος οἴκεε γῆν τὴν Φθιῶτιν· ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἕλληνος, τὴν ὑπὸ τὴν Ὄσσαν τε καὶ τὸν Ὄλυμπον χώρην, καλεομένην δὲ Ἱστιαιῶτιν. ἐκ δὲ τῆς Ἱστιαιώτιδος ὡς ἐξανέστη ὑπὸ Καδμείων, οἴκεε ἐν Πίνδῳ Μακεδνὸν καλεόμενον. ἐνθεῦτεν δὲ αὖτις ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθὸν, Δωρικὸν ἐκλήθη. Ἥντινα δὲ γλῶσσαν ἵεσαν οἱ Πελασγοὶ, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· εἰ δὲ χρεόν ἐστι τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστῶνα πόλιν οἰκεόντων, οἳ ὅμουροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι· οἴκεον δὲ τηνικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην, καὶ τῶν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην, Πελασγῶν οἰκησάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἳ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἐόντα πολίσματα, τὸ οὔνομα μετέβαλε· εἰ τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἱέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικὸν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὸν Πελασγικὸν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἕλληνας, καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφέας περιοικεόντων εἰσὶν ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακιηνοὶ, σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι.

1 Nam hæ duæ gentes antiquitus præcellere judicabantur, una videlicet Pelasgica, altera vero Hellenica: quarum ista quidem nunquam alio demigrarit, illa vero valde multumque sit vagata. 2 *Totum hunc locum sic interpretor, qui in Græco etiam exemplari prorsus est perturbatus.* Sed ex conjectura licet dicere, ejus linguæ fuisse cujus sunt hodie ii ex Pelasgis qui supra Tyrrhenos Crotona civitatem incolunt, & olim finitimi erant iis quos nunc Dores vocant: tum videlicet quum eam quam nunc appellant Thessalicam Regionem incolebant: & ii quoque Pelasgi qui Placiam & Scylacen condiderunt, & Atheniensium contubernales fuerunt. Ex his, inquam, conjectura facta, dicere licet, Pelasgos olim barbare fuisse loquutos. Nam & Crotoniatæ & Placiani lingua quidem dissident à suis vicinis, inter se vero conveniunt: ——

14 δηλοῦσί τε ὅτι τὸν ἠνείκαντο γλώσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῦτον ἔχουσιν ἐν φυλακῇ. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν γλώσσῃ μὲν, ἐπεί τε ἐγένετο, αἰεὶ κοτε τῇ αὐτῇ χρέεται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι· ἀποσχισθὲν μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ, ἐὸν ἀσθενὲς, ἀπὸ σμικροῦ τέως τὴν ἀρχὴν ὁρμεώμενον, αὔξηται ἐς πλῆθος, τῶν ἐθνέων πολλῶν μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ, καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. πρὸς δὴ ὦν ἐμοί τε δοκέει, οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος ἐὸν βάρβαρον, οὐδαμὰ μεγάλως αὐξηθῆναι.

Τούτων δὴ ὦν τῶν ἐθνέων, τὸ μὲν Ἀττικὸν, κατεχόμενόν τε καὶ διεσπασμένον, ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος, ὑπὸ Πεισιστράτου τοῦ Ἱπποκράτεος, τοῦτον τὸν χρόνον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἱπποκράτεϊ γὰρ, ἐόντι ἰδιώτῃ, καὶ θεωρέοντι τὰ ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο μέγα. θύσαντος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱρὰ, οἱ λέβητες ἐπεστεῶτες, καὶ κρεῶν τε ἐόντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος, ἄνευ πυρὸς ἔζεσαν, καὶ ὑπερέβαλον. Χείλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρατυχὼν, καὶ θεησάμενος τὸ τέρας, συνεβούλευεν Ἱπποκράτεϊ, πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκία· εἰ δὲ τυγχάνει ἔχων, δεύτερα τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν, καὶ εἴ τις οἱ τυγχάνει ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι. οὔκων ταῦτα παραινέσαντος Χείλωνος πείθεσθαι θέλειν τὸν Ἱπποκράτεα· γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πεισίστρατον τοῦτον, ὃς, στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλέος τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου, Λυκούργου Ἀριστολαΐδεω, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, ἤγειρε τρίτην στάσιν. συλλέξας δὲ στασιώτας, καὶ τῷ λόγῳ τῶν Ὑπερακρίων προστὰς, μηχανᾶται τοιάδε· τρωματίσας ἑωυτόν τε καὶ ἡμιόνους, ἤλασεν ἐς τὴν ἀγορὴν τὸ ζεῦγος, ὡς ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθροὺς, οἵ μιν ἐλαύνοντα ἐς ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν. ἐδέετό τε τοῦ δήμου φυλακῆς τινὸς πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι· πρότερον εὐδοκιμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένῃ στρατηγίῃ, Νίσαιάν τε ἑλὼν, καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα. ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων, ἐξαπατηθεὶς, ἔδωκέν οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους, οἳ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου, κορυνηφόροι δέ. ξύλων γὰρ κορύνας ἔχοντες εἵποντό οἱ ὄπισθεν. συνεπαναστάντες δὲ οὗτοι ἅμα Πεισιστράτῳ, ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὲ ὁ Πεισίστρατος ἦρχεν Ἀ-

τοὺς στρατιώτας. τοὺς πιόντε

Per quod declarant, quam linguæ figuram obtinebant quum in hæc loca transierunt, eandem se nunc conservare. At natio Hellenica, *id est Græca*, ex quo exstitit, eadem lingua semper est usa, ut mihi videtur: ideo imbecillis, quod ex Pelasgica fuit abscissa, & ab exiguo initio profecta, mox in multas gentes augescens, tum aliarum, tum præcipue barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ caussa mihi videtur fuisse cur gens Pelasgica, quod Græca esset, nequaquam magnos profectus fecerit. LVIII

¶ Ex his igitur gentibus, Atticam quidem Crœsus audiebat obtineri, oppressamque esse à Pisistrato Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cujus patri, quum privatus spectaret olympia, ingens contigit portentum. Nam quum hostiam immolasset, ahena (ut imposita erant) plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt, ita ut aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui forte aderat, suasit ei primum, ne uxorem fecundam duceret domum: secundo loco, si uxorem haberet, ejiceret: & siquidem ex ea filium sustulisset, abdicaret. Hujus consilio non persuasus Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione litoralium, quibus præerat Megacles Alcmæonis filius: & campestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidis filius, tertiam seditionem excitavit, tyrannidem affectans: contractisque seditiosis, per caussam tutandi montanos, hujuscemodi rem machinatur: Seipsum ac mulos quum vulnerasset, agitavit vehiculum in forum, tanquam elapsus ex hostibus, quem rus proficiscentem illi prorsus interimere voluissent: & populum precatus est ut aliquid custodiæ circa se obtineret, quum prius specimen sui edidisset in expeditione contra Megarenses, cui præfuerat, capta Nisæa, aliisque præclaris operibus editis. Populus igitur Atheniensis, itá deceptus, dedit ei quosdam è civibus delectos pro satellitibus, non qui hastas sed clavas ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupavit: & inde Atheniensium imperio poti- LIX

1 & satis ostendunt se eam ipsam linguæ formam conservasse quam habebant quum in eas regiones migrarent. Itaque si tota gens Pelasgica talis erat, Atticæ regionis incolæ Pelasgi, & quæcunque aliæ Pelasgicæ civitates nomen mutarunt, quum in Hellenas mutarentur, suam etiam linguam dedidicerunt. Gens autem Hellenica semper ex quo extitit, eadem lingua usa est, ut mihi videtur: quumque à Pelasgis abscissa, imbecilla esset, a tenuibus quibusdam principiis progressa, valde multis gentibus & frequentibus etiam barbaris cum ea sese conjungentibus, in multitudinem excrevit. Et sic quoque mihi videtur Pelasgica gens, quum barbara esset, magnopere non crevisse.

tus,

tus, nullis qui tum erant magistratibus perturbatis, neq; legibus mutatis, sed in præsenti statu manens, urbem bene ac pulchre exornavit. Sed non multo post tempore milites Megaclis & Lycurgi concordibus animis eum ejecerunt.

LX. Hunc igitur in modum Pisistratus primum obtinuit Athenas, & tyrannidem nondum valde stabilitam amisit: cujus ejectores rursus inter se seditiones redintegrarunt. Hac autem seditione Megacles fatigatus, Pisistratum misso caduceatore invitat nunquid velit filiam capere uxorem, addita tyrannidis conditione. Accipiente vero conditionem Pisistrato, machinati sunt ad illum restituendum, rem (ut ego comperio) longe stultissimam: (quandoquidem jam olim dijudicatum est Græcam gentem dexteriorem esse quam barbaram, & magis ab ineptiis abhorrentem) præsertim si isti ex Atheniensium numero, qui inter Græcos feruntur sapientia primi, talia machinati sunt. Erat in tribu Pæaniea mulier nomine Phya, tribus digitis minus statura quatuor cubitorum: alioqui formosa. Hanc mulierem omni armatura quum instruxissent, in currumque sustulissent, compositam in eum habitum quo venustissima videnda esset, in urbem agunt, præmissis qui præcurrerent præconibus, quique quum in urbem venissent, hæc mandata exequerentur, his verbis, Athenienses bona mente excipite Pisistratum, quem Minerva ipsa præcipuo inter homines honore prosequuta, in suam reducit arcem. Isti igitur passim euntes talia prædicaverunt: & statim rumor in tribus emanavit, Pisistratum à Minerva reduci. Qui vero in urbe erant, persuasi hanc mulierem esse deam ipsam, feminæ supplicarunt pariter, & Pisistratum acceperunt.

LXI. Hunc in modum quem diximus, recuperata tyrannide, Pisistratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, filiam ejus duxit uxorem. Verum quum & filii essent ei adolescentes, & Alcmæonidæ dicerentur obnoxii esse crimini piaculari, nolens ex novo conjugio liberos tollere, 1 haud legitime coibat cum uxore. Quam rem quum inter illicita occultasset, postea ad matrem retulit, enuntiaret id necne. Mater viro indicavit. Ille vero iniquo animo ferens se à Pisistrato contumelia affici, ut erat iratus, 2 milites homini infensos reddidit.

Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς ἐούσας συνταράξας, οὔτε θέσμια μεταλλάξας· ἐπί τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔνεμε, τὴν πόλιν κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον τὠυτὸ φρονήσαντες οἵ τε τοῦ Μεγακλέος "στρατιῶται καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου ἐξελαύνουσί μιν. γρ. στασιῶται

Οὕτω μὲν Πεισίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας, καὶ τὴν τυραννίδα οὔκω κάρτα ἐρριζωμένην ἔχων, ἀπέβαλεν. οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισίστρατον, αὖτις ἐκ νέης ἐπ' ἀλλήλοισιν ἐστασίασαν. περιελαυνόμενος δὲ τῇ στάσει ὁ Μεγακλέης, ἐπεκηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι. ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον, καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοισι Πεισιστράτου, μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ πρῆγμα εὐηθέστατον, ὡς ἐγὼ εὑρίσκω, μακρῷ· ἐπεί γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου "τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικόν, ἐὸν καὶ δεξιώτερον, καὶ εὐηθείης ἠλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· εἰ καὶ τότε γε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοισι τοῖσι πρώτοισι λεγομένοισιν εἶναι Ἑλλήνων σοφίην, μηχανῶνται τοιάδε. ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιέϊ ἦν γυνὴ τῇ οὔνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ πηχέων τεσσέρων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους, καὶ ἄλλως εὐειδής. ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἅρμα ἐσβιβάσαντες, καὶ προδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλεν εὐπρεπέστατον φανέεσθαι ἔχουσα, ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἳ τὰ ἐντεταλμένα ἠγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι, λέγοντες τοιάδε, Ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόῳ Πεισίστρατον, τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνθρώπων μάλιστα, κατάγει ἐς τὴν ἑωυτῆς ἀκρόπολιν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτέοντες ἔλεγον· αὐτίκα δὲ ἔς τε τοὺς δήμους φάτις ἀπίκετο ὡς Ἀθηναίη Πεισίστρατον κατάγει· καὶ ἐν τῷ ἄστεϊ πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεόν, προσεύχοντό τε τὴν ἄνθρωπον, καὶ ἐδέκοντο τὸν Πεισίστρατον. γρ. τὸ βάρβαρον ἔθνος τοῦ Ἑλληνικοῦ

15

Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ὁ Πεισίστρατος, κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα γενομένην, γαμέει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. οἷα δὲ παίδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνιέων, καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμαιωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα, ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ τὸν νόμον. τὰ μέν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή· μετὰ δέ, εἴτε ἱστορεύσῃ, εἴτε καὶ οὔ, φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρί· ἡ δὲ τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχεν, ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου. ὀργῇ δὲ ὡς εἶχε καταλλάσσετο τὴν ἔχθρην τοῖσι "στασιώτῃσι. γρ. στρατιώτῃσι.

1 Non coibat cum uxore ut moris est. Et illa quidem initio hoc tegebat, postea vero matri, sive percontanti, sive minus, exposuit: & ista rursus marito. 2 Positis inimicitiis in gratiam rediit cum seditiosis.

μαθὼν δὲ ὁ Πεισίστρατος τὰ ποιεύμενα ἐπ᾽ ἑωϋτῷ, ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρης τὸ παράπαν. ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἐρέτριαν, ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισίν. Ἱππίεω δὲ γνώμην νικήσαντος, ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἤγειρον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων, αἵ τινές σφι προαιδέατό κου τι. πολλῶν δὲ μεγάλα παρασχόντων χρήματα, Θηβαῖοι ὑπερεβάλοντο τῇ δόσι τῶν χρημάτων. μετὰ δέ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ, καὶ πάντα σφι ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάτοδον. καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου· καὶ Νάξιός σφι ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐθελοντής, τῷ οὔνομα ἦν Λύγδαμις, προθυμίην πλείστην παρείχετο, κομίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας. Ἐξ Ἐρετρίης δὲ ὁρμηθέντες, διὰ ἑνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω· καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἴσχουσι Μαραθῶνα· ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφι στρατοπεδευομένοισιν, οἵ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο, ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέρρεον, οἷσιν ἡ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίης ἦν ἀσπαστότερον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο. Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μεταῦτις ὡς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον· ἐπεί τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος αὐτὸν στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθέουσιν ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἦσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας· καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὁρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἦσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ, ἐς τὠυτὸ συνιόντες, ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱρόν, καὶ ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα. ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρνάν, χρησμολόγος ἀνήρ, ὅς οἱ προσιὼν χρᾷ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ, τάδε λέγων,

Ἔρριπται δ᾽ ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται·
Θύννοι δ᾽ οἰμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

Ὁ μὲν δή οἱ ἐνθεάζων χρᾷ τάδε· Πεισίστρατος δέ, συλλαβὼν τὸ χρηστήριον, καὶ φὰς δέκεσθαι τὸ χρησθέν, ἐπῆγε τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα· καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν, οἱ μὲν, πρὸς κύβους, οἱ δὲ, πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ἐσπεσόντες,

γρ. γνώμη · γρ. χρόνῳ · γρ. ἐπι · γρ. πορεύεσθαι

Quæ fieri Pisistratus contra se animadvertens, regione prorsus abscedit: & ubi Eretriam pervenit, una cum filiis deliberat. Quum autem sententia Hippiæ prævaluisset, de tyrannide rursus recuperanda, 1 aliquot civitates excitaverunt, quæ ipsis nonnihil benevolæ erant. Et cum aliæ complures contulerunt pecuniæ multum, tum vero Thebani plurimum. 2 Post hæc non ita multo interjecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso Argivi aderant mercede conducti, & Naxius quidam, nomine Lygdamis, ultro adveniens, multum alacritatis addidit, allatis & pecuniis & copiis. Profecti autem Eretria, LXII anno undecimo vertente redierunt, & primum in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi castra habentes cum seditiosi ex urbe se conferebant, tum alii ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis quam libertas jucundior: atque ita congregabantur. Cæterum Pisistratus, quandiu pecuniam cogebat, & postea Marathonem tenebat, Athenienses qui intra urbem degebant, rem nihili fecerunt: sed ubi acceperunt eum ex Marathone urbem versus movere, ita domum ad se defendendos obviam tendunt. Isti igitur cum omnibus copiis infesti in illos redeuntes tendebant. Quum autem qui cum Pisistrato erant è Marathone digressi, simul contra urbem irent, & in eundem locum convenissent, perrexerunt ad Minervæ Pallenidis fanum, 3 altrinsecusque arma posuerunt. Hic divina pompa fungens Amphilytus Acarnan ariolus, 4 Pisistratum cui assistebat adiit, & hexametro carmine vaticinatus est, inquiens,

5 Est nummus projectus, item sunt retia tenta:
Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ.

Hoc ille oraculum divino afflatus spiritu reddidit. Pisistratus vero, eo percepto, & se illud accipere affirmavit, & in Athenienses urbe egressos copias duxit. LXIII At illi tunc ad prandium se converterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos igitur impetu facto, qui cum Pisistrato erant,

1 Munera collegerunt ex urbibus antea sibi utcunque cognitis. 2 Postea vero (ut paucis absoluam) tempus emersit, & omnia ad reditum fuerunt ipsis parata. 3 pervenit, & arma ex adverso posuit. Ibi vero divino impetu fretus Amph. 4 Pisistrato adsuit, & ad eum accedens, hex. 5 Verriculum jactum est, expansaque retia, nocte Mox aderunt thynni cl.

eos in fugam vertunt. Ipsis autem fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitavit 1 ut Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur: Pueros, jussos conscendere equos, præmisit, qui assequendo fugientes, mandata Pisistrati dicerent, juberentque eos bono animo esse, & ad sua quemque abire.

LXIV Ita audientibus dicto Atheniensibus, Pisistratus tertio potitus Athenis, tyrannidem stabilivit, tum auxiliariorum copiis, tum pecuniarum proventibus partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoque eorum Atheniensium qui perstiterant, nec è vestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos, in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamidique permiserat, quum antehac etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiavit autem, quatenus prospectus à templo ferebatur, catenus ex omni loco cadaveribus effossis, & in alium ejusdem insulæ locum translatis. Itaque Pisistratus tyrannide potitus est, Atheniensium aliis in prœlio cæsis, aliis una cum Alcmæonidis domo profugis.

LXV ¶ 2 Hunc ita Atheniensibus imperantem ea tempestate Crœsus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & jam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle Spartæ regnantibus, Lacedæmonii quum cætera bella prospere gessissent, adversus solos Tegeates cladem acceperant. Et antea fere ex omnibus Græcis pessime morati fuerant, 3 tam circa se quam circa hospites nullo consuetudinis conversationisque commercio. Quæ instituta in melius mutavere, Lycurgo, viro inter Spartiatas probato, Delphos ad oraculum profecto: cui, simulatque in ædem ingressus est, Pythia hæc inquit,

Ad mea venisti præpinguia templa Lycurge,
Grate Jovi & cunctis qui tecta tuentur Olympi.
Ambigo vaticiner sis utrum, virne deusne:
Sed multo magis esse deum te credo Lycurge.

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei exposuisse instituta quæ nunc à Spartiatis servantur. Ipsi tamen Lacedæmonii volunt, Lycurgum, quum esset tutor & idem patruus Leobotæ Spartiatarum regis

τοὺς Ἀθηναίους τρέπουσι. Φευγόντων δὲ τούτων, βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος ἐπιτεχνᾶται, ὅκως μήτε ἁλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι, διεσκεδασμένοι τε εἶεν. Ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους, προέπεμπεν· οἱ δὲ, καταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας, ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιστράτου, θαρσέειν τε κελεύοντες, καὶ ἀπιέναι ἕκαστον ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ. Πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ Πεισίστρατος τὸ τρίτον σχὼν Ἀθήνας, ἐρρίζωσε τὴν τυραννίδα, ἐπικούροισί τε πολλοῖσι, καὶ χρημάτων συνόδοισι· τῶν μὲν, αὐτόθεν, τῶν δὲ, ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ συνιόντων· ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαβὼν, καὶ καταστήσας ἐς Νάξον. Καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ, καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμι. Πρός γε ἔτι τούτοισι, τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων. — τῷ Λυγδάμι

Καθήρας δὲ ὧδε· ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱροῦ εἶχεν, ἐκ τούτου τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς, μετεφόρεεν ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Δήλου. Καὶ Πεισίστρατος μὲν ἐτυράννευεν Ἀθηναίων· Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν, οἱ δὲ αὐτῶν μετ' Ἀλκμαιωνιδέων ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκίης. Τοὺς μέν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος κατέχοντα· τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας, καὶ ἐόντας ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπερτέρους Τεγεητέων. Ἐπὶ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ, τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχέοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς Τεγεήτας μούνους προσέπταιον. Τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων, καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων, κατά τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξείνοισιν ἀπρόσμικτοι. Μετέβαλον δὲ ὧδε ἐς εὐνομίην· Λυκούργου τῶν Σπαρτιητέων δοκίμου ἀνδρὸς ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσήϊεν ἐς τὸ μέγαρον, εὐθὺς ἡ Πυθίη λέγει τάδε,

Ἥκεις ὦ Λυκόεργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν,
Ζηνὶ φίλος, καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ καὶ ἄνδρα. — τῷ ἢ ἄνθρωπον
Ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι ὦ Λυκόεργε.

Οἱ μὲν δή τινες πρὸς τούτοισι λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῷ τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιήτῃσιν· ὡς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκοῦργον ἐπιτροπεύσαντα Λεωβώτεω, ἀδελφιδέου μὲν ἑωυτοῦ, βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, — τῷ Λεωβάτῳ

1 Ne dispersi Athenienses, amplius conglobarentur. 2 Crœsus igitur per id tempus Athenienses eò redactos esse intellexit: Lacedæmonios autem mag. 3 Nullo neque inter se neque cum peregrinis commercio, sed ad æquam & honestis legibus institutam gubernationem sic transierunt.

ἐκ

ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. Ὡς γὰρ ἐπετρόπευσε, τάχιστα μετέστησε τὰ νόμιμα πάντα, καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν. Μετὰ δὲ, τὰ ἐς πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας, καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια· πρός τε τούτοισι, τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυκοῦργος. Οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν. Τῷ δὲ Λυκούργῳ τελευτήσαντι ἱρὸν εἱσάμενοι, σέβονται μεγάλως. Οἷα δὲ ἔν τε χώρῃ ἀγαθῇ, καὶ πλήθεϊ οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον αὐτίκα, καὶ εὐθηνήθησαν. Καὶ δή σφιν οὐκέτι ἀπέχρη ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι, ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δελφοῖσιν ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ. Ἡ δὲ Πυθίη σφι χρᾷ τάδε,

γρ. εὐθενήθησαν.

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὔτοι δώσω.
Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
Οἵ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὔτι μεγαίρω.
Δώσω τοι Τεγέην ποσσίκροτον ὀρχήσασθαι,
Καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκάδων μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο· οἱ δὲ, πέδας φερόμενοι, ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλῳ πίσυνοι, ὡς δὴ ἐξανδραποδιεύμενοι τοὺς Τεγεήτας. Ἑσσωθέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτέων ἐζωγρήθησαν, πέδας τε ἔχοντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ, καὶ σχοίνῳ διαμετρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεητέων, ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὗται ἐν τῇσιν ἐδεδέατο, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν σῶαι ἐν Τεγέῃ, περὶ τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης κρεμάμεναι. Κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχέως αἰεὶ κακῶς ἀέθλεον πρὸς τοὺς Τεγεήτας.

γρ. ἐμεῦ

17 Κατὰ δὲ τὸν κατὰ Κροῖσον χρόνον, καὶ τὴν Ἀναξανδρίδεώ τε καὶ Ἀρίστωνος βασιληΐην ἐν Λακεδαίμονι, ἤδη οἱ Σπαρτιῆται κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγεγόνεσαν, τρόπῳ τοιῷδε γενόμενοι· ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἑσσοῦντο ὑπὸ Τεγεητέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, ἐπειρώτεον τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι, κατύπερθε τῷ πολέμῳ Τεγεητέων γενοίατο. Ἡ δὲ Πυθίη σφιν ἔχρησε, τὰ Ὀρέστεω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὀστέα ἐπαγαγομένους. Ὡς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ οἷοί τε ἐγινέατο τὴν θήκην τοῦ Ὀρέστεω,

è Creta hæc attulisse. Siquidem quum primum tutor factus est, omnia jura immutavit: deditque operam nequis ea transgrederetur: deinde vero quæ ad bellum pertinent, 1 enomotias, triacadas, & syssitia: super hæc instituit *tribunos plebis*, ephoros ac senatores. Ita illi ad rectum vitæ genus translati sunt LXVI
à Lycurgo: quem vita defunctum, delubro ædificato egregie colunt. 2 Ex quo, cum bonitate soli, tum non exigua hominum copia, discurrerunt statim, ac benigne rem gesserunt. Nec amplius contenti otio frui, quum se Arcadibus præstantiores esse arbitrarentur, de omni illorum terra *occupanda* oraculum Delphicum consuluerunt. Quibus Pythia respondit,

Me petis Arcadiam? multum petis: haud tibi tradam.
Multi apud Arcadiam vescentes glande viri sunt,
Qui te rejicient. Tibi ego haud invidero quicquam,
Saltandam Tegeam planta plaudente daturus:
Utque queas campum metiri fune feracem.

Hæc responsa ubi accepere Lacedæmonii, à cæteris Arcadibus abstinentes bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum compedes: videlicet captioso freti oraculo, tanquam essent ipsi redacturi Tegeatas in captivitatem. Verum congressi prœlio ac fugati, quicunque eorum vivi sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt compedibus induti, campum Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes autem quibus vincti fuerant, ad nostram usque memoriam incolumes fuere circa templum Minervæ Aleæ *apud Tegeam* suspensæ. Atque superiore LXVII
quidem bello Lacedæmonii adversus Tegeatas assidue semper male pugnaverant: Crœsi tamen ætate & Anaxandridæ Aristonisque, regum suorum, longe superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Quum semper in bello à Tegeatibus superarentur, missis Delphos consultoribus, oraculum sunt sciscitati quemnam deorum placarent ut Tegeatum victores existerent. His Pythia respondit, id fore si ossa Orestis filii Agamemnonis referrent. Cujus urnam quum nequirent invenire,

1 *Enomotiæ erant viginti quinque virorum collegia, & secundum alios plurium: eratque hic sextus à lege magistratus. Triacades, triginta virorum collegia. Syssitia, cœtus in quos distributi cives, cibum communiter capiebant.* 2 Quumque in fertili & populosa regione versarentur, excurrerunt statim, ac prospere rem gess. *vel*, secunda fortuna usi sunt. *Sed ἀνά τε ἔδραμον exponitur etiam* succreverunt, *ex Suida quem vide.*

rursus

rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum in quo situs Orestes esset. Hæc nunciis interrogantibus, ita Pythia inquit,

Est quædam Arcadiæ Tegea, in regione patenti:
Hîc duo flant venti vi pervehemente coacti,
[1] *Forma hostis formæ, & plagæ superindita plaga,*
Hîc Agamemnonides terra omniparente tenetur,
Quo tu sublato Tegeæ sperabere victor.

Ubi hæc audierunt Lacedæmonii, nihilo tamen minus [2] inventione frustrabantur, etsi omnia disquirentes: donec Liches, unus Spartiatarum, eorum qui benemeriti vocantur, comperit. [3] Sunt autem benemeriti ex civibus semper militia equestri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alii aliò mittuntur. LXVIII Ex his Liches quum esset, rem illam apud Tegeam adinvenit, fortuna pariter atque solertia usus. [4] nam cum Tegeates à Lacedæmoniis hoc anno commercio mutuo adeundi essent, & iste in ærariam officinam venisset, intuebatur ferrum dum procudebatur. Quo in spectaculo admirabundum animadvertens faber ferrarius, intermisso opere, Quanto magis Lacon hospes, inquit, admirarere, si idem quod ego tu nosses, qui tantopere admiraris ferrarium opificium. In hac enim corte puteum facere quum vellem, incidi in loculum septem cubitorum: & quia incredulus eram omnino fuisse majores quàm nunc sunt homines, aperui eum, & inveni cadaver æquali cum loculo longitudine: quam ubi mensus sum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ viderat, Liches considerans, conjectavit hunc ex oraculo esse Orestem, hac videlicet conjectura: duos quidem quos cernebat fabri ferrarii folles, totidem comperit esse ventos: incudem vero & malleum, [5] formam formæ hostem: ferrum vero quod procuderetur, [6] plagam superinditam plagæ: hac ratione id conjectans, quod in plagam hominis ferrum inventum sit. Hæc itaque secum agitans, Spartam regressus, rem omnem Lacedæmoniis refert. Illi [7] ex composito hominem

ἔπεμπον αὖτις ἐς τὸ χρηστήριον ἐπειρησομένους τὸν χῶρον ἐν τῷ κέοιτο ὁ Ὀρέστης. Εἰρωτῶσι δὲ ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε,

Ἔστι τις Ἀρκαδίης Τεγέη λουρῷ ἐνὶ χώρῳ,
Ἔνθ' ἄνεμοι πνείουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
Καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πήματι κεῖται·
Ἔνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυσίζοος αἶα·
Τὸν σὺ κομισάμενος, Τεγέης ἐπιτάρροθος ἔσσῃ.

Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπεῖχον τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσον, πάντα διζήμενοι· ἐς οὗ δὴ Λίχης τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητέων ἀνεῦρεν. Οἱ δὲ ἀγαθοεργοί εἰσι τῶν ἀστῶν, ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἑκάστου. Τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἂν ἐξίωσιν ἐκ τῶν ἱππέων, Σπαρτιητέων τῷ κοινῷ διαπεμπομένους, μὴ ἐλινύειν ἄλλους ἄλλῃ. Τούτων ὢν τῶν ἀνδρῶν, Λίχης ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ, καὶ συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ. Ἐούσης γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπιμιξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας, ἐλθὼν ἐς χαλκήιον, ἐθηεῖτο σίδηρον ἐξελαυνόμενον· καὶ ἐν θώυματι ἦν, ὁρέων τὸ ποιεόμενον. Μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωυμάζοντα, εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου, Ἦκου ἂν ὦ ξεῖνε Λάκων, εἴπερ εἶδες τόπερ ἐγώ, κάρτα ἂν ἐθώυμαζες, ὅκου νῦν οὕτω τυγχάνεις θῶυμα ποιεόμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου. Ἐγὼ γὰρ ἐν τῇδε θέλων τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων, ἐπέτυχον σορῷ ἑπταπήχεϊ. Ὑπὸ δὲ ἀπιστίης μὴ μὲν γενέσθαι μηδαμὰ μέζονας ἀνθρώπους τῶν νῦν, ἄνοιξα αὐτήν, καὶ εἶδον τὸν νεκρὸν * μήκεϊ ἴσον ἐόντα τῇ σορῷ· μετρήσας δέ, συνέχωσα ὀπίσω. Ὁ μὲν δὴ ἔλεγε τάπερ ὀπώπεε· ὁ δέ, ἐννώσας τὰ λεγόμενα, συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστεα κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε συμβαλλεόμενος· τοῦ χαλκέος δύο ὁρέων φύσας, τοὺς ἀνέμους εὕρισκε ἐόντας· τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφῦραν, τόν τε τύπον καὶ τὸν ἀντίτυπον, τὸν δὲ ἐξελαυνόμενον σίδηρον, τὸ πῆμα ἐπὶ πήματι κείμενον· κατὰ τοιόνδε τι εἰκάζων, ὡς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. Συμβαλλεόμενος δὲ ταῦτα, καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην, ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ πρῆγμα. Οἱ δέ, ἐκ λόγου πλαστοῦ ἐπε-

1 Hîc typus antitypus, noxæ & superindita noxa. *Quid autem hoc sibi velit, paulo post exponetur.* 2 Ab inventione aberant. 3 Benemeriti autem isti (seu benefici) sunt quini cives ex equitibus ætate maxime provecti, qui singulis annis exeunt. Quos oportet eo anno quo egrediuntur, communi consilio ex equitibus Spartanis alios aliò dimissos, nusquam moram trahere. 4 Nam quum Lacedæmoniis Tegeatas adeundi facultas hoc tempore esset. 5 Typum esse & antitypum. *Typum vocat malleum ictum incudi impingentem: quem quum vicissim repellat incus, antitypus vocatur, quasi vicissim feriens.* 6 Noxam superinditam noxæ: hac rat. id con. quod in damnum hominis fer. 7 Per simulationem hominem crimine intentato, exil.
* de proceritate Gigantum *A. Gellius* lib. 3. c. 10. & *Hieronymus Magius* lib. 1. Miscellan. c. 4.

νείκαν-

γρ. ἐδίωκον

νείκαντές οἱ αὐτὴν, ἐδίωξαν. ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐς Τεγέην, καὶ φράζων τὴν ἑωϋτοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκέα, ἐμισθοῦτο παρ' οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν. χρόνῳ δὲ ὡς ἀνέγνωσεν, ἐνοικίσθη. ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον, καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας, οἴχετο φέρων ἐς Σπάρτην. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅκως ἐπειρώατο ἀλλήλων, πολλῷ κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δέ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἦν κατεστραμμένη. Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος, ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας, καὶ δεησομένους συμμαχίης· ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν " χρῆν. οἱ δὲ, ἐλθόντες ἔλεγον, "Ἔπεμψε ἡ" μέας Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέ" ων βασιλεὺς, λέγων τάδε, Ὦ Λακεδαι" μόνιοι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἕλληνα " φίλον προσθέσθαι, (ὑμέας γὰρ πυνθά" νομαι προεστάναι τῆς Ἑλλάδος) ὑμέας " ὦν κατὰ τὸ χρηστήριον προσκαλέομαι, φί" λος τε θέλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος ἄνευ
18 " τε δόλου καὶ ἀπάτης. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γενόμενον, ἥσθησάν τε τῇ ἀφίξει τῶν Λυδῶν, καὶ ἐποιήσαντο ὅρκια ξεινίης πέρι καὶ ξυμμαχίης. καὶ γάρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου πρότερον ἔτι γεγονυῖαι. πέμψαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδις, χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι τούτῳ, τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἵδρυται Ἀπόλλωνος· Κροῖσος δέ σφι ὠνεομένοισι ἔδωκε δωτίνην. Τούτων τε ὦν εἵνεκα οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο, καὶ ὅτι ἐκ πάντων σφέας προκρίνας Ἑλλήνων, αἱρέετο φίλους. καὶ τοῦτο μὲν, αὐτοὶ ἔσαν ἕτοιμοι ἐπαγγείλαντι· τοῦτο δὲ, ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον, ζωδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ χεῖλος, καὶ μεγάθεϊ τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα, ἦγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροίσῳ. οὗτος ὁ κρητὴρ οὐκ ἀπίκετο ἐς Σάρδις, δι' αἰτίας διφασίας λεγομένας τάσδε· οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι ὡς ἐπεί τε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδις ὁ κρητὴρ ἐγίνετο κατὰ τὴν Σαμίην, πυθόμενοι Σάμιοι " ἀπεληΐσαντο αὐτὸν, νηυσὶ μακρῇσι ἐπιπλώσαντες· αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι ὡς ἐπεί τε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπυνθάνοντο δὲ Σάρδις τε καὶ Κροῖσον ἡλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ· ἰδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένους

γρ. ἀπελοίατο

criminis convictum exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatem suam referens fabro ferrario, 1 conducit ab eo nolente vendere cortem. Ibique aliquandiu habitans, ubi rem cognovit, effosso sepulchro ossa collegit, eaque portans Spartam rediit. Quo ex tempore Lacedæmonii quoties cum Tegeatibus congressi sunt, superiores extitere: præterea vero magna etiam pars Peloponnesi jam eis parebat. LXIX Hæc itaque omnia Crœsus audiens, misit nuncios Spartam cum muneribus, ad rogandam belli societatem, jussos dicere quæ oporteret. Ii postquam pervenerunt, Nos (aiunt) Crœsus misit, Lydorum aliarumque gentium rex, ita inquiens, Lacedæmonii, quoniam deus oraculum reddidit ut Græcam mihi societatem adsciscerem, & vos inter Græcos antecellere audio, statui vos mihi in societatem ex oraculo provocandos ad ineundam mecum quam cupio amicitiam atque societatem, citra dolum fraudemque. Crœsus hæc per legatos nunciavit, Quorum adventu Lacedæmonii, qui & ipsi oraculum audierant, gavisi, fœdus cum eis hospitii societatisque inierunt. Etenim jam antea intercedebant nonnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quum illi misissent Sardis ad aurum coemendum, quo usuri erant in id simulacrum Apollinis quod nunc positum est 2 apud Laconicam in Thornace, eo auro sunt à Crœso donati, LXX Qua de re Lacedæmonii, quodque se amicos ille præ omnibus Græcis delegisset, societatem admiserunt, & hoc denuncianti sese paratos exhibuerunt. Quod ubi fecerunt, pateram aheneam labiorum tenus frequentibus animalibus extrinsecus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, volentes Crœsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutram harum quæ feruntur caussarum. Lacedæmonii quidem aiunt hanc pateram dum ferretur Sardis, 3 quum Samum appulsi essent, à Samiis fuisse interceptam: qui, cognita re, navibus istos longis aggressi fuere. Ipsi vero Samii aiunt, Lacedæmonios, qui pateram portabant, serò venientes, quum audissent Crœsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo vendidisse viris privatis,

1 Conducebat, (*id est conducere conabatur*) à non locante (*id est, à nolente ~~conducere~~ locare*) cortem. Ubi vero tandem ei persuasit *illam locare*, inhabitare cœpit: ac eff. sep. 2 Apud Thornacem Laconicæ regionis. Et tum denunc. sese par. exhibuerunt: cum etiam fabricati erat. 3 Quum circa Samum essent.

qui eam Junonis templo dedicavere: & illos qui vendidissent, Spartam reversos, forsitan dixisse à Samiis sibi fuisse ereptam. Ac de patera ita res se habet.
LXXI ¶ Crœsus autem elusus oraculo: adversus Cappadociam exercitus comparabat, spe & Cyrum & potentiam Persicam evertendi. Cui in hac apparanda expeditione occupato, Lydus quidam, nomine Sandanis, & antehac pro circumspecto habitus, & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Lydos consequutus, hunc in modum Crœso consuluit, Adversus tales viros expeditionem paras, Rex, qui [1] coriacea subligacula, qui è corio reliquam vestem ferunt: qui non quibus volunt cibis vescuntur, sed quos habent, utpote regionem asperam incolentes. Ad hæc potu non vini utuntur, sed aquæ: non ficus ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes. Quibus quum nihil sit quod eripias, si viceris: sin victus fueris, animaduerte quot bona amittes. Ubi gustaverunt illi nostra bona, [2] circumsistent nos, nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Persis ut Lydos invaderent. Hæc loquutus, non tamen Crœsum flexit. Etenim Persis, antequam Lydos subigerent, nihil erat neque lautum neque opiparum.
LXXII Porro Cappadoces à Græcis Syri nominantur: & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum, tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum disterminabat fluvius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primum Cilicas, dehinc Matienos qui sunt ad dexteram, & Phrygas qui sunt ad lævam: tum boream adversus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesque interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagones à sinistra perstringens. Ita flumen Halys cuncta fere superiora Asiæ, à mari quod Cypro objectum est, ad Euxinum usque Pontum dirimit. Est autem dorsum totius hujus regionis, longitudine quinque dierum itineris viri expediti.
LXXIII Itaque adversus Cappadociam Crœsus cum exercitu profectus est, cupidus cum hanc partem soli fœcundi suo adjiciendi, tum vel magis, fiducia oraculorum, Cyrum ulciscendi: propter Astyagem, Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quem Cyrus Cambysis filius prœlio

ἀναθεῖναί μιν ἐς τὸ Ἡραῖον· τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν, ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην, ὡς ἀπαιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων. κατὰ μέν νυν τὸν κρητῆρα οὕτω ἔσχε. Κροῖσος δὲ ἁμαρτὼν τοῦ χρησμοῦ, ἐποιέετο στρατηίην ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταιρήσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν. παρασκευαζομένου δὲ Κροίσου στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Λυδῶν, νομιζόμενος καὶ πρόσθεν εἶναι σοφὸς, ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα ὄνομα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροίσῳ τάδε, (ὄνομά οἱ ἦν Σάνδανις) Ὦ βασιλεῦ, ἐπ' ἄνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι παρασκευάζεαι, οἳ σκυτίνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι· σιτέονται δὲ οὐκ ὅσα ἐθέλουσι, ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, χώρην ἔχοντες τρηχέην. πρὸς δὲ, οὐκ οἴνῳ διαχρέωνται, ἀλλὰ ὑδροποτέουσι. οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν δὴ, εἰ νικήσεις, τί σφεας ἀπαιρήσεαι, " τοῖσί ἐστι μηδέν; τοῦτο δὲ, ἢν νικηθῇς, μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις. γευσάμενοι γὰρ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν, περιέξονται, οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. ἐγὼ μέν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἳ οὐκ ἐπὶ νόον ποιέουσι Πέρσῃσι στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδούς. ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖσον. Πέρσῃσι γὰρ, πρὶν Λυδοὺς καταστρέψασθαι, ἦν οὔτε ἁβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν. Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπ' Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται. ἦσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι, τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρσας ἄρξαι, Μήδων κατήκοοι, τότε δὲ, Κύρου. ὁ γὰρ οὖρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς, ὁ Ἅλυς ποταμὸς, ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου ὄρεος διὰ Κιλίκων. μετὰ δὲ, Ματιηνοὺς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων· ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου, Φρύγας. παραμειβόμενος δὲ τούτους, καὶ ῥέων ἄνω πρὸς βορέην ἄνεμον, ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἅλυς ποταμὸς ἀποτέμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον· ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρης ταύτης ἁπάσης, μῆκος ὁδοῦ εὐζώνῳ ἀνδρὶ, πέντε ἡμέραι ἀναισιμοῦνται· Ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροῖσος ἐπὶ τὴν Καππαδοκίην τῶνδε εἵνεκα, καὶ γῆς ἱμέρῳ, προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν βουλόμενος, καὶ μάλιστα τῷ χρηστηρίῳ πίσυνος ἐὼν, καὶ τίσασθαι ἐθέλων ὑπὲρ Ἀστυάγεος Κῦρον. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κυαξάρεω, ἐόντα Κροίσου μὲν γαμβρὸν, Μήδων δὲ βασιλέα, Κῦρος ὁ Καμβύσεω καταστρε- 19.

γρ. τοῖσί γε μή ἐστι

1 *Vel*, Coriacea femoralia, *Intelligere autem videtur quæ &* braccæ *dicuntur.* 2 Pertinaciter ea retinebunt.

ψάμενος εἶχε, γενόμενον γαμβρὸν Κροίσῳ ὧδε. Σκυθέων τῶν νομάδων εἴλη ἀνδρῶν στασιάσασα, ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μηδικήν· ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηιόκεω, ὃς τοὺς Σκύθας τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιεῖπε εὖ, ὡς ἐόντας ἱκέτας· ὥστε δὲ περὶ πολλοῦ ποιεόμενος αὐτοὺς, παῖδάς σφι παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθέειν, καὶ τὴν τέχνην τῶν τόξων. χρόνου δὲ γενομένου, καὶ αἰεὶ φοιτεόντων τῶν Σκυθέων ἐπ' ἄγρην, καὶ αἰεί τι φερόντων, καί κοτε συνήνεικε ἑλεῖν σφέας μηδέν· νοστήσαντας δὲ αὐτοὺς κενῇσι χερσὶ, ὁ Κυαξάρης, (ἦν γὰρ, ὡς διέδεξε, ὀργὴν οὐκ ἄκρος) τρηχέως κάρτα περιέσπε ἀεικείῃ. οἱ δὲ, ταῦτα πρὸς Κυαξάρεω παθόντες, ὥστε ἀνάξια σφέων ἑωυτέων πεπονθότες, ἐβουλεύσαντο τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων ἕνα κατακόψαι. σκευάσαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευάζειν, Κυαξάρεϊ δοῦναι φέροντας, ὡς ἄγρην δῆθεν· δόντες δὲ, τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλυάττεα τὸν Σαδυάττεω ἐς Σάρδις. ταῦτα καὶ δὴ ἐγένετο. καὶ γὰρ Κυαξάρης καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν κρεῶν τούτων ἐπάσαντο· καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες, Ἀλυάττεω ἱκέται ἐγένοντο. Μετὰ δὲ ταῦτα (οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαιτέοντι Κυαξάρεϊ) πόλεμος τοῖσι Λυδοῖσι καὶ Μήδοισι ἐγεγόνεε ἐπ' ἔτεα πέντε· ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ Λυδοὶ τοὺς Μήδους. ἐν δὲ καὶ νυκτομαχίην τινὰ ἐποιήσαντο. διαφέρουσι δέ σφι ἐπὶ ἴσης τὸν πόλεμον, τῷ ἕκτῳ ἔτεϊ συμβολῆς γενομένης, συνήνεικε ὥστε τῆς μάχης συνεστεώσης, * τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε ἔσεσθαι, οὖρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν ᾧ δὴ καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Λυδοί τε καὶ οἱ Μῆδοι ἐπεί τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γινομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλλόν τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφότεροι εἰρήνην ἑωυτοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς, ἦσαν οἵδε, Συέννεσίς τε ὁ Κίλιξ, καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ τὸ ὅρκιον οἱ σπεύσαντες γενέσθαι ἦσαν, καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν. Ἀλυάττεα γὰρ ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύηνιν Ἀστυάγεϊ τῷ Κυαξάρεω παιδί. ἄνευ γὰρ ἀναγκαίης ἰσχυρῆς συμβάσιες ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν. ὅρκια δὲ ποιέεται ταῦτα τὰ ἔθνεα τά πέρ τε Ἕλληνες

γρ. κενῇσι

γρ. ἀπαλλαγὴν

victum ceperat. Erat autem Crœso Astyages hunc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios quum esset seditio, caterva quædam eorum [1] secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortæ filius, Deiocis nepos. qui Scythas hos, utpote supplices, initio benigne alloquebatur ac plurimi faciebat, adeo ut [2] pueros eis traderet imbuendos tum lingua Scythica, tum artificio arcus utendi. Interjecto deinde tempore, quum Scythæ venatum assidue irent & semper aliquid afferrent, nonnunquam tamen contingebat ut nihil caperent. Quos ita revertentes manibus inanibus [3] Cyaxares (erat enim, quum ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi, ut se indignum, à Cyaxare pati non ferentes, consilio habito decreverunt ut aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent: apparatumque ut feras apparare consueverant, Cyaxari offerrent, perinde atque ferinam: idque quum obtulissent, quam celerrime se ad Alyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. Quod & factum est. nam & Cyaxares & qui aderant convivæ ex his carnibus gustaverunt: & Scythæ perpetrato hoc, Alyatti se supplices præbuerunt.
Quos postea reposcenti Cyaxari (quod Alyattes reddere abnuerat) bellum inter Lydos Medosque quinquennale conflatum est. LXXIV Quo in bello sæpe Medi, sæpe Lydi victores extiterunt, & nocturnum quoddam prœlium gesserunt. Sexto autem anno signis collatis, quum æquo marte certarent, [4] stante pugna contigit ut repente dies nox efficeretur. Quam immutationem hujus diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hunc ipsum annum præfiniens quo immutatio facta est. Lydi ac Medi ubi diem noctescere viderunt, à pugnando destiterunt: eoque propensius ad pacem inter se constituendam festinaverunt: autoribus conventionis Syennesi Cilice & Labyneto Babylonio: qui ut jusjurandum intercederet & reconciliatio affinitate fieret, [5] properarunt: decernentes ab Alyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam. quoniam sine vehementi necessitudine conventiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cætera ritu Græcorum,

1 Subduxit se. 2 Legit παῖδάς σφιν παρ. Sic autem sequitur παίδων 3 Cyaxares (erat enim, ut re ipsa ostendit, iræ impos) aspere admodum & indigne tractavit. 4 Inter pugnandum. 5 Operam dederunt. * De hac defectione solis consule quæ Scaliger ad Eusebii Chronicon. pag. 89. & Seth. Calvisii opus Chronologicum ad A. M. 3343.

1 tum feriendo brachia qua illa humeris connectuntur, ac mutuum ſangui-
LXXV nem delingendo. ¶ Hunc igitur A-
ſtyagem avum ſuum maternum Cy-
rus bello victum tenebat, ob eam quam
in ſequentibus indicabo cauſſam. Quo
nomine Crœſus ei infenſus, nunquid
inferret Perſis bellum, ad oracula *con-*
ſulenda miſerat. Et quum reſponſum red-
didiſſet, 2 haud ſyncerum, 3 ſecum face-
re interpretatus, in expeditionem pro-
fectus eſt 4 adverſus quandam Perſa-
rum partem. Atque ubi ad Halym flu-
men pervenit, tunc (ut ego quidem ſen-
tio) pontibus ibi ſitis copias traduxit:
ut autem Græci dictitant, Thales Mile-
ſius traductor extitit. Nam quum incertus
animi Crœſus foret qua parte fluminis
trajiceret exercitum (nulles dum enim
ex illis pontibus ea tempeſtate fuiſſe) fer-
tur Thales, qui in his caſtris aderat, feciſ-
ſe ut fluvius qui ad lævam exercitus flu-
ebat, flueret etiam ad dexteram. Feciſſe
autem hunc in modum: Foſſam peral-
tam, exorſus ſupra caſtra, ductam in ſpe-
ciem lunæ, depreſſit, quæ caſtra, ut e-
rant metata, à tergo amplecteretur:
in quam quum traduxiſſet ex priſtino
alveo fluvium, iterum eum, ubi exerci-
tus trajectus eſſet, in ſuum alveum re-
funderet. Itaq; quum celerrime fluvius
diviſus eſſet, utrinque vado meabilis ef-
fectus eſt. Quidam vero aiunt veterem
etiam omnino exaruiſſe alveum. Cui
rei equidem non accedo. Quo enim mo-
do qui rurſum redierunt, illum tranſiviſ-
LXXVI ſent? Crœſus igitur exercitu trajecto,
venit in Cappadociæ locum qui dicitur
Pteria, omnium ejus regionis tutiſſi-
mum, juxta urbem Sinopem, fere ad
pontum Euxinum ſitam. Hic ſtativa ha-
bens, prædia Syrorum vaſtat, & urbem
Pteriorum expugnat diripitque. Cepit
quoque cunctas circa urbes, Syros nihil
commeritos exterminans. Hinc Cy-
rus coacto ſuo exercitu, ſumptiſque o-
mnibus qui in medio incolebant, ob-
viam pergit: miſſis tamen, antequam ex-
ercitum educeret, caduceatoribus ad
Iones tentandos ut ad ſe à Crœſo defi-
cerent. Illis abnuentibus, profectus ca-
ſtra contra Crœſum poſuit: ibidemq; in
regione Pteria pro ſe uterque alterum
laceſſere. Commiſſaque acri pugna,
& multis utrinque cadentibus, ad
extremum noctis interventu diri-
muntur, neutri victores. Atque hunc

καὶ πρὸς τούτοισι, ἐπεὰν τοὺς βραχίονας ἐπιτάμωνται, ἐς τὴν ὁμοχροίην. τὸ αἷμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων. Τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἀστυάγεα Κῦρος ἐόντα ἑωυτοῦ μητροπάτορα καταστρεψάμενος εἶχε, δι' αἰτίην τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι σημανέω. τὰ Κροῖσος ἐπιμεμφόμενος τῷ Κύρῳ, ἔς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας εἰρωτέων. καὶ δὴ καὶ ἀπικομένου χρησμοῦ κιβδήλου, ἐλπίσας πρὸς ἑωυτοῦ τὸν χρησμὸν εἶναι, ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοίρην. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἅλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦτεν, ὡς μὲν ἐγὼ λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρατόν· ὡς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος διεβίβασέ οἱ. ἀπορέοντος γὰρ Κροίσου ὅκως οἱ διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατὸς, (οὐ γὰρ δὴ εἶναί κω τοῦτον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας) λέγεται παρεόντα τὸν Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ποιῆσαι αὐτῷ, τὸν ποταμὸν ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκ δεξιῆς ῥέειν. ποιῆσαι δὲ ὧδε· ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον, διώρυχα βαθέην ὀρύσσειν, ἄγοντα μηνοειδέα, ὅκως ἂν τὸ στρατόπεδον ἱδρυμένον κατὰ νώτου λάβοι ταύτῃ κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων, καὶ αὖτις παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον, ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι. ὥστε ἐπεί τε καὶ ἐσχίσθη τάχιστα ὁ ποταμὸς, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο. οἱ δὲ καὶ τὸ παράπαν λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρανθῆναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσίεμαι. κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν; Κροῖσος δὲ, ἐπεί τε διαβὰς σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκετο τῆς Καππαδοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεομένην, (ἡ δὲ Πτερίη ἐστὶ τῆς χώρης ταύτης τὸ ἰσχυρότατον, κατὰ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστά κῃ κειμένην) ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύετο, φθείρων τῶν Συρίων τοὺς κλήρους· καὶ εἷλε μὲν τῶν Πτερίων τὴν πόλιν, καὶ ἠνδραποδίσατο, εἷλε δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς πάσας· Συρίους τε οὐδὲν ἐόντας αἰτίους, ἀναστάτους ἐποίησε. Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑωυτοῦ στρατὸν, καὶ παραλαβὼν τοὺς μεταξὺ οἰκέοντας πάντας, ἠντίουτο Κροίσῳ. πρὶν δὲ ἐξελαύνειν ὁρμῆσαι τὸν στρατὸν, πέμψας κήρυκας ἐς τοὺς Ἴωνας, ἐπειρᾶτο σφέας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάναι. Ἴωνες μέν νυν οὐκ ἐπείθοντο. Κῦρος δὲ ὡς ἀπίκετο, καὶ ἀντεστρατοπεδεύσατο Κροίσῳ, ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτερίῃ χώρῃ ἐπειρῶντο κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δὲ καρτερῆς γενομένης, καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν, νυκτὸς ἐπελθούσης. καὶ τὰ μὲν

---

1 Tum ſecando brachia uſquedum ſanguis profluat, ac mutuò illum delingendo. *Ut legatur* αἱμορρέοισιν *pro* ὁμοχροίην. *Vide Tacitum, lib.* 12. 2 Captioſum. 3 A ſe facere. 4 In Perſarum fines.

στρατόπεδα ἀμφότερα οὕτως ἠγωνίσατο. Κροῖσος δὲ, μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἑωυτοῦ στράτευμα· ἦν γάρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου· τοῦτο μεμφθεὶς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειρᾶτο ἐπιὼν ὁ Κῦρος, ἀπήλαυνε ἐς τὰς Σάρδις, ἐν νόῳ ἔχων, παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους κατὰ τὸ ὅρκιον (ἐποιήσατο γὰρ καὶ πρὸς Ἄμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἤπερ πρὸς Λακεδαιμονίους) μεταπεμψάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους· (καὶ γὰρ πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπεποίητο συμμαχίη· ἐτυράννευε δὲ τῶν Βαβυλωνίων τὸν χρόνον τοῦτον Λαβύνητος) ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίους παρεῖναι ἐς χρόνον ῥητόν. ἁλίσας δὲ δὴ τούτους, καὶ τὴν ἑωυτοῦ συλλέξας στρατιὴν, ἐνένωτο, τὸν χειμῶνα παρεὶς, ἅμα τῷ ἦρι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα φρονέων, ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδις· ἔπεμπέ τε κήρυκας κατὰ τὰς συμμαχίας, προερέοντας ἐς πέμπτον μῆνα συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις. τὸν δὲ παρεόντα καὶ μαχεσάμενον στρατὸν Πέρσῃσι, ὃς ἦν αὐτοῦ ξεινικὸς, πάντα ἀφεὶς, διεσκέδασε· οὐδαμὰ ἐλπίσας μή κοτε ἄρα ἀγωνισάμενος οὕτω παραπλησίως Κῦρος ἐλάσει ἐπὶ Σάρδις. Ταῦτα ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ προάστειον πᾶν ὀφίων ἐνεπλήσθη· φανέντων δὲ αὐτέων, οἱ ἵπποι, μετιέντες τὰς νομὰς νέμεσθαι, "φοιτέοντες κατήσθιον. ἰδόντι δὲ τῷ Κροίσῳ τοῦτο, (ὥσπερ καὶ ἦν) ἔδοξε τέρας εἶναι· αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς "τοὺς ἐξηγητέας Τελμισσέων· ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι, καὶ μαθοῦσι πρὸς Τελμισσέων τὸ θέλει σημαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι. πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδις, ἥλω ὁ Κροῖσος. Τελμισσέες μέντοι τάδε ἔγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθροον προσδόκιμον εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώρην· ἀπικόμενον δὲ τοῦτον καταστρέψεσθαι τοὺς ἐπιχωρίους· λέγοντες ὄφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον δὲ, πολέμιόν τε εἶναι καὶ ἐπήλυδα. Τελμισσέες μέν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ ἤδη ἡλωκότι, οὐδέν κω εἰδότες τῶν ἦν περὶ Σάρδις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον. Κῦρος δὲ, αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροίσου μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὡς ἀπελάσας μέλλει Κροῖσος διασκεδᾶν τὸν στρατὸν, βουλευόμενος εὕρισκε πρῆγμά οἱ εἶναι ἐλαύνειν ὡς δύναιτο τάχιστα ἐπὶ τὰς Σάρδις, ὅκως πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἁλισθῆναι τὴν τῶν Λυδῶν δύναμιν, αὐτὸς ἐπικαταλάβοι. ὡς δέ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίεε κατὰ τάχος. ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην, αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ

γρ. φοιτέοντας

γρ. τῶν ἐξηγητέων

in modum duo exercitus dimicaverunt.

¶ 1 Crœsus, à suo exercitu incusatus quod cum Cyri multo majoribus copiis conflixisset, postero die quum Cyrus ipsum supersederet invadere, regressus est Sardis, habens in animo evocare Ægyptios ex fœdere: quorum cum rege Amasi, antequam cum Lacedæmoniis, societatem inierat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserat: (erat autem Babyloniorum tyrannus ea tempestate Labynetus) denunciare item Lacedæmoniis ut ad certam diem præsto essent: hisque & suis copiis coactis, ubi per hyemem quievisset, initio statim veris tendere adversus Persas. Hæc destinans Crœsus, abiit Sardis, dimisitque caduceatores ad socios, edicens uti ad quintum mensem Sardis convenirent. Exercitum vero qui aderat ex militibus conductis, qui cum Persis dimicaret, missum fecit ac dissipavit: minime sperans unquam fore ut Cyrus, qui sic æquo marte pugnasset, Sardis copias promoveret. LXXVII

Hæc Crœso ratiocinante, omnia suburbana colubris impleta sunt: 2 quos, ut existebant, equi inter ambulandum, quum ad pascua irent, comedebant. Id Crœso cernenti visum est (ut erat) esse portentum: ideoque mittendum ad conjectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulendos Telmissas: ubi accepere responsum, didicereque quid sibi vellet significaretque portentum, non contigit ut Crœso renunciarent. Nam priusquam retro Sardis reveherentur, Crœsus est captus. Telmisses ita cognoverant, exercitum externum Crœso illuc affuturum, qui quum afforet, indigenas subigeret: quod dicerent colubrum terræ filium esse: equum, hostem & advenam. Hæc Telmisses Crœso sunt interpretati, sed jam capto: nondum tamen gnari eorum quæ Sardibus ac Crœso evenerant. LXXVIII

Cyrus certior factus, Crœsum, qui statim post prœlium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio inito, comperiebat operæ pretium esse quam celerrime posset promovere exercitum Sardis, ut hostem, priusquam ille contraheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc ubi probavit, statim exequutus est: propereque ducto in Lydiam exercitu, ipsemet nuncius Crœso LXXIX

1 Crœsus autem caussatus sui exercitus paucitatem: (erant enim ipsius copiæ multo minores quam Cyri) hoc, inquam, caussatus, quum postero die Cyrus non descenderet in certamen, regress. &c. 2 Quos prodeuntes equi relictis pascuis, passim comedebant.

advenit.

advenit. Unde Crœsus in magnam sollicitudinem adductus, quod præter opinionem præterque expectationem suam se res haberent, tamen Lydos in prœlium produxit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior nec magis strenua: ex equisque pugnabat, equitandi sane perita, hastas per-
LXXX longas gestans. Campus in quo concursum est, ante urbem Sardensem jacet, magnus & editus: quem [1] cum alii amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus, palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus, infunditur mari juxta Phocæam oppidum. Hîc ubi vidit Lydos ad pugnandum instructos Cyrus, eorum equitatum reformidans, constituit admonitu Harpagi Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebantur camelis, vel frumentum vel vasa portantibus, sarcinas detraxit: & viros imposuit equestri stola indutos: quibus ornatis præcepit ut præirent cæteras copias adversus Crœsi equitatum: peditatum, ut hos subsequeretur. Post hunc collocavit omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis necui cæterorum Lydorum parcerent: sed quemlibet occiderent obsistentem, præter ipsum Crœsum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, camelos contra equitatum instruxit, hac ratione quòd camelum equus reformidat, adeo quidem ut nec speciem ejus intueri nec odorem sentire sustineat. Id ideo commentus est ut equitatum Crœsi, quo ille se prævaliturum considerabat, inutilem redderet. Simulatque igitur in pugnam itum est, equi, olfactis protinus conspectisque camelis, retro se avertunt. Unde spes Crœsi interiit. Verum non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis confligunt. & tandem, multis utrinque cadentibus, vertuntur in fugam: [2] ac muros ingressi, à Persis obsideri cœpe-
LXXXI. runt. Quam obsidionem in longius processuram ratus Crœsus, alios nuncios è muris mittit ad socios. Nam qui antea dimissi erant, hi conventum Sardis ad quintum mensem indixerant. At hos dimittebat, oratum, quam celerrima auxilia mitti sibi utique jam obsesso. Et cum ad alios socios misit, tum vero

ἐληλύθεε. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὥς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε, ὅμως τοὺς Λυδοὺς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν 21.
χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρειότερον, οὔτε ἀλκιμώτερον τοῦ Λυδίου. ἡ δὲ μάχη σφέων ἦν ἀπ᾽ ἵππων· δόρατά τε ἐφόρεον μεγάλα, καὶ αὐτοὶ ἔσαν ἱππεύεσθαι ἀγαθοί. Ἐς τὸ πεδίον δὲ συνελθόντων τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ ἄστεός ἐστι τοῦ Σαρδιηνοῦ, ἐὸν μέγα τε καὶ ψιλόν, (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι, καὶ " Ἕλλος συῤῥήγνυσι ἐς γρ. Ὕλλος
τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἕρμον· ὃς ἐξ ὄρεος ἱροῦ μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων, ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν κατὰ Φωκαίην πόλιν) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταῤῥωδήσας τὴν ἵππον, ἐποίησε, Ἁρπάγου ὑποθεμένου ἀνδρὸς Μήδου, τοιόνδε· ὅσαι τῷ στρατῷ τῷ ἑωυτοῦ εἵποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ἁλίσας, καὶ ἀπελὼν τὰ ἄχθεα, ἄνδρας ἐπ᾽ αὐτὰς " ἔβησε ἱππάδα στολὴν γρ. ἀνέβησε
ἐνεσταλμένους. σκευάσας δὲ αὐτούς, προσέταξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προϊέναι πρὸς τὴν Κροίσου ἵππον· τῇ δὲ καμήλῳ ἕπεσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε. ὄπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὡς δέ οἱ πάντες διετετάχατο, παρήνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φειδομένους, κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδὼν γενόμενον, Κροῖσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδὲ ἢν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παρήνεσε. τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου τῶνδε " εἵνεκα· κάμη- γρ. οὕνεκα
λον ἵππος φοβέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ἰδέην αὐτῆς ὁρέων, οὔτε τὴν ὀδμὴν ὀσφραινόμενος. αὐτοῦ δὴ ὦν τούτου εἵνεκα ἐσεσόφιστο, ἵνα τῷ Κροίσῳ ἄχρηστον ᾖ τὸ ἱππικόν, τῷ δή τι καὶ ἐπεῖχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός. ὡς δὲ καὶ συνήεσαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὤσφραντο τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι καὶ ἰδόντες αὐτάς, ὀπίσω ἀνέστρεφον. διέφθαρτό τε τῷ Κροίσῳ ἡ ἐλπίς. οὐ μέντοι οἵ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν· ἀλλ᾽ ὡς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων, πεζοὶ τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλλον. χρόνῳ δὲ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Λυδοί. κατειληθέντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος, ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων· τοῖσι μὲν δὴ κατεστήκεε πολιορκίη. Κροῖσος δὲ δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ " μακρότερον ἔσεσθαι τὴν πολιορκίην, ἔπεμπε ἐκ τοῦ γρ. μακρὸν
τείχεος ἄλλους ἀγγέλους ἐς τὰς συμμαχίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπτον μῆνα προερέοντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις· τούτους δὲ ἐξέπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθέειν, ὡς πολιορκεομένου Κροίσου. ἔς τε δὴ ὦν τὰς ἄλλας ἔπεμπε συμμαχίας, καὶ δὴ καὶ

1 Cum alii amnes permeant, tum vero etiam Hellus in omnium maximum influens, qui Hermus vocatur: & ex monte matri Dindymenæ sacro ortus, infunditur mari, *&c. Pro* Hellus *autem legitur &* Hyllus: *quod affertur ex Homero & Strabone.* 2 Ac muris inclusi.

ἐς Λα-

ἐς Λακεδαίμονα. Τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι Σπαρτιήτῃσι κατ᾽ αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπτώκεε ἔρις ἐοῦσα πρὸς Ἀργείους περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης. Τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας, ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης, ἀποτεμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἦν δὲ καὶ ἡ μέχρι Μαλέων ἡ πρὸς ἑσπέρην Ἀργείων, ἥ

γρ. Κυθηρείη τε ἐν τῇ ἠπείρῳ χώρη, καὶ ἡ Κύθηρα νῆσος, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. Βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένῃ, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συνελθόντες, ὥστε τριηκοσίους ἑκατέρων μαχέσασθαι· ὁκότεροι δ᾽ ἂν περιγένωνται, τούτων εἶναι τὸν χῶρον. Τὸ δὲ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἑκάτερον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκε, ἵνα μὴ παρεόντων τῶν στρατοπέδων, ὁρῶντες οἱ ἕτεροι ἑσσωμένους τοὺς σφετέρους, ἐπαμύνοιεν. Συνθέμενοι ὧν ταῦτα ἀπαλλάσσοντο. Λογάδες δὲ ἑκατέρων ὑπολειφθέντες συνέβαλλον. Μαχομένων δὲ σφέων, καὶ γινομένων ἰσοπαλέων, ὑπελίποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς· Ἀργείων μὲν, Ἀλκίνωρ τε καὶ Χρόμιος· Λακεδαιμονίων δὲ, Ὀθρυάδης. Ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. Οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων ὡς νενικηκότες ἔθεον ἐς τὸ Ἄργος· ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδης, σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς, καὶ προσφορήσας τὰ ὅπλα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον, ἐν

22 τῇ τάξει εἶχε ἑωυτόν. Ἡμέρῃ δὲ δευτέρῃ παρῆσαν πυνθανόμενοι ἀμφότεροι. Τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἑκάτεροι ἔφασαν νικᾶν· λέγοντες, οἱ μὲν, ὡς ἑωυτῶν πλεῦνες περιγεγόνασι· οἱ δὲ, τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας, τὸν δὲ σφέτερον παραμείναντα καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς. Τέλος δὲ, ἐκ τῆς ἔριδος συμπεσόντες ἐμάχοντο. Πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μέν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακειράμενοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποιήσαντο νόμον τε καὶ κατάρην, μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναῖκάς σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ τἀναντία τούτων ἔθεντο νόμον. Οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τούτου κομᾶν. Τὸν δὲ ἕνα λέγουσι τὸν περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυνόμενον ἀπονοστέειν ἐς Σπάρτην, τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέῃσι, καταχρήσασθαι ἑωυτόν.

γρ. ἐπεστεώτων Τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτῃσι ἐνισταμένων τῶν πρηγμάτων, ἧκε ὁ Σαρδιηνὸς κῆρυξ, δεόμενος Κροίσῳ βοηθέειν πολιορκεομένῳ. Οἱ δὲ ὅμως ἐπεί τε ἐπύθοντο τοῦ κήρυκος, ὁρμέατο βοηθέειν. Καί σφι ἤδη παρεσκευασμένοισι, καὶ νεῶν ἐουσέων ἑτοίμων, ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὡς ἡλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν, καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζω-

ad Lacedæmonios. Cæterum per id tem- LXXXII
pus & ipſis Spartiatis inciderat cum Argivis contentio de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum, etſi terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmonii 1 interciſum tenebant. Etenim Argivorum eſt quicquid regionis Malea tenus ad occaſum vergit in continente: & inſulæ tum aliæ, tum vero Cythera. Quum ergo Argivi ſuo territorio 2 interciſo auxilium ferrent, ibi ab utriſque in colloquium ventum eſt ut triceni utrinque dimicarent: & utri ſuperiores extitiſſent, eorum regio foret: atque ambo exercitus in ſuam uterque terram diſcederent, nec permanerent dum dimicaretur: ea ſcilicet cauſa, ne, ſi adeſſent, parti ſuccumbenti auxilium ſui ferrent. His conventis, in diverſa digrediuntur. Ex utriſque delecti viri qui relicti ſunt conflixerunt: atque illis quidem, ut æquo marte pugnantibus, ex ſexcentis tres omnino reliqui fuerunt: idque noctis interventu. Ex Argivis duo, Alcinor & Chromius, qui tanquam victores Argos curſu contenderunt: ex Lacedæmoniis unus Othryades, qui ſpoliatis Argivorum cadaveribus, eorum arma ad ſuorum caſtra detulit, & ſe in ſuo ordine tenuit. Poſtero die utrique re audita adfuerunt, ſibique victoriam vendicabant: Argivi quidem, quod ſuorum plures ſuperfuiſſe dicerent: Lacedæmonii vero, quod qui eorum ſuperfuerant, fugiſſent: ſuus autem perſtitiſſet, & hoſtium cæſos ſpoliaſſet. Ex contentione tandem concurrentes pugnant: ac poſtquam permulti utrinque ceciderunt, Lacedæmonii vincunt. Quo ex tempore Argivi tonſis capitibus, quum antea neceſſario criniti eſſent, legem condiderunt, ſe devoventes ne prius comam alerent, neve mulieres aurum ferrent, quam Thyreas recuperaſſent. His è diverſo legem tulere Lacedæmonii, ut in poſterum comati eſſent, quum antea non fuiſſent. Othryadem, qui unus è trecentis delectus reliquus fuiſſet, aiunt pudore Spartam revertendi, ob ſocios interfectos, illic apud Thyreas mortem ſibi
conſciviſſe. Quum hæc eſſet apud Spar- LXXXIII
tiatas rerum conditio, advenit caduceator Sardianus precatum Crœſo obſeſſo auxilia. Illi, caduceatore audito, ſtatuerunt Crœſo ſtatim ſuccurrendum. Quibus jam ſe apparantibus, ac navibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatum, Crœſumque vivum

1 Interceptum. 2 Intercepto.

eſſe

esse captum. Sic Lacedæmonii magno se affectos detrimento rati, supersederunt.
LXXXIV Sardis autem hunc in modum sunt expugnatæ. Quartodecimo quàm obsideri cœptæ sunt die, Cyrus, missis passim equitibus, suis copiis edicit se dona daturum ei qui primus muros conscendisset. Posteaquam id conato exercitu res non processit, ibi, quiescentibus cæteris, Mardus quidam, cui nomen erat Hyrœades, id aggredi est ausus à parte arcis ubi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc nequando urbs caperetur haud suspectum erat, utpote loco prærupto atque inoppugnabili: quaque una parte Leonem Meles primus Sardium rex non circumtulerat, ex pellice sua genitum: qui Leo quacunque parte murorum circumlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmisses judicaverant. Eum Meles per cæteram partem murorum circumduxit, quacunque poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præcisam, circumducere prætermisit: quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte iste Hyrœades Mardus conspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendam galeam illuc devolutam, advertit animum, atque consideravit: dehinc ipse conscendit, & post eum alii Persæ subinde, atque alii frequentes. Ita urbs Sardis capta est, atque omnis direpta.
LXXXV Ipsi autem Crœso hoc contigit. Erat ei filius cujus superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. 1 ad cujus vitium emendandum Crœsus pro viribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum vero Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum: atque ei Pythia talibus respondit,

Lyde genus, Rex multorum, valde inscie Crœse:
Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra ædes vocem: sine qua potior tibi longe.
Ille die quoniam primum infelice loquetur.

Porro captis mœnibus quidam Persa in Crœsum 2 sibi ignotum ut occisurus vadebat. Quem invadentem se Crœsus quum videret, tamen præsenti clade affectus devitare negligebat: nihil putans differre an percussus, oppeteret

γρηθείς. Οὕτω δὴ οὗτοι μὲν συμφορὴν ποιησάμενοι μεγάλην, ἐπέπαυντο. Σάρδιες δὲ ἡλώκεσαν ὧδε· ἐπειδὴ τεσσαρεσκαιδεκάτη ἐγένετο ἡμέρη πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ στρατιῇ τῇ ἑωϋτοῦ διαπέμψας ἱππέας, προεῖπε, τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τείχεος δῶρα δώσειν. Μετὰ δὲ τοῦτο, πειρησαμένης τῆς στρατιῆς, ὡς οὐ προσεχώρεε, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπαυμένων, ἀνὴρ Μάρδος ἐπειρᾶτο προσβαίνων, τῷ οὔνομα ἦν Ὑροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς ἐτέτακτο φύλακος. Οὐ γὰρ ἦν δεινὸν κατὰ τοῦτο μὴ ἁλῷ κοτέ. Ἀπότομός τε γάρ ἐστι ταύτῃ ἡ ἀκρόπολις, καὶ ἄμαχος· τῇ οὐδὲ Μήλης ὁ πρότερος βασιλεὺς Σαρδίων μούνῃ οὐ περιήνεικε τὸν Λέοντα τόν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τελμισσέων δικασάντων, ὡς περιενειχθέντος τοῦ Λέοντος τὸ τεῖχος, ἔσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. Ὁ δὲ Μήλης κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περιενείκας, τῇ ἦν ἐπίμαχον τὸ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τούτου, ὡς ἐὸν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον. Ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. Ὁ ὦν δὴ Ὑροιάδης οὗτος ὁ Μάρδος, ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινα Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθεῖσαν, καὶ ἀνελόμενον, ἐφράσθη, καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. Τότε δὲ δὴ ὁ αὐτός τε ἀναβεβήκεε, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον. Προσβάντων δὲ συχνῶν, οὕτω Σάρδιές τε ἡλώκεσαν, καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο. Κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγίνετο. Ἦν οἱ παῖς, (τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην) τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικής, ἄφωνος δέ. Ἐν τῇ ὦν παρελθούσῃ εὐθηνίᾳ ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκεε, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος, καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφεε χρησόμενος. Ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε,

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
Μὴ βούλου πολύευκτον ἰὴν ἀνὰ δώματ' ἀκούειν
Παιδὸς φθεγγομένου. τόδε σοι πολὺ λώϊον ἀμφὶς
Ἔμμεναι. αὐδήσει γὰρ ἐν ἤματι πρῶτον ἀνόλβῳ.

Ἁλισκομένου δὲ τοῦ τείχεος (ἤιε γάρ τις Περσέων ἄλλον γνώσας Κροῖσον) ὡς ἀποκτενέων. Κροῖσος μέν νυν ὁρέων ἐπιόντα, ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημελήκεε, οὐδέ τι οἱ διέφερε πληγέντι ἀπο-

1 Itaque antea Crœsus, dum secundæ ipsius res essent, omnia pro viribus fecerat ipsius caussa, cum alia excog. &c. 2 *Pro* ἄλλον γνώσας, *suspicor scribendum* ἀλλογνώσας *& ita legisse videri hic potest.*

θα-

θανέειν. Ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος, ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνήν. Εἶπε δέ, Ἄνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον. Οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶ-

23 τον ἐφθέγξατο. Μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν πάντα χρόνον τῆς ζόης. Οἱ δὲ Πέρσαι τάς τε δὴ Σάρδις ἔσχον, καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζώγρησαν, ἄρξαντα ἔτεα τεσσαρεσκαίδεκα, καὶ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα κατὰ τὸ χρηστήριόν τε, καταπαύσαντα τὴν ἑωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν. Λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον. Ὁ δέ, συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσόν τε ἐν πέδῃσι δεδεμένον, καὶ δὶς ἑπτὰ Λυδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας· ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὅτεῳ δή, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι θέλων, εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα, τοῦδε εἵνεκα ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρήν· βουλόμενος εἰδέναι εἴ τις μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆναι. Τὸν μὲν δὴ ποιέειν ταῦτα. Τῷ δὲ Κροίσῳ ἑστεῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς, ἐσελθεῖν (καίπερ ἐν κακῷ ἐόντι τοσούτῳ) τὸ τοῦ Σόλωνος, ὥς οἱ εἴη σὺν θεῷ εἰρημένον, τὸ Μηδένα εἶναι τῶν ζωόντων ὄλβιον. Ὡς δὲ ἄρα μιν προστῆναι τοῦτο, ἀνενεικάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς " λειποψυχίης, ἐς τρὶς ὀνομάσαι τὸ Σόλων. Καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα, κελεῦσαι τοὺς ἑρμηνέας ἐπείρεσθαι τὸν Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο. Καὶ τούς, προσελθόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν " ἐρωτεώμενον· μετὰ δέ, ὡς ἠναγκάζετο, εἰπεῖν, " Τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν. Ὡς δέ σφι ἄσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα. Λιπαρεόντων δὲ αὐτῶν, καὶ ὄχλον παρεχόντων, ἔλεγε δή, ὡς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον, ἀποφλαυρίσειε οἱ. Ἃ δὴ εἴπας, τῇ αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκεε τῇπερ ἐκεῖνος εἶπε· οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων, ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὀλβίους εἶναι. Τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι· τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἁμμένης, καίεσθαι τὰ περὶ ἔσχατα. Καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἑρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγνόντα τε, καὶ ἐννώσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐών, ἄλλον ἄνθρωπον, γενόμενον ἑωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω, ζῶντα πυρί διδοίη· πρός τε τούτοισι, δείσαντα τὴν τίσιν, καὶ ἐπιλεξάμενον ὡς οὐδὲν εἴη " τῶν ἐν ἀν-

γρ. ἀψυχίης

γρ. ἐπιρωτώμενον

γρ. ἀνθρωπίνων ἀσφ.

mortem, an non. Id ubi filius ejus mutus aspexit, timens patri, erupit in vocem, inquiens, Homo, ne perimas Crœsum. Atque hoc ille primum effatus, postmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. Persæ & Sardibus potiti sunt, LXXXVI

& Crœso vivo, quum regnasset annos quatuordecim, totidemque dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, ut ei fuerat responsum. Eum captum Persæ ad Cyrum perduxerunt: quem ille vinctum compedibus super ingentem quam struxerat lignorum struem imponit, circaque eum bis septem Lydorum filios: sive habens in animo primitias has alicui deo offerre, sive volens votum persolvere, sive cupidus sciendi num quis dæmonum liberaret Crœsum, (quem religiosum esse audierat) quominus pyræ impositus vivus concremaretur. Hæc quidem Cyrum fecisse aiunt. Crœso autem super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen venisse in mentem Solonis, quod ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, Ex viventibus beatum esse neminem. Quod dictum ubi 1 subiit Crœso, ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiscentem, ter Solonem nominasse: & Cyrum, quum audisset, jussisse interpretes eum percontari quemnam invocaret. Illosque accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatum silentium tenuisse. Deinde quum loqui cogeretur, dixisse, *Illum nominavi*, quem cum omnibus tyrannis colloqui, ego quàm ingentem pecuniam præoptassem. Eum non planè loquentem, rursus interrogant quidnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque infestantibus, 2 inquit quemadmodum Solon, qui esset Atheniensis, ad ipsum à principio venisset, & intuitus omnes ejus opes coram, pro nihilo duxisset. Adeo quæ de ipso dixerat, omnia ea evenisse: neque hæc magis de seipso quàm de omni hominum genere, & de iis præsertim qui sibiipsis beati viderentur. Hæc Crœso referente, jam pyra incensa ardere extrema cœpisse: & Cyrum auditis per interpretem quæ Crœsus dixisset, pœnituisse: quum se quoque hominem esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus, vivum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantem nihil esse in rebus

1 *Hæc interpretatio convenit potius verbo παραστῆναι, ut & puto legendum.* 2 Inquit Solonem Atheniensem olim ad ipsum venisse, & intuitum omnes ejus opes, pro nihilo duxisse.

huma-

humanis stabile, jussisse ignem celerrime extingui jam incensum, Crœsumque deponi & quæ cum eo erant. Verùm eos qui jussi fuerant, non potuisse amplius
LXXXVII vim ignis superare. Ibi fuerunt Lydi Crœsum cognita Cyri sententiæ mutatione, quum cerneret unumquemque extinguendo devolvendoque igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando invocasse Apollinem, ut ipsi adesset, siquod ab eo donum illi gratum fuisset oblatum, ipsumque præsenti malo liberaret. Ita cum lacrymis Crœso deum invocante, nimbos repente, quum serenum ac tranquillum esset, 1 confractos esse, imbresque erupisse, ac vehementissima aqua pluisse,& rogum extinxisse. Ita Cyrum, cognito deorum cultorem ac bonum virum esse Crœsum, è pyra deposuisse: atque hunc in modum interrogasse, Crœse, quisnam tibi hominum persuasit ut cum exercitu invaderes fines meos, ex amico factus hostis? Cui Crœsus, Ego, (inquit) rex, istud feci tuo prospero, meo infausto fato, Græcorum deo autore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quispiam ita amens est ut bellum quàm pacem præoptet. Nam in pace filii patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed ut ista fierent, dæmoni cordi fuit.
LXXXVIII Hæc Crœsus loquutus est: quem Cyrus solutum juxta se collocavit, ac in multa sane observantia habebat: intuensque eum admirabatur, tam ipse quam omnis circa eum cœtus. Ille cogitabundus silentium tenebat. Mox conversus, ac cernens Persas Lydorum diripientes urbem, Utrum debeo, inquit, rex, tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus vero eum, quæcunque liberet, audacter proloqui jussit. Tunc ille Cyrum percontatur, 2 Quidnam (inquiens) tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus, Tuam, inquit, urbem diripit, tuasque opes absumit. Atqui (Crœsus excipit) neque urbem meam diripis, neque meas opes, nihil enim mihi jam cum istis rebus est: sed tua ferunt aguntque.
LXXXIX His verbis injecta cura,Cyrus Crœsum semotis arbitris interrogat quidnam in his quæ fierent, sibi constituendum censeret. Ad quem Crœsus,Quoniam me dii servum tibi tradiderunt, jure debeo, siquid amplius animadvertero, id tibi indicare. Persæ, ait, natura proterva sunt, & iidem inopes. Quos si diripientes tu ac potientes magnis opibus negli-

θρώπισι ἀσφαλέως ἔχον, κελεύειν σβεννύναι τὴν ταχίστην τὸ καιόμενον πῦρ, καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροίσου. καὶ τούς, πειρωμένους οὐ δύνασθαι ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι. Ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μετάγνωσιν, ὡς ὥρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ, δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι, τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλεόμενον, εἴ τί οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη, παραστῆναι, καὶ ῥύσασθαί μιν ἐκ τοῦ παρεόντος κακοῦ. τὸν μὲν, δακρύοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν θεόν· ἐκ δὲ αἰθρίης τε καὶ νηνεμίης συνδραμέειν ἐξαπίνης νέφεα, καὶ χειμῶνά τε καταρραγῆναι, καὶ ὗσαι ὕδατι λαβροτάτῳ· κατασβεσθῆναί τε τὴν πυρήν. Οὕτω δὴ μαθόντα τὸν Κῦρον ὡς εἴη Κροῖσος καὶ θεοφιλὴς καὶ ἀνὴρ ἀγαθός, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς, εἰρέσθαι τάδε, Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε, ἐπὶ γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον, πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστῆναι; ὁ δὲ εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπρηξα τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμεωυτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ. αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεός, ἐπάρας ἐμὲ στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἱρέεται· ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι, ἐν δὲ τῷ, οἱ πατέρες τοὺς παῖδας. ἀλλὰ ταῦτα δαιμονί κου φίλον ἦν οὕτω γενέσθαι. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. Κῦρος δὲ αὐτὸν λύσας κάτισέ τε ἐγγὺς ἑωυτοῦ, καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προμηθίῃ εἶχε· ἀπεθώυμαζέ τε ὁρέων καὶ αὐτός, καὶ οἱ περὶ ἐκεῖνον ἐόντες πάντες. ὁ δὲ, συννοίῃ ἐχόμενος, ἥσυχος ἦν. μετὰ δὲ, ἐπιστραφείς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Λυδῶν ἄστυ κεραΐζοντας, εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, κότερα λέγειν πρός σε τὰ νοέων τυγχάνω, ἢ σιγᾶν ἐν τῷ παρεόντι χρή; Κῦρος δέ μιν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν ὅ, τι βούλοιτο. Ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα, λέγων, Οὗτος ὁ πολλὸς ὅμιλος τί ταῦτα σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται; ὁ δὲ εἶπε, Πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει, καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφορέει. Κροῖσος δὲ ἀμείβετο, Οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν, οὔτε χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάζει (οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέτα) ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά. Κύρῳ δὲ ἐπιμελὲς ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε. μεταστησάμενος δὲ τοὺς ἄλλους, εἴρετο Κροῖσον ὅ,τι οἱ ἐνορῴη ἐν τοῖσι ποιευμένοισι. ὁ δὲ εἶπε, Ἐπεί τέ με θεοὶ ἔδωκαν δοῦλόν σοι, δικαιῶ, εἴ τι ἐνορῶ πλέον, σημαίνειν σοι. Πέρσαι φύσιν ἐόντες ὑβρισταί, εἰσὶ ἀχρήματοι· ἢν ὦν σὺ τούτους περιίδῃς διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας χρήματα με-

γρ. κεχορήγηνται, γρ. αὐτὸν

γρ. στρατοπεδεύεσθαι.

γρ. δαιμοσί που

24

γρ. χρόνιος

γρ. διαφορέει.

1 Concurrisse, *vel* ingruisse. 2 Quidnam, inquiens, tanta ista turba tanto studio agit?

γάλα

“γάλα, τάδε τοι ἐξ αὐτέων ἐπίδοξα γενέσθαι· ὃς ἂν αὐτέων πλεῖστα κατάσχῃ, τοῦτον προσδέκεσθαί τοι ἐπαναστησόμενον. Νῦν ὦν ποίησον ὧδε, εἴ τοι ἀρέσκοι τὰ ἐγὼ λέγω· κάτισον τῶν δορυφόρων ἐπὶ πάσῃσι τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἳ λεγόντων πρὸς τοὺς ἐκφέροντας τὰ χρήματα ἀπαιρεόμενοι, ὥς σφεα ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διΐ. Καὶ σύ τέ σφι οὐκ ἀπεχθήσεαι, βίῃ ἀπαιρεόμενος τὰ χρήματα, καὶ ἐκεῖνοι συγγνόντες ποιέειν σε δίκαια, ἑκόντες ποιήσουσι.

XC Ταῦτα ἀκούων ὁ Κῦρος, ὑπερήδετο, ὥς οἱ ἐδόκεε εὖ ὑποτίθεσθαι. Αἰνέσας δὲ πολλά, καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυφόροισι τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο ἐπιτελέειν, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε, “Κροῖσε, ἀναρτημένου σεῦ ἀνδρὸς βασιλέως χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιέειν, αἰτέο τὴν δόσιν τὴν τινα βούλεαί τοι γενέσθαι παραυτίκα. Ὁ δὲ εἶπε, Ὦ δέσποτα, ἐάσας με χαριῇ μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ἐτίμησα ἐγὼ θεῶν μάλιστα, ἐπειρέσθαι, πέμψαντα τάσδε τὰς πέδας, εἰ ἐξαπατᾷν τοὺς εὖ ποιεῦντας νόμος ἐστί οἱ. Κῦρος δὲ εἴρετο ὅ, τι οἱ τοῦτο ἐπηγορέων παραιτέοιτο. Κροῖσος δέ οἱ ἐπανηλόγησε πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ διάνοιαν, καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρίσιας, καὶ μάλιστα τὰ ἀναθήματα· καὶ ὡς ἐπαρθεὶς τῷ μαντηΐῳ, ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας. Λέγων δὲ ταῦτα, κατέβαινε αὖτις παραιτεόμενος. Ἐπεῖναί οἱ τῷ θεῷ τοῦτον ὀνειδίσαι. Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε, “Καὶ τούτου τεύξεαι παρ' ἐμεῦ Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ ἂν ἑκάστοτε δέῃ. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε Κροῖσος, πέμπων τῶν Λυδῶν ἐς Δελφοὺς, ἐνετέλλετο, τιθέντας τὰς πέδας ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν, εἰρωτᾷν εἰ οὔ τι ἐπαισχύνεται, τοῖσι μαντηΐοισι ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν, ἀπ' ἧς οἱ ἀκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι· δεικνύντας τὰς πέδας. Τοιαῦτά τε ἐπειρωτᾷν, καὶ εἰ ἀχαρίστοισι νόμος εἶναι τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι.

XCI Ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι, λέγουσι ταῦτα δὴ τὰ ἐντεταλμένα, τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε, “Τὴν πεπρωμένην μοίρην ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ· Κροῖσος δὲ πέμπτου γονέος ἁμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν δορυφόρος Ἡρακλειδέων, δόλῳ γυναικηΐῳ ἐπισπώμενος, ἐφόνευσε τὸν δεσπότεα, καὶ ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐδέν οἱ προσήκουσαν. Προθυμεομένου δὲ Λοξίεω ὅκως ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοῦ Κροίσου γένοιτο τὸ Σαρδίων πάθος,

gis, id tibi ex hoc credibile est eventurum, ut quisque istorum plurimis opibus potietur, ita maxime in te rebellaturum esse expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui vetent exportari opes, ut earum decimæ Jovi necessario reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se justa agere, non inviti facient.

XC Hæc audiens Cyrus, majorem in modum gavisus est tali admonitu, eaque vehementer approbavit: & jussis satellitibus id exequi quod Crœsus ipsi subjecisset: his verbis eum affatus est, 1 Crœse, quandoquidem & facta & dicta tua egregia viri regis sunt, pete quid muneris à me velis impræsentiarum tibi dari. Ad quem Crœsus, 2 Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maxime omnium veneratus sunt, ut missis ad eum his vinculis percontèr nunquid ei fas sit bene de ipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum apperuit animum, redditaque sibi oracula, & præcipue donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset adversus Persas expeditionem. Hæc commemorando rediit rursus ad petendam veniam ista deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, Et hoc, inquit, Crœse à me impetrabis, & quicquid aliud: 3 atque id quoties tibi opus erit. Ubi hæc audivit Crœsus, Delphos misit quosdam Lydos, jussos, quum ad limen templi vincula deposuissent, sciscitari deum nunquid eum puderet ob oracula quibus Crœsum induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam eversurum: unde tales primitiæ offerrentur: compedes scilicet ostendendo. Et sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis diis foret fas esse ingratis.

XCI Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse, Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Crœsus autem quintæ retro ætatis crimen luit, 4 *hoc est abavi*: qui quum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verum Apollo, quum studuerit ut hæc Sardium clades liberis Crœsi,

1 Crœse, quum sis rex ad bene agendum & dicendum comparatus, pete, &c. 2 Here, inquit, maxime gratum mihi feceris, si permiseris ut deum Gr. q. e. max. o. veneratus sum, missis, &c. 3 Et quicquid aliud tibi opus erit. 4 Tritavi. i. *Gygis, à quo quintus erat Crœsus.*

non ipsi Crœso contingeret, tamen transferre fata non potuit: sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiam retulit, utpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœsus discat, tribus annis serius quam fata destinarant, se fuisse captum. Secundo loco, quod ipsi ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud recte Crœsus conqueritur: quoniam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, eversurum: de qua re ipsum consultare volentem, decuerat mittere sciscitatum utrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat, nec considerans, nec interrogans, sibiipsi acceptum referat. Quod autem ultimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diversarum gentium parentibus ortus sit, generosiore matre quam patre. Nam illa quidem, Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem, Persa, & Medis subjectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respondit: quæ illi Sardis reversi Crœso nunciarunt. Quibus auditis Crœsus suam ipsius agnovit culpam esse non dei. De Crœsi igitur imperio & prima Ioniæ subactione ita res se habent.

XCII ¶ Porro Crœsi non hæc solum quæ jam diximus, sed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus est aureus, quem illic Apollini nuncupavit Ismenio: apud Ephesum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque. Quinetiam in vestibulis templi apud Delphos clypeus visitur aureus ingens. Atque hæc etiamnum ad nostra usque tempora supererant: nonnulla tamen interciderunt. Ac vero quæ apud Branchidas Milesiorum à Crœso dedicata fuerunt, pondere (quantum intelligo) æquali erant iis quæ sunt Delphis. Cæterum ea quæ tum Delphos, tum etiam ad Amphiarai misit templum, hæc sibi, veluti domestica bona, paternarumque facultatum primitias, divis consecravit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant adversarii, qui Crœso, priusquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impense studebat: hunc in regni potestatem provehere conatus. Pantaleon enim, & ipse, Alyattis filius erat, Crœsi frater,

καὶ μὴ κατ᾽ αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἷόν τε ἐγένετο παραγαγεῖν Μοίρας· ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὗται, ἠνύσατο, καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλλετο τὴν Σαρδίων ἅλωσιν· καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος, ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοισι ἁλοὺς τῆς πεπρωμένης. Δεύτερα δὲ τούτων, καιομένῳ αὐτῷ ἐπήρκεσε. Κατὰ δὲ τὸ μαντήϊον τὸ γενόμενον, οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται. προηγόρευε γάρ οἱ Λοξίης, ἢν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν καταλύσειν. Τὸν δὲ, πρὸς ταῦτα χρῆν εὖ μέλλοντα βουλεύεσθαι, ἐπείρεσθαι πέμψαντα, κότερα τὴν ἑωυτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγει ἀρχήν. Οὐ συλλαβὼν δὲ τὸ ῥηθὲν, οὐδ᾽ ἐπανειρόμενος, ἑωυτὸν αἴτιον ἀποφαινέτω. ᾧ καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ εἶπε τὰ εἶπε Λοξίης περὶ ἡμιόνου· οὐδὲ τοῦτο συνέλαβε· ἦν γὰρ δὴ ὁ Κῦρος οὗτος ἡμίονος· ἐκ γὰρ δυοῖν οὐκ ὁμοεθνέων ἐγεγόνεε, μητρὸς ἀμείνονος, πατρὸς δὲ ὑποδεεστέρου. ἡ μὲν γὰρ ἦν Μηδὶς, καὶ Ἀστυάγεος θυγάτηρ τοῦ Μήδων βασιλέως· ὁ δὲ, Πέρσης τε ἦν, καὶ ἀρχόμενος ὑπ᾽ ἐκείνοισι· καὶ ἔνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι, δεσποίνῃ τῇ ἑωυτοῦ συνῴκεε. Ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ὑπεκρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι· οἱ δὲ ἀνήνεικαν ἐς Σάρδις, καὶ ἀπήγγειλαν τῷ Κροίσῳ. ὁ δὲ, ἀκούσας, συνέγνω ἑωυτοῦ εἶναι τὴν ἁμαρτάδα, καὶ οὐ τοῦ θεοῦ. κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν, καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην καταστροφὴν, ἔσχε οὕτω. Κροίσῳ δέ ἐστι καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ, καὶ οὐ τὰ εἰρημένα μοῦνα· ἐν μὲν γὰρ Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, τρίπους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ· ἐν δὲ Ἐφέσῳ, αἵ τε βόες αἱ χρύσεαι, καὶ τῶν κιόνων αἱ πολλαί· ἐν δὲ προνηΐοις τοῖσι ἐν Δελφοῖσι, ἀσπὶς χρυσέη μεγάλη. Ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐμὲ ἦν περιεόντα, τὰ δ᾽ ἐξαπόλωλε τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ᾽ ἐν Βραγχίδῃσι τῇσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὅμοια τοῖσι ἐν Δελφοῖσι, τὰ μέν νυν ἔς τε Δελφοὺς, καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω, ἀνέθηκε, οἰκήϊά τε ἐόντα, καὶ τῶν πατρῴων χρημάτων ἀπαρχήν· τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγένετο οὐσίης ἐχθροῦ, ὅς οἱ πρὶν ἢ βασιλεῦσαι, ἀντιστασιώτας κατεστήκεε, συσπεύδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων, ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς

ἐκ ὁμομήτρεος. Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καρίης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττῃ, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος. Ἐπεί τε δὲ δόντος τοῦ πατρὸς ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρήσσοντα ἐπὶ κναφηΐου ἕλκων διέφθειρε. Τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἔτι πρότερον κατιρώσας, τότε τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ εἴρηται. Καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω. Θωύματα δὲ γῆ Λυδίη ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, οἷά τε καὶ ἄλλη χώρη, πάρεξ τοῦ ἐκ τοῦ Τμώλου καταφερομένου ψήγματος. Ἓν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται, χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. Ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου πατρὸς σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μέν ἐστι λίθων μεγάλων, τὸ δὲ ἄλλο σῆμα, χῶμα γῆς. Ἐξεργάσαντο δέ μιν οἱ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι, καὶ οἱ χειρώνακτες, καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι. Οὗροι δὲ πέντε ἐόντες, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ἐπὶ τοῦ σήματος ἄνω· καί σφι γράμματα ἐνεκεκόλαπτο, τὰ ἕκαστοι ἐξεργάσαντο. Καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον τὸ τῶν παιδισκέων ἔργον, ἐὸν μέγιστον. Τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαι σφίσι φερνάς· ἐς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιεῦσαι. Ἐκδιδόασι δὲ αὐταὶ ἑωυτάς. Ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματος, εἰσὶ στάδιοι ἕξ, καὶ δύο πλέθρα· τὸ δὲ εὖρος, ἐστὶ πλέθρα τρισκαίδεκα. Λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ ἀείναον εἶναι. Καλέεται δὲ αὕτη Γυγαίη. Τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι. Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες· χωρὶς ἢ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι· πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο· πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. Φασὶ δὲ αὐτοὶ Λυδοὶ καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κατεστεώσας, ἑωυτῶν ἐξεύρημα γενέσθαι. Ἅμα δὲ ταύτας τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι, καὶ Τυρσηνίην ἀποικίσαι· ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπὶ Ἄτυος τοῦ Μάνεω βασιλῆος σιτοδείην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Λυδοὺς τέως μὲν διάγειν λιπαρέοντας, μετὰ δέ, ὡς οὐ παύεσθαι, ἄκεα δίζεσθαι· ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. Ἐξευρεθῆναι δὴ ὦν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης, καὶ

at non germanus: *matres enim habebant diversas.* Nam Crœsus matre fuit Carica, Alyattis uxore: Pantaleon ex [1] Iade fuit susceptus. Quum autem tradito à patre imperio Crœsus potiretur, hominem illum qui ante sic pertinaciter sibi restitisset, in fullonis officinam pertractum interemit. Bona autem ejusdem jam ante divis destinata, tunc uti diximus iis locis consecravit. Atque de donariis hactenus dictum sit.

XCIII

¶ Porro Lydia quod scribatur nihil sane mirandum habet, prout aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo provenientia. Unum tamen nobis exhibet multo maximum præter Ægyptiorum & Babylonicorum opera. Ibi enim est Alyattis Crœsi parentis sepulchrum, cujus basis è grandioribus est lapidibus: reliqua sepulchri pars, [2] aggestio est terræ. Quod sepulchrum construxisse feruntur homines [3] emptitii atque operarii, & una cum his adjuvantes ancillæ. Cæterum ad nostram usque ætatem in summo tumulo quinque termini stabant, quibus literæ insculptæ indicant quæ singuli elaboraverint: apparebatque ex mensura, ancillarum opus esse maximum. Lydorum enim filiæ omnes meretricantur, atque hoc quæstu tantisper dotem colligunt dum nupserint: se autem ipsæmet locant. Sepulchri hujus ambitus, stadiorum est sex, & duorum [4] jugerum: latitudo, [5] jugerum tredecim. Confinis est eidem sepulchro lacus ingens, quem Lydi referunt esse perennem. Vocatur autem Gygæus. Atque hoc quidem sic habet,

XCIV

Lydi legibus propemodum utuntur Græcorum similibus, nisi quod Lydi filias suas prostituunt. Hi, primi eorum quos novimus, nummum aureum argenteumque ad utendum percusserunt, & primi caupones institoresque extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos invenisse qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt: simul autem hæc invenisse, & in Tyrrheniam, *hoc est* [6] *Thusciam*, colonos deduxisse. Id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atyis, Manis regis filii, annonæ difficultatem per universam Lydiam valde grassatam esse,& initio quidem Lydos vitam assiduis laboribus tolerasse, postea vero, quum non cessaret *malum*, remedia quæsivisse, & alium aliud excogitasse. Tum igitur inventum ab iisdem [7] aleæ tesserarumque ludum, & pilæ, cæte-

1 Ionica. 2 Terræ aggestæ moles est. 3 Circumforanei. 4 Plethrorum. 5 Plethrorum. 6 Hetruriam. 7 Tesserarum & talorum.

rorum-

rorumque ludorum omnium genera, præterquam [1] talorum. Horum enim inventionem sibi non vendicant Lydi. Porro ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupatos fuisse, ne videlicet ciborum quærendorum sollicitudine distorquerentur: altera vero à lusibus abstinentes, vesci consuevisse. Atque hoc modo vixisse annis duodeviginti. Ubi autem malum non remitteret, sed magis etiam sæviret, tum regem universos Lydos bifariam divisisse, [2] & hos quidem in sedibus suis permisisse, illos vero aliquò ablegasse colonos. Ac vero iis qui in sedibus suis permanerent, regem ipsum perrexisse imperare: illis autem qui deducendæ coloniæ destinati erant, filium suum præfecisse, cui nomen Tyrrheno. Hos è Lydia excedentes, primum divertisse Smyrnam: & mox fabricatis navigiis, nimirum quibus ea quæ navigationi accommoda videbantur, imponerent, ad victum sedesque quærendas oram solvisse: donec varias nationes prætervecti, ad Umbros pervenissent: ubi civitatibus constructis, ad hunc usque diem habitaverint. Atque pro Lydis, propter regii filii qui eos deduxit, nomen, appellatione quoque commutata, nominatos fuisse Tyrrhenos. Lydi itaque
XCV à Persis in servitutem redacti fuerunt. ¶ Hinc jam nobis exequetur oratio tum quisnam fuerit *Cyrus* ille qui Crœsi evertit imperium, tum quomodo Persæ Asiæ imperio potiti sint. [3] Igitur quemadmodum quidam memorant Persarum, non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se habent, referre student, ita ego conscribam: gnarus trifarias alias esse de Cyro narrandi vias. Quum Assyrii annis quingentis viginti superiorem Asiam obtinuissent, primi Medi ab ipsis deficere cœperunt: qui cum Assyriis pro libertate prœliati, strenue se gesserunt: excussoque servitutis jugo, in libertatem sese
XCVI asseruerunt. Post quos & aliæ nationes idem fecerunt quod & Medi. Cæterum quum jam per continentem, in universum propriis uterentur legibus, hac demum occasione rursus tyrannidi subjecti fuerunt. Fuit apud Medos vir sapiens, cui nomen erat *Deioces*, filius Phraortis, qui quum ad tyrannidem aspiraret, hujusmodi quædam excogitavit.

ἄλλων πασέων παιγνιέων τὰ εἴδεα, πλὴν πεσσῶν. γρ. πεσσῶν
Τούτων γὰρ ὦν τὴν εὕρεσιν οὐκ οἰκηιοῦνται Λυδοί. Ποιέειν δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἑτέρην τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶσαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία· τὴν δὲ ἑτέρην σιτέεσθαι, παυομένους τῶν παιγνιέων. Τοιούτῳ τρόπῳ διάγειν ἐπ᾽ ἔτεα δυῶν δέοντα εἴκοσι. ἐπεί τε δὲ οὐκ ἀνιέναι τὸ κακὸν, ἀλλ᾽ ἐπὶ μᾶλλον ἔτι βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν βασιλῆα αὐτῶν, δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρῶσαι τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ, τὴν δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς χώρης· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μένειν αὐτοῦ λαγχανούσῃ τῶν μοιρέων, ἑωυτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν, ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαλλασσομένῃ, τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τῷ οὔνομα εἶναι Τυρσηνόν. Λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι ἐκ τῆς χώρης, καὶ καταβῆναι ἐς Σμύρνην, καὶ μηχανήσασθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθεμένους τὰ πάντα ὅσα σφι ἦν χρηστὰ ἐπίπλοα, ἀποπλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν. Ἐς ὃ ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους, ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρικούς. Ἔνθα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλιας, καὶ οἰκέειν τὸ μέχρι τοῦδε. Ἀντὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βασιλέως τοῦ παιδὸς, ὅς σφεας ἀνήγαγε· ἐπὶ τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιευμένους, ὀνομασθῆναι Τυρσηνούς. Λυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσῃσι δεδούλωντο.
Ἐπιδίζηται δὲ δὴ γρ. Ἐπιδίζηται
τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος τόν τε Κῦρον, ὅστις ἐὼν τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατεῖλε, καὶ τοὺς Πέρσας, ὅτεῳ τρόπῳ ἡγήσαντο τῆς Ἀσίης. Ὡς ὦν Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι, οἱ μὴ βουλόμενοι σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον, ἀλλὰ τὸν ἐόντα λέγειν λόγον, κατὰ ταῦτα γράψω, ἐπιστάμενος περὶ Κύρου καὶ τριφασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ᾽ ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπ᾽ αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι· καί κως οὗτοι περὶ τῆς ἐλευθερίης μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσυρίοισι, ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοί· καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην, ἠλευθερώθησαν. Μετὰ δὲ τούτους, καὶ τἆλλα ἔθνεα ἐποίεε τὠυτὸ Μήδοισι. Ἐόντων δὲ αὐτονόμων πάντων ἀνὰ τὴν ἤπειρον, ὧδε αὖτις ἐς τυραννίδας περιῆλθον· ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μήδοισι ἐγένετο σοφὸς, τῷ οὔνομα ἦν Δηιόκης, παῖς δ᾽ ἦν Φραόρτεω. Οὗτος ὁ Δηιόκης, ἐρασθεὶς τυραννίδος, ἐποίεε τοιάδε·

---

1 Calculorum. 2 Et forte legisse, alteram quidem partem ad manendum, alteram vero ad exeundum è regione. Et parti quidem illi cui sortitò obtigisset ut maneret, seipsum regem, migranti autem, suum filium præfecisse, cui nomen Tyrrheno. Alteros porro quibus sorte obtigerat ut emigrarent, Smyrnam descendisse. Hîc mox *&c.* 3 Ita autem de his scribam ut Persæ quidam narrant, qui res Cyri gestas verbis augustiores reddere nolunt, sed id quod res est dicere: gnarus triplicem aliam esse de Cyro narrandi viam.

γρ. ἐν τῇ ἑωυτῶν

κατοικημένων τῶν Μήδων κατὰ κώμας, ″ ἐν γῇ ἑωυτοῦ ἐὼν καὶ πρότερον δόκιμος, καὶ μᾶλλόν τε καὶ προθυμότερον δικαιοσύνην ἐπιθέμενος, ἤσκεε. Καὶ ταῦτα μέντοι, ἐούσης ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικὴν, ἐποίεε, ἐπιστάμενος ὅτι τῷ δικαίῳ τὸ ἄδικον πολέμιόν ἐστι. Οἱ δ' ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης Μῆδοι, ὁρῶντες αὐτοῦ τοὺς τρόπους, δικαστήν μιν ἑωυτῶν αἱρέοντο· ὁ δὲ δὴ, οἷα μνεώμενος ἀρχὴν, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. Ποιέων τε ταῦτα, ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιτέων οὕτω, ὥστε ″ πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇσι ἄλλῃσι κώμῃσι ὡς Δηϊόκης εἴη ἀνὴρ μοῦνος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων, πρότερον περιπίπτοντες ἀδίκοισι γνώμῃσι, τότε ἐπεί τε ἤκουσαν, ἄσμενοι ἐφοίτεον παρὰ τὸν Δηϊόκεα καὶ αὐτοὶ δικασόμενοι· τέλος δὲ, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετράποντο. Πλεῦνος δὲ αἰεὶ γινομένου τοῦ ἐπιφοιτέοντος, οἷα πυνθανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἐὸν, γνοὺς ὁ Δηϊόκης ἐς ἑωυτὸν πᾶν ἀνακείμενον, οὔτε κατίζειν ἔτι ἤθελε ἔνθαπερ πρότερον προκατίζων ἐδίκαζε, οὔτ' ἔφη δικᾶν ἔτι. οὐ γὰρ οἱ λυσιτελέειν, τῶν ἑωυτοῦ ἐξημεληκότα, τοῖσι πέλας δι' ἡμέρης δικάζειν. Ἐούσης ὦν ἁρπαγῆς καὶ ἀνομίης ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ πρότερον ἦν, συνελέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς τὠυτὸ, καὶ ἐδίδοσάν σφισι λόγον, λέγοντες περὶ τῶν κατηκόντων. Ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, ″ κάλλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόκεω φίλοι, Οὐ γὰρ δὴ τρόπῳ τῷ παρεόντι χρεώμενοι, δυνατοὶ εἰμὲν οἰκέειν τὴν χώρην, φέρε στήσωμεν ἡμέων αὐτῶν βασιλέα. Καὶ οὕτω ἥ τε χώρη εὐνομήσεται, καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα, οὐδὲ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα. Ταῦτά κη λέγοντες, πείθουσι ἑωυτοὺς βασιλεύεσθαι. Αὐτίκα δὲ προβαλλομένων ὅντινα στήσονται βασιλέα, ὁ Δηϊόκης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλλόμενος καὶ αἰνεόμενος· ἐς ὃ τοῦτον καταινέουσι βασιλέα σφίσι εἶναι. Ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἑωυτῷ ἄξια τῆς βασιληΐης οἰκοδομῆσαι, καὶ κρατῦναι αὐτὸν δορυφόροισι. Ποιεῦσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι.

γρ. πυνθανόμενοι ἐν τῇσι

27

γρ. μάλιστα

Quum Medi per vicos passim habitarent,
Deioces 1 cum ante apud suos probatus,
tum magis studiosiusque æquitatem affe-
ctitabat venditabatque, quod videret a-
pud Medos universos magnam quandam
licentiam: sat sciens æquitati iniquitatem
esse invisam. Medi vero qui eundem ha-
bitabant vicum, intuentes hominis mo-
res judicem ipsum controversiarum sibi
constituunt. Hic, ut qui principatum am-
biret, rectum se æquumque præbuit. Quæ
quum faceret, laudem apud populares su-
os obtinuit haudquaquam exiguam: 2 a-
deo ut hæc intelligentes qui apud cæteros
pagos habitabant, nempe Deiocem solum
esse qui incorrupte judicaret, læti undi-
que affluerent quotquot prius iniquis
sententiis fuerant superati, ad Deiocem,
& ipsi lites finiendas transferrent:
postremo nulli alii hanc provinciam per-
mitterent. Quum vero numerus accur- XCVII
rentium cresceret, utpote qui intelligerent
sententias juste terminari, Deioces ani-
madvertens, universa in se unum in-
cumbere, neque amplius illic considere
ubi prius jus dicere consueverat, volebat,
neque omnino judicare amplius. Si-
quidem non è re sua esse inquiebat si to-
tos dies rebus suis domi neglectis, diri-
mendis aliorum litibus operam impende-
ret. Quum igitur rapinæ sceleraque pas-
sim per vicos multo etiam magis quam
prius patrarentur, Medi habito concilio,
de communi rerum statu colloqui cœpe-
runt. 3 Et quantum mihi videtur, Deiocis
amici ex composito in hanc sententiam
loquebantur, Nequaquam, inquientes, hisce
modis usuri hanc nostram regionem po-
terimus diu habitare: Agite igitur, consti-
tuamus nobisipsis regem, ut videlicet ditio
nostra bonis legibus administretur, 4 &
nos, ad sua quisq; opera divertentes, nus-
quam impunitate sceleratorum violemur.
Quæ quum sic referrentur, persuasi Medi
regibus sese subjiciunt. ¶ Continuo XCVIII
consultatum est quemnam regem crea-
rent: Deioces adeo ab omnibus commen-
datus, productusque in medium ut om-
nium suffragio rex comprobaretur. At
ille jussit ædificia sibi erigi imperio digna,
stipatoresq; ad custodiam corporis sui
adjungi. 5 Huic Medi hæc præstiterunt,

1 Ipse, quum jam ante apud suos celebris esset, tum vero magis etiam quam antea justitiam sectari aggressus est: quod videret apud Medos universos mag. q. licentiam, & satis sciret juri injuriam adversari. 2 Adeo ut quum in aliis pagis intellexissent Deiocem solum esse qui incorrupte judicaret, qui prius iniqua judicia erant experti, ad Deiocem disceptaturi ultro accurrerent: postremo nulli alii arbitrium deferrent. Quum autem in dies ventitarent plures, utpote q. 3 Hic (ut ego quidem existimo) Deiocis amici bellissimum sermonem sunt exorsi. Enimvero (inquiebant) si pergamus his moribus vivere, hanc nostram regionem diu non poterimus incolere. 4 Et nos res nostras agamus, neque male agendi licentia nostris sedibus pellamur. His verbis persuasi Medi regio imperio se subjicere, statim consultant quemnam regem creent. Tum Deioces ab omnibus nominari & prædicari, adeo ut omnium tandem suffragio rex approbaretur. 5 Hæc in ejus gratiam Medi fecerunt, eique &c.

eique

eique ædificia ingentia probeque munita extruxerunt in ea quam deſignaverat regione: permiſerunt quoque ſatellites ex univerſis Medis quos vellet, ſibi deligeret. Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit unum oppidum condere: ut hoc uno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obſequentibus quoque hac in re Medis, mœnia conſtituit ampla ſimul & valida, quæ nunc Ecbatana appellantur, in quibus murus unus alteri veluti confinis erat: ſic nimirum conſtitutis mœnibus, 1 ut ambitus ſinguli alteris gradatim eſſent ſublimiores, ſoliſque pinnis prominerent. 2 Adjuvabat huc loci ipſius commoditas, ut qui collis inſtar eſſet elevatus. Sed acceſſit etiam majus quiddam data opera factum. Siquidem ambitus iſti numero erant ſeptem contigui, in quorum poſtremo regia eſt & theſauri. Hæc mœnia quum ampliſſima ſint magnitudine, prorſus illum Athenienſium æquant ambitum. *Atque ſingulæ quidem pinnæ ſuis atque hunc in modum diſtinctis fulgent coloribus. Nempe* primi ambitus pinnæ colore ſunt albicanti, ſecundi nigro, tertii purpureo, quarti cæſio, quinti ſandaracino: poſtremi vero duo, alter argentatas, alter inauratas habet
XCIX pinnas. Et his quidem munimentis Deioces ſe ſuamque regiam circumſepſit, ac reliquum populum ſeorſum circumquaque habitare juſſit. Cæterum univerſis hoc ornatu conſtructis, primus Deioces cavit ne cui ad regem ingredi liceret, ſed per internuncios cuncta tranſigerentur: adeo ut nec conſpici regem à quoquam fas eſſet. 3 Ad hæc nec ridere, nec expuere (propterea quod omnibus factu deformia eſſent) coram liceret. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes æquales & una cum eo educati ſtrenui & fortes, indoleant atq; inſidientur: quin potius quiddam à reliquis hominibus diverſum ipſis eſſe videatur, ſi coram ipſum
C non intueantur. Quibus quum ſeſe Deioces jam adornaſſet, atque in imperio confirmaſſet, in exercenda juſtitia valde ſeverum ſe præbuit. Etenim litigantes cauſas ſuas conſcriptas intro per internuncios mittebant, quas ille deciſas

οἰκοδομέουσί τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά, ἵνα αὐτὸς ἔφρασε τῆς χώρης· καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτρέπουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. Ὁ δὲ, ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἓν πόλισμα ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο περιστέλλοντας, τῶν ἄλλων ἧσσον ἐπιμέλεσθαι. Πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων, οἰκοδομέει τείχεα Μεγάλα τε καὶ καρτερὰ, ταῦτα τὰ νῦν * Ἐκβάτανα κέκληται, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστῶτα. Μεμηχάνηται δὲ οὕτω τὸ τεῖχος ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μούνοισι ἐστὶ ὑψηλότερος. Τὸ μέν τι κου, καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει, κολωνὸς ἐὸν, ὥστε τοιοῦτο εἶναι· τὸ δὲ καὶ μᾶλλόν τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν συναπάντων ἑπτὰ, ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλήϊα ἔνεστι καὶ οἱ θησαυροί. Τὸ δ' αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος, κατὰ τὸν Ἀθηναίων κύκλον μάλιστά κη τὸ μέγαθος. Τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύκλου οἱ προμαχεῶνες εἰσὶ λευκοί· τοῦ δὲ δευτέρου, μέλανες· τρίτου δὲ κύκλου, φοινίκεοι· τετάρτου δὲ, κυάνεοι· πέμπτου δὲ σανδαράκινοι. Οὕτω πάντων τῶν κύκλων οἱ προμαχεῶνες ἠνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι. Δύο δὲ οἱ τελευταῖοί εἰσι, ὁ μὲν καταργυρωμένους, ὁ δὲ κατακεχρυσωμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας. Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Δηϊόκης ἑωϋτῷ τε ἐτείχεε, καὶ περὶ τὰ ἑωϋτοῦ οἰκία. Τὸν δὲ ἄλλον δῆμον πέριξ ἐκέλευε τὸ τεῖχος οἰκέειν. Οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρῶτός ἐστι ὁ καταστησάμενος, μήτε ἐσιέναι παρὰ βασιλέα μηδένα συγχωρέειν, δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρέεσθαι· ὁρᾶσθαί τε βασιλέα ὑπὸ μηδενός. Πρός τε τούτοισι ἔτι γελᾶν τε καὶ πτύειν ἀντίον, καὶ ἅπασι τοῦτό γε εἶναι αἰσχρόν. Ταῦτα δὲ περὶ ἑωυτὸν "ποιέονται, ὅκως μὴ ὁρέοντες οἱ ὁμήλικες ἐόντες" καὶ σύντροφοι, ἀγαθοί τε καὶ ἄλκιμοι, λυπεοίατο, καὶ ἐπιβουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖόν σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὁρέωσι. Ἐπεί τε δὲ ταῦτα διεκόσμησε, καὶ ἐκράτυνε ἑωϋτὸν τῇ τυραννίδι, ἦν τὸ δίκαιον φυλάσσων χαλεπός. Καὶ τάς τε δίκας γράφοντες, ἔσω παρ' ἐκεῖνον ἐσεπέμπεσκον· καὶ ἐκεῖνος διακρίνων, τὰς ἐσφερομένας

περὶ ἐσέμνυνον τῶν δὲ εἵνεκεν, ὅκως περὶ σύντροφοι ἐκείνῳ καὶ οἰκίης οὐ φαυλοτέρης, οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθίην λειπόμενοι, λυπεοίατο,

1 Ita ut ambitus alter alterum amplectatur. 2 Adjuvante ipſo loci ſitu, ut qui collis eſſet. Sed acceſſit major etiam ars & induſtria, factis ſeptem ambitibus inter ſe contiguis, in quorum poſtr. regia eſt & theſauri. Eorum autem ampliſſimus magnitudine plus minus circuitum Athenarum exæquat. Suntque primi ambitus pinnæ albæ: ſecundi, nigræ: tertii, puniceæ: quarti, cæruleæ: quinti, ſandaracenæ. 3 Præterea ne ridere coram vel excreare in quoquam honeſtum haberetur. Et hæc à Medis apud regem obſervantur, ne videlicet, *&c.* * Plinius verò, Ecbatatana caput Mediæ Seleucus condidit, (i. e.) ut exponit Scaliger, priùs diruta, poſteà a Seleuco inſtaurata.

ἐκπέμπεσκε. Ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δίκας ἐποίεε. Τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐκεκοσμέατό· οἵ εἴ τινα πυνθάνοιτο ὑβρίζοντα, τοῦτον ὅκως μεταπέμψαιτο κατ' ἀξίην ἑκάστου ἀδικήματος ἐδικαίευ. Καί οἱ κατάσκοποί τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώρην τῆς ἦρχε. Δηϊόκης μέν νυν τὸ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μοῦνον, καὶ τούτου ἦρξε· ἔστι δὲ Μήδων τοσάδε γένεα, Βουσαί, Παρητακηνοί, Στρούχατες, Ἀριζαντοί, Βούδιοι, Μάγοι. Γένεα μὲν Μήδων ἐστὶ τάδε. Δηϊόκεω δὲ παῖς γίνεται Φραόρτης, ὅς, τελευτήσαντος Δηϊόκεω, βασιλεύσαντος τρία καὶ πεντήκοντα ἔτεα, παρεδέξατο τὴν ἀρχήν. Παραδεξάμενος δὲ, οὐκ ἀπεχρᾶτο μούνων ἄρχειν τῶν Μήδων· ἀλλὰ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας, πρώτοισί τε τούτοισι ἐπεθήκατο, καὶ πρώτους Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε. Μετὰ δὲ, ἔχων δύο ταῦτα ἔθνεα, καὶ ἀμφότερα ἰσχυρά, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην, ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος. Ἐς ὃ

28 στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἀσσυρίων τούτους οἳ Νῖνον εἶχον, καὶ ἦρχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν μεμουνωμένοι μὲν συμμάχων, ἅτε ἀπεστεώτων, ἄλλως μέντοι ἑωυτῶν εὖ ἥκοντες· ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσάμενος ὁ Φραόρτης, αὐτός τε διεφθάρη, ἄρξας δύο τε καὶ εἴκοσι ἔτεα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός. Φραόρτεω δὲ τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω παῖς. Οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε κατὰ τέλεα τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἑκάστους εἶναι, τούς τε αἰχμοφόρους, καὶ τοὺς ἱππέας, καὶ τοὺς τοξοφόρους. Πρὸ τοῦ δὲ ἀναμὶξ ἦν πάντα ὁμοίως ἀναπεφυρμένα. Οὗτος ὁ τοῖσι Λυδοῖσί ἐστι μαχεσάμενος, ὅτε νὺξ ἡ ἡμέρη ἐγένετό σφι μαχομένοισι. Καὶ ὁ τὴν Ἅλυος ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συστήσας ἑωυτῷ. Συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωυτῷ ἀρχομένους πάντας, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Νῖνον, τιμωρέων τε τῷ πατρί, καὶ τὴν πόλιν ταύτην θέλων ἐξελεῖν. Καί οἱ, ὡς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ τὴν Νῖνον, ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας. Ἦγε δὲ αὐτοὺς βασιλεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Προτοθύεω παῖς· οἳ ἐσέβαλον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι, οὕτω ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἀπίκοντο. Ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ ἐς Κόλχους τριήκοντα ἡμερέων εὐζώνῳ ὁδός. Ἐκ δὲ τῆς Κολχίδος οὐ πολλὸν ὑπερβῆναι ἐς τὴν Μηδικήν, ἀλλ' ἓν τὸ διὰ μέσου ἔθνος

remittebat. Et hæc quidem in judiciis factitabat. Cæteris autem in rebus hunc ordinem instituerat: Si quem intellexisset injuriam cuipiam facere, hunc ad se ascitum, indicta pro delecti modo pœna multabat: in quem usum exploratores auscultatoresque per universam suam ditionem disposuerat.

CI Deioces igitur solam Medicam subegit nationem, eique soli imperavit. Cujus nationis tot numero gentes sunt, Busæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budii, Magi. Tot sunt in Media gentes.

CII Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnavit, filius ejus *Phraortes* suscepit imperium. Qui solo imperio Medorum non contentus, bellum ante omnes intulit Persis, eosque primos in potestatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, valida utraque, mox Asiam subegit, aliam deinceps atque aliam invadendo gentem: donec ad Assyrios oppugnandos pervenit, ad eos inquam Assyrios qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, sed tunc à sociis per defectionem desertos: alioqui per se bene habentes. Adversus hos expeditione suscepta *Phraortes*, secundo ac vicesimo quàm regno potitus est anno, cum pleraque exercitus parte periit.

CIII Post obitum ejus, *Cyaxares* filius, Deiocis nepos, successit: qui dicitur multo majoribus suis fortior fuisse, & primus Asiaticos populos 1 in provincias distinxisse, primusque in suum quosque ordinem distribuisse, hastatos, equites, sagittarios: quum prius omnia 2 promiscua fuissent atque implicita. Hic est qui cum Lydis bellum gessit: quo tempore in ipsa pugna dies in noctem est conversus: quique tota supra Halym flumen Asia sibi conciliata, collectis suis omnibus, copias duxit adversus Ninum, simul & patrem ulturus, & civitatem ipse eversurus: Ipsi porro, Assyriis prœlio superatis, Ninum obsidenti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharum rege Madye Protothyæ filio. Qui Cimmeriis ex Europa ejectis in Asiam eruperunt: & dum illos fugientes persequuntur, ita in Mediam penetrarunt.

CIV Est autem à lacu Mæotide ad Phasim usque & Colchos, expedito viatori iter triginta dierum: è Colchis vero non ita longo itinere perveniri potest in Mediam: sed una duntaxit natio inter-

1 In turmas decuriasse. 2 Promiscue fuissent confusa.

jecta

jecta est, Saspires: quos ubi transieris, continuò occurrit Media. Scythæ tamen hâc non irruperunt, sed alia via superiore & multo longiore deflectentes, Caucaso monte ad dextram relicto. Hîc Medi cum Scythis congressi, prœlioque fusi, Asiæ imperium amiserunt.
CV Porro Scythæ universa Asia potiti, hinc recta in Ægyptum contendunt. Quibus jam Syriam Palæstinam ingressis Psammitichus occurrens Ægypti rex, muneribus precibusque effecit ne ulterius progrederentur. 1 Scythæ, ubi retrocedentes in urbe essent Palæstinæ Ascalone, bonaque parte Scytharum nullam injuriam inferente, pauci aliquot relicti Veneris Uraniæ fanum depecularunt, inter cætera (quantum equidem scio) hujus deæ fana vetustissimum. Siquidem quæ in Cypro est *ejusdem deæ* ædes ex hac prodiit: id quod ipsi etiam Cyprii referuntur. Quinetiam illud apud Cythera delubrum Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac vero dea ipsa templi spoliatoribus eorumque posteris morbum immisit fœmineum: quemadmodum & ipsi fatentur Scythæ, se videlicet illo morbo ob id laborare. 2 Et videre licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos Enareas appellant Scythæ.
CVI Postquam vero jam vigintiocto annis Asiæ imperium Scythæ obtinuissent, omniaque jam pœne ex negligentia licentiaque depopulata essent (nam præter tributum exactionesque, diripiebant, extorquebantque à quibuslibet quæcunque possidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atque Medi hospitio acceptam inebriatamque interemerunt. Et sic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis iis quibus prius potiebantur, & Ninum expugnaverunt: (ut autem ceperint, in aliis mox scriptis indicabo) Assyriosque, excepta Babylonica quapiam portione, subegerunt. Post hæc Cyaxares, ubi quadraginta annis 3 una cum Scythis imperasset, vita functus est.
CVII ¶ Cujus regnum suscepit ASTYAGES filius. Hic filiam sustulit, appellavitque eam Mandanen: quæ visa est ei per

αὐτῶν ἐστι, Σάσπειρες· τοῦτο δὲ παραμειβομένοισι, εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. Οὐ μέντοι οἵ γε Σκύθαι ταύτῃ ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατύπερθεν ὁδὸν πολλῷ μακροτέρην" ἐκτραπόμενοι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες τὸ Καυκάσιον ὄρος. γρ. ἐκτρεπόμενοι. Ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι συμβαλόντες τοῖσι Σκύθῃσι, καὶ ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ, τῆς ἀρχῆς κατελύθησαν· οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέσχον. Ἐνθεῦτεν δὲ ἤισαν ἐπ' Αἴγυπτον· καὶ ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ, Ψαμμίτιχος σφέας Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀντιάσας δώροισί τε καὶ λιτῇσι ἀποτρέπει προσωτέρω μὴ προϊέναι. Οἱ δὲ, ἐπεί τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω, ἐγένοντο τῆς Συρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλεϊ, τῶν πλεόνων Σκυθέων παρεξελθόντων ἀσινέων, ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ὑπολειφθέντες, ἐσύλησαν τῆς οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν. Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν, (ὡς ἐγὼ πυνθανόμενος εὑρίσκω) πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν ὅσα ταύτης τῆς θεοῦ. Καὶ γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρὸν ἐνθεῦτεν ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Κύπριοι· καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι, Φοίνικές εἰσιν οἱ ἱδρυσάμενοι, ἐκ ταύτης τῆς Συρίης ἐόντες. Τοῖσι δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι, καὶ τοῖσι τουτέων αἰεὶ ἐκγόνοισι ἐνέσκηψε ὁ θεὸς θήλειαν νοῦσον· ὥστε ἅμα λέγουσί τε οἱ Σκύθαι διὰ τοῦτο σφέας νοσέειν, καὶ ὁρᾶν παρ' ἑωυτοῖσι τοὺς ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώρην ὡς διακέαται, τοὺς καλέουσι Ἐναρέας οἱ Σκύθαι. Ἐπὶ μέν νυν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίης οἱ Σκύθαι, καὶ τὰ πάντα σφι ὑπό τε ὕβριος καὶ ὀλιγωρίης ἀνάστατα ἦν. Χωρὶς μὲν γὰρ φόρων, ἔπρησσον παρ' ἑκάστων τὸ ἑκάστοισι ἐπέβαλλον. Χωρὶς δὲ τοῦ φόρου, ἥρπαζον περιελαύνοντες τοῦτο" ὅπερ ἔχοιεν ἕκαστοι. Καὶ τούτων μὲν τοὺς γρ. ὅ, τι πλεῦνας Κυαξάρης τε καὶ Μῆδοι ξεινίσαντες καὶ καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν. Καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο τὴν ἀρχὴν Μῆδοι, καὶ ἐπεκράτεον τῶνπερ καὶ πρότερον· καὶ τήν τε Νίνον εἷλον, (ὡς δὲ εἷλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους ἐποιήσαντο, πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης. Μετὰ δὲ ταῦτα, Κυαξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα, σὺν τοῖσι Σκύθαι ἦρξαν, τελευτᾷ. Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης ὁ Κυαξάρεω παῖς τὴν βασιληΐην. Καὶ οἱ ἐγένετο θυγάτηρ, τῇ οὔνομα ἔθετο Μανδάνην. Τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν 29

1 Scythæ vero regredientes, quum in urbem Syriæ Ascalonem pervenissent, plerisque nullo illato damno prætergressis, pauci aliquot rel. Ven. Uraniæ fanum spoliarunt, omnium (quantum quidem intelligo) hujus deæ templorum vetustissimum. 2 Et ab iis qui in Scythiam veniunt, eo morbo affectos conspici: quos Scythæ ipsi enareas, *id est execrabiles, seu execrationi obnoxios*, appellant. Itaque octo & viginti annos Scythæ imperium Asiæ tenuerunt, quo tempore omnia injuriose & superbe imperitando vastarunt. Siquidem præter tributa, tantum a singulis exigebant quantum iis imposuissent: & tributis non contenti, singulorum etiam bona passim prædabantur. Plerosque igitur ipsorum Cyaxares & Medi hospitio acceptos & inebriatos interemerunt. Et hoc modo recepto imperio, iis quæ prius obtinebant sunt potiti, & Ninum ceperunt. Quomodo autem ceperint, & Assyrios (excepta Babylonia) sibi subjecerint, alibi declarabo. 3 Comprehenso Scytharum imperio, regnasset.

τῷ

τῷ ὕπνῳ οὐρῆσαι τοσοῦτον ὥστε πλῆσαι μὲν τὴν ἑωϋτοῦ πόλιν, ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν. Ὑποθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη, παρ' αὐτέων αὐτὰ ἕκαστα μαθών. Μετὰ δὲ, τὴν μὲν Μανδάνην ταύτην ἐοῦσαν ἤδη ἀνδρὸς ὡραίην, Μήδων μὲν τῶν ἑωϋτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα, δεδοικὼς τὴν ὄψιν· ὁ δὲ Πέρσῃ διδοῖ, τῷ οὔνομα ἦν Καμβύσης· τὸν εὕρισκε οἰκίης μὲν ἐόντα ἀγαθῆς, τρόπου δὲ ἡσυχίου· πολλῷ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν μέσου ἀνδρὸς Μήδου. Συνοικεούσης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης, ὁ Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ ἔτεϊ εἶδε ἄλλην ὄψιν· ἐδόκεέ οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπελον· τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν. Ἰδὼν δὲ τοῦτο, καὶ ὑποθέμενος τοῖσι ὀνειροπόλοισι, μετεπέμψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα ἐοῦσαν. ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε, βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς διαφθεῖραι· καὶ ἐκ γὰρ οἱ τῆς ὄψιος οἱ τῶν μάγων ὀνειροπόλοι ἐσήμαινον ὅτι μέλλει ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν ἀντ' ἐκείνου. Ταῦτα δὴ ὦν φυλασσόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἅρπαγον, ἄνδρα οἰκήϊον, καὶ πιστότατόν τε Μήδων, καὶ πάντων ἐπίτροπον τῶν ἑωϋτοῦ, ἔλεγέ οἱ τοιάδε, “Ἅρπαγε, πρῆγμα τὸ ἄν τοι προσθέω, μηδαμῇ παραχρήσῃ· μηδὲ ἐμέ τε παραβάλῃ, καὶ ἄλλους ἑλόμενος, ἐξ ὑστέρης σεωυτῷ περιπέσῃς. Λάβε τὸν ἂν Μανδάνη ἔτεκε παῖδα· φέρων δὲ ἐς ἑωϋτοῦ, ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ θάψον τρόπῳ ὅτεῳ αὐτὸς βούλεαι. Ὁ δὲ ἀμείβεται, Ὦ βασιλεῦ, οὔτε ἄλλοτέ κω παρείδες ἀνδρὶ τῷδε ἄχαρι οὐδέν, φυλασσόμεθα δὲ ἐς σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἐξαμαρτεῖν· ἀλλ' εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, χρὴ δὴ τό γε ἐμὸν ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως. Τούτοισι ἀμειψάμενος ὁ Ἅρπαγος, ὥς οἱ παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσμημένον τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἤϊε κλαίων ἐς τὰ οἰκία. Παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἑωϋτοῦ γυναικὶ τὸν πάντα Ἀστυάγεος ῥηθέντα λόγον. Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει, Νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν; ὁ δὲ ἀμείβεται, οὐκ ᾗ ἐνετέλλετο Ἀστυάγης, Οὐδ' εἰ παραφρονήσει τε καὶ μανεῖται κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὔ οἱ ἔγωγε προσθήσομαι τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον

Al. ὑποθέμενος

Al. προσθέω, μηδαμᾶ

Al. ἐσέπειτα

quietem tantum urinæ fundere ut omnem ipsius urbem oppleret, atque universam Asiam inundaret. Quod somnium quum magis, somniorum interpretibus, exposuisset, conterritus est, singula quæque ab illis edoctus. Ideoque visum hoc reformidans, Mandanen jam viro maturam, nulli Medorum qui ea dignus esset, tradendam statuit, sed Persæ cuidam nomine Cambysi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, cæterum ingenio sedato, 1 gerentemque se multo infra mediocris Medi alicujus conditionem.
Eodem quo Cambysi collocaverat filiam CVIII
anno, visionem alteram vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enasci quæ omnem occuparet Asiam. Quod visum quum retulisset ad interpretes somniorum, filiam jam prægnantem & partui vicinam ex Persis accersit, eique, quum venisset, custodiam apponit, volens quod illa peperisset interimere. Etenim magi somniorum interpretes visionem illam portendere dicebant Astyagi, prolem filiæ pro ipso regnaturam. Hoc igitur observans Astyages, ubi genitus est Cyrus, adscito Harpago familiari suo, & inter Medos fidissimo, atque omnium rerum suarum procuratori, Hæc inquit, Harpage, negotium quod tibi injungo cave prætermittas, aut ullo modo exequi supersedeas: 2 neve committas ut alios præponendo, postea tibiipsi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerum, in domumque tuam ferto, atque occidito: postmodum quoquo modo voles ipse sepelito. Cui respondit ille, 3 Neque alias unquam rex huic viro rem injunxisti ingratam, & in posterum dabimus operam nequid in te delinquamus. Quod si tibi cordi est hoc ita fieri, 4 mea interest id industrie
exequi. Hæc quum respondisset Harpa- CIX
gus, eique 5 puer traditus esset ornatus ad necem, contulit se domum, flens, adiensque uxorem, refert omnem habitum secum ab Astyage sermonem. Ad quem uxor, Quid igitur, inquit, facere tibi in animo est? Ego vero (respondet vir) quanquam Astyages mandavit, etiamsi desipiet, pejusque insaniet quam nunc insanit, non tamen ejus voluntati parebo, neque ad hanc necem

1 Et quem ipse infra mediocris conditionis Medos duceret. 2 Neque me decipito, & *ne aliis ad hoc agendum* delectis tandem tibi ipse malum crees. 3 Neque alias unquam animadvertisti in hoc viro quidquam injucundum [*vel* molestum] & in post. ut *παρείδες eum usum habeat quem antea παρεῖδον. Legit autem in proxime sequentibus hic interpr.* φυλαξόμεθα. 4 Meum est. 5 Puerulus cum ornatu traditus esset ad necem.

obsequar:

obsequar: idque multis de causis, tum quod puer ipsi mihi cognatus est, tum quod Astyages grandis natu est, & virili prole orbus: quo defuncto, si tyrannis ad ejus perventura est filiam, cujus nunc filium per me interimit, quid aliud restat hinc mihi quam periculum maximum? Enimvero securitatis meæ causa expedit hunc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astyagis, non per aliquem meorum.

CX Hæc loquutus, è vestigio nuncium mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat 1 pascuorum maxime idoneorum, & montium feris frequentissimorum esse gnarissimum: cui nomen erat Mitradates: cujus contubernalis & eadem conserva erat, nomine Cyno, Græca lingua, *id est canis*, Medica, Spaco. Nam canem Medi spaca appellant. Locus ubi boum pascua ille habebat, montium radices erant, ad ventum boream Ecbatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enin tractu ad Saspires vergente, Media valde montosa est & edita, ac nemoribus frequens, reliqua vero tota admodum plana. Hic itaque accersitus, propere quum venisset, inquit ad eum Harpagus, Jubet te Astyages hunc capere infantem, quem in desertissimo montium exponas, ut celerrime pereat. Et hæc ut tibi dicerem mihi injunxit: & nisi hunc interemeris, sed aliquo pacto servaveris, 2 pessimo exitio te occubiturum, cui expositioni infantis inspector ego præpositus sum.

CXI Hæc ubi audivit bubulcus, sumpto infante, rediit quà venerat 3 ad bovile suum. Ei, dum in urbem abiit, uxor sua, quæ erat prægnans, per totam diem parturiens, è voluntate dæmonis enixa est filium. Absente marito utrique mutua tenebantur sollicitudine: hic quidem uxori parturienti metuens, illa vicissim marito timens, propterea quod præter consuetudinem ab Harpago accersitus esset. Ubi autem reversus affuit, eum uxor, utpote ex improviso cernens, prior interrogavit quid ita studiose ipsum Harpagus accersisset. Cui ille, Uxor, inquit, ubi in urbem veni, & vidi & audivi 4 quod nec visum oportuit nec agi circa dominos nostros, Harpagi domus omnis luctu tenebatur: in quam ego perterrefactus simulatque introii, video puerulum in medio

ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φονεύσω μιν· καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενής ἐστι ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἀστυάγης μέν ἐστι γέρων, καὶ ἄπαις ἔρσενος γόνου· εἰ δὲ ἐθελήσει τούτου τελευτήσαντος ἐς τὴν θυγατέρα ταύτην ἀναβῆναι ἡ τυραννὶς, τῆς νῦν τὸν υἱὸν κτείνει δι' ἐμεῦ, ἄλλο τί ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφαλέος εἵνεκα ἐμοὶ, δεῖ τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα· δεῖ μέντοι τῶν τινα Ἀστυάγεος αὐτοῦ φονέα γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν. Ταῦτα εἴπας, αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε ἐπὶ τὸν βουκόλον τὸν Ἀστυάγεος, τὸν ἠπίστατο νομάς τε ἐπιτηδεωτάτας νέμοντα, καὶ οὔρεα θηριωδέστατα· τῷ οὔνομα ἦν Μιτραδάτης. Συνοίκεε δὲ τῇ ἑωυτοῦ συνδούλῃ. Οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε, Κυνὼ, κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν· κατὰ δὲ τὴν Μηδικὴν, Σπακώ. Τὴν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι. αἱ δὲ ὑπώρεαί εἰσι τῶν ὀρέων ἔνθα τὰς νομὰς τῶν βοῶν εἶχε οὗτος δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς βορέω τε ἀνέμου τῶν Ἐκβατάνων, καὶ πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου. Ταύτῃ μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρη πρὸς Σαπείρων ὀρεινή ἐστι κάρτα, καὶ ὑψηλή τε, καὶ ἴδησι συνηρεφής· ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρη, ἐστὶ πᾶσα ἄπεδος. ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος ἀπίκετο, ἔλεγε ὁ Ἅρπαγος τάδε, Κελεύει σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα, θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν ὀρέων, ὅκως ἂν τάχιστα διαφθαρείη· καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, Ἢν μὴ ἀποκτείνῃς αὐτὸ, ἀλλά τεῳ τρόπῳ περιποιήσῃ, ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε διαχρήσεσθαι· ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον διατέταγμαι ἐγώ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος, καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον, ἤιε τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν ἔπαυλιν. τῷ δ' ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ ἐπίτεξ ἐοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει, οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν. ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφότεροι ἀλλήλων πέρι· ὁ μὲν, τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀρρωδέων, ἡ δὲ γυνὴ, ὅτι οὐκ ἐωθὼς ὁ Ἅρπαγος μετεπέμψατο αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπείτε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἷα ἐξ ἀέλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ, εἴρετο προτέρη ὅ τι μιν οὕτω προθύμως Ἅρπαγος μετεπέμψατο. Ὁ δὲ εἶπε, Ὦ γύναι, εἶδόν τε ἐς πόλιν ἐλθὼν καὶ ἤκουσα τὸ μήτε ἰδεῖν ὄφελον, μήτε κοτὲ γενέσθαι ἐς δεσπότας τοὺς ἡμετέρους. Οἶκος μὲν πᾶς Ἁρπάγου κλαυθμῷ κατείχετο· ἐγὼ δὲ ἐκπλαγεὶς, ἤια ἔσω. Ὡς δὲ τάχιστα ἐσῆλθον, ὁρέω παιδίον προκεί-

1 Pascua & montes feris oppletos quam opportunissime incolere. 2 Fore ut pessimo supplicio te interficiat. Expositum autem intueri sum jussos. 3 Ad casam suam. Huic porro etiam uxor quæ per totum diem parturierat, tunc forte numinis voluntate filium pepererat, dum ipse in urbem proficisceretur: erantque alter de altero solliciti. 4 Quod utinam neque vidissem, neque unquam dominis nostris eveniat.

μενον

μενον, ἀσπαῖρόν τε καὶ κραυγανόμενον, κεκοσμημένον χρυσῷ τε καὶ ἐσθῆτι ποικίλῃ. Ἅρπαγος δὲ ὡς εἶδέ με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ παιδίον, οἴχεσθαι φέροντα, καὶ θεῖναι ἔνθα θηριωδέστατον εἴη τῶν ὀρέων· φὰς Ἀστυάγεα εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενόν μοι· πολλ' ἀπειλήσας εἰ μή σφεα " ποιήσαιμι· καὶ ἐγὼ ἀναλαβὼν, ἔφερον, δοκέων τῶν τινος οἰκετέων εἶναι. οὐ γὰρ ἄν κοτε κατέδεξα " ἔνθεν γε ἦν. ἐθάμβεον δὲ ὁρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον· πρὸς δὲ, καὶ κλαυθμὸν κατεστεῶτα ἐμφανέα ἐν Ἁρπάγου. καὶ δὴ κατ' ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον θεράποντος, ὃς ἐμὲ προπέμπων ἔξω πόλιος, ἐνεχείρισε τὸ βρέφος· ὡς ἄρα Μανδάνης τε εἴη παῖς τῆς Ἀστυάγεω θυγατρὸς, καὶ Καμβύσεω τοῦ Κύρου. καί μιν Ἀστυάγης ἐντέλλεται ἀποκτεῖναι· νῦν τε ὧδε ἐστί. Ἅμα δὲ ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος, καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε. ἡ δὲ, ὡς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδὲς ἐὸν, δακρύσασα, καὶ λαβομένη τῶν γουνάτων τοῦ ἀνδρὸς, ἔχρηζε μηδεμιῇ τέχνῃ ἐκθεῖναί μιν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τ' εἶναι ἄλλως αὐτὰ ποιέειν. Ἐπιφοιτήσειν γὰρ κατασκόπους ἐξ Ἁρπάγου " κατοψομένους· ἀπολέεσθαί τε κάκιστα, ἢν μὴ σφεα ποιήσῃ. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δεύτερα λέγει ἡ γυνὴ τάδε, Ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὧδε ποίησον, εἰ δὴ πᾶσα γε ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκείμενον. τέτοκα γὰρ καὶ ἐγὼ, τέτοκα δὲ τεθνεός· τοῦτο μὲν φέρων πρόθες· τὸν δὲ τῆς Ἀστυάγεος θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐξ ἡμέων ἐόντα τρέφωμεν. καὶ οὕτω οὔτε σὺ ἁλώσεαι ἀδικέων τοὺς δεσπότεας, οὔτε ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται. ὅ, τε γὰρ τεθνεὼς βασιληΐης ταφῆς κυρήσει, καὶ ὁ περιεὼν οὐκ ἀπολέσει τὴν ψυχήν. Κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν ἡ γυνὴ, καὶ αὐτίκα ἐποίεε ταῦτα. τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα, τοῦτον μὲν παραδιδοῖ τῇ ἑωυτοῦ γυναικί· τὸν δὲ ἑωυτοῦ ἐόντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄγγος ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον. κοσμήσας δὲ τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ ἑτέρου παιδὸς, φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν ὀρέων τιθεῖ. ὡς δὲ τρίτη ἡμέρη τῷ παιδίῳ ἐκκειμένῳ ἐγένετο, ἤιε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος, τῶν τινα προβοσκῶν " φύλακα αὐτοῦ καταλιπών. ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἁρπάγου, ἀποδεικνύναι ἔφη ἑτοῖμος εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν. πέμψας δὲ ὁ Ἅρπαγος τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων

γρ. ποιοῖμι.
γρ. ἔνθεν γε ἦν.
γρ. ἐπομένους.
γρ. φύλακον

positum, palpitantem vagientemque, auro ac versicolori veste ornatum. Eum Harpagus, ubi me vidit, jussit celerrime sumere, atque exponendum asportare, in montem quammaxime feris abundantem: dicens Astyagem esse qui hæc mihi injungeret: magnopere minatus, nisi ea facerem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicujus illum domesticorum esse, 1 non autem illius generis. Admirabar tamen quòd viderem auro vestibusque ornatum: præterea quod planctus manifestus fiebat in Harpagi domo. 2 Atqui inter viam, ex omni oratione famuli qui me extra urbem deduxit, mihique infantem tradidit, percepi eum Mandanes Astyagis natæ & Cambysis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage jussum interfici: atque is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detectum ostendit: quem illa intuita procerum ac speciosum, genua viri cum lacrymis amplexa, obsecrat nequa ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superventuros enim ab Harpago speculatores ad rem explorandam: seque, nisi id exequatur, miserrime periturum. Mulier ubi id viro non persuadet, 3 Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundum est facito, si modo necessitas prorsus est aspici puerum dum exponitur. Quoniam ego quoque peperi, peperi autem mortuum: ablatum hunc expone, & istum ex Astyagis filia, tanquam ex nobis genitum, alamus. Ita neque tu injurius in dominos esse deprehenderis, neque nobis male consulueri- mus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrum nanciscetur, & iste qui superest, animam non amittet. Sane quam commode visa est bubulco mulier loqui pro præsenti conditione: atque ita continuo fecit. Igitur quem necaturus attulerat, eum uxori tradidit: suum autem, qui mortuus erat, acceptum, collocavit in eo vase in quo alterum portaverat: Omnique alterius pueri cultu ornatum, in desertissimo monte exposuit. 4 Ideoque post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum pro se illic vicario, in urbem se contulit, & ad domum Harpagi: aitque sese paratum illi ostendere pueri cadaver. Harpagus, missis suorum satellitum

CXII

CXIII

1 Nunquam enim cogitassem ex eo genere esse. 2 Cæterum in via rem totam ex ministro intellexi qui mihi extra urbem deducto puerulum in manus tradidit: filium esse videlicet Mandanes Astyagis filiæ, & Cambysis Cyri filii: & Astyagem jubere illum interfici. Nunc igitur hic est. 3 Secundò hæc dixit, Quandoquidem igitur tibi non possum persuadere ut non exponas, tu saltem hoc facito: si quidem omnino necesse est expositum cerni. 4 Tertio vero die quàm puer expositus fuerat.

fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepelivit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum vero, qui postea Cyrus appellatus est, uxor bubulci sibi sumptum, educavit, imposito illi alio quopiam ac non Cyri nomine.

CXIV Qui posteaquam decennis fuit, eum res ista quæ illi contigit, palàm fecit: Ludebat in pago ubi armenta illa erant, & ludebat cum æqualibus in via: quem inter ludendum cæteri pueri quum pro rege sibi elegissent, cognominatum bubulci filium, 1 ipse eos muniis distinguebat: ut alii domorum structores essent: aliis, ut satellites: alii, ut oculus regis esset: alii, ut mandatorum renunciator, tanquam suum singulis munus assignans. Horum puerorum quidam collusor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari, quem Cyrus quod imperata non fecisset, jussit ab aliis pueris comprehendi: & quum illi paruissent, multis verberibus affecit. Quæ puer tanquam se indigna passus, iniquissimo animo ferens, ubi primum dimissus est, in urbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertulisset deploravit: non tamen Cyrum nominans (nondum enim ejus hoc erat nomen,) sed filium bubulci Astyagis. Artembares, ut erat ira percitus, ad Astyagem, ducens filium secum, contendit: & rem intolerandam passum esse inquiens, ejusque humeros ostendens, Siccine indigne (ait) accipimur, rex, 2 à filio bubulci servi tui?

CXV Audiens hæc atque cernens Astyages, volens Artembaris, honoris gratia, ulcisci puerum, jussit accersi bubulcum & filium. Qui quum ambo adfuissent, intuens in Cyrum Astyages, Tune (inquit) hoc tali patre genitus, ausus es hujus filium, viri apud me primarii, tam indignis concidere verberibus? Cui ille, Istud, inquit, here, huic ego jure feci. Pueri enim pagani, quorum hic unus erat, me regem suum ludentes constituerant: quippe qui videbar eis ad hoc maxime esse idoneus. At iste, quum cæteri pueri jussis obtemperarent, audiens dicto esse nolebat, ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quod si ego propterea ullo malo sum dignus, hîc tibi præsto sum.

CXVI Hæc loquente puero, subiit Astyagi agnitio ejus, visaque est figura oris referre ac repræsentare ipsum, & gestus esse liberalior, & tempus expositionis cum pueri ætate congruere. His perculsus Astyages, aliquandiu sine voce mansit.

τοὺς πιστοτάτους, εἶδέ τε διὰ τούτων, καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο· τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον ὀνομασθέντα, παραλαβοῦσα ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὔνομα ἄλλο κού τι καὶ οὐ Κῦρον θεμένη. Καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκαέτης ὁ παῖς, πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν. ἔπαιζε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολίαι αὗται· ἔπαιζε δὲ μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδῷ. καὶ οἱ παῖδες παίζοντες εἵλοντο ἑωϋτῶν βασιλέα εἶναι, τοῦτον δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπίκλησιν παῖδα. ὁ δὲ αὐτέων διέταξε τοὺς μὲν, οἰκίας οἰκοδομέειν, τοὺς δὲ, δορυφόρους εἶναι· τὸν δέ κού τινα αὐτέων, ὀφθαλμὸν βασιλῆος εἶναι· τῷ δέ τινι, τὰς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐδίδου γέρας, ὡς ἑκάστῳ ἔργον προστάσσων. 31

εἷς δὴ τούτων τῶν παιδίων συμπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρεω παῖς, ἀνδρὸς δοκίμου ἐν Μήδοισι· (οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχθὲν ἐκ τοῦ Κύρου) ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας διαλαβέειν. [γρ. οὐκ ἐποίησε] πειθομένων δὲ τῶν παίδων, ὁ Κῦρος τὸν παῖδα τρηχέως κάρτα περιέσπε μαστιγέων· [γρ. περιέσπα] ὁ δὲ, ἐπεί τε μετείθη τάχιστα, ὥς γε δὴ ἀνάξια ἑωϋτοῦ παθὼν, μᾶλλόν τι περιημέκτεε. κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν, πρὸς τὸν πατέρα ἀποικτίζετο τῶν ὑπὸ Κύρου ἤντησε. λέγων δὲ οὐ Κύρου (οὐ γάρ κω ἦν τοῦτο τοὔνομα) ἀλλὰ πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παιδός. ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης ὀργῇ ὡς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυάγεα, καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα, ἀνάρσια πρήγματα ἔφη πεπονθέναι, λέγων, Ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σοῦ δούλου, βουκόλου δὲ παιδὸς, ὧδε περιυβρίσμεθα (δεικνὺς τοῦ παιδὸς τοὺς ὤμους.) Ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀστυάγης, θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδὶ τιμῆς τῆς Ἀρτεμβάρεω ἕνεκα, μετεπέμπετο τόν τε βουκόλον καὶ τὸν παῖδα. ἐπεί τε δὲ παρῆσαν ἀμφότεροι, βλέψας πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη, Σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοιούτου ἐόντος παῖς, ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα ἐόντος πρώτου παρ' ἐμοὶ ἀεικίῃ τοιῇδε περισπεῖν; ὁ δὲ ἀμείβεται ὧδε, Ὦ δέσποτα, ἐγὼ ταῦτα τοῦτον ἐποίησα σὺν δίκῃ. οἱ γάρ με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τῶν καὶ ὅδε ἦν, παίζοντες, σφέων αὐτῶν ἐστήσαντο βασιλέα. ἐδόκεον γάρ σφι εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδεώτατος· οἱ μέν νυν ἄλλοι παῖδες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον, οὗτος δὲ ἀνηκούστεέ τε καὶ λόγον εἶχε οὐδένα· ἐς ὃ ἔλαβε τὴν δίκην. εἰ ὦν δὴ τοῦδε εἵνεκα ἄξιός τευ κακοῦ εἰμι, ὅδε τοι πάρειμι. Ταῦτα λέγοντος τοῦ παιδὸς, τὸν Ἀστυάγεα ἐσήιε ἀνάγνωσις αὐτοῦ· καί οἱ ὅ, τε χαρακτὴρ τοῦ προσώπου προσφέρεσθαι ἐδόκεε ὡς ἑωϋτὸν, καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθερωτέρη εἶναι, ὅ, τε χρόνος τῆς ἐκθέσεως τῇ ἡλικίῃ τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν, ἐκπλαγεὶς δὲ τούτοισι, ἐπὶ χρόνον ἄφθογγος ἦν.

1 Ipse quibusdam eorum præcipiebat ut domorum str. 2 A servi tui, & quidem bubulci, filio?

μόγις δὲ δή κοτε ἀνενειχθείς, εἶπε (θέλων ἐκπέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεα, ἵνα τὸν βουκόλον μοῦνον λαβὼν βασανίσῃ) Ἀρτέμβαρες, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω, ὥστε καὶ παῖδα τὸν σὸν μηδὲν ἐπιμέμφεσθαι. τὸν μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει· τὸν δὲ Κῦρον ἦγον ἔσω οἱ θεράποντες κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεος. ἐπεὶ δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μοῦνος, μουνωθέντα τάδε αὐτὸν εἴρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθεν λάβοι τὸν παῖδα, καὶ τίς εἴη ὁ παραδούς. ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι, καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἔτι εἶναι παρ᾽ ἑωυτῷ. Ἀστυάγης δέ μιν οὐκ εὖ βουλεύεσθαι ἔφη, ἐπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι. ἅμα τε λέγων ταῦτα, ἐσήμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν. ὁ δὲ, ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας, οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἐόντα λόγον. ἀρχόμενος δὴ ἀπ᾽ ἀρχῆς διεξήει, τῇ ἀληθείῃ χρεώμενος· καὶ κατέβαινε ἐς λιτάς τε, καὶ συγγνώμην ἑωυτῷ κελεύειν ἔχειν αὐτόν. Ἀστυάγης δὲ, τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθείην ἐκφήναντος, λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο· Ἁρπάγῳ δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος, καλέειν αὐτὸν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε. ὡς δέ οἱ παρῆν ὁ Ἅρπαγος, εἴρετό μιν ὁ Ἀστυάγης, Ἅρπαγε, τέῳ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατεχρήσαο, τόν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς γεγονότα τῆς ἐμῆς; ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἐόντα, οὐ τρέπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδόν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἁλίσκηται· ἀλλὰ λέγει τάδε, Ὦ βασιλεῦ, ἐπεί τε παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβούλευον σκοπῶν ὅκως σοί τε ποιήσω κατὰ νόον, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ γινόμενος ἀναμάρτητος, μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ, μήτε αὐτῷ σοὶ εἴην αὐθέντης. ποιέω δὴ ὧδε· καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε, παραδίδωμι τὸ παιδίον, φὰς σέ τε εἶναι τὸν κελεύοντα ἀποκτεῖναι αὐτό. καὶ λέγων τοῦτό γε, οὐκ ἐψευδόμην, σὺ γὰρ ἐνετέλλεο οὕτω. παραδίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τάδε, ἐντειλά-
32 μενος θεῖναί μιν ἐς ἔρημον ὄρος, καὶ παραμένοντα φυλάσσειν ἄχρις οὗ τελευτήσει· ἀπειλήσας παντοῖα τῷδε, ἢν μὴ τάδε ἐπιτελέα ποιήσῃ. ἐπεί τε δὲ ποιήσαντος τούτου τὰ κελευόμενα, ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν εὐνούχων τοὺς πιστοτάτους, καὶ εἶδον δι᾽ ἐκείνων, καὶ ἔθαψά μιν. οὕτως ἔσχε, ὦ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρήγματος τούτου· καὶ τοιούτῳ μόρῳ ἐχρήσατο ὁ παῖς. Ἅρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰθὺν ἔφαινε χόλον. Ἀστυάγης δὲ, κρύπτων τόν οἱ ἐνεῖχε λόγον διὰ τὸ γενόμενον, πρῶτα μὲν κατάπερ ἤκουσε πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρῆγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἁρπάγῳ· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπαλιλλόγητο, κατέβαινε λέγων ὡς περίεστί τε ὁ παῖς, καὶ τὸ γεγονὸς ἔχει καλῶς. Τῷ τε γὰρ πεποιημένῳ (ἔφη λέγων) ἐς τὸν παῖδα τοῦτον ἔκαμνον μεγάλως,

vixque tandem ad se reversus, volens à se Artembarem dimittere, [1] ut bubulcum submotis arbitris rimaretur, Ego (inquit) Artembares, efficiam ut filius quoque tuus ob hoc nihil conqueri possit. Dimisso igitur Artembare, & ejus jussu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui solus erat relictus) percontatur unde puerum accepisset, quisve ei tradidisset. Ille ex se genitum respondere, & genitricem ejus apud se esse. Astyages dicere, non bene sibi illum consulere qui [2] cuperet ad ingentes devenire necessitates. Simulque hæc dicens, satellitibus innuit ut caperent ipsum. Hic autem ad necessitates redactus, ita demum rem patefecit: ab initioque exorsus, vera referendo, descendit ad preces & petendam sibi veniam. [3] Bu- CXVII
bulco veritatem eloquuto, Astyages pauciora jam verba fecit: sed Harpagum, cui valde succensebat, vocari à satellitibus jussit. Quem, ubi adfuit, percontatur Astyages, Harpage, qua nece interemisti quem tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (ut vidit pastorem interesse) noluit tergiversari mendacio, ne argumentis convinceretur: sed ita respondit, Ego, posteaquam infantem accepi, rex, cogitavi quo pacto ex animi tui sententia facerem: [4] & tamen, quum apud te innoxius extitissem, ne forem aut filiæ tuæ aut tibi ipsi carnifex. Eoque ita statui agendum: Accersito huic bubulco infantem tradidi, inquiens te esse qui juberes illum interfici. In quo dicendo mentitus non sum. Tu enim ita præceperas. [5] Atque huic, dum puerum trado ex tuo præcepto, jussi exponeret in deserto monte, perstaretque in eo observando tantisper dum expirasset: comminatus isti extrema quæque nisi hæc effecta reddidisset. Ubi hic fecit imperata, & infans obiit, missis eunuchorum fidissimis, rem cognovi, & per eosdem mortuum sepelivi. Ita res habet, rex: atque hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem CXVIII
[6] directam habuit orationem. Astyages autem dissimulata qua illi infensus erat causa, ob id quod contigerat, primum rem ei enarrat quemadmodum ipse ex bubulco audierat: deinde ea narrata, eò devenit ut diceret, Quod puer vivit, & quod accidit, bene habet. De eo enim (inquit) quod in hunc puerum factum erat, valde laborabam,

1 Ut de bubulco seorsum accepto quæstionem haberet, Ego, &c. 2 Ac si ultro vellet in maximas angustias sese dare. 3 Astyages bubulci veritatem eloquuti non magnam rationem habuit: sed Harp. 4. Et tamen, quum in te nihil peccassem, neque filiæ tuæ, neque tibiipsi essem carnifex. 5 Tradidi igitur isti hoc modo: addito mandato ut eum expon. 6 Simplicem.

& à

& à filia mea insimulatus, haud leviter ferebam. Igitur in bonum conversa fortuna, tum filium tuum mitte ad puerum hunc qui recens venit: tum vero ad cœnam mihi adesto. Siquidem constitui pro recepto filio diis quibus
CXIX honor hic convenit, sacrificare. Harpagus, quum hæc audisset, adorato rege, ac sibi majorem in modum gratulatus quod peccatum suum commode cessisset, & propter sortem prosperam ad convivium vocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properanter filium qui ipsi unicus erat, tredecim circiter natum annos, mittit domum Astyagis, jubens exequi quæcunque ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset uxori exponit. Ejus porro filium, ubi advenit, Astyages jugulatum & in frusta concisum partim torruit, partim elixavit, & probe conditum, paratum habuit. Dehinc sub horam cœnæ, postquam adfuerunt cum cæteri convivæ, tum vero Harpagus, convivis quidem aliis atque ipsi Astyagi mensæ appositæ sunt ovilla refertæ carne: Harpago autem, præter caput & manus extremas ac pedes, reliquis filii sui partibus. Nam illa in canistro operta, separatim reposita erant. Eum autem, postquam satis depastum illo cibo putavit Astyages, interrogat nunquid sit illis oblectatus epulis. Se vero valde oblectatum dicenti Harpago, ii quibus negotium erat datum, adferunt caput filii cum extremis manibus ac pedibus tectum: & adstantes jubent detegere, ac sumere quod vellet ex eis. Harpagus obtemperans, ubi detexit, cernit reliquias filii: non tamen eo spectaculo consternatus est, [1] sed apud seipsum mansit. Et percontanti Astyagi nunquid agnosceret cujus feræ carne pastus esset, se agnoscere respondit: sibique quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito responso, receptisque reliquiis carnium, domum abiit, eas (ut ego opinor) illic collectas humaturus.
CXX Et Harpagum quidem hac ultione Astyages prosequutus est. De Cyro autem deliberans, eosdem ex Magis accersivit qui fuerant ipsius somnium sic interpretati. Postquam venerunt, sciscitatur eos [2] quid censeant de visione sibi agendum. Illi necessario fore inquiunt ut puer, si superstes esset, nec hactenus periisset, regnaret.

καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος, οὐκ ἐν ἐλαφρῷ ἐποιεύμην. ὡς ὧν τῆς τύχης εὖ μετεστεώσης, τοῦτο μὲν, τὸν σεωυτοῦ παῖδα ἀπόπεμψον παρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα· τοῦτο δὲ (σῶστρα τοῦ παιδὸς γὰρ μέλλω θύειν τοῖσι θεῶν τιμὴ αὕτη προσκέεται) πάρισθί μοι ἐπὶ δεῖπνον. Ἅρπαγος μὲν, ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας, καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἁμαρτάς οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε, καὶ ὅτι ἐπὶ τύχῃσι χρηστῇσι ἐπὶ δεῖπνον ἐκέκλητο, ἤιε ἐς τὰ οἰκία. ἐσελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἦν γάρ οἱ παῖς εἷς μοῦνος, ἔτεα τρία καὶ δέκα κου μάλιστα γεγονὼς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἰέναι τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος, καὶ ποιέειν ὅ, τι ἂν ἐκεῖνος κελεύοι. αὐτὸς δὲ περιχαρὴς ἐὼν, φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δὲ, ὥς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἁρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν, καὶ κατὰ μέλεα διελὼν, τὰ μὲν ὤπτησε, τὰ δὲ ἕψησε τῶν κρεῶν. εὔτυκτα δὲ ποιησάμενος, εἶχε ἕτοιμα. ἐπείτε δὲ, τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δείπνου, παρῆσαν οἵ τε ἄλλοι δαιτυμόνες, καὶ ὁ Ἅρπαγος· τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγεϊ παρετιθέατο " τράπεζα ἐπιπλέα μηλίων κρεῶν· Ἁρπάγῳ δὲ, τοῦ ἑωυτοῦ παιδὸς, πλὴν τῆς κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τἄλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ κατακεκαλυμμένα. ὡς δὲ τῷ Ἁρπάγῳ ἐδόκεε ἅλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἴρετό μιν εἰ ἡσθείη τι τῇ θοίνῃ. φαμένου δὲ Ἁρπάγου καὶ κάρτα ἡσθῆναι, παρέφερον τοῖσι προσέκειτο τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην, καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας· Ἅρπαγον δὲ ἐκέλευον προστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτέων. πειθόμενος δὲ ὁ Ἅρπαγος, καὶ ἀποκαλύπτων, ὁρᾷ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα· ἰδὼν δὲ, οὔτε ἐξεπλάγη, ἐντός τε ἑωυτοῦ γίνεται. εἴρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης εἰ γινώσκοι ὅτευ θηρίου κρέα βεβρώκοι. ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη, καὶ ἀρεστὸν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδοι. τούτοισι δὲ ἀμειψάμενος, καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν, ἤιε ἐς τὰ οἰκία. ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε (ὡς ἐγὼ δοκέω) ἁλίσας θάψειν τὰ πάντα. Ἁρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην " τοιαύτην ἐπέθηκε. Κύρου δὲ πέρι βουλεύων, ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν Μάγων οἳ τὸ ἐνύπνιόν οἱ ταύτῃ ἔκριναν· ἀπικομένους δὲ εἴρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκριναν οἱ τὴν ὄψιν. Οἱ δὲ κατὰ ταυτὰ εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρῆν τὸν παῖδα εἰ ἐπέζησε, καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον.

Γρ. τράπεζαν ἐπιπλέαν

Γρ. ταύτην

1 Sed mentis compos fuit. 2 Quomodo sibi visum illud essent interpretati. Illi idem responsum reddiderunt *quod antea*, oportere puerum regnare, si superstes esset, nec prius obiisset. Atqui, &c.

"ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοῖσδε, Ἔστι τε ὁ παῖς καὶ περίεστι· καί μιν ἐπ' ἀγροῦ διαιτώμενον οἱ ἐκ τῆς κώμης παῖδες ἐστήσαντο βασιλέα. ὁ δὲ, πάντα ὅσαπερ οἱ ἀληθεῖ λόγῳ βασιλέες, ἐτελέωσε ποιήσας. καὶ γὰρ δορυφόρους, καὶ θυρωρούς, καὶ ἀγγελιηφόρους, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα διατάξας ἦρχε. καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν; εἶπαν οἱ μάγοι, Εἰ μὲν περίεστί τε, καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίης τινὸς, θάρσει τε τούτου εἵνεκα, καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν. οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον ἄρξει· παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε. καὶ τά γε τῶν ὀνειράτων ἐχόμενα, τελέως ἐς ἀσθενὲς ἔρχεται. ἀμείβεται Ἀστυάγης τοῖσδε καὶ αὐτὸς, Ὦ μάγοι, ταύτῃ πλεῖστος "τῇ γνώμῃ εἰμὶ, βασιλέος ὀνομασθέντος τοῦ παιδὸς, ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον, καί μοι τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν οὐδὲν ἔτι. ὅμως μέντοι συμβουλεύσατέ μοι, εὖ περισκεψάμενοι, τὰ μέλλει ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν. εἶπαν πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι, Ὦ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ πολλοῦ ἐστι κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σήν. κείνως μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦται, ἐς τὸν παῖδα τοῦτον περιιοῦσα ἐόντα Πέρσην· καὶ ἡμεῖς ἐόντες Μῆδοι, δουλούμεθά τε καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων, ἐόντες ξεῖνοι· σέο δ' ἐνεστεῶτος βασιλέος, ἐόντος πολιήτεω, καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος, καὶ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἔχομεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς προοπτέον ἐστί. καὶ νῦν εἰ φοβερόν τι ἐωρῶμεν, πᾶν ἄν σοι προεφράζομεν· νῦν δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυπνίου ἐς φλαῦρον, αὐτοί τε θαρσέομεν, καί σοι ἕτερα τοιαῦτα διακελευόμεθα. τὸν δὲ παῖδα τοῦτον ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπόπεμψαι ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς γειναμένους.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἐχάρη τε καὶ καλέσας τὸν Κῦρον, ἔλεγέ οἱ τοιάδε, "Ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι' ὄψιν ὀνείρου οὐ τελέην ἠδίκεον, τῇ σεωυτοῦ δὲ μοίρῃ περιεῖς· νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας· (πομποὺς δ' ἐγὼ ἅμα πέμψω) ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ, πατέρα τε καὶ μητέρα εὑρήσεις, οὐ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλον" καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Ταῦτα εἴπας ὁ Ἀστυάγης, ἀποπέμπει τὸν Κῦρον. νοστήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία, ἐδέξαντο οἱ γειναμένοι· καὶ δεξάμενοι, ὡς ἐπύθοντο, μεγάλως ἠσπάζοντο, οἷα δὴ ἐπιστάμενοι αὐτίκα τότε τελευτῆσαι· ἱστόρεόν τε ὅτεῳ τρόπῳ περιγένοιτο. ὁ δέ σφι ἔλεγε, φὰς πρὸ τοῦ μὲν

(margin) τὴν γνώμην

(margin) καὶ τὴν μητέρα τὴν λεγομένην, γυναῖκα δ' αὐτοῦ.

Atqui puer & vivit & incolumis est, (Astyages excepit) & quum ipsum ruri agentem pueri ejus pagi, regem delegissent, quæ faciunt qui revera sunt reges, ea omnia hic fecit. Nam satellitibus, janitoribus, internunciis, ac cæteris muniis institutis, imperium exercuit: quæ vobis quonam videntur spectare? Si superest puer (Magi respondent) atque regnavit [1] nulla ex providentia, confidito ob id, ac bono sis animo, jam non eum regnaturum iterum. Nam quædam vaticinationes nostræ in exigua reciderunt, [2] & velut insomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ sunt. Ego (inquit Astyages respondens) istius vestræ, magi, fere sum sententiæ, [3] me somnio esse defunctum, puero jam rege nominato, nihilque mihi amplius eum esse reformidandum. Vos tamen probe considerantes, quænam futura sint & meæ domui & vobis tutissima consulite. Ad hæc magi, Nostra etiam, rex, (inquiunt) magni interest, tuum stare principatum: [4] qui si immutetur, & ad hunc puerum qui Persa est transeat, nos quoque qui Medi sumus, in servitutem redigemur apud Persas, & extranei nullius erimus pretii: te vero regnante, cujus populares sumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno tuo prospiciendum est: & nunc, siquid cerneremus quod timendum esset, tibi aperiremus: verum quum in rem frivolam nunc evaserit somnium, & ipsi confidimus, & te itidem confidere jubemus, & hunc ablegare puerum ab oculis tuis in Persidem ad parentes. His auditis Astyages CXXI
gavisus est: accitoque Cyro hæc inquit, Fili, quum ego propter quandam haud sanam somnii visionem in te fuissem injurius, tuo tamen ipsius fato superstes es. Nunc itaque lætus ad Persas ito cum iis quos ad te deducendum mittam. Eo perveniens, parentes tuos ~~offendes~~: patrem, non qualis est Mitradates bubulcus, & matrem, non qualis est uxor
ejus. Hæc loquutus Astyages, Cyrum CXXII
dimittit. Quem ad domum Cambysis reversum, acceperunt sui parentes, & audita re vehementer amplexati sunt & quem statim mortem obiisse crediderant. Sciscitabantur igitur quonam modo superstes esset. Hic se vero ait eos antea

[1] Non de industria & absque ullo consilio, confid. [2] Et quæ ex insomniis pendent, prorsus ad leve quidpiam deveniunt. [3] Hunc esse somnii exitum, puero, &c. [4] Alioqui enim alienatus, ad hunc puerum qui Persa est, deveniret: ac tum nos qui Medi sumus, in servitutem redigeremur, nulliusque pretii essemus apud Persas, utpote extranei, At permanente rege, cujus pop.

non

non novisse, 1 & ob id maximè errasse. Inter viam tamen omne suum infortunium audisse. credidisse enim se bubulci Astyagis esse filium: verum in illo itinere omnem rem gestam, ab iis qui ipsum deduxerant accepisse. Commemorabat autem se ab uxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudibus prosequens, ita ut in omni ejus sermone esset Cyno. Quod nomen accipientes ejus parentes, (ut magis divinitus videretur Persis filius suus fuisse servatus) divulgarunt, à cane Cyrum, quum esset expositus, fuisse educatum. unde hæc fabula emanavit.

CXXIII ¶ Ubi Cyrus in virilem adolevit ætatem, & inter æquales virilissimus evasit & idem dilectissimus, 2 constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis ulciscendi cupidus. Nam per sese, qui privatus esset, non videbat futuram de Astyage vindictam: sed Cyrum cernens adultum, cujus casus suis assimilabat, sibi socium comparabat. Præterea vero hæc ab eo facta erant. Quum esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusque eorum se insinuans primoribus, persuadebat oportere Astyagem à regno summoveri, Cyro delecto. Harpagus, his transactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Persas agenti suam aperire sententiam, quum aliter non posset, utpote itineribus custoditis, hujusmodi rem comminiscitur: 3 Exenterato quem solerter obtinuerat lepore, ut nihil omnino rescinderetur, indidit libellum in quo quæ libuit conscripserat: resutoque ventre, leporem una cum retibus tradidit venatori cuidam suorum domesticorum fidissimo: misitque ad Persas, 4 præcipiens, suo ore, quum daret leporem, Cyro diceret ut ipse suis manibus aperiret, idque sine arbitris faceret.

CXXIV Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inventumque libellum qui in eo inerat, legit, in hæc verba: Fili Cambysis, quem dii respiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ pervenisses) ulciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem, Quoniam ex hujus tu quidem studio perieras, deorum tamen beneficio & meo superstes es. Quæ omnia quemadmodum circa te gesta sunt, opinor te olim jam rescivisse: & item, qualia ego ab Astyage passus sim quod te non occidissem, sed bubulco tradidissem.

οὐκ εἰδέναι, ἀλλ' ἡμαρτηκέναι πλεῖστον· κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πάθην. Ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ὡς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἴη παῖς· ἀπὸ δὲ τῆς κεῖθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι. τραφῆναι δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός· ἤιέ τε ταύτην αἰνέων διαπαντός· ἦν τέ οἱ ἐν τῷ λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνώ. οἱ δὲ τοκέες παραλαβόντες τὸ οὔνομα τοῦτο, (ἵνα θειοτέρως δοκέῃ τοῖσι Πέρσῃσι περιεῖναί σφι ὁ παῖς) κατέβαλον φάτιν ὡς ἐκκείμενον Κῦρον κύων ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχώρηκε. Κύρῳ δὲ ἀνδρουμένῳ, καὶ ἐόντι τῶν ἡλίκων ἀνδρειοτάτῳ καὶ προσφιλεστάτῳ, προσέκειτο ὁ Ἅρπαγος, δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυμέων. ἀπ' ἑωυτοῦ γὰρ ἐόντος ἰδιώτεω οὐκ ἐνεώρα τιμωρίην ἐσομένην ἐς Ἀστυάγεα. Κῦρον δὲ ὁρέων ἐπιτρεφόμενον, ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου" τῇ ἑωυτοῦ ὁμοιεύμενος. πρὸς δ' ἔτι τούτῳ τάδε οἱ κατέργαστο· ἐόντος τοῦ Ἀστυάγεος πικροῦ ἐς τοὺς Μήδους, συμμίσγων ἑνὶ ἑκάστῳ ὁ Ἅρπαγος τῶν πρώτων Μήδων, ἀνέπειθε ὡς χρὴ Κῦρον προστησαμένους, Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληΐης. κατεργασμένου δέ οἱ τούτου, καὶ ἐόντος ἑτοίμου, οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ διαιτωμένῳ ἐν Πέρσῃσι βουλόμενος ὁ Ἅρπαγος δηλῶσαι τὴν ἑωυτοῦ γνώμην, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε, ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσομένων· ὁ δὲ ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· λαγὸν μηχανησάμενος, καὶ ἀνασχίσας τούτου τὴν γαστέρα, καὶ οὐδὲν ἀποτίλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐσέθηκε βιβλίον, τά οἱ ἐδόκεε γράψας. ἀπορράψας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν γαστέρα, καὶ δίκτυα δοὺς, ἅτε θηρευτῇ τῶν οἰκετέων τῷ πιστοτάτῳ, ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας· ἐντειλάμενός οἱ, ἀπὸ γλώσσης, διδόντα τὸν λαγὸν Κύρῳ, ἐπειπεῖν," αὐτοχειρί μιν διελεῖν, καὶ μηδένα οἱ ταῦτα ποιεῦντι παρεῖναι. Ταῦτα δὲ δὴ ὦν ἐπιτελέα ἐγίνετο καὶ ὁ Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισε. εὑρὼν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν, λαβὼν ἐπελέγετο. τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε, Ὦ παῖ Καμβύσεω, σὲ " γὰρ θεοὶ ἐπορέωσι· (οὐ γὰρ ἄν κοτε ἐς τοσοῦτον " τύχης ἀπίκευ.) σύ νυν Ἀστυάγεα τὸν ἑωυ- " τοῦ φονέα τίσαι. κατὰ μὲν γὰρ τὴν τούτου " προθυμίην τέθνηκας, τὸ δὲ κατὰ θεούς τε " καὶ ἐμὲ περιεῖς. τά σε καὶ πάλαι δοκέω " πάντα ἐκμεμαθηκέναι, σέο τε αὐτοῦ πέρι ὡς " ἐπρήχθη, καὶ οἷα ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος πέπονθα ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα, ἀλλὰ ἔδωκα τῷ βουκόλῳ· "

Marginal notes: γρ. τῇσι — γρ. αὐτοχειρίῃ — 34

1 Et in maximo errore versatum fuisse. 2 Et instabat Harpagus, dona mittendo. *Vel ejus studiosus erat.* 3 Quum leporem arte composuisset, ejusque ventrem rescidisset nihil lacerando, indidit libell. 4 *Vel*, Præcipiens ut quum leporem Cyro daret, suo ore diceret ut, *&c.* *Vel, Cyrum admoneret etiam ut &c.*

“σὺ νῦν ἢν βούλῃ ἐμοὶ πείθεσθαι, τῆς περ Ἀστυάγης ἄρχει χώρης, ταύτης ἁπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ἀναπείσας ἀπίστασθαι, στρατηλάτεε ἐπὶ Μήδους. καὶ ἤν τε ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος ἀποδεχθέω στρατηγὸς ἀντία σεῦ, ἔσται τοι τὰ σὺ βούλεαι, ἤν τε τῶν τις δοκίμων ἄλλος Μήδων. πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ' ἐκείνου, καὶ γενόμενοι πρὸς σέο, Ἀστυάγεα καταιρέειν πειρήσονται. ὡς ὦν ἑτοίμου τοῦ γε ἐνθάδε ἐόντος, ποίεε ταῦτα, καὶ ποίεε κατὰ τάχος. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐφρόντιζε ὅτεῳ τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσει ἀπίστασθαι. φροντίζων δὲ, εὕρισκε ταῦτα καιριώτατα εἶναι· ἐποίεε δὴ τάδε· γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἁλίην τῶν Περσέων ἐποιήσατο· μετὰ δὲ, ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, καὶ ἐπιλεγόμενος, ἔφη, Ἀστυάγεά μιν στρατηγὸν Περσέων ἀποδεικνύναι. “Νῦν τε, ἔφη λέγων, ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν, παρεῖναι ἕκαστον ἔχοντα δρέπανον. Κῦρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. Ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένεα· καὶ τὰ μὲν αὐτέων ὁ Κῦρος συνάλισε, καὶ ἀνέπεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μήδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ἄλλοι πάντες, Ἀρτεάται, Πέρσαι, Πασαργάδαι, Μεράφιοι, Μάσιοι. τούτων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι· ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτρη, ἔνθεν οἱ βασιλέες οἱ Περσεῖδαι γεγόνασι. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἵδε, Πανθήλαιοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι. οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρες εἰσὶ· οἱ δὲ ἄλλοι, νομάδες, Δάοι, Μάρδοι, Δροπικοὶ, Σαγάρτιοι. Ὡς δὲ παρῆσαν ἅπαντες ἔχοντες τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος (ἦν γάρ τις χῶρος τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης ὅσον τε ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα σταδίους, ἢ εἴκοσι πάντῃ) τοῦτόν σφι τὸν χῶρον προεῖπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ. ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον ἄεθλον, δεύτερα σφι προεῖπε, ἐς τὴν ὑστεραίην παρεῖναι λελουμένους. ἐν δὲ τούτῳ τά τε αἰπόλια καὶ τὰς ποίμνας καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ πατρὸς συναλίσας ἐς τὠυτὸ, ἔθυε, καὶ παρεσκεύαζε ὡς δεξιωσόμενος τῶν Περσέων τὸν στρατόν· πρὸς δὲ, οἴνῳ τε καὶ σιτίοισι ὡς ἐπιτηδεοτάτοισι. ἀπικομένους δὲ τῇ ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνας, εὐώχεε. ἐπεί τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἴρετό σφεας ὁ Κῦρος κότερα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον, ἢ τὰ παρεόντα σφι εἴη αἱρετώτερα· οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτέων τὸ μέσον. τὴν μὲν γὰρ προτέρην ἡμέρην πάντα σφι κακὰ ἔχειν, τὴν δὲ τότε παρεοῦσαν, πάντα ἀγαθά. παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος, παρεγύμνου τὸν πάντα λόγον λέγων, “Ἄνδρες Πέρσαι, οὕτως ὑμῖν ἔχει· βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι,

γρ. ἀντῆσαι,

γρ. Μάσπιοι

γρ. ἐξερημῶσαι

Nunc, si mihi auscultare vis, omni tu cui Astyages imperat regioni imperabis: Quum enim Persis ut deficiant persuaseris, expeditionem adversus Medos suscipe: utpote ad votum tibi re successura, sive ego dux ab Astyage ad tibi occurrendum creatus fuero, sive alius quispiam Medorum illustrium. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Astyagem conabuntur evertere. Tanquam igitur cuncta tibi sint hîc in expedito, ista exequere sine mora. Cyrus, his auditis, considerabat quonam solertissimo modo Persas induceret ad rebellandum. CXXV Cogitando tandem comperit hunc esse appositum, ut ita faceret: Scripto libello de iis quæ volebat, concilium Persarum coegit. Deinde resignato libello atque lecto, ducem se inquit Persarum ab Astyage esse designatum. Et nunc Persæ (ait) edico vobis ut præsto mihi sitis cum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis præcepit: quorum complura sunt genera. Eorum quædam Cyrus congregavit, & à Medis ad deficiendum induxit, 1 sub quibus alia omnia. Ea autem hæc sunt Arteatæ, Persæ, Pasargadæ, Meraphii, Masii. Sed horum Pasargadæ sunt præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum 2 cognatio est, unde reges Persidæ sunt oriundi. Alii Persæ hi sunt, Panthelæi, Derusiæi, Germani: atque hi omnes, aratores. Alii vero, pecuarii, Dai, Mardi, Dropici, Sagartii. CXXVI Ubi cuncti adfuerunt habentes quod eis erat præceptum, ibi Crœsus jubet locum quendam dumosum (erat in Perside is locus circiter decem & octo aut viginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfectis Persis, iterum præcipit in posterum diem ut lauti adsint. Interim coactos in unum caprarum, ovium, boum greges patris sui mactat atque apparat, tanquam Persarum exercitum accepturus vinoque ac cibariis quam lautissimis. Postero die ubi convenerunt Persæ, jubet eos discumbere in prato atque epulari. Deinde cœnatos interrogat utrum pridianam an præsentem conditionem præoptarent. Illis respondentibus, multum esse inter hæc duo 3 intervalli: pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem vero omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudavit, inquiens, Viri Persæ, ita res vestræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare,

1 Sunt autem hæc, à quibus alii omnes *dependent*. 2 Tribus 3 *discriminis*.

& hæc

& hæc & alia infinita commoda aderunt sine ullo servitutis labore: nolentibus vero, innumerabiles, quales hesternæ, ærumnæ. Nunc itaque obtemperando mihi, efficiamini liberi. Nam & divina quadam sorte ipse genitus hæc bona videor in manus vestras esse allaturus, & vos non arbitror inferiores esse Medis, cum in aliis tum vero in bellicis rebus. Quæ quum ita sint rebellate quamprimum ab Astyage.

CXXVII Persæ, ut qui jampridem 1 dedignarentur parere Medis, nacti 2 præsidem, libenter se in libertatem vindicarunt. Hæc moliri Cyrum Astyages quum accepisset, misso nuncio accersiit. Iste nuncium jubet renunciare, se prius illuc venturum quam Astyages ipse velit. His auditis, Astyages Medos cunctos armat, hisque 3 adverso numine Harpagum præficit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, ubi Medorum copiæ 4 cum Persicis prœlium conseruerunt, quicunque eorum 5 sermonis Harpagi erant expertes, prœliabantur: qui vero participes, ad Persas transibant. Plerique de industria ignaviter agebant, fugamque faciebant.

CXXVIII Dilapso turpiter Medico exercitu, Astyages ut primum rem cognovit, minitans Cyro, inquit, Ne sic quidem Cyrus gaudebit. Hactenus loquutus, ante omnia eos magos somniorum interpretes qui suasissent ipsi Cyrum dimittendum, patibulis affigit. Deinde reliquos Medorum qui in urbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Quibus eductis, cum Persis confligens fugatur: vivusque capitur, amissis quos eduxerat Medis.

CXXIX Ei captivo astans Harpagus insultavit, eumque dicteriis lacessivit, cum alia quæ homini dolerent, dicens, tum vero percontando eum de cœna sua in qua ille ipsum carnibus filii pavisset: 6 quoniam regnum ejus ad servitutem decidisset. Eum intuens Astyages vicissim interrogat nunquid 7 ipsius foret Cyri opus. Harpagus vero, suum esse dicere: idque merito, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset. 8 Tum Astyages eum improvidissimum atque iniquissimum omnium hominum compellavit. Improvidissimum quidem, quòd, si facultas ei aderat ut rex efficeretur,

ἔσται τάδε τε καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθά, οὐδένα πόνον δουλοπρεπέα ἔχουσι· μὴ βουλομένοισι δέ, εἰσὶ ὑμῖν πόνοι τῷ χθιζῷ παραπλήσιοι ἀναρίθμητοι. νῦν ὦν ἐμέο πειθόμενοι, γίνεσθε ἐλεύθεροι· αὐτός τε γὰρ δοκέω θείῃ τύχῃ γεγονώς, τάδε ἐς χεῖρας ἄγεσθαι· καὶ ὑμέας ἥγημαι ἄνδρας Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους, οὔτε τἆλλα, οὔτε τὰ πολέμια. ὡς ὦν ἐχόντων ὧδε, ἀπίστασθε ἀπ' Ἀστυάγεος τὴν ταχίστην. Πέρσαι μέν νυν προστάτεω ἐπιλαβόμενοι, ἄσμενοι ἐλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ Μήδων ἄρχεσθαι. Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον πρήσσοντα ταῦτα, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεε αὐτόν. Ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν ὅτι πρότερον ἥξοι παρ' ἐκεῖνον ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βουλήσεται. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, Μήδους τε ὥπλισε πάντας καὶ στρατηγὸν αὐτέων, ὥς τε θεοβλαβὴς ἐών, ἀπέδεξε Ἅρπαγον· λήθην ποιεύμενος τά μιν ἐόργεε. ὡς δ' οἱ Μῆδοι στρατευσάμενοι 35 τοῖσι Πέρσῃσι συνέμισγον, οἱ μέν τινες αὐτέων ἐμάχοντο, ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον· οἱ δὲ αὐτομόλεον παρὰ τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐθελοκάκεόν τε ἔφευγον. Διαλυθέντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ στρατεύματος αἰσχρῶς, ὡς ἐπύθετο τάχιστα ὁ Ἀστυάγης, ἔφη, ἀπειλέων τῷ Κύρῳ, Ἀλλ' οὐδ' ὣς ὁ Κῦρός γε χαιρήσει. Τοσαῦτα εἴπας, πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς ὀνειροπόλους, οἵ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κῦρον, τούτους ἀνεσκολόπισε. μετὰ δέ, ὥπλισε τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῷ ἄστεϊ, νέους τε καὶ πρεσβύτας ἄνδρας· ἐξαγαγὼν δὲ τούτους, καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσῃσι, ἑσσώθη· καὶ αὐτός τε Ἀστυάγης ἐζωγρήθη, καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε. Ἐόντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἀστυάγεϊ προστὰς ὁ Ἅρπαγος κατέχαιρέ τε καὶ κατεκερτόμεε καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμαλγέα ἔπεα· καὶ δὴ καὶ εἴρετό μιν πρὸς τὸ ἑωϋτοῦ δεῖπνον, τό μιν ἐκεῖνος σαρξὶ τοῦ παιδὸς ἐθοίνισε, ὅτι εἴη ἡ ἐκείνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης. ὁ δέ μιν προσιδὼν ἀντείρετο εἰ ἑωϋτοῦ ποιέεται τὸ Κύρου ἔργον. Ἅρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι, καὶ τὸ πρῆγμα δὴ ἑωϋτοῦ δικαίως εἶναι. Ἀστυάγης δέ μιν ἀπέφαινε τῷ λόγῳ σκαιότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἐόντα πάντων ἀνθρώπων· σκαιότατον μέν γε, εἰ παρεὸν αὐτῷ βασιλέα γενέσθαι,

1 Graviter ferrent 2 Ducem, 3 Tanquam divinitus mente captus, Harp. 4 Cum Persicis junctæ fuerunt, *Vel*, Persicis occurrerunt, 5 Propositum Harpagi ignorabant, prœliabantur: cet. ad Pers. 6 Quod esset illius servitus pro regno. *Id est, Quod propter illud ex rege servus factus esset.* 7 Sibi vendicaret Cy. 8 Tum Astyages demonstrare cœpit illum omnium hominum & stultissimum esse & iniquissimum. Stultissimum quidem, quod quum ipsi liceret regem esse, (si modo per ipsum res ea gesta esset) alteri imperium tribuisset: iniquissimum &c.

εἰ δὴ δι᾽ ἑωυτοῦ ἐπρήχθη τὰ παρεόντα, ἄλλῳ περιέθηκε τὸ κράτος· ἀδικώτατον δέ, ὅτι τοῦ δείπνου εἵνεκα Μήδους κατεδούλωσε. εἰ γὰρ δὴ δεῖν πάντως περιθεῖναι ἄλλῳ τέῳ τὴν βασιληίην, καὶ μὴ αὐτὸν ἔχειν, δικαιότερον εἶναι Μήδων τέῳ περιβαλεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων. νῦν δὲ Μήδους μέν, ἀναιτίους τούτου ἐόντας, δούλους ἀντὶ δεσποτέων γεγονέναι· Πέρσας δέ, δούλους ἐόντας τοπρὶν Μήδων, νῦν γεγονέναι δεσπότας. Ἀστυάγης μέν νυν βασιλεύσας ἐπ᾽ ἔτεα πέντε τε καὶ τριήκοντα, οὕτω τῆς βασιληίης κατεπαύθη. Μῆδοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ᾽ ἔτεα τριήκοντα καὶ ἑκατὸν δυῶν δέοντα, πάρεξ ἢ ὅσον οἱ Σκύθαι ἦρχον. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τέ σφι ταῦτα ποιήσασι, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου. ἀποστάντες δέ, ὀπίσω κατεστράφησαν, μάχῃ νικηθέντες. τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγεος οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Κῦρος, ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδοισι, ἦρχον τὸ ἀπὸ τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, εἶχε παρ᾽ ἑωυτῷ, ἐς ὃ ἐτελεύτησε. οὕτω δὴ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τραφείς, ἐβασίλευσε, καὶ Κροῖσον ὕστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίης, κατεστρέψατο, ὡς εἴρηταί μοι πρότερον. τοῦτον δὲ καταστρεψάμενος, οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε. Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τοιοῖσιδε χρεωμένους. ἀγάλματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους ἱδρύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην ἐπιφέρουσι· ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, ὅτι οὐκ ἀνθρωποφυέας ἐνόμισαν τοὺς θεούς, κατάπερ οἱ Ἕλληνες, εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μέν, ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν ὀρέων ἀναβαίνοντες, θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ, καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι. τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν. ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρά τε Ἀσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων. καλέουσι δὲ Ἀσύριοι τὴν Ἀφροδίτην, Μύλιττα· Ἀράβιοι δέ, Ἀλίττα· Πέρσαι δέ, Μίτραν. Θυσίη δὲ τοῖσι Πέρσῃσι περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἥδε κατέστηκε. οὔτε βωμοὺς ποιεῦνται, οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι, μέλλοντες θύειν· οὐ σπονδῇ χρέωνται, οὐκὶ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκὶ οὐλῇσι. τῶν δὲ ὡς ἑκάστῳ θύειν θέλει, ἐς χῶρον καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτῆνος, καλέει τὸν θεόν, ἐστεφανωμένος τὴν τιάραν μυρσίνῃ μάλιστα.

alteri tribuerit imperium, si modo illa
per ipsum gesta essent: iniquissimum vero, quod cœnæ causa Medos in servitutem redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare quam Persarum. Nunc Medos, qui hujus peccati affines non extitissent, ex dominis factos esse servos: & Persas qui fuissent hactenus servi, nunc dominos
effectos esse Medorum. Hunc in mo- CXXX
dum Astyages, quum quinque & triginta regnasset annos, regno amotus est: ob cujus acerbitatem Medi subjecti fuere Persis, centum ac duodetriginta annos omni supra Halym fluvium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnaverunt. Iidem sequentibus temporibus, quum horum factorum pœniteret, à Dario defecerunt: sed prœlio victi, iterum subacti sunt, Persæque qui tunc cum Cyro adversus Astyagem rebellaverunt, deinceps Asiæ imperitaverunt Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagem, penes se habuit quoad vita excessit. Ita Cyrus genitus educatusque, regno potitus est. Et mox Crœsum injuriæ illatorem subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita omnem Asiam adeptus est.
¶ Porro ritus quibus utuntur Persæ, CXXXI
tales esse comperi. Neque statuas, neque templa, neque aras extruere consuetudo est, quinimmo hoc facientibus insaniæ tribuere, ob id (ut mea fert opinio) quod non, quemadmodum Græci, sentiunt deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusque conscensis montibus, Jovi hostias immolare, omnem gyrum cœli, Jovem appellantes. Soli Lunæque sacrificant, & telluri, igni, aquæ atque ventis: hisque solis sacra faciunt jam inde ab initio. 1 Uraniæ quoque sacrificant, sic nimirum ab Assyriis Arabibusque edocti. Vocant autem Assyrii Venerem Mylittam, Arabes eandem Alitam appellant,
Persæ Metram. Sacrorum autem ritum CXXXII
circa hosce jam dictos deos hujusmodi quondam instituerunt. Persæ quippe sacrificaturi, nec aras erigunt, neque ignem incendunt prorsus, sed neque libamentis utuntur, aut tibiis, infulisve, aut molis: verum, ut quisque divis hisce sacra facere statuit, in locum mundum victimam sistens, deum illum implorat, myrto maxime cinctam gestens tiaram

1 Postea vero didicerunt Uraniæ etiam sacrificare, & ab Assyriis & ab Arabiis edocti.

1 Sacrifi-

[1] Sacrificans autem, non pro se solo privatimque vota nuncupat, sed communiter universis Persis bene precatur. In primis quidem regi: quoniam [2] inter Persas omnes idem quoque comprehenditur. Ubi vero jam in minutas porticunculas membratimque hostiam conscidit, carnibus elixis herbam substernit quam mollissimam, maxime trifolium. Huic impositis carnibus, magus astans, theogoniam accinit. Siquidem hanc illi dicunt esse incantationem efficacissimam. Citraque Magum nullum illis fit legitimum sacrificium. Mox sacrificus sublatis carnibus utitur in quemcunque usum illi fert animus.

CXXXIII Ex omnibus diebus præcipue colendum censent suum quique natalem: nimirum hoc die plus aliis æquum censentes ciborum apponere. Et ditiores, integros boves, camelos, equos, asinos, eosque in fornacibus tostos, isto die in mensam apponunt: pauperes natalem minoribus pecoribus honorant. Cibis autem utuntur perpaucis, bellariis multis, neque iis admodum bonis. Hinc est quòd Persæ dicunt, [3] Græcos pastos jam demum non esurire amplius. Nempe ipsis à cœna cibi apponuntur pretii nullius, & siquid apponatur non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdem nec vomere coram, nec urinam facere licet: quæ etiam nunc ita observantur. Poti, de rebus maxime seriis consultare consueverunt. [4] Nam siquando ipsis consultandum videtur, tum postera die jejunant, proponitque is qui ædibus illis in quibus forte consultatur præest: & si placuerit, atque jejunaverint, utuntur ipso: sin minus comprobetur, abrogant, & de quibus jejuni deliberaverint, de eisdem poti pronunciant.

CXXXIV Quum in via invicem sibi occurunt, ex hoc quis cognoscat an pares sint: nam salutationis loco se mutuo osculantur. Quod si alter fuerit inferior paulo, malas osculantur duntaxat: sin autem alter fuerit multo ignobilior, prostratus adorat honoratiorem. In primis autem illos observant reverenter qui proxime habitant: secundas tribuunt iis qui à primis proximi: atque sic deinceps progredientes, quo viciniores, hoc arctiori necessitudine junctos existimant:

ἑωϋτῷ μὲν δὴ τῷ θύοντι ἰδίῃ μούνῳ οὔ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθά· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι, καὶ τῷ βασιλέϊ. ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. ἐπεὰν δὲ διαμιστύλας κατὰ μέρεα τὸ ἱρήϊον, ἑψήσῃ τὰ κρέα, ὑποπάσας ποίην ὡς ἁπαλωτάτην, μάλιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἔθηκε ὦν πάντα τὰ κρέα. 36 διαθέντος δὲ αὐτοῦ, μάγος ἀνὴρ παρεστεὼς ἐπαείδει θεογονίην, οἵην δὴ ἐκεῖνοι λέγουσι εἶναι τὴν ἐπαοιδήν. ἄνευ γὰρ δὴ μάγου οὔ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι. ἐπισχὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα, καὶ χρᾶται ὅ, τι μιν ὁ λόγος αἱρέει. Ἡμέρην δὲ ἁπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἕκαστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιεῦσι προτίθεσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν, βοῦν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέαται ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι· οἱ δὲ πένητες αὐτέων τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων προτιθέαται. σίτοισι δὲ ὀλίγοισι χρέωνται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖσι, καὶ οὐκ ἁλέσι. καὶ διὰ τοῦτο φασὶ Πέρσαι τοὺς Ἕλληνας σιτεομένους, πεινῶντας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παραφορέεται οὐδὲν λόγου ἄξιον· εἰ δέ τι παραφέροιτο, ἐσθίοντας ἂν οὐ παύεσθαι. οἴνῳ δὲ κάρτα προσκέαται· καί σφι οὐκ ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρῆσαι ἀντίον ἄλλου. ταῦτα μέν νυν οὕτω φυλάσσεται. μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιότατα τῶν πρηγμάτων· τὸ δ' ἂν ἅδῃ σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος, ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλεύωνται. καὶ ἢν μὲν ἅδῃ καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτέῳ· ἢν δὲ μὴ ἅδῃ, μετιεῖσι. τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγινώσκουσι. Ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι (γρ. συντυγχάνοντες) ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἄν τις διαγνοίη εἰ ὅμοιοί εἰσι οἱ ἐντυγχάνοντες. ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους, φιλέουσι τοῖσι στόμασι. ἢν δὲ ᾖ οὕτερος ὑποδεέστερος ὀλίγῳ, τὰς παρειὰς φιλέονται. ἢν δὲ πολλῷ ᾖ οὕτερος ἀγεννέστερος, προσπίπτων προσκυνέει τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἄγχιστα ἑωυτῶν οἰκέοντας, μετά γε ἑωυτούς· δεύτερα δὲ, τοὺς δευτέρους· μετὰ δὲ, κατὰ λόγον προβαίνοντες τιμῶσι. ἥκιστα δὲ τοὺς ἑωυτῶν ἑκαστάτω οἰκημένους ἐν τιμῇ ἄγονται, (γρ. ἑκάστω)

1 Illi autem qui sacrificat, non licet sibi privatim precari bona, sed commun. 2 Inter cunctos Persas ipse etiam *qui sacrificat* comprehend. 3 Græcos finem edendi facere dum adhuc esuriunt, quod à cœna nihil apponatur illis quod sit alicujus pretii: quod siquid tale apponeretur, non esse finem facturos quoad satiati essent. Vini valde appetentes sunt. 4 Quod autem ipsis placuerit deliberantibus *inter pocula*, id postridie proponit dominus illius domus in qua deliberaverint: & siquidem placuerit sobriis etiam, eo utuntur: sin minus relinquunt. De quibuscunque autem sobrii consultaverint, inebriati ea in disquisitionem revocant. Si in via &c.

νομίζον-

νομίζοντες ἑωυτοὺς εἶναι ἀνθρώπων μακρῷ τὰ πάντα ἀρίστους· τοὺς δὲ ἄλλους, κατὰ λόγον τῷ λεγομένῳ τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι. τοὺς δὲ ἑκαστάτω οἰκέοντας ἀπὸ ἑωυτῶν, κακίστους εἶναι. ἐπὶ δὲ Μήδων ἀρχόντων καὶ ἦρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων, συναπάντων μὲν Μῆδοι, καὶ τῶν ἄγχιστα οἰκεόντων σφίσι· ἔπι δὲ καὶ τῶν ὁμούρων· οἱ δὲ, μάλα τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι. προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἄρχον τε καὶ ἐπιτροπεῦον. Ξεινικὰ δὲ νόμαια Πέρσαι προσίενται ἀνδρῶν μάλιστα. καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἑωυτῶν εἶναι καλλίω, φορέουσι, καὶ ἐς τοὺς πολέμους, τοὺς Αἰγυπτίους θώρακας. καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς πυνθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι, καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων μαθόντες, παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δ' ἕκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν κουριδίας γυναῖκας, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας παλλακὰς κτῶνται. Ἀνδραγαθίη δ' αὕτη ἀποδέδεκται, μετὰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθὸν, ὃς ἂν πολλοὺς ἀποδέξῃ παῖδας. τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνῦντι, δῶρα ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος. τὸ πολλὸν δ' ἡγέαται ἰσχυρὸν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας, ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι, μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μοῦνα, ἱππεύειν, καὶ τοξεύειν, καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πενταέτης γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὄψιν τῷ πατρὶ, ἀλλὰ παρὰ τῇσι γυναιξὶ δίαιταν ἔχει. τοῦδε εἵνεκα ″ τοῦτο ποιέεται, ἵνα ἢν ἀποθάνῃ τρεφόμενος, μηδεμίαν ἄσην ἀνδῇ τῷ πατρὶ προσβάλλῃ. Αἰνέω μέν νυν τόνδε τὸν νόμον· αἰνέω δὲ καὶ τόνδε, τὸ μὴ μιῆς αἰτίης εἵνεκα μήτε αὐτὸν τὸν βασιλέα μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωυτοῦ οἰκετέων ἐπὶ μιῇ αἰτίῃ ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν. ἀλλὰ λογισάμενος ἢν εὑρίσκῃ πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἐόντα τῶν ὑπουργημάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται.
37 ἀποκτεῖναι δὲ οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα, ἢ μητέρα. ἀλλὰ ὁκόσα ἤδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ ἀναζητεόμενα ταῦτα ἀνευρεθῆναι ἤτοι ὑποβολιμαῖα ἐόντα, ἢ μοιχίδια. οὐ γὰρ

″ γρ. τοῦτο οὕτω ποι.

se nimirum omnium longe optimos arbitrantes: 1 alios vero, quo remotius dissiti sunt, hoc à virtute magis esse alienos. atque illos demum secundum dictam proportionem pessimos esse colligentes qui à Persis absint quam remotissime. Sub Medis imperium obtinentibus, pleræque nationes quoque imperitabant: sed quibus omnibus præerant Medi. Iidem & affines perinde atque Persæ colunt. Quæ gens imperii curam gerens, late progressa fuit. Externorum autem CXXXV morum Persæ maxime omnium hominum sunt studiosi. Nam & Medicam vestem propria elegantiorem arbitrantes, gestant: & in pugnis thorace utuntur Ægyptio. Quin voluptatibus etiam omnis generis quas semel rescire potuerunt, frui student. A Græcis edocti, puerorum quoque indulgent amoribus. Virgines multas ducunt uxorum loco, sed multo plures pallacas habent. Secundum bel- CXXXVI licam fortitudinem potior ducitur numerosæ sobolis procreatio: & illi qui quamplurimos liberos ediderit, 2 huic rex tanquam strenuum quippiam præstiterit, singulis annis munera mittit. Liberos suos, à quinto anno incipientes usque ad vicesimum, tribus duntaxat instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris non venit, sed apud fœminas degit. Quod ea gratia sic fit ut si inter educationem decedat, nullam hæc prolis jactura patri afferat molestiam. Equidem CXXXVII hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob unam tantum culpam liceat vel ipsi regi occidere quempiam, neque alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam suam exercere ob unum solum delictum: 3 sed expendere jubetur quisque, si plura ac magna patrarit, atque tum demum justa utatur indignatione. Suum autem patrem aut matrem aiunt neminem unquam occidisse: verum quotquot horum forte acciderunt, omni necessitate excussa, hos tandem deprehensos tradunt aut subdititios, aut spurios. Quippe

1 Minime autem eos qui sedes à se remotissimas incolunt, honore afficiunt: seipsos omnium hominum longe præstantissimos esse arbitrantes in omnibus rebus: cæteros autem, prout propius incolunt, (ut dictum est) virtutem amplecti. At qui longissime ab ipsis habitent deterrimos esse. Porro Medis imperium obtinentibus, quædam etiam gentes mutuo imperabant, *id est, imperium in quasdam obtinebant, & vicissim aliarum imperio suberant.* Medi enim universis imperabant, & maxime sibi propinquis: hi autem, etiam finitimis: isti vero, iis qui maxime vicini erant. Eadem autem ratione & Persæ vicinos suos colunt. Late enim progrediebatur illa gens, imperans & præfecturas obtinens. Externorum aut. 2 Huic rex munera quotannis mittit. In multitudine autem positum esse robur existimant. Lib. 3 Sed ubi consideraverit, si peccata commissa plura majoraque esse comperiat quam obsequia præstita, tum demum iram suam exercet. Suum autem patr. aut m. aiunt nem. unq. occidisse: sed quicunque tales fuerint *filii*, necesse esse ut si de illis inquiratur, aut supposititi, aut spurii comperiantur. Quippe veris.

verisi

verisimile nequaquam videri aiunt ut is qui verus parens sit, à proprio filio interimatur.

CXXXVIII Quæcunque apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, æs alienum debere, cum ob alias multas causas, tum quod necessum sit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium esse. Siquis è civibus lepra aut vitiligine infectus sit, huic in civitatem accedere non conceditur, neque cum aliis Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immissos quod in solem peccaverint. Externum vero qui iisdem correptus fuerit, è regione sua exigunt: atque [1] ob eandem causam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec denique simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiosissime colunt.

CXXXIX Hoc quoque Persis accidit peculiare, quod quanquam illos lateat, nobis minime est obscurum: nempe quæcunque apud illos nomina vel corporibus vel magnificentiæ sunt similia, ea omnia in eadem terminari litera, quam Dores san appellent, Iones sigma. Et, si animadvertas attentius, deprehendes nomina Persarum non quædam, sed omnia similiter claudi.

CXL Equidem hæc probe sciens de Persis possum indubitatò affirmare. At ista quæ de mortuis produntur, obscuriora, neque perinde certò: cadavera videlicet defunctorum Persarum non prius humari quam aut ab alite aut cane trahantur. [2] Medos tamen sat scio hæc factitare: quandoquidem aperte faciunt. Persæ igitur mortuum [3] cera involventes in terram condunt. Magi vero cum ab aliis hominibus tum à sacerdotibus Ægyptiis differunt. Siquidem hi nullius animantis occisione se polluunt præter ea duntaxat quæ diis immolant: Magi suis ipsorum manibus, excepto homine atque cane, quidvis occidunt: immo hoc palmarii loco ducunt, si formicas serpentesque, & breviter reptilia atque volatilia plurima necaverint. Atque de horum ritibus hunc in modum dictum sit: nos ad institutam narrationem recurrimus.

CXLI ¶ PORRO Iones atque Æoles, ubi audierunt Lydos citra negotium à Persis victos, legatos Sardis miserunt ad Cyrum, [4] ultro postulantes ut iisdem conditionibus eos

δή φασι εἰκὸς εἶναι τόν γε ἀληθέως τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑωϋτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν. Ὁκόσα δέ σφι ποιέειν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. αἴσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται· δεύτερα δὲ, τὸ ὀφείλειν χρέος· πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων εἵνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφείλοντα, καί τι ψεῦδος λέγειν. ὃς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπρην ἢ λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται, οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσῃσι. φασὶ δέ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἁμαρτόντα τι, ταῦτ' ἔχειν· ξεῖνον δὲ πάντα, τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τουτέων, πολλοὶ ἐξελαύνουσι ἐκ τῆς χώρης· καὶ τὰς λευκὰς περιστεράς, τὴν αὐτὴν αἰτίην ἐπιφέροντες. ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι, οὔτε ἐμπτύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται, οὐδὲ ἄλλο τι οὐδὲν ποιοῦσι, ἀλλὰ σέβονται ποταμοὺς τῶν πάντων μάλιστα. Καὶ τόδε ἄλλό σφι ὧδε συμπέπτωκε γίνεσθαι, τὸ Πέρσας μὲν αὐτοὺς λέληθε, ἡμέας δὲ οὔ. τὰ οὐνόματά σφι ἐόντα ὅμοια τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείῃ, τελευτῶσι πάντα ἐς τωὐτὸ γράμμα, τὸ Δωριέες μὲν σὰν καλέουσι, Ἴωνες δὲ, * σίγμα. ἐς τοῦτο διζήμενος εὑρήσεις τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μὲν, τὰ δ' οὔ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως. Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰπεῖν. τάδε μέντοι ὡς κρυπτόμενα λέγεται, καὶ οὐ σαφηνέως, περὶ τοῦ ἀποθανόντος· ὡς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσεω ὁ νέκυς, πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἑλκυσθῇ. μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ταῦτα ποιέοντας· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι. κατακηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι, γῇ κρύπτουσι. μάγοι δὲ κεχωρίδαται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱρέων. οἱ μὲν γὰρ ἁγνεύουσι ἔμψυχον μηδὲν κτείνειν, εἰ μὴ ὅσα θύουσι· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρίῃ πάντα, πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου, κτείνουσι. καὶ ἀγώνισμα τοῦτο μέγα ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκάς τε καὶ ὄφεις, καὶ τἄλλα ἑρπετὰ καὶ πετεινά. καὶ ἀμφὶ μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω ὡς καὶ ἀρχὴν ἐνομίσθη. ἄνειμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον. Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς οἱ Λυδοὶ τάχιστα κατεστρέφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδις παρὰ Κῦρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι

γρ. ἅσσα

γρ. ἄλλον οὐδένα περιορέουσι, ἀλλὰ

1 Columbas *exigunt*, *vel expellunt* eandem causam prætendentes. In flum. 2 Magos quidem certe sat sc. 3 *Vel*, *cera circumlinentes*, *aut integentes*. 4 Volentes iisdem conditionibus stare quibus & Crœso fuerant subjecti. Verum Cyr. * Atqui Mithridates, Oxydates & similia, quæ Græci per Σ terminant Persice desinunt in A. Scalig. de Emendatione Temporum Lib. 6.

εἶναι τοῖσι

εἶναι) τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήκοοι. ὁ δὲ, ἀκούσας αὐτέων τὰ προέχοντο, ἔλεξέ σφι λόγον, ἄνδρα φὰς αὐλητὴν ἰδόντα ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσσῃ, αὐλέειν, δοκέοντά σφεας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· ὡς δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον, καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξειρύσαι. ἰδόντα δὲ παλλομένους, εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθῦς, "Παύεσθέ μοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐκ "ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίστασθαί σφεας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ ἐπείθοντο. τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἦσαν ἕτοιμοι πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ, ὀργῇ ἐχόμενος, ἔλεγέ σφι τάδε. Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων, ἀνενειχθέντες ἐς τὰς πόλιας, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι, καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· (πρὸς μούνους γὰρ τούτους ὅρκιον Κῦρος ἐποιήσατο, ἐπ' οἷσίπερ ὁ Λυδὸς) τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι τιμωρέειν.

38

Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιόν ἐστι, τοῦ μὲν οὐρανοῦ, καὶ τῶν ὡρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἱδρυσάμενοι πόλιας πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τωὐτὸ ἐπιέετο Ἰωνίῃ, οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἠῶ, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἑσπέρην· τὰ μὲν, ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ, ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ αὐχμώδεος· γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσαρας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτῶν πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην· μετὰ δὲ, Μυοῦς τε καὶ Πριήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται, κατὰ ταυτὰ διαλεγόμεναί σφι. αἵδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ· Ἔφεσος, Κολοφὼν, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναὶ, Φώκαια. αὗται δὲ αἱ πόλιες τῇσι πρότερον λεχθείσῃσι ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδὲν, σφὶ δὲ ὁμοφωνέουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν, νήσους οἰκέαται, Σάμον τε καὶ Χίον· ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἵδρυται Ἐρυθραί. Χῖοι μέν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τωὐτὸ

admitteret quibus Crœsi subjectos in ditionem accepisset. Verum Cyrus ad eorum postulata per hujusmodi *similitudinem atque* apologum respondit, Tibicen, inquiens, quidam ubi pisces in mari conspexisset, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus suavitatem* in terram progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare virriculo, ingentem piscium vim complexus est traxitque. Et quum palpitantes cerneret in sicco, dixit ad pisces, Temperate, inquit, nunc mihi quæso à saltationibus: quando non libuit vobis me canente saliendo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus Æolibusque ideo dixit, quod Iones prius ipso Cyro per legatos *ad amicitiam invitante*, & flagitante ut à Crœso rebellarent, constanter recusaverant: ac tum demum, [1] rebus non ex sententia succedentibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira commotus, dicto responso eos dimisit. Iones, his auditis, ad suas quique civitates revertuntur, mœniaque communiunt. Congregabantur autem in Panionio alii omnes, præter Milesios. Quippe cum his solis fœdus inierat Cyrus, iisdem conditionibus quibus & [2] Lydos receperat. Porro reliquis Ionibus communi sententia videbantur legati in Spartam mittendi, qui *simul & præsentem rerum statum nunciarent &* auxilium rogarent.

CXLII

¶ Iones vero illi ad quos Panionium quoque pertinet, civitates habent cum cæli bonitate, tum montium commoditate omnium optime sitas quas nos noverimus, adeo ut neque superior regio, neque inferior, neque ea quæ orientem, nec quæ occidentem spectat plaga, Joniam hac in parte æmulari possit. Siquidem hæc vel frigore riget, vel premitur aquis: illa rursus calore ac situ squalet. Lingua utuntur non eadem, [3] sed ejus quatuor proprietates ducunt. Miletus, prima apud ipsos civitas, ad meridiem vergens. Post hanc Myus & Priene: hæ in Caria sitæ sunt, eadem lingua utentes. Illæ vero in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocea, quæ cum jam dictis civitatibus, quantum ad linguam attinet, non conveniunt, inter se tamen eadem sonant lingua. Reliquæ sunt tres civitates Ionicæ, quarum duæ insulas habitant, Samum videlicet & Chium: tertia in continenti sita, Erythræ. Ex his Chii & Erythræi eandem

1 Rebus confectis. 2 *Legit hic interpres* λυδοὺς, *non* λυδός. 3 *Ad verbum*, Sed quatuor modos deductionum usurpant. i. *Ea utuntur in quatuor modos & proprietates deducta.*

sermo-

fermonis proprietatem sibi vendicant: Samii vero ab his discrepantes, propriam quandam receperunt loquendi formam. Atque hunc in modum quatuor omnino linguarum fiunt proprietates.

CXLIII Ac vero ex iisdem Ionibus Milesii erant qui cum Cyro metus prætextu fœdus pepigerant. Insularibus autem nihildum gravius fuit metuendum, quod Persis Phœnices nondum essent subjecti, & ipsi Persæ navigiis non uterentur. Porro hi non aliam ob causam ab Ionibus defecerunt quam quod cum imbecilles essent omnes alii Græci, tum Iones oppido quam infirmissimi, & nullius propemodum momenti. Siquidem præter unas Athenas, nulla urbs alia insignis erat. 1 Jam enim alii Iones, atque ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerant, nolentes Iones appellitari. Quinetiam nunc plerosque ex illis videas quos nominis istius pudeat. Cæterum duodecim istæ civitates nomine ipso gloriabantur: & *quum semel nomen sibi Panioniis indidissent*, fanum quoque de suo nomine construxerunt Panionium. Cujus nullos participes facere in animum sibi induxere: nec erant qui magnopere postularent ejusdem participes fieri, exceptis tantum Smyrnæis.

CXLIV Tale quippiam Doriensibus accidit qui Pentapolin incolunt, quæ ante Hexapolis vocabatur. Nam & hi cavent ne quem è finitimis Doriensibus ad Triopium 2 sacrum admittant: adeo ut etiam ex popularibus suis, qui sacri legem transgressi essent, à ludorum communicatione excluserint. Nam in certamine Apollinis Triopii tripodes victoribus constituebantur ærei: quos acceptos non è 3 sacro efferre, sed deo ipsi donare ibidem oportebat. At vir quidam Halicarnasseus nomine Agasicles, in eodem certamine victoria potitus, ausus est legem hanc violare, tripodemque domum ferens 4 sibi asservare. Propter quod commissum, quinque hæ civitates, Lindos, Ialyssus, Cameirus, Cos atque Cnidus, sextam civitatem Halicarnassum à sacrorum participatione removerunt: hac videlicet pœna Halicarnasseos multantes.

CXLV Atqui mihi sane videntur Iones duodecim fecisse civitates: nec voluisse plures recipere, propterea quod eorundem Peloponnesum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque

διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἑωυτῶν μοῦνοι. οὗτοι χαρακτῆρες γλώσσης τέσσερες γίνονται. Τούτων δὴ ὧν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ φόβου ὅρκια ποιησάμενοι· τοῖσι δὲ αὐτέων νησιώτῃσι ἦν δεινὸν οὐδέν. οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσάν κω Περσέων κατήκοοι, οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται. ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ παντὸς τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῷ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν, καὶ λόγου ἐλαχίστου. ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. οἱ μέν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τοὔνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκλῆσθαι. ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονταί μοι οἱ πολλοὶ αὐτέων ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὐνόματι· αἱ δὲ δυώδεκα πόλιες αὗται τῷ τε οὐνόματι ἠγάλλοντο καὶ ἱρὸν ἱδρύσαντο, ἐπὶ τε σφέων αὐτέων τοὔνομα ἔθεντο Πανιώνιον· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώνων. οὐδ' ἐδεήθησαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι. Κατάπερ οἱ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νῦν χώρης Δωριέες, πρότερον δὲ Ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης, φυλάσσονται ὦν μηδαμοὺς ἐσδέξασθαι τῶν προσοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱρόν· ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτῶν τοὺς περὶ τὸ ἱρὸν ἀνομήσαντας ἐξεκλήισαν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος ἐτίθεσαν τοπάλαι τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι· καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱροῦ μὴ ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ ὦν Ἁλικαρνησσεὺς, τῷ οὔνομα ἦν Ἀγασικλέης, νικήσας, τὸν νόμον κατηλόγησε· φέρων δὲ πρὸς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίην αἱ πέντε πόλιες, Λίνδος, καὶ Ἰηλυσσός τε καὶ Κάμειρος, καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήισαν τῆς μετοχῆς τὴν ἕκτην πόλιν Ἁλικαρνησσόν. τούτοισι μέν νυν ταύτην τὴν ζημίην οὗτοι ἐπέθηκαν. Δοκέουσι δέ μοι δυώδεκα πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες, καὶ οὐκ ἐθελῆσαι πλεῦνας ἐσδέξασθαι, τοῦδε εἵνεκα· ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον, δυώδεκα ἦν αὐτῶν μέρεα, κατάπερ νῦν

τῆς μηδαμῶς

1 Adeo quidem ut cum alii Iones, tum ipsi Athenienses hoc nomen refugerent, Ionesque appellari nollent. Sed etiamnum multi eorum nomen hoc sibi pudendum ducere videntur. At hæ duodecim civit. 2 Templum. 3 Templo. 4 Ad clavum suspendere. Propt.

Ἀχαιῶν, τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας, δυώδεκα ἐστὶ μέρεα. Πελλήνη μέν γε πρώτη πρὸς Σικυῶνος· μετὰ δὲ, Αἴγειρα, καὶ Αἰγαί· ἐν τῇ Κρᾶθις ποταμὸς ἀέναός ἐστι, ἀπ' οὗ ὁ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς τὸ οὔνομα ἔσχε· καὶ Βοῦρα, καὶ Ἑλίκη, (ἐς τὴν κατέφυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἑσσωθέντες) καὶ Αἴγιον, καὶ Ῥύπες, καὶ Πατρέες, καὶ Φαρέες, καὶ Ὤλενος, ἐν τῷ Πεῖρος ποταμὸς μέγας ἐστί· καὶ Δύμη, καὶ Τριταιέες, οἳ μοῦνοι τούτων μεσόγαιοι οἰκέουσι. Ταῦτα δυώδεκα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐστι, καὶ τότε γε Ἰώνων ἦν. τούτων δὴ εἵνεκα καὶ οἱ Ἴωνες δυώδεκα πόλιας ἐποιήσαντο· ἐπεὶ ὥς γέ τι μᾶλλον οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἢ κάλλιόν τι γεγόνασι, μωρίη πολλὴ λέγειν· τῶν Ἄβαντες μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μέτα οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν. Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοισ ἀναμεμίχαται, καὶ Καδμεῖοι, καὶ Δρύοπες, καὶ Φωκέες ἀποδάσμιοι, καὶ Μολοσσοί, καὶ Ἀρκάδες Πελασγοί,
39 καὶ Δωριέες Ἐπιδαύριοι, ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμεμίχαται· οἱ δὲ αὐτέων, ἀπὸ τοῦ πρυτανηΐου τοῦ Ἀθηναίων ὁρμηθέντες, καὶ νομίζοντες γενναιότατοι εἶναι Ἰώνων. οὗτοι δὲ οὐ γυναῖκας ἠγάγοντο ἐς τὴν ἀποικίην, ἀλλὰ Καείρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὗται, νόμον θέμεναι, σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπήλασαν, καὶ παρέδοσαν τῇσι θυγατράσι, μή κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι, μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα, τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἄνδρας καὶ παῖδας· καὶ ἔπειτε ταῦτα ποιήσαντες, αὐτῇσι συνοίκεον. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ. Βασιλέας δὲ ἐστήσαντο, οἱ μὲν αὐτῶν, Λυκίους, ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἱππολόχου γεγονότας· οἱ δὲ, Καύκωνας Πυλίους, ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου· οἱ δὲ, καὶ συναμφοτέρους· ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλόν τι τῶν ἄλλων Ἰώνων. ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες. εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηνέων γεγόνασι, καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι ὁρτήν. ἄγουσι δὲ πάντες, πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων, οὗτοι γὰρ μοῦνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπατούρια. καὶ οὗτοι κατὰ φόνου τινὰ σκῆψιν. Τὸ δὲ Πανιώνιόν ἐστι τῆς Μυκάλης χῶρος ἱρός, πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ

Achæorum, qui Ionas è sedibus suis exegerunt, duodecim sunt partes. Nempe prima ante Sicyonem est Pellena, deinde Ægiræ & Ægæ, ad quam Crathis fluvius perennis labitur: à quo & Italicus ille vocatus est. Post Ægas Bura est & Helice: quo ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Post hanc Ægion est, & Rhypes, & Patrenses, & Pharenses, atque Olenus quam Pirus ingens fluvius præterfluit. Postea Dyma & Tritæenses, qui soli mediterranea colunt. Hæ sunt duodecim CXLVI
Achæorum illæ portiones quæ tum quidem Ionum erant: hæcque causa fuisse videtur quapropter Ionibus duodecim civitates constituere placuerit. Nam istos præcipue magisque aliis Iones esse, aut præstantius quippiam gessisse, magna insania esset asseverare: quum ex his Abantes sint, EubϾ haudquaquam minima portio, qui tamen nec cum Ionum nomine quicquam habent commune: & Minyæ Orchomeniis sint admixti, Cadmæi quoque, Dryopes, 1 Phocenses, Molossi, Arcades, Pelasgi, Dores, Epidaurii, atque aliæ pleræque nationes inter se commixtæ sint. 2 Quorum alii ex Atheniensium Prytaneo progressi, nobilissimos se Ionum existimaverunt. Hi coloniam ducentes, loco uxorum Caricas habebant mulieres, quarum jam ante parentes interemerant. Propter quam cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quam jurejurando inter se firmaverant, tradideruntque suis deinceps filiabus, quod videlicet cum maritis nunquam cibum sumerent, neque propriis nominibus compellarent: propterea quod eorum patres, maritos atque filios trucidassent, & quum hæc patrassent, simul orbas ad concubitum violenter rapuis-
sent. Hæc Mileti fiebant. Reges au- CXLVII
tem creaverant, partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriundos: partim Cauconas Pylios, Codro Melanthi progenie ortos: partim ex utrisque. Sed nomen Ionum inter cæteros maxime amplectuntur. Et sunt quidem illi veri atque genuini Iones: omnes tamen Ionum nomenclaturæ communicant quotquot Athenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Concelebrant autem omnes, præter Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturiis arcentur, idque ob
cædis patratæ causam. Porro Panioni- LXLVIII
um locus est Mycales sacer, ad Septentrionem vergens, communiter ab universis

1 Omittit ἀποδάσμιοι, vectigales. 2 Ex quorum numero, illi qui ex Prytaneo Atheniensium profecti sunt, & se Ionum nobilissimos existimarunt, hi uxores secum non adduxerunt quum in coloniam migrarent, sed Caricas habuerunt, quarum &c.

Ionibus

Ionibus Neptuno Heliconio dicatus, Mycale autem promontorium est in continenti situm: quod quâ zephyro vento expositum est, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti universi Iones sacrificium celebrabant quod Panionia vocant. Accidit hoc sane non Ionum sacris duntaxat, verum communiter omnibus Græcorum festivitatibus, ut in eandem literam finiant, perinde atque
CXLIX Persarum nomina. Et hæ quidem Ionicæ sunt civitates. Æolicæ autem civitates sunt, Cumæ, quæ & Phriconis vocatur, Larissæ, Novus murus, Tenus, Cilla, Notium, Ægiroessa, Pitana, 1 Ægæa Myrina, Grynia. Atque hæ XI Æolicæ fuerunt priscæ civitates. Una autem Smyrna (Æolica & ipsa civitas) ab Ionibus 2 diruta fuit. Alioqui & hæ, duodecim erant numero, in continenti sitæ, quæ ditionem habebant Ionibus præstan-
CL tiorem, at quæ tamen ad illius cœli temperiem nequaquam accederet. Smyrnam vero hac occasione amiserunt Æoles, quod Colophonios per seditionem è sedibus submotos recepissent: qui postea Smyrnæos observantes, dum extra urbem Bacchi sacra celebrarent, occlusis portis urbem occuparunt. Succurrentibus autem Æolibus universis, sic inter eos transigebatur, ut si Iones utensilia bonaque mobilia Æolibus redderent, Æoles Smyrna cederent. Hanc conditionem quum Smyrnæi accepissent, 3 distributæ sunt undecim hæ civitates,
CLI suos quæque constituens cives. Hæ itaque continentis sunt civitates, exceptis iis quæ Idam habitabant: nam illæ ad has non referuntur. Insulares vero quinque civitates Lesbum colebant. sextam enim in Lesbo Arisbam Methymnæi jam sibi subjecerant, tanquam consanguinitate junctam. In Tenedo autem una habitabatur civitas, & altera quædam in Centum appellatis insulis. Jam vero Lesbiis Tenediisque 4 nihil gravius, perinde atque cæteris Ionibus insulas tenentibus, erat metuendum: at reliquis civi-
CLII tatibus communiter placuit Iones sequi, quocunque illi duxissent. ¶ Porro ubi Ionum Æolumque legati Spartam appulissent (id quod fiebat properanter) ex omnibus delegarunt Phocensem quendam, cui nomen Pythermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea veste indutus, 5 in Spartiatarum conventum, qui ad famam legatorum collectus fuerat,

ἐξαραιρημένος ὑπὸ Ἰώνων Ποσειδέωνι Ἑλικωνίῳ. ἡ δὲ Μυκάλη ἐστὶ τῆς ἠπείρου ἄκρη, πρὸς ζέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ. ἐς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολίων Ἴωνες, ἄγεσκον ὁρτὴν, τῇ ἔθεντο οὔνομα Πανιώνια. πεπόνθασι δὲ οὔτι μοῦναι αἱ Ἰώνων ὁρταὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων ὁμοίως πᾶσαι ἐς τὠυτὸ γράμμα τελευτῶσαι, κατάπερ [γρ. πάντων ὁμοίως] τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα. αὗται μὲν, αἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι. 43 ¶ Αἵδε δὲ, αἱ Αἰολίδες, Κύμη, ἡ Φρικωνὶς καλεομένη, Λήρισαι, Νέον τεῖχος, Τῆμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγιρόεσσα, Πιτάνη, Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια. αὗται ἕνδεκα Αἰολέων πόλιες ἀρχαῖαι. μία γάρ σφεων παρελύθη ὑπὸ Ἰώνων, Σμύρνη. ἦσαν γὰρ καὶ αὗται δυώδεκα ἐν τῇ ἠπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολέες χώρην μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνω Ἰώνων, ὡρέων δὲ ἥκουσαν οὐκ ὁμοίως. Σμύρνην δὲ ὧδε ἀπέβαλον Αἰολέες. Κολοφωνίους ἄνδρας στάσει ἑσσωθέντας, καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος, ὑπεδέξαντο. μετὰ δὲ, οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὁρτὴν ἔξω τείχεος ποιευμένους Διονύσῳ, τὰς πύλας ἀποκληΐσαντες, ἔσχον τὴν πόλιν. βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων, ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο, τὰ ἔπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἰώνων, ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας. ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων, ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἕνδεκα πόλιες, καὶ ἐποιήσαντο [γρ. Αἰολίδες πόλιες] σφέων αὐτέων πολιήτας. Αὗται μέν νυν αἱ ἠπειρώτιδες πόλιες ἔξω τῶν ἐν τῇ Ἴδῃ οἰκημένων. κεχωρίδαται γὰρ αὗται. αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσαι, πέντε μὲν πόλιες τὴν Λέσβον νέμονται. τὴν γὰρ ἕκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκεομένην Ἀρίσβαν ἠνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι, ἐόντας ὁμαίμους. ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις, καὶ ἐν τῇσι Ἑκατὸν νήσοισι καλεομένῃσι ἄλλη μία. Λεσβίοισι μέν νυν καὶ Τενεδίοισι κατάπερ Ἰώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν· τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλισι ἕαδε κοινῇ Ἴωσι ἕπεσθαι, τῇ ἂν οὗτοι ἐξηγέωνται. Ὡς δὲ ἀπικέατο ἐς τὴν Σπάρτην τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι, (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα πρησσόμενα) εἵλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαέα, τῷ οὔνομα ἦν Πύθερμος. ὁ δὲ, πορφυρεόν τε εἷμα περιβαλλόμενος, (ὡς ἂν πυνθανόμενοι πλεῖστοι συνέλθοιεν Σπαρτιητέων)

1 Ægæ, αἰγαῖαι. 2 Dirempta fuit. 3 Distribuerunt, *vel inter se partitæ sunt* ipsos illæ undecim *&c.* 4 Nihil periculi, per. 5 Ut plurimi ex Spartiatis, quum hoc audissent, accurrerent, processit, hort.

καὶ καταστάς, ἔλεγε πολλά, τιμωρέειν ἑωϋτοῖσι χρηΐζων. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὔκως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἴωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσσοντο. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπωσάμενοι τῶν Ἰώνων τοὺς ἀγγέλους, ὅμως ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἄνδρας, ὡς ἐμοὶ δοκέει, κατασκόπους τῶν τε Κύρου πρηγμάτων, καὶ Ἰωνίης. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν, ἔπεμπον ἐς Σάρδις σφέων αὐτῶν τὸν δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥῆσιν, γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίην πόλιν σιναμωρέειν, ὡς αὐτῶν οὐ περιοψομένων. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος, λέγεται Κῦρον ἐπειρέσθαι τοὺς παρεόντας οἱ Ἑλλήνων, τίνες ἐόντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι, καὶ κόσοι πλῆθος, ταῦτα ἑωϋτῷ προαγορεύουσι. πυνθανόμενον δέ μιν εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην, "Οὐκ ἔδεισά κω ἄνδρας τοιούτους, τοῖσί ἐστι χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἀποδεδεγμένος, ἐς τὸν συλλεγόμενοι, ἀλλήλους ὀμνῦντες ἐξαπατῶσι. τοῖσι, ἢν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔσται" ἄλεσχα, ἀλλὰ τὰ οἰκήϊα. [margin: τὰ ἔλεσχα] Ταῦτα ἐς τοὺς πάντας Ἕλληνας ἀπέρριψε ὁ Κῦρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς στησάμενοι, ὠνῇ τε καὶ πρήσει χρέωνται. αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἀγορῇσι οὐδὲν ἐώθασι χρῆσθαι, οὐδέ σφι ἐστὶ τὸ παράπαν ἀγορή. Μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδις Ταβάλῳ ἀνδρὶ Πέρσῃ, τὸν δὲ χρυσὸν τόν τε Κροίσου καὶ τὸν τῶν ἄλλων Λυδῶν Πακτύῃ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν, ἀπήλαυνε αὐτὸς ἐς Ἐκβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμενος, καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν πρώτην εἶ. ἥ τε γὰρ Βαβυλών οἱ ἦν ἐμπόδιος, καὶ τὸ Βάκτριον ἔθνος, καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι, ἐπ' οὓς ἐπεῖχέ τε στρατηλατέειν αὐτός, ἐπὶ δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμπειν στρατηγόν. Ὡς δὲ ἀπήλασε ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σαρδίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτύης ἀπό τε Ταβάλου καὶ Κύρου· καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυσὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε ἐμισθοῦτο καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἔπειθε σὺν ἑωϋτῷ στρατεύεσθαι· ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδις, ἐπολιόρκεε Τάβαλον, ἀπεργμένον ἐν τῇ ἀκροπόλει. Πυθόμενος δὲ κατ' ὁδὸν ταῦτα ὁ Κῦρος, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε, "Κροῖσε, τί ἔσται τὸ τέλος τῶν γινομένων τούτων ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοί, ὡς οἴκασι, πρήγματα παρέχοντες, καὶ αὐτοὶ ἔχοντες.

processit: hortatusque est Lacedæmonios multis verbis ad auxilium Ionibus ferendum. 1 Illis quamvis Ionum legatos repulissent, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego conjicio, hominibus instructum qui rerum Cyri Ionumque successum explorent. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittunt spectatissimum ipsorum, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorum mandata perferret: nimirum ne ulli Græciæ civitati damnum inferret: utpote se id minime toleraturis. CLIII Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos quinam homines essent Lacedæmonii, & quam multi numero. Mox ubi hæc cognovisset, ad Spartiatam dixisse, Equidem non extimui unquam homines illos quibus locus est in media urbe vacuus, in quem collecti mutuis ipsi sibi juramentis imponunt. Atque his, (si modo superi me servaverint incolumem) non Ionum, sed propria sua incommoda erunt deploranda. Hæc in universos Græcos verba detorsit Cyrus: quòd fora ampla haberent in quibus negotiationes exercerent. Nam Persæ ipsi horum nullo distinentur, neque illis ullum est forum. Post hæc Sardis Tabalo homini Persæ commisit: Crœsi autem cæterorumque Lydorum thesaurum Pactyæ Lydo tradidit deferendum. Ipse versus Ecbatana condidit, Crœsum una secum ducens: Ionum interim non magna habita ratione, 2 etiamsi primi adorendi fuissent. Quandoquidem Babylon ei obstaculo esse videbatur, & Bactriana quoque natio, item Sacæ atque Ægyptii, in quos ipse expeditionem facere in animo habebat, in Ionas autem alium quempiam imperatorem mittere. ¶ 3 At vero ubi Cyrus è Sardis CLIIII Lodos exegisset, Pactyas à Tabalo atque Cyro desciscit. Et quia Lydorum thesaurum habebat, conscensis navibus auxiliarios mercede conduxit, maritimisque omnibus persuasit ut communem secum expeditionem susciperent. Atque *his succedentibus*, Sardis castra movit, Tabalumque in arce undique conclusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligens, Crœ- CLV sum hunc in modum allequutus est, Quisnam, inquit, Crœse, finis erit eorum quæ nunc mihi accidunt? 4 quando non cessabunt Lydi (ut videntur) tantisper & sibi & mihi negotium facessere,

1 *Adde ex vet. cod. Græcis*, Lacedæmonii vero illis autem præbere noluerunt, imo non ferendum esse auxilium Ionibus statuerunt. Hi igitur. Illi, *&c.* 2 *His mendosum esse videtur Græcum exemplar.* 3 Verum simulatque Cyrus Sardibus est profectus, Pactyas Lydos ad desciscendum à Tabalo & Cyro impulit. Et quia Sardium thesaur. 4 Non videntur Lydi facessendi mihi & sibi negotium finem facturi.

dum cos

[1] dum eos prorsus delere aggrediar. Videor equidem perinde fecisse atque is qui occiso patre, filiis pepercerit. Siquidem ego te cepi, qui plus quam Lydorum pater eras, ipsis autem urbem suam reddidi: adeo ut nunc mirer eos à me deficere. Quum hanc suam sententiam Cyrus exposuisset, Crœsus excepit, veritus nimirum ne Sardis funditus everteret, Rex, inquit, Cyre, quanquam prudenter tu recteque dixeris, moderaberis tamen furori, neque patieris antiquam hanc civitatem ita excindi, quæ cum superiorum tum eorum quæ nunc acciderunt, rea non est. Nam priorum ego autor fui, id quod meopte hoc capite pendo: præsens factum Pactyas designavit, cui tu Sardis commiseras: hic tibi pœnas det. Lydis autem veniam dans, hæc illis impera. Ne *videlicet aliquando viribus aucti*, vel defectionem meditari ausint, vel molesti esse possint. interdicito illis ne arma bellica possideant, jubetoque supra tunicam pallium gestare, induere item cothurnos. Adhæc impera ut liberos citharam pulsare, psallere, cauponari doceant. Et mox comperies, ô rex, viros in mulieres degenerasse, nihilque metuendum ne rebelles un-
CLVI quam à te desciscant. Hæc ideo Crœsus suggessit, quod optabiliorem Lydis hanc esse conditionem existimaret, quam semel subactos venundari: sat sciens se, nisi prætextum idoneum comminisceretur, non persuasurum illi ut institutum detrectaret. Adde etiam quod formidabat ne in posterum aliquando Lydi, si imminentem calamitatem effugissent, rebellantes à Persis funditus extinguerentur. Cyrus hac Crœsi admonitione gavisus, remissaque iracundia, respondit ei se pariturum. Accersitoque continuo Mazare, homine Medo, eadem illi præcepit quæ Crœsus suggesserat, Lydis imperanda. Atque præter hæc mandavit, illos omnes sub corona venundari, quotquot una cum Lydis Sardis oppugnassent: Pactyam autem vivum ad se perdu-
CLVII ci. Et ista quidem ex itinere quum præcepisset, [2] Lydos compulit ad Persarum mores recipiendos. Pactyas, intelligens exercitum non procul abesse, conterritus confugit Cumam. Mazares vero nihil cunctatus, Cyri exercitus partem quam secum ducebat, Sardis promovit. Verum ubi Pactyam jam una cum suis commilitonibus Sardis abiisse cognovit, primum Lydos adegit Cyri mandatis obsecundare.

φροντίζω μὴ ἄριστον ᾖ ἐξανδραποδίσασθαί σφεας. ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας, τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιτο. ὡς δὲ καὶ ἐγὼ Λυδῶν τὸν μὲν πλέον τι ἢ πατέρα ἐόντα σὲ λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι τὴν πόλιν παρέδωκα· καὶ ἔπειτα θωυμάζω εἴ μοι ἀπεστᾶσι. ὁ μὲν δὴ τάπερ νόεε, ἔλεγε· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, δείσας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδις, Ὦ βασιλεῦ, τὰ μὲν εἰκότα εἴρηκας· σὺ μέντοι μὴ πάντα θυμῷ χρέω, μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἐξαναστήσῃς, ἀναμάρτητον ἐοῦσαν καὶ τῶν πρότερον, καὶ τῶν νῦν ἑστεώτων. τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγώ τε ἔπρηξα, καὶ ἐμῇ κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν παρεόντα, Πακτύης γάρ ἐστι ὁ ἀδικέων, τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδις, οὗτος δότω τοι δίκην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων, τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὡς μήτε ἀποστέωσι, μήτε δεινοί τε ἔωσι. ἄπειπε μέν σφι πέμψας, ὅπλα ἀρήϊα μὴ ἐκτῆσθαι· κέλευε δέ σφεας κιθῶνάς τε ὑποδύνειν τοῖσι εἵμασι, καὶ κοθόρνους ὑποδέεσθαι. πρόειπε δ' αὐτοῖσι κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν, καὶ καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας· καὶ ταχέως σφέας, ὦ βασιλεῦ, γυναῖκας ἀντ' ἀνδρῶν ὄψεαι γεγονότας. ὥστε οὐδὲν δεινοί τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπετίθετο, αἱρετώτερα ταῦτα εὑρίσκων Λυδοῖσι, ἢ ἀνδραποδισθέντας πρηθῆναί σφεας· ἐπιστάμενος ὅτι ἢν μὴ ἀξιόχρεων πρόφασιν προτείνῃ, οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι· ἀρρωδέων δὲ μὴ καὶ ὕστερόν κοτε οἱ Λυδοί, ἢν τὸ παρεὸν ὑπεκδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κῦρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ, καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς, ἔφη οἱ πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά οἱ ἐνετείλατο προειπεῖν Λυδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο· καὶ προσεξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας, οἳ μετὰ Λυδῶν ἐπὶ Σάρδις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ
Πακτύην πάντως ζῶντα ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν. 41
Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντειλάμενος, ἀπήλαυνε ἐς ἤθεα τὰ Περσέων. Πακτύης δὲ πυθόμενος ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν, ἐπ' ἑωυτὸν ἐόντα, δείσας ᾤχετο φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας ἐπὶ τὰς Σάρδις, τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὁσηνδήκοτε ἔχων, ὡς οὐκ εὗρε ἔτι ἐόντας τοὺς ἀμφὶ Πακτύην ἐν Σάρδισι, πρῶτα μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε τὰς Κύρου ἐντολὰς ἐπιτελέειν·

1 Cogito nunquid maxime expediat eos in servitutem redigere. Mihi enim videor nunc perinde fecisse &c. 2 In Persiam ad sedes suas perrexit. Pact.

 ἐκ τούτου

ἐκ τούτου δὲ κελευσμοσύνης Λυδοὶ τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζόης μετέβαλον. Μαζάρης δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε ἐς τὴν Κύμην ἀγγέλους, ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύην. οἱ δὲ Κυμαῖοι ἔγνωσαν συμβουλῆς πέρι ἐς θεὸν ἀνῷσαι τὸν ἐν Βραγχίδῃσι. ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήϊον ἐκ παλαιοῦ ἱδρυμένον, τῷ Ἴωνές τε πάντες καὶ Αἰολέες ἐώθεσαν χρέεσθαι. ὁ δὲ χῶρος οὗτός ἐστι τῆς Μιλησίης ὑπὲρ Πανόρμου λιμένος. Πέμψαντες ὦν οἱ Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους, ἠρώτευν περὶ Πακτύην ὁκοῖόν τι ποιέοντες θεοῖσι μέλλοιεν χαριέεσθαι. ἐπειρωτῶσι δέ σφι ταῦτα χρηστήριον ἐγένετο, ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. Ταῦτα δὲ ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ὁρμέατο ἐκδιδόναι· ὁρμεωμένου δὲ ταύτῃ τοῦ πλήθεος, Ἀριστόδικος ὁ Ἡρακλείδεω, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν δόκιμος, ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τῷ χρησμῷ, καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀληθέως. ἐς ὃ, τὸ δεύτερον περὶ Πακτύεω ἐπειρησόμενοι, ἤεσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν. Ἀπικομένων δὲ ἐς Βραγχίδας, ἐχρηστηριάζετο ἐκ πάντων Ἀριστόδικος, ἐπειρωτέων τάδε, "Ὦναξ, ἦλθε παρ' ἡμέας ἱκέτης Πακτύης ὁ Λυδὸς, φεύγων θάνατον βίαιον πρὸς Περσέων· οἱ δὲ μιν ἐξαιτέονται, προεῖναι κελεύοντες Κυμαίους. ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν Περσέων δύναμιν, τὸν ἱκέτην ἐς τόδε οὐ τετολμήκαμεν ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως ὁκότερα ποιέωμεν." ὁ μὲν ταῦτα ἐπειρώτα· ὁ δ' αὖτις τὸν αὐτὸν σφίσι χρησμὸν ἔφαινε, κελεύων ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. πρὸς ταῦτα ὁ Ἀριστόδικος ἐκ προνοίης ἐποίεε τάδε· περιϊὼν τὸν νηὸν κύκλῳ, ἐξαίρεε τοὺς στρουθοὺς, καὶ ἄλλα ὅσα ἦν νενοσσευμένα ὀρνίθων γένεα ἐν τῷ νηῷ. ποιέοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι, φέρουσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον, λέγουσαν δὲ τάδε, "Ἀνοσιώτατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾷς ποιέειν; τοὺς ἱκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κεραΐζεις;" Ἀριστόδικον δὲ οὐκ ἀπορήσαντα, πρὸς ταῦτα εἰπεῖν, "Ὦναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἱκέτῃσι βοηθέεις, Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἱκέτην ἐκδιδόναι;" τὸν δὲ αὖτις ἀμείψασθαι τοῖσδε, "Ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες θᾶσσον ἀπόλησθε, ὡς μὴ τὸ λοιπὸν περὶ ἱκετέων ἐκδόσιος ἔλθητε ἐπὶ τὸ χρηστήριον."

Et jam inde Lydi omnem vitæ rationem commutarunt. Deinde Mazares nuncios Cumam miſit qui Pactyam repoſcerent. Cumæi vero conſilio inito ſtatuerunt ad deum apud Branchidas referendum quid facto opus eſſet. Erat enim illic oraculum pervetuſtum quo Æoles Joneſque communiter uti conſueverant. Oraculum hoc in Mileſiorum agro eſt ſitum ſupra Panormum portum.

CLVIII Miſſis igitur ad Branchidas conſultoribus rogabant quidnam facientes hac in re deo gratificaturi eſſent. Conſulentibus reſpondebatur Pactyam Perſis eſſe permittendum. Quæ quum relata audirent 1 Cumæi, putaverunt oraculo quieſcendum, Pactyamque reddendum. Cæterùm quum huc bona pars propenſa eſſet, Ariſtodicus, Heraclidis filius, vir inter cæteros Cumæos clarus, ſeu oraculo parum fidens, ſive ipſos conſultores oraculi reſponſum non recte perferre exiſtimans, conſtanter obſtabat quominus oraculo Cumæi obtemperarent. Unde factum eſt ut iterum de Pactya interrogaturi alii mitterentur ſacerdotes conſultores, inter quos ipſe quoque Ariſtodicus erat.

CLIX Hi quum ad Branchidas perveniſſent, unus ex omnibus Ariſtodicus conſulebat oraculum, ſciſcitans in hæc verba, O rex, venit ad nos ſupplex Pactyas Lydus, mortem fugiens violentam: Perſæ eundem repoſcentes, jubent Cumæos hominem dimittere. Nos Perſarum potentiam formidantes, tamen ſupplicem nondum reddere auſi ſumus, donec intelligeremus ex te indubitato quid facere nos conveniret. Hunc in modum ſciſcitanti Ariſtodico, idem rurſus reſpondebatur quod priores retulerant, nempe Pactyam Perſis permittendum. Poſt hæc Ariſtodicus tale quippiam de induſtria aggreditur: Templum circumiens, paſſeres aliaſque aviculas quæ forte in templo iſtic nidulabantur, è nidis exemit. Quæ quum ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam quæ ad Ariſtodicum ferretur, atque hujuſmodi quædam ſonaret, Hominum ſceleſtiſſime, quænam libido inceſſit ut auderes meos ſupplices diripere? Ariſtodicum nihil dubitaſſe ad hunc modum reſpondere, Tunc rex ſic auxilium fers ſupplicibus, & Cumæos jubes ſupplicem Pactyam tradere Perſis? Cui deus reſpondens, Equidem, inquit, jubeo ut impii male pereatis, neque deinde oraculum hoc de reddendis veſtris ſupplicibus laceſſatis.

---

1 Cumæi, Pactyam tradere decreverant. *vel, in animo habebant.* Quum autem vulgus hoc decreviſſet, Ariſtod.

Porro

CLX Porro ubi responsum hoc postremum relatum audiverunt Cumæi, neque volentes Pactyam Persis tradere interimendum, neque eundem penes se detinendo, Cyrum ad civitatis suæ expugnationem excitare, hominem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, quum Mazares subinde per nuncios Pactyam flagitaret, paciscuntur pro certa mercede mittendum: 1 quod tamen nolim indubitato asseverare, quandoquidem non fuit persoluta. Cumæi cognoscentes ea quæ circa Pactyam à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbum navigio, Pactyam deportant in Chium. Indidem vero ex Minervæ tutelaris deæ templo violenter raptus, à Chiis redditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus est Mysiæ, è regione Lesbi situs. Et sic quidem in custodia Persæ habebant Pactyam, ut Cyro quum primum liceret traderetur. Atque multo exinde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neque molis libabat hordeaceis deo cuiquam, 2 neque secundæ mensæ fructibus inde decerptis utebatur. Breviter omnia à sacrorum usu

CLXI removebantur quæ ex agro illo provenirent. Postquam vero Pactyas jam à Chiis traditus fuit, Mazares mox in illos castra promovit qui una cum Pactya Tabalum oppugnassent: & partim Prienenses subegit, partim Mæandri campum incursavit, 3 frumentationem militibus faciens: Magnesiam etiam pari modo

CLXII Postremo Mazares morbo correptus, vita defungitur. ¶ In defuncti vero locum suffectus Harpagus, & ipse Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Astyages indignis epulis exceperat, quique 4 Cyrum in regni potestatem invexerat. Hic, inquam, à Cyro institutus dux, simulatque in Joniam venit, urbes ductis aggeribus cepit. 5 Nam ubi mœnia civesque undique exercitu clausisset, aggere ad murum objecto *citra negotium* expugnabat: atque sic 6 Phocæa prima Jonum

CLXIII civitate potitus est. ¶ Hi Phocenses, primi Græcorum 7 longis navibus usi feruntur: Adriamque simul & Tyrrheniam, Iberiam atque Tartessum 8 occupaverunt. Navigiis autem utebantur non rostratis, sed penteconteris, *hoc est lembis quinquagenûm remorum.* Hi quum primum Tartessum venirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλόμενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι, οὔτε παρ' ἑωϋτοῖσι ἔχοντες πολιορκέεσθαι, ἐς Μιτυλήνην αὐτὸν ἐκπέμπουσι. οἱ δὲ Μιτυληναῖοι, ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζάρεος ἀγγελίας ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην, παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὅσῳ δή. οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη. Κυμαῖοι γὰρ ὡς ἔμαθον ταῦτα πρησσόμενα ἐκ τῶν Μιτυληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον, ἐκκομίζουσι Πακτύην ἐς Χίον. ἐνθεῦτεν δὲ ἐξ ἱροῦ Ἀθηναίης πολιούχου ἀποσπασθεὶς, ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη· ἐξέδοσαν δὲ οἱ Χῖοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνέϊ μισθῷ· τοῦ δὲ Ἀταρνέως τούτου ἐστὶ χῶρος τῆς Μυσίης, Λέσβου ἀντίος. Πακτύην μέν νυν παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι. ἦν δὲ χρόνος οὗτος οὐκ ὀλίγος γενόμενος, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέως τούτου, οὔτε οὐλὰς κριθῶν πρόχυσιν ἐποιέετο θεῶν οὐδενὶ, οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρης ταύτης γινόμενα. Χῖοι μέν νυν
Πακτύην ἐξέδοσαν. Μαζάρης δὲ μετὰ ταῦ- 42
τα ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς συμπολιορκήσαντας Τάβαλον. καὶ τοῦτο μὲν, Πριηνέας ἐξηνδραποδίσατο· τοῦτο δὲ, Μαιάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε, ληΐην ποιεύμενος τῷ στρατῷ· Μαγνησίην δὲ ὡσαύτως. μετὰ δὲ ταῦτα, αὐτίκα νούσῳ τελευτᾷ. Ἀποθανόντος δὲ τούτου, Ἅρπαγος κατέβη διάδοχος τῆς στρατηγίης, γένος καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, τὸν ὁ Μήδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέζῃ ἔδαισε, ὁ τῷ Κύρῳ τὴν βασιληΐην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὡνὴρ τότε ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς, ὡς ἀπίκετο ἐς τὴν Ἰωνίην, αἵρεε τὰς πόλιας χώμασι. ὅκως γὰρ τειχήρεας ποιήσειε, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρθεε. πρώτῃ δὲ Φωκαίῃ Ἰωνίης ἐπεχείρησε. Οἱ δὲ Φωκαιέες οὗτοι ναυτιλίῃσι μακρῇσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, καὶ τόν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗτοί εἰσι οἱ καταδέξαντες. ἐναυτίλλοντο δὲ οὐ στρογγύλῃσι νηυσὶ, ἀλλὰ πεντηκοντέροισι. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν, προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλέϊ τῶν Ταρτησσίων, τῷ οὔνομα μὲν ἦν

1 Haud enim possum id certo dicere, quum res ad exitum perducta non fuerit. 2 Neque bellaria ex fruge inde collecta pinsebantur. Denique omnia *&c.* 3 Illo in prædam suis militibus exposito: Magnes. 4 Cyrum ad regnum obtinendum adjuverat, Hic, *&c.* 5 Postquam enim cives intra mœnia compulerat, aggere, *&c* 6 Phocæam primam Ionum civitatem oppugnavit. Hi Phoc. 7 Longinquis navigationibus usi sunt: Adr. 8 Ostenderunt. *vel, Patefecerunt.*

Ἀργανθώνιος· ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε δὲ τὰ πάντα, εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὴ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαιέες οὕτω δή τι ἐγένοντο, ὡς τὰ μὲν πρῶτα σφέας ἐκλιπόντας Ἰωνίην, ἐκέλευε τῆς ἑωυτοῦ χώρης οἰκῆσαι ὅκου βούλονται· μετὰ δὲ, ὡς τοῦτο οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαιέας, ὁ δὲ πυθόμενος τὸν Μῆδον παρ' αὐτῶν ὡς αὔξοιτο, ἐδίδου σφι χρήματα τεῖχος περιβαλέσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως. καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοί εἰσι· τοῦτο δὲ πᾶν, λίθων μεγάλων, καὶ εὖ συναρμοσμένων. Τὸ μὲν δὴ τεῖχος τοῖσι Φωκαιεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιήθη. ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς ἐπήλασε τὴν στρατιὴν, ἐπολιόρκεε αὐτοὺς, προϊσχόμενος ἔπεα, ὡς οἱ καταχρᾷ εἰ βούλονται Φωκαιέες προμαχεῶνα ἕνα μοῦνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι, καὶ οἴκημα ἓν κατιρῶσαι· οἱ δὲ Φωκαιέες, περιημεκτέοντες τῇ δουλοσύνῃ, ἔφασαν θέλειν βουλεύσασθαι ἡμέρην μίην, καὶ ἔπειτα ὑποκρινέεσθαι. ἐν ᾧ δὲ βουλεύονται αὐτοὶ, ἀπαγαγεῖν ἐκεῖνον ἐκέλευον τὴν στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχεος. ὁ δ' Ἅρπαγος ἔφη εἰδέναι μὲν εὖ τὰ ἐκεῖνοι μέλλοιεν ποιέειν, ὅμως δέ σφι παριέναι βουλεύσασθαι. ἐν ᾧ ὦν ὁ Ἅρπαγος ἀπὸ τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὴν στρατιὴν, οἱ Φωκαιέες ἐν τούτῳ " κατασπάσαντες τὰς πεντηκοντέρους, ἐσθέμενοι τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἔπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὅτι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσθέντες, καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες, ἔπλεον ἐπὶ Χίου. τὴν δὲ Φωκαίην ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ Πέρσαι. Οἱ δὲ Φωκαιέες, ἐπεί τε σφι Χῖοι τὰς νήσους τὰς Οἰνούσσας καλεομένας οὐκ ἐβούλοντο ὠνεομένοισι πωλέειν, δειμαίνοντες μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον γένωνται, ἡ δὲ αὐτέων νῆσος ἀποκληϊσθῇ, τούτου εἵνεκα, πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαιέες ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον. ἐν γὰρ τῇ Κύρνῳ εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου ἀνεστήσαντο πόλιν τῇ οὔνομα ἦν Ἀλαλίη. Ἀργανθώνιος δὲ τηνικαῦτα ἤδη τετελευτήκεε. στελλόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον, πρῶτα καταπλεύσαντες ἐς τὴν Φωκαίην, κατεφόνευσαν τῶν Περσέων τὴν φυλακὴν ἣ ἐφρούρεε παραδεξαμένη παρὰ Ἁρπάγου τὴν πόλιν. μετὰ δὲ ὡς τοῦτό σφι ἐξέργαστο, ἐποιήσαντο ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἑωυτῶν τοῦ στόλου.

" τὰς ἀνασπάσαντες

Arganthonio, quique jam octoginta annis Tarteſſiorum regno præfuerat. Vixit autem annos centum viginti. Atque 1 Phocenſes Arganthonio iſta occaſione redditi ſunt amici, quod videlicet Phocenſes Joniam relinquentes, juſſit in ſua ditione ſedes deligere ubicunque illis liberet. Verum quum hoc non perſuaſiſſet Phocenſibus, intelligeretque interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numeravit liberaliter. Siquidem ipſius muri ambitus non paucorum eſt ſtadiorum, totuſque à majuſculis lapidibus, iiſque affabre concinnatis. Et murus quidem ille à Phocenſibus hoc pacto fuit conſtructus,

CLXIIII Porro Harpagus exercitum promovens, urbem oppugnavit: quum 2 poſtulaſſet prius ſibi ſat eſſe, ſi vellent Phocenſes unum duntaxat muri propugnaculum demoliri, ubi habitationem extrueret, *cætera illis ſe permiſſurum intacta*. Phocenſes ſervitutem averſantes, reſponderunt diem unum ſe ad conſultandum ſumpturos: ſed iterum dum conſultaretur, illum exercitum ab urbe jubebant abducere. Harpagus autem, quanquam ſe ſcire diceret quid facturi eſſent, tamen ſe illis ut conſultarent permittere. Simul atque igitur ille exercitum abduxit, Phocenſes continuo lembos inſtruxerunt, quibus liberos una cum uxoribus atque ſupellectile univerſa imponerent: ad hæc ſtatuas quoque templorum & cætera donaria, niſi quæ vel terrea vel lapidea aut denique picta eſſent, & reliqua omnia impoſuerunt. Quas & ipſi conſcendentes, ſolverunt, trajeceruntque in Chium. Phocæam autem jam deſertam hominibus occupaverunt Perſæ.

CLXV Phocenſes autem, quum ipſis Chii inſulas quæ OEnuſæ vocantur, licitantibus addicere nollent, metuentes ne illuc emporium transferretur, obque hanc cauſam hæc eorum inſula excluderetur, conceſſerunt in Cyrnum. Hîc enim jam ante viginti annos civitatem ex vaticinio condiderant, nomine Alaliam. Interea autem Arganthonius fatis conceſſerat. Porro Cyrnum trajecturi Phocenſes, prius deverterunt Phocæam, præſidiaque illic Perſarum quæ ab Harpago forte cuſtodiæ cauſa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patratis, 3 quotquot ex claſſica ſodalitate ſupererant communi conſilio ſeſe mutuis execrationibus diriſque devotionibus aſtringunt.

1 Phocenſes huic viro adeo fuerunt accepti, ut primum quidem ipſos relicta Ionia quam vellent ſuæ regionis partem incolere juſſerit: deinde vero quum id non perſuaderet, & ex illis audiret Medi vires creſcere, pecuniam illis ad urbem muro circumvallandam dedit: & quidem large. Siquidem *&c.* 2 Propoſuiſſet *illis.* 3 Diras atroces imprecati ſunt omnibus ſuæ claſſis qui illic remanerent.

Ad hæc

1 Ad hæc maſſam ferri candentem in mare demergunt, juramentoque confirmant non prius ſe de repetenda patria cogitaturos, quam maſſa iſta vadis imis levata renarit. 2 Commodum vero, profectionem molientibus, pluſquam medietatem deſiderium cepit ingens paterni ſoli morumque Phocenſium: & plerique etiam violato juramento remigrarunt in Phocæam: alii autem jurijurando ſatisfacientes, ſolventeſque ex OEneſus, Cyrnum

CLXVI recta petierunt. Quo quum appuliſſent communiter habitarunt una cum ſuperioris temporis colonis, annis quinque, ſacraque erexerunt. Cæterum quum jam vicinos circumquaque hoſtili more popularentur, communi ſententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginenſes, utrique ſexaginta navibus inſtructi. Phocenſes ex adverſo ſexaginta & ipſi naves milite implent, obviamque illis procedunt in mare quod appellatur Sardanium. Commiſſa navali pugna, Phocenſibus Cadmea quædam contigit victoria. Nam quadraginta illis naves perierunt, reliquæ viginti contuſis roſtris factæ inutiles. Regreſſi igitur Alaliam, ſumptis liberis uxoribuſque, atque reliquis facultatibus quantas naves ferre poterant, relicta Cyrno, demigrarunt

CLXVII Rhegium. Verum è navibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginenſium Tyrrhenorumque manus pervenerant, (capti enim plurimi) hi omnes protracti è navibus, lapidibus obruebantur. Deinceps vero quæcunque ex Agyllenſium vel pecoribus vel jumentis atque hominibus locum illum accedebant, ubi Phocenſes lapidati fuerant, continuo 3 morbida fiebant, ſtupore atque igne corripiebantur ſacro. Quare Agyllenſes Delphos miſerunt, volentes commiſſum illud expiare. Pythia hæc juſſit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis obſervantur. Nam & juſta illis perſolvunt magnifice, & gymnicū celebrant certamen. Et Phocenſes quidem hujuſmodi fato uſi ſunt. Illi autem qui hinc progreſſi Rhegium confugerant, civitatem condiderunt in agro OEnotriæ quæ nunc appellatur 4 Hyela. Atque Pho-

CLXVIII cenſium in Ionia res ſic habent. ¶ Simile quiddam accidit Teiis, quos ſimul-

πρὸς δὲ ταύτῃσι, καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν· καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι. στελλομένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον, ὑπὲρ ἡμίσεας τῶν ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος, καὶ τῶν ἠθέων τῆς χώρης· ψευδόρκιοι δὲ γενόμενοι, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Φωκαίην· οἳ δὲ αὐτῶν τὸ ὅρκιον ἐφύλασσον, ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων, ἔπλεον. Ἐπεί τε δὲ ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἴκεον κοινῇ μετὰ τῶν πρότερον ἀπικομένων, ἐπ᾽ ἔτεα πέντε· καὶ ἱρὰ 43 ἐνιδρύσαντο. καὶ ἄγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς περιοίκους ἅπαντας· στρατεύονται ὦν ἐπ᾽ αὐτοὺς κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, νηυσὶ ἑκάτεροι ἑξήκοντα. οἱ δὲ Φωκαιέες, πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ πλοῖα, ἐόντα ἀριθμὸν ἑξήκοντα, ἀντίαζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμενον πέλαγος. συμμισγόντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ, Καδμείη τις νίκη τοῖσι Φωκαιεῦσι ἐγένετο. αἱ μὲν γὰρ τεσσεράκοντα σφισι νέες διεφθάρησαν, αἱ δὲ εἴκοσι αἱ περιεοῦσαι, ἦσαν ἄχρηστοι. ἀπεστράφατο γὰρ τοὺς ἐμβόλους. καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίην, ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν ὅσην οἷαί τε ἐγένοντο αἱ νέες σφι ἄγειν· καὶ ἔπειτα ἀφέντες τὴν Κύρνον, ἔπλεον ἐς Ῥήγιον· Τῶν δὲ διαφθαρεισέων νεῶν τοὺς ἄνδρας οἵ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε αὐτέων πολλῷ πλείους, καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. μετὰ δὲ Ἀγυλλαίοισι πάντα τὰ παριόντα τὸν χῶρον ἐν τῷ οἱ Φωκαιέες καταλευσθέντες ἐκέατο, ἐγίνετο διάστροφα καὶ ἔμπηρα καὶ ἀπόπληκτα ὁμοίως πρόβατα καὶ ὑποζύγια, καὶ ἄνθρωποι. οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, βουλόμενοι ἀκέσασθαι τὴν ἁμαρτάδα. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευσε ποιέειν τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἔτι ἐπιτελέουσι. καὶ γὰρ ἐναγίζουσί σφι μεγάλως, καὶ ἀγῶνα "γυμνικὸν ἐπιστᾶσι· καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαιέων τοιούτῳ μόρῳ διεχρήσαντο. οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόντες, ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι, ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης ταύτην, ἥτις νῦν Ὑέλη καλέεται. ἔκτισαν δὲ ταύτην, πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες ὡς τὸν Κῦρνόν σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κτίσαι, ἥρων ἐόντα, ἀλλ᾽ οὐ τὴν νῆσον. Φωκαίης μέν νυν πέρι τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτω ἔσχε. Παραπλήσια δὲ τούτοισι καὶ Τήιοι ἐποίησαν· ἐπεί τε γάρ σφεων

" τῷ γυμνικὸν καὶ ἱππικὸν ἐπ.

1 Ad hæc ferri maſſam candentem in mare projecerunt, ſeque non prius Phocæam reverſuros jurarunt quam hæc maſſa emergeret. Commod. *&c. Hæc autem verba*, Saxum vadis imis levatum renarit, *ſumpſit Valla ex Horatio.* 2 At quum Corſicam navigarent, majorem illorum partem deſiderium ac commiſeratio cepit ipſius urbis, ac ſedium ſuæ regionis. Quare violato jurejurando Phocæam remearunt. Alii autem jur. 3 Mente alienabantur. 4 Hyela Eam autem condiderunt, à quodam Poſidoniate edocti, Pythiæ oraculo juſſos fuiſſe Cyrnum condere, qui heros eſſet, non ipſam inſulam. Atque Phoc.

εἷλε χώματι τὸ τεῖχος Ἅρπαγος, ἐσβάντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα, οἴχοντο πλέοντες ἐπὶ τῆς Θρηίκης. καὶ ἐνθαῦτα ἔκτισαν πόλιν Ἄβδηρα· τὴν πρότερος τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κτίσας, οὐκ ἀπόνητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηΐκων ἐξελασθεὶς, τιμὰς νῦν ὑπὸ Τηΐων ἐν Ἀβδήροισι ὡς ἥρως ἔχει. Οὗτοι μὲν νυν Ἰώνων μοῦνοι τὴν δουλοσύνην οὐκ ἀνεχόμενοι, ἐξέλιπον τὰς πατρίδας. οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες, πλὴν Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπικέατο Ἁρπάγῳ, κατάπερ οἱ ἐκλιπόντες· καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ, περὶ τῆς ἑωυτοῦ ἕκαστος μαχόμενοι· ἑσσωθέντες δὲ καὶ ἁλόντες, ἔμενον κατὰ χώρην ἕκαστος, καὶ τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δὲ (ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) αὐτῷ Κύρῳ ὅρκιον ποιησάμενοι, ἡσυχίην ἦγον. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἴωνας ἐχειρώσατο Ἅρπαγος, οἱ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες, καταρρωδήσαντες ταῦτα, σφέας αὐτοὺς ἔδοσαν Κύρῳ. Κεκακωμένων δὲ Ἰώνων, καὶ συλλεγομένων οὐδὲν ἧσσον ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα ἄνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην, τῇ εἰ ἐπείθοντο, παρεῖχε ἂν σφι εὐδαιμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε κοινῷ στόλῳ Ἴωνας ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδὼ, καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτίζειν πάντων Ἰώνων· καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας δουλοσύνης, εὐδαιμονήσειν, νήσων τε ἁπασέων μεγίστην νεμομένους, καὶ ἄρχοντας ἄλλων. μένουσι δέ σφι ἐν τῇ Ἰωνίῃ οὐκ ἔφη ἐνορᾷν ἐλευθερίην ἔτι ἐσομένην. αὕτη μὲν Βίαντος τοῦ Πριηνέος γνώμη ἐπὶ διεφθαρμένοισι Ἴωσι γενομένη. χρηστὴ δὲ, καὶ πρὶν ἢ διαφθαρῆναι Ἰωνίην, * Θάλεω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, ἀνέκαθεν γένος ἐόντος Φοίνικος· ὃς ἐκέλευε ἓν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι· τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέῳ. Τέων γὰρ, μέσον εἶναι Ἰωνίης. τὰς δὲ ἄλλας πόλιας οἰκεομένας, μηδὲν ἧσσον νομίζεσθαι, κατάπερ εἰ δῆμοι εἶεν. οὗτοι μὲν δή σφι γνώμας τοιάσδε ἀπεδέξαντο. Ἅρπαγος δὲ καταστρεψάμενος Ἰωνίην, ἐποιέετο στρατηΐην
44 ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καυνίους καὶ Λυκίους, ἅμα

atque aggerum beneficio cepisset Harpagus, omnes conscensis navibus trajecerunt in Thraciam, ibidemque urbem condiderunt Abdera, cujus fundamenta prius jecerat Temesius Clazomenius: sed nihil pro hac sua opera fructus reportans, à Thracibus expulsus fuerat: nunc tamen à Teiis apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur CLXIX
Ionum soli servitutem non ferentes, patrium solum reliquere. 1 Verum alii Iones, præter Milesios, prœlio superati tandem, accesserunt Harpago, perinde atque illi qui defecerunt, virosque se strenuos declararunt, pro suis quisque fortiter pugnans, Superati autem & capti in sua quisque patria remanserunt: eaque quæ imperabantur subibant. Milesii qui jam Cyro fœdere astricti erant, (quemadmodum superius à me commemoratum est) quietem agebant. Hunc itaque in modum Ionia secundo in servitutem fuit redacta. Porro quum Ionibus iis potitus esset Harpagus qui continentem habitabant, insulani horum exemplo conterriti, ultro sese dediderunt Cyro. Jam verò Ionibus, CLXX
etiamsi afflictis, nihilominus sese ad Panionium recipientibus, audio Biantem Prienæum saluberrimum dedisse consilium: cui si obtemperassent, licuisset Græcorum omnium felicissimos vivere. Siquidem ille suadebat ut communi classe solventes, Sardiniam peterent, & ibi unam civitatem omnium Ionum construerent. Hoc enim pacto eos servitute liberatos feliciter esse victuros, omnium insularum maximam incolentes, & cæterarum imperio potientes. Sin autem manerent in Ionia, nullam inquit sibi apparere libertatis spem. Hæc Biantis sententia ipsis Ionibus subactis prodita fuit. Verum Thaletis quoq; sanum illud consilium, jam ante subactam Ioniam datum, nempe qui jusserit Ionas unam quandam communem curiam habere, eamque esse in Teo: propterea quod Teos in media esset Ionia: cæteras autem civitates habitatas, 2 nihilominus huic parituras quàm aliarum civitatum tribus legibus parerent. Atque hi quidem hujusmodi consilia dederunt. ¶ Harpagus, CLXXI
subacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atque Lycios, una

1 At cæteri Iones (exceptis Milesiis) prœlium quidem & ipsi cum Harpago commiserunt, sicut & qui *solum patrium* reliquerunt: seque fortiter gesserunt: pro sua quisque patria pugnantes: sed superati captique, in suis sedibus remanserunt, imperata facientes. Milesii autem, qui *&c. Fortasse tamen possit & aliter exponi* ἔμενον κατὰ χώρην. 2 Nihilominus eodem loco haberi quo tribus. *Sed* νομίζεσθαι *aliam etiam interpretationem admittit.* * Hæc verba omisit Valla, & Stephanus. qui tralationem ejus recognovit. Ità reddit Joh. Gerard. Vossius L. 3. de Historicis Græcis. Hac sententia Thaletis, viri Milesii, sed qui generis origine esset Phœnix.

ducens

ducens Ionas atque Æoles. 1 Nam Cares ab his oriundi ex insulis progressi sunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellabanturque Leleges, & insulas habitabant. tributum autem nullum pendebant, quantum equidem possim superiora repetendo è longissimo auditu conjectare: sed 2 quum Minos flagitabat, naves ei implebant. 3 Ille felici usus belli successu, multos agros populabatur. Caricæ gentis, omnium quæ illis temporibus claruerunt ingeniosissimæ, memorantur tria inventa. quippe galeis cristas imponendas primi ostenderunt Cares, clypeis 4 signa adjunxere, 5 postremo lora quoque scutorum excogitaverunt. antea nanque citra habenas gestabant quotquot clypeis utebantur, ac balteis duntaxat coriaceis fulcientes, collo sinistroque humero sustinebant. Post Caras vero tempore longo succedente, Dores atque Iones ex insulis egredientes, in continenti sedes posuerunt. Hunc in modum Cretenses de Caribus referunt. Quanquam his non assentiuntur Cares qui se aborigines atque indigenas esse memorant, eodemque nomine usque usos, atque apud Mylassos Jovis Carii delubrum ostentant vetustissimum, quo communiter quoque Mysi atque Lydi utuntur, ut qui Caribus sint germani. Quippe Lydum & Mysum Caris fratres esse dicunt, atque ob id eodem utuntur fano: at quotquot alterius sunt gentis, etiamsi Carum lingua utantur, non tamen sacro participant.

CLXII Caunii vero, quantum mihi videtur, indigenæ sunt: etsi ipsi se è Creta oriundos affirmant. Linguam sane aut ipsi ad Caricam accommodaverunt, aut Cares ad Caunicam. 6 id quod ægre dijudicari posset. At legibus utuntur cum ab aliis gentibus tum à Carum moribus multum diversis. Nam apud illos laudatissimum habetur, 7 juventutem frequenter amoris gratia ad compotationes convenire, tam viros quam mulieres atque pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quorum postea pertæsi, quum patriis duntaxat videretur utendum diis, Caunii 8 omnis ætatis sumptis armis, *sacerdotem* ad Calyndicos usque montes persequebantur, fustibus cædentes,

ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἤπειρον ἐκ τῶν νήσων. τὸ γὰρ παλαιὸν ἐόντες Μίνω κατήκοοι, καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα ὑποπλέοντες, ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῇ· οἱ δέ, ὅκως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρουν οἱ τὰς νέας. ἅτε δὲ Μίνω κατεστραμμένου γῆν πολλήν, καὶ εὐτυχέοντος τῷ πολέμῳ, τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνέων ἁπάντων κατὰ τοῦτον ἅμα τὸν χρόνον, καὶ μακρῷ μάλιστα. καί σφι τριξὰ ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσι οἱ Ἕλληνες ἐχρήσαντο. καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπιδέεσθαι Κᾶρές εἰσι οἱ καταδέξαντες· καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας τὰ σημεῖα ποιέεσθαι. καὶ ὄχανα ἀσπίσι οὗτοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄνευ ὀχάνων ἐφόρεον τὰς ἀσπίδας πάντες οἵπερ ἐώθεσαν ἀσπίσι χρέεσθαι, τελαμῶσι σκυτίνοισι οἰηκίζοντες περὶ τοῖσι αὐχέσι τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὤμοισι περικείμενοι. μετὰ δὲ τοὺς Κᾶρας, χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Δωριέες τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστησαν ἐκ τῶν νήσων, καὶ οὕτω ἐς τὴν ἤπειρον ἀπίκοντο. κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρῆτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ μέντοι αὐτοί γε ὁμολογέουσι τούτοισι οἱ Κᾶρες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἑωυτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἠπειρώτας, καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρεωμένους τῷπερ νῦν. ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσοισι Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι, ὡς κασιγνήτοισι ἐοῦσι τοῖσι Καρσί. τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσὸν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφεούς· τούτοισι μὲν δὴ μέτεστι· ὅσοι δὲ ἐόντες ἄλλου ἔθνεος, ὁμόγλωσσοι τοῖσι Καρσὶ ἐγένοντο, τούτοισι δὲ οὐ μέτα. Οἱ δὲ Καύνιοι, αὐτόχθονες, δοκέειν ἐμοί, εἰσί. αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι. προσκεχωρήκασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἢ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καυνικόν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρῖναι. νόμοισι δὲ χρέωνται κεχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν ἐστι κατ᾽ ἡλικίην τε καὶ φιλότητα ἰλαδὸν συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισί. ἱδρυθέντων δέ σφι ἱρῶν ξεινικῶν, μετέπειτα ὥς σφι ἀπέδοξε, (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μοῦνον χρᾶσθαι θεοῖσι) ἐνδύντες τὰ ὅπλα ἅπαντες Καύνιοι ἡβηδὸν τύπτοντες δόρασι τὸν ἠέρα, μέχρι οὔρων τῶν Καλυνδικῶν εἵποντο,

γρ. ἐπιτελέοντες

1 Inter hos autem Cares ex insulis in contenentem venerunt. Olim &c. 2 *Vel*, Quum Minoi opus erat, naves &c. 3 Quum autem Minos magna ditione potitus esset, prosperaque in bello fortuna uteretur, longe Carica gens supra omnes alias celebris erat. Tribusque rebus quas illi excogitarant, usi sunt Græci. Quippe gal. 4. *Vel* insignia, *picta videlicet.* 5 Ansas quoque scut. excog. Antea nanque absque ansis gestab. clypeos quicunque illis uti soliti erant: colloque & dextro humero circumpositos vinculis coriaceis tenentes agitabant. Post Caras, &c. 6 Haud enim certo dijudicare possum. 7 Prout ferunt gradus ætatum, & amicitia intercedit, ad compotationes turmatim convenire viros, mulieres ac pueros. 8 Sumptis armis petulanter aerem ferientes hastis, ad Calynd. usque montes pervenerunt,———

καὶ ἔφα-

καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν τοὺς ξεινικοὺς θεούς. καὶ οὗτοι μὲν τρόποισι τοιούτοισι χρέωνται. Οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τὠρχαῖον γεγόνασι· τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι. διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ περὶ τῆς βασιληΐης τῶν Εὐρώπης παίδων, Σαρπηδόνος τε καὶ Μίνω, ὡς ἐπεκράτησε τῇ στάσει Μίνως, ἐξήλασε αὐτόν τε Σαρπηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ. οἱ δὲ, ἀπωσθέντες, ἀπίκοντο τῆς Ἀσίης ἐς γῆν τὴν Μιλυάδα. τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται, αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλυάς. οἱ δὲ Μιλύαι, τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. τέως μὲν δὴ αὐτέων Σαρπηδὼν ἦρχε. οἱ δὲ ἐκαλέοντο τόπερ τε ἠνείκαντο οὔνομα, καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν περιοίκων οἱ Λύκιοι, Τερμίλαι. ὡς δὲ ἐξ Ἀθηναίων Λύκος ὁ Πανδίονος, ἐξελασθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέος, ἀπίκετο ἐς τοὺς Τερμίλας παρὰ Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην, Λύκιοι ἀνὰ χρόνον ἐκλήθησαν. νόμοισι δὲ, τὰ μὲν Κρητικοῖσι, τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέωνται. ἓν δὲ τόδε ἴδιον νενομίκασι, καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτοὺς, καὶ οὐκὶ ἀπὸ τῶν πατέρων. εἰρομένου δὲ ἑτέρου τὸν πλησίον τίς εἴη, καταλέξει ἑωυτὸν μητρόθεν, καὶ τῆς μητρὸς ἀναμνέεται τὰς μητέρας. καὶ ἢν μὲν γυνὴ ἀστὴ δούλῳ συνοικήσῃ, γενναῖα τὰ τέκνα νενόμισται· ἢν δὲ ἀνὴρ ἀστὸς, καὶ ὁ πρῶτος αὐτέων, γυναῖκα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, ἄτιμα τὰ τέκνα γίνεται. Οἱ μέν νυν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξάμενοι, ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἁρπάγου· οὔτε

45 αὐτοὶ οἱ Κᾶρες ἀποδεξάμενοι οὐδὲν, οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώρην οἰκέουσι. οἰκέουσι δὲ καὶ ἄλλοι, καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, τῆς χώρης τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, τὸ δὴ Τριόπιον καλέεται. ἀργμένης δὲ ἐκ τῆς Χερσονήσου τῆς Βυβλεσίης, ἐούσης τε πάσης τῆς Κνιδίης, πλὴν ὀλίγης, περιρρόου· (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορῆν ἄνεμον, ὁ Κεραυνικὸς κόλπος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς νότον, ἡ κατὰ Σύμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα) τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἐὸν ὅσον τε ἐπὶ πέντε στάδια, ὤρυσσον οἱ Κνίδιοι, ἐν ὅσῳ Ἅρπαγος τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώρην ποιῆσαι. ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐγίνετο. τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρη ἐς τὴν ἤπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμός ἐστι τὸν ὤρυσσον.

γρ. Κεραμικὸς

exclamantesque externos se exigere deos. Et hujusmodi moribus illi utebantur. Lycii autem è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primum universam barbari incolebant: deinde contendentibus de imperio Europæ filiis Sarpedone atque Minoe, Minos superior factus expulit Sarpedonem 1 ejusque conspiratores. Hi expulsi, Asiæ regionem occupaverunt Milyada. Quam enim nunc Lycii incolunt, olim erat Milyas: & Milyæ tunc appellabantur Solymi. Dum igitur ipsis imperitaret Sarpedon, eo quod attulerant nomine vocabantur, & nunc adhuc vocantur à vicinis, Termilæ. Quum vero Lycus Pandionis filius à fratre Ægeo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abiisset, factum est temporis progressu ut de Lyci nomine Lycii vocarentur. Legibus utuntur partim Cretensium partim Carum. 2 Quanquam hoc unum, præter cæteros homines, pro lege habent peculiare, quod à matribus nomina sibiipsis induunt. Et si quis obvium percontetur quisnam sit, quave familia ortus, à matribus aviisque protinus genus suum repetet. Adde quod siqua ingenua servo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui existimabuntur: sin autem vir ingenuus, & quidem inter eos primarius, uxorem duxerit externam aut pallacam, suscepti ex his liberi reputabuntur 3 minime ingenui. Enimvero hujus tempestatis Cares nullo præclaro facinore edito, ab Harpago subacti sunt. Nec Cares tantum nullum ediderunt, sed nec Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant autem cum alii tum Lacedæmoniorum coloni Cnidii, quorum regio declinat ad mare appellatum Triopium. Nam quum initium Byblesiæ ex peninsula auspicetur, ipsaque Cnidii propemodum circumflui: (eam enim partem qua boream spectat, Ceraunius claudit sinus, australem vero Symanum Rhodiumque mare) reliquum quod perquam exiguum est, nempe quinque stadiorum, Cnidii tentaverunt perfodere interea dum Harpagus Ioniam everteret, volentes suam ditionem in insulæ formam redigere. 4 Eratque hic isthmus quem perfodere statuerant, ea parte qua continentem spectat Cnidia.

CLXXIII

CLXXIV

—— se expellere deos externos dicentes. Et hi quidem moribus, *vel ritibus*, hujusmodi utuntur. At Lycii è &c. 1 Et quos habebat suæ conspirationis, *vel factionis*, socios. 2 Sed hunc morem peculiarem habent,& cum aliis nullis convenientem, *vel communem*, quod se de nominibus matrum appellent, non patrum. Adeo ut si quis vicinum suum roget quis sit, recenseat se ipsum, *id est*, *genus suum*, *vel gentem suam* à matre: matrisq; suæ matres enumeret. Adde quod &c. 3 Infames. *Vel*, *Honoribus indigni*. 4 Erat autem intra *ipsum isthmum* tota ipsorum ditio. Nam qua parte in continentem desinit, isthmus est, quem perfodere statuerant.

Id ergo

1 Id ergo multa manu conantibus divinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirum omnes qui manum admoverent læderet, cum alias corporis partes, tum præcipue oculos infestante petra. Cnidii, missis nunciis Delphos, rogant quidnam istuc esset quod tantopere conatibus eorum adversaretur. Pythia, ut ipsi referunt Cnidii, senario versu respondit in hanc sententiam,

Isthmum neque aggerate, neque fodite:
Jupiter nanque ipse, si placuisset, fecisset
Insulam.

Quum respondisset hunc in modum Pythia, Cnidii à perfodiendo isthmo destiterunt, & invadenti cum exercitu Harpago, ultro sese non commisso prœlio dediderunt.

CLXXV 2 Pedasii qui mediterraneam supra Halicarnassum colunt, aliique vicini maximam diligentiam adhibere feruntur ut eorum sacerdos Palladis sacram barbam habeat. id quod ter illis accidisse putatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati sunt, multumque negotii exhibuerunt, 3 montem extruendo cui nomen Lyda. Tandem tamen & ipsi expugnati fuerunt.

CLXXVI Cæterum ubi in Xanthium campum exercitum produxisset Harpagus, Lycii contra procedentes, paucique cum multis confligentes, strenue sese gesserunt. Superati autem prœlio fugatique, in urbem sese receperunt, uxores, liberos atque pecunias una cum familia tota in arcem cogentes: admotoque igne arcem una cum cæteris rebus incenderunt. Quæ ubi fecissent, ipsi regressi jurejurando se mutuo astringentes, eoque horrendo, cum hostibus iterum congressi sunt, fortiterque pugnando omnes oppetierunt. Ex Lyciis autem, qui Xanthii dicuntur esse, hi omnes, 4 præter octoginta quosdam, Istiæorum sunt convenæ. qui octoginta tum emigrantes, superstites remanserant. Xanthum igitur hunc in modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum. Nam Caunii Lycios insequuti sunt magna ex parte.

CLXXVII ¶ Tum igitur inferiorem Asiam Harpagus evertebat, superiorem ipse Cyrus, universam gentem subigens nihilque relinquens. At ego in præsentia illorum gestorum pleraque prudens omittam, ea

καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων· μᾶλλον γάρ τι καὶ θειότερον ἐφαίνοντο τιτρώσκεσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ εἰκότος, τά τε ἄλλα τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, θραυομένης τῆς πέτρης· ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησομένους τὸ ἀντίξοον. ἡ δὲ Πυθίη σφι (ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι) χρᾷ ἐν τριμέτρῳ τόνῳ τάδε,

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ᾽ ὀρύσσετε·
Ζεὺς γὰρ κ᾽ ἔθηκε νῆσον, εἴ κ᾽ ἐβούλετο.

Κνίδιοι μὲν, ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης, τοῦ τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο, καὶ Ἁρπάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ στρατῷ, ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν. Ἦσαν δὲ Πηδασέες, οἰκοῦντες ὑπὲρ Ἁλικαρνασσοῦ μεσόγαιαν· τοῖσι ὅκως τι μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περιοίκοισι, ἡ ἱερείη τῆς Ἀθηναίης πώγωνα μέγαν ἴσχει. τρίς σφι τοῦτο ἐγένετο. οὗτοι τῶν περὶ Καρίην ἀνδρῶν μοῦνοί τε ἀντέσχον χρόνον Ἁρπάγῳ, καὶ πρήγματα παρέσχον πλεῖστα, ὄρος τειχίσαντες, τῷ οὔνομά ἐστι Λίδη. Πηδασέες μέν νυν χρόνῳ ἐξαιρέθησαν. Λύκιοι δὲ, ὡς ἐς τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἅρπαγος τὸν στρατὸν, ὑπεξιόντες, καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς, ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο· ἑσσωθέντες δὲ, καὶ κατειληθέντες ἐς τὸ ἄστυ, συνείλησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τάς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καίεσθαι. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, καὶ συνομόσαντες ὅρκους δεινοὺς, ὑπεξελθόντες ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι. τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι, οἱ πολλοὶ, πλὴν ὀγδώκοντα ἱστιέων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδώκοντα ἱστίαι αὗται ἔτυχον τηνικαῦτα ἐκδημέουσαι, καὶ οὕτω περιεγένοντο. τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἅρπαγος. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε· καὶ γὰρ οἱ Καύνιοι τοὺς Λυκίους ἐμιμήσαντο τὰ πλέω. Τὰ μέν νυν κάτω τῆς Ἀσίης Ἅρπαγος ἀνάστατα ἐποίεε· τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς, αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος, καὶ οὐδὲν παριείς. τὰ μέν νυν αὐτέων πλέω παρήσομαι· τὰ δέ

1 Id ergo multa manu conantibus, quia qui operi incumbebant, vehementius & divinius quam ut commune quiddam id videri posset, tum aliis corporis partibus, tum præcipue circa oculos, dum rupes feriretur, vulnerari videbantur Cnid. 2 Porro Pedasei, *vel Pedasenses*, supra Halic. medit. incolebant: apud quos illi quæ Minervæ sacerdos est, prolixa barba nascitur quoties ipsis aut ipsorum vicinis aliquid mali imminet. Quod ter illis usu venit. Hi soli *&c.* 3 Munito operibus monte. 4 Sunt advenæ, præter octoginta familias: quæ tum in urbe non erant, atque ita superstites fuerunt. Xan. *&c.* *Decepit autem Vallam* ἱστιαίων, *quod pro* ἱστιέων *perperam scriptum fuisse, manifestissimum est ex his proxime sequentibus,* αἱ δὲ ἱστίαι.

οἵ οἱ παρέσχε πόνον τε πλεῖστον καὶ ἀξιαπηγητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι. Κῦρος δὲ, ἐπεί τε τὰ πάντα τῆς ἠπείρου ὑποχείρια ἐποιήσατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο. Τῆς δὲ Ἀσσυρίης ἐστὶ μέν κου καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλά· τὸ δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον, καὶ ἔνθα σφι, Νίνου ἀναστάτου γενομένης, τὰ βασιλήϊα κατεστήκεε, ἦν Βαβυλὼν, ἐοῦσα τοιαύτη δή τις πόλις· κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα, μέτωπον ἕκαστον, εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐούσης τετραγώνου. οὗτοι στάδιοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδώκοντα καὶ τετρακόσιοι. τὸ μέν νυν μέγαθος τοσοῦτόν ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου. ἐκεκόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. τάφρος μὲν πρῶτα βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλέη ὕδατος περιθέει· μετὰ δὲ, τεῖχος, πεντήκοντα μὲν πηχέων βασιληΐων ἐὸν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ, διηκοσίων πηχέων. ὁ δὲ βασιλήϊος πῆχυς τοῦ μετρίου ἐστὶ πήχεος μέζων τρισὶ δα-
46 κτύλοισι. Δεῖ δή με πρὸς τούτοισι ἐπιφράσαι ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἡ γῆ ἀναισιμώθη, καὶ τὸ τεῖχος ὅντινα τρόπον ἔργαστο. ὀρύσσοντες ἅμα τὴν τάφρον, ἐπλίνθευον τὴν γῆν τὴν ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην· ἑλκύσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς, ὤπτησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι. μετὰ δὲ, τέλματι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ, καὶ διὰ * τριήκοντα δόμων πλίνθου ταρσοὺς καλάμων διαστοιβάζοντες, ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χείλεα· δεύτερα δὲ, αὐτὸ τὸ τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐπάνω δὲ τοῦ τείχεος παρὰ τὰ ἔσχατα, οἰκήματα μουνόκωλα ἔδειμαν, τετραμμένα ἐς ἄλληλα. τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τεθρίππῳ περιέλασιν. πύλαι δὲ ἐνεστᾶσι πέριξ τοῦ τείχεος ἑκατὸν, χάλκεαι πᾶσαι. καὶ σταθμοί τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτὼ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος· Ἲς οὔνομα αὐτῇ. ἔνθα ἐστὶ ποταμὸς οὐ μέγας· Ἲς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὔνομα· ἐσβάλλει δὲ οὗτος ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τὸ ῥέεθρον. οὗτος ὦν ὁ Ἲς ποταμὸς, ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτου ἀναδιδοῖ πολλοὺς, ἔνθεν ἡ ἄσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυλῶνι τεῖχος ἐκομίσθη. Ἐτετείχιστο μέν νυν ἡ Βαβυλὼν τρόπῳ τοιῷδε. ἔστι δὲ δύο φάρσεα τῆς πόλιος. τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διέργει, τῷ οὔνομά ἐστι Εὐφρήτης· ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας, καὶ βαθὺς, καὶ ταχύς. ἐξίει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὦν δὴ τεῖχος ἑκάτερον τοὺς ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν ἐλήλαται. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, αἱ ἐπικαμπαὶ παρὰ χεῖλος ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ,

duntaxat proditurus quæ illi quamplurimo constiterunt labore, suntque memoria dignissima. Quum igitur Cyrus continentem universam suæ ditionis fecisset, Assyriis bellum intulit. ¶ ASSYRIÆ CLXXVIII
autem cum alia multa sunt magna oppida, tum vero celeberrimi nominis ac validissimum est BABYLON, ubi post eversam ab ipsis Ninum, regia erat. quod oppidum situm est in planitie ingenti, forma quadrata, magnitudine quoquoversus centenûm vicenûm stadiorum, in summa quadringentorum & octoginta, in circuitu quatuor laterum urbis. Tanta est Babylonici oppidi magnitudo: quod ita exornatum est ut aliud nullum eorum quæ nos novimus. Jam primum fossa ambit alta atque lata, aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regiorum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus, quàm is quo pro mensura utimur, tribus digitis major. Operæ pretium certe est me CLXXIX
præter hæc 1 differere in quem usum sit consumpta terra ex fossa egesta, & quomodo fuerit murus conditus. Ut quidque terræ 2 in deprimenda fossa efferebant, ex eo lateres ducebant: quorum postquam magnam vim duxissent, eos in fornacibus coquebant. Postea cœno utentes, asphalto ferventi per tricesimum quemque laterum ordinem 3 summitates arundinum instipatas conglutinabant. Et primum labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum ædificarunt: super quem circa oras extruxerunt domunculas unius contignationis inter se obversas: inter quas tantum intercapedinis relinquebatur ut quadriga interagi posset. Ejus per ambitum centum portæ stabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem postibusque. Babylone octo dierum itinere abest alia urbs nomine Is, ubi fluvius est haud magnus, ejusdem nominis, qui se devolvit in flumen Euphratem. Hic itaque fluvius Is, una cum aqua permultos reddit asphalti bituminis grumos: quæ asphaltus ad murum Babylonis comportabatur. Hunc autem in modum Baby- CLXXX
lon extructa est. Ejus duæ sunt 4 plagæ, quas interfluit fluvius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex Armeniis in rubrum mare decurrit. In hunc uterque murus lacertos exporrigit, ejusque 5 incurvæ utrinque ripæ

1 Exponere ubi sit cons. 2 In effodienda ad fossam faciendam terra, effer. 3 *Quas vocat* summitates arundinum, *quidam ex Corintho interpr.* areolas arundinum, *sive* arundineas. *Super his autem lateres siccabantur.* 4 Portiones, *sive* partes. 5 Incurvæ ripæ, *pro* ἐπικαμπαί. *quæ vox sonat q. d.* incurvaturæ. *sed esse irreptitia videtur.* * ἰσοδόμων πλίνθων *Salmatius Exercit. Plin.* alii διὰ τῶν ἑκάστων δομῶν πλίνθου, inter singulas lateris structuras.

coctilibus

coctilibus lateribus pro maceria præte-
xuntur. Ipsa urbs plena domibus est
ternarum quaternarumque contignatio-
num, secta in vias cum rectas tum vero
transversas, quæ ad flumen pertingunt:
ad quarum singulas pro numero vico-
rum portulæ factæ sunt in maceria quæ
flumen sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flu-
CLXXXI men idem ferentes. Et hic quidem mu-
rus lorica est. Alius vero intus non mul-
to quam hic debilior, sed exilior, inque
utriusque civitatis plagæ medio mu-
rus est erectus. quorum hic regiam com-
prehendit ambitu prægrandi atque va-
lido: in altero vero Jovis Beli templum
æreis portis, id quod mea etiam nunc
ætate exiltit, duorum undecunque sta-
diorum amplitudine, figura quadrata.
1 In sacri medio turris solida, crassitudi-
ne simul & altitudine stadii cui alia rur-
sus superimposita turris & huic subin-
de alia, ad octavam usque. His forin-
secus scalæ sunt in circuitu adhibitæ,
per quas ad singulas conscenditur tur-
res 2 In mediis gradibus ductus, sellæ-
que in hoc factæ, in quibus 3 ascensuros
liceat sedere ac conquiescere. In po-
strema turri sacellum est aliud, in quo
lectus est splendide stratus, & apposita
mensa aurea. Statua tamen in hoc sacel-
lo nulla est: neque hîc noctu cubat ho-
minum aliquis, præter mulierem unam
ex indigenis, quam ex omnibus deus
delegerit, uti narrant Chaldæi hujus dei
CLXXXII sacerdotes. Narrant enim illi (tametsi
mihi parum credibilia referre viden-
tur) deum ipsum ingredientem tem-
plum, in hoc cubili conquiescere, perin-
de atque Thebis Ægyptiacis, ut ferunt
Ægyptii. Ibi enim in Thebani Jovis fa-
no mulier quoque cubat: 4 quæ utraque
mulier cum viris putatur non habere
consuetudinem: sicut etiam dei anti-
stita Pataris Lyciæ civitate, 5 quando
ita accidit. Neque enim oraculum ibi
celebratur perpetuo: ubi autem id fu-
turum est, antistita noctu in templum
CLXXXIII concluditur. 6 Porro in Babylonis tem-
plo aliud etiam est sacellum inferius,
quod 7 magnam habet Jovis statuam,
eamque auream, 8 pone mensam, &
ipsam auream, simul & sustentaculum
cum sella, omniaque aurea: adeo ut
Chaldæi octingentorum talentorum au-
ri opus æstiment. Extra sacellum altare
est, & ipsum aureum: atque præter hoc,

αἱμασιὴ πλίνθων ὀπτέων παρατείνει. τὸ δὲ ἄστυ αὐτὸ ἐὸν πλῆρες οἰκιέων τριωρόφων τε καὶ τετρωρόφων, κατατέτμηται τὰς ὁδοὺς ἰθέας, τάς τε ἄλλας, καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας. κατὰ δὴ ὦν ἑκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἱμασιῇ τῇ παρὰ τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαι περ λαῦραι, τοσαῦται ἀριθμόν· ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκεαι, φέρουσαι καὶ αὐταὶ ἐς αὐτὸν τὸν ποταμόν. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος, θώρηξ ἐστί. ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος περιθέει, οὐ πολλῷ τεῷ ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τείχεος, στεινότερον δέ. ἐν δὲ φάρσεϊ ἑκατέρῳ τῆς πόλιος ἐτετείχιστο ἐν μέσῳ, ἐν τῷ μὲν τὰ βασιλήια, περιβόλῳ τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ. ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ, Διὸς Βήλου ἱρὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι ἐόν, δύο σταδίων, πάντῃ ἐὸν τετράγωνον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος. καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ, μέχρις ὀκτὼ πύργων. ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποίηται. μεσοῦντι δέ κου τῆς ἀναβάσιος, ἐστὶ καταγωγή τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες ἀμπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέεται εὖ ἐστρωμένη· καὶ ἡ τράπεζα παρακέεται χρυσέη· ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔνι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον, οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς ἐναυλίζεται ἀνθρώπων, ὅτι μὴ γυνὴ μούνη τῶν ἐπιχωρίων, τὴν ἂν ὁ θεὸς ἕληται ἐκ πασέων, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι, ἐόντες ἱρέες τούτου τοῦ θεοῦ. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηόν, καὶ ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, κατάπερ ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ὡς λέγουσι οἱ Αἰγύπτιοι. καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Θηβαιέος γυνή. ἀμφότεραι δὲ αὗται λέγονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίην φοιτᾶν· καὶ κατάπερ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης, ἡ πρόμαντις τοῦ θεοῦ ἐπεὰν γένηται· οὐ γὰρ δὴ αἰεί ἐστι χρηστήριον αὐτόθι· ἐπεὰν δὲ γένηται, τότε ὦν συγκατακληίεται τὰς νύκτας ἔσω ἐς τὸν νηόν. Ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυλῶνι ἱροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηός, ἔνθα ἄγαλμα μέγα τοῦ Διὸς ἔνι κατήμενον χρύσεον. καί οἱ τράπεζα μεγάλη παρακέεται χρυσέη, καὶ τὸ βάθρον οἱ καὶ ὁ θρόνος χρύσεός ἐστι· καί, ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι, ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσίου πεποίηται ταῦτα. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ, βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ 47

1 In templi m. *ut in præced.* 2 In med. gr. statio, 3 Ascendentes 4 Quarum mulierum utraque cum v. 5 *Intellige, Quando contingit ut antistita debeat fungi munere.* 6 Porro illo Bab. 7 Magnum hab. Jovis simulacrum sedens. *Vel sedentis, legendo καθημένου.* 8 Et illi magna mensa adjacet aurea: cujus scamnum & sella sunt ex auro.

ἄλλος βωμὸς μέγας, ὅπου θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων. ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσέου βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μοῦνα. ἐπὶ δὲ τοῦ μέζονος βωμοῦ καὶ καταγίζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἑκάστου οἱ Χαλδαῖοι, τότε ἐπὰν τὴν ὁρτὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ. ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένεϊ τούτῳ ἔτι τὸν χρόνον ἐκεῖνον καὶ ἀνδριὰς δυώδεκα πηχέων, χρύσεος, στερεός. ἐγὼ μέν νιν οὐκ εἶδον· τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δαρεῖος μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας, οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν· Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε, καὶ τὸν ἱρέα ἀπέκτεινε, ἀπαγορεύοντα μὴ κινέειν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὴ ἱρὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμηται. ἔστι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά. Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μέν κου καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλῆες, (τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι) οἳ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱρά· ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο. ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα, τῆς ὕστερον γενεῇσι * πέντε πρότερον γενομένη, τῇ οὔνομα ἦν Σεμίραμις. αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίον ἐόντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθεε ὁ ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν πελαγίζειν. Ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη ταύτης βασίλεια, τῇ οὔνομα ἦν Νίτωκρις (αὕτη δὲ συνετωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης) τοῦτο μὲν, μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι· τοῦτο δὲ, τὴν Μήδων ὁρῶσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν ἀλλὰ τε ἀραιρημένα ἄστεα αὐτοῖσι, ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νῖνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα. πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν, ἐόντα πρότερον ἰθὺν, ὅς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον, ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα, οὕτω δή τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥς τε δὴ τρὶς ἐς τῶν τινα κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων. τῇ δὲ κώμῃ οὔνομά ἐστι ἐς τὴν ἀπικνέεται ὁ Εὐφρήτης, Ἀρδέρικκα. καὶ νῦν οἳ ἂν κομίζωνται ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν, τρίς τε ἐς τὴν αὐτὴν ταύτην κώμην παραγίνονται, καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρῃσι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε. χῶμα δὲ παρέχωσε παρ' ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος, ἄξιον θώματος, μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον τι ἐστί. κατύπερθε δὲ πολλῷ Βαβυλῶνος ὤρυσσε ἔλυτρον λίμνης, ὀλίγον τι παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ. βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ ἀεὶ ὀρύσσουσα, εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ ποιεῦσα, εἴκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων. τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου παρὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ παραχέουσα. ἐπεί τε δέ οἱ ὤρυκτο,

τῷ ῥέοντα

aliud altare ingens, in quo integræ ætatis 1 hostiæ immolantur: quandoquidem supra aureum illud non licet hostias mactare, præterquam lactentes. Insuper in hoc majusculo altari Chaldæi 2 quotannis centum millia talentorum libanoti adolent quando huic suo deo 3 sacra faciunt. Eratque in hoc templo etiamdum illo tempore statua duodecim cubitorum è solido auro: quanquam ego hanc non viderim, sed ea referam quæ à Chaldæis referuntur. Hanc statuam Darius Hystaspis filius insidiose captans, non ausus tamen fuit diripere: sed eam postea Xerxes Darii filius abstulit, sacrifico, qui prohibuerat statuam loco dimovendam, interempto. Atque illud templum hoc pacto constructum fuit ornamentis: etiamsi alia sint peculiaria pleraque ejusdem donaria. ¶ Hujus Babylonis multi quoque CLXXXIV aliquando reges extitere, (quorum in exponendis rebus Assyriis mentionem faciam) qui & muros ornaverunt & templa: & inter eos duæ fœminæ. Harum prior, quæ quinque ætatibus ante posteriorem regnavit, vocata est SEMIRAMIS. Hæc per planitiem aggeres extruxit spectaculo dignos, quum antehac flumen eam omnem restagnare solitum esset. Posterior regina, NITOCRIS nomine, extitit superiore solertior. CLXXXV cujus cum alia monumenta extiterunt, quæ ego commemorabo, tum vero hoc, quod animadvertens imperium Medorum ingens ac pacatum, subactaque ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmunivit se omnibus quàm potuit maxime. Ante omnia fluvium Euphratem, qui prius mediam ipsorum urbem interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit, fossis superius depressis, adeo ut quendam Assyriæ pagum, nomine Ardericam, ter fluit, & qui nunc è mari per Euphratem Babylonem versus subvehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hunc quidem talem reddidit. Aggerem vero ex utroque fluminis labro aggessit visu mirandum: tantæ est & magnitudinis & sublimitatis. Multo supra Babylonem, aliquantulum seorsum à flumine, effodit 4 paludis eluviem, profunditate quidem 5 ad aquam usque semper ducta: latitudine vero ejus quoquoversus 6 trecentorum viginti stadiorum. Hæc fossitia humus ad fluminis ripas aggesta est. Quem locum

1 Pecudes imm. 2 *Vel*, Quotannis libanotum ad pondus centum mill. tal. adolent. 3 Festum diem celebrant. 4 Paludis receptaculum, 5 *Id est*, *usque ad aqua fodiendo inveniretur*. 6 Quadringentorum vig.
* pro γενεῇσι πέντε alii legunt πεντεκαίδεκα.

ubi de-

ubi depressit, crepidinem ambitus ejus lapidibus induxit. Hæc duo, ut flumen flexuosum & lacuna tota, fossa esset, ideo fecit ut fluvius per multos anfractus retentus, sedatior mearet, & navigationes Babylonem versus essent tortuosæ, & ex ipsis navigationibus longus ambitus lacunæ exciperetur. 1 Ad hæc, quæcunque erat regio ad invadendum opportuna, & compendiaria ex Medis via, hanc intersepsit, ne Medi commercio Assyriorum ipsius negotia cognoscerent.

CLXXXVI 2 Et hæc quidem ex profundo circumjecit. Cæterum ex eis talem fecit communitionem, Quum sit urbs in duas dirempta regiones, fluvio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat navigio transire: quod erat (ut reor) molestum. Huic autem etiam rei ista prospexit. siquidem ubi effodit 3 effluvium paludis, aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Lapides prægrandes incidit, qui ubi parati fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem depresserat, omnem fluminis cursum avertit. Qui locus effossus dum impleretur, interea pristino alveo arefacto, oras fluminis intra urbem, ac descensus qui ex portulis ad flumen ferunt, extruxit coctis lateribus, eadem qua muros ratione. Extruxit item circa mediam ferme urbem pontem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo devinciens. Hunc sublicis quadratis, per quas Babylonii transirent, interdiu committebat, easdem noctu tollebat: hac videlicet causa ne per noctem transeuntes mutua furta exercerent. Ubi porro lacuna repleta fuit flumine, & opus pontis exornatum, tunc fluvium Euphratem ex palude in pristinum alveum revocavit: atque ita palus quam effoderat, 4 visa est necessario facta, & pons in

CLXXXVII usum civium extructus. Eadem autem regina hunc etiam machinata est dolum: Supra portas urbis celeberrimas, loco edito atque conspicuo, sepulcrum sibi extruxit, atque his literis inscripsit: SICUI REGUM BABYLONIS POST ME FUTURORUM FUERIT PECUNIÆ PENURIA, APERTO SEPULCRO SUMITO QUANTUNCUNQUE LIBUERIT PECUNIÆ. NE TAMEN NISI INDIGUERIT, ALIOQUI APERITO. NON ENIM IN REM EJUS FUERIT. Hoc se-

ὤρυκτο, λίθους ἀγομένη, κρηπῖδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἤλασε. ἐποίεε δὲ ἀμφότερα ταῦτα, τόν τε ποταμὸν σκολιὸν, καὶ τὸ ὄρυγμα πᾶν, ἕλος, ὡς ὅ, τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη, περὶ καμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἔωσι σκολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα· ἔκ τε τῶν πλόων ἐκδέκηται περίοδος τῆς λίμνης μακρή. κατὰ τοῦτο δὲ ἐργάζετο τῆς χώρης τῇ αἵ τε ἐσβολαὶ ἦσαν, καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ Μήδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα. Ταῦτα μὲν δὴ ἐκ βάθεος περιεβάλετο. τοιήνδε δὲ ἐξ αὐτῶν παρενθήκην ἐποιήσατο. τῆς πόλιος ἐούσης δύο φαρσέων, τοῦ δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν προτέρων βασιλέων ὅκως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου φάρσεος ἐς τὸ ἕτερον διαβῆναι, χρῆν πλοίῳ διαβαίνειν. καὶ ἦν (ὡς ἐγὼ δοκέω) ὀχληρὸν τοῦτο· αὕτη δὲ καὶ τοῦτο προεῖδε. ἐπεί τε γὰρ ὤρυσσε τὸ ἔλυτρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο· ἐτάμνετο λίθους περιμήκεας· ὡς δέ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἕτοιμοι, καὶ τὸ χωρίον ὀρώρυκτο, ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον πᾶν ἐς τὸ ὤρυσσε χωρίον, ἐν ᾧ ἐπίμπλατο τοῦτο, ἐν 48 τούτῳ ἀπεξηραμμένου τοῦ ἀρχαίου ῥεέθρου, τοῦτο μὲν τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὴν πόλιν καὶ κατὰ τὰς καταβάσιας τὰς ἐκ τῶν πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας, ἀνοικοδόμησε πλίνθοισι ὀπτῇσι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ τείχεϊ· τοῦτο δὲ, κατὰ μέσην κου μάλιστα τὴν πόλιν, τοῖσι λίθοισι τοὺς ὠρύξατο, οἰκοδόμεε γέφυραν, δέουσα τοὺς λίθους σιδήρῳ τε καὶ μολίβδῳ. ἐπετείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτὴν, ὅκως μὲν ἡμέρη" γένοιτο, ξύλα τετράγωνα, ἐπ' ὧν τὴν διάβασιν ἐποιεῦντο οἱ Βαβυλώνιοι. τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα" ἀπαιρέεσκον, τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ" φοιτέοντες τὰς νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὡς δὲ τό, τε ὀρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐγεγόνεε ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὰ περὶ τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξήγαγε· καὶ οὕτω τὸ ὀρυχθὲν ἕλος γινόμενον, ἐς δέον ἐδόκεε γεγονέναι, καὶ τοῖσι πολιήτῃσι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη. Ἡ δ' αὐτὴ βασίλεια καὶ ἀπάτην τοιήνδε τινὰ ἐμηχανήσατο· ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος, τάφον ἑωυτῇ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων. ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον γράμματα λέγοντα τάδε, ΤΩ'Ν ΤΙΣ Ε'ΜΕΥ ΥʹΣΤΕΡΟΝ ΓΙΝΟΜΕ'ΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩ'ΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕ'ΩΝ, Ἤ'Ν ΣΠΑΝΙ'ΣΗ ΧΡΗΜΑ'ΤΩΝ, Α'ΝΟΙ'ΞΑΣ ΤΟ'Ν ΤΑ'ΦΟΝ, ΛΑΒΕ'ΤΩ Ο'ΚΟ'ΣΑ ΒΟΥ'ΛΕΤΑΙ ΧΡΗ'ΜΑΤΑ. ΜΗ' ΜΕ'ΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ' ΣΠΑΝΙ'ΣΑΣ ΓΕ, Ἄ'ΛΛΩΣ Α'ΝΟΙ'ΞΗ. ΟΥ' ΓΑ'Ρ Α'ΜΕΙΝΟΝ. οὗτος

γρ. γένηται. γρ. ἀπαιρέεσκον. γρ. διαφοιτέοντες.

1 Hæc autem extruxit qua parte aditus erant & viæ compendia quæ ex Medis ducit: nè Medi &c. 2 Et his quidem munitionibus ab imo usque urbem circumdedit. Sed & has munitiones obiter ad hunc usum accommodavit: Quum sit &c. 3 Receptaculum. 4 Comperta fuit opportune facta: & pons &c.

ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος, μέχρι οὗ ἐς Δαρεῖον περιῆλθε ἡ βασιληΐη. Δαρείῳ δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκεε εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χρέεσθαι, καὶ χρημάτων κειμένων, καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἐπικαλεομένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά. τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι οὐδὲν ἐχρᾶτο τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγίνετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι. ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον, εὗρε χρήματα μὲν οὔ, τὸν νεκρὸν δὲ, καὶ γράμματα λέγοντα τάδε, ΕἸ ΜῊ ἌΠΛΗΣΤΟΣ ΤΕ ἜΗΣ ΧΡΗΜΆΤΩΝ, ΚΑῚ ΑἸΣΧΡΟΚΕΡΔΉΣ, ΟΥ̓Κ ἊΝ ΝΕΚΡΩ͂Ν ΘΉΚΑΣ ἈΝΈΩΓΕΣ. αὕτη μέν νυν ἡ βασίλεια, τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι.

49 Ὁ δὲ δὴ Κῦρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἑωϋτοῦ τοὔνομα Λαβυνίτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. στρατεύεται δὲ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσκευασμένοισι ἐξ οἴκου, καὶ προβάτοισι· καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μούνου πίνει βασιλεὺς, καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀργυρέοισι ἀγγείοισι, ἕπονται ὅπῃ ἂν ἐλαύνοι ἑκάστοτε. Ἐπεί τε δὲ ὁ Κῦρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγίνετο ἐπὶ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ αἱ μὲν πηγαὶ ἐν Μαντιηνοῖσι ὄρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγριν, ὁ δὲ, παρὰ Ὦπιν πόλιν ῥέων, ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ· τοῦτον δὴ τὸν Γύνδην ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος, ἐόντα νηυσὶ περητὸν, ἐνθαῦτά οἱ τῶν τις ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν ὑπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν, διαβαίνειν ἐπειρᾶτο. ὁ δέ μιν συμψήσας, ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων. κάρτα δὲ δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τούτῳ ὑβρίσαντι· καί οἱ ἐπηπείλησε, οὕτω δή μιν ἀσθενέα ποιήσειν, ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ γυναῖκάς μιν εὐπετέως, τὸ γόνυ μὴ βρεχούσας, διαβήσεσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀπειλὴν, μετεὶς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα στράτευσιν, διαίρεε τὴν στρατιὴν δίχα. διελὼν δὲ, κατέτεινε σχοινοτενέας ὑποδέξας διώρυχας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν, παρ᾽ ἑκάτερον τὸ χεῖλος τοῦ Γύνδεω τετραμμένας πάντα τρόπον. διατάξας δὲ τὸν στρατὸν, ὀρύσσειν ἐκέλευε. οἷα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργαζομένου, ἤνυετο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θερείην πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι. Ὡς δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κῦρος, ἐς τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβὼν, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα.

Γρ. ἤιετο

pulcrum tam diu fuit immotum dum regnum pervenit ad Darium. Is indignum esse ratus se neque uti quippiam his portis, (ideo autem non utebatur, 1 quod supra caput ipsius transeuntis mortuus situs esset) neque sumere pecunias repositas, & eas quidem ipsum provocantes, reseravit monumentum: in quo non quidem pecunias invenit, 2 sed literas ita dicentes: NISI PECUNIÆ ESSES INEXPLEBILIS ET TURPIS LUCRI CUPIDUS, DEFUNCTORUM SEPULCRA NON APERUISSES. Talis extitisse hæc regina memoratur.

CLXXXVIII ¶ Adversus cujus filium Labynitum, patris nomen & Assyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. 3 Ducit autem rex magnus exercitum, probe domi comparata re frumentaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaspe, Susa præterfluente, ex quo uno ex omnibus fluminibus rex potat. Cujus Choaspis aquam decoctam, & in argentea vasa diffusam, ferentes permultæ carrucæ quatuor rotarum, mulis trahentibus, assidue comitantur quocunque ille proficiscitur.

CLXXXIX Cyrus igitur Babylonem tendens, ubi venit ad Gyndem amnem (qui in Mantienis ortus montibus, 4 per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, qui Opin urbem præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc trajicere, quum non posset nisi navibus trajici. Interim ei quidam è sacris equis candidis petulanter ingressus fluvium, transire conabatur. Hunc fluvius verticibus contorquens submersum abripuit. Cyrus autem perquam ægre ferens hanc fluminis injuriam, illi comminatus est, se ficredditurum cum tenuem ut in posterum facile vel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermissa, copias suas bifariam divisit. Dehinc alveos ad funiculum designavit centenos & octogenos, utrinque ad Gyndis labra omnino conversos: quos distributis copiis effodi jussit. Et opus quidem, ut quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen in eo faciendo eam æstatem triverunt.

CXC Cyrus ergo quum Gyndem mulctasset in trecentos & sexaginta rivos diductum, & alterum ver illuxisset, ita porro ire Babylonem pergit,

1 Quod transiens habiturus esset cadaver supra caput suum situm) Sed cadaver, & literas quibus hoc dicebatur : 3 *Hæc verba*, Ducit autem rex *&c.* *usque ad*, Cyrus igitur *&c.* *paulo inferius videntur collocanda.* 4 Per Darneos. *Darnam enim numerat Ptolemæus inter Assyriæ urbes mediterraneas.* ჳ

Babylo-

Babyloniis cum producto exercitu præstolantibus. Qui, ubi propius urbem ille promovit, cum eo conflixerunt, prælioque fugati, in oppidum compulsi fuerunt. Ii tamen, quia Cyrum jampridem animadverterant inquietum esse, viderantque omnes pariter gentes aggredientem, comportaverant permultorum annorum commeatus: ideoque tunc obsidionem nihili faciebant. Et Cyrus, quum jam longo tempore nihil admodum res ipsius proficerent, inops consilii erat.

CXCI Tandem sive alius ei anxio suggessit, sive ipsi in mentem venit quid in rem esset, sic statuit faciendum: Instructis universis copiis partim quâ fluvius urbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur, præcipit ut, quum cernerent alveum posse transiri, illac urbem invaderent. Ita instructis atque admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem. Eo ubi pervenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen & circa paludem, eadem & ipse fecit. 1 Nam revocato flumine, alveum ejus pristinum vado transsibilem reddidit. Quod quum ita factum esset, Persæ qui ad hoc ipsum instructi erant, per alveum unde fluvius EUphrates abscesserat, 2 mediorum fere femorum tenus fortiter Babylonem introierunt. Quos Babylonii si factum Cyri prius aut audissent aut sensissent, haud dubie 3 contempto eorum ingressu, pessimo exitio affecissent. Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis,conscensisque septis, ipsi pro ripis stantes illos progressos veluti in cavea excepissent. 4 Nunc ex inopinato eis Persæ astiterunt: & quum capti essent qui media urbis incolebant Babylonii, propter ejus tamen magnitudinem non sentiebatur (ut fertur) ab iis qui circa extrema habitabant. Sed quod forte dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus operam dabant, donec planè hoc resciverunt. Atque ita primò capta est Babylon.

CXCII ¶ CUJUS civitatis quanta sit potentia, cum ex aliis multis declarabo, tum vero ex hoc. Quum regi magno omnis plaga cui imperat, sit 5 distributa in ipsius atque exercitus ejus alimentum, præter tributa, ex duodecim quibus annus constat mensibus quatuor regio Babylonica, octo

οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐκστρατευσάμενοι, ἔμενον αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐλαύνων ἀγχοῦ τῆς πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ, κατειλήφθησαν ἐς τὸ ἄστυ. οἷα δὲ ἐξεπιστάμενοι ἔτι πρότερον τὸν Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ᾽ ὁρέοντες αὐτὸν παντὶ ἔθνεϊ ὁμοίως ἐπιχειρέοντα, προεσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα· Κῦρος δὲ ἀπορίῃσι ἐνείχετο, ἅτε χρόνου τε ἐγγινομένου συχνοῦ, ἀνωτέρω δὲ οὐδὲν τῶν πρηγμάτων προκοπτομένων. Εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίεε δὴ τοιόνδε· τάξας τὴν στρατιὴν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ, τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὄπισθε αὖτις τῆς πόλιος τάξας ἑτέρους, τῇ ἐξίει ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμός· προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ῥέεθρον ἴδωνται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. οὕτω δὴ τάξας, καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας, ἀπήλαυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀχρηΐῳ τοῦ στρατοῦ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τά περ ἡ τῶν Βαβυλωνίων βασίλεια ἐποίησε κατά τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίεε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα. τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι ἐσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐοῦσαν ἕλος, τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν εἶναι ἐποίησε, ὑπονοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ. γενομένου δὲ τούτου τοιούτου, οἱ Πέρσαι οἵπερ ἐτετάχατο ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ κατὰ τὸ ῥέεθρον τοῦ Εὐφρήτεω ποταμοῦ, ὑπονενοστηκότος ἀνδρείως ἐς μέσον μηρὸν μάλιστά κῃ, κατὰ τοῦτο ἐσήεσαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μέν νυν προεπύθοντο ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιεύμενον, οὐδ᾽ ἂν περιϊδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν, διέφθειραν κάκιστα. κατακληΐσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἱμασιὰς ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ ἐληλαμένας, ἔλαβον ἂν σφέας ὡς ἐν κύρτῃ· νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκήτου σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῆς πόλιος, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πόλιος ἑαλωκότων, τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων οὐ μανθάνειν ἑαλωκότας, ἀλλὰ (τυχεῖν γάρ σφι ἐοῦσαν ὁρτὴν) χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι. ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κάρτα ἐπύθοντο. καὶ Βαβυλὼν μὲν οὕτω πρῶτον ἀναίρητο. Τὴν δὲ δύναμιν τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅση τις ἐστί, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε. βασιλέϊ τῷ μεγάλῳ ἐς τροφὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιῆς διαραίρηται πάρεξ τοῦ φόρου γῆ πᾶσα ὅσης ἄρχει. δυώδεκα ὦν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτόν, τοὺς τέσσαρας τρέφει μὲν ἡ Βαβυλωνίη χώρη, τοὺς δὲ ὀκτὼ

γρ. δὲ δὴ

γρ. τότε

γρ. τότε πρῶτον

1 Nam fluvio in paludem, *sive stagnum*,ducta fossa immisso,pristinum ejus alveum, fluvio subsidente,*vel abscedente*,pervium reddidit. 2 Mediorum femorum tenus,ad summum,fortit. 3 Ingredi non permisissent,sed pess. 4 Nunc ex inopinato illis Persæ supervenerunt. Tantaque urbis erat magnitudo, ut (quemadmodum narrant accolæ) quum capti essent qui extremas urbis partes incolebant, ii qui mediam urbem incolerent id nescirent.Sed quod &c. 5 *Intelligit,singulis regionibus indici solitum quid alendo regi & ejus copiis persolverent.*

τῶν μηνῶν ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίη. οὕτω τριτημορίη ἡ Ἀσσυρίη χώρη τῇ δυνάμι τῆς ἄλλης Ἀσίης. καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς χώρης ταύτης, τὴν οἱ Πέρσαι σατραπηίην καλέουσι, ἐστὶ ἁπασέων τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη, ὅκου Τριταίχμῃ τῷ Ἀρταβάζου ἐκ βασιλέος ἔχοντι τὸν νομὸν τοῦτον, ἀργυρίου μὲν προσήιε ἑκάστης ἡμέρης ἀρτάβη μεστή· ἡ δὲ ἀρτάβη, μέτρον " ἐστὶ Περσικὸν, χωρέον μεδίμνου " Ἀττικοῦ πλέον χοίνιξι τρισὶ Ἀττικῇσι. ἵπποι δέ οἱ αὐτοῦ ἦσαν ἰδίῃ, πάρεξ τῶν " πολεμιστηρίων, οἱ μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλέας, ὀκτακόσιοι· αἱ δὲ βαινόμεναι, ἑξακισχίλιαι καὶ μύριαι. ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους. κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν τοσοῦτον δή τι πλῆθος ἐτρέφετο, ὥστε τέσσαρες τῶν ἐν τῷ πεδίῳ κῶμαι μεγάλαι, τῶν ἄλλων ἐοῦσαι ἀτελέες, τοῖσι κυσὶ προσετετάχατο σιτία παρέχειν. τοιαῦτα μὲν τῷ ἄρχοντι τῆς Βαβυλῶνος ὑπῆρχε ἐόντα. Ἡ δὲ γῆ τῶν Ἀσσυρίων ὕεται μὲν ὀλίγῳ, καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν ῥίζαν τοῦ σίτου, ἐστὶ τοῦτο· " ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἁδρύνεταί τε τὸ λήιον, καὶ παραγίνεται ὁ σῖτος, οὐ κατάπερ ἐν Αἰγύπτῳ, αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρούρας, ἀλλὰ χερσί τε καὶ κηλωνίοισι ἀρδόμενος. ἡ γὰρ Βαβυλωνίη χώρη πᾶσα, κατάπερ ἡ Αἰγυπτίη, κατατέτμηται ἐς διώρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νηυσὶ περητὸς, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν. ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφρήτεω, ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νῖνος πόλις " οἰκέαται. ἔστι δὲ χωρέων αὕτη ἁπασέων μακρῷ ἀρίστη, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν· τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειρᾶται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκέην, οὔτε ἄμπελον, οὔτε ἐλαίην. τὸν δὲ τῆς Δήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ, ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τὸ παράπαν ἀποδιδοῖ· ἐπεὰν δὲ ἀρίστα αὐτὴ ἑωυτῆς ἐνείκῃ, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει. τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσάρων " εὐπετέων δακτύλων. ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρου μέγαθος γίνεται, ἐξεπιστάμενος, μνήμην οὐ ποιήσομαι· εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώρην, καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα, ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπῖκται. χρέωνται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦντες. εἰσὶ δέ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον, οἱ πλεῦνες αὐτέων καρποφόροι· ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται.

γρ. ἐὸν Π. χωρέει

γρ. Ἀττικῆς

γρ. πολεμιστέων,

γρ. ἐρδόμενον

γρ. οἴκητο.

γρ. εὐπετέως

reliquis eum omnis Asia alit. Ita hujus regionis potentia tertiam Asiæ partem æquiparat, & ejus principatus, (quem satrapiam Persæ vocant) omnium provinciarum longe est optimus, adeo ut Tritæchmæ Artabazi filio (1 qui pro rege tributum hoc exigebat) singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Est autem artaba mensura Persica, capacior quam Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello destinatos, admissarii octingenti, cum equarum à quibus admittebantur, sexdecim millibus. nam singuli à vicenis admittebantur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, ut ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi essent, aliorum tributorum immunes. 2 Atque hæc præsidis Babylonis peculiaria crant.

CXCIII

3 Porro in Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem seges provenitque frumentum, non quemadmodum in Ægypto, flumine sua sponte in arva ascendente, sed manibus atque scrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodum Ægyptiaca) dissecta est in fossas, quarum maxima navibus transiri potest, 4 ad solem hybernum vergens: 5 exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumen, ad quod urbs Ninus sita erat. Hæc regio omnium quas nos vidimus, 6 longe optima est, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, vite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax est ut nusquam non ad ducena reddat: ubi autem bonitate sese ipsa vincit, etiam ad tricena. Quaternûm autem digitorum maximorum latitudo est tritici atque hordei foliis. 7 Milii vero ac sesami proceritatem instar arborum, etsi mihi compertam, tamen memorare supersedeo, probe sciens, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierunt, quæ de frugiferis dicta sunt, perquam incredibilia visum iri. Oleo autem non utuntur nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmæ sua sponte nascentes, pleræque fructiferæ: ex quibus & cibos & vinum & mel conficiunt,

---

1 Quem rex huic tractui præfecerat) 2 Atque hæc ad eum qui Babylonis præfectus erat, pertinebant. Porro &c. 3 Porro in Assyriorum regione parum pluit: & hoc ipsum est quod frumenti radicem alit: seges tamen fluvio rigata fit lætior: provenitque &c. 4 *Id est, Ad solstitium hybernum.* 5 Pertingit autem ab Euphrate. 6 Longe præstantissima est ferendo quidem certe frumento. Nam alioqui arbores ne ab initio quidem ferre potest, veluti ficum, vitem, oleam. Cereris &c. 7 In quam autem altitudinem milium & sesamum arborescant. etsi probe norim, tamen id non referam: quum sciam, iis qui n.

colentes ficuum more. Harum, ut aliarum arborum, Græci maſculas vocant, quarum fructum iis quæ palmulas ferunt alligant, ut illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat matureſcere, alioqui occaſuras. Maſculæ enim in fructu culices 1 ferunt, quemadmodum
CXCIV caprifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ ſunt in ea regione, ſecundum ipſam urbem, mihi ſummo miraculo eſt diſſerendum. ¶ Navigia illorum quæ per flumen commeant Babylonem, omnia ſunt orbiculata atque coriacea, quæ pecuarii Armenii, qui ſupra Aſſyrios incolunt, ex cæſis ſalicibus faciunt, inſtruuntque pellibus, nudo illarum extrinſecus poſito in modum ſoli: neque puppe diſcreta, neque prora acuminata, ſed in ſpeciem clypei magis orbiculata. Tale navigium ſtramentis ſtipatum fluvio deferendum permittunt, cum aliis rebus, tum vero doliis è palmularum vino onuſtum, dirigentibus illud duobus, cum totidem palis: quorum alter introrſum palum trahit, alter exterius pellit. Fiunt autem navigia hæc & magna admodum & minora: quorum maxima quæque ferunt pondus quinque millium talentorum, ſingula ſingulos aſinos vivos intus habentia, majora etiam plures. Poſtquam igitur navigantes Babylonem pervenerunt, onuſque expoſuerunt, ſignis navigii atque omnibus ſtramentis venundatis, pelles aſinis imponunt, eoſque in Armeniam agitant. Adverſo enim flumine navigari præ illius rapiditate nullo pacto poteſt. Propterea enim non ex lignis, ſed ex pellibus navigia fiunt. Iidem, ubi aſinos agitando in Armeniam redierunt, alia ad eundem modum navigia comparant. Et naves quidem
CXCV eorum tales ſunt. ¶ Amictu autem tali utuntur: Duabus amiciuntur tunicis, una linea uſque ad pedes demiſſa, cui alteram laneam ſuperinduunt: poſtremo candidam penulam circumjiciunt. Calceos gerunt gentis more, ſoleis Thæbanis pæne ſimiles. Capita habentes comata, mitris redimiunt, unguentis toto corpore delibuti. Anulum ſignatorium ſinguli geſtant, & ſceptrum

τοὺς συκέων τρόπον θεραπεύουσι· τά τε ἄλλα, καὶ φοινίκων τοὺς ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδέουσι τῇσι βαλανηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνηταί σφι ὁ ψὴν τὴν βάλανον ἐσδύνων, καὶ μὴ ἀποῤῥέῃ ὁ καρπὸς ὁ τοῦ φοίνικος. ψῆνας γὰρ δὴ φέρουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, καθάπερ δὴ οἱ ὄλυνθοι. Τὸ δὲ ἁπάντων θῶυμα μέγιστόν μοι ἐστὶ τῶν ταύτῃ, μετά γε τὴν πόλιν αὐτὴν, ἔρχομαι φράσων. τὰ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστὶ τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα ἐόντα κυκλοτερέα, πάντα σκύτινα. ἐπεὰν γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατύπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσωνται, περιτείνουσι τούτοισι διφθέρας στεγαστρίδας ἔξωθεν, ἐδάφεος τρόπον, οὔτε πρύμνην ἀποκρίνοντες, οὔτε πρῴρην συνάγοντες, ἀλλ' ἀσπίδος τρόπον κυκλοτερέα ποιήσαντες, καὶ καλάμης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο, ἀπιᾶσι κατὰ τὸν ποταμὸν φέρεσθαι, φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ, βίκους φοινικηΐους κατάγουσι οἴνου πλέους. ἰθύνεται δὲ ὑπό τε δύο πλήκτρων, καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἑστεώτων. καὶ ὁ μὲν ἔσω ἕλκει τὸ πλῆκτρον, ὁ δὲ ἔξω ὠθέει. ποιέεται δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα, καὶ ἐλάσσω· τὰ δὲ μέγιστα αὐτέων, καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον ἔχει. ἐν ἑκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος " ζῶς ἔνεστι, ἐν δὲ τοῖ- γρ. ζωὸς
σι μέζοσι, πλεῦνες. ἐπεὰν ὦν ἀπίκωνται πλέοντες ἐς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπεκήρυξαν· τὰς δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους, ἀπελαύνουσι ἐς τοὺς Ἀρμενίους. ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἷά τέ ἐστι πλέειν οὐδενὶ τρόπῳ, ὑπὸ τάχεος τοῦ ποταμοῦ· διὰ γὰρ ταῦτα, καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων. ἐπεὰν δὲ τοὺς ὄνους ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρμενίους, ἄλλα τρόπῳ τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστὶ τοιαῦτα. Ἐσθῆτι δὲ τοιῇδε χρέωνται. κιθῶνι ποδηνεκέϊ λινέῳ· καὶ ἐπὶ τοῦτῳ ἄλλον εἰρίνεον κιθῶνα ἐπενδύνει. καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλόμενοι, ὑποδήματα ἔχουσι ἐπιχώρια, παραπλήσια τῇσι Βοιωτικῇσι ἐμβάσι. κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς, μί- 51
τρῃσι ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα. σφρηγῖδα δ' ἕκαστος ἔχει, καὶ σκῆπτρον

1 Producunt, 2 *Hunc locum ita vertit Bayf. in lib. De re Navali.* Navigia illis ſunt quæ ſecundo flumine deferuntur Babylonem verſus, omnia circulari forma, eaque ex aluta. Ubi enim Armenii qui ſupra Aſſyrios habitant, ligna circularia è ſalice coaptarunt, obtendunt extrorſus tegumenta è pellibus, quibus ſoli vice utuntur carinæque loco, nulla neque puppis neque proræ formæ diſcreta, verum ſcuti inſtar, in orbem compoſita: deinde ſtipula referciunt, illudque navigium flumini permittunt, mercibus onuſtum: præcipue autem bicos è palmarum foliis comportant vino refertos. Reguntur autem gubernaculis duobus, cum totidem hominibus qui ſtant: quorum alter introrſum trahit, alter extrinſecus propellit. Fiuntque hæc navigia valde magna, nonnulla & minora: eorum autem maxima ferunt onus talentorum quinque millium. Ineſt & in unoquoque navigio aſinus vivus, in majoribus etiam plures. *Pro* Bicos è palmarum foliis, *alii* Dolia palmea *interpretantur.*

χειρ-

χειροποίητον· ἐπ' ἑκάστῳ δὲ σκήπτρῳ ἔπεστι πεποιημένον ἢ μῆλον, ἢ ῥόδον, ἢ κρίνον, ἢ αἰετὸς, ἢ ἄλλο τι. ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὔ σφι νόμος ἐστὶ ἔχειν σκῆπτρον. αὕτη μὲν δή σφι ἄρτισις περὶ τὸ σῶμά ἐστι. Νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατεστέαται· ὁ μὲν σοφώτατος ὅδε, κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέρην, τῷ καὶ Ἰλλυριῶν Ἐνετοὺς πυνθάνομαι χρᾶσθαι· κατὰ κώμας ἑκάστας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἑκάστου ἐποιέετο τάδε· ὡς ἂν αἱ παρθένοι γενοίατο γάμων ὡραῖαι, ταύτας ὅκως συναγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἁλέας· πέριξ δὲ αὐτὰς ἵστατο ὅμιλος ἀνδρῶν. ἀνιστὰς δὲ κατὰ μίαν ἑκάστην κῆρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην ἐκ πασέων· μετὰ δὲ, ὅκως αὕτη εὑροῦσα πολλὸν χρυσίον πραθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε, ἣ μετ' ἐκείνην ἔσκε εὐειδεστάτη. ἐπωλέοντο δὲ ἐπὶ συνοικήσει. ὅσοι μὲν δὴ ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπίγαμοι, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους ἐξωνέοντο τὰς καλλιστευούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγαμοι, οὗτοι δὲ εἴδεος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἳ δ' ἂν χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον. ὡς γὰρ δή οἱ διεξέλθοι ὁ κῆρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν " ἀμορφοτάτην, ἢ εἴ τις αὐτέων ἔμπηρος ἦε. καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε, ὅστις θέλει ἐλάχιστον χρυσίον λαβὼν, συνοικέειν αὐτῇ, ἐς ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσέκειτο. τὸ δὲ ἂν χρυσίον ἐγίνετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων. καὶ οὕτω αἱ εὔμορφοι τὰς ἀμόρφους καὶ ἐμπήρους ἐξεδίδοσαν. ἐκδοῦναι δὲ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα ὅτεῳ βούλοιτο ἕκαστος, οὐκ ἐξῆν, οὐδὲ ἄνευ ἐγγυητέων ἀπαγαγέσθαι τὴν παρθένον πριάμενον, ἀλλ' ἐγγυητὰς χρῆν καταστήσαντα, ἦ μὴν συνοικήσειν αὐτῇ, οὕτω ἀνάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμφεροίατο, ἀποφέρειν τὸ χρυσίον ἔκειτο νόμος. ἐξῆν δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κώμης τὸν βουλόμενον ὠνέεσθαι. ὁ μέν νυν κάλλιστος νόμος, οὗτός σφι ἦν. οὐ μέντοι νῦν γε " διετέλεε ἐών. ἄλλο δέ τι ἐξευρήκασι νεωστὶ γενέσθαι, ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς, μηδ' ἐς ἑτέρην πόλιν ἄγωνται. ἐπεί τε γὰρ ἁλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἰκοφθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου βίου σπανίζων καταπορνεύει τὰ θήλεα τέκνα. Δεύτερος δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος σφι νόμος κατεστήκεε.

γρ. ἀμορφεστάτην

γρ. διετέλεσε

affabrefactum, cui superstat aut malum, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absque insigni gestare sceptrum ipsis nefas est. Atque hic eorum corporis est cultus. ¶ Leges vero quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: CXCVI
Una quidem, prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) qua Enetos qui sunt ex Illyriis, audio uti per singulos pagos. Semel enim quotannis ista fiebant. Ubi virgines effectæ essent nubiles, eas quum congregassent, universas unum in locum recipiebant, quas circumsistente virorum frequentia, surgens præco sigillatim vendebat: sed primum pulcherrimam omnium, 1 secundum hanc (ut quamplurimo venditur auro) aliam evocabat quæ post illam esset speciosissima. Vendebatur autem in contubernium. Babylonii igitur qui locupletes, & iidem cælibes erant, pulcherrimas quasque mercabantur, ut quisque licitando alterum superaverat. At iis ex plebe qui essent cælibes, his non opus erat pulchra forma: ideo turpiores virgines simulque pecunias accipiebant. Nam præco, ubi virginum speciosissimarum peregisset venditionem, 2 excitabat deformissimam, siquis illorum mercari volens existeret: edicebatque quisquis vellet quamminimo auri sumpto eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo contentus esset, fœmina addiceretur. Ita aurum ex speciosis virginibus conficiebatur, & sic speciosæ deformes ac 3 debiles collocabant. 4 Quarum nullam cuique emptori fas erat sine fidejussoribus abducere, sed datis fidejussoribus de ducenda illa in uxorem, ita demum licebat abducere. si de hoc non conveniebat, lex lata erat ut aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago venientibus licebat uxorem mercari si vellent. 5 Hæc apud eos honestissima lex erat, quæ tamen non perseveravit. Sed novissime aliud quiddam excogitaverunt, ne quis fœminas injuria afficiat, neve quis aliam in urbem abducat. Nam posteaquam expugnati male accepti sunt, remque domesticam absumpserunt, unusquisque plebeius qui victus inopia premitur, filias suas adigit ad quæstum corpore faciendum. Alteram item sapienter condiderunt legem, CXCVII

1 Ubi autem hæc auro multo vendita erat, aliam addicebat, quæ secundum illam esset spec. Vendebantur autem ea conditione ut uxores essent *emptoribus*. Babylonii igitur qui, *&c.* 2 Surgere jubebat. 3 Debilitatas aliqua parte corporis. *Vel*, Quæ aliquo vitio corporis laborarent. 4 Nec vero cuique suam filiam collocare licebat cui vellet, neque emptori sine fid. 5 *Videntur in Gr. exemplaribus præpostere collocata esse quædam verba, & esse hic sensus*, Et hæc quidem apud illos honestissima consuetudo erat, ne injuria illas afficerent, neque in aliam urbem abducerent. Verum ad hæc usque tempora non permansit: sed noviss. aliud q. excogitaverunt. Nam posteaquam in *suæ urbis* expugnatione vexati fuerunt & bonis eversi, unusquis.

ægrotos

ægrotos efferendi in forum: (neque
enim medicis utuntur) ut de eorum lan-
guore consultant 1 qui eos adeunt, si-
quis & ipse eundem passus est morbum,
aut alium vidit patientem. Hæc viri qui
illos adeunt consulunt, hortanturque ad
ea quæ ipsi faciendo effugerint similem
morbum, aut alium noverint effugisse.
Nec fas est cuiquam ægrotantes præ-
terire silentio, nec antequam explo-
CXCVIII raverit quonam ille morbo laboret. Se-
pulcra eisdem in melle sunt: luctus
funebres Ægyptiacis persimiles. Quo-
ties autem cum uxore miscetur vir Ba-
bylonius, adhibito thymiamati assidet, &
ex altera parte mulier idem facit. Quin-
etiam sub diluculum abluuntur ambo,
nullum vas priusquam se abluerint ta-
cturi. Eadem & hæc Arabes faciunt.
CXCIX Una iisdem Babyloniis lex est omnibus
modis fœda. nempe omnibus mulie-
ribus indigenis commune est, semel in
vita ad Veneris templum desidentibus,
cum externis viris consuetudinem ha-
bere. Cæterum quum pleræque sint di-
vitiis tumentes, 2 quæ sui copiam facere
recusent, hæ vehiculis cameratis vectæ,
pro templo consistunt, relicta interim à
tergo magna famulitii turba. Pleræque
etiam hunc in modum faciunt. Ad tem-
plum Veneris sedent nodis corollisque
tempora revinctæ multæ mulieres, è qui-
bus aliæ accedunt, aliæ discedunt. Nam
diverticula undecunque sic funiculis di-
stincta aditum præbent externis ad mu-
lieres illas quam cuique libuerit deligen-
dam. Porro quum semel illic consede-
rint, non prius domum regrediuntur
quam hospitum aliquis pecuniam mulie-
ri in sinum injecerit, & cum eadem à fa-
no seorsum abducta rem habuerit. Ho-
spitem autem illum qui pecuniam obtu-
lit, dicere oportet, Ego tibi deam Mylit-
tam imploro. Mylittam enim Assyrii
Venerem appellant. Ac vero pecuniam
illam, quantulacunque sit, non fas est
rejicere, 3 siquidem in sacrum conver-
titur usum. Neque mulieri etiam per-
mittitur hospitem aliquem repudiare:
sed quicunque is est qui pecuniam obje-
cerit primus, hunc illa sequitur citra
delectum. Postremo ubi jam con-
gressa fuerit cum externo mulier, 4 dea
expiata, domum revertitur. At de-
inceps 5 haud ita multo conduxeris.
Jam, quæ forma sunt elegantiori, citius
discedunt: quæ vero deformes, diu-
tius coguntur desidere pro templo

τοὺς κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορέουσι· (οὐ
γὰρ δὴ χρέωνται ἰητροῖσι) προσιόντες ὦν
πρὸς τὸν κάμνοντα, συμβουλεύουσι περὶ τῆς
νούσου, εἴ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτον ἔπαθε ὁκοῖον ἂν
ἔχοι ὁ κάμνων, ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα. ταῦ-
τα προσιόντες συμβουλεύουσι, καὶ παραινέουσι
ἅσσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον,
ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα. σιγῇ δὲ παρεξελ-
θεῖν τὸν κάμνοντα οὔ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν
ἐπείρηται ἥντινα νοῦσον ἔχῃ. Ταφαὶ δέ
σφι ἐν μέλιτι. θρῆνοι δὲ παραπλήσιοι
τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὁσάκις δ' ἂν μιχθῇ γυν-
αικὶ τῇ ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλώνιος, περὶ θυ-
μίημα καταγιζόμενον ἵζει, ἑτέρωθι δὲ ἡ
γυνὴ τὠυτὸ τοῦτο ποιέει. ὄρθρου δὲ γινομένου,
λοῦνται ἀμφότεροι· ἄγγεος γὰρ οὐδενὸς ἅψον-
ται πρὶν ἂν λούσωνται. ταῦτα δὲ ταῦτα καὶ
Ἀράβιοι ποιεῦσι. Ὁ δὲ δὴ αἴσχιστος τῶν νόμων
ἐστὶ τοῖσι Βαβυλωνίοισι, ὅδε· δεῖ πᾶσαν
γυναῖκα ἐπιχωρίην ἱζομένην ἐς ἱρὸν Ἀφρο-
δίτης, ἅπαξ ἐν τῇ ζόῃ μιχθῆναι ἀνδρὶ
ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιούμεναι ἀνα-
μίσγεσθαι τῇσι ἄλλῃσι, οἷα πλούτῳ ὑπερ-
φρονέουσαι, ἐπὶ ζευγέων ἐν καμάρῃσι ἐλά-
σασαι, πρὸς τὸ ἱρὸν ἑστᾶσι· θεραπηίη δέ
σφι ἕπεται πολλὴ ὄπισθεν. αἱ δὲ πλεῦ-
νες ποιεῦσιν ὧδε· ἐν τεμένεϊ Ἀφροδίτης
κατέαται στέφανον περὶ τῇσι κεφαλῇσι
ἔχουσαι θώμιγγος πολλαὶ γυναῖκες.
αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται, αἱ δὲ ἀπέρχον-
ται. σχοινοτενέες δὲ διέξοδοι πάντα τρό-
πον ὁδῶν ἔχουσι διὰ τῶν γυναικῶν, δι'
ὧν οἱ ξεῖνοι διεξιόντες ἐκλέγονται. ἔνθα
ἐπεὰν ἵζηται γυνὴ, οὐ πρότερον ἀπ-
αλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, ἤ τις οἱ ξεί-
νων ἀργύριον ἐμβαλὼν ἐς τὰ γούνατα, 52
μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ. ἐμβαλόντα δὲ δεῖ
εἰπεῖν τοσόνδε, Ἐπικαλέω τοι τὴν θε- "
ὸν Μύλιττα. Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν
Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι. τὸ δὲ ἀργύριον,
μέγαθός ἐστι ὅσον ὦν. οὐ γὰρ μὴ ἀπώση-
ται. οὐ γὰρ οἱ θέμις ἐστί. γίνεται γὰρ ἱρὸν
τοῦτο τὸ ἀργύριον· τῷ δὲ πρώτῳ ἐμ-
βαλόντι ἕπεται, οὐδὲ ἀποδοκιμᾷ οὐδέ-
να· ἐπεὰν δὲ μιχθῇ, ἀποσιωσαμένη τῇ
θεῷ, ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία· καὶ
τὠπὸ τούτου οὐκ οὕτω μέγα τί οἱ δώσεις
ὥς μιν λάμψεαι. ὅσαι μέν νυν εἴδεός
τε ἐπαμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ
ἀπαλλάττονται· ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐ-
τέων εἰσὶ, χρόνον πολλὸν προσμένουσι,

1 Accedentes igitur ad ægrotum siqui aut eodem morbo laboraverint, aut laborantem alium viderint, de illo consilium dant, hortant. 2 Quæ se aliis immiscere dedignantur, hæ veh. 3 Siquidem illa sit sacra. 4 Rite factis deæ sacris. 5 Nihil tam magnum est quo dato potiri illis possis.

οὐ δυνά-

οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι· καὶ γὰρ τριέτεα καὶ τετραέτεα μετεξέτεραι χρόνον μένουσι. ἐνιαχῇ δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῳ νόμος. Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι καθεστέασι. εἰσὶ δὲ αὐτέων πατριαὶ τρεῖς, αἳ οὐδὲν ἄλλο σιτέονται εἰ μὴ ἰχθῦς μοῦνον· τοὺς ἐπεί τε ἂν θηρεύσαντες αὐήνωσι πρὸς ἥλιον, ποιεῦσι τάδε. ἐσβάλλουσι ἐς ὅλμον, καὶ λεήναντες ὑπέροισι, σῶσι διὰ σινδόνος. καὶ ὃς μὲν ἂν βούληται αὐτέων, ἅτε μᾶζαν μαξάμενος ἔχει· ὁ δὲ, ἄρτου τρόπον ὀπτήσας. Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργαστο, ἐπεθύμησε Μασσαγέτας ὑπ᾽ ἑωυτὸν ποιήσασθαι. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο, καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολάς, πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ οἵτινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι. Ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἴστρου· νήσους δ᾽ ἐν αὐτῷ Λέσβῳ μεγάθεα παραπλησίας συχνάς φασι εἶναι. ἐν δὲ αὐτῇσι, ἀνθρώπους οἳ σιτέονται μὲν ῥίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες παντοίας· καρποὺς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν κατατίθεσθαι ὡραίους, καὶ τούτους σιτέεσθαι τὴν χειμερινήν. ἄλλα δέ σφι ἐξευρῆσθαι δένδρεα καρποὺς τοιούσδε τινὰς φέροντα, τούς, ἐπεί τε ἂν ἐς τὠυτὸ συνέλθωσι κατ᾽ εἴλας, καὶ πῦρ ἀνακαύσωνται, κύκλῳ περιιζομένους ἐπιβάλλειν ἐπὶ τὸ πῦρ· ὀσφραινομένους δὲ καταγιζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ ἐπιβαλλομένου, μεθύσκεσθαι τῇ ὀδμῇ, κατάπερ Ἕλληνας τῷ οἴνῳ. πλεῦνος δὲ ἐπιβαλλομένου τοῦ καρποῦ, μᾶλλον μεθύσκεσθαι. ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε ἀνίστασθαι, καὶ ἐς ἀοιδὴν ἀπικνέεσθαι. τούτων μὲν αὕτη λέγεται δίαιτα εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέει μὲν ἐκ Μαντιηνῶν, ὅθεν περ ὁ Γύνδης, τὸν ἐς τὰς διώρυχας τὰς ἑξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κῦρος· στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσεράκοντα, τῶν τὰ πάντα πλὴν ἑνὸς, ἐς ἕλεά τε καὶ τενάγεα ἐκδιδοῖ. ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικῆσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὠμοὺς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι. τὸ δὲ ἓν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν. Ἡ δὲ Κασπίη θάλασσα ἐστὶ ἐπ᾽ ἑωυτῆς, οὐ συμμίσγουσα τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ. τὴν μὲν γὰρ Ἕλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη, καὶ ἡ Ἐρυθρή, μία τυγχάνει ἐοῦσα· ἡ δὲ Κασπίη, ἐστὶ ἑτέρη ἐπ᾽ ἑωυτῆς, ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόου, εἰρεσίῃ χρεωμένῳ, πεντεκαίδεκα ἡμερέων· εὖρος δέ, τῇ εὐρυτάτη ἐστὶ αὐτὴ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἑσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παρα-

τῶν Ματιηνῶν.

antequam legi faciant satis. Fitque interdum ut uno atque altero anno aut etiam triennio atque diutius expectare oporteat miseras. [1] Alicubi, nempe in Cypro, similis quædam lex est. Hæc sunt Babylonio- CC
rum instituta. quorum tres sunt [2] familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus victitant. quos captos ubi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: In pilam conjiciunt, ac pistillis pinsunt: [3] deinde linteis conservant, unde quisquis vult conspergit, offamque facit quam in modum panis torreat. ¶ CYRO, post CCI
hanc gentem ab eo subactam, incessit cupido MASSAGETAS in suam potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & strenua, ad auroram solisque ortum sita, trans Araxem fluvium eregione Issedonorum. Sunt etiam qui eam Scythicæ nationis esse dicant. Araxes Istro major & idem minor esse CCII
memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolunt, æstate vesci radicibus quibuslibet quas ipsi evellunt: arborum autem fructus quos maturos comperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem vescantur. Ab illis inventas etiam esse arbores talem fructum ferentes, qui jactus ab illis in ignem quem turmatim collecti accenderint, odore suo eos circumquaque considentes perinde inebriat ac vinum Græcos: & eo vehementius quo plus ejus fructus fuerit injectum, donec ad tripudiandum cantandumque consurgant. Atque hæc fertur eorum esse vivendi consuetudo. Araxes porro fluvius à Mantienis quidem, unde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit rivos) fluit, sed per quadraginta ora prorumpens, quæ, uno excepto, in paludes eluviesque evolvuntur. ubi feruntur homines habitare qui crudis vectitent piscibus, & pro vestibus utantur vitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per aper-
tum fluit in mare Caspium, quod mare CCIII
per sese est, nec ullo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernavigant, & id quod extra columnas est, Atlanticum dictum & rubrum, idem est mare. Caspium vero est alterum, ac per seipsum, longitudinis quindecim dierum, cursui navis quæ remis utatur: latitudinis, ubi spatiosissimum est, octo dierum. Est autem, qua ex parte ad vesperum vergit, Caucaso præ-

1 Sed & in aliqua Cypri parte simil. 2 Tribus, 3 *Legit σώζουσι, quum σῶσι vera sit scriptura. id est,* incernunt per linteum.

tentum monte, cujus cum maxima vastitas tum summa est altitudo, multasque atque omnifarias gentes habet, ac plerasque omnes agresti materia victitantes: ubi arborum frondes 1 iis quæ sunt apud nos similes feruntur esse. quibus contusis & aqua dilutis illi animalia in suis vestibus pingere dicuntur: eaque animalia nunquam elui, sed perinde ac si ab initio essent intexta, sic cum reliqua lana veterascere. Horum quoque hominum concubitus, sicuti pecorum, in propatulo esse.

CCIV Et hujus quidem maris quod Caspium vocatur, partem quæ ad vesperam vergit, Caucasus disterminat: qua vero parte vergit ad auroram orientemque solem, planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spatiosam planitiem non ex minima parte Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, multis ac magnis solicitatus incitatusque causis. Primum sua genitura, quod videbatur majus quiddam homine esse: secundo loco, felicitate qua fuerat usus adversus hostes. quamcunque enim gentem Cyrus invaserat, ea gens nullo pacto poterat evadere.

CCV ¶ Erat autem Massagetarum regina defuncto viro, TOMYRIS nomine, 2 ad quam in conjugium petendam Cyrus misit verbo duntaxat, volens eam habere uxorem. a* illa animadvertens non se in conjugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdicit. Postea Cyrus, quum dolus non procederet, progressus usque ad Araxem, aperte infesto cum exercitu in Massagetas tendit. Flumen pontibus jungit, quibus copias trajiciat, factisque navibus turres desuper ædificat.

CCVI Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem misit, qui diceret, Rex Medorum desine incumbere in quæ incumbis, nescius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius regna, & nos sine finium quorum sumus principes, esse. Verum tu admonitionibus his uti noles, & omnia males quam quietem. 3 Quod si tantopere affectas lacessere Massagetas, fer quam sustines ærumnam. Sed desiste jungere fluvium: à quo nobis tridui itinere digressis, trajicito in nostram regionem: aut, si mavis, nos excipere in vestram: tu hoc idem facito. Hæc ubi Cyrus audivit, accitis Persarum primoribus coa-

τείνει, ἐὸν ὀρέων καὶ πλήθει μέγιστος, καὶ μεγάθει ὑψηλότατος. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἑωυτῷ ἔχει ὁ Καύκασος· τὰ πολλά, πάντα ἐξ ὕλης ἀγρίης ζώοντα. ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε ἰδέης παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ, ζῷα ἑωυτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν. τὰ δὲ ζῷα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγηράσκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ, κατάπερ ἐνυφανθέντα ἀρχήν· μῖξιν τε τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα, κατάπερ τοῖσι προβάτοισι. γρ. ἐὸν ὀρ. καὶ πλ. μέγιστον, καὶ μ. ὑψηλότατον.

Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἑσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς Κασπίης καλεομένης ὁ Καύκασος ἀπέργει· 53 τὰ δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, πεδίον ἐκδέκεται, πλῆθος ἄπειρον ἐς ἄποψιν. τοῦ ὦν δὴ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστην μοίρην μετέχουσι οἱ Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμίην στρατεύσασθαι. πολλά τε γάρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαείροντα καὶ ἐποτρύνοντα ἦν. πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλέον τι εἶναι ἀνθρώπου· δεύτερον δέ, ἡ εὐτυχίη ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γενομένη. ὅκῃ γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι Κῦρος, ἀμήχανον ἦν ἐκεῖνο τὸ ἔθνος διαφυγέειν.

Ἦν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος γυνὴ τῶν Μασσαγετέων βασίλεια· Τόμυρις οἱ ἦν ὄνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνᾶτο τῷ λόγῳ, θέλων γυναῖκα ἣν ἔχειν. ἡ δὲ Τόμυρις, συνιεῖσα οὐκ αὐτήν μιν μνώμενον, ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιληίην, ἀπείπατο τὴν πρόσοδον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὥς οἱ δόλῳ οὐ προσεχώρεε, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξεα, ἐποιέετο ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατηίην, γεφύρας τε ζευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διάβασιν τῷ στρατῷ, καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν ποταμὸν οἰκοδομεόμενος.

Ἔχοντι δέ οἱ τοῦτον τὸν πόνον, πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα, ἔλεγε τάδε, Ὦ βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις. οὐ γὰρ ἂν εἰδείης εἴ τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεόμενα. παυσάμενος δέ, βασίλευε τῶν σεωυτοῦ, καὶ ἡμέας ἀνέχευ ὁρέων ἄρχοντας τῶν περ ἄρχομεν. οὐκ ὦν ἐθελήσεις ὑποθήκῃσι τῇσιδε χρέεσθαι, ἀλλὰ πάντως μᾶλλον ἢ δι' ἡσυχίης εἶναι· σὺ δὲ εἰ μεγάλως προθυμέαι Μασσαγετέων πειρηθῆναι, φέρε, μόχθον μέν, τὸν ἔχεις ζευγνὺς τὸν ποταμόν, ἄφες. σὺ δέ, ἡμέων ἀναχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερέων ὁδόν, διάβαινε ἐς τὴν ἡμετέρην· εἰ δ' ἡμέας βούλεαι ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέρην, σὺ τὠυτὸ τοῦτο ποίεε. ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρώτους· συναγείρας δὲ γρ. τελεύμενα. γρ. πάντων

1 *Græca verba suspecta hic sunt.* 2 Hanc Cyrus per quosdam quos miserat, simulatis verbis ambiebat, uxorem sibi habere volens. At Tomyris ubi non se sed Massagetarum regnum ab illo ambiri animadvertit, accessum &c. 3 Quid? admonitionibus his uti noles & omnia quieti antepones? Atqui, si tanto lacessendi Massagetas desiderio teneris, agedum omitte quem fers in consternendo pontibus fluvio laborem & nobis trid.

τούτους, ἐς μέσον σφι προετίθεε τὸ πρῆγμα συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιέει. τῶν δὲ κατὰ τὠυτὸ αἱ γνῶμαι συνεξέπιπτον, κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυριν τε καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώρην. Παρεὼν δὲ, καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύτην Κροῖσος ὁ Λυδὸς, ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ" προκειμένῃ, λέγων τάδε, "Ὦ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι, ἐπεί με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἂν ὁρῶ σφάλμα ἐὸν οἴκῳ τῷ σῷ, κατὰ δύναμιν ἀποτρέψειν. τὰ δέ μοι παθήματα τὰ ἐόντα " ἀχάριστα, μαθήματα γεγόνεε. εἰ μὲν ἀθάνατος δοκέεις εἶναι, καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν, οὐδὲν ἂν εἴη πρῆγμα γνώμας ἐμὲ σοὶ ἀποφαίνεσθαι· εἰ δ' ἔγνωκας ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἶς, καὶ ἑτέρων τοιῶνδε ἄρχεις, ἐκεῖνον πρῶτον μάθε, ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπηίων ἐστὶ πρηγμάτων. περιφερόμενος δὲ, οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν. ἤδη ὦν γνώμην ἔχω περὶ τοῦ προκειμένου πρήγματος τὰ ἔμπαλιν ἢ οὗτοι. εἰ γὰρ ἐθελήσομεν ἐσδέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώρην, " ὅδέ τοι ἐν αὐτῷ κίνδυνος ἔνι. ἑσσωθεὶς μὲν, προσαπολλύεις πᾶσαν τὴν ἀρχήν. δῆλα γὰρ δὴ ὅτι νικῶντες Μασσαγέται, οὐ τὸ ὀπίσω φεύξονται, ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλῶσι. νικῶν δὲ, οὐ νικᾷς τοσοῦτον, ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκείνων, νικῶν Μασσαγέτας, ἕποιο φεύγουσι. τὠυτὸ γὰρ ἀντιθήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἐναντιουμένους, ἐλᾷς ἰθὺς τῆς ἀρχῆς τῆς Τομύριος. χωρίς τε τοῦ ἀπηγημένου, αἰσχρόν τε καὶ οὐκ ἀνασχετὸν, τὸν Κῦρόν γε τὸν Καμβύσεω γυναικὶ εἴξαντα ὑποχωρῆσαι τῆς μάχης. νῦν ὦν μοι δοκέει, διαβάντα προελθεῖν ὅσον ἂν ἐκεῖνοι διεξίωσι· ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῦντας, πειρᾶσθαι ἐκείνων περιγίνεσθαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι, καὶ καλῶν μεγάλων ἀπαθέες. τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι τῶν προβάτων ἀφειδέως πολλὰ κατακόψαντας, καὶ σκευάσαντας, προθεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα· πρὸς δὲ, καὶ κρητῆρας ἀφειδέως οἴνου ἀκρήτου, καὶ σιτία παντοῖα. ποιήσαντας δὲ ταῦτα,
54 ὑπολειπομένους τῆς στρατιῆς τὸ φλαυρότατον, τοὺς λοιποὺς αὖτις ἐξαναχωρέειν ἐπὶ τὸν ποταμόν. ἢν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἁμάρτω, κεῖνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ, τρέψονταί τε πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡμῖν τὸ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπόδεξις ἔργων μεγάλων." Γνῶμαι μὲν αὗται συνέστασαν. Κῦρος δὲ, μετεὶς τὴν προτέρην γνώμην, τὴν Κροίσου δὲ ἑλόμενος, προηγόρευε

γρ. προκ. γνώμῃ,
γρ. ἀχάριτα,
γρ. ὅδέ τις

ctisque, in medium rem proponit, consu-
lens utrum sibi agendum constituerent.
Illorum in idem convenere sententiæ,
jubentium recipi in ipsorum regionem
cum suo exercitu Tomyrin. Quam sen- CCVII
tentiam Crœsus Lydus quum adesset,
improbat, contrarium disserens his ver-
bis. Equidem tibi, rex, etiam antea dixi,
quandoquidem Jupiter tibi me tradidit,
quicquid animadvertero errati in tua do-
mo, id omne me pro viribus aversurum.
nam mei casus, etsi ingrati, mihi tamen
extitere disciplinæ. Si tibi esse videris
immortalis, & ejusmodi exercitui præ-
esse, nihil est opus ut meam tibi dicam sen-
tentiam: sin vero te quoque agnoscis ho-
minem esse, & aliis talibus præesse, illud
in primis discito, humanarum rerum cir-
culum esse, qui rotatus, semper eosdem
fortunatos esse non sinit. Ideoque de hac
quam proposuisti re, secus ego atque isti
sentio. Si enim hostes in hanc terram vo-
lemus excipere, id tibi ex hoc periculum
erit, ne fugatus omne amittas imperium:
quia haud dubie victores Massagetæ,
non se retro fuga recipient, sed tuas pro-
vincias adorientur. Victor autem tu non
adeo multum vincis quàm multum si tra-
jiciens in terram illorum, victis Massa-
getis instabis fugientibus. 1 Hoc enim
pro illo substituito consilium, 2 ut victo
hoste, recta pergas ad subigendum To-
myridis regnum, & quidem sine duce.
Turpe est enim atque intolerabile, Cy-
rum, Cambysis filium, mulieri cedentem
detrectare pugnam. Itaque mihi placet,
trajectis copiis procedere eousque dum
illi in occursum prodeant: atque dehinc
3 ita faciendo, dare operam ut illos su-
peremus. Namque, ut ego audio, Massa-
getæ bonorum sunt Persicorum insueti,
& magnorum commodorum expertes.
his ergo viris propone in nostris castris
magnam instructarum epularum copiam,
magna vi pecorum interfecta, cum ma-
gna etiam vi poculorum vini meri, at-
que omnis cibariorum generis. Hoc
ubi fecerimus, imbecillissimis quibusque
militum ibi relictis, cum reliquis ad flu-
men nos recipiamus. Tantis enim bonis
conspectis illi (nisi me fallit opinio) se ad
ea convertent: unde nobis supererit fa-
cultas magnas res perpetrandi. Atque CCVIII
hæc quidem 4 in discussionem venere
sententiæ. Cyrus autem, priore repudi-
ata, Crœsique probata sententia, indixit

1 Etenim idem ipsum opponam illi *quod dixi, illos, si vicerint, adorituros tuas provincias*, fore ut victo hoste, *&c.* 2 Te, victo hoste, recta perrecturum ad Tomyridis regnum. Ac præter illud quod est commemoratum, turpe est atque intol. 3 Ita *ut dicam* fac. 4 Propositæ fuerunt sen.

Tomyridi

Tomyridi ut retrocederet, utpote se adversus illam trajecturo. Illa, quemadmodum à principio spoſponderat, retroceſſit. Cyrus in Cambyſis filii ſui (cui regnum tradebat) manus præbuit Crœſum, ac majorem in modum ut hominem honore beneficiiſque proſequeretur, præcepit, ſi ſua adverſus Maſſagetas trajectio non recte cederet. Hæc ubi præcepit, eoſque remiſit in Perſidem, ipſe cum copiis ſuis flumen trajecit. Tranſmiſſo
CCIX Araxe ubi non advenit, vidit per quietem talem viſionem: Videbatur Cyrus in ſomnis cernere maximum natu filiorum Hyſtaſpis, habentem in humeris alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Hyſtaſpi (qui Achæmenides erat, [1] Arſamenis filius) erat ex liberis natu maximus Darius, tunc ferme viceſimum ætatis annum agens, in Perſide relictus quod non maturus militiæ eſſet. Experrectus Cyrus viſum ſuum [2] intra ſe retractabat: quod quum ei magni momenti videretur, vocato Hyſtaſpi remotis arbitris, inquit, Filius tuus, Hyſtaſpes, mihi atque regno meo inſidiari deprehenſus eſt: hoc [3] unde proculdubio noverim, per me noſcas licet. Dii mihi, quod mei curam gerunt, quæcunque eventura ſunt, oſtendunt. Siquidem proxima nocte inter quietem vidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Ex quo viſo [4] nulla tergiverſatio eſt quin ab illo mihi tendantur inſidiæ, Quapropter tu quamprimum in Perſidem revertere: facitoque ut quum ego ſubactis Maſſagetis illuc rediero, filium tuum mihi ſiſtas ad cauſam
CCX dicendam. Et Cyrus quidem hæc loquutus eſt, ſcilicet quod ſibi inſidiari Darium ſuſpicabatur. Ad dæmon ei portendebat ipſum ibi mortem oppetiturum, & ejus regnum ad Darium eſſe perventurum. Reſpondens illi Hyſtaſpes, Abſit, inquit, rex, ut quiſpiam vir genere Perſes, tibi moliatur inſidias: quod ſiquis ſit, is primo quoque tempore morte mulctetur. tu enim Perſas ex ſervis liberos, ex ſubditis, aliorum hominum dominos effeciſti. Quod ſiqua tibi viſio filium meum indicat rebus novis contra te ſtudere, ego tibi eum [5] exhibeo pro tuo arbitratu tractandum. Hoc reddito reſponſo, Hyſtaſpes trajecto Araxe in Perſidem contendit, Cyro filium ſuum Darium cuſtoditurus.

Τόμυρι ἐξαναχωρέειν, ὡς αὐτοῦ διαβησομένου ἐπ' ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξαναχώρεε, κατὰ ὑπέσχετο πρῶτα. Κῦρος δὲ Κροῖσον ἐς τὰς χεῖρας ἐσθεὶς τῷ ἑωυτοῦ παιδὶ Καμβύσῃ, * (τῷπερ τὴν βασιληΐην ἐδίδου) καὶ πολλὰ ἐντειλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν καὶ εὖ ποιέειν, ἢν ἡ διάβασις ἡ ἐπὶ Μασσαγέτας μὴ ὀρθωθῇ· ταῦτα ἐντειλάμενος, καὶ ἀποστείλας τούτους ἐς Πέρσας, αὐτὸς διέβαινε τὸν ποταμὸν, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ. Ἐπεί τε δὲ ἐπεραιώθη τὸν Ἀράξεα, νυκτὸς ἐπελθούσης, εἶδε ὄψιν εὕδων ἐν τῇ Μασσαγετέων τῇ χώρῃ, τοιήνδε. ἐδόκεε ὁ Κῦρος ἐν τῷ ὕπνῳ ὁρᾶν τῶν Ὑστάσπεος παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας· καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστάσπεϊ δὲ τῷ Ἀρσάμεος, ἐόντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ, ἦν τῶν παίδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ἐὼν τότε ἡλικίην ἐς εἴκοσί κου μάλιστα ἔτεα. καὶ οὗτος κατελέλειπτο ἐν Πέρσῃσι, (οὐ γὰρ εἶχέ κω ἡλικίην στρατεύεσθαι) ἐπεὶ ὦν δὴ ἐξηγέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἑωυτῷ περὶ τῆς ὄψιος. ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ ὄψις, καλέσας Ὑστάσπεα, καὶ ἀπολαβὼν μοῦνον, εἶπε, "Ὕστασπες, παῖς σὸς ἐπιβουλεύων ἐμοί τε καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἑάλωκε. ὡς δὲ ἀτρεκέως ταῦτα οἶδα, ἐγὼ σημανέω. ἐμεῦ θεοὶ κήδονται, καί μοι πάντα προδεικνύουσι τὰ ἐπιφερόμενα· ἤδη ὦν ἐν τῇ παροιχομένῃ νυκτὶ εὕδων, εἶδον τῶν σῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας. καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. οὐκ ὦν ἐστὶ μηχανὴ ἀπὸ τῆς ὄψιος ταύτης οὐδεμία, τὸ μὴ κεῖνον ἐπιβουλεύειν ἐμοί. σὺ τοίνυν τὴν ταχίστην πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ ποίεε ὅκως, ἐπεὰν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλθω ἐκεῖ, ὥς μοι καταστήσῃς τὸν παῖδα ἐς ἔλεγχον." Κῦρος μὲν δοκέων Δαρεῖόν οἱ ἐπιβουλεύειν, ἔλεγε τάδε· τῷ δὲ ὁ δαίμων προέφαινε ὡς αὐτὸς μὲν τελευτήσειν αὐτοῦ ταύτῃ μέλλοι, ἡ δὲ βασιληΐη αὐτοῦ περιχωρέοι ἐς Δαρεῖον. ἀμείβεται ὦν δὴ ὁ Ὑστάσπης τοισίδε, "Ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴη ἀνὴρ Πέρσης γεγονὼς, ὅστις τοι ἐπιβουλεύοι· εἰ δ' ἔστι, ἀπόλοιτο ὡς τάχιστα· ὃς ἀντὶ μὲν δούλων, ἐποίησας ἐλευθέρους Πέρσας εἶναι· ἀντὶ δὲ ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων, ἄρχειν ἁπάντων. εἰ δέ τις τοι ὄψις ἀπαγγέλλει παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτερα βουλεύειν περὶ σέο, ἐγώ τοι παραδίδωμι χρᾶσθαι αὐτῷ τοῦτο ὅ,τι σὺ βούλεαι." Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψάμενος, καὶ διαβὰς τὸν Ἀράξεα, ἤϊε ἐς Πέρσας, φυλάξων Κύρῳ τὸν παῖδα Δαρεῖον.

Marginal readings: Ἀρσάκεος; τοι ἐπιβουλεύσει.

1 Arſacis. *nam & vet. cod. pro ἀρσάμεος habent ἀρσάκεος.* 2 Apud ſe examinabat: *Vel, in diſquiſitionem vocabat. Ad verbum, ſibi ipſi rationem illius viſi reddebat.* 3 Unde certo compererim, 4 Nulla ratione negari poteſt quin &c. 5 *Id eſt, Offero. Vel, exhibere paratus ſum.* * Mos erat Regum Babyloniæ & Perſidis, ut aut profecturi in expeditionem, filios reges declararent, aut in expeditionem mitterent cum regio nomine, tanquam deſignatos, ſi contigiſſet ipſum Patrem mori, abſente filio, ne ullus de rege futuro tumultus oriretur. *Scaliger* Prolegom. de Em. Temp.

Κῦρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης ὁδὸν, ἐποίεε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα, Κύρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ στρατοῦ ἀπελάσαντος ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξεα, λειφθέντος δὲ τοῦ ἀχρηίου, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετέων τριτημορὶς τοῦ στρατοῦ, τούς τε λειφθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφόνευε ἀλεξομένους, καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαῖτα, ὡς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους, κλιθέντες ἐδαίνυντο. πληρωθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἴνου, εὗδον. οἱ δὲ Πέρσαι ἐπελθόντες πολλοὺς μὲν σφέων ἐφόνευσαν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας ἐζώγρησαν, καὶ ἄλλους, καὶ τὸν τῆς βασιλείης Τομύριος παῖδα, στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τῷ οὔνομα ἦν Σπαργαπίσης. Ἡ δὲ, πυθομένη τά τε περὶ τὴν στρατιὴν γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα, πέμπουσα κήρυκα παρὰ Κῦρον, ἔλεγε τάδε, "Ἄπληστε αἵματος Κῦρε, μηδὲν ἐπαρθῇς τῷ γεγονότι τῷδε πρήγματι, εἰ ἀμπελίνῳ καρπῷ, τῷπερ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαίνεσθε οὕτω, ὥστε κατιόντος τοῦ οἴνου ἐς τὸ σῶμα, ἐπαναπλέειν ὑμῖν ἔπεα κακά· τοιούτῳ φαρμάκῳ δολώσας, ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ κατὰ τὸ καρτερόν. νῦν ὦν μευ εὖ παραινεούσης ὑπόλαβε τὸν λόγον. ἀποδούς μοι τὸν παῖδα, ἄπιθι ἐκ τῆσδε τῆς χώρης ἀζήμιος, Μασσαγετέων τριτημορίδι τοῦ στρατοῦ κατυβρίσας. εἰ δὲ μὴ ταῦτα οὐ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμνυμι τὸν Μασσαγετέων δεσπότην, ἦ μήν σε ἐγὼ καὶ ἄπληστον ἐόντα, αἵματος κορέσω." Κῦρος μέν νυν, τῶν ἐπέων τούτων ἀνενειχθέντων, οὐδένα ἐποιέετο λόγον. ὁ δὲ τῆς βασιλείης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης, ὡς μιν ὅ, τε οἶνος ἀνῆκε, καὶ ἔμαθε ἵνα ἦν κακοῦ, δεηθεὶς Κύρου ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι, ἔτυχε· ὡς δὲ ἐλύθη τε τάχιστα, καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται ἑωυτόν. καὶ δὴ οὗτος μὲν τρόπῳ τοιούτῳ τελευτᾷ. Τόμυρις δὲ, ὥς οἱ ὁ Κῦρος οὐκ ἐσήκουσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἑωυτῆς δύναμιν, συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην γενέσθαι, καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο γενόμενον. πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας, ἐς ἀλλήλους τοξεύειν. μετὰ δὲ, ὥς σφι τὰ βέλεα ἐξετετόξευτο, συμπεσόντας τῇσι αἰχμῇσί τε καὶ τοῖσι ἐγχειριδίοισι συνέχεσθαι. χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συνεστάναι μαχομένους, καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν· τέλος δὲ, οἱ Μασσαγέται περιεγένοντο. ἥ τε δὴ πολλὴ τῆς Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διεφθάρη, καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Κῦρος τελευτᾷ, βασιλεύσας τὰ πάντα ἑνὸς δέοντα τριήκοντα ἔτεα. ἀσκὸν δὲ πλήσασα αἵματος ἀνθρωπηίου Τόμυρις, ἐδίζετο ἐν τοῖσι τεθνεῶσι τῶν Περσέων τὸν Κύρου νέκυν. ὡς δὲ εὗρε, ἐναπῆκε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐς τὸν ἀσκόν. λυμαινομένη δὲ τῷ νεκρῷ, ἐπέλεγε τάδε, "Σὺ μὲν ἐμεῦ ζώσης τε καὶ νικώσης ἐς μάχην,

55

τῆς Τομύριος — τῆς Τομύριος — τῷ αὐτῷ — τὸ ἐναντίον

¶ Cyrus autem Araxe trajecto progressus unius diei iter, quæ Crœsus admonuerat exequitur: relictaque illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem revertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Massagetani exercitus pars, sese defensantes interimit. Eadem, conspecto epularum apparatu, post adversariorum cædem, ad epulandum discumbit: refertaque cibo ac vino soporatur. Persæ supervenientes horum multos occidunt, multoque plures vivos capiunt, cum alios, tum vero ducem eorum, reginæ Tomyridis filium, cui nomen erat SPARGAPISES. Tomyris, cognito exercitus ac filii sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit, Inexplebilis cruore Cyre ne spiritus tollas ex hoc quod actum est. Si fructu vitino, quo ipsi distenti adeo desipitis ut descendente in corpus vino improba à vobis verba fundantur, si tali veneno filium meum vicisti, dolo, non prœlio, es superior. Quare meum admitte consilium, bene tibi consulentis: Abi, reddito mihi filio, ex hac regione, ferens impune quod tertiam Massagetarum partem profligasti. Quæ nisi feceris, per Solem juro Massagetarum dominum, fore ut ego te, etsi insatiabilem cruoris, tamen satiem. Hæc verba ad se perlata Cyrus pro nihilo habuit. Filius reginæ Tomyridis Spargapises, ubi à vino relaxatus didicit 1 se in malo esse, exoravit à Cyro ut vinculis solveretur. Statimque quum solutus est ac manuum compos effectus, seipsum interemit: atque hic quidem talem obiit mortem. ¶ Tomyris autem, quum Cyrus ipsi non auscultaret, contractis suis copiis ita conflixit cum Cyro, ut hanc pugnam ex omnibus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse. Eam autem ita gestam fuisse accipio: Primum utrosque spatio inter se distantes, sagittas misisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lanceis pugionibusque 2 fuisse consertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere volentibus: ad extremum Massagetas superiores extitisse: ibique cum permagnam exercitus Persici partem tum vero Cyrum ipsum occubuisse, quum unum de triginta omnino regnasset annos. Cujus cadaver inter cæsorum Persarum stragem Tomyris perquisitum quum invenisset, caput in utrem demisit quem humano cruore compleverat: mortuoque insultans inquit, Tu quidem meum viventis & in pugna victricis

CCXI — CCXII — CCXIII — CCXIV

1 In quod malum incidisset. *Vel, Quantum malum sibi accidisset.* 2 Manus conseruisse.

filium

filium perdidisti dolo captum: at ego te (prout interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exitu: de quo quum multa referantur, is qui mihi maxime verisimilis videtur à me commemoratus est.

CCXV ¶ Massagetæ & amictum gerunt & victum habent Scythico similem. Ex equis prœliantur, 1 & pedibus. utroque enim genere valent. Sagittarii item sunt atque hastati, sagares, 2 *hoc est pugiones*, è more gestantes: in omnibus auro utentes & ære. Utuntur nanque ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sagares pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad balteorum, ad axillarum ornamentum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circumdant. 3 Circa frenum, frenaque & phaleras aurum adhibent: ferro atque argento nihil prorsus utentes: nam quum in eorum regione immensa sit auri atque æris copia,

CCXVI ferri tamen atque argenti nihil est. Moribus his utuntur: Singuli quidem uxorem ducunt, sed ea communiter utuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ. Siquidem vir Massageta quoties cupidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit. Terminus vitæ nullus eis propositus est: sed ubi quis admodum senuit, convenientes propinqui eum immolant, & cum eo aliquot pecudes: quarum carnibus pro epulo, ubi coxerunt, vescuntur. quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes quod ad immolationem non pervenerint. Nihil omnino serunt: sed pecoribus victitant, piscatuque, quem eis abunde Araxes fluvius suppeditat: lac autem potitant. Ex diis unum Solem venerantur, cui equos immolant. 4 Hic autem eis mos sacrificandi, ut deorum pernicissimo è quadrupedibus omnibus pernicissimum mactent.

ἀπώλεσας παῖδα τὸν ἐμὸν, ἑλὼν δόλῳ. σὲ δ' « ἐγὼ, κατάπερ ἠπείλησα, αἵματος κορέσω. » τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου, πολλῶν λόγων λεγομένων, ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἴρηται. Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίην τῇ Σκυθικῇ φορέουσι, καὶ δίαιταν ἔχουσι. ἱππόται δέ εἰσι καὶ ἄνιπποι· ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι. καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμοφόροι, σαγάρεις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται. ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἄρδεις καὶ σαγάρεις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν, καὶ ζωστῆρας καὶ μασχαλιστῆρας, χρυσῷ κοσμέονται. ὡς δ' αὔτως τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ στέρνα, χαλκέους θώρηκας περιβάλλουσι. τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινοὺς καὶ στόμια καὶ φάλαρα, χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδέ σφι ἐστὶ ἐν τῇ χώρῃ· ὁ δὲ χαλκὸς καὶ ὁ χρυσὸς, ἄπλετος. Νόμοισι δὲ χρέωνται τοιοῖσδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος, ταύτῃσι δὲ ἐπὶ κοινὰ χρέωνται. ὃ γὰρ Σκύθας φασὶ Ἕλληνες ποιέειν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες, ἀλλὰ Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμήσει γυναικὸς Μασσαγέτης ἀνὴρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ τῆς ἁμάξης, μίσγεται ἀδεῶς. ὅρος δὲ ἡλικίης σφι προκεῖται ἄλλος μὲν οὐδείς, ἐπεὰν δὲ γέρων γένηται κάρτα, οἱ προσήκοντές οἱ πάντες συνελθόντες θύουσί μιν, καὶ ἄλλα πρόβατα ἅμα αὐτῷ. ἑψήσαντες δὲ τὰ κρέα, κατευωχέονται. ταῦτα μὲν τὰ ὀλβιώτατά σφι νενόμισται. τὸν δὲ νούσῳ τελευτήσαντα οὐ κάρτα σιτέονται, ἀλλὰ γῇ κρύπτουσι, συμφορὴν ποιεύμενοι ὅτι οὐκ ἵκετο ἐς τὸ τυθῆναι. σπείρουσι δὲ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων· οἳ δὴ ἄφθονοί σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ παραγίνονται. γαλακτοπόται δέ εἰσι. θεῶν δὲ μοῦνον ἥλιον σέβονται, τῷ θύουσι ἵππους. νόμος δὲ οὗτος τῆς θυσίης· τῶν θεῶν τῷ ταχίστῳ, πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχιστον δατέονται.

γρ. Περσικῇ

γρ. οὐ κατασιτέονται

1 Et absque equis. 2 *Alii sagarin securis genus esse putant, & ipsemet Valla sic alibi vertit.* 3 Circum habenas fr. 4 Est autem institutum hoc sacrificium ut deorum pernicissimo omnium mortalium pernicissimum mactent. *Sed Valla κτηνῶν legit pro θνητῶν.*

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ἹΣΤΟΡΙΩ͂Ν ΔΕΥΤΕ΄ΡΑ ἐπιγραφομένη ΕΥ̓ΤΕ΄ΡΠΗ.

Τελευτήσαντος δὲ Κύρου, παρέλαβε τὴν βασιληΐην Καμβύσης, Κύρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρός. τῆς προαποθανούσης, Κῦρος αὐτός τε πένθος μέγα ἐποιήσατο, καὶ τοῖσι ἄλλοισι προεῖπε πᾶσι τῶν ἦρχε, μέγα πένθος ποιέεσθαι. ταύτης δὲ τῆς γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης, Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους πατρωΐους ἐόντας ἐνόμιζε· ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε παραλαβὼν τῶν ἦρχε, καὶ δὴ καὶ " Ἕλληνας, τῶν ἐπεκράτεε. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμήτιχον σφέων βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἑωϋτοὺς πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων. " ἐπεὶ δὲ Ψαμμήτιχος βασιλεύσας, ἠθέλησε εἰδέναι οἵτινες γενοίατο πρῶτοι, ἀπὸ τούτου νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἑωϋτῶν, τῶν δὲ ἄλλων ἑωϋτούς. Ψαμμήτιχος γὰρ ὡς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν οἳ γενοίατο πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· παιδία δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων " διδοῖ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ ποίμνια τροφὴν τινα τοιήνδε· ἐντειλάμενος μηδένα ἀντίον αὐτέων μηδεμίην φωνὴν ἱέναι, ἐν στέγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἑωϋτῶν κέεσθαι, αὐτὰ καὶ τὴν ὥρην " ἐπαγινέειν σφίσι αἶγας. πλήσαντα δὲ τοῦ γάλακτος, τἆλλα διαπρήσσεσθαι. ταῦτα δ' ἐποιέετο καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμήτιχος, θέλων ἀκοῦσαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀσήμων κνυζημάτων, ἥντινα φωνὴν ῥήξουσι πρώτην. τάπερ ὦν καὶ ἐγένετο. ὡς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεε, ταῦτα τῷ ποιμένι πρήσσοντι, ἀνοίγοντί τε τὴν θύρην, καὶ εἰσιόντι, τὰ παιδία ἀμφότερα προσπίπτοντα, " βέκκος ἐφώνεον, ὀρέγοντα τὰς χεῖρας.

γρ. Ἑλλήνων,
γρ. ἐπειδὴ
γρ. δίδωσι
γρ. ἐπάγειν
γρ. κεκὸς

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARUM Liber ſecundus, qui inſcribitur EUTERPE.

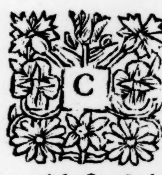

CYRO vita functo, regnum ſuſcepit CAMBYSES, ejus & Caſſandanæ Pharnaſpo genitæ filius: quam ante virum defunctam Cyrus ingenti luctu & ipſe proſequutus eſt,& cæteris quibus imperabat, eam ingenti luctu proſequi præcepit. His parentibus ortus 1 Cambyſes, quum Iones & Æoles pro hereditariis ſuis ſervis haberet, adverſus Ægyptios fecit expeditionem, comparato cum ex aliis tum vero è Græcis quibus dominabatur, exercitu. ¶ Egyptii autem, priuſquam apud eos regnaret PSAMMETICHUS, omnium hominum ſe primos extitiſſe arbitrabantur: verum Pſammeticho regnum adepto, quum inceſſiſſet cupido noſcendi quinam primi hominum extitiſſent, ex eo tempore putaverunt Phrygas quam ſe priores extitiſſe, ſe vero quam cæteros. Enimvero Pſammetichus, quum ſciſcitando quinam primi hominum extitiſſent, 2 nullum exitum invenire poſſet, hujuſmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit paſtori inter pecora educandos hunc in modum: jubens *videlicet* neminem coram eis vocem ullam edere, ſed in deſerta caſa ambos ſeorſum collocari, 3 eiſdemque in tempore capras adduci: ubi autem lacte expleti forent, alia adminiſtrari. Hæc ideo faciebat jubebatque 4 Pſammetichus, quod quæ vox prima ex his pueris erumperet, ubi inarticulate vagire deſiſſent, audire cuperet: prout & contigit. Nam bimatus exacto tempore, paſtori qui hæc adminiſtrabat, aperienti januam atque intranti, ambo infantes porrectis manibus occurrentes, beccos clamabant.

II

1 Cambyſes, Iones quidem & Æoles pro paternis ſervis habebat,-ſed adverſus Ægypt. *Sonabit autem* paternis, *à patre relictis.* 2 Nullam rationem inire poſſet, 3 Eiſdemque certis temporibus capr. 4 *Valla ita verterat*, Jubebatque Pſammet. quòd cuperet ex pueris, ubi inarticulate vagire deſiſterent, audire : *legens* ἥν τινα φωνὴν, *pro* ἥντινα φωνήν.

Quod pri-

Quod primo audiens pastor obticuit: quum verò crebrius adeunti & observanti idem verbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, jussus ab eo, pueros attulit exhibuitque. Quos quum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quinam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans comperit Phrygas sic panem appellare. 1 Tali negotio argumentati, Phrygas se priores

III res extitisse Ægyptii concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen cum alia multa inepta memorant, tum vero Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant. Alia quoque apud Memphim audivi ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium veni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas & Heliopolin, *id est Solis urbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid consentanea dicturi essent iis quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Ægyptiorum esse solertissimi. 2 Atque ex iis narrationibus, quæ ad rem divinam pertinentia audivi, ea non libenter enunciaverim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo.

IV 3 ¶ QUÆ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos Ægyptios annum comperisse, 4 distinguentes eum in duodecim temporum menses. Et hæc comperisse ex astris: qui eo prudentius (ut mihi videtur) 5 hoc agunt quam Græci: quod Græci quidem tertio quoque anno intercalarem mensem introducunt, temporum gratia: Ægyptii vero numero tricenorum dierum, quibus duodecim menses taxant, adjiciunt quotannis quinos dies. unde eis ratio circuli temporum constat eôdem redeuntis. Ægyptios quoque primos, duodecim deorum cognomina in usu habuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos diis & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: 6 quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem,

τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας, ἥσυχος ἦν ὁ ποιμήν· ὡς δὲ πολλάκι φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ, ἤγαγε τὰ παιδία κελεύσαντος ἐς ὄψιν τὴν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμήτιχος, ἐπυνθάνετο οἵτινες ἀνθρώπων ″ βέκκος τι καλέουσι. πυνθανόμενος δὲ, εὕρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον. οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι, καὶ τοιούτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι, τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἑωυτῶν. Ὧδε μὲν γενέσθαι τῶν ″ ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ, καὶ ὡς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμήτιχος ἐκταμὼν, τὴν δίαιταν οὕτως ἐποιήσατο τῶν ″ παιδίων παρὰ ταύτῃσι τῇσι γυναιξί. κατὰ μὲν δὴ τὴν τροφὴν τῶν παιδίων τοσαῦτα ἔλεγον. ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι, ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ Ἡφαίστου· καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλιούπολιν αὐτῶν εἵνεκεν ἐτραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι. οἱ γὰρ Ἡλιουπολῖται λέγονται Αἰγυπτίων εἶναι λογιμώτατοι. τὰ μέν νυν θεῖα τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἤκουον, οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγέεσθαι ἔξω ἢ τὰ οὐνόματα αὐτῶν μοῦνον· νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον περὶ αὐτῶν ἐπίστασθαι. τὰ δ' ἂν ἐπιμνησθῶ αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ λόγου ″ ἀναγκαζόμενος ἐπιμνησθήσομαι. Ὅσα δὲ ἀνθρωπήια πρήγματα, ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι· πρώτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων ἁπάντων ἐξευρέειν τὸν ἐνιαυτὸν, δυώδεκα μέρεα δασαμένους τῶν ὡρέων ἐς αὐτόν. ταῦτα δὲ ἐξευρέειν ἐκ τῶν ἀστέρων ἔλεγον. ἄγουσι δὲ τοσῷδε σοφώτερον Ἑλλήνων (ὡς ἐμοὶ δοκέει) ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι, τῶν ὡρέων εἵνεκεν· Αἰγύπτιοι δὲ τριηκοντημέρους ἄγοντες τοὺς δυώδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ. καί σφι ὁ κύκλος τῶν ὡρέων ἐς τὠυτὸ περιιὼν, παραγίνεται. δυώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ Ἕλληνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν. βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονεῖμαι σφέας πρώτους, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγγλύψαι. τούτων μέν νυν τὰ πλέω ἔργῳ ἐδήλουν οὕτω γενόμενα. βασιλεῦσαι ″ δὲ πρῶτον ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα.

γρ. κελευσθείς

γρ. ἱρ. Ἡφ. τοῦ ἐν

γρ. παίδων

57

γρ. ἐξαναγκαζόμενος

γρ. δὲ Αἰγύπτιους πρ.

1 Ex hac re conjecturam facientes, Phr. *Vel*, Quum hanc rem examinassent. 2 Verum quæ mihi ad deos pertinentia narrarunt, ea scriptis mandare non libet, præter illorum nomina: quod idem de illis omnes homines scire existimem. Quæ autem præterea de his commem. 3 Quæ autem ad res humanas spectant, hæc ita communi consensu referebant. Omn. 4 Atque illi duodecim tempora distribuisse. Et hæc comp. 5 Annuum spatium exigunt ita distinctum. 6 Quæ ita se habuisse re ipsa comprobant magna ex parte. Præt.

ἐπὶ τούτου, πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ, πᾶσαν Αἴγυπτον εἶναι ἕλος· καὶ αὐτῆς εἶναι οὐδὲν ὑπερέχον τῶν νῦν ἔνερθε λίμνης τῆς Μοίριος ἐόντων· ἐς τὴν ἀνάπλοος ἀπὸ θαλάσσης ἑπτὰ ἡμερέων ἐστὶ ἀνὰ τὸν ποταμόν. Καί μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρης. δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακούσαντι, ἰδόντι δὲ (ὅς τις γε σύνεσιν ἔχει) ὅτι Αἴγυπτος, ἐς τὴν Ἕλληνες ναυτίλλονται, ἐστὶ Αἰγυπτίοισι ἐπίκτητός τε γῆ, καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ· καὶ τὰ κατύπερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης, μέχρι τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς πέρι ἐκεῖνοι οὐδὲν ἔτι τοιόνδε ἔλεγον. Ἔστι δ' ἕτερον τοιοῦτον. Αἰγύπτου γὰρ φύσις τῆς χώρης ἐστὶ τοιήδε. πρῶτα μὲν προσπλέων ἔτι, καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, κατεὶς καταπειρητηρίην, πηλόν τε ἀνοίσεις, καὶ ἐν ἕνδεκα ὀργυιῇσι ἔσεαι. τοῦτο μὲν ἐπὶ τοσοῦτον δηλοῖ πρόχυσιν τῆς γῆς ἐοῦσαν. Αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ μῆκος τὸ παρὰ θάλασσαν, ἑξήκοντα σχοῖνοι, κατ' ἡμέας διαιρεόμενοι εἶναι Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης. παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὄρος τείνει. ταύτης ὦν οἱ ἑξήκοντα σχοῖνοί εἰσι· ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναί εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυιῇσι μεμετρήκασι τὴν χώρην· ὅσοι δὲ ἧσσον γεωπεῖναι, σταδίοισι· οἳ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγῃσι· οἳ δὲ ἄφθονον λίην, σχοίνοισι. δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια· ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέτρον ἐὸν Αἰγύπτιον, ἑξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἴησαν Αἰγύπτου στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, τὸ παρὰ θάλασσαν. Ἐνθεῦτεν καὶ μέχρι Ἡλιουπόλιος ἐς τὴν μεσόγαιαν, ἐστὶ εὐρέα Αἴγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ὑπτίη τε καὶ ἄνυδρος, καὶ ἰλύς. ἐστὶ δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι, παραπλησίη τὸ μῆκος τῇ ἐξ * Ἀθηναίων ὁδῷ τῇ ἀπὸ τῶν δυώδεκα θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἔς τε Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι "διαφέρον εὕροι τις ἂν λογιζόμενος τῶν ὁδῶν τουτέων τὸ μὴ "ἴσας εἶναι, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων. ἡ μὲν γὰρ ἐς Πίσαν ἐξ Ἀθηναίων καταδεῖ πεντεκαίδεκα σταδίων, ὡς μὴ εἶναι πεντακοσίων καὶ χιλίων· ἡ δὲ ἐς Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης, πληροῖ ἐς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον. Ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἄνω ἰόντι, στεινή ἐστι Αἴγυπτος. τῇ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης ὄρος παρατέταται, φέρον ἀπ' ἄρκτου "πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον, αἰεὶ ἄνω τεῖνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν.

γρ. τὸ διάφορον
γρ. ἴσας μῆκος εἶναι,

γρ. ἐς μεσαμβρίης τε καὶ νότου,

ac sub eo omnem Ægyptum, præter Thebaicam provinciam, palustrem fuisse: ex eaque nihil eorum quæ nunc sunt supra stagnum Myrios, extitisse: in quod stagnum à mari per flumen septem diebus navigatur. Atque de regione bene mihi dicere videbantur. V manifestum enim est ei qui, si antea non audierit, tamen inspexerit, (modo sit solertia præditus) Ægyptum in quam Græci navigant, accessionem esse terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca quæ supra stagnum hoc sunt, ad trium usque dierum navigationem. De qua non jam tale quicquam commemorabant. Est autem & aliud tale: Ægyptiacæ regionis hujuscemodi natura est: Jam primum quum Ægyptum versus in alto cursum tenens, abes procul ab ea adhuc diurnæ navigationis spatio, 1 patieris sensum cœni, etiam in aqua undecim alta 2 passus: quæ res declarat eatenus esse humum aggestam. Ipsius autem Ægypti longitudo secundum VI mare, sexaginta est schœnorum, *id est funiculorum*: quemadmodum nos Ægyptum distinguimus à sinu Plinthinete, *id est lateritio*, usque ad stagnum Selbonidis: ad quod mons Cassius usque pertingit. Itaque ab hac parte sexaginta schœni sunt. Etenim qui modicum terræ possident, metiuntur illam 3 passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiuntur stadiis: qui multum possident, parasangis: qui plurimum, schœnis. Constat autem parasanga tricenis, schœnus, (qui mensura est Ægyptiaca) sexagenis stadiis. Ita erat Ægyptus secundum mare stadiorum trium millium sexcentorum. VII Hinc ad Heliopolin mediterranea versus Ægyptus spatiosa est, 4 supina omnis & aquarum inops simul ac limosa. A mari ad Heliopolin eundo per superiora, iter est ejusdem spatii cujus id quod ab Athenis ab ara duodecim deorum fert Pisam & ad delubrum Jovis Olympii: quæ itinera si quis computet inveniet parum quiddam differre quo minus paria sint, ac non amplius quindecim stadiis. Nam via quæ ex Athenis Pisam fert, quindecim stadia desunt quominus sit mille & quingentorum stadiorum: at ea quæ à mari ad Heliopolin ducit, hunc stadiorum numerum complet. VIII Ab Heliopoli autem per superiora eundo Ægyptus angusta est. nam ab una parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferens ad meridiem atque ad austrum, semper sursum tendens ad mare quod rubrum vocatur.

infra

1 Demissa bolide, *id est nautico perpendiculo*, cænum erues, etiam in aq. 2 Ulnas. *Gr. orguias.* 3 Ulnis. Gr. *orguis.* 4 Depressa. i. *campestris, non montosa.* * Ἀθηνέων *Æmilius Portus.*

Ibi insunt

Ibi insunt & lapidicinæ, ad pyramides quæ sunt apud Memphin, excisæ. Ab hac quidem parte desinens mons, [1] declinat in quæ dictum est. Qua vero parte productior seipso est, duorum ego audiebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperum: & ejus extrema quæ ad auroram vergunt, feracia thuris esse. Atque hic quidem mons talis est. Quo autem latere Africam Ægyptus spectat, alius mons saxeus extenditur, in quo pyramides sunt, sabulo obsitus, eodem modo quo Arabici montis tractus qui ad meridiem fert. Itaque ab Heliopoli non ita multorum spatiorum est iter quod modò Ægypti sit, sed angusta est, & quatuor duntaxat dierum navigationem habet. Inter eos quos dixi montes quod est intercapedinis, campestris est terra, stadiorum ferme (ut mihi videtur) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Libycus.

IX Illinc rursus Ægyptus laxa est. Atque ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas novem diebus navigatur, spatio quatuor millium octingentorum & sexaginta stadiorum, hoc est, unius & octoginta schœnorum: quæ Ægyptia stadia collecta, secundum quidem mare sunt, (prout à me superius indicatum est) tria millia sexcenta: quantum vero à mari ad Thebas mediterraneum sit, indicabo. sunt enim sex millia ac centum viginta stadia: à Thebis autem ad urbem nomine Elephantinam,

X octingenta viginti. Hujus igitur regionis quæ à me dicta est, pleraque pars (ut & sacerdotes aiebant, & mihi ipsi esse videbatur) acquisititia Ægyptiis est. Siquidem quod inter prædictos montes, supra Memphim urbem positos, medium est, videtur mihi sinus maris aliquando fuisse, quemadmodum ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam, & Ephesum, & Mæandri planitiem, ut hæc parva magnis comparentur. quoniam nullum eorum fluminum quæ has regiones oblimaverunt, dignum est comparari uni ex septem ostiis Nili, magnitudine. Sunt & alii fluvii nequaquam magnitudine Nili, qui magna opera ediderunt, quorum nomina possem referre: cum aliorum tum vero Acheloi, qui per Acarnaniam fluens in Echinadum insularum mare, jam eas media ex parte fecit continen-

XI tem. ¶ Est autem Arabicæ regionis, non procul ab Ægypto, sinus maris, exiens ex eo quod rubrum vocatur, ita longus atque arctus ut differendo ostendam.

ἐν τῷ καὶ λιθοτομίαι ἔνεισι, αἱ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι. ταύτῃ μὲν λῆγον, ἀνακάμπτει ἐς τὰ εἴρηται, τὸ ὄρος. τῇ δὲ αὐτὸ ἑωυτοῦ ἐστὶ "μακρότερον, γρ. μακρότατον, ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην δύο μηνῶν αὐτὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ ἀπὸ "ἕω πρὸς ἑσπέρην. γρ. ἠοῦς τὰ δὲ πρὸς τὴν "ἕω, λιβανωτοφόρα αὐτοῦ τὰ τέρματα γρ. ἠῶ 58 εἶναι. τοῦτο μὲν νῦν τὸ ὄρος τοιοῦτόν ἐστι· τὸ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου ὄρος "ἄλλο πέτρινον τείνει, γρ. ἄλλο ὑπερτείνει, ἐν τῷ αἱ πυραμίδες ἔνεισι, ψάμμῳ κατειλημμένον, τεταμένον, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα. τὸ ὦν δὴ ἀπὸ Ἡλιουπόλιος, οὐκέτι πολλῶν χωρίων, ὡς εἶναι Αἰγύπτου, ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων ἀναπλόου στεινή ἐστι, Αἴγυπτος ἐοῦσα. τῶν δὲ ὀρέων τῶν εἰρημένων τὸ μεταξὺ, πεδιὰς μὲν γῆ, στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν μοι εἶναι, τῇ στεινότατόν ἐστι, διηκοσίων οὐ πλεῦνες, ἐκ τοῦ Ἀραβίου οὔρεος ἐς τὸ Λιβυκὸν καλεύμενον. τὸ δ' ἐνθεῦτεν αὖτις εὐρέα Αἴγυπτός ἐστι. Πέφυκε μὲν ὦν ἡ χώρη αὕτη οὕτω. ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἐς Θήβας ἐστὶ ἀνάπλοος ἐννέα ἡμερέων. στάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ ἑξήκοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων ἑνὸς καὶ ὀγδώκοντα ἐόντων. οὗτοι συντεθειμένοι στάδιοι Αἰγύπτου, τὸ μὲν παρὰ θάλασσαν, ἤδη μοι καὶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστι σταδίων καὶ τρισχιλίων· ὅσον δὲ τῇ ἀπὸ θαλάσσης "μέχρι Θηβαίων μεσόγαιά ἐστι γρ. ἐς μεσόγαιαν μέχρι Θηβαίων ἐστὶ, σημανέω. στάδιοι γάρ εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. τὸ δὲ ἀπὸ Θηβαίων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν, στάδιοι εἴκοσι καὶ ὀκτακόσιοι εἰσί. Ταύτης ὦν τῆς χώρης τῆς εἰρημένης ἡ πολλὴ, κατά περ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἐδόκεε δὲ καὶ αὐτῷ μοι εἶναι ἐπίκτητος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ ὀρέων τῶν εἰρημένων τῶν ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξύ γ' ἐφαίνετό μοι εἶναί κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ τά τε περὶ Ἴλιον καὶ Τευθρανίην, καὶ Ἔφεσόν τε καὶ Μαιάνδρου πεδίον· "ὥς εἶναι σμικρὰ ταῦτα γρ. ὥστε μεγάλοισι συμβαλέειν. τῶν γὰρ ταῦτα τὰ χωρία προσχωσάντων ποταμῶν, ἑνὶ τῶν στομάτων τοῦ Νείλου ἐόντος ἑπταστόμου, οὐδεὶς αὐτῶν πλήθεος πέρι ἄξιος συμβληθῆναί ἐστι. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐόντες μεγάθεες, οἵτινες ἔργα ἀποδεξάμενοι μεγάλα εἰσί· τῶν ἐγὼ φράσαι ἔχω οὐνόματα, καὶ ἄλλων, καὶ οὐκ ἥκιστα Ἀχελώου· ὃς ῥέων δι' Ἀκαρνανίης, καὶ "ἐξιὼν ἐς τὴν θάλασσαν, γρ. ἐξιεὶς τῶν Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμίσεας ἤδη ἤπειρον πεποίηκε. Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρης, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω, κόλπος θαλάσσης ἐσέχων ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς "καλεομένης, μακρὸς οὕτω δή τι καὶ στεινός, ὡς ἔρχομαι φράσων. γρ. καλ. θαλάσσης,

[1] Reflectitur versus ea quæ dixi *loca*.

μῆκος

μῆκος μὲν, πλόου ἀρξαμένῳ ἐκ μυχοῦ διεκπλῶσαι ἐς τὴν εὐρέην θάλασσαν, ἡμέραι ἀναισιμοῦνται τεσσεράκοντα, εἰρεσίῃ χρεωμένῳ· εὖρος δὲ τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος, ἥμισυ ἡμέρης πλόου. ῥηχίη δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωτις ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον δοκέω γενέσθαι· τὸν μὲν, ἐκ τῆς Βορέης θαλάσσης
Γρ. ἐχέοντα ἔχοντα ἔσω ἐπ' Αἰθιοπίης· τὸν δὲ, Ἀράβιον, τὸν ἔρχομαι λέξων, ἐκ τῆς νοτίης φέροντα ἐπὶ Συρίης· σχεδὸν μὲν ἀλλήλοισι συμπεραίνοντας τοὺς μυχοὺς, ὀλίγον δέ τι παραλλάσσοντας τῆς χώρης. εἰ ὦν δὴ ἐθελήσει ἐκτρέψαι τὸ ῥέεθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον, τί μιν κωλύει ῥέοντος τούτου, χωσθῆναι ἐντός γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαί γε μυρίων ἐντὸς χωσθῆναι ἂν. κοῦ γε δὴ ἐν τῷ προαναισιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι, οὐκ
Γρ. ἐναχωσθείη ἂν χωσθείη κόλπος, καὶ πολλῷ μέζων ἔτι τούτου, ὑπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτως ἐργατικοῦ; Τὰ περὶ Αἴγυπτον ὦν, καὶ τοῖσι λέγουσι αὐτὰ πείθομαι, καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδών τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς, κογχύλιά τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι ὄρεσι, καὶ ἅλμην ἐπανθέουσαν· ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι· καὶ ψάμμον μοῦνον Αἰγύπτου ὄρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον. πρὸς δὲ τῇ χώρῃ, οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσούρῳ ἐούσῃ τὴν Αἴγυπτον προσεικέλην, οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὲν οὐδὲ τῇ Συρίῃ, (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύριοι νέμονται) ἀλλὰ
59 μελάγγεόν τε καὶ καταρρηγνυμένην, ὥστε ἐοῦσαν ἰλύν τε καὶ πρόχυσιν ἐξ Αἰθιοπίης κατενηνειγμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. τὴν δὲ Λιβύην ἴδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν καὶ ὑποψαμμοτέρην· τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέρην τε καὶ ὑπόπετρον ἐοῦσαν. Ἔλεγον δὲ καὶ τόδε μοι μέγα τεκμήριον περὶ τῆς χώρης ταύτης οἱ ἱρέες, ὡς ἐπὶ Μύριος βασιλῆος, ὅκως ἔλθοι ὁ ποταμὸς ἐπὶ ὀκτὼ πήχεας τὸ ἐλάχιστον, ἄρδεσκε Αἴγυπτον τὴν ἔνερθε Μέμφιος. καὶ Μύρι οὔκω ἦν ἔτεα εἰνακόσια τετελευτηκότι, ὅτε τῶν ἱρέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον. νῦν δὲ εἰ μὴ ἐπ' ἑκκαίδεκα ἢ πεντεκαίδεκα πήχεας ἀναβῇ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμὸς, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώρην. δοκέουσί μοι Αἰγυπτίων οἱ ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μύριος, οἰκέοντες τά τε ἄλλα χωρία καὶ τὸ καλεόμενον Δέλτα, ἢν οὕτω ἡ χώρη αὕτη κατὰ λόγον ἐπιδιδοῖ ἐς ὕψος, καὶ τὸ ὅμοιον ἀποδιδοῖ ἐς αὔξησιν, μὴ κατακλύζοντος αὐτὴν τοῦ Νείλου,

Prolixitas quidem, inchoando navigationem 1 ex Inacho in amplum æquor, consumit quatuor dies remigationis: latitudo vero, ubi sinus amplissimus est, dimidiatum diem navigationis. In quo sinu quotidie reciprocatio aquarum & vadosum æstuarium est. Porro alium hujusmodi arbitror sinum extitisse qui in Ægyptum ferretur, à mari septentrionali Æthiopiam versus tendens: sicut Arabicus (de quo à me sermo institutus est) ab austrino Syriam versus tendit: qui prope inter se suos recessus terminant, exiguo quodam terræ intervallo dirempti. Quod si in hunc Arabicum sinum Nilus velit alveum suum convertere, quid prohibebit assidue fluentem, quin intra viginti millia annorum illum oblimet? 2 Ego enim credo, intra decem millia annorum qui ante me natum transierunt, sicubi siccanea facta sunt, nimirum & sinum siccaneum fieri posse, etiam multo quam hic est majorem, à tanto flumine atque ita operoso. Itaque quæ de Ægypto XII
à referentibus audivi, ea & ipse ita habere existimo. quippe quum videam & Ægyptum esse exporrectam à terra contigua, & conchylia existere in montibus, ac salsuginem exudare, quæ etiam pyramides corrumpat: & solum hunc montem qui in Ægypto imminet Memphi, arenas habere. Præterea regionem hanc nulli alteri conterminæ, aut Arabiæ, aut Libyæ, aut Syriæ assimilem esse (etenim Arabiæ maritimam oram Syrii incolunt) sed nigram terram & 3 fragilem habere, utpote limo ex alluvionibus ab Æthiopia flumine devecto. Nam Libyam humum scimus magis rubram esse, & magis 4 subarenaceam: Arabicam vero atque Syriacam, argillosiorem ac suppetrosam. Quinetiam hoc XIII
magnum hujus regionis documentum aiebant sacerdotes, sub rege Myri fluvium, quoties octo cubitis, dum minimum, influebat, irrigasse Ægyptum quæ infra Memphim est. necdum ab obitu Myris nongenti erant anni ad tempus quo hæc ego à sacerdotibus audiebam. At nunc, nisi ad sedecim aut ad quindecim saltem cubitos ascendat fluvius, in regionem non transcendit. Quæ regio, si proportione in altum surgat, & tantundem ad incrementum tendat, non restagnante eam Nilo, videntur mihi Ægyptii utique qui infra paludem Myridis incolunt cum alia loca tum vero eum qui vocatur Delta,

1 Ab ejus recessu usque ad latum mare. *Legendum est enim ex vet. cod.* μυχοῦ, *non* ἰνάχου, *ut legit Valla: nec* μάχου, *ut in vulg. edit. habetur.* 2 *Hic Græca exempl. mendosa esse videntur.* 3 In rimas fissam. 4 Subarenaceam *vocat cui arena subest:* suppetrosam (*vel potius subpetrosam*) *cui petræ subsunt. i. lapides. q. d. petricosam. i. lapidosam. Sic exprimere voluit* ὑποψαμμοτέρην *&* ὑπόπετρον.

idem

idem passuri omni futuro tempore, quod aiebant ipsi passuros aliquando Græcos. Nam quum audirent omnem Græcorum terram pluvia perfundi, non fluminibus, ut suam, dicebant fore ut decepti aliquando magna spe, male 1 esurirent. Qui sermo hoc dicere vult, Græcos si nolit eis deus pluere, sed siccitatem immittat, fame extinctum iri, utpote quibus nihil aquæ, nisi tantum à Jove, suppetat.
XIV Atque hæc quæ ab Ægyptiis in Græcos dicuntur, recte se habent: age, nunc vicissim dicam quomodo res ipsis Ægyptiis se habeant. Si, ut superius dicebam, quæ infra Memphim est regio, (hæc enim est quæ augescit) velit in altum augescere proportione præteriti temporis, 2 quid aliud Ægyptios, qui illic incolunt, quam esurituros? si neque gustare ea quæ ab Jove sunt, neque à flumine restagnari queant rura ipsorum? Isti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus Ægyptiis, maxime illaboratum percipiunt fructum, qui neque proscindendis aratro sulcis, neque subigendo solo, neque aliud quicquam exercendo eorum quæ in arvis colendis cæteri mortales, laborem tolerant: sed postquam fluvius sua sponte superveniens irrigavit rura, irrigataque reliquit rursus, tunc in suum quisque rus jacto semine sues immittit, conculcatoque suibus semine, messem deinde expectat: atque ubi 3 suibus semen versaverit, ita demum frumentum percipit.
XV Quod si vellemus de Ægypto Ionum uti sententiis, qui solum Delta Ægyptum esse aiunt, à Persei specula appellata, dicentes illam secundum mare, ad Pelusiacas usque taricheas, quadraginta schœnorum esse: à mari autem mediterranea versus, pertingere ad Cercasorum urbem, juxta quam scinditur Nilus in Pelusium fluens & in Canopum: cætera vero Ægypti, partim esse Africæ, partim Arabiæ: ostenderemus, hac ratione utentes, nullam Ægypti primitus fuisse regionem. Nam Delta eis (ut ipsi dicunt, & mihi videtur) 4 defluxa humus est, & quæ nuper (ut sic dicam) extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putantes se primos homines extitisse? 5 qui ne in puerorum quidem experimentum, qui primam linguam proderent, ire debebant. Ego certe Ægyptios opinor neque

πείσεσθαι τὸν πάντα χρόνον τὸν ἐπίλοιπον Αἰγύπτιοι, τό κοτε αὐτοὶ Ἕλληνας ἔφασαν πείσεσθαι. πυνθανόμενοι γὰρ ὡς ὕεται πᾶσα ἡ χώρη τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἄρδεται, κατάπερ ἡ σφετέρη, ἔφασαν Ἕλληνας ψευσθέντας κοτὲ ἐλπίδος μεγάλης, κακῶς πεινήσειν. τὸ δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν, ὡς εἰ μὴ ἐθελήσει σφίσι ὕειν ὁ θεὸς, ἀλλ' αὐχμῷ διαχρᾶσθαι, λιμῷ οἱ Ἕλληνες αἱρεθήσονται. οὐ γὰρ δή σφι ἐστὶ ὕδατος οὐδεμίη ἄλλη ἀποστροφὴ ὅτι μὴ ἐκ τοῦ Διὸς μοῦνον. Καὶ ταῦτα μὲν ἐς Ἕλληνας Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς ἔχοντα εἴρηται. φέρε δὲ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι ὡς ἔχει φράσω. εἴ σφι ἐθελήσοι (ὡς καὶ πρότερον εἶπον) ἡ χώρη ἡ ἔνερθε Μέμφιος (αὕτη γάρ ἐστι ἡ αὐξανομένη) κατὰ λόγον τοῦ παρῳχημένου χρόνου ἐς ὕψος αὐξάνεσθαι, ἄλλο τί ἢ οἱ ταύτῃ οἰκέοντες Αἰγυπτίων πεινήσουσι; εἰ μήτε γεύσεταί σφι ἡ χώρη τὰ ἀπὸ Διὸς, μήτε ὁ ποταμὸς οἷός τε ἔσται ἀρούρας ὑπερβαίνειν; ἦ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομίζονται ἐκτὸς τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων ἁπάντων, καὶ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων· οἳ οὔτε ἀρότρῳ ἀναρρηγνύντες αὔλακας, ἔχουσι πόνους, οὔτε σκάλλοντες, οὔτε ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδὲν, τῶν ἄλλοι ἄνθρωποι περὶ λήϊον πονέουσι. ἀλλ' ἐπεάν σφι ὁ ποταμὸς αὐτόματος ἐπανελθὼν ἄρσῃ τὰς ἀρούρας, ἄρσας δὲ, ἀπολείπῃ ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἑωυτοῦ ἄρουραν, ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν ὗς. ἐπεὰν δὲ καταπατηθῇ τοῖσι ὑσὶ τὸ σπέρμα, ἄμητον τὸ ἀπὸ τούτου μένει. ἀποδινήσας δὲ τοῖσι ὑσὶ τὸν σῖτον, οὕτω κομίζεται. Εἰ ὦν βουλόμεθα γνώμῃσι τοῖσι Ἰώνων χρᾶσθαι περὶ Αἰγύπτου, οἵ φασι τὸ Δέλτα μοῦνον εἶναι Αἴγυπτον, ἀπὸ Περσέως καλεομένην σκοπιῆς, λέγοντες τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτὴν, μέχρι Ταριχειῶν τῶν Πηλουσιακῶν, τῇ δὲ τεσσαράκοντά εἰσι σχοῖνοι. τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λεγόντων ἐς μεσόγαιαν τείνειν αὐτὴν, μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος, ἔς τε Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον, τὰ δὲ ἄλλα λεγόντων τῆς Αἰγύπτου, τὰ μὲν Λιβύης, τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι· ἀποδεικνύοιμεν ἂν, τούτῳ τῷ λόγῳ χρεώμενοι, Αἰγυπτίοισι οὐκ ἐοῦσαν πρότερον χώρην. ἤδη γάρ σφι τό γε Δέλτα (ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι, καὶ ἐμοὶ δοκέει) ἐστὶ καταρρυτόν τε, καὶ νεωστὶ, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναπεφηνός. εἰ τοίνυν σφι χώρη γε μηδεμίη ὑπῆρχε, τί περιεργάζονται δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γεγονέναι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς διάπειραν τῶν παιδίων ἰέναι, τίνα γλῶσσαν πρώτην ἀπύσουσι. ἀλλ' οὔτε Αἰγυπτίους δοκέω

γρ. πυθόμενοι
γρ. πονήσειν.
γρ. θέλοι
γρ. παροιχομένου
γρ. ἔσται ἐς τὰς ἀρ.
γρ. ἐκ γῆς τῶν
γρ. ἐπελθὼν
γρ. καταπατήσῃ τῇσι
γρ. τῇσι
γρ. τὰ περὶ
γρ. καλεομένης
γρ. αὐτῆς
γρ. περιεργάζοντο

1 *Recte legit Valla* πεινήσειν *(ut habent vet. cod.) non* πονήσειν. 2 Nonne Ægyptios qui hanc partem incolunt, esurire necesse fuerit, si neque Jupiter illorum regioni pluet, neque fluvius in arva illorum transcendere possit? Nunc enim isti minore labore quam omnes alii homines, atque adeo quam cæteri Ægyptii, fructum è terra percipiunt: qui neque se fatigant proscindendis aratro sulcis, neque sarriendo solo, neque aliud q. *Lego autem* ὕσεται *pro* γεύσεται. 3 Suum ope frumentum è spicis excusserit, tum demum colligit. Quod si &c. *Sunt enim qui* σῖτον ἀποδινήσας *id significare hic putent, ut id loco sit triturationis.* 4 Humus est alluvie fluvii devecta. 5 Nil sane necesse fuit eos in infantibus experiri quam primam vocem emitterent. Ego certe Ægyp. &c. *Hujus autem facti meminit libro eodem supra.*

ἅμα

ἅμα τῷ Δέλτα τῷ ὑπὸ Ἰώνων καλεομένῳ γενέσθαι, αἰεί τε εἶναι ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο. προϊούσης δὲ τῆς χώρης, πολλοὺς μὲν τοὺς ὑπολειπομένους αὐτέων γενέσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς ὑποκαταβαίνοντας. τὸ δ᾽ ὦν πάλαι αἱ
Al. ἐκαλέετο. Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο· τῆς τὸ περίμετρον στάδιοί εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. Εἰ ὦν ἡμεῖς ὀρθῶς περὶ αὐτέων γινώσκομεν, Ἴωνες οὐκ εὖ φρονέουσι περὶ Αἰγύπτου· εἰ δὲ ὀρθή ἐστι ἡ τῶν Ἰώνων γνώμη, Ἕλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἴωνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογίζεσθαι· οἵ φασι τρία μέρεα εἶναι τὴν γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην
Al. δὴ εἰ καὶ Λιβύην. τέταρτον γὰρ δή σφεας προσλογίζεσθαι Αἰγύπτου τὸ Δέλτα, εἰ μήτε γε ἐστὶ τῆς Ἀσίης, μήτε τῆς Λιβύης. οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλός γε ἐστὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὁ τὴν Ἀσίην οὐρίζων τῇ Λιβύῃ. τοῦ Δέλτα δὲ τούτου κατὰ τὸ ὀξὺ περιρρήγνυται ὁ Νεῖλος· ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ Ἀσίης τε καὶ Λιβύης γίνοιτ᾽ ἄν. Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίεμεν· ἡμεῖς δὲ ὧδε καὶ περὶ τούτων λέγομεν. Αἴγυπτον μὲν πᾶσαν εἶναι ταύτην τὴν ὑπ᾽ Αἰγυπτίων οἰκεομένην, κατάπερ Κιλικίην, τὴν ὑπὸ Κιλίκων, καὶ Ἀσσυρίην, τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων. οὔρισμα δὲ Ἀσίῃ καὶ Λιβύῃ οἴδαμεν οὐδὲν ἐὸν ὀρθῷ λόγῳ, εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων οὔρους. εἰ δὲ τῷ ὑπ᾽ Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρησόμεθα, νομιοῦμεν Αἴγυπτον πᾶσαν ἀρξαμένην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος, δίχα διαιρέεσθαι, καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμιέων ἔχεσθαι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς, εἶναι τῆς Λιβύης. τὰ δὲ, τῆς Ἀσίης. ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν Καταδούπων, ῥέει, μέσην Αἴγυπτον σχίζων, ἐς θάλασσαν. μέχρι μέν νυν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἷς ἐὼν ὁ Νεῖλος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος, σχίζεται τριφασίας ὁδούς. καὶ ἡ μὲν πρὸς ἠῶ τρέπεται, καλέεται Πελούσιον στόμα· ἡ δὲ ἑτέρη τῶν ὁδῶν πρὸς ἑσπέρην ἔχει. τοῦτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται. ἡ δὲ δὴ ἰθέα τῶν ὁδῶν τῷ Νείλῳ ἐστὶ ἥδε· ἄνωθεν φερόμενος, ἐς τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου σχίζων μέσον τὸ Δέλτα ἐς θάλασσαν ἐξίει, οὔτε ἐλαχίστην μοῖραν τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ, οὔτε ἥκιστα ὀνομαστήν. τὸ καλέεται Σεβεννυτικὸν στόμα. ἐστὶ δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε· τῷ μὲν, Σαϊτικὸν αὐτέων, τῷ δὲ, Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ᾽ ὀρυκτά. Μαρτυρέει δέ μευ τῇ γνώμῃ ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος, ὅσην τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον γενόμενον· τὸ ἐγὼ τῇσι ἐμεωυτοῦ γνώμῃσι ὕστερον περὶ Αἴγυπτον

cum loco quem Delta Iones vocant, pariter extitiſſe, ſed ſemper fuiſſe ex quo genus humanum extitit, 1 progreſſuque terræ multos ex eis reliquos fuiſſe, multos aliunde ſubingreſſos. Ideoque olim Thebæ Ægyptus vocabatur, cujus ambitus eſt ſtadiorum ſex millium ac centum viginti. Itaque ſi nos de eis re- XVI
cte ſentimus, Iones non recte ſentiunt de Ægypto: ſin recte Iones ſentiunt. oſtendo neque Græcos neque Iones ſcienter computare: qui aiunt tria membra totam eſſe terram, Europam, Aſiam, Africam. quartum enim membrum annumerare debent Delta Ægypti, ſi non ſit neque Aſiæ, neque Africæ. Nam ſecundum hanc rationem non eſt Nilus qui Aſiam ab Africa diſterminat: qui quum 2 divortia faciat circa acumen Deltæ, id quod in medio eſt, Aſiæ & Africæ eſſet. XVII
Sed nos Ionum ſententiam miſſam facientes, ita de his dicimus: Ægyptum quidem eam omnem eſſe quæ ab Ægyptiis incolitur: quemadmodum Ciliciam, eam quæ à Cilicibus, & Aſſyriam, quæ ab Aſſyriis. Sed Aſiæ & Africæ ſcimus recta ratione nullum eſſe terminum, niſi terminos Ægyptiorum. Si vero quod Græcis perſuaſum eſt ſequemur, ſentiemus omnem Ægyptum quæ à Catadupis & Elephantina urbe incipit, bifariam dividi, & utrunque cognomen obtinere. aliam enim ejus partem, eſſe Africæ, aliam Aſiæ. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediam interfluens Ægyptum in mare influit: uno quidem alveo uſque ad Cercaſorum urbem, inde autem tripartito. Et alveus quidem ad auroram vergens, Peluſium oſtium: alter ad veſperam tendens, Canobicum oſtium nominatur. Tertius, quo rectà Nilus meat, talis eſt: Delatus per ſuperiora, ad acumen Deltæ pervenit, dehinc medium Delta ſcindens, in mare exit: non minimam huic alveo portionem aquæ præbens, nec minime celebrem, quod Sebennyticum oſtium appellatur. A Sebennytico item duo alia dividuntur oſtia, in mare ferentia, quibus hæc ſunt impoſita nomina. una Saiticum, alteri Mendeſium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, non ſunt nativa oſtia, ſed effoſſa. Huic meæ opinio- XVIII
ni, tantam eſſe Ægyptum quantam ratione demonſtravi, teſtimonium etiam dat oraculum quod ab Hammone eſt redditum: quod ego poſterius quàm ita in animum induxeram, circa Ægyptum

1 Terraque *fluvii decurſu* accreſcente multos ex eis remanſiſſe, multos item in inferiorem regionem deſcendiſſe. 2 *Plinius ſciſſuram vocat.*

audivi.

audivi. Nam qui sunt ex urbe Marea & Apia,incolentes Ægypti fines Libyam versus, quod sibi Lybes non Ægyptii viderentur, quodque perosi sacrorum ceremonias,nollent bobus fœminis prohiberi,miserunt ad Hammonem,negantes quicquam cum Ægyptiis sibi esse commune. Habitare enim se extra Delta, 1 nullumque sibi cum illis linguæ esse commercium, ac velle sibi fas esse omnia gustare. Hæc eos deus facere non permisit, inquiens Ægyptum esse eam quam Nilus supergressus irrigaret: quique infra urbem Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potarent, eos esse Ægyptios. Hæc illis ita ora-
XIX culo responsa sunt. ¶ PORRO NILUS ubi inflatus est, non modo Delta inundat, verumetiam plagam quæ dicitur Libyca esse,aliquoties & Arabicam: idque utroque versus duorum dierum itinere,& amplius eo vel minus. De cujus fluminis natura neque à sacerdotibus quippiam, neque ab alio ullo percipere potui: quum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus labatur, inchoans ab æstivo solstitio, ad centum usque dies, & prope totidem diebus retrocedat, relinquens fluenta: ita ut per omnem hyemem tenuis esse perseveret ad solstitium rursus æstivum. De his nihil omnino potui percipere ab Ægyptiis sciscitando, num aliquam vim Nilus haberet natura diversam cæteris fluviis. Hæc ego noscendi cupidus, eos interrogabam, & cur solus omnium am-
XX nium nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum,quum insignes vellent effici sapientia, trifariam disseruerunt. quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas existimo, nisi eatenus ut illas tantum significem. Earum una ait, ventos etesias esse in causa cur Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquam etesiæ nondum spiraverunt quum Nilus id agit. Ad hæc, si etesiæ in causa forent, oporteret alia quoque flumina quæcunque etesiis obnoxia sunt, idem quod Nilus pati: & eo magis quo tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autem multa in Syria, multa in Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur quale patitur
XXI Nilus. Altera opinio est 2 incredibilior quidem quam hæc quæ dicta est, dictu tamen admirabilior, quæ ait illum, quod ab Oceano fluat, istud efficere: ipsum vero Oceanum orbem terrarum
XXII circumfluere. Tertia opinio, ut multo

ἐπιθυμέων. οἱ γὰρ δὴ ἐκ Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἄπιος οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσουρα Λιβύῃ, αὐτοί τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες, καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι, καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱρὰ θρησκείῃ, βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἔπεμψαν ἐς Ἄμμωνα, φάμενοι οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι. οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα, καὶ οὐδὲν ὁμολογέειν αὐτοῖσι· βούλεσθαί τε πάντων σφίσι ἐξεῖναι γεύεσθαι. ὁ δὲ θεὸς σφέας οὐκ ἔα ποιέειν ταῦτα, φὰς Αἴγυπτον εἶναι ταύτην τὴν ὁ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδει· καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τούτους, οἳ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι. οὕτω σφι ταῦτα ἐχρήσθη. Ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν πληθύῃ, οὐ μόνον τὸ Δέλτα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου εἶναι, τῆς χωρίς καὶ τοῦ Ἀραβίου ἐνιαχῇ καὶ ἐπὶ δύο ἡμερέων ἑκατέρωθι ὁδὸν, καὶ πλεῦν ἔτι τούτου, καὶ ἔλασσον. τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι, οὔτε τι τῶν ἱρέων, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς παραλαβεῖν ἐδυνάσθην. πρόθυμος δὲ ἔα τάδε παρ' αὐτέων πυθέσθαι, ὅτι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύων ἀπὸ τροπέων τῶν θερινῶν ἀρξάμενος ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας· πελάσας δ' ἐς τὸν ἀριθμὸν τουτέων τῶν ἡμερέων, ὀπίσω ἀπέρχεται, ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον. ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα ἅπαντα διατελέει ἐὼν, μέχρι οὗ αὖτις τροπέων τῶν θερινέων. τουτέων ὦν πέρι, οὐδενὸς οὐδὲν οἷός τ' ἐγενόμην παραλαβεῖν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς ἥντινα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ τὰ λεγόμενα βουλόμενος εἰδέναι, ἱστόρεον. καὶ ὅτι αὔρας ἀποπνεούσας μοῦνος πάντων ποταμῶν οὐ παρέχεται. 61 Ἀλλὰ Ἑλλήνων μέν τινες ἐπίσημοι βουλόμενοι γενέσθαι σοφίην, ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τριφασίας ὁδούς. τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν οὐδ' ἀξιῶ μνησθῆναι, εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μοῦνον. τῶν ἡ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πληθύειν τὸν ποταμὸν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἐτησίαι μὲν οὐκ ὦν ἔπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τὠυτὸ ἐργάζεται. πρὸς δὲ, εἰ ἐτησίαι αἴτιοι ἦσαν, χρῆν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς, ὅσοι τοῖσι ἐτησίῃσι ἀντίοι ῥέουσι, ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ ταὐτὰ τῷ Νείλῳ· καὶ μᾶλλον ἔτι τοσούτῳ, ὅσῳ ἐλάσσονες ἐόντες, ἀσθενέστερα τὰ ῥεύματα παρέχονται. εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοὶ, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτον πάσχουσι οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος. Ἡ δ' ἑτέρη, ἀνεπιστημονεστέρη μέν ἐστι τῆς λελεγμένης, λόγῳ δὲ εἰπεῖν, θωμασιωτέρη· ἣ λέγει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι. τὸν δ' Ὠκεανὸν γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν. Ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν, πολλὸν

1 Nec se cum illis consentire, ac velle &c. 2 Indoctior.

I ἐπιεικε-

ἐπιεικεστάτη ἐοῦσα, μάλιστα ἔψευσται. λέγει γὰρ δὴ οὐδ' αὕτη οὐδέν, φαμένη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος· ὃς ῥέει μὲν ἐκ Λιβύης διὰ μέσων Αἰθιόπων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. κῶς ὦν δῆτα ῥέοι ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα; τῶν τὰ πολλά ἐστι ἀνδρί γε λογίζεσθαι τοιούτων πέρι οἵῳ τε ἐόντι, ὡς οὐδὲ εἰκὸς ἀπὸ χιόνος μιν ῥέειν. πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνεμοι παρέχονται, πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρέων τουτέων θερμοί. δεύτερον δὲ, ὅτι ἄνομβρος ἡ χώρη, καὶ ἀκρύσταλλος διατελέει ἐοῦσα. ἐπὶ δὲ χιόνι πεσούσῃ, πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ὗσαι ἐν πέντε ἡμέρῃσι· ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὕετ' ἂν ταῦτα τὰ χωρία. τρίτον δὲ, οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ καύματος μέλανες ἐόντες. ἰκτῖνοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔτεος ἐόντες οὐκ ἀπολείπουσι. γέρανοι δὲ φεύγουσαι τὸν χειμῶνα τὸν ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρῃ γινόμενον, φοιτῶσι ἐς
γρ. χειμασίην χειμαδίην ἐς τοὺς τόπους τούτους. εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε καὶ ὁσονῶν ταύτην τὴν χώρην δι' ἧς τε ῥέει καὶ ἐκ τῆς ἄρχεται
γρ. τούτων ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἄν τι τουτέων οὐδέν, ὡς ἡ ἀνάγκη ἐλέγχει. Ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ λέξας, ἐς ἀφανὲς τὸν μῦθον ἀνενείκας, οὐκ ἔχει ἔλεγχον. οὐ γάρ τινα ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Ὠκεανὸν ἐόντα· Ὅμηρον δὲ, ἤ τινα τῶν πρότερον γενομένων ποιητέων, δοκέω τὸ οὔνομα εὑρόντα ἐς τὴν ποίησιν ἐσενείκασθαι. Εἰ δὲ δεῖ μεμψάμενον γνώμας τὰς προκειμένας, αὐτὸν περὶ τῶν ἀφανέων γνώμην ἀποδέξασθαι, φράσω διότι μοι δοκέει πληθύεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ θέρεος. τὴν χειμερινὴν ὥρην ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου ὑπὸ τῶν χειμώνων, ἔρχεται τῆς Λιβύης ἐς τὰ ἄνω. ὡς μέν νυν ἐν ἐλαχίστῳ δηλῶσαι, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ ἀγχοτάτω γε χώρης ἔπι ὁ θεὸς, καὶ κατ' ἥντινα, ταύτην εἰκὸς διψῆν τε ὑδάτων μάλιστα, καὶ τὰ ἐγχώρια ῥεύματα μαραίνεσθαι τῶν ποταμῶν. Ὡς δὲ ἐν πλέονι λόγῳ δηλῶσαι, ὧδε ἔχει. διεξιὼν τῆς Λιβύης τὰ ἄνω ὁ ἥλιος, τάδε ποιέει, ἅτε διὰ παντὸς τοῦ χρόνου αἰθρίου τε ἐόντος τοῦ ἠέρος τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία, καὶ ἀλεεινῆς τῆς χώρης ἐούσης, καὶ ἀνέμων ψυχρῶν, διεξιὼν ποιέει οἷόν περ καὶ τὸ θέρος ἐώθεε ποιέειν, ἰὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ. ἕλκει γὰρ ἐπ' ἑωυτὸν τὸ ὕδωρ· ἑλκύσας δὲ, ἀπωθέει ἐς τὰ ἄνω χωρία· ὑπολαμβάνοντες δὲ οἱ ἄνεμοι, καὶ διασκιδνάντες, τήκουσι. καὶ εἰσὶ εἰκότως οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρης πνέοντες, ὅ, τε νότος, καὶ ὁ λίψ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πάντων ὑετιώτατοι. δοκέει δέ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτειον ἑκάστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νεί-
γρ. ὑπολείπεσθαι λου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ἀπολείπεσθαι περὶ ἑωυτόν. πρηϋνομένου δὲ τοῦ χειμῶνος,

modestissima, ita longe falsissima est: quippe quæ & ipsa nihil dicit, inquiens è nivibus liquescentibus manare Nilum: qui quum ex Africa per medios Æthiopes fluens in Ægyptum evadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quomodo ex nivibus flueret? De qua re multa sane sunt quæ quis conjectare possit, non esse credibile, eum qui talis sit, manare de nivibus: primum ac maximum testimonium perhibentibus ventis, qui ab his regionibus calidi spirant: secundum, ea plaga quæ sine imbribus & sine glacie perpetuo est. (super nivem autem quæ accidit necesse omnino est intra quinque dies pluere: quare si in his regionibus ningeret, etiam plueret.) tertium hominibus qui ab æstu solis nigri sunt, & milvis, atque hirundinibus, quæ illic perennant. Grues quoque, Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca se conferunt hybernatum. Si igitur vel quantulumcunque ningeret in ea plaga per quam fluit & ex qua incipit Nilus, profecto nihil tale esset, quemadmodum necessitas arguit.
At is qui de Oceano lo- XXIII
quitur, ad occultam fabulam referens, caret argumento. Neque enim ego ullum novi fluvium qui sit Oceanus, sed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priscorum poetarum, quum invenisset, in
poeticam intulisse. Quod si opiniones XXIV
quas proposui, improbantem me oportet de occultis ferre sententiam, dicam quare mihi videatur impleri Nilus æstate. Hyberno tempore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ. 1 Totum ut quidem brevissime demonstretur, à me dictum est. Etenim deum hunc, ut cuique terræ proxime accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigi-
nes indigenarum amnium arefacere. Ut XXV
autem pluribus verbis demonstretur, ita habet: Sol Africæ superiora permeans, ista afficit. nam quum omne veris tempus sit serenum in his regionibus, & ipsæ regiones sint calidæ ac venti frigidi, transiens sol facit quemadmodum medio cœlo means æstate facere consuevit. ad se enim trahit aquam, attractamque in superna abjicit loca. quam excipientes venti ac dissipantes liquefaciunt, hi videlicet, qui (ut credibile est) ab hac regione flant, auster & africus, multo omnium fluviosissimi. Quanquam mihi videtur non omnem sol humorem ejus anni Nilo remittere, sed penes seipsum reversare. Idem, mitigata hyeme,

1 i. *Ac rem certe totam (ut maxima brevitate utar) hisce verbis comprehendi.*

rursus

rursus in medium cœli regreditur, atque illinc jam itidem ex cunctis fluminibus trahit humorem: quæ flumina mox, multarum aquarum imbre commixto, terram madefaciente utique 1 lacunosam, magna decurrunt: at æstate, quum destituantur ab imbribus, & à sole attrahantur, exiliora sunt. Nilus autem qui imbribus caret, quum attrahitur à sole, merito solus fluviorum eo tempore fluit multo exilior quam solet per æstatem. Tunc enim peræque attrahitur atque cæteræ aquæ, per hyemem vero solus attrahitur. Ita solem censui hujus rei esse causam. Idem,
XXVI mea sententia, autor est aëreæ siccitatis in ea regione, 2 dum exæquat transitum suum. Ita semper Africæ superiora æstas obtinet. Quod si 3 finium ac cœli situs immutaretur, ut ubi nunc aquilo situs & hyems, ibi austri situs esset & meridiei: & ubi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profecto sol 4 amotus è medio cœlo, sub hyemem & aquilonem mearet supra Europam, quemadmodum nunc supra Africam: pertransiliensque nobis omnem Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in
XXVII Nilo. De aura autem quæ nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneum esse, è locis valde fervidis nihil respirare auræ: quippe quæ ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verum hæc ita sint quemadmodum & sunt, & ab initio fuere.
XXVIII ¶ Nili tamen fontes nemo neque Ægyptiorum neque Græcorum, neque Afrorum, cum quibus in colloquium veni, se nosse professus est, præter scribam sacrarum Minervæ pecuniarum apud Ægyptum, in urbe Sai: qui mihi jocari videbatur, affirmans se id proculdubio nosse. Sic autem dicebat, geminos esse montes, cacuminibus in acutum tendentibus, inter Syenem positos urbem Thebaidis, & Elephantinam: quorum uni nomen esset Crophi, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyssos, *hoc est, immensæ altitudinis*, emanare. cujus aquæ dimidium Ægyptum versus & ventum aquilonem flueret, reliquum dimidium Æthiopiam versus atque austrum. Quod autem abyssi forent fontes, aiebat Psammetichum Ægypti regem periculum hujus rei fecisse: qui funibus multorum millium passuum connexis, & in fontes demissis, tamen ad fundum non devenisset. Scriba hic, si modo gesta fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat

ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω· καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἕλκει τῶν ποταμῶν. τέως δὲ οἱ μὲν, ὀμβρίου τοῦ ὕδατος συμμισγομένου πολλοῦ αὐτοῖσι, (ἅτε ὑομένης τε τῆς χώρης καὶ κεχαραδρωμένης) ῥέουσι μεγάλοι. τοῦ δὲ θέρεος, τῶν τε ὄμβρων ἐπιλειπόντων αὐτοὺς, καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἑλκόμενοι, ἀσθενέες εἰσί. 62 ὁ δὲ Νεῖλος, ἐὼν ἄνομβρος, ἑλκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μοῦνος ποταμῶν τοῦτον τὸν χρόνον οἰκότως αὐτὸς ἑωυτοῦ ῥέει πολλὸν ὑποδεέστερος ἢ τοῦ θέρεος. τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον ἕλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα, μοῦνος πιέζεται. οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα τούτου αἴτιον εἶναι. Αἴτιος δὲ ωὑτὸς οὗτος κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν, καὶ τὸν ἠέρα ξηρὸν ταύτῃ εἶναι, διακαίων τὴν διέξοδον αὐτοῦ. οὕτω τῆς Λιβύης τὰ ἄνω θέρος αἰεὶ κατέχει. εἰ δὲ ἡ στάσις ἠλλάχθη τῶν ὡρέων καὶ τοῦ οὐρανοῦ, τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμὼν ἑστᾶσι, ταύτῃ μὲν τοῦ νότου ἦν ἡ στάσις, καὶ τῆς μεσαμβρίης, τῇ δὲ ὁ νότος νῦν ἕστηκε, ταύτῃ δὲ ὁ βορέης· εἰ ταῦτα οὕτως εἶχε, ὁ ἥλιος ἂν ἀπελαυνόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέω, ἤιε ἂν τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης κατάπερ νῦν τὰ Λιβύης ἔρχεται. διεξιόντα δέ μιν διὰ πάσης Εὐρώπης, (ἔλπομαι) ποιέειν ἂν τὸν Ἴστρον τάπερ νῦν ἐργάζεται τὸν Νεῖλον. Τῆς αὔρης δὲ πέρι, ὅτι οὐκ ἀποπνέει ἀπὸ τοῦ Νείλου, τήνδε ἔχω γνώμην, ὡς κάρτα ἀπὸ θερμῶν χωρέων οὐκ οἰκός ἐστι οὐδὲν ἀποπνέειν. αὔρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινὸς φιλέει πνέειν. Ταῦτα μέν νυν ἔστω ὡς ἔστι τε καὶ ὡς ἀρχὴν ἐγένετο. τοῦ δὲ Νείλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων, οὔτε Λιβύων, οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους, οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σάϊ πόλει ὁ γραμματιστὴς τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης. οὗτος δέ μοι παίζειν ἐδόκεε, φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὧδε· εἶναι δύο ὄρεα ἐς ὀξὺ τὰς κορυφὰς ἀπηγμένα, μεταξὺ Συήνης τε πόλιος κείμενα τῆς Θηβαΐδος, καὶ Ἐλεφαντίνης. οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι ὄρεσι, τῷ μὲν, Κρῶφι, τῷ δὲ, Μῶφι. τὰς ὦν δὴ πηγὰς τοῦ Νείλου ἐούσας ἀβύσσους, ἐκ τοῦ μέσου τῶν ὀρέων τούτων ῥέειν. καὶ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ ὕδατος, ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν, καὶ πρὸς βορέην ἄνεμον· τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ, ἐπ' Αἰθιοπίης τε καὶ νότου. ὡς δὲ ἄβυσσοι εἰσὶ αἱ πηγαί, ἐς διάπειραν ἔφη τούτου Ψαμμήτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι. πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυιέων πλεξάμενον κάλον, κατεῖναι ταύτῃ, καὶ οὐκ ἐξικνέεσθαι ἐς βυσσόν. οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμματιστὴς εἰ ἄρα ταῦτα γινόμενα ἔλεγε, ἀπέφαινε

γρ. τὸν ταύτῃ

1 Torrentibus abundantem. 2 *Videtur aliter legisse quam* διακαίων. 3 *Gr.* ἀέρων. *sunt autem* ὧραι *stata anni tempora. Sed videtur aliam lectionem sequutus esse.* 4 Expulsus è medio cœlo ab hyeme & aquilone,

(ὡς ἐμὲ κατανοέειν) δίνας τινὰς ταύτῃ ἐούσας ἰσχυρὰς, καὶ παλιῤῥοίην. οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος τοῖσι ὄρεσι, μὴ δύνασθαι καταπεμπομένην καταπειρητηρίην ἐς βυσσὸν ἰέναι. Ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι. ἀλλὰ τοσόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπυθόμην, μέχρι μὲν Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθὼν, τὸ δ᾽ ἀπὸ τοῦδε, ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων. ἀπὸ Ἐλεφαντίνης πόλιος ἄνω ἰόντι, ἀναντές ἐστι χωρίον· ταύτῃ ὦν δὴ τὸ πλοῖον διαδήσαντα ἀμφοτέρωθεν, κατάπερ βοῦν, πορεύεσθαι· ἢν δὲ ἀποῤῥαγῇ τὸ πλοῖον, οἴχεται φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος τοῦ ῥόου. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο, ἐστι ἐπὶ ἡμέρας τέσσαρας πλόος. σκολιὸς δὲ ταύτῃ, κατάπερ ὁ Μαίανδρος, ἐστὶ ὁ Νεῖλος. σχοῖνοι δὲ δυώδεκά εἰσι οὗτοι, τοὺς δεῖ τούτῳ τῷ τρόπῳ διεκπλῶσαι. καὶ ἔπειτα ἀπίξεαι ἐς πεδίον λεῖον, ἐν τῷ νῆσον περιῤῥέει ὁ Νεῖλος, Ταχομψὼ οὔνομα αὐτῇ ἐστι. οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλεφαντίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη, καὶ τῆς νήσου τὸ ἥμισυ· τὸ δὲ ἥμισυ, Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη μεγάλη, τὴν πέριξ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται. τὴν διεκπλώσας, ἐς τοῦ Νείλου τὸ ῥέεθρον ἥξεις, τὸ ἐς τὴν λίμνην ταύτην ἐκδιδοῖ. καὶ ἔπειτα ἀποβὰς παρὰ τὸν ποταμὸν, ὁδοιπορίην ποιήσεαι ἡμερέων
63 τεσσαράκοντα. σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νείλῳ ὀξέες ἀνέχουσι, καὶ χοιράδες πολλαί εἰσι, δι᾽ ὧν οὐκ οἷά τέ ἐστι πλέειν. διεξελθὼν δὲ τῇσι τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι τοῦτο τὸ χωρίον, αὖτις ἐς ἕτερον πλοῖον ἐμβὰς, δυώδεκα ἡμέρας πλεύσεαι· καὶ ἔπειτα ἵξεαι ἐς πόλιν μεγάλην, τῇ οὔνομά ἐστι Μερόη. λέγεται δὲ αὕτη ἡ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων. οἱ δὲ ἐν ταύτῃ, Δία θεῶν καὶ Διόνυσον μούνους σέβονται, τούτους τε μεγάλως τιμῶσι· καί σφι μαντήιον Διὸς κατέστηκε. στρατεύονται δ᾽ ἐπεὰν σφέας ὁ θεὸς οὗτος κελεύῃ διὰ θεσπισμάτων· καὶ τῇ ἂν κελεύῃ, ἐκεῖσε. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλέων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἄλλῳ, ἥξεις ἐς τοὺς Αὐτομόλους, ἐν ὅσῳπερ ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες ἐς τὴν μητρόπολιν τὴν Αἰθιόπων. τοῖσι δὲ Αὐτομόλοισι τούτοισι οὔνομά ἐστι Ἀσμάχ. δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος, κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, οἱ ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς παριστάμενοι βασιλέϊ. ἀπέστησαν δὲ αὗται τέσσερες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθίοπας τούτους, δι᾽ αἰτίην τοιήνδε· ἐπὶ Ψαμμητίχου βασιλέως φυλακαὶ κατέστασαν ἔν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθιόπων, καὶ ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσίῃσι·

τοῦ Ἀσχάμ.

ut ego opinarer vortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis è montibus aquæ, unde nequeat funis ad explorandum demissus pervenire in fundum. Aliud ab ullo XXIX
quoquam audire non potui: 1 nisi (quum ipse inspiciundi gratia ad Elephantinam usque urbem profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic jam inquirendo accepi: eum ab urbe Elephantina ad superiora esse locum acclivem, ubi necesse sit, navigio utrinque alligato, tanquam bove, pergere: &, si funis abrumpatur, abire navigium, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum quatuor dierum navigatione: esseque ibi Nilum tortuosum veluti Mæandrum, & duodecim schœnorum, per quos hunc in modum navigare oportet, & postea 2 pervenire planum in locum, ubi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompso. Ab Elephantina desuper jam Æthiopes incolere & dimidium insulæ: nam alterum dimidium incolere Ægyptios. 3 Insulam contineri ingenti stagno, accolentibus circum Æthiopibus pastoribus: in quod è Nilo subvectus, pervenias in alveum qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierum pergas propter flumen. nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa frequentia, per quæ navigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus navigium, duodecim diebus subveheris, dum venias in oppidum magnum nomine Meroen, quæ fertur aliarum urbium esse metropolis. Cujus incolæ solos deorum colunt Jovem & Liberum, eosque magnopere venerantur. Jovi etiam constituerunt oraculum, cujus responsis, posteaquam jubentur, & quocunque jubentur, eo sumant expeditionem. Ab hac urbe, intra tantundem temporis XXX
intra quantum ad ipsam ex Elephantina pervenitur navigando, pervenies ad Automolos, *id est*, *tansfugas*, quibus nomen est Asmach: quod verbum Græca in lingua idem pollet quod Sinistræ regia assistentes. Isti quum essent Ægyptii bellatores, ducenta & octo millia, ad hos Æthiopes transiere hac de causa: Sub rege Psammeticho fuerant in præsidiis collocati, alii ad urbem Elephantinam & ad Daphnas Pelusias adversus Æthiopes,

1 Sed quicquid præterea audivi, *vel accepi*, (ad Elephantinam quidem usque urbem spectatum ipsemet profectus: ab eo autem loco, ex auditu habens) id est hujusmodi, penitissime *indagatum*. Ab Elephantina urbe in superiora tendenti acclivis est locus, adeo ut necesse *&c.* 2 Pervenies. *Sic & sequentia per indicativum, non infinitivum.* 3 Insulæ contiguum est ingens stagnum. *Potest λίμνη etiam palus vel lacus exponi.*

alii ad-

alii adversus Arabes & Syros, alii ad Maream adversus Libyam. (Quibus in locis, quemadmodum sub rege Psammeticho erant, ita mea ætate Persarum præsidia excubabant. nam & apud Elephantinam & apud Daphnas Persæ excubias agunt.) Quum igitur triennium in præsidio fuissent Ægyptii, neque illinc ab aliquo dimitterentur, communi usi consilio, à Psammeticho ad Æthiopiam sibi transeundum putaverunt. Quos, re audita, Psammetichus insequutus, ubi est assequutus, multis verbis obsecrabat, vetabatque patrios deos ac liberos uxoresque deserere. Ibi quidam illorum fertur ostenso veretro dixisse, ubicunque id esset, sibi uxores & liberos fore. Hi posteaquam in Æthiopiam profecti sunt, sese Æthiopum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus est. Erant ei nonnulli Æthiopum adversarii, quorum terram eripientes istos jussit incolere. Æthiopes, his colonis inter se collocatis, facti sunt mansuetiores, moribus Ægyptiacis imbuti.

XXXI Ad quatuor igitur mensium partim navigationem, partim iter, cognoscitur Nilus: præter id quo fluit per Ægyptum. Tot enim menses in summa reperientur impendi ab iis qui ex Elephantina ad hos Automolos pergant. Fluit autem ab hespero & occasu: dehinc quod sit, nemo potest pro comperto narrare. est enim deserta præ fervore ea regio.

XXXII ¶ Accepi tamen hoc ex quibusdam Cyrenæis, qui se ad Ammonis oraculum isse commemorarent, colloquutosque cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex aliis sermonibus devenisse in confabulationem de Nilo, cujus nemo nosceret fontes: Etearchumque narrasse, aliquando quosdam ad se venisse Nasamonas, quæ gens sit Libyca, Syrtim incolens, & oram Syrtis quæ vergit ad auroram, [1] non multum supra Syrtim. Eos, quum venissent, interrogarenturque nunquid amplius haberent quod referrent de Africæ desertis, retulisse, apud se fuisse quosdam virorum præpotentium filios petulantes: eos, quum in virilem ætatem adolevissent, cum alia supervacua fuisse machinatos, tum vero ex sese quinque sortitos ad inspiciundas Libyæ solitudines, & siquid amplius cernerent quam ii qui longissima inspexissent. Oram enim maritimam Libyæ aquiloni obnoxiam Libyas & Lybium permultas gentes ab Ægypto incipientes omnem obtinere usque ad promontorium Soloentem, quod Libyam terminat,

ἄλλη δὲ πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων, καὶ ἐν Μαρέῃ πρὸς Λιβύης ἄλλη. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων κατὰ ταὐτὰ αἱ φυλακαὶ ἔχουσι ὡς καὶ ἐπὶ Ψαμμητίχου ἦσαν. καὶ γὰρ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέουσι, καὶ ἐν Δάφνῃσι. τοὺς ὦν δὴ Αἰγυπτίους τρία ἔτεα φρουρήσαντας ἀπέλυε οὐδεὶς τῆς φρουρῆς· οἱ δὲ, βουλευσάμενοι, καὶ κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι, πάντες ἀπὸ τοῦ Ψαμμητίχου ἀποστάντες, ἤισαν ἐς Αἰθιοπίην. Ψαμμήτιχος δὲ πυθόμενος, ἐδίωκε. ὡς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο, πολλὰ λέγων, καί σφεας θεοὺς πατρώους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα, καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας. τὸν δέ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον, εἰπεῖν, ἔνθα ἂν τοῦτο ᾖ, ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. οὗτοι ἐπεί τε ἐς Αἰθιοπίην ἀπίκοντο, διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθιόπων βασιλέϊ. ὁ δέ σφεας τῷδε ἀντιδωρέεται. ἦσαν οἱ διάφοροί τινες γεγονότες τῶν Αἰθιόπων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας, τὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν. τούτων δὲ ἐσοικισθέντων ἐς τοὺς Αἰθίοπας, ἡμερώτεροι γεγόνασι Αἰθίοπες, ἤθεα μαθόντες Αἰγύπτια. Μέχρι μέν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ, γινώσκεται ὁ Νεῖλος, πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ῥεύματος. τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὑρίσκονται ἀναισιμούμενοι, ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευομένῳ ἐς τοὺς Αὐτομόλους τούτους. ῥέει δὲ ἀπὸ ἑσπέρης τε καὶ ἡλίου δυσμέων. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, οὐδεὶς ἔχει σαφέως φράσαι. ἔρημος γάρ ἐστι ἡ χώρη αὕτη ὑπὸ καύματος. Ἀλλὰ τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων, φαμένων ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον, καὶ ἀπικέσθαι ἐς λόγους Ἐτεάρχῳ τῷ Ἀμμωνίων βασιλέϊ· καί κως ἐκ λόγων ἄλλων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ Νείλου, ὡς οὐδεὶς αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγάς. καὶ τὸν Ἐτέαρχον φάναι ἐλθεῖν κοτε παρ' αὐτὸν Νασαμῶνας ἄνδρας. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο ἐστι μὲν Λιβυκὸν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν πρὸς ἠῶ χώρην τῆς Σύρτιος οὐκ ἐπὶ πολλόν. ἀπικομένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας, καὶ εἰρωτεωμένους εἴ τι ἔχουσι πλέον λέγειν περὶ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης, φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστέων παῖδας ὑβριστάς· τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας περισσὰ, καὶ δὴ καὶ ἀποκληρῶσαι πέντε ἑωυτῶν, ὀψομένους τὰ ἔρημα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν μακρότατα ἰδομένων. τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν κατὰ τὴν βορηΐην θάλασσαν, ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι Σολόεντος ἄκρης, ἣ τελευτᾷ τῆς Λιβύης, παρήκουσι παρὰ πᾶσαν Λίβυες, καὶ Λιβύων ἔθνεα πολλὰ,

1 Non longe penetrando, *vel*, *progrediendo*. Eos, q.

πλὴν ὅσον Ἕλληνες καὶ Φοίνικες ἔχουσι. τὰ δ' ὑπὲρ θαλάσσης τε καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσαν
64
κατηκόντων ἀνθρώπων, τὰ κατύπερθε θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη. τὰ δὲ κατύπερθε τῆς θηριώδεος, ψάμμος τέ ἐστι, καὶ ἄνυδρος δεινῶς, καὶ ἔρημος πάντων. ἐπεὶ ὦν τοὺς νεηνίας ἀποπεμπομένους ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδατί τε καὶ σιτίοισι εὖ ἐξηρτυμένους, ἰέναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκεομένης· ταύτην δὲ διεξελθόντας, ἐς τὴν θηριώδεα ἀπικέσθαι. ἐκ δὲ ταύτης, τὴν ἔρημον διεξιέναι, τὴν ὁδὸν ποιευμένους πρὸς ζέφυρον ἄνεμον. διεξελθόντας δὲ χῶρον πολλὸν ψαμμώδεα, καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρῃσι, ἰδεῖν δή κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα. καί σφεας προσελθόντας, ἅπτεσθαι τοῦ ἐπεόντος ἐπὶ τῶν δενδρέων καρποῦ. ἁπτομένοισι δέ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας μικρούς, μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν· λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας. φωνῆς δὲ οὔτε τι τῆς ἐκείνων τοὺς Νασαμῶνας γινώσκειν, οὔτε τοὺς ἄγοντας τῶν Νασαμώνων. ἄγειν τε αὐτοὺς δι' ἑλέων μεγίστων· καὶ διεξελθόντας ταῦτα, ἀπικέσθαι ἐς πόλιν, ἐν τῇ πάντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ μέγαθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας. παρὰ δὲ τὴν πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν. ῥέειν δὲ ἀπὸ ἑσπέρης αὐτὸν, πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα· φαίνεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. Ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου Ἐτεάρχου λόγος ἐς τοῦτό μοι δεδηλώσθω· πλὴν ὅτι ἀπονοστῆσαί τε ἔφασκε τοὺς Νασαμῶνας, ὡς οἱ Κυρηναῖοι ἔλεγον· καὶ ἐς τοὺς οὗτοι ἀπίκοντο ἀνθρώπους, γόητας εἶναι πάντας. τὸν δὲ δὴ ποταμὸν τοῦτον τὸν παραῤῥέοντα καὶ Ἐτέαρχος συνεβάλλετο εἶναι τὸν Νεῖλον· καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτως αἱρέει. ῥέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσην τάμνων Λιβύην· καὶ (ὡς ἐγὼ συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος) τῷ Ἴστρῳ ἐκ τῶν ἴσων μέτρων ὁρμᾶται. Ἴστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρρήνης πόλιος, ῥέει μέσην σχίζων τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ Κελτοί εἰσι ἔξω Ἡρακλήων στηλέων, ὁμουρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἳ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. τελευτᾷ δὲ ὁ Ἴστρος ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου διὰ πάσης Εὐρώπης, τῇ Ἰστριηνοὶ Μιλησίων οἰκέουσι ἄποικοι. Ὁ μὲν δὴ Ἴστρος (ῥέει γὰρ δι' οἰκεομένης) πρὸς πολλῶν γινώσκεται. περὶ δὲ τῶν τοῦ Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν. ἀοίκητός τε γάρ ἐστι καὶ ἔρημος ἡ Λιβύη, δι' ἧς ῥέει. περὶ δὲ τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ, ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱστορεῦντα ἦν ἐξικέσθαι, εἴρηται· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστά κῃ ἀντίη κέεται. ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ πέντε ἡμερέων ἰθεῖα ὁδὸς εὐζώνῳ ἀνδρί· ἡ δὲ Σινώπη τῷ Ἴστρῳ ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν

præter id demum quod aut Græci obtineant, aut Phœnices: ac supra maritimam oram, & eos qui ad mare incolunt, feris ulteriora habitari: at quæ ulteriora sunt parte à feris habitata, arenosa esse, vehementerque arida, ac prorsus vasta. Igitur eos juvenes ab æqualibus dimissos, aqua atque cibariis probe instructos, primum per regionem hominibus habitatam perrexisse: hanc permensos, in illam à feris habitatam pervenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse ad ventum zephyrum: peragratoque multo spatio sabulosi loci pluribus sane diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadam enatas, ad easque accessisse, ac fructum qui inerat decerpsisse. Eisque inter decerpendum supervenisse quosdam infra mediocrem virorum staturam pusillos: quorum linguam Nasamones non intelligerent, ut nec ipsi Nasamonum: & ab his deprehensos ductosque fuisse per maximas paludes: atque illas transgressos pervenisse in urbem in qua universi forent æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam urbem præterlabi grande flumen, ab hespero ad orientem solem fluens, in quo conspicerentur crocodili. Hactenus à me sermo Ammonii XXXIII
Etearchi commemoratus sit: nisi quod is aiebat Nasamones (ut Cyrenæi referebant) revertisse, & eos homines ad quos illi pervenissent, omnes esse 1 præstigiatores. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus conjectabat Nilum esse, & ratio sic dictat. Ex Libya enim Nilus fluit, eamque mediam secat: & (ut ego ex apertis ignota conjecto) pari tractu atque Ister meat. Ister nanque fluere incipiens à Celtis atque urbe Pyrene (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesiis finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium ultimi) mediam Europam scindit: totamque permensus quam Istriani Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur. 2 Et Ister
(fluit enim per terram habitatam) inter XXXIV
primos cognoscitur: de Nili vero fontibus nemo habet quod referat: & merito, utpote Libya per quam fluit, deserta. De ejus fluxu, quam potuit longissime repetendo narrari, dictum est. exit autem in Ægyptum. Porro Ægyptus montanæ Ciliciæ fere opposita est. Hinc recta ad Sinopem in ponto Euxino sitam, quinque dierum est rectum iter viro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti

1 Impostores, *vel præstigiatores*. 2 Verum Ister à multis cognoscitur, quippe qui per terram habitatam fluat.

exad-

ex adverso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, videtur mihi æquiparandus Istro. Hactenus de Nilo dictum
XXXV sit. ¶ VENIO ad plura de Ægypto referenda: quia plura quam alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu majora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. Ægyptii, quemadmodum & cœlo eorum & flumine diversum ab aliis naturam ostendente, ita ipsi pleraque omnia à cæteris hominibus diversa constituerunt & instituta & jura. Apud hos fœminæ quidem negociantur cauponanturque, & institoriis operis vacant: viri autem intra domos texunt. Alii villum subtegminis desuper tramant, Ægyptii subter. Onera viri capitibus, fœminæ humeris bajulant. Fœminæ, stantes mingunt: viri, sedentes. Domi ventrem exonerant, foris in viis comedunt: reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palam vero, quæ non sunt turpia. Mulier neque dei neque deæ ulla sacerdos est, sed viri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filiis nulla, nolentibus: filiabus, etiamsi nolint,
XXXVI summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Ægypto derasi. 1 Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita deglabrare: Ægyptii in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tamen tondent. Apud cæteros mortales victus à ferarum secretus est consortio: Ægypti cum feris vescuntur. Alii frumento atque hordeo victitant: Ægyptiis 2 victitare iis quæ ex his facta sunt, maximo probro est: sed cibis è farre confectis, quod quidam siliginem appellant. 3 Conspersionem pedibus, lutum manibus 4 subigunt. Virilia, alii talia relinquunt qualia natura sunt, præter eos quæ rb istis didicerunt: Ægyptii circumcidunt. Viri binas vestes habent, fœminæ singulas. Alii velorum ansulas & funes extrinsecus assuunt, Ægyptii intrinsecus. Græci literas scribunt & calculis computant, à sinistro in dextrum manum ferentes, Ægyptii à dextro in sinistrum: & hoc facientes aiunt se in dextrum, Græcos facere in sinistrum. Literis bifariis utuntur, quarum unas, sacras
XXXVII vocant, populares alteras, ¶ In deos

ἀντίη κέεται. οὕτω τὸν Νεῖλον δοκέω διὰ πάσης τῆς Λιβύης διεξιόντα ἐξισοῦσθαι τῷ Ἴστρῳ. Νείλου μέν νυν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω. Ἔρχομαι δὲ περὶ Αἰγύπτου μηκυνέων τὸν λόγον, ὅτι πλεῖστα θωυμάσια ἔχει ἢ ἄλλη πᾶσα χώρη, καὶ ἔργα λόγου μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώρην· τούτων εἵνεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται. Αἰγύπτιοι ἅμα τῷ οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας ἐόντι ἑτεροίῳ, καὶ τῷ ποταμῷ φύσιν ἀλλοίην παρεχομένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοί, τὰ πολλὰ πάντα ἔμπαλιν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐστήσαντο ἤθεά τε καὶ νόμους. ἐν τοῖσι, αἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι καὶ καπηλεύουσι· οἱ δὲ ἄνδρες, κατ' οἴκους ἐόντες, ὑφαίνουσι. ὑφαίνουσι οἱ μὲν ἄλλοι, ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ, κάτω. τὰ ἄχθεα οἱ μὲν ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλέων φορέουσι· αἱ δὲ γυναῖκες, ἐπὶ τῶν ὤμων. οὐρέουσι, αἱ μὲν γυναῖκες, ὀρθαί, οἱ δὲ ἄνδρες, κατήμενοι. εὐμαρείῃ χρέωνται ἐν τοῖσι οἴκοισι, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι· ἐπιλέγοντες ὡς τὰ μὲν αἰσχρά, ἀναγκαῖα δὲ, ἐν ἀποκρύφῳ ἐστὶ ποιέειν χρεών· τὰ δὲ μὴ αἰσχρά, ἀναφανδόν. ἱερᾶται γυνὴ μὲν οὐδεμία οὔτε ἔρσενος θεοῦ, οὔτε θηλέης· ἄνδρες δὲ, πάντων τε καὶ πασέων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμία ἀνάγκη, μὴ βουλομένοισι· τῇσι δὲ θυγατράσι πᾶσα ἀνάγκη, καὶ μὴ βουλομένῃσι. Οἱ ἱρέες τῶν θεῶν, τῇ μὲν ἄλλῃ κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξυρεῦνται. 65
τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλάς, τοὺς μάλιστα ἱκνέεται· Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοὺς θανάτους ἀνιεῖσι τὰς τρίχας αὔξεσθαι, τάς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ γενείῳ, τέως ἐξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοισι ἀνθρώποισι χωρὶς θηρίων δίαιτα ἀποκέκριται, Αἰγυπτίοισι δὲ ὁμοῦ θηρίοισι ἡ δίαιτά ἐστι. ἀπὸ πυρέων καὶ κριθέων ὦλλοι ζώουσι· Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιευμένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζόην, ὄνειδος μέγιστόν ἐστι· ἀλλὰ ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῦνται σιτία, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι. φυρῶσι τὸ μὲν σταῖς τοῖσι ποσί, τὸν δὲ πηλὸν τῇσι χερσί, καὶ τὴν κόπρον ἀναιρέονται. τὰ αἰδοῖα ὦλλοι μὲν ἐῶσι ὡς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον· Αἰγύπτιοι δὲ περιτάμνονται. εἵματα, τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο· τῶν δὲ γυναικῶν ἓν ἑκάστη. τῶν ἱστίων τοὺς κρίκους καὶ τοὺς κάλους οἱ μὲν ἄλλοι ἔξωθεν προσδέουσι, Αἰγύπτιοι δὲ, ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι, καὶ λογίζονται ψήφοισι, Ἕλληνες μὲν, ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ, ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά. καὶ ποιεῦντες ταῦτα, αὐτοὶ μέν φασι ἐπὶ τὰ δεξιὰ ποιέειν, Ἕλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν, ἱρά, τὰ δὲ, δημοτικὰ καλέεται. Θεο-

γρ. ἀντίον

1 Apud alios homines more receptum est ut in luctu statim capita tondeantur ab iis quos potissimum is attingit: at Ægyptii, in morte suorum, sinunt capitis barbæque pilos crescere quum alioqui antea tonsi fuerint. Apud c. 2 Victitare his, maxime probrosum est. sed ex olyris cibaria conficiunt, quas alii zeas appellant. 3 Farinam aqua maceratam subigunt pedibus, lutum autem manibus. *Fortasse autem intelligit lutum ex quo intritum conficitur, quod Gall. mortier.* 4 Subigunt, & *iisdem* stercus accipiunt.

σεβέες δὲ περισσῶς ἐόντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, νόμοισι τοιοῖσδε χρέωνται. ἐκ χαλκέων ποτηρίων πίνουσι, διασμέωντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην· οὐχ ὁ μὲν, ὁ δ' οὔ, ἀλλὰ πάντες. εἵματα δὲ λίνεα φορέουσι αἰεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τά τε αἰδοῖα περιτάμνονται, καθαρειότητος εἵνεκεν· προτιμῶντες καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. οἱ δὲ ἱρέες ξυρεῦνται πᾶν τὸ σῶμα διὰ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθεὶρ, μήτε τι ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηταί σφι θεραπεύουσι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινέην μούνην, καὶ ὑποδήματα βύβλινα. ἄλλην δέ σφι ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λοῦνται δὲ δὶς τῆς ἡμέρης ἑκάστης ὕδατι ψυχρῷ, καὶ δὶς ἑκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκείας μυρίας ἐπιτελέουσι, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. πάσχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα. * οὔτε τι γὰρ τῶν οἰκηΐων τρίβουσι, οὔτε δαπανέωνται, ἀλλὰ καὶ σιτία σφι ἐστὶ ἱερὰ πεσσόμενα. καὶ χηνέων καὶ βοέων κρεῶν πλῆθός τι ἑκάστῳ γίνεται πολλὸν ἑκάστης ἡμέρης. δίδοται δέ σφι καὶ οἶνος ἀμπέλινος. ἰχθύων δὲ οὔ σφι ἔξεστι πάσασθαι. κυάμους δὲ οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, τούς τε γενομένους οὔτε τρώγουσι, οὔτε ἕψοντες ʺ δατέονται. οἱ δὲ δὴ ἱρέες, οὐδὲ ὁρέοντες ἀνέχονται, νομίζοντες οὐ καθαρόν μιν εἶναι ὄσπρεον. ἱρᾶται δὲ οὐκ εἷς ἑκάστου τῶν θεῶν, ἀλλὰ πολλοί, τῶν εἷς ἐστὶ ἀρχιερεύς. ἐπεὰν δέ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀντικατίσταται. Τοὺς δὲ βοῦς τοὺς ἔρσενας, τοῦ Ἐπάφου εἶναι νομίζουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε· τρίχα ἢν καὶ μίαν ἴδηται ἐποῦσαν μέλαιναν, οὐ καθαρὸν εἶναι νομίζει. δίζεται δὲ ταῦτα ἐπὶ τοῦτο τεταγμένος τῶν τις ἱρέων, καὶ ὀρθοῦ ἑστεῶτος τοῦ κτήνεος καὶ ὑπτίου, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξειρύσας, εἰ καθαρὴ τῶν προκειμένων σημηΐων, τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἐρέω. κατορᾷ δὲ καὶ τὰς τρίχας τῆς οὐρῆς, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει πεφυκυίας. ἢν δὲ τουτέων πάντων ᾖ καθαρὸς, σημαίνεται βύβλῳ περὶ τὰ κέρεα εἱλίσσων· καὶ ἔπειτα γῆν σημαντρίδα ἐπιπλάσας, ἐπιβάλλει τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαντον δὲ θύσαντι θάνατος ἡ ζημίη ἐπικέεται. δοκιμάζεται μέν νυν τὸ κτῆνος τρόπῳ τοιῷδε. Θυσίη δέ σφι ἥδε κατέστηκε. ἀγαγόντες τὸ σεσημασμένον κτῆνος πρὸς τὸν βωμὸν ὅκου ἂν θύωσι, πυρὴν καίουσι. ἔπειτα δὲ ἐπ' αὐτοῦ οἶνον κατὰ τοῦ ἱρηΐου ἐπισπείσαντες, καὶ ἐπικαλέσαντες τὸν θεόν,
66 σφάζουσι. σφάξαντες δὲ, ἀποτάμνουσι τὴν κεφαλήν. σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος
δείρουσι· κεφαλῇ δὲ κείνῃ πολλὰ ʺ κατηρασάμενοι, φέρουσι τοῖσι μὲν ἂν ᾖ ἀγορή, καὶ

γρ. πατέονται

γρ. καταρησάμενοι

ſupramodum ſupraque omnes homines religioſi ſunt, talibus moribus utentes: Aheneis in poculis potant, ſingulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non: ſed univerſi. Linea ferunt veſtimenta ſemper recens abluta, huic rei præcipue vacantes. Virilia circumcidunt munditiæ gratia, pluris facientes ſe mundos eſſe quam decoros. Sacerdotes tertio quoque die totum corpus eradunt, nequis pediculus deos colentibus aut alia ſordes creetur. Iidem veſtem tantummodo lineam, calceos 1 papyraceos geſtant: nec aliam veſtem aut alios calceos induere eis fas eſt. Lavantur quotidie frigida, interdiu 2 ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias (prope dixerim infinitas) exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. nam neque è re domeſtica aliquid conterunt, neque impendunt, ſed eorum ſingulis quotidie 3 cibi ſacri cocti præſto ſunt, & carnis bubulæ & anſerinæ ſatis abundeque. Vinum quoque vineale illis datur. De piſcibus guſtare nefas eſt illis. Fabas Ægyptii in ſua terra nec admodum ſerunt, nec eas quæ provenerint, aut 4 crudas aut in aqua coctas, edunt. Sacerdotes vero ne aſpicere quidem eas ſuſtinent, arbitrantes haud mundum illud legumen eſſe. Initiantur non ſigillatim cuique deorum, ſed gregatim: quorum unus eſt pontifex. ubi quis defunctus eſt, filius
ejus ſubrogatur. Boves mares, Epaphi XXXVIII
eſſe cenſent: eaque de re hunc in modum explorant, Si pilum in eo nigrum vel unum viderint, nequaquam mundum cenſent. Explorat autem hæc ſacerdotum aliquis ad id conſtitutus, pecude cum ſtante & erecta tum etiam reſupinata: lingua etiam exerta *explorans* an pura ſit iis ſignis quæ ego alio referam in libro. Inſpicit & caudæ pilos, nunquid eos habeat ſecundum naturam procreatos. Eum, ſi fuerit his omnibus mundus, notat alligato cornibus byblo: deinde applicita terra ſigillari anulo impreſſa, abducitur. Nam immolanti eo ſigillo non notatam, pœna morte ſancita eſt. Et hunc quidem
in modum pecus exploratur. Sacrifi- XXXIX
candi autem is eis eſt ritus. Pecude quæ obſignata eſt, ad aram ubi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde 5 ſupra pecudem libato *contra templum* vino, ac deo invocato, eam mactant: 6 mactatæ caput aſportant in forum, ſi nundinæ ſint, &

1 Byblinos. 2 Eis. *δὶς, non τρίς.* 3 *Sunt qui ſacrificia exponant, alii panes ſacros.* 4 *Videtur aliud legiſſe quam habeant vulg. edit.* 5 Supra hoſtiam, 6 Mactatæ caput amputant, & reliquum corpus excoriant. Capiti autem illius multa imprecati, aſportant. Aſportant, inquam, in forum quidem, illi quibus forum eſt, & —— * Vide Diodorum Sicul. & quæ Pererius annotavit ad Geneſ. cap. 47. v. 22, 26. de immunitate Sacerdotum Ægypt.

cis Græci negotiatores adſuerint: atque illis vendunt: qui ſi non adſuerint, in flumen abjiciunt. Execrantur autem capita in hæc verba, ut ſiquid mali aut ipſis immolantibus aut univerſæ Ægypto futurum ſit, id in caput hoc convertatur. Eodem porro ritu circa capita pecudum immolandarum, & vini libamina, omnes pariter Ægyptii in omnibus templis utuntur: Atque ex hoc ritu fit ut nemo Ægyptiorum de capite ullius animantis

XL deguſtet. Eſt tamen ſacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis inſtitutus. Quam igitur deam maximam eſſe cenſeant, & cui maximum feſtum celebrent, jam nunc dicam. Poſteaquam jejunaverunt pridie feſti, [1] atque obdormierunt, bovem immolant, eumque corio exuunt, & alvo tota vacuant. Inteſtina intra ventrem adipemque linquunt, crura truncant, & extremos lumbos armoſque, ac cervicem. His actis, reliquum bovis corpus ſtipant panibus puris & melle, & uva paſſa, & ficis, & thure, & myrrha, atque aliis odoribus. Ubi hæc infarſerunt, adolent, multum vini oleique infundentes: jejuni tamen priuſquam ſacrificent. Dum ſacrificium ardet, omnes [2] verberantur. Poſteaquam vapulaverunt, dapes ex ſacrificii

XLI reliquiis proponuntur. Boves mares coſdemque mundos, ac vitulos univerſi Ægyptii immolant: at fœminas eis immolare non licet, utpote Iſidi conſecratas. Nam Iſidis ſimulacrum muliebre eſt, bubulis præditum cornibus quemadmodum Io Græci deſcribunt. Boveſque fœminas omnes itidem Ægyptii venerantur ex omnibus pecudibus longe plurimum: eoque nemo Ægyptius Ægyptiave Græci viri aut os ſuaviaretur, aut cultro, vel veru, vel olla illius uteretur, aut pura bovis carne Græco cultro inciſa veſceretur. Boves qui demortui ſunt hunc in modum ſepeliunt: Fœminas quidem in flumen abjiciunt, mares autem in ſuburbanis ſinguli defodiunt, uno aut altero cornu extante, ſigni gratia. Ubi computruerunt, & ſtatum tempus advenit, præſto eſt ad ſingulas urbes navis ex inſula nomine Proſopitide, quæ eſt in Delta, habetque novem ſchœnorum ambitum. In qua cum aliæ ſunt frequentes urbes tum ea unde proficiſcuntur naves ad oſſa tollenda, nomine Atarbechis, ubi templum Veneris

Ἕλληνές σφι ἔωσι ἐπιδήμιοι ἔμποροι, οἱ δὲ φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν, ἀπ' ὧν ἔδοντο. τοῖσι δὲ ἂν μὴ παρέωσι Ἕλληνες, οἱ δ' ἐκβάλλουσι ἐς τὸν ποταμόν. καταρέονται δὲ, τάδε λέγοντες τῇσι κεφαλῇσι, εἴ τι μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι, ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέσθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι. κατὰ μέν νυν τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων, καὶ τὴν ἐπίσπεισιν τοῦ οἴνου, πάντες Αἰγύπτιοι νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα τὰ ἱρά. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ νόμου, οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς ἐμψύχου κεφαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδείς. Ἡ δὲ δὴ ἐξαίρεσις τῶν ἱρῶν, καὶ ἡ καῦσις, ἄλλη περὶ ἄλλο ἱρόν σφι κατέστηκε. τὴν δ' ὦν μεγίστην τε δαίμονα ἥγηνται εἶναι, καὶ μεγίστην οἱ ὁρτὴν ἀνάγουσι, ταύτην ἔρχομαι ἐρέων. ἐπὴν προνηστεύσωσι τῇ Ἴσι, καὶ ἐπὴν κατεύξωνται, θύουσι τὴν βοῦν· καὶ ἀποδείραντες κοιλίην μὲν κείνην πᾶσαν ἔξω εἷλον, σπλάγχνα δὲ αὐτοῦ λείπουσι ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν πιμελήν. σκέλεα δὲ ἀποταμνοῦσι, καὶ τὴν ὀσφὺν ἄκρην, καὶ τοὺς ὤμους τε καὶ τὸν τράχηλον. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τὸ ἄλλο σῶμα τῆς βοὸς πιμπλᾶσι ἄρτων καθαρῶν, καὶ μέλιτος, καὶ ἀσταφίδος, καὶ σύκων, καὶ λιβανωτοῦ, καὶ σμύρνης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων. πλήσαντες δὲ τούτων, καταγίζουσι, ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. προνηστεύσαντες δὲ, θύουσι· καιομένων δὲ τῶν ἱρῶν, τύπτονται πάντες. ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνται, δαῖτα προτίθενται, τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν. Τοὺς μέν νυν καθαροὺς ἔρσενας τῶν βοῶν καὶ τοὺς μόσχους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι· τὰς δὲ θηλέας οὔ σφι ἔξεστι θύειν, ἀλλὰ ἱραί εἰσι τῆς Ἴσιος. τὸ γὰρ τῆς Ἴσιος ἄγαλμα ἐὸν γυναικήϊον, βούκερών ἐστι, κατάπερ Ἕλληνες τὴν Ἰοῦν γράφουσι. καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβονται προβάτων πάντων μάλιστα μακρῷ. τῶν εἵνεκα οὔτ' ἀνὴρ Αἰγύπτιος, οὔτε γυνὴ ἄνδρα Ἕλληνα φιλήσειε ἂν τῷ στόματι. οὐδὲ μαχαίρῃ ἀνδρὸς Ἕλληνος χρήσεται, οὐδ' ὀβελοῖσι, οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρέως καθαροῦ βοὸς διατετμημένου Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύσεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς, τρόπον τοιόνδε. τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιᾶσι· τοὺς δὲ ἔρσενας, κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοισι, τὸ κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφότερα ὑπερέχοντα, σημηΐου εἵνεκα· ἐπεὰν δὲ σαπῇ, καὶ προσίῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέεται ἐς ἑκάστην πόλιν βᾶρις ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλεομένης " νήσου. ἡ δ' ἔστι μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περίμετρος δὲ αὐτῆς εἰσι σχοῖνοι ἐννέα. ἐν ταύτῃ δὴ ὦν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔνεισι μὲν καὶ ἄλλαι πόλιες συχναί· ἐκ τῆς δὲ αἱ βάρις παραγίνονται ἀναιρησόμεναι τὰ ὀστέα τῶν βοῶν, οὔνομα τῇ πόλει Ἀτάρβηχις. ἐν δ' αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱρὸν ἅγιον

" τῆς χώρης.

—-apud quos mercatores Græci diverſantur, ibique illis vendunt: illi vero quibus non adſuerint Græci, in flum.

1 Et precati ſunt. *κατεύξωνται pro quo aliud legit.* 2 Omnes ſeipſos verberant. Poſtquam autem verberare deſierunt, dapes &c. *In vulg. edit. hujus interpret. Vallæ,* epulaverunt *legitur pro* vapulaverunt.

ἵδρυται.

ἵδρυται. ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανέονται πολλοὶ ἄλλοι ἐς ἄλλας πόλιας· ἀνορύξαντες δὲ τὰ ὀστέα ἀπάγουσι, καὶ θάπτουσι ἐς ἕνα χῶρον πάντες. κατὰ ταυτὰ δὲ τοῖσι βουσὶ καὶ τἄλλα κτήνεα ἅπαντα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα. καὶ γὰρ περὶ ταῦτα οὕτω σφι νενομοθέτηται. κτείνουσι γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα.

γρ. Θηβαίου

Ὅσοι μὲν δὴ Διὸς '' Θηβαιέος ἵδρυνται ἱερὸν, ἢ νομοῦ τοῦ Θηβαίου εἰσὶ, οὗτοι μὲν πάντες ὀΐων ἀπεχόμενοι, αἶγας θύουσι. θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν Ἴσιός τε, καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι. τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται. ὅσοι μὲν δὴ τοῦ Μένδητος ἔκτηνται ἱερὸν, ἢ νομοῦ τοῦ Μενδησίου εἰσὶ, οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι, ὄϊς θύουσι. Θηβαῖοι μέν νυν, καὶ ὅσοι διὰ τούτους ὀΐων ἀπέχονται, διὰ τάδε λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφι τεθῆναι. Ἡρακλέα θελῆσαι πάντως ἰδέσθαι τὸν Δία, καὶ τὸν οὐκ ἐθέλειν ὀφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. τέλος, ἐπεί τε λιπαρέειν

67 τὸν Ἡρακλέα, τὸν Δία μηχανήσασθαι, κριὸν ἐκδείραντα, '' περιεκθέσθαι τε τὴν κεφαλὴν ἀποταμόντα τοῦ κριοῦ, καὶ ἐνδύντα τὸ νάκος, οὕτω οἱ ἑωϋτὸν ἐπιδέξαι. ἀπὸ τούτου, κριοπρόσωπον τὤγαλμα τοῦ Διὸς ποιεῦσι Αἰγύπτιοι. ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων, Ἀμμώνιοι, ἐόντες Αἰγυπτίων τε καὶ Αἰθιόπων ἄποικοι, καὶ φωνὴν μεταξὺ ἀμφοτέρων νομίζοντες. δοκέειν δ' ἐμοὶ, καὶ τοὔνομα Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδε σφι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαντο. Ἀμμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. τοὺς δὲ κριοὺς οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ' εἰσί σφι ἱροὶ διὰ τοῦτο. μιῇ δὲ ἡμέρῃ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὁρτῇ τοῦ Διὸς, κριὸν ἕνα κατακόψαντες, καὶ ἀποδείραντες, κατὰ τὠυτὸ ἐνδύουσι τὤγαλμα τοῦ Διός· καὶ ἔπειτα ἄλλο ἄγαλμα Ἡρακλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τύπτονται οἱ περὶ τὸ ἱρὸν ἅπαντες τὸν κριὸν, καὶ ἔπειτα ἐν ἱρῇ θήκῃ θάπτουσι αὐτόν. Ἡρακλέος δὲ πέρι τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὡς εἴη τῶν δυώδεκα θεῶν. τοῦ ἑτέρου δὲ πέρι Ἡρακλέος, τὸν Ἕλληνες οἴδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην ἀκοῦσαι. καὶ μὴν ὅτι γε οὐ παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον τοὔνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ Ἕλληνες μᾶλλον παρ' Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θέμενοι τῷ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ οὔνομα Ἡρακλέα, πολλά μοι καὶ ἄλλα τεκμήριά ἐστι τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἐν δὲ δὴ καὶ τόδε· ὅτι τε τοῦ Ἡρακλέος τούτου οἱ γονέες ἀμφότεροι, ἦσαν Ἀμφιτρύων, καὶ Ἀλκμήνη, γεγονότες τὸ ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰγύπτου· καὶ διότι Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματα φασὶ

γρ. προέχεσθαι

extructum est. ex qua urbe alii permulti vagantur in alias urbes. Ubi autem effoderunt ossa, asportant, eaque uno in loco cuncti sepeliunt. Quem porro in modum boves, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum est. nam ne hæc quidem interimunt.

XLII Cæterum qui Jovis Thebani templum incolunt, aut Thebanæ 1 provinciæ sunt, ii omnes ab ovibus se abstinentes, capras immolant. Non enim eosdem deos similiter colunt universi Ægyptii, præter Isidem & Osirin, quem Bacchum esse aiunt. hos peræque universi colunt. Qui vero Mendetis templum obtinent, sive Mendesiæ provinciæ sunt, hi capris abstinentes, immolant oves. Itaque Thebani, & quicunque propter illos ovibus parcunt, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quod Jupiter, quum ab Hercule cernere eum volente, cerni nollet, tandem exoratus hoc commentus sit, ut amputato arietis capite, pelleque villosa quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Ægyptios instituisse Jovis simulacrum facere arietina facie: & ab Ægyptiis Ammonios accepisse, qui sunt Ægyptiorum atque Æthiopum coloni, & 2 linguam inter utrosque usurpantes. Qui etiam mihi videntur ideo se Ammonios cognominasse quod Ægyptii Jovem 3 Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eis sacrosancti sunt. Certo tantum die quotannis in festo Jovis, unum demum arietem obtruncant, cujus pellem detractam, hunc in modum Jovis simulacro induunt: ad illudque deinde aliud ducunt Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum sunt, arietem verberant, deinde sacra eundem urna sepeliunt.

XLIII ¶ De Hercule autem hunc ego audivi sermonem, quod sit unus ex diis duodecim. nam de altero Hercule quem Græci norunt, nulla in parte Ægypti quippiam potui audire: cujus nomen non Ægyptii à Græcis acceperunt, sed Græci potius ab Ægyptiis, & ii quidem Græci qui hoc nomen filio Amphitryonis imposuere. Quod ita se habere, cum multa mihi indicia sunt, tum vero istud, quod hujus Herculis uterque parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Ægypto oriundi: & quod Ægyptii negant se aut Neptuni aut 4 Tyndaridarum

1 *Vel*, præfecturæ, *& sic statim post. Valla utrobique*, ritus. *id est.* *νόμου, non νομοῦ.* 2 *Id est, Lingua utentes quæ aliquid cum utrorumque lingua commune habet.* 3 Ammoun. 4 Dioscurorum.

nomen

nomen nosse: neque hos deos inter cæteros admiserunt. Quod si nomen dæmonis ullius à Græcis mutuati essent, non minus, imo vel magis, istorum mentionem fuissent habituri: si etiam tunc navicularìam exercebant, & ulli Græcorum navicularii erant, ut credo, & mea fert opinio. Istorum igitur potius deorum quam Herculis nomen Ægyptii percepissent. Atqui vetustus quidam deus est apud Ægyptios Hercules, & (ut ipsi aiunt) decem & septem annorum millia sunt ad Amasin regem, ex quo Herculem 1 ex octo diis, qui duodecim erant, unum esse arbitrantur.

XLIV Quibus ego de rebus certior fieri 2 cupiens, à quibus possem, in Tyrum Phœniciæ *urbem* navigavi, quod ibi templum Herculis esse audirem: quod & vidi opulenter exornatum cum aliis multis donariis, tum vero duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo majorem in modum splendente per noctem. Veniensque in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret ex quo id templum fuisset extructum: sed comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe dicentes ab urbe condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem à Tyro condita annorum duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thasii. Quinetiam in Thasum profectus sum, ubi inveni templum à Phœnicibus conditum, qui ad investigandam Europam navigantes, Thasum condiderunt: quod quinque virorum ætatibus prius fuit quam Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, plane declarant Herculem vetustum deum esse. eoque videntur hi rectissime facere è Græcis, qui bifaria Herculi templa ædificanda colendaque censuerunt: uni quidem, ut immortali, cognomine Olympio, immolantes: alteri vero, ut heroi parentantes.

XLV Alia quoque multa inconsiderate Græci loquuntur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de Hercule ferunt: Eum, quum in Ægyptum pervenisset, ab Ægyptiis redimitum, tanquam Jovi immolendum, cum pompa fuisse eductum, ac tantisper 3 quietem 4 tenuisse dum illi ante aram eum stetissent: 5 ibi ad vim conversum, omnes interemisse. Quæ quum dicunt Græci, videntur mihi se & naturæ Ægyptiorum & morum

εἰδέναι, οὐδέ σφι θεοὶ ἔτι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδέδεχαται. καὶ μὴν εἴ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὔνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἕξειν, εἴπερ καὶ τότε ναυτιλίῃσι ἐχρέωντο, καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτίλοι, ὡς ἔλπομαί τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἱρέει. ὥστε τούτων ἂν καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξεπιστέατο Αἰγύπτιοι ἢ τοῦ Ἡρακλέος. ἀλλά τις ἀρχαῖός ἐστι θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλέης· ὡς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἔτεά ἐστι ἑπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἄμασιν βασιλεύσαντα, ἐπεί τε ἐκ τῶν ὀκτὼ θεῶν οἱ δυώδεκα θεοὶ ἐγένοντο, τῶν Ἡρακλέα ἕνα νομίζουσι. Καὶ θέλων δὲ τούτων πέρι σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἷόν τε ἦν, ἔπλευσα καὶ ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυνθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρακλέος ἅγιον. καὶ εἶδον πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλλοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ ἐν αὐτῷ ἦσαν στῆλαι δύο, ἡ μὲν χρυσοῦ ἀπέφθου, ἡ δὲ σμαράγδου λίθου, λάμποντος τὰς νύκτας μέγαθος. ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ θεοῦ, εἰρόμην ὁκόσος χρόνος εἴη ἐξ οὗ σφι τὸ ἱρὸν ἵδρυται· εὗρον δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἕλλησι συμφερομένους. ἔφασαν γὰρ, ἅμα Τύρῳ οἰκιζομένῃ καὶ τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἱδρυνθῆναι. εἶναι δὲ ἔτεα ἀφ' οὗ Τύρον οἰκέουσι, τριηκόσια καὶ δισχίλια. εἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν Ἡρακλέος, ἐπωνυμίην ἔχοντος Θασίου εἶναι. ἀπικόμενος δὲ καὶ ἐς Θάσον, εὗρον ἱρὸν Ἡρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἱδρυμένον, οἳ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώσαντες, Θάσον ἔκτισαν. καὶ ταῦτα πέντε γενεῇσι ἀνδρῶν πρότερά ἐστι ἢ τὸν Ἀμφιτρύωνος Ἡρακλέα ἐν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μέν νυν ἱστορημένα δηλοῖ σαφέως παλαιὸν θεὸν τὸν Ἡρακλέα ἐόντα. καὶ δοκέουσι δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν, οἳ διξὰ Ἡράκλεια ἱδρυσάμενοι ἔκτηνται· καὶ τῷ μὲν, ὡς ἀθανάτῳ, Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπωνυμίην, θύουσι· τῷ δ' ἑτέρῳ, ὡς ἥρωϊ, ἐναγίζουσι. λέγουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκέπτως οἱ Ἕλληνες· εὐήθης δὲ αὐτέων καὶ ὅδε ὁ μῦθός ἐστι, τὸν περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι· ὡς αὐτὸν ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον στέψαντες οἱ Αἰγύπτιοι, ὑπὸ πομπῆς ἐξῆγον ὡς θύσοντες τῷ Διΐ. τὸν δὲ, τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν· ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ βωμῷ κατάρχοντο, ἐς ἀλκὴν τραπόμενον, πάντας σφέας καταφονεῦσαι. ἐμοὶ μέν νυν δοκέουσι ταῦτα λέγοντες, τῆς Αἰγυπτίων φύσιος καὶ τῶν νόμων 68

1 Ex quo è diis octo facti fuerunt duodecim, quorum unum Herculem censent. 2 Studens pro viribus, Tyr. 3 Se continuisse. 4 Tenuisse dum ad aram admoto molam inspergerent. *Bud.* 5 Ibi viribus uti cœpisse, omnesque interem. *Ad verbum*, Ibi ad vires se convertisse.

πάμ.παν

πάμπαν ἀπείρως ἔχειν οἱ Ἕλληνες. τοῖσι γὰρ οὐδὲ κτήνεα ὁσίη θύειν ἐστί, (χωρὶς ὑῶν, καὶ ἐρσένων βοῶν, καὶ μόσχων, ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ χηνέων) κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἕνα ἐόντα τὸν Ἡρακλέα, καὶ ἔτι ἄνθρωπον (ὡς δή φασι) κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι; καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι, καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ τῶν ἡρώων εὐμένεια εἴη. Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα οὐ θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτὼ θεῶν λογίζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι. τοὺς δὲ ὀκτὼ θεοὺς τούτους, προτέρους τῶν δυώδεκα θεῶν φασὶ γενέσθαι. γράφουσι δὲ δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς, κατάπερ Ἕλληνες, τὤγαλμα, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα· οὔτι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ' ὅμοιον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅτευ δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτὸν, οὔ μοι ἥδιόν ἐστι λέγειν. σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων· καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζονας ἔχουσι. ἐκ δὲ τούτων εἷς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα παντὶ τῷ Μενδησίων νομῷ τίθεται. καλέεται δὲ ὅ, τε τράγος καὶ ὁ Πὰν Αἰγυπτιστὶ, Μένδης. ἐγένετο δ' ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας· γυναικὶ τράγος ἐμίσγετο ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων ἀπίκετο. Ὗν δὲ Αἰγύπτιοι μιαρὸν ἥγηνται θηρίον εἶναι. καὶ τοῦτο μὲν, ἤν τις ψαύσῃ αὐτῶν παριὼν ὑὸς, αὐτοῖσι τοῖσι ἱματίοισι ἀπιὼν ἔβαψε ἑωυτὸν, βὰς ἐς τὸν ποταμόν· τοῦτο δὲ, οἱ συβῶται, ἐόντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες, ἐς ἱερὸν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μοῦνοι πάντων. οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει, οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτέων· ἀλλ' ἐκδίδονταί οἱ συβῶται, καὶ ἄγονται ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μέν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὗς οὐ δικαιεῦσι Αἰγύπτιοι· Σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μούνοισι, τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ τοὺς ὗς θύσαντες, πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοὺς ὗς ἐν μὲν τῇσι ἄλλῃσι ὁρτῇσι ἀπεστυγήκασι, ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπ' Αἰγυπτίων λεγόμενος· ἐμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι. θυσίη δὲ ἥδε τῶν ὑῶν τῇ Σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὰν θύσῃ τὴν οὐρὴν ἄκρην, καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὸν ἐπίπλοον συνθεὶς ὁμοῦ, κατ' ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ κτήνεος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένῃ· καὶ ἔπειτα καταγίζει πυρί· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῳ, ἐν τῇ ἂν τὰ ἱερὰ θύωσι· ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσαίατο.

ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter sues, præterque boves mares, & vitulos (dummodo mundos) & anseres: ii qua ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, quum unus esset, & adhuc (ut aiunt) homo, tot milia virorum interemisset? Hæc tamen tot quæ de his rebus diximus, sint & à diis & ab heroibus in bonam partem accepta. ¶ Porro

XLVI

capras & hircos ea de causa ii quos diximus Ægyptiorum non mactant, quod Pana inter octo deos Mendesii numerant, quos octo aiunt priores duodecim diis extitisse. Panos autem simulacrum & pictores pingunt & statuarii scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisque cruribus: haudquaquam existimantes eum esse talem, sed similem cæteris diis. Qua tamen cum causa talem pingant, non est mihi relatu jucundum. Verum hi omnes cum capras, tum vero maxime capros venerantur. Et inter Mendesios caprarii præcipuo honore afficiuntur, & ex his unus maxime: qui quum decessit, ingens toti Mendesiæ provinciæ luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, Ægyptiacè, Mendes. In hac regione contigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coiit propalam, quod in 1 ostentationem hominum pervenit.

XLVII

Suem autem Ægyptii spurcam beluam arbitrantur: quam siquis vel transeundo contigerit, abit 2 lotum sese cum ipsis vestimentis ad flumen. Eoque soli omnium subulci, Ægyptii indigenæ, nullum ingrediuntur in templum: nemoque aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cujuspiam eorum filiam in matrimonium ducere: sed ipsi inter se subulci dant accipiuntque filias. Aliis diis immolare sues jus Ægyptiis non est, præterquam Lunæ & Libero: quibus quum per tempus plenilunii sues immolarunt, eorum carne vescuntur. Cur autem aliis diebus festis sues oderint, at in isto mactent, hujus rei ab Ægyptiis ratio redditur: sed quam mihi notam magis decorum est non referre. Sacrificium autem de suibus Lunæ hunc in modum fit, Immolata sue, extremam ejus caudam, & lienem, & omentum simul componunt, & adipe qui circa alvum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni adolent: reliqua carne plenilunii die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die non amplius gustarent.

---

1 *Sunt qui ἐπίδειξιν pro ostento hic accipiunt.* 2 Immersum se flumini cum ipsis vest.

Qui sunt ex eis inopes, propter tenuitatem facultatum, 1 assimilatos quosdam sues coquunt, quos immolent.

XLVIII Baccho quoque in ejus festo singuli in cœnam porcam pro foribus mactant, redduntque subulco qui illam vendiderat. 2 Quin & alium diem festum Baccho Ægyptii agunt sine porcis, fere per omnia Græco festo similem. Sed loco phallorum, *id est ficulneorum veretrorum à collo pendentium,* sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales 3 è nervis compactæ, quas fœminæ circumferunt per pagos, mentula nutante, quæ propemodum instar est reliqui corporis: & tibia præeunte, quam fœminæ, Bacchum canentes, sequuntur. Cur autem mentulam habeat justo majorem *statua* & unum corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio sacra.

XLIX adeo ut jam Melampus Amytheonis filius non imperitus hujus sacri sed peritus fuisse videatur. Siquidem Melampus fuit qui Græcis Dionysi, *id est Liberi patris vel Bacchi,* nomen & sacrificium, & pompam phalli 4 enarravit, non tamen omnem plane rationem complexus. Verum ii qui post hunc extiterunt 5 sophistæ, rem in majus explicaverunt. 6 Itaque phallum Dionyso missum narrandi Melampus autor extitit: à quo edocti Græci faciunt ea quæ faciunt. Equidem Melampodem virum fuisse sapientem aio, 7 divinationemque sibiipsi comparasse: eundemque cum alia multa ab Ægypto accepta Græcis enarrasse, tum vero nonnulla de Dionyso, tamen commutata. 8 Neque enim dixerim quæ in Ægypto fiunt huic deo, congruere cum iis quæ in Græcia. nam consentanea essent Græcis, non autem nuper introducta. Neque tamen dicam Ægyptios à Græcis fuisse mutuatos 9 aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autem mihi Melampus quæ ad Dionysum pertinent audisse ex Cadmo, aliisque Tyriis qui cum eo è Phœnice venerunt in terram quæ nunc Bœotia appellatur.

L Ac omnia fere deorum nomina ex Ægypto in Græciam pervenerunt. 10 Idque ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Ægypto præcipue venisse 11 & idcirco illic non esse usquam

οἱ δὲ πένητες αὐτῶν ὑπ' ἀσθενείης βίου, σταίτινας πλάσαντες ὗς, καὶ ὀπτήσαντες ταύτας, θύουσι· Τῷ δὲ Διονύσῳ τῆς ὁρτῆς τῇ δορπίῃ, χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος, διδοῖ ἀποφέρεσθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὁρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χίρων, κατὰ ταυτὰ σχεδὸν πάντα Ἕλλησι. ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφι ἐστὶ ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τεῳ ἔλασσον ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος. προηγέεται δὲ αὐλός. αἱ δὲ ἕπονται ἀείδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ αἰδοῖον, καὶ κινέει μοῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ αὐτοῦ ἱρὸς λεγόμενος. Ἤδη ὦν δοκέει μοι Μελάμπους ὁ Ἀμυθέωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι ἀδαὴς, ἀλλ' ἔμπειρος. Ἕλλησι γὰρ δὴ Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τοὔνομα, καὶ τὴν θυσίην, καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ· ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφηνε· ἀλλ' οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μεζόνως ἐξέφηναν. τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ πεμπόμενον Μελάμπους ἐστὶ ὁ " ἀπηγησάμενος· καὶ ἀπὸ τούτου μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι Ἕλληνες. ἐγὼ μέν νυν φημὶ Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφὸν, μαντικήν τε ἑωυτῷ συστῆσαι, καὶ πυθόμενον ἀπ' Αἰγύπτου, ἄλλα τε πολλὰ " ἀπηγήσασθαι Ἕλλησι, καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον, ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα. οὐ γὰρ δὴ συμπεσέειν γε φήσω τά τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιεύμενα τῷ θεῷ, καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἕλλησι. ὁμότροπα γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἕλλησι, καὶ οὐ νεωστὶ " ἐσηγμένα. οὐ μὲν οὐδὲ φήσω ὅκως Αἰγύπτιοι παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο, ἢ ἄλλο κού τι νόμαιον. πυθέσθαι δέ μοι δοκέει μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ Κάδμου τε τοῦ Τυρίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ἀπικομένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην χώρην. Σχεδὸν δὲ καὶ " πάντα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν βαρβάρων ἥκει, πυνθανόμενος οὕτω εὑρίσκω ἐόν. δοκέω δ' ὦν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῖχθαι. ὅ,τι γὰρ δὴ μὴ

γρ. καθηγησάμενος.

69

γρ. ἐσηγήσασθαι

γρ. ἐσηγημένα.

γρ. πάντων

1 Sues farinaceas fingunt; quas coctas immolant. *ut legatur* σταιτίνας *pro* τέ τινας. 2 Reliquum autem festum Baccho celebrant Ægyptii, exceptis porcis, pariter fere cæteris in rebus ac Græci. 3 Quæ fidiculis tractæ moventur tanquam vivæ. 4 *Videtur potius significare* ὁ ἐξηγησάμενος, *qui autor illis fuit. Vel,* *Qui introduxit. Alii,* Qui invexit. *Sic statim post* ὁ ἀπηγησάμενος *&* ἀπηγήσασθαι. *Q. d. Qui illis præivit & viam ostendit. Id est, Qui magister illis fuit.* 5 Philosophi, 6 Phallum certe qui Baccho circumfertur, Melampus introduxit: & ab eo edocti Gr. 7 Artemque divinandi sibi comparasse: & cum alia multa quæ ex Ægyptiis audiverat, Græcis introduxisse, tum verò quæ ad Dionysum pertinent, paucis tamen ex illis commutatis. Neque en. 8 *Sunt qui hunc locum ita interpretentur,* Neque enim dixerim casu contigisse ut eadem tum in Ægypto tum in Græcia huic deo sacra fierent. Sunt enim unius modi apud Græcos, neque recens introducta. 9 Aut hunc aut alium ritum. Vid. 10 Nam à barbaris profecta esse audiens, ita r 11 Nam præterquam——

πάμπαν ἀπείρως ἔχειν οἱ Ἕλληνες. τοῖσι γὰρ οὐδὲ κτήνεα ὁσίη θύειν ἐστὶ, (χωρὶς ὑῶν, καὶ ἐρσένων βοῶν, καὶ μόσχων, ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ χηνέων) κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἕνα ὄντα τὸν Ἡρακλέα, καὶ ἔτι ἄνθρωπον (ὡς δή φασι) κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι; καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι, καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ τῶν ἡρώων εὐμένεια εἴη. Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα οὐ θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτὼ θεῶν λογίζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι. τοὺς δὲ ὀκτὼ θεοὺς τούτους, προτέρους τῶν δυώδεκα θεῶν φασὶ γενέσθαι. γράφουσί τε δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ, τοῦ Πανὸς, κατάπερ Ἕλληνες, τὤγαλμα, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα· οὔτι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ᾽ ὅμοιον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅτευ δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτὸν, οὔ μοι ἥδιόν ἐστι λέγειν. σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων· καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζονας ἔχουσι. ἐκ δὲ τούτων ἕνα μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα παντὶ τῷ Μενδησίῳ νομῷ τίθεται. καλέεται δὲ ὅ, τε τράγος καὶ ὁ Πὰν Αἰγυπτιστὶ, Μένδης. ἐγένετο δ᾽ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ᾽ ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας· γυναικὶ τράγος ἐμίσγετο ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων ἀπίκετο. Ὗν δὲ Αἰγύπτιοι μιαρὸν ἥγηνται θηρίον εἶναι. καὶ τοῦτο μὲν, ἤν τις ψαύσῃ αὐτῶν παριὼν ὑὸς, αὐτοῖσι τοῖσι ἱματίοισι ἀπ᾽ ὦν ἔβαψε ἑωυτὸν, βὰς ἐς τὸν ποταμόν· τοῦτο δὲ, οἱ συβῶται, ἐόντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες, ἐς ἱρὸν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μοῦνοι πάντων. οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει, οὐδ᾽ ἄγεσθαι ἐξ αὐτῶν· ἀλλ᾽ ἐκδίδονταί οἱ συβῶται, καὶ ἄγονται ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μέν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὗς οὐ δικαιοῦσι Αἰγύπτιοι· Σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μούνοισι, τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ τοὺς ὗς θύσαντες, πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοὺς ὗς ἐν μὲν τῇσι ἄλλῃσι ὁρτῇσι ἀπεστυγήκασι, ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπ᾽ Αἰγυπτίων λεγόμενος· ἐμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι. θυσίη δὲ ἥδε τῶν ὑῶν τῇ Σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὰν θύσῃ, τὴν οὐρὴν ἄκρην, καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὸν ἐπίπλοον συνθεὶς ὁμοῦ, κατ᾽ ὦν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ κτήνεος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένῃ, καὶ ἔπειτα καταγίζει πυρί· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῳ, ἐν τῇ ἂν τὰ ἱρὰ θύωσι· ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσαίατο.

ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter sues, præterque boves mares, & vitulos (dummodo mundos) & anseres: ii qua ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, quum unus esset, & adhuc (ut aiunt) homo, tot milia virorum intereмisset? Hæc tamen tot quæ de his rebus diximus, sint & à diis & ab heroibus in bonam partem accepta. ¶ Porro capras & hircos ea de causa ii quos diximus Ægyptiorum non mactant, XLVI quod Pana inter octo deos Mendesii numerant, quos octo aiunt priores duodecim diis extitisse. Panos autem simulacrum & pictores pingunt & statuarii scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisque cruribus: haudquaquam existimantes eum esse talem, sed similem cæteris diis. Qua tamen cum causa talem pingant, non est mihi relatu jucundum. Verum hi omnes cum capras, tum vero maxime capros venerantur. Et inter Mendesios caprarii præcipuo honore afficiuntur, & ex his unus maxime: qui quum decessit, ingens toti Mendesiæ provinciæ luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, Ægyptiacè, Mendes. In hac regione contigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coiit propalam, quod in 1 ostentationem hominum pervenit. Suem autem Ægyptii spurcam beluam XLVII arbitrantur: quam siquis vel transeundo contigerit, abit 2 lotum sese cum ipsis vestimentis ad flumen. Eoque soli omnium subulci, Ægyptii indigenæ, nullum ingrediuntur in templum: nemoque aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cujuspiam eorum filiam in matrimonium ducere: sed ipsi inter se subulci dant accipiuntque filias. Aliis diis immolare sues jus Ægyptiis non est, præterquam Lunæ & Libero: quibus quum per tempus plenilunii sues immolarunt, eorum carne vescuntur. Cur autem aliis diebus festis sues oderint, at in isto mactent, hujus rei ab Ægyptiis ratio redditur: sed quam mihi notam magis decorum est non referre. Sacrificium autem de suibus Lunæ hunc in modum fit. Immolata sue, extremam ejus caudam, & lienem, & omentum simul componunt, & adipe qui circa alvum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni adolent: reliqua carne plenilunii die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die non amplius gustarent.

1 Sunt qui ἐπίδειξιν pro ostento hic accipiunt. 2 Immersum se flumini cum ipsis vest.

Qui sunt

Qui sunt ex eis inopes, propter tenuitatem facultatum, 1 assimilatos quosdam sues coquunt, quos immolent.

XLVIII Baccho quoque in ejus festo singuli in cœnam porcam pro foribus mactant, redduntque subulco qui illam vendiderat. 2 Quin & alium diem festum Baccho Ægyptii agunt sine porcis, fere per omnia Græco festo similem. Sed loco phallorum, *id est ficulneorum veretrorum à collo pendentium,* sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales 3 è nervis compactæ, quas fœminæ circumferunt per pagos, mentula nutante, quæ propemodum instar est reliqui corporis: & tibia præeunte, quam fœminæ, Bacchum canentes, sequuntur. Cur autem mentulam habeat justo majorem *statua* & unum corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio sacra.

XLIX adeo ut jam Melampus Amytheonis filius non imperitus hujus sacri sed peritus fuisse videatur. Siquidem Melampus fuit qui Græcis Dionysi, *id est Liberi patris vel Bacchi,* nomen & sacrificium, & pompam phalli 4 enarravit, non tamen omnem plane rationem complexus. Verum ii qui post hunc extiterunt 5 sophistæ, rem in majus explicaverunt. 6 Itaque phallum Dionyso missum narrandi Melampus autor extitit: à quo edocti Græci faciunt ea quæ faciunt. Equidem Melampodem virum fuisse sapientem aio, 7 divinationemque sibiipsi comparasse: eundemque cum alia multa ab Ægypto accepta Græcis enarrasse, tum vero nonnulla de Dionyso, tamen commutata. 8 Neque enim dixerim quæ in Ægypto fiunt huic deo, congruere cum iis quæ in Græcia. nam consentanea essent Græcis, non autem nuper introducta. Neque tamen dicam Ægyptios à Græcis fuisse mutuatos 9 aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autem mihi Melampus quæ ad Dionysum pertinent audisse ex Cadmo, aliisque Tyriis qui cum eo è Phœnice venerunt in terram quæ nunc Bœotia appellatur.

L Ac omnia fere deorum nomina ex Ægypto in Græciam pervenerunt. 10 Idque ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Ægypto præcipue venisse 11 & idcirco illic non esse usquam

οἱ δὲ πένητες αὐτῶν ὑπ' ἀσθενείης βίου, σταιτίνας πλάσαντες ὗς, καὶ ὀπτήσαντες ταύτας, θύουσι. Τῷ δὲ Διονύσῳ τῆς ὁρτῆς τῇ δορπίῃ, χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος, διδοῖ ἀποφέρεσθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὁρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χοίρων, κατὰ ταυτὰ σχεδὸν πάντα Ἕλλησι. ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφι ἐστὶ ἐξευρημένα, ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος. προηγέεται δὲ αὐλός. αἱ δὲ ἕπονται ἀείδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ αἰδοῖον, καὶ κινέει μοῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ αὐτοῦ ἱρὸς λεγόμενος. Ἤδη ὦν δοκέει μοι Μελάμπους ὁ Ἀμυθέωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι ἀδαής, ἀλλ' ἔμπειρος. Ἕλλησι γὰρ δὴ Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τοὔνομα, καὶ τὴν θυσίην, καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ· ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφηνε· ἀλλ' οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μεζόνως ἐξέφηναν. τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ πεμπόμενον Μελάμπους ἐστὶ ὁ " ἀπηγησάμενος· καὶ ἀπὸ τούτου μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι Ἕλληνες. ἐγὼ μέν νυν φημὶ Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφὸν, μαντικήν τε ἑωυτῷ συστῆσαι, καὶ πυθόμενον ἀπ' Αἰγύπτου, ἄλλα τε πολλὰ " ἀπηγήσασθαι Ἕλλησι, καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον, ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα. οὐ γὰρ δὴ συμπεσέειν γε φήσω τά τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιεύμενα τῷ θεῷ, καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἕλλησι. ὁμότροπα γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἕλλησι, καὶ οὐ νεωστὶ " ἐσηγμένα. οὐ μὲν οὐδὲ φήσω ὅκως Αἰγύπτιοι παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο, ἢ ἄλλο κού τι νόμαιον. πυθέσθαι δέ μοι δοκέει μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ Κάδμου τε τοῦ Τυρίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ἀπικομένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην χώρην. Σχεδὸν δὲ καὶ " πάντα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν βαρβάρων ἥκει, πυνθανόμενος οὕτω εὑρίσκω ἐόν. δοκέω δ' ὦν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῖχθαι. ὅ,τι γὰρ δὴ μὴ

γρ. κατηγησάμενος·

69

γρ. ἐσηγήσασθαι

γρ. ἐξηγημένα.

γρ. πάντων

1 Sues farinaceas fingunt; quas coctas immolant. *ut legatur* σταιτίνας *pro* τέ τινας. 2 Reliquum autem festum Baccho celebrant Ægyptii, exceptis porcis, pariter fere cæteris in rebus ac Græci. 3 Quæ fidiculis tractæ moventur tanquam vivæ. 4 *Videtur potius significare* ὁ ἐξηγησάμενος, *qui autor illis fuit. Vel, Qui introduxit. Alii,* Qui invexit. *Sic statim post* ὁ ἀπηγησάμενος *&* ἀπηγήσασθαι. *Q. d. Qui illis præivit & viam ostendit. Id est, Qui magister illis fuit.* 5 Philosophi, 6 Phallum certe qui Baccho circumfertur, Melampus introduxit: & ab eo edocti Gr. 7 Artemque divinandi sibi comparasse: & cum alia multa quæ ex Ægyptiis audiverat, Græcis introduxisse, tum verò quæ ad Dionysum pertinent, paucis tamen ex illis commutatis. Neque en. 8 *Sunt qui hunc locum ita interpretentur,* Neque enim dixerim casu contigisse ut eadem tum in Ægypto tum in Græcia huic deo sacra fierent. Sunt enim unius modi apud Græcos, neque recens introducta. 9 Aut hunc aut alium ritum. Vid. 10 Nam à barbaris profecta esse audiens, ita r 11 Nam prætterquam——

Ποσειδέωνος, καὶ Διοσκούρων (ὡς καὶ πρότερόν μοι ταῦτα εἴρηται) καὶ Ἥρης, καὶ Ἱστίης, καὶ Θέμιος, καὶ Χαρίτων, καὶ Νηρηΐδων, καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, Αἰγυπτίοισι αἰεί κοτε τὰ οὐνόματά ἐστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὴ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι· τῶνδε οὔ φασι θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα. ἔτι δέ μοι δοκέουσι ὑπὸ Πελασγῶν ὀνομασθῆναι, πλὴν Ποσειδέωνος. τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Λιβύων ἐπύθοντο· οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ᾽ ἀρχῆς Ποσειδέωνος οὔνομα ἐκτέαται, εἰ μὴ Λίβυες· καὶ τιμέωσι τὸν θεὸν τοῦτον αἰεί. νομίζουσι δ᾽ ὦν Αἰγύπτιοι οὐδ᾽ ἥρωσι οὐδέν. Ταῦτα μέν νυν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτοισι, τὰ ἐγὼ φράσω, Ἕλληνες ἀπ᾽ Αἰγυπτίων νενομίκασι. τοῦ δὲ Ἑρμέω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα ποιεῦντες, οὐκ ἀπ᾽ Αἰγυπτίων μεμαθήκασι, ἀλλ᾽ ἀπὸ Πελασγῶν, πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἁπάντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες, παρὰ δὲ τούτων ὧλλοι. Ἀθηναίοισι γὰρ δὴ τηνικαῦτα ἐς Ἕλληνας τελέουσι Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ· ὅθεν περ καὶ Ἕλληνες ἤρξαντο νομισθῆναι. ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται, τὰ Σαμοθρήϊκες ἐπιτελέουσι λαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὡνὴρ οἶδε τὸ λέγω. τὴν γὰρ Σαμοθρηΐκην οἴκεον πρότερον Πελασγοὶ οὗτοι, τοί περ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένοντο, καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρήϊκες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι. ὀρθὰ ὦν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τἀγάλματα τοῦ Ἑρμέω, Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων παρὰ Πελασγῶν μαθόντες, ἐποιήσαντο. οἱ δὲ Πελασγοὶ ἱρόν τινα λόγον περὶ αὐτοῦ ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρηΐκῃ μυστηρίοισι δεδήλωται. Ἔθυον δὲ καὶ πάντα πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας· ἐπωνυμίην δ᾽ οὐδ᾽ οὔνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτέων· οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κω. θεοὺς δὲ προσωνόμασάν σφεας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον. ἔπειτα δὲ χρόνου πολλοῦ διελθόντος, ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου " ἀπιγμένα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων. Διονύσου δὲ ὕστερον πολλῷ ἐπύθοντο· καὶ μετὰ χρόνον ἐχρηστηριάζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ. τὸ γὰρ δὴ μαντήϊον τοῦτο νενόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἕλλησι χρηστηρίων εἶναι· καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτον μοῦνον. ἐπεὶ ὦν ἐχρηστηριάζοντο

γρ. ἀπιγμένα
γρ. καὶ ἀπικόμενα

nomina neque Neptuni, neque Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neque Junonis, neque Vestæ, neque Themidis, neque Gratiarum, neque Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem quæ ipsi dicunt Ægyptii, qui se negant deorum illorum, *Neptuni & Dioscurorum*, agnoscere nomina. Videntur autem mihi isti à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem à Libybus audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio nulli usurpaverunt, nisi Libyes, qui semper hunc deum in honore habent. 1 Eum Ægyptii igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hos itaque ritus & alios præterea quos ego referam, Græci sunt ab Ægyptiis mutuati: sed ut Mercurii statuam facerent porrecto cum veretro, non ab Ægyptiis, sed à Pelasgis didicerunt, & primi quidem ex omnibus Græcis Athenienses acceperunt, & ab his deinceps alii. 2 Nam præstabant inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, ex quo cœperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirorum sacra initiatur, quibus Thraces initiantur, novit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cum Atheniensibus una habitaverunt, à quibus orgia Samothraces acceperunt. Itaque primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurii erecta virilia habentes fecerunt. De qua re Pelasgi sacrum quendam sermonem retulerunt, qui in Samothraciæ mysteriis declaratus est. Iidem antea in deorum invocatione tum omnia immolabant, (quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognovi) tum nulli deorum aut cognomen aut nomen imponebant, quippe quod nondum audissent. 3 Quos autem cognominaverunt, eos ob id cognominaverunt, quod omnes res atque omnes regiones illi tenerent redactas in ordinem. Multo deinde progressu temporis, aliorum deorum nomina audierunt ex Ægypto allata: post quos diu nomen Dionysi acceperunt. Itemque aliquanto post de illorum nominibus in Dodona oraculum petiverunt. Namque hoc oraculum omnium quæ apud Græcos sunt oraculorum vetustissimum esse existimatur, atque adeo solum erat ea tempestate. Consulentibus igitur

LI (margin, beside "se, sed nullo honore prosequuntur. Hos")

LII (margin, beside "Iidem antea in deorum invocatio-")

——— Neptuni & Dioscurorum, (quemad. à me s. dict. est) & Junonis, & V. & Themidis, & Gratiarum, & Ner. & aliorum deorum nomina Ægyptii semper olim in sua regione habuerunt. Dico autem *&c.* 1 *Quidam sic*, Ægyptii vero heroas nullis sacris dignantur. Vel, *Pro diis non habent.* 2 Atheniensium enim, qui tunc inter Hellenas censebantur, Pelasgi contubernales fuere in ea regione: unde etiam cœp. pro Gr. haberi. Quisquis autem Cabirorum sacris fuit initiatus (quæ Samothraces peragunt à Pelasgis sumpta) is quæ dico intelligit. Nam Samothr. 3 Θεοὺς autem eos vocant, *id est deos*, quod res omnes omnesque regiones, *vel provincias*, θέντες εἶχον κόσμῳ, *id est disposuerant, sive collocarant ordine.*

Pelasgis

Pelasgis apud Dodonam nunquid nomina quæ à barbaris advenissent asciscerent, oraculum redditum est ut illis uterentur. Atque ita ex eo tempore sacrificaverunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt.

LIII ¶ Unde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hactenus ignoratum est, nisi nuper atque heri, ut sic dicam. Nam Hesiodus atque Homerus (quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitisse) fuere qui Græcis theogoniam introduxerunt, eisque & 1 cognomina & honores, & diversa artificia & figuras attribuerunt. 2 Quibus & posteriores videntur extitisse hi poetæ, qui fuisse priores feruntur. Et prima quidem illa Dodonææ sacerdotes meminerunt: posteriora autem ad Hesiodum usque & Homerum, ego referam.

LIV At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Libya est, talia Ægyptii commemorant. Narrabant sacerdotes Jovis Thebani duas fœminas, quæ essent sacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuisse abductas: & harum unam in Libya fuisse venundatam, se audisse, alteram in Græcia: atque has fœminas esse quæ primæ apud dictas gentes oracula constituissent, Percontantique mihi unde id quod commemorarent, adeo compertum haberent, ad hæc responderunt, majorem in modum se institisse vestigare de his mulieribus, nec tamen unquam invenire potuisse: sed postea hæc quæ dicebant de eis audisse. Hæc igitur Thebis è sacer-

LV dotibus audivi. Antistites autem Dodonæorum hæc aiunt: Geminas Thebis Ægyptiis columbas nigras advolavisse, utramque nigram, unam quidem in Libyam, alteram ad ipsos: quæ fago insidens, humana voce eloquuta sit, eo loci Jovis oraculum condi 3 debere: & se interpretatos esse, quod ipsis annunciaretur id esse divinitus, & ob id se ita fecisse. Eam vero quæ ad Libyas abisset columbam, jussisse illis ut Ammonis oraculum conderent: quod & ipsum Jovis est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes, cum assensu cæterorum Dodonæorum 4 templo vicinorum: quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ: proxime, Timaretæ:

LVI minimæ natu, Nicandræ. De quibus ita mea fert opinio: Si re vera Phœnices abduxerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Libya, alteram in Græcia

ἐν τῇ Δωδώνῃ οἱ Πελασγοὶ εἰ ἀνέλωνται τὰ ὀνόματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἥκοντα, ἀνεῖλε τὸ μαντήιον χρᾶσθαι. ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθυον, τοῖσι ὀνόμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι. παρὰ δὲ Πελασγῶν Ἕλληνες ἐδέξαντο ὕστερον. γρ. ἐξεδέξαντο Ὅθεν δὲ ἐγένετο ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴτε αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοῖοί τέ τινες τὰ εἴδεα, οὐκ ἠπιστέατο μέχρι οὗ πρώην τε καὶ χθὲς, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μευ πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ πλέοσι. οὗτοι δέ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμάς τε καὶ τέχνας διελόντες, καὶ εἴδεα αὐτῶν σημήναντες. οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι γρ. πρότεροι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον, ἔμοιγε δοκέειν, ἐγένοντο τούτων. καὶ τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες ἱρεῖαι λέγουσι· τὰ δὲ ὕστερον, τὰ ἐς Ἡσίοδόν τε καὶ Ὅμηρον ἔχοντα, ἐγὼ λέγω. Χρηστηρίων δὲ πέρι τοῦ τε ἐν Ἕλλησι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι. ἔφασαν οἱ ἱρέες τοῦ Θηβαιέος Διὸς, δύο γυναῖκας ἱρείας ἐκ Θηβαίων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων· καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Λιβύην πρηθεῖσαν, τὴν δὲ, ἐς τοὺς Ἕλληνας. ταύτας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἱδρυσαμένας τὰ μαντήια πρώτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι. εἰρομένου δέ μευ ὁκόθεν οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι, ἔφασαν πρὸς ταῦτα ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν γυναικῶν τουτέων· καὶ ἀνευρεῖν μὲν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι, πυθέσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων τάπερ δὴ ἔλεγον. Ταῦτα μέν νυν τῶν ἐν Θήβῃσι ἱρέων ἤκουον. τὰ δὲ Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες, δύο πελειάδας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἀναπταμένας, τὴν μὲν αὐτέων, ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέσθαι. ἱζομένην δέ μιν ἐπὶ φηγὸν, αὐδάξασθαι φωνῇ ἀνθρωπίνῃ, ὡς χρεὸν εἴη μαντήιον αὐτόθι Διὸς γενέσθαι. καὶ αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελλόμενον αὐτοῖσι, καὶ σφεας ἐκ τούτου ποιῆσαι. τὴν δὲ ἐς τοὺς Λίβυας οἰχομένην πελειάδα, λέγουσι Ἄμμωνος χρηστήριον κελεῦσαι τοὺς Λίβυας ποιέειν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διός. Δωδωναίων δὲ αἱ ἱρεῖαι (τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὔνομα ἦν Προμένεια, τῇ δὲ μετ' αὐτὴν, Τιμαρέτη, τῇ δὲ νεωτάτῃ, Νικάνδρη) ἔλεγον ταῦτα. συνωμολόγεον δέ σφι καὶ ἄλλοι Δωδωναῖοι οἱ περὶ τὸ ἱρόν. Ἐγὼ δ' ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην τήνδε. εἰ ἀληθέως οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς ἱρὰς γυναῖκας, καὶ τὴν μὲν αὐτέων, ἐς Λιβύην, τὴν δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα

1 Cognomina dederunt, honoresque & artificia distribuerunt, *id est, singulis assignarunt*, ac eorum figuras etiam effinxerunt, *vel simulacris repræsentarunt. Vel simplicius, figuras eorum indicarunt.* 2 Qui vero istis priores poetæ fuisse dicuntur, posteriores (ut mihi quidem videtur) fuerunt. Et prima q. illa Dod. sacerdotes dicunt: ea vero quæ ad Hesiodum & Homerum spectant, ego is sum qui dico. At de orac. 3 In fatis esse. 4 Qui templi curam gerunt. *Vel, Quibus templi cura demandata est.*

 ἀπέδοντο,

ἀπέδοντο, δοκέειν ἐμοὶ ἡ γυνὴ αὕτη τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρότερον δὲ Πελασγίης καλευμένης τῆς αὐτῆς ταύτης, πρηθῆναι ἐς Θεσπρωτούς. ἔπειτα δουλεύουσα αὐτόθι, ἱδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυίῃ Διὸς ἱρόν· ὥσπερ ἦν εἰκὸς, ἀμφιπολεῦσαν ἐν Θήβῃσι ἱρὸν Διός, ἔνθα ἀπίκετο, ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου, χρηστήριον κατηγήσατο, ἐπεί τε συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν, φάναι δέ οἱ ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπρῆσθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοινίκων ὑπ᾽ ὧν καὶ αὐτὴ ἐπρήθη. Πελειάδες δέ μοι δοκέουσι κληθῆναι πρὸς Δωδωναίων ἐπὶ τοῦδε αἱ γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν· ἐδόκεε δέ σφι ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι. μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελειάδα ἀνθρωπίνῃ φωνῇ αὐδάξασθαι λέγουσι, ἐπεί τε τὰ συνετά σφι ηὔδα ἡ γυνή· ἕως δὲ ἐβαρβάριζε, ἐδόκεέ σφι ὄρνιθος τρόπον φθέγγεσθαι. ἐπεὶ τέῳ τρόπῳ ἂν πελειὰς ἀνθρωπίνῃ φωνῇ φθέγξαιτο; μέλαιναν δὲ λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα, σημαίνουσι ὅτι Αἰγυπτίη ἡ γυνὴ ἦν. Ἡ δὲ μαντηΐη ἥ τε ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι καὶ ἐν Δωδώνῃ, παραπλήσιαι ἀλλήλῃσι τυγχάνουσι ἐοῦσαι. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱρῶν ἡ μαντικὴ ἀπ᾽ Αἰγύπτου ἀπιγμένη· πανηγύριας δὲ ἄρα καὶ πομπὰς καὶ προσαγωγὰς πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοι εἰσὶ οἱ ποιησάμενοι. καὶ παρὰ τούτων Ἕλληνες μεμαθήκασι. τεκμήριον δέ μοι τούτου, τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ πολλοῦ τευ χρόνου ποιεύμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νεωστὶ ἐποιήθησαν. Πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύριας δὲ συχνάς· μάλιστα μὲν καὶ προθυμότατα ἐς Βούβαστιν πόλιν, τῇ Ἀρτέμιδι· δεύτερα, ἐς Βούσιριν πόλιν τῇ Ἴσι. (ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ τῇ πόλει ἐστὶ μέγιστον Ἴσιος ἱρόν. ἵδρυται δὲ ἡ πόλις αὕτη τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα. Ἶσις δέ ἐστι κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ) τρίτα δέ, ἐς Σάϊν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι· τέταρτα δέ, ἐς Ἡλιούπολιν τῷ Ἡλίῳ· πέμπτα δέ, ἐς Βουτοῦν πόλιν τῇ Λητοῖ· ἕκτα δέ, ἐς Πάπρημιν πόλιν τῷ Ἄρεϊ. Ἐς μέν νυν Βούβαστιν ἐπεὰν κομίζωνται, ποιεῦσι τάδε. πλέουσί τε γὰρ δὴ ἅμα ἄνδρες γυναιξί, καὶ
71 πολλόν τι πλῆθος ἑκατέρων ἐν ἑκάστῃ βάρει. αἱ μέν τινες τῶν γυναικῶν, κρόταλα ἔχουσαι, κροταλίζουσι· οἱ δὲ αὐλέουσι κατὰ πάντα τὸν πλόον· αἱ δὲ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἀείδουσι, καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι. ἐπεὰν δὲ πλέοντες κατά τινα πόλιν ἄλλην γένωνται, ἐγχρίμψαντες τὴν βάριν τῇ γῇ, ποιεῦσι τάδε·

vendiderunt: [1] hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia vocabatur, veniit, eam esse quæ apud Thesprotos veniit: atque deinde ancillantem ibidem, condidisse sub fago enata fanum Jovis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Jovis templo. Hinc processit ut hîc memoria ejus haberetur: atque hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (ut ipsa fuisset) venundatam. LVII
Quod autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum quia barbaræ essent, quod videlicet simile quiddam avibus sonare ipsis viderentur. Interjecto deinde tempore columbam humana voce loquutam aiunt, postquam quæ ipsi intelligere possent mulier loquuta est, tamdiu volucris modo sonare visa quamdiu barbare loquebatur. nam columba quomodo humanam vocem sonaret? Nigram autem columbam esse dicentes, Ægyptiam fœminam significant. LVIII
Suntque pæne simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Ægyptias, & hoc apud Dodonam. estque divinandi in templis ratio ab Ægypto ascita. Ipsi igitur Ægyptii extiterunt principes conventus & pompas & [2] conciliabula factitandi, & ab eis Græcis didicerunt. Cujus rei hoc apud me argumentum est, quod illa constet priscis temporibus, Græcanica vero recens fuisse instituta. LIX
Nec vero semel quotannis conventum agunt Ægyptii, sed frequenter, cum alibi tum præcipue ac studiosissime in urbe Bubasti, in honorem Dianæ. Secundo loco in urbe Busiri, in honorem Isidis. In qua urbe maximum est templum Isidis, ipsa in medio Delta Ægypti sita. Est autem Isis quæ Græca lingua dicitur Δημήτηρ, *id est Ceres*. Tertio gradu in urbe Sai, in honorem Minervæ. Quarto, Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in urbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in urbe Papremi, in honorem Martis. LX
¶ Cæterum quum se conferunt in urbem Bubastin, hæc faciunt: Navigant viri pariter & mulieres, magnaque est in singulis navibus utrorumque multitudo. Inter navigandum assidue mulieres aliquot, crepitacula tenentes plaudunt, viri tibiis canunt: cæteri cæteræque modulantur manusque complodunt. Atque ut ad quamque urbem perveniunt navigando, talia agunt:

1 Videtur mihi hæc mulier venundata apud Thesprotos in ea regione quæ nunc Hellas est, quæ eadem prius Pelasgia vocabatur: deinde ancillans ibidem, sub fago quæ *ibi* nata esset constituisse Jovi sacrum, *id est, fagum quæ ibi erat, Jovi consecrasse*, sicut par erat eam quæ Thebis sacra Jovis obiisset, eo loco ad quem pervenerat, monimentum ipsius habere. Atque hinc orac. 2 Collocutiones cum diis per sequestrem & interpretem.

Appulsa

Appulsa ad terram navi, mulierum aliæ ea quæ dixi faciunt, aliæ compellantes ejus urbis fœminas, ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes 1 retrahunt illas. Talia in singulis civitatibus ad flumen sitis agunt. Quum ad urbem Bubastin perventum est, diem festum celebrant magnis hostiis offerendis. quo in festo plus vini vinealis absumitur quam in reliquo anni tempore. Commeant illuc (ut indigenæ aiunt) virorum ac mulierum, præter pueros, ad septingenta millia. Atque hæc
LXI quidem in ea urbe fiunt. At in urbe Busiri quomodo diem festum Isidi agant, superius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti & cunctæ, multa sane hominum millia: quo autem verberentur, non est mihi fas dicere. 2 Sed ex omnibus præcipue hoc faciunt Cares qui Ægyptum incolunt: adeo quidem ut gladiis quoque frontes concidant. Ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non
LXII Ægyptios. Ubi vero in Sain urbem sacrificatum convenerunt, noctu sub dio universi circum domos frequentes lucernas accendunt, imbutas sale & oleo plenas 3 cum multo lychno, quod tota ardet nocte. Cui festo nomen impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc conventum quicunque Ægyptiorum non ierint, observantes sacrificii noctem, & ipsi universi lucernas accendunt: atque ita accenduntur lucernæ non in Sai modo, sed etiam per universam Ægyptum. Qua vero gratia nox hæc lumen & honorem sortita sit, sacra quædam ratio comme-
LXIII moratur. Ad Heliopolin & ad Butin qui veniunt, tantum sacrificasse contenti sunt. In Papremi vero, quemadmodum alibi, & sacrificia & res divinas peragunt, 4 sed quoad sol circumfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercentur: quum plures eorum tenentes ligneas clavas stant pro foribus templi, alii eregione, plus mille virorum qui vota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes alia ex parte consistunt. Porro simulacrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes pridie exportant, paucis illis qui ministerio simulacri relicti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo vehitur sacellum cum simulacro quod intus est. Hos ingredi prohibent ii qui in vestibulo stant. At ii qui vota exequuntur, opitulantes deo, percu-

αἱ μέν τινες τῶν γυναικῶν ποιεῦσι τάπερ εἴρηκα· αἱ δὲ τωθάζουσι, βοῶσαι τὰς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γυναῖκας· αἱ δ' ὀρχέονται, αἱ δ' ἀνασύρονται ἀνιστάμεναι. ταῦτα παρὰ πᾶσαν πόλιν παραποταμίην ποιεῦσι. ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν Βούβαστιν, ὁρτάζουσι μεγάλας ἀνάγοντες θυσίας. καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμοῦται πλέον ἐν τῇ ὁρτῇ ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιλοίπῳ. συμφοιτέωσι δὲ ὅ, τι ἀνὴρ καὶ γυνή ἐστι, πλὴν παιδίων, καὶ ἐς ἑβδομήκοντα μυριάδας, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι. ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιέεται. Ἐν δὲ Βουσίρι πόλι ὡς ἀνάγουσι τῇ Ἴσι τὴν ὁρτὴν, εἴρηται πρότερόν μοι. τύπτονται γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλαὶ ἀνθρώπων. τῷ δὲ τύπτονται, οὔ μοι ὅσιόν ἐστι λέγειν. ὅσοι δὲ Καρῶν εἰσὶ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ τοσούτῳ ἔτι πλέω ποιεῦσι τούτων, ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κόπτονται μαχαίρῃσι· καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι ὅτι εἰσὶ ξεῖνοι καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι. Ἐς Σάϊν δὲ πόλιν ἐπεὰν συλλεχθῶσι τῇσι θυσίῃσι ἐν τῇ νυκτὶ, λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ ὑπαίθρια περὶ τὰ δώματα κύκλῳ. τὰ δὲ λύχνα, ἐστὶ ἐμβάφια ἔμπλεα ἁλὸς καὶ ἐλαίου· ἐπιπολῆς δὲ ἔπεστι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον· καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον. καὶ τῇ ὁρτῇ οὔνομα κέεται λυχνοκαΐη. οἳ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν νύκτα τῆς θυσίης, καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα. καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σάϊ μούνῃ καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅτευ δὲ εἵνεκα φῶς ἔλαχε καὶ τιμὴν ἡ νὺξ αὕτη, ἔστι ἱρὸς περὶ αὐτοῦ λόγος λεγόμενος. Ἐς δὲ Ἡλίου τε πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας μούνας ἐπιτελέουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ ''Παπρήμι θυσίας μὲν καὶ ἱρὰ, γρ. Παπρήμι
κατάπερ καὶ τῇ ἄλλῃ, ποιεῦσι. εὖτ' ἂν δὲ γίνηται καταφερὴς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μέν τινες τῶν ἱρέων περὶ τὸ ἄγαλμα πεπονέαται, οἱ δὲ πολλοὶ αὐτέων, ἐκ ξύλων κορύνας ἔχοντες, ἑστᾶσι τοῦ ἱροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ. ἄλλοι δὲ εὐχωλὰς ἐπιτελέοντες πλεῦνες χιλίων ἀνδρῶν, ''ἕκαστοι ἔχοντες ξύλα, καὶ οὗτοι ἐπὶ γρ. ἕκαστος
τὰ ἕτερα ἁλέες ἑστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχρυσωμένῳ, προεκκομίζουσι τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἴκημα ἱρόν. οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ περὶ τὤγαλμα λελειμμένοι ἕλκουσι τετράκυκλον ἅμαξαν, ἄγουσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνεὸν ἄγαλμα· οἱ δὲ οὐκ ἐῶσι, ἐν τοῖσι προπυλαίοισι ἑστεῶτες, ἐσιέναι· οἱ δὲ εὐχωλιμαῖοι, τιμωρέοντες τῷ θεῷ, παί-

1 Pudenda revelant. 2 Quotquot autem Cares Ægyptum incolunt, in eo plus etiam faciunt istis quod & feriant frontem gladiis. 3 Quibus superstans incumbit ipsum ellychnium, 4 Sole autem jam inclinante, pauci quidam ex sacerdotibus circa simulacrum occupati sunt, plurimi autem eorum, *vel, major autem pars,* tenentes lign. cl. st. pro f. templi. Alii vero qui vota exequuntur, plures quam mille homines, cum singul.

ουσι αὐτοὺς ἀλεξόμενοι. ἐνθαῦτα μάχη ξύλοισι καρτερὴ γίνεται· κεφαλάς τε συναράσσονται· καὶ, ὡς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τρωμάτων. οὐ μέντοι γε οἵ τε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν οὐδένα. Τὴν δὲ πανήγυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι· οἰκέειν ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ, τοῦ Ἄρεος τὴν μητέρα, καὶ τὸν Ἄρεα ἀπότροφον γινόμενον, ἐλθεῖν ἐξανδρωμένον, ἐθέλοντα τῇ μητρὶ συμμῖξαι, καὶ τοὺς" προσπόλους τῆς μητρός, οἷα οὐκ ὀπωπότας αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾶν παριέναι, ἀλλ' ἀπερύκειν· τὸν δὲ ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον ἀνθρώπους, τούς τε προσπόλους τρηχέως περισπεῖν, καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα. ἀπὸ τούτου τῷ Ἄρεϊ ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὁρτῇ νενομικέναι φασί. καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱροῖσι, μηδὲ ἀλούτους ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱρὰ ἐσιέναι, οὗτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θρησκεύσαντες. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱροῖσι· καὶ ἀπὸ γυναικῶν ἀνιστάμενοι, ἄλουτοι ἐσέρχονται ἐς ἱρόν, νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατάπερ τὰ ἄλλα κτήνεα.

γρ. προστόλους

72 καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὁρᾶν καὶ ὀρνίθων γένεα ὀχευόμενα ἔν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσι. εἰ ὦν ἦν τῷ θεῷ τοῦτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποιέειν. οὗτοι μέν νυν τοιαῦτα" ποιεῦντες ἐπιλέγουσι, ἔμοιγε οὐκ ἀρεστά. Αἰγύπτιοι δὲ θρησκεύουσι περισσῶς τά τε ἄλλα περὶ τὰ ἱρά, καὶ δὴ καὶ τάδε. ἐοῦσα δὲ Αἴγυπτος ὅμουρος τῇ Λιβύῃ, οὐ μάλα θηριώδης ἐστί· τὰ δὲ ἐόντα σφι, ἅπαντα ἱρὰ νενόμισται· καὶ τὰ μὲν, σύντροφα αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δέ, οὔ. τῶν δὲ εἵνεκα ἀνεῖται τὰ ἱρά, εἰ λέγοιμι, καταβαίην ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγέεσθαι· τὰ δὲ καὶ εἴρηκα αὐτῶν ἐπιψαύσας, ἀναγκαίῃ καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δὲ ἐστὶ περὶ τῶν θηρίων ὧδε ἔχων· μελεδωνοὶ ἀποδεδέχαται τῆς τροφῆς χωρὶς ἑκάστων, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεαι τῶν Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδέκεται τὴν τιμήν. οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλισι ἕκαστοι εὐχὰς τάσδε σφι ἀποτελέουσι, εὐχόμενοι τῷ θεῷ τοῦ ἂν ᾖ τὸ θηρίον· ξυροῦντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν κεφαλήν, ἢ τὸ ἥμισυ, ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἱστᾶσι σταθμῷ πρὸς ἀργύριον τὰς τρίχας· τὸ δ' ἂν ἑλκύσῃ, τοῦτο τῇ μελεδωνῷ τῶν θηρίων διδοῖ. ἡ δ' ἀντ' αὐτοῦ τάμνουσα ἰχθῦς, παρέχει βορὴν τοῖσι θηρίοισι. τροφὴ μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη ἀποδέδεκται. τὸ δ'

γρ. ἐπιλέγοντες ποιεῦσι

tiunt hos, sese ipsi defensantes. Hic vehemens existit fustuaria pugna mutuo capita ferientium: multique ex vulneribus (ut ego opinor) pereunt, etsi Ægyptii quemquam mori negant. Aiunt LXIV autem indigenæ conventum hunc ideo institutum: Templum id incoluisse matrem Martis, & ad eam Martem jam adultum ac virilis ætatis venisse gratia coeundi cum matre: quem maternos ministros, 1 ut qui eum à principio non agnoscerent, quum ingredi ad matrem non sinerent, hunc, ex alia civitate adductis hominibus, illos male mulctasse, & ad matrem fuisse introgressum. 2 Et ob hanc rem aiunt solennem esse Marti die festo hanc rixam, & institutum ne in templo cum fœminis coiretur, neve à venere nisi ablutis templa adirentur. Hi sunt qui primi ceremoniis vacaverunt. nam cæteri fere mortales, præter Ægyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à venere surgentes, non abluti introeunt templum, putantes hominem esse ut cæteras animantes. Etenim videre licet & pecudes omnes & volucrum greges coire in deorum templis atque in fanis: quod si non esset deo gratum, ne pecudes quidem id esse facturas *dicunt*. Mihi autem ista facientes non probantur. ¶ Ægyptii porro LXV cum in aliis ad sacra pertinentibus, tum vero in his superstitiose agunt. Ægyptus, quum sit Libyæ finitima, non tamen admodum bestiis abundat: quæ vero illic sunt, eæ omnes pro sacris habentur, 3 partim mansuetæ, partim immansuetæ. Qua autem causa pro sacris habentur, si dixero, ad res divinas oratio mea descendet, quas ego in primis enarrare devito: quarumque quicquid dixi, id necessitate coactus delibando dixi. Consuetudo quæ de bestiis est, ita habet: Eas seorsum singulas educandi curam Ægyptii atque Ægyptiæ suscipiunt: in quo honore filius patri succedit. His bestiis omnes qui in urbibus sunt, vota persolvunt, supplicantes illi deo cujus illa bestia est, hunc in modum: Derasis filiorum capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt crines una in lance, & altera tantundem argenti: quæ pecunia quum lancem traxerit, eam tradunt curatrici bestiarum. Illa pro hoc concisos pisces præbet bestiis escam. 4 talis enim cibus illis præbetur. Quarum

1 Ut qui antea ipsum non vidissent, non sivisse ingredi, sed abegisse. 2 Et ob hanc rem Marti hanc verberationem die festo solennem se instituisse aiunt. Sed & ne in templo cum f. congrederentur, neve à congressu, *ad verbum, à fœminis*, nisi abl. tem. adir. hi primi religiose caverunt. *Vel, Sed in templo congredi, &c. his primis religio fuit.* 3 Quarum aliæ inter ipsos homines aluntur, aliæ non item. Cur autem abstineatur ab iis quæ sacra sunt, si dix. 4 Et hujuscemodi quidem educatio ipsis est constituta. Quarum &c.

siquam

ſiquam quis necaverit, ſi volens, morte mulctatur: ſin nolens, plectitur ea multa quam ſacerdotes ſtatuerint. Quiſquis tamen ibin aut accipitrem necaverit, ſive volens ſive nolens, neceſſario morte

LXVI afficitur. Quum autem multæ ſint beſtiæ quæ una cum hominibus victitant, multo tamen plures eſſent 1 niſi res hæc officeret felibus. Feles poſtquam ſunt enixæ, non amplius adeunt maſculos: eas iſti coeundi gratia indagantes, tamen potiri nequeunt: 2 ergo contra illas talia comminiſcuntur: Ereptos & ſubreptos earum fetus occidunt, non tamen occiſos edunt. Illæ fetibus orbatæ, cupiditate aliorum (amantiſſima enim fetuum beſtia eſt) ita demum ad mares ſe conferunt. 3 Felem incenſa ſtrue divina res occupat. nam quoties ignem extinguere neglexerunt Ægyptii, cuſtodias felium diſpoſiti agunt. At illæ aut intrudendo ſeſe hominibus, aut tranſiliendo in ignem inſiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur Ægyptii. Quibuſcunque autem in domibus felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti ſola ſupercilia eradunt: totum autem corpus & caput, in quorum domibus *moritur* ca-

LXVII nis. Efferuntur autem feles mortuæ ad ſacra tecta, ubi ſale conditæ ſepeliuntur in urbe Bubaſti. Canes fœminas in ſua quiſque urbe tumulant, ſacratis in loculis. Eodem modo quo canes fœminæ, 4 ichneutæ ſepeliuntur. Nam mygalas, *id eſt mures araneos*, & accipitres in urbem Butum aſportant. Urſos autem, qui ſacri ſunt, & lupos non multo vulpibus grandiores, eo loci ſepeliunt ubi jacen-

LXVIII tes inveniunt. ¶ At Crocodilo talis ineſt natura: Quatuor menſibus maxime hybernis nihil omnino edit: & quum ſit *animal* quadrupes, tamen terreſtre & aquatile eſt. Nam ova parit humi, excluditque: & plerumque diei in ſicco agit, ſed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quam nocturno ſereno & roſcido. Ex omnibus quæ novimus 5 animalibus, hoc maximum exiſtit ex minimo. ſiquidem ova gignit haud multo majora anſerinis, & proportione ovi fetus excluditur: at excreſcens, ad decem & ſeptem & amplius cubitos pervenit. oculos habet ſuillos, dentes magnos proportione corporis, & prominentes atque ſerratos: cui ex omnibus beſtiis ſoli lingua innata non eſt. Idem inferiorem

ἂν τις τῶν θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ, ἢν μὲν ἑκὼν, θάνατος ἡ ζημίη· ἢν δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱρέες τάξωνται. ὃς δ' ἂν ἶβιν ἢ ἴρηκα ἀποκτείνῃ, ἤν τε ἑκὼν, ἤν τε ἀέκων, τεθνάναι ἀνάγκη. Πολλῶν δὲ ὄντων ὁμοτρόφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων, πολλῷ ἂν ἔτι πλέω ἐγίνετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰλούρους τοιάδε. ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλεαι, οὐκέτι φοιτέουσι παρὰ τοὺς ἔρσενας. οἱ δὲ, διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῇσι, οὐκ ἔχουσι. πρὸς ὦν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἁρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων, καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα, κτείνουσι· κτείναντες μέντοι, οὐ πατέονται. αἱ δὲ, στερισκόμεναι τῶν τέκνων, ἄλλων δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται παρὰ τοὺς ἔρσενας. φιλότεκνον γὰρ τὸ θηρίον. πυρκαϊῆς δὲ γινομένης, θεῖα πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰλούρους· οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰλούρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον· οἱ δὲ αἴλουροι, διαδύοντες, καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους, ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ. τούτων δὲ γινομένων, πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισι αἴλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρύας μούνας· παρ' ὁτέοισι δ' ἂν κύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλήν. Ἀπάγονται δὲ οἱ αἴλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται ταριχευθέντες ἐν Βουβάστι πόλι. τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωϋτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. ὡσαύτως δὲ τῇσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται. τὰς δὲ μυγαλᾶς καὶ τοὺς ἴρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν. τὰς δὲ ἄρκτους ἐούσας ἱρὰς, καὶ τοὺς λύκους, οὐ πολλῷ τεῳ ἐόντας ἀλωπέκων μέζονας, αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὑρεθέωσι κείμενοι. Τῶν δὲ κροκοδείλων φύσις ἐστὶ τοιήδε· τοὺς χειμεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει οὐδέν. ἐὸν δὲ τετράπουν, χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστι. τίκτει μὲν γὰρ ὠὰ ἐν γῇ, ἐκλέπει· καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ. θερμότερον γὰρ δή ἐστι τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν, τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται· τὰ μὲν γὰρ ὠὰ, χηνέων οὐ πολλῷ μέζω τίκτει. καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ὠοῦ γίνεται· αὐξανόμενος δὲ, γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πήχεας, καὶ μέζων ἔτι. ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὑός· ὀδόντας δὲ, μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας, κατὰ λόγον τοῦ σώματος. γλῶσσαν δὲ μοῦνον θηρίων οὐκ ἔφυσε· οὐδὲ τὴν κάτω

Γρ. δατέονται.

Γρ. πόλιν· τὰς δὲ ἴβις ἐς Ἑρμέω πόλιν. τὰς δὲ ἄρκτους. Γρ. σπανίας,

η

1 Niſi tale quiddam felibus accideret. 2 Ergo adverſus hoc *malum* tali utuntur verſutia: 3 Orto autem incendio divinum quiddam felibus accidit. Ægyptii enim recedentes & ignem extinguere negligentes, feles obſervant: feles autem ſubeuntes & ſuperſilientes homines, in ignem inſiliunt. *Vel, ſalientes ſupra homines.* 4 *Id eſt, Canes maſculi ferarum indagatores.* 5 *Ad verbum, mortalibus.*

κινέει γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μοῦνον θηρίων
73 τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω· ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτερούς, καὶ δέρμα λεπιδωτὸν ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ νώτου. τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἅτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι δίαιταν ποιεύμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστι, ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ. ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνῃ, (ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιέειν πρὸς τὸν ζέφυρον) ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδύων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ, καταπίνει τὰς βδέλλας· ὁ δὲ, ὠφελεόμενος, ἥδεται, καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον. Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροί εἰσι οἱ κροκόδειλοι, τοῖσι δ' οὔ, ἀλλ' ἅτε πολεμίους περιέπουσι. οἱ δὲ περί τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρτα ἥγηνται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς. ἐκ πάντων δὲ ἕνα ἑκάτεροι ἐκτρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροήθεα· ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεα ἐς τὰ ὦτα ἐνθέντες, καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, καὶ σιτία ἀπότακτα διδόντες, καὶ ἱρήϊα, καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζῶντας· ἀποθανόντας δὲ ταριχεύσαντες, θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες, καὶ ἐσθίουσι αὐτοὺς, οὐκ ἡγεόμενοι ἱροὺς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ κροκόδειλοι, ἀλλὰ χάμψαι. κροκοδείλους δὲ Ἴωνες ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἴδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἱμασιῇσι. Ἄγραι δέ σφεων πολλαὶ κατεστέασι, καὶ παντοῖαι. ἣ δ' ὦν ἔμοιγε δοκέει ἀξιωτάτη ἀπηγήσιος εἶναι, ταύτην γράφω· ἐπεὰν νῶτον συὸς δελεάσῃ περὶ ἄγκιστρον, μετίει ἐς μέσον τὸν ποταμόν. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζωὴν, ταύτην τύπτει. ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκόδειλος, ἵεται κατὰ τὴν φωνήν· ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ, καταπίνει· οἱ δὲ ἕλκουσι· ἐπεὰν δὲ ἐξελκυσθῇ ἐς γῆν, πρῶτον ἁπάντων ὁ "θηρεύτηρ πηλῷ κατ' ὦν ἔπλασε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. τοῦτο δὲ ποιήσας, κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται· μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο, σὺν πόνῳ. Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποτάμιοι νομῷ μὲν τῷ Παπρημίτῃ ἱροί εἰσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροί. φύσιν δὲ παρέχονται ἰδέης τοιήνδε. τετράπουν ἐστι, δίχηλον, ὁπλαὶ βοός· σιμὸν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαυλιόδοντας φαῖνον· οὐρὴν ἵππου, καὶ φωνήν. μέγαθος, ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστος.

γρ. θηρευτής

maxillam solùm non movet, sed superiorem inferiori admovet. Ungues quoque robustos habet, pellemque squamatam circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspicacissimus. Itaque quod in aqua vitam degat, os fert introrsum hirudinibus refertum. Quumque eum cæteræ volucres ac bestiæ fugiant, 1 solus ipsi trochilus pacatus est, quod videlicet ei est utilis. Etenim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiavit (semper enim fere hoc ad zephyrum facere solet) tunc in ejus os trochilus penetrans, devorat illas sanguisugas. Qua utilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit. Quibusdam Ægyptiorum crocodili sacrosancti sunt: quibusdam non LXIX
sunt, sed veluti hostes exagitant. Sacros admodum esse eos existimant qui circa Thebas & Mœrios stagnum incolunt: quorum utrique unum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendentes ejus auribus vel gemmas, vel ex auro fusiles inaures, & primoribus pedibus catenam innectentes: cibaria quoque 2 accommodata ac sacra præbentes, 3 consectantur tanquam pulcherrime viventem. At ubi mortem obiit, sale conditum sacris in urnis sepeliunt. At qui circa Elephantinam urbem incolunt, quod sacros esse non censeant, etiam comedunt. Neque vero crocodili vocantur, sed champsæ: verum Iones appellavere crocodilos, illi generi crocodilorum quod apud eos in sepibus gignitur, 4 ipsorum formam comparantes. Hos LXX
capiendi quum sint complura & multiplicia genera, unum tantum hoc mihi, quod maxime dignum relatu videtur, puto scribendum. Ubi tergum suillum hamo circumdatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in medium fluminis venator, ipse ad oram fluminis porcellum, quem vivum tenet, verberat. cujus vocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactusque tergum devorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia ejus oculos venator cœno opplet. Hoc acto, cætera facile sane obtinet, alioqui cum labore adepturus. ¶ Jam vero fluviales LXXI
equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cætera Ægypto non sacri: talem speciem naturamque habentes: Quadrupedes sunt, bifidis pedibus: ungulis bovinis, simo naso, equina juba, 5 eminentibus & cancellatis dentibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maximi tauri,

1 Cum solo trochilo pacem habet, utpote à quo juvetur. Etenim pos. 2 Constituta, *vel decreta*. 3 Et vivum honestissime tractantes. 4 *Vallæ interpretatio habet tantum*, comparantes. 5 Exertos dentes ostentantes, cauda & voce equina.

tum crasso

tam craſſo corio ut ex eo areſacto fiant
LXXII pila miſſilia. Gignuntur præterea fluvio 1 aquatilia quædam quæ Ægyptii ſacrata eſſe arbitrantur. 2 Arbitrantur item ſacrum eſſe genus piſcium quod vocatur ſquamoſum, atque etiam anguillam. Hos piſces aiunt ſacros eſſe: ex volucri-
LXXIII bus vero vulpanſeres. Eſt & alia volucris ſacra, nomine Phœnix, quam equidem nunquam vidi niſi in pictura. etenim perrara ad eos commeat, quingenteſimo quoque (ut aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demum quum pater ejus deceſſit. Is ſi picturæ aſſimilis eſt, talis tantuſque eſt: Pennæ coloris partim aurei, partim rubei, maxima ex parte cum habitu tum magnitudine ſimillimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non fit veriſimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiſcentem in templum Solis, geſtare patrem myrrha obvolutum, & in eo templo humare. ſic autem geſtare: primum ex myrrha ovum componere, quantum ipſe ferre poſſit: deinde ferendo illud experiri: hoc expertum, ita demum ovum exenterare, atque in illud parentem referre: & qua parte ovum exinanivit, patremque intulit, eam partem alia myrrha inducere: & quum tantundem ponderis impoſito parente effectum ſit, obſtructo rurſus foramine, bajulare illud in Ægyptum in templum Solis. Hæc facere hanc avem commemo-
LXXIV rant. At circa Thebas ſunt ſacri ſerpentes, nihil omnino hominibus noxii, puſillo corpore, binis præditi cornibus, è ſummo vertice enatis: quos defunctos in Jovis æde ſepeliunt. huic enim deo
LXXV ſacros illos eſſe prædicant. Eſt autem Arabiæ locus, ad Butum urbem fere poſitus: ad quem locum ego me contuli, quod audirem volucres eſſe ſerpentes. Eo quum perveni, oſſa ſerpentum aſpexi, & ſpinas multitudine ſupra fidem ad enarrandum, quarum acervi erant magni, & his alii atque alii minores, ingenti numero. Eſt autem hic locus ubi ſpinæ projectæ jacebant, hujuſcemodi. Ex arctis montibus exporrigitur in vaſtam planitiem Ægyptiæ contiguam. Fertur ex Arabia ſerpentes alatos ineunte ſtatim vere in Ægyptum volare, ſed eis ad ingreſſum planitiei occurrentes aves ibides, non permittere, ſed ipſos interimere: & ob id opus ibin magno in honore ab Ægyptiis haberi Arabes aiunt, confitentibus & ipſis Ægyptiis

τὸ δέρμα δ' αὐτοῦ οὕτω δή τι παχύ ἐστι, ὥστε αὔου γενομένου, ξυστὰ ποιέεται ἀκόντια ἐξ αὐτοῦ. Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς ἥγηνται εἶναι. νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλεόμενον λεπιδωτὸν, ἱρὸν εἶναι, καὶ τὴν ἔγχελυν. ἱροὺς δὲ τούτους εἶναι τοῦ Νείλου φασί· καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς χηναλώπεκας. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρὸς, τῷ οὔνομα φοῖνιξ. ἐγὼ μέν μιν οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ὅσον γραφῇ. καὶ γὰρ δὴ καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι, δι' ἐτέων (ὡς Ἡλιουπολῖται λέγουσι) πεντακοσίων. φοιτᾶν δὲ τότε φασὶ ἐπεάν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ. ἔστι δὲ ἐν τῇ γραφῇ παρόμοιος, τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ * χρυσόκομα τῶν πτερῶν, τὰ δὲ, ἐρυθρά. ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος, καὶ τὸ μέγαθος. τοῦτον δὲ λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) ἐξ Ἀραβίης ὁρμεώμενον, ἐς τὸ ἱρὸν τοῦ ἡλίου κομίζειν τὸν πατέρα, ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσσοντα, καὶ θάπτειν ἐν τοῦ ἡλίου τῷ ἱρῷ. κομίζειν δὲ οὕτω· πρῶτον, τῆς σμύρνης ὠὸν πλάσσειν ὅσον δυνατός ἐστι φέρειν. μετὰ δὲ, πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα· ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλήναντα τὸ ὠὸν, τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι. σμύρνῃ δὲ ἄλλῃ ἐμπλάσσειν τοῦτο, κατότι τοῦ ὠοῦ "ἐγκοιλήνας ἐνέθηκε τὸν πα- [γρ. ἐκκοιλήνας]
τέρα. ἐγκειμένου δὲ τοῦ πατρὸς, γίνεσθαι τὠυτὸ βάρος. ἐμπλάσαντα δὲ, κομίζειν ἐπ' Αἰγύπτου ἐς τοῦ ἡλίου τὸ ἱρόν. ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσι ποιέειν. Εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱροὶ ὄφιες, ἀνθρώπων οὐδαμῶς δηλήμονες· οἳ μεγάθεϊ ἐόντες μικροὶ, δύο κέ- 74
ρεα φορέουσι, πεφυκότα ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς. τοὺς ἀποθανόντας θάπτουσι ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Διός. τούτου γάρ σφεας τοῦ θεοῦ φασὶ εἶναι ἱρούς. Ἔστι δὲ χῶρος τῆς Ἀραβίης κατὰ Βουτοῦν πόλιν μάλιστά κῃ κείμενος· καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον πυνθανόμενος περὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων· ἀπικόμενος δὲ, εἶδον ὀστέα ὀφίων, καὶ ἀκάνθας· πλήθεϊ μὲν ἀδύνατα ἀπηγήσασθαι· σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι, καὶ ὑποδεέστεροι, καὶ ἐλάσσονες" ἐπὶ τούτων. πολ- [γρ. ἔτι]
λοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος οὗτος ἐν ᾧ αἱ ἄκανθαι κατακεχύαται, τοιόσδε τις· ἐσβολὴ ἐξ οὐρέων στεινῶν ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ. λόγος δέ ἐστι, ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοὺς ὄφις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου. τὰς δ' ἴβις τὰς ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρης, οὐ παριέναι τοὺς ὄφις, ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὴν ἶβιν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μεγάλως πρὸς Αἰγυπτίων. ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι

1 Lutræ, *ſive* lutriæ, quas Æg. ſacras eſſe arbitr. 2 Arbitrantur autem, etiam ex piſcibus eum qui ſquamoſus vocatur, ſacrum eſſe, necnon anguillam. Hos autem piſces Nilo ſacros eſſe aiunt. * χρυσόκοκκα legit Cl. Salmaſius.

διὰ ταῦτα τιμᾶν τὰς ὄρνιθας ταύτας. Εἶδος δὲ τῆς ἴβιος τόδε· μέλαινα δεινῶς πᾶσα, σκέλεα δὲ φορέει γεράνου, πρόσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγρυπον, μέγαθος, ὅσον κρέξ. τῶν μὲν δὴ μελαινέων τῶν μαχομενέων πρὸς τοὺς ὄφις, ἥδ' ἰδέη. τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλευμενέων τοῖσι ἀνθρώποισι, (διξαὶ γὰρ δὴ εἰσὶ αἱ ἴβιες) ψιλὴ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν· λευκὴ πτεροῖσι, πλὴν κεφαλῆς, καὶ αὐχένος, καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων, καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρου. ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα, μέλανά ἐστι δεινῶς. σκέλεα δὲ καὶ πρόσωπον, ἐμφερὴς τῇ ἑτέρῃ. τοῦ δὲ ὄφιος ἡ μορφὴ, οἵηπερ τῶν ὕδρων. πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορέει, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστά κη ἐμφερέστατα. τοσαῦτα μὲν θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω. Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἳ μὲν περὶ τὴν σπειρομένην Αἴγυπτον οἰκέουσι, μνήμην ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες, μάλιστα λογιώτατοί εἰσι μακρῷ τῶν ἐγὼ ἐς διάπειραν ἀπικόμην. τρόπῳ δὲ ζόης τοιῷδε διαχρέωνται· συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἑκάστου, ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιείην καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νούσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιέστατοι πάντων ἀνδρῶν, τῶν ὠρέων (ἐμοὶ δοκέειν) εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὧραι. ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων εἵνεκα πάντων, καὶ δὴ καὶ τῶν ὠρέων μάλιστα. ἀρτοφαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι "κυλλήστις ὀνομάζουσι. οἴνῳ δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γάρ σφι εἰσὶ ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον αὐήναντες, ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δ', ἐξ ἅλμης "ταριχευκότες· ὀρνίθων δὲ τούς τε ὄρτυγας, καὶ τὰς νήσσας, καὶ τὰ μικρὰ τῶν ὀρνιθίων ὠμὰ σιτέονται, προταριχεύσαντες. τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστί σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὁκόσοι σφι ἱροὶ ἀποδεδέχαται, τοὺς λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἑφθοὺς σιτέονται. Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτέων, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιγμένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ. μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον, ἢ δίπηχυ. δεικνὺς δὲ "ἑκάστῳ τῶν συμποτέων, λέγει, Ἐς τοῦτον ὁρέων, πῖνέ τε καὶ τέρπευ· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. ταῦτα μὲν παρὰ τὰ συμπόσια ποιεῦσι. πατρίοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι, ἄλλον οὐδένα ἐπικτέωνται. Τοῖσι ἄλλα τε πολλὰ ἐπάξιά ἐστι νόμιμα,

γρ. κολλῆς

γρ. τεταριχευμένους·

idcirco se his avibus honorem exhibere. Ejus avis species talis est: Nigra tota LXXVI vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidem species est nigrarum quæ cum serpentibus pugnant. 1 At earum quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput cervicemque, & extrema alarum & natium. quæ omnia quæ dixi sunt vehementer nigra, crura & rostrum alteri consentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum: alas pennatas non gerit, sed *glabras &* alis vespertilionis valde similes. Hactenus de sacris bestiis dictum sit. ¶ Ipsorum autem Ægyptiorum, ii qui circa LXXVII partem Ægypti frumentariam habitant, 2 memoriam omnium hominum commentantes, sunt fere eorum in quorum ego veni experimentum, longe excellentissimi. Tali autem vitæ genere utuntur: Singulis mensibus triduo purgant se, vomendo atque intestina diluendo, gratia sanitatis conservandæ: existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis quibus aluntur. Nam sunt alioqui Ægyptii omnium hominum, secundum Libyas, maxime salubri corpore, 3 aeris (ut mihi videtur) beneficio, qui nunquam immutatur: ex cujus mutationibus præcipue existunt in hominibus morbi. Pane vescuntur quem 4 ex farre conficiunt, quem *panem* collestem nominant. Vino utuntur facto ex hordeo: desunt enim in ea regione vites. Victitant quoque tum piscibus (partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis) tum avibus crudis, prius tamen sale conditis, coturnicibus anatibusque atque aviculis. 5 cæteris autem vel volucribus vel piscibus qui ipsis in proximo sunt, (præter illos qui ab eis sunt recepti pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eo- LXXVIII rum, quum multi convenerunt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere verum maxime imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendensque singulis convivarum, ait, In hunc intuens pota & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud convivia faciunt, contentique moribus patriis, nullum alium asciscunt. Quibus cum alia sunt egregia instituta, LXXIX

1 Earum vero quæ hominibus magis observantur, 2 In prodendis memoriæ factis omnium hominum se exercentes. 3 Tempestatum. 4 Ex olyris, *id est, zea.* Cæteris autem quæ cum avibus aut piscibus affinitatem aliquam habent,

tum ve-

[1] tum vero illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi nomen pro differentia gentium habet. Idem tamen congruit cum eo quem Græci decantant, appellantes Linum. ut ego admirer cum alia multa quæ sunt apud Ægyptum, tum vero unde id nomen Lini acceperint, quem semper quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autem Linus Ægyptiace Maneros: quem Ægyptii tradiderunt, quum filius unicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturaque morte decessisset, his lamentis ab Ægyptiis fuisse decoratum: & cantilenam hanc eamque

LXXX solam ipsis institutam. Congruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmonibus Ægyptii, quod minores majoribus natu obvii cedunt via, ac deflectunt, advenientibusque è sedili assurgunt: qua in re cum nullis aliis Græcorum conveniunt. [2] Invicem compellandi se mutuo in viis adorant, genu te-

LXXXI nus demissa manu. Vestibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas calasiris appellant, super quas candida [3] ferunt amicula lanea superjecta. Laneæ tamen vestes neque in ædes sacras gestantur, neque una cum cadavere sepeliuntur: profanum enim est. Consentanea vero hæc sunt iis quæ Orphica & Bacchica appellantur: sunt autem Ægyptia & Pythagorea. Nam his quoque ceremoniis participantem, laneis indutum vestibus humari religiosum est. de

LXXXII quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab Ægyptiis excogitata, quis mensis diesve cujus deorum sit,& quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit, & qualis existet. Quibus rebus qui in poesi versati sunt usi fuerunt. Plura quinetiam ab eis prodigia comperta sunt quam à cæteris omnibus hominibus. Nam quum prodigium extitit, scribunt id, observantes quomodo evenerit: &, si quando postmodum hujus simile extiterit, exemplo prioris putant eventu-

LXXXIII rum. Divinatio apud eos ita est constituta ut ejus artificium nulli mortalium vendicetur, sed certis diis. Siquidem Herculis illic oraculum est, & Apollinis, & Minervæ, Dianæque ac Martis, & Jovis. sed quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in urbe Buti. Verum hæc vaticinia non eodem modo

καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἕν ἐστι Λίνος, ὅσπερ ἔν τε Φοινίκῃ ἀοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ, καὶ ἐν ἄλλῃ. κατὰ μέντοι ἔθνεα οὔνομα ἔχει. συμφέρεται δὲ ὠυτὸς εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Λίνον ὀνομάζοντες ἀείδουσι· ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωυμάζειν με τῶν περὶ Αἴγυπτον ἐόντων· 75 ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Λίνον ὁκόθεν "ἔλαβε τοὔνομα. γρ. ἔλαβον φαίνονται δὲ αἰεί κοτε τοῦτον ἀείδοντες· ἔστι δὲ Αἰγυπτιστὶ ὁ Λίνος καλεόμενος "Μανέρως. γρ. Μανερῶς. ἔφασαν δέ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μουνογενέα γενέσθαι· ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνωρον, θρηνοῖσι τούτοισι ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι. καὶ ἀοιδήν τε ταύτην μούνην εἶναι, καὶ πρώτην σφίσι γενέσθαι. Συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι. οἱ νεώτεροι αὐτέων τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες, εἴκουσι τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐκτράπονται· καὶ ἐπιοῦσι, ἐξ ἕδρης ὑπανιστέαται. τόδε μέντοι ἄλλο Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι, προσκυνέουσι, κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα. Ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους, περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτούς, τοὺς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἵματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα, οὐδὲ συγκαταθάπτεταί σφι. οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεομένοισι καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι. οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχοντα, ὅσιόν ἐστι ἐν εἰρινέοισι εἵμασι θαφθῆναι. ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος. Καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ἐστὶ ἐξευρημένα· μείς τε καὶ ἡμέρη ἑκάστη θεῶν ὅτευ ἐστί· καὶ τῇ ἕκαστος ἡμέρῃ γενόμενος, ὁτέοισι ἐγκυρήσει, καὶ ὅκως τελευτήσει, καὶ ὁκοῖός τις ἔσται. καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσει γενόμενοι ἐχρήσαντο. τέρατά τε πλέω σφι "εὕρηται ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἅπασι ἀνθρώποισι. γρ. ἀνεύρηται γενομένου γὰρ τέρατος, φυλάσσουσι γραφόμενοι τὠποβαῖνον· καὶ ἤν κοτε ὕστερον παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ τὠυτὸ νομίζουσι ἀποβήσεσθαι. Μαντικὴ δὲ αὐτοῖσι ὧδε διακέεται. ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσκέεται ἡ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροισι. καὶ γὰρ Ἡρακλέος μαντήιον αὐτόθι ἐστί, καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Ἄρεος, καὶ Διός. καὶ τό γε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηίων, Λητοῦς ἐν Βούτοι πόλι ἐστί. οὐ μέντοι αἵ γε μαντηΐαί σφι κατὰ τὠυτὸ

α

[1] Tum vero etiam Linus cantio in Phœnice & Cypro & aliis locis decantata: quæ varium quidem pro singularum gentium differentia nomen habet: sed (ut inter omnes convenit) eadem illa est quam Græci canunt, & Linum appellant. ut cum alia multa quæ sunt in Ægypto, tum etiam illud admirer, unde Lini illis quem videntur jam inde ab omni ævo cecinisse, nomen sit exortum. Vocatur porro Linus &c. [2] In viis pro mutua salutatione, ador. [3] *Valla*, ferunt amicula tanquam superjecta: *omittens* εἰρίνεα, *id est*, lanea.

ἑστᾶσι

ἑστᾶσι, ἀλλὰ διάφοροί εἰσι. Ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τάδε σφι δέδασται. μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι, καὶ οὐ πλεόνων· πάντα δ' ἰητρῶν ἐστὶ πλέα. οἱ μὲν γὰρ, ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστέασι· οἱ δὲ, κεφαλῆς· οἱ δὲ, ὀδόντων· οἱ δὲ, τῶν κατὰ νηδύν. οἱ δὲ, τῶν ἀφανέων νούσων. Θρῆνοι δὲ καὶ ταφαὶ σφέων, εἰσὶ αἵδε. τοῖσι ἂν ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκηίων ἄνθρωπος, τοῦ τις καὶ λόγος ᾖ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκηίων τούτων κατ' ὧν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ καὶ τὸ πρόσωπον. κἄπειτα ἐν τοῖσι οἰκηίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν, αὐταὶ ἀνὰ τὴν πόλιν στρεφόμεναι, τύπτονται ἐπεζωσμέναι, καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζούς· σὺν δέ σφι αἱ προσήκουσαι πᾶσαι. ἑτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες τύπτονται, ἐπεζωσμένοι καὶ οὗτοι. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι. Εἰσὶ δὲ οἳ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέαται, καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην. οὗτοι ἐπεάν σφι κομισθῇ ὁ νεκρὸς, δεικνύουσι τοῖσι κομίσασι παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμιμημένα. καὶ τὴν μὲν σπουδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι τὸ οὔνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ὀνομάζειν· τὴν δὲ δευτέρην δεικνύουσι ὑποδεεστέρην τε ταύτης καὶ εὐτελεστέρην· τὴν δὲ τρίτην, εὐτελεστάτην. φράσαντες δὲ, πυνθάνονται παρ' αὐτέων κατὰ ἥντινα βούλονταί σφι σκευασθῆναι τὸν νεκρόν. οἱ μὲν δὴ ἐκποδὼν μισθῷ ὁμολογήσαντες, ἀπαλλάσσονται. οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι, ὧδε τὰ σπουδαιότατα ταριχεύουσι. πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυξωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες, τὰ δὲ φάρμακα ἐγχέοντες.
76 μετὰ δὲ λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξέϊ παρασχίσαντες παρὰ τὴν λαπάρην, ἐξ ὧν εἷλον τὴν κοιλίην πᾶσαν· ἐκκαθήραντες δὲ αὐτὴν, καὶ διηθήσαντες οἴνῳ φοινικηΐῳ, αὖτις διηθέουσι θυμιήμασι" περιτετριμμένοισι. ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης, καὶ κασίης, καὶ τῶν ἄλλων" θυωμάτων πλὴν λιβανωτοῦ, πλήσαντες, συρράπτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ταριχεύουσι νίτρῳ, κρύψαντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλεῦνας δὲ τουτέων οὐκ ἔξεστι ταριχεύειν. ἐπεὰν δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν, κατειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ὑποχρίοντες τῷ κόμμι, τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται Αἰγύπτιοι. ἐνθεῦτεν δὲ παραδεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες, ποιεῦνται ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα· ποιησάμενοι δὲ, ἐσεργνῦσι τὸν νεκρόν. καὶ κατακληίσαντες οὕτω, θησαυρίζουσι ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἱστάντες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον. οὕτω μὲν τοὺς τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι νεκρούς·

γρ. τετριμμένοισι.

γρ. θυμιημάτων,

ſunt omnia inſtituta, ſed differenter. LXXXIV Jam vero medicina apud eos hunc in modum eſt diſtributa, ut ſingulorum morborum ſint medici, non plurium. itaque omnia referta ſunt medicis. Alii enim ſunt oculorum, alii capitis, alii dentium, alii 1 alvi partium, alii morborum occultorum. LXXXV Luctus eorundem ac ſepulturæ tales ſunt: Quibuſcunque aliquis ex domeſticis deceſſit, homo alicujus momenti, ibi omnes fœminæ illius familiæ caput ſibi & vultum oblinunt luto. deinde relicto 2 domi cadavere, ipſæ per urbem vagantes ſe plangunt, ſuccinctæ, nudatis mammillis, & cum eis 3 proximæ quæque. Altera ex parte viri, & ipſi 4 expectorati ſe verberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. LXXXVI Sunt autem certi ad hoc ipſum conſtituti, qui hoc artificium factitant: qui, quum ad ipſos cadaver portatum eſt, oſtendunt iis qui portaverunt, exemplaria mortuorum lignea, pingendo aſſimilata. Et eorum unum accuratiſſime fabrefactum eſſe aiunt, (cujus ego 5 nomen ſi nuncupavero, haud faciam ſancte) alterum illo inferius, ac vilioris pretii: tertium, viliſſimi. Quibus expoſitis ſciſcitantur ab iis ad quod exemplum velint effingi mortuum ſuum. Iſti ubi de pretio convenerunt, illinc abeunt. At hi relicti in ædibus, hunc in modum diligentiſſime condiunt corpus: Ante omnia incurvo ferro cerebrum per nares educunt, 6 ut quamque partem educentes, ita locum ejus medicamentis explentes. Dehinc acutiſſimo lapide Æthiopico circa ilia conſcindunt, atque illac omnem alvum protrahunt: quam ubi repurgarunt, ac vino palmeo eluerunt, rurſus odoribus contuſis proluunt: tum alvum complentes contuſa myrrha pura, & caſia, & aliis (excepto thure) odoribus, iterum conſuunt. Ubi hæc fecere, ſaliunt nitro abditum ſeptuaginta dies. nam diutius ſalire non licet. Exactis ſeptuaginta diebus cadaver ubi abluerunt, ſindone byſſina totum inciſis loris involvunt, gummi illinentes: quo Ægyptii glutinis loco plerunque utuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inſerunt mortuum, incluſumque ita, 7 reponunt.

2 Alvi & vicinarum partium, 2 Inter cognatos, *vel neceſſarios. niſi* οἰκηΐοις *depravatum eſt, aut pro* οἰκήμασι *poſitum.* 3 Affines omnes. 4 Succincti 5 Nomen nuncupare nefas eſſe duco) 6 Ipſum quidem ſic educentes, pharmaca vero infundentes. 7 Reponunt in loculo, *vel potius in loco ſepulchrorum loculis dicato,* & rectum ſtatuunt ad parietem. Siquidem mortuos ſumptuoſiſſime apparant, *vel adornant.* Eos autem &c.

LXXXVII Eos autem qui mediocria volunt, nimium fugientes ſumptum, ita apparant: Clyſterem unguine quod è cedro gignitur complent: deinde ex hoc alvum mortui, ipſam neque ſcindentes neque extrahentes, ſed per ſeceſſum, prehenſo viæ poſterioris hiatu, inferciunt: & tot quot dixi diebus ſale condiunt. quorum dierum ultimo cedrinum ungen, quod prius ingeſſerant, ex alvo egerunt: quod tantam habet vim ut una ſecum alvum atque inteſtina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mortuique tantum cujus & oſſa relinquuntur. Ubi iſta fecere, 1 ex quo ſic tradidere mortuum, nihil amplius negocii ſuſcipiunt.

LXXXVIII Tertia conditura hæc eſt qua adorantur eorum mortui qui tenuiore ſunt fortuna: Ablutionibus ventrem abſtergunt, arefaciuntque ſale ſeptuaginta per dies,
LXXXIX deinde tradunt reportandum. Uxores tamen inſignium virorum, non ſtatim vita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem fœminas quæ formoſæ valde & 2 majoris momenti fuerint, ſed triduo atque quatriduo ante defunctas. Ea de cauſa facientes, ne cum fœminis iſti ſalinarii concumbant. Deprehenſum enim quendam aiunt coeuntem cum recenti cadavere muliebri, delatumque
XC ab ejuſdem artificii ſocio. Quiſquis autem vel ipſorum Ægyptiorum vel exterrum compertus, ſit mortuus, ſive à crocodilo raptus, ſive ab ipſo flumine, neceſſarium prorſus eſt ei civitati ad quam ejectus eſt, condire, & quam honeſtiſſimo funere ſepelire, in ſacris monumentis. quem necontingere quidem fas eſt alteri aut proximorum aut amicorum, 3 niſi ipſis Nili ſacerdotibus, utpote majus quiddam quam hominem mortuum tractantibus ad ſepe-
XCI liendum. Græcanicis inſtitutis uti recuſant, & (ut ſemel dicam) nullorum hominum aliorum inſtitutis uti volunt. Et hoc quidem cæteri Ægyptii obſervant. Eſt autem Chemmis oppidum grande Thebaicæ provinciæ, prope Neam urbem: quo in oppido eſt templum Perſei, Danaæ filii, quadratum ac palmeto circumdatum, ingenti ſane è ſaxis veſtibulo, ſtantibus deſuper duabus grandibus è lapide ſtatuis. In hoc ambitu eſt templum, & in eo ſimulacrum Perſei: quem Chemmitæ memorant ſibi apparare frequenter è terra exeuntem, frequenter intra templum. Ejuſque ſandalium quod ge-

Τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλομένους, τὴν δὲ πολυτελείην φεύγοντας, σκευάζουσι ὧδε. ἐπεὰν κλυστῆρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ τοῦ κέδρου ἀλείφατος γινομένου, ἐν ὦν ἔπλησαν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, οὔτε ἀνατάμόντες αὐτὸν, οὔτε ἐξελόντες τὴν νηδὺν· κατὰ δὲ τὴν ἕδρην ἐσηθήσαντες, καὶ ἐπιλαβόντες τὸ κλύσμα τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ταριχεύουσι τὰς προκειμένας ἡμέρας· τῇ δὲ τελευταίῃ ἐξιεῖσι ἐκ τῆς κοιλίης τὴν κεδρίην, τὴν ἐσῆκαν πρότερον· ἡ δὲ ἔχει τοσαύτην δύναμιν, ὥστε ἅμα ἑωυτῇ τὴν νηδὺν καὶ τὰ σπλάγχνα κατατετηκότα ἐξάγει. τὰς δὲ σάρκας τὸ νίτρον κατατήκει· καὶ δὴ λείπεται τοῦ νεκροῦ τὸ δέρμα μοῦνον, καὶ τὰ ὀστέα. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ἀπ' ὧν ἔδωκαν οὕτω τὸν νεκρὸν, οὐδὲν ἔτι πρηγματευθέντες. Ἡ δὲ τρίτη ταρίχευσις ἐστὶ ἥδε, ἣ τοὺς χρήμασι ἀσθενεστέρους σκευάζει. συρμαίῃ διηθήσαντες τὴν κοιλίην, ταριχεύουσι ἑβδομήκοντα ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἀπ' ὧν ἔδωκαν ἀποφέρεσθαι. Τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπεὰν τελευτήσωσι, οὐ παραυτίκα διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ ὅσαι ἂν ὦσι εὐειδέες κάρτα καὶ λόγου πλεῦνος γυναῖκες· ἀλλ' ἐπεὰν τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, οὕτω παραδιδοῦσι τοῖσι ταριχεύουσι. τοῦτο δὲ ποιεῦσι οὕτω τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μή σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῇσι γυναιξί. λαμφθῆναι γάρ τινα φασὶ μισγόμενον νεκρῷ προσφάτῳ γυναικός· κατειπεῖν δὲ τὸν ὁμότεχνον. Ὃς δ' ἂν ἢ αὐτῶν Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ὑπὸ κροκοδείλου ἁρπαχθεὶς, ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ φαίνηται τεθνεὼς, κατ' ἣν ἂν πόλιν ἐξενειχθῇ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν, καὶ περιστείλαντας ὡς κάλλιστα, θάψαι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. οὐδὲ ψαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ ἄλλον οὐδένα οὔτε τῶν προσηκόντων, οὔτε τῶν φίλων· ἀλλά μιν οἱ ἱρέες αὐτοὶ οἱ τοῦ Νείλου, ἅτε πλέον τι ἢ ἄνθρωπον νεκρὸν, χειραπτάζοντες θάπτουσι. Ἑλληνικοῖσι δὲ νομαίοισι φεύγουσι χρᾶσθαι· τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μηδ' ἄλλων μηδαμὰ μηδαμῶν ἀνθρώπων νομαίοισι. οἱ μέν νυν ἄλλοι Αἰγύπτιοι οὕτω τοῦτο φυλάσσουσι. ἔστι δὲ Χέμμις πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς Νέης πόλιος· ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ἐστὶ Περσέος τοῦ Δανάης ἱρὸν τετράγωνον· πέριξ δὲ αὐτοῦ φοίνικες πεφύκασι. τὰ δὲ πρόπυλα τοῦ ἱροῦ, λίθινά ἐστι, κάρτα μεγάλα· ἐπὶ δὲ αὐτοῖσι ἀνδριάντες δύο ἑστᾶσι λίθινοι μεγάλοι. ἐν δὲ τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηός τε ἔνι, καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέστηκε Περσέος. οὗτοι οἱ Χεμμῖται λέγουσι τὸν Περσέα πολλάκι μὲν ἀνὰ τὴν γῆν φαίνεσθαί σφι, πολλάκι δὲ ἔσω τοῦ ἱροῦ. σανδάλιόν τε αὐτοῦ πεφο-

τῶν δὲ φεύγοντας

1 Sic mortuum *propinquis* reddunt, nulla re alia facta. Tert. 2 In pretio habitæ f. 3 Sed eum ſacerdotes ipſi Nili, veluti majus quiddam quam humanum cadaver, manibus contrectantes ſepeliunt.

ῥημένον εὑρίσκεσθαι, ἐὸν τὸ μέγαθος, δίπηχυ. τὸ ἐπεὰν φανῇ, εὐθηνέειν ἅπασαν τὴν Αἴγυπτον. ταῦτα μὲν λέγουσι· ποιεῦσι δὲ τάδε Ἑλληνικὰ τῷ Περσέϊ. ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι διὰ πάσης ἀγωνίης ἔχοντα· παρέχοντες ἄεθλα, κτήνεα, καὶ χλαίνας, καὶ δέρματα· 77 εἰρομένου δέ μου ὅτι σφι μούνοισι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὅτι κεχωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν ἄλλων, ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἑωϋτῶν πόλιος γεγονέναι. τὸν γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Λυγκέα ἐόντας Χεμμίτας, ἐκπλῶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα. ἀπὸ δὲ τούτων γενεηλογέοντες, κατέβαινον ἐς τὸν Περσέα. ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον, κατ᾽ αἰτίην τὴν καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἴσοντα ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλὴν, ἔφασαν ἐλθεῖν καὶ παρὰ σφέας, καὶ ἀναγνῶναι τοὺς συγγενέας πάντας. ἐκμεμαθηκότα δέ μιν, ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον, τὸ τῆς Χέμμιος οὔνομα πεπυσμένον παρὰ τῆς μητρός· ἀγῶνα δὲ οἱ γυμνικὸν αὐτοῦ κελεύσαντος, ἐπιτελέειν. Ταῦτα μὲν πάντα οἱ κατύπερθε τῶν ἑλέων οἰκέοντες Αἰγύπτιοι νομίζουσι. οἱ δὲ δὴ ἐν τοῖσι ἕλεσι κατοικημένοι, τοῖσι μὲν αὐτοῖσι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι· καὶ τἄλλα, καὶ γυναικὶ μιῇ ἕκαστος αὐτέων συνοικέει, κατάπερ Ἕλληνες. ἀτὰρ πρὸς εὐτελείην τῶν σιτίων, τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται· ἐπεὰν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς, καὶ τὰ πεδία πελαγίσῃ, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλὰ, τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν. ταῦτ᾽ ἐπεὰν " δρέψωνται, αὐαίνουσι πρὸς ἥλιον. καὶ ἔπειτα τὸ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ λωτοῦ, τῇ μήκωνι ἐὸν ἐμφερὲς, * ὀπτήσαντες, ποιεῦνται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπτοὺς πυρί. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ λωτοῦ τούτου ἐδωδίμη καὶ ἐγγλύσει ἐπιεικέως, ἐὸν στρογγύλον, μέγαθος κατὰ μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα κρίνεα ῥόδοισι ἐμφέρεα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα καὶ ταῦτα· ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι παραφυομένῃ ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται κηρίῳ σφηκῶν ἰδέην ὁμοιότατον. ἐν τούτῳ τρωκτὰ ὅσον τε πυρὴν ἐλαίης ἐγγίνεται συχνά. τρώγεται δὲ καὶ ἁπαλὰ ταῦτα καὶ αὖα. τὴν δὲ βύβλον τὴν ἐπέτειον γινομένην, ἐπεὰν ἀνασπάσωσι ἐκ τῶν ἑλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες, ἐς ἄλλο τι τράπουσι· τὸ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον τε ἐπὶ πῆχυν, τρώγουσι, καὶ πωλέουσι. οἳ δὲ ἂν καὶ κάρτα βούλωνται χρηστῇ τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν κλιβάνῳ διαφανέϊ πνίξαντες, οὕτω τρώγουσι. οἱ δέ τινες αὐτῶν ζῶσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων. τοὺς ἐπεὰν λάβωσι, καὶ ἐξέλωσι τὴν κοιλίην, αὐαίνουσι πρὸς ἥλιον, καὶ ἔπειτα αὔους ἐόντας σιτέονται, Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται

" γρ. δρέψωσι,

stabat, inveniri, bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exuberare omnem Ægyptum. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt autem Perseo Græcanice gymnicos ludos, per omne certandi genus, propositis præmiis tum pecorum, tum palliorum, tum pellium. Percontantique mihi cur eis solis consuevisset apparere Perseus, & cur in edendo gymnico certamine ab Ægyptiis discreparent, aiebant Perseum ex ipsorum civitate esse oriundum. Danaum enim & Lynceum, qui essent Chemmitæ, navigasse in Græciam: 1 à quibus originem gradatim ducendo, deveniebant ad Perseum. Hunc in Ægyptum profectum eam ob causam quam & Græci dicunt, gratia afferendi ex Libya caput Gorgonis, venisse quoque ad ipsos, ac cognatos omnes agnovisse. quos postquam agnovisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in Ægyptum venisse, 2 & gymnicum certamen celebrari jussisse. XCII Hæc omnia opinantur Ægyptii qui supra paludes incolunt. ¶ Qui vero in paludibus, utuntur eisdem quibus cæteri Ægyptii moribus, cum in aliis tum in habendis singulis uxoribus, quemadmodum Græci. Cæterum ad victus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem quum fluvius plenus campos inundavit, in ipsa aqua exoritur ingens vis liliorum, quæ loton Ægyptii vocant. Ea ubi demessuerunt, ad solem exiccant: deinde quod medium loti est, papaveri assimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autem hujus loti radix quoque esculenta, etiam suavitate præstanti, orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio 3 calice germinans è terra, simillimus specie est favo vesparum. In eo esculenta quædam instar nuclei olivæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comeduntur & arefacta. Jam vero byblum annuum ubi è paludibus excerpserunt, superiorem ejus partem amputant, quam in aliud quiddam convertunt: quod relictum est inferius, longitudine cubitali, id edunt pariter, ac venundant. Eo siqui admodum suavi uti cupiunt, in luculento furno torrefactum ita comedunt. Sunt præterea ex eis qui solùm piscibus victitant, quos ubi ceperunt, exenteratos ad solem desiccant, exiccatisque deinde vescuntur. XCIII In fluminibus non fere gignuntur pisces gregales:

1 Quorum genealogiam describentes, deven. 2 Se igitur certamen gymnicum ipsius jussu peragere. Et hi quidem sunt ritus Ægyptiorum qui sup. 3 Calice adnascente è radice, simil. * ὀπτίσαντες, Salmasius.

sed mi-

sed nutriuntur in stagnis. qui hæc faciunt: simulac incessit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis genituram spargentibus, quam fœminæ [1] consectantes, recurvando se ex ea concipiunt. Eædem ubi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad loca sibi consueta, non amplius eorundem ductu, sed fœminarum. Gregatim autem præeuntes, faciunt quemadmodum fecerant mares, ova fundentes instar milii parva, quæ mares venientes devorant: Sunt autem ea tanquam milii grana, pisces: quum ex illorum granorum reliquis non devoratis, sed nutritis, pisces fiant. Ex his piscibus qui capiuntur, dum in mare meant, [2] his detrita dextra: quod ea de causa patiuntur, quod in mare dum tendunt, à sinistra terram legunt: rursus eadem via revertentes, incursant atque offensant contingendo terram plerumque, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa *loca* terræ & lacunæ fluvio proximæ impleri incipiunt. Confestimque redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & continuo cuncta pisciculis minutis opplentur. Unde autem verisimile sit eos gigni, hoc mihi videor causæ intelligere, quod superiore anno postquam Nilus abscessit, pisces qui ova in cœno pepererant, una cum postremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, ubi aqua restagnavit, protinus ex his ovis gignuntur pisces. Et ad pisces quidem quod attinet,
XCIV ita se res habet. Porro Ægyptii qui palustria accolunt, unguento utuntur ex fructu sillicypriorum, quod appellant Ægyptii [3] kiki, hunc in modum conficientes. Sillicypria hæc, quæ apud Græcos ultro nascuntur, ad oras fluminum stagnorumque serunt, multum quidem fructum ferentia, sed graveolentem. Hunc ubi collegerunt, alii contusum, ad ignem, alii in sartagine coquunt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & non minus ad lucernas idoneum quam oleum,
XCV sed graveolentiam exhibens. Sunt autem adversus culices, quorum magna vis est, hæc ab eis excogitata. Illos quidem qui supra paludes incolunt, juvant turres quas dormituri ascendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare.

τρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνῃσι, τοιάδε ποιεῦσι· ἐπεὰν σφέας ἐσίῃ οἶστρος κυΐσκεσθαι, ἀγεληδὸν ἐκπλώουσι ἐς τὴν θάλασσαν· ἡγέονται δὲ οἱ ἔρσενες, ἀπορραίνοντες τοῦ θοροῦ· αἱ δὲ, ἑπόμεναι ἀνακάπτουσι, καὶ ἐξ αὐτοῦ κυΐσκονται· ἐπεὰν δὲ πλήρεες γένωνται ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω ἐς ἤθεα τὰ ἑωϋτῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γε οὐκέτι οἱ αὐτοὶ, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη. ἡγεύμεναι δὲ ἀγεληδὸν, ποιεῦσι οἷόνπερ ἐποίευν οἱ ἔρσενες. τῶν γὰρ ὠῶν ἀπορραίνουσι κατ' ὀλίγους τῶν κέγχρων· οἱ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἑπόμενοι. εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι, ἰχθύες. ἐκ δὲ τῶν περιγινομένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρων οἱ τρεφόμενοι, ἰχθύες γίνονται· οἳ δ' ἂν αὐτέων ἀλῶσι ἐκπλώοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τῶν κεφαλέων· οἳ δ' ἂν ὀπίσω ἀναπλώοντες, τὰ ἐπὶ δεξιὰ τετρίφαται. πάσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδε· ἐχόμενοι τῆς γῆς, ἐπ' ἀριστερὰ καταπλώουσι ἐς θάλασσαν· καὶ ἀναπλώοντες ὀπίσω, τῆς αὐτῆς ἀντέχονται ἐγχριμπτόμενοι, καὶ ψαύοντες ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἁμάρτοιεν τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ῥόον. ἐπεὰν δὲ πληθύεσθαι ἄρχηται ὁ Νεῖλος, τά τε κοῖλα τῆς γῆς, καὶ τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν, πρῶτα ἄρχεται πίμπλασθαι, διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ. καὶ αὐτίκα τε πλέα γίνεται ταῦτα, καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίμπλαται πάντα. κόθεν δὲ εἰκὸς αὐτοὺς γίνεσθαι, ἐγώ μοι δοκέω κατανοέειν τοῦτο. τοῦ προτέρου ἔτεος ἐπεὰν ἀπολίπῃ ὁ Νεῖλος, οἱ ἰχθύες ἐκτεκόντες ὠὰ ἐς τὴν ἰλὺν, ἅμα τῷ ἐσχάτῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἐπεὰν δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὠῶν τούτων παραυτίκα γίνονται οἱ ἰχθύες οὗτοι. καὶ περὶ μὲν τοὺς ἰχθύας οὕτω ἔχει. 78 Ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ περὶ τὰ ἕλεα οἰκέοντες, ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ καλεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι· ποιεῦσι δὲ ὧδε· παρὰ τὰ χείλεα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων σπείρουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα. τὰ γὰρ ἐν Ἕλλησι αὐτόματα ἄγρια φύεται, ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα, καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν, δυσώδεα δέ. τοῦτον ἐπεὰν συλλέξωνται, οἱ μὲν, κόψαντες, ἀπιποῦσι. (γρ. ἀπείλουσι) οἱ δὲ καὶ φρύξαντες ἀπέψουσι, καὶ τὸ ἀπορρέον ἀπ' αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον, καὶ οὐδὲν ἧσσον τοῦ ἐλαίου τῷ λύχνῳ προσηνές· ὀδμὴν δὲ βαρέαν παρέχεται. Πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθόνους ἐόντας τάδε σφι ἐστὶ μεμηχανημένα· τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἑλέων οἰκέοντας οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς τοὺς ἀναβαίνοντες κοιμέονται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἷοί τε εἰσὶ ὑψοῦ πέτεσθαι.

1 Consectantes, absorbent, & ex ea conc. *Legendum enim* ἀνακάπτουσι *ex vet. cod. non* ἀνακάμπτουσι *cum Valla, nec* ἀναλάμπτουσι, *cum vulg. edit.* 2 His capita sinistram versus attrita apparent: qui vero capiuntur dum remeant, dextram habent attritam. idque ob eam causam pat. 3 *Vulgo ricinus esse existimatur.*

τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἕλεα οἰκέουσι τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται. πᾶς ἀνὴρ αὐτέων ἀμφίβληστρον ἔκτηται, τῷ τῆς ἡμέρης μὲν ἰχθῦς ἀγρεύει, τὴν δὲ νύκτα αὐτῷ χρέεται ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ· περὶ ταύτην ἵστησι τὸ ἀμφίβληστρον. καὶ ἔπειτα ἐνδὺς ὑπ' αὐτῷ, καθεύδει. οἱ δὲ κώνωπες, ἢν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐλιξάμενος εὕδῃ, ἢ σινδόνι, διὰ τούτων δάκνουσι· διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἀρχήν.

XCVI

Τὰ δὲ δὴ πλοῖά σφι τοῖσι φορτηγέουσι, ἐστὶ ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιεύμενα, τῆς ἡ μορφὴ μέν ἐστι " ὁμοίη τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ· τὸ δὲ δάκρυον, κόμμι ἐστί. ἐκ ταύτης ὦν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ξύλα ὅσον τε διπήχεα, πλινθηδὸν συντιθέασι, ναυπηγεύμενοι τρόπον τοιόνδε· περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιείρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ τρόπῳ τούτῳ ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν. νομεῦσι δὲ οὐδὲν χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἁρμονίας ἐν ὦν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ. πηδάλιον δὲ ἓν ποιεῦνται, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπιος διαβαίνεται. ἱστῷ δὲ ἀκανθίνῳ χρέωνται, ἱστίοισι δὲ βυβλίνοισι. ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ " δύναται πλέειν, ἢν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ· ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται. κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε. ἔστι ἐκ μυρίκης πεποιημένη θύρη, κατερραμμένη ῥιπέϊ καλάμων, καὶ λίθος τετρημένος διτάλαντος μάλιστά κῃ σταθμόν. τούτων τὴν μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἔμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπιεῖ ἐπιφέρεσθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὄπισθε. ἡ μὲν δὴ θύρη, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, χωρέει ταχέως, καὶ ἕλκει τὴν βᾶριν (τοῦτο γὰρ δὴ οὔνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοισι) ὁ δὲ λίθος ὄπισθε " ἐπελκόμενος, καὶ ἐὼν ἐν βυσσῷ, κατιθύνει τὸν πλόον. ἔστι δέ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθεϊ πολλά, καὶ ἄγει ἔνια πολλὰς χιλιάδας ταλάντων.

XCVII

Ἐπεὰν δ' ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος τὴν χώρην, αἱ πόλιες μοῦναι φαίνονται ὑπερέχουσαι, μάλιστά κῃ ἐμφερέες τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ " κόλπῳ νήσοισι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου, πέλαγος γίνεται· αἱ δὲ πόλιες μοῦναι ὑπερέχουσι. πορθμεύονται ὦν, ἐπεὰν τοῦτο γένηται, οὐκέτι κατὰ τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου. ἐς μέν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀναπλώοντι, παρ' αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος. ἔστι δὲ οὐδ' οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα, καὶ παρὰ Κερκάσωρον πόλιν. ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων,

γρ. ὁμοιοτάτη

γρ. δύνανται

γρ. ἑλκόμενος

γρ. πόντῳ

At qui intra paludes habitant, alii turrium vice sunt machinati, hæc videlicet: Singuli sua habent retia, quibus per diem pisces capiunt, 1 eisdem noctu utuntur cubili in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operti somnum capiunt. qui si in vestimento involuti aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderent: per retia vero ne tantulum quidem mordere conantur. 2 Naves eorum onerariæ sunt factæ è spina, cujus figura simillima est loto Cyrenæo, & cujus lacryma gummi est. Ex hac spina ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali, 3 tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circum densos ac longos stipites appendunt: ubi hunc in modum compegerunt, desuper frequentia transtra extendunt. 4 Commissuris nequaquam utuntur, sed introrsum compages byblo innectunt. Gubernaculum 5 scite faciunt, & hoc per carinam transit. Malo quoque spinaceo, & velis ex byblo utuntur. Hæc navigia contra flumen meare non possunt, nisi luculentus ingruat ventus, verum à terra protrahuntur. Secundum decursum hoc pacto feruntur: Est 6 janua ex myrica facta, 7 putaminibus arundinaceis strata, & lapis politus duorum fere talentorum pondo. hujusmodi 8 januam fune alligatam, in anteriore parte navis sinunt deferri: lapidem vero retrorsum alio fune. 9 Ita janua, impetu aquæ insidente, protinus meat & trahit barim: hoc enim his navigiis est nomen. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fundo admotus dirigit navim. Horum navigiorum ingens apud illos est copia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondo. Quum regionem supergressus est Nilus, solæ urbes apparent, eatenus extantes ut insulis Ægæi maris fere assimiles esse videantur. Nam cætera Ægypti, pelagus efficiuntur: ipsæque urbes, solæ extant, *quæ stationes navium faciunt*. Nec jam, quum hoc contingit, per alveum fluminis, sed per medium campi navigatur. Ex Naucrate quidem 10 Memphin versus, non jam juxta pyramides ipsas, sed juxta acumen Deltæ & urbem Cercasorum. A mari autem & Canobo Naucratem versus per campum

1 Nocte vero sic utuntur: Cubile in quo quiescunt, reti circumdant, deinde op. *Ut legatur* οὕτω, *non* αὐτῷ. 2 Navigia eorum oneraria sunt facta è sp. 3 In formam lateris comp. hunc in m. compingentes: Cuneis frequentibus & longis circumnectunt bicubitalia ligna. ubi hunc in m. 4 Curvatis autem in gyrum lignis non ut. 5 Unum faciunt, ἕν, *pro quo hic legit* εὖ. 6. Cratis. 7 Ex arundinum resegminibus consuta, *vel contexta*, & lapis perforatus, duorum f. *&c.* 8 Cratem. 9 Cratis itaque imp. 10 Memphin versus naviganti, juxta ipsas pyramidas est cursus, *id est tenetur, vel dirigitur.* at ne hic quidem est *tum*, sed, *est alius* juxta ac.

ad Anthyllam urbem venies, & ad urbem
XCVIII quæ vocatur Archandri. Harum urbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta uxori semper ejus qui in Ægypto regnat. quod factum est ex quo Ægyptus fuit ditionis Persarum. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danai genero Phthii Achæi filio. Archandri enim urbs nominatur. 1 Quod si alius quisquam Archander esset, nequaquam Ægyptium nomen foret.
XCIX Hactenus quæ vidi, quæ novi, quæ interrogavi, dicta sunt: hic pergam disserere de Ægypto quæ audivi, addens & aliquid quod ipse viderim. ¶ MENEM, qui primus apud Ægyptum regnavit, aiebant sacerdotes 2 junxisse pontibus Nilum ad Memphin. nam eum, Libyam versus totum præterlabi montem Psammium: & supra Memphin centum circiter stadia meridiem versus aggesta humo ad anfractum fluminis arefecisse pristinum alveum. ita flumen facto alveo per medium montium fluere. Adeo nunc quoque sub Persis iste anfractus Nili qui coercitus fluit, magnis præsidiis custoditur, quotannis obseptus aggeribus. Quos si refringens flumen velit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, 3 id unde fluit amnis effectum terrestre, ibique ab eodem urbem hanc conditam quæ nunc Memphis appellatur (est enim Memphis in angustiis Ægypti sita) & exterius aquilonem versus & vesperum, ex flumine effossum esse stagnum, (nam ab aurora ipse Nilus coercet) & ab eodem in ea urbe extructum hoc templum Vulcani tum magnum tum memoratu dignissimum.
C Post hunc recensebant è libro sacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent Æthiopes, & una mulier alienigena: cæteri, viri Ægyptii. Mulieri quæ regnavit, fuit nomen idem quod reginæ Babylonicæ, NITOCRIS. Quam dicebant ultam fuisse fratrem, ab Ægyptiis, apud quos regnabat, interemptum: quum eo interempto, regnum ad hanc detulissent. ultam autem fratrem, multis Ægyptiorum dolo absumptis. 4 Nam extruxisse eam permagnum ædificium subterraneum, per causam quidem novi operis, animo autem aliud agitantem: & convocatis

ἥξεις κατ' Ἄνθυλλάν τε πόλιν, καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλεομένην. Τουτέων δὲ ἡ μὲν Ἄνθυλλα, ἐοῦσα λογίμη πόλις, ἐς ὑποδήματα ἐξαίρετος δίδοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. τοῦτο δὲ γίνεται ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃσι ἐστὶ Αἴγυπτος. ἡ δ' ἑτέρη πόλις δοκέει μοι τὸ οὔνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ, γαμβροῦ Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου, τοῦ Ἀχαιοῦ. καλέεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἄρχανδρος· οὐ μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὔνομα. Μέχρι μὲν τούτου, ὄψις τε ἐμή, καὶ γνώμη, καὶ ἱστορίη ταῦτα λέγουσά ἐστι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, Αἰγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων, κατὰ ἤκουον. προσέσται δέ τι καὶ αὐτοῖσι τι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. Τὸν Μῆνα πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου, οἱ ἱρέες ἔλεγον τοῦτο μὲν ἀπογεφυρῶσαι τὴν Μέμφιν. τὸν γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν παρὰ τὸ ὄρος τὸ Ψάμμιον πρὸς Λιβύης· τὸν δὲ Μῆνα ἄνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ Μέμφιος, τὸν πρὸς μεσαμβρίης ἀγκῶνα προσχώσαντα, τὸ μὲν ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρῆναι, τὸν δὲ ποταμὸν ὀχετεῦσαι, τὸ μέσον τῶν ὀρέων ῥέειν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ ἀγκὼν οὗτος τοῦ Νείλου ὃς ἀπεργμένος ῥέει, ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος. εἰ γὰρ ἐθελήσει ῥήξας ὑπερβαλεῖν ὁ ποταμὸς ταύτῃ, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναι ἐστι. ὡς δὲ τῷ Μῆνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλέϊ χέρσον γεγονέναι τὸ ἀπεργμένον, τοῦτο μέν, ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτην, ἥτις νῦν Μέμφις καλέεται. ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στεινῷ τῆς Αἰγύπτου· ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορύξαι λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορέην τε καὶ ἑσπέρην. τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἠῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει. τοῦτο δέ, τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἱδρύσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὸν μέγα τε καὶ ἀξιαπηγητότατον. Μετὰ δὲ τοῦτον, κατέλεγον οἱ ἱρέες ἐκ βύβλου, ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. ἐν τοσαύτῃσι γενεῇσι ἀνθρώπων, ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρίη· οἱ δὲ ἄλλοι, ἄνδρες Αἰγύπτιοι. τῇ δὲ γυναικὶ οὔνομα ἦν, ἥτις ἐβασίλευσε, τόπερ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις. τὴν ἔλεγον τιμωρέουσαν ἀδελφεῷ, τὸν Αἰγύπτιοι βασιλεύοντα σφέων ἀπέκτειναν· ἀποκτείναντες δέ, οὕτω ἐκείνῃ ἀπέδοσαν τὴν βασιληΐην· τούτῳ τιμωρέουσαν, πολλοὺς Αἰγυπτίων διαφθεῖραι δόλῳ. ποιησαμένην γάρ μιν οἴκημα περίμηκες, ὑπόγαιον, καινοῦν τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι. καλέουσαν δέ μιν

1 Sed fieri potest ut aliquis alius Archander fuerit: non tamen Ægyptium est hoc nomen. 2 Aggessisse Memphin. fluvium enim totum præterlabi solitum montem sabulosum Libyam versus: Menem autem supra stadia circiter centum à Memphi, sinu qui meridiem versus ferebatur obstructo, aref. pr. 3 Quum ea pars à qua fluvium arcuerat, continens facta esset, *vel terrestris*, ibi ab e. 4 Nam quum domum conderet, specum subterraneum & eum quidem valde longum excavasse, ut ipsa quidem dicebat, mente autem aliud machinatam esse. & convoc. *ut legatur κενοῦν, non καινοῦν.*

Αἰγυπτίων τοὺς μάλιστα μεταιτίους τοῦ φόνου ᾔδεε, πολλοὺς ἱστιᾶν· δαινυμένοισι δὲ, ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου. ταύτης μὲν πέρι τοσαῦτα ἔλεγον. πλὴν ὅτι αὐτήν μιν, ὡς τοῦτο ἐξέργαστο, ῥῖψαι ἐς οἴκημα σποδοῦ πλέον, ὅκως ἀτιμώρητος γένηται. Τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων, οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδεμίαν ἔργων ἀπόδεξιν, κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος, πλὴν ἑνὸς τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν Μοίριος. τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα, τοῦ Ἡφαίστου τὰ πρὸς βορέην ἄνεμον τετραμμένα προπύλαια, λίμνην τε ὀρύξαι· τῆς ἡ περίμετρος ὅσων ἐστὶ σταδίων ὕστερον δηλώσω. πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκοδομῆσαι, τῶν τοῦ μεγάθεος πέρι, ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι· τῶν δὲ ἄλλων οὐδένα οὐδέν. Παραμειψάμενος ὦν τούτους, τοῦ ἐπὶ τούτοισι γενομένου βασιλέος, τῷ οὔνομα ἦν Σέσωστρις, τούτου μνήμην ποιήσομαι· τὸν ἔλεγον οἱ ἱρέες πρῶτον μὲν πλοίοισι μακροῖσι ὁρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, τοὺς '' περὶ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν κατοικημένους καταστρέφεσθαι. ἐς ὃ πλέοντά μιν πρόσω, ἀπικέσθαι ἐς θάλασσαν, μηκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχέων. ἐνθεῦτεν δὲ, ὀπίσω ἀπίκετο ἐς Αἴγυπτον κατὰ τῶν ἱρέων τὴν φάτιν, στρατιὴν πολλὴν τε λαβὼν ἤλαυνε διὰ τῆς ἠπείρου, πᾶν ἔθνος τὸ ἐμποδὼν καταστρεφόμενος. ὁτέοισι μὲν νυν αὐτῶν ἀλκίμοισι ἐνετύγχανε, καὶ δεινῶς γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίης, τούτοισι μὲν στήλας ἀνίστη ἐς τὰς χώρας, διὰ γραμμάτων λεγούσας τό, τε ἑωυτοῦ οὔνομα καὶ τῆς 80 πάτρης, καὶ ὡς δυνάμει τῇ ἑωυτοῦ κατεστρέψατο σφέας· ὁτέων δὲ ἀμαχητὶ καὶ εὐπετέως παρέλαβε τὰς πόλις, τούτοισι δὲ ἐνέγραφε ἐν τῇσι στήλῃσι κατὰ ταυτὰ καὶ τοῖσι ἀνδρηίοισι τῶν ἐθνέων γενομένοισι· καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς προσενέγραφε, δῆλα βουλόμενος ποιέειν ὡς εἴησαν ἀνάλκιδες· Ταῦτα δὴ ποιέων, διεξήιε τὴν ἤπειρον. ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην διαβὰς, τούς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρήικας. ἐς τούτους δέ μοι δοκέει καὶ οὐ προσωτάτω ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός. ἐν μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαίνονται σταθεῖσαι αἱ στῆλαι· τὸ δὲ προσωτέρω τούτων, οὐκέτι. ἐνθεῦτεν δὲ ἐπιστρέψας ὀπίσω, ἤιε· καὶ ἐπεί τε ἐγένετο ἐπὶ Φάσι ποταμῷ, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἑωυτοῦ στρατιῆς μόριον ὅσον δὴ,

γρ. παρὰ

ad convivium multis, quos præcipue noverat fraternæ cædis autores fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hæc demum de illa referebant, præterquam quod, ubi hoc fecisset 1 conspersisse eam multo cinere ædificium, quò impunita esset. CI Aliorum autem regum nullum referebant clarum opus editum, nisi unius, qui postremus horum extitit, MOERIS. Hunc enim ædificasse memoratu digna Vulcani vestibula, ad ventum aquilonem vergentia, & stagnum effodisse, cujus quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in eo extruxisse, de quarum magnitudine simul cum ipsius lacu mentionem faciam. Hunc itaque tantum operum edidisse: alios autem nihil prorsus. CII ¶ Quos ego prætergressus, ejus qui his successit, nomine SESOSTRIS, mentionem habebo. Illum dicebant sacerdotes, 2 primum longis navibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolas in suam potestatem redegisse: progressumque longius, venisse in mare jam vadosum, & proinde non navigabile. Illinc ubi retro se ad Ægyptum recepisset, secundum sacerdotum commemorationem, coacto ingenti exercitu per continentem perrexisse: omnesque gentes, ut in quamque incidebat, subegisse. Et quascunque earum nanciscebatur feroces & vehementer studiosas libertatis, in earum regionibus cippos statuebat, inscriptos literis sui nominis & patriæ, & quæ referrent ipsum illos vi subegisse: quarum vero urbes nullo prælio nulloque negotio cepisset, his cippis inscripsit tum easdem literas quas scripserat eis gentibus quæ viriles extiterant, tum muliebria genitalia: planum facere volens, illos haudquaquam viriles extitisse. CIII Hæc faciendo peragrabat continentem, donec ex Asia in Europam transgressus, Scythas subegit & Thraces: ad quos usque & non ulterius mihi videtur Ægyptius exercitus pervenisse, quoniam in istorum terra tituli, non ultra, positi apparent. Hinc digressus retro abiit, & posteaquam ad Phasin subsedit, 3 quid deinceps, non habeo quod dicam, an ipse rex Sesostris, diviso suo exercitu, aliquantulum copiarum

1 Sese conjecisset in domum cinere plenam, quò imp. 2 *Hunc locum Budæus ita vertit*, Primum omnium regum longis navibus Arabicum sinum prætervectum, & populos rubri maris accolas in potestatem suam redegisse: indeque retro iisdem vestigiis reversum, & coactis ingentibus copiis transgressum in continentem infesto exercitu obvias ubique gentes subegisse: Quascunque autem erat nactus gentes strenuas, & pro libertate tuenda acriter ac percupide dimicantes, per horum ille regiones stelas, *id est*, *cippos lapideos*, statuebat, literis significantes ipsius regis nomen & patriam, & ut copiis eos propriis ac viribus subegerat. Quorum vero urbes nullo negocio aut incruento certamine cepisset, apud hos itidem ut apud illos qui strenuitatis specimen ediderant, cippos quoque statuebat, atque eo amplius muliebria genitalia adsculpebat, significare volens eos ignavos esse. 2 Deinceps pro comperto dicere non possum an ipse r.

reliquerit

reliquerit ad eam regionem incolendam, an aliqui militum pertæsi peregrinationis, circa fluvium Phasin substiterint.

CIV Nam Colchi videntur Ægyptii esse: quod ipse prius notum quàm ex aliis auditum refero. Cujus rei quum mihi cupido incessisset ut utrosque percontarer, magis Colchi reminiscebantur Ægyptiorum, quam Ægyptii Colchorum. Dicebant autem Ægyptii se opinari Colchos è Sesostris esse exercitu. 1 Ipse autem ex hoc conjecturam capiebam, quod atro colore sunt & crispo capillo, (tametsi hoc pro nihilo putari posset, quum & alii sint hujusce modi) 2 sed quod isti præcipue. Præterea quod soli omnium hominum Colchi & Ægyptii & Æthiopes ab initio statim pudenda circumcidunt. Nam & Phœnices & Syrii qui sunt in Palæstina, didicisse id ab Ægyptiis & ipsi confitentur. Syrii vero qui fluvium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones, à Colchis se nuper didicisse aiunt. Hi enim ex hominibus soli sunt qui circumciduntur: & in hoc faciendo, agnoscuntur Ægyptii esse. Ægyptii vero atque Æthiopes, non queo dicere utri ab utris didicerint. nam videtur esse perantiquum. Sed quod ex Ægypto quum illic commercium haberent, didicerint, magnum mihi fit hoc testimonium: quod hi Phœnices qui cum Græcis commercium habent, non amplius circa virilia imitantur Ægyptios, nec eorum qui nascuntur, virilia circumcidunt.

CV Agedum & aliud de Colchis dicam, in quo sint similes Ægyptiorum. Hi soli atque Ægyptii linum eadem ratione 4 operantur: omnisque utrorumque vita pariter & lingua similis est. Linum autem Colchicum à Græcis Sardonicum appellatur, quum illud quod ab Ægypto venit, appelletur Ægyptiacum.

CVI Titulorum quos Sesostris rex Ægypti 5 regionatim erexit plerique jam incolumes non extant. quosdam in Syria Palæstina ipse vidi inscriptos, tum quibus dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoque duæ hujus viri figuræ visuntur in petris incisæ: una quidem quâ ex Epheso in Phocæam itur, altera vero, quâ è Sardibus Smyrnam versus. In quarum utraque insculptus est vir magnitudine quinûm palmorum, dextra spiculum tenens: sinistra arcus, cæteramque item armaturam & Ægyptiacam

αὐτοῦ κατέλιπε τῆς χώρης οἰκήτορας· εἴτε τῶν τινες στρατιωτέων ἐν τῇ πλάνῃ αὐτοῦ ἀχθεσθέντες, περὶ Φᾶσιν ποταμὸν κατέμειναν. Φαίνονται μὲν γὰρ ἐόντες οἱ Κόλχοι Αἰγύπτιοι. νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς, ἢ ἀκούσας ἄλλων, λέγω. ὡς δέ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἀμφοτέρους· καὶ μᾶλλον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων, ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων. νομίζειν δ' ἔφασαν Αἰγύπτιοι τῆς Σεσώστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους. αὐτὸς δὲ εἴκασα τῇδε, καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες. καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν ἀνήκει· εἰσὶ γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι. ἀλλὰ τοῖσι δὴ μᾶλλον, ὅτι μοῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι, καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι· Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποταμὸν, καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοισι ἀστυγείτονες ἐόντες, ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι· οὗτοι γάρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι ἀνθρώπων μοῦνοι· καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιεῦντες κατὰ ταυτά. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον. ἀρχαῖον γὰρ δή τι φαίνεται ἐόν· ὡς δ' ἐπιμισγόμενοι Αἰγύπτῳ ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε "μαρτύριον γίνεται· [γρ. τεκμήριον] Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσγονται, οὐκέτι Αἰγυπτίους μιμέονται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν ἐπιγινομένων οὐ περιτάμνουσι τὰ αἰδοῖα. "Φέρε δὴ [γρ. φέρε νυν] καὶ ἄλλο εἴπω περὶ τῶν Κόλχων, ὡς Αἰγυπτίοισι προσφερέες εἰσί. λίνον μοῦνοι οὗτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ ταυτά. καὶ ἡ ζόη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφερής ἐστι ἀλλήλοισι. λίνον δὲ τὸ μὲν Κολχικὸν, ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδονικὸν κέκληται· τὸ μέντοι ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεύμενον, καλέεται Αἰγύπτιον. Αἱ δὲ στῆλαι, τὰς ἵστα "κατὰ χώρας [γρ. κατὰ τὰς χώρας] ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῦνες οὐκέτι φαίνονται περιεοῦσαι. ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὥρεον ἐούσας, καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα, καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τύποι ἐν πέτρῃσι ἐγκεκολαμμένοι τούτου τοῦ ἀνδρὸς, τῇ τε ἐκ τῆς Ἐφεσίης ἐς Φώκαιαν κατέρχονται, καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην. ἑκατέρωθεν δὲ ἀνὴρ ἐγγέγλυπται, μέγαθος πέμπτης σπιθαμῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χειρὶ ἔχων αἰχμὴν, τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξον καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ὡσαύτως, καὶ γὰρ Αἰγυπτίην

1 Ipse partim ex hoc. 2 Sed ex istis magis, quod soli *&c.* 3 Et in eo istos Ægyptiorum consuetudinem sequutos constat. 4 Elaborant. *Vel, Apparant.* 5 Per singulas regiones.

καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει. ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὦμον διὰ τῶν στηθέων γράμματα ἱρὰ Αἰγύπτια διήκει ἐγκεκολαμμένα, λέγοντα τάδε, ΕΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ὬΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ἘΜΟΙΣΙ ἘΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὅστις δὲ καὶ ὁκόθεν ἐστὶ, ἐνθαῦτα μὲν οὐ δηλοῖ, ἑτέρωθι δὲ δεδήλωκε. τὰ δὴ καὶ μετεξέτεροι τῶν θεησαμένων, Μέμνονος εἰκόνα εἰκάζουσί μιν εἶναι, πολὺ τῆς ἀληθηΐης ἀπολελειμμένοι. Τοῦτον δὴ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα, καὶ ἀνάγοντα πολέας ἀνθρώπους τῶν ἐθνέων τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱρέες, ἐπεί τε ἐγίνετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσίῃσι, τὸν
81 ἀδελφεὸν αὐτοῦ, τῷ ἐπέτρεψε Σέσωστρις τὴν Αἴγυπτον, τοῦτον ἐπὶ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα, καὶ πρὸς αὐτῷ τοὺς παῖδας, περινῆσαι ἔξωθεν τὴν οἰκίην ὕλῃ, περινήσαντα δὲ, ὑποπρῆσαι. τὸν δὲ ὡς μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλεύεσθαι τῇ γυναικί· καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι. τὴν δέ οἱ συμβουλεῦσαι, τῶν παίδων ἐόντων ἓξ, τοὺς δύο ἐπὶ τὴν πυρὴν ἐκτείναντα, γεφυρῶσαι τὸ καιόμενον, αὐτοὺς δ' ἐπ' ἐκείνων ἐπιβαίνοντας ἐκσώζεσθαι. ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστριν· καὶ δύο μὲν τῶν παίδων κατακαῆναι τρόπῳ τοιῷδε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. Νοστήσας δὲ ὁ Σέσωστρις ἐς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τισάμενος τὸν ἀδελφεὸν, τῷ μὲν ὁμίλῳ τὸν ἐπηγάγετο, τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, τούτῳ μὲν τάδε ἐχρήσατο. τούς τε οἱ λίθους τοὺς ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέος κομισθέντας ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν, ἐόντας μεγάθεϊ περιμήκεας, οὗτοι ἦσαν οἱ ἑλκύσαντες. καὶ τὰς διώρυχας τὰς νῦν ἐούσας ἐν Αἰγύπτῳ, πάσας οὗτοι ἀναγκαζόμενοι ὤρυξαν. ἐποίεόν τε οὐκ ἑκόντες Αἴγυπτον, τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἱππασίμην, καὶ ἁμαξευομένην πᾶσαν, ἐνδεᾶ τούτων. ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος ἐοῦσα πεδιὰς πᾶσα, ἄνιππος καὶ ἀναμάξευτος γέγονε. αἴτιαι δὲ τούτων αἱ διώρυχες γεγόνασι, ἐοῦσαι πολλαὶ, καὶ παντοίους τρόπους ἔχουσαι. κατέταμνε δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν χώρην ὁ βασιλεύς· ὅσοι τῶν Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τῷ ποταμῷ ἔκτηντο πόλις, ἀλλ' ἀναμέσους, οὗτοι ὅκως τε ἀπίοι ὁ ποταμὸς σπανίζοντες ὑδάτων, πλατυτέροισι ἐχρέωντο τοῖσι πόμασι ἐκ φρεάτων χρεώμενοι. Τούτων μὲν δὴ εἵνεκα κατετμήθη ἡ Αἴγυπτος. κατανεῖμαι δὲ τὴν χώρην Αἰγυπτίοισι ἅπασι τοῦτον ἔλεγον τὸν βασιλέα, κλῆρον ἴσον ἑκάστῳ τετράγωνον διδόντα, καὶ ἀπὸ τούτου τὰς προσόδους ποιήσασθαι, ἐπιτάξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελέειν κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ τινος τοῦ κλήρου ὁ ποταμός τι παρέλοιτο, ἐλθὼν ἂν πρὸς αὐτὸν, ἐσήμαινε τὸ γεγενημένον· ὁ δὲ

γρ. ἄρυσσον.

& Æthiopicam gestans: & ex altero ad alterum humerum euntes sacræ literæ Ægyptiacæ sunt insculptæ in hæc verba, **HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINUI HUMERIS.** Quis tamen aut cujas fuerit, 1 ab hac parte non indicant, sed ab altera. Ea quidam conspicati, Memnonis imaginem esse conjectant, multum à veritate deficientes. Hunc igitur Sesostrin Ægyptium sacerdotes dicebant, CVII
redeuntem, multosque mortales earum gentium ac regionum quas subegerat, reportantem, eundem, 2 posteaquam ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse à fratre, quem Ægypto præfecerat, una cum liberis invitatum: & quum ille domum exterius materia circumstipasset, struemque incendisset, re hunc intellecta extemplo cum uxore deliberasse, (nam & uxorem secum duxerat) & ea suadente ut duos è sex liberis super ardentem pyram extendens, pontem faceret, super quos ipsi transeuntes evaderent, ita fecisse: & duobus filiis ita incensis, cæteros una cum patre fuisse servatos. Sosostrin in Ægy- CVIII
ptum reversum, ultionem de fratre sumpsisse: quam vero multitudinem è terris in potestatem redactis abduxerat, ea usum in hæc fuisse. Nempe isti fuerunt qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quique ad divortia aquarum, quæ nunc in Ægypto sunt, cuncta effodienda sunt adacti, 3 quia inviti faciebant ut Ægyptum, prius equis & plaustris agendis ubique idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eo tempore Ægyptus, quæ omnis plana est, tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas 4 universa loca occupantes: quas ideo rex fodiendas putavit, ut civitatis quæ non accolerent flumen, sed in medio Ægypti essent, refluente flumine non laborarent penuria aquæ ad potandum, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de causa Ægyptus in- CIX
tercisa est, & ab hoc rege, ut dicebant, in omnes Ægyptios dispartita, soli quadrati æqua portione viritim per sortem data: atque hinc proventus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis solverent. Quod si cujus portionem alluvione flumen decurtasset, is adiens regem, rei quæ contigerat certiorem faciebat. rexque ad prædium

1 Hic quidem non declaratur, sed alibi declaratum est. 2 Quum in reditu Daphnas Pelusias venisset, 3 Et per imprudentiam feeerunt ut Ægyptus pr. c. & pl. agendis ubique idonea, commoditate ista careret. Nam &c. 4 Et varias formas, *vel varia diverticula* habentes. Regionem autem idcirco rex incidit ut civitat. *Hic pro* τρόπους *legit* τόπους.

inspici-

inſpiciendum mittebat qui metirentur quanto deterius factum eſſet, ut ex reſiduo pro portione taxatum vectigal penderetur: atque hinc geometria orta videtur in Græciam tranſcendiſſe. Nam polum & gnomonem, *id eſt*, *normam*, & duodecim diei partes à Babyloniis Græci
CX didicerunt. Solus hic Ægyptius rex imperio potitus eſt Æthiopiæ: monumentum quoque ſui reliquit ante ædem Vulcani, lapideas ſtatuas, duas quidem tricenûm, unam ſuam, alteram uxoris: quatuor autem, vicenûm cubitorum, totidem filiorum. Huic ſtatuæ longo poſt tempore quum Darii Perſæ ſtatua anteponeretur, non tulit id ſacerdos Vulcani, negans Darium tales res geſſiſſe quales geſſiſſet Seſoſtris Ægyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quam Darius, tum vero Scythas ſubegiſſet: 1 eoque iniquum eſſe hujus ante illius ſiſti donaria, qui rebus geſtis non eſſet illum ſupergreſſus. Hæc loquuto ſacerdoti tamen
CXI ignoviſſe Darium ferunt. ¶ Defuncto Seſoſtre, regnum ſuſcepiſſe PHERONEM ejus filium aiebant, & hunc nullam ſumpſiſſe expeditionem, ſed ei contigiſſe ut luminibus caperetur. idque hac de cauſa: Quum flumen eo tempore copioſiſſimum manaret, ita ut ſupra decem & octo cubitos rura tranſcenderet, vento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem 2 facinus admiſiſſe, quod ſumptum ſpiculum in medios fluminis vortices contorſerit: ſtatimque laboraſſe ex oculis, ac viſum amiſiſſe, decennioque cæcum fuiſſe. Undecimo autem anno ex urbe Buti ei oraculum adveniſſe, jam exactum eſſe tempus 3 calamitatis: viſumque ei rediturum, ſi oculos abluiſſet lotio mulieris quæ ad ſuum ſolius virum acceſſiſſet, aliorum virorum expers. Eum ergo ante omnia urinam uxoris expertum, quum nihil amplius cerneret, cæterarum deinceps urinam expertum, tandem vidiſſe. Tumque omnes mulieres quas fuiſſet expertus (præter eam cujus lotio lotus viſum recepiſſet) unam in urbem coegiſſe, quæ ἐρυθρὴ βῶλος, *id eſt*, *rubra gleba*, dicitur, & eas illic coactas cum ipſa urbe omnes concremaſſe: & eam cujus lotio lotus viſum recepiſſet, uxorem duxiſſe. Ergo ea clade liberatus cum alia in aliis templis donaria poſuit, omnia memoratu digna, tum maxime memorabilia ac ſpectaculo digna in templo Solis, gemina ſaxa, quos obelos vocant, *à figura veru*,

ἔπεμπε τοὺς ἐπισκεψομένους, καὶ ἀναμετρήσοντας ὅσῳ ἐλάσσων ὁ χῶρος γέγονε, ὅκως τοῦ λοιποῦ κατὰ λόγον τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελέοι. δοκέει δέ μοι ἐνθεῦτεν γεωμετρίη εὑρεθεῖσα, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπανελθεῖν. πόλον μὲν γὰρ, καὶ γνώμονα, καὶ τὰ δυώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον Ἕλληνες. Βασιλεὺς μὲν δὴ οὗτος δὴ μοῦνος Αἰγύπτιος Αἰθιοπίης ἦρξε. μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο πρὸ τοῦ Ἡφαιστείου, ἀνδριάντας λιθίνους· δύο μὲν, τριήκοντα πήχεων, ἑωυτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα· τοὺς δὲ παῖδας ἐόντας τέσσερας, εἴκοσι πήχεων ἕκαστον. τῶν δὴ ὁ ἱρεὺς τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα πολλῷ Δαρεῖον τὸν Πέρσην οὐ περιεῖδε ἱστάντα ἔμπροσθεν ἀνδριάντα, φὰς οὔ οἱ πεποιῆσθαι ἔργα οἷά περ Σεσώστρι τῷ Αἰγυπτίῳ. Σέσωστριν μὲν γὰρ ἄλλα τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ ἐλάσσω ἐκείνου, καὶ δὴ καὶ Σκύθας· Δαρεῖον δὲ οὐ δυνασθῆναι Σκύθας ἑλεῖν. οὔκων δίκαιον εἶναι στῆναι ἔμπροσθεν τῶν ἐκείνου ἀναθημάτων, μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον τοῖσι ἐκείνου ἔργοισι. Δαρεῖον μέν νυν λέγουσι πρὸς ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι. Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος, ἐκδέξασθαι ἔλεγον τὴν βασιληΐην τὸν παῖδα αὐτοῦ "Φέρωνα· τὸν ἀποδέξασθαι μὲν οὐδεμίην στρατηΐην, συνενειχθῆναι δέ οἱ τυφλὸν γενέσθαι, διὰ τοιόνδε πρῆγμα· τοῦ ποταμοῦ κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα πήχεας ὡς ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος ἐμπεσόντος, κυματίης ὁ ποταμὸς ἐγένετο. τὸν δὲ βασιλέα λέγουσι τοῦτον ἀτασθαλίῃ χρησάμενον, λαβόντα αἰχμὴν, βαλέειν ἐς μέσας τὰς δίνας τοῦ ποταμοῦ. μετὰ δὲ, αὐτίκα καμόντα αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς, τυφλωθῆναι. δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναί μιν τυφλόν· ἑνδεκάτῳ δὲ ἔτεϊ ἀπικέσθαι οἱ μαντήϊον ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ὡς ἐξήκει τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς ζημίης, καὶ ἀναβλέψει, γυναικὸς οὔρῳ νιψάμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἥτις παρὰ τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα μοῦνον πεφοίτηκε, ἄλλων ἀνδρῶν ἐοῦσα ἄπειρος. καὶ τὸν πρώτης τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς πειρᾶσθαι· μετὰ δὲ, ὡς οὐκ ἀνέβλεψε, ἐπεξῆς πασέων πειρᾶσθαι· ἀναβλέψαντα δὲ, συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας τῶν ἐπειρήθη, πλὴν ἢ τῆς τῷ οὔρῳ νιψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν, ἣ νῦν καλέεται Ἐρυθρὴ βῶλος· ἐς ταύτην συναλίσαντα, ὑποπρῆσαι πάσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλι. τῆς δὲ νιψάμενος τῷ οὔρῳ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα· ἀναθήματα δὲ, ἀποφυγὼν τὴν πάθην τῶν ὀφθαλμῶν, ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἱρὰ πάντα τὰ λόγιμα ἀνέθηκε, καὶ τοῦ γε λόγον μάλιστα ἄξιόν ἐστι ἔχειν, ἐς τοῦ ἡλίου τὸ ἱρὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα, ὀβελοὺς δύο λιθίνους ἐξ ἑνὸς ἐόντας ἑκάτερον λίθου,

Margin: γρ. Φερῶν; — 82 — γρ. ἀνέβλεπε,

1 *Hæc adde poſt Subegiſſet*, Darium autem Scythas vincere non potuiſſe, ideoque in. 2 Protervitate quadam ſump. 3 Pœnæ qua mulctaretur.

μῆκος

μῆκος μὲν ἑκάτερον, πήχεων ἑκατὸν, εὖρος δὲ, ὀκτώ. Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληΐην ἔλεγον ἄνδρα Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὔνομα Πρωτέα εἶναι· τοῦ νῦν τέμενός ἐστι ἐν Μέμφι κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαιστηΐου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον. περιοικέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι. καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὁ συνάπας, Τυρίων στρατόπεδον. ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμένεϊ τοῦ Πρωτέος ἱρὸν, τὸ καλέεται ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν Ἑλένης τῆς Τυνδάρεω. καὶ τὸν λόγον ἀκηκοὼς, ὡς διαιτήθη Ἑλένη παρὰ Πρωτέϊ· καὶ δὴ καὶ ὅτι ξείνης Ἀφροδίτης ἐπώνυμόν ἐστι. ὅσα γὰρ ἄλλα Ἀφροδίτης ἱρά ἐστι, οὐδαμῇ ξείνης ἐπικαλέεται. Ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱρέες ἱστορέοντι τὰ περὶ Ἑλένην γενέσθαι ὧδε· Ἀλέξανδρον ἁρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης, ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· καί μιν ὡς ἐγένετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῶσαι ἄνεμοι ἐκβάλλουσι ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος. ἐνθεῦτεν δὲ (οὐ γὰρ ἀνίει τὰ πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον, καὶ Αἰγύπτου ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, καὶ ἐς Ταριχείας. ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἠϊόνος, ὃ καὶ νῦν ἐστι, Ἡρακλέος ἱρόν. ἐς τὸ ἢν καταφυγὼν οἰκέτης ὅτεῳ ἀνθρώπων ἐπιβάληται στίγματα ἱρὰ, ἑωυτὸν διδοὺς τῷ θεῷ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἅψασθαι. ὁ νόμος οὗτος διατελέει ἐὼν ὅμοιος μέχρις ἐμεῦ τῷ ἀπ' ἀρχῆς. τοῦ ὦν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπιστέαται θεράποντες, πυθόμενοι τὸν περὶ τὸ ἱρὸν ἔχοντα νόμον. ἱκέται δὲ ἑζόμενοι τοῦ θεοῦ, κατηγόρεον τοῦ Ἀλεξάνδρου, βουλόμενοι βλάπτειν αὐτόν· πάντα λόγον ἐξηγεόμενοι ὡς εἶχε περὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς Μενέλεων ἀδικίην· κατηγόρεον δὲ ταῦτα πρός τε τοὺς ἱρέας καὶ τὸν τοῦ στόματος τούτου φύλακον, τῷ οὔνομα ἦν Θῶνις. Ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Θῶνις, πέμπει τὴν ταχίστην ἐς Μέμφιν παρὰ Πρωτέα ἀγγελίην, λέγουσαν τάδε, „Ἥκει ξεῖνος, γένος μὲν, Τευκρὸς, ἔργον δὲ ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐργασμένος. ξείνου γὰρ τοῦ ἑωυτοῦ ἐξαπατήσας τὴν γυναῖκα, αὐτήν τε ταύτην ἄγων ἥκει, καὶ πολλὰ κάρτα χρήματα, ὑπὸ ἀνέμων ἐς γῆν τὴν σὴν ἀπενειχθείς. κότερα δῆτα τοῦτον ἐῶμεν ἀσινέα ἐκπλέειν, ἢ ἀφελώμεθα τὰ ἔχων ἦλθε; ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεὺς „λέγοντα τάδε, Ἄνδρα τοῦτον, ὅστις κοτέ „ἐστι ἀνόσια ἐξεργασμένος ξεῖνον τὸν ἑωυτοῦ, συλλαβόντες, ἀπάγετε παρ' ἐμὲ, ἵνα ἴδω τί κοτε καὶ λέξει. Ἀκούσας δὲ τοῦτο ὁ Θῶνις, συλλαμβάνει τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὰς νέας αὐτοῦ κατίσχει. μετὰ δὲ, αὐτόν τε τοῦτον ἄγει ἐς Μέμφιν, καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα· πρὸς δὲ καὶ

γρ. οὐδαμῶς

centenûm cubitorum longitudinis, octonûm latitudinis. ¶ Huic in regno successisse aiebant virum Memphiten cui nomen esset lingua Græca PROTEUS. CXII cujus nunc apud Memphin visitur fanum, decorum sane ac valde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circumquaque Phœnicibus Tyriis habitantibus: qui locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei est ædes quæ vocatur Veneris hospitæ: quam conjicio esse Helenæ Tyndari filiæ: tum quia apud Proteum fuisse diversatam audivi, tum etiam quod cognomine Veneris hospitæ appellatum est. Nam quæcunque sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sane percontanti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, quum renavigaret domum, in mari Ægæo ventis cursu excussum in Ægyptiacum pelagus: atque illinc, non remittentibus flatibus appulsum, in Ægyptum, ad ostium Nili quod vocatur Canobicum, atque ad Taricheas. Erat in eo litore, Herculis templum, quod nunc quoque est: ad quod siquis cujuscunque hominis servus confugiens capiat sacras notas, sese deo tradens, eum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam usque ætatem prorsus immutata perseveravit. Eam templi legem mancipia Alexandri quum audissent, ab eo profugerunt: assidentesque deo supplices, Alexandrum insimulabant, eum destructum volentes: remque omnem exponebant ut circa Helenam gesta erat, & illatam Menelao injuriam. Insimulabant autem de his apud sacerdotes & apud hujus ostii Nili præfectum, nomine Thonin. His auditis, Thonis quam raptissime Memphin ad Proteum mittit hæc nunciatum, his verbis: CXIII Peregrinus quidam venit genere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetravit: quippe seduxit hospitis uxorem, quam secum ducens cum multis admodum opibus, in tuam terram ventis appulsus est: utrumne sinemus eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret. CXIIII Virum istum, undecunque is sit qui rem nefariam in hospitem suum perpetravit, comprehensum ad me deducite, ut quidnam dicturus sit sciam. Hoc ubi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, navesque ejus distinet: dehinc illum Helenamque cum opibus, atque etiam CXV

1 servos

1 servos Memphin ducit. Quibus omnibus repræsentatis, Proteus percontatus est Alexandrum quisnam esset, & unde cum navibus profectus. Alexander illi & genus suum commemoravit, & patriæ nomen, & unde navigasset, & quo. Sed interrogante Proteo unde Helenam accepisset, titubantem in loquendo ac 2 tergiversantem coarguebant ii qui fuerant supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquiens, Ego, nisi magni interesse arbitrarer de nullo peregrino supplicium capitis sumere, ad terram meam ventis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem. 3 omnium hospitum deterrime, scelestissimum facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta uxore: 4 neque his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitis domo venisti. Itaque quoniam magni momenti esse duco necare hospitem, mulierem hanc atque opes tibi ut abducas non sinam, sed ego hæc Græco hospiti reservabo, dum ille ipse constituerit venire ad ista reportanda. Tibi vero ipsi, tuisque convectoribus,ut è mea terra in aliam triduo transfretetis præcipio, alioqui vos pro hostibus persequuturus.

CXVI Hunc Helenæ ad Protea adventum fuisse sacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepisse: sed quia non perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est usus, in quem transtulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est ex eo quod in Iliade facit mentionem ejusdem erroris Alexandri: nec usquam alibi retractat, Alexandrum abducentem Helenam, cum alibi fuisse errabundum, tum etiam Sidonem Phœniciæ applicuisse. Meminit enim hujus rei in laudanda virtute Diomedis: ita versibus inquiens, *Iliad. ζ.*

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, quas ipse Paris formosus ab urbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Quum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Odyss. δ. Meminit quoque in Odyssea his versibus,

Hoc habuit Jove nata probum præsensque venenum,

τοὺς ἱκέτας. ἀνακομισθέντας δὲ πάντων, εἰρώτα τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεὺς, τίς τε εἴη, καὶ ὁκόθεν πλέοι. ὁ δέ οἱ καὶ τὸ γένος κατέλεξε, καὶ τῆς πάτρης εἶπε τὸ οὔνομα. καὶ δὴ καὶ τὸν πλόον ἀπηγήσατο ὁκόθεν πλέοι. μετὰ δὲ, ὁ Πρωτεὺς εἰρώτα αὐτὸν ὁκόθεν τὴν Ἑλένην λάβοι. πλανωμένου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ λόγῳ, καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀληθείην, ἤλεγχον οἱ γενόμενοι ἱκέται, ἐξηγεύμενοι πάντα λόγον τοῦ ἀδικήματος. τέλος δέ σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρωτεὺς, λέγων ὅτι, Εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἡγεύμην μηδένα ξείνων κτείνειν, ὅσοι ὑπ᾽ ἀνέμων ἤδη ἀπολαμφθέντες ἦλθον ἐς χώρην τὴν ἐμὴν, ἐγὼ ἄν σε ὑπὲρ τοῦ Ἕλληνος ἐτισάμην. ὃς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχὼν, ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαο· παρὰ τοῦ σεωυτοῦ ξείνου τὴν γυναῖκα, τὴν ἔχων ἦλθες. καὶ μάλα οὐκ ἤρκεσέ τοι τὸ συγγενέσθαι αὐτῇ, ἀλλ᾽ ἀναπτερώσας αὐτὴν, ″ οἴχεο λαβών. καὶ οὐδὲ ταῦτά τοι μοῦνα ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ οἰκία τοῦ ξείνου κεραΐσας ἥκεις. νῦν ὦν ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἥγημαι μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα οὔ τοι προήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλ᾽ αὐτὰ ἐγὼ τῷ Ἕλληνι ξείνῳ φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν ἐκεῖνος ἀπαγαγέσθαι ἐθέλῃ. αὐτὸν δέ σε καὶ τοὺς σοὺς συμπλόους τριῶν ἡμερέων προαγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην τινὰ μετορμίζεσθαι· εἰ δὲ μὴ, ἅτε πολεμίους περιέψεσθαι. Ἑλένης μὲν ταύτην ἄπιξιν παρὰ Πρωτέα ἔλεγον οἱ ἱρέες γενέσθαι. δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυθέσθαι· ἀλλ᾽ οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιίην εὐπρεπὴς ἦν τῷ ἑτέρῳ, τῷπερ ἐχρήσατο· ἐς ὃ μετῆκε αὐτὸν, δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἐπίσταιτο τὸν λόγον. δῆλον δὲ κατὰ γὰρ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι, καὶ οὐδαμῆ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτὸν πλάνην τὴν Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπηνείχθη ἄγων Ἑλένην· τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος, καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο. ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ. λέγει δὲ τὰ ἔπεα ὧδε,

τὰ οἴχεαι ἔχων ἐκκλέψας.

Ἔνθ᾽ ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
Ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον,
Τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν.

ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ, ἐν τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,

1 Supplices ἱκέτας, *pro quo hic legit*, οἰκέτας. 2 *Ad verbum*, Non dicentem veritatem 3 Qui (ὦ omnium hominum deterrime) hospitio exceptus, scelestiss. *At hic pro* ξεινίων *legit* ξείνων, *jungens cum* ἀνδρῶν, *&* *omittens* τυχών. 4 Neque vero tibi satis fuit cum illa rem habuisse, sed etiam sublata illa abiisti. Ac ne his quidem contentus, direpta hosp. *Potest & aliter exponi* ἀναπτερώσας.

Ἐσθλά,

Ἐσθλά, τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις,
Αἰγυπτίη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

καὶ τάδε ἔτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλαος λέγει,

Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
Ἔσχον, ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα τεληέσσας ἑκατόμβας.

ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ ὅτι ἠπίστατο τὴν ἐς Αἴγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνην. ὁμουρέει γὰρ ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ. οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστι Σιδὼν, ἐν τῇ Συρίῃ οἰκέουσι. Κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα καὶ τόδε τὸ χωρίον οὐκ ἥκιστα, ἀλλὰ μάλιστα δηλοῖ ὅτι οὐκ Ὁμήρου τὰ Κύπρια ἔπεα ἐστὶ, ἀλλ' ἄλλου τινός. ἐν μὲν γὰρ τοῖσι Κυπρίοισι εἴρηται ὡς τριταῖος Ἀλέξανδρος ἀπίκετο ἐκ Σπάρτης ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων τὴν Ἑλένην, εὐαέϊ τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσσῃ λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν. Ὅμηρος μέν νυν καὶ τὰ Κύπρια ἔπεα χαιρέτω. εἰρομένου δέ μευ τοὺς ἱρέας εἰ μάταιον λόγον λέγουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι, ἢ οὔ, ἔφασαν πρὸς ταῦτα, τάδε ἱστορίῃσι φάμενοι εἰδέναι παρ' αὐτοῦ Μενέλεω. ἐλθεῖν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἑλένης ἁρπαγὴν ἐς τὴν Τευκρίδα τὴν Ἑλλήνων στρατιὴν πολλὴν βοηθεῦσαν Μενέλεῳ. ἐκβᾶσαν δὲ ἐς γῆν καὶ ἱδρυθεῖσαν τὴν στρατιὴν, πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον ἀγγέλους· σὺν δέ σφι ἰέναι καὶ αὐτὸν Μενέλεων. τοὺς δ' ἐπεί τε ἐσελθεῖν ἐς τὸ τεῖχος, ἀπαιτέειν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα, τά οἱ οἴχετο κλέψας Ἀλέξανδρος, τῶν τε ἀδικημάτων δίκας αἰτέειν. τοὺς δὲ Τεύκρους τὸν αὐτὸν λόγον λέγειν
84 τότε καὶ μετέπειτα, καὶ ὀμνύντας, καὶ ἀνωμοτὶ, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην, μηδὲ τὰ ἐπικαλεύμενα χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὶ δίκας ὑπέχειν, ἃ Πρωτεὺς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει. οἱ δὲ Ἕλληνες καταγελᾶσθαι δοκέοντες ὑπ' αὐτῶν, οὕτω δὴ ἐπολιόρκεον, ἐς ὃ ἐξεῖλον. ἑλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὡς οὐκ ἐφαίνετο ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπυνθάνοντο, οὕτω δὴ πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες, αὐτὸν Μενέλεων ἀποστέλλουσι παρὰ Πρωτέα. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Μενέλεως ἐς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν, εἴπας τὴν ἀληθηΐην τῶν πρηγμάτων, καὶ ξεινίων ἤντησε μεγάλων, καὶ Ἑλένην ἀπαθέα κακῶν ἀπέλαβε· πρὸς δὲ, καὶ τὰ ἑωυτοῦ χρήματα πάντα. τυχὼν μέντοι τούτων ἐγένετο ἀνὴρ Μενέλεως ἄδικος ἐς Αἰγυπτίους. ἀποπλέειν γὰρ ὡρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἄπλοιαι·

Quod Polydamna sibi Thonis donaverat uxor:
Ægypti quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa venena.

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit, *Odyss.* δ.

Huc etiam Ægypto dii me tenuere reverti
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra

In his carminibus fatetur Homerus se nosse errationem Alexandri in Ægyptum. Est enim Syria Ægypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. CXVII Itaque cum hi versus, tum vero hic locus, non minimum, imo maxime probant, Cyprios versus, non Homeri, sed cujuspiam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium pervenisse, secundo vento usus ac tranquillo mari: quum in Iliade dicat illum, quum Helenam duceret, errasse. CXVIII Sed Homerus & Cypria carmina valeant. Cæterum, nunquid Græci vana quæ circa Ilium gesta memorarent necne, percontanti mihi, sacerdotes ita respondebant, se cognovisse ex ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorum copias auxilio venisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressæ, locoque communito, miserunt Ilium legatos, cumque eis & ipsum Menelaum isse. Hos, postquam ingressi sunt mœnia, tum Helenam, 1 opesque quas Alexander furto asportasset, repoposcisse, tum injuriæ satisfactionem. Teucros autem tunc eadem narrasse, deinde & juratos negasse habere se Helenam atque opes de quibus arguerentur, sed ea in Ægypto esse omnia: neque se jure reatum sustinere earum rerum quas Proteus Ægyptius rex teneret: Græcos, quum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnaverunt. Urbe capta, quum Helena non appareret, & eandem orationem quam prius audirent Græci: ita demum habita prioribus verbis fide, ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. CXIX Hic ubi ad Ægyptum pervenit, & Memphin appulit, exposita rei gestæ veritate, honorificentissime hospitio exceptus, Helenam malorum immunem recepit, & insuper omnes 2 pecunias suas. Et quum hæc assequutus esset Menelaus, tamen injurius in Ægyptios extitit. nam quum proficisci conaretur, nec per ventos posset,

1 *Vel*, Resque, 2 *Vel*, Res suas.

idque

idque jam diu, rem nefariam excogitavit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filiis, exectisque, haruspicinam fecit. Quod ubi eum fecisse rescitum est, invisus & exagitatus 1 fuga in insulas Africæ objacentes. Eo posteaquam se contulit, nihil amplius quod referrent Ægyptii habebant. Atque horum alia sese ex historiis nosse dicebant, alia ut apud ipsos gesta, sese magis habere comperta. Et hæc quidem aiebant

CXX Ægyptiorum sacerdotes. Ego vero 2 ad ea quæ de Helena commemorata sunt, & ipse adjicio hoc conjecturæ, Si intra Ilium fuisset Helena, utique fuisset Græcis tradita, sive volente Alexandro sive invito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alii ejus propinqui, ut suis ac liberorum corporibus, atque etiam urbe periclitari vellent, quo Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quod si inter initia ita sensissent, tamen, posteaquam cum multi aliorum Trojanorum, tum vero Priami filiorum duo tresve aut plures perierant cum Græcis præliantes, siquid referentibus credi versificatoribus debet: hæc, inquam, omnia quum contigissent, ego crediderim, Priamum, vel si ipse in contubernio Helenam habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala devitandi. Neque vero regnum ad Alexandrum erat perventurum, ut jam sub eo res essent, seniore Priamo, quum Hector & natu major & virtute præstantior quàm ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquam decuisset fratri injuste agenti indulgere, quum præsertim tanta mala propter eum, tum privatim ipsi, tum cæteris Trojanis omnibus evenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec verum dicentibus eis Græci fidem habebant, numine (ut quod sentio dicam) disponente, ut funditus eversi planum facerent hominibus, Magnarum injuriarum magnas à diis esse ultiones. Et hæc quidem, 3 ut

CXXI mihi videntur, dicta sunt. ¶ Protei autem regnum dicebant suscepisse RHAMPSINITUM, qui 4 memoriam sui reliquit vestibula ob occasu spectantia templum Vulcani: & eregione vestibulorum statuit duo simulacra quinûm & vicenûm cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, 5 id Æstatem: quod austrum, id Hyemem Ægyptii vo-

ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἐπιτεχνᾶται πρῆγμα οὐκ ὅσιον. λαβὼν γὰρ δύο παιδία ἀνδρῶν ἐπιχωρίων, ἔντομά σφεα ἐποίησε. μετὰ δὲ, ὡς ἐπάϊστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθείς τε καὶ διωκόμενος, οἴχετο φεύγων τῇσι νηυσὶ ἐπὶ Λιβύης. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ ὅκου ἐτετράπετο, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι. τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορίῃσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ, παρ' ἑωυτοῖσι γενόμενα, ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν. Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱρέες ἔλεγον. ἐγὼ δὲ τῷ λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προστίθεμαι, τάδε ἐπιλεγόμενος· εἰ ἦν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἕλλησι, ἤτοι ἑκόντος γε ἢ ἀκόντος Ἀλεξάνδρου. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβὴς ἦν ὁ Πρίαμος, οὐδὲ οἱ ἄλλοι προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλει κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅκως Ἀλέξανδρος Ἑλένῃ συνοικέῃ. εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοισι χρόνοισι ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων, ὅκοτε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἕλλησι ἀπώλλυντο. αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο, ἢ τρεῖς, ἢ καὶ ἔτι πλεῦνες τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, εἰ χρὴ τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεώμενον λέγειν· τούτων δὲ τοιούτων συμβαινόντων, ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πρίαμος συνοίκεε Ἑλένῃ, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι, μέλλοντά γε δὴ τῶν παρεόντων κακῶν ἀπαλλαγήσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιληΐη ἐς Ἀλέξανδρον περιήϊε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἐόντος, ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα εἶναι, ἀλλὰ Ἕκτωρ, καὶ πρεσβύτερος, καὶ ἀνὴρ ἐκείνου μᾶλλόν γ' ἐὼν ἔμελλε αὐτὴν Πριάμου ἀποθανόντος παραλάμψεσθαι, τὸν οὐ προσῆκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ἐπιτρέπειν. καὶ ταῦτα, μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων, ἰδίῃ τε αὐτῷ, καὶ τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι Τρωσί. ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι, οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθηΐην ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες· ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος, ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι, καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι "ποιήσωνται, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν τῇ ἐμοὶ δοκέει εἴρηται. Πρωτέος δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληΐην Ῥαμψίνιτον ἔλεγον· ὃς μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ προπύλαια τὰ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου· ἀντίον δὲ τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο, ἐόντας τὸ μέγαθος πέντε καὶ εἴκοσι πηχέων. τῶν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν πρὸς βορέην ἑστεῶτα καλέουσι "θέρος, τοῦτον μὲν προσκυνέουσί τε καὶ εὖ ποιεῦσι· τὸν δὲ πρὸς νότον, χειμῶνα καλεόμε-

γρ. ὅκου ἔτι ἐτράπετο, οὐκ εἶχον

γρ. ποιήσωσι,

γρ. θέρος· τὸν δὲ πρὸς νότον, χειμῶνα. καὶ τὸν μὲν καλέουσι θέρος, τοῦτον μὲν προσκυνέουσί τε καὶ εὖ ποιεῦσι· τὸν δὲ χειμῶνα καλεόμενον,

1 Navibus in Libyam profugit. Inde quonam iter converterit, nihil ampl. *Hic interpr. pro* νηυσὶ *legit* νήσοισι. 2 Et ipse assentior iis quæ de Hel. *&c.* his adjectis, Si *&c.* 3 Ex opinione mea d. 4 Monimenta 5 Id Æstatem vocant, & eum quidem adorant atque beneficiis prosequuntur: ei autem qui ad notum est & Hyems vo——

νον, τὰ ἔμπαλιν τούτων ἔρδουσι. πλοῦτον δὲ τούτῳ τῷ βασιλέϊ γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα τῶν ὕστερον ἐπιγραφέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερβαλέσθαι, οὐδ' ἐγγὺς ἐλθεῖν. βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαληΐῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν, οἰκοδομέεσθαι οἴκημα λίθινον, τοῦ τῶν τοίχων ἕνα ἐς τὸ ἔξω μέρος τῆς
85 οἰκίης ἔχειν. τὸν δὲ ἐργαζόμενον, ἐπιβουλεύοντα, τάδε μηχανᾶσθαι· τῶν λίθων παρασκευάσασθαι ἕνα ἐξαιρετὸν εἶναι ἐκ τοῦ τοίχου ῥηϊδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπ' ἑνός. ὡς δὲ ἐπετελέσθη τὸ οἴκημα, τὸν μὲν βασιλέα θησαυρίσαι τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ· χρόνου δὲ περιιόντος, τὸν οἰκοδόμον περὶ τελευτὴν τοῦ βίου ἐόντα, ἀνακαλέσασθαι τοὺς παῖδας (εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο) τούτοισι δὲ ἀπηγήσασθαι, ὡς ἐκείνων προορέων, ὅκως βίον ἄφθονον ἔχωσι, τεχνάσαιτο οἰκοδομέων τὸν θησαυρὸν τοῦ βασιλῆος. σαφέως δ' αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ λίθου, δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέγοντα ὡς ταῦτα διαφυλάσσοντες, ταμίαι τῶν βασιλῆος χρημάτων ἔσονται· καὶ τὸν μὲν τελευτῆσαι τὸν βίον, τοὺς δὲ
τὸ μακρὸν παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἐς ″ μακρὴν ἔργου ἔχεσθαι. ἐπελθόντας δὲ ἐπὶ τὰ βασιλήϊα νυκτὸς, καὶ τὸν λίθον ἐπὶ τῷ οἰκοδομήματι ἀνευρόντας, ῥηϊδίως μεταχειρίσασθαι, καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξενείκασθαι. ὡς δὲ τυχεῖν τὸν βασιλῆα ἀνοίξαντα τὸ οἴκημα, θωϋμάσαι ἰδόντα τῶν χρημάτων καταδέα τὰ ἀγγήϊα· οὐκ ἔχειν δὲ ὅντινα ἐπαιτιᾶται, τῶν τε σημάντρων ἐόντων σόων, καὶ τοῦ οἰκήματος κατακεκλεισμένου. ὡς δὲ αὐτῷ καὶ δὶς καὶ τρὶς ἀνοίξαντι, αἰεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα (τοὺς γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κεραΐζοντας) ποιῆσαί μιν τάδε· πάγας προστάξαι ἐργάσασθαι, καὶ ταύτας περὶ τὰ ἀγγήϊα ἐν τοῖσι τὰ χρήματα ἐνῆν στῆσαι. τῶν δὲ φωρῶν ὥσπερ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ ἐλθόντων, καὶ ἐνδύντος τοῦ ἑτέρου αὐτῶν, ἐπεὶ πρὸς τὸ ἄγγος προσῆλθε, ἰθέως τῇ πάγῃ ἐνέχεσθαι. ὡς δὲ γνῶναι αὐτὸν ἐν οἵῳ κακῷ ἦν, ἰθέως καλέειν τὸν ἀδελφεὸν, καὶ δηλοῦν αὐτῷ τὰ παρεόντα, καὶ κελεύειν τὴν ταχίστην ἐσδύντα, ἀποταμεῖν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν· ὅκως μὴ αὐτὸς ὀφθεὶς, καὶ γνωρισθεὶς ὃς εἴη, προσαπολέσῃ καὶ ἐκεῖνον. τῷ δὲ δόξαι εὖ λέγειν, καὶ ποιῆσαί μιν πεισθέντα ταῦτα. καὶ καταρμόσαντα τὸν λίθον, ἀπιέναι ἐπ'
τὸ φέροντα οἴκου, ″ ἀπάγοντα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφεοῦ. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ἐσελθόντα τὸν βασιλῆα ἐς τὸ οἴκημα, ἐκπεπλῆχθαι, ὁρέοντα τὸ σῶμα τοῦ φωρὸς ἐν τῇ πάγῃ ἄνευ τῆς κεφαλῆς ἐόν. τὸ δὲ οἴκημα, ἀσινὲς, καὶ οὔτε ἔσοδον, οὔτε ἔκδυσιν οὐδεμίην ἔχον. ἀπορεύμενον δέ μιν, τάδε ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν νέκυν

cant, præpostere facientes. Huic regi 1
ingentem etiam pecuniarum vim fuisse, quam nemo regum qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proxime quidem accedere. Et quum in tuto eam pecuniam collocare vellet, ædificium extruxisse lapideum, cujus parietum unus in exteriorem ædium partem pertingebat. sed structorem insidiantem hoc fuisse machinatum: Is unum è lapidibus ita struxit ut è pariete facile tolli à duobus viris atque adeo ab uno posset. Ædificio absoluto, regem in eo pecuniam reposuisse: interjecto tempore, structorem illum, quum esset vita excessurus, vocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eisque narrasse, se illis prospicientem, ut affluenter vitam degerent, astute ædificasse regis ærarium: 1 denique omnia illis exposuisse plane, mensurasque ad lapidem amovendum docuisse, ac dixisse, illos hæc observantes, regii ærarii quæstores fore. Patre vita functo, haud in longum filios rem distulisse. noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificii inventum nullo negocio amovisse, multumque pecuniæ expilasse. Quum autem 2
rex forte fuisset ædificium ingressus, videretque vasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularet, quum & signa salva & ædificium obseratum esset. Ubi autem iterum ac tertio aperienti minor assidue pecunia 2 apparebat, hoc fecisse, ne fures cum furto abirent: Laqueos faciendos curasse, & eos circa vasa in quibus pecuniæ inerant collocasse: fures, quemadmodum superiori tempore, quum venissent, & alter eorum penetrans ad vas recta perrexisset, eum fuisse laqueo retentum: & ubi agnovit quo in malo esset, protinus fratrem vocasse, & præsentis condicionis suæ certiorem fecisse: jussisseque ut quamcelerrime introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse conspectus agnitusque quis esset, etiam illum vita perderet. Qui quum visus esset probe dicere, fratrem ei obsequentem ita fecisse: & adaptato lapide domum abiisse, fratris caput asportantem. Ubi dies illuxit, ingressum in ædificium 3
regem expavisse, cernentem corpus furis in laqueo sine capite, & ædificium incorruptum, nullumque neque ingressum neque egressum habens. Ita abisse, atque ita faciendum statuisse ut furis cadaver

—— catur, contraria istis faciunt. 1 Denique quum illis omnia quæ ad lapidem amovendum pertinerent aperte exposuisset, ejus mensuram dedisse, ac fore dixisse ut si hæc observarent, regii ær. 2 Apparebat (nam fures non desinebant diripere) ipsum hæc fecisse : Laqueos, &c. *Vel (utpote furibus assidue diripientibus)*

è muro

è muro suspenderet: custodesque illic apposuisse, jussos ut siquem plorantem aut miserantem animadvertissent, eum ad se perducerent. Suspenso cadavere matrem indigne tulisse, alloquutamque filium qui supererat, imperasse ut quacunque ratione machinari posset, corpus fratris resolveret asportaretque: id si negligeret, minatam se regem esse adituram ad eum indicandum quod pecu-
4 nias regias haberet. Adversus hanc quum filius multa verba faceret, nec persuaderet, quod illa rem graviter accipiebat, eum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis utres vino plenos imposuisse: & postquam agendo asinos juxta custodes, fuit ante suspensum cadaver [1] revulsis ligaculis, duos tresve pedes [1] resolvisse: & quum vinum proflueret, tum caput cædentem, vehementer vociferatum esse, tanquam nescientem ad quem prius asinorum se converteret. Custodes quum multum vini profluere viderent, concurrisse cum vasis in viam: & id quod proflueret lucrifacientes comportasse. Istum simulata iracundia omnibus maledixisse, aliquantoque post illis consolantibus, finxisse se mitigatum, & ab irascendo desisse. Tandem seduxisse à via asinos atque instruxisse: & quum plura verba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem lacesseret, ut risum eliceret, donasse illis unum ex utribus. Atque eos illic, ut erant discumbentes, potare constituisse, prehensantes hominem ac jubentes ut secum ad compotandum maneret: atque istum obsequutum remansisse: & quum inter potandum comiter acciperetur, donasse insuper alterum utrem. Ita se vino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos, somnoque oppressos, ibidem ubi potaverant obdormisse. Istum, ubi multum noctis erat, tunc corpus fratris dissolvisse, & custodum malas dextras in contumeliam derasisse, & asinos imposito cadavere domum versus agitasse, exequutumque imperia
5 matris. Regem, ubi ei renunciatum est furem cadaver surripuisse, acerbe tulisse: & quum vellet quoquomodo invenire quisnam esset ista machinatus, hoc fecisse, quod apud me caret fide: Filiam suam domi prostituisse, jussam omnes indifferenter excipere: sed priusquam coirent, adigere ad sibi dicendum quidnam in vita esset actum à se solertissimum ac scelestissimum: & qui narraret quæ

κατὰ τοῦ τείχεος κατακρεμάσαι· φυλάκους δὲ αὐτοῦ καταστήσαντα, ἐντείλασθαί σφι, τὸν ἂν ἴδωνται ἀποκλαύσαντα, ἢ κατοικτισάμενον, συλλαβόντας ἄγειν πρὸς ἑωυτόν. ἀνακρεμαμένου δὲ τοῦ νέκυος, τὴν μητέρα δεινῶς φέρειν. λόγους δὲ πρὸς τὸν περιεόντα παῖδα ποιευμένην, προστάσσειν αὐτῷ, ὅτεῳ τρόπῳ δύναται μηχανᾶσθαι ὅκως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει, διαπειλέειν αὐτῷ, ὡς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλῆα, μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα. ὡς δὲ χαλεπῶς ἐπλαμβάνετο ἡ μήτηρ τοῦ περιεόντος παιδὸς, καὶ πολλὰ πρὸς αὐτὴν λέγων οὐκ ἔπειθε, ἐπιτεχνήσασθαι τοιάδε μιν· ὄνους κατασκευασάμενον, καὶ ἀσκοὺς πλήσαντα οἴνου, ἐπιθεῖναι ἐπὶ τῶν ὄνων, καὶ ἔπειτα ἐλαύνειν αὐτούς. ὡς δὲ κατὰ τοὺς φυλάσσοντας ἦν τὸν κρεμάμενον νέκυν, ἐπισπάσαντα τῶν ἀσκῶν δύο ἢ τρεῖς ποδεῶνας αὐτὸν, λύειν ἀπαμμένους. ὡς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τὴν κεφαλὴν μιν κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα, ὡς οὐκ ἔχοντα πρὸς ὁκοῖον τῶν ὄνων πρῶτον τράπηται. τοὺς δὲ φυλάκους, ὡς ἰδεῖν πολλὸν ῥέοντα τὸν οἶνον, συντρέχειν ἐς τὴν ὁδὸν, ἀγγήια ἔχοντας, καὶ τὸν ἐκκεχυμένον οἶνον συγκομίζειν, ἐν κέρδεϊ ποιευμένους. τὸν δὲ διαλοιδορέεσθαι πᾶσι, ὀργὴν προσποιεύμενον. παραμυθευμένων δὲ αὐτὸν τῶν φυλάκων, χρόνῳ πρηΰνεσθαι προσποιέεσθαι, καὶ ὑπίεσθαι τῆς ὀργῆς. τέλος δὲ, ἐξελάσαι αὐτὸν τοὺς ὄνους ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ κατασκευάζειν. ὡς δὲ λόγους τε πλείους ἐγγίνεσθαι,
86 καί τινα καὶ σκῶψαί μιν, καὶ ἐς γέλωτα προσαγαγέσθαι, ἐπιδοῦναί σφι τῶν ἀσκῶν ἕνα αὐτοῖσι. τοὺς δὲ αὐτοῦ ὥσπερ εἶχον κατακλιθέντας, πίνειν διανοέεσθαι, καὶ ἐκεῖνον παραλαμβάνειν, καὶ κελεύειν μετ᾽ ἑωυτῶν μείναντα συμπίνειν· τὸν καὶ πεισθῆναί τε δὴ, καὶ καταμεῖναι. ὡς δέ μιν παρὰ τὴν πόσιν φιλοφρόνως ἠσπάζοντο, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι καὶ ἄλλον τῶν ἀσκῶν. δαψιλέϊ δὲ τῷ ποτῷ χρησαμένους τοὺς φυλάκους, ὑπερμεθυσθῆναι· καὶ κρατηθέντας ὑπὸ τοῦ ὕπνου, αὐτοῦ ἔνθαπερ ἔπινον κατακοιμηθῆναι. τὸν δὲ, ὡς πρόσω ἦν τῆς νυκτὸς, τό, τε σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλῦσαι, καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων ξυρῆσαι τὰς δεξιὰς παρηΐδας. ἐπιθέντα δὲ τὸν νέκυν ἐπὶ τοὺς ὄνους, ἀπελαύνειν ἐς οἴκου, ἐπιτελέσαντα τῇ μητρὶ τὰ προσταχθέντα. τὸν δὲ βασιλέα, ὡς αὐτῷ ἀπηγγέλθη τοῦ φωρὸς ὁ νέκυς ἐκκεκλεμμένος, δεινὰ ποιέειν. πάντως δὲ βουλόμενον εὑρεθῆναι ὅς τις κοτὲ εἴη ὁ ταῦτα μηχανώμενος, ποιῆσαί μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά· τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαι ἐπ᾽ οἰκήματος, ἐντειλάμενον πάντας τε ὁμοίως προσδέκεσθαι, καὶ πρὶν συγγενέσθαι, ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ,τι δὴ ἐν τῷ βίῳ ἔργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον· ὃς δ᾽ ἂν ἀπηγήσηται τὰ

γρ. ἐπικλαύσαντα

γρ. ὑπίεσθαι

1 Detractis utrium duobus aut tribus peronibus, *seu sacculis*, resolvisse illos laxatis vinculis:

περὶ τὸν φῶρα γεγενημένα, τοῦτον συλλαμβάνειν, καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω. ὡς δὲ τὴν παῖδα ποιέειν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς προσταχθέντα, τὸν φῶρα πυθόμενον τῶν εἵνεκα ταῦτα ἐπρήσσετο, βουληθέντα πολυτροπίῃ τοῦ βασιλῆος περιγενέσθαι, ποιέειν τάδε· νεκροῦ προσφάτου ἀποταμόντα τὴν χεῖρα ἐν τῷ ὤμῳ, ἰέναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τῷ ἱματίῳ· ἐσελθόντα δὲ ἐς τοῦ βασιλῆος τὴν θυγατέρα, καὶ εἰρωτώμενον τάπερ καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπηγήσασθαι ὡς ἀνοσιώτατον μὲν εἴη ἐργασμένος, ὅτε τοῦ ἀδελφεοῦ ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ βασιλῆος ὑπὸ πάγης ἁλόντος ἀποτάμοι τὴν κεφαλήν· σοφώτατον δέ, ὅτι τοὺς φυλάκους καταμεθύσας, καταλύσειε τοῦ ἀδελφεοῦ κρεμάμενον τὸν νέκυν. τὴν δέ, ὡς ἤκουσε, ἅπτεσθαι αὐτοῦ. τὸν δὲ φῶρα ἐν τῷ σκότεϊ προτεῖναι αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν χεῖρα. τὴν δέ, ἐπιλαβομένην, ἔχειν, νομίζουσαν αὐτοῦ ἐκείνου τῆς χειρὸς ἀντέχεσθαι. τὸν δὲ φῶρα προέμενον αὐτῇ, οἴχεσθαι διὰ θυρέων φεύγοντα. ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἐς τὸν βασιλέα ἀνενειχθῆναι, ἐκπεπλῆχθαι μὲν ἐπὶ τῇ πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τἀνθρώπου. τέλος δέ, διαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλις, ἐπαγγέλλεσθαι ἄδειάν τε διδόντα, καὶ μεγάλα ὑποδεκόμενον ἐλθόντι ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. τὸν δὲ φῶρα, πιστεύσαντα, ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν. Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θωυμάσαι, καὶ οἱ τὴν θυγατέρα ταύτην συνοικίσαι, ὡς πλεῖστα ἐπισταμένῳ ἀνθρώπων. Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι, ἐκεῖνον δέ, Αἰγυπτίων. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἔλεγον τοῦτον τὸν βασιλῆα ζωὸν καταβῆναι κάτω ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες ἀΐδην νομίζουσι εἶναι, κἀκεῖθι συγκυβεύειν τῇ Δήμητρι. καὶ τὰ μὲν νικᾶν αὐτήν, τὰ δὲ ἑσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς. καί μιν πάλιν ἀπικέσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσεον. ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψινίτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπίκετο, ὁρτὴν δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν, τὴν καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐπιτελέοντας αὐτούς. οὐ μέντοι εἴτε δι' ἄλλο τι, εἴτε διὰ ταῦτα ὁρτάζουσι, ἔχω λέγειν· φᾶρος δὲ αὐτημερὸν ἐξυφήναντες οἱ ἱρέες, κατ' ὦν ἔδησαν ἑνὸς αὐτῶν μίτρῃ τοὺς ὀφθαλμούς. ἀγαγόντες δέ μιν ἔχοντα τὸ φᾶρος ἐς ὁδὸν φέρουσαν ἐς ἱρὸν Δήμητρος, αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ὀπίσω. τὸν δ' ἱρέα τοῦτον καταδεδεμένον τοὺς ὀφθαλμοὺς, λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἄγεσθαι ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Δήμητρος, ἀπέχον τῆς πόλεος εἴκοσι σταδίους. καὶ αὖτις ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱροῦ ἀπάγειν μιν τοὺς λύκους ἐς τωὐτὸ χωρίον. Τοῖσι μέν νυν ὑπ' Αἰγυπτίων λεγομένοισι χράσθω ὅτεῳ τὰ τοιαῦτα πιθανά ἐστι· ἐμοὶ δὲ

circa furem acta essent, eum comprehenderet, neque exire permitteret. Quum itaque filia patris imperia faceret, furem, 1 quod audisset quamobrem ista fierent, cupientem evadere versutiam regis, hoc egisse: Recentis mortui amputatam ex humero manum sub pallio ferentem isse, atque ingressum ad filiam regis, quum interrogatus esset eadem quæ cæteri, enarrasse, hoc se scelestissimum perpetrasse, quod fratris in ærario regis laqueo capti caput amputasset: solertissimum autem, quod cadaver fratris suspensum resolvisset, custodibus prius ebriis factis. Illam, quum hæc audisset, manum in hunc injecisse: eique furem in tenebris manum mortui porrexisse. quam mulier quum apprehendisset, manum se hujus tenere rata, istum per fores se proripuisse, muliere delusa. Postquam & hæc renun- 6
ciata sunt regi, stuporem incussisse tum astutiam, tum audaciam hominis. Ad extremum, dimissis per omnes urbes nunciis, regem edixisse, non modo veniam sed etiam magna munera manere furem, si in conspectum ipsius veniret: ita furem, fide habita, ad eum venisse: eique Rhampsinitum, magna viri admiratione ductum, filiam suam collocasse, tanquam ex omnibus mortalibus plurima scienti. Nam Ægyptios quidem cæteris, hunc autem Ægyptiis antecellere. CXXII

¶ Post hæc aiebant regem hunc descendisse vivum sub terram, eo ubi Græci opinantur sedes infernas esse, & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquando victorem, aliquando victum fuisse: & sursum iterum fuisse reversum, munus ab ea obtinentem mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud Ægyptios. Idque ego ad meam memoriam scio observatum. Verum 2 an ob id sic feriati sint Ægyptii, asserere non possum: sed sacerdotes pallium quoddam, quod intra unum diem detexuerunt, uni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem pallium ubi in viam deduxerunt quæ fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos velatos habentem aiunt à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab urbe viginti stadia abest: & rursus à templo in eundem locum à lupis reduci. CXXIII

3 Quæ ab Ægyptiis referuntur, cuicunque credibilia videntur, is eis utatur. mihi autem

1 *Vel*, Qui intelligeret. 2 An ob id, an ob aliud quippiam sic ferientur Ægyptii, asserere non possum. Sacerdotes autem pallium quoddam eo ipso die contextum uni ex suis induunt, & oculos mitra obducunt: quem gest. pall. ubi in v. dedux. q. f. ad C. templum, ipsi redeunt illo relicto. 3 Et hæc quidem tum ab Ægyptiis relata sunt, quæ cuic. cr. vid. is eis utatur. Mihi autem ———

in omni

in omni ſermone conſtitutum eſt ea ſcribere quæ auditu cognovi. Inferiorum principatum tenere Cererem & Liberum Ægyptii aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis eſſe immortalem, quæ de mortuo corpore ſubinde in aliud atque aliud corpus, ut quodque gigneretur, immigraret. Atque ubi per omnia ſe circumtuliſſet, terreſtria, marina, volucria, rurſus in aliquod hominis corpus genitum introire. atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem ſunt è Græcis qui uſurpaverint tanquam ſuam ipſorum, alii prius, alii poſterius, quorum ego nomina ſciens, non duco ſcribenda.

CXXIIII ¶ Ad Rhampſinitum uſque regem aiebant in Ægypto viguiſſe ſane [1] jus omne. Poſt hunc autem,qui in regno ſucceſſit CHEOPEM in omne flagitium fuiſſe prolapſum. Omnibus nanque eum templis obſeratis, ante omnia Ægyptiis ne ſacrificarent interdixiſſe. Deinde juſſiſſe ut in ſuis ipſius operibus exercerentur: aliis, ut ex lapicidinis Arabici montis ſaxa exciperent, & illinc ad Nilum uſque protraherent: aliis, ut tranſmiſſo flumine, illa acciperent, & ad montem qui dicitur Libycus traherent. Faciebant autem opus circiter decem hominum myriades, *id eſt, centum millia*, ternis ſuper menſibus ſingulæ. In ea via populus dum trahendis ſaxis atteritur, decenne tempus trivit, quod non multo minoris operis mihi videtur quam pyramidem extruxiſſe. Cujus longitudo eſt quinque ſtadiorum, latitudo decem paſſuum: [2] altitudo (ubi maxima eſt) octo paſſuum, lapide polito & animalibus inſculpto. In hac decem annos fuiſſe conſumptos, & in ſubterraneis ædibus in tumulo, ſupra quem pyramides ſtant, quas fecit ſibi pro ſepulcro, in inſula, intromiſſo per foſſam Nilo. Verum in pyramide hac annos viginti abſumptos: cujus ſingulæ frontes (nam eſt formæ quadratæ) ſunt [3] octogenûm jugerum pari altitudine, ſaxis dolatis decentiſſimeque coagmentatis, quorum nullum eſt minus triginta pedum.

CXXV Fuit autem extructa hæc pyramis in ſpeciem graduum, quas quidem ſcalas, quidam arulas vocant. Poſteaquam eam principio talem feciſſent, attollebant reliquos lapides brevibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem graduum levantes. [4] Ubi ſuper hunc gradum lapis erat,

παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑπόκειται, ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπ' ἑκάστων ἀκοῇ γράφω. ἀρχηγετεύειν δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι "Δήμητραν καὶ Διόνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοί εἰσι εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι. τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος, ἐς ἄλλο ζῶον αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπεὰν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ "πετεινά, αὖτις ἐς ἀνθρώπου σῶμα "γινόμενον ἐσδύνειν. τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισι ἔτεσι. τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἳ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, οἱ μὲν, πρότερον, οἱ δὲ, ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἑωϋτῶν ἐόντι· τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα, οὐ γράφω. Μέχρι μέν νυν Ῥαμψινίτου βασιλέος εἶναι ἐν Αἰγύπτῳ πᾶσαν εὐνομίην ἔλεγον, καὶ εὐθηνέειν Αἴγυπτον μεγάλως· μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεύσαντά σφεων Χέοπα, ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι. κατακληΐσαντα γάρ μιν πάντα τὰ ἱρὰ, πρῶτα μέν σφεας θυσιέων τουτέων ἀπέρξαι· μετὰ δὲ, ἐργάζεσθαι ἑωϋτῷ κελεύειν πάντας Αἰγυπτίους. τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδέχθαι, ἐκ τῶν λιθοτομιέων τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ ὄρεϊ, ἐκ τουτέων ἕλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπεραιωθέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι, τοὺς λίθους ἑτέροισι ἔταξε ἐκδέκεσθαι, καὶ πρὸς τὸ Λιβυκὸν καλεόμενον ὄρος, πρὸς τοῦτο ἕλκειν. ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων αἰεὶ τὴν τρίμηνον ἑκάστην. χρόνον δὲ ἐγγενέσθαι τριβομένῳ τῷ λαῷ, δέκα μὲν ἔτεα τῆς ὁδοῦ κατ' ἣν εἷλκον τοὺς λίθους, τὴν ἔδειμαν, ἔργον ἐὸν οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν. τῆς μὲν γὰρ μῆκός ἐστι πέντε στάδιοι· εὖρος δὲ, δέκα ὀργυιαί· ὕψος δὲ, τῇ ὑψηλοτάτη ἐστὶ αὐτὴ ἑωϋτῆς, ὀκτὼ ὀργυιαί· λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζώων ἐγγεγλυμμένων. ταύτῃ δὲ δὴ τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι. καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐπ' οὗ ἑστᾶσι αἱ πυραμίδες, τῶν ὑπὸ γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποιέετο θήκας ἑωϋτῷ ἐν νήσῳ, διώρυχα τοῦ Νείλου ἐσαγαγών. τῇ δὲ πυραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι εἴκοσι ἔτεα ποιευμένῃ, τῆς ἐστὶ πανταχῇ μέτωπον ἕκαστον ὀκτὼ πλέθρα, ἐούσης τετραγώνου, καὶ ὕψος ἴσον. λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ ἁρμοσμένου τὰ μάλιστα· οὐδεὶς τῶν λίθων τριήκοντα ποδῶν ἐλάσσων. Ἐποιήθη δὲ ὧδε αὕτη ἡ πυραμὶς ἀναβαθμῶν τρόπον, τὰς μετεξέτεροι κρώσσας, οἱ δὲ βωμίδας ὀνομάζουσι. τοιαύτην τὸ πρῶτον ἐπεί τε ἐποίησαν αὐτὴν, ἤειρον τοὺς ἐπιλοίπους λίθους μηχανῇσι ξύλων βραχέων πεποιημένῃσι· χαμάθεν μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον στοῖχον τῶν ἀναβαθμῶν ἀείροντες· ὅκως δὲ ἀνίοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτὸν,

87

γρ. Δήμητρα

γρ. πετεινά

γρ. γινομένην

——toto hoc opere, *vel hac narratione*, conſtitut. 1 Omnem legum æquitatem &c. 2 Altitudo autem, qua parte eſt altior ſeipſa. *Sic ad verbum. Intelligit autem faſtigium ipſius pyramidis.* 3 Octogenûm pedum. 4 Atque prout in eum lapis attollebatur,

εἰς ἑτέ-

εἰς ἑτέρην μηχανὴν ἐτίθετο, ἑστεῶσαν ἐπὶ τοῦ πρώτου στοίχου· ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον εἵλκετο στοῖχον, ἐπ' ἄλλης μηχανῆς. ὅσοι γὰρ δὴ στοῖχοι ἦσαν τῶν ἀναβαθμῶν, τοσαῦται καὶ αἱ μηχαναὶ ἦσαν· εἴτε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανὴν ἐοῦσαν μίαν τε καὶ εὐβάστακτον μετεφόρεον ἐπὶ στοῖχον ἕκαστον, ὅκως τὸν λίθον ἐξέλοιεν. λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφότερα, κατάπερ λέγεται. ἐξεποιήθη δ' ὦν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς πρῶτα· μετὰ δὲ, τὰ ἐπόμενα τούτων ἐξεποίεον· τελευταῖα δὲ, αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν. σεσήμανται δὲ διὰ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι, ὅσα ἔς τε συρμαίην καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα ἀναισιμώθη τοῖσι ἐργαζομένοισι· καὶ, ὡς ἐμὲ εὖ μεμνῆσθαι τὰ ὁ ἑρμηνεύς μοι, ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα, ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ' ἐστὶ οὕτως ἔχοντα ταῦτα, κόσα εἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαί ἐστι ἔς τε σίδηρον, τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζομένοισι; ὁκότε χρόνον μὲν οἰκοδόμεον τὰ ἔργα τὸν εἰρημένον. ἄλλον δὲ (ὡς ἐγὼ δοκέω) ἐν τῷ τοὺς λίθους ἔταμνον, καὶ ἦγον, καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ὄρυγμα ἐργάζοντο, οὐκ ὀλίγον χρόνον. Ἐς τοῦτο δὲ ἐλθεῖν Χέοπα κακότητος, ὥστε τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ, χρημάτων δεόμενον, κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος, προστάξαι πρήσσεσθαι ἀργύριον ὁκόσον δή τι. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον. τὴν δὲ, τά τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταχθέντα πρήσσεσθαι· ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν

88 διανοηθῆναι " μνημόσυνον καταλιπέσθαι. καὶ τοῦ ἐσιόντος πρὸς αὐτὴν ἑκάστου δέεσθαι ὅκως ἂν αὐτῇ ἕνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο. ἐκ τούτων δὲ τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι, τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἕστηκυῖαν, ἔμπροσθεν τῆς μεγάλης πυραμίδος· " τῆς τὸ κῶλον ἕκαστον, ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου. Βασιλεῦσαι δὲ τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι λέγουσι πεντήκοντα ἔτεα. τελευτήσαντος δὲ τούτου, ἐκδέξασθαι τὴν βασιληΐην τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χεφρῆνα. καὶ τοῦτον δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρέεσθαι τῷ ἑτέρῳ, τά τε ἄλλα, καὶ πυραμίδα ποιῆσαι, ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνήκουσαν. ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐμετρήσαμεν. οὔτε γὰρ ὕπεστι οἰκήματα ὑπὸ γῆν, οὔτε ἐκ τοῦ Νείλου διῶρυξ ἥκει ἐς αὐτήν, ὥσπερ ἐς τὴν ἑτέρην, ῥέουσα. διοικοδομημένου δὲ αὐλῶνος ἔσω, νῆσον περιρρέειν, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κεῖσθαι Χέοπα. ὑποδείμας δὲ τὸν πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσεράκοντα πόδας

Margin: τὸ μνημήϊον — τῆς ἐστὶ τὸ

alteri machinæ imponebatur, quæ in ipſo primo gradu ſtabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, ſuper alteram machinam. Nam quod ordines graduum, totidem machinæ erant, ſive eandem machinam, quæ una & facilis ad ferendum eſſet, transferebant ad ſingulos ordines, quoties ſaxum amoliebantur. 1 Dictum ſit à Nobis de utroque, quemadmodum refertur. Effecta ſunt igitur ita prima quæque ex pyramide, quæ erant altiſſima: deinde gradatim ſequentia: noviſſime vero quæ ſolo ſunt juncta & infima. In ipſa pyramide literæ Ægyptiacæ ſcriptæ, indicant quantum ſit erogatum in operarios pro 2 apio, cæpis, & alliis: quod interpres earum literarum (ut probe reminiſcor) aiebat in ſumma mille & ſexcenta talenta pecuniæ eſſe. Quod ſi ita ſe habet, quantum in alia credibile eſt fuiſſe conſumptum, vel in ferramenta, vel in cibos, vel in 3 veſtiarium operariorum? Atque per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (ut ego opinor) lapides exciderunt atque portarunt, & alio non exiguo ſubterraneam foſſam effecerunt.

Propter quod eo flagitii deveniſſe Cheopem, ut pecunia defectus, filiam ſuam in quodam ædificio proſtituerit, imperans quantumcunque faceret quæſtum. (non enim dicebatur quantum) eamque cum patris juſſa feciſſe, tum vero privatim de relinquenda ſui memoria cogitaſſe, itaque ſingulos ad ſe intrantes oraſſe ut ſibi ad opera ſingulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuiſſe pyramidem quæ ſtat in medio trium, in conſpectu pyramidis magnæ, cujus unumquodque latus 4 ſesquijugerum eſt. CXXVI

¶ Quinquaginta annos regnaſſe hunc Cheopem Ægyptii dicebant: eoque defuncto accepiſſe regnum fratrem CHEPHRENEM: & hunc eodem inſtituto uſum cum in aliis tum vero in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. eas nanque & nos ſumus dimenſi. Nam ſubterranea non ſubſunt ædificia, neque per foſſam derivatus in eam Nilus (quemadmodum in alteram) influit, ſed extructo aquæductu introrſum inſulam circumluit, in qua ſitum eſſe ipſum Cheopem aiunt. 5 Fuiſſe tum ex Æthiopico lapide verſicolore primùm domum, quadraginta pedibus CXXVII

1 Dictum enim ſit à nobis quod aiunt in utramque partem. 2 Raphano, 3 Veſtem, *id eſt*, *veſtitum*, operariorum, dum per id quod dixi tempus opera extruerent. 4 Seſquiplethri ſpatium habet. *Ad verbum*, *Seſquiplethrum eſt*, *id eſt*, 150 *patet pedes*. 5 Primo autem ædificio ex lapide Æthiopico verſicolore ædificato, quadraginta pedibus ———

depreſ-

depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ædificium magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, centum fere pedum celsitudinis. Porro quinquaginta sex annos regnasse

CXXVIII Chephrenem aiebant. Ita centum & sex anni supputantur quibus Ægyptii in omni calamitate versati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerunt occlusa. Hos reges Ægyptii præ odio ne nominare quidem volunt, sed eorum pyramidas vocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc loca pascebat. ¶ Post hunc regnasse in Ægypto

CXXIX dicebant **MYCERINUM** Cheopis filium, eumque paterna perosum facta, & templa reserasse, & populo ad ultimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quinetiam super omnes reges justitiam exercuisse. Quo nomine ex universis regibus hunc Ægyptii maxime prædicabant, tum ob alia quæ bene judicabat, tum vero quod conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, ut indignationi hominis satisfaceret. Quum autem esset in cives ita clemens Mycerinus, atque 1 ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiæ, quæ domi unica soboles erat. Qua clade supramodum dum doleret, velletque filiam excellentiori aliquo genere sepelire quam cæteri, fecisse ligneam bovem cavam, quam quum inaurasset, in ea filiam

CXXX sepelisse defunctam. Neque humo bos hæc condita est, sed ad meam usque memoriam in propatulo 2 fuit in urbe Sai apud regiam in conclavi quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarii odores 3 inferuntur: noctibus autem perpetuo incensa lucerna astat. In altero contiguo conclavi imagines stant concubinarum Mycerini, ut in urbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, *id est grandia simulacra*, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, præ-

CXXXI terquam quæ narrantur. Sunt qui de hac bove & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiæ suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam quum præ mœrore se suspendisset, patrem in hac bove sepelisse: matrem autem manus ministrarum quæ filiam patri prodidissent, præcidisse, & nunc earum hæc esse simulacra ejus mali quod vivæ passæ fuissent. Hæc (ut ego opinor) dicunt nugatores, ut alia, ita & de manibus colossorum: quippe quas

ὑποβὰς τῆς ἑτέρης, τὠυτὸ μέγαθος, ἐχομένην τῆς μεγάλης οἰκοδομῆς. ἑστᾶσι δὲ ἐπὶ λόφου τοῦ αὐτοῦ ἀμφότεραι, μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἓξ καὶ πεντήκοντα ἔτεα. Ταῦτα ἕξ τε καὶ ἑκατὸν λογίζονται ἔτεα, ἐν τοῖσι Αἰγυπτίοισί τε πᾶσαν εἶναι κακότητα, καὶ τὰ ἱρὰ χρόνου τοσούτου κατακληϊσθέντα, οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μίσεος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλίτιος, ὃς τοῦτον τὸν χρόνον ἔνεμε κτήνεα κατὰ ταῦτα τὰ χωρία. Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι Αἰγύπτου Μυκερῖνον ἔλεγον, Χέοπος παῖδα. τῷ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν. τὸν δὲ τά τε ἱρὰ ἀνοῖξαι, καὶ τὸν "λαὸν τετρυμένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἀνεῖναι πρὸς ἔργα τε καὶ θυσίας. δίκας δέ σφι πάντων βασιλήων δικαιοτάτας κρίνειν. κατὰ τοῦτο μέν νυν τὸ ἔργον, ἁπάντων ὅσοι ἤδη βασιλῆες ἐγένοντο Αἰγυπτίων, αἰνέουσι μάλιστα τοῦτον. τά τε γὰρ μιν ἄλλα κρίνειν εὖ, καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιμεμφομένῳ ἐκ τῆς δίκης παρ᾽ ἑωυτοῦ διδόντα ἄλλα, ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. ἐόντι δὲ ἠπίῳ τῷ Μυκερίνῳ κατὰ τοὺς πολιήτας, καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι, πρῶτον κακῶν ἄρξαι τὴν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ, τὴν μούνην οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκηΐοισι τέκνον. τὸν δὲ, ὑπεραλγήσαντά τε τῷ περιπεπτώκεε πρήγματι, καὶ βουλόμενον περισσότερόν τι τῶν ἄλλων θάψαι τὴν θυγατέρα, ποιήσασθαι βοῦν ξυλίνην κοίλην, καὶ ἔπειτα καταχρυσώσαντά μιν ταύτην, ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι τὴν ἀποθανοῦσαν θυγατέρα. Αὕτη ὦν ἡ βοῦς γῇ οὐκ ἐκρύφθη, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερή· ἐν Σάϊ μὲν πόλει ἐοῦσα, κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιληΐοισι, ἐν οἰκήματι ἠσκημένῳ. θυμιήματα δὲ παρ᾽ αὐτῇ παντοῖα καταγίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην. νύκτα δὲ ἑκάστην πάννυχος λύχνος παρακαίεται. ἀγχοῦ δὲ τῆς βοὸς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκήματι εἰκόνες τῶν παλλακέων τῶν Μυκερίνου ἑστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σάϊ πόλει ἱρέες. ἑστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι κολοσσοί, ἐοῦσαι ἀριθμὸν ὡς εἴκοσι μάλιστά κῃ, γυμναὶ "κείμεναι. αἵτινες μέντοι εἰσί, οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ἢ τὰ λεγόμενα. Οἱ δέ τινες λέγουσι περὶ τῆς βοὸς ταύτης, καὶ τῶν κολοσσῶν, τόνδε τὸν λόγον. ὡς Μυκερῖνος ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ θυγατρὸς, καὶ ἔπειτα ἐμίγη οἱ ἀεκούσῃ, μετὰ δὲ, λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπήγξατο ὑπὸ ἄχεος. ὁ δέ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοῒ ταύτῃ. ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν προδουσέων τὴν θυγατέρα τῷ πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας· καὶ νῦν τὰς εἰκόνας αὐτέων εἶναι πεπονθυίας τά περ ζωαὶ ἔπαθον. ταῦτα δὴ λέγουσι φλυηρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τά τε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν. ταῦτα γὰρ ὦν καὶ

Marginal notes: γρ. λεών. — γρ. ἐργασμέναι.

——infra, alteram ædificavit eadem magnitudine, magnæ contiguam. *ut legatur* οἰκοδόμησε *pro* οἰκοδομῆς. 1 Ita se gereret, 2 Extabat in urbe *&c. vel, visebatur.* 3 Adolentur:

ἡμεῖς ὡρέομεν ὅτι ὑπὸ χρόνου τὰς χεῖρας
89 ἀποβεβλήκασι, αἳ ἐν ποσὶ αὐτέων ἐφαίνοντο
γρ. ἔτι καὶ ἐς ἐοῦσαι " ἔτι ἐς ἐμέ. Ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν ἄλλα
κατακέκρυπται φοινικέῳ εἵματι· τὸν αὐχέ-
να δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνει κεχρυσωμένα
παχέϊ κάρτα χρυσῷ. μεταξὺ δὲ τῶν κερέ-
ων, ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος μεμιμημένος ἔπεστι
χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ ὀρθή, ἀλλ' ἐν
γούνασι κειμένη· μέγαθος δὲ ὅσηπερ μεγά-
λη βοῦς ζωή. ἐκφέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκήματος
ἀνὰ πάντα τὰ ἔτεα· ἐπεὰν τύπτωνται οἱ
Αἰγύπτιοι τὸν οὐκ ὀνομαζόμενον θεὸν ὑπ'
ἐμεῦ ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι, τότε ὦν καὶ
τὴν βοῦν ἐκφέρουσι ἐς τὸ φῶς. φασὶ γὰρ αὐ-
τὴν δεηθῆναι τοῦ πατρὸς Μυκερίνου ἀποθνή-
σκουσαν, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἅπαξ μιν τὸν ἥλιον
κατιδεῖν. Μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὸ πά-
θος, δεύτερα τούτῳ τῷ βασιλέϊ τάδε γενέ-
σθαι· ἐλθεῖν οἱ μαντήϊον ἐκ Βούτους πόλιος,
ὡς μέλλοι ἓξ ἔτεα μοῦνον βιοὺς, τῷ ἑβδόμῳ
τελευτήσειν. τὸν δὲ, δεινὸν ποιησάμενον,
πέμψαι ἐς τὸ μαντήϊον τῷ θεῷ ὀνείδισμα,
ἀντιμεμφόμενον ὅτι ὁ μὲν αὐτοῦ πατὴρ καὶ πά-
τρως, ἀποκληΐσαντες τὰ ἱρὰ, καὶ θεῶν οὐ
μεμνημένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθεί-
ροντες, ἐβίωσαν χρόνον ἐπὶ πολλόν· αὐτὸς
δ' εὐσεβὴς ἐὼν, μέλλει ταχέως οὕτω τελευ-
τήσειν. ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δεύτερα
ἐλθεῖν λέγοντα, τούτων εἵνεκα καὶ συντα-
γρ. αὐτὸν χύνειν " αὐτῷ τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαί μιν
γρ. νῦν τὸ χρεὸν " εἴη ποιέειν· δεῖν γὰρ Αἴγυπτον
κακοῦσθαι ἐπ' ἔτεα πεντήκοντά τε καὶ ἑκατόν.
γρ. μὲν πρότερον τοὺς δύο καὶ τοὺς " μὲν δύο τοὺς πρὸ ἐκείνου γενομένους
βασιλέας, μαθεῖν τοῦτο, κεῖνον δὲ οὔ. ταῦτα δὲ
ἀκούσαντα τὸν Μυκερῖνον, ὡς κατακεκριμένων
ἤδη οἱ τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολλὰ,
ὅκως γίνοιτο νὺξ, ἀνάψαντα αὐτὰ, πίνειν τε
καὶ εὐπαθέειν, οὔτε ἡμέρης, οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα,
ἔς τε τὰ ἕλεα καὶ τὰ ἄλσεα πλανώμενον, καὶ
ἵνα πυνθάνοιτο εἶναι ἐνηβητήρια ἐπιτηδεώ-
τατα. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο, θέλων τὸ
μαντήϊον ψευδόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ δυώ-
δεκα ἔτεα ἀντὶ ἓξ ἐτέων γένηται, αἱ νύκτες
ἡμέραι ποιεύμεναι. Πυραμίδα δὲ καὶ οὗτος
ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάσσω τοῦ πατρὸς,
* εἴκοσι ποδῶν καταδέουσαν, κῶλον ἕκα-
στον τριῶν πλέθρων, ἐούσης τετραγώνου· λί-
θου δὲ ἐς τὸ ἥμισυ Αἰθιοπικοῦ. τὴν δὴ με-
τεξέτεροί φασι Ἑλλήνων Ῥοδώπιος ἑταί-
ρης γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. οὐδὲ
ὦν οὐδὲ εἰδότες μοι φαίνονται λέγειν οὗτοι ἥτις ἦν ἡ Ῥοδῶπις. οὐ γὰρ ἄν οἱ πυραμίδα ἀν-
έθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην, ἐς τὴν ταλάντων χιλιάδες ἀναρίθμητοι, ὡς λόγῳ εἰπεῖν,

ipsi vidimus temporis diuturnitate de-
lapsas, quæ ad meam usque ætatem ad
pedes eorum stratæ visebantur. Bos CXXXII
quoque cum cæterum corpus operta est
Phœniceo pallio, tum vero cervicem &
caput crasso admodum auro: cujus in-
ter media cornua 1 circulus annexus in-
est, soli assimilatus. Neque stans est bos,
sed in genua cubans, magnitudine quan-
ta est grandis vacca viva. Effertur au-
tem è conclavi quotannis. & postquam
Ægyptii verberarunt deum quendam,
quem in tali negocio non puto mihi
nominandum, tunc & bovem in lucem
proferunt. Aiunt enim eam orasse pa-
trem Mycerinum, ut defuncta quotan-
nis semel solem intueretur. Huic re- CXXXIII
gi, post calamitatem filiæ, secundo lo-
co hæc accidisse: Ex urbe Buti venisse
oraculum, fore ut sex omnino annos
viveret, septimo defuncturus. Id hunc
ægre ferentem, vicissim misisse ad ora-
culum contumeliosas querimonias:
quod, quum pater suus & patruus qui
deorum immmemores templa clauserant,
hominesque perdiderant, tamdiu vixis-
sent, ipse pie faciens tam cito foret vita
defuncturus. Rursus ei venisse dicuntur
ex oraculo responsa, eapropter ipsum
propere vitam finituram quod non id fa-
ceret 2 quod deberet. Oportuisse enim
Ægyptum centum quinquaginta an-
nis affligi: idque duos qui ante eum fu-
issent reges didicisse, ipsum vero, ne-
quaquam. Hæc ubi accepit Myceri-
nus, se jam à numinibus damnatum, lu-
cernas fecisse permultas, quibus quum
noctesceret accensis, potaret ac se oble-
ctaret: neque diu neque noctu intermit-
tentem quin per paludes perque nemora
vagaretur, 3 utque audiretur juvenili-
bus in rebus studiosissime versari. Hæc
autem idcirco excogitarat, quod vellet
oraculum convincere mendacii, ut duo-
decim pro sex fierent anni, diebus factis
ex noctibus. Pyramidum & hic reli- CXXXIV
quit longe minorem paterna, vicenis pe-
dibus ex omni parte (nam est quadrangu-
laris) breviorem, 4 quæ est trium juge-
rum, Æthiopico ex lapide ad medium
usque. Hanc quidam Græcorum volunt
esse Rhodopis mulieris prostantis, non
recte sentientes: qui ne nosse quidem vi- CXX
dentur quænam fuerit Rhodopis de qua
loquuntur. Neque enim talem pyrami-
dem illa sibi facere destinasset, in qua
talentorum infinita (ut sic dicam) millia

1 Orbis est solis aureus assimilatus. 2 Quod in fatis esset ut faceret. 3 Et ubi intelligeret cœnacula esse commodissima. 4 Trium plethrorum, *id est pedum* 300. * πεντεκοσίων, Greavius de Pyramid.

consum-

consumpta sunt. Ad hæc, non istius sed Amasis regis temporibus Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges annis qui istas pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samii, ex urbe Vulcani, conserva Æsopi fabularum scriptoris (1 nam & hic Iadmonis fuit) postquam is huic mulieri non minimum cordi fuit. Siquidem quum sæpenumero Delphi ex oraculo pronunciarent, siquis sumere pœnas vellet 2 animæ Æsopi, alius nullus extitit qui sumere vellet nisi Iadmonis ex filio nepos, alius Iadmon. ita & Æsopus Iadmonis fuit.

CXXXV Rhodopis autem in Ægyptum abiit, à Xantho Samio transportata. Et quum eo ad quæstum faciendum venisset, magna pecunia fuit redempta à Charaxo, viro Mitylenæo, Scamandronymi filio, Sapphûs poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, & in Ægypto remansit: gratiosaque vehementer effecta ingentes opes 3 comparavit, quæ Rhodopin transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. 4 Ex quarum opum decima parte cuicunque etiam hoc volenti cognoscere licet, non magnam ab illa pæcuniam fuisse repositam. Quum enim optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum non est neque donatum, idque donavit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum tot è ferro verua ad boves torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa: quæ Delphos misit: quæ nunc quoque posita sunt eregione templi, post aram quam Chii donaverunt. Gaudent autem quodammodo in Naucrate prostibula fieri gratiosa. nam hæc de qua mentio habetur, adeo nobilitata est fama, ut nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomen. Alterius quoque quæ posterior fuit nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quam prioris: 5 cujus amore Charaxus insaniens, Mitylenen rediit, ut meminit Sappho, conviciis eum insectata. & de Rhodope quidem hactenus.

CXXXVI ¶ Post Mycerinum autem Ægypti regem fuisse dicebant sacerdotes ASYCHIN, eumque fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longe pulcherrimam

ἀναισιμώθη. πρὸς δὲ, ὅτι κατ' Ἄμασιν βασιλεύοντα ἦν ἀκμάζουσα Ῥοδῶπις, ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτον. ἔτεσι γὰρ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων τῶν βασιλέων τῶν τὰς πυραμίδας ταύτας λιπόντων, ἦν Ῥοδῶπις· γενεὴν μὲν ἀπὸ Θρηΐκης· δούλη δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστοπόλιος, ἀνδρὸς Σαμίου, σύνδουλος δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιοῦ. καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐγένετο, ὡς διέδεξε τῇδε οὐκ ἥκιστα. ἐπεί τε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων Δελφῶν ἐκ θεοπροπίου, ὃς βούλοιτο ποινὴν τῆς Αἰσώπου ψυχῆς ἀνελέσθαι, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη, Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς ἄλλος Ἰάδμων ἀνείλετο, οὕτω καὶ Αἴσωπος Ἰάδμονος ἐγένετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο, Ξάνθεω τοῦ Σαμίου κομίσαντός μιν. ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην, ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπ' ἀνδρὸς Μυτιληναίου Χαράξου, τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδὸς, ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφοῦς τῆς μουσοποιοῦ. οὕτω δὴ ἡ Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη, καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ κάρτα ἐπαφρόδιτος γενομένη, μεγάλα ἐκτήσατο χρήματα, ὡς ἂν εἶναι Ῥοδῶπιν, ἀτὰρ οὐκ ὥς γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην ἐξικέσθαι. γρ. τυραννίδα τῆς γὰρ τὴν δεκάτην τῶν χρημάτων ἰδέσθαι ἐστὶ ἔτι καὶ ἐς τόδε παντὶ τῷ βουλομένῳ, οὐδὲν δεῖ μεγάλα οἱ χρήματα ἀναθεῖναι. ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημήιον αὐτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαμένη τοῦτο, τὸ μὴ τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον, καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱρῷ, τοῦτο 90 ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἑωυτῆς. τῆς ὦν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βουπόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐνεχώρεε ἡ δεκάτη οἱ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφούς. οἳ καὶ νῦν ἔτι συννενέαται, ὄπισθε μὲν τοῦ βωμοῦ τὸν Χῖοι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ αὐτοῦ τοῦ νηοῦ. φιλέουσι δέ κως ἐν τῇ Ναυκράτι ἐπαφρόδιτοι γίνεσθαι αἱ ἑταῖραι. τοῦτο μὲν γὰρ, αὕτη, τῆς πέρι λέγεται ὅδε ὁ λόγος, οὕτω δή τι κλεινὴ ἐγένετο, ὡς καὶ πάντες Ἕλληνες Ῥοδώπιος τὸ οὔνομα ἐξέμαθον· τοῦτο δὲ, ὕστερον ταύτης, τῇ οὔνομα ἦν Ἀρχιδίκη, ἀοίδιμος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο, ἧσσον δὲ τῆς ἑτέρης περιλεσχήνευτος. Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος Ῥοδῶπιν, ἀπενόστησε ἐς Μυτιλήνην, ἐν μέλεϊ Σαπφὼ πολλὰ κατεκερτόμησέ μιν. Ῥοδώπιος μέν νυν πέρι πέπαυμαι. Μετὰ δὲ Μυκερῖνον γενέσθαι Αἰγύπτου βασιλέα, ἔλεγον οἱ ἱρέες γενέσθαι Ἄσυχιν, τὸν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ποιῆσαι τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια, ἐόντα πολλῷ τε κάλλιστα

1 Nam & hic Iadmonis fuit,ut hinc maxime ostendit.Siq. 2 *Id est vitæ, vel pro vita.* 3 Comparavit, pro Rhodopes quidem conditione, neque tamen ad potentiam tantam pervenit. *Vel, ad tantum regnum. At Valla pro* τυραννίδα *legit* πυραμίδα. *Quam lectionem sequendo (quæ & in aliquot vet. quibusdam cod. habetur) ita verte,* Sed non quæ tantæ pyramidis sumptus ferre posset: 4 Nam quum ipsius opum decimam partem quivis etiam nunc cernere possit, non est cur magnas ipsi opes tribuamus: 5 Charaxus autem quum liberata Rhodope Mitylenen rediisset, Sappho versibus suis illum est valde insectata.

καὶ

καὶ πολλῷ μέγιστα. ἔχει μὲν γὰρ καὶ τὰ πάντα προπύλαια τύπους τε ἐγγεγλυμμένους, καὶ ἄλλην ὄψιν οἰκοδομημάτων μυρίην, ἐκεῖνα δὲ καὶ μακρῷ μάλιστα. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος, ἔλεγον ἀμιξίης ἐούσης πολλῆς χρημάτων, γενέσθαι νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα ἐνέχυρον τοῦ πατρὸς τὸν νέκυν, οὕτω λαμβάνειν τὸ χρέος. προστεθῆναι δὲ ἔτι τούτῳ τῷ νόμῳ τόνδε, τὸν διδόντα τὸ χρέος, καὶ ἁπάσης κρατέειν τῆς τοῦ λαμβάνοντος θήκης. τῷ δὲ ὑποτιθέντι τοῦτο τὸ ἐνέχυρον τήνδε ἐπεῖναι ζημίην, μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ χρέος, μήτε αὐτῷ ἐκείνῳ τελευτήσαντι εἶναι ταφῆς κυρῆσαι μήτ᾽ ἐν ἐκείνῳ τῷ πατρῴῳ τάφῳ, μήτ᾽ ἐν ἄλλῳ μηδενὶ, μήτ᾽ ἄλλον μηδένα τὸν ἑωυτοῦ ἀπογενόμενον θάψαι. ὑπερβαλέσθαι δὲ βουλόμενον τοῦτον τὸν βασιλέα τοὺς πρότερον ἑωυτοῦ βασιλέας γενομένους Αἰγύπτου, μνημόσυνον πυραμίδα λιπέσθαι ἐκ πλίνθων ποιήσαντα. ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκεκολαμμένα τάδε λέγοντά ἐστι, ΜΗ ΜΕ ΚΑΤΟΝΟΘΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΛΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ, ΠΡΟΕΧΩ ΓΑΡ ΑΥΤΕΩΝ ΤΟΣΟΥΤΟΝ, ΟΣΟΝ Ο ΖΕΥΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΘΕΩΝ. ΚΟΝΤΩ ΓΑΡ ΥΠΟΤΥΠΤΟΝΤΕΣ ΕΣ ΛΙΜΝΗΝ, Ο, ΤΙ ΠΡΟΣΧΟΙΤΟ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥ ΤΩ ΚΟΝΤΩ, ΤΟΥΤΟ ΣΥΛΛΕΓΟΝΤΕΣ, ΠΛΙΝΘΟΥΣ ΕΙΡΥΣΑΝ. ΚΑΙ ΜΕ ΤΡΟΠΩ ΤΟΙΟΥΤΩ ΕΞΕΠΟΙΗΣΑΝ. τοῦτον μὲν τοιαῦτα ἀποδέξασθαι. Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι ἄνδρα τυφλὸν ἐξ Ἀνύσιος πόλεως, τῷ οὔνομα Ἄνυσιν εἶναι. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος, ἐλάσαι ἐς Αἴγυπτον χειρὶ πολλῇ Αἰθίοπάς τε καὶ Σαβακῶν τὸν Αἰθιόπων βασιλέα. τὸν μὲν δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχεσθαι φεύγοντα ἐς τὰ ἕλεα. τὸν δὲ Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπ᾽ ἔτεα πεντήκοντα. ἐν τοῖσι αὐτὸν τάδε ἀποδέξασθαι. ὅκως τῶν τις Αἰγυπτίων ἁμάρτοι τι, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν, τὸν δὲ, κατὰ μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἑκάστῳ δικάζειν, ἐπιτάσσοντα χώματα χοῦν πρὸς τῇ ἑωυτῶν πόλι, ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν ἀδικεόντων. καὶ οὕτω ἔτι αἱ πόλιες ἐγένοντο ὑψηλότεραι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, ἐχώσθησαν ὑπὸ τῶν τὰς διώρυχας ὀρυξάντων, ἐπὶ Σεσώστριος βασιλέος· δεύτερα δὲ, ἐπὶ τοῦ Αἰθίοπος" κάρτα ὑψηλαὶ ἐγένοντο. ὑψηλέων δὲ καὶ ἑτέρων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ πολίων, ὡς ἐμοὶ δοκέει, μάλιστα ἡ ἐν Βουβάστι πόλις ἐξεχώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρόν ἐστι Βουβάστιος.

" γε καὶ κάρτα

longeque maximam. [1] Habere enim ubique cum figuras insculptas, tum aliam infinitam ædificiorum speciem. Illud vero maximum ab hoc rege fuisse factum, ut quum vehementer laboraretur ex ære alieno, legem hanc Ægyptiis promulgaverit, ut ita demum quis pecuniam mutuo acciperet, si cadaver patris pignori traderet. Hunc autem ad hanc legem adjecisse, ut penes creditorem esset potestas omnis sepulcri debitoris, utque hæc irrogaretur mulcta pignus deponenti: cui, si dissolvere æs alienum recusaret, fas non esset sepeliri aut in paterno aut ullo in alio sepulcro: ac ne alium quidem ex seipso progenitorum sepulturæ mandare. Hunc præterea regem superiores antecellendi cupidum, reliquisse memoriam sui pyramidem lateritiam, incisis lapidi literis in hæc verba, NE ME LAPIDEIS PYRAMIDIBUS [2] COMPARES, QUÆ TANTUM ILLIS PRÆCELLO QUANTUM JUPITER CÆTERIS DIIS. NAM FUNDUM LACUS CONTO VERBERANTES, QUICQUID LUTI CONTO ADHÆRESCEBAT, ID COLLIGENTES, [3] ME COMPOSUERUNT, ET IN TALEM MENSURAM REDEGERUNT. atque id demum operis hunc regem edidisse.

¶ Post hunc regnasse cæcum quendam ex urbe Anysi, nomine ANYSIN: atque eo regnante, excurrisse in Ægyptum magna cum manu Æthiopum SABACUM regem: & quum cæcus hic fuga se in palustria proripuisset, illum regnasse in Ægypto quinquaginta annos: idque intra tempus ista edidisse: Quoties Ægyptiorum quisquam aliquid deliquisset, neminem voluisse morte afficere: sed pro sui quenque delicti magnitudine, damnare ad aggerendam certam mensuram aggerum intra urbem unde quisque [4] incolentium erat. Atque ita urbes sunt etiam sublimiores effectæ. nam primum humus aggesta fuerat ab iis qui sub rege Sesostre rivos effoderant: iterum sub rege Æthiope valde sunt urbes factæ excelsæ, cum cæteræ quæ in Ægypto sunt, tum vero (ut mihi videtur) Bubastis urbs, ubi præcipue terra exaggerata. In qua urbe templum est Bubastis, CXXXVII

1 Habere enim cum alias porticus, figurasque bene sculptas, & alias infinitas ædificiorum species, tum vero ista longe plura. Hoc regnante quum non sine magna difficultate pecunias alii cum aliis communicarent, legem hanc Ægyptiis fuisse dicebant, ut ita demum &c. *ut distinguatur post μάλιστα. ita tamen ut hæc verba ad sequentia referri possint. q. d. Ista quæ sequuntur. quamvis sit* ἐκεῖνα *non* ταῦτα, *aut* τάδε. 2 *Videtur aliud legisse quam* κατονοθῆς. 3 Lateres duxerunt, & me in talem formam redeg. 4 Nocentium

1 quæ

1 quæ nostra lingua dicitur Diana, omnium maxime memorabile. Quo etsi alia sunt tum grandiora tum sumptuosiora, nullum tamen est aspectu jucundius.

CXXXVIII Id ita se habet: Cætera præter accessum insula est: cujus ad ingressum usque duo è Nilo fluenta vicina currunt, nec confluunt, hinc atque illinc præterfluentia, centum utrunque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Ejus vestibulum decem passibus sublime est figuris senûm cubitorum adornatum. Id templum in media urbe situm, undique circumeuntium oculis subjicitur. nam quum urbs sit aggestu terræ sublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro speculo est. illud 2 materia figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti procerissimarum arborum manu consitarum luco ambiente, in quo delubro statua est. 3 Longitudo templi quoquoversus unius est stadii. Ab ejus ingressu via per forum orientem versus, quæ fert ad Mercurii templum, tria circiter stadia longitudinis, & 4 quatuor jugerum latitudinis, strata lapide est, utrinque arboribus manu consitis in cœlum euntibus: Atque hunc quidem in modum templum habet.

CXXXIX Verum se ita ad extremum liberatos Æthiope referebant, quod ille per quietem oblata sibi visione, fugæ se mandaverit. Visus est sibi videre quendam astantem, qui suaderet ipsi ut congregatos cunctos Ægypti sacerdotes incideret medios. Hac cum visione conspecta dixisse, videri sibi deos demonstrare hanc occasionem, ut piaculo in sacra commisso, aliquid cladis aut à diis aut ab hominibus acciperet: se vero nequaquam ista facturum, sed abiturum: quoniam excessisset jam tempus quod ipsi à diis vaticinatum esset, quousque foret in Ægypto regnaturus. Etenim quum in Æthiopia ageret, oraculis quibus utuntur Æthiopes, responderat deus, fore ut is in Ægypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus quum excessisset, & viso insomnii perturbatus esset Sabacus, ultro ex Ægypto concessit.

CXL Eo profecto ex Ægypto, rursus cæcum è palustribus egressum accepisse imperium: ubi quinquaginta annos habitasse insulam, cinere atque humo aggesta. Nam ut quisque Ægyptiorum jussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat ut clam Æthiope ad se dono etiam cinerem ferret. Hanc insulam nemo ante Amyrtæum invenire potuit, sed

ἀξιαπηγητότατον. μέζω μὲν γὰρ καὶ ἄλλα, καὶ πολυδαπανώτερά ἐστι ἱρά. ἡδονὴ δ' ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μᾶλλον. ἡ δὲ Βούβαστις, κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐστι Ἄρτεμις. Τὸ δ' ἱρὸν αὐτῆς ὧδε ἔχει. πλὴν τῆς ἐσόδου, τὸ ἄλλο νῆσός ἐστι· ἐκ γὰρ τοῦ Νείλου διώρυχες ἐσέχουσι, οὐ συμμίσγουσαι ἀλλήλῃσι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ ἱροῦ ἑκατέρη ἐσέχει. ἡ μὲν, τῇ περιρρέουσα, ἡ δὲ, τῇ. εὖρος ἐοῦσα ἑκατέρη ἑκατὸν ποδῶν, δένδρεσι κατάσκιος. 91 τὰ δὲ προπύλαια, ὕψος μὲν δέκα ὀργυιέων ἐστί, τύποισι δὲ ἑξαπήχεσι ἐσκευάδαται ἀξίοισι λόγου. ἐὸν δ' ἐν μέσῃ τῇ πόλι τὸ ἱρὸν, κατορᾶται πάντοθεν περιιόντι. ἅτε γὰρ τῆς πόλεως μὲν ἐκκεχωσμένης ὑψοῦ, τοῦ δ' ἱροῦ οὐ κεκινημένου ὡς ἀρχῆθεν ἐποιήθη, ἔσοπτόν ἐστι. (γρ. ἐκκεχωσμένης) περιθέει δ' αὐτὸ αἱμασιὴ ἐγγεγλυμμένη τύποισι. ἔστι δ' ἔσωθεν ἄλσος δενδρέων μεγίστων πεφυτευμένων περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τὤγαλμα ἔνι. εὖρος δὲ καὶ μῆκος τοῦ ἱροῦ, πάντῃ σταδίου ἐστί. κατὰ μὲν δὴ τὴν ἔσοδον, ἐστρωμένη ἐστὶ ὁδὸς λίθου ἐπὶ σταδίους τρεῖς μάλιστά κῃ, διὰ τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τὸ πρὸς ἠῶ. εὖρος δὲ, ὡς τεσσέρων πλέθρων. τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς ὁδοῦ, δένδρεα οὐρανομήκεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἑρμέω ἱρόν· τὸ μὲν δὴ ἱρὸν τοῦτο οὕτω ἔχει. Τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὧδε ἔλεγον γενέσθαι· ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε ἰδόντα αὐτὸν, οἴχεσθαι φεύγοντα. ἐδόκεέ οἱ ἄνδρα ἐπιστάντα, συμβουλεύειν τοὺς ἱρέας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας, μέσους διαταμεῖν. ἰδόντα δὲ τὴν ὄψιν ταύτην λέγειν αὐτὸν, ὡς πρόφασίν οἱ δοκέοι ταύτην τοὺς θεοὺς προδεικνύναι, ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱρὰ, κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λάβοι· οὐκ ὦν ποιήσειν ταῦτα. ἀλλὰ γάρ οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρόνον, ὁκόσον κεχρῆσθαι ἄρξαντα Αἰγύπτου ἐκχωρέειν. (γρ. ἐκκεχωρηκέναι.) ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίῃ ἐόντι αὐτῷ τὰ μαντήια, τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες, ἀνεῖλε ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα. ὡς ὦν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήιε, καὶ αὐτὸν ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπετάραξε, ἑκὼν ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακῶς. Ὡς δ' ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, αὖτις τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τῶν ἑλέων ἀπικόμενον. ἔνθα πεντήκοντα ἔτεα νῆσον χώσας σποδῷ τε καὶ γῇ, οἴκεε. ὅκως γάρ οἱ φοιτᾶν σῖτον ἄγοντας Αἰγυπτίων, ὡς ἑκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος, ἐς τὴν δωρεὴν κελεύειν σφέας καὶ σποδὸν κομίζειν. ταύτην τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευρεῖν· ἀλλὰ

1 Est autem Bubastis, ea quæ lingua Græca Artemis dicitur. *id est, Diana. Sed hæc verba habentur in cod. Gr. post ista,* Nullum tamen est aspectu jucundius. 2 Septem figuris exculptum 3 Latitudo autem & longitudo t. 4 Quatuor plethrorum, *id est,* 400. *pedum.*

ἔτεα

ἔτεα ἐπὶ πλέω ἢ ἑπτακόσια οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτὴν ἀνευρεῖν οἱ πρότεροι γενόμενοι βασιλέες Ἀμυρταίου. οὔνομα δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ Ἐλβώ. μέγαθος δ' ἐστὶ πάντῃ δέκα σταδίων. Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου, τῷ οὔνομα εἶναι Σεθῶν. τὸν ἐν ἀλογίῃσι ἔχειν παραχρησάμενον τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων, ὡς οὐδὲν δεησόμενον αὐτῶν. ἄλλα τε δὴ ἄτιμα ποιεῦντα ἐς αὐτούς, καί σφεας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ἐπὶ τῶν προτέρων βασιλέων δεδόσθαι ἐξαιρέτους ἑκάστῳ δυώδεκα ἀρούρας. μετὰ δὲ, ἐπ' Αἴγυπτον ἐλαύνειν στρατὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων. οὐκ ὦν δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους τῶν Αἰγυπτίων βοηθέειν. τὸν δ' ἱρέα ἐς ἀπορίην ἀπειλημμένον, ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον, πρὸς τὤγαλμα ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύει παθέειν. ὀλοφυρόμενον δ' ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον, καί οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψει ἐπιστάντα τὸν θεὸν θαρσύνειν ὡς οὐδὲν πείσεται ἄχαρι, ἀντιάζων τὸν Ἀραβίων στρατόν. αὐτὸς γάρ οἱ πέμψειν τιμωρούς.

ἢ δή μιν

τούτοισι ″ μιν δὴ πίσυνον τοῖσι ἐνυπνίοισι, παραλαβόντα Αἰγυπτίων τοὺς βουλομένους οἱ ἕπεσθαι, στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ. ταύτῃ γάρ εἰσι αἱ ἐσβολαί. ἕπεσθαι δέ οἱ τῶν μαχίμων μὲν οὐδένα ἀνδρῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρώνακτας, καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους, ἐνθαῦτα ἀπικομένους, τοῖσι ἐναντίοισι αὐτοῖσι ἐπιχυθέντας νυκτὸς μῦς ἀρουραίους, κατὰ μὲν φαγεῖν τοὺς φαρετρεῶνας αὐτέων, κατὰ δὲ τὰ τόξα· πρὸς δὲ, τῶν ἀσπίδων τὰ ὄχανα. ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φευγόντων σφέων γυμνῶν ὅπλων, πεσεῖν πολλούς. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασιλεὺς ἕστηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος, ἔχων ἐπὶ τῆς χειρὸς μῦν, λέγων διὰ γραμμάτων τάδε, ΕΣ ΕΜΕ ΤΙΣ ΟΡΕΩΝ, ΕΥΣΕΒΗΣ

92 ΕΣΤΩ. Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἀποδεικνῦντες, ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος, ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱρέα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασιλεύσαντα, μίαν τε καὶ τεσσαράκοντα καὶ τριηκοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας, καὶ ἐν ταύτῃσι ἀρχιρέας καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοσούτους γενομένους. καί τοι τριηκόσιαι μὲν ἀνδρῶν, γενεαὶ δυνέαται μύρια ἔτεα. γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν, ἑκατὸν ἔτεα ἐστί. μιῆς δὲ καὶ τεσσαράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοίπων γενεῶν, αἳ ἐπῆσαν τῇσι τριηκοσίῃσι, ἐστὶ τεσσαράκοντα καὶ τριηκόσια καὶ χίλια ἔτεα. οὕτω ἐν μυρίοισί τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι καὶ τριηκοσίοισί τε καὶ τεσσαράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι. οὐ μέντοι οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι Αἰγύπτου βασιλεῦσι γενομένοισι, ἔλεγον τοιοῦτον οὐδέν. ἐν τοίνυν τούτῳ τῷ χρόνῳ* τετράκις ἔλεγον ἐξ ἠθέων τὸν ἥ-

ſeptingentis & amplius annis ſuperiores Amyrtæo reges nequierunt eam invenire: cui inſulæ nomen eſt Elbo, decem omnino ſtadiorum magnitudinis. Poſt hunc regnaſſe ſacerdotem Vulcani, nomine SETHON: eumque bellatoribus Ægyptiis abuſum fuiſſe, contemptui habens tanquam ſibi non opportunos, & cum aliis ignominiis affeciſſe, tum vero 1 agris exuiſſe quibus fuerant à ſuperioribus regibus ſinguli donati duodeni. Ex quo factum eſt, ut, quum poſtea Senacharibus Arabum Aſſyriorumque rex cum magnis copiis invaſiſſet Ægyptum, 2 noluerint ei opitulari. Tunc ſacerdotem conſilii inopem, in cœnaculum ſe contuliſſe: ibique apud ſimulacrum comploraſſe quanta pati periclitaretur: eique inter lamentationem obrepſiſſe ſomnum: & inter quietem viſum aſtare deum, exhortantem nihil eum moleſti paſſurum, ſi copiis Arabum obviam iret: ſe enim auxiliarios ei miſſurum. His inſomniis fretum ſacerdotem, ſumptis Ægyptiorum iis qui ſequi vellent, caſtra in Peluſio poſuiſſe. (hâc enim Ægyptus invaditur) nec eum fuiſſe quempiam bellatorum ſequutum, ſed inſtitores, & operarios, & forenſes homines. Eo quum perveniſſent noctu, effuſam ipſis hoſtibus vim agreſtium murium, qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum ſcutorum habenas abederunt, ita ut poſtera die hoſtes armis exuti fugam fecerint, multis amiſſis. Eoque nunc iſte rex in templo Vulcani lapideus ſtat, manu murem tenens, atque hæc per literas dicens, IN ME QUIS INTUENS, PIUS ESTO. ¶ Ad hunc ⟨CXLI in margin above at "Poſt hunc"⟩

CXLII

uſque narrationis locum & Ægyptii & ſacerdotes referebant, demonſtrantes à primo rege ad Vulcani ſacerdotem hunc qui poſtremus regnavit, progenies hominum fuiſſe trecentas quadraginta unam, & totidem interea pontifices totidemque reges. Trecentæ autem progenies decem millia annorum valent. (nam tres virorum progenies, centum anni ſunt,) una & quadraginta, quæ reliquæ ſunt ultra trecentas, ſunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecentoſque & quadraginta annos, negabant ullum deum forma humana extetiſſe: ac ne in regibus quidem Ægypti qui aut prius aut poſterius extiterint, aliquid tale dicebant fuiſſe: ſed intra hoc tempus quater ſolem præter conſue-

1 Aruris exuiſſe. *Quæ menſura pedes quinquaginta capit, dimidium plethri.* 2 Noluerint ei milites Ægypti opitulari. *Vel, Bellatores Ægyptii. Videtur ſignificare eos qui rei militaris ſcientiam profiterentur. Ipſe Valla* bellatores *paulo ante interpretatur, & alibi* pugnatores. * Habet tamen implicitam ſpeciem veri. nam in unâ magna periodo Sol mutat ſedem in menſibus Ægyptiacis, ut qui principio in *Thoth* ſolſtitium ingrederetur, poſt 730 annos in brumam incideret in aliquâ parte ejus menſis. Sed hoc non fuerit occaſum & orientem mutari. *Scalig. de emend. Templ.* l. 3.

tudi-

tudinem fuiſſe ortum. bis quidem illinc exortum ubi nunc occidit: bis autem unde nunc oritur, illic occidiſſe: nec tamen ſub hæc aliquid in Ægypto eſſe immutatum, nec ea quæ ex terra, nec ea quæ è flumine ipſis proveniunt, nec quæ ad morbos aut quæ ad mortes pertinent.

CXLIII 1 Atque ante Hecatæum ſermonum ſcriptorem, apud Thebas originem generis ſui recenſentem, ac progenitores familiæ ſuæ repetentem ad ſextumdecimum deum, ſacerdotes Jovis tale quiddam fecerant: & mihi non recenſenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculum, enumerando demonſtrabant tot è ligno coloſſos quod dixi. Ibi nanque ſtabant pontifices ſub imagine vitæ qua quiſque vixerat. enumerantes itaque ſacerdotes oſtendebant mihi unumquenque eorum eſſe filium proxime defuncti ſacerdotis, imagines eorum ſingulas gradatim percenſendo, donec omnes expoſuerant. Atque Hecatæo originem ſuam recenſenti, & ad ſextumdecimum deum referenti, occurrebant è diverſo progeniem recenſentes, & in enumeratione non admittentes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari è deo. Occurrebant autem in repetenda progenie hunc in modum, quod dicerent unicuique coloſſorum fuiſſe Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadraginta quinque 2 commemorarent: Piromin aſſidue ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroa. Eſt autem

CXLIV Piromis Græca lingua expoſitum *καλὸς κἀγαθὸς, id eſt, honeſtus & bonus.* Eos itaque quorum imagines erant, demonſtrabant tales omnes extitiſſe, ſed multum à diis diſtantes. Priores tamen his viris fuiſſe deos in Ægypto principes, 3 una cum hominibus habitantes, & eorum ſemper unum extitiſſe dominatorem: & poſtremum illic regnaſſe Orum Oſiris filium, quem Græci Apollinem nominant. Hunc, poſtquam extinxit Typhonem, regnaſſe in Ægypto poſtremum. Oſiris autem Græca

CXLV lingua eſt Dionyſus, *id eſt, Liber.* Atqui apud Græcos noviſſimi deorum eſſe cenſentur Hercules, Dionyſus & Pan: at apud Ægyptios Pan vetuſtiſſimus eſt etiam ex octo diis, qui primi dicuntur: Hercules, ex iis qui ſecundi,

λιον ἀνατεῖλαι· ἔνθα τε νῦν καταδύεται, ἐνθεῦτεν δὶς ἐπαντεῖλαι· καὶ ἔνθεν νῦν ἀντέλλει, ἐνθαῦτα δὶς καταδῦναι. καὶ οὐδὲν τῶν κατ' Αἴγυπτον ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιωθῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς, οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφι γινόμενα, οὔτε τὰ ἀμφὶ νούσους, οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους. Πρότερον δὲ Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γενεηλογήσαντι ἑωϋτὸν, καὶ ἀναδήσαντί τε τὴν πατριὴν ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν, ἐποίησαν οἱ ἱρέες τοῦ Διὸς, οἷόν τι καὶ ἐμοὶ οὐ γενεηλογήσαντι ἐμεωϋτόν. ἐσαγαγόντες ἐς τὸ μέγαρον ἔσω ἐὸν μέγα, ἐξηρίθμεον δεικνύντες κολοσσοὺς ξυλίνους τοσούτους ὅσουσπερ εἶπον. ἀρχιρεὺς γὰρ ἕκαστος αὐτόθι ἱστᾷ ἐπὶ τῆς ἑωϋτοῦ ζόης εἰκόνα ἑωϋτοῦ. ἀριθμέοντες ὦν καὶ δεικνύντες οἱ ἱρέες ἐμοὶ, ἀπεδείκνυσαν παῖδα πατρὸς ἑκάστου ἑωϋτὸν ἐόντα, ἐκ τοῦ ἄγχιστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνος, διεξιόντες διὰ πασέων, ἕως οὗ ἀπέδεξαν ἁπάσας αὐτάς. Ἑκαταίῳ δὲ γενεηλογήσαντι ἑωϋτὸν, καὶ ἀναδήσαντι ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν, ἀντεγενεηλόγησαν ἐπὶ τῇ ἀριθμήσει, οὐ δεκόμενοι παρ' αὐτοῦ, ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἄνθρωπον. ἀντεγενεηλόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γεγονέναι. ἐς ὃ τοὺς πέντε καὶ τεσσαράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν κολοσσοὺς, Πίρωμιν ἐπονομαζόμενον· καὶ οὔτε ἐς θεὸν, οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς. Πίρωμις δέ ἐστι κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν, καλὸς κἀγαθός. Ἤδη ὦν τῶν αἱ εἰκόνες ἦσαν, τοιούτους ἀπεδείκνυσάν σφεας πάντας ἐόντας, θεῶν δὲ πολλὸν ἀπαλλαγμένους. τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων, θεοὺς εἶναι τοὺς Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οὐκ ἐόντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ τούτων αἰεὶ ἕνα τὸν κρατέοντα εἶναι· οὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ὧρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες ὀνομάζουσι· τοῦτον καταπαύσαντα Τυφῶνα, βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰγύπτου. Ὄσιρις δέ ἐστι Διόνυσος κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν. Ἐν Ἕλλησι μέν νυν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν. παρ' Αἰγυπτίοισι δὲ, Πὰν μὲν, ἀρχαιότατος, καὶ τῶν ὀκτὼ τῶν πρώτων λεγομένων θεῶν εἶναι· Ἡρακλῆς δὲ, τῶν δευτέρων,

τῷ ἀνατέλλει

τῷ οὐ γενεηλογήσαντι

τῷ ἑωϋτῶν ἕκαστον

τῷ ὕστερον

1 Jam prius autem Hecatæo hiſtoriographo apud Thebas originem generis ſui recenſenti, ac progen. fam. ſuæ ad ſextumdecimum uſque deum repetenti, ſacerdotes Jovis tale quiddam fec. quod mihi recenſ. originem. fam. meæ. Introducto in q. gr. cœn. en. demonſtr. tot è ligno coloſſos quot dixi. Illic enim ſinguli pontifices adhuc vivi imaginem ſuam collocant. Enumer. itaque &c. *Legitur autem & ita,* ἐμοὶ οὐ γενεηλογήσαντι. *quam lectionem hic ſequitur.* 2 Commemorarent Piromidas cognominatos, neque tamen refert. *Legendo* πίρωμις ἐπονομαζομένους. 3 Minime cum hominibus verſantes,

τῶν δυώδεκα λεγομένων. Διόνυσος δὲ, τῶν τρίτων, οἳ ἐκ τῶν δυώδεκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλέϊ μὲν δὴ ὅσα αὐτοὶ Αἰγύπτιοι φασὶ εἶναι ἔτεα ἐς Ἄμασιν βασιλέα, δεδήλωταί μοι πρόσθε. Πανὶ δὲ ἔτι τούτων πλέονα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δ' ἐλάχιστα τούτων· καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς Ἄμασιν βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ ἐπίστασθαι, αἰεί τε λογιζόμενοι, καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ μέν νυν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Κάδμου λεγομένῳ γενέσθαι, κατὰ ἑξακόσια ἔτεα καὶ χίλια, μάλιστά ἐστι ἐς ἐμέ. Ἡρακλέϊ δὲ τῷ Ἀλκμήνης, κατὰ εἰνακόσια. Πανὶ δὲ
93 τῷ ἐκ Πηνελόπης (ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Ἑρμέω λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Πάν) ἐλάσσω ἔτεά ἐστι τῶν Τρωϊκῶν, κατὰ ὀκτακόσια μάλιστα, ἐς ἐμέ. Τούτων ὦν ἀμφοτέρων πάρεστι χρᾶσθαι τοῖσί τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ δ' ὦν ἡ περὶ αὐτέων γνώμη ἀποδέδεκται. εἰ μὲν γὰρ φανεροί τε ἐγένοντο, καὶ κατεγήρασαν καὶ οὗτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατάπερ Ἡρακλέης ὁ ἐξ Ἀμφιτρύωνος γενόμενος, καὶ δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης, καὶ Πὰν ὁ ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφη ἄν τις καὶ τούτους ἄλλους γενομένους ἄνδρας ἔχειν τὰ ἐκείνων οὐνόματα τῶν προγεγονότων θεῶν. νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσι οἱ Ἕλληνες ὡς αὐτίκα γενόμενον, ἐς τὸν μηρὸν ἐνερράψατο Ζεύς, καὶ ἤνεικε ἐς Νύσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου, ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ. καὶ Πανός γε πέρι οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν ὅκῃ ἐτράπετο γενόμενος. δῆλά μοι ὦν γέγονε ὅτι ὕστερον ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν. ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου, ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτέων τὴν γένεσιν. ταῦτα μέν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι. Ὅσα δὲ οἵ τε ἄλλοι ἄνθρωποι, καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι, ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοισι κατὰ ταύτην τὴν χώρην γενέσθαι, ταῦτ' ἤδη φράσω· προσέσται δέ τι αὐτοῖς καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου βασιλεύσαντα, (οὐδένα γὰρ χρόνον οἷοί τε ἦσαν ἄνευ βασιλῆος διαιτᾶσθαι) ἐστήσαντο δυώδεκα βασιλέας, ἐς δυώδεκα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον πᾶσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι, ἐβασίλευον, νόμοισι τοῖσδε χρεώμενοι, μήτε καταιρέειν ἀλλήλους, μήτε πλέον τι δίζησθαι ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου. εἶναί τε φίλους τὰ μάλιστα. τῶνδε δὲ εἵνεκα

numero duodecim: Dionysus, ex iis qui tertii vocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autem quantum annorum ad Amasin regem esse ipsi Ægyptii aiunt, superius à me patefactum est. A Pane vero plus annorum esse dicitur: minimum inter hos, à Dionyso: quanquam ab hoc ad Amasin regem quindecim millia annorum supputantur. Et hæc Ægyptii pro compertis asseverant, seque scire assidue supputando, semperque annos describendo. A Dionyso quidem certe, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem sunt anni ferme mille sexcenti: ab Hercule vero Alcmenæ filio, ferme nongenti. A Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorum est quam à bello Trojano, octingenti fere ad me anni. Utrum horum probabilius sibi CXLVI
videtur, eo quisque utatur licet: 1 mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam si & isti in Græcia cum celebres fuissent tum senuissent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysus ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixisset aliquis & hos alios habere illorum deorum nomina qui prius geniti fuerant: nunc Græci aiunt Dionysium, statim, editum, ab Jove insutum in femore, portatumque in Nyssam quæ est supra Ægyptum in Æthiopia. De Pane ne habent quidem quod dicant, ubinam à partu sit educatus. ex quo fit mihi manifestum, Græcos audivisse posterius horum quàm aliorum deorum nomina: & ex eo tempore illorum progenies recensuisse quo primum de iis audierant. atque hæc quidem Ægyptii aiunt. ¶ QUÆ vero cæteri ho- CXLVII
mines cum Ægyptiis consentientes memorant in hac regione fuisse gesta, hæc jam explicabo, 2 aliquid etiam his quæ ego vidi conferentibus. Post Vulcani sacerdotem regem *suum* Ægyptii libertatem adepti, duodecim sibi reges (nullo enim temporis momento poterant sine rege vivere) deligunt, in totidem partes omni Ægypto distincta. Isti junctis inter se affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuo auferre imperium conarentur, neve quis plus alio quippiam obtinere quæreret, sed ut essent inter se quam amicissimi. Atque ea de causa

---

1 A me vero quæ sit de illis sententia commemoratum est. Quod si & isti, videlicet Dionysus & Semele, & Pan ex Penelope genitus, in Græcia celebres fuissent ac consenuissent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, dicere etiam posset aliquis & hos alios *&c.* 2 Quibus aliquid etiam adjicietur ex iis quæ ipse conspexi. Post Vulc.

has pa-

has pactiones arctas accuratasque inierunt, quod eis inter initia, ſimulatque tyrannides invaſerunt, reſponſum fuerat, Qui in templo Vulcani ærea phiala libaſſet, eum totius Ægypti regno potiturum.

CXLVIII 1 Ubi omnia ſacra excquuti ſunt, placitum eſt eis aliquod relinquere ſui commune monumentum: ex eoque placito fecerunt labyrinthum, paulo ſupra ſtagnum Mœrios, maxime urbem verſus quæ dicitur crocodilorum: quem ego aſpexi fama majorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros & operis ſpeciem 2 ratiocinetur, minus concipiet quam pro labore & ſumptu hujus labyrinthi. Tametſi enim Epheſi templum eſt memoratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erant narratione majores, quarum ſingulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ ſunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim ejus aulæ ſunt tecto opertæ, portis oppoſitis altrinſecus: ſex ad aquilonem contiguæ, totidem ad auſtrum vergentes, eodem extrinſecus muro præcluſæ. Biſaria in eo ſunt domicilia, una ſubterranea, altera ſuperiora 3 illis impoſita, utraque numero tria millia, quingenta. Quorum ea quidem quæ ſuperiora ſunt, ipſi vidimus, & quæ aſpeximus enarramus, ſubterranea vero auditu didicimus. 4 Nam præpoſiti Ægyptiorum nolebant ullo pacto illa monſtrari, quod dicerent illic ſepulcra eſſe tum eorum regum qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum ſacrorum crocodilorum. Ita de inferioribus ædificiis fando cognita referimus. Superiora ipſi aſpeximus humanis operibus majora. nam egreſſus per tecta, & 5 regreſſus per aulas diverſiſſimi, infinita me admiratione afficiebant. "Ex aula in conclavia tranſitur, ex conclavibus in cubicula, è cubiculis in ſolaria alia, è conclavibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideum eſt, ſculptilibus paſſim figuris ornatum. Singulæ aulæ maxima ex parte digeſtio lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta paſſuum, in qua grandia ſunt inſculpta animalia, ad quam iter ſub terra fit.

CXLIX Et quum talis ſit labyrinthus, tamen ſtagnum Mœrios, ad quod labyrinthus ædificatus eſt, plus præbet admirationis.

τοὺς νόμους τούτους ἐποιεῦντο, ἰσχυρῶς περιστέλλοντες· ἐκέχρηστο σφι κατ' ἀρχὰς αὐτίκα ἐνισταμένοισι ἐς τὰς τυραννίδας, τὸν χαλκέῃ φιάλῃ σπείσαντα αὐτέων ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἁπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτου. ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἱρὰ συνελέγοντο. Καὶ δή σφι μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ. δόξαν δέ σφι ἐποιήσαντο λαβύρινθον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος, κατὰ Κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστά κῃ κείμενον. τὸν ἐγὼ ἤδη εἶδον λόγου μέζω. εἰ γάρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξιν συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη ἐόντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου· καίτοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηός, καὶ ὁ ἐν Σάμῳ. ἦσαν μέν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες, καὶ πολλῶν ἑκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγίστων ἀνταξίη. ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει· τοῦ γὰρ δυώδεκα μέν εἰσι αὐλαὶ κατάστεγοι, ἀντίπυλοι ἀλλήλῃσι, ἓξ μὲν πρὸς βορέην, ἓξ δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι συνεχέες. τοῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτός σφεας περιέργει. οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν ὑπόγαια, τὰ δὲ μετέωρα ἐπ' ἐκείνοισι τρισχίλια, ἀριθμὸν πεντακοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα. τὰ μέν νυν μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτοί τε ὡρέομεν διεξιόντες, καὶ αὐτοὶ θεησάμενοι λέγομεν· τὰ δὲ αὐτέων ὑπόγαια λόγοισι ἐπυνθανόμεθα. οἱ γὰρ ἐπεστεῶτες τῶν Αἰγυπτίων δεικνύναι αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι θήκας αὐτόθι εἶναι τῶν τε ἀρχὴν τὸν λαβύρινθον τοῦτον οἰκοδομησαμένων βασιλέων, καὶ τῶν ἱρῶν κροκοδείλων. οὕτω τῶν μὲν κάτω πέρι οἰκημάτων ἀκοῇ παραλαβόντες λέγομεν. τὰ δὲ ἄνω, μέζονα ἀνθρωπηΐων ἔργων αὐτοὶ ὡρέομεν. αἵ τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στεγέων, καὶ οἱ εἱλιγμοὶ διὰ τῶν αὐλέων ἐόντες ποικιλώτατοι, θῶμα μυρίον παρείχοντο, ἐξ αὐλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιοῦσι, καὶ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐς παστάδας, ἐς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν παστάδων, καὶ ἐς αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων. ὀροφὴ δὲ πάντων τούτων λιθίνη, κατάπερ οἱ τοῖχοι. οἱ δὲ τοῖχοι, τύπων ἐγγεγλυμμένων πλέοι· αὐλὴ δὲ ἑκάστη περίστυλος, λίθου λευκοῦ ἁρμοσμένου τὰ μάλιστα. 94 τῆς δὲ γωνίης τελευτῶντος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμὶς τεσσερακοντόργυιος, ἐν τῇ ζῶα μεγάλα ἐγγέγλυπται, ὁδὸς δ' ἐς αὐτὴν ὑπὸ γῆν πεποίηται. Τοῦ δὲ λαβυρίνθου τούτου ἐόντος τοιούτου, θῶμα ἔτι μέζον παρέχεται ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος οὗτος οἰκοδόμηται·

1 Nam in omnibus templis convenire ſolebant. Viſum autem eſt eis &c. 2 Æſtimet. *Vel*, *colligat*. 3 Illis *aulis* impoſita numero tria millia, ſingula *videlicet* mille quingenta. 4 Nam qui ex Ægyptiis præfecti erant *labyrintho*. 5 Anfractus, *vel*, *implicitæ viæ*, per aulas diverſiſſimæ infinitam admirationem afferebant, ex aula in conclavia tranſeuntibus, ex conclavibus in cub.

τῆς τὸ περίμετρον τῆς περιόδου εἰσὶ στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, σχοίνων ἑξήκοντα ἐόντων, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παρὰ θάλασσαν. κέεται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορέην τε καὶ νότον, ἐοῦσα βάθος, τῇ βαθυτάτη αὐτὴ ἑωυτῆς, πεντηκοντόργυιος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτὴ, αὐτὴ δηλοῖ. ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστά κῃ ἑστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιὰς ἑκατέρη· καὶ τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτον· καὶ ἐπ' ἀμφοτέρῃσι ἔπεστι κολοσσὸς λίθινος, κατήμενος ἐν θρόνῳ. οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ ἑκατὸν ὀργυιέων, αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαι εἰσὶ στάδιον ἑξάπλεθρον. ἑξαπόδου μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος, τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἐόντων, τοῦ δὲ πήχεος, ἑξαπαλαίστου. τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ, αὐθιγενὲς μὲν οὐκ ἔστι· (ἄνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστι ταύτῃ) ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυχα ἐσῆκται. καὶ ἓξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην, ἓξ δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὖτις. καὶ ἐπεὰν μὲν ἐκρέῃ ἔξω ὧδε, τότε τοὺς ἓξ μῆνας ἐς τὸ βασιλήιον καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων· ἐπεὰν δὲ ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, εἴκοσι μνέας. Ἔλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ ὡς ἐς τὴν Σύρτιν τὴν ἐν Λιβύῃ ἐκδιδοῖ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν, τετραμμένη τὸ πρὸς ἑσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεί τε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου οὐκ ὥρεον τὸν χοῦν οὐδαμοῦ ἐόντα, ἐπιμελὲς γὰρ δή μοι ἦν, εἰρόμην τοὺς ἄγχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης ὅκου εἴη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθείς· οἱ δὲ ἔφρασάν μοι ἵνα ἐξεφορήθη. καὶ εὐπετέως ἔπειθον· ἤδεα γὰρ λόγῳ καὶ ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίων πόλι γενόμενον ἕτερόν τι τοιοῦτο. τὰ γὰρ Σαρδαναπάλου τοῦ Νίνου βασιλῆος χρήματα ἐόντα μεγάλα, καὶ φυλασσόμενα ἐν θησαυροῖσι καταγαίοισι, ἐπενόησαν κλῶπες ἐκφορῆσαι. ἐκ δὴ ὦν τῶν σφετέρων οἰκίων ἀρξάμενοι οἱ κλῶπες, ὑπὸ γῆν σταθμεώμενοι, ἐς τὰ βασιλήια οἰκία ὤρυσσον· τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφερόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅκως γένοιτο νύξ, ἐς τὸν Τίγρην ποταμὸν, παραρρέοντα τὴν Νίνον, ἐξεφόρεον, ἐς ὃ κατεργάσαντο ὅ τι ἐβούλοντο. τοιοῦτον ἕτερον ἤκουσα καὶ τὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὄρυγμα γενέσθαι, πλὴν οὐ νυκτὸς ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιεύμενον. ὀρύσσοντας γὰρ τὸν χοῦν τοὺς Αἰγυπτίους, ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν· ὁ δὲ, ὑπολαμβάνων, ἔμελλε διαχέειν.

τῷ ἑξαπέδου

Cujus in circuitu mensura trium millium & sexcentorum stadiorum est, schœnorum sexaginta, quanta videlicet ipsius Ægypti ad mare mensura est. Jacet autem stagnum longo situ aquilonem versus austrumque: altitudine, ubi ejus profundissimum est, quinquaginta passuum. Quod autem manu facta sit ac depressa, indicat, quod in ejus ferme medio stant duæ pyramides, quinquaginta passus ab aqua extantes, altero tanto ædificii aquis tecto. Super quarum utraque lapideus est colossus in solio sedens: ita pyramides sunt centum passuum. Centum autem justi passus sunt stadium unum [1] sex jugerum. Passus, inquam, mensuræ sex pedum, sive quatuor cubitorum: pedes autem, quatuor palmorum: cubiti vero, sex palmorum. Aqua stagni nativa non est, utpote solo illo admodum arido, sed è Nilo derivata, sex mensibus in stagnum fluens, totidem retro in Nilum refluens. Illisque sex mensibus quibus effluit, [2] augens regium fiscum talentis argenti singulis, in singulos dies, proventu piscium, quum influit, viginti minis. CL

Hoc stagnum dicebant etiam indigenæ evadere in Syrtin Africæ, perforato sub terram meatu in mediterranea [3] Hesperiam versus, secundum montem Memphi imminentem. Verum quum humum è lacu egestam nusquam viderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolarum ubinam esset humus illinc defossa. [4] Illi dicere fuisse deportatam, facile id mihi persuadentes: quippe qui simile quiddam factum esse apud Ninum urbem Assyriorum auditu cognoveram. Siquidem fures quidam magnam vim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subterraneis abstrusam, compilare quum constituissent, è suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi viam sub terra ad regias ædes, eamque humum è cuniculis effossam, ubi nox aderat, in flumen Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant perfecere. Eodem modo audivi in Ægypto hanc alteram fuisse factam lacunam, præterquam quod non noctu hæc, sed interdiu est facta. Ægyptios enim humum quam effodiebant, in Nilum extulisse, quam ille acceptam dissiparet.

1 Sex plethrorum. *Id est, centum pedum.* 2 In regium fiscum talenta argenti singula singulis diebus ex proventu piscium persolvit: quum influit, viginti minas. 3 Occidentem versus 4 At illi quonam esset deportata, mihi exposuerunt.

Et hic

Et hic quidem lacus ita fertur fuisse depressus.

CLI Duodecim autem reges quum juste degerent, ac stato tempore in templo Vulcani sacrificassent, & ultimo die festo libaturi essent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus libare consueverant, aberrans numero, duodecim videlicet viris undecim phialas. Ibi PSAMMITICHUS, qui postremus eorum stabat, quum non haberet phialam, detractam sibi æream galeam tenuit, libavitque. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tunc quoque gestabant galeas. Nec tum quidem dolo malo Psammitichus galeam tenuit. [1] Cæteri tamen id consulto factum esse à Psammiticho existimantes, & in memoriam redeuntes, oraculum ipsis esse redditum, qui ærea in phiala libasset, eum solum regem Ægypti futurum, non censuerunt quidem æquum esse Psammitichum morte mulctari, postquam [2] rimando compererunt non id illum fecisse industria: sed maxima potentiæ suæ parte exutum in palustria relegandum, ne illinc egressus, cæteræ Ægypto se immisceret.

CLII Hunc Psammitichum, [3] quum Sabacum Æthiopem, qui patrem ejus Necon interemerat, fugisset in Syriam, postquam Æthiops ex insomnii visione abiit, reduxerunt ii Ægyptii qui sunt [4] è tribu Saitana. Deinde quum regnaret una cum undecim regibus, contigit ei ut fugeret iterum propter illam galeam in paludes. Igitur intelligens quam ignominiose tractatus ab illis esset, statuit ultum ire qui ipsum persequuti essent. Itaque ex oraculo Latonæ, quod in urbe Buti apud Ægyptios veracissimum est, ad quod ipse miserat, redditum est responsum, affuturam ultionem ei è mari viris æreis [5] existentibus. Quod responsum ei magnam incredulitatem offudit, viros æreos ipsi in auxilium venturos. Non longo tempore interjecto, Iones quosdam & Cares prædandi gratia navigantes, necessitas compulit applicare ad Ægyptum. Hi quum in terram exissent ære armati, Ægyptiorum quidam nuncium fert Psammiticho ad paludes: & quia nunquam viderat aliquos ære armatos, ait, egressos è mari æreos viros campestria populari. Ille agnoscens oraculum esse perfectum, amicitiam cum Ionibus

ἡ μέν νυν λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὀρυχθῆναι. Τῶν δὲ δυώδεκα βασιλήων δικαιοσύνῃ χρεωμένων, ἀνὰ χρόνον ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὁρτῆς μελλόντων κατασπείσειν, ὁ ἀρχιρεὺς ἐξένεικέ σφι φιάλας χρυσέας, τῇσίπερ ἐώθεσαν σπένδειν (ἁμαρτὼν τοῦ ἀριθμοῦ) ἕνδεκα, δυώδεκα ἐοῦσι. ἐνθαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἑστεὼς αὐτέων Ψαμμίτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην ἐοῦσαν χαλκέην, ὑπέσχε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέας γὰρ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐφόρεόν τε βασιλῆες, καὶ ἐτύγχανον τότε ἔχοντες. Ψαμμίτιχος μέν νυν οὐδενὶ δολερῷ νόῳ χρεώμενος, ὑπέσχε τὴν κυνέην. οἱ δὲ, ἐν φρενὶ λαβόντες τό, τε ποιηθὲν ἐκ Ψαμμιτίχου, καὶ τὸ χρηστήριον, ὅτι ἐκέχρηστό σφι, τὸν χαλκέῃ σπείσαντα αὐτῶν φιάλῃ, τοῦτον βασιλέα ἔσεσθαι μοῦνον Αἰγύπτου· ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ, κτεῖναι μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Ψαμμίτιχον, ὡς ἀνεύρισκον βασανίζοντες ἐξ οὐδεμιῆς προνοίης αὐτὸν ποιήσαντα· ἐς δὲ τὰ ἕλεα ἔδοξέ σφι διῶξαι, ψιλώσαντας τὰ πλεῖστα τῆς δυνάμεως· ἐκ δὲ τῶν ἑλέων ὁρμεώμενον μὴ ἐπιμίσγεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ. Τὸν δὲ Ψαμμίτιχον τοῦτον 95
πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακῶν, ὅς οἱ τὸν πατέρα Νεκῶν ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθη ἐκ τῆς ὄψιος τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἳ ἐκ νομοῦ τοῦ Σαΐτεω εἰσί. μετὰ δὲ βασιλεύοντα τὸ δεύτερον πρὸς τῶν ἕνδεκα βασιλέων, καταλαμβάνει μιν διὰ τὴν κυνέην φεύγοντα ἐς τὰ ἕλεα. ἐπιστάμενος ὦν ὡς περιυβρισμένος εἴη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόεε τίσασθαι τοὺς διώξαντας. πέμψαντι δέ οἱ ἐς Βοῦτον πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἔνθα δὴ Αἰγυπτίοισί ἐστι μαντεῖον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρησμὸς, ὡς τίσις ἥξει ἀπὸ θαλάσσης χαλκέων ἀνδρῶν ἐπιφανέντων. καὶ τῷ μὲν δὴ ἀπιστίη μεγάλη ὑπεκέχυτο, χαλκέους οἱ ἄνδρας ἥξειν ἐπικούρους· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἀναγκαίη κατέλαβε Ἴωνάς τε καὶ Κᾶρας ἄνδρας, κατὰ ληΐην ἐκπλώσαντας, ἀπενειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον· ἐκβάντας δὲ ἐς γῆν, καὶ ὁπλισθέντας χαλκῷ, ἀγγέλλει τῶν τις Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἕλεα ἀπικόμενος τῷ Ψαμμιτίχῳ, (ὡς οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὁπλισθέντας) ὡς χάλκεοι ἄνδρες ἀπιγμένοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ πεδίον. ὁ δὲ, μαθὼν τὸ χρηστήριον ἐπιτελεύμενον, φίλα τε τοῖσι Ἴωσι

γρ. δὲ καὶ

γρ. μέν νυν

γρ. ἑκὼν ἀπέκτ.

γρ. φεύγειν

1 At illi mente comprehenso facto Psammitichi, atque oraculo ipsis reddito. *Vel, Quum Psammitichi factum & sibi redditum oraculum apud se considerassent.* 2 Quæstione habita comper. 3 Quum Sab. Æth. antea fugiens, qui patr. ejus N. interemerat, in Syriam venisset, postq. *Sed vulgatam lect.* ἑκὼν *sequendo, interpretandum esset,* qui patrem ejus volens interemerat. *id est,* non per imprudentiam. 4 E præfectura 5 Repente apparentibus. *Vel, In conspectum venientibus.*

καὶ Καρσὶ ποιέεται· καί σφεας, μεγάλα ὑπισχνεύμενος, πείθει μετ' ἑωυτοῦ γενέσθαι. ὡς δὲ ἔπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι μετ' ἑωυτοῦ βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι, καὶ τοῖσι ἐπικούροισι, καταιρέει τοὺς βασιλέας. Κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμίτιχος, ἐποίησε τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια ἐν Μέμφι, τὰ πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένα· αὐλήν τε τῷ Ἄπι, (ἐν τῇ τρέφεται ἐπὰν φανῇ ὁ Ἆπις,) οἰκοδόμησε, ἐναντίον τῶν προπυλαίων, πᾶσάν τε περίστυλον ἐοῦσαν, καὶ τύπων πλέην. ἀντὶ δὲ κιόνων, ὑπεστᾶσι κολοσσοὶ δυώδεκα πήχεες τῇ αὐλῇ. ὁ δὲ Ἆπις κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν ἐστὶ Ἔπαφος. Τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ τοῖσι Καρσὶ τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ, ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέσον ἔχοντος· τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα. τούτους τε δή σφι τοὺς χώρους δίδωσι, καὶ τἆλλα τὰ ὑπέσχετο πάντα ἀπέδωκε. καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους, τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκεσθαι. ἀπὸ δὲ τούτων ἐκμαθόντων τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν, οἱ νῦν ἑρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγόνασι· οἱ δὲ Ἴωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἴκησαν χρόνον ἐπὶ πολλόν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς θαλάσσης ὀλίγον ἔνερθε Βουβάστιος πόλεος, ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου. τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἄμασις ἐξαναστήσας, ἐνθεῦτεν κατοίκησε ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑωυτοῦ ποιεύμενος πρὸς Αἰγυπτίων. τούτων δὲ οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ οἱ Ἕλληνες οὕτω ἐπιμισγόμενοι τούτοισι, τὰ περὶ Αἴγυπτον γινόμενα, ἀπὸ Ψαμμιτίχου βασιλῆος ἀρξάμενοι, πάντα καὶ τὰ ὕστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως. πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίσθησαν. ἐξ ὧν δὲ ἀνέστησαν χώρων, ἐν τούτοισι δὴ οἵ τε ὁλκοὶ τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμεῦ ἦσαν. Ψαμμίτιχος μέν νυν οὕτω ἔσχε Αἴγυπτον. Τοῦ δὲ χρηστηρίου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνήσθην ἤδη· καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὡς ἀξίου ἐόντος ποιήσομαι. τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐστὶ μὲν Λητοῦς ἱρόν, ἐν πόλι δὲ μεγάλῃ ἱδρυμένον, κατὰ τὸ Σεβεννυτικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω. οὔνομα δὲ τῇ πόλι ταύτῃ, ὅκου τὸ χρηστήριόν ἐστι, Βουτώ, ὡς καὶ πρότερον ὠνόμασταί μοι. ἱρὸν δέ ἐστι ἐν τῇ Βουτοῖ ταύτῃ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. καὶ ὅ γε νηὸς τῆς Λητοῦς, ἐν τῷ δὴ τὸ χρηστήριον ἔνι, αὐτός τε τυγχάνει ἐὼν μέγας, καὶ τὰ προπύλαια ἔχει ἐς ὕψος δέκα ὀργυιέων. τὸ δέ μοι τῶν φανερῶν ἦν θῶυμα μέγιστον παρεχόμενον,

& Caribus facit: eosque magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Ubi persuasit, ita demum una cum iis Ægyptiis qui secum sentiebant, cumque auxiliariis, reges sustulit. Omni poti- CLIII
tus Ægypto, fecit in Memphi tum Vulcano vestibula ad ventum austrum vergentia, tum eregione vestibulorum aulam Api, (in qua Apis educatur, quum apparuerit) undique columnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula stant loco columnarum colossi duodenûm cubitorum: Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribusque, qui- CLIV
bus fuerat usus adjutoribus, Psammitichus dedit ad habitandum posita altrinsecus prædia, Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, tum vero cætera quæ fuerat pollicitus repræsentavit. Pueros quinetiam Ægyptios commisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi qui nunc in Ægypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca 1 contra mare, aliquantulum supra urbem Bubastin, ad ostium Nili quod dicitur Pelusiacum sita. Unde postea Amasis rex Memphin eos transtulit, in sui tutelam adversus Ægyptios. Post sedes ab istis in Ægypto collocatas. Græci cum illis ita commercium habuerunt, & nos res in Ægypto gestas, à Psammiticho rege exorsi, & quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi Ægyptum, qui diversæ linguæ essent, incoluerunt. Atque unde demigrarunt illuc, 2 & vestigia navalium, & domorum rudera, ad meam usque ætatem ostendebantur. Atque hunc quidem in modum Psammitichus Ægypto potitus est. ¶ De oraculo autem CLV
quod est in Ægypto, cum feci multa verba, tum faciam, utpote de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in Ægypto, sacrum Latonæ, positum in magna urbe cui nomen est (ut superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac urbe templa sunt Apollinis Dianæque. Et illud Latonæ in quo redduntur oracula, grande est, & porticum habens decem passibus sublimem. Ubi quid mihi ex iis quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit,

1 Propemodum ad mare, infra urbem Bub. 2 Et canales quibus deducebantur naves,

referam:

referam: Est in hoc fano Latonæ, delubrum ex uno factum lapide, cujus parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenûm cubitorum: cujus lacunari pro tecto impositus est alius lapis quatuor cubitorum per oras crassitudinis.

CLVI Itaque eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula quæ vocatur Chemmis, in lacu profundo ac spatioso sita propter templum quod Buti est: quæ insula ab Ægyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innantem vidi, neque se moventem: & hoc audire admiratus sum, si verum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnum est, & aræ trifarie extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæque partim fructiferæ, partim steriles arbores. Cur autem ea innatans sit, hanc Ægyptii rationem reddunt: quod Latona (quæ ex octo numinibus quæ primi extiterunt, unum est) quum in urbe Buti, ubi hoc ejus oraculum est, habitaret. Apollinem ab Iside sibi commendatum, occultavit in hac insula nondum innatante, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans ut Osiris filium inveniret, advenisset. Nam Apollinem & Dianam aiunt Dionysi & Isidis filios esse: Latonam vero, nutricem horum ac liberatricem. Et Apollo quidem Ægyptiace Orus dicitur: Ceres autem Isis, Diana vero Bubastis. Atque hinc solum non aliunde Æschylus Euphorionis filius, rapuit quod dicam: ut solus 1 omnium qui poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam, ideoque insulam redditam esse natantem.

CLVII Hæc illi sic aiunt. Psammitichus vero in Ægypto quatuor & quinquaginta regnavit annos: per quorum undetriginta magnam Syriæ urbem obsidens oppugnavit, donec expugnavit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes urbes (*duntaxat* quas novimus) sustinuit obsidionem.

CLVIII ¶ Psammitichi filius qui regnum Ægypti suscepit, extitit **NECUS**, qui fossam ad rubrum mare ferentem primus aggressus est, quam Darius Perses secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum navigationis, latitudinis, ut per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastin urbem,

φράσω. ἔστι ἐν τῷ τεμένεϊ τούτῳ Λητοῦς νηός, ἐξ ἑνὸς λίθου πεποιημένος, ἔς τε ὕψος, καὶ ἐς μῆκος· καὶ τοῖχος ἕκαστος τούτοισι ἴσος. τεσσαράκοντα πηχέων τουτέων ἕκαστόν ἐστι. τὸ 96
δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς, ἄλλος ἐπικέεται λίθος, ἔχων τὴν παρωροφίδα τετράπηχυν. Οὕτω μέν νυν ὁ νηὸς τῶν φανερῶν μοι τῶν περὶ τοῦτο τὸ ἱρόν ἐστι θωυμαστότερον· τῶν δὲ δευτέρων, νῆσος ἡ Χέμμις καλεομένη· ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθέῃ καὶ πλατέῃ, κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱρόν, λέγεται δὲ ὑπ' Αἰγυπτίων αὕτη ἡ νῆσος εἶναι πλωτή. αὐτὸς μὲν ἔγωγε οὔτε πλέουσαν, οὔτε κινηθεῖσαν εἶδον. τέθηπα δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθέως ἐστὶ πλωτή. ἐν δὴ ὦν ταύτῃ νηός τε Ἀπόλλωνος μέγας ἔνι, καὶ βωμοὶ τριφάσιοι ἐνιδρύαται. ἐμπεφύκασι δ' ἐν αὐτῇ φοίνικες συχνοί, καὶ ἄλλα δένδρεα, καὶ καρποφόρα καὶ ἄφορα πολλά. λόγον δὲ " τοιόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοι, γρ. τὸν δὲ
φασὶ εἶναι αὐτὴν πλωτήν· ὡς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ ἐούσῃ πρότερον πλωτῇ, Λητώ, ἐοῦσα τῶν ὀκτὼ θεῶν τῶν πρώτων γενομένων, οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλι, ἵνα δή οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτό ἐστι, Ἀπόλλωνα παρὰ Ἴσιος παρακαταθήκην δεξαμένη, διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένῃ νήσῳ· ὅτε τὸ πᾶν διζήμενος ὁ Τυφῶν ἐπῆλθε, θέλων ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριδος τὸν παῖδα. Ἀπόλλωνα δέ, καὶ Ἄρτεμιν, Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖδας. " Λητοῦν δέ, τρο- γρ. Λητῶ
φὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι. Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μέν, Ὧρος· Δημήτηρ δέ, Ἶσις· Ἄρτεμις δέ, Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ οὐδενὸς ἄλλου, Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἥρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μοῦνος δὴ ποιητέων τῶν προγενομένων. ἐποίησε γὰρ Ἄρτεμιν εἶναι θυγατέρα Δήμητρος, τὴν δὲ νῆσον, διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτήν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι. Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσερα καὶ πεντήκοντα ἔτεα. τῶν τὰ ἑνὸς δέοντα τριήκοντα, Ἄζωτον, τῆς Συρίης μεγάλην πόλιν, προσκατήμενος ἐπολιόρκεε, ἐς ὃ ἐξεῖλε· αὕτη δὲ ἡ Ἄζωτος ἁπασέων πολίων ἐπὶ πλεῖστον χρόνον πολιορκεομένη ἀντέσχε, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. Ψαμμιτίχου δὲ Νεκῶς παῖς ἐγένετο, καὶ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου, ὃς τῇ διώρυχι ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ· τὴν Δαρεῖος ὁ Πέρσης δεύτερα διώρυξε· τῆς μῆκός ἐστι πλόος ἡμέραι τέσσερες· εὖρος δὲ ὠρύχθη, ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. ἦκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν. ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος

1 Omnium superioris ætatis poetarum.

παρὰ Πάτουμον τὴν Ἀραβίην πόλιν. ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. ὤρυκται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα· ἔχεται δὲ κατύπερθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν τεῖνον ὄρος, ἐν τῷ αἱ λιθοτομίαι ἔνεισι. τοῦ ὦν δὴ ὄρεος τούτου παρὰ τὴν ὑπωρέην ἦκται ἡ διώρυξ ἀπ' ἑσπέρης μακρὴ πρὸς τὴν ἠῶ, καὶ ἔπειτα τείνει ἐς διασφάγας φερούσας ἀπὸ τοῦ ὄρεος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. τῇ δὴ ἐλάχιστόν ἐστι καὶ συντομώτατον ἐκ τῆς Βορηΐης θαλάσσης ὑπερβῆναι ἐς τὴν Νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ″ ἀπὸ Κασίου ὄρεος τοῦ οὐρίζοντος Αἴγυπτόν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰσὶ στάδιοι χίλιοι ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. τοῦτο μὲν τὸ συντομώτατον. ἡ δὲ διώρυξ πολλῷ μακροτέρη, ὅσῳ σκολιωτέρη ἐστί. τὴν ἐπὶ Νεκῶ βασιλῆος ὀρύσσοντες, Αἰγυπτίων ἀπώλοντο δυώδεκα μυριάδες. Νεκῶς μέν νυν μεταξὺ ὀρύσσων ἐπαύσατο, μαντηΐου ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε, τῷ βαρβάρῳ αὐτὸν προεργάζεσθαι. βαρβάρους δὲ πάντας οἱ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφι ὁμογλώσσους. Παυσάμενος δὲ τῆς διώρυχος ὁ Νεκῶς, ἐτράπετο πρὸς στρατηΐας· καὶ τριήρεες αἱ μὲν, ἐπὶ τῇ Βορηΐῃ θαλάσσῃ ἐποιήθησαν, αἱ δ' ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ· τῶν ἔτι οἱ ὁλκοὶ ἐπίδηλοι. καὶ ταύτῃσί τε ἐχρᾶτο ἐν τῷ δέοντι· καὶ * Σύροισι πεζῇ ὁ Νεκῶς συμβαλὼν ἐν † Μαγδώ-

97 λῳ ἐνίκησε. μετὰ δὲ τὴν μάχην, Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίης ἐοῦσαν μεγάλην εἷλε. ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι, πέμψας ἐς Βραγχίδας τὰς Μιλησίων. μετὰ δέ, ἑκκαίδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας, τελευτᾷ, τῷ παιδὶ Ψάμμι παραδοὺς τὴν ἀρχήν. Ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Ψάμμιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἠλείων ἄνδρες ἄγγελοι, αὐχέοντες δικαιότατα καὶ κάλλιστα τιθέναι τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα πάντων ἀνθρώπων· καὶ δοκέοντες παρὰ ταῦτα οὐδ' ἂν τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους οὐδὲν ἐπεξευρεῖν. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὴν Αἴγυπτον οἱ Ἠλεῖοι ἔλεγον τῶν εἵνεκα ἀπίκοντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς οὗτος συγκαλέεται Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους εἶναι σοφωτάτους. συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι, ἐπυνθάνοντο τῶν Ἠλείων, λεγόντων ἅπαντα τὰ κατήκει σφέας ποιέειν περὶ τὸν ἀγῶνα. ἀπηγησάμενοι δὲ τὰ πάντα, ἔφασαν ἥκειν ἐπιμαθησόμενοι εἴ τι ἔχοιεν

[Margin: γρ. ἀπὸ τοῦ]

juxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, evadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie Ægypti, Arabiam versus. Nam quæ supra planitiem sunt 1 continens prope Memphin occupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Itaque ad hujus montis ima ducta est fossa ab occidente orientem versus longo tractu: & deinde pertingit divortio montis tenus (quod divortium ad meridiem & ventum austrum fert) in sinum Arabicum. Quâ igitur brevissimus tractus & maxime compendiarius est à mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum vocatur, à monte Casio, qui Ægyptum Syriamque disterminat, stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidem brevissimum est: verum fossa multo longior, scilicet quanto est 2 confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centum viginti millia Ægyptiorum perierunt. Inque ejus medio opere Necus destitit, hoc 3 interpellatus oraculo, eum id opus barbaro præmunire. Ægyptii autem barbaros omnes vocant qui non ipsorum lingua

loquuntur. CLIX Supersedens itaque à facienda fossa Necus, 4 ad militum copias se convertit, atque ad classes quæ partim in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt ædificatæ: quarum adhuc 5 vestigia navalium ostendunt. Et classibus quidem Necus, dum opus fuit, est usus. Terrestri autem acie congressus cum Syris in Magdolo, victoria potitus est, & post prœlium, Cadyti, magna Syriæ urbe. 6 In vestitu autem curiosus quum fuisset, illum Apollini dicatum ad Branchidas Milesiorum misit. Hic perfectis decem & septem imperii sui annis decessit, tradito imperio PSAM-

MI filio suo. CLX Eo apud Ægyptum regnante, nuncii Eleorum advenerunt, jactantes à se in Olympia justissimum 7 ac maximum inter mortales propositum esse certamen, rati ne Ægyptios quidem hominum sapientissimos aliquid ultra hæc esse inventuros. Isti ubi in Ægyptum pervenerunt, eaque exposuerunt quorum gratia venerant, rex convocavit ex Ægyptiis eos qui sapientissimi haberentur. Qui quum convenissent, & Eleos audissent omnia commemorantes quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & se venisse dicentes sciscitatum num quid possent

1 Contiguus. 2 Obliquior. 3 Impeditus. *Vel, Revocatus.* 4 Ad bellicas copias & triremes partim in m. sept. 5 Canales quibus deducebantur naves, *ut paulo ante. Alii navalia interpret.* 6 Eum autem vestitum quo usus erat quum ista conficerentur, missum ad Branchidas Milesiorum, Apollini dicavit. Postea vero decem & septem omnino annos quum imperasset, decessit, trad. 7 Ac optima ratione præter omnes mortales.
* Per Syros intelligit Judæos sine dubio, qui ita vocabantur etiam à vicinis Phœnicibus. *Scalig.* not. in Fragmenta selecta. † Magdolum (Mageddo, 2 Regum c. 23.) urbem Ægypti fuisse, ex notitiâ imperii constat, & numismate Antonini Pii ΜΑΓΔΩΛΙΤΩΝ. *Scalig.* Animadv. in *Euseb.*

Ægyptii reperire justius, habito inter se consilio, interrogarunt Eleos nunquid apud eos certarent cives. Et illis respondentibus, sine discrimine & suorum & cæterorum Græcorum, cuicunque volenti certare fas esse. Atqui, inquiunt, illos quum tale certamen proponerent, ab omni jure 1 excedere. Nullo etenim pacto posse fieri quin concivi pugnanti cives faverent, facientes injuriam hospiti. Sed si vellent justum proponere certamen, & si ejus gratia venissent in Ægyptum, jusserunt hospitibus ponere certamen, nullo Eleorum certare permisso. Hæc
CLXI Ægyptii Eleis subjecerunt. ¶ Psammis autem, quum sex tantum regnasset annos in Ægypto, facta in Æthiopiam expeditione, mox vita defunctus est. Cujus regnum APRIES filius accepit, qui secundum Psammitichum avum suum, fortunatissimus extitit omnium ad eam ætatem regum, quinque & viginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna navali dimicavit. Sed quum calamitas eum maneret, contigit ea occasione quam ego pluribus, dum res Libycas exequar, exponam, paucis contentus impræsentiarum. Quum adversus Cyrenæos Apries exercitu misso magnam cladem accepisset, id ei imputantes Ægyptii rebellaverunt, opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos: ut his internecione deletis, ipse cæteris Ægyptiis imperitaret securius. Hæc perquam graviter ferentes tum ii qui redierunt, tum eorum qui interierant
CLXII amici, ingenue desciverunt. Id ubi rescivit Apries, mittit ad eos verbis sedandos Amasin. Qui quum pervenisset, reprehendensque dissuaderet ne talia facerent, quidam Ægyptiorum ei à tergo stans galeam circundat: eaque circundata, inquit se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc eo invito factum fuit, ut ostendit. nam simulatque ab iis qui desciverant Ægyptiis declaratus est rex, sese apparabat tanquam adversus Aprien moturus. His cognitis Apries mittit ad Amasin ex iis qui secum erant Ægyptiis, spectatum quendam hominem nomine Patarbemin, jussum ut ad se vivum Amasin perduceret. Hic ubi pervenit, Amasin ad se vocat. 2 Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos, insolenter) stolide jubet hunc ad se adducere Aprien,

Αἰγύπτιοι τούτων δικαιότερον ἐπεξευρεῖν. οἱ δὲ βουλευσάμενοι, ἐπειρώτων τοὺς Ἠλείους εἴ σφι οἱ πολιῆται ἐναγωνίζονται. οἱ δὲ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασαν σφέας οὕτω τιθέντας, παντὸς τοῦ δικαίου ἡμαρτηκέναι. οὐδεμίαν γὰρ εἶναι μηχανὴν ὅκως οὐ τῷ ἀστῷ ἀγωνιζομένῳ προσθήσονται, ἀδικέοντες τὸν ξεῖνον. ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως τιθέναι, καὶ τούτου εἵνεκα ἀπικοίατο ἐς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιστῆσι ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα τιθέναι, Ἠλείων δὲ μηδενὶ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἠλείοισι ὑπεθήκαντο. Ψάμμιος δὲ ἓξ ἔτεα μοῦνον βασιλεύσαντος Αἰγύπτου, καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην, καὶ μεταυτίκα τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο τὴν βασιληΐην Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος. ὃς μετὰ Ψαμμίτιχον τὸν ἑωυτοῦ προπάτορα ἐγένετο εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλήων, ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας. ἐν τοῖσι ἐπί τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε, καὶ ἐναυμάχησε τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δέ οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι, ἐγίνετο ἀπὸ προφάσιος, τὴν ἐγὼ μεζόνως μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγήσομαι, μετρίως δ' ἐν τῷ παρεόντι. ἀποπέμψας γὰρ στράτευμα ὁ Ἀπρίης μέγα ἐπὶ Κυρηναίους, μεγαλωστὶ προσέπταισε. Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες τὸν Ἀπρίην ἐκ προνοίης αὐτοὺς ἀποπέμψαι ἐς φαινόμενον κακὸν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται, αὐτὸς δὲ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχῃ. ταῦτα δὲ δεινὰ ποιεύμενοι οὗτοί τε οἱ ἀπονοστήσαντες, καὶ οἱ τῶν ἀπολομένων φίλοι, ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰθέης. Πυθόμενος δὲ Ἀπρίης ταῦτα, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἄμασιν καταπαύσοντα λόγοισι. ὁ δὲ, ἐπεί τε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους, ταῦτα μὴ ποιέειν λέγοντος αὐτοῦ, τῶν τις Αἰγυπτίων ὄπισθε στὰς περιέθηκε οἱ κυνέην. καὶ περιτιθεὶς, ἔφη ἐπὶ βασιληΐῃ περιτιθέναι. καὶ τῷ οὔκως ἀεκούσιον ἐγίνετο τὸ ποιεύμενον, ὡς διεδείκνυε. ἐπεί τε γὰρ ἐστήσαντό μιν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπεστεῶτες, παρεσκευάζετο ὡς ἐλῶν ἐπὶ τὸν Ἀπρίην. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ἔπεμπε ἐπ' Ἄμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑωυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὔνομα ἦν Πατάρβημις· ἐντειλάμενος αὐτῷ, ζῶντα Ἄμασιν ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν. ὡς δὲ ἀπικόμενος ὁ Πατάρβημις, τὸν Ἄμασιν ἐκάλεε. ὁ δὲ Ἄμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεματάϊσε· καὶ τοῦτό μιν ἐκέλευσε Ἀπρίῃ ἀπάγειν·

1 Aberrasse. 2 At Amasis (sedebat enim forte in equo) crure sublato pepedit, & illud Apriæ afferri jussit. *Ita Camerar. Affertur & tertia interpretatio: sed Camerario assentior.*

ὅμως

ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιεῖν τὸν Πατάρβημιν, βασιλέως μεταπεμπομένου, ἰέναι πρὸς αὐτόν. τὸν δὲ αὐτῷ ″ὑποκείνασθαι ὡς ταῦτα πάλαι παρεσκευάζετο ποιέειν, καὶ αὐτῷ οὐ μέμψασθαι Ἀπρίην· παρέσεσθαι γὰρ καὶ αὐτὸς, καὶ ἄλλους ἄξειν. τὸν δὲ Πατάρβημιν ἔκ τε τῶν λεγομένων οὐκ ἀγνοέειν τὴν διάνοιαν· καὶ παρασκευαζόμενον ὁρέοντα σπουδῇ ἀπιέναι, βουλόμενον τὴν ταχίστην βασιλέϊ δηλῶσαι ″τὸ πρησσόμενον. ὡς δὲ ἀπικέσθαι αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀπρίην οὐκ ″ἔχοντα τὸν Ἄμασιν, οὐδένα αὐτῷ λόγον δόντα, ἀλλὰ περιθύμως ἔχοντα, περιταμεῖν προστάξαι αὐτοῦ τά τε ὦτα καὶ τὴν ῥῖνα. ἰδόμενοι δ' οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἳ ἔτι τὰ ἐκείνου ἐφρόνεον, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑωϋτῶν οὕτω αἰσχρῶς λύμῃ διακείμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες, ἀπιστέατο πρὸς τοὺς ἑτέρους, καὶ ἐδίδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀμάσι. Πυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ὥπλιζε τοὺς ἐπικούρους, καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους. εἶχε δὲ περὶ ἑωϋτὸν Κᾶράς τε καὶ Ἴωνας, ἄνδρας ἐπικούρους τρισμυρίους. ἦν δέ οἱ τὰ βασιλήϊα ἐν Σάϊ πόλι μεγάλα ἐόντα, καὶ ἀξιοθέητα. καὶ οἵ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἦσαν, καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄμασιν, ἐπὶ τοὺς ξείνους. ἔν τε δὴ Μέμφι πόλι ἐγένοντο ἀμφότεροι, καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀλλήλων. Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἑπτὰ γένεα. καὶ τούτων, οἱ μὲν, ἱρέες, οἱ δὲ, μάχιμοι κεκλέαται. οἱ δὲ, βουκόλοι· οἱ δὲ, συβῶται· οἱ δὲ, κάπηλοι· οἱ δὲ, ἑρμηνέες· οἱ δὲ, κυβερνῆται. γένεα μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτά ἐστι. οὐνόματα δέ σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτέων καλέονται μὲν Καλασίριές τε καὶ Ἑρμοτύβιες. ἐκ νομῶν δὲ τῶνδέ εἰσι. κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἴγυπτος ἅπασα διαραίρηται. Ἑρμοτυβίων μὲν οἵδε εἰσὶ νομοί· Βουσιρίτης, Σαΐτης, Χεμμίτης, Παπρημίτης, νῆσος ἡ Προσωπῖτις καλεομένη, Ναθὼ τὸ ἥμισυ. ἐκ μὲν τουτέων τῶν νομῶν Ἑρμοτύβιες εἰσὶ γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους ″γενοίατο, ἑκκαίδεκα μυριάδες. καὶ τούτων βαναυσίης οὐδεὶς δεδάηκε οὐδὲν, ἀλλ' ἀνέονται ἐς τὸ μάχιμον. Καλασιρίων δὲ οἵδε ἄλλοι νομοί εἰσι· Θηβαῖος, Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθίτης, Θμουΐτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύτιος, Μυεκφορίτης. οὗτος ὁ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκέει, ἀντίον Βουβάστιος πόλιος. οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ Καλασιρίων

γρ. ὑποκεῖσθαι

γρ. τὰ πρησσόμενα.

98

γρ. ἄγοντα

γρ. ἐγένοντο

& quum Patarbemis eum rogaret ut regem adiret, accitus, reſpondit ſe jamdudum dare operam ut id ageret: nec de ſeipſo Aprien eſſe queſturum. ſe enim illi præſto futurum & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propoſiti illius, tum ex oratione tum ex apparatu quem videbat, ſtatuit ſuæ diligentiæ eſſe quamcelerrime regem rerum quæ agerentur facere certiorem. Huic redeunti, quod Amaſin non adduceret, nullo verbo edito Apries ira percitus præcidi aures naſumque juſſit. Id intuentes cæteri Ægyptii qui cum eo hactenus ſenſerant, virum inter eos probatiſſimum ita fœde indigneque affectum, ne tantiſper quidem differentes, ad cæteros
tranſeunt, ſeſeque Amaſi tradunt. His CLXIII
quoque auditis Apries armatis auxiliariis (habebat autem auxiliariorum circa ſe ex Ionibus & Caribus triginta millia) in Ægyptios tendit. Erat autem ei regia in urbe Sai ingens ac ſpectatu digna. 1 Itaque utrique adverſus alteros Apriani & Amaſiani in Memphi urbe conſtiterunt, tentaturi pugnæ diſcrimen.
men. Sunt autem in Ægypto ſeptem CLXIIII
hominum genera: quorum alii ſunt ſacerdotes, alii qui pugnatores appellantur, alii bubulci, alii ſubulci, alii inſtitores, alii interpretes, alii gubernatores navales. Tot ſunt Ægyptiorum genera, à ſuo quodque artificio appellata: ſed pugnatores vocantur Calaſiries, & Hermotybies, qui 2 harum regionum ſunt: (nam in regiones diſtincta eſt omnis Æ-
gyptus.) Hermotybiorum quidem hæ CLXV
ſunt plagæ, Buſiritana, Saitana, Chemmitana, Papremitana, inſula Proſopitis, quæ vocatur Natho ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermotybies, quum plurimi, centum ac ſexaginta millia ſunt: quorum nemo quippiam opificii quæſtuarii didicit, ſed omnes rei militari va-
cant. Calaſirium hæ aliæ plagæ ſunt, CLXVI
Thebana, Bubaſtiana, Aphthitana, Tanitana, Mendeſia, Sebennitana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Onuphitana. 3 Anyſia, Myecphoritana. Hæc tribus inſulam incolit ex adverſo Bubaſtis urbis. Hæ tribus Calaſirium;

1 Apries igitur in Ægyptios, Amaſis in externos tendebat. Quumque Memphin utrique perveniſſent, tentare pugnæ diſcrimen parabant. Cæterum ſunt & in *Ad verbum, Mutuo alter alterum experturus erat, vel, experiri parabat. Poteſt etiam verti non male fortaſſe, cum Valla,* Apriani & Amaſiani. 2 Harum præfecturarum ſunt. (nam in præfecturas diſtincta eſt omnis Ægyptus) Hermotybiorum quidem hæ ſunt præfecturæ, *Et paulo poſt,* Ex his præfecturis, *pro* Ex his tractibus. *Item paulo poſt* Præfecturæ, *pro* Plagæ, *&* *pro* Tribus. *niſi quis malit vocem Græcam nomoi ubique retinere.* 3 Anytia,

qui dum

qui dum quoad poſſunt plurimi coguntur, ducenta quinquaginta millia virorum ſunt: quibus nec ipſis licet ulli artificio operam dare,ſed ſolum rei militari, filio diſcenti à patre.
CLXVII Hoc ab Ægyptiiſne mutuati ſint Græci non poſſum pro certo dijudicare, quum videam & apud Scythas Perſaſque & Lydos, denique apud omnes fere barbaros haberi pro ignobilioribus civibus eos qui artificia diſcunt, eorumque liberos: generoſiores autem eos qui à manuariis operibus abſtineant, præſertim qui 1 ceſſent ob bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipue Lacedæmonii. 2 Corinthii quoque minimi faciunt opifices.
CLXVIII His ſolis Ægyptiorum præter ſacerdotes, hoc eximii honoris habebatur, ut ſingulis duodecim aruræ eſſent exemptæ & immunes. eſt autem arura centum cubitorum Ægyptiorum quoquoverſus. Ægyptius vero cubitus Samio par eſt. Hæc tamen univerſis exempta erant: iſtis vero per vices in orbem fruebantur, & nunquam iidem. Calaſirium milleni & Hermothybium, alii totidem circa regem fungebantur annuo ſatellitum munere. Iſtis præter aruras dabantur viritim hæc alia, panes toſti pondo quinæ mnæ, carnis bubulæ binæ, vini 3 ſextarii quaterni. Hæc aſſidue ſatellitibus præbæbantur.
CLXIX Ubi igitur ediverſo venientes, Apries cum auxiliariis, Amaſis cum univerſis Ægyptiis in urbem Memphin pervenere, congreſſi ſunt. Et peregrini quidem egregie pugnaverunt, tamen quod erant multo inferiores numero, victi ſunt. Fertur Apries ea fuiſſe perſuaſione, 4 ut nullus neque deorum neque hominum poſſet ſibi adimere regnum: adeo videbatur ſibi illud ſtabiliſſe. Et tamen tunc congreſſus, prœlio fugatus eſt, vivuſque captus ad urbem Saim ductus eſt in ædes quæ ipſius antea fuiſſent, tunc autem Amaſis regia. Ibique 5 quamdiu in regia paſcebatur, eum Amaſis honeſte aſſervavit. Tandem incuſantibus Ægyptiis non juſte agere qui ſuum & ipſorum inimiciſſimum aleret, ita illis Aprien tradidit. Eum iſti ubi ſtrangulavere, paternis in monumentis ſepelierunt, quæ ſunt in templo Minervæ, proxime 6 cœnaculum ad lævam manum intranti.

εἰσὶ γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλεῖστους ἐγένατο, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες ἀνδρῶν. οὐδὲ τούτοισι ἔξεστι τέχνην ἐπασκῆσαι οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκέουσι μοῦνα, παῖς παρὰ πατρὸς "ἐκδεκόμενοι. Εἰ μέν νυν καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρῖναι· ὁρέων καὶ Θρήικας καὶ Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς βαρβάρους, ἀποτιμοτέρους τῶν ἄλλων ἡγημένους πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μανθάνοντας, καὶ τοὺς ἐκγόνους τούτων. τοὺς δὲ ἀπαλλαγμένους τῶν χειρωναξιέων, γενναίους "νομίζοντας εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐς τὸν πόλεμον ἀνειμένους. μεμαθήκασι δ' ὦν τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα Λακεδαιμόνιοι. ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειροτέχνας. Γέρεα δέ σφι ἦν τάδε ἐξαραιρημένα μούνοισι Αἰγυπτίων πάρεξ τῶν ἱρέων· ἄρουραι ἐξαίρετοι δυώδεκα ἑκάστῳ ἀτελέες. ἡ δὲ ἄρουρα ἑκατὸν πηχέων ἐστὶ Αἰγυπτίων πάντῃ. ὁ δὲ Αἰγύπτιος πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ. ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασι ἦν ἐξαραιρημένα. τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ ἐκαρποῦντο, καὶ οὐδαμὰ ωὐτοί· Καλασιρίων χίλιοι, καὶ Ἑρμοτυβίων ἄλλοι, ἐδορυφόρεον ἐνιαυτὸν "ἕκαστον τὸν βασιλέα· τούτοισι δ' ὦν τάδε πάρεξ τῶν ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδοτο ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ· ὀπτοῦ σίτου σταθμὸς, πέντε μνέαι ἑκάστῳ, κρεῶν βοέων δύο μνέαι, οἴνου τέσσερες ἀρυστῆρες. ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοτο. Ἐπεί τε δὲ συνιόντες, ὅ, τε Ἀπρίης, ἄγων τοὺς ἐπικούρους, καὶ ὁ Ἄμασις πάντας τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπίκοντο ἐς Μέμφιν πόλιν, συνέβαλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν εὖ οἱ ξεῖνοι, πλήθεϊ δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἐόντες, κατὰ τοῦτο ἑσσώθησαν· * Ἀπρίεω δὲ λέγεται εἶναι ἥδε ἡ διάνοια, μηδ' ἂν θεόν μιν μηδένα δύνασθαι παῦσαι τῆς βασιληΐης· οὕτω ἀσφαλέως ἑωυτῷ ἱδρῦσθαι ἐδόκεε. καὶ δὴ τότε συμβαλὼν ἑσσώθη· καὶ ζωγρηθεὶς, ἀπήχθη ἐς Σάϊν πόλιν, ἐς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία πρότερον ἐόντα, τότε δὲ Ἀμάσιος ἤδη βασιλήια. ἐνθαῦτα δὲ τέως μὲν ἐτρέφετο ἐν τοῖσι 99 βασιληΐοισι, καί μιν Ἄμασις εὖ περιεῖπε· τέλος δὲ, μεμφομένων Αἰγυπτίων ὡς οὐ ποιέει δίκαια τρέφων τὸν σφίσι τε καὶ ἑωυτῷ ἔχθιστον, οὕτω δὴ παραδιδοῖ τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἰγυπτίοισι. οἱ δέ μιν ἀπέπνιξαν, καὶ ἔπειτα ἔθαψαν ἐν τῇσι πατρῴῃσι ταφῇσι. αἱ δέ εἰσι ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός.

γρ. ἐκδεκόμενος.

γρ. νομιζομένους

γρ. ἕκαστοι

1 Qui rei militari vacant. 2 At Corinthii minime contemptui habent opifices. *Intellige autem* Minime *vel pro Non, vel comparative pro Minime omnium.* 3 Ἀρυστῆρες, *ab aliis Cyathi: ab aliis notationem vocabuli ſequentibus Hauſtus vel Hauſtra.* 4 Ne deum quidem ullum poſſe ſibi adimere reg. 5 Aliquandiu quidem in regia nutritus fuit, & eum Amaſis honeſte obſervavit: *vel*, honeſta obſervantia proſequutus eſt: tandem autem incuſant. *Vel. antea quidem in regia nutriebatur: & eum Am. honeſte obſervabat: at poſtquam incuſarunt Ægyptii, &c.* 6 Palatium. * Quæ Jeremias denunciat Apriæ ventura. *c.44,v.30*, ea omninò fideliter narrat Herodotus, & plane illi cum verbo divino convenit. *Salig. in Fragmenta ſelecta, & in Euſeb. Chronicon.*

ἔθαψαν δὲ Σαΐται πάντας τοὺς ἐκ νομοῦ τούτου γενομένους βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα, ἑκαστέρω μέν ἐστι τοῦ μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προπατόρων. Ἔστι μέντοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱροῦ, παστὰς λιθίνη μεγάλη, καὶ ἠσκημένη στύλοισί τε φοίνικας τὰ δένδρεα μεμιμημένοισι, καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ παστάδι διξὰ θυρώματα ἕστηκε· ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θήκη ἐστί. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοὔνομα ἐν Σάϊ, ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὄπισθε τοῦ νηοῦ παντὸς τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμεναι τοίχου· καὶ ἐν τῷ τεμένεϊ ὀβελοὶ ἑστᾶσι μεγάλοι λίθινοι. λίμνη τέ ἐστι ἐχομένη λιθίνῃ κρηπῖδι κεκοσμημένη, καὶ ἐργασμένη εὖ κύκλῳ, καὶ μέγαθος (ὡς ἐμοὶ ἐδόκεε) ὅσηπερ ἡ ἐν Δήλῳ, ἡ τροχοειδὴς καλεομένη. ἐν δὲ τῇ λίμνῃ ταύτῃ τὰ δείκηλα τῶν παθέων αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι, τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. Περὶ μέν νυν τούτων, εἰδότι μοι ἐπὶ πλέον ὡς ἕκαστα αὐτῶν ἔχει, εὔστομα κείσθω. καὶ τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι, τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης μοι πέρι εὔστομα κείσθω, πλὴν ὅσον αὐτῆς ὁσίη ἐστὶ λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν τελετὴν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγοῦσαι, καὶ διδάξασαι τὰς Πελασγιώτιδας γυναῖκας. μετὰ δὲ, ἐξαναστάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων, ἐξαπώλετο ἡ τελετή. οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων, καὶ οὐκ ἐξαναστάντες Ἀρκάδες, διέσωζον αὐτὴν μοῦνοι. Ἀπρίεω δὲ ὧδε καταραιρημένου, ἐβασίλευσε Ἄμασις, νομοῦ μὲν Σαΐτεω ἐών· ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλεος, οὔνομά οἱ ἐστὶ Σιούφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατώνοντο τὸν Ἄμασιν Αἰγύπτιοι, καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρῃ μεγάλῃ ἦγον, ἅτε δὴ δημότην τὸ πρότερον ἐόντα, καὶ οἰκίης οὐκ ἐπιφανέος· μετὰ δὲ σοφίῃ αὐτοὺς ὁ Ἄμασις οὐκ "εὐγνωμοσύνῃ προσηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτὴρ χρύσεος· ἐν τῷ αὐτός τε ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πόδας ἑκάστοτε ἐναπενίζεατο. τοῦτον κατ' ὦν κόψας, ἄγαλμα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποιήσατο, καὶ ἵδρυσε τῆς πόλεος ὅκου ἦν ἐπιτηδεώτατον. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι φοιτέοντες πρὸς τὤγαλμα, ἐσέβοντο μεγάλως. μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις τὸ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιεύμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους, ἐξέφηνε, φὰς ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος τὤγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἐνεμέειν τε καὶ ἐνουρέειν, καὶ πόδας ἐναπονίζεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι. ἤδη ὦν ἔφη λέγων ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτῆρι πεπρηγέναι. εἰ γὰρ πρότερον

τῇ τοπεῖν τῇ ἀγνωμοσύνῃ

Nam Saitani 1 cunctos qui tribules eorum fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentum 2 ex altera parte cœnaculi est quàm illud Apriæ ejusque progenitorum.
In ejusdem templi aula hoc quoque est ingens CLXX
cubiculum lapideum, tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum alio sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant, in quibus urna est. Sunt etiam sepulcra, (cujus nomen si nuncupavero hac in re, haud sancte fecero) apud Sain in templo Minervæ post totum delubrum prope parietem: atque in fano stant ingentes obeli, lacusque contiguus lapidea crepidine adornatus, & circumquaque probe elaboratus, magnitudine (ut mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trocheides. In hoc lacu imagines suorum quisque affectuum noctu faciunt, quæ vocant Ægyptii
mysteria: De quibus quum permulta CLXXI
ego norim, quo pacto se habeant singula, tamen absit ut proloquar. De Cereris quoque initiatione, quam Græci thesmophoria vocant *à ferendis legibus*, absit ut eloquar, nisi quatenus sanctum est de illa dicere. Danai filiæ ritum hunc ex Ægypto attulerunt, eoque Pelasgicas fœminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus ejecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus (qui à Peloponnensibus non ejecti sunt, sed relicti) conservatus.
¶ Aprie sublato, regnavit AMASIS CLXXII
è 3 tribu Saitana, & urbe cui nomen est Siuph. Eum inter initia Ægyptii contemnere, nec ullius sane momenti ducere, ut qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Eos vero postea Amasis ad se solertia, non 4 asperitate, perduxit. Erant ei cum alia bona infinita, tum vero pelvis aurea, in qua tam ipse quam omnes convivæ semper pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eaque 5 dæmonis statuam fecit, & in appositissimo urbis loco statuit: Ægyptii simulacrum adeuntes, magnopere venerari. Id Amasis fieri à popularibus
edoctus, convocatis Ægyptiis aperit, CLX
Ex illa pelui in qua primo Ægyptii evomere immingereque, & in qua pedes abluere consuessent, factum esse simulacrum quod tunc tantopere venerarentur. Itaque se aiebat perinde atque peluim esse factum: etsi enim antehac

1 Cunctos ex ea præfectura reges 2 Longius quidem abest à palatio quam illud Apriæ ejusque progenitorum: est tamen in septo templi hoc quoque porticus lapidea & columnis ornata palmarum arb. imitant. & alio sumptu. In ipsa porticu geminæ stant fores, intra quas est conditorium. Sunt etiam sep. 3 Præfectura. *Vel, provincia.* 4. *Non legit* εὐγνωμοσύνῃ (*ut in vulg. edit.*) *sed* ἀγνωμοσύνῃ, *ut in vet. cod.* 5. Numinis stat.

fuisset

fuisset plebeius, impræsentiarum tamen esse ipsorum regem, eoque jubere ut sibi honor haberetur atque reverentia. Hunc in modum ad se traduxit Ægyptios, ita utæ quum censerent ei servire.

CLXXIII Idem hoc usus est in rebus agendis instituto: ab aurora usquedum refertum esset forum, accurate negocia oblata agebat: deinde potabat, & inter compotores jocabatur, morionem agens ac scurram. Quibus rebus offensi amici, talibus cum verbis 1 castigabant, Rex, dicentes, non è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes 2 augusto in solio sedens, auguste interdiu res administrare. ita & Ægyptii cognoscerent à magno sibi viro præsideri, & tu melius audires. Nunc haudquaquam facis è regia dignitate. His ille respondit, 3 arcus ab iis quorum sunt, quum est opus, intendi: eos, si semper intenti sint ruptum iri, nec posse eis illos, quum indigeant, uti: ita & hominis institutum esse: si assiduo laborare studio, nec ullam partem ad lusum sibi indulgere velit, fore ut pedetentim aut mente captus sit aut membris. Quod ego intelligens, utrique rei tempus impertio. Hæc Amasis amicis respondit.

CLXXIV Etenim fertur Amasis, quum privatus foret, fuisse potandi jocandique cum dicacitate studiosus, & vir neutiquam rerum agendarum anxius. Et quoties eum potantem ac se oblectantem necessaria defecissent, solitum circumeundo furari: & quum reposceretur ab iis qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci solitum ad oraculum quodcunque eo in loco erat: & frequenter ab oraculis convictum, frequenter absolutum. Postquam vero etiam assequutus est regnum, ista egit: quicunque dii eum furti absolverant, horum templa neque curæ habuit, neque ulla re ad ornamentum donavit, neque adiens sacrificavit, tanquam nihil mererentur, quod redderent falsa responsa: qui autem eum 4 pronunciaverant furem, hos tanquam vere deos, nec mendacia reddentes oracula, maxime coluit.

CLXXV Præterea in Sai vestibulum Minervæ fecit, opus admirandum, & longe superans cætera tum sublimitate tum magnitudine. tanta est vastitas lapidum atque substructionum. Quinetiam ingentes colossos, & immanes androsphingas ibidem posuit.

" ἦεν δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ παρεόντι εἴη [γρ. εἶναι] ὠυτέων βασιλεύς· καὶ τιμᾶν τε καὶ προμηθέεσθαι ἑωυτὸν ἐκέλευε. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τοὺς Αἰγυπτίους, ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν. Ἐχρᾶτο δὲ καταστάσει πρηγμάτων τοιῇδε· τὸ μὲν ὄρθριον, μέχρι ὅτευ πληθώρης ἀγορῆς, προθύμως ἔπρησσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἔπινέ τε καὶ κατέσκωπτε τοὺς συμπότας· καὶ ἦν μάταιός τε καὶ παιγνιήμων. ἀχθεσθέντες δὲ τούτοισι οἱ φίλοι αὐτοῦ, ἐνουθέτεον αὐτὸν, τοιάδε λέγοντες, Ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωυτοῦ " προέστηκας, ἐς τὸ ἄγαν φαῦλον προάγων " σεωυτόν. σὲ γὰρ χρῆν ἐν θρόνῳ σεμνὸν " σεμνῶς θωκέοντα, δι' ἡμέρης πρήσσειν τὰ " πρήγματα. καὶ οὕτω Αἰγύπτιοί τ' ἂν ἐπιστέατο ὡς ὑπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται, καὶ " ἄμεινον σὺ ἂν ἤκουες. νῦν δὲ ποιέεις οὐδαμῶς " βασιλικά. ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε αὐτοὺς, Τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται " 100 χρᾶσθαι, ἐντανύουσι· ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, " ἐκλύουσι. εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐν- " τεταμένα εἴη, ἐκραγείη ἄν. ὥστε ἐς τὸ " δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρᾶσθαι. οὕτω δὴ " καὶ ἀνθρώπου κατάστασις· εἰ ἐθέλοι κατε- " σπουδάσθαι αἰεὶ, μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος " ἑωυτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἤτοι μανεὶς, ἢ " ὅγε ἀπόπληκτος γενόμενος. τὰ ἐγὼ ἐπιστάμενος, μέρος ἑκατέρῳ νέμω. ταῦτα μὲν τοὺς φίλους ἀμείψατο. Λέγεται δὲ ὁ Ἄμασις, " ὅτε ἦν [γρ. καὶ ὅτε] ἰδιώτης, ὡς φιλοπότης ἦν καὶ φιλοσκώμμων, καὶ οὐδαμῶς κατεσπουδασμένος ἀνήρ· ὅκως δέ μιν ἐπιλείποι πίνοντά τε καὶ εὐπαθέοντα τὰ ἐπιτήδεια, κλέπτεσκε ἂν περιιών. οἱ δ' ἄν μιν φάμενοι ἔχειν τὰ σφέτερα χρήματα, ἀρνεύμενον ἄγεσκον ἐπὶ μαντήιον, ὅκου ἑκάστοισι εἴη. πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἡλίσκετο ὑπὸ τῶν μαντηίων, πολλὰ δὲ καὶ " ὑπέφευγε [γρ. ἀπέφευγε]. ἐπεί τε δὲ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίησε τάδε· ὅσοι μὲν αὐτὸν τῶν θεῶν ἀπέλυσαν μὴ φῶρα εἶναι, τούτων μὲν τῶν ἱρῶν οὔτε ἐπεμέλετο, οὔτε ἐς ἐπισκευὴν ἐδίδου οὐδὲν, οὐδὲ φοιτέων ἔθυε· ὡς οὐδενὸς ἐοῦσι ἀξίοισι, ψευδέα τε μαντήια κεκτημένοισι· ὅσοι δέ μιν κατέδησαν φῶρα εἶναι, τούτων δὲ ὡς ἀληθέων ἐόντων καὶ ἀψευδέα μαντήια παρεχομένων, τὰ μάλιστα ἐπεμέλετο. Καὶ τοῦτο μὲν, ἐν Σάϊ τῇ Ἀθηναίῃ προπύλαια θωμάσια οἱ ἐξεποίησε, πολλὸν πάντας ὑπερβαλλόμενος τῷ τε ὕψεϊ καὶ τῷ μεγάθεϊ, ὅσων τε τὸ μέγαθος λίθων ἐστὶ, καὶ ὁκοίων τεῶν· τοῦτο δὲ, κολοσσοὺς μεγάλους καὶ ἀνδρόσφιγγας περιμήκεας ἀνέθηκε.

1 Admonebant, non teipsum recte regis, ô rex, qui &c. 2 Augustus augusto in solio sedens per totum diem res administr. 3 Qui arcum possident, quum illo opus habent, intendunt: postquam autem usi sunt, remittunt. Nam si perpetuo intentus esset, frangeretur, ut, quum opus esset, uti jam illo non possent. Talem & hominis conditionem esse: si assidue seria tractare, nec ull. 4 *Ad verbum*, Constrinxerant. *id est*, *Convicerant*.

λίθους τε ἄλλους ἐς ἐπισκευὴν ὑπερφυέας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἠγάγετο δὲ τούτων τοὺς μὲν, ἐκ τῶν κατὰ Μέμφιν ἐουσέων λιθοτομιέων, τοὺς δὲ ὑπερμεγάθεας, ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος, πλόον ἐείκοσι ἡμερέων ἀπεχέσης ἀπὸ Σάϊος. τὸ δὲ οὐκ ἥκιστα αὐτέων, ἀλλὰ μάλιστα θωϋμάζω, ἐστὶ τόδε· οἴκημα μουνόλιθον ἐκόμισε ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος· καὶ τοῦτο ἐκόμιζε μὲν ἐπ᾽ ἔτεα τρία, δισχίλιοι δέ οἱ προσετετάχατο ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ οὗτοι ἅπαντες ἦσαν κυβερνῆται. τῆς δὲ στέγης ταύτης τὸ μὲν μῆκος ἔξωθέν ἐστι, εἷς τε καὶ εἴκοσι πήχεες· εὖρος δὲ, τεσσαρεσκαίδεκα· ὕψος δὲ, ὀκτώ. ταῦτα μὲν τὰ μέτρα ἔξωθεν τῆς στέγης τῆς μουνολίθου ἐστί. ἀτὰρ ἔσωθεν τὸ μῆκος, ὀκτωκαίδεκα πήχεων, καὶ πυγόνος· τὸ δὲ εὖρος, δυώδεκα πήχεων· τὸ δὲ ὕψος, πέντε πήχεων ἐστί. αὕτη τοῦ ἱροῦ κέεται παρὰ τὴν ἔσοδον. ἔσω γάρ μιν ἐς τὸ ἱρὸν φασὶ τῶνδε εἵνεκα οὐκ ἐσελκύσαι τὸν ἀρχιτέκτονα· αὐτῆς ἑλκομένης τῆς στέγης, ἀναστενάξαι, οἷά τε χρόνου ἐκγεγονότος πολλοῦ, καὶ ἀχθόμενον τῷ ἔργῳ· τὸν δὲ Ἄμασιν, ἐνθυμιστὸν ποιησάμενον, οὐκ ἐᾶν ἔτι προσωτέρω ἑλκύσαι. ἤδη δέ τινες λέγουσι ὡς ἄνθρωπος διεφθάρη ὑπ᾽ αὐτῆς τῶν τις αὐτὴν μοχλευόντων, καὶ ἀπὸ τούτου οὐκ ἐσελκυσθῆναι. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοισι ἱροῖσι ὁ Ἄμασις πᾶσι τοῖσι ἐλλογίμοισι ἔργα τὸ μέγαθος ἀξιοθέητα. ἐν δὲ καὶ ἐν Μέμφι, τὸν ὕπτιον κείμενον κολοσσὸν, τοῦ Ἡφαιστείου ἔμπροσθε· τοῦ πόδες πέντε καὶ ἑβδομήκοντά εἰσι τὸ μῆκος. ἐπὶ δὲ τῷ αὐτῷ βάθρῳ ἑστᾶσι, τοῦ αὐτοῦ ἐόντος λίθου, δύο κολοσσοὶ, ἐείκοσι ποδῶν τὸ μέγαθος ἐὼν ἑκάτερος· ὁ μὲν, ἔνθεν, ὁ δ᾽ ἔνθεν τοῦ μεγάρου. ἔστι δὲ λίθινος ἕτερος τοσοῦτος καὶ ἐν Σάϊ, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐν Μέμφι. τῇ Ἴσι τε τὸ ἐν Μέμφι ἱρὸν Ἄμασίς ἐστι ὁ ἐξοικοδομήσας, ἐὸν μέγα τε καὶ ἀξιοθεητότατον. Ἐπ᾽ Ἀμάσιος δὲ βασιλέος λέγεται Αἴγυπτος μάλιστα δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρης τοῖσι ἀνθρώποισι. καὶ πόλις ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὰς ἁπάσας τότε δισμυρίας τὰς οἰκεομένας. νόμον τε Αἰγυπτίοισι τόνδε Ἄμασίς ἐστι ὁ καταστήσας· ἀποδεικνύναι ἔτεος ἑκάστου τῷ νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἰγυπτίων, ὅθεν βιοῦται· μηδὲ ποιεῦντα

101 ταῦτα, μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίην ζόην, ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον, Ἀθηναίοισι ἔθετο, τῷ ἐκεῖνοι ἐς αἰεὶ χρέωνται, ἐόντι ἀμώμῳ νόμῳ.

γρ. ἐκόμιζον

Alia quoque saxa prægrandia in apparatum comportavit, ducta partim è lapidicinis quæ juxta Memphin sunt, partim utique quæ majoris molis erant, ex urbe Elephantina, quæ Sai distat viginti dierum navigatione. Adhæc, quod non minime sed maxime omnium admiror, attulit ædificium ex solido saxo ab urbe Elephantina, in quo afferendo triennium consumpserunt duo millia delectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Hujus autem domus extrinsecus est unius & viginti cubitorum longitudo: quatuordecim, latitudo: octo, sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex uno lapide. Introrsum autem [1] duodeviginti & amplius cubitorum est longitudo: quinque, sublimitas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. nam ob id aiunt in templum non fuisse pertractam, quod quum suspirasset architectus dum illa adveheretur, utpote pertæsus diutini temporis operæ, [2] ea de re stomachatus Amasis, non permiserit hominem ulterius trahere. Nonnulli aiunt quendam ex iis qui vectibus lapidem agebant, ab illo fuisse oppressum, ideoque lapidem non introductum.

CLXXVI

Donavit præterea operibus ob magnitudinem spectaculo dignis cum alia templa insignia, tum in Memphi templum Vulcani, colosso supino ante illud posito, longitudinis quinque & septuaginta pedum. Superque idem pavimentum gemini colossi stant [3] ex Æthiopico lapide, vicenûm pedum magnitudinis, hinc & hinc magno illi assistentes: cujus instar est alter in Sai lapis, eodem habitu jacens. Illud etiam quod in Memphi est templum Isidis ingens & spectatu dignissimum, Amasis ædificavit.

CLXXVII

Sub Amasi rege dicitur Ægyptus fuisse maxime beata, in iis quæ vel regioni ex flumine, vel hominibus ex regione proveniunt, & urbes quæ incolerentur tunc, fuisse numero illic mille & viginti. [4] Amasis quoque extitit qui legem hanc apud Ægyptios condidit, ut singulis annis apud provinciarum præsides Ægyptii omnes demonstrarent unde viverent: & qui aut hoc non faceret, aut non demonstraret sese legitime vivere, is morte afficeretur. Quam legem Solon ab Ægyptiis mutuatus, Atheniensibus tulit, quam illi, quod sit castissima, assidue usurpant.

1 Duodeviginti cubitorum, & digitorum xx est longitudo : latitudo vero, cubitorum duodecim : quinque, subl. 2 Hoc in religionem vertens Amas. 3. Ex eodem lapide, 4 Hic est autem Amasis qui legem hanc tulit, demonstrare unumquemque apud præsidem cujusque loci, unde vivat : quod qui non fecerit, aut demonstrare vitæ suæ rationem justam non potuerit, hunc morte mulctandum. Solon autem Atheniensis sumptam hanc legem ex Ægypto Atheniensibus promulgavit, qua illi semper usi sunt, lege sane inculpata. *Ita hunc locum vertit Budæus.*

Amasis

CLXXVIII Amasis porro, quoniam Græcorum erat
studiosus, cum alia in quosdam Græcos
officia contulit, tum iis qui in Ægyptum
concederent, dedit facultatem Naucra-
tin urbem incolendi. Qui vero eorum
nollent illic habitare, sed navigando ne-
gociari, fecit potestatem certis in locis
aras & fana extruendi, Et maximum
quidem eorum fanum atque [1] celeberri-
mum vocatur Hellenium: civitates autem
quæ communiter illud extruxerunt, sunt,
Ionum quidem, Chius, Teus, Phocæa,
Clazomenæ: Dorum autem, Rhodus,
Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: Æolum
vero, una Mitylene. Harum civitatum
hoc fanum est, & ab his præfecti emporii
præbentur. Cæteræ civitates quæ con-
sortes hujus rei sunt, rei ad ipsos minime
pertinentis consortes sunt. Separatim
tamen ædificaverunt, Æginetæ quidem,
Jovis: Samii autem, Junonis: Milesii ve-
CLXXIX ro, Apollinis fanum. Nam vetus em-
porium erat sola Naucratis: præter hoc
in Ægypto aliud nullum. Quod siquis
in aliud aliquod Nili ostium applicuis-
set, is necesse habebat dejerare se venis-
se invitum, datoque jurejurando ea-
dem navi ad Canobicum navigare: &,
si id minus per contrarios ventos pos-
set, onera fluvialibus navigiis circum-
agere lustrando Delta, donec perveni-
ret Naucratin. ita Naucratis in honore
CLXXX erat. Jam vero quum Amphictyones
templum quod nunc Delphis est, (quia
illud prius sua sponte deflagraverat) tre-
centis talentis construendum locassent,
Delphi, quos quarta pars sumptus con-
tingebat, circa civitates vagi, cum aliun-
de tum vero non minimum ex Ægypto
retulerunt. nam Amasis quidem eis mil-
le talenta aluminis, Græci autem qui
Ægyptum incolebant, vicenas mnas
CLXXXI donaverunt. Cum Cyrenæis quo-
que Amasis amicitiam societatemque
iniit, ita ut illinc uxorem etiam puta-
ret sibi esse ducendam, sive fœminæ
Græcæ amore captus, sive alias ob be-
nevolentiam Cyrenæorum. Uxorem
quam duxit, alii volunt filiam fuisse
Batti, alii Arcesilai, alii Critobuli, inter
suos populares viri spectati, nomine
Ladicen: cum qua dum in toro cubaret,
concumbere non poterat, quum tamen
aliis mulieribus uteretur. Id quum diu
fieret, ad eam Amasis. Tu vero, in-
quit, uxor veneficio me læsisti: ideo-
que nullo machinamento vales effugere

Φιλέλλην δὲ γενόμενος ὁ Ἄμασις, ἄλλα τε ἐς Ἑλλήνων μετεξετέρους ἀπεδέξατο, καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνευμένοισι ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Ναύκρατιν πόλιν ἐνοικῆσαι. τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοισι αὐτέων οἰκέειν, αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοισι, ἔδωκε χώρους ἐνιδρύσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεα θεοῖσι. τὸ μέν νυν μέγιστον αὐτέων τέμενος, καὶ οὐνομαστότατον ἐὸν καὶ χρησιμώτατον, καλεύμενον δὲ Ἑλλήνιον, αἵδε πόλιές εἰσι αἱ ἱδρυμέναι κοινῇ, Ἰώνων μὲν, Χῖος, καὶ Τέως, καὶ Φώκαια, καὶ Κλαζομεναί· Δωριέων δὲ, Ῥόδος, καὶ Κνίδος, καὶ Ἁλικαρνησσὸς, καὶ Φάσηλις· Αἰολέων δὲ, ἡ Μιτυληναίων μούνη. τουτέων μέν ἐστι τὸ τέμενος τοῦτο. καὶ προστάτας τοῦ ἐμπορίου αὗται αἱ πόλιές εἰσι αἱ παρέχουσαι. ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλιες μεταποιεῦνται, οὐδέν σφι μετιὸν μεταποιεῦνται. χωρὶς δὲ, Αἰγινῆται ἐπ' ἑωυτῶν ἱδρύσαντο τέμενος Διός· καὶ ἄλλο Σάμιοι, Ἥρης· καὶ Μιλήσιοι, Ἀπόλλωνος. Ἦν δὲ τὸ παλαιὸν μούνη ἡ Ναύκρατις ἐμπόριον, καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου. εἰ δέ τις ἐς τῶν τι ἄλλο στομάτων τοῦ Νείλου ἀπίκοιτο, χρῆν ὀμόσαι, μὴ μὲν ἑκόντα ἐλθεῖν. ἀπομόσαντα δὲ, τῇ νηῒ αὐτῇ πλέειν ἐς τὸ Κανωβικόν. ἢ εἰ μή γε οἷά τε εἴη πρὸς ἀνέμους ἀντίους πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν ἐν βάρισι περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκοιτο ἐς Ναύκρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο. Ἀμφικτυόνων δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νῦν ἐόντα νηὸν τριηκοσίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι (ὁ γὰρ πρότερον ἐὼν αὐτόθι, αὐτομάτως κατεκάη) τοὺς Δελφοὺς δὲ ἐπέβαλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος παρασχεῖν. πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ περὶ τὰς πόλις, ἐδωτίναζον. ποιεῦντες δὲ τοῦτο, οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἠνείκαντο. Ἄμασις μὲν γάρ σφι ἔδωκε χίλια στυπτηρίης τάλαντα· οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες, εἴκοσι μνέας. Κυρηναίοισι δ' ἐς ἀλλήλους Ἄμασις φιλότητά τε καὶ συμμαχίην συνεθήκατο. ἐδικαίωσε δὲ καὶ γῆμαι '' αὐτόθι, εἴτ' ἐπιθυμήσας Ἑλληνίδος γυναικὸς, εἴτε καὶ ἄλλως φιλότητος Κυρηναίων εἵνεκα. γαμέει δ' ὦν, οἱ μὲν λέγουσι Βάττεω, οἱ δ' Ἀρκεσίλεω θυγατέρα, οἱ δὲ, Κριτοβούλου, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου· τῇ οὔνομα ἦν Λαδίκη. τῇ ἐπεί τε συγκλίνοιτο Ἄμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἷός τε ἐγίνετο. τῇσι δὲ ἄλλῃσι γυναιξὶ ἐχρᾶτο. ἐπεί τε δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε δὴ ὁ Ἄμασις πρὸς τὴν Λα-
“ δίκην ταύτην καλεομένην, Ὦ γύναι, κατά με ἐφάρμαξας, καὶ ἔστι οὐδεμίη μηχανὴ

γρ. αὐτόθεν,

[1] Maxime frequentatum. *Vel, Quo maxime utuntur.*

" μὴ οὐκ ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικῶν πασέων. ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεί τέ οἱ ἀρνευμένῃ οὐδὲν ἐγίνετο πρηΰτερος ὁ Ἄμασις, εὔχεται ἐν τῷ νόῳ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἤν οἱ ἐπ᾽ ἐκείνην τὴν νύκτα μιχθῇ ὁ Ἄμασις, (τοῦτο γάρ οἱ κακοῦ εἶναι μῆχος) ἄγαλμά οἱ ἀποπέμψειν ἐς Κυρήνην. μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν αὐτίκα οἱ ἐμίχθη ὁ Ἄμασις. καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁκότε ἔλθοι Ἄμασις πρὸς αὐτὴν, ἐμίσγετο· καὶ κάρτα μιν ἔστερξε μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ. ποιησαμένη γὰρ ἄγαλμα, ἀπέπεμψε ἐς Κυρήνην, τὸ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν σόον, ἔξω τετραμμένον τοῦ Κυρηναίων ἄστεος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὡς ἐπεκράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου, καὶ ἐπύθετο αὐτῆς ἥτις εἴη, ἀπέπεμψε ἀσινέα ἐς Κυρήνην. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἄμασις πέμψας ἐς τὴν Ἑλλάδα· τοῦτο μὲν, ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ἐπίχρυσον Ἀθηναίης, καὶ εἰκόνα ἑωϋτοῦ, γραφῇ εἰκασμένην· τοῦτο δὲ, τῇ ἐν Λίνδῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λίθινα, καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθέητον· τοῦτο δ᾽ ἐς Σάμον τῇ Ἥρῃ, εἰκόνας ἑωϋτοῦ διφασίας ξυλίνας, αἳ ἐν τῷ νηῷ τῷ μεγάλῳ ἱδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέχρις ἐμεῦ, ὄπισθε τῶν θυρέων. ἐς μέν νυν Σάμον ἀνέθηκε κατὰ ξεινίην τὴν ἑωϋτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ Αἰάκεος· ἐς δὲ Λίνδον, ξεινίης μὲν οὐδεμιῆς εἵνεκεν· ὅτι δὲ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Λίνδῳ τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται τὰς τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας ἱδρύσασθαι προσχούσας, ὅτε ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἄμασις. εἷλε δὲ Κύπρον πρῶτος ἀνθρώπων, καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀπαγωγήν.

quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice, quum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasin, vovit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret, Amasis, (hoc enim ipsius fuisse machinamentum adversus illud malum) statuam Cyrenas se illi missuram. Concepto autem voto, coiit statim cum ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eam perquam valde dilexit. Et Ladice votum deæ persolvit, facta statua Cyrenasque missa, quæ ad meam usque memoriam incolumis erat extra urbem Cyrenensem posita. Hanc Ladicen Cambyses, posteaquam Ægypto potitus est, cognito quænam esset, Cyrenas illæsam remisit.

CLXXXII Donavit item Amasis dona quæ misit in Græciam: Cyrenas quidem, statuam Minervæ inauratam, & sui imaginem pictura 1 adumbratam: Lindum autem, duo lapidea Minervæ simulacra, & thoracem lineum spectaculo dignum: Samum vero, Junoni bifarias sui imagines, quæ magno in templo erectæ erant post januas, ad meam usque ætatem. Samum quidem, propter hospitium quod inter ipsum erat & Polycratem Æacis filium: Lindum autem, nullius hospitii gratia, sed quia templum quod Lindi est, Minervæ feruntur extruxisse Danai filiæ, 2 postquam agnitæ sunt quum filios Ægypti fugerent. Hæc quidem donaria dedicavit Amasis, primusque mortalium Cyprum cepit, tributariamque fecit provinciam.

1 Ad vivum expressam: 2 Eò appulsæ quum f.

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARUM

Liber tertius, qui inscribitur

THALIA.

ADVERSUS hunc Amasin CAMBYSES Cyri filius, comparato cum ex aliis quibus imperabat, tum ex Græcis Ionibus Æolibusque, exercitu, bellum movit ob hanc causam: Misso in Ægyptum 1 legato, Cambyses petiit ab Amasi filiam, & petiit consilio cujusdam Ægyptii, qui Amasi erat infensus quod se potissimum ex omnibus Ægypti medicis Amasis ab uxore & liberis abstraxisset, amandando in Persas, quo tempore Cyrus ad Amasin miserat petitum ocularium medicum, omnium qui in Ægypto essent præstantissimum. Ob id infensus Amasi ille Ægyptius, institit suadere Cambysi ut ab Amasi filiam peteret: ut ille aut mærore afficeretur data filia, aut non data, Cambysi redderetur invisus. 2 Amasis eam nec dare audebat, nec abnuere. nam & Cambysem intelligebat non habiturum illam uxoris loco, sed pellicis: & Persarum potentiam gravabatur horrebatque. Hæc reputans, ita sibi faciendum statuit: Erat Apriæ superioris regis filia, nomine 3 Nitetis, unica domi relicta, grandis atque speciosa. Hanc puellam Amasis vestitu pariter & auro exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quam quum post aliquantum tempus Cambyses salutasset, filiam Amasis appellans, ipsa ad eum, Rem, inquit, rex, ignoras, ab Amasi clusus, qui me ornatu comptam transmisit, tradens tibi pro sua, quum revera sim Apriæ filia, quem ille dominum suum cum Ægyptiis rebellans interemit. 4 Hic sermo extitit causa quæ Cambysem Cyri filium vehementer indignatum induceret adversus Ægyptum.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΗ, ἐπιγραφομένη

ΘΑΛΕΙΑ.

ΕΠΙ τοῦτον δὴ τὸν Ἄμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἦρχε, καὶ Ἑλλήνων Ἴωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε. πέμψας Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα, αἴτεε Ἄμασιν θυγατέρα. αἴτεε δὲ ἐκ βουλῆς ἀνδρὸς Αἰγυπτίου, ὃς μεμφόμενος Ἄμασιν, ἔπρηξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ ἁπάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἰητρῶν ἀποσπάσας ἀπὸ γυναικός τε καὶ τέκνων, ἔκδοτον ἐποίησε ἐς Πέρσας, ὅτε Κῦρος πέμψας παρὰ Ἄμασιν αἴτεε, ἰητρὸν ὀφθαλμῶν ὃς εἴη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. ταῦτα δὴ ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπτιος, ἐνῆγε τῇ συμβουλίῃ, κελεύων αἰτέειν τὸν Καμβύσεα Ἄμασιν θυγατέρα. ἵνα ἢ δοὺς ἀνιῷτο, ἢ μὴ δοὺς, Καμβύσῃ ἀπέχθοιτο. γρ. συμβουλῆ. ὁ δὲ Ἄμασις τῇ δυνάμει τῶν Περσέων ἀχθόμενος καὶ ἀῤῥωδέων, οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι, οὔτε ἀρνήσασθαι. εὖ γὰρ ἠπίστατο ὅτι οὐχ ὡς γυναῖκά μιν ἔμελλε Καμβύσης ἕξειν, ἀλλ' ὡς παλλακήν. ταῦτα δὴ ἐκλογιζόμενος, ἐποίησε ταῦτα· ἦν Ἀπρίεω τοῦ προτέρου βασιλέος θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδὴς, μούνη τοῦ οἴκου λελειμμένη. οὔνομα δέ οἱ ἦν Νίτητις. ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἄμασις κοσμήσας ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ, ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα. μετὰ δὲ χρόνον ὥς μιν ἠσπάζετο, πατρόθεν οὐνομάζων, λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς, Ὦ βασιλεῦ, διαβεβλημένος ὑπὸ Ἀμάσιος οὐ μανθάνεις, ὅς ἐμέ σοι κόσμῳ ἀσκήσας ἀπέπεμψε, ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα διδοὺς, ἐοῦσαν τῇ ἀληθείῃ Ἀπρίεω· τὸν ἐκεῖνος ἐόντα ἑωυτοῦ δεσπότεα, μετ' Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς ἐφόνευσε. τοῦτο δὴ τὸ ἔπος καὶ αὕτη ἡ αἰτίη ἐγγινομένη ἤγαγε Καμβύσεα τὸν Κύρου, μεγάλως θυμωθέντα, ἐπ' Αἴγυπτον.

1 Caduceatore. *Sic alibi* κήρυκα recte *vertit* caduceatorem, *non* legatum. 2 Amasis, quum Pers. potentiam gravaretur atque exhorresceret, nec dare nec abnuere audebat. nam & Camb. 3 Nitetis, valde procera & formosa, sola ex ea familia relicta, 4 Hic sermo & hæc causa *vel occasio* interveniens Camb. Cyri fil. veh. stomachatum adversus Ægyptum impulit.

οὕτω μέν νυν λέγουσι Πέρσαι. Αἰγύπτιοι δὲ οἰκειεῦνται Καμβύσεα· φάμενοί μιν ἐκ ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίεω θυγατρὸς γενέσθαι. Κῦρον γὰρ εἶναι τὸν πέμψαντα παρὰ Ἄμασιν ἐπὶ τὴν θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεα. λέγοντες δὲ ταῦτα, οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μὴν οὐδὲ λέληθε αὐτοὺς (εἰ γάρ τινες καὶ ἄλλοι τὰ Περσέων νόμιμα ὀρθῶς ἐπιστέαται, καὶ Αἰγύπτιοι) ὅτι πρῶτα μὲν νόθον οὔ σφι νόμος ἐστὶ βασιλεῦσαι, γνησίου παρεόντος· αὖτις δὲ, ὅτι Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς ἦν παῖς Καμβύσης, ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς Αἰγυπτίης. ἀλλὰ παρατρέπουσι τὸν λόγον, προσποιεύμενοι τῇ Κύρου οἰκίῃ συγγενέες εἶναι. καὶ ταῦτα μὲν ὧδε ἔχει. Λέγεται δὲ καὶ ὅδε λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός· ὡς τῶν Περσίδων γυναικῶν ἐσελθοῦσά τις παρὰ τὰς Κύρου γυναῖκας, ὡς εἶδε τῇ Κασσανδάνῃ παρεστεῶτα τέκνα εὐειδέα τε καὶ μεγάλα, πολλῷ ἐχρᾶτο τῷ ἐπαίνῳ, ὑπερθωϋμάζουσα. ἡ δὲ Κασσανδάνη, ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνὴ, εἶπε τάδε· Τοιῶνδε

103 " μέντοι ἐμὲ παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κῦρος " ἐν ἀτιμίῃ ἔχει· τὴν δ' ἀπ' Αἰγύπτου ἐπίκτητον, ἐν τιμῇ τίθεται. τὴν μὲν ἀχθομένην, τῇ Νιτήτι εἰπεῖν ταῦτα. τῶν δέ οἱ παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν Καμβύσεα, " Τοιγάρ, ὦ μῆτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένωμαι " ἀνὴρ, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω, κάτω θήσω· τὰ δὲ κάτω, ἄνω. ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὡς δέκα κου γεγονότα, καὶ τὰς γυναῖκας ἐν θώματι γενέσθαι· τὸν δὲ, διαμνημονεύοντα, οὕτω δὴ ἐπεί τε ἀνδρώθη, καὶ ἔσχε τὴν βασιληΐην, ποιήσασθαι τὴν ἐπ' Αἴγυπτον στρατιήν. Συνήνεικε δὲ καὶ ἄλλο τι τοιόνδε πρῆγμα γενέσθαι ἐς τὴν στράτευσιν ταύτην. ἦν τῶν ἐπικούρων Ἀμάσιος ἀνὴρ γένος μὲν Ἁλικαρνησσεὺς, οὔνομα δέ οἱ Φάνης, καὶ γνώμην ἱκανὸς, καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος. οὗτος ὁ Φάνης μεμφόμενός κου τι Ἀμάσι, ἐκδιδρήσκει πλοίῳ ἐξ Αἰγύπτου, βουλόμενος Καμβύσῃ ἐλθεῖν ἐς λόγους. οἷα δὲ ἐόντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικούροισι λόγου οὐ σμικροῦ, ἐπιστάμενόν τε τὰ περὶ Αἴγυπτον ἀτρεκέστατα, μεταδιώκει ὁ Ἄμασις, σπουδὴν ποιεύμενος ἑλεῖν. μεταδιώκει δὲ, τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστείλας τριήρεϊ κατ' αὐτὸν, ὃς αἱρέει μιν ἐν Λυκίῃ, ἑλὼν δὲ, οὐκ ἀνήγαγε ἐς Αἴγυπτον. σοφίῃ γάρ μιν περιῆλθε ὁ Φάνης. καταμεθύσας γὰρ τοὺς φυλάκους, ἀπαλλάσσετο ἐς Πέρσας. ὁρμημένῳ δὲ Καμβύσῃ στρατεύεσθαι ἐπ' Αἴγυπτον,

γρ. ἐπιστράτευσιν

Atque ita quidem memorant Persae. II
Aegyptii autem Cambysem suum vendicant, asserentes ex hac Apriae filia illum esse genitum. Cyrum enim fuisse qui ad Amasin miserit super filia, non Cambysem. Quod quum dicunt, non recte dicunt: etsi eos hoc non latet. nam siqui alii, profecto & Aegyptii recte norunt mores Persarum: [1] apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnum, si adsit legitimus. Praeterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe viro Achaemenida genitae, non mulieris Aegyptiae. Sed Aegyptii [2] rem gestam transferunt, fingentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. & haec quidem ita se habent. Caete- III
rum ille sermo mihi non probatur, quo dicitur mulierem quandam Persidem ad uxores Cyri introgressam, quum liberos Cassandanes assistentes forma ac statura egregia conspicaretur, supramodum admirabundam magnis tulisse illam laudibus: eique Cassandanem (quae Cyri esset uxor) ita dixisse, Me, quae talium filiorum sum mater, Cyrus contemptui habet, praeponens quandam ex Aegypto ancillam. Videlicet infensam Niteti ista dixisse: & ei maximum natu filiorum Cambysem subjecisse, Ego vero tibi mater, quum in virilem aetatem adolevero, summa Aegypti reddam ima, & ima, summa. idque dixisse circiter decem natum annos, admirantibus mulieribus. Et quum in virilem adolevisset aetatem, & regnum obtinuisset, hujus rei memorem, Aegypto bellum intulisse. Acces- IV
sit huc & aliud quiddam, ad hanc sumendam expeditionem. Erat quidam auxiliariorum Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, vir consilio praestans, & in re bellica strenuus. hic Phanes nescio quid Amasi succensens, navigio profugit ex Aegypto, volens in colloquutionem venire Cambysis. Eum Amasis (quod inter auxiliares non parvi momenti esset, quodque de rebus Aegypti nonnihil compertissimum haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaque ad hominem insequendum mittit cum triremi eunuchorum fidissimum, qui Phanem assequutus in Lycia cepit, sed non reduxit in Aegyptum, [3] ab illo prudentia superatus. Nam Phanes inebriatis custodibus abiit in Persas, Cambysemque molientem adversus Aegyptum expeditionem,

1 Primum quidem per legem non licere ut illegitimus regnum obtineat, quum legitimus adest: deinde Cassand. filium fuisse Cambysem, Phar. 2 Rem ita narrant ut invertant, 3 Phanes enim eum astutia circumvenit. Nam inebriat. custod.

& quo

& quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adiit. Eique cum alias Amasis res exposuit, tum vero quæ ad transmittendum pertinebant, suadens, ad regem Arabum mitteret oratum ut sibi tutum præberet transitum.

V Hàc enim duntaxat patet ingressus in Ægyptum. Nam à Phœnice [1] usque ad montes Cadytis, quæ est urbs eorum Assyriorum qui nunc Palæstini vocantur: ab urbe Cadyti non minore (ut mea fert opinio) quam Sardis, emporia secundum mare usque ad urbem Ienysum, Arabicæ ditionis sunt. Ab urbe Ienyso rursus Syriacæ, usque ad lacum Serbonidis, juxta quem Casius mons pertingit ad mare, A Sarbonidis lacu in quo Typho fertur occultatus, deinceps jam Ægyptus est. Hoc tamen intercapedinis quod est inter urbem Ienysum & montem Casium & lacum Serbonidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar

VI trium dierum, vehementer aridus. Verum quod pauci eorum qui in Ægyptum navigant, notum habent, hoc dicere institui: Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice, portatur in Ægyptum bis quotannis [2] vas fictile vini plenum: & tamen ibi ne unum quidem numero (ut sic dicam) vas vinarium fictile aspici [3] vacuum potest. Ubinam (dicat aliquis) hæc vasa consumuntur? hoc quoque ego depromam. Præfecti provinciarum necesse habent ex sua quisque urbe colligere vasa testacea quæ Memphin portentur: eadem è Memphi alii aqua impleta portare in hæc arida Syriæ loca, [4] ita hydriæ supervenientes in Ægypto sumptæ, ad veteres, in Syriam portantur.

VII Atque hunc in modum quem dixi aqua contracta, Persæ usi fuerunt, qui hoc ingressu apparato quamcelerrime Ægypto potiti sunt. Sed tunc, quum in expedito aqua non esset, Cambyses, audito hospitis Halicarnassei consilio, missis ad regem Arabum nunciis tutum iter precatus, obti-

VIII nuit, data acceptaque invicem fide. Servant autem fidem Arabes inter homines ut qui maxime quam hunc in modum dant: Quoties fœdus inire volunt, alius quidam medius inter utrosque stans, acuto lapide ferit volam, juxta majores digitos eorum qui fœdus ineunt. Deinde sumpto flocco ex utriusque vestimento,

καὶ ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν ὅκως τὴν ἄνυδρον διεκπερᾷ, ἐπελθὼν φράζει μὲν καὶ τἆλλα τὰ Ἀμάσιος πρήγματα· ἐξηγέεται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὧδε παραινέων· πέμψαντα παρὰ τὸν Ἀραβίων βασιλέα, δέεσθαι τὴν διέξοδόν οἱ ἀσφαλέα παρασχεῖν. Μούνῃ δὲ ταύτῃ εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον. ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος, ἥ ἐστι Σύρων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, ἐούσης πόλιος (ὡς ἐμοὶ δοκέει) Σαρδίων οὐ πολλῷ ἐλάσσονος· ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ " ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τῆς Ἀραβίου. ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου, αὖτις Σύρων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν. ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρύφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. τὸ δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος, καὶ Κασίου τε ὄρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐὸν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον, ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδὸν, ἄνυδρόν ἐστι δεινῶς. Τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων ἐννενώκασι, τοῦτο ἔρχομαι φράσων. ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης, καὶ πρὸς ἐκ " Φοινίκων, κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἴνου δὶς τοῦ ἔτεος ἑκάστου. καὶ ἓν κεράμιον οἰνηρὸν ἀριθμῷ κείμενον οὐκ ἔστι, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἰδέσθαι. κοῦ δῆτα (εἴποι τις ἂν) ταῦτα ἀναισιμοῦνται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω. δεῖ τὸν μὲν δήμαρχον ἕκαστον συλλέξαντα ἐκ τῆς ἑωυτοῦ πόλιος πάντα τὸν κέραμον, ἄγειν ἐς Μέμφιν· τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἄνυδρα τῆς Συρίης κομίζειν, πλήσαντας ὕδατος. οὕτω ὁ ἐπιφοιτέων κέραμος, καὶ ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ, ἐπὶ τὸν παλαιὸν, κομίζεται ἐς Συρίην. Οὕτω μέν νυν Πέρσαι εἰσὶ οἱ τὴν ἐσβολὴν ταύτην παρασκευάσαντες ἐς Αἴγυπτον, κατὰ δὴ τὰ εἰρημένα, ἕλξαντες ὕδατι, ἐπεί τε τάχιστα παρέλαβον Αἴγυπτον· τότε δὲ οὐκ ἐόντος " κου ὕδατος ἑτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τοῦ Ἁλικαρνασσέος ξείνου, πέμψας παρὰ τὸν Ἀράβιον ἀγγέλους, καὶ δεηθεὶς τῆς ἀσφαλείης, ἔτυχε· πίστις δούς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτοῦ. Σέβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις ἀνθρώπων ὅμοια τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρόπῳ τοιῷδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέεσθαι, ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἑστεὼς, λίθῳ ὀξέϊ τὸ ἔσω τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς δακτύλους τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποιευμένων τὰς πίστις· καὶ ἔπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἑκατέρου " κροκύδα,

γρ. ἀπὸ

γρ. Φοινίκης

γρ. κω

γρ. κροκύδα

[1] Usque ad fines Cadytis, quæ est urbs eorum Assyriorum qui Palæst. [2] *Vel, Amphora vini plena. sic & in sequentibus. Vel potius, Amphoræ vini plenæ, ut sit positus singul. pro plurali.* [3] *Vox respondens huic in textu Gr. non habetur: sed ex* κείμενον, *quod ibi legitur, factum fuit* κενὸν, *id est, vacuum.* [4] Ita amphoræ quæ invehuntur, sumptæ in Ægypto, ultra veteres in Syriam portantur. Et quidem Persæ ii sunt qui hunc in Ægyptum transitum appararunt, contracta, ut modo dixi, aqua, simulatque occuparunt Ægyptum. *Intellige autem* Ultra veteres, *pro eo quod est, Ultra eas quæ jam antea ibi erant.*

ἀλείφει

ἀλείφει τῷ αἵματι ἐν μέσῳ κειμένους λίθους
104 ἑπτά. τοῦτο δὲ ποιέων, ἐπικαλέει τόν τε Διόνυσον καὶ τὴν Οὐρανίην. ἐπικαλέσαντος δὲ τούτου ταῦτα, ὁ τὰς πίστις ποιησάμενος τοῖσι φίλοισι, παρεγγυᾷ τὸν ξεῖνον, ἢ καὶ τὸν ἀστὸν, ἢν πρὸς ἀστὸν ποιέηται. οἱ δὲ φίλοι, καὶ αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιεῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ θεὸν μοῦνον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγέονται εἶναι. καὶ τῶν τριχῶν τὴν κουρὴν κείρεσθαι φασὶ, κατάπερ αὐτὸν τὸν Διόνυσον κεκάρθαι. κείρονται δὲ ὑποτρόχαλα, περιξυροῦντες τοὺς κροτάφους. ὀνομάζουσι δὲ τὸν μὲν Διόνυσον, Οὐροτάλτ· τὴν δὲ Οὐρανίην, Ἀλιλάτ. Ἐπεὶ ὦν τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι παρὰ Καμβύσεω ἀπιγμένοισι ἐποιήσατο ὁ Ἀράβιος, ἐμηχανᾶτο τοιάδε· ἀσκοὺς καμήλων πλήσας ὕδατος, ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζωὰς τῶν καμήλων πάσας· τοῦτο δὲ ποιήσας, ἤλασε ἐς τὴν ἄνυδρον, καὶ ὑπέμενε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσεω στρατόν. οὗτος μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται. δεῖ δὲ καὶ τὸν ἧσσον πιθανὸν (ἐπεί γε δὴ λέγεται) ῥηθῆναι. ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῷ οὔνομα Κόρυς· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν. ἀπὸ τούτου δὴ ὦν τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλέα τῶν Ἀραβίων, ῥαψάμενον ὠμοβοέων καὶ τῶν ἄλλων δερμάτων ὀχετὸν μήκεϊ ἐξικνεύμενον ἐς τὴν ἄνυδρον, ἀγαγεῖν διὰ δὴ τούτων τὸ ὕδωρ. ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ μεγάλας δεξαμενὰς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμεναι τὸ ὕδωρ σώζωσι. ὁδὸς δ᾽ ἐστὶ δυώδεκα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς ταύτην τὴν ἄνυδρον. ἄγειν δέ μιν διὰ ὀχετῶν τριῶν ἐς τριξὰ χωρία. Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑπομένων Καμβύσεα. Ἄμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶντα Καμβύσης ἐλάσας ἐπ᾽ Αἴγυπτον. ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἄμασις τέσσερα καὶ τεσσεράκοντα ἔτεα, ἀπέθανεν. ἐν τοῖσι οὐδέν οἱ ἀνάρσιον πρῆγμα συνενείχθη. ἀποθανὼν δὲ, καὶ ταριχευθεὶς, ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱρῷ, τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἐπὶ Ψαμμηνίτου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύσαντος Αἰγύπτου, φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο. ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδαμᾶ ὑσθεῖσαι, οὔτε ὕστερον, τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ὕεται τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου τοπαράπαν· ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν αἱ Θῆβαι ψεκάσι. Οἱ δὲ Πέρσαι, ἐπεί τε διεξελάσαντες τὴν ἄνυδρον, ἵζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων, ὡς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἐόντες ἄνδρες Ἕλληνές τε καὶ Κᾶρες, μεμφόμενοι τῷ Φάνῃ ὅτι στρατὸν ἤγαγε ἐπ᾽ Αἴγυπτον ἀλλόθροον,

τῷ οὐδὲν οἱ μέγα ἀνάρσιον

inungit eo ſanguine ſeptem lapides in
medio poſitos, inter inungendum in-
vocans Dionyſum & Uraniam. Hoc
acto, idem qui fuit ſequeſter fœderis in-
ter amicos contrahendi, vadatur hoſpi-
tem, aut forte civem, ſi cum cive res agi-
tur. Quod fœdus & ipſi qui amicitiam
contraxerunt, ſervare juſtum cenſent.
Dionyſum quem Urotalt, & Uraniam
quam Alilat appellant, ſolos deos eſſe ar-
bitrantur. [1] Et quemadmodum Diony-
ſum, ita puellarum capillum tondere ai-
unt. tondentur autem in rotundum,
tempora ſubradentes. Igitur poſtquam IX
fœdus cum nunciis iniit Arabs, talem rem
commentus eſt: Camelos omnes, poſt-
eaquam utribus camelinis aqua com-
pletis oneravit, egitque ad loca humore
carentia, ibi Cambyſis exercitum præ-
ſtolabatur. Ex iis quæ narrantur, hoc
quod dixi propius fidem eſt, tamen id
quoque quod minus credibile eſt, quan-
doquidem refertur, commemorare debeo.
Eſt magnum in Arabia flumen nomi-
ne Corys, exiens in mare quod dicitur
rubrum: ab hoc flumine fertur Arabum
rex canalem ex bovinis aliiſque crudis
coriis conſutum, tanta longitudine pro-
duxiſſe, ut ad loca arida per illum aquam
produceret: inque ipſo arido ſolo ingen-
tes ciſternas fodiſſe, qua recepta aqua
potum ſuppeditarent. Et quum ſit à flu-
mine ad terram aridam duodecim die-
rum via, per tres aquæ ductus in totidem
partes aquam deduxiſſe. ¶ Cæterum X
apud Nili oſtium quod dicitur Peluſium,
habebat caſtra PSAMMENITUS Ama-
ſis filius, Cambyſem opperiens. Nam
Amaſin Cambyſes in Ægyptum pro-
greſſus non vivum nactus eſt, ſed de-
functum, quum quatuor & quadragin-
ta annis regnaſſet: per quos nihil ad-
modum calamitatis eſt expertus. defun-
ctuſque & ſale conditus eſt, & in ſepul-
chris quæ ipſe ædificaverat, ſitus intra
templum. Sub ejus autem filio Pſam-
menito maximum extitit Ægyptiis por-
tentum: Apud Thebas Ægyptias (quod
neque prius unquam neque poſtea ad
meam uſque ætatem contigit, ut ipſi
Thebani aiunt) pluit. [2] Thebis tamen
tunc pluit guttis. Perſæ porro ubi ſic- XI
canea peragraverunt, ſubſedere, vicini
Ægyptiis, tanquam jam [3] congreſſuri.
Ibi Ægyptiorum auxiliarii Græci &
Cares, Phani qui externum exerci-
tum in Ægyptum adduxiſſet, inſenſi,

---

1 Eodemque modo quo tonſus eſt Dionyſus, tonderi ſe aiunt. 2 Nam in ſuperiore Ægypto penitus non pluit. Thebis tamen &c. 3 *Legit* συμβαλέοντες, *ut & vet. noſtri cod. habent.*

hoc rei in illum sunt machinati: Filios qui erant à Phane relicti in Ægypto, in castra perduxerunt, atque in conspectum patris, positoque in medio duorum exercituum cratere: dehinc productos singulos puerorum super craterem obtruncaverunt. Omnibus interfectis, vinum & aquam in craterem intulerunt: quo sanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt, Acri prœlio commisso, perquam multis utrinque cadentibus, in

XII fugam vertuntur Ægyptii. Ibi ego rem mirandam vidi, ab indigenis edoctus: Ossa eorum qui in acie ceciderunt, quum jacerent fusa, ut ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorsum Ægyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia sunt, ut si velis ferire, vel solo calculo perforare possis: Ægyptiorum autem ita firma, ut ea vix ictu lapidis 1 elidas. Cujus rei causam hanc illi reddebant, (facile mihi persuadentes) quod Ægyptii statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causa est non calvescendi. nam ex omnibus hominibus paucissimos quis Ægyptios calvos videat. His igitur hoc causæ est cur robusta capita gestent. At Persis cur fragilia sint capita, id in causa est quod à principio assuefiunt operire capita, gestantes pilea tiarasque. 2 Hæc ego hujuscemodi ossa vidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorum qui una cum Achæmene filio Darii ab

XIII Inaro Libye sunt cæsi. Ægyptii quoque postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capessunt. Ad quos, quum se recepissent Memphin, misit Cambyses adverso flumine navim Mitylenæam cum caduceatore viro Persa, qui illos ad deditionem hortaretur. Isti ubi navim adventare Memphin vident, frequentes ex urbe effusi, navim corrumpunt, virosque frustatim dilaniatos in oppidum afferunt. Et Ægyptii quidem 3 post hæc obsessi aliquamdiu restiterunt. Libyes vero id animadvertentes, eadem sibi quæ Ægypto contigissent veriti, sese citra pugnam dediderunt, tributumque inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcæi itidem ut Libyes timentes, similia & ipsi fecere. Cambyses munera quæ à Libybus venere, perbenigne accepit: quæ autem à Cyrenæis, succensens, ut opinor, quod exigua erant. quingentas enim minas argenti miserant, quas

μηχανῶνται πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε· ἦσαν τῷ Φάνῃ παῖδες ἐν Αἰγύπτῳ καταλελειμμένοι. τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, κρητῆρα ἐν μέσῳ ἔστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων· μετὰ δὲ, ἀγινέοντες κατὰ ἕνα ἕκαστον τῶν παίδων, ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα. διὰ πάντων δὲ διεξελθόντες τῶν παίδων, οἶνόν τε καὶ ὕδωρ ἐσεφόρεον ἐς αὐτόν. ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντες οἱ ἐπίκουροι, οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς, καὶ πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων πλήθεϊ πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι. Θῶυμα δὲ μέγα εἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων. τῶν γὰρ ὀστέων περικεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων· (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἔκεετο τὰ ὀστέα, ὡς ἐχωρίσθη κατ᾽ ἀρχὰς, ἑτέρωθι δὲ, τῶν Αἰγυπτίων) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαί εἰσι ἀσθενέες οὕτω ὥστε εἰ θέλεις ψήφῳ μούνῃ βαλέειν, διατετρανέεις· αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων, οὕτω δή τι ἰσχυραὶ, ὡς μόγις ἂν λίθῳ παίσας διαῤῥήξειας. αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον (καὶ ἐμέ γ᾽ εὐπετέως ἔπειθον) ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν, αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι, ξυρεῦνται τὰς κεφαλὰς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον. τὠυτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἴτιόν ἐστι. Αἰγυπτίων γὰρ ἄν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων. τούτοισι 105 μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλάς. τοῖσι δὲ Πέρσῃσι ὅτι ἀσθενέας φορέουσι, αἴτιον τόδε· σκιητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς, πίλους τιάρας τε φορέοντες. ταῦτα μέν νυν τοιαῦτα. εἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοισι ἐν Παπρήμι, τῶν ἅμα Ἀχαιμένεϊ τῷ Δαρείου διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρω τοῦ Λίβυος. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης ὡς ἐτράποντο, ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατειληθέντων δὲ ἐς Μέμφιν, ἔπεμπε ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μυτιληναίην κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσην· ἐς ὁμολογίην προκαλεόμενος Αἰγυπτίους. οἱ δὲ, ἐπεί τε τὴν νέα εἶδον ἐσελθοῦσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἁλέες ἐκ τοῦ τείχεος, τήν τε νέα διέφθειραν, καὶ τοὺς ἄνδρας κρεουργηδὸν διασπάσαντες, ἐφόρεον ἐς τὸ τεῖχος, καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκεόμενοι, χρόνῳ παρέστησαν· οἱ δὲ προσεχέες Λίβυες, δείσαντες τὰ περὶ τὴν Αἴγυπτον γεγονότα, παρέδοσαν σφέας αὐτοὺς ἀμαχητί· καὶ φόρον τε ἐτάξαντο, καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὡς δὲ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι, δείσαντες ὁμοίως ἃ καὶ οἱ Λίβυες, τοιαῦτα ἐποίησαν. Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Λιβύων ἐλθόντα δῶρα, "φιλοφρόνως ἐδέξατο· τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθεὶς, ὡς ἐμοὶ δοκέει, ὅτι ἦν ὀλίγα. ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντακοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι· ταύτας

γρ. φιλοτίμως

1 Perfringas. 2 Et hæc quidem ita se habent. 3 Obsessi tandem ad deditionem venerunt. At Libyes vicini eadem &c.

δραξά-

δραξάμενος, αὐτοχειρίῃ διέσπειρε τῇ στρατιῇ. Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ᾽ ἧς παρέλαβε τὸ τεῖχος τὸ ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ προάστειον ἐπὶ λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἕξ, τοῦτον κατίσας σὺν ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι, διεπειρᾶτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ποιέων " τάδε. στείλας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθῆτι δουληΐῃ, ἐξέπεμπε ἐπ᾽ ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήϊον· συνέπεμπε δὲ καὶ ἄλλας παρθένους ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ὁμοίως ἐσταλμένας τῇ τοῦ βασιλέος. ὡς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ παρῇσαν αἱ παρθένοι " κατὰ τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀνεβόων τε καὶ ἀνέκλαιον, ὁρέοντες τὰ τέκνα κεκακωμένα· ὁ δὲ Ψαμμήνιτος, προϊδὼν καὶ μαθὼν, ἔκυψε ἐς τὴν γῆν. παρελθουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δεύτερά οἱ τὸν παῖδα ἐξέπεμπε μετ᾽ ἄλλων Αἰγυπτίων δισχιλίων τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἐχόντων. τοὺς δὲ αὐχένας κάλῳ δεδεμένους ἦγον, καὶ τὰ στόματα ἐγκεχαλινωμένους. ἤγοντο δὲ ποινὴν τίσοντες Μιτυληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι ἀπολομένοισι σὺν τῇ νηΐ. ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιλήϊοι δικασταὶ, ὑπὲρ ἀνδρὸς ἑκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀνταπόλλυσθαι. ὁ δὲ, ἰδὼν παρεξιόντας, καὶ μαθὼν τὸν παῖδα " ἀγόμενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν " κλαιόντων, τὠυτὸ ἐποίησε τὸ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατρί. παρελθόντων δὲ καὶ τούτων, συνήνεικε ὥστε τῶν συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον ἐκπεπτωκότα ἐκ τῶν ἐόντων, ἔχοντά τε οὐδὲν, εἰ μὴ ὅσα πτωχὸς, καὶ προσαιτέοντα τὴν στρατιὴν παριέναι, Ψαμμήνιτόν τε τὸν Ἀμάσιος, καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους Αἰγυπτίων. ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ὡς εἶδε, ἀνακλαύσας μέγα, καὶ καλέσας ὀνομαστὶ τὸν ἑταῖρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλήν· ἦσαν δ᾽ ἄρα αὐτοῦ τρεῖς φύλακοι, οἳ τὸ ποιεύμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ᾽ ἑκάστῃ ἐξόδῳ, Καμβύσῃ ἐσήμαινον. θωϋμάσας δὲ ὁ Καμβύσης " τὸ ποιεύμενον, πέμψας ἄγγελον, ἠρώτα αὐτὸν, λέγων τάδε, "Δεσπότης σε Καμβύσης Ψαμμήνιτε ἐρωτᾷ διότι δὴ τὴν μὲν θυγατέρα ὁρέων κεκακωμένην, καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον στείχοντα, οὔτε ἀνέβωσας, οὔτε " ἀνέκλαυσας, τὸν δὲ πτωχὸν, (οὐδέν σοι προσήκοντα, ὡς ἄλλων " πυνθάνομαι) ἐτίμησας. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπηρώτα. ὁ δ᾽ ἀμείβετο τοῖσδε, "Ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκήϊα ἦν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνακλαίειν· τὸ δὲ τοῦ ἑταίρου πάθος,

γρ. τοιάδε

γρ. παρὰ

γρ. ἡγεόμενον

γρ. κλαιόντων, καὶ δεινὰ ποιεύντων, ταὐτὸ

γρ. τὰ ποιεύμενα,

γρ. ἀπέκλαυσας,

γρ. πυνθάνεαι,

sua manu prehensas, dispersit in milites.

XIV ¶ Decimo autem die quàm muros Memphis cepisset Cambyses, Psammenito Ægyptiorum rege, qui sex omnino regnarat [1] menses, collocato in suburbanis, ignominiæ gratia, cum Ægyptiis aliis, hoc fecit ut ejus animum experiretur: Filiam illius, vestitu servili circumdatam, cum hydria ad aquam emisit: & cum ea similiter indutas alias quas delegerat, primorum virorum filias virgines. Quæ ubi ad patres pervenerunt cum ejulatu ploratuque, cæteri quidem patres conspectis filiabus tam male acceptis, vicissim vociferati sunt atque fleverunt: Psammenitus autem intuens atque intelligens, humi vultum demisit. Prætergressis puellis aquam ferentibus, secundo loco Cambyses ante oculos Psammeniti misit filium ejus cum duobus millibus Ægyptiorum æqualis ætatis, vinctas fune cervices & frenata ora habentibus. Ducebantur autem luituri pœnas his Mitylenæis qui cum navi fuerant ad Memphin obtruncati. Ita enim censuerant regii judices, pro singulis suorum interfectis denos primorum Ægyptiorum interficiendos. Psammenitus prætereuntes intuens, & filium animadvertens duci ad mortem, aliis Ægyptiis qui circumsedebant complorantibus, *ac indigne ferentibus*, ipse idem quod erga filiam fecit. His quoque prætergressis, accidit ut quidam [2] compotorum ejus natu grandior, pristinis bonis delapsus, ac nihil habens nisi quæ inops mendicabat, obiret exercitum, necnon Psammenitum aliosque Ægyptios in suburbanis considentes. Quem ut conspexit Psammenitus erumpente ingente fletu, compellans nomine amicum, caput suum cædebat. Aderant autem ei tres observatores, qui ut quicquid ab illo fiebat, ex omni viarum exitu Cambysi renunciarent. [3] Ea quæ fiebant admiratus Cambyses, misso nuncio Psammenitum percontatus est, inquiens, Psammenite, herus te Cambyses interrogat quamobrem tu, qui visa filia indigne affecta, viso etiam filio ad mortem eunte, neque ejulasti neque flevisti, pauperem tanti feceris, tibi (ut ab aliis audivit) non propinquum. Et Cambyses quidem ita interrogavit: Psammenitus autem his verbis respondit, Fili Cyri, domestica mala erant majora quam ut possem ea deflere: at lamentatio amici

1 Menses. *nam* μῆνας *& in vulg. edit. & in vet. cod. legitur.* 2 **Convictorum.** 3 **Quod factum** admir.

digna

digna lacrymis fuit, qui è multis ac fortunatis opibus ad inopiam recidit, in extremo limine senectutis. 1 Hæc ubi responsa ab hoc renunciata sunt, visus est illis Psammenitus, ut ab Ægyptiis fertur, recte respondisse. Crœsusque dicitur illacrymasse, item qui aderant Persæ, ipsique Cambysi commiserationem subiisse, ut protinus jusserit & filium ex his qui morti addicti essent liberari, & patrem è suburbanis excitatum ad se

XV perduci. Sed filium quidem qui adierunt, non jam superstitem invenerunt, sed primo loco truncatum: ipsum vero Psammenitum excitatum ad Cambysem perduxerunt: ubi reliquum vitæ vixit, nihil violentum passus. Qui si compertus fuisset non affectasse res novas, accepisset Ægyptum ut eam procuraret. Nam consueverunt Persæ in honore habere filios regum: & etiamsi qui ab eis defecerint, tamen illorum filiis restituere principatum. Quod eos ita facere consuesse, cum aliis permultis potest probari documentis, tum vero hoc, quod Thannyra Inari Libyis filius recepit quem pater obtinuerat, principatum: quodque Pausiris Amyrtæi filius & ipse paternum recuperavit imperium. 2 Nec ipsis Inaro & Amyrtæo quicquam amplius à Persis irrogatum est. Nunc Psammenitus male cogitans, mercedem accepit. nam quum ad defectionem Ægyptios induxisset, captus est: ac deinde à Cambyse convictus, epoto cruore taurino, statim expiravit. Atque hunc in modum iste

XVI decessit. ¶ Cambyses autem è Memphi urbem Sain abiit, animo faciendi quæ fecit. Etenim simulatque in ædes Amasis ingressus est, imperavit cadaver Amasis è conditorio afferri: deinde prolatum verberibus cædi ac vellicari, & stimulis pungi, 3 omni denique contumelia infestari. Quod facientes postquam defatigati erant, (nam cadaver utpote salitum resistebat, nec quicquam omnino elidebatur) jussit cremari: haudquaquam sancta jubens: quia Persæ deum ignem esse arbitrantur, & apud neutros moris est cremare cadavera: apud Persas quidem, propter id quod dictum est, quia nefas esse aiunt deo depasci cadavere hominis: apud Ægyptios autem, quia persuasum habent ignem

ἄξιον ἦν δακρύων· ὃς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσὼν, ἐς πτωχηίην ἀπῖκται, ἐπὶ γήραος οὐδῷ. καὶ ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ὑπὸ τούτου, εὖ δοκέειν οἱ εἰρῆσθαι. 106 γρ. σφι εἰρ.
ὡς δὲ λέγεται ὑπ' Αἰγυπτίων, δακρύειν μὲν Κροῖσον (ἐτετεύχεε γὰρ καὶ οὗτος ἐπισπώμενος Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον) δακρύειν δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας. αὐτῷ τε Καμβύσῃ ἐσελθεῖν οἶκτόν τινα· καὶ αὐτίκα κελεύειν τόν τε οἱ παῖδα ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σώζειν, καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ προαστείου ἀναστήσαντας, ἄγειν παρ' ἑωυτόν. Τὸν μὲν δὴ παῖδα εὗρον αὐτοῦ οἱ μετιόντες, οὐκέτι περιεόντα, ἀλλὰ πρῶτον κατακοπέντα. αὐτὸν δὲ Ψαμμήνιτον ἀναστήσαντες, ἦγον παρὰ Καμβύσεα· ἔνθα τοῦ λοιποῦ διαιτᾶτο, ἔχων οὐδὲν βίαιον. εἰ δὲ καὶ ἠπιστήθη μὴ πολυπραγμονέειν, ἀπέλαβε ἂν Αἴγυπτον, ὥστε ἐπιτροπεύειν αὐτῆς. ἐπεὶ τιμᾶν ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλήων τοὺς παῖδας· τῶν, ἢν καὶ σφεων ἀποστέωσι, ὅμως τοῖσί γε παισὶ αὐτῶν ἀποδιδοῦσι τὴν ἀρχήν. πολλοῖσι μέν νυν καὶ ἄλλοισί ἐστι σταθμώσασθαι ὅτι τοῦτο οὕτω νενομίκασι ποιέειν· ἔν δὲ καὶ τῷδε, τῷ Λίβυος Ἰνάρω παιδὶ Θαννύρᾳ, ὃς ἀπέλαβε τήν οἱ ὁ πατὴρ εἶχε ἀρχήν· καὶ τῷ Ἀμυρταίου Παυσίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχήν. καίτοι Ἰνάρω τε καὶ Ἀμυρταίου οὐδαμοί κω Πέρσας κακὰ πλέω ἐργάσαντο. νῦν δὲ μηχανώμενος κακὰ ὁ Ψαμμήνιτος, ἔλαβε τὸν μισθόν· ἀπιστὰς γὰρ Αἰγυπτίους ἥλω. ἐπεί τε δὲ ἐπάιστος ἐγένετο ὑπὸ Καμβύσεω, αἷμα ταύρου πιὼν, ἀπέθανε παραχρῆμα. οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε. Καμβύσης δὲ ἐκ Μέμφιος ἀπίκετο ἐς Σάιν πόλιν, βουλόμενος ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησε. ἐπεί τε γὰρ ἐσῆλθε ἐς τὰ τοῦ Ἀμάσιος οἰκία, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τῆς ταφῆς τὸν Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω. ὡς δὲ ταῦτα ἐπιτελέα ἐγένετο, μαστιγοῦν τὸν νέκυν ἐκέλευε, καὶ τὰς τρίχας ἀποτίλλειν, καὶ κεντοῦν, καὶ τἆλλα πάντα λυμαίνεσθαι. ἐπεί τε δὲ καὶ ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες, (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς, ἅτε τεταριχευμένος, ἀντεῖχέ τε καὶ οὐδὲν διεχέετο) ἐκέλευσέ μιν ὁ Καμβύσης κατακαῦσαι· ἐντελλόμενος οὐκ ὅσια. Πέρσαι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι τὸ πῦρ. τὸ ὦν κατακαίειν τοὺς νεκροὺς, οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισί ἐστι, Πέρσῃσι μὲν, δι' ὅπερ εἴρηται, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι λέγουσι νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου· Αἰγυπτίοισι δὲ νενόμισται τὸ πῦρ

1 Hæc quum ab isto renunciata essent, visus est Psammenitus recte respondisse. feruntque Ægyptii, Crœsum (nam hic quoque à Cambyse in Ægyptum adductus fuerat) eosque qui aderant Persas illacrymasse. 2 Quamvis nulli Persas pluribus malis quam Inarus & Amyrtæus affecissent. Verum Psammenitus quum fraudem molitus esset, mercedem accepit. Deprehensus enim Ægyptios ad defectionem sollicitare, ac deinde à Cambyse convictus, &c. 3 *Vel, omnibus denique modis vexari.*

θηρίον

θηρίον εἶναι ἔμψυχον πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν τά περ ἂν λάβῃ· πλησθὲν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς, συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ. οὔκων θηρίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι. καὶ διὰ ταῦτα ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ εὐλέων καταβρωθῇ. οὕτω οὐδετέροισι νομιζόμενα ἐνετέλλετο ποιέειν ὁ Καμβύσης. ὡς μέντοι Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἄμασις ἦν ὁ ταῦτα παθών, ἀλλὰ ἄλλος τις τῶν Αἰγυπτίων, ἔχων τὴν αὐτὴν ἡλικίην Ἀμάσι· τῷ λυμαινόμενοι Πέρσαι, ἐδόκεον Ἀμάσι λυμαίνεσθαι. λέγουσι γὰρ ὡς πυθόμενος ἐκ μαντηΐου ὁ Ἄμασις τὰ περὶ ἑωϋτὸν ἀποθανόντα μέλλοντα γίνεσθαι, οὕτω δὴ ἀκεόμενος τὰ ἐπιφερόμενα, τὸν μὲν ἄνθρωπον τοῦτον τὸν μαστιγωθέντα, ἀποθανόντα ἔθαψε ἐν τῇσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωϋτοῦ θήκης, ἑωϋτὸν δὲ ἐνετείλατο τῷ παιδὶ ἐν μυχῷ τῆς θήκης ὡς μάλιστα θεῖναι. αἱ μέν νυν ἐκ τοῦ Ἀμάσιος ἐντολαὶ αὗται, αἱ ἐς ταφὴν τε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔχουσαι, οὔ μοι δοκέουσι ἀρχὴν γενέσθαι, ἄλλως δ' αὐτὰ Αἰγύπτιοι σεμνοῦν. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο τριφασίας στρατηΐας, ἐπί τε Καρχηδονίους, καὶ ἐπὶ Ἀμμωνίους, καὶ ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους δὲ Λιβύης ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ. βουλευομένῳ δέ οἱ ἔδοξε, ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν στρατὸν ἀποστέλλειν· ἐπὶ δὲ Ἀμμωνίους, τοῦ πεζοῦ ἀποκρίναντα· ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας, κατόπτας πρῶτον, ὀψομένους τε τὴν ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν, εἰ ἔστι ἀληθέως, καὶ πρὸς ταύτῃ τὰ ἄλλα κατοψομένους· δῶρα δὲ τῷ λόγῳ
107 φέροντας τῷ βασιλέϊ αὐτέων. Ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἡλίου, τοιήδε τις λέγεται εἶναι· λειμὼν ἐστὶ ἐν τῷ προαστείῳ, ἐπίπλεος κρεῶν ἑφθῶν πάντων τῶν τετραπόδων· ἐς τὸν τὰς μὲν νύκτας ἐπιτηδεύοντας τιθέναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τέλεϊ ἑκάστους ἐόντας τῶν ἀστῶν, τὰς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι προσιόντα τὸν βουλόμενον. φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὴν γῆν αὐτὴν ἀναδιδόναι ἑκάστοτε. ἡ μὲν δὴ τράπεζα τοῦ ἡλίου καλεομένη, λέγεται εἶναι τοιήδε. Καμβύσῃ δὲ ὡς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους, αὐτίκα μετεπέμπετο ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος, τῶν Ἰχθυοφάγων ἀνδρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν. ἐν ᾧ δὲ τούτους μετῄσαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατόν. Φοίνικες δὲ οὐκ ἔφασαν ποιήσειν ταῦτα· ὁρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι ἐνδεδέσθαι, καὶ οὐκ ἂν ποιέειν ὅσια ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἑωϋτῶν στρατευόμενοι. Φοινίκων δὲ οὐ βουλομένων, οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μέν νυν οὕτω

animatam beluam esse, & omnia quæ nascuntur devorare, & postquam devorando fuerit expleta, una cum ipsa re devorata emori. Non esse vero apud eos consuetudinem mortuum beluis tradendi, sed saliendi, tum ob id, tum ne humatus devoretur à vermibus. Ita neutris consuetam rem jussit agi Cambyses. Quanquam (ut ipsi aiunt Ægyptii) non Amasis fuit qui ista passus est, sed alius quidam Ægyptius eadem qua Amasis ætate: quem Persæ Amasin arbitrantes vexaverunt. Memorant enim, Amasin, quum ex oraculo audisset quæ circa se defunctum futura essent, hoc modo rei venturæ medendum putasse, ut hunc hominem qui flagellatus erat, mortuum 1 ad postes sepeliret extra conditorium suum, se autem in conditorii quam intimo recessu collocari filio mandaret. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Amasis fuisse mandata de sua & alterius hominis sepultura, sed aliàs ab Ægyptiis adornata. ¶ SE- XVII
CUNDUM hæc Cambyses constituit 2 trifarium movere bellum, adversus Carthaginienses, adversus Ammonios, adversus Æthiopes macrobios, *id est longævos*, qui Africam ad australe mare incolunt. & adversus quidem Carthaginienses, nauticas copias: adversus autem Ammonios, peditatum: adversus vero Æthiopes, prius exploratores mittere, per speciem dona ferendi illorum regi, spectatum illic mensam Solis, nunquid revera esset: simulque res Æthiopicas exploratum. Solis autem mensa talis esse XVIII
memoratur: est in suburbanis pratum, omnium quadrupedum assa refertum carne, quam per noctem singuli civium magistratus properant ponere: ad eamque, ubi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autem ipsa à terra reddi assidue indigenæ aiunt. Et mensa quidem quæ Solis vocatur, talis esse fertur. Cambyses autem ubi statuit explo- XIX
ratores dimittere, continuo ab urbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, *id est, pisce vescentibus*, maxime gnaros Æthiopicæ linguæ. 3 Usquedum isti veniunt, interea navales copias Carthaginem versus navigare jubet. verum hæc exequuturos se Phœnices negaverunt. esse enim magno cum illis jurejurando se devinctos: præterea non facturos sancte si adversus liberos suos militarent. nam cæteri Phœnicibus ire recusantibus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginienses quomi-

1 Ad fores intra conditorium suum, 2 Triplex 3 Et interim dum istos accerseret, navales cop.

nus in

nus in servitutem Persarum redigerentur evaserunt : quoniam Cambyses haud æquum ducebat vim afferre Phœnicibus, qui seipsos Persis dediderant, ex quibus nauticus omnis constabat exercitus. Sed & Cyprii qui adversus Ægyptum in militia erant, sese & ipsi dediderant.

XX Porro Cambyses Posteaquam ex urbe Elephantina advenerunt Ichthyophagi, eos ad Æthiopes misit, jussis cum ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre, amiculum purpureum, aureumque torquem tortilem, & armillas, ac unguenti alabastrum, cadumque vini 1 Phœnicei. ¶ Æthiopes autem ii ad quos misit Cambyses, feruntur esse maximi omnium hominum atque pulcherrimi: diversisque uti à cæterorum hominum ritibus, cum aliis, tum vero hoc circa regnum : quod quem è popularibus maximum & pro magnitudine validum judicant,

XXI hunc regem deligendum censent. Ad hos itaque viros Ichthyophagi venerunt, offerentesque regi munera, ita loquuti sunt, Cambyses, Persarum rex, cupiens amicus tibi fieri atque hospes, nos misit, jubens ut in colloquium tuum veniremus, tibique hæc dona daremus, quorum ipse usu maxime delectatur. Ad hos Æthiops, gnarus ad explorandum venisse, talia respondit, Neque rex Persarum vos ideo cum donis misit quod magni faciat hospitium meum, neque vos vera loquimini, quippe qui ad explorandum nostrum imperium venistis : neque justus ille vir est. si enim justus foret, non alienam regionem affectaret, sed esset sua contentus,\ nec homines à quibus nihil lacessitus est in servitutem redigeret. Ei nunc vos hunc arcum date, ita dicentes, Rex Æthiopum regi Persarum consilium dat, 2 quando Persæ tam facile trahent in tanta magnitudine arcus, tunc adversus macrobios Æthiopes cum majoribus copiis moveat bellum : interim diis gratias habeat, qui non inducunt 3 filiis Æthiopum ut præter suam velint aliam

XXII comparare regionem. Hæc loquutus, arcum laxavit, eisque qui venerant dedit. Tum sumpto purpureo amiculo, rogavit quidnam esset & quomodo confectum. & quum Ichthyophagi veritatem de purpura deque tinctura dixissent, Dolosi, inquit, homines, dolosa sunt vestimenta. Secundo loco de auro sciscitatus, de tortili monili atque armillis,

δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων. Καμβύσης γὰρ βίην οὐκ ἐδικαίου προσφέρειν Φοίνιξι, ὅτι σφέας τε ὠυτοὺς" ἐκδεδώκεσαν Πέρσῃσι, καὶ πᾶς ἐκ Φοινίκων ἤρτητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύπριοι σφέας ὠυτοὺς Πέρσῃσι, ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἴγυπτον. Ἐπεί τε δὲ τῷ Καμβύσῃ ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης ἀπικέατο οἱ ἰχθυοφάγοι, ἔπεμπε ὠυτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίοπας, ἐντειλάμενος τὰ λέγειν χρῆν· καὶ δῶρα φέροντας, πορφύρεόν τε εἷμα, καὶ χρύσεον στρεπτὸν περιαυχένιον, καὶ ψέλλια, καὶ μύρου ἀλάβαστρον, καὶ φοινικηΐου οἴνου κάδον. οἱ δὲ Αἰθίοπες οὗτοι ἐς τοὺς ἀπέπεμψε ὁ Καμβύσης, λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάντων. νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι ὠυτοὺς κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν βασιληΐην τοιῷδε· τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι μέγιστόν τε εἶναι, καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὴν ἰσχὺν, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν. Ἐς τούτους δὴ ὦν τοὺς ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα τῷ βασιλέϊ αὐτέων, ἔλεγον τάδε, Βασιλεὺς ὁ Περσέων Καμβύσης, βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξεῖνος γενέσθαι, ἡμέας τε ἀπέπεμπε ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελεύων, καὶ δῶρα ταῦτά τοι διδοῖ, τοῖσι καὶ αὐτὸς μάλιστα ἥδεται χρεώμενος. ὁ δὲ Αἰθίοψ, μαθὼν ὅτι κατόπται ἥκοιεν, λέγει πρὸς ὠυτοὺς τοιάδε, Οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς δῶρα ὑμέας ἔπεμψε φέροντας, προτιμῶν πολλοῦ ἐμοὶ ξεῖνος γενέσθαι· οὔτε ὑμεῖς λέγετε ἀληθέα· ἥκετε γὰρ κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς. οὔτε ἐκεῖνος ἀνήρ ἐστι δίκαιος. εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὔτ' ἂν ἐπεθύμησε χώρης ἄλλης ἢ τῆς ἑωϋτοῦ. οὔτ' ἂν ἐς δουλοσύνην ἀνθρώπους ἦγε ὑπ' ὧν μηδὲν ἠδίκηται. νῦν δὲ αὐτῷ τόξον τόδε διδόντες, τάδε ἔπεα λέγετε, Βασιλεὺς ὁ Αἰθιόπων συμβουλεύει τῷ Περσέων βασιλέϊ, ἐπεὰν οὕτω εὐπετέως ἕλκωσι τὰ τόξα Πέρσαι ἐόντα μεγάθεϊ τοσαῦτα, τότε ἐπ' Αἰθίοπας τοὺς μακροβίους πλήθεϊ ὑπερβαλλόμενον στρατεύεσθαι. μέχρι δὲ τούτου, θεοῖσι εἰδέναι χάριν, οἳ οὐκ ἐπὶ νόον τρέπουσι Αἰθιόπων παισὶ γῆν ἄλλην προσκτᾶσθαι τῇ ἑωϋτῶν. Ταῦτα δὲ εἴπας, καὶ ἀνεὶς τὸ τόξον, παρέδωκε τοῖσι ἥκουσι. λαβὼν δὲ τὸ εἷμα τὸ πορφύρεον, ἠρώτα ὅ, τι εἴη, καὶ ὅκως πεποιημένον. εἰπόντων δὲ τῶν ἰχθυοφάγων τὴν ἀληθείην περὶ τῆς πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, δολεροὺς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτέων τὰ εἵματα. δεύτερα δὲ, τὸν χρυσὸν ἠρώτα στρεπτὸν τὸν περιαυχένιον, καὶ τὰ ψέλλια.

γρ. ἐδεδώκεσαν

1 Palmei. 2 Quum Persæ tam facile tendent tantæ magnitudinis arcus, *quam facile hunc à me tendi videtis*, tunc copiis supramodum magnis instructus macrobiis Æthiopibus bellum inferat. 3 *Id est, Æthiopibus.*

ἐξηγεομένων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὸν κόσμον
γρ. αὐτέ, αὐτέων, γελάσας ὁ βασιλεὺς, καὶ νομίσας εἶναί σφεα πέδας, εἶπε ὡς παρ' ἑωυτοῖσί εἰσι ῥωμαλεώτεραι τουτέων πέδαι. τρίτον δὲ, ἠρώτα τὸ μύρον. εἰπόντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλείψιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε. ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκετο, καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ τὴν ποίησιν, ὑπερησθεὶς τῷ πόματι, ἐπείρετο ὅ, τι τε σιτέεται ὁ βασιλεὺς, καὶ χρόνον ὁκόσον μα-
108 κρότατον ἀνὴρ Πέρσης ζώει. οἱ δὲ, σιτέεσθαι μὲν τὸν ἄρτον εἶπαν, ἐξηγησάμενοι τῶν πυρῶν τὴν φύσιν· ὀγδώκοντα δ' ἔτεα ζόης πλήρωμα ἀνδρὶ μακρότατον προκέεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθίοψ ἔφη, οὐδὲν θωυμάζειν εἰ σιτεόμενοι κόπρον, ἔτεα ὀλίγα ζώουσι. οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαῦτα δύνασθαι ζώειν σφέας, εἰ μὴ τῷ πόματι ἀνέφερον· φράζων τοῖσι Ἰχθυοφάγοισι τὸν οἶνον. τοῦτο γὰρ ἑωυτοὺς ὑπὸ Περσέων ἑσσοῦσθαι. Ἀντειρομένων δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰχθυοφάγων τῆς ζόης καὶ διαίτης πέρι, ἔτεα μὲν ἐς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτέων ἀπικνέεσθαι, ὑπερβάλλειν δέ τινας καὶ ταῦτα. σίτησιν δὲ εἶναι κρέα τε ἑφθὰ, καὶ πόμα, γάλα. θῶυμα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων περὶ τῶν ἐτέων, ἐπὶ κρήνην σφι ἡγήσασθαι, ἀπ' ἧς λουόμενοι, λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατάπερ εἰ ἐλαίου εἴη· ὄζειν δὲ ἀπ' αὐτῆς ὡσεὶ ἴων. ἀσθενὲς δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω δή τι ἔλεγον εἶναι οἱ κατάσκοποι, ὥς τε μηδὲν οἷόν τε εἶναι ἀπ' αὐτοῦ ἐπιπλέειν, μήτε ξύλον, μήτε τῶν ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα. ἀλλὰ πάντα σφεα χωρέειν ἐς βυσσόν. τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο, εἴ σφί ἐστι ἀληθέως οἷόν τι λέγεται, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν τούτῳ τὰ πάντα χρεώμενοι μακρόβιοι. ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων, ἀγαγεῖν σφέας ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν πέδῃσι χρυσέῃσι δεδέσθαι. ἐστὶ δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον. θεησάμενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον, ἐθεήσαντο καὶ τὴν τοῦ Ἡλίου λεγομένην τράπεζαν. Μετὰ δὲ ταύτην, τελευταίας ἐθεήσαντο τὰς θήκας αὐτέων, αἳ λέγονται σκευάζεσθαι ἐξ ὑέλου, τρόπῳ τοιῷδε. ἐπεὰν τὸν νεκρὸν ἰσχνήνωσι, εἴτε δὴ κατάπερ Αἰγύπτιοι, εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαντες ἅπαντα αὐτὸν, γραφῇ κοσμέουσι, ἐξομοιεῦντες τὸ εἶδος ἐς τὸ δυνατόν· ἔπειτα δέ οἱ περιιστᾶσι στήλην ἐξ ὑέλου πεποιημένην κοίλην. ἡ δέ σφι πολλὴ καὶ εὐεργὸς ὀρύσσεται. ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ ἐνεὼν διαφαίνεται ὁ νέκυς, οὔτε ὀδμὴν οὐδεμίαν ἄχαριν παρεχόμενος, οὔτε ἄλλο ἀεικὲς οὐδέν· καὶ

ornatum ejus rei exponentibus Ichthyophagis, risit, atque existimans vincula esse, inquit robustiora apud se vincula esse. Tertio sciscitatus de unguento, quum illi de confectura ungendique ratione dixissent, idem dixit quod de vestimento. Ubi 1 ad vinum pervenit, ejusque conficiendi rationem audivit, majorem in modum delectatus potu, percontatus est quibusnam rebus vesceretur rex, & quod longissimum tempus à viro Persa viveretur. Isti dixerunt vesci regem pane, (exposita tritici natura) perfectissimumque diu vivendi spatium homini Persæ proponi octoginta annos. Ad hæc Æthiops, Nihil se mirari inquit si stercore vescentes, paucis viverent annis. nam ne tot quidem annis victuros 2 nisi hoc potui acceptum referrent. affirmantibus Ichthyophagis ita esse de vino. (hoc enim ipsos Persis subdidisse.)
Interrogatus vicissim rex ab Ichthyo- XXIII
phagis de vita & victu, plerosque è suis ait ad centum viginti annos pervenire, nonnullos etiam hos transcendere: dixit cibum eis esse carnem coctam: & potum, lac. Et quum exploratores de numero annorum mirarentur, ad fontem quendam eos deduxit, in quo loti efficiuntur perinde atque oleo inuncti, violam olentes. Eam aquam aiebant exploratores adeo invalidam ut in ea nihil innatare posset, ne lignum quidem, & quæ leviora sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundum. Hæc aqua si vere apud illos est qualis commemoratur, ideo macrobii, *id est longævi*, existunt, quod ea semper utuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerem deduxit, ubi viri omnes aureis vinculis erant alligati. est enim apud hos Æthiopes omnium rarissimum ac pretiosissimum æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerunt & mensam
quæ dicitur solis. Post hanc ad extre- XXIV
mum inspexere eorum sepulcra quæ dicuntur è vitro esse constructa, hunc in modum: Posteaquam mortuum sive Ægyptiorum sive aliorum more arefecerunt, totum gypso inducunt, picturaque exornantes repræsentant quoad fieri potest effigiem ejus: deinde cippum ei cavum è vitro, quod apud illos multum est & facile effoditur, circumdant: in cujus medio mortuus interlucet, nihil neque odoris ingrati, neque fœditatis ullius exhibens, sed

1 *Id est, Ad sermonem de vino.* 2 *Legit* ἀνέφερον, *ex qua lectione videtur & hic sensus elici posse*, Nisi potu illo vires refocillarent: Ichthyophagis vinum innuens. in hoc enim se à Persis vinci. Quum autem vicissim regem interrogarent Ichthyophagi de vita &c.

omnia

omnia ipsi illi mortuo similia habens. Hunc cippum qui maxime sunt propinqui, intra ædes annum tenent, offerentes ei omnium rerum primitias, hostiasque: anno exacto efferunt, circaque ur-
XXV bem statuunt. Omnibus exploratores inspectis reversi sunt. Qui quum ista renunciassent Cambysi, continuo ira percitus adversus Æthiopes exiit in expeditionem, neque rei frumentariæ apparatu indicto, neque secum ipso ratione inita quod in extrema terrarum faceret expeditionem: sed veluti vesanus, nec mentis compos, simulatque Ichthyophagos audiit, profectus est cum omni peditatu, Græcis qui aderant illi, manere imperatis. Ubi ad Thebas est ventum, delegit de exercitu quiquaginta circiter millia, quibus præcepit ut Ammonios diriperent, deinde oraculum Jovis incenderent: ipse cum reliquis copiis adversus Æthiopes contendit. Sed antequam quintam itineris partem confecissent, exercitum ejus protinus commeatus omnis quem secum habebat, defecit: mox & jumenta ad vescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyses si resipuisset ac retroduxisset exercitum, in eo quod prius admiserat peccato, vir sapiens extitisset: nunc autem nihil pensi habens, assidue processit ulterius. Milites, quamdiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis victitaverunt: at ubi ad sabulum pervenere, ibi nonnulli diram rem perpetraverunt. nam sortiti ex seipsis decimum quemque comederunt. Id audiens Cambyses, veritus suorum mutuam depastionem, intermissa adversus Æthiopes expeditione, retro rediit, Thebasque pervenit, multis de exercitu amissis. 1 Et quum è Thebis descendisset Memphin, Græcos missos fecit, ut illinc enavigarent. Et exercitus quidem
XXVI adversus Æthiopes ita se gessit. ¶ Copiæ autem quæ adversus Ammonios missæ erant, è Thebis moventes, itineris duces sequebantur: 2 ac nisi sunt usquedum ad urbem Oasin pervenerunt, quam incolunt Samii ii qui feruntur è tribu Æschrionia esse, septem dierum per arenas itinere distantem Thebis: quæ regio vocatur lingua Græca *μακάρων νῆσος, id est, beatorum insula.* in hunc locum dicitur pervenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios & eos qui ab his audierunt,

ἔχει πάντα φανερὰ ὁμοίως αὐτῷ τῷ νέκυϊ. ἐνιαυτὸν μὲν δὴ ἔχουσι τὴν στήλην ἐν τοῖσι οἰκίοισι οἱ μάλιστα προσήκοντες, πάντων ἀπαρχόμενοι, καὶ θυσίας οἱ προσάγοντες. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκομίσαντες, ἱστῶσι περὶ τὴν πόλιν. Θεησάμενοι δὲ τὰ πάντα οἱ κατάσκοποι, ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω· ἀπαγγειλάντων δὲ ταῦτα τούτων, αὐτίκα ὁ Καμβύσης ὀργὴν ποιησάμενος, ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας· οὔτε παρασκευὴν σίτου οὐδεμίαν παραγγείλας, οὔτε λόγον ἑωϋτῷ δοὺς ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα γῆς ἔμελλε στρατεύεσθαι. οἷα δὲ ἐμμανής τε ὢν καὶ οὐ φρενήρης, ὡς ἤκουε τῶν Ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο· Ἑλλήνων μὲν τοὺς παρεόντας αὐτοῦ τάξας ὑπομένειν, τὸν δὲ πεζὸν πάντα ἅμα αἰρόμενος. ἐπεί τε δὲ στρατευόμενος ἐγένετο ἐν Θήβῃσι, ἀπέκρινε τοῦ στρατοῦ ὡς πέντε μυριάδας· καὶ τούτοισι μὲν ἐνετέλλετο Ἀμμωνίους ἐξανδραποδισαμένους, τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ Διὸς ἐμπρῆσαι· αὐτὸς δὲ τὸν λοιπὸν ἄγων στρατὸν, ἤιε ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας. πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον μέρος διεληλυθέναι τὴν στρατιὴν, αὐτίκα πάντα αὐτοὺς τὰ εἶχον σιτίων ἐχόμενα, ἐπελελοίπεε. μετὰ δὲ τὰ σιτία, καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα. εἰ μέν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε, καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν στρατὸν ἐπὶ τῇ ἀρχῆθεν γενομένῃ ἁμαρτάδι, ἦν ἂν σοφὸς ἀνήρ. νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιεύμενος, ἤιε αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω. οἱ δὲ στρατιῶται ἕως μέν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν, ποιηφαγέοντες διέζωον· ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμμον ἀπίκοντο, δεινὸν ἔργον αὐτέων τινὲς ἐργάσαντο. ἐκ δεκάδος γὰρ ἕνα σφέων αὐτέων ἀποκληρώσαντες, κατέφαγον. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, δείσας τὴν ἀλληλοφαγίην, ἀπεὶς τὸν ἐπ' Αἰθίοπας στόλον, ὀπίσω ἐπορεύετο. καὶ ἀπικνέεται ἐς Θήβας, πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ στρατοῦ. ἐκ Θηβέων δὲ ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγούς. 109
καὶ καταβὰς ἐς Μέμφιν, τοὺς Ἕλληνας ἀπῆκε ἀποπλέειν. ὁ μὲν ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω ἔπρηξε. Οἱ δ' αὐτέων ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπεί τε ὁρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβαίων, ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγούς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροί εἰσι ἐς Ὄασιν πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχριωνίης φυλῆς λεγόμενοι εἶναι. ἀπέχουσι δὲ ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβαίων διὰ ψάμμου. ὀνομάζεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν, Μακάρων νῆσος. ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χῶρον λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατόν. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ, ὅτι μὴ αὐτοὶ Ἀμμώνιοι, καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες,

1 Thebis autem iter faciebant, itineris duces habentes, & quum descendiss. 2 Ac pervenisse quidem eos usque ad urbem Oasin constat, quam incolunt &c.

ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτέων. οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο, οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν. λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπ' αὐτέων Ἀμμωνίων· ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ὀάσιος ταύτης ἰέναι διὰ τῆς ψάμμου ἐπὶ σφέας, γενέσθαι τε αὐτοὺς μεταξύ κου μάλιστα αὐτέων τε καὶ τῆς Ὀάσιος. ἄριστον δὲ αἱρεομένοισι αὐτοῖσι, ἐπιπνεῦσαι νότον μέγαν τε καὶ ἐξαίσιον. φορέοντα δὲ θῖνας τῆς ψάμμου καταχῶσαί σφεας, καὶ τρόπῳ τοιούτῳ ἀφανισθῆναι. Ἀμμώνιοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς ταύτης. Ἀπιγμένου δὲ Καμβύσεω ἐς Μέμφιν, ἐφάνη Αἰγυπτίοισι ὁ Ἆπις, τὸν Ἕλληνες Ἔπαφον καλέουσι. ἐπιφανέος δὲ τούτου γενομένου, αὐτίκα οἱ Αἰγύπτιοι εἵματα ἐφόρεον τὰ κάλλιστα, καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι. ἰδὼν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιεῦντας ὁ Καμβύσης, πάγχυ σφέας καταδόξας, ἑωυτοῦ κακῶς πρήξαντος, χαρμόσυνα ταῦτα ποιέειν, ἐκάλεσε τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Μέμφιος. ἀπικομένους δὲ ἐς ὄψιν εἴρετο ὅτι πρότερον μὲν ἐόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι, ἐποίευν τοιοῦτον οὐδὲν Αἰγύπτιοι, τότε δέ, ἐπεὶ αὐτὸς παρείη τῆς στρατιῆς πλῆθός τι ἀποβαλών. οἱ δὲ ἔφραζον ὥς σφι θεὸς παρείη φανείς, διὰ χρόνου πολλοῦ ἐωθὼς ἐπιφαίνεσθαι· καὶ ὡς ἐπεὰν φανῇ, τότε πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὁρτάζοιεν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης, ἔφη ψεύδεσθαί σφεας, καὶ ὡς ψευδομένους, θανάτῳ ἐζημίου. Ἀποκτείνας δὲ τούτους, δεύτερα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὄψιν. λεγόντων δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ τῶν ἱρέων, οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν εἰ θεός τις χειροήθης ἀπιγμένος εἴη Αἰγυπτίοισι. τοσαῦτα δὲ εἴπας, ἀπάγειν ἐκέλευε τὸν Ἆπιν τοὺς ἱρέας. οἱ μὲν δὴ μετῆσαν ἄξοντες. ὁ δὲ Ἆπις οὗτος ὁ Ἔπαφος, γίνεται μόσχος ἐκ βοὸς ἥτις οὐκέτι οἵη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον βάλλεσθαι γόνον. Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ἐπὶ τὴν βοῦν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατίσχειν, καί μιν ἐκ τούτου τίκτειν τὸν Ἆπιν. ἔχει δὲ ὁ μόσχος οὗτος ὁ Ἆπις καλεόμενος σημήϊα τοιάδε· ἐὼν μέγας, ἐπὶ μὲν τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον φορέει· ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου, αἰετὸν εἰκασμένον· ἐν δὲ τῇ οὐρῇ, τὰς τρίχας διπλᾶς· ἐπὶ δὲ τῇ γλώσσῃ, κάνθαρον. Ὡς δὲ ἤγαγον τὸν Ἆπιν οἱ ἱρέες, ὁ Καμβύσης, οἷα ἐὼν ὑπομαργότερος, σπασάμενος τὸ ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος, παίει τὸν μηρόν. γελάσας δέ, εἶπε πρὸς τοὺς ἱρέας, “Ὦ κακαὶ κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται ἔναιμοί τε καὶ σαρκώδεες, καὶ ἐπαΐοντες σιδηρίων;

nulli alii habent quicquam dicere. Nam neque ad Ammonios pervenerunt, neque retro reverterunt. Ab ipsis autem Ammoniis demum fertur, quum illi ex urbe Oasi per arenam iter facerent, jamque medio fere spatio inter Oasin & Ammonios pranderent, ingruisse magnum ac validum austrum, & ingestis arenæ cumulis eos obruisse, atque hunc in modum illos è conspectu sublatos. ita actum esse de hoc exercitu Ammonii memorant. ¶ Cambyse autem XXVII
Memphin regresso, Apis (quem Græci vocant ἔπαφον) apparuit. Ægyptii, quum Apis extitisset, vestimenta quampulcherrima ferebant, & celebrando festo operam dabant. Id tunc facientes Ægyptios Cambyses intuens, 1 ratusque ob res à se male gestas prorsus illos esse in his gaudiis: præpositos accersit Memphis, quos, ubi præsto fuerunt, interrogabat quid ita, quum antea se apud Memphin agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse rediisset parte copiarum amissa. Illi dicere, dum illis deus appareret (longo autem temporis intervallo apparere solitum) tunc omnes Ægyptios solennem celebrare lætitiam. Hæc ubi audiit Cambyses, mentiri eos respondit, ac tanquam mentientes morte mulctavit. His interemptis, jussit XXVIII
sacerdotes in conspectum venire. quibus eadem referentibus, dixit, Siquis deus mansuetus ad Ægyptios veniret, fore ut se non lateret. 2 Hactenus loquutus jussit sacerdotes adducere Apin. illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis, idemque Epaphus, è vacca genitus quæ nullum dum alium potest concipere fetum: quam Ægyptii aiunt fulgure ictam concipere ex eo Apin. Habet autem hic vitulus qui appellatur Apis, hæc signa: 3 *Toto corpore* est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ: in tergo effigiem aquilæ, 4 cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apin sacerdotes adduxere, XXIX
Cambyses veluti vecordior, educto mucrone quum vellet ferire ventrem, femur percussit, cachinnansque ad sacerdotes inquit, O capita nequam, hujuscemodi dii existunt, sanguine atque carne præditi, & ferrum sentientes?

---

1 *Vel*, Valde, *aut omnino*, hoc eorum factum improbans, quod in ejus rebus adversis ita se exhilararent, Memphidis præfectos accersivit: quos, ubi in conspectum prodierunt, interrogavit cur antea, quum *&c.* 2 Nec plura loquutus 3 Non μέλας, *sed* μέγας, (*id est*, magnus) *habent nostra exempl. Magis tamen placet illud quam hoc: ut dicat Herodotus, eum, quum sit alioqui niger, habere candorem fig. quadr. Valla autem de suo addidit illa, Toto corpore* 4 In Lingua scarabeum.

dignus

dignus nimirum Ægyptiis hic deus. nos certe ludibrio habuisse non juvabit. Hæc loquutus imperavit iis quorum hoc munus erat, ut sacerdotes quidem flagris cæderent: cæteros autem Ægyptios ut quemque feriantem adipiscerentur, occiderent. Ita festum solutum est, sacerdotes mulctati: Apis sauciatus femur, in templo jacens extabuit: quem è vulnere extinctum tumulavere sacerdotes clam
XXX Cambyse. ¶ Ob hoc scelus, (ut Ægyptii aiunt) continuo Cambyses insaniit: 1 quum ne compos mentis quidem fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eisdem sibi parentibus fratrem, quem ex Ægypto remiserat in Persas, livore commotus quod solus ille Persarum arcum quem Ichthyophagi ab Æthiope attulerant, 2 ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto, hanc vidit in somnis Cambyses visionem: Nuncius quidam è Persis veniens, ei nunciare est visus, Smerdin in regio sedentem solio cœlum contingere vertice. Ob id Cambyses sibi metuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad illum interemendum Prexaspem, sibi ex omnibus Persis virum fidelissimum. Hic ubi Susa conscendit, Smerdin necandum curavit, (ut quidam aiunt) quum eum eduxisset venatum: quidam inquiunt, quum ad mare rubrum produxisset, ibi eum demersisse. Et hoc qui-
XXXI dem initium scelerum Cambysis extitisse ferunt: secundum autem scelus, sororis necationem, in Ægyptum eum sequutæ: quæ ex eisdem parentibus erat soror, atque eadem uxor: quam hunc in modum acceperat uxorem. Quum antehac Persæ sorores in matrimonium accipere nequaquam consuevissent, Cambyses unius sororum amore captus, cupidusque deinde ducendi illam uxorem, 3 quum propter rei insolentiam laboraret efficere, accersit eos qui regii judices nominantur. Fiunt autem delecti è Persis viri, suntque 4 perpetui, nisi delicti alicujus comperti fuerint. Isti apud Persas jus dicunt, & legum patriarum sunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyses percontatur, num qua lex sit quæ sinat volentem cum sorore contrahere matrimonium.

ἄξιος μὲν γε Αἰγυπτίων οὗτος ὁ θεός. ἀτὰρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες, γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε. ταῦτα εἴπας, ἐνετείλατο τοῖσι ταῦτα πρήσσουσι, τοὺς μὲν ἱρέας ἀπομαστιγῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τῶν ἄλλων τὸν ἂν λάβωσι ὁρτάζοντα κτείνειν. ὁρτὴ μὲν διελέλυτο Αἰγυπτίοισι· οἱ δὲ ἱρέες ἐδικαιεῦντο. ὁ δὲ Ἆπις πεπληγμένος τὸν μηρὸν, ἔφθινε ἐν τῷ ἱρῷ κατακείμενος. καὶ τὸν μὲν, τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος, ἔθαψαν οἱ ἱρέες λάθρῃ Καμβύσεω. Καμβύσης δὲ (ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι) διὰ τοῦτο τὸ ἀδίκημα αὐτίκα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης. καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν, ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς· τὸν ἀπέπεμψε ἐς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τόξον μοῦνος Περσέων ὅσον τε ἐπὶ δύο δακτύλους εἴρυσε, τὸ παρὰ τοῦ Αἰθίοπος ἤνεικαν οἱ Ἰχθυοφάγοι· τῶν 110
δὲ ἄλλων Περσέων οὐδεὶς οἷός τε ἐγένετο. ἀποιχομένου ὦν ἐς Πέρσας τοῦ Σμέρδιος, ὄψιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε. ἔδοξέ οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων ἀγγέλλειν ὡς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιληίῳ ἱζόμενος Σμέρδις, τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσειε. πρὸς ὦν ταῦτα, δείσας περὶ ἑωυτοῦ μή μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελφεὸς "ἄρξῃ, πέμπει Πρηξάσπεα ἐς Πέρσας (ὃς οἱ ἦν ἀνὴρ Περσέων πιστότατος) ἀποκτενέοντά μιν. ὁ δὲ, ἀναβὰς ἐς Σοῦσα, ἀπέκτεινε Σμέρδιν. οἱ μὲν λέγουσι, ἐπ' ἄγρην ἐξαγαγόντα· οἱ δὲ, ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προαγαγόντα, καταποντῶσαι. Πρῶτον μὲν δὴ λέγουσι Καμβύσῃ τῶν κακῶν ἄρξαι τοῦτο· δεύτερα δὲ, ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεὴν, "ἐπισπομένην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τῇ καὶ συνοίκεε. καὶ ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεή. ἔγημε δὲ αὐτὴν ὧδε· (οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῇσι ἀδελφεῇσι συνοικέειν οἱ Πέρσαι) ἠράσθη μιῆς τῶν ἀδελφεῶν Καμβύσης· καὶ ἔπειτα βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι, ὅτι οὐκ ἐωθότα ἐπενόεε ποιήσειν, εἴρετο καλέσας τοὺς βασιληίους δικαστὰς, εἴ τις ἐστὶ κελεύων νόμος τὸν βουλόμενον ἀδελφεῇ συνοικέειν. οἱ δὲ βασιλήιοι δικασταὶ, κεκριμένοι ἄνδρες γίνονται Περσέων, ἐς οὗ ἀποθάνωσι, ἢ σφι μὴ παρευρεθῇ τι ἄδικον μέχρι τούτου. οὗτοι δὲ τοῖσι δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται, καὶ πάντα ἐς τούτους ἀνακέεται. εἰρομένου ὦν τοῦ Καμβύσεω,

γρ. ἀρχὴν

γρ. ἑπομένην

1 Quum ne prius quidem compos mentis fuisset. *Quæ verba non jam sunt Ægyptiorum, sed ipsius autoris. q.d. Dicunt illum Ægyptii hinc furore correptum. atqui ne antea quidem mentis compos erat,* exorsus *&c.* 2 *Pro* Traheret *autem, vertendum potius* Adduceret *aut* Tenderet, *sive* Intenderet. *hæc enim de arcu potius dicuntur, ut & ipse Herodotus in sequentibus dicit* διατείνειν τὸ τόξον. 3 Quum rem novam facere in animo haberet, 4 Donec moriantur.

ὑπεκρίναντο αὐτῷ ἐοῦσι καὶ δίκαια καὶ ἀσφαλέα· φάμενοι, νόμον οὐδένα ἐξευρίσκειν ὃς κελεύει ἀδελφεῇ συνοικέειν ἀδελφεόν· ἄλλον μέντοι ἐξευρηκέναι νόμον, τῷ βασιλεύοντι Περσέων ἐξεῖναι ποιέειν " τὰ ἂν βούληται. οὕτω οὔτε τὸν νόμον ἔλυσαν, δείσαντες Καμβύσεα. ἵνα τε μὴ αὐτοὶ ἀπόλωνται τὸν νόμον περιστέλλοντες, παρεξεῦρον ἄλλον νόμον σύμμαχον τῷ θέλοντι γαμέειν ἀδελφεάς· τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγημε τὴν ἐρωμένην. μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν. τουτέων δῆτα τὴν νεωτέρην ἐπισπομένην οἱ ἐπ' Αἴγυπτον κτείνει. Ἀμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς διξὸς (ὥσπερ περὶ Σμέρδιος) " ἐκφέρεται λόγος. Ἕλληνες μὲν γὰρ λέγουσι Καμβύσεα συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνός· θεωρέειν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην. νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος, ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα, ἀπορρήξαντα τὸν δεσμόν, παραγενέσθαι οἱ· δύο δὲ γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ἐπικρατῆσαι τοῦ σκύμνου. καὶ τὸν μὲν Καμβύσεα ἥδεσθαι θεώμενον· τὴν δὲ, παρημένην, δακρύειν. Καμβύσεα δὲ μαθόντα τοῦτο, ἐπείρεσθαι διότι δακρύοι· τὴν δὲ εἰπεῖν, ὡς ἰδοῦσα τὸν σκύλακα τῷ ἀδελφεῷ τιμωρήσαντα, δακρύσειε, μνησθεῖσά τε Σμέρδιος, καὶ μαθοῦσα ὡς κείνῳ οὐκ εἴη ὁ τιμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ διὰ τοῦτο τὸ ἔπος φασὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσεω. Αἰγύπτιοι δὲ, ὡς τραπέζῃ παρακατημένων, λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα περιτῖλαι· καὶ ἐπανειρέσθαι τὸν ἄνδρα, κότερα περιτετιλμένη ἡ θρίδαξ, ἢ δασεῖα, εἴη ἀμείνων. καὶ τὸν " φάναι, " δασεῖα. τὴν δ' εἰπεῖν, Ταύτην " μὲν δή κοτε σὺ τὴν θρίδακα ἐμιμήσαο, " τὸν Κύρου οἶκον ἀποψιλώσας. τὸν δὲ, θυμωθέντα, ἐμπηδῆσαι αὐτῇ ἐχούσῃ ἐν γαστρί. καί μιν ἐκτρώσασαν ἀποθανεῖν. Ταῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκηΐους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε δὴ διὰ τὸν Ἆπιν, εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἔωθε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμβάνειν. καὶ γάρ τινα ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱρὴν ὀνομάζουσί τινες. οὔ νυν τοι ἀεικὲς οὐδὲν ἦν, τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος, μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν. Τάδε δ' ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη. λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν πρὸς Πρηξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα, καί οἱ τὰς ἀγγελίας ἐφόρεε οὗτος. τούτου τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἦν τῷ Καμβύσῃ τιμὴ

γρ. ὃ ἂν

γρ. λέγεται

γρ. δασεῖαν.

Judices & juste & 1 ingenue respondentes, negant ullam se invenire legem quæ sinat fratri nubere sororem: quandam tamen invenire legem, qua liceat regi Persarum facere quicquid libeat. Ita neque legem abrogarunt metu Cambysis: & ne legem tuentes ipsi perirent, aliam invenerunt adjutricem ejus qui sororem in matrimonium ducere vellet. Tunc itaque Cambyses 2 eam quam dixi accepit uxorem, aliquantoque post & alteram. Harum juniorum quæ ipsum in Ægyptum comitata est, interemit.

XXXII Cujus mors quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. nam Græci quidem aiunt, dum Cambyses duos catulos, alterum leonis, alterum canis, committit, hanc interfuisse spectaculo: & quum à leunculo catulus superaretur, alterum catulum hujus canis fratrem, abrupto loro supervenisse: & quum duo essent, ita superiores leunculo extitisse. Et Cambyse, dum id cernit, capiente voluptatem, hanc ei assidentem illacrymasse. Ea re animadversa, Cambysem interrogasse quidnam lacrymaretur: & mulierem dixisse, se viso catulo suppetias fratri ferente, ideo flere quod subierit memoria Smerdis, cujus sciret neminem fore ultorem, Ob hoc dictum Græci illam à Cambyse fuisse interemptam memorant: Ægyptii vero ob id quod quum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, ejusque decerptis foliis, virum interrogavit utrum discerpta lactuca an densa pulchrior foret: quum hic respondisset, Densa: Hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudasti. Ibi Cambysem indignatione percitum, insiliisse calcibus in prægnantem, eamque abortu edito decessisse.

XXXIII 3 Ita Cambyses in præcipuos domesticorum insaniit, sive id propter Apin, sive aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere consueverunt. Etenim fertur Cambyses ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo, quem quidam sacrum nominant: ut haud ab re fuerit, cujus corpus magna ægritudine invalidum esset, ejus ne mentem quidem sanam fuisse.

XXXIV 4 Atque in alios quoque Persas insanisse, veluti in Prexaspem, quem præcipuo honore prosequebatur, & qui ad eum nuncios perferebat: & 5 cujus filius Cambysis vina miscebat:

1 Et caute respond. 2 Eam quam diligebat. *vel, Amicam illam.* 3 *Id est, Talia per insaniam fecit præcipuis, &c.* 4 Hæc autem adversus alios Persas insaniit. *Id est, Per insaniam egit.* Fertur enim ad Prexaspem dixisse, quem præcip. 5 Cujus filius à poculis ei erat.

qui honos

qui honos & ipse non parvus est: ad hunc (*inquam*) fertur dixisse Cambyses, quemnam virum Persæ me esse censent, aut qualem de me sermonem habent? Et iste ei respondisse, Here, cætera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed nimis te [1] vino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus, Siccine, inquit, Persæ me aiunt vino deditam desipere, nec mentis esse compotem? ergo in eo quod prius dixerunt, non veri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Crœsus) aliquando interrogarat Cambyses qualis ipse videretur esse vir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi responderant, eum patre esse præstantiorem, qui & omnia illius haberet, & Ægypti ac maris accessionem adjecisset. hæc quidem Persæ dicebant. Sed Crœsus qui aderat, displicente ei quæ dicebatur sententia, ad Cambysem inquit, Mihi tu quidem Cyro genite, non videris adæquandus esse patri: nondum enim tibi est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyses delectatus, Crœsi sententiam approbavit,

XXXV Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit, Intellige nunc ipse per te nunquid Persæ vera dicant, an hæc dicentes ipsi desipiant. Nam si filii tui qui in vestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, constabit [2] nihil esse quod Persæ dicunt: sin aberravero, constabit Persas vera loqui, [3] & me esse intemperantem. Hoc loquutus, intendit arcum, puerumque percussit: atque eum collapsum jussit discindi, & inspici ictum. quumque in corde sagitta esset inventa, ob id lætabundus atque cachinnans, ad patrem pueri inquit, Prexaspes, facta est tibi fides non me insanire, sed Persas. Verum nunc mihi dicito quemnam ex omnibus hominibus jam noris ita ad destinatum emittere sagittas. [4] Prexaspes hominem advertens esse vesanum, & in ipsum quoque insanientem, Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probe jaculari. Et tunc quidem hoc pepetravit. Altero die, duodecim Persas, primoribus [5] pares, [6] ob nullius momenti causam necavit, vivos in caput defodiens.

XXXVI ¶ Hæc eum facientem Crœsus Lydus censuit his verbis admonendum, Rex, cuncta noli ætati atque iræ indulgere: sed

δὲ αὕτη οὐ σμικρή. εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε, Πρήξασπες, κοῖόν μέ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι ἄνδρα; τίνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῦνται; τὸν δὲ εἰπεῖν, Ὦ δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαινέεαι, τῇ δὲ φιλονεικίῃ σε φασὶ πλεόνως προσκέεσθαι. τὸν μὲν δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων· τὸν δὲ, θυμωθέντα, τοῖσδε ἀμείβεσθαι, Νῦν ἄρα με φασὶ οἴνῳ προσκείμενον, παραφρονέειν, καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα. οὐδ᾽ ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαν ἀληθέες. πρότερον γὰρ δὴ ἄρα Περσέων οἱ συνέδρων ἐόντων, καὶ Κροίσου, εἴρετο Καμβύσης κοῖός τις δοκέει ἀνὴρ εἶναι πρὸς τὸν πατέρα τελέσαι Κῦρον· οἱ δὲ, ἀμείβοντο ὡς εἴη ἀμείνων τοῦ πατρός. τά τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτὸν, καὶ προσεκτῆσθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν. Πέρσαι μὲν ταῦτα ἔλεγον. Κροῖσος δὲ παρεών τε καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ κρίσει, εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσεα τάδε, Ἐμοὶ μέν νυν ὦ παῖ Κύρου οὐ δοκέεις ὅμοιος εἶναι τῷ πατρί. οὐ γάρ κω τοι ἐστὶ υἱὸς οἷον σε ἐκεῖνος κατελίπετο· ἥσθη τε ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης, καὶ ἐπαίνεε τὴν Κροίσου κρίσιν. Τούτων δὴ ὦν ἐπιμνησθέντα, ὀργῇ λέγειν πρὸς τὸν Πρηξάσπεα, Σύ νυν μάθε εἰ λέγουσι Πέρσαι ἀληθέα, εἴτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα παραφρονέουσι. εἰ μὲν γὰρ τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ τοῦδε ἑστεῶτος ἐν τοῖσι προθύροισι βαλὼν τύχοιμι μέσης τῆς καρδίης, Πέρσαι φανέονται λέγοντες οὐδέν· ἢν δὲ ἁμάρτω, φάναι τε Πέρσας λέγειν ἀληθέα, καί με μὴ σωφρονέειν. ταῦτα δὲ εἰπόντα, καὶ διατείναντα τὸ τόξον, βαλέειν τὸν παῖδα· πεσόντος δὲ τοῦ παιδὸς, ἀνασχίζειν αὐτὸν κελεύειν, καὶ σκέψασθαι τὸ βλῆμα· ὡς δὲ ἐν τῇ καρδίῃ εὑρεθῆναι ἐνεόντα τὸν ἰὸν, εἰπεῖν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς, γελάσαντα, καὶ περιχαρέα γενόμενον, Πρήξασπες, ὡς μὲν ἔγωγε οὐ μαίνομαι, Πέρσαι τε παραφρονέουσι, δῆλά τοι γέγονε. νῦν δέ μοι εἰπὲ τίνα εἶδες ἤδη πάντων ἀνθρώπων οὕτως ἐπίσκοπα τοξεύοντα. Πρηξάσπεα δὲ ὁρέοντα ἄνδρα οὐ φρενήρεα, καὶ περὶ ἑωυτῷ δειμαίνοντα, εἰπεῖν, Δέσποτα, οὐδ᾽ ἂν αὐτὸν ἔγωγε δοκέω τὸν θεὸν οὕτω ἂν καλῶς βαλέειν. τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο· ἑτέρωθι δὲ Περσέων ὁμοίως τοῖσι πρώτοισι δυώδεκα ἐπ᾽ οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρέῳ ἑλὼν, ζώοντας ἐπὶ κεφαλὴν κατώρυξε. Ταῦτα δέ μιν ποιεῦντα ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ Λυδὸς νουθετῆσαι τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι, Ὦ βασιλεῦ, μὴ πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτρεπε· ἀλλ᾽

III

γρ. φασὶ Πέρσαι οἴνῳ

γρ. οἰσὸν

[1] Non legit φιλονεικίη, sed φιλοινίη, quam lectionem sequentia comprobare videntur. [2] Id est, Vanum esse, vel, frivolum. [3] Et me non sapere. [4] At Prexaspem, quum animadverteret hominem mente esse captum, & sibi timeret, dixisse, Here, ego, &c. [5] Non legit ὅμοια, sed ὁμοίως: ut & in veter. cod. [6] Ob nullum morte dignum crimen. Vel, nullo crimine mortem commeritos. Sic & statim post.

"ἴσχε καὶ καταλάμβανε σεωϋτόν, ἀγαθόν τι πρόνοον εἶναι. σοφὸν δὲ ἡ προμηθείη. σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας σεωϋτοῦ πολιήτας ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρέῳ ἑλών, κτείνεις δὲ παῖδας. ἢν δὲ πολλὰ τοιαῦτα ποιέῃς, ὅρα ὅκως μή σευ ἀποστήσωνται Πέρσαι. ἐμοὶ δὲ πατὴρ σὸς Κῦρος ἐνετέλλετο πολλά, κελεύων σε νουθετέειν, καὶ ὑποτίθεσθαι ὅ, τι ἂν εὑρίσκω ἀγαθόν." ὁ μὲν δὴ εὔνοιαν φαίνων συνεβούλευέ οἱ ταῦτα· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, "Σὺ καὶ ἐμοὶ τολμᾷς συμβουλεύειν, ὃς χρηστῶς μὲν τὴν σεωϋτοῦ πατρίδα ἐπετρόπευσας, εὖ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ συνεβούλευσας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεα ποταμὸν διαβάντα, ἰέναι ἐπὶ Μασσαγέτας, βουλομένων ἐκείνων διαβαίνειν ἐς τὴν ἡμετέρην; καὶ ἀπὸ μὲν σεωϋτὸν ὤλεσας, τῆς σεωϋτοῦ πατρίδος κακῶς προστάς, ἀπὸ δὲ ὤλεσας Κῦρον, πειθόμενόν σοι. ἀλλ' οὔτι χαίρων· ἐπεί τοι καὶ πάλαι ἐς σὲ προφάσιός τευ ἐδεόμην ἐπιλαβέσθαι." ταῦτα δὲ εἴπας, ἐλάμβανε τὸ τόξον ὡς κατατοξεύσων αὐτόν. Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἔξω. ὁ δέ, ἐπεί τε τοξεῦσαι οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θεράπουσι λαβόντας μιν ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ θεράποντες, ἐπιστάμενοι τὸν τρόπον αὐτοῦ, κατακρύπτουσι τὸν Κροῖσον ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ, ὥστε εἰ μὲν μεταμελήσει τῷ Καμβύσῃ, καὶ ἐπιζητοίη τὸν Κροῖσον, οἱ δέ, ἐκφήναντες αὐτόν, δῶρα λάμψονται, ζωάγρια Κροίσου· ἢν δὲ μὴ μεταμελῆται, μηδὲ ποθῇ μιν, τότε καταχρῆσθαι. ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖ-
112 σον οὐ πολλῷ μετέπειτα χρόνῳ ὕστερον, καὶ οἱ θεράποντες, μαθόντες τοῦτο, ἐπηγγέλλοντο αὐτῷ ὡς περιείη. Καμβύσης δὲ Κροίσῳ μὲν συνήδεσθαι ἔφη περιεόντι, ἐκείνους μέντοι τοὺς περιποιήσαντας οὐ καταπροΐξεσθαι, ἀλλ' ἀποκτενέειν· καὶ ἐποίησε ταῦτα. Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐξεμαίνετο, μένων ἐν Μέμφι· καὶ θήκας τε παλαιὰς ἀνοίγων, καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς. ἐς δὲ δὴ καὶ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἦλθε, καὶ πολλὰ τῷ ἀγάλματι κατεγέλασε· ἔστι γὰρ τοῦ Ἡφαίστου τὤγαλμα τοῖσι Φοινικηΐοισι Παταΐκοισι ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῇσι πρώρῃσι τῶν τριηρέων περιάγουσι. ὃς δὲ τούτους μὴ ὄπωπε, ἐγὼ δέ οἱ σημανέω· πυγμαίου ἀνδρὸς μίμησίς ἐστι. ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων τὸ ἱρόν, ἐς τὸ οὐ θεμιτόν ἐστι ἐσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱρέα. ταῦτα δὲ τἀγάλματα καὶ ἐνέπρησε, πολλὰ κατασκώψας. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὅμοια τοῖσι τοῦ Ἡφαίστου.

γρ. λαμβάνοντάς

cohibe & compeſce teipſum. Conducit tibi te providum eſſe: & ſapientis eſt proſpicere: tu vero viros interficis tuos populares ob nullius momenti cauſam, interficis etiam pueros: qualia ſi multa facies, conſidera ne abs te deficiant Perſæ. Enimvero pater tuus Cyrus, etiam atque etiam mandans, mihi præcepit ut te commonefacerem, ſubjiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Crœſus benevolentiam præ ſe ferens conſulebat. Ad quem Cambyſes reſpondens, Etiam mihi tu, inquit, dare conſilium audes, tanquam bene aut tuam ipſius patriam adminiſtraris, aut patri meo conſulueris, jubens eum trajecto flumine Araxe tendere adverſus Maſſagetas, quum illi vellent tranſire in terram noſtram. Imo & teipſum male præſidentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidiſti. ſed ob id nequaquam gaviſurus: quia olim jam debebam captare in te occaſionem. [1] Arcumque corripiebat tanquam hominem confixurus. at Crœſus curſu ſe foras proripuit. [2] Hic ubi non habet in quem telum dirigat, mandat miniſtris ut illum comprehenſum interimant. Miniſtri, qui mores ejus noſſent, Crœſum abdiderunt: hac ratione, ut ſi Cambyſes facti pœnitens requireret Crœſum, eo producto donis afficerentur quod illum ſervaſſent: ſi non pœniteret, nec deſideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo poſt quum Cambyſes deſideraret Crœſum, miniſtri hoc animadvertentes, enunciant ei hominem ſupereſſe. Cambyſes ſe quidem inquit Crœſo ſuperſtite gaudere, ſed iis qui illum ſervaſſent, veniam non daturum, ſed mortem
allaturum: prout & fecit. Multa hujuſ- XXXVII
modi tam in Perſas quam in ſocios, quum Memphi moratus eſt, Cambyſes faciebat [3] inſania. adeoque vetuſta recludens ſepulcra, mortuos inſpiciebat. Etiam templum Vulcani adiens, multo deriſu ſimulacrum illius cavillatus eſt. ſiquidem ſtatua Vulcani ſimillima eſt iis diis quos Pataicos vocant Phœnices, quos in triremium proris Phœnices circumferunt: quos qui non vidit, ego ſic ei indicabo, eſſe illos Pygmæi viri imagine. In templum quoque Cabirorum, inacceſſum alteri quàm ſacerdoti, ingreſſus eſt: & quæ illic erant ſimulacra, mul-
tis in ea jocatus verbis, concremavit. XL
Sunt enim & hæc illis Vulcani ſimilia,

1 Hæc quum dixiſſet, arcum corripiebat &c. 2 At hic quum illum configere non poſſet, *utpote qui ſe foras proripuiſſet.* 3 *Vel, Per inſaniam.*

à quo

à quo ſe hi homines aiunt eſſe oriundos. XXXVIII Cum multa igitur apud me documento ſunt, Cambyſem vehementer inſaniſſe, tum vero illud, quod alioqui non tentaſſet templa 1 legeſque habere ludibrio. Nam ſiquis univerſis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profecto cunctas unuſquiſque rimatus, ſuas eligeret. Non igitur credibile eſt alium quam dementem, talia ludibrio habere. At ita de ſuis quemque legibus ſentire, licet cum aliis conjecturis colligere, tum etiam hac: Darius accitos qui in ſua ditione erant Græcos percontatus eſt quanta pecunia vellent defunctis parentibus veſci: illis negantibus ulla ſe pecunia hoc eſſe facturos, Darius dehinc Græcis præſentibus, & quæ dicebantur per interpretem diſcentibus, interrogavit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui veſcuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellent ut patres defunctos igne comburerent. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari jubebant. Atque ita moribus comparatum eſt: recteque mihi videtur 2 Pindarus feciſſe ut diceret Morem omnium eſſe regem. XXXIX ¶ CÆTERUM dum Cambyſes in Ægyptum contendit, Lacedæmonii quoque intulere bellum Samo & Polycrati Æacis filio, qui Samum vi occupaverat, eamque inter initia trifariam partitus erat cum fratribus, Pantagnoto & Syloſonte: quorum deinde altero necato, altero qui erat junior, ejecto, totam ſolus obtinebat, inito fœdere cum Amaſi rege Ægypti, cum quo hoſpitium habebat, mittens munera, viciſſimque accipiens. Brevique ſtatim tempore res ejus adeo proceſſerunt ut per Ioniam cæteramque Græciam celebrarentur. Quocunque enim 3 bellum intulerat, cuncta ei proſpere cedebant, quum haberet 4 centum biremes, mille ſagittarios, invadens omnes ſine ullo cujuſquam diſcrimine: quod diceret ſe magis gratificari amico ſi ei quæ abſtuliſſet redderet, quam ſi 5 nihil adhuc auferret. Multas itaque hic inſulas, multa etiam incontinente oppida capiebat. Lesbios enim cum omnibus copiis opem Mileſiis ferentes, navali prœlio vicit cepitque, qui omnem foſſam mœnia Sami abientem vincti foderunt. XL Atque res Polycratis tantopere ſecundas eſſe non latuit Amaſin, cui hoc

τούτου δὲ σφέας παῖδας λέγουσι εἶναι. Πανταχῇ ὦν μοι δῆλά ἐστι ὅτι ἐμάνη μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱροῖσί τε καὶ νομαίοισι ἐπεχείρησε καταγελᾷν. εἰ γάρ τις προθείη πᾶσι ἀνθρώποισι ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἑλοίατο ἕκαστοι τοὺς ἑωυτῶν· οὕτω νομίζουσι πολλόν τι καλλίστους τοὺς ἑωυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι. οὐκ ὦν οἰκός ἐστι ἄλλον γε ἢ μαινόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. ὡς δὲ οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους πάντες ἄνθρωποι, πολλοῖσί τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πάρεστι σταθμώσασθαι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε· Δαρεῖος ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας, εἴρετο ἐπὶ πόσῳ ἂν χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι· οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἳ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἴρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων, καὶ δι' ἑρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα, ἐπὶ τίνι χρήματι δεξαίατ' ἂν τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρί· οἱ δὲ, ἀμβώσαντες μέγα, εὐφημέειν μιν ἐκέλευον. οὕτω μέν νυν ταῦτα νενόμισται· καὶ ὀρθῶς μοι δοκέει Πίνδαρος ποιῆσαι, νόμον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι. Καμβύσεω δὲ ἐπ' Αἴγυπτον στρατευομένου, ἐποιήσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηΐην ἐπὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτεα τὸν Αἰάκεος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς. καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν, τοῖσι ἀδελφεοῖσι Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε· μετὰ δὲ, τὸν μὲν αὐτέων ἀποκτείνας, τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας, ἔσχε πᾶσαν τὴν Σάμον. σχὼν δὲ, "ξεινίην Ἀμάσι τῷ" Αἰγυπτίων βασιλέϊ συνεθήκατο, πέμπων τε δῶρα, καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτεος τὰ πρήγματα αὔξετο, καὶ ἦν βεβωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην, καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ὅκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχώρεε εὐτυχέως. ἔκτητο δὲ πεντηκοντέρους τε ἑκατὸν, καὶ χιλίους τοξότας. ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας, διακρίνων οὐδένα. τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον ἀποδιδοὺς τὰ ἔλαβε, ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβών. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων αἱρήκεε, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἠπείρου ἄστεα. ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ βοηθέοντας Μιλησίοισι, ναυμαχίῃ κρατήσας εἷλε, οἳ τὴν τάφρον περὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὤρυξαν. Καί κως τὸν Ἄμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε ἀλλά οἱ τοῦτ'

τὴν φιλίην τῷ Αἰγυπτίῳ

1 Ritusque 2 Pindarus ceciniſſe, Morem &c. nam *ποιῆσαι de poetis dicitur, ut Lat.* canere. 3 Bellum inferre cogitaret, 4 Centum naves quinquaginta remorum. 5 Nihil ab initio abſtuliſſet.

τὴν

ἦν ἐπιμελές. πολλῷ δὲ ἔτι πλεῦνός οἱ εὐτυχίης γινομένης, γράψας ἐς βιβλίον τάδε, ἐπέστειλε ἐς Σάμον· “ΑΜΑΣΙΣ ΠΟΛΥΚΡΑΤΕΙ ΩΔΕ ΛΕΓΕΙ. Ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα· ἐμοὶ δὲ αἱ σαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι, τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὡς ἔστι φθονερόν. καί κως βούλομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἂν κήδωμαι, τὸ μέν τι εὐτυχέειν

113 τῶν πρηγμάτων, τὸ δὲ προσπταίειν· καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα, ἐναλλὰξ πρήσσων, ἢ εὐτυχέων τὰ πάντα. οὐδένα γάρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόρριζος, εὐτυχέων τὰ πάντα. σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειθόμενος, ποίησον πρὸς τὰς εὐτυχίας τάδε· φροντίσας τὸ ἂν εὕροις ἐόν τοι πλείστου ἄξιον, καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω, ὅκως μηκέτι ἥξει ἐς ἀνθρώπους. ἤν τε μὴ ἐναλλὰξ ἤδη αἱ εὐτυχίαι τοι τὠπὸ τοῦδε αὐτοῖσι πάθῃσι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑποκειμένῳ ἀκέο.” Ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυκράτης, καὶ νόῳ λαβὼν ὥς οἱ εὖ ὑπετίθετο Ἄμασις, ἐδίζετο ἐπ' ᾧ ἂν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσηθείη ἀπολομένῳ τῶν κειμηλίων. διζήμενος δ' εὕρισκε τόδε. ἦν οἱ σφρηγὶς τὴν ἐφόρεε χρυσόδετος, σμαράγδου μὲν λίθου ἐοῦσα, ἔργον Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου. ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίεε τάδε. πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν, ἐσέβη ἐς αὐτήν. μετὰ δὲ, ἀναγαγεῖν ἐκέλευσε ἐς τὸ πέλαγος. ὡς δὲ ἀπὸ τῆς νήσου ἑκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγῖδα, πάντων ὁρεόντων τῶν συμπλόων, ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος. τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε· ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία, συμφορῇ ἐχρᾶτο. Πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τούτων, τάδε οἱ συνήνεικε γενέσθαι. ἀνὴρ ἁλιεὺς, λαβὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν, ἠξίου μιν Πολυκράτεϊ δῶρον δοθῆναι. φέρων δὲ ἐπὶ τὰς θύρας, Πολυκράτεϊ ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν, χωρήσαντος δέ οἱ τούτου, ἔλεγε, διδοὺς τὸν ἰχθὺν, “Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἑλὼν, οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ ἐὼν ἀποχειροβίοτος, ἀλλά μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς. σοὶ δή μιν φέρων δίδωμι.” ὁ δὲ, ἡσθεὶς τοῖσι ἔπεσι, ἀμείβεται τοῖσδε, “Κάρτα τε εὖ ἐποίησας, καὶ χάρις διπλέη τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δώρου· καί σε ἐπὶ δεῖπνον καλέομεν.” ὁ μὲν δὴ ἁλιεὺς, μέγα ποιεύμενος ταῦτα, ἤϊε ἐς τὰ οἰκία. τὸν δὲ ἰχθὺν τάμνοντες οἱ θεράποντες,

γρ. εὐτυχέειν

γρ. αὐταῖσι πάθαισι

γρ. δὴ

curæ erat. Sed quum assidue forent multo secundiores, Amasis libellum Samum misit in hæc verba scriptum, AMASIS POLYCRATI ITA INQUIT, Mihi quidem, fœliciter agi cum viro amico meo & hospite, audire voluptati est: tamen tuæ magnæ prosperitates mihi non placent, qui intelligo quam invidum numen sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius tum eorum qui mihi curæ sunt 1 res nunc prospere ire, & ita *per varias fortunæ vices* ævum traducere, quam in omnibus mihi prospere cedere. Tu itaque mihi obtemperando, hoc adversus prosperitates agito: dispice quid tibi sit quod plurimi facias, quodque amissum tibi maxime doleret: id ubi inveneris, ita abjicito ut nunquam 2 ad homines veniat. Quod si prospere tua deinceps non variabuntur adversis, medeare tu tibi subinde eo modo quem tibi subjeci. Hæc quum legisset Polycrates, & in animum demisisset, tanquam XLI bene sibi ab Amasi præcepta, disquirebat quodnam suorum ornamentorum esset quo amisso maxima ipse molestia afficeretur:. atque hoc tandem quæritando invenit: Erat ei gemma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samii Telecle geniti. hanc ubi abjiciendam statuit, ita abjicere libuit: 3 Biremem conscendit: eam dehinc viros quibus illam instruxerat, in pelagus educere jubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractum sibi sigillum, iis qui una navigabant inspectantibus, abjecit in pelagus: hoc acto renavigavit. Reverso domum, quum ex jactura XLII afficeretur, quinto sextove quam hæc acta sunt die, hoc ei casu evenit. Piscator quidam captum à se piscem, grandem sanè ac pulchrum, putavit dignum quo Polycratem donaret. eum ad fores quum attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire velle: à janitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuariis vitam tolero, tamen non judicavi ferendum à me esse in forum, sed te tuaque potentia dignum. Eum itaque affero tibi, donoque. His verbis iste delectatus ita respondit, Tu vero probe, nec facto solo, sed etiam oratione apud me inisti gratiam: ad cœnamque te vocatum volo. Hæc magni faciens piscator domum abiit. piscem ministri rescindentes,

1 Res nunc prospere ire, nunc infœliciter cedere, *Vel potius, Ex rebus alias fœliciter, alias infœliciter cedere. Post* cedere, *adde,* Nec enim adhuc de quoquam audisse me puto, qui quum in omnibus fœlix fuisset, non tandem male perierit funditus. 2 *Id est, in hominum conspectum.* 3 Quinquaginta remorum navem

offendunt

offendunt in ejus alvo ſigillum Polycratis. Quod ubi viderunt ſumpſeruntque, ad Polycratem lætabundi quamcelerrime pertulerunt. Eoque illi reddito, referebant quo pacto fuiſſet inventum. 1 Polycrates, quemadmodum res divinitus contigit, ſingula quæque à ſe geſta retulit in libellum: & qua ratione quod amiſerat recepiſſet. Hæc ubi ſcripſit, in
XLIII Ægyptum miſit. Quibus tabellis Amaſis perlectis quæ à Polycrate venerant, 2 intellexit non poſſe præſtare hominem ut alterum hominem fato impendenti eripiat: utque Polycrates bene jam moreretur, bonam fortunam ſemper expertus, qui ea quoque reperiret quæ abjeciſſet. Miſſo itaque Samum caduceatore, dixit ſe jus cum illo hoſpitii ſolvere. Quod ideo fecit ne in triſtem aliquem gravemque caſum incidente Polycrate, animi dolorem veluti de hoſpite ipſe
XLIV contraheret. ¶ Adverſus hunc igitur Polycratem in omnibus bene agentem, Lacedæmonii ſumpſere expeditionem, acciti ab iis Samiis qui poſt hæc Cydoniam in Creta condiderunt. Polycrates, miſſo clanculum caduceatore ad Cambyſem Cyri filium, adverſus Ægyptum copias comparantem, oravit ut nunciis ad ſe in Samum miſſis, rogaret aliquid copiarum. Quod audiens Cambyſes, libenter in Samum miſit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas ſecum iſte mitteret in Ægyptum. Polycrates, delectis quos maxime ſuſpicabatur è popularibus ſuis ad rebellionem ſpectare, quadraginta triremes miſit Cambyſi, mandans ne retro eos dimit-
XLV teret. Et alii quidem negant Samios à Polycrate miſſos, in Ægyptum perveniſſe: ſed quum in Carpathio mari curſum tenerent, inter ſe colloquutos decreviſſe ne porro tenderent. Alii vero aiunt perveniſſe in Ægyptum, ac retentos inde fugam feciſſe: & in Samum redeuntes, Polycratem cum claſſe occurrentem ſuperaſſe, atque in inſulam exiſſe: ſed pugna pedeſtri commiſſa repulſos, ita Lacedæmonem navigaſſe. Sunt qui dicant penes eoſdem, ab Ægypto redeuntes adverſus Polycratem, extitiſſe victoriam: non recte dicentes mea opinione. Neque enim oportuiſſet illos aſciſcere Lacedæmonios, ſi per ſe ad reſiſtendum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dictat ut cui

εὑρίσκουσι ἐν τῇ νηδύϊ αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγῖδα. ὡς δὲ εἶδόν τε καὶ ἔλαβον, τάχιστα ἔφερον κεχαρηκότες παρὰ τὸν Πολυκράτεα. διδόντες δέ οἱ τὴν σφρηγῖδα, ἔλεγον ὅτεῳ τρόπῳ " εὑρεθείη. τὸν γρ. εὑρέθη.
δὲ ὡς ἐσῆλθε θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον πάντα, τὰ ποιήσαντά μιν, οἷα καταλελάβηκε· γράψας δὲ, ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἄμασις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος ἧκον, ἔμαθε ὅτι ἐκκομίσαι τε ἀδύνατον εἴη ἀνθρώπῳ ἄνθρωπον ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρήγματος, καὶ ὅτι ὡς οὐκ εὖ τελευτήσειν μέλλει Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα· ὃς καὶ τὰ ἀποβάλλει, εὑρίσκει. πέμψας δέ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον, διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. τοῦδε εἵνεκα ταῦτα ἐποίεε, ἵνα μὴ συντυχίης δεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεα καταλαβούσης, αὐτὸς ἀλγήσειε τὴν ψυχὴν, ὡς " περὶ ξείνου. Ἐπὶ τοῦτον δὴ γρ. περὶ ἀνδρὸς ξείνου.
ὦν τὸν Πολυκράτεα εὐτυχέοντα τὰ πάντα, ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι, ἐπικαλεσαμένων τῶν μετὰ ταῦτα Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. πέμψας δὲ κήρυκα λάθρη Σαμίων Πολυκράτης παρὰ Καμβύσεα τὸν Κύρου συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδεήθη ὅκως ἂν καὶ παρ' ἑωϋτὸν πέμψας ἐς Σάμον, δέοιτο στρατοῦ. Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων, προθύμως " ἔπεμπε ἐς Σάμον, δεησόμενος Πολυκράτεος στρατὸν ναυτικὸν ἅμα πέμψαι ἑωϋτῷ ἐπ' Αἴγυπτον. ὁ δὲ, ἐπιλέξας τῶν ἀστῶν γρ. ἔπεμψε ἐς Σάμον, δεόμενος
τοὺς ὑπώπτευε μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν, ἀπέπεμπε τεσσεράκοντα τριήρεσι· ἐντειλάμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν· Οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος, οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον· ἀλλ' ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν Καρπάθῳ πλέοντες, δοῦναί σφι λόγον, καί σφι ἁδεῖν τὸ προσωτέρω μηκέτι πλέειν. οἱ δὲ 114
λέγουσι ἀπικομένους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλασσομένους, ἐνθεῦτεν αὐτοὺς ἀποδρῆναι. καταπλέουσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυκράτης νηυσὶ ἀντιάσας, ἐς μάχην κατέστη· νικήσαντες δὲ οἱ κατιόντες, ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον. πεζομαχήσαντες δὲ ἐν αὐτῇ, ἑσσώθησαν· καὶ οὕτω δὴ ἔπλεον ἐς Λακεδαίμονα. εἰσὶ δὲ οἳ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεα· λέγοντες, ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ὀρθῶς. οὐδὲν γὰρ ἔδει σφέας Λακεδαιμονίους ἐπικαλέεσθαι, εἴπερ αὐτοὶ ἱκανοὶ ἦσαν Πολυκράτεα παραστήσασθαι. πρὸς δὲ τούτοισι, οὐδὲ λόγος αἱρέει, τῷ

1 Polycrates, quum eum ſubiiſſet divinum quiddam id eſſe, ſcribit quæ feciſſet, & quæ poſt illa à ſe facta ſibi contigiſſent. *Vel, quicquid ſibi poſt eam rem factam accidiſſet.* 2 Didicit fieri non poſſe ut homo hominem à re quæ eventura eſt retrahat: & Polycrati non felicem fore tandem rerum exitum, qui per omnia proſperam fortunam experiretur: adeo ut ea etiam reper.

ἐπι-

ἐπίκουροί τε μισθωτοὶ καὶ τοξόται οἰκήϊοι ἦσαν πλήθεϊ πολλοί, τοῦτον ὑπὸ τῶν κατιόντων Σαμίων ἐόντων ὀλίγων ἑσσωθῆναι· τῶν δ' ὑπ' ἑωϋτῷ ἐόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας, εἶχε ἑτοίμους, ἢν ἄρα προδιδῶσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας, ὑποπρῆσαι αὐτοῖσι τοῖσι νεωσοίκοισι. Ἐπεί τε δὲ οἱ ἐξελασθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, ἔλεγον πολλά, οἷα κάρτα δεόμενοι. οἱ δέ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσει ὑπεκρίναντο, τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ἐπιλελῆσθαι, τὰ δὲ ὕστατα οὐ συνιέναι. μετὰ δὲ ταῦτα, δεύτερα καταστάντες, ἄλλο μὲν εἶπον οὐδέν, θύλακον δὲ φέροντες, ἔφασαν " τὸν ἀλφίτων δέεσθαι. οἱ δέ σφι ὑπεκρίναντο, τῷ θυλάκῳ περιεργάσθαι. βοηθέειν δ' ὦν ἔδοξε αὐτοῖσι. Καὶ ἔπειτα παρασκευασάμενοι ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ Σάμον, ὡς μὲν Σάμιοι λέγουσι, εὐεργεσίας ἐκτίνοντες ὅτι σφι πρότεροι αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοήθησαν ἐπὶ Μεσσηνίους· ὡς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, οὐκ οὕτω τιμωρῆσαι δεομένοισι Σαμίοισι ἐστρατεύοντο, ὡς τίσασθαι βουλόμενοι τοῦ κρητῆρος τῆς ἁρπαγῆς, τὸν ἦγον Κροίσῳ, καὶ τοῦ θώρηκος, τὸν αὐτοῖσι Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἔπεμψε δῶρον. καὶ γὰρ θώρηκα ἐληίσαντο τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ἢ τὸν κρητῆρα, οἱ Σάμιοι· ἐόντα μὲν λίνεον, καὶ ζῴων ἐνυφασμένων συχνῶν, κεκοσμημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοισι, ἀπὸ ξύλου· τῶνδε εἵνεκα θωϋμάσαι ἄξιον ἁρπεδόνη ἑκάστη τοῦ θώρηκος ποιέει. ἐοῦσα γὰρ λεπτή, ἔχει ἁρπεδόνας ἐν ἑωϋτῇ τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντα, πάσας φανεράς. τοιοῦτος ἕτερός ἐστι καὶ τὸν ἐν Λίνδῳ ἀνέθηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἄμασις. Συνεπελάβοντο δὲ τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ὥστε γενέσθαι, καὶ Κορίνθιοι προθύμως. ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων γενόμενον γενεῇ πρότερον τοῦ στρατεύματος τούτου, κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ κρητῆρος τῇ ἁρπαγῇ γεγονός. Κερκυραίων γὰρ παῖδας τριηκοσίων ἀνδρῶν τῶν πρώτων, Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐς Σάρδις ἀπέπεμψε παρὰ Ἀλυάττεα ἐπὶ ἐκτομῇ. προσχόντων δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς παῖδας Κορινθίων, πυθόμενοι οἱ Σάμιοι τὸν λόγον, ἐπ' οἷσι ἀγοίατο οἱ παῖδες ἐς Σάρδις, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας ἐδίδαξαν ἱροῦ ἅψασθαι Ἀρτέμιδος·

γρ. τὸν θύλακον

permulti aderant, cum auxiliarii mercede conducti, tum domestici sagittarii, is à Samiis redeuntibus numero paucis fuerit superatus: quum præsertim liberi civium atque uxores sub Polycrate essent, quos iste inter navalia coactos tenebat, ideo paratos ut si ii qui secum erant, cum redeuntibus aliis prodidissent, una cum ipsis navalibus combureret.
XLVI Postea quam vero Samii qui à Polycrate exacti erant, Spartam venerunt, adeuntes principes multa sane (qualia supplices) commemorabant. Quibus illi primo congressu responderunt, eorum quæ isti dixissent, priorum quidem oblitos esse se, posteriora vero non intelligere. Secundo deinde congressu nihil isti dixerunt, nisi. allato panario, illud pane indigere. Quibus iidem responderunt 1 panario supersuturum. 2 Itaque opem ferendam eis censuerunt.
XLVII Atque ubi rem apparavere, cum exercitu in Samum se contulere, referendæ gratiæ causa, ut Samii aiunt, quia illis aliquando Samii adversus Messenios auxilio fuissent: ut vero Lacedæmonii aiunt, non tam quia tutari deberent Samios, quam ut eosdem ulciscerentur ob interversum craterem, quem Crœso portabant, & ob thoracem ab Amasi rege Ægypti ipsis missum. Interceperant enim Samii priore quàm craterem anno, thoracem lineum quidem, sed frequentibus animalium figuris ex auro lanaque versicolore, 3 è ligno intertextum: ob id admiratione dignum, quod quum inscriptæ ejus venationes essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenas ac sexagenas bestiolas, singulasque evidentes: hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter est quem in Lindo Minervæ idem Amasis dedicavit.
XLVIII Comparaverunt itaque Lacedæmonii exercitum adversus Samum, ut Corinthios quoque solicitarent. ¶ In quos etiam Samiorum extabat injuria ætate quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tempus facta quo crater interversus est. Nam quum Periander Cypseli filius, Sardis ad Alyattem castrandos mitteret trecentos primorum Corcyræorum liberos, Corinthiique qui illos ducebant, Samum appulsi essent, audita Samii causa cur Sardis pueri ducerentur, primum edocuere pueros ut 4 pulvinar Dianæ contingerent:

1 Illos panario supervacaneam orationem curiose addidisse. Q. d. *Debuisse illos contentos esse panarium seu saccum ostendere. Videtur hic verus esse hujus loci sensus, cui tamen fortasse vox aliqua deest.* 2 Ferendam tamen illos opem cens. 3 Ex xylo intertextum, quem admiratione dignum reddebant singula ejus fila, quæ quum exilia essent, tamen singula in se tricena ac sexagena fila, & quidem evidentia singula, habebant: Talis & alter est quem in Lindo Min. idem Am. dedicavit. Ad hanc vero in Samum expeditionem adjuverunt etiam Corinthii lubenter. 4 Templum.

deinde

deinde non ſinentes 1 abſtrahi eoſdem è pulvinari, quum prohiberent Corinthii præbere illis alimenta, ipſi diem ſolennem egerunt, quem nunc quoque per id tempus celebrant. Quum enim nox advenerat, quamdiu pueri præcabantur, tamdiu exercebant choros virginum atque adoleſcentium. Tunc autem choros exercentes, eſculenta fecerunt ex ſeſamo ac melle, quæ diſtribuenda ferrentur: ut ea Corcyræorum filii rapientes, alimenta haberent. idque eouſque factum eſt dum Corinthii pueris quos aſſervabant omiſſis abierunt. Ita Samii pueros Corcyram reduxerunt.

XLIX Quod ſi defuncto Periandro, Corinthiis cum Corcyræis amicitia extitiſſet, non ob hanc cauſam Corinthii 2 adverſus Samios expeditionem ſumpſiſſent: nunc ab ipſa urbe Corcyrenſi à ſe condita, Corinthii ſemper cum Corcyræis diſcordes mutuo fuere. Hujus igitur rei memores Corinthii, exulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad caſtrandum Sardis primorum Corcyræorum delectos pueros, ulciſcendi facinoris gratia quod Corcyræi priores in eum admiſerant.

L Nam poſteaquam uxorem ſuam Meliſſam necavit Periander, accidit ut ad ſuperiorem calamitatem hæc quoque accederent: Erant ei ex Meliſſa liberi duo, unus decem & ſeptem, & alter duodeviginti natus annos. hos avus maternus Procles Epidauri tyrannus, ad ſe accitos, ea proſequebatur charitate qua debebat nepotes ex filia. Quos ubi remittendos ſtatuit, priuſquam dimitteret, Scitis, inquit, pueri, quiſnam matrem veſtram interemit? Hoc dictum, ei qui major natu erat, nullius momenti habitum eſt: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, ut reverſus Corinthum, patrem neque prior affatus ſit, neque affantem reaffari, ac ne interroganti quidem reſponſum reddere voluerit. Eum Periander tandem ſane indignatus à laribus ejecit.

LI Quo ejecto, majorem natu percontatur quænam cum eis avus eſſet colloquutus. Ille narrare ut ſe avus amantiſſime accepiſſet: non tamen facere mentionem dicti illius quod Procles in eis dimittendis dixiſſet, 3 quippe quod in mentem non admiſerat. Periander dicere, nulla ratione fieri poſſe quin aliquid illis ab avo ſit ſuggeſtum: itaque percontando inſtare.

μετὰ δὲ, οὐ περιορέοντες ἀπέλκειν τοὺς ἱκέτας ἐκ τοῦ ἱροῦ, σιτίων δὲ τοὺς παῖδας ἐργόντων Κορινθίων, ἐπινήσαντο οἱ Σάμιοι ὁρτὴν, τῇ καὶ νῦν ἔτι χρέωνται κατὰ ταὐτά. νυκτὸς γὰρ ἐπιγινομένης, ὅσον χρόνον ἱκέτευον οἱ παῖδες, ἵστασαν χοροὺς παρθένων τε καὶ ἠϊθέων· ἱστάντες δὲ τοὺς χοροὺς, τρωκτὰ σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποιήσαντο νόμον φέρεσθαι· ἵνα ἁρπάζοντες οἱ τῶν Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν τροφήν. ἐς τοῦτο δέ οἱ ἐγίνετο ἐς ὃ οἱ Κορίνθιοι τῶν παίδων οἱ φύλακοι οἴχοντο ἀπολιπόντες. τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον ἐς Κέρκυραν οἱ Σάμιοι. Εἰ μέν νυν Περιάνδρου τελευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, οἱ δὲ οὐκ ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ταύτης εἵνεκα τῆς αἰτίης· νῦν δὲ αἰεὶ ἐπεί τε ἔκτισαν τὴν νῆσον, εἰσὶ ἀλλήλοισι διάφοροι ἐόντες ἑωυτοῖσι. τούτων ὦν εἵνεκα ἀπεμνησικάκεον τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορίνθιοι. ″Ἔπεμπε δὲ ἐς Σάρδις ἐπ᾽ ἐκτομῇ Περίανδρος, τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐπιλέξας τοὺς παῖδας, τιμωρεόμενος· πρότεροι γὰρ οἱ Κερκυραῖοι ἦρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀτάσθαλον ποιήσαντες. Ἐπεί τε γὰρ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιήνδε οἱ ἄλλην συνέβη πρὸς τῇ γεγονυίῃ γενέσθαι· ἦσάν οἱ ἐκ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὁ μὲν, ἑπτακαίδεκα, ὁ δὲ, ὀκτωκαίδεκα ἔτεα γεγονώς. τούτους ὁ μητροπάτωρ * Προκλῆς, ἐὼν Ἐπιδαύρου τύραννος, μεταπεμψάμενος παρ᾽ ἑωυτὸν, ″ἐφιλοφρόνεέ τε, ὡς εἰκὸς ἦν, θυγατρὸς ἐόντας τῆς ἑωυτοῦ παῖδας. ἐπεί τε δέ σφεας ἀπεπέμπετο, εἶπε προπέμπων αὐτοὺς, Ἆρα ἴστε ὦ παῖδες ὃς ὑμέων τὴν μητέρα ἀπέκτεινε; τοῦτο τὸ ἔπος ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος, τῷ οὔνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω, ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον, ἅτε φονέα τῆς μητρὸς τὸν πατέρα οὔτε προσεῖπε, διαλεγομένῳ τε ″ οὐ προσδιελέγετο, ἱστορέοντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου. τέλος δέ μιν περιθυμῷ ἐχόμενος ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. Ἐξελάσας δὲ τοῦτον, ἱστόρεε τὸν ″ πρεσβύτερον τά σφι ὁ μητροπάτωρ διελέχθη· ὁ δέ οἱ ἀπηγέετο ὡς σφεας φιλοφρόνως ἐδέξατο. ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπεος τό σφι ὁ Προκλῆς ἀποστέλλων εἶπε, ἅτε οὐ νόῳ λαβὼν, οὐκ ἐμέμνητο. Περίανδρος δὲ οὐδεμίην μηχανὴν ἔφη εἶναι μὴ οὔ σφι ἐκεῖνον ὑποθέσθαι τι· ἐλιπαρέε τε ἱστορέων.

γρ. ἔπεμψε 115

γρ. ἐφιλοφρονέετό τε,

γρ. οὔτε

γρ. πρεσβύτατον

1 Abſtrahi ſupplices è templo, quum prohib. 2 Ad ſumendam in Samios expeditionem operas contuliſſent. 3 Quippe qui ejus non meminiſſet, quod animum ad id non advertiſſet. * ita noſter, & Cicero; aliqui ταχυγραφίαν hanc eſſe putabant pro Patrocles. ſic enim apud Strabonem & Plutarchum invenias.

ὁ δὲ, ἀναμνησθεὶς, εἶπε καὶ τοῦτο· Περίανδρος δὲ νόῳ λαβὼν καὶ τοῦτο, καὶ μαλακίην ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδὲν, ᾗ ὁ ἐξελασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαιταν ἐποιέετο, ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον, ἀπηγόρευε μή μιν δέκεσθαι οἰκίοισι. ὁ δὲ, ὅκως ἀπελαυνόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίην, ἀπελαύνετ' ἂν καὶ ἀπὸ ταύτης· ἀπειλέοντός τε τοῦ Περιάνδρου τοῖσι δεξαμένοισι, καὶ ἐξέργειν κελεύοντος. ἀπελαυνόμενος δ' ἂν ᾔιε ἐπ' ἑτέρην τῶν ἑταίρων. οἱ δὲ, ἅτε Περιάνδρου ἐόντα παῖδα, καίπερ δειμαίνοντες, ὅμως ἐδέκοντο. Τέλος δὲ, ὁ Περίανδρος κήρυγμα ἐποιήσατο, ὃς ἂν οἰκίοισι ὑποδέξηταί μιν, ἢ προσδιαλεχθῇ, ἱρὴν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὅσην δὴ εἴπας. πρὸς ὧν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα, οὔτε τίς οἱ διαλέγεσθαι, οὔτε οἰκίοισι δέκεσθαι ἤθελε. πρὸς δὲ, οὐδὲ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐδικαίου πειρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ διακαρτερέων ἐν τῇσι στοῇσι ἐκαλινδέετο. τετάρτῃ δ' ἡμέρῃ ἰδών μιν ὁ Περίανδρος ἀλουσίῃσί τε καὶ ἀσιτίῃσι συμπεπτωκότα οἴκτειρε· ὑπεὶς δὲ τῆς ὀργῆς, ᾔιε ἆσσον, καὶ ἔλεγε, "Ὦ παῖ, κότερα τούτων αἱρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν ἔχων πρήσσεις, ἢ τὴν τυραννίδα, καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ νῦν ἐγὼ ἔχω, ταῦτα, ἐόντα τῷ πατρὶ ἐπιτήδεον, παραλαμβάνειν; ὃς ἐὼν ἐμός τε παῖς, καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαίμονος βασιλεὺς, ἀλήτην βίον εἵλευ· ἀντιστατέων τε καὶ ὀργῇ χρεώμενος ἐς τόν σε ἥκιστα ἐχρῆν. εἰ γάρ τις συμφορὴ ἐν αὐτοῖσι ἐγεγόνεε ἐξ ἧς ὑποψίην ἐς ἐμὲ ἔχεις, ἐμοί τε αὕτη γέγονε, καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεῦν μέτοχός εἰμι, ὅσῳ αὐτός σφε ἐξεργασάμην. σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσόν ἐστι ἢ οἰκτείρεσθαι, ἅμα τε ὁκοῖόν τι ἐς τοὺς τοκῆας καὶ ἐς τοὺς κρέσσονας τεθυμῶσθαι, ἄπιθι ἐς τὰ οἰκία." Περίανδρος μὲν τούτοισι αὐτὸν κατελάμβανε. ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται τὸν πατέρα, ἔφη δέ μιν ἱρὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ, ἑωυτῷ ἐς λόγους ἀπικόμενον. μαθὼν δὲ ὁ Περίανδρος ὡς ἄπορόν τι τὸ κακὸν εἴη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνίκητον, ἐξ ὀφθαλμῶν μιν ἀποπέμπεται, στείλας πλοῖον ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ ταύτης. ἀποστείλας δὲ τοῦτον ὁ Περίανδρος, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν πενθερὸν Προκλέα, ὡς τῶν παρεόντων οἱ πρηγμάτων ἐόντα αἰτιώτατον· καὶ εἷλε μὲν τὴν Ἐπίδαυρον, εἷλε δὲ αὐτὸν Προκλέα, καὶ ἐζώγρησε. Ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος, ὅ, τε Περίανδρος παρηβήκεε, καὶ συνεγινώσκετο ἑωυτῷ

Tunc adolescens in memoriam rediens, id quoque dictum fuisse narravit. [1] Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos apud quos filius ab ipso expulsus degebat, prohibitum ne adolescentem in domum excipiant. Iste illinc ejectus, in alteram se domum conferebat: sed ab hac quoque abjiciebatur, Periandro iis qui acceperant comminante, atque ut arcerent imperante. Expulsus hinc in aliam sodalium domum se contulit. Illi etsi formidantes, tamen quod esset Periandri filius, hominem excipiebant. Ad postremum LII
Periander edictum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut alloqueretur, eum sacram [2] pœnam Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari vellet, ne ipse quidem putavit rem desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, assidue versabatur. Quem die quarta Periander illuvie & inedia enectum cernens, misertus est, depositaque ira, propius accedens, Fili, inquit, utrum est optabilius, istudne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo? qui quum sis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præoptasti mendicam vitam, obsistendo atque irascendo illi cui minime debebas. Nam siquid calamitatis illinc accidit unde suspicionem in me habes, id mihi accidit, ejusque ego particeps eo magis sum quod ipse id perpetravi. Tu vero, edoctus quanto satius sit, [3] invidiosum quam miserabilem esse, & simul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi domum. Periander quidem his verbis filium [4] castigabat: ille autem nihil patri respondit, nisi ipsum sacram [5] pœnam deo debere, quod in ipsius colloquium venisset. Ibi Periander animadvertens malum filii [6] vehementius esse quam ut corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putavit, navigio in Corcyram misso. nam Corcyræ quoque imperitabat. Eo autem amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum autori. Expugnataque Epidauro, Proclem cepit, quem tamen vivum serva- LIII
vit. Interjecto deinde tempore quum senuisset Periander, sibique esset conscius

1 Ad quod Per. animum advertens, 2 Mulctam 3 Invidiam quam commiserationem movere, 4 Corripiebat: 5 Mulctam 6 Ejusmodi esse cujus sanandi ratio nulla iniri posset. *Vel, Nulla via esse sanabile. Magis ad verbum, Nullum exitum habere.*

se non

ſe non eſſe amplius parem adminiſtrandis obeundiſque rebus, mittit Corcyram accerſitum Lycophronem ad tyrannidem adminiſtrandam. Nam in majore filio non erat indoles, hebetiorque eſſe ei videbatur. Lycophron ne 1 reſponſione quidem eſt dignatus eum qui ſibi nuncium afferebat. At Periander in amorem adoleſcentis propenſus, rurſus ad eum miſit ſororem filiam ſuam, ſperans fore ut ille huic præcipue auſcultaret. Hæc, ubi venit, Fili, inquit, mavis tyrannidem recidere in alios, & domum patris tui ad alienos diſpergi, quàm tu ipſe habere illuc reverſus? Redi quæſo ad penates, deſine tibimet officere. 2 Læva poſſeſſio eſt pervicacia: noli malum medicari malo. Multi manſuetiora 3 juſtioribus præponunt. multi materna ſectantes, paterna perdiderunt. Lubrica res eſt tyrannis, cujus multi ſunt amatores. Pater ſenex eſt provectæque ætatis: tua ipſius bona ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum appoſitis fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iſte reſpondens, negat ſe iturum Corinthum quoad patrem ſupereſſe audiret. Hoc quum mulier renunciaſſet, tertio Periander caduceatorem mittit, qui dicat ſe quidem in Corcyram velle concedere, ſed ut hic Corinthum proficiſcatur ad tyrannidis ſucceſſionem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipſe veniebat, juvenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi, ne ad ipſorum regionem Periander accederet, adoleſcentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyræis ultionem ſumebat.

LIV ¶ Lacedæmonii ingenti cum claſſe ubi pervenere, Samum obſederunt, ſuccedenteſque muro, turrem mari imminentem juxta ſuburbana tranſcenderunt. Sed mox cum magna manu ſuppetias ipſo ferente Polycrate, rejecti ſunt. Sed quum à ſuperiore turri (quæ tergo montis prominebat) erupiſſent tum auxiliarii, tum ipſorum Samiorum permulti, & aliquantiſper Lacedæmonios ſuſtinuiſſent ipſi, retro fugam fecerunt, inſequentique ab hoſte cædebantur.

LV Quod ſi Lacedæmonii qui aderant, Archiæ, & Lycopæ ſimiles extitiſſent, eo die capta Samus fuiſſet. Siquidem Archias & Lycopes ſoli cum Samiis ad murum refugientibus irrumpentes, intercluſa ad redeundum via,

οὐκέτι εἶναι δυνατὸς τὰ πρήγματα ἐπορᾶν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν, ἐπεκάλεε τὸν Λυκόφρονα ἐπὶ τὴν τυραννίδα. ἐν γὰρ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων οὐκ ἐνεώρα, ἀλλά οἱ κατεφαίνετο εἶναι νωθέστερος. ὁ δὲ Λυκόφρων οὐδὲ ἀνακρίσιος ἠξίωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην. Περίανδρος δὲ, περιεχόμενος τοῦ νεηνίεω, δεύτερα ἀπέστειλε ἐπ' αὐτὸν τὴν ἀδελφὴν, ἑωυτοῦ δὲ θυγατέρα· δοκέων μιν μάλιστα ταύτῃ ἂν πείθεσθαι. ἀπικομένης δὲ ταύτης, καὶ λεγούσης, “Ὦ παῖ, βούλεαι τήν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσέειν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς διαφορηθέντα μᾶλλον, ἢ αὐτός σφε ἀπελθὼν ἔχειν; ἄπιθι ἐς τὰ οἰκία, παῦσαι σεωυτὸν ζημιῶν. φιλοτιμίη, κτῆμα σκαιόν. μὴ τὸ κακὸν τῷ κακῷ ἰῶ. πολλοὶ τῶν δικαίων τὰ ἐπιεικέστερα προτιθεῖσι. πολλοὶ δὲ ἤδη τὰ μητρῷα διζήμενοι, τὰ πατρῷα ἀπέβαλον. τυραννὶς, χρῆμα σφαλερόν· πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταί εἰσι. ὁ δὲ, γέρων τε ἤδη καὶ παρηβηκώς. μὴ δῷς τὰ σεωυτοῦ ἀγαθὰ ἄλλοισι.” ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἔλεγε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, ὑποκρινόμενος, ἔφη οὐδαμὰ ἥξειν ἐς Κόρινθον ἔστ' ἂν πυνθάνηται περιεόντα τὸν πατέρα. ἀπαγγειλάσης δὲ ταύτης ταῦτα, τὸ τρίτον ὁ Περίανδρος κήρυκα πέμπει, βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἥκειν· ἐκεῖνον δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον ἀπικόμενον, διάδοχον γίνεσθαι τῆς τυραννίδος. καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοισι τοῦ παιδὸς, ὁ μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν, ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον. μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μή σφι Περίανδρος ἐς τὴν χώρην ἀπίκηται, κτείνουσι τὸν νεηνίσκον. ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραίους ἐτιμωρέετο. Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὡς ἀπίκοντο, ἐπολιόρκεον Σάμον· προσβαλόντες δὲ πρὸς τὸ τεῖχος, τοῦ μὲν πρὸς θαλάσσῃ ἑστῶτος πύργου κατὰ τὸ προάστειον τῆς πόλιος ὑπερέβησαν· μετὰ δὲ, αὐτοῦ βοηθήσαντος Πολυκράτεος χειρὶ πολλῇ, ἀπηλάθησαν. κατὰ δὲ τὸν ἐπάνω πύργον τὸν ἐπὶ τῆς ῥάχιος τοῦ ὄρεος ἐπεόντα ἐπεξῆλθον οἵ τε ἐπίκουροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοί. δεξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἔφευγον ὀπίσω· οἱ δὲ, ἐπισπώμενοι, ἔκτεινον. Εἰ μέν νυν οἱ παρεόντες Λακεδαιμονίων ὅμοιοι ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην Ἀρχίῃ τε καὶ Λυκώπῃ, αἱρέθη ἂν Σάμος. Ἀρχίης γὰρ Λυκώπης μοῦνοι συνεσπεσόντες φεύγουσι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοισι, καὶ ἀποκληϊσθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, 116

1 Interrogatione. *vel, compellatione.* 2 Siniſtra. *vel, Infauſta.* 3 Juſtis æquitatem anteponunt. *i. Æquum & bonum ſummo juri præferunt.*

ἀπέθανον ἐν τῇ πόλι τῇ Σαμίων. τρίτῳ δὲ ἀπ' Ἀρχίεω τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῃ τῷ Σαμίου τοῦ Ἀρχίεω, αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην (δήμου γὰρ τούτου ἦν) ὃς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους, καί οἱ τῷ πατρὶ ἔφη Σάμιον τοὔνομα τεθῆναι, ὅτι οἱ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελεύτησε. τιμᾶν δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφῆναί οἱ τὸν πάππον δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων εὖ. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς σφι τεσσεράκοντα ἐγεγόνεσαν ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον, ἐς τὸ πρόσω τε οὐδὲν προεκόπτετο τῶν πρηγμάτων, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Πελοπόννησον. ὡς δὲ ὁ ματαιότερος λόγος ὥρμηται, λέγεται Πολυκράτεα ἐπιχώριον νόμισμα κόψαντα πολλὸν μολίβδου, καταχρυσώσαντα, δοῦναί σφι· τοὺς δὲ, δεξαμένους, οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. ταύτην πρώτην στρατιὴν ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμονίοισι Δωριέες ἐποιήσαντο. Οἱ δὲ ἐπὶ τὸν Πολυκράτεα στρατευσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς Σίφνον. χρημάτων γὰρ ἐδέοντο. τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον, ἅτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων οὕτω, ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων, θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται,
117 ὅμοια τοῖσι πλουσιωτάτοισι. αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐνιαυτῷ ἑκάστῳ χρήματα διενέμοντο. ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρὸν, ἐχρέωντο τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αὐτοῖσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἷά τε ἐστὶ πολλὸν χρόνον παραμένειν. ἡ δὲ Πυθίη ἔχρησέ σφι τάδε,

Ἀλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήϊα λευκὰ γένηται,
Λευκόφρυς τ' ἀγορὴ, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρὸς,
Φράσσασθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.

τοῖσι δὲ Σιφνίοισι τότε ἦν ἡ ἀγορὴ καὶ τὸ πρυτανήϊον Παρίῳ λίθῳ ἠσκημένα. Τοῦτον τὸν χρησμὸν οὐκ οἷοί τε ἦσαν γνῶναι, οὔτε τότε εὐθὺς, οὔτε τῶν Σαμίων ἀπιγμένων. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον προσέσχον οἱ Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβεας ἄγουσαν ἐς τὴν πόλιν. τὸ δὲ παλαιὸν ἅπασαι αἱ νῆες ἦσαν μιλτηλεφέες. καὶ ἦν τοῦτο τὸ ἡ Πυθίη προηγόρευε τοῖσι Σιφνίοισι, φυλάξα-

intra urbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipſe cum alio Archia Samii filio, eodemque tertio ab hoc Archia, congreſſus ſum 1 apud Pitanen (hujus enim tribus erat, quæ ex omnibus hoſpitibus maxime Samios honorabat) ſibi dicente Samio nomen à patre fuiſſe inditum, quod ejus pater Archias ſtrenue pugnans, Sami mortem oppetiſſet: ſe vero ideo Samiis honorem habere quod avus ſuus fuiſſet à Samiis publice affectus egregia ſepultura. LVI Lacedæmonii, quadraginta diebus in obſidendo abſumptis, quum in ſuſcepta re nihil admodum proficerent, in Peloponneſum redierunt. Fertur, Polycratem, (ut rumor quidam temerarius emanavit) magnum numerum monetæ patriæ è plumbo percuſſiſſe, eamque auro induxiſſe, ac Lacedæmoniis dediſſe: atque ea accepta illos receſſiſſe. Hanc primam expeditionem Dores adverſus Aſiam per Lacedæmonios ſuſceperunt. LVII Samii, qui Polycrati bellum intulerant, poſteaquam à Lacedæmoniis ſe relictum iri vident, & ipſi tranſmiſerunt in Siphnum. deficiebant enim pecuniæ. ¶ Vigebant autem ea tempeſtate Siphniorum res, eratque hæc inſularum locupletiſſima, ut in qua auraria & argentaria metalla eſſent, unde tantum pecuniæ fiebat ut ex decima ejus parte reponeretur apud Delphos theſaurus locupletiſſimo cuique par, Siphniis pecuniam quæ quotannis conficiebatur, diſtribuentibus. Qui ubi theſaurum confecerunt, nunquid diu permanere poſſent ipſis præſentia bona, conſuluere oraculum. Eis ita Pythia reſpondit,

2 Quum tamen Siphno fuerint prytaneia cana,
Cana fori facies, tunc vir vafer adſit oportet,
Qui notet è ligno agmen, legatumque rubentem.

Erant eo tempore Siphniis 3 prytaneium forumque Pario lapide exculta: LVIII Hoc autem oraculum Siphnii neque tunc ſtatim, neque poſt adventum Samiorum intelligere potuerunt. Nam Samii 4 quum velociſſime ad Siphnum adplicuiſſent, miſerunt ad urbem cum legatis unam è navibus. Veteri autem inſtituto naves omnes erant rubrica delibutæ: atque hoc erat quod Siphniis Pythia prædixerat, ut obſerva-

1 Apud Pitanen (hujus enim trib. erat) qui ex omn. hoſp. Samios potiſſimum honorabat, ſuoque patri impoſitum Samii nomen dicebat, quod ſuus pater Archias ſtr. &c. *Valla autem ita vertit quaſi* ὃς, *quod eſt ante* ξείνων, *referat* δῆμον, *quum referat* Ἀρχίην. 2 *Hæc explicantur ſtatim poſt.* 3 *Id eſt, domus publica.*
4 Quum primum Siph. ap plicuerunt,

rent ligneum agmen ac rubrum lega-
tum. Nuncii igitur ubi pervenere, de-
cem sibi talenta mutuari precabantur.
Negantibus Siphniis se mutuaturos, Sa-
mii eorum agros populabantur. Id audi-
entes Siphnii, continuo occurrentes, com-
missa pugna fugati sunt: eorumque mul-
ti ab urbe intercluli, quos postea cen-
LIX tum talentis recuperavere. Ab Her-
mioneis quoque Samii pecuniarum lo-
co insulam Thyream acceperunt, Pe-
loponneso adjacentem, quam Trœze-
niis commendaverunt: ipsi Cydoniam
in Creta condiderunt, quum illuc non
ea de causa navigassent, sed ut Zacyn-
thios ex insula summoverent. In hac
urbe quinquennium degentes, ita rem
bene gesserunt ut templa quæ nunc
in Cydonia visuntur, isti fecerint, &
Dictynnes præterea delubrum. Sexto
eos anno Æginetæ navali prælio victos
cum Cretensibus diripuerunt, ac rostra-
tas naves mutilaverunt, eaque rostra
apud Minervæ templum in Ægina affi-
xerunt. Hæc Æginetæ Samiis fece-
re, infensi quod illi antea sub Amphi-
crate rege, bello Æginæ illato, magnis
cladibus illos affecissent, & invicem af-
fecti fuissent. & hæc quidem fuit cau-
LX sa. Protraxi autem sermonem de Sa-
miis ob hoc magis, quod tria sunt apud
eos opera Græcanicorum omnium ma-
xima. Unum, montis in centum quin-
quaginta passus editi, à cujus imo fossa
incipiens ad contrarium os deducta est,
longitudinis septem stadiorum: celsi-
tudinis autem ac latitudinis, utrinque
octonûm pedum. Item per eam totam
altera fossa depressa est [1] viginti cubito-
rum, triplo majoris latitudinis, per quam
derivata à magno fonte aqua fistulis in
urbem deducitur. Hujus fossæ archite-
ctus extitit Megarensis Eupalinus Nau-
strophi filius. Alterum è tribus operibus
est agger circa portum in mari, ad vigin-
ti passus altitudinis, duobus amplius sta-
diis longitudinis. Tertium opus est tem-
plum omnium quæ nos vidimus amplis-
simum, cujus architectus primus exti-
tit Rhœcus, Philei filius, indigena. Ho-
rum operum gratia sermonem aliquan-
LXI to magis extendimus. ¶ CAMBYSE
Cyri circa Ægyptum immorante, ac
desipiscente, duo magi iidemque fra-
tres [2] conjuraverunt: quorum alterum

σθαι τὸν ξύλινον λόχον κελεύουσα, καὶ κήρυκα ἐρυθρόν. ἀπικόμενοι δ' ὦν οἱ ἄγγελοι ἐδέοντο τῶν Σιφνίων, δέκα τάλαντά σφι χρῆσαι. οὐ φασκόντων δὲ χρήσειν τῶν Σιφνίων αὐτοῖσι, οἱ Σάμιοι τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρθεον. πυθόμενοι δ' εὐθὺς ἧκον οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες, καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι, ἑσσώθησαν· καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκληΐσθησαν τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τάλαντα ἔπρηξαν. Παρὰ δὲ Ἑρμιονέων νῆσον ἀντὶ χρημάτων παρέλαβον, Θυρέην τὴν ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν Τροιζηνίοισι παρακατέθεντο. αὐτοὶ δὲ Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἔκτισαν· οὐκ ἐπὶ τοῦτο πλέοντες, ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελῶντες ἐκ τῆς νήσου. ἔμειναν δ' ἐν ταύτῃ καὶ εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἔτεα πέντε. ὥστε τὰ ἱρὰ τὰ ἐν Κυδωνίῃ ἐόντα νῦν, οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες, καὶ τὸν τῆς Δικτύνης νηόν. ἕκτῳ δὲ ἔτεϊ Αἰγινῆται αὐτοὺς " ναυμαχίῃ νικήσαντες, ἠνδραποδίσαντο μετὰ Κρητῶν. καὶ τῶν νεῶν καπρίους ἐχουσέων τὰς πρώρας ἠκρωτηρίασαν, καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἔγκοτον ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινῆται. " πρότερον μὲν γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ, στρατευσάμενοι ἐπ' Αἴγιναν, μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινήτας, καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτίη αὕτη. Ἐμήκυνα δὲ περὶ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι τρία ἐστὶ μέγιστα ἁπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα, ὄρεός τε ὑψηλοῦ ὄρυγμα ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς. τοῦτο τὸ ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξάμενον, ἀμφίστομον. τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος, ἑπτὰ στάδιοί εἰσι. τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος, ὀκτὼ ἑκάτερον πόδες. διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυ βάθος ὀρώρυκται, τρίπουν δὲ τὸ εὖρος· δι' οὗ τὸ ὕδωρ μετοχετευόμενον διὰ τῶν σωλήνων, παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν ἀγόμενον, ἀπὸ μεγάλης πηγῆς. ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυστρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἓν τῶν τριῶν ἐστι· δεύτερον δὲ περὶ λιμένα χῶμα ἐν θαλάσσῃ, βάθος κατὰ εἴκοσι ὀργυιέων· μῆκος δὲ τοῦ χώματος, μέζον δύο σταδίων. τρίτον δέ σφι ἐξέργασται νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοῖκος Φιλέω ἐπιχώριος. τούτων εἵνεκα μᾶλλόν τι περὶ Σαμίων ἐμήκυνα. Καμβύσῃ δὲ τῷ Κύρου, χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον, καὶ παραφρονήσαντι, ἐπανιστέαται ἄνδρες μάγοι δύο ἀδελφεοί· τῶν τὸν ἕτερον

γρ. ναυμαχίῃσι

γρ. πρότεροι

1 Viginti cubitorum altitudinis. *i. profunditatis*, trium autem pedum latitudinis. *Valla autem pro* τρίπουν *legit* τρίπηχυν. 2 Rebellaverunt. *Vel, insurrexerunt.*

κατα-

καταλελοίπεε τῶν οἰκίων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης. οὗτος δὴ ὦν οἱ ἐπανέστη μαθών τε τὸν Σμέρδιος θάνατον, ὡς κρύπτοιτο γενόμενος, καὶ ὡς ὀλίγοι τε ἦσαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτὸν Περσέων, οἱ δὲ πολλοὶ περιεόντα μιν εἰδείησαν. πρὸς ταῦτα βουλεύσας τάδε, ἐπεχείρησε τοῖσι βασιληΐοισι. ἦν οἱ ἀδελφεὸς τὸν εἶπά οἱ συνεπαναστῆναι, οἰκὼς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου, τὸν ὁ Καμβύσης ἐόντα ἑωυτοῦ ἀδελφεὸν ἀπέκτεινε. ἦν τε δὴ ὅμοιος εἶδος τῷ Σμέρδι,
118 καὶ δὴ καὶ οὔνομα τοὔτο εἶχε Σμέρδις. τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ μάγος Πατιζείθης, ὡς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἷσε ἄγων ἐς βασιλήϊον θρόνον. ποιήσας δὲ τοῦτο, κήρυκας διέπεμπε τῇ τε ἄλλῃ καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον, προερέοντα τῷ στρατῷ ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἴη τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οὐ Καμβύσεω. Οἵ τε δὴ ὦν ἄλλοι κήρυκες προηγόρευον ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθείς, (εὕρισκε γὰρ Καμβύσεα καὶ τὸν στρατὸν ἐόντα τῆς Συρίης ἐν Ἐκβατάνοισι) προηγόρευε στὰς ἐν μέσοισι τὰ ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ μάγου. Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος, καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθέα, αὐτός τε προδεδόσθαι ἐκ Πρηξάσπεος (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν, οὐ ποιῆσαι ταῦτα) βλέψας ἐς τὸν Πρηξάσπεα, εἶπε, "Πρήξασπες, οὕτω μοι διεπρήξαο τό τοι προσέθηκα πρῆγμα." ὁ δὲ εἶπε, "Ὦ δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθέα ὅκως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελφεὸς ὁ σὸς ἐπανέστηκε, οὐδὲ ὅκως τι ἐξ ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς νεῖκός τι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμικρόν. ἐγὼ γὰρ αὐτός, ποιήσας τὰ σύ με ἐκέλευες, ἔθαψά μιν χερσὶ τῇσι ἐμεωυτοῦ. εἰ μέν νυν οἱ τεθνεῶτες ἀνεστέασι, προσδέκεό τοι καὶ Ἀστυάγεα τὸν Μῆδον ἐπαναστήσεσθαι· εἰ δ' ἔστι ὥσπερ πρὸ τοῦ, οὐ μή τι τοι ἔκ γε ἐκείνου νεώτερον κακὸν ἀναβλαστήσει. νῦν ὦν μοι δοκέει, μεταδιώξαντας τὸν κήρυκα, ἐξετάζειν εἰρωτεῦντας παρ' ὅτευ ἥκων προαγορεύει ἡμῖν Σμέρδιος βασιλέος ἀκούειν." Ταῦτα εἴπαντος Πρηξάσπεος, (ἤρεσε γὰρ Καμβύσῃ) αὐτίκα μεταδίωκτος γενόμενος ὁ κῆρυξ ἧκε. ἀπιγμένον δέ μιν εἴρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε, "Ὤνθρωπε, φῂς γὰρ ἥκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος· νῦν ὦν εἴπας τὴν ἀληθείην, ἄπιθι χαίρων, κότερα αὐτός τι Σμέρδις φαινόμενος" ἐν ὄψει ἐνετέλλετο ταῦτα, ἢ τῶν τις ἐκείνου ὑπηρετέων. ὁ δὲ εἶπε, Ἐγὼ Σμέρδιν μὲν

ἐς ὄψιν

Cambyses reliquerat rei domesticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisque Persarum erat nota, plerisque eum vivere arbitrantibus, 1 rebellandum sibi putavit, atque ita rem esse aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem dixi una 2 conjurasse, corporis habitu quamsimillimus Smerdi, Cyri filio, quem Cambyses fratrem suum interemerat, nec specie tantum corporis Smerdi assimilis, sed etiam cognominis. Hunc virum magus Patizithes instructum quemadmodum ipse illi omnia peracturus esset, in regium solium perducit. Hoc acto, caduceatores cum alia in loca, tum vero in Ægyptum dimittit ad exercitum, qui edicerent ut Smerdi Cyri filio deinceps obedirent, non Cambysi. Hæc caduceatores alii alibi edixere. LXII Is quoque qui ad Ægyptum delegatus erat, (invenit autem Cambysem atque exercitum in Ecbatanis Syriæ agentem) stans in medio, præcepta magi exposuit. Hæc audiens Cambyses, vera loqui caduceatorem ratus, seque à Prexaspe esse proditum, quod missus ad occidendum Smerdin, rem non peregisset, intuens in eum Prexaspes, inquit, rem mihi non exequutus es quam injunxeram. Ad quem ille, Ista here, ait, haudquaquam vera sunt, ut aut frater tuus aliquando rebellet in te 3 aut quippiam ex illo viro certaminis existat magni exiguive. quippe quum ego sim exequutus quæ tu mihi imperasti, quique hominem meis ipsius humarim manibus. 4 Quod si defuncti rebellant, expecta ut etiam Astyages Medus in te rebellet: sin autem ita habet ut antea habebat, nihil tibi ex illo novum amplius germinabit. Igitur mitte mecum qui assequantur caduceatorem, qui percontando indagent 5 nunquid à quo Smerdi rege nobis denunciatum venit, eum audierit. LXIII Hæc loquentem Prexaspem Cambyses audiens, quum ei placuissent, confestim ad assequendum caduceatorem misit. Eum, ubi rediit, Prexaspes his verbis interrogavit, O homo, quandoquidem te ais à Smerdi Cyri filio venire nuncium, dicito veritatem: qua dicta, abito sospes. Utrum Smerdis ipse in conspectum datus tibi ista mandavit, an quispiam ejus ministrorum? Tum ille, Equidem, inquit, ego Smerdin

1 Invadendum regnum 2 Rebellasse. *Vel, Insurrexisse.* 3 Aut ulla contentio, *vel, disceptatio*, magna, aut parva ex illo adversus te oriatur. 4 Si forte tamen mortui resurrexerunt, puta fore ut etiam Astyages Medus rebellet: sin res ita se habent ut antea, *i. si mortui nihilo magis nunc resurgunt quam antea*, fieri non potest ut novum aliquod malum ab illo tibi repullulet. A quo veniens, *id est, missus*, nos Smerdi dicto audientes esse jubeat.

Cyri

Cyri filium, ex quo Cambyses adversus Ægyptum fecit expeditionem, nunquam conspexi: sed magus quem Cambyses rerum suarum familiarium procuratorem constituit, is mihi ista mandavit, dicens Smerdin Cyri filium 1 optare hæc apud vos dici. Hæc ille loquens, nihil ementitus est. Tum Cambyses, Prexaspes, inquit, tu quidem quia ut vir bonus imperata fecisti, culpam effugisti: verum quisnam fuerit è Persis qui contra me rebellavit, occupato Smerdis nomine? Ad quem Prexaspes, Ego, inquit, hoc quod actum est mihi videor intelligere. Magi sunt qui adversus te insurrexerunt, Patizithes quem tu rerum familiarium curatorem reliquisti, & frater ejus Smerdis.
LXIV Ibi Cambysem, quum Smerdis audisset nomen, percussit veritas sermonis, ac somnii, per quod ei quidam visus fuerat nunciare, Smerdin regio insidentem solio, ad cœlum usque pertingere vertice. Agnoscens itaque sine causa fratris interemptorem se fuisse, deflebat Smerdin. Quem ubi 2 deflevit (ut erat omni clade afflictus) in equum insiliit, habens in animo 3 quamraptissime Susa versus exercitum ducere in magum. Insilienti in equum 4 vagina gladii excidit unde nudatus gladius perstrinxit ejus femur, in ea scilicet parte in qua prius ipse tanquam opportuna ad feriendum (ut sibi videbatur) percusserat Apin Ægyptiorum deum. Vulneratus Cambyses, quodnam illi oppido nomen esset interrogavit. Illi aiunt Ecbatana. Sed quum fuisset jam antea Cambysi redditum ex urbe Buti oraculum, eum in Ecbatanis decessurum, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ (ubi res ejus omnis erat) senem vita functurum: at oraculum in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc 5 postquam sciscitatur, resipuit, oppidi nomen audiens, tum magi injuria perculsus, tum vulnere:
LXIII verbaque oraculi expendens, Hoc in loco, inquit, fatale est Cambysem Cyri decedere. Hactenus tunc loquutus.
LXV Vicesimo dehinc die accitis Persarum qui aderant præstantissimis quibusque, ita inquit, Quod maxime occultum volebam Persæ, 6 id cogor apud vos efferre. ego enim quum apud Ægyptum agerem, inter quietem visum vidi,

τὸν Κύρου οὐδ' ὅτου βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε ἐς Αἴγυπτον, οὐκ ὄπωπα· ὁ δέ μοι μάγος τὸν Καμβύσης ἐπίτροπον τῶν οἰκίων ἀπέδεξε, οὗτος ταῦτα ἐνετείλατο, φὰς Σμέρδιν τὸν Κύρου εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενον εἶπαι πρὸς ὑμέας. ὁ μὲν δή σφι ἔλεγε, οὐδὲν ἐπικατεψευσμένος. Καμβύσης δὲ εἶπε, Πρήξασπες, σὺ μὲν, οἷα ἀνὴρ ἀγαθὸς, ποιήσας τὸ κελευόμενον, αἰτίην ἐκπέφευγας· ἐμοὶ δὲ τίς ἂν εἴη Περσέων ὁ ἐπανεστεὼς, ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρδιος οὐνόματος; ὁ δὲ εἶπε, Ἐγώ μοι δοκέω συνιέναι τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὦ βασιλεῦ. οἱ μάγοι εἰσί τοι οἱ ἐπανεστεῶτες, τόν τε ἔλιπες μελεδωνὸν τῶν οἰκίων, Πατιζείθης, καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρδις. Ἐνθαῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεα τὸ Σμέρδιος οὔνομα, ἔτυψε ἡ ἀληθείη τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς ἐδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ ἀπαγγεῖλαί τινά οἱ ὡς Σμέρδις ἱζόμενος ἐς τὸν βασιλήϊον θρόνον, ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. μαθὼν δὲ ὡς μάτην ἀπολωλεκὼς εἴη τὸν ἀδελφεὸν, ἀπέκλαιε Σμέρδιν· ἀποκλαύσας δὲ, καὶ περιημεκτήσας τῇ ἁπάσῃ συμφορῇ, ἀναθρώσκει ἐπὶ τὸν ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν ταχίστην ἐς Σοῦσα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν μάγον. καί οἱ ἀναθρώσκοντι ἐπὶ τὸν ἵππον, τοῦ κουλεοῦ τοῦ ξίφεος ὁ μύκης ἀποπίπτει. γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν μηρόν. τρωματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο ὠυτὸς τῇ πρότερον τὸν Αἰγυπτίων θεὸν Ἆπιν ἔπληξε, ὥς οἱ καιρίῃ ἔδοξε τετύφθαι, εἴρετο ὁ Καμβύσης ὅ, τι τῇ πόλι οὔνομα εἴη. οἱ δὲ εἶπον ὅτι Ἐκβάτανα. τῷ δὲ ἔτι πρότερον ἐκέχρηστο ἐκ Βουτοῦς πόλιος ἐν Ἐκβατάνοισι τελευτήσειν τὸν βίον. ὁ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἐκβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσειν γηραιὸς, ἐν τοῖσί οἱ ἦν τὰ πάντα πρήγματα. τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἐκβατάνοισι ἔλεγε ἄρα· καὶ δὴ ὡς τότε ἐπειρεόμενος ἐπύθετο τῆς πόλιος τὸ οὔνομα, ὑπὸ τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ μάγου ἐκπεπληγμένος, καὶ τοῦ τρώματος, ἐσωφρόνησε. συλλαβὼν δὲ τὸ θεοπρόπιον, εἶπε, Ἐνθαῦτα Καμβύσεα τὸν Κύρου ἐστὶ πεπρωμένον τελευτᾶν. 119 Τότε μὲν τοσαῦτα. ἡμέρῃσι δὲ ὕστερον ὡς εἴκοσι μεταπεμψάμενος Περσέων τῶν παρεόντων τοὺς λογιμωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε, Ὦ Πέρσαι, καταλελάβηκέ με, τὸ πάντων μάλιστα ἔκρυπτον πρηγμάτων, τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφῆναι. ἐγὼ γὰρ ἐὼν ἐν Αἰγύπτῳ, εἶδον ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ

---

1 Injunxisse. *Vel, mandasse.* 2 Deflevit, & de tota calamitate questus est, in equum insf. 3 Quamprimum. *Vel, primo quoque tempore.* 4 Gladius vagina excidit. 5 Postquam sciscitatus, oppidi nomen rescivit, tum magi injuria perculsus, tum ex vulnere, resipuit, *vel, ad se rediit*, & intellecto oraculo, *vel, & quum mente complexus esset oraculum*, dixit, Hoc in loco fatale est Camb. 6 Eo redactus sum ut id apud vos efferam.

“ τὴν μηδαμᾶ ὄφελον ἰδεῖν. ἐδόκεον δέ
“ μοι ἄγγελον ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν
“ ὡς Σμέρδις ἱζόμενος ἐς τὸν βασιλήϊον θρό-
“ νον, ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. δείσας
“ δὲ μὴ ἀπαιρεθέω τὴν ἀρχὴν πρὸς τοῦ ἀδελ-
“ φεοῦ, ἐποίησα ταχύτερα ἢ σοφώτερα. ἐν
“ τῇ γὰρ ἀνθρωπηΐῃ φύσει οὐκ ἐνῆν ἄρα τὸ
“ μέλλον γίνεσθαι ἀποτρέπειν. ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος
“ Πρηξάσπεα ἀποπέμπω ἐς Σοῦσα ἀποκτε-
“ νέοντα Σμέρδιν. ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ
“ τοσούτου, ἀδεῶς διαιτώμην, οὐδαμᾶ ἐπι-
“ λεξάμενος, μή κοτέ τις μοι, Σμέρδιος
“ ὑπαραιρημένου, ἄλλος ἐπανασταίη ἀνθρώπων.
“ παντὸς δὲ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι ἁμαρ-
“ τὼν, ἀδελφεοκτόνος τε οὐδὲν δέον γέγονα,
“ καὶ τῆς βασιληΐης οὐδὲν ἧσσον ἐστέρημαι. Σμέρ-
“ δις γὰρ δὴ ἦν ὁ μάγος, τόν μοι ὁ δαίμων
“ προέφαινε ἐν τῇ ὄψει ἐπαναστήσεσθαι. τὸ μὲν
“ δὴ ἔργον ἔργασταί μοι, καὶ Σμέρδιν τὸν Κύρου
“ μηκέτι ὑμῖν ἐόντα λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν
“ μάγοι κρατέουσι τῶν βασιληΐων, τόν τε ἔλι-
“ πον ἐπίτροπον τῶν οἰκίων, καὶ ὁ ἐκείνου ἀδελ-
“ φεὸς Σμέρδις. τὸν μέν νυν μάλιστα χρῆν
“ ἐμεῦ αἰσχρὰ πρὸς τῶν μάγων πεπονθότος
“ τιμωρέειν ἐμοὶ, οὗτος μὲν ἀνοσίῳ μόρῳ τετε-
“ λεύτηκε ὑπὸ τῶν ἑωϋτοῦ οἰκηϊοτάτων. τούτου
“ δὲ μηκέτι ἐόντος, δεύτερα τῶν λοιπῶν ὑμῖν
“ ὦ Πέρσαι γίνεταί μοι ἀναγκαιότατον ἐν-
“ τέλλεσθαι, τὰ θέλω μοι γενέσθαι, τελευτῶν
“ τὸν βίον· καὶ δὴ ὑμῖν τάδε ἐπισκήπτω, θεοὺς
“ τοὺς βασιληΐους ἐπικαλέων, καὶ πᾶσιν ὑμῖν,
“ καὶ μάλιστα Ἀχαιμενιδέων τοῖσι παρεοῦσι,
“ μὴ περιϊδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὖτις ἐς Μήδους
“ περιελθοῦσαν· ἀλλ᾽ εἴτε δόλῳ ἔχουσι αὐτὴν
“ κτησάμενοι, δόλῳ ” ὑπαιρεθῆναι ὑπὸ ὑ-
“ μέων· εἴτε καὶ σθένεϊ τῳ ” κατεργασάμενοι,
“ σθένεϊ κατὰ τὸ καρτερὸν ἀνασώσασθαι. καὶ
“ ταῦτα μὲν ποιεῦσι ὑμῖν γῆ τε καρπὸν ἐκ-
“ φέροι, καὶ γυναῖκές τε καὶ ποίμνια τίκτοιεν
“ ἐοῦσι ἐς τὸν ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι·
“ μηδ᾽ ἀνασωσαμένοισι ἀρχὴν, μηδ᾽ ἐπιχει-
“ ρήσασι ἀνασώζειν, τὰ ἐναντία τούτοισι ἀρέ-
“ ομαι ὑμῖν γενέσθαι, καὶ προσέτι τούτοισι, τὸ
“ τέλος Περσέων ἑκάστῳ ἐπιγενέσθαι οἷον ἐμοὶ
ἐπιγέγονε. ἅμα τε εἴπας ταῦτα ὁ Καμβύ-
σης, ἀπέκλαιε πᾶσαν τὴν ἑωϋτοῦ πρῆξιν. Πέρ-
σαι δ᾽ ὡς τὸν βασιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα,
πάντες τά τε ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον, ταῦτα
κατήρεικόν τε καὶ οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διεχρέων-
το. μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἐσφακέλισέ τε τὸ ὀστέον, καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα ἐσάπη, ἀπήνεικε Καμβύσεα τὸν Κύρου, βασιλεύσαντα μὲν τὰ πάντα ἑπτὰ ἔτεα καὶ μῆνας πέντε, ἄπαιδα δὲ τοπαράπαν ἐόντα ἔρσενος καὶ θήλεος γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι παρεοῦσι ἀπιστίη πολλὴ ὑποκέχυτο,

γρ. ἀπαιρεθῆναι
γρ. κατεργασάμενοι,

1 quod quidem minime visum oportuit. Videbatur mihi nuncius quidam domo adveniens, nunciare Smerdin in regio sedentem solio, cœlum capite contingere. Ex quo veritus ne è fratre exuerer principatu, properantius quam prudentius feci. neque enim in hominis natura situm est avertere quod eventurum est. Itaque demens ego Prexaspem Susa ad Smerdin interimendum misi. Quo tanto scelere perpetrato securius degebam, nequaquam conjectans fore ut Smerdi sublato, alius quispiam mortalium in me exurgeret. Unde prorsus eventu rerum frustratus, & parricida fratris incassum extiti, & nihilominus regno exutus sum. nam Smerdis magus erat is quem dæmon mihi per quietem demonstravit in me arma sumpturum. Hoc opus quum ego perpetrarim, jam vobis Smerdin Cyri non superesse existimetis, sed magos vobis regnum occupasse: quorum alterum rerum domesticarum procuratorem reliqueram, alter ejus frater est Smerdis. Quem igitur decebat præcipue vicem meam ulcisci, indigna à magis passi, is 2 immerita morte à proximis suis affectus est. 3 Secundo loco (quod reliquum est Persæ) necessariissimum mihi demandare vobis quod è vita exiens effici mihi cupio atque opto, per regios deos obtestans cum omnes vos, tum maxime Achæmenidas qui adestis, ne per socordiam permittatis ut imperium rursus redeat ad Medos. Sed si dolo occupatum est, illud dolo surripiatis: sin Vi præreptum, 4 vi recuperetis. Hæc vobis facientibus, & tellus fructum proferat, uxoresque & pecua pariant in omne tempus libertate fruentibus: secus facientibus, contraria his quæ dixi imprecor: & præterea unicuique Persarum eum finem qualis mihi contigit. Simul hæc loquutus Cambyses, 5 deflevit omnem suam condicio-
nem. Persæ, ut regem lamentantem LXVI
conspexere, universi tum vestimenta rescindere, tum effuso ploratu uti. Post hæc ubi femoris os 6 vitiatum est, femurque celerrime contabuit, Cambysi vita erepta est, Cyri filio, quum regnasset septem omnino annos & menses quinque, nulla unquam prole suscepta virili femineave. At Persis qui ad-
erant magna offusa est incredulitas, LX

1 Quod utinam minime vidissem. 2 Impia 3 Quum vero iste superstes non sit, hoc mihi secundo loco relinquitur imprimis necessarium, ut vobis mandata dem de iis quæ mihi vita excedenti præstari volo. Hæc igitur à vobis extremum peto, per regios deos obt. 4 Ut recuperetis pro virili. *Vel, Pro viribus.* 5 Omne illud factum suum deflevit. 6 *Alii,* Carie exesum fuit. *Alii etiam aliter.*

rerum

rerum potiri magos, interpretantibus potius, Cambysem, quæ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse ut illi omne nomen Persicum redderetur hostile. Itaque pro certo habebant Smerdin Cyri per rebellionem regnare. utpote Prexaspe usque pernegante à se fuisse Smerdin interfectum. Neque enim tutum ei erat post Cambysis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interemptum.

LXVII ¶ MAGUS defuncto Cambyse simulando se Smerdin esse Cyri filium, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnavit menses septem, qui reliqui erant ad implendum octavum annum regni Cambysis: per quos menses omne genus liberalitatis in subditos munificentiæque exhibuit, adeo ut ejus defuncti magnum ceperit desiderium omnes Asiam incolentes, ipsis Persis exceptis. Nam missis ad singulas quibus imperabat nationes edictis, magus immunitatem tributorum ac vacationem militiæ in triennium tribuit: atque hoc quidem statim adeptus imperium edixit.

LXVIII Octavo autem mense, quisnam esset compertus est hunc in modum: Erat Otanes quidam Pharnaspis filius, sed genere atque opibus primo cuique Persarum par. Hic Otanes magum non esse Smerdin filium Cyri, primus suspicatus est, sed eum qui erat, hac conjectura, quod neque ex arce progrediebatur, neque Persarum procerum quempiam ad conspectum suum vocabat. Itaque 1 eum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciendum: Quum haberet filiam nomine Phædymam, quam Cambyses tenuerat, cujusque tunc magus contubernio utebatur, ut aliarum omnium Cambysis uxorum: misit ad eam quendam sciscitatum quocum homine cubaret, cum Smerdi Cyri, 2 an cum altero. Illa remisso nuncio negat se id scire, quippe quæ nec Smerdin filium Cyri vidisset unquam nec eum cum quo cubaret nosset quisnam esset. Ad hanc rursus mittit Otanes, inquiens, Si ipsa Smerdin Cyri non habes cognitum, saltem sciscitare ab Atossa quocum viro tu atque illa cubitatis. non enim illa suum ipsius ignorat fratrem. Filia ad hoc respondit, Ne in Atossæ quidem colloquium venire possum, aut ullam aliam cernere mulierum cum illo cubantium. Namque hic vir, quisquis est quum primum adeptus est regnum, nos dispersit, aliam alibi collocans.

LXIX Audienti hæc Otani res est visa manifestior.

τοὺς μάγους ἔχειν τὰ πρήγματα· ἀλλ᾽ ἠπιστέατο ἐπὶ διαβολῇ εἰπεῖν Καμβύσεα τὰ εἶπε περὶ τοῦ Σμέρδιος θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πᾶν τὸ Περσικόν. οὗτοι μέν νυν ἠπιστέατο Σμέρδιν τὸν Κύρου βασιλέα ἀνεστεῶτα. δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πρηξάσπης ἔξαρνος ἦν μὴ μὲν ἀποκτεῖναι Σμέρδιν. οὐ γὰρ ἦν οἱ ἀσφαλὲς, Καμβύσεω τετελευτηκότος, φάναι τὸν Κύρου υἱὸν ἀπολωλεκέναι αὐτοχειρίῃ. Ὁ δὲ δὴ Μάγος, τελευτήσαντος Καμβύσεω, ἀδεῶς ἐβασίλευσε, ἐπιβατεύων τοῦ ὁμωνύμου Σμέρδιος τοῦ Κύρου μῆνας ἑπτὰ τοὺς ἐπιλοίπους Καμβύσῃ ἐς τὰ ὀκτὼ ἔτεα τῆς πληρώσιος· ἐν τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς τοὺς ὑπηκόους πάντας εὐεργεσίας μεγάλας, ὥστε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, πάρεξ αὐτῶν Περσέων. διαπέμψας γὰρ ὁ μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἦρχε, προεῖπε ἀτελείην εἶναι στρατηΐης καὶ φόρου ἐπ᾽ ἔτεα τρία. προεῖπε μὲν δὴ ταῦτα αὐτίκα ἀνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχήν. Ὀγδόῳ 120 δὲ μηνὶ ἐγένετο κατάδηλος τρόπῳ τοιῷδε· Ὀτάνης ἦν Φαρνάσπεω μὲν παῖς, γένεϊ δὲ καὶ χρήμασι ὅμοιος τῷ πρώτῳ Περσέων. οὗτος ὦν ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑπώπτευσε τὸν μάγον, ὡς οὐκ εἴη ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλ᾽ ὅσπερ ἦν· τῇδε συμβαλλεόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοίτα ἐκ τῆς ἀκροπόλιος, καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὄψιν ἑωϋτῷ οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων. ὑποπτεύσας δέ μιν, ἐποίεε τάδε. ἔσχε αὐτοῦ ὁ Καμβύσης θυγατέρα, τῇ οὔνομα ἦν Φαιδύμη· τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην εἶχε τότε ὁ μάγος, καὶ ταύτῃ συνοίκεε, καὶ τῇσι ἄλλῃσι πάσῃσι τῇσι τοῦ Καμβύσεω γυναιξί. πέμπων δὴ ὦν ὁ Ὀτάνης παρ᾽ αὐτὴν τὴν θυγατέρα, ἐπυνθάνετο παρ᾽ ὅτεῳ ἀνθρώπων κοιμῷτο, εἴτε μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου, εἴτε μετὰ ἄλλου τευ. ἡ δέ οἱ ἀντέπεμπε, φαμένη οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιν ἰδέσθαι οὐδαμὰ, οὔτε ὅστις εἴη ὁ συνοικέων αὐτῇ εἰδέναι. ἔπεμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης, λέγων, Εἰ μὴ αὐτὴ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ παρὰ Ἀτόσσης πύθευ ὅτεῳ τούτῳ συνοικέει αὐτή τε ἐκείνη, καὶ σύ. πάντως γὰρ δή κου τόν γε ἑωυτῆς ἀδελφεὸν γινώσκει. ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ, Οὔτε Ἀτόσσῃ δύναμαι ἐς λόγους ἐλθεῖν, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν ἰδέσθαι τῶν συγκατημενέων γυναικῶν. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα οὗτος ἄνθρωπος, ὅστις κοτέ ἐστι, παρέλαβε τὴν βασιληΐην, διέσπειρε ἡμέας, ἄλλην ἄλλῃ τάξας. Ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ, μᾶλλον κατεφαίνετο τὸ πρῆγμα.

---

1 Quum eum suspectum *imposturæ* haberet, ita egit: Quum hab. 2 An cum alio quopiam.

τρίτην

τρίτην δὲ ἀγγελίην ἐσπέμπει παρ' αὐτήν, λέγουσαν ταῦτα, Ὦ θύγατερ, δεῖ σε γεγονυῖαν εὖ, κίνδυνον ἀναλαβέσθαι τὸν ἂν ὁ πατὴρ ὑποδύνειν κελεύῃ. εἰ γὰρ δὴ μή ἐστι ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλὰ τὸν ἂν καταδοκέω ἐγώ, οὔτοι μιν σοί τε συγκοιμώμενον, καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα, δεῖ χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην. νῦν ὦν ποίησον τάδε· ἐπεάν σοι συνεύδῃ, καὶ μάθῃς αὐτὸν κατυπνωμένον, ἄφασον αὐτοῦ τὰ ὦτα. καὶ ἢν μὲν φαίνηται ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συνοικέειν· ἢν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι. ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδύμη, φαμένη κινδυνεύσειν μεγάλως ἢν ποιῇ ταῦτα. ἢν γὰρ δὴ μὴ τυγχάνῃ τὰ ὦτα ἔχων, ἐπίλαμπτος δὲ ἀφάσσουσα ἔσται, εὖ εἰδέναι ὡς ἀϊστώσει μιν· ὅμως μέντοι ποιήσειν ταῦτα. ἡ μὲν δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσασθαι. τοῦ δὲ μάγου τούτου τοῦ Σμέρδιος Κῦρος ὁ Καμβύσεω ἄρχων τὰ ὦτα ἀπέταμε ἐπ' αἰτίῃ δή τινι οὐ σμικρῇ. ἡ ὦν δὴ Φαιδύμη αὕτη ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα ἐπιτελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρί, ἐπεί τε αὐτῆς μέρος ἐγίνετο τῆς ἀπίξιος παρὰ τὸν μάγον (ἐν περιτροπῇ γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες φοιτέουσι τοῖσι Πέρσῃσι) ἐλθοῦσα παρ' αὐτὸν ηὗδε. ὑπνωμένου δὲ καρτερῶς τοῦ μάγου, ἤφασε τὰ ὦτα. μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ' εὐπετέως οὐκ ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα. Ὁ δὲ Ὀτάνης παραλαβὼν Ἀσπαθίνην καὶ Γωβρύην, Περσέων τε πρώτους ἐόντας καὶ ἑωυτῷ ἐπιτηδεωτάτους ἐς πίστιν, ἀπηγήσατο πᾶν τὸ πρῆγμα. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπώπτευον οὕτω τοῦτο ἔχειν. ἀνενείκαντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω τοὺς λόγους, ἐδέξαντο· καὶ ἔδοξέ σφι ἕκαστον ἄνδρα Περσέων προσεταιρίσασθαι τοῦτον ὅτεῳ πιστεύει μάλιστα. Ὀτάνης μὲν νυν ἐσάγεται Ἰνταφέρνεα· ὁ δὲ Γωβρύης, Μεγάβυζον· Ἀσπαθίνης δέ, Ὑδάρνεα. γεγονότων δὲ τούτων ἕξ, παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος ἐκ Περσέων ἥκων· τούτων γὰρ δὴ ἦν οἱ ὁ πατὴρ ὕπαρχος. ἐπεὶ ὦν αὐτὸς ἀπίκετο, τοῖσι ἓξ τῶν Περσέων ἔδοξε καὶ Δαρεῖον προσεταιρίσασθαι. Συνελθόντες δὲ οὗτοι ἐόντες ἑπτά, ἐδίδοσαν σφι πίστις καὶ λόγους. ἐπεί τε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπίκετο γνώμην ἀποφαίνεσθαι, ἔλεγέ σφι τάδε, Ἐγὼ ταῦτα ἐδόκεον αὐτὸς μοῦνος ἐπίστασθαι, ὅτι τε ὁ μάγος εἴη ὁ βασιλεύων, καὶ Σμέρδις ὁ Κύρου τετελεύτηκε· καὶ αὐτοῦ τούτου εἵνεκεν ἥκω σπουδῇ, ὡς συστήσων ἐπὶ τῷ μάγῳ θάνατον. ἐπεί τε δὲ συνήνεικε ὥστε καὶ ὑμέας

τῷ γὰρ δὴ

τῷ αὐτῆς

121

itaque tertio nuncium ad eandem mittit in hæc verba, Filia, decet te bonis ortam natalibus, suscipere periculum quod te subire pater hortatur. Si enim iste Smerdis, filius Cyri non est, sed is quem ego suspicor, non debet neque tuo frui contubernio, neque quod potentiam Persarum obtinet, impune lætari, sed pœnas luere. Nunc igitur hoc agito: quum tecum cubabit, animadvertesque soporatum, palpa ejus auriculas: quas si habentem compereris, cum Smerdi filio Cyri te cubare existima: sin minus, cum Smerdi mago. Ad hæc Phædyma respondet, se, si id faciat, magnum adire discrimen, quoniam probe scit, si ille careat auribus, & ipsa in palpando deprehendatur, fore ut ipsa ab illo trucidetur: tamen se id facturam. Et Phædyma quidem recipit se patri hoc esse perfecturam. Huic autem Smerdi mago Cyrus, quum regnaret, aures præciderat, non exigua de causa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunque receperat patri exequuta est. nam ubi vices ejus fuerunt adeundi magum, (etenim uxores Persarum per vices in orbem ad illos pergunt) adiens magum, una cubuit, ejusque, dum vehementer soporatus esset, aures palpavit: quibus carere hominem, non difficulter sed facile sane deprehendit. Ubi illuxit, celerrime patrem certiorem rei gestæ facit. Iste, sumptis Aspathine LXX & Gobrya Persarum primoribus, & ad fidem sibi servandam accommodatissimis, rem omnem exponit, qui & ipsi sua sponte rem ita se habere suspicabantur. eoque verba quæ Otanes attulerat, admiserunt: constitueruntque ut singuli sibi singulos in societatem deligerent è Persis quibus maxime confiderent. Ascivit itaque sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hydarnem. hi quum sex forent, Darius à Persis (nam his pater ejus Hystaspes præerat) Susa advenit. qui quum advenisset, placuit sex Persis hunc in societatem adsciscere. Qui LXXI quum septem essent, congressi colloquutique, fidem mutuo dederunt. Quumque ad Darium ordo dicendæ sententiæ venisset, ita apud cæteros verba fecit, Equidem mihi videbar ego solus nosse magum regnare, & Smerdin, filium Cyri, mortem oppetiisse: atque ob id ipsum dedita opera huc me contuli, ad necem mago comparandam. Verum quandoquidem contigit ut vos quoque rem sci-

rem ſciatis & non ſolum ego, videtur mihi confeſtim eſſe tranſigendum neque differendum. differre enim ſatius non eſt. Ad hæc Otanes, Fili, inquit, Hyſtaſpis, & patre egregio ortus es, & te nihilo inferiorem eſſe patre tuo, indolem præfers: noli tamen ita properare ad rem aggrediendam inconſulto, ſed conſiderantius illam capeſſe: quam ita demum aggredi debemus quum plures fuerimus. Tum Darius, Viri, inquit, qui adeſtis, ſi eo quem Otanes dixit utemini modo, ſciatis vos teterrime perituros. aliquis enim privati lucri ratione habita rem ad magum deferet. Et vos quidem debebatis potius per voſmet qui cœperatis, iſta exequi: ſed quoniam ſtatuiſtis ad plures referendum & me adhibendum, aut hodie tranſigamus, aut ſcitote, ſi nobis hodiernus elabatur dies, non alium occupaturum ut me apud magum accuſet, ſed me ut vos
LXXII accuſem. Ad hæc Otanes, quum cerneret Darium properare, Quoniam, inquit, nos maturare compellis, nec ſinis differre, age, expone nobis ipſe quonam pacto regiam introire poſſimus, & illos aggredi. excubias nanque diſpoſitas eſſe, ipſe quoque, etſi non viſu certe auditu noſti: quas qua ratione penetrabimus? Cui reſpondens Darius, Multa ſunt, inquit, Otanes, quæ nequeunt oratione declarari, ſed facto: alia, quæ oratione declarari poſſunt, ſed unde nihil clari operis exiſtit. Vos vero noſtis, excubias quæ diſpoſitæ ſunt, 1 haudquaquam difficiles eſſe ad penetrandum. nam quum nos tales ſimus, nemo non (quiſquis ille ſit) cedet nobis, partim ob reverentiam, partim ob timorem. Adde quod habeo prætextum 2 accommodatiſſimum cui innitamur. ſiquidem è Perſis veniſſe me dicam, ac velle quædam à patre mandata regi nunciare. Ubi enim expedit mendacium dicere,dicatur. nam idem optamus, quique mendacium dicimus quique veritatem: quippe quum ii qui mentiuntur, tunc mentiantur quum perſuadendo ſunt quippiam lucri facturi: & qui verum dicunt, ideo dicant ut verum dicendo aliquod lucrum 3 conſequantur. Et alius huc, alius illuc magis propenſus eſt. ita non idem factitando, idem tamen obtinemus. quod ſi nihil lucri faciendum eſſet, peræque & verax foret mendax, & mendax verax.

εἰδέναι, καὶ μὴ μοῦνον ἐμὲ, ποιέειν αὐτίκα μοι δοκέει, καὶ μὴ ὑπερβαλέσθαι. οὐ γὰρ ἄμεινον. εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὀτάνης, Ὦ παῖ Ὑστάσπεος, εἶς τε πατρὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἐκφαίνειν ἔοικας σεωϋτὸν ἐόντα πατρὸς οὐδὲν ἥσσω· τὴν μέντοι ἐπιχείρησιν ταύτην μὴ οὕτω συντάχυνε ἀβούλως, ἀλλ' ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον αὐτὴν λάμβανε. δεῖ γὰρ πλεῦνας γενομένους, οὕτω ἐπιχειρέειν. λέγει πρὸς ταῦτα Δαρεῖος, Ἄνδρες οἱ παρεόντες, τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἐξ Ὀτάνεος εἰ χρήσεσθε, ἐπίστασθε ὅτι ἀπολέεσθε κάκιστα. ἐξοίσει γάρ τις πρὸς τὸν μάγον, ἰδίῃ περιβαλλόμενος ἑωϋτῷ κέρδεα. μάλιστα μέν νυν ὀφείλετε ἐπ' ὑμέων αὐτῶν βουλόμενοι ποιέειν ταῦτα· ἐπεί τε δὲ ὑμῖν ἀναφέρειν ἐς πλεῦνας ἐδόκεε, καὶ ἐμοὶ ὑπερέθεσθε, ἢ ποιέωμεν σήμερον, ἢ ἴστε ὑμῖν ὅτι ἢν ὑπερπέσῃ ἡ νῦν ἡμέρη, ὡς οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατήγορος ἔσται, ἀλλά σφεας αὐτὸς ἐγὼ κατερέω πρὸς τὸν μάγον. Λέγει πρὸς ταῦτα Ὀτάνης, ἐπειδὴ ὥρα σπερχόμενον Δαρεῖον, Ἐπεί τε ἡμέας συνταχύνειν ἀναγκάζεις, καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ ἐᾷς, ἴθι ἐξηγέο αὐτὸς ὅτεῳ τρόπῳ πάριμεν ἐς τὰ βασιλήϊα, καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐτοῖσι. φυλακὰς γὰρ δὴ διεστεώσας οἶδας κου καὶ αὐτὸς, εἰ μὴ ἰδὼν, ἀλλ' ἀκούσας, ἃς τέῳ τρόπῳ περήσομεν; ἀμείβεται Δαρεῖος τοῖσδε, Ὀτάνη, ἦ πολλά ἐστι τὰ λόγῳ μὲν οὐκ οἷά τε δηλῶσαι, ἔργῳ δέ· ἄλλα δ' ἐστὶ τὰ λόγῳ μὲν οἷά τε, ἔργον δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν λαμπρὸν γίνεται. ὑμεῖς δὲ ἴστε φυλακὰς τὰς κατεστεώσας, ἐούσας οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν. τοῦτο μὲν γὰρ, ἡμέων ἐόντων τοιῶν, οὐδεὶς ὅστις οὐ παρήσει· τὰ μέν κου καταιδεόμενος ἡμέας, τὰ δέ κου καὶ δειμαίνων. τοῦτο δὲ, ἔχω αὐτὸς σκῆψιν εὐπρεπεστάτην, τῇ πάριμεν· φὰς ἄρτι τε ἥκειν ἐκ Περσέων, καὶ βούλεσθαί τι ἔπος παρὰ τοῦ πατρὸς σημῆναι τῷ βασιλέϊ. ἔνθα γάρ τι δεῖ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω. τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα οἵ τε ψευδόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθηΐῃ διαχρεώμενοι. οἱ μέν γε ψεύδονται τότε, ἐπεάν τι μέλλωσι τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες, κερδήσεσθαι· οἱ δ' ἀληθίζονταί τι, ἵνα τῇ ἀληθηΐῃ ἐπισπάσωνται κέρδος, καί τις μᾶλλον σφίσι ἐπιτεάπηται. οὕτω ὧν ταῦτα ἀσκέοντες, τῶυτοῦ περιεχόμεθα. εἰ δὲ μηδὲν κερδήσεσθαι μέλλοιεν, ὁμοίως ἂν ὅ, τε ἀληθιζόμενος, ψευδὴς εἴη, καὶ ὁ ψευδόμενος, ἀληθής.

γρ. ὑπεραίρεσθε

γρ. οἶδά κου

γρ. περήσομεν;

γρ. τράπηται.

1 Haud difficulter poſſe petranſiri. Nam q. 2 Accomm. quo innitentes pertranſeamus. ſiquidem è P. 3 Conſequantur, & aliquis magis ipſis convertatur, *vel*, flectatur. *id eſt, Morigerum ſe præbeat. Q. d. Ut aliquis magis animum ad eorum voluntatem convertat. In iis autem quæ proxime ſequuntur, aliam lectionem ſequitur interpres.*

"ὅς ἂν μὲν νυν τῶν πυλουρῶν ἑκὼν παρέῃ, "αὐτῷ οἱ ἄμεινον ἐς χρόνον ἔσαι· ὅς δ' ἂν "ἀντιβαίνειν πειρᾶται, δεικνύσθω ἐνθαῦτα ἐὼν πολέμιος, καὶ ἔπειτα ὠσάμενοι ἔσω, "ἔργου ἐχώμεθα. Λέγει Γοβρύης μετὰ ταῦ-"τα, Ἄνδρες φίλοι, ἡμῖν κότε κάλλιον "παρέξει ἀνασώσασθαι τὴν ἀρχὴν, ἢ, εἴγε "μὴ οἷοί τε ἐσόμεθα αὐτὴν ἀναλαβεῖν, "ἀποθανεῖν. ὅτε γὰρ ἀρχόμεθα μὲν, ἐόντες "Πέρσαι, ὑπὸ Μήδου ἀνδρὸς μάγου, καὶ τού-"του ὦτα οὐκ ἔχοντος, ὅσοι τε ὑμέων Καμ-"βύσῃ νοσέοντι παρεγένοντο, πάντως κου "μέμνησθε τὰ ἐπέσκηψε Πέρσῃσι τελευτῶν "τὸν βίον, μὴ πειρεωμένοισι ἀνακτᾶσθαι "τὴν ἀρχήν. τὰ τότε οὐκ ἐνεδεκόμεθα, "ἀλλ' ἐπὶ διαβολῇ ἐδοκέομεν εἰπεῖν Καμ-"βύσεα. νῦν ὦν τίθεμαι ψῆφον πείθεσθαι "Δαρείῳ, καὶ μὴ διαλύεσθαι ἐκ τοῦ συλλόγου "τοῦδε ἄλλοθι ἰόντας ἢ ἐπὶ τὸν μάγον ἰθέως. ταῦτα εἶπε Γοβρύης. καὶ πάντες ταύτῃ αἴνεον. Ἐν ᾧ δὲ ἔτι ταῦτα ἐβουλεύοντο, ἐγίνετο κατὰ συντυχίην τάδε· τοῖσι μάγοισι ἔδοξε βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον προσθέσθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθεε πρὸς Καμβύσεω ἀνάρσια, ὅς οἱ τὸν παῖδα τοξεύσας ἀπολωλέκεε· καὶ διότι μοῦνος ἠπίστατο τὸν Σμέρδιος τοῦ Κύρου θάνατον, αὐτοχειρίῃ μιν ἀπολέσας· πρὸς δ' ἔτι, ἐόντα ἐν αἴνῃ μεγίστῃ τὸν Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δή μιν εἵνεκα καλέσαντες, φίλον προσ-
122 εκτῶντο, πίστι τε λαβόντες καὶ ὁρκίοισι, ἦ μὲν ἕξειν παρ' ἑωϋτῷ, μηδ' ἐξοίσειν μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφέων ἀπάτην ἐς Πέρσας γεγονυῖαν· ὑπισχνεύμενοι τὰ πάντα οἱ μυρία δώσειν. ὑποσχομένου δὲ τοῦ Πρηξάσπεω ποιήσειν ταῦτα, ὡς ἀνέπεισάν μιν οἱ μάγοι, δεύτερα προσέφερον, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντας συγκαλέειν ὑπὸ τὸ βασιλήιον τεῖχος, κεῖνον δ' ἐκέλευον ἀναβάντα ἐπὶ πύργον, ἀγορεῦσαι ὡς ὑπὸ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἄρχονται, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο, ὡς πιστοτάτου δῆθεν ἐόντος αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀποδεξαμένου γνώμην ὡς περιείη ὁ Κύρου Σμέρδις, καὶ ἐξαρνησαμένου τὸν φόνον αὐτοῦ. Φαμένου δὲ καὶ ταῦτα ἑτοίμου εἶναι ποιέειν τοῦ Πρηξάσπεω, συγκαλέσαντες τοὺς Πέρσας οἱ μάγοι, ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ τὸν πύργον, καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον· ὁ δὲ, τῶν μὲν τι ἐκεῖνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν ἑκὼν ἐπελήθετο. ἀρξάμενος δὲ ἀπ' Ἀχαιμένεος, ἐγενεηλόγησε τὴν πατριὴν τοῦ Κύρου. μετὰ δὲ, ὡς ἐς τοῦτο κατέβη τελευτῶν,

ἀπελάθετο
ἐγενεηλόγεε

Quod autem ad janitores attinet, siquis eorum libenter cedet nobis, utilius ei suo tempore erit: siquis resistere conabitur, ut erit hostis, ita tunc pro hoste habeatur: deinde intro irrumpentes, rem transigamus. Post hæc Gobryas, Viri LXXIII
amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperium. aut, si recuperare non poterimus, mortem oppetere, quàm, quum simus Persæ, viro Medo parere, & quidem aures non habenti. Quum præsertim quicunque vestrûm Cambysi ægrotanti adsuistis, memoria teneatis quæ ille dum vita excederet, Persis imprecatus est, nisi imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc non admittebamus, 1 invidiose dici à Cambyse existimantes. Nunc igitur calculum pono in Darii sententiam: 2 neque hunc cœtum dissolvendum censeo, sed statim adversus magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri comprobarunt. ¶ In- LXXIV
terea vero dum ab istis consultatur, forte hoc contigit, ut magi inito inter se consilio statuerent consiliandum sibi amicum Prexaspem, quod indigna passus à Cambyse esset, occiso ejus filio ictu sagittæ, & solus mortem Smerdis Cyro geniti nosset, quem ipse suapte manu interemisset: quod 3 præterea *ob id* apud Persas maxima flagrabat invidia. His de causis accitum hominem, sibi amicum comparabant: accipientes fidem ac jusjurandum, fallaciam quæ ab ipsis in Persas facta esset intra se habiturum, neque cuiquam mortalium patefacturum, 4 pollicitantes innumerabilia se ei daturos. Recipiente Prexaspe facturum se quæ magi suaserant, iterum illi dicere, in animo se habere omnes Persas sub murum arcis convocare: ideoque jubere hunc conscensa turri prædicare, à Smerdi Cyri Persis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, veluti homini summæ apud Persas authoritatis, & qui sæpenumero asseverasset eum esse Smerdin Cyri, ac cædem à se factam pernegasset. Hæc quo- LXXV
que Prexaspe se paratum exequi dicente, magi convocatis Persis, hominem in turrim perductum jubent habere orationem. LXX
Prexaspes, ea quæ ab istis oratus fuerat sponte oblivíscitur: exorsusque ab Achæmene, seriem familiæ Cyri recenset: & ubi tandem devenit ad Cyrum,

1 Calumniose 2 Neque hoc cœtu dissoluto, eundem aliò censeo quam recta ad magum. 3 Præterea apud Persas in maxima existimatione esset. 4 Pollicitantes se decies millies ipsius bona multiplicaturos.

comme-

commemoravit illius in Persas beneficia. His expositis, prompsit veritatem, causatus ideo se hactenus occultasse quod sibi tutum non fuisset proferre rem gestam, sed impræsentiarum necessitate coactum proferre: dixitque se à Cambyse adactum Smerdin Cyri occidisse, & magos esse qui regnent. Multis quoque verbis Persas devovit nisi rursus imperium recuperarent, ac magos ulciscerentur. Hæc loquutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaspes, vir per omne tempus vitæ spectatus, occubuit.

LXXVI ¶ At septem Persæ, ubi constituerunt aggredi protinus magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaspem acta essent: sed hæc inter eundum in medio itineris audierunt: eoque à via secedentes, 1 iterum colloquuti sunt. Quorum qui cum Otane optaverant rem prorsus differri, videbant negantes tunc esse adoriendam: qui vero cum Dario, confestim eundum, & quod decretum esset peragendum. Eis concertantibus apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo paria vulturum, eosque vellicantium atque infestantium. Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darii comprobarunt: & mox freti avibus ad regiam cum fiducia perrexerunt.

LXXVII Ubi ad portas adfuerunt, prout Darius senserat, ita evenit. nam custodes reveriti Persarum primarios, nec aliquid hujusmodi suspicantes ex his fore, qui venirent divina cum pompa, ne interrogaverunt quidem. Ubi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos qui erant à nunciis, & ab his qua gratia venirent interrogantur. Simulque inter percontandum janitoribus minitabantur quod homines ingredi permisissent: atque ulterius pergere volentes eosdem prohibebant. Isti se mutuo cohortati, eductis gladiis, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: iidemque cursu in conclave contendunt, intra quod tunc forte ambo magi agebant, & de iis quæ à Prexaspe erant acta consultabant.

LXXVIII Qui quum vidissent tumultuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt uterque: & quod fiebat animadvertentes, 2 ad vires conversi sunt: quorum unus occupat arcum, alter lanceam sumit.

ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κῦρος Πέρσας πεποιήκοι· διεξελθὼν δὲ ταῦτα, ἐξέφαινε τὴν ἀληθείην, φάμενος πρότερον μὲν κρύπτειν· οὐ γάρ οἱ εἶναι ἀσφαλὲς λέγειν τὰ γενόμενα· ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίην μιν καταλαμβάνειν φαίνειν. καὶ δὴ ἔλεγε, τὸν μὲν Κύρου Σμέρδιν ὡς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσεω ἀναγκαζόμενος ἀποκτείνειε, τοὺς μάγους δὲ βασιλεύειν. Πέρσῃσι δὲ πολλὰ ἐπαρησάμενος, εἰ μὴ ἀνακτησαίατο ὀπίσω τὴν ἀρχήν, καὶ τοὺς μάγους τισαίατο, ἀπῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μέν νυν ἐὼν τὸν πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος, οὕτω ἐτελεύτησε. Οἱ δὲ δὴ ἑπτὰ τῶν Περσέων, ὡς ἐβουλεύσαντο αὐτίκα ἐπιχειρέειν τοῖσι μάγοισι, καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι, ἤισαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πρηξάσπεα πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἔν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ στείχοντες ἐγίνοντο, καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεα γεγονότα ἐπυνθάνοντο. ἐνθαῦτα ἐκστάντες τῆς ὁδοῦ, ἐδίδοσαν αὖτις σφίσι λόγους· οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνην, πάγχυ κελεύοντες ὑπερβαλέσθαι, μηδὲ οἰδεόντων τῶν πρηγμάτων ἐπιτίθεσθαι· οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαρεῖον, αὐτίκα τε ἰέναι, καὶ τὰ δεδογμένα ποιέειν, μηδὲ ὑπερβάλλεσθαι. ὠθιζομένων δ' αὐτῶν, ἐφάνη ἰρήκων ἑπτὰ ζεύγεα, δύο αἰγυπιῶν ζεύγεα διώκοντά τε καὶ τίλλοντα καὶ ἀμύσσοντα. ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἑπτά, τήν τε Δαρείου πάντες αἴνεον γνώμην, καὶ ἔπειτα ἤισαν ἐπὶ τὰ βασιλήια τεθαρρηκότες τοῖσι ὄρνισι. Ἐπιστᾶσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας ἐγίνετο οἷόν τι Δαρείῳ ἡ γνώμη ἔφερε. καταιδεόμενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρώτους, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ὑποπτεύοντες ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, παρίεσαν θείῃ πομπῇ χρεωμένους· οὐδ' ἐπηρώτα οὐδείς. ἐπεί τε δὲ καὶ παρῆλθον ἐς τὴν αὐλήν, ἐνέκυρσαν τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι εὐνούχοισι, οἵ σφεας ἱστόρεον ὅ, τι θέλοντες ἥκοιεν. καὶ ἅμα ἱστορέοντες τούτους, τοῖσι πυλουροῖσι ἀπείλεον ὅτι σφέας παρῆκαν. ἴσχον τε βουλομένους τοὺς ἑπτὰ ἐς τὸ πρόσω παριέναι· οἱ δέ, διακελευσάμενοι, καὶ σπασάμενοι τὰ ἐγχειρίδια, τούτους μὲν τοὺς ἴσχοντας, αὐτοῦ ταύτῃ συγκεντέουσι· αὐτοὶ δὲ ἤισαν δρόμῳ ἐς τὸν ἀνδρεῶνα. Οἱ δὲ μάγοι ἔτυχον ἀμφότεροι τηνικαῦτα ἐόντες ἔσω, καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεω γενόμενα ἐν βουλῇ ἔχοντες. ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς εὐνούχους τεθορυβημένους τε καὶ βοῶντας, ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι, καὶ ὡς ἔμαθον τὸ ποιεύμενον, πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο. ὁ μὲν δὴ αὐτέων φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος, ὁ δέ, πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο.

1 Rem iterum in disquisitionem vocaverunt. Ex quibus Otanes omnino autor erat ut differrent, neque rebus flagrantibus incœptum capesserent: (*ut legatur* οἰδεόντων) at Darius confest. 2 Vires suas adversus illos experiri cœperunt. *Vel*, Pro viribus illis obsistere cœperunt.

ἐνθαῦτα δὲ συνέμισγον ἀλλήλοισι. τῷ μὲν δὴ
τὰ τόξα ἀναλαβόντι αὐτέων, ἐόντων τε ἀγ-
χοῦ αὐτῷ τῶν πολεμίων, καὶ προσκειμένων,
ἦν χρηστὰ οὐδέν. ὁ δ' ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἠ-
μύνετο· καὶ τοῦτο μὲν, Ἀσπαθίνην παίει ἐς
123 τὸν μηρόν. τοῦτο δὲ, Ἰνταφέρνεα ἐς τὸν
ὀφθαλμόν. καὶ ἐστερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ
ἐκ τοῦ τρώματος ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέντοι
ἀπέθανέ γε. τῶν μὲν δὴ μάγων οὗτερος τρω-
ματίζει τούτους· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεί τέ οἱ τὰ τό-
τοι χρήσιμα ξα οὐδὲν" χρηστὰ ἐγίνετο, ἦν γὰρ δὴ θάλα-
μος ἐσέχων ἐς τὸν ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον κα-
ταφεύγει, θέλων αὐτοῦ προσθεῖναι τὰς θύ-
ρας· καί οἱ συνεσπίπτουσι τῶν ἑπτὰ δύο, Δα-
ρεῖός τε καὶ Γωβρύης. συμπλακέντος δὲ Γω-
βρύεω τῷ μάγῳ, ὁ Δαρεῖος ἐπεστεὼς ἠπό-
ρει, οἷα ἐν σκότεϊ, προμηθεόμενος μὴ πλήξῃ
τὸν Γωβρύην. ὁρέων δέ μιν ἀργὸν ἐπεστεῶτα
ὁ Γωβρύης, εἴρετο ὅτι οὐ χρῆται τῇ χειρί· ὁ δὲ
εἶπε, Προμηθεόμενος σέο, μὴ πλήξω·
" Γωβρύης δὲ ἀμείβετο, Ὤθει καὶ δι' ἀμφοτέ-
ρων τὸ ξίφος. Δαρεῖος δὲ πειθόμενος, ὦσέ
τε τὸ ἐγχειρίδιον, καὶ ἔτυχέ κως τοῦ μάγου.
Ἀποκτείναντες δὲ τοὺς μάγους, καὶ ἀποταμόν-
τες αὐτέων τὰς κεφαλὰς, τοὺς μὲν τρωματίας
ἑωϋτῶν αὐτοῦ λείπουσι, καὶ ἀδυνασίης εἵνεκεν,
καὶ φυλακῆς τῆς ἀκροπόλιος· οἱ δὲ πέντε
αὐτέων, ἔχοντες τῶν μάγων τὰς κεφαλὰς,
ἔθεον, βοῇ τε καὶ πατάγῳ χρεώμενοι. καὶ
Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο, ἐξηγεόμε-
νοί τε τὸ πρῆγμα, καὶ δεικνύοντες τὰς κεφα-
λάς· καὶ ἅμα ἔκτεινον πάντα τινὰ τῶν μάγων
τὸν ἐν ποσὶ γινόμενον. οἱ δὲ Πέρσαι, μαθόντες
τὸ γεγονὸς ἐκ τῶν ἑπτὰ, καὶ τῶν μάγων τὴν ἀπάτην,
ἐδικαίευν καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιέειν.
σπασάμενοι δὲ τὰ ἐγχειρίδια, ἔκτεινον ὅκου
τινὰ μάγον εὕρισκον. εἰ δὲ μὴ νὺξ ἐπελθοῦσα
ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα μάγον. ταύτην τὴν ἡμέ-
ρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν
ἡμερέων· καὶ ἐν αὐτῇ, κοινῇ ὁρτὴν μεγά-
τοι μαγοφονία· λην ἄγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ Περσέων" μα-
γοφονία· ἐν τῇ μάγον οὐδένα ἔξεστι φα-
νῆναι ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἑωϋτοὺς οἱ
μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέρην ταύτην. Ἐπεί
τε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος, καὶ ἐντὸς πέντε
ἡμερέων ἐγίνετο, ἐβουλεύοντο οἱ ἐπαναστάν-
τες τοῖσι μάγοισι περὶ τῶν πρηγμάτων
πάντων· καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὦν. Ὀτά-
" νης μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσῃσι καταθεῖναι τὰ πρήγματα, λέγων τάδε, Ἐμοὶ
τοι μούναρχον μηκέτι " δοκέει, ἕνα μὲν ἡμέων " μούναρχον μοῦνον μηκέτι γενέσθαι· οὔτε γὰρ ἡδὺ, οὔτε ἀγαθόν.

atque inde 1 miſcentur invicem. Ve-
rum arcus ei qui illum ſumpſerat, quum
hoſtes juxta eſſent, nulli uſui fuit: alter
qui ſe lancea tuebatur, tum Aſphathinis
femur percuſſit, tum oculum Intapher-
nis: oculoque ex vulnere Intaphernes,
non tamen & vita privatus eſt. Hos igi-
tur alter magorum vulneravit: alter ve-
ro,quando arcus ei nulli uſui erat, in tha-
lamum qui erat conclavi contiguus, ſe
proripuit, fores occluſurus. Sed illuc
duo de ſeptem cum eo irrumpunt, Da-
rius & Gobryas: 2 quum autem Gobry-
as eſſet implicitus cum mago, Darius
adhuc ſtans atque hærens, conſidera-
bat ne Gobryam feriret in tenebris.
Eum cernens Gobryas ocioſum ſtantem,
interrogavit cur non uteretur manu.
Reſpondenti Dario, Diſpicio ne te fe-
riam, tu vero, inquit, vel per utrum-
que exige gladium. Cui Darius obtem-
perans, pugionis ictu vibrato magum ca-
ſu percuſſit. Interfectis magis capita de- LXXIX
munt, eaque geſtantes quinque eorum
duobus reliquis qui ſaucii erant illic re-
lictis, tum quod invalidi eſſent, tum ar-
cis tuendæ cauſa, foras procurrunt cum
vociferatione ac tumultu: cæteroſque
Perſas compellando, rem geſtam expo-
nebant, capita oſtentantes: & ſimul qui-
cunque magorum ipſis occurrebat macta-
bant. Perſæ, cognito quod actum ab
his erat, ac dolo magorum, & ipſi facien-
da ſibi eadem conſuerunt: eductiſque
gladiis, ut quenque reperiebant magum,
interficiebant: &, niſi noctis interventu
cohibiti fuiſſent, neminem magorum re-
liquiſſent. Hunc diem Perſæ maxime
ſolennem publice obſervant, & in eo in-
gens celebrant feſtum, vocantes id *μαγοφονίαν, id eſt, magorum cædem.* quo die
nulli magorum fas eſt prodire in lucem,
ſed cuncti ſe intra domum continent.
¶ Ubi reſedit tumultus, dieſque quin- LXXX
que exceſſere, ii qui magos invaſerant,
de omni rerum ſtatu conſultabant. Quo-
rum orationes etſi apud nonnullos Græ-
corum fide carent, tamen hujuſmodi fu-
erunt: Otanes hortabatur ut rem Per-
ſicam in medium conſtituerent, ita in-
quiens, 3 Unum è nobis principem fie-
ri, amplius mihi non videtur: neque
enim id aut jucundum eſt, aut bonum.

1 Manus conſerebant. 2 Quum autem pedem conferret cum m. *Vel*, Quum autem manum confereret. *Vel*, Quum adortus eſſet Gobryas magum. 3 Ego certe, ut poſthac noſtrum unus rerum ſolus potiatur, *vel*, ut totum imperium uni noſtrum poſthac deferatur, autor non fuerim. *Q. d. Non cenſeo poſthac de hoc cogitandum ut imperium uni deferatur. Neque enim dicit,* Poſthac deferatur, *quaſi jam antea delatum fuerit. Sic intelligendum paulo poſt μετέντας ἡμέας μουναρχίην.*

1 Nam

1 Nam & quo licentiæ Cambyses processerit, nostis, & quo magus. 2 Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus: in qua licet pro libidine agere omnia impune? quæ virum, etiamsi optimus omnium fuerit, tamen quum in ea positus est, extra consuetos abjecerit sensus? Quippe quum præter invidiam ab initio ingenitam homini, ingeneretur ex præsentibus bonis insolentia. 3 Itaque hæc duo mala habens, nimirum omnem malitiam habet, tum per insolentiam, quod expletus omnibus rebus est, tum per invidiam multa facinora admittens. Atenim vir tyrannus, ut qui omnia bona obtineat, debebat sine livore esse: verum ita natura comparatum est 4 ut is sit adversarius popularibus suis. siquidem eorum optimis quibusque qui superstites sunt atque vivunt, invidet, 5 deterrimis delectatur: &, quod indecentissimum est, criminationes admittere optimum putat. Nam sive admireris eum modeste, offenditur quod non effuse hoc facias: sive effuse facias, offenditur, quasi sibi assenteris. Et ut exequar dicendo quæ maxima sunt, jura patriæ labefactat, fœminis vim affert, indemnatos interimit. At quum dominatur multitudo, primum quidem nomen obtinet omnium pulcherrimum, isonomian, *id est juris æquibilitatem*: deinde vero nihil eorum agit quæ monarchus: *hoc est unicus princeps*. nam magistratus tum sorte deliguntur, tum administratorum rationem reddunt: omnia denique consilia in commune referuntur. 6 Itaque (ut meam dicam sententiam) censeo nobis monarchiæ dejectoribus statum multitudinis esse optandum. in multitudine enim omnia insunt. Otanes quidem hanc sententiam dixit.

LXXXI Megabysus autem ad oligarchiam *i. ad statum paucorum*, rem traducens, ad eam socios hortabatur, his verbis, Quæ Otanes dixit de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoque: sed quatenus hortabatur summam rerum deferri ad multitudinem, in hoc ab optima erravit sententia. Etenim populari multitudine nihil est neque insipientius, neque insolentius. Itaque eos 7 qui tyranni sæ-

εἴδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσεω ὕβριν “
ἐπ' ὅσον ʺ ἐπεξῆλθε, μετεσχήκατε δὲ “ γρ. ἐξῆλθε,
καὶ τῆς τοῦ μάγου ὕβριος. κῶς δ' ἂν “
εἴη χρῆμα κατηρτημένον μουναρχίη, τῇ “
ἔξεστι ἀνευθύνως ποιέειν τὰ βούλεται; καὶ “
γὰρ ἂν τὸν ἄριστον ἀνδρῶν πάντων “
στάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν, ἐκτὸς τῶν “
ἐωθότων νοημάτων στήσειε. ἐγγίνεται “
μὲν γάρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρεόντων “
ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἀρχῆθεν ἐνεμφύε- “
ται ἀνθρώπῳ. δύο δ' ἔχων ταῦτα, ἔχει “
πᾶσαν κακότητα. τὰ μὲν γὰρ ὕβρει κεκο- “
ρημένος ἔρδει πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα· “
τὰ δὲ, φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα γε τύραν- “
νον, ἄφθονον ἔδει εἶναι, ἔχοντά γε πάν- “
τα τὰ ἀγαθά· τὸ δ' ὑπεναντίον τούτου “
ἐς τοὺς πολιήτας πέφυκε· φθονέει γὰρ τοῖ- “
σι ἀρίστοισι περιεοῦσί τε καὶ ζώουσι, χαί- “
ρει δὲ τοῖσι κακίστοισι τῶν ἀστῶν. Διά- “
βολὰς δὲ ἄριστος ἐνδέκεσθαι ἡγέεται. “
ἀναρμοστότατον δὲ πάντων· ἤν τε γὰρ αὐ- “
τὸν μετρίως θωυμάζῃς, ʺ ἄχθεται ὅτι “ γρ. ἀπέχθεται
οὐ κάρτα θεραπεύεται· ἤν τε θερα- “
πεύῃ τις κάρτα, ἄχθεται ἅτε θωπέ- “
αν ἡγεόμενος. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἔρχομαι “
ἐρέων· νόμαιά τε κινεῖ πάτρια, καὶ “
βιᾶται γυναῖκας, κτείνει τε ἀκρίτους. “
πλῆθος δὲ ἄρχον, πρῶτα μὲν, ἔνο- “
μα πάντων κάλλιστον ἔχει, ἰσονομίην· “
δεύτερα δὲ, τούτων τῶν ὁ μούναρχος, “
ποιέει οὐδέν. πάλῳ μὲν γὰρ ἀρχὰς ἄρ- “
χει, ὑπεύθυνον δὲ ἀρχὴν ἔχει, βου- “
λεύματα δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀνα- “
φέρει. τίθεμαι ὦν γνώμην, μετέντας ἡ- “
μέας μουναρχίην, τὸ πλῆθος ἀέξειν. “
ἐν γὰρ τῷ πολλῷ ἔνι τὰ πάντα· “
Ὀτάνης μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην
ἐσέφερε. Μεγάβυζος δὲ ὀλιγαρχίῃ ἐκέ-
λευε ἐπιτράπειν, λέγων τάδε, Τὰ μὲν “
Ὀτάνης, εἶπε, τυραννίδα παύων, λε- “
λέχθω κἀμοὶ ταῦτα· τὰ δ' ἐς τὸ “
πλῆθος ἄνωγε φέρειν τὸ κράτος, “
γνώμης τῆς ἀρίστης ἡμάρτηκε. ὁμίλου “ 124
γὰρ ἀχρηΐου οὐδέν ἐστι ἀξυνετώτερον, “
οὐδὲ ὑβριστικώτερον. καὶ τυράννου ὕ- “

1 Nam quo progressa sit Cambysis insolentia vidistis, & magi insolentiam experti estis. 2 Quomodo autem monarchia sit res bene ordinata, in qua licet pro lib. &c. *Vel*, Quomodo autem in monarchia res bene compositæ esse possint? 3 Hæc autem duo habens, omne vitium habet. 4 Ut contrario modo se in populares suos gerat. *Vel*, Contrariis moribus erga suos populares præditus sit. *Vel brevius*, Sed contra comparatus est in cives. *ut* ὑπεναντίον *sumatur adverbialiter*. 5 Deterrimis delectatur: criminationibus etiam, *vel calumniis*, locum dare optimum putat. Et (quod est quiddam minime omnium secum consentiens) siquidem eum mediocri, *vel*, *modica*, admiratione prosequaris, infensus est quod non impense colatur: sin impense quis eum colat, eo cultu, tanquam assentatione, offenditur. 6 Nobis igitur censeo, missam facientibus tyrannidem, evehendam, *vel*, *provehendam*, esse multitudinem in multitud. &c. *id est*, *missam facientibus de tyrannide deliberationem*. 7 Qui tyranni inso——

"βριν φθάσαντες ἄνδρας, ἐς δήμου ἀκολάστου ὕβριν πεσέειν, ἔστι οὐδαμῶς ἀνασχετόν· ὁ μὲν γὰρ, εἴ τι ποιέει, γινώσκων ποιέει· τῷ δὲ οὐδὲ γινώσκειν ἔνι. κῶς γὰρ ἂν γινώσκοι, ὃς οὔτ᾽ ἐδιδάχθη, οὔτε οἶδε καλὸν οὐδὲν, οὐδ᾽ οἰκήϊον· ὠθέει τε ἐμπεσὼν τὰ πρήγματα ἄνευ νόου, χειμάρρῳ ποταμῷ ἴκελος. δήμῳ μέν νυν οἳ Πέρσῃσι κακὸν νοέουσι, οὗτοι χράσθων. ἡμεῖς δὲ ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐπιλέξαντες ὁμιλίην, τούτοισι περιθέωμεν τὸ κράτος. ἐν γὰρ δὴ τούτοισι καὶ αὐτοὶ ἐνεσόμεθα. ἀρίστων δὲ ἀνδρῶν εἰκὸς ἄριστα βουλεύματα γίνεσθαι.

γρ. μέν νυν — Μεγάβυζος " μὲν δὴ ταύτην γνώμην εἰσέφερε. Τρίτος δὲ Δαρεῖος ἀπεδείκνυτο γνώμην, λέγων, "Ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος, ἐς τὸ πλῆθος ἔχοντα, δοκέει ὀρθῶς λέξαι· τὰ δ᾽ ἐς ὀλιγαρχίην, οὐκ ὀρθῶς. τριῶν γὰρ προκειμένων, καὶ πάντων τῷ λόγῳ ἀρίστων ἐόντων, δήμου τε ἀρίστου, καὶ ὀλιγαρχίης, καὶ μουνάρχου, πολλῷ τοῦτο προέχειν λέγω. ἀνδρὸς γὰρ ἑνὸς τοῦ ἀρίστου οὐδὲν ἄμεινον ἂν φανείη. γνώμῃ γὰρ τοιαύτῃ χρεώμενος, ἐπιτροπεύοι ἂν ἀμωμήτως τοῦ πλήθεος· σιγῷτό τε ἂν βουλεύματα ἐπὶ δυσμενέας ἄνδρας οὕτω μάλιστα. ἐν δὲ ὀλιγαρχίῃ, πολλοῖσι ἀρετὴν ἐπασκέουσι ἐς τὸ κοινὸν, ἔχθεα ἴδια ἰσχυρὰ φιλέει ἐγγίνεσθαι. [γρ. αὐτῶν. γὰρ] " αὐτὸς γὰρ ἕκαστος βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι, γνώμῃσί τε νικᾷν, ἐς ἔχθεα μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνέονται. ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται· ἐκ δὲ τῶν στασίων, φόνος· ἐκ δὲ τοῦ φόνου, ἀπέβη ἐς μουναρχίην. καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε [γρ. οὕτω] " ὅσον ἐστὶ τοῦτο ἄριστον. δήμου τε αὖ ἄρχοντος ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα ἐγγενέσθαι· κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινὰ, ἔχθεα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι, φιλίαι δὲ ἰσχυραί. οἱ γὰρ κακοῦντες τὰ κοινὰ, συγκρύψαντες ποιεῦσι. τοῦτο δὲ τοιοῦτο γίνεται, ἐς ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δήμου τοὺς τοιούτους παύσῃ. ἐκ δὲ αὐτῶν θωϋμάζεται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δήμου. θωϋμαζόμενος [γρ. δὲ,] " δὴ, ἂν ὧν ἐφάνη μούναρχος ἐών. καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μουναρχίη κράτιστον. ἑνὶ δὲ ἔπει πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, κόθεν ἡμῖν ἡ ἐλευθερίη ἐγένετο; καὶ τεῦ δόντος; κότερα παρὰ τοῦ δήμου, ἢ ὀλιγαρχίης, ἢ μουνάρχου;

vitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere sævitiam, nequaquam tolerandum est. Nam tyrannus, siquid facit, intelligens facit: 1 at plebi suum est nihil intelligere, quo enim pacto sciat, qui neque edoctus est, neque honestum novit, ne domesticum quidem? & qui ad res agendas sine consilio præceps ruit torrenti flumini similis? Quare siqui male consultum Persis cupiunt, ii statu populari utuntur: nos vero cœtu virorum optimorum delecto, ad eos imperium deferamus. nam inter eos & ipsi erimus, & ex optimis viris credibile est optima existere consilia. Hanc Megabyzus sententiam dixit. Tertio loco suam Darius, inquiens, Quæ Megabyzus dixit, LXXXII quatenus ad statum popularem pertinent, recte mihi videtur dixisse: quatenus autem ad statum paucorum, non recte. propositis enim tribus statibus, & his omnibus optimis, ut optime imperet populus, optime pauci, optime unus, inter hæc multo antecellere unius imperium sentio. imperio enim unius viri qui optimus sit, nihil melius esse constat. 2 Quod qui sentit, non immerito statum popularem missum faciat. ut taceam sic præcipue consilia in adversarios trahi solere. At in statu paucorum, quum plures virtuti incumbant in publicum, vehementiora privatim odia excitari consueverunt. quum enim quisque princeps esse optet, & in dicenda sententia vincere, ad ingentia inter se odia evadunt. Ex quibus seditiones existunt, è seditionibus cædes, è cædibus ad unius imperium devenitur. unde intelligi datur quanto sit hoc illo præstantius. Jam vero, plebe imperante, fieri non potest quin malitia exoriatur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, sed amicitiæ validæ. qui enim adversus rempublicam facinorosi sunt, mutuo se occultant: idque tamdiu fit dum aliquis populo præpositos tales homines compescat, is videlicet quem populus inter cæteros admiretur. Hic quum admirationi est, tunc vere 3 monarchus ostenditur, declarans in hoc monarchiam esse rem omnium præstantissimam. Atque ut in summam omnia colligam, unde nobis libertas extitit, & à quo data? à populône, an ab oligarchia, an à monarcho?

——————lentiam fugiunt, in plebis effrenæ insolentiam incidere, neque. 1 At plebi nulla intelligentia inest. quomodo enim intelligat [*vel*, unde enim intelligentia ei adsit] qui nec edoctus est nec novit honestum quicquam, ne in sua quidem familia: & qui ad res ag. *&c. Sed* οἰκήϊον *potest & aliter exponi.* 2 Nam qui hoc animo præditus sit, sine ulla reprehensione multitudinem gubernaverit: ut tac. *Sequentis autem proxime loci scriptura mendi suspecta est. Videtur tamen posse ita reddi,* Atque hac potissimum ratione [*vel*, hoc potissimum modo] consilia taceri apud adversarios queant. 3 Monarchus evadit,

Ego igi-

Ego igitur 1 sentio, quum sitis per unum virum liberati, vos debere talem rem complecti, ne alioqui leges patrias dissolvatis bene conditas: quod nequaquam

LXXXIII satius est. Hæ tres dictæ fuerunt sententiæ, quarum ultimæ quatuor reliqui assenserunt. Otanes, qui juris æquabilitatem facere Persis studebat, ubi ipsius sententia rejecta est apud alios, ita in medium loquutus est, 2 Viri seditiosi, quoniam constat necesse esse unum aliquem è nobis regem fieri, sive per sortem, sive permissu Persarum per multitudinis electionem, sive qua alia ratione, equidem ego 3 vobis non refragor: quippe qui neque præesse volo, neque subesse. Et hac lege cædo vobis jus meum imperii, ut nulli vestrûm aut ipse ego, aut ullus unquam meorum subsit. Otane hæc loquuto, cæteri sex ejus postulatis assenserunt. Ita hic aliis non refragatus, è me-

LXXXIV dio abiit alio sessum. 4 Cæteris autem septem de rege justissime deligendo consultantibus, visum est, si ad aliquem ex ipsorum numero regnum perveniret, Otanem donari debere peculiariter ejusque deinceps posteros cum omni alio magnificentiæ genere apud Persas honorificentissimo, tum Medica quotannis veste. Quæ ideo decreverunt ei donanda quod primus rem agitaverat, & ipsos in cœtum coegerat. Et hæc quidem peculiariter Otani decreverunt: illa vero in commune, ut regiam introire unicuique è septem sine internuncio liceret, nisi forte cum uxore cubaret rex: neve regi fas esset aliunde quam è familia conjuratorum uxorem ducere. De regno autem hunc in modum: ut sub ortum solis conscensis equis, dum in suburbanis vectarentur, cujus equus vocem primus edidisset, is regnum Cambysis obtineret. E-

LXXXV rat autem Dario quidam equiso, vir solers, nomine OEbares: ad quem Darius, postquam è cœtu digressi sunt, ita inquit, OEbares, de regni negocio sic inter nos convenit: Sub ipsum statim solis ortum equis conscensis, ut cujus equus vocem primus ediderit, is regno potiatur. quare siquid solertiæ habes, nunc comminiscere, ut nos obtineamus hoc decus, & nemo alius. Ad eum respondens OEbares, Here, inquit, si in

ἔχω τοίνυν γνώμην, ἡμέας ἐλευθερωθέντας διὰ ἕνα ἄνδρα, τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν. χωρίς τε τούτου, πατρίους νόμους μὴ λύειν ἔχοντας εὖ. οὐ γὰρ ἄμεινον. Γνῶμαι μὲν δὴ τρεῖς αὗται προεκέατο. οἱ δὲ τέσσερες τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν προσέθεντο ταύτῃ. ὡς δὲ ἑσσώθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτάνης, Πέρσῃσι ἰσονομίην σπεύδων ποιῆσαι, ἔλεξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε, Ἄνδρες στασιῶται, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἕνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι ἤτοι κλήρῳ γε λαχόντα, ἢ ἐπιτρεψάντων τῷ Περσέων πλήθεϊ τὸν ἂν ἐκεῖνοι ἕλωνται, ἢ ἄλλῃ τινὶ μηχανῇ. ἐγὼ μέν νυν ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιεῦμαι. οὔτε γὰρ ἄρχειν οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω. ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑπεξίσταμαι τῆς ἀρχῆς, ἐπ' ᾧ τε ὑπ' οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγώ, οὔτε οἱ ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι. τούτου εἴπαντος ταῦτα, συνεχώρεον οἱ ἓξ ἐπὶ τούτοισι. οὗτος μὲν δή σφι οὐκ ἐνηγωνίζετο, ἀλλ' ἐκ μέσου κατῆστο. καὶ νῦν αὕτη ἡ οἰκίη διατελέει μούνη ἐλευθέρη ἐοῦσα Περσέων, καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὐτὴ θέλει, νόμους οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἑπτὰ ἐβουλεύοντο ὡς βασιλέα δικαιότατα στήσονται· καί σφι ἔδοξε, Ὀτάνῃ μὲν καὶ τοῖσι ἀπὸ Ὀτάνεω αἰεὶ γινομένοισι, ἢν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἑπτὰ ἔλθῃ ἡ βασιληΐη, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἑκάστου καὶ τὴν πᾶσαν δωρεὴν ἣ γίνεται ἐν Πέρσῃσι τιμιωτάτη. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβούλευσάν οἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος τὸ πρῆγμα, καὶ συνέστησε αὐτούς. ταῦτα μὲν δὴ Ὀτάνῃ ἐξαίρετα. τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν, παριέναι ἐς τὰ βασιλήϊα πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἑπτὰ ἄνευ ἐσαγγελέος, ἢν μὴ τυγχάνῃ εὕδων μετὰ γυναικὸς βασιλεύς· γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῷ βασιλέϊ ἢ ἐκ τῶν συνεπαναστάντων. περὶ δὲ τῆς βασιληΐης ἐβούλευσαν τοιόνδε· ὅτευ ἂν ὁ ἵππος ἡλίου 125 ἐπανατέλλοντος πρῶτος φθέγξηται ἐν τῷ προαστείῳ αὐτῶν ἐπιβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληΐην. Δαρείῳ δὲ ἦν ἱπποκόμος ἀνὴρ σοφός, τῷ οὔνομα ἦν Οἰβάρης. πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπεί τε διελύθησαν, ἔλεξε Δαρεῖος τάδε, Οἴβαρες, ἡμῖν δέδοκται περὶ τῆς βασιληΐης ποιέειν κατὰ τάδε· ὅτευ ἂν ὁ ἵππος πρῶτος φθέγξηται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι, αὐτῶν ἐπαναβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληΐην. νῦν ὦν εἴ τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς ἂν ἡμεῖς σχῶμεν τοῦτο τὸ γέρας, καὶ μὴ ἄλλος τις. ἀμείβεται Οἰβάρης τοῖσδε, Εἰ μὲν δή, ὦ δέσποτα, ἐν

τῷ γὰρ ἐκεῖνο ἕλωνται, ἢ ἄλλῃ τινὶ μηχανῇ.

1 Sentio, quum per unum *nobis imperantem* simus liberati, hoc *unius imperium* nobis esse tuendum, ac præterea, leges patrias non esse solvendas, quæ rectæ sunt, *vel, bonæ.* non enim consultum *nobis hoc fuerit.* Hæ tres dict. 2 Conspirationis socii, *vel, factionis.* 3 Vobiscum non contendam. *i. Me competitorem non habebitis. Sic & paulo post,* οὐκ ἐνηγωνίζετο. 4 *Ante* Cæteris *adde,* Atque ad hunc usque diem sola hæc familia inter Persas libertatem retinet, nec imperio *regis* nisi quantum ei visum fuerit, paret, leges Persarum non transgrediens.

τοῦ ἐστὶ ἡ βασιληΐη, θάρσεε

“τούτῳ τοι” ἐστὶ ἢ βασιλέα εἶναι ἢ μή, θάρσεε τούτου εἵνεκε, καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν. ὡς βασιλεὺς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἔσται· τοιαῦτα “ἔχω φάρμακα. λέγει Δαρεῖος, Εἰ τοίνυν “τι τοιοῦτον ἔχεις σόφισμα, ὥρη μηχανᾶσθαι, καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι· ὡς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστί. ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρης, ποιέει τοιόνδε. ὡς ἐγίνετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν, τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔστεργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστειον, κατέδησε, καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρείου ἵππον. καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιήγαγε ἀγχοῦ τῇ ἵππῳ, ἐγχρίμπτων τῇ θηλέῃ, τέλος δὲ, ἐπῆκε ὀχεῦσαι τὸν ἵππον. Ἅμ' ἡμέρῃ δὲ διαφωσκούσῃ, οἱ ἕξ, κατὰ συνεθήκαντο, παρῆσαν ἐπὶ τῶν ἵππων. διεξελαυνόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὡς κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον “ἐγίνοντο ἵνα τῆς παροιχομένης νυκτὸς κατεδέδετο ἡ θήλεα ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος προσδραμὼν ἐχρεμέτισε. ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιήσαντι, ἀστραπὴ ἐξ αἰθρίης καὶ βροντὴ ἐγένετο. ἐπιγενόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ, ἐτελέωσέ μιν, ὥσπερ ἐκ συνθέτου τευ γενόμενα. οἱ δὲ, καταθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων, προσεκύνεόν μιν τὸν Δαρεῖον ὡς βασιλῆα. Οἱ μὲν δή φασι τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανήσασθαι· οἱ δὲ, τοιάδε. (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λέγεται ὑπὸ Περσέων) ὡς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπιψαύσας τῇ χειρί, ἔχει αὐτὴν κρύψας ἐν τῇσι ἀναξυρίσι· ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπιέναι μέλλειν τοὺς ἵππους, τὸν Οἰβάρεα τοῦτον ἐξείραντα τὴν χεῖρα, πρὸς τοῦ Δαρείου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσενεῖκαι. τὸν δὲ, αἰσθόμενον, φριμάξασθαί τε καὶ χρεμετίσαι. Δαρεῖός τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο, καί οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι, πλὴν Ἀραβίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου, καὶ ὕστερον αὖτις Καμβύσεω. Ἀράβιοι δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ δουλοσύνῃ Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγένοντο, παρέντες Καμβύσεα ἐπ' Αἴγυπτον. ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων, οὐκ ἂν ἐσβάλλοιεν Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον. γάμους τε τοὺς πρώτους ἐγάμεε Πέρσῃσι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν δύο θυγατέρας, Ἀτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστώνην· τὴν μὲν Ἄτοσσαν, προσυνοικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ ἀδελφεῷ, καὶ αὖτις τῷ μάγῳ· τὴν δὲ Ἀρτυστώνην, παρθένον. ἑτέρην δὲ Σμέρδιος τοῦ Κύρου θυγατέρα ἔγημε, τῇ οὔνομα ἦν Πάρμυς. ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ὀτάνεω θυγατέρα, ἣ τὸν μάγον κατάδηλον ἐποίησε. δυνάμιός τε πάντα οἱ ἐπιμπλέατο. πρῶτον μέν νυν τύπον ποιησάμενος λίθινον, ἔστησε, ζῶον δέ οἱ ἐνῆν, ἀνὴρ ἱππεύς. ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε, ΔΑΡΕΙΟΣ Ο ΥΣΤΑΣΠΕΟΣ ΣΥΝ ΤΕ ΤΟΥ ΙΠΠΟΥ ΤΗ ΑΡΕΤΗ, τὸ

ταῦτα ἐγίνοντο

hoc versaris ut rex sis vel non, [1] hujus rei causa confidere te jubeo, & bonum habere animum, ante te fore regem neminem: ejusmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Darius, habes istiusmodi commentum, adest tempus comminiscendi, nec differendi rem, utpote crastino die nobis futuro certamine. Hæc ut audivit OEbares, ita facit: Ubi nox advenit, unam equarum quam equus Darii maxime adamabat, in suburbana adducit, ibique alligat: tum equum Darii eodem ducit: eumque circumagens, identidem equæ admovet, ac tandem admittit. Postero die, simulat- LXXXVI
que illuxit, sex Persæ ex convento adfuerunt equis insidentes. & quum in suburbanis ultro citroque vectarentur, ubi ad locum pervenerunt ubi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darii equus accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cœlo tonitruque extitit. Hæc quum Dario tanquam ex composito accidissent, eum compotem voti fecerunt. nam cæteri ex equis desilientes, Darium adoraverunt. Sunt qui hoc dicant OE- LXXXVII
barem fuisse machinatum, sunt qui aliud. utroque enim modo refertur à Persis. Volunt nanque OEbarem attrectatis manu hujus equæ genitalibus, ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortum, quum equi digressuri essent, eam naribus equi Dariani admovisse, equumque ad odores sensum infremuisse atque hinnisse. ¶ DARIUS itaque, LXXXVIII
Hystaspis filius, declaratus est rex: eique omnes Asiani audientes dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro & rursus à Cambyse subacti, nunquam tamen in servitutem redacti sunt, sed hospites extiterunt. [2] Hi Cambysi adversus Ægyptum præsto fuerant: quibus invitis haudquaquam fuissent ingressi Persæ Ægyptum. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quæ Cambysi fratri & rursus mago nupserat, & Artystona virgine. Præterea alteram Smerdis, filii Cyri, filiam, nomine Parmyn, necnon filiam Otanis duxit, quæ magum prodidit. Idem, viribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulacrum è lapide factum statuit, hominis equo insidentis, inscriptis in hæc verba literis, DARIUS, HYSTASPIS FILIUS TUM EQUI VIRTUTE (cujus

[1] De hac re securum esse te velim, [2] Quum Cambysi aditum in Ægyptum permisissent:

nomen legebatur) TUM OEBARIS EQUISONIS, PERSARUM REGNUM ADEPTUS EST.
LXXXIX His apud Persas actis, viginti provincias (quas ipsi satrapeias vocant) constituit: earumque singulis præsides præfecit: taxato quod penderetur tributo per nationes, 1 aliis finitimos transcribens, aliis transferens, aliis remotiores gentes attribuens, distributo provinciis hunc in modum tributo, quod exigebatur cum hoc edicto, ut qui argentum, ii Babylonici talenti pondere: qui aurum, ii Euboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentum septuaginta minas Euboicas. Etenim sub Cyro atque deinde sub Cambyse nihildum fuerat circa tributa institutum, sed munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia hujusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institorem: Cambysem autem, dominum: Cyrum vero, patrem. quoniam Darius res omnes quæstui habebat: Cambyses, asper erat ac morosus: Cyrus, mitis, & omni ratione de illis bene mereri studens.
XC Ab Ionibus igitur & Magnetibus qui in Asia incolunt, & Æolibus & Caribus & Lyciis & Melyensibus & Pamphyliis (unum enim erat idemque impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta. Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysoniis & Cabaliis & Hygennensibus quingena talenta. Secunda portio hæc erat. Ab Hellespontiis qui ad dextram illuc navigantium siti sunt, & Phrygibus & Thracibus qui Asiam incolunt, & à Paphlagonibus & Mariandenis & Syris, trecenta & sexagena talenta, Hæc erat tertia portio. A Cilicibus, equi albi triceni sexageni in dies singulos singuli, necnon talenta argenti quingenta: quorum centena & quadragena erogabantur in eam Ciliciæ regionem quæ equos producebat: trecena autem & sexagena Dario obveniebant: Hæc quarta portio.
XCI Ab urbe Posideio, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius deduxit 2 finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Ægyptum usque, præter Arabum partem, (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributum:

οὔνομα λέγων, ΚΑΙ ΟΙΒΑΡΕΟΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΟΜΟΥ, ΕΚΤΗΣΑΤΟ ΤΗΝ ΠΕΡΣΕΩΝ ΒΑΣΙΛΗΙΗΝ. Ποιήσας δὲ ταῦτα ἐν Πέρσῃσι, ἀρχὰς κατεστήσατο εἴκοσι, τὰς αὐτοὶ καλέουσι σατραπηΐας. καταστήσας δὲ τὰς ἀρχὰς, καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσας, ἐτάξατο φόρους οἱ προσιέναι κατὰ ἔθνεά τε, καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοὺς πλησιοχώρους προστάσσων, καὶ ὑπερβαίνων τοὺς προσεχέας, 126
τὰ ἑκαστέρω ἄλλοισι ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων πρόσοδον τὴν ἐπέτειον κατὰ τάδε διεῖλε. τοῖσι μὲν αὐτέων ἀργύριον ἀπαγινέουσι εἴρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν ταλάντου ἀπαγινέειν· τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι, Εὐβοεικόν· τὸ δὲ Βαβυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοΐδας ἑβδομήκοντα μνέας. ἐπὶ γὰρ Κύρου ἄρχοντος, καὶ αὖτις Καμβύσεω, ἦν κατεστηκὸς οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα ἀγίνεον. διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου, καὶ παραπλήσια ταύτῃ ἄλλα, λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ, δεσπότης· Κῦρος δὲ, πατήρ. ὁ μὲν, ὅτι ἐκαπήλευε πάντα τὰ πρήγματα· ὁ δὲ, ὅτι χαλεπός τε ἦν καὶ ὀλίγωρος· ὁ δὲ, ὅτι ἤπιός τε, καὶ ἀγαθά σφι πάντα ἐμηχανήσατο. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰώνων, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Αἰολέων, καὶ Καρῶν, καὶ Λυκίων, καὶ Μηλυέων, καὶ Παμφύλων, (εἷς γὰρ ἦν οἱ τεταγμένος φόρος οὗτος) προσήιε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. οὗτος μὲν δὴ πρῶτός οἱ νομὸς κατεστήκεε. ἀπὸ δὲ Μυσῶν, καὶ Λυδῶν, καὶ Ἀλυσονίων, καὶ Καβαλίων, καὶ Ὑγεννέων, πεντακόσια τάλαντα ἀργυρίου· νομὸς δεύτερος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ἐπὶ δεξιὰ ἐσπλέοντι, καὶ Φρυγῶν, καὶ Θρηΐκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Παφλαγόνων, καὶ Μαριανδυνῶν, καὶ Συρίων, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια ἦν τάλαντα φόρος· νομὸς τρίτος οὗτος. ἀπὸ δὲ Κιλίκων, ἵπποι τε λευκοὶ ἑξήκοντα καὶ τριηκόσιοι, ἑκάστης ἡμέρης εἷς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια. τούτων δὲ τεσσεράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσαν ἵππον τὴν Κιλικίην χώρην ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἑξήκοντα Δαρείῳ ἐφοίτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. Ἀπὸ δὲ Ποσειδηΐου πόλεος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἴκισε ἐπ᾽ οὔρεσι τοῖσι Κιλίκων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων (ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα) πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν.

γρ. χρήματα.

---

1 *Sunt qui ita hunc locum exponant,* Adjunctis ad nationes, *vel, gentes,* vicinarum regionum incolis, atque etiam transgressus vicinos, iis qui longius erant dissiti, aliis alias gentes tribuens. Distribuit igitur provinciis hunc in modum tributum, quod quidem exigebatur *&c.* *Ut legatur* ἄλλοις ἄλλα ἔθνεα νέμων, ἀρχαῖς δὲ *&c.* 2 In montibus. *Valla legit* ἐπ᾽ οὔροισι *pro* ἐπ᾽ οὔρεσι.

ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα, καὶ Συρίη ἡ Παλαιστίνη καλεομένη, καὶ Κύπρος· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ' Αἰγύπτου δὲ, καὶ Λιβύων τῶν προσεχέων Αἰγύπτῳ, Κυρήνης τε καὶ Βάρκης (ἐς γὰρ τὸν Αἰγύπτιον νομὸν αὗται ἐκεκοσμέατο) ἑπτακόσια προσήιε τάλαντα, πάρεξ τοῦ ἐκ τῆς Μοίριος λίμνης γινομένου ἀργυρίου, τὸ ἐγίνετο ἐκ τῶν ἰχθύων· τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου, καὶ τοῦ ἐπιμετρεομένου σίτου προσήιε ἑπτακόσια τάλαντα. σίτου γὰρ δυώδεκα μυριάσι Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρέουσι, καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούροισι· νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγύδαι δὲ, καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται, ἐς τὠυτὸ τεταγμένοι, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς ἕβδομος οὗτος. ἀπὸ Σούσων δὲ, καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρης, τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος. Ἀπὸ Βαβυλῶνος δὲ, καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίης χώρης, χίλιά οἱ προσήιε τάλαντα ἀργυρίου, καὶ παῖδες ἐκτομίαι πεντακόσιοι. νομὸς εἴνατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἐκβατάνων, καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς καὶ Παρυκανίων, καὶ " Ὀρθοκορυβαντίων, πεντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Παυσίκαι, Παντίμαθοί τε καὶ Δαρεῖται, ἐς τὠυτὸ συμφέροντες, διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑνδέκατος οὗτος. ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δυωδέκατος οὗτος. Ἀπὸ Πακτυϊκῆς δὲ, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τῶν προσεχέων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου, τετρακόσια τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Σαγαρτίων, καὶ Σαραγγαίων, καὶ Θαμαναίων, καὶ Οὐτίων, καὶ " Μέκαν, καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκεόντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐν τῇσι τοὺς Ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίζει βασιλεύς, ἀπὸ τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγίνετο φόρος· νομὸς " τέταρτος καὶ δέκατος ἔτος.

127 Σάκαι δὲ καὶ Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διηκόσια ἀπαγίνεον τάλαντα· νομὸς " πέμπτος καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ, καὶ Χοράσμιοι, καὶ Σογδοί τε καὶ Ἄρειοι, τριηκόσια τάλαντα· νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος οὗτος. Παρικάνιοι δὲ, καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης, τετρακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἕβδομος καὶ δέκατος οὗτος. " Μαντιηνοῖσι, καὶ Σαρπειροῖσι, καὶ Ἀλαροδίοισι διηκόσια ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς ὄγδοος καὶ δέκατος οὗτος. Μόσχοισι δὲ, καὶ Τιβαρηνοῖσι, καὶ Μάκρωσι, καὶ Μοσυνοίκοισι, καὶ " Μάρδισι, τριηκόσια τάλαντα προείρητο· νομὸς εἴνατος καὶ δέκατος οὗτος. Ἰνδῶν δὲ πλῆθός τε πολλῷ πλεῖστόν ἐστι πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀνθρώπων, καὶ φόρον ἀπαγίνεον πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα

τῶν Ὀρθοκορυβάντων,

τῶν Μύκων,

τῶν τεσσαρεσκαιδέκατος

τῶν πεντεκαιδέκατος

τῶν Ματιηνοῖσι, καὶ Σάρπειρσι

τῶν Μάρσυσι,

Quinta portio hæc. 1 cui annumeratur omnis Phœnicia & Syria quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab Ægypto & Libybus Ægypto conterminis, & Cyrena & Barca (in portione nanque Ægypti istæ ordinantur) septingenta proveniebant talenta, præter pecuniam è piscario proventu lacus Mœrios. Excepta hac pecunia & certo frumenti numero, septingenta talenta obveniebant. Nam centum viginti millibus Persarum, qui in Albo muro Memphitico stationem habent, & eorum auxiliariis admetiuntur illi frumentum. Sexta portio hæc. Sattagydæ & Gandarii & Dadicæ & Apparitæ, in idem constituti, centena & septuagena talenta pendebant: septima portio hæc. A Susa & cætera Cissiorum regione, trecena: Octava hæc portio. A Babylone vero cæteraque Assyria millena talenta argenti proveniebant, & præterea pueri castrati quingeni: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis & ab reliqua regione Medica & Parycaniis & Orthrocoribantibus, quadringena & quinquagena talenta: Decima portio hæc. Caspii & Pausicæ & Panthimati & Daritæ simul conferentes, ducena talenta afferebant: Undecima hæc portio. A Bactrianis ad Æglos usque, trecentorum & sexagenorum talentorum erat tributum: Portio duodecima hæc. XCII A Pactyica & Armeniis, eorumque conterminis, Euxino tenus ponto, talenta quadringenta: Tertiadecima hæc. XCIII A Sagartiis & Sarangæis & Thamanæis & Utiis & Mecis, & iis qui rubri mari insulas incolunt, ubi rex eos qui Relegati vocantur collocat: ab his omnibus sexcentorum talentorum proveniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caspii ducena & quinquaginta talenta afferebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Chorasmiique & Sogdi & Arii, trecenta talenta: Sextadecima portio hæc. XCIV Paricanii & qui ex Asia sunt Æthiopes, quadraginta talenta: Decimaseptima portio hæc. Mantienis & Saspiribus & Alarodiis ducena injuncta talenta erant: Duodevicesima portio hæc. Moschis & Tibarenis & Macronibus & Mosynœcis & Mardis trecenta talenta præcepta erant: Undevicesima hæc portio. Indi, ut sunt multitudine multo numerosissimi inter omnes quos novimus mortales, ita tributum super cæteros omnes afferebant tricena sexagena talenta

1 Est autem in hac portione omnis Phœnicia. *Nam Valla in præcedentibus* νομὸν portionem *vertit.* * Marsi. Is. Vossius in observationibus ad Pompon. Melam. Μάρσοι ἔθνος προσεχὲς Μοσυνοίκοις. *Stephanus.*

aureorum

aureorum ramentorum: Vicesima por-
XCV tio hæc. Quod si Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, fiunt novies millena quingenaque & quadraginta talenta argenti. 1 Aurum vero si terdecies tanto ramentorum taxetur, in summa reperietur ad rationem Euboicam esse sex millia talentorum, sexcentaque & octoginta. Quibus in unum contractis ad Euboicum computum exigebantur in summam annui tributi à Dario, talentorum quatuordecim millia quingenta & sexaginta. Minorem his summam omittendam mihi,
XCVI non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Asia obveniebat, & aliquantulum ex Lybia: cæterum procedente tempore & ab insulis obvenit aliud tributum, & ab iis qui Europam Thessalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum thesaurizat, *hoc est reponit*. Liquefactum aurum argentumque fictiles fidelias infundit: expletas mox fidelias subinde frangit: ex coque auro argentove, quoties pecunia indiget, tantum concidit quantum usus
XCVII postulat. Atque hæ quidem provinciæ erant ac tributorum taxationes. ¶ Sola autem Persis ideo inter tributarias à me prætermissa est, 2 quod eam minime Persæ colunt: Isti autem ad ferendum ullum tributum non adigebantur, sed munera portabant: Æthiopes Ægypto contermini, quos Cambyses in expeditione contra macrobios Æthiopes sumpta subegit, quique sacram Nisam incolunt, & Dionyso dies festos agunt. Isti Æthiopes eorumque finitimi, eodem quo Indi Calandiæ semine utuntur subterraneasque habent domos, horum utrique tertio quoque anno munera portabant, portantque ad meam usque memoriam, 3 binos semodios auri rudis, & ducenos fasces ebeni, & quinos Æthiopes pueros, & vicenos grandes elephantorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes repositi erant, eorumque finitimi ad montem usque Caucasum. Ad hunc enim montem imperitatur à Persis. nam qui ad aquilonem Caucasi habitant, eorum jam nulli Persas curant. Isti igitur dona sibi imperata, etiam ad meam usque ætatem,

ψήγματος νομὸς εἰκοστὸς οὗτος. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον τὸ Βαβυλώνιον πρὸς τὸ Εὐβοεικὸν συμβαλλεόμενον τάλαντον, γίνεται τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσια καὶ εἰνακισχίλια τάλαντα. τὸ δὲ χρυσίον τρισκαιδεκαστάσιον λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα εὑρίσκεται ἐὸν Εὐβοεικῶν ταλάντων ὀγδώκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ τετρακισχιλίων. τούτων ὦν πάντων συντιθεμένων τὸ πλῆθος, Εὐβοεικὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτειον φόρον Δαρείῳ, μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντακόσια καὶ ἑξήκοντα. τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπιεὶς, οὐ λέγω. Οὗτος Δαρείῳ προσήιε φόρος ἀπό τε τῆς Ἀσίης, καὶ τῆς Λιβύης ὀλιγαχόθεν. προϊόντος μέντοι τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ νήσων προσήιε ἄλλος φόρος, καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλίης οἰκεομένων. τοῦτον τὸν φόρον θησαυρίζει βασιλεὺς τρόπῳ τοιῷδε. ἐς πίθους κεραμέους τήξας καταχέει. πλήσας δὲ τὸ ἄγγος, περιαιρέει τὸν κέραμον. ἐπεὰν δὲ δεηθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτον ὅσου ἂν ἑκάστοτε δέηται. Αὗται μέν νυν ἀρχαί τε ἦσαν, καὶ φόρων ἐπιτάξιες· ἡ Περσὶς δὲ χώρη μούνη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος. ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώρην. οἵδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας, κατεστρέψατο· οἵ περί τε Νίσην τὴν ἱρὴν κατοίκηνται, καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὁρτάς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες καὶ οἱ πλησιόχωροι τούτοισι, σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ τῷ καὶ οἱ Καλαντίαι Ἰνδοί· οἰκήματα δὲ ἔκτηνται κατάγαια. οὗτοι συναμφότεροι διὰ τρίτου ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου, καὶ διηκοσίας φάλαγγας ἐβένου, καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας, καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴκοσι. Κόλχοι δ' ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεὴν, καὶ οἱ προσεχέες μέχρι τοῦ Καυκάσιος ὄρεος. ἐς τοῦτο γὰρ τὸ ὄρος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται. τὰ δὲ πρὸς βορῆν ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος, Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει. οὗτοι ὦν δῶρα τὰ ἐτάξαντο, ἔτι καὶ ἐς ἐμοῦ

1 Aurum autem ramentitium invenitur esse talentûm Euboicorum quatuor millium sexcentorum & octoginta, si ita ratio ineatur ut psegma. *i. ramentum*, terdecies tanto argenti rependatur. His igitur omnibus in unum coagmentatis, Euboica talenta numero quatuordecim millia quingenta sexaginta annuo tributo colligebantur. *Ita Budæus hunc locum interpretatur lib. 4. De asse, admonens legendum* τρισκαιδεκαστάσιον. *quam lectionem & in vet. cod, reperimus. Idem aliis verbis hunc locum ita reddit circa initium ejusdem libri.* Aurum vero ramentitium si terdecies expendatur ad argentum, in summa reperietur ad rationem Euboicam esse quatuor millia talentorum, sexcentaque & octoginta. Quibus in unum coactis, fit summa eorum quæ quotannis colligebantur, quaterdecies millena quingena & sexagena talenta Euboica. 2 Quod Persæ immunes agros colant. Isti porro ad fer. 3 Binos chœnices auri igni non experti,

διὰ πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας,
καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀράβιοι δὲ χίλια τά-
λαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος.
ταῦτα μὲν ὦν οὗτοι δῶρα πάρεξ τοῦ φόρου
βασιλέϊ ἐκόμιζον. Τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν
πολλὸν οἱ Ἰνδοὶ, ἀπ᾽ οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βα-
σιλέϊ τὸ εἰρημένον κομίζουσι, τρόπῳ τοι-
ῷδε κτέωνται. ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρης τὸ πρὸς
ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος. τῶν γὰρ ἡμεῖς
ἴδμεν, τῶν καὶ πέρι ἀτρεκές τι λέγεται, πρῶ-
τοι πρὸς ἠῶ καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀν-
θρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἰνδοί. Ἰνδῶν γὰρ
τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ἐρημίη ἐστὶ, διὰ τὴν ψάμ-
μον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνεα Ἰνδῶν, καὶ οὐκ ὁμό-
φωνα σφίσι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, νομάδες εἰσί·
οἱ δὲ, οὔ· οἱ δὲ, ἐν τοῖσι ἕλεσι οἰκέουσι τοῦ
ποταμοῦ· καὶ ἰχθύας σιτέονται ὠμοὺς, τοὺς αἱ-
ρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὁρμεώμενοι.
καλάμου δὲ ἓν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιέεται.
οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέουσι ἐσθῆτά τε
φλοΐνην· ἣν, ἐπεὰν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν
ἀμήσωσι, καὶ κόψωσι, τὸ ἐνθεῦτεν φορμοῦ
128 τρόπον καταπλέξαντες ὡς θώρηκα ἐνδυ-
νέουσι. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἠῶ οἰκέον-
τες τούτων, νομάδες εἰσὶ, κρεῶν ἐδεσταὶ ὠμῶν.
καλέονται δὲ * Παδαῖοι. νόμοισι δὲ τοιοῖσ-
δε λέγονται χρᾶσθαι. ὃς ἂν κάμῃ τῶν ἀστῶν,
ἤν τε ἀνὴρ, ἤν τε γυνὴ, τὸν μὲν ἄνδρα ἄν-
δρες οἱ μάλιστά οἱ ὁμιλέοντες κτείνουσι,
φάμενοι αὐτὸν, τηκόμενον τῇ νούσῳ, τὰ κρέα
σφίσι διαφθείρειν· ὁ δὲ, ἀπαρνεόμενός
ἐστι μὴ μὲν νοσέειν· οἱ δὲ, οὐ συγγινωσκόμε-
νοι, ἀποκτείνοντες κατευωχέονται. ἣν δὲ
γυνὴ κάμῃ, ὡσαύτως αἱ ἐπιχρεώμεναι μά-
λιστα γυναῖκες ταυτὰ τοῖσι ἀνδράσι ποι-
εῦσι. τὸν γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύ-
σαντες, κατευωχέονται. ἐκ δὲ τούτου τοῦ λό-
γου οὐ πολλοί τινες αὐτέων ἀπικνέονται· πρὸ
γὰρ τοῦ τὸν ἐς νοῦσον πάντα πίπτοντα κτεί-
νουσι. Ἑτέρων δέ ἐστι Ἰνδῶν ὅδε ἄλλος
τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον, οὔτε
σπείρουσι, οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτῆσθαι. ποι-
ηφαγέουσι δὲ, καὶ αὐτοῖσι ἐστὶ ὅσον κέγχρος
τὸ μέγαθος ἐν κάλυκι, αὐτόματον ἐκ τῆς
γῆς γινόμενον· τὸ συλλέγοντες, αὐτῇ τῇ
κάλυκι ἕψουσί τε καὶ σιτέονται. ὃς δ᾽ ἂν ἐς
νοῦσον αὐτέων πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἔρημον
κέεται. φροντίζει δὲ οὐδεὶς οὔτ᾽ ἀποθανόν-
τος, οὔτε κάμνοντος. Μῖξις δὲ τούτων τῶν
Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων, ἐμφανής
ἐστι, κατάπερ τῶν προβάτων. καὶ τὸ
χρῶμα φορέουσι ὅμοιον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψι. ἡ γονὴ δὲ αὐτῶν, τὴν ἀπί-
ενται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ, κατάπερ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐστὶ λευκὴ, ἀλλὰ

γρ. νομαίοισι

γρ. ἀπαρνός

γρ. ἢ δὲ ἂν γυνή

quinto quoque anno afferebant, cente-
nos pueros, totidemque virgines. Affe-
rebant & Arabes millena quotannis ta-
lenta thuris. Hæc isti dona, præter tri-
butum, regi portabant. Sed Indi id au- XCVIII
rum tam multum, unde ramenta quæ di-
xi, regi afferunt, hac ratione comparant.
Indicæ regionis id quod ad solem vergit,
sabulosum est. nam Indi, duntaxat eo-
rum quos scimus, de quibus aliquid pro
certo narratur, primi sunt hominum qui
in Asia ad auroram & solis ortum habi-
tant. ¶ INDORUM autem tractus qui
auroram spectat, propter arenam va-
stus est. Eorum autem complures sunt
gentes, atque eæ lingua inter se dissonæ:
& eorum alii sunt dediti rei pecuariæ,
alii non: item alii in palustribus fluminis
habitant, crudis victitantes piscibus,
quos aggressi ex arundineis navigiis ex-
ceptant. Singula autem navigia è singu-
lis arundinis internodiis fiunt. Isti ex
Indis ferunt vestem è tegete: quam ubi è
flumine messuerunt incideruntque, ple-
ctentes in modum storeæ, tanquam tho-
racem sibi induunt. His finitimi auro- XCIX
ram versus sunt Indi pecuarii, carnibus
crudis vescentes, nomine Padæi, qui ta-
libus uti moribus narrantur: Quoties ci-
vium [1] aliquis aliquave ægrotat, virum
quidem sui maxime familiares interi-
munt: quod dicant illum morbo tabes-
centem, carnes ipsis corrupturum: & li-
cet se neget ille ægrotare, nihilominus isti
non ignoscentes necant eum, epulantur-
que. Mulieri vero, suæ maxime neces-
sariæ, idem quod viri viro faciunt. Qui
autem ad senium pervenit, eo itidem ma-
ctato pascuntur. Ideoque cum hac de cau-
sa, tum quia omnes qui in morbum inci-
dunt, necantur, non multi sane eorum ad C
senectutem perveniunt. Est aliorum In-
dorum hæc diversa consuetudo, ut nullam
animantem interimant, utque nihil se-
rant, nec domos parandas existiment, at-
que herba victitent. Estque eis semen
quoddam milii instar, sua sponte nascens
è terra, suo in calice: quod cum ipso ca-
lice lectum coquunt, eduntque. Eorum
quisquis in morbum incidit, is in lo-
cum desertum pergit, ibique decumbit,
ejus vel decumbentis vel defuncti cu-
ram gerente nemine. Horum omnium CI
quos recensui Indorum coitus in propa-
tulo est, sicut pecorum: color similis ac
proximus Æthiopico. genitura quam
in mulieres emittunt, non alba, quem-
admodum cæterorum hominum, sed

1 Seu vir seu fœmina ægr. * Mendosè pro Πανδαῖοι. Salmas. exercit. Plinian.

atra,

atra, ut color corporis: qualem Æthi-
opes quoque emittunt. Hi Indi lon-
gius à Persis absunt, 1 & vento Austro
obnoxii: eoque Dario neutiquam ob-
CII temperabant. ¶ 2 Cæteri Indi Caspaty-
ro urbi & Pactyicæ regioni contermini
sunt, ad ventum Aquilonem habitantes.
Et ex aliis Indis ii qui proximam Bactri-
anis vitam degunt, pugnacissimi sunt, &
qui 3 ad aurum præcipue mittunt. Circa
hanc enim plagam vasta sunt propter are-
nam loca.in ea solitudine arenosa formi-
cæ gignuntur, canum quidem magnitu-
dine minores,vulpium vero majores. Ea-
rum nonnullæ & apud eos & apud regem
Persarum visuntur, hinc venatu captæ.
Hæ formicæ in faciendis sub terra do-
miciliis egerunt arenam, ut apud Græ-
cos formicæ, atque eodem modo, ipsa
specie corporis simillima. Ea autem quæ
egeritur arena, auracea est: 4 pro qua in
desertum mittentes Indi, ternos singu-
li camelos jungunt: mares à lateribus,
quos frœnatos trahunt, fœminam in me-
dio, in quam ipsi ascendunt: data ope-
ra ut à recentissimis fetibus abstractas
jungant. Etenim apud eos cameli cum
nihilo sunt minori pernicitate quam
equi, tum vero ad ferenda onera mul-
CIII to valentiores. Qualem autem habe-
at camelus speciem, Græcis, utpote sci-
entibus, non puto scribendum: sed
quod de eo animali nescitur. Camelus
in posterioribus cruribus gerit quatuor
femora, & totidem genua, & veretrum
inter posteriora crura caudam versus
CIV spectans. Hunc in modum junctis ca-
meiis, Indi ad aurum *legendum* ten-
dunt, 5 ut quum ferventissimus fuerit
æstus, sint in rapina. siquidem præ æstu
formicæ sub terra se occultas tenent.
Est autem illis hominibus sol arden-
tissimus matutinus, non quemadmo-
dum tempus est à foro discedendi: per
quod spatium multo magis urit quam
meridianus in Græcia, adeo ut dican-
tur illi tum in aqua se abluere. Meri-
dies vero fere Indos urit peræque at-
que alios homines: declinante meridie,
talis est illic sol qualis alibi matutinus:
ac deinceps magis ac magis frigescens,
dum ad occasum pervenit: quo tem-
CV pore præcipue friget. Ubi ad locum
Indi pervenere, culeis quos attulere,

μέλαινα, κατάπερ τὸ χρῶμα. τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται θορήν. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἑκαστέρω τῶν Περσέων οἰκέουσι, καὶ πρὸς νότου ἀνέμου· καὶ Δαρείου βασιλῆος οὐδαμὰ ὑπήκουσαν. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρῳ τε πόλι καὶ τῇ Πακτυϊκῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέου ἀνέμου κατοικημένοι, καὶ τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἳ Βακτρίοισι παραπλησίην ἔχουσι δίαιταν· οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν. καὶ οἱ ἐπὶ τὸν χρυσὸν στελλόμενοί εἰσι οὗτοι· κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἐρημίη διὰ τὴν ψάμμον. ἐν δὴ ὦν τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες, μεγάθεα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἀλωπέκων δὲ μέζονα. εἰσὶ γὰρ αὐτέων καὶ παρὰ βασιλέϊ τῷ Περσέων, ἐνθεῦτεν θηρευθέντες. οὗτοι ὦν οἱ μύρμηκες ποιεύμενοι οἴκησιν ὑπὸ γῆν, ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον κατάπερ οἱ ἐν τοῖσι Ἕλλησι μύρμηκες, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰσὶ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατοι οὗτοι. ἡ δὲ ψάμμος ἡ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσῖτις. ἐπὶ δὴ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἔρημον οἱ Ἰνδοὶ, ζευξάμενος ἕκαστος καμήλους τρεῖς, σειρηφόρον μὲν ἑκατέρωθεν ἔρσενα παρέλκειν, θήλεα δὲ, ἐς μέσον. ἐπὶ ταύτην δὴ αὐτὸς ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅκως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξῃ. αἱ γάρ σφι κάμηλοι, ἵππων οὐκ ἥσσονες ἐς ταχυτῆτά εἰσι. χωρὶς δὲ, ἄχθεα δυνατώτεραι πολλῷ φέρειν. Τὸ μὲν δὴ εἶδος ὁκοῖόν τι ἔχει ἡ κάμηλος, ἐπισταμένοισι τοῖσι Ἕλλησι οὐ γράφω. τὸ δὲ μὴ ἐπιστέαται αὐτῆς, τοῦτο φράσω. κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσαρας μηροὺς, καὶ γούνατα τέσσερα· τὰ δὲ αἰδοῖα, διὰ τῶν ὀπισθίων σκελέων, πρὸς τὴν οὐρὴν τετραμμένα. Οἱ δὲ δὴ Ἰνδοὶ τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξει τοιαύτῃ χρεώμενοι, ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσὸν λελογισμένως, ὅκως ἂν καυμάτων τῶν θερμοτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἁρπαγῇ. ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται ὑπὸ γῆν. θερμότατος δέ ἐστι ὁ ἥλιος τούτοισι τοῖσι ἀνθρώποισι τὸ ἑωθινόν. οὐ κατάπερ τοῖσι ἄλλοισι μεσαμβρίης, ἀλλ᾽ ὑπερτείλας μέχρις οὗ ἀγορῆς διαλύσιος. τοῦτον δὲ τὸν χρόνον καίει πολλῷ μᾶλλον ἢ τῇ μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα. οὕτως ὥστ᾽ ἐν ὕδατι λόγος αὐτούς ἐστι βρέχεσθαι τηνικαῦτα. μεσοῦσα δὴ ἡ ἡμέρη, σχεδὸν παραπλησίως καίει τούς τε ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τοὺς Ἰνδούς. ἀποκλινομένης δὲ τῆς μεσαμβρίης, γίνεταί σφι ὁ ἥλιος κατάπερ τοῖσι ἄλλοισι ὁ ἑωθινός. καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἐπιὼν ἔτι μᾶλλον ψύχει, ἐς ὃ 127
ἐπὶ δυσμῇσι ἐὼν, καὶ τὸ κάρτα ψύχει. Ἐπεὰν δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χῶρον οἱ Ἰνδοὶ, ἔχοντες θυλάκια,

γρ. τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ

1 Et versus Austrum ventum: 2 Alii ex Indis Caspatyro urb. 3 Ad aurum *colligendum* præcipue mittuntur. *In aliis edit. interpret. Vallæ legitur,* Qui ad Austrum mittunt, *pro, Qui ad aurum mittuntur.vel, proficiscuntur.* 4 Ad quam colligendam qui in desertum mittuntur Indi, &c. 5 Sic inita *itineris* ratione ut quum ferven. &c. *Vel, Hoc prudenter præviso ut quum &c.*

ἐμπλή-

ἐμπλήσαντες ταῦτα τῆς ψάμμου, τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι ὀπίσω. αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὀδμῇ, ὡς δὴ λέγεται ὑπὸ Περσέων, μαθόντες διώκουσι. εἶναι δὲ ταχυτῆτα οὐδενὶ ἑτέρῳ ὁμοίαν τούτῳ· ὥστε εἰ μὴ προλαμβάνειν τῆς ὁδοῦ τοὺς Ἰνδοὺς ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι, οὐδένα ἂν σφέων ἀποσώζεσθαι. τοὺς μέν νυν ἔρσενας τῶν καμήλων, (εἶναι γὰρ ἥσσονας θέειν τῶν θηλέων) καὶ παραλύεσθαι ἐπελκομένους, οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους· τὰς δὲ θηλέας ἀναμιμνησκομένας τῶν ἔλιπον τέκνων, ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν. τὸν μὲν δὴ πλέω τοῦ χρυσοῦ οὕτω οἱ Ἰνδοὶ κτῶνται, ὡς Πέρσαι φασί· ἄλλος δὲ σπανιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος. Αἱ δ' ἐσχατιαί κως τῆς οἰκουμένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, κατάπερ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλόν τι κάλλιστα κεκρημένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἠῶ ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων ἡ Ἰνδική ἐστι, ὥσπερ ὀλίγῳ πρότερον εἴρηκα. ἐν ταύτῃ τοῦτο μὲν, τὰ ἔμψυχα τετράποδά τε καὶ τὰ πετεινὰ πολλῷ μέζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοισί εἰσι, πάρεξ τῶν ἵππων (οὗτοι γὰρ ἑσσοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδικῶν, Νισαίων δὲ καλευμένων ἵππων) τοῦτο δὲ χρυσὸς ἄπλετος αὐτόθι ἐστὶ, ὁ μὲν ὀρυσσόμενος· ὁ δὲ, καταφορεύμενος ὑπὸ ποταμῶν· ὁ δὲ, ὥσπερ ἐσήμηνα, ἁρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἴρια καλλονῇ τε προφέροντα, καὶ ἀρετῇ τῶν ἀπὸ τῶν οἴων· καὶ ἐσθῆτι οἱ Ἰνδοὶ ἀπὸ τούτων τῶν δενδρέων χρέωνται. Πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίης ἐσχάτη Ἀραβίη τῶν οἰκεομένων χωρέων ἐστί. ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός τε ἐστὶ καὶ μούνῃ χωρέων πασέων φυόμενος, καὶ σμύρνη, καὶ κασίη, καὶ κιννάμωμον, καὶ λήδανον. ταῦτα γὰρ πάντα πλὴν τῆς σμύρνης, δυσπετέως κτέωνται οἱ Ἀράβιοι. τὸν μέν γε λιβανωτὸν συλλέγουσι, τὴν στύρακα θυμιῶντες, τὴν ἐς Ἕλληνας Φοίνικες ἐξάγουσι· ταύτην θυμιῶντες λαμβάνουσι. τὰ γὰρ δένδρεα ταῦτα τὰ λιβανωτοφόρα, ὄφιες ὑπόπτεροι, μικροὶ τὰ μεγάθεα, ποικίλοι τὰ εἴδεα, φυλάσσουσι, πλήθεϊ πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον. οὗτοι οἵπερ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται, οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἀπελαύνονται ἀπὸ τῶν δενδρέων, ἢ τῆς στύρακος τῷ καπνῷ. Λέγουσι δὲ καὶ τόδε Ἀράβιοι, ὡς πᾶσα ἂν γῆ ἐπιμπλέετο τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτοὺς οἷόν τι κατὰ τὰς ἐχίδνας ἠπιστάμην γίνεσθαι. καί κως τοῦ θείου ἡ προνοίη, ὥσπερ καὶ εἰκός ἐστι, ἐοῦσα σοφὴ, ὅσα μὲν ψυχήν τε δειλὰ καὶ ἐδώδιμα, ταῦτα μὲν πάντα πολύγονα πεποίηκεν, ἵνα μὴ ἐπιλείπηται κατεσθιόμενα· ὅσα δὲ σχέτλια καὶ ἀνιηρὰ, ὀλιγόγονα. τοῦτο μὲν, ὅτι

γρ. ὁμοίαν, τω ὥστε

γρ. ἐπιλίπηται

arena completis, 1 raptissime retro se recipiunt. Quos protinus formicæ (ut à Persis fertur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernicitate quanta in alio est nullo: ita ut nisi viam 2 ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo sit ipsorum inde evasurus. Ideoque camelos mares, quod impares fœminis sunt in currendo, 3 ne trahantur, dissolvunt: sed non utrumque pariter. fœmina vero, pulli quem reliquit memor, nihil sibi remittit. Hac ratione Indi majorem auri partem nanciscuntur, ut Persæ memorant. nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius est.
Et sane pulcherrimas quodammodo res CVI
extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum 4 Græcia (quod præstantissimum judicatur) pulcherrimas regiones. Nam, ut paulo ante dixi, ultima plagarum quæ ad orientem vergentes habitantur, Indica est: in qua & animantes tam quadrupedes quam volucres, multo sunt grandiores quam cæteris in locis, præterquam equi: (nam ab equis Medicis vincuntur qui Nisæi vocantur) & infinita vis auri, partim effossi, partim per flumina devecti, partim ut indicavi surrepti. præterea agrestes arbores pro fructu lanam ferentes, ovillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem: qua in vestiarium Indi utuntur.
¶ Ad meridiem ultima è regio- CVII
nibus quæ habitantur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, casia, cinnamomum, & ledanum. cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes styrace suffientes legunt, ea quam Phœnices ad Græcos exportant. hac suffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores observant colubri subalati, exiguo corpore, 5 discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, iidem videlicet qui adversus Ægyptum facto exercitu tendunt. Nec ullo alio ab arbo- CVIII
ribus quam styracis fumo submoventur, universam terram oppleturi, ut Arabes aiunt, nisi (ut iidem narrabant) simile quiddam istis contingeret ei quod novimus contingere viperis, idque (6 ut credere debemus) solerti divinitatis prudentia. nam quæ & timido animo sunt & esculenta, ea omnia fetuosa fecit, ne assiduo esu deperirent: contra, quæ sæva & maligna sunt, ea voluit parum esse fetuosa. Unde fit ut

1 Quamprimum. *Vel, primo quoque tempore.* 2 Interim dum formicæ congregantur, 3 Dissolvunt, si una non trahantur utrique. *Id est, Si utrique assequi pari gradu non possint. Ita quidam hunc locum interpretantur: qui & aliam interpretationem admittere videtur.* 4 Græcia longe temperatissimas nacta est anni tempestates. 5 Versicolori 6 Ut rationi consentaneum est,

lepus.

lepus, quem omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax ſit: ſolaque ex omnibus beſtiis, quum gravida eſt, etiam 1 impleatur, & alium fœtum in utero geſtet pilis veſtitum, alium nudum, alium tantum non formatum: alium concipiat. Et lepus quidem talis eſt. At leæna validiſſimum ferociſſimumque animal, ſemel in vita unum parit. nam una cum fœtu uterum emittit. Cujus rei cauſa eſt hæc, quod catulus leoninus, ubi moveri in utero incipit, quum habeat ungues longe acutiſſimos ex omnibus feris, uterum lacerat, augeſcenſque magis ac magis, ungues imprimendo exulcerat: ita ut ad poſtremum, quum partus inſtat, nihil
CIX uteri relinquatur incolume. Sic quoque ſi viperæ & alati Arabiæ ſerpentes gignerentur ut ipſorum natura fert, non eſſet hominibus vivendi facultas: nunc autem, quum libidine agitantur, & per paria coeunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehendit, 2 ſorbenſque non prius dimittit quam devoraverit. & mas quidem hoc modo perit. Fœmina vero talem luit maſculo pœnam: quod filii dum adhuc intra uterum ſunt, patrem ulciſcentes matricem ambedunt: ejuſque alvo ambeſa, ita partum faciunt. Cæteri ſerpentes qui non ſunt hominibus pernicioſi, ova pariunt & magnam vim fœtuum excludunt. Porro viperæ per univerſum orbem terrarum viſuntur: alati vero ſerpentes nuſquam alibi niſi in Arabia, aut certe non adeo frequen-
CX tes. Hunc in modum Arabes thus comparant. Caſiam autem ſic: Poſtquam ſibi cum cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligaverunt coriis aliiſque pellibus, ad caſiam pergunt. Ea naſcitur in palude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ, veſpertilionibus ſimillimæ, ſtridore diro, & viribus prævalentibus: quas ab oculis arcentes
CXI Arabes ſic caſiam metunt. Cinnamomum etiam quam ſuperiora mirabilius legunt. nam aut quomodo aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: niſi quod probabili ratione utuntur, quod quidam volunt id gigni in iis regionibus ubi Dionyſius educatus eſt: & ipſas cinnamomi feſtucas afferri à grandibus quibuſdam alitibus ad nidos è luto conſtructos in præruptis montium & homini inacceſſis. Contra quas hoc Arabes excogitaverunt: boum 3 aſinorumque deſectorum & aliorum jumentorum membra minutatim conciſa,

ὁ λαγωὸς ὑπὸ παντὸς θηρεύεται θηρίου, καὶ ὄρνιθος, καὶ ἀνθρώπου· οὕτω δή τι πολύγονόν ἐστι· ἐπικυΐσκεται μοῦνον πάντων τῶν θηρίων· καὶ τὸ μὲν δασὺ τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρί, τὸ δὲ, ψιλόν· τὸ δὲ, ἄρτι ἐν τῇσι μήτρῃσι πλάσσεται· τὸ δὲ, ἀναιρέεται. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι. ἡ δὲ δὴ * λέαινα, ἐὸν ἰσχυρότατον, καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκτει ἕν. τίκτουσα γὰρ, συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας· τὸ δὲ αἴτιον τούτου τόδε ἐστί· ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἄρχηται διακινεόμενος, ὁ δὲ, ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους, ἀμύσσει τὰς μήτρας, " αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον " ἐπικνέεται καταγράφων· πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστί, καὶ τοπαράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιὲς οὐδὲ ἕν. Ὡς δὲ καὶ αἱ ἔχιδναί τε καὶ οἱ ἐν Ἀραβίοισι ὑπόπτεροι ὄφιες, εἰ ἐγίνοντο ὡς ἡ φύσις αὐτοῖσι ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι· νῦν δ᾽ ἐπεὰν θορνύωνται κατὰ ζεύγεα, καὶ ἐν αὐτῇ ᾖ ὁ ἔρσην τῇ ἐκποιήσει, ἀπιεμένου αὐτοῦ τὴν γονὴν, ἡ θήλεα ἅπτεται τῆς δειρῆς, καὶ ἐμφῦσα, οὐκ ἀνιεῖ πρὶν ἂν διαφάγῃ. ὁ μὲν δὴ ἔρσην ἀποθνήσκει τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ. ἡ δὲ θήλεα τίσιν τοιήνδε ἀποτίνει τῷ ἔρσενι· τῷ γονέϊ τιμωρέοντα ἔτι ἐν τῇ γαστρὶ ἐόντα τὰ τέκνα, " διεσθίει τὴν μήτραν. διαφαγόντα δὲ τὴν νηδὺν αὐτῆς, οὕτω τὴν ἔκδυσιν ποιέεται. οἱ δὲ ἄλλοι ὄφιες, ἐόντες ἀνθρώπων οὐ δηλήμονες, τίκτουσί τε ᾠὰ, καὶ ἐκλέπουσι πολλόν τι χρῆμα τῶν " ὀφίων. αἱ μέν νυν ἔχιδναι κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν εἰσί· οἱ δὲ ὑπόπτεροι, ἐόντες ἀθρόοι, εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ, καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο δοκέουσι πολλοὶ εἶναι. Τὸν μὲν δὴ λιβανωτὸν τοῦτον οὕτω κτῶνται Ἀράβιοι. τὴν δὲ κασίην, ὧδε· ἐπεὰν καταδήσωνται βύρσῃσι καὶ δέρμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον, πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται ἐπὶ τὴν κασίην· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθέῃ. περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ αὐλίζεταί κου θηρία πτερωτὰ, τῇσι νυκτερίσι προσείκελα μάλιστα· καὶ τέτριγε δεινὸν, καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα. τὰ δὴ ἀπαμυνομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, οὕτω δρέπειν τὴν κασίην. Τὸ δὲ δὴ κιννάμωμον ἔτι τούτων θωυμαστότερον συλλέγουσι. ὅκου μὲν γὰρ γίνεται, καὶ ἥτις μιν γῆ ἡ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλὴν ὅτι λόγῳ εἰκότι χρεώμενοι, ἐν τοῖσι δὲ χωρίοισι φασί τινες αὐτὸ φύεσθαι ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη· ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεα τὰ ἡμεῖς, ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες, κιννάμωμον καλέομεν. φορέειν δὲ τὰς ὄρνιθας ἐς νεοσσιὰς " πεπλασμένας πηλῷ πρὸς ἀποκρήμνοισι ὄρεσι, ἔνθα πρόσβασιν ἀνθρώπῳ οὐδεμίαν εἶναι. πρὸς ὦν δὴ ταῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε· βοῶν τε καὶ ὄνων τῶν ἀπογινομένων καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυγίων τὰ μέλεα διαταμόντας ὡς μέγιστα,

γρ. αὐξόμενος

γρ. ἐξικνέεται.

128

γρ. διαφθείρει

γρ. τέκνων.

γρ. προσπεπλασμένας

1 Superfœtet. 2 Et arcte amplexa. *Vel*, *Et arcte conſtringens*. *Vel*, *Et inhærens*. 3 Aſinorumque mortuorum & al. jumentorum memb. in quam maxima fruſta conciſa, * Gellius lib. 13. c. 7.

κομίζειν ἐς ταῦτα τὰ χωρία· καὶ σφεα θέντας ἀγχοῦ τῶν νεοσσιέων, ἀπαλλάσσεσθαι ἑκὰς αὐτέων. τὰς δὲ ὄρνιθας καταπετομένας, αὐτῶν τὰ μέλεα τῶν ὑποζυγίων ἀναφορέειν ἐπὶ τὰς νεοσσιάς· τὰς δὲ, οὐ δυναμένας ἴσχειν, καταῤῥήγνυσθαι "ἐπὶ τὴν γῆν. [εἰς γῆν] τοὺς δὲ, ἐπιόντας, συλλέγειν οὕτω μὲν τὸ κιννάμωμον· συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων, ἀπικνέεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας. Τὸ δὲ δὴ λήδανον, τὸ Ἀράβιοι καλέουσι λάδανον, ἐκ τούτου θωυμασιώτερον γίνεται. ἐν γὰρ δυσοδμοτάτῳ γινόμενον, εὐωδέστατόν ἐστι. τῶν γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων ἐν τοῖσι πώγωσι εὑρίσκεται ἐγγινόμενον, οἷον γλοιὸς ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δ' ἐς πολλὰ τῶν μύρων ἐστί· θυμιῶσί τε μάλιστα τοῦτο Ἀράβιοι. Τοσαῦτα μὲν θυωμάτων πέρι εἰρήσθω. ἀπόζει δὲ τῆς χώρης τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὡς ἡδύ. δύο δὲ γένεα οἴων σφι ἐστὶ θώματος ἄξια, τὰ οὐδαμόθι ἑτέρωθι ἐστί. τὸ μὲν αὐτῶν ἕτερον ἔχει τὰς οὐρὰς μακρὰς, "τριπήχεων οὐκ ἐλάσσονας· τὰς εἴ τις ἐπείη σφι "ἀπέλκειν, [τριῶν πηχέων] [ἐπέλκειν,] ἕλκεα ἂν ἔχοιεν, ἀνατριβομένων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων. νῦν δ' ἅπας τις τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλουργέειν ἐς τοσοῦτο· ἁμαξίδας γὰρ ποιεῦντες, ὑποδέουσι αὐτὰς τῇσι οὐρῇσι, ἑνὸς ἑκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἁμαξίδα ἑκάστην καταδέοντες. τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν οἴων τὰς οὐρὰς πλατέας φορέουσι, καὶ ἐπὶ πῆχυν πλάτος. "Ἀπικλιναμένης δὲ [ἀποκλινομένης] μεσαμβρίης, παρήκει πρὸς δύνοντα ἥλιον ἡ Αἰθιοπίη χώρη, ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων. αὕτη δὲ χρυσόν τε φέρει πολλὸν, καὶ ἐλέφαντας ἀμφιλαφέας, καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια, καὶ ἔβενον, καὶ ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους. Αὗται μέν νυν ἔν τε τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαί εἰσι καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ. περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἑσπέρην ἐσχατιέων ἔχω μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν. οὔτε γὰρ ἔγωγε ἐνδέκομαι Ἠριδανὸν καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν, ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορέην ἄνεμον, ἀπὸ τοῦ τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστί, οὔτε νήσους οἶδα "κασσιτερίδας [κασσιτερίνας] ἐούσας, ἐκ τῶν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ. τοῦτο μὲν γὰρ, ὁ Ἠριδανὸς αὐτὸ κατηγορέει τὸ οὔνομα, ὡς ἔστι Ἑλληνικὸν, καὶ "οὔτι βαρβαρικὸν [οὐ βάρβαρον·] ὑπὸ ποιητοῦ δέ τινος ποιηθέν. οὔτε δὲ οὐδενὸς αὐτόπτεω γενομένου δύναμαι ἀκοῦσαι, τοῦτο μελετῶν, ὅκως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα Εὐρώπης.
129 ἐξ "ἐσχάτης δ' ὦν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ, καὶ τὸ ἤλεκτρον. Πρὸς δὲ ἄρκτου [ἐσχάτων]
τῆς Εὐρώπης πολλῷ τι πλεῖστος χρυσὸς φαίνεται ἐών· ὅκως μὲν γινόμενος,

in ea loca portant: & ubi juxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad hæc frusta delapsæ volucres. ad nidos suos carnem comportant: cui sustinendæ impares nidi ad terram discessi labuntur: tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomum ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanum (quod Arabes ladanum vo- CXII
cant) etiam cinnamomo mirabilius comparatur: quippe quod in graveolentissimo loco nascens, tamen fragrantissime olet. In barbis hircorum invenitur innatum, veluti mucor ligni, cum ad conficienda multifaria unguenta utile, tum præcipue ad suffitionem qua Arabes utuntur. Hactenus de thymiamatis dictum CXIII
sit. Redolet Arabica regio mirifice jucundo quodam odore. Suntque in ea ovium duo genera admiratione digna, quæ nusquam alibi visuntur. Quorum unum caudas habet tam longas ut non sint tribus breviores cubitis: [1] siquis trahi sinat, ulcera contracturæ, dum per terram atteruntur: nunc unusquisque pastorum hactenus est doctus arte fabrili, ut plostella faciant quæ singularum ovium caudis subligent, superque plostella caudas ipsas alligent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, CXIV
qua parte meridies ad solem occidentem vergit, contermina est Æthiopia, terrarum habitarum ultima. Hæc & auri multum fert, & vastos elephantes, prominentibus utrinque dentibus: & cum agrestes omnes arbores, tum vero ebenum, necnon viros maximos pulcherrimosque & ævi longissimi. Atque hæc CXV
quidem extrema sunt Asiæ Libyæque. De extremitatibus autem Europæ quod pro comperto referam non habeo. neque enim assentior fluvium quendam esse Eridanum à barbaris vocitatum, qui subit mare ad septentrionem spectans, unde electrum venire narratur. Ne Cassiteridas quidem novi insulas, *hoc est stannarias*, unde ad nos venit cassiteros, *id est stannum.* nam vel ipsum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarum, ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiose quæsivi, à nemine qui ipse viderit accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extrema itaque ad nos venit stannum electrumque. Cæterum ad sep- CXVI
tentrionem Europæ quamplurimam auri vim esse constat: sed quomodo fiat,

---

1 Quas si permittantur trahere, *id est demittere ad terram, vel demissas affricare terræ,* ulcera contracturæ sint dum illæ ad terram atterentur: verum unusq.

ne hoc

ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, viri unoculi. quod nec ipsum crediderim, ut viri nascantur unoculi, cæterum naturam habentes aliis hominibus parem. Porro extrema terrarum concludunt aliam regionem, intusque cohibent ea quæ nobis pulcherrima putantur, illisque rarissima.

CXVII Est in Asia planities quædam undique cincta monte quinque in locis interciso, quæ aliquando fuit [1] Chorasmiorum cum ipsorum finibus & Hyrcanorum & Parthorum & Sarangæorum & Thomaniorum: sed posteaquam Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. Ex hoc circumjecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces: qui quondam per singulas undique intercisiones ductus ac distributus, totidem quas dixi gentium regiones irrigabat: ubi vero in potestatem regis Persæ venerunt, hoc ab illo sunt passæ. quod anfractibus montium ab rege obstructis, & ad eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu interclusa est: interfluenteque introrsum amne, planities quæ intra montes erat, pelagus facta, quum fluat in interiora amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ usu fraudatæ afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis, quemadmodum aliis hominibus, pluit: sed æstate quum serunt [2] pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur quum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas venerunt viri atque mulieres: stantesque [3] pro foribus regis, cum ejulatu vociferabantur. Tunc rex iis qui maxime indigebant portas reserari jussit, utique eas quæ ad illos ferrent: easdem, quum illorum terra humore hausto satiata esset, rursus obserari: ita deinceps alias, ut quique cæterorum populorum maxime aqua indigerent. id faciens (quantum ego auditu cognovi) pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hæc quidem ita se habent.

CXVIII ¶ CÆTERUM rex unum è septem viris qui adversus magum conspiraverunt, Intaphernem, cepit ac capite damnavit ob hanc noxam: Intaphernes, statim post oppressos magos regiam ingressus, volebat admitti ad colloquium regis. etenim hac lege conventum erat inter magi oppressores ut eis ad regem foret aditus sine internuncio, nisi cubantem cum uxore. Itaque non oportere sibi intervenire nuncium censens Intapherns,

οὐκ ἔχω οὐδὲ τοῦτο ἀτρεκέως εἶπαι· λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν γρυπῶν ἁρπάζειν Ἀριμασποὺς, ἄνδρας μουνοφθάλμους· πείθομαι δὲ οὐδὲ τοῦτο, ὅκως μουνόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι. αἱ δὲ ὦν ἐσχατιαὶ οἴκασι περικληΐουσαι τὴν ἄλλην χώρην, καὶ ἐντὸς ἀπέργουσαι τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι, καὶ σπανιώτατα ἔχειν αὗται. Ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκλεισμένον οὔρεϊ πάντοθεν· διασφάγες δὲ τοῦ ὄρεός εἰσι πέντε. τοῦτο τὸ πεδίον ἦν μέν κοτε Χορασμίων, ἐν ὄρεσι ἐόντων Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Ὑρκανίων, καὶ Πάρθων, καὶ Σαραγγαίων, καὶ Θωμανίων· ἐπεί τε δὲ Πέρσαι ἔχουσι τὸ κράτος, ἔστι τοῦ βασιλέος. ἐκ δὴ ὦν τοῦ περικληΐοντος ὄρεος τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὔνομα δέ οἱ ἐστὶ Ἄκης. οὗτος πρότερον μὲν ἄρδεσκε διαλελαμμένος πενταχοῦ τῶν εἰρημένων τούτων τὰς χώρας, διὰ διασφάγος ἀγόμενος ἑκάστης ἑκάστοισι· ἐπεί τε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ εἰσὶ, πεπόνθασι τοιόνδε· τὰς διασφάγας τῶν οὐρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς, πύλας ἐπ᾽ ἑκάστῃ διασφάγι ἔστησε. ἀποκεκληϊμένου δὲ τοῦ ὕδατος τῆς ἐξόδου, τὸ πεδίον τὸ ἐντὸς τῶν οὐρέων, πέλαγος γίνεται, ἐνδιδόντος μὲν τοῦ ποταμοῦ, ἔχοντος δὲ οὐδαμῆ ἐξήλυσιν. οὗτοι ὦν οἵπερ ἔμπροσθεν εἰώθεσαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χρᾶσθαι, συμφορῇ μεγάλῃ διαχρέονται· τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ὕει σφι ὁ θεὸς, ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι· τοῦ δὲ θέρεος σπείροντες μελίνην, καὶ σήσαμον, χρηΐσκοντο τῷ ὕδατι. ἐπεὰν ὦν μηδέν σφι παραδιδῶται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐτοί τε καὶ γυναῖκες, στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος, βοῶσι ὠρυόμενοι. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτῶν μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας· ἐπεὰν δὲ διάκορος ἡ γῆ σφέων γένηται πίνουσα τὸ ὕδωρ, αὗται μὲν αἱ πύλαι ἀποκληΐονται, ἄλλας δ᾽ ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν. ὡς δ᾽ ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μεγάλα πρησσόμενος ἀνοίγει, πάρεξ τοῦ φόρου. ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω. Τῶν δὲ τῷ μάγῳ ἐπαναστάντων ἑπτὰ ἀνδρῶν, ἕνα αὐτῶν Ἰνταφέρνεα κατέλαβε ὑβρίσαντα τάδε, ἀποθανεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν. ἤθελε ἐς τὰ βασιλήϊα ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλέϊ. καὶ γὰρ δὴ ὁ νόμος οὕτω εἶχε, τοῖσι ″ ἐπαναστᾶσι τῷ μάγῳ ἔσοδον εἶναι παρὰ βασιλέα ἄνευ ἀγγέλου, ἢν μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος ὁ βασιλεύς. οὐκ ὦν δὴ Ἰνταφέρνης ἐδικαίου οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι·

″ τοῖς ἐπαναστᾶσι τῶν φίλων τῶν

1 Chorasmiorum montes incolentium, Chorasmiorum *inquam* & Hirc. *ſic & in ſequentib. locis.* 2 Panicum. 3 *i. In aula regis.*

ἀλλ' ὅτι ἦν τῶν ἑπτὰ, ἤθελε ἐσιέναι. ὁ δὲ πυλουρὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ περιώρεον, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι. ὁ δὲ Ἰνταφέρνης, δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν, ποιέει τάδε· σπασάμενος τὸν ἀκινάκεα, ἀποτάμνει αὐτῶν τά τε ὦτα καὶ τὰς ῥῖνας· καὶ ἀνείρας τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, περὶ τοὺς αὐχένας σφέων ἔδησε, καὶ ἀπῆκε. οἱ δὲ τῷ βασιλέϊ δεικνύουσι ἑωυτοὺς, καὶ τὴν αἰτίην εἶπον, δι' ἣν πεπονθότες εἴησαν. Δαρεῖος δὲ, ἀῤῥωδήσας μὴ κοινῷ λόγῳ οἱ ἓξ πεποιηκότες ἔωσι ταῦτα, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον, ἀπεπειρᾶτο γνώμης, εἰ συνέπαινοί εἰσι τῷ πεποιημένῳ. ἐπεί τε δὲ ἐξέμαθε ὡς οὐ συγκειμένοισι εἴη ταῦτα πεποιηκὼς, ἔλαβε αὐτόν τε τὸν Ἰνταφέρνεα, καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τοὺς οἰκηΐους πάντας· ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενέων μιν ἐπιβουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν. συλλαβὼν δέ σφεας, ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνεος φοιτέουσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος, κλαίεσκε ἂν καὶ ὀδύρετο· ποιεῦσα δὲ αἰεὶ τὠυτὸ τοῦτο, τὸν Δαρεῖον ἔπεισε οἰκτεῖραί μιν· πέμψας δὲ ἄγγελον, ἔλεγε τάδε, “Ὦ γύναι, βασιλεὺς τοι Δαρεῖος διδοῖ ἕνα τῶν δεδεμένων
130 οἰκηΐων ῥύσασθαι, τὸν βούλεαι ἐκ πάντων. ἡ δὲ, βουλευσαμένη, ὑπεκρίνετο τάδε, “Εἰ μὲν δή μοι διδοῖ βασιλεὺς ἑνὸς ψυχὴν, αἱρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν. πυθόμενος δὲ Δαρεῖος ταῦτα, καὶ θωμάσας τὸν λόγον, πέμψας ἠγόρευε, “Ὦ γύναι, εἰρωτᾷ σε βασιλεὺς, τίνα ἔχουσα γνώμην, τὸν ἄνδρα τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιποῦσα, τὸν ἀδελφεὸν εἵλευ περιεῖναί τοι· ὃς καὶ ἀλλοτριώτερός τοι τῶν παίδων, καὶ ἧσσον κεχαρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστι. ἡ δ' ἀμείβετο τοισίδε, “Ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μέν μοι ἂν ἄλλος γένοιτο, εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβάλλοιμι· πατρὸς δὲ καὶ μητρὸς οὐκ ἔτι μευ ζωόντων, ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο. ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη, ἐξέλεξα ταῦτα. εὖ τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρείῳ εἰπεῖν ἡ γυνὴ, καί οἱ ἀπῆκε τοῦτόν τε τὸν παραιτέετο, καὶ τῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον, ἡσθεὶς αὐτῇ· τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας. τῶν μὲν δὴ ἑπτὰ εἷς αὐτίκα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀπολώλεε. Κατὰ δέ κου μάλιστα τὴν Καμβύσεω νοῦσον
Γρ. ἐγίνετο ἐγένετο τάδε· ὑπὸ Κύρου κατασταθεὶς ἦν Σαρδίων ὕπαρχος Ὀροίτης, ἀνὴρ Πέρσης· οὗτος ἐπεθύμησε πρήγματος οὐκ ὁσίου. οὔτε γάρ τι παθὼν οὔτε ἀκούσας μάταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου, οὔτε ἰδὼν πρότερον, ἐπεθύμεε λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι· ὡς μὲν οἱ πλεῦνες λέγουσι, διὰ τοιήνδε τινὰ

quia foret unus è septem, introire utique volebat. sed quum janitor & qui à responsis erat introire non finerent, quod regem dicerent rei uxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acinace, aures utrique naresque præcidit, ac lora freni equini ad cervices ipsorum alligavit, hominesque dimisit. Qui quum sese CXIX regi exhibuissent & cur id passi fuerant exposuissent, Darius sigillatim quemque Persarum accersivit, veritus ne id communi sex Persarum consilio factum esset: exploravitque nunquid id quod actum foret comprobarent. Ubi comperit sine horum consensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit ejusque liberos atque omnem familiam: multis de causis credens illum cum suis propinquis rebellionem fuisse moliturum: hos comprehensos ad necem vinciri jussit. Tunc uxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atque lamentabatur. Id assidue faciendo ad sui misericordiam Darium quum adduxisset, misso ad eam nuncio, rex inquit, Mulier, offert tibi Darius unius electionem, ex vinctis domesticis tuis quem velis liberari. Illa postquam secum deliberavit, ita respondit, Si unius *omnino* animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, miratus hujus orationem, misso nuncio, inquit, Percontatur te rex qua de causa, viro filiisque prætermissis, fratrem delegisti ut superesset, qui & remotiore abs te est gradu quam filii, & minus jucundus quam maritus. Cui illa respondens, Rex, inquit, maritus mihi alius, si dæmon voluerit, atque alii liberi, si hos amisero, esse possunt: alius frater, parentibus meis jam vita defunctis, nulla ratione potest esse. 1 Hanc sequuta causam, ita loquuta est. visaque est Dario probe dixisse. itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optaverat missum fecit, & filiorum natu maximum, cæteris omnibus interfici jussis. Ita unus è septem Persis statim initio occubuit. ¶ Enimvero illud fere circa Cambysis ægrotationem contigit: Erat Sardibus præses quidam à Cyro præfectus, nomine Orœtes, CXX Persa, cui nefariæ rei cupido incessit: siquidem Polycratem Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quantulocunque læsus esset, quemque ne vidisset quidem unquam, tamen concupivit capere ad interimendum, ob hanc (ut plerique aiunt)

1 Hanc rationem in ista electione sequuta sum.

causam:

causam: Quum aliquando pro foribus regis considerent Orœtes & alter quidam Persa nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascylio, è verbis ad jurgia pervenerunt. Et quum de virtute disceptaretur, Mitrobates objiciens Orœti inquit, 1 Tune in pretio virorum es, qui insulam Samum tuæ provinciæ adjacentem, regi non acquiris, ita facilem captu ut quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, ejusque tyrannide potiatur? Hoc jurgium audienti Orœti adeo doluisse quidam aiunt, 2 ut affectaverit non de objurgante vindictam, sed Polycratem prorsus occidere, propter quem male audisset.
CXXI Alii (sed pauciores) inquiunt, caduceatorem in Samum ab Orœte missum cujusdam rei rogandæ causa: (cujus autem, non dicitur) Polycratem autem tunc forte in conclavi cubantem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio, sive id consulto, quod res Orœtis contemptui haberet, sive forte aliqua hujusmodi factum. ad quem quum accedens Orœtis caduceator, ejus mandata exponeret, Polycratem neque se ad hominem convertisse (erat enim ad parietem versus) neque quicquam respondisse.
CXXII Hæ bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorantur, quarum utrilibet accommodare fidem quis potest. Itaque Orœtes in *urbe* Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydum, Gygis filium, cum nuncio in Samum ad Polycratem, cujus animum noverat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, *duntaxat* eorum quos novimus (secundum Minoem, & siquis alius isto prior maris imperio potitus est) qui in animum induxerit ut mari potiretur. Primus, inquam, extitit 3 ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet spem Ioniæ atque insulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Orœtes factus, misit nuncium in hæc verba, OROETES POLYCRATI ITA INQUIT, Audito te res excellentes agitare animo, sed proposito rem pecuniariam non suppetere. Quod si ita feceris ut suadeo, prospexeris & tibi & saluti meæ. Nam rex Cambyses (ut mihi pro comperto renunciatur) de me interficiendo cogitat. nunc igitur meipsum recipito, atque pecunias, earum partem tibi habiturus, partem mihi permissurus: & ipsarum pecuniarum beneficio

αὐτέων. ἐπὶ τῶν βασιλέος θυρέων κατήμενον τόν τε Ὀροίτεα καὶ ἄλλον Πέρσην τῷ οὔνομα εἶναι Μιτροβάτεα, νομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, τούτους ἐκ λόγων ἐς νείκεα συμπεσέειν. κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς, εἰπεῖν τὸν Μιτροβάτεα τῷ Ὀροίτῃ προφέροντα, Σὺ γὰρ ἐν "ἀνδρὸς λόγῳ, ὃς βασιλέϊ νῆσον Σάμον πρὸς τῷ σῷ νομῷ "προσκειμένην οὐ προσεκτήσαο, ὧδε δή τι ἐοῦσαν εὐπετέα χειρωθῆναι, τὴν τῶν τις ἐπιχωρίων πεντεκαίδεκα ὁπλίτῃσι ἐπαναστὰς ἔσχε, καὶ νῦν αὐτῆς τυραννεύει; (γρ. ἀνδρῶν; γρ. κειμένην) Οἱ μὲν δή μιν φασὶ τοῦτο ἀκούσαντα, καὶ ἀλγήσαντα τῷ ὀνείδεϊ, ἐπιθυμῆσαι οὐκ οὕτω τὸν εἴπαντα ταῦτα τίσασθαι, ὡς Πολυκράτεα πάντως ἀπολέσαι, "δι᾽ ὅν τινα κακῶς ἤκουσε. (γρ. δι᾽ ὅν τινα) Οἱ δὲ ἐλάσσονες λέγουσι πέμψαι Ὀροίτεα ἐς Σάμον κήρυκα ὅτευ δὴ χρήματος δεησόμενον· οὐ γὰρ ὧν δὴ τοῦτο λέγεται) καὶ τὸν Πολυκράτεα τυχεῖν κατακείμενον ἐν ἀνδρεῶνι· παρεῖναι δέ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα τὸν Τήϊον. καί κως εἴτ᾽ ἐκ προνοίης αὐτὸν κατηλογέοντα τὰ Ὀροίτεω πρήγματα, εἴτε καὶ συντυχίη τις τοιαύτη ἐπεγένετο. τόν τε γὰρ κήρυκα τὸν Ὀροίτεω παρελθόντα διαλέγεσθαι, καὶ τὸν Πολυκράτεα (τυχεῖν γὰρ ἐπεστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον) οὔτε τι μεταστραφῆναι, οὔτε ὑποκρίνασθαι. Αἰτίαι μὲν δὴ αὗται διφάσιαι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτεος γενέσθαι, πάρεστι δὲ πείθεσθαι ὁκοτέρῃ τις βούλεται αὐτέων. ὁ δὴ ὧν Ὀροίτης ἱζόμενος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου τοῦ ποταμοῦ οἰκεομένῃ, ἔπεμπε Μύρσον τὸν Γύγεω ἄνδρα Λυδὸν ἐς Σάμον ἀγγελίην φέροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτεος τὸν νόον. Πολυκράτης γάρ ἐστι πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων, ὃς θαλασσοκρατέειν ἐπενοήθη, πάρεξ Μίνωός τε τοῦ Κνωσίου, καὶ εἰ δή τις ἄλλος πρότερος τούτου ἦρξε τῆς θαλάσσης. τῆς δὲ ἀνθρωπηΐης λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης "μοῦνος ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξειν. (γρ. πρῶτος) μαθὼν ὦν ταῦτα διανοεύμενον ὁ Ὀροίτης, πέμψας ἀγγελίην, ἔλεγε τάδε, ΟΡΟΙΤΗΣ ΠΟΛΥΚΡΑΤΕΙ ΩΔΕ ΛΕΓΕΙ, Πυνθάνομαι ἐπιβουλεύειν σε πρήγμασι μεγάλοισι, καὶ χρήματά τοι οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα." σὺ νῦν ὧδε ποιήσας, ὀρθώσεις μὲν σεωυτὸν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ. (γρ. σύ νυν) ἐμοὶ μὲν γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον, καί μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως. σὺ νῦν ἐμὲ ἐκκομίσας αὐτὸν, καὶ χρήματα, τὰ μὲν, αὐτέων αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ, ἐμὲ ἔα ἔχειν· εἵνεκά τε χρημάτων,

1 Itane tu vir censendus es qui ins. 2 Ut non tam eum qui hæc dixisset ulcisci affectaverit quam Polycr. 3 *Id est, Primus inter homines. Hoc addit quod Minos haberetur Jovis filius.*

131 "ἄρξεις ἁπάσης Ἑλλάδος. εἰ δέ μοι ἀπιστέεις τὰ περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον ὅστις τοι πιστότατος τυγχάνει ἐών, τῷ ἐγὼ ἀποδέξω. Ταῦτα ἀκούσας Πολυκράτης, ἥσθη τε καὶ ἐβούλετο· καί κως (ἱμείρετο γὰρ χρημάτων μεγάλως) ἀποπέμπει πρῶτα κατοψόμενον Μαίανδρον Μαιανδρίου, ἄνδρα τῶν ἀστῶν, ὅς οἱ ἦν γραμματιστής· ὅς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων, τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυκράτεος ἐόντα ἀξιοθέητον ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἡραῖον. ὁ δὲ Ὀροίτης, μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἐόντα προσδόκιμον, ἐποίεε τάδε· λάρνακας ὀκτὼ πληρώσας λίθων, πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χείλεα, ἐπιπολῆς τῶν λίθων, χρυσὸν ἐπέβαλε. καταδήσας δὲ τὰς λάρνακας, εἶχε ἑτοίμας. ἐλθὼν δὲ ὁ Μαίανδρος, καὶ θηησάμενος, ἀπήγγειλε τῷ Πολυκράτεϊ. Ὁ δὲ, πολλὰ μὲν τῶν μαντηΐων ἀπαγορευόντων, πολλὰ δὲ τῶν φίλων, ἐστέλλετο αὐτόσε. πρὸς δὲ, καὶ ἰδούσης τῆς θυγατρὸς ὄψιν ἐνυπνίου τοιήνδε. ἐδόκεέ οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἠέρι μετέωρον ἐόντα, λοῦσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. ταύτην ἰδοῦσα τὴν ὄψιν, παντοίη ἐγίνετο μὴ ἀποδημῆσαι τὸν Πολυκράτεα παρὰ τὸν Ὀροίτεα· καὶ δὴ καὶ ἰόντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόντερον, ἐπεφημίζετο. ὁ δέ οἱ ἠπείλησε, ἢν σῶς ἀπονοστήσῃ, πολλόν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι. ἡ δὲ ἠρήσατο ἐπιτελέα ταῦτα γενέσθαι. βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερῆσθαι. Πολυκράτης δὲ, πάσης συμβουλίης ἀλογήσας, ἔπλεε παρὰ τὸν Ὀροίτεα, ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἑταίρων, ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκήδεα τὸν Καλλιφῶντος, Κροτωνιήτην, ἄνδρα ἰητρόν τ' ἐόντα, καὶ τὴν τέχνην "ἐπασκέοντα ἄριστα τῶν κατ' ἑωϋτόν. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης, διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἑωϋτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑωϋτοῦ φρονημάτων. ὅτι γὰρ μὴ οἱ Συρηκουσίων γενόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἷς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν τυράννων ἄξιός ἐστι Πολυκράτεϊ μεγαλοπρεπείην συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δέ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγήσιος Ὀροίτης ἀνεσταύρωσε. τῶν δέ οἱ ἑπομένων ὅσοι μὲν ἔσαν Σάμιοι, ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἑωϋτῷ χάριν εἰδέναι, ἐόντας ἐλευθέρους. ὅσοι δὲ ἔσαν ξεῖνοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἑπομένων, ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιεύμενος εἶχε. Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος, "ἐπετέλεσε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρός.

γρ. ἀσκέοντα

γρ. ἐπετέλεε

omni Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidem non habes, mittito quempiam tibi fidissimum, 1 cui ego fidem faciam. Quo audito Polycrates gavi- CXXIII
sus est, atque obsequi volebat. majorem enim in modum pecuniam avebat. Mittit itaque prius ad rem inspiciendam quendam è popularibus suis, 2 Mæandrium Mæandrii filium, scribam suum: qui non longo post hoc tempore ornatum conclavis Polycratis spectatu dignum templo Junonis omnem dicavit. 3 Hunc Orœtes quum cognovisset speculatorem esse circumspectum, ita sibi agendum putavit: Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum parvam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit: eaque scrinia alligata in expedito habet. Quæ adveniens Mæandrius quum inspexisset, Polycrati renunciavit. 4 Enimvero ne illuc sese conferret, mag- CXXIV
nopere dehortabantur tum oracula & amici, tum præcipue somnium hoc, quod ejus filia viderat. Videbatur sibi cernere patrem in aere sublimem esse, qui à Jove quidem lavaretur, à sole autem inungeretur. Hanc visionem conspicata, 5 instabat omnino dissuadere patri ne à patria proficisceretur ad Orœtem: quinetiam 6 ad biremem eunti male ominabatur. Cui quum ille minitaretur si sospes rediret, fore ut hæc perdiu maneret virgo: ipsa ut ita contingeret, sibi imprecata est. malle enim se diutius virginem esse quam patre orbari. Polycra- CXXV
tes omne consilium pro nihilo habens, ad Orœtem navigavit, cum alios secum ducens, tum vero Democedem Calliphontis filium, Crotoniensem medicum, qui eam artem apud suos 7 præclarissime omnium exercebat. Ubi Magnesiam pervenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignaque sua persona 8 & suis cogitationibus. nam neque eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neque aliorum Græciæ tyrannorum ullus est magnificentia cum Polycrate comparandus. Eum Orœtes (quod indignum relatu est) cruci suffixit: ex illis vero qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, jubens eos gratiam sibi ha- CXXVI
bere quod liberi essent: peregrinos autem atque servos jure captivitatis sibi vendicans, retinuit. Polycrates ergo suspensus omnem filiæ visionem exoluit.

1 Cui ego ostendam. *Vel*, repræsentabo. 2 Mæandrum Mæandrii fil. 3 At Orœtes quum exploratorem adventare audisset, ita egit. *Ad verbum*, Expectari audisset. 4 At ille, tum oraculis tum amicis multum exhortantibus, illuc profectus est. quum etiam *ejus* filia somnium hoc vidisset. Cernere sibi videbatur *&c.* 5 Omnibus modis, *vel*, *omni arte* dissuadebat. 6 Ad navem quinquaginta remorum. *Sunt qui vertant*, ad navem actuariam. 7 Optime omnium suæ ætatis exerc. 8 Et suo ingenti animo, *vel*, excelso. Nam præter Syrac. nullus est Gr. tyr. magnif.

nam ab

nam ab Jove quidem, quum plueret, la-
vabatur: à sole autem, 1 exudante è mem-
bris abdomine, ungebatur. Hunc exitum
habuerunt tot prosperæ res Polycratis,
quem vaticinatus ei fuerat Amasis rex
CXXVI Ægypti. Verum non multo post tem-
pore Polycratis ultio Orœtem excipit.
quippe post Cambysis obitum occupa-
to à magis regno, Orœtes quum esset
Sardibus, nihil de Persis qui à Medis im-
perio fraudati erant, bene meritus est:
2 sed in ea perturbatione Mitrobatem
Dascylii præfectum (3 qui illi de Poly-
crate exprobraverat) interemit, & ejus
filius Cranapem, spectatos in Persis vi-
ros: & cum alia quoque omnifaria fla-
gitia commisit, tum quendam è nunciis
qui ad ipsum à Dario venerat, quod pa-
rum jucunda nunciasset, trucidandum
curavit, summissis quibusdam qui rede-
untem aggrederentur, quique trucidatum
CXXVII cum ipso equo occultarent. Darius, ubi
principatu potitus est, Orœtem ulcisci
cum ob alia scelera, tum præcipue ob
Mitrobatem filiumque, cupiebat: sed ad-
versus eum 3 è professo mittere copias
consilii non erat, 4 utique rebus nondum
satis fundatis, & imperio recens parto:
quum præsertim audiret Orœtem mul-
ta vi nixum, quum mille Persarum sa-
tellitibus stipatus esset. nam suæ pro-
vinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Io-
niam. Itaque Darius adversus hæc hanc
rationem inivit: Accitis Persarum sum-
mis quibusque proceribus, his loquutus
est verbis, Persæ, quis hoc vestrûm mihi
repromittat, & exequuturus & pruden-
tia duntaxat, nulla vi, nullisque copiis?
Ubi enim opus prudentia est, ibi vi age-
re nihil attinet. Ergo 5 quis vestrûm mi-
hi Orœtem vel adducat vivum, vel in-
terficiat, qui de Persis nihil omnino me-
ruit, sed cum alia multa scelera admi-
sit, tum hæc duo: unum, quod duos è
nobis, Mitrobatem ejusque filium inter-
emit: alterum, quod à me missos ad se
accersendum, 6 necandos curat, facinus
profecto non tolerandum. ideoque pri-
usquam majora in Persas scelera admit-
tat, 7 comprehendendus est ad necem.
CXXVIII Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum
triginta extiterunt qui repromitterent,
singuli volentes ipsi id exequi. Quos in-
vicem contendentes Darius reprehen-
dens, sortiri jussit. id quum fecissent, sors

ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διὸς ὅκως ὕοι, ἐχρί-
ετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀνιεὶς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώ-
ματος ἰκμάδα. Πολυκράτεος μὲν δὴ
αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν,
τῇ οἱ Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προε-
μαντεύσατο. Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον
καὶ Ὀροίτεα Πολυκράτεος τίσιες μετῆλ-
θον. μετὰ γὰρ τὸν Καμβύσεω θάνατον, καὶ
τῶν μάγων τὴν βασιληΐην, μένων ἐν τῇ-
σι Σάρδισι Ὀροίτης, ὠφέλεε μὲν οὐδὲν Πέρ-
σας, ὑπὸ Μήδων ἀπαραιρημένους τὴν
ἀρχήν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ἀρχῇ κατὰ μὲν
ἔκτεινε Μιτροβάτεα τὸν ἐκ Δασκυλεί-
ου ὕπαρχον, ὅς οἱ ὠνείδισε τὰ ἐς Πολυ-
κράτεα ἔχοντα. κατὰ δὲ, τὸν Μιτρο-
βάτεω παῖδα Κρανάπην ἄνδρας ἐν Γρ. Κρανά-
Πέρσῃσι δοκίμους. ἄλλα τε ἐξύβρισε παν- σπην
τοῖα, καί τινα ἀγγελιηφόρον ἐλθόντα Δα-
ρείου παρ᾽ αὐτὸν, ὡς οὐ πρὸς ἡδονήν οἱ ἦν τὰ
ἀγγελλόμενα, ἔκτεινέ μιν ὀπίσω κομιζό-
μενον, ἄνδρας οἱ ὑπείσας κατ᾽ ὁδόν. Γρ. ὑπεὶς
ἀποκτείνας δέ μιν, ἠφάνισε αὐτῷ ἵππῳ.
Δαρεῖος δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, ἐπε-
θύμησε τὸν Ὀροίτεα τίσασθαι, πάντων τῶν
ἀδικημάτων εἵνεκα, καὶ μάλιστα Μιτροβά-
τεω, καὶ τοῦ παιδός· ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰθείης
στρατὸν ἐπ᾽ αὐτὸν οὐκ ἐδόκεε πέμπειν, ἅ-
τε οἰδαινόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων, καὶ Γρ. οἰδεόν-
νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν Ὀροίτεα των
μεγάλην τὴν ἰσχὺν πυνθανόμενος ἔχειν·
τὸν χίλιοι μὲν Περσέων ἐδορυφόρεον· εἶχε
δὲ νομὸν τόν τε Φρύγιον, καὶ Λύδιον, καὶ Ἰω-
νικόν. πρὸς ταῦτα δὴ ὦν ὁ Δαρεῖος τά-
δε ἐμηχανήσατο· συγκαλέσας Περσέων τοὺς 132
δοκιμωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε, Ὦ Πέρ- Γρ. λογιμω-
σαι, τίς ἄν μοι τοῦτο ὑμέων ὑποστὰς ἐπι- “ τάτους
τελέσειε σοφίῃ τε, καὶ μὴ βίῃ τε καὶ ὁμί- “
λῳ· ἔνθα γὰρ σοφίης δέει, βίης ἔργον οὐδέν. “
ὑμέων δὴ ὦν τίς μοι Ὀροίτεα ἢ ζώοντα “
ἀγάγοι, ἢ ἀποκτείνειε· ὃς ὠφέλησε μέν κω “
Πέρσας οὐδέν, κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε· τοῦ- “
το μὲν, δύο ἡμέων ἠΐστωσε, Μιτροβάτεά τε “
καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ· τοῦτο δὲ, τοὺς ἀνακαλέ- “
οντας αὐτὸν, καὶ πεμπομένους ὑπ᾽ ἐμεῦ, κτεί- “
νει, ὕβριν οὐκ ἀνασχετὸν φαίνων. πρίν τι ὦν “
μέζον ἐξεργάσασθαί μιν Πέρσας κακὸν, “
καταλαμπτέος ἐστὶ ἡμῖν θανάτῳ. Δα-
ρεῖος μὲν ταῦτα ἐπηρώτα, τῷ δὲ ἄνδρες τριή-
κοντα ὑπέστησαν, αὐτὸς ἕκαστος ἐθέλων ποιέ- Γρ. ἐπέστη-
ειν ταῦτα· ἐρίζοντας δὲ Δαρεῖος κατελάμβανε, κελεύων πάλλεσθαι. παλλομένων δὲ, λαγ- σαν

1 Quum ipse humorem è corpore emitteret, 2 *Legit* ἐν ταύτῃ τῇ ταραχῇ. 3 Qui ei illa ad Polycratem pertinentia exprobraverat) 4 Aperte. *Gr.* ἐκ τῆς ἰθείης *q. d. recta via.* 5 Utpote rebus adhuc turbulentis. *Vel,* Rebus nondum compositis. *Ad verbum,* Rebus adhuc tumentibus. *q. d. Quum nondum tumor rerum resedisset. id est, turbulentus status.* 6 Aliquis vestrûm. *Potest & interrogative legi.* 7 Necat, insolentiam intolerabilem exhibens. 8 Morte nobis est occupandus.

χάνει ἐκ πάντων Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω. λαχὼν δὲ ὁ Βαγαῖος, ποιέει τοιάδε· βιβλία γραψάμενος πολλὰ, καὶ περὶ πολλῶν ἔχοντα πρηγμάτων, σφρηγῖδά σφι ἐπέβαλε τὴν Δαρείου. μετὰ δὲ ἤιε ἔχων ταῦτα ἐς τὰς Σάρδις. ἀπικόμενος δὲ, καὶ Ὀροίτεω ἐς ὄψιν ἐλθὼν, τῶν βιβλίων ἓν ἕκαστον περιαιρεόμενος, ἐδίδου τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιληΐῳ ἐπιλέγεσθαι. (γραμματιστὰς δὲ βασιληΐους οἱ πάντες ὕπαρχοι ἔχουσι) ἀποπειρεόμενος δὲ τῶν δορυφόρων, ἐδίδου τὰ βιβλία ὁ Βαγαῖος, εἰ οἱ ἐνδεξαίατο ἀπόστασιν ἀπὸ Ὀροίτεω. ὁρέων δέ σφεας τά τε βιβλία σεβομένους μεγάλως, καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων, ἔτι μεζόνως, διδοῖ ἄλλο, ἐν τῷ ἐνῆν ἔπεα τοιάδε, " Ὦ Πέρσαι, βασιλεὺς Δαρεῖος " ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Ὀροίτεα. οἱ δὲ, ἀκούσαντες τούτων, μετῆκάν οἱ τὰς αἰχμάς. ἰδὼν δὲ τοῦτό σφεας ὁ Βαγαῖος πειθομένους τῷ βιβλίῳ, ἐνθαῦτα δὴ θαρσήσας, τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμ" ματιστῇ, ἐν τῷ ἐγέγραπτο, Βασιλεὺς " Δαρεῖος Πέρσῃσι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλ" λεται κτείνειν Ὀροίτεα. οἱ δὲ δορυφόροι ὡς ἤκουσαν ταῦτα, σπασάμενοι τοὺς ἀκινάκας, κτείνουσι παραυτίκα μιν. οὕτω δὴ Ὀροίτεα τὸν Πέρσην Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου τίσιες μετῆλθον. Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀνακομισθέντων τῶν Ὀροίτεω χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα, συνήνεικε χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλέα Δαρεῖον, ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρώσκοντα ἀπ' ἵππου, στραφῆναι τὸν πόδα. καί κως ἰσχυροτέρως ἐστράφη· ὁ γάρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἄρθρων. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἑωυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι πρώτους τὴν ἰητρικὴν, τούτοισι ἐχρῆτο. οἱ δὲ, στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα, κακὸν μέζον ἐργάζοντο. ἐπ' ἑπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ὑπὸ τοῦ παρεόντος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίῃσι εἴχετο· τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντί οἱ φλαύρως, παρακούσας τις πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκήδεος τὴν τέχνην, ἀγγέλλει τῷ Δαρείῳ. ὁ δὲ ἄγειν μιν τὴν ταχίστην παρ' ἑωυτὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὡς ἐξεῦρον ἐν τοῖσι Ὀροίτεω ἀνδραπόδοισι ὅκου δήκοτε ἀπημελημένον, παρῆγον ἐς μέσον, πέδας τε ἕλκοντα, καὶ ῥάκεσι ἐσθημένον. Σταθέντα δὲ ἐς μέσον, εἰρώτα ὁ Δαρεῖος τὴν τέχνην εἰ ἐπίσταιτο. ὁ δὲ οὐκ ὑπεδέκετο, ἀρρωδέων μὴ ἑωυτὸν ἐκφήνας, τὸ παράπαν τῆς Ἑλλάδος ᾖ ἀπεστερημένος. κατεφάνη τε τῷ Δαρείῳ τεχνάζειν ἐπιστάμενος· καὶ τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸν, ἐκέλευσε μάστιγάς τε καὶ κέντρα παραφέρειν ἐς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὦν ἐκφαίνει, φὰς ἀτρεκέως μὲν οὐκ ἐπίστασθαι, ὁμιλήσας δὲ ἰητρῷ, φλαύρως ἔχειν τὴν τέχνην.

γρ. τάδε·

γρ. τοῦτο,

Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione usus est: Complures literas variis de rebus ubi scripsit sigilloque Darii impressit, cum his profectus est Sardis. Eas, postea quam in conspectum Orœtis venit, dedit separatim recitandas regio scribæ. (regios autem scribas cuncti præsides habent.) Reddebat autem separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandum ab Orœte. Quos animadvertens magnopere venerari literas, & ea quæ in illis dicerentur, etiam vehementius, reddidit aliam epistolam in hæc verba, Persæ, Darius rex interdicit vobis ne apud Orœtem fungamini satellitum officio. Hoc illi audito lanceas deposuerunt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribæ ultimum libellum in hæc verba scriptum, Rex Darius mandat Persis qui in Sardibus sunt ut Orœtem interimant. Id ubi audiere doryphori, *id est hastati satellites*, eductis acinacibus sine mora Orœtem interemerunt. Ita vindicta Polycratis Samii Orœtem persequuta est. CXXIX ¶ Traductis atque comportatis Susa bonis Orœtis, contigit non diu post ut in venatu ferarum Darius rex, dum ab equo desilit, pedem intorserit vehementerque luxaverit. nam talus è juncturis amotus est. Se itaque existimans, ut etiam prius, habere ex Ægyptiis eos qui primi putarentur arte medicinæ, eorum opera utebatur. At illi retorquendo pedem ac violenter tractando, plus mali faciebant: adeo quidem ut septem dies totidemque noctes Darius præ molestia qua afficiebatur transegerit insomnes. Octavo die eidem male habenti quidam Democedis Crotoniensis mentionem facit: cujus de artificio prius jam inde in Sardibus audisset. Darius hominem quamcelerrime accersi ad se jubet. Ille, ut inter captivos Orœtis fuit inventus, ubi pro neglecto habebatur, in medium adductus est, sicut erat pannosus ac compedes trahens. In medio positum Darius CXXX interrogavit nunquid eam nosset artem. Democedes, veritus ne si se proderet, usquequaque Græcia privaretur, dissimulare: sed quum videretur notitiam artis præ se ferre, Darius jussit eos qui hominem adduxerant, verbera & tormenta afferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se plane scire artem illam negavit, sed aliquantulum, ob eam consuetudinem quam cum medico habuisset.

Factaque

Factaque ei potestate curandi, Græcis medicamentis utens, 1 & lenia, post acria, admovens, Darium compotem somni fecit,& brevi tempore incolumem reddidit, quum jam se posthac validum fore ad incedendum desperasset. Ob quam curationem postea quum eum Darius duobus aurearum compedum paribus donasset, interrogavit Democedes nunquid ideo se duplici malo remunerandum putaret, quod ab eo sospes ipse foret effectus. Hoc dicto Darius delectatus, ad suas uxores hominem misit. Eunuchi qui eum deduxerunt ad fœminas, dicebant hunc esse qui restituisset animam regi. tunc earum singulæ auream phialæ thecam suffringentes, Democedem donaverunt tam amplo munere, ut famulus nomine Sciton qui sequebatur, excidentes ex percussione phialarum stateres colligens, non parvam auri summam

CXXXI coegerit. 2 Hic Democedes hunc in modum è Crotone profectus, cum Polycrate consuetudinem habuit: quum à patre sane iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in Æginam: ubi commoratus unum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent. Ex quo factum est ut insequenti anno Æginetæ conduxerint eum talento, Athenienses tertio anno centum minis,Polycrates quarto anno talentis duobus. ita Samum profectus est. A quo viro non minimum medici 3 Crotonienses primi numerabantur, secundi, Cyrenæi. Qua etiam tempestate Argivi cæteris Græcis præstare musica ferebantur.

CXXXII Tunc itaque Democedes Dario sanato Susis, maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hanc unam quod in Græciam redire non poterat. Quinetiam Ægyptios medicos regem curare solitos, quum essent patibulis suffigendi, quod à Græco medico superati forent, impetrata ab rege venia liberavit: item vaticinum quendam Eleum, qui Polycratem sequutus fuerat, & inter captivos pro neglecto relictus. De-

CXXXIII nique 4 maximi apud regem momenti Democedes erat. Interjecto deinde brevi tempore, inter alia contigit ut Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darii uxor)

μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπέτρεψε, Ἑλληνικοῖσι ἰήμασι χρεώμενος, καὶ ἠπιάματα τὰ ἰσχυρὰ προσάγων, ὕπνου τέ μιν λαγχάνειν ἐποίεε, καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγιέα μιν ἐόντα ἀπέδεξε, οὐδαμὰ ἔτι ἐλπίζοντα ἀρτί πουν ἔσεσθαι. δωρέεται δέ μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος πεδέων χρυσέων δύο "ζεύγεα. ὁ δέ μιν ἐπείρετο, εἰ οἱ διπλήσιον τὸ κακὸν ἐπίτηδες νέμει, ὅτι μιν ὑγιέα ἐποίησε. ἡσθεὶς δὲ τῷ ἔπει ὁ Δαρεῖος, ἀποπέμπει μιν παρὰ τὰς ἑωϋτοῦ γυναῖκας. παράγοντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι, ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖκας ὡς βασιλέϊ οὗτος εἴη ὃς τὴν ψυχὴν οἱ ἀπέδωκε. ὑποτύπτουσα δὲ αὐτέων ἑκάστη, φιάλῃ τοῦ χρυσοῦ συνθήκῃ ἐδωρέετο τὸν Δημοκήδεα· οὕτω δή τι δαψιλέϊ δωρεῇ, ὡς τοὺς ἀποπίπτοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων στατῆρας ἑπόμενος ὁ οἰκέτης τῷ οὔνομα ἦν Σκίτων, ἀνελέγετο, καί οἱ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέχθη. Ὁ δὲ Δημοκήδης οὗτος, ὧδε ἐκ Κρότωνος ἀπιγμένος, Πολυκράτεϊ ὡμίλησε πατρὶ, ὃς συνείχετο ἐν τῇ Κρότωνι, ὀργὴν χαλεπῷ τοῦτον ἐπεί τε οὐκ ἐδυνάτο φέρειν, ἀπολιπὼν, οἴχετο ἐς Αἴγιναν. καταστὰς δὲ ἐς ταύτην, τῷ πρώτῳ ἔτεϊ ὑπερεβάλετο τοὺς "πρώτους ἰητροὺς, ἀσκευής περ ἐὼν, καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα περὶ τὴν τέχνην ἐστὶ ἐργαλήϊα· καί μιν δευτέρῳ ἔτεϊ ταλάντου Αἰγινῆται δημοσίῃ μισθεῦνται· τρίτῳ δὲ ἔτεϊ Ἀθηναῖοι, ἑκατὸν μνέων· τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ, Πολυκράτης δυοῖν ταλάντοιν. οὕτω μὲν ἀπίκετο ἐς τὴν Σάμον. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἥκιστα Κροτωνιῆται ἰητροὶ εὐδοκίμησαν· ἐγένετο γὰρ ὧν τοῦτο ὅτε πρῶτοι μὲν Κροτωνιῆται ἰητροὶ ἐλέγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι, δεύτεροι δὲ, Κυρηναῖοι. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον χρόνον καὶ Ἀργεῖοι ἤκουον μουσικὴν εἶναι Ἑλλήνων πρῶτοι. Τότε δὴ ὁ Δημοκήδης ἐν τοῖσι Σούσοισι ἐξιησάμενος Δαρεῖον, οἶκόν τε μέγιστον εἶχε, καὶ ὁμοτράπεζος βασιλέϊ ἐγεγόνεε· πλήν τε ἑνὸς τοῦ ἐς Ἕλληνας ἀπιέναι, πάντα τἄλλα οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν, τοὺς Αἰγυπτίους ἰητροὺς, οἳ βασιλέα πρότερον ἰῶντο, μέλλοντας ἀνασκολοπιεῖσθαι, "διότι ὑπὸ Ἕλληνος ἰητροῦ ἑσσώθησαν, τούτους, βασιλέα παραιτησάμενος, ἐρρύσατο· τοῦτο δὲ, μάντιν Ἠλεῖον Πολυκράτεϊ ἐπισπόμενον, καὶ ἀπημελημένον ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοισι, ἐρρύσατο. ἦν δὲ μέγιστον πρῆγμα Δημοκήδης παρὰ τῷ βασιλέϊ. Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα, τάδε ἄλλα συνήνεικε γενέσθαι· Ἀτόσσῃ τῇ Κύρου μὲν θυγατρὶ, Δαρείου δὲ γυναικὶ, 133

Marg.: " πεδέων ζεύγεσι. " ἄλλους. " ὅτι

1 *Hæc interpretatio ostendit eum legisse*, ἤπια μετὰ τὰ ἰσχυρά. *Alioqui sequendo nostram lectionem, vertendum esset*, Et fomenta valida adhibens. 2 Hic autem Democedes ita Crotone *Samum* venerat. Cum Polycrate patre versatus, quum asperam ejus iracundiam ferre non posset, illo relicto ab. &c. 3 Crotonienses inclaruerunt. hinc enim tempus fuit quum primi quidem medici Græciæ Crotoniatæ esse dicerentur, secundi vero, Cyrenæi. 4 In maximo pretio à rege Democedes habebatur.

ἐπὶ

ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφυ φῦμα· μετὰ δὲ, ἐκραγὲν, ἐνέμετο πρόσω. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἦν ἔλασσον, ἡ δὲ, κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη, ἔφραζε οὐδενί· ἐπεί τε δὲ ἐν κακῷ ἦν, μετεπέμψατο τὸν Δημοκήδεα, καί οἱ ἐπέδειξε· ὁ δὲ, φὰς ὑγιέα ποιήσειν, ἐξορκοῖ μιν, ἦ μήν οἱ ἀντυπουργήσειν ἐκείνην τοῦτο τὸ ἂν αὐτῆς δεηθῇ· δεήσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα αἰσχύνην ἐστὶ φέροντα. Ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα ἰώμενος ὑγιέα ″ἀπεδέξατο, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοκήδεος ἡ Ἄτοσσα, προσέφερε ἐν τῇ κοίτῃ Δαρείῳ λόγον τοιόνδε, Ὦ βασιλεῦ, ἔχων δύναμιν τοσαύτην κάτησαι, οὔτε τι ἔθνος προσκτώμενος, οὔτε δύναμιν Πέρσῃσι. οἰκὸς δέ ἐστι ἄνδρα καὶ νέον, καὶ χρημάτων δεσπότην μεγάλων, φαίνεσθαί τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρσαι ἐκμάθωσι ὅτι ὑπ' ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ' ἀμφότερα δέ τοι ″φέρει ταῦτα ποιέειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ἐπιστέωνται ἄνδρα εἶναι τὸν προεστεῶτα, καὶ ἵνα τρίβωνται πολέμῳ, μηδὲ σχολὴν ἄγοντες, ἐπιβουλεύωσί τοι. νῦν γὰρ ἄν τι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον, ἕως νέος εἶς ἡλικίην. ″αὐξανομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι, καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλύνονται. ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ διδαχῆς ἔλεγε· ὁ δ' ἀμείβεται τοῖσδε, Ὦ γύναι, πάντα ὅσαπερ αὐτὸς ἐπινοέω ποιήσειν, εἴρηκας. ἐγὼ γὰρ βεβούλευμαι ″ζεῦξαι γέφυραν, ἐκ δὲ τῆς ἠπείρου ἐς τὴν ἑτέρην ἤπειρον ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι. καὶ ταῦτα ὀλίγου χρόνου ἔσται τελεύμενα. λέγει δὲ Ἄτοσσα τάδε. Ὅρα νυν, ἐπὶ Σκύθας μὲν τὴν πρώτην ἰέναι ἔασον (οὗτοι γὰρ, ἐπεὰν σὺ βούλῃ, ἔσονταί τοι) σὺ δέ μοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύεσθαι. ἐπιθυμέω γὰρ, λόγῳ πυνθανομένη, Λακαίνας τέ μοι γενέσθαι θεραπαίνας καὶ Ἀργείας καὶ Ἀττικὰς καὶ Κορινθίας. ἔχεις δὲ ἄνδρα ἐπιτηδεώτατον ἀνδρῶν πάντων δέξαι τε ἕκαστα τῆς Ἑλλάδος καὶ κατηγήσασθαι, τοῦτον ὅς σευ τὸν πόδα ἐξιήσατο. ἀμείβεται Δαρεῖος, Ὦ γύναι, ἐπεὶ τοίνυν τοι δοκέει τῆς Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπειρᾶσθαι, κατασκόπους μοι δοκέει Περσέων πρῶτον ἄμεινον εἶναι ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις, πέμψαι ἐς αὐτούς· οἳ μαθόντες καὶ ἰδόντες ἕκαστα αὐτῶν, ἐξαγγελέουσι ἡμῖν. καὶ ἔπειτα ἐξεπιστάμενος, ἐπ' αὐτοὺς τρέψομαι.

134 Ταῦτα εἶπε. καὶ ἅμα ἔπος τ' εἶπε, καὶ ἔργον ἐποίεε. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα ἡμέρη ἐπέλαμψε, καλέσας Περσέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα, ἐνετέλλετό σφι, ἑπομένους Δημοκήδεϊ, διεξελθεῖν τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἑλλάδος· ὅκως τε μὴ

Marginal notes: τῷ ἀπέδεξε, — τῷ συμφέρει — τῷ αὐξομένῳ — τῷ ζεύξας γέφυραν, ἐκ τῆσδε τῆς

in mamilla ulcus exoriretur, deinde rescissum porro grassaretur. quod ista, quoad fuit exiguum, præ pudore occultans, nemini indicavit: sed ubi male jam se habebat, accersito Democedi rem ostendit. Ille se redditurum sanam affirmans, adjurat eam ut sibi vicissim ipsa inserviat in eo quod oraverit, oraturum autem nihil unde dedecus redundaret. A quo, posteaquam curata est, edocta, CXXXIV Darium, dum cum eo cubat, his verbis alloquuta est, Rex, quum tantum tu habeas copiarum, desides, nullam neque gentem neque potentiam Persis acquirens. atqui par est virum & juvenem & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se ostendere, quo etiam Persæ cognoscant sibi virum præesse. Quod ut facias, duabus de causis interest, ut Persæ & eum qui ipsis præest, virum esse intelligant, & bello atterantur: ne ocium agentes tibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas quoad in ætate juvenili es. nam augescente corpore ingenium pariter augescit, & consenescente consenescit, & ad res omnes elanguescit. Hæc Atossa ex admonitu Democedis. Ad quam Darius respondens, Quæ, inquit, uxor, ipse facere destinaveram, ea omnia dixisti. ego enim constitueram Scythis bellum inferre, juncto mari è nostra continente in alteram ponte: & hæc brevi tempore perficientur. Ad eum Atossa, Animadverte, inquit, nunc: omitte primum Scythis bellum inferre, qui, quandocunque voles, tui erunt: adversus Græciam mihi tu eas in expeditionem. concupisco enim Lacænas & Argivas & Atticas & Corinthias, fando cognitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc virum habes ex omnibus maxime idoneum [1] ad demonstrandas Græciæ res atque exponendas, hunc qui pedem tuum sanavit. Cui Darius, Quandoquidem, inquit, uxor, tibi videtur nos primum Græciam tentare debere, mihi videtur satius ante omnia mitttere illuc exploratores Persas, una cum isto quem dicis, qui percepta omnia illic & visa renuncient: & mox ego ab illis edoctus, adversus Græcos tendam. Hæc loquutus, Da- CXXXV rius, & quod est loquutus, re quoque aggressus est. nanque ubi primum illuxit, accitis quindecim viris Persarum spectatis, præcepit ut sequentes Democedem omnia Græciæ maritima loca collustrarent, neve committerent ut

1 Ad ostendenda singula Græciæ *loca* & ad deducendum,

Demo-

Democedes ab illis aufugeret, sed rursus eum omnino reducerent. Hæc illis ubi præcepit, secundo loco Democedem ipsum ad se accersitum orat ut 1 exposita atque demonstrata Persis omni Græcia, rursus redeat: jubetque eum dono ferre patri ac fratribus omnia sua utensilia, affirmans se alia multo plura 2 illi invicem donaturum. 3 ac præter dona missurum ait, quæ una iter faciat onerariam navim, omnifariis bonis refertam. Quæ Darius nullo doloso consilio (ut mea fert opinio) 4 mandabat: ille tamen veritus 5 ne se Darius tentaret, tanquam fugitivum, si cuncta sibi oblata caperet: respondit se quidem sua illic velle relinquere, ut ea reversus sibi haberet: verum navim onerariam quam Darius promitteret, dono fratribus accipere. Darius postquam hæc Democedi præcepit, homines ad

CXXXVI mare dimisit. Isti, quum in Phœnicem descendissent, & ex Phœnice in urbem Sidonem, confestim duas triremes instruxerunt, & simul ingentem onerariam omnifariis bonis impleverunt. Comparatisque omnibus, in Græciam trajiciunt. & adeuntes maritima ejus loca intuebantur atque describebant. Tum pleraque ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex, 6 & ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum navium resolvit, pariter & ipsos Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiuntur hæc Democedes Crotonem abiit ad domum suam. 7 Quo abeunte Aristophilides Persas missos fecit, restitutis iis quæ de navibus abstu-

CXXXVII lisset. Illinc Persæ navigantes, ac Democedem persequentes, Crotonem perveniunt: nactique in foro Democedem prehendunt. Eum Crotoniensium quidam, res Persicas reformidantes, tradere parati erant: quidam injectis è diverso manibus, fustibus cædebant Persas, 8 qui his verbis commonefaciebant, Viri Crotonienses considerate quid faciatis, qui hominem regis fugitivum eripitis. An ex usu erit vobis hanc injuriam regi Dario intulisse, ac vobis bene cedet ista fecisse,

διαδρήσονταί σφεας ὁ Δημοκήδης, ἀλλά μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξωσι. ἐντειλάμενος δὲ τούτοισι ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὐτὸν Δημοκήδεα, ἐδέετο αὐτοῦ ὅκως ἐξηγησάμενος πᾶσαν καὶ ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσῃσι, ὀπίσω ἥξει. δῶρα δέ μιν τῷ πατρὶ καὶ τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε πάντα τὰ ἐκείνου ἔπιπλα λαβόντα ἄγειν, φὰς ἄλλα οἱ πολλαπλήσια ἀντιδώσειν. πρὸς δὲ, ἐς τὰ δῶρα, ὁλκάδα οἱ ἔφη συμβαλέεσθαι, πλήσας ἀγαθῶν παντοίων, τὴν ἅμα οἱ πλεύσεσθαι. Δαρεῖος μὲν δὴ, δοκέειν ἐμοὶ, ἀπ' οὐδενὸς δολεροῦ νόου ἐπαγγέλλετό οἱ ταῦτα. Δημοκήδης δὲ, δείσας μὴ εὖ ἐκπειρῷτο Δαρεῖος, ἔπι ἐπιδραμὼν, " πάντες τὰ διδόμενα ἐδέκετο. ἀλλὰ τὰ μὲν ἑωυτοῦ, κατὰ χώρην ἔφη καταλείψειν, ἵνα ὀπίσω σφέα ἀπελθὼν ἔχοι· τὴν μέντοι ὁλκάδα " τὴν οἱ Δαρεῖος ἐπαγγέλλετο ἐς τὴν δωρεὴν τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέκεσθαι ἔφη. ἐντειλάμενος δὲ καὶ τούτῳ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐπὶ θάλασσαν. Καταβάντες δ' οὗτοι ἐς Φοινίκην, καὶ Φοινίκης ἐς Σιδῶνα πόλιν, αὐτίκα μὲν τριήρεας δύο ἐπλήρωσαν, ἅμα δὲ αὐτοῖσι, καὶ γαῦλον μέγαν, παντοίων ἀγαθῶν. παρεσκευασμένοι δὲ πάντα, ἔπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα. προσίσχοντες δὲ αὐτῇ, τὰ παραθαλάσσια ἐθηεῦντο, καὶ ἀπεγράφοντο. ἐς ὃ, τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ οὐνομαστὰ θεησάμενοι, ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίης ἐς Τάραντα. ἐνθαῦτα δὲ ἐκ Κρηστώνης τῆς Δημοκήδεος, Ἀριστοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς, τοῦτο μὲν, τὰ πηδάλια παρέλυσε τῶν Μηδικέων νεῶν, τοῦτο δὲ, αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε, ὡς κατασκόπους δῆθεν ἐόντας. ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἔπασχον, ὁ Δημοκήδης ἐς τὴν Κρότωνα ἀπικνέεται. ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου ἐς τὴν ἑωυτοῦ, ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσε τοὺς Πέρσας, καὶ τὰ παρέλαβε τῶν νεῶν, ἀπέδωκέ σφι. Πλέοντες δὲ ἐνθεῦτεν οἱ Πέρσαι, καὶ διώκοντες Δημοκήδεα, ἀπικνέονται ἐς τὴν Κρότωνα. εὑρόντες δέ μιν ἀγοράζοντα, ἅπτοντο αὐτοῦ. τῶν δὲ Κροτωνιητέων οἱ μὲν, καταρρωδέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα, προϊέναι ἑτοῖμοι ἔσαν· οἱ δὲ ἀντάπτοντό τε καὶ τοῖσι σκυτάλοισι ἔπαιον τοὺς Πέρσας, προϊσχομένους ἔπεα τάδε, Ἄνδρες Κροτωνιῆται, " ὁρᾶτε τὰ ποιέετε· ἄνδρα βασιλέος δρηπέτην γενόμενον ἐξαιρέεσθε; κῶς ταῦτα " βασιλέϊ Δαρείῳ ἐκχρήσει περιυβρίζεσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ ποιεύμενα ἕξει καλῶς, "

γρ. πάντα

γρ. τὴν

1 Ut quum Persis ostenderit universam Græciam & per eam deduxerit, revertatur: 2 Pro illis donaturum. 3 Præterea vero ad dona *portanda* navem onerariam ei se suppeditaturum dixit, eamque se bonis omnifariis impleturum, quæ cum ipso navigaret. 4 Pollicebatur: *Legit hic interpres μὴ ἑ, quæ lectio magis placet.* ille tamen veritus ne Darius ejus animum tentaret, nequaquam omnia quæ dabantur percurrit, *id est recensuit*, & accepit: sed sua quidem suo in loco relicturum se dixit, ut ea reverſ. *&c. ut legatur* πάντα *ex vet. cod. pro* πάντως, *&* ἐπιδραμὼν *active sumatur. quasi dicat non percurrisse numerum, tanquam nihil omittere volentem. Fortasse tamen & aliter exponi possit* ἐπιδραμών. 6 *Non sequitur lectionem edit. vulg. quæ tamen & ipsa suspecta est.* 7 Interim vero dum iste domum revertitur, Aristoph. 8 Qui hæc verba obtendebant, *Vel*, Hæc illis allegabant, *vel*, proponebant.

τὴν ἀπέλησθε ἡμέας; ἐπὶ τίνα δὲ ταύτης προτέρην στρατευσόμεθα πόλιν; τίνα δὲ προτέρην ἀνδραποδίζεσθαι πειρασόμεθα; ταῦτα δὲ λέγοντες, τοὺς Κροτωνιήτας οὔκων ἔπειθον· ἀλλ' ἐξαιρεθέντες τε τὸν Δημοκήδεα, καὶ τὸν γαυλὸν τὸν ἅμα ἤγοντο ἀπαιρεθέντες, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην, οὐδέ τι ἐζήτησαν τὸ προσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ἀπικόμενοι ἐκμαθεῖν, ἐστερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. τοσόνδε μέντοι ἐνετείλατό σφι Δημοκήδης, ἀναγομένοισι κελεύων εἰπεῖν Δαρείῳ σφέας, ὅτι ἅρμοσται τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκήδης γυναῖκα. τοῦ γὰρ δὴ παλαιστέω Μίλωνος ἦν οὔνομα πολλὸν παρὰ βασιλέϊ. κατὰ δὴ τοῦτό μοι δοκέει σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον, τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκήδης, ἵνα φανῇ πρὸς Δαρείου ἐὼν καὶ ἐν τῇ ἑωυτοῦ δόκιμος. Ἀναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ Πέρσαι, ἐμπίπτουσι τῇσι νηυσὶ ἐς Ἰηπυγίην. καί σφεας δουλεύοντας ἐνθαῦτα, Γίλλος ἀνὴρ Ταραντῖνος φυγὰς ῥυσάμενος, ἀπήγαγε παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἕτοιμος ἦν διδόναι τούτῳ ὅ, τι βούλοιτο αὐτός· Γίλλος δὲ αἱρέεται κάτοδόν οἱ ἐς Τάραντα γενέσθαι,
135 προαπηγησάμενος τὴν συμφορήν· ἵνα δὲ μὴ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἢν δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλέῃ ἐπὶ τὴν Ἰταλίην, Κνιδίους μούνους ἀποχρᾶν οἱ ἔφη τοὺς κατάγοντας γίνεσθαι· δοκέων ἀπὸ τούτων ἐόντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα τὴν κάτοδόν οἱ ἔσεσθαι. Δαρεῖος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε. πέμψας γὰρ ἄγγελον ἐς Κνίδον, κατάγειν σφέας ἐκέλευε Γίλλον ἐς Τάραντα. πειθόμενοι δὲ Δαρείῳ Κνίδιοι Ταραντίνους οὔκων ἔπειθον, βίην δὲ ἀδύνατοι ἦσαν προσφέρειν. ταῦτα μέν νυν οὕτω ἐπρήχθη. οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιόνδε πρῆγμα κατάσκοποι ἐγένοντο. Μετὰ δὲ ταῦτα, Σάμον βασιλεὺς Δαρεῖος αἱρέει, πολίων πασέων πρώτην Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· Καμβύσεω τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον, ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὡς εἰκὸς, κατ' ἐμπορίην στρατευόμενοι, οἱ δέ τινες, καὶ αὐτῆς τῆς χώρης θεηταί· τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰάκεος, Πολυκράτεός τε ἐὼν ἀδελφεὸς, καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίη τοιήδε τις· λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυρρὴν ἠγόραζε ἐν τῇ Μέμφι· ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἐὼν Καμβύσεω, καὶ λόγου οὐδενός κω μεγάλου, ἐπεθύμησε τῆς χλανίδος, καὶ αὐτὴν προσελθὼν ὠνέετο. ὁ δὲ Συλοσῶν ὁρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμέοντα τῆς χλανίδος,

1 si nos dimiseritis? Cui enim prius quam huic urbi bellum inferemus? aut quam priorem diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotoniensibus persuaserunt. quinimo non modo Democede, sed etiam oneraria navi quam una duxerant, privati sunt: atque in Asiam reversi, omisso jam studio discendi ulteriora Graciæ, quod duce essent fraudati. Quibus tamen in digressu Democedes mandavit ut Dario dicerent, Democedem ducere uxorem Milonis filiam. erat enim apud regem celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tempore properasse magna erogata pecunia ut ipsum etiam in patria sua spectatum esse Dario appareret. Profe- CXXXVIII
cti Crotone Persæ, ad Iapygiam in quasdam naves inciderunt, à quibus in servitutem redactos Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad regem Darium reportavit. Ob quod meritum quum rex paratus esset donare ei quicquid vellet, optavit se in patriam reduci, exposita prius sua calamitate, dicens, ne omnem Græciam conturbaret, si classis ingens ipsius causa in Italiam mitteretur, contentum se esse ut per solos Cnidios reduceretur: existimans, pro amicitia quæ Cnidiis erat cum Tarentinis, se præcipue reductum iri. Id Darius pollicitus effecit. nam misso Cnidum nuncio jussit ut Gillum Tarentum reducerent. Cnidii Dario obsequentes, id tamen à Tarentinis non impetraverunt: nam ad vim inferendam invalidi erant. Atque hæc hunc in modum administrata sunt. hique Persæ primi extitere qui in Græciam trajecerunt explorandi gratia, & ob hanc rem. ¶ SA- CXXXIX
MUM vero post hæc rex Darius omnium urbium tam Græcarum quam barbararum primam, evertit, ob hanc causam: Dum Cambyses in expeditione adversus Ægyptum ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (ut credibile est) negociandi, partim militandi, partim ipsius regionis oculis subjiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Æacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. Huic Sylosonti fœlicitas hujusmodi contigit: Sumpto hic amiculo rutilo ac sibi circundato, apud forum Mempheos spatiabatur. quem quum vidisset Darius Cambysis satelles, 2 nullius admodum conditionis vir, captus amore amiculi, adit hominem ut mercetur amiculum. Syloson, animadvertens Darium magnopere amiculum cupere,

1 Si nobis *hunc* eripueritis? 2 Nullius adhuc admodum magnæ autoritatis vir amiculi desiderio captus.

divina

divina quadam fortuna usus, Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia vendo, 1 sed tibi largior, si modo tuum perpetuo debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum.

CXL Syloson, qui putarat sibi illud stulte perisse, interjecto tempore, quum Cambyses decessisset, & septem illi magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, ubi certior factus est ad eum virum pervenisse regnum cui ipse roganti dedisset in Ægypto illud amiculum, Susa ascendit, sedensque in vestibulo regiæ, ait se eum esse qui de rege sit bene meritus. hæc audiens janitor, regi nunciavit: ad quem admirabundus rex, Et quis est, inquit, Græcorum qui in me beneficus extiterit, cui ego reverentiam debeam, recens regno potitus? Necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: 2 nec ullo Græcorum quicquam (ut sic dicam) opus habeo. tamen hominem introducite, ut sciam quid hæc dicendo velit sibi. Ubi à janitore introductus est Syloson, ac stetit in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, sesesque illum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius, O, inquit, virorum generosissime, tune ille es qui mihi nullam dum potentiam habenti donasti ea, quamvis parva, tamen perinde grata ac si nunc aliquid magnum acciperem? Qua de re immenso te auro argentoque remunerabor, ut nunquam pœniteat te liberalem in Darium Hystapis filium extitisse. Cui Syloson, Mihi inquit, rex, neque aurum neque argentum dederis, sed patriam meam Samum, ubi eam liberaveris: quam nunc post necem fratris mei Polycratis ab Orœte interfecti, occupat servus noster: hanc mihi donato citra cædem atque direptionem.

CXLI His Darius auditis, misit exercitum duce Otane uno è septem viris, jusso ut quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens, contrahebat exercitum.

CXLII ¶ At Sami imperium obtinebat Mæandrius Mæandrii filius, acceptum à Polycrate, ut illud procuraret. Cui justissimo virorum volenti esse, non licuit. nam ubi de Polycratis interitu allatus est nuncius, ante omnia Jovi liberatori statuit aram, eique fanum in circuitu designavit, quod nunc quoque

θείῃ τύχῃ χρεώμενος, λέγει, Ἐγὼ ταύτην πωλέω μὲν οὐδενὸς χρήματος· δίδωμι δὲ ἄλλως, εἴπερ οὕτω δεῖ γενέσθαι πάντως τοι. αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος, παραλαμβάνει τὸ εἷμα. Ὁ μὲν ὢν Συλοσῶν ἠπίστατό οἱ τοῦτο ἀπολωλέναι δι' εὐηθείην· ὡς δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος, Καμβύσης τε ἀπέθανε, καὶ τῷ μάγῳ ἐπανέστησαν οἱ ἑπτά, καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ Δαρεῖος τὴν βασιληΐην ἔσχε, πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν ὡς ἡ βασιληΐη περιεληλύθοι ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα, τῷ κοτὲ αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δεηθέντι τὸ εἷμα. ἀναβὰς δὲ ἐς τὰ Σοῦσα, ἵζετο ἐς τὰ πρόθυρα τῶν βασιλῆος οἰκίων, καὶ ἔφη Δαρείου εὐεργέτης εἶναι. ἀγγέλλει ταῦτα ἀκούσας ὁ πυλουρὸς τῷ βασιλέϊ· ὁ δὲ, θωμάσας λέγει πρὸς ἑωυτὸν, Καὶ τίς ἐστι Ἑλλήνων εὐεργέτης, ὃν ἐγὼ προαιδεῦμαι; νεωστὶ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχων. ἀναβέβηκε δέ τις ἢ οὐδείς κω παρ' ἡμέας αὐτῶν. ἔχω δὲ χρέος ὡς εἰπεῖν, οὐδὲν ἀνδρὸς Ἕλληνος. ὅμως δὲ αὐτὸν παράγετε ἔσω, ἵνα εἰδέω τί θέλων λέγει ταῦτα. παρῆγε ὁ πυλουρὸς τὸν Συλοσῶντα. στάντα δὲ ἐς μέσον ἠρώτων οἱ ἑρμηνέες τίς τε εἴη, καὶ τί ποιήσας, εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλῆος. εἶπε ὢν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα γενόμενα, καὶ ὡς αὐτὸς εἴη κεῖνος ὁ δούς. ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος, Ὦ γενναιότατ' ἀνδρῶν, σὺ κεῖνος εἶς ὃς ἐμοὶ οὐδεμίαν ἔχοντί κω δύναμιν ἔδωκας; εἰ καὶ σμικρά, ἀλλ' ὧν ἴση γε ἡ χάρις ὁμοίως ὡς εἰ νῦν κοθὲν τι μέγα λάβοιμι. ἀνθ' ὧν τοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἄπλετον δίδωμι, ὡς μή κοτέ τοι μεταμελήσῃ Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος εὖ ποιήσαντι. λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν, Ἐμοὶ μήτε χρυσὸν ὦ βασιλεῦ μήτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ' ἀνασωσάμενός μοι δὸς τὴν πατρίδα Σάμον· τὴν νῦν, ἀδελφεοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὀροίτεω, ἔχει δοῦλος ἡμέτερος· ταύτην μοι δὸς ἄνευ τε φόνου καὶ ἐξανδραποδίσιος. Ταῦτα ἀκούσας Δαρεῖος, ἀπέστειλε στρατιήν τε καὶ στρατηγὸν Ὀτάνεα, ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ γενόμενον, ἐντειλάμενος ὅσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν, ταῦτά οἱ ποιέειν ἐπιτελέα. καταβὰς δ' ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὁ Ὀτάνης, ἔστελλε τὴν στρατιήν. Τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπεύειν παρὰ Πολυκράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν. τῷ δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βουλομένῳ γενέσθαι, οὐκ ἐξεγένετο. ἐπειδὴ γάρ οἱ ἐξαγγέλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίεε τοιάδε· πρῶτα μὲν, Διὸς ἐλευθερίου βωμὸν ἱδρύσατο, καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν οὔρισε τοῦτο τὸ νῦν

γρ. ᾧ

γρ. ἄνδρα

γρ. ἐπιτροπαίην

1 Sed alioqui dono (si hoc quidem ut fiat necesse est) certe tibi. *Q.d. Sed quod ego vendere nolim, id alioqui dono, tibi quidem certe libentius quam cuiquam alii, quandoquidem donare non vendere statui. Non immerito tamen suspectus alicui fuerit hic locus.* 2 Nec ulli Græcorum ullo sum beneficio obstrictus. *vel, devinctus.*

136 ἐν τῷ προαστηΐῳ ἐστί. μετὰ δὲ, ὡς οἱ ἐπεποίητο, ἐκκλησίην συναγείρας πάντων τῶν ἀστῶν, “ἔλεξε τάδε, Ἐμοὶ (ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς) σκῆπτρον καὶ δύναμις πᾶσα ἡ Πολυκράτεος ἐπιτέτραπται, καί μοι παρέχει νῦν ὑμέων ἄρχειν· ἐγὼ δὲ τὰ τῷ πέλας ἐπιπλήσσω, αὐτὸς κατὰ δύναμιν οὐ ποιήσω. οὔτε γάρ μοι Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἑωϋτῷ, οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιέει. Πολυκράτης μέν νυν ἐξέπλησε μοίρην τὴν ἑωϋτοῦ· ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὴν ἀρχὴν τιθεὶς, ἰσονομίην ὑμῖν προαγορεύω. τοσάδε μέντοι δικαιῶ γέρεα ἐμεωϋτῷ γενέσθαι. ἐκ μέν γε τῶν Πολυκράτεος χρημάτων, ἐξαίρετα ἓξ τάλαντά μοι γενέσθαι· ἱερωσύνην δὲ πρὸς τούτοισι αἱρεῦμαι αὐτῷ τ' ἐμοὶ καὶ τοῖσι ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοισι, τοῦ Διὸς τοῦ ἐλευθερίου· τῷ αὐτός τε ἱρὸν ἱδρυσάμην, καὶ τὴν ἐλευθερίην ὑμῖν περιτίθημι.” ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖσι Σαμίοισι ἐπαγγέλλετο· τῶν δέ “τις ἐξαναστὰς εἶπε, Ἀλλ' οὐδ' ἄξιος εἶ σύ γε ἡμέων ἄρχειν, γεγονώς τε κακῶς, καὶ ἐὼν ὄλεθρος· ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως λόγον δώσεις τῶν μετεχείρισας χρημάτων.” ταῦτα εἶπε, ἐὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖσι δόκιμος, τῷ οὔνομα ἦν Τελέσαρχος. Μαιάνδριος δὲ νόῳ λαβὼν ὡς εἰ μετήσει τὴν ἀρχὴν, ἄλλος τις ἀντ' αὐτοῦ τύραννος καταστήσεται, οὐ δή τι ἐν νόῳ εἶχε μετιέναι αὐτήν· ἀλλ' ὡς ἀνεχώρησε ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον ὡς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβέ σφεας, καὶ κατέδησε. οἱ μὲν δὴ ἐδεδέατο. Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦσος· ἐλπίζων δέ μιν ἀποθανέεσθαι ὁ ἀδελφεὸς τῷ οὔνομα ἦν ″ Λυκάρητος, ἵνα εὐπετεστέρως κατάσχῃ τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πρήγματα, κατακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας. οὐ γὰρ δὴ, ὡς ἐοίκασι, ἐβουλέατο εἶναι ἐλεύθεροι. Ἐπειδὴ ὦν ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι, κατάγοντες Συλοσῶντα, οὔτέ τι σφι χεῖρας ἀνταείρεται, ὑπόσπονδοί τε ἔφασαν ″ εἶναι ἕτοιμοι οἱ τοῦ Μαιανδρίου ″ στασιῶται, καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος, ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς νήσου. καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοισι Ὀτάνεω, καὶ σπεισαμένου, τῶν Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι θρόνους θέμενοι, κατεναντίον τῆς ἀκροπόλιος ἐκατέατο. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυράννῳ ἦν ἀδελφεὸς ὑπομαργότερος, τῷ οὔνομα ἦν Χαρίλεως. οὗτος ὅ τι δὴ ἐξαμαρτὼν, ἐν γορ-

γράφεται Λυκάρητος

γράφεται εἶναι οἱ τοῦ

γράφεται στρατιῶται,

in suburbanis extat. Deinde ubi hoc perfecit, advocata omnium civium concione, ita verba fecit, Mihi sceptrum atque omnis potentia Polycratis (ut vos etiam nostis) demandata fuit: in meo quoque arbitrio situm est vobis dominari: sed quod 1 in vicino reprehendo, id ipse quoad potero non faciam. Nam neque Polycrates placebat mihi, in viros sibiipsi pares dominatum habens, neque alius quispiam talia faciens. Et Polycrates quidem fatum suum explevit: ego autem, deposito in medium dominatu, juris æquabilitatem suadeo: postulans jure optimo mihi ipsi hoc honoris tantummodo ut è pecunia Polycratis sex demum talenta peculiariter mihi cedant. & præterea Jovis liberatoris (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis in perpetuum liberis, quam mihi qui libertatem vobis restitui. Hæc Mæandrius à Samiis postulabat. Tunc eorum quidam surgens, Tu vero, inquit, indignus es qui nobis imperes, tu qui malus extitisti ac funestus, sed dignus potius qui pecuniarum quas intervertisti, rationem reddas. Hæc Telesarchus (ita enim vocabatur) dixit, quod inter cives 2 erat expertæ virtutis. CXLIII

Quæ Mæandrius in animum accipiens, reputansque fore ut si dominatum ipse deponeret, alius quispiam in ejus locum tyrannus constitueretur, non deponendum sibi dominatum statuit: sed in arcem regressus, accitum unumquenque eorum, tanquam rationem pecuniarum redditurus, comprehendit, alligavitque. Post hæc, dum hi in vinculis sunt, Mæandrius morbo corripitur: quem decessurum credens frater suus, nomine Lycaretus, quo facilius Sami rerum potiretur, omnes vinctos interemit. neque enim videbantur, velle liberi esse. CXLIV

Igitur ubi Samum tenuere Persæ, Sylosontem reducentes, nemo 3 adversus eos manum levavit. 4 Atque ii qui contrariæ Mæandrio factionis erant, deditionem se facere velle dixerunt: quin & ipse Mæandrius ex insula discedere. Approbante hæc Otane, atque inito fœdere, eminentissimi quique Persarum positis sellis eregione arcis sedebant. CXLV

Erat autem Mæandrio germanus vecordiusculus, nomine Charileus, 5 qui quod delinquere solebat, in subterraneo

1 In alio repr. 2 Erat spectatus. 3 *Id est, illis se opposuit.* 4 Quinetiam & Mæandrii milites & ipse Mæandrius, se paratos esse data sibi fide insula excedere dixerunt. Quum autem hanc conditionem admisisset Otanes, fidemque dedisset, spectatissimi quique *Persarum &c. Lego autem* στρατιῶται *ex vet. cod. pro* στασιῶται. 5 Qui ob nescio quod delictum in subterranea ———

loco

loco erat alligatus. Hic quum audisset quæ agebantur, & per specum suspiciens vidisset Persas quiete sedentes, vociferando dicebat velle se in colloquium venire Mæandrii. Eum audiens Mæandrius, jussit solutum ad se adduci. ubi adductus est, confestim conviciando maledicendoque illi suadebat ut impetum daret in Persas: hæc inquiens, Me tu, ô deterrime virorum, qui sum tuus frater, quique nihil vinculis dignum peccavi, in subterraneo carcere alligandum putasti: Persas autem, quos cernis te adorientes, atque extorrem facientes, ulcisci non audes, tam faciles tibi ad capiendum? Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, ut istos ob suum huc adventum ulciscar: paratus etiam teipsum ex

CXLVI insula ejicere. Hæc Charileus. Quem sermonem Mæandrius admisit, quantum ego sentio, non quia eo insipientiæ venisset ut putaret suas vires regiis superiores esse: sed quia invidens Sylosonti si civitatem & integram & sine labore esset accepturus, maluerit res Samias debilitari Persis irritatis, atque ita tradi: probe intelligens, Persas prius injuria lacessitos, sævituros esse in Samios, & sibi tutum ex insula excessum esse quandocunque vellet. foderat enim sibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. itaque ipse quidem Mæandrius è Samo profectus est. Charileus autem, armatis cunctis auxiliariis, patefactisque portis egreditur in Persas nihil tale expectantes, sed 2 omnia pacata existimantes. 3 In hos Persas qui sellas attulerant, & plurimi momenti erant, dato impetu auxiliarii grassabantur. Dum hæc isti agunt, cæteræ Persarum copiæ auxilio veniunt: à quibus repulsi auxiliarii, rur-

CXLVII sus in arcem se recipiunt. Otanes imperator, cernens tantam cladem accepisse Persas, etsi memor erat præceptorum Darii, dum ipsum mittebat, ne quem Samiorum aut occideret aut caperet, sed insulam immunem malorum Sylosonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus est, jussitque milites ut quemque Samium adipiscerentur, occidere, virum pariter & puerum. Tunc pars copiarum arcem obsidebat, pars obvium quemque sine discrimine trucidabat, tam in delubris quam extra delubra.

CXLVIII Mæandrius è Samo profugiens, Lacedæmonem navigavit. eo ubi pervenit,

γύρῃ ἐδέδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε τὰ πρησσόμενα, καὶ διακύψας διὰ τῆς γοργύρης, ὡς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρηναίως κατημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων, Μαιανδρίῳ θέλειν ἐλθεῖν ἐς λόγους. ἐπακούσας δὲ ὁ Μαιάνδριος, λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν παρ' ἑωϋτόν· ὡς δὲ ἄχθη τάχιστα, λοιδορέων τε καὶ κακίζων μιν, ἀνέπειθε ἐπιθέσθαι τοῖσι Πέρσῃσι, λέγων τοιάδε, “Ἐμὲ μὲν, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ἐόντα σεωϋτοῦ ἀδελφεὸν, καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ, δῆσαι γοργύρης ἠξιώσας; ὁρέων δὲ τοὺς Πέρσας ἐκβάλλοντάς τέ σε καὶ ἄνοικον ποιέοντας, οὐ τολμᾷς τίσασθαι, οὕτω δή τι ἐόντας εὐπετέας χειρωθῆναι; ἀλλ' εἴ τι σύ σφεας καταρρώδηκας, ἐμοὶ δὸς τοὺς ἐπικούρους, καὶ σφεας ἐγὼ τιμωρήσομαι τῆς ἐνθάδε ἀπίξιος· αὐτόν τέ σε ἐκπέμψαι ἐκ τῆς νήσου ἕτοιμός εἰμι. ταῦτα δὲ ἔλεξε ὁ Χαρίλεως. Μαιάνδριος δὲ ὑπέλαβε τὸν λόγον, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὡς δόξαι τὴν ἑωϋτοῦ δύναμιν περιέσεσθαι τοῦ βασιλέος, ἀλλὰ φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι, εἰ ἀπονητὶ ἔμελλε ἀπολάμψεσθαι ἀκέραιον τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν τοὺς Πέρσας, ἤθελε ὡς ἀσθενέστατα ποιῆσαι τὰ Σάμια πρήγματα, καὶ οὕτω παραδιδόναι· εὖ ἐξεπιστάμενος ὡς παθόντες οἱ Πέρσαι κακῶς, προσεμπικρανέεσθαι ἔμελλον τοῖσι Σαμίοισι· εἰδώς τε ἑωϋτῷ ἀσφαλέα ἔκδυσιν ἐοῦσαν ἐκ τῆς νήσου, τότε ἐπεὰν αὐτὸς βούληται. ἐπεποίητο γάρ οἱ κρυπτὴ διῶρυξ ἐκ τῆς ἀκροπόλιος φέρουσα ἐπὶ θάλασσαν. αὐτὸς μὲν δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπλέει ἐκ τῆς Σάμου. 137 τοὺς δὲ ἐπικούρους πάντας ὁπλίσας ὁ Χαρίλεως καὶ ἀναπετάσας τὰς πύλας, ἐξῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας, οὔτε προσδεκομένους τοιοῦτο οὐδὲν, δοκέοντάς τε δὴ πάντα συμβεβάναι. ἐμπεσόντες δὲ οἱ ἐπίκουροι, τῶν Περσέων τοὺς διφροφορευμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἐόντας ἔκτεινον. καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐποίευν, ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἡ Περσικὴ ἐπεβοήθεε. πιεζόμενοι δὲ οἱ ἐπίκουροι ὀπίσω κατειλήθησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν. Ὀτάνης δὲ ὁ στρατηγὸς, ἰδὼν πάθος μέγα Πέρσας πεπονθότας, ἐντολάς τε τὰς Δαρεῖός οἱ ἀποστέλλων ἐνετέλλετο, μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίων, μήτε ἀνδραποδίζεσθαι, ἀπαθέα τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νῆσον Συλοσῶντι, τουτέων μὲν τῶν ἐντολέων μεμνημένος, ἐπελανθάνετο· ὁ δὲ παρήγγειλε τῇ στρατιῇ πάντα τὸν ἂν λάβωσι, καὶ ἄνδρα καὶ παῖδα, ὁμοίως κτενέειν. ἐνθαῦτα τῆς στρατιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρκεον, οἱ δὲ ἔκτεινον πάντα τὸν ἐμποδὼν γινόμενον, ὁμοίως ἔν τε ἱρῷ καὶ ἔξω ἱροῦ. Μαιάνδριος δ' ἀποδρὰς ἐκ τῆς Σάμου, ἐκπλέει ἐς Λακεδαίμονα. ἀπικόμενος δ' ἐς αὐτὴν,

——— fossa vinctus detinebatur. *Sic paulo post,* Et ex illa subterranea fossa suspiciens, *&c. Nec tamen* γοργύρα *est simpliciter subterranea fossa, sed cœnosa etiam, sive limosa.* 1 De omnibus convenisse exist. 2 Irruentesque auxiliarii Persas eos qui sellis insidebant, & maximæ autoritatis erant, interfecerunt.

καὶ ἀνενεικάμενος τὰ ἔχων ἐξεχώρησε, ἐποίεε τοιάδε· ὅκως ποτήρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεα προθεῖτο, οἱ μὲν θεράποντες αὐτοῦ ἐξέσμων αὐτά· ὁ δ' ἂν τὸν χρόνον τοῦτον τῷ Κλεομένεϊ τῷ Ἀναξανδρίδεω ἐν λόγοισι ἐών, βασιλεύοντι Σπάρτης, προῆγέ μιν ἐς τὰ οἰκία. ὅκως δὲ ἴδοιτο Κλεομένης τὰ ποτήρια, ἀπεθώυμαζέ τε καὶ ἐξεπλήσσετο· ὁ δὲ ἂν ἐκέλευε αὐτέων ἀποφέρεσθαι αὐτὸν ὅσα βούλοιτο. τοῦτο καὶ δὶς καὶ τρὶς εἴπαντος Μαιανδρίου, ὁ Κλεομένης δικαιότατος ἀνδρῶν γίνεται· ὃς λαβεῖν μὲν διδόμενα οὐκ ἐδικαίου· μαθὼν δὲ ὡς ἄλλοισι διδοὺς τῶν ἀστῶν εὑρήσεται τιμωρίην, βὰς ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ἄμεινον εἶναι ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξεῖνον τὸν Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ ἀναπείσῃ ἢ αὐτὸν ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων, κακὸν γενέσθαι. οἱ δ' ὑπακούσαντες ἐξεκήρυξαν Μαιάνδριον. Τὴν δὲ Σάμον σαγηνεύσαντες οἱ Πέρσαι, παρέδωσαν Συλοσῶντι, ἔρημον ἐοῦσαν ἀνδρῶν· ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ καὶ συγκατοίκισε αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης, ἔκ τε ὄψιος ὀνείρου, καὶ νούσου ἥ μιν κατέλαβε νοσῆσαι τὰ αἰδοῖα. Ἐπὶ δὲ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου, Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, κάρτα εὖ παρεσκευασμένοι. ἐν ὅσῳ γὰρ ὅ, τε μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἑπτὰ ἐπανέστησαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ταραχῇ ἐς τὴν πολιορκίην "παρεσκευάσαντο. καί κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλάνθανον. ἐπεί τε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν, ἐποίησαν τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες, γυναῖκα ἕκαστος μίαν προσεξαιρέετο, τὴν ἂν ἐβούλετο ἐκ τῶν ἑωυτοῦ οἰκίων· τὰς δὲ λοιπὰς ἁπάσας συναγαγόντες, ἀπέπνιξαν. τὴν δὲ μίαν ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξαιρέετο. ἀπέπνιξαν δὲ αὐτάς, ἵνα μὴ σφεων τὸν σῖτον ἀναισιμώσωσι. Πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, καὶ συλλέξας ἅπασαν τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν, ἐστρατεύετο ἐπ' αὐτούς. ἐπελάσας δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα, ἐπολιόρκεε, φροντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης. ἀναβαίνοντες γὰρ ἐπὶ τοὺς προμαχεῶνας τοῦ τείχεος οἱ Βαβυλώνιοι, κατωρχέοντο, καὶ κατέσκωπτον Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ· καί τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ “ἔπος, Τί κάτησθε ἐνθαῦτα ὦ Πέρσαι, “ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεσθε; τότε γὰρ αἱρήσετε ἡμέας ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι.

τῷ γὰρ παρεσκευάζοντο. τῷ γὰρ καὶ παρεσκευάδατο.

habens quæ in discessu exportaverat; 1 dat negocium famulis ut pocula argentea & aurea proponant. Dum illi ea promunt interea ipse Cleomenem, Anaxandridæ filium, Spartæ regem, colloquendo deducit ad ædes suas. Cleomenes ubi pocula inspexit, præ admiratione attonitus erat. Mæandrius eum jubere, quæcunque liberet, illinc asportaret: 2 idque quum etiam atque etiam Mæandrius diceret, tamen Cleomenes virorum justissimus extitit, qui ea quæ sibi donabantur, recipienda non putavit. 3 Sed quum sensit eadem nonnullis civium Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitavit. aditis enim ephoris, *hoc est tribunis plebis*, dixit satius esse Spartæ hospitem Samium è Peloponneso ablegari, necui Spartanorum aut ipsi aut alii cuipiam persuaderet fieri malum. Illi, Cleomeni obsequentes, Mæandrium ablegaverunt. Persæ ubi diripuere Samum, Solysonti tradiderunt viris desolatam. Interjecto tamen tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit, 4 è visione per quietem morbo correptus, quo laboravit circa pudenda. CXLIX

¶ CÆTERUM, interim dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, interea Babylonii rebellaverunt, rebus probe admodum comparatis. nam quandiu magus imperavit, & septem conjurati rem aggrediuntur, per hoc omne tempus & per occasionem rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparandis usque latuerunt: verum ubi è professo desciverunt, hæc sibi facienda statuerunt: 5 Matres expellunt: mulierum unam, quam sibi quisque voluit, è domesticis deligit, itemque unam ad panem sibi faciendum: cæteras in unum contractas strangulant. hoc idcirco facientes ne rem frumentariam ipsorum illæ absumerent. CL

His rebus cognitis Darius aduersus eos contractis omnibus copiis contendit: & postquam pervenit, urbem obsidione cingit. Sed illi nihili pendere obsidionem. nam conscensis propugnaculis, tripudiare probraque ingerere Dario atque exercitui. quorum quidam ita inquit, Quid istic desidetis Persæ? quin potius absceditis, quippe qui tunc expugnaturi nos estis quum pepererint mulæ. CLI

1 Ita egit: Quum argentea pariter & aurea pocula prompsisset, *vel protulisset*, ea famuli extergebant, interea autem ipse cum Cleomene Anaxand. filio Spartæ rege colloquens, eum ad ædes suas deducit. 2 Quum bis atque adeo ter dixisset. 3 Sed quum intellexit eum hæc aliquibus aliis civium donaturum, & inde mulctatum iri, aditis ephoris dixit *&c.* 4 Ex insomnii visione & morbo quo illum circa pudenda laborare contigit. *Id est, Quod facere in mentem illi venit quum somnium quoddam vidisset, & in morbum incidisset.* 5 Matribus suis exemptis. *vel, Quum matres secrevissent aut segregassent.*

Hoc

Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam.
CLII Anno ac septum mensibus in obsidione consumptis, jam Darium, atque universum exercitum, tædere quod Babylonios expugnare non posset: etsi adversus illos omnia machinamenta atque omnes insidias expertus, cum alias, tum illas quibus eosdem Cyrus expugnaverat. Omnia hæc frustra fuerunt, quia Babylonii
CLIII vehementer excubias incumbebant. Sed quum ne sic quidem capi possent, vicesimo quam circumvallati sunt mense, Zopyro, Megabyzi filio, unius è septem qui magum sustulerunt, hoc contigit portentum, ut quædam mularum ejus quæ frumentum subvectabant, pareret. Quod ubi ei renunciatum fuit, non credens, fetum ipse inspicere voluit. eo viso, vetuit servos cuipiam rem aperire, reputans illius Babylonii verba, qui inter initia dixisset, postquam mulæ peperissent, fore ut muri expugnarentur. 1 Ex hac fama Zopyro visa est expugnabilis Babylon. divino enim numine & illum loquutum & suam mulam esse enixam.
CLIV Igitur ubi visum est fatale esse jam Babylonem capi, adiens Darium, sciscitatus est nunquid perquam magni faceret expugnare Babylonem. Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consultat, quomodo ipse foret urbis expugnator, & suum hoc esset opus, 2 beneficia enim apud Persas permultum ad incrementa honorem consequenda valent. 3 Eoque nemini expromens se suffecturum rei faciendæ, si seipsum quum mutilasset, ad hostes transfugeret, sese deformissima mutilatione affecit, prorsus quum id minimi faceret. quippe nares sibi præcidit auriculasque, comamque deformiter circumtondit, 4 plagas imposuit: atque ita ad Darium perrexit.
CLV Quem ille intuens, virum videlicet spectatissimum sic mutilatum, adeo graviter tulit ut exiliens è solio exclamaret, interrogando quis eum & ob quod facinus mutilasset. Ad eum respondens Zopyrus, Nemo, inquit, rex præter te, cujus tanta potentia est, ita me potuisset afficere. neque alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quod indigne animo fero Assyrios Persis illudere. Cui rex, O virorum miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisti, inquiens, propter eos qui

τοῦτο εἶπε τῶν τις Βαβυλωνίων οὐδαμὰ ἐλπίζων ἡμίονον τεκεῖν. Ἑπτὰ δὲ μηνῶν καὶ ἐνιαυτοῦ διεληλυθότος ἤδη, ὁ Δαρεῖός τε ἤσχαλλε, καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα, οὐ δυνατὴ ἐοῦσα ἑλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους· καίτοι πάντα σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκεε ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὣς ἐδύνατο ἑλεῖν σφέας. ἄλλοισί τε σοφίσμασι πειρησάμενος, καὶ δὴ καὶ τῷ Κῦρος εἷλέ σφεας, καὶ τούτῳ ἐπειρήθη. ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἦσαν ἐν φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι, οὐδέ σφεας οἷός τε ἦν ἑλεῖν. Ἐνθαῦτα εἰκοστῷ μηνὶ Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου, τούτου ὃς τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν μάγον κατελόντων, τούτῳ τῷ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο 138
τέρας τόδε· τῶν οἱ σιτοφόρων ἡμιόνων ἡ μίη ἔτεκε. ὡς δέ οἱ ἐξαγγέλθη, καὶ ὑπὸ ἀπιστίης αὐτὸς ὁ Ζώπυρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπείπας τοῖσι ἰδοῦσι μηδενὶ φράζειν τὸ γεγονὸς, ἐβουλεύετο. καί οἱ πρὸς τὰ τοῦ Βαβυλωνίου ῥήματα, ὃς κατ᾽ ἀρχὰς ἔφησε, ἐπεάν περ ἡμίονοι τέκωσι, τότε τὸ τεῖχος ἁλώσεσθαι, πρὸς ταύτην τὴν φήμην Ζωπύρῳ ἐδόκεε ἁλώσιμος εἶναι ἡ Βαβυλών. σὺν γὰρ θεῷ ἐκεῖνόν τε εἰπεῖν, καὶ ἑωυτῷ τεκεῖν τὴν ἡμίονον. Ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μόρσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶνι ἁλίσκεσθαι, ″ προσελθὼν Δαρείῳ ἀπεπυνθάνετο εἰ περὶ πολλοῦ κάρτα ποιέεται τὴν Βαβυλῶνα ἑλεῖν. πυθόμενος δὲ ὡς πολλοῦ τιμᾶται, ἄλλο ἐβουλεύετο, ὅκως αὐτός τε ἔσται ὁ ἑλὼν αὐτὴν, καὶ ἑωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται. κάρτα γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι αἱ ἀγαθοεργίαι ἐς τὸ πρόσω μεγάθεος τιμῶνται. ἄλλῳ ″ μὲν γὰρ οὐκ ἐφράζετο ἔργῳ δυνατὸν εἶναί μιν ″ αὐτοχειρίην ποιῆσαι, εἰ δ᾽ ἑωυτὸν λωβησάμενος αὐτομολήσειε ἐς αὐτούς. ἐνθαῦτα ἐν ἐλαφρῷ ποιησάμενος, ἑωυτὸν λωβᾶται λώβην ἀνήκεστον· ἀποταμὼν γὰρ ἑωυτοῦ τὴν ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα, καὶ τὴν κόμην κακῶς περικείρας, καὶ μαστιγώσας, ἦλθε παρὰ Δαρεῖον. Δαρεῖος δὲ κάρτα βαρέως ἤνεγκε, ἰδὼν ἄνδρα δοκιμώτατον λελωβημένον· ἔκ τε τοῦ θρόνου ἀναπηδήσας, ἀνέβωσέ τε καὶ εἴρετό μιν ὅστις εἴη ὁ λωβησάμενος, καὶ ὅ, τι ποιήσαντα. ὁ δὲ εἶπε, Οὐκ ἔστι οὗτος ὡνὴρ “ ὅτι μὴ σὺ, τῷ ἐστι δύναμις τοσαύτη ἐμὲ “ δὴ ὧδε διαθεῖναι. οὔτε τις ἀλλοτρίων ὦ “ βασιλεῦ τάδε ἔργασται, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἐγὼ “ ἐμεωυτὸν· δεινόν τι ποιεύμενος Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταγελᾶν. ὁ δ᾽ ἀμείβετο, “ Ὦ σχετλιώτατε ἀνδρῶν, ἔργῳ τῷ αἰσχίστῳ οὔνομα τὸ κάλλιστον ἔθου, φὰς διὰ τοὺς “

γρ. προσελθὼν, Δαρείου ἀπεπ.

γρ. μὲν νυν

γρ. ὑποχειρίην

1 Ex hoc omine. 2 Fortia enim facta, *vel*, *Res enim fortiter gestæ*. 3 Alio enim nullo facto illam se subjugaturum cogitabat quam si à seipso mutilatus ad illos transfugeret. Tum igitur *id* parvi pendens, se ipsum atrocissima mutilatione afficit: *vel*, *seipsum modis atrocissimis mutilat*. 4 Et se flagris cecîdit.

"πολιορκεομένους σεωϋτὸν ἀνηκέστως διαθεῖναι. τί δ' ὦ μάταιε, λελωβημένου σεῦ, θᾶσσον οἱ πολέμιοι παραστήσονται; πῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῶν φρενῶν, σεωϋτὸν διαφθείρας; ὁ δὲ εἶπε, Εἰ μέντοι ὑπερετίθεα τὰ ἔμελλον ποιήσειν, οὐκ ἄν με περιεῖδες· νῦν δ' ἐπ' ἐμεωϋτοῦ βαλλόμενος, ἔπρηξα. ἤδη ὦν ἢν μὴ τῶν σῶν δεήσῃ, αἱρέομεν Βαβυλῶνα· ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἔχω, αὐτομολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φήσω πρὸς αὐτοὺς ὡς ὑπὸ σεῦ τάδε ἔπαθον, καὶ δοκέω, πείσας σφέας ταῦτα ἔχειν οὕτω, τεύξεσθαι στρατιῆς. σὺ δὲ, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην ἡμέρην τῆς σεωϋτοῦ στρατιῆς, τῆς οὐδεμία ἔσται ὤρη ἀπολλυμένης, ταύτῃ χιλίους τάξον κατὰ τὰς Σεμιράμιος καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ, αὖτις ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς ἑβδόμην, ἄλλους μοι τάξον δισχιλίους κατὰ τὰς Νινίων καλεομένας πύλας· ἀπὸ δὲ τῆς ἑβδόμης "διαλιπὼν εἴκοσι ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἄλλους κάτισον, ἀγαγὼν κατὰ τὰς "Χαλκιδέων καλεομένας πύλας, τετρακισχιλίους. ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμυνεόντων, μήτε οὗτοι, πλὴν ἐγχειριδίων. τοῦτο δὲ ἐᾶν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέρην, ἰθέως τὴν μὲν ἄλλην στρατιὴν κελεύειν πέριξ προσβάλλειν πρὸς τὸ τεῖχος· Πέρσας δέ μοι τάξον κατά τε τὰς Βηλίδας καλεομένας πύλας καὶ Κισσίας. ὡς γὰρ ἐγὼ δοκέω, ἐμέο μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου, τά τε ἄλλα ἐπιτρέψονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι, καὶ δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς βαλανάγρας· τὸ δ' ἐνθεῦτεν, ἐμοί τε καὶ Πέρσῃσι μελήσει τάδε ποιέειν." Ταῦτα ἐντειλάμενος ἤιε ἐπὶ τὰς πύλας, ἐπιστρεφόμενος ὡς δὴ ἀληθέως αὐτόμολος· ὁρέοντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι, κατέτρεχον κάτω· καὶ ὀλίγον τι παρακλίναντες τὴν ἑτέρην πύλην, ἠρώτεον τίς τε εἴη, καὶ ὅτευ δεόμενος ἥκοι. ὁ δέ σφι ἠγόρευε ὡς εἴη τε Ζώπυρος, καὶ αὐτομολέοι ἐς ἐκείνους. ἦγον δή μιν οἱ πυλωροὶ, ταῦτα ὡς ἤκουσαν, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων. καταστὰς δὲ ἐπ' αὐτὰ, κατοικτίζετο, φὰς ὑπὸ Δαρείου πεπονθέναι τὰ πεπόνθεε ὑπ' ἑωϋτοῦ· παθεῖν δὲ ταῦτα διότι συμβουλεῦσαί οἱ ἀπανιστάναι τὴν στρατιὴν, ἐπεί τε οὐδεὶς πόρος ἐφαίνετο τῆς ἁλώσιος.

γρ. διαλείπειν
γρ. Χαλδαίων

139 "Νῦν τε (ἔφη λέγων) ἐγὼ ὑμῖν ὦ Βαβυλώνιοι ἥκω μέγιστον ἀγαθὸν, Δαρείῳ δὲ καὶ στρατιῇ καὶ Πέρσῃσι μέγιστον κακόν. οὐ γὰρ δὴ, ἐμέ γε ὧδε λωβησάμενος, καταπροΐξεται· ἐπίσταμαι δ' αὐτοῦ

obsidentur, temetipsum indigne laceraſſe. Nunquid, ô demens, te mutilato hoſtes citius deditionem facient? quid in teipsum laniando ſenſus amiſiſti? Ad eum Zopyrus, Si, inquit, tecum communicaſſem quæ eram facturus, tu me non permiſiſſes: nunc memet ego adhibens in conſilium, id feci. Itaque jam Babylonem capiemus, 1 niſi tu tuis parces. ego enim ita uti ſum ad muros ut transfuga fugiam: dicamque ad illos me hæc abs te eſſe paſſum: &, 2 ut opinor, ex hoc corporis habitu fidem eis faciens, conſequar exercitus præfecturam. At tu decimo die quàm muros fuero ingreſſus, mille milites ex eo genere cujus amiſſione nihil admodum damni fiat, colloca ad portam quæ vocatur Semiramidis: rurſus interjectis ſeptem diebus, colloca mihi duo millia ad portas quæ dicuntur Niniorum: atque tertio, viginti diebus interjectis, eregione portarum quæ dicuntur 3 Chaldæorum, alios ſtatue, numero quatuor millia: dum neque priores neque poſteriores habeant quo ſe defendant, præter gladios: hoc tantum ſinas eos habere. Poſt diem viceſimum reliquas copias jube recta muros undique ſubire. Verum ad portas quæ Belides ac Ciſſiæ vocantur Perſas mihi ſtatuito. etenim (ut ego arbitror) Babylonii mihi, qui magna opera ediderim, committent cum alia, tum vero portarum claves. illinc mihi atque Perſis curæ erit operam navare.

CLVI Hæc ubi mandavit, ad muros perrexit, ſubinde reſpectans tanquam vere perfuga. Eo conſpecto qui in turribus ad id diſpoſiti erant, deorſum decurrerunt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, ſciſcitabantur quiſnam eſſet, & cujus rei indigens veniret. Quumque hic dixiſſet ſe Zopyrum eſſe, & ſe ad illos transfugere, eum 4 ad Babyloniorum magiſtratus deduxerunt. Ante quos ubi ſtetit Zopyrus, conditionem ſuam miſerabatur, referens à Dario ſe paſſum quæ à ſemetipſo paſſus erat: idque ob eam cauſam quod ſuaſiſſet illi diſcedere cum exercitu, quoniam nulla via oſtenderetur urbis expugnandæ. At nunc, inquit, ad vos venio. Babylonii, futurus vobis maximo bono, Dario autem & copiis ejus maximo malo. Neque enim quod ita me mutilavit feret impune, quum habeam exploratos

1 Niſi per tuos ſteterit. 2 Ut opinor, fide eis facta hæc ita ſe habere, militum copias impetrabo. 3 *Recte legit Χαλδαίων, ut in vet. cod. non Χαλκιδέων.* 4 Ad publicas ædes Bab. eum deduxerunt. Quo quum veniſſet, conditionem ſuam miſere deplorabat, refer. &c.

omnes consiliorum ejus exitus. Hæc
CLVII Zopyrus commemorabat. Quem Babylonii virum utique apud Persas spectatissimum cernentes, naribus atque auribus privatum, vibicibus ac sanguine conspersum, sperantes omnino vera loqui, & ad ipsos venire 1 socium, inducti sunt 2 ad permittenda ei quæcunque postulasset. Ille postulavit copias militum: quas ut accepit, perfecit 3 ea quæ cum Dario composuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorum copiis, mille Darianos quos collocari primos mandarat, circumventos trucidavit. Eum Babylonii animadvertens consentanea verbis facta præstare, majorem in modum lætabantur, parati omni in re homini parere. Ille rursus interjectis diebus de quibus erat conventum, cum delectis Babyloniorum egressus, duo millia Darianorum militum interfecit. Babylonii cernentes hoc alterum opus, nihil aliud quam Zopyrum in ore habere, cum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus supersedens ad prædictum locum copias educit, circumventaque quatuor millia occidit: quo tertio opere edito, Zopyrus omnia apud Babylonios erat, adeo ut & dux exercitus & murorum custos declararetur.
CLVIII Ubi vero è composito Darius copias undique muris admovit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. nam quum Babylonii conscensis muris copias Darii adorientes arcerent, ipse apertis Cissiis ac Belidibus portis, Persas in urbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum videbant, hi in 4 pulvinar Jovis Beli confugerunt: qui non videbant, hi in suo quisque loco permanserunt, donec & ipsi se proditos intellexerunt.
CLIX Ita Babylon iterum capta est. qua potitus Darius muros ejus circumcidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem à se captæ. Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixit, data cæteris venia urbem incolendi. Atque ut iidem uxores haberent unde succresceret soboles providit. nam fœminas Babylonii (ut superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes, strangulaverant. Itaque Darius vicinis undique populis negocium dedit ut fœminas Babylone repræsentarent, pro injuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia fœminarum convenerunt.

πάσας τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων. τοιαῦτα ἔλεγε. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὁρέοντες ἄνδρα τὸν ἐν Πέρσῃσι δοκιμώτατον ῥινός τε καὶ ὤτων ἐστερημένον, μάστιξί τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρμένον, πάγχυ ἐλπίσαντες λέγειν μιν ἀληθέα, καί σφι ἥκειν σύμμαχον, ἐπιτράπεσθαι ἕτοιμοι ἦσαν τῶν ἐδέετο σφέων· ἐδέετο δὲ στρατιῆς. ὁ δὲ, ἐπεί τε αὐτέων τοῦτο παρέλαβε, ἐποίεε τάπερ τῷ Δαρείῳ συνεθήκατο. ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ τὴν στρατιὴν τῶν Βαβυλωνίων, καὶ κυκλωσάμενος τοὺς χιλίους, τοὺς πρώτους ἐνετείλατο Δαρείῳ τάξαι, τούτους κατεφόνευσε. μαθόντες δέ μιν οἱ Βαβυλώνιοι τοῖσι ἔπεσι τὰ ἔργα παρεχόμενον ὅμοια, πάγχυ περιχαρέες ἐόντες, πᾶν δὴ ἕτοιμοι ἦσαν ὑπηρετέειν. ὁ δὲ, διαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας, αὖτις ἐπιλεξάμενος τῶν Βαβυλωνίων, ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσε τῶν Δαρείου στρατιωτέων τοὺς δισχιλίους. ἰδόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι, πάντες Ζώπυρον εἶχον ἐν στόμασι αἰνέοντες. ὁ δὲ, αὖτις διαλιπὼν τὰς "ἐγκειμένας ἡμέρας, ἐξήγαγε ἐς τὸ προειρημένον καὶ κυκλωσάμενος κατεφόνευσε τοὺς τετρακισχιλίους. ὡς δὲ καὶ τοῦτο κατέργαστο, πάντα δὴ ἦν ἐν τοῖσι Βαβυλωνίοισι Ζώπυρος, καὶ στρατάρχης τε οὗτός σφι καὶ τειχοφύλαξ ἀπεδέδεκτο. Προσβολὴν δὲ Δαρείου κατὰ τὰ συγκείμενα ποιευμένου πέριξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ πάντα τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε. οἱ μὲν γὰρ δὴ Βαβυλώνιοι ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἠμύνοντο τὴν Δαρείου στρατιὴν προσβάλλουσαν· ὁ δὲ Ζώπυρος τάς τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεομένας πύλας ἀναπετάσας, ἐσῆκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ Βαβυλωνίων οἳ μὲν εἶδον τὸ ποιηθὲν, οὗτοι ἔφευγον ἐς τοῦ Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱερόν· οἳ δὲ οὐκ εἶδον, ἔμενον ἐν τῇ ἑωυτοῦ τάξει ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἔμαθον προδεδομένοι. Βαβυλὼν μέν νυν οὕτω τὸ δεύτερον αἱρέθη. Δαρεῖος δὲ ἐπεί τε ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων, τοῦτο μὲν, σφέων τὸ τεῖχος περιεῖλε, καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπέσπασε. (τὸ γὰρ πρότερον ἑλὼν Κῦρος τὴν Βαβυλῶνα, ἐποίησε τουτέων οὐδέτερον) τοῦτο δὲ, ὁ Δαρεῖος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς τρισχιλίους ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὡς δ' ἕξουσι γυναῖκας οἱ Βαβυλώνιοι, ἵνα σφι γενεὴ ὑπογίνηται, τάδε Δαρεῖος προϊδὼν ἐποίησε. (τὰς γὰρ ἑωυτῶν, ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπνιξαν οἱ Βαβυλώνιοι, τοῦ σίτου προορέοντες) ἐπέταξε τοῖσι περιοικοῖσι ἔθνεσι γυναῖκας ἐς Βαβυλῶνα καταστῆναι, ὅσας δὴ ἑκάστοισι ἐπιτάσσων. ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαίωμα τῶν γυναικῶν συνῆλθε

γρ. συγκειμένας

1 Auxiliatorem, 2 Ad ea illi committenda parati erant quæ ab ipsis postulasset. Ille mil. cop. postulavit: 3 Ea de quibus cum Dario convenerat. 4 Templum.

ἐκ τού-

ἐκ τουτέων δὲ τῶν γυναικῶν οἱ νῦν Βαβυλώνιοι γεγόνασι. Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργίην Περσέων ὑπερεβάλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῇ, οὔτε τῶν ὕστερον γενομένων, οὔτε τῶν πρότερον, ὅτι μὴ Κῦρος μοῦνος. τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἠξίωσέ κω ἑωυτὸν συμβαλέειν. πολλάκις δὲ Δαρεῖον λέγεται γνώμην τήνδε ἀποδέξασθαι, ὡς βούλοιτο ἂν Ζώπυρον εἶναι ἀπαθέα τῆς ἀεικείης μᾶλλον, ἢ Βαβυλῶνάς οἱ εἴκοσι πρὸς τῇ ἐούσῃ προσγενέσθαι. ἐτίμησε δέ μιν μεγάλως. καὶ γὰρ δῶρά οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδου ταῦτα τὰ Πέρσῃσι ἐστὶ τιμιώτατα, καὶ τὴν Βαβυλῶνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα νέμεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης· καὶ ἄλλα πολλὰ ἀπέδωκε. Ζωπύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυζος, ὃς ἐν Αἰγύπτῳ ἀντία Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐστρατήγησε· Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος, ὃς ἐς Ἀθηναίας ηὐτομόλησε ἐκ Περσέων.

ex quibus qui ſunt Babylonii originem duxerunt. Zopyri autem præſtantia fa- CLX
cta nemo Perſarum, Darii judicio, ſupergreſſus eſt, neque eorum qui prius neque eorum qui poſterius extiterunt, præter unum Cyrum: cui comparari nullus unquam Perſarum dignum ſe exiſtimavit. Ferturque Darius hoc dictum ſæpenumero uſurpaſſe, præoptaturum ſe Zopyrum nihil eſſe cladis paſſum, quam viginti ſibi Babylones ultra illam quam haberet acquiri. Egregie vero eum remuneratus eſt, cum dando quotannis quæ apud Perſas ſunt honorificentiſſima, atque alia permulta, tum tradita Babylone immuni, quoad viveret, in peculiarem portionem. Hujus Zopyri filius fuit Megabyzus, qui dux exercitus extitit in Ægypto adverſus Athenienſes & ſocios: atque hujus Megybyzi filius Zopyrus ille qui ad Athenienſes transfugit à Perſis.

HERO-

HERODOTI
HALICARNASSEI
HISTORIARUM
Liber quartus, qui inscribitur
MELPOMENE.

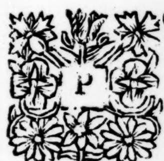

I POST Babylonis expugnationem, Darius adversus Scythas expeditionem fecit Nam quum floreret viris Asia & magno pecuniæ proventu, cupido incessit ei Scythas ulciscendi: quippe qui priores injuriam intulissent, quum Mediam ingressi essent, & eos qui 1 occurrerant, prælio vicissent. Etenim Scythæ (quemadmodum superius à me dictum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperitaverunt. siquidem persequentes gentem Cimmeriam, ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum adventum Asiam obtinuerant. Sed Scythas, quum octo & viginti annos peregre absuissent, 2 in patriam revertentes, excepit non minor quam Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum sibi occurrentem. Uxores namque eorum, in diuturna virorum absentia 3 ad servos

II accesserant visu orbatos. Orbant autem Scythæ servos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossa fistulis simillima sumuntur, eaque genitalibus equarum imposita ore inflantur. hoc aliis facientibus, alii equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quod venæ equarum sufflatæ implentur & mammæ descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concava vasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci lac agitant. cujus quod summum est delibatur, pretiosiusque habetur: vilius autem, quod subsidit. Hujus rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, visu orbant. non enim agri-

III colatores sunt, sed 4 pastores. Ex his igitur servis & uxoribus Scytharum progenita est juventus: quæ suorum natalium conditione cognita, obviam perrexit iis qui revertebantur à Medis. Et primum

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ,
ἐπιγραφομένη
ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ.

ΜΕΤΑ' δὲ τὴν Βαβυλῶνος αἵρεσιν ἐγένετο ἐπὶ Σκύθας αὐτοῦ Δαρείου ἔλασις. ἀνθεύσης γὰρ τῆς Ἀσίης ἀνδράσι, καὶ χρημάτων μεγάλων συνιόντων, ἐπεθύμησε ὁ Δαρεῖος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκεῖνοι "πρότεροι" ἐσβαλόντες ἐς τὴν Μηδικὴν, καὶ νικήσαντες μάχῃ τοὺς ἀντιουμένους, ὑπῆρξαν ἀδικίης. τῆς γὰρ ἄνω Ἀσίης ἦρξαν (ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) Σκύθαι ἔτεα δυῶν δέοντα τριήκοντα. Κιμμερίους γὰρ ἐπιδιώκοντες ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀσίην, καταπαύσαντες τῆς ἀρχῆς Μήδους. οὗτοι γὰρ, πρὶν ἢ Σκύθας ἀπικέσθαι, ἦρχον τῆς Ἀσίης. τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα, καὶ διὰ χρόνου τοσούτου κατιόντας ἐς τὴν σφετέρην, ἐξεδέξατο οὐκ ἐλάσσων πόνος τοῦ Μηδικοῦ· εὗρον γὰρ ἀντιουμένην σφι στρατιὴν οὐκ ὀλίγην. αἱ γὰρ τῶν Σκυθέων γυναῖκες, ὥς σφι οἱ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλὸν, ἐφοίτεον παρὰ τοὺς δούλους. Τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι, τοῦ γάλακτος εἵνεκε, τοῦ πίνουσι· ποιεῦντες ὧδε· ἐπεὰν φυσητῆρας λάβωσι ὀστεΐνους, αὐλοῖσι προσεμφερεστάτους, τούτους ἐσθέντες ἐς τῶν θηλέων ἵππων τὰ ἄρθρα, φυσῶσι τοῖσι στόμασι· ἄλλοι δὲ ἀλλῶν φυσεόντων ἀμέλγουσι. φασὶ δὲ τοῦδε εἵνεκα τοῦτο ποιέειν· τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσεωμένας τῆς ἵππου, καὶ τὸ οὖθαρ κατίεσθαι. ἐπὰν δὲ ἀμέλξωσι τὸ γάλα, ἐσχέαντες ἐς ξύλινα ἀγγήϊα κοῖλα, καὶ περιστήσαντες κατὰ τὰ ἀγγήϊα τοὺς τυφλοὺς, δονέουσι τὸ γάλα. καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρύσαντες, ἡγέονται εἶναι τιμιώτερον· τὸ δ' ὑπιστάμενον, ἧσσον τοῦ ἑτέρου. Τούτων μὲν εἵνεκα ἅπαντα τὸν ἂν λάβωσι οἱ Σκύθαι, ἐκτυφλοῦσι. οὐ γὰρ ἀρόται εἰσὶ, ἀλλὰ νομάδες. Ἐκ τουτέων δὴ ὦν σφι τῶν δούλων καὶ τῶν γυναικῶν ἐτράφη νεότης· οἳ ἐπεί τε ἔμαθον τὴν σφετέρην γένεσιν, ἠντιοῦντο τοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν Μήδων· καὶ πρῶτα

γρ. πρῶτοι γρ. ἐμβαλόντες

1 *Intellige de iis qui in occursum ad resistendum illis venerant.* 2 In patriam post tam longum temporis intervallum revert. 3 Cum servis rem habuerant. 4 Nomades.

μὲν τὴν χώρην ἀπετάμοντο, τάφρον ὀρυξάμενοι εὐρέαν, κατατείνουσαν ἐκ τῶν Ταυρικῶν ὀρέων ἐς τὴν Μαιῶτιν λίμνην, ἥπερ ἐστὶ μεγίστη· μετὰ δὲ, πειρεωμένοισι ἐσβάλλειν τοῖσι Σκύθῃσι ἀντικατιζόμενοι ἐμάχοντο. γινομένης δὲ μάχης πολλάκις, καὶ οὐ δυναμένων οὐδὲν πλέον ἔχειν τῶν Σκυθέων τῇ μάχῃ, εἷς αὐτῶν ἔλεξε τάδε, "Οἷα ποιεῦμεν, ἄνδρες Σκύθαι, δούλοισι τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι; αὐτοί τε ἐλάσσονες κτεινόμενοι γινόμεθα, καὶ ἐκείνους κτείνοντες ἐλασσόνων τὸ λοιπὸν ἄρξομεν. νῦν ὦν μοι δοκέει αἰχμὰς μὲν καὶ τόξα μετεῖναι, λαβόντα δὲ ἕκαστον τοῦ ἵππου τὴν μάστιγα, ἰέναι ἆσσον αὐτῶν. μέχρι μὲν γὰρ ὥρεον ἡμέας ὅπλα ἔχοντας, οἱ δὲ ἐνόμιζον ὅμοιοί τε καὶ ἐξ ὁμοίων ἡμῖν εἶναι· ἐπεὰν δὲ ἴδωνται μάστιγας ἀντὶ ὅπλων ἔχοντας, μαθόντες ὡς εἰσὶ ἡμέτεροι δοῦλοι, καὶ συγγνόντες τοῦτο, οὐκ
141 ὑπομενέουσι." Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σκύθαι, ἐποίευν ἐπιτελέα. οἱ δ' ἐκπλαγέντες ἐπὶ τῷ γινομένῳ, τῆς μάχης τε ἐπελάθοντο, καὶ ἔφευγον. οὕτω οἱ Σκύθαι τῆς τε Ἀσίης ἦρξαν, καὶ ἐξελαθέντες αὖτις ὑπὸ Μήδων, κατῆλθον τρόπῳ τοιῷδε ἐς τὴν σφετέρην. τῶνδε εἵνεκα ὁ Δαρεῖος τίσασθαι βουλόμενος, συνήγειρε ἐπ' αὐτοὺς στράτευμα. Ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἁπάντων ἐθνέων εἶναι τὸ σφέτερον. τοῦτο δὲ γενέσθαι ὧδε· ἄνδρα γενέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἐούσῃ ἐρήμῳ, τῷ οὔνομα εἶναι Ταργίταον. τοῦ δὲ Ταργιτάου τούτου τοὺς "γονέας λέγουσι εἶναι (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέγουσι δ' ὦν) Δία τε καὶ Βορυσθένεος τοῦ ποταμοῦ θυγατέρα. γένεος μὲν τοιούτου δή τινος γενέσθαι τὸν Ταργίταον· τούτου δὲ γενέσθαι παῖδας τρεῖς, Λειπόξαϊν, καὶ Ἀρπόξαϊν καὶ νεώτατον Κολάξαϊν. ἐπὶ τούτων ἀρχόντων, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεα ποιήματα, ἄροτρόν τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσέειν ἐς τὴν Σκυθικήν. καὶ τὸν ἰδόντα πρῶτον τὸν πρεσβύτατον ἆσσον ἰέναι, βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν· τὸν δὲ χρυσὸν, ἐπιόντος καίεσθαι. ἀπαλλαχθέντος δὲ τούτου, προσιέναι τὸν δεύτερον· καὶ τὸν αὖτις ταυτὰ ποιέειν. τοὺς μὲν δὴ καιόμενον τὸν χρυσὸν ἀπώσασθαι· τρίτῳ δὲ τῷ νεωτάτῳ ἐπελθόντι κατασβῆναι, καί μιν ἐκεῖνον κομίσαι ἐς ἑωϋτοῦ. καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφεοὺς πρὸς ταῦτα συγγνόντας, τὴν βασιληΐην πᾶσαν παραδοῦναι τῷ νεωτάτῳ. Ἀπὸ μὲν δὴ Λειποξάϊος γεγονέναι τούτους τῶν Σκυθέων οἳ Αὐχάται γένος καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξάϊος, οἳ Κατίαροί τε καὶ Τράσπιες καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτέων, τοὺς βασιλῆας οἳ καλέονται Παραλάται. σύμπασι δὲ εἶναι οὔνομα Σκολότους, τοῦ βασιλῆος "ἐπωνυμίην. Σκύθας δὲ

τῶ γὰρ τοκέας

τῶ γὰρ ὁμωνυμίην

quidem regionem intersepsit ducta lata fossa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotin paludem omnium maximam: 1 deinde in his consistens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe commissa pugna, quum nihil tamen Scythæ proficerent, quidam ex eis inquit, Quidnam rei facimus viri Scythæ, cum nostris ipsorum servis dimicantes? qui & quum interficimur, ipsi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus. Mihi videtur hastis arcubusque omissis sumenda flagella quibus equos verberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad vident nos arma habentes, arbitrantur se similes nobis, atque è similibus esse: ubi nos pro armis verbera tenentes viderint, tunc se nostros servos esse intelligentes, atque id agno-
scentes, non perstabunt. Hoc Scythæ IV
quum audissent, ita sibi faciendum putaverunt. Qua ex re perculsi illi, pugnæ immemores, fugam capesserunt. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ potiti: & rursus à Medis ejecti, ad terram hunc in modum reversi. Hac de causa Darius ulciscendi cupidus, comparavit exerci-
tum. ¶ Scythæ gentem suam omnium V
novissimam esse aiunt, idque hoc modo extitisse. Virum quendam in hac terra, quum deserta esset, primum fuisse, nomine Targitaum, & ejus parentes (quod tamen mihi 2 non probatur) Jovem, Borysthenisque fluvii filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaum: ejusque tres liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxain, & 3 novissimum Colaxain. His regnantibus, demissa cœlitus in Scythicam regionem, ex auro facta, aratrum, jugum, securim, phialam. Quæ quum primus omnium inspexisset natu maximus, accessisse animo illa sumendi: sed eo accedente, aurum arsisse: hoc digresso, secundum accessisse, & itidem aurum arsisse. Ambobus ab ardenti auro summotis, quum minimus natu accederet tertius, aurum fuisse extinctum, & ab illo asportatum. eaque re majores fratres animadversa, totum regnum ad
minimum detulisse. Et à Lipoxai qui- VI
dem progenitos esse Scythas, quorum genus Auchatæ appellatur: ab Arpoxai vero, qui medius fuit, eos qui Catiari & Traspies nominantur: à minimo autem natu, reges qui Paralatæ vocantur. Omnibus autem nomen esse Scolotis, regis cognomen. sed Scythas

1 Deinde vero conantibus irrumpere Scythis se prœlio opponebat. 2 Non fit verisimile) 3 Natu minimum.

VII Græci appellavere. Hunc in modum ſe extitiſſe Scythæ memorant, & ex quo extiterunt, à primo rege Targitao, uſque ad Darii adverſus ipſos tranſitum, annos omnino mille non amplius fuiſſe. Aurum vero illud ſacrum 1 in primis cuſtoditur à regibus, placaturque majoribus hoſtiis, & aditur quotannis ſolenniter. & qui aurum ſacrum habens, die feſto dormierit ſub dio, is nunquam perennare fertur: & ob id dari ipſi tantum ſoli quantum uno die vectus equo peragrare poteſt. Quum autem regio ſit ingens, Colaxain conſtituiſſe trifarium filiis ſuis regnum: eorumque unum & quidem maximum, ubi aurum aſſervatur. 2 Superiora autem ad ventum aquilonem vergentia, ultra quam regionem nulli incolere poſſint, neque proſpicere neque tranſire, propter interfuſas pennas. Pennis enim tum terram tum aerem oppletum eſſe: & has
VIII præpedire viſum. Hæc Scythæ de ſeipſis pariter ac de regione ſuperiore narrant. ¶ At Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculem, Geryonis vaccas agentem, in hanc perveniſſe terram, quæ deſerta eſſet, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitaſſe extra Pontum in terra quam Græci inſulam Erythiam vocant, contra Gades, quæ ſunt extra columnas Herculis in Oceano. (Oceanum vero, ab ortu ſolis incipientem, circumfluere terram, verbis quidem affirmant, ſed re tamen non demonſtrant.) Herculem, quum illinc ad regionem quæ nunc Scythica vocatur veniſſet, ſubſtrata ſibi pelle leonis obdormiſſe (deprehenderat enim eum vehemens pluvia & gelu) & dum dormit, interea equas ejus à curru paſcentes,
IX divina quadam ſorte amotas, non comparuiſſe. Eas experrectus quum indagaret, omnem regionem colluſtrans, tandem in terram quæ dicitur Hylæa deveniſſe: ibique in antro quandam inveniſſe virginem ancipitis naturæ, humanæ ac ſerpentinæ: ſuperne quidem, 3 femorum tenus, fœminam: inferius autem, viperam. Eam conſpicatum Herculem atque admiratum, interrogaſſe nuncubi ſuas equas errabundas vidiſſet. Illamque reſpondiſſe, Se quidem illas habere: ſed non prius reddituram ei quam cum ipſa coiiſſet: Herculem pro ea mercede cum fœmina concubuiſſe.

Ἕλληνες οὐνόμασαν. Γεγονέναι μέν νυν σφέας, οὕτω λέγουσι οἱ Σκύθαι· ἔτεα δέ σφι, ἐπεί τε γεγόνασι, τὰ σύμπαντα, λέγουσι εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλῆος Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρείου διάβασιν τὴν ἐπὶ σφέας, χιλίων οὐ πλέω, ἀλλὰ τοσαῦτα. τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουσι οἱ βασιλῆες ἐς τὰ μάλιστα, καὶ θυσίῃσι μεγάλῃσι ἱλασκόμενοι μετέρχονται ἀνὰ πᾶν ἔτος. ὃς δ᾽ ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὁρτῇ ὑπαίθριος κατακοιμηθῇ, οὗτος λέγεται ὑπὸ Σκυθέων οὐ διενιαυτίζειν· δίδοσθαι δέ οἱ διὰ τοῦτο ὅσα ἂν ἵππῳ ἐν ἡμέρῃ μιῇ περιελάσῃ αὐτός. τῆς δὲ χώρης ἐούσης μεγάλης, τριφασίας τὰς βασιληΐας τοῖσι παισὶ τοῖσι ἑωυτοῦ καταστήσασθαι Κολάξαϊν· καὶ τουτέων μίαν μεγίστην ποιῆσαι, ἐν τῇ τὸν χρυσὸν φυλάσσεσθαι. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορέην λέγουσι ἄνεμον τῶν ὑπεροίκων τῆς χώρης, οὐκ οἷά τε εἶναι ἔτι προσωτέρω οὔτε ὁρᾶν, οὔτε διεξιέναι, ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων· πτερῶν γὰρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἠέρα εἶναι πλέον, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκληΐοντα τὴν ὄψιν. Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτῶν, καὶ τῆς χώρης τῆς κατύπερθε λέγουσι. Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες, ὧδε· Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνεω βοῦς, ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην ἐοῦσαν ἐρήμην, ἥν τινα νῦν Σκύθαι νέμονται. Γηρυόνεα δὲ οἰκέειν, ἔξω τοῦ Πόντου, κατοικημένον, τὴν Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείροισι τοῖσι ἔξω ἐπὶ Ἡρακληΐων στηλέων ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ. τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον, γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν, ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνῦσι. ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλέα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθίην χώρην καλεομένην. καταλαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμόν. ἐπειρυσάμενον δὲ τὴν λεοντῆν, κατυπνῶσαι. τὰς δέ οἱ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἅρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ. ὡς δ᾽ ἐγερθῆναι τὸν Ἡρακλέα, δίζεσθαι. Πάντα δὲ τὰ τῆς χώρης ἐπεξελθόντα, τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ὑλαίην καλεομένην γῆν. ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὑρεῖν ἐν ἄντρῳ μιξοπάρθενόν τινα Ἔχιδναν διφυέα. τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων, εἶναι γυναικός· τὰ δὲ ἔνερθεν, ὄφιος. ἰδόντα δὲ καὶ θωυμά- 142
σαντα, ἐπείρεσθαί μιν εἴ κου ἴδοι ἵππους πλανωμένας. τὴν δὲ φάναι ἑωυτὴν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀποδώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἢ οἱ μιχθῆναι. τὸν δὲ Ἡρακλέα μιχθῆναι ἐπὶ τῷ μισθῷ τούτῳ.

1 Studioſiſſime. 2 Quæ vero ſunt Boream verſus, ultra eos qui ſupremam regionis partem incolunt, ea nec proſpici nec tranſiri poſſe propter interf. &c. 3 Natium.

κείνην

κείνην τε δὴ ὑπερβαλέσθαι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἵππων, βουλομένην ὡς πλεῖστον χρόνον συνεῖναι τῷ Ἡρακλέϊ· καὶ τὸν, κομισάμενον, ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δὲ, ἀποδιδοῦσαν αὐτὴν εἰπεῖν, "Ἵππους μὲν δὴ ταύτας ἀπικομένας ἐνθάδε, ἔσωσά τοι ἐγώ· σῶστρα τε σὺ παρέσχες. ἐγὼ γὰρ ἐκ σεῦ τρεῖς παῖδας ἔχω. τούτους, ἐπεὰν γένωνται τρόφιες, ὅ, τι χρὴ ποιέειν, ἐξηγέο σύ· εἴτε αὐτοῦ κατοικίζω (χώρης γὰρ τῆσδε ἔχω τὸ κράτος αὐτὴ) εἴτε ἀποπέμπω παρὰ σέ. τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτᾶν. τὸν δὲ λέγουσι πρὸς ταῦτα εἰπεῖν, "Ἐπεὰν ἀνδρωθέντας ἴδηαι τοὺς παῖδας, τάδε ποιεῦσα οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις. τὸν μὲν ἂν ὁρᾷς αὐτέων τόδε τὸ τόξον ὧδε διατεινόμενον, καὶ τῷ ζωστῆρι τῷδε καταζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆσδε τῆς χώρης οἰκήτορα ποιεῦ. ὃς δ' ἂν τουτέων τῶν ἔργων τῶν ἐντέλλομαι λείπηται, ἔκπεμπε ἐκ τῆς χώρης. καὶ ταῦτα ποιεῦσα, αὐτή τε εὐφρανέεαι, καὶ τὰ ἐντεταλμένα ποιήσεις. Τὸν μὲν δὴ εἰρύσαντα τῶν τόξων τὸ ἕτερον (δύο γὰρ δὴ φορέειν τέως Ἡρακλέα) καὶ τὸν ζωστῆρα προσδέξαντα, παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστῆρα, ἔχοντα ἐπ' ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυσέην· διδόντα δὲ ἀπαλλάσσεσθαι. τὴν δ', ἐπεί οἱ γενομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι, τοῦτο μέν σφι οὐνόματα θέσθαι, τῷ μὲν, Ἀγάθυρσον, αὐτέων· τῷ δ' ἐπομένῳ, Γελωνόν· Σκύθην δὲ, τῷ νεωτάτῳ· τοῦτο δὲ, τῆς ἐπιστολῆς μεμνημένην αὐτὴν, ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα. καὶ δὴ δύο μέν οἱ τῶν παίδων τόν τε Ἀγάθυρσον καὶ τὸν Γελωνὸν οὐκ οἵους τε γενομένους ἐξικέσθαι πρὸς τὸν προκείμενον ἄεθλον, οἴχεσθαι ἐκ τῆς χώρης, ἐκβληθέντας ὑπὸ τῆς γειναμένης. τὸν δὲ νεώτερον αὐτέων Σκύθην ἐπιτελέσαντα, καταμεῖναι ἐν τῇ χώρῃ. καὶ ἀπὸ μὲν Σκύθεω τοῦ Ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλέας γινομένους Σκυθέων. ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης, ἔτι δὲ καὶ ἐς τόδε, φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας. τὸ δὴ μοῦνον "μηχανᾶσθαι τὴν μητέρα Σκύθῃ. Ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες λέγουσι. ἔστι δὲ καὶ "ἄτερος λόγος ἔχων ὧδε· (τῷ μάλιστα λεγομένῳ αὐτὸς πρόσκειμαι) Σκύθας τοὺς νομάδας, οἰκέοντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετέων, οἴχεσθαι διαβάντας ποταμὸν Ἀράξεα ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην. τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὕτη λέγεται τὸ παλαιὸν εἶναι Κιμμερίων. τοὺς δὲ Κιμμερίους, ἐπιόντων Σκυθέων, βουλεύεσθαι, ὡς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου. καὶ δὴ τὰς γνώμας σφέων κεχωρισμένας, ἐντόνους μὲν ἀμφοτέρας, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλέων. τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν γνώμην, ὡς ἀπαλλάσσεσθαι πρῆγμα εἴη, μηδὲ "πρὸ πολλοῦ δεόμενον κινδυ-

τῷ μηχανήσασθαι

τῷ ἄλλος

τῷ πρὸς πολλοὺς

Sed quum illa differret reddere equas, cupida diutissime cum Hercule concumbendi, at hic cuperet receptis equis abire, ad postremum illis redditis mulierem dixisse, Has ego tibi equas quæ huc venerant, servavi: tu earum servatarum pretium mihi persolvisti. Concepi enim ex te filios tres: qui ubi adoleverint, expone quid facere debeam: nunquid hic 1 habere domicilium, (nam ipsa hujus regionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percontatæ respondisse, Posteaquam eos in virilem ætatem adolevisse videris, si ita facies non delinques: quem animadverteris eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita præcinctum, eum tu hujus regionis incolam effice: qui autem his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa lætaberis, & præceptis meis obtemperabis. Atque ita loquutum Herculem tetendisse al- X
terum arcum, (duos enim gestabat) & balteum præmonstrasse, atque utrunque mulieri tradidisse, arcum & balteum, qui balteus in extrema commissura haberet auream phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina imposuisse, uni, Agathyrso: 2 sequenti, Gelono: 3 novissimo, Scythæ. Et quum in virilem ætatem adoleverunt, eandem mandatorum memorem illa peregisse: & duos quidem filiorum, Agathyrsum ac Gelonum, qui proposito certamini non suffecissent, à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham vero qui rem complesset, ibidem remansisse: & ab illo Scytha Herculis *filio* progeneratos qui deinceps fuerint reges Scytharum: ab illa autem phiala, Scythas ad hanc usque ætatem phialas in balteis ferre: & id solum Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant in XI
Ponto referunt. ¶ Fertur & alius sermo ita habens, cui ipse præcipue assentior: Scythas 4 pecuarios, qui Asiam incolunt, quum à Massagetis bello vexarentur, Araxe transmisso, in Cimmeriam abiisse. nam regio quam nunc Scythæ incolunt, ea fertur olim fuisse Cimmeriorum. Sed invadentibus Scythis Cimmerios, quum deliberarent, tanquam qui à magno invaderentur exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebem: utraque quidem valida, sed regum meliore. nam populus sentiebat abstinendum bello, nec oportere adversus multos *pugnando* adire

1 Dare illis domic. 2 *Id est, Ætate proximo.* 3 Natu minimo, 4 Nomadas,

periculum:

periculum: at reges, pro regione cum invasoribus dimicandum. Ita quum neutris alteri obtemperare vellent, & populus censeret sine prœlio demigrandum, tradita invasoribus regione: reges vero, in sua potius patria occumbendum, nec una cum plebe fugiendum censuisse, quot bona habuissent, & quot mala evidentia habituri essent patria profugi, reputantes: hæc illos sentientes, inter se decertasse utrosque numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à populo Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyrem: (& eorum adhuc sepulcrum extat.) Sepultis his, illum è regione migrasse: quam desertam superveni-
XII entes Scythas occupavisse. Extantque adhuc in Scythia tum muri Cimmerii, tum portoria Cimmeria, tum regioni cuidam nomen Cimmeriæ est, & Bosphorus qui Cimmerius appellatur. Constat autem Cimmerios 1 in Asiam fugisse Scythas, & Chersonnesum condidisse, ubi nunc Synope Græca urbs sita est. Apparet etiam Scythas in persequendis illis Mediam intrasse, via aberrantes. nam Cimmerii quidem fugientes, iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem ad eos dexteram Caucasum habentes insequebantur, donec ingressi sunt Mediam, itinere in mediterranea con-
XIII verso. ¶ Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorumque narratio: Aristeus quidam Proconnesius, versificator, Castrobii filius, memoravit se Phœbo instinctum venisse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos, viros unoculos: & item supra hos esse grypas, qui aurum asservent: ac super hos esse Hyperboreos, *id est superaquilonares*, ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspis autoribus, assidue finitimis bellum inferre, & ab Arimaspis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas. A Scythis autem vexatos Cimmerios, qui ad australe mare incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Aristeus quidem cum Scythis de ea regione con-
XIV sentit. Qui unde fuerit, qui hæc retulit, dictum est à me: sed à me dicetur item quænam de eodem viro in Proconneso & Cyzico audierim. Aristeum aiunt, quum nullo suæ civitatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonicam officinam, decessisse: fullonemque, occlusa officina, abisse denunciatum rem propinquis defuncti.

νέειν· τὴν δὲ τῶν βασιλήων, διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρης τοῖσι ἐπιοῦσι. οὔκων δὴ ἐθέλειν πείθεσθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον, οὔτε τῷ δήμῳ τοὺς βασιλήας. τοὺς μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βουλεύεσθαι ἀμαχητί, τὴν χώρην παραδιδόντας τοῖσι ἐπιοῦσι· τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἑωυτῶν κέεσθαι ἀποθανόντας, μηδὲ συμφεύγειν τῷ δήμῳ· λογισαμένους ὅσα τε ἀγαθὰ πεπόνθασι, καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς πατρίδος κακὰ ἐπίδοξα καταλαμβάνει. ὡς δὲ δόξαι σφι ταῦτα, διαστάντας, καὶ ἀριθμὸν ἴσους γενομένους, μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους. καὶ τοὺς μὲν ἀποθανόντας πάντας ὑπ᾽ ἑωυτῶν, θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων παρὰ ποταμὸν Τύρην· καί σφεων ἔτι δῆλός ἐστι ὁ τάφος. θάψαντας δὲ, οὕτω τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρης ποιέεσθαι. Σκύθας δὲ ἐπελθόντας, λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώρην. Καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμέρια τείχεα, ἔστι δὲ πορθμήια Κιμμέρια. ἔστι δὲ καὶ χώρη οὔνομα Κιμμερίη· ἔστι δὲ Βόσπορος, Κιμμέριος καλεόμενος. 143
φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας, καὶ τὴν Χερσόνησον κτίσαντες, ἐν τῇ νῦν Σινώπη πόλις Ἑλλὰς οἴκισται. φανεροὶ δέ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς, καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν τὴν Μηδικὴν, ἁμαρτόντες τῆς ὁδοῦ. οἱ μὲν γὰρ Κιμμέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον· οἱ δὲ Σκύθαι, ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες, ἐδίωκον· ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν Μηδικὴν γῆν, ἐς μεσόγαιαν τῆς ὁδοῦ τραφθέντες. Οὗτος δὲ ἄλλος ξυνὸς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων " λεγόμενος λόγος εἴρηται. γρ. λεγόμενος
ἔφη δὲ Ἀριστέης ὁ Καϋστροβίου, ἀνὴρ Προκοννήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπικέσθαι ἐς Ἰσσηδόνας, φοιβόλαμπτος γενόμενος. Ἰσσηδόνων δ᾽ ὑπεροικέειν Ἀριμασποὺς, ἄνδρας μουνοφθάλμους· ὑπὲρ δὲ τούτων, τοὺς χρυσοφύλακας γρῦπας· τούτων δὲ, τοὺς Ὑπερβορέους, κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους ὦν πάντας, πλὴν Ὑπερβορέων, ἀρξάντων Ἀριμασπῶν, αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιτίθεσθαι· καὶ ὑπὸ μὲν Ἀριμασπῶν ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς χώρης Ἰσσηδόνας· ὑπὸ δὲ Ἰσσηδόνων, Σκύθας. Κιμμερίους δὲ οἰκέοντας ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ, ὑπὸ Σκυθέων πιεζομένους, ἐκλείπειν τὴν χώρην. οὕτω οὐδὲ οὗτος συμφέρεται περὶ τῆς χώρης ταύτης Σκύθῃσι. Καὶ ὅθεν μὲν ἦν Ἀριστέης ὁ ταῦτα " εἴπας, εἴρηται. γρ. ποιήσας, εἴρηκα.
τὸν δὲ περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ, λέξω. Ἀριστέην γὰρ λέγουσι, ἐόντα τῶν ἀστῶν οὐδενὸς γένεος ὑποδεέστερον, ἐσελθόντα ἐς κναφήιον ἐν Προκοννήσῳ, ἀποθανεῖν. καὶ τὸν κναφέα κατακληίσαντα τὸ ἐργαστήριον, οἴχεσθαι ἀγγελέοντα τοῖσι προσήκουσι τῷ νεκρῷ.

1 *Id est, In Asiam venisse quum fugerent Scythas.*

ἐσκεδασμένου δὲ ἤδη τοῦ λόγου ἀνὰ τὴν πόλιν ὡς τεθνηκὼς εἴη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισβασίας τοῖσι λέγουσι ἀπικνέεσθαι ἄνδρα Κυζικηνόν, ἥκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος, φάντα συντυχεῖν τέ οἱ ἰόντι ἐπὶ Κυζίκου, καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι. καὶ τοῦτον μὲν ἐντεταμένως ἀμφισβητέειν· τοὺς δὲ προσήκοντας τῷ νεκρῷ ἐπὶ τὸ κναφήϊον παρεῖναι, ἔχοντας τὰ πρόσφορα, ὡς ἀναιρησομένους· ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ οἰκήματος, οὔτε τεθνεῶτα, οὔτε ζῶντα φαίνεσθαι Ἀριστέην· μετὰ δὲ ἑβδόμῳ ἔτεϊ φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόννησον, ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ᾽ Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλέεται. ποιήσαντα δέ, ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. Ταῦτα μὲν αἱ πόλιες αὗται λέγουσι. τάδε δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν τὴν δευτέρην Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἔτεσι τεσσερήκοντα καὶ " τριηκοσίοισι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν Προκοννήσῳ τε καὶ Μεταποντίῳ εὕρισκον. Μεταποντῖνοι γάρ φασι αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα σφι ἐς τὴν " πόλιν, κελεῦσαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἱδρύσασθαι, καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἐπωνυμίην ἔχοντα ἀνδριάντα παρ᾽ αὐτὸν ἱστάναι. φάναι γάρ σφι τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώρην, καὶ αὐτός οἱ ἕπεσθαι ὁ νῦν ἐὼν Ἀριστέης· τότε δὲ ὅτε εἵπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ· καὶ τὸν, εἰπόντα ταῦτα, ἀφανισθῆναι· σφέας δὲ Μεταποντῖνοι λέγουσι ἐς Δελφοὺς πέμψαντας, τὸν θεὸν ἐπειρωτᾷν ὅ, τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη· τὴν τε Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι· πειθομένοισι δέ, ἄμεινον συνοίσεσθαι. καί σφεας δεξαμένους ταῦτα, ποιῆσαι ἐπιτελέα. καὶ νῦν ἕστηκε ἀνδριὰς ἐπωνυμίην ἔχων Ἀριστέω, παρ᾽ αὐτῷ τῷ ἀγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος. " περὶ δὲ αὐτὸν δάφναι ἑστᾶσι· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἵδρυται. Ἀριστέω μέν νυν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω. τῆς δὲ γῆς τῆς πέρι ὅδε ὁ λόγος ὥρμηται λέγεσθαι, οὐδεὶς οἶδε " ἀτρεκέως ὅ, τι τὸ κατύπερθέ ἐστι. οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω εἰδέναι φαμένου δύναμαι πυθέσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης, τοῦπερ ὀλίγῳ πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεύμην, οὐδὲ οὗτος προσωτέρω Ἰσσηδόνων, ἐν αὐτοῖσι τοῖσι ἔπεσι ποιέων, ἔφησε ἀπικέσθαι· ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῇ, φὰς Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. ἀλλ᾽ ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἷοί τ᾽ ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται. Ἀπὸ τοῦ Βορυσθενεϊτέων ἐμπορίου (τοῦτο γὰρ τῶν παραθαλασσίων μεσαίτατόν ἐστι πάσης τῆς Σκυθίης)

144

γρ. διηκοσίοισι,

γρ. χώρην

γρ. πέριξ

γρ. ἀτρεκές

Dissipatoque jam per urbem rumore Aristeum esse vita functum, 1 supervenisse sermoni de hac re disputantium; quendam Cyzicenum, ex urbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeo apud Cyzicum, atque colloquutum. Et quum id iste contendendo asseveraret, propinquos mortui ad fullonicam præsto fuisse, habentes quæ ad efferendos homines expediunt: sed aperta domo, Aristeum nec vivum comparuisse nec mortuum. septimeque deinde anno, quum in Proconneso comparuisset, eos versus fecisse qui nunc à Græcis Arimaspei vocantur: quibus conditis, rursus evanuisse. Hoc istæ XV civitates commemorant: 2 quod scio congruisse cum Metapontinis qui sunt in Italia, trecentis & quadraginta annis postquam iterum evanuit Aristeus, quemadmodum conjiciens & in Proconneso & apud Metapontinos inveni. Metapontini enim aiunt Aristeum, quum apud ipsos apparuisset, jussisse aram Apollini extrui, & juxta eam erigi statuam quæ cognomen Aristei Proconnesii haberet: quod diceret Apollinem ad eos 3 solos ex Italiotis in ipsorum terram venisse, se illum assectante, & qui nunc Aristeus esset, tum fuisse corvum quum deum assectaretur. Et hæc loquutum evanuisse. Eoque aiunt Metapontini se Delphos ad deum misisse sciscitatum quodnam illud hominis esset 4 proloquium, sibique jussisse Pythiam ut dicto audientes essent. melius enim cum ipsis actum iri, si parerent. Se igitur hæc admittentes 5 perfecisse. Et nunc statua extat cognomine Aristei, juxta aram ipsam Apollinis, in foro extructam: circumstantibus utrinque lauris. Hæc de Aristeo hactenus. ¶ Regione autem XVI de qua nos dicere instituerámus, quænam sint ulteriora, nemo exploratum habet. neque enim id ego ab aliquo audire potui, qui se diceret nosse quod ipse vidisset. Ac ne Aristeus quidem ipse (cujus paulo ante feci mentionem) in iis quos fecit versibus, ait se ultra Issedones processisse: sed ulteriora fando sibi esse cognita, quod Issedones diceret ista commemorare. Verum nos, quoad 6 longissime rem investigare potuimus, omnem referemus: Ab emporio Borysthenarum XVII (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ est maxime medium)

Cyzicenum quendam, ex Artace urbe venientem, altercatum fuisse cum illis qui *id* dicerent: affirmantem se Aristeo occurrisse, eunti Cyrizum, & cum eo colloquutum esse. Qua de re dum pertinaciter contenderet, propinquos mort. 2 At ista Metapontinis qui sunt in Italia, contigisse scio trecent. 3 Solos ex Italiotis esse in quorum terram Apollo venisset, 4 Visum, 5 Præstitisse. *Vel*, effecta reddidisse. 6 Potissime

primi

primi incolunt Callipidæ, qui ſunt Græ-
coſcythæ, *id eſt*, *è Græcis facti Scythæ*: ſu-
per hos aliud genus eorum qui vocantur
Halizones. Horum utrique cum 1 in
cæteris ſervant ritum Scytharum, tum
in ſerendo, atque veſcendo cæpe, allio,
lente, milio. Supra Halizones autem in-
colunt Scythæ aratores, 2 qui non ad pa-
nem conficiendum ſerunt triticum, ſed
ad illud torrendum. Supra hos incolunt
Neutri: quorum tractus qui ad aquilo-
nem vergit, quantum nos ſcimus, deſer-
tus eſt. Atque hæ quidem nationes juxta
flumen Hypanin colunt, ac occidenta-
XVIII lem partem Boryſthenis. Verum tranſ-
miſſo Boryſthene, à mari prima eſt Hy-
læa: dehinc habitant Scythæ agricolæ,
quos Græci qui 3 ſub Hypane incolunt,
Boryſthenitas appellant, ipſi vero ſe Ol-
biopolitas. Hi igitur agricolæ Scythæ
4 colunt eum quidem tractum qui ver-
git ad auroram, trium dierum itinere,
pertingentes ad flumen nomine Panti-
capem: 5 eum vero qui ad ventum aqui-
lonem, undecim dierum navigatione,
Boryſthenem verſus. tractus autem qui
ulterior eſt, in multum ſane ſpatii deſer-
tus eſt. Ultra quam ſolitudinem habi-
tant Androphagi, *id eſt*, *virorum carne
veſcentes*, ſeparata natio, ac nequaquam
Scythica. At ſupra hos deſerta jam pro-
culdubio omnia, nec ulla gens, quan-
XIX tum nos ſcimus. At horum Scytharum
qui agricolæ ſunt plagam quæ ad auro-
ram vergit, tranſmiſſo flumine Pantica-
pe, Scythæ nomades, *id eſt*, *pecuarii*, in-
colunt, neque ſerentes quicquam neque
arantes. Nuda autem arboribus eſt om-
nis hæc plaga præter Hylæam. Nomades
autem iſti incolunt tractum quatuorde-
cim dierum longitudinis, auroram ver-
XX ſus, ad Gerrhum uſque flumen. Trans
Gerrhum autem ſunt 6 ea quæ vocantur
regia, & Scythæ optimi pariter & pluri-
mi, & qui ſuos ſervos eſſe cæteros Scythas
arbitrantur: à meridie quidem ad Tauri-
cam regionem pertingentes: ab aurora
vero, ad foſſam 7 quam dixerunt iſti qui
à cæcis geniti fuerunt, Oryxam: & ad
emporium paludis Mæotidis, quod vo-
catur Cremni, *id eſt*, *prærupta*: quorum
pars ad flumen Tanain porrigitur. At
quæ ſuperiora ſunt, ad ventum aqui-
lonem, Scythis regiis, ea incolunt Me-
lanchlæni, alia gens non Scythica. Et ſu-
pra Melanchlænos paludes ſunt, & deſerta

ἀπὸ τούτου πρῶτοι Καλλιπίδαι νέμονται, ἐόντες Ἕλληνες Σκύθαι. ὑπὲρ δὲ τούτων, ἄλλο ἔθνος, οἳ Ἀλαζόνες καλέονται. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Καλλιπίδαι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταὐτὰ Σκύθῃσι ἐπασκέουσι· σῖτον δὲ καὶ σπείρουσι, καὶ σιτέονται καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα καὶ φακοὺς καὶ κέγχρους. ὑπὲρ δὲ Ἀλαζόνων οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οἳ οὐκ ἐπὶ σιτήσει σπείρουσι τὸν σῖτον, ἀλλ᾽ ἐπὶ πρήσει. τούτων δὲ κατύπερθε οἰκέουσι Νευροί. Νευρῶν δὲ τὸ πρὸς βορέην ἄνεμον, ἔρημον ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. ταῦτα μὲν παρὰ τὸν Ὕπανιν ποταμόν ἐστι ἔθνεα πρὸς ἑσπέρην τοῦ Βορυσθένεος. Ἀτὰρ διαβάντι τὸν Βορυσθένεα ἀπὸ θαλάσσης, πρῶτον μὲν ἡ Ὑλαίη· ἀπὸ δὲ ταύτης, ἄνθρωποι οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί· τοὺς Ἕλληνες οἱ οἰκέοντες ἐπὶ τῷ Ὑπάνι ποταμῷ καλέουσι Βορυσθενεΐτας· σφέας δὲ αὐτούς, Ὀλβιοπολίτας. οὗτοι ὦν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι νέμονται τὸ μὲν πρὸς τὴν ἠῶ, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδοῦ κατήκοντες ἐπὶ ποταμὸν τῷ οὔνομα κεῖται Παντικάπης· τὸ δὲ πρὸς βορέην ἄνεμον, πλόον ἀνὰ τὸν Βορυσθένεα ἡμερέων ἕνδεκα. ἤδη δὲ κατύπερθε τούτων ἡ ἐρημός ἐστι ἐπιπολλόν. μετὰ δὲ τὴν ἔρημον Ἀνδροφάγοι οἰκέουσι, ἔθνος ἐὸν ἴδιον, καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν. τὸ δὲ τούτων κατύπερθε, ἔρημον ἤδη ἀληθέως, καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδέν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. Τὸ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ τῶν γεωργῶν τούτων Σκυθέων, διαβάντι τὸν Παντικάπην ποταμόν, νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτέ τι σπείροντες οὐδέν, οὔτε ἀροῦντες· ψιλὴ δὲ δενδρέων ἡ πᾶσα αὕτη γῆ, πλὴν τῆς Ὑλαίης. οἱ δὲ νομάδες οὗτοι τὸ πρὸς τὴν ἠῶ, ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδὸν νέμονται χώρην κατατείνουσαν ἐπὶ ποταμὸν Γέῤῥον. Πέρην δὲ τοῦ Γέῤῥου ταῦτα δὴ τὰ καλεύμενα βασιλήϊά ἐστι, καὶ Σκύθαι οἱ ἄριστοί τε καὶ πλεῖστοι· καὶ τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας, δούλους σφετέρους εἶναι. κατήκουσι δὲ οὗτοι τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην, ἐς τὴν Ταυρικήν· τὸ δὲ πρὸς ἠῶ, ἐπί τε τάφρον, τὴν δὴ οἱ ἐκ τῶν τυφλῶν γενόμενοι ὤρυξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος τὸ ἐμπόριον, τὸ καλέεται Κρημνοί. τὰ δὲ αὐτῶν κατήκουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. Τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορέην ἄνεμον τῶν βασιληΐων Σκυθέων οἰκέουσι Μελάγχλαινοι, ἄλλο ἔθνος, καὶ οὐ Σκυθικόν. Μελαγχλαίνων δὲ τὸ κατύπερθε, λίμναι, καὶ ἔρημός γένος

1 In cæteris quidem ritum Scytharum ſervant, ſed frumentum ſerunt & edunt, necnon cæpe, & allium, & lentem, & milium. 2 Qui frumentum non ad veſcendum ſerunt, ſed ad vendendum. Sup. 3 Ad Hypanin fluvium incol. 4 Colunt, orientem quidem verſus, trium dierum iter. 5 Boream autem verſus, dierum undecim, ſecundo flumine Boryſthene. 6 *Vel*, Ea quæ vocantur regiæ, *ſub.* domus. 7 Quam foderunt qui è cæcis illis orti fuerunt. *E cæcis illis quorum videlicet facta fuit ſupra mentio.*

 ἐστι ἀν-

ἐστὶ ἀνθρώπων, κατ' ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. Τάναϊν δὲ ποταμὸν διαβάντι, οὐκέτι Σκυθική, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν λαξίων, Σαυροματέων ἐστί, οἳ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς Μαιήτιδος λίμνης, νέμονται τὰ πρὸς βορέην ἄνεμον, ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδὸν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων. Ὑπεροικέουσι δὲ ″ τούτοισι δευτέρην λάξιν ἔχοντες Βουδῖνοι, γῆν νεμόμενοι πᾶσαν δασέην ὕλῃ παντοίῃ. Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορέην, ἐστὶ πρώτη μὲν ἔρημος, ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδόν· Μετὰ δὲ τὴν ἔρημον ″ ἀποκλίναντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον, νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον. ζώουσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχέες δὲ τούτοισι ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοισι εἰσὶ τοῖσι οὔνομα κεῖται Ἰύρκαι· καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζώοντες τρόπῳ τοιῷδε λοχᾷ ἐπὶ δένδρεον ἀναβάς. τὰ δὲ ἐστὶ πυκνὰ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώρην. ἵππος δὲ ἑκάστῳ δεδιδαγμένος ἐπὶ γαστέρα κεῖσθαι, ταπεινότητος εἵνεκα, ἕτοιμός ἐστι, καὶ κύων· ἐπεὰν δὲ ἀπίδῃ τὸ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου, τοξεύσας, ἐπιβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον, διώκει· καὶ ὁ κύων ἔχεται. ὑπὲρ δὲ τούτων, τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ″ τετραμμένον οἰκέουσι Σκύθαι ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιληίων Σκυθέων ἀποστάντες, καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χῶρον. Μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθέων χώρης, ἐστὶ ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα, πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγεως· τὸ δ' ἀπὸ τούτου, λιθώδης τ' ἐστὶ καὶ τρηχέη.
145 διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχέης χώρης πολλὸν, οἰκέουσι ὑπ' ὠρέαν ὀρέων ὑψηλῶν ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροὶ, ἐκ γενετῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεαι ὁμοίως· καὶ σιμοὶ καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα· φωνὴν δὲ ἰδίην ἱέντες. ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ· ζῶντες δὲ ἀπὸ δενδρέων. Ποντικὸν μὲν οὔνομα τῷ δενδρέῳ ἀπ' οὗ ζῶσι, μέγαθος δὲ κατὰ συκέην μάλιστά κῃ. καρπὸν δὲ φορέει κυάμῳ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει. τοῦτο ἐπεὰν γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοισι· ἀπορρέει δ' ἀπ' αὐτοῦ παχὺ καὶ μέλαν. οὔνομα δὲ τῷ ἀπορρέοντι ἐστὶ ἄσχυ. τοῦτο δὲ καὶ λείχουσι, καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι· καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς τρυγὸς παλάθας συντιθέασι, καὶ ταύτας σιτέονται. πρόβατα γάρ σφι οὐ πολλά ἐστι· οὐ γάρ τι σπουδαῖαι αἱ νομαὶ αὐτόθι εἰσί. ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοίκηται, τὸν μὲν χειμῶνα, ἐπεὰν τὸ δένδρεον περικαλύψῃ πίλῳ στεγνῷ λευκῷ· τὸ δὲ θέρος, ἄνευ πίλου. τούτους οὐδεὶς ἀδικέει ἀνθρώπων· ἱροὶ γὰρ λέγονται εἶναι. οὐδέ τι ἀρήϊον ὅπλον ἐκτέαται. καὶ τοῦτο μὲν, τοῖσι περιοικέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαιρέοντες· τοῦτο δὲ, ὃς ἂν καταφύγῃ ἐς τούτους,

γρ. τούτων

γρ. ἀποκλίνοντι

γρ. ἀποκλίνοντι

hominibus regio, quantum nos scimus.
¶ Trans flumen autem Tanain non est XXI
regio Scythica, 1 sed prima Laxiorum Sauromatarum, qui à recessu Mæotidos paludis incipientes, incolunt tractum qui spectat aquilonem, itinere dierum quindecim, vacuum prorsus arboribus tam agrestibus quam fructiferis. Supra hos habitant (quæ secunda portio est) Budini, terram colentes totam omni arborum genere abundantem. Supra Budinos ad aquilonem statim excipit solitu-
do octo dierum itineris. Post hanc so- XXII
litudinem declinando magis ad ventum subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copiosa & 2 propria, & è venatu victitans. His contigui, & in eisdem habitantes locis, ii quibus nomen inditum est Iyrcæ, & ipsi è venatione victitantes, hunc in modum: Conscensis arboribus quæ per omnem regionem frequentes sunt, insidiantur. singulis autem adest canis, & item equus, in ventrem cubare edoctus, humilius fi b[l]idendi gratia. Ubi quis igitur ab arbore feram viderit, sagittaque percusserit, conscenso equo illam persequitur, comitante cane. Super hos auroram versus, incolunt alii Scythæ, qui à regiis Scythis deficientes, ita in
hunc locum pervenerunt. Ad hos usque XXIII
Scythas omnis regio Scythica est campestris, & spissi soli: reliqua dehinc lapidosa atque salebrosa. Cujus regionis magno transmisso spatio, incolunt sub excelsorum montium radicibus homines qui ab ipso natali dicuntur esse calvi, mares pariter & fœminæ, simis quoque naribus, & ingenti mento: propriam quandam vocem edentes, Scythicam gestantes vestem: ex arboribus victitantes. cui generi arboribus nomen est Ponticum, magnitudo fere eadem quæ fico, fructus fabæ instar nucleum habens. Id ubi maturaverit, vestibus 3 imprimunt,& quod ab eo crassum & nigrum defluit, nomine aschy, id & lingunt, & lacte commixtum potant. ex ipsius quoque crassitudinis fæce massas ad esum componunt. Neque enim multum est iis pecorum, utpote non studiosis rei pecuariæ. Sub arbore quisque cubat: per hyemem quidem, ubi arborem pileo albo firmeque contexerint: per æstatem vero, sine hoc pileo. His nemo mortalium injuriam infert. sacri enim dicuntur esse: nihilque Martiorum armorum possident. Iidem & finitimorum controversias dirimunt, & quisquis ad eos confugit,

1 Sed prima quidem portio est Sauromat. *vel, fors.* 2 Ἴδιον. *quod supra vertit* separata. 3 Excolant.

is à ne-

is à nemine læditur. Nomen eis est Ar-
XXIV gippæi. Ad hos usque calvos ingens quoquoversus prospectus est regionis & gentium, quæ in conspectu sunt ex Borysthenis atque ex aliis Ponticis emporiis. Scythæ qui ad eos commeant, per septem interpretes totidemque linguas
XXV perveniunt. Horum tenus notitia rerum habetur: at quod supra illos calvos est, nemo pro comperto referre potest. nam montes editi atque prærupti transitum interdicunt, quos nemo transcendit. Isti tamen calvi referunt, (quæ apud me fidem non habent) incoli montes ab hominibus capripedibus: quos ubi transieris, esse alios qui senos menses dormiant. quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram calvis est, ab Issedonibus habitari sine ambiguitate compertum est. Ille vero superior qui vergit ad aquilonem, 1 tam Issedonibus quam calvis ignotus est, nisi qua-
XXVI tenus isti ipsi dicunt. ¶ Issedones porro talibus moribus uti feruntur: Quoties pater alicui decessit, omnes ejus propinqui pecora adducunt, quæ ubi mactaverunt conciderυntque, concidunt & mortuum patrem illius à quo in convivium accipiuntur, commixtisque omnibus carnibus convivium exhibent. Caput autem defuncti 2 denudatum purgatumque inaurant, eoque pro simulacro utuntur, agentes illi quotannis majores hostias ceremoniasque. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & isti justi esse, & ipsorum uxores peræque fortes ac viri. Hi & ipsi cog-
XXVII noscuntur. Quod supra hos est, ibi aiunt Issedones esse homines unoculos, & grypes auri custodes. Hoc ab eis acceperunt Scythæ, à Scythis nos cæteri accipientes, verum putamus, ac Scythice eos appellamus Arimaspos. nam arima Scythæ unum vocant, spu vero oculum.
XXVIII Omnis autem quam dixi regio, adeo infestatur hyberna sævitia ut octo mensibus tolerari non possit: tale illic gelu est. 3 sicubi aquam effundas, modo facias ibi lutum, facies autem si illic ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Bosphyrus: super quam glaciem omnes qui intra fossam incolunt Scythæ exercitus ducunt, & plaustra agunt trans mare usque ad Indos. Ita vis Hyberna octo mensibus perstat, quatuor tamen mensibus reliquis frigora illic sunt. Ubi etiam quam in cæteris regionibus conditionem habet hyems.

ὑπ' οὐδενὸς ἀδικέεται· οὔνομα δέ σφι ἐστὶ * Ἀργιππαῖοι. Μέχρι μέν νυν τῶν Φαλακρῶν τουτέων, πολλὴ περιφάνεια τῆς χώρης ἐστὶ, καὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐθνέων. καὶ γὰρ Σκυθέων τινὲς ἀπικνέονται ἐς αὐτοὺς, τῶν οὐ χαλεπόν ἐστι πυθέσθαι· καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐκ Βορυσθένεός τε ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ποντικῶν ἐμπορίων. Σκυθέων δὲ οἳ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτοὺς, δι' ἑπτὰ ἑρμηνέων καὶ δι' ἑπτὰ γλωσσέων διαπρήσσονται. Μέχρι μὲν δὴ τουτέων γινώσκεται. τὸ δὲ τῶν Φαλακρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· ὄρεα γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα, καὶ οὐδείς σφεα ὑπερβαίνει. οἱ δὲ Φαλακροὶ οὗτοι λέγουσι, (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) οἰκέειν τὰ ὄρεα αἰγίποδας ἄνδρας· ὑπερβάντι δὲ τούτους, ἄλλους ἀνθρώπους εἶναι, οἳ τὴν ἑξάμηνον καθεύδουσι· τοῦτο δὲ οὐκ ἐνδέκομαι τὴν ἀρχήν. ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς ἠῶ τῶν Φαλακρῶν γινώσκεται ἀτρεκέως ὑπὸ Ἰσσηδόνων οἰκεόμενον· τὸ μέντοι κατύπερθε πρὸς βορέην ἄνεμον, οὐ γινώσκεται, οὔτε τῶν Φαλακρῶν, οὔτε τῶν Ἰσσηδόνων, εἰ μὴ ὅσα αὐτέων τουτέων λεγόντων. Νόμοισι δὲ Ἰσσηδόνες, τοιοισίδε λέγονται χρᾶσθαι. ἐπεὰν ἀνδρὶ ἀποθάνῃ πατὴρ, οἱ προσήκοντες πάντες προσάγουσι πρόβατα· καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες, καὶ καταταμόντες τὰ κρέα, καταταμνοῦσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα· ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα, δαῖτα προτίθενται. τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες, καταχρυσοῦσι· καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετείους ἐπιτελέοντες. παῖς δὲ πατρὶ τοῦτο ποιέει, κατάπερ οἱ Ἕλληνες τὰ γενέσια. ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι. ἰσοκρατέες δὲ ὁμοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι. γινώσκονται μὲν δὴ καὶ οὗτοι. Τὸ δὲ ἀπὸ τούτων τὸ κατύπερθε, Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες μουνοφθάλμους ἀνθρώπους καὶ χρυσοφύλακας γρύπας εἶναι. παρὰ δὲ τουτέων Σκύθαι παραλαβόντες λέγουσι· παρὰ δὲ Σκυθέων ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν, καὶ οὐνομάζομεν αὐτοὺς Σκυθιστὶ Ἀριμασπούς. ἄριμα γὰρ ἓν καλέουσι Σκύθαι, σποῦ δὲ, τὸν ὀφθαλμόν. Δυσχείμερος δὲ αὕτη ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα χώρη οὕτω δή τι ἐστί· ἔνθα τοὺς μὲν ὀκτὼ τῶν μηνῶν ἀφόρητος οἷος γίνεται κρυμὸς, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας, πηλὸν οὐ ποιήσεις· πῦρ δὲ ἀνακαίων, ποιήσεις πηλόν· ἡ δὲ θάλασσα πήγνυται, καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Χιμμέριος. καὶ ἐπὶ τοῦ κρυστάλλου οἱ ἐντὸς τάφρου Σκύθαι κατοικημένοι στρατεύονται. καὶ τὰς ἁμάξας ἐπελαύνουσι πέρην ἐς τοὺς Ἰνδούς. οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτὼ μῆνας διατελέει χειμὼν ἐών· τοὺς δ' ἐπιλοίπους τέσσερας ψύχεα αὐτόθι ἐστί. κεχώρισται δὲ οὗτος ὁ χειμὼν τοὺς τρόπους πᾶσι τοῖσι ἐν ἄλλοισι χωρίοισι γινομένοισι χειμῶσι. 146

1 Neque ab illis calvis neque ab Issedonibus *habitari* comperitur, 2 Pilis nudatum 3 Quibus si aquam eff. lutum non facies: facies au. * Ἀργιμπαῖοι. Salmasius Exercit. Plinian. p. 209.

ἐν τῇ τὴν μὲν ὡραίην οὐκ ὕει λόγου ἄξιον οὐδέν, τὸ δὲ θέρος, ὕων οὐκ ἀνιεῖ. βρονταί τε ἦμος τῇ ἄλλῃ γίνονται, τηνικαῦτα μὲν οὐ γίνονται, θέρεος δὲ ἀμφιλαφέες· ἢν δὲ χειμῶνος βροντὴ γένηται, ὡς τέρας νενόμισται θωϋμάζεσθαι· ὣς δὲ καὶ ἢν σεισμὸς γένηται ἤν τε θέρεος ἤν τε χειμῶνος ἐν τῇ Σκυθικῇ, ὡς τέρας θωϋμάζεται. ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι τὸν χειμῶνα τοῦτον, ἡμίονοι δὲ οὐδὲ ὄνοι ἀνέχονται τὴν ἀρχήν. τῇ δὲ ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν κρυμῷ ἑστεῶτες ἀποσφακελίζουσι, ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. Δοκέει δέ μοι καὶ τὸ γένος τῶν βοῶν τοκαθόλου διὰ ταῦτα οὐ φύειν κέρεα αὐτόθι. μαρτυρέει δέ μου τῇ γνώμῃ καὶ Ὁμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσείῃ, ἔχον ὧδε,

Καὶ Λιβύην, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ
τελέθουσι·

ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγίνεσθαι τὰ κέρεα· ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ φύειν κέρεα τὰ κτήνεα ἀρχήν, ἢ φύοντα, φύειν μόγις. Ἐνθαῦτα μέν νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται ταῦτα· θωϋμάζω δὲ (προσθήκας γάρ δή μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς " ἐδίζετο) ὅτι ἐν τῇ Ἠλείῃ πάσῃ χώρῃ οὐ δυνέαται γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἐόντος, οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὐδενός. φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἠλεῖοι ἐκ κατάρης τευ οὐ γίνεσθαί σφι ἡμιόνους· ἀλλ' ἐπεὰν προσίῃ ἡ ὥρη κυΐσκεσθαι τὰς ἵππους, ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτάς· καὶ ἔπειτά σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιεῖσι τοὺς ὄνους, ἐς οὗ ἂν σχῶσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι. Περὶ δὲ τῶν πτερῶν, τῶν Σκύθαι λέγουσι ἀνάπλεων εἶναι τὸν ἠέρα, καὶ τούτων εἵνεκα οὐκ οἵους τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἠπείρου, οὔτε διεξιέναι, τήνδε ἔχω περὶ αὐτέων τὴν γνώμην· τὰ κατύπερθε ταύτης τῆς χώρης αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι δὲ τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ εἰκός. ἤδη ὦν ὅστις ἀγχόθεν χιόνα ἀδρὴν πίπτουσαν εἶδε, οἶδε τὸ λέγω. ἔοικε γὰρ ἡ χιὼν πτεροῖσι. καὶ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐόντα τοιοῦτον ἀοίκητα τὰ πρὸς βορέην ἐστὶ τῆς ἠπείρου ταύτης. τὰ ὦν πτερὰ, εἰκάζοντας τὴν χιόνα, τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω λέγειν. ταῦτα μέν νυν τὰ λέγεται, μακρότατα εἴρηται. Ὑπερβορέων δὲ πέρι ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι λέγουσι οὐδέν, οὔτε τινες ἄλλοι τῶν ταύτῃ οἰκημένων, εἰ μὴ ἄρα Ἰσσηδόνες. ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οὗτοι λέγουσι οὐδέν. ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύθαι,

γρ. ἐζήτησε

nam quum tempus pluendi est, nihil ibi
quod sit ullius momenti, pluit: æstate
pluere non cessat. 1 Quinetiam toni-
trua cum alibi, tum ibi nulla existunt,
æstas nubila est: hyeme si fiant tonitrua
pro ostento habetur. terræmotus in Scy-
thia si existat seu æstate seu hyeme, tan-
quam prodigium admirantur. Eam vim
hyemis equi perferunt, muli asinique ne-
que incipientem quidem ferunt: quum
tamen alibi stantes in gelido equi tabesi-
ant, asini vero ac muli durent. Et hæc
mihi videtur esse causa cur omnino cor- XXIX
nua bovino generi non succrescant: asti-
pulante sententiæ meæ Homeri carmine
in Odyssea, quod ita habet,

Et Libyen, ubi sunt cornuti protinus agni.

Quod recte dictum est, in locis calidis
mature cornua, existere. at in vehemen-
tibus frigoribus aut non oriuntur statim
pecoribus cornua aut si oriuntur, vix ori-
untur. In Scythia itaque hoc propter XXX
frigora contingit. Quo magis miror
(ab initio enim oratio mea indagare in-
stituit) cur in omni Eleo agro muli ne-
queant gigni, quum neque locus sit fri-
gidus, neque ulla alia causa appareat.
Aiunt Eleenses ipsi ex imprecatione
quadam id sibi contigisse: quumque
tempus adventat conceptus equarum,
se in loca finitima illas educere: ibi post-
quam admiserint asinos, 2 dumque con-
ceperint, tunc rursus eas reducere. De XXXI
pennis autem quibus aiunt Scythæ op-
pletum esse aerem, & idcirco non pos-
se prospici longius continentem, nec
ulterius transiri, hæc est mea sententia:
3 Quod ultra eam regionem assidue nin-
git, & (ut credibile est) minus æstate
quam hyeme. nam, (prout cuilibet emi-
nus intuenti cadentem nivem copiosam
liquet quod dico) nix pennis assimilis
est: & propter hanc talem hyemem in-
habitabilia sunt ejus continentis loca
quæ ad aquilonem spectant. Eoque
opinor, pennas nivem esse interpretan-
tes Scythas ac circumjectas gentes, ita
loqui. Verum 4 ea quæ reperiuntur, lon-
gissime dicta sunt. ¶ De Hyperboreis XXXII
autem hominibus neque Scythæ quip-
piam, neque alii ulli illic incolentium
memorant, præter Issedones: ne ipsi
quidem (ut mihi videtur) dicentes ali-
quid. dicerent enim & Scythæ de hoc,

1 Tonitrua quo tempore sunt alibi, ibi non sunt, at æstate frequentia existunt. Quòd si hyeme &c. 2 Et gravidæ fuerint, tunc rurs. 3 Quæ sunt ultra hanc regionem loca, semper nivosa sunt, minus tamen (ut rationi consentaneum est) æst. quàm hyeme. Jam vero quisquis cadentem copiosam nivem intuitus est comminus, intelligit quod dico. nix enim pennis similis est. 4 Quæ commemorantur *ab aliis*, latissimè exposita sunt.

quem-

quemadmodum de unoculis dicunt. Quanquam & ab Hesiodo de Hyperboreis mentio fit: quinetiam ab Homero in Epigonis, si tamen Homerus re vera
XXXIII fecit hos versus. Sed multo plurima de his Delii memorant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata venisse ad Scythas, à Scythis deinceps finitimos accepisse, gradatimque per singulos ad [1] occasum usque: atque illinc meridiem versus dimissa, à primis Græcorum Dodonæis esse accepta, & ab his descendisse ad Meliensem sinum, pervasisseque in Eubœam, & oppidatim usque ad Carystum: ab hac vero reliquisse Andrum. Carystios enim esse qui in Tenum portarint, Tenios vero in Delum: atque ita hæc sacra in Delum aiunt pervenisse. Sed primum Hyperboreos misisse duas puellas quæ ferrent hæc sacra, quas Delii aiunt Hyperochen & Laodicen: & cum his tutelæ gratia quinque è suis popularibus qui eas deducerent: nunc Peripherees vocatos in Delo, ubi in magno honore habentur. Sed quum isti ab Hyperboreis missi, rursus non redirent, indigne ipsos Hyperboreos tulisse, si eos quos assidue mitterent non reciperent. Ita misisse qui ferrent ad confines suos sacra in stipula tritici ligata, juberentque illos confiderate mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim missa, aiunt devenisse in Delum. His ego sacris simile quiddam fieri animadverti à fœminis Thraciis atque Pæoniis, quæ in sacrificando regiæ Dianæ, non sine stipula triticea id faciunt: atque ip-
XXXIV se vidi eas facientes. Cæterum his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonsis utrique crinibus: quas [2] puellæ quidem fuso involutos, supra monumentum deponunt: pueri autem ad quandam herbam applicantes, & ipsi sepulchro imponunt. Est autem monumentum intra Artemisium ad sinistram intrantibus, oleaque supra ipsum est nata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ
XXXV virgines. Aiunt vero iidem Argin & Opin virgines ex Hyperboreis eorundem hominum ætate, in Delum venisse, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem venisse ad reddendum Lucinæ tributum quod pro partu muturando instituerant, Argin vero & Opin una cum ipsis deis advenisse,

ὡς καὶ περὶ τῶν μουνοφθάλμων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μέν ἐστι περὶ Ὑπερβορέων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὁμήρῳ ἐν Ἐπιγόνοισι, εἰ δὴ τῷ ἐόντι γε Ὅμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα ἐποίησε. Πολλῷ δ' ἔτι πλεῖστα περὶ αὐτέων Δήλιοι λέγουσι, φάμενοι ἱρὰ "ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν, ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα, ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας. ἀπὸ δὲ Σκυθέων ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιοχώρους ἑκάστους, κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἑσπέρης ἑκαστάτω ἐπὶ τὸν Ἀδρίην. ἐνθεῦτεν δὴ πρὸς μεσαμβρίην προπεμπόμενα πρώτους Δωδωναίους Ἑλλήνων δέκεσθαι· ἀπὸ δὲ τούτων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν Μηλιέα κόλπον, καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὔβοιαν. πόλιν δ' ἐς πόλιν πέμπειν, μέχρι Καρύστου· τὸ δ' ἀπὸ ταύτης, ἐκλιπεῖν Ἄνδρον. Καρυστίους γὰρ εἶναι τοὺς κομίζοντας ἐς Τῆνον· Τηνίους δὲ, ἐς Δῆλον. ἀπικνέεσθαι μέν νυν ταῦτα τὰ ἱρὰ οὕτω λέγουσι ἐς Δῆλον· πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ ἱρὰ δύο κόρας, τὰς ὀνομάζουσι Δήλιοι εἶναι Ὑπερόχην τε καὶ Λαοδίκην. ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλείης εἵνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας πέντε πομπούς, τούτους οἳ νῦν Περφερέες καλέονται, τιμὰς μεγάλας ἐν Δήλῳ ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερβορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν, δεινὰ ποιευμένους, εἴ σφεας αἰεὶ καταλάμψεται, ἀποστέλλοντας μὴ ἀποδέκεσθαι, οὕτω δὴ φέροντας ἐς τοὺς οὔρους τὰ ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ, τοὺς πλησιοχώρους ἐπισκήπτειν, κελεύοντας προπέμπειν σφέας 147
ἀπ' ἑωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω προπεμπόμενα, ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον· Οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοισι τοῖσι ἱροῖσι τόδε ποιεύμενον προσφερὲς τὰς "Θρήσσας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας, ἐπεὰν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ βασιληΐῃ, οὐκ ἄνευ πυρῶν καλάμης θυούσας τὰ ἱρά. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οἶδα ταύτας ποιεύσας. Τῇσι δὲ παρθένοισι ταύτῃσι τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Δήλῳ, κείρονται καὶ αἱ κόραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμνόμεναι, καὶ περὶ ἄτρακτον εἱλίξασαι, ἐπὶ τὸ σῆμα τιθεῖσι. τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός. ἐπιπέφυκε δέ οἱ ἐλαίη· οἱ δὲ παῖδες τῶν Δηλίων, περὶ χλόην τινὰ εἱλίξαντες τῶν τριχῶν, τιθεῖσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα. αὗται μὲν δὴ ταύτην τὴν τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Δήλου οἰκητόρων. Φασὶ δὲ οἱ "αὐτοὶ καὶ τὴν ""Ἄργιν τε καὶ τὴν Ὦπιν ἐούσας παρθένους ἐξ Ὑπερβορέων, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους ἀνθρώπους πορευομένας, ἀπικέσθαι ἐς Δῆλον, ἔτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης. ταύτας μέν νυν τῇ Εἰληθυίῃ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὠκυτόκου τὸν ἐτάξαντο φόρον ἀπικέσθαι. τὴν δὲ "Ἄργιν τε καὶ τὴν Ὦπιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι·

γρ. ἐνδεδεμένα

γρ. Θρηικίας

γρ. αὐτοὶ οὗτοι

γρ. Ἄργην καὶ Ἑκαέργην

γρ. Ἄργην

1 Occasum versus longissime Adriam usque. 2 Puellæ quidem ante nuptias. fuso involut.

καί σφι τιμὰς ἄλλας δεδόσθαι πρὸς σφέων. καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ, τόν σφι Ὠλὴν ἀνὴρ Λύκιος ἐποίησε. παρὰ δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας, ὑμνέειν Ὦπίν τε καὶ Ἄργιν, ὀνομάζοντάς τε καὶ ἀγείροντας. οὗτος δὴ ὁ Ὠλὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε ἐκ Λυκίης ἐλθὼν, τοὺς ἀειδομένους ἐν Δήλῳ. καὶ τῶν μηρίων καταγιζομένων ἐπὶ τῷ βωμῷ, τὴν σποδὸν ταύτην ἐπὶ τὴν θήκην τῆς Ὤπιός τε καὶ Ἄργιος ἀναισιμοῦσθαι ἐπιβαλλομένην. ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὄπισθεν τοῦ Ἀρτεμισίου, πρὸς ἠῶ τετραμμένη, ἀγχοτάτω τοῦ Κηΐων ἱστιητορίου. Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰρήσθω. τὸν γὰρ περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέου, οὐ λέγω, λέγων ὡς τὸν ὀϊστὸν περιέφερε κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν, οὐδὲν σιτεόμενος. εἰ δέ εἰσί τινες Ὑπερβόρεοι ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι. γελῶ δὲ ὁρῶν γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδένα νόον ἔχοντας ἐξηγησάμενον· οἳ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ, τήν τε γῆν ἐοῦσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου, καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ ποιεῦσι ἴσην. ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δηλώσω μέγαθός τε ἑκάστης αὐτέων, καὶ οἵη τις ἐστὶ ἐς γραφὴν ἑκάστη. Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν, τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην. τούτων δ᾽ ὑπεροικέουσι πρὸς βορέην ἄνεμον, Μῆδοι· Μήδων δὲ, Σάπειρες· Σαπείρων δὲ, Κόλχοι, κατήκοντες ἐπὶ τὴν βορηΐην θάλασσαν, ἐς τὴν Φᾶσις ποταμὸς ἐκδιδοῖ. ταῦτα τέσσερα ἔθνεα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν. Ἐνθεῦτεν δὲ τὸ πρὸς ἑσπέρην ἀκταὶ διφάσιαι ἀπ᾽ αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγήσομαι. ἔνθεν μὲν ἡ ἀκτὴ ἡ ἑτέρη τὰ πρὸς βορέην ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς θάλασσαν παρά τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωϊκοῦ. τὰ δὲ πρὸς νότον, ἡ αὐτὴ αὕτη ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μαριανδυνῶν κόλπου τοῦ πρὸς Φοινίκην κειμένου τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης. οἰκέει δ᾽ ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα. αὕτη μέν νυν ἡ ἑτέρη τῶν ἀκτέων. Ἡ δὲ δὴ ἑτέρη, ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν· ἥ τε Περσικὴ καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη· καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης, ἡ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη οὐ λήγου-

γρ. Ἄργην

γρ. Ἄργης

γρ. Σάσπειρες· Σασπείρων

hoſque illis alios honores donaſſe. Ad eas enim 1 congregari cœtum mulierum quæ hymnum canant, ab Olene Lycio conditum: in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Deliis edoctos inſulanos & Iones, cœtus agere inſtituiſſe, & nominatim Argin & Opin decantare. (hic Olen è Lycia profectus, alios quoque vetuſtos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) 2 dum cinis qui ſupra ſepulchrum eſt Argis & Opis, diſpergitur ſuper infinitam ægrotorum turbam qui ad aram ſunt. Eſt autem ſepulchrum earum poſt Artemiſium, ad auroram ſpectans, proxime Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum ſit. XXXVI Nam de fabula Abaris, qui fertur eſſe Hyperboreus, nihil dico: qui ſagittam dicitur per univerſam terram circumtuliſſe, nihil comedens. Quod ſiqui ſunt Hyperborei, *id eſt ſuperaquilonares*, erunt & alii hypernotii, *id eſt ſuperauſtrales*. Nempe rideo quum multos video jam deſcripſiſſe ambitum terræ, nullum habentes in exponendo ſenſum, qui Oceanum ſcribunt circumfluere, & terram, tanquam tornum, factam eſſe orbiculatam, & Aſiam faciunt Europæ parem. Nam ego ſingularum magnitudinem brevi patefaciam, 3 & quanta ſint ſingula ad deſcribendum. XXXVII ¶ UBI Perſæ incolunt, id ad auſtrale protenditur mare quod dicitur Rubrum. Super hos ad ventum aquilonem habitant Medi, ſuper Medos Sapires, ſuper Sapires Colchi, ad ſeptentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phaſis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. XXXVIII Dehinc veſperam verſus ab ea duæ oræ terrarum ad mare protenduntur, quas ego exponam. Hinc aquilonem verſus, ora una à Phaſi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Helleſpontum, uſque ad Sigeum Troicum: auſtrum autem verſus, eadem ora à ſinu Mariandyno, qui Phœnicæ adjacet, protenditur ſecundum mare ad promontorium uſque Triopium. Incolunt autem in ora hac hominum nationes triginta. talis eſt una ora. XXXIX Altera vero, à Perſis incipiens porrigitur ad rubrum mare, quod & Perſicum vocatur: deinde gradatim Aſſyria, atque inde Arabia: deſinitque in ſinu Arabico. etſi non deſine-

1 *Videtur potius* ἀγείρειν *ita ſumi ut quum de matre deorum dicitur, unde* μητραγύρται. *Sic & ſtatim poſt.*
2 Et dum femora ad aram adolentur, cinerem hunc conſumi in conſpergendo Opidis & Argidis ſepulcro. Eſt autem ſep. 3 Et quales ſint ſingulæ, quantum ad deſcriptionem attinet.

ret, niſi

ret, nisi ob id quod Darius è Nilo rivos in illum sinum induxit. A Persis ad Phœnicem tractus amplus est ac multus. A Phœnice hæc ora tendit secundum hoc mare per Syriam Palæstinam & Ægyptum, in qua terminatur: intra quam tres sunt duntaxat nationes. Atque hæc sunt quæ à Persis occasum versus in Asia continentur.
XL Quæ supra Persas sunt & Medos & Sapires & Colchos, auroram versus & solem orientem, hinc mari rubro alluuntur: aquilonem autem versus, à mari Caspio, & flumine Araxe, qui contra solem orientem fluit. Porro India tenus habitatur Asia. Illinc jam auroram versus deserta sunt: nec qualia sint dicere quispiam potest. Et Asia quidem talis & tanta est.
XLI ¶ Libya autem in altera ora est. ab Ægypto enim jam excipitur. Hæc ora circa Ægyptum jam angusta est, nam ab hoc mari ad rubrum intercapedo est centum millium ulnarum, quæ efficiunt mille stadia. Ab his deinceps angustiis spatiosa sane ora excipit quæ Libya dicitur.
XLII Itaque admiror eos qui distermina-runt atque distinxerunt Libyam, Asiam, Europam: inter quas non parum est differentiæ. Siquidem Europa longitudine quidem cæteras assequitur, latitudine vero non videtur mihi comparari digna. nam Libya seipsam monstrat circumfluam mari esse, excepto duntaxat ubi Asiæ contermina est, Neco Ægyptiorum rege, eorum quos novimus primo in hoc demonstrando. Is postquam destitit à deprimenda fossa à Nilo ad Arabicum sinum, misit navibus quosdam Phœnices, præcipiens ut transvecti columnas Herculeas penetrarent ad septentrionale usque mare, atque ita ad Ægyptum remearent. Phœnices igitur è rubro mari solventes, abierunt in mare australe: qui quum autumnus advenisset, applicitis ad terram navibus sementem faciebant [1]: ut assidue Libyes legerent, ac messem expectarent. deinde messo frumento navigabant. Ita biennio consumpto, anno tertio ad Herculeas columnas declinantes in Ægyptum remearunt, referentes quæ apud me fidem non habent, sed forte apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atque hunc in modum Libya primum est cognita.
XLIII Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, virum

σα, εἰ μὴ νόμῳ, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον, ἐς τὸν Δαρεῖος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήγαγε. μέχρι μέν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων, χῶρος πλατὺς καὶ πολλός ἐστι· τὸ δ᾽ ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν παρὰ τὴν Παλαιστίνην, καὶ Αἴγυπτον, ἐς τὴν τελευτᾷ· ἐν τῇ ἔθνεά ἐστι τρία μοῦνα. ταῦτα μὲν ἀπὸ 148 Περσέων τὰ πρὸς ἑσπέρην τῆς Ἀσίης ἔχοντά ἐστι. Τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων, καὶ Μήδων, καὶ Σαπείρων, καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα, πρὸς βορέω δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα, καὶ ὁ Ἀράξης ποταμὸς, ῥέων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. μέχρι δὲ τῆς Ἰνδικῆς οἰκέεται Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης, "ἔρημον ἤδη (γρ. ἔρημος) τὸ πρὸς τὴν ἠῶ, οὐδ᾽ ἔχει οὐδεὶς φράσαι οἷον δή τι ἐστί. Τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί. ἡ δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἑτέρῃ ἐστί. ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέκεται. κατὰ μέν νυν Αἴγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στεινή ἐστι· ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν, δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυιέων· αὗται δ᾽ ἂν εἶεν χίλιοι στάδιοι. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ στεινοῦ τούτου, κάρτα πλατέα τυγχάνει ἐοῦσα ἀκτὴ, ἥτις Λιβύη κέκληται. Θωϋμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Λιβύην καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην. οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί. μήκεϊ μὲν γὰρ παρ᾽ ἀμφοτέρας παρήκει ἡ Εὐρώπη· εὔρεος δὲ πέρι, οὐδὲ συμβαλέειν ἀξίη φαίνεταί μοι εἶναι. Λιβύη μὲν γὰρ δηλοῖ ἑωυτὴν, ἐοῦσα περίρρυτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει· Νεκῶ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέος πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, καταδέξαντος· ὃς ἐπεί τε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι᾽ Ἡρακληΐων στηλέων ἐκπλέειν ἕως ἐς τὴν Βορηΐην θάλασσαν, καὶ οὕτω ἐς Αἴγυπτον ἀπικνέεσθαι. ὁρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης, ἔπλεον τὴν Νοτίην θάλασσαν. ὅκως δὲ "γένοιτο (γρ. γίνοιτο) φθινόπωρον, προσσχόντες ἂν σπείρεσκον τὴν γῆν, ἵνα ἑκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γινοίατο, καὶ μένεσκον τὸν ἄμητον. θερίσαντες δ᾽ ἂν τὸν σῖτον, ἔπλεον. ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων, τρίτῳ ἔτεϊ κάμψαντες Ἡρακληΐας στήλας, ἀπίκοντο ἐς Αἴγυπτον. καὶ ἔλεγον ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ, ἄλλῳ δὲ δή τεῳ, ὡς περιπλώοντες τὴν Λιβύην, τὸν ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιά. οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τοπρῶτον. Μετὰ δὲ, Καρχηδόνιοι εἰσὶ οἱ λέγοντες, ἐπεὶ "Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος, ἀνὴρ (γρ. Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος)

[1] In quamcunque Libyæ partem navigantes pervenissent: messemque expectabant. Quum autem messuissent, oram solverunt. Ita bienn.

Ἀχαι-

Ἀχαιμενίδης οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεμφθείς· ἀλλὰ δείσας τό, τε μῆκος τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην, ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδ' ἐπετέλεσε τὸν ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον. θυγατέρα γὰρ Ζωπύρου ἐβιήσατο τοῦ Μεγαβύζου παρθένον. ἔπειτα μέλλοντος αὐτοῦ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην ἀνασκολοπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξεω βασιλῆος, ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος, ἐοῦσα Δαρείου ἀδελφεὴ, παρῃτήσατο, φᾶσά οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην ἐπιθήσειν ἤπερ ἐκεῖνον. Λιβύην γάρ οἱ ἀνάγκην ἔσεσθαι περιπλώειν, ἐς ὃ ἂν ἀπίκηται, περιπλέων αὐτὴν, ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξεω ἐπὶ τούτοισι, ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς Αἴγυπτον, καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τουτέων, ἔπλεε παρὰ Ἡρακλήιας στήλας. διεκπλώσας δὲ, καὶ κάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Λιβύης, τῷ οὔνομα
πρ. Σολόεις '' Συλόεις ἐστὶ, ἔπλεε πρὸς μεσαμβρίην. περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι μησὶ, ἐπεί τε τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω, ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον. ἐκ δὲ ταύτης ἀπικόμενος παρὰ βασιλέα Ξέρξεα, ἔλεγε, φὰς τὰ προσωτάτω ἀνθρώπους μικροὺς παραπλέειν, ἐσθῆτι φοινικηΐῃ διαχρεωμένους· οἳ, ὅκως σφεῖς καταγοίατο τῇ νηΐ, φεύγεσκον πρὸς τὰ οὔρεα, καταλιπόντες τὰς πό-
πρ. ἐσιόντες, πρόβατα δὲ, λιας· αὐτοὶ δὲ ἀδικέειν οὐδὲν '' σίνοντες, βρωτὰ δὲ μοῦνα ἐξ αὐτέων λαμβάνειν. τοῦ δὲ μὴ περιπλῶσαι Λιβύην παντελέως, αἴτιον τόδε ἔλεγε· τὸ πλοῖον τὸ πρόσω οὐ δυνατὸν ἔτι εἶναι προβαίνειν, ἀλλ' ἐνίσχεσθαι. Ξέρξης δέ οἱ οὐ συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα, οὐκ ἐπιτελέσαντά τε τὸν προκείμενον ἄεθλον, ἀνεσκολόπισε, τὴν ἀρχαίην δίκην ἐπιτιμῶν.
149 τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπεί τε ἐπύθετο τάχιστα τὸν δεσπότεα τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα, τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε· τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὔνομα, ἑκὼν ἐπιλήθομαι. Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη· ὃς βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμὸν, ὃς κροκοδείλους δεύτερος οὗτος ποταμῶν πάντων παρέχεται, τοῦτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, πέμπει πλοίοισι ἄλλους τε τοῖσι ἐπίστευε τὴν ἀληθείην ἐρέειν, καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρυανδέα. οἳ δὲ ὁρμηθέντες ἐκ Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν. διὰ θαλάσσης δὲ πρὸς ἑσπέρην πλέοντες, τριηκοστῷ μηνὶ ἀπικνέονται ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ὅθεν ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς

1 Achæmenidem, qui Libyam non circumnavigavit quum effet ad hoc ipfum miffus: fed cum navigationis longitudine, tum terræ folitudine deterritus retro rediit, non impleto labore quem ei mater injunxerat. Etenim vitiaverat filiam virginem Zopyri, filii Megabyzi, quem ad hanc caufam à Xerxe rege fuffigendum cruci mater fua, quæ erat Darii foror, liberavit: quod diceret fe majus illi fupplicium irrogaturam quam rex pararet. quippe neceffe ei fore pernavigare omnem Africam, dum perveniret ad Arabicum finum. His annuente Xerxe, Satafpes in Ægyptum abiit, fumptaque illinc nave ac fociis, navigavit ad columnas Herculis: quibus tranfmiffis, circumvectus Africæ promontorium nomine Syleos, in meridiem curfum tenebat. Emenfufque permultum maris intra complures menfes, quum affidue pluri tempore opus effet, converfo curfu in Ægyptum rediit. Et illinc ad regem Xerxem regreffus, aiebat fe in pernaviganda remotiffima ad quam iffet ora, vidiffe homines pufillos Phœnicea utentes vefte, qui, quum ipfi terræ navim applicarent, ad montes fe fuga proriperent relictis urbibus. Ipfe autem ingreffus nihil illis injuriæ intuliffe, pecora tantum illinc accepiffe. Quod autem totam Africam non pernavigaffent, hanc caufam afferebat, quod navigium ulterius procedere non poffet, fed retineretur. 2 Hunc Xerxes negans loquutum vera, 3 quod certamen fibi propofitum non exolviffet, in crucem fuftulit, irrogata quam deftinaverat pœna. Hujus Satafpis eunuchus, audita domini nece, Samum cum magna pecunia profugit, quam Samius quidam intervertit: cujus nomen quum fciam, tamen volens 4 oblivifcor. ¶ Cæterum XLIV
Afiæ bona pars à Dario perveftigata eft. Is cupidus cognofcendi ubinam Indus (qui fecundus omnium fluminum crocodilos præftat) mare influat, mifit navibus cum alios quofdam, quos vera renunciaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandeum. Ifti è Cafpatyro urbe & è terra Pactyia folventes, fecundo flumine auroram verfus atque folem orientem navigantes in mare dehinc per ipfum mare occafum verfus, tricefimo demum menfe tenuerunt eum locum unde rex Ægyptiorum

---

1 Achæmenidem Libyam non circumnavigaffe, *id eft, navigando obiiffe: quafi legeretur* λέγοντες ὅτι. *Vel,* λέγοντες *feparandum à fequentibus. Deinde,* Deterritum retro rediiffe. 2 At Xerxes, non affentiens ipfi, vera effe quæ diceret, 3 Quod labore fibi propofito non defunctus effet, 4 *Id eft, filentio prætereo.*

eos Phœ-

eos Phœnices quos antea dixi, miserat ad Libyam circumnavigandam. Post horum circumnavigationem Darius Indos subegit, & eo mari potitus est. Ita Asiam (præter eam quæ orientem solem spectat) compertum est parem Li-

XLV byæ esse. At Europa à nemine investigata est, neque qua ad orientem neque qua ad aquilonem vergit, an 1 mari claudatur. Longitudine tamen cognoscitur ad utranque accedere. Neque possum conjectura colligere unde, quum una sit terra, trifaria sint ei nomina indita è mulierum cognominibus: ejusque fines ponantur Nilus fluvius Ægyptiacus & Phasis Colchus. Alii aiunt esse fines Tanain & 2 Mæotidem, fretumque Cimmerium: sed negant se audisse nomina eorum qui hæc distinxerunt, & unde nomina imposuerint. Jam enim Libya quidem à plerisque Græcorum fertur sortita nomen à Libya quadam muliere indigena: Asia vero, ab uxore Promethei. quanquam Lydi hoc sibi nomen vendicant, asserentes ab Asio filio Cotys, filii Manei, Asiam appellatam, non ab uxore Promethei. unde & Sardibus 3 familiam quandam esse vocatam Asiadem. Europa autem neque an sit mari circumflua, neque unde hoc nomen acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est: nisi dicamus ab Europa 4 Tyria nomen accepisse regionem: 5 nec ante, sicut cæteras, nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc commeasse terram quæ nunc à Græcis vocatur Europa, sed è Phœnice tantum in Cretam, & è Creta in Africam. Hæc hactenus de his dicta sint. 6 nam quæ

XLVI sentimus de his, ea dicimus. ¶ PONTUS autem Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica duntaxat excepta. nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens proferre possumus, aut aliquem virum pro erudito habitum novimus, præter Scythicam gentem & Anacharsin. In gente autem Scythica 7 ex omnibus humanis negotiis unum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est. at cætera non admiror. Quod maximum ab eis excogitatum, id est, ut neque quispiam qui ad eos se contulerit, aufugere,

τοὺς Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀπέστειλε περιπλώειν Λιβύην. μετὰ δὲ τούτους περιπλώοντας, Ἰνδούς τε καταστρέψατο Δαρεῖος, καὶ τῇ θαλάσσῃ ταύτῃ ἐχρᾶτο. οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης, πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὁμοῖα παρεχομένη τῇ Λιβύῃ. Ἡ δὲ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶν φανερή ἐστι γινωσκομένη, οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, οὔτε τὰ πρὸς βορέην, εἰ περίρρυτός ἐστι· μήκεϊ δὲ γινώσκεται παρ' ἀμφοτέρας παρήκουσα. οὐδ' ἔχω συμβαλέσθαι ἐπ' ὅτευ μιῇ ἐούσῃ γῇ, οὐνόματα τριφάσια κέεται, ἐπωνυμίας ἔχοντα γυναικῶν· καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη, καὶ Φᾶσις ὁ Κόλχος· οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν τὸν Μαιήτην καὶ πορθμήϊα τὰ Κιμμέρια λέγουσι. οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας. ἤδη γὰρ Λιβύη μὲν ἀπὸ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τοὔνομα γυναικὸς αὐτόχθονος. ἡ δὲ Ἀσίη, ἀπὸ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τὴν ἐπωνυμίην. καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ ὀνόματος Λυδοὶ, φάμενοι ἀπὸ ″ Ἀσίεω, τοῦ Κότυος, τοῦ Μάνεω, κεκλῆσθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς Προμηθέος Ἀσίης· ἀπό τοῦ καὶ τὴν ἐν Σάρδισι φυλὴν κεκλῆσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτ' εἰ περίρρυτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὔνομα ἔλαβε τοῦτο· οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς ″ Συρίης φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὔνομα τὴν χώρην· πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὥσπερ αἱ ἕτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται ἐοῦσα, καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τὴν γῆν ταύτην ἥτις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπη καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης, ἐς Κρήτην· ἐκ Κρήτης δὲ, ἐς Λιβύην. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. τοῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτέων χρησόμεθα. Ὁ δὲ πόντος ὁ Εὔξεινος ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Δαρεῖος, χωρέων πασέων παρέχεται, ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ, ἔθνεα ἀμαθέστατα. οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ πόντου οὐδὲν ἔχομεν ″ παραβαλέσθαι σοφίης πέρι. οὔτε ἄνδρα ″ λόγιον οἴδαμεν ″ γενόμενον πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος, καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γένεϊ ἓν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπηΐων πρηγμάτων σοφώτατα πάντων ἐξεύρηται, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι. τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται ὥστε ἀποφυγέειν τε μηδένα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας·

ἄλλ. Ἀσίεω
ἄλλ. Τυρίης
ἄλλ. προβαλέσθαι
ἄλλ. λόγιμον
ἄλλ. λεγόμενον.

1 Mari alluatur. 2 *Diversam videtur sequutus lectionem ab ea quæ in vulg. edit. & in nostris vet. cod. habetur.* 3 Tribum 4 *Non* Συ ίης *legit Valla, sed* Τυρίης· *cui lectioni assentiuntur nonnulli etiam vet. cod.* 5 Antea vero nomine carebat, sicut & cæteræ. Utemur enim opinionibus de his receptæ sunt. *Potest tamen & alius esse sensus.* 7 Una rerum humanarum maxima, omnium quas quidem noverimus, solertissime excogitata est.

μὴ

μὴ βουλόμενοί τε ἐξευρεθῆναι, καταλαβεῖν μὴ οἷόν τε εἶναι. τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ᾖ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες πάντες ἔωσι, ἱπποτοξόται, ζώοντές τε μὴ ἀπὸ ἀρότρου, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τέ σφι ᾖ ἐπὶ ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄποροι προσμίσγειν; Ἐξεύρηται δέ σφι ταῦτα, τῆς τε γῆς ἐούσης ἐπιτηδέης καὶ τῶν ποταμῶν ἐόντων σφι συμμάχων. ἥτε γὰρ γῆ ἐοῦσα πεδιὰς αὕτη, ποιώδης τε καὶ εὔυδρός ἐστι· ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῷ τέῳ ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ ὀνομαστοί τέ εἰσι αὐτέων, καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ θαλάσσης, τούτους ὀνομανέω. Ἴστρος μὲν, πεντάστομος· μετὰ δὲ, Τύρης τε καὶ Ὕπανις, καὶ Βορυσθένης, καὶ Παντικάπης, καὶ Ὑπάκυρις, καὶ Γέρρος, καὶ Τάναϊς. ῥέουσι γὰρ οἵδε κατὰ τάδε. Ἴστρος μὲν ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει θέρεος καὶ χειμῶνος. πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἑσπέρης τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε, ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων. εἰσὶ δὲ οἵδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες διὰ μὲν γε τῆς Σκυθικῆς χώρης, πέντε μὲν οἱ ῥέοντες· τόν τε Σκύθαι Πόρατα καλέουσι, Ἕλληνες δὲ Πυρετὸν· καὶ ἄλλος Τιαραντὸς, καὶ Ἄραρός τε καὶ Νάπαρις, καὶ Ὀρδησσός. ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν, μέγας, καὶ πρὸς ἠῶ ῥέων, ἀνακοινοῦται τῷ Ἴστρῳ τὸ ὕδωρ· ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς Τιαραντὸς, πρὸς ἑσπέρης τε μᾶλλον, καὶ ἐλάσσων· ὁ δὲ δὴ Ἄραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησσὸς, διὰ μέσου τούτων ῥέοντες, ἐσβάλλουσι ἐς τὸν Ἴστρον· οὗτοι μὲν αὐθιγενέες ποταμοὶ Σκυθικοὶ συμπληθύνουσι αὐτόν. Ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις ποταμὸς ῥέων συμμίσγεται τῷ Ἴστρῳ· ἐκ δὲ τοῦ Αἵμου τῶν κορυφέων τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι ῥέοντες πρὸς βορέην ἄνεμον, ἐσβάλλουσι ἐς αὐτὸν, Ἄτλας, καὶ Αὔρας, καὶ Τίβισις· διὰ δὲ Θρηΐκης καὶ Θρηΐκων τῶν Κρωβύζων ῥέοντες, Ἄθρης, καὶ Νόης, καὶ Ἀτάρνης, ἐκδιδοῦσι ἐς τὸν Ἴστρον· ἐκ δὲ Παιόνων, καὶ ὄρεος Ῥοδόπης, Κίος ποταμὸς μέσον σχίζων τὸν Αἷμον, ἐκδιδοῖ ἐς αὐτόν. ἐξ Ἰλλυριῶν δὲ ῥέων πρὸς βορέην ἄνεμον Ἄγγρος ποταμὸς, ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικὸν, καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγον. ὁ δὲ Βρόγγος ἐς τὸν Ἴστρον· οὕτω ἀμφοτέρους ἐόντας μεγάλους ὁ Ἴστρος διαδέκεται. ἐκ δὲ τῆς κατύπερθε χώρης Ὀμβρικῶν, Κάρπις ποταμὸς, καὶ ἄλλος Ἄλπις, πρὸς βορέην ῥέοντες ἄνεμον, καὶ οὗτοι ἐκδιδοῦσι ἐς αὐτόν. ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἴστρος, ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν, οἳ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ Κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης, ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθικῆς ἐσβάλλει.

γρ. ἀρότου

γρ. ἐκδιδοῖ

1 neque ipsi capi possint, aut ne inveniri quidem, si nolint, atque deprehendi. Siquidem nullæ sunt eis urbes, nulla mœnia extructa: domos secum ferunt singuli: equestresque sunt sagittarii, non pane victitantes, sed ex pecoribus: pro domibus plaustra habentes: quidni imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles? Hæc autem sunt ab eis inventa cum XLVII opportunitate terræ, tum fluminum beneficio. nam hæc terra, quum sit campestris, sua sponte uliginosa est & humida, eamque interfluunt flumina non multo pauciora numero quam in Ægypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima & à mari navigabilia, ea recensebo. Ister, quinque ostia habens: post hunc Tyres & Hyparis & Borysthenes & Panticapes & Hypacyris & Gerrhus & Tanais. Isti hunc in modum fluunt. Ister, omnium quos novimus fluviorum maximus, semper sibiipsi par tam XLVIII æstate quam hyeme fluit, ab occasu primus omnium qui sunt in Scythia. ob id omnium maximus quod alii in eum influunt, qui ipsum ingentem reddunt: per Scythiam quidem delapsi, numero quinque. unus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alius, Tiarantus: tertius, Ararus: quartus, Napares: quintus, Ordissus. Horum primo loco dictus fluvius, magnus est, & ad auroram fluens, cum Istro aquam communicat: minor est Tiarantus, ad occasum magis vergens. 2 Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis & Ordissus, in Istrum infunduntur. Hi sunt vernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent. Ex Agathyrsis autem fluens unus, Maris, Istro se immiscet: ex XLIX Hæmi vero jugis tres alii ingentes ad aquilonem ventum Atlas & Auras & Tibesis: per Thraciam vero & Crobyzos Thraces, Athres & Noes & Atarnes: at ex Pæoniis ac monte Rhodope, medium interscindens Hæmum Cius in ipsum erumpit. Quin ex Illyriis in aquilonem tendens Angrus, planitiem Triballicam interfluens, Brongum intrat, Brongus iste Istrum. ita utrumque per se magnum Ister excipit. Præterea ex regione quæ est supra Umbricos, Carpis, & alius ad ventum aquilonem Alpis, in Istrum exeunt. Om- L nem enim Europam Ister emetitur (sumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt, post Cynetas) totamque permensus Europam, ex transverso ingreditur Scythiam.

1 Neque possit eos quisquam nancisci, si inveniri nolint. Quibus enim nulla condita sint mœnia, sed qui domos portent, sintque ex equis sagittandi periti, ac non ex messe sed ex pecoribus victum habeant, ac in plaustris habitent, qui non hi fuerint inexpugnabiles & inaccessi? Hæc autem &c. 2 Per quorum medium cæt. fl. *vel quos cæteri interfl.*

His quæ

L His quæ dixi fluminibus, & aliis aquas suas communicantibus, Ister fit omnium maximus. nam si alterius cum alterius aqua comparetur, profecto Nilus copia aquæ antecellit, quod in eum nullus neque fluvius neque fons ingrediens, ad incrementum aquæ confert. Quod autem Ister sibi semper par fluit tam æstate quam hyeme, ob id fit (ut mihi videtur) quod hyeme est quantus est, aliquantulo major quam sua natura fert. nam per hyemem paululum in ea regione pluit, sed ubique ningit. Æstate vero nix, quæ sub hyemem decidit permulta, undique in Istrum liquefacta dilabitur: eumque implet: nec ipsa solum, sed cum ea imbres multi atque vehementes. Quippe per æstatem pluit: quo tempore quanto plus aquæ sol ad se attrahit quam hyeme, tanto plus aquæ cum Istro miscetur æstate quam hyeme. Ita quum paria faciat Ister datis aquis & acceptis, fit ut semper videatur sibi esse similis.

LI Ex fluviis ergo qui apud Scythas sunt, unus est Ister. Post hunc Tyres, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terram à Nebride separat. ad ostium hujus incolunt

LII Græci qui Tyritæ vocantur. Tertium flumen est Hypanis ex Scythica veniens, & ex magna palude profluens, circum quam pascuntur equi sylvestres candidi: recteque vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis fluit fere quinque dierum navigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor à mari dierum navigatione sane quam amarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarum, ut quum sit exiguus magnitudine, tamen inficiat Hypanin flumen, in paucis magnum. Est autem hic fons in finibus regionis Scytharum aratorum, & Alizonum, eodem nomine quo locus unde emanat, Scythica lingua, Amaxampeus, Græca autem lingua, *ἱραὶ ὁδοὶ*, *id est*, *sacræ viæ*. Apud Alizones autem contrahunt terminos suos Tyres & Hypanis: mox deinde in diversum abeuntes, mediam intercapedinem laxant.

LIII Quartus fluvius est Borysthenes, secundum Istrum omnium maximus, & nostra sententia, non modo Scythicorum fluviorum longe uberrimus, sed etiam cæteris uberior, præter Ægyptium Nilum, cum quo non licet alium comparare. Cæterorum autem uberrimus est Borysthenes, pascua præbens amoenissima & accommodatissima pecoribus,

τούτων ὧν τῶν καταλεχθέντων, καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ, γίνεται ὁ Ἴστρος ποταμῶν μέγιστος· ἐπεὶ ὕδωρ γε, ἓν πρὸς ἓν συμβάλλειν, ὁ Νεῖλος πλήθεϊ ἀποκρατέει. ἐς γὰρ δὴ τοῦτον οὔτε ποταμὸς, οὔτε κρήνη οὐδεμίη ἐσδιδοῦσα, ἐς πλῆθός οἱ συμβάλλεταί οἱ. ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἔν τε θέρεϊ καὶ χειμῶνι ὁ Ἴστρος, κατὰ τοιόνδε τι, ὡς ἐμοὶ δοκέει. τοῦ μὲν χειμῶνος ἐστὶ ὅσοσπερ ἐστὶ, ὀλίγῳ τε μέζων τῆς ἑωυτοῦ φύσιος γίνεται. ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τοῦ χειμῶνος πάμπαν ὀλίγῳ, νιφετῷ δὲ πάντα χρᾶται. τοῦ δὲ θέρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι " πεσοῦσα ἀμφιλαφὴς, τηκομένη πάντοθεν ἐσδιδοῖ ἐς τὸν Ἴστρον. αὕτη τε δὴ ἡ χιὼν ἐσδιδοῦσα ἐς αὐτὸν, συμπληθύει, καὶ ὄμβροι πολλοί τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ. ὕει γὰρ δὴ τὸ θέρος. ὅσῳ δὲ πλέον ἐπ' ἑωυτὸν ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλκεται ἐν τῷ θέρεϊ ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσούτῳ τὰ συμμισγόμενα τῷ Ἴστρῳ, πολλαπλήσιά ἐστι τοῦ θέρεος ἤπερ τοῦ χειμῶνος. ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα, ἀντισήκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν αἰεὶ φαίνεσθαι ἐόντα. Εἷς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθῃσι ἐστὶ ὁ Ἴστρος· μετὰ δὲ τοῦτον, Τύρης. ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὁρμᾶται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἣ οὐρίζει τήν τε Σκυθικὴν καὶ Νευρίδα γῆν. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηνται Ἕλληνες, οἳ Τυρῖται καλέονται. Τρίτος δὲ Ὕπανις ποταμὸς ὁρμᾶται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν πέριξ νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί. καλέεται δὲ ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς, μήτηρ Ὑπάνιος. ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὕπανις ποταμὸς ῥέει. ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς καὶ γλυκύς ἐστι· ἀπὸ δὲ τούτου, πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον, πικρὸς δεινῶς. ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρή. οὕτω δή τι ἐοῦσα πικρὴ, ἣ μεγάθεϊ σμικρὴ ἐοῦσα, κιρνᾷ τὸν Ὕπανιν, ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν. ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὔροισι χώρης τῆς τε ἀροτήρων Σκυθέων καὶ Ἀλαζόνων. 151 οὔνομα δὲ τῇ κρήνῃ, καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῳ, Σκυθιστὶ μὲν, " Ἐξαμπαῖος· κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, Ἱραὶ ὁδοί. συνάγουσι δὲ τὰ τέρματα ὅ, τε Τύρης καὶ ὁ Ὕπανις κατὰ Ἀλαζόνας· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον. Τέταρτος δὲ, ὁ Βορυσθένης ποταμὸς, ὅς ἐστι τε μέγιστος τε μετὰ Ἴστρον τούτων καὶ πολυαρκέστατος, κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας, οὔτι μοῦνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου. τούτῳ γὰρ οὐκ οἷά τε ἐστὶ συμβαλέειν ἄλλον ποταμόν. τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος, ὃς νομάς τε καλλίστας καὶ εὐνομιδεστάτας κτήνεσι παρέχεται,

" τῆς πεζοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλαφὴς,

" τῆς Ἀμαξάμπεος·

ἰχθύας τε ἀρίστους διακεκριμένως καὶ πλείστους· πίνεσθαί τε ἥδιστός ἐστι· ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι· σπόρος τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται· ποίη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἡ χώρη, βαθυτάτη. ἅλες τε ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ αὐτόματοι πήγνυνται ἄπλετοι· κήτεά τε μεγάλα ἀνάκανθα, τὰ ἀντακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταριχείην, ἄλλα τε πολλὰ θωυμάσαι ἄξια. μέχρι μέν νυν Γέῤῥου χώρου, ἐς τὸν τεσσεράκοντα ἡμερέων πλόος ἐστὶ, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου· τὸ δὲ κατύπερθε, δι' ὧν ῥέει ἀνθρώπων, οὐδεὶς ἔχει φράσαι. φαίνεται δὲ ῥέων δι' ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν Σκυθέων τὴν χώρην. οὗτοι γὰρ οἱ Σκύθαι παρ' αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἡμερέων πλόον νέμονται. μούνου δὲ τούτου τοῦ ποταμοῦ καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φράσαι τὰς πηγάς· δοκέω δὲ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλήνων. ἀγχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται, καί οἱ συμμίσγεται ὁ Ὕπανις ἐς τωὐτὸ τέλος ἐκδιδούς. τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τούτων ἐὸν ἔμβολον τῆς χώρης, Ἱππολέων ἄκρη καλέεται. ἐν δὲ αὐτῷ ἱερὸν Δήμητρος ἐνίδρυται· πέρην δὲ τοῦ ἱροῦ ἐπὶ τῷ Ὑπάνι Βορυσθενεῖται κατοικέαται. ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ τούτων τῶν ποταμῶν. Μετὰ δὲ τούτους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος, τῷ οὔνομα Παντικάπης. ῥέει μὲν γὰρ καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ τὸ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθένεος νέμονται οἱ γεωργοὶ Σκύθαι· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὴν Ὑλαίην. παραμειψάμενος δὲ ταύτην, τῷ Βορυσθένεϊ συμμίσγεται. Ἕκτος δὲ Ὑπάκαρις ποταμὸς, ὃς ὁρμᾶται μὲν ἐκ λίμνης, διὰ μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθέων ῥέων, ἐκδιδοῖ κατὰ Καρκινῖτιν πόλιν, ἐς δεξιὴν ἀπέργων τήν τε Ὑλαίην καὶ τὸν Ἀχιλλήιον καλεόμενον δρόμον. Ἕβδομος δὲ Γέῤῥος ποταμὸς ἀπέσχισται μὲν ἀπὸ τοῦ Βορυσθένεος, κατὰ τοῦτο τῆς χώρης ἐς ὃ γινώσκεται ὁ Βορυσθένης· ἀπέσχισται μέν νυν ἐκ τούτου τοῦ χώρου· οὔνομα δὲ ἔχει τό, περ ὁ χῶρος αὐτὸς, Γέῤῥος. ῥέων δ' ἐς θάλασσαν, οὐρίζει τήν τε τῶν Νομάδων χώρην, καὶ τὴν τῶν βασιληίων Σκυθέων. ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὸν Ὑπάκαριν. Ὄγδοος δὲ δὴ Τάναϊς ποταμὸς, ὃς ῥέει τἀνέκαθεν ἐκ λίμνης μεγάλης ὁρμεώμενος, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς μέζω ἔτι λίμνην καλεομένην Μαιῆτιν, ἣ οὐρίζει Σκύθας τε τοὺς βασιληίους καὶ Σαυρομάτας· ἐς δὲ Τάναϊν τοῦτον ἄλλος ποταμὸς ἐσβάλλει, τῷ οὔνομά ἐστι Ὕργις. Τοῖσι μὲν δὴ ὀνομαστοῖσι ποταμοῖσι οὕτω δή τι οἱ Σκύθαι ἐσκευάδαται. τοῖσι δὲ κτήνεσι ἡ ποίη ἀναφυομένη ἐν τῇ Σκυθικῇ, ἐστὶ ἐπιχολωτάτη πασέων ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἀνοιγομένοισι δὲ τοῖσι κτήνεσί ἐστι σταθμώσασθαι ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει. Τὰ μὲν δὴ

Γέῤῥων

τῷ ἐς τὸ ἕλος ἐκδιδ.

τοῦ Ὑπάκυρις

τὸν Ὑπάκυριν.

necnon optimorum ac singularium piscium affatim: idem ad potandum suavissimus, limpidus inter turbidos fluens, juxta quem sementis optima fit, 1 & herba non sativa, etiam altissima. In hujus quoque ostio ingens vis salis sua sponte concrescit. Præbet idem ingentia cete ad salsuram, spinis carentia, quæ antacæos appellant. Alia præterea præstat admiratione digna. Porro quadraginta quidem dierum navigatione usque ad locum nomine Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere: at superiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui potest: videtur tamen fluere per solitudinem ad Scytharum agricolantium plagam. nam hi Scythæ decem dierum navigatione accolunt hoc flumen. Cujus tantum ac Nili fontes nec ipse possum, nec ullum Græcorum reor posse dicere. Idem quum ad mare advenit. Hypanis cum eo miscetur eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis est, 2 Hyppoleo promontorium vocitatur, ubi delubrum Cereris extructum est. Ultra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluviis. Post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluens, atque è palude: inter quem & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua transmissa, Borysthení immiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manans, mediosque Scythas nomadas influens, in mare volvitur, juxta Carcinitin oppidum, ad dexteram coercens Hylæam, & cursum qui dicitur Achillis. Septimus est Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui à Borysthene dirimitur circa ea loca apud quæ Borysthenes cognoscitur: cui loco nomen est Gerrho, disterminatque regionem Scytharum nomadum ac regiorum. & *dum in mare fluit* in Hypacarin dilabitur. Octavus est Tanais, qui superius è vasta palude profluens, in aliam vastiorem defunditur, nomine Mæotin, quæ discludit regios Scythas à Sarmatis. In hunc Tanain alius influit, nomine Hyrgis. His celeberrimis amnibus Scythæ muniti sunt. ¶ Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos novimus germinum 3 aridissimum est: quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea quidem

LIV
LV
LVI
LVII
LVIII
LIX

1 Et gramen, qua parte non seritur regio, altissimum. *Ad verbum,* profundissimum. 2 Hippoleon 3 *Videtur aliud legisse quam* ἐπιχολωτάτη.

ut quam

ut quammaxima sunt, ita apud eos abundant. cætera autem vulgaria sunt. Atque hunc in modum 1 res sunt eis institutæ. 2 Deorum hos solos propitiantur: Vestam ante omnes, deinde Jovem ac Tellurem: existimantes Tellurem Jovis conjugem esse. Post hos Apollinem, & cœlestem Venerem, & Martem & Herculem. Hos cuncti Scythæ deos arbitrantur. Sed qui regii Scythæ vocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestam lingua sua Tabiti: Jovem, Papæum: mea sententia rectissime: Tellurem, Apiam: Apollinem, OEtosyrum: cœlestem Venerem, Artimpasam: Neptunum, Thamimasadem. Simulacra & aras & delubra 3 facienda non putant, præterquam Marti. LX Idem sacrificium prorsus apud omnia templa fieri eodem modo est institutum, qui talis est: Victima ipsa primoribus implicita pedibus sistitur, cujus à tergo stans immolator, amota in primis infula, pecudem ferit, eaque concidente deum invocat cui illam mactat: deinde circumdat laqueum collo, tum injecto baculo circumducit, hostiamque strangulat non incenso igni, 4 non votis nuncupatis, non sumptis libamentis, sed ubi pecudem strangulavit, eique pellem detraxit, ad coquendum se convertit. LXI Verum quum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum est: Ubi victimam pelle denudarunt, denudant quoque ossa carnibus, dehinc illas in lebetes ejus gentes (Lesbiis crateribus assimiles, nisi quod sunt multo capaciores) injiciunt: subjectis atque succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hostiarum in alvos illarum & cum aqua commiscent, atque ossa succendunt. Quibus pulcherrime ardentibus, & alvis facile capientibus carnes ossibus separatas, ita fit ut bos se ipse coquat: & item cætera pecora immolata, per semetipsum quodque elixum fit. Coctis carnibus, is qui immolavit, earum atque intestinorum 5 libamenta ante se porricit. Immolant autem alia pecora, tum præcipue equos. LXII Et aliis quidem diis hunc in modum & alias pecudes immolant. Marti vero sic prisco ritu apud quosque tale extruitur templum: Sarmentorum fasces aggeruntur trium in longum latumque stadiorum, minoris tamen sublimitatis: desuper quadrata

μέγιστα οὕτω σφι εὔπορά ἐστι· τὰ δὲ λοιπὰ νόμαια κατὰ τάδε σφι διακέεται. Θεοὺς μὲν μούνους τούσδε ἱλάσκονται, Ἱστίην μὲν μάλιστα, ἐπὶ δὲ, Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα. μετὰ δὲ τούτους, Ἀπόλλωνά τε καὶ οὐρανίην Ἀφροδίτην καὶ Ἡρακλέα, καὶ Ἄρεα. τούτους μὲν πάντες οἱ Σκύθαι νενομίκασι· οἱ δὲ καλεόμενοι βασιλήϊοι Σκύθαι καὶ τῷ Ποσειδέωνι θύουσι. ὀνομάζονται δὲ Σκυθιστὶ, Ἱστίη μὲν, Ταβιτί· Ζεὺς δὲ ὀρθότατα κατὰ γνώμην γε τὴν ἐμὴν καλεόμενος Παπαῖος· Γῆ δὲ, Ἀ- 152
πία· Ἀπόλλων δὲ, Οἰτόσυρος· οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτη, Ἀρτίμπασα· Ποσειδέων δὲ Θαμιμασάδης. ἀγάλματα δὲ καὶ βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιέειν, πλὴν Ἄρηϊ· τούτῳ δὲ νομίζουσι. Θυσίη δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι κατέστηκε περὶ πάντα τὰ ἱρὰ ὁμοίως· ἐρδομένη δὲ ὧδε· τὸ μὲν ἱρήϊον αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοὺς δύο πόδας τοὺς ἐμπροσθίους ἕστηκε· ὁ δὲ θύων, ὄπισθεν τοῦ κτήνεος ἑστεὼς, σπάσας τὴν ἀρχὴν τοῦ στρόφου, καταβάλλει μιν· πίπτοντος δὲ τοῦ ἱρηΐου, ἐπικαλέει τὸν θεὸν τῷ ἂν θύῃ· καὶ ἔπειτα βρόχῳ περὶ ὦν ἔβαλε τὸν αὐχένα. σκυταλίδα δὲ ἐμβαλὼν περιάγει, καὶ ἀποπνίγει· οὔτε πῦρ ἀνακαύσας, οὔτε "καταρξάμενος, οὔτ' ἐπισπείσας. ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀποδείρας, τράπεται πρὸς ἕψησιν. Τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθικῆς αἰνῶς ἀξύλου ἐούσης, ὧδέ σφι ἐς τὴν ἕψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται. ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήϊα, γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα δ' ἐσβάλλουσι, ἢν μὲν τύχωσι ἔχοντες λέβητας ἐπιχωρίους, μάλιστα Λεσβίοισι κρητῆρσι προσεικέλους, χωρὶς ἢ ὅτι πολλῷ μέζονας· ἐς τούτους ἐσβάλλοντες, ἕψουσι ὑποκαίοντες τὰ ὀστέα τῶν ἱρηΐων· ἢν δὲ μή σφι παρῇ λέβης, οἱ δὲ ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱρηΐων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα, καὶ παραμίξαντες ὕδωρ, ὑποκαίουσι τὰ ὀστέα· τὰ δὲ αἴθεται κάλλιστα. αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι εὐπετέως τὰ κρέα ἐψιλωμένα τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βοῦς τε ἑωυτὸν ἐξέψει, καὶ τἆλλα ἱρήϊα ἑωυτὸ ἕκαστον. ἐπεὰν δὲ ἑψηθῇ τὰ κρέα, ὁ θύσας, τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγχνων ἀπαρξάμενος, ῥίπτει ἐς τὸ ἔμπροσθεν. θύουσι δὲ καὶ τἆλλα πρόβατα, καὶ ἵππους μάλιστα. Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι, καὶ ταῦτα τῶν κτηνέων. τῷ δὲ Ἄρηϊ ὧδε κατὰ νόμους· ἑκάστοισι τῶν ἀρχηΐων ἐσίδρυταί σφι Ἄρεος ἱρὸν τοιόνδε· φρυγάνων φάκελοι συννενέαται ὅσον τ' ἐπὶ σταδίους τρεῖς μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ, ἔλασσον· ἄνω δὲ τούτου, τετράγωνον

" τῷ κατευξάμενος,

1 Ritus sunt eis instituti. 2 His solis diis litant, *vel sacrificant.* 3 Facere non est illis usu receptum, 4 Non oblatis primitiis, 5 Primitias.

γρ. ἐπίπεδον

γρ. σηκοῦ

ἄπεδόν πεποίηται· καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὸ ἓν, ἐπιβατόν. ἔτεος δ' ἑκάστου ἁμάξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐπινέουσι φρυγάνων· ὑπονοστέει γὰρ δὴ αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμώνων. ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἵδρυται ἀρχαῖος ἑκάστοισι, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τοῦ Ἄρεος τὸ ἄγαλμα. τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκῃ θυσίας ἐπετείους προσάγουσι προβάτων καὶ ἵππων. καὶ δὴ καὶ τοῖσδ' ἔτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅσους δ' ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἕνα θύουσι, τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ ᾧ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ. ἐπὰν γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλέων, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἄγγος· καὶ ἔπειτα ἀνενείκαντες ἄνω ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων, καταχέουσι τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκεος. ἄνω μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο. κάτω δὲ παρὰ τὸ ἱρὸν ποιεῦσι τάδε· τῶν ἀποσφαγέντων ἀνδρῶν τοὺς δεξιοὺς ὤμους πάντας ἀποταμόντες σὺν τῇσι χερσὶ, ἐς τὸν ἠέρα ἱεῖσι· καὶ ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα ἀπέρξαντες ἱρήϊα ἀπαλλάσσονται. χεὶρ δὲ τῇ ἂν πέσῃ κέεται, καὶ χωρὶς ὁ νεκρός. Θυσίαι μέν νυν αὗταί σφι κατεστέασι. ὑσὶ δὲ οὗτοι οὐδὲν νομίζουσι, οὐδὲ τρέφειν παράπαν ἐν τῇ χώρῃ θέλουσι. Τὰ δ' ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδέ σφι διακέεται· ἐπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλῃ ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπίνει. ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τούτων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλέϊ. ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν, τῆς ληΐης μεταλαμβάνει τὴν ἂν λάβωσι· μὴ ἐνείκας δὲ, οὔ. ἀποδείρει δὲ αὐτὴν τρόπῳ τοιῷδε· περιταμὼν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα, καὶ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς, ἐκσείει. μετὰ δὲ, σαρκίσας βοὸς πλευρῇ, δέψει τῇσι χερσί. ὀργάσας δὲ αὐτὸ, ἅτε χειρόμακτρον ἔκτηται. ἐκ δὲ τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου τὸν ἂν αὐτὸς ἐλαύνῃ, ἐκ τούτου ἐξάπτει, καὶ ἀγάλλεται. ὃς γὰρ ἂν πλεῖστα δέρματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος οὗτος κέκριται. πολλοὶ δὲ αὐτέων ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ χλαίνας ἐπείνυσθαι ποιεῦσι, συρράπτοντες κατάπερ βαίτας. πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας νεκρῶν ἐόντων ἀποδείραντες, καὶ διατείναντες αὐτοῖσι ὄνυξι, καλύπτρας τῶν φαρετρέων ποιεῦνται. δέρμα δὲ ἀνθρώπου, καὶ παχὺ καὶ λαμπρὸν ἦν ἄρα, σχεδὸν δερμάτων πάντων λαμπρότατον λευκότητι. πολλοὶ δὲ καὶ ὅλους ἄνδρας ἐκδείραντες, καὶ διατείναντες ἐπὶ ξύλων, ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται. Αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, οὔτι πάντων, ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποιεῦσι τάδε· ἀποπρίσας ἕκαστος πᾶν τὸ ἔνερθεν τῶν ὀφρύων,

γρ. ἀπαρξάντες

153

planities efficitur: tria latera prærupta sunt, quartum acclive, per quod ascendatur. Eo quotannis comportant centum quinquaginta plaustra sarmentorum. nam semper propter cæli tempestatem illa marcescunt. Sub hac congerie ferreus acinacis, qui singulis vetustius est, statuitur. Idque est Martis simulacrum, cui annuas hostias offerunt cum aliorum pecorum, tum equorum, & plus 1 huic acinaci quam cæteris diis. Ex captivis centesimum quemque immolant, non eodem quo pecora modo, sed diverso. nam ubi eorum capitibus vinum libaverunt, ipsos intra quoddam vas jugulant: dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublatis, acinacem cruore perfundunt. Hæc quidem supra conferunt. inferius autem in templo ista faciunt: Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos una cum manibus in aerem jaciunt. & quocunque deciderit manus, ibi jacet, seorsum autem mortuus. 2 Cæteris deinde solennibus confectis abeunt. Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. LXIII

3 Sues pro nihilo putant, quas nec alere omnino in sua regione volunt. ¶ Quæ vero ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. LXIV Quem primum virum ceperit vir Scytha, ejus sanguinem potat: quoscunque in prœlio interemerit, eorum capita regi offert. nam capite allato, fit prædæ quamcunque ceperint particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit: In orbem illud amputat circa aures, verticeque sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & ubi sicut bovis corium manibus mollivit tanquam mantile possidet, eaque ex habenis equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia ut quisque plurima habet, ita vir judicatur præstantissimus. Sunt quoque multi qui coria hæc humana tanquam brutorum consuunt, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæsorum hostium manus dextras cum unguibus excoriant, 4 eisque opercula pharetrarum integunt. Est autem inter omnia coria humanum fere & crassum maxime & candore splendidum. Multi etiam totos homines excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circumferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. 5 Non LXV tamen de omnium, sed de inimicissimorum capitibus hoc faciunt, ut quisque illud quod est infra supercilia, recisum prorsus

1 His. *Intelligit forte Marti & acinaci.* 2 *Videtur aut diversam à nostra lectionem sequutus esse, aut nostram non intellexisse. quæ tamen* ἀπέρξαντες *habet pro eo quod vet. cod.* ἀπαρξάντες. 3 Suum nullus est illis usus. 4 Eisque pharetras integunt. *Vel*, Et ex eis opercula pharetrarum conficiunt. 5 At capitibus non quidem omnium, sed inimicissimorum, hoc faciunt.

excutiat:

excutiat: & crudo tantum bovis corio, si pauper sit, sin dives, non modo exterius inducat bovino corio, verumetiam interius inauret, & sic uterque pro poculo utatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos extiterint discordiæ, & apud regem victoria sint potiti. Hæc capita hospitibus qui ad eos veniunt viri alicujus existimationis, exhibent: referuntque, illos, quum essent domestici, & ad pugnam lacessissent, ab ipsis esse superatos: id strenuitatis loco ponentes.

LXVI Semel autem quotannis 1 singuli regionum principes miscent vinum crateri, de quo 2 Scythæ omnes hostium homicidæ bibunt, at non gustant qui nihil præclari operis ediderint, sed sine honore seorsim sedent: quæ res apud eos maximæ est ignominiæ. Qui vero complures cædes fecerunt, hi duobus pariter

LXVII quos habent calicibus potant. Apud eosdem permulti sunt vaticinatores, qui pluribus virgis salignis divinant, ad hunc modum: Grandes virgarum fasces quum attulerunt, humi positos dissolvunt, ac separatim ponentes illarum singulas, vaticinantur. 3 ad hæc dicendo, viceversa virgas prehendunt, ac rursus sigillatim componunt. Hæc est illis tradita à majoribus divinatio. Sed Enaries, 4 qui sunt androgyni, aiunt sibi à Venere traditam divinationem: qui tiliæ fronde vaticinantur. Tiliam ubi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resolvendo tractat, at-

LXVIII que in hunc modum vaticinatur. Horum tres maxime probatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper fere dicunt hunc aut illum civem (nominant autem hominem de quo loquuntur) pejerasse, jurantem per regium 5 solium: est autem Scythis mos plerunque jurandi per regium solium, quum maximum volunt interponere jusjurandum) protinusque is quem dixerint pejerasse, adductus, coarguitur scientia divinandi, tanquam compertus falso dejerasse per regium solium, & ob id regem ægrotare. Si ille inficians se negat pejerasse, atque rem graviter fert, rex duplum vaticinorum accersit: qui inspecta divinandi ratione, si & ipsi hominem perjurii convicerint, sine mora caput excidunt: ejusque facultates inter se partiuntur primi vaticini. Sin vero

ἐκκαθαίρει· καὶ ἢν μὲν ᾖ πένης, ὁ δ' ἔξωθεν ὠμοβοέην μούνην περιτείνας, οὕτω χρᾶται. ἢν δὲ ᾖ πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοέην περιτείνει· ἔσωθεν δὲ " περιχρυσώσας, οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ. [γρ. καταχρυσώσας,] ποιεῦσι δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν οἰκηίων, ἤν σφι διάφοροι γίνωνται, καὶ ἢν τις ἐπικρατήσῃ αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλέϊ. ξείνων δέ οἱ ἐλθόντων τῶν ἂν λόγον ποιέηται, τὰς κεφαλὰς ταύτας παραφέρει, καὶ ἐπιλέγει ὡς οἱ ἐόντες οἰκήιοι πόλεμον προσεθήκαντο, καί σφεων αὐτὸς ἐπεκράτησε ταύτην τὴν ἀνδραγαθίην λέγεται. Ἅπαξ δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ὁ νομάρχης ἕκαστος ἐν τῷ ἑωυτοῦ νομῷ κιρνᾷ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυθέων " ὅσοις δὴ ἄνδρες πολέμιοι ἀραιρημένοι ἔωσι· [γρ. τοῖσι.] τοῖσι δ' ἂν μὴ κατεργασμένον ᾖ τοῦτο, οὐ γεύονται τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἠτιμωμένοι ἀποκατέαται. ὄνειδος δέ σφι ἐστὶ μέγιστον τοῦτο· ὅσοι δὲ ἂν αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄνδρας ἀναιρηκότες ἔωσι, οὗτοι δὲ σὺν δύο κύλικας ἔχοντες, πίνουσι ὁμοῦ. Μάντιες δὲ Σκυθέων εἰσὶ πολλοί, οἳ μαντεύονται ῥάβδοισι ἰτείνῃσι πολλῇσι ὧδε· ἐπεὰν φακέλους ῥάβδων μεγάλους ἐνείκωνται, θέντες χαμαὶ, διεξελίσσουσι αὐτούς· καὶ ἐπὶ μίαν ἑκάστην ῥάβδον τιθέντες, θεσπίζουσι. ἅμα τε λέγοντες ταῦτα, συνειλέουσι τὰς ῥάβδους ὀπίσω, καὶ αὖτις κατὰ μίαν συντιθεῖσι. αὕτη μέν σφι ἡ μαντικὴ πατρωΐη ἐστί. οἱ δὲ ἐνάρεες καὶ οἱ ἀνδρόγυνοι τὴν Ἀφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι· φιλύρης ὦν φλοιῷ μαντεύονται, ἐπεὰν τὴν φιλύρην τρίχα σχίσῃ διαπλέκων ἐν τοῖσι δακτύλοισι τοῖσι ἑωυτοῦ, καὶ διαλύων, χρᾷ. Ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυθέων κάμνῃ, μεταπέμπεται τῶν μαντίων ἄνδρας τρεῖς τοὺς εὐδοκιμέοντας μάλιστα, οἳ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ μαντεύονται. καὶ λέγουσι οὗτοι ὡς τὸ ἐπίπαν μάλιστα τάδε, ὡς τὰς βασιληίας ἱστίας ἐπιώρκηκε ὃς καὶ ὃς, λέγοντες τῶν ἀστῶν τὸν ἂν δὴ λέγωσι· (τὰς δὲ βασιληίας ἱστίας νόμος Σκύθῃσι τὰ μάλιστά ἐστι ὀμνύναι τότε ἐπεὰν τὸν μέγιστον ὅρκον ἐθέλωσι ὀμνύναι) αὐτίκα δὲ διαλελαμμένος ἄγεται οὗτος τὸν ἂν δὴ φῶσι ἐπιορκῆσαι. ἀπιγμένον δὲ ἐλέγχουσιν οἱ μάντιες ὡς ἐπιορκήσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τὰς βασιληίας ἱστίας, καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει ὁ βασιλεύς. ὁ δὲ ἀρνέεται, οὐ φάμενος ἐπιορκῆσαι, καὶ δεινολογέεται. ἀρνεομένου δὲ τούτου, ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται ἄλλους διπλησίους μάντιας· καὶ ἢν μὲν καὶ οὗτοι ἐσορέωντες ἐς τὴν μαντικὴν, καταδήσωσι ἐπιορκῆσαι, τοῦδε ἰθέως τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνουσι, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· ἢν δὲ

1 Unusquisque provinciæ præfectus in sua provincia craterem vini temperat, de quo Sc. 2 Scythæ omnes bibunt à quibus hostes sui interfecti fuerint: at qui hoc facinus non ediderint, hoc non gustant, sed *&c.* 3 Simulque dum hæc dicunt, virgas rursum convolvunt, *quas videlicet evolverant*, & in unum componunt. 4 *Legit* οἱ καὶ ἀνδρόγυνοι, *pro* καὶ οἱ ἀνδρ. 5 *Aut, larem.*

 οἱ ἐω-

οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσωσι, ἄλλοι
πάρεισι μάντιες, καὶ μάλα ἄλλοι. ἢν ὦν οἱ
πλεῦνες τὸν ἄνθρωπον ἀπολύσωσι, δέδοκται
τοῖσι πρώτοισι τῶν μαντίων αὐτοῖσι ἀπόλ-
λυσθαι. Ἀπολλῦσι δὲ αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε·
ἐπεὰν ἄμαξαν καμάρης φρυγάνων πλή-
γρ. ἐμποδίσαντες σωσι, καὶ ὑποζεύξωσι βοῦς, "ἐμπεδήσαντες
τοὺς μάντιας, καὶ χεῖρας ὀπίσω δήσαντες, καὶ
στομώσαντες, κατειργνῦσι ἐς μέσα τὰ φρύ-
γανα. ὑποπρήσαντες δὲ αὐτὰ, ἀπιεῖσι, φο-
γρ. τοὺς βήσαντες" τὰς βοῦς. πολλοὶ μὲν δὴ συγκα-
τακαίονται τοῖσι μάντισι βόες, πολλοὶ δὲ
περικεκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὰν αὐτέων
ὁ ῥυμὸς κατακαυθῇ. κατακαίουσι δὲ τρό-
πῳ τῷ εἰρημένῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς
154 μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες. Τοὺς
δ' ἂν ἀποκτείνοι βασιλεὺς, τουτέων οὐδὲ τοὺς
παῖδας λείπει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα
κτείνει, τὰ δὲ θήλεα οὐκ ἀδικέει. ὅρκια δὲ
ποιεῦνται Σκύθαι ὧδε, πρὸς τοὺς ἂν ποιέ-
ωνται· ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην
γρ. τὸ ὅρκιον οἶνον ἐγχέαντες, αἷμα συμμίσγουσι τῶν" τὰ
ὅρκια ταμνομένων, τύψαντες ὑπέατι ἢ
ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος.
καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα ἀκι-
νάκεα, καὶ ὀϊστοὺς, καὶ σάγαριν καὶ ἀκόντιον·
ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται πολ-
λά· καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοί τε οἱ τὸ
ὅρκιον ποιεύμενοι, καὶ τῶν ἑπομένων οἱ πλεί-
στου ἄξιοι. Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλήων ἐν Γέῤ-
ῥοισι εἰσί. ἐς ὃ ὁ Βορυσθένης ἐστὶ προσπλω-
τὸς, ἐνθαῦτα, ἐπεάν σφι ἀποθάνῃ ὁ βασι-
λεὺς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετράγω-
νον. ἑτοῖμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες, ἀναλαμ-
βάνουσι τὸν νεκρὸν κατακεκηρωμένον μὲν τὸ
σῶμα· τὴν δὲ νηδὺν ἀνασχισθεῖσαν, καὶ κα-
θαρθεῖσαν, πλέην κυπέρου κεκομμένου, καὶ
θυμιήματος, καὶ σελίνου σπέρματος, καὶ ἀν-
νήσου, συνεῤῥαμμένην ὀπίσω, καὶ κομίζουσι
ἐν ἁμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος. οἱ δ' ἂν παραδέ-
ξωνται κομισθέντα τὸν νεκρὸν, ποιεῦσι τά-
περ οἱ βασιλήιοι Σκύθαι· τοῦ ὠτὸς ἀποτάμ-
νονται, τρίχας περικείρονται, βραχίονας
περιτάμνονται, μέτωπον καὶ ῥῖνα καταμύ-
σσονται, διὰ τῆς τε ἀριστερῆς χειρὸς ὀϊστοὺς δια-
βυνέονται. ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἁμάξῃ
τὸν νέκυν τοῦ βασιλέος ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν
ἄρχουσι. οἱ δέ σφι ἕπονται, ἐς τοὺς πρότερον
ἦλθον. ἐπεὰν δὲ πάντας περιέλθωσι τὸν
νέκυν κομίζοντες, ἐν Γέῤῥοισι ἔσχατα κατ-
οικημένοισι εἰσὶ τῶν ἐθνέων τῶν ἄρχουσι, καὶ ἐν τῇσι ταφῇσι. καὶ ἔπειτα ἐπεὰν θέ-
ωσι τὸν νέκυν ἐν τῇσι θήκῃσι, ἐπὶ στιβάδος, παραπήξαντες αἰχμὰς ἔνθεν καὶ ἔν-
θεν τοῦ νεκροῦ, ξύλα ὑπερτείνουσι, καὶ ἔπειτα ῥιψὶ καταστεγάζουσι. ἐν δὲ τῇ λοιπῇ

illi qui ſupervenerunt vaticini homines
abſolverint, alii atque alii præſto ſunt:
quorum ſi plures abſolverint, decerni-
tur primis illis vaticinis eſſe pereun-
dum. Eoſque hunc in modum necant: LXIX
Plauſtrum concameratum ubi ſarmen-
tis referſerunt, bobuſque junxerunt, va-
ticinos pedibus implicatis, & manibus
poſt tergum revinctis, atque ore obſtru-
cto, extendunt in medium ſarmentorum:
incenſiſque ſarmentis territando agitant
boves. quorum boum multi cum vatici-
nis concremantur, multi ambuſti, cre-
mato utique plauſtri temone aufugiunt.
Hoc quem dixi modo comburunt *μάν-
τιας, id eſt, vaticinos*, etiam ob alias cauſas,
appellantque *ψευδομάντιας, id eſt, falſos
vaticinos*. Sed quos morte rex afficit,
eorum ne liberos quidem relinquit, ſed
univerſos mares interficit, fœminis nihil
lætis. Fœdera cum quibuſcunque ine- LXX
unt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuſo
in grandem calicem fictilem vino, com-
miſcent eorum ſanguinem qui feriunt
fœdus, percutientes 1 cultello aut inci-
dentes gladio aliquantulum corporis. de-
inde in calice tingunt acinacem, ſagit-
tas, ſecurim, 2 gladium. Hæc ubi fece-
runt, ſeſe multis verbis devovent: poſtea
vinum epotant non modo ii qui fœdus
fecerunt, ſed etiam comites ii qui ſunt ma- LXXI
ximæ dignitatis. ¶ Regum autem ſe-
pulcra apud Gerrhos ſunt. Ubi Bory-
ſthenes jam navigabilis eſt, ibi, quum
rex eorum deceſſit, ingentem ſcrobem
effodiunt forma quadrata. hoc ubi præ-
pararunt, accipiunt mortuum corpore
incerato, alvo evulſa atque expurgata,
quam ſilere contuſo & thymiamate apii-
que ſemine & aniſi quum expleverunt,
reſuunt rurſus, impoſitumque plauſtro
cadaver ad aliam gentem ferunt. Quod
qui excipiunt, eadem agunt quæ regii
Scythæ: 3 aurem decidunt, crinem cir-
cumtondent, brachia circumcidunt, fron-
tem naſumque convulnerant, ſiniſtram ma-
num ſagittis trajiciunt. Poſtmodum regis
cadaver carpento ferunt ad aliam gentem
cui imperitant, quæ ipſos comitatur ad e-
os unde primum venerant. Ubi jam mor-
tuum circumferentes, luſtraverunt ſingu-
las gentes quibus imperavit, apud eos
deponunt qui in extremis Gerrhis habi-
tant, & in ſepulcris. Quem poſtquam ſu-
per torum in loculo poſuerunt, haſtis hinc
atque hinc defixis, deſuper ligna diſpo-
nunt, deinde pallio contegunt. In reliqua

1 *Sunt qui vocem Græcam ὑπέατι ſuſpectam habeant.* 2 Jaculum. 3 Auris *partem* amputant,

loculi

loculi spatiositate aliquam ejus pallacam strangulatam sepeliunt, & cum qui vinum miscebat, & cocum & equisonem & ministrum & eum qui erat à nunciis, necnon equos & aliarum rerum omnium primitias, quinetiam phialas aureas. nam argentum aut æs nihil in usu habent. His actis, humum certatim atque avide injiciunt, cupientes tumulum quam maximum efficere.

LXXII Circumacto anno. rursus hoc agunt: E famulis regis intimos sumunt. (sunt autem famuli regum, 1 ingenui Scythæ, & quos ipse rex jusserit. nam nullus venalitius ei ministrat.) Horum ministrorum quinquaginta quum strangulaverunt, ac totidem præstantissimos equos, 2 eductis intestinis & expurgatis, paleis implent, ac consuunt: & ubi dimidium fornicis super duo ligna resupinatum statuerint, alterumque dimidium super altera duo ligna, & item alia multa hujuscemodi defixerint, tum super ea equos imponunt, crassis tignis in longum ad cervicem usque trajectos, ita ut priores fornices sustineant armos equorum, posteriores vero juxta femora suscipiant uteros, utrisque cruribus superne pendentibus. Equos autem infrenant, eorumque habenas ad palos extentas alligant: dehinc super eorum singulos statuunt singulos quinquaginta juvenum strangulatorum, hunc in modum, Unicuique eorum rectum stipitem per spinam ad cervicem usque transfigunt: quod inferius stipitis extat ultimum, infigunt tigno illi quo equus trajectus est. His equitibus sepulcro circumpositis abeunt.

LXXIII Hunc in modum reges sepeliunt. Alios autem Scythas, quum decesserunt, proximi quique in plaustris collocatos ad amicos circumferunt. eos singuli amicorum excipientes, epulum cadaver comitantibus præbent, tam propinquis quam cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus privati homines circumaguntur: dehinc 3 humantur, tali tamen ratione prius purgati: Ubi caput exinaniverunt, ablueruntque, circa corpus ita agunt. Tria ligna statuunt mutuo inclinata, circa hæc prætendunt lanea pilea, quam maxime possunt constipantes, & in 4 scapham in medio lignorum pileorumque positam lapides conjiciunt

LXXIV ex igne 5 perspicuos. Nascitur autem, apud eos cannabis lino simillima, præterquam crassitudine ac magnitudine:

εὐρυχωρίῃ τῆς θήκης, τῶν παλλακέων τε μίην ἀποπνίξαντες θάπτουσι, καὶ τὸν οἰνοχόον, καὶ μάγειρον, καὶ ἱπποκόμον, καὶ διηκόνον, καὶ ἀγγελιηφόρον, καὶ ἵππους, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπαρχὰς, καὶ φιάλας χρυσέας. ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, χοῦσι πάντες χῶμα μέγα, ἁμιλλώμενοι, καὶ προθυμεόμενοι ὡς μέγιστον ποιῆσαι.

Ἐνιαυτοῦ δὲ περιφερομένου, αὖτις ποιεῦσι τοιόνδε. λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοὺς ἐπιτηδεωτάτους, (οἱ δὲ εἰσὶ Σκύθαι ἐγγενέες· οὗτοι γὰρ εἰσὶ θεραπεύοντες τοὺς ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώνητοι δὲ οὐκ εἰσί σφι θεράποντες) τούτων ὦν τῶν διηκόνων ἐπεὰν ἀποπνίξωσι πεντήκοντα, καὶ ἵππους τοὺς καλλίστους πεντήκοντα, ἐξελόντες αὐτέων τὴν κοιλίην, καὶ καθήραντες, ἐμπιπλᾶσι ἀχύρων, καὶ συῤῥάπτουσι. ἁψῖδος δὲ ἥμισυ ἐπὶ ξύλα δύο, ἥμισυ στήσαντες ὕπτιον, καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ τῆς ἁψῖδος ἐπ' ἕτερα δύο καταπήξαντες τρόπῳ τοιούτῳ, πολλὰ ταῦτα ἔπειτα τῶν ἵππων καταμήκεα ξύλα παχέα διελάσαντες μέχρι τῶν τραχήλων, ἀναβιβάζουσι αὐτοὺς ἐπὶ τὰς ἁψῖδας. τῶν δὲ, αἱ μὲν πρότεραι ἁψῖδες ὑπέχουσι τοὺς ὤμους τῶν ἵππων· αἱ δὲ, ὄπισθεν παρὰ τοὺς μηροὺς, τὰς γαστέρας ὑπολαμβάνουσι. σκέλεα δὲ ἀμφότερα κατακρέμαται μετέωρα. χαλινοὺς δὲ καὶ στόμια ἐμβαλόντες ἐς τοὺς ἵππους, κατατείνουσι ἐς τὸ πρόσθεν αὐτέων, καὶ ἔπειτα ἐκ πασσάλων δέουσι. τῶν δὲ δὴ νεηνίσκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντήκοντα ἕνα ἕκαστον ἀναβιβάζουσι ἐπὶ τὸν ἵππον· ὧδε ἀναβιβάζοντες· ἐπεὰν νεκροῦ ἑκάστου παρὰ τὴν ἄκανθαν ξύλον ὀρθὸν διελάσωσι μέχρι τοῦ τραχήλου, κάτωθεν δὲ ὑπερέχει τοῦ ξύλου τούτου, τὸ ἐς τόρμον πηγνῦσι τοῦ ἑτέρου ξύλου τοῦ διὰ τοῦ ἵππου. ἐπιστήσαντες δὲ κύκλῳ τὸ σῆμα, ἱππέας τοιούτους ἀπελαύνουσι. Οὕτω μὲν τοὺς βασιλέας θάπτουσι. τοὺς δὲ ἄλλους Σκύθας, ἐπεὰν ἀποθάνωσι, περιάγουσι οἱ ἀγχοτάτω προσήκοντες κατὰ τοὺς φίλους ἐν ἁμάξῃσι κειμένους. τῶν δὲ ἕκαστος ὑποδεκόμενος εὐω- 155
χέει τοὺς ἑπομένους, καὶ τῷ νεκρῷ ἁπάντων παραπλησίως παρατίθησι ὅσα τοῖσι ἄλλοισι. ἡμέρας δὲ τεσσεράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται, ἔπειτα θάπτονται. θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι, καθαίρονται τρόπῳ τοιῷδε· σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκπλυνάμενοι, ποιεῦσι περὶ τὸ σῶμα τάδε· ἐπεὰν ξύλα στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα πίλους εἰρινέους περιτείνουσι· συμφράξαντες δὲ ὡς μάλιστα, λίθους ἐκ πυρὸς διαφανέας ἐσβάλλουσι ἐς σκάφην κειμένην ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πίλων. Ἔστι δέ σφι κάνναβις φυομένη ἐν τῇ χώρῃ πλὴν παχύτητος καὶ μεγάθεος, τῷ λίνῳ ἐμφερεστάτη.

γράφεται γὰρ θεραπεύουσι

γράφεται ἐκπύρους

1 Sunt autem Scythæ indigenæ. nam famuli sunt quos rex jusserit: nec ullus venal. *Legisse autem videtur hic interpr.* εὐγενέες *pro* ἐγγενέες. 2 Vacuata & purgata alvo. 3 Humantur. Postquam autem humarunt Scythæ, ita se purgant. Ubi caput absterserunt & laverunt, hæc circa corpus faciunt. 4 Alveum 5 Fulgentes. *Vel*, candentes.

ταύτῃ δὲ πολλῷ ὑπερφέρει ἡ κάνναβις. αὕτη καὶ αὐτομάτη καὶ σπειρομένη φύεται· καὶ ἐξ αὐτῆς Θρήικες μὲν καὶ εἵματα ποιεῦνται τοῖσι λινέοισι ὁμοιότατα· οὐδ' ἄν, ὅστις μὴ κάρτα τρίβων εἴη αὐτῆς, διαγνοίη λίνου ἢ καννάβιός ἐστι· ὃς δὲ μὴ εἶδέ κω τὴν καννάβιδα, λίνεον δοκήσει εἶναι τὸ εἷμα. Ταύτης ὦν οἱ Σκύθαι τῆς καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύουσι ὑπὸ τοὺς πίλους, καὶ ἔπειτα ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ τοὺς διαφανέας λίθους τῷ πυρί. τὸ δὲ θυμιᾶται ἐπιβαλλόμενον, καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην, ὥστε Ἑλληνικὴ οὐδεμία ἄν μιν πυρίη ἀποκρατήσειε. οἱ δὲ Σκύθαι ἀγάμενοι τῇ πυρίῃ ὠρύονται. τοῦτό σφι ἀντὶ λουτροῦ ἐστί. οὐ γὰρ δὴ λοῦνται ὕδατι τὸ παράπαν τὸ σῶμα. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ὕδωρ παραχέουσαι, κατασώχουσι περὶ λίθον τρηχὺν τῆς κυπαρίσσου, καὶ κέδρου, καὶ λιβανωτοῦ ξύλου· καὶ ἔπειτα τὸ κατασωχόμενον τοῦτο, παχὺ ἐόν, καταπάσσονται πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἅμα μὲν εὐωδίη σφέας ἀπὸ τούτου ἴσχει. ἅμα δὲ ἀπαιρέουσαι τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τὴν καταπλαστὺν, γίνονται καθαραὶ καὶ λαμπραί. Ξεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι φεύγουσι, μήτι γε ἄλλων, Ἑλληνικοῖσι δὲ ἥκιστα, ὡς διέδεξαν Ἀνάχαρσίς τε καὶ δεύτερα αὖτις Σκύλης. τοῦτο μὲν γὰρ Ἀνάχαρσις, ἐπείτε γῆν πολλὴν θεωρήσας, καὶ ἀποδεξάμενος κατ' αὐτὴν σοφίην πολλὴν, ἐκομίζετο ἐς ἤθεα τὰ Σκυθέων, πλέων δι' Ἑλλησπόντου, προσίσχει ἐς Κύζικον· καὶ εὗρε γὰρ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυζικηνοὺς ὁρτὴν μεγαλοπρεπέα κάρτα, εὔξατο τῇ μητρὶ ὁ Ἀνάχαρσις, ἢν σῶς καὶ ὑγιὴς ἀπονοστήσῃ ἐς ἑωυτοῦ, θύσειν τε κατὰ ταὐτὰ κατὰ ὥρα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦντας, καὶ παννυχίδα στήσειν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Σκυθικὴν, καταδὺς ἐς τὴν καλεομένην Ὑλαίην· ἡ δ' ἔστι μὲν παρὰ τὸν Ἀχιλλήιον δρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἐοῦσα δενδρέων παντοίων πλέη· ἐς ταύτην δὴ καταδὺς ὁ Ἀνάχαρσις, τὴν ὁρτὴν πᾶσαν ἐπετέλεε τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων, καὶ ἐκδησάμενος ἀγάλματα. καί τις τῶν Σκυθέων καταφρασθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα, ἐσήμηνε τῷ βασιλέϊ Σαυλίῳ· ὁ δὲ, καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος, ὡς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιεῦντα ταῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε. καὶ νῦν ἤν τις εἴρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὔ φασί μιν Σκύθαι γινώσκειν, διὰ τοῦτο ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ξεινικοῖσι ἔθεσι

γρ. καταπλάσσονται

γρ. μεγαλοπρεπέως

sed multo quam nostra est præstantior, vel sua sponte nascens, vel sata: ex qua Thraces vestimenta conficiunt lineis simillima: quæ 1 nisi quis admodum terat, linea sint an cannabea, non queat dignoscere: & qui non viderit cannabem, existimet lineum esse vestimentum. Hujus cannabis sumptum semen Scythæ sub pileis occulunt, supra lapides igne 2 perspicuos: unde fit thymiama, tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore stupentes Scythæ ejulant: quod apud ipsos loco lavacri est. 3 neque enim lavant omnino corpus, sed uxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem scabrum conterunt cypresso & cedro & thuris ligno: deinde perfrictum corpus quum intumuerit, illud faciemque medicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, 4 medicamentis amotis, mundas ac splendidas. ¶ Externis hi ritibus uti magnopere cavent, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipue, 5 utique posteaquam deprehenderunt Anacharsin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis quum multum orbis terrarum contemplatus esset, & multum in sapientia profecisset, cam ad mores Scytharum pertulit. Is dum per Hellespontum navigans tenuisset Cyzicum, vovit matri deorum, (offendit enim Cyzicenos ejus diem festum magnifico sane apparatu celebrantes) si salvus sospesque domum revertisset, sacrificaturum se eodem ritu quo Cyzicenos sacrificantes vidisset, & pervigilium noctis instituturum. Quum igitur in Scythiam venisset, 6 venit ad locum qui dicitur Hylæa, juxta Achillis cursum sita, ubique omnifariis arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam deæ persolvit, tympanum tenens, 7 exutisque simulacris. Hæc eum agentem quidam Scytha animadvertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipse contulisset se eo, & Anacharsin ea facientem inspexisset, excussa sagitta necavit. Et nunc siquis de Anacharsi interroget, Scythæ negant se novisse hominem, ob id quod in Græciam peregrinatus externosque sit mores

LXXV

LXXVI

1 Nisi quis sit valde exercitatus, lin. 2 Fulgentes. *vel*, Candentes. 3 Corpus enim nullo pacto lavant. At uxores eorum effundunt aquam, deinde cupressi & cedri & thuris lignum ad scabrum aliquem lapidem atterunt: eo autem quod ita fuerit atterendo abrasum (est autem crassum) corpus totum faciemque oblinunt. 4 Ramentis quibus se obleverant, 5 Ut ostendit Anacharsis, & deinde iterum Scyles. Anacharsis enim, quum multo orbis spatio perlustrato, magnaque sapientia sibi inde comparata, Scythicas sedes repeteret, per Hellesp. navigans, Cyzicum appulit. ubi vovit matri d. 6 Clam ingressus est Hylæam, *Vel*, in Hylæam se abdidit. 7 *Legit Valla* ἐνδυσάμενος, *pro* ἐκδησάμενος *pro quo perperam legitur in vulg. edit.* ἐνδημησάμενος.

sectatus,

sectatus. 1 Licet (ut ego accepi) tutor fuerit Minnis, filii Spargapithis, patruusque Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulii, Saulius autem fuit qui Anacharsin interemit. LXXVII Quanquam & aliud quiddam Peloponnenses audivi referentes, Anacharsin à rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulum: & quum rediisset, dixisse ad eum qui ipsum miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occupatos, Lacedæmoniis exceptis, qui soli rationem haberent dandi & accipiendi prudenter. Verum hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur vir 2 (quemadmodum antea dictum est) mortem oppetiit. 3 & ipse quidem ita egit propter externos ritus & Græcorum consuetudinem. LXXVIII Multis autem sane annis postea interjectis ita passus est Scyles. Aripithis filius. etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem sustulit ex uxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literasque edocuit. Interjecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorum rege, Scyles regnum suscepit, & uxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc civis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti Scythicus tamen vivendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero: ideoque multo magis ad hunc exercendum se convertebat. Vtique quum ad urbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum, Borysthenitæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam*, quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat, depositaque Scythica stola, Græcum sumebat vestimentum, & eo indutus, per forum spatiabatur, nullo neque satellitum neque populi comitatu, appositis qui portas custodirent, nequis Scytharum cerneret eum gestantem hujusmodi stolam: & cum cæteris Græcorum institutis utebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et quum ibi

διεχρήσατο. ὡς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τίμνεω τοῦ Σπαργαπίθεος ἐπιτρόπου, εἶναι αὐτὸν Ἰνδαθύρσου τοῦ Σκυθέων βασιλέος πάτρων, παῖδα δὲ εἶναι Γνούρου τοῦ Λύκου τοῦ Σπαργαπίθεος. εἰ ὦν ταύτης ἦν τῆς οἰκίης Ἀνάχαρσις, ἴστω ὑπὸ τοῦ ἀδελφιδέου ἀποθανών. Ἰνδάθυρσος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου, Σαύλιος δὲ ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν. Καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ Σκυθέων βασιλέος Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς, τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο· ὀπίσω τε ἀπονοστήσας, φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα, Ἕλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι πρὸς πᾶσαν σοφίην, πλὴν Λακεδαιμονίων· τούτοισι δὲ εἶναι μούνοισι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον. 156 ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπλασται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. ὁ δ' ὦν ἀνὴρ, ὥσπερ πρότερον εἰρέθη, διεφθάρη. οὗτος μέν νυν οὕτω δή τι ἔπρηξε διὰ ξεινικά τε νόμαια καὶ Ἑλληνικὰς ὁμιλίας. Πολλοῖσι δὲ κάρτα ἔτεσι ὕστερον Σκύλης ὁ Ἀριαπείθεος ἔπαθε παραπλήσια τούτῳ. Ἀριαπείθεϊ γὰρ τῷ Σκυθέων βασιλέϊ γίνεται μετ' ἄλλων παίδων Σκύλης. ἐξ Ἰστριηνῆς δὲ γυναικὸς οὗτος γίνεται, καὶ οὐδαμῶς ἐγχωρίης· τὸν ἡ μήτηρ αὐτὴ γλῶσσάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε. μετὰ δὲ, χρόνῳ ὕστερον, Ἀριαπείθης μὲν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργαπίθεος τοῦ Ἀγαθύρσων βασιλῆος· Σκύλης δὲ τήν τε βασιληΐην παρέλαβε, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς, τῇ οὔνομα ἦν Ὀποίη. ἦν δὲ αὕτη ἡ Ὀποίη ἀστὴ ἐξ ἧς ἦν Ὄρικος Ἀριαπείθεϊ παῖς. βασιλεύων δὲ Σκυθέων ὁ Σκύλης, διαίτῃ μὲν οὐδαμῶς ἠρέσκετο Σκυθικῇ, ἀλλὰ πολλὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μᾶλλον τετραμμένος ἦν ἀπὸ παιδεύσιος τῆς ἐπεπαίδευτο. ἐποίεέ τε τοιοῦτο· εὖτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τὴν Σκυθέων ἐς τὸ Βορυσθενεϊτέων ἄστυ (οἱ δὲ Βορυσθενεῗται οὗτοι λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι Μιλησίους) ἐς τούτους ὅκως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὴν μὲν στρατιὴν κατελίπεσκε ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτὸς δὲ ὅκως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὰς πύλας ἐγκληίσειε, τὴν στολὴν ἀποθέμενος τὴν Σκυθικὴν, λάβεσκε ἂν Ἑλληνίδα ἐσθῆτα· ἔχων δ' ἂν ταύτην, ἠγόραζε, οὔτε δορυφόρων ἑπομένων, οὔτε ἄλλου οὐδενός. τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μή τίς μιν Σκυθέων ἴδοι ἔχοντα ταύτην τὴν στολήν. καὶ τἆλλα ἐχρᾶτο διαίτῃ Ἑλληνικῇ, καὶ θεοῖσι ἱρὰ ἐποίεε κατὰ νόμους τοὺς Ἑλλήνων. ὅτε δὲ

1 Ut autem ego ex Timne tutore Spargapithis audivi, fuisse eum Indathyrsi regis Scytharum, patruum, filium autem Gn. n. L. pron. Sp. si ex hac fam. fuit Anach. se à patruele interemptum fuisse sciat. Indathyrsus &c. *Est autem aliqua ἀνακολουθία in verbis Græcis, quam expressimus.* 2 *Vel*, eo quo dictum est modo, interemptus fuit. Et huic quidem propter externos ritus & propter consuetudinem quæ illi cum Græcis fuerat, talia contigerunt. Mult. &c. *Q. d. ut autem huic ita damnosa fuit rituum externorum cognitio &c. ita Scyli multis postea annis.*

Διατελέεις

διατρίψειε μῆνα ἢ πλέον τούτου, ἀπαλλάσσετο, ἐνδὺς τὴν Σκυθικὴν στολήν. ταῦτα ποιέεσκε πολλάκις. οἰκία τε ἐδείματο ἐν Βορυσθένεϊ, καὶ γυναῖκα ἔγημε ἐς αὐτὰ ἐπιχωρίην. Ἐπεί τε δὲ ἔδεέ οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τοιῆσδε· ἐπεθύμησε Διονύσῳ Βακχείῳ τελεσθῆναι· μέλλοντι δέ οἱ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν τελετὴν, ἐγένετο φάσμα μέγιστον. ἦν οἱ ἐν Βορυσθενεϊτέων τῇ πόλι, οἰκίης μεγάλης καὶ πολυτελέος περιβολὴ, (τῆς καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων μνήμην εἶχον) τὴν πέριξ λευκοῦ λίθου σφίγγες τε καὶ γρῦπες ἕστασαν. ἐς ταύτην ὁ θεὸς ἐνέσκηψε βέλος· καὶ ἡ μὲν κατεκάη πᾶσα, Σκύλης δὲ οὐδὲν τούτων εἵνεκα ἧσσον ἐπετέλεσε τὴν τελετήν. Σκύθαι δὲ τοῦ βακχεύειν πέρι Ἕλλησι ὀνειδίζουσι. οὐ γάρ φασι οἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τοῦτον ὅστις μαίνεσθαι ἐνάγει ἀνθρώπους. ἐπεί τε δὲ ἐτελέσθη τῷ Βακχείῳ ὁ Σκύλης, διεπρήστευσε τῶν τις Βορυσθενεϊτέων πρὸς τοὺς Σκύθας, λέγων, "Ἡμῖν γὰρ καταγελᾶτε ὦ Σκύθαι, ὅτι βακχεύομεν, καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακχεύει, καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται. εἰ δέ μοι ἀπιστέετε, ἕπεσθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δείξω. εἵποντο τῶν Σκυθέων οἱ προεστεῶτες· καὶ αὐτοὺς ἀναγαγὼν ὁ Βορυσθενεΐτης, λάθρῃ ἐπὶ πύργον ἐκάτισε. ἐπεί τε δὲ παρήιε σὺν τῷ θιάσῳ ὁ Σκύλης, καὶ εἶδόν μιν βακχεύοντα οἱ Σκύθαι, κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποιήσαντο. ἐξελθόντες δὲ ἐσήμαινον πάσῃ τῇ στρατιῇ τὰ ἴδοιεν. Ὡς δὲ μετὰ ταῦτα ἐξήλαυνε ὁ Σκύλης ἐς ἤθεα τὰ ἑωϋτοῦ, οἱ Σκύθαι προστησάμενοι τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην, γεγονότα ἐκ τῆς Τήρεω θυγατρὸς, ἐπανισταίατο τῷ Σκύλῃ. ὁ δὲ, μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ' ἑωϋτῷ, καὶ τὴν αἰτίην δι' ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηΐκην. πυθόμενος δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηΐκην· ἐπεί τε δὲ ἐπὶ τῷ Ἴστρῳ ἐγένετο, ἠντίασάν μιν οἱ Θρήϊκες. μελλόντων δὲ αὐτέων συνάπτειν, ἔπεμψε Σιτάλκης παρὰ τὸν Ὀκταμασάδην, λέγων τοιάδε, "Τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων πειρηθῆναι; εἷς μέν μευ τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δέ μευ ἀδελφεόν· σύ τέ μοι ἀπόδος τοῦτον, καὶ
157 ἐγώ σοι τὸν σὸν Σκύλην παραδίδωμι. στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κινδυνεύσῃς, μήτ' ἐγώ." ταῦτά οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπεκηρυκεύετο. ἦν γὰρ παρὰ τῷ Ὀκταμασάδῃ ἀδελφεὸς, Σιτάλκεω, πεφευγὼς τοῦτον· ὁ δὲ Ὀκταμασάδης καταινέει ταῦτα.

tempus menstruum aut amplius triverat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & uxore illinc accepta. Sed quum foret ei male eventurum, ex
hac occasione male evenit. LXXIX
1 Affectanti ei Dionysum Bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis jamjam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in urbe Borysthenitarum circum ædes suas, (quarum paulo ante habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges & grypes stantes. in has ædes deus fulmen jaculatus est, totæque deflagraverunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimvero Scythæ Græcis probro dant 2 bacchandi consuetudinem, negantes esse credibile deum invenisse quo homines ad dementiam adigantur. Posteaquam bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythis indicium detulit, inquiens, Vos quidem Scythæ nos irridetis quod bacchanalia agamus, quodque nos deus occupet: at nunc demum hic vestrum quoque regem occupavit. nam bacchanalia exercet à deo in dementiam actus. Quod si mihi non habetis fidem, sequimini me, rem vobis ostensurum. Primores Scytharum hominem sequuti sunt: quos Borysthenita ille deductus clanculum in turri collocavit. Ubi adfuit Scyles cum thiaso, Scythæ eum bacchabundum conspicati, rem ingentis calamitatis esse duxerunt: digressique, ea quæ viderant
omni exercitui indicarunt. LXXX
Post hæc ubi ad lares suos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre ejus Octamasade, ex filia Teris genito. 3 Scyles cognito quid de se fieret, & quam ob causam, profugit in Thraciam. Id quum audisset Octamasades, cum exercitu adversus Thraciam contendit: cui ad Istrum progresso Thraces occurrerunt. Et quum conflicturi essent, Sitalces ad Octamasadem misit caduceatorem, cum his mandatis, Quid opus est inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis meæ es filius, sed habes germanum meum, quem si mihi reddideris, ego vicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu, neque ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octamasadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce oblatam condicionem Octamasades accepit,

1 Ei Dionysi Bacchici sacris initiari cupienti, & jamjam initiationis ritum aggressuro, oblat. 2 Agendi bacchanalia consuetudinem, negantes rationi consentaneum esse excogitare deum qui homines ad insaniam adigat. 3 Scyles quum ita se tractari videret, & causam sciret. *Vel*, Quum videret ita in se consuli.

reddi-

redditoque Sitalci fratre, eodemque avunculo suo, Scylem recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum: Octamasades autem eodem die caput Scyli dempsit. Adeo sua instituta Scythæ observant: & iis qui externos ritus asciscunt, tales irrogant pœnas.

LXXXI ¶ Multitudinem autem Scytharum non potui exactè indagare, quum de ejus numero varia referentes audiam, & permultos illos, & rursus paucos esse utique Scythas. Quantum autem sub aspectum meum venit: Est inter Borysthenem & Hypanin flumina, locus nomine Exampæus: cujus etiam aliquanto antea habuimus mentionem, quum dicebam fontem in eo esse aquæ amaræ, Hypanin in quem fluit, impotabilem reddentis. Hoc in loco jacet ahenum sexies tantum quantus crater qui est in ostio Ponti, à Pausania Cleombroti filio dedicatus. Quod siquis illum non inspexit, hunc ei in modum declarabo: Sexcentarum est amphorarum facile capax, crassitudine digitorum sex. id aiunt indigenæ ex aculeis sagittarum esse factum: regem enim suum, nomine Ariantem, quum numerum Scytharum scire vellet, jussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarum aculeos, proposita morte ei qui non ferret. Ita magnam vim collatam esse aculeorum: & ex his confectum ahenum illud placuisse ei pro monumento relinquere, & in hoc Exampæo dedicare. Hoc de multitudine Scytharum audiebam.

LXXXII Miracula autem hæc regio nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima. Siquid tamen, præter flumina & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum, id dicetur: Vestigium Herculis ostendunt petræ impressum, virili vestigio simile, bicubitali magnitudine, juxta fluvium Tyrem. Et hoc ita se habet.

LXXXIII ¶ REDEO ad eam quam ab initio institueram orationem: Dario adversus Scythas exercitum comparanti, dimissis nunciis ad imperandum, aliis ut peditatum, aliis ut classem præstarent, aliis ut Bosphorum Thracium 1 jungerent: Artabanus, Hystaspis filius, Darii frater, nolebat illum ullo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, utilia suadens: quum tamen non persuaderet illi, destitit à dissuadendo. Darius, ubi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit

ἐκδοὺς δὲ τὸν ἑωυτοῦ μήτρωα Σιτάλκην, ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλην. καὶ Σιτάλκης μὲν παραλαβὼν τὸν ἀδελφεὸν, ἀπήγετο. Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλήν. οὕτω μὲν περιστέλλουσι τὰ σφέτερα νόμαια Σκύθαι, τοῖσι δὲ παρακτωμένοισι ξεινικοὺς νόμους, τοιαῦτα ἐπιτίμια διδοῦσι. Πλῆθος δὲ τὸ Σκυθέων οὐκ οἷός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον. καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναί σφεας, καὶ ὀλίγους, ὡς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέφαινόν μοι ἐς ὄψιν. ἔστι μεταξὺ Βορυσθένεός τε ποταμοῦ καὶ Ὑπάνιος χῶρος, οὔνομα δέ ἐστί οἱ Ἐξαμπαῖος. τοῦ καὶ ὀλίγον τι πρότερον τούτων μνήμην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ κρήνην ὕδατος πικροῦ εἶναι, ἀπ᾽ ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον τὸν Ὕπανιν ἄποτον ποιέει. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήιον, μεγάθεϊ ἑξαπλήσιον τοῦ ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου κρητῆρος, τὸν Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε. ὃς δὲ μὴ εἶδέ κω τοῦτον, ὧδε δηλώσω· ἑξακοσίους ἀμφορέας εὐπετέως χωρέει τὸ ἐν Σκύθῃσι χαλκήιον. πάχος δὲ τὸ Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήιον ἐστὶ δακτύλων ἕξ. τοῦτο ὦν ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπὸ ἀρδίων γενέσθαι. βουλόμενον γὰρ τὸν σφέτερον βασιλέα, τῷ οὔνομα εἶναι Ἀριαντὴν, τοῦτον εἰδέναι τὸ πλῆθος τὸ Σκυθέων, κελεύειν μιν πάντας Σκύθας ἄρδιν ἕκαστον μίαν ἀπὸ τοῦ ὀϊστοῦ κομίσαι· ὃς δ᾽ ἂν μὴ κομίσῃ, θάνατον ἀπείλεε. κομισθῆναί τε δὴ χρῆμα πολλὸν ἀρδίων, καί οἱ δόξαι ἐξ αὐτέων μνημόσυνον ποιήσαντι λιπέσθαι. ἐκ τουτέων δή μιν τὸ χαλκήιον ποιῆσαι τοῦτο, καὶ ἀναθεῖναι ἐς τὸν Ἐξαμπαῖον τοῦτον. ταῦτα δὴ περὶ τοῦ πλήθεος τοῦ Σκυθέων ἤκουον. Θωϋμάσια δὲ ἡ χώρη αὕτη οὐκ ἔχει, χωρὶς ἢ ὅτι ποταμούς τε πολλῷ μεγίστους, καὶ ἀριθμὸν πλείστους. ὃ δὲ ἀποθωϋμάσαι ἄξιον, παρὲξ τῶν ποταμῶν, καὶ τοῦ μεγάθεος τοῦ πεδίου, παρέχεται, εἰρήσεται. ἴχνος Ἡρακλέος φαίνουσι ἐν πέτρῃ ἐνεὸν, τὸ ἔοικε μὲν βήματι ἀνδρὸς, ἔστι δὲ τὸ μέγαθος δίπηχυ, παρὰ τὸν Τύρην ποταμόν. τοῦτο μέν νυν τοιοῦτό ἐστι. Ἀναβήσομαι δὲ ἐς τὸν κατ᾽ ἀρχὰς ἤια λέξων λόγον. παρασκευαζομένου Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας, καὶ ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν στρατὸν, τοῖσι δὲ νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ ζευγνύναι τὸν Θρηΐκιον Βόσπορον, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἐχρήιζε μηδαμῶς αὐτὸν στρατιὴν ἐπὶ Σκύθας ποιέεσθαι, καταλέγων τὴν Σκυθέων τὴν ἀπορίην. ἀλλ᾽, οὐ γὰρ ἔπειθε συμβουλεύων οἱ χρηστὰ, ὁ μὲν ἐπέπαυτο· ὁ δὲ, ἐπειδή οἱ τὰ πάντα παρεσκεύαστο, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν

γράφεται δοὺς

γράφεται ὀλίγῳ

1 *idest, Pontibus consternerent.*

ἐκ Σούσων.

ἐκ Σούσων. Ἐνθαῦτα τῶν Περσέων Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου, τριῶν ἐόντων οἱ παίδων, καὶ πάντων στρατευομένων, ἕνα αὐτῷ καταλειφθῆναι. ὁ δέ οἱ ἔφη, ὡς φίλῳ ἐόντι, καὶ μετρίων δεομένῳ, πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν. ὁ μὲν δὴ Οἰόβαζος περιχαρὴς ἦν, ἐλπίζων τοὺς υἱέας στρατηΐης ἀπολελύσθαι· ὁ δὲ κελεύει τοὺς ἐπὶ τούτων ἐπεστεῶτας, ἀποκτεῖναι πάντας τοὺς Οἰοβάζου παῖδας. καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέντες, αὐτοῦ ταύτῃ ἐλίποντο. Δαρεῖος δὲ ἐπεί τε πορευόμενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον, ἵνα ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσβὰς ἐς νέα, ἔπλεε ἐπὶ τὰς Κυανέας καλευμένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἕλληνες φασὶ εἶναι. ἑζόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἱρῷ, ἐθηεῖτο τὸν Πόντον ἐόντα ἀξιοθέητον. πελαγέων γὰρ ἁπάντων πέφυκε θωμασιώτατος. τοῦ τὸ μὲν μῆκος εἰσὶ στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι· τοῦτο δὲ, τῇ εὐρύτατος αὐτὸς ἑωυτοῦ, στάδιοι τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. τούτου τοῦ πελάγεος τὸ στόμα, ἐστὶ εὖρος τέσσερες στάδιοι· μῆκος δὲ τοῦ στόματος, ὁ αὐχὴν, τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ἐπὶ σταδίους εἴκοσι καὶ ἑκατόν ἐστι. τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος. ἡ δὲ Προποντὶς, ἐοῦσα εὖρος μὲν, σταδίων πεντακοσίων, μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοῖ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐόντα στεινότητι μὲν ἑπτὰ σταδίους, μῆκος δὲ τετρακοσίους. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγεος τὸ δὴ Αἰγαῖον καλέεται. Μεμέτρηται δὲ ταῦτα ὧδε· νηῦς ἐπίπαν μάλιστά κῃ κατανύει ἐν μακρῇ ἡμέρῃ ὀργυιὰς ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ, ἑξακισμυρίας. ἤδη ὦν ἐς μὲν Φᾶσιν ἀπὸ τοῦ στόματος, (τοῦτο γάρ ἐστι τοῦ Πόντου μακρότατον) ἡμερέων ἐννέα πλόος ἐστὶ, καὶ νυκτῶν ὀκτώ· αὗται, ἕνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν ὀργυιέων γίνονται. ἐκ δὲ τῶν ὀργυιέων τουτέων, στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοί εἰσι. ἐς δὲ Θεμίσκυραν τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, (κατὰ τοῦτο γὰρ ἐστὶ τοῦ Πόντου εὐρύτατον) τριῶν τε ἡμερέων καὶ δύο νυκτῶν πλόος. αὗται δὲ, τρεῖς καὶ τριήκοντα μυριάδες ὀργυιέων γίνονται, στάδιοι δὲ, τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. ὁ μέν νυν Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορός τε καὶ Ἑλλήσποντος οὕτω τέ μοι μεμετρέαται, καὶ κατὰ τὰ εἰρημένα πεφύκασι. παρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος οὗτος ἐκδιδοῦσαν ἐς ἑωυτὸν, οὐ πολλῷ τεῳ ἐλάσσω ἑωυτοῦ. ἡ Μαιῆτίς τε καλέεται, καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου. Ὁ δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθηήσατο τὸν Πόντον, ἔπλεε ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν, τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλέης Σάμιος. θηησά-

Γρ. τὸ δὲ εὖρος, τῇ

158

LXXXIV ex urbe Susis. Ibi cum OEobazus quidem Persa, cui tres filii erant, omnes in militiam euntes, obsecrabat ut unum sibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanquam amico 1 & modesta obsecranti, respondit se omnes ejus liberos relicturum. Eo responso OEbazus magnopere lætabatur, sperans liberos suos missionem habere militiæ. At ille 2 præpositos filiis OEbazi, jussit ut omnes eos interimerent. Ita filii OEbazi, obtruncati, illic sunt relicti. Darius Susis movens, pervenit ad Bosphorum Chalcedonis, ubi pons junctus erat. LXXXV Illic conscensa navi, transmisit in insulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabundas fuisse aiunt. Ibi sedens in templo subjiciebat oculis Pontum, rem spectaculo dignam. nam inter omnia maria est maxime admirabile. Cujus longitudo est undecim millium ac centum stadiorum: latitudo (qua latissimum est) trium millium ducentorum. Hujus pelagi os latitudinis est quatuor stadiorum: longitudo oris (quod est collum) quæ Bosphorus dicitur, ubi pons connectebatur, circiter centum viginti stadia, ad Propontidem usque pertingens. Propontis autem quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Hellespontum. Ipse Hellespontus, ubi angustissimus, stadiis septem quadringentis longus, intrans pelagi vastitatem quod Ægæum vocatur. LXXXVI Hæc autem ita dimensa sunt. Navis fere meat omnino septuaginta millia passuum longo die, nocte vero sexaginta millia. Itaque è faucibus Ponti ad Phasin (hoc est enim Ponti longissimum) novem dierum est navigatio, & octo noctium, quæ fiunt mille centum ac decem millia passuum, hoc est stadiorum undecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super flumen Thermodontem (hîc nanque Ponti latissimum est) trium dierum duarumque noctium est navigatio, quæ fiunt passuum trecenta ac tria millia, stadiorum vero tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosphorus & Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quinetiam pontus hic paludem habet influentem in se non multo quam ipse est minorem, quæ 3 Mæotis appellatur, & mater Ponti. LXXXVII Darius, ubi Pontum contemplatus est, renavigavit ab pontem, cujus architectus extitit Mandrocles Samius. Contempla-

1 Et non nimia petenti. *Vel*, Rem non nimis magnam. 2 *Vel potius*, Eos quorum id officium erat juss.
3 Mæetis

tus

tus item Bosphorum, duos super eum cippos erexit è candido lapide, literis incisis, in unum quidem Assyriis, in alterum vero Græcis, 1 omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentes numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem, quæ constabat è navibus sexcentis. His postea cippis Byzantii in urbem suam translatis usi sunt ad aram Dianæ Orthosiæ, præter unum lapidem, qui apud Bacchi delubrum in eadem urbe relictus est literis Assyriis oppletus. Cæterum Bosphori locus quem rex Darius ponte commisit, conjectanti mihi videtur medius inter Byzantium & templum quod supra fauces est.

LXXXVIII Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, authorem ejus Mandroclem Samium donavit 2 decuplo. Ex ejus primitiis Mandrocles pictis animalibus commissionem Bosphori & regem Darium in Medico solio sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit, eamque picturam templo Junonis dedicavit, cum hac inscriptione,

Qui rate piscosum conjunxit Bosphoron, implens
Darii regis vota, jubentis opus,
Junoni Mandrocles hæc monumenta dicavit,
Esset honor Samiis unde, corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt ejus qui pontem compegit.

LXXXIX Quem ubi remuneratus est Darius, transmisit in Europam, jussis Ionibus navigare in Pontum usque ad Istrum, atque ubi eo pervenissent, se illic præstolari, fluvium ponte jungentes. Ducebant enim classem Iones & Æolos & Hellespontii. Hi prætervecti Cyaneas, recta ad Istrum navigarunt, subvectique duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, ubi in diversa scinditur, illud ponte jungunt. Darius, transmisso per ratem Bosphoro, faciebat per Thraciam iter, & quum ad fontes Teari amnis perventum esset, triduo hîc habuit stativa. Tearus fertur ab accolis omnium amnium esse optimus cum ad alios morbos, tum ad scabiem curandam vel hominum vel equorum. Ejus enim fontes duodequadraginta sunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem viæ est à Junonis templo ejus urbis quæ juxta Perinthum est, & Apolloniæ quæ est in Ponto Euxino, duorum dierum utraque

μενος δὲ καὶ τὸν Βόσπορον, στήλας ἔστησε δύο ἐπ' αὐτοῦ, λίθου λευκοῦ, ἐνταμὼν γράμματα, ἐς μὲν τὴν ἑτέρην, Ἀσσύρια· ἐς δὲ τὴν, Ἑλληνικά, ἔθνεα πάντα ὅσαπερ ἦγε. ἦγε δὲ πάντα τῶν ἦρχε. τούτων μυριάδες ἐξηριθμήθησαν, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ, ἑβδομήκοντα σὺν ἱππεῦσι· νέες δὲ ἑξακόσιαι συνελέχθησαν. τῇσι μέν νυν στήλῃσι ταύτῃσι Βυζάντιοι, κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν, ὕστερον τούτων ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἑνὸς λίθου. οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν νηὸν ἐν Βυζαντίῳ, γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος. τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χῶρος, τὸν ἔζευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκέει συμβαλλομένῳ, " μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ γρ. ἐς μέσον ἐπὶ στόματι ἱροῦ. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα ἡσθεὶς τῇ σχεδίῃ, τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἐδωρήσατο " πᾶσι γρ. τάς δέκα· ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλέης ἀπαρχὴν, ζωαγραφάμενος πᾶσαν τὴν ζεῦξιν τοῦ Βοσπόρου, καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψάμενος, ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἥραιον, ἐπιγράψας τάδε,

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
Μανδροκλέης Ἥρῃ μνημόσυνον σχεδίης·
Αὑτῷ μὲν στέφανον περιθεὶς, Σαμίοισι δὲ κῦδος,
Δαρείου βασιλέος ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

ταῦτα μέν νυν τοῦ ζεύξαντος τὴν γέφυραν μνημόσυνα ἐγένετο. Δαρεῖος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα, διέβαινε ἐς τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἴωσι παραγγείλας πλέειν ἐς τὸν Πόντον, μέχρι Ἴστρου ποταμοῦ· ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὸν Ἴστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμένειν, ζευγνῦντας τὸν ποταμόν. τὸ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγον Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Ἑλλησπόντιοι. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς τὰς Κυανέας διεκπλώσας, ἔπλεε ἰθὺ τοῦ Ἴστρου. ἀναπλώσας δὲ ἀνὰ τὸν ποταμὸν δυῶν ἡμερέων πλόον ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ τὸν αὐχένα, ἐκ τοῦ σχίζεται τὰ στόματα τοῦ Ἴστρου, ἐζεύγνυε. Δαρεῖος δὲ, ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ τὴν σχεδίην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τεάρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς, ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς. Ὁ δὲ Τέαρος 159 λέγεται ὑπὸ τῶν περιοίκων εἶναι ποταμῶν ἄριστος, τά τε ἄλλα ἐς ἄκεσιν φέροντα, καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι ψώρην ἀκέσασθαι. εἰσὶ γὰρ τούτου αἱ πηγαὶ δυῶν δέουσαι τεσσεράκοντα, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσαι. καὶ αἱ μὲν αὐτέων, εἰσὶ ψυχραί· αἱ δὲ, θερμαί. ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτάς ἐστι ἴση ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς παρὰ Περίνθῳ, καὶ ἐξ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρη.

1 *Indicantibus* omnes g. *Hoc aut aliud hujusmodi participium subaudiendum videtur.* 2 *Hic mendosus est Græcus textus.*

ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Τέαρος ἐς τὸν Κοντάδεσδον ποταμὸν, ὁ δὲ Κοντάδεσδος, ἐς τὸν Ἀγριάνην· ὁ δὲ Ἀγριάνης, ἐς τὸν Ἕβρον· ὁ δὲ, ἐς θάλασσαν τὴν παρ' Αἴνῳ πόλι. Ἐπὶ τοῦτον ὦν τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ὁ Δαρεῖος, ὡς ἐστρατοπεδεύσατο, ἡσθεὶς τῷ ποταμῷ, στήλην ἔστησε καὶ ἐνθαῦτα, γράμματα ἐγγράψας, λέγοντα τάδε, ΤΕΑ'ΡΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙ ΥΔΩΡ ἈΡΙΣΤΟ'Ν ΤΕ ΚΑΙ ΚΑ'ΛΛΙΣΤΟΝ ΠΑΡΕ'ΧΟΝΤΑΙ ΠΑ'ΝΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩ'Ν. ΚΑΙ ἘΠ' ΑΥ'ΤΑ'Σ ἈΠΙ'ΚΕΤΟ, ἘΛΑΥ'ΝΩΝ ἘΠΙ' ΣΚΥ'ΘΑΣ ΣΤΡΑΤΟ'Ν, ἈΝΗ'Ρ ἈΡΙΣΤΟ'Σ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑ'ΛΛΙΣΤΟΣ ΠΑ'ΝΤΩΝ ἈΝΘΡΩ'ΠΩΝ, ΔΑΡΕΙΟΣ Ὁ ΥΣΤΑ'ΣΠΕΟΣ, ΠΕΡΣΕ'ΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑ'ΣΗΣ ΤΗ'Σ ἩΠΕΙ'ΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥ'Σ. ταῦτα δὲ ἐνθαῦτα ἐγράφη. Δαρεῖος δὲ ἐνθεῦτεν ὁρμηθεὶς, ἀπίκετο ἐς ἄλλον ποταμὸν τῷ οὔνομα Ἀρτησκός ἐστι, ὃς δὴ διὰ Ὀδρυσέων ῥέει. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ἐποίησε τοιόνδε· ἀποδέξας χωρίον τῇ στρατιῇ, ἐκέλευε πάντα ἄνδρα λίθον ἕνα παρεξιόντα, τιθέναι ἐς τὸ ἀποδεδεγμένον τοῦτο χωρίον. ὡς δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπετέλεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλιπὼν, ἀπήλαυνε τὴν στρατιήν. Πρὶν δὲ ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸν Ἴστρον, πρώτους αἱρέει Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας. οἱ μὲν γὰρ δὴ τὸν Σαλμυδησσὸν ἔχοντες Θρήικες, καὶ ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίης πόλιος οἰκημένοι, καλεύμενοι δὲ Κυρμιάναι, καὶ Μυψαῖοι, ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν Δαρείῳ. οἱ δὲ Γέται, πρὸς ἀγνωμοσύνην τραπόμενοι, αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρηίκων ἐόντες ἀνδρειότατοι καὶ δικαιότατοι. Ἀθανατίζουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἑωυτοὺς νομίζουσι, ἰέναι τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζάμολξιν. οἱ δὲ αὐτέων τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβελέιζιν. Διὰ πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλῳ λαχόντα αἰεὶ σφέων αὐτέων ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζάμολξιν, ἐντελλόμενοι τῶν ἂν ἑκάστοτε δέωνται. πέμπουσι δὲ ὧδε· οἱ μὲν αὐτέων ταχθέντες, ἀκόντια τρία ἔχουσι· ἄλλοι δὲ διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν Ζάμολξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀνακινήσαντες αὐτὸν μετέωρον, ῥίπτουσι ἐς τὰς λόγχας. ἢν μὲν δὴ ἀποθάνῃ ἀναπαρεὶς, τοῖσι δὲ ἵλεως ὁ θεὸς δοκέει εἶναι· ἢν δὲ μὴ ἀποθάνῃ, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοι μιν ἄνδρα κακὸν εἶναι. αἰτιησάμενοι δὲ τοῦτον, ἄλλον ἀποπέμπουσι. ἐντέλλονται δὲ ἔτι ζῶντι. οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρήικες καὶ πρὸς βροντήν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπειλέουσι τῷ θεῷ,

τὸ χῶρον

τὸν Ζάμολξιν δαίμονα. τὸν δὲ καὶ Ζάλμοξιν. οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς.

Fluit autem Tearus hic in flumen Contadesdum, Contadesdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare juxta urbem Ænum. Ad hunc igitur XCI
amnem quum pervenisset Darius, castraque posuisset, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inscriptum, TEARI AMNIS 1 CAPITA OPTIMAM AQUAM ATQUE PULCHERRIMAM CUNCTORUM AMNIUM 2 CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITUM DUCENS ADVERSUS SCYTHAS, VIR OPTIMUS ATQUE PULCHERRIMUS CUNCTORUM HOMINUM, DARIUS HYSTASPIS FILIUS, PERSARUM CUNCTÆQUE CONTINENTIS REX. Hæc sunt illic inscripta. Dari- XCII
us hinc movens venit ad alium amnem nomine Artiscum, qui per Odrysas fluit: quo ubi pervenit, ita agendum sibi putavit: Ostenso certo loco copiis suis, jussit illic singulos quosque prætereuntes ponere singulos lapides. Id quum omnis exercitus fecisset, grandes acervi lapidum effecti sunt: quibus relictis, Darius illinc movit. ¶ Sed priusquam ad XCIII
Istrum perveniret, primos subegit Getas, 3 qui immortales agunt. Nam Thraces qui Salmydessum, quique supra Apolloniam & Mesambriam urbem incolunt, & qui Cyrmianæ & Mypsæi vocantur, sine pugna sese Dario dediderunt. Getæ vero per imperitiam resistentes, in servitutem redacti sunt, quum sint fortissimi Thracum atque justissimi. Im- XCIV
mortales autem agunt hoc modo: Mori se non putant, sed eum qui defunctus est, meare ad Zamolxin *dæmonem*, quem nonnulli eorum opinantur eundem esse Gebeleizin. 4 Ad hunc mittunt assidue cum navi quinque remigum nuncium quempiam, ex seipsis sorte delectum, præcipientes ea quibus semper indigent. eumque ita mittunt: Quibusdam eorum datur negocium ut tria jacula teneant: aliis, ut comprehensis ejus qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusque, hominem agitantes in sublime, jactent ad jacula. Qui si impræsentiarum extinguitur, propitium sibi deum arbitrantur: sin minus, ipsum nuncium insimulant, asseverantes malum illum esse virum. Hoc insimulato, alium mittunt, dantes adhuc viventi mandata. Iidem Thraces, dum tonat fulguratque, in cœlum sagittas excutiunt, deo minitantes

1 *Sic vocare videtur ejus fontes quos esse dixit duodequadraginta.* 2 PRÆBENT, 3 Ἀθανατίζοντας, *id est, ad verbum, Immortalizantes: quod statim post ab ipso autore exponitur.* 4 Semper autem solent quinto quoque anno quempiam è suorum numero sorte delectum, nuncium illi mittere, mandata ei dantes de eis quæ sibi opus sint.

quod

quod nullum alium præter ſuum eſſe ar-
CXV bitrantur. Verum (ut ego à Græciis accepi, Helleſpontum & Pontum incolentibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samique ſervitutem ſervivit Pythagoræ Mneſarchi filio. Illinc nactus libertatem, quum multum pecuniæ comparaſſet, in patriam rediit. qui quum animadverteret Thraces male viventes & inſcite, ipſe edoctus Ionicum vivendi genus & mores liberaliores quam Thracum, ut qui converſatus eſſet cum Græcis, 1 cumque Pythagora non infirmiſſimo inter Græcos ſophiſta, domicilium extruxit in quod primos quoſque popularium in convivium accipiebat, & inter convivandum docebat, neque ſe neque ſuos convivas, 2 neque illos qui illic aſſidue gignerentur, interire: ſed in eum locum ire ubi ſuperſtites omnium bonorum compotes eſſent. Dum ea quæ commemorata ſunt ageret atque diceret interim ſubterraneum ædificium ſtruebat. Quo prorſus abſoluto, è Thracum conſpectu ſe ſubducit, deſcendens in illud ſubterraneum ædificium. ubi circiter triennium egit, deſiderantibus eum Thracibus, ac deflentibus tanquam mortuum. quarto anno ſe eiſdem in conſpectum dedit. atque ita credibilia ſunt effecta quæ illis expoſuerat. Hæc Zamolxin aiunt feciſſe. Cujus ſubterraneo ædificio neque fidem detraho, neque valde credo, ſed multis cum ante Pythago-
XCVI ram annis extitiſſe arbitror. Verum ſive Zamolxis fuerit homo quiſpiam, ſive ſit dæmon Getarum indigena, valeat. Getæ hoc ritu utentes, ubi à Perſis ſubacti fuerunt, cæterum ſunt exercitum ſequuti. Darius ubi ad Iſtrum pervenit,
XCVII & una pedeſtres copiæ, cunctique flumen tranſmiſerunt, tunc vero juſſit Iones, poſtquam ratem ſolviſſent, ſequi ſe pedeſtri itinere cum nauticis copiis. Qui quum 3 ratem ſoluturi eſſent & imperata facturi, Coes Erxandri filius, Mitylenæorum dux, ita apud Darium verba facit, ſciſcitatus antea nunquid ei gratum foret 4 audire ſententiam dicere volentis: Quum adverſus eam terram rex facias expeditionem, in qua fertur nihil arari, nullas urbes coli, ſinito nunc pontem hoc loci ſtare, relictis ad ejus tutelam cuſtodibus iis qui eum contexuerunt: per quem ſive ex ſententia rem geremus, Scythis inventis, ſive illos invenire nequibimus,

οὐδένα ἄλλον θεὸν νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτερον. Ὡς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλήσποντον οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντον, τὸν Ζάμολξιν τοῦτον ἐόντα ἄνθρωπον, δουλεῦσαι ἐν Σάμῳ· δουλεῦσαι δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχου. ἐνθεῦτεν δὲ γενόμενον ἐλεύθερον, "χρήματα κτήσασθαι" συχνά. κτησάμενον δὲ, ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑωυτοῦ. ἅτε δὲ κακοβίων τε ἐόντων τῶν Θρηΐκων καὶ ὑπαφρονεστέρων, τὸν Ζάμολξιν τοῦτον ἐπιστάμενον δίαιτάν τε Ἰάδα, καὶ ἤθεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρήϊκας (οἷα Ἕλλησί τε ὁμιλήσαντα, καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ) κατασκευάσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδοκεύοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρώτους, καὶ εὐω- 160
χέοντα, ἀναδιδάσκειν ὡς οὔτε αὐτὸς, οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ, οὔτε οἱ ἐκ τουτέων αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἥξουσι ἐς χῶρον τοῦτον ἵνα αἰεὶ περιεόντες ἕξουσι τὰ πάντα ἀγαθά. ἐν ᾧ δὲ ἐποίεε τὰ καταλεχθέντα, καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατάγαιον οἴκημα ἐποιέετο· ὡς δέ οἱ παντελέως εἶχε τὸ οἴκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηΐκων ἠφανίσθη· καταβὰς δὲ κάτω ἐς τὸ κατάγαιον οἴκημα, διαιτᾶτο ἐπ' ἔτεα τρία· οἱ δέ μιν ἐπόθεόν τε καὶ ἐπένθεον ὡς τεθνεῶτα. τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ ἐφάνη τοῖσι Θρήϊξι, καὶ οὕτω πιθανά σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε ὁ Ζάμολξις. ταῦτά φασί μιν ποιῆσαι. Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ τοῦ καταγαίου οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω, οὔτε πιστεύω λίην· δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν Ζάμολξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρεω. εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάμολξις ἄνθρωπος, εἴτ' ἐστὶ δαίμων τις Γέτῃσι οὗτος ἐπιχώριος, χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ τρόπῳ τοιούτῳ χρεώμενοι, ὡς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Δαρείου καὶ Περσέων, εἵποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ. Δαρεῖος δὲ, ὡς ἀπίκετο καὶ ὁ πεζὸς ἅμ' αὐτῷ στρατὸς ἐπὶ τὸν Ἴστρον, ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων, Δαρεῖος ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας τὴν σχεδίην λύσαντας, ἕπεσθαι κατ' ἤπειρον ἑωυτῷ, καὶ τὸν ἐκ τῶν νεῶν στρατόν. μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν, καὶ ποιέειν τὰ κελευόμενα, Κώης, ὁ "Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἐὼν Μιτυληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρότερον εἴ οἱ φίλον εἴη γνώμην ἀποδέξασθαι παρὰ τοῦ βουλομένου ἀποδείκνυσθαι, Ὦ βασιλεῦ, "ἐπὶ γῆν γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι, τῆς οὔτε ἀρηρομένον φανήσεται οὐδὲν, οὔτε πόλις οἰκεομένη. σὺ νῦν γεφύρην ταύτην ἔα κατὰ χώρην ἑστάναι, φυλάκους αὐτῆς λιπὼν τούτους οἵπερ μιν ἔζευξαν. καὶ ἤν τε κατὰ νόον πρήξωμεν εὑρόντες Σκύθας, "ἔσται ἄποδος ἡμῖν· ἤν τε καὶ μή σφεας εὑρεῖν δυνώμεθα,

γρ. κλήματα
γρ. μεγάλα.
γρ. Ἐξάνδρου,
γρ. ἐστί

1 Et quidem cum Pythagora philoſophorum non infimo, 2 Nec eos qui ex ipſis in omne tempus naſcerentur, interituros. ſed in eum locum venturos ubi *&c.* 3 Pontem *vocat ſtatim poſt.* 4 Admittere ſententiam, *vel, conſilium*, ab eo qui proponere vellet. *Id eſt, Aurem præbere conſilio.*

ἤγε ἄπιξ ἡμῖν ἀσφαλής. οὐ γὰρ δέδοικα μὴ ἑσσωθέωμεν ὑπὸ Σκυθέων μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ δυνάμενοί σφεας εὑρεῖν, πάθωμέν τι ἀλώμενοι. καὶ τάδε λέγειν φαίη τις ἄν με ἑωϋτοῦ εἵνεκεν, ὡς καταμένω· ἐγὼ δὲ γνώμην μὲν τὴν εὕρισκον ἀρίστην σοὶ βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω· αὐτὸς μέντοι ἕψομαί τοι, καὶ οὐκ ἂν λειφθείην. κάρτα τε ἥσθη τῇ γνώμῃ Δαρεῖος, καί μιν ἠμείψατο τοῖσδε, Ξεῖνε Λέσβιε, σωθέντος ἐμεῦ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν, ἐπιφάνηθί μοι πάντως, ἵνα σε ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίης χρηστοῖσι ἔργοισι ἀμείψωμαι. Ταῦτα εἴπας, καὶ ἀπάψας ἅμματα ἑξήκοντα ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους τοὺς Ἰώνων τυράννους, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέφυραν, μετείσθω μοι. ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τόνδε, ποιέετε τάδε· ἐπεάν με ἴδητε τάχιστα πορευόμενον ἐπὶ Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου, λύετε ἅμμα ἓν ἑκάστης ἡμέρης· ἢν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ παρέω, ἀλλὰ διεξέλθωσιν ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν ἁμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέρην αὐτέων. μέχρι δὲ τούτου, ἐπεί τε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν σχεδίην, πᾶσαν προθυμίην σωτηρίης τε καὶ φυλακῆς παρεχόμενοι. ταῦτα δὲ ποιεῦντες, ἐμοὶ μεγάλως χαριεῖσθε. Δαρεῖος μὲν ταῦτα εἴπας ἐς τὸ πρόσω ἐπείγετο. Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηΐκη τὸ ἐς θάλασσαν πρόκειται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης, ἡ Σκυθική τε ἐκδέκεται, καὶ ὁ Ἴστρος ἐκδιδοῖ ἐς αὐτὴν, πρὸς εὖρον ἄνεμον τὸ στόμα τετραμμένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἴστρου ἔρχομαι σημανέων, τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς Σκυθικῆς χώρης ἐς μέτρησιν. ἀπὸ Ἴστρου. αὕτη ἤδη ἀρχαίη Σκυθίη ἐστὶ, πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος. τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης, τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσαν, ἐοῦσαν ὀρεινήν τε χώρην καὶ προκειμένην τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος, μέχρι Χερσονήσου τῆς τρηχέης καλεομένης. αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον κατή-

γρ. νέμονται

161 κει. ἔστι γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρεα τῶν οὔρων ἐς θάλασσαν φέροντα, τήν τε πρὸς μεσαμβρίην, καὶ τὴν πρὸς τὴν ἠῶ, κατάπερ τῆς Ἀττικῆς χώρης. καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοίατο τὸν γουνὸν τὸν Σουνιακὸν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον τὴν ἄκρην ἀνέχοντα, τοῦ ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμου. λέγω δὲ, ὡς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μεγάλοισι συμβάλλειν. τοιοῦτο ἡ Ταυρική ἐστι. ὃς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω·

tutus nobis sit reditus. Neque enim vereor ne prœlio commisso à Scythis superemur: sed potius ne eis non inventis aliquid patiamur errabundi. At enim credat me quispiam mea ipsius causa hæc dicere, ut hic subsistam: ego vero, quod in tuam rem esse sentio, rex, id in medium profero. ipse te sequi volo, neque hic relinqui. Delectatus admodum eo consilio Darius, ita respondit, Hospes Lesbie, fac omnino quum sospes domum rediero, 1 præsto mihi sis, ut te ob egregium consilium egregiis factis remune-
rem. Hæc loquutus, ubi sexaginta nodis XCVIII
lorum innodavit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita loquutus est, Viri Iones, quam prius habueram de ponte sententiam, eam missam facio. vos sumpto hoc loro, hæc ita velim agatis: 2 quo ex tempore videritis me raptissime iter intendentem in Scythas, ex eo tempore incipientes solvite singulis diebus singulos nodos: intra quod tempus nisi adfuero, sed dies nodorum exierit, vela facite in patriam vestram. interea, quoniam consilium mutavi, agite custodiam ratis, & omne studium illi & conservandæ & custodiendæ adhibete: quod facientes, majorem in modum mihi gratificabimini. Hæc loquutus Darius, pro-
movet exercitum. ¶ Thracia tellus in XCIX
mare tendens, Scythicæ prætenditur, qua sinum faciente Scythica excipit: & illic Ister mare subit, ostio in ventum Eurum converso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundum mare est id metiendo, indicare aggrediar: Ab Istro hæc jam vetus Scythia est, meridiem versus & austrum posita, usque ad urbem Cracinitidem. ejusdem deinceps quod ad mare fert montosæ regionis, & in pontum porrectum, incolit gens Taurica usque ad Chersonesum dictam tracheam, *id est*, *asperam*. Hæc ad mare pertingit quod ad ventum subsolanum vergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, una ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis. quod sic partem Scythiæ Tauri incolunt ut si Atticæ jugum Suniacum alia gens non Atheniensis incoleret, quod a tribu Thorica usque ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. talis est (ut parva cum magnis comparem) Taurica regio. Qui autem non est hanc Atticæ partem prætervectus, huic alio modo planum faciam:

1 Des te mihi in conspectum, 2 Simulatque videritis me in Scyth. proficisci, ex eo temp.

ut si Iapygiæ non Iapyges sed alia gens imperans, divisa terra à Brundusio usque Tarentum, promontiorum incoleret. Quum hæc duo dico, multa alia similia dico, quibus Taurica gens est comparanda.

C A gente Taurica deinceps Scythæ supra Tauros & orientale versus mare incolunt, & quæ Bosphori Cimmerii sunt ad vesperam vergentia, & quæ paludis 1 Mæotidis Tanai tenus, qui influit in hujus paludis secessum. Itaque ab Istro jam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremo à Melanchlænis.

CI Itaque Scythiæ veluti formam quadratam habentis, duæ partes quæ ad mare pertingunt, altera, & mediterranea ferens, altera ad maritima, usquequaque sunt pares. nam ab Istro ad Borysthenem, decem dierum est iter, tantundem à Borysthene ad 2 Mæotidem paludem. A mari mediterranea versus, usque Melanchlænos qui supra Scythas habitant, viginti dierum iter. Supputantur autem à me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transversa Scythiæ erunt quatuor millium stadiorum: recta quæ ad mediterranea ferunt, totidem stadiorum. Tanta est hæc terra magnitudinis.

CII 3 ¶ Scythæ inter se colloquuti, quum soli impares essent copiis Darii prœlio repellendis, nuncios ad finitimos mitere. Eorum reges ubi convenere, consultabant, ut ingenti exercitu invadente. Erant autem qui convenerant reges, Taurorum, & Agathyrsorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Bubinorum, & Sauromatarum.

CIII E quibus Tauri hujusmodi moribus utuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunque Græcos illuc delatos: hoc modo, Postquam preces peregerint, hominis caput clava feriunt, truncum ejus quidam aiunt deturbari è rupe. nam in rupe prærupta templum est eorum situm. cruci affigunt caput. Quidam de capite *suffigendo* consentiunt, sed truncum è præcipitio dejici negant, sed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolant, ipsi Tauri aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hostes autem quos ceperint, hoc agunt: Amputatum quisque caput hostis domum reportat, & fusti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerunque

ὡς εἰ τῆς Ἰηπυγίης ἄλλο ἔθνος, καὶ μὴ Ἰήπυγες, ἀρξάμενοι ἐκ Βρεντεσίου λιμένος, ἀποταμοίατο μέχρι Τάραντος, καὶ νεμοίατο τὴν ἄκρην· δύο δὲ λέγων ταῦτα, πολλὰ λέγω παρόμοια, τοῖσι ἄλλοισι ἔοικε ἡ Ταυρική. Τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς, ἤδη Σκύθαι τὸ κατύπερθε τῶν Ταύρων καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τῆς ἠοίης νέμονται· τοῦ τε Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ἑσπέρης, καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, μέχρι Τανάϊδος ποταμοῦ. ὃς ἐκδιδοῖ ἐς μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἴστρου τὰ κατύπερθε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα ἀποκληίεται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ πρώτων Ἀγαθύρσων· μετὰ δὲ, Νευρῶν· ἔπειτα δὲ, Ἀνδροφάγων· τελευταίων δὲ, Μελαγχλαίνων. Ἔστι ὦν τῆς Σκυθικῆς, ὡς ἐούσης τετραγώνου, τῶν δύο μερέων κατηκόντων ἐς θάλασσαν, πάντῃ ἴσον τό, τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον καὶ τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν. ἀπὸ γὰρ Ἴστρου ἐπὶ Βορυσθένεα δέκα ἡμερέων ὁδός· ἀπὸ Βορυσθένεός τ' ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιῆτιν, ἑτέρων δέκα. καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίνους τοὺς κατύπερθε Σκυθέων οἰκημένους, εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησίη ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληταί μοι. οὕτω ἂν εἴη τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια, τετρακισχιλίων σταδίων· καὶ τὰ ὄρθια τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μέν νυν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγαθος τοσαύτη. Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον ὡς οὐκ οἷοί τε εἰσὶ τὸν Δαρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ διώσασθαι μοῦνοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους. τῶν δὲ καὶ δὴ οἱ βασιλέες συνελθόντες ἐβουλεύοντο ὡς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου. ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλέες, Ταύρων, καὶ Ἀγαθύρσων, καὶ Νευρῶν, καὶ Ἀνδροφάγων, καὶ Μελαγχλαίνων, καὶ Γελωνῶν, καὶ Βουδίνων, καὶ Σαυροματέων. Τούτων Ταῦροι μὲν νόμοισι τοιοῖσιδε χρέωνται· θύουσι μὲν τῇ παρθένῳ τούς τε ναυηγοὺς, καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναχθέντας, τρόπῳ τοιῷδε· καταρξάμενοι, ῥοπάλῳ παίουσι τὴν κεφαλήν. οἱ μὲν δὴ λέγουσι ὡς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ διωθέουσι κάτω (ἐπὶ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυται τὸ ἱρὸν) τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνασταυροῦσι. οἱ δὲ, κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, τὸ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι, ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ ἄνδρας τοὺς ἂν χειρώσωνται, ποιεῦσι τάδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλὴν, ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία· ἔπειτα ἐπὶ ξύλου μεγάλου ἀναπείρας ἱστᾷ ὑπὲρ τῆς οἰκίης ὑπερέχουσαν πολλὸν, μάλιστα δὲ

1 Mæotidis. *Illa tamen altera appellatio frequentior est.* 2 Mæetin 3 Porro Scythæ, quum inita apud se ratione se solos impares esse animadvertissent copiis Dar.

ὑπὲρ τῆς καπνοδόκης. φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκίης πάσης ὑπεραιωρέεσθαι. ζῶσι δὲ ἀπὸ ληΐης τε καὶ πολέμου. Ἀγάθυρσοι δὲ, ἁβρότατοι ἀνδρῶν εἰσι, καὶ χρυσοφόροι τὰ μάλιστα. ἐπίκοινον δὲ τῶν γυναικῶν τὴν μίξιν ποιεῦνται, ἵνα κασίγνητοί τε ἀλλήλων ἔωσι, καὶ οἰκήιοι ἐόντες πάντες, μήτε φθόνῳ, μήτ' ἔχθεϊ χρέωνται ἐς ἀλλήλους. τὰ δ' ἄλλα νόμαια Θρήιξι προσκεχωρήκασι. Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέωνται τοῖσι Σκυθικοῖσι, γενεῇ δὲ μιῇ πρότερόν σφεας τῆς Δαρείου στρατηλασίης, κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώρην πᾶσαν ὑπὸ ὀφίων. ὄφιας γάρ σφι πολλοὺς μὲν ἡ χώρη ἀνέφαινε, οἱ δὲ πλεῦνες ἄνωθέν σφι ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπεσον. 162 ἐς ὃ πιεζόμενοι, οἴκησαν μετὰ Βουδίνων τὴν ἑωυτῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι γόητες εἶναι. λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθέων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημένων, ὡς ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος, λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας, καὶ αὖτις ὀπίσω ἐς τὠυτὸ κατίσταται. ἐμὲ μέν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι· λέγουσι δὲ οὐδὲν ἧσσον, καὶ ὀμνῦσι δὲ λέγοντες. Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἤθεα· οὔτε δίκην νομίζοντες, οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι. νομάδες δέ εἰσι. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην, γλῶσσαν δὲ ἰδίην. Μελάγχλαινοι δὲ εἵματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἀπ' ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι. ἀνδροφαγέουσι δὲ μοῦνοι τούτων· νόμοισι δὲ Σκυθικοῖσι χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ, ἔθνος ἐὸν μέγα, καὶ πολλὸν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστι καὶ πυῤῥόν. πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίνη· οὔνομα δὲ τῇ πόλι ἐστὶ Γελωνός. τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος κῶλον ἕκαστον, τριήκοντα σταδίων ἐστί. ὑψηλὸν δὲ, καὶ πᾶν ξύλινον· καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι, καὶ τὰ ἱρά· ἔστι γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρὰ, Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασί τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλίνοισι. καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνάγουσι, καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἕλληνες. ἐκ δὲ τῶν ἐμπορίων ἐξαναστάντες, οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνοισι· καὶ γλώσσῃ τὰ μὲν, Σκυθικῇ, τὰ δὲ, Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ χρέωνται καὶ Γελωνοί· οὐδὲ δίαιτα ἡ αὐτή. οἱ μὲν γὰρ Βουδῖνοι, ἐόντες αὐτόχθονες, νομάδες τέ εἰσι καὶ φθειροτραγέουσι μοῦνοι τῶν ταύτῃ· Γελωνοὶ δὲ, γῆς τε ἐργάται, καὶ σιτοφάγοι, καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲ τὴν ἰδέην ὁμοῖοι οὐδὲ τὸ χρῶμα. ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι, Γελωνοί,

supra fumarium: ideo in sublimi locantes quod dicant eos totius domus esse custodes. Vivunt autem è rapto & ex bello. CIV At Agathyrsi [1] excultissimi viri sunt, & aurum plerunque gestantes. In commune cum mulieribus coeunt, ut inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neque livoris neque odii mutuo exercentes: in cæteris ad Thracum consuetudinem accedunt. CV At Neutri Scythicis quidem utuntur moribus, qui una ante Darii expeditionem ætate coacti fuerant solum vertere propter serpentes. nam serpentum cum magna vis ex ipsorum solo est edita, tum major superne è locis desertis ingruerat: quibus usque adeo infestati fuerunt, ut relicto suo solo cum Budinis habitaverint. [2] Iidem periculum faciunt se homines esse maleficos, quod dicuntur à Scythis & ab iis qui in Scythia incolunt Græcis semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire. quod tamen dicentes mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac dejerant. CVI Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, non judiciis, non legibus utentes, [3] pecuariam exercentes, vestem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. CVII Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt, unde & cognomen habent, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis utentes. CVIII Budini, ingens natio atque numerosa, vehementer cæsiis oculis omnis ac rufa: quorum urbs nomine Gelonus è materia constructa est, muro alto è materia toto: cujus singula latera tricenorum stadiorum sunt magnitudinis. Ædes quoque cum privatæ tum sacræ sunt è materia. Nam visuntur ibi deorum Græcorum templa Græcanice extructa, simulacris, aris, delubris ligneis. Dionyso trieterica, *id est*, *triennalia*, agunt, & bacchanalia exercent. quippe Geloni quondam Græci fuere, non summoti inter Budinos habitaverunt: lingua partim Scythica, partim Græca utentes. CIX Budini à Gelonis & lingua & victu sunt dispares. nam quum indigenæ sint, [4] pecuariæ operam dant, solique ejus regionis pedunculos edunt. at Geloni agriculturæ operam dantes frumento victitant, & hortos possident, nihil illis neque aspectu neque colore similes. Vocantur autem à Græcis Geloni, etiam Budini isti,

1 Al. luxui deditissimi sunt. 2 Videntur autem hi incantatores esse, quod dic. 3 Sunt autem Nomades, 4 Nomades sunt,

non recte vocantibus. Horum regio
omnis eſt arboribus frequens, & ubique
plurimum conſita, ubi eſt lacus ingens
& multus, & palus, ac multum circa
arundinis. Ex quo lacu lutræ capiun-
tur, & caſtores, & aliæ feræ, forma oris
quadrata, quorum pelles ad renones fa-
ciendos conſuuntur, & teſticuli 1 ad cu-
CX randa poſteriora ſunt. ¶ De Sauroma-
tis vero ita memoratur: Quum Græci
prœliati ſunt cum Amazonibus (quas
Scythæ Æorpata vocant, quod nomen
poteſt transferri, Viricidæ: æor enim vi-
rum dicunt, pata autem, occidere) fe-
runtur poſt victoriam prœlii ad Ther-
modontem facti, abiiſſe, portantes tri-
bus in navibus quaſcunque potuerant ex
Amazonibus vivas capere: quibus illæ in
pelago inſidiatæ, cunctos trucidavere.
Sed quum naves haberent incognitas, nec
gubernaculo aut velis aut remis uti ſci-
rent, interfectis viris, ferebantur ſecun-
dum tempeſtatem & ventum. Delatæ-
que ſunt ad paludis Mæotidis prærupta,
quæ Scytharum liberorum telluris ſunt.
Ibi è navibus egreſſæ Amazones, ad loca
habitata iter facientes, quod primum
nactæ ſunt equorum armentum, diripi-
unt, conſcenduntque: & obequitantes,
è Scythis prædas agunt. Scythæ quid
CXI hoc rei eſſet conjicere nequibant, quum
neque vocem, neque veſtem, neque gen-
tem agnoſcerent: admirabundi unde ve-
nirent, & rati cunctos eſſe viros ejuſ-
dem ætatis. Sed commiſſa cum eis pu-
gna potiti quibuſdam illarum, ita de-
mum fœminas eſſe cognoverunt. Ita-
que conſilio habito viſum eſt eis, nullo
pacto poſthac quampiam illarum eſſe oc-
cidendam: ſed ex ſe qui maxime juvenes
eſſent, ad eas eſſe mittendos, eodem nu-
mero quo illas eſſe conjectabant, qui ſua
prope earum caſtra haberent, & eadem
quæ illæ facerent. 2 Si invaderentur, pu-
gnarent, neu ſubterfugerent: ubi ſubſi-
ſterent illæ, ipſi etiam proxime acceden-
tes caſtra ponerent. Hoc Scythæ idcir-
co decreverunt quod prolem ex illis
CXII ſuſcipere cupiebant. Adoleſcentes qui
miſſi ſunt, mandata peregerunt. quos
ubi Amazones intellexerunt neuti-
quam ad ſe lædendas veniſſe, valere ſine-
bant. quotidie tamen caſtra caſtris pro-
pius admovebantur. Cæterum ne ipſi
quidem adoleſcentes quicquam habe-
bant, quemadmodum Amazones, præter

οὐκ ὀρθῶς καλεόμενοι. ἡ δὲ χώρη σφέων,
πᾶσά ἐστι δασέη ἴδῃσι παντοίῃσι. ἐν δὲ τῇ
ἴδῃ τῇ πλείστῃ ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ
πολλὴ, καὶ ἕλος, καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν.
ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἁλίσκονται, καὶ κά-
στορες, καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσω-
πα, τῶν τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρας τῶν παρὰ
παραρράπτεται· καὶ οἱ ὄρχιες αὐτέων εἰσὶ
χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἄκεσιν. Σαυροματέων
δὲ πέρι ὧδε λέγεται· ὅτε Ἕλληνες Ἀμα-
ζόσι ἐμαχέσαντο, (τὰς δὲ Ἀμαζόνας
καλέουσι Σκύθαι Αἰορπατά. δύναται δὲ
τὸ οὔνομα τοῦτο κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν
ἀνδροκτόνοι. αἰὸρ γὰρ καλέουσι τὸν ἄνδρα,
τὸ δὲ πατὰ, κτείνειν) τότε λόγος τοὺς Ἕλ-
ληνας νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμώδοντι μά-
χῃ, ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν
Ἀμαζόνων ὅσας ἐδυναίατο ζωγρῆσαι.
τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιθεμένας, ἐκκό-
ψαι τοὺς ἄνδρας. πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐ-
τὰς, οὐδὲ πηδαλίοισι χρῆσθαι, οὐδὲ ἱστίοισι,
οὐδὲ εἰρεσίῃ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄν-
δρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ ἄνεμον· καὶ
ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ
Κρημνούς. (οἱ δὲ Κρημνοί, εἰσὶ τῆς γῆς τῶν
Σκυθέων τῶν ἐλευθέρων) ἐνθαῦτα ἀπο-
βᾶσαι ἀπὸ τῶν πλοίων αἱ Ἀμαζόνες, ὡδοι-
πόρεον ἐς τὴν οἰκεομένην. ἐντυχοῦσαι δὲ
πρώτῳ ἱπποφορβίῳ, τοῦτο διήρπασαν· καὶ
ἐπὶ τούτων ἱππαζόμεναι, ἐληΐζοντο τὰ τῶν
Σκυθέων. Οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμ-
βαλέσθαι τὸ πρῆγμα. οὔτε γὰρ φωνὴν, οὔτε
ἐσθῆτα, οὔτε τὸ ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν
θώματι ἔσαν ὁκόθεν ἔλθοιεν. ἐδόκεον
δ' αὐτὰς εἶναι ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην
ἔχοντας, μάχην τε δὴ πρὸς αὐτὰς ἐποι-
εῦντο· ἐκ δὲ τῆς μάχης τινὰς τῶν γυναι- τῆς μάχης τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν
κῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι, καὶ οὕτω ἔγνωσαν
ἐούσας γυναῖκας. βουλευομένοισι ὦν αὐτοῖσι
ἔδοξε κτείνειν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ ἔτι αὐτὰς, ἑωυ-
τῶν δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι ἐς αὐτὰς,
πλῆθος εἰκάσαντας ὅσαιπερ ἐκεῖναι ἔσαν.
τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκεινέων,
καὶ ποιέειν τάπερ ἂν καὶ ἐκεῖναι ποιέωσι. ἢν
δὲ αὐτοὺς διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μὴ, ὑποφεύ-
γειν δέ. ἐπεὰν δὲ παύσωνται, ἐλθόντας αὐ-
τοὺς πλησίον, στρατοπεδεύεσθαι. ταῦτα ἐβου-
λεύσαντο οἱ Σκύθαι, βουλόμενοι ἐξ αὐτέων
παῖδας ἐγγενήσεσθαι. Ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ 163
νεηνίσκοι, ἐποίευν τὰ ἐντεταλμένα· ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐτοὺς αἱ Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιῇ
δηλήσει ἀπιγμένους, ἔων χαίρειν. προσεχώρεον δὲ πλησιαιτέρω τὸ στρατόπεδον τῷ στρα-
τοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ. εἶχον δὲ οὐδὲν οὐδ' οἱ νεηνίσκοι, ὥσπερ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ

---

1 Morbis matricis auxiliantur. *Ad verbum, Ad medelam matricum conferunt.* 2 Si *illæ* ipſos invaderent, ne pugnarent, ſed ſubterfugerent:

τὰ ὅπλα, καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζόην ἔζωον τὴν αὐτὴν ἐκείνῃσι, θηρεύοντές τε, καὶ ληϊζόμενοι. Ἐποίευν δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιόνδε· ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίην τε καὶ δύο, πρόσω ἀπ᾽ ἀλληλέων ἐς εὐμαρείην ἀποσκιδνάμεναι. μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι, ἐποίευν τὠυτὸ τοῦτο· καί τις μουνωθεισέων αὐτέων τινὶ ἐνεχρίμπτετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο, ἀλλὰ περιεῖδε χρήσασθαι. καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε, (οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων) τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τὠυτὸ χωρίον, καὶ ἕτερον ἄγειν· σημαίνουσα δύο γενέσθαι, καὶ αὐτὴ ἑτέρην ἄξειν. ὁ δὲ νεηνίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς. τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἦλθε ἐς τὸ χωρίον αὐτός τε οὗτος, καὶ ἕτερον ἦγε· καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὗρε δευτέρην αὐτὴν ὑπομένουσαν. Οἱ δὲ λοιποὶ νεηνίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, καὶ αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων. μετὰ δέ, συμμίξαντες τὰ στρατόπεδα, οἴκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος ταύτην τῇ τὸ πρῶτον συνεμίχθη. τὴν δὲ φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν, οἱ ἄνδρες οὐκ ἐδυναίατο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν, αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας τάδε “οἱ ἄνδρες, Ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ κτήσιες. νῦν ὦν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζόην τοιήνδε ἔχωμεν· ἀλλ᾽ ἀπελθόντες ἐς τὸ πλῆθος, διαιτώμεθα. γυναῖκας δὲ ἕξομεν ὑμέας, καὶ οὐδαμὰς ἄλλας. αἱ δὲ πρὸς ταῦτα “ἔλεξαν τάδε, Ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναικῶν. οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμαια ἡμῖν τε κἀκείνῃσί ἐστι. ἡμεῖς μὲν τοξεύομέν τε καὶ ἀκοντίζομεν, καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικήϊα οὐκ ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες, τούτων μὲν οὐδὲν τῶν ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικήϊα ἐργάζονται, μένουσαι ἐν τῇσι ἁμάξῃσι, οὔτ᾽ ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι, οὔτε ἄλλῃ οὐδαμῇ. οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκείνῃσι συμφέρεσθαι. ἀλλ᾽ εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμέας, καὶ δοκέειν εἶναι δίκαιοι, ἐλθόντες παρὰ τοὺς τοκέας, ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος· καὶ ἔπειτα ἐλθόντες, οἰκέωμεν ἐπ᾽ ἡμέων αὐτέων. Ἐπείθοντο καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεί τε δὲ ἀπολαχόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον, ἦλθον ὀπίσω παρὰ τὰς Ἀμαζόνας, ἔλεξαν “αἱ γυναῖκες πρὸς αὐτοὺς τάδε, Ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος ὅκως χρὴ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ χώρῳ· τοῦτο μέν, ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων, τοῦτο δέ, τὴν γῆν τὴν ὑμετέρην δηλησαμένας πολλά. ἀλλ᾽ ἐπεί τε ἀξιοῦτε ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποιέετε ἅμα ἡμῖν,

τῇ δευτεραίῃ

arma & equos: & eandem vitam quam illæ vivebant, venando atque prædando.

CXIII

Circa meridiem Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad ventrum levandum longius vagari. ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciunt. 1 quorum cuidam una illarum, quæ solivaga erat propinqua quum fuisset, non se avertit, sed de colloquendo deliberabat: nec appellare poterat eum quocum non esset prius congressa, tamen manu significavit ut ad eundem locum postridie rediret, adducto secum altero, ut duo essent: se quoque alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens hæc enarrat cæteris: postero que die socium secum ducens, ad locum præsto fuit, ac reperit 2 Amazonem expectantem sociam.

CXIV

Ejus rei certiores facti reliqui adolescentes, & ipsi 3 seducunt cæteras. Post hæc commixtis castris pariter habitarunt: eam quisque uxorem cum qua primum coierat, habentes. Earum vocem quum ipsi discere non possent, ipsorum illæ discebant. Et quum utrique inter se convenissent, viri ad Amazones ita dixerunt, Nobis parentes sunt pariter & facultates: proinde non agamus diutius hanc vitam, sed hinc digressi, in hominum frequentia degamus, ubi nos habebimus uxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ responderunt, Nos vero non possumus vestris cum fœminis habitare. quibus non iidem qui nobis sunt mores. nos enim arcu tela excutimus, & jaculamur, & equitamus, muliebria opera non edoctæ: vestræ fœminæ nihil eorum quæ recensuimus, sed opera muliebria factitant, desidentes in plaustris, non ad venationem atque alia hujusmodi prodeuntes. 4 proinde non possumus illis esse similes. Quod si vobis cordi est habere nos conjuges, & justi videri vultis, ite ad parentes vestros, & facultatum sortiti partem, rursus redite, ut deinde semoti ab illis habitemus.

CXV

Id approbantes adolescentes ita fecere, acceptaque facultatum quæ ipsis contingebat portione, rursus ad Amazones redierunt. Ad quos illæ, 5 Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his locis habitandi: unus quod nos parentibus vestris vos privavimus: alter, quod terram vestram magnopere vastavimus. Sed quoniam dignamini nos habere uxores, hoc una nobiscum agatis.

1 Quum autem quidam uni Amazoni seorsim à cæteris vaganti corpus jungeret, illa minime repulit, sed copiam sui fecit: manuque significavit, quum voce non posset (neque enim se mutuo intelligebant) ut ad eund. 2 Amazonem alteram ipsum expectantem. 3 In matrimonium sibi cæteras conciliarunt. 4 Proinde nobis convenire non potest cum illis. 5 Duo sunt quæ ab incolendo hoc loco nos deterrent: unum, quod, &c. alterum quod terr.

Agedum proficiscamur è regione hac, & Tanai transmisso illic habitemus.

CXVI Huic quoque rei obtemperavere adolescentes. Trajectoque Tanain, & à Tanai trium dierum orientem versus, totidemque à Mæotide palude & aquilonem, itinere confecto, pervenerunt ad eum locum quem nunc incolunt, ibique subsederunt. Ideoque prisca consuetudine vivendi fœminæ Sauromatarum utuntur. nam ad venationem una cum viris ac sine viris, equis insidentes, & ad prœlium proficiscuntur, eandemque quam viri stolam gerunt.

CXVII 1 Sauromatæ putantur lingua Scythica solœcizare, *id est*, *corrupte uti*, quod eam ab initio non probe didicerint Amazones. Quod ad conjugia pertinet, ita ab eis est institutum: Nulla virgo nubit priusquam aliquem hostium interemerit: ideoque nonnullæ earum decedunt jam vetulæ, antequam nubant, quod legi satisfacere nequeant.

CXVIII Ad harum igitur quas dixi gentium coactos reges nuncii Scytharum quum pervenissent, certiores eos fecerunt, Persam, ubi omnia quæ sunt in interiore continente in suam ditionem redegit faucibus Bosphori ponte junctis, in citeriorem trajecisse continentem: subactisque illic Thracibus, fluvium Istrum ponte junxisse, animo hæc omnia in suam redigendi potestatem. Proinde vos (inquiunt) nolite ullo pacto de media cedere, sinentes ad perniciem nos devenire, sed idem sentientes, obviam eamus invadenti: quod nisi facitis, nos in ultimum discrimen adducti, aut regionem deseremus, aut manentes deditionem faciemus. quid enim cladem subeamus, nolentibus vobis auxilio nobis esse? Quanquam non commodius agetur vobiscum, adversus quos non minus venit Persa, quam adversus nos: neque, nos subegisse contentus, à vobis abstinebit. Cujus rei magnum hinc accipite documentum, quod si nobis solis inferret ille bellum, animo superioris servitutis ulciscendæ, debebat à cæteris hominibus abstinere, & sic in nostram tendere regionem, ostendens omnibus se adversum alios ire: at nunc, ubi primum trajecit in hanc continentem, ut quisque sibi occurrit, pacat: cæteros, veluti Thraces & nobis confines Getas, suo subjectos imperio habet.

CXIX ¶ Hæc quum Scythæ denunciassent,

φέρετε, ἐξαναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε, καὶ περήσαντες Τάναϊν ποταμὸν οἰκέωμεν. Ἐπείθοντο καὶ ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. Διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν, ὡδοιπόρεον πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τριῶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Ταναΐδος ὁδὸν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, πρὸς βορέην ἄνεμον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ἐν τῷ νῦν κατοίκηνται, οἴκησαν τοῦτον, καὶ διαίτῃ ἀπὸ τούτου χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἱ γυναῖκες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπ' ἵππων "ἐκφοιτῶσι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι, καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν· καὶ ἐς πόλεμον "φοιτῶσι· καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι "φορέουσι. Φωνῇ δὲ οἱ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῇ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρηστῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ περὶ γάμων δὲ ὧδέ σφι διακέεται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμίη, πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ. αἱ δέ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι. 164 Ἐπὶ τούτων ὦν τῶν καταλεχθέντων ἐθνέων τοὺς Βασιλέας ἁλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ ἄγγελοι, ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδή οἱ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ τῇ ἑτέρῃ πάντα κατέστραπται, γέφυραν ζεύξας ἐπὶ τῷ αὐχένι τοῦ Βοσπόρου, διαβέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἤπειρον. διαβὰς δὲ, καὶ καταστρεψάμενος Θρήϊκας, γεφυροῖ ποταμὸν Ἴστρον, βουλόμενος καὶ τάδε πάντα ὑπ' ἑωϋτῷ ποιήσασθαι. Ὑμεῖς ὦν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι, περιίδητε ἡμέας διαφθαρέντας· ἀλλὰ τὠυτὸ "νομίσαντες, ἀντιάζωμεν τὸν ἐπιόντα. οὐκ ὦν ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι, ἢ ἐκλείψομεν τὴν χώρην, ἢ μένοντες, ὁμολογίῃ χρησόμεθα. τί γὰρ πάθωμεν, μὴ βουλομένων ὑμέων τιμωρέειν; ὑμῖν δὲ οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον. ἥκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδέν τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας "ἢ καὶ ἐπὶ ὑμέας. οὐδέ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψαμένῳ, ὑμέων ἀπέχεσθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέομεν. εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνους ἐστρατηλάτεε ὁ Πέρσης, τίσασθαι τῆς πρόσθε δουλοσύνης βουλόμενος, χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχόμενον, οὕτω ἰέναι ἐπὶ τὴν ἡμετέρην· καὶ ἂν ἐδήλου πᾶσι ὡς ἐπὶ Σκύθας ἐλαύνει, καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλλους. νῦν δὲ, ἐπεί τε τάχιστα διέβη τήνδε τὴν ἤπειρον, τοὺς αἰεὶ ἐμποδὼν γινομένους ἡμεροῦται πάντας· τούς τε δὴ ἄλλους ἔχει ὑπ' ἑωϋτῷ Θρήϊκας, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἡμῖν ἐόντας πλησιοχώρους Γέτας. Ταῦτα Σκυθέων ἐπαγγελλομένων,

γρ. ἐκφοιτῶσαι
γρ. φοιτῶσαι,
γρ. φορέουσαι.
γρ. νοήσαντες,
γρ. ἢ οὐκ ἐπὶ

1 Voce porro Scythica utuntur Sauromatæ, jam inde à prisco tempore ea solœcissantes, quod *&c.* *Vel*, Usitata est autem Sauromatis vox Scythica, ea solœcissantibus jam inde à prima origine, quod eam *&c.*

ἐβουλεύ-

ἐβουλεύοντο οἱ βασιλῆες οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνέων ἥκοντες. καί σφεων ἐσχίσθησαν αἱ γνῶμαι· ὁ μὲν γὰρ Γελωνὸς, καὶ ὁ Βουδῖνος, καὶ ὁ Σαυρομάτης, κατὰ τὠυτὸ γενόμενοι, ὑπεδέκοντο Σκύθῃσι τιμωρήσειν· ὁ δὲ Ἀγάθυρσος, καὶ Νευρὸς, καὶ Ἀνδροφάγος, καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίνων καὶ Ταύρων, τάδε Σκύθῃσι ὑπεκρίναντο, Εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδικήσαντες Πέρσας, καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεόμενοι τῶν νῦν δέεσθε, λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν ὀρθὰ, καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες, τὠυτὸ ἂν ὑμῖν ἐπρήσσομεν. νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες γῆν, ἄνευ ἡμέων, ἐπεκρατέετε Περσέων, ὅσον χρόνον ὑμῖν ὁ θεὸς παρεδίδου· καὶ ἐκεῖνοι, ἐπεί σφεας ὠυτὸς θεὸς ἐγείρει, τὴν ὁμοίην ὑμῖν ἀποδιδοῦσι. ἡμεῖς δὲ οὔτε τι τότε ἠδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδὲν, οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικέειν. ἢν μέντοι ἐπίῃ, καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέρην ἄρξηται ἀδικέων, καὶ ἡμεῖς οὐ πεισόμεθα. μέχρι δὲ τοῦτο ἴδωμεν, μενέομεν παρ᾽ ἡμῖν αὐτοῖσι. ἥκειν γὰρ δοκέομεν οὐκ ἐπ᾽ ἡμέας Πέρσας, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοὺς αἰτίους ἀδικίης γενομένους. Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβουλεύοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίην ποιέεσθαι ἐκ τοῦ ἐμφανέος, ὅτι δή σφι οὗτοί γε σύμμαχοι οὐ προσεγίνοντο· ὑπεξιόντες δὲ καὶ ὑπεξελαύνοντες, τὰ φρέατα τὰ παρεξίοιεν αὐτοὶ, καὶ τὰς κρήνας συγχοῦν, τὴν ποίην τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχῆ σφέας διελόντες· καὶ πρὸς μὲν τὴν μίην τῶν μοιρέων τῆς ἐβασίλευε Σκώπασις, προσχωρέειν Σαυρομάτας. τούτους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἢν ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺ Τανάϊδος ποταμοῦ παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην ὑποφεύγοντας· ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω, ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μέν σφι μίη ἦν μοίρη τῆς βασιληΐης, τεταγμένη ταύτην τὴν ὁδὸν ἥπερ εἴρηται. τὰς δὲ δύο τῶν βασιληΐων, τήν τε μεγάλην, τῆς ἦρχε Ἰνδάθυρσος, καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς τὠυτὸ, καὶ Γελωνῶν τε καὶ Βουδίνων προσγενομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῷ προέχοντας τῶν Περσέων, ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ ποιεῦντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μέν νυν ὑπάγειν σφέας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι· εἰ δὲ μὴ ἑκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τὸν

165 πρὸς Πέρσας, ἀλλ᾽ ἀέκοντας ἐκπολεμῶσαι. μετὰ δὲ τοῦτο, ὑποστρέφειν ἐς τὴν σφετέρην,

τῶν καὶ ὁ

ii qui è nationibus venerant reges deliberabant, sed discordes eorum erant sententiæ. 1 Nam Geloni quidem & Budini & Sauromatæ concordi animo receperunt se Scythis auxilio futuros: Agathyrsus autem & Neurus & Androphagus & Taurorum Melanchlænorumque reges ita Scythis responderunt, Si vos in injuria facienda ac bello inferendo priores non fuissetis, recte videremini precari quæ precamini: & nos vestris precibus morem gerentes, idem quod vos ageremus: nunc vos sine nobis illorum terram ingressi, imperitastis Persis, quoad deus vobis indulsit: illi itidem, quandoquidem eos idem deus in vos excitat, vicem vobis reddunt. At nos neque tunc quicquam intulimus injuriæ his viris, neque nunc quicquam conabimur priores inferre. Quod si hic nostram regionem invaserit, & prior injuriam fecerit, nos haudquaquam tolerabimus. id donec cernamus, apud nosmet ipsos manebimus. neque enim in nos venire Persæ videntur, sed in eos qui fuerunt autores injuriæ. Scythæ, ubi hæc relata audiere, statuerunt nullam sibi pugnam recta atque ex aperto conferendam, quando ipsis isti ad societatem non accedebant. CXX 2 Itaque digressi clam, ac longius progressi, puteos quos ipsi offendunt, ac fontes, obstruunt, bifariamque divisi herbam è regione atterunt. Et ad unam è partibus, ubi regnabat Scopasis, jubent Sauromatas pergere, qui se subducerent, si eo Persa declinaret, fugientes recta ad flumen Tanain, secundum Mæotidem: iidem Persam abscedentem invadendo persequerentur. Hæc erat una pars regni ordinata ad hanc viam, quemadmodum dictum est. Reliquarum duarum unam, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna erat, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in unum coeuntes, accedentibus Gelonis atque Budinis, jubent hos uno die prægressos exercitum Persarum 3 seducere, hostem lacessendo, & ea quæ decrevissent exequendo: & ante omnia hostem seducere in agros illorum qui societatem ipsorum abnuissent, ut eos, si minus volentes bellum adversus Persas susciperent, certe invitos redderent istis hostes. deinde in suam terram reflectere,

1 Nam Gelonus quidem *rex* & Budinus & Sauromata conc. 2 Sed se subducendo obstruendos sibi esse puteos & fontes quos in itinere offenderent, gramenque è terra exterendum, *vel, eradendum,* & ex duabus partibus in quas seipsos divisissent, ad unam, ubi Scopasis regnabat, Sauromatas conferre se debere: sed subducere se, si illuc se converteret Persa, fugient. r. ad fl. T. s. M. quum autem Persa pedem referret, invadere & persequi. 3 Subducere se, *vel, Paulatim aut clam progredi se subducendo. Sic & paulo post, repone pro* Seducere.

& ten-

& tentare, si quid ipsis tentandum esse
CXXI videretur ac liberet. Hæc ubi decre-
vere Scythæ, copiis Darii ex occulto
occurrebant, præstantissimis equitum
præcursoribus missis. Carros autem in
quibus eorum filii uxoresque omnes de-
gunt, una cum pecoribus, 1 præterquam
ad victum suppetentibus, remiserant,
dato suis mandato ut semper aquilonem
CXXII versus tenderent. Hoc quum 2 præpa-
rassent Scythæ, eorum emissarii, post-
eaquam compererunt Persas ab Istro tri-
um fere dierum & ante se unius diei iti-
nere abesse, positis castris, germina ter-
ræ vastant. Persæ, ubi Scytharum equi-
tatus in conspectum se dedit, eum inse-
qui maturant, à via sese semper subdu-
centem: & quum ad unam partium
ventum est, auroram versus & Tanain,
Scythis tendentibus, & insequentibus
Persis, Scythæ Tanain trajiciunt: eo &
Persæ trajecto, illos insequuntur, donec
peragrata Sauromatum plaga, perveni-
CXXIII unt in Budinicam. Cæterum quandiu
Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromati-
de regione, nihil ei detrimenti inferre
potuerunt, utpote vastæ: ubi vero Budi-
nicam ingressi sunt, ibi nacti lignea mœ-
nia à Budinis deserta, & omnibus re-
bus vacua, incenderunt. His actis, ipso
itinere ire porro tendunt, dum eam re-
gionem pervagati, in vastam solitudi-
nem deveniunt. Hæc solitudo à nemi-
ne hominum colitur, posita supra Budi-
norum regionem, septem dierum itine-
ris magnitudine: ultra quam Thyssa-
getæ incolunt, à quibus quatuor ingen-
tes amnes per Mæoteos fluunt, & in
paludem nomine Mæotin se insinuant:
quibus hæc sunt indita nomina, Ly-
CXXIV cus, Oarus, Tanais, Syrges. Darius, ut
ad solitudinem pervenit, cursu omisso
copias super fluvium Oarum locavit.
Post hæc, octo urbes easque ingentes
condidit, pari inter se spatio distantes,
sexagenorum fere stadiorum, quarum ad
meam usque memoriam adhuc ruinæ ex-
tabant. Dum in his Darius occupatur,
interim Scythæ (quos ille insequebatur) circumitis locis superioribus, reverterunt in Scythiam. Quibus è conspectu omnino semotis, non se amplius exhibentibus, ita Darius urbibus illic relictis dimidiatis, convertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas & ad occasum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire in Scythiam, eo devenit ubi in duas Scytharum incidit partes.

καὶ ἐπιχειρέειν, τὴν δὴ " βουλομένοισι δοκέῃ. (τοῖς βουλομένοισι) Ταῦτα οἱ Σκύθαι βουλευσάμενοι, ὑπηντίαζον τὴν Δαρείου στρατιὴν, προδρόμους ἀποστείλαντες τῶν ἱππέων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἁμάξας ἐν τῇσί σφι διαιτᾶτο, τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι καὶ τὰ πρόβατα πάντα, πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν, τοσαῦτα ἀπολιπόμενοι, τὰ ἄλλα ἅμα τῇσι ἁμάξῃσι προέπεμψαν, ἐντειλάμενοι αἰεὶ τὸ πρὸς βορέω ἐλαύνειν. Ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζοντο. τῶν δὲ Σκυθέων οἱ πρόδρομοι ὡς εὗρον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ Ἴστρου, οὗτοι μὲν τούτους εὑρόντες ἡμέρης ὁδῷ προέχοντας, ἐστρατοπεδεύοντο, τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα λεαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον ἐπιφανεῖσαν τῶν Σκυθέων τὴν ἵππον, ἐπήϊσαν κατὰ στίβον αἰεὶ ὑπαγόντων· καὶ ἔπειτα (πρὸς γὰρ τὴν μίαν τῶν μοιρέων ἴθυσαν οἱ Πέρσαι) ἐδίωκον πρὸς ἠῶ τε καὶ τοῦ Τανάϊδος. διαβάντων δὲ τούτων τὸν Τάναϊν ποταμὸν, οἱ Πέρσαι ἐπιδιαβάντες ἐδίωκον· ἐς ὃ τῶν Σαυροματέων τὴν χώρην διεξελθόντες, ἀπίκοντο ἐς τὴν τῶν Βουδίνων. Ὅσον μὲν δὴ χρόνον οἱ Πέρσαι ἤϊσαν διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς Σαυρομάτιδος χώρης, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεσθαι, ἅτε τῆς χώρης ἐούσης χέρσου· ἐπεί τε δὲ ἐς τὴν τῶν Βουδίνων χώρην ἐσέβαλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυχόντες τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ, ἐκλελοιπότων τῶν Βουδίνων, καὶ κεκενωμένου τοῦ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, εἵποντο αἰεὶ τὸ πρόσω κατὰ στίβον· ἐς ὃ διεξελθόντες ταύτην, ἐς τὴν ἔρημον ἀπίκοντο. ἡ δὲ ἔρημος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν, κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρης, ἐοῦσα πλῆθος ἑπτὰ ἡμερέων ὁδοῦ. ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου Θυσσαγέται οἰκέουσι. ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτέων τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὴν λίμνην τὴν καλεομένην Μαιῆτιν· τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, Λύκος, Ὄαρος, Τάναϊς, Σύργις. Ἐπεὶ ὦν ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὴν ἔρημον, παυσάμενος τοῦ δρόμου, ἵδρυσε τὸν στρατιὴν ἐπὶ ποταμῷ Ὀάρῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας, ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε μεγάλα, ἴσον ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὡς ἑξήκοντα μάλιστά κῃ· τῶν ἔτι ἐς Ἐμὲ τὰ ἐρείπια σόα ἦν. ἐν ᾧ δὲ οὗτος πρὸς ταῦτα ἐτράπετο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι περιελθόντες τὰ κατύπερθε, ὑπέστρεφον ἐς τὴν Σκυθικήν. ἀφανισθέντων δὲ τούτων τὸ παράπαν, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντό σφι, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετῆκε· αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἤϊε πρὸς ἑσπέρην· δοκέων τούτους τε πάντας τοὺς Σκύθας εἶναι, καὶ πρὸς ἑσπέρην σφέας φεύγειν. ἐλαύνων δὲ τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν, ἐς τὴν Σκυθικὴν ἀπίκετο· ἐς ὃ ἐνέκυρσε ἀμφοτέρῃσι τῇσι μοίρῃσι τῶν Σκυθέων.

1 Præterquam iis quæ ad victum satis esse possint. 2 Præmisissent

ἐντυχὼν

ἐντυχὼν δὲ, ἐδίωκε ὑπεκφέροντας ἡμέρης ὁδόν. καὶ (οὐ γὰρ ἀνίεε ἐπιὼν ὁ Δαρεῖος) οἱ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβουλευμένα ὑπέφευγον ἐς τὴν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην. πρώτην δὲ ἐς τὴν Μελαγχλαίνων τὴν γῆν. ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἵ τε Σκύθαι καὶ οἱ Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τὴν Ἀνδροφάγων τοὺς χώρους· ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων, ὑπῆγον ἐπὶ τὴν Νευρίδα. ταρασσομένων δὲ καὶ τούτων, ἤισαν ὑποφεύγοντες οἱ Σκύθαι ἐς τοὺς Ἀγαθύρσους. Ἀγάθυρσοι δὲ ὁρέοντες καὶ τοὺς ὁμούρους φεύγοντας ὑπὸ Σκυθέων, καὶ τεταραγμένους πρὶν ἤ σφι ἐμβαλέειν τοὺς Σκύθας, πέμψαντες κήρυκα, ἀπηγόρευον Σκύθῃσι μὴ ἐπιβαίνειν τῶν σφετέρων οὔρων· προλέγοντες ὡς εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα διαμαχήσονται. Ἀγάθυρσοι μὲν προείπαντες ταῦτα, ἐβοήθεον ἐπὶ τοὺς οὔρους, ἐν νόῳ ἔχοντες ἐρύκειν τοὺς ἐπιόντας. Μελάγχλαινοι δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ, ἐσβαλόντων τῶν Περσέων ἅμα Σκύθῃσι, οὔτε πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο, ἐπιλαθόμενοί τε τῆς ἀπειλῆς, ἔφευγον αἰεὶ τὸ πρὸς βορέω ἐς τὴν ἔρημον τεταραγμένοι. οἱ δὲ Σκύθαι ἐς μὲν τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπειπαντας ἀπικνέοντο· οἱ δὲ ἐκ τῆς Νευρίδος χώρης ἐς τὴν σφετέρην κατηγέοντο τοῖσι Πέρσῃσι. Ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, καὶ οὐκ ἐπαύετο, πέμψας Δαρεῖος ἱππέα παρὰ τὸν Σκυθέων βασιλέα Ἰνδάθυρσον, ἔλεγε τάδε, "Δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί φεύγεις αἰεὶ, ἐξόν τοι τῶνδε τὰ ἕτερα ποιέειν; εἰ μὲν γὰρ ἀξιόχρεως δοκέεις εἶναι σεωυτῷ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι ἀντιωθῆναι, σὺ δὲ στῆθι, καὶ μάχεο· εἰ δὲ μὴ, καὶ οὕτω παυσάμενος τοῦ δρόμου, δεσπότῃ τῷ σῷ δῶρα φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἐλθὲ ἐς λόγους. Πρὸς ταῦτα ὁ Σκυθέων βασιλεὺς Ἰνδάθυρσος ἔλεγε τάδε, "Οὕτω τὸ ἐμὸν ἔχει ὦ Πέρσα· ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώπων δείσας ἔφυγον, οὔτε πρότερον, οὔτε νῦν σε φεύγω· οὐδέ τι νεώτερον εἰμὶ ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἔωθα ποιέειν. ὅτι δὲ οὐκ αὐτίκα μάχομαί τοι, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω. ἡμῖν οὔτε ἄστεα, οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἐστὶ, τῶν πέρι δείσαντες μὴ ἁλώῃ ἢ καρῇ τάχιον συμμίσγοιμεν ἂν ἐς μάχην ὑμῖν. εἰ δὲ δέοι πάντως ἐς τοῦτο κατὰ τάχος ἀπικνέεσθαι, τυγχάνουσι ἡμῖν ἐόντες τάφοι πατρώϊοι· φέρετε, τούτους ἀνευρόντες, συγχέειν πειρᾶσθε αὐτούς·

166

γρ. τὴν χώρην

γρ. ἔας τε καὶ παυσάμενος πλάνης μάχεσθαι. εἰ δὲ συγγινώσκεαι εἶναι ἥσσων, σὺ δὲ καὶ οὕτω παυσάμενος

Hos nactus insequebatur unius diei spatio, nunquam intermittens subterfugientes. Subterfugiebant autem de industria in terram eorum qui societatem ipsorum respuerant, & primum in Melanchlænorum. CXXV Quos quum perturbassent tam Persæ quam Scythæ, eorum terram ingressi Scythæ in loca Androphagorum Persas adducunt. Perturbatis autem & Androphagis, hostem in Neuridem ducunt. Neuris quoque consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos. Sed Agathyrsi cernentes fugari finitimos à Scythis ac perturbari, priusquam à Scythis ager ipsorum invaderetur, misso caduceatore, Scythis ingressum suorum finium prohibent, prædicentes, si conarentur invadere agrum suum, cum eis primum se prœlium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrunt, animo arcendi ingredi volentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neuri, invadentibus Persis una cum Scythis, neque virium neque minarum memores, sed timore perpulsi, fugam capessunt aquilonem versus ac solitudinem. 1 Scythæ partim ad Agathyrsos, jam non recusantes societatem, se conferebant, partim è Neuride regione in suam Persis præibant. Id quum diu factitaretur, CXXVI neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso equite, inquit, 2 Virorum dæmonie, *id est*, *beate*, quid assidue fugam facis, quum liceat tibi horum facere alterutrum? si tibi videris idoneus ad resistendum negociis meis, siste cursum, ac perstans, mecum fac prœlium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoque siste cursum, & hero tuo munera offerens terram atque aquam, in colloquium veni. Ad hæc CXXVII Scytharum rex Indathyrsus ita respondit, Sic res meæ habent, ô Persa, ut neque ullum mortalium ego metuens ante fugerim, neque nunc fugiam te, neque quicquam faciam diversum nunc atque in pace facere consueveram. 3 Quod autem non protinus tecum ineo prœlium, hujus rei te certiorem faciam: Nobis neque oppida sunt neque agri culti, quos invadi aut vastari metuentes, properemus vobiscum conferre pugnam. ad quam si opus est continuo devenire, sunt paterna sepulcra, quæ vos quum nacti fueritis, agedum tentate labefactare:

---

1 At Scythæ non jam ad Agathyrsos (quippe qui *ingressu suæ regionis* interdixissent) tendebant, sed ex Neuride regione in suam Persis præibant. *Valla putavit* ἀπείπαντας *esse pro* ἀπειπαμένους συμμαχίην (*ut paulo ante loquutus erat Herodotus*) *quum referatur ad* ἀπηγορεύω *præcedens paulo ante.* 2 *Budæus vertit*, O miserrime hominum. 3 Cur autem non pr. tecum ineam prœlium, hoc quoque tibi declarabo:

& tunc

& tunc intelligetis, pugnaturi vobiscum simus pro sepulcris, necne: prius autem (nisi nos ratio traxerit) tecum prœlium non conseremus. Hactenus, quod ad pacem pertinet, dictum sit. quod autem ad cætera, ego solos mihi heros arbitror Jovem progenitorem meum, 1 ad solium Scytharum regium. Tibi autem pro terra & aqua, quæ dona poscis, mittam quæ decet ad te venire dona: pro eo quod herum te meum esse dixisti, jubeo te flere. Hoc à Scythis responsum est: quod caduceator reversus Dario renunciavit.

CXXVIII Scytharum reges, audito nomine servitutis, indignatione perfusi, partem illam quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus qui Istrum ponte junctum asservabant. ¶ 2 At Persæ non amplius sibi vagandum esse statuerunt, ut hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderent, distributis qui adversus ereptores frumentariæ rei jussa exequerentur. Enimvero equitatus Scytharum semper in fugam vertebat equitatum Persarum, sed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defensabantur. Ita Scythæ summoto equitatu hostili, tamen metu peditum abscedebant, & nihilominus noctibus quoque tales incursiones faciebant.

CXXIX 3 Adversus quos quid Darianis auxilio fuerit referam: res in primis admirabilis, asinorum vox ac mulorum species. Nam (ut superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythica neque asinus neque mulus gignitur, ac ne ullus quidem visitur, propter frigora. Itaque rudentes asini perturbabant Scytharum equos: & quum Scythæ sæpenumero Persas adorirentur, eorum equi exaudita asinorum voce, consternati avertebantur, arrectis auribus stupefacti, utpote insolentia tum vocis quam prius non audissent, tum formæ quam nunquam inspexissent. Atque hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat.

CXXX Cæterum Scythæ ubi animadverterunt Persas tumultuantes, quo diutius in Scythia illi commorarentur, 4 & commorantes ad omnium necessariarum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, ut pecoribus suis una cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se confe-

καὶ γνώσεσθε τότε εἴτε ὑμῖν μαχησόμεθα περὶ τῶν τάφων, εἴτε καὶ οὐ μαχησόμεθα. πρότερον δὲ ἢν μὴ ἡμέας λόγος αἱρῇ, οὐ συμμίξομέν τοι. ἀμφὶ μὲν μάχης τοσαῦτα εἰρήσθω. δεσπότας δὲ ἐμοὺς, Δία τε ἐγὼ νομίζω τὸν ἐμὸν πρόγονον, καὶ Ἱστίην τὴν Σκυθέων βασίλειαν, μούνους εἶναι. σοὶ δὲ ἀντὶ μὲν δώρων γῆς τε καὶ ὕδατος, δῶρα πέμψω τοιαῦτα οἷά σοι πρέπει ἐλθεῖν· ἀντὶ δὲ τοῦ ὅτι δεσπότης ἔφησας εἶναι ἐμὸς, κλαίειν λέγω. τοῦτό ἐστι ἡ ἀπὸ Σκυθέων ῥῆσις. ὁ μὲν δὴ κήρυξ οἰχώκεε ἀγγελέων ταῦτα Δαρείῳ. Οἱ δὲ Σκυθέων βασιλῆες, ἀκούσαντες τῆς δουλοσύνης τὸ οὔνομα, ὀργῆς ἐπλήσθησαν. τὴν μὲν δὴ μετὰ Σαυροματέων μοίρην ταχθεῖσαν, τῆς ἦρχε Σκώπασις, πέμπουσι, Ἴωσι κελεύοντες ἐς λόγους ἀπικέσθαι τούτοισι οἳ τὸν Ἴστρον ἐζευγμένον ἐφρούρεον. αὐτῶν δὲ τοῖσι ὑπολειπομένοισι ἔδοξε πλανᾷν μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἑκάστοτε ἀναιρεομένοισι ἐπιτίθεσθαι. νωμῶντες ὦν σῖτα ἀναιρεομένους τοὺς Δαρείου, ἐποίευν τὰ βεβουλευμένα. ἡ μὲν δὴ ἵππος τὴν ἵππον αἰεὶ τρέπεσκε ἡ τῶν Σκυθέων· οἱ δὲ τῶν Περσέων ἱππόται φεύγοντες" ἐσέπιπτον ἐς τὸν πεζόν. ὁ δὲ πεζὸς αἰεὶ" ἐπεκέρεε. οἱ δὲ Σκύθαι ἐσαράξαντες τὴν ἵππον, ὑπέστρεφον, τὸν πεζὸν φοβεόμενοι. ἐποιέοντο δὲ καὶ τὰς νύκτας παραπλησίας προσβολὰς οἱ Σκύθαι. Τὸ δὲ τοῖσι Πέρσῃσί τε ἦν σύμμαχον καὶ τοῖσι Σκύθῃσι ἀντίξοον, ἐπιτιθεμένοισι τῷ Δαρείου στρατοπέδῳ, θῶυμα μέγιστον ἐρέω· τῶν τε ὄνων ἡ φωνὴ, καὶ τῶν ἡμιόνων τὸ εἶδος· οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμίονον γῆ ἡ Σκυθικὴ φέρει, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· οὐδέ ἐστι ἐν τῇ Σκυθικῇ πάσῃ χώρῃ τοπαράπαν οὔτε ὄνος, οὔτε ἡμίονος, διὰ τὰ ψύχεα. ὑβρίζοντες ὦν οἱ ὄνοι ἐτάρασσον τὴν ἵππον τῶν Σκυθέων· πολλάκις δὲ ἐπελαυνόντων ἐπὶ τοὺς Πέρσας, μεταξὺ ὅκως ἀκούσειαν οἱ ἵπποι τῶν ὄνων τῆς φωνῆς, ἐταράσσοντό τε ὑποστρεφόμενοι, καὶ ἐν θώυματι ἔσκον, ὀρθὰ ἱστάντες τὰ ὦτα· ἅτε οὔτε ἀκούσαντες πρότερον φωνῆς τῆς τοιαύτης, οὔτε ἰδόντες τὸ εἶδος. ταῦτα μέν νυν ἐπὶ σμικρόν τι ἐφέροντο τοῦ πολέμου. Οἱ δὲ Σκύθαι ὅκως τοὺς Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα παραμένοιέν τε ἐπὶ πλέω χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ, καὶ παραμένοντες ἀνιῷατο, τῶν πάντων ἐπιδεέες ἐόντες, ἐποίευν τοιόνδε· ὅκως τῶν προβάτων τῶν σφετέρων αὐτῶν καταλίποιεν μετὰ τῶν νομέων, αὐτοὶ ἂν ὑπεξήλαυνον ἐς ἄλλον χῶρον· οἱ δὲ ἂν Πέρσαι ἐπελ-

γρ. ἐνέπιπτον. γρ. ἀντεπεκέρεε.

1 Et Vestam Scytharum reginam. *Fortasse tamen & aliam interpretationem verba Græca admittunt.* 2 At Scythæ qui ibi relinquebantur, *vel, remanebant*, non amplius censuerunt Persas cogendos esse vagari, sed adoriendos esse quoties cibum sumerent. Observantes igitur tempus quo ab illis cibus sumebatur, faciebant quod statuerant. Enimvero *&c.* 3 Verum quod Persis auxiliabatur, Scythis vero adversabatur, Darii exercitum invadentibus, id referam, maximum miraculum. *Nimirum id faciebat* asinorum vox & mulorum species. 4 Et commorantes angerentur ob rerum omnium penuriam,

θόντες ἐλάβεσκον τὰ πρόβατα, καὶ λαβόντες, ἐπήροντο ἂν τῷ πεποιημένῳ. Πολλάκις δὲ τοιούτου γινομένου, τέλος Δαρεῖός τε ἐν ἀπορίῃσι εἴχετο, καὶ οἱ Σκυθέων βασιλῆες μαθόντες τοῦτο, ἔπεμπον κήρυκα δῶρα Δαρείῳ φέροντα, ὄρνιθά τε καὶ μῦν καὶ βά-
167 τραχον καὶ ὀϊστοὺς πέντε. Πέρσαι δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπηρώτεον τὸν νόον τῶν διδομένων. ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπεστάλθαι ἄλλο ἢ δόντα τὴν ταχίστην ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας ἐκέλευε, εἰ σοφοί εἰσι, γνῶναι τὸ θέλει τὰ δῶρα λέγειν. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι, ἐβουλεύοντο. Δαρείου μέν νυν ἡ γνώμη ἦν, Σκύθας ἑωυτῷ διδόναι σφέας τε αὐτοὺς, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· εἰκάζοντος τῇδε, ὡς μῦς μὲν ἐν τῇ γῇ γίνεται, καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτεόμενος· βάτραχος δὲ, ἐν ὕδατι· ὄρνις δὲ μάλιστα ἔοικε ἵππῳ· τοὺς δὲ ὀϊστοὺς, ὡς τὴν ἑωυτῶν ἀλκὴν παραδιδοῦσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο. συνεστήκεε δὲ ταύτῃ ἡ γνώμη Γωβρύεω, τῶν ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ ἑνὸς τῶν τὸν μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος τὰ δῶρα λέγειν, "Ἢν μὴ ὄρνιθες γενόμενοι ἀναπτῆσθε ἐς τὸν οὐρανὸν ὦ Πέρσαι, ἢ μύες γενόμενοι, κατὰ τῆς γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι γινόμενοι, ἐς τὰς λίμνας ἐκπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω, ὑπὸ τῶνδε τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι." Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα εἴκαζον. Ἡ δὲ Σκυθέων μίη μοίρη ἡ ταχθεῖσα πρότερον μὲν παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην φρουρέειν, τότε δὲ ἐπὶ τὸν Ἴστρον Ἴωσι ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὡς ἀπίκετο ἐπὶ τὴν γέφυραν, "ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Ἴωνες, ἐλευθερίην ὑμῖν ἥκομεν φέροντες, ἤνπερ γε ἐθέλητε ἐσακούειν. πυνθανόμεθα γὰρ Δαρεῖον ἐντείλασθαι ὑμῖν, ἑξήκοντα ἡμέρας μούνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν, αὐτοῦ μὴ παραγενομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀπαλλάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέρην. νῦν ὦν ὑμεῖς τάδε ποιεῦντες, ἐκτὸς μὲν ἔσεσθε πρὸς ἐκείνου αἰτίης, ἐκτὸς δὲ πρὸς ἡμέων· τὰς προκειμένας ἡμέρας παραμείναντες, τὸ ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε." Οὗτοι μέν νυν, ὑποδεξαμένων Ἰώνων ποιήσειν ταῦτα, ὀπίσω τὴν ταχίστην ἐπείγοντο. Πέρσῃσι δὲ μετὰ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρείῳ, ἀντετάχθησαν οἱ ὑπολειφθέντες Σκύθαι πεζῷ καὶ ἵπποισι, ὡς συμβαλέοντες. τεταγμένοισι δὲ τοῖσι Σκύθῃσι λαγὸς ἐς τὸ μέσον διήϊξε· τῶν δὲ, ὡς ἕκαστοι ὥρεον τὸν λαγὸν, ἐδίωκον. ταραχθέντων δὲ τῶν Σκυθέων, καὶ βοῇ χρεωμένων, εἴρετο ὁ Δαρεῖος τῶν ἀντιπολεμίων τὸν θόρυβον. πυθόμενος δέ σφεας τὸν λαγὸν διώκοντας, εἶπε ἄρα πρὸς τούσπερ "ἐώθεε καὶ τὰ ἄλλα λέγειν, Οὗτοι ὦνδρες ἡμέων πολλὸν καταφρονέουσι. καί μοι νῦν

rentes, excipiebant pecora. Quo facto quum sæpius idem tentarent, ad ultimum Darius inopia rerum laboravit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, ave, mure, rana, & quinque sagittis. Persæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandatum nisi ut quum illa tradidisset, celerrime rediret. jubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi dona vellent. Hoc quum audissent Persæ, consultabant. Et Darii quidem sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atque aquam: hæc ratione conjectans, quod mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, rana autem in aquis nascatur, avis vero sit equo assimilis: at sagittis dandis, quod 1 seipsos tradere viderentur. In hanc sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas unus è septem qui magos sustulerunt, hoc dicere dona conjectabat, O Persæ, nisi effecti ut aves, subvoletis in cœlum, aut effecti ut mures, subeatis terram, aut effecti ut ranæ, insiliatis in paludes, non remeabitis unde venistis, his sagittis confecti. Et Persæ quidem illa munera sic interpretabantur. At una pars Scytharum cui datum ante erat negocium Mæotidis paludis custodiendæ, tunc autem cum Ionibus qui ad Istrum erant colloquendi, ubi ad pontem venit, ita verba fecit, Viri Iones, libertatem vobis afferentes venimus, si modo nos exaudire volueritis. Accepimus enim, Darium vobis præcepisse ut ad sexaginta duntaxat dies custodiam pontis ageretis, &, si intra id tempus ipse non afforet, domum abiretis. 2 Itaque si id feceritis, & apud illum & apud nos culpam devitaveritis. proinde quum ad præstitutam idem permanseritis, jam abscedite. Hæc se facturos recipientibus Ionibus, Scythæ 3 raptim retro abiere. At cæteri Scythæ, post missa Dario dona, cum peditatu ac equitatu adversus Persas in acie instructi steterunt tanquam conflicturi. quum interim lepus in medium prosiliit, quem ut quisque vidit, insequebatur. Perturbatis Scythis ac vociferantibus, sciscitabatur Darius unde hostium tumultus existeret: & quum audisset illos leporem insectari, inquit ad eos Persas cum quibus cætera colloqui consueverat, Hi viri videntur mihi magno nos habere contemptui, & nunc

CXXXI (beside "rentes, excipiebant pecora. Quo facto")

CXXXII (beside "Persæ, consultabant")

CXXXIII (beside "tur. At una pars Scytharum")

CXXXIV (beside "At cæteri Scythæ")

1 Suam potentiam. 1 Itaque si hoc feceritis, culpa & apud illum & apud nos vacabitis: *nimirum ut* quum ad pr. diem permanseritis, jam abscedatis. 3 Primo quoque tempore redierunt.

Gobryas

Gobryas recte dixisse de Scythicis donis. Quo magis, quum mihi quoque ipsi res ita se habere videantur, bono consilio est opus, ut tutus nobis eo unde venimus sit receptus. Ad hæc Gobryas, Equidem, inquit, ô rex, horum ego virorum inopiam videbar mihi fere fama habere cognitam, sed ubi adveni, evidentius intellexi, animadvertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi videtur, quum primum nox advenerit, [1] incensis è more ignibus, & aliis quæ consueverunt fieri, actis, imbecillissimis quibusque militum ad hostem fallendum relictis, asinisque omnibus alligatis, abeundum, priusquam ad Istrum recta pergant Scythæ ad pontem solvendum, [2] aut Ionibus solvere lubeat: quod nobis factu facile erit. Hoc Gobryas consilium dabat.

CXXXV Cui assentiens Darius, ubi nox adfuit, reliquit in castris [3] viros languore præditos, & eos quorum amissio minimi facienda esset, necnon omnes asinos *alligatos*: asinos quidem, ut vocem ederent: [4] infirmos autem homines, hoc titulo, ut dum ipse cum flore copiarum adoriretur hostem, isti interea castra tutarentur. Hæc persuadens iis qui relinquebantur Darius, accensis ignibus quammaturrime ad Istrum contendit. [5] Asini, quod multitudine destituti essent, eo magis rudere. quos audientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem permanere castris.

CXXXVI Verum ubi illuxit, ii qui relicti erant, cognito se proditos esse à Dario, [6] manus extendere ad Scythas, & quæ contigerant referre. His illi auditis, repente retractis duabus Scytharum partibus, & una Sauromatarum, cum Budinisque ac Gelonis, Persas recta ad Istrum via persequuntur, utpote plerosque pedites & itinera nescientes, ea præsertim quæ divortia habebant: ipsi equites & compendia viarum scientes. Sed quum utrique ab alteris aberrarent, multo priores ad pontem Scythæ pervenere quam Persæ. Ibi cognito se prævertisse Persas, ita ad Ionas qui in navibus erant verba fecerunt, Viri Iones, quum dierum numerus jam pertransierit, injurii estis qui adhuc permaneatis: sed quoniam hactenus præ timore permansistis, nunc

φαίνεται Γοβρύης εἶπαι περὶ τῶν Σκυθικῶν δώρων ὀρθῶς· ὡς ὦν οὕτως ἤδη δοκεόντων καὶ αὐτῷ μοι ἔχειν, βουλῆς ἀγαθῆς δεῖ, ὅκως ἀσφαλέως ἡ κομιδὴ ἡμῖν ἔσται "ὀπίσω. (γρ. τὸ ὀπίσω.) πρὸς ταῦτα Γοβρύης εἶπε, Ὦ Βασιλεῦ, ἐγὼ σχεδὸν μὲν καὶ λόγῳ ἠπιστάμην τούτων τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀπορίην· ἐλθὼν δὲ, μᾶλλον ἐξέμαθον, ὁρέων αὐτοὺς ἐμπαίζοντας ἡμῖν. νῦν ὦν μοι δοκέει, ἐπεὰν τάχιστα νὺξ ἐπέλθῃ, ἐκκαύσαντας τὰ πυρὰ (ὡς καὶ ἄλλοτε ἐώθαμεν ποιέειν) τῶν στρατιωτέων τοὺς ἀσθενεστάτους ἐς τὰς ταλαιπωρίας ἐξαπατήσαντας, καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσαντας, ἀπαλλάσσεσθαι πρὶν ἢ καὶ ἐπὶ τὸν Ἴστρον ἰθῦσαι Σκύθας λύσοντας τὴν γέφυραν, ἢ καί τι Ἴωσι δόξαι, τὸ ἡμέας οἷόν τε ἔσται ἐξεργάσασθαι. Γοβρύης μὲν ταῦτα συνεβούλευε. μετὰ δὲ, νύξ τε ἐγίνετο, καὶ Δαρεῖος ἐχρᾶτο τῇ γνώμῃ ταύτῃ· τοὺς μὲν καματηροὺς τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῶν ἦν ἐλάχιστος ἀπολλυμένων λόγος, καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσας, κατέλιπε αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ· κατέλιπε δὲ τούς τε ὄνους καὶ τοὺς ἀσθενέας τῆς στρατιῆς, τῶνδε εἵνεκα· ἵνα οἱ μὲν ὄνοι βοὴν παρέχωνται. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀσθενείης μὲν εἵνεκα κατελίποντο, προφάσιος δὲ τῆσδε δηλαδή· αὐτὸς μὲν σὺν τῷ καθαρῷ τοῦ στρατοῦ ἐπιθήσεσθαι μέλλοι τοῖσι Σκύθῃσι, οὗτοι δὲ τὸ στρατόπεδον τοῦτον τὸν χρόνον ῥυοίατο. ταῦτα τοῖσι ὑπολειπομένοισι ὑποθέμενος ὁ Δαρεῖος, καὶ πυρὰ ἐκκαύσας, τὴν ταχίστην ἐπείγετο ἐπὶ τὸν Ἴστρον. οἱ δὲ ὄνοι ἐρημωθέντες τοῦ ὁμίλου, οὕτω μὲν δὴ μᾶλλον πολλῷ ἵεσαν τῆς φωνῆς. ἀκούσαντες δὲ οἱ Σκύθαι τῶν ὄνων, πάγχυ κατὰ χώρην ἤλπιζον τοὺς Πέρσας εἶναι. 168 Ἡμέρης δὲ γενομένης γνόντες οἱ ὑπολειφθέντες ὡς προδεδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου, χεῖράς τε προέτεινον τοῖσι Σκύθῃσι, καὶ ἔλεγον τὰ κατήκοντα. οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην συστραφέντες, αἵ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθέων, καὶ ἡ μία, Σαυρομάται καὶ Βουδῖνοι καὶ Γελωνοὶ, ἐδίωκον τοὺς Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἴστρου. ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ μὲν τοῦ πολλοῦ ἐόντος πεζοῦ στρατοῦ, καὶ τὰς ὁδοὺς οὐκ ἐπισταμένου, ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῦ δὲ Σκυθικοῦ, ἱππότεω, καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ ἐπισταμένου, ἁμαρτόντες ἀλλήλων, ἔφθησαν πολλῷ οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι. μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας οὔκω ἀπιγμένους, ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἴωνας ἐόντας ἐν τῇσι νηυσί, "Ἄνδρες Ἴωνες, αἵ τε ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ διοίχηνται, καὶ οὐ ποιέετε δίκαια ἔτι παραμένοντες. ἀλλ' ἐπεὶ πρότερον δειμαίνοντες ἐμένετε, νῦν

1 Accensis ignibus, ut & alias facere consuevimus, & imbecill. 2 Aut Iones aliquid in nos moliantur quod efficere illis non difficile futurum sit. 3 *Eadem est vox pro qua reddidit paulo ante* Imbecillissimis quibusque *: nisi quod hic est positivus gradus, quum ibi esset superlativus.* 4 Homines vero propter imbecillitatem quidem relinquebantur, sed hoc tamen prætextu, ut dum ipse cum fl. cop. 5 Asini à cœtu segregati. 6 Manus ad Scythas tendere, & iis quibus decebat verbis apud eos uti. Quibus illi auditis, in unum agmen conglobatæ tum illæ duæ Scytharum partes, tum illa Sauromatum una, necnon Budini & Geloni, Persas recta ad Istr. via persequuntur. Sed quum Persarum exercitus magna ex parte pedites haberet, viasque ignoraret, utpote *in certa diverticula, vel in certa itinerum divortia* non sectas: at Scythicus equitibus constaret, & iis quidem itinerum compendia scientibus, quum utrique ab alt. aberr.

" λύσαντες τὸν πόρον, τὴν ταχίστην ἄπιτε " χαίροντες ἐλεύθεροι, θεοῖσί τε καὶ Σκύ" θῃσι εἰδότες χάριν. τὸν δὲ πρότερον " ἐόντα ὑμέων δεσπότην ἡμεῖς παρασκευασό" μεθα οὕτω, ὥστε ἐπὶ μηδαμοὺς ἔτι ἀνθρώπους αὐτὸν στρατεύσασθαι. Πρὸς ταῦτα οἱ Ἴωνες ἐβουλεύοντο· Μιλτιάδεω μὲν τοῦ Ἀθηναίου στρατηγέοντος, καὶ τυραννεύοντος Χερσονησιτέων τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἦν γνώμη πείθεσθαι Σκύθῃσι, καὶ ἐλευθεροῦν Ἰωνίην· Ἱστιαίου δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτῃ, λέγοντος ὡς νῦν μὲν διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐτέων τυραννεύει πόλιος, τῆς Δαρείου δὲ δυνάμιος καταιρεθείσης, οὔτε αὐτὸς Μιλησίων οἷός τε ἔσεσθαι ἄρχειν, οὔτε ἄλλον οὐδένα οὐδαμῶν. βουλήσεσθαι γὰρ ἑκάστην τῶν πολίων δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἱστιαίου δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεικνυμένου, αὐτίκα πάντες ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρότερον τὴν Μιλτιάδεω αἱρεόμενοι. Ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ διαφέροντές τε τὴν ψῆφον, καὶ ἐόντες λόγου πρὸς βασιλέος, Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι, Δάφνις τε Ἀβυδηνός, καὶ Ἵπποκλος Λαμψακηνός, καὶ Ἡρόφαντος Παριηνός, καὶ Μητρόδωρος Προκοννήσιος, καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνός, καὶ Ἀρίστων Βυζάντιος. οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου. ἀπ' Ἰωνίης δέ, Στράττις τε Χῖος, καὶ Αἰακίδης Σάμιος, καὶ Λαοδάμας Φωκαιεύς, καὶ Ἱστιαῖος Μιλήσιος· τοῦ ἦν γνώμη προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδεω. Αἰολέων δὲ παρῆν λόγιμος μοῦνος Ἀρισταγόρης ὁ Κυμαῖος. Οὗτοι ὦν ἐπεί τε τὴν Ἱστιαίου αἱρέοντο γνώμην, ἔδοξέ σφι πρὸς ταύτῃ τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσθεῖναι· τῆς μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας ἐόντα, λύειν δὲ ὅσον τόξευμα ἐξικνέεται· ἵνα καὶ ποιέειν τι δοκέωσι, ποιεῦντες μηδέν· καὶ οἱ Σκύθαι μὴ πειρῴατο βιώμενοι, καὶ βουλόμενοι διαβῆναι τὸν Ἴστρον κατὰ τὴν γέφυραν. εἰπεῖν τε λύοντας τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον, ὡς πάντα ποιήσουσι τὰ Σκύθῃσι ἐστὶ ἐν ἡδονῇ. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ. μετὰ δέ, ἐκ πάντων ὑπεκρίνατο Ἱστιαῖος, τάδε λέγων, " Ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ ἥκετε " φέροντες, καὶ ἐς καιρὸν ἐπείγεσθε. καὶ τά τε " ἀπ' ὑμέων ἡμῖν χρηστῶς ὁδοῦται, καὶ τὰ " ἀπ' ἡμέων ἐς ὑμέας ἐπιτηδέως ὑπηρετέεται. ὡς γὰρ ὁρᾶτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον, " καὶ προθυμίην πᾶσαν ἕξομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι. ἐν ᾧ δὲ ἡμέες τάδε λυόμεν,

solvite quamcelerrime trajectum, atque abite sospites liberique, diis pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea dominus vester erat, ita tractabimus ut adversus nullum mortalium sit facturus expeditionem.

CXXXVII De hac re consultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Atheniensium ducis & Chersonensium (qui sunt in Hellesponto) tyranni sententia erat, Scythis obtemperandum esse, & Ioniam servitute liberandam. At Histiæi Milesii diversa, quod diceret nunc quidem eos suæ quemque urbis tyrannos esse ob Darium: potentia vero Darii sublata, neque se Milesiis, neque alium quemquam usquam præesse posse. Fore enim ut singulæ civitates popularem statum quam tyrannicum mallent. Hanc sententiam quum dixisset Histiæus, omnes confestim qui Miltiadi assensi fuerant: in eam transierunt.

CXXXVIII Fuere autem qui disceptaverunt, duntaxat alicujus apud regem existimationis, Hellespontinorum quidem tyranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampsacenus, & Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconnesius, & Aristagoras Cyzicenus, & Ariston Byzantius: & isti quidem ex Hellesponto. Ab Ionia autem, Stratias Chius, & Æacides Samius, & Laodamas Phocensis, & Histiæus Milesius: cujus sententia prælata est sententiæ Miltiadis. Æolum vero unus affuit qui esset alicujus authoritatis, Aristagoras Cymæus.

CXXXIX Hi, posteaquam Histiæi probavere sententiam, hoc sibi præterea agendum dicendumque censuerunt, ut pontem 1 quidem ab ulteriore ripa eatenus solverent ut extra sagittæ jactum essent, ne nihil facere viderentur, quum tamen nihil facerent, neve Scythæ vim afferre tentarent, & Istrum ponte transire, 2 sed solventes illinc pontem, quasi omnia ad votum Scytharum facerent. Hoc sententiæ Histiæi addendum quum decrevissent, ita pro universis ad Scythas Histiæus verba fecit, Viri Scythæ, jucundam nobis rem attulistis, & opportune instatis: atque ut vos nobis probe viam ostendistis ita nos vobis obsequenter obtemperabimus. Ut enim cernitis, trajectum rescindimus, adhibituri omnem diligentiam, cupiditate assequendæ libertatis. Cæterum dum nos hæc dissolvimus,

---

1 Pontis partem solverent quæ versus Scythas spectaret: solverent autem non amplius quam ad jactus teli spatium, ne nihil fac. 2 Sed solventes illam pontis partem quæ Scythiam versus spectabat, omnia pro arbitrio Scytharum se facturos dicerent.

interea

interea vos illos inquirere tempus admonet, & inventos, tam veſtro quam noſtro nomine ita ulciſci ut merentur.
CXL Scythæ, Ionibus iterum fidem habentes, tanquam vera eloquutis, ad inquirendos Perſas reverterunt: atque ab omni illorum itinere aberrarunt, 1 ipſi ſibi hujus rei cauſa, quod pabula equorum illis in locis corruperant, fonteſque obſtruxerant. quod niſi feciſſent, facile ſi voluiſſent Perſas inveniſſent: nunc ita faciendo, viſi ſibi fuerant optime conſuluiſſe, ob quæ tamen eos res fruſtrata eſt. Quippe eam ſuæ regionis partem conſectantes in qua cibaria equis atque aquæ forent, hoſtem indagabant, rati illum eadem parte fugam intendiſſe: at ille obſervato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque ægre trajectus reperit locum. Et quum noctu perveniſſet, nactus pontem ſolutum, animo prorſus concidit, veritus ne ſe relicto Iones abiiſſent.
CXLI Erat autem apud Darium Ægyptius quidam, omnium hominum vocaliſſimus: hunc Darius ſupra ripam Iſtri poſitum jubet inclamare Hiſtiæum Mileſium: Hiſtiæus *eum ſæpius inclamantem, tamen* ad primam inclamationem exaudiens, omnes naves admovit, & ad trajiciendum exercitum pontem junxit.
CXLII Atque hunc in modum Perſæ effugerunt, quos indagantes Scythæ, iterum aberraverunt. 2 & ob id Iones tanquam non liberos, ſed peſſimos & ignaviſſimos omnium hominum judicant, deque eis tanquam de ſervis loquentes, mancipia dominos amantia eſſe aiunt, & inſectatione digniſſimos. Hæc in Iones Scythæ probra jaciunt.
CXLIII Darius per Thraciam iter faciens, Seſtum Cherſoneſi pervenit, atque illinc in Aſiam navibus ipſi tranſivit, relicto in Europa exercitus duce 3 Megabyzo, viro Perſa, cui Darius aliquando hunc honorem habuit, ut hoc verbum inter Perſas diceret: quum eſſet eſurus mala punica, ſimulac primum malum aperuit, interrogatus à fratre Artabano 4 nunquid tantum hominum ſibi optaret quantum illic eſſet acinorum, reſpondit, Se præoptare tot ſibi eſſe Megabyzos quàm Græciam ſubditam. His verbis apud Perſas hominem hono-

ὑμέας καιρός ἐστι δίζεσθαι ἐκείνους· εὑρόντας “ δὲ, ὑπέρ τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτῶν τίσα- “ σθαι οὕτως ὡς ἐκείνοισι πρέπει. Σκύθαι μὲν τὸ δεύτερον Ἴωσι πιστεύσαντες λέγειν ἀληθέα, ὑπέστρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων, καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἴτιοι δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς ταύτῃ διαφθείραντες, καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες. εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν, παρεῖχε ἄν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπετέως ἐξευρέειν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ τά σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλεῦσθαι, κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μέν νυν τῆς σφετέρης χώρης 169 τῇ χιλός τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν, ταύτῃ διεξιόντες, ἐδίζηντο τοὺς ἀντιπολεμίους (γρ. διεξελθόντες) δοκέοντες καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπόδρησιν ποιέεσθαι. οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἑωυτῶν γενόμενον στίβον, τοῦτον φυλάσσοντες ἤισαν· καὶ οὕτω μόγις εὗρον τὸν πόρον. οἷα δὲ νυκτός τε ἀπικόμενοι, καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπίκοντο μή σφεας οἱ Ἴωνες ἔωσι ἀπολελοιπότες. Ἦν δὲ περὶ Δαρεῖον ἀνὴρ Αἰγύπτιος, φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον δὴ τὸν ἄνδρα καταστάντα ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ Ἴστρου, ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἱστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίεε ταῦτα· Ἱστιαῖος δὲ, ἐπακούσας τῷ πρώτῳ κελεύσματι, τάς τε νέας ἁπάσας παρεῖχε διαπορθμεύειν τὴν στρατιὴν, καὶ τὴν γέφυραν ἔζευξε. Πέρσαι μὲν ὦν οὕτω ἐκφεύγουσι. Σκύθαι δὲ διζήμενοι, καὶ τὸ δεύτερον ἥμαρτον τῶν Περσέων. καὶ τοῦτο μὲν, ὡς ἐόντας Ἴωνας ἐλευθέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι εἶναι ἁπάντων ἀνθρώπων· τοῦτο δὲ, ὡς δούλων Ἰώνων τὸν λόγον ποιεύμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι εἶναι, καὶ ἄδρηστα μάλιστα· ταῦτα μὲν δὴ Σκύθῃσι ἐς Ἴωνας ἀπέρριπται. Δαρεῖος δὲ διὰ τῆς Θρηΐκης πορευόμενος, ἀπίκετο ἐς Σηστὸν τῆς Χερσονήσου. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην· τῷ Δαρεῖός κοτε ἔδωκε γέρας, τοιόνδε εἴπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος. ὁρμημένου Δαρείου ῥοιὰς τρώγειν, ὡς ἄνοιξε τάχιστα τὴν πρώτην τῶν ῥοιέων, εἴρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος, ὅ,τι βούλοιτ᾽ ἄν οἱ τοσοῦτον πλῆθος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι. Δαρεῖος δὲ εἶπε, Μεγαβάζους ἄν οἱ τοσούτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν εἴπας ἐτί-

1 Cujus *mali* ſibi autores fuerant. 2 Et *propterea* modo Iones, ut qui liberi ſint, peſſim. hom. judicant: modo de illis tanquam de ſervis loquentes, mancipia dominorum amantia & minime fugitiva eſſe aiunt. *Vel*, Et propterea alias Iones *&c. Sic & in altera parte*, Alias vero de illis, *&c. Solet tamen* τοῦτο μὲν, τοῦτο δὲ, *potius exponi*, *Partim quidem*, *Partim vero. ſed hic non ſatis convenire videtur Partim. ſenſus eſt enim, Iones (Scytharum judicio) ſi ut liberi conſiderentur, ſe in illa re ignaviſſimos oſtendiſſe: ſin at ſervi, officio mancipiorum dominos amantium functos fuiſſe.* 3 Megabazo, *in vulg. edit. Gr. & in noſtris vet. cod. Sic in ſequentibus locis.* 4 Cujus rei tantam multitudinem ſibi optaret.

μα. τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν, ἔχοντα τῆς στρατιῆς τῆς ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας. Οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος, εἴπας τόδε ἔπος, ἐλίπετο ἀθάνατον μνήμην πρὸς Ἑλλησποντίων. γενόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ, ἐπύθετο ἑπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Χαλκηδονίους κτίσαντας τὴν χώρην Βυζαντίων. πυθόμενος δὲ, ἔφη Χαλκηδονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν ἐόντας τυφλούς. οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίονος παρεόντος κτίζειν χώρου, τὸν αἴσχιον ἑλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. Οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων, τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο. Οὗτος μὲν νυν ταῦτα ἔπρησσε. Τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον χρόνον ἐγίνετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας στόλος, διὰ πρόφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγήσομαι, προδιηγησάμενος πρότερον τάδε. τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων παίδων παῖδες, ἐξελασθέντες ὑπὸ Πελασγῶν ἐκ Βραυρῶνος, ληϊσαμένων τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ τούτων ἐξελασθέντες ἐκ Λήμνου, οἴχοντο πλέοντες ἐς Λακεδαίμονα. ἱζόμενοι δὲ ἐν τῷ Τηϋγέτῳ, πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες, ἄγγελον ἔπεμπον, πευσόμενον τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσί. οἱ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτέοντι ἔλεγον, ὡς εἴησαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ πλεόντων ἡρώων· προσχόντας δὲ τούτους ἐς Λῆμνον, φυτεῦσαι σφέας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς τῶν Μινυέων, πέμψαντες τὸ δεύτερον, ἠρώτεον τί θέλοντες ἥκοιέν τε ἐς τὴν χώρην, καὶ πῦρ αἴθοιεν. οἱ δὲ ἔφασαν, ὑπὸ Πελασγῶν ἐκβληθέντες, ἥκειν ἐς τοὺς πατέρας· δικαιότατον γὰρ εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι. δέεσθαί τε οἰκέειν ἅμα τούτοισι, μοῖράν τε τιμέων μετέχοντες, καὶ τῆς γῆς ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἕαδε δέκεσθαι τοὺς Μινύας, ἐπ᾽ οἷσι θέλουσι αὐτοί· μάλιστα δὲ ἐνῆγε σφέας ὥστε ποιέειν ταῦτα, τῶν Τυνδαριδέων ἡ ναυτιλίη ἐν τῇ Ἀργοῖ. δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας, γῆς τε μετέδοσαν, καὶ ἐς φυλὰς διεδάσαντο. οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμους ἔγημαν, τὰς δὲ ἐκ Λήμνου ἤγοντο, ἐξέδοσαν ἄλλοισι. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεξελθόντος, αὐτίκα οἱ Μινύαι ἐξύβρισαν, τῆς

170 τε βασιληΐης μεταιτέοντες, καὶ ἄλλα ποιέοντες οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτεῖναι· συλλαβόντες δὲ σφέας κατέβαλον ἐς ἑρκτήν· (κτείνουσι δὲ τοὺς ἂν κτείνωσι Λακεδαιμόνιοι, νυκτός· μετ᾽ ἡμέρην δὲ, οὐδένα.) ἐπεὶ ὦν ἔμελλόν σφεας καταχρή-

ravit: quem tunc prætorem reliquit cum octoginta millibus militum. Megabyzus autem hic immortalem sui memoriam apud Hellespontios reliquit, hoc dicto, quod quum apud Byzantium agens audisset Chalcedonios decem & septem annis ante Byzantios urbem condidisse, inquit Chalcedonios eo tempore cæcos fuisse, qui, quum pulchrior adesset locus ad urbem condendam, nequaquam turpiorem elegissent nisi cæci fuissent. CXLIV Hic igitur Megabyzus in Hellespontia plaga pro prætore relictus, eos qui diversarum à Medis partium erant, subigebat. & iste quidem talia agebat.

¶ PER idem autem tempus CXLV alia ingens adversus Libyas extitit expeditio, ob eam quam ego commemorabo causam, his prius expositis: Argonautarum posteri quum à Pelasgis qui fœminas Atheniensium ex Braurone prædati sunt, essent ejecti à Lemno, Lacedæmonem navigaverunt, consedentesque apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæmonii quum aspexissent, nuncium misere sciscitatum quinam & unde essent. Illi, nuncio sciscitanti responderunt se Minyas esse, ab iis heroibus oriundos qui in Argo navigassent, quique quum Lemnum appulissent, illic eos procreassent. Hanc mentionem stirpis Minyarum quum audissent Lacedæmonii, misso iterum nuncio sciscitantur quid sibi velit ipsorum adventus, atque ignis accensio. Illi vero se respondent à Pelasgis ejectos, redire ad parentes, (æquissimum enim id factu esse) orareque ut sibi liceat una cum eis habitare, tum bonorum tum agrorum participes. Eos recipere 1 in ea quæ ipsi vellent, Lacedæmoniis placuit, cum ob alia ad hoc faciendum inductis, tum præcipue quod Tyndaridæ Castor & Pollux in Argo navigaverant. Receptos Minyas & agris impertierunt & in tribus cooptarunt. Ibi confestim ablocatis in alios quas in Lemno duxerant uxoribus, matrimonia contraxerunt. CXLVI Non longo deinde interjecto tempore, statim elati superbia, cum alia flagitiosa perpetrarunt, tum regnum affectarunt. Quo nomine eos Lacedæmonii morte mulctandos quum censuissent, comprehensos in carcerem conjecerunt. Quoscunque autem Lacedæmonii morte plectendos censent, eos noctu plectunt, interdiu neminem. Quum igitur essent in illos animadversuri,

1 Quibus ipsi conditionibus vellent,

versuri, exorati sunt ab eorum uxoribus (quæ cives erant & primorum Spartanorum filiæ) veniam ingrediendi carcerem, & cum suo cujusque viro colloquendi, nullum in illis dolum esse suspicantes. Horum permissu, Minyarum uxores ingressæ carcerem, omni 1 veste quam gestabant viris tradita, illorum vestem illæ sumpserunt. Ita Minyæ muliebri veste amicti, velati mulieres è carcere prodierunt, rursusque apud Taygetum consederunt.

CXLVII ¶ Hac eadem tempestate Theres, Autesionis filius, Tisameni nepos, Thersandri pronepos, Polynicis abnepos, missus est in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, avunculus Aristodemi filiorum, Eurysthenis & Proclis: quorum, quum pupilli essent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita graviter tulit sibi ab aliis imperari, quoniam imperium degustasset, ut negaret se Lacedæmone moraturum, sed ad cognatos navigaturum. Erant autem in insula quæ nunc Thera vocatur, quondam Callista, viri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in insulam quæ nunc Thera vocatur quum appulsus esset, sive regionis amore captus, sive qua alia voluntate, reliquit illic cum alios quosdam Phœnices, tum Membliarem consanguineum suum. Isti hominum ætatibus octo antequam Theras Lacedæmone venisset, insulam quæ Callista, *id est pulcherrima*, vocabatur, incoluerunt.

CXLVIII Ad quos Theras cum multitudine tribulium missus est, nequaquam ad illos ejiciendos, sed ad una habitandum, & ad insulam valde frequentandam. Postea vero quàm Minyas è carcere elapsos & apud Taygetum considentes, Lacedæmonii tamen necare statuerant, Theras necem eorum deprecabatur, recipiens se illos ex ea regione abducturum. Et huic postulato Lacedæmoniis assentientibus, cum tribus biremibus ad posteros Membliaris navigavit, ducens secum non universos Minyas (plerique enim ex ipsis ad Paroreatas Cauconasque diverterunt) sed paucos, 2 quos in sex partes distribuerunt, & totidem illic oppida condiderunt, Lepreum, Magistum, Thrixas, Pyrgum, Epium, Nudium. quorum pleraque

σθαι, παραιτήσαντο αἱ γυναῖκες τῶν Μινυέων (ἐοῦσαι ἀσταί τε, καὶ τῶν πρώτων Σπαρτιητέων θυγατέρες) ἐσελθεῖν ἐς τὴν ἑρκτὴν, καὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἑκάστη τῷ ἑωϋτῆς ἀνδρί· οἱ δέ σφεας παρῆκαν, οὐδένα δόλον δοκέοντες ἐξ αὐτέων ἔσεσθαι. αἱ δὲ ἐπεί τε ἐσῆλθον, ποιεῦσι τοιάδε· πᾶσαν τὴν εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι, αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον. οἱ δὲ Μινύαι, ἐνδύντες τὴν γυναικηΐην ἐσθῆτα, ἅτε γυναῖκες, ἐξήϊσαν ἔξω. ἐκφυγόντες δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ ἵζοντο αὖτις ἐς τὸ Τηΰγετον. Τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος, τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος, ἔστελλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακεδαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος γένος ἐὼν Καδμεῖος, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι παισὶ Ἀριστοδήμου, Εὐρυσθένεϊ καὶ Προκλέϊ. ἐόντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων, ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληΐην. αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων, καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχὴν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων, ἐπεί τε ἐγεύσατο ἀρχῆς, οὐκ ἔφη μενέειν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἀλλ' ἀποπλεύσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλεομένῃ νήσῳ πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπόγονοι Μεμβλιάρεω τοῦ Ποικίλεω, ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγήνορος, Εὐρώπην διζήμενος, προσέσχε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλεομένην· προσχόντι δὲ, εἴτε δή οἱ ἡ χώρη ἤρεσε, εἴτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο, καταλείπει ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων, καὶ δὴ καὶ τῶν ἑωϋτοῦ συγγενέων Μεμβλίαρον. οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστην καλεομένην ἐπὶ γενεὰς, πρὶν ἢ Θήραν ἐλθεῖν ἐκ Λακεδαίμονος, ὀκτὼ ἀνδρῶν. Ἐπὶ τούτους δὴ ὦν ὁ Θήρας λαὸν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλέων, ἔστελλε συνοικήσων τούτοισι· καὶ οὐδαμῶς ἐξελῶν αὐτοὺς, ἀλλὰ κάρτα οἰκηϊεύμενος. ἐπεί τε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἑρκτῆς ἵζοντο ἐς τὸ Τηΰγετον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλομένων σφέας ἀπολλύναι, παραιτέεται ὁ Θήρας ὅκως μήτε φόνος γένηται, αὐτός τε ὑπεδέκετό σφεας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρης. συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρεω ἀπογόνους ἔπλωσε· οὔτι πάντας ἄγων τοὺς Μινύας, ἀλλ' ὀλίγους τινάς. οἱ γὰρ πλεῦνες αὐτῶν ἐτράποντο ἐς τοὺς Παρωρεάτας καὶ Καύκωνας. τούτους δ' ἐξελάσαντες ἐκ τῆς χώρης, σφέας ἑωϋτοὺς ἐς ἓξ μοίρας διεῖλον· καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιας τάσδε ἐν αὐτοῖσι, Λέπρεον, Μάκιστον, Φρίξας, Πύργον, Ἔπιον, Νούδιον. τουτέων δὲ τὰς πλεῦνας

γρ. ἔσω ἐλθεῖν

γρ. Μάσιγον, γρ. Φρίξας

1 Vestitu quem gest. v. trad. illorum vestitum sumps. 2 Quum autem hos expulissent, seipsos in sex partes distrib.

ἐπ' ἐμέο Ἠλεῖοι ἐπόρθησαν· τῇ δὲ νήσῳ ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω Θήρα ἡ ἐπωνυμίη ἐγένετο. Ὁ δὲ παῖς οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλεύσεσθαι, τοιγαροῦν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν ὄϊν ἐν λύκοισι· ἀπὸ τοῦ ἔπεος τούτου τὸ οὔνομα τῷ νεηνίσκῳ τούτῳ Οἰόλυκος ἐγένετο· καί κως τοῦτο ἐπεκράτησε. Οἰολύκου δὲ γίνεται Αἰγεύς· ἀπ' οὗ Αἰγεῖδαι καλεῦνται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι (οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα) ἱδρύσαντο ἐκ θεοπροπίου Ἐριννύων τῶν Λαΐου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν· καὶ μετὰ τοῦτο, ὑπέμεινε τὠυτὸ τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι. Μέχρι μέν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταὐτὰ λέγουσι· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μοῦνοι Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι. Γρῖνος ὁ Αἰσανίου ἐὼν Θήρα τούτου ἀπόγονος, καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκετο ἐς Δελφοὺς, ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκατόμβην. εἵποντο δέ οἱ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν πολιητέων, καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἐὼν γένος * Εὐ-

171 θυμίδης τῶν Μινυέων. χρεωμένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλέϊ τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων, χρᾷ ἡ Πυθίη κτίζειν ἐν Λιβύῃ " πόλιν. ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων, Ἐγὼ μὲν, " ὦναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμὶ, καὶ " βαρὺς ἀείρεσθαι· σὺ δέ τινα τῶνδε τῶν νε- " ωτέρων κέλευε ποιέειν τάδε. ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα, καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα. μετὰ δὲ, ἀπελθόντες, ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Λιβύην εἰδότες ὅκου γῆς εἴη, οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρῆμα ἀποστέλλειν ἀποικίην. Ἑπτὰ δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ὗε τὴν Θήρην· ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ νήσῳ, πλὴν ἑνὸς, ἐξαυάνθη. χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι προέφερε ἡ Πυθίη τὴν ἐς Λιβύην ἀποικίην. ἐπεί τε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους, διζημένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην. περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν οὗτοι, ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν. ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγουσι ἀνδρὶ πορφυρέϊ, τῷ οὔνομα ἦν Κορώβιος· ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην· καὶ Λιβύης, ἐς Πλάταιαν νῆσον. μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον ἐς Θήρην. ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες, τὰ πρῶτα οὐ πολλοί. κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νῆσον ταύτην δὴ τὴν Πλάταιαν, τὸν μὲν Κορώβιον

Elei memoria mea deleverunt. Inſulæ autem à conditore Thera nomen eſt inditum. 1 Hic filio, quod negaret ſe CXLIX navigaturum cum eo, Relinquam ergo, inquit, ovem lupis. ex quo dicto nomen adoleſcenti impoſitum eſt Oiolycus, *id eſt Ovilupus*, & id nomen alteri prævaluit. Oiolyco natus eſt filius Ægeus, à quo vocantur *Ægidæ*, in Sparta ingens tribus. Ex hac tribu viri, quum ſibi non permanerent filii, ex Erinnyum oraculo delubrum Laio & OEdipodi extruxerunt: quod poſtea apud eos Theræos manſit qui ex his viris procreati fuere. CL Hactenus Lacedæmonii cum Theræis conſentiunt: quod deinceps extitit, ſoli Theræi factum hoc modo eſſe memorant: Grinus, Æſanii filius, ab hoc Thera oriundus quum eſſet Theræ inſulæ rex, contulit ſe Delphos, 2 ducens ex urbe ſolennes hoſtias, comitantibus cum eum aliis civibus, tum vero Batto 3 qui erat de genere Polymneſti, apud Minyas gratioſus. Conſulenti autem Grino Theræorum regi de aliis rebus, Pythia reſpondit ut urbem in Libya conderet. Cui viciſſim iſte, Equidem (inquit) ego ô princeps, ſenior ſum & gravis ad moliendum: tu vero quempiam horum jube iſta facere. Simul hæc dicens, Battum oſtendebat, Hæc hactenus. Tunc ubi reverſi ſunt, pro nihilo habuere reſponſum: neque ubi terrarum Libya eſſet gnari, neque ex incerto oraculo CLI coloniam mittere audentes. Septem poſt hæc annos quum in Thera non pluiſſet, & omnes, præter unam, arbores exaruiſſent, conſulentibus Theræis Pythiam, 4 reſpondit, mittendam in Libyam eſſe coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittunt in Cretam nuncios inveſtigatum ſiquis aut indigenarum aut advenarum illic eſſet qui in Libyam navigaſſent. Nuncii, quum Cretam pererraſſent, & ad urbem Itanum perveniſſent, in ea contraxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. is aiebat ſe ventis abreptum in Libyam applicuiſſe, & ad Platæam inſulam Libyæ. Hunc nuncii mercede inductum in Theram duxerunt. Verum non multi ad rem explorandam ex Thera initio profecti ſunt, duce ipſo Corobio: quo in ea inſula

1 At filius, quum ei ſe una navigaturum neganti dixiſſet pater ſe itaque eum relicturum ὄϊν ἐν λύκοισι, *id eſt ovem inter lupos*, ex hoc dicto vocatus fuit Οἰόλυκος· atque adeo nomen hoc invaluit. 2 Afferens ex urbe hecatomben, comit. 3 Qui filius erat Polymneſti, Euthymedes genere ex Minyis. 4 Objecit illam coloniæ deductionem in Libyam. * Depravatè pro Εὐφημίδης. Simpſon. Chronicon Catholicum.

relicto

relicto cum aliquot mensium cibariis, ipsi quamcelerrime reverterunt ad cæteris de insula renunciandum.
CLII Quibus ultra præstitutum tempus redire differentibus, omnia Corobio deficiebant: sed appulsa eo navi Samia quæ ab Ægypto redibat (cujus gubernator erat Colæus) Samii, omni re gesta à Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac Insula quum solvissent, Ægyptum optantes, vento subsolano abrepti ferebantur : nec intermittente flatu, Herculeas transvecti columnas, pervenerunt in Tartessum, 1 pompam ferentes ad rem divinam. Erat ea tempestate id emporium intemeratum, adeo ut inde revertentes isti ex mercibus quæstum maximum fecerint, 2 inter omnes quos novimus Græcos, duntaxat post Sostratum Laodamantis filium Æginetam, cum quo nemo possit contendere. Ex hoc quæstu Samii decima (id est sex talentis) selecta, fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinsecus obversis : & in templo Junonis collocarunt, sustinentibus illud tribus colossis, *id est humanis simulacris* : septenûm cubitorum, genu nixis : & hoc primum facto ingens amicitia Cyrenæis Theræisque cum Samiis contracta est.
CLIII Theræi, ubi relicto in insula Corobio ad Theram reversi renunciarunt esse illis insulam eregione Libyæ sitam, placuit Theræis ut è singulis oppidis, quæ septem erant, viri mitterentur, fratribus inter se sortitis quis potius mitteretur, duce eorum rege Batto. Ita duas biremes
CLIV in Platæam miserunt. Hæc Theræi memorant. Cætera jam Theræis cum Cyrenæis constant. nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Theræis consentiunt. sic enim narrant: Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. hic amissa uxore, induxit filiæ, nomine Phronimæ, novercam: quæ domum ingressa, ut erat, ita re ipsa se novercam præstitit, cum lædendo atque omne genus injuriarum excogitando, tum ad extremum 3 impudicitiam impingendo : atque ita rem habere viro persuasit. Iste ab uxore deceptus rem de filia nefariam commentus est. Erat

λείπουσι, σιτία καταλιπόντες ὅσον δύο μηνῶν· αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου. Ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέω χρόνον τοῦ συγκειμένου, τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα. " μετ' δὲ νηῦς Σαμίη, τῆς ναύκληρος ἦν Κωλαῖος, πλέουσα ἀπ' Αἰγύπτου, ἀπηνείχθη ἐς τὴν Πλάταιαν ταύτην. πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τὸν πάντα λόγον, σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι· αὐτοὶ δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου, καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου, ἔπλεον, ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ. καὶ, οὐ γὰρ ἀνίει τὸ πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπερήσαντες, ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσὸν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἀκήρατον τοῦτον τὸν χρόνον· ὥστε ἀπονοστήσαντες οὗτοι ὀπίσω, μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἀτρεκείην ἴσμεν, ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετά γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος, Αἰγινήτην. τούτῳ γὰρ οὐκ οἷά τέ ἐστι ἐρίσαι ἄλλον. οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν " ἐπικερδέων ἐξελόντες ἓξ τάλαντα, ἐποιήσαντο χαλκήιον, κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπον. πέριξ δὲ αὐτοῦ, γρυπῶν κεφαλαὶ προκρόσσοι εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἥραιον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκέους κολοσσοὺς ἑπταπήχεας, τοῖσι γούνασι ἐρηρεισμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου πρῶτα φιλίαι μεγάλαι συνεκρήθησαν. Οἱ δὲ Θηραῖοι, ἐπεί τε, τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ, ἀπίκοντο ἐς τὴν Θήρην, ἀπήγγελλον ὥς σφι εἴη νῆσος ἐπὶ Λιβύῃ ἐκτισμένη· Θηραίοισι δὲ ἕαδε ἀδελφεόν τε ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλῳ λαχόντα, καὶ ἀπὸ τῶν χώρων ἁπάντων ἑπτὰ ἐόντων, ἄνδρας. εἶναι δέ σφεων καὶ βασιλέα καὶ ἡγεμόνα Βάττον. οὕτω δὴ στέλλουσι δύο πεντηκοντέρους ἐς τὴν Πλάταιαν. Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι· τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ λόγου, συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω· ἔστι τῆς Κρήτης Ὀαξὸς πόλις· ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς. ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι, τῇ οὔνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ ταύτῃ ἔγημε ἄλλην γυναῖκα. ἡ δὲ ἐπεσελθοῦσα ἐδικαίου εἶναι καὶ τῷ ἔργῳ μητρυιὴ τῇ Φρονίμῃ, παρέχουσά τε κακὰ καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη· καὶ τέλος, μαχλοσύνην ἐπενείκασά οἱ, πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω· ὁ δὲ, ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρί. ἦν γὰρ δὴ

Marginal notes: τοῦ μετὰ δὲ ταῦτα νηῦς — τοῦ ἐπικερδίων

1 Deducente eos numine. Erat &c. 2 Inter omnes Græcos de quibus certo nobis compertum est, 3 Impudicitiæ crimen impingendo. *Vel, impudicitiam objiciendo.*

Θεμίσων

Θεμίσων ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ Ὀ-
αξῷ. τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξε-
νίῃ, ἐξορκοῖ ἦ μὲν οἱ διηκονήσειν ὅ, τι ἂν δε-
172 ηθῇ. ἐπεί τε δὲ ἐξώρκωσε, ἀγαγών οἱ παρα-
διδοῖ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα· καὶ ταύτην ἐκέ-
λευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα. ὁ δὲ Θε-
μίσων, περιημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου,
διαλυσάμενος τὴν ξενίην, ἐποίεε τοιάδε.
παραλαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε. ὡς δὲ ἐγίνε-
το ἐν τῷ πελάγεϊ, ἀποσιεύμενος τὴν ἐξ-
όρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου, σχοινίοισι αὐτὴν δια-
δήσας κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος· ἀνασπάσας
δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θήρην. Ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρο-
νίμην παραλαβὼν Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν
Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο·
χρόνου δὲ περιιόντος ἐξεγένετό οἱ παῖς ἰσχνό-
φωνος καὶ τραυλὸς, τῷ οὔνομα ἐτέθη Βάττος,
ὡς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι. ὡς μέν-
τοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι· Βάττος δὲ μετωνο-
μάσθη ἐπεί τε ἐς Λιβύην ἀπίκετο, ἀπό τε τοῦ
χρηστηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ, καὶ
ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε, τὴν ἐπωνυμίην ποι-
εύμενος. Λίβυες γὰρ τὸν βασιλέα Βάττον
καλέουσι. καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω θεσπίζουσαν
τὴν Πυθίην, καλέσαι μιν Λιβυκῇ γλώσ-
σῃ, εἰδυῖαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ. ἐ-
πεί τε γὰρ ἠνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφοὺς
περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δέ οἱ χρᾷ ἡ
Πυθίη τάδε,

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖ-
βος Ἀπόλλων
Ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα.

ὥσπερ εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσσῃ χρεωμένη,
Ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ φωνὴν ἦλθες. ὁ δ' ἀ-
"μείβετο τοῖσδε, Ὦναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον
"παρά σε χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς· σὺ
δέ μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾷς, κελεύων
Λιβύην ἀποικίζειν. τέῳ δυνάμει; κοίῃ
χειρί; ταῦτα λέγων, οὐ κως ἔπειθε ἄλ-
λά οἱ χρᾶν. ὡς δὲ κατὰ ταυτὰ ἐθέσπιζέ οἱ
ἡ καὶ πρότερον, οἴχετο μεταξὺ ἀπολιπὼν
ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην. Μετὰ δὲ, αὐτῷ
τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συν-
εφέρετο παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὲ τὰς
συμφορὰς οἱ Θηραῖοι, ἔπεμπον ἐς Δελ-
φοὺς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυ-
θίη σφι ἔχρησε, συγκτίζουσι Βάττῳ Κυ-
ρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον πρήξειν. ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι

in Oaxo negociator quidam Theræus,
nomine Themison: 1 hunc in familia-
ritatem acceptum Etearchus adjurat ut
quam rem oraretur, in ea se ministrum
præberet. Ubi hominem jurejurando
adegit, adductam ei tradidit filiam su-
am: jubens ut eam abductam in mare
demergeret. Themison ancipiti animo
inter nefas operis & hospitii perfidiam,
ita sibi faciendum putavit: accepta puel-
la mare ingressus, quum in alto fuit,
2 ut jurijurando Etearchi satisfaceret, re-
vinctam funibus puellam demisit in pela-
gus: ea deinde retracta Theram perve-
nit. Ibi Polymnestus, vir inter Theræ- CLV
os spectatus, in concubinatum Phroni-
mam accepit, ex qua interjecto tempore
natus est ei filius, sono vocis exili ac bal-
butienti, cui nomen impositum est Bat-
to, ut Theræi & Cyrenæi aiunt: ut au-
tem ego sentio, aliud aliquod: sed eum
cognominatum Battum postquam in
Libyam abiit, cum propter oraculum
apud Delphos sibi redditum, tum prop-
ter honorem quem assequutus est. Bat-
tum enim Libyes regem appellant, &
ob id reor 3 Pythiam lingua Libyca
quam noverat, quum oraculum reddidit,
vocasse Battum, quod futurus rex es-
set in Libya. Hic, ubi in virilem ado-
levit ætatem, Delphos adiit ob linguæ
vitium. Cui consulenti Pythia respon-
dit,

*Batte venis vocis causa: dux te jubet
ire
Lanigeram in Libyen habitatum Phœ-
bus Apollo.*

4 Ad hæc Battus sic vicissim inquit, O
princeps, ego ad te veni gratia consu-
lendi de voce: tu de aliis mihi respon-
des quæ nequeunt fieri, jubens migra-
re in Libyam. 5 qua copia? quave ma-
nu? Hæc loquens non persuasit illi ut
alia responderet, sed eadem quæ prius
respondente Pythia, illinc digressus ab-
iit in Theram. 6 Mox deinde quum CLVI
& huic ipsi & cæteris Theræis male
contingeret, nec mali causa depre-
henderetur, ob hæc mittunt Delphos
sciscitatum. Quibus quum respondis-
set Pythia, melius cum ipsis actum iri
si Cyrenen in Libya conderent cum
Batto, miserunt Theræi Battum cum

1 Hospitio exceptum adigit jurejurando, ipsum operam suam ei præstiturum quamcunque ad rem illi opus ea esset. 2 Defungi jurisjurandi religione volens, demissam in mare puellam funiculis alligatam, statim extraxit, ut promisso satisfaceret. *Ita Budæus hunc locum vertit.* 3 Pythiam in suo vaticinio lingua Libyca eum ita vocasse, quoniam eum Libyæ regem futurum noverat. 4 *Ante hæc verba adde,* Perinde ac-si lingua Græca oraculum reddens dixisset, O rex, vocis causa venisti. *Si verbum verbo reddatur,* O rex, ad vocem venisti. *Sequentur autem illa,* Ad hæc Batt. 5 Qua potentia? *Vel,* Quibus copiis? 6 Ab eo tempore autem quum *illa* tum in hunc ipsum tum in cæteros Theræos iram exerceret, hi calamitates suas ignorantes, *id est, calamitatum suarum causam,* Delphos miserunt, *quo* de malis illis *sciscitarentur.*

duabus

duabus biremibus. Isti Libyam profecti (quandoquidem non aliud habebant quod agerent) retro ad Theram se receperunt. Sed eos Theræi arcentes accessu Theræ repellebant, ac rursus reverti jubebant. ita necessitate adacti, remenso iterum mari, condiderunt oppidum in insula Libyæ adjacenti, nomine ut prius dictum est, Platæa, quæ fertur Cyrenæorum urbi quæ nunc est, par esse magnitudine. CLVII Hanc biennio incolentibus, quum nihilo melius secum ageretur, uno è suis relicto, cæteri Delphos navigaverunt ad oraculum consulendum. Eo postquam venerunt, sciscitantibus quid ita secum in Libyam profectis nihilo tamen melius ageretur, Pythia respondit his verbis,

Lanigeræ Libyes scis quam nec adiveris urbem,
Me melius: tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ii qui cum Batto erant, rursus redierunt. neque enim sinebat eos deus alio migrare priusquam in Libyam concessissent. Reversi ad insulam, recepto quem reliquerant, incoluerunt locum in Libya, eregione insulæ, nomine Aziristum, amœnissimis collibus utrinque conclusum, & utrinque flumine præterlabente. CLVIII Hunc locum sex annis quum incoluissent, septimo deserendum putaverunt, admonitu Libyum, ut in meliorem transirent. Ita illinc eos Libyes vesperum versus & ad locorum speciosissimum abduxerunt, & quidem noctu, ne Græci interdiu facientes iter, diurnum spatium metiendo animadverterent. Est autem huic loco nomen Irasa. Eos, ubi ad fontem qui Apollinis esse fertur, duxerunt, inquiunt, Viri Græci, hic vobis incolere commodum est ubi cœlum 1 vocaliter sonat. CLIX Sub Batto igitur, qui condidit 2 Zoam, & annos quadraginta regnavit, & sub ejus filio Arcesilao, qui regnavit annos sexdecim, Cyrenæi habitaverunt tot omnino quot in coloniam initio missi fuerant. Sub tertio autem Batto, qui felix est appellatus, cunctos Græcos ad navigandum in Libyam cum Cyrenæis habitatum induxit suo oraculo Pythia. Nam accersebant eos Cyrenæi ad agri partitionem. Induxit autem, hæc verba respondens,

Serior in Libyen quisquis pervenerit almam,

δύο πεντηκοντέροισι. πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, (οὐ γὰρ εἶχον ὅ, τι ποιέωσι ἄλλο) ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην. οἱ δὲ Θηραῖοι καταγομένους ἔβαλλον, καὶ οὐκ ἔων τῇ γῇ προσίσχειν, ἀλλ᾽ ὀπίσω πλώειν ἐκέλευον· οἱ δὲ, ἀναγκαζόμενοι, ὀπίσω ἀπέπλεον. καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Λιβύῃ κειμένην, τῇ οὔνομά ἐστι (ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη) Πλάταια. λέγεται δὲ ἴση εἶναι ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλι. Ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γάρ σφι χρηστὸν συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες, οἱ λοιποὶ πάντες ἀπέπλεον ἐς Δελφούς. ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην, καὶ οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκέοντες. ἡ δὲ Πυθίη σφι πρὸς ταῦτα χρᾷ τάδε,

Αἰ σὺ ἐμεῦ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον,
Μὴ ἐλθὼν. ἐλθόντος ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σεῦ.

ἀκούσαντες τούτων οἱ ἀμφὶ τὸν Βάττον, ἀπέπλωον ὀπίσω. οὐ γὰρ δή σφεας ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης, πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν Λιβύην. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὴν νῆσον, καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον, ἔκτισαν αὐτῆς τῆς Λιβύης χῶρον ἀντίον τῆς νήσου τῷ οὔνομα ἦν Ἀζίριστον. νάπαι τε κάλλισται ἐπ᾽ ἀμφότερα συγκλείουσι, καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραῤῥέει. Τοῦτον οἴκεον τὸν χῶρον ἓξ ἔτεα· ἑβδόμῳ δέ σφεας ἔτεϊ παραιτησάμενοι Λίβυες, ὡς ἀμείνονα χῶρον ἄξουσι, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δέ σφεας ἐνθεῦτεν οἱ Λίβυες, ἀναστήσαντες πρὸς ἑσπέρην· καὶ τὸν κάλλιστον τῶν χώρων ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης, νυκτὸς '' παρεξῆγον. (τῶν παρῆγον) ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὔνομα Ἴρασα. ἀγαγόντες δέ σφεας ἐπὶ κρήνην λεγομένην εἶναι Ἀπόλλωνος, εἶπαν, Ἄνδρες Ἕλ- 173 ληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν ἐπιτήδεον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται. Ἐπὶ μέν νυν Βάττεω τοῦ οἰκιστέω τῆς ζόης ἄρξαντος ἐπὶ τεσσεράκοντα ἔτεα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ἀρκεσίλεω ἄρξαντος ἑκκαίδεκα ἔτεα, οἴκεον οἱ Κυρηναῖοι, ἐόντες τοσοῦτοι ὅσοι ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποικίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου Βάττεω, τοῦ Εὐδαίμονος καλεομένου, Ἕλληνας πάντας ὥρμησε χρήσασα ἡ Πυθίη πλέειν, συνοικίσαντας Κυρηναίοισι Λιβύην. ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα,

Ὃς δέ κεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἔλθῃ

---

1 Cœlum perforatum est. 2 *Suspecta hic sunt Græca exempl. quorum alia ζόης, alia ζώης habent.*

Γᾶς

Γᾶς ἀναδαιομένας, μετά οἱ ποκα φαμὶ μελήσειν.

συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην, περιταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Λίβυες, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὔνομα ἦν Ἀδικράν, οἷα τῆς τε χώρης στερισκόμενοι, καὶ περιυβριζόμενοι ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ Αἰγύπτου βασιλέϊ. ὁ δὲ, συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν, ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην· οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατευσάμενοι ἐς Ἴρασα χῶρον, καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστιν, συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι, καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ. ἅτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων, καὶ παραχρεώμενοι, διεφθάρησαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτέων ἀπενόστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι κατὰ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι Ἀπρίῃ, ἀπέστησαν ἀπ᾽ αὐτοῦ. Τούτου δὲ τοῦ Βάττεω γίνεται παῖς Ἀρκεσίλαος, ὃς βασιλεύσας, πρῶτα τοῖσι ἑωϋτοῦ ἀδελφεοῖσι, ἐστασίασε, ἐς ὅ μιν οὗτοι ἀπολιπόντες οἴχοντο ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Λιβύης· καὶ ἐπ᾽ ἑωϋτῶν βαλλόμενοι, ἔκτισαν πόλιν ταύτην, ἣ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλέεται. κτίζοντες δ᾽ ἅμα αὐτὴν, ἀπιστᾶσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ, Ἀρκεσίλαος ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων, καὶ ἀποστάντας τοὺς αὐτοὺς τούτους, ἐστρατεύετο· οἱ δὲ Λίβυες δείσαντες αὐτὸν, οἴχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἠοίους τῶν Λιβύων. ὁ δὲ Ἀρκεσίλαος εἵπετο φεύγουσι· ἐς ὃ ἐν Λεύκωνί τε τῆς Λιβύης ἐγίνετο ἐπιδιώκων, καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιθέσθαι οἱ. συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο, ὥστε ἑπτακισχιλίους ὁπλίτας Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσέειν. μετὰ δὲ τὸ τρῶμα τοῦτο, Ἀρκεσίλεων μὲν κάμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότα, ὁ ἀδελφεὸς Ἁλίαρχος ἀποπνίγει· Ἁλίαρχον δὲ ἡ γυνὴ Ἀρκεσίλεω δόλῳ κτείνει, τῇ οὔνομα ἦν Ἐρυξώ. Διεδέξατο δὲ τὴν βασιληΐην τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ παῖς Βάττος. χωλὸς ἐὼν, καὶ οὐκ ἀρτίπους. οἱ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησομένους ὅντινα τρόπον καταστησάμενοι, κάλλιστα ἂν οἰκέοιεν. ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε ἐκ τῆς Μαντινέης τῆς Ἀρκάδων καταρτιστῆρα ἀγαγέσθαι. αἴτεον ὦν οἱ Κυρηναῖοι, καὶ οἱ Μαντινέες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα ἦν Δημῶναξ. οὗτος ὦν ὡνὴρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην, καὶ μαθὼν ἕκαστα, τοῦτο μὲν, τριφύλους ἐποίησέ σφεας, τῇδε διαθείς· Θηραίων μὲν γὰρ καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοίρην ἐποίησε· ἄλλην δὲ, Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν· τρίτην

Discernendi agri, mox hunc, affirmo, pigebit

Quum ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, finitimorum Libyum agros vastabant, atque inter se particbantur. At illi eorumque rex, nomine Adicran, agris exuti à Cyrenæis, missis in Ægyptum quibusdam, sese dediderunt Apriæ Ægyptiorum regi. Iste comparatum grandem Ægyptiorum exercitum misit adversus Cyrenas. Cyrenæi, instructa apud Irasa locum & ad fontem Thestin acie, cum Ægyptiis conflixerunt, eosque superaverunt, utpote inexpertos antea atque contemptores Græcorum: adeoque profligarunt ut pauci ex eis in Ægyptum redirent. Qua de re Ægyptii succensentes Apriæ ab eo desciverunt. Hujus autem Batti filius extitit CLX
Arcesilaus, qui regnum adeptus, inter initia cum fratribus suis seditiones exercuit, donec illi relicto eo in alium Libyæ locum migraverunt, ubi contracti urbem hanc condiderunt quæ, ut tunc, Barce nunc appellatur. Et inter condendum Libyas [1] solicitabant ad deficiendum à Cyrenæis. Arcesilaus tam suis defectoribus quam eorum receptoribus bellum intulit: quem reformidantes Libyes, fugam ad orientales Libyes intenderunt. Sed fugientibus Arcesilaus usque institit insequendo, dum ad Leuconem Libyæ perveniret, [2] & Libybus videretur opportunus ad invadendum. Itaque congressi cum eo Libyes, adeo superavere Cyrenæos, ut ex illis septem millia ciciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægrotantem epoto medicamento frater suus Aliarchus strangulavit: sed hunc dolo uxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arcesilao successit in CLXI
regno Battus, pedibus non valens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos miserunt per quosdam interrogatum, quam rationem ineuntes præclarissime habitarent. His Pythia respondens, jussit ex Mantinea Arcadum adducerent moderatorem. Itaque petentibus Cyrenæis Mantinei dederunt quendam nomine Demonacem, virum inter populares probatissimum. Hic igitur vir Cyrenen profectus, ubi singula quæque edoctus est, in tres tribus distribuens illos, ita digessit ut unam quidem partem faceret Theræorum atque confinium: alteram autem, Peloponnensium atque Cretensium: tertiam

1 Impulerunt ad defic. 2 Et invadendum esse eum Libyes censerent.

vero,

vero, cunctorum insulanorum. Qui etiam 1 huic Batto regi cum alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum vero peculiaria fana ac cere-

CLXII monias in media civitate instituit. Quæ instituta sub hoc quidem Batto sincera permanserunt, verum sub ejus filio Arcesilao vehementer sunt perturbata, negante Arcesilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suorum majorum. Hinc seditione orta, ejectus profugit in Samum, mater ejus in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis imperium Euelthon, qui Delphis dedicavit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur ut se filiumque Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quam exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse, sed melius facturum eum si ei petenti daret exercitum. Quumque identidem ad omnia quæ dabantur, hoc diceret, tandem misit ad eam Euelthon dono fusum aureum, atque colum penso circumdatam. 2 dicentique quæ consueverat verba Pheretimæ, inquit talibus rebus donari fœminas,

CLXIII non exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, unumquemque solicitabat ad spem rei agrariæ: coactoque ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de reditu in patriam. Cui Pythia ita respondit, Ad quatuor Battos, ac totidem Arcesilaos, octo hominum ætates dat vobis Apollo Cyrene regnare: ulterius vos conari dehortatur. Tibi vero suadet ut ingressus in domum tuam, quietem agas. Quod si fornacem inveneris plenam amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis, ne committas ut circumfluam introeas: alioqui peribis tu pariter & taurus optime opus faciens. Hæc

CLXIV Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis iis quos contraxerat è Samo, rediit Cyrenen: recuperatoque rerum statu, immemor oraculi factus, vocatis ad dicendam causam iis qui contra ipsum in partibus fuerant, objecit culpam fugæ suæ. At illorum alii exilio solum vertebant, alii ab eo comprehensi, in Cy-

δὲ, νησιωτέων πάντων. τοῦτο δὲ, τῷ βασιλέϊ Βάττῳ τεμένεα ἐξελὼν, καὶ ἱρωσύνας, τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρότερον εἶχον οἱ βασιλῆες, ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε. Ἐπὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττεω, οὕτω διετέλεε ἐόντα· ἐπὶ δὲ τοῦ τούτου παιδὸς Ἀρκεσίλεω πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν τιμέων ἐγένετο. Ἀρκεσίλεως γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ Φερετίμης, οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ τὰ ὁ Μαντινεὺς Δημώναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα. ἐνθεῦτεν στασιάζων ἑσσώθη, καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον· ἡ δὲ μήτηρ οἱ ἐς Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. τῆς δὲ Σαλαμῖνος τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμιητήριον ἐὸν ἀξιοθέητον ἀνέθηκε, τὸ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται. ἀπικομένη δὲ παρὰ τοῦτον ἡ Φερετίμη, ἐδέετο στρατιῆς, ἣ κατάξει σφέας ἐς τὴν Κυρήνην· ὁ δὲ Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ στρατιήν οἱ ἐδίδου. ἡ δὲ, λαμβάνουσα τὸ διδόμενον, καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκεῖνο, τὸ δοῦναί οἱ δεομένῃ στρατιήν. τοῦτο γὰρ ἐπὶ παντὶ τῷ διδομένῳ ἔλεγε. τελευταῖόν οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσεον καὶ ἠλακάτην· προσῆν δέ οἱ καὶ εἶριον. ἐπειπάσης δὲ αὖτις τῆς Φερετίμης τὠυτὸ ἔπος, ὁ Εὐέλθων ἔφη, τοιούτοισι γυναῖκας δωρέεσθαι, ἀλλ᾽ οὐ στρατιῇ. Ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σάμῳ, συνήγειρε πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ, ἐστάλη ἐς Δελφοὺς Ἀρκεσίλεως, χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ περὶ κατόδου. ἡ δὲ Πυθίη χρᾷ τάδε, Ἐπὶ μὲν τέσσερας Βάττους, καὶ Ἀρκεσίλεως τέσσερας, ὀκτὼ, ἀνδρῶν γενεὰς, διδοῖ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυρήνης. πλέον μέντοι τούτου οὐδὲ πειρᾶσθαι παραινέει. σὺ μέντοι ἥσυχος εἶναι, κατελθὼν ἐς τὴν σεωυτοῦ. ἢν δὲ τὴν κάμινον εὕρῃς πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξοπτήσῃς τοὺς ἀμφορέας, ἀλλ᾽ ἀπόπεμπε κατ᾽ οὖρον· εἰ δὲ ἐξοπτήσῃς τὴν κάμινον, μὴ ἐσέλθῃς ἐς τὴν ἀμφίρρυτον· εἰ δὲ μὴ, ἀποθανέεαι καὶ αὐτὸς, καὶ ταῦρος ὁ καλλιστεύων. Ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλεῳ χρᾷ. ὁ δὲ, παραλαβὼν τοὺς ἐκ τῆς Σάμου, κατῆλθε ἐς τὴν Κυρήνην· καὶ ἐπικρατήσας τῶν πρηγμάτων, τοῦ μαντηΐου οὐκ ἐμέμνητο, ἀλλὰ δίκας τοὺς ἀντιστασιώτας αἴτεε τῆς ἑωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ οἱ μὲν τοπαράπαν ἐκ τῆς χώρης ἀπαλλάσσοντο, τοὺς δέ τινας χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύ- 174

1 Quum Batto regi peculiaria fana & ceremonias secrevisset, cætera omnia quæ antea regum erant, populo in commune dedit. Quæ instit. 2 Eadem autem verba *ad hoc munus* dicenti, *id est*, *inter accipiendum hoc munus*, se talibus muneribus, non autem exercitu fœminas donare respondit.

πρὸν ἀπέστειλε ἐπὶ διαφθορῇ. τούτους μέν
νυν Κνίδιοι ἀπενειχθέντας πρὸς τὴν σφε-
τέρην, ἐρρύσαντο, καὶ ἐς Θήρην ἀπέστειλαν.
ἑτέρους δέ τινας τῶν Κυρηναίων ἐς πύργον
μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτι-
κόν, ὕλην περινήσας, Ἀρκεσίλεως ἐνέπρη-
σε. μαθὼν δὲ ἐπεξεργασμένοισι τὸ μαν-
τήιον ἐὸν τοῦτο, ὅτι μιν ἡ Πυθίη οὐκ ἔα εὑ-
ρόντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτῆ-
σαι, ἔργετο ἑκὼν τῆς Κυρηναίων πόλιος,
δειμαίνων τε τὸν κεχρημένον θάνατον, καὶ
δοκέων ἀμφίρρυτον τὴν Κυρήνην εἶναι. εἶχε
δὲ γυναῖκα συγγενέα ἑωυτοῦ, θυγατέρα
δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλῆος, τῷ οὔνο-
μα ἦν Ἀλαζείρ· παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται·
καί μιν Βαρκαῖοί τε ἄνδρες, καὶ τῶν ἐκ
Κυρήνης φυγάδων τινὲς καταμαθόντες ἀ-
γοράζοντα, κτείνουσι. πρὸς δὲ, καὶ τὸν πεν-
θερὸν αὐτοῦ Ἀλαζῆρα. Ἀρκεσίλεως μέν
νυν εἴτε ἑκὼν εἴτε ἄκων ἐξαμαρτὼν τοῦ
χρησμοῦ, ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἑωυτοῦ. Ἡ
δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως
ἐν τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ἐξεργασμένος ἑωυ-
τῷ κακόν, ἡ δὲ εἶχε αὐτὴ τοῦ παιδὸς τὰ
γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τἆλλα νεμομένη, καὶ
ἐν βουλῇ παρίζουσα· ἐπεί τε δὲ ἔμαθε ἐν
τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα, φεύ-
γουσα οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον. ἦσαν γάρ οἱ
ἐκ τοῦ Ἀρκεσίλεω εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεα
τὸν Κύρου πεποιημέναι· οὗτος γὰρ ἦν Ἀρκε-
σίλεως ὃς Κυρήνην Καμβύσῃ ἔδωκε, καὶ
φόρους ἐτάξατο. ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ
Φερετίμη, Ἀρυάνδεω ἱκέτις ἵζετο, τιμωρῆ-
σαι ἑωυτῇ κελεύουσα· προϊσχομένη πρό-
φασιν, ὡς διὰ τὸν μηδισμὸν ὁ παῖς οἱ τέθ-
νηκε. Ὁ δὲ Ἀρυάνδης ἦν οὗτος τῆς Αἰγύπτου
ὕπαρχος ὑπὸ Καμβύσεω κατεστεώς· ὃς
ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων παρισεύμενος Δαρείῳ
διεφθάρη. πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρεῖ-
ον ἐπιθυμέοντα μνημόσυνον ἑωυτοῦ λιπέσθαι
τοῦτο τὸ μὴ ἄλλῳ εἴη βασιλέϊ κατεργα-
σμένον, ἐμιμέετο τοῦτον· ἐς ὃ ἔλαβε τὸν μι-
σθόν. Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρώτα-
τον ἀπεψήσας ἐς τὸ δυνατώτατον, νόμισμα
ἐκόψατο· Ἀρυάνδης δὲ ἄρχων Αἰγύπτου, ἀρ-
γύριον τὠυτὸ τοῦτο ἐποίεε. καὶ νῦν ἐστι ἀρ-
175 γύριον καθαρώτατον τὸ Ἀρυανδικόν. μα-
θὼν δὲ Δαρεῖός μιν ταῦτα ποιεῦντα, αἰτίην
οἱ ἄλλην ἐπενείκας, ὡς οἱ ἐπανισταῖτο, ἀπέ-
κτεινε. Τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρυάνδης κατοικτείρας Φερετίμην, διδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύ-
πτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν. στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ, Ἄμασιν ἀπέδεξε,

prum ad necem mittebantur: quos Cni-
dii ad suam terram appulsos liberave-
runt, ad Theramque dimiserunt. Quos-
dam, qui in grandem quandam & pri-
vatam Aglomachi turrim refugerant,
circumdata materia Arcesilaus igni cre-
mavit. Hoc perpetrato, agnoscens id
esse oraculum quo Pythia non sinebat
eum inventas in fornace amphoras ex-
coquere, excessit ultro ex urbe Cyrene,
extimescens necem oraculo prædictam,
1 & quod Cyrenen existimaret circum-
fluam. 2 Contulitque se ad regem Bar-
cæorum nomine Alazerin, cujus filius in
matrimonio habebat cognatam suam.
Et quidam tum Barcæi, tum exules Cy-
renæi quum in foro agentem animadver-
tissent, obtruncarunt, & insuper ejus so-
cerum Alazerin. Ita Arcesilaus, sive
volens sive invitus oraculo non obsequu-
tus, fatum suum implevit. Mater ejus CLXV
Pheretima, dum filius suus mali sui sibi
author Barcæ agit, ipsa interea honori-
bus filii Cyræne fungebatur, ac munera
obibat cum alia, tum in senatu præsi-
dendo. Ubi autem cognovit filium in
urbe Barca oppetisse mortem, fuga se
proripuit in Ægyptum. nam Arcesilaus
fuerat de Cambyse Cyri bene meritus:
quod is extitisset qui Cyrenen Cam-
bysi tradiderat, ac tributum instituе-
rat. Hæc in Ægyptum quum pervenis-
set, supplex Aryandi assedit: hortans-
que eum ad se ulciscendam, & præten-
dens titulum quod ideo filius suus,
quia cum Medis sentiret, interemptus
esset. Erat hic Aryandes Ægypti prætor CLXVI
à Cambyse constitutus, qui aliquando
post tempore quum amulari Darium
vellet, ab eo est interfectus. Siquidem
audiens atque animadvertens Dario cor-
di esse memoriam sui relinquere opere
quod à nullo alio regum factum esset, id
sibi imitandum putavit: donec merce-
dem accepit. Etenim Darius ex auro
quàm potuit purgatissimo monetam per-
cussit: Aryandes autem Ægypti prætor
idem ex argento fecit, & nunc quoque
extat purissimum argentum Aryandi-
cum. Ea re comperta Darius insimu-
latum quasi rebellaret, morte affecit.
Tunc autem Aryandes hic misertus CLXVII
Pheretimæ, omnes ei copias Ægypti
tradidit, pedestres simul & nauticas,
præposito quidem pedestribus Amasi

1 Et quod existimaret circumfluam esse Cyrenen. *Id est, appellatione circumfluæ Cyrenen significatam fuisse.* 2 Uxor autem ei erat genere propinqua, Barcæorum regis filia, qui Alazer vocabatur: ad hunc se contulit. At quidam Bar.

viro

viro Maraphio, nauticis autem Badre,
qui genere Paſargades erat. Sed priuſ-
quam copias mitteret, caduceatore Bar-
cam miſſo percontabatur quiſnam per-
cuſſor Arceſilai extitiſſet. Barcæi ſe om-
nes extitiſſe reſpondent: multa enim
ſe ab illo mala eſſe perpeſſos. His audi-
tis Aryandes ita exercitum una cum Phe-
retima mittit. Atque hic quidem 1 ti-
CLXVIII tulus inferendi belli extitit. ¶ Verum
(ut mea fert opinio) exercitus mitteba-
tur ad Libyas ſubigendos. Libyum e-
nim multæ ſunt & variæ nationes, qua-
rum paucæ regi obtemperabant, pleræ-
que Darium contemnebant. Colunt
autem Ægyptum verſus (ut hinc inci-
piamus) Libyum primi Adyrmachidæ,
qui eiſdem fere quibus Ægyptii mori-
bus utuntur. Veſtem geſtant qualem
& alii Libyes, uxores eorum in utro-
que crure armillam æream. Eædem
capitis comam alunt: quarum quæque
ſuos quos capit pedunculos 2 præmor-
det, atque ita abjicit. Hoc iſti ex om-
nibus Libybus ſoli factitant: ſolique
virgines nupturas regi exhibent, & quæ
illi placuerit, eam devirginat. Pertin-
gunt hi Adyrmachidæ ab Ægypto ad
CLXIX portum uſque nomine 3 Plynum. His
confines ſunt Gigamæ, locum qui oc-
caſum ſpectat incolentes, Aphrodiſia-
de tenus inſula. In hujus loci medio
eſt inſula Platæa, ubi urbem condidere
Cyrenæi. Atque in continente eſt por-
tus Menelaius & Aziris, quam Cyre-
næi incoluere. Et dehinc Silphium in-
cipit, ab inſula Platæa pertingens uſque
ad fauces Syrtis. Apud hos iidem pe-
CLXX ne ritus qui apud alios ſunt. Giga-
mas ab occaſu contingunt Asbyſtæ, qui
ſupra Cyrenen incolentes non pertin-
gunt ad mare. nam maritima Cyrenæi
incolunt. Iidem non poſtremi ſed præ-
cipui Libyum ſunt qui quadrigis vehan-
tur, ſtudioſi in Cyrenæorum moribus ma-
CLXXI xima ex parte imitandis. Horum ſunt
occaſum verſus confines AUſchiſæ, qui
ſupra Barcam incolentes ad mare pertin-
gunt ad EVeſperidas. Circa mediam
AUſchiſarum plagam habitant Cabales,
exigua natio, ad mare pertingentes, ad
Tauchiram oppidum agri Barcæi, eiſ-
dem quibus ii qui ſupra Cyrenen ſunt,
CLXXII moribus utentes. AUſchiſarum quod ad
occaſum vergit, contingunt Naſamones,
grandis natio, qui ſub æſtatem relictis

ἄνδρα Μαράφιον· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρην, ἐόντα Πασαργάδην γένος. πρὶν δὲ ἀποστεῖλαι τὴν στρατιὴν ὁ Ἀρυάνδης πέμψας ἐς τὴν Βάρκην κήρυκα, ἐπυνθάνετο τίς εἴη ὁ Ἀρκεσίλεων ἀποκτείνας· οἱ δὲ Βαρκαῖοι αὐτὸν ὑπεδεκέατο πάντες. πολλά τε γὰρ καὶ κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρυάνδης, οὕτω δὴ τὴν στρατιὴν ἀπέστελλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ. αὕτη μὲν νυν αἰτίη πρόσχημα τοῦ λόγου ἐγίνετο. Ἀπεπέμπετο δὲ ἡ στρατιὴ, ὡς ἐμοὶ δοκέει, ἐπὶ Λιβύων καταστροφῇ. Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ παντοῖά ἐστι· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα, βασιλέος ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφρόντιζε βασιλέος Δαρείου οὐδέν. οἰκέουσι δὲ κατὰ τάδε Λίβυες ἀπ' Αἰγύπτου "ἀρχόμενοι· πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται, οἳ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἵην οἱ ἄλλοι Λίβυες. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν, ψέλλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημέων φορέουσι χάλκεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθεῖρας ἐπεὰν λάβωσι τοὺς ἑωϋτῆς ἑκάστη ἀντιδάκνει, καὶ οὕτω ῥίπτει. οὗτοι δὲ μοῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται. καὶ τῷ βασιλέϊ μοῦνοι τὰς παρθένους μελλούσας συνοικέειν ἐπιδεικνύουσι· ἣ δὲ ἂν τῷ βασιλέϊ ἀρεστὴ γένηται, ὑπὸ τούτου διαπαρθενεύεται. παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος, τῷ οὔνομα "Πλευνός ἐστι. Τούτων δὲ ἔχονται Γιγάμαι, νεμόμενοι τὴν πρὸς ἑσπέρην χώρην, μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χώρῳ τούτῳ ἥ τε Πλατέα νῆσος ἐπικέεται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι· καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ Μενελάϊος λιμήν ἐστι, καὶ Ἄζιρις, τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἴκεον· καὶ τὸ Σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου. παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου, μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ Σίλφιον. νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι ἑτέροισι. Γιγαμέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Ἀσβύσται. οὗτοι τὸ ὑπὲρ Κυρήνης οἰκέουσι. ἐπὶ θάλασσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύσται. τὸ γὰρ παρὰ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται. τεθριπποβάται δὲ οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα Λιβύων εἰσί. νόμους δὲ τοὺς πλεῦνας μιμέεσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίων. Ἀσβυστέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Αὐχίσαι· οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατ' Εὐεσπερίδας. Αὐχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρης οἰκέουσι "Κάβαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατὰ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρκαίης. νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης. Αὐχισέων δὲ τουτέων τὸ πρὸς ἑσπέρης ἔχονται Νασάμωνες, ἔθνος ἐὸν πολλόν· οἳ τὸ θέρος καταλείποντες

γρ. αὐξάμενοι

γρ. πλυνός

γρ. Βάκαλες

1 Prætextus 2 Viciſſim mordet, 3 *Sic in vet. cod. Gr.* πλυνὸς *legitur, non* πλευ̃νος.

ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ τὰ πρόβατα, ἀναβαίνουσι ἐς Αὔγιλα χῶρον ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας· οἱ δὲ, πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφέες πεφύκασι, πάντες ἐόντες καρποφόροι. τοὺς δὲ ἀττελέβους ἐπεὰν θηρεύσωσι, αὐήναντες πρὸς τὸν ἥλιον, καταλέουσι· καὶ ἔπειτα γάλα ἐπιπάσσοντες, πίνουσι. γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος, ἐπίκοινον αὐτέων τὴν μίξιν ποιεῦνται. τρόπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ Μασσαγέται, ἐπεὰν σκίπωνα προστήσωνται, μίσγονται· πρῶτον δὲ γαμέοντος Νασάμωνος ἀνδρὸς, νόμος ἐστὶ τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελθεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην. τῶν δὲ ὡς ἕκαστός οἱ μιχθῇ, διδοῖ δῶρον τὸ ἂν ἔχῃ φερόμενος ἐξ οἴκου. ὁρκίοισι δὲ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε. ὀμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι τούτους, τῶν τύμβων ἁπτόμενοι. μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα· καὶ κατευξάμενοι, ἐπικατακοιμέ-

176 ωνται. τὸ δ' ἂν ἴδοιεν τῇ ὄψει ἐνύπνιον, τούτῳ χρῶνται. πίστισι δὲ τοιῇσι χρέωνται· ἐκ τῆς χειρὸς διδοῖ πιεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἑτέρου πίνει. ἢν δὲ μὴ ἔχωσι ὑγρὸν μηδὲν, οἱ δὲ τῆς χαμᾶθεν σποδοῦ λαβόντες λείχουσι. Νασάμωσι δὲ προσόμουροί εἰσι Ψύλλοι. οὗτοι ἐξαπολώλασι τρόπῳ τοιῷδε· ὁ νότος σφι πνέων ἄνεμος τὰ ἔλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξηύηνε. ἡ δὲ χώρη σφι πᾶσα ἐντὸς ἐοῦσα τῆς Σύρτιος, ἦν ἄνυδρος· οἱ δὲ βουλευσάμενοι κοινῷ λόγῳ, ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν νότον· (λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγουσι Λίβυες) καὶ ἐπεί τε ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχωσέ σφεας. ἐξαπολομένων δὲ τουτέων, ἔχουσι τὴν χώρην οἱ Νασάμωνες. Τουτέων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον ἄνεμον, ἐν τῇ θηριώδεϊ οἰκέουσι Γαράμαντες, οἳ πάντα ἄνθρωπον φεύγουσι, καὶ παντὸς ὁμιλίην· καὶ οὔτε ὅπλων ἐκτέαται ἀρήϊον οὐδὲν, οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπιστέαται. Οὗτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι Νασαμώνων. τὸ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Μάκαι, οἳ λόφους κείρονται· τὸ μὲν μέσον τῶν τριχῶν ἀνιέντες αὔξεσθαι, τὰ δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν κείροντες ἐκ χροΐ· ἐς δὲ τὸν πόλεμον, στρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν Κίνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλεομένου Χαρίτων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων δασύς ἴδῃσί ἐστι, ἐούσης τῆς ἄλλης τῆς προκαταλεχθείσης Λιβύης ψιλῆς. ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν στάδιοι διηκόσιοί εἰσι. Μακέων δὲ τούτων ἐχόμενοι Γινδάνές εἰσι·

ad mare pecoribus, conscendunt ad locum Ægilen, decerpturi palmulas. nam palmæ illic & permultæ sunt, & spatiosæ, & fructiferæ omnes. ex quibus ubi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem siccantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant. Uxores plures singuli è consuetudine habent, & cum eis in propatulo coeunt, eodem pæne quo Massagetæ modo, prius scipione prætento. Nasamonibus mos est, quum quis primum ducit uxorem, prima nocte ut sponsa singulos convivas obeat concubitus gratia, & ut quisque cum ea concubuit, donum det illi quod secum habet domo allatum. Jurejurando ac divinatione tali utuntur: Per eos viros qui justissimi atque optimi apud illos fuisse dicuntur, jurant, illorum sepulcra tangentes. Divinant, ad suorum accedentes monumenta, & illis, ubi preces peregerunt, indormiunt: ubi quodcunque per quietem insomnium viderunt, eo utuntur. Fidei dandæ consuetudo hæc est: De manu alterius uterque sumpto invicem poculo bibit. quod si nihil humoris habuerint,
sumptum è terra cinerem lingunt. Na- CLXXIII
samonibus confines sunt Psylli, qui hunc in modum interciderunt: Auster eis omnia receptacula aquarum arefecerat: erat autem omnis eorum regio quæ intra Syrtin est, aquarum inops. Ob id isti publico colloquio atque consilio expeditionem fecere adversus austrum. (quæ Libyes memorant refero) hos quum ad arenas venissent, auster spirans illic obruit. Psyllis extinctis eo-
rum terram Nasamones obtinent. Su- CLXXIV
per hos austrum versus, in loco feris frequenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum commercium, aspectumque refugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem
sese audentes. Hi supra Nasamones in- CLXXV
colunt. Circa maritima vero, occasum versus confines sunt Macæ, qui summum capitis verticem radunt, in medio capillos crescere sinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum pelles subterraneorum struthionum ferunt pro tegumento. Per eos flumen Cinyps è colle qui vocatur Gratiarum, fluens, in mare influit. Hic collis Gratiarum nemoribus frequens est, quum cætera cujus memini Libya sit arboribus nuda. ducentorum ab eo ad ma-
re stadiorum est intercapedo. Ho- CLXXVI
rum Macarum finitimi sunt Gindanes:

quorum

quorum uxores ferunt fimbrias pelliceas singulæ multas, ob hoc (ut memoratur) quod ut à quoque viro venerem passa est, fimbriam nodat, & ut quæque plurimas habet, ita præclarissima censetur, tanquam à pluribus viris
CLXXVII adamata. Horum Gindanorum oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è solo loti fructu victitant: qui fructus est instar fructus lentisci, suavitate assimilis fructui palmarum. Ex hoc
CLXXVIII fructu Lotophagi vinum conficiunt. Lotophagis secundum mare vicini sunt Machlyes, loto & ipsi vescentes, sed minus quàm superiores. Pertingunt autem usque ad ingentem amnem nomine Tritonem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est insula quæ dicitur Phla. 1 Hanc insulam aiunt di-
CLXXIX ci à Lacedæmoniis habitari debere. Aiunt autem & hæc: Iasonem, posteaquam sub Pelio, Argo exædificavit, impositis in ea 2 cum aliis solennibus hostiis, tum vero tripode æreo, circuisse Peloponnesum, animo Delphos eundi: cumque, quum teneret cursum circa Maleam, abreptum à vento aquilone, & abductum in Libyam, & priusquam tellurem cerneret, in 3 aspretis paludis Tritonidis astitisse: eique hæsitanti de egressu apparuisse Tritonem, ac jussisse dari sibi tripodem, quod diceret ostensurum se illis exitum, atque incolumes remissurum. Assentiente Jasone, ita demum Tritonem ostendisse qua ratione è brevibus enavigarent, & tripodem in suo templo posuisse, in eoque tripode oraculum reddidisse, & iis qui cum Jasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim ut quum quis tripodem accepisset 4 ex omnibus qui in Argo navigarent, necessario centum Græcæ civitates accolerent paludem Tritonidem. hæc quum audissent Libyes qui montem Gratiarum
CLXXX colunt, tripodem occultasse. Juxta hos Machlyes habitant Ausés: & circum paludem Tritonidem utrique habitant, ita ut medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, Ausés vero sinciput. Horum virgines anniversario Minervæ festo, in honorem ipsius deæ inter se bifariam divisæ, prœliantur lapidibus fustibusque, dicentes se 5 morem patrium servare ei quam Minervam no-

τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἑκάστη φορέει κατὰ τοιόνδε τι, ὡς λέγεται· κατ᾽ ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται· ἣ δ᾽ ἂν πλεῖστα ἔχῃ, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι, ὡς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα. Ἀκτὴν δὲ προέχουσαν ἐς τὸν Πόντον τούτων τῶν Γινδάνων νέμονται Λωτοφάγοι· οἳ τὸν καρπὸν μοῦνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζώουσι. ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς, ἐστὶ μέγαθος ὅσον τὸ τῆς σχίνου· γλυκύτητα δὲ, τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσείκελος. ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον. Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχλυες, λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἧσσόν γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὔνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα. ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι τῇ οὔνομα Φλά. ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισι φασὶ λόγιον εἶναι κτίσαι. Ἔστι δὲ καὶ ὅδε λόγος λεγόμενος. Ἰήσονα, ἐπεί τε οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλίῳ ἡ Ἀργὼ, ἐσθέμενον ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἑκατόμβην, καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον, περιπλώειν Πελοπόννησον, βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι. καί μιν ὡς πλέοντα γενέσθαι κατὰ Μαλέην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορέην, καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην. πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν, ἐν τοῖσι βράχεσι γενέσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος. καὶ οἱ ἀπορέοντι τὴν ἐξαγωγὴν λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρίτωνα, καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσονα ἑωυτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα· φάμενόν σφι καὶ τὸν πόρον δέξειν, καὶ ἀπήμονας ἀποστελέειν· πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος, οὕτω δὴ τόν τε διέκπλοον τῶν βραχέων δεικνύναι τὸν Τρίτωνά σφι, καὶ τὸν τρίποδα θεῖναι ἐν τῷ ἑωυτοῦ ἱρῷ· ἐπιθεσπίσαντά τε τῷ τρίποδι, καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσονι σημήναντα τὸν πάντα λόγον, ὡς ἐπεὰν τὸν τρίποδα κομίσηται τῶν ἐκγόνων τις τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ συμπλεόντων, τότε ἑκατὸν πόλιας οἰκῆσαι περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας, πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην. ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς ἐπιχωρίους τῶν Λιβύων, κρύψαι τὸν τρίποδα. Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλύων Αὐσῆς. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Μάχλυες πέριξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι. τὸ μέσον δέ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων. καὶ οἱ μὲν Μάχλυες τὰ ὀπίσω κομέουσι τῆς κεφαλῆς· οἱ δὲ Αὐσῆς, τὰ ἔμπροσθεν. ὁρτῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης· αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ 177
ξύλοισι, τῇ αὐθιγενέϊ θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν τὴν Ἀθηναίην κα-

1 Aiunt autem editum esse Lacedæmoniis oraculum de deducenda in hanc insulam colonia. 2 Cum reliqua hecatombe, tum, *&c.* 3 *Statim post eandem vocem vertit* brevia. *Lego autem* βράχεσι *&* βραχέων *cum vet. cod.* 4 Ex posteris eorum qui *&c. Fortasse Valla scripserat* ex nepotibus. 5 Ritus patrios ei peragere.

Γράφεται τῶν παρθένων

λέουσι. τὰς δὲ ἀποθνησκούσας παρθένους ἐκ τῶν τρωμάτων, ψευδοπαρθένους καλέουσι. πρὶν δ' ἀνεῖναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι. κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἑκάστοτε κοσμήσαντες κυνῇ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ, καὶ ἐπ' ἅρμα ἀναβιβάσαντες, περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ. ὁτέοισι δὲ τὸ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους πρὶν ἤ σφι Ἕλληνας παροικισθῆναι, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· δοκέω δ' ὦν Αἰγυπτίοισι ὅπλοισι κοσμέεσθαι αὐτάς· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπῖχθαι ἐς τοὺς Ἕλληνας. τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης· καί μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρί, δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διΐ. τὸν δὲ Δία ἑωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. ταῦτα μὲν λέγουσι. μίξιν δὲ ἐπίκοινον τῶν γυναικῶν ποιέονται, οὔτε συνοικέοντες, κτηνηδόν τε μισγόμενοι. ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἁδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τὠυτὸ οἱ ἄνδρες τρίτου μηνός, καὶ τῷ ἂν οἴκῃ τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται. Οὗτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν Νομάδων Λιβύων εἰρέαται. ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ θηριώδης ἐστὶ Λιβύη. ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδεος, ὀφρύη ψάμμου κατήκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν Αἰγυπτιέων ἐπὶ Ἡρακλήιας στήλας. ἐν δὲ τῇ ὀφρύῃ ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἁλός ἐστι τρύφεα κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολωνοῖσι, καὶ ἐν κορυφῇσι ἑκάστου τῶν κολωνῶν ἀνακοντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἁλὸς ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκύ. περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἔσχατοι πρὸς τῆς ἐρήμου, καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδεος, πρῶτοι μὲν ἀπὸ Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαιέος Διός. καὶ γὰρ τὸ ἐν Θήβῃσι (ὡς καὶ πρότερον εἴρηταί μοι) κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τὤγαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν· τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται χλιαρόν, ἀγορῆς δὲ πληθυούσης ψυχρότερον. μεσαμβρίη τέ ἐστι, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν. τηνικαῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους. ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς οὗ δύεταί τε ὁ ἥλιος, καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν. ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελάζει. τηνικαῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην. παρέρχονταί τε μέσαι νύκτες καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἠῶ. ἐπίκλησιν δὲ αὕτη ἡ κρήνη καλέεται ἡλίου.

Γράφεται κατατείνουσα

minavimus: & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant. Sed priusquam à pugnando desistant, hoc faciunt: Quæ virgo in pugnam optimam operam navavit, eam semper communi consensu cæteræ virgines exornant cum cætera armatura Græca, tum crista Corinthia, & currui impositam circa paludem circumferunt. Quibus autem rebus ornarentur olim hæ virgines antequam accolerent Græci, non habeo dicere. arbitror autem ornari suetas armis Ægyptiis. nam ab Ægypto affirmarim & scutum & galeam Græcis esse tradita. Aiunt autem Minervam Neptuni esse filiam ac paludis Tritonidis, eamque 1 nescio quid à patre reprehensam donasse seipsam Jovi, & Jovem, sibi illam asciviße filiam. Hæc illi aiunt. Iidem promiscue cum mulieribus, non una habitantes, sed pecudum more concumbunt. Ubi apud mulierem puer robustus est factus, apud quem virum habitare sustinet, (nam tertio quoque mense viri conveniunt) ejus filius censetur. Isti quidem mariti- CLXXXI
mi Libyum Nomadum dicti sunt. Supra hos autem ad partem mediterraneam Libya est theriodes dicta, *id est, feris abundans*. Supra hanc therioden supercilium soli sabulosum est, porrectum à Thebis Ægyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere 2 sunt grumi grandes salis jucundi in collibus, & singulorum collium vertices è medio sale ejaculantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quam homines habitant ultimi, solitudinem versus, & supra *plagam* therioden *dictam*, à Thebis itinere dierum decem, primi Ammonii, habentes templum ad Thebani Jovis effigiem. etenim Thebis (quemadmodum à me memoratum est) aspectu arietino Jovis simulacrum est. Apud hos est alia quoque aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam autem qua forum frequentissimum est, frigescit: sub meridiem multo frigidior est. eaque hora hortos irrigant. Declinato jam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calescens, ad mediam usque noctem, quo tempore fervens exæstuat: præterita nocte media, ad auroram usque refrigescit. cognominatur autem fons iste, Solis.

1 Nescio quid de parte conquestam 2 Sunt frusta salis veluti grumi magni in tumulis: & in singulorum tumulorum verticibus è medio sale aqua frigida & dulcis erumpit.

Post

CLXXXII Poſt Ammonios autem per ſupercilium ſabuli, decem rurſus dierum itinere eſt collis ſalis, & aqua illi Ammoniæ par, hominibus circum habitantibus: cui loco nomen eſt Ægila, ad quem locum Naſamones veniunt palmulas decerptum.

CLXXXIII Rurſus decem dierum ſpatio ab Ægilæis alius 1 collis eſt ſalis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quemadmodum apud alios: incolentibus illic hominibus quibus nomen eſt Garamantibus, natione ſane magna, qui inducta ſuper ſalem humo, ita ſerunt. Ab his ad Lotophagos breviſſimum iter. A quibus triginta dierum ſpatium eſt ad eos apud quos gignuntur boves præpoſtere paſcentes. Ideo autem præpoſtere paſcuntur quod cornua inflexa anterius habent, & ob id ceſſim euntes paſcuntur. nam offenſantibus in terra cornibus progrediendo paſci nequeunt: alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter craſſitudinem pellis atque duritiem. Garamantes hi Troglodytas Æthiopes quadrigis venantur. nam Troglodytæ Æthiopes, omnium quos fando cognovimus, perniciſſimis pedibus ſunt, ſerpentibus, lacertiſque & aliis id genus reptilibus veſcentes, lingua nulli alteri ſimili utentes, ſed veſpertilionum more ſtri-

CLXXXIV dentes. A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis eſt ſalis, & aqua: accolentibus hominibus quibus nomen eſt Atlantibus, ſolis omnium hominum, quos ipſi novimus, innominatis. 2 nam ſales quidem apud eos vocantur Atlantes, ſingulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi ſolem tranſcendentem execrantur, eique præterea omnia convitia ingerunt, quod torridus & ipſos & regionem perdat. Poſt totidem dierum iter alius tumulus ſalis eſt, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis eſt mons nomine Atlas, anguſtus, & undique teres: & (ut fertur) adeo celſus ut ejus cacumen nequeat cerni, quod à nubibus nunquam relinquatur, neque hyeme neque æſtate: quem eſſe columnam cœli indigenæ aiunt. Ab hoc monte cognominantur hi homines: nam Atlantes vocantur. dicunturque nec ulla animante veſ-

CLXXXV ci, nec ulla ſomnia cernere. Ad hos uſque Atlantes poſſum recenſere nomina eorum qui in ſupercilio *Libyæ* habitant, poſt hos non amplius. Porrigitur

Μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρύης τῆς ψάμμου δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, κολωνός τε ἁλός ἐστι ὅμοιος τῷ Ἀμμωνίῳ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τούτῳ οὔνομα * Αἴγιλά ἐστι. ἐς τοῦτον τὸν χῶρον οἱ Νασάμωνες ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας φοιτέουσι. Ἀπὸ δὲ Αἰγίλων, διὰ δέκα ἡμερέων ἀλλέων ὁδοῦ, ἕτερος ἁλὸς κολωνός, καὶ ὕδωρ, καὶ φοίνικες καρποφόροι πολλοί, κατάπερ καὶ ἐν τοῖσι ἑτέροισι· καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι οὔνομα Γαράμαντές ἐστι, ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς· οἳ ἐπὶ τὴν ἅλα γῆν ἐπιφορέοντες, οὕτω σπείρουσι. συντομώτατον δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους· ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων ἐς αὐτοὺς ὁδός ἐστι. ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται. ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τόδε εἰσί· τὰ κέρεα ἔχουσι κεκυφότα ἐς τὸ ἔμπροσθεν. διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέοντες νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθεν οὐκ οἷοί τε εἰσί, προσεμβαλλόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερέων. ἄλλο δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο, καὶ τὸ δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τρῖψιν. οἱ Γαράμαντες δὲ οὗτοι τοὺς Τρωγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τεθρίπποισι. οἱ γὰρ Τρωγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώπων πάντων εἰσί, τῶν ἡμεῖς πέρι λόγους ἀποφερομένους ἀκούομεν. σιτέονται δὲ οἱ Τρωγλοδύται ὄφις καὶ " σαύρους, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑρπετῶν. γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασι, κατάπερ αἱ νυκτερίδες. Ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος ἁλός τε κολωνός, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι, τοῖσι οὔνομά ἐστι † Ἄτλαντες· οἳ ἀνώνυμοί εἰσι μοῦνοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἁλέσι μὲν γάρ σφι ἐστὶ Ἄτλαντες οὔνομα, ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ αὐτέων οὔνομα οὐδὲν κέεται. οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρῶνται, καὶ πρὸς τούτοισι πάντα τὰ αἰσχρὰ λοιδορέονται, ὅτι σφέας καίων ἐπιτρίβει, αὐτούς τε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν χώρην αὐτέων. μετὰ δέ, δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος κολωνὸς ἁλός, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι. ἔχεται δὲ τοῦ ἁλὸς τούτου ὄρος τῷ οὔνομα Ἄτλας· ἔστι δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερὲς πάντῃ. ὑψηλὸν δὲ οὕτω δή τι λέγεται ὡς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἷά τε εἶναι ἰδέσθαι. οὐδέκοτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα οὔτε θέρεος οὔτε χειμῶνος. τοῦτο κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἐπὶ τούτου τοῦ ὄρεος οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ δὴ Ἄτλαντες. λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι, οὔτε ἐνύπνια ὁρᾶν. Μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλάντων τούτων, ἔχω τὰ οὐνόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρύῃ κατοικημένων καταλέξαι· τὸ δ' ἀπὸ τούτων, οὐκέτι. διήκει 178

" τὰς σαύρας

1 Agger *Paulo post ipse* tumulum *vertit*. 2 Nam omnibus quidem ſimul nomen eſt Atlantes. *Id eſt, commune quidem univerſæ genti nomen eſt Atl.* * Perperam pro Αὔγιλα. & fortaſſe an etiam Αὔγυλα. circa locum hunc incolentes ſunt *Augylæ, Græcis* Αὐγύλαι. *Cl. Salmaſius.* † Nominari debent Ἄταραντες. hi ſunt qui Ἀτάραντες aliis dicuntur. *Salmaſ.*

δι' ὧν ἡ ὀφρύη μέχρι Ἡρακλήων στηλέων, καὶ τὸ ἔξω τουτέων. ἔστι δὲ ἅλός τε μέταλλον ἐν αὐτῇ διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες· τὰ δὲ οἰκία τούτοισι πᾶσι ἐκ τῶν ἁλίνων χόνδρων οἰκοδομέαται. ταῦτα γὰρ ἤδη τῆς Λιβύης ἄνομβρά ἐστι. οὐ γὰρ ἂν ἠδυνέατο μένειν οἱ τοῖχοι ἐόντες ἅλινοι, εἰ ὗε. ὁ δὲ ἅλς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος τὸ εἶδος ὀρύσσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρύης ταύτης, τὸ " πρὸς νότον καὶ μεσόγαιαν τῆς Λιβύης, ἔρημος καὶ ἄνυδρος καὶ ἄθηρος καὶ ἄνομβρος καὶ ἄξυλός ἐστι ἡ χώρη· καὶ ἰκμάδος ἐστὶ ἐν αὐτῇ οὐδέν.

Γρ. πρὸς νότου καὶ ἐς μεσόγαιαν

Οὕτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰγύπτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται Λίβυες· καὶ θηλέων τε βοῶν " ἔτι γευόμενοι, διότιπερ οὐδὲ Αἰγύπτιοι, καὶ ὗς οὐ τρέφοντες. βοῶν μέν νυν θηλέων οὐδ' αἱ Κυρηναίων γυναῖκες δικαιεῦσι πατέεσθαι, διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἶσιν, ἀλλὰ καὶ νηστείας αὐτῇ καὶ ὁρτὰς ἐπιτελέουσι· αἱ δὲ τῶν Βαρκαίων γυναῖκες οὐδὲ ὑῶν πρὸς τῇσι βουσὶ γεύονται. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἔχει.

Γρ. οὔτι

Τὸ δὲ πρὸς ἑσπέρης τῆς Τριτωνίδος λίμνης οὐκέτι νομάδες εἰσὶ Λίβυες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώμενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδία ποιεῦντες οἷόν τι καὶ οἱ νομάδες ἐώθασι ποιέειν. οἱ γὰρ δὴ τῶν Λιβύων νομάδες, εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἶπαι· ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε. τῶν παιδίων τῶν σφετέρων, ἐπεὰν τετραέτεα γένηται, οἰσύπῃ προβάτων καίουσι τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας· μετεξέτεροι δὲ αὐτέων, τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι, τοῦδε εἵνεκα, ὡς μή σφεας ἐς τὸν πάντα χρόνον καταῤῥέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται. καὶ διὰ τοῦτό σφεας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτάτους. (εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως οἱ Λίβυες ἀνθρώπων πάντων ὑγιηρότατοι, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν διὰ τοῦτο, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιηρότατοι δ' ὦν εἰσί) ἢν δὲ καίουσι τὰ παιδία σπασμὸς ἐπιγίνηται, ἐξεύρηταί σφι ἄκος· τράγου γὰρ οὖρον σπείσαντες ῥύονταί σφεας. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Λίβυες. Θυσίαι δὲ τοῖσι νομάσι εἰσὶ αἵδε. ἐπεὰν τοῦ ὠτὸς ἀπάρξωνται τοῦ κτήνεος, ῥιπτέουσι ὑπὲρ τὸν δόμον. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἀποστρέφουσι τὸν αὐχένα αὐτοῦ. θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ μούνοισι. τούτοισι μέν νυν πάντες Λίβυες θύουσι· ἀτὰρ οἱ περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην νέμοντες, τῇ Ἀθηναίῃ μάλιστα. μετὰ δὲ, τῷ Τρίτωνι καὶ τῷ Ποσειδέωνι.

autem id supercilium ad columnas usque Herculeas, atque ulterius. Intra quod est salis metallum, *id est*, 1 *effossio*, decem dierum itinere, & homines incolentes, qui domicilia sua faciunt ex 2 micis salis. isti enim jam tractus Libyæ vacant imbribus. nam si plueret illic, non possent manere parietes 3 salis. Supra autem hoc supercilium, austrum versus ac mediterranea Libyæ, deserta jam plaga est, & sine aqua ferisque, sine pluvia ac lignis, omni prorsus humore vacans. Ita ab Ægypto ad Tritonidem paludem, 4 pastoritii Libyes sunt carne victitantes ac lacte, nihil vaccinum gustantes, quia nec Ægyptii gustant suem, nec alentes quidem vaccam. Sed nec Cyrenææ fœminæ 5 ferire sibi fas putant, ob Isidem quæ est in Ægypto, cui etiam jejunia & dies festos studiose agunt. At mulieres Barcææ non modo gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent. CLXXXVI

Atque hæc quidem ita habent. Ad occasum vero Tritonidis paludis jam non sunt 6 pascuales Libyes, neque eisdem moribus utentes, neque idem circa infantes quod pascuales solent, factitantes. Nam Libyum qui pastorales sunt plerique hoc faciunt, an omnes, non queo pro certo dicere. Ubi filii ipsorum quadrimi effecti sunt, venas verticis illorum lana succida inurunt, nonnulli venas temporum: eam videlicet ob causam ne ullo unquam tempore phlegma, *id est*, *pituita*, defluens è capite, officiat. eaque de re se aiunt esse optima valetudine. Et sunt revera Libyes inter omnes quos nos novimus homines saluberrimo corpore: incertum mihi an ob hanc causam, certe optima valetudine sunt. Quod si pueris inurendis spasmus existat, inventa est ab eis medicina. urina enim hirci aspersa eos liberant. Ea autem refero quæ ipsi Libyes narrant. CLXXXVII

Porro sacrificia apud 7 pastoritios Libyes talia sunt: Ubi pro primitiis aurem pecudis præciderunt, eam supra domum abjiciunt: hoc acto, cervicem ejus avertunt. Solis autem omnium deorum immolant Soli & Lunæ. CLXXXVIII & his quidem universi Libyes sacrificant: at qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Minervæ Tritonique ac Neptuno: sed Minervæ præcipue. CXCII

1 Fodina. 2 Grumis 3 *Post* Salis, *adde*, Ibi autem & albus & purpureus sal effoditur. 4 Nomades Libyes sunt, qui carne & lacte vescuntur, sed ab esu vaccarum abstinent sicut & Ægyptii, suesque non alunt. 5 *Suspecta est hic vox Græca.* 6 Nomades Libyes, 7 Nomades. *Sic & in sequent. pro* pastorales.

CLXXXIX A quibus Libybus Græci vestem & ægidas simulacrorum Minervæ mutuati sunt, præterquam quod ægides apud Libyes, & pendentes ex eis fimbriæ non sunt serpentes, sed è loris factæ: cætera vero omnia ad idem exemplar efficta sunt: nomine quoque ipso testificante venisse ex Libya [1] Palladiorum stolam. Quippe Libyssæ mulieres super vestem amiciuntur nudis ægeis, *id est, caprinis pellibus non villosis*, fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, *id est, caprinis pellibus*, ægidas denominavere Græci. Quinetiam hinc primum mihi videtur ejulatus in templis extitisse, quod eo Libyssæ mulieres vehementer utuntur ac belle. Et à Libybus quadrijugos

CXC equos jungere Græci didicere. Sepeliunt autem pastorales Libyes defunctos ut Græci, præter Nasamones, qui illos sedentes sepeliunt, observantes ut dum quis cœpit agere animam, eum sedentem constituant, ne supinus expiret: Domicilia eorum sunt virgultis compacta suspensis circa lentiscos, & ea quoquoversus versatilia. Et isti qui-

CXCI dem talibus utuntur moribus. Contingunt autem hos ab [2] orientali parte Tritonis fluminis ii Auses qui sunt aratores: [3] qui vero Libyes domos possidere consueverunt, iis nomen impositum est Maxyes, qui dextram capitis partem comatam gestant, sinistram radunt, corpus minio tingunt, asserentes se à Trojanis esse oriundos. Regio autem hæc & reliqua ad occidentem vergens, multo frequentior est feris sylvisque quàm regio pastoralium. Nam quæ ad auroram respicit, quam pastorales incolunt, Tritone flumine tenus & depressa est & arenosa: hinc deinceps quæ aratorum est, vesperam spectans, montana valde est ac nemorosa, ferisque frequens. Siquidem apud hos & serpentes sunt supramodum grandes ac leones, elephantes quoque & ursi, & aspides, & asini cornibus præditi. Et [4] cynocephali, *id est, capita canina habentes*, & acephali, *id est, non habentes capita*, qui in pectoribus oculos habent, ut Libyes memorant: necnon viri fœminæque agrestes, & aliæ permultæ feræ haud ementitæ.

CXCII Quorum nihil apud pastorales est, sed alia, veluti pygargi, & capreæ, & bubali, & asini, non illi quidem cornua habentes, sed alii impoti: nunquam

Τὴν δὲ ἄρα ἐσθῆτα καὶ τὰς αἰγίδας τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης ἐκ τῶν Λιβυσσέων ἐποιήσαντο οἱ Ἕλληνες. πλὴν γὰρ ὅτι σκυτίνη ἡ ἐσθὴς τῶν Λιβυσσέων ἐστὶ, καὶ οἱ θύσανοι οἱ ἐκ τῶν αἰγίδων αὐτῇσι, οὐκ ὄφιές εἰσι, ἀλλὰ ἱμάντινοι· τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τωὐτὸ ἔσταλται. καὶ δὴ καὶ τοὔνομα κατηγορέει ὅτι ἐκ Λιβύης ἥκει ἡ στολὴ τῶν Παλλαδίων. ″αἰγίδας γὰρ περιβάλλονται ψιλὰς περὶ τὴν ἐσθῆτα θυσανωτὰς αἱ Λίβυσσαι, κεχριμένας ἐρευθεδάνῳ. ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τουτέων αἰγίδας οἱ Ἕλληνες μετωνόμασαν. δοκέει δ' ἔμοιγε καὶ ὀλολυγὴ ἐν ἱροῖσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι. κάρτα γὰρ ταύτῃ χρέωνται καλῶς αἱ Λίβυσσαι. καὶ τέσσερας ἵππους συζευγνύναι παρὰ Λιβύων οἱ Ἕλληνες μεμαθήκασι. 179 Θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ Νομάδες, κατάπερ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων. οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσοντες, ἐπεὰν ἀπιῇ τὴν ψυχὴν, ὅκως μιν κατίσουσι, μηδὲ ὕπτιος ἀποθανέεται. οἰκήματα δὲ σύμπηκτα ἐξ ἀνθερίκων ἐνερμένων περὶ σχοίνους ἐστὶ, καὶ ταῦτα περιφορητά. νόμοισι μὲν τοιούτοισι οὗτοι χρέωνται. Τὸ δὲ πρὸς ἑσπέρην τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, Αὐσέων ἔχονται ἀροτῆρες ἤδη Λίβυες, καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι, τοῖσι οὔνομα κέεται Μάξυες· οἳ τὰ ἐπιδέξια τῶν κεφαλέων κομόωσι, τὰ δ' ἐπαρίστερα κείρουσι· τὸ δὲ σῶμα μίλτῳ χρίονται. φασὶ δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρη αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἡ πρὸς ἑσπέρην, πολλῷ θηριωδεστέρη τε καὶ δασυτέρη ἐστὶ τῆς τῶν Νομάδων χώρης. ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ Νομάδες νέμουσι, ἐστὶ ταπεινή τε καὶ ψαμμώδης, μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ. ἡ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἑσπέρην, ἡ τῶν ἀροτήρων, ὀρεινή τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης. καὶ γὰρ οἱ ὄφιες οἱ ὑπερμεγάθεες, καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσὶ, καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι, καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες· καὶ οἱ ″κυνοκέφαλοι, οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες (ὡς δὴ λέγεταί γε ὑπὸ Λιβύων) καὶ ἄγριοι ἄνδρες, καὶ γυναῖκες ἄγριαι, καὶ ἄλλα πλήθεϊ πολλὰ θηρία ἀκατάψευστα. Κατὰ τοὺς Νομάδας δὲ ἐστὶ τουτέων οὐδὲν, ἀλλ' ἄλλα τάδε, πύγαργοι, καὶ ζορκάδες, καὶ βουβάλιες, καὶ ὄνοι οὐκ οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες, ἀλλὰ ἄλλοι ἄποτοι (οὐ

γρ. αἰγέας

γρ. ἀκέφαλοι

---

1 *Id est, simulacrorum Minervæ. dicit enim Herodotus* παλλαδίων *quod dixerat* τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης. 2 Occidentali 3 *Lectionem sequutus videtur diversam ab ea quæ est in vulg. edit.* 4 *In vulg. Gr. edit. Cynocephalorum tantum fit mentio, sed quidam vet. codices pro* κυνοκέφαλοι *habent* ἀκέφαλοι, *hoc modo,* καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι *&c.*

γὰρ δὴ

γὰρ δὴ πίνουσι) καὶ ὄρυες, (τῶν τὰ κέρεα τοῖσι Φοίνιξι οἱ πήχεες ποιεῦνται· μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βοῦν ἐστί) καὶ βασσάρια, καὶ ὕαιναι, καὶ ὕστριχες, καὶ κριοὶ ἄγριοι, καὶ δίκτυες, καὶ θῶες, καὶ πάνθηρες, καὶ βόρυες, καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τριπήχεες χερσαῖοι, τῇσι σαύρῃσι ἐμφερέστατοι· καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι, καὶ ὄφιες μικροί, κέρας ἓν ἕκαστος ἔχοντες. ταῦτά τε δὴ αὐτόθι ἐστὶ θηρία, καὶ τά περ τῇ ἄλλῃ, πλὴν ἐλάφου τε καὶ ὑὸς ἀγρίου. ἔλαφος δὲ καὶ ὗς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν οὐκ ἔστι. μυῶν δὲ γένεα τριξὰ αὐτόθι ἐστί· οἱ μὲν, δίποδες καλέονται· οἱ δὲ, ζεγέριες· (τὸ δὲ οὔνομα τοῦτο ἐστὶ μὲν Λιβυκὸν, δύναται δὲ κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν, βουνοί) οἱ δὲ ἐχῖνες. εἰσὶ δὲ καὶ γαλαῖ ἐν τῷ Σιλφίῳ γινόμεναι, τῇσι Ταρτησσίῃσι ὁμοιόταται. τοσαῦτα μέν νυν θηρία ἡ τῶν Νομάδων Λιβύων γῆ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἱστορέοντες, ἐπὶ μακρότατον οἷοί τε ἐγινόμεθα ἐξικέσθαι. Μαξύων δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ γυναῖκες ἡνιοχεῦσι τὰ ἅρματα ἐς τὸν πόλεμον. Τούτων δὲ Ζύγαντες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι μὲν πολλὸν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῷ δ' ἔτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἄνδρας ποιέειν. μιλτοῦνται δ' ὦν πάντες οὗτοι, καὶ πιθηκοφαγέουσι. οἱ δέ σφι ἄφθονοι, ὅσοι ἐν τοῖσι ὄρεσι γίνονται. Κατὰ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι κέεσθαι νῆσον τῇ οὔνομα εἶναι Κύραυιν. μῆκος μὲν, διηκοσίων σταδίων, πλάτος δὲ, στεινήν, διαβατὸν ἐκ τῆς ἠπείρου· ἐλαιέων τε μεστὴν καὶ ἀμπέλων. λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ εἶναι, ἐκ τῆς αἱ παρθένοι τῶν ἐπιχωρίων, πτεροῖσι ὀρνίθων κεχριμένοισι πίσσῃ, ἐκ τῆς ἰλύος ψῆγμα ἀναφέρουσι χρυσοῦ. ταῦτα εἰ μέν ἐστι ἀληθέως, οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω. εἴη δ' ἂν πᾶν, ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ ὥρεον. εἰσὶ μὲν καὶ πλεῦνες αἱ λίμναι αὐτόθι· ἡ δ' ὦν μεγίστη αὐτέων, ἑβδομήκοντα ποδῶν πάντῃ, βάθος δὲ, διόργυιός ἐστι· ἐς ταύτην κοντὸν κατιεῖσι, ἐπ' ἄκρῳ μυρσίνην προσδήσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρσίνῃ πίσσαν, ὀδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου, τὰ δ' ἄλλα, τῆς Πιερικῆς πίσσης ἀμείνω. ἐγχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρωρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης. ἐπε-

γρ. Λιβυστικὸν,

enim bibunt. & oryes, 1 quibus ulnales palmæ pro cornibus fiunt. (hujus feræ magnitudo eſt ad æquiparationem bovis) & baſſaria, & hyænæ, & hyſtriches, & arietes agreſtes, & dictyes, & thoes, *id eſt, ex hyæna & lupo geniti*, & pantheræ, & boryes, & corcodili tricubitali ad ſummum magnitudine, terreſtres, lacertis aſſimiles,& ſtruthi ſubterranei & ſerpentes puſilli cum ſingulis cornibus. Hæ ſunt illic feræ, & item cæteræ quæ alibi, præter cervum & aprum. cervus enim & aper prorſus in Libya nullus eſt. Sunt ibidem quoque tria murium genera, quorum alii bipedes vocantur, alii zegeries, Libyca lingua (quod in Græca pollet idem quod *βουνοὶ, id eſt, colles*) alii, echines. Sunt præterea muſtelæ quæ in Silphio naſcuntur, 2 muræ nis ſimillimæ. Tot habet feras Libyum paſtoralium regio, quantum nos maxime ſcrutando longiſſime inveſtigare potuimus. Maxyum autem Libyum confines ſunt CXCIII
3 Zabeces, ubi fœminæ aurigantur curſus in bellum. His finitimi ſunt Zygan- CXCIV
tes, ubi magnam vim mellis apes conficiunt, ſed multo plus opifices viri facere dicuntur. omnes autem minio inficiuntur, ac ſimiis veſcuntur, quarum affatim gignitur iis qui in montibus degunt.
Juxta hos aiunt Carthaginenſes ſitam eſ- CXCV
ſe inſulam nomine Cyranin, ducentorum ſtadiorum longitudine, arctam latitudine, in quam tranſiri è continente poteſt, oleis refertam ac vitibus. Et in ea eſſe lacum unde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an vera ſint haud equidem ſcio, ſed quæ narrantur ſcribo. 4 Fuerit autem totum, ut ipſe ego in Zacyntho vidi picem è lacu referri. Sunt eo loci complures lacus, quorum qui maximus, ſeptuaginta quoquoverſus pedum eſt, altitudinis duûm paſſuum. in hunc *virgines* contum, cujus in ſummitate myrtus alligata eſt, demittunt, deinde referunt myrto picem, odorem quidem aſphalti habentem, ſed cætera præſtantiorem pice Pieria: eamque in ſcrobem quam juxta lacum foderunt, effundunt, & ubi multum illius aggeſſerunt, ita è ſcrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id ſub terram means 5 redditur in mari, quod à lacu quatuor ſtadiis abeſt. Ita quæ de inſula

180 ὰν δὲ ἀθροίσωσι συχνήν, οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι. ὅ, τι δ' ἂν ἐσπέσοι ἐς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὸν, ἀναφαίνεται ἐν τῇ θαλάσσῃ. ἡ δὲ ἀπέχει ὡς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς λίμνης. οὕτω ὦν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου

1 Ad quarum cornua Phœnices cubitos *menſuras faciunt. Id eſt, Phœnices ſuas menſuras dictas Cubitos illarum, cornibus magnitudine faciunt pares. Fortaſſe tamen & alius ſit ſenſus.* 2 Tarteſſiacis ſimiles. 3 Zaueces, 4 Fieri autem poſſit ut id omnino ita ſe habeat, quum ipſe viderim &c. 5 Conſpicitur. *Vel, apparet.*

adja-

adjacenti Libyæ dicuntur, consentanea
CXCVI sunt veritati. Aiunt præterea Carthaginenses, locum esse Libyæ extra columnas Herculis habitatum hominibus: eo quoties ipsi applicuere, se merces è navibus exponere, easque in crepidine terræ deinceps collocare: tum conscensis navibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus deposito, 1 rursus illinc abscedere, sed non extra conspectum: tum se illinc è navibus egressos *pretium* considerare, & si dignum mercibus 2 videatur, eo sumpto abire: sinminus, conscensis iterum navibus considere. illos vero accedentes, plus auri ad id quod deposuerunt addere, donec 3 persuadeant. Neutros autem alteris injuriam inferre: 4 neque aut se contingere merces priusquam ipsi
CXCVII sumpserint aurum. Atque hi sunt Libyum quos nominare possum. quorum plerique neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos scimus) & non à pluribus incoli: quarum duæ sunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem, Libyes atque Æthiopes: quorum alteri ad aquilonem Libyæ, alteri ad austrum incolunt: advenæ vero, Phœnices & Græ-
CXCVIII ci. Neque vero videtur mihi bonitas Libycæ terræ cum bonitate Asiæ atque Europæ comparanda, præter unam Cinypem, quæ tellus fluvio cognominis est. Hæc autem optimæ cuique telluri par est proventu fructus cerealis 5 omnino cæteræ Libyæ. Est enim pulla & uda fontibus, ac secura siccitatis aeris: ac ne imbre quidem, qui sit vehementior, læditur. nam in eo tractu Libyæ pluit. Ex proventibus autem fructuum terræ, totidem mensuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum & illud est quod EVesperitæ colunt. nam quoties id eximie seipsum ubertate superat, centuplum reddit: at illud Cinypum, circi-
CXCIX ter trecenta. Porro Cyrenaica regio quæ hujus Libyæ editissima est, quam pastorales incolunt, tres in se 6 plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima est, quod in ea jam fructus maturi metuntur vindemianturque: his compositis, in plaga quæ supra mari-

τῆς ἐπὶ Λιβύῃ κειμένης οἰκότα ἐστὶ ἀληθείῃ. Λέγουσι δὲ καὶ τάδε Καρχηδόνιοι, εἶναι τῆς Λιβύης χῶρόν τε καὶ ἀνθρώπους ἔξω Ἡρακλήιων στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐφεξῆς παρὰ τὴν κυματωγὴν, ἐσβάντες ἐς τὰ πλοῖα, τύφειν καπνόν· τοὺς δ᾽ ἐπιχωρίους, ἰδομένους τὸν καπνὸν, ἰέναι ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ἔπειτα ἀντὶ τῶν φορτίων χρυσὸν τιθέναι, καὶ ἐξαναχωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων. τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας, σκέψασθαι. καὶ ἢν μὲν φαίνηταί σφι ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀνελόμενοι ἀπαλλάσσονται· ἢν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβάντες ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα κατέαται· οἱ δὲ, προσελθόντες, ἄλλον πρὸς ὧν ἔθηκαν χρυσὸν, ἐς οὗ ἂν πείθωσι. ἀδικέειν δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ ἅπτεσθαι πρὶν ἄν σφι ἀπισωθείη τῇ ἀξίῃ τῶν φορτίων, οὔτ᾽ ἐκείνους τῶν φορτίων ἅπτεσθαι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὸ χρυσίον λάβωσι. Οὗτοι μέν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων ὀνομάσαι· καὶ τουτέων οἱ πολλοὶ βασιλῆος τοῦ Μήδων οὔτε τι νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν. τοσοῦτον δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρης ταύτης, ὅτι τέσσερα ἔθνεα νέμεται αὐτὴν, καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· καὶ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα τῶν ἐθνέων, τὰ δὲ δύο, οὔ. Λίβυες μὲν καὶ Αἰθίοπες, αὐτόχθονες· οἱ μὲν, τὰ πρὸς βορέω, οἱ δὲ, τὰ πρὸς νότου τῆς Λιβύης οἰκέοντες· Φοίνικες δὲ καὶ Ἕλληνες, ἐπήλυδες. Δοκέει δέ μοι οὐδ᾽ ἀρετὴν εἶναί τις ἡ Λιβύη σπουδαίη, ὥστε ἢ Ἀσίῃ ἢ Εὐρώπῃ παραβληθῆναι, πλὴν Κίνυπος μούνης. τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὔνομα ἡ γῆ τῷ ποταμῷ ἔχει. αὕτη δὲ ὁμοίη τῇ ἀρίστῃ γαιῶν, Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν· οὐδὲ οἶκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ. μελάγγαιός τε γάρ ἐστι, καὶ ἔπυδρος πίδαξι. καὶ οὔτε αὐχμοῦ φροντίζουσα οὐδὲν, οὔτε ὄμβρον πλέω ποιεῦσα, δεδήληται. ὕεται γὰρ δὴ ταῦτα τῆς Λιβύης. τῶν δὲ ἐκφορίων τοῦ καρποῦ ταυτὰ μέτρα τῇ Βαβυλωνίων γῇ κατίσταται. ἀγαθὴ δὲ γῆ καὶ τὴν Εὐεσπερῖται νέμονται. ἐπ᾽ ἑκατοστὰ γὰρ, ἐπεὰν αὐτὴ ἑωυτῆς ἄριστα ἐνείκῃ, ἐκφέρει· ἡ δὲ ἐν τῇ Κίνυπι, ἐπὶ τριηκόσια. Ἔχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίη χώρη, ἐοῦσα ὑψηλοτάτη ταύτης τῆς Λιβύης τὴν οἱ Νομάδες νέμονται, τρεῖς χώρας ἐν ἑωυτῇ, ἀξίας θώματος. πρῶτα μὲν γὰρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρπῶν ὀργᾷ ἀμᾶσθαί τε καὶ τρυγᾶσθαι. τουτέων τε δὴ συγκεκομισμένων, τὰ ὑπὲρ τῶν θαλασσι-

πρὸς τῇ Βαβυλωνίῃ

πρὸς τῶν ὑπερθαλασσιδίων

1 Procul à mercibus retrocedere. *Hic autem interpres aliter legisse videtur. sed hanc lectionem* καὶ ἐξαναχωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων *sequentia confirmant.* 2 Videatur aurum, 3 Faciant illos acquiescere. 4 Neque enim illos aurum attingere priusquam mercium pretio id æquaverint, *id est, priusquam tam multum exhibuerint quantum mercium pretio respondeat,* neque illos merces attingere, *vel, contingere* priusquam *&c.* 5 Nec quicquam omnino similis est reliquæ Libyæ. 6 *Sunt qui in Græco contextum pro* χώρας *legendum censeant* ὥρας. *quam lectionem sequendo, aliter fuerit interpretandus hic locus.*

δίων

δίων χώρων τὰ μέσα ὀργᾷ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνοὺς καλέουσι. συγκεκόμισταί τε οὗτος ὁ μέσος καρπὸς, καὶ ὁ ἐν τῇ κατυπερτάτῃ τῆς γῆς πεπαίνεταί τε καὶ ὀργᾷ. ὥστε ἐκπέποταί τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπὸς, καὶ ὁ τελευταῖος συμπαραγίνεται. οὕτω ἐπ' ὀκτὼ μῆνας Κυρηναίους ὀπώρη ἐπέχει. ταῦτα μέν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. Οἱ δὲ Φερετίμης τιμωροὶ Πέρσαι, ἐπεί τε ἐκ τῆς Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ Ἀρυάνδεω, ἀπίκοντο ἐς τὴν Βάρκην, ἐπολιόρκεον τὴν πόλιν, ἐπαγγελλόμενοι ἐκδιδόναι τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλεω. τῶν δὲ, (πᾶν γὰρ ἦν τὸ πλῆθος μεταίτιον) οὐκ ἐδέκοντο τοὺς λόγους. ἐνθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὴν Βάρκην ἐπὶ μῆνας ἐννέα, ὀρύσσοντές τε ὀρύγματα ὑπόγαια, φέροντα ἐς τὸ τεῖχος, καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιεύμενοι. τὰ μέν νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀνεῦρε, ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφρασθείς· περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τείχεος, προσῖσχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ἔσκε κωφὰ πρὸς ἃ προσῖσχε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἤχεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος. ἀντορύσσοντες δ' ἂν ταύτῃ οἱ Βαρκαῖοι ἔκτεινον τῶν Περσέων τοὺς γεωρυχέοντας.
181 τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη· τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρούοντο οἱ Βαρκαῖοι. Χρόνων δὲ δὴ πολλῶν τριβομένων, καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, καὶ οὐκ ἧσσον τῶν Περσέων, Ἄμασις, ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ, μηχανᾶται τοιάδε· μαθὼν τοὺς Βαρκαίους, ὡς κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἱρετοὶ εἶεν, δόλῳ δὲ αἱρετοὶ, ποιέει τάδε· νυκτὸς τάφρον ὀρύξας εὐρέην, ἐπέτεινε ξύλα ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς· κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύλων χοῦν γῆς ἐπεφόρησε, ποιέων τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους "προσεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους· οἱ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὃ σφι ἕαδε ὁμολογίῃ χρήσασθαι. τὴν δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιήνδε τινά. ἐπὶ τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὅρκια, ἔστ' ἂν ἡ γῆ αὕτη οὕτω ἔχῃ, μένειν τὸ ὅρκιον κατὰ χώρην· καὶ Βαρκαίους τε ὑποτελέειν φάναι ἀξίην βασιλέϊ, καὶ Πέρσας μηδὲν ἄλλο νεοχμοῦν κατὰ Βαρκαίων. μετὰ δὲ τὸ ὅρκιον, Βαρκαῖοι μὲν πιστεύσαντες τούτοισι, αὐτοί τε ἐξήεσαν ἐκ τοῦ ἄστεος, καὶ τῶν πολεμίων ἔων παριέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸν βουλόμενον, τὰς πύλας πάσας ἀνοίξαντες. οἱ δὲ Πέρσαι καταῤῥήξαντες τὴν κρυπτὴν γέφυραν, ἔθεον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος· κατέῤῥηξαν δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν ἐποίησαν γέφυραν, ἵνα ἐμπεδορκέοιεν, ταμόντες τοῖσι Βαρκαίοισι χρόνον μένειν αἰεὶ τὸ ὅρκιον ὅσον ἂν ἡ γῆ μένῃ

" γρ. προεκαλέετο

timam est, medios fructus legunt, quos bunos appellant: dum hi fructus adornantur, ii qui sunt in editissima plaga, coquuntur atque maturescunt. Itaque dum primi fructus bibuntur atque eduntur, ultimi adventant. Atque hunc in modum ad octo menses perceptio fructuum Cyrenæos occupat. Hæc hactenus de his dicta sint. ¶ Persæ autem ad ulciscendam Pheretimam ab Aryande missi, ex Ægypto Barcen pervenerunt, oppidum obsederunt, missis illico qui denunciarent dedi autores necis Arcesilai. CC
[1] Eos oppidani, ut qui cædis omnes participes essent, in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcen quum obsedissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & valida tormenta admoverunt. sed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo scuto, hunc in modum: Circumferens illud intra murum, admovebat pavimento urbis: quod ubicunque admovebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei resonabat. ubi è diverso fodientes Barcæi, Persas suffossores interemerunt. Tormenta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verum CCI
quum multum temporis contrivissent, & multi utrinque caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis, dux peditatus, talem rem commentus est: Animadvertens Barcæos vi non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctem depressit, eique fragilia superstravit ligna, & super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile. CC
simulatque illuxit, Barcæos in colloquium evocat. Illi libenter obtemperavere, quod eis cordi erat ad pactionem devenire. Pactionem autem in hanc formulam inierunt, ferientes fœdus super illam occultam fossam: ut quoad humus ea ita se haberet, tamdiu fœdus in ea regione ratum foret, Barcæis, quod æquum foret se pensuros regi, & Persis, se nihil rerum novarum adversus Barcæos esse molituros, promittentibus. CC
Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipsi ex urbe prodibant, & ex hostibus cuicunque libebat intrandi urbem faciebant potestatem, patefactis omnibus portis. At Persæ rescisso ponte occulto in urbem proruperunt: ideo autem pontem quem fecerant resciderunt, ut fœdus solverent quod cum Barcæis percusserant, tamdiu ratum fore fœdus quamdiu maneret terra

1 Eorum oppidani, ut qui &c. orationem non admiserunt. *id est, eorum petitioni non acquieverant, vel assensi non sunt.*

ut tunc

tunc manebat: refracto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius.
CCII Pheretima traditos sibi à Persis Barcæos qui faciendæ cædis principes fuerant, sudibus suffixit per ambitum murorum. Fœminarum quoque decisas mamillas circa muros appendit. Cæteros Barcæos Persis ut diriperent imperavit, præter Battiadas, & qui cædis affines non extiterant.
CCIII terant. His urbem permisit: reliquis in servitutem abreptis Persæ redierunt. qui quum ad urbem Cyrenen rediissent, Cyrenæi eos oraculi cujusdam servandi gratia, per urbem deduxerunt. sed inter transeundum præfectus navalis exercitus Bares illis præcepit ut urbem diriperent: recusante Amasi peditum duce. se enim adversus unam Barcen Græcam civitatem esse missos. Verum postquam transierunt, & ad ripam Lycæi Jovis subsederunt, pœnitentia eos subiit quod Cyrenen non occupassent: eamque iterum adoriri conati sunt, Cyrenæis non permittentibus. Et licet nemo contra ferret arma, tamen incessit eis metus: illincque cursu se proripientes, sexaginta circiter stadia consederunt. ubi stativa habentibus, ab Aryande nuncius advenit ad eos revocandos. Quum igitur à Cyrenæis commeatum sibi præberi precati essent, & eum accepissent, in Ægyptum revertebantur. Quos deinde Libyes excipientes, vestitus atque utensilium gratia, ut quisque relinquebatur trahebaturque, interficiebant, donec in Ægyptum perventum est.
CCIV Hic Persarum exercitus in Libyam longissime ad Euesperidas processit. Quos autem Barcæorum cepere, 1 quosque ex Ægypto ejecere ad regem, iis Darius rex ad incolendum dedit vicum Bactrianæ regionis, (cui vico nomen imposuere Barcæ) ad meam usque memoriam etiam incolis
CCV frequentem. Verum ne ipsa quidem Pheretima 2 probe vita excessit. nam posteaquam ulta Barcæos celerrime in Ægyptum rediit, male periit. 3 ut enim existunt acres admodum & invidiosæ ultiones deorum in homines, vivens vermibus computruit. Talis ac tanta Pheretimæ Batti filiæ in Barcæos vindicta extitit.

κατὰ τὰ τότε εἶχε· καταρρήξασι δὲ, οὐκ ἔτι ἔμενε τὸ ὅρκιον κατὰ χώρην. Τοὺς μέν νυν αἰτιωτάτους τῶν Βαρκαίων ἡ Φερετίμη, ἐπεί τε οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρεδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τοῦ τείχεος. τῶν δέ σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα, περιέστιξε καὶ τούτοισι τὸ τεῖχος. τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων, ληΐην ἐκέλευσε θέσθαι τοὺς Πέρσας, πλὴν ὅσοι αὐτέων ἔσαν Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόνου οὐ μεταίτιοι· τούτοισι δὲ τὴν πόλιν ἐπέτρεψε ἡ Φερετίμη. Τοὺς ὦν δὴ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων οἱ Πέρσαι ἐξανδραποδισάμενοι ἀπήεσαν ὀπίσω· καὶ ἐπεί τε ἐπὶ τῇ Κυρηναίων πόλι ἐπέστησαν, οἱ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποσειόμενοι διεξῆκαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἄστεος. διεξιούσης δὲ τῆς στρατιῆς, Βάρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἱρέειν τὴν πόλιν, Ἄμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ, οὐκ ἔα. ἐπὶ Βάρκην γὰρ ἀποσταλῆναι μούνην Ἑλληνίδα πόλιν. ἐς ὃ διεξελθοῦσι, καὶ ἰζομένοισι ἐπὶ Διὸς Λυκαίου ὄχθην, μετεμέλησέ σφι οὐ σχοῦσι τὴν Κυρήνην, καὶ ἐπειρῶντο τὸ δεύτερον παριέναι ἐς αὐτήν. οἱ δὲ Κυρηναῖοι οὐ περιώρεον. τοῖσι δὲ Πέρσῃσι, οὐδενὸς μαχομένου, φόβος ἐνέπεσε· ἀποδραμόντες δὲ ὅσον ἑξήκοντα στάδια, ἵζοντο. ἱδρυθέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ ταύτῃ ἦλθε παρὰ Ἀρυάνδεω ἄγγελος, ἀποκαλέων αὐτούς. οἱ δὲ Πέρσαι, Κυρηναίων δεηθέντες ἐπόδιά σφι δοῦναι, ἔτυχον· λαβόντες δὲ ταῦτα, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Αἴγυπτον. παραλαβόντες δὲ τοὐνθεῦτεν αὐτοὺς Λίβυες, τῆς τε ἐσθῆτος εἵνεκα καὶ τῆς σκευῆς, τοὺς ὑπολειπομένους αὐτέων καὶ ἐπελκομένους ἐφόνευον, ἐς ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπικέατο. Οὗτος ὁ Περσέων στρατὸς τῆς Λιβύης ἑκαστάτω ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε. τοὺς δὲ ἠνδραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου "ἀνασάτους ἐποίησαν παρὰ βασιλῆα. βασιλεὺς δέ σφι Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίης χώρης κώμην ἐγκατοικῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οὔνομα ἔθεντο Βάρκην, ἥπερ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν οἰκεομένη ἐν τῇ γῇ τῇ Βακτρίῃ. Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη εὖ τὴν ζόην κατέπλεξε. ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τῆς Λιβύης τισαμένη τοὺς Βαρκαίους ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς. ζῶσα γὰρ εὐλέων "ἐξέζεσε. ὡς ἄρα ἀνθρώποισι αἱ λίην ἰσχυραὶ τιμωρίαι πρὸς θεῶν ἐπίφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὴ Φερετίμης τῆς Βάττεω τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη τιμωρίη ἐγένετο ἐς Βαρκαίους.

γρ. ἀνασπάστους

γρ. [illegible]

1 Hos ex Ægypto ad regem transportarunt: rex autem Darius iis ad incol. *Legendo ἀνασπάστους pro ἀνασάτους.* 2 Feliciter vitam finivit. quumprimum enim ulta Barc. in Ægypt. rediit, misere periit. 3 Ut enim diis odiosæ sunt nimium acres hominum ultiones. *Perinde acsi dicat, deos illi tam miserabilem vitæ exitum immisisse, odio prosequentes eam qua usa fuerat in ultione sumenda crudelitatem, ut & alias adeo atroces ultiones odio prosequi solent. Valla autem sensum invertit.*

ἩΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ἉΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΕΜΠΤΗ, ἐπιγραφομένη ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσέων καταλειφθέντες ὑπὸ Δαρείου, τῶν ὁ Μεγάβαζος ἦρχε, πρώτους μὲν Περινθίους Ἑλλησποντίων, οὐ βουλομένους ὑπηκόους εἶναι Δαρείου, κατεστρέψαντο, περιεφθέντας πρότερον καὶ ὑπὸ Παιόνων τρηχέως. οἱ γὰρ ὦν ἀπὸ Στρυμόνος Παίονες, χρήσαντος τοῦ θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ Περινθίους, καὶ ἢν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσωνταί σφεας οἱ Περίνθιοι, ὀνομαστὶ βώσαντες, τοὺς δὲ ἐπιχειρέειν· ἢν δὲ μὴ ἐπιβώσωνται, μὴ ἐπιχειρέειν· ἐποίεον οἱ Παίονες ταῦτα. ἀντιζομένων δὲ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προαστείῳ, ἐνθαῦτα μουνομαχίη τριφασίη ἐκ προκλήσιός σφι ἐγένετο· καὶ γὰρ ἄνδρα ἀνδρὶ καὶ ἵππον ἵππῳ συνέβαλλον, καὶ κύνα κυνί. νικώντων δὲ τὰ δύο τῶν Περινθίων, ὡς ἐπαιώνιζον κεχαρηκότες, συνεβάλλοντο οἱ Παίονες τὸ χρηστήριον αὐτὸ τοῦτο εἶναι· καὶ "εἶπάν κου παρὰ σφίσι αὐτοῖσι, Νῦν ἂν "εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ἡμῖν, νῦν "ἡμέτερον τὸ ἔργον. οὕτω τοῖσι Περινθίοισι παιωνίσασι ἐπιχειρέουσι οἱ Παίονες, καὶ πολλόν τε ἐκράτησαν, καὶ ἔλιπον σφεων ὀλίγους. Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων πρότερον γενόμενα, ὧδε ἐγένετο. τότε δὲ ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίης γινομένων τῶν Περινθίων, οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκράτησαν πλήθεϊ. ὡς δὲ ἐχειρώθη ἡ Πέρινθος, ἤλαυνε τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβαζος διὰ τῆς Θρηΐκης, πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων ἡμερούμενος βασιλέϊ Δαρείῳ. ταῦτα γάρ οἱ ἐνετέταλτο ἐκ Δαρείου, Θρηΐκην καταστρέφεσθαι. Θρηΐκων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μετά γε Ἰνδοὺς, πάντων ἀνθρώπων· εἰ δὲ ὑπ' ἑνὸς ἄρχοιτο, ἢ φρονέοιτο κατὰ τὠυτὸ, ἄμαχόν τ' ἂν εἴη, καὶ

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARUM Liber quintus, qui inscribitur TERPSICHORE.

I AT PERSÆ qui in Europa sub 1 Megabyzo relicti à Dario erant, primos ex Hellespontiis Perinthios, Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoque à Pæonibus male affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti divino responso ut bellum Perinthiis inferrent: & si quidem à Perinthiis ex adverso considentibus provocarentur, nominatim compellantibus, eos invaderent: sinminus, ab invadendo abstinerent: ita fecerunt. Enimvero considentibus Perinthiis eregione Pæonum in suburbanis, ibi singulare certamen triplex ex provocatione commissum est, viri cum viro, equi cum equo, canis cum cane. Et quum victores duobus certaminibus Perinthii præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei conjectantes, inter se dixere, Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecerunt, egregieque vincentes ex illis paucos reliquere.

II 2 Quæ quondam à Pæonibus gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthii pro libertate strenue pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes ejus urbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, ut omnem Thraciam subigeret,

III ¶ Gens Thracum, secundum Indos, omnium maxima est: quæ si aut unius imperio regeretur, aut idem sentiret, ut mea fert opinio, inexpugnabilis foret, &

1 *Vel*, Megabazo, *si nostra exempl. sequaris : itidemque in sequentibus*, Megabazo, *&* Megabazus. *Verum & apud alios istud nomen non hoc sed illo scriptum modo invenitur.* 2 Quæ quondam à Pæonibus acciderant *Perinthiis*, ita se habuerant. *Vel*, Talem quidem olim cladem *Perinthii* à Pæonibus acceperant. Tunc tamen pro libertate stren.

omnium

omnium gentium multo validissima: sed quia id nimis arduum illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionum singuli. Moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti sunt, præter Getas & Trausos, [1] & qui supra Crestonæos in-
IV colunt. Ex quibus quæ à Getis fiant qui [2] se pro immortalibus gerunt, à me commemoratum est. Trausi vero in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces, verum circa natalia suorum atque obitus hoc factitant: Edito puero, propinqui eum circumsidentes cum ploratione prosequuntur, ob ea mala quæ necesse est illi, quod vitam ingressus sit, perpeti: humanas omnes calamitates recensentes. Hominem autem fato functum, per lusum atque lætitiam terræ demandant, referentes quod malis libera-
V tus in omni sit felicitate. At qui supra Crestonæos incolunt, ista agunt: Singuli plures uxores habent: quorum ubi quis decessit, disceptatio magna fit inter uxores, acri amicorum circa hanc rem studio, quænam dilecta fuerit à marito præcipue. Quæ talis judicata est & hunc honorem adepta, ea à viris ac mulieribus exornata, ad tumulum à suo propinquissimo mactatur, unaque cum viro humatur, cæteris uxoribus id sibi pro ingenti calamitate ducentibus. nam id eis
VI summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos est: Liberos in mercato venundant. Virgines autem non asservant, sed quibus libuerit cum viris concumbere sinunt. at uxores asservant vehementer, easque magno ære à parentibus coemunt. Punctas [3] notis esse frontes, nobile judicatur: non esse notatas punctis, ignobile. Otiosum esse, pro honestissimo habetur: agricolatorem vero, pro contemptissimo. E bello atque rapto vivere, pulcherrimum. Atque hi quidem sunt eorum insignissimi mores.
VII Deos autem hos solos colunt, Martem, Liberum, Dianam: sed reges, præter populares, etiam Mercurium, eumque è diis præcipue: per quem solum jurant,
VIII à quo progenitos quoque se aiunt. Optimatibus eorum tales sunt sepulturæ: Prolato triduum cadavere, mactatisque omnifariis hostiis, convivantur. illudque defletum prius, deinde combustum sepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggestoque desuper tumulo,

πολλῷ κράτιστον πάντων ἐθνέων, κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μή κοτε ἐγγένηται. εἰσὶ δὴ κατὰ τοῦτο ἀσθενέες. οὐνόματα δὲ πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι· νόμοισι δὲ οὗτοι παραπλησίοισι πάντες χρέωνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετέων, καὶ Τραυσῶν, καὶ τῶν κατύπερθε Κρηστωναίων οἰκεόντων. Τουτέων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιεῦσι, εἴρηταί μοι· Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταυτὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρήιξι ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον, ποιεῦσι τάδε· τὸν μὲν γινόμενον περιιζόμενοι οἱ προσήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ, ἐπεί τε ἐγένετο, ἀναπλῆσαι κακά· ἀνοιγεόμενοι τὰ ἀνθρωπήια πάντα πάθεα· τὸν δ' ἀπογινόμενον, παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι, γῇ καλύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλλαχθεὶς, ἐστὶ ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. Οἱ δὲ κατύπερθε Κρηστωναίων, ποιεῦσι τάδε· ἔχει γυναῖκας ἕκαστος πολλάς· ἐπεὰν ὦν τις αὐτέων ἀποθάνῃ, κρίσις γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν, καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ τοῦδε, ἥτις αὐτέων ἐφιλέετο μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. ἣ δ' ἂν κριθῇ καὶ τιμηθῇ, ἐγκωμιασθεῖσα 183 ὑπό τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, σφάζεται ἐπὶ τὸν τάφον ὑπὸ τοῦ οἰκηιοτάτου ἑωυτῆς. σφαχθεῖσα δὲ, συνθάπτεται τῷ ἀνδρί. αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεῦνται· ὄνειδος γάρ σφι τοῦτο μέγιστον γίνεται. Τῶν δὲ δὴ ἄλλων Θρηίκων ἐστὶ ὅδε νόμος· πωλεῦσι τὰ τέκνα ἐπ' ἐξαγωγῇ· τὰς δὲ παρθένους οὐ φυλάσσουσι, ἀλλ' ἐῶσι τοῖσι αὐταὶ βούλονται ἀνδράσι μίσγεσθαι. τὰς δὲ γυναῖκας ἰσχυρῶς φυλάσσουσι, καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων χρημάτων μεγάλων. καὶ τὸ μὲν ἐστίχθαι, εὐγενὲς κέκριται· τὸ δ' ἄστικτον, ἀγεννές. ἀργὸν εἶναι, κάλλιστον· γῆς δὲ ἐργάτην, ἀτιμότατον. τὸ ζῆν ἀπὸ πολέμου καὶ ληιστύος, κάλλιστον. οὗτοι μὲν σφέων οἱ ἐπιφανέστατοι νόμοι εἰσί. Θεοὺς δὲ σέβονται μούνους τούσδε, Ἄρεα, καὶ Διόνυσον, καὶ Ἄρτεμιν. οἱ δὲ βασιλέες αὐτέων, πάρεξ τῶν ἄλλων πολιητέων, σέβονται Ἑρμῆν μάλιστα θεῶν· καὶ ὀμνύουσι μοῦνον τοῦτον, καὶ λέγουσι γεγονέναι ἀπὸ Ἑρμέω ἑωυτούς. Ταφαὶ δὲ τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτέων εἰσὶ αἵδε· τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθέασι τὸν νεκρόν· καὶ παντοῖα σφάξαντες ἱρήια, εὐωχέονται, προκλαύσαντες πρῶτον. ἔπειτα δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες, ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες. χῶμα δὲ χέαντες

1 *Vel*, Et Crestonæos qui superiorem regionem incolunt. *sic & paulo post.* 2 *De his vide lib. præcedente locum Herodoti, simulque annotationem in eum.* 3 Stigmatis. *Cicero* στιχθέντα *interpretatur* compunctum notis.

ἀγῶνα τιθεῖσι παντοῖον· ἐν τῷ τὰ μέγιστα ἄεθλα τίθεται κατὰ λόγον μουνομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηίκων εἰσὶ αἵδε. Τὸ δὲ πρὸς βορέω ἔτι τῆς χώρης ταύτης, οὐδεὶς ἔχει φράσαι τὸ ἀτρεκὲς οἵτινές εἰσι ἄνθρωποι οἰκέοντες αὐτήν· ἀλλὰ τὰ πέρην ἤδη τοῦ Ἴστρου ἔρημος χώρη φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπειρος. μούνους δὲ δύναμαι πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ Ἴστρου ἀνθρώπους, τοῖσι οὔνομα εἶναι Σιγύννας, ἐσθῆτι χρεωμένους Μηδικῇ. τοὺς δὲ ἵππους αὐτῶν εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα, ἐπὶ πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν· μικροὺς δὲ καὶ σιμοὺς, καὶ ἀδυνάτους ἄνδρας φέρειν· ζευγνυμένους δὲ ὑπ' ἅρματα, εἶναι ὠκυτάτους· ἁρματηλατέειν δὲ πρὸς ταῦτα τοὺς ἐπιχωρίους. κατήκειν δὲ τούτων τοὺς οὔρους ἀγχοῦ Ἐνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίῃ. εἶναι δὲ Μήδων σφέας ἀποίκους λέγουσι. ὅκως δὲ οὗτοι Μήδων ἄποικοι γεγόνασι, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ἐπιφράσασθαι· γένοιτο δ' ἂν πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. Σιγύννας δ' ὦν καλέουσι Λίγυες οἱ ἄνω ὑπὲρ Μασσαλίης οἰκέοντες, τοὺς καπήλους· Κύπριοι δὲ, τὰ δόρατα. Ὡς δὲ Θρήικες λέγουσι, μέλισσαι κατέχουσι τὰ πέρην τοῦ Ἴστρου· καὶ ὑπὸ τουτέων οὐκ εἶναι διελθεῖν τὸ προσωτέρω. ἐμοὶ μέν νυν, ταῦτα λέγοντες, δοκέουσι λέγειν οὐκ εἰκότα. τὰ γὰρ ζῷα ταῦτα φαίνεται εἶναι δύσριγα· ἀλλά μοι τὰ ὑπὸ τὴν ἄρκτον ἀοίκητα δοκέει εἶναι, διὰ τὰ ψύχεα. ταῦτα μέν νυν τῆς χώρης ταύτης πέρι λέγεται· τὰ παραθαλάσσια δ' ὦν αὐτῆς Μεγάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίεε. Δαρεῖος δὲ, ὡς διαβὰς τάχιστα τὸν Ἑλλήσποντον, ἀπίκετο ἐς Σάρδις, ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου εὐεργεσίης, καὶ τῆς παραινέσιος τοῦ Μυτιληναίου Κώεω. μεταπεμψάμενος δέ σφεας ἐς Σάρδις, ἐδίδου αὐτοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὴ Ἱστιαῖος, ἅτε τυραννεύων τῆς Μιλήτου, τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς προσεχρήιζε· αἰτέει δὲ Μύρκινον τὴν Ἠδωνῶν, βουλόμενος ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι. οὗτος μὲν δὴ ταύτην αἱρέεται· ὁ δὲ Κώης, οἷά τε οὐ τύραννος, δημότης τε ἐὼν, αἰτέει Μυτιλήνης τυραννεῦσαι. τελεωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι, ἐπὶ μὲν κατὰ τὰ εἵλοντο ἐτράποντο. Δαρεῖον δὲ συνήνεικε, πρῆγμα τοιόνδε ἰδόμενον, ἐπιθυμῆσαι ἐντείλασθαι Μεγαβάζῳ, Παίονας ἑλόντα ἀνασπάστους ποιῆσαι ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην. ἦν Πίγρης καὶ Μαστύης, ἄνδρες Παίονες· οἳ ἐπεί τε Δαρεῖος διέβη ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην, αὐτοὶ ἐθέλοντες Παιόνων τυραννεύειν, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις, ἅμα ἀγόμενοι ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ

γρ. αὗται.

γρ. ὀξυτάτους.

γρ. Μαντύης.

cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipue certa cum ratione monomachiam, *id est, singulare certamen.* Et sepulturæ quidem Thracum hujusmodi sunt. Quod autem hujus regionis ad aquilonem vergit, nemo potest pro comperto referre quinam homines eam incolant: sed illam quæ trans Istrum plaga est, constat vastam esse atque ignotam: 1 ubi solos audio habitare homines nomine Sigynas, veste Medica utentes, eorumque equos toto corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorum, eosdemque pusillos ac simos, invalidosque ad viros gestandos, sed currui junctos esse pernicissimos: atque his curribus indigenas invehi. Horum fines proxime accedere ad Enetos, qui sunt in Adria. Eos quoque se colonos Medorum dicere: qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo dicere: sed 2 fiat quidlibet intra longum tempus. 3 Sigynas Libyes qui supra Massiliam incolunt, institores appellant: Cyprii jacula. Verum,ut Thraces aiunt. apes loca quæ sunt trans Istrum, obtinent, & ob illas ulterius pergi non potest. Quæ quum dicunt, haud credibilia apud me dicunt. quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Sed mihi videntur loca quæ septemtrionibus subsunt, ob gelu inhabitabilia esse. Hactenus de hac regione: cujus oram maritimam Megabyzus Persis obedientem reddidit. ¶ Darius, 4 transmisso rapidissime Hellesponto, postquam Sardis venit, recordatus est beneficii in se ab Histiæo collati, & consilii Cois Mitylenæi. Quibus accersitis Sardis, obtulit electionem. Histiæus, ut qui esset Mileti tyrannus, nullam sibi tyrannidem poposcit: sed Myrcinum Edonidem, animo urbis in ea condendæ. Et iste quidem hanc elegit. Coes autem, ut qui non tyrannus sed privatus esset, optavit Mitylenes tyrannidem. Impetrato uterque quod optaverat, eo se contulit. ¶ At Dario res hujuscemodi oblata est, ut illam videnti incesserit cupido jubendi Megabyzo ut Pæonas ex Europæ sedibus in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes viri Pæones, qui postquam Darius transmisit in Asiam, & ipsi Sardis venere, cupidi tyrannidis apud Pæonas potiundæ, ducentes una sororem procera statura atque

IX (Quod autem hujus regionis…)

X (Verum, ut Thraces aiunt…)

XI (Darius, transmisso…)

XII (At Dario res…)

1 De nullis autem possum quicquam accipere qui trans Istrum habitent præterquam de Sigynis. 2 Nihil est quod non contingere possit intra long. 3 Sigynas quidem certe Ligures qui supra Mass. &c. *At hic legit* Λίβυες *pro* Λίγυες. 4 Quumprimum Sardis transmisso Hellesponto pervenit.

speciosa.

ſpecioſa. Obſervato tempore dum in ſuburbanis Lydorum Darius præſideret, talem rem ſibi agendam putarunt: Sororem quamoptime poterant quum exornaſſent, ad aquam mittunt, vas capite tenentem, equumque è brachio trahentem, linumque nentem. Eam prætereuntem Darius attente conſiderabat, quod neque Perſica erant illa quæ ageret mulier, neque Libyca, neque ullarum ex Aſia fœminarum. Hæc conſiderans, miſit quoſdam ſuorum ſatellitum, juſſos obſervare in quam rem uteretur mulier equo. Iſtis obſequentibus, fœmina ubi pervenit ad flumen, 1 equo ſatisfecit, vas aqua implevit. His actis, eadem via regreditur, aquam capite ſuſtinens, equum è brachio trahens, ac fuſum verſans.

XIII Admiratus Darius, tum iis quæ ab exploratoribus audiſſet, tum iis quæ ipſe vidiſſet, adduci coram fœminam jubet. Ea adducta, adoleſcentes fratres qui aderant, non procul rem ipſam ſpeculantes, interroganti Dario cujas illa eſſet, aiunt ſe Pæones eſſe, & illam ſuam ſororem. Ad quos Darius quinam homines eſſent Pæones, & ubi locorum habitarent, & cujus rei gratia illi veniſſent Sardis, percontari. Adoleſcentes, ſe vero veniſſe dicere ut ſeſe ei donarent. Pæoniam autem eſſe ad flumen Strymonem ſitam, qui Strymon non procul abeſſet ab Helleſponto. Eſſe vero Pæones coloniam Teucrorum qui è Troja fuerunt. Hæc ſingulatim illi referebant. Interrogantique Dario nunquid omnes illic fœminæ tam laborioſæ eſſent, affirmare prompte id ita ſe habere. hujus enim rei gratia illud fiebat.

XIV Ibi Darius literas ad Megabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, jubens è ſedibus ſuis Pæones ad ipſum transferri cum liberis pariter & uxoribus. Eques cum hoc nuncio confeſtim ad Helleſpontum cucurrit, Helleſpontoque tranſmiſſo literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, ſumpto è Thracia duce, adverſus Pæoniam

XV exercitum ducit. Pæones, cognito Perſarum in ſe adventu, contractis copiis proceſſere ad mare, rati illac Perſas ingreſſuros ad dimicandum. Et Pæones quidem ad arcendum. exercitus Megabyzi ingreſſum parati erant: Perſæ autem certiores facti Pæonas conveniſſe ad intercludendum ab ora maritima ingreſſum, ſumptis ducibus, iter ad ſuperiora convertunt, hoſtemque latentes

εὐειδέα. φυλάξαντες δὲ Δαρεῖον προκατιζόμενον ἐς τὸ προάστειον τὸ τῶν Λυδῶν, ἐποίησαν τοιόνδε· σκευάσαντες τὴν ἀδελφεὴν ὡς εἶχον ἄριστα, ἐπ᾽ ὕδωρ ἔπεμπον, ἄγγος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν, καὶ ἐκ τοῦ βραχίονος ἵππον ἐπέλκουσαν καὶ κλώθουσαν λίνον. ὡς δὲ παρεξήιε ἡ γυνὴ, ἐπιμελὲς τῷ Δαρείῳ ἐγένετο. οὔτε γὰρ Περσικὰ ἦν οὔτε Λύδια τὰ ποιεύμενα ἐκ τῆς γυναικὸς, οὔτε πρὸς τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης οὐδαμῶν. ἐπιμελὲς 184 δ᾽ ὥς οἱ ἐγένετο, τῶν δορυφόρων τινὰς πέμπει, κελεύων φυλάξαι ὅ, τι χρήσαιτο τῷ ἵππῳ ἡ γυνή. οἱ μὲν δὴ ὄπισθεν εἵποντο· ἡ δὲ, ἐπεί τε ἀπίκετο ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ἦρσε τὸν ἵππον. ἄρσασα δὲ, καὶ τὸ ἄγγος τοῦ ὕδατος ἐμπλησαμένη, τὴν αὐτὴν ὁδὸν παρεξήιε, φέρουσα τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐπέλκουσα ἐκ τοῦ βραχίονος τὸν ἵππον, καὶ στρέφουσα τὸν ἄτρακτον. Θωϋμάζων δὲ ὁ Δαρεῖος τά τε ἤκουσε ἐκ τῶν κατασκόπων, καὶ τὰ αὐτὸς ὥρα, ἄγειν αὐτὴν ἐκέλευε ἑωυτῷ ἐς ὄψιν. ὡς δὲ ἄχθη, παρῆσαν καὶ οἱ ἀδελφεοὶ αὐτῆς, οὔκη πρόσω σκοπιὴν ἔχοντες τούτων. εἰρωτέοντος δὲ τοῦ Δαρείου ποδαπὴ εἴη, ἔφασαν οἱ νεηνίσκοι εἶναι Παίονες, καὶ ἐκείνην εἶναι σφέων ἀδελφεήν. ὁ δ᾽ ἀμείβετο τίνες δὲ οἱ Παίονες ἄνθρωποί εἰσι, καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι καὶ τί δὴ κεῖνοι ἐθέλοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδις. οἱ δέ οἱ ἔφραζον ὡς ἔλθοιεν μὲν ἐκείνῳ δώσοντες σφέας αὐτοὺς· εἴη δὲ ἡ Παιονίη ἐπὶ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ πεπολισμένη· ὁ δὲ Στρυμὼν οὐ πρόσω τοῦ Ἑλλησπόντου· εἴησαν δὲ Τευκρῶν τῶν ἐκ Τροίης ἄποικοι. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἕκαστα ἔλεγον. ὁ δὲ εἰρώτα εἰ καὶ πᾶσαι εἴησαν αὐτόθι αἱ γυναῖκες οὕτω ἐργάτιδες. οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἔφασαν προθύμως οὕτω ἔχειν. αὐτοῦ γὰρ ὦν τούτου εἵνεκα καὶ ἐποιέετο. Ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς Μεγάβαζον, τὸν ἔλιπε ἐν τῇ Θρηΐκῃ στρατηγόν· ἐντελλόμενος ἐξαναστῆσαι ἐξ ἠθέων Παίονας, καὶ παρ᾽ ἑωυτὸν ἀγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας αὐτέων. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθεε φέρων τὴν ἀγγελίην ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. περαιωθεὶς δὲ, διδοῖ τὸ βιβλίον τῷ Μεγαβάζῳ. ὁ δὲ, ἐπιλεξάμενος, καὶ λαβὼν ἡγεμόνας ἐκ τῆς Θρηΐκης, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Παιονίην. Πυθόμενοι δὲ οἱ Παίονες τοὺς Πέρσας ἐπὶ σφέας ἰέναι, ἁλισθέντες ἐξεστρατεύσαντο πρὸς θαλάσσης· δοκέοντες ταύτῃ ἐπιχειρήσειν τοὺς Πέρσας ἐσβαλόντας. οἱ μὲν δὴ Παίονες ἦσαν ἕτοιμοι τὸν Μεγαβάζου στρατὸν ἐπιόντα ἐρύκειν· οἱ δὲ Πέρσαι πυθόμενοι συναλισθέντας τοὺς Παίονας, καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολὴν φυλάσσοντας, ἔχοντες ἡγεμόνας, τὴν ἄνω ὁδὸν τράπονται. λαθόντες δὲ τοὺς Παίονας,

1 Equum aquavit. *vel*, adaquavit.

ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλιας αὐτέων, ἐούσας ἀνδρῶν ἐρήμους. οἷα δὲ κεινῇσι ἐπιπεσόντες, εὐπετέως κατέσχον. οἱ δὲ Παίονες ὡς ἐπύθοντο ἐχομένας τὰς πόλιας, αὐτίκα διασκεδασθέντες, κατ' ἑωυτοὺς ἕκαστοι ἐτράποντο, καὶ παρεδίδοσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσῃσι. οὕτω δὴ Παιόνων Σειροπαίονές τε καὶ Παιόπλαι, καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης, ἐξ ἠθέων ἐξαναστάντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην. Οἱ δὲ περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος, καὶ Δόβηρας, καὶ Ἀγριάνας, καὶ Ὀδομάντους, καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα, οὐκ ἐχειρώθησαν ἀρχὴν ὑπὸ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ κατοικημένους ἐξαιρέειν ὧδε. ἴκρια ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐζευγμένα ἕστηκε ἐν μέσῃ τῇ λίμνῃ, ἔσοδον ἐκ τῆς ἠπείρου στεινὴν ἔχοντα μιῇ γεφύρῃ. τοὺς δὲ σταυροὺς τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι ἰκρίοισι τὸ μέν κου ἀρχαῖον ἔστησαν κοινῇ πάντες οἱ πολιῆται· μετὰ δὲ, νόμῳ χρεώμενοι ἱστᾶσι τοιῷδε· κομίζοντες ἐξ ὄρεος τῷ οὔνομά ἐστι Ὄρβηλος, κατὰ γυναῖκα ἑκάστην ὁ γαμέων τρεῖς σταυροὺς ὑπίστησι· ἄγεται δὲ ἕκαστος " πολλὰς γυναῖκας· οἰκέουσι δὲ τοιοῦτον τρόπον· κρατέων ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἰκρίων καλύβης τε ἐν τῇ διαιτᾶται, καὶ θύρης καταπακτῆς διὰ τῶν ἰκρίων κάτω φερούσης ἐς τὴν λίμνην· τὰ δὲ νήπια παιδία δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτῳ, μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνοντες· τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑποζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθῦς. τῶν δὲ πλῆθός ἐστι τοσοῦτον, ὥστε ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπακτὴν ἀνακλίνῃ, κατίει σχοίνῳ σπυρίδα κεινὴν ἐς τὴν λίμνην, καὶ οὐ πολλόν τινα χρόνον ἐπισχὼν, ἀνασπᾷ πλήρεα ἰχθύων.
185 τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς καλέουσι πάπρακάς τε καὶ τίλωνας. Παιόνων μὲν δὴ οἱ χειρωθέντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην. Μεγάβαζος δὲ ὡς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέλους ἐς Μακεδονίην, ἄνδρας ἑπτὰ Πέρσας, οἳ μετ' αὐτὸν ἐκεῖνον ἦσαν δοκιμώτατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἐπέμποντο δὲ οὗτοι παρ' Ἀμύντην, αἰτήσοντες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλέϊ. ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος κάρτα ἐς τὴν Μακεδονίην. πρῶτα μὲν γὰρ ἔχεται τῆς λίμνης τὸ μέταλλον, ἐξ οὗ ὕστερον τελέων τάλαντον ἀργυρίου Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἑκάστης ἐφοίτα. μετὰ δὲ τὸ μέταλλον, Δύσωρον καλεόμενον ὄρος, ὑπερβάντα εἶναι ἐν Μακεδονίῃ. Οἱ ὦν Πέρσαι οἱ πεμφθέντες οὗτοι παρὰ τὸν Ἀμύντην, ὡς ἀπίκοντο, αἴτεον, ἐλθόντες ἐς ὄψιν τὴν Ἀμύντεω, Δαρείῳ βασιλέϊ γῆν τε καὶ ὕδωρ. ὁ δὲ ταῦτα ἐδίδου, καί σφεας ἐπὶ ξείνια καλέει. παρασκευασάμενος δὲ δεῖπνον μεγαλοπρεπὲς, ἐδέκετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγίνοντο διαπί-

γρ. συχνὰς

in ejus oppida irrumpunt, & illa, utpote vacua, facile occupant. Quod ubi rescivere Pæones, protinus dispersi, ad sua quisque dilabuntur, seque Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Prasiadem usque paludem incolunt, è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. XVI
Qui vero circa Pangæum montem incolunt, Doberasque & Agrianas & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus. Tentavit tamen eos etiam expugnare qui paludem incolunt. incolunt autem hunc in modum: In media palude compactæ stant sublicæ, angustum à continente ingressum uno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim communiter omnes cives statuebant: mox è lege hunc in modum statuendas consuerunt, ut pro singulis uxoribus quas quisque duceret (ducunt autem singuli multas uxores) ternas defigeret sublicas, è monte sumptas cui nomen est Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorsum ad paludem ferentes. Parvulos autem liberos per pedem reste illigant, metuentes ne illi in aquam devolvantur. Equis autem & subjugalibus pisces pro pabulo præbent. Porro piscium tanta est copia ut quoties quis januam compactam reclinaverit, demissam fune sportam vacuam, aliquanto post retrahat piscium plenam. quorum duo sunt genera, unum quod vocant Papraces, alterum Tilones. Cæterum XVII
è Pæonibus ii qui capti fuere, in Asiam sunt abducti. ¶ Pæonibus captis, Megabyzus nuncios in Macedoniam, septem Persas, qui post eum erant in exercitu spectatissimi, misit ad Amyntam, petituros regi Dario terram & aquam. Est autem è palude Prasiade brevis admodum in Macedoniam via. nam in primis paludi confine est metallum, *id est*, [1] *fossa æris:* unde post ea tempora Alexandro in singulos dies singula talenta proveniebant. Post metallum, superato monte quem vocant Dysorum, Macedonia intratur. Eo Persæ ubi per- XVIII
venere, & in conspectum Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terram & aquam petiere: Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium vocavit: instructaque splendide cœna, percomiter accepit. Persæ, postquam à cœna ad potum

1 *Fodina*, unde &c.

perve-

pervenere, Hospes, inquiunt, Macedo, nobis Persis consuetudinis est, quoties magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam concubinas 1 & adolescentulas uxores ad assidendum introducere. Proinde tu nunc, quoniam libenter excepisti nos, & liberali hospitio prosequutus es, regique Dario & terram das & aquam, sectare consuetudinem nostram. Ad hæc Amyntas, Nobis, inquit, Persæ, ista consuetudo non est, sed viros à fœminis semovendi: verum quandoquidem vos exigitis qui domini estis, hoc quoque vobis præstabitur. Hæc loquutus Amyntas, fœminas accersit. Illæ, ut jussæ, præsto fuerunt, & eregione Persarum deinde consederunt. Quas Persæ conspicati formosas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum esse sapienter. satius enim futurum fuisse, ab initio non venire fœminas, quam, postquam venerant, non assidere, sed ex adverso sedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas illas assidere jussit. Quæ quum obtemperassent, illico Persæ mamillas illarum tractare, utpote plusculo vino temulenti, nonnulli etiam tentare suaviari.

XIX Hæc Amyntas intuens etsi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis quiescere. Verum ejus filius Alexander quum adesset, atque hæc aspiceret, utpote adolescens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare posse. itaque graviter ferens, ad Amyntam inquit, Tu quidem pater 2 cede ætati, abique hinc ad requiescendum, 3 neque indulgeas nimium potationi: ego vero hîc remanens, omnia hospitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas cum rei novæ aliquid facturum animadvertens, ad hæc respondit, Fili, inquiens, 4 verba tua hinc me summoventis pœne intelligo. ideo enim me dimittis quod aliquid novi agere in animo habes. Quare nolo te quicquam novi in hos viros perpetrare, futurum in perniciem nostram: sed tolera expectans quæ geruntur. nam quod ad discessum meum pertinet, parebo.

XX His responsis Amyntas abiit. Tum Alexander ad Persas, 5 Vobis, inquit, hospites, cum his fœminis vel omnibus, si libet, facillime licet concumbatis: sed cum qua earum concumbere libeat indicte. Nunc enim fere tempus cubandi

ἰόντες, εἶπαν οἱ Πέρσαι τάδε, Ξεῖνε Μακεδὼν, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι Πέρσῃσι, ἐπεὰν δεῖπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρέδρους. σὺ νυν, ἐπεί περ προθύμως μὲν ἐδέξαο, μεγάλως δὲ ξεινίζεις, Δαρείῳ δὲ βασιλέϊ διδοῖς γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἕπεο νόμῳ τῷ ἡμετέρῳ. εἶπε πρὸς ταῦτα Ἀμύντης, Ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γέ ἐστι οὐκ οὗτος, ἀλλὰ κεχωρίσθαι ἄνδρας γυναικῶν· ἐπεί τε δὲ ὑμεῖς ἐόντες δεσπόται προσχρηΐζετε τουτέων, παρέσται ὑμῖν καὶ ταῦτα. εἴπας τοσαῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναῖκας· αἱ δ' ἐπεί τε καλεόμεναι ἦλθον, ἐπεξῆς ἀντίαι ἵζοντο τοῖσι Πέρσῃσι. ἐνθαῦτα οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναῖκας εὐμόρφους, ἔλεγον πρὸς Ἀμύντην, φάμενοι τὸ ποιηθὲν τοῦτο οὐδὲν εἶναι σοφόν· κρέσσον γὰρ εἶναι ἀρχῆθεν μὴ ἐλθεῖν τὰς γυναῖκας, ἢ ἐλθούσας καὶ μὴ παριζομένας, ἀντίας ἵζεσθαι, ἀλγηδόνας σφι ὀφθαλμῶν. ἀναγκαζόμενος δὲ ὁ Ἀμύντης ἐκέλευε παρίζειν· πειθομενέων δὲ τῶν γυναικῶν, αὐτίκα οἱ Πέρσαι μαζῶν τε ἅπτοντο, οἷα πλεόνως οἰνωμένοι, καί κού τις καὶ φιλέειν ἐπειρᾶτο. Ἀμύντης μὲν δὴ ταῦτα ὁρέων, ἀτρέμας εἶχε, καίπερ δυσφορέων, οἷα ὑπερδειμαίνων τοὺς Πέρσας· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Ἀμύντεω, παρεών τε καὶ ὁρέων ταῦτα, ἅτε νέος τε ἐὼν καὶ κακῶν ἀπαθὴς, οὐδαμῶς ἔτι κατέχειν οἷός τ' ἦν· ὥστε δὲ βαρέως φέρων, εἶπε πρὸς Ἀμύντην τάδε, Σὺ μὲν ὦ πάτερ εἶκε τῇ ἡλικίῃ, ἀπιών τε ἀναπαύεο, μηδὲ λιπάρεε τῇ πόσι· ἐγὼ δὲ προσμένων αὐτοῦ τῇδε, πάντα τὰ ἐπιτήδεα παρέξω τοῖσι ξείνοισι. πρὸς ταῦτα συνεὶς Ἀμύντης ὅτι νεώτερα πρήγματα πρήξειν μέλλει Ἀλέξανδρος, λέγει, Ὦ παῖ, σχεδὸν γάρ σευ ἀνακαιομένου συνίημι τοὺς λόγους, ὅτι ἐθέλεις ἐμὲ ἐκπέμψας ποιέειν τι νεώτερον· ἐγὼ ὦν σεο χρηΐζω μηδὲν νεοχμῶσαι πρὸς ἄνδρας τούτους, ἵνα μὴ ἐξεργάσῃ ἡμέας· ἀλλὰ ἀνέχευ ὁρέων τὰ ποιεύμενα. ἀμφὶ δὲ ἀπόδῳ τῇ ἐμῇ πείσομαί τοι. Ὡς δὲ Ἀμύντης χρηΐσας τούτων οἰχώκεε, ἔλεγε ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς Πέρσας, Γυναικῶν τουτέων ὦ ξεῖνοι πολλή ἐστι ἐν ὑμῖν εὐπετείη, καὶ εἰ πάσῃσι βούλεσθε μίσγεσθαι, καὶ ὁκόσῃσι ὦν αὐτέων. τούτου μὲν πέρι αὐτοὶ ἀποσημανέετε. νῦν δὲ (σχεδὸν γὰρ ἤδη τῆς κοίτης ὥρη

1 Et legitimo virginitatis jure nuptas. 2 Morem gere ætati, 3 Neque per totum potationis tempus hîc maneas: 4 Ex tuis verbis te ira propemodum ardere intelligo. *Potest etiam* σχεδὸν *cum* συνίημι *jungi.* 5 Vobis, hospites, his fœminis potiri, *vel frui*, facile est, sive cum omnibus, sive cum aliquot earum, *vel*, *cum quantacunque earum parte* concumbere libeat. Verum id *postea* nobis significabitis: at nunc quum & tempus petendi lecti———

“ προσέρχεταί

“ προσέρχεται ὑμῖν, καὶ καλῶς ἔχοντας ὑμέ-
“ ας ὁρέω μέθης) γυναῖκας ταύτας, εἰ ὑ-
“ μῖν φίλον ἐστὶ, ἄφετε λούσασθαι· λουσαμένας
δὲ, ὀπίσω προσδέκεσθε. εἴπας ταῦτα (συνέ-
παινοι γὰρ ἔσαν οἱ Πέρσαι) γυναῖκας μὲν ἐξ-
ελθούσας ἀπέπεμπε ἐς τὴν γυναικηΐην·
αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἴσους τῇσι γυναιξὶ
ἀριθμὸν ἄνδρας λειογενείους τῇ τῶν γυναι-
κῶν ἐσθῆτι σκευάσας, καὶ ἐγχειρίδια δοὺς,
παρῆγε ἔσω. παράγων δὲ τούτους, ἔλεγε τοῖσι
“ Πέρσῃσι τάδε, Ὦ Πέρσαι οἴκατε πανδαι-
“ σίῃ τελέῃ ἱστιῆσθαι. τά τε γὰρ ἄλλα ὅσα
“ εἴχομεν, καὶ πρὸς, τὰ οἷά τε ἦν ἐξευρόντας
186 “ παρέχειν, πάντα ὑμῖν πάρεστι. καὶ δὴ καὶ τό-
“ δε τὸ πάντων μέγιστον, τάς τε ἑωϋτῶν μη-
“ τέρας καὶ τὰς ἀδελφεὰς ἐπιδαψιλευόμεθα
“ ὑμῖν· ὡς παντελέως μάθητε τιμεώμενοι
“ πρὸς ἡμέων τῶνπερ ἐστὲ ἄξιοι. πρὸς δὲ, καὶ
“ βασιλέϊ τῷ πέμψαντι ἀπαγγείλητε, ὡς
“ ἀνὴρ Ἕλλην Μακεδὼν ὕπαρχος εὖ ὑμέ-
ας ἐδέξατο καὶ τραπέζῃ καὶ κοίτῃ. ταῦτα εἴ-
πας Ἀλέξανδρος, παρίζει Πέρσῃ ἀνδρὶ
ἄνδρα Μακεδόνα, ὡς γυναῖκα τῷ λόγῳ.
οἱ δὲ, ἐπεί τε σφεων οἱ Πέρσαι ψαύειν ἐπει-
ρῶντο, διεργάζοντο αὐτούς. Καὶ οὗτοι μὲν τού-
τῳ τῷ μόρῳ διεφθάρησαν, καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ θε-
ραπηΐη αὐτέων. εἵπετο γὰρ δή σφι καὶ ὀχή-
ματα, καὶ θεράποντες, καὶ ἡ πᾶσα πολλὴ
παρασκευή. πάντα δὴ ταῦτα, ἅμα πᾶσι
τοῦ ἠφανίζετο. κείνοισι ” ἠφάνιστο. μετὰ δὲ χρόνῳ οὐ πολλῷ
ὕστερον, ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τούτων μεγάλη
ἐκ τῶν Περσέων ἐγίνετο· καί σφεας Ἀλέ-
ξανδρος κατέλαβε σοφίῃ, χρήματά τε δοὺς
πολλὰ, καὶ τὴν ἑωϋτοῦ ἀδελφεὴν, τῇ οὔνομα
ἦν Γυγαίη. δοὺς δὲ ταῦτα κατέλαβε ὁ Ἀ-
λέξανδρος Βουβάρῃ ἀνδρὶ Πέρσῃ τῶν διζη-
μένων τοὺς ἀπολομένους τῶν στρατηγῶν. ὁ
μέν νυν τῶν Περσέων τούτων θάνατος οὕτω
καταλαμφθεὶς ἐσιγήθη. Ἕλληνας δὲ τού-
τους εἶναι τοὺς ἀπὸ Περδίκκεω γεγονότας, κα-
τάπερ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτός τε οὕτω τυγ-
χάνω ἐπιστάμενος, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὄπι-
σθε λόγοισι ἀποδέξω ὡς εἰσὶ Ἕλληνες.
πρὸς δὲ, καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διέποντες
ἀγῶνα Ἑλλανοδίκαι οὕτω ἔγνωσαν εἶναι.
τοῦ βουλομένου γὰρ Ἀλεξάνδρου ἀεθλεύειν, καὶ καταβάντος τῶν ἀγωνιστέων ” Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύειν ἑλομένου, καὶ
καταβάντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ ἀντιθευ-
σόμενοι Ἑλλήνων ἐξεῖργόν μιν, φάμενοι
οὐ βαρβάρων ” ἀγωνιστέον εἶναι τὸν ἀγῶνα,
ἀλλὰ Ἑλλήνων. Ἀλέξανδρος δὲ, ἐπειδὴ ἀπέδεξε ὡς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε
εἶναι Ἕλλην, καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον, συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ. Ταῦτα μέν νυν οὕτω
κη ἐγένετο. Μεγάβαζος δὲ ἄγων τοὺς Παίονας, ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον·

adventat, & vos bene potos esse temu-
lentosque video. Proinde has fœminas,
si vobis cordi est, sinite ire ad se lavan-
dum, quas, quum lotæ fuerint, accipia-
tis. Hæc autem loquutus Alexander,
approbantibus Persis, egressas fœminas
in muliebre remittit conclave: ac toti-
dem 1 viros læves malas habentes, mu-
liebribus vestibus exornat, traditisque
pugionibus introducit: admonetque Per-
sas, inquiens, Vos vero Persæ, à nobis
in convivium estis omni munificentia
accepti: quippe quibus & quæ habe-
mus, & quæ invenire potuimus, ea om-
nia repræsentavimus: &, quod om-
nium maximum est, etiam nostras ip-
sorum matres & sorores liberaliter exhi-
bemus: 2 ut omni honore affecti à no-
bis, intelligatis quibus rebus digni estis:
utque regi qui vos misit, à Græco quo-
dam Macedonum principe vos & mensa
& lecto bene acceptos esse renuncietis.
Hæc loquutus Alexander, singulos Ma-
cedonas quos fœminas esse aiebant, as-
sidere jussit singulis Persis. qui postea-
quam à Persis attrectari cœpere, illos ob-
truncavere. Et hac quidem morte af- XXI
fecti sunt Persæ ipsi pariter & eorum
comitatus. Comitabantur enim eos &
vehicula, & famulitia, & omnis generis
apparatus, quæ cuncta cum illis omni-
bus pariter intercepta sunt. Non multo
deinde interjecto tempore, quum ma-
gna horum virorum à Persis inquisitio fi-
eret, Alexander illos 3 prudenter occu-
pavit, tum multa pecunia, tum sorore
sua nomine Gygæa, Bubari data, viro
Persæ, uni ex inquisitoribus interfecto-
rum. Ita horum Persarum cædes 4 de-
prehensa, sed silentio suppressa est. Es- XXII
se autem Græcos hos qui à Perdicca pro-
geniti sunt, quemadmodum ipsi aiunt,
& ego scio, & ostendam in iis quæ po-
stea dicam. Quinetiam & ii qui in O-
lympia certaminibus Græcorum præsunt,
Græcos esse eos, ita cognoverunt. Nam
quum Alexander certandi gratia ad hoc
ipsum descendisset, à concursoribus pro-
hibebatur, quod negarent barbarorum
id esse certamen, sed Græcorum. at ubi
palam fecit sese Argivum, Græcus esse
judicatus est: & stadium currens, pro-
ximus primo extitit. Et hæc quidem XXIII
ita gesta sunt. ¶ Megabyzus autem Pæ-
ones ducens, abiit in Hellespontum:

—— instet, & vos, ut video, egregie poti sitis, has (si grave non est) lotum ire finite: & lotarum reditum expectate. 1 *Id est*, imberbes juvenes, *queis lævia fulgent ora, ut loquitur Tibul.* 2 Ut nos vobis omnem quo digni estis honorem exhibere intelligatis: 3 Astutia circumvenit. 4 Inquisitoribus astu circumventis, sil. supr. est. *Ad verbum, Ita circumventa est. Voluit enim autor retinere idem vocabulum: etsi minus posteriori loco conveniens.*

& illo

& illo transmisso, pervenit Sardis. quum interim Histiæus Milesius jam muris cingeret locum, quo à se petito donatus à Dario fuerat in pretium servatæ ratis, qui locus est ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. At Megabyzus, cognito quod fiebat ab Histiæo, quumprimum venit Sardis, ducens Pæones, ita est Darium alloquutus, Rex, quidnam tu rei fecisti, dato loco ad urbem condendam in Thracia viro Græco, eidemque solerti atque industrio? ubi affatim materia est ad naves ædificandas, multumque remigum atque pecuniæ? multis etiam cum barbaris tum Græcis incolentibus? qui nacti ducem, facient quicquid ille vel die vel nocte præceperit. Nunc igitur tu virum hunc ita facientem inhibe, ne domestico bello afflicteris. Inhibe autem miti modo accersitum; quem quum acceperis, da operam nequando in Græciam revertatur.

XXIV tur. Hæc loquutus Megabyzus, perfacile Dario persuasit, tanquam probe prospiciens quod esset eventurum. Darius misso in Myrcinum nuncio ad Histiæum, hæc inquit, Histiæe, rex Darius hæc dicit, Mihi rebusque meis melius consulentem quam te invenio neminem: quod non verbis, sed factis compertum habeo. proinde quum res magnas agere destinem, præsto mihi sis ut eas tibi aperiam. His verbis fidem habens Histiæus, & simul magni faciens consiliarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui advenienti Darius, Histiæe, ego (inquit) ea de causa te accersivi, quod 1 posteaquam à Scythis redire maturavi, & tu ab oculis meis abfuisti, nullius rei desiderium tam me tenuit brevi, quam ut tu in aspectum & colloquium meum venires: quum sciam omnium possessionum pretiosissimam esse virum amicum, solertem, bene sentientem: quæ tibi ambo adesse ego testimonio esse possum è rebus meis. Quare tibi ego, qui fecisti probe quod veneris, 2 hoc gratificandum putavi, ut omissa Mileto, & recens condita in Thracia urbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habiturus, meusque con-

XXV victor ac consiliarius futurus. Hæc loquutus Darius, una secum Histiæum ducens, Susa versus iter intendit, præfecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eodem patre. Item præfecto Otane oræ maritimæ: cujus patrem Sisamnem,

καὶ ἐνθεῦτεν διαπεραιωθεὶς, ἀπίκετο ἐς Σάρδις. ἅτε δὲ τειχέοντος ἤδη Ἱστιαίου τοῦ Μιλησίου τὴν παρὰ Δαρείου αἰτήσας ἔτυχε μισθὸν δωρεὴν φυλακῆς τῆς σχεδίης· ἐόντος δὲ τοῦ χώρου τούτου παρὰ Στρυμόνα ποταμὸν, τῷ οὔνομά ἐστι Μύρκινος. μαθὼν δὲ ὁ Μεγάβαζος τὸ ποιεύμενον ἐκ τοῦ Ἱστιαίου, ὡς ἦλθε τάχιστα ἐς τὰς Σάρδις ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγε Δαρείῳ τάδε, Ὦ βασιλεῦ, οἷόν τι χρῆμα ἐποίησας, ἀνδρὶ Ἕλληνι δεινῷ τε καὶ σοφῷ δοὺς ἐγκτίσασθαι πόλιν ἐν Θρηΐκῃ, ἵνα ἴδη τε ναυπηγήσιμός ἐστι ἄφθονος, καὶ πολλοὶ κωπέες, καὶ μέταλλα ἀργύρεα. ὅμιλός τε πολλὸς μὲν Ἕλλην περιοικέει, πολλὸς δὲ βάρβαρος· οἳ προστάτεω ἐπιλαβόμενοι, ποιήσουσι τοῦτο τὸ ἂν κεῖνος ἐξηγέηται καὶ ἡμέρης καὶ νυκτός. σὺ τοίνυν τοῦτον τὸν ἄνδρα παῦσον ταῦτα ποιεῦντα, ἵνα μὴ οἰκηΐῳ πολέμῳ συνέχηαι. τρόπῳ δὲ ἠπίῳ μεταπεμψάμενος, παῦσον. ἐπεὰν δὲ αὐτὸν περιλάβῃς, ποιέειν ὅκως μηκέτι κεῖνος ἐς Ἕλληνας ἀπίξεται. Ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος, εὐπετέως ἔπειθε Δαρεῖον, ὡς εὖ προορέων τὸ μέλλον γίνεσθαι· μετὰ δὲ ἄγγελον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὴν Μύρκινον, ἔλεγε τάδε, Ἱστιαῖε, βασιλεὺς Δαρεῖος τάδε λέγει, Ἐγὼ φροντίζων εὑρίσκω ἐμοί τε καὶ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι οὐδένα εἶναι σεῦ ἄνδρα εὐνοέστερον. τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι ἀλλ' ἔργοισι οἶδα μαθών. νῦν ὦν (ἐπινοέω γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι) ἀπικνέο μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ὑπερθέωμαι. τούτοισι τοῖσι ἔπεσι πιστεύσας ὁ Ἱστιαῖος, καὶ ἅμα μέγα ποιεύμενος βασιλῆος σύμβουλος γενέσθαι, ἀπίκετο ἐς Σάρδις. ἀπικομένῳ δέ οἱ ἔλεγε Δαρεῖος τάδε, Ἱστιαῖε, ἐγώ σε μετεπεμψάμην τῶνδε εἵνεκεν· ἐπεί τε τάχιστα ἐνόστησα ἀπὸ Σκυθέων, καὶ σύ μοι ἐγένεο ἐξ ὀφθαλμῶν, οὐδέν κω ἄλλο χρῆμα οὕτω ἐν βραχέϊ ἐπεζήτησα ὡς σὲ ἰδέειν τε καὶ ἐς λόγους μοι ἀπικέσθαι· ἐγνωκὼς ὅτι κτημάτων πάντων ἐστὶ τιμιώτατον ἀνὴρ φίλος, συνετός τε καὶ εὔνοος. τά τοι ἐγὼ καὶ ἀμφότερα συνειδὼς, ἔχω μαρτυρέειν ἐς πρήγματα τὰ ἐμά. νῦν ὦν (εὖ γὰρ ἐποίησας ἀπικόμενος) τάδε τοι ἐγὼ προτείνομαι· Μίλητον μὲν ἔα, καὶ τὴν νεόκτιστον 187
ἐν Θρηΐκῃ πόλιν· σὺ δέ μοι ἑπόμενος ἐς Σοῦσα, ἔχε τάπερ ἂν ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἐὼν καὶ σύμβουλος. Ταῦτα Δαρεῖος εἴπας, καὶ καταστησάμενος Ἀρταφέρνεα ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ ὁμοπάτριον, ὕπαρχον εἶναι Σαρδίων, ἀπήλαυνε ἐς Σοῦσα, ἅμα ἀγόμενος Ἱστιαῖον. Ὀτάνεα δὲ ἀποδέξας στρατηγὸν εἶναι τῶν παραθαλασσίων ἀνδρῶν. τοῦ τὸν πατέρα Σισάμνην

τοῦ σὺ νῦν

1 Quamprimum à Scythis redii, 2 Hæc propono, *vel*, *offero*.

βασιλεὺς Καμβύσης, γενόμενον τῶν βασιληΐων δικαστέων, ὅτι ἐπὶ χρήμασι δίκην ἄδικον ἐδίκασε, σφάξας, ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπηΐην, σπαδίξας δὲ αὐτοῦ τὸ δέρμα, ἱμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε, καὶ ἐνέτεινε τὸν θρόνον ἐς τὸν ἵζων ἐδίκαζε. ἐντανύσας δὲ ὁ Καμβύσης, ἀπέδεξε δικαστὴν εἶναι ἀντὶ τοῦ Σισάμνεω, τὸν ἀποκτείνας ἀπέδειρε, τὸν παῖδα τοῦ Σισάμνεω, ἐντειλάμενός οἱ μεμνῆσθαι ἐν τῷ κατίζων θρόνῳ δικάζει. Οὗτος ὦν ὁ Ὀτάνης ὁ ἐγκατιζόμενος ἐς τοῦτον τὸν θρόνον, τότε διάδοχος γενόμενος Μεγαβάζῳ τῆς στρατηγίης, Βυζαντίους τε εἷλε καὶ Καλχηδονίους. εἷλε δὲ Ἄντανδρον, τὴν ἐν τῇ Τρωάδι γῇ· εἷλε δὲ Λαμπώνιον. λαβὼν δὲ παρὰ Λεσβίων νέας, εἷλε Λῆμνόν τε καὶ Ἴμβρον, ἀμφοτέρας ἔτι τότε ὑπὸ Πελασγῶν οἰκεομένας. Οἱ μὲν δὴ Λήμνιοι καὶ ἐμαχέσαντο εὖ, καὶ ἀμυνόμενοι, ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν. τοῖσι δὲ περιεοῦσι αὐτέων οἱ Πέρσαι ὕπαρχον ἐπιστᾶσι Λυκάρητον, τὸν Μαιανδρίου τοῦ βασιλεύσαντος Σάμου ἀδελφεόν. οὗτος ὁ Λυκάρητος ἄρχων ἐν Λήμνῳ, τελευτᾷ. αἰτίη δὲ τούτου ἥδε· πάντας ἠνδραποδίζετο καὶ κατεστρέφετο· τοὺς μὲν, λειποστρατίης ἐπὶ Σκύθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ, σίνεσθαι τὸν Δαρείου στρατὸν τὸν ἀπὸ Σκυθέων ὀπίσω ἀποκομιζόμενον. οὗτος μέν νυν τοσαῦτα ἐξεργάσατο στρατηγήσας. μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον ἄνεως κακῶν ἦν. Καὶ ἤρχετο τὸ δεύτερον ἐκ Νάξου τε καὶ Μιλήτου Ἴωσι γίνεσθαι κακά. τοῦτο μὲν γὰρ, ἡ Νάξος εὐδαιμονίῃ τῶν νήσων προέφερε· τοῦτο δὲ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Μίλητος αὐτή τε ἑωυτῆς μάλιστα δὴ τότε ἀκμάσασα, καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἦν πρόσχημα. κατύπερθε δὲ τουτέων, ἐπὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα στάσει, μέχρι οὗ μιν Πάριοι κατηρτίσαντο. τούτους γὰρ καταρτιστῆρας ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων εἵλοντο οἱ Μιλήσιοι. Κατήλλαξαν δέ σφεας ὧδε Πάριοι· ὡς ἀπίκοντο αὐτέων ἄνδρες ἄριστοι ἐς τὴν Μίλητον (ὥρεον γὰρ δή σφεας δεινῶς οἰκοφθορημένους.) ἔφασαν αὐτέων βούλεσθαι διεξελθεῖν τὴν χώρην. ποιεῦντες δὲ ταῦτα, καὶ διεξιόντες πᾶσαν τὴν Μιλησίην, ὅκως τινὰ ἴδοιεν ἀνεστηκυίῃ τῇ χώρῃ ἀγρὸν εὖ ἐξεργασμένον, ἀπεγράφεατο τὸ οὔνομα τοῦ δεσπότεω τοῦ ἀγροῦ. διεξελάσαντες δὲ πᾶσαν τὴν χώρην, καὶ σπανίους εὑρόντες τούτους, ὡς τάχιστα κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, ἁλίην ποιησάμενοι, ἀπέδεξαν τούτους μὲν τὴν πόλιν νέμειν τῶν εὗρον τοὺς ἀγροὺς εὖ ἐξεργασμένους. δοκέειν γὰρ ἔφασαν καὶ τῶν δημοσίων οὕτω δή σφεας ἐπιμελήσεσθαι ὥσπερ καὶ τῶν σφετέρων. τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους

γρ. κατήρτιζον.

unum è regiis judicibus, quod injuste
ob pecuniam judicasset, rex Cambyses
interemerat: interemptoque detractum
corium in lora concidit, quibus tribu-
nal in quo ille sedens judicaret, in-
tendit: ibidemque ejus filium Otanem
sedere judicem præcepit, atque in me-
moria habere in quo tribunali judica-
ret. Hic igitur Otanes in eo tribunali XXVI
sedens, tunc Megabyzi successor exer-
citus, Byzantios ac Chalcedonios cepit:
cepit item Antandrum, quæ est in ter-
ra Troade, cepit quoque Lamponium.
Sumpta etiam à Lesbiis classe, cepit Le-
mnum & Imbrum, à Pelasgis tunc quo-
que utranque habitatam. Sed Lemnii XXVII
quoniam prœlio contenderant, & ali-
quamdiu repugnaverant, mala perpessi
sunt: quorum qui superfuere, iis præfe-
ctum Persæ imposuere Lycaretum, Mæ-
andrii ejus qui Sami regnavit, germa-
num. Hic Lycaretus quum Lemno præ-
esset, hac de causa mortem oppetiit,
quod omnes in captivitatem redigebat,
atque evertebat, alios insimulans deser-
tores Scythicæ expeditionis, alios vexa-
tores copiarum Darii à Scythis rever-
tentium. Hæc iste in sua præfectura per-
petrabat: sed non diu [1] in malis facien-
dis delituit. ¶ ET cœperunt iterum è XXVIII
Naxo atque Mileto calamitates Ioni-
bus fieri. [2] è Naxo quidem, quod inter
insulas felicitate præstabat: è Mileto au-
tem, quod ea tempestate prope seipsa
superata maxime florebat, eratque Io-
niæ prætextum: quum laborasset dua-
bus superioribus ætatibus morbo sedi-
tionis, donec eam seditionem Parii [2] se-
daverunt, ex omnibus Græcis correcto-
res à Milesiis delecti. Hunc autem in XXIX
modum eos Parii correxere: Quum
Miletum venissent viri inter Parios præ-
stantissimi, cernerentque [4] domos ve-
hementer labefactatas, dixerunt vel- XXX
le se regionem ipsorum peragrare. Id
facientes, & omnem agrum Milesium
lustrantes, ut quemque fundum anim-
advertebant bene cultum *fructumque
emittentem*, conscribebant domini no-
men. Peragrata omni regione, quum
paucos hujusmodi fundos comperis-
sent, quammaturrime ad urbem descen-
derunt: coactoque cœtu, decreverunt ur-
bem ab iis esse incolendam quorum fun-
dos bene cultos invenissent. videri e-
nim illos ita curaturos publica ut sua ip-
sorum curavissent. Cæteros Milesios,

1 *Sunt qui ἄνεως hic suspectum habeant, nec immerito fortasse.* 2 Etenim Naxus quidem inter ins. felic. præstabat, Miletus vero eodem tempore magis, quam unquam antea florens, Ioniæ ornamentum erat: quum laborasset. 3 *Vel Composuerunt, ex omnibus Gr. compositores à Mil, delecti. Hunc autem in modum eos ad concordiam Parii revocarunt.* 4 Eos plane fortunis eversos.

qui prius

qui prius seditionem movissent, jusserunt horum dicto audientes esse. Ita 1 Milesios Parii correxerunt.

XXX Ex his tunc urbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras, Molpagoræ filius, idemque gener ac consobrinus Histiæi, Lysagoræ filii, quem Darius Susis distinebat. nam Histiæus Mileti erat tyrannus, & per id tempus Susis degebat quum Naxii venere jampridem Histiæi hospites. Quum autem Miletum Naxii advenere, obsecrarunt Aristagoram ut aliquantulum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, si per eum isti in patriam redirent, fore ut Naxo imperaret, tamen prætendens Histiæi 2 hospitium, ita eos est alloquutus, Meæ quidem vires ad tantum copiarum præbendum non suppetunt, ut invitis iis qui Naxum tenent, vos possim reducere: quum audiam octo millia scutatorum Naxiis ac multum longarum navium esse: tamen omne studium ad istud efficiendum adhibebo, hoc scilicet in animo versans: Est mihi amicus Artaphernes, Hystaspis filius, Darii regis frater, qui præses est omnium in Asia maritimorum, multo exercitu præditus ac multa classe: hunc ego virum opinor facturum omnia ex animi nostri sententia. His auditis Naxii 3 instare Aristagoræ utrem quamoptime posset conficeret: utque munera homini polliceretur, dicere, & se exercitui sumptum suppeditaturos, ut ipsi paciscerentur, magnam videlicet spem habentes, quum ipsi in Naxo apparuissent, Naxios omnia quæ ipsi juberent esse facturos, atque adeo cæteros insulanos. nulla dum enim Cycladum insularum sub Dario erat.

XXXI Profectus Sardis Aristagoras, ait Artapherni esse insulam Naxum, non spatiosam illam quidem, sed pulchram alioqui & bonam, Ioniæque vicinam, multis præterea & pecuniis & mancipiis refertam. Proinde tu adversus hanc regionem ducito exercitum, exules illuc reducens. 4 Quod facienti tibi magnæ sunt penes me in expedito pecuniæ. præter illas quæ in exercitum erogabuntur. has enim æquum est nos

τοὺς πρὶν στασιάζοντας, ″ τούτους ἔταξαν πείθεσθαι. Πάριοι μέν νυν οὕτω Μιλησίους κατήρτισαν. Τότε δὲ ἐκ τουτέων τῶν πολίων ὧδε ἤρχετο κακὰ γίνεσθαι τῇ Ἰωνίῃ. ἐκ Νάξου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ὑπὸ τοῦ δήμου· φυγόντες δὲ ἀπικέατο ἐς Μίλητον· τῆς δὲ Μιλήτου ἐτύγχανε ἐπίτροπος ἐὼν Ἀρισταγόρης ὁ Μολπαγόρεω, γαμβρός τε ἐὼν καὶ ἀνεψιὸς Ἱστιαίου τοῦ Λυσαγόρεω, τὸν ὁ Δαρεῖος ἐν Σούσοισι κατεῖχε. ὁ γὰρ Ἱστιαῖος, τύραννος ἦν Μιλήτου, καὶ ἐτύγχανε τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σούσοισι ὅτε οἱ Νάξιοι ἦλθον, ξεῖνοι πρὶν ἐόντες τῷ Ἱστιαίῳ. ἀπικόμενοι δὲ οἱ Νάξιοι ἐς τὴν Μίλητον, ἐδέοντο τοῦ Ἀρισταγόρεω, εἴ κως αὐτοῖσι παράσχοι δύναμίν τινα, καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἑωυτῶν· ὁ δὲ, ἐπιλεξάμενος ὡς ἢν δι' ἑωυτοῦ κατέλθωσι ἐς τὴν πόλιν, ἄρξει τῆς Νάξου· σκῆψιν δὲ ποιεύμενος τὴν ξεινίην τὴν Ἱστιαίου, τόνδε σφι λόγον προσέφερε, “Αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέγγυός εἰμι δύναμιν τοσαύτην παρασχεῖν, ὥστε κατάγειν ἀεκόντων τῶν τὴν πόλιν ἐχόντων Ναξίων. πυνθάνομαι γὰρ ὀκτακισχιλίην ἀσπίδα Ναξίοισι εἶναι, καὶ πλοῖα μακρὰ πολλά· μηχανήσομαι δὲ, πᾶσαν σπουδὴν ποιεύμενος. ἐπινοέω δὲ τῇδε. ″ Ἀρταφέρνης, μοι τυγχάνει ἐὼν φίλος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης Ὑστάσπεος μέν ἐστι παῖς, Δαρείου δὲ τοῦ βασιλῆος ἀδελφεός· τῶν δ' ἐπιθαλασσίων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἄρχει πάντων, ἔχων στρατιήν τε πολλὴν καὶ πολλὰς νέας. τοῦτον ὦν δοκέω τὸν ἄνδρα ποιήσειν τῶν ἂν χρηΐζωμεν. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Νάξιοι, προσέθεντο τῷ Ἀρισταγόρῃ πρήσσειν ᾗ δύναιτο ἄριστα· καὶ ὑπίσχεσθαι δῶρα ἐκέλευον, καὶ δαπάνην τῇ στρατιῇ, ὡς αὐτοὶ διαλύσοντες· ἐλπίδας πολλὰς ἔχοντες, ὅταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον, πάντα ποιήσειν τοὺς Ναξίους τὰ ἂν αὐτοὶ κελεύωσι· ὡς δὲ, καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας. τῶν γὰρ νήσων τουτέων τῶν Κυκλάδων οὐδεμία κω ἦν ὑπὸ Δαρείῳ. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδις, λέγει πρὸς τὸν Ἀρταφέρνεα, ὡς Νάξος εἴη νῆσος μεγάθεϊ μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ, καλή τε καὶ ἀγαθὴ, καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης· χρήματα δὲ ἔχοι πολλὰ, καὶ ἀνδράποδα. Σὺ ὦν ἐπὶ ταύτην τὴν χώρην στρατηλάτεε, κατάγων ἐς αὐτὴν τοὺς φυγάδας ἐξ αὐτῆς. καί τοι ταῦτα ποιήσαντι τοῦτο μέν ἐστι ἕτοιμα παρ' ἐμοὶ χρήματα μεγάλα πάρεξ τῶν ἀναισιμωμάτων τῇ στρατιῇ· ταῦτα μὲν γὰρ δίκαια ἡμέας

188

γρ. τούτων

γρ. Ἀρταφρένης. γρ. δὲ οὗτος καὶ ἐν τοῖς ὕστερον.

1 Res Milesiorum Parii composuerunt. At tunc ex his urbib. 2 *Id est, Hospitii consuetudinem: Vel, Hospitalem amicitiam quæ illis cum Histiæo intercedebat. Intelligit autem hunc prætextu hujus amicitiæ voluisse Naxiis operam navare, quum potius id ea spe quam declarat, faceret.* 3 Rem Aristagoræ commendarunt ut eam quam posset optime administraret. *Vel Negocium Aristagoræ dederunt rem quam posset commodissime gerendi.* quinetiam munera eum polliceri jubebant, & sumptus in exercitum, ut qui eos reddituri essent. quod magna spe tenerentur fore ut, quum in Naxiorum conspectum venissent, illi omnia quæ ab ipsis juberentur facerent. 4 Quod tu quum feceris, non solum magnam pecuniarum vim, quæ tibi paratæ apud me erunt, consequeris, præter sumptus exercitus: (hos enim à nobis——

“ τοὺς

τοὺς ἄγοντας παρέχειν. τοῦτο δὲ, νήσους προσκτήσεαι βασιλέϊ, αὐτήν τε Νάξον καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἠρτημένας, Πάρον τε καὶ Ἄνδρον καὶ ἄλλας τὰς Κυκλάδας καλευμένας. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενος, εὐπετέως ἐπιθήσεαι Εὐβοίῃ νήσῳ μεγάλῃ τε καὶ εὐδαίμονι, οὐκ ἐλάσσονι Κύπρου, καὶ κάρτα εὐπετέϊ χειρωθῆναι. ἀποχρῶσι δὲ ἑκατὸν νέες ταύτας πάσας χειρώσασθαι. ὁ δὲ ἀμείβετο αὐτὸν τοῖσδε, Σὺ ἐς οἶκον τὸν βασιλήϊον ἐξηγητὴς γίνεαι πρηγμάτων ἀγαθῶν. καὶ ταῦτα εὖ παραινέεις πάντα, πλὴν τῶν νεῶν τοῦ ἀριθμοῦ. ἀντὶ γὰρ τῶν ἑκατὸν νεῶν, διηκόσιαί τοι ἑτοῖμοι ἔσονται ἅμα τῷ ἔαρι. δεῖ δὲ τούτοισι καὶ τὸν βασιλῆα συνέπαινον γίνεσθαι. Ὁ μὲν δὴ Ἀρισταγόρης ὡς ταῦτα ἤκουσε, περιχαρὴς ἐὼν, ἀπήιε ἐς Μίλητον. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, ὥς οἱ πέμψαντι ἐς Σοῦσα, καὶ ὑπερθέντι τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισταγόρεω λεγόμενα, συνέπαινος καὶ αὐτὸς Δαρεῖος ἐγένετο, παρεσκευάσατο μὲν διηκοσίας τριήρεας, πολλὸν δὲ κάρτα ὅμιλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων. στρατηγὸν δὲ τούτων ἀπέδεξε Μεγαβάτην, ἄνδρα Πέρσην τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἑωυτοῦ τε καὶ Δαρείου ἀνεψιόν· τοῦ Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου Λακεδαιμόνιος, εἰ δὴ ἀληθής γε ὁ λόγος, ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων ἡρμόσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχὼν τῆς Ἑλλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν Ἀρταφέρνης, ἀπέστειλε τὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἀρισταγόρεα. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μιλήτου τόν τε Ἀρισταγόρεα καὶ τὴν Ἰάδα στρατιὴν, καὶ τοὺς Ναξίους, ἔπλεε πρόφασιν ἐπ' Ἑλλησπόντου· ἐπεί τε δὲ ἐγίνετο ἐν Χίῳ, ἔσχε τὰς νέας ἐς Καύκασον, ὡς ἐνθεῦτεν βορέῃ ἀνέμῳ ἐς τὴν Νάξον διαβάλοι. καὶ (οὐ γὰρ ἔδεε τούτῳ τῷ στόλῳ Ναξίους ἀπολέσθαι) πρῆγμα τοιόνδε συνηνείχθη γενέσθαι· περιϊόντος Μεγαβάτεω τὰς ἐπὶ τῶν νεῶν φυλακὰς, ἐπὶ νεὸς Μυνδίης ἔτυχε οὐδεὶς φυλάσσων. ὁ δὲ, δεινόν τι ποιησάμενος, ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ἐξευρόντας τὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς νεὸς, τῷ οὔνομα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δῆσαι διὰ θαλαμίης διελόντας τῆς νεὸς κατὰ τοῦτο, ἔξω μὲν κεφαλὴν ποιεῦντας, ἔσω δὲ τὸ σῶμα. δεθέντος δὲ τοῦ Σκύλακος, ἐξαγγέλλει τις τῷ Ἀρισταγόρῃ ὅτι τὸν ξεῖνόν οἱ τὸν Μύνδιον Μεγαβάτης δήσας λυμαίνοιτο. ὁ δ' ἐλθὼν παραιτέετο τὸν Πέρσην. τυγχάνων δὲ οὐδενὸς τῶν ἐδέετο, αὐτὸς ἐλθὼν ἔλυσε· πυθόμενος δὲ, κάρτα δεινὸν ἐποιήσατο ὁ Μεγαβάτης, καὶ ἐσπέρχετο τῷ Ἀρισταγόρῃ.

γρ. αἱρεθῆναι.

γρ. εἰ δὴ ἀλ.

præbere, qui adventus vestri autores sumus: & te insulas regi acquirere, ipsam Naxum & quæ ex hac pendent, Parum & Andrum, cæterasque quæ Cyclades nominantur. Unde proficiscens, haud difficile invades Eubœam, insulam magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem sane ad capiendum, centum omnino navibus ad has omnes occupandas sufficcturis. Huic respondens Artaphernes, Tu vero, inquit, quæ sunt ex utilitate regiæ domus exponis, & probe ista suades omnia, præterquam de numero navium, nam pro centum de navibus, ducentæ tibi ineunte statim vere in promptu erunt. Oportet tamen in his rebus authoritatem quoque regis accedere. His auditis Aristagoras XXXII
lætus Miletum rediit. Artaphernes autem misso Susa ad Darium nuncio, per quem de rebus ab Aristagora dictis eum certiorem faceret, ubi ille rem approbavit, ducentas naves instruxit tum Persarum tum aliorum sociorum magna sane multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Persa, familia Achæmenidarum, suo ac Darii consanguineo: 1 qui (si vera sunt quæ post hoc tempus gesta) filiam desponderat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectanti. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Arista- XXXIII
goram misit è Mileto. Megabates Aristagora assumpto atque Ionum exercitu cum Naxiis profectus est per simulationem eundi in Hellespontum. Atque ubi Chium pervenit, classem continuit apud Caucasum, ut illinc vento aquilone trajiceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc contigit: Megabates in circumeundis navium excubiis offendit navem Myndiam à nemine custodiri. quam rem indigne ferens, jussit satellites inventum ejus navis principem, nomine Scylacem, vincise trajectum per thalamiam, *id est, foramen per quod remus extat:* ita ut caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras autem à quodam factus certior, hospitem suum Myndium à Megabate vinctum afflictari, Persam adit & hominem excusans reposcit: quum nihil exoraret, ipse accedens Scylacem solvit. Id u- XXXIV
bi rescivit Megabates, 2 graviter admodum ferens, Aristagoram invasit.

——qui ducimus, suppeditari par est) verum etiam ditioni regis adjicies insulas, & ipsam Nax.
1 Cujus filiam postea (si vera fama est) sibi desponsatam habuit Paus. Lacedæmonius, Cl. filius, Gr. tyrannus evadere cupiens. 2 Id magnæ injuriæ loco ducens, Aristagoræ succensuit.

Cui Ari-

Cui Aristagoras, Quid tibi, inquit, est cum istis negociis? nonne te misit Artaphernes ut me sequereris, atque eo navigares quocunque ego juberem? quid multa agis? His verbis indignatus Megabates, ubi nox adfuit, misit Naxum quosdam cum navi, ad rem Naxiis quæ impenderet exponendam.

XXXIV Naxii, ut qui nihil minus, quam hanc adversus se classem venturam expectabant, ubi id audierunt, omnia confestim ex agris in urbem comportare: & se, ut qui obsidendi essent, instruere cibariis, potu, murorum refectione. Et isti quidem tanquam instante sibi bello sese apparabant: illi vero, postea quam è Chio in Naxum trajecerunt, jam præmunitos aggressi sunt. Consumptisque quatuor in obsidione mensibus, assumptaque à Persis quam secum attulerant pecunia, & maxima etiam ab Aristagora, quum plura desideraret obsidio, ubi mœnia Naxiis exulibus ædificaverunt, in continentem reverterunt male affecti.

XXXV Aristagoras, quando quod Artapherni receperat præstare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insimulante apud milites male affectos, verebaturque præterea ne regno Mileti fraudaretur, his de causis trepidus, de defectione cogitabat. Contigit enim è Susis ab Histiæo venire quendam compuncto notis capite, quibus Histiæus Aristagoram commonefaciebat ut ab rege deficeret. Id namque volens Histiæus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, utpote itineribus custoditis, fidelissimo è servis caput erasit, literasque impressit, & hominem retinens quoad capilli renascerentur, ubi illi renati sunt, raptissime dimisit Miletum, nihil aliud mandans nisi ut quum Miletum pervenisset, juberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Ea autem stigmata significabant (ut à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiæus faciebat quod magnam sibi jacturam ducebat se Susis distineri: etiam atque etiam sperans fore ut si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur: sin Miletus nil novi moliretur, nullam sibi viam amplius esse ad eam revertendi intelligebat.

XXXVI Eum quidem nuncium Histiæus hæc considerans mittebat. Aristagoras autem, quum ei hæc omnia consentanea per idem tempus contigissent, retulit [1] ad seditiosos tam de sua sententia

ὁ δὲ εἶπε, Σοὶ δὲ καὶ τούτοισι τοῖσι πρήγμασι τί ἐστι; οὐκ ἀπέστειλε Ἀρταφέρνης ἐμέο πείθεσθαι, καὶ πλέειν τῇ ἂν ἐγὼ κελεύω; τί πολλὰ πρήσσεις; ταῦτα εἶπε Ἀρισταγόρης. 189 ὁ δὲ, θυμωθεὶς τούτοισι, ὡς νὺξ ἐγένετο, ἔπεμπε ἐς Νάξον πλοίῳ ἄνδρας φράσοντας τοῖσι Ναξίοισι πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα. Οἱ γὰρ ὦν Νάξιοι οὐδὲν πάντως προσεδέκοντο ἐπὶ σφέας τὸν στόλον τοῦτον ὁρμήσεσθαι. ἐπεὶ μέντοι ἐπύθοντο, αὐτίκα μὲν ἐσενείκαντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ τεῖχος, παρεσκευάσαντο δὲ, ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ σιτία καὶ ποτὰ, καὶ τεῖχος ἐσάξαντο. καὶ οὗτοι μὲν " παρεσκευάδατο ὡς παρεσομένου σφι πολέμου· οἱ δ' ἐπεί τε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νέας ἐς τὴν Νάξον, πρὸς πεφραγμένους προσεφέροντο, καὶ ἐπολιόρκεον μῆνας τέσσερας. ὡς δὲ τά τε ἔχοντες ἦλθον χρήματα οἱ Πέρσαι, ταῦτα κατεδεδαπάνητό σφι, καὶ αὐτῷ τῷ Ἀρισταγόρῃ προσαναισίμωτο πολλὰ, τοῦ πλεῦνός τε ἐδέετο ἡ πολιορκίη, ἐνθαῦτα τείχεα τοῖσι φυγάσι τῶν Ναξίων οἰκοδομήσαντες, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν ἤπειρον, κακῶς πρήσσοντες. Ἀρισταγόρης δὲ οὐκ εἶχε τὴν ὑπόσχεσιν τῷ Ἀρταφέρνει " ἐκπληρῶσαι. ἅμα δὲ ἐπίεζέ μιν ἡ δαπάνη τῆς στρατιῆς ἀπαιτεομένη, ἀρρώδεέ τε, τοῦ στρατοῦ πρήξαντος κακῶς· καὶ Μεγαβάτῃ διαβεβλημένος, ἐδόκεέ τε τὴν βασιληΐην τῆς Μιλήτου ἀπαιρήσεσθαι. ἀρρωδέων δὲ τούτων ἕκαστα, ἐβουλεύετο ἀπόστασιν. συνέπιπτε γὰρ καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπῖχθαι ἐκ Σούσων παρ' Ἱστιαίου, σημαίνοντα ἀπίστασθαι Ἀρισταγόρην ἀπὸ βασιλῆος. ὁ γὰρ Ἱστιαῖος βουλόμενος τῷ Ἀρισταγόρῃ σημῆναι ἀποστῆναι, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλέως σημῆναι, ὥστε φυλασσομενέων τῶν ὁδῶν· ὁ δὲ, τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας τὴν κεφαλὴν ἔστιξε, καὶ ἀνέμεινε ἀναφῦναι τὰς τρίχας. ὡς δὲ ἀνέφυσαν, τάχιστα ἀπέπεμπε ἐς Μίλητον, ἐντειλάμενος αὐτῷ ἄλλο μὲν οὐδέν· ἐπεὰν δὲ ἀπίκηται ἐς Μίλητον, κελεύειν Ἀρισταγόρην ξυρήσαντά μιν τὰς τρίχας, κατιδέσθαι ἐς τὴν κεφαλήν. τὰ δὲ στίγματα ἐσήμαινε (ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) ἀπόστασιν. ταῦτα δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐποίεε, συμφορὴν ποιεύμενος μεγάλην τὴν ἑωυτοῦ κατοχὴν τὴν ἐν Σούσοισι. ἀποστάσιος ὦν γινομένης, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας μετήσεσθαι ἐπὶ θάλασσαν, μηδὲ νεώτερόν τι ποιεύσης τῆς Μιλήτου, οὐδαμὰ ἐς αὐτὴν ἥξειν ἔτι ἐλογίζετο. Ἱστιαῖος μέν νυν ταῦτα διανοεύμενος, ἀπέπεμπε τὸν ἄγγελον· Ἀρισταγόρῃ δὲ συνέπιπτε τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα ταῦτα συνελθόντα. ἐβουλεύετο ὦν μετὰ τῶν στασιωτέων, ἐκφήνας τήν τε ἑωυτοῦ γνώμην

γρ. παρασκευάζοντο

γρ. ἐκτελέσαι.

1 Ad suæ factionis homines

καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἱστιαίου ἀπιγμένα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην κατὰ τὠυτὸ ἐξεφέροντο, κελεύοντες ἀπίστασθαι· Ἑκαταῖος δ' ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλέϊ τῶν Περσέων ἀναιρέεσθαι, καταλέγων τά τε ἔθνεα πάντα τῶν ἦρχε Δαρεῖος, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ἐπεί τε δὲ οὐκ ἔπειθε, δεύτερα συνεβούλευε ποιέειν ὅκως ναυκρατέες τῆς θαλάσσης ἔσονται. ἄλλως μέν νυν οὐδαμῶς ἔφη λέγων ἐνορᾶν ἐσόμενον τοῦτο. ἐπίστασθαι γὰρ τὴν δύναμιν τῶν Μιλησίων ἐοῦσαν ἀσθενέα· εἰ δὲ τὰ χρήματα καταιρεθείη τὰ ἐκ τοῦ ἱροῦ τοῦ ἐν Βραγχίδῃσι, τὰ Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἀνέθηκε, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ἐπικρατήσειν τῆς θαλάσσης· καὶ οὕτω αὐτούς τε ἕξειν χρήμασι χρᾶσθαι, καὶ τοὺς πολεμίους οὐ συλήσειν αὐτά. τὰ δὲ χρήματα ἦν ταῦτα μεγάλα, ὡς δεδήλωταί μοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λόγων. αὕτη μὲν δὴ οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη. ἐδόκεε δὲ ὅμως ἀπίστασθαι, ἕνα τε αὐτῶν πλώσαντα ἐς Μυοῦντα ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθὸν, ἐὸν ἐνθαῦτα, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν νεῶν ἐπιπλέοντας στρατηγούς. Ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρεω κατ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ συλλαβόντος δόλῳ Ὀλίατον Ἰβανώλλιος Μυλασσέα, καὶ Ἱστιαῖον Τύμνεω Τερμερέα, καὶ Κώην Ἐρξάνδρου, τῷ Δαρεῖος Μυτιλήνην ἐδωρήσατο, καὶ Ἀρισταγόρην Ἡρακλείδεω Κυμαῖον, καὶ ἄλλους συχνούς, οὕτω δὴ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ὁ Ἀρισταγόρης ἀπεστήκεε, πᾶν ἐπὶ Δαρείῳ μηχανώμενος. καὶ πρῶτα μὲν λόγῳ μετεὶς τὴν τυραννίδα, ἰσονομίην ἐποίεε τῇ Μιλήτῳ, ὡς ἂν ἑκόντες αὐτῷ οἱ Μιλήσιοι συναπιστέατο· μετὰ δὲ, καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ τὠυτὸ τοῦτο ἐποίεε, τοὺς μὲν ἐξελαύνων τῶν τυράννων, τοὺς δ' ἔλαβε τυράννους ἀπὸ τῶν νεῶν τῶν συμπλευσασέων ἐπὶ Νάξον, τούτους δὲ φίλα βουλόμενος ποιέεσθαι τῇσι πόλισι, ἐξεδίδου, ἄλλον ἐς ἄλλην πόλιν παραδιδοὺς, ὅθεν εἴη ἕκαστος. Κώην μέν νυν Μυτιληναῖοι, ἐπεί τε τάχιστα παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλευσαν· Κυμαῖοι δὲ τὸν σφέτερον αὐτῶν ἀπῆκαν. ὡς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ πλεῦνες αὐτῶν ἀπίεσαν, τυράννων μέν νυν κατάπαυσις ἐγίνετο ἀνὰ τὰς πόλιας. Ἀρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ὡς τοὺς τυράννους κατέπαυσε, στρατηγοὺς ἐν ἑκάστῃ τῶν πολίων κελεύσας ἑκάστους καταστῆσαι, δεύτερα αὐτὸς ἐς Λακεδαίμονα τριήρεϊ ἀπόστολος ἐγίνετο· ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης τινός οἱ μεγάλης ἐξευρεθῆναι. Τῆς δὲ Σπάρτης Ἀναξανδρίδης μὲν ὁ Λέοντος οὐκέτι περιεὼν ἐβασίλευε, ἀλλὰ ἐτετελευτήκεε· Κλεομένης δὲ ὁ Ἀναξανδρίδεω εἶχε τὴν βασιληΐην,

ὑπὸ πρώτῳ

Τερμερέα,

190

ὑπὸ πλεῦνες ἀπ'

quam de Histiæi mandatis. Cui quum cæteri omnes assensissent, jubentes ut rebellaret, Hecatæus tamen historiographus initio dissuadere bellum sumi adversus regem Persarum, enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnemque illius potentiam: sed quum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere ut classe mare occuparent, negans se videre qua alia ratione id esset eventurum. scire enim se Milesiorum vires esse imbecillas: si tamen pecuniæ è templo quod est in Branchidis tollerentur, quas Crœsus Lydus reposuisset, multum spei recipere maris potiundi, atque ita pecuniam & ipsos habituros ad utendum, nec hostes eam spoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ quemadmodum à me in primo libro declaratum est. Verum ne hæc quidem sententia obtinuit, sed illa, ut omnino rebellaretur: utque unus eorum Mountem navigaret ad exercitum qui è Naxo reversus illic agebat, ut conaretur duces classiariorum comprehendere.

XXXVII Missus autem ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis filium Milassensem, & Histiæum Tymnis Termenensem, & Coem Erxandri filium, quem Darius Mitylene donaverat, & Aristagoram Heraclidis filium Cymæum, complureque alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Darium commiscens: & primum quidem, verbo duntaxat tyrannidem 1 immutans, statum reipublicæ Mileti constituit, ut secum libenter Milesii rebellarent. Idem deinde in reliqua Ionia fecit, tyrannorum alios ejiciens, ex aliis autem quos ceperat è navibus iis quæ adversus Naxum una ierant, ut civitatibus gratificaretur, alium in alia urbe divendens, ex qua quisque illorum erat.

XXXVIII Quorum Coem Mitylenæi ut acceperunt, sine mora productum lapidibus interemerunt: Cymæi suum dimiserunt. Posteaquam autem & alii complures tyranni fuga solum vertêre, passim per civitates tyrannorum abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secundo loco jussit in singulis civitatibus constitui singulos magistratus, moxque ipse Lacedæmonem triremi pro legato missus est. opus enim erat magnam aliquam comparare societatem.

XXXIX Spartæ regnum jam non tenebat Anaxandrides, Leontis filius, quia non superstes erat, sed ejus obitu filius Cleomenes regnabat:

1 *Aut aliud legit quam nos, aut male vertit.* 2 Alium alii urbi tradens,

non ille

non ille quidem propter virtutis specimen, sed propter genus. Etenim Anaxandrides duxerat in matrimonium sororis filiam, quæ etsi cordi erat, tamen ex ea liberos non suscipiebat. Id quum ita esset, 1 ephori his eum verbis incusaverunt: Si tu tibi non prospicis, at certe nobis hoc non est despiciendum. Eurysthei genus labefieri. Tu igitur quandoquidem uxorem habes quæ non concipit, ea repudiata aliam ducito, gratissimam rem in hoc Spartiatis facturus. His ille respondens, negat se earum rerum alterutram esse facturum: & hos non recte consulere ait, qui ipsum hortentur repudiata quam habeat uxore innoxia, alteram ducere, eoque se non esse pariturum.

XL Cui ephori atque optimates consilio inter se habito retulerunt: Quoniam te cernimus amore conjugis quam habes implicitum, facito quod dicemus, ac noli repugnare, nequid de te Spartiatæ gravius consulant. Conjugem quam habes ut repudies non postulamus: quæcunque ei præstas nunc, ea omnino præstato: alterum tamen ducito præter hanc uxorem, quæ sit fœcunda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides: qui duas dehinc uxores habens, binis ædibus habitabat, haudquaquam Spartiatice faciens.

XLI Non longo interjecto tempore, uxor quæ posterius ducta est parit hunc Cleomenem, 2 quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At uxor prior quæ hactenus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato usa: quæ quum revera prægnans esset, domestici tamen posterioris uxoris id audientes, ac moleste ferentes, dicere, jactari hoc ab illa animo subjiciendi sibi partum. Itaque his indigne ferentibus, exacto tempore pariendi, ephori increduli fœminæ parturienti 3 custodes apposuerunt: quæ Doricum peperit, moxque Leonidem, & post hunc gradatim Cleombrotum. Sunt etiam qui dicant Cleombrotum atque Leonidem fuisse geminos. At quæ Cleomenem peperit, secundo loco in matrimonium ducta, filia Perinetadæ, filii Demarmeni, alium filium amplius non genuit.

XLII Et Cleomenes quidem non compos (ut fertur) sed inops mentis, Dorieus autem inter æquales omnes primus erat, meritoque putans se ob virilitatem regno potiturum. hoc ita opinione præsumens, defuncto Anaxandrida quum Lace-

οὐ κατ' ἀνδραγαθίην σχών, ἀλλὰ κατὰ γένος. Ἀναξανδρίδῃ γὰρ ἔχοντι γυναῖκα ἀδελφεῆς ἑωϋτοῦ θυγατέρα, καὶ ἐούσης ταύτης οἱ καταθυμίης, παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. τούτου δὲ τοιούτου ἐόντος, οἱ ἔφοροι εἶπαν, ἐπικαλεσάμενοι αὐτόν, Εἴ τοι σύ γε σεωϋτοῦ μὴ προορᾷς, ἀλλ' ἡμῖν τοῦτ' ἐστὶ οὐ περιοπτέον, γένος τὸ Εὐρυσθένεος γενέσθαι ἐξίτηλον. σύ νυν τὴν μὲν ἔχεις γυναῖκα, ἐπεί τέ τοι οὐ τίκτει, ἔκ σεο ἄπες, ἄλλην δὲ γῆμον. καὶ ποιέων ταῦτα, Σπαρτιήτῃσι ἁδήσεις. ὁ δ' ἀμείβετο, φὰς τούτων οὐδέτερα ποιήσειν· ἐκείνους τε οὐ καλῶς συμβουλεύειν, παραινέοντας, τὴν ἔχει γυναῖκα, ἐοῦσαν ἀναμάρτητον ἑωϋτῷ, ταύτην ἀπέντα, ἄλλην ἐσαγαγέσθαι· οὐδέ σφι πείσεσθαι. Πρὸς ταῦτα οἱ ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες συμβουλευσάμενοι, προσέφερον Ἀναξανδρίδῃ τάδε, Ἐπεὶ τοίνυν τοι περιεχόμενόν σε ὁρέομεν τῆς ἔχεις γυναικός, σὺ δὲ ταῦτα ποίεε, καὶ μὴ ἀντίβαινε τούτοισι, ἵνα μή τι ἀλλοῖον περὶ σεῦ οἱ Σπαρτιῆται βουλεύσωνται. γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις οὐ προσδεόμεθά σου τῆς ἐξέσιος· σὺ δὲ ταύτῃ τε πάντα ὅσα νῦν παρέχεις πάρεχε, καὶ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐσάγαγε γυναῖκα τεκνοποιόν. ταῦτά κῃ λεγόντων, συνεχώρησε ὁ Ἀναξανδρίδης. μετὰ δέ, γυναῖκας ἔχων δύο, διξὰς ἱστίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμῶς Σπαρτιητικά. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἡ ὕστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκτει τὸν δὴ Κλεομένεα τοῦτον. καὶ αὕτη τε ἔφεδρον βασιλέα Σπαρτιήτῃσι ἀπέφαινε· καὶ ἡ προτέρη γυνὴ τὸν πρότερον χρόνον ἄτοκος ἐοῦσα, τότε κως ἐκύησε, συντυχίῃ ταύτῃ χρησαμένη. ἔχουσαν δὲ αὐτὴν ἀληθεῒ λόγῳ, οἱ τῆς ἐπελθούσης γυναικὸς οἰκήϊοι πυθόμενοι ὤχλεον, φάμενοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως βουλομένην ὑποβαλέσθαι. δεινὰ δὲ ποιεύντων αὐτέων, τοῦ χρόνου συντάμνοντος, ὑπ' ἀπιστίης οἱ ἔφοροι τίκτουσαν τὴν γυναῖκα περιιζόμενοι ἐφύλαξαν. ἡ δὲ ὡς ἔτεκε Δωριέα, ἰθέως ἴσχει Λεωνίδην· καὶ μετὰ τοῦτον, ἰθέως ἴσχει Κλεόμβροτον. οἱ δὲ καὶ διδύμους λέγουσι Κλεόμβροτον καὶ Λεωνίδην γενέσθαι. ἡ δέ, Κλεομένεα τεκοῦσα, καὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα γυνή, ἐοῦσα θυγάτηρ Περινητάδεω τοῦ Δημαρμένου, οὐκέτι ἔτικτε τὸ δεύτερον. Ὁ μὲν δὴ Κλεομένης, ὡς λέγεται, ἦν τε οὐ φρενήρης, ἀκρομανής τε. ὁ δὲ Δωριεὺς ἦν τῶν ἡλίκων πάντων πρῶτος. εὖ τε ἠπίστατο κατ' ἀνδραγαθίην αὐτὸς σχήσων τὴν βασιληίην. ὥστε ὦν οὕτω φρονέων, ἐπειδὴ ὅ, τε Ἀναξανδρίδης ἀπέθανε, καὶ οἱ Λακε-

γρ. ἐξώσιος

---

1 Ephori ei accersito dixerunt: 2 Atque ipsa quidem produxit eum qui deinceps regni administrationem susciperet. *Ita Camerar.* 3 *Dicitur tamen* ἐφύλαξαν, *perinde acsi ipsimet fuerint custodes.*

191 δαιμονίῃ χρεώμενοι τῷ νόμῳ, ἐστήσαντο βασιλῆα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένεα, ὁ Δωριεὺς δεινόν τε ποιεύμενος, καὶ οὐκ ἀξιῶν ὑπὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι, αἰτήσας λαὸν, Σπαρτιήτας ἄγε ἐς ἀποικίην· οὔτε τῷ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίῳ χρησάμενος, ἐς ἥντινα γῆν κτίσων ἴῃ, οὔτε ποιήσας οὐδὲν τῶν νομιζομένων, οἷα βαρέως φέρων, ἀπίει ἐς τὴν Λιβύην τὰ πλοῖα· κατηγέοντο δέ οἱ ἄνδρες Θηβαῖοι. ἀπικόμενος δ' ἐς Κίνυπα, οἴκισε χῶρον κάλλιστον τῶν Λιβύων παρὰ ποταμόν. ἐξελαθεὶς δὲ ἐνθεῦτεν τρίτῳ ἔτεϊ ὑπὸ Μακέων τε καὶ Λιβύων καὶ Καρχηδονίων, ἀπίκετο ἐς Πελοπόννησον. Ἐνθαῦτα δέ οἱ Ἀντιχάρης, ἀνὴρ Ἐλεώνιος, συνεβούλευσε ἐκ τῶν Λαΐου χρησμῶν, Ἡρακλείην τὴν ἐν Σικελίῃ κτίζειν, φὰς τὴν Ἔρυκος χώρην πᾶσαν εἶναι Ἡρακλειδέων, αὐτοῦ Ἡρακλέος κτησαμένου. ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, ἐς Δελφοὺς οἴχετο χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αἱρέει ἐπ' ἣν στέλλεται χώρην. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ αἱρήσειν. παραλαβὼν δὲ ὁ Δωριεὺς τὸν στόλον τὸν καὶ ἐς Λιβύην ἦγε, ἐκομίζετο παρὰ τὴν Ἰταλίην. Τὸν χρόνον δὲ τοῦτον, ὡς λέγουσι Συβαρῖται, σφέας τε αὐτοὺς, καὶ Τῆλυν τὸν ἑωυτῶν βασιλῆα ἐπὶ Κρότωνα μέλλειν στρατεύεσθαι· τοὺς δὲ Κροτωνιήτας περιδεέας γενομένους, δεηθῆναι Δωριέος σφίσι τιμωρῆσαι, καὶ τυχεῖν δεηθέντας. συστρατεύεσθαί τε δὴ ἐπὶ Σύβαριν Δωριέα, καὶ συνελεῖν τὴν Σύβαριν. ταῦτα μέν νυν Συβαρῖται λέγουσι ποιῆσαι Δωριέα τε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ· Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα σφίσι φασὶ ξεῖνον προσεπιλαβέσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας πολέμου, εἰ μὴ Καλλίην τῶν Ἰαμιδέων μάντιν Ἠλεῖον μοῦνον· καὶ τοῦτον τρόπῳ τοιῷδε· παρὰ Τήλυος τοῦ Συβαριτέων τυράννου ἀποδράντα ἀπικέσθαι παρὰ σφέας, ἐπεί τε οἱ τὰ ἱρὰ οὐ προσεχώρεε χρηστὰ θυομένῳ ἐπὶ Κρότωνα. ταῦτα δὲ οὗτοι λέγουσι. Μαρτύρια δὲ τούτων ἑκάτεροι ἀποδεικνῦσι τάδε. Συβαρῖται μὲν τέμενός τε καὶ νηὸν ἐόντα παρὰ τὸν ξηρὸν Κρᾶσιν, τὸν ἱδρύσασθαι συνελόντα τὴν πόλιν Δωριέα λέγουσι Ἀθηναίῃ ἐπωνύμῳ Κρασίῃ. τοῦτο δὲ, αὐτοῦ Δωριέος τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται, ὅτι παρὰ τὰ μεμαντευμένα ποιέων διεφθάρη. εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέπρηξε μηδὲν, ἐπ' ᾧ δὲ ἐστάλη ἐποίεε, εἷλε ἂν τὴν Ἐρυκίνην χώρην, καὶ ἑλὼν κατέσχε, οὐδ' ἂν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὴ διεφθάρη. οἱ δ' αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνῦσι Καλλίῃ μὲν τῷ Ἠλείῳ ἐξαίρετα ἐν γῇ τῇ Κροτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἐνέμοντο οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι· Δωριέϊ δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπογόνοισι, οὐδέν. καίτοι εἰ συνεπελάβετο τοῦ Συβαριτικοῦ πολέμου Δωριεὺς,

dæmonii Cleomenem ex lege, quod maximus natu esset, creassent, indigne tulit, sibi à Cleomene imperari. Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neque Delphico usus oraculo, in quam terram ad urbem condendam tenderet, neque quippiam consuetorum exequutus: adeo rem indigne ferebat. In Libyam autem navigans ducibus Thebanis ad Cinypen delatus, locum incoluit totius Libyæ pulcherrimum, juxta flumen. Sed illinc tertio ejectus anno à Macis & Libybus & Carthaginensibus, in Peloponnesum abiit. XLIII Ubi Antichares vir Eleonius ei consilium dedit ex Laii oraculis, ut Heracleam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ab ipso Heracle, *id est, Hercule*, conditore. Hoc ille audito Delphos se contulit ad oraculum consulendum numquid regione ad quam mittebatur potiturus esset. Pythia eum potiturum respondit. Sumptaque Dorieus classe quam & in Libyam duxerat, Italiam prætervehebatur. XLIV Ea tempestate (ut ferunt) Sybaritæ cum Tely rege suo bellum Crotoniatis erant illaturi: id metuentes Crotoniatæ Dorieum ut sibi opem ferret oravere. Hic precibus inductus, una cum illis adversus Sybarin contendit, eamque cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum & qui cum illo erant fecisse aiunt. at Crotoniatæ negant quempiam se peregrinum in bello adversus Sybaritas ascivisse, præter unum Calliam Eleum Iamideorum vaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyranno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quod sacrificans de eundo adversus Crotonem, non litaret. XLV Hæc isti aiunt, quarum rerum utrique testimonia hæc adferunt: Sybaritæ quidem, partim fanum ac templum prope Crastin, quod Doricum capta urbe aiunt extruxisse Minervæ cognomine Crastiæ: partim ipsius Dorici necem, quam volunt esse maximum testimonium, quoniam contra vaticinia agens interemptus fuit. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset, nec transgressus esset, Erycinam regionem obtinuisset, & obtentam possedisset, non ipse cum exercitu absumptus esset. At Crotoniatæ multa monstrant peculiariter donata Calliæ Eleo in agro Crotoniensi, quæ etiam ad meam usque memoriam prognati Calliæ colebant: Dorico autem & ejus posteris nihil omnino fuisse donatum. cui tamen, si in bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio,

multo

multo plura quam Calliæ fuissent donata. hæc pro se utrique eorum testimonia referunt: quorum utris accedere
XLVI quisque mavult, his accedat licet. Navigarunt autem cum Dorieo & alii Spartiatarum, deducendæ coloniæ socii, Thessalus, & Paræbates & Celees & EUryleon: qui quum omni classe Siciliam tenuerunt, separati à Phœnicibus atque Ægestanis, in prœlio occubuerunt, uno tantum ex hac diversa pugna superstite EUryleonte: qui collectis eorum reliquiis, occupavit Minoam Selinusiorum coloniam, Selinusiosque liberavit monarchia Pythagoræ. Hunc quum sustulisset, ipse tyrannidem Selinuntis invasit. Sed ad breve tempus eam obtinuit. nam Selinusii impetu in eum facto, quum ad Jovis forensis aram con-
XLVII fugisset, obtruncarunt. Dorieo & viæ & mortis socius fuit Philippus Butacides, vir Crotoniata, qui desponsa sibi filia Telys Sybaritæ, 1 Crotone profugerat, abnegatoque matrimonio transmisit Cyrenen. Ex hac discedens, sectatus est familiarem triremem, ac familiarium virorum sumptum, quod esset olympionices, *id est, victor certaminis ad Olympia*, & 2 omnium illinc Græcorum speciosissimus. Ob quam corporis speciem ab Ægestanis ea quæ nemo alius reportavit. nam sepulturæ ejus heroico monumento extructo, Ægestani hostias of-
XLVIII ferunt. Hunc in modum Dorieus vita functus est. qui si in animum induxisset ferre Cleomenis regnum, & in Sparta permansisset, regno fuisset Lacedæmoniorum potitus. Neque enim diu Cleomenes imperavit: ac sine liberis decessit, una duntaxat relicta filia,
XLIX cui nomen Gorgo. ¶ Cleomene igitur imperium tenente, Spartam venit Aristagoras Mileti tyrannus: Cleomenemque alloquuturus convenit, habens (ut Lacedæmonii aiunt) æream tabellam, in qua totius terræ ambitus erat incisus, cunctumque mare, atque omnia flumina. Hujus in colloquium ubi venit, ita ad eum inquit, 3 Studium meum Cleomenes qui huc advenerim, ne mireris. non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera servam esse, cum nobis ipsis dedecus dolorque maximus est, tum vero vobis, & eo major quo magis cæteros in Græcia antecellitis. proinde nunc

ἐδεδώκεσαν ἄν οἱ πολλαπλάσια ἢ Καλλίῃ· ταῦτα μέν νυν ἑκάτεροι αὐτέων μαρτύρια ἀποφαίνονται· καὶ πάρεστι ὁκοτέροισί τις πείθεται αὐτέων, τούτοισι προσχωρέειν. Συνέπλεον δὲ Δωριέϊ καὶ ἄλλοι συγκτίσται Σπαρτιητέων, Θεσσαλὸς καὶ Παραιβάτης καὶ Κελέης καὶ Εὐρυλέων. οἵ ἐπεί τε ἀπίκοντο παντὶ στόλῳ ἐς τὴν Σικελίην, ἀπέθανον μάχῃ ἑσσωθέντες ὑπό τε Φοινίκων καὶ Αἰγεσταίων. μοῦνος δέ γε Εὐρυλέων τῶν συγκτιστέων περιεγένετο τούτου τοῦ πάθεος. συλλαβὼν δὲ οὗτος τῆς στρατιῆς τοὺς περιγενομένους, ἔσχε Μινώην τὴν Σελινουσίων ἀποικίην· καὶ συνελευθέρου Σελινουσίους τοῦ μουνάρχου Πυθαγόρεω. μετὰ δέ, ὡς τοῦτον κατεῖλε, αὐτὸς τυραννίδι ἐπεχείρησε Σελινοῦντος, καὶ ἐμουνάρχησε χρόνον ἐπ᾽ ὀλίγον. οἱ γάρ μιν Σελινούσιοι ἐπαναστάντες ἀπέκτειναν καταφυγόντα ἐπὶ Διὸς ἀγοραίου βωμόν. Συνέσπετο δὲ Δωριέϊ καὶ συναπέθανε Φίλιππος ὁ Βουτακίδεω, Κροτωνιήτης ἀνήρ· ὃς ἁρμοσάμενος Τήλυος τοῦ Συβαρίτεω θυγατέρα, ἔφυγε ἐκ Κρότωνος· ψευσθεὶς δὲ τοῦ γάμου οἴχετο πλέων ἐς Κυρήνην· ἐκ ταύτης δὲ ὁρμεώμενος συνέσπετο οἰκηΐῃ τε τριήρει καὶ οἰκηΐῃ ἀνδρῶν δαπάνῃ, ἐών τε Ὀλυμπιονίκης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων τῶν κατ᾽ ἑωυτόν· διὰ δὲ τὸ ἑωυτοῦ κάλλος ἠνείκατο παρὰ Αἰγεσταίων τὰ οὐδεὶς ἄλλος. ἐπὶ γὰρ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἡρῷον ἱδρυσάμενοι, θυσίῃσι αὐτὸν ἱλάσκονται. Δωριεὺς μέν νυν τρόπῳ τοιούτῳ ἐτελεύτησε. εἰ δὲ ἠνέσχετο βασιλευόμενος ὑπὸ Κλεομένεος, καὶ κατέμενε ἐν Σπάρτῃ, ἐβασίλευσε ἂν Λακεδαίμονος. οὐ γάρ τινα πολλὸν χρόνον ἦρξε ὁ Κλεομένης, ἀλλ᾽ ἀπέθανε ἄπαις, θυγατέρα μούνην λιπὼν τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ. Ἀπικνέεται δ᾽ ὦν ὁ Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος ἐς τὴν Σπάρτην, Κλεομένεος ἔχοντος τὴν ἀρχήν. τῷ δὴ ἐς λόγους ἤϊε, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλκεον πίνακα, ἐν τῷ γῆς ἁπάσης περίοδος ἐνετέτμητο, καὶ θάλασσά τε πᾶσα καὶ ποταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ Ἀρισταγόρης, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τοιάδε, Κλεόμενες, σπουδὴν μὲν τὴν ἐμὴν μὴ θωμάσῃς τῆς ἐνθαῦτα ἀπίξιος· τὰ κατήκοντα γάρ ἐστι τοιαῦτα. Ἰώνων παῖδας δούλους εἶναι ἀντ᾽ ἐλευθέρων, ὄνειδος καὶ 192
ἄλγος μέγιστον μὲν αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοιπῶν ὑμέων, ὅσῳ προέστατε τῆς Ἑλλάδος. νῦν ὦν

1 Crotone exulavit: frustratusque matrimonio Cyrenen transmisit. ex qua profectus *Dorieum* propria triremi propriisque in suos milites sumptibus, sequutus est, quum esset ol. 2 Omnium sui temporis Græcorum. 3 Ne meum in conficiendo hoc ad vos itinere studium admireris Cleomenes, de eo enim nunc agitur, ut Iones ex liberis servi fiant. quod cum nobis ips. d. dol. max. est, tum inter cæteros vobis, eo præsertim nomine quod Græciæ præestis. *vel, præsides estis.*

“πρὸς θεῶν τῶν Ἑλληνίων ῥύσασθε Ἴωνας ἐκ τῆς δουλοσύνης, ἄνδρας ὁμαίμονας. εὐπετέως δὲ ὑμῖν ταῦτα χωρέειν οἷά τε ἐστί. οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἄλκιμοί εἰσι, ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον, ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκετε ἀρετῆς πέρι. ἥτε μάχη αὐτέων, ἐστὶ τοιήδε, τόξα, καὶ αἰχμὴ βραχέα. ἀναξυρίδας δὲ ἔχοντες ἔρχονται ἐς τὰς μάχας, καὶ κυρβασίας ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι. οὕτω εὐπετέες χειρωθῆναί εἰσι. ἔστι δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τὴν ἤπειρον ἐκείνην νεμομένοισι, ὅσα οὐδὲ τοῖσι συνάπασι ἄλλοισι· ἀπὸ χρυσοῦ ἀρξαμένοισι, ἄργυρος, καὶ χαλκὸς, καὶ ἐσθὴς ποικίλη, καὶ ὑποζύγιά τε καὶ ἀνδράποδα. τὰ θυμῷ βουλόμενοι, αὐτοὶ ἂν ἔχοιτε. κατοίκηνται δὲ ἀλλήλων ἐχόμενοι, ὡς ἐγὼ φράσω. Ἰώνων μὲν τῶνδε οἵδε Λυδοὶ, οἰκέοντές τε χώρην ἀγαθὴν καὶ πολυαργυρώτατοι ἐόντες. δεικνὺς δὲ ἔλεγε ταῦτα ἐς τὴν τῆς γῆς περίοδον, τὴν ἐφέρετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετμημένην. Λυδῶν δὲ (ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης) οἵδε ἔχονται Φρύγες οἱ πρὸς τὴν ἠῶ, πολυπροβατώτατοί τε ἐόντες ἁπάντων τῶν ἐγὼ οἶδα καὶ πολυκαρπότατοι. Φρυγῶν δὲ ἔχονται Καππαδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλέομεν. τούτοισι δὲ πρόσουροι Κίλικες, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν τήνδε, ἐν ᾗ ἥδη Κύπρος νῆσος κέεται· οἳ πεντακόσια τάλαντα βασιλέϊ τὸν ἐπέτειον φόρον ἐπιτελεῦσι. Κιλίκων δὲ τῶνδε ἔχονται Ἀρμένιοι οἵδε, καὶ οὗτοι ἐόντες πολυπρόβατοι· Ἀρμενίων δὲ, Ματιηνοὶ, χώρην τήνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ τούτων γῆ ἥδε Κισσίη, ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε ″ Χοάσπια κείμενά ἐστι τὰ Σοῦσα ταῦτα, ἔνθα βασιλεύς τε μέγας δίαιταν ποιέεται, καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐνθαῦτά εἰσι. ἑλόντες δὲ ταύτην τὴν πόλιν, ″ θαρσέοντες ἤδη τῷ Διῒ πλούτου πέρι ἐρίζετε. ἀλλὰ περὶ μὲν χώρης ἄρα οὐ πολλῆς, οὐδὲ οὕτω χρηστῆς, καὶ οὔρων σμικρῶν, χρεὸν ἐστὶ ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι πρός τε Μεσσηνίους ἐόντας ἰσοπαλέας, καὶ Ἀρκάδας τε καὶ Ἀργείους· τοῖσι οὔτε χρυσοῦ ἐχόμενόν ἐστι οὐδὲν, οὔτε ἀργύρου, τῶν πέρι καί τινα ἐνάγει προθυμίη μαχόμενον ἀποθνήσκειν. ″ παρέον δὲ τῆς Ἀσίης πάσης ἄρχειν εὐπετέως, ἄλλο τι αἱρήσεσθε; Ἀρισταγόρης μὲν ταῦτα ἔλεξε. Κλεομένης δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀναβάλλομαί τοι ἐς τρίτην ἡμέρην ἀποκρινέεσθαι. Τότε μὲν ἐς τοσοῦτον ἤλασαν· ἐπείτε δὲ ἡ κυρίη ἡμέρη ἐγένετο τῆς ἀποκρίσιος, καὶ ἦλθον ἐς τὸ συγκείμενον,

γρ. Χοάσπην

γρ. θαρρέοντες

γρ. παρέχον

per deos Græcos eripite Iones à servitute, consanguineos vestros. quod facile est ad præstandum: nam neque barbari sunt viri strenui, & vos in summum rei bellicæ per virtutem evasistis, [1] & genus pugnandi eorum hujuscemodi est: breves arcus ac brevia spicula, longasque in capitibus cristas (unde faciles captu sunt) gerentes, in pugnam eunt. Ad hæc, tantum bonorum est iis qui eam incolunt continentem, quantum non est cæteris universis, tum auri, (ut ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum variæ vestis, tum jumentorum, tum mancipiorum: quibus, vos, si potiri libuerit, potiemini. Sunt quoque inter se confines, ut ego differam. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum tum vero argenti feracissimam. Hæc autem dicebat, ostendens in ambitu terræ in tabella quam attulerat descripto. Lydis vero (dicebat Aristagoras) confines sunt hi Phryges, auroram versus, pecorum copia & terræ ubertate, omnium quos ego novi longe beatissimi. Phrygibus confines sunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His confines sunt Cilices, hujus maris accolæ, ubi hæc Cyprus insula est sita: qui tributum annuum regi pendunt quingena talenta. His Cilicibus confines sunt hi Armenii, & ipsi re pecuaria abundantes. Armeniorum hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Cissia hæc confinis est: in qua juxta fluvium hunc Choaspem sita sunt hæc Susa, ubi rex magnus domicilium habet, atque hic pecuniarum thesauri sunt. [2] Hanc vos urbem si animose ceperitis, jam cum Jove de divitiis licet certetis. Neque vero operæpretium est vos suscipere prœlia pro terra neque multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus, adversus Messenios [3] vestros consortes, & Arcades & Argivos, quibus nihil est neque auri neque argenti, quarum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandam: at quum offeratur occasio totius Asiæ facile potiundæ, aliud quippiam præoptabitis? Hæc Aristagoras dicebat. Cui respondens Cleomenes, Milesie, inquit, hospes, in triduum tibi differo respondere. Tunc quidem hactenus processum est. ubi vero dies responsioni præstituta adfuit, & ad locum de quo convenerant, ventum est,

1 Eorumque pugna talis est, Arcus & breve spiculum. Quinetiam bracas induti, & pileis capita operti, in pugnam prodeunt. adeo eos superare facile est. *Alii κυρβασίας aliter exponunt.* 2 Hanc vos urb. si ceperitis, jam cum Jove audacter de divitiis certetis. 3 Viribus vobis pares.

intr-

interrogavit Ariſtagoram Cleomenes quot dierum ab Ionio mari ad regem eſſet iter. Ariſtagoras, alioqui ſolers, & valde illum antecellens prudentia, in hoc tamen lapſus eſt: qui quum non deberet rem ut ſe habebat illi aperire, volens Spartiatas in Aſiam educere, dixit trium menſium eſſet iter. Cleomenes, interpellata hujus quam ordiri inſtituerat oratione de itineris ſpatio, inquit, Hoſpes Mileſie abſcede è Sparta ante ſolem occidentem. nihil enim rationis dicis, quum iſtud facile non ſit Lacedæmoniis, qui vis eos trimeſtri itinere abducere à mari. Hæc loquutus Cleomenes, domum abiit.

LI Ariſtagoras, ſumpto 1 oleæ ramo ad domum Cleomenis ſe contulit, 2 eamque ingreſſus, jubebat precabundus ad ſe audiendum mitti illius filiam. Aſſiſtebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, unica proles, eaque octo aut novem annos nata. Cleomene jubente eum dicere quæ vellet: filiolæ enim gratia nolle prohibere: tunc Ariſtagoras incepit polliceri illi 3 undecim talenta, ſi precibus ſuis annueret. Abnuente Cleomene, ſubinde adjiciendo eo pervenit ut quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella, Pater, inquit, hoſpes te corrumpet, niſi hinc abis. Conſilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud conclave abiit: & Ariſtagoras è Sparta prorſus abſceſſit, non facta ei amplius poteſtate indicandi itineris quod erat uſque ad regem.

LII Ea nanque itineris ratio ita habet. Ubique ſunt regii ſtathmi, *id eſt*, *manſiones*, ac diverſoria pulcherrima. Iter omne per loca culta, ac tutum. id nunquam intermiſſum per Lydiam & Phrygiam, viginti eſt manſionum, *hoc eſt*, *vicinorum caſtrorum*, paraſangarum nonaginta quatuor & dimidiati. E Phrygia excipit fluvius Halys, cui imminent portæ, quas tranſire omnino neceſſe, atque ita fluvium tranſmittere. eſt & 4 præſidium magnum ſupra illum. Tranſgreſſo in Cappadociam, & eam permetienti uſque ad fines Cilices, duodetriginta ſtathmi ſunt, paraſangæ centum quatuor. In horum 5 montibus poſitas duplices portas ac totidem præſidia pertranſis. Hæc tibi tranſgreſſo, & per Ciliciam iter facienti, tres ſtathmi ſunt,

εἴρετο ὁ Κλεομένης τὸν Ἀρισταγόρην ὁκοσέων ἡμερέων ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἰώνων ὁδὸς εἴη παρὰ βασιλῆα. ὁ δὲ Ἀρισταγόρης, τἆλλα ἐὼν σοφὸς, καὶ διαβάλλων ἐκεῖνον εὖ, ἐν τούτῳ ἐσφάλη. χρεὸν γάρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἐὸν, βουλόμενόν γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν Ἀσίην, λέγει δ' ὦν, τριῶν μηνῶν φὰς εἶναι τὴν ἄνοδον. ὁ δὲ, ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, τὸν ὁ Ἀρισταγόρης ὥρμητο λέγειν περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπε, "Ὦ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀπαλλάσσεο ἐκ Σπάρτης πρὸ δύντος ἡλίου. οὐδένα γὰρ λόγον εὐεπέα λέγεις Λακεδαιμονίοισι, ἐθέλων σφέας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν." ὁ μὲν δὴ Κλεομένης ταῦτα εἴπας, ἤϊε ἐς τὰ οἰκία. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρης λαβὼν ἱκετηρίην, ἤϊε ἐς τοῦ Κλεομένεος· ἐσελθὼν δὲ ἔσω, ἅτε ἱκετεύων, ἐπακοῦσαι, ἐκέλευε τὸν Κλεομένεα ἀποπέμψαι τὸ παιδίον. προσεστήκεε γὰρ δὴ τῷ Κλεομένεϊ ἡ θυγάτηρ τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δέ οἱ καὶ μοῦνον τέκνον ἐτύγχανε, ἐὸν ἐτέων ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἡλικίην. Κλεομένης δὲ λέγειν μιν ἐκέλευε τὰ βούλεται, μηδὲ ἐπισχεῖν τοῦ παιδίου εἵνεκα. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρισταγόρης ἄρχετο ἐκ δέκα ταλάντων ὑπισχνεόμενος, ἤν οἱ ἐπιτελέσῃ τῶν ἐδέετο. ἀνανεύοντος δὲ τοῦ Κλεομένεος, προέβαινε τοῖσι χρήμασι ὑπερβάλλων ὁ Ἀρισταγόρης· ἐς οὗ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑπεδέδεκτο, καὶ τὸ παιδίον ηὐδάξατο, "Πάτερ, διαφθερέει σε ὁ ξεῖνος, ἢν μὴ ἀποστὰς ἴῃς." ὅ τε δὴ Κλεομένης ἡσθεὶς τοῦ παιδίου τῇ παραινέσει, ἤϊε ἐς ἕτερον οἴκημα· καὶ ὁ Ἀρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τὸ παράπαν ἐκ τῆς Σπάρτης, οὐδέ οἱ ἐξεγένετο ἐπιπλέον ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου τῆς παρὰ βασιλῆα. 193

Ἔχει γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὧδε· σταθμοί τε πανταχῇ εἰσὶ βασιλήϊοι, καὶ καταλύσιες κάλλισται· διὰ οἰκεομένης τε ἡ ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλέος. διὰ μέν γε Λυδίης καὶ Φρυγίης σταθμοὶ τείνοντες εἴκοσί εἰσι, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἥμισυ. ἐκδέκεται δ' ἐκ τῆς Φρυγίης ὁ Ἅλυς ποταμὸς, ἐπ' ᾧ πύλαι τε ἔπεισι, τὰς διεξελάσαι πᾶσα ἀνάγκη, καὶ οὕτω διεκπερᾶν τὸν ποταμόν· καὶ φυλακτήριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. διαβάντι δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην, καὶ ταύτῃ πορευομένῳ μέχρι οὔρων τῶν Κιλικίων, σταθμοὶ δυῶν δέοντες εἰσὶ τριήκοντα, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἑκατόν. ἐπὶ δὲ τοῖσι τούτων οὔροισι διξάς τε πύλας διεξελᾶς, καὶ διξὰ φυλακτήρια παραμείψεαι. ταῦτα δὲ διεξελάσαντι, καὶ διὰ τῆς Κιλικίης ὁδὸν ποιευμένῳ, τρεῖς εἰσι σταθμοί,

1 *Oleæ ramo læna obvoluto, quo ſupplicantes utebantur. unde deducta eſt vox Græca quaſi* ſupplicatoriam *dicas.* 2 Eamque ingreſſus, à Cleomene contendebat ut filiam amitteret, quippe qui ab eo ut aurem ſibi accommodaret, ſuppliciter peteret. Aſſiſtebat enim *&c.* (*vel adſtabat, legendo potius* παρεστήκεε *quam* προσεστήκεε) Cleomene eum jub. dicere quæ vellet, neque differre propter filiolam, tunc Ariſtag. *Lego autem* ἱκετεύων ἐπακοῦσαι, *ex vet. cod.* 3 Decem. *Sed Valla ex* ἐκ δέκα *fecit* ἕνδεκα, *quum* ἐκ *regatur ab* ἄρχετο. 4 *Vel, arx, aut caſtellum, vel, propugnaculum. Sic & in ſeq.* 5 Finibus.

παρασάγγαι δὲ πεντεκαίδεκα, καὶ ἥμισυ. οὖρος δὲ Κιλικίης καὶ τῆς Ἀρμενίης ἐστὶ ποταμὸς νηυσὶ περητὸς, τῷ οὔνομα Εὐφρήτης. ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ σταθμοὶ μέν εἰσι καταγωγέων πεντεκαίδεκα, παρασάγγαι δὲ, ἓξ καὶ πεντήκοντα, καὶ ἥμισυ· καὶ φυλακτήριον ἐν αὐτοῖσι. ποταμοὶ δὲ νηυσὶ περητοὶ τέσσερες διὰ ταύτης ῥέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγκη διαπορθμεῦσαί ἐστι· πρῶτος μὲν, Τίγρης· μετὰ δὲ, δεύτερός τε καὶ τρίτος ὡυτὸς ὀνομαζόμενος. οὐκ ὡυτὸς ἐὼν ποταμὸς, οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων. ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτῶν καταλεχθεὶς, ἐξ Ἀρμενίων ῥέει· ὁ δὲ ὕστερον, ἐκ Ματιηνῶν. ὁ δὲ τέταρτος τῶν ποταμῶν, οὔνομα ἔχει Γύνδης, τὸν Κῦρος διέλαβέ κοτε ἐς διώρυχας ἑξήκοντα καὶ τριηκοσίας. ἐκ δὲ ταύτης τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλλοντι ἐς τὴν Ματιηνὴν γῆν, σταθμοί εἰσι τέσσερες. ἐκ δὲ ταύτης ἐς τὴν Κισσίην χώρην μεταβαίνοντι, ἕνδεκα σταθμοί, παρασάγγαι δὲ δύο καὶ τεσσεράκοντα καὶ ἥμισυ ἐστὶ ἐπὶ ποταμὸν Χοάσπην, ἐόντα καὶ τοῦτον νηυσὶ περητόν. ἐπ' ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. οὗτοι οἱ πάντες σταθμοί εἰσι ἕνδεκα καὶ ἑκατόν. καταγωγαὶ μέν νυν σταθμῶν τοσαῦταί εἰσι ἐκ Σαρδίων ἐς Σοῦσα ἀναβαίνοντι. Εἰ δὲ ὀρθῶς μεμέτρηται ἡ ὁδὸς ἡ βασιληίη τοῖσι παρασάγγῃσι, καὶ ὁ παρασάγγης δύναται τριήκοντα στάδια, (ὥσπερ οὗτός γε δύναται ταῦτα) ἐκ Σαρδίων στάδιά ἐστι ἐς τὰ βασιλήια τὰ Μεμνόνεια καλεόμενα, πεντακόσια καὶ τρισχίλια καὶ μύρια, παρασαγγέων ἐόντων πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ διεξιοῦσι, ἀναισιμοῦνται ἡμέραι ἀπαρτὶ ἐνενήκοντα. Οὕτω τῷ Μιλησίῳ Ἀρισταγόρῃ, εἴπαντι πρὸς Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον, εἶναι τριῶν μηνῶν τὴν ἄνοδον τὴν παρὰ βασιλῆα, ὀρθῶς εἴρητο. εἰ δέ τις τὸ ἀτρεκέστερον τουτέων ἔτι δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω. τὴν γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις ὁδὸν δεῖ προσλογίσασθαι ταύτῃ. καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σούσων (τοῦτο γὰρ Μεμνόνειον ἄστυ καλέεται) τεσσεράκοντα καὶ τετρακισχιλίους καὶ μυρίους. οἱ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις εἰσὶ τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσιοι στάδιοι· καὶ οὕτω τρισὶ ἡμέρῃσι μηκύνεται ἡ τρίμηνος ὁδός. Ἀπελαυνόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐκ τῆς Σπάρτης, ἤιε ἐς τὰς Ἀθήνας, γενομένας ὧδε τυράννων ἐλευθέρας· ἐπεὶ Ἵππαρχον τὸν Πεισιστράτου, Ἱππίεω δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεὸν, ἰδόντα ὄψιν ἐνυπνίου τῷ ἑωυτοῦ πάθεϊ ἐναργεστάτην, κτείνουσι Ἀριστογείτων καὶ Ἁρμόδιος, γένος ἐόντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι, μετὰ ταῦτα ἐτυραννεύοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἔτεα τέσσερα, οὐδὲν ἧσσον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἢ πρὸ τοῦ.

τοῦ Εὐφράτης.

τοῦ Τίγρις.

parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia determinat flumen quod navibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sunt diversoriorum quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus, in quibus & præsidium est. Eam fluvii qui navibus transeuntur quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessarium est: primus, Tigris: secundus dehinc ac tertius ejusdem nominis, etsi non idem fluvius, nec ex eodem fluens loco. nam horum quos enumeravi primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex [1] Mantienis. quartus fluvius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alveos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tendenti stathmi sunt quatuor: unde in regionem Cassiam transeunti sunt undecim stathmi, parasangæ vero quadragintaduo & dimidiatus, ad fluvium Choaspem, qui & ipse navibus transmittitur. supra quem urbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum undecim. Tot diversoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quod si inter re- LIII
gium recte metiamur parasangis, & parasanga valet tringinta stadia, (ut valet) sunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia, tredecim millia stadiorum & quingenta: quum sint parasangæ quadringentæ quinquaginta. Itaque peragrando singulis diebus centena & quinquagena stadia, consumuntur solidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenem La- LIV
cedæmonium dicente trium mensium iter esse, recte dicebatur. Quod siquis exploratius ista inquirat, hoc quoque ego indicabo. nam iter ab Ephesо ad Sardis [2] hac ratione decet computari. A Græco igitur mari ad Susa (hæc enim urbs Memnonis vocatur) dico esse [3] tredecim millia stadiorum & quadraginta. Ex Epheso enim ad Sardis, quingenta & quadraginta stadia: atque ita tribus omnino diebus producitur iter trimestre.

¶ [4] DIGRESSUS è Sparta Aristagoras Athenas contendit, tyrannis liberatas, LV
hoc modo: Postquam Hipparchum Pisistrati filium, Hippiæque tyranni fratrem, qui in somnis visionem cladis suæ evidentissimam vidisset, interfecere Aristogiton & Harmodius, prisco genere Gephyræi, post hæc nihilominus Athenienses, imo magis quam prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt.

---

1 Matienis, & paulo post Matienam. 2 Huic oportet annumerare. 3 Quatuordecim 4 Exactus autem Sparta.

Visso

LVI Visio autem insomnii Hipparchi hæc erat: Pridie Panathenæorum videbatur Hipparchus cernere virum assistentem sibi procerum atque speciosum, hos versus per ænigma dicentem,

Intoleranda leo tolera, tolerans animo ægro.

1 *Nemo viris pœnas injustis jure rependet.*

2 Ubi dies illuxit, confestim præ se ferebat referre hæc velle ad somniorum conjectores: sed mox spreta visione, mittit pompam, ubi mortem oppetiit.

LVII Gephyræi autem è quibus erant percussores Hipparchi, fuere à principio ex Eretria oriundi, ut ipsi aiunt: verum, ut ego interrogando comperio, fuere Phœnices, ex iis qui cum Cadmo in terram quæ nunc vocatur Bœotia venere, atque eam incoluere, sortiti Tanagricum tractum. unde Cadmeis primum per Argivos exactis, iterum per Bæotos hi Gephyræi expulsi, Athenas diverterunt. Ab Atheniensibus autem recepti sub conditionibus sunt, ut cives inter eos essent, multis 3 nec memoratu dignis quas agerent rebus impositis.

LVIII Phœnices isti qui cum Cadmo advenerunt, quorum Gephyræi fuere, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciam introduxere, tum vero literas, quæ apud Græcos, ut mihi videtur, antea non fuerant. Et primæ quidem illæ extiterunt quibus omnes Phœnices utuntur: progressu vero temporis, una cum sono mutaverunt, & modulum pristinum. Et quum ea tempestate in plerisque circa locis eorum accolæ Iones essent, 4 qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in usu habuerunt: & in utendo confessi sunt, ut ratio ferebat, vocari Phœnices, quod essent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priscaque consuetudine biblos Iones appellant pelles, quod aliquando penuria biblorum, *hoc est* 5 *sirporum*, pellibus caprinis ovillisque utebantur: adhuc quoque ad meam usque memoriam multi barbarorum talibus in pellibus scribunt.

LIX Quin ipse vidi apud Thebas Bœotias in Ismenii Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibusdam incisas, magna ex parte consimiles Ionicis. quorum tripodum unus habet hoc epigramma,

Ἡ μέν νυν ὄψις τοῦ Ἱππάρχου ἐνυπνίου ἦν ἥδε· ἐν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ἐδόκεε ὁ Ἵππαρχος ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν καὶ εὐειδέα αἰνίσσεσθαι τάδε τὰ ἔπεα,

Τλῆθι λέων ἄτλητα παθὼν τετληότι θυμῷ.

Οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει.

ταῦτα δὲ, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, φανερὸς ἦν ὑπερτιθέμενος ὀνειροπόλοισι. μετὰ δὲ, ἀπειπάμενος τὴν ὄψιν, ἔπεμπε τὴν πομπὴν ἐν τῇ δὴ τελευτᾷ. Οἱ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἦσαν οἱ φονέες '' Ἱππάρχου, ὡς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἐξ Ἐρετρίης τὴν ἀρχήν· ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπυνθανόμενος εὑρίσκω, ἦσαν Φοίνικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς γῆν τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην. οἴκεον δὲ τῆς χώρης ταύτης ἀπολαχόντες τὴν Ταναγρικὴν μοίρην. ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων πρότερον ἐξαναστάντων ὑπ' Ἀργείων, οἱ Γεφυραῖοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἐξαναστάντες ἐτράποντο ἐπ' Ἀθηναίων. Ἀθηναῖοι δέ σφεας ἐπὶ ῥητοῖσι ἐδέξαντο, σφέων αὐτῶν εἶναι πολιήτας, πολλῶν τεων καὶ οὐκ ἀξιαπηγήτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι. Οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἄλλα τε πολλά, οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην, ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἐόντα πρὶν Ἕλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκέει. πρῶτα μὲν, τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δὲ, χρόνου προβαίνοντος, ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων. περιοίκεον δέ σφεας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες· * οἳ παραλαβόντες διδαχῇ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταρρυθμίσαντες σφέων ὀλίγα, ἐχρέωντο. χρεώμενοι δὲ, ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινικήια κεκλῆσθαι. καὶ τὰς βίβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνει βίβλων ἐχρέωντο διφθέρῃσι αἰγέῃσί τε καὶ οἰέῃσι. ἔτι δὲ καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι. Εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμήια γράμματα ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, ἐπὶ τρίποσί τισι ἐγκεκολαμμένα, τὰ πολλὰ ὅμοια ἐόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι· ὁ μὲν δὴ εἷς τῶν τριπόδων ἐπίγραμμα ἔχει,

'' γρ. οἱ Ἱππ

1 Injustus nemo est quem non sua pœna sequetur. 2 Quum primum autem dies illuxit, hæc ad somniorum conjectores aperte retulit. *Vel, Hæc somn. conjectoribus palam communicavit.* sed postea repudiata visione, *vel quum visioni illi renunciasset*, pompam solennem celebravit. 3 Nec memoratu dignis rebus illis interdicentes. 4 Qui quum à Phœnicibus literas didicissent, forma paucarum quarundam immutata, utebantur, & utentes famam sparserunt, (ut æquitas etiam postulabat) quum Phœnices in Græciam eas introduxissent, Phœnicias esse nominandas. 5 *Per biblum videtur intelligenda potius papyrus Ægyptia.* * Exemplum literarum, quibus prisci Iones usi sunt, habes apud *Jos. Scalig.* in Animadv. suis ad *Euseb.* p. 110.

* Ἀμφι-

* Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκεν, ἐὼν ἀπὸ Τηλεβοάων.

ταῦτα ἡλικίην ἂν εἴη κατὰ Λάϊον τὸν Λαβδάκου τοῦ Πολυδώρου τοῦ Κάδμου. Ἕτερος δὲ τρίπους ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει,

Σκαιὸς πυγμαχέων με ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
Νικήσας ἀνέθηκε τεῒν περικαλλὲς ἄγαλμα.

Σκαιὸς δ' ἂν εἴη ὁ Ἱπποκόωντος· εἰ δὴ οὗτός γ' ἐστὶ ὁ ἀναθεὶς, καὶ μὴ ἄλλος τὠυτὸ οὔνομα
ἐπὶ τῷ ἔχων" τοῦ Ἱπποκόωντος, ἡλικίην κατὰ Οἰδίπουν τὸν Λαΐου. Τρίτος δὲ τρίπους λέγει καὶ οὗτος ἐν ἑξαμέτρῳ,

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸν ἐϋσκόπῳ Ἀπόλλωνι
Μουναρχέων ἀνέθηκε τεῒν περικαλλὲς ἄγαλμα.

195 Ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοκλέος μουναρχέοντος ἐξανιστέαται Καδμεῖοι ὑπ' Ἀργείων, καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἐγχέλεας. οἱ δὲ Γεφυραῖοι ὑπολειφθέντες ὕστερον ὑπὸ Βοιωτῶν, ἀναχωρέουσι ἐς Ἀθήνας. καί σφι ἱρά ἐστι ἐν Ἀθήνῃσι ἱδρυμένα, τῶν οὐδὲν μέτα τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἄλλα τε κεχωρισμένα τῶν ἄλλων ἱρῶν, καὶ δὴ καὶ Ἀχαιΐης Δήμητρος ἱρόν τε καὶ ὄργια. Ἡ μὲν δὴ ὄψις τῆς Ἱππάρχου ἐνυπνίου, καὶ οἱ Γεφυραῖοι ὅθεν ἐγεγόνεσαν, τῶν ἦσαν οἱ Ἱππάρχου φονέες, ἀπήγηταί μοι. δεῖ δὲ πρὸς τούτοισι ἔτι ἀναλαβεῖν τὸν κατ' ἀρχὰς ἤια λέξων λόγον, ὡς τυράννων ἐλευθερώθησαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἱππίεω τυραννεύοντος, καὶ ἐμπικραινομένου Ἀθηναίοισι, διὰ τὸν Ἱππάρχου θάνατον, Ἀλκμαιωνίδαι, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, καὶ φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπεί τέ σφι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Ἀθηναίων φυγάσι πειρωμένοισι κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οὐ προεχώρεε κάτοδος, ἀλλὰ προσέπταιον μεγάλως, πειρώμενοι κατιέναι τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας Λειψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες, ἐνθαῦτα οἱ Ἀλκμαιωνίδαι πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατίδῃσι μηχανώμενοι, παρ' Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν ἐόντα, τότε δὲ οὔκω, τοῦτον ἐξοικοδομῆσαι. οἷα δὲ χρημάτων εὖ ἥκοντες, καὶ ἐόντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι, τόν τε νηὸν ἐξεργάσαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον, τά τε ἄλλα, καὶ συγκειμένου σφι Παρίνου λίθου ποιέειν τὸν νηὸν, Παρίου τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐξεποίησαν.

Obtulit Amphitryon me gentis Teleboarum.

Hæc fuere circa ætatem Laii, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. LX Alter tripus hexametro carmine ait,

Scæus in assueto pugilum certamine victor,
Me tibi sacravit speciosum munus Apollo.

Scæus autem hic Hippocoontis filius fuerit: si quidem hic est qui tripodem dicavit, & non alius idem Hippocoontis *filii* nomen habens circa ætatem OEdipodis Laio geniti. LXI Tertius tripus, & is hexametro carmine, ait,

Laodamas ipsum tripodem sua in urbe monarchus,
Hoc insigne decus tibi magne dicavit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui monarchus fuit, *id est, solus principatu est potitus*, ejecti sunt Cadmei ab Argivis, & se ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem postea 1 in suspicionem Bœotiorum quum venissent, Athenas commigrarunt: ubi sunt ab eis templa extructa seorsum à cæteris, cum alia quædam, tum Cereris Achææ & templum & orgia. LXII Quod igitur fuerit visum Hipparchi in somnis, & unde fuerint oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me commemoratum est. Unde oportet ad eum redire sermonem quem à principio institueram, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis. Hippia tyrannidem obtinente, 2 & infenso eis propter cædem Hipparchi, Alcmæonidæ, qui genere sunt Athenienses, profugi patria propter Pisistratidas, quoniam ipsis una cum cæteris exulibus res de redeundo tentata omni ope, frustrata fuit, conatique Athenas revertendo liberare, vehementer spe deciderunt, Lipsydrium super Pæoniam communierunt: dehinc omnia adversus Pisistratidas comminiscendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandum, id quod nunc est, tunc autem non erat. Enimvero quum bene nummati essent, ac viri spectati jam inde à suis majoribus, extruxerunt templum exemplari pulchrius, 3 ac cætera omnia, nam quum ex lapide Porino conventum esset ut illud facerent, tamen anteriora ejus Pario lapide effecerunt.

1 *Legit* ὑπεπελευθέντες *pro* ὑπολειφθέντες. Qui exacerbatus in Athenienses erat ob cædem Hipp. 3 Atque inter cætera, quum ex lapide Por. * Epigraphas hasce, (quibus habet Græcia nihil antiquius,) characteribus Ionicis describit *Scaliger* Animadv. in *Eusebii* Chronicon.

Ut igi-

LXIII Ut igitur Athenienses aiunt, hi viri Delphis sedentes, Pythiam pecunia persuaserunt ut & quoties viri Spartiatæ venirent, sive privato sive publico agmine, petentes oraculum, proponeret ipsis liberare Athenas. Lacedæmonii autem, quum sibi idem semper diceretur, mittunt Anchimolium, Asteris filium, inter populares eximium, cum exercitu ad expellendos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites suos & in primis amicos. antiquiora enim duxerunt quæ ad deum quam quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari navibus miserunt: cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulsus, copias eduxit. Id præsciscentes Pisistratidæ auxilia Thessalia evocaverunt. societatem enim cum Thessalis fecerant. quibus rogantibus, communi decreto Thessali miserunt mille equites cum suo rege Cinea, viro Coniæo. Hos socios ubi habuere Pisistratidæ, hoc excogitavere: planitiem Phalereorum detergunt, eumque locum equitabilem reddunt, atque illac equitatum in castra hostium immittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos, tum vero Anchimolium interemit: cæteros qui superfuere, ad naves repulit. 1 Hunc in modum primus Lacedæmoniorum exercitus abscessit. Extatque in Alopecis Atticæ bustum Anchimolii, juxta Herculis templum quod est in Cynosargi.

LXIV Postea vero Lacedæmonii majores copias contra Athenas miserunt, non mari, sed terra, præfecto illis duce Cleomene Anaxandridæ filio: cum quibus oram Atticam invadentibus congressus primum Thessalorum equitatus, non diu post in fugam versus est, cæsis supra quadraginta è suis qui superfuere, qua quisque potuit, recta in Thessaliam rediere. Cleomenes ad urbem pergens, una cum iis Atheniensibus qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murum Pelasgicum redactos.

LXV 2 Neque tamen omnino Pisistratidas ejicere Lacedæmonii, quippe qui de facienda obsidione non cogitabant, & Pisistratidæ cibo potuque bene instructi erant. Itaque quum aliquot dies Lacedæmonii tyrannos obsedissent, Spartam abiere. Hic tamen casus qui aliis infaustus, idem aliis faustus extitit.

Ὡς ὦν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐν Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι ὅκως ἔλθοιεν Σπαρτιητέων ἄνδρες, εἴτε ἰδίῳ στόλῳ εἴτε δημοσίῳ χρησόμενοι, προφέρειν σφι τὰς Ἀθήνας ἐλευθεροῦν. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι αἰεὶ τὠυτὸ πρόφαντον ἐγίνετο, πέμπουσι Ἀγχιμόλιον τὸν Ἀστέρος, ἐόντα τῶν ἀστῶν ἄνδρα δόκιμον, σὺν στρατῷ, ἐξελῶντα Πεισιστρατίδας ἐξ Ἀθηναίων ὅμως καὶ ξεινίους σφι ἐόντας τὰ μάλιστα. τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν. πέμπουσι δὲ τούτους κατὰ θάλασσαν πλοίοισι. ὁ μὲν δὴ προσχὼν ἐς Φάληρον τὴν στρατιὴν ἀπέβησε. οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι προπυνθανόμενοι ταῦτα, ἐπεκαλέοντο ἐκ Θεσσαλίης ἐπικουρίην· ἐπεποίητο γάρ σφι συμμαχίη πρὸς αὐτούς. Θεσσαλοὶ δέ σφι δεομένοισι ἀπέπεμψαν, κοινῇ γνώμῃ χρεώμενοι, χιλίην τε ἵππον, καὶ τὸν βασιλέα τὸν σφέτερον Κινέην, ἄνδρα Κονιαῖον. τοὺς ἐπεί τε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐμηχανέατο τοιάδε· κείραντες τῶν Φαληρέων τὸ πεδίον, καὶ ἱππάσιμον ποιήσαντες τοῦτον τὸν χῶρον, ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἵππον. ἐμπεσοῦσα δὲ διέφθειρε ἄλλους τε πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ δὴ καὶ τὸν Ἀγχιμόλιον· τοὺς δὲ περιγενομένους αὐτέων ἐς τὰς νέας κατέρξαν. ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος ἐκ Λακεδαίμονος οὕτω ἀπήλλαξε· καὶ Ἀγχιμολίου εἰσὶ ταφαὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀλωπεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακληίου τοῦ ἐν Κυνοσάργεϊ. Μετὰ δὲ, Λακεδαιμόνιοι μέζω στόλον στείλαντες, ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς ἀποδέξαντες βασιλέα Κλεομένεα τὸν Ἀναξανδρίδεω, οὐκέτι κατὰ θάλασσαν στείλαντες, ἀλλὰ κατ᾽ ἤπειρον. τοῖσι δὲ ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττικὴν χώρην ἡ τῶν Θεσσαλέων ἵππος πρώτη προσέμιξε, καὶ οὐ μετὰ πολλὸν ἐτράπετο. καί σφεων ἔπεσον ὑπὲρ τεσσεράκοντα ἄνδρες· οἱ δὲ περιγενόμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς εἶχον ἰθὺς ἐπὶ Θεσσαλίης. Κλεομένης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὸ ἄστυ ἅμα Ἀθηναίων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἐλευθέροισι, ἐπολιόρκεε τοὺς τυράννους, ἀπεργμένους ἐν τῷ Πελασγικῷ τείχεϊ. Καὶ οὐδέν τι πάντως ἂν ἐξεῖλον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λακεδαιμόνιοι· οὔτε γὰρ ἐπέδρην ἐπενόεον ποιήσασθαι, οἵ τε Πεισιστρατίδαι σιτίοισι καὶ ποτοῖσι εὖ παρεσκευάδατο· πολιορκήσαντές τε ἂν ἡμέρας ὀλίγας, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην. νῦν δὲ συντυχίη τοῖσι μὲν κακὴ ἐπεγένετο, τοῖσι δὲ, ἡ αὐτὴ αὕτη σύμμαχος. 196

1 Hic fuit primæ expeditionis Laced. exitus. 2 Nec vero Pisistratidas ulla ratione ejecissent, *vel profligassent* Lacedæmonii, quippe qui de trahenda in longum obsidione non cogit. & Pisistr. commeatu bene instructi erant: ideoque ubi per aliquot dies obsedissent, Spartam reversi fuissent. Sed res contigit quæ ut illis perniciosa, ita his adjumento fuit.

ὑπεχεί-

ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρης οἱ παῖδες τῶν Πεισιστρατιδέων ἥλωσαν. τοῦτο δὲ ὡς ἐγένετο, πάντα αὐτέων τὰ πρήγματα συνετετάρακτο. παρέστησαν δὲ ἐπὶ μισθῷ τοῖσι τέκνοισι, ἐπ' οἷσι ἐβούλοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε ἐν πέντε ἡμέρῃσι ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς Ἀττικῆς. μετὰ δὲ, ἐξεχώρησαν ἐς Σίγειον τὸ ἐπὶ τῷ Σκαμάνδρῳ, ἄρξαντες μὲν Ἀθηναίων ἐπ' ἔτεα ἓξ καὶ τριήκοντα, ἐόντες δὲ καὶ οὗτοι ἀνέκαθεν Πύλιοί τε καὶ Νηλεΐδαι, ἐκ τῶν αὐτέων γεγονότες, καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον· οἳ πρότερον ἐπήλυδες ἐόντες, ἐγένοντο Ἀθηναίων βασιλέες. ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τὠυτὸ ὄνομα ἀπεμνημόνευσε Ἱπποκράτης τῷ παιδὶ θέσθαι τὸν Πεισίστρατον, ἐπὶ τοῦ Νέστορος Πεισιστράτου ποιεύμενος τὴν ἐπωνυμίην. οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυράννων ἀπηλλάχθησαν. ὅσα δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιόχρεω ἀπηγήσιος, πρὶν Ἰωνίην τε ἀποστῆναι ἀπὸ Δαρείου, καὶ Ἀρισταγόρεα τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρῆσαι σφέων βοηθέειν, ταῦτα πρῶτα φράσω. Ἀθῆναι, ἐοῦσαι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεῖσαι τυράννων, " ἐγένοντο μέζονες. ἐν δὲ αὐτοῖσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε, ἀνὴρ Ἀλκμαιωνίδης, ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπεῖσαι· καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου, οἰκίης μὲν ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι. θύουσι δὲ οἱ συγγενέες αὐτοῦ Διῒ Καρίῳ. οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐστασίασαν περὶ δυνάμιος· ἑσσούμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν δῆμον προσεταιρίζεται· μετὰ δὲ, τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους, δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἴωνος παίδων Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ Ἀργάδεω καὶ Ὅπλητος, ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας· ἐπιχωρίων δ' ἑτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας ἐξευρὼν, πάρεξ Αἴαντος. τοῦτον δὲ, ἅτε ἀστυγείτονα καὶ σύμμαχον ξεῖνον ἐόντα, προσέθεντο. Ταῦτα δὲ, δοκέειν ἐμοὶ, ἐμιμέετο ὁ Κλεισθένης οὗτος τὸν ἑωυτοῦ μητροπάτορα Κλεισθένεα τὸν Σικυῶνος τύραννον. Κλεισθένης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας, τοῦτο μὲν, ῥαψῳδοὺς ἔπαυσε ἐν Σικυῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὁμηρείων ἐπέων εἵνεκα, ὅτι Ἀργεῖοί τε καὶ Ἄργος τὰ πολλὰ " πάνταν ὑμνέαται. τοῦτο δὲ (ἡρώϊον γὰρ ἦν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυωνίων Ἀδρήστου τοῦ Ταλαοῦ) τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης ἐόντα Ἀργεῖον ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρης. ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφοὺς, ἐχρηστηριάζετο εἰ ἐκβάλοι τὸν Ἄδρηστον· ἡ δέ γε Πυθίη χρᾷ οἱ φᾶσα, Ἄδρηστον μὲν εἶναι Σικυωνίων βασιλῆα, ἐκεῖνον δὲ, λευστῆρα. ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτό γε οὐ παρεδίδου,

γρ. ἐγίνοντο

γρ. πάντα

1 nam filii Pisistratidarum qui clam extra regionem supponebantur, intercepti sunt. Quo ex facto omnes eorum res perturbatæ sunt, & pro redimendis filiis ad voluntatem Atheniensium transfegerunt ut intra quinque dies ex Attica excederent. Moxque in Sigeum quod est supra Scamandrum concesserunt, quum sex & triginta annos regnassent, oriundi è Pylo atque à Neleo, ex eisdem prognati 2 ex quibus ii qui fuere cum Codro ac Melantho, qui prius adventitii, tamen Atheniensium reges evasere. Eaque de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati filii Nestoris, idem nomen filio suo imposuit. Hoc Athenienses modo tyrannis liberati sunt. Qui recepta libertate, quæcunque aut fecere aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratum auxilia venerit, hæc prius edisseram. ¶ Athenæ, quum LXVI magnæ fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberatæ, extitere majores. in quibus duo viri præpollebant, Clisthenes, vir Alcmæonides, qui (ut fama fert) 3 Pythiam persuaserat: & Isagoras, Tisandri filius, illustri quidem familia, sed quam vetusta non queo affirmare: ejus tamen cognati Jovi Cario immolant. Hi viri per factiones de potentatu contendebant. Clisthenes, quum vinceretur, populum amplectendo, ex quatuor tribubus mox decem effecit, cognominibus Ionis filiorum, 4 Peleontis & Ægicoris & Argadei & Hopletis in alia commutatis quæ ipse invenit, aliorum heroum indigenarum, præterquam Ajacis: quem etsi hospitem, tamen adjecit, utpote finitimum ac socium. ¶ Qua LXVII in re videtur mihi Clisthenes hic avum suum maternum Clisthenem Sicyonis tyrannum fuisse imitatus. ille enim, quum bellum gessisset cum Argivis, summovit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Argivi tantopere celebrantur. Neque hæc modo summovit, sed etiam optavit monumentum Adrasti, Talai filii, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argivus, exterminare: ideoque Delphos adiit ad oraculum consulendum nunquid Adrastum ejiceret. Cui Pythia respondens, inquit, Adrastum quidem Sicyonium regem esse, ipsum vero, lapidatorem. Id non concedente sibi deo, Clisthenes

1 Pisistratidarum enim liberi dum clam è regione subducerentur, deprehensi fuerunt. Quo &c. 2 Ex quibus Codrus & Melanthus, qui prius advenæ, &c. 3 *Pythiæ persuaserat ut id faceret quod paulo ante narratum est.* 4 Geleontis.

reversus

reverſus excogitabat quo pacto Adraſtus ipſe demigraret. Quod ubi excogitaſſe ſibi viſus eſt, miſit ad Bœotias Thebas nunciatum, velle ſe 1 afferre Sicyonem Melanippum Aſtaci filium. Eumque tribuentibus Thebanis, in urbem intulit: atque ei fanum in ipſa curia deſignatum exædificavit munitiſſimo in loco, in quem intulit Melanippum. 2 Quod factum deberet exiſtimari inimiciſſimum Adraſto, quod & Meciſtem fratrem ejus & Tydeum generum Melanippus interfeciſſet. Cliſthenes ubi fanum extruxit, hoſtias & dies feſtos Melanippo dedit ab Adraſto ereptos, quibus illum Sicyonii magno cum honore proſequi conſueverant. Etenim regio Polybi fuerat, qui, quum ſine liberis decederet, imperium Adraſto legavit nepoti ſuo ex filia. eum igitur Sicyonii cum aliis honoribus proſequebantur, tum vero 3 tragicis choris, ita ut non Dionyſum, ſed Adraſtum venerarentur. at Cliſthenes choros quidem Libero, cæteras vero ceremonias Melanippo dicavit. Hæc ille in Adraſtum

LXVIII egit. Tribus autem Dorienſium ne forent eædem Sicyonis quæ Argivis, in alia nomina commutavit: ex quibus Sicyonios plurimum ridiculos reddidit. quippe hyos & onu, *id eſt, ſuis & aſini*, 4 ultima nomina pro priſtinis impoſuit, præterquam tribui ſuæ, cui à ſua arche, *id eſt, à ſuo imperio*, nomen indidit. itaque hi tribules Archelai vocabantur: cæterorum autem alii, Hyatæ, *id eſt ſuales*: alii, Oneatæ, *id eſt aſinales*: alii, Chœreatæ, *id eſt porcales*. His tribuum nominibus Sicyonii, & Cliſthene imperante, & eo defuncto, ad ſexaginta annos uſi ſunt, quæ poſtea 5 inter ſe reputantes, in alia transtulerunt, Hylleas, Paphylos, Dymanates: quartæ tribui quam adjecerunt, impoſito cognomine Ægiales,

LXIX ab Ægialo Adraſti filio. Hæc Sicyonius Cliſthenes: 6 & ipſe (ut mihi videtur) præ contemptu Ionum, ne forent eædem ipſis & Ionibus tribus, Cliſthenem ſibi cognominem imitatus eſt. Quum enim populus Athenienſis fuiſſet antea exagitatus, poſteaquam omnium autoritatem ad ſuam unius redegit, tum tribuum nomina cenſuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decem pro quatuor, & totidem phylarchos, *id eſt tribuum præfectos*. Ita populo in tribus diſtributo atque compoſito, erat

ἀπελθὼν ὀπίσω, ἐβουλεύετο μηχανὴν τῇ αὐτὸς ὁ Ἄδρηστος ἀπαλλάξεται. ὡς δέ οἱ ἐξευρῆσθαι ἐδόκεε, πέμψας ἐς Θήβας τὰς Βοιωτίας, ἔφη θέλειν ἐπαγαγέσθαι Μελάνιππον τὸν Ἀστακοῦ· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔδοσαν. ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν Μελάνιππον, τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ τῷ πρυτανηΐῳ, καί μιν ἵδρυσε ἐνθαῦτα ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ. ἐπηγάγετο δὲ τὸν Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης (καὶ γὰρ τοῦτο δεῖ ἀπηγήσασθαι) ὡς ἔχθιστον ἐόντα Ἀδρήστῳ, ὃς τόν τε ἀδελφεόν οἱ Μηκιστέα ἀπεκτόνεε, καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδέα. ἐπείτε δέ οἱ τὸ τέμενος ἀπέδεξε, θυσίας τε καὶ ὁρτὰς Ἀδρήστου ἀπελόμενος, ἔδωκε τῷ Μελανίππῳ. οἱ δὲ Σικυώνιοι ἐώθεσαν μεγαλωστὶ κάρτα τιμᾶν τὸν Ἄδρηστον. ἡ γὰρ χώρη ἦν αὕτη Πολύβου· ὁ δὲ Ἄδρηστος ἦν Πολύβου θυγατριδέος· ἄπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν διδοῖ Ἀδρήστῳ τὴν ἀρχήν. τά τε δὴ ἄλλα οἱ Σικυώνιοι ἐτίμων τὸν Ἄδρηστον, καὶ δὴ πρὸς, τὰ πάθεα αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον· τὸν μὲν Διόνυσον οὐ τιμέωντες, τὸν δὲ Ἄδρηστον. Κλεισθένης δὲ χοροὺς μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλην θυσίην τῷ Μελανίππῳ. ταῦτα μὲν ἐς Ἄδρηστόν οἱ ἐπεποίητο· φυλὰς δὲ τὰς Δωριέων, ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικυωνίοισι καὶ τοῖσι Ἀργείοισι, μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐνόματα. ἔνθα καὶ πλεῖστον κατεγέλασε τῶν Σικυωνίων. ἐπὶ γὰρ ὑός τε καὶ ὄνου τὰς ἐπωνυμίας μετατιθεὶς, αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε, πλὴν τῆς ἑωυτοῦ φυλῆς. ταύτῃ δὲ τοὔνομα ἀπὸ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχέλαοι ἐκαλέοντο· ἕτεροι δὲ, Ὑᾶται· ἄλλοι δὲ, Ὀνεᾶται· ἕτεροι δὲ, Χοιρεᾶται. τούτοισι τοῖσι οὐνόμασι τῶν φυλέων ἐχρέωντο οἱ Σικυώνιοι, καὶ ἐπὶ Κλεισθένεος ἄρχοντος, καὶ ἐκείνου τεθνεῶτος, ἔτι ἐπ᾽ ἔτεα ἑξήκοντα. μετέπειτα μέντοι λόγον σφίσι δόντες, μετέβαλον ἐς τοὺς Ὑλλέας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανάτας. τετάρτους δὲ αὐτοῖσι προσέθεντο ἐπὶ τοῦ Ἀδρήστου παιδὸς Αἰγιαλέος, τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκλῆσθαι Αἰγιαλέας. Ταῦτα μέν νυν ὁ Σικυώνιος Κλεισθένης ἐπεποιήκεε. ὁ δὲ δὴ Ἀθηναῖος Κλεισθένης, ἐὼν τοῦ Σικυωνίου τούτου θυγατριδέος, καὶ τοὔνομα ἐπὶ τούτου ἔχων, δοκέειν ἐμοὶ, καὶ οὗτος ὑπεριδὼν Ἴωνας, ἵνα μὴ σφίσι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι, τὸν ὁμώνυμον Κλεισθένεα ἐμιμήσατο. ὡς γὰρ δὴ τὸν Ἀθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον, τότε πάντων πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοίρην προσεθήκατο, τὰς φυλὰς μετωνόμασε, καὶ ἐποίησε πλεῦνας ἐξ ἐλασσόνων. δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσσέρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δήμους κατένεμε ἐς τὰς φυλάς. ἦν τε τὸν δῆμον προσθέμενος 197

1 Reducere. *Sic in ſeq.* 2 Reduxit autem Melanippum Cliſthenes (hoc enim narrandum eſt) ut Adraſto inimiciſſimum, quod & Meciſt. 3 Ejus infortunia choris tragicis decorabant, 4 Cognomina enim eorum mutans in alia quibus ὑὸς *&* ὄνυ, *id eſt, ſuis, & aſini*, appellationes prætiſæ eſſent, ultimas ſyllabas addebat. 5 Quum apud ſe expendiſſent, 6 *Poſt* Cliſthenes *adde*, fecerat. Athenienſis autem Cliſthenes, quum hujus Sicyonii eſſet ex filia nepos, & ab eo nomen haberet, *&c.*

πλῆθος κατύπερθε τῶν ἀντιστασιωτέων. LXX Ἐν τῷ μέρεϊ δὲ ἑσσούμενος ὁ Ἰσαγόρης ἀντιτεχνᾶται τάδε· ἐπικαλέεται Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον, γενόμενον ἑωυτῷ ξεῖνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδέων πολιορκίης. τὸν δὴ Κλεομένεα εἶχε αἰτίη φοιτᾶν παρὰ τοῦ Ἰσαγόρεω τὴν γυναῖκα. τὰ μὲν δὴ πρῶτα πέμπων ὁ Κλεομένης ἐς τὰς Ἀθήνας κήρυκα, ἐξέβαλε Κλεισθένεα, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων, τοὺς ἐναγέας ἐπιλέγων. ταῦτα δὲ πέμπων, ἔλεγε ἐκ διδαχῆς τοῦ Ἰσαγόρεω. οἱ μὲν γὰρ Ἀλκμαιωνίδαι καὶ οἱ συστασιῶται αὐτῶν εἶχον αἰτίην τοῦ φόνου τούτου· αὐτὸς δὲ οὐ μετεῖχε, οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ. LXXI Οἱ δ' ἐναγέες Ἀθηναίων ὧδε ὠνομάσθησαν. ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης· οὗτος ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε· προσποιησάμενος δὲ ἑταιρηΐην τῶν ἡλικιωτέων, καταλαβεῖν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη· οὐ δυνάμενος δὲ ἐπικρατῆσαι, ἱκέτης ἵζετο πρὸς τὤγαλμα. τούτους ἀνιστᾶσι μὲν οἱ πρυτάνιες τῶν Ναυκράρων, οἵπερ ἐνέμοντο τότε τὰς Ἀθήνας, ὑπεγγύους, πλὴν θανάτου. φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη ἔχει Ἀλκμαιωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο. LXXII Κλεομένης δὲ ὡς πέμπων ἐξέβαλε Κλεισθένεα καὶ τοὺς ἐναγέας, Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπεξέσχε· μετὰ δὲ, οὐδὲν ἧσσον παρῆν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Κλεομένης, οὐ σὺν μεγάλῃ χειρί. ἀπικόμενος δὲ ἀγηλατέει ἑπτακόσια ἐπίστια Ἀθηναίων, τά οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ ποιήσας, δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειρᾶτο. τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω στασιώτῃσι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς, καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι, ὅ, τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Ἀθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ τὰ αὐτὰ φρονήσαντες, ἐπολιόρκεον αὐτοὺς ἡμέρας δύο. τῇ δὲ τρίτῃ ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρης ὅσοι ἦσαν αὐτέων Λακεδαιμόνιοι. ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεομένεϊ ἡ φήμη. ὡς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μέλλων δὴ αὐτὴν κατασχήσειν, ἤιε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ, ὡς προσερέων. ἡ δὲ ἱρείη ἐξαναστᾶσα ἐκ τοῦ θρόνου, πρὶν ἢ τὰς θύρας αὐτὸν ἀμεῖψαι, εἶπε, Ὦ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρει, μηδ' ἔσιθι ἐς τὸ ἱρόν. οὐ γὰρ θεμιτὸν Δωριεῦσι παριέναι ἐνθαῦτα. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ γύναι, ἀλλ' οὐ Δωριεύς εἰμι, ἀλλ' Ἀχαιός. ὁ μὲν δὴ τῇ κληδόνι οὐδὲν χρεώμενος,

Margin: γρ. ἔνεμον — γρ. τοῦ — γρ. ἔσελθε

multo superior iis qui erant contrariæ factionis. LXX 1 Superatus in partibus Isagoras, hoc invicem excogitavit, ut Cleomenem Lacedæmonium advocaret, jam inde ab obsidione Pisistratidarum sibi hospitem factum: qui quidem culpabatur quod ad uxorem Isagoræ ventitaret. is misso primum Athenas caduceatore, Clisthenem ejecit, & cum eo alios complures Athenienses, eos enageas vocans, *q. d. piaculares*, videlicet admonitu Isagoræ hæc dicens. nam Isagoras atque amici ejus non erant affines cædis cujus insimulabantur 2 Alcmæonidæ, & qui Atheniensium erant enagees, ita nominabantur, *qui piaculo obstricti erant.* LXXI Cylon quidam Atheniensis vir olympionices, affectatæ tyrannidis compertus est. Simulato namque æqualium sodalitio arcem occupare conatus est. Id quum efficere non potuisset, assedit simulacro dei supplex, ipse ac socii. hos illinc submoverunt quidem magistratus Naucratiorum, qui tunc Athenas incolebant, date fide puniendi eos citra mortem: sed culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Pisistrati ætatem gesta sunt. LXXII Ubi autem Cleomenes per nuncium ejecit Clisthenem atque piaculares, quamvis Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas venit, non magna cum manu, atque illinc septingentas familias *militares* Atheniensium, tanquam piaculo contaminatas, relegavit, quas ei suggerebat Isagoras. Hoc acto conabatur secundo loco senatum dissolvere, & magistratus trecentis Isagoræ militibus mandare: verum reluctante senatu, atque obtemperare nolente, Cleomenes Isagorasque cum suæ factionis hominibus arcem occuparunt. quos cæteri Athenienses cum senatu sentientes, biduo obsederunt: tertio die quicunque Lacedæmoni ibi erant accepta fide, regione discesserunt, 3 rato effecto quod Cleomeni dictum est. nam ei ad occupandam arcem ascendenti, & ad dei penetrale consulendi gratia eunti, exurgens è sella sacerdos, antequam ille valvas reseraret, Lacedæmonie, inquit, hospes, retro redeas, neve templum introeas. non enim Doribus huc introire fas est. Cui Cleomenes, Ego, inquit, mulier, Dores non sum, sed Achæus. Itaque admonitu uti nolens,

1 Superatus autem vicissim Isagoras, hoc contra excogit. 2 Alcmæonidæ enim & qui earundem partium erant, cædis hujus invidiam sustinebant, at ipse *Isagoras* nequaquam, nec ejus amici. Enagees autem inter Athenienses ita nominati fuerunt. 3 Omine Cleomeni rato effecto. *Id est, Rato effecto eo quod omine portendebatur Cleomeni. vel Exitu omen approbante Cleomeni. Quod autem hic* φήμη, *statim post*, κληδόνα *vocat, quod Valla interpret.* admonitum.

atque

atque in conatu pergens, tunc quoque iterum à propoſito cum Lacedæmoniis decidit. Cæteros autem ad necem vinxere Athenienſes, & in iis Timeſitheum fratrem ejus, cujus manualia opera atque ſtrenuitatem maximam referre poſſem. Atque hi quidem in vincula conjecti mortem oppetiere.

LXXIII Athenienſes autem poſt hæc revocatis cum Cliſthene ſeptingentis *militum* familiis, quas Cleomenes exegerat, Sardis mittunt ad contrahendam cum Perſis ſocietatem. Intelligebant enim ſibi cum Cleomene atque Lacedæmoniis eſſe bellandum. Ut Sardis venere nuncii, mandataque expoſuere, percontatus eſt eos Artaphernes Hyſtaſpis filius, Sardium prætor, quinam homines eſſent Athenienſes, & ubi terram incolentes, qui ſocii Perſarum fieri orarent. Ubi id ex nunciis audivit, ita eis ingenue reſpondit, Si regi Dario terram darent & aquam, ſe contractuum cum eis ſocietatem: ſin minus, illos abſcedere præcepit. Nuncii inter ſe colloquuti, quod ſocietatem facere cuperent, daturos ſe eſſe dixerunt. quo nomine, ubi reverſi ſunt domum, vehementer accuſati ſunt.

LXXIV Cleomenes, intelligens ab Athenienſibus ſe & verbis & factis lædi, ex omni Peloponneſo copias coegit, diſſimulans quem ad finem, quum haberet in animo tum populum Athenienſem ulciſci, tum Iſagoram conſtituere tyrannum, qui una cum eo ex arce deceſſerat. Comparato exercitu ingenti, ipſe Eleuſina invaſit, & ex compoſito Bœotii OEnoem occuparunt & Hyſias, ultimos Atticæ populos: & ab altera parte Chalcidenſes oræ Atticæ loca populabantur. Athenienſes etſi ancipiti bello diſtricti, Bœotiorum & Chalcidenſium ultione dilata, arma contra Peloponnenſes in Eleuſine agentes ferunt.

LXXV Dumque ambo exercitus conſerturi prœlium eſſent, Corinthii, primi omnium ſecum reputantes injuſte à ſe agi, 1 averterunt ſe, atque abſceſſerunt. Secundum hos idem fecit Demaratus Ariſtonis filius, qui & ipſe erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene ſuperiori tempore diſſenſerat. Ob quam regum diſſenſionem lex apud Spartam lata eſt, non licere utrique regi cum exercitu prodire. (nam prius prodibant) & his ſejunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui: qui & iſti antehac ab eis evocati, exercitum ambo comitabantur. Porro tunc

ἐπεχείρησέ τε, καὶ τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. τοὺς δὲ ἄλλους Ἀθηναῖοι κατέδησαν τὴν ἐπὶ θανάτῳ· ἐν δὲ αὐτοῖσι, καὶ Τιμησίθεον τὸν ἀδελφεὸν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε καὶ λήματος ἔχιμ' ἂν μέγιστα καταλέξαι. οὗτοι μέν νυν δεδεμένοι ἐτελεύτησαν. Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλεισθένεα 198 καὶ τὰ ἑπτακόσια ἐπίστια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεομένεος μεταπεμψάμενοι, πέμπουσι ἀγγέλους ἐς Σάρδις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς Πέρσας. ἠπιστέατο γάρ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεομένεα ἐκπεπολεμῶσθαι. ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς Σάρδις, καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, Ἀρταφέρνης ὁ Ὑστάσπεος, Σαρδίων ὕπαρχος, ἐπηρώτα τίνες ἐόντες ἄνθρωποι, καὶ ποῦ γῆς " οἰκεόμενοι, δεοίατο Περσέων γρ. οἰκημένοι, σύμμαχοι γενέσθαι. πυνθόμενος δὲ πρὸς τῶν ἀγγέλων, ἀπεκορύφου σφι τάδε· εἰ μὲν διδοῦσι βασιλέϊ Δαρείῳ Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι συνετίθετο· εἰ δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε. οἱ δὲ ἄγγελοι ἐπὶ σφέων αὐτέων βαλλόμενοι, διδόναι ἔφασαν, βουλόμενοι τὴν συμμαχίην ποιήσασθαι. οὗτοι μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὴν ἑωυτῶν, αἰτίας μεγάλας ἔχον. Κλεομένης δὲ ἐπιστάμενος περιυβρίσθαι ἔπεσι καὶ ἔργοισι ὑπ' Ἀθηναίων, συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννήσου στρατὸν, οὐ φράζων ἐς τὸ συλλέγει· τίσασθαί τε ἐθέλων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ " Ἰσαγόρεα βουλόμενος τύραννον γρ. Ἰσαγόρην καταστῆσαι. συνεξῆλθε γάρ οἱ οὗτος ἐκ τῆς ἀκροπόλιος. Κλεομένης τε δὴ στόλῳ μεγάλῳ ἐσέβαλε ἐς τὴν Ἐλευσῖνα, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰνόην αἱρέουσι, καὶ Ὑσίας, δήμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς. Χαλκιδέες τε ἐπὶ τὰ ἕτερα ἐσίνοντο, ἐπιόντες χώρους τῆς Ἀττικῆς. Ἀθηναῖοι δὲ, καίπερ ἀμφιβολίῃ ἐχόμενοι, Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων ἐσύστερον ἔμελλον μνήμην ποιήσασθαι, Πελοποννησίοισι δὲ ἐοῦσι ἐν Ἐλευσῖνι ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα. Μελλόντων δὲ συνάψειν τὰ στρατόπεδα ἐς μάχην, Κορίνθιοι μὲν πρῶτοί σφι αὐτοῖσι δόντες λόγον ὡς οὐ ποιοῖεν τὰ δίκαια, μετεβάλλοντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο· μετὰ δὲ, Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος, ἐὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιητέων, καὶ συνεξαγαγών τε τὴν στρατιὴν ἐκ Λακεδαίμονος, καὶ οὐκ ἐὼν διάφορος ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ Κλεομένεϊ. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης, ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ, μὴ ἐξεῖναι ἕπεσθαι ἀμφοτέρους τοὺς βασιλῆας, ἐξιούσης τῆς στρατιῆς. τέως γὰρ ἀμφότεροι εἵποντο. παραλυομένου δὲ τουτέων τοῦ ἑτέρου, καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδέων τὸν ἕτερον. πρὸ τοῦ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφότεροι, ἐπίκλητοί σφι ἐόντες, εἵποντο. τότε δὴ

1 Sententiam mutaverunt,

ἐν τῇ Ἐλευσῖνι ὁρέοντες οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων τούς τε βασιλέας τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ὁμολογέοντας, καὶ Κορινθίους ἐκλιπόντας τὴν τάξιν, οἴχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι. Τέταρτον δὴ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἀπικόμενοι Δωριέες, δίς τε ἐπὶ πολέμῳ ἐσβαλόντες, καὶ δὶς ἐπ᾽ ἀγαθῷ τοῦ πλήθεος τῶν Ἀθηναίων· πρῶτον μὲν, ὅτε καὶ Μέγαρα κατοίκισαν, οὗτος ὁ στόλος ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος Ἀθηναίων, ὀρθῶς ἂν καλέοιτο· δεύτερον δὲ καὶ τρίτον, ὅτε ἐπὶ Πεισιστρατιδέων ἐξέλασιν ὁρμηθέντες, ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο· τέταρτον δὲ τότε, ὅτε ἐς Ἐλευσῖνα Κλεομένης ἄγων Πελοποννησίους ἐσέβαλε. οὕτω τέταρτον τότε Δωριέες ἐσέβαλον ἐς Ἀθήνας. Διαλυθέντος ὦν τοῦ στόλου τούτου ἀκλεῶς, ἐνθαῦτα Ἀθηναῖοι τίνυσθαι βουλόμενοι, πρῶτα στρατηίην ποιεῦνται ἐπὶ Χαλκιδέας. Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθέουσι ἐπὶ τὸν Εὔριπον. Ἀθηναίοισι δὲ ἰδοῦσι τοὺς Βοιωτοὺς, ἔδοξε πρότερον τοῖσι Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρέειν. συμβάλλουσί τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ πολλῷ ἐκράτησαν· κάρτα δὲ πολλοὺς φονεύσαντες, ἑπτακοσίους αὐτέων ἐζώγρησαν. τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης οἱ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὔβοιαν, συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι. νικήσαντες δὲ καὶ τούτους, τετρακισχιλίους κληρούχους ἐπὶ τῶν ἱπποβοτέων τῇ χώρῃ λείπουσι· οἱ δ᾽ ἱπποβόται ἐκαλέοντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων. ὅσους δὲ καὶ τούτων

199 ἐζώγρησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐς πέδας δήσαντες. χρόνῳ δὲ ὕστερον ἔλυσάν σφεας διμνέως ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας αὐτέων, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἀνεκρέμασαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν περιεοῦσαι, κρεμάμεναι ἐκ τειχέων περιπεφλευσμένων πυρὶ ὑπὸ τοῦ Μήδου. ἀντίον δὲ τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένου, καὶ τῶν λύτρων τὴν δεκάτην ἀνέθηκαν, ποιησάμενοι τέθριππον χάλκεον· τὸ δὲ, ἀριστερῆς χερὸς ἕστηκε πρῶτα ἐσιόντι ἐς τὰ προπύλαια τὰ ἐν τῇ ἀκροπόλι. ἐπιγέγραπται δέ οἱ τάδε,

Ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες
Παῖδες Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμου,
Δεσμῷ ἐν ἀχλυόεντι σιδηρέῳ ἔσβεσαν ὕβριν·
Τῶν ἵππους δεκάτην Παλλάδι τάσδ᾽ ἔθεσαν.

Ἀθηναῖοι μέν νυν ηὔξηντο. δηλοῖ δὲ οὐ κατ᾽ ἓν μοῦνον, ἀλλὰ πανταχῇ ἡ ἰσηγορίη ὡς ἐστὶ χρῆμα σπουδαῖον, εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννευόμενοι μὲν, οὐδαμῶν τῶν σφέας περιοικεόντων ἦσαν τὰ πολέμια ἀμείνους,

cæteri ſocii qui erant in Eleuſine, cernentes non convenire inter reges, & Corinthios aciem deſeruiſſe, & ipſi dilapſi abierunt. Quarto tunc Dores in LXXVI Atticam profecti ſunt, bis ad bellandum ingreſſi, bis ob Athenienſium multitudinis commodum. Primo, quum Megaram coloniam deduxerunt, hæc expeditio recte vocetur, ſub Codro Athenienſium rege: iterum ac tertio, quum ad expellendos Piſiſtratidas ex Sparta ventum eſt: quarto, quum Cleomenes Peloponnenſes ducens, Eleuſinem invaſit. Ita quarto tunc Dores adverſus Athenas expeditionem ſumpſerunt. LXXVII Dilapſo igitur indecore hoc exercitu, ibi Athenienſes volentes ultum ire injurias, primam expeditionem fecerunt adverſus Chalcidenſes: quibus Bœotii ad Euripum iere ſuppetias. His conſpectis Athenienſes putarunt ſibi cum eis prius quam cum Chalcidenſibus pugnam conſerendam. itaque congreſſi cum illis egregie ſuperant, permultiſque eorum cæſis, ſeptingentos capiunt. Eodem die tranſgreſſi Eubœam, cum Chalcidenſibus conflixere: quibus etiam victis, quatuor millia colonorum in prædiis hippobatarum, *q. d. equitum*, reliquerunt. hippobatæ autem apud Chalcidenſes vocabantur locupletes. Horum quoſcunque ceperunt, una cum Bœotiorum captivis vinctos in carcerem conjecerunt: quos aliquanto poſt binis mulctatos minis ſolverunt: eorumque vincula quibus alligati fuerant, in arce ſuſpenderunt: quæ ad meam uſque memoriam extabant, pendentia è muris à Medo ambuſtis, eregione cœnaculi ad occaſum ſpectantis. Decimam quoque 1 redemptionis conſecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad ſiniſtram manum intrantium ſtatim in propylæa arcis ſtabat, cum hac inſcriptione,

Attica perdomitis acri ſub marte juventus
Bœotûm populis Chalcidicaque manu,
Damna rependerunt vinclis & carcere cæco,
Quorum hæ de decima ſtant tibi Pallas equæ.

LXXVIII Ea Athenienſes quidem augeſcebant. Juris autem æquabilitatem eſſe rem bonam,non ex uno tantum,ſed undique datur intelligi: ſi Athenienſes etiam quamdiu tyrannis ſubjecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantiores erant:

1 Pecuniarum à ſingulis in pretium redemptionis perſolutarum

liberati

liberati vero tyrannis, multo omnium primi extitere. Unde liquet, eos, dum tyrannis parebant, 1 de industria peccasse, tanquam domino laborantes: at libertate parta, sibiipsi quisque rem gerere properabat. 2 Athenienses ita agebant.
LXXIX ¶ Thebani autem post hæc ulciscendi illos cupidi, sciscitatum ad deum miserunt. Quibus respondens Pythia, negabat per sese eos posse illos ulcisci, jubebatque ut 3 ad famæ celebritatem referentes rogarent sibi proximos. 4 Reversis qui missi ad oraculum erant, ac responsum exponentibus, Thebani illud nihili facientes quod referebatur, ut rogarent proximos, dicebant, Nunquid non proxime nos incolunt Tanagræi Coronæique & Thespienses, qui nostri assidue commilitones, alacri atque concordi in partes animo bella nobiscum tolerant? quid hos rogari oportet? 5 nunquid potius hoc non habendum pro oraculo?
LXXX Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit, Ego quid nobis significare velit oraculum videor mihi intelligere. Asopi duæ filiæ fuisse traduntur, Thebe & Ægina, quæ quoniam sorores sunt, opinor deum respondere nobis ut Æginetas rogemus vicem nostram ulcisci. Thebani, quoniam nulla quam hæc visa est dici potior sententia, protinus misere ad Æginetas orandos auxilia, tanquam proximos, ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia dixere se mittere cum eis Æacidas.
LXXXI Societate Æacidarum freti Thebani, quum lacessissent Athenienses, accepta offensione adversæ pugnæ, iterum auxilia virorum remissis Æacidis oraverunt, Quorum prece moti Æginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum pristinæ inimicitiæ quam gessere cum Atheniensibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam quum Athenienses 6 Bœotiis incumberent, ipsi longis navibus in Atticam trajicientes, cum alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Atheniensibus afferentes.
LXXXII Inimicitia autem quam Æginetæ adversus Athenienses habebant, ex hoc initio extitit: Epidaurii, quum sua ipsis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum consuluere oraculum. Quibus Pythia jussit ut Damiæ & Auxesiæ simulacra erige-

ἀπαλλαχθέντες δὲ τυράννων, μακρῷ πρῶτοι ἐγένοντο. δηλοῖ ὦν ταῦτα ὅτι κατεχόμενοι μὲν, ἐθελοκάκεον, ὡς δεσπότῃ ἐργαζόμενοι· ἐλευθερωθέντων δὲ, αὐτὸς ἕκαστος ἑωυτῷ προεθυμέετο κατεργάζεσθαι. οὗτοι μέν νυν ταῦτα ἔπρησσον. Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν ἔπεμπον, βουλόμενοι τίσασθαι Ἀθηναίους. ἡ δὲ Πυθίη ἀπὸ σφέων μὲν αὐτέων οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίσιν, ἐς Πολύφημον δὲ ἐξενείκαντας, ἐκέλευε τῶν ἄγχιστα δέεσθαι. ἀπελθόντων ὦν τῶν θεοπρόπων, ἐξέφερον τὸ χρηστήριον, ἁλίην ποιησάμενοι. ὡς ἐπυνθάνοντο δὲ λεγόντων αὐτέων τῶν ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπαν οἱ Θηβαῖοι ἀκούσαντες τούτων, Οὐκ ὦν ἄγχιστα ἡμέων οἰκέουσι Ταναγραῖοί τε καὶ Κορωναῖοι καὶ Θεσπιέες, καὶ οὗτοί γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ μαχόμενοι, προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον; τί δεῖ τούτων γε δέεσθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ᾖ τὸ χρηστήριον. Τοιαῦτα δὴ ἐπιλεγομένων, εἶπε δή κοτε μαθών τις, Ἐγώ μοι δοκέω συνιέναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ χρηστήριον. Ἀσωποῦ λέγονται γενέσθαι θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αἴγινα· τούτων ἀδελφεῶν ἐουσέων, δοκέω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι τὸν θεὸν χρῆσαι τιμωρητήρων γενέσθαι. τῶν τιμωρητέων
καὶ οὐ γάρ τις γνώμη ταύτης ἀμείνων ἐδόκεε φαίνεσθαι, αὐτίκα πέμψαντες ἐδέοντο Αἰγινητέων, ἐπικαλεόμενοι κατὰ τὸ χρηστήριον σφι βοηθέειν, ὡς ἐόντων ἀγχιστέων. οἱ δέ σφι αἰτέουσι ἐπικουρίην τοὺς Αἰακίδας συμπέμπειν ἔφασαν. Πειρησαμένων δὲ τῶν Θηβαίων κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Αἰακιδέων, καὶ τρηχέως περιεφθέντων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, αὖθις οἱ Θηβαῖοι πέμψαντες, τοὺς μὲν Αἰακίδας σφι ἀπεδίδοσαν, τῶν δὲ ἀνδρῶν ἐδέοντο. Αἰγινῆται δὲ, εὐδαιμονίῃ τε μεγάλῃ ἐπαρθέντες, καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐούσης πρὸς Ἀθηναίους, τῆς ἔχθρης ἐς
τότε Θηβαίων δεηθέντων, πόλεμον ἀκήρυκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον. ἐπικειμένων γὰρ αὐτέων Βοιωτοῖσι, ἐπιπλώσαντες μακρῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον, κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίης πολλοὺς δήμους. ποιεῦντες δὲ ταῦτα, μεγάλως Ἀθηναίους ἐσινέοντο. Ἡ δὲ ἔχθρη ἡ προοφειλομένη ἐς Ἀθηναίους ἐκ τῶν Αἰγινητέων, ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοιῆσδε. Ἐπιδαυρίοισι ἡ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀπεδίδου. περὶ ταύτης ὦν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαύριοι ἐχρέωντο ἐν Δελφοῖσι. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἱδρύ-

1 Remisse agere voluisse. *Vel, Operam sedulo non navasse.* 2 Horum igitur res ita se habebant. *Vel, Hic igitur erat rerum Atheniensium status.* 3 Ad Polyphemum. 4 Reversi consultores oraculi, quod ab eo responsum erat exposuerunt, convocata concione. Thebani, quum audirent quod illi dicebant, *nimirum* ut proximos rogarent, Nonne, inquiunt proxime nos habitant Tanagr. 5 Imo *videndum* ne aliud potius sibi velit oraculum. 6 Bœotos bello premerent,

σιεσθαι καί σφι ἱδρυσαμένοισι, ἄμεινον συνοίσεσθαι. ἐπηρώτεον ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι κότερα χαλκοῦ ποιέονται τὰ ἀγάλματα, ἢ λίθου. ἡ δὲ Πυθίη οὐδέτερα τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡ-
200 μέρης ἐλαίης. ἐδέοντο ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι Ἀθηναίων ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέσθαι, ἱρωτάτας δὴ κείνας νομίζοντες εἶναι· (λέγεται δὲ καὶ ὡς ἐλαῖαι ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἢ Ἀθήνῃσι) οἱ δὲ ἐπὶ τοῖσδε δώσειν ἔφασαν, ἐπ' ᾧ ἀπάξουσι ἔτεος ἑκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ Πολιάδι ἱρὰ, καὶ τῷ Ἐρεχθέϊ. καταινέσαντες δ' ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἐπιδαύριοι, τῶν τε ἐδέοντο ἔτυχον, καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαιέων τουτέων ποιησάμενοι, ἱδρύσαντο. καὶ ἥ τε γῆ σφι ἔφερε καρπὸν, καὶ Ἀθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνέθεντο. Τοῦτον δὲ τὸν χρόνον, καὶ τὸν πρὸ τούτου, Αἰγινῆται Ἐπιδαυρίων ἤκουον, τά τε ἄλλα, καὶ δίκας, διαβαίνοντες ἐς Ἐπίδαυρον, ἐδίδοσάν τε καὶ ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων οἱ Αἰγινῆται. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, νέας τε πηξάμενοι, καὶ ἀγνωμοσύνῃ χρησάμενοι, ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων· ἅτε δὴ ἐόντες διάφοροι, ἐδηλέοντο αὐτούς. ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἐόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς Αὐξησίης ὑπαιρέονται αὐτέων. καί σφεα ἐκομίσαντό τε καὶ ἱδρύσαντο τῆς σφετέρης χώρης ἐς τὴν μεσόγαιαν, τῇ Οἴη μὲν ἐστὶ οὔνομα, στάδια δὲ μάλιστά κῃ ἀπὸ τῆς πόλιος ἐς εἴκοσι ἀπέχει. ἱδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, θυσίῃσί τε σφεα καὶ χοροῖσι γυναικηίοισι κερτόμοισι ἱλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν. κακῶς δὲ ἠγόρευον οἱ χοροὶ ἄνδρα μὲν οὐδένα, τὰς δὲ ἐπιχωρίας γυναῖκας. ἦσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι αἱ τοιαῦται ἱρουργίαι· εἰσὶ δέ σφι καὶ ἄρρητοι ἱρουργίαι. Κλεφθέντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων, οἱ Ἐπιδαύριοι τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰ συνέθεντο, οὐκ ἐπετέλεον. πέμψαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμήνιον τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι. οἱ δὲ ἀπέφαινον λόγῳ ὡς οὐκ ἀδικοῖεν. ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν τῇ χώρῃ, ἐπιτελέειν τὰ συνέθεντο. ἐπεὶ δὲ ἐστερῆσθαι αὐτέων, οὐ δίκαιον εἶναι ἀποφέρειν ἔτι, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ Αἰγινήτας πρήσσεσθαι ἐκέλευον. πρὸς ταῦτα Ἀθηναῖοι, ἐς Αἴγιναν πέμψαντες, ἀπαίτεον τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Αἰγινῆται ἔφασαν σφίσι τε καὶ Ἀθηναίοισι εἶναι οὐδὲν πρῆγμα. Ἀθηναῖοι μέν νυν λέγουσι, μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ἀποσταλῆναι τριήρεϊ μιῇ τῶν ἀστῶν τούτους οἳ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἴγιναν, τὰ ἀγάλματα ταῦτα, ὡς σφετέρων ξύλων ἐόντα, ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βάθρων ἐξανασπᾶν, ἵνα σφεα ἀνακομίσωνται.

Al. ἐκόμισάν τε

Al. κερτομίοισι

Al. αὐταὶ αἱ

rent: & postquam erexissent, melius secum actum iri. Sciscitantibusque Epidauriis utrum ex ære facerent illa an ex lapide, respondit se è neutro fieri sinere, sed è ligno oleagino, oleæ tamen, non oleastri. Rogabant igitur Epidaurii Athenienses ut sibi permitterent oleam incidere, qui scilicet oleas illas sacratissimas esse existimarent. (fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis illa tempestate oleas fuisse.) Athenienses se vero dixerunt concessuros, hac tamen lege, si quotannis illi sacra Minervæ urbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta condicione Epidaurii quæ rogabant impetraverunt, & simulacra ex his oleis fabricata statuerunt: terraque sua fructum eis ferente, quod convenerat Atheniensibus prosolvebant. LXXXIII Eo tempore atque superiori Æginetæ Epidauriis parebant tum in aliis tum vero in litibus, quas Æginetæ inter se vel actores, vel rei, illuc se conferentes agebant: verum ex eo tempore fabricatis navibus, nullo consilio usi, ab Epidauriis desciverunt. Factique hostes, ac mari potiti, cum alias clades inferebant, tum simulacra Damiæ & Auxesiæ surripuerunt: eaque asportata, in regionis suæ mediterraneo loco statuerunt, cui nomen est OEæ, viginti ferme procul ab urbe stadiis. Hoc in loco illis erectis, supplicabant sacrificiis atque jocabundis choris mulierum, denis viris utrique dæmonum assignatis, qui choris præessent. Chori autem neminem virum [1] nuncupabant, sed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipsos quoque Epidaurios fuerant. LXXXIV Surreptis statuis Epidaurii quod fuerant pacti Atheniensibus non solvebant: cujus rei quum à nunciis Atheniensium admonerentur, reddere rationem cur injurii non essent: se enim quamdiu apud se statuas habuissent, quod conventum erat exolvisse, eisdem jam viduatos, non debere exolvere, sed Æginetas, qui illas haberent: à quibus id exigi jubebant. Ad eas repetendas Æginam Athenienses misere. Æginetæ negare quicquam negocii esse sibi cum Atheniensibus. LXXXV Athenienses autem aiunt, post repetita simulacra, triremem missam publice cum civibus quibusdam: qui Æginam quum venerunt, simulacra, tanquam è suis lignis facta, conati sint suis sedibus emoliri ut asportarent:

[1] Probris insectabantur,

quumque

quumque eo pacto auferre nequirent, circumdatis funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt, tonitrum & cum tonitruo terræmotum extitisse: eaque de re illos remiges qui trahebant simulacra, ab his in amentiam esse conversos: & ex hoc morbo sese tanquam hostes mutuo trucidasse, donec unus ex omnibus relictus est, qui ad Phalerum se recepit.

LXXXVI Athenienses quidem ita rem gestam esse memorant. Æginetæ vero negant illos una cum navi venisse, (facile enim se unam navim, atque adeo complusculas, etiamsi sibi nullæ fuissent naves, fuisse propulsaturos) sed cum compluribus in ipsorum terram invasisse, se vero cessisse, nec pugna navali contendere voluisse. Qui tamen planum facere nequeunt, an quia impares se esse ad pugnandum agnoscerent, cesserint: an volentes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenienses certe, quod nulli propugnatores obstarent, egressos è navibus ad simulacra se convertisse: & quum ea è suis vestigiis amoliri nequirent, circumdatis restibus trahere ita conatos, donec illic ambo simulacra, dum traherentur, fecere rem apud me fide carentem, alicui alteri credibilem. aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atque ex eo tempore semper genu nixa permansisse. Et hæc quidem Athenienses fecisse: Se vero, quod audirent sibi bellum ab Atheniensibus illatum iri, præparasse Argivos ut sibi adversus Athenienses in Æginam descendentes adessent auxilio. Eosque, quum latuissent hostem in trajiciendo ex Epidauro in insulam, in Athenienses, qui nihil præscissent, à navibus disclusos irruisse: & interea tonitrum ipsis terræmotumque extitisse.

LXXXVII Hæc ab Argivis Æginetisque commemorantur. Athenienses quoque confitentur unum omnino è suis incolumem in Atticam revertisse, quem tamen Argivi aiunt superstitem fuisse ex Attico exercitu quem ipsi profligassent. Eundem Athenienses, dæmonio incolumem, nihilo secius periisse referunt, hunc in modum: Quum Athenas se recepisset, clademque renunciasset, uxores eorum qui adversus Æginam profecti fuerant, indigne ferentes unum ex omnibus esse reducem, circumfusas hominem prehendisse, ac fibulis vestimentorum pupugisse, percontantes singulas ubi suus vir esset, atque hoc modo hunc fuisse

οὐ δυναμένους δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτέων κρατῆσαι, περιβαλόντας σχοινία ἕλκειν τὰ ἀγάλματα. καί σφι ἕλκουσι, βροντήν τε, καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι· τοὺς δὲ τριηρίτας τοὺς ἕλκοντας, ὑπὸ τούτων ἀλλοφρονῆσαι· παθόντας δὲ τοῦτο, κτείνειν ἀλλήλους ἅτε πολεμίους· ἐς ὃ ἐκ πάντων ἕνα λειφθέντα, ἀνακομισθῆναι αὐτὸν ἐς Φάληρον. Ἀθηναῖοι μέν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Αἰγινῆται δὲ, οὐ νηῒ μιῇ ἀπικέσθαι Ἀθηναίους, (μίαν μὲν γὰρ, καὶ ὀλίγῳ πλεῦνας μιῆς, καὶ εἴ σφι μὴ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες, ἀπαμύνεσθαι ἂν εὐπετέως) ἀλλὰ πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλέειν σφι ἐπὶ τὴν χώρην· αὐτοὶ δέ σφι εἶξαι, καὶ οὐ ναυμαχῆσαι. οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο διασημῆναι ἀτρεκέως, οὔτε εἰ ἕσσονες συγγινωσκόμενοι εἶναι τῇ ναυμαχίῃ, κατὰ τοῦτο εἶξαν, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιῆσαι οἷόν τι καὶ ἐποίησαν. Ἀθηναίους μέν νυν, ἐπεί τέ σφι οὐδεὶς ἐς μάχην κατίστατο, ἀποβάντας ἀπὸ τῶν νεῶν, τραπέσθαι πρὸς τὰ ἀγάλματα. οὐ δυναμένους δὲ ἀνασπάσαι ἐκ τῶν βάθρων αὐτὰ, οὕτω δὴ περιβαλομένους σχοινία, ἕλκειν, ἐς οὗ ἑλκόμενα τὰ ἀγάλματα ἀμφότερα τὠυτὸ ποιῆσαι· ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἄλλῳ δέ τεῳ. ἐς γούνατα γάρ σφι αὐτὰ πεσέειν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον διατελέειν οὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μὲν δὴ ταῦτα ποιέειν. σφέας δὲ Αἰγινῆται λέγουσι πυθομένους τοὺς Ἀθηναίους, ὡς μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἑτοίμους Ἀργείους ποιέεσθαι. τούς 203 τε δὴ Ἀθηναίους ἀποβεβάναι ἐς τὴν Αἰγινέην, καὶ παρεῖναι βοηθέοντάς σφι τοὺς Ἀργείους, καὶ λαθεῖν τε ἐξ Ἐπιδαύρου διαβάντας ἐς τὴν νῆσον, καὶ οὐ προακηκόοσι τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπιπεσέειν ὑποταμομένους τὸ ἀπὸ τῶν νεῶν. ἅμα τε ἐν τούτῳ τὴν βροντήν τε γενέσθαι καὶ τὸν σεισμὸν αὐτοῖσι. Λέγεται μέν νυν ὑπ᾽ Ἀργείων τε καὶ Αἰγινητέων τάδε· ὁμολογέεται δὲ καὶ ὑπ᾽ Ἀθηναίων ἕνα μοῦνον τὸν ἀποσωθέντα αὐτέων ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι. πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέγουσι, αὐτέων τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθειράντων, τὸν ἕνα τούτων περιγενέσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ, τοῦ δαιμονίου. περιγενέσθαι μέντοι οὐδὲ τοῦτον τὸν ἕνα, ἀλλ᾽ ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε. κομισθεὶς γὰρ ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπήγγειλε τὸ πάθος· πυθομένας δὲ τὰς γυναῖκας τῶν ἐπ᾽ Αἴγιναν στρατευσαμένων ἀνδρῶν, δεινόν τι ποιησαμένας, κεῖνον μοῦνον ἐξ ἁπάντων σωθῆναι, πέριξ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον λαβούσας, καὶ κεντεύσας τῇσι περόνῃσι τῶν ἱματίων, εἰρωτᾶν ἑκάστην αὐτέων ὅκη εἴη ὁ ἑωυτῆς ἀνήρ. καὶ τοῦτον μὲν οὕτω διαφθαρῆναι.

φθαρῆναι. Ἀθηναίοισι δὲ ἔτι τοῦ πάθεος δεινότερόν τι δόξαι εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον· ἄλλῳ μὲν δὴ οὐκ ἔχειν ὅτεῳ ζημιώσουσι τὰς γυναῖκας, τὴν δὲ ἐσθῆτα μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα. ἐφόρεον γὰρ δὴ πρὸ τοῦ αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐσθῆτα Δωρίδα, τῇ " Κορινθίων παραπλησιωτάτην· μετέβαλον ὦν ἐς τὸν λίνεον κιθῶνα, ἵνα δὴ περόνῃσι μὴ χρέωνται. Ἔστι δὲ, ἀληθέϊ λόγῳ χρεωμένοισι, οὐκ Ἰὰς αὕτη ἡ ἐσθὴς τὸ παλαιὸν, ἀλλὰ Κάειρα. ἐπεὶ ἥγε Ἑλληνικὴ ἐσθὴς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν, ἡ αὐτὴ ἦν, τὴν νῦν Δωρίδα καλέομεν. τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινήτῃσι, καὶ πρὸς ταῦτα ἔτι τόδε ποιῆσαι. νόμον εἶναι παρά σφι ἑκατέροισι τὰς περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστεῶτος μέτρου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων περόνας μάλιστα ἀνατιθέναι τὰς γυναῖκας. Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν, μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρίδων ἐπιχωρίων νόμον τὸ λοιπὸν αὐτόθι εἶναι πίνειν. Ἀργείων μέν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἔκ τε τόσου κατ' ἔριν τὴν Ἀθηναίων περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μέζονας ἢ πρὸ τοῦ. Τῆς δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι γενομένης ἀρχὴ κατὰ τὰ εἴρηται ἐγένετο· τότε δὴ Θηβαίων ἐπικαλεομένων προθύμως τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα γενομένων, ἀναμιμνησκόμενοι οἱ Αἰγινῆται ἐβοήθεον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆται δὴ ἐδήϊουν τῆς Ἀττικῆς τὰ παραθαλάσσια καὶ Ἀθηναίοισι ὁρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγινήτας στρατεύεσθαι, ἦλθε μαντήϊον ἐκ Δελφῶν, ἐπισχόντας ἀπὸ τοῦ Αἰγινητέων αἰκίου τριήκοντα ἔτεα, τῷ ἑνὶ καὶ τριηκοστῷ, Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξαντας, ἄρχεσθαι τοῦ πρὸς Αἰγινήτας πολέμου· καί σφι χωρήσειν τὰ βούλονται. ἢν δὲ αὐτίκα ἐπιστρατεύωνται, πολλὰ μέν σφεας ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσεσθαι, πολλὰ δὲ καὶ ποιήσειν· τέλος μέντοι καταστρέψεσθαι. ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τέμενος " ἀπεδέξαντο τοῦτο τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἵδρυται· τριήκοντα δὲ ἔτεα οὐκ ἀνέσχοντο, ἀκούσαντες ὅκως χρεὼν εἴη ἐπισχεῖν πεπονθότας ὑπ' Αἰγινητέων ἀνάρσια. Ἐς τιμωρίην δὲ παρασκευαζομένοισι αὐτοῖσι, ἐκ Λακεδαιμονίων πρῆγμα " ἐγειρόμενον, ἐμπόδιον ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα, καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης

γρ. Κορινθίη

γρ. ἀπέδεξαν

γρ. γενόμενον,

confectum. Idque factum mulierum visum esse Atheniensibus ipsa clade tristius. in quas quum alia ratione animadvertere non possent, vestem illarum in Iadem mutaverunt. nam antea Doridem vestem gerebant Atticæ fœminæ, simillimam Corinthiæ. eam itaque mutaverunt in lineam, ne fibulis uterentur. [1] Quanquam LXXXVIII revera si ratione utamur, non Ias olim vestis fuit, sed Caira. quoniam omnis prisca vestis fœminarum Græcarum eadem erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea Argivi & Æginetæ idem adhuc factitant. apud quorum utrosque mos est fibulas faciendi sesculplas mensura quàm tunc consueverat: quas præcipuæ fœminæ eorum templis deorum consecrare solent, neque aliud quicquam Atticum illic offerre, ne urceum quidem, sed ex ollis gentilibus in posterum ibidem potare. Eoque contentionis processere Argivæ atque Æginææ mulieres cum Atticis, ut ad meam usque ætatem fibulas gestaverint quam antea grandiores. Odiorum principium Æginetarum LXXXIX in Athenienses hoc, quemadmodum commemoratum est, extitit. Cujus rei circa statuas gestæ memoriam retinentes, libenter Thebanorum rogatu auxilium tulere Bœotiis Æginetæ. Qui quum maritima Atticæ vastarent, Athenienses que adversus Æginam expeditionem inirent, advenit è Delphis oraculum, ut ab Æginetis lædendis triginta annos abstinerent, tricesimo anno, quum fanum Æaco dicassent, bellum cum Æginetis inchoarent, ad votum eis re successura. Sin bellum continuo inferrent, fore ut interea multa detrimenta acciperent & inferrent, sed ad extremum illos [2] subigerent. Hoc oraculum ad se Athenienses allatum ubi audiere, eatenus ei obtemperandum censuerunt ut Æaco fanum dicarent, quod nunc in foro extructum visitur: [3] sed triginta annis non esse abstinendum, quod videlicet audissent esse fatale, multa se passuros indigna ab Æginetis, si bello abstinerent. XC His tamen ad ulciscendum se parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. Siquidem Lacedæmonii, audito commento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egisset Pythia

1 Ut tamen verum fateamur, non Ionica est hæc vestis ab antiqua origine, sed Caira. omnis enim prisca vestis Græcarum mulierum eadem erat cum illa quam nunc Doricam appellamus. At vero Argivis & Æginetis hac de causa consuetudinem istam invaluisse *aiunt*, ut fibulæ fiant mensuræ sesculplo majoris quam qua tum recepta erat. quin etiam mulieres apud eos templo deorum fibulas præcipue consecrare, *vel, fibulas pro donariis offerre:* Atticum vero, nihil, ac ne laterem quidem, templo offerre: atque adeo ut ibi ex urceis suæ patriæ potarent, more postea receptum fuisse. *Animadvertendum est autem, in Græco textu interpunctionem quæ est post ποιῆσαι, inde translatam ponendam esse post εἶναι, ut sit, " τι τόδε ποιῆσαι νόμον εἶναι.* 2 *Vel potius*, Ipsi subigerentur 3 Sed annos triginta non abstinuerunt, *vel, supersederunt*, quum audiissent sibi esse abstinendum, passis hostilia ab Æginetis. His tamen ad ulc.

in ipsos

in ipsos atque Pisistratidas, duplicem
se jacturam fecisse animadvertebant:
quod & suos hospites è patria ejecissent,
& nulla sibi ex hoc facto gratia ab A-
theniensibus haberetur. Præterea ora-
culis urgebantur, denunciantibus mul-
ta ipsis & 1 indigna ex Atheniensibus
futura, quorum antehac securi fuissent,
præsertim ex eo quod à Cleomene
Spartam reverso didicerant. Etenim
Cleomenes potitus est ex arce Athe-
niensium oraculis quæ à Pisistratidis pri-
us possessa, quum illi expellerentur, 2 re-
XCI licta fuerant in templo. Ea Lacedæmo-
nii ubi per Cleomenem accepere,& anim-
advertebant Athenienses augescentes,
nec ad ipsis obtemperandum ullo modo
esse animatos: præterea genus Atticum
quod sub tyrannis fuisset infirmum, &
ad parendum promptum, nunc parta li-
bertate ipsis par existere: hæc omnia con-
siderantes, accersierunt Hippiam Pisistra-
ti à Sigeo Hellesponti, quo Pisistratidæ
confugerant. Postquam Hippias accer-
situs adfuit, accitis etiam aliorum soci-
orum nunciis, ita Spartiatæ apud eos
verba fecere, 3 Agnoscimus viri socii,
nos haud recte egisse, qui ementitis o-
raculis inducti; viros qui erant nostri
in primis hospites, 4 quique in animum
inducebant præbere nobis Athenas
obnoxias, è patria ejecimus. & quum
hæc fecerimus, tamen ingrato populo
urbem tradidimus: qui posteaquam per
nos 5 liberatus, despexit nos, pariter ac
regem nostrum per dedecus detrimen-
tumque ejecit: inflatusque superbe, fa-
mam auget, præcipue quidem Bœotos
suos finitimos atque Chalcidenses didi-
cisse qui ipsi sint: sed fore fortassis ut ali-
us quis, si peccaverit, idem discat. Qua-
re, quoniam in illis agendis peccavimus,
nunc demus operam ut illuc una vobis-
cum euntes, supplicium de illis sumamus.
Hac enim de causa Hippiam & vos è
sua quosque urbe accersivimus, ut publi-
lico consensu & communi exercitu re-
ducentes hunc Athenas, reddamus ei
XCII quæ abstulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ
quum alii socii non probarent, quumque

ἐπί σφέας τε καὶ τοὺς Πεισιστρατίδας, συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλῆν, ὅτι τε ἄνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξεληλάκεσαν ἐκ τῆς ἐκείνων, καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάρις οὐδεμίη ἐφαίνετο πρὸς τῶν Ἀθηναίων. ἔτι τε πρὸς τούτοισι ἐνῆγόν σφεας οἱ χρησμοὶ, λέγοντες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων, τῶν πρότερον μὲν ἦσαν ἀδαέες, τότε δὲ, Κλεομένεος κομίσαντος ἐς Σπάρτην, ἐξέμαθον. ἐκτήσατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρησμοὺς, τοὺς ἔκτηντο πρότερον μὲν οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐξελαυνόμενοι δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱρῷ· καταλειφθέντας δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε. Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμοὺς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ὥρων αὐξομένους, καὶ οὐδαμῶς ἑτοίμους ἐόντας πείθεσθαί σφι, νόῳ λαβόντες ὡς ἐλεύθερον μὲν ἐὸν τὸ γένος τὸ Ἀττικὸν, ἰσόρροπον τῷ ἑωυτῶν ἂν γένοιτο, κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος, ἀσθενὲς, καὶ πειθαρχέεσθαι ἕτοιμον· μαθόντες τούτων ἕκαστα, μετεπέμποντο Ἱππίην τὸν Πεισιστράτου ἀπὸ Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς ὃ καταφεύγουσι οἱ Πεισιστρατίδαι. ἐπεί τε δέ σφι Ἱππίης καλεόμενος ἧκε, μεταπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους, ἔλεγόν σφι Σπαρτιῆται τάδε, Ἄνδρες σύμμαχοι, συγγινώσκομεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς. ἐπαρθέντες γὰρ κιβδήλοισι μαντηίοισι, ἄνδρας ξείνους ἐόντας ἡμῖν τὰ μάλιστα, καὶ ἀναδεκομένους ὑποχειρίας παρέξειν τὰς Ἀθήνας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ ἔπειτα ποιήσαντες ταῦτα, δήμῳ ἀχαρίστῳ παρεδώκαμεν τὴν πόλιν· ὃς ἐπεί τε δι' ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκυψε, ἡμέας μὲν καὶ τὸν βασιλῆα ἡμέων περιυβρίσας ἐξέβαλε, δόξαν δὲ φύσας αὐξάνεται· ὥστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν οἱ περίοικοι αὐτῶν Βοιωτοὶ καὶ Χαλκιδέες, τάχα δέ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἁμαρτών. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθά σφεας ἅμα ὑμῖν ἀπικόμενοι τίσασθαι. αὐτοῦ γὰρ δὴ τούτου εἵνεκεν τόνδε τε Ἱππίην μετεπεμψάμεθα καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἵνα κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ στόλῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀποδῶμεν τὰ ἀπελόμεθα. Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον· τῶν δὲ συμμάχων τὸ πλῆθος οὐκ ἐνεδέκετο τοὺς λόγους. οἱ μέν νυν ἄλλοι

τοῦ γὰρ τούτου εἵνεκεν

1 Hostilia, *vel*, *atrocia*, ab Athen. fut. quorum *oraculorum* antea quidem ignari fuerant, tum vero cognita habuerant, quum Cleomenes ea Spartam attulisset. iis enim potitus est ex Atheniensium arce oraculis quæ &c. *ut* τῶν πρότερον *referat* χρησμῶν. 2 In templo reliquerant: relicta autem Pisistratus acceperat. Lacedæmonii igitur, quum hæc oracula in eorum manus pervenissent, Atheniensium potentiam crescere & ad parendum ipsorum imperio nullo modo animatos esse videntes, quum apud se considerassent, gentem Atticam tantisper dum libertate potiretur, *vel sui juris esset*, viribus parem suæ esse futuram, at si tyrannide coerceretur, infirmam & ad imperata faciendum fore promptam: hæc, *inquam*, omnia quum animadvertissent, accersiverunt Hipp. 3 Conscii nobis sumus nos haud rect. 4 Quique se Athenas in potestatem nostram redacturos receperant. 5 Liberatus, animo erigi cœpit, nos regemque nostrum per contumeliam ejecit: atque adeo superbe inflatus, suam potentiam auget: ut & jam didicerunt potissimum quidem finitimi eorum Bœoti & Chalcid. discet vero fortasse & alius quem peccare contigerit. *i. non casta se erga illos gerere. Quod tamen potest aliter etiam exponi, sicut & illud* δόξαν φύσας.

ἡσυχίην

τῶ Σωκλέος

ἡσυχίην ἦγον· Κορίνθιος δὲ Σωσικλέης ἔλεξε τάδε, “Ἦ δὴ ὅτε ὁ οὐρανὸς ἔσται ἔνερθε τῆς γῆς, καὶ ἡ γῆ μετέωρος ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄνθρωποι νομὸν ἐν θαλάσσῃ ἕξουσι, καὶ οἱ ἰχθύες τὸν πρότερον ἄνθρωποι, ὅτε ὑμεῖς ὦ Λακεδαιμόνιοι ἰσοκρατίας καταλύοντες, τυραννίδας ἐς τὰς πόλιας κατάγειν παρασκευάζεσθε. τοῦ οὔτε ἀδικώτερον οὐδέν ἐστι κατ' ἀνθρώπους, οὔτε μιαιφονώτερον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτό γε δοκέει ὑμῖν εἶναι χρηστὸν, ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλιας, αὐτοὶ πρῶτοι τύραννον καταστησάμενοι παρὰ σφίσι αὐτοῖσι, οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοισι δίζεσθε κατιστάναι· νῦν δὲ, αὐτοὶ ἄπειροι ἐόντες τυράννων, καὶ φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι, παραχρᾶσθε ἐς τοὺς Συμμάχους. εἰ δὲ αὐτοῦ ἔμπειροι ἔατε κατάπερ ἡμεῖς, εἴχετε ἂν περὶ αὐτοῦ γνώμας ἀμείνονας συμβάλλεσθαι ἤπερ νῦν. Κορινθίοισι γὰρ ἦν πόλιος κατάστασις τοιήδε. ἦν ὀλιγαρχίη, καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεόμενοι ἔνεμον τὴν πόλιν· ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων. Ἀμφίονι δὲ ἐόντι τούτων τῶν ἀνδρῶν, γίνεται θυγάτηρ χωλή· οὔνομα δέ οἱ ἦν Λάβδα. ταύτην (Βακχιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι) ἴσχει Ἠετίων ὁ Ἐχεκράτεος· δήμου μὲν ἐκ Πέτρης ἐών, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινίδης. ἐκ δέ οἱ ταύτης γυναικὸς, οὐδ' ἐξ ἄλλης, παῖδες ἐγίνοντο· ἐστάλη ὦν ἐς Δελφοὺς περὶ γόνου. ἐσιόντα δὲ αὐτὸν, ἰθέως ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοῖσιδε τοῖσι ἔπεσι,

Ἠετίων, οὔτις σε τίει πολύτιτον ἐόντα.
Λάβδα κύει, τέξει δ' ὀλοίτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται
Ἀνδράσι μουνάρχοισι, δικαιώσει δὲ Κόρινθον.

ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἠετίωνι, ἐξαγγέλλεταί κως τοῖσι Βακχιάδῃσι, τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γενόμενον χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἦν ἄσημον, φέρον τε ἐς τὠυτὸ καὶ τὸ τοῦ Ἠετίωνος, καὶ λέγον ὧδε,

Αἰετὸς ἐν πέτρῃσι κύει. τέξει δὲ λέοντα
203 Καρτερὸν, ὠμηστήν· πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει.
Ταῦτά νυν εὖ φράζεσθε Κορίνθιοι, οἳ περὶ καλὴν
Πειρήνην οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον.

silentium tenerent, Corinthius Sosicles ita loquutus est, 1 Eo tempore cœlum sub terra, ac terra superior cœlo erit, 1 hominesque domicilium in mari habebunt, quo tempore vos Lacedæmonii rebus publicis eversis, tyrannides in urbes introducere conabimini. quibus nihil est in rebus humanis neque injustius, neque magis mortiferum. Quod si bonum vobis videtur civitates subesse tyrannidi, ipsi vobis primi tyrannum constituite, atque ita ut aliis constitutis operam date. At nunc ipsi tyrannorum expertes, & ne id in Sparta contingat vehementissime caventes, hoc in socios studetis efficere: qui si essetis, ut nos sumus, experti, meliorem quam nunc facitis, de hac re 2 sententiam diceretis. Nam ista res apud Corinthios civitatis 2 perturbatio fuit. quum esset apud eos paucorum regimen: & ii qui Bacchiadæ vocabantur, urbem incolerent, ultro citroque inter eos matrimonia contrahebantur. Horum uni nomine Amphioni nata est filia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere volebat, duxit Eetion Echecratis filius, è Petra quidem tribu, sed oriundus à Lapithe ac Cæneo. Qui quum neque ex hac muliere, neque ex alia tolleret liberos, missus est Delphos ad consulendum de prole. eum introeuntem statim Pythia his versibus compellavit,

Eetion, te nemo (licet sis tantus) honorat.
Conceptum pariet saxum grave Labda, monarchos
3 *Qui cadet in cives, emendabitque Corinthum.*

4 Hoc oraculum quod Eetioni redditum est, eôdem tendebat quo alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum quam hoc renunciatum est in hæc verba,

Concipit in petris aquila, enixura leonem 5
Robustum, sævum, genua & qui multa resolvet.
Hæc bene nunc animis versate Corinthia proles,
Qui colitis pulchram 5 Pallenem, altamque Corinthum.

1 Nunc profecto cœlum sub terra erit, terraque cœlo supereminebit, homines mare incolent, pisces domicilium prius hominum accipient, quum vos Laced. reb. pub. evers. t. in urbes reducere conemini. quibus nihil in reb. hum. nec magis injustum est, nec magis sanguinarium. *Perinde acsi diceret cum poeta, Omnia naturæ præpostera legibus ibunt, Parsque suum mundi nulla tenebit iter. Omnia jam fient fieri quæ posse negabam: quum vos Laced. adeo mutati sitis ut &c. Sed legendum* ἦ δὴ ὅ, τε οὐρανὸς *&c.* 2 Sententiam proponeretis. Talis erat Corinthiis urbis status, ut penes paucos imperium esset. Quum igitur ii qui Bacchiadæ cognominabantur, civitatis gubernacula tenerent, & ultro citroque matrimonia inter se contraherent, contigit ut uni ex his, qui Amphion vocabatur, filia nasceretur quæ clauda esset, nomine Labda. Eam quod nullus Bacchiadarum ducere vellet, duxit Eetion &c. 3 Quod cadet. *neque enim videtur posse alio referri* πεσεῖται quam ad ὀλοίτροχον. 4 Hæc oraculum Eetioni respondisse, Bacchiadis renunciatur, qui quod prius editum de Corintho fuerat oraculum non intelligebant, quum eôdem quo & illud Eetioni redditum, pertineret. 5 Pirenem,

1 Id ora-

3 1 Id oraculum quum ad eam diem fuisset indeprehensum, simulatque ex hoc Eetionis patuit eodem utrumque pertinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et ut primum mulier enixa est, miserunt è suo numero decem viros ad tribum in qua habitabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti, postquam ad Petram pervenere, & ad Eetionis atrium accessere, puerum petunt. Labda cur venissent ignara, 2 paternæque benevolentiæ causa venisse eos rata, affert filium, & in unius eorum manum porrigit. erat autem inter viam constitutum, ut qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum allideret. Verum divina quadam fortuna puer ei viro cui à Labda traditus erat, arrisit. quam rem illi consideranti miserato subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus infans, per omnes decem transiit: ac nemine interimere volente, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante januam stantes, alius alium incusabant castigabantque, sed primum præcipue, qui ex convento non fecisset: donec interjecto temporis spatio placitum est ut rursus introgressi omnes

4 fierent participes cædis. Sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem. nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat: eoque metuens ne illi immutata voluntate acceptum rursus puerum interimerent, asportavit, & in mensura frumentaria occuluit: qui locus visus est minime investigabilis, quum sciret, illos, si redirent ad investigandum puerum, omnia scrutaturos: ut & contigit. nam introgressis & scrutantibus ubi non apparuit, visum est eis abeundum, atque iis à quibus missi essent, dicendum se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse: atque

5 ita reversi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod devitaverat in cypsela, *id est, mensura frumentaria.* Ubi autem in virilem adolevit ætatem, consulenti oraculum Delphis, anceps est redditum, quo fretus Corinthum aggressus occupavit. oraculum autem hoc erat,

Vir locuples nostras hic qui descendit ad ædes

τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι πρότερον γενόμενον, ἦν ἀτέκμαρτον· τότε δὲ τὸ Ἠετίωνι γενόμενον ὡς ἐπύθοντο, αὐτίκα καὶ τὸ πρότερον συνῆκαν, ἐὸν συνῳδὸν τῷ Ἠετίωνος. συνέντες δὲ καὶ τοῦτο, εἶχον ἐν ἡσυχίῃ, ἐθέλοντες τὸν μέλλοντα Ἠετίωνι γενέσθαι γόνον διαφθεῖραι. ὡς δ᾽ ἔτεκε ἡ γυνὴ, τάχιστα πέμπουσι σφέων αὐτῶν δέκα ἐς τὸν δῆμον ἐν τῷ κατοίκητο Ἠετίων, ἀποκτενέοντας τὸ παιδίον. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν Πέτρην, καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν τὴν Ἠετίωνος, αἴτεον τὸ παιδίον· ἡ δὲ Λάβδα, εἰδυῖά τε οὐδὲν τῶν εἵνεκα ἐκεῖνοι ἀπικοίατο, καὶ δοκέουσα σφέας φιλοφροσύνης τοῦ πατρὸς εἵνεκα αἰτέειν, φέρουσα ἐνεχείρισε αὐτῶν ἑνί. τοῖσι δὲ ἄρα ἐβεβούλευτο κατ᾽ ὁδὸν, τὸν πρῶτον αὐτῶν λαβόντα τὸ παιδίον προσουδίσαι. ἐπεί τε ὦν ἔδωκε φέρουσα ἡ Λάβδα, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ προσεγέλασε τὸ παιδίον. καὶ τὸν, φρασθέντα τοῦτο, οἶκτός τις ἴσχει ἀποκτεῖναι. κατοικτείρας δὲ παραδιδοῖ τῷ δευτέρῳ· ὁ δὲ, τῷ τρίτῳ. οὕτω δὴ διεξῆλθε διὰ πάντων τῶν δέκα παραδιδόμενον, οὐδενὸς βουλομένου διεργάσασθαι. ἀποδόντες ὦν ὀπίσω τῇ τεκούσῃ τὸ παιδίον, καὶ ἐξελθόντες ἔξω, ἑστεῶτες ἐπὶ τῶν θυρέων, ἀλλήλων ἅπτοντο, καταιτιώμενοι καὶ μάλιστα τοῦ πρώτου λαβόντος, ὅτι οὐκ ἐποίησε κατὰ τὰ δεδογμένα. ἐς ὃ δή σφι χρόνου ἐγγινομένου, ἔδοξε αὖτις παρελθόντας πάντας τοῦ φόνου μετίσχειν. ἔδει δὲ ἐκ τοῦ Ἠετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν· ἡ Λάβδα γὰρ πάντα ταῦτα ἤκουε ἑστεῶσα πρὸς τῇσι θύρῃσι· δείσασα δὲ μή σφι μεταδόξῃ, καὶ τὸ δεύτερον λαβόντες τὸ παιδίον ἀποκτείνωσι, φέρουσα κατακρύπτει ἐς τὸ ἀφραστότατόν οἱ ἐφαίνετο εἶναι, ἐς κυψέλην, ἐπισταμένη ὡς εἰ ὑποστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικνοίατο, πάντα ἐρευνήσειν μέλλοιεν. τὰ δὲ καὶ ἐγένετο. ἐσελθοῦσι γὰρ καὶ διζημένοισι αὐτοῖσι ὡς οὐκ ἐφαίνετο, ἐδόκεε ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας, ὡς πάντα ποιήσειαν τὰ ἐκεῖνοι ἐνετείλαντο. οἱ μὲν δὴ ἀπελθόντες, ἔλεγον ταῦτα. Ἠετίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παῖς ηὐξάνετο· καί οἱ διαφυγόντι τοῦτον τὸν κίνδυνον, ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐτέθη. ἀνδρωθέντι δὲ καὶ μαντευομένῳ Κυψέλῳ ἐγένετο ἀμφιδέξιον χρηστήριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ πίσυνος γενόμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς, ὅδε ἦν,

Ὄλβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει,

1 Quum igitur Bacchiadæ hujus oraculi sibi prius redditi mentem assequi non possent, quum audiverunt id quod Eetioni erat redditum, tunc illud etiam prius intellexerunt, cum illo Eetionis congruens. Quum autem & hoc intellexissent, silentio suppresserunt, nascituram Eetioni prolem interficere in animo habentes. 2 Ad gratulandum patri ven.

γρ. κλει-τοῖο

Κύψελος Ἠετίδης, βασιλεὺς " κλεινοῖο Κορίνθου·
Αὐτός, καὶ παῖδες παίδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες.

τὸ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν. τυραννεύσας δὲ ὁ Κύψελος, τοιοῦτος δή τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῷ δ' ἔτι πλείστους τῆς ψυχῆς. ἄρξαντος δὲ τούτου ἐπὶ τριήκοντα ἔτεα, καὶ " διαπλεύσαντος τὸν βίον εὖ, διάδοχός οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παῖς Περίανδρος γίνεται. ὁ τοίνυν Περίανδρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἠπιώτερος τοῦ πατρός· ἐπεί τε δὲ ὡμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μιλήτου τυράννῳ, πολλῷ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μιαιφονώτερος. πέμψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα, ἐπυνθάνετο ὅντινα τρόπον " ἀσφαλέστερον καταστησάμενος τῶν πρηγμάτων, κάλλιστα τὴν πόλιν ἐπιτροπεύοι. Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα παρὰ τοῦ Περιάνδρου ἐξῆγε ἔξω τοῦ ἄστεος. ἐσβὰς δὲ ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην, ἅμα τε διεξήιε τὸ λήιον, ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα κατὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου
204 ἄπιξιν· καὶ ἐκόλουε αἰεὶ ὅκως τινὰ ἴδοι τῶν ἀσταχύων ὑπερέχοντα τῶν ἄλλων· κολούων δὲ, ἔρριπτε· ἐς ὃ τοῦ ληΐου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύτατον διέφθειρε τρόπῳ τοιούτῳ. διεξελθὼν δὲ τὸ χωρίον, καὶ ὑποθέμενος ἔπος οὐδὲν, ἀποπέμπει τὸν κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον, ἦν πρόθυμος πυνθάνεσθαι τὴν ὑποθήκην ὁ Περίανδρος· ὁ δὲ οὐδέν οἱ ἔφη Θρασύβουλον ὑποθέσθαι. θαυμάζειν τε αὐτοῦ, παρ' οἷόν μιν ἄνδρα ἀποπέμψειε, ὡς παραπλῆγά τε καὶ τῶν ἑωυτοῦ σινάμωρον· ἀπηγεόμενος τάπερ πρὸς Θρασυβούλου ὀπώπεε. Περίανδρος δὲ, συνιεὶς τὸ ποιηθὲν, καὶ νόῳ ἴσχων ὥς οἱ ὑπετίθετο Θρασύβουλος τοὺς ὑπερόχους τῶν ἀστῶν φονεύειν, ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κακότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς πολιήτας. ὅσα γὰρ Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, Περίανδρός σφεα ἀπετέλεσε· μιῇ δὲ ἡμέρῃ ἀπέδυσε πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας, διὰ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν. πέμψαντι γάρ οἱ ἐς Θεσπρωτοὺς ἐπ' Ἀχέροντα ποταμὸν ἀγγέλους ἐπὶ τὸ νεκυομαντήιον παρακαταθήκης πέρι ξεινικῆς, οὔτε σημανέειν ἔφη ἡ Μέλισσα ἐπιφανεῖσα, οὔτε κατερέειν ἐν τῷ κέεται χώρῳ ἡ παρακαταθήκη. ῥιγοῦν τε γὰρ, καὶ εἶναι γυμνή· τῶν γάρ οἱ συγκατέθαψε ἱματίων ὄφελος εἶναι οὐδὲν, οὐ κατακαυθέντων. μαρτύριον δέ οἱ εἶναι ὡς ἀληθέα ταῦτα λέγει, ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν Περίανδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε.

γρ. διαπλέξαντος

γρ. ἀσφαλέστατον

Cypselus Eetides, claræ rex esto Corinthi,
Ipse, & eo nati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem, hoc erat. Cypselus vero tyrannide potitus, talis extitit ut Corinthiorum multos insequutus sit, multos pecunia, longe plurimos anima privaverit. Cui, quum triginta regnasset annos, bene vita defuncto suc-
cessit in tyrannide filius Periander, qui 6
inter initia mitius agebat quam pater: sed ubi per nuncios consuetudinem habuit cum Thrasybulo Mileti tyranno, multo magis quam pater cruentus effectus est. Misso enim præcone, Thrasybulum interrogavit qua ratione ipse rebus tutius constitutis, civitatem pulcherrime gubernaret. Thrasybulus, eo qui à Periandro missus erat, extra oppidum educto, ingressus est rus quoddam satum, & una cum eo segetem interambulans, sciscitabatur hominem de suo adventu è Corintho, detruncans atque abjiciens ut quamque videbat spicam inter alias extantem, donec segetem formosissimam atque densissimam hunc in modum corrupit: prædiumque illud pervagatus, nullo verbo reddito præconem remisit. Reversus Corinthum præco, avido præceptionis audiendæ Periandro, negavit sibi quippiam respondisse Thrasybulum, & mirari quod se ad virum vesanum Periander misisset, & sua ipsius destruentem: exponitque quæ ex Thrasybulo vidisset.
Periander id quod à 7
Thrasybulo actum erat intelligens, atque interpretans sibi ab illo præceptum ut eminentissimos quosque popularium interimeret, tunc vero omnem in cives sævitiam exercuit, interficiendo ac persequendo consummans id quod à Cypselo fuerat omissum. Atque adeo die uno universas mulieres Corinthias exuit, propter Melissam uxorem suam. nam quum ad Thesprotos, qui sunt ad flumen Acherontem, misisset nuncios sciscitatum necyomanteon, *id est mortuorum oraculum*, de hospitis deposito, Melissa apparens negavit se indicaturam aut dicturam ubinam depositum esset collocatum, quoniam ipsa algeret, quia nuda esset. nihil enim sibi prodesse vestes cum quibus sepulta fuisset, utpote non concrematas. Cujus rei, quod vera loqueretur, testimonio foret quod Periander in frigidum furnum panes ingessisset.

Hæc

Hæc Periandro renunciata, ob illud argumentum fidem fecere, quod ipse cum Melissa quamvis defuncta coierat. Itaque statim post eum nuncium per præconem edixit ut omnes Corinthiæ mulieres ad Junonis templum prodirent. Eo, tanquam ad diem festum, quam ornatissime poterant quum issent mulieres istæ, depositis clam satellitibus, eas omnes sine discrimine exuit, ingenuas pariter & ancillas, atque *eas vestes* ad foveam comportatas Melissam precando cremavit. Hæc ubi fecit, & nuncios iterum eosdem misit, tunc ei Melissæ idolum, *hoc est inanis imago*, exposuit ubinam depositum hospitis collocasset. Hu-
8 jusmodi est tyrannis, Lacedæmonii, vobis, & talium operum. Eoque nos Corinthios cum magna admiratio cepit simulatque vidimus vos accersisse Hippiam, tum vero major nunc dum ista dicitis. Propterea deos Græcorum invocantes [1] testamur apud vos, ne velitis tyrannides in civitatibus constituere, quas non extinguitis, sed excitatis præter æquitatem, dum Hippiam reducitis: in quo scitote Corinthios vobis non assensuros.
XCIII Hæc Sosicles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hippias, eosdem quos ille deos invocando dixit, cum cæteros tum præcipue Corinthios desideraturos Pisistratidas, [2] quum venissent dies quibus expiare se ab Atheniensibus nequirent. Hactenus respondit Hippias, quoniam oracula illa ipse præ cæteris nota haberet. Cæteri socii, qui antea silentium tenuerant, audito Sosicle, liberius pro se quisque in vocem erumpentes, accedere sententiæ Corinthiorum, obtestarique Lacedæmonios nequid agerent novi adversus Græcam civitatem.
XCIV Ita ab ea re cessatum est. Hippias illinc profectus, offerente sibi Amynta Macedone Anthemuntem, & Thessalis Iolcon, neutrum accipere voluit, sed rursus ad Sigeum concessit, quod armis Pisistratus à Mitylenæis eripuerat. Eoque capto, tyrannum ibi constituerat Hegesistratum, filium nothum ex muliere Argiva, qui tamen, quæ à Pisistrato acceperat, non tenuit sine prœlio. nam diu inter Mitylenæos ac Athenienses pugnatum est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes: hos repetentes regionem, illos refellentes hac ratione, quod dicerent nihilo magis juris esse Æolibus

ταῦτα δὲ ὡς ὀπίσω ἀπηγγέλθη τῷ Περιάνδρῳ, πιστὸν γάρ οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον, ὃς νεκρῷ ἐούσῃ Μελίσσῃ ἐμίγη, ἰθέως δὴ μετὰ τὴν ἀγγελίην, κήρυγμα ἐποιήσατο, ἐς τὸ Ἡραῖον ἐξιέναι πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας. αἱ μὲν δὴ, ὡς ἐς ὁρτὴν ἤισαν κόσμῳ τῷ καλλίστῳ χρεώμεναι· ὁ δ᾽ ὑποστήσας τοὺς δορυφόρους, ἀπέδυσέ σφεας πάσας ὁμοίως τάς τε ἐλευθέρας καὶ τὰς ἀμφιπόλους. συμφορήσας δὲ ἐς ὄρυγμα, Μελίσσῃ ἐπευχόμενος κατέκαιε. ταῦτα δέ οἱ ποιήσαντι, καὶ τὸ δεύτερον πέμψαντι, ἔφραζε τὸ εἴδωλον τὸ Μελίσσης ἐς τὸν κατέθηκε χῶρον τοῦ ξείνου τὴν παρακαταθήκην. τοιοῦτο μέν ἐστι ὑμῖν ἡ τυραννὶς ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιούτων ἔργων. ἡμέας δὲ αὐτοὺς τοὺς Κορινθίους τότε αὐτίκα θῶμα μέγα εἶχε, ὅτε ὑμέας εἴδομεν μεταπεμπομένους Ἱππίην· νῦν τε δὴ καὶ μεζόνως θωυμάζομεν λέγοντας ταῦτα. ἐπιμαρτυρόμεθά τε ἐπικαλεόμενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλληνίους, μὴ κατιστάναι τυραννίδας ἐς τὰς πόλιας. οὔκων ὦν μὴ παύσησθε, ἀλλὰ πειρήσησθε παρὰ τὸ δίκαιον κατάγοντες Ἱππίην, ἴστε ὑμῖν Κορινθίους γε οὐ συναινέοντας. Σωσικλέης μὲν ἀπὸ Κορίνθου πρεσβεύων ἔλεξε τάδε· Ἱππίης δὲ αὐτὸν ἀμείβετο, τοὺς αὐτοὺς ἐπικαλέσας θεοὺς ἐκείνῳ, ἦ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐπιποθήσειν Πεισιστρατίδας, ὅταν σφι ἥκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι ἀνιᾶσθαι ὑπ᾽ Ἀθηναίων. Ἱππίης μὲν τούτοισι ἀμείψατο, οἷα τοὺς χρησμοὺς ἀτρεκέστατα ἀνδρῶν ἐξεπιστάμενος. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ξυμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίῃ σφέας αὐτούς· ἐπεί τε δὲ Σωσικλέος ἤκουσαν εἴπαντος, ἐλευθέρως ἅπας τις αὐτέων φωνὴν ῥήξας, αἱρέετο τοῦ Κορινθίου τὴν γνώμην. Λακεδαιμονίοισί τε ἐπεμαρτυρέοντο, μὴ ποιέειν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλληνίδα. οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύθη. Ἱππίῃ δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελαυνομένῳ, ἐδίδου μὲν Ἀμύντης ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Ἀνθεμοῦντα, ἐδίδοσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τουτέων μὲν οὐδέτερα αἱρέετο, ἀνεχώρεε δὲ ὀπίσω ἐς Σίγειον, τὸ εἷλε Πεισίστρατος αἰχμῇ παρὰ Μιτυληναίων· κρατήσας δὲ αὐτοῦ, κατέστησε τύραννον εἶναι παῖδα τὸν ἑωυτοῦ νόθον Ἡγησίστρατον, ὄντα ἐξ Ἀργείης γυναικός· ὃς οὐκ ἀμαχητὶ εἶχε τὰ παρέλαβε παρὰ Πεισιστράτου. ἐπολέμεον γὰρ, ἔκ τε Ἀχιλληίου πόλιος ὁρμεώμενοι καὶ Σιγείου, χρόνον ἐπὶ συχνὸν, Μιτυληναῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν, ἀπαιτέοντες τὴν χώρην· Ἀθηναῖοι δὲ, οὔτε συγγινωσκόμενοι, ἀποδεικνῦντές τε λόγῳ οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεὸν 205

1 Obtestamur vos ne tyrannides in civitatibus constituatis. Atque adeo, nisi ab incepto desistatis sed Hippiam contra jus & æquum reducere conemini, scitote non approbaturos vestrum hoc factum Corinthios.
2 Ubi venissent stati dies quibus futurum esset ut illos angerent Athenienses. *Sed ἀνιᾶσθαι suspectum reddit vel ipsa Vallæ interpretatio.*

τῆς Ἰλιάδος χώρης, ἢ σύ καὶ σφίσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι, ὅσοι συνεπρήξαντο Μενελάῳ τὰς Ἑλένης ἁρπαγάς. Πολεμεόντων δέ σφεων, καὶ ἄλλα πολλὰ παντοῖα ἐγίνετο ἐν τῇσι μάχῃσι· ἐν δὲ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητὴς, συμβολῆς γενομένης, καὶ νικώντων Ἀθηναίων, αὐτὸς μὲν φεύγων ἐκφεύγει, τὰ δέ οἱ ὅπλα ἴσχουσι Ἀθηναῖοι, καί σφε ἀνεκρέμασαν πρὸς τὸ Ἀθήναιον τὸ ἐν Σιγείῳ. ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλεϊ ποιήσας, ἐπιτιθεῖ ἐς Μυτιλήνην, ἐξαγγελλόμενος τὸ ἑωυτοῦ πάθος Μελανίππῳ ἀνδρὶ ἑταίρῳ. Μυτιληναίους δὲ καὶ Ἀθηναίους κατήλλαξε Περίανδρος ὁ Κυψέλου. τούτῳ γὰρ διαιτητῇ ἐπετράποντο. κατήλλαξε δὲ ὧδε· νέμεσθαι ἀμφοτέρους τὴν ἔχουσι. Σίγειον μέν νυν οὕτω ἐγένετο ὑπ᾽ Ἀθηναίοισι. Ἱππίης δὲ ἐπεί τε ἀπίκετο ἐκ Λακεδαίμονος ἐς τὴν Ἀσίην, πᾶν χρῆμα ἐκίνεε, διαβάλλων τε τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τὸν Ἀρταφέρνεα, καὶ ποιέων ἅπαντα ὅκως αἱ Ἀθῆναι γενοίατο ὑπ᾽ ἑωυτῷ καὶ Δαρείῳ. Ἱππίης τε δὴ ταῦτα ἔπρησσε, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι ταῦτα, πέμπουσι ἐς Σάρδις ἀγγέλους, οὐκ ἐῶντας τοὺς Πέρσας πείθεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φυγάσι. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐκέλευέ σφεας, εἰ βουλοίατο σόοι εἶναι, καταδέκεσθαι ὀπίσω Ἱππίην. οὐκ ὦν δὴ ἐνεδέκοντο τοὺς λόγους ἀποφερομένους Ἀθηναῖοι. οὐκ ἐνδεκομένοισι δὲ σφι, ἐδέδοκτο ἐκ τοῦ φανεροῦ τοῖσι Πέρσῃσι πολεμίους εἶναι. Νομίζουσι δὲ ταῦτα, καὶ διαβεβλημένοισι ἐς τοὺς Πέρσας, ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης ὑπὸ Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξελασθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης, ἀπίκετο ἐς Ἀθήνας. αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπέων ἐδυνάστευε μέγιστον. ἐπελθὼν δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης, ταῦτα ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ, περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ τοῦ Περσικοῦ πολέμου, ὡς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζουσι, εὐπετέες τε χειρωθῆναι εἴησαν. ταῦτά τε δὴ ἔλεγε, καὶ πρὸς τοῖσι, τάδε, ὡς οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰσὶ ἄποικοι, καὶ εἰκός σφι εἴη ῥύεσθαι δυναμένους μέγα. καὶ οὐδὲν ὅ, τι οὐκ ὑπίσχετο, οἷα κάρτα δεόμενος· ἐς ὃ ἀνέπεισέ σφεας. πολλοὺς γὰρ οἶκε εἶναι εὐπετέστερον διαβάλλειν ἢ ἕνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μοῦνον οὐκ οἷός τε ἐγένετο διαβαλέειν, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο. Ἀθηναῖοι μὲν δὴ ἀναπεισθέντες ἐψηφίσαντο εἴκοσι νέας ἀποστεῖλαι βοηθοὺς Ἴωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες αὐτέων εἶναι Μελάνθιον, ἄνδρα τῶν ἀστῶν ἐόντα τὰ πάντα δόκιμον·

τῷ διαβαλέειν.

in agrum Iliensem, quam sibi ac cæteris Græcis qui Menelao in raptu Helenes operam navassent. His assidue bellantibus, cum alia in prœliis gesta sunt, tum illud, quod Alcæus poeta in prœlio quod collatis signis gerebatur, vincentibus Atheniensibus, ipse quidem fugæ se mandans evasit: sed armis ejus potiti sunt Athenienses, quæ apud templum Minervæ in Sigeo suspenderunt. Hanc rem Alcæus carmini mandans, in Mitylenem reposuit, indicans Melanippo sodali suam calamitatem. Mitylenæos tamen atque Athenienses reduxit in gratiam Periander Cypseli filius, qui delectus arbiter, ita eos reconciliavit, ut utrique ea colerent quæ haberent. Atque hoc modo Sigeum factum est Atheniensium.

XCV

XCVI Hippias, posteaquam Lacedæmone in Asiam abiit, cuncta agitabat, insimulando Athenienses apud Artaphernem, atque omnem operam dando ut Athenæ in illius ac Darii venirent potestatem. Quæ agitare Hippiam quum accepissent Athenienses, mittunt Sardis nuncios ad dissuadendum Persis fidem habere exulibus Atheniensibus. Sed Artaphernes jubere Athenienses (si salvi esse vellent) rursus Hippiam recipere: Athenienses eam conditionem recusare, & malle professi esse Persarum hostes.

XCVII Dum ita apud Persas insimulantur, atque ita animati sunt Athenienses eam condicionem recusare, hoc interim tempore Milesius Aristagoras à Cleomene Lacedæmonio rejectus è Sparta Athenas venit. nam ea civitas inter cæteras præpollebat. 1 Ad quam civitatem ubi venit Aristagoras, eadem quæ in Sparta commemoravit de commodis quæ essent in Asia, deque Persico bello, quod neque scutum neque lanceam in usu haberent, 2 facilesque essent ad capiendum. Hæc ille referens, ea quoque addebat, Milesios esse Atheniensium colonos, quos æquum esset ab eis liberari qui multum pollerent. Denique nihil non pollicebatur, omnibus precibus obsecrans quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Facilius 3 enim ei visum est multos decipere quam unum: qui si Cleomenem solum fallere non potuit, id tamen in triginta millibus Atheniensium effecit. Itaque Athenienses persuasi, decrevere viginti naves Ionibus auxilio mittendas, Melanthio illis præfecto, viro inter populares omni in re spectato.

---

1 Quum autem ad plebem accessisset Aristag. 2 Expugnarique facile possent. 3 Esse videtur mult. decip. q. un. si Cleom. quidem Lacedæmonium solum fal.

Hæ:

XCVIII Hæc classis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris. ante cujus egressum Aristagoras revectus Miletum, excogitavit consilium quod in nullam Ionum utilitatem erat redundaturum. quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed ut regi Dario molestiam afferret. Etenim misit quendam in Phrygiam ad Pæones qui à flumine Strymone in captivitatem abducti à Megabyzo erant, locum atque vicum per sese incolentes: ad quos ut pervenit nuncius, ita verba fecit, Viri Pæones, misit me Aristagoras Mileti tyrannus 1 ad ostendendam vobis (si obtemperare velitis) salutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, 2 eademque vobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam vestram: per vos quidem, usque ad mare, deinceps nobis jam curæ erit. His auditis Pæones magnam sane voluptatem acceperunt: sumptisque liberis atque uxoribus, ad mare fuga se proripuerunt: nonnullis eorum præ metu 3 illinc remeantibus. Ubi ad mare pervenere, illinc in Chium transmisere. quo postquam applicuere, eorum vestigia insequutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos ut eodem redirent. Cujus oratione repudiata, à Chiis sunt in Lesbum transportati, mox à Lesbiis in Doriscum, unde terrestri itinere se in Pæoniam receperunt.

XCIX Post hæc ad Aristagoram Athenienses viginti cum navibus venere, ducentes una quinque triremes Eretriorum, qui non Atheniensium gratia commilitium præstabant, sed debitam ipsis Milesiis gratiam reddebant. Nam Milesii aliquando 4 pro Eretriis in bello Chalcidensi præstiterant, quum Samii contra Eretrios atque Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, ubi isti atque alii socii adfuere, expeditionem fecit adversus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti remanens, præfectis aliis ducibus Milesiorum, fratre suo Charopino, & cæterorum civium Hermophanto.

C Hac classe Iones ubi pervenere Ephesum, relictis navibus apud Coresem, quod est agri Ephesii, ipsi cum ingenti manu, sumptis viæ ducibus Ephesiis, ad superiora tendebant, secundum flumen Caystrum tenentes iter. Illinc superato Tmolo

αὗται δὲ αἱ νέες, ἀρχαὶ κακῶν ἐγένοντο Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροισι. Ἀρισταγόρης δὲ προπλώσας, καὶ ἀπικόμενος ἐς τὴν Μίλητον, ἐξευρὼν βούλευμα ἀπ' οὗ Ἴωσι μὲν ἔμελλε οὐδεμίη ὠφέλεια ἔσεσθαι, (οὐδ' ὦν οὐδὲ τούτου εἵνεκα ἐποίεε, ἀλλ' ὅκως βασιλῆα Δαρεῖον λυπήσειε) ἔπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας τοὺς ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβάζου, οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χῶρόν τε καὶ κώμην ἐπ' ἑωυτῶν· ὃς ἐπειδὴ ἀπίκετο ἐς τοὺς Παίονας, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Παίονες, ἔπεμψέ με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος, σωτηρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, ἤνπερ βούλησθε πείθεσθαι. νῦν γὰρ Ἰωνίη πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλῆος, καὶ ὑμῖν παρέχει σώζεσθαι ἐπὶ τὴν ὑμετέρην αὐτέων. μέχρι μὲν θαλάσσης, αὐτοῖσι ὑμῖν· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, ἡμῖν ἤδη μελήσει. ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παίονες, κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποιήσαντο, καὶ ἀναλαβόντες παῖδας τε καὶ γυναῖκας, ἀπεδίδρησκον ἐπὶ θάλασσαν· οἱ δέ τινες αὐτέων καὶ κατέμειναν, ἀρρωδήσαντες, αὐτοῦ. ἐπεί τε δὲ οἱ Παίονες ἀπικέατο ἐπὶ θάλασσαν, ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ, κατὰ πόδας ἐληλύθεε Περσέων ἵππος πολλή, διώκουσα τοὺς Παίονας. ὡς δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπηγγέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παίοσι, ὅκως ἂν ὀπίσω ἀπέλθοιεν. οἱ δὲ Παίονες τοὺς λόγους οὐκ ἐνεδέκοντο· ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χῖοί σφεας ἐς Λέσβον ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορίσκον ἐκόμισαν. ἐνθεῦτεν δὲ πεζῇ κομιζόμενοι, ἀπικέατο ἐς Παιονίην. 206 Ἀρισταγόρης δὲ, ἐπειδὴ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἀπικέατο εἴκοσι νηυσί, ἅμα ἀγόμενοι Ἐρετριέων πέντε τριήρεας, οἳ οὐ τὴν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τὴν αὐτέων Μιλησίων, ὀφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες. (οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι πρότερον τοῖσι Ἐρετριεῦσι τὸν πρὸς Χαλκιδέας πόλεμον συνδιένεικαν, ὅτε περ καὶ Χαλκιδεῦσι ἀντία Ἐρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθεον) οὗτοι ὦν ἐπεί τέ σφι ἀπικέατο, καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι παρῆσαν, ἐποιέετο στρατηίην ὁ Ἀρισταγόρης ἐς Σάρδις· αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο, ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτῳ· στρατηγοὺς δὲ ἄλλους ἀπέδεξε Μιλησίων εἶναι, τὸν ἑωυτοῦ ἀδελφεὸν Χαροπῖνον, καὶ τῶν ἄλλων ἀστῶν, Ἑρμόφαντον. Ἀπικόμενοι δὲ τῷ στόλῳ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἔφεσον, πλοῖα μὲν κατέλιπον ἐν Κορήσσῳ τῆς Ἐφεσίης· αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χειρὶ πολλῇ, ποιεύμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας. πορευόμενοι δὲ παρὰ ποταμὸν Καΰστριον, ἐνθεῦτεν ἐπεί τε ὑπερβάντες τὸν Τμῶλον

γρ. ἀπίκοντο

γρ. συνήνεικαν

γρ. ἀπίκοντο

γρ. ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ. πορ-

1 Salutare consilium vobis daturum. 2 Vobisque jam licet incolumes in patriam reverti: vobis quidem ad mare usque: quod autem à mari est, nobis curæ erit. *Q. d. Vestrum est operam dare ut ad mare vos recipiatis, eo quum veneritis, quod iter tenere debeatis, curæ nobis erit.* 3 Illic remanentibus. 4 Eretrios in bello adversus Chalcidenses adjuverant.

ἀπίκοντο, αἱρέουσι Σάρδις, οὐδενός σφι ἀντιωθέντος. αἱρέουσι δὲ χωρὶς τῆς ἀκροπόλιος τἄλλα πάντα· τὴν δὲ ἀκρόπολιν ἐρρύετο αὐτὸς Ἀρταφέρνης, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγην. Τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι ἑλόντας σφέας τὴν πόλιν, ἔσχε τόδε· ἦσαν ἐν τῇσι Σάρδισι οἰκίαι, αἱ μὲν πλεῦνες, καλάμιναι· ὅσαι δ' αὐτέων καὶ πλίνθιναι ἦσαν, καλάμου εἶχον τὰς ὀροφάς· τουτέων δὴ μίαν τῶν τις στρατιωτέων ὡς ἐνέπρησε, αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὸν τὸ πῦρ, ἐπενέμετο τὸ ἄστυ ἅπαν. καιομένου δὲ τοῦ ἄστεος, οἱ Λυδοί τε καὶ ὅσοι Περσέων ἐνῆσαν ἐν τῇ πόλι, ἀπολαμφθέντες πάντοθεν, ὥστε τὰ περιέσχατα νεμομένου τοῦ πυρὸς, καὶ οὐκ ἔχοντος ἐξήλυσιν ἐκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ἔς τε τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν, ὅς σφι ψῆγμα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τμώλου, διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει, καὶ ἔπειτα ἐς τὸν Ἕρμον ποταμὸν ἐκδιδοῖ, ὁ δὲ ἐς θάλασσαν· ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν, καὶ ἐς τὴν ἀγορὴν ἀθροιζόμενοι οἵ τε Λυδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι, ἠναγκάζοντο ἀμύνεσθαι. οἱ δὲ Ἴωνες ὁρέοντες τοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἀμυνομένους, τοὺς δὲ, σὺν πλήθεϊ πολλῷ προσφερομένους, ἐξανεχώρησαν δείσαντες πρὸς τὸ ὄρος τὸ Τμῶλον καλεόμενον· ἐνθεῦτεν δὲ ὑπὸ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας. Καὶ Σάρδιες μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ ἱρὸν ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης· τὸ σκηπτόμενοι οἱ Πέρσαι, ὕστερον ἀντενεπίμπρασαν τὰ ἐν Ἕλλησι ἱρά. τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες, προπυνθανόμενοι ταῦτα, συνηλίζοντο καὶ ἐβοήθεον τοῖσι Λυδοῖσι· καί κως ἐν μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἐόντας τοὺς Ἴωνας εὑρίσκουσι, ἑπόμενοι δὲ κατὰ στίβον, αἱρέουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσῳ. καὶ ἀντετάχθησαν μὲν οἱ Ἴωνες, συμβαλόντες δὲ, πολλὸν ἑσσώθησαν. καὶ πολλοὺς αὐτέων οἱ Πέρσαι φονεύουσι, ὀνομαστούς τε ἄλλους· ἐν δὲ δὴ, καὶ Εὐαλκίδεα στρατηγέοντα Ἐρετριέων, στεφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀναραιρηκότα, καὶ ὑπὸ Σιμωνίδεω τοῦ Κηΐου πολλὰ αἰνεθέντα. οἳ δὲ αὐτέων αὐτίκα ἀπέφυγον τὴν μάχην, ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλιας. Τότε μὲν δὴ οὕτω ἠγωνίσαντο. μετὰ δὲ, Ἀθηναῖοι μὲν τὸ παράπαν ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας ἐπικαλεομένους σφέας πολλὰ δι' ἀγγέλων Ἀρισταγόρεω, οὐκ ἔφασαν τιμωρήσειν σφίσι. Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίης, στερηθέντες, (οὕτω γάρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον) οὐδὲν ἧσσον τὸν πρὸς τὸν βασιλῆα πόλεμον ἐσκευάζοντο. πλώσαντες δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλιας ἁπάσας τὰς ταύτῃ, ὑπ' ἑωυτοῖσι ἐποιήσαντο· ἐκπλώσαντές τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον,

Sardis adveniunt, easque 1 occurrente
nemine, capiunt, omniaque ejus urbis
loca, præter arcem, quam Artaphernes
ipse tutabatur, habens non exiguas vi-
rorum copias: 2 Quæ res fuit impe- CI
dimento quominus qui ingressi erant
urbem, diriperent. Erant Sardibus do-
mus pleræque arundinaceæ: quæ au-
tem lateritiæ, tamen ex arundinibus la-
cunaria habebant. harum unam quidam
è militibus quum incendisset, repente
ignis è domo in domum elapsus totam
urbem absumpsit. Ardente urbe, &
vastante jam extrema incendio, nec
habente regressum, Lydi & Persarum
quicunque in urbe erant, undique cir-
cumventi, ex urbe in forum confluunt,
& ad amnem Pactolum, qui medium fo-
rum interfluens, ramenta auri è Tmo-
lo illis defert, deinde flumini Her-
mo immiscetur, & ille mari. Ad hunc
amnem & ad hoc forum conglobati
Lydi pariter & Persæ sese defendere
adigebantur. Iones, videntes hostium
alios sese tutantes, alios magna multi-
tudine se obviam ferentes, metu per-
culsi, ad montem qui dicitur Tmolus
sese recipiunt, atque illinc noctu ad na-
ves. Crematis Sardibus, deflagravit CII
una templum Cybeles indigenæ deæ:
cujus prætextu postea Persæ templa
quæ in Græcia erant cremaverunt. Hoc
ubi Persæ qui intra Halyn domicilia
habebant, resciverunt, tunc vero ad fe-
rendam Lydis opem convenerunt: nec
adepti Sardibus Iones jam illinc profe-
ctos, eadem via insequuti, comperiunt
Ephesi: congressique cum illis ex adver-
so instructis, in fugam eos vertunt, mul-
tosque occidunt, & in his cum alios il-
lustres viros, tum Eualcidem Eretrio-
rum ducem, qui donatus laurea in cer-
taminibus fuerat, & à Simonide Ceo
majorem in modum celebratus. Ex ea
pugna qui evasere, per urbes fuere dis-
sipati. Et tunc quidem ita dimicatum CIII
est. Athenienses autem, post hæc deser-
tis prorsus Ionibus, etsi per nuncios A-
ristagoræ magnopere rogabantur, ne-
gaverunt se auxilio futuros. Quorum
societate fraudati Iones, tamen quoniam
ista adversus Darium egerant, nihilo
segnius bellum adversus regem para-
bant: Hellespontumque invecti, By-
zantium ac cæteras circa urbes in suam
potestatem redegerunt. Inde evecti,

---

1 Repugnante nemine, 2 Ne autem urbem hanc à se captam diriperent hoc obstitit: *quod sequitur videlicet. at Valla junxit præcedentibus hæc,* τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι *&c.*

magnam Cariæ partem in belli societatem asciverunt. nam Caunus, quæ prius societatem facere recusaverat, ubi Sardis conflagrarunt, & ipsa Ionibus accessit.

CIV Cyprii quoque omnes ultro, exceptis Amathusiis, accesserunt. Defecerunt autem Cyprii à Medis in hunc modum: Erat Onesilus quidam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor, Chersis filius, Siromi nepos, Euelthontis pronepos. hic vir, quum sæpenumero antea Gorgum solicitasset ad rebellandum ab rege tunc audiens Ionas rebellasse, vehementius urgere hominem instituit. In quo quia nihil proficiebat, observato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur una cum suis [1] militibus, eum portis exclusit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit: eo potitus Onesilus omnibus Cypriis ut rebellarent suadebat persuasis cæteris, Amathusios rebellare abnuentes obsidione circumdedit.

CV ¶ Dum hic Amathuntem obsidet, Darius, ut ei nunciatum est Sardis captas incensasque ab Atheniensibus atque Ionibus, & hujus comparandæ classis atque rei contexendæ fuisse authorem Aristagoram Milesium, fertur, [2] quumprimum hæc audivit, dixisse Iones nihil fecisse: probe sciens non fuisse illos præ contemptu sui rebellaturos: deinde interrogasse quinam essent Athenienses. Id quum audisset, tum arcum poposcisse, eoque sumpto, sagittam quam imposuerat, in cœlum excussisse: & ea in aerem excussa, dixisse, O Jupiter, contingat mihi ut Athenienses ulciscar, Atque hæc loquutus, cuidam famulorum præcepisse ut sibi semper apposita cœna, ter diceret, Here, memento Atheniensium.

CVI Et quum hoc præcepisset, accito ad suum conspectum Histiæo Milesio, [3] quem ipse diu distinuerat, ita eum fuisse alloquutus. Audio Histiæe procuratorem tuum, cui tu Miletum demandasti, novas adversum me res esse molitum. viris enim ex altera continente persuasit ut Iones sequerentur, (qui mihi commissorum pœnas dabunt) eosque induxit ad me Sardibus privandum. Num igitur videntur hæc tibi bene habere? quorum quidnam sine tuis consiliis actum est? Proinde vide ne rursus teipsum in culpam induas. Ad hæc Histiæus, Quodnam, inquit, rex protulisti verbum? mene consulere rem quæ

Καρίης τὴν πολλὴν προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι. καὶ γὰρ τὴν Καῦνον πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχέειν, ὡς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδις, τότε σφι καὶ αὕτη προσεγένετο.

Κύπριοι δὲ ἐθελονταί σφι πάντες προσεγένοντο, πλὴν Ἀμαθουσίων. ἀπέστησαν γὰρ καὶ οὗτοι ὧδε ἀπὸ Μήδων. ἦν Ὀνήσιλος, Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλῆος ἀδελφεὸς νεώτερος, Χέρσιος δὲ τοῦ Σιρώμου τοῦ Εὐέλθοντος παῖς. οὗτος ὡνὴρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον τὸν Γόργον παρηγορέετο ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλῆος, τότε δ' ὡς καὶ τοὺς Ἴωνας ἐπύθετο ἀπεστάναι, πάγχυ ἐπικείμενος ἐνῆγε. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε τὸν Γόργον, ἐνθαῦτά μιν φυλάξας ἐξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων ὁ Ὀνήσιλος, ἅμα τοῖσι ἑωυτοῦ στασιώτῃσι, ἀπεκλήισε τῶν πυλέων. Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος, ἔφευγε ἐς Μήδους· Ὀνήσιλος δὲ ἦρχε Σαλαμῖνος, καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους συναπίστασθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους ἀνέπεισε, Ἀμαθουσίους δὲ οὐ βουλομένους οἱ πείθεσθαι, ἐπολιόρκεε προσκατήμενος. Ὀνήσιλος μέν νυν ἐπολιόρκεε Ἀμαθοῦντα. 207

βασιλέϊ δὲ Δαρείῳ, ὡς ἐξαγγέλθη Σάρδις ἁλούσας ἐμπεπρῆσθαι ὑπό τε Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, τὸν δὲ ἡγεμόνα γενέσθαι τῆς συλλογῆς, ὥστε ταῦτα συνυφανθῆναι, τὸν Μιλήσιον Ἀρισταγόρην, πρῶτα μὲν λέγεται αὐτὸν, ὡς ἐπύθετο ταῦτα, Ἰώνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εὖ εἰδότα ὡς οὗτοί γε οὐ καταπροΐξονται ἀποστάντες, εἴρεσθαι οἵτινες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι. μετὰ δὲ πυθόμενον, αἰτῆσαι τὸ τόξον. λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα οἰστὸν, ἄνω ἐς τὸν οὐρανὸν ἀπεῖναι· καί μιν ἐς τὸν ἠέρα βαλόντα, εἰπεῖν, Ὦ Ζεῦ, ἐκγενέσθαι μοι Ἀθηναίους τίσασθαι. εἴπαντα δὲ ταῦτα, προστάξαι ἑνὶ τῶν θεραπόντων, δείπνου προκειμένου αὐτῷ, ἐς τρὶς ἑκάστοτε εἰπεῖν, Δέσποτα μέμνεο τῶν Ἀθηναίων. 2

Προστάξας δὲ ταῦτα, εἶπε, καλέσας ἐς ὄψιν Ἱστιαῖον τὸν Μιλήσιον, τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλὸν, Πυνθάνομαι Ἱστιαῖε ἐπίτροπον τὸν σὸν, τῷ σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας, νεώτερα ἐς ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα. ἄνδρας γάρ μοι ἐκ τῆς ἑτέρης ἠπείρου ἐπαγαγὼν, καὶ Ἴωνας σὺν αὐτοῖσι, τοὺς δώσοντας ἐμοὶ δίκην τῶν ἐποίησαν, τούτους ἀναγνώσας ἅμα ἐκείνοισι ἕπεσθαι, Σαρδίων με ἀπεστέρησε. νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα ἔχειν καλῶς; κῶς δ' ἄνευ τῶν σῶν βουλευμάτων πιστόν τι ἐπρήχθη; ὅρα μὴ ἐξ ὑστέρης σεωυτὸν ἐν αἰτίῃ σχῇς. [τῶν τούτων] εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἱστιαῖος, Βασιλεῦ κοῖον ἐφθέγξαο ἔπος, ἐμὲ βουλεῦσαι πρῆγμα ἐκ τοῦ

1 *Legit* στρατιώτῃσι *pro* στασιώτῃσι. 2 Ubi hæc audivit, Iones contempsisse, *vel nihili fecisse*, quippe qui non impunitam illorum fore rebellionem sciret. deinde interr. 3 Quem à longo jam tempore detinebat. *vel*, *retinebat*.

“σοί τι ἢ μέγα ἢ σμικρὸν ἔμελλε λυπηρὸν ἀνασχήσειν; τί δ' ἂν ἐπιδιζήμενος, ποιέοιμι ταῦτα; τεῦ δὲ ἐνδεὴς ἐών; τῷ πάρα μὲν πάντα ὅσαπερ σοί, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπακούειν ἀξιεῦμαι; ἀλλ' εἴπερ τι τοιοῦτον οἷον σὺ εἴρηκας πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ' ἑωυτοῦ βαλλόμενον πεπρηχέναι. ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οὐδὲ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, ὅκως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος νεώτερον πρήσσουσι περὶ πρήγματα τὰ σά. εἰ δ' ἄρα τι τοιοῦτο ποιεῦσι, καὶ σὺ τὸ ἐὸν ἀκήκοας ὦ βασιλεῦ, μάθε οἷον πρῆγμα ἐργάσαο, ἐμὲ ἀπὸ θαλάσσης ἀνάσπαστον ποιήσας. Ἴωνες γὰρ οἴκασι, ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν σφι γενομένου, ποιῆσαι τῶν πάλαι ἵμερον εἶχον· ἐμέο δ' ἂν ἐόντος ἐν Ἰωνίῃ, οὐδεμία πόλις ὑπεκίνησε. νῦν ὦν ὡς τάχος με ἄφες πορευθῆναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι κεῖνά τε πάντα καταρτίσω ἐς τὠυτό, καὶ τὸν Μιλήτου ἐπίτροπον τοῦτον τὸν ταῦτα μηχανησάμενον, ἐγχειρίθετον παραδῶ. ταῦτα δὲ κατὰ νόον τὸν σὸν ποιήσας, θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιληΐους, μὴ μὲν πρότερον ἐκδύσασθαι τὸν ἔχων κιθῶνα, καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην, πρὶν ἄν τοι Σαρδὼ νῆσον τὴν μεγίστην, δασμοφόρον ποιήσω. Ἱστιαῖος μὲν λέγων ταῦτα, διέβαλε· Δαρεῖος δέ, ἐπείθετο· καί μιν ἀπίει, ἐντειλάμενος, ἐπεὰν τὰ ὑπέσχετό οἱ ἐπιτελέα ποιήσῃ, παραγίνεσθαί οἱ ὀπίσω ἐς τὰ Σοῦσα. Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἀγγελίη τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλῆα ἀνήιε, καὶ Δαρεῖος τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας, Ἱστιαίῳ ἐς λόγους ἦλθε, καὶ Ἱστιαῖος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου, ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν· 408 ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ ἐγίνετο τάδε. πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίῳ Ὀνησίλῳ Ἀμαθουσίους ἐξαγγέλλεται, νηυσὶ στρατιὴν πολλὴν ἄγοντα Περσικὴν Ἀρτύβιον, ἄνδρα Πέρσην, προσδόκιμον ἐς τὴν Κύπρον εἶναι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, κήρυκας διέπεμπε ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐπικαλεύμενός σφεας. Ἴωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι, ἧκον πολλῷ στόλῳ. Ἴωνές τε δὴ παρῆσαν ἐς τὴν Κύπρον, καὶ οἱ Πέρσαι νηυσὶ διαβάντες ἐκ τῆς Κιλικίης, ἤισαν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα πεζῇ. τῇσι δὲ νηυσὶ οἱ Φοίνικες περιέπλωον τὴν ἄκρην, αἳ καλέονται κληῗδες τῆς Κύπρου. Τούτου δὲ τοιούτου γινομένου, ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου, συγκαλέσαντες τῶν Ἰώνων τοὺς στρατηγούς, Ἄνδρες Ἴωνες, αἵρεσιν ὑμῖν δίδομεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι,

tibi sit quippiam sive multum sive parum molestiæ allatura? Quid mihi quærens ista facerem? aut cujus rei indigens? cui omnia adsunt quæ tibi? quem tu omnium consiliorum tuorum communione dignaris? Quod si istud quod ais egit procurator meus, sic habeto, id eum fecisse suo consilio. 1 Principio rationem istam non admitto, Milesios ac meum procuratorem quippiam rerum novarum fecisse adversus statum tuum: siquid tamen hujusmodi faciunt, & tu id quod est audisti, rex, intellige quid rei egeris quod me à mari ablegandum putasti. nam Iones id agere aggressi sunt postquam ego ex ipsorum conspectu sum amotus, cujus aggrediendi jam pridem libidine tenebantur: quod si ego in Ionia fuissem, nulla profecto se civitas commovisset. Proinde nunc propere dimitte me ut in Ioniam contendam, illic omnia negocia tibi in integrum restituturus, & hunc Mileti procuratorem, harum rerum machinatorem, in tuam potestatem redacturus. Hæc, quum ex animi tui sententia confecero, juro per deos regios me non prius exuturum hanc vestem, qua indutus in Ioniam descendam, quam Sardiniam insulam maximam tibi tributariam reddam. Hæc CVII

Histiæus fallendi gratia dicebat. quibus persuasus, Darius hominem dimisit, præcipiens ut posteaquam ea quæ spoponderat præstitisset, ad se Susa reverteretur.

Dum nuncius de Sardibus ad regem ve- CVIII

nit, Dariusque illam rem arcu fecit, & Histiæum est alloquutus, Histiæusque ab eo dimissus ad mare se contulit, hoc interea omni tempore hæc gesta sunt: Onesilo Salaminio Amathusios obsidenti nuncius affertur, 2 Artybium virum inter Persas eximium cum magna vi Persarum cursum tenere in Cyprum. Quo accepto, Onesilus legatos passim in Ioniam dimittit ad Iones evocandos: qui non diu in deliberando cunctati, cum magna classe ad eum se contulerunt. Et quum Cyprum tenuissent, Persæ navibus è Cilicia trajecerunt, terrestrique itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus classe circumeuntibus promontorium quæ Claves Cypri vocantur. His CIX

ea facientibus, Cyprii tyranni convocatis Ionum ducibus dixere, Viri Iones, vobis nos Cyprii optionem damus

---

1 Sed ego prorsus fidem his verbis abrogo, Milesf. 2 Artybium Persam cum numerosa manu Persica, Cyprum adventare. *Ad verbum*, Expectari in Cyprum. *Id est, Ejus in Cyprum adventum expectari. Valla autem hic* προσδόκιμον *cum* δόκιμον *confudit.*

cum

cum utris dimicare velitis, cum Persis cum an Phœnicibus. Si terra mavultis cum Persis acie confligere, jam tempus est è navibus egrediendi, & in acie standi, ut nos vestras ingressi navas, cum Phœnicibus dimicemus: sin cum Phœnicibus fortunam tentare mavultis, facite. quoniam alterutrum opus est eligatis, ut quantum in nobis situm est, Ionia atque Cyprus in libertatem vindicentur. Ad hæc Iones, Commune, inquiunt, Ioniæ concilium nos misit ad mare tutandum, non ad naves tradendas, quo ipsi cum Persis in terra confligeremus. 1 Itaque ubicunque quidem collocabimur, ut operam navemus enitemur: vos vero debetis, qualia ab imperantibus Medis passi estis reminiscentes, viros egregios vos ostendere. Hæc

CX Iones responderunt. Post hæc Persis in campum Salaminium tendentibus, Cyprii reges adversus alios hostes constituerunt alios Cyprios: adversus Persas, optimum quenque Salaminiorum ac Soliensium. Adversus Artybium Persarum

CXI ducem Onesilus ultro constitit. Insidebat Artybius equo in armatum erigere se docto. Quid audiens Onesilus, ad satellitem suum (erat enim ei satelles sane quam peritus rei bellicæ, & alioqui 2 solertiæ plenus) Audio, inquit Artybii equum edoctum se erigere, & pedibus simul atque ore 3 eum in quem agitur, perficere: proinde tu propere inita ratione dicito utrum malis observare, equumne ne tibi feriendum, an ipsum Artybium. Ad quem servus suus, Ego vero, inquit, rex, paratus sum & utrunque & alterutrum, & omnino quicquid imperaveris, facere. promam tamen quod rebus tuis esse conducibilius sentiam, regem ad ducem oportere cum rege ac duce certare, sive enim talem occidas, decori tibi fore: sive (quod secundum est) à tali occidaris, (quod absit) dimidium mali esse. nos vero famulos cum famulis hostium debere confligere. Nam quod ad equum attinet, non est causa cur ejus artificium extimescas. recipio enim tibi eum posthac ad-

CXII versus neminem se erecturum. Hæc illo loquuto, mox exercitus conflixere terrestres navalesque: & classe quidem Iones eo die strenue pugnantes superavere Phœnices: Samiorum tamen præcipua virtus extitit. In terra autem

ὁκοτέροισι βούλεσθε προσφέρεσθαι, Πέρσῃσι, ἢ Φοίνιξι. εἰ μὲν γὰρ πεζῇ βούλεσθε ταχθέντες Περσέων διαπειρᾶσθαι, ὥρη ἂν εἴη ὑμῖν ἐκβάντας ἐκ τῶν νεῶν, τάσσεσθαι πεζῇ, ἡμέας δὲ ἐς τὰς νέας ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας, Φοίνιξι ἀνταγωνιευμένους. εἰ δὲ Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθε διαπειρᾶσθαι, ποιέειν χρεών ἐστι ὑμέας. ὁκότερ᾽ ἂν δὴ τούτων ἕλοισθε, ὅκως τὸ κατ᾽ ἡμέας ἔσται ἥ τε Ἰωνίη καὶ ἡ Κύπρος ἐλευθέρη. εἶπαν οἱ Ἴωνες πρὸς ταῦτα, Ἡμέας ἀπέπεμψε τὸ κοινὸν τῶν Ἰώνων, φυλάξοντας τὴν θάλασσαν, ἀλλ᾽ οὐκ ἵνα Κυπρίοισι τὰς νέας παραδόντες, αὐτοὶ Πέρσῃσι πεζῇ προσφερώμεθα. ἡμεῖς μέν νυν ὅκου ἐτάχθημεν, ταύτῃ πειρησόμεθα χρηστοὶ γίνεσθαι. ὑμέας δὲ χρεών ἐστι ἀναμνησθέντας οἷα ἐπάσχετε δουλεύοντες πρὸς τῶν Μήδων, γίνεσθαι ἄνδρας ἀγαθούς. Ἴωνες μὲν τούτοισι ἀμείψαντο. Μετὰ δὲ, ἡκόντων ἐς τὸ πεδίον τὸ Σαλαμινίων τῶν Περσέων, διέτασσον οἱ βασιλῆες τῶν Κυπρίων, τοὺς μὲν ἄλλους Κυπρίους κατὰ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἀντιτάσσοντες, Σαλαμινίων δὲ καὶ Σολίων ἀπολέξαντες τὸ ἄριστον, ἀντέτασσον Πέρσῃσι. Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν Περσέων ἐθελοντὴς ἀντετάσσετο Ὀνήσιλος. Ἤλαυνε δὲ ἵππον ὁ Ἀρτύβιος δεδιδαγμένον πρὸς ὁπλίτην ἀντιτάσσεσθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, ἦν γάρ οἱ ὑπασπιστὴς γενόμενος μὲν καὶ τὰ πολέμια κάρτα δόκιμος, καὶ ἄλλως λήμματος πλέος, εἶπε πρὸς τοῦτον, Πυνθάνομαι τὸν Ἀρτυβίου ἵππον ἱστάμενον ὀρθὸν, καὶ ποσὶ καὶ στόματι κατεργάζεσθαι πρὸς τὸν ἂν προσενεχθῇ. σὺ ὦν βουλευσάμενος, αὐτίκα εἰπὲ ὁκότερον βούλεαι φυλάξας πλῆξαι, εἴτε τὸν ἵππον, εἴτε αὐτὸν Ἀρτύβιον. εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ ὀπάων αὐτοῦ, Ὦ βασιλεῦ, ἕτοιμος μὲν ἐγώ εἰμι ποιέειν καὶ ἀμφότερα, καὶ τὸ ἕτερον αὐτέων, καὶ πάντως τὸ ἂν σὺ ἐπιτάσσῃς. ὡς μέντοι ἔμοιγε δοκέει εἶναι τοῖσι σοῖσι πρήγμασι προσφερέστατον, φράσω. βασιλῆα μὲν καὶ στρατηγὸν χρεὼν εἶναί φημι βασιλέϊ τε καὶ στρατηγῷ προσφέρεσθαι. ἤν τε γὰρ κατέλῃς ἄνδρα στρατηγὸν, μέγα τοι γίνεται. καὶ δεύτερα, ἤν τε ἐκεῖνος (τὸ μὴ γένοιτο) ὑπ᾽ ἀξιοχρέω καὶ ἀποθανεῖν, ἡμίσεα συμφορή. ἡμέας δὲ τοὺς ὑπηρέτας ἑτέροισί τε ὑπηρέτῃσι προσφέρεσθαι, καὶ πρὸς ἵππον, τοῦ σὺ τὰς μηχανὰς μηδὲν φοβηθῇς. ἐγὼ γάρ δή τοι ὑποδέκομαι μή μιν ἀνδρὸς ἔτι γε μηδενὸς στήσεσθαι ἐναντίον. Ταῦτα εἶπε, καὶ μεταυτίκα συνέμισγε τὰ στρατόπεδα πεζῇ, καὶ νηυσί. νηυσὶ μέν νυν Ἴωνες ἄκροι γενόμενοι, ταύτην τὴν ἡμέρην ὑπερεβάλοντο τοὺς Φοίνικας, καὶ τούτων Σάμιοι ἠρίστευσαν. πεζῇ δὲ,

γρ. ἐσβαίνειν

γρ. πεζοί

γρ. ἵστασθαι

γρ. προσφερέστερον

1 Nos itaque ubi collocati sumus, ut oper. *vel*, *In munere quod nobis injunctum est*. 2 Audaciæ plenus. *Vel*, animosus. *Vel*, magnos spiritus gerens. *Sed rectius* λήματος *quam* λήμματος. 3 Eum in quem impetum faciat, interficere. *Vel*, Eum in quem feratur, aut insurgat, conficere. *quod melius respondet verbo* κατεργάζεσθαι.

ὡς συνῆλθε τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα ἐμάχοντο. κατὰ δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέρους τάδε ἐγίνετο. ὡς προσεφέρετο πρὸς τὸν Ὀνήσιλον ὁ Ἀρτύβιος, ἐπὶ τοῦ ἵππου κατήμενος ὁ Ὀνήσιλος, κατὰ συνεθήκατο τῷ ὑπασπιστῇ, παίει προσφερόμενον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον. ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἵππου τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν Ὀνησίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦτα ὁ Κὰρ δρεπάνῳ πλήξας, ἀπαράσσει τοῦ ἵππου τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ στρατηγὸς τῶν Περσέων ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ ταύτῃ. Μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων Στησήνωρ, τύραννος ἐὼν Κουρίου,
209 προδιδοῖ ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν περὶ ἑωυτὸν οὐ μικρήν. οἱ δὲ Κουριέες οὗτοι λέγονται εἶναι Ἀργείων ἄποικοι. προδόντων δὲ τῶν Κουριέων, αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμιστήρια ἅρματα ταὐτὸ τοῖσι Κουριεῦσι ἐποίεε. γινομένων δὲ τούτων, κατυπέρτεροι ἦσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. τετραμμένου δὲ τοῦ στρατοπέδου, ἄλλοι τε ἔπεσον πολλοί, καὶ δὴ καὶ Ὀνήσιλός τε ὁ Χέρσιος, ὅσπερ τὴν Κυπρίων ἀπόστασιν ἔπρηξε, καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀριστόκυπρος, ὁ Φιλοκύπρου· Φιλοκύπρου δὲ τούτου τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος ἀπικόμενος ἐς Κύπρον, ἐν ἔπεσι αἴνεσε τυράννων μάλιστα. Ὀνησίλου μέν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρκησε, ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν, ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθοῦντα. καί μιν ἀπεκρέμασαν ὑπὲρ τῶν πυλέων. κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐούσης ἤδη κοίλης, ἑσμὸς μελισσέων ἐσδὺς ἐς αὐτὴν, κηρίων μιν ἐνέπλησε. τούτου δὲ γινομένου τοιούτου, ἐχρέωντο γὰρ περὶ αὐτῆς οἱ Ἀμαθούσιοι, ἐμαντεύθη σφι, τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι, Ὀνησίλεῳ δὲ θύειν ὡς ἥρωϊ ἀνὰ πᾶν ἔτος· καί σφι ποιεῦσι ταῦτα, ἄμεινον συνοίσεσθαι. Ἀμαθούσιοι μέν νυν ἐποίευν ταῦτα καὶ τὸ μέχρις ἐμεῦ. Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύπρῳ ναυμαχήσαντες, ἐπεί τε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα, καὶ τὰς πόλιας τῶν Κυπρίων πολιορκουμένας τὰς ἄλλας, πλὴν Σαλαμῖνος, ταύτην δὲ Γόργῳ τῷ προτέρῳ βασιλέϊ τοὺς Σαλαμινίους παραδιδόντας, αὐτίκα μαθόντες οἱ Ἴωνες ταῦτα, ἀπέπλωον ἐς τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πολίων ἀντέσχε χρόνον ἐπὶ πλεῖστον πολιορκουμένη Σόλοι, τὴν πέριξ ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος, πέμπτῳ μηνὶ εἷλον οἱ Πέρσαι. Κύπριοι μὲν δὴ ἐνιαυτὸν ἐλεύθεροι γενόμενοι, αὖτις ἐκ νέης κατεδεδούλωντο. Δαυρίσης δὲ ἔχων Δαρείου θυγατέρα, καὶ Ὑμέης τε καὶ Ὀτάνης, καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοὶ, ἔχοντες καὶ οὗτοι Δαρείου θυγατέρας, ἐπιδιώξαντες τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων, καὶ ἐσαράξαντές σφεας ἐς τὰς νέας, τῇ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπιδιελόμενοι τὰς πόλιας ἐπόρθεον. Δαυρίσης μὲν τραπόμενος πρὸς τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλιας, εἷλε μὲν Δάρδανον, εἷλε δὲ Ἄβυδόν τε καὶ Περκώτην, καὶ Λάμψακον καὶ

γρ. Περκώτην

ubi concurſum eſt, dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum eſt: Ubi Artybius equo cui inſidebat in Oneſilum invectus eſt, Oneſilus (uti convenerat cum ſatellite) ipſe invadentem Artybium ferit, ejus ſatelles ſublatos equi pedes in Oneſili ſcutum eos jactantis, *falce percutiens* abſcidit. quo ictu Artybius Perſarum imperator illic una cum equo corruit. Cæteris autem pugnando occupatis, Steſenor Curii tyrannus, non parum circa ſe copiarum habens, prodidit ſocios Curienſes. (hi Argivorum coloni dicuntur eſſe.) Poſt horum proditionem, ſtatim Salaminii, qui curribus vehebantur, idem fecere. quo ex facto Perſæ Cypriis ſuperiores extitere. Horum acie in fugam verſa, cum alii multi occubuere, tum vero Oneſilus Cherſis filius, qui Cyprios ad defectionem induxerat, & Soliorum rex Ariſtocyprus Philocypri filius, ejus, inquam, Philocypri quem Solon Athenienſis Cyprum profectus inter tyrannos maxime verſibus celebravit. Oneſili caput Amathuſii, quoniam ipſos obſederat, exciſum in oppidum retulerunt, ac ſupra portas ſuſpenderunt, Quod ſuſpenſum quum jam exinanitum eſſet, ingreſſum apum examem favo referſit. ea de re oraculum Amathuſiis (nam oraculum conſuluere) redditum eſt ut depoſitum caput humarent, Oneſiloque quotannis tanquam heroi ſacrificarent. hoc facientibus, melius cum eis actum iri. quod Amathuſii ad meam uſque memoriam faciebant. Iones, & alii qui ad Cyprum pugna navali dimicaverant, ubi didicere res Oneſili perditas, & cæteras Cypriorum urbes obſeſſas præter Salaminem, eam autem Gorgo priſtino regi Salaminios reſtituiſſe, in Ioniam redire maturaverunt. Civitatum autem Cypriarum diutiſſime obſidionem Soli pertulit, ſed eam Perſæ quinto menſe quam obſidere cœperunt, circum ſuffoſſo muro expugnaverunt. Ita Cyprii, quum annum liberi fuiſſent, denuo in ſervitutem ſunt redacti. At Dauriſes, qui filiam Darii in matrimonium habebat, Hymeeſque & Otanes, atque alii Perſarum duces,& ipſi filias Darii in matrimonio habentes, perſequuti eos Iones qui adverſus Sardis expeditionem fecerant, poſtquam in naves repulerunt prœlio victos, dehinc inter ſe partiti ſunt urbes quas expugnarant. Dauriſes quidem converſus ad urbes in Helleſponto ſitas, cepit Dardanum, cepit Abydum & Percotem, Lampſacum &

CXIII (beside "corruit. Cæteris autem pugnando oc-")
CXIV (beside "bravit. Oneſili caput")
CXV (beside "moriam faciebant. Iones")
CXVI (beside "ſo muro expugnaverunt. Ita Cyprii,")
CXVII (beside "urbes quas expugnarant. Dauriſes")

Pæson, singulas diebus singulis. ¶ Cui à Pæso ad urbem Parion contendenti nuncius adfertur, Cares cum Ionibus sentientes, à Persis defecisse. igitur converso itinere ex Hellesponto adversus
CXVIII Cariam copias duxit. Sed antequam perveniret, de ejus adventu certiores facti Carii, ad columnas quæ Albæ dicuntur, conveniunt, atque ad amnem Marsyam, qui ex Hydriade regione defluit in Mæandrum. Ibi coactis Cariis, multæ sunt à multis dictæ sententiæ: sed optima omnium, meo judicio, à 1 Pixodora Mausoli filio, viro Cindyensi, qui Syennesis Cilicum regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc sententia dicebatur ut transmisso Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demum cum hoste congrederentur, ut sublata spe retro fugiendi, atque ibidem manere coacti, redderentur 2 meliores quam natura essent. Verum hæc sententia non pervicit, sed illa, ut Persis potius à tergo Mæander esset, ut si Persæ fugam facientes evaderent, tamen in flumen inciden-
CXIX dentes abire non possent. Post hæc quum adessent Persæ, ac Mæandrum transiissent, ibi super amnem Marsyam Cares prælium conseruere cum Persis acre atque diuturnum: ad postremum præ multitudine hostium terga vertunt. Quo in prælio, Persarum cecidere duo millia, Carum decem millia: ex quibus qui effugerunt, ad Labranda in Jovis militaris templum se receperunt, in magnum atque sacrum lucum platanorum. Solum autem ex iis quos novimus, Cares sunt qui Jovi militari hostias offerant. Huc Cares quum se recepissent, de salute consultabant, utrum sese Persis dedere, an Asiam penitus relin-
CXX quere satius esset. De hac re consultantibus, subsidio venere Miletii cum sociis. Ibi Cares immutata priori voluntate, rursus ad bellum instaurandum animantur, & cum invadentibus Persis concurrunt: & quum diutius quam prius dimicatum esset, fugantur, multis cæsis, Miletiorum præ-
CXXI cipue. Post acceptam calamitatem hanc Cares copiis reparatis 3 repugnaverunt. Audientes enim urbes suas invasum iri à Persis, insidias illis in via quæ in Mylassa fert collocaverunt, authore Heraclide Ibanolio, viro Mylassensi. In eas insidias Persæ noctu incidentes, obtruncati sunt cum ducibus suis Daurise & Amorge & Sisamace, necnon Myrse Gygis filio. Hunc in
CXXII modum interiere hi Persæ. Hymees autem

Παισόν. ταύτας μὲν ἐπ᾽ ἡμέρης ἑκάστης αἱρέοντι· ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἐλαύνοντι οἱ ἐπὶ Πάριον πόλιν, ἦλθε ἀγγελίη, τοὺς Κᾶρας τὠυτὸ Ἴωσι φρονήσαντας, ἀπεστάναι ἀπὸ Περσέων. ἀποστρέψας ὧν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἤλαυνε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν Καρίην. Καί κως ταῦτα τοῖσι Καρσὶ ἐξαγγέλθη πρότερον πρὶν ἢ τὸν Δαυρίσην ἀπικέσθαι. πυθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε στήλας καλεομένας, καὶ ποταμὸν Μαρσύην ὃς ῥέων ἐκ τῆς Ἰδριάδος χώρης, ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ. συλλεχθέντων δὲ τῶν Καρῶν ἐνθαῦτα, ἐγίνοντο βουλαὶ ἄλλαι τε πολλαί, καὶ ἀρίστη γε δοκέουσα εἶναι ἐμοί, Πιξωδάρου τοῦ Μαυσώλου, ἀνδρὸς Κινδυέος, ὃς τοῦ Κιλίκων βασιλῆος Συεννέσιος εἶχε θυγατέρα. τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε. διαβάντας τὸν Μαίανδρον τοὺς Κᾶρας, καὶ κατὰ νώτου ἔχοντας τὸν ποταμόν, οὕτω συμβάλλειν, ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οἱ Κᾶρες, αὐτοῦ τε μένειν ἀναγκαζόμενοι, γενοίατο ἔτι ἀμείνονες τῆς φύσιος. αὕτη μέν νυν οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσῃσι κατὰ νώτου γίνεσθαι τὸν Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι. δηλαδὴ ἵνα ἢν φυγὴ τῶν Περσέων γένηται, καὶ ἑσσωθέωσι τῇ συμβολῇ, ὡς οὐκ ἀπονοστήσουσι ἐς τὸν ποταμὸν ἐσπίπτοντες. Μετὰ δέ, παρεόντων καὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσέων, ἐνθαῦτα ἐπὶ τῷ Μαρσύῃ ποταμῷ συνέβαλλόν τε τοῖσι Πέρσῃσι οἱ Κᾶρες, καὶ μάχην ἐμαχέσαντο ἰσχυρήν, καὶ ἐπὶ χρόνον πολλόν. τέλος δὲ, ἑσσώθησαν διὰ πλῆθος. Περσέων μὲν δὴ ἔπεσον ἄνδρες ἐς δισχιλίους. Καρῶν δὲ, ἐς μυρίους. ἐνθεῦτεν δὲ οἱ διαφυγόντες αὐτέων κατειλήθησαν ἐς Λάβρανδα, ἐς Διὸς στρατίου ἱρόν, μέγα τε καὶ ἅγιον ἄλσος πλατανίστων. μοῦνοι δέ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Κᾶρές εἰσι οἳ Διὶ στρατίῳ θυσίας ἀνάγουσι. κατειληθέντες ὦν οὗτοι ἐνθαῦτα, ἐβουλεύοντο περὶ σωτηρίης, ὁκότερα ἢ παραδόντες σφέας ἑωυτοὺς Πέρσῃσι, ἢ ἐκλιπόντες τὸ παράπαν τὴν Ἀσίην, ἄμεινον πρήξουσι. Βουλευομένοισι δέ σφι ταῦτα παραγίνονται βοηθέοντες Μιλήσιοί τε καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι. ἐνθαῦτα δὲ, τὰ μὲν πρότερον οἱ Κᾶρες ἐβουλεύοντο, μετῆκαν, οἱ δὲ αὖτις πολεμέειν ἐξ ἀρχῆς ἀρτέοντο. καὶ ἐπιοῦσί τε τοῖσι Πέρσῃσι συμβάλλουσι, καὶ μαχεσάμενοι ἐπὶ πλέον ἢ πρότερον, ἑσσώθησαν. πεσόντων δὲ πολλῶν, Μιλήσιοι μάλιστα ἐπλήγησαν. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ τρῶμα, ἀνέλαβόν τε καὶ ἀνεμαχέσαντο οἱ Κᾶρες. πυθόμενοι γὰρ ὡς στρατεύεσθαι ὁρμέονται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλιας σφέων, ἐλόχησαν τὴν ἐπὶ Δασῳ ὁδόν· ἐς τὴν ἐμπεσόντες οἱ Πέρσαι νυκτός, διεφθάρησαν, καὶ αὐτοί, καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτέων, Δαυρίσης καὶ Ἀμόργης καὶ Σισαμάκης. σὺν δέ σφι ἀπέθανε καὶ Μύρσης ὁ Γύγεω. τοῦ δὲ λόχου τούτου ἡγεμὼν ἦν Ἡρακλείδης Ἰβανώλιος, ἀνὴρ Μυλασσεύς. οὗτοι μέν νυν τῶν Περσέων οὕτω διεφθάρησαν. Ὑμέης δὲ

210

ἢ δὲ ... πάντων πολλῶν,
ἢ ἐν Πιδάσῳ
ἢ Σισιμάκης.
ἢ Μύρσος

1 Pixodaro. 2 Fortiores, *vel*, magis strenui 3 *Pro*, Pugnam instaurarunt. *vel*, Denuo pugnarunt.

καὶ αὐ-

καὶ αὐτὶς ἐὼν τῶν ἐπιδιωξάντων τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων, τραπόμενος ἐς τὴν Προποντίδα, εἷλε Κίον τὴν Μυσίην. ταύτην δὲ ἐξελών, ὡς ἐπύθετο τὸν Ἑλλήσποντον ἐκλελοιπέναι Δαυρίσην, καὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίης, καταλιπὼν τὴν Προποντίδα, ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν στρατόν· καὶ εἷλε μὲν Αἰολέας πάντας, ὅσοι τὴν Ἰλιάδα νέμονται, εἷλε δὲ Γέργιθας τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν. αὐτὸς μὲν Ὑμέης αἱρέων ταῦτα τὰ ἔθνεα, νούσῳ τελευτᾷ ἐν τῇ Τρῳάδι. οὗτος μὲν δὴ οὕτω ἐτελεύτησε. Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγός, ἐτάχθησαν ἐπὶ τὴν Ἰωνίην, καὶ τὴν προσεχέα Αἰολίδα στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μέν νυν, Κλαζομενὰς αἱρέουσι· Αἰολέων δέ, Κύμην. Ἁλισκομενέων δὲ τῶν πολίων, ἦν γὰρ δὴ (ὡς διέδεξε) Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν οὐκ ἄκρος, ὃς ταράξας τὴν Ἰωνίην, καὶ ἐγκερασάμενος πρήγματα μεγάλα, δρησμὸν ἐβούλευε, ὁρέων ταῦτα· πρὸς δέ οἱ καὶ ἀδύνατα ″ ἐφαίνετο βασιλῆα Δαρεῖον ὑπερβαλέσθαι. πρὸς ταῦτα δὴ ὦν συγκαλέσας τοὺς συστασιώτας, ἐβουλεύετο, λέγων ὡς ἄμεινον σφι εἴη κρησφύγετόν τι ὑπάρχον εἶναι, ἢν ἄρα ἐξωθέωνται ἐκ τῆς Μιλήτου. εἴτε δὴ ὦν ἐς Σαρδὼ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἄγοι ἐς ἀποικίην, εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν Ἠδωνῶν, τὴν Ἱστιαῖος ἐτείχεε παρὰ Δαρείου δωρεὴν λαβών. ταῦτα ἐπειρώτα ὁ Ἀρισταγόρης. Ἑκαταίου μέν νυν τοῦ Ἡγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τουτέων μὲν ἐς οὐδετέρην στέλλειν ἔφερε ἡ γνώμη, ἐν Λέρῳ δὲ τῇ νήσῳ τεῖχος οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἢν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς Μιλήτου· ἔπειτα δὲ ἐκ ταύτης ὁρμεώμενον, κατελεύσεσθαι ἐς τὴν Μίλητον. ταῦτα μὲν δὴ Ἑκαταῖος συνεβούλευε. Αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἡ πλείστη γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρκινον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ Μίλητον ἐπιτρέπει Πυθαγόρῃ, ἀνδρὶ τῶν ἀστῶν δοκίμῳ. αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον, ἔπλεε ἐς τὴν Θρηίκην, καὶ ἔσχε τὴν χώρην ἐπ᾽ ἣν ἐστάλη. ἐκ δὲ ταύτης ὁρμεώμενος, ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηίκων αὐτός τε ὁ Ἀρισταγόρης, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, πόλιν περικατήμενος, καὶ βουλομένων τῶν Θρηίκων ὑποσπόνδων ἐξιέναι.

″ γρ. ἐφάνη

qui & ipse erat ex insequentibus Iones qui adversus Sardis militaverant) ad Propontidem conversus cepit Cion Mysiam. Hac expugnata, audiens Daurisem relicto Hellesponto tendere adversus Cariam, omissa Propontide, in Hellespontum duxit exercitum, cepitque Æoles omnes qui oram Iliadem incolunt. cepit item Gergithas 1 qui à priscis Teucris relicti fuerant. Et ipse quidem Hymees, quum has gentes cepisset, morbo decessit Troade: & hic quidem ita mortem obiit. Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, adversus Ioniam confinemque Æolidem delecti imperatores, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Æolia vero Cumam. CXXIII Quibus oppidis captis Aristagoras Milesius, ubi hoc accepit, non erat compos mentis, ut qui perturbasset Ioniam, & magna negocia confudisset. CXXIV Itaque cernens hæc, ubi constitit ei rem effici non posse, nec Darium rege superari, de fugiendo deliberabat, convocatisque suæ factionis hominibus, 2 consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam vel in Sardiniam, vel in Myrcinum Edonum, quam Histiæus, à Dario ea donatus, mœnibus struxerat. Hæc Aristagoras percontabatur. Verum Hecatæus Hegesandri filius, 3 vir logopœos, negabat coloniam alterutrò deducendam: CXXV sed, si Mileto ejicerentur, mœnia in Lero insula ædificanda, atque illic quiescendum: deinde illinc Miletum esse remeandum. Hoc consulebat Hecatæus. Sed Aristagoras, cujus sententia præcipue erat abeundi in Myrcinum, demandata 4 Mileto Pythagoræ filio viro inter populares probato procuratione Mileti, ipse sumptis secum omnibus voluntariis in Thraciam navigavit, regionemque obtinuit ad quam concesserat. CXXVI Ex ea profectus, dum urbem obsidet, tam ipse quam ejus exercitus à Thracibus, tametsi illinc accepta fide excedere volentibus, interemptus est.

1 Qui ex priscis T. rel. fuerant, *vel, remanserant.* 2 *Cum eis* deliberabat, satius esse dicens perfugium aliquod se habere, si forte Mileto expellerentur. anne igitur se coloniam in Sard. an in Myrc. Edonorum ducere oporteret, quam Hist. *ubi autem Valla sua illa* septentrionalia loca *invenerit non video, nisi ex ὑπάρχον fecerit ὑπαρκτικόν.* 3 Historicus, 4 *Mirum si Valla ita scriptum reliquit, ut Miletus viri illius sit nomen, quum in nostris exempl. sit duntaxat Pythagoræ.*

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARUM

Liber sextus, qui inscribitur

E R A T O.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ἉΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ

ἹΣΤΟΡΙΩ͂Ν ἙΚΤΗ,

ἐπιγεγραμμένη

ἘΡΑΤΩ'.

I 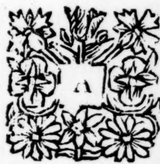 ARISTAGORAS quidem Ionicæ rebellionis author ita oppetiit. Histiæus autem Mileti tyrannus, 1 à Dario commeatum adeptus, Sardis venit. eo quum venisset è Susis, interrogatus est ab Artapherne Sardium præfecto, quidnam ei videretur Iones ad rebellandum induxisse: & quum negaret se id scire, quinimo mirari quod actum esset, tanquam ejus rei prorsus ignarus, 2 Artaphernes, qui eum fuisse artificem comperisset, id ipsum intuens, inquit, Histiæe, sic res hæc se habet, Hunc calceum tu quidem consuisti, Aristagoras autem sibi induit.

II Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens dixit: quem Histiæus, tanquam rei gnarum, veritus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, 3 regem Darium frustratus, cui Sardiniam insulam maximam in illius potestatem redacturum se pollicitus, subiit primas partes Ionici belli adversus Darium gerendi. Is quum in Chium transmisisset, à Chiis in vincula conjectus est, 4 exploratum habentibus eum à Dario illuc isse ad res novas moliendas: sed ubi omnem cognovere rationem, quod regi hostis esset hominem solverunt.

III Ibi interrogatus Histiæus ab Ionibus cur ita prompte Aristagoræ ut à rege deficeret 5 delegasset, & tanta clade Iones affecisset, 6 non dixit causam penes illos merito fuisse, sed regem Darium constituisse, Phoenices è sedibus suis amotos in Ioniam transferre, & Iones in Phoenicem, & hac causa literas ea de re se misisse. *Quibus verbis*, 7 quum nihil omnino rex constituisset, ipse Iones terrefaciebat.

IV Post hæc ad Persas qui Sardibus erant,

ἈΡΙΣΤΑΓΟ'ΡΗΣ μέν νυν Ἰωνίην ἀποστήσας, οὕτω τελευτᾷ. Ἱστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου, παρῆν ἐς Σάρδις. ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν Σούσων, εἴρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, κατὰ κοῖόν τι δοκέει Ἴωνας ἀπεστάναι. ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη, ἐθώυμαζέ τε τὸ γεγονός, ὡς οὐδὲν δῆθεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ὁρέων αὐτὸν τεχνάζοντα, εἶπε, εἰδὼς τὴν ἀτρεκείην τῆς ἀποστάσιος, "Οὕτω τοι Ἱστιαῖε ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα· "τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σύ, ὑπεδή-"σατο δὲ ὁ Ἀρισταγόρης. Ἀρταφέρνης μὲν ταῦτα ἐς τὴν ἀπόστασιν ἔχοντα εἶπε· Ἱστιαῖος δὲ, δείσας ὡς συνιέντα Ἀρταφέρνεα, ὑπὸ τὴν πρώτην ἐπελθοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασιλῆα Δαρεῖον ἐξηπατηκώς· ὃς Σαρδὼ νῆσον τὴν μεγίστην ὑποδεξάμενος κατεργάσεσθαι, ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τὴν ἡγεμονίην τοῦ πρὸς Δαρεῖον πολέμου. διαβὰς δὲ ἐς Χίον, ἐδέθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθεὶς ὑπ' αὐτέων νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ἐς ἑωυτοὺς ἐκ Δαρείου. μαθόντες μέντοι οἱ Χῖοι τὸν πάντα λόγον, ὡς πολέμιος εἴη βασιλέϊ, ἔλυσαν αὐτόν. Ἐνθαῦτα δὴ εἰρωτεώμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἱστιαῖος κατότι προθύμως οὕτω ἐπέστειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλῆος, καὶ κακὸν τοσοῦτον εἴη Ἴωνας ἐξεργασμένος. τὴν μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγέ σφι, ὡς βασιλεὺς Δαρεῖος ἐβουλεύσατο Φοίνικας μὲν ἐξαναστήσας, ἐν τῇ Ἰωνίῃ κατοικίσαι, Ἴωνας δὲ, ἐν τῇ Φοινίκῃ καὶ τουτέων εἵνεκα ἐπιστέλλειε. οὐδέ τι πάντως ταῦτα βασιλῆος βουλευσαμένου, ἐδειμάτου τοὺς Ἴωνας. Μετὰ δὲ, ὁ Ἱστιαῖος δι' ἀγγέλου ποιεύμενος Ἑρμίππου, ἀνδρὸς Ἀταρνείτεω, τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων

1 A Dario dimissus, 2 Artaphernes illum astute respondere videns, dixit, ut qui veram defectionis causam compertam haberet. 3 Rege Dario decepto, in cujus potest. quum Sard. ins. max. se redacturum esset pollicitus, subiit pr. 4 Judicantibus. *vel, Existimantibus.* 5 Per literas, *vel per nuncios* suasisset, *aut imperasset.* 6 Veram causam illis minime exposuit, 7 Quum rex hæc *facere* minime deliberasset,

ἔπεμπε

ἔπεμπε βιβλία, ὡς προλελεσχηνευμένων αὐτῷ ἀποστάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἕρμιππος πρὸς τοὺς μὲν ἀπεπέμφθη, οὐ διδοῖ, φέρων δὲ ἐνεχείρισε τὰ βιβλία Ἀρταφέρνεϊ. ὁ δέ, μαθὼν ἅπαν τὸ γινόμενον, ἐκέλευε τὸν Ἕρμιππον τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἱστιαίου, δοῦναι φέροντα τοῖσίπερ ἔφερε, τὰ δὲ ἀμοιβαῖα τὰ παρὰ τῶν Περσέων ἀντιπεμπόμενα Ἱστιαίῳ, ἑωυτῷ δοῦναι. τούτων δὲ γενομένων φανερῶν, ἀπέκτεινε ἐνθαῦτα πολλοὺς Περσέων ὁ Ἀρταφέρνης. Περὶ Σάρδις μὲν δὴ ἐγίνετο ταραχή. Ἱστιαῖον δέ, ταύτης ἀποσφαλέντα τῆς ἐλπίδος, Χῖοι κατῆγον ἐς Μίλητον, αὐτοῦ Ἱστιαίου δεηθέντος· οἱ δὲ Μιλήσιοι ἄσμενοι ἀπαλλαχθέντες καὶ Ἀρισταγόρεω, οὐδαμῶς πρόθυμοι ἦσαν ἄλλον τύραννον δέκεσθαι ἐς τὴν χώρην, οἷα ἐλευθερίης γευσάμενοι. καὶ δὴ (νυκτὸς γὰρ ἐούσης βίῃ ἐπειρᾶτο κατιὼν ὁ Ἱστιαῖος ἐς τὴν Μίλητον) τιτρώσκεται 212 τὸν μηρὸν ὑπό τευ τῶν Μιλησίων. ὁ μὲν δὴ ὡς ἀπωστὸς ἐκ τῆς ἑωυτοῦ γίνεται, ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὴν Χίον. ἐνθεῦτεν δὲ (οὐ γὰρ ἔπειθε τοὺς Χίους ὥστε ἑωυτῷ δοῦναι νέας) διέβη ἐς Μυτιλήνην, καὶ ἔπεισε Λεσβίους δοῦναί οἱ νέας. οἱ δέ, πληρώσαντες ὀκτὼ τριήρεας, ἔπλεον ἅμα Ἱστιαίῳ ἐς Βυζάντιον. ἐνθαῦτα δὲ ἰζόμενοι, τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλωούσας τῶν νεῶν ἐλάμβανον, πλὴν ἢ ὅσοι αὐτέων Ἱστιαίῳ ἔφασαν ἑτοῖμοι εἶναι πείθεσθαι. Ἱστιαῖος μέν νυν καὶ Μυτιληναῖοι ἐποίευν ταῦτα. ἐπὶ δὲ Μίλητον αὐτὴν ναυτικὸς πολλὸς καὶ πεζὸς ἦν στρατὸς προσδόκιμος. συστραφέντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσέων, καὶ ἓν ποιήσαντες στρατόπεδον, ἤλαυνον ἐπὶ τὴν Μίλητον, τἆλλα πολίσματα περὶ ἐλάσσονος ποιησάμενοι. τοῦ δὲ ναυτικοῦ Φοίνικες μὲν ἦσαν προθυμότατοι, συνεστρατεύοντο δὲ καὶ Κύπριοι, νεωστὶ κατεστραμμένοι, καὶ Κίλικές τε καὶ Αἰγύπτιοι. οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τὴν Μίλητον καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐστρατεύοντο. Ἴωνες δέ, πυνθανόμενοι ταῦτα, ἔπεμπον προβούλους σφέων αὐτέων ἐς Πανιώνιον· ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς τοῦτον τὸν χῶρον, καὶ βουλευομένοισι, ἔδοξε πεζὸν μὲν στρατὸν μηδένα συλλέγειν ἀντίξοον Πέρσῃσι, ἀλλ' ἐκ τείχεος ὡς δυνατὸν ῥύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους· τὸ δὲ ναυτικὸν πληροῦν, ὑπολειπομένους μηδεμίην τῶν νεῶν. πληρώσαντας δέ, συλλέγεσθαι τὴν ταχίστην ἐς Λάδην, προναυμαχήσοντας Μιλήτου. ἡ δὲ Λάδη, ἐστὶ νῆσος μικρὴ ἐπὶ τῇ πόλι τῇ Μιλησίων κειμένη. Μετὰ δὲ ταῦτα, πεπληρωμένῃσι τῇσι νηυσὶ παρῆσαν οἱ Ἴωνες. σὺν δέ σφι, καὶ Αἰολέων ὅσοι τὴν Αἰολίδα γῆν νέμονται.

literas dat, tanquan secum antea de rebellione collocutos: quas literas fecit per nuncium quendam Hermippum Atarniteum. Eas Hermippus non iis ad quos dabantur reddidit, sed Artapherni. Ille, omnibus quæ agebantur cognitis, jubet Hermippum & eas reddere quibus Histiæus mittebat, & quæ vicissim à Persis ad Histiæum responderentur, sibi dare. Ita rebus palam factis, Artaphernes de multis Persarum supplicium sumpsit. Et Sardibus quidem V tumultus extitit: Histiæus autem hac spe lapsus, exoratis Chiis, Miletum reductus est. Sed Milesii, libenter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, utpote gustata libertate. 1 Histiæus sub noctem conatus introire Miletum, à quodam Milesio in femore vulneratus est. Ita rejectus à patria sua, rursus se recepit in Chium: atque illinc, quoniam Chios ad tradendas sibi naves inducere non poterat, trajecit Mitylenen: 2 Lesbiisque ut sibi traderent naves persuasis, octo illorum triremibus armatis Byzantium remigavit. Ibique subsidens, navigia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, præter eorum qui se paratos obsequi sibi assentiebantur. VI

¶ Histiæo & Mitylenæis hæc agentibus, adversus ipsam Miletum ingens exercitus hostium classiarius pariter & terrestris 3 in expedito erat. Duces enim Persarum coactis in unum copiis cuncti in eam contendebant, minoris cætera oppida facientes. Inter classiarios promptissimi erant Phœnices, cum quibus militabant & Cyprii recens subacti, & Cilices, & Ægyptii. VII Hos adversus Miletum & cæteram Ioniam venturos quum accepissent Iones, miserunt suos quique primores ad commune Græciæ consilium. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, visum nullas debere terrestres copias adversus Persas contrahi, 4 sed Milesios mœnia per seipsos pro viribus tutari, cæteros classem instruere nulla navi prætermissa: instructaque classe, primo quoque tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna navali decernere. Lada autem, parva quædam est insula, urbi Milesiorum objacens. VIII Post hæc impletis navibus Iones præsto fuerunt, comitantibus Æolibus 5 qui incolunt Lesbum:

1 Atque adeo Histiæus sub n. 2 Quumque Lesbiis ut sibi naves darent persuasisset. hi triremes octo armarunt, quibus cum illo Byzantium navigarunt. Ibique subsidentes navigia q. e. P. pr. intercipiebant, præterquam eorum qui se Histiæo paratos obsequi dicebant. 3 Expectabatur. 4 Sed è mœnibus Milesios hostium impetum pro viribus propulsare: classem autem instruere &c. 5 Quicunque agrum Æolicum incolunt.

atque

atque ita aciem instruxerunt: Cornu quod erat auroram versus, ipsi Milesii cum octoginta navibus tenebant. His contigui Prienenses erant, duodecim cum navibus: Miusii cum tribus navibus. His contigui Teii decem & septem cum navibus: Chii cum centum. Ultra hos locati erant Erythræi & Phocenses: Erythræi quidem, cum octo navibus, Phocenses vero cum tribus. Phocensibus adhærebant Lesbii cum navibus septuaginta. Ultimo in loco erant Samii cum sexaginta navibus, tenentes cornu occasum versus. In summa, omnium numerus, trecentæ ~~sexaginta~~ quinquaginta tres

IX triremes. Tot fuere Ionicæ naves. Barbaræ vero, numero sexcentæ. Quæ ubi & ipsæ in agrum Milesium venere, omnisque eis peditatus adfuit, tum vero duces Persarum, audita multitudine navium jamdudum extimuerunt ne illos superare, neve Miletum, nisi mari potiti essent, capere non possent, simulque ob id apud Darium adirent periculum pœnæ subeundæ. Hæc reputantes, contractis Ioniæ tyrannis, qui ab Aristagora Milesio dejecti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc adversus Miletum militabant, horum quicunque aderant convocatis, ita verba fecerunt, Viri Iones, 1 qui vestrûm de domo regia benemeritus est, nunc appareat. Suos enim populares quisque vestrûm conetur abducere à reliquis sociis, eliciendo illos hac promissione: nihil eos, quod rebellarint, molestiæ sensuros, nullas eorum vel sacras vel privatas ædes incensum iri, nihil violentius quam antea passuros: sinminus ista facere sed omnino decernere prœlio voluerint, hæc eis damna dicite eventura, quæ certe evenient: ipsos prœlio victos in servitutem rapiendos, liberos eorum à no-

X bis castrandos, virgines in Bactra asportandas, terram aliis tradendam. Hæc loquutus Persarum ducibus, Ionum tyranni sub noctem ad suos quisque populares denunciatum miserunt. Iones ad quos ii nuncii pervenerunt, contemnere hæc, nec animum ad proditionem faciendam inducere, sibi quisque soli illa à Persis denunciari existimantes. Hoc, simulatque Miletum Persæ applicuere, ge-

XI stum est. ¶ Mox quum ad Ladam Iones coacti essent, conciliaque haberentur, & aliæ ab aliis sententiæ dicerentur, Dionysius Phocensis dux ita loquutus est,

ἐτάσσοντο δὲ ὧδε· τὸ μὲν πρὸς τὴν ἠῶ εἶχον κέρας αὐτοὶ Μιλήσιοι, νέας παρεχόμενοι ὀγδώκοντα. εἴχοντο δὲ τούτων Πριηνέες δυώδεκα νηυσὶ, καὶ Μυήσιοι τρισὶ νηυσί· Μυησίων δὲ Τήιοι εἴχοντο ἑπτακαίδεκα νηυσί· Τηίων δὲ εἴχοντο Χῖοι ἑκατὸν νηυσί. πρὸς δὲ τούτοισι, Ἐρυθραῖοί τε ἐτάσσοντο καὶ Φωκαέες· Ἐρυθραῖοι μὲν, ὀκτὼ νέας παρεχόμενοι, Φωκαέες δὲ, τρεῖς. Φωκαέων δὲ εἴχοντο Λέσβιοι νηυσὶ ἑβδομήκοντα. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο ἔχοντες τὸ πρὸς ἑσπέρην κέρας Σάμιοι, ἑξήκοντα νηυσί. πασέων δὲ τούτων ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο, τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ τριηκόσιαι τριήρεες. αὗται μὲν Ἰώνων ἦσαν. Τῶν δὲ βαρβάρων τὸ πλῆθος τῶν νεῶν ἦσαν ἑξακόσιαι. ὡς δὲ καὶ αὗται ἀπίκοντο πρὸς τὴν Μιλησίην, καὶ ὁ πεζός σφι ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα οἱ Περσέων στρατηγοὶ πυθόμενοι τὸ πλῆθος τῶν Ἰάδων νεῶν, καταῤῥώδησαν μὴ οὐ δυνατοὶ γένωνται ὑπερβαλέσθαι, καὶ οὕτω οὔτε τὴν Μίλητον οἷοί τε ἔωσι ἐξελεῖν, μὴ οὐκ ἐόντες ναυκράτορες, πρός τε Δαρείου κινδυνεύσωσι κακόν τι λαβεῖν. ταῦτα ἐπιλεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς τυράννους, οἳ ὑπ' Ἀρισταγόρεω μὲν τοῦ Μιλησίου καταλυθέντες τῶν ἀρχαίων, ἔφυγον ἐς Μήδους, (ἐτύγχανον δὲ τότε συστρατευόμενοι ἐπὶ τὴν Μίλητον) τούτων τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρεόντας συγκαλέσαντες, ἔλεγον τάδε, “Ἄνδρες Ἴωνες, νῦν τις ὑμέων εὖ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλέος οἶκον. τοὺς γὰρ ἑωυτοῦ ἕκαστος ὑμέων πολιήτας πειράσθω ἀποσχίζων ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ· προϊσχόμενοι δὲ ἐπαγγείλασθε τάδε, ὡς πείσονταί τε ἄχαρι οὐδὲν διὰ τὴν ἀπόστασιν, οὐδέ σφι οὔτε τὰ ἱρὰ οὔτε τὰ ἴδια ἐμπεπρήσεται, οὐδὲ βιαιότερον ἕξουσι οὐδὲν, ἢ πρότερον εἶχον. εἰ δὲ ταῦτα μὲν μὴ ποιήσουσι, οἱ δὲ πάντως διὰ μάχης ἐλεύσονται, τάδε σφι λέγετε ἐπηρεάζοντες, τά περ σφέας κατέξει, ὡς ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ, ἐξανδραποδιεῦνται, καὶ ὡς σφέων τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν, τὰς δὲ παρθένους ἀνασπάστους ἐς Βάκτρα· καὶ ὡς τὴν χώρην ἄλλοισι παραδώσομεν.” Οἱ μὲν δὴ ἔλεγον ταῦτα· τῶν δὲ Ἰώνων οἱ τύραννοι διέπεμπον νυκτὸς ἕκαστος ἐς τοὺς ἑωυτοῦ, ἐξαγγελλόμενος. οἱ δὲ Ἴωνες, ἐς τοὺς καὶ ἀπίκοντο αὗται αἱ ἀγγελίαι, ἀγνωμοσύνῃ τε διεχρέωντο, καὶ οὐ προσίεντο τὴν προδοσίην· ἑωυτοῖσί τε ἕκαστοι ἐδόκεον μούνοισι ταῦτα τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι. ταῦτα μέν νυν ἰθέως ἀπικομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσέων ἐγίνετο. 213 Μετὰ δὲ, τῶν Ἰώνων συλλεχθέντων ἐς τὴν Λάδην, ἐγίνοντο ἀγοραί. καὶ δή κου σφι καὶ ἄλλοι ἠγορόωντο· ἐν δὲ δὴ καὶ ὁ Φωκαεὺς στρατηγὸς Διονύσιος, λέγων τάδε,

γρ. Μυήσιοι.
γρ. Μυησίων

1 Nunc extent alicujus vestrûm in regiam domum beneficia.

“Ἐπὶ ξυροῦ γὰρ τῆς ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, Ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εἶναι ἐλευθέροισι ἢ δούλοισι, καὶ τούτοισι ὡς δρηπέτῃσι. νῦν ὦν ὑμέες, ἢν μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ἐνδέκεσθαι, τὸ παραχρῆμα μὲν πόνος ὑμῖν ἔσται, οἷοί τε δὲ ἔσεσθε, ὑπερβαλλόμενοι τοὺς ἐναντίους, εἶναι ἐλεύθεροι· εἰ δὲ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ διαχρήσεσθε, οὐδεμίαν ὑμέων ἔχω ἐλπίδα μὴ οὐ δώσειν ὑμέας δίκην τῷ βασιλέϊ τῆς ἀποστάσιος. ἀλλ' ἐμοί τε πείθεσθε, καὶ ἐμοὶ ὑμέας αὐτοὺς ἐπιτρέψατε. καὶ ὑμῖν ἐγώ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ὑποδέκομαι ἢ οὐ συμμίξειν τοὺς πολεμίους, ἢ συμμίσγοντας, πολλὸν ἐλασσώσεσθαι.” Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἐπιτρέπουσι σφέας αὐτοὺς τῷ Διονυσίῳ· ὁ δέ, ἀνάγων ἑκάστοτε ἐπὶ κέρας τὰς νέας, ὅκως τοῖσι ἐρέτῃσι χρήσαιτο, διέκπλοον ποιεύμενος τῇσι νηυσὶ δι' ἀλλήλεων καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὁπλίσειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς νέας ἔχεσκε ἐπ' ἀγκυρέων· παρεῖχέ τε τοῖσι Ἴωσι πόνον δι' ἡμέρης. μέχρι μέν νυν ἡμερέων ἑπτὰ ἐπείθοντό τε καὶ ἐποίευν τὸ κελευόμενον. τῇ δὲ ἐπὶ ταύτῃσι, οἱ Ἴωνες, οἷα ἀπαθέες ἐόντες πόνων τοιούτων, τετρυμένοι τε ταλαιπωρίῃσί τε καὶ ἡλίῳ, ἔλεξαν πρὸς ἑωυτοὺς τάδε, “Τίνα δαιμόνων παραβάντες, τάδε ἀναπίμπλαμεν; οἵτινες παραφρονήσαντες, καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου, ἀνδρὶ Φωκαιέϊ ἀλαζόνι, παρεχομένῳ νέας τρεῖς, ἐπιτρέψαντες ἡμέας ἑωυτοὺς ἔχομεν; ὁ δέ, παραλαβὼν ἡμέας, λυμαίνεται λύμῃσι ἀνηκέστοισι· καὶ δὴ πολλοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώκασι, πολλοὶ δὲ ἐπίδοξοι τὠυτὸ τοῦτο πείσεσθαι. πρό τε τούτων τῶν κακῶν, ἡμῖν γε κρέσσον καὶ ὅ τι ὦν ἄλλο παθέειν ἐστί, καὶ τὴν μέλλουσαν δουληΐην ὑπομεῖναι, ἥτις ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρεούσῃ συνέχεσθαι. φέρετε, τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ.” ταῦτα ἔλεξαν. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε, ἀλλ' οἷα στρατιή, σκηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ, ἐσκιητροφέοντο, καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐς τὰς νέας, οὐδ' ἀναπειρᾶσθαι. Μαθόντες δὲ ταῦτα τὰ γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ' Αἰάκεος τοῦ Συλοσῶντος, κείνους τοὺς πρότερον ἔπεμπε λόγους Αἰάκης, κελευόντων τῶν Περσέων, δεόμενός σφεων ἐκλιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην· οἱ Σάμιοι ὦν, ὁρέοντες ἅμα μὲν ἐοῦσαν ἀταξίην πολλὴν ἐκ τῶν Ἰώνων, ἐδέκοντο τοὺς λόγους· ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι εἶναι "ἀδύνατον τὰ βασιλῆος πρήγματα ὑπερβαλέσθαι, εὖ τε ἐπιστάμενοι ὡς εἰ καὶ τὸ παρεὸν ναυτικὸν ὑπερβαλοίατο τὸν Δαρεῖον, ἄλλο σφι παρέσται πενταπλήσιον. προφάσιος ὦν ἐπιλαβόμενοι, ἐπεί τε τάχιστα εἶδον τοὺς Ἴωνας οὐ βουλομένους εἶναι χρηστούς, ἐν κέρδεϊ ἐποιεῦντο περιποιῆσαι τά τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ὅτευ τοὺς λόγους "ἐδέκοντο, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος

τοῦ γὰρ ἀδύνατα

τοῦ γὰρ ἐδέκοντο οἱ Σάμιοι, τοῖς

Quoniam in ſummo ancipiti res noſtræ ſunt, viri Iones, ut aut liberi ſimus aut ſervi, & quidem tanquam fugitivi, ſi vultis devitare calamitates, ſubeundus eſt vobis impræſentiarum labor: ita ſuperatis hoſtibus liberi eſſe poteritis: ſin autem ignavi fueritis, & ab ordine receſſeritis, nullam veſtri ſpem habeo quominus pœnas regi rebellionis detis. Sed aſſentiamini mihi, & voſipſos mihi permittite, & ego, diis & æquo juvantibus recipio vobis aut non concurſuros hoſtes, aut ſi concurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones ſeſe Dionyſio permiſere. XII Ille claſſem aſſidue in cornua producens, ut remiges exerceret, ſubinde loca inter navigandum variare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos eſſe, & reliquum diei naves in ancoris ſtare: quotidie laborem Ionibus exhibens, ad ſeptimum uſque diem obtemperantibus atque imperata facientibus. Poſt eum diem Iones, utpote talium laborum inſueti, tum defatigatione, tum ſole afflictati, inter ſe dixere, Quo nos deorum offenſo iſta patimur? qui deſipientes ac mente capti viro Phocenſi ſuperbo tres naves habenti, omnino nos permiſimus, eumque toleramus? quos ille ſumptos perdit intolerabilibus ærumnis? quorum multi in morbum inciderunt, multi idem paſſuri videntur. quibus ſatius eſt quidvis aliud quam hæc mala pati, atque adeo ſervitutem, 1 ſiqua futura eſt, expectare, quam præſenti afflictari. Agite, huic ne deinceps obtemperemus. Hæc inter ſe loquutis, mox deinde nemo illi parere velle, ſed tentoriis more militari in inſula defixis, frui umbraculis, ac nolle naves ingredi, neque ad munia ſua redire. Id animadvertentes Samiorum duces, & XIII magnam Ionum confuſionem, putaverunt ſibi admittendam orationem Perſarum, quam per nuncium aperuerat Æaces Syloſontis filius, rogans ut à ſociis deficerent, quum præſertim non fieri poſſe videretur ut regis potentiam ſuperarent, ac probe ſcirent, ſi præſentem Darii claſſem ſuperaſſent aliam quincuplo majorem adfuturam. Nacti igitur occaſionem, ubi primum viderunt Iones negantes ſe in officio futuros, lucrifaciendam putaverunt ſuorum ſacrorum atque privatorum conſervationem. Æaces autem, cujus orationem admiſere Samii, filius Syloſontis

1 Quantacunque futura eſt,

Æacis

Æacis filii fuit, Sami tyrannus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmodum alii Ioniæ tyranni.
XIV Itaque posteaquam Phœnices navigare adversus Iones cœperunt, Ionesque & ipsi naves in cornua digestas producere, ac propius ventum est, prœliumque consertum, tunc quinam Iones ignavi, quive egregii fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium rejicit culpam. Dicuntur tamen Samii, quemadmodum cum Æace composuerant, sublatis velis ex acie excessisse, Samumque abisse, præter decem naves, quarum trierarchi permanserunt, dimicaruntque, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donavit ut ipsorum nomina à majoribus repetita, tanquam egregiorum virorum in lapide scriberentur: extatque is lapis adhuc in foro. Lesbii videntes Samios qui juxta erant fugam capessere, idem fecere quod Samii.
XV 1 Quum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perstitere, Chii præcipue circumventi sunt, & quia nolebant perfide agere, edita egregia opera oppressi. Qui (ut superius dictum est) centum naves quum præberent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum civium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen inique se facturos censuerunt si illorum similes essent: sed relicti cum paucis sociis discursando dimicaverunt, donec compluribus captis hostium navibus, pluribus suarum amissis, cum cæteris in
XVI terram suam perfugerunt. Quorum vero naves invalidæ erant, qui laceratæ, iis Chii insequente hoste ad Mycalem fugientes, impactis terræ navibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et quum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad urbem contenderunt, quum illic à mulieribus sacra legiferæ Cereris fierent. quos armatos Ephesii ingressos agrum suum videntes, quum de eis nihil audissent, suspicati fures esse & ad mulieres tendere, universi ad vim arcendam procurrerunt, Chiosque interemerunt: & hi quidem hoc casu ociderunt.
XVII Dionysius autem Phocensis, posteaquam res Ionum accisas intellexit, captis tribus hostium navibus, abiit non jam in agrum Phocensem, (probe sciens eum cum cætera Ionia direptum iri)

τοῦ Αἰάκεος, τύραννος δὲ ἐὼν Σάμου, ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρεω ἀπεστέρητο τὴν ἀρχήν, κατάπερ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι. Τότε ὦν ἐπεὶ ἐπέπλεον οἱ Φοίνικες, οἱ Ἴωνες ἀντανῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ἐπὶ κέρας. ὡς δὲ καὶ ἀγχοῦ ἐγίνοντο, καὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι, τοὐνθεῦτεν οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράψαι οἵτινες τῶν Ἰώνων ἐγίνοντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ. ἀλλήλους γὰρ καταιτιῶνται. λέγονται δὲ Σάμιοι ἐνθαῦτα, κατὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Αἰάκεα, ἀειράμενοι τὰ ἱστία, ἀποπλῶσαι ἐκ τῆς τάξιος ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἕνδεκα νεῶν· τουτέων δὲ οἱ τριήραρχοι ἔμενον καὶ ἐναυμάχεον, ἀνηκουστήσαντες τοῖσι στρατηγοῖσι. καὶ σφι τὸ κοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε διὰ τοῦτο τὸ πρῆγμα, ἐν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρόθεν, ὡς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γενομένοισι· καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. 214 ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι τοὺς προσεχέας φεύγοντας, τὠυτὸ ἐποίευν τοῖσι Σαμίοισι· ὡς δὲ καὶ οἱ πλεῦνες τῶν Ἰώνων ἐποίευν τὰ αὐτὰ ταῦτα. Τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῇ ναυμαχίῃ περιέφθησαν τρηχύτατα Χῖοι (ὡς ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες·) οἳ παρείχοντο μὲν, ὥσπερ καὶ πρότερον εἰρέθη, νέας ἑκατὸν, καὶ ἐπ' ἑκάστης αὐτέων, ἄνδρας τεσσεράκοντα τῶν ἀστῶν λογάδας ἐπιβατεύοντας· ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας, οὐκ ἐδικαίευν γενέσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτέων ὅμοιοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων ξυμμάχων μεμουνωμένοι, διεκπλέοντες ἐναυμάχεον, ἐς ὃ τῶν πολεμίων ἑλόντες νέας συχνὰς, ἀπέβαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλεῦνας. Χῖοι μὲν δὴ τῇσι λοιπῇσι τῶν νεῶν ἀποφεύγουσι ἐς τὴν ἑωυτῶν. Ὅσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδύνατοι ἔσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὗτοι δὲ ὡς ἐδιώκοντο, καταφυγγάνουσι πρὸς τὴν Μυκάλην. νέας μὲν δὴ αὐτοῦ ταύτῃ ἐποκείλαντες κατέλιπον, οἱ δὲ πεζῇ ἐκομίζοντο διὰ τῆς ἠπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐσέβαλον τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι οἱ Χῖοι, νυκτός τε ἀπικέατο ἐς αὐτὴν, καὶ ἐόντων τῇσι γυναιξὶ αὐτόθι θεσμοφορίων, ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἐφέσιοι, οὔτε προακηκοότες ὅπως εἶχε περὶ τῶν Χίων, ἰδόντες τε στρατὸν ἐς τὴν χώρην ἐσβεβληκότα, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλῶπας, καὶ ἰέναι ἐπὶ τὰς γυναῖκας, ἐξεβοήθεον πανδημεὶ, καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους. οὗτοι μέν νυν τοιαύτῃσι περιέπιπτον τύχῃσι. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαιεὺς, ἐπείτε ἔμαθε τῶν Ἰώνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἑλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων, ἀπέπλεε ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς ὡς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ,

1 Quin & Ionum bona pars idem faciebat. Inter eos vero qui in pugna perstiterunt, Chii asperrime tractati fuerunt, quippe qui egregia facinora ederent, nullumque laborem detrectarent. Qui (ut supra)

ὁ δὲ ἰθέως ὡς εἶχε, ἔπλεε ἐς Φοινίκην· γαύλους δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας, καὶ χρήματα λαβὼν πολλά, ἔπλεε ἐς Σικελίην. ὁρμώμενος δὲ ἐνθεῦτεν, ληϊστὴς κατεστήκεε Ἑλλήνων μὲν οὐδενός, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεί τε τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἴωνας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τείχεα, καὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες, αἱρέουσι κατ᾽ ἄκρης, ἕκτῳ ἔτεϊ ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρεω· καὶ ἠνδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε ξυμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρηστηρίῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ. Χρεωμένοισι γὰρ Ἀργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίης τῆς πόλιος τῆς σφετέρης, ἐχρήσθη ἐπίκοινον χρηστήριον· τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς Ἀργείους φέρον, τὴν δὲ παρενθήκην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. τὸ μέν νυν ἐς τοὺς Ἀργείους ἔχον, ἐπὰν κατὰ τοῦτο γένωμαι τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι. τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεοῦσι ἔχρησε, ἔχει ὧδε,

Καὶ τότε δή, Μίλητε κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων,
Πολλοῖσι δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ·
Σαὶ δ᾽ ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήταις.
Νηοῦ δ᾽ ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.

Τότε δὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὁπότε ἄνδρες μὲν οἱ πλεῦνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων κομητέων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ἐγίνοντο. ἱερὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι, ὁ νηός τε καὶ τὸ χρηστήριον, συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν δ᾽ ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων πολλάκις μνήμην ἑτέρωθι τοῦ λόγου ἐποιησάμην. Ἐνθεῦτεν οἱ ζωγρηθέντες τῶν Μιλησίων ἤγοντο ἐς Σοῦσα· βασιλεὺς δέ σφεας Δαρεῖος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, κατοίκισε ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ καλεομένῃ θαλάσσῃ, ἐν Ἄμπῃ πόλι, παρ᾽ ἣν Τίγρης ποταμὸς παραρρέων, ἐς θάλασσαν ἐξίει. τῆς δὲ Μιλησίων χώρης αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὑπεράκρια ἔδοσαν Καρσὶ Πηδασεῦσι ἐκτῆσθαι.
215 Παθοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων, οὐκ ἀπέδοσαν τὴν ὁμοίην Συβαρῖται, οἳ Λάον τε καὶ Σκίδρον οἴκεον, τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι. Συβάριος γὰρ ἁλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων, Μιλήσιοι πάντες ἡβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλάς, καὶ πένθος μέγα προσεθήκαντο. πόλιες γὰρ αὗται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἀλλήλῃσι ἐξεινώθησαν, οὐδὲν ὁμοίως καὶ Ἀθηναῖοι.

sed ut erat, recta contendit in Phoenicem: ubi navibus onerariis spoliatis raptaque ingenti pecunia, in Siciliam navigavit: atque illinc prodeundo, latrocinia agitavit, in nullum quidem Graecorum, sed in Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persae, victis pugna navali Ionibus, Miletum à terra atque mari XVIII obsederunt, suffossisque muris, & omni genere tormentorum admoto, eam 1 ab arce ceperunt sexto quàm rebellaverat Aristagoras anno, atque diripuerunt: ut defuncta sit ea calamitate quam oraculum praedixerat. Siquidem Argivis apud XIX Delphos de civitatis suae salute consulentibus, oraculum promiscuum redditum est, quod in ipsos quidem Argivos tendebat, sed ex adjectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argivos pertinet, quum ad eum locum venerimus, referemus: quatenus autem ad Milesios, ita habet,

Tunc quoque commentrix operum Milete malorum,
Permultis coena & praestantia munera fies,
Crinitisque pedes tua pluribus abluet uxor:
Nostri erit ast aliis delubri cura gemellis.

Haec tunc Milesiis contigerunt, quum ex iis plerique viri à Persis, qui criniti erant, sunt caesi, uxores ac liberi in praedam cesserunt, templumque quod erat in geminis & delubrum, juxta oraculum deflagrarunt. Pecuniarum autem quae in hoc templo erant, saepe alibi mentionem fecimus. Milesii conservati à caede, dehinc XX Susa perducti sunt. quos rex Darius nulla alia poena afficiens, collocavit in urbe Ampa ad mare quod rubrum vocatur sita, ubi fluvius Tigris eam praeterfluens exit in mare. Agrum Milesium urbi circumjectum atque planitiem ipsi Persae obtinuere, montana Caribus Pedasensibus possidenda dederunt. 2 Haec XXI Milesiis à gente Persarum passis non reddiderunt vicem Sybaritae, qui urbe exuti Laon & Scidron incolebant. nam Sybari à Crotoniatis direpta, universi Milesii qui puberes erant capita derasferunt, & ingentem luctum exhibuerunt. Ex omnibus enim civitatibus (quas novimus) hae praecipue mutuo hospitio jungebantur. At non item Athenienses,

1 Funditus everterunt 2 Milesiis autem in hunc modum à Persis affectis, Sybaritae qui urbe sua exacti Laon & Scidron incolebant, gratiam parem non rependerunt. Siquidem Sybari olim à Crotoniatis capta, Milesii omnes puberes capita rasitare instituerunt, ingentemque luctum praeferre ob calamitatem Sybaritarum. Duae enim illae civitates omnium quas novimus maxime inter se hospitio conjunctae fuerunt. Non sic autem Athenienses, ut Sybaritae:

sed Mileti expugnatam se permoleste tulisse cum aliis multis rebus declararunt, tum vero hac, quod Phrynicho docente fabulam quam de Mileto direpta fecerat, theatrum illacrymavit, & Athenienses eum, quod domestica mala refricuisset, mille drachmis mulctaverunt. adjecto interdicto nequis postea ea fabula uteretur. Et Miletus quidem

XXII Milesiis desolata est. Samiis autem iis qui aliquid habebant. adeo non id quod sui duces erga Medos fecerant, probabatur, ut initio secundum pugnam navalem consilio, visum sit, priusquam eo tyrannus Æaces veniret, in coloniam proficisci, ne manentes & Medis servirent & Æaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclæi (qui sunt Sicilienses) missis in Ioniam nunciis, solicitabant Iones & Pulchrum litus, cupientes illic urbem Ionum condere. Hoc autem litus quod Pulchrum dicitur, Siculorum quidem est, sed ad Tyrrheniam Siciliæ vergit. His ergo solicitantibus, soli ex Ionibus Samii cum iis qui effugere Milesiis eo concesserunt.

XXIII Quibus in Siciliam tendentibus, jamque appulsis Locros epizephyrios, hoc rei contigit, ut interea Zanclæi una cum suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent urbem Siculorum, ut eam expugnarent. Idque quum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quod erat Zanclæorum hostis, adiens Samios, suasit satius esse ut Pulchrum litus, ad quod navigabant, valere sinerent, & Zanclam occuparent viris desertam. Samii persuasi Zanclam occuparunt. Id Zanclæi quum audissent, urbi suæ suppetias ferunt, advocato Hippocrate Gelæ tyranno. erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos juvandos cum exercitu venit, Scythæ Zanclæorum monarcho, tanquam urbis desertori, & fratri ejus Pythogeni vincula indidit, eosque in oppidum Inycum relegavit: at cæteros Zanclæos Samiis (cum quibus publice loquutus fuerat) dato & accepto jurejurando, prodidit, pacta mercede ut 1 dimidium omnis prædæ urbicæ atque captivorum ipse haberet, item omnia quæ in agris essent: quamquam plerosque Zanclæorum titulo captivorum in vinculis habebat: 2 quorum summos quosque trecentos Samiis occidendos tradidit: quod tamen illi facere noluerunt.

Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῇ Μιλήτου ἁλώσει, τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ δρᾶμα Μιλήτου ἅλωσιν, καὶ διδάξαντι, ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θέητρον, καὶ ἐζημίωσάν μιν, ὡς ἀναμνήσαντα οἰκήια κακὰ, χιλίῃσι δραχμῇσι· καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι. Μίλητος μέν νυν Μιλησίων ἠρήμωτο. Σαμίων δὲ τοῖσί τι ἔχουσι, τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν στρατηγῶν τῶν σφετέρων ποιηθὲν, οὐδαμῶς ἤρεσκε· ἐδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ἤ σφι ἐς τὴν χώρην ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεα, ἐς ἀποικίην ἐκπλέειν, μηδὲ μένοντας, Μήδοισί τε καὶ Αἰάκεϊ δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ οἱ ἀπὸ Σικελίης, τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους, ἐπεκαλέοντο τοὺς Ἴωνας ἐς Καλὴν ἀκτὴν, βουλόμενοι αὐτόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων· ἡ δὲ Καλὴ αὕτη ἀκτὴ καλεομένη, ἔστι μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίην τετραμμένη τῆς Σικελίης. τούτων ὦν ἐπικαλεομένων, οἱ Σάμιοι μοῦνοι Ἰώνων ἐστάλησαν, σὺν δέ σφι Μιλησίων οἱ ἐκπεφευγότες. Ἐν ᾧ τοιόνδε δή τι συνήνεικε γενέσθαι· Σάμιοι γὰρ κομιζόμενοι ἐς Σικελίην, ἐγίνοντο ἐπὶ Λοκροῖσι τοῖσι (γρ. ἐς) Ἐπιζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαῖοι, αὐτοί τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὔνομα ἦν Σκύθης, περιεκατέατο, πόλιν τῶν Σικελῶν ἐξελεῖν βουλόμενοι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος Ἀναξίλεως, ὅστε ἐὼν διάφορος τοῖσι Ζαγ- (γρ. τότε) κλαίοισι συμμίξας τοῖσι Σαμίοισι, ἀναπείθει ὡς χρεὸν εἴη Καλὴν μὲν ἀκτὴν ἐπ' ἣν ἔπλεον, ἐᾷν χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν, ἐοῦσαν ἐρήμην ἀνδρῶν. πειθομένων δὲ τῶν Σαμίων, καὶ σχόντων τὴν Ζάγκλην, ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι ὡς ἐπύθοντο ἐχομένην τὴν πόλιν ἑωυτῶν, ἐβοήθεον αὐτῇ, καὶ ἐπεκαλέοντο Ἱπποκράτεα τὸν Γέλης τύραννον· ἦν γὰρ δή σφι οὗτος σύμμαχος. ἐπεί τε δὲ αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἱπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἧκε βοηθέων, Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων, ὡς ἀποβαλόντα τὴν πόλιν, ὁ Ἱπποκράτης πεδήσας, καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα, ἐς Ἴνυκον πόλιν ἀπέπεμψε. τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους, κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοισι, καὶ ὅρκον δοὺς, (γρ. ὅρκους) καὶ δεξάμενος, προέδωκε· μισθὸς δέ οἱ ἦν εἰρημένος ὅδε ὑπὸ τῶν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀνδραπόδων τὰ ἡμίσεα λαβεῖν (γρ. μεταλαβεῖν) τῶν ἐν τῇ πόλι· τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα, Ἱπποκράτεϊ λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δήσας· τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτῶν τριηκοσίους, ἔδωκε τοῖσι Σαμίοισι κατασφάξαι· οὐ μέντοι οἵ γε Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα.

——— qui quum manifesta alioquin indicia condolescentiæ multifariam eam ob causam dedissent, insuper Phrynicho tragœdiam de Mileto capta scribente per scenicosque edente quum theatrum ipsum in lacrymas versum esset, ipsi Athenienses poematis autorem mille drachmis mulctarunt, tanquam proprias eorum calamitates commemorasset. *Ita Bud. hunc locum interpret.* 1 Dimidium totius supellectilis & mancipiorum quæ in urbe essent, ipse hab. 2 Ex quibus Zanclæis trecentos qui primores inter suos erant

Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μόναρχος, ἐκ τῆς Ἴνυκος ἐκδιδρήσκει ἐς Ἱμέρην. ἐκ δὲ ταύτης, παρῆν ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον. καί μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον εἶναι ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν. καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλῆα, ἐς Σικελίην ἀπίκετο· καὶ αὖτις ἐκ τῆς Σικελίης, ὀπίσω παρὰ βασιλῆα. ἐς ὃ γήραϊ μέγα ὄλβιος ἐὼν ἐτελεύτησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων, ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην Ζάγκλην περιεβαλέατο. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου γενομένην, Φοίνικες, κελευσάντων Περσέων κατῆγον ἐς Σάμον Αἰάκεα τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενον σφίσι, καὶ μεγάλα 216 κατεργασάμενον. καὶ Σαμίοισι μούνοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Δαρείου διὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ, οὔτε ἡ πόλις, οὔτε τὰ ἱρὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἁλούσης, αὐτίκα Καρίαν ἔσχον οἱ Πέρσαι· τὰς μὲν ἐθελοντὶ τῶν πολίων ὑποκυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ προσηγάγοντο. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐγίνετο. Ἱστιαίῳ δὲ τῷ Μιλησίῳ ἐόντι περὶ Βυζάντιον, καὶ συλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων ὁλκάδας ἐκπλεούσας ἐκ τοῦ Πόντου, ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ Μίλητον γενόμενα. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρήγματα, ἐπιτράπει Βισάλτῃ Ἀπολλοφάνεος παιδὶ Ἀβυδηνῷ· αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους, ἐς Χίον ἔπλεε. καὶ Χίων φρουρῇ οὐ προσιεμένῃ μιν, συνέβαλε ἐν Κοίλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώρης. τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνούς, καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἷα δὴ κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης, ὁ Ἱστιαῖος ἔχων τοὺς Λεσβίους ἐπεκράτησε, ἐκ Πολίχνης τῆς Χίων ὁρμεώμενος. Φιλέει δέ κως προσημαίνειν εὖτ' ἂν μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνεϊ ἔσεσθαι. καὶ γὰρ Χίοισι πρὸ τούτων σημήϊα μεγάλα ἐγένετο. τοῦτο μέν σφι πέμψασι ἐς Δελφοὺς χορὸν νεηνιέων ἑκατὸν, δύο μοῦνοι τουτέων ἀπενόστησαν, τοὺς δὲ ὀκτώ τε καὶ ἐνενήκοντα αὐτῶν λοιμὸς ὑπολαβὼν ἀπήνεικε· τοῦτο δὲ, ἐν τῇ πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον πρὸ τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκομένοισι, ἐνέπεσε ἡ στέγη, ὥστε ἀπ' ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων εἷς μοῦνος ἀπέφυγε. ταῦτα μέν σφι σημήϊα ὁ θεὸς προέδεξε. μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ ναυμαχίη ὑπολαβοῦσα, ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε. ἐπὶ δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεγένετο Ἱστιαῖος Λεσβίους ἄγων. κεκακωμένων δὲ τῶν Χίων, καταστροφὴν εὐπετέως αὐτῶν ἐποιήσατο. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον, ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων συχνούς. περικατημένῳ δέ οἱ Θάσον

γρ. περιεβεβλήατο.

XXIV Cæterum Scythes Zanclæorum monarchus ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transmisit in Asiam, ascenditque ad Darium regem: quem Darius justissimum virorum omnium censuit qui è Græcia ad se ascendissent. nam quum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus è Sicilia ad regem rediit: donec natu grandior ac 1 beatus apud Persas excessit è vita. XXV Samii itaque Medis liberati, Zanclam urbem pulcherrimam nullo negocio adepti sunt. Cæterum post navale prœlium pro Mileto gestum, Phœnices jubentibus Persis Æacem Sylosontis filium tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam navasset, Samum reduxerunt. Quæ civitas, sola ex omnibus quæ à Dario rebellaverant, ea fuit cujus neque urbs neque templa incenderentur, quod in pugna navali à sociis defecisset. Statim expugnata Mileto Persæ Cariam cepere, civitatibus partim se ultro dedentibus, partim vi adactis. Et hæc quidem ita gesta sunt. XXVI ¶ Histiæo autem Milesio dum circa Byzantium agit, & Ionum onerarias naves quæ è Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuncius de rebus ad Miletum gestis. itaque negociis ad Hellespontum pertinentibus Bisaltæ Apollophanis filio Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios, Chium navigat, & apud locum quendam agri Chii quem vocant Concava regionis, quod ab ejus præsidio non reciperetur, congressus, permultos eorum interfecit: simulque cæteros Chios, utpote ex pugna navali male affectos, subegit, quodam ex eorum oppidulo cum Lesbiis progrediens. XXVII Sed videlicet quoties ingentes sunt eventuræ calamitates vel civitati vel nationi, solent signis prænunciari. etenim Chiis ante hanc cladem ingentia signa contigerant: unum, quod ex choro centum juvenum quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonaginta octo pestilentia absumptis: alterum, quod sub idem tempus, paulo ante navalem pugnam, vectum supra pueros literas discentes corruit, ita ut ex centum viginti pueris unus omnino evaserit. hæc eis signa deus præmonstravit. Post hæc excepit pugna navalis, quæ civitatem in genua dejecit. Accessit ad cladem navalis pugnæ Histiæus cum Lesbiis, qui 2 Chios jam exhaustos facile ad excidium deduxit. XXVIII Histiæus autem illinc cum multa Ionum & Æolum copia adversus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti quum

1 Prædives 2 Chios jam malis confectos facile subegit.

esset nunciatum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum in expugnatam reliquit, atque in Lesbum trajecit cum omnibus copiis: & illinc, 1 quod copias suas formidabat, trajicit in provinciam Atarnis, tanquam frumentandi gratia tam illinc quam ex agro Caico qui erat Mysorum. Erat in his locis forte Harpagus, vir Persa, non parvi exercitus dux: qui cum Histiæo egresso in terram, certamine commisso, & ipsum Histiæum vivum cepit, & majorem exercitus ejus partem occi-
XXIX dit. Hunc autem in modum captus est Histiæus: Dum Græci cum Persis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu perstarent, mox equitatus emissus in Græcos impetum dedit. quo ex facto versis in fugam Græcis, Histiæus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quandam vitæ cupiditatem captus est: qui ut fugiens capiebatur à quodam Persa, utque ab eodem erat transfodiendus, sese Milesium Histiæum esse, lingua Per-
XXX sica utens indicavit. Quem opinor, si servatus ad regem Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurum, 2 remissa ei à Dario culpa: nunc, ne id contingeret, neve fuga elapsus apud regem magnus rursus existeret, Artaphernes Sardium prætor & Harpagus, qui ceperat eum, Sardis perductum, in crucem sustulerunt, *tamen truncum. nam* caput sale conditum Susa ad regem Darium detulerunt. Ea re audita Darius objurgatis qui id fecerant, quod hominem vivum in conspectum suum non adduxissent, jussit Histiæi caput eos elotum atque obvolutum sepelire, tanquam viri de ipso ac de Persis bene meriti. Ita res Histiæi se
XXXI habuerunt. ¶ PERSARUM autem nauticæ copiæ circa Miletum hybernantes, altero à profectione anno haud difficulter insulas continenti adjacentes ceperunt, Chium, Lesbum, Tenedum: quarum insularum ut quamque capiebant, 3 everriculabant. Everriculant autem hunc in modum: 4 Viri manum mutuo tangentes, à mari aquilonari ad australe pertranseunt: post hæc omnem insulam peragrant, venando homines. Ceperunt quoque in continente urbes Iades eadem ratione, præterquam quod non everriculabant homines. neque e-
XXXII nim poterant. Hîc autem non falso cesserunt ea quæ duces Persarum minati sunt

ἦλθε ἀγγελίη ὡς οἱ Φοίνικες ἀναπλώουσι ἐκ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην. πυθόμενος δὲ ταῦτα, Θάσον μὲν ἀπόρθητον λείπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς, πέρην διαβαίνει ἐς τοῦ Ἀταρνέος, ὡς ἀμήσων τὸν σῖτον τόν τε ἐνθεῦτεν καὶ τὸν ἐκ Καΐκου πεδίου τῶν Μυσῶν. ἐν δὲ τούτοισι τοῖσι χωρίοισι ἐτύγχανε ἐὼν Ἅρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης· ὅς οἱ ἀποβάντι συμβαλὼν, αὐτόν τε Ἱστιαῖον ζωγρίῃ ἔλαβε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν πλέω διέφθειρε. Ἐζωγρήθη δὲ ὁ Ἱστιαῖος ὧδε· ὡς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσῃσι ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρης, οἱ μὲν συνέστασαν χρόνον ἐπὶ πολλὸν, ἡ δὲ ἵππος ὕστερον ὁρμηθεῖσα ἐπιπίπτει τοῖσι Ἕλλησι. τό τε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένετο. καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἱστιαῖος ἐλπίζων οὐκ ἀπολέεσθαι ὑπὸ βασιλῆος διὰ τὴν παρεοῦσαν ἁμαρτάδα, φιλοψυχίην τοιήνδε τινὰ ἀναιρέεται· ὡς φεύγων τε κατελαμβάνετο ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω, καὶ ὡς καταιρεόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἔμελλε συγκεντηθήσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεὶς, καταμηνύει ἑωυτὸν, ὡς εἴη Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος. Εἰ μέν νυν, ὡς ἐζωγρήθη, ἄχθη ἀγόμενος παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον, ὁ δὲ οὔτ' ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν, δοκέειν ἐμοὶ, ἀφῆκέ τ' ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίην· νῦν δέ μιν, αὐτῶν τε τούτων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν, αὖτις μέγας παρὰ βασιλέϊ γένηται, Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, καὶ ὁ λαβὼν Ἅρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνεσταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες, ἀνήνεικαν παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος ταῦτα καὶ ἐπαιτιησάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας, ὅτι μιν οὐ ζώοντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἱστιαίου λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὖ ἐνετείλατο θάψαι, ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι εὐεργέτεω. τὰ μὲν περὶ Ἱστιαῖον οὕτω
ἔσχε. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων, 217
χειμερίσας περὶ Μίλητον τῷ δευτέρῳ ἔτεϊ ὡς ἀνέπλωσε, αἱρέει εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἠπείρῳ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἑκάστην αἱρέοντες οἱ βάρβαροι ἐσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους. σαγηνεύουσι δὲ τοῦτον τὸν τρόπον. ἀνὴρ ἀνδρὸς ἁψάμενος τῆς χειρὸς, ἐκ θαλάσσης τῆς βορηΐης ἐπὶ τὴν νοτίην διήκουσι, καὶ ἔπειτα διὰ πάσης τῆς νήσου διέρχονται ἐκθηρεύοντες τοὺς ἀνθρώπους. αἵρεον δὲ καὶ τὰς ἐν ἠπείρῳ πόλιας τὰς Ἰάδας κατὰ τὰ αὐτά· πλὴν οὐκ ἐσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους· οὐ γὰρ οἷά τ' ἦν. Ἐνθαῦτα Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς τὰς ἐπηπείλησαν

1 Quod ejus copiæ sibi metuerent, 2 Sed Darium culpam ei fuisse remissurum: 3 Tanquam in sagenam includebant. 4 Vir manu viri prehensa. *id est, Prehensis mutuo manibus.*

τοῖσι

τοῖσι Ἴωσι στρατοπεδευομένοισι ἐναντία σφίσι. ὡς γὰρ δὴ ἐπεκράτησαν τῶν πολίων, παῖδάς τε τοὺς εὐειδεστάτους ἐκλεγόμενοι ἐξέταμον, καὶ ἐποίευν ἀντὶ ἐνόρχων, εἶναι εὐνούχους· καὶ παρθένους τὰς καλλιστευούσας, ἀνασπάστους παρὰ βασιλῆα. ταῦτά τε δὴ ἐποίευν. καὶ τὰς πόλιας ἐνεπίμπρασαν αὐτοῖσι τοῖσι ἱροῖσι. οὕτω δὲ τὸ τρίτον Ἴωνες κατεδουλώθησαν· πρῶτον μὲν ὑπὸ Λυδῶν, δὶς δὲ ἐπεξῆς τότε ὑπὸ Περσέων. Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος ὁ ναυτικὸς στρατὸς, τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τοῦ Ἑλλησπόντου, αἵρεε πάντα. τὰ γὰρ ἐπὶ δεξιὰ αὐτοῖσι τοῖσι Πέρσῃσι ὑποχείρια ἦν γεγονότα κατ' ἤπειρον. εἰσὶ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἵδε τοῦ Ἑλλησπόντου, Χερσόνησός τε, ἐν τῇ πόλιες πλέες εἰσὶ, καὶ Πέρινθος, καὶ τὰ τείχεα τὰ ἐπὶ Θρηίκης, καὶ Σηλυβρίη τε καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μέν νυν καὶ οἱ πέρηθεν Χαλκηδόνιοι, οὐδ' ὑπέμειναν ἐπιπλέοντας τοὺς Φοίνικας, ἀλλ' οἴχοντο φεύγοντες ἀπολιπόντες τὴν πόλιν, ἔσω ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον· καὶ ἐνθαῦτα πόλιν ″ Μεσαμβρίην οἴκησαν. οἱ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς καταλεχθείσας, τράποντο ἐπί τε Προκόννησον, καὶ Ἀρτάκην. πυρὶ δὲ καὶ ταύτας νείμαντες, ἔπλεον αὖτις ″ ἐς τὴν Χερσόνησον, ἐξαιρήσοντες τὰς ἐπιλοίπους τῶν πολίων, ὅσας προσσχόντες οὐ κατέσυραν· ἐπὶ δὲ Κύζικον οὐδὲ ἔπλωσαν τὴν ἀρχήν. αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ ἔτι πρότερον τοῦ Φοινίκων ἔσπλου τούτου, ἐγεγόνεσαν ὑπὸ βασιλέϊ, Οἰβάρεϊ τῷ Μεγαβάζου ὁμολογήσαντες τῷ ἐν Δασκυλίῳ ὑπάρχῳ. τῆς δὲ Χερσονήσου, πλὴν Καρδίης πόλιος, τὰς ἄλλας πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνικες. Ἐτυράννευε δὲ αὐτέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος τοῦ Στησαγόρεω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν ταύτην πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου, τρόπῳ τοιῷδε· εἶχον Δόλογκοι Θρήικες ″ τὴν ἀρχὴν τῆς Χερσονήσου ταύτην· οὗτοι ὦν οἱ Δόλογκοι πιεσθέντες πολέμῳ ὑπὸ Ἀψινθίων, ἐς Δελφοὺς ἔπεμψαν τοὺς βασιλῆας περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἀνεῖλε οἰκιστὴν ἐπάγεσθαι ἐπὶ τὴν χώρην τοῦτον, ὅς ἄν σφεας ἀπιόντας ἐκ τοῦ ἱροῦ πρῶτος ἐπὶ ξείνια καλέσῃ. ἰόντες δὲ οἱ Δόλογκοι τὴν ἱρὴν ὁδὸν, διὰ Φωκέων τε καὶ Βοιωτῶν ἤισαν. καί σφεας ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε, ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθηναίων. * Ἐν δὲ τῇσι Ἀθήνῃσι τηνικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισίστρατος· ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, ἐὼν οἰκίης τεθριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονὼς, τὰ δὲ νεώτερα Ἀθηναῖος,

γρ. Θηλυμβρίην

γρ. ἐπὶ

γρ. τὴν Χερρόνησον ταύτην. ἔτι

Ionibus, quum ex adverso castra haberent. nam posteaquam potiti sunt urbibus, formosissimos quosque puerorum seligentes castraverunt, excctis testibus facientes eunuchos: virginesq; forma præstantissimas ad regem transportarunt: & super hæc, urbes cum ipsis templis cremaverunt. Ita tertio Iones sunt in servitutem redacti, primum à Lydis, bis deinceps à Persis. Profectus ab Ionia navalis exercitus, omnia quæ XXXIII
ad lævam sunt in Hellespontum navigantibus subegit. nam quæ sunt ad dexteram, jam subacta erant à Persis per continentem. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt urbes, & Perinthus, & muri super Thraciam, & Selymbria, & Byzantium. Quorum Byzantii, & qui ulteriori in litore sunt Chalcedonii, ne expectaverunt quidem adventum Phœniciæ classis: sed relictis suis urbibus, in interiora Euxini ponti recesserunt, ibique urbem Melambriam condiderunt. at Phœnices his urbibus quas commemoravi incensis, ad Prœconnesum & Artacen se convertunt. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum revehuntur, eversuri cæteras urbes quas superiore accessu non everterant. nam Cyzicum ab initio ne accesserant quidem, quod ipsi Cyziceni, jam ante adventum hunc classis Phœnicum sub rege erant, quum se OEbari filio Megabyzi qui Dascylii præses erat, dedissent. Cæteras Chersonesi urbes (præter Cardiam) Phœnices subegerunt: Quarum XXXIV
usque ad id tempus tyrannus erat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stesagoræ: cujus imperii autor fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces qui Chersonesum hanc tenebant, quum ab Absinthiis bello vexarentur, reges suos, ut de bello consulerent, Delphos miserunt. quibus Pythia respondit ut coloniæ in suam terram deducendæ eum autorem asciscerent qui primus eos templo abeuntes hospitio invitasset. Dolonci sacram viam ingressi per Phocenses atque Bœotios iter fecerunt: à quorum nemine invitati, Athenas divertunt. Ea tempesta- XXXV
te Athenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus, dominabatur tamen & Miltiades Cypseli filius è familia 1 Tethrippotrophi, 2 ab Æaco & Ægina oriundus, nuper familia facta Atheniensi,

1 *Vide quod paulo post dicit de palma quam hic quadrigario curriculo reportaverat. ibi enim est ὀλύμπια ἀνελόμενος τεθρίππῳ, ut hic οἰκίης τεθριπποτρόφου. quod (ut verba sonant) significat, Ex familia quadrijuges equos alente. vel. Equos ad quadrigarium cursum. Ex quo videtur voluisse lectores splendorem opulentiamque domus colligere.*

2 Longius quidem repetita origine ab Æaco & Ægina oriundus, at propius repetita Atheniensis, —— * Eâ tempestate Athenis imperii quidem summa penes Pisistratum erat; dominabatur tamen & Miltiades Cypseli è familia quadrigariâ (h.e.) quæ quadrigas ad Olympicum certamen alebat) longiùs quidem repetita origine, ab Æaco & Ægina oriundus, propiùs verò, Atheniensis, à Philæo Ajacis filio, qui primus ex eâ familiâ Atheniensis factus fuit. Ita hunc locum transtulit Janus Rutgers. variar. Lection. *l.* 1. *c.* 9.

cujus

cujus author extitit Philæus Æaci filius. Miltiades hic, ut sedebat in domus suæ vestibulo, cernens Doloncos prætereuntes, non illius loci vestem gerentes, neque tela, homines inclamavit: accedentibusque obtulit domicilium & hospitum congiarium. Illi in domum excepti & hospitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precesque addiderunt ut deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, confestim persuasus est, ut qui pertæsus imperium Pisistrati, cuperet illinc emigrare: protinusque Delphos se contulit oraculum consulturus numquid faceret quod à Doloncis rogaretur.
XXXVI Jubente Pythia, ita Miltiades Cypseli filius, (qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palmam reportaverat) una cum Doloncis navigavit, assumptis Atheniensium voluntariis quibusque ad expeditionem incundam: & ubi locum illum tenuit, ab iis qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Chersonesi isthmum, *id est brevem inter duo maria intercapedinem*, ab urbe Cardia ad Pactyam muro præsepsit, ne ab Absinthiis regionem incursantibus infestari posset. sunt autem isthmi sex ac triginta stadia. ab hoc autem isthmo introrsus, omnis Chersonesus quadringentorum viginti stadiorum est longitudinis.
XXXVII Miltiades igitur, interseptis faucibus Chersonesi, atque hoc modo Absinthiis cohibitis, primis cæterorum Lampsacenis intulit bellum: illi dispositis insidiis eum vivum cepere. Ea re Crœsus Lydus audita (erat autem Crœso Miltiades charus) per nuncios Lampsacenis præcepit ut hominem missum facerent: alioqui se illos in morem pini extriturum comminatus est. 1 Hac oratione nutantibus Lampsacenis, quid sibi vellet quod Crœsus minabatur se illos in morem pini extriturum, vix tandem quidam è majoribus natu intelligens, quid illud esset exposuit, inquiens pinum ex omnibus arboribus solam esse quæ excisa nullam sobolem remittat, sed prorsus emoriatur. Eapropter veriti Crœsum Lampsaceni, solutum Miltiadem remiserunt.
XXXVIII Ita Miltiades ob Crœsum evasit: qui postea sine liberis moriens, imperium atque opes tradidit Stesagoræ, Cimonis sui è matre germani filio. Cui defun-

Φιλαίου τοῦ Αἴαντος παιδὸς γενομένου πρώτου τῆς οἰκίης ταύτης Ἀθηναίου. οὗτος ὁ Μιλτιάδης, κατήμενος ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἑωυτοῦ, ὁρέων τοὺς Δολόγκους παριόντας, ἐσθῆτα οὐκ ἐγχωρίην ἔχοντας, καὶ αἰχμάς, προσεβώσατο· καί σφι προσελθοῦσι, ἐπηγγείλατο καταγωγὴν καὶ ξείνια. οἱ δὲ δεξάμενοι, καὶ ξεινισθέντες ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἐξέφαινον πᾶν τὸ μαντήιον. ἐκφήναντες δέ, ἐδέοντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μιν πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα, παραυτίκα ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα ἀχθόμενόν τε τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ, καὶ βουλόμενον ἐκποδὼν εἶναι. αὐτίκα δὲ ἐστάλη ἐς Δελφούς, ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον εἰ ποιοίη τάπερ αὐτοῦ οἱ Δόλογκοι προσεδέοντο.
Κελευούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω δὴ 218
Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, Ὀλύμπια ἀναραιρηκὼς πρότερον τούτων τεθρίππῳ, τότε παραλαβὼν Ἀθηναίων πάντα τὸν βουλόμενον μετέχειν τοῦ στόλου, ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγκοισι, καὶ ἔσχε τὴν χώρην· καί μιν οἱ ἐπαγαγόμενοι τύραννον κατεστήσαντο. ὁ δὲ "πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου, ἐκ Καρδίης πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιεν σφέας οἱ Ἀψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώρην. εἰσὶ δὲ οὗτοι στάδιοι ἕξ τε καὶ τριήκοντα τοῦ ἰσθμοῦ. ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσόνησος ἔσω πᾶσά ἐστι σταδίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίων τὸ μῆκος. Ἀποτειχίσας ὦν τὸν αὐχένα τῆς Χερσονήσου ὁ Μιλτιάδης, καὶ τοὺς Ἀψινθίους τρόπῳ τοιῷδε ὠσάμενος, τῶν λοιπῶν πρώτοισι ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καί μιν οἱ Λαμψακηνοὶ λοχήσαντες αἱρέουσι ζωγρίῃ. ἦν δὲ ὁ Μιλτιάδης Κροίσῳ τῷ Λυδῷ ἐν γνώμῃ γεγονώς. πυθόμενος ὦν ὁ Κροῖσος ταῦτα, πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μή, σφέας πίτυος τρόπον ἀπείλεε ἐκτρίψειν. πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, τί θέλει τὸ ἔπος εἶναι τό σφι ἀπείλησεν ὁ Κροῖσος, πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν, μόγις κοτὲ μαθὼν τῶν τις πρεσβυτέρων, εἶπε τὸ ἐόν, ὅτι * πίτυς μούνη δενδρέων πάντων ἐκκοπεῖσα, βλαστὸν οὐδένα μετιεῖ, ἀλλὰ πανώλεθρος ἐξαπόλλυται. δείσαντες ὦν οἱ Λαμψακηνοὶ Κροῖσον, λύσαντες μετῆκαν Μιλτιάδεα. Οὗτος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐκφεύγει. μετὰ δὲ ταῦτα τελευτᾷ ἄπαις, τὴν ἀρχήν τε καὶ τὰ χρήματα παραδοὺς Στησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίῳ. καί οἱ τελευτή-

" γρ. πρότερον

——— quum Philaus, Æaci filius, ex hac familia primus, Atheniensis fuisset. 1 *Hæc Valla non è suo addidit. nam in vulgatis quidem edit. desunt, in vet. autem codic. leguntur hæc verba*, πλανωμένων δὲ Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, τί θέλει τὸ ἔπος εἶναι τό σφι ἀπείλησε ὁ Κροῖσος. πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν. *qui error ex repetitione ejusdem verbi* ἐκτρίψειν *contigit, librarii oculis alterum transilientibus.* * Aliter visum est Gellio, ut constat ex argumento capitis 3. l. g. nam reliqua desiderantur.

σαντι

σαντι Χερσονησῖται θύουσι, ὡς ὁ νόμος, οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν ἐπιστᾶσι, ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐγγίνεται ἀγωνίζεσθαι. πολέμου δὲ ἐόντος πρὸς Λαμψακηνοὺς, καὶ Στησαγόρεα κατέλαβε ἀποθανεῖν ἄπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελέκει ἐν πρυτανηΐῳ, πρὸς ἀνδρὸς αὐτομόλου μὲν τῷ λόγῳ, πολεμίου δὲ καὶ ὑποθερμοτέρου τῷ ἔργῳ. Τελευτήσαντος δὲ καὶ Στησαγόρεω τρόπῳ τοιῷδε, ἐνθαῦτα Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος, Στησαγόρεω δὲ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφεὸν, καταλαμψόμενον τὰ πρήγματα, ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσι τριήρεϊ οἱ Πεισιστρατίδαι· οἵ μιν καὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἐποίευν εὖ, ὡς οὐ συνειδότες δῆθεν τοῦ πατρὸς Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον· τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημανέω ὡς ἐγένετο. Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσόνησον, εἶχε κατ' οἴκους τὸν ἀδελφεὸν Στησαγόρεα, δηλαδὴ ἐπιτιμέων· οἱ δὲ Χερσονησῖται πυνθανόμενοι ταῦτα, συνελέχθησαν ἀπὸ πασέων τῶν πολίων οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν, κοινῷ δὲ στόλῳ ἀπικόμενοι ὡς συλλυπηθησόμενοι, ἐδέθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἴσχει τὴν Χερσόνησον, πεντακοσίους βόσκων ἐπικούρους, καὶ γαμέει Ὀλόρου τοῦ Θρηΐκων βασιλέος τὴν θυγατέρα Ἡγησιπύλην. Οὗτος δὲ ὁ Κίμωνος Μιλτιάδης, νεωστὶ μὲν ἐληλύθεε ἐς τὴν Χερσόνησον, κατελάμβανε δέ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν κατεχόντων πρηγμάτων χαλεπώτερα. τρίτῳ μὲν γὰρ ἔτεϊ τούτων, Σκύθας ἐκφεύγει. Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες ἐρεθισθέντες ὑπὸ βασιλέος Δαρείου συνεστράφησαν καὶ ἤλασαν μέχρι Χερσονήσου ταύτης. τούτους ἐπιόντας οὐκ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης, ἔφευγε Χερσόνησον, ἐς ὃ οἵ τε Σκύθαι ἀπαλλάχθησαν, καὶ τοῦτον Δόλογκοι κατήγαγον ὀπίσω. ταῦτα μὲν δὴ τρίτῳ ἔτεϊ πρότερον ἐγεγόνεε τῶν τότε μιν κατεχόντων. Τότε δὲ πυνθανόμενος εἶναι τοὺς Φοίνικας ἐν Τενέδῳ, πληρώσας χρημάτων τριήρεας πέντε τῶν παρεόντων, ἀπέπλεε ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ ὥσπερ ὁρμήθη ἐκ Καρδίης πόλιος, ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος κόλπου. παραμείβετό τε τὴν Χερσόνησον, καὶ οἱ Φοίνικές οἱ περιπίπτουσι τῇσι νηυσί. αὐτὸς μὲν δὴ Μιλτιάδης σὺν τῇσι τέσσερσι τῶν νεῶν καταφεύγει ἐς Ἴμβρον· τὴν δέ οἱ πέμπτην τῶν νεῶν κατεῖλον διώκοντες οἱ Φοίνικες. τῆς δὲ νεὸς ταύτης ἔτυχε τῶν Μιλτιάδεω παίδων ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μητίοχος, οὐκ ἐκ τῆς Ὀλόρου τοῦ Θρηΐκος ἐὼν θυγατρὸς, ἀλλ' ἐξ ἄλλης. καὶ τοῦτον ἅμα τῇ νηῒ εἷλον οἱ Φοίνικες· καί μιν

τῶν καταλαβόντων

219

ἕτο Chersonitæ, ut mos est, conditori urbis, sacrificant, certamenque equestre ac gymnicum statuto tempore celebrant, in quo nulli Lampsacenorum certare permittitur. Durante autem cum Lampsacenis bello, contigit ut Stesagoras quoque liberis orbus decederet, apud curiam percussus securi in capite à quodam qui se transfugam verbis simulabat, sed re ipsa 1 quam hostis erat atrocior. Stesagora hunc in modum defuncto, tum XXXIX
Pisistratidæ Miltiadem Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad suscipiendas in Chersoneso res dimiserunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non sane conscii mortis Cimonis patris ejus: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades ut venit in Chersonesum, 2 domi sese continebat, in honorem videlicet Stesagoræ fratris. Quod quum audissent Chersonitæ, undique ex omnibus civitatibus principes congregati sunt ad lugendam cum Miltiade fratris necem. Hi postquam venerunt illuc, in vincula conjecti sunt, & Miltiades Chersonesum obtinuit, 3 conductis auxiliariis: filiamque Olori regis Thraciæ Hegesipylam duxit uxorem. 4 Quem XL
etsi nuper illuc profectum, tamen non mediocria sed gravia sane negocia exceperunt. nam tertio quam hæc gesta sunt anno è Chersoneso profugit, non ausus expectare venientes Scythas Nomades: qui à rege Dario irritati, coactis copiis ad hanc usque Chersonesum processerant. Illis digressis cum rursus Dolonci reduxerat, tribus annis antequam aliis curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tenedum esse quum audisset, quinque cum triremibus (quas præsentibus facultatibus impleverat) Athenas navigavit, solvens ex urbe Cardia. Qui dum per sinum Nigrum transmissa Chersoneso cursum tenet, Phœnicum classe circumventus, ipse quidem cum quatuor triremibus ad Imbrum evasit, quintam vero Phœnices insequuti ceperunt, cui præerat Miltiadis filius natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia muliere. Eum Phœnices quum XLI

1 Hostis erat, & temerarius. vel, & [illegible]. *Ad verbum, Subfervidus.* 2 *Suspectus est hic locus in vulg. edit. Gr. & ἐπιτιμέων est potius ulciscens, quod hic accipiendum fuerit pro ultionem moliens.* 3 Quingentos alens auxiliarios: 4 Huic Cimonis filio Miltiadi, quum nuper in Chersonesum venisset, molestiæ majores quam antea contigerunt. tertio enim quam hæc gesta sunt anno, à Scythis fugatus fuerat. nam quum Scythæ Nomades à rege Dario irritati, conferto agmine ad hanc Chersonesum usque progressi essent, illis invadentibus obsistere non ausus, è Chersoneso aufugit, donec post Scytharum discessum, cum Dolonci reduxerunt. Hæc inquam tribus ante annis contigerant quam ista ei evenerunt. Tunc enim quum Phœnices &c. *Lego autem ex vet. cod.* τῶν καταλαβόντων *pro* κατεχόντων *in priore loco, ut sit* κατελάμβανε ἄλλα τῶν καταλαβόντων πρ. χαλ. *i.* κατεῖχεν ἄλλα, *eo sensu quo postea dicit* τῶν τότε μιν κατεχόντων. *Illud autem* ἔφευγε Χερσόνησον, *fortasse interpr. Chersoneso exulabat, quod videlicet cum illis congredi ausus non esset. Cui interpretationi quadrat* κατήγαγον.

Miltia-

Miltiadis filium esse cognovissent, ad regem perduxerunt, rati se magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones sententia suasisset ut Iones Scythis rogantibus soluta rate domum abire, obtemperarent. Oblato tamen sibi Metiocho Darius tantum abest ut quicquam mali fecerit, ut permultis cum bonis affecerit. donavit enim domo, facultatibus, uxore etiam Perside: ex qua liberi geniti sunt qui inter Persas censentur.

XLII Miltiades autem ex Imbro Athenas pervenit. 1 Neque hoc anno quicquam est à Persis amplius in Ionas sævitum, sed benigne sane cum eis actum. Hoc anno Artaphernes Sardium præses, accitis hostium nunciis, adegit Iones ad pactiones inter se faciendas, 2 de tradendis mutuo iis qui injurias intulissent: neve quid invicem ferrent aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones divisit: regionatimque vectigal instituit quod regi penderent: quod vectigal ab Artapherne institutum, ad meam usque ætatem qui illic fuere pependerunt, eadem pæne qua prius condicione institutum. Et hæc quidem illis pacata erant.

XLIII ¶ Cæterum ineunte statim vere aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobryæ filius, adhuc adolescens, & recens in matrimonium accepta Darii filia Artozostra, ad mare descendit, permagnas ducens peditum classiariorumque copias. Qui cum exercitu postquam in Siciliam pervenit, ipse conscensa navi cum classe abiit, aliis ducibus pedestres copias in Hellespontum ducentibus. Postquam autem prætervectus Asiam in Ioniam pervenit Mardonius, miram hic rem ego referam iis Græcis qui non assentiuntur Otanem inter septem Persas suasisse potiorem esse Persis statum popularem, 3 abdicatis tyrannis Mardonius statum popularem in civitatibus constituit. his actis, in Hellespontum ire contendit: ubi coacta ingenti vi navium ac peditatus, eas copias trajecit Hellespontum, perque Europam inter Eretriam

XLIV versus atque Athenas faciebat. Hæ igitur civitates 4 prætextus à Dario erant belli inferendi: sed in animo habebat

πυθόμενοι ὡς εἴη Μιλτιάδεω παῖς, ἀνήγαγον παρὰ βασιλῆα, δοκέοντες χάριτα μεγάλην καταθήσεσθαι· ὅτι δὴ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδέξατο ἐν τοῖσι Ἴωσι, πείθεσθαι κελεύων τοῖσι Σκύθῃσι, ὅτε οἱ Σκύθαι προσεδέοντο, λύσαντας τὴν σχεδίην, ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτῶν. Δαρεῖος δὲ, ὡς οἱ Φοίνικες Μητίοχον, τὸν Μιλτιάδεω ἀνήγαγον, ἐποίησε κακὸν μὲν οὐδὲν Μητίοχον, ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον καὶ κτῆσιν ἔδωκε, καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς οἱ τέκνα ἐγένετο, τὰ ἐς Πέρσας κεκοσμέαται. Μιλτιάδης δὲ ἐξ Ἴμβρου ἀπικνέεται ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσέων οὐδὲν ἔτι πλέον ἐγένετο τουτέων, ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι. ἀλλὰ τάδε μὲν χρήσιμα κάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο. τούτου τοῦ ἔτεος. Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, μεταπεμψάμενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πολεμίων, συνθήκας σφίσι αὐτοῖσι τοὺς Ἴωνας ἠνάγκασε ποιέεσθαι, ἵνα δοσίδικοι εἶεν, καὶ μὴ ἀλλήλους φέροιέν τε καὶ ἄγοιεν. ταῦτά τε ἠνάγκασε ποιέειν, καὶ τὰς χώρας σφέων μετρήσας κατὰ παρασάγγας, τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια· κατὰ δὴ τούτους μετρήσας, φόρους ἔταξε ἑκάστοισι, οἳ κατὰ χώρην διατελέουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεί, καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ὡς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρνεος· ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν κατὰ ταὐτὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον. καί σφι ταῦτα μὲν εἰρηναῖα ἦν. Ἅμα δὲ τῷ ἔαρι τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βασιλῆος, Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρατὸν πολλὸν μὲν κάρτα πεζὸν ἅμα ἀγόμενος, πολλὸν δὲ ναυτικόν· ἡλικίην τε νέος ἐὼν, καὶ νεωστὶ γεγαμηκὼς βασιλῆος Δαρείου θυγατέρα Ἀρτοζώστρην. ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον ὁ Μαρδόνιος, ἐπεί τε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίῃ, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ νεὸς, ἐκομίζετο ἅμα τῇσι ἄλλῃσι νηυσί, στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν ἄλλοι ἡγεμόνες ἦγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ παραπλέων τὴν Ἀσίην ἀπίκετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθαῦτα μέγιστον θῶμα ἐρέω τοῖσι μὴ ἀποδεκομένοισι Ἑλλήνων, Περσέων τοῖσι ἑπτὰ Ὀτάνεα γνώμην ἀποδέξασθαι, ὡς χρεὸν εἴη δημοκρατέεσθαι Πέρσας. τοὺς γὰρ τυράννους τῶν Ἰώνων καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος, δημοκρατίας κατίστα ἐς τὰς πόλιας. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἠπείγετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ συνελέχθη μὲν χρῆμα πολλὸν νεῶν, συνελέχθη δὲ καὶ πεζὸς στρατὸς πολλός, διαβάντες τῇσι νηυσὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης· ἐπορεύοντο δὲ ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας. Αὗται μὲν ὦν σφι πρόσχημα ἔσαν τοῦ στόλου, ἀτὰρ ἐν νόῳ ἔχοντες

γρ. ἐγένετο τούτου τοῦ ἔτεος. Ἀρταφέρνης δὴ ὁ

1 Neque hoc anno ulla Persis adversus Iones contentio extitit: imo magno Ionum commodo factum hoc fuit, *quod sequitur videlicet*. 2 Ut rationi injuriarum mutuo reddendæ obnoxii essent, utque à mutuis direptionibus abstinerent. *vel, ut injurias mutuo persequi ex jure possent.* 3 Mardonius enim abdic. tyrannis, *vel, abrogato tyrannis imperio*, statum pop. 4 Prætextus expeditionis ipsis erant:

ὅσας

ὅσας ἂν πλείστας δυναίατο καταστρέφεσθαι τῶν Ἑλληνίδων πολίων, τοῦτο μὲν δὴ τῇσι νηυσὶ Θασίους οὐδὲ χεῖρας ἀνταειραμένους, κατεστρέψαντο· τοῦτο δέ, τῷ πεζῷ Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλους προσεκτήσαντο. τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνεα πάντα σφι ἤδη ἦν ὑποχείρια γεγονότα. ἐκ μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πέρην ὑπὸ τὴν ἤπειρον ἐκομίζοντο μέχρι Ἀκάνθου· ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὁρμεόμενοι, τὸν Ἄθων περιέβαλλον. ἐπιπεσὼν δέ σφι περιπλέουσι βορῆς ἄνεμος, μέγας τε καὶ ἄπορος, κάρτα τρηχέως περιέσπε πλήθεϊ πολλὰς τῶν νεῶν, ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἄθων. λέγεται γὰρ τριηκοσίας μὲν τῶν νεῶν τὰς διαφθαρείσας εἶναι, ὑπὲρ δὲ δύο μυριάδας ἀνθρώπων. ὥστε γὰρ θηριωδεστάτης ἐούσης τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς περὶ τὸν Ἄθων, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο ἁρπαζόμενοι· οἱ δέ, πρὸς τὰς πέτρας ἀρασσόμενοι· οἱ δὲ αὐτῶν νέειν οὐκ ἐπιστέατο, καὶ κατὰ τοῦτο διεφθείροντο· οἱ δέ, ῥίγεϊ. ὁ μὲν
220 δὴ ναυτικὸς στρατὸς οὕτω ἔπρησσε. Μαρδονίῳ δὲ καὶ τῷ πεζῷ στρατῷ στρατοπεδευομένῳ ἐν Μακεδονίῃ, νυκτὸς Βρύγοι Θρήικες ἐπεχείρησαν· καὶ σφέων πολλοὺς φονεύουσι οἱ Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ αὐτὸν τρωματίζουσι. οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων, οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἀπανέστη ἐκ τῶν χωρέων τουτέων Μαρδόνιος, πρὶν ἤ σφεας ὑποχειρίους ἐποιήσατο. τούτους μέντοι καταστρεψάμενος, ἀπῆγε τὴν στρατιὴν ὀπίσω, ἅτε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας πρὸς τοὺς Βρύγους, καὶ τῷ ναυτικῷ μεγάλως περὶ τὸν Ἄθων. οὗτος μέν νυν ὁ στόλος αἰσχρῶς ἀγωνισάμενος, ἀπαλλάχθη ἐς τὴν Ἀσίην. Δευτέρῳ δὲ ἔτεϊ τουτέων ὁ Δαρεῖος, πρῶτα μὲν Θασίους διαβληθέντας ὑπὸ τῶν ἀστυγειτόνων ὡς ἀπόστασιν μηχανοίατο, πέμψας ἄγγελον, ἐκέλευέ σφεας τὸ τεῖχος περιαιρέειν, καὶ τὰς νέας ἐς Ἄβδηρα κομίζειν. οἱ γὰρ δὴ Θάσιοι, οἷα ὑπὸ Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου πολιορκηθέντες, καὶ προσόδων ἐουσέων μεγάλων, ἐχρέωντο τοῖσι χρήμασι, νέας τε ναυπηγεύμενοι μακράς, καὶ τεῖχος ἰσχυρότερον περιβαλλόμενοι. ἡ δὲ πρόσοδός σφι ἐγίνετο ἔκ τε τῆς ἠπείρου καὶ ἀπὸ τῶν μετάλλων. ἐκ μέν γε τῶν ἐν Σκαπτῇ ὕλῃ τῶν χρυσέων μετάλλων τὸ ἐπίπαν ὀγδώκοντα τάλαντα προσήιε· ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ Θάσῳ, ἐλάσσω μὲν τουτέων, συχνὰ δὲ οὕτω, ὥστε τὸ ἐπίπαν Θασίοισι ἐοῦσι καρπῶν ἀτελέσι, προσήιε ἀπό τε τῆς ἠπείρου, καὶ τῶν μετάλλων ἔτεος ἑκάστου, διηκόσια τάλαντα· ὅτε δὲ τὸ πλεῖστον προσῆλθε, τριηκόσια. Εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς τὰ μέταλλα ταῦτα·

γρ. κατεκτήσαντο.

γρ. ἐκ Σκαπτῆς ὕλης

quam plurimas posset Græcarum civitatum subigere. Nam & classe Thasios nec manum ex adverso levantes subegit, & peditatu Macedones, ultra eos qui jam serviebant, in servitutem redegit. etenim quæ intra Macedones sunt nationes, jam subactæ erant. Hæc classis è Thaso tran'mittens, ac terram legens, ad Acanthum usque processit: & ex Acantho solvens, dum Athon circumvertit, ventus aquilo vehemens atque admodum atrox & intolerandus dicitur in eam ingruisse, naviumque pleraſque [1] in Athon propulsas, ad trecentas afflixisse, ut supra viginti millia hominum interierint: partim quod è feris rapti, partim quod natare nescirent, partim quod petris allisi, (nam sævissimum circa Athon est mare) partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actum est.

XLV Mardonium autem cum pedestribus copiis in Macedonia stativa habentem Thraces Brygi sub noctem invasere, & cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipsum Mardonium vulneraverunt. Sed non tamen servitutem Persarum devitare potuerunt. nam Mardonius non prius ex iis locis decessit quam illos in suam redegit potestatem. His subactis rursus reduxit exercitum tum ob eam quam adversus Brygos in exercitu terrestri, tum ob majorem quam in classe ad Athon acceperat calamitatem. Ita hic exercitus pugna turpiter gesta rediit in Asiam.

XLVI ¶ Insequenti anno Darius ante omnia Thasios à vicinis insimulatos tanquam defectionem molientes, misso nuncio jussit diruere muros, & naves in Abdera transportare. nam Thasii, ut qui ab Histiæo Milesio fuerant obsessi, & proventus magnos habebant, [2] pecunia multa utebantur, cum in compingendis navibus longis, tum validioribus muris urbi circumdandis. Erat autem eis proventus ex continenti atque ex metallis. ex fossitia quidem metallorum aureorum materia, [3] septuaginta talentorum: ex Thasiis autem metallis minus, sed tamen ita frequenter, ut si Thasii forent immunes tributorum, fuerint eis in summam proventura quotannis ex continenti atque ex metallis ducenta talenta, & quando plurimum, trecenta.

XLVII Quæ metalla ipse quoque inspexi,

1 In Athon propulisse, & ex navibus quidem trecentas, ex hominibus supra viginti millia interiisse. Quum enim feris abundantissimum sit hoc mare quod circa Athon, *(id est, hæc maris pars quæ est circa Athon)* alii à feris rapti, alii petris allisi, alii, quod natare nescirent, nonnulli & frigore interibant. Et cum nautico q. ex

2 Pecuniam *quam ex illis magnis proventibus habebant*, impendebant in comping. 3 Octoginta.

& ta-

1 & tamen longe admirabiliora fuere quæ Phœnices ii qui cum Thaso eam insulam condiderunt, invenere: quæ insula ab hoc Thaso Phœnice nomen obtinuit. Hæc autem Thasi Phœnicea metalla sunt inter locum qui vocatur Ænyrorum & Cœnyrorum, sita: atque eregione Samothraciæ ingens mons in-

XLVIII dagando eversus est. Et hoc quidem hujuscemodi est. Thasii autem jubente Dario, muros suos diruerunt, & naves omnes in Abdera transportarunt. Post hæc Darius, quid in animo Græci haberent, pugnarene secum an sese dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam alios alio dimittit, regi terram & aquam petere jussos. Et hos quidem in Græciam, alios autem ad tributarias sibi maritimas civitates mittit, imperans longas naves fieri, & hippagogas, *id est, naves quibus equi feruntur.*

XLIX Dum hæc illi comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Perses præceperat petentibus, terram multi in continenti populi dederunt: insulani quoque, cum alii omnes, ad quos eadem petituri legati accersere, tum vero Æginetæ. Qua de re continuo Athenienses irritati sunt, quod putarent hostili in ipsos animo dedisse terram & aquam Æginetas, ut una cum Persa adversus Athenas militarent. Itaque libenter occasionem contra Æginetas amplexi, Spartam profecti illos insimulaverunt quod ex eo quod fecerant Græci-

L am prodidissent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandridæ filius, Spartiatarum rex, Æginam transmisit, animo præcipuos ejus rei autores comprehendendi. Conanti autem illos comprehendere cum alii Æginetæ intercessere, tum præcipue Crius Polycriti filius. 2 negans eum gavisurum si quem abduceret Æginetarum: nam id eum facere sine communi consilio Spartiatarum, sed ab Atheniensibus pecunia corruptum: aliqui cum altero rege venturum fuisse ad se comprehendendos. Hoc autem dicebat ex 3 epistola Demarati. Dum Cleomenes ab Ægina discedens interrogavit quod ei nomen esset. Ille respondit quod erat Crios, *id est aries.* Cui Cleomenes, Crie, inquit, jam nunc præferrato cornua, tanquam occursu-

LI rus magno malo. ¶ Spartæ autem per id tempus Demaratus Cleomenem insimulabat, & ipse rex Spartiatarum,

καὶ μακρῷ ἦν αὐτῶν θωμασιώτατα τὰ οἱ Φοίνικες ἀνεῦρον οἱ μετὰ Θάσου κτίσαντες τὴν νῆσον ταύτην, ἥτις νῦν ἀπὸ τοῦ Θάσου τούτου τοῦ Φοίνικος τὸ οὔνομα ἔσχε. τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτά ἐστι τῆς Θάσου, μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομένου, καὶ Κοινύρων. ἀντίον δὲ Σαμοθρηΐκης ὄρος μέγα ἀνεστραμμένον ἐν ζητήσει. τοῦτο μέν νυν ἐστὶ τοιοῦτο. γρ. Φοινικικὰ Οἱ δὲ Θάσιοι τῷ βασιλέϊ κελεύσαντι καὶ τὸ τεῖχος τὸ σφέτερον κατεῖλον, καὶ τὰς νέας πάσας ἐκόμισαν ἐς Ἄβδηρα. μετὰ δὲ τοῦτο, ἀπεπειρᾶτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων ὅ, τι ἐν νόῳ ἔχοιεν, κότερα πολεμέειν ἑωυτῷ, ἢ παραδιδόναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας, ἄλλους ἄλλῃ τάξας, ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, κελεύων αἰτέειν βασιλέϊ γῆν τε καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε· ἄλλους δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς ἑωυτοῦ δασμοφόρους πόλιας τὰς παραθαλασσίους, κελεύων νέας τε μακρὰς καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα ποιέεσθαι. Οὗτοί τε δὴ παρεσκευάζοντο ταῦτα, καὶ τοῖσι ἥκουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυξι, πολλοὶ μὲν ἠπειρωτέων ἔδοσαν τὰ προΐσχετο αἰτέων ὁ Πέρσης· πάντες δὲ νησιῶται, ἐς τοὺς ἀπικοίατο αἰτήσοντες, οἵ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ, καὶ δὴ καὶ Αἰγινῆται. ποιήσασι δέ σφι ταῦτα, ἰθέως Ἀθηναῖοι ἐπεκέατο, δοκέοντές τε ἐπὶ σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι, ὡς ἅμα τῷ Πέρσῃ ἐπὶ σφέας στρατεύωνται, καὶ ἄσμενοι προφάσιος ἐπελάβοντο. φοιτέοντές τε ἐς τὴν Σπάρτην, κατηγόρεον Αἰγινητέων τὰ πεποιήκοιεν, προδόντες τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς ταύτην δὲ τὴν κατηγορίην, Κλεομένης ὁ Ἀναξανδρίδεω, βασιλεὺς ἐὼν Σπαρτιητέων, διέβη ἐς Αἴγιναν, βουλόμενος συλλαβεῖν Αἰγινητέων τοὺς αἰτιωτάτους. ὡς δὲ ἐπειρᾶτο συλλαμβάνων, ἄλλοι τε δὴ αὐτῷ ἐγίνοντο ἀντίξοοι τῶν Αἰγινητέων, ἐν δὲ δὴ καὶ Κριὸς ὁ Πολυκρίτου μάλιστα, ὃς οὐκ ἔφη αὐτὸν οὐδένα ἄξειν χαίροντα Αἰγινητέων. ἄνευ γάρ μιν Σπαρτιητέων τοῦ κοινοῦ ποιέειν ταῦτα, ὑπ' Ἀθηναίων ἀναγνωσθέντα χρήμασι. ἅμα γὰρ ἄν μιν τῷ ἑτέρῳ βασιλέϊ ἐλθόντα συλλαμβάνειν. ἔλεγε δὲ ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημαρήτου. Κλεομένης δὲ ἀπελαυνόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης, εἴρετο τὸν Κριὸν ὅ, τι οἱ εἴη τὸ οὔνομα· ὁ δὲ τὸ ἐὸν ἔφρασε. ὁ δὲ Κλεομένης πρὸς αὐτὸν ἔφη, Ἤδη νῦν καταχαλκοῦ ὦ Κριὲ τὰ κέρεα, ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ. 221 Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπομένων Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος, διέβαλε τὸν Κλεομένεα, ἐὼν βασιλεὺς καὶ οὗτος Σπαρτιητέων,

1 Ex quibus admiratione digna erant ea potissimum quæ Ph. 2 Id est, Negans eum impune quemquam Ægin. abducturum. 3 Mandato.

οἰκίης δὲ τῆς ὑποδεεστέρης· κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν ὑποδεεστέρης, (ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γεγόνασι) κατὰ πρεσβυγενείην δέ κως τετίμηται μᾶλλον ἡ Εὐρυσθένεος. Λακεδαιμόνιοι γάρ, ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ, λέγουσι αὐτὸν Ἀριστόδημον τὸν Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὕλλου βασιλεύοντα, ἀγαγεῖν σφέας ἐς ταύτην τὴν χώρην τὴν νῦν ἐκτέαται, ἀλλ' οὐ τοὺς Ἀριστοδήμου παῖδας. μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλόν, Ἀριστοδήμῳ τεκεῖν τὴν γυναῖκα, τῇ οὔνομα εἶναι Ἀργείην. θυγατέρα δὲ αὐτὴν λέγουσι εἶναι Αὐτεσίωνος, τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος. ταύτην δὲ τεκεῖν δίδυμα· ἐπιδόντα δὲ τὸν Ἀριστόδημον τὰ τέκνα, νούσῳ τελευτᾶν. Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε ἐόντας, βουλεῦσαι κατὰ νόμον βασιλέα τῶν παίδων τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι· οὐκ ὦν δή σφεας ἔχειν ὁκότερον ἕλωνται, ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων ἀμφοτέρων ἐόντων. οὐ δυναμένους δὲ γνῶναι, ἢ καὶ πρὸ τούτου, ἐπειρωτᾶν τὴν τεκοῦσαν. τὴν δὲ οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγινώσκειν, εἰδυῖαν μὲν καὶ τὸ κάρτα λέγειν ταῦτα, βουλομένην δὲ εἴ κως ἀμφότεροι γενοίατο βασιλέες. τοὺς ὦν δὴ Λακεδαιμονίους ἀπορέειν. ἀπορέοντας δέ, πέμπειν ἐς Δελφούς, ἐπειρησομένους ὅ, τι χρήσονται τῷ πρήγματι. τὴν δὲ Πυθίην κελεύειν σφέας ἀμφότερα τὰ παιδία ἡγήσασθαι βασιλέας, τιμᾶν δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον. τὴν μὲν δὴ Πυθίην ταῦτά σφι ἀνελεῖν. τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι ἀπορέουσι οὐδὲν ἧσσον ὅκως ἐξεύρωσι αὐτέων τὸν πρεσβύτερον, ὑποθέσθαι ἄνδρα Μεσσήνιον, τῷ οὔνομα εἶναι Πανίτην. ὑποθέσθαι δὲ τοῦτον τὸν Πανίτην τάδε τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάξαι τὴν γειναμένην ὁκότερον τῶν παίδων πρότερον λούει καὶ σιτίζει. καὶ ἢν μὲν κατὰ ταυτὰ φαίνηται αἰεὶ ποιεῦσα, τοὺς δὲ πᾶν ἕξειν ὅσον τι καὶ δίζηνται καὶ θέλουσι ἐξευρεῖν· ἢν δὲ πλανᾶται καὶ ἐκείνη, ἐναλλὰξ ποιεῦσα, δῆλά σφι ἔσεσθαι ὡς οὐδὲ ἐκείνη πλέον οὐδὲν οἶδε· ἐπ' ἄλλην τε σφέας τράπεσθαι ὁδόν. ἐνθαῦτα δὴ τοὺς Σπαρτιήτας, κατὰ τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας, φυλάξαντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου παίδων, λαβεῖν κατὰ ταυτὰ τιμῶσαν τὸν πρότερον καὶ σίτισι καὶ λουτροῖσι, οὐκ εἰδυῖαν τῶν εἵνεκεν ἐφυλάσσετο. λαβόντες δὲ τὸ παιδίον τὸ τιμώμενον πρὸς τῆς γειναμένης, ὡς ἐὸν πρότερον, τρέφειν ἐν τῷ δημοσίῳ. καί οἱ οὔνομα τεθῆναι Εὐρυσθένεα· τῷ δὲ νεωτέρῳ, Προκλέα. τούτους ἀνδρωθέντας, αὐτούς τε ἀδελφεοὺς ἐόντας, λέγουσι διαφόρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς ζόης αὐτέων ἀλλήλοισι, καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους, ὡσαύτως διατελέειν. Λακεδαιμόνιοι μὲν ταῦτα λέγουσι μοῦνοι Ἑλλήνων·

sed ex familia inferiore, quæ tamen alia nulla in re inferior erat, (ab eodem enim oriundi) quam quod familia EUrysthenis, quod primigenius esset, nonnihil honoratior erat.

LII Etenim Lacedæmonii, nulli poetarum assentientes, negant se in eam quam nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi, sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius. Nec multo post Aristodemi uxorem nomine 1 Æginam, (quam dicunt fuisse filiam AUtesionis, qui fuit Tisameni, qui fuit Thersandri, qui fuit Polynicis filius) peperisse geminos: 2 eisque natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmonios autem qui tum erant, inito consilio creasse regem è pueris eum qui esset primigenius, ut lex jubebat. Sed nescientes utrum puerorum eligerent, quum essent similes ac pares: id quum nequirent ipsi discernere, prius fuisse percontatos genitricem: eaque negante se dignoscere, sed dissimulante, quod videlicet (ut credibile est) magnopere cuperet ambos effici reges: ita de hoc dubitantes Lacedæmonios misisse Delphos sciscitatum quid in ea re agerent: & iis Pythiam respondisse ut utrunque puerorum regem ducerent, sed primigenium magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodam Messenio, nomine Panite, ut observarent utrum puerorum mater priorem lavaret cibaretque: quam si deprehenderent eodem semper modo factitare, habituros id omne quod quærerent, & inventuros quod vellent: sin illa alternando erraret, palam fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse: & ut isti aliam rationem inirent. Ibique Spartiatas ex admonitu Messenii observantes matrem puerorum, ignaram cur observaretur, animadvertentesque illam præferentem alteri primigenium tum cibando tum lavando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tanquam primigenium publiceque alendum curasse, imposito ei nomine EUrysthene: juniori, Procle. Hos autem fratres, ubi adoleverunt, per omne vitæ tempus inter se dissensisse. & itidem eorum posteros perseverasse.

LIII Hæc soli Græcorum Lacedæmonii aiunt.

1 Argivam, 2 Aristodemum autem liberos hos intuitum morbo decessisse.

At hæc

At hæc quæ commemorantur à Græcis,
ego scribo: hos Doriensium reges usque
ad Perseum Danaes à deo genitum,
recenseri recte à Græcis, & ostendi Græ-
cos esse. jam tum enim isti inter Græ-
cos censebantur. Ideo autem dixi, us-
que ad Perseum, nec altius repetii, quod
nullum Perseo cognomentum fuit mor-
talis patris, quemadmodum Herculi
Amphitryon. Itaque à me rectam rati-
onem sequente dictum recte est usque ad
Perseum. A Danae vero Acrisii filia
retrorsum patres eorum recensendo con-
stabit principes Doriensium 1 ex Ægyp-
to oriundos. Hæc generis recensio ex
commemoratione Græcorum facta est.
LIV Ut autem à Persis fertur, Perseus ipse,
quum esset Assyrius, factus est Græcus,
non tamen progenitores ejus. Nam pro-
genitores Acrisii 2 recensere ad progeni-
em Persei nihil attinet: eosque (quem-
admodum Græci aiunt) Ægyptios fu-
LV isse. Hæc de his hactenus. Quod
autem regnum Dorum, quum Ægyptii
essent, sibi traditum acceperint, hoc
(quoniam ab aliis dictum est) omitte-
mus: quæ vero alii non attigerunt, co-
LVI rum faciemus mentionem. 3 Has dignati-
ones regibus Spartiatæ tribuerunt: duo
sacerdotia, Jovis Lacedæmonii & Jovis
cœlestis: & jus belli in quamcunque li-
buerit regionem inferendi, ut id nulli
Spartiatarum prohibere fas sit, alioqui
piaculari crimine teneatur. Ut in expe-
ditionibus adeundis primi eant reges,
in abeundo postremi sint. Centum
delecti viri eis in militia custodes ad-
sint. 4 In egressibus utantur quotcun-
que pecoribus libuerit: quorum immo-
latorum pelles omnes ac terga accipi-
LVII ant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis
tempore eis tribuuntur: Ut quoties ali-
qua publica evisceratio fit, primi in
cœna reges discumbant, & iis primis di-
stribui incipiat utrique eorum duplum
omnium quàm cæteris convivis: 5 liba-
minaque immolatorum & coria, eorum
sint. Singulis quoque calendis instan-
tis mensis, singula pecora utrique è pu-
blico dentur Apollini immolanda: &
farinæ medimnus, *id est, sex modia*, & vi-
ni Laconicus quartarius: & in specta-
culis singulorum certaminum certis lo-

τάδε δὲ καταλεγόμενα ὑπ' Ἑλλήνων, ἐγὼ γράφω. " τούτους τοὺς Δωριέων βασιλέας, μέχρι μὲν Περσέος τοῦ Δανάης τοῦ θεοῦ ἀπεόντος, καταλεγομένους ὀρθῶς ὑπ' Ἑλλήνων, καὶ ἀποδεικνυμένους ὡς εἰσὶ Ἕλληνες, ἤδη γὰρ τηνικαῦτα ἐς Ἕλληνας ἔτι ἐτέλεον. ἔλεξα δέ, μέχρι Περσέος, τοῦδε εἵνεκα, ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἔτι ἔλαβον, ὅτι οὐκ " ἔπεστι ἐπωνυμίη Περσέϊ οὐδεμίη πατρὸς θνητοῦ, ὥσπερ Ἡρακλέϊ Ἀμφιτρύων. ἤδη ὦν ὀρθῷ λόγῳ χρεωμένῳ, μέχρι τοῦ Περσέος ὀρθῶς εἴρηταί μοι. ἀπὸ δὲ Δανάης τῆς Ἀκρισίου καταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πατέρας αὐτέων, φαινοίατο ἂν ἐόντες οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες Αἰγύπτιοι ἰθαγενέες. ταῦτα μέν νυν κατὰ τὰ Ἕλληνες λέγουσι γεγενεηλόγηται. Ὡς δὲ " ὁ Περσέων λόγος λέγεται, αὐτὸς ὁ Περσεὺς ἐὼν Ἀσσύριος, ἐγένετο Ἕλλην, ἀλλ' οὐκ οἱ Περσέος πρόγονοι. τοὺς δὲ Ἀκρισίου γε πατέρας ὁμολογέοντας κατ' οἰκηιότητα Περσέϊ οὐδέν, τούτους δὲ εἶναι, κατάπερ Ἕλληνες λέγουσι, Αἰγυπτίους. Καὶ ταῦτα μέν νυν περὶ τούτων εἰρήσθω. ὅτι δὲ ἐόντες Αἰγύπτιοι, καὶ ὅτι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον τὰς Δωριέων βασιληίας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτέων εἴρηται, ἐάσομεν αὐτά· τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελάβοντο, τούτων μνήμην ποιήσομαι. Γέρεά τε δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῆται δεδώκασι, ἱρωσύνας δύο, Διός τε Λακεδαίμονος, καὶ Διὸς οὐρανίου. καὶ πόλεμόν γε ἐκφέρειν ἐπ' ἣν ἂν βούλωνται χώρην. τούτου δὲ μηδένα εἶναι Σπαρτιητέων διακωλυτήν· εἰ δὲ μή, αὐτὸν ἐν τῷ ἄγεϊ ἐνέχεσθαι. στρατευομένων δέ, πρώτους ἰέναι τοὺς βασιλέας, ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας ἐπὶ στρατιῆς φυλάσσειν αὐτούς. προβάτοισι δὲ χρᾶσθαι ἐν τοῖσι ἐξοδίοισι, ὁκόσοισι ἂν ἐθέλωσι. τῶν δὲ θυομένων ἁπάντων τὰ δέρματά τε καὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν σφέας. ταῦτα μὲν τὰ ἐμπολέμια. Τὰ δὲ ἄλλα τὰ εἰρηναῖα κατὰ τάδε σφι δέδοται· ἢν θυσίη τις δημοτελὴς ποιέηται, πρώτους ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἵζειν τοὺς βασιλέας· καὶ ἀπὸ τούτων πρῶτον ἄρχεσθαι, διπλήσια νέμοντας ἑκατέρῳ τὰ πάντα ἢ τοῖσι ἄλλοισι δαιτυμόνεσι. καὶ σπονδαρχίας εἶναι τούτων, καὶ τῶν " τυθέντων προβάτων τὰ δέρματα· νεομηνίας δὲ ἀνὰ πάσας καὶ ἑβδόμας ἱσταμένου τοῦ μηνός, δίδοσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ἱρήιον τέλεον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος, καὶ μέδιμνον ἀλφίτων, καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικήν· καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πᾶσι προεδρίας

γρ. τούτους γὰρ δὴ τοὺς

γρ. ἔστι

γρ. ὁ παρὰ Περσέων

222

γρ. τυθέντων τὰ δέρματα.

1 Ægyptios fuisse indigenas. 2 Nullam habere Perseo cum consanguinitatem: 3 Has dignitates. *Vel,* Hos honores. 4 Quoties in expeditionem poficiscuntur, utant. 5 Et ut primum in libationibus locum obtineant, coriaque immolatorum pecorum, eorum sint. Singulis quoque calendis, & septimo quoque die mensis in euntis, victima perfecta utrique illorum detur in Apollinis æde. *Illud autem* ἱρήιον τέλεον, (*id est, ad verbum, perfecta victima, & quasi omnibus suis numeris absoluta*) *varie exponitur.*

ἐξαιρέτους,

ἐξαιρέτους, καὶ προξείνους ἀποδεικνύναι τούτοισι προσκέεσθαι τοὺς ἂν ἐθέλουσι τῶν ἀστῶν, καὶ Πυθίους αἱρέεσθαι δύο ἑκάτερον. (οἱ δὲ πύθιοι, εἰσὶ θεοπρόποι ἐς Δελφοὺς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλήων τὰ δημόσια) μὴ ἐλθοῦσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἀποπέμπεσθαί σφι ἐς τὰ οἰκία ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ, καὶ οἴνου κοτύλην· παρεοῦσι δὲ διπλήσια πάντα δίδοσθαι. τὠϋτὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἰδιωτέων κληθέντας ἐπὶ δεῖπνον τιμᾶσθαι. τὰς δὲ μαντηΐας τὰς γινομένας, τούτους φυλάσσειν· συνειδέναι δὲ καὶ τοὺς πυθίους. δικάζειν δὲ μούνους τοὺς βασιλῆας τοσάδε μοῦνα· πατρούχου τε παρθένου πέρι, ἐς τὸν ἱκνέεται ἔχειν, ἢν μήπερ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ· καὶ ὁδῶν δημοσιέων πέρι· καὶ ἤν τις θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασιλήων ἐναντίον ποιέεσθαι. καὶ παρίζειν βουλεύουσι τοῖσι γέρουσι, ἐοῦσι δυῶν δέουσι τριήκοντα. ἢν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοὺς μάλιστά σφι τῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλήων γέρεα, δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ, τὴν ἑωϋτῶν. Ταῦτα μὲν ζῶσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδοται ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν Σπαρτιητέων· ἀποθανοῦσι δὲ, τάδε· ἱππέες περιαγγέλλουσι τὸ γεγονὸς κατὰ πᾶσαν τὴν Λακωνικήν. κατὰ δὲ τὴν πόλιν γυναῖκες περιιοῦσαι, λέβητας κροτέουσι. ἐπεὰν ὦν τοῦτο γίνηται τοιοῦτο, ἀνάγκη ἐξ οἰκίης ἑκάστης ἐλευθέρους δύο καταμιαίνεσθαι ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα· μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο, ζημίαι μεγάλαι ἐπικέαται. νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι κατὰ τῶν βασιλήων τοὺς θανάτους ἐστὶ ὠϋτὸς καὶ τοῖσι βαρβάροισι τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ. τῶν γὰρ βαρβάρων οἱ πλεῦνες τὠϋτῷ νόμῳ χρέωνται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλήων. ἐπεὰν γὰρ ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαίμονος, χωρὶς Σπαρτιητέων, ἀριθμῷ τῶν περιοίκων " ἀναμεμαθοὺς ἐς τὸ κῆδος ἰέναι. τουτέων ὦν καὶ τῶν εἱλωτέων, καὶ αὐτέων Σπαρτιητέων ἐπεὰν συλλεχθέωσι ἐς τὠϋτὸ πολλαὶ χιλιάδες, σύμμιγα τῇσι γυναιξὶ κόπτονταί τε τὰ μέτωπα προθύμως, καὶ οἰμωγῇ διαχρέωνται ἀπλέτῳ· φάμενοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον τῶν βασιλήων, τοῦτον δὴ γενέσθαι ἄριστον. ὃς δ' ἂν ἐν πολέμῳ τῶν βασιλήων ἀποθάνῃ, τούτῳ δὲ εἴδωλον σκευάσαντες, ἐν κλίνῃ εὖ ἐστρωμένῃ ἐκφέρουσι. ἐπεὰν δὲ θάψωσι, ἀγορὴ δέκα ἡμερέων οὐκ ἵσταταί σφι, οὐδ' ἀρχαιρεσίη συνίζει, ἀλλὰ πενθέουσι ταύτας τὰς ἡμέρας. Συμφέρονται δὲ ἄλλο οὗτοι τόδε τοῖσι Πέρσῃσι· ἐπεὰν ἀποθανόντος τοῦ βασιλῆος ἄλλος ἐνίστηται βασιλεὺς, οὗτος ὁ ἐσιὼν ἐλευθεροῖ ὅς τι-

" τῶν ἀναγκαστοὺς

cis præsideant. 1 Liceatque quibuscunque libeat civibus inniti, & utrique binos eligere Pythios. (sunt autem Pythii qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quique publice cum regibus pascuntur.) Regibus ad cœnam non euntibus mittantur bini farinæ chœnices, *id est*, *semodia*, & vini singulæ cotylæ, *id est*, *sextarii*: præsentibus dupla dentur omnia. eadem ratione à privatis quoque invitati ad cœnam, honorentur. 2 Vaticinia quæ de virgine pupilla, utri danda sit, eine cui mater, an cui pater desponderat: necnon de viis publicis: & siquis adoptivum filium 3 facere velit invitis regibus. Liceat quoque eis pro suo arbitrio assidere in senatu, qui constat ex duodetriginta senibus: si eo non accesserint, eorum maxime propinqui duo senatores jus regum obtineant, duos calculos ponendi, tertium pro seipsis. Viventibus hæc regibus LVIII à republica Spartiatarum tribuuntur: ista, defunctis: Equites per universam Laconicam obitum regis enunciant: fœminæ per urbem circumeuntes ollas pulsitant. Quumque hoc fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, marem ac fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem autem circa funus regum consuetudo Lacedæmoniis est quæ barbaris Asianis. Nam plerique barbarorum eodem ritu in mortibus regum utuntur. Siquidem 4 postea quam mortem obiit Lacedæmoniorum rex, oportet ejus exequiis adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque Spartiatarum, qui sunt numero vicinorum. Quorum & item servorum atque ipsorum Spartiatarum posteaquam multa millia in unum coacta sunt, promiscue cum mulieribus frontes suas intrepide pungunt, & ululatu immenso utuntur, ultimum quenque regum dicentes semper fuisse optimum. Qui vero regum in bello periit, ejus simulacrum quum expresserunt, in toro bene strato efferunt, cujus tumulatione decem dies justitium est, nullusque magistratuum consessus, sed luctus continens. In hoc quoque cum Persis isti conve- LIX niunt, quod defuncto rege alter qui succedit, liberat ære alieno quicunque

1 Liceatque illis quos velint ex civibus proxenos constituere, *vel*, creare. *Erant autem proxeni qui totius urbis nomine hospitio excipiebant qui ex aliis civitatibus adveniebant, iisque quæcunque poterant humanitatis officia præstabant.* 2 Vaticinia autem quæ eduntur, ut ab iis custodiantur, *vel*, *asserventur*. Ut soli reges de his solis judicium ferant: de virgine ad quam tota hæreditas devenerit, quis ex jure illam in uxorem ducere debeat, si pater eam non desponderit. *Ad verbum*, Cui obveniat illam habere. *i. in quem cadat.* 3. Facere velit, ut coram regibus faciat. *vel*, *in conspectu regum.* 4 Mortuo rege Lacedæmoniorum coguntur prosequi funus aperto pectore totius Lacedæmoniæ regionis certi numeri incolæ, exceptis Spartiatis. *Ita Camerar. hunc locum interpret.*

Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat: & apud Persas item qui rex creatus est, omnibus civitatibus tributum quod debebant remittit.

LX Cum Ægyptiis etiam Lacedæmonii in hoc congruunt, quod eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus è coquo, & tibicen è tibicine, & præco ex præcone gignitur: neque ulli propter vocalitatem aliis insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseverant: atque hæc quidem ita fiunt.

LXI ¶ Cleomenem autem tunc quum apud Æginam esset, communi Græciæ bono operam dantem insimulabat Demaratus, non tam Æginetis studens, quam invidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Ægina reversus consultabat ut regno submoveret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Spartæ regnum obtinens, quum è duabus uxoribus liberos non susciperet, & in se culpam ejus rei non esse agnosceret, tertiam *duxit uxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, Cujus opera ex omnibus civibus maxime utebatur: cui viro erat uxor speciosissima, ex turpissima talis facta. Siquidem hanc mala forma præditam esse cernens nutrix sua, idque parentes ejus, utpote locupletes, ægre ferre, hoc excogitavit, ut puellam singulis diebus bajularet ad Helenæ templum, quod est in loco qui dicitur Therapne, supra fanum Phœbi. Eo quoties nutrix intulerat puellam, stans ante simulacrum, deam precabatur ut alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti è templo mulier quædam apparuisse fertur, atque interrogasse illam quidnam in ulnis gestaret: & quum nutrix se infantem gestare respondisset, jussisse sibi ostendi. Quumque negaret nutrix id se facturam, quod infantem parentes sui vetuissent ostendi cuipiam, institisse jubere prorsus ut sibi ostenderetur. 1 magni enim facturam illam si à se infans conspiceretur. Ita nutrice puellam ostendente, demulcentem caput puellæ dixisse, futuram eam omnium Spartanarum formosissimam: atque ab eo pristinam speciem decidisse. Hanc, quum ad nubilem pervenit ætatem, duxit uxorem Agetus Alcidis filius, ille amicus Aristonis.

LXII Ejus mulieris amore titillatus quum esset Ariston, hanc rem commentus est:

τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλέϊ ἢ τῷ δημοσίῳ ὤφειλε. ἐν δ' αὖ Πέρσῃσι ὁ κατιστάμενος βασιλεὺς τὸν προοφειλόμενον φόρον μετιεῖ πάσῃσι τῇσι πόλισι. Συμφέρονται δὲ καὶ τάδε Αἰγυπτίοισι Λακεδαιμόνιοι· οἱ κήρυκες αὐτέων καὶ αὐληταὶ καὶ μάγειροι ἐκδέκονται τὰς πατρωΐας τέχνας. καὶ αὐλητής τε αὐλητέω γίνεται, καὶ μάγειρος μαγείρου, καὶ κῆρυξ κήρυκος, οὐ κατὰ λαμπροφωνίην ἐπιτιθέμενοι ἄλλοι σφέας παρακληΐουσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελέουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται. Τότε δὲ τὸν Κλεομένεα ἐόντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ, καὶ κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ προσεργαζόμενον, ὁ Δημάρητος διέβαλε, οὐκ Αἰγινητέων οὕτω κηδόμενος, ὡς φθόνῳ καὶ ἄτῃ χρεώμενος. Κλεομένης δὲ νοστήσας ἀπ' Αἰγίνης, ἐβούλευε τὸν Δημάρητον παῦσαι τῆς βασιληΐης, διὰ πρῆγμα τοιόνδε ἐπίβασιν ἐς αὐτὸν ποιεύμενος. Ἀρίστωνι βασιλεύοντι " ἐν Σπάρτῃ, καὶ γήμαντι γυναῖκας δύο, παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. καὶ, οὐ γὰρ συνεγινώσκετο αὐτὸς " τούτου εἶναι αἴτιος, γαμέει τρίτην γυναῖκα. ὧδε δὲ γαμέει· ἦν οἱ φίλος τῶν Σπαρτιητέων ἀνὴρ, τῷ προσέκειτο τῶν ἀστῶν μάλιστα ὁ Ἀρίστων. τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε ἐοῦσα γυνὴ καλλίστη μακρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν· καὶ ταῦτα μέντοι καλλίστη ἐξ αἰσχίστης γενομένη. ἐοῦσαν γάρ μιν τὸ εἶδος φλαύρην, ἡ τροφὸς αὐτῆς, οἷα ἀνθρώπων τε ὀλβίων θυγατέρα, καὶ δυσειδέα ἐοῦσαν, πρὸς δὲ καὶ ὁρέουσα τοὺς γονέας συμφορὴν τὸ εἶδος αὐτῆς ποιευμένους, ταῦτα ἕκαστα μαθοῦσα, ἐπιφράζεται τοιάδε· ἐφόρεε αὐτὴν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς τὸ τῆς Ἑλένης ἱρὸν τὸ ἐστὶ ἐν τῇ Θεράπνῃ καλεομένῃ, ὕπερθε τοῦ " * Φοιβηΐου ἱροῦ. ὅκως δὲ ἐνείκειε ἡ τροφὸς, πρός τε τὤγαλμα ἵστα, καὶ ἐλίσσετο τὴν θεὸν ἀπαλλάξαι τῆς δυσμορφίης τὸ παιδίον. καὶ δή κοτε ἀπιούσῃ ἐκ τοῦ ἱροῦ τῇ τροφῷ γυναῖκα λέγεται ἐπιφανῆναι· ἐπιφανεῖσαν δὲ, ἐπειρέσθαι μιν ὅ, τι φέρει ἐν τῇ ἀγκάλῃ. καὶ τὴν φράσαι, ὡς παιδίον φορέει· τὴν δὲ κελεῦσαί οἱ δέξαι· τὴν δὲ οὐ φάναι· ἀπειρῆσθαι γάρ οἱ ἐκ τῶν γειναμένων μηδενὶ ἐπιδεικνύναι. τὴν δὲ πάντως ἑωυτῇ κελεύειν ἐπιδέξαι. ὁρῶσαν δὲ τὴν γυναῖκα περὶ πολλοῦ ποιευμένην ἰδέσθαι, οὕτω δὴ τὴν τροφὸν δέξαι τὸ παιδίον. τὴν δὲ, καταψῶσαν τοῦ παιδίου τὴν κεφαλὴν, εἰπεῖν ὡς καλλιστεύσει πασέων τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν. ἀπὸ μὲν δὴ ταύτης τῆς ἡμέρης μεταπεσεῖν τὸ εἶδος. γαμέει δέ μιν ἐς γάμου ὥρην ἀπικομένην Ἄγητος ὁ Ἀλκείδεω, οὗτος δὴ ὁ τοῦ Ἀρίστωνος φίλος. Τὸν δὲ Ἀρίστωνα ἔκνιζε ἄρα τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως. μηχανᾶται δὴ τοιάδε.

γρ. ἐς Σπάρτην.

γρ. τούτων

γρ. Φοινικηΐου

1 Nutricem autem, quum videret mulierem illam magni æstimare, infantem à se conspici, ei tandem ostendisse. Hanc autem caput puellæ demulc. dixisse, &c. * supra Phœbæi fanum, ut Dioscurorum id intelligatur, quod dicatum in Phœbæo. Joh. Meursii Miscellan. Laconic. l. 1. c. 5.

αὐτός τε τῷ ἑταίρῳ τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὕτη, ὑποδέκεται δωτίνην δώσειν τῶν ἑωυτοῦ πάντων ἕν τι τὸ ἂν αὐτὸς ἐκεῖνος ἕληται, καὶ τὸν ἑταῖρον ἑωυτῷ ἐκέλευε ὡσαύτως τὴν ὁμοίην διδόναι. ὁ δὲ, οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικὶ, ὁρέων ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι γυναῖκα, καταινέει ταῦτα. ἐπὶ τούτοισι δὲ ὅρκους ἐπήλασαν. μετὰ δὲ, αὐτός τε ὁ Ἀρίστων ἔδωκε τοῦτο ὅ, τι δὴ ἦν τὸ εἵλετο τῶν κειμηλίων τῶν Ἀρίστωνος ὁ Ἄγητος, καὶ αὐτὸς τὴν ὁμοίην ζητέων φέρεσθαι παρ' ἐκείνου. ἐνθαῦτα δὴ τοῦ ἑταίρου τὴν γυναῖκα ἐπειρᾶτο ἀπάγεσθαι. ὁ δὲ, πλὴν τούτου μούνου, τἄλλα ἔφη καταινέσαι. ἀναγκαζόμενος μέντοι τῷ τε ὅρκῳ, καὶ τῆς ἀπάτης τῇ παραγωγῇ, ἀπίει ἀπάγεσθαι. Οὕτω μὲν δὴ τὴν τρίτην ἐσηγάγετο γυναῖκα ὁ Ἀρίστων, τὴν δευτέραν ἀποπεμψάμενος. ἐν δέ οἱ χρόνῳ ἐλάσσονι, καὶ οὐ πληρώσασα τοὺς δέκα μῆνας ἡ γυνὴ αὕτη, τίκτει τοῦτον τὸν Δημάρητον. καί τις οἱ τῶν οἰκετέων ἐν θώκῳ κατημένῳ μετὰ τῶν ἐφόρων, ἐξαγγέλλει ὥς οἱ παῖς γέγονε. ὁ δὲ, ἐπιστάμενός τε τὸν χρόνον τῷ ἠγάγετο τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπὶ δακτύλων συμβαλλεόμενος τοὺς μῆνας, εἶπε ἀπομόσας, "Οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη.
224 τοῦτο ἤκουσαν μὲν οἱ ἔφοροι. πρῆγμα μέντοι οὐδὲν ἐποιήσαντο τὸ παραυτίκα· ὁ δὲ παῖς ηὔξετο· καὶ τῷ Ἀρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμελε. παῖδα γὰρ τὸν Δημάρητον ἐς τὰ μάλιστά οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὐτῷ οὔνομα ἔθετο, διὰ τόδε· πρότερον τούτων, πανδημεὶ Σπαρτιῆται Ἀρίστωνι ὡς ἀνδρὶ εὐδοκιμέοντι διὰ πάντων δὴ τῶν βασιλέων τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων, ἀρὴν ἐποιήσαντο παῖδα γενέσθαι. διὰ τοῦτο μέν οἱ τὸ οὔνομα Δημάρητος ἐτέθη. Χρόνου δὲ περιϊόντος Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρητος δὲ ἔσχε τὴν βασιληΐην. ἔδεε δὲ (ὡς ἔοικε) ἀνάπυστα γενόμενα ταῦτα, καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιληΐης, διὰ τὰ Κλεομένεϊ διεβλήθη μεγάλως, πρότερόν τε ὁ Δημάρητος ἀπαγαγὼν τὴν στρατιὴν ἐξ Ἐλευσῖνος, καὶ δὴ καὶ τότε ἐπ' Αἰγινητέων τοὺς μηδίσαντας διαβάντος Κλεομένεος. Ὁρμηθεὶς ὦν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλεομένης, συντίθεται Λευτυχίδῃ τῷ Μενάρεος τοῦ Ἄγιος, ἐόντι οἰκίης τῆς αὐτῆς Δημαρήτῳ, ἐπ' ᾧ τε, ἢν αὐτὸν καταστήσῃ βασιλέα ἀντὶ Δημαρήτου, ἕψεταί οἱ ἐπ' Αἰγινήτας· ὁ δὲ Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μάλιστα γεγονὼς, διὰ πρῆγμα τοιόνδε· ἁρμοσαμένου Λευτυχίδεω Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ Δημαρμένου θυγατέρα, ὁ Δημάρητος ἐπιβουλεύσας, ἀποστερεῖ Λευτυχίδεα τοῦ γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν Πέρκαλον ἁρπάσας καὶ σχὼν γυναῖκα. κατὰ τοῦτο μὲν τῷ Λευτυχίδῃ ἡ ἔχθρη

Ageto sodali suo, cujus illa erat uxor, recepit se dono daturum unam è suis rebus quamcunque ille optaret: atque invicem jussit illum simile munus sibi dare. Agetus nihil de re uxoria suspicatus quum videret Aristoni quoque uxorem esse, accepit conditionem, & in eam rem jusjurandum interposuit. Cui mox Ariston è suis rebus prætiosis donavit quam ille elegit. Ipse vicissim, quum ejus partes petendi muneris ab illo fuerunt, 1 ibi optavit uxorem ejus adferri. Agetus dicere se præter hoc unum cætera annuisse: jurejurando tamen adactus ac dolo seductus, 2 ad eam ducendam abiit. Ita LXIII tertiam hanc Ariston, repudiata secunda, duxit uxorem: 3 quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demoratum. Ariston, quum ei sedenti in basilica cum ephoris quidam famulus nuncium nati filii attulisset, sciens quo tempore duxisset uxorem, deductis in digitos mensibus, dixit cum jurejurando, Hic non est filius meus. Quod audientes ephori, haud magni fecere impræsentiarum: sed posteaquam puer adolevit, pœnituit Aristonem dicti, opinantem utique filium suum esse Demaratum: cui ideo nomen impositum est Demaratus, *id est, à populo votis petitus*: quod ante eum natum omnis populus voto fecit ut Aristoni, omnium ante id tempus regum probatissimo, filius gigneretur. Ea de re id nomen impositum est. Interjecto LXIIII deinde tempore Aristone vita functo, Demaratus obtinuit regnum: sed videlicet necesse erat ut id quod auditum fuerat, hominem regno privaret. Eapropter à Cleomene vehementur insimulabatur, cum antea quod ab Eleusine abduxisset exercitum, tum eo tempore quum adversus Æginetas cum Medo sentientes trajecit Cleomenes. Ergo in- LXV gressus eum 4 urgere Cleomenes, componit cum Leutychide Menaris filio, Agis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, ut si eum regem in locum Demarati constituisset, se adversus Æginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipue causam, quod quum Percala filia Chilonis, filii Demarmeni, ei desponsata esset, Demaratus insidiose hominem conjugio privavit, præoccupata & prærepta uxore, ac retenta. Ob hanc causam Leutychidi inimicitiæ

1 Illius uxorem abducere studebat. 2 Eam abducere permisit. 3 Quæ intra brevius temporis spatium, & non exact. *Id est, Intra brevius quam decem mensium spatium.* 4 Ulcisci.

cum De-

cum Demarato extitere. Is tunc, Cleomene solicitante, contra Demaratum juravit, negans eum rite Spartanorum esse regem, quod Aristonis filius non esset, deinde quod juraverat instititit confirmare: quod Ariston aliquando dixisset, quum ei nunciasset famulus suus filium ei natum, & menses conferens, jurejurando negasset illum esse filium suum. Huic verbo insistens Leutychides, pronunciabat Demaratum neque Aristonis filium esse, neque rite Spartæ regnare: eisdem ephoris adhibitis testibus qui Aristoni assidentes tunc hæc ab illo au-
LXVI dierant. Tandem re in contentionem deducta, visum est Spartiatis oraculum quod Delphis est consulendum an foret Demaratus Aristonis filius necne. Ibi Cleomenes, [1] quum ex ipsius erga Pythiam providentia nihil suspicionis esset, subornat Cobonem quendam Aristophanti filium maxima apud Delphos autoritate, ut persuadeat Periallæ mulierum vaticinantium antistiti, dicere ea quæ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia, sciscitantibus iis qui ad oraculum erant missi, negavit Aristonis filium esse Demaratum. Quæ tamen res sequenti tempore palam facta est, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore
LXVII abdicata est. Hactenus quæ ad deponendum regno Demaratum acta sunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam quod quum ejectus regno gereret magistratum adessetque spectaculo gymnopædiarum, *id est palæstræ nudorum puerorum*, misit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridendi insultandique causa, ministrum, qui interrogaret [2] qualis esset præfectura post regnum. Eam interrogationem ægre ferens Demaratus, respondit se utrumque expertum, illum vero non: & eam interrogationem Lacedæmoniis futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc loquutus, velato capite è theatro domum abiit, confestimque præparatum Jovi bovem immolavit: quo
LXVIII immolato, matrem accersiit. Quæ quum advenisset, positis in ejus manus extis, mulierem his verbis obsecravit, Per ego te mater cum alios deos, tum Jovem hunc domesticum, quem tango, præcor, promas mihi veritatem: quisnam revera meus est pater? Nam Leutychides inter convicia objecit,

ἡ ἐς τὸν Δημάρητον ἐγεγόνεε. τότε δὲ ἐκ τῆς Κλεομένεος προθυμίης ὁ Λευτυχίδης κατώμνυται Δημαρήτου, φὰς αὐτὸν οὐκ ἱκνεομένως βασιλεύειν Σπαρτιητέων, οὐκ ἐόντα παῖδα Ἀρίστωνος. μετὰ δὲ τὴν κατωμοσίην, ἐδίωκε ἀνασώζων ἐκεῖνο τὸ ἔπος τὸ εἶπε Ἀρίστων τότε, ὅτε οἱ ἐξήγγειλε ὁ οἰκέτης παῖδα γεγονέναι, ὁ δὲ, "συμβαλλεόμενος τοὺς μῆνας, ἀπώμοσε, φὰς οὐκ ἑωυτοῦ μιν εἶναι. τούτου δὴ ἐπιβατεύων τοῦ ῥήματος ὁ Λευτυχίδης, ἀπέφαινε τὸν Δημάρητον οὔτε ἐξ Ἀρίστωνος γεγονότα, οὔτε ἱκνευμένως βασιλεύοντα Σπάρτης, τοὺς ἐφόρους μάρτυρας παρεχόμενος ἐκείνους οἳ τότε ἐτύγχανον πάρεδροί τε ἐόντες καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Ἀρίστωνος. Τέλος δὲ, ἐόντων περὶ αὐτέων νεικέων, ἔδοξε Σπαρτιήτῃσι ἐπείρεσθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι, εἰ ἄρα Ἀρίστωνος εἴη παῖς ὁ Δημάρητος. ἀνωΐστου δὲ γενομένου ἐκ προνοίης τῆς Κλεομένεος ἐς τὴν Πυθίην, ἐνθαῦτα προσποιέεται Κλεομένης Κόβωνα τὸν Ἀριστοφάντου, ἄνδρα ἐν Δελφοῖσι δυναστεύοντα μέγιστον. ὁ δὲ Κόβων Περίαλλαν τὴν πρόμαντιν ἀναπείθει τὰ Κλεομένης "ἐβουλεύετο λέγεσθαι, λέγειν. οὕτω δὴ ἡ Πυθίη, ἐπειρωτώντων τῶν θεοπρόπων, ἔκρινε μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημάρητον παῖδα. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο ταῦτα, καὶ Κόβων τε ἔφυγε ἐκ Δελφῶν, καὶ Περίαλλα ἡ πρόμαντις ἐπαύθη τῆς τιμῆς. Κατὰ μὲν δὴ τὴν Δημαρήτου κατάπαυσιν τῆς βασιληΐης οὕτω ἐγένετο. ἔφευγε δὲ Δημάρητος ἐκ Σπάρτης ἐς Μήδους ἐκ τοιοῦδε ὀνείδεος· μετὰ τῆς βασιληΐης τὴν κατάπαυσιν ὁ Δημάρητος ἦρχε αἱρεθεὶς ἀρχήν. ἦσαν μὲν δὴ γυμνοπαιδίαι· θεωμένου δὲ τοῦ Δημαρήτου, ὁ Λευτυχίδης, γεγονὼς ἤδη αὐτὸς βασιλεὺς ἀντ' ἐκείνου, πέμψας τὸν θεράποντα ἐπὶ γέλωτί τε καὶ λάσθῃ, ἠρώτα τὸν Δημάρητον ὁκοῖόν τι εἴη τὸ ἄρχειν μετὰ τὸ βασιλεύειν. ὁ δὲ, ἀλγήσας τῷ ἐπειρωτήματι, εἶπε φὰς, αὐτὸς μὲν ἀμφοτέρων ἤδη πεπειρῆσθαι, κεῖνον δὲ, οὔ. τὴν μέντοι ἐπειρώτησιν ταύτην ἄρξειν Λακεδαιμονίοισι ἢ μυρίης κακότητος, ἢ μυρίης εὐδαιμονίης. Ταῦτα δὲ εἴπας, καὶ κατακαλυψάμενος, ἤιε ἐκ τοῦ θεήτρου ἐς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία. αὐτίκα δὲ παρασκευασάμενος ἔθυε τῷ Διῒ βοῦν. θύσας δὲ, τὴν μητέρα ἐκάλεσε. Ἀπικομένῃ δὲ τῇ μητρὶ ἐσθεὶς ἐς τὰς χεῖράς οἱ τῶν σπλάγχνων κατικέτευε, λέγων τοιάδε, Ὦ μῆτερ, θεῶν σε "
τῶν τε ἄλλων καταπτόμενος ἱκετεύω, καὶ τοῦ ἑρκείου Διὸς τοῦδε, φράσαι μοι τὴν ἀλη- "
θείην, τίς μευ ἐστὶ πατὴρ ὀρθῷ λόγῳ. Λευτυχίδης μὲν γὰρ ἔφη ἐν τοῖσι νείκεσι λέγων, " 225

Γρ. συμβαλλόμενος

Γρ. ἐβούλετο

1 *In Græco exempl. pro ἀνωΐστου legendum videtur ἀνώστου, cujus lectionis alibi ratio reddetur.* 2 Quale illis esset magistratum gerere, qui antea regnavissent.

"κυέουσάν σε ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς, οὕτω "ἐλθεῖν παρὰ Ἀρίστωνα. οἱ δὲ καὶ τὸν ματαιότερον λόγον λέγοντες, φασί σε" ἐσελ-

τοῦ ἐλθεῖν

"θεῖν παρὰ τῶν οἰκετέων τὸν ὀνοφορβὸν, καὶ "ἐμὲ εἶναι ἐκείνου παῖδα. ἐγὼ δέ σε ὦν μετέρ"χομαι πρὸς θεῶν, εἰπεῖν τὠληθές. οὔτε "γὰρ, εἰ πεποίηκάς τι τῶν λεγομένων, μούνη "δὴ πεποίηκας, μετὰ πολλέων δέ· ὅ, τε λό"γος πολλὸς ἐν Σπάρτῃ, ὡς Ἀρίστωνι "σπέρμα παιδοποιὸν οὐκ ἐνῆν. τεκεῖν γὰρ "ἄν οἱ καὶ τὰς προτέρας γυναῖκας. ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔλεγε. Ἡ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, "Ὦ παῖ, ἐπεί τε με λιτῇσι μετέρχεαι "εἰπεῖν τὴν ἀληθείην, πᾶν ἐς σὲ κατειρή"σεται τὠληθές· ὥς με ἠγάγετο Ἀρίστων "ἐς ἑωϋτοῦ, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ τῆς πρώτης "ἦλθέ μοι φάσμα εἰδόμενον Ἀρίστωνι· "συνευνηθὲν δὲ, τοὺς στεφάνους τοὺς εἶχε, ἐμοὶ "περιετίθει. καὶ τὸ μὲν οἰχώκεε, ἧκε δὲ μετὰ "ταῦτα Ἀρίστων. ὡς δέ με εἶδε ἔχουσαν στε"φάνους, εἰρώτα τίς εἴη ὅ, μοι δούς. ἐγὼ "δὲ ἐφάμην ἐκεῖνον· ὁ δὲ οὐκ ὑπεδέκετο. "ἐγὼ δὲ κατωμνύμην, φαμένη αὐτὸν οὐ κα"λῶς ποιέειν ἀπαρνεόμενον. ὀλίγον γάρ "τι πρότερον ἐλθόντα καὶ συνευνηθέντα, "δοῦναί μοι τοὺς στεφάνους. ὁρέων δέ με "κατομνυμένην ὁ Ἀρίστων, ἔμαθε ὡς θεῖ"ον εἴη τὸ πρῆγμα. καὶ τοῦτο μὲν, οἱ στέφα"νοι ἐφάνησαν ἐόντες ἐκ τοῦ ἡρώου τοῦ παρὰ "τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἱδρυμένου, τὸ "καλέουσι Ἀστροβάκου· τοῦτο δὲ, οἱ μάντιες "τὸν αὐτὸν τοῦτον ἥρωα ἀναίρεον εἶναι. οὕτω

τοῦ ἔχεις

"δὴ ὦ παῖ" ἔχει πᾶν ὅσον τι καὶ βούλεαι πυ"θέσθαι. ἢ γὰρ ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου γέγονας, "καί τοι πατήρ ἐστι Ἀστρόβακος ὁ ἥρως, ἢ "Ἀρίστων. ἐν γάρ σε τῇ νυκτὶ ταύτῃ "ἀναιρέομαι. τῇ δέ σευ μάλιστα κατά"πτονται οἱ ἐχθροὶ, λέγοντες ὡς αὐτὸς "ὁ Ἀρίστων, ὅτε αὐτῷ ἠγγέλθης γεγενημέ"νος, πολλῶν ἀκουόντων οὐ φήσειέ σε ἑωϋ"τοῦ εἶναι· τὸν χρόνον γὰρ τοὺς δέκα μῆνας "οὐδέκω ἐξήκειν· ἀϊδρείῃ τῶν τοιούτων κεῖ"νος τοῦτο ἀπέρριψε τὸ ἔπος. τίκτουσι "γὰρ γυναῖκες καὶ ἐννεάμηνα καὶ ἑπτάμηνα, "καὶ οὐ πᾶσαι δέκα μῆνας ἐκτελέσασαι. ἐγὼ "δέ σε ὦ παῖ ἑπτάμηνον ἔτεκον. ἔγνω δὲ "καὶ ὁ αὐτὸς Ἀρίστων οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον "ὡς ἀνοίῃ τὸ ἔπος ἐκβάλλοι τοῦτο. λόγους "δὲ ἄλλους περὶ γενέσιος τῆς σεωϋτοῦ μὴ δέ"κεο. τὰ γὰρ ἀληθέστατα πάντα ἀκή"κοας. ἐκ δὲ ὀνοφορβῶν αὐτῷ τε Λευτυχίδῃ καὶ τοῖσι ταῦτα λέγουσι τίκτοιεν αἱ γυναῖκες παῖδας. ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγε. Ὁ δὲ, πυθόμενός τε τὰ ἐβούλετο,

te è priore viro gravidam, ita ad Aristonem venisse. Alii etiam dementius referentes, aiunt te ad domesticum asinarium ventitasse, illiusque me filium esse. qua de re ego te adiens obsecro ut verum dicas. Siquid enim eorum quæ dicuntur fecisti, non sola fecisti, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium 1 Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. Nam si fuisset, priores uxores fuisse conceptu-
ras. Hæc Demaratus. Cui mater ita LXIX
respondens, Fili inquit, quoniam 2 precibus mecum agis ut dicam veritatem, omne tibi verum exponetur: Ut me domum Ariston duxit, tertia quàm me duxerat nocte simulacrum tanquam Aristonis ad me venit, quod posteaquam mecum concubuit, 3 corona quam gestabat, me circumdedit, atque abiit. Dehinc Ariston advenit, qui cernens me coronas habentem sciscibatur quisnam me illis donasset. Ego ipsum dedisse respondi: eoque id abnuente, juravi, asserens non bene illum facere qui negaret, quippe qui paulo ante ingressus, ubi mecum coiisset, coronis me donasset. Ariston, cernens me jurantem, intellexit eam rem divinam fuisse. Compertumque est illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est juxta januam aulæ extructum, quod vocant Astrobaci: & vates esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili ita ut volebas audire, aut enim ex hoc heroe genitus es, paterque tibi est Astrobabacus heros, aut ex Aristone. nam ea te nocte concepi. Verum quod tibi præcipue exprobrant inimici, quod Ariston, quum ei te natum esse nunciatum est, multis audientibus negavit te suum esse, quia tempus decem mensium non exisset, per inscitiam talium rerum illi hoc verbum excidit. nam mulieres novem etiam mensium ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. ego autem fili septimestrem te genui. Ipse quoque Ariston non diu post agnovit 4 se per imprudentiam id verbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. omnia enim verissime audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychidi & iis qui talia loquuntur, suæ uxores de asinariis pariant filios. Hæc illa
dixit. Demaratus auditis quæ volebat, LXX

1 Aristoni fuisse prolificum semen. Nam si fuiss. 2 Precibus instas mihi ut dic. ver. 3 Coronas quas gestabat mihi circumposuit. Et hoc quidem abiit, Ariston autem postea venit. 4 Se per stultitiam id verbum amisisse. Cætera autem quæ de tua genitura dicuntur, ne admittito.

sumpto

sumpto viatico per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Elin contendit. Eum suspicati Lacedæmonii fugam capessiturum, insequuti sunt. Sed Demaratus jam ex Elide Zacynthum trajecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonii prehenderunt, ejusque famulos: sed Zacynthiis eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium trajecit: à quo magnifice exceptus est, territorioque ac urbibus donatus. Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna usus est, vir cum aliis in multis factis dictisque apud Lacedæmonios illustris, tum quod illis olympiadem palmam quadrijugo certamine reportaverat, rem ejus solius, ad ea tem-
LXXI pora, regum Spartiatarum. Leutychidi autem Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidamus, quem nonnulli Spartiatarum Cyniscon, *id est, catulum* vocabant. Is Spartæ non regnavit, ante Leutychidem defunctus, relicto filio, Archidamo. Leutychides orbatus filio, alteram duxit uxorem EUrydamen, Menii sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem virilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidamus Zeuxidami filius in matrimonium acce-
LXXII pit, ab ipso Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Spartæ consenuit, sed has pœnas Demarato rependit: In expeditione Thessalica dux quum omnia faciendi jus haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit, ipseque in re deprehensus, quum sederet in castris, utraque manu pecuniam tenens, in judicium delatus è Sparta profugit, domusque ejus excisa fuit: & Tegeæ in quam profugerat, mortem obiit. Sed hæc insequenti tempore acta sunt.
LXXIII ¶ Tunc autem Cleomenes, quum sibi res in Demaratum bene cessisset, assumpto protinus Leutychide, contendit adversus Æginetas, majorem in modum illis propter ignominiam infensus. Ita Æginetæ utriusque regis contra se adventu non repugnandum jam sibi esse putaverunt. ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, divitiis ac genere eminentissimos, cum alios, tum Crium Polycriti, & Casambum Aristocratis filium, qui plurimum habebant potentiæ. Eos in Atticam adductos, penes inimicissimos Æginetis Athenienses
LXXIV deposuerunt. Post hæc Cleomenes,

καὶ ἐπόδια λαβὼν, ἐπορεύετο ἐς Ἦλιν· τῷ λόγῳ φὰς ὡς ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὑποτοπηθέντες Δημάρητον δρησμῷ ἐπιχειρέειν, ἐδίωκον· καί κως ἔφθη ἐς Ζάκυνθον διαβὰς ὁ Δημάρητος ἐκ τῆς Ἤλιδος. ἐπιδιαβάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῦ τε ἅπτονται, καὶ τοὺς θεράποντας αὐτοῦ ἀπαιρέονται. μετὰ δὲ, (οὐδὲ γὰρ ἐξεδίδοσαν αὐτὸν οἱ Ζακύνθιοι) ἐνθεῦτεν διαβαίνει ἐς τὴν Ἀσίην παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον· ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλωστὶ, καὶ γῆν τε καὶ πόλιας ἔδωκε. οὕτω ἀπίκετο ἐς τὴν Ἀσίην Δημάρητος, καὶ τοιαύτῃ χρησάμενος τύχῃ· ἄλλα τε Λακεδαιμονίοισι συχνὰ ἔργοισί τε καὶ γνώμῃσι ἀπολαμπρυνθεὶς, ἐν δὲ δὴ καὶ Ὀλύμπια σφι ἀνελόμενος τεθρίππῳ προσέβαλε, μοῦνος τοῦτο πάντων δὴ τῶν γενομένων βασιλέων ἐν Σπάρτῃ ποιήσας. [τὴν ὀλυμπιάδα] Λευτυχίδης δὲ ὁ Μενάρεος, Δημαρήτου καταπαυσθέντος, διεδέξατο τὴν βασιληΐην· καί οἱ γίνεται παῖς Ζευξίδημος, τὸν δὴ Σπαρτιητέων μετεξέτεροι Κυνίσκον ἐκάλεον. οὗτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασίλευσε Σπάρτης. πρὸ Λευτυχίδεω γὰρ τελευτᾷ, λιπὼν παῖδα Ἀρχίδημον. Λευτυχίδης δὲ στερηθεὶς Ζευξιδήμου γαμέει δευτέρην γυναῖκα Εὐρυδάμην, ἐοῦσαν Μενίου μὲν ἀδελφεὴν, Διακτορίδεω δὲ θυγατέρα· ἐκ τῆς οἱ ἔρσεν μὲν γίνεται οὐδὲν, θυγάτηρ δὲ, Λαμπιτώ· τὴν Ἀρχίδημος ὁ Ζευξιδήμου γαμέει, δόντος αὐτῷ Λευτυχίδεω. Οὐ μὲν οὐδὲ Λευτυχίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, 226 ἀλλὰ τίσιν τοιήνδε τινὰ Δημαρήτῳ ἐξέτισε· ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσαλίην· παρεὸν δέ οἱ ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι, ἐδωροδόκησε ἀργύριον πολύ· ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ δὲ ἁλοὺς αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐπικατήμενος χειρὶ διπλῇ ἀργυρίου, ἔφυγε ἐκ Σπάρτης, ὑπὸ δικαστήριον ὑπαχθείς· καὶ τὰ οἰκία οἱ κατεσκάφη. ἔφυγε δὲ ἐς Τεγέην, καὶ ἐτελεύτησε ἐν ταύτῃ. ταῦτα μὲν δὴ ἐγένετο χρόνῳ ὕστερον. Τότε δὲ ὡς τῷ Κλεομένεϊ εὐωδώθη τὸ ἐς τὸν Δημάρητον πρῆγμα, αὐτίκα παραλαβὼν Λευτυχίδεα, ἤϊε ἐπὶ τοὺς Αἰγινήτας, δεινόν τινά σφι ἔγκοτον διὰ τὸν προπηλακισμὸν ἔχων. οὕτω δὴ οὔτε οἱ Αἰγινῆται ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ἡκόντων ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐδικαίευν ἔτι ἀντιβαίνειν, ἐκεῖνοί τε ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας δέκα Αἰγινητέων τοὺς πλείστου ἀξίους καὶ πλούτῳ καὶ γένει, ἦγον ἄλλους τε καὶ δὴ καὶ Κριόν τε τὸν Πολυκρίτου, καὶ Κάσαμβον τὸν Ἀριστοκράτεος, οἵπερ εἶχον μέγιστον κράτος. ἀγαγόντες δέ σφεας ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν, παραθήκην κατατίθενται ἐς τοὺς ἐχθίστους Αἰγινήτῃσι Ἀθηναίους. Μετὰ δὲ ταῦτα, Κλεομένεα

ἐπαΐστον

ἐπαΐστον γενόμενον κακοτεχνήσαντα ἐς Δημάρητον, δεῖμα ἔλαβε Σπαρτιητέων, καὶ ὑπεξέσχε ἐς Θεσσαλίην. ἐνθεῦτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκαδίην, νεώτερα ἔπρησσε πρήγματα, συνιστὰς τοὺς Ἀρκάδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, ἄλλους τε ὅρκους προσάγων σφι, ἦ μὲν ἕψεσθαί σφεας αὐτῷ τῇ ἂν ἐξηγῆται· καὶ δὴ καὶ ἐς Νώνακριν πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν Ἀρκάδων τοὺς προεστεῶτας ἀγινέων, ἐξορκοῦν τὸ Στυγὸς ὕδωρ. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλι λέγεται εἶναι ὑπὸ Ἀρκάδων τὸ Στυγὸς ὕδωρ. καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιόνδε τι· ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης στάζει ἐς ἄγκος, τὸ δὲ ἄγκος αἱμασιῆς τις περιθέει κύκλος. ἡ δὲ Νώνακρις, ἐν τῇ ἡ πηγὴ αὕτη τυγχάνει ἐοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίης πρὸς Φενεῷ. Μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεομένεα ταῦτα πρήσσοντα, κατῆγον αὐτὸν δείσαντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι ἐς Σπάρτην τοῖσι καὶ πρότερον ἦρχε. κατελθόντα δὲ αὐτὸν, αὐτίκα ὑπέλαβε μανίη νοῦσος, ἐόντα καὶ πρότερον ὑπομαργότερον. ὅκως γάρ τεῳ ἐντύχοι Σπαρτιητέων, ἐνέχραυε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκῆπτρον. ποιεῦντα δὲ αὐτὸν ταῦτα, καὶ παραφρονήσαντα, ἔδησαν οἱ προσήκοντες ἐν ξύλῳ. ὁ δὲ, δεθεὶς, τὸν φύλακον μουνωθέντα ἰδὼν τῶν ἄλλων, αἴτεε μάχαιραν. οὐ βουλομένου δὲ τὰ πρῶτα τοῦ φυλάκου διδόναι, ἀπείλεε τά μιν αὖτις ποιήσει· ἐς ὃ δείσας τὰς ἀπειλὰς ὁ φύλακος (ἦν γὰρ τῶν τις εἱλωτέων) διδοῖ οἱ μάχαιραν. Κλεομένης δὲ παραλαβὼν τὸν σίδηρον, ἄρχετο ἐκ τῶν κνημέων ἑωυτὸν λωβώμενος. ἐπιτάμνων γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας, προέβαινε ἐκ τῶν κνημέων ἐς τοὺς μηρούς· ἐκ δὲ τῶν μηρῶν ἐς τὰ ἰσχία, καὶ τὰς λαπάρας· ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέρα ἀπίκετο, καὶ ταύτην καταχορδεύων, ἀπέθανε τρόπῳ τοιούτῳ. ὡς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήνων, ὅτι τὴν Πυθίην ἀνέγνωσε ἐς τὰ περὶ Δημάρητον γενόμενα λέγειν· ὡς δὲ Ἀθηναῖοι μοῦνοι λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευσῖνα ἐσβαλὼν, ἔκειρε τὸ τέμενος τῶν θεῶν· ὡς δὲ Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱροῦ αὐτέων τοῦ Ἄργου, Ἀργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης καταγινέων, κατέκοπτε, καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίῃ ἔχων, ἐνέπρησε. Κλεομένεϊ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι, ἐχρήσθη Ἄργος αἱρήσειν· ἐπεί τε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπίκετο ἐπὶ ποταμὸν Ἐρασῖνον, ὃς λέγεται ῥέειν ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης. τὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν, ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἄργεϊ, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ τὸ

δί-σαντες

quum eum subiisset metus Spartiatarum, jam manifestus maleficii in Demaratum excogitati, in Thessaliam subterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res novas moliebatur, solicitans Arcadas adversus Spartam, adigensque eos jurejurando ad se sequendum quocunque ipsos educeret. Quinetiam in animo habebat primores illorum ad urbem Nonacrin ductos adigere ad jusjurandum per aquam Stygis. In hac autem urbe ab Arcadibus fertur esse Stygis aqua: & est videlicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, distillans in vas quoddam, in gyrum maceria præseptum. Nonacris autem ubi fons hic visitur, urbs Arcadiæ est, ante Pheneon urbem. Talia molientem Cleome- LXXV
nem Lacedæmonii quum animadvertissent, timentes sibiipsis, Spartam revocarunt ad pristinam dignitatem. Sed eum reversum statim morbus insaniæ cepit, jam etiam antea subinsanum. nam ut cuique Spartiatarum obvius erat, in ejus faciem infligebat sceptrum. Hæc illum facientem ac desipiscentem propinqui soleis ligneis illigaverunt. Qui custodem digressis aliis solum remansisse cernens, petiit ab eo gladium. custode abnuente dare, ab initio comminabatur quæ mox ei faceret, donec minis conterritus custos (erat enim servus quidam) gladium tradidit. 1 Eo accepto, Cleomenes à suris incipiens sese detruncabat. In longum namque discindens carnes, è tibiis ad femora processit, è femoribus ad coxarum vertebras atque ilia, quousque pervenit ad uterum, in quo rescindendo, sic expiravit, ut quidem plerique Græcorum memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda quæ circa Demaratum acta sunt: ut autem soli Athenienses, quod adortus Eleusinem, fanum deorum fuerat depopulatus: ut Argivi, quia eos qui è pugna fugerant Argivos, ex Argi templo ipsorum abductos obtruncarat: & 2 ipsum lucum quem in Argia occupasset, incenderat. Cleomeni LXXVI
enim Delphis oraculum poscenti responsum fuerat, eum Argos esse capturum. Qui posteaquam ad flumen Erasinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur: hunc enim lacum in voraginem condi, & Argis postea exorientem apparere, illincque

1 Cleomenes vero arrepto ferro cepit à tibiis sese lacerare. Nam conscindens longis vulneribus carnes, à tibiis sursum versus ad femora perrexit, éque femoribus ad coxas & latera atque ventrem pervenit. *Ita Camer. hunc locum interpret.* 2 Ipsum lucum contemptui habens incend. *Videtur autem his legisse* ἐν ἀφέσει *pro* ἐν ἀλογίῃ.

jam eam

jam eam aquam vocari Erasinum: ad hoc igitur flumen postquam pervenit, ei hostias immolavit: & quum læta non essent exta de flumine transmittendo, dixit delectari se quidem Erasino, qui nollet prodere cives suos, non tamen ideo Argivos gavisuros. Moxque illinc motis castris ad Thyream venit, & mari taurum quum mactasset, navibus copias ad regionem Tirynthiam ac Nau-
LXXVII pliam duxit. Id audientes Argivi ad eos arcendos obviam tendunt ad mare. Et quum adventarent Tirynthum, in loco cui nomen inditum est Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, consederunt eregione Lacedæmoniorum. Neque vero illic pugnam ex aperto reformidabant, sed ne dolo exciperentur. Nam ad hanc rem attinebat oraculum quod Pythia ediderat communiter eis atque Milesiis, in hæc verba,

Verum quando marem prævertet fœmina victrix,
Inter & Argivos referet prælustris honorem:
Tunc Argivarum reddet plerasque gementes,
Ut venturorum aiat quis quandoque virorum,
Telo sævus obit sinuoso corpore serpens:

Hæc omnia Argivis quum contigissent, metum incutiebant. ideoque eis visum est præcone hostium esse utendum: atque ita esse faciendum, ut quoties præco Spartiata quippiam Lacedæmoniis de-
LXXVIII nunciaret, idem facerent ipsi. Cleomenes autem animadvertens Argivos facientes quicquid apud Lacedæmones præco denunciasset, præcepit suis ut quum præco denunciaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argivos. Hoc exequuti Lacedæmonii, in Argivos [1] è voce præconis prandentes impetum faciunt, eorumque cum multos occiderunt, tum plures in lucum
LXXIX Argi fuga elapsos circumsederunt. Qui dum asservantur, Cleomenes hoc sibi faciendum putavit: Sciscitatus quosdam quos secum habebat perfugas, misit præconem ad evocandum nominatim eos Argivos qui in luco præclusi erant, ad se redimendos. est autem apud Lacedæmonios redemptio in singulos viros, binæ minæ. Ita Argivorum quinquaginta, ut quisque evo-

ὕδωρ ἤδη τοῦτο ὑπ' Ἀργείων Ἐρασῖνον καλέεσθαι. ἀπικόμενος δ' ὦν ὁ Κλεομένης ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον, ἐσφαγιάζετο αὐτῷ. καί, οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλιέρεε διαβαίνειν μιν, ἄγασθαι μὲν ἔφη τοῦ Ἐρασίνου οὐ προδιδόντος τοὺς πολιήτας, Ἀργείους μέντοι οὐδ' ὧς χαιρήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας τὴν στρατιὴν κατῆγε ἐς Θυρέην. σφαγιασάμενος δὲ 227 τῇ θαλάσσῃ ταῦρον, πλοίοισί σφεας ἤγαγε ἔς τε τὴν Τιρυνθίην χώρην καὶ Ναυπλίην. Ἀργεῖοι δ' ἐβοήθεον, πυνθανόμενοι ταῦτα, ἐπὶ θάλασσαν. ὡς δὲ ἀγχοῦ μὲν ἐγίνοντο τῆς Τίρυνθος, χώρῳ δὲ ἐν τούτῳ τῷ κέεται ἡ Σίπεια οὔνομα, μεταίχμιον οὐ μέγα ἀπολιπόντες, ἵζοντο " ἀντίοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. (τῆς ἀντίον) ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἀργεῖοι τὴν μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλῳ αἱρεθέωσι. καὶ γὰρ δή σφι ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε τὸ χρηστήριον, τὸ ἐπίκοινα ἔχρησε ἡ Πυθίη τούτοισί τε καὶ τοῖσι Μιλησίοισι, λέγον οὕτω,

Ἀλλ' ὅταν ἡ θήλεια τὸν ἄρσενα νικήσασα
Ἐξελάσῃ, καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρηται,
Πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφέας τότε θήσει.
Ὥς ποτέ τις ἐρέει καὶ ἐπ' ἐσσομένων ἀνθρώπων,
Δεινὸς ὄφις τριέλικτος ἀπώλετο δουρὶ δαμασθείς.

ταῦτα δὴ πάντα συνελθόντα, τοῖσι Ἀργείοισι φόβον παρεῖχε· καὶ δή σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ κήρυκι τῶν πολεμίων χρᾶσθαι. δόξαν δέ σφι, ἐποίευν τοιόνδε· ὅκως ὁ Σπαρτιήτης κῆρυξ προσημαίνοι τι Λακεδαιμονίοισι, ἐποίευν καὶ οἱ Ἀργεῖοι τὠυτὸ τοῦτο. Μαθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιεῦντας τοὺς Ἀργείους ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος κῆρυξ σημήνειε, παραγγέλλει σφι ὅταν σημήνῃ ὁ κῆρυξ ποιέεσθαι ἄριστον, τότε ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα, χωρέειν ἐς τοὺς Ἀργείους. ταῦτα καὶ ἐγένετο ἐπιτελέα ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων· ἄριστον γὰρ ποιευμένοισι τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ τοῦ κηρύγματος, ἐπεκέατο. καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν αὐτέων, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας ἐς τὸ ἄλσος τοῦ Ἄργου καταφυγόντας περιιζόμενοι ἐφύλασσον. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίεε τοιόνδε· ἔχων αὐτομόλους ἄνδρας, καὶ πυνθανόμενος τούτων, ἐξεκάλεε πέμπων κήρυκα, ὀνομαστὶ λέγων τοὺς ἐν τῷ ἱρῷ ἀπεργμένους τῶν Ἀργείων. ἐξεκάλεε δέ, φὰς αὐτέων ἔχειν τὰ ἄποινα. ἄποινα δέ ἐστι Πελοποννησίοισι, δύο μνέαι τεταγμέναι κατ' ἄνδρα αἰχμάλωτον ἐκτίνειν. κατὰ πεντήκοντα δ' ὦν τῶν Ἀργείων ὡς ἑκάστους ἐκκαλε-

[1] *Id est, Prout præco denunciaverat.*

ὁμένου ὁ Κλεομένης ἀπέκτεινε. ταῦτα δὲ κως γινόμενα ἐλελήθεε τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένεϊ. ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἐόντος τοῦ ἄλσεος, οὐκ ὥρων οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς, ὅ, τι ἔπρησσον· πρίν γε δὴ αὐτέων τὶς ἀναβὰς ἐπὶ δένδρος, κατεῖδε τὸ ποιεύμενον, οὐκ ὦν δὴ ἔτι καλεόμενοι ἐξήεσαν. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέλευε πάντα τινὰ τῶν εἱλωτέων περινέειν ὕλῃ τὸ ἄλσος. τῶν δὲ πειθομένων ἐνέπρησε τὸ ἄλσος. καιομένου δὲ ἤδη, ἐπείρετο τῶν αὐτομόλων, τίνος εἴη θεῶν τὸ ἄλσος. ὁ δὲ ἔφη Ἄργου εἶναι. ὁ δὲ, "ὡς ἤκουσε, ἀναστενάξας μέγα, εἶπε, Ὦ "Ἄπολλον χρηστήριε, ἦ μεγάλως με ἠπάτηκας, φάμενος Ἄργος με αἱρήσειν. συμβάλλομαι δ' ἐξήκειν μοι τὸ χρηστήριον. LXXXI Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ Κλεομένης τὴν μὲν πλέω στρατιὴν ἀπῆκε ἀπιέναι ἐς Σπάρτην· χιλίους δὲ αὐτέων λαβὼν τοὺς ἀριστέας, ἤιε ἐς τὸ Ἡραῖον θύσων. βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὁ ἱρεὺς ἀπηγόρευε, φὰς οὐκ ὅσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι θύειν. ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱρέα ἐκέλευε τοὺς εἵλωτας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπαγαγόντας μαστιγῶσαι, καὶ αὐτὸς ἔθυσε. ποιήσας δὲ ταῦτα, ἀπήιε ἐς τὴν Σπάρτην. LXXXII Νοστήσαντα δέ μιν ὑπῆγον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τοὺς ἐφόρους, φάμενοί μιν δωροδοκήσαντα, οὐκ ἑλέειν τὸ Ἄργος, παρεὸν εὐπετέως μιν ἑλεῖν. ὁ δέ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος, οὔτε εἰ ἀληθέα λέγων, ἔχω "σαφηνέως εἶπαι· ἔλεξε δ' ὦν φάμενος, ἐπεί τε δὴ τὸ τοῦ Ἄργου ἱρὸν εἷλε, δοκέειν οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ. πρὸς ὦν ταῦτα οὐ δικαιοῦν πειρᾶν τῆς πόλιος, πρίν γε δὴ ἱροῖσι χρήσηται, καὶ μάθῃ εἴτε
228 οἱ ὁ θεὸς παραδιδοῖ, εἴτε οἱ ἐμποδὼν ἕστηκε. καλλιερευμένῳ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ, ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθέων φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι. μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω τὴν ἀτρεκείην, ὡς οὐκ αἱρέει τὸ Ἄργος. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξέλαμψε, αἱρέειν ἂν κατ' ἄκρης τὴν πόλιν· ἐκ τῶν στηθέων δὲ ἐκλάμψαντος, πᾶν οἱ πεποιῆσθαι ὅσον ὁ θεὸς ἐβούλετο γενέσθαι. ταῦτα δὲ λέγων, πιστά τε καὶ εἰκότα ἐδόκεε Σπαρτιήτῃσι λέγειν, καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τοὺς διώκοντας. LXXXIII Ἄργος δὲ ἀνδρῶν ἐχειρώθη οὕτω ὥστε οἱ δοῦλοι αὐτέων ἔσχον πάντα τὰ πρήγματα, ἄρχοντές τε καὶ διέποντες. ἐς ὃ ἐπέβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἔπειτά σφεας οὗτοι ἀνακτώμενοι, ὀπίσω ἐς ἑωυτοὺς τὸ Ἄργος ἐξέβαλον· ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δοῦλοι, μάχῃ ἔσχον Τίρυνθα. τέως μὲν δή σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε

γρ. σαφηνίσαι

catus fuerat, Cleomenes interimebat. Quod faciens, latebat cæteros qui in fano erant, utpote denso luco interjecto, non cernentes quid illi extrinsecus agerent. nisi postquam quidam conscensa arbore, quod fiebat inspexit: unde non amplius qui evocabantur prodiere. LXXX Ibi Cleomenes jussit unumquenque servorum lucum materia circumdare: atque illis obtemperantibus, lucum incendit. Eoque jam ardente, percontatus est quendam perfugarum cujusnam deorum esset ille lucus: perfuga, Argi esse respondit. Quo audito Cleomenes vehementer ingemiscens, O Apolion, inquit, vates, quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturum. Conjicio jam exitum habuisse oraculum. LXXXI Post hæc majore copiarum parte Spartam redire permissa, ipse cum mille delectis perrexit ad templum Junonis, illic sacrificaturus. Sed sacrificare super aram volens, quum à sacerdote vetaretur, negante fas esse externo illic sacra facere, jussit servos abductum verberare: ac posteaquam immolavit, Spartam abiit. LXXXII Reversum inimici ad ephoros citaverunt, crimini dantes quod pecunia corruptus, Argos, quum facile posset, non cepisset. Quibus respondit Cleomenes (incertum mihi vere an falso) se, posteaquam templum Argi cepisset, putasse dei expletum esse oraculum, & proinde non prius tentandam urbem quam sacris operatus sciret an sibi deus illam traditurus esset, an impedimento futurus. Sibi autem apud Junonis templum litanti effulsisse flammam è pectoribus simulacri: atque ita se intellexisse non expugnaturum se Argos. Si enim è capite simulacri flamma extitisset, 1 fore ut urbem ab arce caperet: quum verò è pectoribus illa extitisset, id omne fuisse confectum quod deus confici voluisset. Hæc dicens, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere visus est, multoque majore parte sententiarum absolutus. LXXXIII Cæterum Argos ita viris desolatum est ut servi eorum res omnes susceperint, atque magistratus administrarint, dum filii cæsorum ad puberem adolevere ætatem: qui sese in suum jus asserentes, ac reverti Argos, mancipia ejecere. Servi ejecti, prœlio Tyrinthem obtinuere, 2 catenus quidem dum fuit in eis mutua benevolentia, & donec ad eos venit

1 Futurum fuisse ut urbem funditus everteret: 2 Fuitque mutua inter eos concordia, donec ad servos venit, &c.

vates

vates quidam Cleander, genere Phiga-
seus ab Arcadia, is persuasit servis ut do-
minos adorirentur: unde bellum inter
eos diuturnum extitit, donec Argivi æ-
gre evasere victores. Ob hoc igitur ai-
LXXXIV. unt Argivi Cleomenem ad insaniam
redactum, male perisse. Ipsi autem Spar-
tiatæ negant ab ullo dæmonio Cleome-
nem ad insaniam redactum: sed con-
versatione Scytharum, intemperantem
meri esse factum, & idcirco furiosum,
Scythas enim Nomades, post illatum si-
bi á Dario bellum, ad illum ulciscendum
perstitisse, missisque Spartam nunciis
ad societatem faciendam, ita pepigis-
se, tanquam ex utrorumque utilitate
foret ut ipsi quidem Scythæ juxta flu-
men Phasin conarentur Medicam re-
gionem invadere, Spartiatæ vero ab E-
pheso ascendere, & ad certum locum
utrique occurrerent. Cum iis Scythis
qui ad hoc missi sunt, consuetudinem
habuisse Cleomenem aiunt, atque ex
eo nimiam didicisse potandi intempe-
rantiam: seque ob id eum insanisse ar-
bitrari. Unde quoties intemperantius
bibere volunt, aiunt, Episcythison, *id est*,
age Scytham. Ita de Cleomene referunt
Spartiatæ. Mihi vero videtur ille has
LXXXV. pœnas Demarato pependisse. ¶ Eum
autem esse defunctum ubi audiere Æ-
ginetæ, Spartam nuncios misere, voci-
feratum contra Leutychidem de obsidibus
qui Athenis tenerentur. His Lacedæ-
monii consilio inito, multum injuriæ
á Leutychide illatum esse censuerunt,
hominemque dedendum, quem illi
Æginam deportarent pro iis qui Athe-
nis tenerentur. Hunc quum essent du-
cturi Æginetæ, tunc ad eos Theasi-
des Leoprepis filius, vir Spartæ pro-
batus, Quid, inquit, viri Æginetæ fa-
cere vultis? regemne Spartiatarum de-
ditum á suis civibus abducere? Si nunc
præ iracundia Spartiatæ ita decreve-
runt, cavete nequod exitiale malum
in vestram regionem (si hoc feceritis)
inferant. His auditis Æginetæ ab illo
abducendo supersederunt, hac tamen
condicione ut secum profectus Athe-
LXXXVI. nas Leutychides redderet sibi viros qui
illic depositi essent. Ubi Athenas venit
Leutychides, ac depositum repoposcit,
Athenienses (ut qui reddere nollent)
tergiversari, quod dicerent duos in de-
ponendo reges fuisse, ideoque iniquum
esse id alteri sine altero reddi. Quibus

ἀνὴρ μάντις Κλέανδρος, γένος ἐὼν Φιγαλεὺς
ἀπ' Ἀρκαδίης· οὗτος τοὺς δούλους ἀνέγνωσε ἐπι-
θέσθαι τοῖσι δεσπότῃσι. ἐκ τούτου δὲ πόλεμός σφι
ἦν ἐπὶ χρόνον συχνόν. Ἐς ὃ δὴ μόγις οἱ Ἀρ-
γεῖοι ἐπεκράτησαν. Ἀργεῖοι μέν νυν διὰ γρ. διὰ.
ταῦτα Κλεομένεα φασὶ μανέντα ἀπολέσθαι
κακῶς. Αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆται φασὶ ἐκ δαιμονίου
μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθῃσι δὲ ὁμι-
λήσαντά μιν, ἀκρητοπότην γενέσθαι, καὶ ἐκ τούτου
μανῆναι. Σκύθας γὰρ τοὺς νομάδας, ἐπεί τε
σφι Δαρεῖον "ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώρην, μετὰ γρ. ἐμβαλεῖν.
ταῦτα μεμονέναι μιν τίσασθαι· πέμψαντας δὲ ἐς
Σπάρτην, συμμαχίην τε ποιέεσθαι, καὶ συντί-
θεσθαι ὡς χρεὸν εἴη αὐτοὺς μὲν τοὺς Σκύθας παρὰ
Φᾶσιν ποταμὸν πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν,
σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν ἐξ Ἐφέσου ὁρ-
μεωμένους ἀναβαίνειν, κἄπειτα ἐς τὠυτὸ ἀπαν-
τᾶν. Κλεομένεα δὲ λέγουσι, ἡκόντων τῶν Σκυ-
θέων ἐπὶ ταῦτα, ὁμιλέειν σφι μεζόνως, ὁμι-
λέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἱκνεομένου, μαθεῖν τὴν
ἀκρητοποσίην παρ' αὐτέων· ἐκ τούτου δὲ μα-
νῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται· ἔκ τε " τοῦ, γρ. τόσου, ὡς
ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται
πίνειν, Ἐπισκύθισον λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον
βούλωνται πίνειν, Ἐπισκύθισον λέγουσι. Οὕτω
δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένεα λέγουσι·
ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δη-
μαρήτῳ ἐκτῖσαι. Τελευτήσαντος δὲ Κλεομέ-
νεος, ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, ἔπεμπον ἐς Σπάρ-
την ἀγγέλους καταβωσομένους Λευτυχίδεω περὶ
τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ὁμήρων ἐχομένων. Λακεδαι-
μόνιοι δὲ δικαστήριον συναγαγόντες, ἔγνωσαν πε-
ριυβρίσθαι Αἰγινήτας ὑπὸ Λευτυχίδεω· καί μιν
κατέκριναν, ἔκδοτον ἄγεσθαι ἐς Αἴγιναν ἀντὶ τῶν
ἐν Ἀθήνῃσι ἐχομένων ἀνδρῶν. Μελλόντων δὲ
ἄγειν τῶν Αἰγινητέων τὸν Λευτυχίδεα, εἶπέ σφι
Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν τῇ Σπάρτῃ
δόκιμος ἀνήρ, Τί βούλεσθε ποιέειν ἄνδρες Αἰ- „
γινῆται, τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδο- „
τον γενόμενον ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; „
εἰ νῦν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτι- „
ῆται, ὅκως ἐξ ὑστέρης μή τι ὑμῖν, ἢν ταῦτα „
πρήσσητε, πανώλεθρον κακὸν ἐς τὴν χώ- „
ρην "ἐσβάλωσι. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰ- γρ. ἐμβάλωσι.
γινῆται, ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς. Ὁμολογίῃ δὲ ἐ-
χρήσαντο τοιῇδε, ἐπισπόμενον Λευτυχίδεα ἐς
Ἀθήνας, ἀποδοῦναι Αἰγινήτῃσι τοὺς ἄνδρας.
Ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτυχίδης ἐς τὰς Ἀθή-
νας ἀπαίτεε τὴν παρακαταθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι
προφάσιας εἷλκον, οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάν-
τες δύο σφέας ἐόντας βασιλέας παραθέσθαι, καὶ
οὐ δικαιοῦν τῷ ἑτέρῳ ἄνευ τοῦ ἑτέρου ἀποδιδόναι.

οὐ φαμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων, ἔλεξέ σφι Λευτυχίδης τάδε, Ὦ Ἀθηναῖοι, ποιέετε μὲν ὁκότερα βούλεσθε αὐτοί. καὶ γὰρ ἀποδιδόντες, ποιέετε ὅσια· καὶ μὴ ἀποδιδόντες, τὰ ἐναντία τούτων. Ὁκοῖον μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συνηνείχθη γενέσθαι περὶ παρακαταθήκης, βούλομαι ὑμῖν εἴπαι. Λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται γενέσθαι ἐν τῇ Λακεδαίμονι κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμέο, Γλαῦκον Ἐπικύδεος παῖδα· τοῦτον τὸν ἄνδρα φαμὲν τά τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα, καὶ δὴ καὶ ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης πέρι, πάντων ὅσοι τὴν Λακεδαίμονα τοῦτον τὸν χρόνον οἴκεον. Συνενειχθῆναι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἱκνουμένῳ τάδε λέγομεν· ἄνδρα Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην, βούλεσθαί οἱ ἐλθεῖν ἐς λόγους, προϊσχόμενον τοιάδε· Εἰμὶ μὲν Μιλήσιος, ἥκω δὲ τῆς σῆς Γλαῦκε δικαιοσύνης βουλόμενος ἀπολαῦσαι· ὡς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην τῆς σῆς δικαιοσύνης ἦν λόγος πολλός, ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν καὶ ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεί κοτε ἡ Ἰωνίη, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλέως ἱδρυμένη· καὶ διότι χρήματα οὐδαμὰ τοὺς αὐτούς ἐστι ὁρᾶν ἔχοντας. Ταῦτά τε ὦν ἐπιλεγομένῳ, καὶ βουλευομένῳ ἔδοξέ μοι, τὰ ἡμίσεα πάσης τῆς οὐσίης ἐξαργυρώσαντα, θέσθαι παρὰ σοί· εὖ ἐξεπισταμένῳ ὡς μοι κείμενα ἔσται παρὰ σοὶ σῶα. Σὺ δή μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι, καὶ τάδε τὰ σύμβολα σῷζε λαβών. Ὃς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτέῃ, τούτῳ ἀποδοῦναι. Ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἥκων ξεῖνος τοσαῦτα ἔλεξε· Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παρακαταθήκην ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ. Χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος, ἦλθον ἐς τὴν Σπάρτην τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖδες. Ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ, καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα, ἀπαίτεον τὰ χρήματα. Ὁ δὲ διωθέετο, ἀντυποκρινόμενος τοιάδε, Οὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα, οὔτε με περιφέρει οὐδὲν εἰδέναι τουτέων ὧν ὑμεῖς λέγετε. Βούλομαί τε, ἀναμνησθείς, ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον. Καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι· καὶ εἴ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας. Ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε. Οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιούμενοι, ἀπαλλάσσοντο, ὡς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων. Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ. Ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὅρκῳ τὰ χρήματα ληΐσηται, ἡ Πυθίη μετέρχεται τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,

γρ. ποιεύμενοι.

negantibus ſe reddituros, Leutychides: Facite, inquit, Athenienſes utrum ipſi vultis: ſi reddetis, ſanćte facturi, è contrario, ſi non redditis. Qualis autem res circa depoſitum contigerit Spartæ, volo referre: Dicimus nos Spartiatæ fuiſſe tertia abhinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cum aliis ſummis laudibus excellebat, tum iuſtitia inter omnes optime audiebat qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore contigiſſe ut vir quidam Mileſius Spartam venerit, hominis conveniendi gratia, atque ita ſit loquutus. Ego ſum vir Mileſius, qui ad tuam Glauce fruendam juſtitiam venio. Nam quum eſſet tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam, tum vero per Ioniam, apud memetipſum ratiocinatus ſum, Ionia quidem ſemper obnoxia periculis eſt, Peloponneſus autem tuto fundata, & ob id videre licet eoſdem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atque conſultanti viſum eſt dimidium mei cenſus in pecuniam redactum deponere penes te, quod probe intelligo hæc penes te depoſita mihi incolumia fore: tu vero has pecunias accipe, & hanc notam, quam una cuſtodi: quam notam quiſquis habens repoſcet pecuniam, ei reddito. Hæc hoſpes qui Mileto venerat dixit: atque ea condicione depoſitum Glaucus accepit. Multo 2,
deinde tempore interjecto, filii eius qui pecuniam depoſuerat, Spartam veniunt, Glaucum conueniunt: exhibitaque nota pecuniam repoſcunt. Ille enimvero repellere homines, atque his verbis è contrario reſpondere, Neque iſtius rei quicquam reminiſcor, neque ad me pertinet ſcire quæ dicitis. Volo tamen, 2 reminiſcens, quicquid juſtum fuerit facere, &, ſi accepi, jure optimo reddere: ſin á principio non accepi, Græcorum legibus in vos uti. Ad quod confirmandum præſtituo vobis tem- 3.
pus hinc ad quatuor menſes. Ita Miletii 3 facta jactura, tanquam fraudati pecunia, diſceſſere. & Glaucus Delphos ſe contulit ad oraculum conſultandum. Cui conſultanti an *ὅρκῳ id eſt, jurejurando*, pecuniam prædaretur, Pythia reſpondet his verſibus,

---

1 Et pecunias nequaquam ab iiſdem poſſideri videmus. 2 Si reminiſcar. 3 Calamitatem ſe paſſos exiſtimantes, ut qui pecunia fraudati eſſent.

Glauce

Glauce Epicydides equidem expedit ad breve tempus
Sic orco vicisse, intervertisseque nummos:
Dejera, & euorcum quoniam manet exitus idem.
Ast orci natus, qui nomine, qui manibus, qui
Nullis est pedibus, rapide advenit, usque adeo dum
Convolvens omnem perdat prolemque domumque:
Cum sobole euorci melius sed postea agetur.

His auditis Glaucus veniam sibi eorum quæ dixisset ut daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesiis hospitibus pecuniam

4. reddidit. Cur autem hæc oratio apud vos instituta est, dicetur: Glauci nunc nulla superest neque soboles neque domus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonum est nihil aliud de deposito cogitare quam

5. ut repetentibus reddatur. Leutychides hæc loquutus, quum nihilo magis ab Atheniensibus audiretur, discessit.

LXXXVII At Æginetæ priusquam superiorum injuriarum, quas Atheniensibus intulerant, gratificantes Thebanis darent pœnas, hæc fecerant: Quum Atheniensibus succenserent quod sibi ab illis injuriam fieri arbitrarentur, se ad ulciscendum apparabant. Erat autem Atheniensium in Sunio quinqueremis quædam, quam Delum *jam inde à Theseo quotannis* mittebant: hanc Æginetæ locatis insidiis intercepere, plenam primoribus Atheniensium, virosque alligavere. Ea clade ab Æginetis accepta, Athenienses non amplius differendum putaverunt quin omnia in illos excogitarent.

LXXXVIII. Erat igitur quidam nomine Nicodromus Cnœthi filius, vir in Ægina spectatus: hic suam ipsius priorem abitionem Æginetis imputans, querebatur: qui *prius sua de missione quum transegisset*, cognito Athenienses esse animatos ad nocendum Æginetis, quibus ipse infensus esset, composuit cum illis de prodenda Ægina ad certum diem, quo esset rem aggressurus ipse, & illos oportere venire subsidio. Atque ita ex com-

LXXXIX. posito urbem quæ vetus vocabatur occupat. Sed Athenienses ad diem non adfuerunt, quia classis eorum par Æginetanæ nondum erat comparata. Qui dum à Corinthiis commodari sibi naves rogant,

Γλαῦκ' Ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτω,
Ὅρκῳ νικῆσαι, καὶ χρήματα ληΐσσασθαι·
Ὄμνυ· ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα.
Ἀλλ' ὅρκου πάϊς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖρες,
Οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσόκε πᾶσαν
Συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν, καὶ οἶκον ἅπαντα·
Ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέετο αὐτῷ σχεῖν τῶν ῥηθέντων· ἡ δὲ Πυθίη ἔφη, Τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ ποιῆσαι, ἴσον δύνασθαι. ἴσον δύναται. Γλαῦκος μὲν δὴ, μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους, ἀποδιδοῖ σφι τὰ χρήματα. τοῦ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὦ Ἀθηναῖοι ὅδε ὡρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονόν ἐστι οὐδὲν, οὔτ' ἱστίη οὐδεμίη νομιζομένη εἶναι Γλαύκου· ἐκτέτριπταί τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παρακαταθήκης ἄλλο γε, ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι. Λευτυχίδης μὲν εἴπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο. Οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας, τῶν ἐς Ἀθηναίους ὕβρισαν, Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε· μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὡς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο· καὶ, ἦν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντήρης ἐπὶ Σουνίῳ· λοχήσαντες ὦν, τὴν θεωρίδα νῆα εἷλον 230 πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων. λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν. Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων, οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτῃσι. Καὶ ἦν γὰρ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ἀνὴρ δόκιμος. οὗτος μεμφόμενος τοῖσι Αἰγινήτῃσι, πρότερον ἑωυτὸν ἐξέλασε ἐκ τῆς νήσου· μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας ἐν ᾗ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει, καὶ ἐκείνους ἐς ἣν ἥκειν δεήσει βοηθέοντας. μετὰ ταῦτα, καταλαμβάνει μὲν κατὰ τὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὴν καλεομένην πόλιν. Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγίνονται ἐς δέον· οὐ γὰρ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι Αἰγινητέων συμβαλέειν. ἐν ᾧ ὦν Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσαί σφι νέας,

ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορίνθιοι (ἦσαν γάρ σφι τοῦτον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα) Ἀθηναίοισι διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, διδοῦσι δὲ πενταδράχμους ἀποδόμενοι. δωρεὴν γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἐξῆν δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἑβδομήκοντα τὰς πάσας νέας, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἴγιναν· καὶ ὑστέρησαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκειμένης. Νικόδρομος δέ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγένοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης. σὺν δέ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν Αἰγινητέων εἵποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγίνετο. Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες, ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ, ἐπεκράτησαν· καὶ ἔπειτά σφεας χειρωσάμενοι, ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὐκ οἷοί τε ἐγένοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἤ σφι ἵλεων γενέσθαι τὴν θεόν. ἑπτακοσίους γὰρ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες, ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες· εἷς δέ τις τούτων ἐκφυγὼν τὰ δεσμά, καταφεύγει πρὸς πρόθυρα Δήμητρος θεσμοφόρου. ἐπιλαβόμενος δὲ τῶν ἐπισπαστήρων, εἴχετο. οἱ δέ, ἐπεί τε μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας, ἦγον οὕτω. αἱ χεῖρες δὲ κεῖναι ἐμπεφυκυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστῆρσι. Ταῦτα μέν νυν σφέας οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο. Ἀθηναίοισι δὲ ἥκουσι ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἑβδομήκοντα· ἑσσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ, ἐπεκαλέοντο τούτους αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργείους· καὶ δή σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγιναῖαι νέες ἀνάγκῃ λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος, ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώρην, καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνίων ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ· καί σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη, χίλια τάλαντα ἐκτῖσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι μέν νυν συγγνόντες ἀδικῆσαι, ὡμολόγησαν, ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες, ἀζήμιοι εἶναι· Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώσκοντο, ἦσάν τε αὐθαδέστεροι. διὰ δὴ ταῦτα δεομένοισι, ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθεε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους. ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας· τούτων

interea res corrupta est. Corinthii au-
tem per id tempus Atheniensibus ami-
cissimi dedere rogantibus naves vigin-
ti, sed dantes vendiderunt singulas qui-
nis drachmis : quoniam eas dono dare
vetabantur lege. His acceptis Atheni-
enses, & suis instructis in summam se-
ptuaginta numero, in Æginam naviga-
verunt, perveneruntque postridie ejus
diei qui erat destinatus. Qui quum ad XC.
diem non adessent, conscenso navigio
Nicodromus ex Ægina profugit, aliis
nonnullis Æginetarum cum comitan-
tibus,quibus Athenienses Sunium in-
colendum dederunt. Unde isti prode-
untes, eos qui in insula erant Æginetas
& ferebant & agebant. sed hæc poste-
rius acta sunt. Ceterum proceres Æ- XCI.
ginetarum , superata plebe quæ una
cum Nicodromo tumultum in ipsis
fecerat, mox eos quos ceperant , ad
necem abducebant. Unde piaculum
admisere quod nullo studio expiare po-
tuerunt, præoccupatique, prius ex in-
sula sunt dejecti quam deum sibi pro-
pitiarent. nam quum septingentos è
plebe quos vivos ceperant , ad necem
educerent, unus eorum è vinculis ela-
psus fugit ad Cereris legiferæ vestibu-
lum, ejusque cardinibus prehensis ad-
hærebat : quam illi quum avellere non
possent, abscissis viri manibus ita dedu-
xerunt : quæ manus cardinibus con-
fertæ manserunt. Hæc quum ipsis fe- XCII.
cissent Æginetæ, classe septuaginta na-
vium cum Atheniensibus qui superve-
nere congressi, superantur. Victi navali
prœlio, eosdem quos prius Argivos in
auxilium vocaverunt : sed illi nolue-
re eis amplius auxilio esse, caussati quod
& naves Æginææ necessario sumptæ
á Cleomene oram Argolidem tenuis-
sent, & ipsi cum Lacedæmoniis in ter-
ram descendissent , ut nonnulli quo-
que è Sicyoniis navibus descenderent
in eadem contra ipsos expeditione.Quo
nomine utrisque mulcta ab Argivis
injuncta est mille talentorum, quorum
quingena uterque populus solveret.
sed quum Sicyonii suam culpam agno-
scentes,centum talentis cum Argivis deci-
dissent, Æginetæ ne agnoscere quidem
culpam voluere : erant enim superbio-
res. Ea propter rogantibus eis nemo
amplius Argivorum publice auxilium
tulit, sed voluntariorum circiter mil-
le, duce quodam cui nomen erat EUrybates,
1 quinque palmarum viro. quorum

1 Qui quinque gymnastica certamina obierat.

plerique

plerique non remeavere, sed in Ægina sub Atheniensibus occubuere. Et ipse dux EVrybates singulari certamine ter victor, quarto sub Sophane Decelis filio oppetiit. XCIII. Verum Æginetæ sua classe adorti incompositos Athenienses superavere, eorumque naves quatuor cum ipsis pugnatoribus cepére. Et Athenienses quidem bellum cum Æginetis contraxerant. XCIV. ¶ PERSES autem quæ ipsius partes erant exequebatur, cum famulo assidue in memoriam redigente ut reminisceretur Atheniensium, tum Pisistratidis assidentibus, Atheniensesque criminantibus, tum cupiditate per hunc prætextum quo nixus erat, subigendi Græcos quicunque sibi terram & aquam denegassent. Itaque Mardonium, qui male rem navalem gesserat præfectura amovit, aliosque designatos duces adversus Eretriam & Athenas misit, Datin genere Medum, & Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis ut Athenas atque Eretriam diriperent, captivosque in conspectum adducerent. XCV. Postquam hi duces declarati, ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam devenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, advenerunt nauticæ copiæ omnes, ut singulis erant imperatæ: ad hæc hippagogæ naves, quas superiore Darius anno mandaverat tributariis suis præparandas. In has introductis equis atque terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hîc non recto cursu secundum continentem, Hellespontum & Thraciam versus navigabant, sed è Samo unde solverant, præter Icarium, interque insulas: præcipue quidem (ut ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circum navigantes, magnam jacturam fecerant: sed & coacti propter Naxon, XCVI. quam antea non cepissent. Ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut primum copiæ ducerentur, Persæ urgebant) Naxii memores priorum, fuga se in montes concitaverunt, non ausi resistere. Eorum autem quos adepti sunt Persæ quum in servitutem rapuissent, delubra atque urbem incenderunt. His actis ad ceteras insulas redeunt. Hæc dum isti agunt, Delii relicta & ipsi Delo fuga Tenum abeunt. Eo tendentes naves præcedens Datis non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum

οἱ πλεῦνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ. αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίην ἐπασκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ ἀπέκτεινε, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος ἀποθνήσκει. Αἰγινῆται δὲ, ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ, ἐνίκησαν· καὶ σφεων νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἷλον. Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας. Ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίεε, ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος, μεμνῆσθαί μιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ Πεισιστρατιδέων προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους. ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος, ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος, καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ, Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παραλύει τῆς στρατηγίης· ἄλλους δὲ στρατηγοὺς ἀποδέξας, ἀπέστελλε ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα, ἀδελφιδέον ἑωυτοῦ. ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτριαν, ἄγειν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ ἀνδράποδα. Ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέντες πορευόμενοι παρὰ βασιλέος, ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήϊον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχθεὶς ἑκάστοισι, παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγοὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτεϊ προεῖπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος ἑτοιμάζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας, καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας, ἔπλεον ἑξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἤπειρον εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηΐκης, ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμεώμενοι, παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο. ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέει, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν, μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ, καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἁλοῦσα. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι) μεμνημένοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι, πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες, οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτῶν, ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνάγοντο. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι, ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον, οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης, ὁ Δᾶτις προπλώσας, οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν Δῆλον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην

251

γρ. στρατευομένοισι

γρ. δοκέειν

ἐν τῇ Ῥηναίῃ αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα ἦσαν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα ἠγόρευέ σφι τάδε, "Ἄνδρες ἱροί, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ "πρὸς τοῦτό γε φρονέω, καί μοι ἐκ βασιλέος ὧδε ἐπέσταλται· ἐν τῇ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. Νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων, καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε. ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι· μετὰ δέ, λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας, ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα· ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα, Δῆλος ἐκινήθη, ὡς λέγουσι Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα, τὰ μέχρι ἐμέο οὐ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου, καὶ Ἀρτοξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενεέων, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας· τὰ μέν, ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα, τὰ δέ, ἀπ' αὐτέων τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινηθῆναι Δῆλον, τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον. καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε,

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρεῖος, ἐρξείης· Ξέρξης, ἀρήϊος· Ἀρτοξέρξης, μέγας ἀρήϊος. τούτους "δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλέοιεν. Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου, προσίσχον πρὸς τὰς νήσους. ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον, καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους, προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, οὐ γὰρ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν, οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας, ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον. ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. Ἐρετριέες δέ, πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσαν, Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, "τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οἳ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης·

ἴσως τοσαῦτα.

ἴσως μὲν δή. 232.

ἴσως τούτων σφι τὴν χώρην, διδ.

apud Rheneam. Et simul cognito ubi Delii essent, misso caduceatore his eos verbis affatus est, Viri sacri, quid fuga abitis, non pro merito de me male opinantes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege jussus, quo in loco duo dii geniti sunt, nequid aut eum locum aut ejus incolas lædam. Redite igitur ad vestra ipsorum, & incolite insulam. Hæc Deliis per caduceatorem dixit: mox trecentas thuris libras super aram aggestas adolevit. His XCVIII. actis adversus Eretriam primum navigavit, simul omnem classem, simul Iones pariter atque Æoles agens. Statimque ab illius digressu Delos tremuit (ut Delii aiunt) ad meam usq; ætatem tunc & primum & postremum commota, deo mala ventura hominibus portendente. Nam sub Dario Hystaspis & Xerxe Darii, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus iis deinceps ætatibus, plus malorum passa est Græcia quam viginti aliis ante Darium ætatibus, partim a Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: ut non abre Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculo ita scriptum erat,

Et Delon, quamvis sit adhuc immota, movebo:

Et sane in Græca lingua pollent hæc nomina, Darius, idem quod ἐρξείης, *id est coercitor:* Xerxes, idem quod ἀρήϊος, *id est bellator, ad verbum, martius:* Artoxerxes, idem quod μέγας ἀρήϊος, *id est magnus bellator*, Barbari, postquam a Delo ad XCIX. alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias tum liberos insulanorum obsides Ut vero insulas prænavigantes, Carystum appulerunt, Carystiiq; negarunt se vel obsides daturos vel militaturos adversus vicinas civitates (videlicet Athenas & Eretriam significātes) Carystii tamdiu obsessi sunt, eorumque ager vastatus, donec in deditionem Persarum venerunt. Eretrienses autem audito Persarum exercitum adversum se venire, auxilia ab C. Atheniensibus imploravere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, miserunt subsidio illis ea quatuor millia hominum qui Chalcidensium equitum obtinuerant prædia. Sed Eretriensium haud quaquam syncerum erat consilium, qui tametsi accersebant Athenienses, tamen ancipiti sententia vacillabant: quibusdam eorum censentibus urbem deserendam, & in cacumina Eubœæ eundum: quibus-

dam,

dam, qui propria lucra à Persis expectarent, proditionem molientibus. Horum utrorumque animos animadvertens Æschines Nothonis filius, Eretriensium primarius, patefecit Atheniensibus omnem præsentium rerum statum, oravitque ut domum abirent, ne una cum illis occumberent. Hæc consulenti Æschini obtemperantes Athenienses, illinc in Oropum transgressi,
CI. salutem sibi pepererunt. At Persæ eo advecti, naves oræ Eretricæ ad fanum & Choereas & Ægilia applicuerunt: potitique his locis, continuo equos exposuere, & tanquam cum hostibus conflicturi se instruxere. Aduersus quos non decreverunt Eretrienses sibi esse prodeundum: sed quandoquidem sententia de urbe non deserenda vicerat, merito dabant operam ut mœnia custodirent. Adorientibus autem ea Persis, acri pugna per sex dies certatum est: multisque utrinq; cadentibus, septimo die EUphorbus Alcimachi filius, & Philagrus Cynei, inter populares suos viri spectati, filius, urbem hostibus prodidere. Quam ingressi Persæ, postquam templa spoliavere, incenderunt, in ultionem eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus jus-
CII. su Darii in servitutem captis. ¶ Potiti Eretria, & aliquot illic dies morati, in Atticam navigaverunt, tuncque magnam partem vastaverunt, rati idem facturos Athenienses quod Eretrienses fecissent, etenim erat locus Atticæ Marathon proxime Eretriam ad equitandum opportunissimus, quo illos Hippias
CIII. Pisistrati filius deducebat. Eodem Athenienses & ipsi re audita ad vim arcendam processerunt, decem præfectis sibi ducibus: quorum decimus erat Miltiades, cujus patrem Cimonem Stesagoræ filium fugere ex Athenis Pisistratum Hippocratis contigerat, & dum fugit, obtinere Olympiadem quadrijugo certamine: quam victoriam muneris gratia transtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaque Olympiade eisdem equabus aliam Olympiadem quum vicisset, a filiis Pisistrati interfectus est, non jam vivo Pisistrato. Interfectus est autem ad Prytaneum, noctu summissis percussoribus, sepultusque ante urbem trans viam quæ vocatur Diacœle: & è regione sepultæ sunt equæ illæ quæ tres Olympiacas victorias

ἄλλοι δὲ αὐτέων, ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι, προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ τούτων ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα. προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαί σφεας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται, καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν, ἔσωζον σφέας αὐτούς. Οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Τέμενος, καὶ Χοιρέας, καὶ Αἰγίλια. κατασχόντες δὲ ἐς ταῦτα τὰ χωρία, αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο, καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἴκως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπεί τε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν, προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος, ἔπιπτον μὲν ἐπὶ ἓξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου, καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι τὴν πόλιν. οἱ δὲ, ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν, τοῦτο μὲν, τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν· τοῦτο δὲ, τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο, κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς. Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικήν, κατέργοντές τε πολλόν, καὶ δοκέοντες ταῦτα τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ, ἦν γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι, καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτό σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα· ἦγον δέ σφεας στρατηγοὶ δέκα· τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηναίων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος· καὶ αὐτῷ φεύγοντι, Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη; καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν, τὠυτὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ, τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τοῖσι αὐτοῖσι ἵπποισι νικῶν, παραδιδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι· καὶ τὴν νίκην παρεὶς τούτῳ, κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί μιν ἀνελόμενον τοῖσι αὐτοῖσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα, κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου. κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήιον, νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ. καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τεθάφαται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας

τῆς ἐς γῆν τ.

233. ἀνελόμεναι· ἐποίηκε δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο Εὐαγόρεω Λάκωνος· πλέω δὲ τουτέων, οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ· ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι Ἀθήνῃσι, τοὔνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω, Μιλτιάδης. Οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου, ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ, οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου, περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλῆα· ἅμα δὲ, ἐκφυγόντα τε τούτους, καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωϋτοῦ, δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ ἤδη, τὸ ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι, ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἐπαγαγόντες, ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους, στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου. Καὶ πρῶτα μὲν, ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ, ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα. τῷ δὴ (ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης, καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελε) περὶ τὸ Παρθένιον ὄρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα, Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι διότι ἑωϋτοῦ οὐδεμίην ἐπιμέλειαν ποιεῦνται, ἐόντος εὔνου ἤδη Ἀθηναίοισι, καὶ πολλαχοῦ γενομένου ἤδη σφίσι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι, καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων, πιστεύσαντες εἶναι ἀληθέα, ἱδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλι Πανὸς ἱρὸν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετείοισι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται. Τότε δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε πέρ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ. “ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε, Ὦ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμέων δέονται σφίσι βοηθῆσαι, καὶ μὴ περιϊδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δουλοσύνῃ περιπεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων. καὶ γὰρ Ἐρέτρια τε νῦν ἠνδραπόδισται, καὶ πόλι λογίμῳ ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθενεστέρη. ὁ μὲν δή σφι τὰ ἐντεταλμένα ἀπήγγελε· τοῖσι δὲ ἕαδε μὲν βοηθέειν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δέ σφι ἦν τὸ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον. ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη· εἰνάτῃ δὲ

Al. ἡμεροδρόμην

reportarant. Idem quod iſtæ, jam aliæ equæ fecerant, quæ fuerunt Evagoræ Laconis: aliæ præterea nullæ. Per idem tempus major natu filiorum Cimonis Steſagoras, apud Miltiadem patruum in Cherſoneſo educabatur: minor autem apud ipſum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Cherſoneſi conditore. CIV. Hic igitur Miltiades è Cherſoneſo tunc profectus, dux Athenienſium erat, è duplici cæde elapſus: ſemel, quum eum Phœnices uſque ad Imbrum perſequuti ſunt, magni facientes capere hominem ut ad regem perducerent: iterum, quum ab iis elapſum, domum ſuam reverſum, ac ſe reducem eſſe exiſtimantem, inimici ſui exceperunt, & ad judicium deduxerunt, accuſantes occupatæ in Cherſoneſo tyrannidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. CV. Duces autem quum adhuc in urbe eſſent, ante omnia legatum Spartam mittunt Phidippidem, illum quidem Athenienſem, ſed tabellariam operam factitantem. Huic Phidippidi, ut ipſe refert, & Athenienſibus renunciavit, circa Parthenium montem, qui ſupra Tegeam eſt, obvius fuit Pan: compellatoque nominatim Phidippide, juſſit nunciari Athenienſibus quid ita illi nullam gererent curam ſui, qui bene ipſis vellet, quique jam ſæpenumero de eis bene meritus fuiſſet atque etiam futurus eſſet. His verbis fide habita, Athenienſes, quod eorum jam ſtatus erat bene conſtitutus, extruxerunt ſub arce templum Panis: illique annuis hoſtiis, ex quo nuncium accepere, ſacrificant, & ardenti candelabro ſupplicant. CVI. Phidippides autem hic qui ſibi Pana dixit apparuiſſe tunc quum à ducibus miſſus eſt,[1] iterum Athenis egreſſus, Spartam pervenit, adienſque magiſtratus, Lacedæmonii, inquit, orant vos Athenienſes ut ſibi opem feratis, nec civitatem inter Græcos vetuſtiſſimam contemnatis, in diſcrimen adductā, ne barbaris viris ſerviat. Etenim Eretria direpta eſt, inſigniq; civitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expoſitis, placebat quidm Lacedæmoniis opem ferre Athenienſibus: ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere erat, nolentibus legem rumpere nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die

1 Poſtridie quam Athenis egreſſus eſt. *Ad verbum, Secundanus ex Athenienſium urbe fuit Spartæ. At Valla* δευτεραῖος *accepit pro* δεύτερον. *Sic infra in hoc eodem libro,* τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ.

negabant

negabant se progressuros, nec nisi orbe lunari impleto. Et isti quidem plenilunium expectabant.

CVII. Hippiæ autem Pisistrati filio, qui barbaros in Marathonem perducebat, visum hoc in somnis superiore nocte oblatum est: Videbatur sibi Hippias cum matre concumbere. Quo ex somnio conjectabat fore ut reversus Athenas, ac recepto dominatu senex domi suæ obiret. Hunc in modum interpretabatur visum suum. Dum autem prædam Eretriensem quam deposuerat, in insulam Styreorum nomine Ægileam, reportat, dumque naves ad Marathonem appulsas in stationibus locat, ac barbaros in terram egressos disponit, ei talia administranti contigit sternutatio, tussisque solito vehementior. vnde concussis ejus, utpote senis, plerisque dentibus, unus illorum ex violentia tussiendi excussus est, & in arenam delapsus: qui magna adhibita ad inveniendum diligentia, quum tamen non appareret, suspirans Hippias, ad eos qui aderant ait, Hæc terra non est nostra, nec eam poterimus nobis subjectam efficere, 1 sed tantummodo partem, quantum spatii dens qui mihi aderat, obtinet. Huc Hippias suam visionem iterpretabatur evasisse.

CVIII. Atheniensibus autem apud Herculis fanum instructis supervenere auxilio Platæenses, omni cum populo, qui sese Atheniensibus dediderant, & pro quibus frequentes jam labores susceperant Athenienses: dediderant autem sese hoc modo: Quum à Thebanis premerentur Platæenses, primum Cleomeni Anaxandridæ, qui intervenerat, atque Lacedæmoniis sese dediderant: à quibus tamen recepti non sunt, hac oratione utentibus, A nobis qui procul habitamus, frigidum quoddam fuerit vobis auxilium. nam priusquã nostrûm quisquam audiat, possitis occupati ab hostibus sæpe expugnari. Suademus autem ut volipsos Atheniensibus dedatis, vicinis pariter & ad tutandum non invalidis. Hoc Lacedæmonii non tam consulebant Platæensibus quod eis bene vellent, quam quod optarent Athenienses defatigari Bœotio bello. Id suadentibus Lacedæmoniis non adversati Platæenses, aditis Atheniensibus, dum rem divinam duodecim diis faciunt, eis ad aram suppliciter sedentes sese dediderunt. Aduersus quos Thebani re audita

οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν, μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου. οὗτοι μέν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον. Τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροιχομένης νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Ἱππίης τῇ μητρὶ τῇ ἑωυτοῦ συνευνηθῆναι. συνεβάλλετο ὦν ἐκ τοῦ ὀνείρου, κατελθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀνασωσάμενος τὴν ἀρχὴν, τελευτήσειν ἐν τῇ ἑωυτοῦ γηραιός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ὄψιος συνεβάλλετο ταῦτα. τότε δὲ κατηγεόμενος, τοῦτο μὲν, τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ " Αἰγίλειαν· τοῦτο δὲ, καταγομένας ἐς τὸν Μαραθῶνα τὰς νέας ὅρμιζε οὗτος. ἐκβάντας δὲ ἐς τὴν γῆν τοὺς βαρβάρους διέτασσε. καί οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε· οἷα δὲ πρεσβυτέρῳ ἐόντι, τῶν ὀδόντων οἱ πλεῦνες ἐσείοντο. τούτων ὦν ἕνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει ὑπὸ βίης βήξας. ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ, ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν ἐξευρεῖν. ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετό οἱ ὁ " ὀδοὺς, ἀναστενάξας, εἶπε πρὸς τοὺς " παρεστεῶτας, Ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ, οὐδέ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι. ὁκόσον δέ τι μοι μέρος μετῆν, ὁ " ὀδοὺς μετέχει. Ἱππίης μὲν δὴ ταύτην τὴν ὄψιν συνεβάλλετο ἐξεληλυθέναι. Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένεϊ Ἡρακλέος, ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεί. καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες, καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτέων οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναιρέοντο. ἔδοσαν δὲ ὧδε. πιεζόμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες, ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχοῦσι Κλεομένεΐ τε τῷ Ἀναξανδρίδεω καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς. οἱ δὲ, οὐ δεκόμενοι, ἔλεγόν σφι τάδε, Ἡμεῖς μὲν ἑκαστέρω τε οἰκέομεν, καὶ ὑμῖν τοιήδε τις γίνοιτ' ἂν ἐπικουρίη ψυχρή. φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἤ τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλεύομεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε ἀνδράσι, καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι. ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὐ κατὰ εὔνοιην οὕτω τῶν Πλαταιέων, ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόνους, συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μέν νυν Πλαταιεῦσι ταῦτα συνεβούλευον· οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων ἱρὰ ποιεύντων τοῖσι δυώδεκα θεοῖσι, ἱκέται ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν, ἐδίδοσαν σφέας αὐτούς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα,

γρ. Αἰγλίνην.

γρ. ὀδὼν.

γρ. παραστάτας.

γρ. ὀδὼν.

234

1. Sed eam illius portionem quæ ad me pertinebat, dens possidet.

ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλαταιέας· Ἀθηναῖοι δέ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ σφέων συνάψειν μάχην, Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον· παρατυχόντες δὲ, καὶ καταλλάξαντες, ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων, οὔρισαν τὴν χώρην ἐπὶ τοῖσδε· ἐᾶν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίνθιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο. Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί· ἐπιθέμενοι δὲ, ἑσσώθησαν τῇ μάχῃ. ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὔρους, τούτους ὑπερβάντες, τὸν Ἀσωπὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο οὖρον Θηβαίοισι πρὸς Πλαταιέας εἶναι καὶ Ὑσιάς. ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ· ἧκον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέοντες. Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγίνοντο δίχα αἱ γνῶμαι· τῶν μὲν, οὐκ ἐώντων συμβάλλειν· (ὀλίγους γὰρ εἶναι στρατιῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν) τῶν δὲ, καὶ Μιλτιάδεω, κελευόντων. ὡς δὲ δίχα ἐγίνοντο, καὶ ἐνίκα ἡ χείρων τῶν γνωμέων, ἐνθαῦτα, ἦν γὰρ ἑνδέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμῳ λαχὼν Ἀθηναίων πολεμαρχέειν (τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόψηφον τὸν πολέμαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι) ἦν δὲ τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος· πρὸς τοῦτον ἐλθὼν Μιλτιάδης, ἔλεγε τάδε, Ἐν σοὶ νῦν Καλλίμαχε ἐστὶ ἢ καταδουλῶσαι Ἀθήνας, ἢ ἐλευθέρας ποιήσαντα, μνημόσυνον λιπέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον, οἷον οὐδὲ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων λείπουσι. νῦν γὰρ δὴ ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι, ἐς κίνδυνον ἥκουσι μέγιστον· καὶ ἢν μέν γε ὑποκύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδεκται τὰ πείσονται παραδεδομένοι Ἱππίῃ· ἢν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πόλις, οἵη τέ ἐστι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολίων γενέσθαι. κῶς ὦν δὴ ταῦτα οἷά τε ἐστὶ γενέσθαι, καὶ κῶς ἐς σέ τι τουτέων ἀνήκει τῶν πρηγμάτων τὸ κῦρος ἔχειν, νῦν ἔρχομαι φράσων. ἡμέων τῶν στρατηγῶν ἐόντων δέκα, δίχα γίνονται αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν, κελευόντων, τῶν δὲ, οὐ συμβάλλειν. ἢν μέν νυν μὴ συμβάλωμεν, ἔλπομαί τινα στάσιν μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διασείσειν τὰ Ἀθηναίων φρονήματα, ὥστε μηδίσαι· ἢν δὲ συμβάλωμεν πρίν τι καὶ σαθρὸν Ἀθηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, οἷοί τε εἰμὲν περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ. ταῦτα ὦν πάντα ἐς σὲ νῦν τείνει, καὶ ἐκ σέο ἤρτηται.

τὸ μνημόσυνα λιπ. ἐς τ. ἅ. ἀνθ. β. οἷα οὐδὲ.

exercitum duxerunt, in eorumque auxilium Athenienses venerunt. Sed dum conserturi prœlium essent, Corinthii haud contemnendam sibi rem putantes, ad eos reconciliandos intervenere: atque utrorumque permissu regionem hunc in modum terminarunt, ut Thebani eos Bœotos qui nollent inter Bœotos censeri, sinerent facere quod vellent. Hoc ubi decrevere Corinthii, abscessere. Abscedentes quoque Athenienses aggressi Thebani sunt, commissaque pugna, repulsi. Unde Athenienses transgressi quos Corinthii statuerant terminos, [1] Asopum fecerunt limitem Thebanis. Ergo Platæenses Atheniensibus sese quum dedidissent, ad Marathonem tunc auxilio venerunt. Erant CIX. autem in Atheniensium ducibus ancipites sententiæ, aliis vetantibus fieri prœlium:pauciores enim se esse quam ut cum Medis confligerent: aliis (quorum erat Miltiades) ad pugnandum hortantibus. Itaque quum essent bifariæ sententiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, [2] tunc forte polemarchum, *id est, belli principem:* qui magistratus per suffragia electus in danda faba, *hoc est, in declaranda sententia,* undecimus est. Nam quondam Athenienses in dicenda sententia parem ducibus faciebant polemarchum. Ad hunc Miltiades, In te, inquit, nunc Callimache situm est, utrum in servitutem Athenæ redigantur, an tu eas liberando memoriam tui in omne ævum relinquas, qualem ne Harmodius quidem atque Aristogiton reliquerunt. Nam Athenienses nunc in maximum omnium ex quo nati sunt venere discrimen: qui si Medis succumbant, palam est quæ passuri sint, traditi Hippiæ:sin autem superent, poterit hæc civitas urbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri possint, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Nostræ, qui duces sumus, bifariæ sunt sententiæ de prœlio committendo: aliis id suadentibus, aliis dissuadentibus. Qui nisi prœlium committimus, vereor ne magna existat seditio, quæ mentes eorum solicitet ad sentiendum cum Medis: sin pugnamus antequam aliquid vitii in nonnullis Atheniensium subeat, possumus diis æquis cum victoria discedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te dependent:

1 Asopum & Hysias Thebanis adversus Platæenses limitem statuerunt. Ergo Pl. 2 Tunc, quod undecimum suffragium ad eum pertineret, qui ex facta per fabam sortitione polemarchus Atheniensium creatus esset, *vel, ductus faba sortibus polem. Ath. cr. esset,* (olim enim Athen. in ferendo suffragio par. duc. polemarchum faciebant) adiit Callimachum Aphidnæum Miltiades, tunc polemarchum, eique dixit, In te nunc situm est Callimache, Athenas vel in servitutem redigere, vel, illis liberatis, monumentum in omne ævum relinquere,quale ne Harmod.

qui si

qui ſi meæ ſententiæ acceſſeris, erit & tibi patria libera, & civitas omnium Græcarum princeps: ſin acceſſeris ſententiæ diſſuadentium pugnam, eorum quæ recenſui bonorum tibi contraria exiſtent.

CX. Hæc dicens Miltiades Callimachum induxit. Ita accedente ſententia polemarchi, obtentum eſt ut confligeretur. Poſt hæc ii duces quorum ſententia de confligendo fuerat, ut cujuſque dies imperitandi venerat, vicem ſuam Miltiadi dabant: quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putavit quam ſua dies imperii advenit.

CXI. Itaq; ubi vices ejus fuere, tunc Athenienſes hunc in modum inſtructi ſunt ad confligendum. Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. Ita enim lex apud Athenienſes tunc poſtulabat ut polemarchus dextrum cornu teneret. Hoc duce ſequebantur deinceps cæteræ tribus, ut quæq; ordine erat. Noviſſimi autem ſunt collocati Platæenſes, ſiniſtrum cornu tenentes. Quo factum eſt ut ab huius pugnæ tempore, quoties Athenienſes ferunt hoſtias apud panegyrias, *id eſt, publicos conventus*, quæ quinto quoque anno fiunt, Athenienſis præco conceptis verbis precetur bona Athenienſibus pariter & Platæenſibus. Igitur Athenienſium acies tunc apud Marathonem Inſtructa idcirco ſic erat quod aciem Medicam imitabatur: ſed in medio paucis conferta erat ordinibus, ideoque illic debilior: utroque autem in cornu confertior.

CXII. Quæ poſteaquam ita inſtructa eſt, ac ſacrificium litatum eſſe Athenienſes audierunt, tunc curſu in barbaros tendunt. Erat autē inter utranque aciem non minus octo ſtadiorum intercapedinis. Quos curſu ferri in ſe videntes Perſæ, optabant ſe tanquam illos excepturi: inſaniæ dantes id quod cernerent eos curſu tendere, quum pauci eſſent, & nec equitatu nec ſagittis freti. Hoc ita barbari interpretabantur. At vero Athenienſes, poſteaquam conferti conflixere cum barbaris, pugnam memoratu dignam edebant. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipſi novimus) curſu in hoſtem uſi ſunt: [1] primi ſuſtinuerunt cernere Medica veſte indutos: quum antehac vel audire nomen Medorum Græcis terror fuiſſet.

CXIII. In Marathone quum diu pugnatum eſſet, barbari circa mediam aciem vincebant, ubi Perſæ ſtabant & Sacæ, eamq; perrumpentes

“ἢν γὰρ σὺ γνώμῃ τῇ ἐμῇ προσθῇ, ἔστι τοι πατρίς “τε ἐλευθέρη, καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι. “Ἢν δὲ τὴν ἀποσπευδόντων τὴν συμβολὴν ἕλῃ, “ὑπάρξει τοι τῶν ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν “τἀναντία. Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης, προσκτᾶται τὸν Καλλίμαχον. Προσγενομένης δὲ τοῦ πολεμάρχου τῆς γνώμης, ἐκεκύρωτο συμβάλλειν. Μετὰ δὲ, οἱ στρατηγοὶ, τῶν ἡ γνώμη ἔφερε τὸ συμβάλλειν, ὡς ἑκάστου αὐτέων ἐγίνετο πρυτανηΐη τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ παρεδίδοσαν. Ὁ δὲ, δεκόμενος, οὔκω τι συμβολὴν ἐποιέετο, πρίν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανηΐη ἐγένετο. Ὡς δὲ ἐς ἐκεῖνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὧδε Ἀθηναῖοι ὡς συμβαλέοντες. Τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρως ἡγέετο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος. Ὁ γὰρ νόμος εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν. ἡγεομένου δὲ τούτου, ἐξεδέκοντο ὡς ἀριθμέοντο αἱ φυλαὶ, ἐχόμεναι ἀλλήλων. Τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρας, Πλαταιέες. Ἀπὸ ταύτης γάρ σφι τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀναγόντων ἐς πανηγύριας τὰς ἐν τῇσι πεντετηρίσι γινομένας, κατεύχεται ὁ κῆρυξ ὁ Ἀθηναῖος, ἅμα τε Ἀθηναίοισι λέγων γίνεσθαι ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι. Τότε δὲ τασσομένων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι, ἐγίνετο τοιόνδε τι. Τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγίνετο ἐπὶ τάξιας ὀλίγας· καὶ ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον. Τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἔρρωτο πλήθεϊ. Ὡς δέ σφι διετέτακτο, καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλὰ, ἐνθαῦτα ὡς ἀπείθεσαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἵεντο ἐς τοὺς βαρβάρους. Ἦσαν δὲ στάδιοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταίχμιον αὐτέων, ἢ ὀκτώ. Οἱ δὲ Πέρσαι, ὁρέοντες δρόμῳ ἐπιόντας, παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι· μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπέφερον, καὶ πάγχυ ὀλεθρίην, ὁρέοντες αὐτοὺς ἐόντας ὀλίγους, καὶ τούτους δρόμῳ ἐπειγομένους, οὔτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι, οὔτε τοξευμάτων. Ταῦτα μέν νυν οἱ βάρβαροι κατείκαζον. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπεί τε ἀθρόοι προσέμιξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. Πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο, πρῶτοί τε ἀνέσχοντο ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ὁρέοντες, καὶ τοὺς ἄνδρας ταύτην ἐσθημένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἕλλησι καὶ τὸ οὔνομα τὸ Μήδων φόβος ἀκοῦσαι. Μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι, χρόνος ἐγένετο πολλός· καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο· κατὰ τοῦτο μὲν δὴ ἐνίκων οἱ βάρβαροι, καὶ ῥήξαντες,

τῇ ἔφερε. 235.

τῆς νόμος τότε.

1 Primique veſtem Medicam & eos qui illam geſtarent cernere ſuſtinuerunt, quum antea, &c.

ἐδίωκον

ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγαιαν· τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἐνίκων Ἀθηναῖοί τε καὶ Πλαταιέες. νικῶντες δέ, τὸ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων· τοῖσι δὲ τὸ μέσον ῥήξασι αὐτέων, συναγαγόντες τὰ κέρεα, ἐμάχοντο, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι· φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι εἵποντο κόπτοντες, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι, πῦρ τε αἴτεον, καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν. Καὶ τοῦτο μέν, ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος διαφθείρεται, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός· ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν, Στησίλεως ὁ Θρασύλεω· τοῦτο δέ, Κυναίγειρος ὁ Εὐφορίωνος, ἐνθαῦτα ἐπιλαβόμενος τῶν ἀφλάστων νηός, τὴν χεῖρα ἀποκοπεὶς πελέκεϊ, πίπτει· τοῦτο δέ, ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοί τε καὶ ὀνομαστοί. Ἑπτὰ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν τρόπῳ τοιῷδε Ἀθηναῖοι· τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι ἐξανακρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου ἐν τῇ ἔλιπον, τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀνδράποδα, περιέπλωον Σούνιον, βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἄστυ· αἰτίη δὲ ἔσχε Ἀθηναίοισι ἐξ Ἀλκμαιωνιδέων μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα ἐπινοηθῆναι· τούτους γὰρ συνθεμένους τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξαι ἀσπίδα, ἐοῦσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσί. Οὗτοι μὲν δὴ περιέπλωον Σούνιον. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἶχον, τάχιστα ἐβοήθεον ἐς τὸ ἄστυ· καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι, πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἥκειν, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο, ἀπιγμένοι ἐξ Ἡρακληΐου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῳ Ἡρακληΐῳ τῷ ἐν Κυνοσάργεϊ· οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νηυσὶ ὑπεραιωρηθέντες Φαλήρου, (τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων) ὑπὲρ τούτου ἀνακωχεύσαντες τὰς νῆας, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων κατ' ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας, Ἀθηναίων δέ, ἑκατὸν ἐνενήκοντα καὶ δύο· ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι· συνήνεικε δὲ αὐτόθι θῶυμα τοιόνδε γενέσθαι·
236. Ἀθηναῖον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κουφαγόρεω ἐν τῇ συστάσει μαχόμενόν τε, καὶ ἄνδρα γινόμενον ἀγαθόν, τῶν ὀμμάτων στερηθῆναι, οὔτε πληγέντα οὐδὲν τοῦ σώματος, οὔτε βληθέντα· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζόης διατελέειν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἐόντα τυφλόν· λέγειν δὲ αὐτὸν ἤκουσα περὶ τοῦ πάθεος τοιόνδε τινὰ λόγον· ἄνδρα οἱ δοκέειν ὁπλίτην ἀντιστῆναι μέγαν, τοῦ τὸ γένειον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιάζειν· τὸ δὲ φάσμα τοῦτο ἑωυτὸν μὲν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἑωυτοῦ παραστάτην ἀποκτεῖναι· ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν. Δᾶτις δὲ πορευόμενος ἅμα τῷ στρατῷ ἐς τὴν Ἀσίην, ἐπεί τε

hostem in mediterranea persequebantur : at in utroque cornu vincentes Athenienses Plataeensesque, barbaris, qui terga dederant, fugere permissis, contraxerunt cornua, & cum iis qui mediam ipsorum aciem perfregerant, dimicantes, quum superassent. fugientes Persas urgebant cædebantque, donec ad mare pervenientes, petito igne naves corripuere. Quo in certamine CXIV.
Callimachus polemarchus interficitur, egregia navata opera. Occubuit quoque é ducibus Stesileus Thrasyli, & Cynægirus Euphorionis filius, qui dum summam puppim apprehendit, abscissa bipenni manu cecidit : necnon alii Athenienses multi & clari. Ac septem CXV.
quidem naves obtinuerunt Athenienses hoc modo : cæteris barbari retracti, receptaque præda Eretriensi ex insula ubi reliquerant, circumvecti sunt Sunium, animo prævertendi Athenienses evestigio abeuntes. Cæterum Alcmæonidæ ab Atheniensibus 1 insimulati sunt, quod videlicet ex composito Persis adhuc apud insulam agentibus scutum ostenderint. Dum illi Sunium circumvehuntur, CXVI.
Athenienses evestigio abeuntes celerrime ad ferendam urbi opem properarunt, barbarosque eodem tendentes prævererunt: progressique ex Herculis templo quod est in Marathone, in aliud Herculis fanum quod est in Cynosargi, castra posuerunt. Barbari, quum classe Phalerum superassent (hic enim Atheniensium navale tunc erat) super eum locum aliquandiu propter tempestatem morati, rursus in Asiam abierunt. Quo- CXVII.
rum in hac pugna apud Marathonem gesta occubuere circiter sex millia trecenta : Atheniensium vero, centum nonaginta duo. Tot ex utrisque cecidere. CXX.
In qua pugna hæc res mira contigit, ut Atheniensis quidam Epizelus Cuphagoræ filius, dum stante acie pugnat strenue, luminibus caperetur, neque saucius ulla parte corporis, neque ictus : atque ita cæcus in reliquum vitæ tempus permanserit. Quem audivi dicere solitum de sua clade, visum sibi esse ante se stare virum quendam armatum, procero corpore, cuius 2 mentum omnem Clypeum inumbraret : & hanc larvam ipsum prætergressam, sed illum qui sibi assisteret occidisse. Hæc Epizelum solitum commemorare audivi. Porro CXVIII.
Datis in Asiam cum classe rediens ubi

1 Insimulati sunt, illis id molientibus Persas hoc consilium cepisse quod videl. 2 Barba totum clyp.

Myco-

Marathonem tenuit, vidit in somnis visum: id tamen quod fuerit, non traditur: sed ubi primum dies illuxit, naves rimatus est: compertoque in navi Phœnicia simulacro Apollinis inaurato, sciscitatus est quo è templo sublatum esset: & ubi audivit ex quo templo, navigans sua navi in Delum (jam enim Delii in insulam redierant) ibi simulacrum in templo deposuit, præcepitque Deliis ut illud in Delium Thebanorum referrent, quod est ad mare è regione Chalcidis. Hoc ubi præcepit Datis, vela illinc fecit. Delii tamen hanc statuam non reportaverunt, sed vicesimo post anno eam Thebani ex oraculo in Delium

CXIX. contulerunt. Datis autem & Artaphernes, posteaquam in Asiam navigavere, captivos Eretrienses Susa perduxere, quos Darius rex, etsi in eos ante captivitatem vultum contraxerat acerbitatis, quod se priores injuria lacessissent, tamen ut in conspectum suum adductos vidit ac sibi subjectos, nullo alio malo affecit, sed in suo Cissiæ regionis stathmo collocavit, cui nomen est Anderica: ducentis ac decem stadiis procul à Susis, quadraginta à puteo qui exhibet trifarias rerum species: nam ex eo asphaltum, *id est*, *bitumen*, & salem & oleum hauriunt, ad hunc modum. Hauritur quidem celoneo, *id est*, *instrumento dicto ciconia*, pro situla autem, dimidiato utre ad celoneum alligato: quo in puteum decusso, quicquid hauritur, mox in cisternam diffunditur, atque hinc alio effusum, triplici varietate concrescit: in asphaltum quidem & salem, protinus: oleum autem (quod Persæ Thadinacen appellant) in vasa colligunt, est autem atrum ac graviter olens. Hoc loci rex Darius locavit Eretrienses, quem

CXX. ad meam usq; memoriam tenuere, servantes pristinam linguam. Quod ad Eretrienses attinet, ita habet. ¶ Cæterum post plenilunium duo millia Lacedæmoniorum Athenas venerunt, tanta festinatione adipiscendi hostem, ut triduo quam ex Sparta discessere, in Atticam pervenerint: & licet serius ad pugnam venissent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus visis, laudatisque Atheniensibus ob præclarum facinus, rursus redierunt. Tenet autem admiratio me, nec rationem

XVIII inire possum, Alcmæonidas unquam Persis ex composito ostentasse

ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ ἥτις μὲν ἦν ἡ ὄψις, οὐ λέγεται· ὁ δὲ, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐποιέετο τῶν νεῶν. εὑρὼν δὲ ἐν Φοινίσσῃ νηῒ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος κεχρυσωμένον, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν σεσυλημένον εἴη. πυθόμενος δὲ ἐξ οὗ ἦν ἱροῦ, ἔπλεε τῇ ἑωυτοῦ νηῒ ἐς Δῆλον· καὶ, ἀπίκατο γὰρ τηνικαῦτα οἱ Δήλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κατατίθεταί τε ἐς τὸ ἱρὸν τὸ ἄγαλμα, καὶ ἐντέλλεται τοῖσι Δηλίοισι ἀπαγαγεῖν τὸ ἄγαλμα ἐς Δήλιον τὸ Θηβαίων. τὸ δ' ἔστι ἐπὶ θαλάσσῃ, Χαλκίδος καταντίον. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ἐντειλάμενος ἀπέπλεε. τὸν δὲ ἀνδριάντα τοῦτον Δήλιοι οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλά μιν δι' ἐτέων εἴκοσι Θηβαῖοι αὐτοὶ ἐκ θεοπροπίου ἐκομίσαντο ἐπὶ Δήλιον. Τοὺς δὲ τῶν Ἐρετριέων ἀνδραποδισμένους Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης, ὡς προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην πλέοντες, ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἐρετριέας, ἐνεῖχέ σφι δεινὸν χόλον, οἷα ἀρξάντων ἀδικίης προτέρων τῶν Ἐρετριέων· ἐπεί τε δὲ εἶδέ σφεας ἀπαχθέντας παρ' ἑωυτὸν, καὶ ὑποχειρίους ἑωυτῷ ἐόντας, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδὲν, ἀλλά σφεας τῆς Κισσίης χώρης κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑωυτοῦ, τῷ οὔνομά ἐστι Ἀνδέρικα· ἀπὸ μὲν Σούσων δέκα καὶ διηκοσίους σταδίους ἀπέχοντι, τεσσεράκοντα δὲ ἀπὸ τοῦ φρέατος, τὸ παρέχεται τριφασίας ἰδέας. καὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἅλας καὶ ἔλαιον ἀρύσσονται ἐξ αὐτοῦ τρόπῳ τοιῷδε· ἀντλέεται μὲν κηλονηΐῳ, ἀντὶ δὲ γαυλοῦ, ἥμισυ ἀσκοῦ προσδέδεται. ὑποτύψας δὲ τούτῳ ἀντλέει, καὶ ἔπειτα, ἐγχέει ἐς δεξαμενήν. ἐκ δὲ ταύτης ἐς ἄλλο διαχεόμενον, τρέπεται τριφασίας ὁδούς. καὶ ἡ μὲν ἄσφαλτος καὶ οἱ ἅλες πήγνυνται παραυτίκα, τὸ δὲ ἔλαιον συνάγουσι ἐν ἀγγείοις, τὸ οἱ Πέρσαι καλέουσι ῥαδινάκην· ἔστι δὲ μέλαν, καὶ ὀδμὴν παρεχόμενον βαρέαν. ἐνθαῦτα τοὺς Ἐρετριέας κατοίκισε βασιλεὺς Δαρεῖος, οἳ καὶ μέχρι ἐμέο εἶχον τὴν χώρην ταύτην, φυλάσσοντες τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἐρετριέας, ἔσχε οὕτω. Λακεδαιμονίων δὲ ἧκον ἐς τὰς Ἀθήνας δισχίλιοι μετὰ τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν. οὕτω ὥστε τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ. ὕστεροι δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς, ἱμείροντο ὅμως θεήσασθαι τοὺς Μήδους. ἐλθόντες δὲ ἐς τὸν Μαραθῶνα, ἐθεήσαντο. μετὰ δὲ ʺ αἰνέσαντες Ἀθηναίους, καὶ τὸ ἔργον αὐτέων, ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω. Θῶμα δέ μοι, καὶ οὐκ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, Ἀλκμαιωνίδας ἄν κοτε ἀναδέξαι Πέρσῃσι ἐκ συνθήματος

γρ. αἰνέοντες

ἀσπίδα

ἀσπίδα, βουλομένους ὑπὸ βαρβάροισί τε εἶναι Ἀθηναίους καὶ ὑπὸ Ἱππίῃ· οἵτινες μᾶλλον ἢ ὁμοίως Καλλίῃ τῷ Φαινίππου, Ἱππονίκου δὲ πατρί, φαίνονται μισοτύραννοι ἐόντες. Καλλίης τε γὰρ μοῦνος Ἀθηναίων ἁπάντων ἐτόλμα, ὅκως Πεισίστρατος ἐκπέσοι ἐκ τῶν Ἀθηναίων, τὰ χρήματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὠνέεσθαι. καὶ τἆλλα τὰ ἔχθιστα ἐς αὐτὸν πάντα ἐμηχανᾶτο. Καλλίεω δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνήμην ἐστὶ πάντα τινὰ ἔχειν. τοῦτο μὲν γάρ, τὰ προλελεγμένα, ὡς ἀνὴρ ἄκρος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα· τοῦτο δέ, τὰ ἐν Ὀλυμπίῃ ἐποίησε, ἵππῳ νικήσας, τεθρίππῳ δέ, δεύτερος γενόμενος· Πύθια δὲ πρότερον ἀνελόμενος, ἐφανερώθη ἐς τοὺς Ἕλληνας πάντας μεγίστῃσι δαπάνῃσι. τοῦτο δέ, κατὰ τὰς ἑωϋτοῦ θυγατέρας ἐούσας τρεῖς, οἷός τις ἀνὴρ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐγένοντο γάμου ὡραῖαι, ἔδωκέ σφι δωρεὴν μεγαλοπρεπεστάτην, ἐκείνῃσί τε ἐχαρίσατο. ἐκ γὰρ πάντων τῶν Ἀθηναίων τὸν ἑκάστη ἐθέλοι ἄνδρα ἑωϋτῇ ἐκλέξασθαι, ἔδωκε τούτῳ τῷ ἀνδρί. Καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ὁμοίως, ἢ οὐδὲν ἧσσον τούτου ἦσαν μισοτύραννοι. θῶμα ὦν μοι, καὶ οὐ προσίεμαι τὴν διαβολήν, τούτους γε ἀναδέξασθαι ἀσπίδα, οἵτινες ἔφευγόν τε τὸν πάντα χρόνον τοὺς τυράννους, ἐκ μηχανῆς τε τῆς τούτων ἐξέλιπον οἱ Πεισιστρατίδαι τὴν τυραννίδα. καὶ οὕτω τὰς Ἀθήνας οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλευθερώσαντες πολλῷ μᾶλλον ἤπερ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων, ὡς ἐγὼ κρίνω· οἱ μὲν γὰρ ἐξηγρίωσαν τοὺς ὑπολοίπους Πεισιστρατιδέων Ἵππαρχον ἀποκτείναντες, οὐδέ τι μᾶλλον ἔπαυσαν τοὺς λοιποὺς τυραννεύοντας. Ἀλκμαιωνίδαι δὲ ἐμφανέως ἐλευθέρωσαν, εἰ δὴ οὗτοί γε ἀληθέως ἦσαν οἱ τὴν Πυθίην ἀναπείσαντες προσημαίνειν Λακεδαιμονίοισι ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας, ὥς μοι πρότερον δεδήλωται. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἐπιμεμφόμενοι τῶν Ἀθηναίων τῷ δήμῳ προεδίδοσαν τὴν πατρίδα; οὐ μὲν ὦν ἦσάν σφεων ἄλλοι δοκιμώτεροι ἔν γε Ἀθηναίοισι ἄνδρες, οὐδ' οἳ μᾶλλον ἐτετιμέατο. οὕτω οὐδὲ λόγος αἱρέει ἀναδεχθῆναι ἔκ γε ἂν τούτων ἀσπίδα ἐπὶ τοιούτῳ λόγῳ. ἀνεδέχθη μὲν γὰρ ἀσπίς (καὶ τοῦ-

237.

parmam, quod vellent Athenienses barbaris atque Hippiæ subesse. [1] quippe quos constat in habendis odio tyrannis vehementiores quam similiores fuisse Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici; nam Callias cum alia omnia in Pisistratum inimicissime commentus est, tum vero solus Atheniensium omnium, illius Athenis ejecti quum publice sub præcone venderentur bona, emere ausus est. Cujus Calliæ mentionem crebro plerique omnes habere debent, cum ob ea quæ dicta sunt, ut viri summopere patriam liberantis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit; nam & in equorum cursu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit secundus: & in ludis Pythiis quum primas obtinuisset, in universos Græcos sumptuosissimus extitit: tum ob id quod talem se in filias suas quæ tres fuerunt, exhibuit. Nam posteaquam nubiles extitere, [2] hoc eis magnificentissimum munus est gratificatus, ut quem sibi unaquæque vellet ex omnibus Atheniensibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcmæonidæ aut perinde aut nihil minus quam Callias, perosi tyrannos fuere. Quo major me admiratio subit, minusque admitto criminationem, eos parmam Persis ostentasse, qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt, meo judicio, quam Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, non tam cæteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide represserunt, quam ad illam irritaverunt: Alcmæonidæ autem proculdubio Athenas liberaverunt, si modo ipsi fuere qui Pythiam persuasere ad Lacedæmonios commonefaciendos ut Athenas liberarent, quemadmodum superius à me commemoratum est. [3] Atenim aliqui forsitan succensentes quod Atheniensi in populo patriam prodiderunt. Imo nulli erant eis inter Athenienses viri illustriores, neque qui magis essent honorati. [4] Neque vero ser- sed tantummodo fuisse ostentatum.

CXXII.

CXXIII.

CXXIV.

1 Quippe qui vel majori vel certe pari odio tyrannos prosequuti esse comperiuntur ac Callias Phænippi filius, Hipponici pater *ut autem hic dicit* **μᾶλλον ἢ ὁμοίως**, *sic paulo post*, **ὁμοίως ἢ οὐδὲν ἧσσον**. 2 Dotem eis magnificentissimam dedit, atque hoc præterea gratificatus est, **vel**, *indulsit*, ut quem sibi, &c. 3 Atenim fortasse Atheniensium populo succensentes patriam prodebant. *Q. d. Atenim (dicet aliquis fortasse) ægre ferentes se non eum apud Athenienses locum obtinere quo se dignos existimabant, patriam prodere conabantur. Imo vero nulli ex Atheniensibus majore autoritate præditi, nulli magis honorati erant: tantum abest ut sua sorte contenti non essent, & de eo Atheniensibus succenserent. Potest tamen & cum interrogatione legi hic locus eodem sensu.* 4 Quo fit ut rationi consentaneum nullo modo esset possit, clypeum ab illis hac de causa fuisse ostensum; ostensus enim clypeus fuit.———

quod

quod nihil est quàm si id demum diceretur, ostensus quidem est, sed à quo ostensus, incertum.
CXXV. [1] Quamquam Alcmæonidæ jam pridem extiterant Athenis clari sane usque ab Alcmæonide atque etiam Megacle. Etenim Alcmæon Megaclis filius, iis Lydis qui Sardibus à Crœso Delphos ad oraculum ierant, administrum se præbuit, eosque comiter accepit. Cujus beneficentiam Crœsus à Lydis quos ad oraculum miserat quum audisset, hominem accersiit, & ubi advenit, eum donavit tanto auro quantum semel corpore suo ferre posset. Ad istam doni condicionem Alcmæon hanc astutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnisque quos laxissimos reperit calceatus, ad thesaurum perrexit ad quem ducebatur. [2] Ibi in acervum ramentorum procumbens, primum cothurnos quibus erat indutus, auro quantum ferebant refersit: deinde omnem sinum suum atque etiam crines ramentis subigens, & parte in os desumpta, è thesauro processit, ægre trahens cothurnos, cuivis alteri rei quam homini similis: cujus os quum turgidum esset, & omnia onusta, id cernens Crœsus, in cachinnumque erumpens, ea omnia illi donavit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc vehementer locupletata est, & Alcmæon quadrijugos equos alens, vicit Olympia.
CXXVI. Sed eam deinde secunda ætate Clisthenes Sicyonis tyrannus extulit, ut multo magis quam prius inter Græcos celebris exstiterit. Erat enim Clistheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam pater destinabat nuptam dare ei quem præstantissimum Græcorum omnium comperisset. Quum igitur ludi Olympiaci celebrarentur, & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali victor extitisset nunciari jussit voce præconis ut quisquis sese dignum putaret qui Clisthenis gener esset, is ad sexagesimum diem aut prius, Sicyone præsto foret, quod Clisthenes intra annum à sexagesimo die incepturus, exequi nuptias destinasset. Itaque omnes [3] Græci aut sua ipsorum aut familiæ claritate sibi confidentes, eo

καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γάρ· ὃς μέντοι ἦν ὁ ἀναδέξας, οὐκ ἔχω προσωτέρω εἰπεῖν τουτέων. Οἱ δὲ Ἀλκμαιωνίδαι ἦσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν λαμπροὶ ἐν τῇσι Ἀθήνῃσι, ἀπὸ δὲ Ἀλκμαίωνος, καὶ αὖτις Μεγακλέος, ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί. Τοῦτο μὲν γάρ, Ἀλκμαίων ὁ Μεγακλέος τοῖσι ἐκ Σαρδίων Λυδοῖσι παρὰ Κροίσου ἀπικνεομένοισι ἐπὶ τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι, συμπρήκτωρ τε ἐγίνετο καὶ συνελάμβανε προθύμως· καί μιν Κροῖσος πυθόμενος τῶν Λυδῶν τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτεόντων ἑωυτὸν εὖ ποιέειν, μεταπέμπεται ἐς Σάρδις· ἀπικόμενον δὲ δωρέεται χρυσῷ, τὸν ἂν δύνηται τῷ ἑωυτοῦ σώματι ἐξενεῖκαι εἰσάπαξ. ὁ δὲ Ἀλκμαίων πρὸς τὴν δωρεὴν ἐοῦσαν τοιαύτην τοιάδε ἐπιτηδεύσας, προσέφερε· ἐνδὺς κιθῶνα μέγαν, καὶ κόλπον βαθὺν καταλιπόμενος τοῦ κιθῶνος, κοθόρνους "τοὺς εὕρισκε εὐρυτάτους ἐόντας ὑποδησάμενος, ἤιε ἐς τὸν θησαυρὸν ἐς τόν οἱ κατηγέοντο. γρ. τοὺς ἐσπεσὼν δὲ ἐς σωρὸν ψήγματος, πρῶτον μὲν παρέσαξε παρὰ τὰς κνήμας τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἐχώρεον οἱ κόθορνοι· μετὰ δέ, τὸν κόλπον πάντα πλησάμενος χρυσοῦ, καὶ ἐς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς διαπάσας τοῦ ψήγματος, καὶ ἄλλο λαβὼν ἐς τὸ στόμα, ἐξήιε ἐκ τοῦ θησαυροῦ, ἕλκων μὲν μόγις τοὺς κοθόρνους, παντὶ δέ τεῳ οἰκὼς μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ· τοῦ τό, τε στόμα ἐβέβυστο, καὶ πάντα ἐξώγκωτο. ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον γέλως ἐσῆλθε· καί οἱ πάντα ἐκεῖ ἀδιδοῖ, καὶ πρὸς ἑτέροισί μιν δωρέεται, οὐκ ἐλάσσοσι ἐκείνων. οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰκία αὕτη μεγάλως. καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὗτος οὕτω τεθριπποτροφήσας, ὀλυμπιάδα ἀναιρέεται. Μετὰ δέ, γενεῇ δευτέρῃ ὕστερον, Κλεισθένης "μιν ὁ Σικυώνιος τύραννος ἐξῇρε, ὥστε πολλῷ ὀνομαστοτέρην γενέσθαι ἐν τοῖσι Ἕλλησι ἢ πρότερον ἦν. γρ. αὐτὴν. Κλεισθένεϊ γὰρ τῷ Ἀριστωνύμου τοῦ Μύρωνος τοῦ "Ἀνδρέω, γίνεται θυγάτηρ τῇ οὔνομα ἦν Ἀγαρίστη. γρ. Ἀνδρέα. ταύτην ἠθέλησε, Ἑλλήνων πάντων ἐξευρὼν τὸν ἄριστον, τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι. Ὀλυμπίων ὦν ἐόντων, καὶ νικῶν ἐν αὐτοῖσι τεθρίππῳ ὁ Κλεισθένης, κήρυγμα ἐποιήσατο, ὅστις Ἑλλήνων ἑωυτὸν ἀξιοῖ Κλεισθένεος γαμβρὸν γενέσθαι, ἥκειν ἐς ἑξηκοστὴν ἡμέρην, ἢ καὶ πρότερον, ἐς Σικυῶνα, ὡς κυρώσοντος Κλεισθένεος τὸν γάμον ἐν ἐνιαυτῷ ἀπὸ τῆς ἑξηκοστῆς ἀρξαμένου ἡμέρης. ἐνθαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἦσαν καὶ πάτρῃ ἐξωγκωμένοι,

——neque hoc aliter dici potest: factum enim fuit: sed à quo ostensus fuerit, de eo ultra hæc dicere non possum. *Id est, Hac de re non habeo quod dicam: quippe qui sciam quidem ostensum fuisse clypeum; sed nihil ultra, ut sit* οὐκ ἔχω εἰπεῖν προσωτέρω τουτέων, *pro* οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ἅτε οὐδὲν εἰδὼς προσωτέρω τουτέων. 1 Hi autem Alcmæonidæ cum ab antiqua origine clari extiterant, tum vero ab Alcmæone & rursum à Megacle clari vel maxime fuerunt. 2 Ibi acervo ramentorum *auri* incumbens, primum quidem circa suas tibias tantum aggessit auri quantum cothurni capiebant: deinde vero quum sinum totum auro implevisset, & capillos ramentis illis conspersisset, *vel & ramenta illa per capillos sparsisset*: & alia ori indidisset, ex thesauro egressus est, & ægre cothurnos trahens, & cuivis rei magis quam homini similis, utpote cujus os obturatum, & partes omnes inflatæ essent. At Crœssus eum intuitus in risum prorupit, eique cum hæc omnia, tum vero alia his non minora donavit. 3 Græci qui & de seipsis & de patria sua magnifice sentiebant, eo.

ἐφοίτεον μνηστῆρες· τοῖσι Κλεισθένης καὶ δρόμον καὶ παλαίστρην ποιησάμενος, ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ εἶχε. 238. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰταλίης ἦλθε Σμινδυρίδης ὁ Ἱπποκράτεος Συβαρίτης, ὃς ἐπὶ πλεῖστον δὴ χλιδῆς εἷς ἀνὴρ ἀπίκετο· (ἡ δὲ Σύβαρις ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον μάλιστα) καὶ Σιρίτης Δάμας ὁ Σαμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου παῖς. οὗτοι μὲν ἀπὸ Ἰταλίης ἦλθον· ἐκ δὲ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰονίου, Ἀμφίμνηστος Ἐπιστρόφου Ἐπιδάμνιος· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε, Τιτόρμου τοῦ ὑπερφύντος τε Ἕλληνας ἰσχύϊ, καὶ φυγόντος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατιὰς τῆς Αἰτωλίδος χώρης· τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης· ἀπὸ δὲ Πελοποννήσου, Φείδωνος τοῦ Ἀργείων τυράννου παῖς Λεωκήδης. Φείδωνος δὲ τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι, καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ Ἑλλήνων ἁπάντων· ὃς ἐξαναστήσας τοὺς Ἠλείων ἀγωνοθέτας, αὐτὸς τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα ἔθηκε· τούτου τε δὴ παῖς, καὶ Ἀμίαντος Λυκούργου Ἀρκὰς ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ Ἀζὴν ἐκ Παίου πόλιος Λαφάνης Εὐφορίωνος, τοῦ δεξαμένου τε (ὡς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται) τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι, καὶ ἀπὸ τούτου ξεινοδοκέοντος πάντας ἀνθρώπους· καὶ Ἠλεῖος Ὀνόμαστος Ἀγαίου· οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον. ἐκ δὲ Ἀθηναίων ἀπίκοντο Μεγακλέης τε ὁ Ἀλκμαίωνος τούτου τοῦ παρὰ Κροῖσον ἀπικομένου, καὶ ἄλλος Ἱπποκλείδης Τισάνδρου, πλούτῳ καὶ εἴδεϊ προφέρων Ἀθηναίων. ἀπὸ δὲ Ἐρετρίης, ἀνθεύσης τοῦτον τὸν χρόνον, Λυσανίης· οὗτος δὲ ἀπ᾽ Εὐβοίης μοῦνος. ἐκ δὲ Θεσσαλίης ἦλθε τῶν Σκοπαδέων Διακτορίδης Κρανώνιος· ἐκ δὲ Μολοσσῶν, Ἄλκων. τοσοῦτοι μὲν ἐγένοντο οἱ μνηστῆρες. Ἀπικομένων δὲ τούτων, ἐς τὴν προειρημένην ἡμέρην, ὁ Κλεισθένης πρῶτα μὲν τὰς πάτρας τε αὐτέων ἀνεπύθετο, καὶ γένος ἑκάστου· μετὰ δὲ, κατέχων ἐνιαυτὸν, διεπειρᾶτο αὐτέων τῆς τε ἀνδραγαθίης, καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ παιδεύσιός τε καὶ τρόπου, καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ ἰὼν ἐς συνουσίην, καὶ συνάπασι· καὶ ἐς γυμνάσιά τε ἐξαγινέων ὅσοι ἔσαν αὐτέων νεώτεροι. καὶ τό γε μέγιστον ἐν τῇ συνεστίῃ διεπειρᾶτο· ὅσον γὰρ κατεῖχε χρόνον αὐτοὺς, τοῦτον πάντα ἐποίεε, καὶ ἅμα ἐξείνιζε μεγαλοπρεπέως. καὶ δή κου μάλιστα τῶν μνηστήρων ἠρέσκοντο οἱ ἀπ᾽ Ἀθηναίων ἀπιγμένοι, καὶ τουτέων μᾶλλον Ἱπποκλείδης ὁ Τισάνδρου, καὶ κατ᾽ ἀνδραγαθίην ἐκρίνετο, καὶ ὅτι τὸ ἀνέκαθεν τοῖσι ἐν Κορίνθῳ Κυψελίδῃσι ἦν προσήκων.

proci contenderunt: quibus Clisthenes & curriculum, & palæstram ad certandum præparaverat. Ex Italia illuc se contulit Smindyrides Hippocratis filius Sybarita, (florebat autem maxime Sybaris ea tempestate) qui unus vir in plurimum deliciarum processerat: & Siritanus Damas Samyris filius, ejus qui sapiens appellabatur, & hi quidem ab Italia venerunt. CXXVII. Ab Jonio autem sinu Amphimnestus Epistrophi filius Epidamnius. Ætolus vero Males, germanus Titormi illius qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema Ætoliæ homines fugerat. E Peloponneso autem Leocides Phidonis Argivorum tyranni filius, ejus inquam Phidonis qui spatia Peloponnensibus statuit, longe omnium Græcorum insolentissimus: qui summotis Eliensium agonothetis, *id est, munerariis*, ipse agonotheta extitit in Olympia, *id est, certamen præmiumque proposuit*: necnon Amiantus Lycurgi filius Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex urbe Pæo, filius Euphorionis ejus qui (ut in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem & Pollucem, 1 & ob id in omnes homines hospitalis: 2 Eleus Agæi filius vir præclarus. Isti ex ipsa Peloponneso venerunt. Ex Atheniensibus autem, Megacles, Alcmæonis ejus filius qui ad Crœsum se contulerat: & alter, Hippoclides, Tisandri filius, divitiis ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria autem (quæ per id tempus florebat) Lysanias: solus hic ab Eubœa. E Thessalia vero à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Molossis autem Alcon. Tot proci fuere. CXXVIII. Qui quum ad diem præstitutam adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiamque percantatur, deinde eos annum apud se detinens, exploravit uniuscujusque & virilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cum universis congrediens, & juniores in gymnasia educens: præcipue tamen in conviviis experiebatur: quandiu enim eos apud se tenuit, omnia fecit ac magnifice accepit. Sed ei inter procos præcipue cordi erant Athenienses. 3 & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse judicabat, quum præsertim ejus majores Cypseli Corinthii propinqui fuissent.

1 Et ab eo tempore in quos per hospitalitatem exercuit: 2 Et Eleus Onomastus Agæi filius. Atque hi quidem ex ipsa Pel. &c. *Valla autem putavit* ὀνομαστὸς *hic, ut vulgo, appellativum esse nomen,* Ἠλεῖος *autem proprium: quum contra* Ὀνόμαστος, *sit hoc quidem loco nomen proprium,* Ἠλεῖος *autem nomen à patria.* 3 Et ex illis magis Hippoclides Tisandri filius: qui & strenuitate cæteris præstare judicabatur, & eo quod ejus majores à Cypselidis Corinthiis genus ducerent.

Quum

CXXIX. Quum autem destinatus nuptiis dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat indicaturum se quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in convivium tum ipsos procos, tum omnes Sicyonios accepit. Postea vero quàm cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, 1 pariter & de oratione habenda in medium, procedente autem potatione, Hippoclides, 2 quum longe alios ant ecederet, jussit tibicinem sibi canere ἐμμέλειαν, *id est, sedatum quoddam saltationis genus*. Tibicine obsequente saltavit, sibi quidem placens, sed Clisthenes omnem rem cernens 3 dissimulabat. Post hæc aliquantulum interquiescens Hippoclides, jussit aliquam sibi inferri mensam: qua illata, primum super eam Laconicos saltavit modulos, mox alios Atticos: tertio super mensam capite statuto, cruribus veluti manibus gesticulabatur. Ad cujus primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes, eum qui tam impudens esset, generum sibi fieri, tamen sese continebat, nolens 4 in eum erumpere: at ubi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, jam se ultra continere non sustinens, inquit, Fili Tisandri, 5 desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait, Non est istud curæ Hippoclidæ. Unde proverbium factum est, *Non est istud curæ Hippoclidæ*.
CXXX. Tunc Clisthenes silentio imposito, in medium hæc protulit, Viri proci meæ filiæ, vos equidem omnes laudo, vobisque omnibus, si fieri posset, gratificarer, neque unum è vobis præcipuum probans, neque cæteros improbans: 6 verum fieri non potest ut de unica virgine deliberans, omnium voto satisfaciam. Itaque singulis vestrûm, qui compotes huius matrimonii non estis, tanquam dignis meæ filiæ nuptiis, quodque domo peregre abfuistis, singula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio meam filiam Agaristam despondeo ritu Atheniensium. Annuente condicioni Megacle, nuptiæ apud Clisthenem celebratæ sunt.
CXXXI. 7 Hactenus quæ judicandis procis gesta sunt: atque hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrati fuerunt.

Ὡς δὲ ἡ κυρίη ἐγένετο τῶν ἡμερέων, τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου, καὶ ἐκφάσιος αὐτοῦ Κλεισθένεος τὸν κρίνοι ἐκ πάντων, θύσας βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης, εὐώχεε αὐτούς τε τοὺς μνηστῆρας καὶ τοὺς Σικυωνίους πάντας· ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγίνοντο οἱ μνηστῆρες, ἔριν εἶχον ἀμφί τε μουσικῇ καὶ τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ μέσον· περιϊούσης δὲ τῆς πόσιος, κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἱπποκλείδης, ἐκέλευσε τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαί οἱ ἐμμέλειαν· πειθομένου δὲ τοῦ αὐλητέω, ὀρχήσατο· καί κως ἑωυτῷ μὲν ἀρεστῶς ὠρχέετο, ὁ δὲ Κλεισθένης ὁρέων ὅλον τὸ πρῆγμα ὑπώπτευε. μετὰ δέ, ἐπισχὼν ὁ Ἱπποκλείδης χρόνον, ἐκέλευσέ τινα τράπεζαν ἐσενεῖκαι· ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης, πρῶτα μὲν ἐπ᾽ αὐτῆς ὠρχήσατο Λακωνικὰ σχημάτια· μετὰ δέ, ἄλλα Ἀττικά. τὸ τρίτον δέ, τὴν κεφαλὴν ἐρείσας ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῖσι σκέλεσι ἐχειρονόμησε. Κλεισθένης δὲ τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα ὀρχεομένου ἀποστυγέων γαμβρὸν ἄν οἱ ἔτι γενέσθαι Ἱπποκλείδεα διὰ τήν τε ὄρχησιν καὶ τὴν ἀναιδείην, κατεῖχε ἑωυτόν, οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς αὐτόν· ὡς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος, εἶπε, Ὦ παῖ Τισάνδρου, ἀπορχήσαό γε μὲν τὸν γάμον· ὁ δὲ Ἱπποκλείδης ὑπολαβὼν εἶπε, Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ· ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο ὀνομάζεται. Κλεισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος, ἔλεξε ἐς μέσον τάδε, "Ἄνδρες παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστῆρες, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμέας ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἷόν τ᾽ εἴη, χαριζοίμην ἄν, μήτ᾽ ἕνα ὑμέων ἐξαίρετον ἀποκρίνων, μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων· ἀλλ᾽ οὐ γὰρ οἷά τέ ἐστι, μιῆς πέρι παρθένου βουλεύοντα, πᾶσι κατὰ νόον ποιέειν· τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαυνομένοισι τοῦδε τοῦ γάμου, τάλαντον ἀργυρίου ἑκάστῳ δωρεὴν δίδωμι τῆς ἀξιώσιος εἵνεκα τῆς ἐξ ἐμεῦ γῆμαι, καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδημίης· τῷ δὲ Ἀλκμαίωνος Μεγακλέϊ ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην, νόμοισι τοῖσι Ἀθηναίων." φαμένου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλέος, ἐκεκύρωτο ὁ γάμος Κλεισθένεϊ. Ἀμφὶ μὲν κρίσει τῶν μνηστήρων τοσαῦτα ἐγίνετο, καὶ οὕτω Ἀλκμαιωνίδαι ἐβώσθησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. 239.

---

1 Pariter & de sermone qui in medium proponebatur. *Id est, & de aliis rebus de quibus incidebat sermo.* 2. *Videtur aliud legisse quam* κατέχων, *aut id perperam accepisse pro* προέχων. 3. Suspectam habebat. 4 Excandescere & in iram præceps erumpere. *Ita Bud.* 5 *Bud. hanc interpretationem approbat: perinde est autem ac si diceret, Hac tua impudenti saltatione nuptiis te privasti; vel, spe nuptiarum, vel nuptiis excidisti: q. d. Extra nuptias saltasti.* 6 Sed quum de unica virgine *despondenda* deliberans, omnium voto satisfacere non possim, singulis quidem vestrûm qui circa hasce nuptias repulsam patimini, singula argenti talenta dono, tum quod dignum me censueritis cujus filiam in uxorem duceretis; *vel cujus filiæ nuptias ambiretis*, tum etiam quod domo peregre abfueritis: at Megacli Alcmæonis f. &c. 7 Hactenus de iis quæ in ferendo de procis judicio gesta sunt.

τελέων δὲ συνοικησάντων, γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλὰς καὶ τὴν δημοκρατίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οὔνομα ἀπὸ τοῦ μητροπάτορος τοῦ Σικυωνίου· οὗτός τε δὴ γίνεται Μεγακλέϊ καὶ Ἱπποκράτης· ἐκ δὲ Ἱπποκράτεος Μεγακλέης τε ἄλλος, καὶ Ἀγαρίστη ἄλλη, ἀπὸ τῆς Κλεισθένεος Ἀγαρίστης ἔχουσα τοὔνομα. ἣ συνοικήσασά τε Ξανθίππῳ τῷ Ἀρίφρονος, καὶ ἔγκυος ἐοῦσα, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, ἐδόκεε δὲ λέοντα τεκεῖν· καὶ μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας, τίκτει Περικλέα Ξανθίππῳ. Μετὰ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρῶμα γενόμενον, Μιλτιάδης, καὶ πρότερον εὐδοκιμέων παρὰ Ἀθηναίοισι, τότε μᾶλλον αὔξετο. αἰτήσας δὲ νέας ἑβδομήκοντα, καὶ στρατιήν τε καὶ χρήματα τοὺς Ἀθηναίους, οὐ φράσας σφι ἐπ᾽ ἣν ἐπιστρατεύεται χώρην, ἀλλὰ φὰς αὐτοὺς καταπλουτιεῖν ἤν οἱ ἕπωνται· ἐπὶ γὰρ χώρην τοιαύτην δή τινα ἄξειν, ὅθεν χρυσὸν εὐπετέως ἄφθονον οἴσονται· λέγων τοιαῦτα, αἴτεε τὰς νέας. Ἀθηναῖοι δὲ τούτοισι ἐπαρθέντες παρέδοσαν. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μιλτιάδης τὴν στρατιὴν, ἔπλεε ἐπὶ Πάρον, πρόφασιν ἔχων ὡς οἱ Πάριοι ὑπῆρξαν πρότεροι στρατευόμενοι τριήρεϊ ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρσῃ. τοῦτο μὲν δὴ πρόσχημα λόγων ἦν, ἀτάρ τινα ἔγκοτον εἶχε τοῖσι Παρίοισι διὰ Λυσαγόρην τὸν Τισίεω, ἐόντα γένος Πάριον, διαβαλόντα μιν πρὸς Ὑδάρνεα τὸν Πέρσην. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν ἔπλεε ὁ Μιλτιάδης τῇ στρατιῇ, ἐπολιόρκεε Παρίους, ἐγκατειλημμένους
γρ. κήρυκα, ἐντὸς τείχεος· καὶ ἐσπέμπων ″ κήρυκας, αἴτεε ἑκατὸν τάλαντα, φὰς, ἢν μή οἱ δῶσι, οὐκ ἀπονοστήσειν τὴν στρατιὴν, πρὶν ἢ ἐξέλῃ
γρ. δώσουσι Μιλτ. ἀργύριον, σφέας. οἱ δὲ Πάριοι, ὅκως μέν τι ″ δώσωσι Μιλτιάδῃ ἀργύριον, οὐδὲν διενοεῦντο· οἱ δὲ ὅκως διαφυλάξωσι τὴν πόλιν, τοῦτο ἐμηχανῶντο· ἄλλα τε ἐπιφραζόμενοι, καὶ τῇ μάλιστα ἔσκε ἑκάστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο ἅμα νυκτὶ ἐξήρετο διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου. Ἐς μὲν δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἕλληνες λέγουσι· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γενέσθαι ὧδε λέγουσι. Μιλτιάδῃ ἀπορέοντι ἐλθεῖν ἐς λόγους αἰχμάλωτον γυναῖκα, ἐοῦσαν μὲν Παρίην γένος, οὔνομα δέ οἱ εἶναι Τιμοῦν. εἶναι δὲ ὑποζάκορον τῶν χθονίων θεῶν. Ταύτην ἐλθοῦσαν ἐς ὄψιν Μιλτιάδεω, συμβουλεῦσαί οἱ, εἰ περὶ πολλοῦ ποιέεται Πάρον ἑλεῖν, τὰ ἂν αὐτὴ ὑποθῆται, ταῦτα ποιέειν·
γρ. διερχόμενον. μετὰ δὲ, τὴν μὲν ὑποθέσθαι, τὸν δὲ, ″ ἀπικόμενον ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν πρὸ τῆς πόλεος ἐόντα ἕρκος θεσμοφόρου Δήμητρος ὑπερθορέειν, οὐ δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοῖξαι. ὑπερθορέοντα δὲ,

Porro ex horum conjugio, cum Clisthe-
nes, avo materno cognominis, procrea-
tur, (qui Athenienſium tribus popula-
riumque ſtatum inſtituit) tum Hippo-
crates: ex Hippocrate vero alius Mega-
cles & alia Agariſta, ab Agariſta Cli-
ſthenis nomen habens. quæ nupta Xan-
thippo Ariphronis filio quum prægnans
eſſet, viſa eſt ſibi in ſomnis parere leo-
nem, paucoſque poſt dies peperit Xan-
thippo Periclem. ¶ Miltiades autem CXXXII.
cum antea probatus apud Athenienſes,
tum vero poſt rem bene geſtam in Ma-
rathone maioribus incrementis auctus,
petit ab Athenienſibus ſeptuaginta na-
ves cum propugnatoribus & pecunia,
non promens eis cui regioni bellum eſ-
ſet illaturus, ſed tantummodo ſe illos lo-
cupletaturum ſi ſe ſequerentur. Ad eam
enim regionem ſe illos ducturum unde
affatim aurum nullo negocio reporta-
rent. His verbis Athenienſes erectis a-
nimis, naves ut petierat tradiderunt.
Quibus Miltiades acceptis in Parum na- CXXXIII.
vigat, per ſpeciem ulciſcendæ injuriæ, quã
intulerant Parii, quod triremi in Mara-
thonem una cum Perſis, veniſſent. Hoc
quidem colore orationis utebatur, ſed
infenſus erat Pariis ob Lyſagoram Ti-
ſei filium, genere Parium, qui ipſum a-
pud Hydarnem Perſam accuſaverat. Eo
poſtquam pervenit Miltiades, Parios
intra mœnia coactos obſedit, miſſo-
que caduceatore popoſcit centum ta-
lenta: dicens, ſi ea ſibi non darent, ſe non
prius illinc abducturum copias quam eos
evertiſſet. At Parii non ut quicquam
pecuniæ Miltiadi darent, ſed ut cuſto-
dirent urbem cogitabant, cum alia loca
interſepientes, tum maxime unde ea op-
pugnari poterat: adeo ut noctu laboran-
tes, murum duplum quam olim fuerat
excitarent. Hactenus Græci in hac re CXXXIV.
commemoranda conſentiunt: deinceps
geſta ipſi Parii referunt hunc in modum:
Miltiadem, quum inops conſilii eſſet,
adiſſe atq; alloquutum fuiſſe mulierem
captivam, genere Pariam, nomine Ti-
mon, quæ eſſet indigenarum deorum ad-
miniſtra: hanc, quum in conſpectum ve-
niſſet, conſilium ei dediſſe ut ſi magni
faceret Parum capere, exequeretur quæ
à ſe præciperentur. Ejus deinde præce-
ptis auditis Miltiadem acceſſiſſe ad ma-
ceriam quandam ante urbem, qua ma-
ceria ſepitur templum Cereris legiferæ:
eamque, quia fores aperire non pote-
rat, tranſiliiſſe: & illam tranſgreſſum,
ſolarium

solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum, sive ad movendum aliquid quod moveri nefas esset, sive ad aliquid, quodcunq; sit, agendum. Et quum pro foribus esset, subeunte horrore præoccupatum, eadem via revertisse, deque maceria desilientem femur convulsisse, alii in genua procidisse aiunt.

CXXXV. Ita Miltiades male habens, domum remeavit, neque pecuniam Atheniensibus portans, neque Paro parta: urbe tantum per sex & viginti dies obsessa, & agro populato. Parii cognito quod ministra deorum Timo Miltiadem admonuisset, volentes ob id de ea supplicium sumere, postquam obsideri desierunt, Delphos miserunt sciscitatum nunquid ministram deorum condemnarent, quæ rationem capiendæ patriæ hostibus detexisset, quæq; Miltiadi exposuisset sacra quæ ad virilem sexum efferri nefas esset. Id Pythia fieri non permisit, negans Timon earum rerum esse autorem: sed quia Miltiadæ [1] non bene obeundum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse. Hæc Pariis Pythia respondit.

CXXXVI. Miltiadem autem é Paro reversum cum alii Athenienses in ore habebant, tum præcipue Xanthippus Ariphronis filius, qui eum apud populum accusavit quod Athenienses circumscripsisset. Cui accusationi Miltiades non per se ipse respondit, (neq; enim poterat, qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui, 2 allegantes cum alia multa, & Lemnum expugnatam quam ultus Pelasgos, Atheniensibus tradidisset, tum vero pugnam in Marathone gestam. Interventu tamen populi ne capitis damnaretur, quinquaginta talentis culpa mulctata est. Post hæc Miltiades 3 dissoluto atque marcescente femore decessit: quinquaginta autem talenta Cimon filius exoluit.

CXXXVII. Porro Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelasgi posteaquam ex Attica ab Atheniensibus exacti sunt, sive jure, sive injuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecatæus Hegesandri filius 4 in sermonibus ait, injuria. Athenienses enim, quum viderent regionem quæ erat sub Hymesso, quam illis habitandam dederant, mercedem muri circa arcem ducti, bene excultam, quæ prius mala fuisset, 5 & à nemine accipi digna, livore captos fuisse &

ἰέναι ἐπὶ τὸ μέγαρον, ὀπιδὴ ποιήσοντα ἐντός, εἴτε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων, εἴτε ὀπιδή ποτε πρήξοντα· πρὸς τῇσι θύρῃσί τε γενέσθαι, καὶ πρόκατε φρίκης αὐτὸν ὑπελθούσης, ὀπίσω τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἵεσθαι· καταθρώσκοντα δὲ τὴν αἱμασιὴν, τὸν μηρὸν σπασθῆναι· οἱ δὲ, αὐτὸν τὸ γόνυ προσπταῖσαι λέγουσι. Μιλτιάδης μέν νυν φλαύρως ἔχων, ἀπέπλεε ὀπίσω, ἔτε χρήματα Ἀθηναίοισι ἄγων, ἔτε Πάρον προσκτησάμενος, ἀλλὰ πολιορκήσας ἓξ καὶ εἴκοσι ἡμέρας, καὶ δηώσας τὴν νῆσον. Πάριοι δὲ πυθόμενοι ὡς ἡ ὑποζάκορος τῶν θεῶν Τιμὼ Μιλτιάδῃ κατηγήσατο, βουλόμενοί μιν ἀντὶ τουτέων τιμωρήσασθαι, θεοπρόπους πέμπουσι ἐς Δελφοὺς, ὡς σφέας ἡσυχίη τῆς πολιορκίης ἔσχε· ἔπεμπον δὲ ἐπειρησομένους εἰ καταχρήσονται τὴν ὑποζάκορον τῶν θεῶν, ὡς ἐξηγησαμένην τοῖσι ἐχθροῖσι πατρίδος ἅλωσιν, καὶ τὰ ἐς ἔρσενα γόνον ἄρρητα ἱρὰ ἐκφήνασαν Μιλτιάδῃ. ἡ δὲ Πυθίη οὐκ ἔα, φᾶσα οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τουτέων, ἀλλὰ, δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν, μὴ εὖ φανῆναί οἱ τῶν κακῶν κατηγεμόνα. Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε. Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοστήσαντα ἔσχον ἐν στόμασι, οἵ τε ἄλλοι, καὶ μάλιστα Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος, ὃς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον, Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκα. Μιλτιάδης δὲ, αὐτὸς μὲν παρεὼν οὐκ ἀπελογέετο, (ἦν γὰρ ἀδύνατος, ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ) προκειμένου δὲ αὐτοῦ ἐν κλίνῃ, ὑπεραπελογέοντο οἱ φίλοι, τῆς μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι πολλὰ ἐπιμεμνημένοι, καὶ τὴν Λήμνου αἵρεσιν· ὡς ἑλὼν Λῆμνόν τε καὶ τισάμενος τοὺς Πελασγοὺς, παρέδωκε Ἀθηναίοισι· προσγενομένου δὲ τοῦ δήμου αὐτῷ, κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ τὴν ἀδικίην πεντήκοντα ταλάντοισι, Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα, σφακελίσαντος αὐτῷ τοῦ μηροῦ, καὶ σαπέντος αὐτοῦ, τελευτᾷ· τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἐξέτισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων. Λῆμνον δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος οὕτω ἔσχε· Πελασγοὶ, ἐπεί τε ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξελάθησαν, εἴτε ὦν δὴ δικαίως, εἴτε ἀδίκως, τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι, πλὴν τὰ λεγόμενα, ὅτι Ἑκαταῖος μὲν ὁ Ἡγησάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι λέγων ἀδίκως· ἐπείτε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὴν χώρην τὴν σφίσι αὐτοῖσι ὑπὸ τὸν Ὑμησσὸν ἐοῦσαν, ἔδοσαν οἰκῆσαι, μισθὸν τοῦ τείχεος τοῦ περὶ τὴν ἀκρόπολίν κοτε ἐληλαμένου· ταύτην ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἐξεργασμένην εὖ, τὴν πρότερον εἶναι κακήν τε καὶ τὸ μηδενὸς ἀξίην, λαβεῖν φθόνον τε καὶ

γρ. τοῦ ἐξηγ. τοῖσι ἐχθρ. τῆς πατρ.

γρ. Μαραθῶνι γενομένης πολλά

γρ. σφακελίσαντός τε τοῦ μηροῦ καὶ σαπέντος, τελ.

γρ. ἐξελάθησαν.

---

1 *Id est, misera morte pereundum esset.* 2. Marathonii prœlii mentionem subinde facientes, & expugnationis Lemni: quomodo Pelasgos ultus, expugnatam eam Atheniensibus tradidisset. 3 Quum femur ei marcidum, *aut putridum*, & emortuum factum esset. *Vel, Quum ad siderationem devenisset, ut quidam interpret. ex Celso.* 4 *In suis* narrationibus. *Vel, in suis historicis scriptis; unde alibi vocat* λογοποιόν. 5 Et nullo *pretio* digna: *vel nullius pretii.*

ἱμέρου τῆς γῆς, καὶ οὕτω ἐξελαύνειν αὐτοὺς, οὐδεμίαν ἄλλην πρόφασιν προϊσχομένους τοὺς Ἀθηναίους· ὡς δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι, δικαίως ἐξελάσαι· κατοικημένους γὰρ τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ τῷ Ὑμησσῷ, ἐνθεῦτεν ὁρμωμένους, ἀδικέειν τάδε· φοιτᾶν γὰρ αἰεὶ τὰς σφετέρας θυγατέρας τε καὶ παῖδας ἐπ᾽ ὕδωρ ἐπὶ τὴν Ἐννεάκρουνον· (οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν χρόνον σφίσι κω οὐδὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι οἰκέτας) ὅκως δὲ ἔλθοιεν αὗται, τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ ὕβριός τε καὶ ὀλιγωρίης βιᾶσθαί σφεας· καὶ ταῦτα μέντοι σφίσι οὐκ ἀποχρᾶν ποιέειν, ἀλλὰ τέλος καὶ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρήσειν, ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ φανῆναι· ἑωυτοὺς δὲ γενέσθαι τοσοῦτο ἐκείνων ἄνδρας ἀμείνονας, ὅσον παρεὸν αὐτοῖσι ἀποκτεῖναι τοὺς Πελασγοὺς, ἐπεί σφεας ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας, οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλά σφι προειπεῖν ἐκ τῆς γῆς ἐξιέναι. τοὺς δὲ, οὕτω δὴ ἐκ-
τε καὶ δὴ καὶ χωρήσαντας, ἄλλα τε δὴ σχεῖν χωρία καὶ Λῆμνον· ἐκεῖνα μὲν δὴ Ἑκαταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι. Οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι, Λῆμνον τότε νεμόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι, εὖ τε ἐξεπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὁρτὰς αὐτῶν, πεντηκοντέρους κτησάμενοι, ἐλόχησαν Ἀρτέμιδι ἐν Βραυρῶνι ἀγούσας ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας· ἐνθεῦτεν δὲ ἁρπάσαντες τουτέων πολλὰς, οἴχοντο ἀποπλέοντες· καί σφεας ἐς Λῆμνον ἀγαγόντες, παλλακὰς εἶχον. ὡς δὲ τέκνων αὗται αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν, γλῶσσάν τε τὴν Ἀττικὴν καὶ τρόπους τῶν Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας· οἱ δὲ οὔτε συμμίγνυσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελασγίδων γυναικῶν παισὶ ἤθελον· εἴ τε τύπτοιτό τις αὐτέων ὑπ᾽ ἐκείνων τινὸς, ἐβοήθεόν τε πάντες, καὶ ἐτιμώρεον ἀλλήλοισι· καὶ δὴ καὶ ἄρχειν τε τῶν παίδων οἱ παῖδες ἐδικαίευν, καὶ πολλῷ ἐπεκράτεον. μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοὶ, ἑωυτοῖσι λόγους ἐδίδοσαν· καί σφισι
241. βουλευομένοισι, δεινόν τι ἐσέδυνε· εἰ δὴ διαγινώσκοιεν σφίσι τε βοηθέειν οἱ παῖδες πρὸς τῶν κουριδίων γυναικῶν τοὺς παῖδας, καὶ τουτέων αὐτίκα ἄρχειν πειρῴατο, τί δὴ ἀνδρωθέντες δῆθεν ποιήσουσι; ἐνθαῦτα ἔδοξέ σφι κτείνειν τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τῶν Ἀττικέων γυναικῶν· ποιεῦσι δὴ ταῦτα· προσαπολλύουσι δὲ καὶ τὰς μητέρας αὐτέων· ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου, καὶ τοῦ προτέρου τούτου τὸ ἐργάσαντο αἱ γυναῖκες, τοὺς ἅμα Θόαντι ἄνδρας σφετέρους ἀποκτείνασαι, νενόμισται ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ σχέτλια ἔργα πάντα, Λήμνια καλέεσθαι. Ἀποκτείνασι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι

libidine terræ potiundæ : & ita illinc exegisse illos, nulla alia re in excusationem allata. Ut autem Athenienses aiunt, jure ejecti, quippe quum essent sub Hymesso habitantes, illinc prodire solitos hanc injuriam intulisse : Quoties filiæ ac filii Atheniensium ad Novem fontes aquarum pergerent (nulledum enim aut eis aut ullis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelasgos eis per contumeliam & contemptum vim attulisse, neque hoc fecisse contentos, ad extremum manifesto deprehensos, de invadendis Atheniensibus consilia agitasse. se vero adeo meliores quam illi fuerant, viros fuisse, ut quum haberent facultatem interimendi eos quos sibi insidiatos deprehendissent, tamen noluerint : sed eis præceperint ut è regione excederent : atque ita illos solum vertentes, tum alia loca tum vero Lemnum obtinuisse. Illa Hecatæus, hæc Athenien-
ses aiunt. At Pelasgi hanc Athenien- CXXXVIII
sium injuriam ulciscendi avidi, ii qui Lemnum incolebant, gnari quando dies festi Atheniensium celebrarentur 1 biremibus instructis, insidias manipulatim collocarunt uxoribus Atheniensium diem festum Dianæ apud Brauronem agentibus : permultisq; illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hæ feminæ posteaquam filiis abundavere, lingua eos Attica ac moribus Atheniensium imbuerunt. At illi consuetudinem cum Pelasgidum filiis habere abnuebant: & si quis è suis ab illorum ullo vapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuo sese tutabantur : ac dignos se qui aliis pueris dominarentur existimabant, atq; adeo longe prævalebant. Qua re animadversa Pelasgi, inter se colloquuti sunt, considerantesque rem esse indignam, inter se dicebant, Si nunc, dum pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari adversus filios uxorum legitimarum, quas virgines duximus, & eis continuo præesse conantur, quidnam facient in virilem adulti ætatem? itaque quum id eis altius insedisset, placitum est ut eos filios è matribus Atticis susceptos necarent, his necatis, addunt & cædes matrum. Ex hoc facinore, & illo superiore fœminarũ, quæ viros suos 2 vna cum Thoante interemerunt, usu receptum est per Græciam ut teterrima quæque facinora Lemnia ap-
pellentur. Pelasgi, quum eis post necem CXXXIX
liberorum

liberorum atque uxorum neque tellus fructum redderet, neque uxores neque pecus ut prius gignerent, pariter fame & liberorum orbitate vexati, Delphos miserunt petitum aliquod laxamentum præsentium malorum. Jussi autem Pythia pœnas Atheniensibus quas illi vellent pendere, Athenas iere: polliciti que sunt daturos se pœnas illis omnis injuriæ. Athenienses, stratis in curia toris quam poterant splendidissime, appositaque mensa omnium bonorum refertissima, jusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere. Tunc Pelasgi excipientes dicere, Si navis vento aquilone atq; uno die nos è vestra regione in nostram provehet, ita demum quod vos petitis trademus. Hoc dixere quod scirent fieri non posse; nam Attica multo magis ad austrum vergit quam Lemnus. Hæc hactenus.

CXL. Tunc compluribus deinde interjectis annis, ubi Chersonesus quæ est in Hellesponto, Atheniensium ditionis fuit, Miltiades Cimonis filius, ventis Etesiis perflantibus, ex Eleunte quæ est in Chersoneso solvens, in Lemnum delatus est, præcepitq; Pelasgis ut ex insula excederent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nunquam illi expletum iri sperassent. Quorum Hephæstienses quidem obtemperaverunt: Myrinæi autem, non agnoscentes Chersonesum esse Atticam, tandiu obsessi sunt donec in deditionem venerunt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atque Miltiades.

τοὺς σφετέρους παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, οὔτε γῆ καρπὸν ἔφερε, οὔτε γυναῖκές τε καὶ ποίμναι ὁμοίως ἔτικτον ὡς καὶ πρὸ τοῦ· πιεζόμενοι δὲ λιμῷ τε καὶ ἀπαιδίῃ ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Ἀθηναίοισι δίκας διδόναι ταύτας τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι δικάσωσι. ἦλθόν τε δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Πελασγοὶ, καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι διδόναι παντὸς τοῦ ἀδικήματος. Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ πρυτανηΐῳ κλίνην στρώσαντες, ὡς εἶχον κάλλιστα, καὶ τράπεζαν ἐπιπλέην ἀγαθῶν πάντων παραθέντες, ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν χώρην σφίσι παραδιδόναι οὕτω ἔχουσαν· οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν, Ἐπεὰν βορέῃ ἀνέμῳ αὐτημερὸν νηῦς ἐξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμετέρης ἐς τὴν ἡμετέρην, τότε παραδώσομεν· τοῦτο εἶπαν, ἐπιστάμενοι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον γενέσθαι· ἡ γὰρ Ἀττικὴ πρὸς νότον κέεται, πολλὸν τῆς Λήμνου. Τότε μὲν τοσαῦτα· ἔτεσι δὲ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων, ὡς ἡ Χερσόνησος ἡ ἐπ᾽ Ἑλλησπόντῳ ἐγένετο ὑπ᾽ Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος, ἐτησιέων ἀνέμων κατεστηκότων, νηῒ κατανύσας ἐξ Ἐλεοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς τὴν Λῆμνον, προηγόρευε ἐξιέναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀναμιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον τὸ οὐδαμὰ ἤλπισαν σφίσι οἱ Πελασγοὶ ἐπιτελέεσθαι. Ἡφαιστιέες μέν νυν ἐπείθοντο. Μυριναῖοι δὲ, οὐ συγγινωσκόμενοι εἶναι τὴν Χερσόνησον Ἀττικὴν, ἐπολιορκέοντο, ἐς ὃ καὶ αὐτοὶ παρέστησαν. οὕτω δὴ Λῆμνον ἔσχον Ἀθηναῖοί τε καὶ Μιλτιάδης.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ἉΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ἹΣΤΟΡΙΩ͂Ν ἙΒΔΟ΄ΜΗ, ἐπιγραφομένη ΠΟΛΥΜΝΙΑ.

ΠΙ΄ δὲ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος, καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδις ἐσβολήν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῷ τε δεινότερα ἐποίεε, καὶ μᾶλλον ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· καὶ αὐτίκα μὲν ἐπηγγέλλετο, πέμπων ἀγγέλους κατὰ πόλις, ἑτοιμάζειν στρατιήν, " πολλῷ τε πλέον ἐπιτάσσων ἑκάστοισι ἢ πρότερον παρέχειν, καὶ νέας τε καὶ ἵππους, καὶ σῖτον, καὶ πλοῖα. τούτων δὲ περιαγγελλομένων, ἡ Ἀσίη ἐδονέετο πᾶσα ἐπὶ τρία ἔτεα, καταλεγομένων δὲ τῶν ἀρίστων ὡς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευομένων, καὶ παρασκευαζομένων, τετάρτῳ ἔτεϊ Αἰγύπτιοι ὑπὸ Καμβύσεω δουλωθέντες, ἀπέστησαν ἀπὸ Περσέων. ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμητο ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι. Στελλομένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Ἀθήνας, τῶν παίδων αὐτοῦ στάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς δεῖ μιν ἀποδέξαντα βασιλῆα κατὰ τὸν Περσέων νόμον, οὕτω στρατεύεσθαι. ἦσαν γὰρ Δαρείῳ καὶ πρότερον ἢ βασιλεῦσαι γεγονότες τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς προτέρης γυναικὸς Γοβρύεω θυγατρός· καὶ βασιλεύσαντι, ἐξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου, ἕτεροι τέσσερες. τῶν μὲν δὴ προτέρων ἐπρέσβευε Ἀρτοβαζάνης, τῶν δὲ ἐπιγενομένων, Ξέρξης. ἐόντες δὲ μητρὸς οὐ τῆς αὐτῆς, ἐστασίαζον. ὁ μὲν Ἀρτοβαζάνης, κατότι πρεσβύτατός τε εἴη παντὸς τοῦ γόνου, καὶ ὅτι νομιζόμενον εἴη πρὸς πάντων ἀνθρώπων, τὸν πρεσβύτατον τὴν ἀρχὴν ἔχειν· Ξέρξης δὲ, ὡς Ἀτόσσης τε παῖς εἴη τῆς Κύρου θυγατρὸς, καὶ ὅτι Κῦρος εἴη ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσῃσι τὴν ἐλευθερίην. Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου κω γνώμην, ἐτύγχανε κατὰ τὠυτὸ τοῦτο καὶ Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος.

γρ. πολλῷ πλέω ἐοῖτ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARUM LIBER septimus, qui inscribitur. POLYMNIA.

OSTEA vero quàm nuncius pugnæ ad regem Darium Hystaspis filium allatus est ad Marathonem gestæ, quum antea vehementer infensus esset ille Atheniensibus quod Sardis invasissent, longe infensior factus est, ac propensior ad bellum Græciæ inferendum: missisque continuo nunciis ad civitates, edixit ut singulæ multo quam antea maiores copias, necnon naves, navigia, equos, rem frumentariam compararent. 1 His nunciis Asia triennium exagitata est. Ubi dum delectus agitur optimi cujusque adversus Græciam militaturi, & apparatui opera datur, quarto anno Ægyptii qui fuerant à Cambyse subacti, defecere à Persis: quo magis adversus utrosque Darius expeditionem sumere properabat, Ægyptios atque Athenienses. Dum autem hæc comparat, interea ingens inter ejus liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem quum regni successorem declarasset, Erant autem Dario jam antequam regnaret, liberi tres è priore uxore Gobryæ filia suscepti, & post partum regnum, alii quatuor ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. qui quum ex eadem matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quod omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, quum apud universos homines sit institutum ut maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes vero, quod ipse Atossa genitus esset, filia Cyri qui Persis libertatem acquisisset. Dario autem nondum ferente sententiam, aderat forte Demaratus Aristonis filius,

I. IV. V. II. VI.

1 Dum autem hæc circumquaque denunciarentur, universa per tres annos Asia agitata fuit.

qui

qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. Hic vir audita liberorum Darii controversia, adiit (ut fama fertur) Xerxem, admonuitque ut ad cætera quæ pro se dicebat hoc adderet, se quidem genitum è Dario jam rege & Persarum imperium obtinente: Artabazanem vero, è Dario dum erat privatus: proinde neque æquum neque justum esse alium quempiam potius quam se illam dignationem adipisci: quoniam Spartæ quoque sic usurparetur, ut sicui antequam regnet filii nascantur, deinde regnanti alius nascatur, hujus postea nati successio regni fit. Hac à Demarato suggesta ratione utentem Xerxem, tanquam juste dicentem, Darius regem declaravit. Quanquam etiam citra [1] præceptum Demarati Xerxes (ut mea fert opinio) regnavisset: quippe quum omnis potentia penes Atossam

IV. esset. Declarato Darius Xerxe rege quum conaretur rebus apparatis exire in expeditionem, altero ab defectione Ægyptiorum anno, supremum diem obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud compos voti ut Ægyptios & A-

V. thenienses ulcisceretur. ¶ EJUS morte regnum ad Xerxem filium devenit, qui ab initio nequaquam animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, sed Ægypto. Cæterum Mardonius consobrinus ejus, Gobryæ & sororis Darii filius, cum adiens, his verbis est alloquutus, Domine, haud decorum est Athenienses tam male jam de Persis meritos non dare pœnas eorum quæ prepetraverunt, tu vero quod in manibus habes perfice: tamen ubi Ægyptum, quæ dignitati tuæ injuriam fecit, domueris, sume adversus Athenas expeditionem: ut & bene de te loquantur homines, & post hac abstineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio ultionis exigendæ: illa autem rationis accessio, Europam esse regionem admodum speciosam, omniaque genera felicium arborum ferentem, ac summæ bonitatis, & dignam quæ à solo inter mortales rege possi-

VI. deatur. Hæc Mardonius dicebat ut juvenis ac novarum rerum cupidus, imperiique Græciæ pro rege administrandi. Quod etiam regi persuasit, condicione temporum adjutus. Nam alia ut rex ad hoc faciendum induceretur adjumento fuere. Primum è Thessalia nuncii ab Alevadis ad regem invocandum adversus Græciam; se enim omne obsequium præstituros. (Alevadæ autem isti erant Thessaliæ reges:) deinde

ἀναβεβηκὼς ἐς Σοῦσα, ἐστερημένος τε τῆς ἐν Σπάρτῃ βασιληΐης, καὶ φυγὴν ἐπιβαλὼν ἑωυτῷ ἐκ Λακεδαίμονος. οὗτος ὡνὴρ πυθόμενος τῶν Δαρείου παίδων τὴν διαφορὴν, ἐλθὼν, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει, Ξέρξῃ συνεβούλευε λέγειν πρὸς τοῖσι ἔλεγε ἔπεσι, ὡς αὐτὸς μὲν γένοιτο Δαρείῳ ἤδη βασιλεύοντι, καὶ ἔχοντι τὸ Περσέων κράτος, Ἀρτοβαζάνης δὲ, ἔτι ἰδιώτῃ ἐόντι Δαρείῳ. οὔκων οὔτ' εἰκὸς εἴη οὔτε δίκαιον, ἄλλον τινὰ τὸ γέρας ἔχειν πρὸ ἑωυτοῦ. ἐπεί γε καὶ ἐν Σπάρτῃ, ἔφη ὁ Δημάρητος ὑποτιθέμενος, οὕτω νομίζεσθαι, ἢν οἱ μὲν προγεγονότες ἔωσι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφέων βασιλεῦσαι, ὁ δὲ βασιλεύοντι ὀψίγονος ἐπιγένηται, τοῦ ἐπιγενομένου τὴν ἔκδεξιν τῆς βασιληΐης γίνεσθαι. χρησαμένου δὲ Ξέρξεω τῇ Δημαρήτου ὑποθήκῃ, γνοὺς ὁ Δαρεῖος ὡς λέγει δίκαια, βασιλῆά μιν ἀπέδεξε. (δοκέει δέ μοι καὶ ἄνευ ταύτης τῆς ὑποθήκης βασιλεῦσαι ἂν Ξέρξης. ἡ γὰρ Ἄτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος.) Ἀποδέξας δὲ βασιλῆα Πέρσῃσι Δαρεῖος Ξέρξεα, ὁρμᾶτο στρατεύεσθαι. ἀλλὰ γὰρ μετὰ ταῦτά τε καὶ Αἰγύπτου ἀπόστασιν, τῷ ὑστέρῳ ἔτεϊ παρασκευαζόμενον συνήνεικε αὐτὸν Δαρεῖον, βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἓξ καὶ τριήκοντα ἔτεα, ἀποθανεῖν· οὐδέ οἱ ἐξεγένετο οὔτε τοὺς ἀπεστεῶτας Αἰγυπτίους οὔτε Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι. Ἀποθανόντος δὲ Δαρείου, ἡ βασιληΐη ἀνεχώρησε ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξεα. ὁ τοίνυν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς πρόθυμος ἦν κατ' ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο τὴν στρατιῆς ἄγερσιν. παρεὼν δὲ καὶ δυνάμενος παρ' ἑωυτῷ μέγιστον Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιὸς, Δαρείου δὲ ἀδελφεῆς παῖς, τοιούτου λόγου εἴχετο, λέγων, Δέσποτα "οὐκ οἰκός ἐστι Ἀθηναίους ἐργασαμένους πολλὰ "ἤδη κακὰ Πέρσας, μὴ οὐ δοῦναι δίκην τῶν ἐ-"ποίησαν. ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρήσσοις τά-"περ ἐν χερσὶν ἔχεις· ἡμερώσας δὲ Αἴγυπτον "τὴν ἐξυβρίσασαν, στρατηλάτεε ἐπὶ τὰς Ἀ-"θήνας, ἵνα λόγος σε ἔχῃ πρὸς ἀνθρώ-"πων ἀγαθὸς, καί τις ὕστερον φυλάσσηται ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρατεύεσθαι. οὗτος μέν οἱ ὁ λόγος ἦν τιμωρός. τοῦτου δὲ τοῦ λόγου παρενθήκην ἐποιέετο τήνδε, ὡς ἡ Εὐρώπη περικαλλὴς χώρη, καὶ δένδρεα παντοῖα φέρει τὰ ἥμερα, ἀρετήν τε ἄκρη, βασιλέϊ τε μούνῳ θνητῶν ἀξίη ἐκτῆσθαι. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, οἷα νεωτέρων ἔργων ἐπιθυμητὴς ἐὼν, καὶ θέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος ὕπαρχος εἶναι). χρόνῳ δὲ κατεργάσατό τε καὶ ἀνέπεισε Ξέρξεα ὥστε ποιέειν ταῦτα. συνέλαβε γὰρ καὶ ἄλλα οἱ σύμμαχα γενόμενα πρὸς τὸ πείθεσθαι Ξέρξεα. τοῦτο μὲν, ἀπὸ τῆς Θεσσαλίης παρὰ τῶν Ἀλευαδέων ἀπιγμένοι ἄγγελοι ἐπεκαλέοντο βασιλῆα, πᾶσαν προθυμίην παρεχόμενοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· (οἱ δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι ἔσαν Θεσσαλίης βασιλῆες) τοῦτο δὲ, 243

1 Admonitionem

Πεισιςρατιδέων οἱ ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτέων λόγων ἐχόμενοι τῶν καὶ οἱ Ἀλευάδαι· καὶ δή τι πρὸς τούτοισι ἔτι πλέον προσωρέγοντο οἱ ἔχοντες Ὀνομάκριτον, ἄνδρα Ἀθηναῖον χρησμολόγον τε καὶ διαθέτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου ἀναβεβήκεσαν γὰρ τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι. ἐξηλάσθη γὰρ ὑπὸ Ἱππάρχου τοῦ Πεισιςράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηνέων, ἐπ' αὐτοφώρῳ ἁλοὺς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμποιέων ἐς τὰ Μουσαίου χρησμὸν, ὡς αἱ ἐπὶ Λήμνου ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανιζοίατο κατὰ τῆς θαλάσσης. διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ Ἵππαρχος, πρότερον χρεώμενος τὰ μάλιστα. τότε δὲ συναναβὰς ὅκως ἀπίκοιτο ἐς ὄψιν τοῦ βασιλῆος, λεγόντων τῶν Πεισιςρατιδέων περὶ αὐτοῦ σεμνοὺς λόγους, κατέλεγε τῶν χρησμῶν. εἰ μέν τι ἐνέοι σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν, ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστατα ἐκλεγόμενος, ἔλεγε τόν τε Ἑλλήσποντον ὡς ζευχθῆναι χρεὸν εἴη ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω, τήν τε ἔλασιν ἐξηγεόμενος. οὗτός τε δὴ χρησμῳδέων προσεφέρετο, καὶ οἵ τε Πεισιςρατίδαι καὶ οἱ Ἀλευάδαι γνώμας ἀποδεικνύμενοι. Ὡς δὲ ἀνεγνώσθη Ξέρξης στρατηλατέειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτεϊ μετὰ τὸν θάνατον Δαρείου, πρῶτα στρατιὴν ποιέεται ἐπὶ τοὺς ἀπεστεῶτας. τούτους μέν νυν καταστρεψάμενος, καὶ Αἴγυπτον πᾶσαν πολλῷ δουλοτέρην ποιήσας ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπιτράπει Ἀχαιμένεϊ, ἀδελφεῷ μὲν ἑωυτοῦ, Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαιμένεα μέν νυν ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου, χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσε Ἰνάρως ὁ Ψαμμιτίχου, ἀνὴρ Λίβυς. Ξέρξης δὲ μετ' Αἰγύπτου ἅλωσιν, ὡς ἔμελλε ἐς χεῖρας ἄξεσθαι τὸ στράτευμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπίκλητον Περσέων τῶν ἀρίστων ἐποιέετο, ἵνα γνώμας τε πύθηται σφέων, καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴπῃ τὰ θέλει. ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε, "Ἄνδρες Πέρσαι, οὔτ' "αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τι- "θεὶς, παραδεξάμενός τε, αὐτῷ χρήσομαι. ὡς

244. "γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδαμά "κω ἠτρεμήσαμεν, ἐπεί τε παρελάβομεν "τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ τῶν Μήδων, Κύρου "κατελόντος Ἀστυάγεα. ἀλλὰ θεός τε οὕτω "ἄγει καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπουσι συμ- "φέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. τὰ μέν νυν Κῦρός τε καὶ Καμβύσης πατήρ τε ἐμὸς Δα- "ρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνεα, ἐπισταμένοισι εὖ οὐκ ἄν τις λέγοι· ἐγὼ "δὲ ἐπεί τε παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅκως μὴ XI.

γρ. Πεισιςρατιδέων. — γρ. κάτα — γρ. Περσέω,

ii Pisistratidæ qui Susa ascenderant: qui cum eadem verba habuerunt quæ Aleuadæ, tum vero prætendebant Onomacritum quendam Atheniensem, quem secum habebant, sortilegum, & Musæi fortium edissertatorem. Ascenderant autem cum eo [1] reversi in Græciam. 2. nam Onomacritus ab Hipparcho Pisistrati filio Athenis fuerat ejectus, quod à Laso [2] Hermionis filio manifesto deprehensus fuisset. inter Musæi sortes hanc etiam inseruisse, fore ut insulæ Lemno adjacentes mari submergerentur. Ob id Hipparchus hominem ejecerat, quum familiarissime illo antea uteretur. [3] Et tunc cum eodem, ut in conspectum regis veniret, ascenderat: deque eo honorifice cum aliis Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, si quæ sortes cladem barbaro nunciabant, earum nullam recitavit. Itaque accedente hoc sortilego, & Pisistratidarum & Aleuadarum suasionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus est. VII. Sed altero à morte Darii anno, primam expeditionem fecit adversus Ægyptios, qui rebellaverant: quos subactos, & in arctiorem quam sub Dario fuerant servitutem redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri suo, Darii filio: 3. quem præsidem Ægypti interjecto deinde tempore interemit Inarus Psammetichi filius, vir Libys. VIII. Xerxes recepta Ægypto, productus adversus Athenas exercitum, præstantissimos quosque Persarum in concilium vocavit, ut & illorum sententias audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus est, ¶ VIRI Persæ, equidem ego non ero hujus instituti author, sed ab aliis traditi imitator; nam quemadmodum à majoribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Astyage per Cyrum amoto, nunquam conquievimus, sed ita deus *nos* agit, & 4. multa nobis [4] sibi obsequentibus in melius confert. Atque ea quidem quæ Cyrus Cambysesq; ac pater meus fecere, quas gentes imperio addidere, non attinet referre apud scientes: ego autem postea quam hanc sedem accepi, dedi operã ne

1 *Diversam à nostra lectionem sequutus est; nostram tamen habent & vet. cod. sed quidam pro* προκαταλυσάμενοι, *habent* προκαταλυσόμενοι. 2 *Vel potius Hermionensi, id est, ex Hermione.* 3 Tunc autem quum una cum illis *Susa* ascendisset; quoties in conspectum regis veniebat, Pisistratidis honorifice de ipso loquentibus, aliqua ex illis oraculis recitabat; ex quibus ea quæ cladem barbaro portendebant, tacebat, & contra faustissima quæque excerpebat: nimirum in fatis esse ut Hellespontus à viro Persa ponte jungeretur, & ad expeditionem illam pertinentia recensens. Hic igitur oracula commemorando cum rege agebat: Pisistratidæ autem & Aleuadæ suas sententias proferendo. Quum autem Xerxi bellum Græcis inferre persuasissent, tunc quum secundus ageretur à Darii morte annus, primam expedit; suscepit adversus Egypt. &c. *Illud autem* χρησμῳδέων προσεφέρετο, *perinde est acsi diceret, Ita se apud regem in hoc negocio gerebat ut oracula duntaxat illi allegarent quibus induceretur.* 4 Se sequentibus

ab iis

ab iis qui hoc honore sunt functi degenerarem, neve minus potentiæ Persis acquirerem. Quod animo versans, invenio nobis accessuram gloriam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem neque deteriorem ea quam recuperavimus, sed feraciorem, una cum ultione injuriæ atque vindicta. Ideoque nunc ego vos contraxi, ut id quod agere

2. constitui vobis exponerem: Constituo, juncto Hellesponto, copias per Europam traducere in Græciam, ut Atheniensium ulciscar injurias, quas cum Persis aliis, tum patri meo intulere. Noratis autem & Darium adversus hos viros bellum movere destinasse: verum ei morte prævento non contigit ut illos ulcisceretur. Ego vero ejus vicem aliorumque Persarum ulciscens, non prius desinam quam expugnavero incenderoque Athenas: cujus cives & me & patrem meum priores injuria affecerunt: primum quum Sardis una cum Aristagora Milesio servo nostro venientes cremaverunt lucosque ac delubra. Deinde in vos quid fecerint terram suã ingressos, quum Datis & Artaphernes duces

3. fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum 1 irritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipsorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, si in Potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando comperio: Terram Persidemætheri Jovis conterminam reddemus. nullam enim regionem spectabit sol finitimam nostræ, sed ego omnem permensus Europam, una vobiscum cunctas regiones in unam redigam. Nam ita rem habere audio, nullam reliquam esse hominum neque civitatem, neque gentem, quæ nobiscum 2 dimicare possit. Ita subactis his quos dixi, & qui nos lacessierunt, jugum servile sustinebunt.

4. In quo si mihi vos gratificari volueritis, ubi tempus vobis indicavero quo vos præsto esse oportet, tunc unusquisque debebit impigre adesse. Quorum qui ornatissimis cum copiis aderit, eum donabo iis quæ in nostra domo pretiosissima habentur. Et hæc quidem ita agenda sunt. Sed ne solus videar in concilio sententiam dicere, rem pono in medio, jubens unicuique quam libet sententiam dicere. His dictis loquen-

XI. di finem fecit. Post quem Mardonius, Domine, inquit, tu vero non modo superioribus Persis, sed etiam venturis es præstantior: qui cum alia & optima & verissima commemoras,

“λείψομαι τὴν πρότερον γενομένην ἐν τιμῇ τῇδε, μηδὲ ἐλάσσω προσκτήσωμαι δύναμιν Πέρσῃσι. φροντίζων δὲ εὑρίσκω, ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν τε προσγινόμενον, χώρην τε τῆς νῦν ἐκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φαυλοτέρην, παμφορωτέρην δέ. ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην. διὸ ὑμέας ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νοέω πρήσσειν, ὑπερθέωμαι ὑμῖν. [γρ. ὑποθέωμαι.] μέλλω, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσωμαι, ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὁρᾶτε μὲν νυν καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν Δαρεῖον ἰθύοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετο αὐτῷ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ ὑπέρ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι πρὶν ἢ ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας· οἵ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες. πρῶτα μὲν, ἐς Σάρδις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, ἀπικόμενοι, ἐνέπρησαν τά τε ἄλσεα καὶ τὰ ἱρά· δεύτερα δὲ, ὑμέας οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἀποβάντας, ὅτε Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγεον, τὰ ἐπίστασθέ κου πάντες. τούτων μέντοι εἵνεκα ἀνάρτημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοσάδε εὑρίσκω ἀναλογιζόμενος, εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοισι πλησιοχώρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώρην, γῆν τε τὴν Περσίδα ἀποδέξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι ὁμουρέουσαν. οὐ γὰρ δὴ χώρην γε οὐδεμίαν κατόψεται ὁ ἥλιος ὅμουρον ἐοῦσαν τῇ ἡμετέρῃ, [γρ. οὐδὲ γὰρ ἄλλην χώρην.] ἀλλά σφεας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώρην θήσω, διὰ πάσης διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης. πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν· οὔτε τινὰ πόλιν ἀνδρῶν οὐδεμίαν, οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεσθαι, τὸ ἡμῖν οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μάχην, τούτων τῶν κατέλεξα, ὑπεξαραιρημένων. οὕτω οἵ τε ἡμῖν αἴτιοι ἕξουσι δούλιον ζυγὸν, οἵ τε ἀναίτιοι. ὑμεῖς δ' ἄν μοι τάδε ποιέοντες χαρίζοισθε· ἐπεὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον ἐς τὸν ἥκειν δεῖ, προθύμως πάντα τινὰ ὑμέων χρήσει παρεῖναι. ὃς ἂν δὲ ἔχων ἥκῃ παρεσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα τὰ τιμιώτατα νομίζεται εἶναι ἐν ἡμετέρῳ. ποιητέα μὲν νυν [γρ. ἡμετέρου.] ταῦτά ἐστι οὕτω. ἵνα δὲ μὴ ἰδιοβουλέειν ὑμῖν δοκέω, τίθημι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμέων τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι. ταῦτα εἴπας ἐπαύετο. Μετ' αὐτὸν δὲ Μαρδόνιος ἔλεγε, Ὦ δέσποτα, οὐ μόνον εἶς τῶν γενομένων Περσέων ἄριστος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐσομένων· ὃς τά τε ἄλλα λέγων ἐπίκεο ἄριστα καὶ ἀληθέστατα,

1 *Alii*, Animatus sum ad infer. 2 Dimicare possit, iis quos dixi summotis. Atque ita fiet ut & qui in culpa sunt & qui culpa vacant, servile jugum sustineant; *vel, & qui male de nobis meriti sunt, & qui non.*

“ καὶ Ἰω.

“καὶ Ἴωνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους ἐκ ἐάσεις καταγελάσαι ἡμῖν, ἐόντας ἀναξίους. καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη πρῆγμα, εἰ Σάκας μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθίοπας καὶ Ἀσσυρίους, ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ καὶ μεγάλα, ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδὲν, ἀλλὰ δύναμιν προσκτᾶσθαι βουλόμενοι, καταστρεψάμενοι δούλους ἔχομεν, Ἕλληνας δὲ, ὑπάρξαντας ἀδικίης, οὐ τιμωρησόμεθα. τί δείσαντες; κοίην πλήθεος συστροφήν; κοίην δὲ χρημάτων δύναμιν; τῶν ἐπιστάμεθα μὲν τὴν μάχην, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύναμιν ἐοῦσαν ἀσθενέα· ἔχομεν δὲ αὐτέων παῖδας καταστρεψάμενοι, τούτους οἳ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατοικημένοι, Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Δωριέες καλέονται. ἐπειρήθην δὲ καὐτὸς ἤδη ἐπελαύνων ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους ὑπὸ πα-
245. τρὸς τοῦ σοῦ κελευσθείς· καί μοι μέχρι Μακεδονίης ἐλάσαντι, καὶ ὀλίγον ἀπολιπόντι ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι, οὐδεὶς ἠντιώθη ἐς μάχην. καίτοι ἐώθασι Ἕλληνες (ὡς πυνθάνομαι) ἀβουλότατα πολέμους ἵστασθαι, ὑπό τε ἀγνωμοσύνης καὶ σκαιότητος. ἐπεὰν γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προείπωσι, ἐξευρόντες τὸ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς τοῦτο κατιόντες μάχονται· ὥστε σὺν κακῷ μεγάλῳ οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται. περὶ δὲ τῶν ἑσσουμένων οὐδὲ λέγω ἀρχήν. ἐξώλεες γὰρ δὴ γίνονται. τοὺς χρῆν, ἐόντας ὁμογλώσσους, κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγγέλοισι, καταλαμβάνειν τὰς διαφορὰς, καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχῃσι, εἰ δὲ πάντως ἔδεε πολεμέειν πρὸς ἀλλήλους, ἐξευρίσκειν χρῆν τῇ ἑκάτεροι εἰσὶ δυσχειρωτότατοι, καὶ ταύτῃ πειρᾶν. τρόπῳ τοίνυν οὐ χρηστῷ Ἕλληνες διαχρεώμενοι, ἐμέο ἐλάσαντος μέχρι Μακεδονίης γῆς, οὐκ ἦλθον ἐς τοῦτον λόγον ὥστε μάχεσθαι. σοὶ δὲ δὴ μέλλει τίς, ὦ βασιλεῦ, ἀντιώσεσθαι πόλεμον προφέρων, ἄγοντι καὶ πλῆθος τὸ ἐκ τῆς Ἀσίης, καὶ νέας τὰς ἁπάσας; ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο θράσεος ἀνήκει τὰ Ἑλλήνων πρήγματα· εἰ δὲ ἄρα ἐγὼ ψευσθείην γνώμῃ, καὶ ἐκεῖνοι ἐπαρθέντες ἀβουλίῃ ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν ὡς εἰμὲν ἀνθρώπων ἄριστοι τὰ πολέμια. ἔστω δ᾽ ὦν μηδὲν ἀπείρητον. αὐτόματον γὰρ οὐδὲν, ἀλλ᾽ ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι.” Μαρδόνιος μὲν τοσαῦτα ἐπιλεήνας τὴν Ξέρξεω γνώμην, ἐπέπαυτο. Σιωπώντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων, καὶ οὐ τολμώντων γνώμην ἀποδείκνυσθαι ἀντίην τῇ προκειμένῃ,

tum vero [1] quod Jones qui Europam incolunt, non sines habere ludibrio nos, minus quam ipsi sunt ludibrio dignos. Etenim res indigna est si Sacas & Indos & Æthiopes & Assyrios, aliasque multas ac grandes nationes, quæ nihil Persas læsere, tamen potentiæ prolatandæ gratia in provincias redegimus : Græcos , qui nos lacessere injuria inceperunt , non ulciscemur. quidnam metuentes? quas illorum copias? quam pecuniarum vim ? Eorum pugnam novimus, eorum novimus vires imbecilles, [2] eorum quos subegimus liberos penes nos habemus, hos qui domi nostræ habitantes, Jones & Æoles & Dores appellantur. Quos ipse quoque expertus sum, quum eis jussu patris tui intuli bellum : ac mihi quum in Macedoniam usque processissem, & pæne usque ad ipsas Athenas, nemo pugnaturus occurrit. Quanquam consuevere Græ-
2. ci (ut audio) inconsultissime inire bella, propter imperitiam ac sinisteritatem. nam quum bellum inter eos inductum est, in locum quem pulcherrimum planissimumque invenere descendentes, ibi prœlia faciunt ita ut magno cum suo malo victores inde discedant: devicti (ne longius repetam) ad internecionem deveniunt. quos oportebat, quum sint ejusdem linguæ , interpositis caduceatoribus ac nunciis dirimere controversias, & omnia alia potius agere quam pugnare : aut , si necesse habent inter se omnino pugnare, locum aliquem invenire utrisq; expugnatu difficillimum, & ibi fortunam belli tantare. Hoc itaq; ritu haud probo utentes Græci, nunquam mecum verbis egerunt de dimicando, quum Macedonia tenus promo-
3. vissem, Tibi autem, rex, quis obviam venturus est bellandi caussa, copias Asiæ atque omnem classem agenti ? non eo audaciæ procedent (ut reor) Græcorum res. Quod si me fallit opinio,& illi vecordia elati ad pugnandum nobiscum venient, discant nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur sit quod non experiamur. nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consuerunt His Mardonius sententiæ Xerxis assen-
X. tatus , loqui cessavit. Tum silentibus aliis Persis, nec diversam eis quæ dicta esset sententiam dicere audentibus,

1 *Ita vertit quasi legeretur* ὅτι οὐκ ἐάσεις. *Sed rectius omitti videtur, quum Xerxes ea non dixerit.* 2 Sed & eorum liberos *jam* habemus, subjugatis iis qui nostram ditionem incolentes, Iones & Æoles, *&c.*

Artaba-

Artabanus, Hystaspis filius, Xerxis patruus, vir circumspectus, ita inquit, ¶ REX, nisi diversæ inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quæ dicta est uti: at quum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per se discerni quum nequeat, [1] comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario eidemque fratri meo suadebam ne sumeret adversus Scythas expeditionem, viros nulla usquam oppida incolentes: sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus: itaque sumpta expeditione, multis & egregiis viris de exercitu amissis abscessit. Tu vero, rex, bellum inferre destinas viris multo quam Scythæ sunt præstantioribus, quique & mari & terra optimi esse dicuntur: quibus in rebus quid [2] durum sit, hoc me tibi justum est promere. Juncto pontibus Hellesponto ais te copias per Europam in Græciam deducturum: atqui eos convenit aut in terra aut in mari aut utrobique abs te superari. siquidem feruntur viri esse fortes. Cujus rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu Datis & Artaphernis Atticam regionem ingressas soli Athenienses profligaverunt, ergo non utraque in parte successit. Quod si iidem conscensis navibus pugna navali victores ad Hellespontum navigent, ac deinde pontem solvant, hoc [3] durum fuerit rex. Neque vero hoc ex mea unius privata prudentia conjecto, sed eo casu quo aliquando parum absuit quin opprimeremur, quum pater tuus juncto Bosphoro Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso, trajecit ad Scythas: eum trajectum Scythæ omnino institere precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat, ut interscinderent. Quo tempore si Histiæus Mileti tyrannus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset, actum erat de rebus Persarum. Atqui res est dictu quoque horribilis, omnem regis statum in uno viro positum fuisse. Quare noli tu ullum tale adire discrimen, nulla subsistente necessitate, sed mihi potius obtempera: hunc cœtum in præsens missum facito, iterumque dum tibi videbitur, re apud teipsum considerata, edicito, quod optimum esse arbitraberis.

Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, πάτρως ἐὼν Ξέρξῃ, τῷ δὴ καὶ πίσυνος ἐὼν, ἔλεγε τάδε, “Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλῃσι, οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἱρεόμενον ἑλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι· λεχθεισέων δὲ, ἔστι ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲν ἐπ᾽ ἑωϋτοῦ οὐ διαγινώσκομεν, ἐπεὰν δὲ παρατρίψαμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω. ἐγὼ δὲ πατρί τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, Δαρείῳ, ἠγόρευον μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄνδρας οὐδαμόθι γῆς ἄστυ νέμοντας· ὁ δὲ, ἐλπίζων Σκύθας τοὺς Νομάδας καταστρέψεσθαι, ἐμοί τε οὐκ ἐπείθετο, στρατευσάμενός τε πολλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς τῆς στρατιῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλθε. σὺ δὲ ὦ βασιλεῦ, μέλλεις ἐπ᾽ ἄνδρας στρατεύεσθαι πολλὸν ἀμείνονας ἢ Σκύθας· οἳ κατὰ θάλασσάν τε ἄριστοι καὶ κατὰ γῆν λέγονται εἶναι. τὸ δὲ αὐτοῖσι ἔνεστι δεινὸν, ἐμέ σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν· ζεύξας φὴς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἑλλάδα· καὶ δὴ συνήνεικε ἢ κατὰ γῆν ἢ καὶ κατὰ θάλασσαν ἑσσωθῆναι, ἢ καὶ κατ᾽ ἀμφότερα. οἱ γὰρ ἄνδρες λέγονται εἶναι ἄλκιμοι. πάρεστι δὲ καὶ σταθμώσασθαι, εἰ στρατιήν γε τοσαύτην σὺν Δάτι καὶ Ἀρταφέρνεϊ ἐλθοῦσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν χώρην μοῦνοι Ἀθηναῖοι διέφθειραν, οὔκων ἀμφοτέρῃσι ἐχώρησε. ἀλλ᾽ ἢν τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι, καὶ νικήσαντες ναυμαχίῃ πλέωσι ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἔπειτα λύσωσι τὴν γέφυραν, τοῦτο δὴ βασιλεῦ γίνεται δεινόν. ἐγὼ δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκηΐῃ αὐτὸς συμβάλλομαι ταῦτα· ἀλλ᾽ οἷόν κοτε ἡμέας ὀλίγου ἐδέησε καταλαβεῖν πάθος, ὅτε πατὴρ σὸς ζεύξας Βόσπορον τὸν Θρηΐκιον, γεφυρώσας δὲ ποταμὸν Ἴστρον, διέβη ἐπὶ Σκύθας· τότε παντοῖοι ἐγένοντο Σκύθαι, δεόμενοι Ἰώνων λῦσαι τὸν πόρον τοῖσι ἐπετέτραπτο ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρέων τοῦ Ἴστρου. καὶ τότε γε Ἱστιαῖος ὁ Μιλήτου τύραννος εἰ ἐπέσπετο τῶν ἄλλων τυράννων τῇ γνώμῃ, μηδὲ ἠντιώθη, διέργαστο ἂν τὰ Περσέων πρήγματα. καί τοι καὶ λόγῳ ἀκοῦσαι δεινὸν, ἐπ᾽ ἀνδρί γε ἑνὶ πάντα τὰ βασιλέος πρήγματα γενέσθαι. σὺ ὦν μὴ βούλευ ἐς κίνδυνον μηδένα τοιοῦτον ἀπικέσθαι, μηδεμιῆς ἀνάγκης ἐούσης. ἀλλ᾽ ἐμοὶ πείθεο· νῦν μὲν τὸν σύλλογον τόνδε διάλυσον· αὖτίς τε ὅταν τοι δοκέει, προσκεψάμενος ἐπὶ σεωϋτοῦ, προαγόρευε τά τοι δοκέει εἶναι ἄριστα. 246.

1 Affricatum alteri; *vel, Cum mutuo attritu admotum.* 2 Timendum sit; *vel, periculosum.* 3 Timendum fuerit.

“τὸ γὰρ εὖ βουλεύεσθαι, κέρδος μέγιστον εὑρίσκω ἐόν. εἰ γὰρ καὶ ἐναντιωθῆναί τι θέλει, βεβούλευται μὲν οὐδὲν ἧσσον εὖ, ἕσσωται δὲ ὑπὸ τῆς τύχης τὸ βούλευμα· ὁ δὲ βουλευσάμενος αἰσχρῶς, εἴ οἱ ἡ τύχη ἐπίσποιτο, εὕρημα εὕρηκε, ἧσσον δὲ οὐδέν οἱ κακῶς βεβούλευται. ὁρᾷς ὡς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ, οὐδέν μιν κνίζει; ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα, τὰ τοιαῦτ᾽ ἀποσκήπτει βέλεα; φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολούειν. οὕτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγου διαφθείρεται κατὰ τοιόνδε· ἐπάν σφι ὁ θεὸς φθονήσας φόβον ἐμβάλῃ, ἢ βροντήν, δι᾽ ὧν ἐσφάλησαν ἀναξίως ἑωυτῶν. οὐ γὰρ ἐᾷ φρονέειν ἄλλον μέγα ὁ θεὸς ἢ ἑωυτόν. ἐπειχθῆναι μέν νυν πᾶν πρῆγμα, τίκτει σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι μεγάλαι φιλέουσι γίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ ἐπισχεῖν ἔνεστι ἀγαθὰ, εἰ μὴ παραυτίκα δοκέοντα εἶναι, ἀλλ᾽ ἀνὰ χρόνον ἐξεύροι τις ἄν. σοὶ μὲν δὴ ταῦτα ὦ βασιλεῦ συμβουλεύω. σὺ δὲ ὦ παῖ Γωβρύεω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων λόγους ματαίους περὶ Ἑλλήνων, οὐκ ἐόντων ἀξίων φλαύρως ἀκούειν. Ἕλληνας γὰρ διαβάλλων, ἐπαίρεις αὐτὸν βασιλῆα στρατεύεσθαι. αὐτοῦ δὲ τούτου εἵνεκα δοκέεις μοι πᾶσαν προθυμίην ἐκτείνειν. μή νυν οὕτω γένηται. διαβολὴ γάρ ἐστι δεινότατον· ἐν τῇ δύο μέν εἰσι οἱ ἀδικέοντες, εἷς δὲ ὁ ἀδικεόμενος. ὁ μὲν γὰρ διαβάλλων, ἀδικέει, οὐ παρεόντων κατηγορέων· ὁ δὲ ἀδικέει ἀναπειθόμενος πρὶν ἢ ἀτρεκέως ἐκμάθοι. ὁ δὲ δὴ ἀπεὼν τοῦ λόγου τάδε ἐν αὐτοῖσι ἀδικέεται, διαβληθείς τε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου, καὶ νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἑτέρου κακὸς εἶναι. ἀλλ᾽ εἰ δὴ δεῖ γε πάντως ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους στρατεύεσθαι, φέρε, βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ἐν ἤθεσι τοῖσι Περσέων μενέτω· ἡμέων δὲ ἀμφοτέρων παραβαλλομένων τὰ τέκνα, στρατηλάτεε αὐτὸς σὺ ἐπιλεξάμενός τε ἄνδρας τοὺς ἐθέλεις, καὶ λαβὼν στρατιὴν ὁκόσην τινὰ βούλεαι. καὶ ἢν μὲν τῇ σὺ λέγεις, ἀναβαίνῃ βασιλέϊ τὰ πρήγματα, κτεινέσθων οἱ ἐμοὶ παῖδες, πρὸς δὲ αὐτοῖσι, καὶ ἐγώ· ἢν δὲ τῇ ἐγὼ προλέγω, οἱ σοὶ ταῦτα παχόντων, σὺν δέ σφι καὶ σὺ ἢν ἀπονοστήσῃς. εἰ δὲ ταῦτα μὲν ὑποδύνειν οὐκ ἐθελήσεις, σὺ δὲ πάντως στράτευμα ἀνάξεις ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀκούσεσθαί τινα φημὶ τῶν αὐτοῦ τῇδε ὑπολειπομένων, Μαρδόνιον

γρ. τοῦ παρεόντος.

Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. nam etiamsi quid è contrario eventurum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superavitque fortuna consilium: at qui turpiter consultavit, si ei fortuna obsecundavit, ille est quidem voti compos, nihilo tamen minus male consilium cepit. Vides ut prægrandia animalia 5.
fulmine deus ferit, nec sinit insolescere: parva vero [1] nihil lædit? Vides ut magna semper ædificia magnasque arbores hujusmodi fulminum tela percutiunt? Gaudet enim deus eminentissima quæque deprimere. Unde & ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus iis quibus invidet, aut metum incutit aut tonitruum. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatem inciderunt, quia deus neminem alium quam seipsum sinit magnifice de se sentire. Omnis res prope- 6.
rando parit errores, unde magna detrimenta fieri adsolent: in cunctando autem bona insunt, si non talia quæ statim videantur esse bona, certe quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hec quidem tibi rex suadeo. Tu vero Go- 7.
bryæ fili Mardoni desine loqui stulta de Græcis, haud dignis qui male audiant. nam Græcis, detrahendo, ipsum regem vis excitare ad bellum illis inferendum: ad quod tu omni aviditate contendis: [2] quod absit ut fiat, Detractio nanque importunissima res est: in qua duo sunt qui injuriam faciunt, unus cui injuria fit. Qui enim detrahit, injurius est, quod non præsentem accusat: item qui huic credit, injurius est, quod prius credit quam rem compertam habeat. & illi cui absenti detrahitur, ob id fit injuria quod ab altero insimulatur ut malus, ab altero talis putatur. Quod si omnino bellum 8.
his viris inferre oportet, agedum: rex ipse permanet domi apud Persas, nostrûm amborum liberi deponantur: tu in expeditionem ito, delectis quos velis viris ac quantiscunque velis copiis: &, si ex sententia tua res succedent regi, interimantur liberi mei, & insuper ego: sin succedent ut ego dico, interimantur tui, & insuper tu, si redieris. Quod si hanc subire condicionem recusas, cupisque in Græciam prorsus deducere exercitum, affirmo fore ut aliqui eorum qui hic relinquentur, audiant Mardonium

1 Ne vellicat quidem? 2 Absit ut talia fiant à nobis. Detractio enim, *vel, obtrectatio, aut calumnia,* res est deterrima.

post allatam Persis magnam aliquam calamitatem, à canibus volucribusque discerpi aut in Atheniensium solo aut in Lacedæmoniorum : nisi forte antea inter viam : tunc agniturum adversus quales viros suades regi ut moveat bellum.
XI. Hæc Artabano loquuto, Xerxes ira percitus his verbis excepit, Artabane, quod patris mei frater es, hoc te sublevat ne dignam stulta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo ignominia, quia instrenuus es & ignavus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis, sed hic una cum feminis maneas. Ego etiam sine te quæ dixi conficiam. neque enim fuerim Darii filius, (qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsamis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teispei, qui Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achæmenis filius) nisi Athenienses ultus fuero : probe intelligens, si nos quieverimus, non quieturos illos, sed nostram terram cum exercitu invasuros: prout colligere licet ex iis quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incursarunt. Itaque neutris fas est recedere, [1] sed utrisque propositum est certamen aut agendi, aut patiendi, ut aut hæc omnia sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. medium enim inimicitiarum nullum est. Quare honestum erit nos jam injuria lacessitos exigere ultionem, ut quam calamitatem passurus sum intelligam, profectus adversus eos viros quos etiam Pelope Phryx nostrorum majorum servus ita subegit ut ad hoc usque tempus & ipsi homines & eorum regio ab illius qui subegit cognomine appellentur. Hæc hactenus loquutus est.
XII. [2] Deinde sub vesperum, quum fuisset stomachatus Artabani sententia, per noctem apud se consultans, comperit prorsus non esse sibi opus inferre Græciæ bellum : immutataque rursus sententia, quum obdormisset, visus est in somnis (ut fertur à Persis) videre quendam corpore ingenti atque specioso, qui sibi astans diceret, Revocastine sententiam Persa de inferendo Græciæ bello, [3] quum prædixeris Persis te comparaturum esse exercitum ? Neque si revocaveris eam, bene facis, neque

“ μέγα τι κακὸν ἐξεργασμένον Πέρσας ὑπὸ κυνῶν τε καὶ ὀρνίθων διαφορεύμενον, ἤ κου ἐν γῇ τῇ Ἀθηναίων, ἤ σέ γε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων· εἰ μὴ καὶ ἄρα καὶ πρότερον κατ' ὁδὸν, γνόντα ἐπ' οἵους ἄνδρας ἀναγινώσκεις στρατεύεσθαι βασιλῆα. Ἀρτάβανος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς ἀμείβεται τοῖσδε, “Ἀρτάβανε, πατρὸς εἷς τοῦ ἐμοῦ ἀδελφεός. τοῦτό σε ῥύσεται μηδένα ἄξιον μισθὸν λαβεῖν ἐπέων ματαίων· καίτοι ταύτην τὴν ἀτιμίην προστίθημι, ἐόντι κακῷ τε καὶ ἀθύμῳ, μήτε συστρατεύεσθαι ἐμοί γε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, αὐτοῦ τε μένειν ἅμα τῇσι γυναιξί. ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σέο, ὅσαπερ εἶπα, ἐπιτελέα ποιήσω. *μὴ γὰρ εἴην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, τοῦ Ἀρσάμεος, τοῦ " Ἀριαράμνεω, τοῦ Τείσπεος, τοῦ Κύρου, τοῦ Καμβύσεω, τοῦ Ἀχαιμένεος γεγονὼς, μὴ τιμωρησάμενος Ἀθηναίους· εὖ ἐπιστάμενος ὅτι εἰ ἡμεῖς ἡσυχίην " ἕξομεν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ μάλα στρατεύσονται ἐπὶ τὴν ἡμετέρην, εἰ χρὴ σταθμώσασθαι τοῖσι ὑπαργμένοισι ἐξ ἐκείνων· οἳ Σάρδις τε ἐνέπρησαν, καὶ ἤλασαν ἐς τὴν Ἀσίην. οὐκ ὦν ἐξαναχωρέειν οὐδετέροισι δυνατῶς ἔχει, ἀλλὰ ποιέειν ἢ παθέειν προκέεται ἀγών· ἵνα ἢ τάδε πάντα ὑπὸ Ἕλλησι ἢ ἐκεῖνα πάντα ὑπὸ Πέρσῃσι γένηται· τὸ γὰρ μέσον οὐδὲν τῆς ἔχθρης ἐστί. καλὸν ὦν, προπεπονθότας ἡμέας τιμωρέειν ἔτι γίνεται. ἵνα καὶ τὸ δεινὸν, τὸ πείσομαι, τοῦτο μάθω, ἐλάσας ἐπ' ἄνδρας τούτους· τούς γε καὶ Πέλοψ ὁ 247.
Φρὺξ, ἐὼν ἡμετέρων πατέρων δοῦλος, κατεστρέψατο οὕτω ὡς καὶ ἐς τόδε αὐτοί τε ὤνθρωποι καὶ ἡ γῆ αὐτέων ἐπώνυμοι τοῦ καταστρεψαμένου καλέονται. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτο ἐλέγετο. Μετὰ δὲ, εὐφρόνη τε ἐγίνετο, καὶ Ξέρξεα ἔκνιζε ἡ Ἀρταβάνου γνώμη. νυκτὶ δὲ βουλὴν διδοὺς, πάγχυ εὕρισκέ οἱ οὐ πρῆγμα εἶναι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. δεδογμένων δέ οἱ αὖτις τουτέων, κατύπνωσε· καὶ δή κου ἐν τῇ νυκτὶ εἶδε ὄψιν τοιήνδε, ὡς λέγεται ὑπὸ Περσέων· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν τε καὶ εὐειδέα εἰπεῖν, Μετὰ δὴ βουλεύεαι ὦ Πέρσα στράτευμα ἄγειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, προείπας ἁλίζειν Πέρσῃσι στρατόν; οὔτε ὦν μεταβουλευόμενος ποιέεις εὖ, οὔτε

γρ. Ἀριαράμνεω γρ. καὶ Ἀρμνεω, γρ. ἄξομεν.

1 *Quidam sic*, Sed in eo res vertitur discrimine ut aut faciendum aut patiendum aliquid sit. 2 Ut autem nox advenit, mordere cœpit Xerxem Artabani sententia. Quum autem in consilium noctem adhibuisset, plane comperiebat è re sua non esse expeditionem in Græciam suscipere. Quum igitur hæc contraria prioribus decrevisset, obdormiit. Sed ea nocte visus est in somnis, &c. *Illud* ἔκνιζε *verti etiam potest* Scrupulum injiciebat. *Eodem autem fere modo usus esse videtur Ovidius verbo* mordere. 3 Quum jam Persis ut copias cogerent denunciaveris ? Atqui nec quod sententiam revoces bene facis, nec ——

* Mendum subesse suspicatur Cl. Salmasius, ita corrigendum: *μὴ γὰρ εἴην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, τοῦ Ἀρσάμεος, τοῦ Ἀριαράμνεω, τοῦ Τείσπεος, μηδὲ τοῦ Κύρου, τοῦ Καμβύσεω, τοῦ Ἀχαιμένεος γεγονώς.* Exercit. Plinian. p. 1183.

ὁ συγγνωσόμενός τοι πάρα· ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἡμέρης ἐβουλεύσαο ποιέειν, ταύτην ἴθι τῶν ὁδῶν. τὸν μὲν ταῦτα εἴπαντα, ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἀποπτάσθαι. Ἡμέρης δὲ ἐπιλαμψάσης, ὀνείρου μὲν τούτου λόγον οὐδένα ἐποιέετο, ὁ δὲ Περσέων συναλίσας τοὺς αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον συνέλεξε, ἔλεγέ σφι τάδε, Ἄνδρες Πέρσαι συγγνώμην μοι ἔχετε ὅτι ἀγχίστροφα βουλεύομαι. φρενῶν τε γὰρ ἐς τὰ ἐμεωυτοῦ πρῶτα οὔκω ἀνήκω, καὶ οἱ παρηγορεόμενοι κεῖνα ποιέειν, οὐδένα χρόνον μευ ἀπέχονται· ἀκούσαντι μέντοι μοι τῆς Ἀρταβάνου γνώμης, παραυτίκα μὲν ἡ νεότης ἐπέζεσε, ὥστε ἀεικέστερα ἀπορρῖψαι ἔπεα ἐς ἄνδρα πρεσβύτερον ἢ χρεών· νῦν μέντοι συγγνοὺς, χρήσομαι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. ὡς ὦν μεταδεδογμένου μοι μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἥσυχοι ἔστε. Πέρσαι μὲν, ὡς ἤκουσαν ταῦτα, κεχαρηκότες προσεκύνεον. Νυκτὸς δὲ γενομένης, αὖτις τὠυτὸ ὄνειρον ἔλεξε τῷ Ξέρξῃ, κατυπνωμένῳ ἐπιστάν, Ὦ παῖ Δαρείου, καὶ δὴ φαίνεαι ἐν Πέρσῃσί τε ἀπειπάμενος τὴν στρατηλασίην, καὶ τὰ ἐμὰ ἔπεα ἐν οὐδενὶ ποιησάμενος λόγῳ, ὡς παρ' οὐδενὸς ἀκούσας. εὖ νυν τόδ' ἴσθι, ἤν περ μὴ αὐτίκα στρατηλατέῃς, τάδε τοι ἐξ αὐτέων προσδόκα ἀναστήσειν· ὡς καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐγένεο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω καὶ ταπεινὸς ὀπίσω κατὰ τάχος ἔσεαι. Ξέρξης μὲν περιδεὴς γενόμενος τῇ ὄψει, ἀνά τε ἔδραμε ἐκ τῆς κοίτης, καὶ πέμπει ἄγγελον, Ἀρτάβανον καλέοντα. ἀπικομένῳ δὲ ἔλεγε Ξέρξης τάδε, Ἀρτάβανε, ἐγὼ τὸ παραυτίκα μὲν οὐκ ἐσωφρόνεον, εἴπας ἐς σὲ μάταια ἔπεα, χρηστῆς εἵνεκα συμβουλῆς· μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγνων. ἔγνων δὲ ταῦτά μοι ποιητέα ἐόντα τὰ σὺ ὑπεθήκαο. οὐκ ὦν δυνατός τοι εἰμὶ ταῦτα ποιέειν βουλόμενος. τετραμμένῳ γὰρ δὴ καὶ μετεγνωκότι ἐπιφοιτέον ὄνειρον φαντάζεταί μοι, οὐδαμῶς συνεπαινέον ποιέειν με ταῦτα· νῦν δὲ καὶ διαπειλῆσαν οἴχεται. εἰ ὦν θεός ἐστι ὁ ἐπιπέμπων, καὶ οἱ πάντως ἐν ἡδονῇ ἐστι γενέσθαι στρατηλασίην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιπτήσεται καὶ σοὶ τὠυτὸ τοῦτο ὄνειρον, ὁμοίως καὶ ἐμοὶ ἐντελλόμενον. εὑρίσκω δὲ ὧδ' ἂν γινόμενα ταῦτα, εἰ λάβοις τὴν ἐμὴν σκευὴν πᾶσαν, καὶ ἐνδὺς, μετὰ τοῦτο ἵζοιο ἐς τὸν ἐμὸν θρόνον, καὶ ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ κατυπνώσειας. Ξέρξης μὲν ταῦτά οἱ ἔλεγε. Ἀρτάβανος δὲ οὐ πρώτῳ κελεύσματι πειθόμενος, οἷα οὐκ ἀξιεύμενος ἐς τὸν βασιλήιον θρόνον ἵζεσθαι, τέλος ὡς ἠναγκάζετο, εἴπας τάδε, ἐποίεε τὸ κελευόμενον,

τῆς αὐτέων ἀνασχήσει.

qui tibi assentiatur adest, quare perge ire eam viam quam interdiu ire destinaveras. Hæc loquutus ille visus est Xerxi ab aspectu evanuisse. XIIII. Ubi dies illuxit, Xerxes hujus insomnii nulla ratione habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat concilio, ita verba fecit, Viri Persæ, veniam mihi date dicenti contrariam superiori sententiam. nam & ego nondum ad summum quo perveniendum est mihi prudentiæ perveni: & qui ut illud faciam suadent, nullo unquam à me tempore abscedunt. Eoque mihi Artabani sententiam audienti, confestim juventus efferbuit ut verba in virum grandem natu effunderem petulantiora quam debui. nunc itaque agnoscens erratum meum, utar illius sententia: & quoniam revocavi expeditionis sumendæ sententiam, vos quieti estote. Hæc ubi audiere Persæ, lætitia affecti regem adoravere. XIV. Insequenti nocte idem rursus insomnium quiescenti Xerxi assistens, inquit, Fili Darii, videris expeditionem apud Persas revocasse, verbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi extemplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: quemadmodum brevi magnus & amplus effectus es, ita brevi rursus humilis eris. XV. Hoc viso perterrefactus, è cubili exiliit pariter & nuncium misit ad accersendum Artabanum, qui ubi advenit, ita ad eum inquit, Artabane, ego statim quum in te bene consulentem mihi stultis verbis invectus sum, non fui compos mentis: sed non multo post pœnitens, cognovi id mihi esse faciendum quod tu præcipiebas. Tamen id volens exequi, non possum. nam mihi jam animo immutato, & prioris sententiæ pœnitenti, apparuit in somnis visio, dissuadens omnino hoc quod posterius facere constitueram: quinetiam nunc interpositis minis abscessit. Quod si Deus est qui insomnium misit, eique prorsus est cordi expeditionem sumi adversus Græciam, continget hoc tibi quod mihi insomnium, itidem ut mihi præcipiens. Quod ita fore conjecto, si omnem meum ornatum sumas, eoque indutus [1] in sella mea consideas, & deinde in cubili meo capias somnum. XVI. Hæc loquuto Xerxi, Artabanus initio nolle obsequi, atque negare se dignum qui regio in solio sederet: tandem quum cogeretur, fecit imperata, hæc præloquutus,

———adest quisquam qui tibi *hujus rei, id est, revocatæ sententiæ*, conscius futurus sit. *Vel.* Nec adest qui tibi *hoc delictum revocatæ sententiæ* condonaturus sit; q. d. *Nec ego qui tibi adsto impune hoc abire sinam.*

1 In solio meo.

1. Apud me rex tantundem valet bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere: quæ ambo tibi quum adsint, malorum tamen hominum colloquia depravant: quemadmodum mare, quod est hominibus omnium utilissimum, ferunt ab ingruentibus ventorum flatibus non sini natura sua uti. Ego vero [1] quum ex te male audivi, non tam meam dolui vicem quam tuam: qui, quum propositæ essent duæ sententiæ Persis, una quæ detrimentum augeret, altera quæ tolleret, dicens perniciosum esse imbui animum usu plura semper expetendi: his propositis sententiis, tu elegisti eam quæ & tibi ipsi & Persis est periculosior.

2. Nunc autem quum ad te mutato in melius consilio de sumenda adversus Græcos expeditione ais accessisse insomnium, alicujus dei nutu, quod te vetat dimittere exercitum, hoc non res divina est, fili. insomnia enim ista sunt, quæ adeuntia homines frustrantur quemadmodum ego te docebo, multis quam tu annis natu grandior. Consuerunt ipsa somniorum visa plerunq; frustrari ob ea quæ quis per diem mente agitavit, nos autem nudiustertius [2] expeditionem hanc inter manus & quidem vehementer habuimus.

3. Quod si hoc non est cujusmodi ego dico, sed aliquid divini habens, tu ipse omnia in summa dixisti. apparebit enim ut tibi, ita & mihi eadem jubens. Verum nihilo magis apparere mihi debebit tuum amictum gerenti, quam non gerenti, sed meum: neque magis quiescenti in tuo toro quam non, sed in meo: si etiam alias vult se exhibere. Neque eo vesaniæ pervenit illud quicquid est quod sese obtulit in somnis, ut me cernens putet esse te, ducto è vestibus argumento. Id autem si me contemptui habebit, profecto nec aspectu suo dignabitur sive mea gerentem vestimenta, sive tua, sed te adibit: quod jam animadvertendum est. Nam si frequentius accesserit, ipse quoque fatebor divinum esse. Cæterum si ita tibi agendum videtur, neque id revocari potest, en ad cubandum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoque, quum

XVII. ista fecero, appareat; hac tantum condicione tuæ sententiæ acquiescam. Hæc loquutus

" Ἶσον ἐκεῖνο ὦ βασιλεῦ παρ' ἐμοὶ κέκριται, " φρονέειν τε εὖ, καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν " πείθεσθαι· τάδε καὶ ἀμφότερα περιήκοντα, " ἀνθρώπων κακῶν ὁμιλίη σφάλλουσι. κατάπερ τὴν πάντων χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι " θάλασσαν, πνεύματα φασὶ ἀνέμων ἐμπίπτοντα, οὐ περιορᾶν φύσει τῇ ἑωυτῆς χρῆσθαι. " ἐμὲ δὲ ἀκούσαντα πρὸς σεῦ κακῶς, οὐ τοσοῦτον " ἔδακε λύπη, ὅσον γνωμέων δύο προκειμένων " Πέρσῃσι, τῆς μὲν, ὕβριν αὐξούσης, τῆς δὲ, καταπαυούσης, καὶ λεγούσης ὡς κακὸν εἴη διδάσκειν " τὴν ψυχὴν πλέον τι δίζεσθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρεόντος, τουτέων προκειμένων γνωμέων, " ὅτι τὴν " σφαλερωτέρην σεωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι ἀναίρεο. νῦν ὦν, ἐπειδὴ τέτραψαι ἐπὶ " τὴν ἀμείνω, φής τοι μετιέντι τὸν ἐπ' Ἕλληνας στόλον, ἐπιφοιτᾶν ὄνειρον θεοῦ τινὸς " πομπῇ, οὐκ " ἐῶντός σε καταλύειν τὸν στόλον. " ἀλλ' οὐδὲ ταῦτά ἐστι θεῖα, ὦ παῖ. ἐνύπνια " γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους πεπλανημένα, τοιαῦτά " ἐστι οἷά σε ἐγὼ διδάξω, ἔτεσι σεῦ πολλοῖσι πρεσβύτερος ἐών. πεπλανῆσθαι αὗται μάλιστα " ἐώθασι αἱ ὄψιες τῶν ὀνειράτων, τά τις ἡμέρης φροντίζει. ἡμεῖς δὲ τὰς πρὸ τοῦ ἡμέρας " ταύτην τὴν στρατηλασίην καὶ τὸ κάρτα εἴχομεν μετὰ χεῖρας. εἰ δὲ ἄρα μὴ ἐστὶ τοῦτο τοιόνδε οἷον ἐγὼ διαιρέω, ἀλλά τι τοῦ θείου μετέχον, " σὺ πᾶν αὐτὸ συλλαβὼν εἴρηκας. " φανήσεται γὰρ δὴ κἀμοὶ ὡς καὶ σοὶ διακελευόμενον. " φανῆναι δὲ οὐδὲν μᾶλλόν μοι ὀφείλει ἔχοντι τὴν " σὴν ἐσθῆτα, ἢ οὐ καὶ τὴν ἐμήν· οὐδέ τι μᾶλλον " ἐν κοίτῃ τῇ σῇ ἀναπαυομένῳ, ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ " ἐμῇ· εἴπερ γε καὶ ἄλλως ἐθέλει φανῆναι. οὐ " γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτό γε εὐηθείης ἀνήκει τοῦτο ὅ, τι " δή κοτέ ἐστι τὸ ἐπιφαινόμενόν τοι ἐν τῷ ὕπνῳ, " ὥστε δόξει, ἐμὲ ὁρῶν, σὲ εἶναι, τῇ σῇ ἐσθῆτι τεκμαιρόμενον. εἰ δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται, οὐδὲ ἀξιώσει ἐπιφανῆναι, οὔτε ἢν τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα ἔχω, οὔτε ἢν τὴν σὴν, οὐδὲ ἐπιφοιτήσει· τοῦτο μαθητέον ἤδη ἐστί. εἰ γὰρ δὴ ἐπιφοιτήσει γε συνεχέως, φαίην ἂν καὶ αὐτὸς θεῖον " εἶναι. εἰ δέ τοι οὕτω δεδόκηται γίνεσθαι, καὶ οὐκ οἷά " τε αὐτὸ παρατρέψαι, ἀλλ' ἤδη ἵημι ἐν κοίτῃ " τῇ σῇ κατυπνῶσαι, φέρε, τουτέων ἐξ ἐμεῦ ἐπιτελευμένων, φανήτω καὶ ἐμοί. μέχρι δὲ τούτου τῇ παρεούσῃ γνώμῃ χρήσομαι. Τοσαῦτα εἴπας

247. τὴν τῆς σφαλερωτάτην τῆς ἑωυτῆς

τῆς φανήτω

1 Quum tu me probris es insectatus, non id mihi tam doluit, quam quod ex duabus sententiis quæ Persis propositæ erant, altera insolentiam provehente, altera eam compescente, & perniciosum esse dicente docere animum plura præsentibus semper expetere: ex his sententiis eam tu elegeris, &c. 2 *Id est, de hac expeditione, magna cum animi contentione egimus, vel, tractavimus.*

Ἀρτάβανος, νομίζων Ξέρξεα ἀποδέξειν λέγοντα οὐδέν, ἐποίεε τὸ κελευόμενον. ἐνδὺς δὲ τὴν Ξέρξεω ἐσθῆτα, καὶ ἱζόμενος ἐς τὸν βασιλήιον θρόνον, ὡς μετὰ ταῦτα κοίτην ἐποιέετο, ἦλθέ οἱ κατυπνωμένῳ τὠυτὸ ὄνειρον τὸ καὶ παρὰ Ξέρξεα ἐφοίτω. ὑπερστὰν δὲ τοῦ Ἀρταβάνου, εἶπε τάδε, "Ἆρα σὺ δὴ κεῖνος εἶς ὁ ἀποσπεύδων Ξέρξεα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ μετέπειτα, οὔτε ἐς τὸ παραυτίκα νῦν καταπροΐξεαι, ἀποτρέπων τὸ χρεὸν γενέσθαι. Ξέρξεα δὲ τὰ δεῖ ἀνηκουστέοντα παθεῖν, αὐτῷ ἐκείνῳ δεδήλωται." Ταῦτά τε δὴ ἐδόκεε Ἀρτάβανος τὸ ὄνειρον ἀπειλέειν, καὶ θερμοῖσι σιδηρείοισι ἐκκαίειν αὐτοῦ μέλλειν τοὺς ὀφθαλμούς. καὶ ὅς, ἀμβώσας μέγα ἀναθρώσκει· καὶ παριζόμενος Ξέρξῃ, ὡς τὴν ὄψιν οἱ τοῦ ἐνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος, δεύτερά οἱ λέγει τάδε, "Ἐγὼ μέν, ὦ βασιλεῦ, οἷα ἄνθρωπος ἰδών τε πολλὰ καὶ μεγάλα πεσόντα πρήγματα ὑπὸ ἡσσόνων, οὐκ ἔων σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἴκειν· ἐπιστάμενος ὡς κακὸν εἴη τὸ πολλῶν ἐπιθυμέειν· μεμνημένος μὲν τὸν ἐπὶ Μασσαγέτας Κύρου στόλον ὡς ἔπρηξε, μεμνημένος δὲ καὶ τὸν ἐπ' Αἰθίοπας τοῦ Καμβύσεω, συστρατευόμενος δὲ καὶ Δαρείῳ ἐπὶ Σκύθας. ἐπιστάμενος ὢν ταῦτα, γνώμην εἶχον, ἀτρεμίζοντά σε μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων. ἐπεὶ δὲ δαιμονίη τις γίνεται ὁρμή, καὶ Ἕλληνας (ὡς ἔοικε) φθορή τις καταλαμβάνει θεήλατος, ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς τράπομαι, καὶ τὴν γνώμην μετατίθεμαι· σὺ δὲ σήμηνον μὲν Πέρσῃσι τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ πεμπόμενα, χρᾶσθαι δὲ κέλευε τοῖσι ἐκ σέο πρώτοισι προειρημένοισι ἐς τὴν παρασκευήν. ποίεε δὲ οὕτως ὅκως τοῦ θεοῦ παραδιδόντος, τῶν σῶν ἐνδεήσῃ μηδέν." τούτων λεχθέντων, ἐνθαῦτα ἐπαρθέντες τῇ ὄψει, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑπερετίθετο ταῦτα Πέρσῃσι· καὶ Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον ἀποσπεύδων μοῦνος ἐφαίνετο, τότε ἐπισπεύδων φανερὸς ἦν. Ὁρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατέειν, μετὰ ταῦτα τρίτη ὄψις ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὴν οἱ μάγοι ἔκριναν ἀκούσαντες, φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλεύσειν τέ οἱ πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν ἥδε· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἐστεφανῶσθαι ἐλαίης θαλλῷ· ἀπὸ δὲ τῆς ἐ-

γρ. μιμνησκόμενος
γρ. μιμνησκόμενος

Artabanus, [1] quod speraret ea à Xerxe sine ullis verbis admissum iri, jussa exequutus est. Et quum induta sibi Xerxis veste, regali solio resedisset, moxque recubuisset, idem insomnium dormientem adiit quod Xerxem adierat, eique superassistens, ita inquit, [2] Tune ille es qui festinantem ire in Græciam Xerxem distines, tanquam ejus curator? Tu neque in futurum neque in præsens consideras, qui dissuades id quod est fatale contingere. Quid autem Xerxem pati necesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est. His XVIII.
verbis Artabano visus est ille vir in somnis minitari, candentibusque ferramentis conari oculos ipsi exurere. Qua de re vehementer exclamans Artabanus exiliit, aditoque Xerxi observatam sibi in somnis visionem exposuit, secundoque loco hæc inquit: [3] Equidem rex, ego, veluti homo, quod multa jam videram, & magna negocia sub Hessonibus contigisse, non sinebam te omni ætati indulgere, gnarus rem esse malam multa concupiscere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas actum esset: quomodo cum exercitu Cambysis contra Æthiopes: qui etiam cum Dario militavi adversus Scythas. Hæc sciens ego, sentiebam te (si quiesceres) omnium hominum beatissimum. Sed quoniam divinus quidam instinctus est, & Græcos clades quædam (ut videtur) missa divinitus manet, ego quoque cedo, ac sententiam muto. Tu vero quæ divinitus missa sunt, indicato Persis, jubetoque ut iis quæ ad apparatum pertinentia ante præceperas, operam dent. Et ita agito ut nihil tuorum, deo tribuente, desit. His dictis, & sublatis ex ea visione animis, ubi dies extitit, ibi confestim & Xerxes hæc Persis exponit, & Artabanus quem constabat prius solum omnium id fuisse dehortatum, tunc exhortabatur. ¶ Post hæc ineunti expedi- XIX.
tionem Xerxi tertium in somnis visum oblatum est: quod magi auditum, conjectarunt ad universam terram pertinere, portendereque omnes homines Xerxi servituros. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xerxes surculo oleagino coronatus esse, cujus o-

---

1 Quum speraret fore ut quæ à Xerxe dicerentur, vana esse probaret, jussa exeq. 2 Tu nunc ille es qui Xerxem ab inferendo Græcis bello dehortaris, tanquam ejus curam gerens? At nec in præsens nec in posterum impune tibi erit quod ea dissuades quæ fata fieri volunt. 3. Ego certe, rex, qui multos quorum res ampliores essent, ab illis quorum res angustiores erant, superatos vidissem, te per omnia morem ætati gerere non sinebam. *At Valla populum aliquem sub Hessonum nomine videtur somniasse.*

leæ ramis universa tellus occuparetur, & mox corona capiti circundata, evanescere. Hæc magis interpretatis, sine mora Persæ qui in concilio fuerant, ad suam quisque præfecturam digressi, omni studio incubuerunt ad exequenda jussa, cupidi dona quæ proposita fuerant obtinendi.

XX. Xerxes, autem ita copias suas contraxit ut omnem continentis locum scrutaretur. si quidem à debellata Ægypto per totum quadriennium comparaverat exercitum, atque ejus apparatum, quinto autem anno ineunte movit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium quos novimus exercituum hic multo maximus extitit: adeo ut ad eum nihil fuisse videatur aut ille Darianus, qui adversus Scythas ductus est, aut ille Scythicus, qui Cimmerios insequens Medicam regionem invasit, ac pene omnia superiora Asiæ subegit ac tenuit: (quo nomine Darius postea Scythas ivit ultum) aut ille(ut fama fert) Atridæ adversus Ilium, aut ille ante Troicum bellum, Mysorum Teucrorumque,qui per Bosphorum in Europam transgressus , omnes Thraces in deditionem suam redegit , ad Ioniumque Pontum descendens, ad Peneum usq; amnem qui ad meridiem vergit, processit.

XXI. Neq; illi omnes exercitus, neque alii his adjecti, cum uno hoc comparari merentur. [1] Quis enim non attulit ad Xerxem ex Asia copias? quæ aqua præter ingentes amnes potando non defecit? Alii nanque naves præstabant, aliis ut peditatum, aliis ut equitatum,aliis ut navigia ad vectandos equos eorum qui una militabant, aliis ut naves longas in usum pontium præstarent, injunctum erat, aliis ut frumentum & naves. Quæ triennio superiore præparata erant, præcipue propter Athon, ut in quo superior classis dum circumvehitur afflictata fuisset. Ad Eleuntem enim Chersonesi classis habebat stationem, illincque omnes copiæ sub verberibus cœperunt Athon effodere, quum per vices alii aliis succederent, adjuvantibus etiam in effodiendo accolis: præpositis operi, Bubare Megabyzi, [2] Artæo & Artachæi filio, viris Persis.

XXII. Est autem Athos mons ingens ac nobilis, ad mare pertingens, ab hac parte hominibus cultus, ad continentem desinens in speciem Chersonesi, *id est*, *peninsulæ*, cum isthmo duo-

λαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν, μετὰ δὲ, ἀφανισθῆναι περὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον. κρινάντων δὲ ταύτῃ τῶν μάγων, Περσέων τε τῶν συλλεχθέντων, αὐτίκα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὴν ἀρχὴν τὴν ἑωυτοῦ ἀπελάσας, εἶχε προθυμίην πᾶσαν ἐπὶ τοῖσι ἀνειρημένοισι, θέλων αὐτὸς ἕκαστος τὰ προκείμενα δῶρα λαβεῖν. 240.

Καὶ Ξέρξης τοῦ στρατοῦ οὕτω ἐπάγερσιν ποιέεται, χῶρον πάντα ἐρευνῶν τῆς ἠπείρου. ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου ἁλώσιος, ἐπὶ μὲν τέσσερα ἔτεα πλήρεα παραρτέετο στρατιήν τε καὶ τὰ πρόσφορα τῇ στρατιῇ· πέμπτῳ δὲ ἔτεϊ ἀνομένῳ ἐστρατηλάτεε χειρὶ μεγάλῃ πλήθεος. στόλων γὰρ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν πολλῷ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο· ὥστε μήτε τὸν Δαρείου τὸν ἐπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μηδὲν φαίνεσθαι, μήτε τὸν Σκυθικὸν, ὅτε γρ. μηδένα Σκύθαι Κιμμερίους διώκοντες, ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἐμβαλόντες, σχεδὸν πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίης καταστρεψάμενοι, ἐνέμοντο. τῶν εἵνεκεν ὕστερον Δαρεῖος ἐτιμωρέετο. μήτε κατὰ τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρειδέων ἐς Ἴλιον, μήτε τὸν Μυσῶν τε καὶ Τευκρῶν, τὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν γενόμενον· οἳ διαβάντες ἐς τὴν Εὐρώπην κατὰ Βόσπορον, τούς τε Θρήϊκας κατεστρέψαντο πάντας, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰόνιον πόντον κατέβησαν, μέχρι τε Πηνειοῦ ποταμοῦ τοῦ πρὸς μεσαμβρίην ἔλασαν.

Αὗται αἱ πᾶσαι, οὐδ᾽ ἕτεραι πρὸς ταύτῃσι γενόμεναι στρατηλασίαι, μιῆς τῆσδε οὐκ ἄξιαι. τί γὰρ οὐκ ἤγαγε ἐκ τῆς Ἀσίης ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; κοῖον δὲ πινόμενον ὕδωρ οὐκ ἐπέλιπε, πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἱ μὲν γὰρ νέας παρείχοντο, οἱ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο, τοῖσι δὲ ἵππος προσετέτακτο, τοῖσι δὲ ἱππαγωγὰ πλοῖα, ἅμα στρατευομένοισι· τοῖσι δὲ, ἐς τὰς γεφύρας μακρὰς νέας παρέχειν· τοῖσι δὲ, σιτία τε καὶ νέας. καὶ τοῦτο μὲν, ὡς προσπταισάντων τῶν πρώτων περιπλεόντων περὶ τὸν Ἄθων, προετοιμάζετο πρὸ τριῶν ἐτέων, καὶ μάλιστα ἐς τὸν Ἄθων. γρ. ὡς πταισάντων. ἐν γὰρ Ἐλεοῦντι τῆς Χερσονήσου ὅρμεον τριήρεες· ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι, ὤρυσσον ὑπὸ μαστίγων παντοδαποὶ τῆς στρατιῆς, διάδοχοι δ᾽ ἐφοίτων· ὤρυσσον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄθων κατοικημένοι. Βουβάρης δὲ ὁ Μεγαβάζου, καὶ Ἀρταχαίης ὁ Ἀρταίου, ἄνδρες Πέρσαι, ἐπεστάτεον τοῦ ἔργου. γρ. ἐπεστάτεσαν.

Ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ ὀνομαστὸν, ἐς θάλασσαν κατῆκον, οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων. τῇ δὲ τελευτᾷ ἐς τὴν ἤπειρον τὸ ὄρος, χερσονησοειδές τε ἐστι, καὶ ἰσθμὸς ὡς δώ-

[1] Quam enim ex Asia gentem in Græciam non adduxit Xerxes? [2] Et Artachæo Artæi filio,

δεκα-

δέκα σταδίων· πεδίον δὲ τοῦτο, καὶ κολωνοὶ οὐ μεγάλοι ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων, ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἀντίον Τορώνης· ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς ὃν τελευτᾷ ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἴκηται. αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης, ἔσω δὲ τοῦ Ἄθω οἰκημέναι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιώτιδας ἀντὶ ἠπειρωτίδων ὥρμητο ποιέειν. εἰσὶ αἵδε, Δῖον,

γρ. Θύσον,

Ὀλόφυξος, Ἀκρόθωον, " Θύσος, Κλεωναί. πόλιες μὲν αὗται αἳ τὸν Ἄθων νέμονται. Ὤρυσσον δὲ ὧδε· δασάμενοι τὸν χῶρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνεα, κατὰ Σάνην πόλιν σχοινοτενὲς ποιησάμενοι· ἐπεὶ δὲ ἐγίνετο βαθέα ἡ διῶρυξ, οἱ μὲν κατωτάτω ἑστεῶτες, ὤρυσσον. ἕτεροι δὲ παρεδίδοσαν τὸν αἰεὶ ἐξορυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατύπερθε ἑστεῶσι ἐπὶ βάθρων· οἱ δ' αὖ ἐκδεκόμενοι, ἑτέροισι, ἕως ἀπίκοντο ἐς τοὺς ἀνωτάτω· οὗτοι δὲ ἐξεφόρεόν τε καὶ ἐξέβαλλον. τοῖσι μέν νυν ἄλλοισι πλὴν Φοινίκων, καταρρηγνύμενοι οἱ κρημνοὶ τοῦ ὀρύγματος, πόνον διπλήσιον παρεῖχον. ἅτε γὰρ τοῦ τε ἄνω στόματος καὶ τοῦ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα ποιευμένων, ἔμελλέ σφι τοιοῦτον ἀποβήσεσθαι· οἱ δὲ Φοίνικες σοφίην ἔν τε τοῖσι ἄλλοισι ἔργοισι ἀποδείκνυνται, καὶ δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ. ἀπολαχόντες γὰρ μόριον ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλε, ὤρυσσον· τὸ μὲν ἄνω στόμα τῆς διώρυχος ποιεῦντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδει αὐτὴν τὴν διώρυχα γενέσθαι· προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου, συνῆγον αἰεί. κάτω τε δὴ ἐγίνετο, καὶ ἐξισοῦτο τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον. ἐνθαῦτα δὴ λειμών ἐστι, ἵνα σφι ἀγορή τε ἐγίνετο καὶ πρητήριον. σῖτος δέ σφισι πολλὸς ἐφοίτα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀληλεσμένος.

250.

Ὡς μὲν ἐμὲ συμβαλλεόμενον εὑρίσκειν, μεγαλοφροσύνης εἵνεκα αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐθέλων τε δύναμιν ἀποδείκνυσθαι, καὶ μνημόσυνα λιπέσθαι. παρεὸν γὰρ μηδένα πόνον λαβόντας, τὸν ἰσθμὸν τὰς νέας " διαρύσαι, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσσῃ εὖρος ὡς δύο τριήρεας πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρεομένας. τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τούτοισι τοῖσί περ καὶ τὸ ὄρυγμα, προσετέτακτο καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρῶσαι.

γρ. διειρύσαι

Ταῦτα μέν νυν οὕτω ἐποιέετο. παρεσκευάζετο δὲ καὶ ὅπλα ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου· ἐπιτάξας Φοίνιξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι καὶ σιτία τῇ στρατιῇ καταβάλλειν, ἵνα μὴ λιμήνειε ἡ στρατιή, μηδὲ τὰ ὑποζύγια ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀναπυθόμενος δὲ τοὺς χώρους,

decim stadiorum. Hæc planities atque tumuli, è mari Acanthiorum ad mare quod est contra Toronem, non sunt magni. In hoc isthmo ubi Athos finitur, sita est urbs Græca nomine Sana. Quæ autem extra Sanam & intra Athon sitæ sunt urbes, eas tunc Persa ex continentibus insulanas facere aggressus est: quæ sunt hæ, Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thysus, Cleonæ. Istæ quidem sunt urbes quæ apud Athon incoluntur. XXIII. Hunc autem in modum barbari locum [1] nationatim effodiebant recto limite Sanam versus. Posteaquam depressa erat fossa ab iis qui in imo fodiebant, alii humum effossam assidue tradebant aliis super scalas stantibus: & isti excipientes tradebant deinceps aliis, dum ad summos perveniebatur, qui illam efferebant atque abjiciebant. Qua in re [2] tumuli effossi duplicem laborem illis, præterquam Phœnicibus, præbebant: nam quum eandem facerent fossæ mensuram superius in ore quam inferius in fundo, id necesse fuit contingere. At Phœnices cum aliis in rebus, tum vero in illa prudentiam suam declaraverunt: qui partem quæ sibi contigerat, ita excavaverunt ut os fossæ duplum esset quàm ipsam fossam esse oportebat, procedenteque opere assidue illam coarctabant: ut quum ad imum deventum esset, fossa cæterorum partibus adæquaretur. Est autem hoc loco pratum quoddam, ubi illorum erat & forum & mercatus, quo multum etiam ex Asia frumenti moliti comportabatur. XXIV. Hanc fossam Xerxes (ut ego conjectura colligo) jactantiæ gratia deprimi jussit, potentiæ ostentandæ cupidus, ac memoriæ sui relinquendæ. nam quum liceaet nullo negocio naves per isthmum transportare, jussit isthmum intercidi, ad mare recipiendum in fossam tantæ latitudinis ut duæ triremes pariter illac agitari possent. Eisdem autem imperatum est ut fossam facerent, quibus fuerat ut flumen Strymonem pontibus jungerent. XXV. Ista Xerxes hunc in modum fecit. Comparavit item ad pontem [3]armaturam, [4]sirpi atq; albi lini copiam: dato hoc Phœnicibus atq; Ægyptiis negocio ut commeatum exercitui comportarent: ne homines neve jumenta quæ ducebantur in Græciam, [5] absumerentur. Sed admonitus

1 Nationatim distributum effoderunt. 2 Prærupta præcipitia fossæ dupl. 3 "Οπλα *hic vocantur funes nautici.* 4 Bybli. 5 Fame laborarent, λιμήνειε, *non* λυμήνειε.

jussit

jussit illum in loca quæ cuique opportunissima essent, alius alia via comportaret undique ex Asia navibus onerariis & vectoriis. Verum plurimi comportarunt in oram quæ dicitur Album litus, ut quibusque præceptum erat: alii in Tyrodizam Perinthiorum oram, alii in Doriscum, alii in Eionem, quæ est super Strymonem: alii in Macedoniam.

XXVI. Dum isti in imperato sibi trajectu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribus copiis, iter ingressus est Sardis versus, movens ex Critalis Cappadociæ. Illuc enim edictum erat ut cunctæ copiæ cogerentur, quæ per continentem erant cum Xerxe ituræ. In quibus quisnam præfectorum agmen pulcherrime instructum ducens, ab rege donatus est proposito præmio, affirmare non possum, quia nec à principio, quum res in judicium deducta est, cognovi. Posteaquam autem transmisso flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam facto, pervenerunt Celænas, ubi fontes Mæandri existunt: & alterius amnis non minoris Meandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso foro Celænarum exoriens influit in Mæandrum. In qua urbe & in quo foro visitur suspensa Sileni Marsyæ pellis in utrem formata, quā à Phrygibus fertur Apollo illi detractum suspendisse.

XXVII. In hac urbe residens Pythius Atys filius: vir Lydus, omnem regis exercitum atque ipsum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: spopondit, se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob quam sponsionem Xerxes eos qui aderant Persas interrogavit quisnam esset Pythius, & quantum possidens, qui hoc polliceretur. Illi, Rex, inquiunt, hic ille est qui Darium patrem tuum aurea platano ac vite donavit: quique nunc omnium hominum divitiis princeps est secundum te.

XXVIII. Hæc ultima verba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse Pythium quantum ei pecuniarum esset. Cui ille, Neque te, inquit, celabo rex, neque dissimulabo me scire meas ipsius facultates: sed sciens, proinde exacte recensebo. Etenim posteaquam accepi, celerrime te ad mare Græcum esse descensurum, volens tibi ad bellum pecuniam dono dare, subducta ratione comperi mihi esse argenti quidem duo millia

καταβάλλειν ἐκέλευε ἵνα ἐπιτηδεότατον εἴη, ἄλλα ἄλλῃ ἀγινέοντας ὁλκάσι τε καὶ πορθμηΐοισι ἐκ τῆς Ἀσίης πανταχόθεν. τὸν δὲ ὦν πλεῖστον ἐς Λευκὴν ἀκτὴν καλεομένην τῆς Θρηΐκης ἀγίνεον, οἱ δὲ, ἐς Τυρόδιζαν τὴν Περινθίων, οἱ δὲ, ἐς Δορίσκον, οἱ δὲ, ἐς Ἠϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, οἱ δὲ, ἐς Μακεδονίην διατεταγμένοι. Ἐν τῷ δὲ οὗτοι τὸν προκείμενον πόνον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ ὁ πεζὸς ἅπας συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξῃ ἐπορεύετο ἐς Σάρδις, ἐκ Κριτάλλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ. ἐνθαῦτα γὰρ εἴρητο συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατ' ἤπειρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορεύεσθαι στρατόν. ὃς μέν νυν τῶν ὑπάρχων στρατὸν κάλλιστα ἐσταλμένον ἀγαγὼν, τὰ προκείμενα παρὰ βασιλέος ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι. οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἐς κρίσιν τούτου πέρι ἐλθόντας οἶδα. οἱ δὲ, ἐπεί τε διαβάντες τὸν Ἅλυν ποταμὸν, ὡμίλησαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι, " παρεγένοντο ἐς Κελαινάς, γρ. σίμονις ἵνα πηγαὶ ἀναδιδοῦσι Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν * Καταρρήκτης· ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατέλλων, ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλι ἀνακρέμαται· τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα ἀνακρεμασθῆναι. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ὑποκατήμενος Πύθιος ὁ " Ἄτυος, γρ. Ἀλξέω ἀνὴρ Λυδὸς, ἐξείνισε τὴν βασιλέος στρατιὴν πᾶσαν ξεινίοισι μεγίστοισι, καὶ αὐτὸν Ξέρξεα· χρήματά τε ἐπαγγέλλετο, βουλόμενος ἐς τὸν πόλεμον παρέχειν. ἐπαγγελλομένου δὲ χρήματα Πυθίου, εἴρετο Ξέρξης Περσέων τοὺς παρεόντας, τίς τε ἐὼν ἀνδρῶν Πύθιος, καὶ κόσα χρήματα κεκτημένος, ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα. οἱ δὲ εἶπαν, Ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι ὅς τοι τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο τῇ πλατανίστῳ τῇ χρυσέῃ, καὶ τῇ ἀμπέλῳ· ὃς καὶ νῦν ἐστι πρῶτος ἀνθρώπων πλούτῳ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, μετά σε. Θωϋμάσας δὲ τῶν ἐπέων τὸ τελευταῖον Ξέρξης, αὐτὸς δεύτερα εἴρετο Πύθιον ὁκόσα οἱ εἴη χρήματα· ὁ δὲ εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, οὔτε σε ἀποκρύψω, οὔτε σκήψομαι τὸ μὴ εἰδέναι τὴν ἐμεωυτοῦ οὐσίην, ἀλλ' ἐπιστάμενός τοι ἀτρεκέως καταλέξω. ἐπεί τε γὰρ τάχιστά σε ἐπυθόμην ἐπὶ θάλασσαν καταβαίνοντα τὴν Ἑλληνίδα, βουλόμενός τοι δοῦναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα, ἐξεμάνθανον, καὶ εὗρον λογιζόμενος, ἀργυρίου μὲν δύο χιλιάδας ἐούσας μοι

1 Quum ad mare Græciæ descendere te audissem, statim opum mearum rationem inire aggressus sum. Jam tum enim in animum induxeram pecuniam tibi dono dare in bellum id gerendum. Subducta igitur ratione, argenti quidem talenta duo ——

* Legendum, Μαρσύας Καταρρήκτης ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἄκρης, &c. Nam Herodotus Marsyan amnem etiam alibi nominat Mu[illegible] quin[illegible]; non igitur nomen proprium illius Καταρρήκτης, sed significat impetum, quo ex arce summâ Celænarum amnis ille manat, vel ruit potius. Exercit. Plin.

ταλάντων,

"ταλάντων, χρυσίου δὲ, τετρακοσίας μυριάδας στατήρων Δαρεικῶν, ἐπιδεούσας ἑπτὰ χιλιάδων. καὶ τούτοισί σε ἐγὼ δωρέομαι. αὐτῷ δέ μοι ἀπὸ ἀνδραπόδων τε καὶ γεωπέδων ἐστὶ βίος." Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. Ξέρξης δὲ ἡσθεὶς τοῖσι εἰρημένοισι, εἶπε, "Ξεῖνε Λυδὲ, ἐγὼ, ἐπεί τε ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώρην, οὐδενὶ ἀνδρὶ συνέμιξα ἐς τόδε, ὅστις ἠθέλησε ξείνια προθεῖναι στρατῷ τῷ ἐμῷ, οὐδὲ ὅστις ἐς ὄψιν τὴν ἐμὴν καταστὰς, αὐτεπάγγελτος ἐς τὸν πόλεμον ἐμοὶ ἠθέλησε συμβαλέσθαι χρήματα, ἔξω σεῦ. σὺ δὲ καὶ ἐξείνισας μεγάλως στρατὸν τὸν ἐμὸν, καὶ χρήματα μεγάλα ἐπαγγέλλεαι. σοὶ ὦν ἐγὼ ἀντὶ αὐτέων γέρεα τοιάδε δίδωμι, ξεῖνόν τέ σε ποιεῦμαι ἐμὸν, καὶ τὰς τετρακοσίας μυριάδας τοι τῶν στατήρων ἀποπλήσω παρ' ἐμεωϋτοῦ, δοὺς τὰς ἑπτὰ χιλιάδας· ἵνα μή τοι ἐπιδεέες ἔωσι αἱ τετρακόσιαι μυριάδες ἑπτὰ χιλιαδέων, ἀλλ' ᾖ τοι ἀπαρτιλογίη ὑπ' ἐμέο πεπληρωμένη. κέκτησό τε αὐτὸς τάπερ ἐκτήσαο, ἐπίστασό τε εἶναι αἰεὶ τοιοῦτος. οὐ γάρ τοι ταῦτα ποιέοντι, οὔτε ἐς τὸ παρεὸν, οὔτε ἐς τὸ μέλλον μεταμελήσει." Ταῦτα δὲ εἴπας, καὶ ἐπιτελέα ποιήσας, ἐπορεύετο αἰεὶ τὸ πρόσω. Ἄναυα δὲ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν παραμειβόμενος, καὶ λίμνην ἐκ τῆς ἅλες γίνονται, ἀπίκετο ἐς Κολοσσὰς, πόλιν μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς χάσμα γῆς ἐσβάλλων, ἀφανίζεται· ἔπειτα διὰ σταδίων ὡς μάλιστά κῃ πέντε ἀναφαινόμενος, ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον. ἐκ δὲ Κολοσσέων ὁρμεώμενος ὁ στρατὸς ἐπὶ τοὺς οὔρους τῶν Φρυγῶν καὶ τῶν Λυδῶν, ἀπίκετο ἐς Κύδρα πόλιν· ἔνθα στήλη καταπεπηγυῖα, σταθεῖσα δὲ ὑπὸ Κροίσου, καταμηνύει διὰ γραμμάτων τοὺς οὔρους. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Φρυγίης ἐσέβαλε ἐς τὴν Λυδίην, σχιζομένης τῆς ὁδοῦ, καὶ τῆς μὲν ἐς ἀριστερὴν, ἐπὶ Καρίην φερούσης, τῆς δὲ ἐς δεξιὴν, ἐς Σάρδις, τῇ καὶ πορευομένῳ διαβῆναι τὸν Μαίανδρον ποταμὸν πᾶσα ἀνάγκη γίνεται, καὶ ἰέναι παρὰ Καλλάτηβον πόλιν, ἐν τῇ ἄνδρες δημιοεργοὶ ἐκ μυρίκης τε καὶ πυροῦ μέλι ποιεῦσι· ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν ὁδὸν, εὗρε πλατάνιστον, τὴν κάλλεος εἵνεκα, δωρησάμενος κόσμῳ χρυσέῳ καὶ μελεδωνῷ ἀθανάτῳ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας, δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπίκετο ἐς τῶν Λυδῶν τὸ ἄστυ. Ἀπικόμενος δὲ ἐς Σάρδις, πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας

Τῶν γεωπεδίων ἀρκέων ἐπί.

251.

talentorum, auri vero quadragies centena millia nummûm Daricorum, septem millibus minus: quæ tibi dono donam mihi ipsi victus è mancipiis atque ex agricolis suppetit. Hæc Pythius. XXIX.

Quibus verbis delectatus Xerxes, Hospes Lyde, inquit, ego ex quo Persidem regionem egressus sum, neminem adhuc nactus sum qui in exercitum meum hospitalitatem exercere voluerit, aut qui in conspectum meum veniens, sua sponte pecuniam mihi ad bellum conferret, præter te: qui & exercitum meum egregia hospitalitate prosequutus es, & ingentem pecuniam polliceris. 1 ob quæ vicissim ego te iis remunerandum duco. Hospitem meum te facio: & ista quadragies centena millia nummûm de meo ipsius explebo, datis septem millibus: ne quadringentæ myriades, *id est, quadragies centena millia*, sint imperfectæ, sed addito è meis supplemento summa fit solida. quæque possides, ipse possideto, ac scito semper talem agere. nam ita agentem te, neque in præsens neque in posterum pœnitebit. XXX.

Hæc loquutus & quæ dixerat exequutus, perrexit assidue porro ire: prætergressusque urbem Phrygiam nomine Anava, & stagnum ex quo conficitur sal, pervenit Colossas Phrygiæ oppidum, ubi Lycus amnis hiatum terræ subiens occulitur, deinde fere quinque post stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum. Movens autem è Colossis exercitus, venit ad oppidum Cydra, quod est in finibus Phrygum ac Lydorum: ubi cippus depactus atque erectus à Crœso est, indicans litteris eos fines. XXXI.

Ubi autem è Phrygia in Lydiam ventum est, id divortia viarum, quarum sinistra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, urbemque Callatebum præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi: hanc viam tenens Xerxes, reperit platanum quam ob pulchritudinem aureo monili donavit, eamque tuendam viro 2 immortali delegavit: & ad urbem Lydorum altero die pervenit. XXXII.

¶ Postquam Sardis advenit, principio caduceatores dimisit

———millia, auri vero myriadas quadringentas staterum Daricorum, septem millibus minus, habere me comperi: quæ tibi dono dare statui. Mihi autem victus ex mancipiis & agricultura suppetet. *Ex Bud. interpr.* 1 Ut tecum paria faciam, pro hac liberalitate hospitem te meum facio: quadringentas vero myriadas nummûm de meo explebo, datis tibi chiliadibus septem, ut quadragies centenis millibus Daricorum staterum nihil desit. Proinde quæ hactenus possedisti, possideto: mementoque talem te semper præstare: hæc enim te facientem nec in præsens nec in futurum pœnitebit. *Ex ejusdem Bud. interpr.* 2 *De his viris qui Immortales dicebantur, vide quæ postea traduntur ab Herodoto hoc eodem in libro.*

in Græ-

in Græciam petitum terram & aquam edictumque ut cœnas regi instruerent ad omnes civitates, præter Athenas & Lacedæmonem. 1 Eorum autem caussa mittebat petitum terram & aquam, quia qui hæc ante Dario petenti non miserant, hos tunc, perterritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur volens explorare, caduceatores dimisit.

XXXIII. ¶ Secundum hæc sese apparabat tanquam Abydum profecturus, quum interea ii quibus negocium hoc datum erat, Hellespontum ex Asia in Europam conjungerent. Est autem Chersonesi in Hellesponto, Sestum inter & Madytum urbes, ora salebrosa, quæ in mare procurrit eregione Abydi. Ubi non longo post tempore sub Xanthippo Ariphronis filio Atheniensium duce, Artayctem virum Persam Sesti præfectum cepere vivum, stipitique suffixerunt: qui in templum etiam Protesilai quod est in Eleunte adductis fœminis nefanda perpetrabat.

XXXIV. Ad hanc oram ex Abydo jungere pontem inchoavere ii quibus hoc munus erat delegatum: hinc Phœnices albo lino, illinc Ægyptii 2 sirpo. Est autem ex Abydo ad ulteriorem continentem septem stadiorum trajectus: quem pontibus junctum ingens adorta tempestas ea omnia diruit atque dissolvit.

XXXV. Quod quum audisset Xerxes indigne ferens, jussit trecenta Hellesponto verbera infligi, & in ejus pelagus par compedum demitti. Jam vero audivi misisse quoque cum his etiam qui stigmata Hellesponto inurerent. Certe mandavit ut colaphos Hellesponto incuterent, dicentes barbara verba ac vesana, O aqua amara, dominus hanc tibi irrogat pœnam quod eum læsisti, qui de te nihil male meritus erat. Te tamen rex Xerxes, velis nolisve, transmittet: meritoque nemo hominum tibi sacrificat, ut doloso pariter & amaro flumini. Hac pœna mare Xerxes plecti jussit, atque eis qui præpositi operi erant, caput præcidi.

XXXVI. Et illos quidem pontes fecerunt ii quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alii architecti qui alios fecerunt, hoc modo junxerunt: Biremes triremesque trecentas sexaginta Euxinum versus Pontum composuere: item ab altero latere trecentas quatuordecim, Ponto quidem transversas, Hellesponto autem secundum defluxum

ἐς τὴν Ἑλλάδα, αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ καὶ προερέοντας δεῖπνα βασιλέϊ παρασκευάζειν. πλὴν οὔτε ἐς Ἀθήνας, οὔτε ἐς Λακεδαίμονα ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆς αἴτησιν, τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ. τῶνδε δὲ εἵνεκα τὸ δεύτερον ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι πρότερον οὐκ ἔπεμψαν Δαρείῳ πέμψαντι, τούτους πάγχυ ἐδόκεε τότε δείσαντας, δώσειν· βουλόμενος ὦν αὐτὸ τοῦτο ἐκμαθεῖν ἀκριβέως, ἔπεμπε. τῷ ἐδόκεε Μετὰ δὲ ταῦτα, παρεσκευάζετο ὡς ἐλῶν ἐς Ἄβυδον· οἱ δὲ ἐν τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐζεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, Σηστοῦ τε πόλιος μεταξύ τε καὶ Μαδύτου, ἀκτὴ παχέα ἐς θάλασσαν κατήκουσα, Ἀβύδῳ καταντίον· ἔνθα μετὰ ταῦτα, χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῷ, ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος, στρατηγοῦ Ἀθηναίων, Ἀρταΰκτην ἄνδρα Πέρσην λαβόντες Σηστοῦ ὕπαρχον, ζῶντα πρὸς σανίδα προσδιεπασσάλευσαν· ὃς καὶ ἐς τοῦ Πρωτεσίλεω τὸ ἱρὸν τὸ ἐς Ἐλεοῦντα ἀγινεόμενος γυναῖκας, ἀθέμιστα ἔργα ἔρδεσκε. Ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὁρμεόμενοι, ἐγεφύρουν τοῖσι προσέκειτο· τὴν μὲν λευκολίνου, Φοίνικες· τὴν δ' ἑτέρην τὴν βυβλίνην, Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἑπτὰ στάδια ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον. καὶ δὴ ἐζευγμένου τοῦ πόρου, ἐπιγενόμενος χειμὼν μέγας συνέκοψέ τε ἐκεῖνα πάντα καὶ διέλυσε. Ὡς δ' ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιεύμενος, τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευσε τριηκοσίας ἐπικέσθαι μάστιγι πληγάς, καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδέων ζεῦγος. ἤδη δὲ ἤκουσα ὡς καὶ στιγέας ἅμα τούτοισι ἀπέπεμψε στίξοντας τὸν Ἑλλήσποντον. ἐνετέλλετο δὴ ὦν ῥαπίζοντας, λέγειν βάρβαρά τε καὶ ἀτάσθαλα, "Ὦ πικρὸν ὕδωρ καὶ ἁλμυρόν, δεσπότης τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, ὅτι μιν ἠδίκησας, οὐδὲν πρὸς ἐκείνου ἄδικον παθόν. καὶ βασιλεὺς μὲν Ξέρξης διαβήσεταί σε, ἤν τε σύ γε βούλῃ, ἤν τε μή· σοὶ δὲ κατὰ δίκην ἄρα ὡς οὐδεὶς ἀνθρώπων θύει, ὡς ἐόντι καὶ δολερῷ τε καὶ ἁλμυρῷ ποταμῷ." τήν τε δὴ θάλασσαν ἐνετέλλετο τούτοισι ζημιοῦν, καὶ τῶν ἐπεστεώτων τῇ ζεύξι τοῦ Ἑλλησπόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλάς. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίεον τοῖσι προσέκειτο αὕτη ἡ ἄχαρις τιμή· τὰς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐζεύγνυσαν. ἐζεύγνυσαν δὲ ὧδε· πεντηκοντέρους καὶ τριήρεας συνθέντες, ὑπὸ μὲν τὴν πρὸς τοῦ Εὐξείνου 252. πόντου, ἑξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας, τοῦ μὲν πόντου, ἐπικαρσίας· τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου, κατὰ ῥόον,

1 *Desunt hic aliquot verba in vulgar. edit. Græcis, quæ Valla addit, ut etiam in vet. nostris cod. habentur.* 2 Byblo

ἵνα

ἵνα ἀνακωχεύῃ τὸν τόνον τῶν ὅπλων. συνθέντες δὲ, ἀγκύρας κατῆκαν περιμήκεας, τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῆς ἑτέρης, τῶν ἀνέμων εἵνεκα τῶν ἔσωθεν ἐκπνεόντων· τῆς δὲ ἑτέρης τῆς πρὸς ἑσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου, εὔρου τε καὶ νότου εἵνεκα. διέκπλοον δὲ ὑπόφαυσιν κατέλιπον τῶν πεντηκοντέρων, καὶ τριχοῦ, ἵνα καὶ ἐς τὸν Πόντον ἔχῃ ὁ βουλόμενος πλέειν πλοίοισι λεπτοῖσι, καὶ ἐκ τοῦ Πόντου ἔξω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, κατέτεινον ἐκ γῆς, στρεβλοῦντες ὄνυξι ξυλίνοισι τὰ ὅπλα· οὐκέτι χωρὶς ἑκάτερα τάξαντες, ἀλλὰ δύο μὲν λευκολίνου δασάμενοι ἐς ἑκατέρην, τέσσερα δὲ τῶν βυβλίνων. παχύτης μὲν ἦν αὐτὴ, καὶ καλλονή. κατὰ λόγον δὲ ἦν ἐμβριθέστερα τὰ λίνεα, τοῦ ταλάντου ὁ πῆχυς εἷλκε. ἐπεὶ δὲ ἐγεφυρώθη ὁ πόρος, κορμοὺς ξύλων καταπρίσαντες, καὶ ποιήσαντες ἴσους τῆς σχεδίης τῷ εὔρεϊ, κόσμῳ ἐπετίθεσαν κατύπερθε τῶν ὅπλων τοῦ τόνου. θέντες δὲ ἐπεξῆς, ἐνθαῦτα αὖτις ἐπεζεύγνυον. ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ὕλην ἐπεφόρησαν· κόσμῳ δὲ θέντες καὶ τὴν ὕλην, γῆν ἐπεφόρησαν· κατανάξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν, φραγμὸν παρείρυσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποζύγια τὴν θάλασσαν ὑπορῶντα, καὶ οἱ ἵπποι. Ὡς δὲ τά τε τῶν γεφυρέων κατεσκεύαστο, καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, οἵ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, οἳ τῆς ῥηχίης εἵνεκεν ἐποιήθησαν, ἵνα μὴ ἐμπιπλῆται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος, καὶ αὐτὴ ἡ διῶρυξ παντελέως πεποιημένη ἀγγέλλετο, ἐνθαῦτα χειμερίσας, ἅμα τῷ ἔαρι παρεσκευασμένος ὁ στρατὸς, ἐκ τῶν Σαρδίων ὡρμᾶτο ἐλῶν ἐς Ἄβυδον· ὡρμημένῳ δέ οἱ, * ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕδρην, ἀφανὴς ἦν οὔτ' ἐπινεφέων ἐόντων, αἰθρίης τε τὰ μάλιστα. ἀντὶ ἡμέρης τε νὺξ ἐγένετο. ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ἐπιμελὲς ἐγένετο· καὶ εἴρετο τοὺς μάγους τὸ θέλει προφαίνειν τὸ φάσμα. οἱ δὲ ἔφασαν ὡς Ἕλλησι προδεικνύει ὁ θεὸς ἔκλειψιν τῶν πολίων· λέγοντες ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, σελήνην δὲ, σφέων. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης, περιχαρὴς ἐὼν, ἐποιέετο τὴν ἐξέλασιν. Ὡς δ' ἐξήλαυνε τὴν στρατιὴν, Πύθιος ὁ Λυδὸς καταῤῥωδήσας τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φάσμα, ἐπαρθείς τε τοῖσι δωρήμασι, ἐλθὼν
“ παρὰ Ξέρξεα, ἔλεγε τάδε, Ὦ δέσποτα, χρή-
τὴν ἔλασιν “ σαις ἄν τι τοῦ βουλοίμην τυχεῖν, τὸ σοὶ μὲν ἐ-
“ λαφρὸν τυγχάνει ἐὸν ὑπουργῆσαι, ἐμοὶ δὲ μέγα γενόμενον; Ξέρξης δὲ πᾶν μᾶλλον δοκέων μιν χρήσειν ἢ τὸ ἐδεήθη, ἔφη τε ὑπουργήσειν,

ut stabiliret funes armamentorum. Quibus compositis, prægrandes ancoras demiserunt, partim ab hoc latere contra Pontum, ventorum caussa qui [1] extrinsecus spirant: partim ab altero contra vesperum & Ægeum, Euri & Austri caussa: relicto ad auroram tribus in locis inter biremes transitu: ut qui vellet in Pontum minutis navigiis & ex Ponto navigare posset. His actis, contenderunt a terra armamenta, contorquentes machinamentis ligneis, non jam separatim utraque, sed bina ex albo lino hinc, quaterna è byblo illinc. Quorum quidem retinaculorum crassitudo hæc erat & species: sed proportione linea, robustiora erant, quorum cubitus talentum pendebat. Porro trajectu pontibus juncto, codices lignorum discissos & ad latitudinem ratis adæquatos apte instraverunt super armamenta intenta. Hos ubi gradatim disposuerunt, tum vero rursus desuper innexuerunt. Quod postea quam fecere, materiam attulerunt concinneque imposuerunt, deinde super materiam aggerem comportarunt: quo injecto, sepem hinc atque hinc, ne maris aspectu jumenta & equi terrerentur, prætenderunt. ¶ Perfectis iis quæ ad pon- XXXVII
tes pertinent, & item circa Athon aggeribus ad fauces fossæ propter æstuaria maris, ne ipsæ fauces alvei obstruerentur: Xerxes nunciato sibi prorsus alveo absoluto, Sardibus, ubi hybernaverat, ineunte vere instructo cum exercitu profectus est Abydum versus. cui mouenti sol suam in cœlo sedem relinquens apparere desiit, quũ nullæ nubes, verum serenissimus aer esset: & pro die nox extitit. Id animadvertenti quum cura incessisset percontandi magos quid ostentum id vellet portendere, illi responderunt, deum significare Græcis civitatum defectũ: quod dicerent, solem, Græcorum: lunam, ipsorum esse præsidem. Ea re audita Xerxes majorem in modum lætatus ire pergebat. Quem pro- XXXVIII
cedentem adiens Pythius Lydus cœlesti ostento perterritus, elato animo propter munera his verbis alloquutus est, Domine, indulgebisne quiddam quod impetrare cupio, tibi leve concessu, sed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quàm petebat petiturum ratus, se indulturum respondit,

---

1 Intrinsecus. * De hoc φάσματι, ut certior fias, adi Seth. Calvitii opus Chronologicum A. M. 3472. & 3472. ubi licet à Chronologis communiter eclipsis audit, (ut & ipse profitetur) solus tamen reclamat.

& ut

& ut peteret proloqui jussit. Pythius ubi hoc audivit, sumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi sunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire adversus Græciam: horum uni tu quæso, rex, misertus mei qui huc processi ætatis, indulge militiæ vacationem, ei qui natu est maximus: ut & mei ipsius & census curam gerat: quatuor tecum una ducas. Ita confectis quæ in animo habes, rursus revertaris.

XXXIX Rex ob id admodum indignatus, his verbis respondit, Homo improbe, tune, quum ego ipse in expeditionem eam adversus Græciam, filiosque meos & fratres domesticos & amicos ducam, ausus es mentionem filii tui facere, qui meus es servus, quem oportebat cum omni familia & uxore me comitari? Probe nunc discito hoc, animum in hominum habitare auribus. [1] Qui bene audit, ejus corpus voluptate perfunditur: qui vero male, is exacerbatur. Tu itaque quum bene fecisti, & alia ejusdem generis promisisti, non gloriaris te supergressum esse regem munificentia: postea vero quàm ad impudentiora conversus es, non tu quidem pro merito, sed minora quam pro merito accipies. nam te & quatuor liberos liberant tua munera: unius autem quem præcipue complecteris, damno mulctabere. Hæc quum respondisset, subito imperavit iis quibus delegatum erat ista exequi, ut maximum natu filiorum Pythii inventum discinderent medium: ejusq; discissi dimidium ad dexteram viæ, & dimidium ad sinistram disponerent, & illac transiret exercitus.

XL Hoc illi ubi exequuti sunt, illac exercitus pertransivit. In quo præcedebant ii qui sarcinas portabant & impedimenta. Post hos omnigenarum gentium non distinctæ sed promiscuæ copiæ, numero ultra dimidium exercitus. Post has intercedebat intervallum: neque enim cum rege miscebantur. Præcedebant enim mille equites è Persis omnibus delecti: [2] secundum hos totidem hastati, & ii delecti ex omnibus, versis deorsum in terram spiculis. Post hos [3] equi decem quam pulcherrime ornati, qui Nisæi dicuntur, ideo sic dicti quod est ingens Medicæ regionis campus

καὶ δὴ ἀγορεύειν ἐκέλευε ὅτευ δέοιτο. ὁ δὲ, ἐπεί τε ταῦτα ἤκουσε, ἔλεγε θαρσήσας τάδε, "Ὦ δέσποτα, τυγχάνουσί μοι παῖδες ἐόντες πέντε, καί σφεας καταλαμβάνει πάντας ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. σὺ δὲ ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς τόδε ἡλικίης ἥκοντα οἰκτείρας, τῶν μοι παίδων ἕνα παράλυσον τῆς στρατιῆς τὸν πρεσβύτατον, ἵνα αὐτοῦ τε ἐμεῦ καὶ τῶν χρημάτων ᾖ μελεδωνός. τοὺς δὲ τέσσερας ἄγε ἅμα σεωυτῷ καὶ πρήξας τὰ νοέεις, νοστήσειας ὀπίσω." Κάρτα τε ἐθυμώθη ὁ Ξέρξης, καὶ ἀμείβετο τοῖσδε, "Ὦ κακὲ ἄνθρωπε, σὺ ἐτόλμησας ἐμεῦ στρατευομένου αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἄγοντος παῖδας ἐμοὺς καὶ ἀδελφεοὺς καὶ οἰκηίους καὶ φίλους, μνήσασθαι περὶ σέο παιδὸς, ἐὼν ἐμὸς δοῦλος, τὸν χρῆν πανοικίῃ αὐτῇ γυναικὶ συνέπεσθαι; εὖ νυν τόδ' ἐξεπίστασο, ὡς ἐν τοῖσι ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός· ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας, τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα· ὑπεναντία δὲ τούτοισι, ἀνοιδέει. ὅτε μέν νυν χρηστὰ ποιήσας ἔργα τοιαῦτα ἐπηγγέλλεο, εὐεργεσίῃσι βασιλῆα οὐ καυχήσεαι ὑπερβαλέσθαι· ἐπεί τε δὲ ἐς τὸ ἀναιδέστερον ἐτράπεο, τὴν μὲν ἀξίην οὐ λάμψεαι, ἐλάσσω δὲ τῆς ἀξίης. σὲ μὲν γὰρ καὶ τοὺς τέσσερας τῶν παίδων ῥύεται τὰ ξείνια· τοῦ δὲ ἑνὸς τοῦ περιέχεαι μάλιστα," τὴν ψυχὴν ζημιώσεαι. ὡς δὲ ταῦτα ὑπεκρίνατο, αὐτίκα ἐκέλευε τοῖσι προσετέτακτο ταῦτα πρήσσειν, τῶν Πυθίου παίδων ἐξευρόντας τὸν πρεσβύτατον, μέσον διαταμεῖν· διαταμόντας δὲ, τὰ ἡμίτομα διαθεῖναι, τὸ μὲν ἐπὶ τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δ', ἐπ' ἀριστερά· καὶ ταύτῃ διεξιέναι τὸν στρατόν. 253

ἐς τὴν ψυχὴν

Ποιησάντων δὲ τούτων τοῦτο, μετὰ ταῦτα διεξήιε ὁ στρατός. ἡγέοντο δὲ πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι τε καὶ τὰ ὑποζύγια· μετὰ δὲ τούτους, σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων ἀναμὶξ, οὐ διακεκριμένοι· τῇ δὲ ὑπερημίσεες ἦσαν, ἐνθαῦτα διελέλειπτο, καὶ οὐ συνεμίσγοντο οὗτοι βασιλέϊ. προηγεῦντο μὲν γὰρ ἱππόται χίλιοι, ἐκ Περσέων πάντων ἀπολελεγμένοι, μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι, τὰς λόγχας κάτω ἐς τὴν γῆν τρέψαντες. μετὰ δὲ, ἱροὶ Νισαῖοι καλεόμενοι ἵπποι δέκα, κεκοσμημένοι ὡς κάλλιστα. Νισαῖοι δὲ καλέονται ἵπποι ἐπὶ τοῦδε· ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς·

1 Qui quum bona audierit, voluptate corpus implet: quum his diversa, molestia afficitur. *Ita Eras.*
2. *Hæc in vulg. quidem edit. non habentur: sed in vet. cod. leguntur hoc modo,* μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι. *Hæc autem librariorum culpa fuisse omissa, (quorum [illegible] subterfugerit quæ sunt à priore* ἀπολελεγμένοι *usq; ad posterius) ex sequentibus apparet, ubi hæc [illegible] repetitur.* 3 Sacri equi dec.

τῷ οὔνομά ἐστι Νισαῖον· τοὺς ὦν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. Ὄπισθεν δὲ τουτέων τῶν δέκα ἵππων, ἅρμα Διὸς ἱρὸν ἐπετέτακτο, τὸ ἵπποι μὲν εἷλκον λευκοὶ ὀκτώ. ὄπισθε δὲ τῶν ἵππων εἵπετο πεζῇ ἡνίοχος, ἐχόμενος τῶν χαλινῶν. οὐδεὶς γὰρ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον ἀνθρώπων ἀναβαίνει. Τούτου δὲ ὄπισθεν αὐτὸς Ξέρξης ἐπ᾽ ἅρματος ἵππων Νισαίων· παρεβεβήκεε δέ οἱ ἡνίοχος, τῷ οὔνομα ἦν Πατιράμφης, Ὀτάνεω παῖς, ἀνδρὸς Πέρσεω. Ἐξήλασε μὲν δὴ οὕτω ἐκ Σαρδίων Ξέρξης, μετεκβαίνεσκε δέ, ὅκως μιν ὁ λόγος αἱρέοι, ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς ἁρμάμαξαν. αὐτοῦ δὲ ὄπισθεν αἰχμοφόροι Περσέων οἱ ἄριστοί τε καὶ γενναιότατοι, χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας ἔχοντες. μετὰ δέ, ἵππος ἄλλη χιλίη ἐκ Περσέων ἀπολελεγμένη, μετὰ δὲ τὴν ἵππον, ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μύριοι. οὗτος πεζὸς ἦν. καὶ τουτέων χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖσι δόρασι οἱ ἀντὶ τῶν σαυρωτήρων ῥοιὰς εἶχον χρυσέας, καὶ πέριξ συνέκληον τοὺς ἄλλους· οἱ δὲ εἰνακισχίλιοι ἐντὸς τουτέων ἐόντες, ἀργυρέας ῥοιὰς εἶχον· εἶχον δὲ χρυσέας ῥοιὰς καὶ οἱ εἰς τὴν γῆν τρέποντες τὰς λόγχας, καὶ μῆλα, οἱ ἄγχιστα ἑπόμενοι Ξέρξῃ. τοῖσι δὲ μυρίοισι ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων μυρίη. μετὰ δὲ τὴν ἵππον διέλειπε καὶ δύο σταδίους, καὶ ἔπειτα, ὁ λοιπὸς ὅμιλος ἤιε ἀναμίξ. Ἐποιέετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίης ὁ στρατὸς ἐπί τε ποταμὸν Κάϊκον καὶ τὴν γῆν Μυσίην· ἀπὸ δὲ Καΐκου ὁρμεώμενος, Κάνης ὄρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀταρνέος ἐς Καρίνην πόλιν. ἀπὸ δὲ ταύτης, διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀδραμύττειόν τε πόλιν καὶ Ἄντανδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος. τὴν Ἴδην δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χέρα. ἤιε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ πρῶτα μέν οἱ ὑπὸ τῇ Ἴδῃ νύκτα ἀναμείναντι βρονταί τε καὶ πρηστῆρες ἐπεισπίπτουσι, καί τινα αὐτοῦ ταύτῃ συχνὸν ὅμιλον διέφθειραν. ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ ποταμὸν Σκάμανδρον, ὃς πρῶτος ποταμῶν, ἐπεί τε ἐκ Σαρδίων ὁρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἀπέλιπε τὸ ῥέεθρον, οὐδ᾽ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πινόμενος. Ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης, ἐς τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη, ἵμερον ἔχων θεήσασθαι. θεησάμενος δέ, καὶ πυθόμενος κείνων ἕκαστα, τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσε βοῦς χιλίας· χοὰς δὲ οἱ μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐχέαντο. ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι, νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον, καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῳ ὁμουρός ἐστι·

γρ. ἐπιβαίνει.

nomine Nisæus qui grandes fert equos. Hos decem equos sequebatur sacer Jovis currus, quem octo equi albi trahebant, pone auriga comitante. qui pedibus ingrediens habenas tenebat. hanc enim sellam nemo mortalium inscendit. Post quem ipse Xerxes vehebatur curru equorum Nisæorum, præcedente auriga cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio, viri Persæ. Hunc quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed è curru, quoties ratio exigebat, in essedum transcendebat. XLI. Eum sequebantur hastati Persarum optimi ac nobilissimi mille, è more pila gestantes. Post hos alius delectus equitatus mille Persarum. Dehinc è cæteris Persis decem millia peditum delecta, quorum mille in lanceis pro [2] coronis gestabant mala punica argentea: gerebant item aurea i[illegible]n terram versus spectantia spicula habebant: etjam mala, ii qui Xerxem proxime sequebantur. Hæc decem millia ordine subsequebatur equitatus è decem millibus Persarum. Relicta post hos duorum stadiorum intercapedine, mox ibat cætera multitudo promiscua. XLII. Ita exercitus è Lydia perrexit ad flumen Caicum & regionem Mysiam: à Caico autem à læva habens montem Canen, per Atarnem ad urbem Carinam. Ab hac per campum Thebanum, urbem Atramyttium & Antandrum Pelasgidem prætergrediens, & Idam ad sinistram manum stringens, ad terram Iliensem pervenit. cui primùm sub Ida noctem agenti, tonitrua & fulgura ingruerunt, & complures ex eo exercitu occiderunt. Deinde ad Scamandrum est ventum, qui fluviorum omnium erat primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptum est. Hunc profluentem sua aqua destituit, nec hominibus jumentisque potantibus suffecit. XLIII. Eo Xerxes postquam pervenit, Priami Pergamum ascendit, loci visendi cupidus. Quod ubi contemplatus est, & singula quæque eorum audivit, Minervæ Iliadi mille boves immolavit: quarum libamine Magi heroibus parentaverunt. His actis terror per noctem exercitum invasit. Simulatque illuxit, illinc moverunt, à læva stringentes Rhœtion urbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est:

1 *Fortasse Valla aliter scriptum reliquit. Post pro* Argentea *legendum* Aurea, *ex nostris exempl. ex quibus etiam sequi hæc debent,* Et cæteros intercludebant: novem autem millia quæ ab his intercludebantur, argentea mala punica gestabant. *Potest* συνέκληον *verti etiam* Includebant, *vel* Circumcingebant.

à dextra

XLIV. à dextra, Gergitas & Teucros. Ubi Abydon venerunt, Xerxi inceſſit cupido omnem exercitum oculis ſubjiciendi. Itaque in prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo juſſi è candido lapide in tumulo pro dignitate extruxerant, reſidens proſpiciebat litus, & illic terreſtres copias atque claſſem. Quæ dum intuetur, ſubiit eum cupiditas ſpectandi navale certamen. Id certamen poſtquam commiſſum eſt, in quo Sidonii vicere, voluptatem Xerxes cepit, cum certaminis tum copiarum ſpectaculo.

XLV. Et quum intueretur omnem Helleſpontum navibus obductum, omnia litora atque Abydenorum plana hominibus referta, ibi ſe beatum eſſe jactavit, & poſt hæc lacrymas fudit.

XLVI. Quod animadvertens Artabanus ejus patruus qui primo libere diſſuaſerat bellum Græciæ inferendum, his verbis interrogavit, Quam diverſa, rex, inter ſe nunc facis & dudum dixiſti, qui te beatum eſſe dixeras,nunc lacrymas fundis. Et ille, Reputantem me, inquit, quam brevis ſit omnis humana vita,ſubiit horum miſeratio: quorum, quum tot ſint, nemo ad centeſimum annum ſupererit. Excipiens Artabanus, Atqui, inquit, alia, quam iſtud eſt, vivendo miſerabiliora patimur. Nam in tam brevi vita nullus hominum adeo felix extitit, neq; horum neq; aliorum,cui non crebro, nedum ſemel ſubitura ſit animo moriendi voluntas potius quam vivendi. Incidentes enim calamitates & morbi vitam perturbant : efficiuntque ut quum brevis ſit , tamen perlonga videatur. Ita mors optatiſſimum eſt perfugium ærumnoſæ vitæ, quam deus dulci guſtu aſpergens ob id invidius facere deprehenditur.

XLVII. Cui Xerxes, Artabane, inquit, [1] quoniam humanæ vitæ condicio talis eſt qualem tu exponis,eam commemorare ſuperſedeamus: neque triſtium faciamus mentionem , quum jucunda in manibus habeamus.Hoc mihi potius ediſſere: niſi tibi ita evidens inſomnii viſio fuiſſet oblata, perſtareſne adhuc in priore ſententia, diſſuadens mihi adverſus Græciam bellum? an in ea perſiſteres? agedum aperte hoc mihi dicito. Ei reſpondens Artabanus, Viſio,inquit rex, quæ in ſommis objecta eſt, ad votum ſuccedat amborum: ego tamen adhuc metuo,& adeo metu perculſus ſum

ἐν δεξιῇ δὲ, Γέργιθάς τε καὶ Τευκρούς. Ἐπεὶ δ᾽ ἐγένοντο ἐν Ἀβύδῳ μέσῃ, ἠθέλησε Ξέρξης ἰδέσθαι πάντα τὸν στρατόν, καὶ προεπεποίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἐπίτηδες αὐτῷ ταύτῃ προεξέδρη λίθου λευκοῦ· 254 ἐποίησαν δὲ Ἀβυδηνοὶ, ἐντειλαμένου πρότερον βασιλῆος· ἐνθαῦτα, ὡς ἵζετο κατορῶν ἐπὶ τῆς ἠϊόνος, ἐθηεῖτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας· θηεύμενος δὲ, ἱμέρθη τῶν νεῶν ἅμιλλαν γινομένην ἰδέσθαι. ἐπεὶ δ᾽ ἐγένετό τε καὶ ἐνίκων Φοίνικες Σιδώνιοι, ἥσθη τε τῇ ἁμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ. Ὡς δὲ ὥρα πάντα μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυδηνῶν πεδία ἐπίπλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἑωυτὸν ἐμακάρισε· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐδάκρυσε. Μαθὼν δέ μιν Ἀρτάβανος, ὁ πάτρως, ὃς τὸ πρῶτον γνώμην ἀπεδέξατο ἐλευθέρως, οὐ συμβουλεύων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· οὗτος ὡνὴρ φρασθεὶς Ξέρξεα δακρύσαντα, εἴρετο τάδε, Ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαο νῦν τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον. μακαρίσας γὰρ σεωυτὸν, δακρύεις. Ὁ δὲ εἶπε, Ἐπῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι (γρ. Ἐσῆλθε) ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τουτέων γε ἐόντων τοσούτων, οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται. Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων, Ἕτερα τούτου παρὰ τὴν ζόην πεπόνθαμεν οἰκτότερα· ἐν γὰρ οὕτω βραχέϊ βίῳ οὐδεὶς οὕτω ἄνθρωπος ἐὼν εὐδαίμων πέφυκε, οὔτε τουτέων, οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις, καὶ οὐκὶ ἅπαξ, τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζῆν. Αἵ τε γὰρ συμφοραὶ προσπίπτουσαι, καὶ αἱ νοῦσοι συνταράσσουσαι, καὶ βραχὺν ἐόντα, μακρὸν δοκέειν εἶναι ποιεῦσι τὸν βίον· οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοχθηρῆς ἐούσης τῆς ζόης, καταφυγὴ αἱρετωτάτη τῷ ἀνθρώπῳ γέγονε· ὁ δὲ θεὸς, γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα, φθονερὸς ἐν αὐτῷ εὑρίσκεται ἐών. Ξέρξης δὲ ἀμείβετο λέγων, Ἀρτάβανε, βιοτῆς μέν νυν ἀνθρωπηΐης πέρι, ἐούσης τοιαύτης οἵην σὺ διαιρέεαι εἶναι, παυσώμεθα, μηδὲ κακῶν μεμνώμεθα, χρηστὰ ἔχοντες πρήγματα ἐν χερσί. Φράσον δέ μοι τόδε, εἴ τοι ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου μὴ ἐναργὴς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν τὴν ἀρχαίην γνώμην, οὐκ ἐῶν με στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέστης ἄν; φέρε μοι τοῦτο ἀτρεκέως εἰπέ. Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων, Ὦ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἡ ἐπιφανεῖσα τοῦ ὀνείρου, ὡς βουλόμεθα ἀμφότεροι τελευτήσειε· ἐγὼ δ᾽ ἔτι καὶ ἐς τόδε δείματός εἰμι ὑπόπλεος,

1 De humana vita quæ talis eſt qualem tu eſſe diſſeris, verba facere deſinamus:

"οὐδ' ἐντὸς ἐμεωυτοῦ· ἄλλα τε πολλὰ ἐπιλεγόμενος, καὶ δὴ καὶ ὁρέων δύο τὰ μέγιστα πάντων ἐόντα τοι πολεμιώτατα. Ξέρξης δὲ πρὸς ταῦτα ἀμείβετο τοῖσδε, Δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα ταῦτα λέγεις μοι εἶναι δύο πολεμιώτατα; κότερά τοι ὁ πεζὸς μεμπτός κατὰ τὸ πλῆθός ἐστι, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμετέρου; ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον λείψεσθαι τοῦ ἐκείνων; ἢ καὶ συναμφότερα ταῦτα; εἰ γάρ τοι ταύτῃ ἐνδεέστερα φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα πρήγματα, στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν ταχίστην ἄγερσιν ποιοῖτο. Ὁ δ' ἀμείβετο λέγων. Ὦ βασιλεῦ, οὔτε στρατὸν τοῦτον, ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, μέμφοιτ' ἄν, οὔτε τῶν νεῶν τὸ πλῆθος· ἢν δὲ πλεῦνας συλλέξῃς, τὰ δύο τοι τὰ λέγω, πολλῷ ἔτι πολεμιώτερα γίνεται. τὰ δὲ δύο ταῦτα ἐστὶ γῆ τε καὶ θάλασσα. Οὔτε γὰρ τῆς θαλάσσης ἐστὶ λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμόθι (ὡς ἐγὼ εἰκάζω) ὅστις ἐγειρομένου χειμῶνος, δεξάμενός σευ τοῦτο τὸ ναυτικὸν, φερέγγυος ἔσται διασῶσαι τὰς νέας. Καίτοι οὐκὶ ἕνα αὐτὸν δεῖ εἶναι τὸν λιμένα, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν τὴν ἤπειρον, παρ' ἣν δὴ κομίζεαι. Οὐκ ὦν δὴ ἐόντων τῶν λιμένων ὑποδεξίων, μάθε ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσι, καὶ οὐκὶ ὥνθρωποι τῶν συμφορέων. Καὶ δὴ τῶν δύο τοι τοῦ ἑτέρου εἰρημένου, τὸ ἕτερον ἔρχομαι ἐρέων. Γῆ δὲ πολεμίη τῇδέ τοι κατίσταται. Εἰ ἐθέλει τοι μηδὲν ἀντίξοον καταστῆναι, τοσούτῳ τοι γίνεται πολεμιωτέρη, ὅσῳ ἂν προβαίνοις ἑκαστέρω, τὸ πρόσω αἰεὶ κλεπτόμενος. εὐπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδεμίη πληθώρη. Καὶ δή τοι ὡς οὐδενὸς ἐναντιευμένου, λέγω τὴν χώρην πλεῦνα ἐν πλέονι χρόνῳ γι-
255 νομένην, λιμὸν τέξεσθαι. Ἀνὴρ δὲ οὕτω ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν, ἀῤῥωδέοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρῆμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη. Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε, Ἀρτάβανε, οἰκότως μὲν σύ γε τουτέων ἕκαστα διαιρέεαι· ἀτὰρ μήτε πάντα φοβέο, μήτε πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεο. εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπεσφερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι, ποιήσειας ἂν οὐδαμὰ οὐδέν. κρέσσον δὲ πάντα θαρσέοντα, ἥμισυ τῶν δεινῶν πάσχειν μᾶλλον, ἢ πᾶν χρῆμα προδειμαίνοντα, μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν. Εἰ δὲ ἐρίζων πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον, μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξῃς, σφάλλεσθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι. Ὁμοίως καὶ ὁ ὑπεν-

ut non sim apud me. Nam mecum reputans, cum alia multa, tum vero duo, & ea omnium maxima, video tibi esse hostilissima. Ad hæc Xerxes, [1] Dæmonie virorum, inquit, quænam ista ais mihi hostilissima esse? XLVIII.
utrum horum tibi improbandum videtur, tanquam non satis copiosum? terrestrisne exercitus, quasi multo numerosior ille Græcus futurus esse videatur? an classis, tanquam illorum classe inferior? an hæc ambo? Nam si ob hoc imbecilliores tibi videntur nostræ res, celerrime alterum quis exercitum compararet. Respondit Artabanus, Neque hunc, rex, XLIX.
exercitum improbaverit quisquam, qui sit mentis compos, neque hanc navium multitudinem, [2] etiam si plures coegeris. Quæ autem duo dico esse tibi multo hostiliora, ea vero hæc sunt, terra & mare. 1
Neque enim usquam maris portus est ejusmodi (ut ego conjecto) qui surgente tempestate sit capax hujus tuæ classis, idoneusque ad eam tutandam: neque vero unum tibi portum esse oportet, [3] sed universam continentem esse portum, quo se recipiant naves. Itaque quum portus tibi opportuni desint, intellige homines in arbitrio fortuitorum, non fortuita in arbitrio hominum esse. E duobus uno exposito, pergam dicere alterum: 2
Terra cum ob alia tibi hostilis est, tum eo hostilior, si nihil obstiterit quo longius processeris, assidue ulteriora surripiens. Nulla enim est hominibus rei bene gerendæ satietas. Unde etiam, ut nemo tibi occurrat, dico majorem majori in tempore regionem, famem esse allaturam. At vir ita demum fuerit optimus si in deliberando quidem, omnem rem quamcunque pati possit, reputans extimescat, in re autem agenda sit audax. Cui Xerxes, L.
Artabane, inquit, merito tu quidem horum singula commemorasti: tamen 1
non est ut omnia reformides, omniaque peræq; consideres. Nam si velis in rei consultatione semper omnia perinde considerare, nunquam aliquid efficias. Satius enim omnia alacriter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quam omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quod si repugnando omnibus quæ dicuntur, non vis committere ut quod firmum est infirmetur, perinde peccas atque is qui con-

1 O miserrime hominum. *Sic Bud. in simili loco interpret.* 2 Quod si majorem numerum coegeris, duo illa quæ dico, multo etiam hostiliora futura sunt. Sunt autem illa duo, terra & mare. 3 Sed circum universam continentem in quam tendis. 4 Non ostendas quid firmum sit, *vel, tutum.*

traria istis dicat. [1] Et hoc æqualiter se habet. Scire vero aliquem (quum sit homo) qua ratione quid firmum esse oporteat, nequaquam arbitror. At iis qui facere quid volunt, consuevit plerunque succedere emolumentum: raro autem iis qui pensant omnia, & quos agere piget.
2 Cernis quo res Persica potentiæ processit: quo nunquam progressam videres, si ii qui ante me extitere reges, istiusmodi consiliis quibus tu usi fuissent: [2] aut utentes istis sententiis, non alios suasores tales habuissent: nunc pericula contemnentes, tantopere statum suum provexerunt. Magna enim negocia magnis cum periculis suscipi volunt. Quare nos, illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ingredimur: subactaque omni Europa, rursus revertemur, nullam usquam neque famem neque rem tristem passi. Nam & commeatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad quamcunque vel regionem vel gentem veniemus, ejus re frumentaria potiemur. Nam aratoribus viris non nomadibus inferemus bellum.
LI. Post hæc Artabanus, Quandoquidem, inquit, non finis ullam rem formidari, [3] & tamen meum admittis consilium: necesse est enim de multis negociis in longius extrahi orationem: Cyrus, Cambyse genitus, omnem præter Athenas Ioniam Persis tributariam reddidit. Quare suadeo ne quo pacto hos viros adversus patres suos ducas. Nam sine Ionibus satis superque sufficimus hostem superare: quos necesse est aut injustissimos esse, si metropolim suam in servitutem redigant: aut justissimos, si illius libertatem adjuvent. Si injustissimi erunt, nullo modo certe nobis magno usui futuri sunt: sin justissimi, magnam poterunt tuo exercitui afferre perniciem. Itaque hoc vetus dictum tanquam probum, rex, in mente habe, non statim ab initio exitum omnem esse manifestum.
LII. Ad hæc excipiens Xerxes, Artabane, inquit, sententiarum quas dixisti in hac præcipue falleris, qui Iones metuis ne immutentur: [4] quorum maximum habemus commilitium: quorum & tu testis es, & alii qui sub Dario adversus Scythas militaverunt, quum in eorum esset potestate situm universas Persarum copias & perdere & servare,

ἀντία τούτοισι λέξας, τοῦτο μέν νυν ἐπίσης ἔχει· εἰδέναι δὲ ἄνθρωπον ἐόντα κῶς χρὴ τὸ βέβαιον, δοκέω μὲν οὐδαμῶς. Τοῖσι τοίνυν βουλομένοισι ποιέειν, ὡς τοεπίπαν φιλέει γίνεσθαι τὰ κέρδεα· τοῖσι δὲ ἐπιλεγομένοισί τε πάντα καὶ ὀκνέουσι, οὐ μάλα ἐθέλει. Ὁρᾷς τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δυνάμιος προκεχώρηκε; εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενόμενοι βασιλέες γνώμῃσι ἐχρέωντο τῇσι καὶ σὺ, ἢ μὴ χρεώμενοι γνώμῃσι τοιαύτῃσι, ἄλλους συμβούλους εἶχον τοιούτους, οὐκ ἄν κοτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο προελθόντα· νῦν δὲ κινδύνοις ἀναρριπτέοντες ἐς τοῦτό σφεα προηγάγοντο. Μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κινδύνοισι ἐθέλει καταιρέεσθαι. Ἡμεῖς τοίνυν ὁμοιεύμενοι κείνοισι, ὥρην τε τοῦ ἔτεος καλλίστην πορευόμεθα, καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῷ ἐντυχόντες οὐδαμόθι, οὔτε ἄλλο ἄχαρι οὐδὲν παθόντες. Τοῦτο μὲν γὰρ αὐτοὶ πολλὴν φορβὴν φερόμενοι πορευόμεθα· τοῦτο δὲ, τῶν ἄν κου ἐπιβέωμεν γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν σῖτον ἕξομεν. Ἐπ' ἀροτῆρας δὲ καὶ οὐ νομάδας στρατευόμεθα ἄνδρας. Λέγει Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα, Ὦ βασιλεῦ, ἐπεί τε ἀρρωδέειν οὐδὲν ἐᾷς πρῆγμα, σὺ δέ μοι συμβουλίην ἔνδεξαι. Ἀναγκαίως γὰρ ἔχει περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλεῦνα λόγον ἐκτεῖναι. Κῦρος ὁ Καμβύσεω Ἰωνίην πᾶσαν πλὴν Ἀθηναίων κατεστρέψατο δασμοφόρον εἶναι Πέρσῃσι. Τούτους ὦν τοὺς ἄνδρας συμβουλεύω τοι μηδεμιῇ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας. Καὶ γὰρ ἄνευ τούτων οἷοί τε εἰμὲν τῶν ἐχθρῶν κατυπέρτεροι γίνεσθαι. Ἢ γὰρ σφέας, ἢν ἕπωνται, δεῖ ἀδικωτάτους γίνεσθαι καταδουλουμένους τὴν μητρόπολιν, ἢ δικαιοτάτους, συνελευθεροῦντας. Ἀδικώτατοι μέν νυν γινόμενοι, οὐδὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι· δικαιότατοι δὲ γινόμενοι, οἷοί τε δηλήσασθαι μεγάλως τὴν σὴν στρατιὴν γίνονται. Ἐς θυμὸν ὦν βάλευ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος, ὡς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι. Ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Ξέρξης, Ἀρτάβανε, τῶν ἀπεφήναο γνωμέων, σφάλλεαι κατὰ ταύτην δὴ μάλιστα, ὃς Ἴωνας φοβέεαι μὴ μεταβάλλωσι· τῶν ἔχομεν γνῶμα μέγιστον, τῶν σύ τε μάρτυς γίνεαι, καὶ οἱ συστρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄλλοι ἐπὶ Σκύθας, ὅτι ἐπὶ τούτοισι ἡ πᾶσα Περσικὴ στρατιὴ ἐγένετο διαφθεῖραι καὶ περιποιῆσαι·

1 Hoc inquam perinde est. 2 Aut non utentes istis sententiis, alios suasores tales habuissent. *Id est, Aut si hæc non fuisset eorum sententia, sed aliorum fuisset, quorum consilium sequerentur. Valla autem negativæ particulæ locum mutavit, &* Sententia uti *more Græco dixit.* 3 Ad meum admitte consilium. *vel, Meum saltem adm. cons.* 4. Quorum maximum habemus documentum, *id est, quorum fidei,* iis in rebus quarum & tu testis es, & al. *Id est, Qui maximum nobis suæ fidei documentum dederunt in iis rebus &c.*

"οἱ δὲ δικαιοσύνην καὶ πιστότητα ἐνέδωκαν, "ἄχαρι δὲ οὐδὲν ποιήσαντες. πάρεξ δὲ τούτου, "ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέκνα, καὶ γυ-"ναῖκας καὶ χρήματα, οὐδ' ἐπιλέγεσθαι χρὴ νεώ-"τερόν τι ποιήσειν. οὕτω δὲ μηδὲ τοῦτο φο-"βέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν, σῶζε οἶκόν "τε τὸν ἐμὸν, καὶ τυραννίδα τὴν ἐμήν. σοὶ γὰρ ἐγὼ "μούνῳ ἐκ πάντων σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτράπω.

LIII. Ταῦτα εἴπας, καὶ Ἀρτάβανον ἀποστείλας ἐς Σοῦσα, δεύτερα μετεπέμψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους. Ἐπεὶ δέ οἱ παρῆ-"σαν, ἔλεγέ σφι τάδε, Ὦ Πέρσαι, τῶνδ' "ἐγὼ ὑμέων χρηΐζων, ὑμέας συνέλεξα ἄνδρας "τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς, καὶ μὴ καταισχύνειν τὰ "πρόσθεν ἐργασμένα Πέρσῃσι, ἐόντα μεγά-"λα τε καὶ πολλοῦ ἄξια· ἀλλ' εἷς τε ἕκαστος καὶ
256 "οἱ σύμπαντες προθυμίην ἔχωμεν. ξυνὸν "γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύδεται. τῶνδε δὲ "εἵνεκα προαγορεύω ἀντέχεσθαι τοῦ πολέμου "ἐντεταμένως· ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπ' "ἄνδρας στρατευόμεθα ἀγαθούς· τῶν ἢν κρα-"τήσωμεν, οὐ μή τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντι-"στῇ κοτε ἀνθρώπων. νῦν δὲ διαβαίνωμεν "ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι" τοὶ Περσίδα γῆν λελόγχασι. (τῇ οἱ Πέρσας λελ.)

LIV. Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρεσκευάζοντο ἐς τὴν διάβασιν· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμενον τὸν ἥλιον, ἐθέλοντες ἰδέσθαι ἀνίσχοντα, θυμιήματά τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες, καὶ μυρσίνῃσι στορνύντες τὴν ὁδόν. ὡς δ' ἐπανέτελλε ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσέης φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν, εὔχετο πρὸς τὸν ἥλιον μηδεμίην οἱ συντυχίην τοιαύτην γενέσθαι, ἥ μιν παύσει καταστρέψασθαι τὴν Εὐρώπην πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης γένηται. εὐξάμενος δὲ, ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ χρύσεον κρητῆρα, καὶ Περσικὸν ξίφος, τὸ ἀκινάκην καλέουσι· ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρῖναι, οὔτε εἰ τῷ ἡλίῳ ἀνατιθεὶς κατῆκε ἐς τὴν θάλασσαν, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον μαστιγώσαντι, καὶ ἀντὶ τούτων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο.

LV. Ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, διέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἑτέρην τῶν γεφυρέων τὴν πρὸς τοῦ Πόντου, ὁ πεζός τε καὶ ἡ ἵππος ἅπασα· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον, τὰ ὑποζύγια, καὶ ἡ θεραπηΐη. ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι, ἐστεφανωμένοι πάντες· μετὰ δὲ τούτους, ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων· ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην οὗτοι. τῇ δὲ ὑστεραίῃ, πρῶτοι μὲν οἵ τε ἱππόται,

fidem tamen justitiamque præstitisse, nec quicquam nos læsisse. Præterea quum liberos suos atque uxores in nostra terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum novarum moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas, sed bonum habens animum, tutare meam domum atque tyrannidem, tibi enim soli ego sceptra mea permitto. Hæc loquutus Xerxes Artabanum Susa dimisit, iterumque illustrissimos quosque Persarum accersiit. Qui posteaquam præsto fuere, his eos verbis alloquutus est, [1] Persæ, ego vos, quorum opera mihi opus est, contraxi, ut viri præstantes existatis, neve res hactenus gestas a Persis magnas præclarasque dedecoretis: sed cum singuli, tum universi [2] exhibeamus nos alacres; commune enim hoc hominibus bonum est, strenuos esse. Eaque de re vos censui præmonendos, ad bellum constanter tolerandum; nam (ut ego audio) adversus viros egregios tendimus, quos si superaverimus, nullus unquam nobis alius exercitus obstabit. Nunc igitur deos præsides terræ Persidis precati, transeamus. ¶ Ac eodem quidem die sese ad transeundum paraverunt. Postero autem tantisper morati sunt, dum solem exorientem cernerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter consternentes. Ubi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud solem vota concepit, nequid sibi adversi contingeret, quo prius desisteret Europam subigere quam ad illius terminos pervenisset. Hæc precatus, phialam in Hellespontum abjecit, aureumque craterem, ac gladium Persicum, quem acinacem vocant. Hoc pro comperto dijudicare non possum, utrum soli dedicans gladium dimiserit in pelagus: an Hellespontum, quod cum flagellasse pœniteret, in compensationem gladio donaverit. His actis, per alterum pontium, qui vergebat in Pontum, peditatus omnis equitatusque transivit: per alterum, qui vergebat in Ægeum, jumenta atque servitia: prædecentib. [3] decem millibus Persarum, coronatis omnibus, quos promiscuus omnium nationum sequebatur exercitus; et hi quidem eo die. Insequenti autem primi transiere equites,

1 Ego vos Persæ coegi, à vobis hæc requirens, ut fortiter, *vel strenue*, vos geratis. 2 Alacriter operam navemus. Ad id enim contendimus quod communem omnibus utilitatem afferet, Ideo autem vos ut gnaviter militetis præmoneo, quod viros adversus quos tendimus, bellicosos esse audiam. Quos si superaver. 3 Illis decem mil. *quorum videlicet facta fuit paulo ante mentio. Sic in sequent. Illi equites, & Illi equi sacri, & Ille sacer currus, & Illi hastati, & Illi mille equites, & Ille alter exercitus.*

quique

quiq; spicula deorsum versa gestabant,
& hi etiam coronati, dehinc equi sacri,
ac sacer currus, tum ipse Xerxes, post
hastati,& mille equites, [1] & præterea a-
lius exercitus, quinetiam naves pari-
ter ad ulteriora litora agebantur: quan-
quam audivi postremum omnium per-
LVI. transisse regem. Xerxes, posteaquam
in Europam trajecit, conspicabatur ex-
ercitum sub verberibus transeuntem.
Transivit autem ejus exercitus septem
per dies totidemque noctes nullo tem-
pore intermisso. Ibi jam transgresso
Hellespontum Xerxe, fertur quidam
vir Hellespontius dixisse, O Jupiter,
quidnam tu sub specie viri Persæ, & ac-
cepto Xerxis pro Jovis nomine, Græ-
ciam è sedibus suis exturbare vis, omnes
homines ducens, quum etiam citra hoc
LVII. tibi id facere liceret? Transgressis o-
mnibus & iter ingredientibus, ingens
prodigium oblatum est: quod Xerxes
nihili fecit, etsi [2] conjectura discutien-
dum. siquidem equa leporem enixa est
quod facile erat ad conjectandum: fo-
re enim ut Xerxes exercitum adversus
Græciam cum maximo strepitu & am-
bitiosissime duceret, rursusque pro sei-
pso solicitus, ad eundem locum fuga re-
curreret. Alterum quoque ei prodigi-
um, dum Sardibus foret, exhibitum est.
mula enim mulum edidit ancipitia ge-
nitalia habentem, maris & fæminæ, sed
LVIII. maris superiora. Quorum prodigio-
rum utrumq; pro nihilo habens, ire Per-
gebat, comitantibus eum terrestribus
copiis, nauticis extra Hellespontum na-
vigantibus,ac terram legentibus, & è di-
verso atque terrestres agentibus. nam i-
sti quidem vesperum versus ad promon-
torium Sarpedonis navigabant: quo
quum pervenissent, jussi erant perma-
nere: illi vero ad auroram & solis exor-
tum iter faciebant per Chersonesum,
dextrorsum habentes sepulcrum Hel-
les filiæ Athamantis, sinistrorsum Car-
diam urbem, per medium oppidi, cui
nomen est Agora, *id est forum*. Illinc de-
flectentibus ad sinum nomine Melana,*hoc
est*, *nigrum*, fluvius cui idem est nomen,
non suffecit, sed alveum suum deseruit.
Hoc fluvio transmisso à quo sinus hic co-
gnominatur, vesperum versus conten-
derunt, Ænon urbem Æolidem & la-
cum Stentoridem prætereuntes, dum

καὶ οἱ τὰς λόγχας κάτω τρέψαντες. ἐστεφάνωντο δὲ καὶ οὗτοι. μετὰ δέ, οἵ τε ἵπποι οἱ ἱροί, καὶ τὸ ἅρμα τὸ ἱρόν. ἐπὶ δέ, αὐτός τε Ξέρξης, καὶ οἱ αἰχμοφόροι, καὶ οἱ ἱππόται οἱ χίλιοι. ἐπὶ δὲ τούτοισι, ὁ ἄλλος στρατός· καὶ αἱ νῆες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν ἀπεναντίον. ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλῆα πάντων. Ξέρξης δὲ ἐπεί τε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθηεῖτο τὸν στρατὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρόνῃσι, ἐλινύσας οὐδένα χρόνον. ἐνθαῦτα λέγεται, Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον, ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον, „Ὦ Ζεῦ, „τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ, καὶ οὔνομα ἀντὶ „Διὸς Ξέρξεα θέμενος, ἀνάστατον τὴν Ἑλλάδα „ἐθέλεις ποιῆσαι, ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ τουτέων ἐξῆν τοι ποιέειν ταῦτα. Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὁρμημένοισι τέρας σφι ἐφάνη μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο, καίπερ εὐσύμβλητον ἐόν. ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγών. εὐσύμβλητον ὦν τῇδε ἐγένετο ὅτι ἔμελλε μὲν ἐλᾶν στρατιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαυρότατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα, ὀπίσω δὲ περὶ ἑωυτοῦ τρέχων ἥξειν ἐς τὸν αὐτὸν χῶρον. ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας ἐόντι ἐν Σάρδισι. ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διξὰ ἔχουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν, ἔρσενος, τὰ δέ, θηλέης· κατύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσενος. Τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος, τοπρόσω ἐπορεύετο, σὺν δέ οἱ πεζὸς στρατός· ὁ δὲ ναυτικὸς ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον πλέων, παρὰ γῆν ἐκομίζετο, τὰ ἔμπαλιν πρήσσων τοῦ πεζοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἑσπέρην ἔπλεε, ἐπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης τὴν ἄπιξιν ποιεύμενος, ἐς τὴν αὐτῷ προείρητο ἀπικομένῳ περιμένειν· ὁ δὲ κατ᾽ ἤπειρον στρατὸς πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Χερσονήσου· ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν Ἕλλης τάφον τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δέ, Καρδίην πόλιν. διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πόλιος, τῇ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Ἀγορή, ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτων, τὸν κόλπον τὸν Μέλανα καλεόμενον καὶ Μέλανα ποταμόν, οὐκ ἀντισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, ἀλλ᾽ ἐπιλιπόντα· τοῦτον τὸν ποταμὸν διαβάς, ἀπ᾽ οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει, ἤιε πρὸς ἑσπέρην, Αἶνόν τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορίδα λίμνην παρεξιών. ἐς ὃ

1 Post quos alter ille exercitus navesque simul ad ulter. 2 *Eandem vocem videlicet* ἐυσύμβλητον, *quam hic male interpretatur*, Conjectura discutiendum, *statim post bene vertit*, Facile ad conjectandum, *id est*, *Cujus significationem conjicere facile erat*, *vel*, *conjectura assequi*.

ἀπίκετο

752 ἀπίκετο ἐς Δορίσκον. Ὁ δὲ Δορίσκος, ἔστι τῆς Θρηΐκης αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα· διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς μέγας, Ἕβρος, ἐν τῷ τεῖχός τε ἐδέδμητο βασιλήϊον, τοῦτο τὸ δὴ Δορίσκος κέκληται, καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκεε ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεί τε ἐπὶ Σκύθας ἐστρατεύετο. ἔδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι ἐπιτήδεος ἐν διατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρατὸν, καὶ ἐποίεε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικομένας ἐς Δορίσκον, οἱ ναύαρχοι, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν προσεχέα Δορίσκῳ ἐκόμισαν· ἐν τῷ Σάλη τε Σαμοθρηΐκη πεπόλισται πόλις, καὶ Ζώνη. τελευταία δὲ αὐτοῦ, Σέρρειον, ἄκρη ὀνομαστή. ὁ δὲ χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν κατασχόντες τὰς νέας ἀνέψυχον ἀνελκύσαντες. ὁ δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο. Ὅσον μέν νυν ἕκαστοι παρεῖχον πλῆθος ἀριθμὸν, οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές· (οὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων) σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζοῦ τὸ πλῆθος, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. ἐξηριθμήθησαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον· συναγαγόντες ἐς ἕνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συννάξαντες ταύτην ὡς μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἔξωθεν κύκλον. περιγράψαντες δὲ, καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους, αἱμασιὴν περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον, ὕψος ἀνήκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλόν. ταύτην δὲ ποιήσαντες, ἄλλους ἐσεβίβαζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον. μέχρις οὗ πάντας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν. ἀριθμήσαντες δὲ, κατὰ ἔθνεα διετάσσοντο. Οἱ δὲ στρατευόμενοι, οἵδε ἦσαν. Πέρσαι μὲν, ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάρας, καλεομένους πίλους, ἀπαγέας· περὶ δὲ τὸ σῶμα, κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης ὄψιν ἰχθυοειδέος· περὶ δὲ τὰ σκέλεα, ἀναξυρίδας· ἀντὶ δὲ ἀσπίδων, γέρρα. ὑπὸ δὲ, φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο. αἰχμὰς δὲ βραχέας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα, ὀϊστοὺς δὲ καλαμίνους. πρὸς δὲ, ἐγχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραιωρεύμενα ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρείχοντο Ὀτάνεα τὸν Ἀμήστριος, πατέρα τῆς Ξέρξεω γυναικός. ἐκαλέοντο δὲ πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτέων καὶ τῶν περιοίκων, Ἀρταῖοι. ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκετο παρὰ Κηφέα τὸν Βήλου, καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται αὐτῷ παῖς τῷ οὔνομα ἔθετο Πέρσην. τοῦτον δὲ αὐτοῦ καταλείπει.

ad Doriscon perventum est. Est autem Doriscus Thraciæ litus pariter & campus ingens, quem grande flumen Hebrus interfluit: ubi extructus est is murus qui Doriscus appellabatur, in quo Persarum erat præsidium à Dario jam inde impositum quum Scythis inferebat bellum. Quum igitur locus digerendis recensendisq; copiis idoneus videretur, Xerxes ita sibi faciendum putavit: Ejus jussu navarchi, quum eo appulissent, omnes naves ad litus Dorisco contiguum receperunt, ubi Sala urbs Samothracia & Zona sitæ sunt: cujus ultima Serrium nominatur, celebre promontorium, qui locus quondam fuerat Ciconum. In hoc litus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducenda laboraverant respiravere. Xerxes autem per hoc tempus apud Doriscon lustrabat exercitum. LIX

LX Equidem quantum singuli præbuerint copiarum, pro certo affirmare non possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refertur: constat autem terrestrium copiarum numerum fuisse centum septuaginta myriades, *id est decies septies centena millia.* Quorum numerum hoc modo inierunt: Contraxerunt unum in locum myriadem hominum, *quæ sunt decem millia:* qua coarctata quam maxime poterant, circulum extrinsecus descripserunt loco circumscripto: emissaq; illinc myriade, sepem circumdederunt, eatenus excitantes ut umbilico tenus pertingeret. Eam ubi fecere, aliam subinde atque aliam myriadem introduxerunt: donec omnes connumeraverunt: connumeratos autem, nationatim digesserunt.

LXI Ex quibus qui militabant, hi erant. Persæ, hunc in modum ornati: Circa capita gestabant pilea (quas vocant tiaras) impenetrabilia: circa corpus tunicas, variis squamis è ferro consertas in similitudinem piscium: femoralia circa crura: pro clypeis gerra, *id est, cetra,* pharetris subter pendentibus: hastas breves, arcus grandes, sagittas arundineas: ad dextrum femur, pugiones è balteo suspensos. Hi ducem habebant Otanem patrem Amestris, quæ erat uxor Xerxis. Vocabantur autem quondam Persæ à Græcis Cephenes: à se vero ipsis atq; ab accolis, Artæi: verum posteaquam Perseus Danaes & Jovis filius ad Cepheum Beli filium commeavit, & Andromedam ejus filiam duxit uxorem, sustulit ex ea filium quem Persem appellavit, eumq; illic reliquit:

a quo

à quo (nam Cepheus carebat virili prole) cognomen sortiti sunt Persæ. LXII. Medi eodem ornatu instructi militabant. nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Hi quondam ab omnibus vocabantur Arii: sed ubi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen. Ita de seipsis Medi commemorant. Cissii in militia cætero ornatu ut Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat [1] Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoque Persica armatura ornati ducem habebant Megapanum, qui postea Babylonis procurator fuit.

LXIII. Assyrii autem qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo consertas, [2] non facile penetrabiles: clypeos autem, hastas, pugiones Ægyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clavas ferro inductas, ac lineos thoraces. Isti à Græcis Syrii vocabantur, sed à barbaris Assyrii sunt vocati. (inter quos Chaldæi sunt.) iis præerat Hotaspes Artachæi filius.

LXIV. Bactrii capitis ornatu in acie simillimo illi Medico muniti erant, sed more gentis, arundineis arcubus & hastis brevibus. Sacæ, qui Scythæ sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: necnon arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, quum sint Scythæ Amyrgii, Sacas appellabant: quod cunctos Scythas Persæ Sacas appellant. Bactriis & Sacis præerat Hystaspes, Darii filius & Atossæ Cyri filiæ.

LXV. Indi vestiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itemque arundineas sagittas ferro præfixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnazathre Artabatis filio. Arii Medicis arcubus muniti erant, cæteris quemadmodum Bactrii. Iis præerat Sisamnes Hydarnis filius.

LXVI. Parthi & Chorasmii & Sogdi & Gandarii & Dadicæ eandem in acie quam Bactrii armaturam gestabant. quorum Parthis & Chorasmiis præerat Artabazus Pharnacis filius: Sogdis, Azanes Artæi filius: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius.

LXVII. Caspii, sisyris, *quod est genus penulæ*, induti, arcus gentili more arundineos gestabant & acinaces, ducem sui agminis habentes Ariomardum Arty-

ἐτύγχανε γὰρ ἄπαις ἐὼν ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γόνου. ἐπὶ τούτου δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον. Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσταλμένοι ἐστρατεύοντο. Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευή ἐστι, καὶ οὐ Περσική. οἱ δὲ Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρείχοντο Τιγράνην, ἄνδρα Ἀχαιμενίδην. ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἄριοι. ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων (γρ. Μηδοις) ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους, μετέβαλον καὶ οὗτοι τὸ οὔνομα. αὐτοὶ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι. Κίσσιοι δὲ στρατευόμενοι, τὰ μὲν ἄλλα κατά περ Πέρσαι ἐσκευάδατο, ἀντὶ δὲ τῶν πίλων, μιτρηφόροι ἦσαν. Κισσίων δὲ ἦρχε Ἀνάφης ὁ Ὀτάνεω. (γρ. μιτρηφόροι) Ὑρκάνιοι δὲ, κατά περ Πέρσαι ἐσεσάχατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Μεγάπανον, τὸν Βαβυλῶνος ὕστερον τούτων ἐπιτροπεύσαντα. Ἀσσύριοι δὲ στρατευόμενοι, περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χάλκεά τε κράνεα, καὶ πεπλεγμένα τρόπον τινὰ βάρβαρον οὐκ εὐαπήγητον· ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια τοῖσι Αἰγυπτίοισι εἶχον· πρὸς δὲ, ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ, καὶ λινέους θώρηκας. οὗτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, (γρ. καλέονται) ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. τούτων δὲ μεταξὺ Χαλδαῖοι. ἦρχε δέ σφεων Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίεω. Βάκτριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχοτάτω τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλάμινα ἐπιχώρια, καὶ αἰχμὰς βραχέας. 258 Σάκαι δὲ οἱ Σκύθαι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίας ἐς ὀξὺ ἀπηγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας, ἀναξυρίδας δὲ ἐνεδεδύκεσαν. τόξα δὲ ἐπιχώρια, καὶ ἐγχειρίδια, πρὸς δὲ, καὶ ἀξίνας καὶ σαγάρεις εἶχον. τούτους δὲ ἐόντας Σκύθας Ἀμυργίους, Σάκας ἐκάλεον. οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας. Βακτρίων δὲ καὶ Σακέων ἦρχε Ὑστάσπης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου. Ἰνδοὶ δὲ εἵματα μὲν ἐνδεδυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ καλάμινα εἶχον, καὶ οἰστοὺς καλαμίνους ἐπὶ δὲ, σίδηρος ἦν. ἐσταλμένοι μὲν δὴ ἦσαν οὕτω Ἰνδοί· προσετετάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φαρναζάθρῃ τῷ Ἀρταβάτεω. Ἄριοι δὲ τόξοισι μὲν ἐσκευασμένοι ἦσαν Μηδικοῖσι, τὰ δὲ ἄλλα, κατά περ Βάκτριοι. Ἀρίων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Ὑδάρνεος. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμιοι, καὶ Σόγδοι τε καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι, (γρ. Δανδίκαι) τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκτριοι, ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ ἦρχον οἵδε· Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων, Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεω· Σόγδων δὲ, Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου· Γανδαρίων δὲ, καὶ Δαδικέων, Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου. Κάσπιοι δὲ σισύρας τε ἐνδεδυκότες, καὶ τόξα ἐπιχώρια καλάμινα ἔχοντες καὶ ἀκινάκεας, ἐστρατεύοντο. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυ-

[1] Anaphes. [2] Non facili explicatu; vel, *Quem explicare difficile fuerit, vel describere.*

Φίου

πρὸς ἀδελφεόν. Σαράγγαι δὲ, εἵματα μὲν βεβαμμένα ἔχοντες, ἐνέπρεπον· πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ αἰχμὰς Μηδικάς. Σαραγγέων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτυες δὲ, σισυρνοφόροι τε ἦσαν, καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια. Πάκτυες δὲ ἄρχοντα παρείχοντο Ἀτραΰντην τὸν Ἰτραμίτεω. Οὔτιοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκευασμένοι ἦσαν κατάπερ Πάκτυες. τούτων δὲ ἦρχον οἵδε· Οὐτίων μὲν καὶ Μύκων, Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου· Παρικανίων δὲ, Σιρομίτρης ὁ Οἰβάζου. Ἀράβιοι δὲ, ζειρὰς ὑπεζωσμένοι ἦσαν, τόξα δὲ παλίντονα εἶχον πρὸς δεξιὰ, μακρά. Αἰθίοπες δὲ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἀναμμένοι, τόξα δὲ εἶχον ἐκ φοίνικος σπάθης πεποιημένα μακρὰ, τετραπηχέων οὐκ ἐλάσσω· ἐπὶ δὲ, καλαμίνους ὀϊστοὺς μακρούς. ἀντὶ δὲ σιδήρου ἐπῆν λίθος ὀξὺς πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς σφρηγῖδας γλύφουσι. πρὸς δὲ, αἰχμὰς εἶχον, ἐπὶ δὲ, κέρας δορκάδος ἐπῆν ὀξὺ, πεποιημένον τρόπον λόγχης. εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά. τοῦ δὲ σώματος τὸ μὲν ἥμισυ ἐξηλείφοντο ἰόντες ἐς μάχην, γύψῳ, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ, μίλτῳ. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιόπων τῶν ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρτυστώνης τῆς Κύρου θυγατρός· τὴν μάλιστα στέρξας τῶν γυναικῶν Δαρεῖος, εἰκὼ χρυσέην σφυρήλατον ἐποιήσατο. τῶν μὲν δὴ ὑπὲρ Αἰγύπτου Αἰθιόπων καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης. Οἱ δὲ ἀπ' ἡλίου ἀνατολέων Αἰθίοπες (διξοὶ γὰρ δὴ ἐστρατεύοντο) προσετετάχατο τοῖσι Ἰνδοῖσι, διαλλάσσοντες εἶδος μὲν οὐδὲν τοῖσι ἑτέροισι, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μοῦνον. οἱ μὲν γὰρ ἀπ' ἡλίου Αἰθίοπες, ἰθύτριχές εἰσι· οἱ δὲ ἐκ τῆς Λιβύης, οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης Αἰθίοπες, τὰ μὲν πλέω κατάπερ Ἰνδοὶ ἐσεσάχατο, προμετωπίδια δὲ ἵππων εἶχον ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι, σύν τε τοῖσι ὠσὶ ἐκδεδαρμένα, καὶ τῇσι λοφιῇσι. καὶ ἀντὶ μὲν λόφου, ἡ λοφιὴ κατεχρᾶτο· τὰ δὲ ὦτα τῶν ἵππων, ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον. προβλήματα δὲ ἀντ' ἀσπίδων, ἐποιεῦντο γεράνων δοράς. Λίβυες δὲ σκευὴν μὲν σκυτίνην ἦσαν ἔχοντες, ἀκοντίοισι δὲ ἐπικαύτοισι χρεώμενοι. ἄρχοντα δὲ παρείχοντο Μασάγην τὸν Ἀορίζου. Παφλαγόνες δὲ ἐστρατεύοντο, ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἔχοντες κράνεα πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ μικρὰς, αἰχμὰς δὲ οὐ μεγάλας· πρὸς δὲ, ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια· περὶ δὲ τοὺς πόδας, πέδιλα ἐπιχώρια ἐς μέσην κνήμην ἀνατείνοντα. Λίγυες δὲ, καὶ Ματιηνοὶ, καὶ Μαριανδυνοί τε καὶ Σύριοι, τὴν αὐτὴν ἔχοντες Παφλαγόσι, ἐστρατεύοντο. οἱ δὲ Σύριοι οὗτοι

γρ. φοίνικος.

γρ. ἀλλο.

γρ. προμετώπια.

259.

phii germanum. Sarangæ indumenta gestantes versicoloria decori erant, caligasque genuum tenus extentas: arma habebant arcus lanceasque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes, & ipsi sisyras ferebant, & vernaculos arcus atque pugiones, quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius.

LXVIII Utii & Myci & Paricanii eodem quo Pactyes modo armati erant. sub his ducibus: Utii quidem & Myci, sub Arsamene Darii filio: Paricanii vero sub Siromitre OEbazi filio.

LXIX Arabes succincti erant ziras, *amiculi genus*, arcusque recurvos habilesque gestabant. Æthiopes pardarum pellibus leonumque amicti, arcus è palmarum spathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arundine sagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato quo sigilla sculpunt: præterea hastas capreæ cornu præfixas, in modum spiculi acuminato, & clavas præferratas. Hi quum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypso, dimidiatum minio illinunt. Arabum autem Æthiopumque qui trans Ægyptum incolunt, dux erat Arsames, Darii filius & Artystonæ Cyri filiæ: quam Darius ex uxoribus maxime adamans, 1 cum talari ex auro tunica effinxit. Arsames quidem Æthiopibus qui sunt trans Ægyptum, atque Arabibus præerat.

LXX Ii autem Æthiopes qui sunt ab ortu solis, (nam bifariam militabant) censebantur cum Indis, specie nihil admodum à cæteris differentes, sed sono vocis duntaxat atque capillatura. Nam Æthiopes qui ab ortu solis sunt, 2 promissos crines: qui ex Libya, crispissimos inter omnes homines habent. Æthiopes autem hi qui ex Asia erant, pleraque arma quæ Indi gestabant, pellesque frontium equinarum cum auribus atque jubis, in capitibus, ut ipsæ pro cristis essent, & hirtæ aures equinæ rigerent. in locum clypeorum pelles gruum prætendebant.

LXXI Libyes autem corio armati iere, ac jaculis præustis, duce Masange Aorizi filio.

LXXII Paphlagones autem capitibus gerebant compactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas, præterea jacula, pugionesque, pedibus 3 caligas more gentis ad media crura subtentas. Eandem quam Paphlagones armaturam gestabant Ligyes & Matieni & Mariandyni & Syri. Isti autem Syri

1 Imaginem ejus ex auro solido compactam habuit. 2 Rectos crines: 3 Calceos patrio more ad media crura extentos.

a Per-

à Persis Cappadoces vocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidis filius: Mariandynorum & Ligyum & Syrorum, Gobryas Darii filius

LXXIII. & Artystonæ. Phryges autem proximam Paphlagonicæ armaturam gerunt, paulum differentes: qui (ut Macedones aiunt) tamdiu vocati sunt Bryges quamdiu EVropæi fuerunt, Macedonum accolæ: transgressi autem in Asiam, una cum loco nomen immutavere in Phryges. Armenii Phrygum cultu armati erant, utique illorum coloni. His utrisque præerat Artochmes, qui Darii

LXXIV. filiam in matrimonio habebat. Lydi proxime ad Græcorum armaturam accedebant, olim Meones vocati: pristinoque nomine sublato, à Lydo Atyis filio cognomen acceperunt. Mysi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoque ac præusta jacula. Sunt autem Lydorum coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum utrisque præerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem conflixit.

LXXV. Thraces è pelle vulpina cassides gestabant, tunicis induti, & insuper circumdati variis sagulis. pedibus ac tibiis indutis caligæ è pellibus hinnulorum: ferentes præterea jacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiam, vocati sunt Bithyni, prius appellati (ut ipsi aiunt) Strymonii, quod Strymonem accolerent: à suisque sedibus exacti à Teucris

LXXVI. & Mysis. Thracibus autem qui Asiam incolunt præerat Bagasaces Artabani filius, gestantibus brevia 1 è corio scuta, & bina singulis[2] veruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bovis & cornua, impositis etiam cristis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Martis oraculum apud hos

LXXVII. viros est. Cabelees Meones (qui Lasinii vocantur (eundem cultum gestabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lanceolas gerebant, & vestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hystanis filius. Moschi ligneas circa capita cassides gerebant, scutaque ac hastilia brevia, sed longa in hastilibus spicula. Eodem quo

LXXVIII. Moschi ornatu militabant Tibareni, &

ὑπὸ Περσέων Καππαδόκαι καλέονται. Παφλαγόνων μὲν νυν καὶ Ματιηνῶν Δῶτος ὁ Μεγασίδου ἦρχε· Μαριανδυνῶν δὲ καὶ Λιγύων, καὶ Σύρων, Γωβρύης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀρτυστώνης. Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον, ὀλίγον παραλλάσσοντες. οἱ δὲ Φρύγες (ὡς Μακεδόνες λέγουσι) ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπήιοι ἐόντες " συνοίκεον Μακεδόσι· (γρ. συνοίκοι ἦσαν.) μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην, ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὔνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατάπερ Φρύγες ἐσεσάχατο, ἐόντες Φρυγῶν ἄποικοι. τούτων συναμφοτέρων ἦρχε Ἀρτόχμης, Δαρείου ἔχων θυγατέρα. Λυδοὶ δὲ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἶχον ὅπλα. οἱ δὲ Λυδοί, Μῄονες ἐκαλεῦντο πάλαι· ἐπὶ δὲ Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην, μεταβαλόντες τὸ οὔνομα. Μυσοὶ δέ, ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κράνεα ἐπιχώρια, ἀσπίδας δὲ μικράς. ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ἐπικαύτοισι. οὗτοι δέ εἰσι Λυδῶν ἄποικοι· ἀπ' Οὐλύμπου δὲ ὄρεος καλέονται Οὐλυμπιηνοί. Λυδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνεος, ὃς ἐς Μαραθῶνα ἐσέβαλε ἅμα Δάτι. Θρήικες δέ, ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀλωπεκέας ἔχοντες, ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα, κιθῶνας· ἐπὶ δέ, ζειρὰς περιβεβλημένοι ποικίλας. περὶ δὲ τοὺς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας, πέδιλα νεβρῶν. πρὸς δέ, ἀκόντιά τε καὶ πέλτας, καὶ ἐγχειρίδια μικρά. οὗτοι δὲ διαβάντες μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, ἐκλήθησαν Βιθυνοί· τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο (ὡς αὐτοὶ λέγουσι) Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ἐπὶ Στρυμόνι. ἐξαναστῆναι δέ φασι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν. Θρηίκων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βαγασάκης ὁ Ἀρταβάνου. ἀσπίδας δὲ ὠμοβοΐνας εἶχον μικράς, καὶ προβόλους δύο λυκιοεργέας ἕκαστος εἶχε· ἐπὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χάλκεα· πρὸς δὲ τοῖσι κράνεσι, ὦτά τε καὶ κέρεα προσῆν βοὸς χάλκεα. ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι. τὰς δὲ κνήμας ῥάκεσι φοινικέοισι κατειλίχατο. ἐν τούτοισι τοῖσι ἀνδράσι Ἄρεός ἐστι χρηστήριον. Καβηλέες δὲ οἱ " Μῄονες, (γρ. Μηίονες) Λασόνιοι δὲ καλεύμενοι, τὴν αὐτὴν Κίλιξι εἶχον σκευήν, τὴν ἐγώ, ἐπεὰν κατὰ τὴν Κιλίκων τάξιν διεξιὼν γένωμαι, τότε σημανέω. Μιλύαι δὲ αἰχμάς τε βραχέας εἶχον, καὶ εἵματα ἐνεπεπορπέατο. εἶχον δὲ αὐτέων τόξα μετεξέτεροι λύκια· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι ἐκ διφθερέων πεποιημένας κυνέας. τούτων πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Ὑστάνεος. Μόσχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλίνας εἶχον, ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς σμικράς. λόγχαι δὲ ἐπῆσαν μεγάλαι. Τιβαρηνοὶ δέ, καὶ

1 E crudo bovis tergore; ut, *paulo post vertit eandem vocem.* 2 Venabula Lycii operis,

Μάκρωνες, καὶ Μοσύνοικοι, κατάπερ Μόσχοι ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο. τούτους δὲ συνέτασσον ἄρχοντες οἵδε· Μόσχους μὲν καὶ Τιβαρηνοὺς, Ἀριόμαρδος ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ Πάρμυος τῆς Σμέρδιος τοῦ Κύρου· Μάκρωνας δὲ καὶ Μοσυνοίκους, Ἀρταΰκτης ὁ Χερασμίος, ὃς Σηστὸν τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐπετρόπευε. Μᾶρες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια πλεκτὰ εἶχον, ἀσπίδας δὲ δερματίνας μικρὰς, καὶ ἀκόντια. Κόλχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ξύλινα, ἀσπίδας δὲ ὠμοβοΐνας μικρὰς, αἰχμάς τε βραχέας· πρὸς δὲ, καὶ μαχαίρας εἶχον. Μαρῶν δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φερενδάτης ὁ Τεάσπιος. Ἀλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπειρες, κατάπερ Κόλχοι ὡπλισμένοι ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ Μασίστιος ὁ Σιρομίτρεω ἦρχε. Τὰ δὲ νησιωτικὰ ἔθνεα τὰ ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἑπόμενα, νήσων δὲ ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίζει βασιλεὺς, ἀγχοτάτω τῶν Μηδικῶν εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὅπλα. τούτων δὲ τῶν νησιωτέων ἦρχε Μαρδόντης ὁ Βαγαίου. ὃς ἐν Μυκάλῃ στρατηγέων, δευτέρῳ ἔτεϊ τούτων ἐτελεύτησε ἐν τῇ μάχῃ. Ταῦτα ἦν τὰ κατ᾽ ἤπειρον στρατευόμενά τε ἔθνεα, καὶ τεταγμένα ἐς τὸν πεζόν· τούτου ὦν τοῦ στρατοῦ ἦρχον οὗτοι οἵπερ εἰρέαται. καὶ οἱ διατάξαντες καὶ ἐξαριθμήσαντες, οὗτοι ἔσαν· καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυριάρχας 260. ἀποδέξαντες· ἑκατοντάρχας δὲ καὶ δεκάρχας οἱ μυριάρχαι. τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἔσαν ἄλλοι σημάντορες. ἔσαν μὲν δὴ οὗτοι, οἵπερ εἰρέαται, ἄρχοντες. Ἐστρατήγεον δὲ τούτων τε καὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ τοῦ πεζοῦ, Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεω, καὶ ″ Τρινταταίχμης ὁ Ἀρταβάνου, τοῦ γνώμην θεμένου μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ″ Σμερδόνης ὁ Ὀτάνεω, Δαρείου ἀμφότεροι οὗτοι ἀδελφεῶν παῖδες, Ξέρξῃ δὲ ἐγίνοντο ἀνεψιοί· καὶ Μασίστης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης παῖς, καὶ Γέργις ὁ Ἀριάζου, καὶ Μεγάβυζος ὁ Ζωπύρου. Οὗτοι ἔσαν στρατηγοὶ τοῦ σύμπαντος πεζοῦ, χωρὶς τῶν μυρίων. τῶν δὲ μυρίων τούτων Περσέων τῶν ἀπολελεγμένων ἐστρατήγεε μὲν Ὑδάρνης ὁ Ὑδάρνεος· ἐκαλέοντο δὲ ἀθάνατοι οἱ Πέρσαι οὗτοι ἐπὶ τοῦδε· εἴ τις αὐτέων ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν, ἢ θανάτῳ ″ βιασθεὶς, ἢ νόσῳ, ἄλλος ἀνὴρ ἀναίρητο· καὶ ἐγίνοντο οὐδαμὰ οὔτε πλεῦνες μυρίων, οὔτε ἐλάσσονες. κόσμον δὲ πλεῖστον παρείχοντο διὰ πάντων Πέρσαι, καὶ αὐτοὶ ἄριστοι ἔσαν. σκευὴν μὲν τοιαύτην εἶχον ἥπερ εἴρηται· χωρὶς δὲ χρυσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέπρεπον. ἁρμαμάξας τε ἅμα ἤγοντο, ἐν δὲ, παλλακὰς καὶ θεραπηΐην πολλήν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένην. σῖτα δέ σφι, χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτέων, κάμηλοί τε καὶ ὑποζύγια ἦγον. Ἱππεύει δὲ ταῦτα τὰ ἔθνεα· πλὴν οὐ πάντα παρείχετο ἵππον, ἀλλὰ τοσάδε μοῦνα· Πέρσαι μὲν, τὴν αὐτὴν

″ γρ. Τριτανταίχμης.

″ γρ. Σερδομένης.

″ γρ. κινθείς.

Macrones, & Moſynœci, quos hi regebant: Moſchos & Tibarenos Ariomardus, Darii filius & Parmyis filiæ Smerdis, filii Cyri: Macrones & Moſynœcos Artayctes, Choraſmis filius, qui Seſti in Helleſponto præſes erat. 1 Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, ſcutulaq; LXXIX. è crudo bovis tergore, atque lanceolas, præterea machæras. Præerat autem Maribus & Colchis Pherendatis Theaſpis filius. Alarodii & Saſpires eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Maſiſtio Sirometris filio. Inſulanæ gentes, quæ rubro è mari ſequutæ ſunt ex iis inſulis ad LXXX. quas tranſportare rex ſolet quos è ſuis locis ſummovet, gerebant proxima Medis & veſtimenta & arma: quibus præerat Mardontes Bagæi filius, qui apud Mycalem dux ſecundo poſt anno in pugna oppetiit. Hæ erant nationes quæ LXXXI. per continentem ibant, ex quibus conſtabat pedeſter exercitus: quibus ii præerant qui commemorati ſunt, quique ordinarant milites connumeraverantque, & chiliarchas, *id eſt, tribunos qui mille*, & myriarchas, *id eſt, qui decem millibus præſunt*, delegerant. nam myriarchæ centuriones decanoſque creaverant. Erant & alii agminum & gentium prætores: verum ii qui nominati ſunt, erant duces. Horum tamen & totius exercitus impe- LXXXII. ratores erant, Mardonius Gobryæ filius, & Tirintatæchmes filius Artabani, qui diſſuaſerat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darii filii, Xerxis patrueles: & Maſiſtes Dario & Atoſſa genitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius Hi erant imperatores omnium LXXXIII. pedeſtrium copiarum, præter illa delecta Perſarum decem millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc, quod ſiquis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius ſufficiebatur: necunquam plures erant paucioreſve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & iidem præſtantiſſimi omnium, ut dictum eſt: & præterea immenſo auro conſpicui, ducentes una carrucas cum pallacis ac familia permulta eaque belle ornata: necnon camelos ac jumenta, præter cæteros milites, quæ commeatum portabant. Equitant autem hæ LXXXIV. nationes: ſed non omnes habebant equos, verum hæ ſolæ: Perſæ, qui eadem

1 Mares in capitibus quidem galeas more patrio textiles geſtabant, vel, *nexiles*, clypeosq; autem parvos pelliceos, & jacula. Colchi in capitibus lign.

erant

erant qua peditatus armatura ornati, nisi quod quidam gestabant in capitibus opera ex ære ferroque ductilia.

LXXXV. Sunt autem quidam Nomades homines, qui Sagartii appellantur, & gente & voce Persæ, sed cultu inter Persicum & Pactyicum, qui contulerunt equitatum octo millium equitum, armaturam neque aheneam neq; ferream assueti ferre, præter pugiones, utentes reste è viminibus conserta, qua freti in prœlium eunt. Est autem prœlium eorum virorum hujusmodi: Cum hoste congredientes injiciunt eas restes in summo habentes laqueos, qui quum aut equum aut hominem adepti sunt, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati conficiuntur. Talis horum pugna est, iidemque inter Persas censentur.

LXXXVI. Medi eandem equites quam pedites armaturam gerunt: & item Cissii. Indi quoque eandem quam peditatus suus gestant armaturam. cæterum equos desultorios agebant & currus: quibus curribus suberant & equi & asini agrestes. Bactrii eodem ornatu instructi erant equites quo pedites, & item Caspii. Libyes & ipsi eandem quam pedites armaturam gerebant: currum autem hi cuncti erant agitatores. Caspii quoque & Paricanii itidem atque suus peditatus instructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu agitabant camelos nihilo inferiores equis pernicitate.

LXXXVII. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitque numerus equitum, octo myriades, *id est, octoginta millia*, præter camelos & currus. Et alii quidem equites in ordinem redacti erant: Arabes autem in ultimo locati, ob id postremi ne equitatus consterneretur, equis camelos non tolerantibus.

LXXXVIII. Equitatus autem præfecti erant, Harmamithres & Tithæus, filii Datis: quorum tertius collega Pharnuches Sardibus erat relictus ægrotus. Nam quum Sardibus proficisceretur, in calamitatem incidit insciens. equitante enim eo canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improviso deterritus atque erectum sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinem evomuit, nactusque est morbum qui in phthisin, *id est, tabem*, evasit. Equo autem, à casu statim domini, fecerunt famuli ut ille jusserat: Abducto nanque in eum locum ubi dominum straverat, crura cum genibus absciderunt. Itaque Pharnuches ita à præfectura summotus est.

ἐσκευασμένοι καὶ ὁ πεζὸς αὐτέων· πλὴν ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι εἶχον ἔνιοι αὐτέων καὶ χάλκεα καὶ σιδήρεα ἐξεληλαμένα ποιήματα. Εἰσὶ δέ τινες νομάδες ἄνθρωποι Σαγάρτιοι καλεόμενοι, ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ, σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποιημένην τῆς Περσικῆς τε καὶ τῆς Πακτυϊκῆς· οἳ παρείχοντο μὲν ἵππον ὀκτακισχιλίην, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεα, οὔτε σιδήρεα, ἔξω ἐγχειριδίων. χρέωνται δὲ σειρῇσι πεπλεγμένῃσι ἐξ ἱμάντων, τῇσι πίσυνοι ἔρχονται ἐς πόλεμον. ἡ δὲ μάχη τουτέων τῶν ἀνδρῶν, ἥδε· ἐπεὰν συμμίσγωσι τοῖσι πολεμίοισι, βάλλουσι τὰς σειρὰς, ἐπ᾽ ἄκρῳ βρόχους ἐχούσας· ὅτου δ᾽ ἂν τύχῃ, ἤν τε ἵππου, ἤν τε ἀνθρώπου, ἐπ᾽ ἑωυτὸν ἕλκει. οἱ δὲ ἐν ἕρκεσι ἐμπαλλασσόμενοι διαφθείρονται. τουτέων μὲν αὕτη ἡ μάχη, καὶ ἐπετετάχατο ἐς τοὺς Πέρσας. Μῆδοι δὲ, τήν περ ἐν τῷ πεζῷ εἶχον σκευὴν, καὶ Κίσσιοι ὡσαύτως. Ἰνδοὶ δὲ σκευῇ μὲν ἐσεσάχατο τῇ αὐτῇ καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἤλαυνον δὲ κέλητας καὶ ἅρματα· ὑπὸ δὲ τοῖσι ἅρμασι ὑπῆσαν ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βάκτριοι δὲ ἐσκευάδατο ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι ὁμοίως. Λίβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κατάπερ ἐν τῷ πεζῷ· ἤλαυνον δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἅρματα. ὣς δ᾽ αὔτως Κάσπιοι καὶ Παρικάνιοι ἐσεσάχατο ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πεζῷ. Ἀράβιοι δὲ σκευὴν μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ πεζῷ· ἤλαυνον δὲ πάντες καμήλους, ταχυτῆτι οὐ λειπομένας ἵππων. Τοῦτα τὰ ἔθνεα μοῦνα ἱππεύει. ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, πάρεξ τῶν ἄλλων καμήλων καὶ τῶν ἁρμάτων. οἱ μέν νυν ἄλλοι ἱππέες ἐτετάχατο κατὰ τέλεα· Ἀράβιοι δὲ, ἔσχατοι ἐτετάχατο. ἅτε γὰρ τῶν ἵππων ἔπι ἀνεχομένων τὰς καμήλους, ὕστεροι ἐτετάχατο ἵνα μὴ φοβέοιτο τὸ ἱππικόν. Ἵππαρχοι δὲ ἔσαν Ἁρμαμίθρης τε καὶ Τιθαῖος, Δάτιος παῖδες· ὁ δὲ τρίτος σφίσι συνίππαρχος Φαρνούχης κατελέλειπτο ἐν Σάρδισι νοσέων· ὡς γὰρ ὁρμέοντο ἐκ Σαρδίων, ἐπὶ συμφορὴν ἐνέπεσε ἀνεθέλητον. ἐλαύνοντι γάρ οἱ, ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὑπέδραμε κύων· καὶ ὁ ἵππος οὐ προϊδὼν ἐφοβήθη τε, καὶ στὰς ὀρθὸς ἀπεσείσατο τὸν Φαρνούχεα. πεσὼν δὲ, αἷμά τε ἤμεε, καὶ ἐς φθίσιν περιῆλθε ἡ νοῦσος. τὸν δὲ ἵππον αὐτίκα κατ᾽ ἀρχὰς ἐποίησαν οἱ οἰκέται ὡς ἐκέλευε· ἐς τὸν χῶρον ἐν τῷ 261. περ κατέβαλε τὸν δεσπότεα ἀπαγαγόντες, σὺν τοῖσι γούνασι ἀπέταμον τὰ σκέλεα. Φαρνούχης μὲν οὕτω παρελύθη τῆς ἡγεμονίης.

Τῶν δὲ τριηρέων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ διηκόσιαι καὶ χίλιαι, παρείχοντο δὲ αὐτὰς οἵδε· Φοίνικες μὲν, σὺν Συρίοισι τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, τριηκοσίας, ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας εἶχον ἀγχοτάτω πεποιημένας τρόπον τὸν Ἑλληνικόν· ἐνδεδυκότες δὲ θώρηκας λινέους· ἀσπίδας δὲ ἴτυς οὐκ ἐχούσας εἶχον, καὶ ἀκόντια. οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκεον (ὡς αὐτοὶ λέγουσι) ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ· ἐνθεῦτεν δὲ ὑπερβάντες τῆς Συρίης οἰκέουσι τὸ παρὰ θάλασσαν· τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν, Παλαιστίνη καλέεται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρείχοντο διηκοσίας. οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χηλευτά, ἀσπίδας δὲ κοίλας, τὰς ἴτυς μεγάλας ἐχούσας, καὶ δόρατά τε ναύμαχα, καὶ τύκους μεγάλους. τὸ δὲ πλῆθος αὐτέων, θωρηκοφόροι ἦσαν, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶχον. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσελάδατο. Κύπριοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, ἐσκευασμένοι ὧδε· τὰς μὲν κεφαλὰς εἱλίχατο μίτρῃσι οἱ βασιλέες αὐτέων, οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον κιθῶνας· τὰ δὲ ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες. τούτων δὲ τοσάδε ἔθνεά ἐστι· οἱ μὲν, ἀπὸ Σαλαμῖνος, καὶ Ἀθηναίων· οἱ δ᾽, ἀπ᾽ Ἀρκαδίης· οἱ δὲ, ἀπὸ Κύθνου· οἱ δ᾽, ἀπὸ Φοινίκης· οἱ δ᾽, ἀπὸ Αἰθιοπίης, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρείχοντο νέας· οὗτοι δ᾽ αὖ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια, λαισήϊά τε εἶχον ἀντ᾽ ἀσπίδων, ὠμοβοΐης πεποιημένα, καὶ κιθῶνας εἰρινέους ἐνδεδυκότες. δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον, ἀγχοτάτω τῇσι Αἰγυπτίῃσι μαχαίρῃσι πεποιημένα. οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο, ἐπὶ δὲ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος ἀνδρὸς Φοίνικος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Πάμφυλοι δὲ τριήκοντα παρείχοντο νέας, Ἑλληνικοῖσι ὅπλοισι ἐσκευασμένοι. οἱ δὲ Πάμφυλοι οὗτοι, εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης ἀποκεδασθέντι ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι. Λύκιοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα, θωρηκοφόροι τε ἐόντες καὶ κνημιδοφόροι. εἶχον δὲ τόξα κρανέϊνα, καὶ ὀϊστοὺς καλαμίνους ἀπτέρους καὶ ἀκόντια· ἐπὶ δὲ, αἰγῶν δέρματα περὶ τοὺς ὤμους αἰωρεύμενα· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι πίλους πτεροῖσι περιεστεφανωμένους. ἐγχειρίδια δὲ καὶ δρέπανα εἶχον. Λύκιοι δὲ, Τερμίλαι ἐκαλέοντο ἐκ Κρήτης γεγονότες. ἀπὸ δὲ Λύκου τοῦ Πανδίονος, ἀνδρὸς Ἀθηναίου, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Δωριέες δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης, τριήκοντα παρείχοντο νέας, ἔχοντές τε Ἑλληνικὰ ὅπλα, καὶ γεγονότες ἐκ Πελοποννήσου. Κᾶρες δὲ, ἑβδομήκοντα παρείχοντο νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες ἐσταλμένοι· εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἐγχειρίδια. οὗτοι δὲ, οἵ τινες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι πρώτοισι τῶν λόγων εἴρηται. Ἴωνες δὲ, ἑκατὸν νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλ-

τῶν ἀποσκεδασθέντων.

τῶν ἐπὶ

LXXXIX ¶ Porro triremes initio numero fuere mille ducentæ & [1] octo: quas hi præbuere: Phœnices, cum Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas, hunc in modum ornati: Circa capita galeas Græcanicis proximas gerebant, induti thoracibus lineis, cum scutis umbone carentibus, cumque jaculis. Hi Phœnices (ut ipsi memorant) quondam mare rubrum accolebant: illinc transgressi, maritima Syriæ habitant. Is autem tractus Syriæ, & quicquid Ægypto tenus est, Palæstina vocitatus. Hi circa capita cassides forcipiculatas gerebant, convexa autem scuta magnis umbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grandes bipennes: eorum turba thoraces gerebat ac magnas machæras. Hunc in modum isti armati erant.

XC Cyprii autem centum quinquaginta naves præhebant, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti erant: reliqui tunicas gestabant, cætera ut Græci. Quorum gentes sunt partim à Salamine & Atheniensibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Æthiopia oriundi, ut ipsi Cyprii aiunt.

XCI Cilices, centum naves. hi circa capita ferebant gentiles galeas, pro scutis parmulas è crudo bovis corio factas, laneis vestibus induti: bina singuli jacula gestantes, & ensem machæræ Ægyptiacæ persimilem. Hi quondam Hypachæi appellati fuerant, sed à Cilice Phœnice Agenoris filio illud nomen acceperunt. Pamphylii, triginta naves, Græcanicis armis ornati: qui ab illis originem ducunt qui cum Amphilocho & Calchante è Troja disjecti fuerant.

XCII Lycii præbuerunt naves quinquaginta, thoracibus ocreisque armati: arcubus quoque è corno factis, & arundineis sagittis sine pennis atque jaculis: gerentes ex humeris suspensas caprarum pelles, & in capitibus pilea pennis coronata, quinetiam pugiones & falces. Hi è Creta oriundi, quondam Termilæ nominati, sed à Lyco viro Atheniensi Pandionis filio, Lycii fuerunt cognominati.

XCIII Dores qui sunt Asia, naves triginta. hi Græca gerebant arma, uti è Peloponneso propagati. Cares, septuaginta naves. cætera Græco more ornati, sed & falces & pugiones gerebant. [2] quos prius appellatos fuisse Hoetines, in superioribus libris dictũ est.

XCIV Iones, centum naves armati Græ-

[1] Septem: [2] Hi autem quo prius nomine vocati fuerint, in superioribus. *Hic autem ridicule fecit populos ex vocabulo οἵτινες, ut supra, pag. 392. ex nomine ἤσσονες populos* Hessiones *fecerat.*

co ritu:

eo ritu: qui quandiu in Peloponneso regionem quæ vocatur Achaia incoluerunt, & ante adventum Danai & Xuthi in Peloponnesum, (ut Græci aiunt) vocabantur Pelasgi Ægialees, *id est, litorales*, sed ab Ione Xuthi filio Iones
XCV. sunt appellati. Insulani, naves decem & septem, armati ut Græci: & ipsi Pelasgica gens, sed mox Ionica, ob eandem caussam ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Atheniensibus appellata. Æoles, sexaginta naves, ritu Græco armati, & olim Pelasgi (ut apud Græcos fertur) vocati. Hellespontii, centum naves, præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege ut circa locum manerent ad pontes custodiendos. Cæteri è Ponto erant, Græco mo-
XCVI. re armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autem navibus epibatæ erant Persæ & Medi & Sacæ, quarum velocissimas præbuere Phœnices, & inter Phœnices optimas Sidonii. Harum singulis, & item pedestribus eorum copiis præfecti erant vernaculi duces: quorum ego (quia ratio historiæ non exigit necessaria) non faciam mentionem. Neque enim singularum nationum duces digni memoria fuere, quarum quot urbes, tot duces extitere: sed non ut ductores, verum ut servi (quemadmodum alii qui ducebantur in militiam) venere: quoniam duces penes quos summa imperii erat, ut singularum gentium principes, quinam eorum Persæ fuerint, à me commemoratum est. Nauticis autem hi copiis præfuere:
CXVII. Ariabignes Darii, & Prexaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darii filius. Ionicæ quidem classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobryæ genitus: Ægyptiacæ autem Achæmenes, Xerxis ex utroque parente germanus: reliquæ autem classi reliqui duo. Porro biremes, lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria navigia, & alia minuta, cum hippagogis, *quæ equos vehunt*, contracta constat ad trium millium pervenisse.
XCVIII. Eorum autem qui in classe erant, secundum duces illustrissimi fuere, Sidonius Tetramnestus Allesi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Syennesis Oromedontis, & Lycius Cyberniscus Sicæ filius. Cyprii autem, Gortus Chersis, & Timonax Timagoræ filius. Carum vero

λωες. Ἴωνες δὲ, ὅσον μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον τὴν νῦν καλεομένην Ἀχαΐην, καὶ πρὶν ἢ Δαναόν τε καὶ Ξοῦθον ἀπικέσθαι ἐς Πελοπόννησον, (ὡς Ἕλληνες λέγουσι) ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰγιαλέες· ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Ξούθου, Ἴωνες. Νησιῶται δὲ, ἑπτακαίδεκα παρείχοντο νέας, ὡπλισμένοι ὡς Ἕλληνες· καὶ τοῦτο Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἰωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. καὶ αἱ δυώδεκα πόλιες Ἴωνες οἱ ἀπ' Ἀθηναίων. Αἰολέες δὲ, ἑξήκοντα νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε ὡς Ἕλληνες, καὶ τὸ πάλαι καλεόμενοι Πελασγοὶ, ὡς Ἑλλήνων λόγος. Ἑλλησπόντιοι δὲ, πλὴν Ἀβυδηνῶν· (Ἀβυδηνοῖσι γὰρ προσετέτακτο ἐκ βασιλέος κατὰ χώρην μένουσι, φύλακας εἶναι τῶν γεφυρέων) οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι, παρείχοντο μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἔσαν ὡς Ἕλληνες· οὗτοι δὲ, Ἰώνων καὶ Δωριέων ἄποικοι. Ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ πασέων τῶν νεῶν Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ Σάκαι. τούτων δὲ ἄριστα πλεούσας παρείχοντο νέας Φοίνικες, καὶ Φοινίκων, Σιδώνιοι. τούτοισι πᾶσι καὶ τοῖσι ἐς τὸν πεζὸν τεταγμένοισι αὐτέων ἐπῆσαν ἑκάστοισι ἐπιχώριοι ἡγεμόνες. τῶν ἐγὼ (οὐ γὰρ ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι ἐς ἱστορίης λόγον) οὐ παραμέμνημαι. [γρ. ἐξήργμαι.] οὔτε γὰρ ἔθνεος ἑκάστου ἀπαξίοι ἔσαν οἱ ἡγεμόνες, ἔν τ' ἔθνεϊ ἑκάστῳ ὅσαιπερ πόλιες, τοσοῦτοι καὶ ἡγεμόνες ἔσαν. εἵποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοὶ, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι δοῦλοι. ἐπεὶ στρατηγοί τε καὶ ἄρχοντες οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος, καὶ ἄρχοντες τῶν ἐθνέων ἑκάστων, ὅσοι αὐτέων ἔσαν Πέρσαι, εἰρέαταί μοι. Τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγεον οἵδε· Ἀριαβίγνης τε ὁ Δαρείου, καὶ Πρηξάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω, καὶ Μεγάβαζος ὁ Μεγαβάτεω, καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου· τῆς μὲν Ἰάδος τε καὶ Καρικῆς στρατιῆς, Ἀριαβίγνης, ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ τῆς Γωβρύεω θυγατρός· Αἰγυπτίων δὲ ἐστρατήγεε Ἀχαιμένης, Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεός· τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον οἱ δύο. τριηκόντεροι δὲ, καὶ πεντηκόντεροι, καὶ κέρκουροι, καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα μικρὰ συνελθόντα ἐς τὸν ἀριθμὸν, ἐφάνη τρισχίλια. Τῶν δὲ ἐπιπλεόντων μετά γε τοὺς στρατηγοὺς, οἵδε ἔσαν ὀνομαστότατοι, Σιδώνιος Τετράμνηστος Ἀλλήσου, καὶ Τύριος Μάττην Σιρώμου, καὶ Ἀράδιος Νέρβαλος Ἀρβάλου, καὶ Κίλιξ [γρ. Μέρβαλος.] Συέννεσις Ὠρομέδοντος, καὶ Λύκιος Κυβερνίσκος Σίκα· καὶ Κύπριοι, Γόργος τε ὁ Χέρσιος, καὶ Τιμῶναξ ὁ Τιμαγόρεω· καὶ Καρῶν, [γρ. Γόργος.]

262.

γρ. Ταρελδώμου.

Ἱστιαῖός τε ὁ Τύμνεω, καὶ Πύγρης ὁ ″Σελδώμου, καὶ Δαμασίθυμος ὁ Κανδαύλεω. Τῶν μὲν νυν ἄλλων οὐ παραμέμνημαι ταξιαρχέων, ὡς οὐκ ἀναγκαζόμενος· Ἀρτεμισίης δὲ, τῆς μάλιστα θῶυμα ποιεῦμαι, ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσαμένης γυναικὸς, ἥτις ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς, αὐτή τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα, καὶ παιδὸς ὑπάρχοντος νεηνίεω, ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρηΐης ἐστρατεύετο, οὐδεμιῆς ἐούσης ἀναγκαίης. οὔνομα μὲν δὴ ἦν αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Λυγδάμιος· γένος δὲ ἐξ Ἁλικαρνησσοῦ, τὰ πρὸς πατρὸς, τὰ μητρόθεν δὲ, Κρῆσσα. ἡγεμόνευε δὲ Ἁλικαρνησσέων τε καὶ Κώων, καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυδνίων, πέντε νέας παρεχομένη· καὶ συναπάσης τῆς στρατιῆς, μετά γε τὰς Σιδωνίων, νέας ″ἐνδοξοτάτας παρείχετο. πάντων δὲ τῶν συμμάχων γνώμας ἀρίστας βασιλέϊ ἀπεδέξατο. τῶν δὲ κατέλεξα πολίων ἡγεμονεύειν αὐτὴν, τὸ ἔθνος ἀποφαίνω πᾶν ἐὸν Δωρικόν. Ἁλικαρνησσέας μὲν, Τροιζηνίους· τοὺς δὲ ἄλλους, Ἐπιδαυρίους. ἐς μὲν τοσόνδε ὁ ναυτικὸς στρατὸς εἴρηται. Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἠρίθμησέ τε, καὶ ″διετάχθη ὁ στρατὸς, ἐπεθύμησε αὐτός σφεας διεξελάσας θεήσασθαι· μετὰ δὲ, ἐποίεε ταῦτα, καὶ διεξελαύνων ἐπ' ἅρματος παρ' ἔθνος ἓν ἕκαστον, ἐπυνθάνετο. καὶ ἀπέγραφον οἱ γραμματισταί· ἕως ἐξ ἐσχάτων ἐς ἔσχατα ἀπίκετο καὶ τῆς ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, τῶν νεῶν κατελκυσθεισέων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης μετεκβὰς ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς νέα Σιδωνίην, ἵζετο ὑπὸ σκηνῇ χρυσέῃ· καὶ παρέπλεε παρὰ τὰς πρώρας τῶν νεῶν, ἐπειρωτῶν τε ἑκάστας ὁμοίως ὡς καὶ τὸν πεζὸν, καὶ ἀπογραφόμενος. τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαγόντες ὅσον τέσσερα πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἀνεκώχευον τὰς πρώρας ἐς γῆν, τρέψαντες πάντες μετωπηδὸν, καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον. ὁ δ', ἐντὸς τῶν πρωρέων πλέων ἐθηεῖτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ. Ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλωσε, καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς νεὸς, μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρίστωνος συστρατευόμενον αὐτῷ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καλέσας δ' αὐτὸν, εἴρετο τάδε, Ὦ Δημάρητε, νῦν μοί σε ἡδύ τι ἐστὶ ″ἐπειρέσθαι τὰ θέλω. σὺ εἶς Ἕλλην τε, καὶ (ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπικνεομένων) πόλιος οὔτ' ἐλαχίστης, οὔτ' ἀσθενεστάτης. νῦν ὦν μοι τόδε φράσον, εἰ Ἕλληνες ὑπομενέουσι χεῖρας ἐμοὶ ἀνταειρόμενοι.

γρ. εὐδοξοτάτας.

γρ. συνετάχθη.

γρ. εἴρεσθαι.

Histiæus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damasithymus Candaulis filius. XCIX

Aliorum nunc præfectorum mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habens. Verum Artemisiæ præcipua me tenet admiratio, mulieris expeditionem adversus Græciam sequutæ: quæ defuncto viro, ac pupilli filii tyrannidem obtinens, nulla adacta necessitate, sed præstantia animi atque virilitate in militiam concessit. Nomen ei erat Artemisiæ, Lygdamis filiæ, paternum genus ex Halicarnasso, maternum è Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyriis, & Calydniis, quinque cum navibus venit omni copia instructis: atque post Sidonias hæ naves fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regem optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas civitates recensui sub illius imperio fuisse, earum universam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseorum quidem Trœzeniam, cæterorum autem Epidauriam. Hactenus de nautico exercitu. Xerxes, inito copiarum numero, militibus instructis, concupivit illos lustrando oculis obire: quemadmodum & fecit. C

Itaque inscenso curru singulas nationes lustrans, quænam essent percontabatur: quarum professionem scribæ excipiebant, donec ad extremos equitum peditumque perventum est. Hoc perfecto, & navibus in mare deductis, Xerxes è curru in navim Sidoniam transcendit: residensque sub aureo tabernaculo, prætervehensque navium proras, sciscitabatur de singulis itidem ut de terrestri exercitu fecerat, describique jubebat. Enimvero navarchi productas à litore quatuor fere jugerum spatio naves stabilierant, conversis à terra proris, & in unam frontem digestis, epibatis quoque *id est, propugnatoribus*, tanquam ad bellum armatis: quos Xerxes inter proras & litus navigans conspicabatur. Ubi autem & classem lustravit egressus navi accersit Demaratum Aristonis filium, comitem hujus adversus Græciam expeditionis, eique accersito ita inquit, Demarate, juvat nunc me quæ cupio abs te interrogare, qui & Græcus es, & non ex minima civitate ut audio, tam ex te quam ex aliis Græcis [1] qui me alloquendi gratia adeunt. nunc igitur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebunt manus contra me levare. CI

[1] Qui me alloquuntur: Vel, *Quibuscum mihi sermo est.*

nam

nam (ut ego opinor) ne omnes quidem
Græci ac cæteri mortales qui [1] ad hesperum incolunt si congregarentur, pares
essent nostris armis nec me invadentem expectarent : quum non sint inter se
concordes. Libet tamen mihi abs te audire quid de hoc dicas. His verbis interrogavit. Demaratus autem excipiens, Utra,inquit, apud te rex utar? veritatene an jucunditate? Ille ut veritate uteretur jubere. neque enim sibi ob id eum minus jucundum fore quam an-
CII. tea fuisset. Hoc ubi Demaratus audivit, Quoniam, inquit, me jubes, rex, omnino veritatem proloqui, [2] ea dicam quæ nemo nisi mentiens apud te postea carpet. Græcia semper quidem alumna fuit paupertatis, hospes virtutis, quam à sapientia accivit & à severa disciplina, quam usurpans Græcia, & paupertatem [3] tuetur & dominatum. Ita laudo quidem omnes Græcos qui Dorica illa loca vel circa incolunt:sed non de cunctis eis verba faciam, verum de Lacedæmoniis solis. Jam primum nego fieri posse ut tuā orationem admittant, afferentem Græciæ servitutem : deinde *annuo* venturos tibi obviam ad pugnandum, etiamsi cæteri Græci omnes sentiant tecum.Neque vero de numero eorum quæras, quot illi sint qui hoc facere possint. nam si in exercitu eorum mille fuerint, ii tecum congredientur : & item sive pauciores
CIII. sive plures. Hæc quum audisset Xerxes, sublato cachinno inquit, Demarate, quoddam extulisti verbum? mille omnino viros cum tanto exercitu congressuros? Agedum,dic mihi, nonne teipsum ais istorum virorum fuisse regem? visne igitur sine mora tu cum decem viris dimicare? Quod si vestri populares omnes tales sunt quales tu prædicas, profecto secundum vestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare quàm singuli eorum : qui si denis è meo exercitu pares sint, jure abs te posco ut viginti sis par : ita verba quæ dixisti , comprobabuntur. Atqui si tales sunt illi ac [4] tanta statura qualis quantusque tu, ac cæteri Græci qui in colloquium meum venerunt, videte ne, quum tantopere gloriamini , frustra id insolenterque faciatis. nam age intelligam quocunque argumento, unde fieri queat ut mille aut decem millia atq; quinquaginta millia hominum,qui præsertim omnes liberi,

263. οὐ γὰρ, ὡς δοκέω ἐγὼ, οὐδ' εἰ πάντες Ἕλληνες, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς ἑσπέρης οἰκέοντες ἄνθρωποι συλλεχθείησαν, οὐκ ἀξιόμαχοί εἰσι ἐμὲ ἐπιόντα ὑπομεῖναι, μὴ ἐόντες ἄρθμιοι. ἐθέλω μέντοι καὶ τὸ ἀπὸ σεῦ, ὁκοῖόν τι λέγεις περὶ αὐτέων, πυθέσθαι. ὁ μὲν ταῦτα εἰρώτα. ὁ δὲ, ὑπολαβὼν ἔφη, Ὦ βασιλεῦ, κότερα ἀληθηίῃ χρήσομαι πρὸς σε, ἢ ἡδονῇ; ὁ δέ μιν ἀληθηίῃ χρῆσθαι ἐκέλευε, φὰς οὐδέν οἱ ἀηδέστερον ἔσεσθαι ἢ πρότερον ἦν.

Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε Δημάρητος, ἔλεγε τάδε, Βασιλεῦ, ἐπειδὴ ἀληθηίῃ διαχρήσασθαι πάντως με κελεύεις, ταῦτα λέγοντα τὰ μὴ ψευδόμενός τις ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἁλώσεται, τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν αἰεί κοτε σύντροφός ἐστι· ἀρετὴ δὲ ἔπακτός ἐστι, ἀπό τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ διαχρεωμένη ἡ Ἑλλὰς, τήν τε πενίην ἀπαμύνεται, καὶ τὴν δεσποσύνην. αἰνέω μέν νυν πάντας Ἕλληνας τοὺς περὶ κείνους τοὺς Δωρικοὺς χώρους οἰκημένους. ἔρχομαι δὲ λέξων οὐ περὶ πάντων τούσδε τοὺς λόγους, ἀλλὰ περὶ Λακεδαιμονίων μουνῶν· πρῶτα μὲν, ὅτι οὐκ ἔστι ὅκως κοτὲ σοὺς δέξονται λόγους δουλοσύνην φέροντας τῇ Ἑλλάδι· αὖτις δὲ, ὡς ἀντιώσονταί τοι ἐς μάχην, καὶ ἢν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέωσι. ἀριθμοῦ δὲ πέρι, μὴ πύθῃ ὅσοι τινὲς ἐόντες ταῦτα ποιέειν οἷοί τέ εἰσι. ἤν τε γὰρ τύχωσι ἐξεστρατευμένοι χίλιοι, οὗτοι μαχέσονταί τοι, ἤν τε ἐλάσσονες τούτων, ἤν τε καὶ πλεῦνες. γρ. χρήσασθαι.

Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, γελάσας ἔφη, Δημάρητε, οἷον ἐφθέγξαο ἔπος, ἄνδρας χιλίους στρατιῇ τοσῇδε μαχέσασθαι; ἄγε, εἰπέ μοι, σὺ φὴς τούτων τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι; σὺ ὦν ″ ἐθελήσαις αὐτίκα μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα μαχέσασθαι, καί τοι εἰ τὸ πολιτικὸν ὑμῖν πᾶν ἐστι τοιοῦτον οἷον σὺ διαιρέεις, σέ γε τὸν κείνων βασιλῆα πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον ἀντιτάσσεσθαι κατὰ νόμους τοὺς ὑμετέρους. εἰ γὰρ κείνων ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιός ἐστι, σέ γε δίζημαι εἴκοσι εἶναι ἀντάξιον· καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ' ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ ″ σεῦ εἰρημένος. εἰ δὲ τοιοῦτοί τε ἐόντες, καὶ μεγάθεα τοσοῦτοι ὅσοι σύ τε καὶ οἳ παρ' ἐμὲ φοιτῶσι Ἑλλήνων ἐς λόγους, αὐχέετε τοσοῦτον, ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ λόγος οὗτος ὁ εἰρημένος εἴη. ἐπεὶ φέρε ἴδω παντὶ τῷ οἰκότι κῶς δυναίατο χίλιοι, ἢ καὶ μύριοι, ἢ καὶ πεντακισμύριοι, ἐόντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως,

γρ. ἐθελήσεις.

γρ. σέο λεγόμενος.

1 Ad occidentem, 2 Ea dicentem ob quæ nemo à te postea mendacii convincetur. vel, *arguetur. Relinquitur autem pendens sententia, ut subaudiatur, Ita res se habet, vel, Audi.* 3 Propulsat. 4 Tantilla.

“καὶ μὴ ὑπ' ἑνὸς ἀρχόμενοι, στρατῷ τοσῷδε ἀντιστῆναι· ἐπεί τε πλεῦνες περὶ ἕνα ἕκαστον γινόμεθα, ἢ χίλιοι, ἐόντων πέντε χιλιάδων. ὑπὸ μὲν γὰρ ἑνὸς ἀρχόμενοι κατὰ τρόπον τὸν ἡμέτερον, γενοίατ' ἂν δειμαίνοντες τοῦτον καὶ παρὰ τὴν ἑωϋτῶν φύσιν ἀμείνονες· καὶ ἴοιεν ἀναγκαζόμενοι μάστιγι ἐς πλεῦνας ἐλάσσονες ἐόντες· ἀνειμένοι δὲ ἐς τὸ ἐλεύθερον, οὐκ ἂν ποιέοιεν τούτων οὐδέτερα. δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ ἀνισωθέντας πλήθεϊ, χαλεπῶς ἂν Ἕλληνας Πέρσῃσι μούνοισι μάχεσθαι. ἀλλὰ παρ' ἡμῖν μὲν μούνοισι τοῦτό ἐστι τὸ σὺ λέγεις. ἔστι γε μέντοι οὐ πολλόν, ἀλλὰ σπάνιον. εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφόρων, οἳ ἐθελήσουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι. τῶν σὺ ἐὼν ἄπειρος, πολλὰ φλυηρέεις. Πρὸς ταῦτα Δημάρητος λέγει, Ὦ βασιλεῦ, ἀρχῆθεν ἠπιστάμην ὅτι ἀληθείῃ χρεώμενος, οὐ φίλα τοι ἐρέω. σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας λέγειν τῶν λόγων τοὺς ἀληθεστάτους, ἔλεγον τὰ κατήκοντα Σπαρτιήτῃσι. καίτοι ὡς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε ἐστοργὼς ἐκείνους, αὐτὸς μάλιστα ἐξεπίστεαι· οἵ με τιμήν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρώϊα, ἄπολίν τε καὶ φυγάδα πεποιήκασι· πατὴρ δὲ σὸς ὑποδεξάμενος, βίον τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε. οὔκων εἰκός ἐστι ἄνδρα τὸν σώφρονα εὐνοίην φαινομένην διωθέεσθαι, ἀλλὰ στέργειν μάλιστα. ἐγὼ δὲ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπίσχομαι οἷός τε εἶναι μάχεσθαι, οὔτε δυοῖσι· ἑκών γε εἶναι, οὐδ' ἂν μουνομαχέοιμι. εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη, ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρύνων ἀγών, μαχοίμην ἂν πάντων ἥδιστα ἑνὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν, οἳ Ἑλλήνων ἕκαστος φησὶ τριῶν
264. ἄξιος εἶναι. ὣς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ μὲν ἕνα μαχεόμενοι, οὐδαμῶν εἰσὶ κακίονες ἀνδρῶν· ἁλέες δέ, ἄριστοι ἀνδρῶν ἁπάντων. ἐλεύθεροι γὰρ ἐόντες, οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι. ἔπεστι γάρ σφι δεσπότης, νόμος, τὸν ὑποδειμαίνουσι πολλῷ ἔτι μᾶλλον ἢ οἱ σοί, σέ. ποιεῦσι γῶν τὰ ἂν ἐκεῖνος ἀνώγῃ. ἀνώγει δὲ τωὐτὸ αἰεί, οὐκ ἐῶν φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνδρῶν ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει ἐπικρατέειν, ἢ ἀπόλλυσθαι. σὺ δέ, εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φλυηρέειν, τἆλλα σιγᾶν ἐθέλω τὸ λοιπόν. νῦν δὲ ἀναγκασθεὶς ἔλεξα. γένοιτο μέντοι κατὰ νόον τοι βασιλεῦ.

nec unius imperio subjecti, tanto exercitui obsisterent: quum simus nos plures quam milleni ad singulos eorum, si fuerint quinque millia. [1] Nam sub uno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metu etiam contra suam ipsorum naturam meliores efficiuntur, adactique verberibus, vel pauciores adversus plures eunt: iidem remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægre cum eis solis certaturos. quinimo istud apud nos solos est quod ais: verum non ita multum, sed rarum. sunt enim è Persis meis [2] satellitibus qui velint cum ternis Græcis pariter dimicare: quorum tu inexpertus multa blateras. Ad hæc Demaratus,

CIV. Intelligebam, inquit, rex, ab initio me vera dicentem, non jucundum tibi futurum: sed quia tu dicere me verissima coegisti, dixi quæ erant è dignitate Spartanorum. Quanquam ipse optime intelligis quantopere nunc illos ego amem, qui me honore & dignatione paterna exutum, extorrem profugumque fecerunt: quem pater tuus exceptum, victu ac domicilio donavit. Quare non est credibile virum prudentem respuere benevolentiam exploratam, sed maxime observare. Ego autem neque cum decem promittam me posse dimicare neque cum duobus: ac ne singulari quidem certamine volens certaverim. At si necesse fuerit, aut vehemens discrimen institerit, libentissime cum uno quolibet istorum hominum dimicarem, qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonii pugnando cum singulis, non sunt illi quidem cæteris deteriores viris: at conferti, cunctorum virorum sunt excellentissimi. nam licet sint liberi, non tamen sunt usquequaque liberi: quippe quibus præest domina lex, quam multo magis metuunt quam tui te. Faciunt ergo quæcunque illa cogit. cogit autem idem semper, vetans semper eos ex acie fugere quantamvis hominum multitudinem: sed jubens ut ordinem non deserentes, aut vincant aut occumbant. Hæc ego loquens, si tibi blaterare videor, volo posthac in cæteris silentium agere. Hactenus loquutus sum coactus: tibi vero ex sententia contingat, rex.

1 Nam si more nostro uni parerent, illius metu strenui magis quam pro sua natura reddi possent, & verberibus adacti adorirentur plures quam ipsi essent: at nunc quum solute & libere vivant, horum certe neutrum fecerint. 2 Hastatis; *ut ipse antea est interpretatus.*

Hæc

CV. Hæc loquuto Demarato, Xerxes ad riſum verſus, nulla indignatione permotus eſt, ſed comiter hominem remiſit. Poſt Demarati colloquium, ubi Doriſco præfecit prætorem Maſcamem Megadoſtis filium, amoto eo quem Darius præfecerat, ire cum exercitu adverſus Græciam pergit. CVI. Huic Maſcami, quem illic reliquit Xerxes, uni tanquam omnium prætorum præſtantiſſimo quos aut ipſe aut Darius conſtituiſſet, dona quotannis miſit: & item ejus poſteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante hanc expeditionem in Thracia & ubique in Helleſponto prætores fuerant, qui omnes poſt eandem expeditionem à Græcis ejecti ſunt & è Thracia & ex Helleſponto, præterquam è Doriſco. [1] unde Maſcamem Græci, permulta conati, tamen ejicere nequiverunt. ob id huic ab eo qui in Perſis regnat, ſemper dona mittuntur. CVII. Eorum vero qui à Græcis expulſi ſunt, neminem rex Xerxes virum egregium eſſe dixit, præter unum Eogem ex Eione, quem laudare non deſinebat, ejuſque qui ſuperfuere liberos maximo inter Perſas honore proſequebatur. Siquidem magnis ferri laudibus Eoges meruit: qui quum ab Athenienſibus & Cimone Miltiadis filio obſideretur, liceretque ei accepta fide egredi & in Aſiam remeare, tamen abnuit, ne regi præ metu ſuperfuiſſe videretur, ſed ad extremum uſque perſtitit: atq; ubi nihil in mœnibus commeatus reliquum fuit, accenſo ingenti rogo, interemit liberos, conjugem concubinas, familiam: eoſque in rogum dejecit: dehinc omne aurum urbis atque argentum è muris diſperſit in Strymonem. his actis, etiam ſemetipſum conjecit in rogum. Ita hic meritò à Perſis ad hoc uſq; tempus præconio celebratur. CVIII. ¶ Xerxes è Doriſco in Græciam tendens, ut quoſque populos adibat, ſecum militare cogebat. Erat autem (ut ſuperius à me expoſitum eſt) omnis ad Theſſaliam uſq; tractus in ditionem redactus & regi tributarius effectus à Megabazo & mox à Mardonio. Digreſſus à Doriſco, præteriit primum Samothracios muros, quorum ultimum oppidum ad veſperam ſitum eſt, nomine Meſambria, cui vicinum eſt oppidum Thaſiorum, Stryma: quæ oppida interfluit amnis Liſſus, cujus aqua tunc non ſuffecit copiis Xerxis

Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο. Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά τε ἐτρέψατο, καὶ οὐκ ἐποιήσατο ὀργὴν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἠπίως αὐτὸν ἀπεπέμψατο. τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν Ξέρξης, καὶ ὕπαρχον ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ καταστήσας Μασκάμην τὸν Μεγαδόστεω, τὸν δὲ ὑπὸ Δαρείου σαθέντα καταπαύσας, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηΐκης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Κατέλιπε δὲ ἄνδρα τοιόνδε Μασκάμην γενόμενον, τῷ μούνῳ Ξέρξης δῶρα πέμπεσκε, ὡς ἀριστεύοντι [ἀείςῳ] πάντων ὅσους κατέστησε αὐτὸς ἢ Δαρεῖος ὑπάρχους· πέμπεσκε δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος. ὡς δὲ καὶ Ἀρταξέρξης ὁ Ξέρξεω, τοῖσι Μασκαμείοισι ἐκγόνοισι. κατέστασαν γὰρ ἔτι πρότερον ταύτης τῆς ἐλάσιος ὕπαρχοι ἐν τῇ Θρηΐκῃ καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου πανταχῇ. οὗτοι ὦν πάντες, οἵ τε ἐκ Θρηΐκης καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, πλὴν τοῦ ἐν Δορίσκῳ, ὑπὸ Ἑλλήνων ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλασίης ἐξῃρέθησαν· τὸν δὲ ἐν Δορίσκῳ Μασκάμην οὐδαμοί κω ἐδυνήθησαν ἐξελεῖν, πολλῶν πειρησαμένων. διὰ τοῦτο δέ οἱ τὰ δῶρα πέμπεται παρὰ τοῦ βασιλεύοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι. Τῶν δὲ ἐξαιρεθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης ἐνόμισε εἶναι ἄνδρα ἀγαθὸν, εἰ μὴ Βόγην μοῦνον τὸν ἐξ Ἠιόνος· τοῦτον δὲ αἰνέων οὐκ ἐπαύετο, καὶ τοὺς περιεόντας αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι παῖδας ἐτίμα μάλιστα. ἐπεὶ καὶ ἄξιος αἴνου μεγάλου ἐγένετο Βόγης· ὃς, ἐπειδὴ ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων καὶ Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδεω, παρεὸν αὐτῷ ὑπόσπονδον ἐξελθεῖν καὶ νοστῆσαι ἐς τὴν Ἀσίην, οὐκ ἠθέλησε, μὴ δειλίῃ δόξειε περιεῖναι βασιλέϊ, ἀλλὰ διεκαρτέρεε ἐς τὸ ἔσχατον. ὡς δ' οὐδὲν ἔτι φορβῆς ἐνῆν ἐν τῷ τείχεϊ, συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἔσφαξε τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ τοὺς οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ. μετὰ δὲ ταῦτα, τὸν χρυσὸν ἅπαντα τὸν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τὸν ἄργυρον ἔσπειρε ἀπὸ τοῦ τείχεος ἐς τὸν Στρυμόνα. ποιήσας δὲ ταῦτα, καὶ ἑωυτὸν ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ. οὕτω μὲν οὗτος δικαίως αἰνέεται ἔτι καὶ ἐς τόδε ὑπὸ Περσέων. Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. τοὺς δὲ αἰεὶ γινομένους ἐμποδὼν, συστρατεύεσθαι ἠνάγκαζε. ἐδεδούλωτο γὰρ (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) ἡ μέχρι Θεσσαλίης πᾶσα, καὶ ἦν ὑπὸ βασιλῆα δασμοφόρος, Μεγαβάζου τε καταστρεψαμένου, καὶ ὕστερον Μαρδονίου. παραμείβετο δὲ πορευόμενος ἐκ Δορίσκου, πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρηΐκια τείχεα, τῶν ἐσχάτη πεπόλισται πρὸς ἑσπέρην πόλις, τῇ οὔνομά ἐστι Μεσαμβρίη. ἔχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλις, Στρύμη· διὰ δέ σφεων τῶν μέσου Λίσσος ποταμὸς διαρρέει· ὃς τότε οὐκ ἀντέσχετο τὸ ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξεω στρατῷ

1 At Maſcamem hunc qui apud Doriſcum erat, nulli ejicere potuerunt, multis licet id conatis.

ἀλλ'

ἀλλ᾽ ἐπέλιπε· ἡ δὲ χώρη αὕτη πάλαι μὲν ἐκα-
λέετο Γαλαϊκή, νῦν δὲ Βριαντική. ἔστι μέντοι
τῷ δικαιοτάτῳ τῶν λόγων καὶ αὕτη Κικόνων.
Διαβὰς δὲ τοῦ Λίσου ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον ἀπ-
εξηρασμένον, πόλιας Ἑλληνίδας τάσδε
παραμείβετο, Μαρώνειαν, Δικαίαν, Ἄβδη-
ρα. ταύτας τε δὴ παρεξήιε, καὶ κατὰ ταύτας,
λίμνας ὀνομαστὰς ταύτας· Μαρωνείης μὲν με-
ταξὺ καὶ Στρύμης κειμένην Ἰσμαρίδα· κατὰ
δὲ Δικαίαν, Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο εἰσ-
εῖσι τὸ ὕδωρ, Τραῦός τε καὶ Κόμψατος. κατὰ
δὲ Ἄβδηρα, λίμνην μὲν οὐδεμίαν ἐοῦσαν οὐν-
ομαστὴν παραμείψατο Ξέρξης, ποταμὸν δὲ
265. Νέστον, ῥέοντα ἐς θάλασσαν. μετὰ δὲ ταύτας
τὰς χώρας ἰών, τὰς ἠπειρώτιδας πόλις πα-
ρήιε· τῶν ἐν μιῇ λίμνη ἐοῦσα τυγχάνει ὡσεὶ
τριήκοντα σταδίων μάλιστά κη τὴν περίοδον,
ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα ἁλμυρή. ταύτην τὰ
ὑποζύγια μοῦνα ἀρδόμενα ἀνεξήρηνε. τῇ δὲ
γρ. Πίσυ-ρος. πόλι ταύτῃ οὔνομά ἐστι Πίστυρος. ταύτας μὲν
δὴ τὰς πόλις τὰς παραθαλασσίας τε καὶ Ἑλ-
ληνίδας ἐξ εὐωνύμου χειρὸς ἀπέργων πα-
ρεξήιε. Ἔθνεα δὲ Θρηΐκων, δι᾽ ὧν τῆς χώρης
ὁδὸν ἐποιέετο, τοσάδε· Παῖτοι, Κικόνες, Βί-
στονες, Σαπαῖοι, Δερσαῖοι, Ἠδωνοί, Σάτραι.
τούτων οἱ μὲν παρὰ θάλασσαν κατοικημένοι
τῇσι νηυσὶ εἵποντο· οἱ δὲ αὐτέων τὴν μεσό-
γαιαν οἰκέοντες, καταλεχθέντες τε ὑπ᾽ ἐμεῦ,
πλὴν Σατρέων, οἱ ἄλλοι πάντες, πεζοὶ ἀνα-
γκαζόμενοι εἵποντο. Σάτραι δὲ οὐδενός κω
ἀνθρώπων ὑπήκοοι ἐγένοντο, ὅσον ἡμεῖς
ἴδμεν, ἀλλὰ διατελοῦσι τὸ μέχρι ἐμεῦ αἰεὶ
ἐόντες ἐλεύθεροι μοῦνοι Θρηΐκων. οἰκέουσί τε
γὰρ ὄρεα ὑψηλά, ἴδῃσί τε παντοίῃσι καὶ νιφάσι
συνηρεφέα· καὶ εἰσὶ τὰ πολέμια ἄκροι. οὗτοι
οἱ τοῦ Διονύσου τὸ μαντήιον εἰσὶ ἐκτημένοι. τὸ δὲ
μαντήιον τοῦτο, ἔστι μὲν ἐπὶ τῶν ὀρέων τῶν ὑψη-
λοτάτων, Βησσοὶ δὲ τῶν Σατρέων εἰσὶ οἱ προ-
φητεύοντες τοῦ ἱροῦ. πρόμαντις δὲ ἡ χρέουσα,
κατά περ ἐν Δελφοῖσι, καὶ οὐδὲν ποικιλώτερον.
Παραμειψάμενος δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην,
δεύτερα τούτων παραμείβετο τείχεα τὰ Πιέ-
ρων, τῶν καὶ Νιφάγρης ἐστὶ οὔνομα, καὶ ἑτέρῳ
Πέργαμος. ταύτῃ μὲν δὴ παρ᾽ αὐτὰ τὰ τεί-
χεα τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ δεξιῆς χειρὸς τὸ
Πάγγαιον ὄρος ἀπέργων, ἐὸν μέγα τε καὶ
ὑψηλόν, ἐν τῷ χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ἔνι μέ-
ταλλα· τὰ νέμονται Πιέρες τε καὶ Ὀδόμαντοι,
καὶ μάλιστα Σάτραι. Ὑπεροικέοντας δὲ τὸ
Πάγγαιον πρὸς βορέω ἀνέμου, Παίονας, Δό-
βηράς τε καὶ Παιόπλας παρεξιών, ἤιε πρὸς ἑσπέρην· ἐς ὃ ἀπίκετο ἐπὶ ποταμόν τε Στρυμό-
να καὶ πόλιν Ἠιόνα. τῆς ἔτι ζωὸς ἐὼν ἦρχε Βόγης, τοῦ περ ὀλίγον πρότερον τούτων λόγον ἐποι-

sed defecit. Hæc olim regio vocaba-
tur Galaica, nunc autem Briantica : quæ
tamen optimo jure Ciconum est. Trans- CIX.
misso profluente Lissi arefacto, Xerxes
has Græcas urbes prætergressus est :
Maroncam, Dicæam, Abdera, eas in-
quam præteriit, & hos qui juxta eas
sunt, famosissimos lacus, 1 Ismaridem,
qui Maroncam Strymamque interja-
cet : Bistonidem Dicææ contiguum, in
quem duo flumina ingrediuntur, Travus
& Compsatus. Juxta Abdera autem nul-
lum nobilem lacum præteriit Xerxes,
sed fluvium Nestum mare subeuntem.
Post has regiones perrexit mediterra-
neas versus urbes : in quarum una est la-
cus triginta ferme stadiorum in circui-
tu, piscosus & admodum salsus :quem
sola jumenta quum aquarentur exsic-
cavere. Huic urbi nomen est Pissyrus.
Has urbes & maritimas & Græcas sini-
strorsum relinquens præteriit Xerxes.
Per quas autem gentes Thraciæ provin- CX.
ciæ iter fecit, hæ sunt :Pæti, Cicones, Bi-
stones, Sapæi, Dersæi, Edoni, Satræ.
Quorum qui maritimi erant, navibus
sequuti sunt: qui vero mediterranei (qui
& commemorati sunt à me) præter Sa-
tras, cæteri omnes terrestri itinere sequi
coacti sunt. Satræ nulli olim hominum, CXI.
quantum nos scimus, fuere subjecti, sed
soli e Thracibus ad meam memoriam li-
beri semper perstitere.Editos enim mon-
tes incolunt omnigenis arboribus ac ni-
vibus oblitos :suntque viri in re bellica e-
ximii.apud quos oraculum est Dionysi,
idq; in editissimis montibus. Eorum qui
in illo templo prophetant, *id est, vaticinan-
tur*, sunt Bessi : antistes vero quæ reddit
responsa, quemadmodum Delphis, &
nihilo magis varie. Peragrata autem CXII.
quam dixi regione, Xerxes secundo lo-
co transiit muros Pierum, quorum uni
nomen est Niphagræ, alteri Pergamo.
Hac iter præter eos muros faciebat, à
manu dextera relinquens montem Pan-
gæum, magnum atque excelsum, in
quo aurea sunt & argentea metalla,
quæ cum Pieres & Odomanti, tum præ-
cipue Satræ 2 exercent. Super Pan- CXIII.
gæum ad aquilonem habitantes Pæo-
nes, Doberes & Pæoples, prætergres-
sus Xerxes, ad vesperam versus conten-
dit, donec ad flumen Strymonem perve-
nit, & urbem Eionem, cujus prætor Bo-
ges (de quo paulo ante fecimus mentio-

1 *Hæc nomina lacuum, fœminini sunt Græcis, quia* λίμνη *illis fœminini est generis. Idem & in seq. obser-
vandum.* 2 Possident.

nem)

nem) adhuc vivebat. Regio autem hæc Pangæo monti circumjecta nominatur Phillis. Hinc vesperum versus porrecta ad flumen Angitem, quod Strymonem subit : hinc meridiem versus ad ipsum Strymonem, ad quem magi mactatis equis candidis litaverunt.

CXIV. His & aliis compluribus medicamentis in flumen factis, per Novem vias Edonorum iere : juxta quas Strymonem pontibus junctum invenere. Audientes autem eum locum Novem vias Edonorum appellari, totidem illic pueros ac virgines virorum indigenarum vivos defoderunt. Persicum enim est defodere viventes. nam & Amestrin Xerxis uxorem, jam provectæ ætatis, audio bis septem illustrium Persarum liberos defodisse ad referendam pro se gratiam deo qui sub terra esse fertur.

CXV. Ubi à Strymone progressus est exercitus, illic ad solis occasum est litus, in quo sitam urbem Græcam nomine Argilum præteriit. hæc & quæ super eam est regio, vocatur Bisaltia. Illinc autem, sinum Neptuni templi à læva manu habens, perrexit ad campum nomine Syleum, præteriens Stagyrum Græcam urbem, pervenitque Acanthum, ducens una singulas harum gentium, & item ex accolis montis Pangæi, & ex illis quas superius commemoravi : iis qui maritimi erant, classe, qui procul à mari aberant, terrestri itinere sequentibus. Hanc autem viam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neque confundunt, neque serunt, sed ad mea usque tempora magnopere venerantur.

CXVI. Posteaquam autem Acanthum pervenit Xerxes, præcepit Acanthiis ut hospitalitatem exhiberent eosque Medica veste donavit : laudavitque quod alacres cerneret esse ad bellum, quodque audiret fossam esse absolutam.

CXVII. Xerxe autem apud Acanthum agente contigit ut Artachæes, qui fossæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi spectatus, genere Achæmenides, statura inter Persas [1] procerissima. quippe cui quatuor omnino digiti deerant à longitudine quinque regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominem fato functum, apparatissime eum funeravit, exhibito etiam epulo, ejusque tumulum omnis exercitus extruxit : cui tanquam heroi ex oraculo Acanthii sacrificant,

δύμην. ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος, καλέεται Φιλλίς, κατατείνουσα, τὰ μὲν πρὸς ἑσπέρην, ἐπὶ ποταμὸν Ἀγγίτην, ἐκδιδόντα ἐς τὸν Στρυμόνα· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην, τείνουσα ἐς αὐτὸν τὸν Στρυμόνα, ἐς τὸν οἱ μάγοι ἐκαλλιερέοντο, σφάζοντες ἵππους λευκούς. Φαρμακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμόν, καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοισι ἐν Ἐννέα ὁδοῖσι τοῖσι Ἠδωνῶν, ἐπορεύοντο κατὰ τὰς γεφύρας, τὸν Στρυμόνα εὑρόντες ἐζευγμένον. Ἐννέα δὲ ὁδοὺς πυνθανόμενοι τὸν χῶρον τοῦτον καλέεσθαι, τοσούτους ἐν αὐτῷ παῖδάς τε καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν ἐπιχωρίων ζώοντας κατώρυσσον. Περσικὸν δὲ τὸ ζώοντας κατορύσσειν. ἐπεὶ καὶ Ἄμηστριν τὴν Ξέρξεω γυναῖκα πυνθάνομαι γηράσασαν δὶς ἑπτὰ ἐόντων ἐπιφανέων Περσέων παῖδας ὑπὲρ ἑωυτῆς τῷ ὑπὸ ″ γῆν λεγομένῳ εἶναι θεῷ ἀν- τῆς γῆς. τιχαρίζεσθαι κατορύσσουσαν. Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατός, ἐνθαῦτα πρὸς ἡλίου δυσμέων ἐστὶ αἰγιαλός, ἐν τῷ οἰκημένην Ἄργιλον πόλιν Ἑλλάδα παρεξήιε. αὕτη δέ, καὶ ἡ κατύπερθε ταύτης, καλέεται Βισαλτίη. ἐνθεῦτεν δὲ κόλπον τὸν ἐπὶ Ποσιδηίου ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ἔχων, ἤιε διὰ Συλέος πεδίου καλεομένου, Στάγειρον πόλιν Ἑλλάδα παραμειβόμενος· καὶ ἀπίκετο ἐς Ἄκανθον, ἅμα ἀγόμενος τούτων ἕκαστον τῶν ἐθνέων, καὶ τῶν περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος οἰκεόντων ὁμοίως, καὶ τῶν πρότερον κατέλεξα. τοὺς μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων οἰκημένους, ἐν νηυσὶ στρατευομένους· τοὺς δ᾽ ὑπὲρ θαλάσσης, πεζῇ ἑπομένους. τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην τῇ βασιλεὺς Ξέρξης τὸν στρατὸν ἤλασε, οὔτε συγχέουσι Θρήικες, οὔτ᾽ ἐπισπείρουσι· σέβονταί τε μεγάλως τὸ μέχρι ἐμεῦ. Ὡς δὲ ἄρα ἐς τὴν Ἄκανθον ἀπίκετο, ξεινίην τε ὁ Πέρσης τοῖσι Ἀκανθίοισι προεῖπε, καὶ ἐδωρήσατό σφεας ἐσθῆτι Μηδικῇ· ἐπαίνεέ τε, ὁρέων 266. καὶ τούς, προθύμους ἐόντας ἐς τὸν πόλεμον, καὶ τὸ ὄρυγμα ἀκούων. Ἐν Ἀκάνθῳ δὲ ἐόντος Ξέρξεω, συνήνεικε ὑπὸ νούσου ἀποθανεῖν τὸν ἐπεστεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην, δόκιμον ἐόντα παρὰ Ξέρξῃ, καὶ γένος Ἀχαιμενίδην· μεγάθεΐ τε μέγιστον ἐόντα Περσέων· (ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασιληίων ἀπέλιπε τέσσερας δακτύλους) φωνέοντά τε μέγιστον ἀνθρώπων. ὥστε Ξέρξεα, συμφορὴν ποιησάμενον μεγάλην, ἐξενεῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θάψαι. ἐτυμβοχόεε δὲ πᾶσα ἡ στρατιή. τούτῳ δὲ τῷ Ἀρταχαίῃ θύουσι Ἀκάνθιοι ἐκ θεοπροπίου, ὡς ἥρωϊ,

1 Procerissima (quippe cui quatuor duntaxat digiti, &c.) & cui vox erat præ quovis alio altissima : adeo ut Xerxes, magno damno, &c. funeraverit, exhib.

ἐπονομάζοντες τὸ οὔνομα. βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης, ἀπολομένου Ἀρταχαίεω, ἐποιέετο συμφορήν. Οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι Ἑλλήνων τὴν στρατιὴν, καὶ δειπνίζοντες Ξέρξεα, ἐς πᾶν κακοῦ ἀπικέατο, οὕτω ὥστε ἀνάστατοι ἐκ τῶν οἰκίων ἐγίνοντο· ὅκου γε Θασίοισι ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ πολίων τῶν σφετέρων δεξαμένοισι τὴν Ξέρξεω στρατιὴν, καὶ δειπνίσασι, Ἀντίπατρος ὁ Ὀργέος ἀραιρημένος, τῶν ἀστῶν ἀνὴρ δόκιμος, ὅμοια τῷ μάλιστα ἀπέδεξε ἐς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου τετελεσμένα. Ὡς δὲ παραπλησίως καὶ ἐν τῇσι ἄλλῃσι πόλισι οἱ ἐπεστεῶτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον. τὸ γὰρ δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγίνετο, οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου προειρημένον, καὶ περὶ πολλοῦ ποιεύμενον. τοῦτο μὲν, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τῶν περιαγγελλόντων, δασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι πόλισι οἱ ἀστοὶ, ἄλευρά τε καὶ ἄλφιτα ἐποίευν πάντες ἐπὶ μῆνας συχνούς· τοῦτο δὲ, κτήνεα ἐσίτευον, ἐξευρίσκοντες τιμῆς τὰ κάλλιστα, ἔτρεφόν τε ὄρνιθας χερσαίους, καὶ λιμναίους, ἔν τε οἰκήμασι καὶ λάκκοισι, ἐς ὑποδοχὰς τοῦ στρατοῦ· τοῦτο δὲ, χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ποτήριά τε καὶ ʺ κρητῆρες ἐποιεῦντο, καὶ τἆλλα ὅσα ἐπὶ τράπεζαν τίθεται πάντα. ταῦτα μὲν δὴ αὐτῷ τε βασιλέϊ καὶ τοῖσι ὁμοσίτοισι μετ' ἐκείνου ἐπεποίητο· τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιῇ, τὰ ἐς φορβὴν μοῦνα τασσόμενα. ὅκως δὲ ἀπίκοιτο ἡ στρατιὴ, σκηνὴ μὲν ἔσκε πεπηγυῖα ἑτοίμη, ἐς τὴν αὐτὸς σταθμὸν ποιεέσκετο Ξέρξης, ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἔσκε ὑπαίθριος. ὡς δὲ δείπνου γίνοιτο ὥρη, οἱ μὲν, δεκόμενοι ἔχεσκον πόνον, οἱ δὲ, ὅκως πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τήν τε σκηνὴν ἀνασπάσαντες, καὶ τὰ ἔπιπλα πάντα λαβόντες, οὕτω ἀπελαύνεσκον, λείποντες οὐδὲν, ἀλλὰ φερόμενοι. Ἔνθα δὴ Μεγακρέοντος ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω ἔπος εὖ εἰρημένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτῃσι, πανδημεὶ αὐτοὺς καὶ γυναῖκας, ἐλθόντας ἐς τὰ σφέτερα ἱρὰ, ἵζεσθαι ἱκέτας τῶν θεῶν, παραιτεομένους καὶ τῶν λοιπῶν σφι ἀπαμύνειν τῶν ἐπιόντων κακῶν τὰ ἡμίσεα· τῶν τε παροιχομένων ἔχειν σφι μεγάλην χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δὶς ἑκάστης ἡμέρης ἐνόμισε σῖτον αἱρέεσθαι. παρέχειν γὰρ ἂν Ἀβδηρίτῃσι, εἰ καὶ ἄριστον προείρητο ὅμοια τῷ δείπνῳ παρασκευάζειν, ἢ μὴ ὑπομένειν Ξέρξεα ἐπιόντα, ἢ καταμείναντας, κάκιστα πάντων ἀνθρώπων διατριβῆναι. Οἱ μὲν δὴ

τοὺς κρητῆρας.

nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachææ jacturam se fecisse existimabat. CXVIII At ii Græci qui exercitum excipiebant, quum Xerxi cœnam præberent, in omnem miseriam devenere, adeo quidem ut suis laribus efficerentur extorres. Dum autem Thasii pro suis urbibus quæ in continente sunt Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, vir inter populares illustris, erogavit in cœna quadringenta argenti perfecta talenta. CXIX Eam rem ubi qui præerant proposuere aliis circa urbibus, (tale enim convivium jampridem indictum fuerat, & diu celebratum) hec ubi accepere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc vero oppidani frumentum quod in urbibus erat, inter se distributum molebant, farinamque triticeam hordeaceamque in complures menses faciebant. Ad hæc [1] excogitavere ob pretium optima quæque pecora saginare, & altiles aves habere, terrestres palustresque, in cortibus & in vivariis, ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea argenteaque pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi & iis qui cum illo vescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. [2] Sub adventum autem exercitus, tabernaculum ubi exercitus maneret, statuebatur: reliqui sub dio agebant. CXX Ubi tempus cœnæ aderat, tunc convivatores quidem laborem sustinebant: isti vero quum expleti noctem illic exegerant, postero die revulso tentorio & omni apparatu sumpto, ita abscedebant, nihil relinquentes, sed omnia asportantes. Unde Megacreontis viri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasit Abderitis ut universi, mares pariter ac fœminæ, sua delubra adirent, suppliciterque diis assidentes precarentur ut posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur, nam de præteritis magnam se gratiam illis habere, quod rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consuesset. Fore enim ut Abderitæ, si juberentur ut etiam prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxem advenientem, aut præstolati, pessime inter omnes homines affligerentur. CXXI Et isti quidem quanquam

1 Pulcherrimas quasque pecudes pretio comparantes, saginabant, altilesques aves habebant, terrestr.
2 Quum autem advenit exercitus, paratum quidem fuit tabernaculum, vel, *tentorium*, quod fixerant, quo ipse Xerxes pro diversorio utebatur: reliquus autem exercitus sub dio agebat. Ubi autem cœnæ tempus adfuit, tunc conviv.

gravate

gravate, tamen quod sibi imponebatur exequebantur. Xerxes vero ex Acantho duces classis à se dimisit, jussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita à qua ipse sinus habet cognomen. Hanc enim compendiarim magis viam esse audiebat. nam è Dorisco ad Acanthum usque ita instructus exercitus iter fecerat, tripartito divisus omnis, jussu Xerxis: ut una pars secundum mare iret pariter cum classe, cui partipræerant Mardonius & Masistes: altera per mediterranea cui præerant Trintatæcumes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo.

CXXII. ¶ Nauticus porro exercitus ubi à Xerxe discessit, fossam enavigavit in Atho depressam ac perductam ad sinum in quo Assa & Pidorus & Singus & Sarga urbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto commilitio, perrexit ire ad sinum Thermæum: circumvectusque Ampelon promontorium Toronæum, præternavigavit has Græcas urbes, (unde & naves & commilitium sumpsit) Toronam, Galepson, Sermylam, Mecybernam, Olynthum: quæ regio nunc Sithonia nominatur.

CXXIII. Ab eo promontorio Ampeli præcidens mare usque ad promontorium Canastræum, totam fere Pallenam prætervectus est, illinc quoque & naves & commilitium sumpsit, ex Potidæa, ex Aphyti, ex Nova urbe, ex Æga, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt urbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernavigata hac regione, ad præstitutum locum pervenit, sumptis etiam militibus è vicinis Pallenæ urbibus ac Thermæo sinui conterminis: quibus hæc nomina sunt, Lipaxus, Combrea, Lissæ, Gigonus, Campsſ, Smila, Ænea. quarum regio adhuc Crossæa nominatur, Ab Ænea autem, (in qua finis enumerandarum urbium mihi factus est) jam ad ipsum Thermæum sinum cursus classis extitit, & ad terram Mygdoniam: donec ad Thermam, quo præceptum erat, perventum est, & ad urbem Sindum & ad Chalestram super Axium sitam flumen, quod Mygdoniam terram dirimit à Bottiæide: cujus terræ Bottiæidis arctum ad mare locum obtinent urbes Ichnæ & Pella.

CXXIV. Hic navales copiæ circa flumen Axium & urbem Thermā & alias in medio horum urbes

πεζόμενοι, ὁμοίως τὸ ἐπιτασσόμενον ἐπετέλεον. Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου ἐντειλάμενος τοῖσι στρατηγοῖσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἑωυτοῦ τὰς νέας πορεύεσθαι· Θέρμῃ δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένῃ, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει. ταύτῃ γὰρ ἐπυνθάνετο συντομώτατον εἶναι. μέχρι μὲν γὰρ Ἀκάνθου ὧδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορίσκου τὴν ὁδὸν ἐποιέετο· τρεῖς μοίρας ὁ Ξέρξης δασάμενος πάντα τὸν πεζὸν στρατὸν, μίαν αὐτέων ἔταξε παρὰ θάλασσαν ἰέναι ὁμοῦ τῷ ναυτικῷ. ταύτης μὲν δὴ ἐστρατήγεον Μαρδόνιός τε καὶ Μασίστης. ἑτέρη δὲ τεταγμένη ἤιε τοῦ στρατοῦ τριτημορὶς τὴν μεσόγαιαν, τῆς ἐστρατήγεον Τρινταιάιχμης τε καὶ Σέργις. ἡ δὲ τρίτη τῶν μοιρέων μετ' ἧς ἐπορεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἤιε μὲν τὸ μέσον αὐτέων, στρατηγοὺς δὲ παρείχετο Σμερδόνεά τε καὶ Μεγάβυζον.

γρ. Τειλανταίχμης.

267.

Ὁ μὲν νυν ναυτικὸς στρατὸς ὡς ἀπείθη ὑπὸ Ξέρξεω, καὶ διέπλωσε τὴν διώρυχα τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ γενομένην, διέχουσαν δὲ ἐς κόλπον ἐν τῷ Ἄσσα τε πόλις καὶ Πίδωρος καὶ Σίγγος καὶ Σάργη οἴκηνται, ἐνθεῦτεν, ὡς καὶ ἐκ τουτέων τῶν πολίων στρατιὴν παρέλαβε, ἔπλεε ἀπιέμενος ἐς τὸν Θερμαῖον κόλπον. κάμπτων δὲ Ἄμπελον τὴν Τορωναίην ἄκρην, παραμείβετο Ἑλληνίδας τάσδε πόλις, (ἐκ τῶν νέας τε καὶ στρατιὴν παρέλαβε) Τορώνην, Γαληψὸν, Σερμύλην, Μηκύβερναν, Ὄλυνθον. ἡ μὲν νυν χώρη αὕτη, Σιθωνίη καλέεται. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω, συντάμνων ἀπ' Ἀμπέλου ἄκρης ἐπὶ Καναστραίην ἄκρην, τὸ δὴ πάσης τῆς Παλλήνης ἀνέχει μάλιστα, ἐνθεῦτεν νέας τε καὶ στρατιὴν παρελάμβανε ἐκ Ποτιδαίης, καὶ Ἀφύτιος, καὶ Νέης πόλιος, καὶ Αἰγῆς, καὶ Θεράμβω, καὶ Σκιώνης, καὶ Μένδης, καὶ Σάνης. αὗται γάρ εἰσι αἱ τὴν νῦν Παλλήνην, πρότερον δὲ Φλέγρην καλεομένην νεμόμεναι. παραπλέων δὲ καὶ ταύτην τὴν χώρην, ἔπλεε ἐς τὸ προειρημένον, παραλαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν προσεχέων πολίων τῇ Παλλήνῃ, ὁμουρεουσέων δὲ τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ· τῇσι οὐνόματά ἐστι τάδε, Λίπαξος, Κώμβρεια, Λισαὶ, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλα, Αἴνεια. ἡ δὲ τουτέων χώρη, Κροσσαίη ἔτι καὶ ἐς τόδε καλέεται. Ἀπὸ δὲ Αἰνείης, ἐς τὴν ἐτελεύτων καταλέγων τὰς πόλις, ἀπὸ ταύτης ἤδη ἐς αὐτόν τε τὸν Θερμαῖον κόλπον ἐγίνετο τῷ ναυτικῷ στρατῷ πλόος, καὶ γῆν τὴν Μυγδονίην. πλέων δὲ ἀπίκετο ἔς τε τὴν προειρημένην Θέρμην, καὶ Σινδόν τε πόλιν καὶ Χαλέστρην, ἐπὶ τὸν Ἄξιον ποταμὸν, ὃς οὐρίζει χώρην τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττιαιΐδα· τῆς ἔχουσι τὸ παρὰ θάλασσαν στεινὸν χωρίον πόλις Ἴχναι τε καὶ Πέλλα. Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς, αὐτοῦ παρὰ Ἄξιον ποταμὸν, καὶ πόλιν Θέρμην, καὶ τὰς μεταξὺ πόλις

περιμένοντες βασιλέα, ἐστρατοπεδεύετο. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου, τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ, βουλόμενος ἐς τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι. ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς ἐπὶ ποταμὸν Χείδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἀρξάμενος, ῥέει διὰ Μυγδονίης χώρης, καὶ ἐξίει παρὰ τὸ ἕλος τὸ ἐπ᾽ Ἀξίῳ ποταμῷ. Πορευομένῳ δὲ ταύτῃ, λέοντές οἱ ἐπεθήκαντο τῇσι σιτοφόροισι καμήλοισι. καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας, καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἤθεα, ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἅπτοντο οὔτε ὑποζυγίου, οὔτε ἀνθρώπου, οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐκεράιζον μούνας. θωυμάζω δὲ τὸ αἴτιον, ὅ, τι κοτὲ ἦν, τῶν ἄλλων τὸ ἀναγκάζον ἀπεχομένους τοὺς λέοντας, τῇσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι· τὸ μήτε πρότερον ὀπώπεσαν θηρίον, μήτ᾽ ἐπεπειρέατο αὐτοῦ. Εἰσὶ δὲ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ, καὶ βόες ἄγριοι, τῶν τὰ κέρεα ὑπερμεγάθεά ἐστι τὰ ἐς τοὺς Ἕλληνας φοιτέοντα. οὖρος δὲ τοῖσι λέουσί ἐστι ὅ, τε δι᾽ Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος, καὶ ὁ δι᾽ Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος. οὔτε γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἠῶ τοῦ Νέστου οὐδαμόθι πάσης τῆς ἔμπροσθεν Εὐρώπης ἴδοι τις ἂν λέοντα, οὔτε πρὸς ἑσπέρης τοῦ Ἀχελῴου ἐν τῇ ὑπολοίπῳ ἠπείρῳ, ἀλλ᾽ ἐν τῇ μεταξὺ τούτων τῶν ποταμῶν γίνονται. Ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην ἀπίκετο ὁ Ξέρξης, ἵδρυσε αὐτοῦ τὴν στρατιήν. ἐπέσχε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ στρατοπεδευόμενος τὴν παρὰ θάλασσαν χώρην, τοσήνδε· ἀρξάμενος ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τῆς Μυγδονίης, μέχρι Λυδίεώ τε ποταμοῦ καὶ Ἁλιάκμονος, οἳ οὐρίζουσι γῆν τὴν Βοττιαιίδα τε καὶ Μακεδονίδα, ἐς τὠυτὸ ῥέεθρον τὸ ὕδωρ συμμίσγοντες. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισι οἱ βάρβαροι. τῶν δὲ καταλεχθέντων τούτων ποταμῶν, ἐκ Κρηστωναίων ῥέων Χείδωρος, μοῦνος οὐκ ἀντέχρησε τῇ στρατιῇ πινόμενος, ἀλλ᾽ ἐπέλιπε.

268. Ξέρξης δὲ ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης ὄρεα τὰ Θεσσαλικὰ, τόν τε Ὄλυμπον καὶ τὴν Ὄσσαν, μεγάθεΐ τε ὑπερμήκεα ἐόντα, διὰ μέσου τε αὐτῶν αὐλῶνα στεινὸν πυνθανόμενος εἶναι, δι᾽ οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, ἀκούων τε εἶναι ταύτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπεθύμησε πλώσας θεήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ· ὅτι τὴν ἄνω ὁδὸν ἔμελλε ἐλᾶν διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων ἐς Περαιβοὺς παρὰ Γόννον πόλιν· ταύτῃ γὰρ ἀσφαλέστατον ἐπυνθάνετο εἶναι. ὡς δὲ ἐπεθύμησε, καὶ ἐποίεε ταῦτα, ἐσβὰς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τήνπερ ἐσέβαινε αἰεὶ ὅκως τι ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημήιον καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνάγεσθαι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. Ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο, καὶ ἐθεήσατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ,

ꝑ ἐπιλοίπῳ.

stativa habuere, regem opperientes. Huc pervenire volens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copiis mediterranea præcidebat, peragrans Pæonium agrum atque Crestonicum, super amnem Chidorum, qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ est supra Axium evolvitur. Hac iter faciente Xerxe, leones CXXV. impetum dederunt in camelos qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eo descenderunt, nulloque alio neque jumento neq; homine tacto, in camelos grassati sunt. 1 Cujus rei causam admiror, quod leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab invadendis camelis: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec viderant. Sunt autem CXXVI. per ea loca leones multi, & boves agrestes prægrandibus cornibus, quæ ad Græcos veniunt. Leonum autem terminus est Abderorum flumen Nestus, & Achelous, qui per Acarnaniam fluit. nam nemo aut ad auroram trans Nestum usquam gentium viserit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperum in reliqua continente: sed in horum fluviorum medio leones gignuntur. Post- CXXVII. quam autem Thermam venit Xerxes, ibi substitit, tantum maritimi spatii occupantibus castris quantum est ab urbe Therma & Mygdonia usque ad confluentem Lydei & Haliacmonis, ubi agrum Bottiæicum Macedonicumque discerminant. In his locis stativa habuere barbari: quibus potantibus solus ex iis qui commemorati sunt amnibus Chidorus e Crestonæis fluens non suppetiit, sed defecit. Xerxes è Therma prospici- CXXVIII. ens Thessalicos montes, Olympum & Ossam, præcelsæ magnitudinis, audiensque in medio eorum anfractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic viam esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est navigandi ad ostium Penei inspiciundum: quia superiorem viam tenenti erat eundum per Macedones superne habitantes ad Peræbos, præter Gonnum urbem. nam hac tutissimum iter esse audiebat. ¶ Atque ut concupivit, ita & fecit. Itaque conscensa navi Sidonia, (quam semper conscendebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit signum cæteris navibus proficiscendi, relictis illic terrestribus copiis. Eo postquam pervenit, ostia Penei contemplantem

1 Miror autem qui fieret ut leones à cæteris quidem abstinerent, camelos autem invaderent: quod animal, &c.

ingens

ingens admiratio quum subiret, accitos viæ ductores interrogavit nunquid flumen posset averti, ut alibi mare ingrederetur.

CXXIX. Narratur autem Thessalia quondam lacus fuisse, utpote conclusa undique præaltis montibus. nam quod Thessaliæ ad auroram spectat, id Pelion & Ossa junctis inter se radicibus præcludunt: quod ad ventum aquilonem, id Olympus: quod ad Hesperum, id Pindus: quod ad meridiem & ventum austrum, id Othrys: quod inter hos montes medium, id Thessalia est, ita devexa ut cum alii frequentes amnes in eam defluant, tum hi quinque præcipui, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus: qui è montibus Thessaliam cingentibus in eam planitiem confluentes, per unum anfractum & eum arctum in mare evadunt, in unam aquam omnes redacti: qui simulac confluentem fecerunt, Peneus retento suo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam, quum nondum esset hic anfractus per quem flumina mearent, hos fluvios & præterea lacum Bœbeidem non fuisse nominatos quemadmodum nunc, & tamen non minus quam nunc fluxisse, sed suis fluentis omnem Thessaliam effecisse pelagus. Ipsi quidem Thessali memorant Neptunum fecisse convallem per quam meat Peneus, haud absurde sentientes. qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræmotu diducta sunt, hujus dei esse opera, ei cernenti hunc locum videtur Neptunus id fecisse. namque diductio illa montium (ut mihi videtur) terræmotus est opus.

CXXX. Xerxi autem interroganti nunquid alibi exirent in mare ostia Peuci, deductores sui rem compertam habentes, Rex, inquiunt, nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quam iste hic. cuncta enim undique montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur, Solertes sunt viri Thessali, qui suæ sibi imbecillitatis conscii, jampridem cum alia præviderunt, tum vero hoc, quod regionem habeant facilem occupatu, & mature expugnabilem. Solum enim hoc esse negocium, flumen, obstructo anfractu, aversoque alveo per quem meat, in eorum terram inducere, à quo omnis Thessalia præter montes aquis obduceretur. 1 Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniam Thessali è Græcis principes regi sese tradiderant,

ἐν θώυματι μεγάλῳ ἐνέσχετο. καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ, εἴρετο εἰ τὸν ποταμόν ἐστι παρατρέψαντα, ἑτέρῃ ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν. Τὴν δὲ Θεσσαλίην λόγος ἐστὶ τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην, ὥστε γε συγκεκληϊσμένην πάντοθεν ὑπερμήκεσι οὔρεσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἠῶ ἔχοντα, τό, τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὄσσα ἀποκλήιει, συμμίσγοντα τὰς ὑπωρείας ἀλλήλοισι· τὰ δὲ πρὸς βορέω ἀνέμου, Οὔλυμπος· τὰ δὲ πρὸς ἑσπέρην, Πίνδος· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον, ἡ Ὄθρυς. τὸ μέσον δὲ τούτων τῶν λεχθέντων οὐρέων ἡ Θεσσαλίη ἐστί, ἐοῦσα κοίλη. ὥστε ″ ὧν ποταμῶν καὶ ἄλλων συχνῶν ἐς αὐτὴν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πηνειοῦ, καὶ Ἀπιδανοῦ, καὶ Ὀνοχώνου, καὶ Ἐνιπέος, καὶ Παμίσου· οἱ μέν νυν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικληιόντων τὴν Θεσσαλίην ὀνομαζόμενοι, δι᾽ ἑνὸς αὐλῶνος καὶ τούτου στεινοῦ, ἔκροον ἔχουσι ἐς θάλασσαν, προσυμμίσγοντες τὸ ὕδωρ πάντες ἐς τὠυτό· ἐπεὰν δὲ συμμιχθέωσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ ὀνόματι κατακρατέων, ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους ποιέει εἶναι. τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται, οὐκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου, τοὺς ποταμοὺς τούτους, καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν Βοιβηΐδα λίμνην, οὔτε ὀνομάζεσθαι κατάπερ νῦν, ῥέειν τε οὐδὲν ἧσσον ἢ νῦν· ῥέοντας δέ, ποιέειν τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλαγος. αὐτοὶ μέν νυν Θεσσαλοί φασι Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα, δι᾽ οὗ ῥέει ὁ Πηνειός· οἰκότα λέγοντες. ὅστις γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν σείειν, καὶ τὰ διεστεῶτα ὑπὸ σεισμοῦ, τοῦ θεοῦ τούτου ἔργα εἶναι, κἂν ἐκεῖνο ἰδὼν, φαίη Ποσειδέωνα ποιῆσαι. ἔργον γάρ ἐστι σεισμοῦ, (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) ἡ διάστασις τῶν οὐρέων. Οἱ δὲ κατηγεόμενοι, εἰρομένου Ξέρξεω εἰ ἔστι ἄλλη ἔξοδος ἐς θάλασσαν τῷ Πηνειῷ, ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως, εἶπον, Βασιλεῦ, ποταμῷ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἐξήλυσις ἐς θάλασσαν κατήκουσα, ἀλλ᾽ ἥδε αὐτή. ὄρεσι γὰρ περιεστεφάνωται πᾶσα ἡ Θεσσαλίη. Ξέρξεα δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς ταῦτα, Σοφοὶ ἄνδρες εἰσὶ Θεσσαλοί. ταῦτ᾽ ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο, γνωσιμαχέοντες καὶ τἆλλα, καὶ ὅτι χώρην ἄρα εἶχον εὐαίρετόν τε καὶ ταχυάλωτον. τὸν γὰρ ποταμὸν πρῆγμα ἂν ἦν μοῦνον ἐπεῖναί σφεων ἐπὶ τὴν χώρην, χώματι ἐκ τοῦ αὐλῶνος ἐκβιβάσαντα, καὶ παρατρέψαντα δι᾽ ὧν νῦν ῥέει ῥεέθρων. ὥστε Θεσσαλίην πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑπόβρυχα γενέσθαι. ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλεύεω παῖδας, ὅτι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐόντες Θεσσαλοὶ ἔδοσαν ἑωυτοὺς βασιλέϊ,

″ γρ. ὧν τῶν ποτ.

1 Hæc autem quæ dicebat, ad Aleuæ liberos spectabant, quod quum Thessali essent, primi inter Græcos regi se tradidissent, ——

δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ παντός σφεας τοῦ ἔθνεος ἐπαγγέλλεσθαι φιλίην. εἴπας δὲ ταῦτα, καὶ θεησάμενος, ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην. Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς. τὸ γὰρ δὴ οὖρος τὸ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς τριτημορίς, ἵνα ταύτῃ διεξίῃ ἅπασα ἡ στρατιὴ ἐς Περραιβούς. οἱ δὲ δὴ κήρυκες οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ γῆς αἴτησιν, ἀπικέατο,

269. οἱ μὲν, κενοί, οἱ δὲ, φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ. Τῶν δὲ δόντων ταῦτα ἐγένοντο οἵδε, Θεσσαλοί, Δόλοπες, Ἐνιῆνες, Περραιβοί, Λοκροί, Μάγνητες, Μηλιέες· Ἀχαιοὶ οἱ Φθιῶται, καὶ Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοί, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων. ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὅρκιον, οἱ τῷ βαρβάρῳ πόλεμον ἀειράμενοι. τὸ δὲ ὅρκιον ὧδε εἶχε· Ὅσοι τῷ Πέρσῃ ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς, Ἕλληνες ἐόντες, μὴ ἀναγκασθέντες, καταστάντων σφι εὖ τῶν πρηγμάτων, τούτους δεκατεῦσαι τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ. τὸ μὲν δὴ ὅρκιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι. Ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ ἀπέπεμψε Πέρσης ἐπὶ γῆς αἴτησιν κήρυκας, τῶνδε εἵνεκα· πρότερον Δαρείου πέμψαντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ μὲν αὐτέων, τοὺς αἰτέοντας ἐς τὸ βάραθρον, οἱ δ' ἐς φρέαρ ἐμβαλόντες, ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐκ τούτων φέρειν παρὰ βασιλέα. τούτων μὲν εἵνεκα οὐκ ἀπέπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας. ὅ, τι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας συνήνεικε ἀνεθέλητον γενέσθαι, οὐκ ἔχω " εἶπαι, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηιώθη. ἀλλὰ τοῦτο οὐ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι. Τοῖσι δὲ ὦν Λακεδαιμονίοισι μῆνις κατέσκηψε Ταλθυβίου τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου ἱρόν. εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου, Ταλθυβιάδαι καλεόμενοι, τοῖσι αἱ κηρυκηΐαι αἱ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι γέρας δέδονται. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖσι Σπαρτιήτῃσι καλλιερῆσαι θυομένοισι οὐκ ἐδύνατο· τοῦτο δ' ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἦν σφι. ἀχθομένων δὲ καὶ συμφορῇ χρεωμένων Λακεδαιμονίων, ἁλίης τε πολλάκις συλλεγομένης, καὶ κήρυγμα τοιόνδε ποιευμένων, εἴ τις βούλοιτο Λακεδαιμονίων πρὸ τῆς Σπάρτης ἀποθνήσκειν, Σπερθίης τε ὁ Ἀνηρίστου καὶ Βοῦλις ὁ Νικόλεω, ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσει τε γεγονότες εὖ, καὶ χρήμασι ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα, ἐθελονταὶ ὑπέδυσαν ποινὴν τίσαι Ξέρξῃ τῶν Δαρείου κηρύκων τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων. οὕτω Σπαρτιῆται τούτους ὡς ἀποθανευμένους ἐς Μήδους ἀπέπεμψαν. Αὐτή τε ἡ

" τοῦ εἶπαί τι,

ratus id illos per totam nationem divulgaturos. Hoc loquutus, & locum contemplatus. Thermam renavigavit.

CXXXI. Ubi complures dies circa Pieriam est commoratus (nam montem Macedonicum, ut illac in Peræbos omnis transiret exercitus, tertia ejus pars repurgabat) eodem [1] legati qui dimissi in Græciam fuerant ad terram petendam, regressi sunt partim inanes, partim terram & aquam afferentes.

CXXXII. Quam qui dederunt eorum, hi fuere, Thessali, Dolopes, Enienses, Peræbi, Locri, Magnetes, Melienses, Achæi, Phthiotæ & Thebani, cæterique Bœoti præter Thespienses & Platæenses : [2] cum quibus ii Græci *Peræbi* percusserant fœdus qui bellum adversus barbarum sumpserant. fœdus autem ita habebat : Quicunque Græci se dedidissent Persæ, non adacti necessitate, [3] eorum decimum quenque, rebus bene constitutis, se deo qui Delphis est, devoturos. Ita apud Græcos jusjurandum se habebat.

CXXXIII. ¶ Xerxes autem neque Athenas neque Spartam legatos terram petitum miserat, ob id quod quos ante Darius ad hoc ipsum misisset, eorum alios isti in barathrum, alios in puteum dejecerant, jubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regem. Hac de causa nullos illuc ad petendum misit. Et Atheniensibus quidem, quod ita [4] legatos tractarint, quid triste contigerit non queo dicere, nisi quod eorum solum cum urbe vastatum est: quod tamen ipsum non ea causa suspicor contigisse.

CXXXIV. Lacedæmoniis vero ira Talthybii, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. est autem Spartæ Talthybii templum, cum ejus posteris qui Talthybiadæ nominantur, quibus honos [5] legationis Spartanorum semper tribuitur. Itaque post eam rem Spartiatæ, quum læta exta eis non essent, inque diu contingeret, pertæsi hujus calamitatis Lacedæmoniorum, cœtu frequenter coacto hoc edictum proposuere , siquis Lacedæmoniorum vellet pro Sparta occumbere. Tunc Sperthies Aneristi & Bulis Nicolai filius , viri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, ultro se obtulerunt ad satisfaciendum sua pœna Xerxi Darii filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquam mortem obituros, miserunt ad Medos.

CXXXV. Digna autem ad-

——existimabatque Xerxes illos à tota natione amicitiam, *vel, confœderationem*, sibi spondere. *Id est, Hæc autem dicebat de Thessalis ratione habita illius quod Aleuadæ fecerant. sperabat enim totam nationem factum illorum imitaturam.* 1 Caduceatores 2 Adversus quos ii Græci percusserunt fœd. 3 Hos, rebus bene constit. ad solvendam deo Delphico decimam adigere. *Potest tamen & paulo aliter exponi* δεκατεῦσαι. 4 Caduceatores 5 Obeundorum præconiorum ex Sparta

mita-

miratione cum hæc audacia horum virorum, tum verba ab eis habita. nam Susa tendentes, ad Hydarnem Persam Asianæ oræ maritimæ præfectum venerunt: qui eos hospitaliter munificeque acceptos, his verbis interrogavit, Viri Lacedæmonii, quid *ita* respuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo statu quam scit honore prosequi rex viros egregios, [1] vos itidem honoraturus si vos ipsi ei dederitis. Videamini modo apud eum viri egregii: quoniam singuli vestrûm rege donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respondentes, Hydarnes, inquiunt, non ex æquo consilium tuum ad nos spectat atque ad te, qui condicionis quam suades expertus es, nostræ inexpertus. nam eam quidem nosti: libertatem autem nondum expertus es, utrum sit dulcis an non. quæ si tibi experta foret, non ut hastis sed ut securibus pro ea dimicaremus, nobis suaderes. Hæc Hydarni

CXXXVI. responderunt. Dehinc vero ut ascenderunt Susa, & in conspectum regis venerunt, principio jubentibus satellitibus ac vim afferentibus ut procumbentes regem adorarent, [2] & per capita eos ad id agendum impingentibus, negaverunt se unquam id esse facturos. neque enim sibi esse consuetudinem hominem adorandi, neque se ad id venisse. Posteaquam autem in hoc repugnaverant, secundo loco hæc & his similia dixere, Rex Medorum, nos miserunt Lacedæmonii ad luendam pœnam pro iis [3] legatis qui Spartæ interiere. Hæc istis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negavit se fore Lacedæmoniis similem, illos enim interimendis legatis jus omnium hominum confudisse: se vero quod illis exprobraret, id non esse facturum: neque, eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturum.

CXXXVII Hac re per Spartiatas gesta, impræsens ira Talthybii cessavit: etsi Spartam reversis Sperthie & Bule, [4] longo deinde tempore interjecto excitatum est inter Peloponnenses & Athenienses bellum, ut Lacedæmonii aiunt. quod mihi divinitus maxime videtur esse gestum:

τόλμα τουτέων τῶν ἀνδρῶν θώματος ἀξίη, καὶ τάδε πρὸς τούτοισι τὰ ἔπεα. πορευόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα, ἀπικνέονται παρὰ Ὑδάρνεα. ὁ δὲ Ὑδάρνης ἦν μὲν γένος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν παραθαλασσίων ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ· ὅς σφεας, ξείνια προθέμενος, ἱστία. ξεινίζων δὲ, εἴρετο τάδε, Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλέϊ φίλοι γενέσθαι; ὁρᾶτε γὰρ ὡς ἐπίσταται βασιλεὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς τιμᾷν, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρήγματα ἀποβλέποντες· οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δοίητε ὑμέας αὐτοὺς βασιλέϊ, (δεδόξασθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι ἀγαθοὶ) ἕκαστος ἂν ὑμέων ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος, δόντος βασιλῆος. πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε, Ὑδάρνες, οὐκ ἐξ ἴσου γίνεται ἡ συμβουλίη ἡ ἐς ἡμέας τείνουσα. τοῦ μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλεύεις, τοῦ δὲ ἄπειρος ἐών. τὸ μὲν γὰρ δοῦλος εἶναι ἐξεπίστεαι, ἐλευθερίης δὲ οὔκω ἐπειρήθης, οὔτ᾽ εἰ ἔστι γλυκὺ, οὔτ᾽ εἰ μή. εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαιο, οὐκ ἂν δόρασι συμβουλεύοις ἡμῖν περὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ πελέκεσι. ταῦτα μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψαντο. Ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα, καὶ βασιλέϊ ἐς ὄψιν ἦλθον, πρῶτα μὲν, τῶν δορυφόρων κελευόντων, καὶ ἀνάγκην σφι προσφερόντων προσκυνέειν βασιλῆα προσπίπτοντας, οὐκ ἔφασαν, ὠθεόμενοι ὑπ᾽ αὐτέων ἐπὶ κεφαλὴν, ποιήσειν ταῦτα οὐδαμά. οὔτε γάρ σφι ἐν νόμῳ εἶναι ἄνθρωπον προσκυνέειν, οὔτε κατὰ ταῦτα ἥκειν. ὡς δὲ ἀπεμαχέσαντο τοῦτο, δεύτερά σφι λέγουσι τάδε, καὶ λόγου τοιοῦδε ἐχόμενα, Ὦ βασιλεῦ Μήδων, ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων κηρύκων, ποινὴν ἐκείνων τίσοντας. λέγουσι δὲ αὐτοῖσι ταῦτα, Ξέρξης ὑπὸ μεγαλοφροσύνης, οὐκ ἔφη ὅμοιος ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι· κείνους μὲν γὰρ συγχέαι τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα, ἀποκτείναντας κήρυκας· αὐτὸς δὲ, τὰ ἐκείνοισι ἐπιπλήσσει, ταῦτα οὐ ποιήσειν, οὐδ᾽ ἀνταποκτείνας ἐκείνους, ἀπολύσειν Λακεδαιμονίους τῆς αἰτίης. Οὕτω ἡ Ταλθυβίου μῆνις, καὶ 270 ταῦτα ποιησάντων Σπαρτιητέων, ἐπαύσατο τὸ παραυτίκα, καίπερ ἀπονοστησάντων ἐς Σπάρτην Σπερθίεώ τε καὶ Βούλιος. χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολλῷ ἐπηγέρθη κατὰ τὸν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, ὡς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι.

1 Sic & vos, si regi vos tradatis, ab illo singuli (quippe qui magnam de vestra fortitudine opinionem conceperit) principatum *alicujus* nationis Græcæ sitis consequuturi. Ad quæ illi respondentes, Hydarnes inquiunt, non das nobis par utrinque consilium. tu enim qui nobis consilium das, unum expertus es, alterum nequaquam. nam servus esse didicisti. at libertas dulcis sit necne, nondum es expertus. Si enim illam expertus esses, non ut hastis &c. *Illud* οὐκ ἐξ ἴσου *&c. potest & ita verti*, Non pari utrinque ratione das nobis consilium, *q. d. Quum suades nobis ut condicionem tuam nostræ anteponamus, res duas inter se comparas non tibi æqualiter notas Illud autem* ὁρᾶτε *potest etiam verti* Cernitis, *& fortaße melius.* 2 Negaverunt se, vel si in caput protruderentur, hæc ullo modo facturos. *Alioqui phrasis illa* Præcipitem dari *significat. Eo autem sensu quem Valla sequutus est, videtur dicturus fuisse potius Herodotus,* καὶ ἀνάγκην προσφερόντων, καὶ ἐπὶ κεφαλὴν αὐτοὺς ὠθεόντων. *Sed alteri sensui videtur aptius fore* οὐδ᾽ ὠθεόμενοι 3. Caduceatoribus 4 Sed longo post tempore rursum excitata fuit in bello Peloponnesiorum & Atheniensium, ut Laced. aiunt. quod mihi divin.m. contigisse videtur.

ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις, οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ ἐξῆλθε, τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε· τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς παῖδας τῶν ἀνδρῶν τούτων τῶν ἀναβάντων πρὸς βασιλῆα διὰ τὴν μῆνιν, ἐς Νικόλαν τε τὸν Βούλιος, καὶ ἐς Ἀνήριστον τὸν Σπερθίεω, ὃς εἷλε ἁλιέας τοὺς ἐκ Τίρυνθος, ὁλκάδι καταπλώσας πλήρεϊ ἀνδρῶν, δῆλον ὦν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μήνιος. οἱ γὰρ πεμφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, προδοθέντες δὲ ὑπὸ Σιτάλκεω τοῦ Τήρεω, Θρηΐκων βασιλῆος, καὶ Νυμφοδώρου τοῦ Πύθεω ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω, ἥλωσαν κατὰ Βισάνθην τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἀπαχθέντες ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων· μετὰ δὲ αὐτέων, καὶ Ἀριστέας ὁ Ἀδειμάντου, Κορίνθιος ἀνήρ. ταῦτα μέν νυν πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον ἐγένετο τοῦ βασιλέος στόλου. Ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον. ἡ δὲ στρατηλασίη ἡ βασιλέος οὔνομα μὲν εἶχε ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, κατίετο δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἐν ὁμοίῳ πάντες ἐποιεῦντο. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ τῷ Πέρσῃ, εἶχον θάρσος ὡς οὐδὲν πεισόμενοι ἄχαρι πρὸς τοῦ βαρβάρου· οἱ δὲ οὐ δόντες, ἐν δείματι μεγάλῳ κατέστασαν, ἅτε οὔτε νεῶν ἐουσέων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιομάχων δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα, οὔτε βουλομένων τῶν πολλῶν ἀντάπτεσθαι τοῦ πολέμου, μηδιζόντων δὲ προθύμως. Ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνώμην ἀποδέξασθαι, ἐπίφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀνθρώπων, ὅμως δὲ, τῇ γέ μοι φαίνεται εἶναι ἀληθὲς, οὐκ ἐπισχήσω. οἱ Ἀθηναῖοι καταρρωδήσαντες τὸν ἐπιόντα κίνδυνον, ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, ἢ καὶ μὴ ἐκλιπόντες, ἀλλὰ μείναντες, ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ξέρξῃ, κατὰ τὴν θάλασσαν οὐδαμοὶ ἂν ἐπειρῶντο ἀντιεύμενοι βασιλέϊ. εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἠντιοῦτο Ξέρξῃ, κατά γε ἂν τὴν ἤπειρον τοιάδε ἐγένετο· εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν ἐληλαμένοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, προδοθέντες ἂν Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν συμμάχων οὐκ ἑκόντων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης, κατὰ πόλις ἁλισκομενέων ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου, ἐμουνώθησαν. μουνω-

[1] quia ira Talthybii nuncios corripuerit, nec prius quieverit. Quod autem ira inciderit in eorum qui ad regem ascenderunt filios, Nicolan Eulis, & Aneristum Sperthiei filium, qui piscatores Tirynthios in navi oneraria plena viris navigantes cepit, manifestum est apud me divinitus id factum esse, ex ira dei: quod nuncii qui in Asiam à Lacedæmoniis mittebantur, proditi à Sitalce Tirei filio Thracum rege, & à Nymphodoro Pythei filio viro Abderita, excepti sunt juxta Bisantem quæ est in Hellesponto, & adducti in Atticam, ab Athenienfibus necati sunt: cumque iis Aristeas Adimanti filius, Corinthius. Verum hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt. ¶ Quæ expeditio CXXXVIII (ut ad superiorem orationem redeam) nomine quidem tendebat contra Athenas, re tamen vera contra cunctam Græciam. Eam diu ante Græci quum audissent, non perinde omnes affecti sunt, nam ii qui terram & aquam dederant Persæ, fiduciam animo præsumebant tanquam nihil ingratum passuri à barbaro: qui non dederant, magno in metu versabantur. quippe quum nulla tanta classis esset in Græcia quæ posset excipere invadentem, præsertim plerisque bellum detrectantibus, & libenter ad partes Medorum inclinantibus. Hoc CXXXIX. ego loco necesse habeo ferre sententiam apud multos quidem homines invidiosam, [2] non tamen quod mihi videtur verum dissimulabo: an Athenienses formidantes periculum quod impendebat, patriam deseruissent: an, non deserentes sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino adversus regem in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi, atque hæc in continenti gesta essent: an etiam multæ loricæ essent muris inductæ à Peloponnensibus per Isthmum: an proditi à sociis Lacedæmonii, iisque non voluntariis, sed per urbes à classe barbara occupatis, ac deserti fuissent: desertique & magna opera aggressi, generose occubuissent: an hæc passi essent: an,

θέντες δὲ ἂν, καὶ ἀποδεξάμενοι ἔργα μεγάλα, " γενναῖα, ἀπέθανον γενναίως. ἢ ταῦτα ἂν ἔπαθον, ἢ

1 Talthybii enim iram in nuncios incubuisse, nec cessavisse priusquam discessissent, *qui ad luendam pro illis pœnam mittebantur*, id æquitas postulabat: at vero ingruisse illam in eorum filios qui ad regem ob iram illam ascenderant, Nicolan Bulis, *&c. Sed non videtur mendo vel potius mendis carere totus hic locus, præsertimque illud* ἐξῆλθε, *pro quo* ἐξῆλθον *lego; eo sensu quem hic indicavi, qui tamen nec ipse mihi satisfacit.* 2 Non tamen quod mihi ver. esse vid. subticebo. Si Athenienses impendentis periculi metu patriam deseruissent, aut non def. sed in ea permanentes, se Xerxi dedidissent, regi mari resistere nulli conati fuissent. quod si mari nullus Xerxi restitisset, terra certe ista contigissent: Quamvis muri a Peloponnensibus per Isthmum ducti essent multis loricis fulti, Lacedæmonii (ubi eos socii prodidissent, non sua quidem sponte, sed necessitate adacti, quippe quorum urbes sigillatim à classe barbari caperentur) soli remansissent: soli autem remanentes, præclaris in prœlio facinoribus editis, præclara morte occubuissent. aut, inquam, hic illis exitus contigisset, aut——

prius-

priusquam viderent alios Græcos cum Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atque ita utrinque sub Persis Græcia fuisset. Nam murorum apud Isthmum loricatorum quænam utilitas fuisset rege mari potiente, à nemine quivi audire. Nunc autem siquis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profecto non aberraverit à vero. nam utrò se illi applicassent, hæ partes erant præponderaturæ: quum vero prætulerint Græciam præstare liberam, nimirum ipsi fuere qui quicquid Græciæ reliquum erat cum Medis non sentiens erexerunt: quique secundum deos, regem repulerunt. Ac ne oraculis quidem horrendis ac terribilibus, quæ à Delphis veniebant, inducti ad Græciam deserendam fuerunt, sed persistentes constituerunt excipere hostem sua invad[illegible]tem.

CXL. Siquidem consulatoribus Delphos missis, uti oraculo volebant: iisque factis apud templum quæ ritus postulabat, ædem ingressi consederunt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice ita respondit,

Quid miserande sedes populus? fuge ad extima terræ,
AEdibus & 1 globidæ desertis collibus urbis.
Nam caput & corpus minime sincera manebunt,
Extremive pedis poterunt superesse manusve,
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,
Et Mars acer equis urgens 2 Asiægena curru.
Atque alias plerasque, tuas 3 non solius arces;
Permultasque deum sævis dabit ignibus ædes,
Quas ego prævidi jam nunc sudore 4 madentes,
Atque metu tremere, & de laquearibus altis,
Nigrantem cogente malo manare cruorem.
Ite sed ex adyto, atque malis effundite mentem.

CXLII. His auditis Atheniensium consultores maximo sunt mœrore affecti. quibus inter sese agitantibus tam triste responsum, Timon Androbuli filius,

πρὸ τοῦ, ὁρῶντες ἂν καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας μηδίζοντας, ὁμολογίῃ ἂν ἐχρήσαντο πρὸς Ξέρξεα. καὶ οὕτω ἂν ἐπ' ἀμφότερα ἡ Ἑλλὰς ἐγίνετο ὑπὸ Πέρσῃσι. τὴν γὰρ ὠφελίην τὴν τῶν τειχέων τῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμένων οὐ δύναμαι πυθέσθαι ἥτις ἂν ἦν, βασιλέως ἐπικρατέοντος τῆς θαλάσσης· νῦν δὲ Ἀθηναίους ἄν τις λέγων σωτῆρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τἀληθές. οὗτοι γὰρ ἐπὶ ὁκότερα τῶν πρηγμάτων ἐτράποντο, ταῦτα ῥέψειν ἔμελλε· ἑλόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα περιεῖναι ἐλευθέρην, τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν τὸ λοιπὸν ὅσον μὴ ἐμήδισε, αὐτοὶ οὗτοι ἦσαν οἱ ἐπεγείραντες, καὶ βασιλῆα μετά γε θεοὺς ἀνωσάμενοι. οὐδέ σφεας χρηστήρια φοβερὰ ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν, καὶ ἐς δεῖμα βαλόντα, ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καταμείναντες, ἀνέσχοντο τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώρην δέξασθαι. Πέμψαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, χρηστηριάζεσθαι ἦσαν ἕτοιμοι. καί σφι ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα, ὡς ἐς τὸ μέγαρον ἐσελθόντες ἵζοντο, χρᾷ ἡ Πυθίη, τῇ οὔνομα ἦν Ἀριστονίκη, τάδε, 271.

Ὦ μέλεοι, τί κάθησθε; λιπὼν φεῦγ' ἔσχατα γαίης
Δώματα, καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα.
Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,
Οὔτε πόδες νέατοι, οὔτ' ὦν χέρες, οὔτέ τι μέσσης
Λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει. κατὰ γάρ μιν ἐρείπει
Πῦρ τε καὶ ὀξὺς Ἄρης, συριηγενὲς ἅρμα διώκων.
Πολλὰ δὲ κἄλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοὐ τὸ σὸν οἶον·
Πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει,
Οἵ που νῦν ἱδρῶτι ῥεεύμενοι ἑστήκασι,
Δείματι παλλόμενοι. κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι
Αἷμα μέλαν κέχυται, προϊδὸν κακότητος ἀνάγκας.
Ἀλλ' ἴτον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ἐπικίδνατε θυμόν.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι, συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρέωντο· προβάλλουσι δέ σφεας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου, Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου

—— ceteros Græcos Medorum partes jam antea sequi videntes, cum Xerxe depacti fuissent: atque ita utrolibet modo Græcia in potestatem Medorum venisset. Neque enim ex quoquam intelligere possum quid profuturi fuissent muri per Isthmum ducti, si rex mari potitus fuisset. Nunc igitur, *i quæ quum ita se habeant,* siquis Athenienses Graciæ servatores extitisse dicat, prof *Sed hic locus in vulg. edit. Gr. mendis non caret; necesse enim est ut initio ante* οἱ Ἀθηναῖοι *omissam esse dicamus particulam* εἰ, *& non procul inde interpunctionem quæ est post* Ξέρξῃ, *inde translatam post* θάλασσαν *collocemus. Sed & hæc suspecta sunt,* ἢ ταῦτα ἂν ἔπαθον; ἢ πρὸ τοῦ. 1 *Pro* Globosæ, *id est, rotundæ.* 2 *Legit* ἀσιηγενὲς, *pro* συριηγενὲς *· & pro ablativo,* curru, *reponendus videtur accusativus,* currum, *ut hæc Græcis respondeant; tunc autem fuerit* Asiægena *dictum pro* Asiægenem, *ut siquis ex* Omnigenis *faciat accusativum* Omnigena *pro* Omnigenam, 3 *Recte legit* τὸ σὸν, *pro quibus in vulg. edit. habetur* τόσον. 4 Madere,

τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος ὅμοια τῷ μάλιστα, συνεβούλευέ σφι ἱκετηρίην λαβοῦσι, δεύτερα αὖτις ἐλθούσας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἱκέτας. πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ λέγουσι, “Ὦναξ, χρῆσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεὶς τὰς ἱκετηρίας τάσδε τάς τοι ἥκομεν φέροντες. ἢ οὔ τοι ἄπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῇδε μενέομεν, ἔς τ' ἂν καὶ τελευτήσωμεν. ταῦτα λέγουσι ἡ πρόμαντις χρᾷ δεύτερα τάδε,

Οὐ δύναται Παλλὰς Δί' ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,
Λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.
Σοὶ δὲ τόδ' αὖτις ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας.
Τῶν ἄλλων γὰρ ἁλισκομένων ὅσα Κέκροπος οὖρος
Ἐντὸς ἔχει, κευθμών τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο,
Τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεὺς
Μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τό σε τέκνα τ' ὀνήσει.
Μὴ δὲ σύ γ' ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα
Πολλὸν ἀπ' ἠπείρου στρατόν, ἥσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν,
Νῶτον ἐπιστρέψας, ἔτι τοί ποτε κἀντίος ἔσσῃ.
Ὦ θείη Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
Ἤ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.

Ταῦτά σφι (ἠπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἦν καὶ ἐδόκεε εἶναι) συγγραψάμενοι, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς Ἀθήνας. ὡς δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελον ἐς τὸν δῆμον, γνῶμαι πολλαὶ καὶ ἄλλαι ἐγίνοντο, διζημένων τὸ μαντήϊον, καὶ αἵδε συνεστηκυῖαι μάλιστα. τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι, δοκέειν σφι τὸν θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι περιέσεσθαι. ἡ γὰρ ἀκρόπολις τὸ πάλαι τῶν Ἀθηναίων ῥηχῷ ἐπέφρακτο. οἱ μὲν δὴ κατὰ τὸν φραγμὸν, συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι· οἱ δ' αὖ ἔλεγον τὰς νέας σημαίνειν τὸν θεόν, καὶ ταύτας παραρτέεσθαι ἐκέλευον, τὰ ἄλλα ἀπέντας. τοὺς ὦν δὴ τὰς νέας λέγοντας εἶναι τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ τελευταῖα ῥηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης,

Ὦ θείη Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
Ἤπου σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.

κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα συνεχέοντο αἱ γνῶμαι τῶν φαμένων τὰς νέας τὸ ξύλινον τεῖχος.

vir apud Delphos illustris suasit [1] hæc fere, ut sumptis oleæ ramis de integro reverterentur ad consulendum suppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienses dixere, O princeps, redde nobis oraculum melius de patria, in honorem horum [2] palmitum, quos gestantes ad te venimus. alioqui hinc abs te non abituri sumus, sed in hoc adyto ad obitum usque permansuri. Hæc dicentibus, antistes iterum hoc modo respondit,

Pallas Olympia cum multis hortatibus usa,
Et precibus blandita Jovem placare nequivit,
Hoc tibi fabor item responsum, adamanti propinquans:
Nam captis reliquis quæ limes Cecropis oræ
Intus habet, quodcunque sacer penetrale Cithæron,
Juppiter è ligno muris Tritonida donat:
Qui soli invicti tibi sint natisque saluti.
Tu vero adventum peditumque equitumque quietus,
Terrestresque acies ne præstolare: sed hosti
Terga dato, vel si tibi fors erit obvius usquam,
Divina ô Salamis mulierum pignora perdes,
Usquam vel Cerere sparsa, coeunte vel usquam.

Hæc legati, ut erant, ita arbitrati prioribus mitiora, postquam conscripserunt, Athenas rediere, reversique ad populum recitavere: & quum aliæ multæ sententiæ essent oraculum interpretantium, & eæ plurimum perplexæ, quidam è majoribus natu dixere, videri sibi deum respondere salvam fore arcem. olim enim Atheniensium [3] arcem præseptam vallo fuisse. & ii quidem interpretabantur vallum esse hunc ligneum murum. Alii vero dicebant deum significare naves: easq; cæteris omissis ædificari jubebant. [4] Verum eos qui aiebant naves esse ligneum murum, fallebant, *vel Cerere sparsa, coeunte vel usquam.* Circa hos versus confundebatur eorum sententia qui classem volebant esse ligneum CXLII.

1 *Videtur phrasis Græca* ὁμοῖα τῷ μάλιστα *respondere potius Latinæ,* Ut qui maxime; *ut sit,* Vir illustris, *vel potius,* Vir spectatus, ut qui maxime; *ut illa verba Græca cum* δόκιμος *jungantur non cum* συνεβούλευε.
2 Olivæ palmitum. *Non tamen simpliciter* ἱκετηρίαι *sunt olivæ palmites, sed q. d. supplicatorii palmites olivæ.*
3 Arx circumsepta vallo erat. 4 Sed eorum sententiam qui dicebant naves illum esse murum ligneum, evertebant hæc duo postrema quæ Pythia dixerat, Divina at Salamis muliebria pignora perdes. Usquam vel Cerere sparsa, coeunte vel usquam Circa hæc carmina confutabantur *inquam* eorum sententia ———

qui

murum. nam qui oraculum interpretabantur, in eam sententiam accipiebant, fore ut ipsi instructa classe ad Salaminem pugna navali succumberent.

CXLIII. Erat autem inter Athenienses quidam qui in primores recens pervenerat, 1 nomine Themistocles, Neoclis filius, qui negabat interpretes omnia recte conjectare: [2] quod diceret, Si clades quæ prædicitur, ad Athenienses spectaret ullo modo, non ita placide nobis deum fuisse responsurum, sed sic, O Salamis misera, pro eo quod dixit, O divina Salamis: si circa eam sui incolæ forent oppetituri. Sed recte conjectantibus sentiendum à deo contra hostes editum esse oraculum, non contra Athenienses. Itaque suadebat ut sese instruerent tanquam prælio navali certaturi, & tanquam hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiam Athenienses potiorem esse censuerunt quam illorum qui interpretantes oraculum, dissuadebant apparatum pugnæ navalis: sed hanc esse in summa sententiam dicebant, non levandam in hostem manum, sed ex Attica regione demigrandum, & aliam incolendam.

CXLIV. Extitit & alia ante hanc Themistoclis sententia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è proventu metallorum quæ sunt è Laureo, esset in ærario Atheniensium, eaque esset æque dividunda viritim denis in singulos puberes drachmis, tunc Themistocles hanc dissuasit Atheniensibus distributionem, sed ex pecunia classem ducentarum navium ad Æginеticum bellum comparare suasit. Hoc enim bellum conflatum Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. & quanquam hæc classis in eum usum in quem comparata fuerat, non venit, tamen in utilitatem Græciæ cessit. Ista igitur jam præparata quum præsto esset, & alteram exædificari oporteret, placuit Atheniensibus, inito post oraculum consilio, barbarum Græciam invadentem cum navibus opperiri universos, deo obsequentes,[4] una cum Græcorum voluntariis. Et hæc quide oracula Athenien-

εἶναι. οἱ γὰρ χρησμολόγοι ταύτῃ ταῦτα ἐλάμβανον, ὡς ἀμφὶ Σαλαμῖνα δεῖ σφέας ἑσσωθῆναι, ναυμαχίην παρεσκευασμένους. Ἦν δὲ τῶν τις Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς πρώτους νεωστὶ παριών, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Θεμιστοκλέης, παῖς δὲ Νεοκλέος ἐκαλέετο. οὗτος ὡνὴρ οὐκ ἔφη πᾶν ὀρθῶς τοὺς χρησμολόγους συμβάλλεσθαι, λέγων τοιάδε, Εἰ ἐς Ἀθηναίους εἶχε τὸ ἔπος εἰρημένον ἐόν κως, οὐκ ἂν οὕτω μιν δοκέειν ἠπίως χρησθῆναι, ἀλλὰ ὧδε, Ὦ σχετλίη Σαλαμίς, ἀντὶ τοῦ, Ὦ θείη Σαλαμίς· εἴπερ γε ἔμελλον οἱ οἰκήτορες ἀμφ᾽ αὐτῇ τελευτήσειν. ἀλλὰ γὰρ ἐς τοὺς πολεμίους τῷ θεῷ εἰρῆσθαι τὸ χρηστήριον, συλλαμβάνοντι κατὰ τὸ ὀρθόν, ἀλλ᾽ οὐ κὲς Ἀθηναίους. παρασκευάζεσθαι ὦν αὐτοὺς ὡς ναυμαχήσοντας συνεβούλευε, ὡς τούτου ἐόντος τοῦ ξυλίνου τείχεος. ταύτῃ Θεμιστοκλέους ἀποφαινομένου, Ἀθηναῖοι ταῦτά σφι ″ἔγνωσαν αἱρετώτερα εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων, οἳ (γρ. ἔδοξαν.) οὐκ ἔων ναυμαχίην ἀρτέεσθαι. τὸ δὲ σύμπαν εἶναι, οὐδὲ χεῖρας ἀνταείρεσθαι, ἀλλὰ ἐκλιπόντας χώρην τὴν Ἀττικήν, ἄλλην τινὰ οἰκίζειν.

Ἑτέρη τε Θεμιστοκλέϊ γνώμη ἔμπροσθε ταύτης ἐς καιρὸν ἠρίστευσε, ὅτε Ἀθηναίοισι, γενομένων χρημάτων μεγάλων ἐκ τῶν κοινῶν, τὰ ἐκ τῶν μετάλλων σφι προσῆλθε τῶν ἀπὸ Λαυρείου, ἔμελλον λάξεσθαι ὀρχηδὸν ἕκαστος δέκα δραχμάς, τότε Θεμιστοκλέης ἀνέγνωσε Ἀθηναίους, τῆς διαιρέσιος ταύτης παυσαμένους, νέας τουτέων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι διηκοσίας ἐς τὸν πόλεμον, τὸν πρὸς Αἰγινήτας ″λέγω. οὗτος γὰρ (γρ. λέγων.) ὁ πόλεμος συστὰς, ἔσωσε″ τότε τὴν Ἑλλάδα, (γρ. ἐς τὸ τότε.) ἀναγκάσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους. αἱ δὲ ἐς τὸ μὲν ἐποιήθησαν, οὐκ ἐχρήσθησαν, ἐς δέον δὲ οὕτω τῇ Ἑλλάδι ἐγένοντο. αὗταί τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι προποιηθεῖσαι ὑπῆρχον, ἑτέρας τε ἔδεε προσναυπηγέεσθαι. ἔδοξέ τέ σφι μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι, ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον δέκεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεί, τῷ θεῷ πειθομένους, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι. τὰ μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναί- 272.

———qui naves illum esse murum ligneum dixerant. Siquidem oraculorum interpretes illa in hunc sensum accipiebant, fatale sibi esse circa Salaminem superari, instructa pugna navali. Erat autem inter Ath. 1 Cui nomen quidem erat Themistocles, sed vocabatur Neoclis filius. Is negabat *&c.* 2 Talia dicens, Si ad Athenienses spectaret illud carmen, non videtur mihi tam mite responsum redditurus deus fuisse, sed pro eo quod dixit Divina at Salamis, dicturus fuisse At Salamis misera, siquidem circa ipsum sui incolæ essent oppetituri. Illi igitur qui recte conjectaret (*id est, Illius igitur judicio qui, &c.*) deum adversus hostes hoc oraculum non adversus Athen. edidisse. 3 Cæterum alia quoque Themistoclis sententia ante hanc opportune primas partes obtinuerat. *i. Cæterum opportune cedebat quod antea alii Themistoclis sententiæ primæ partes delatæ essent.* 4 Una cum Græcis eadem voluntate præditis.

οισι

οισι ἐγεγόνεε. Συλλεγομένων δὲ ἐς τὠυτὸ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα Ἑλλήνων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεόντων, καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ πίστιν, ἐνθαῦτα ἐδόκεε βουλευομένοισι αὐτοῖσι, πρῶτον μὲν χρημάτων πάντων καταλλάσσεσθαι τάς τε ἔχθρας καὶ τοὺς κατ' ἀλλήλους ἐόντας πολέμους. ἔσαν δὲ πρός τινας καὶ ἄλλους ἐγκεχρημένοι· ὁ δὲ ὦν μέγιστος, Ἀθηναίοισί τε καὶ Αἰγινήτῃσι. μετὰ δὲ, πυνθανόμενοι Ξέρξεα σὺν τῷ στρατῷ εἶναι ἐν Σάρδισι, ἐβουλεύσαντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην τῶν βασιλέος πρηγμάτων· ἐς Ἄργος τε ἀγγέλους, ὁμαιχμίην συνθησομένους πρὸς τὸν Πέρσην, καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν παρὰ Γέλωνα τὸν Δεινομένεος, ἔς τε Κέρκυραν, " κελεύοντας βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους· φρονήσαντες εἴ κως ἕν τε γένοιτο τὸ Ἑλληνικὸν, καὶ εἰ συγκύψαντες τὠυτὸ πρήσσοιεν πάντες, ὡς δεινῶν ἐπιόντων ὁμοίως πᾶσι τοῖσι Ἕλλησι. τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα, μεγάλα ἐλέγετο εἶναι. " οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μέζω. Ὡς δὲ ταῦτά σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἔχθρας, πρῶτα μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς. οἱ δὲ, ἀπικόμενοί τε ἐς Σάρδις καὶ καταμαθόντες τὴν βασιλέος στρατιὴν, ὡς ἐπάϊστοι ἐγένοντο, βασανισθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ, ἀπήγοντο ὡς ἀπολεύμενοι. καὶ τοῖσι μὲν κατεκέκειτο θάνατος· Ξέρξης δὲ ὡς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς τῶν στρατηγῶν τὴν γνώμην, πέμπει τῶν τινας δορυφόρων, ἐντειλάμενος, ἢν καταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζῶντας, ἄγειν παρ' ἑωυτόν· ὡς δὲ ἔτι περιεόντας αὐτοὺς κατέλαβον, καὶ ἦγον ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, τὸ ἐνθεῦτεν πυθόμενος ἐπ' οἷσι ἦλθον, ἐκέλευσέ σφεας τοὺς δορυφόρους περιάγοντας ἐπιδείκνυσθαι πάντα τε τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα θηεύμενοι ἔωσι πλήρεες, ἀποπέμπειν ἐς τὴν ἂν αὐτοὶ ἐθέλωσι χώρην ἀσινέας. ἐπιλέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε, ταῦτα ἐνετέλλετο, ὡς εἰ μὲν ἀπώλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτ' ἂν τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα προεπύθοντο οἱ Ἕλληνες ἐόντα λόγου μέζω, οὔτ' ἄν τι τοὺς πολεμίους μέγα ἐσινέατο, ἄνδρας τρεῖς ἀπολέσαντες. νοστησάντων δὲ τουτέων ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοκέειν ἔφη ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου, παραδώσειν σφέας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω οὐδὲ δεήσειν ἐπ' αὐτοὺς στρατηλατέοντας πρήγματα ἔχειν. Οἶκε δὲ αὐτοῦ αὕτη ἡ γνώμη τῇδε ἄλλῃ. ἐὼν γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρ-

γρ. κελεύσοντας.
γρ. οὐδαμά.
273.

sibus sunt reddita. ¶ Coactis autem in eundem locum Græcis qui per Græciam melius sentiebant, interque se colloquutis interposita fide, ibi consilio habito visum est ante omnia missas faciendum 1 pecunias debitas, & inimicitias & hostilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum vero maximum inter Athenienses & Æginetas. Posteaquam autem Xerxem cum exercitu Sardibus esse audiere, Athenienses decrevere cum aliquos in Asiam mittendos ad res regis explorandas, tum nuncios partim Argos, ad contrahendam adversus Persam belli societatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium, partim in Corcyram, partim in Cretam, jubentes opem Græciæ ferri: eo animo ut si fieri posset, omnis vis Græca unum esset, & ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebantur autem res Gelonis magnæ esse, nec multo minores quam Græcorum. Ubi hæc eis placuere & in gratiam inter se rediere, principio 2 speculatores in Asiam tres viros misere: qui quum Sardis venissent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt, & à ducibus pedestrium copiarum torti deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia. Id ubi Xerxes audiit, reprehensa ducum sententia, mittit quosdam è satellitibus, jubens ut si vivos adipiscerentur speculatores, ad sese deducerent. Eos adhuc superstites adepti satellites, prehensos in regis conspectum adduxerunt. Sciscitatus rex qua de caussa venissent, præcepit satellitibus ut homines circumducerent, peditatum omnem equitatumque ostentantes: & eos, ubi contemplando illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocunque locorum ire libuisset. Hoc Xerxes ea ratione imperavit quod cogitabat fore ut si speculatores necati fuissent, neque Græci præscisceret potentiam suam esse fama majorem, neque quippiam ipse læderet hostes tribus viris interemptis: at iisdem in Græciam regressis, fore ut Græci (ut se opinari dicebat) auditis rebus suis antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent, atque ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hæc sententia Xerxis cum altera quadam congruit. nam quum Abydi ageret Xer-

CXLV.
CXLVI.
CXLVII.

1 Πρῶτον χρημάτων πάντων. *Certe interpretationem Vallæ verba hæc Græca ferre non possunt.* 2 *Rectius interpreteris* exploratores *hic & in sequ. locis: ut alibi ipse vocem illam Græcam reddidit: & paulo ante dixit,* Adres regis explorandas.

xes,

xes, vidit naves cursum tenentes per Hellespontum, quæ frumentum è Ponto in Æginam Peloponnesumque portabant. quas ubi audiere ejus assessores esse hostium, sese ad eas corripiendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogavit quonam illæ tenderent: qui quum respondissent, Ad hostes tuos, domine, frumento onustæ: tunc Xerxes excipiens inquit, Nonne eodem quo isti, & nos navigamus, tum rebus aliis, tum vero frumento instructi? quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portant?

CXLVIII. Cæterum speculatores illi rebus inspectis dimissi in Europam rediere. ¶ Post quorum reditum Græci qui contra Persam conjurarant, nuncios iterum Argos miserunt. Quibus Argivi responderunt [1] res suas ita habere: Audisse se jam inde ab initio barbarum excitasse adversus Græciam bellum, & quum accepissent intellexissentque Græcos sese colligere, tentaturos Persæ obsistere, principes fuisse mittendi Delphos qui deum consulerent quid sibi optime facientibus esset eventurum. (nuper enim sex millia suorum fuisse interempta à Lacedæmoniis & Cleomene Anaxandridæ filio, eaque de causa se misisse,) & iis qui missi fuerant interrogantibus, sic Pythiam respondisse,

Finitimis invise, deis dilecte beatis,
Interius tutamen habens, impune maneto,
Et tutare caput: nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea vero quam nuncii Argos venerunt, senatumque ingressi mandata retulerunt, Argivi responderunt ad ea quæ dicebantur, se promptos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, percusso fœdere: sed ea condicione ut dimidium imperii penes se esset, quanquam enim jus imperandi ipsorum esset, tamen dimidio imperii se esse contentos.

CXLIX. Hoc aiebant suum senatum respondisse, quamvis dissuadente oraculo societatem contrahere cum Græcis. quod etsi formidarent, tamen properare ut fœdus triginta annorum feriretur: intra quos annos liberi sui in virilem ætatem adolescerent: hac videlicet ratione,

ξης, εἶδε πλοῖα ἐκ τοῦ Πόντου σιταγωγὰ, διεκπλώοντα τὸν Ἑλλήσποντον, ἔς τε Αἴγιναν, καὶ Πελοπόννησον κομιζόμενα. οἱ μὲν δὴ πάρεδροι αὐτοῦ ὡς ἐπύθοντο πολέμια εἶναι τὰ πλοῖα, ἑτοῖμοι ἦσαν αἱρέειν αὐτὰ, ἐσβλέποντες ἐς τὸν βασιλῆα, ὁκότε παραγγελέει. ὁ δὲ Ξέρξης εἰρετο αὐτοὺς ὅκη πλέοιεν. οἱ δὲ εἶπαν, Ἐς τοὺς πολεμίους, δέσποτα, σῖτον ἄγοντες. ὁ δὲ, „ὑπολαβὼν ἔφη, Οὐκῶν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πλέομεν „ἔνθα περ καὶ οὗτοι, τοῖσί τε ἄλλοισι ἐξηρτυμένοι „καὶ σίτῳ. τί δῆτα ἀδικέουσι οὗτοι ἡμῖν σιτία παρακομίζοντες; Οἱ μέν νυν κατάσκοποι οὕτω θεησάμενοί τε καὶ ἀποπεμφθέντες, ἐνόστησαν ἐς τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ συνωμόται Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ Πέρσῃ, μετὰ τὴν ἀπόπεμψιν τῶν κατασκόπων, δεύτερα ἔπεμπον ἐς Ἄργος ἀγγέλους. Ἀργεῖοι δὲ λέγουσι τὰ κατ' ἑωυτοὺς γενέσθαι ὧδε. πυθέσθαι γὰρ αὐτίκα κατ' ἀρχὰς τὰ ἐκ τοῦ βαρβάρου ἐγειρόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. πυθόμενοι δὲ, καὶ μαθόντες ὡς σφέας οἱ Ἕλληνες παρήσονται παραλαμβάνοντες ἐπὶ τὸν Πέρσην, πέμψαι θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρησομένους ὥς σφι μέλλει ἄριστον ποιέουσι γενέσθαι. νεωστὶ γὰρ σφέων τεθνάναι ἑξακισχιλίους ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένεος τοῦ Ἀναξανδρίδεω. τῶνδε δὴ εἵνεκα πέμπειν. τὴν δὲ Πυθίην ἐπειρωτῶσι αὐτοῖσι ἀνελεῖν τάδε,

Ἐχθρὲ περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι,
Εἴσω τὸν προβόλαιον ἔχων, πεφυλαγμένος ἧσο,
Καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κάρη δὲ τὸ σῶμα σαώσει.

Ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι πρότερον. μετὰ δὲ, ὡς ἐλθεῖν τοὺς ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐσελθεῖν ἐπὶ τὸ βουλευτήριον, καὶ λέγειν τὰ ἐντεταλμένα. τοὺς δὲ πρὸς τὰ λεγόμενα ὑποκρίνασθαι ὡς ἑτοῖμοί εἰσι Ἀργεῖοι ποιέειν ταῦτα, τριήκοντα ἔτεα εἰρήνην σπεισάμενοι Λακεδαιμονίοισι, καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἥμισυ πάσης τῆς συμμαχίης. καίτοι κατά γε τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμονίην ἑωυτῶν, ἀλλ' ὅμως σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ ἥμισυ ἡγεομένοισι. Ταῦτα μὲν λέγουσι τὴν βουλὴν ὑποκρίνασθαι, καίπερ ἀπαγορεύοντός σφι τοῦ χρηστηρίου μὴ ποιέεσθαι τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμμαχίην· σπουδὴν δὲ ἔχειν σπονδὰς γενέσθαι τριηκονταέτιδας, καίπερ τὸ χρηστήριον φοβεομένοισι· ἵνα δή σφι οἱ παῖδες ἀνδρεωθέωσι ἐν τούτοισι τοῖσι ἔτεσι,

1 Hanc se rationem in suis rebus tenuisse. *Vel, se ita egisse.* Quum jam inde ab initio audissent quæ barbarus adversus Græciam moliretur, & fore animadvertissent ut Græci ipsos nihilominus quam cæteros adversus Persam assumerent, se Delphos misisse qui deum consulerent, *&c. Sed legendum est* οὐ παρήσονται, *ut sit ad verbum, Græcos non omissuros ipsos assumere. Sic aliquanto post,* ἐπεὶ δέ σφεας παραλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας. *in quibus etiam interpret. lapsus est Valla.*

μηδὲ

μηδὲ σπονδέων ἐουσέων ἐπιλέγεσθαι, ἵνα ἄρα σφέας καταλάβῃ πρὸς τῷ γεγονότι κακῷ, ἄλλο πταῖσμα πρὸς τὸν Πέρσην, μὴ τὸ λοιπὸν ἔωσι τῶν Λακεδαιμονίων ὑπήκοοι. τῶν δὲ ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς τὰ ῥηθέντα ἐκ τῆς βουλῆς ἀμείψασθαι τοῖσδε, περὶ μὲν σπονδέων ἀνοίσειν ἐς τοὺς πλεῦνας, περὶ δὲ ἡγεμονίης, αὐτοῖσι ἐντετάλθαι ὑποκρίνασθαι· καὶ δὴ λέγειν, σφι μὲν εἶναι δύο βασιλέας, Ἀργείοισι δὲ ἕνα· οὐκ ὦν δυνατὸν εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης οὐδέτερον παῦσαι τῆς ἡγεμονίης. μετὰ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμόψηφον τὸν Ἀργεῖον εἶναι, κωλύειν οὐδέν. οὕτω δὴ οἱ Ἀργεῖοι φασὶ οὐκ ἀνασχέσθαι
274. τῶν Σπαρτιητέων τὴν πλεονεξίην, ἀλλ᾽ ἑλέσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἄρχεσθαι ἢ ὑπεῖξαι Λακεδαιμονίοισι. προειπεῖν τε τοῖσι ἀγγέλοισι, πρὸ δύντος ἡλίου ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρης· εἰ δὲ μὴ, περιέψεσθαι ὡς πολεμίους. Αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τουτέων περιλέγουσι. ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς Ξέρξης ἔπεμψε κήρυκα ἐς Ἄργος πρότερον ἤπερ ὁρμῆσαι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐλθόντα δὲ "τοῦτον λέγεται εἶπαι, Ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε ὑμῖν λέγει· Ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσην εἶναι, ἀπ᾽ οὗ ἡμεῖς γεγόναμεν, παῖδα Περσέος τοῦ Δανάης, γεγονότα ἐκ τῆς Κηφέος θυγατρὸς Ἀνδρομέδης. οὕτω ἂν ὦν εἴημεν ὑμέτεροι ἀπόγονοι. οὔτε ὦν ἡμέας εἰκὸς ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους στρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἄλλοισι τιμωρέοντας, ἡμῖν ἀντιξόους γίνεσθαι, ἀλλὰ παρ᾽ ὑμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆσθαι. ἢν γὰρ ἐμοὶ γένηται κατὰ νόον, οὐδαμοὺς μέζονας ὑμέων '' ἄξω. ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργείους λέγεται πρῆγμα ποιήσασθαι, καὶ παραχρῆμα μὲν οὐδὲν ἀπαγγελλομένους μεταιτέειν· ἐπεὶ δέ σφεας παραλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας, οὕτω δὴ ἐπισταμένους ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι, μεταιτέειν, ἵνα ἐπὶ προφάσιος ἡσυχίην ἄγωσι. Συμπεσεῖν δὲ τούτοισι καὶ τόνδε τὸν λόγον λέγουσί τινες Ἑλλήνων, πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον γενόμενον τουτέων. τυχεῖν ἐν Σούσοισι τοῖσι Μεμνονείοισι ἐόντας ἑτέρου πρήγματος εἵνεκα ἀγγέλους Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἱππονίκου, καὶ τοὺς μετὰ τούτου ἀναβάντας· Ἀργείους δὲ, τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον πέμψαντας καὶ τούτους ἐς Σοῦσα ἀγγέλους, εἰρωτᾶν Ἀρτιξέρξεα τὸν Ξέρξεω, εἴ σφι ἔτι '' ἐμμένει τὴν πρὸς Ξέρξεα φιλίην συνεκεράσαντο, ἢ νομιζοίατο πρὸς αὐτοῦ εἶναι πολέμιοι.

[illegible] ἔξω.

[illegible] ἐμμενέειν ἐθέλουσι.

ne si qua calamitas ad superiorem accederet in bello Persico, nisi fœdera forent, in posterum subjecti Lacedæmoniis essent. His dictis Argivorum à senatu, quidam è nunciis Spartanorum ita respondit, quod ad fœdera quidem attineret, se ad eos qui plures essent relegare: quod autem ad imperium, id vero sibi demandatum esse, ut responderent dicerentque, Spartanis duos esse reges, Argivis unum, ideo non posse fieri ut alterutri Spartæ regi obrogaretur imperium: & nihil obstare quominus cum iis duobus rex Argivus parem dignitatem obtineret. Ibi Argivi negare se perpessuros insolentiam, sed præoptare à barbaro imperari sibi, quam Lacedæmoniis cedere. Atque ita edixerunt nunciis ut priusquam occideret sol, ex agro Argivo excederent, alioqui hostium loco futuros. Hoc ipsi Argivi sic CL.
se habere memorant. aliter tamen per Græciam narratur. Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, misisse Argos caduceatorem: quo quum pervenit, ita fertur verba fecisse, Viri Argivi, Xerxes rex hæc vobis inquit, Nos arbitramur, Persem, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Persei Danaes filii, ex Andromeda genitum, quæ fuit Cephei filia. ita ex vobis oriundi sumus. Quod quum ita sit, nefas est & nos progenitoribus nostris inferre bellum, & vos aliis opem ferendo, nobis adversarios fieri. Sed potius domi vestræ vos confidentes otium tenere. nam si mihi ex sententia succedet, nullos pluris quam vos faciam. Hæc Argivi quum audissent, 1 rem confecisse dicuntur, & à principio dissimulantes quod actum esset, nihil poposcisse Græcos: sed quum ab illis 2 reprehenderentur, tunc partem imperii poposcisse, gnari id Lacedæmonios non concessuros, ut hoc prætextu 3 otium agerent. 4 Cui rei CLI.
competit, quod quidam Græcorum multis postea annis gestum fuisse memorant: Quum Susis Memnoniis alterius negotii gratia essent Atheniensium nuncii, Callias Hipponici filius & collegæ qui pariter ascenderant, contigit ut Argivi & ipsi per id tempus Susa mitterent nuncios, qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarent an amicitiam quam cum Xerxe contraxissent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostib. haberentur,

1 *Pro* ἀπαγγελλομένους, *autem legitur &* ἐπαγγελλομένους. 2 *Vide annot. quæ proximam præcedit.* 3 A bello abstinerent. 4 Cum quibus istud congruisse. *vel, Quibus consentaneum fuisse* quidam Græcorum narrant quod multis post hæc annis contigit:

Quibus

Quibus Artaxerxes, imo vero maxime perdurare respondit, nullamque sibi civitatem amiciorem putare quam Argos. CLII Verum an caduceatorem Xerxes Argos 1 miserit ad ea dicenda, & an Argivorum nuncii qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogaverint, pro comperto dicere non possum, nec ullam de his aliam proferre sententiam nisi quam Argivi proferunt. Id demum scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissent, cum vicinis mutare volentes, mala vicinorum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissime ab Argivis actum est. Ego vero quæ dicuntur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in universum à me dictum sit. quoniam & hoc narratur, Argivos extitisse qui Persam in Græciam accersierunt, posteaquam cum Lacedæmoniis male pugnassent, præ dolore præsenti quidvis præoptantes. Et de Argivis quidem dictum est. CLIII. ¶ In Siciliam autem ad agendum cum Gelone, tum alii nuncii à sociis iere, tum vero à Lacedæmoniis Syagrus. Hujus Gelonis progenitor fuit OEcetor, qui in Gela erat, ex insula Telo quæ Triopio objacet: qui, dum Gela conderetur à Lindiis, qui sunt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interjecto tamen tempore, 2 posteri ejus deorum inferorum sacerdotes illic perseveraverunt, oriundi à Teline, uno ex ea familia, qui eos illic collocavit hunc in modum. Quidam viri Geloi per seditionem ejecti, in Mactorium urbem quæ sita est super Gelam, profugerunt: hos Telines Gelam 3 deduxit nullis virorum copiis adjutus, sed horum deorum sacris. quæ unde acceperit, an ipse possederit, id vero dicere non possum. CLI. His sacris fretus, 4 eo deduxit illos ubi posteri sui deorum sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit, præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunque viro effici consueverunt, sed ab eo qui sit 5 casti ingenii, robustæque præstantiæ. Quanquam ut fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effœminatum ac viro molliorem.

βασιλέα δὲ Ἀρτοξέρξεα μάλιστα ἐμμένειν φάναι, καὶ οὐδεμίαν νομίζειν πόλιν Ἄργεος φιλιωτέρην. Εἰ μέν νυν Ξέρξης ἀπέπεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἄργος, καὶ Ἀργείων ἄγγελοι ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπειρώτων Ἀρτοξέρξεα περὶ φιλίης, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· οὐδέ τινα γνώμην περὶ αὐτέων ἀποφαίνομαι ἄλλην γε ἢ τήνπερ αὐτοὶ Ἀργεῖοι λέγουσι· ἐπίσταμαι δὲ τοσοῦτο, ὅτι εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήια κακὰ ἐς μέσον συνενείκαιεν, ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοισι, ἐσκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ, ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτέων ἀποφεροίατο ὀπίσω τὰ ἐσενείκαντο. οὕτω δὴ οὐκ Ἀργείοισι αἴσχιστα πεποίηται. ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαί γε μὴν οὐ παντάπασι ὀφείλω. καί μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. ἐπεὶ καὶ ταῦτα λέγεται, ὡς ἄρα Ἀργεῖοι ἦσαν οἱ ἐπικαλεσάμενοι τὸν Πέρσην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδή σφι πρὸς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἑστήκεε, πᾶν δὴ βουλόμενοί σφι εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λύπης. τὰ μὲν περὶ Ἀργείων εἴρηται. Ἐς δὲ τὴν Σικελίην ἄλλοι τε ἀπικέατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμάχων συμμίξοντες Γέλωνι, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύαγρος. τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου πρόγονος, οἰκήτωρ ὁ ἐν Γέλῃ ἦν ἐκ νήσου Τήλου τῆς ἐπὶ Τριοπίῳ κειμένης· ὃς κτιζομένης Γέλης ὑπὸ Λινδίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου, καὶ Ἀντιφήμου, οὐκ ἐλείφθη. ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι γενόμενοι, ἱροφάνται τῶν χθονίων θεῶν διετέλεον ἐόντες, Τηλινέω ἑνός τευ τῶν προγόνων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε. ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλης οἰκημένην, ἔφυγον ἄνδρες Γελώων, ἑσσωθέντες στάσι. τούτους ὦν ὁ Τηλίνης κατήγαγε ἐς Γέλην, ἔχων οὐδεμίαν ἀνδρῶν δύναμιν, ἀλλ' ἱρὰ τούτων τῶν θεῶν. ὅθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε, ἢ αὐτὸς ἐκτήσατο, τοῦτο δὲ οὐκ ἔχω εἰπεῖν. τούτοισι δ' ὦν πίσυνος ἐὼν κατήγαγε, ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται. θῶυμά μοι ὦν καὶ τοῦτο γέγονε πρὸς τὰ πυνθάνομαι κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργον τοσοῦτον. γρ. κατεργάσασθαι τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς τοῦ ἅπαντος ἀνδρὸς νενόμικα 275 γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς, καὶ ῥώμης ἀνδρηίης. ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων τὰ ὑπεναντία τούτων πεφυκέναι, θηλυδρίης τε καὶ μαλακώτερος ἀνήρ.

---

1 Ad ea dicenda remiserit, & an Argivorum nuncii ad interrogandum Artaxerxem de amicitia, Susa ascenderint, pro comp. 2 Ejus posteri continua successione deorum inferorum sacrifici, *vel,* *antistites sacrorum diis inferis,* fuerunt, quum Telines, unus quidam ex progenitoribus *hanc dignitatem* hoc modo acquisivisset. *At Valla cum in aliis peccavit tum in eo quod ita vertit quasi* κλισαμένου *legeretur, quum tamen statim post in eadem re alteram lectionem sequatur.* 3 Reduxit, *sic & paulo post emenda.* 4 Eos hac conditione reduxit ut ejus posteri deorum sacrifici essent. *Ad hoc loquendi genus passim impingit hic interpres.* 5 *Sensus hujus loci postulare videtur ut* ψυχὴ ἀγαθὴ *respondeat ad verbum ei quod dicimus Bon esprit: ut totum hunc locum sic interpretemur,* Neque enim in quemlibet talia facta cadere existimo, sed in eum demum qui acuto ingenio virilique robore sit præditus. Atqui eum Siciliæ incolæ contraria his à natura habuisse ferunt, ut qui effœminatus ac mollior fuerit. *Illud quoque* πρὸς τὰ *videtur aliter accipiendum, & eodem modo quo utimur præpositione* Ad, *quum dicimus,* Obstupuit ad has voces.

οὕτω μὲν νυν ἐκτήσατο τοῦτο τὸ γέρας. Κλεάνδρου δὲ τοῦ Παταρέος τελευτήσαντος τὸν βίον, ὃς ἐτυράννευσε μὲν Γέλης ἑπτὰ ἔτεα, ἀπέθανε δὲ ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρὸς Γελῴου, ἐνθαῦτα ἀναλαμβάνει τὴν μουναρχίην Ἱπποκράτης, Κλεάνδρου ἐὼν ἀδελφεός. ἔχοντος δὲ Ἱπποκράτεος τὴν τυραννίδα, ὁ Γέλων ἐὼν Τηλίνεω τοῦ ἱροφάντεω ἀπόγονος, πολλῶν μετ᾽ ἄλλων, καὶ Αἰνησιδήμου τοῦ Παταΐκου, ὃς ἦν δορυφόρος Ἱπποκράτεος, μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον δι᾽ ἀρετὴν ἀπεδέχθη πάσης τῆς ἵππου εἶναι ἵππαρχος. πολιορκέοντος γὰρ Ἱπποκράτεος Καλλιπολίτας τε καὶ Ναξίους, καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίνους, καὶ πρὸς, Συρηκουσίους τε καὶ τῶν βαρβάρων συχνοὺς, ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐν τούτοισι τοῖσι πολέμοισι ἐὼν ὁ Γέλων λαμπρότατος. τῶν δὲ εἶπον πολίων τουτέων, πλὴν Συρηκουσίων, οὐδεμίη ἀπέφυγε δουλοσύνην πρὸς Ἱπποκράτεος. Συρηκουσίους δὲ Κορίνθιοί τε καὶ Κερκυραῖοι ἐρρύσαντο, μάχῃ ἑσσωθέντας ἐπὶ ποταμῷ Ἐλώρῳ. ἐρρύσαντο δὲ οὗτοι ἐπὶ τοῖσδε καταλέξαντες, ἐπ᾽ ᾧτε Ἱπποκράτεϊ Καμάριναν Συρηκουσίους παραδοῦναι. Συρηκουσίων δὲ ἦν Καμάρινα τἀρχαῖον. Ὡς δὲ καὶ Ἱπποκράτεα τυραννεύσαντα ἴσα ἔτεα τῷ ἀδελφεῷ Κλεάνδρῳ κατέλαβε ἀποθανεῖν πρὸς πόλι Ὕβλῃ, στρατευσάμενον ἐπὶ τοὺς Σικελοὺς, οὕτω δὴ ὁ Γέλων τῷ λόγῳ τιμωρέων τοῖσι Ἱπποκράτεος παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλεάνδρῳ, οὐ βουλομένων τῶν πολιητέων κατηκόων ἔτι εἶναι, τῷ ἔργῳ, ὡς ἐπεκράτησε μάχῃ τῶν Γελῴων, ἦρχε αὐτὸς ἀποστερήσας τοὺς Ἱπποκράτεος παῖδας. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ εὕρημα, τοὺς γαμόρους καλεομένους τῶν Συρηκουσίων, ἐκπεσόντας ὑπό τε τοῦ δήμου, καὶ τῶν σφετέρων δούλων, καλεομένων δὲ Κυλλυρίων, ὁ Γέλων καταγαγὼν τούτους ἐκ Κασμένης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας, ἔσχε καὶ ταύτας. ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρηκουσίων ἐπιόντι Γέλωνι παραδιδοῖ τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν. Ὁ δὲ, ἐπεί τε παρέλαβε τὰς Συρηκούσας, Γέλης μὲν ἐπικρατέων, λόγον ἐλάσσω ἐποιέετο, ἐπιτρέψας αὐτὴν Ἱέρωνι ἀδελφεῷ ἑωυτοῦ· ὁ δὲ τὰς Συρηκούσας ἐκράτυνε, καὶ ἦσαν ἅπαντα αἱ Συρήκουσαι· αἱ δὲ παραυτίκ᾽ ἀνά τ᾽ ἔδραμον καὶ ἀνέβλαστον. τοῦτο μὲν γὰρ, Καμαριναίους ἅπαντας ἐς τὰς Συρηκούσας ἀγαγὼν, πολιήτας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ τὸ ἄστυ κατέσκαψε· τοῦτο δὲ, Γελῴων ὑπερημίσεας τῶν ἀστῶν τὠυτὸ τοῖσι Καμαριναίοισι ἐποίησε. Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σικελίῃ, ὡς πολιορκεόμενοι ἐς ὁμολογίην προσεχώρησαν, τοὺς μὲν αὐτέων παχέας, ἀειραμένους τε πόλεμον αὐτῷ, καὶ προσδοκέοντας ἀπολέεσθαι διὰ τοῦτο, ἄγων ἐς τὰς Συρηκούσας, πολιήτας ἐποίησε.

τῶν Κυλυρίων,

Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est. Cleandro autem Patareo, CLIV. qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, vita functo, (à Sabyllo autem viro Geloo fuit interfectus) ibi frater ejus Hippocrates suscepit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon prognatus à Teline vate, cum aliis multis, quorum unus erat Ænesidemus Pataici filius, satelles Hippocratis: qui non diu post ob virtutem declaratus est totius equitatus præfectus. nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios & Zanclæos & Leontinos, pugnavitque cum Syracusanis & permultis barbarorum, in iis bellis Gelon extitit vir præclarissimus: adeo ut nulla omnium quas retuli civitatum effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos. quos pugna ad flumen Elorum superatos Corinthii Corcyræique liberaverunt: sub hac tamen condicione, ut Syracusani Camarinam, quæ ipsorum quondam fuisset, Hippocrati traderent. Hippocrates autem CLV. quum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuisset, illato Siculis bello, ante urbem Hyblam periit. ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, Euclidem & Cleandrum, ubi cives, quod abnuerent dicto amplius audientes esse, prœlio vicit, ipse Geloorum imperium 1 adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fraudatis. 2 Post hoc commentum, quosdam Syracusanos, qui Gamori vocabantur, à plebe suisque servis qui Cyllyrii nominabantur ejectos, in patriam ex urbe Casmena reducendo, potitus etiam est ipsis Syracusis. nam ei venienti plebs Syracusana & urbem & seipsam dedit. Quam Gelon ubi accepit, Gelam quam CLVI. tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandavit, sibique Syracusas habuit, & quidem pro omnibus urbibus. ideoque ea civitas confestim 3 excurrit atque propagata est. nam deductis eo Camarinæis omnibus Gelon civitatem dedit, Camarina eversa: dimidioque & eo amplius Geloorum itidem ut Camarinæis fecit. Necnon Megarensium qui sunt in Sicilia, quum obsessi ad deditionem venissent, locupletissimos quosque, qui bellum ei intulerant, & ob id se interfectum iri putabant, Syracusas traduxit, ac civitate donavit:

1 *Omittit* ἔργῳ *quod respondet præcedenti* λόγῳ· *q. d. Dum verbo illos ad conservandum suum imperium adjuvat, ipse non jam verbo, sed facto illud invasit.* 2 Post hoc autem insperatum lucrum. *Id est, Quum autem ei nihil tale speranti jam tantum bonum obtigisset.* 3 Incrementum vigoremque assumpsit.

at ple-

at plebem Megarensem quæ belli movendi fuerat expers, quæque nihil mali se passuram expectabat, Syracusas adductam venundedit, ex Sicilia asportandam. Idem hoc fecit Euboensibus qui sunt in Sicilia, proceres à plebe distinguens. Hoc autem ideo de utrisque fecit quod arbitraretur contubernium

CLVII. plebis rem esse molestissimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus est Gelon. Ad quem legati Græcorum, posteaquam Syracusas coramque venerunt: ita loquuti sunt, LACEDÆMONII pariter & Athenienses eorumque socii nos misere ad te in societatem assumendum adversus barbarum. nam prorsus audisti bellum Græciæ inferre, juncto pontibus Hellesponto, virum Persam, secum omnes Eoas ex Asia copias ducentem: per simulationem belli Athenis inferendi nos invadentem, quum in animo habeat omnem Græciam redigere in suam potestatem. Tu igitur, cui magna potentia adest, nec minima Græciæ portio, quum sis Siciliæ princeps ferto opem iis qui Græciam à servitute vindicant, eamque una cum illis liberato. Coacta enim cuncta Græcia erimus magna manus pugnaque pares invadentibus nos: quod si e nobis alii proditores fuerint, alii otiosi sedeant, id syncerum quod supererit Græciæ, exiguum erit. unde periculum est ne omnis Græcia pessum eat. Neque enim speraveris Persam, si nos prœlio superaverit, ad te non esse venturum: quinimo hoc ante caveris. nobis namque opem ferendo, temetipsum tutaris. Rei bono consilio gestæ lætus plerunque est exitus. Hæc legati dixere.

CLVIII. Quibus respondens Gelon, [1] multus in hac oratione fuit, Viri Græci, inquit, insolentem habetis orationem, qui ausi estis me adire, hortantes ad ineundam adversus barbarum societatem: [2] quum ipsi me orantem prius adversus exercitum barbaricum recusaveritis socium. nam dum mihi erat cum Carthaginensibus certamen, [3] incumbenti ad ultionem necis Doris Anaxandridæ filii de Ægestanis exigendam, offerebamque me adjutorem ad liberanda emporia, unde vobis magna emolumenta atque [4] voluptates provenerant, vos neque mei adjuvandi, neque ultionis de nece Doriana exigendæ gratia venire voluistis.

τὸν δὲ δῆμον τῶν Μεγαρέων, οὐκ ἐόντα μεταίτιον τοῦ πολέμου τούτου, οὐδὲ προσδεκόμενον κακὸν οὐδὲν πείσεσθαι, ἀγαγὼν καὶ τούτους ἐς τὰς Συρηκούσας, ἀπέδοτο ἐπ' ἐξαγωγῇ ἐκ Σικελίης. τὠυτὸ δὲ τοῦτο καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε διακρίνας. ἐποίεε δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους, νομίσας δῆμον εἶναι συνοίκημα ἀχαριστότατον. γρ. ἀχαριστότατον. Τοιούτῳ μὲν τρόπῳ τύραννος ἐγεγόνεε μέγας ὁ Γέλων. τότε δ' ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπικέατο ἐς τὰς Συρηκούσας, ἐλθόντες αὐτῷ ἐς λόγους, ἔλεγον τάδε, “Ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι, παραλαμψομένους σε πρὸς τὸν βάρβαρον. τὸν γὰρ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάντως κου πυνθάνεαι, ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἐπάγων πάντα τὸν ἠῷον στρατὸν ἐκ τῆς Ἀσίης, στρατηλατέειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· πρόσχημα μὲν ποιεύμενος ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, ἐν νόῳ δὲ ἔχων πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. σὺ δὲ δυνάμιός τε ἥκεις μεγάλης, καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη μέτα 276. ἄρχοντί γε Σικελίης· βοήθεε τε τοῖσι ἐλευθεροῦσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ συνελευθέρου. ἁλὴς μὲν γὰρ γενομένη πᾶσα ἡ Ἑλλὰς, χεὶρ μεγάλη συνάγεται, καὶ ἀξιόμαχοι γινόμεθα τοῖσι ἐπιοῦσι· ἢν δὲ ἡμέων οἱ μὲν καταπροδιδῶσι, οἱ δὲ μὴ θέλωσι τιμωρέειν, τὸ δὲ ὑγιαῖνον τῆς Ἑλλάδος ᾖ ὀλίγον, τοῦτο δὲ ἤδη δεινὸν γίνεται, μὴ πέσῃ πᾶσα ἡ Ἑλλάς. μὴ γὰρ ἐλπίσῃς, ἢν ἡμέας καταστρέψηται ὁ Πέρσης μάχῃ κρατήσας, ὡς οὐκὶ ἥξει παρὰ σέ γε, ἀλλὰ πρὸ τούτου φύλαξαι· βοηθέων γὰρ ἡμῖν σεωυτῷ τιμωρέεις· τῷ δὲ εὖ βουλευθέντι πρήγματι τελευτὴ ὡς τὸ ἐπίπαν χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίνεσθαι.” οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον. Γέλων δὲ πολλὸς ἐνέκειτο λέγων τοιάδε, “Ἄνδρες Ἕλληνες, λόγον ἔχοντες πλεονέκτην, ἐτολμήσατε ἐμὲ σύμμαχον ἐπὶ τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν· αὐτοὶ δὲ, ἐμοῦ πρότερον δεηθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεπάψασθαι, ὅτε μοι πρὸς Καρχηδονίους νεῖκος συνῆπτο, ἐπισκήπτοντός τε τὸν Δωριέως τοῦ Ἀναξανδρίδεω πρὸς Αἰγεσταίων φόνον ἐκπρήξασθαι, ὑποτείνοντός τε τὰ ἐμπόρια συνελευθεροῦν, ἀπ' ὧν ὑμῖν μεγάλαι ὠφέλειαί τε καὶ ἐπαυρήσιες γεγόνασι· οὔτε ἐμοῦ εἵνεκα ἤλθετε βοηθήσοντες, οὔτε τὸν Δωριέος φόνον ἐκπρηξόμενοι·

1 His verbis, quibus eos vehementer urgebat, usus est 2 Quum ipsi petenti mihi aversus exerc. barb. ferre opem recusaveritis. 3 Et obtestabar ut pœnas necis Doriei Anaxandridæ filii ab Ægestanis reposceretis, offereb. 4 Commoditates provenerunt.

τὸ δὲ κατ' ὑμέας, τάδε πάντα ὑπὸ βαρβάροισι νέμεται. ἀλλ' εὖ γὰρ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη· νῦν δὲ ἐπειδὴ περιελήλυθε ὁ πόλεμος καὶ ἀπῖκται ἐς ὑμέας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνῆστις γέγονε. ἀτιμίης δὲ πρὸς ὑμέων κυρήσας, οὐκ ὁμοιώσομαι ὑμῖν, ἀλλ' ἑτοῖμός εἰμι βοηθέειν, παρεχόμενος διηκοσίας τριήρεας, καὶ δισμυρίους ὁπλίτας, καὶ δισχιλίην ἵππον, καὶ δισχιλίους τοξότας, καὶ δισχιλίους σφενδονήτας, καὶ δισχιλίους ἱπποδρόμους ψιλούς. σῖτόν τε ἁπάσῃ τῇ Ἑλλήνων στρατιῇ, ἔστ' ἂν διαπολεμήσωμεν, ὑποδέκομαι παρέξειν. ἐπὶ δὲ λόγῳ τοιῷδε τάδε ὑπίσχομαι, ἐπ' ᾧ στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων γλίξομαι πρὸς τὸν βάρβαρον· ἐπ' ἄλλῳ δὲ λόγῳ οὔτ' ἂν αὐτὸς ἔλθοιμι, οὔτ' ἂν ἄλλους πέμψαιμι. Ταῦτα ἀκούσας οὔτε ἠνέσχετο ὁ Σύαγρος, εἶπέ τε τάδε, Ἦ κε μέγ' οἰμώξειεν ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέμνων, πυθόμενος Σπαρτιήτας τὴν ἡγεμονίην ἀπαραιρεῖσθαι ὑπὸ Γέλωνός τε καὶ Συρηκουσίων. ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ λόγου μηκέτι μνησθῇς, ὅκως τὴν ἡγεμονίην τοι παραδώσομεν. ἀλλ' εἰ μὲν βούλεαι βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, ἴσθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων· εἰ δ' ἄρα μὴ δικαιοῖς ἄρχεσθαι, σὺ δὲ μηδὲ βοήθει. Πρὸς ταῦτα ὁ Γέλων, ἐπειδὴ ὥρα ἀπεστραμμένους τοὺς λόγους τοῦ Συάγρου, τὸν τελευταῖόν σφι τόνδε ἐξέφαινε λόγον, Ὦ ξεῖνε Σπαρτιῆτα, ὀνείδεα κατιόντα ἀνθρώπῳ φιλέει ἐπανάγειν τὸν θυμόν. σὺ μέντοι ἀποδεξάμενος ὑβρίσματα ἐν τῷ λόγῳ, οὔ με πείσεις ἀσχήμονα ἐν τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι. ὅκου δὲ ὑμεῖς οὕτω περιέχεσθε τῆς ἡγεμονίης, οἰκὸς καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων περιέχεσθαι, στρατιῆς τε ἐόντα πολλαπλασίης ἡγεμόνα, καὶ νεῶν πολλὸν πλεύνων. ἀλλ' ἐπεί τε ὑμῖν ὁ λόγος οὕτω προσάντης κατίσταται, ἡμεῖς τι ὑπείξομεν τοῦ ἀρχαίου λόγου· εἰ τοῦ μὲν πεζοῦ ὑμεῖς ἡγέοισθε, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐγώ· εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονὴ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἡγεμονεύειν, τοῦ πεζοῦ ἐγὼ θέλω. καὶ ἢ τούτοισι ὑμέας χρεὸν ἐστὶ ἀρέσκεσθαι, ἢ ἀπιέναι συμμάχων τοιῶνδε ἐρήμους. Γέλων μὲν δὴ ταῦτα προετείνετο. Φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναίων ἄγγελος τὸν Λακεδαιμονίων, ἀμείβεται τοῖσδε, Ὦ βασιλεῦ Συρηκουσίων, οὐκ ἡγεμόνος δεομένη ἡ Ἑλλὰς ἀπέπεμψεν ἡμέας πρὸς σέ, ἀλλὰ στρατιῆς· σὺ δὲ ὅκως μὲν στρατιὴν πέμψεις μὴ ἡγεύμενος τῆς Ἑλλάδος, οὐ προφαίνεις· ὡς δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς, γλίχεαι.

γρ. ἔσομαι

γρ. ἀμείβετό μιν τοῖσδε,

1 Itaque quantum in vobis est, omnia hæc à barbaris possidentur. Verum nobis hæc in melius reciderunt. 2 nunc quoniam circumvenit vos atque attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed contemptus a vobis, non ero vestri similis: sed paratus sum ad opem ferendam ducentarum triremium, & viginti millium armatorum, ac duum millium equitum, *totidemque ferentariorum*, totidemque levis armaturæ, totidem sagittariorum, totidem funditorum. Sed & rem frumentariam cunctis Græciæ copiis, donec fuerit debellatum, suppeditaturum me recipio. Sed ea lege hæc polliceor ut ego sim adversus barbarum Græcorum imperator: aliter neque ipse venirem, neque alios mitterem. CLIX Ea Syagrus audiens, non tulit: sed, O quam ejularet, inquit, Pelopides Agamemnon, si audiret Spartiatas imperium subdidisse Geloni atque Syracusanis. Tu vero ne feceris hujus rei mentionem amplius: sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmoniorum: si dedignaris subesse, non habe animum opem ferendi. CLX Ad hæc Gelon ubi vidit verba Syagri aversa, hanc ad extremum protulit orationem. Hospes Spartiata, contumeliæ homini factæ solent irritare indignationem. verum tu contumeliosis in me verbis invehens, non tamen induces me ad vicem contumeliose reddendam. Sed quando vos ita imperium amplectimini, multo me magis quam vos decet illud amplecti, qui multo majorum copiarum ac plurium navium imperator sum. Cæterum, quoniam ista oratio vestra in contrarium nititur, nos aliquantum a superiore nostra oratione decedemus: Si vos terrestribus copiis præfueritis, ego nauticis præero: sin vos mari imperitare juvat, ego terrestribus copiis imperitare volo. Ex quo oportet vos aut alterutra harum rerum esse contentos, aut his sociis destitutos abscedere. CLXI Hanc Gelon condicionem offerebat. Cui nuncius Atheniensis 3 Lacedæmonios antevertens, ita respondit, Rex Syracusanorum, Græcia nos ad te misit, non imperatorum indiga, sed exercitus: tu vero præ te fers non missurum te exercitum, nisi sis Græciæ imperator: videlicet ut illi imperes affectas.

---

1 Itaque per vos quidem hæc omnia barbari possideant licet; *id est, Per vos non stetit quin hæc omnia nunc à barbaris possideantur.* 2 Nunc postquam translatæ sunt ad vos belli gerendi vices, ita demum Gelonis recordati estis. Atenim dedecore à vobis affectus, vos nequaquam imitabor: sed opem ferre paratus sum ducentarum triremium, &c. *Est tamen ad verbum, Suppeditans ducentas triremes, & viginti millia armat. eodemque modo deinceps.* 3 Lacedæmoniorum nuncium antevert.

1 Itaque

1 Itaque quantum ad eam partem pertinet qua cuncto Græcorum exercitui præesse postulas, sufficerit nobis Atheniensibus silentium agere, intelligentibus Laconem fore idoneum ad reddendam pro utrisque rationem: quantum autem ad illud attinet, quod poscis ut universæ classi præsis, ita habeto: nos, etiam ut Lacon permittat, non esse permissuros præesse te classi. nostrum enim munus hoc est, nisi Lacedæmonii id velint: quibus præesse classi volentibus non contradiceremus, alteri vero concederemus nemini. nam alioqui frustra 2 plus navium quam cæteri Græci possideremus, si Syracusanis imperium cederemus, qui sumus Athenienses, & antiquissimæ originis solique Græcorum qui nunquam solum vertimus: è quibus virum instruendo ornandoque exercitu aptissimum Homerus etiam 3 versificator ait Ilium venisse: ut non sit dedecus nobis ista commemorare.
CLXII His Gelon ista respondit, Hospes Atheniensis, 4 apud nos qui præsint habetis, qui subsint non habetis. Quocirca quum nihil cedere sed totum obtinere velitis, quamcelerrime hinc retro abscedatis, renunciaturi Græciæ ver ex anno illi 5 exaruisse. Cujus dicti sensus hic est, 6 quum constet probatissimam anni partem esse ver, talem esse suum exercitum innuebat, quo Græcia privaretur, quasi quodam vere, quod illi exaresceret, non inita secum societate.
CLXIII ¶ Hoc responso Gelonis accepto nuncii Græcorum profecti sunt. Post hæc Gelon timens quidem ille Græcis, ne impares barbaro essent, tamen indignum atque intolerandum sibi ratus ut profectus in peloponnesum subesset Lacedæmoniis, qui Siciliæ tyrannus esset, omissa hac via aliam iniit. Nam ubi primum audiit Persam transmisisse Hellespontum, misit cum tribus 7 biremibus Cadmum Scythis filium Coum, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad observandum quo casura esset pugna: ut si barbarus vinceret, ei pecuniam traderet terramque & aquam eorum locorum quibus Gelon imperaret: sin vincerent Græci, rursus pecuniam reportaret.
CLXIV Hic Cadmus ante id tempus quum tyrannidem Coorum à patre accepisset

" ὅσον μὲν νῦν παντὸς τοῦ Ἑλλήνων στρατοῦ " ἔδεεο ἡγέεσθαι, ἐξήρκεε ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίην " ἔχειν, ἐπισταμένοισι ὡς ὁ γρ. ἄγειν, 277
" Λάκων ἱκανός τοι ἔμελλε ἔσεσθαι, καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀπολογεόμενος. ἐπεί τε δὲ ἁπάσης " ἀπελαυνόμενος δέεαι τῆς ναυτικῆς ἀρχῆς " ἄρχειν, οὕτω ἔχει τοι, οὐδ' ἢν ὁ Λάκων ἐπιῇ " τοι ἄρχειν αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεν. ἡμετέρη " γάρ ἐστι αὕτη γε, μὴ αὐτῶν βουλομένων Λακεδαιμονίων. τούτοισι μὲν ὦν ἡγέεσθαι βουλομένοισι οὐκ ἀντιτείνομεν, ἄλλῳ δὲ παρήσομεν " οὐδενὶ ναυαρχέειν. μάτην γὰρ ἂν ὧδε πάραλον Ἑλλήνων στρατὸν πλεῖστον εἴημεν ἐκτημένοι, εἰ Συρηκοσίοισι ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τῆς ἡγεμονίης, ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι, μοῦνοι δὲ ἐόντες οὐ μετανάσται Ἑλλήνων. τῶν καὶ Ὅμηρος ὁ ἐποποιὸς " ἄνδρα ἄριστον ἔφησε ἐς Ἴλιον ἀπικέσθαι, " τάξαι τε καὶ διακοσμῆσαι στρατόν. οὕτω οὐκ " ὄνειδος ἡμῖν ἐστι οὐδὲν " λέγειν τὰ τοιαῦτα. γρ. λέγειν ταῦτα ἀμφ.
Ἀμείβετο Γέλων τοῖσδε, Ξεῖνε Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἴκατε τοὺς ἄρχοντας ἔχειν, τοὺς δὲ " ἀρξομένους οὐκ. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ὑπιέντες ἔχειν τὸ γρ. ἀρχομένους οὐκ ἕξειν. ἐπεὶ
" πᾶν ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι, καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξαραίρηται. οὗτος δὲ ὁ νόος τοῦ ῥήματος, τὸ ἐθέλει λέγειν. δῆλα γὰρ ὡς ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον, τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων στρατιῆς, τὴν ἑωυτοῦ στρατιήν. στερισκομένην ὦν τὴν Ἑλλάδα τῆς ἑωυτοῦ συμμαχίης, εἴκαζε ὡς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαραιρημένον εἴη. Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι " τοσαῦτα τῷ Γέλωνι χρηματισάμενοι ἀπέπλεον. γρ. τοιαῦτα
Γέλων δὲ πρὸς ταῦτα δείσας μὲν περὶ τοῖσι Ἕλλησι μὴ οὐ δυνέωνται τὸν βάρβαρον ὑπερβαλέσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν ποιησάμενος ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐὼν Σικελίης τύραννος, ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἠμέλησε, ὁ δὲ ἄλλης εἴχετο. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα ἐπύθετο τὸν Πέρσην διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πεντηκοντέροισι τρισὶ Κάδμον τὸν Σκύθεω, ἄνδρα Κῶον, ἐς Δελφούς, ἔχοντα χρήματα πολλά, καὶ φιλίους λόγους, καραδοκήσοντα τὴν μάχην, ᾗ πεσέεται· καὶ ἢν μὲν ὁ βάρβαρος νικᾷ, τά τε χρήματα αὐτῷ διδόναι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ, τῶν ἄρχει ὁ Γέλων· ἢν δὲ οἱ Ἕλληνες, ὀπίσω ἀπάγειν.

Ὁ δὲ Κάδμος οὗτος, πρότερον τούτων παραδεξάμενος παρὰ πατρὸς τὴν τυραννίδα Κῴων,

1 At nos ad illam quidem tuam petitionem qua universi Græcorum exercitus imperium postulabas, silentium tenuimus, contenti Lacedæmoniorum responso esse volentes, quod pro utrisque sufficere posse sciebamus: jam vero, quum tu universo imperio exclusus. *i. postquam denegatum tibi est universum imperium*, navale postules, ita habeto, nos ne permittente quidem id Lacedæmonio, permissuros. 2 *Legit* παρ' ἄλλον, *non* πάραλον. 3 Poeta. 4 Vos, qui imperent habere videmini, at quibus imperetur, non item. 5 Exemptum esse. *Vel, ablatum esse.* 6 Sicut ver in anno præcellere constat, ita suum exercitum Græco *præcellere*. Ideoque, Græciæ, quæ sua societate privaretur, idem contingere dicebat ac si ei ex anno ver exemptum esset. 7 Navibus quinquagenum remorum.

εὖ βεβηκυῖαν, ἑκών τε εἶναι, καὶ δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενὸς, ἀλλ᾽ ὑπὸ δικαιοσύνης, ἐς μέσον Κώοισι καταθεὶς τὴν ἀρχὴν, οἴχετο ἐς Σικελίην. ἔνθα " μετὰ Σαμίων ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν τοὔνομα. τοῦτον δὴ ὦν ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ τοιῷδε τρόπῳ ἀπιγμένον, διὰ δικαιοσύνην, τήν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνῄδεε ἐοῦσαν, ἔπεμπε. ὃς ἐπὶ τοῖσι ἄλλοισι δικαίοισι τοῖσι ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοισι, καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τουτέων ἐλείπετο. κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων, τῶν οἱ Γέλων ἐπετράπετο, παρεὸν καταχέσθαι, οὐκ ἐθέλησε. ἀλλ᾽ ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ, καὶ Ξέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ ἐκεῖνος ἀπίκετο ἐς τὴν Σικελίην, ἅπαντα τὰ χρήματα ἄγων. Λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίῃ οἰκημένων, ὡς ὅμως καὶ μέλλων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων, ἐβοήθησε ἂν τοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος τοῦ Αἰνησιδήμου Ἀκραγαντίνων μουνάρχου ἐξελασθεὶς ἐξ Ἱμέρης Τήριλλος ὁ Κρινίππου, τύραννος ἐὼν Ἱμέρης, ἐπῆγε ὑπ᾽ αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον, Φοινίκων, καὶ Λιβύων, καὶ Ἰβήρων, καὶ Λιγύων, καὶ " Ἐλισύκων, καὶ Σαρδονίων, καὶ " Κυρνίων τριήκοντα μυριάδας, καὶ στρατηγὸν αὐτέων, Ἀμίλκαν τὸν Ἄννωνος, Καρχηδονίων ἐόντα βασιλῆα. κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τήριλλος ἀναγνώσας, καὶ μάλι-
278 στα διὰ τὴν Ἀναξίλεω τοῦ Κρητίνεω προθυμίην, ὃς Ῥηγίου ἐὼν τύραννος, τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δοὺς ὁμήρους Ἀμίλκᾳ, ἐπῆγέ μιν ἐπὶ τὴν Σικελίην, τιμωρέων τῷ πενθερῷ. Τηρίλλου γὰρ εἶχε θυγατέρα Ἀναξίλεως, τῇ οὔνομα ἦν Κυδίππη. οὕτω δὴ οὐκ οἷόν τε γενόμενον Γέλωνα βοηθέειν τοῖσι Ἕλλησι, ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς τὰ χρήματα. Πρὸς δὲ, καὶ τάδε λέγουσι, ὡς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης ἔν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θήρωνα νικᾶν Ἀμίλκαν τὸν Καρχηδόνιον, καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρσην. τὸν δὲ Ἀμίλκαν, Καρχηδόνιον ἐόντα πρὸς πατρὸς, μητρόθεν δὲ Συρηκόσιον, βασιλεύσαντά τε κατ᾽ ἀνδραγαθίην Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολή τε ἐγίνετο, καὶ ὡς ἑσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυνθάνομαι. οὔτε γὰρ ζῶντα, οὔτε ἀποθανόντα φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς· τὸ πᾶν γὰρ ἐπεξελθεῖν διζήμενον Γέλωνα. Ἔστι δὲ ὑπ᾽ αὐτέων Καρχηδονίων ὅδε ὁ λόγος λεγόμενος, οἰκότι χρεωμένων, ὡς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο, ἐξ ἠοῦς ἀρξάμενοι μέχρι δείλης ὀψίης· ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ λέγεται ἑλκύσαι τὴν σύστασιν.

γρ. παρὰ

γρ. Ἐπλύκων, γρ. Βυρνίων

[1] satis validam, nullo adverso casu, sed ob justitiam, sua sponte eam in media civitate deposuit, atque in Siciliam abiit. ubi una cum Samiis urbem Zanclam (cujus nomen in Messanam mutatum est) tenuit atque incoluit. Hunc Cadmum, eò hunc in modum profectum, Gelon ab justitiam quam illi ex aliis rebus adesse noverat, Delphos misit: cujus hominis inter alia quæ edidit opera justa, hoc non in postremis reponitur, quod tantum pecuniæ à Gelone commissum intervertere quum posset, noluit, sed posteaquam Græci pugna navali superiores extitere, Xerxesque cum exercitu abiit, ipse in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur au- CLXV
tem & hoc ab iis qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmoniis animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crinippi filius ejectus ex Himera, ubi erat tyrannus, à Therone Ænesidemi filio Acragantinorum monarcho, adduxisset per id tempus Phœnicum & Libyum & Iberorum & Ligyum & Elisycorum & Sardonum & Cyrniorum trecenta millia, duce eorum Amilcare Hannonis filio Carthaginensium rege: quos Terillus abduxerat cum persuasos hospitii necessitudine, tum præcipue prompta animi voluntate Anaxilai Critinei filii, Rhegini tyranni, qui filios suos Amilcari obsides dedit, ulciscendi soceri causa. habebat enim Anaxilaus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam. Ita Gelonem, quum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Præ- CLXVI
terea aiunt iidem contigisse ut eodem die Gelon & Theron Amilcarem Carthaginensem in Sicilia superarint quo Græci in Salamine Persam. Quinetiam Amilcarem, qui à patre quidem Carthaginensis, à matre vero Syracusanus erat, & ob virtutem rex Carthaginensium, quum conflixisset, prœlio victum, è conspectu fuisse ablatum audio, nec usquam gentium aut vivum aut mortuum comparuisse. omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos au- CLXVII
tem Carthaginenses illius imaginem colentes, hæc fama est, dum barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent, (tandiu enim extractum fuisse prœliũ)

---

1 Bene stabilitam, *vel*, *constitutam*, nulla premente calamitate, sed justitiæ exercendæ studio, *vel*, *sed justitiæ amore*, *ad verbum*, *Sed præ justitia*, in medium Cois proposuerat, & in Siciliam discesserat.

intereà

interea Amilcarem in castris permanentem sacrificasse atque litasse, solida corpora 1 aggerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugam versis, ut erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atque ita combustum è conspectu sublatum. Cui, sive hoc modo, ut Phoenices, sive alio, ut Carthaginenses & Syracusani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginenses sacrificant, extructis monumentis, cum alibi in omnibus suis coloniis, tum præcipue in ipsa Carthagine. Hactenus quæ ad Siciliam attinent.

CLXVIII ¶ Corcyræi autem aliud nunciis responderunt, aliud fecerunt. nam quum eos iidem nuncii qui in Siciliam ierant, adissent, & iisdem quibus Gelonem verbis alloquuti fuissent, polliciti sunt confestim se auxilia missuros ac præsidio futuros, negantes sibi Græciam neglectui habendam de salute periclitantem: quæ si collaberetur, nihil aliud sibi superesse quam ut primo quoque die servirent: ideoque sibi, quoad possent, illam esse adjuvandam. Hæc illi aspectu speciosa responderunt: at ubi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexaginta naves instruxere: ægreq; digressi, Peloponneso applicavere, ac circa Pylon ac Tænaron oræ Lacedæmoniorum naves in statione statuere: observantes & ipsi bellum quo caderet, desperantes fore ut Græci superarent, sed opinantes Xerxem multo superiorem victæ Græciæ imperaturum. 2 Itaque curavere ut hæc verba apud Persam facerent, Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum, rex, quod non minimum & copiarum & navium, sed plurimum secundum Athenienses habemus, tamen adversum te ire noluimus, aut quippiam tibi molestiæ facere. Hæc dicendo sperabant se plus aliquid quam cæteros ablaturos. quod etiam (ut mihi videtur) contigisset. Ad Græcos autem excusationem paravere, qua etiam usi sunt. accusantibus enim Græcis quod opem non attulissent, dixere sexaginta se triremes armavisse, sed per ventos etesias superare Maleā nequisse. 3 Atque ita ad Salaminem se non contulere, nec ullius cladis pugnæ navalis participes fuere. Et isti quidē ita Græcos à se summoverunt.

CLXIX ¶ Cretes autem,

ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐθύετο καὶ ἐκαλλιερέετο ἐπὶ πυρῆς μεγάλης, σώματα ὅλα καταγίζων· ἰδὼν δὲ τροπὴν τῶν ἑωυτοῦ γινομένην, ὡς ἔτυχε ἐπισπένδων τοῖσι ἱεροῖσι, ὦσε ἑωυτὸν ἐς τὸ πῦρ. οὕτω δὴ κατακαυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκᾳ τρόπῳ εἴτε τοιούτῳ (ὡς Φοίνικες λέγουσι) εἴτε ἑτέρῳ, (ὡς Καρχηδόνιοι) τοῦτο μὲν οἱ θύουσι, τοῦτο δέ, μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλισι τῶν ἀποικίδων· ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνιοι. Τὰ μὲν ἀπὸ Σικελίης, τοσαῦτα. (γρ. Καρχηδόνιοί τε καὶ Συρηκόσιοι τοῦτο) Κερκυραῖοι δὲ τάδε ὑποκρινάμενοι τοῖσι ἀγγέλοισι, τοιάδε ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρελάμβανον οἱ αὐτοὶ οἵπερ καὶ ἐς Σικελίην ἀπικέατο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ πρὸς Γέλωνα ἔλεγον. οἱ δὲ παραυτίκα μὲν ὑπέσχοντο πέμψειν τε καὶ ἀμυνέειν, (γρ. ὑπίσχοντο) φράζοντες ὡς οὔ σφι περιοπτέη ἐστὶ ἡ Ἑλλὰς ἀπολλυμένη· (ἢν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύσουσι τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερέων) ἀλλὰ τιμωρητέον εἴη ἐς τὸ δυνατώτατον. ὑπεκρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα. ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθέειν, ἄλλα νοέοντες, ἐπλήρωσαν νέας ἑξήκοντα. μόγις δὲ ἀναχθέντες, προσέμιξαν τῇ Πελοποννήσῳ. καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταίναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνεκώχευον τὰς νέας, καραδοκέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον, ᾗ πεσέεται· ἀελπτέοντες μὲν τοὺς Ἕλληνας ὑπερβαλέεσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρσην, κατακρατήσαντα πολλόν, ἄρξειν πάσης τῆς Ἑλλάδος. ἐποίευν ὦν ἐπίτηδες ἵνα ἔχωσι πρὸς τὸν Πέρσην "λέγειν τοιάδε, Ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς, παραλαμβανόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην, οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρασχόντες ἄν, ἀλλὰ πλείστας, μετά γε Ἀθηναίους, οὐκ ἐθελήσαμέν τοι ἀντιοῦσθαι, οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι. τοιαῦτα λέγοντες, ἤλπιζον πλέον τι τῶν ἄλλων οἴσεσθαι. τάπερ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ δοκέει. πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνάς σφι σκῆψις ἐπεποίητο, τῇπερ δὴ καὶ ἐχρήσαντο. αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅτι οὐκ ἐβοήθεον, ἔφασαν πληρῶσαι μὲν ἑξήκοντα τριήρεας, ὑπὸ δὲ ἐτησιέων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ οἷοί τε γενέσθαι. οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Σαλαμῖνα, καὶ οὐδεμιῇ κακότητι λειφθῆναι τῆς ναυμαχίης. οὗτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας. Κρῆτες δέ,

1 Adolentem in pyra ingenti: 2 Operam igitur dabant, *vel, de industria id faciebant*, ut possent hæc Persæ dicere, Nos, ô rex, quum ad hoc bellum Græci assumerent, *pro, advocarent*, licet potentiam non minimam haberemus, & non paucissimas naves suppeditare potuissemus, sed plurimas secundum Athenienses, adversum te ire n. 3 Atque ita factum fuisse ut Salaminem non pervenirent: & quòd à pugna navali absuissent, in eo se minimè malitia ulla usos fuisse.

ἐπεί τε σφέας παρελάμβανον οἱ ἐπὶ τούτοισι ταχθέντες Ἑλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε· πέμψαντες κοινῇ θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, τὸν θεὸν ἐπειρώτων εἴ σφι ἄμεινον γίνεται τιμωρέουσι τῇ “Ἑλλάδι. ἡ δὲ Πυθίη ὑπεκρίνατο, Ὦ νήπιοι, ἐπιμέμφεσθε ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενελάω τιμωρημάτων Μίνως ἔπεμψε, μηνίων δακρύματα. ὅτι οἱ μὲν οὐ συνεξεπρήξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμικῷ θάνατον γενόμενον, ὑμεῖς δὲ κείνοισι τὴν ἐκ Σπάρτης ἁρπαχθεῖσαν ὑπ᾽ ἀνδρὸς βαρβάρου γυναῖκα. ταῦτα οἱ Κρῆτες ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς τιμωρίης. Λέγεται γὰρ Μίνω κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον ἐς Σικανίην, τὴν νῦν Σικελίην καλεομένην, ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ·
279 ἀνὰ δὲ χρόνον Κρῆτας, θεοῦ σφε ἐποτρύνοντος, πάντας, πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραισίων, ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς Σικανίην, πολιορκέειν ἐπ᾽ ἔτεα πέντε πόλιν Κάμικον· (τὴν κατ᾽ ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι ἐνέμοντο) τέλος δὲ, οὐ δυναμένους οὔτε ἑλεῖν, οὔτε παραμένειν, λιμῷ συνεστεῶτας, ἀπολιπόντας οἴχεσθαι. ὡς δὲ κατὰ Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας, ὑπολαβόντα σφέας χειμῶνα μέγαν ἐκβαλέειν ἐς τὴν γῆν. συναραχθέντων δὲ τῶν πλοίων, (οὐδεμίην γάρ σφι ἔτι κομιδὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι) ἐνθαῦτα Ὑρίην πόλιν κτίσαντας, καταμεῖναί τε καὶ μεταβαλόντας, ἀντὶ μὲν Κρητῶν, Ἰήπυγας Μεσσαπίους γενέσθαι, ἀντὶ δὲ τοῦ εἶναι νησιώτας, ἠπειρώτας. ἀπὸ δὲ Ὑρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκίσαι, τὰς δὴ Ταραντῖνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῷ ἐξανιστάντες, προσέπταισαν μεγάλως. ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὴ ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, αὐτέων τε Ταραντίνων καὶ Ῥηγίνων· οἳ ὑπὸ Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν, καὶ ἀπικόμενοι τιμωροὶ Ταραντίνοισι, ἀπέθανον τρισχίλιοι οὕτω, αὐτέων δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπῆν ἀριθμός. ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἐὼν Ἀναξίλεω, ἐπίτροπος Ῥηγίου καταλέλειπτο οὗτος· ὅσπερ ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου, καὶ Τεγέην τὴν Ἀρκάδων οἰκήσας, ἀνέθηκε ἐν Ὀλυμπίῃ τοὺς πολλοὺς ἀνδριάντας. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Ῥηγίνους τε καὶ Ταραντίνους, τοῦ λόγου μοι παρενθήκη γέγονε· ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθεῖσαν, ὡς λέγουσι Πραίσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα Ἕλληνας. τρίτῃ δὲ γενεῇ μετὰ Μίνωα τελευτήσαντα, γενέσθαι τὰ Τρωϊκά· ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτάτους φαίνεσθαι ἐόντας Κρῆτας τιμωροὺς Μενέλεω. ἀντὶ τούτων δέ σφι

postquam aditi sunt ab iis Græcis quibus hoc negocium datum erat, hoc sibi faciendum putarunt, ut certos homines publicitus Delphos mitterent, deum consulturos nunquid sibi satius foret Græciam defendere. Quibus Pythia respondit, O stulti, imputate vobis quascunque lacrymas ob defensionem Menelai vobis Minos gemebundus immisit. Quoniam illi quidem non sunt ulti cædem Minois in Camico factam: vos autem ulti estis illis mulierem è Sparta à viro barbaro raptam. Hæc Cretes allata ubi audiere, ab auxilio ferendo supersedere. Siquidem fertur, Minoem, quum Dædalum vestigans in Sicaniam (quæ nunc Sicilia dicitur) pervenisset, vi ejus vitæ allata occubuisse: interjecto deinde tempore omnes Cretes, præter Polichnitanos & Præsios, divinitus instructos, cum magna classe in Sicaniam trajecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, 1 quam (ut mea fert opinio) Acragantini incolunt: ad extremum quum neque illam expugnare possent, neque permanere, fame enectos ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingenti eos tempestate adorta, in terram fuisse ejectos: laceratisque navibus, quum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes urbem Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro insulanis 2 continenticos: & ab urbe Hyria alias incoluisse. quas diu post Tarentini evertentes, magnam in ruinam deuenere, ut hæc maxima cædes omnium quas novimus, extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorum, qui à Micytho Choeri filio ad tria millia civium adacti opem ferre Tarentinis, interiere. Ipsorum autem Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micythus autem, quum Anaxilai famulus esset, procurator Rhegii relictus, ubi ex ea vrbe excidit, Tegeam Arcadum incoluit, compluresque statuas in Olympia consecravit. 3 Sed mihi Rheginorum CLXXI & Tarentinorum excessus ab oratione factus. in Cretam igitur desolatam Præsii aiunt cum alios homines tum præcipue Græcos immigrasse: tertiaque à morte Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus non deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos

CLXX

1 Quam mea ætate Acragantini tenebant: 2 Continentis habitatores: 3 Sed ego ab oratione mea digrediens, hæc de Rheginis & Tarentinis verba interjeci. Porro in Cretam, postquam desolata fuit, Præsii, &c.

Troja

Troja reversos una cum suis ovibus fame pestilentiaque correptos, iterumque desolatam Cretam cum reliquis, donec à tertiis Cretensibus habitaretur. Harum rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit.

CLXXII ¶ At Thessali necessitate subacti circa initia Medorum partes foverunt, quum ostenderent non placere sibi quæ Aleuadæ excogitassent. nam quum primum audiere Persam trajicere in Europam, nuncios ad Isthmum mittunt, ubi provisores Græciæ delecti è civitatibus coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam venere nuncii Thessalorum, ita verba fecere, Viri Græci Olympicum ingressum custodiri expedid, ut Thessaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus: sed vos quoque debetis multum illuc mittere copiarum: quas nisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neque enim decet nos adeo ante cæteram Græciam positos pro vobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusatis, nullam potestis injungere necessitatem. 1 Nulla namque fortior necessitas est quam imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur. Hæc Thessali.

CLXXIII Ob quæ Græci illuc mittendum decrevere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus, ubi coactus est, per EUripum navigavit. Qui postquam ad 2 Algas Achaiæ pervenit, egressus, relictis illic navibus, in Thessaliam contendit, & ad Tempe pervenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, juxta amnem Peneum inter Olympum & Ossam montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem millia armatorum coacti: quibus aderat Thessalorum equitatus, ducibus, è Lacedæmoniis quidem, EUæneto Carini filio, delecto ex polemarchis, quanquam 3 non esset è regio genere: ex Atheniensibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verum paucos illic dies immorati sunt. advenerunt enim ab Alexandro Amyntæ filio viro Macedone nuncii, suasum eis ut illinc decederent, ne in illo ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur: videlicet

ἀπονοστήσασι ἐκ Κρήτης, λιμόν τε καὶ λοιμὸν γίνεσθαι καὶ αὐτοῖσι καὶ τοῖσι προβάτοισι. ἔς τε τὸ δεύτερον ἐρημωθείσης Κρήτης μετὰ τῶν ὑπολοίπων, τρίτους αὐτὴν νῦν νέμεσθαι Κρῆτας. ἡ μὲν δὴ Πυθίη ὑπομνήσασα ταῦτα, ἔσχε βουλομένους τιμωρέειν τοῖσι Ἕλλησι. Θεσσαλοὶ δὲ ὑπὸ ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, ὡς διέδεξαν, ὅτι οὔ σφιν ἥνδανε τὰ οἱ Ἀλευάδαι ἐμηχανέωντο. ἐπεί τε γὰρ ἐπυθέατο τάχιστα μέλλοντα διαβαίνειν τὸν Πέρσην ἐς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἀγγέλους. ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἔσαν ἁλισμένοι πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος, ἀραιρημένοι ἀπὸ τῶν πολίων τῶν τὰ ἀμείνω φρονευσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τούτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἄγγελοι, ἔλεγον, "Ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν τὴν Ὀλυμπικὴν, ἵνα Θεσσαλίη τε καὶ ἡ σύμπασα ᾖ Ἑλλὰς ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου. ἡμέες μέν νυν ἑτοῖμοι εἰμὲν συμφυλάσσειν. πέμπειν δὲ χρὴ καὶ ὑμέας στρατιὴν πολλήν. ὡς εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστασθε ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ. οὐ γάρ τοι προκατημένους τοσοῦτο πρὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μούνους πρὸ ὑμέων δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθέειν δὲ οὐ βουλόμενοι, ἀναγκαίην ἡμῖν οὐδεμίην οἷοί τέ ἐστε προσφέρειν. οὐδαμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφυ. ἡμέες δὲ πειρησόμεθα αὐτοί τινα σωτηρίην μηχανεώμενοι." ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί. Οἱ δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλεύσαντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζὸν στρατὸν φυλάξοντα τὴν ἐσβολήν. ὡς δὲ συνελέχθη ὁ στρατὸς, ἔπλεε δι' Εὐρίπου. ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαιίης ἐς Ἄλον, ἀποβὰς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπών. καὶ ἀπικέατο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολὴν, ἥπερ ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ ποταμὸν Πηνειὸν, μεταξὺ δὲ Οὐλύμπου τε οὔρεος ἐόντα καὶ τῆς Ὄσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλήνων κατὰ μυρίους ὁπλῖται συλλεγέντες· (Γρ. ὁπλῖται) καί σφι προσῆν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος. ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν, Εὐαίνετος ὁ Καρήνου τῶν πολεμάρχων ἀραιρημένος, γένεος μέντοι ἐὼν οὐ τοῦ βασιληΐου· Ἀθηναίων δὲ, Θεμιστοκλέης ὁ Νεοκλέος. ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνθαῦτα. ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω, ἀνδρὸς Μακεδόνος, συνεβούλευόν σφι ἀπαλλάσσεσθαι, μηδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ, καταπατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπιόντος· 280

1 Nullo enim modo necessitas impotentiam superare potest. *ut accipiamus* impotentiam *pro Non posse. Hic enim est sensus, Frustra nos necessitate adigere conabimini, & nos cogere. fieri enim nulla ratione potest ut quis ad id faciendum cogatur quod facere non potest.* 2 Allon Achaiæ. *Infra autem pro iisdem verbis,* Ἄλλον τῆς Ἀχαιίης, *habet* Litoralis Achaiæ. 3 *Sic & vet. cod. Gr. addunt negativam particulam.*

σημαί-

σημαίνοντες τό τε πλῆθος τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὡς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα συνεβούλευον, (χρηστὰ γὰρ ἐδόκεον συμβουλεύειν, καί σφι εὔνοος ἐφαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδὼν) ἐπείθοντο. δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδίη ἦν τὸ πεῖθον, ὡς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην ἐοῦσαν ἐσβολὴν ἐς Θεσσαλοὺς κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην διὰ Περραιβῶν κατὰ Γόννον πόλιν, τῇ περ δὴ καὶ ἐσέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καταβάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τὰς νέας, ὀπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμόν. Αὕτη ἐγένετο ἡ ἐς Θεσσαλίην " στρατιὴ, βασιλέος τε μέλλοντος διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίης, καὶ ἐόντος ἤδη ἐν Ἀβύδῳ. Θεσσαλοὶ δὲ ἐρημωθέντες συμμάχων, οὕτω δὴ ἐμήδισαν προθύμως, οὐδέ τι ἐνδοιαστῶς, ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι ἐφαίνοντο βασιλέϊ ἄνδρες ἐόντες χρησιμώτατοι. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεί τε ἀπικέατο ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἐβουλεύοντο πρὸς τὰ λεχθέντα " ὑπ᾽ Ἀλεξάνδρου, ᾗ τε στήσονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἵοισι χώροισι. ἡ νικῶσα δὲ γνώμη ἐγίνετο, τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι. στεινοτέρη γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα τῆς ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἅμα ἀγχοτέρη τε τῆς ἑωυτῶν. τὴν δὲ ἀτραπὸν δι᾽ ἣν ἥλωσαν οἱ ἁλόντες Ἑλλήνων ἐν Θερμοπύλῃσι, οὐδὲ ᾔδεσαν ἐοῦσαν πρότερον ἤπερ ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο Τρηχινίων. ταύτην ὦν ἐβουλεύσαντο φυλάσσοντες τὴν ἐσβολὴν, μὴ παριέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον, τὸν δὲ ναυτικὸν στρατὸν πλέειν ἐπὶ γῆς τῆς Ἱστιαιώτιδος ἐπὶ Ἀρτεμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ, ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ κατ᾽ " ἑτέρους ἐόντα. Οἵ τε χῶροι οὕτω ἔχουσι· τοῦτο μὲν τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηϊκίου ἐξ εὐρέος συνάγεται ἐς στεινὸν πόρον, τὸν μεταξὺ ἐόντα νήσου τε Σκιάθου καὶ ἠπείρου Μαγνησίης· ἐκ δὲ τοῦ στεινοῦ τῆς Εὐβοίης, ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκδέκεται αἰγιαλός· ἐν δὲ, Ἀρτέμιδος ἱρόν. ἡ δὲ αὖ διὰ Τρηχῖνος ἔσοδος ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἐστὶ, τῇ στεινοτάτη, ἡμίπλεθρον· οὐ μέντοι κατὰ τοῦτό γ᾽ ἐστὶ τὸ στεινότατον τῆς χώρης τῆς ἄλλης, ἀλλ᾽ ἔμπροσθέν τε Θερμοπυλέων καὶ ὄπισθεν· κατά τε Ἀλπηνοὺς ὄπισθεν ἐόντας ἐοῦσα ἁμαξιτὸς μούνη, καὶ ἔμπροσθεν κατὰ Φοίνικα ποταμὸν, ἀγχοῦ Ἀνθήλης πόλιος, ἁμαξιτὸς ἄλλη μούνη. τῶν δὲ Θερμοπυλέων τὸ μὲν πρὸς ἑσπέρης ὄρος ἄβατόν τε καὶ ἀπόκρημνον, ὑψηλὸν, ἀνατεῖνον ἐς τὴν Οἴτην. τὸ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς ὁδοῦ, θάλασσα ὑποδέκεται καὶ τενάγεα.

γρ. ἐσβολή.

γρ. ἐξ.

γρ. ἑκατέρους.

multitudinem terrestrem nauticamq; indicando. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse videbatur) obtemperaverunt. Quanquam mihi videntur metu quoque id suasisse, quod audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia juxta urbem Gonnon: quà & transivit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naves regressi, rursus ad isthmum se receperunt. CLXXIV Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, & Abydi jam agebat. A sociis autem deserti Thessali, jam nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transiere ut in rebus gerendis sese regi præstiterint utilissimos. CLXXV ¶ Græci autem ad isthmum reversi ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. evicitque hæc sententia, ut præsidio auditum Thermopylarum custodirent, quippe qui videbatur & angustior quam ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea fuere apud Thermopyals, haud noverant prius 1 quam ducibus Trachiniis ad Thermopyals hostis pervenit. Hunc igitur aditum ut tuerentur decrevere, ne barbarus transiret in Græciam, utque classis proveheretur in Histiæotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se vicina sunt ut audiri utrinque possint quæ apud alteros gerantur. CLXXVI Quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur trajectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnesiæ: ab angustiis autem Eubœæ jam Artemisium excipit litus, in quo est Artemidis, *id est*, *Dianæ* templum. Ingressus vero in Græciam per Trachinem, ubi arctissimus, dimidii jugeri est. quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante postque Thermopylas: juxtaque Alpenos à tergo sitos, tantummodo ad agendum vehiculum via patet: anterius etiam juxta flumen Phœnicem, prope urbem Anthelam solum agendo vehiculo via sufficit. Thermopylarum autem quod ad hesperum vergit, mons est inaccessus & præalti præcipitii, protentus usque ad OEtam. quod autem viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadosis.

1 Quum pervenientes Thermopylas de ea ex Trachiniis audiverunt.

In hoc

In hoc autem ingressu sunt θερμὰ λουτρά, *id est, calida lavacra*, quæ χύτρους, *id est, ollas*, indigenæ vocant: & desuper ara Herculi exstructa. Ad hos ingressus, murus ædificatus erat, super quem olim πύλαι, *id est, portæ* erant. Eum autem ædificaverant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram Æolidem iere habitatum, quam nunc possident. & quia Thessali conabantur eos subigere, hoc præsidio imposito se tutabantur: aquamque illam calidam ingressui induxere, ut esset lacunosus locus: omnia excogitantes ne in suam terram Thessali incursarent. Hic tamen murus quondam extructus, majori ex parte jam vetustate erat collapsus: quo rursus excitato, visum est illis faciendum ut illac barbarum arcerent à Græcia. Est autem proxime viam vicus nomine Alpeni, unde frumentari Græci statuerant.

CLXXVII. Et hæc quidem loca visa sunt Græcis opportuna. cuncta enim rimati atque ratiocinati, ubi barbari neque multitudine neque equitatu uti possent, ibi illos Græciam invadentes excipere statuerunt. Postea vero quam Persam in Pieria esse audiere, ex Isthmo digressi sunt, peditatus ad Thermopylas insidendas, cæteri mari,

CLXXVIII. ad Artemisium. Dum autem Græci (ut cuique præceptum erat) propere ad succurrendum tendunt, interea Delphi deum consuluere, de seipsis pariter & de Græcia soliciti. His responsum est ut ventos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod accepere oraculum, cum iis primum Græcis communicavere quibus libertas cordi erat: quo nuncio illos, quod barbarum magnopere timerent, immortali beneficio demeruere. Deinde statuta ventis ara in Thua, ubi fanum Thuæ Cephisi filiæ (à qua & locus hic habet nomen) hostias illi immolavere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi ventos propitiant.

CLXXIX. ¶ Nauticus autem Xerxis exercitus ex urbe Therma movens, decem ex omnibus navibus velocissimas recta misit in Sciathum, ubi erant tres præsidiariæ naves Græcorum, Trœzenia, Æginetica, Attica: quæ prævisis barbarorum

CLXXX. navibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex iis Trœzeniam, cui præerat Praxinus, insequuti barbari, continuo excipiunt. Deinde 1 strenuissimum quenque propugnatorum ejus ad proram adductum,

ἔστι δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρά, τὰ χύτρους καλέουσι οἱ ἐπιχώριοι· καὶ βωμὸς ἵδρυται Ἡρακλέος ἐπ᾽ αὐτοῖσι. ἐδέδμητο δὲ τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολάς· καὶ τό γε παλαιὸν πύλαι ἐπῆσαν. ἔδειμαν δὲ Φωκέες τὸ τεῖχος, δείσαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἦλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκήσοντες γῆν τὴν Αἰολίδα, τήνπερ νῦν ἐκτέαται. ἅτε δὴ πειρωμένων τῶν Θεσσαλῶν καταστρέφεσθαί σφεας, τοῦτο προεφυλάξαντο οἱ Φωκέες· καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν τότε ἐπῆκαν ἐπὶ τὴν ἔσοδον, ὡς ἂν χαραδρωθείη ὁ χῶρος· πᾶν μηχανεώμενοι ὅκως μή σφι ἐσβάλοιεν οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ τὴν χώρην. τὸ μέν νυν τεῖχος τὸ ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε ἐδέδμητο, καὶ τὸ πλέον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου ἔκειτο. τοῖσι δὲ αὖτις ὀρθώσασι, ἔδοξε ταύτῃ ἀπαμύνειν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον. κώμη δέ ἐστι ἀγχοτάτω τῆς ὁδοῦ, Ἀλπηνοὶ οὔνομα· ἐκ ταύτης δὲ ἐπισιτιεῖσθαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες. Οἱ μέν νυν χῶροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι εἶναι ἐφαίνοντο ἐπιτήδεοι· ἅπαντα γὰρ προσκεψάμενοι καὶ ἐπιλογισθέντες, ὅτι οὔτε πλήθεϊ ἕξουσι χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι, οὔτε ἵππῳ, ταύτῃ σφι ἔδοξε δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ὡς δὲ ἐπύθοντο τὸν Πέρσην ἐόντα ἐν Πιερίῃ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐστρατεύοντο αὐτέων οἱ μὲν, ἐς Θερμοπύλας πεζῇ, ἄλλοι δὲ, κατὰ θάλασσαν ἐπ᾽ Ἀρτεμίσιον. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τάχος ἐβοήθεον διαταχθέντες· Δελφοὶ δ᾽ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐχρηστηριάζοντο τῷ θεῷ, ὑπὲρ 281 ἑωϋτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καταρρωδηκότες. καί σφι ἐχρήσθη ἀνέμοισι εὔχεσθαι. μεγάλους γὰρ τούτους ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους. Δελφοὶ δὲ δεξάμενοι τὸ μαντήϊον, πρῶτα μὲν Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἐλευθέροισι, ἐξήγγειλαν τὰ χρησθέντα αὐτοῖσι. καί σφι δεινῶς καταρρωδέουσι τὸν βάρβαρον ἐξαγγείλαντες, χάριν ἀθάνατον κατέθεντο. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Δελφοὶ τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ″ ἀπεδέξαντο ἐν Θύῃ, (τῇπερ τῆς Κηφισοῦ θυγατρὸς Θύης [margin: ἀπέδεξαν.] τὸ τέμενός ἐστι, ἐπ᾽ ἧς καὶ ὁ χῶρος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει) καὶ θυσίῃσί σφεας μετήϊσαν. Δελφοὶ μὲν δὴ κατὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἱλάσκονται. Ὁ δὲ ναυτικὸς Ξέρξεω στρατὸς ὁρμεώμενος ἐκ Θέρμης πόλιος, παρέβαλε νηυσὶ τῇσι ἄριστα πλεούσῃσι δέκα, ἰθὺ Σκιάθου· ἔνθα ἦσαν προφυλάσσουσαι νέες τρεῖς Ἑλληνίδες, Τροιζηνίη τε καὶ Αἰγινέη καὶ Ἀττική. προϊδόντες δὲ οὗτοι τὰς νέας τῶν βαρβάρων, ἐς φυγὴν ὥρμησαν. Τὴν μὲν δὴ Τροιζηνίην, τῆς ἦρχε Πρηξῖνος, αὐτίκα αἱρέουσι ἐπισπόμενοι οἱ βάρβαροι. καὶ ἔπειτα τῶν ἐπιβατέων αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα ἀγαγόντες, ἐπὶ τῆς πρῴρης τῆς νηὸς

1 *Videtur totum hunc locum aliter legisse, aut non intellexisse.*

ἔσφαξαν,

ἔσφαξαν, διαδέξιον ποιεύμενοι τὸν εἷλον τῶν Ἑλλήνων πρῶτον καὶ κάλλιστον. τῷ δὲ σφαγιασθέντι τούτῳ " τοὔνομα ἦν Λέων. τάχα δ' ἄν τι καὶ τοῦ οὐνόματος ἐπαύροιτο. Ἡ δὲ Αἰγιναίη, τῆς ἐτριηράρχεε Ἀσωνίδης, καί τινά σφι θόρυβον παρέσχε, Πυθέω τοῦ Ἰσχενόου ἐπιβατεύοντος, ἀνδρὸς ἀρίστου γενομένου ταύτην τὴν ἡμέρην· ὅς, ἐπειδὴ ἡ νηῦς ἡλίσκετο ἐς τοῦτο ἀντεῖχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατεκρεουργήθη ἅπας. ὡς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε, ἀλλ' ἦν ἔμπνοος, οἱ Πέρσαι οἵπερ ἐπεβάτευον ἐπὶ τῶν νεῶν, δι' ἀρετὴν τὴν ἐκείνου, περιποιῆσαί μιν περὶ πλείστου ἐποιήσαντο, σμύρνῃσί τε ἰώμενοι τὰ ἕλκεα, καὶ σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατειλίσσοντες. καί μιν, ὡς ὀπίσω ἀπίκοντο ἐς τὸ ἑωυτῶν στρατόπεδον, ἐπεδείκνυσαν ἐκπαγλεόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ, περιέποντες εὖ· τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηῒ ταύτῃ, περιεῖπον ὡς ἀνδράποδα. Αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν οὕτω ἐχειρώθησαν. ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐτριηράρχεε " Φίρμος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φεύγουσα, ἐξοκέλλει ἐς τὰς " ἐμβολὰς τοῦ Πηνειοῦ· καὶ τοῦ μὲν σκάφεος ἐκράτησαν οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ ἀνδρῶν, οὔ. ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐπώκειλαν τὴν νέα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες, κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς τὰς Ἀθήνας. Ταῦτα οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ στρατοπεδευόμενοι πυνθάνονται παρὰ πυρσῶν ἐκ Σκιάθου. πυθόμενοι δὲ καὶ καταῤῥωδήσαντες, ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου μετορμίζοντο ἐς Χαλκίδα, φυλάξοντες μὲν τὸν Εὔριπον, λείποντες δὲ ἡμεροσκόπους περὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης. τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρβάρων τρεῖς ἐπήλασαν περὶ τὸ ἕρμα τὸ μεταξὺ ἐὸν Σκιάθου τε καὶ Μαγνησίης, καλεόμενον δὲ Μύρμηκα. ἐνθαῦτα οἱ βάρβαροι, ἐπείτε στήλην λίθου ἐπέθηκαν, κομίσαντες ἐπὶ τὸ ἕρμα, ὁρμηθέντες αὐτοὶ ἐκ Θέρμης, ὥς σφι τὸ ἐμποδὼν ἐγεγόνεε καθαρὸν, " ἐπέπλεον πάσῃσι τῇσι νηυσὶ ἕνδεκα ἡμέρας, παρέντες μετὰ τὴν βασιλέος ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἕρμα σφι κατηγήσατο ἐὸν ἐν πόρῳ μάλιστα Πάμμων Σκύριος. πανημερὸν δὲ πλώοντες οἱ βάρβαροι, ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης χώρης ἐπὶ Σηπιάδα τε καὶ τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς. Μέχρι μέν νυν τούτου τοῦ χώρου καὶ Θερμοπυλέων, ἀπαθής τε κακῶν ἦν ὁ στρατός· καὶ πλῆθος ἦν τηνικαῦτα ἔτι (ὡς

γρ. οὔνομα

γρ. Φόρμος,

γρ. ἐσβολὰς

γρ. ἔπλεον.

deinceps mactant. Eorum qui capti mactatique sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leoni: quo nomine nonnihil fortasse gloriabatur. Æginetica vero, cujus trierarchus erat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præstitit, 1 quod ejus epibata erat Pythius Ischenoi filius, vir eo die præstantissimus: qui capta navi tamen eousque pugnando restitit donec totus 2 dilaniatus est: quem collapsum non mortuum, sed spirantem, Persæ qui navem ceperant admiratione virtutis, magnum operæpretium putaverunt ut servarent, vulnera smyrna medentes, sindoneque byssina & fasciis obligantes, ac rursus in castra sua reversi, hominem universo exercitui ostentabant admirabundi, 3 ac probe observantes: quum alios quos in eadem jam navi ceperant, tanquam mancipia adservarent. Duabus navibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus vir Atheniensis, dum fugit ad ostia Penei, impacta est: qua sine viris barbari potiti sunt. nam Athenienses, simulatque navem impegerunt, ab ea desilientes, iter Thessaliam intenderunt, seque Athenas receperunt. Hujus rei per 4 ignes è Sciatho editos facti certiores Græci qui ad Artemisium castra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalcidem concesserunt ad EUripum tutandum, relictis per edita EUbϾ loca diurnis speculatoribus. Ex illis autem decem barbarorum navibus, tres ad herma quod est inter Sciathum & Magnesiam, nomine Myrmecem, profectæ sunt. quem locum ubi tenuere barbari, lapideum illic titulum imposuere. Qui ex Therma solverunt, 5 ubi litus oculos effugit, cum omni classe navigabant undecim diebus ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati: sed eos herma deducebat, quod erat in trajectu fere Scyrius Pammon. Hinc totum diem navigantes barbari, oram Magnesiam tenuerunt super Sepiadem, & litus quod est inter urbem Casthanæam & oram Sepiadem. 6 Ad hunc usque locum atque Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: & adhuc classis (quemadmodum

CLXXXI (beside "nihil fortasse gloriabatur. Ægine-")
CLXXXII (beside "in eadem jam navi ceperant, tanquam")
CLXXXIII (beside "pum tutandum, relictis per edita EUbϾ")
CLXXXIV (beside "piadem, & litus quod est inter urbem")

1 Quod ea veheretur Pyth. 2 Velut in laniena concisus est. *Bud.* 3 Ac bene eum tractabant: quum cæteros quos in eadem navi ceperant, tanquam mancipia tractarent. 4 *Legit* πυρσῶν *ut & vet. cod. habent, non* φρσῶν. 5 *Locus hic in vulg. edit. Gr. est suspectus: ac certe hunc aliam lectionem & hic & paulo post sequutum esse manifestum est.* 6 Ad Sepiadem usque & Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: multitudo autem adhuc erat (ut——

ego ſupputando invenio) mille ducentarum ſeptem ex Aſia navium. In quibus à principio è ſingulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta unum ac quadringenti, ducenos ſupputando viros in ſingulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Perſarum Medorumque ac Sacarum tricenos epibatas. Reliquis autem hic exercitus conſtabat ex triginta ſex millibus, ducentiſq; ac decem. Adjiciam autem huic & ſuperiori numero [1] eos qui ſunt ex biremibus: in quarum ſingulis plures fecerim octoginta potius quam pauciores viros. Quarum navium ſumma, ut ſuperius dictum eſt, trium millium fuit. ita in eis fuerunt virorum viginti quatuor myriades, *id eſt, ducenta & quadraginta millia.* Hæc igitur erat claſſis ex Aſia, unius & quinquaginta myriadum virorum in univerſum, & præterea ſeptem millium ſexcentorum decem. Peditatus fuit decies ſepties centena millia: equitatus, octoginta millia: quibus addo Arabes qui camelos, & Libyes qui currus agitabant, quæ facio viginti millia. Quæ copiæ claſſiariæ & terreſtres in ſummam redactæ fiunt ter & vicies centena & præterea decem & ſeptem millia, ſexcenti & decem. Has copias ex ipſa Aſia fuiſſe contractas dictum eſt, præter ſervitia quæ ſequebantur, & eos qui in frumentariis vehebantur.

CLXXXV Huic omni enumerato exercitui adjiciendus eſt ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ii Græci qui ſunt è Thracia, & ex inſulis Thraciæ objacentibus, præbuerunt naves centum viginti, quarum viri fiunt triginta quatuor millia. Terreſtres copias præbuerunt Thraces, & Pæones, & Eordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicum, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienſes, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor triginta myriades, *id eſt, trecenta millia*, fuiſſe: quæ myriades illis Aſiaticis adjectæ, fiunt in ſumma virorum pugnantium ducentæ ſexaginta quatuor, & præterea mille ſexcenti ac decem.

CLXXXVI Hoc autem tanto pugnatorum

ἐγὼ συμβαλεόμενος εὑρίσκω) τόσον· τῶν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐουσέων, ἑπτὰ καὶ διηκοσίων, καὶ χιλιέων· τὸν μὲν ἀρχαῖον ἑκάστων τῶν ἐθνέων ἐόντα ὅμιλον, τέσσερας καὶ εἴκοσι μυριάδας, καὶ πρὸς, χιλιάδα τε καὶ τετρακοσίους· ὡς ἀνὰ διηκοσίους ἄνδρας λογιζομένοισι ἐν ἑκάστῃ νηΐ. ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ τουτέων τῶν νεῶν, χωρὶς ἑκάστων τῶν ἐπιχωρίων ἐπιβατέων, Περσέων 282 τε καὶ Μήδων καὶ Σακέων, τριήκοντα ἄνδρες. οὗτος ἄλλος ὅμιλος γίνεται τρισμύριοι, καὶ ἑξακισχίλιοι, καὶ πρὸς, διηκόσιοί τε καὶ δέκα. προσθήσω δ' ἔτι τούτῳ καὶ τῷ προτέρῳ ἀριθμῷ (τῷ δ' ἔτι) τοὺς ἐκ τῶν πεντηκοντέρων, ποιήσας ὅτι πλέον ἦν αὐτέων ἢ ἔλασσον ἀν' ὀγδώκοντα ἄνδρας ἐνεῖναι. συνελέχθη δὲ ταῦτα τὰ πλοῖα (ὡς καὶ πρότερόν μοι ἐρρήθη) τρισχίλια. ἤδη ὦν ἄνδρες ἂν εἶεν ἐν αὐτοῖσι τέσσερες μυριάδες, καὶ εἴκοσι. τοῦτο μέν νυν τὸ ἐκ τῆς Ἀσίης ναυτικὸν ἦν σύμπαν ἐὸν, πεντήκοντα μυριάδες, καὶ μία. χιλιάδες τε ἔπεισι, ἐπὶ ταύτῃσι ἑπτὰ, καὶ πρὸς, ἑκατοντάδες ἓξ, καὶ δεκάς. τοῦ δὲ πεζοῦ, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγίνοντο· τῶν δὲ ἱππέων, ὀκτὼ μυριάδες. προσθήσω δ' ἔτι τούτοισι τὰς καμήλους τοὺς ἐλαύνοντας Ἀραβίους, καὶ τοὺς τὰ ἅρματα Λίβυας, πλῆθος ποιήσας δισμυρίους ἄνδρας. καὶ δὴ τό, τε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τοῦ πεζοῦ πλῆθος συντιθέμενον, γίνεται διηκόσιαί τε μυριάδες, καὶ τριήκοντα, καὶ μία, καὶ πρὸς, χιλιάδες ἑπτὰ, καὶ ἑκατοντάδες ἓξ καὶ δεκάδες δύο. (τῷ δεκάς) τοῦτο μὲν τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίης στράτευμα ἐξαναχθὲν εἴρηται, ἄνευ τε τῆς θεραπηίης τῆς ἑπομένης, καὶ τῶν σιταγωγῶν πλοίων, καὶ ὅσοι ἐνέπλεον τούτοισι.

Τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγόμενον στράτευμα, ἔτι προσλογιστέα τούτῳ παντὶ τῷ ἐξηριθμημένῳ. δόκησιν δὲ δεῖ λέγειν. νέας μέν νυν οἱ ἀπὸ Θρηίκης Ἕλληνες, καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ἐπικειμένων τῇ Θρηίκῃ, παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἐκ μέν νυν τουτέων τῶν νεῶν, ἄνδρες τετρακισχίλιοι, καὶ δισμύριοι γίνονται. πεζοῦ δὲ, τὸν Θρήικες παρείχοντο, καὶ Παίονες, καὶ Ἐορδοὶ, καὶ Βοττιαῖοι, καὶ τὸ Χαλκιδικὸν γένος, καὶ Βρύγοι, καὶ Πίερες, καὶ Μακεδόνες, καὶ Περραιβοὶ, καὶ Ἐνιῆνες, καὶ Δόλοπες, καὶ Μάγνητες, καὶ Ἀχαιοὶ, καὶ ὅσοι τῆς Θρηίκης τὴν παραλίην νέμονται· τουτέων τῶν ἐθνέων, τριήκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι. αὗται ὦν αἱ μυριάδες ἐκείνῃσι προστεθεῖσαι τῇσι ἐκ τῆς Ἀσίης, γίνονται ἀνδρῶν αἱ πᾶσαι μάχιμοι μυριάδες διηκόσιαι, καὶ ἑξήκοντα, καὶ τέσσερες. ἔπεισι δὲ ταύτῃσι ἑκατοντάδες ἑκκαίδεκα, καὶ δεκάς. Τοῦ μαχίμου δὲ τούτου ἐόντος

———ego conjectura aſſequor) ex navibus quidem ab Aſia profectis, numero mille ducentis ac ſeptem, eorum duntaxat qui jam inde ab initio convenerant, millia ducenta & quadraginta unum & quadringenti viri, ducenos ſcilicet viros in ſingulas naves numerantibus. Porro inter claſſiarios indigenas triceni Perſæ, Medi & Sacæ in naves eaſdem aſcenderant. quæ multitudo ſex & triginta millia & ducentos decem viros prioribus copiis aggregat. *Ita Bud. hunc locum interp.* 1 Eos qui ex penteconteris erant, *id eſt, ex navibus quinquagenûm remorum:* ita rationem iniens ut fuerint in ſingulis octogeni viri, majore numero minorem compenſante. *Id eſt, iis in quibus plures erant compenſantibus eas in quibus erant pauciores. Adeo ut locum hic non habeat genus illud loquendi* Plus minus. *præſertim quum* ὅτι *ſit pro* ἔθι. *q. d. In ſingulis (ubi plus, ubi minus) octogeni viri.*

ἀριθμὸν τοσοῦτον, τὴν θεραπηΐην τὴν ἑπομένην τούτοισι, καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγοῖσι ἀκάτοισι ἐόντας, καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοισι πλοίοισι, τοῖσι ″ ἅμα πλέουσι τῇ στρατιῇ, τούτους τῶν μαχίμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσσονας, ἀλλὰ πλεῦνας. καὶ δή σφεας ποιέω ἴσους ἐκείνοισι εἶναι, καὶ οὔτε πλεῦνας, οὔτε ἐλάσσονας οὐδέν. ἐξισούμενοι δὲ οὗτοι τῷ μαχίμῳ, ἐκπληροῦσι τὰς ἴσας μυριάδας ἐκείνῃσι. οὕτω πεντακοσίας τε μυριάδας καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτώ, καὶ χιλιάδας τρεῖς, καὶ ἑκατοντάδας δύο, καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἤγαγε Ξέρξης ὁ Δαρείου μέχρι Σηπιάδος, καὶ Θερμοπυλέων. Οὗτος μὲν δὴ τοῦ σύμπαντος στρατεύματος τοῦ Ξέρξεω ἀριθμός. γυναικῶν δὲ σιτοποιέων, καὶ παλλακέων, καὶ εὐνούχων, οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀτρεκέα ἀριθμόν· οὐδ᾽ αὖ ὑποζυγίων τε, καὶ τῶν ἄλλων κτηνέων τῶν ἀχθοφόρων, καὶ κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἑπομένων, οὐδ᾽ ἂν τούτων ὑπὸ πλήθεος οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμόν. ὥστε οὐδέν μοι θῶυμα παρίσταται προδοῦναι τὰ ῥέεθρα τῶν ″ ποταμῶν ἐνίων, ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως τὰ σιτία ἀντέχρησε θῶυμά μοι μυριάσι τοσαύτῃσι. εὑρίσκω γὰρ συμβαλλεόμενος, εἰ χοίνικα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάμβανε, καὶ μηδὲν πλέον, ἕνδεκα μυριάδας μεδίμνων τελεομένας ἐπ᾽ ἡμέρῃ ἑκάστῃ, καὶ πρὸς, τριηκοσίους τε ἄλλους μεδίμνους, καὶ τεσσεράκοντα. γυναιξὶ δὲ καὶ εὐνούχοισι, καὶ ὑποζυγίοισι, καὶ κυσί, οὐ λογίζομαι. ἀνδρέων δ᾽ ἐουσέων ″ τοσουτέων μυριαδέων. κάλλεός τε εἵνεκα, καὶ μεγάθεος, οὐδεὶς αὐτέων ἀξιονικότερος ἦν αὐτοῦ Ξέρξεω ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος. Ὁ δὲ δὴ ναυτικὸς στρατὸς, ἐπεί τε ὁρμηθεὶς ἔπλεε, καὶ κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρης ἐς τὸν αἰγιαλὸν, τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἐόντα καὶ
283 Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὅρμεον πρὸς τῇ γῇ, ἄλλαι δ᾽ ἐπ᾽ ἐκείνῃσι ἐπ᾽ ἀγκυρέων· ἅτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐόντος οὐ μεγάλου, προκρόσσαι ὁρμέοντο ἐς Πόντον, καὶ ἐπὶ ὀκτὼ νέας. ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω. ἅμα δὲ ὄρθρῳ, ἐξ αἰθρίης τε καὶ νηνεμίης τῆς θαλάσσης ζεσάσης, ἐπέπεσέ σφι χειμῶν τε μέγας, καὶ πολλὸς ἄνεμος ἀπηλιώτης, τὸν δὴ Ἑλλησποντίην καλέ-

γρ. ἀναπλ.

γρ. ἔστι τῶν, καὶ ἔστι ὧν.

γρ. τοσαυτέων.

numero [1] non pauciora sed plura fuisse arbitror quæ eos comitabantur servitia, & eos qui frumentariis in navigiis erant, & in aliis navibus una cum militaribus viris vehebantur: quos neque plures neque pauciores facio, sed totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebunt totidem myriadas: fientque quingentæ & viginti octo myriades, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darii filius duxit ad Sepiadem & usque ad Thermopylas. Huic est universus copiarum Xer- CLXXXVII
xis numerus. Nam mulierum pinsentium & pallacarum & eunuchorum numerum nemo pro comperto queat dicere: ac ne impedimentorum quidem, aliorumque jumentorum sarcinariorum, neque canum Indicorum exercitum comitantium, præ multitudine quisquam inire numerum possit. [2] Quo minus miror proditum esse, fluenta quædam non suppeditavisse: magis miror unde tot myriadibus cibaria suppetierint. nam subducta ratione comperio, si singuli quotidie singulas frumenti chœnicas, *id est, semodia*, non amplius accepissent, absumpta fuisse singulis diebus centum millia medimnorum, & trecentos ac quadraginta medimnos, *qui singuli constant è senis modiis:* haud annumerando mulieres eunuchosque, & jumenta, atque canes. In quo exercitu quum tot virorum millia essent, nemo erat qui aut specie aut magnitudine corporis cum Xerxe ipso posset contendere, tanquam dignior qui illud imperium obtineret. ¶ Navales CLXXXVIII
autem copiæ, postquam è statione solverunt, provectæque oram terræ Magnesiæ tenuerunt, quæ est inter urbem Casthanæam & oram Sepiadem, primæ quæq; naves ad terram habuere stationem, aliæ deinceps in ancoris stetere, ad octavum usque ordinem [3] intra mare procedentes, utpote angustiore litore quam ut classem caperet: atque ita per noctem stetere. Sub ipsum vero diluculum, ex sereno cœlo & tranquillo quum mare efferbuisset, incidit in eam atrox tempestas, ac vehemens ventus subsolanus, quem Hellespontium nun-

1 Non minorem sed majorem fuisse existimo famulitii numerum, eorumque qui frument. in navig. erant, & qui in aliis n. v. c. militibus vehebantur. Sed esto hos illis numero pares esse, ac neque plures, neque pauciores, certè æquati hi numero pugn.

2 Itaque mirum mihi non videtur quorundam amnium fluenta defecisse tot hominum millia: sed quonam modo frumentum suppetierit tot hominum millibus, id vero mirum videri potest. Siquidem ut chœnicem frumenti quisque in singulos dies acciperet, ac nihil amplius, subducta ratione invenio centena dena millia medimnûm quotidie absumi potuisse, & trecenta præterea quadraginta medimna. *Ita Bud. hunc locum vertit, addens etiam Amnium fluenta prodidisse, hoc est, destituisse exercitum tantum. Vide apud eundem De asse lib. 5, in quo sit reprehendenda hîc Vallæ interpretatio.* 3 **Πρόκροσσαι νῆες** *vulgo exponitur, Naves sibi junctæ scalarum instar aliæ post alias.*

cupant

cupant qui circa illa loca habitant. Eum ventum quicunque augescere animadverterunt, & quibus per condicionem stationis licuit, ii tempestatem prævenerunt, revulsisque navibus sese atque illas incolumes præstiterunt: at quas naves ventus [1] exteriores nactus est, earum alias ad loca quæ dicuntur ἴπνοι, *id est furni*, quæ sunt in Pillia, extulit, alias in litus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in urbem Casthanæam, alias in Melibœam expulit. erat enim intoleranda vis ejus.

CLXXXIX Enimvero feruntur Athenienses Boream invocasse ex oraculo alio, quod eis redditum est, ut generum suum ad sibi opitulandum invocarent. Habet autem (ut apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyiam, Atticam, Erechthei filiam. Ex hoc conjugio (ut fama est) Athenienses inducti sunt ad conjectandum Boream sibi generum esse, & dum [2] in Chalcide pro Europa excubarent, quum intelligerent auctum iri tempestatem, invocavere Boream, cui prius sacrificaverant, & Orithyiam, ut sibi auxilio essent, & barbarorum naves corrumperent, quemadmodum prius fecerant circa Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: certe Athenienses aiunt & ante fuisse sibi auxilio Boream, & tunc illud effecisse. atque digressi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnem Ilissum.

CXC In hac clade qui paucissimas naves, ii non pauciores quadringentis perisse aiunt, viros quoque innumerabiles, ac vim pecuniarum immensam, ut Aminocli [3] Cratineo viro Magneti, majorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto post, dum circa Sepiadem humum fodit, multa pocula aurea ejecta, multa argentea percepit, thesaurosque Persarum invenit, affatimque aliarum ex auro rerum lucratus est: & quum alioqui non esset fortunatus, è rebus repertitiis mirifice est ditatus, [4] nam fuit ei utilitas quædam ingrata, ac doloris causa, quod erat filiis orbatus.

CXCI Navium autem onerariarum aliorumque navigiorum quæ perierunt, numerus iniri non potest. Unde præfecti classis, veriti ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incursarent, excelsum sibi vallum è naufragiis circumdederunt.

ουσι οἱ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκημένοι. ὅσοι μέν νυν αὐτέων αὐξόμενον ἔμαθον τὸν ἄνεμον, καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὅρμου, οἱ δ᾽ ἔφθησαν τὸν χειμῶνα, ἀνασπάσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοί τε περιῆσαν καὶ αἱ νέες αὐτέων· ὅσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ἴπνους καλεομένους, τοὺς ἐν Πηλίῳ, τὰς δὲ, ἐς τὸν αἰγιαλόν· αἱ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σηπιάδα περιέπιπτον, αἱ δὲ, ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ δὲ ἐς Κασθαναίην ἐξεβράσσοντο. ἦν τε τοῦ χειμῶνος χρῆμα ἀφόρητον. Λέγεται δὲ λόγος ὡς Ἀθηναῖοι τὸν Βορῆν ἐκ θεοπροπίου ἐπεκαλέσαντο, ἐλθόντος σφι ἄλλου χρηστηρίου, τὸν γαμβρὸν ἐπίκουρον καλέσασθαι. Βορῆς δὲ, κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον, ἔχει γυναῖκα Ἀττικὴν, Ὠρειθυίην τὴν Ἐρεχθέος· κατὰ δὴ τὸ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι (ὡς φάτις ὥρμηται) συμβαλλεόμενοί σφι τὸν Βορῆν γαμβρὸν εἶναι, καὶ ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ἐν Χαλκίδι, ὡς ἔμαθον αὐξόμενον τὸν χειμῶνα, ἢ καὶ πρὸ τούτου, ἐθύοντό τε καὶ ἐπεκαλέοντο τόν τε Βορῆν καὶ τὴν Ὠρειθυίην, τιμωρῆσαί σφι, καὶ διαφθεῖραι τῶν βαρβάρων τὰς νέας, ὡς καὶ πρότερον περὶ Ἄθων. εἰ μέν νυν διὰ ταῦτα τοῖσι βαρβάροισι ὁρμέουσι Βορῆς ἐπέπεσε, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οἱ δ᾽ ὦν Ἀθηναῖοί σφι λέγουσι βοηθήσαντα τὸν Βορῆν πρότερον, καὶ τότε ἐκεῖνα κατεργάσασθαι. καὶ ἱρὸν ἀπελθόντες Βορέω ἱδρύσαντο παρὰ ποταμὸν Ἰλισσόν. Ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἳ ἐλαχίστας λέγουσι διαφθαρῆναι, τετρακοσιέων οὐκ ἐλάσσονας, ἄνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημάτων τε πλῆθος ἄφθονον. ὥστε Ἀμεινοκλέϊ τῷ Κρητίνεω ἀνδρὶ Μάγνητι, γηοχέοντι περὶ Σηπιάδα, μεγάλως ἡ ναυηγίη αὕτη χρηστὴ ἐγένετο· ὃς πολλὰ μὲν χρύσεα ποτήρια ὑστέρῳ χρόνῳ ἐκβρασσόμενα ἀνείλετο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα· θησαυρούς τε τῶν Περσέων εὗρε, ἄλλα τε χρύσεα ἄφατα χρήματα περιεβάλετο. ἀλλ᾽ ὁ μὲν, τἆλλα οὐκ εὐτυχέων, εὑρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο. ἦν γάρ τις καὶ τοῦτον ἄχαρις συμφορὴ λυπεῦσα παιδοκτόνος. Σιταγωγῶν δὲ ὁλκάδων, καὶ τῶν ἄλλων πλοίων διαφθειρομένων, οὐκ ἔπην ἀριθμός· ὥστε δείσαντες οἱ στρατηγοὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ μή σφι κεκακωμένοισι ἐπιθέωνται οἱ Θεσσαλοὶ, ἕρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων περιεβάλοντο.

1 Altum tenentes. 2 In Chalcide Euboæ eæxcubarent, ubi tempestatem oriri intellexerunt, aut prius etiam *quam id intellexissent*, sacrificare cœperunt, & Boream Orithyiamque invocare ut sibi auxil. 3 Cretinei filio, *aut Cretini*. 4 Nam & hunc calamitas quædam angebat circa liberorum cædem.

ἡμέρας γὰρ δὴ ἐχείμαζε τρεῖς. τέλος δὲ, ἔντο-
μά τε ποιεῦντες, καὶ καταείδοντες γόησι τῷ ἀνέ-
μῳ οἱ μάγοι, πρός τε τούτοισι, καὶ τῇ Θέτι καὶ τῇσι
Νηρηΐσι θύοντες, ἔπαυσαν τετάρτῃ ἡμέρῃ, ἢ ἄλ-
λως κως αὐτὸς ἐθέλων ἐκόπασε. τῇ δὲ Θέτι
ἔθυον, πυθόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων τὸν λόγον,
ὡς ἐκ τοῦ χώρου τούτου ἁρπασθείη ὑπὸ Πηλέος,
εἴη τε ἅπασα ἡ ἀκτὴ ἡ Σηπιὰς ἐκείνης τε καὶ
τῶν ἄλλων Νηρηΐδων. ὁ μὲν δὴ τετάρτῃ ἡμέ-
ρῃ ἐπέπαυτο. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ
τῶν ἄκρων τῶν Εὐβοϊκῶν καταδραμόντες δευ-
γρ. πρῶτος τέρῃ ἡμέρῃ, ἀπ' ἧς ὁ χειμὼν "πρῶτον ἐγένε-
το, ἐσήμαινον πάντα τὰ γενόμενα περὶ τὴν
ναυηγίην. οἱ δὲ, ὡς ἐπύθοντο, Ποσειδέωνι
σωτῆρι εὐξάμενοι, καὶ σπονδὰς προχέαντες,
τὴν ταχίστην ὀπίσω ἠπείγοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτε-
γρ. ἀντίξους μίσιον· ἐλπίσαντες ὀλίγας τινάς σφι "ἀντι-
ξόους ἔσεσθαι νῆας. οἱ μὲν δὴ τὸ δεύτερον ἐλ-
θόντες περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐναυλόχεον, Πο-
σειδέωνος σωτῆρος ἐπωνυμίην ἀπὸ τοῦδε ἔτι
καὶ ἐς τόδε νομίζοντες. Οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς
ἐπαύσατό τε ὁ ἄνεμος, καὶ τὸ κῦμα ἔστρωτο,
κατασπάσαντες τὰς νῆας, ἔπλεον παρὰ τὴν ἤ-
284 πειρον. κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνη-
σίης, ἰθεῖαν ἔπλεον ἐς τὸν κόλπον τὸν ἐπὶ Πα-
γασέων φέροντα. ἔστι δὲ χῶρος ἐν τῷ κόλ-
πῳ τούτῳ τῆς Μαγνησίης, ἔνθα λέγεται τὸν Ἡ-
ρακλῆα καταλειφθῆναι ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ
τῶν συνεταίρων ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπ' ὕδωρ πεμφ-
γρ. ἔμενον θέντα, εὖτ' ἐπὶ τὸ κῶας ἔπλεον ἐς Αἶαν τὴν
Κολχίδα. ἐνθεῦτεν γὰρ "ἔμελλον ὑδρευσάμε-
νοι, ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν· ἐκ τούτου δὲ τῷ
χώρῳ οὔνομα γέγονε Ἀφέται. ἐν τούτῳ ὦν ὅρ-
μον οἱ Ξέρξεω ἐποιεῦντο. Πεντεκαίδεκα δὲ τῶν
νηῶν τουτέων ἔτυχόν τε ὕσταται πολλὸν ἐξαναχ-
θεῖσαι, καί κως κατεῖδον τὰς ἐπ' Ἀρτεμι-
σίῳ τῶν Ἑλλήνων νῆας. ἔδοξάν τε δὴ τὰς σφε-
γρ. ἐσέπε-σον τέρας εἶναι οἱ βάρβαροι, καὶ πλέοντες, "ἐπέπε-
σον ἐς τοὺς πολεμίους, τῶν ἐστρατήγεε ὁ ἀπὸ
Κύμης τῆς Αἰολίδος ὕπαρχος Σανδώκης ὁ
γρ. Θαμασίου "Θωϋμασίου· τὸν δὴ πρότερον τουτέων βα-
σιλεὺς Δαρεῖος ἐπ' αἰτίῃ τοιῇδε λαβὼν, ἀ-
νεσταύρωσε, ἐόντα τῶν βασιληΐων δικαστέων· ὅ-
τι ὁ Σανδώκης ἐπὶ χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδί-
κασε. ἀνακρεμασθέντος ὦν αὐτοῦ, ἀναλογι-
ζόμενος ὁ Δαρεῖος, εὗρέ οἱ πλέω ἀγαθὰ
τῶν ἁμαρτημάτων πεποιημένα ἐς οἶκον τὸν
βασιλήϊον· εὑρὼν δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος, καὶ γνοὺς
ὡς ταχύτερα αὐτὸς ἢ σοφώτερα ἐργασμένος
εἴη, ἔλυσε. βασιλῆα μὲν δὴ Λαρεῖον οὕτω διαφυγὼν μὴ ἀπολέσθαι, περιῆν· τότε δὲ

Triduo enim tempestas perstitit: quar-
to tandem die magi [1] incisionis facien-
do, & veneficiis incantando ventum, ad
hæc Thetidi ac Nereidibus sacrificando,
tempestatem compescuerunt: sive ali-
ter tempestas ipsa sua sponte cessavit.
Thetidi autem ideo magi sacrificavere,
quod ab Jonibus acceperant Thetin ex
eo loco raptam fuisse à Peleo, omnemq;
eam oram Sepiadem illius esse, aliarum-
que Nereidum. Et ventus quidem quar-
to die conquievit. At Græcis diurni CXCII
sui speculatores ex Euboicis verticibus
decurrentes, altero ab exorta tempesta-
te die indicarunt omnia quæ circa nau-
fragium contigerant. Quæ isti ubi audie-
re, fusis prius liberatori Neptuno liba-
mentis, celerrime rursus ad Artemisi-
um revehuntur, sperantes sibi paucas
aliquas naves fore adversarias. Ita ad
Artemisium provecti, iterum stationem
habuere ad templum Neptuni cogno-
mine Liberatoris: quod nomen ab illis
inditum, ad hoc usque tempus perdu-
rat. Barbari, posteaquam ventus con- CXCIII
quievit, & fluctus constrati sunt, revulsis
navibus ad continentem enavigabant,
circumvehentesque promonotorium Ma-
gnesiæ, rectum cursum in sinum qui ad
Pegasæa fert tenebant. In hoc Magne-
siæ sinu locus quidam est in quo fer-
tur Hercules, quum è navi Argo a-
quatum missus esset, derelictus fuisse
ab Jasone atque à sociis, dum in terram
Colchidem ad vellus navigarent. [2] Il-
linc enim aquati in pelagus erant abi-
turi, eaque de re nomen loco fertur es-
se Aphetæ, *id est, dimissæ.* Hoc in loco CXCIV
Xerxianæ naves stationem habuerunt:
quarum quindecim, [3] quæ longe ultimæ
appellabantur, prospectis Græcorum ad
Artemisium navibus, ratæ suas esse, in
medium earum & ad hostes delatæ
sunt: quarum dux erat Sandoces Thau-
masii filius, Cumæ Æolidis præfectus:
quem ante Darius ob hanc causam ca-
ptum cruci affixerat, quod quum è re-
giis judicibus esset, iniquam sententi-
am ob pecuniam tulerat. sed ejus in
cruce suspensi Darius reputans plura
peccatis esse beneficia in domum re-
giam collata, hoc reperiens, agno-
scensq; properantius se quam pruden-
tius egisse, hominem solvit. Ita regem
Darium elapsus ac vitæ restitutus, tunc

1 *Ipse alibi* haruspicinam facere *interpret.* 2 Illinc enim aquati ἔμελλον ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν. *ad verbum, In pelagus erant immissuri.* unde loco illi nomen extitit ἀφέται *Potest autem* ἀφήσειν, *&* *aliter reddi. sunt enim qui* ἐς πέλαγος ἀφιέναι *vertant,* In altum vela dare. 3 Quæ multo post alias solverant, conspectis Græc.

in Græ-

in Græcos delatus, non iterum erat elapsurus. hos enim ad se cursum tenentes Græci ubi videre, cognito hominum errore, aggressi [1] repente cepere.

CXCV In quarum navium una captus est Aridolis, Alabandensium qui sunt in Caria tyrannus: in altera Penthylus Demonoi filius, dux Paphius, qui è Papho duodecim naves quum duxisset, amissis earum undecim tempestate quæ ad Sepiadem extiterat, cum una quæ superabat tendens ad Artemisium, captus est. Hos Græci quæ volebant de Xerxis exercitu sciscitati, vinctos ad Corinthiorum Isthmum dimiserunt.

CXCVI Cætera barbarorum classis præter quindecim naves quibus præfuisse Sandocem dixi, ad Aphetas pervenit. Xerxes cum terrestribus copiis per Thessaliam & Achaiam iter faciens triduo, evasit in Melienses: quum in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experiendi gratia, quod illic optimas Græcarum equas esse audiebat. in eo autem certamine multo inferiores fuerunt Græcæ. Fluviorum porro qui sunt in Thessalia, solus Onochonus potanti exercitui [2] non suffecit.

CXCVII Xerxi [3] ad litoralia Achaiæ tendenti, perductores sui cuncta referre cupientes, enarrabant id quod de templo Jovis Aphlystii ab indigenis enarratur: Athamantem Æoli filium, inito cum Ino consilio necem Phryxo machinatum: deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius posteris proposuisse, ut qui ex eo genere maximus natu esset, huic aditu prytanei, *id est, curiæ* (quam leitum Achæi vocant) interdiceretur: ipsis excubias agentibus, ut siquis adisset, non prius exire posset quam mactandus esset. Ita multos, quum jam mactandi essent, eo metu in aliam profugisse regionem: interjecto deinde tempore, quum reversi essent, & in prytaneum ingressi, si essent deprehensi, toto corpore coronis cooperto, & cum pompa eductos mactari consuesse. Hoc autem posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, quod quum Achæi expiationem loci facientes, ex oraculo Athamantem Æoli filium essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide veniens illum liberavit: eoque facto posteris ejus iram dei fuisse injectam. Hæc quum audisset Xerxes, ubi ad lucum adfuit,

ἐς τοὺς Ἕλληνας καταπλώσας, ἔμελλε οὐ τὸ δεύτερον διαφυγὼν ἔσεσθαι. ὡς γὰρ σφέας εἶδον τὰς προσπλέοντας οἱ Ἕλληνες, μαθόντες αὐτῶν τὴν γινομένην ἁμαρτάδα, ἐπαναχθέντες, εὐπετέως σφέας εἷλον. (Al. προσπλέοντας) Ἐν τουτέων μιῇ Ἀρείδωλις πλέων ἥλω, τύραννος Ἀλαβάνδων τῶν ἐν Καρίῃ· ἐν ἑτέρῃ δέ, ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πενθύλος ὁ Δημονόου· ὃς ἦγε μὲν δυώδεκα νέας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν δέ σφεων τὰς ἕνδεκα τῷ χειμῶνι τῷ γενομένῳ κατὰ Σηπιάδα, μιῇ τῇ περιγινομένῃ καταπλέων ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἥλω. (Al. περιγινομένη) τούτους οἱ Ἕλληνες ἐξιστορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πυθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδεμένους ἐς τὸν Κορινθίων Ἰσθμόν. Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς ὁ τῶν βαρβάρων στρατός, πάρεξ τῶν πεντεκαίδεκα νεῶν ὧν εἶπον Σανδώκεα στρατηγέειν, ἀπίκετο ἐς Ἀφέτας. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίης καὶ Ἀχαιΐης, ἐσβεβληκὼς ἦν καὶ δὴ τριταῖος ἐς Μηλιέας· ἐν Θεσσαλίῃ μὲν ἅμιλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑωυτοῦ, ἀποπειρώμενος καὶ τῆς Θεσσαλίης ἵππου, πυθόμενος ὡς ἀρίστη εἴη τῶν ἐν Ἕλλησι, ἔνθα δὴ αἱ Ἑλληνίδες ἵπποι ἐλίποντο πολλόν. τῶν μέν νυν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν, Ὀνόχωνος μοῦνος οὐκ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, πινόμενος. τῶν δὲ ἐν Ἀχαιΐῃ ποταμῶν ῥεόντων, οὐδὲ ὅστις μέγιστος αὐτέων ἐστὶ Ἠπιδανός, οὐδὲ οὗτος ἀντέσχε, εἰ μὴ φλαύρως. Ἐς Ἄλον δὲ τῆς Ἀχαιΐης ἀπικομένῳ Ξέρξῃ οἱ κατηγεμόνες τῆς ὁδοῦ βουλόμενοι τὸ πᾶν ἐξηγέεσθαι, ἔλεγον οἱ ἐπιχώριον λόγον, τὰ περὶ τὸ ἱρὸν τοῦ Ἀφλυστίου Διός, ὡς Ἀθάμας ὁ Αἰόλου ἐμηχανήσατο Φρίξῳ μόρον σὺν Ἰνοῖ βουλεύσας· μετὰ δέ, ὡς ἐκ θεοπροπίου Ἀχαιοὶ προτιθεῖσι τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνοισι ἀέθλους τοιούσδε· ὃς ἂν ᾖ τοῦ γένεος τούτου πρεσβύτατος, τούτῳ ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι τοῦ πρυτανηΐου, αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι· Λήϊτον δὲ καλέουσι τὸ πρυτανήιον οἱ Ἀχαιοί· ἢν δὲ ἐσέλθῃ, οὐκ ἔστι ὅκως ἔξεισι, πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ. (Al. Λαφυστίε) (Al. μετέπειτα δέ) ὥστε τι πρὸς τούτοισι πολλοὶ ἤδη τῶν μελλόντων τουτέων θύσεσθαι, δείσαντες, οἴχοντο ἀποδράντες ἐς ἄλλην χώρην· χρόνου δὲ προϊόντος, ὀπίσω κατελθόντες, ἢν ἁλίσκωνται, ἐστέλλοντο ἐς τὸ πρυτανήιον. ὡς θύεταί τε ἐξηγέοντο, στέμμασι πᾶς πυκασθείς, καὶ ὡς σὺν πομπῇ ἐξαχθείς. ταῦτα δὲ πάσχουσι οἱ Κυτισσώρου τοῦ Φρίξου παιδὸς ἀπόγονοι, διότι καθαρμὸν τῆς χώρης ποιευμένων Ἀχαιῶν ἐκ θεοπροπίου Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου, καὶ μελλόντων μιν θύειν, ἀπικόμενος οὗτος ὁ Κυτίσσωρος ἐξ Αἴης τῆς Κολχίδος, ἐρρύσατο. ποιήσας δὲ τοῦτο, τοῖσι ἐπιγενομένοισι ἐξ ἑωυτοῦ μῆνιν τοῦ θεοῦ ἐνέβαλε. Ξέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας, ὡς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγένετο,

1 Facile cepere. 2 Non suffecit. Fluviorum autem Achaiæ quum maximus sit Apidanus, ne hic quidem suffecit, nisi aliqua ex parte. *Id est, Ne hic quidem illi aquam abunde suppeditavit, sed parce tantum.* 3 Pro ἐς Ἄλον τῆς Ἀχαΐης *hic posuit* Ad litoralia Achaiæ: *quum supra pag.* 441. *pro iisdem verbis posuerit* Algas Achaiæ.

285 αὐτός τε ἔργετο αὐτοῦ, καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ παρήγγειλε. τῶν τε Ἀθάμαντος ἀπογόνων τὴν οἰκίην ὁμοίως καὶ τὸ τέμενος ἐσέβετο. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ τὰ ἐν Ἀχαΐῃ. ἀπὸ δὲ τουτέων τῶν χώρων ἤϊε ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον θαλάσσης, ἐν τῷ ἄμπωτίς τε καὶ ῥηχίη ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. περὶ δὲ τὸν κόλπον τοῦτον ἔστι χῶρος πεδινὸς, τῇ μὲν, εὐρὺς, τῇ δὲ, κάρτα στεινός. περὶ δὲ τὸν χῶρον τοῦτον οὔρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικληίει πᾶσαν τὴν Μηλιάδα γῆν, Τρηχίνιαι πέτραι καλεόμεναι. πρώτη μέν νυν πόλις ἐστὶ ἐν τῷ κόλπῳ ἰόντι ἀπ' Ἀχαΐης, Ἀντικύρη· παρ' ἣν Σπερχειὸς ποταμὸς ῥέων ἐξ Ἐνιήνων, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ἀπὸ δὲ τούτου, διὰ εἴκοσί κου σταδίων ἄλλος ποταμὸς, τῷ οὔνομα κεῖται Δύρας," τὸν μυθεύονται βοηθέοντα Ἡρακλέϊ καιομένῳ ἀναφανῆναι. ἀπὸ δὲ τούτου, δι' ἄλλων εἴκοσι σταδίων ἄλλος ποταμός ἐστι, ὃς καλέεται Μέλας. Τρηχὶς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ Μέλανος τούτου ποταμοῦ πέντε στάδια ἀπέχει· ταύτῃ δὲ καὶ εὐρυχωρέστατόν ἐστι πάσης τῆς χώρης ταύτης ἐκ τῶν οὐρέων ἐς θάλασσαν, κατ' ἃ Τρηχὶς πεπόλισται. δισχίλιά τε γὰρ καὶ δισμύρια πλέθρα τοῦ πεδίου ἐστί. τοῦ δὲ οὔρεος, τὸ περικληίει τὴν γῆν τὴν Τρηχινίην, ἔστι διασφὰξ πρὸς μεσαμβρίην Τρηχῖνος. διὰ δὲ τῆς διασφάγος Ἀσωπὸς ποταμὸς ῥέει παρὰ τὴν ὑπωρέην τοῦ οὔρεος. Ἔστι δὲ ἄλλος Φοῖνιξ ποταμὸς οὐ μέγας πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ· ὃς ἐκ τῶν οὐρέων τουτέων ῥέων ἐς τὸν Ἀσωπὸν ἐκδιδοῖ. κατὰ δὲ τὸν Φοίνικα ποταμὸν στεινότατόν ἐστι· ἁμαξιτὸς γὰρ μία μούνη δέδμηται. ἀπὸ δὲ τοῦ Φοίνικος ποταμοῦ πεντεκαίδεκα στάδια ἐστὶ ἐς Θερμοπύλας. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Φοίνικος ποταμοῦ καὶ Θερμοπυλέων κώμη τέ ἐστι τῇ οὔνομα Ἀνθήλη κεῖται, παρ' ἣν δὴ παραρρέων ὁ Ἀσωπὸς, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, καὶ χῶρος περὶ αὐτὴν εὐρύς. ἐν τῷ Δήμητρός τε ἱερὸν Ἀμφικτυονίδος ἵδρυται, καὶ ἕδραι εἰσὶ Ἀμφικτύοσι, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτύονος ἱερόν. Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἐστρατοπεδεύετο τῆς Μηλίδος ἐν τῇ Τρηχινίῃ· οἱ δὲ δὴ Ἕλληνες, ἐν τῇ διόδῳ. καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν πλεόνων Ἑλλήνων, Θερμοπύλαι· ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ περιοίκων, Πύλαι. ἐστρατοπεδεύοντο μέν νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισι. ἐπεκράτεε δὲ, ὁ μὲν τῶν πρὸς βορῆν ἄνεμον ἐχόντων πάντων μέχρι Τρηχῖνος· οἱ δὲ, τῶν πρὸς νότον καὶ μεσημβρίην φερόντων τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ἠπείρου. Ἦσαν δὲ οἵδε Ἑλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν Πέρσην ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ· Σπαρτιητέων τε τριηκόσιοι ὁπλῖται, καὶ Τεγεητέων καὶ

παρὰ τὸ βοηθέοντα τῷ Ἡρακλέϊ καιομένῳ λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι.

& ipse ab eo abstinuit, & idem suis co-
piis imperavit, domumque item poste-
rorum Athamantis ac fanum venera-
tus est. Hæc in Thessalia Achaiaq; : à CXCVIII
quibus locis processit Xerxes in Meli-
dem juxta maris sinum, ubi totum diem
Æstus atque reciprocatio fluctuum fit.
Huic sinui circumjectus est locus cam-
pester, alibi spatiosus, alibi arctus admo-
dum. Suntque ipsi campo circumjecti
montes editi atque inaccessi, omnem
Melidem cingentes regionem, quæ
petræ Trachiniæ nominantur. Prima
in sinu urbs ab Achaia euntibus est An-
ticyra, quam amnis Sperchius præter-
labens, ex Eniensibus in mare defluit.
A quo alter amnis xx ferme stadiis ab-
est, cui nomen inditum est Dyras, quem
fama est emersisse ad ferendam Hercu-
li opem. Ab hoc totidem stadiorum in-
tercapedine alius amnis est, qui voca-
tur Melas, *id est, niger*. Unde urbs Tra- CXCIX
chis quinque stadia abest, [1] sita in am-
plissimo regionis spatio, à montibus ad
mare, utpote duobus & viginti millibus
jugerum planitie montis qui terram
Trachiniam circumdat. Ad Trachinis
meridiem anfractus est per quem Aso-
pus circa radices montis defluit. Ad CC
cujus meridiem alius non magnus am-
nis est, nomine Phœnix ex his mon-
tibus in Asopum defluens. Juxta Phœ-
nicem Angustissimum viæ est: quippe
qua muri coarctata modo plaustrum
duntaxat agi potest. A flumine Phœ-
nice ad Thermopylas quindecim sta-
diorum est intervallum, in quo vicus
est nomine Anthela: quem præterflu-
ens Asopus in mare evolvitur: & ei lo-
cus spatiosus est circumjectus, ubi tem-
plum Cæteris Amphictyonidis extru-
ctum visitur, & sedilia Amphictyoni-
bus, & ipsius Amphictyonis delubrum.
¶ CÆTERUM rex Xerxes quidem CCI
in Trachinia Melidis castra habebat,
Græci vero in transitu: qui locus à ple-
risq; Græcorum vocatur Thermopylæ,
ab indigenis autem atque accolis Pylæ.
Hæc erant utrorumque castorum lo-
ca: Xerxe omnibus quæ ad ventum bo-
ream spectant usque ad Trachinem, po-
tito: Græcis, quæ per hanc continen-
tem ad austrum & meridiem ferunt, te-
nentibus. Qui hoc in loco Persam CCII
Græci opperiebantur, hi fuere, Sparta-
norum trecenti armati, Tegeitarum &

1 Hac autem maxime parte spatiosa est illa regio, a mari ad montes, juxta quos est sita Trachis. sunt enim viginti duo planitiei plethra. Montis autem qui Trachinium agrum circumdat, est anfractus, ad Trachinis meridiem, per quem Asop.

Mantie-

Mantienorum mille, totidem ex utrisque: ex Orchomeno Arcadiæ centum viginti, ex reliqua Arcadia mille. tot quidem ex Arcadia. A Corintho autem quadringenti: à Phliunte ducenti, & Mycenæorum octoginta. hi ex Peloponneso aderant: ex Bœotis autem Thespienses septingenti, Thebani quadringenti.
CCIII Præter hos evocati erant Locrenses Opuntii cum omni copia, & Phocensium mille. Ipsi enim Græci eos evocaverant, missis nunciis, qui dicerent se quidem præcursores aliorum venisse, cæteros autem socios propediem expectari: tutelam vero maris esse in Atheniensium præsidio Æginetarumque, & eorum quibus res navalis injuncta esset. nec sibi quippiam esse formidolosum. non enim deum esse qui bellum Græciæ inferret, sed hominem: nec mortalem quempiam aut esse aut fore qui, ex quo natus est, mali exors sit: & ut quisque maximus est, ita ei deberi maxima. itaque quum mortalis esset qui bellum inferret, ab opinione esse casurum. Hæc illi audientes, in Trachinem auxilio iere.
CCIV Erant his cum alii duces suæ quisque civitatis, tum vero, penes quem summa imperii erat, quem maxime admirabantur, Lacedemonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leontis, qui EUrycratidæ, qui Anaxandri, qui EUrycratis, qui Polidori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Agesilai, qui Doryagi: qui Leobotis, qui Echestrati, qui Hegesis, qui EUrysthenis, qui Aristodemi, qui Aristomachi, qui [1] Cleonidæi, qui Hylli, qui Herculis filius fuit: adeptus ex inopinato regnum.
CCV Nam quum duo forent ei fratres natu majores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiscendæ: verum Cleomene sine virili sobole defuncto, & Dorieo jam non superstite, sed & ipso in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem pervenit, qui Cleombroto major natu erat. Is enim novissimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatq, in Matrimonio Cleomenis filiam. Qui dum se ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos [2] è primoribus viros, & quibus filii erant: assumpseratque eos Thebanos quorum de numero feci mentionem, quorum duxerat Leontiades EUrymachi filius. Hac de causa

Μαντινέων χίλιοι, καὶ ἡμίσεες ἑκατέρων· ἐξ Ὀρχομενοῦ τε τῆς Ἀρκαδίης, εἴκοσι καὶ ἑκατόν· καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίης, χίλιοι. τοσοῦτοι μὲν Ἀρκάδων. ἀπὸ δὲ Κορίνθου, τετρακόσιοι. καὶ ἀπὸ Φλιοῦντος, διηκόσιοι ὁπλῖται· καὶ Μυκηναίων ὀγδώκοντα. οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρῆσαν. ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν, Θεσπιέων τε ἑπτακόσιοι, καὶ Θηβαίων τετρακόσιοι. Πρὸς τούτοισι ἐπίκλητοι ἐγένοντο Λοκροί τε οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῇ, καὶ Φωκέων χίλιοι. αὐτοὶ γάρ σφεας οἱ Ἕλληνες ἐπεκαλέσαντο, λέγοντες δι' ἀγγέλων ὡς αὐτοὶ μὲν ἥκοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων προσδόκιμοι πᾶσαν εἶεν ἡμέρην· ἡ θάλασσά τε σφι εἴη ἐν φυλακῇ, ὑπ' Ἀθηναίων τε φρουρεομένη, καὶ Αἰγινητέων, καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντων, καί σφι εἴη δεινὸν οὐδέν. οὐ γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἄνθρωπον. εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα, οὐδὲ ἔσεσθαι, τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ οὐ συνεμίχθη· τοῖσι δὲ μεγίστοισι αὐτέων, μέγιστα. ὀφείλειν ὦν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὡς ἐόντα θνητὸν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσέειν ἄν. οἱ δὲ, ταῦτα πυνθανόμενοι, ἐβοήθεον ἐς τὴν Τρηχῖνα. Τούτοισι ἦσαν μέν νυν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιας ἑκάστων. ὁ δὲ θωυμαζόμενος μάλιστα καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος, Λακεδαιμόνιος ἦν, 286
Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδεω, τοῦ Λέοντος, τοῦ Εὐρυκρατίδεω, τοῦ Ἀναξάνδρου, τοῦ Εὐρυκράτεος, τοῦ Πολυδώρου, τοῦ Ἀλκαμένεος, τοῦ Τηλέκλου, τοῦ Ἀρχέλεω, τοῦ Ἡγησίλεω, τοῦ Δορυάγου, τοῦ Λεωβώτεω, τοῦ Ἐχεστράτου, τοῦ [τοῦ Δορυσσα] Ἡγήσιος, τοῦ Εὐρυσθένεος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὕλλου, τοῦ Ἡρακλέος· κτησάμενος τὴν βασιληίην ἐν Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου. Διξῶν γάρ οἱ ἐόντων πρεσβυτέρων ἀδελφεῶν, Κλεομένεός τε καὶ Δωριέος, ἀπελήλατο τῆς φροντίδος περὶ τῆς βασιληίης. ἀποθανόντος δὲ Κλεομένεος ἄπαιδος ἔρσενος γόνου, Δωριέος τε οὐκέτι ἐόντος, ἀλλὰ τελευτήσαντος καὶ τούτου ἐν Σικελίῃ, οὕτω δὴ ἐς Λεωνίδην ἀνέβαινε ἡ βασιληίη· καὶ διότι πρότερος ἐγεγόνεε Κλεομβρότου, (οὗτος γὰρ ἦν νεώτατος Ἀναξανδρίδεω παῖς) καὶ δὴ καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα. ὃς τότε ᾔε ἐς Θερμοπύλας, ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεστεῶτας τριηκοσίους, καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἐόντες. παραλαβὼν δὲ ἀπίκετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν λογισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατήγεε Λεοντιάδης ὁ Εὐρυμάχου. τοῦδε δὲ εἵνεκα

1 Cleodæi. *Quam lectionem comprobat locus quem habes supra pag.* 350. *de Aristodemo qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodai, qui fuit Hylli filius.* 2 Constantis ætatis viros. *Camer.*

τούτους σπουδὴν ἐποιήσατο Λεωνίδης μούνους Ἑλλήνων παραλαβεῖν, ὅτι σφέων μεγάλως κατηγόρητο μηδίζειν. παρεκάλεε ὦν ἐς τὸν πόλεμον, θέλων εἰδέναι εἴτε συμπέμψουσι, εἴτε καὶ ἀπερέουσι ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν Ἑλλήνων συμμαχίην. οἱ δέ, ἀλλοφρονέοντες, ἔπεμπον. Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην πρώτους ἀπέπεμψαν Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους ὁρῶντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι, στρατεύωνται· μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίζωσι, ἢν αὐτοὺς πυνθάνωνται ὑπερβαλλομένους. μετὰ δέ, Κάρνεια γάρ σφι ἦν ἐμποδών, ἔμελλον ὁρτάσαντες, καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ, κατὰ τάχος βοηθέειν πανδημεί. ὡς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνενῶντο καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσειν· ἦν γὰρ κατὰ τὠυτὸ Ὀλυμπιὰς τούτοισι τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα· οὔκων δοκέοντες κατὰ τάχος οὕτω διακριθήσεσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον, ἔπεμπον τοὺς προδρόμους. Οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενενῶντο ποιήσειν. οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες ἐπειδὴ πέλας ἐγένετο τῆς ἐσβολῆς ὁ Πέρσης, καταῤῥωδέοντες, ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλλαγῆς. τοῖσι μέν νυν ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἐδόκεε ἐλθοῦσι ἐς Πελοπόννησον, τὸν Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ· Λεωνίδης δέ, Φωκέων καὶ Λοκρῶν περισπερχεόντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ, αὐτοῦ τε μένειν ἐψηφίζετο, πέμπειν τε ἀγγέλους ἐς τὰς πόλιας, κελεύοντάς σφι ἐπιβοηθέειν, ὡς ἐόντων αὐτέων ὀλίγων στρατὸν τὸν Μήδων ἀλέξασθαι. Ταῦτα βουλευομένων σφέων, ἔπεμπε Ξέρξης κατάσκοπον ἱππέα, ἰδέσθαι ὁκόσοι τέ εἰσι, καὶ ὅ, τι ποιέοιεν. ἀκηκόεε δὲ ἔτι ἐὼν ἐν Θεσσαλίῃ, ὡς ἁλισμένη εἴη ταύτῃ στρατιὴ ὀλίγη, καὶ τοὺς ἡγεμόνας, ὡς εἴησαν Λακεδαιμόνιοί τε καὶ Λεωνίδης ἐὼν γένος Ἡρακληΐδης. ὡς δὲ προσήλασε ὁ ἱππεὺς ἐς τὸ στρατόπεδον, ἐθηεῖτό τε καὶ κατώρα πᾶν μὲν οὐ τὸ στρατόπεδον. τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος, τὸ ἀνορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἷά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμάνθανε τοῖσι πρὸ τοῦ τείχεος τὰ ὅπλα ἔκειτο. ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λακεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι. τοὺς μὲν δὴ ὥρα γυμναζομένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενιζομένους. ταῦτα δὴ θεώμενος, ἐθώυμαζε, καὶ τὸ πλῆθος ἐμάνθανε. μαθὼν δὲ ταῦτα ἀτρεκέως, ἀπήλαυνε ὀπίσω κατ' ἡσυχίην. οὔτε γάρ τις ἐδίωκε, ἀλογίης τε ἐνεκύρησε πολλῆς. ἀπελθὼν δέ, ἔλεγε πρὸς Ξέρξεα τάπερ ὀπώπεε πάντα. Ἀκούων δὲ Ξέρξης,

Leonides dedit operam ut Græcos sumeret solos, quod eos maxime insimulabat quod cum Medis sentirent. Evocabat igitur eos ad bellum, sciendi cupidus an una mitterent auxilia, an ex professo adimerent Græciæ societatem: sed illi aliud sentientes, tamen auxilia miserunt.

CCVI Eorum qui cum Leonide fuere, primos miserunt Spartiatæ: ut his inspectis alii socii in militiam proficiscerentur, neve cum Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem celebratis Carniis, (hæc enim sacra morabantur eos) relictis Spartæ custodibus, erant cum omni copia illuc celerrime ituri auxilio. Reliqui autem socii ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negocia inciderat) haud suspicati tam cito apud Thermopylas bello decernendum, præcursores miserant.

CCVII Ita isti sibi faciendum statuerant. At ii Græci qui apud Thermopylas erant, ubi ad ingressum Persa adventabat, metu perculsi de discedendo consultabant. Ac cæteri quidem Peloponnenses censebant faciendum ut reversi in Peloponnesum, Isthmi custodiam agerent: huic autem sententiæ quum infensi essent Phocenses & Locrij, Leonides suadebat illic perstandum, & nuncios ad accersendas subsidio civitates dimittendos, tanquam se paucioribus quam ut Medorum exercitum arcerent.

CCVIII Hæc istis consultantibus, Xerxes equitem quendam ad speculandum quot illic essent, & quid agerent, mittit. Audierat enim jam tum quum in Thessalia esset, eò loci contractam esse exiguam copiam, ejusque duces esse Lacedæmonios, atque Leonidem è genere Herculis. Eques ubi ad stationem Græcorum successit, contemplatur aspicitq; non ille quidem omnes milites (nam eos qui intra murum quem excitaverant excubabant, intueri nequibat) sed eos qui extra murum agebant. Erant autem eo tempore exterius manendi in Lacedæmoniorum statione vices: eos animadvertit partim se ludo gymnastico exercentes, partim comam pectentes. Hæc cum admiratione intuitus, eorum numero, ac cæteris omnibus plane cognitis, per ocium sese recipit. nemo enim illorum insequebatur, sed hominem magno contemptui habebant. Regressus ad Xerxem, cuncta quæ inspexerat refert.

CCIX Quæ Xerxes audiens,

1 non

[1] non poterat conjectare quidnam molirentur, tanquam quoad possent perituri pariter, & hostem perdituri. Sed quum ridiculam rem sibi facere viderentur, accersit ad se Demaratum Aristonis filium, qui in exercitu erat: quem ut venit, interrogavit horum singula, cupiens nosse quid ab Lacedæmoniis ageretur. Et ille, Audisti, inquit, antea me, dum adversus Græciam proficisceremur, de his viris: & quum audisses loquentem hæc quæ eventura providebam, derisui habuisti. sed quanquam mihi summum discrimen est adversus te rex veritatem tuenti, audias tamen nunc quoque veritatem: Hi viri ad nobiscum pugnandum de ingressu venere, atq; hoc apparant. nam ita sese apud eos habet consuetudo: quoties adire animæ periculum debent, tunc capita comunt, [2] quod scies, si hos & qui Spartæ manserunt, subegeris: nulla hominum gens alia est quæ contra te rex audeat tollere manus. Etenim nunc adversus regnum in Græcia pulcherrimum atque viros præstantissimos tendis. Xerxe, quod hæc ei admodum incredibilia viderentur, interrogante quo pacto tantillæ copiæ cum suis pugnaturæ essent, rursus inquit, [3] Pro vano me ducas, nisi hoc tibi ut ego annuo, usu venerit. Hæc dicens, tamen Xerxi non persuasit. Itaque

CCX

quatriduum Xerxes supersedit, ratus eos illinc fugam esse facturos. Quinto die quum putaret impudentiam illorum atque temeritatem esse in permanendo, ira percitus, Medos in eos ac Cissios mittit, imperans ut illos caperent vivos & in conspectum suum adducerent. Medi, ubi facto impetu in Græcos impressionem fecerunt, multi cadebant, aliisque supervenientibus nihil tamen promovebant, etsi vehementer ingravebant: palam facientes cum aliis omnibus, tum vero ipsi regi, se quidem multos homines esse, at paucos viros. Fuit autem hic pugnæ congressus interdiu. Post, ubi

CCXI

Medi se ægre tutabantur, tum vero ipsi se subduxere, Persæque subeuntes excepere, ii quos [4] immortales rex appellat, quorum dux erat Hydarnes: tanquam facile hostem profligaturi. Ubi & hi cum Græcis congressi, nihilo magis quam Medi proficiebant, sed eodem modo pugnabant, utpote [5] longioribus hastis quam Græci utentes, & in locis angustis, ubi nullus

οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐόν, ὅτι παρεσκευάζοιντο ὡς ἀπολεόμενοί τε καὶ ἀπολέοντες κατὰ δύναμιν, ἀλλ' (αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιέειν) μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρίστωνος ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἀπικόμενον δέ μιν εἰρώτα Ξέρξης ἕκαστα τούτων, ἐθέλων μαθέειν τὸ ποιεύμενον ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. ὁ δὲ εἶπε, "Ἤκουσας μὲν μευ καὶ πρότερον, εὖτε ὁρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ "τῶν ἀνδρῶν τούτων. ἀκούσας δέ, γέλωτά με "ἔθευ, λέγοντα τῇπερ ὥρων ἐκβησόμενα "πρήγματα ταῦτα. ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθείην "ἀσκέειν ἀντία σεῦ, ὦ βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστός ἐστι. ἄκουσον δὲ καὶ νῦν. οἱ ἄνδρες οὗτοι "ἀπίκαται μαχεσόμενοι ἡμῖν περὶ τῆς ἐσόδου, "καὶ ταῦτα παρασκευάζονται. νόμος γάρ σφι "οὕτω ἔχων ἐστί· ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ "ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται. ἐπίστασο δέ, εἰ τούτους τε καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ καταστρέψεαι, ἔστι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων τό σε βασιλεῦ ὑπομενέει χεῖρας "ἀνταειρόμενον. νῦν γὰρ πρὸς βασιληίην τε καὶ "καλλίστην πόλιν τῶν ἐν Ἕλλησι προσφέρεαι, "καὶ ἄνδρας ἀρίστους." κάρτα τε δὴ ἄπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ ″ λεγόμενα, καὶ δεύτερα ἐπειρώτα ὅντινα τρόπον, τοσοῦτοι ἐόντες, οἷοί τε εἰσὶ τῇ ἑωυτοῦ στρατιῇ μαχέσασθαι. ὁ δὲ εἶπε, "Ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστῃ, ἢν μὴ ταῦτά τοι ″ ἐκβῇ. τῇ ἐγὼ λέγω. Ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθε τὸν Ξέρξεα. τέσσερας μὲν δὴ παρεξῆκε ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεί σφεας ἀποδρήσεσθαι. πέμπτῃ δέ, ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλά οἱ ἐφαίνοντο, ἀναιδείῃ τε καὶ ἀβουλίῃ διαχρεώμενοι, μένειν, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μήδους τε καὶ Κισσίους θυμωθείς· ἐντειλάμενος σφέας ζωγρήσαντας ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. ὡς δ' ″ ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἕλληνας οἱ Μῆδοι, ἔπιπτον πολλοί· ἄλλοι δ' ἐπεσήισαν, καὶ οὐκ ἀπελαύνοντο, καίπερ μεγάλως προσπταίοντες. δῆλον δ' ἐποίευν παντί τεῳ, καὶ οὐκ ἥκιστα αὐτῷ βασιλέϊ, ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες· ἐγίνετο δὲ συμβολὴ δι' ἡμέρης. Ἐπεί τε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως περιείποντο, ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν ὑπεξήισαν, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκδεξάμενοι ἐπήισαν, τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεύς, τῶν ἦρχε Ὑδάρνης, ὡς δὴ οὗτοί γε εὐπετέως κατεργασόμενοι. ὡς δὲ καὶ οὗτοι συνέμισγον τοῖσι Ἕλλησι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς, ἀλλὰ τὰ αὐτά, ἅτε ἐν στεινοπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι, καὶ δόρασι βραχυτέροισι χρεώμενοι ἤπερ οἱ Ἕλληνες· καὶ οὐκ

207

γρ. λεγόμενα εἶναι καὶ δεύτ.

γρ. ταῦτ' ἐκβῇ,

γρ. ἐσήπεσον

1 Conjicere non poterat *ex iis quæ audiebat* rem ita habere ut revera se habebat, nimirum illos se præparare ad moriendum & ad alios morte afficiendos pro viribus. 2 Scito autem. si hos cæterosque qui Spartæ remanserunt subegeris, nullam aliam fore hominum gentem quæ contra te rex, *&c.* 3 In me ut mendacem consule. *Vel, De me ut mendace statue.* 4 *Cur ita vocarentur, supra exposuit, pag.* 4. 10. 5 Brevioribus.

ἔχοντες

ἔχοντες πλήθεϊ χρήσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅκως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἀλέες φεύγεσκον δῆθεν. οἱ δὲ βάρβαροι ὁρέοντες φεύγοντας, βοῇ τε καὶ πατάγῳ ἐπήϊσαν. οἱ δ' ἂν καταλαμβανόμενοι, ὑπέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι· μεταστρεφόμενοι δὲ, κατέβαλλον πλήθεϊ ἀναριθμήτους τῶν Περσέων. ἔπιπτον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Σπαρτιητέων ἐνθαῦτα ὀλίγοι. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐδυνέατο παραλαβεῖν οἱ Πέρσαι τῆς ἐσόδου πειρεώμενοι, καὶ κατὰ τέλεα καὶ παντοίως προσβάλλοντες, ἀπήλαυνον ὀπίσω. Ἐν ταύτῃσι τῇσι "προσόδοισι τῆς μάχης λέγεται βασιλῆα "θηεύμενον, τρὶς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου, δείσαντα περὶ τῇ στρατιῇ. τότε μὲν οὕτω ἠγωνίσαντο, τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ βάρβαροι, οὐδὲν ἄμεινον ἀέθλεον. ἅτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων, ἐλπίσαντές σφεας κατατετρωματίσθαι τε, καὶ οὐκ οἵους τε ἔσεσθαι ἔτι χεῖρας ἀνταείρασθαι, συνέβαλλον. οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τάξις τε καὶ κατὰ ἔθνεα κεκοσμημένοι ἦσαν, καὶ ἐν μέρει ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλὴν Φωκέων· οὗτοι δὲ ἐς τὸ οὖρος ἐτάχθησαν, φυλάξοντες τὴν ἀτραπόν. ὡς δὲ οὐδὲν εὕρισκον ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτεραίῃ ἐώρων, ἀπήλαυνον. Ἀπορέοντος δὲ βασιλῆος ὅ, τι "χρήσαιτο τῷ παρεόντι πρήγματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μηλιεὺς, ἦλθέ οἱ ἐς λόγους, ὡς μέγα τι παρὰ βασιλῆος δοκέων οἴσεσθαι· ἔφρασέ τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ οὔρεος φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε τοὺς ταύτῃ ὑπομείναντας Ἑλλήνων. ὕστερον δὲ δείσας Λακεδαιμονίους, ἔφυγε ἐς Θεσσαλίην· καί οἱ φυγόντι, ὑπὸ τῶν Πυλαγόρων τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων, ἀργύριον ἐπεκηρύχθη· χρόνῳ δὲ ὕστερον (κατῆλθε γὰρ ἐς Ἀντικύρην) ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθηνάδεω, ἀνδρὸς Τρηχινίου. ὁ δὲ Ἀθηνάδης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτεα δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὄπισθεν λόγοισι σημανέω· ἐτιμήθη μέντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἧσσον. Ἐπιάλτης μὲν οὕτω ὕστερον τούτων ἀπέθανε. Ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὡς Ὀνήτης τε ὁ Φαναγόρεω, ἀνὴρ Καρύστιος, καὶ Κορυδαλὸς Ἀντικυρεὺς, εἰσὶ οἱ εἴπαντες πρὸς βασιλῆα τούτους τοὺς λόγους, καὶ περιηγησάμενοι τὸ οὖρος τοῖσι Πέρσῃσι· οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός. τοῦτο μὲν γὰρ, τῷδε χρὴ σταθμώσασθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων Πυλαγόροι ἐπεκήρυξαν οὐκ ἐπὶ Ὀνήτῃ τε καὶ Κορυδαλῷ ἀργύριον, ἀλλ' ἐπὶ Ἐπιάλτῃ

γρ. προσόδοισι

γρ. καθήμενον,

γρ. χρήσηται

258

multitudinis erat usus: ibi Lacedæmonii dignam memoratu pugnam edebant, cum aliis in rebus ostentantes se perite inter imperitos pugnare, tum vero in eo quod quoties terga vertebant, conferti fugiebant. Quos barbari dum fugientes cernerent, cum vociferatione & strepitu ingruebant: at Græci rursus se convertentes, adversis pectoribus eos excipiebant: & quamvis eorum innumeram multitudinem prosternebant, aliquot tamen illic ex ipsis etiam Spartiatis occubuere. Persæ, posteaquam & catervatim & universis copiis iter occupare conati, nihil tamen promovebant, iterum sese receperunt.

CCXII Fertur autem Xerxes, quum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter è solio resiliisse, quod videlicet exercitui suo timeret. [1] Postero die nihilo melius barbari prœliati sunt. [2] nam sperantes fore ut illi, qui pauci essent & saucii, nequirent manus levare ad pugnandum, quum conflixissent, eos Græci excepere, instructis ordinibus, & in suo quisque loco ac per nationes digesti: præter Phocenses, qui in monte ad iter obsidendum locati erant. Persæ ubi nihil aliud quam pridie agendum vident, abscedunt.

CCXIII ¶ Ibi regem ancipitem quodnam in re præsenti consilium capesseret, Epialtes EUrydemi filius alloquuturus adiit, tanquam magna aliqua re ab illo remunerandus, indicavitque ei tramitem qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illinc erant, evertit. Is postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliam profugit: cujus profugi pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati caput pecunia licitati sunt: qui interjecto deinde tempore ab Athenade viro Trachinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interemptus est. Quem, etsi ob aliam causam (quam ego in sequentibus reddam) Athenades hic interemit, nihilo tamen secius à Lacedæmoniis præmio affectus est. Hunc in modum Epialtes postea interiit.

CCXIV Est & alia quæ fertur fama, Onetem Phanagoræ filium, virum Carystium & Corydalum Anticyrensem, fuisse qui ea dixerint regi, & circum montem Persas deduxisse. Quod apud me prorsus fide caret. nam hinc licet conjectemus, primum, quod Græcorum pylagoræ non Onetæ & Coridali sed Epialtæ

1 Tunc igitur ita pugnarunt. Postridie autem nihilo me.l 2 Ita enim pugnabant ut qui existimarent, illos utpote paucos, saucios esse, eisque vel ad tollendas manus vires non superesse. At Græci eos excep.

Trachinii

Trachinii caput pecunia licitati sunt, quod scilicet eum compertissimum haberent : deinde quod Epialten ob hanc causam scimus se fuga proripuisse : postremo, quod Onetes qui non erat Meliensis, ita demum tramitem illum novisset si in ea regione multum diversatus fuisset. Ideoque Epialtæ culpam adscribo, quod Persas per montem circumduxit, & ad tramitem perduxit.

CCXV Xerxes ea quæ Epialtes se confecturum spondebat, probans, majorem in modum lætus, sine mora Hydarnem cum iis quibus præerat copiis misit. Ille circa lucernarum accensionem, *id est*, *sub crepusculum*, è castris profectus est, & tramitem ingressus. Quem tramitem indigenæ Melienses vestigaverunt : eoque investigato Thessalos deduxere adversus Phocenses, eo tempore quo Phocenses intersepto muris transitu, ad arcendum bellum in præsidio erant [1] Extrinsecus nihil admodum præseptus transitus erat, quum nihil esset utilis Meliensibus.

CCXVI. Sic autem sese habet ille callis: Ab Asopo fluvio, qui per montis meat anfractum, incipit, cui monti ac viæ idem nomen est inditum Anopæa. hæc Anopæa per dorsum montis extenta, desinit juxta Alpenum urbem, quæ prima est ex Locridibus, Melienses versus, ac juxta lapidem nomine Melampygum ac juxta *κερκώπων ἕδρας*, *hoc est*, *malitiosorum sedes*, ubi angustissimus callis est.

CCXVII Hac via atqui ita se habente Persæ Asopum transmittentes, iter tota nocte fecerunt, à dextra OEtæos montes, ad sinistram terram Trachiniorum habentes: ac sub exortum auroræ in cacumen montis evaserunt : quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Phocensium armatorum præsidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad viam tutandam. nam transitus inferior à quibus dictum est custodiebatur, quod eam per montem viam ultro à Leonide acceptam obsidebant.

CCXVIII Hoc autem modo Phocenses Persas ascendisse animadverterunt : Quum eos illi toto monte conscendendo propter frequentiam quercuum latuissent, tamen edito multo strepitu (ut res postulabat) frondium super pedes constratarum, (erat enim cœli tranquillitas) Phocenses recurrerunt : & dum sibi arma induunt, confestim barbari adfuere : qui conspicati viros arma sibi circumdantes, obstupuere.

τῷ Τρηχινίῳ, πάντας κου τὸ ἀτρεκέστατον πυθόμενοι· τοῦτο δὲ, φεύγοντα Ἐπιάλτην ταύτην τὴν αἰτίην οἴδαμεν. εἰδείη μὲν γὰρ καὶ ἐὼν Μηλιεὺς ταύτην τὴν ἀτραπὸν Ὀνήτης, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὡμιληκὼς εἴη. ἀλλ' Ἐπιάλτης γάρ ἐστι ὁ περιηγησάμενος τὸ ὄρος καὶ κατὰ τὴν ἀτραπὸν, τοῦτον αἴτιον γράφω. Ξέρξης δὲ, ἐπεί οἱ ἤρεσε τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλτης κατεργάσεσθαι, αὐτίκα περιχαρὴς γενόμενος, ἔπεμπε Ὑδάρνεα, καὶ τῶν ἐστρατήγεε Ὑδάρνης. ὡρμέατο δὲ περὶ λύχνων ἁφὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τὴν δὲ ἀτραπὸν ταύτην ἐξεῦρον μὲν οἱ ἐπιχώριοι Μηλιέες· ἐξευρόντες δὲ, Θεσσαλοῖσι κατηγήσαντο ἐπὶ Φωκέας, τότε ὅτε οἱ Φωκέες φράξαντες τείχεϊ τὴν ἐσβολὴν, ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου· ἔκ τε τόσου δὴ κατεδέδεκτο ἐοῦσα οὐδὲν χρηστὴ Μηλιεῦσι. Ἔχει δὲ ὧδε ἡ ἀτραπὸς αὕτη· ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς διασφάγος ῥέοντος, οὔνομα δὲ τῷ ὄρεϊ τούτῳ καὶ τῇ ἀτραπῷ τωὐτὸ κεῖται, Ἀνόπαια. τείνει δὲ ἡ Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ ὄρεος, λήγει δὲ κατά τε Ἀλπηνὸν πόλιν, πρώτην ἐοῦσαν τῶν Λοκρίδων πρὸς Μηλιέων, καὶ κατὰ Μελάμπυγόν τε καλεόμενον λίθον, καὶ κατὰ Κερκώπων ἕδρας· τῇ καὶ τὸ στεινότατόν ἐστι. Κατὰ ταύτην δὴ τὴν ἀτραπὸν καὶ οὕτω ἔχουσαν οἱ Πέρσαι τὸν Ἀσωπὸν διαβάντες, ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχοντες ὄρεα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ, τὰ Τρηχινίων. ἠώς τε δὴ διέφαινε, καὶ οἱ ἐγένοντο ἐπ' ἀκρωτηρίῳ τοῦ ὄρεος. κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ ὄρεος ἐφύλασσον (ὡς καὶ πρότερόν μοι " δεδήλωται) Φωκέων χίλιοι ὁπλῖται, πρ. εἴρηται ῥυόμενοί τε τὴν σφετέρην χώρην, καὶ φρουρέοντες τὴν ἀτραπόν. ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῶν εἴρηται· τὴν δὲ διὰ τοῦ ὄρεος ἀτραπὸν ἐθελονταὶ Φωκέες ὑποδεξάμενοι, Λεωνίδῃ ἐφύλασσον. Ἔμαθον δέ σφεας οἱ Φωκέες ὧδε ἀναβεβηκότας· (ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι τὸ ὄρος, πᾶν ἐὸν δρυῶν ἐπίπλεον) ἦν μὲν δὴ νηνεμίη, ψόφου δὲ γινομένου πολλοῦ, ὡς εἰκὸς ἦν, φύλλων ὑποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσὶ, ἀνά τε ἔδραμον οἱ Φωκαέες, καὶ ἐνέδυνον τὰ ὅπλα, καὶ αὐτίκα οἱ βάρβαροι παρῆσαν. ὡς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὅπλα, ἐν θώυματι ἐγένοντο.

1 *De hoc loco vide quæ alibi dixi.*

ἐλπό-

ἐλπόμενοι γὰρ οὐδένα σφι φανήσεσθαι ἀντίξοον, ἐνεκύρησαν στρατῷ. ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρωδήσας μὴ οἱ Φωκέες ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἴρετο τὸν Ἐπιάλτεα ποδαπὸς εἴη ὁ στρατός. πυθόμενος δὲ ἀτρεκέως, διέτασσε τοὺς Πέρσας ὡς ἐς μάχην. οἱ δὲ Φωκέες, ὡς ἐβάλλοντο τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσί τε καὶ πυκνοῖσι, οἴχοντο φεύγοντες ἐπὶ τοῦ ὄρεος τὸν κόρυμβον, ἐπιστάμενοι ὡς ἐπὶ σφέας ὁρμήθησαν ἀρχήν, καὶ παρεσκευάδατο ὡς ἀπολεόμενοι. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνεον. οἱ δὲ ἀμφὶ Ἐπιάλτεα καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι Φωκέων μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ ὄρος κατὰ τάχος. Τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων, πρῶτον μὲν ὁ μάντις Μεγιστίης ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱρά, ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι ἅμα ἠοῖ σφι θάνατον· ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἦσαν οἱ ἐξαγγείλαντες τῶν Περσέων τὴν περίοδον, οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς ἐσήμηναν· τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκόποι, καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἄκρων, ἤδη διαφαινούσης ἡμέρης· ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο οἱ Ἕλληνες, καί σφεων ἐσχίζοντο αἱ γνῶμαι. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ ἀντέτεινον.

ἢ μὲν ὦν ἀπαλλ.

μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες, οἱ μὲν ἀπαλλάσσοντο, καὶ διασκεδασθέντες, κατὰ πόλις ἕκαστοι ἐτράποντο· οἱ δὲ αὐτέων ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ παρεσκευάδατο. Λέγεται δὲ ὡς αὐτός σφεας ἀπέπεμψε Λεωνίδης, μὴ ἀπόλωνται κηδόμενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι παρεοῦσι οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐκ-

289 λιπεῖν τὴν τάξιν ἐς τὴν ἦλθον φυλάξοντες ἀρχήν. ταύτῃ καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλεῖστος εἰμί, Λεωνίδην, ἐπεί τε ᾔσθετο τοὺς συμμάχους ἐόντας ἀπροθύμους, καὶ οὐκ ἐθέλοντας συνδιακινδυνεύειν, κελεῦσαί σφεας ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτῷ δὲ ἀπιέναι οὐ καλῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ, κλέος μέγα ἐλείπετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίη οὐκ ἐξηλείφετο. ἐκέχρηστο γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι Σπαρτιήτῃσι χρεωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου αὐτίκα κατ᾽ ἀρχὰς ἐγειρομένου, ἢ Λακεδαίμονα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἢ τὸν βασιλῆα σφέων ἀπολέσθαι. ταῦτα δέ σφι ἐν ἔπεσι ἑξαμέτροισι ἔχοντα χρᾷ, λέγοντα ὧδε,

Ὑμῖν δ᾽ ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο,
Ἢ μέγα ἄστυ ἐρικυδὲς ὑπ᾽ ἀνδράσι Περσείδῃσι
Πέρθεται· ἢ τὸ μέν, οὐκί, ἀφ᾽ Ἡρακλέος δὲ γενέθλης
Πενθήσει βασιλῆα φθίμενον Λακεδαίμονος οὖρος.

[1]quippe qui (ut in exercitu asseveratum fuerat) neminem sibi sperabant occursurum. Ibi Hydarnes formidans ne Phocenses Lacedæmonii forent, Epialten percontatus est [2] quisnam ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tanquam in aciem instruxit. quorum mitsilibus multis crebrisq; Phocenses quum ferirentur, fugam fecerunt in verticem montis, gnari adversum se initio illos venisse: & se præparabant tanquam perditi. Ita isti sentiebant. Verum his spretis ii qui circa Epialten & Hydarnem erant Persæ rapidi de monte descendunt. At iis Græcis qui apud Thermopylas erant, primum vates Me-
gistias extis inspectis indicavit mortem CCXIX
illis pariter & sibi impendere. deinde transfugæ notum fecere, Persas montem circuire: sed hi adhuc per noctis tempus: tertio loco significavere speculatores diurni, qui à verticibus montis decurrerant jam die illucescente. Hic inter se consultantes Græci, sententiis discrepabant. alii enim stationem non deserendam suadebant, alii id dissuadentes contendebant. Ita dissidentium partim abscedunt, dilapsique in suam quisque urbem se recipiunt: partim qui cum Leonide erant, ad illic perstandum se accingunt. Fertur autem ipse Leonides eos
qui abscessere dimisisse, de illorum vita CCXX
solicitus: se vero & Spartiatas, qui adessent, non facturos è sua dignitate si stationem desererent, ad quam tutandam ab initio venissent. Cæterum ego magis illi opinioni accedo, Leonidem, posteaquam animadvertit socios ignavos & invitos esse ad periculum subeundum, veniam eis abeundi dedisse, sibi vero decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartæ nunquam defuturam felicitatem sperasse. Siquidem jam inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculum, fore ut aut Sparta everteretur à barbaris, aut rex ejus occumberet. Quod oraculum hexametris illa versibus reddidit, in hæc verba,

Vobis, amplivagæ colitis qui mœnia Spartæ,
Aut urbs clara dabit Persa victore ruinam:
Aut (si non erit hoc) oriundus ab Hercule quidam
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.

1 Quum enim nullum adversarium sibi occursurum sperassent, in exercitum inciderunt. 2 Cujas

Nam

Nam neque taurorum neque vim feret ille leonum,
Sed Jovis, & cujus reor haud tolerabile robur,
Alterutrum donec passim discerpserit horum.

Hæc reputantem Leonidem, [1] cupidumque gloriæ comparandæ, crediderim solum ex Spartiatis remisisse socio potius, quam illos qui abierunt, in sententiis dissidentes, tam deformiter abisse.
CCXXI Cui rei non minimo id mihi testimonio est, quod vates Megistias, hujus expeditionis comes, (qui ferebatur Acarnas esse, & à Melampode oriundus) præloquutus ex extis ea quæ erant eventura, quum propalam à Leonide dimitteretur, ne secum periret, tamen abscedere noluerit, filium modo, qui ei unicus erat, una militantem missum fecerit.
CCXXII Ita socii quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiere. Thespienses tantum atque Thebani perstitere cum Lacedæmoniis: Thebani quidem, inviti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum destinebat: Thespienses vero libentissimi, qui negaverunt se Leonide & iis qui cum eo erant desertis abscessuros: permanentesque una cum illo occubuerunt. quorum dux erat Demophilus Diadromei filius.
CCXXIII Xerxes, sub exortum solis libaminibus factis, tantisper moratus dum tempus esset quo forum solet maxime frequens esse hominibus, è castris movit. etenim ita ab Epialte erat mandatum. nam descensus à monte, compendiarius magis ac brevioris multo spatii quam circuitus montis atque ascensus. [2] Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidem & ad Græcos qui cum eo erant accessere: & isti tanquam ad necem jam multo magis quam a principio fecerant, progressi sunt ad fauces introitus laxiores. nam munitiones muri eos tutabantur. Et quum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulti barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui quisque agminis, verberibus quæ gestabant unumquenque cædebant, assidue ad procedendum adhortantes. unde multi eorum in mare decidentes absumebantur multo plures invicem vivi perculcabantur, quum nulla pereuntis ratio haberetur.

Οὐ γάρ τὸν ταύρων σχήσει μένος οὐδὲ λεόντων
Ἀντιβίην. Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδέ ἑ φημὶ
Σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ᾽ ἕτερον διὰ πάντα δάσηται.

Ταῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον Λεωνίδην, καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι μούνων Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον, ἢ γνώμῃ διενειχθέντας οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους. Μαρτύριον δέ μοι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τούτου πέρι "γέγονε. οὐ γὰρ μοῦνον γρ. γέγονε, ὅτι καὶ τὸν μάντιν
τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν ὃς εἵπετο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μεγιστίην τὸν Ἀκαρνῆνα, λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμποδος, τοῦτον ἅπαντα ἐκ τῶν ἱρῶν τὰ μέλλοντά σφι ἐκβαίνειν εἴπαντα, φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμπων, ἵνα μὴ συναπόληταί σφι. γρ. ἀπώληται,
ὁ δὲ, ἀποπεμπόμενος, αὐτὸς μὲν οὐκ "ἀπελίπετο, τὸν δὲ παῖδα συστρατευόμενον, ἐόντα οἱ μουνογενέα, ἀπέπεμψε. Οἱ μέν νυν σύμμαχοι οἱ ἀποπεμπόμενοι, οἴχοντό τε ἀπιόντες, καὶ ἐπείθοντο Λεωνίδῃ. Θεσπιέες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μοῦνοι παρὰ Λακεδαιμονίοισι. τουτέων δὲ, Θηβαῖοι μὲν, ἀέκοντες ἔμενον, καὶ οὐ βουλόμενοι· κατεῖχε γάρ σφεας Λεωνίδης, ἐν ὁμήρων λόγῳ ποιεύμενος· Θεσπιέες δὲ, ἑκόντες μάλιστα· οἳ οὐκ ἔφασαν, ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ, ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέθανον. ἐστρατήγεε δὲ αὐτέων Δημόφιλος Διαδρόμεω. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἡλίου ἀνατείλαντος σπονδὰς ἐποιήσατο, ἐπισχὼν χρόνον, ἐς ἀγορῆς κου μάλιστα πληθώρην πρόσοδον ἐποιέετο. καὶ γὰρ ἐπέσταλτο ἐξ Ἐπιάλτεω οὕτω. ἀπὸ γὰρ τοῦ ὄρεος ἡ κατάβασις συντομωτέρη ἐστὶ, καὶ βραχύτερος ὁ χῶρος πολλὸν ἤπερ ἡ περίοδός τε καὶ ἀνάβασις. οἵ τε δὴ βάρβαροι οἱ ἀμφὶ Ξέρξεα προσήϊσαν, καὶ οἱ ἀμφὶ Λεωνίδην Ἕλληνες, ὡς τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιεύμενοι ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ᾽ ἀρχὰς ἐπεξήϊσαν ἐς τὸ γρ. εὐρύτερον
"εὐρύτατον τοῦ αὐχένος. τὸ μὲν γὰρ ἔρυμα τοῦ τείχεος ἐφυλάσσετο. οἱ δὲ, ἀνὰ τὰς προτέρας ἡμέρας ὑπεξιόντες, ἐς τὰ στεινόπεα ἐμάχοντο· τότε δὴ συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν, ἔπιπτον πλήθεϊ πολλοὶ τῶν βαρβάρων. ὄπισθε γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν τελέων ἔχοντες μάστιγας, ἐρράπιζον πάντα ἄνδρα, αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρύνοντες. πολλοὶ μὲν δὴ ἐσέπιπτον αὐτέων ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ διεφθείροντο· πολλῷ δ᾽ ἔτι πλεῦνες κατεπατέοντο ζωοὶ ὑπ᾽ ἀλλήλων. ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου

1 Ac facere volentem ut id decus Sparciatarum duntaxat esset, remisisse soc, 2 Barbari igitur qui cum Xerxe erant, accesserunt: & Græci qui cum Leonide, tanquam multo magis quam initio ad mortem pergentes; ad laxiorem faucium partem progressi sunt.

ἅτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφι ἔσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν περιιόντων τὸ ὄρος, ἀπεδείκνυντο ῥώμης ὅσον εἶχον μέγεθος ἐς τοὺς βαρβάρους, παραχρεώμενοί τε καὶ ἀτέοντες. Δόρατα μὲν νυν τοῖσι πλέοσι αὐτέων τηνικαῦτα ἐτύγχανε κατεηγότα ἤδη, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι διεργάζοντο τοὺς Πέρσας. Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ πίπτει, ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην
290 τὰ οὐνόματα. ἐπυθόμην δὲ καὶ ἁπάντων τῶν τριηκοσίων. καὶ δὴ καὶ Περσέων πίπτουσι ἐνθαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐνομαστοί, ἐν δὲ δὴ καὶ Δαρείου δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀτάρνεω θυγατρὸς [τῆς Ῥαλογούνης] Φραταγούνης γεγονότες Δαρείῳ. ὁ δὲ Ἀτάρνης, Δαρείου μὲν τοῦ βασιλῆος ἦν ἀδελφεός, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμεω παῖς. ὃς καὶ ἐκδιδοὺς τὴν θυγατέρα Δαρείῳ, τὸν οἶκον πάντα τὸν ἑωυτοῦ ἐπέδωκε, ὡς μούνης οἱ ἐούσης ταύτης τέκνου. Ξέρξεώ τε δὴ δύο ἀδελφεοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι, μαχεόμενοι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδεω. Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὠθισμὸς ἐγίνετο πολλός· ἐς ὃ τοῦτόν τε ἀρετῇ οἱ Ἕλληνες ὑπεξείρυσαν, καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους τετράκις. τοῦτο δὲ συνεστήκεε μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ παρεγένοντο. ὡς δὲ τούτους ἥκειν ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτεροιοῦτο τὸ νεῖκος. ἔς τε γὰρ τὸ στεινὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ παραμειψάμενοι τὸ τεῖχος, ἐλθόντες, ἵζοντο ἐπὶ τὸν κολωνὸν πάντες ἀλέες οἱ ἄλλοι πλὴν Θηβαίων. ὁ δὲ κολωνός ἐστι ἐν τῇ ἐσόδῳ ὅκου νῦν ὁ λίθινος λέων ἕστηκε ἐπὶ Λεωνίδῃ. ἐν τούτῳ σφέας τῷ χώρῳ ἀλεξομένους μαχαίρῃσι τῇσι αὐτέων ἐτύγχανον ἔτι περιεοῦσαι· καὶ χερσὶ καὶ στόμασι κατέχωσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες, οἱ μὲν, ἐξ ἐναντίης ἐπισπόμενοι, καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τείχεος συγχώσαντες· οἱ δὲ, περιελθόντες πάντοθεν περισταδόν. Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομένων, ὅμως λέγεται ἄριστος ἀνὴρ γενέσθαι Σπαρτιήτης Διηνέκης· τὸν τόδε φασὶ εἶπαι τὸ ἔπος πρὶν ἢ συμμῖξαι σφέας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρός τευ τῶν Τρηχινίων ὡς ἐπεὰν οἱ βάρβαροι ἀπιέωσι τὰ τοξεύματα, τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν ὀϊστῶν ἀποκρύπτουσι· τοσοῦτό τι πλῆθος αὐτέων εἶναι. τὸν δὲ, οὐκ ἐκπλαγέντα τούτοισι, εἶπαι (ἐν ἀλογίῃ ποιεύμενον τὸ Μήδων πλῆθος) ὡς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξεῖνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον, ὑπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη, καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα τοιουτότροπα ἔπεα

Quumque scirent impendere sibi necem ab iis qui montem circuirent, quod roboris habebant, id omne in barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudentes. Quorum plerisque quum CCXXIV
jam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladiis Persas obtruncarent, tunc Leonides in hoc labore cecidit, navata strenuissime opera, & cum eo alii insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum virorum nomina audivi, & quidem trecentorum omnium. Persarum quoque illic cum multi alii tam celebres ceciderunt quam incelebres, tum vero duo Darii filii, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia sustulerat. Atarnes autem, Darii regis frater, Hystaspisque Arsamæi filius erat, qui quum Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, ut qui esset unicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadaver Leonidæ pugnantes occubuere, adeo vehementi Persarum Lacedæmoniorumque conflictu, ut Græci [1] ter hostibus in fugam CCXXV
versis, cadaver Leonidæ virtute subtraxerint: & eousque perstiterint dum ii qui cum Epialte erant adfuere. Quos ubi audiere Græci, tum vero pugnandi ardor immutatus est. nam ad angustias viæ sese recepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu, ubi nunc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladiis, qui adhuc eis supererant, barbari circumfunduntur, & manibus & vocibus incessentes: alii ex adverso urgentes, & munitionem muri subruentes, alii undique circumvenientes & circumstantes. Lacedæmoniorum autem atque The CCXXVI
spientium, quum tales extiterint, præstantissimus tamen extitisse fertur Dienences Spartanus: quem, antequam cum Medis confligeretur, hoc dixisse aiunt: quum à quodam Trachinio audisset barbaros præ multitudine sagittarum quas emitterent solem obducere, tantam eorum esse copiam, adeo non expavefactus est, ut parvi faciens Medorum turbam, responderit, Omnia sibi bona Trachinium hospitem nunciare, si Medi solem obducerent: se enim sub umbra cum illis, non in sole pugnaturos. Hæc & alia hujusmodi dicta

1 Quater

1 memo-

1 memoratu digna aiunt Dienecem La-
CCXXVII cedæmonium reliquisse. Secundum hunc autem è Lacedæmoniis duo fratres præstantissimi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti: è Thespiensibus autem Dithyrambus Harmatidei filius.
CCXXVIII His eo loci ubi ceciderunt sepultis, & iis sociis qui prius quam à Leonide remissi sunt, occubuerant, epigrammata his verbis inscripta sunt,

Terdecies centum hic certarunt millibus olim
E Peloponneso bis modo mille viri.

Hæc universis superscripta sunt: ista peculiariter Spartiatis,

Nos Lacedæmoniis refer hic peregrine 2 jacentes,
Exhibito illorum vocibus obsequio.

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmoniis: istud vati,

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,
Sperchion ad fluvium: non sed inultus obit.
Qui vates obitum quamvis præsciret adesse,
Sparta haud sustinuit deseruisse duces.

3 Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere: præter epigramma vatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis
CCXXIX familiaritatem, inscripsit. Ex his trecentis duo, Eurytus & Aristodemus, feruntur 4 ob extremam lippitudinem è castris ab Leonide remissi, in Alpenis decubuisse: & quum liceret communicato inter se consilio, aut salutem sibi parare Spartam versus, aut, si reverti recusarent, una cum aliis occumbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter se convenisse: sed quum sententiis discreparent, Aristodemum quidem præ ignavia remansisse: Eurytum vero audita Persarum circuitione, petiisse arma: seque eis indutum jussisse servum ut ad pugnantes deduceret. hunc ubi deduxit, fugæ se mandavisse: illum dato in agmen impetu occubuisse. Quod si vel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, videntur mihi Spartiatæ nullam iis pœnam irrogaturi fuisse: nunc altero eorum extincto, in hunc qui habens eandem occumbendi occasionem, tamen occumbere noluerit, necessario

φασὶ Διηνέκεα τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα. Μετὰ δὲ τοῦτον ἀριστεῦσαι λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύο ἀδελφεοὶ, Ἀλφεός τε καὶ Μάρων, Ὀρσιφάντου παῖδες. Θεσπιέων δὲ εὐδοκίμεε μάλιστα τῷ οὔνομα ἦν Διθύραμβος, Ἁρματίδεω. Θαφθεῖσι δέ σφι αὐτοῦ ταύτῃ τῇπερ ἔπεσον, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ἢ ὑπὸ Λεωνίδεω ἀποπεμφθέντας οἴχεσθαι, ἐπιγέγραπται γράμματα λέγοντα τάδε,

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο
Ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες.

Ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται. τοῖσι δὲ Σπαρτιήτῃσι ἰδίῃ,

Ὦ ξεῖν', ἄγγειλον Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε γρ. ἀγγέλλε
Κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο. τῷ δὲ μάντι, τόδε,

Μνῆμα τόδε κλεινοῖο Μεγιστία, ὅν ποτε Μῆδοι
Σπερχειὸν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι·
Μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδὼς,
Οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

Ἐπιγράμμασι μέν νυν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπίγραμμα, Ἀμφικτύονές εἰσί σφεας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίεω, Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπεός ἐστι κατὰ ξεινίην ὁ ἐπιγράψας. Δύο δὲ τουτέων τῶν τριηκοσίων λέγεται Εὔρυτόν τε καὶ Ἀριστόδημον, παρεὸν αὐτοῖσι ἀμφοτέροισι, κοινῷ λόγῳ χρησαμένοισι, ἢ ἀποσωθῆναι ὁμοῦ ἐς Σπάρτην, ὡς μεμετιμένοι τε ἔσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ Λεωνίδεω, καὶ κατεκέατο ἐν Ἀλπηνοῖσι ὀφθαλμιῶντες ἐς τὸ μέγιστον· ἢ εἴγε μὴ ἐβούλοντο νοστῆσαι, ἀποθανέειν ἅμα τοῖσι ἄλλοισι· 291 γρ. ἔσχατον. παρεόν σφι τουτέων τὰ ἕτερα ποιέειν, οὐκ ἐθελῆσαι ὁμοφρονέειν. ἀλλὰ γνώμῃ διενειχθέντας, Εὔρυτον μὲν, πυθόμενον τὴν τῶν Περσέων περίοδον, αἰτήσαντά τε τὰ ὅπλα, καὶ ἐσδύντα, ἄγειν αὐτὸν κελεῦσαι τὸν εἵλωτα ἐς τοὺς μαχομένους. γρ. ἐνδύντα ὅκως δὲ αὐτὸν ἤγαγε, τὸν μὲν ἀγαγόντα, οἴχεσθαι φεύγοντα· τὸν δὲ, ἐσπεσόντα ἐς τὸν ὅμιλον, διαφθαρῆναι. Ἀριστόδημον δὲ, λειποψυχέοντα λειφθῆναι. εἰ μέν νυν ἦν μοῦνον Ἀριστόδημον ἀλγήσαντα ἀπονοστῆσαι ἐς Σπάρτην, ἢ καὶ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων τὴν κομιδὴν γενέσθαι, δοκέειν ἐμοὶ, οὐκ ἄν σφι Σπαρτιήτας μῆνιν οὐδεμίαν προσθέσθαι. νυνὶ δὲ τοῦ μὲν, ἀπολομένου, τοῦ δὲ, τὴν μὲν αὐτὴν ἐχομένου προφάσιος, οὐκ ἐθελήσαντος δὲ ἀποθνήσκειν, ἀναγκαίως σφι

1 Mnemosyna sui aiunt, *idest, monumenta.* 2 Jacere, 3 *Veterum codicum lectionem sequutus est Valla, qui addunt quod in vulgatis edit. deest. ita enim in illis legitur,* ἐπιγράμμασι μὲν νυν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπίγραμμα, ἀμφικτυόνες εἰσὶ σφέας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίεω Σιμωνίδης *&c.* 4 Ob vehementissimum oculorum morbum

ἔχειν μηνῖσαι μεγάλως Ἀριστοδήμῳ. Οἱ μὲν νυν οὕτω σωθῆναι λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς Σπάρτην, καὶ διὰ πρόφασιν τοιήνδε· οἱ δὲ, ἄγγελον πεμφθέντα ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ἐξεὸν αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην, οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὁδῷ, περιγενέσθαι· τὸν δὲ συνάγγελον αὐτοῦ, ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην, ἀποθανεῖν. Ἀπονοστήσας δὲ ἐς Λακεδαίμονα ὁ Ἀριστόδημος, ὄνειδός τε εἶχε καὶ ἀτιμίην· πάσχων δὲ τοιάδε, ἠτίμωτο· οὔτε οἱ πῦρ οὐδεὶς ἔναυε Σπαρτιητέων, οὔτε διελέγετο. ὄνειδός τε εἶχε, ὁ τρέσας Ἀριστόδημος καλεόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῇσι μάχῃ ἀνέλαβε πᾶσαν τὴν ἐπενειχθεῖσαν οἱ αἰτίην. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλον ἀποπεμφθέντα ἄγγελον ἐς Θεσσαλίην τῶν τριηκοσίων τουτέων, περιγενέσθαι, τῷ οὔνομα εἶναι Παντίτην· νοστήσαντα δὲ τοῦτον ἐς Σπάρτην, ὡς ἠτίμωτο, ἀπάγξασθαι. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λεοντιάδης ἐστρατήγεε, τέως μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐόντες ἐμάχοντο, ὑπ' ἀναγκαίης ἐχόμενοι, πρὸς τὴν βασιλέος στρατιήν· ὡς δὲ εἶδον κατυπέρτερα τῶν Περσέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λεωνίδῃ Ἑλλήνων ἐπειγομένων ἐπὶ τὸν κολωνὸν, ἀποσχισθέντες τουτέων, χεῖράς τε προέτεινον, καὶ ἤισαν ἆσσον τῶν βαρβάρων· λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὡς καὶ μηδίζουσι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐν πρώτοισι ἔδοσαν βασιλέϊ· ὑπὸ δὲ ἀναγκαίης ἐχόμενοι, ἐς Θερμοπύλας ἀπικοίατο, καὶ ἀναίτιοι εἶεν τοῦ τρώματος τοῦ γεγονότος βασιλέϊ. ὥστε ταῦτα λέγοντες περιεγίνοντο· εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων τουτέων μάρτυρας. οὐ μέντοι τά γε πάντα εὐτύχησαν· ὡς γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τοὺς μὲν τινὰς αὐτέων καὶ ἀπέκτειναν προσιόντας, τοὺς δὲ πλεῦνας αὐτέων, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἔστιζον στίγματα βασιλήϊα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδεω. τοῦ τὸν παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσαν Πλαταιέες, στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσίων, καὶ σχόντα τὸ ἄστυ τὸ Πλαταιέων. Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἠγωνίσαντο. Ξέρξης δὲ καλέσας Δημάρητον, ἠρώτα ἀρξάμενος ἐνθένδε, Δη-“μάρητε, ἀνὴρ εἶς ἀγαθός. τεκμαίρομαι δὲ τῇ “ἀληθηΐῃ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαντα ἀπέβη “οὕτω. νῦν δέ μοι εἰπὲ κόσοι τινές εἰσι οἱ λοιποὶ “Λακεδαιμόνιοι· καὶ τουτέων ὁκόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες. ὁ δ' εἶπε, “Ὦ βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πάντων τῶν Λακεδαιμονίων πολλὸν, καὶ πόλις πολλαί.

γρ. ἐπειγομένων

debuisse magnopere irasci. CCXXX Quidam hunc in modum & ob hanc caussam Aristodemum sospitem rediisse Spartam aiunt. Alii autem, quum ab exercitu pro nuncio mitteretur, & posset pugnæ quæ fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitem: sociumque ejus qui una mittebatur, in pugnam profectum oppetiisse. CCXXXI Lacedæmonem igitur regressus Aristodemus probro & ignominia notatus est: probro, 1 quod cum nemo neque igni neque alloquio impertivit: ignominia, quod Aristodemus fugax appellatus est. Verum hic omnem sibi objectam culpam in pugna apud Platæas gesta delevit. CCXXXII Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliam pro nuncio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reversus, quum opprobrio esset, sese strangulasse. CCXXXIII Thebani autem quorum dux erat Leontiades, 2 vi retenti adversus regis copias, tamen à partibus Græcorum, è quibus erant, dimicaverunt: at ubi res Persarum superiores esse animadverterunt, ibi à Græcis, quibuscum fuerant, ad tumulum ire properantibus, se dissociantes, manus ad barbaros protenderunt, ad eosque propius accesserunt, referentes (quod verissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramque & aquam regi inter primos dedisse: ac vi coactos ad Thermopylas venisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, (quorum etiam Thessalos testes habebant) servati sunt: non tamen usquequaque fortunati fuerunt. nam barbari qui eos cepere, aliquot ut accedebant obtruncaverunt: pluribus, jussu Xerxis, regias notas inusserunt, à duce Leontiade exorsi. cujus filium Eurymachum postea Platæenses, quadringentorum Thebanorum ducem, quod urbem ipsorum occupasset, interemere. CCXXXIV Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicaverunt. ¶ Xerxes autem accitum Demaratum interrogavit, hinc orsus, Demarate, virum te bonum esse indicio veritatis experior: quæ enim dixisti, ea omnia perinde evenere: nunc hoc mihi pandito, Quotnam sunt Lacedæmonii, quotve eorum tales in re bellica? an & universi? Cui Demaratus, Multitudo, rex, inquit, Lacedæmoniorũ omniũ magna est, & civitates multæ:

1 Quod nullus ex Spartiatis ignem illi accenderet, aut cum eo colloqueretur: 2 Ad tempus quidem, dum fuerunt una cum Græcis, necessitate adacti adversus regis copias dimicarunt: at ubi res Pers.

quod

quod autem diſcere vis à me, ſcies: Eſt enim 1 Lacedæmone urbs Sparta octo millium ferme virorum, qui omnes iis qui hîc pugnavere ſunt ſimiles: cæteri Lacedæmonii, non illis quidem ſimiles, ſed tamen viri ſunt ſtrenui. Ad hunc Xerxes, Demarate, inquit, agedum expone quo pacto hos viros minima cum difficultate ſubigamus. tu nanque calles quo tendant eorum conſilia, utpote quorum rex fuiſti.

CXXXV. Cui Demaratus, Quum, inquit, me rex libenter conſulas, æquum eſt me tibi quod optimum ſit expromere. Id quod vis, hoc pacto fiet, ſi trecentas naves cum ſuis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. adjacet autem illi inſula nomine Cythera: quam obrui mari quàm extare conducibilius eſſe Lacedæmoniis Chilon aiebat, vir apud nos ſapientiſſimus: videlicet expectans ſemper ab ea aliquid tale futurum quale nunc ego expono: non ille quidem tuam claſſem prævidens, ſed quamcunque ſimiliter extimeſcens. Ex hac igitur inſula proficiſcentes tui Lacedæmonios terrent. Ita illi domeſtico occupati bello, neque tibi erunt infeſti, neque cæteræ Græciæ, quum à tuis pedeſtribus copiis expugnabitur, auxilia ferent. ſubacta autem reliqua Græcia, Lacones per ſe reddentur invalidi. Quod niſi feceris, hoc fore expecta: Eſt Peloponneſi arctus iſthmus, quo in loco Peloponnenſibus omnibus coactis alia tibi prœlia ſuperioribus atrociora futura proſpicio. At ſi illud feceris, & iſthmus hic citra prœlium & cæteræ civitates ultro tibi ſe dedent.

CXXXVI. Poſt hunc Achæmenes, Xerxis frater, claſſis præfectus, quum ei colloquio interfuiſſet, veritus ne Xerxis ad id agendum induceretur, Animadverto, inquit, te rex verba admittere viri qui tibi proſpere agenti invidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus uti Græci gaudent, ut & fortunato invideant & meliorem oderint. Quod ſi è præſenti condicione, quum naves quadringentæ naufragium fecerint, trecentas alias è cætera claſſe miſeris ad obeundam Peloponneſum, profecto fient nobis adverſarii pares ad decertandum, at ſi conjuncta claſſis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: ſimulque omnis exercitus nauticus terreſtri,

τὸ δὲ θέλεις ἐκμαθέειν, εἰδήσεις. ἔστι ἐν τῇ Λακεδαιμονίῃ Σπάρτη, πόλις ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων μάλιστα· καὶ οὗτοι πάντες εἰσὶ ὁμοῖοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσαμένοισι. οἵ γε μὲν ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι, τούτοισι μὲν οὐκ ὁμοῖοι, ἀγαθοὶ δέ. εἶπε πρὸς ταῦτα Ξέρξης, Δημάρητε, τέῳ τρόπῳ ἀπονητότατα τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐπικρατήσομεν; ἴθι, ἐξηγέο. σὺ γὰρ ἔχεις αὐτέων τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων, οἷα βασιλεὺς γενόμενος. Ὁ δ' ἀμείβετο, Ὦ βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλεύεαί μοι προθύμως, δίκαιόν μέ σοί ἐστι φράζειν τὸ ἄριστον. εἰ τῆς ναυτικῆς στρατιῆς νέας τριηκοσίας ἀποστείλειας ἐπὶ τὴν Λάκαιναν χώρην. ἔστι δὲ ἐπ' αὐτῇ νῆσος ἐπικειμένη, τῇ οὔνομά ἐστι Κύθηρα· τὴν Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος γενόμενος, κέρδος μέζον ἔφη εἶναι Σπαρτιήτῃσι κατὰ τῆς θαλάσσης καταδεδυκέναι μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεί τι προσδοκῶν ἀπ' αὐτῆς τοιοῦτο ἔσεσθαι οἷόν τι ἐγὼ ἐξηγέομαι· οὔτι τὸν σὸν στόλον προειδώς, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως φοβεόμενος ἀνδρῶν στόλον. ἐκ ταύτης ὦν τῆς νήσου ὁρμεώμενοι, φοβεόντων τοὺς Λακεδαιμονίους. παροίκου δὲ πολέμου σφι ἐόντος οἰκηΐου, οὐδὲν δεινοὶ ἔσονταί τοι μὴ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἁλισκομένης ὑπὸ τοῦ πεζοῦ, βοηθέωσι ταύτῃ. καταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀσθενὲς ἤδη τὸ Λακωνικὸν μοῦνον λείπεται. ἢν δὲ ταῦτα μὴ ποιῇς, τάδε τοι προσδόκα ἔσεσθαι· ἔστι τῆς Πελοποννήσου ἰσθμὸς στεινός. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συνομοσάντων ἐπὶ σοί, μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν γενομενέων προσδέκεο ἔσεσθαί τοι. ἐκεῖνο δὲ ποιήσαντι, ἀμαχητὶ ὅ, τε ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλις προσχωρήσουσι. Λέγει μετὰ τοῦτον Ἀχαιμένης, ἀδελφεός τε ἐὼν Ξέρξεω, καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγός, παρατυχών τε τῷ λόγῳ, καὶ δείσας μὴ ἀναγνωσθῇ Ξέρξης ποιέειν ταῦτα. Ὦ βασιλεῦ, ὁρέω σε ἀνδρὸς ἐνδεκόμενον λόγους ὃς φθονέει τοι εὖ πρήσσοντι, ἢ καὶ προδιδοῖ πρήγματα τὰ σά. καὶ γὰρ δὴ καὶ τρόποισι τοιούτοισι χρεώμενοι οἱ Ἕλληνες χαίρουσι· τοῦ τε εὐτυχέειν φθονέουσι, καὶ τὸ κρέσσον στυγέουσι. εἰ δ' ἐπὶ τῇσι παρεούσῃσι τύχῃσι, τῶν νέες νεναυηγήκασι τετρακόσιαι, ἄλλας ἐκ τοῦ στρατοπέδου τριηκοσίας ἀποπέμψεις περιπλώειν Πελοπόννησον, ἀξιόμαχοί τοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοι· ἀλὴς δὲ ἐὼν ὁ ναυτικὸς στρατός, δυσμεταχείριστός τε αὐτοῖσι γίνεται, καὶ ἀρχὴν οὐκ ἀξιόμαχοί τοι ἔσονται. καὶ πᾶς ὁ ναυτικὸς τῷ πεζῷ 291

1 Lacedæmonio agro

“ἀρήξει, καὶ ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ, ὁμοῦ πορευόμενος. εἰ δὲ διασπάσεις, οὔτε σὺ ἔσεαι κείνοισι χρήσιμος, οὔτε κεῖνοι σοί. τὰ σεωυτοῦ δὲ τιθέμενος εὖ, γνώμην ἔχω τὰ τῶν ἀντιπολέμων μὴ ἐπιλέγεσθαι πρήγματα, τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον, τά τε ποιήσουσι, ὅσοι τε πλῆθός εἰσι. ἱκανοὶ γὰρ ἐκεῖνοί γε αὐτοὶ ἑωυτῶν πέρι φροντίζειν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ ἡμέων ὡσαύτως. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ἢν ἴωσι ἀντία Πέρσῃσι ἐς μάχην, οὐδὲν τὸ παρεὸν τρῶμα ἀνιεῦνται. Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε, Ἀχαίμενες, εὖ τε μοι δοκέεις λέγειν, καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάρητος δὲ λέγει μὲν τὰ ἄριστα ἔλπεται εἶναι ἐμοὶ, γνώμη μέντοι ἑσσοῦται ὑπὸ σεῦ. οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνό γε ἐνδέξομαι, ὅκως οὐκ εὐνοέει τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι, τοῖσί τε λεγομένοισι πρότερον ἐκ τούτου σταθμώμενος, καὶ τῷ ἐόντι· ὅτι πολιήτης μὲν πολιήτῃ εὖ πρήσσοντι φθονέει, καὶ ἔστι δυσμενὴς τῇ σιγῇ· οὐδ' ἂν συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ, πολιήτης ἀνὴρ τὰ ἄριστά οἱ δοκέοντα εἶναι ὑποθέοιτο, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀνήκοι· (σπάνιοι δ' εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι) ξεῖνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσσοντι ἐστὶ εὐμενέστατον πάντων, συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλεύσειε τὰ ἄριστα. οὕτω ὦν κακολογίης πέρι τῆς ἐς Δημάρητον, ἐόντος ἐμοὶ ξείνου, ἀπέχεσθαί τινα τοῦ λοιποῦ κελεύω. Ταῦτα εἴπας Ξέρξης, διεξήιε διὰ τῶν νεκρῶν· καὶ Λεωνίδεω πέρι ἀκηκοὼς, ὅτι βασιλεύς τε ἦν καὶ στρατηγὸς Λακεδαιμονίων, ἐκέλευσε ἀποταμόντας τὴν κεφαλὴν ἀνασταυρῶσαι. δῆλά μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε οὐκ ἥκιστα γέγονε, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης πάντων δὴ μάλιστα ἀνδρῶν ἐθυμώθη ζώοντι Λεωνίδῃ. οὐ γὰρ ἄν κοτε ἐς τὸν νεκρὸν ταῦτα παρηνόμησε. ἐπεὶ τιμᾶν μάλιστα νομίζουσι τῶν ἐγὼ οἶδα ἀνθρώπων Πέρσαι ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίευν τοῖσι ἐπετέτακτο ποιέειν. Ἄνειμι δὲ ἐκεῖσε τοῦ λόγου, τῇ μοι πρότερον ἐξέλιπε. ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι ὅτι βασιλεὺς στέλλοιτο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πρῶτοι, καὶ οὕτω δὴ ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν. ἔνθα δή σφι ἐχρήσθη τὰ ὀλίγῳ πρότερον εἶπον. ἐπύθοντο
293 δὲ τρόπῳ θωυμασίῳ. Δημάρητος γὰρ ὁ Ἀρίστωνος, φυγὼν ἐς Μήδους, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, καὶ τὸ οἰκὸς ἐμοὶ συμμάχεται, οὐκ ἦν εὔνοος Λακεδαιμονίοισι.

& invicem terrestris una iter faciens: nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neque tu illis usui eris, neque illi tibi. Tu vero tua ipsius bene constitueris si adversariorum res apud te non agitaveris. Hic illi bellum sistent, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibiipsis prospiciendum sufficiunt, & nos itidem ad prospiciendum nobis. Quod si Lacedæmonii adversus Persas in pugnam ibunt, impendentem sibi
cladem haudquaquam devitabunt. Ad CCxxxvii
hæc subjiciens Xerxes, Recte, inquit, Achæmenes mihi videris dicere: quod & faciam. Demaratus, quod optimum ille quidem mihi sperat esse, id suadet: ejus tamen sententia à tua superatur. Neque vero illud admitto, eum nolle rebus meis bene consultum, ut ex iis quæ antea ab eo dicta sunt, & ex ipsa re conjecto. Quoniam civis quidem civi secundis rebus prædito invidet, [1] eumque male odit: cum tamen patrio solo nihil eodem consultante, quod optimum sibi videtur, suadet: nisi procul abfuerit à virtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna utenti, omnium est benevolentissimus, eique consultanti optime consulit. Quapropter ab insectatione, qua in Demaratum uteris hospitem meum, posthac
[2] abstinere te jubeo. Hæc Xerxes lo- CCxxxviii
quutus, inter cæsos transiit, ubi erat Leonides: quem quum audisset Lacedæmoniorum regem eundemque ducem esse, jussit [3] abscisso capite in crucem tolli. ut mihi cum aliis multis indiciis, tum hoc præcipue manifestum sit, regem Xerxem maxime omnium excanduisse in Leonidem viventem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere deliquisset: quum ex omnibus quos ego novi hominibus Persæ maxime soleant viros in re militari præstantes honore afficere. Illi igitur quibus imperatum
erat, id exequuti sunt. Redeo ad eam CCxxxix
narrationem unde mihi discessum est. Lacedæmonii primi regem adversus Græciam tendere acceperunt, atque ita Delphos ad oraculum miserunt: ubi responsum est id redditum cujus paulo ante memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis filius qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmoniis benevolus

---

1 Eumque tacito prosequitur odio. neque consilium petenti civi dederit civis quod putet esse optimum, nisi summum virtutis gradum attingat: quales pauci sunt. At hospes hospiti, &c. *Potest illud τῇ σιγῇ aliter etiam exponi.* 2 Abstinere quemlibet jubeo. 3 *Vel, Caput ejus abscissum.*

(ut &

(ut & ego arbitror, & ratio dictat) tamen hoc fecit, sive in hoc bene illis consultum vellet, ut conjectare licet, sive quod insultaret : Nam postea quã Xerxes statuit adversus Graciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Susis erat, quum accepisset, censuit Græcis esse indicandum: sed quum aliter nequiret, (quippe periculosum erat ne deprehenderetur) hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illinc eradit : deinde in eorum ligno consiliũ regis exarat. quod literis exaratum, rursus cera inducit, nequid negocii apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui ubi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonii interpretari, antequam (ut ego accipio) Cleomenis filia, eademque Leonidæ uxor, Gorgo, illos admonuit, [1] ipsam rem interpretata, jubens ceram effringi. fore enim ut literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonii literas repertas legerunt, easq; deinde ad Græcos dimiserunt.

πάρεστι δὲ εἰκάζειν εἴτε εὐνοίῃ ταῦτα ἐποίησε, εἴτε καὶ καταχαίρων. ἐπεί τε γὰρ Ξέρξῃ ἔδοξε στρατηλατέειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐὼν ἐν Σούσοισι ὁ Δημάρητος, καὶ πυθόμενος ταῦτα, ἠθέλησε Λακεδαιμονίοισι ἐξαγγεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε σημῆναι· ἐπικίνδυνον γὰρ ἦν μὴ λαμφθείη· ὁ δὲ, μηχανᾶται τοιάδε· δελτίον δίπτυχον λαβὼν, τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε, καὶ ἔπειτα ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ δελτίου ἔγραψε τὴν βασιλέως γνώμην. ποιήσας δὲ ταῦτα, ὀπίσω ἐπέτηξε τὸν κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κεινὸν τὸ δελτίον, μηδὲν πρῆγμα παρέχοι πρὸς τῶν ὁδοφυλάκων. ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρίν γε δή σφι, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, Κλεομένεος μὲν θυγάτηρ, Λεωνίδεω δὲ γυνὴ, Γοργὼ, ἐπέθετο, ἐπιφρασθεῖσα αὐτὴ, τὸν κηρὸν κνᾶν κελεύουσα, καὶ εὑρήσειν σφέας γράμματα ἐν τῷ ξύλῳ. πειθόμενοι δὲ, εὗρον, καὶ ἐπελέξαντο, ἔπειτα δὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι ἐπέστειλαν.

---

1 Quum rem animadvertisset, *vel*, *excogitasset*.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ἉΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ἹΣΤΟΡΙΩ͂Ν ὈΓΔΟ'Η, ἐπιγραφομένη ΟΥ'ΡΑΝΙ'Α.

ΤΑΥ͂ΤΑ μὲν δὴ οὕτω λέγεται γενέσθαι. οἱ δὲ Ἑλλήνων ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἔσαν οἵδε· Ἀθηναῖοι μὲν, νέας παρεχόμενοι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτά. ὑπὸ δὲ ἀρετῆς τε καὶ προθυμίης Πλαταιέες, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς ἐόντες, συνεπλήρουν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰς νέας. Κορίνθιοι δὲ τεσσεράκοντα νέας παρείχοντο· Μεγαρέες δὲ, εἴκοσι. καὶ Χαλκιδέες ἐπλήρουν εἴκοσι, Ἀθηναίων παρεχόντων σφι τὰς νέας· Αἰγινῆται δὲ, ὀκτωκαίδεκα· Σικυώνιοι δὲ, δυοκαίδεκα· Λακεδαιμόνιοι δὲ, δέκα· Ἐπιδαύριοι δὲ, ὀκτώ· Ἐρετριέες δὲ, ἑπτά. Τροιζήνιοι δὲ, πέντε· Στυρέες δὲ, δύο· καὶ Κῖοι, δύο τε νέας καὶ, πεντηκοντέρους δύο. Λοκροὶ δέ σφι οἱ Ὀπούντιοι ἐπεβοήθεον πεντηκοντέρους ἔχοντες ἑπτά. Ἔσαν ὦν οὗτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπ' Ἀρτεμίσιον. εἴρηται δέ μοι καὶ ὡς τὸ πλῆθος ἕκαστοι τῶν νεῶν παρείχοντο. ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισέων νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον, ἦν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, διηκόσιαι καὶ ἑβδομήκοντα καὶ μία. τὸν δὲ στρατηγὸν τὸν τὸ μέγιστον κάρτος ἔχοντα, παρείχοντο Σπαρτιῆται, Εὐρυβιάδην τὸν Εὐρυκλείδεω. οἱ γὰρ σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν, ἢν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύῃ, Ἀθηναίοισι ἕψεσθαι ἡγεομένοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ μέλλον ἔσεσθαι στράτευμα. Ἐγένετο γὰρ κατ' ἀρχὰς λόγος,
294 πρὶν ἢ καὶ ἐς Σικελίην πέμπειν ἐπὶ συμμαχίην, ὡς τὸ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὸν εἴη ἐπιτρέπειν. ἀντιβάντων δὲ τῶν συμμάχων, εἶκον οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα πεποιημένοι περιεῖναι τὴν Ἑλλάδα· καὶ γνόντες, εἰ στασιάσουσι περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς ἀπολέεται ἡ Ἑλλάς· ὀρθὰ νοεῦντες. στάσις γὰρ ἔμφυλος πολέμου ὁμοφρονέοντος τοσούτῳ κάκιόν ἐστι,

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARUM LIBER octavus, qui inscribitur URANIA.

ATQUE haec quidem ita gesta dicuntur esse. Graeci autem quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naves centum vigintiseptem praebuere, junctis sibi Plataeensibus: qui etsi rei nauticae inexperti, tamen strenue alacriterque pro se illorum naves armaverant. Corinthii, qui attulere naves quadraginta: Megarenses, qui viginti: Chalcidenses totidem sibi ab Atheniensibus praebitas armaverunt. Æginetae, 1 undeviginti: Sicyonii, duodecim: Lacedaemonii, decem: Epidaurii, octo: Eretrienses, septem: Troezenii, quinque: Styreenses, duas: Chii, totidem, cum totidem penteconteris, *id est, navigiis quinquagenum remorum*, Quibus auxiliares erant Locri Opuntii I
cum septem penteconteris. Hæc naves ad Artemisium in statione erant: quarum quot quique praebuerint, mihi dictum est. Universarum vero praeter penteconteros, ad Artemisium coactarum, numerus fuit ducentarum septuaginta unius. His ducem, penes quem summa imperii esset, Spartiatae praebuerunt Eurybiadem Eurycladae filium. Nam socii negaverunt se, nisi Lacon esset imperator, sequuturos esse Athenienses ductores, sed exercitum qui futurus erat soluturos. Etenim jam inde ab ini- II
tio, antequam in Siciliam ad societatem ineundam mitteretur, agitatum sermonibus erat tanquam expediret rem nauticam Atheniensibus permittere: caeterum recusantibus sociis, cessere Athenienses, quod magni facerent Graeciam superesse: quam intelligebant esse perituram si de principatu contenderent: III
recte sentientes. Nam intestina seditio tanto deterior est bello quod concorditer geritur,

1 Octodecim :

quanto

quanto bellum deterius est pace. Hoc itaque ipsum intelligentes, non repugnandum putaverunt, sed tantisper concedendum quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum ostenderunt. Siquidem posteaquam expulso Persa, jam de illius terra dijudicabant, superbiam Pausaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicaverunt. Verum hæc posterius gesta sunt.

IV Tunc autem ii Græci qui ad Artemisium se contulerant, ubi viderunt & multum navium ad Aphetas esse contractum, & omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quod præter opinionem suam expectationemque res barbarorum succederent, consultabant de facienda fuga ex Artemisio 1 interiorem in Græciam. Quorum consultatione cognita, EUbœenses obsecrabant EUrybiadem ut aliquantulum temporis præstolaretur, usquedum ipsi liberos atque domesticos subducerent. Ubi non persuadent, ad ducem Atheniensium Themistoclem transgressi, paciscuntur cum eo triginta talentis ut tandiu ante EUbœam perstarent donec pugna navali decerneretur.

V Themistocles autem hac ratione Græcos retinuit: EUrybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinque talentis impertit: hoc persuaso, Adimantum Ocyti filium Corinthiorum ducem, qui solus reluctabatur, negans se permansurum, sed ab Artemisio profecturum, ita alloquutus est jurejurando interposito: Tu vero haudquaquam hos deseres, quum ego majoribus donabo muneribus quam quæ rex Medorum tibi mitteret socios deserenti. Hæc loquutus, statim ad navem Adimanti tria misit argenti talenta. Istis pecunia corruptis, cum EUbœensibus gratificatus est Themistocles, tum reliquum pecuniæ quam acceperat lucrifecit: quam eum intervertisse ideo latuit eos qui partem illius acceperant, quod putabant eam ab Atheniensibus ad hoc ipsum profectam esse.

VI Ita in EUbœa perstitere, ac prœlium fecere, quod ita gestum est: Barbari quum ad Aphetas circa diluculum venissent, quumque id quod etiam ante audierant cernerent, paucas Græcorum naves ad Artemisium stationem habere, libidine tenebantur aggrediendi, si forte eos interciperent. Cæterū ex adverso inva-

ὅσῳ πόλεμος εἰρήνης. ἐπιστάμενοι ὦν αὐτὸ τοῦτο, οὐκ ἀντέτεινον, ἀλλ᾽ εἶκον μέχρι ὅσου κάρτα ἐδέοντο αὐτῶν, ὡς διέδεξαν· ὡς γὰρ δὴ ὠσάμενοι τὸν Πέρσεα, περὶ τῆς ἐκείνου ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντο, πρόφασιν τὴν Παυσανίεω ὕβριν προϊσχόμενοι, ἀπείλοντο τὴν ἡγεμονίην τοὺς Λακεδαιμονίους. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο. Τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ἐπ᾽ Ἀρτεμίσιον Ἑλλήνων ἀπικόμενοι, ὡς εἶδον νέας τε πολλὰς καταχθείσας ἐς τὰς Ἀφέτας, καὶ στρατιῆς ἅπαντα πλέα, ἐπεὶ αὐτοῖσι παρὰ δόξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὡς αὐτοὶ κατεδόκεον, καταρρωδήσαντες, δρησμὸν ἐβουλεύοντο ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. γνόντες δέ σφεας οἱ Εὐβοέες ταῦτα βουλευομένους, ἐδέοντο Εὐρυβιάδεω προσμεῖναι χρόνον ὀλίγον, ἔστ᾽ ἂν αὐτοὶ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας ὑπεκθέωνται. ὡς δ᾽ οὐκ ἔπειθον, μεταβάντες, τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι Θεμιστοκλέα ἐπὶ μισθῷ τριήκοντα ταλάντοισι, ἐπ᾽ ᾧ τε καταμείναντες πρὸ τῆς Εὐβοίης ποιήσονται τὴν ναυμαχίην. Ὁ δὲ Θεμιστοκλέης τοὺς Ἕλληνας ἐπισχεῖν ὧδε ποιέει· Εὐρυβιάδῃ τούτων τῶν χρημάτων μεταδιδοῖ πέντε τάλαντα, ὡς παρ᾽ ἑωυτοῦ δῆθεν διδούς. ὡς δέ οἱ οὗτος ἀνεπέπειστο, "Ἀδείμαντος γὰρ ὁ Ὠκύτου, Κορίνθιος στρατηγὸς, τῶν λοιπῶν ἤσπαιρε μοῦνος, φάμενος ἀποπλεύσεσθαί τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, καὶ οὐ παραμενέειν· πρὸς δὴ τοῦτον εἶπε ὁ Θεμιστοκλέης ἐπομόσας, Οὐ “σύ γε ἡμέας ἀπολείψεις. ἐπεί τοι ἐγὼ μέ“ζω δῶρα δώσω, ἢ βασιλεὺς ἄν τοι ὁ Μήδων “πέμψειε ἀπολιπόντι τοὺς συμμάχους. ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε, καὶ πέμπει ἐπὶ τὴν νέα τοῦ Ἀδειμάντου, τάλαντα ἀργυρίου τρία. οὗτοί τε δὴ " πληγέντες δώροισι, ἀναπεπεισμένοι ἔσαν, καὶ τοῖσι Εὐβοέεσι ἐκεχάριστο· αὐτός τε ὁ Θεμιστοκλέης ἐκέρδηνε, ἐλάνθανε δὲ τὰ λοιπὰ ἔχων· ἀλλ᾽ ἠπιστέατο οἱ μεταλαβόντες τούτων τῶν χρημάτων, ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ τὰ χρήματα. Οὕτω δὴ κατέμεινάν τε ἐν τῇ Εὐβοίῃ, καὶ ἐναυμάχησαν. ἐγένετο δὲ ὧδε· ἐπείτε δὴ ἐς τὰς Ἀφέτας περὶ δείλην πρωΐην γινομένην ἀπίκατο οἱ βάρβαροι, πυθόμενοι μὲν ἔτι καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυλοχέειν νέας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, πρόθυμοι ἔσαν ἐπιχειρέειν, εἴ κως ἕλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἀντίης προσ-

γρ. Ἀδείμαντος

γρ. πάντες δώροισι ἀναπ.

1 In Græciæ interiora.

πλώειν

πλώειν οὐκ ὦν σφι ἐδόκεε, τῶνδε εἵνεκα· μή κως
ἰδόντες οἱ Ἕλληνες προσπλώοντας, ἐς φυγὴν
ὁρμήσειαν, φεύγοντάς τε εὐφρόνη καταλάβοι.
καὶ ἔμελλον δῆθεν ἐκφεύξεσθαι· ἔδει δὲ μηδὲ
πυρφόρον, τῷ ἐκείνων λόγῳ, ἐκφυγόντα περι-
γενέσθαι. Πρὸς ταῦτα ὦν τάδε ἐμηχανέοντο·
τῶν νεῶν ἁπασέων ἀποκρίναντες διηκοσίας, πε-
ριέπεμπον ἔξωθεν Σκιάθου, ὡς ἂν μὴ ὀφθέ-
ωσι ὑπὸ τῶν πολεμίων περιπλέουσαι Εὔβοιαν,
κατά τε Καφηρέα, καὶ περὶ Γεραιστὸν, ἐς τὸν
Εὔριπον, ἵνα δὴ περιλάβοιεν. οἱ μὲν, ταύτῃ
ἀπικόμενοι, καὶ φράξαντες αὐτέων τὴν ὀπίσω
φέρουσαν ὁδὸν, σφεῖς δὲ ἐπισπόμενοι ἐξ ἐναν-
τίης. Ταῦτα βουλευσάμενοι, ἀπέπεμπον τῶν
νεῶν τὰς ταχθείσας· αὐτοὶ οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες
ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι Ἕλλησι ἐπιθήσεσθαι,
οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σύνθημά σφι ἔμελλε φα-
νήσεσθαι παρὰ τῶν περιπλεόντων, ὡς ἡκόντων.
ταύτας μὲν δὴ περιέπεμπον. τῶν δὲ λοιπέων
νεῶν ἐν τῇσι Ἀφέτῃσι ἐποιεῦντο τὸν ἀριθμόν.
Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ οὗτοι ἀριθμὸν ἐ-
ποιεῦντο τῶν νεῶν, ἦν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ
τούτῳ Σκυλλίης Σκιωναῖος, δύτης τῶν τότε
ἀνθρώπων ἄριστος· ὃς καὶ ἐν τῇ ναυηγίῃ τῇ
295 κατὰ τὸ Πήλιον γενομένῃ, πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν
χρημάτων τοῖσι Πέρσῃσι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς
περιεβάλετο· οὗτος ὁ Σκυλλίης ἐν νόῳ μὲν εἶχε
ἄρα καὶ πρότερον αὐτομολήσειν ἐς τοὺς Ἕλλη-
νας, ἀλλ᾽ οὐ γάρ οἱ παρέσχε, ὡς τότε. ὅτεῳ
μὲν δὴ τρόπῳ τὸ ἐνθεῦτεν ἔτι ἀπίκετο ἐς τοὺς
Ἕλληνας, οὐκ ἔχω εἶπαι ἀτρεκέως· θωυμάζω
δὲ εἰ τὰ λεγόμενά ἐστι ἀληθέα. λέγεται γὰρ ὡς
ἐξ Ἀφετέων δὺς ἐς τὴν θάλασσαν, οὐ πρότερον
ἀνέσχε πρὶν ἢ ἀπίκετο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον,
σταδίους μάλιστά κῃ τούτους ἐς ὀγδώκοντα διὰ τῆς
θαλάσσης διεξελθών. λέγεται μέν νυν καὶ ἄλ-
τὰ ὅμοια λα ψευδέσι " εἴκελα περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου·
τὰ δὲ μετεξέτερα, ἀληθέα. περὶ μέντοι τού-
του γνώμη μοι ἀποδεδέχθω, πλοίῳ μιν ἀπικέσθαι
ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. ὡς δὲ ἀπίκετο, αὐτίκα ἐ-
σήμηνε τοῖσι στρατηγοῖσι τήν τε ναυηγίην, ὡς
γένοιτο, καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νεῶν
περὶ Εὔβοιαν. Τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἕλλη-
νες, λόγον σφι αὐτοῖσι ἐδίδοσαν. πολλῶν δὲ
λεχθέντων, ἐνίκα, τὴν ἡμέρην ἐκείνην
αὐτοῦ μείναντάς τε καὶ αὐλισθέντας, μετέπει-
τα νύκτα μέσην παρέντας, πορεύεσθαι, καὶ ἀ-
παντᾶν τῇσι περιπλεούσῃσι τῶν νηῶν. μετὰ δὲ
τοῦτο, ὡς οὐδείς σφι ἐπέπλωε, δείλην ὀψίην
γινομένην τῆς ἡμέρης φυλάξαντες, αὐτοὶ ἐπανέπλωον ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀπόπειραν

dendum non videbatur, ne Græci, con-
ſpectis ipſis obviam tendentibus, fu-
gam capeſſerent 1 noxque fugientes X
exciperet. Sed evenire oportebat ut hi
effugerent, & illorum inſidiantium ne
ſacrificulus quidem evaderet. Igitur
ad hanc rem tranſigendam hoc ſunt VII
machinati: Ducentas ex omnibus na-
vibus delectas extra Sciathum circum-
agunt, juxta Capharea & Geræſtum
ad EUripum, ne circumvehentes EU-
bœam ab hoſte cernerentur, ſed eum
circumvenirent: ducentis quidem na-
vibus quæ hac irent, viam quæ retro
ferebat obſepientibus, reliqua vero
claſſe ex adverſo ingruente. Hoc ca-
pto conſilio quas conſtituerant naves
miſerunt, non habentes in animo ipſi
eo die Græcos adoriri, nec priuſquam
ſignum quod convenerat cum iis qui
circumvehebantur, ab illis ederetur
jam de ſuo adventu. His circummiſſis
navibus, reliquarum apud Aphetas nu-
merum inibant. In quibus recenſen- VIII XI
dis dum occupati ſunt, Scyllias quidam
Scionæus qui iiſdem in caſtris erat, o-
mnium ea tempeſtate hominum opti-
mus urinator, qui etiam in naufragio ad
Pelium facto multam pecuniam Perſis
ſervavit, multa & ſibi lucratus eſt: Hic
Scyllias jampridem in animo habuerat
ad Græcos tranſire, ſed quum ad eam
diem non fuiſſet nactus occaſionem, tunc
ad Græcos transfugit. Sed incertum quo-
nam modo illinc tranſierit. demiror ta-
men ſi verum eſt quod refertur. refer-
tur enim, quum ex Aphetis mare ſub-
iſſet, non prius emerſiſſe quam ad Ar-
temiſium pervenit, octoginta ferme
maris ſtadia emenſus. De hoc viro & a-
lia memorantur, partim mendaciis ſi-
milia, partim vera: de quo mihi ea
probatur opinio, eum navigio ad Ar-
temiſium perveniſſe. Is ubi eo per-
venit, Græcos certiores fecit & nau-
fragii facti & navium ad circumeun-
dam EUbœam dimiſſarum. Hoc illi IX XII
audito inter ſe colloquuti ſunt: & quum
multæ eſſent ſententiæ dictæ, illa evi-
cit ut eum diem illic maneretur & in
ſtatione perſtaretur: dehinc media
nocte ſolventes proficiſcerentur, &
claſſi hoſtium quæ circumageretur oc-
currerent. Poſt, ubi nemo ſe ex ad-
verſo fert, obſervato diei crepuſculo,
ipſi feruntur in barbaros, animo expe-

1 Noxque fugientes exciperet. alioqui enim evaſiſſent. quum tamen, ut quidem illi conſilium inibant, ne igniferum quidem fuga ſupereſſe oporteret. *Q.d. Rationem enim inire volebant qua omnes ad unum in ſuas manus venirent, & ne ignifer quidem elaberetur.*

riundæ

X riundæ fortunæ cum in pugnando tum in perrumpendo. Quos Xerxiani milites duceſque paucis cum navibus venientes in ſe conſpicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipſi naves educunt, ſperantes facile ſe illos ire interceptum. merito ſane id ſperantes, quod viderent paucas Græcorum naves, ſuas vero multo plures atque velociores. itaque præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen illi qui Græcis bene volebant, inviti militabant, magnæ calamitatis loco ducentes quod viderent circumveniri illos, quorum neminem animadverterent eſſe rediturum, adeo enim infirmæ res Græcorum eſſe videbantur. At ii Jones quibus id quod fiebat voluptati erat, pro ſe quiſque adnitebatur ut ipſe primus aliqua navi Athenienſium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Athenienſibus ſermo atque reſpectus.

XI Græci, ubi eis ſignum datum eſt, primum converſis in barbaros proris, puppes in medium coegerunt: deinde ſecundo ſigno dato, opus capeſſunt, quanquam in exiguo ſpatio deprehenſi, & à fronte. mox triginta barbarorum naves excipiunt in quibus & Philaonem Cherſis filium, Gorgis Salaminiorum regis germanum, & in eo exercitu virum eximium. Græcorum autem primus navem hoſtium cepit vir Athenienſis Lycomedes Æſchrei filius: idemque palmam rei bene geſtæ retulit. In hac pugna quum invicem nunc hi nunc illi ſuperiores eſſent, interventu noctis dirempti ſunt: & Græci quidem ad Artemiſium revecti, barbari vero ad Aphetos, multo majus opinione ſua certamen experti. In hoc prœlio, ſolus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quem Athenienſes ob eam rem tractu ſoli in Salamine donarunt.

XII Ubi nox adſuit (erat autem anni tempus mediæ æſtatis) immenſa vis aquarum extitit per totam noctem, & dura tonitrua à Pelio. Cadavera quoque ac [1] naufragia ad Aphetas efferebantur, & circa [2] navium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu conſternabantur, credentes ſe eſſe utique perituros, ut qui in tantum malorum

αὐτέων ποιήσασθαι βουλόμενοι τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλόου. Ὁρέοντες δέ σφεας οἵ τε ἄλλοι στρατιῶται οἱ Ξέρξεω καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐπιπλώοντας νηυσὶ ὀλίγῃσι, πάγχυ σφι μανίην ἐπενείκαντες, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας, ἐλπίσαντές σφεας εὐπετέως αἱρήσειν· οἰκότα κάρτα ἐλπίσαντες. τὰς μέν γε τῶν Ἑλλήνων ὁρέοντες ὀλίγας νέας, τὰς δὲ ἑωυτῶν, πλήθεΐ τε πολλαπλησίας, καὶ ἄμεινον πλωούσας, καταφρονήσαντες ταῦτα, ἐκυκλοῦντο αὐτὰς ἐς μέσον. ὅσοι μέν νυν τῶν Ἰώνων ἦσαν εὔνοοι τοῖσι Ἕλλησι, ἀέκοντές τε ἐστρατεύοντο, συμφορήν τε ἐποιεῦντο μεγάλην, ὁρέοντες περιεχομένους αὐτούς, καὶ ἐπιστάμενοι ὡς οὐδεὶς αὐτέων ἀπονοστήσει· (οὕτω ἀσθενέα σφι ἐφαίνετο εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα) ὅσοισι δὲ καὶ ἡδομένοισι ἦν τὸ γινόμενον, ἅμιλλαν ἐποιεῦντο ὅκως ἕκαστος αὐτέων πρῶτος νέα Ἀττικὴν ἑλὼν, δῶρα παρὰ βασιλῆος λάμψεται. Ἀθηναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἦν πλεῖστος ἀνὰ τὰ στρατόπεδα. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐσήμηνε, πρῶτα μὲν, ἀντίπρωροι τοῖσι βαρβάροισι γινόμενοι, ἐς τὸ μέσον τὰς πρύμνας συνήγαγον· δεύτερα δὲ σημήναντος, ἔργου εἴχοντο ἐν ὀλίγῳ περ ἀπολαμφθέντες, καὶ κατὰ στόμα. ἐνθαῦτα τριήκοντα νέας αἱρέουσι τῶν βαρβάρων, καὶ τὸν Γόργου τοῦ Σαλαμινίων βασιλῆος ἀδελφεὸν Φιλάονα τὸν Χέρσιος, λόγιμον ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἄνδρα. πρῶτος δὲ Ἑλλήνων νέα τῶν πολεμίων εἷλε ἀνὴρ Ἀθηναῖος Λυκομήδης Αἰσχρέου, καὶ τὸ ἀριστήϊον ἔλαβε οὗτος. τοὺς δ' ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἑτεραλκέως ἀγωνιζομένους νὺξ ἐπελθοῦσα διέλυσε. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπέπλεον, οἱ δὲ βάρβαροι ἐς τὰς Ἀφέτας, πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Ἀντίδωρος Λήμνιος, μοῦνος τῶν σὺν βασιλέϊ Ἑλλήνων ἐόντων, αὐτομολέει ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο τὸ ἔργον, ἔδοσαν αὐτῷ χῶρον ἐν Σαλαμῖνι. Ὡς εὐφρόνη δ' ἐγεγόνεε, ἦν μὲν τῆς ὥρης μέσον θέρος, ἐγίνετο δὲ ὕδωρ τε ἄπλετον διὰ πάσης τῆς νυκτός, καὶ βρονταὶ σκληραὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξεφέροντο ἐς τὰς Ἀφέτας· καὶ περί τε τὰς πρῴρας τῶν νεῶν εἱλέοντο, καὶ ἐτάρασσον τοὺς ταρσοὺς τῶν κωπέων. οἱ δὲ στρατιῶται οἱ ταύτῃ ἀκούοντες ταῦτα, ἐς φόβον κατιστέατο, ἐλπίζοντες πάγχυ ἀπολέεσθαι, ἐς οἷα κακὰ

γρ. αὐτοὺς

1 *Id eſt, Res naufragio demerſæ.* 2. Navium proris advolvebantur,

ἧκον.

ἧκον· πρὶν γὰρ ἢ καὶ ἀναπνεῦσαί σφεας ἔκ τε τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ γενομένου κατὰ Πήλιον, ὑπέλαβε ναυμαχίη καρτερή· ἐκ 296 δὲ τῆς ναυμαχίης, ὄμβρος τε λάβρος, καὶ ῥεύματα ἰσχυρὰ κατὰ θάλασσαν ὡρμημένα, βρονταί τε σκληραί. καὶ τούτοισι μὲν τοιαύτη νὺξ ἐγίνετο. Τοῖσι δὲ ταχθεῖσι αὐτέων περιπλώειν Εὔβοιαν, ἡ αὐτή περ ἐοῦσα νὺξ, πολλὸν ἦν ἔτι ἀγριωτέρη, τοσούτῳ ὅσῳ ἐν πελάγεϊ φερομένοισι ἐπέπιπτε. καὶ τὸ τέλος σφι ἐγένετο ἄχαρι. ὡς γὰρ δὴ πλέουσι αὐτοῖσι χειμών τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεγίνετο, ἐοῦσι κατὰ τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίης, φερόμενοι τῷ πνεύματι, καὶ οὐκ εἰδότες τῇ ἐφέροντο, ἐξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐποιέετό τε πᾶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὅκως ἂν ἐξισωθείη τῷ Ἑλληνικῷ τὸ Περσικὸν, μηδὲ πολλῷ πλέον εἴη. οὗτοι μέν νυν περὶ τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίης διεφθείροντο. Οἱ δ' ἐν Ἀφέτῃσι βάρβαροι, ὥς σφι ἀσμένοισι ἡμέρη ἐπέλαμψε, ἀτρέμας τε εἶχον τὰς νέας· καί σφι ἀπεχρέετο κακῶς πρήσσουσι ἡσυχίην ἄγειν ἐν τῷ παρεόντι. τοῖσι δὲ Ἕλλησι ἐπεβοήθεον νέες τρεῖς καὶ πεντήκοντα Ἀττικαί. αὗταί τε δή σφεας ἐπέρρωσαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα ἀγγελίη ἐλθοῦσα, ὡς τῶν βαρβάρων οἱ περιπλέοντες τὴν Εὔβοιαν πάντες εἴησαν διεφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ γενομένου χειμῶνος. φυλάξαντες δὴ τὴν αὐτὴν ὥρην, πλώοντες ἐπέπεσον νηυσὶ Κιλίσσῃσι. ταύτας δὲ διαφθείραντες, ὡς εὐφρόνη ἐγένετο, ἀπέπλωον ὀπίσω ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ δεινόν τι ποιησάμενοι οἱ στρατηγοὶ τῶν βαρβάρων, νέας οὕτω σφι ὀλίγας λυμαίνεσθαι, καὶ τὸ ἀπὸ Ξέρξεω δειμαίνοντες, οὐκ ἀνέμειναν ἔτι τοὺς Ἕλληνας μάχης ἄρξαι, ἀλλὰ παρακελευσάμενοι, κατὰ μέσον ἡμέρης ἀνῆγον τὰς νέας. συνέπιπτε δὲ ὥστε τῇσι αὐταῖς ἡμέραις τὰς ναυμαχίας γίνεσθαι ταύτας καὶ τὰς πεζομαχίας τὰς ἐν Θερμοπύλῃσι. ἦν δὲ πᾶς ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασσαν περὶ τοῦ Εὐρίπου, ὥσπερ τοῖσι ἀμφὶ Λεωνίδεα, τὴν ἐσβολὴν φυλάσσειν. οἱ μὲν δὴ παρεκελεύοντο ὅκως μὴ παρήσουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα τοὺς βαρβάρους, οἱ δ' ὅκως τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα διαφθείραντες, τοῦ πόρου κρατήσουσι. Ὡς δὲ ταξάμενοι οἱ Ξέρξεω ἐπέπλωον, οἱ Ἕλληνες ἀτρέμας εἶχον πρὸς τῷ Ἀρτεμισίῳ. οἱ δὲ βάρβαροι μηνοειδὲς ποιήσαντες τῶν νεῶν, ἐκυκλοῦντο ὡς περιλάβοιεν αὐτούς. ἐνθεῦτεν οἱ Ἕλληνες

devenissent: quippe quos, antequam respirassent è naufragio & tempestate quæ ad Pelion extiterat, excepisset atrox pugna navalis, ex pugna navali vehemens imber & validi aquarum in mare discursus, ac dura tonitrua. Et istis quidem hujusmodi nox contigit.

XIII At iis quibus negocium datum erat ut EUbœam circumirent, quanquam eadem nox, tamen etiam multo atrocior erat: tanto quidem, quanto majus est quod eos dum in pelago ferrentur invasit: adeo ut tristis exitus fuerit. Ut enim eos cursum tenentes tempestas ac pluvia adorta est, quum essent ad concava EUbœæ, ac flatu ferrentur, ignari quo ferrentur, ad petras impingebantur. Et id omne à deo fiebat, quo Græcæ classi par redderetur id navium quod supererat, nec multo plus foret. Atque hi quidem circa EUbœæ concava periere.

XIV Barbari vero qui apud Aphetas erant, ubi ipsis libentibus dies illuxit, 1 naves suas stabilierunt, satis habentes, quum male rem gessissent, quietem agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naves Atticæ supervenere: quæ suo adventu illis tum animum addiderunt, tum nuncium attulerunt, eos barbaros qui EUbœam circumvehebantur, tempestate illa quæ extiterat cunctos interisse. Itaque Græci eadem qua pridie observata hora profecti, naves Cilicum invasere. Quas ubi corrupere, & nox advenit: iterum se ad Artemisium receperunt.

XV Tertio die barbarorum duces, tum indigne ferentes 2 à tantula se classe vexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerunt ut Græci priores pugnam capesserent, sed instructas naves circa meridiem eduxerunt. Contigit autem ut per hos eosdem dies & hæc navalia prœlia & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de EUripo, quemadmodum illis qui cum Leonide erant de transitu arcendo. & Græci quidem sese adhortabantur ne barbaros intrare Græciam sinerent: barbari vero, ut Græcorum copiis profligatis, transitu potirentur.

XVI Procedente autem Xerxianorum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemisium immotos te- lunata classe circumdabant. Ibi Græci

1 Naves suas non movebant. *Vel, Naves immoras sinebant.* 2 Se tantulam suam classem profligare. *Id est, In periculum conjicere ne profligaretur à Græcis.*

ex ad-

ex adverso prodeuntes conflixere. Qua in pugna pari marte pugnatum est. nam Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis navibus & mutuo incursantibus: resistebat tamen neque cedebat. Indigna enim res videbatur, à paucis navibus in fugam converti. Itaque multæ Græcorum naves interibant, multi etiam viri, sed multo plures barbarorum & naves & viri: atque ita dimicantes utrique ab alteris abscessere.
XVII Hoc in prœlio Xerxianos inter milites optimam Ægyptii navaverunt operam, cum aliis magnis editis operibus, tum hoc quod quinque Græcas naves cum ipsis propugnatoribus cæpere. E Græcis autem eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria navi cum ducentis viris militabat.
XVIII Ubi utrique libenter in diversum obiere, ad suas stationes sese recepere. Græci autem direpto prœlio revecti, etsi cæsorum corporibus ac naufragiis potiti erant, tamen quod male affecti essent, præcipueque Athenienses (quorum dimidium navium vulneratum erat) de fugiendo [1] in ulteriora Græciæ deliberabant.
XIX Themistocles, reputans, si ab amicitia barbari Jones & Cares abduceret, fieri posse ut reliquos superarent, dum EUbœenses pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit, eisque dixit se astutiam quandam habere, qua speraret optimos quosque sociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enudavit, addiditque ad eam transigendam hoc ab illis agendum esse, ut EUbœicorum pecorum quantum vellet quisque mactaret. satius enim esse suorum copiis illos potiri quam hostem. Ac monuit ut suis quisque popularibus præciperet ignem accendere: sibi autem de discessu sub tempus opportunum curam fore, ut sine noxa abirent. Hoc illis probatum quum esset, accensis ignibus ad pecora
XX est itum. Nam EUbœenses, contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicente, neque exportaverant quicquam, neque importaverant: & velut impendente eis bello, res sibi quoque ipsis obscuras effecerant. Ita enim habebat de his oraculum Bacidis,

Dum juga barbaricus canabacea jactat in æquor,
EUbœa capræ mugientes fac procul absint.

ἐπανέπλεόν τε καὶ συνέμισγον. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ παραπλήσιοι ἀλλήλοισι ἐγίνοντο. ὁ γὰρ Ξέρξεω στρατὸς ὑπὸ μεγάθεός τε καὶ πλήθεος, αὐτὸς ὑπ᾽ ἑωυτοῦ ἔπιπτε, ταρασσομένων τε τῶν νεῶν καὶ περιπιπτουσέων περὶ ἀλλήλας· ὅμως μέντοι ἀντεῖχε, καὶ οὐκ εἶκε. δεινὸν γὰρ χρῆμα ἐποιεῦντο, ὑπὸ νεῶν ὀλίγων ἐς φυγὴν τραπέσθαι. πολλαὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων νέες διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ ἄνδρες, πολλῷ δ᾽ ἔτι πλεῦνες νέες τε τῶν βαρβάρων καὶ ἄνδρες. οὕτω δὲ ἀγωνιζόμενοι διέστησαν χωρὶς ἑκάτεροι. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν Ξέρξεω στρατιωτέων ἠρίστευσαν· οἳ ἄλλα τε μεγάλα ἔργα ἀπεδέξαντο, καὶ νέας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἷλον Ἑλληνίδας πέντε. τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ ταύτην τὴν ἡμέρην ἠρίστευσαν Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Κλεινίης ὁ Ἀλκιβιάδεω· ὃς δαπάνην οἰκηΐην παρεχόμενος, ἐστρατεύετο ἀνδράσι τε διηκοσίοισι καὶ οἰκηΐῃ νηΐ. Ὡς δὲ διέστησαν ἄσμενοι ἑκάτεροι, ἐς ὅρμον ἠπείγοντο. οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίης ἀπηλλάχθησαν, τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπεκράτεον, τρηχέως δὲ περιεφθέντες, καὶ οὐκ ἥκιστα Ἀθηναῖοι, τῶν αἱ ἡμίσεαι τῶν νεῶν τετρωμέναι ἔσαν, δρησμὸν δὴ ἐβουλεύοντο ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. Νόῳ δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλέης ὡς εἰ ἀπορραγείη ἀπὸ τοῦ βαρβαρικοῦ τό, τε Ἰωνικὸν καὶ τὸ Καρικὸν φῦλον. οἷοί τε εἴησαν τῶν λοιπῶν κατύπερθε γενέσθαι, ἐλαυνόντων τῶν Εὐβοέων πρόβατα ἐπὶ τὴν θάλασσαν ταύτην, συλλέξας τοὺς στρατηγοὺς, ἔλεγέ σφι ὡς δοκέοι ἔχειν τινὰ παλάμην, τῇ ἐλπίζει τῶν βασιλῆος συμμάχων ἀποστήσειν τοὺς ἀρίστους. ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο παρεγύμνου. ἐπὶ δὲ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι τάδε ποιητέα εἶναί σφι ἔλεγε· 297
τῶν τε προβάτων τῶν Εὐβοϊκῶν ὅσα τις ἐθέλοι καταθύειν. κρέσσον γὰρ εἶναι τὴν στρατιὴν ἔχειν ἢ τοὺς πολεμίους. παραινέει τε προειπεῖν τοῖσι ἑωυτῶν ἑκάστους πῦρ ἀνακαίειν, κομιδῆς δὲ πέρι τὴν ὥρην αὐτῷ μελήσειν· ὥστε ἀσινέας ἀπικέσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἤρεσέ σφι ποιέειν· καὶ αὐτίκα πῦρ ἀνακαυσάμενοι, ἐτράποντο πρὸς τὰ πρόβατα. Οἱ γὰρ Εὐβοέες παραχρησάμενοι τὸν Βάκιδος χρησμὸν ὡς οὐδὲν λέγοντα, οὔτ᾽ ἐξεκομίσαντο οὐδὲν, οὔτε προεσάξαντο, ὡς παρεσομένου σφι πολέμου. περιπετέα τε ἐποιήσαντο σφίσι αὐτοῖσι τὰ πρήγματα. Βάκιδι γὰρ ὧδε ἔχει περὶ τούτων ὁ χρησμός,

Φράζεο, βαρβαρόφωνον ὅταν ζυγὸν εἰς ἅλα βάλλῃ
Βύβλινον, Εὐβοΐης ἀπέχειν πολυμηκάδας αἶγας.

1 In Græciæ interiora

τούτοισι δὲ οὐδὲν τοῖσι ἔπεσι χρησαμένοισι ἐν τοῖσι τότε παρεοῦσί τε καὶ προσδοκιμοῖσι κακοῖσι, παρῆν σφι συμφορῇ χρῆσθαι πρὸς τὰ μέγιστα. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπρησσον, παρῆν δὲ ὁ ἐκ Τρηχῖνος κατάσκοπος. ἦν μὲν γὰρ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ κατάσκοπος Πολύας, γένος Ἀντικυρεύς, τῷ προσετέτακτο· καὶ εἶχε πλοῖον κατῆρες ἕτοιμον, εἰ παλήσειε ὁ ναυτικὸς στρατὸς, σημαίνειν τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι. ὡς δ' αὔτως ἦν Ἀβρώνυχος ὁ Λυσικλέος Ἀθηναῖος καὶ παρὰ Λεωνίδῃ ἕτοιμος τοῖσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐοῦσι ἀγγέλλειν τριηκοντέρῳ ἤν τι καταλαμβάνῃ νεώτερον τὸν πεζόν. οὗτος ὦν ὁ Ἀβρώνυχος ἀπικόμενος ἐσήμαινέ σφι τὰ γεγονότα περὶ Λεωνίδεα καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ. οἱ δὲ, ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, οὐκέτι ἐς ἀναβολὰς ἐποιέοντο τὴν ἀποχώρησιν, ἐκομίζοντο δὲ ὡς ἕκαστοι ἐτάχθησαν· Κορίνθιοι πρῶτοι, ὕστατοι δὲ, Ἀθηναῖοι. Ἀθηναίων δὲ νέας τὰς ἄριστα πλωούσας ἐπιλεξάμενος Θεμιστοκλέης, ἐπορεύετο περὶ τὰ πότιμα ὕδατα, ἐντάμνων ἐν τοῖσι λίθοισι γράμματα, τὰ Ἴωνες ἐπελθόντες τῇ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐπελέξαντο. τὰ δὲ γράμματα τάδε ἔλεγε, "Ἄνδρες Ἴωνες, οὐ ποιέετε δίκαια ἐπὶ τοὺς πατέρας στρατευόμενοι, καὶ τὴν Ἑλλάδα καταδουλούμενοι. ἀλλὰ μάλιστα μὲν πρὸς ἡμέων γίνεσθε· εἰ δὲ ὑμῖν ἐστι τοῦτο μὴ δυνατὸν ποιῆσαι, ὑμέες δὲ ἔτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῖν ἕζεσθε καὶ αὐτοὶ, καὶ τῶν Καρῶν δέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῖν ποιέειν. εἰ δὲ μηδέτερον τουτέων οἷόν τε γίνεσθαι, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μέζονος κατέζευχθε ἢ ὥστε ἀπίστασθαι, ὑμέες γε ἐν τῷ ἔργῳ, ἐπεὰν συμμίσγωμεν, ἐθελοκακέετε, μεμνημένοι ὅτι ἀπ' ἡμέων γεγόνατε, καὶ ὅτι ἀρχῆθεν ἡ ἔχθρη πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπ' ὑμέων ἡμῖν γέγονε." Θεμιστοκλέης δὲ ταῦτα ἔγραφε, δοκέειν ἐμοὶ, ἐπ' ἀμφότερα νοέων, ἵνα ἢ λαθόντα τὰ γράμματα βασιλῆα, Ἴωνας ποιήσῃ μεταβαλεῖν καὶ γενέσθαι πρὸς ἑωυτῶν, ἢ, ἐπείτε ἀνενειχθῇ καὶ διαβληθῇ πρὸς Ξέρξεα, ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας, καὶ τῶν συμμαχιέων αὐτοὺς ἀπόσχῃ. Θεμιστοκλέης μὲν νυν ταῦτα ἐνέγραψε. τοῖσι δὲ βαρβάροισι αὐτίκα μετὰ ταῦτα πλοίῳ ἦλθε ἀνὴρ Ἱστιαιεὺς, ἀγγέλλων τὸν δρησμὸν τὸν ἀπ' Ἀρτεμισίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δ' ὑπ' ἀπιστίης τὸν μὲν ἀγγέλλοντα εἶχον ἐν φυλακῇ, νῆας δὲ ταχείας ἀπέστειλαν προκατοψομένας. ἀπαγγειλάντων δὲ τουτέων τὰ ἦν, οὕτω δὴ ἅμ' ἡλίῳ σκιδναμένῳ πᾶσα ἡ στρατιὴ ἔπλωε ἁλὴς ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. ἐπισχόντες δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μέσου ἡμέρης,

His versibus quum nihil illi niterentur, tametsi mala tum aderant, tum impendebant, fiebat ut in plerisq; adversa fortuna uterentur. Dum hæc isti agebant, advenit ex Trachine speculator.

XXI

nam erat apud Artemisium speculator Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat negocium cum expedito navigio actuario, ut renunciaret iis qui apud Thermopylas erant an classis discessisset. At Abronychus Lysiclis filius Atheniensis, apud Leonidem erat paratus cum lembo ad nunciandum iis qui ad Artemisium agebant, si quid novi pedestribus copiis contigisset. Hic igitur Abronychus adveniens, indicavit ea quæ circa Leonidem & ejus exercitum gesta erant. Qua isti re audita non jam sibi differendum abitum putaverunt: sed ut quique locati erant, abscesserunt: primi, Corinthii, postremi, Athenienses. Quorum Atheniensium velocissimis

XXII

navibus delectis, Themistocles ad aquas potabiles se conferens, in lapidibus literas incidebat: quas postero die Jones ad Artemisium venientes legerunt, in hæc verba: Viri Jones, haud juste facitis, militantes adversus patres, & Græciam redigentes in servitutem. Sed (quod præcipuum fuerit) state à nobis: sin hoc facere non potestis, [1] saltem nunc sitis in medio. quod & ipsi facite, & Cares ut faciant obsecrate. Quod si horum neutrum agere licet, & majori necessitate estis obstricti quam ut possitis desciscere, in re gerenda, dum pugnam conseremus, sponte agatis instrenue, memores à nobis vos esse oriundos, & inimicitiarum nobis cum barbaro principium à vobis extitisse. Hæc Themistocles (ut arbitror) ancipiti consilio scripsit, ut si literæ regem laterent, Jones induceret ad deficiendum à rege ad se: sin ad eum deferrentur, darenturque crimini, [2] infidos eidem redderet Jones, ut à prœliis navalibus summoverentur. Post-

XXIII

quam autem hæc Themistocles inscripsit extemplo vir quidam Histiæus navigio advectus, barbaris nuncium attulit Græcos ab Artemisio profugisse. Illi homine, quod fidem non haberent, servari jusso, naves veloces ad rem explorandam miserunt. qua re per istos nunciata, simulatque refulsit sol, omnis classis addensata ad Artemisium contendit: ubi ad meridiem usque immorata,

---

1 *Videntur hic mendosa esse Græca exemplaria: sed ex conjectura elicitur hic sensus,* Et vos è medio nobis subducite. *Id est, Subducentes vos ne in medium adversum nos prodite. Vel, Subducite vos, ne vobis prodeundum sit &c. Vocantur autem Athenienses Jonum patres ut supra. pag.* 403. 2 Suspectos.

mox ad

mox ad Histiæam processit. Eo appulsi,
urbe Histiæorum potiti sunt, & opti-
mam portionem agri Histiæi mariti-
mosque vicos omnes percursaverunt.
XXIV ¶ Dum isti hoc in loco agunt, Xerxes
præparatis quæ ad cæsos pertinebant,
præconem ad classiarios mittit. Hæc au-
tem præparaverat. Quicunque è suo
exercitu apud Thermopylas cæsi (e-
rant autem viginti millia) eorum mil-
le ferme relictis, cæteros depressa fossa
humavit: & ne à classiario exercitu cer-
ni possent, eam humum exagitavit, fo-
liisque constravit. Præco ubi ad Histi-
æam pervenit, facto totius exercitus
cœtu, hæc dixit, Viri socii, rex Xerxes
dat veniam cuicunque libet relictis or-
dinibus ire visum quemadmodum pug-
netur cum amentibus hominibus, qui
se superaturos speraverant copias re-
XXV gis. Hæc denunciante præcone, mox
nihil infrequentius fuit navigiis: ita
multi visere cupiebant. Profecti eo, hos
omnes Lacedæmonios esse ac Thespi-
enses credebant qui strati jacebant quum
etiam [1] servos cernerent. [2] Itaque res
eos qui transmisere non latuit. Hoc
Xerxes circa suorum cadavera fecit,
rem profecto ridiculam, ut mille jacen-
tes extarent, cæteri vero conferti eun-
dem in locum quater milleni compor-
tati sitique essent. Atque hunc quidem
diem in spectaculo consumpserunt:
postero autem classiarii Histiæam ad
classem remeaverunt. Reliqui qui cum
XXVI Xerxe erant, iter ingressi sunt: ad quos
pauci quidam ab Arcadia perfugæ ve-
nerunt, victus inopes, & operam su-
am præstare cupientes: qui in con-
spectum regis adducti, interrogatique
cum ab aliis Persis, tum vero à quo-
dam præcipue, de Græcis, quidnam
illi agerent, responderunt eos
agere Olympia, & spectare certa-
men gymnicum atque equestre. Rur-
sus eodem percontante quodnam il-
lis præmium esset propositum pro-
pter quod certarent, oleaginam co-
ronam inquiunt esse qua donaren-
tur. Ibi Tigranes Artabani filius ge-
nerosissimam dixit sententiam, [3] quæ
apud regem pro timido est habi-
ta. Audiens enim præmium illis
coronam esse, non pecuniam, si-
lentium tenere non potuit quin
coram omnibus diceret, Papæ

τὸ ἀπὸ τούτου ἔπλωον ἐς Ἱστιαίην. ἀπικόμενοι
δὲ, τὴν πόλιν ἔσχον τῶν Ἱστιαιέων καὶ τῆς Ἐλλοπί-
ης μοίρης, γῆς δὲ τῆς Ἱστιαιώτιδος τὰς παρα-
θαλασσίας κώμας πάσας ἐπέδραμον. Ἐν-
ταῦτα δὲ τούτων ἐόντων, Ξέρξης ἑτοιμασά-
μενος τὰ περὶ τοὺς νεκροὺς, ἔπεμπε ἐς τὸν ναυ-
τικὸν στρατὸν κήρυκα. προετοιμάσατο δὲ τά-
δε· ὅσοι τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωϋτοῦ ἦσαν νεκροὶ ἐν 298
Θερμοπύλῃσι, (ἦσαν δὲ καὶ δύο μυριάδες) ὑπο-
λιπόμενος τούτων ὡς χιλίους, τοὺς λοιποὺς,
τάφρους ὀρυξάμενος, ἔθαψε· φυλλάδα τε ἐπι-
βαλὼν, καὶ γῆν ἐπαμησάμενος, ἵνα μὴ ὀφ-
θείησαν ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ. ὡς δὲ διέ-
βη ἐς τὴν Ἱστιαίην ὁ κήρυξ, σύλλογον ποιησά-
μενος "παντὸς τοῦ στρατοπέδου, ἔλεγε τάδε, γρ. ἅπαντα
"Ἄνδρες ξύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῷ
"βουλομένῳ ὑμέων παραδίδωσι, ἐκλιπόντα
"τὴν τάξιν, καὶ ἐλθόντα, θεήσασθαι ὅκως μά-
"χεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀνθρώπων, οἳ
"ἤλπισαν τὴν βασιλέος δύναμιν ὑπερβα-
λέεσθαι. Ταῦτα ἐπαγγειλαμένου, μετὰ ταῦτα
οὐδὲν ἐγίνετο πλοίων σπανιώτερον· οὕτω πολ-
λοὶ ἤθελον θεήσασθαι. Διαπεραιωθέντες δὲ
ἐθηεῦντο διεξιόντες τοὺς νεκρούς. πάντες δὲ ἠπι-
στέατο τοὺς κειμένους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ
Θεσπιέας, ὁρέοντες καὶ τοὺς εἵλωτας. οὐ μὲν οὐδ'
ἐλάνθανε τοὺς διαβεβηκότας Ξέρξης ταῦτα
πρήξας περὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς ἑωϋτοῦ. καὶ γὰρ δὴ
καὶ γελοῖον ἦν· τῶν μὲν χίλιοι ἐφαίνοντο νε-
κροὶ κείμενοι, οἱ δὲ πάντες ἐκέατο ἀλέες συγ-
κεκομισμένοι ἐς τὠυτὸ χωρίον, τέσσερες χιλι-
άδες. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην πρὸς θέην ἐ-
τράποντο· τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ μὲν ἀπέπλωον ἐς
Ἱστιαίην ἐπὶ τὰς νέας, οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξην, ἐς
ὁδὸν ὁρμέατο. Ἧκον δέ σφι αὐτόμολοι ἄν-
δρες ἀπ' Ἀρκαδίης ὀλίγοι τινὲς, βίου τε δεό-
μενοι, καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι. ἄγοντες
δὲ τούτους ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, ἐπυνθάνοντο
οἱ Πέρσαι περὶ τῶν Ἑλλήνων "τὰ ποιέοιεν· γρ. τί
εἷς δέ τις πρὸ πάντων ἦν ὁ εἰρωτῶν αὐτοὺς
ταῦτα, οἱ δέ σφι ἔλεγον, ὡς Ὀλύμπια "ἀγά- γρ. ἄγοιεν
γοιεν, καὶ θεωρέοιεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἱππικόν.
ὁ δὲ ἐπείρετο ὅ,τι τὸ ἄεθλον εἴη σφι προκείμενον,
περὶ ὅτευ ἀγωνίζονται. οἱ δ' εἶπαν, τῆς ἐλαίης
τὸν διδόμενον στέφανον. ἐνθαῦτα εἴπας γνώμην
γενναιοτάτην Τιγράνης ὁ Ἀρταβάνου, δειλίην
ὦφλε πρὸς βασιλέος. πυθόμενος γὰρ τὸ ἄε-
θλον ἐὸν στέφανον, ἀλλ' οὐ χρήματα, οὔτε ἠνέσχετο
"σιγῶν, εἶπέ τε πρὸς πάντας τάδε, Παπαὶ

1 Helotes. *quod erat servis Lacedæm. peculiare nomen.* 2 Sed enim eos qui illuc trajecerant non latebat quod Xerxes circa suorum cadavera egerat. Ac ridiculum quidem certe istud erat, horum, *id est, barbarorum*, cadavera mille duntaxat jacentia conspici, illorum autem jacere quatuor millia, eundem in locum confertim congesta. *Illud autem* γελοῖον, *(id est, ridiculum) non de re ipsa, sed de Xerxe dicitur, qui tam vecors in comminiscenda hac impostura fuerit. Valla autem in eo etiam lapsus est quod illos mille ab his quatuor millibus non distinxerit.* 3 Propter quam à rege pro timido est habitus. *vel, ignavo.*

"Μαρδόνιε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἤγαγες μαχησομένους ἡμέας, οἳ οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς; τούτῳ μὲν δὴ ταῦτα εἴρητο. Ἐν δὲ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ ἐπεί τε τὸ ἐν Θερμοπύλῃσι τρῶμα ἐγεγόνεε, αὐτίκα Θεσσαλοὶ πέμπουσι κήρυκα ἐς Φωκέας, ἅτε σφι ἔχοντες αἰεὶ χόλον, ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου τρώματος καὶ τὸ κάρτα. ἐσβαλόντες γὰρ πανστρατιῇ αὐτοί τε οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτέων ἐς τοὺς Φωκέας, οὐ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον ταύτης τῆς βασιλέος στρατηλασίης, ἑσσώθησαν ὑπὸ τῶν Φωκέων, καὶ περιέφθησαν τρηχέως. καὶ ἐπεί τε γὰρ κατειλήθησαν ἐς τὸν Παρνησσὸν, οἱ Φωκέες ἔχοντες μάντιν Τελλίην τὸν Ἠλεῖον, ἐνθαῦτα ὁ Τελλίης οὗτος σοφίζεται αὐτοῖσι τοιόνδε· γυψώσας ἄνδρας ἑξακοσίους τῶν Φωκέων τοὺς ἀρίστους, αὐτούς τε τούτους, καὶ τὰ ὅπλα αὐτέων, νυκτὸς ἐπεθήκατο τοῖσι Θεσσαλοῖσι· προείπας αὐτοῖσι, τὸν ἂν μὴ λευκανθίζοντα ἴδωνται, τοῦτον κτείνειν, τούτους ὦν αἵ τε φυλακαὶ τῶν Θεσσαλῶν πρῶται ἰδοῦσαι, ἐφοβήθησαν, δόξασαι ἄλλο τι εἶναι τέρας· καὶ μετὰ τὰς φυλακὰς αὐτὴ ἡ στρατιὴ, οὕτω ὥστε τετρακισχιλίων κρατῆσαι νεκρῶν καὶ ἀσπίδων Φωκέας, τῶν τὰς μὲν ἡμισέας ἐς Ἄβας ἀνέθεσαν, τὰς δὲ λοιπὰς, ἐς Δελφούς. ἡ δὲ δεκάτη ἐγένετο τῶν χρημάτων ἐκ ταύτης τῆς μάχης, οἱ μεγάλοι ἀνδριάντες οἱ περὶ τὸν τρίποδα συνεστεῶτες, ἔμπροσθεν τοῦ νηοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖσι, καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι ἐν Ἄβῃσι ἀνακέαται. Ταῦτα μέν νυν τὸν πεζὸν ἐργάσαντο τῶν Θεσσαλῶν οἱ Φωκέες, πολιορκέοντας ἑωυτούς. ἐσβαλοῦσαν δὲ ἐς τὴν χώρην τὴν ἵππον αὐτέων, ἐλυμήναντο ἀνηκέστως. ἐν γὰρ τῇ ἐσβολῇ ἥ ἐστι κατὰ Ὑάμπολιν, ἐν ταύτῃ τάφρον μεγάλην ὀρύξαντες, ἀμφορέας κενεοὺς ἐς ταύτην κατέθηκαν.

τῶν αὐτῶν

χοῦν δὲ ἐπιφορήσαντες, καὶ ὁμοιώσαντες τῷ ἄλλῳ χώρῳ, ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλοὺς ἐσβάλλοντας.

299

οἱ δὲ, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Φωκέας φερόμενοι, ἐσέπεσον ἐς τοὺς ἀμφορέας· ἐνθαῦτα οἱ ἵπποι τὰ σκέλεα διεφθάρησαν. Τούτων δή σφι ἀμφοτέρων ἔχοντες ἔγκοτον οἱ Θεσσαλοὶ, πέμψαντες κήρυκα, ἠγόρευον τάδε· "Ὦ Φωκέες, ἤδη τι "μᾶλλον γνωσιμαχέετε μὴ εἶναι ὅμοιοι ἡμῖν.

Mardoni, in quos viros induxisti nos
ad pugnandum? qui non pecuniarum
certamen agitant, sed virtutis? Hoc
ille dixit. ¶ Eo interim tempore post XXVII
acceptam apud Thermopylas calamitatem
confestim Thessali caduceatores
ad Phocenses mittunt, utpote iis infensi,
cum semper antea, tum præcipue
post novissimam cladem. Etenim
non multis ante hanc regis expeditionem
annis, quum ipsi Thessali & eorum socii
omni cum copia bellum Phocensibus
intulissent, à Phocensibus fugati
sunt ac male mulctati. [1] nam quum ad
Parnassum usque processissent Phocenses,
secum habentes Telliam vaticinum
illum Eleum, ibi Tellias hic hujusmodi
rem eis commentus est: Sexcentos
viros è Phocensibus præstantissimos
gypso tam ipsos quam arma illinit, eosque
sub noctem in Thessalos dimisit,
dato præcepto ut quemcunque albicantem
non cernerent, eum obtruncarent.
Hos primum Thessalorum excubitores,
aliud quoddam prodigium
esse arbitrati, deinde ipse exercitus adeo
exhorruerunt, ut tribus millibus cæsorum
atque scutorum Phocenses potiti
sint: quorum scutorum dimidium apud
Abas, alterum dimidium apud
Delphos dedicaverunt: & ex decima pecuniarum
hujus pugnæ factæ sunt statuæ
grandes, quæ circa tripodem è regione
delubri Delphis visuntur: & alteræ
ejusmodi in Abis repositæ. Hoc Pho- XXVIII
censes in peditatum Thessalorum à quibus
obsidebantur, egerunt. Equitatum
quoque eorundem, qui in suum agrum
incursaverat, insanabili clade afflixit.
ad ingressum enim qui est juxta urbem
Hyampolin, depressa ingenti fossa, amphoras
illic inanes deposuerunt, humumque
desuper injecerunt, eamque reliquo
solo exæquaverunt: atque ibi Thessalos
expectarunt incursuros. In eos Thessali
impetu dato, tanquam rapturi, in
amphoras inciderunt, ibique equorum
crura confracta sunt. Ob hæc ambo XXIX
Phocensibus infensi Thessali, misso
caduceatore ita dixere, [2] Nunquid
dissimulatis amplius Phocenses
agnoscere non esse vos nobis pares?

---

1 Quumque *Thessali* ad Parnassum compulsi essent, vates Tellies Eleus Phocensibus apud quos erat, hoc excogitavit. *At Valla* κατειλήθησαν *ad Phocenses retulit, quod tamen de victoribus dici rationi consentaneum non est. Sed Vallam in errorem induxit fortasse præpostera interpunctio quam in suo exemplari habuit, & nominativus pro genitivo absoluto positus, videlicet* οἱ Φωκέες ἔχοντες, *pro* τῶν Φωκέων ἐχόντων, *quod nihil aliud est quam si, omisso illo participio, ita (& quidem multo brevius) dixisset,* τοῖς Φωκεῦσι μάντις Τελλίης ὁ Ἠλεῖος σοφίζεται τοιόνδε. *Quæ observatio ad intelligendos alios Herodoti locos magno adjumento esse potest.* 2 Nunc demum Phocenses sententia mutata agnoscite etiam magis *quam antea*, vos nequaquam nobis esse pares. *At Valla interrogative hæc legit, quum tamen vera verbi* γνωσιμαχεῖν *significatio interrogationem admittere non videatur.*

qui &

qui & antehac inter Græcos, quandiu
partes illorum nobis placuerunt, semper vobis antecelluimus, & nunc apud
barbarum adeo pollemus ut penes nos
sit & agro vos exuere, & in servitutem
redigere? Quam facultatem etsi obtinemus, tamen injuriarum non sumus
memores, nisi ut eo nomine quinquaginta talenta rependatis: & nos vobis
recipimus, omnia nos ab agro vestro
XXX damna aversuros. Hæc Thessali Phocensibus denunciabant, quod soli Phocenses inter ejus loci homines cum Medis non sentiebant: idq; nulla alia causa
(ut ego conjectura comperio) quàm
Thessalorum odio: partes Medorum
(ut mihi videtur) sequuturi, si Thessali
partes Græcorum fovissent. Hæc deferentibus Thessalis, negarunt se Phocenses pecuniam daturos: & sibi itidem ut
Thessalis facultatem esse sentiendi cum
Medis, si aliter sentire vellent: sed nequaquam fore ut sponte essent proditores Græciæ.
XXXI His verbis renunciatis
adeo Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, ut barbaro duces itineris extiterint, & ex Trachinia Doridem regionem incursaverint. nam ejus
regionis [1] podeon angustus illic octoginta non amplius stadia in latum protenditur, inter Melidem ac Phocensem
regionem situs, quæ olim Dryopis erat.
Hæc autem regio, Dorum qui sunt in
Peloponneso, metropolis est. Hanc igitur Doridem regionem ingressi barbari
nihil admodum læserunt: cum Medis
enim (etsi Thessalis non videbatur) sen-
XXXII tiebant. Posteaquam autem è Doride in
Phocidem ingressi sunt barbari, ipsos
quidem Phocenses non sunt adepti:
(eorum enim nonnulli cacumnia Parnassi conscenderant,[2] qui vertex est juxta urbem Neonem illic sitam, nomine
Tithorea: eoque se receperant: sed plures ad Locros Ozolas, in urbem Amphissam, quæ supra Crisæum sita est campum) omnem tamen agrum Phocensem
incursaverunt: (sic enim ducebantur à
Thessalis) & omnia quæ nacti sunt, igni
ferroque vastarunt. Urbes etiam ingressi, ignes in sacras ædes injecerunt.
XXXIII Nam peragrantes eam juxta Cephissum
amnem, cuncta populati sunt, & hinc urbem Drymon incenderunt, illinc Chara-

"πρόσθεν τε γὰρ ἐν τοῖσι Ἕλλησι ὅσον χρόνον "ἐκεῖνα ἡμῖν ἥνδανε, πλέον αἰεί κοτε ὑμέων ἐ"φερόμεθα· νῦν τε παρὰ τῷ βαρβάρῳ τοσοῦ"τον δυνάμεθα, ὥστε ἐπ' ἡμῖν ἐστι τῆς γῆς ἐ"στερῆσθαι καὶ προσέτι ἀνδραποδίσασθαι ὑμέας. ἡμεῖς "μέντοι τὸ πᾶν ἔχοντες, οὐ μνησικακέομεν, "ἀλλ' ἡμῖν γενέσθω ἀντ' αὐτέων πεντήκοντα "τάλαντα ἀργυρίου· καὶ ὑμῖν ὑποδεκόμεθα "τὰ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώρην ἀποτρέψειν. Ταῦτά σφι ἐπαγγέλλοντο οἱ Θεσσαλοί. οἱ γὰρ Φωκέες μοῦνοι τῶν ταύτῃ ἀνθρώπων οὐκ ἐμήδιζον· κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, (ὡς ἐγὼ συμβαλλεόμενος εὑρίσκω) κατὰ δὲ τὸ ἔχθος τὸ Θεσσαλῶν. εἰ δὲ Θεσσαλοὶ τὰ Ἑλλήνων ηὖξον, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ἐμήδιζον ἂν οἱ Φωκέες. ταῦτα ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν, οὔτε δώσειν ἔφασαν χρήματα, παρέχειν τε σφι Θεσσαλοῖσι ὁμοίως μηδίζειν, εἰ ἄλλως βουλοίατο. ἀλλ' οὐκ ἔσεσθαι ἑκόντες εἶναι προδόται τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ ἀνηνείχθησαν οὗτοι οἱ λόγοι, οὕτω δὴ οἱ Θεσσαλοὶ κεχολωμένοι τοῖσι Φωκεῦσι, ἐγένοντο ἡγεμόνες τῷ βαρβάρῳ τῆς ὁδοῦ. ἐκ μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης ἐς τὴν Δωρίδα ἐσέβαλον. τῆς γὰρ Δωρίδος χώρης ποδεὼν στεινὸς ταύτῃ κατατείνει, ὡς τριήκοντα σταδίων μάλιστά κῃ εὖρος, κείμενος μεταξὺ τῆς τε Μηλιάδος καὶ τῆς Φωκίδος χώρης, ἥ περ ἦν τὸ παλαιὸν Δρυοπίς. ἡ δὲ χώρη αὕτη ἐστι μητρόπολις Δωριέων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ. ταύτην ὦν τὴν Δωρίδα γῆν οὐκ ἐσίναντο ἐσβάλλοντες οἱ βάρβαροι. ἐμήδιζόν τε γάρ, καὶ οὐκ ἐδόκεε Θεσσαλοῖσι. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Δωρίδος ἐς τὴν Φωκίδα ἐσέβαλον, αὐτοὺς μὲν τοὺς Φωκέας οὐκ αἱρέουσι. οἱ μὲν γὰρ τῶν Φωκέων ἐς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνησοῦ ἀνέβησαν. ἔστι δὲ καὶ ἐπιτηδέη δέξασθαι ὅμιλον τοῦ Παρνησοῦ ἡ κορυφή, κατὰ Νέωνα πόλιν, κειμένη ὑπ' ἑωϋτῆς. Τιθορέα οὔνομα αὐτῇ. ἐς τὴν δὴ ἀνηνείκαντο, καὶ αὐτοὶ ἀνέβησαν. οἱ δὲ πλεῦνες αὐτέων ἐς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξεκομίσαντο, ἐς Ἄμφισσαν πόλιν τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρισαίου πεδίου οἰκεομένην. οἱ δὲ βάρβαροι τὴν χώρην πᾶσαν ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα. Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον τὸν στρατόν. ὁκόσα δὲ ἐπέσχον, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον, καὶ ἐς τὰς πόλις ἐνιέντες πῦρ καὶ ἐς τὰ ἱρά. Πορευόμενοι γὰρ ταύτῃ παρὰ τὸν Κηφισὸν ποταμόν, ἐδῄουν πάντα· καὶ κατὰ μὲν ἔκαυσαν Δρύμον πόλιν, κατὰ δὲ Χαρά-

1 *Quidam,* Tractus angustus. *Alii,* Prominentia angusta. *Camerarius autem ita hunc locum reddit,* Regionis Doricæ hac in parte angustus est aditus, latitudine patens ad millia passuum circiter quatuor. *id est, quasi pero extenditur.* 2 Est autem multitudinis etiam capax vertex Parnassi, qua ad urbem Neonem vergit, seorsum sitam: vocaturque ille *vertex* Tithorea. *vel, Tithoreus, ut conveniat cum voce Latina Vertex masculin. gen. ut* Τιθορέα *cum Græca femin.* κορυφή. *Sic paulo post* κορυφῆς. *meminit vocatæ* Ὑαμπείης. *Lego autem* κειμένην ἐπ' ἑωϋτῆς, *pro* κειμένη ὑπ' ἑωϋτῆς. *sed ne illius quidem lectionis sensus satisfacit.*

δρυν, καὶ Ἔροχον, καὶ Τεθρώνιον, καὶ Ἀμφίκαιαν, καὶ Νέωνα, καὶ Πεδιέας, καὶ Τριτέας, καὶ Ἐλάτειαν, καὶ Ὑάμπολιν, καὶ Παραποταμίους, καὶ Ἄβας· ἔνθα ἦν ἱρὸν Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησαυροῖσί τε καὶ ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον. ἦν δὲ τι καὶ τότε καὶ νῦν ἔστι χρηστήριον αὐτόθι. καὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν συλήσαντες ἐνέπρησαν, καί τινας διώκοντες εἷλον τῶν Φωκέων πρὸς τοῖσι ὄρεσι. καὶ γυναῖκάς τινας διέφθειραν μισγόμενοι, ὑπὸ πλήθεος. Παραποταμίους δὲ παραμειβόμενοι οἱ βάρβαροι, ἀπίκοντο ἐς Πανοπέας· ἐνθεῦτεν δὲ ἤδη διακρινομένη ἡ στρατιὴ αὐτέων ἐσχίζετο. τὸ μὲν πλεῖστον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ, ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευόμενον ἐπ' Ἀθήνας, ἐσέβαλε ἐς Βοιωτοὺς, ἐς " τὴν τῶν Ὀρχομενίων,

γρ. γῆν

Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος ἐμήδιζε. τὰς δὲ πόλις αὐτέων ἄνδρες Μακεδόνες διατεταγμένοι ἔσωζον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες· ἔσωζον δὲ τῇδε, βουλόμενοι δῆλον ποιέειν Ξέρξῃ ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτοὶ φρονέοιεν. οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρβάρων ταύτῃ ἐτράποντο. Ἄλλοι δὲ αὐτέων ἡγεμόνας ἔχοντες, ὁρμέατο ἐπὶ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, ἐν δεξιῇ τὸν Παρνησσὸν ἀπέργοντες. ὅσα
300 δὲ καὶ οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος, πάντα ἐσιναμώρεον. καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρησαν, καὶ Δαυλίων, καὶ Αἰολιδέων. ἐπορεύοντο δὲ ταύτῃ ἀποσχισθέντες τῆς ἄλλης στρατιῆς, τῶνδε εἵνεκα, ὅκως συλήσαντες τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, βασιλέϊ Ξέρξῃ ἀποδέξαιεν τὰ χρήματα. πάντα δ' ἠπίστατο τὰ ἐν τῷ ἱρῷ ὅσα λόγου ἦν ἄξια Ξέρξης (ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι) ἄμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, πολλῶν αἰεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου τοῦ Ἀλυάττεω ἀναθήματα. Οἱ Δελφοὶ δὲ, πυνθανόμενοι ταῦτα, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπικέατο· ἐν δείματι δὲ μεγάλῳ κατεστεῶτες, ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱρῶν χρημάτων, εἴτε σφέα κατὰ γῆς κατορύξωσι, εἴτε ἐκκομίσωσι ἐς ἄλλην χώρην· ὁ δὲ θεός σφεας οὐκ ἔα κινέειν, φὰς αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἑωυτοῦ προκατῆσθαι. Δελφοὶ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες, σφέων αὐτέων πέρι ἐφρόντιζον. τέκνα μέν νυν καὶ γυναῖκας πέρην ἐς τὴν Ἀχαΐην διέπεμψαν· αὐτέων δὲ οἱ μὲν πλεῖστοι ἀνέβησαν ἐς τοῦ Παρνησσοῦ τὰς κορυφὰς, καὶ ἐς τὸ Κωρύκιον ἄντρον ἀνηνείκαντο· οἱ δὲ ἐς Ἄμφισσαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον. πάντες δὲ ὦν οἱ Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν, πλὴν ἑξήκοντα ἀνδρῶν, καὶ τοῦ προφήτεω. Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἦσαν οἱ βάρβαροι ἐπιόντες, καὶ ἀπώρεον τὸ ἱρὸν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης,

dram & Erochum & Tethronium & Amphicæam & Neonem & Pedieas & Triteas & Elateam & Hyampolin & Parapotamios, *id est, fluminis accolas*: & Abas, ubi delubrum Apollinis erat locuples & thesauris donariisque compluribus exornatum, in quo, ut tunc, ita nunc redduntur oracula. Hoc delubrum posteaquam diripuere, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per montana insequuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine stuprantium extinxerunt. Prætergressi quoque Pa- XXXIV
rapotamios, pervenere ad Panopeas. Unde bifariam copiæ jam divisæ fuerunt: quarum plurima pars ac validissima cum ipso Xerxe Athenas versus tendens in Bœotos, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœoti autem cum Medis universi sentiebant: quorum urbes viri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, servaverunt, volentes planum facere Xerxi Bœotos sentire cum Medis. Et hi quidem barbari hac iter intenderunt. ¶ Cæte- XXXV
ri vero cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocensis nanciscebantur, id omne fœdantes. nam & Panopeorum oppidum incederunt, & Dauliorum & Æolidensium. Ideo autem hâc ab aliis sejuncti pergebant, ut direpto quod Delphis est templo, pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (ut ego audio) quam quæ in ædibus suis reliquerat: permultis assidue referentibus cum alia, tum præcipue Crœsi Halyattis filii donaria. Hoc XXXVI
Delphi quum audissent, in extremam prorsus devenere formidinem: qua attoniti, deum de sacra pecunia consultarunt, nunquid eam humi defoderent, an alium in locum transportarent. Eam deus illis interdixit ne amoverent: se enim suffecturum esse ad res suas tutandas. His auditis Delphi de semetipsis curandum putaverunt, liberis uxoribusque in Achaiam trajectis. Plerique igitur vertices Parnassi superaverunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subduxerunt. Denique omnes Delphi] urbem deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, *id est, vaticinium*. Postea vero quàm barba- XXXVII
ri subeuntes appropinquabant, templumque cernebant, interim propheta cui no-

cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è conclavi, quæ [1] intus proposita fuerant: eaque nefas erat cuiquam mortali contingere. quod ostentum iis Delphis qui aderant perrexit nunciatum. Ubi autem barbari properantes pervenere ad fanum Minervæ [2] quod est ante templum, tum vero etiam majora quam superius prodigia repræsentata sunt. [3] res profecto hæc valde miranda. nam arma Martia sua sponte extra delubrum proposita apparuerunt. Quod tamen secundo loco actum est, ex omnibus miraculis maxima est admiratione dignum. quum enim barbari ad sacellum Minervæ quod est ante templum, accederent, interea è cœlo fulmina in eos deciderunt: & à Parnasso duo abscissi vertices, magno cum fragore sunt devoluti, permultosque eorum interceperunt: atque ex ipso sacello Minervæ vociferatio jubilatioq; extiterunt.

XXXVIII Quibus omnibus pariter ingruentibus, terror incussus est barbaris, ut fugæ se mandarent. Ea re cognita Delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui autem superfuere, recta ad Bœotos effugerunt: & quum redissent, referebant (ut ego accipio) alia se præter ea quæ dixi miracula vidisse, duos armatos [4] humana natura augustiores institisse sibi, cædem facientes atque insequentes.

XXXIX Hos autem duos Delphi aiunt indigenas heroas esse, Phylacon & AUtonoum, quorum fana visuntur: Phylaci quidem, secundum ipsam viam super ædem Minervæ: AUtonoi vero, prope Castaliam, sub Hyampeo vertice. Saxa autem quæ à Parnasso deciderunt, adhuc ad nostram usque memoriam integra extant in fano Minervæ protemplaris locata, ad quod [5] per barbaros devoluta pervenere. [6] Atque hic receptus à templo horum virorum fuit.

XL ¶ Græcorum autem classis ab Artemisio profecta, rogatu Atheniensium ad Salaminem substitit. Quod ut facerent ideo regoverant Athenienses, tum ut liberos atque uxores ex Attica subducerent, tum ut consultarent quid sibi agendum esset.

τῷ οὔνομα ἦν Ἀκήρατος, ὁρᾷ πρὸ τοῦ νηοῦ ὅπλα προκείμενα ἔσωθεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξενηνειγμένα ἱρά, τῶν οὐκ ὅσιον ἦν ἅπτεσθαι ἀνθρώπων οὐδενί. ὁ μὲν δὴ ἤιε Δελφῶν τοῖσι παρεοῦσι σημανέων τὸ τέρας. οἱ δὲ βάρβαροι, ἐπειδὴ ἐγίνοντο ἐπειγόμενοι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης, ἐπιγίνεταί σφι τέρεα ἔτι μέζονα τοῦ πρὶν γενομένου τέρεος. θῶμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κάρτα ἐστί, ὅπλα ἀρήια αὐτόματα φανῆναι ἔξω προκείμενα τοῦ νηοῦ· τὰ δὲ δὴ ἐπὶ τούτῳ δεύτερα ἐπιγινόμενα, καὶ διὰ πάντων φασμάτων ἄξια θωμάσαι μάλιστα. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἦσαν ἐπιόντες οἱ βάρβαροι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ κεραυνοὶ αὐτοῖσι ἐνέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνησοῦ ἀπορραγεῖσαι δύο κορυφαὶ ἐφέροντο πολλῷ πατάγῳ ἐς αὐτούς, καὶ κατέλαβον συχνούς σφεων· ἐκ δὲ τοῦ ἱροῦ τῆς Προνηΐης βοή τε καὶ ἀλαλαγμὸς ἐγίνετο. Συμμιγέντων δὲ τουτέων πάντων, φόβος τοῖσι βαρβάροισι ἐνεπεπτώκεε. μαθόντες δὲ οἱ Δελφοὶ φεύγοντάς σφεας, ἐπικαταβάντες, ἀπέκτειναν πλῆθός τι αὐτέων. οἱ δὲ περιεόντες, ἰθὺ Βοιωτῶν ἔφευγον. ἔλεγον δὲ οἱ ἀπονοστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων (ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι) ὡς πρὸς τούτοισι καὶ ἄλλα ὥρων θεῖα. δύο γὰρ ὁπλίτας μέζονας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν ἔχοντας, ἕπεσθαί σφι κτείνοντας καὶ διώκοντας. " Τοὺς δύο δὲ τούτους Δελφοὶ λέγουσι ἐπιχωρίους ἥρωας εἶναι, Φύλακόν τε καὶ Αὐτόνοον· τῶν τὰ τεμένεα ἐστὶ περὶ τὸ ἱρόν· Φυλάκου μέν, " παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν κατύπερθε τοῦ ἱροῦ τῆς Προνηΐης, Αὐτονόου δέ, πέλας τῆς Κασταλίης, ὑπὸ τῇ Ὑαμπείῃ κορυφῇ. οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρνησοῦ λίθοι, ἔτι καὶ ἐς ἡμέας ἦσαν σόοι, ἐν τῷ τεμένεϊ τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης κείμενοι, ἐς τὸ ἐνέσκηψαν διὰ τῶν βαρβάρων φερόμενοι. τουτέων μέν νυν τῶν ἀνδρῶν αὕτη ἀπὸ τοῦ ἱροῦ ἀπαλλαγὴ γίνεται. Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, Ἀθηναίων δεηθέντων, ἐς Σαλαμῖνα κατίσχει τὰς νῆας. τῶν δὲ εἵνεκα προσεδεήθησαν αὐτέων σχεῖν πρὸς Σαλαμῖνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ὑπεξαγάγωνται ἐκ τῆς Ἀττικῆς· πρὸς δέ, καὶ βουλεύσωνται τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται.

" τούτους δὲ τοὺς δύο Δελφοί

" κατ' αὐτ.

---

1 *Ex iis quæ paulo post sequuntur, videtur colligi hic pro* ἔσωθεν *reponendum esse* ἔξωθεν. 2 *Videtur potius* προνοΐης *esse cognomentum Minervæ, à providendo ita dictæ. nisi forte legit Valla* προνοίης, *qui pro eo quod hic* Fanum, *statim* Sacellum *dicit, &* Ædem. *Cujus interpretationem sequendo quæ paulo post habetur, videlicet* Fano Minervæ protemplaris, *hic reponendum fuerit,* Minervæ quæ est ante templum. 3 Nam & hoc, magnum quidem miraculum est, *(quod videlicet modo dictum fuit)* Martia arma conspecta fuisse extra templum extantia sua sponte: *(vel, à seipsis i. sine ullius opera)* sed quæ illud sequuta sunt, inter quælibet spectra, maxima est admiratione dignum. *Vel, præ quibuslibet spectris, aut ostentis.* 4 Statura humana proceriores ipsos insequi, stragem inter persequendum edentes. 5 *Id est, Per medium barbarorum.* 6 *Id est, Atque ita mulctati à templo se receperunt.*

ἐπὶ γὰρ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι βουλὴν ἔμελλον ποιήσεσθαι, ὡς ἐψευσμένοι γνώμης. δοκέοντες γὰρ εὑρήσειν Πελοποννησίους "πανδημεὶ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ὑποκατημένους τὸν βάρβαρον, τῶν μὲν εὗρον οὐδὲν ἐόν, οἱ δὲ ἐπυνθάνοντο τὸν Ἰσθμὸν αὐτοὺς τειχέοντας ἐς τὴν Πελοπόννησον, 301 περὶ πλείστου τε ποιευμένους περιεῖναι, καὶ ταύτην ἔχοντας ἐν φυλακῇ, τἆλλα δὲ ἀπιέναι. ταῦτα δὴ πυνθανόμενοι, οὕτω προσεδεήθησάν σφεων σχεῖν πρὸς τὴν Σαλαμῖνα. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς τὴν Σαλαμῖνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὴν ἑωυτῶν. μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν, κήρυγμα ἐποιήσαντο, Ἀθηναίων τῇ τις δύναται σώζειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας. ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλεῖστοι ἐς Τροιζῆνα ἀπέστειλαν, οἱ δὲ, ἐς Αἴγιναν, οἱ δὲ, ἐς Σαλαμῖνα. ἔσπευσαν δὴ ταῦτα ὑπεκθέσθαι, τῷ χρηστηρίῳ τε πειθόμενοι, καὶ βουλόμενοι ὑπηρετέειν. καὶ δὴ καὶ τοῦδε εἵνεκα οὐκ ἥκιστα· λέγουσι οἱ Ἀθηναῖοι ὄφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλιος ἐνδιαιτᾶσθαι ἐν τῷ ἱρῷ. λέγουσί τε ταῦτα, καὶ δὴ ὡς ἐόντι ἐπιμήνια ἐπιτελέουσι προτιθέντες. τὰ δ' ἐπιμήνια, μελιτόεσσά ἐστι. αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα ἐν τῷ πρόσθεν αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη, τότε ἦν ἄψαυστος. σημηνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱρείης, μᾶλλόν τι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν, ὡς καὶ τῆς θεοῦ ἀπολελοιπυίης τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δέ σφι πάντα ὑπεξέκειτο, ἔπλωον ἐς τὸ στρατόπεδον. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἀπ' Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμῖνα κατέσχον τὰς νέας, συνέρρεε καὶ ὁ λοιπὸς πυνθανόμενος ὁ τῶν Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἐκ Τροιζῆνος. ἐς γὰρ Πώγωνα τὸν Τροιζηνίων λιμένα προείρητο συλλέγεσθαι. συνελέχθησάν τε δὴ πολλῷ πλεῦνες νέες ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐναυμάχεον, καὶ ἀπὸ πολίων πλεύνων. ναύαρχος μὲν νυν ἐπῆν ὡυτὸς ὅσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλείδεω, ἀνὴρ Σπαρτιήτης, οὐ μέντοι γένεος τοῦ βασιληΐου ἐών. νέας δὲ πολλῷ πλείστας τε καὶ ἄριστα πλωούσας παρείχοντο Ἀθηναῖοι. Ἐστρατεύοντο δὲ οἵδε· ἐκ μὲν Πελοποννήσου Λακεδαιμόνιοι, ἑκκαίδεκα νῆας παρεχόμενοι· Κορίνθιοι δὲ, τὸ αὐτὸ πλήρωμα παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Σικυώνιοι δὲ, πεντεκαίδεκα παρείχοντο νῆας· Ἐπιδαύριοι δὲ, δέκα· Τροιζήνιοι δὲ, πέντε· Ἑρμιονέες δὲ, τρεῖς. ἐόντες οὗτοι, πλὴν Ἑρμιονέων, Δωρικόν τε καὶ Μακεδονικὸν ἔθνος, ἐξ Ἐρινεοῦ τε καὶ Πίνδου καὶ τῆς Δρυοπίδος ὕστατα ὁρμηθέντες. οἱ δὲ Ἑρμιονέες, εἰσὶ Δρύοπες,

[Margin: τῇ πανδημεὶ ὑποκατημένης]

Nam in rebus quæ contigerant, consilium capiendum habebant, tanquam opinione frustrati: quippe qui quum putassent inventuros se Peloponnenses ad excipiendum barbarum in EUbœa subsidentes, horum nihil invenerant, sed audiebant illos Isthmum muro sepire, hoc plurimi facientes ut ipsi superessent, & terram suam obtinentes tutarentur, omissis cæteris. Hæc Athenienses quum audissent, ita socios obsecrarunt ut ad Salaminem sisterent classem. XLI Quo aliis appulsis, Athenienses in terram suam profecti, proposuere edictum ut qua quisque Atheniensium ratione posset servaret liberos atque domesticos suos. Ibi plurimi eorum suos in Trœzenem miserunt, quidam in Æginam, nonnulli in Salaminem, pro se quisque properantes sua pignora exportare, quod vellent oraculo obsequi: & ante omnia, quod Athenienses aiunt ingentem anguem arcis custodem in templo fuisse observatum. Et tanquam re vera essent quæ dicunt, serpenti menstrua non cessant libamina proponere quæ sint è melle confecta: quæ quum semper superioribus temporibus depascerentur, tunc illibata manserant. Id quum ipsa templi antistes indicasset, eo magis Athenienses eoque promptius deseruere arcem, tanquam à deo etiam destitutam. exportatis itaque rebus omnibus, ad castra navigaverunt. XLII Posteaquam autem eos qui ab Artemisio solverant, ad Salaminem substitisse audierunt reliqui classiarii qui ad Trœzeniam erant, eodem confluxere. nam ut in Pogonem Trœzeniorum portum coiretur erat edictum. Pluresque multo contractæ sunt naves quam ad Artemisium decertaverant, & à pluribus civitatibus, eodem quo ad Artemisium duce, EUrybiade EUryclidis filio, viro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maxime veloces obtinebant Athenienses. XLIII Quæ classis ex his constabat: Ex Peloponneso Lacedæmonii sedecim naves præstabant: Corinthii, totidem quot ad Artemisium præstiterant: Sicyonii, quindecim: Epidaurii, decem: Trœzenii, quinque: Hermionenses, tres. Hi Doricæ ac Macedonicæ gentis (Hermionensibus exceptis) ex Erineo & Pindo & Dryopide novissime profecti. nam Hermionenses Dryopes sunt, ab Her-

ab Hercule & Meliensibus è regione quæ Doris nunc vocatur, abducti. Hæ

XLIV copiæ Peloponnensium erant. Eorum autem qui sunt in exteriore continente, Athenienses supra quam cæteri naves præstabant, soli centum octoginta. quippe quibus non adfuerunt in pugna ad Salaminem gesta Platæenses, ob hanc causam, quod quum Græci ab Artemisio dilapsi sunt, Platæenses, ubi juxta Chalcidem appulsi fuere, descendentes in Pieriam oræ Bœotiæ, ad recipiendos domesticos suos se converterant. ita dum in suis conservandis occupantur, relicti fuere. Athenienses autem sub Pelasgis eam quæ nunc Græcia nuncupatur tenentibus, Pelasgi erant, Cranai nominati: sub rege vero Cecrope, Cecropidæ cognominati: Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: deinde Jones, ab Jone Xuthi filio, qui dux extitit Atheniensis exercitus.

XLV Megarenses autem tantundem copiarum quantum ad Artemisium, attulerunt: Ampracii, septem cum navibus auxilio venerunt: Leucadii, cum tribus, Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex insulanis autem Æginetæ

XLVI triginta naves exhibuerunt: quibus aliæ quoque erant naves instructæ, sed iis oram suam tutabantur: verum cum triginta omnino navibus præcipuæ velocitatis ad Salaminem dimicaverunt. Sunt autem Æginetæ Dores, ab Epidauro. cui insulæ nomen antea fuerat OEnone. Post Æginetas easdem quas ad Artemisium viginti naves præbuere Chalcidenses: & Eretrienses, septem. hi Jones sunt. Dehinc autem Chii easdem præbuere, gens ab Atheniensibus Jonica. Naxii autem naves præbuere quatuor, qui quemadmodum & cæteri insulani, à popularibus ad Medos missi erant, sed illorum jussa aspernati, transiere ad Græcos, suasu Democriti, viri inter cives illustris, & tunc trierarchi. Naxii autem Jones sunt ab Atheniensibus ducentes originem. Styreenses quoque easdam quas in Artemisio naves præbuere. Cynthii, unam omnino, & unam penteconterum. horum utrique Dryopes sunt. Seriphii etiam & Siphnii & Melii fuere in partibus. hi enim soli ex insulanis terram barbaro & aquam negaverunt.

ὑπὸ Ἡρακλέος τε καὶ Μηλιέων ἐκ τῆς νῦν Δωρίδος καλεομένης χώρης ἐξαναστάντες. οὗτοι μέν νυν Πελοποννησίων ἐστρατεύοντο. Οἱ δὲ ἐκ τῆς ἔξω ἠπείρου, Ἀθηναῖοι μὲν, πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους, παρεχόμενοι νῆας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν μοῦνοι. ἐν Σαλαμῖνι γὰρ οὐ συνεναυμάχησαν Πλαταιέες Ἀθηναίοισι, διὰ τοιόνδε τι πρῆγμα. ἀπαλλασσομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, ὡς ἐγίνοντο κατὰ Χαλκίδα, οἱ Πλαταιέες ἀποβάντες ἐς τὴν περαίην τῆς Βοιωτίης χώρης, πρὸς ἐκκομιδὴν ἐτράποντο τῶν οἰκετέων. οὗτοι μέν νυν τούτους σῴζοντες ἐλείφθησαν. Ἀθηναῖοι δὲ ἐπὶ μὲν Πελασγῶν ἐχόντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην, ἦσαν Πελασγοὶ, ὀνομαζόμενοι Κραναοί· ἐπὶ δὲ Κέκροπος βασιλῆος ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι· ἐκδεξαμένου δὲ Ἐρεχθῆος τὴν ἀρχὴν, Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν· Ἴωνος δὲ τοῦ Ξούθου στρατάρχεω γενομένου Ἀθηναίοισι, ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες. Μεγαρέες δὲ τὠυτὸ πλήρωμα παρείχοντο τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ. Ἀμπρακιῶται δὲ, ἑπτὰ νέας ἔχοντες ἐπεβοήθησαν· Λευκάδιοι δὲ, τρεῖς, ἔθνος ἐόντες οὗτοι Δωρικὸν ἀπὸ Κορίνθου. Νησιωτέων δὲ, Αἰγινῆται, τριήκοντα παρείχοντο. ἦσαν μέν σφι καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νέες· ἀλλὰ τῇσι μὲν τὴν ἑωυτῶν ἐφύλασσον, τριήκοντα δὲ τῇσι ἄριστα πλεούσῃσι ἐν Σαλαμῖνι ἐναυμάχησαν. Αἰγινῆται δέ εἰσι Δωριέες, ἀπὸ Ἐπιδαύρου· τῇ δὲ νήσῳ πρότερον οὔνομα ἦν Οἰνώνη. μετὰ δὲ Αἰγινήτας, Χαλκιδέες τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμενοι, καὶ Ἐρετριέες τὰς ἑπτά· οὗτοι δὲ, Ἴωνές εἰσι. μετὰ δὲ, Κῖοι, τὰς αὐτὰς παρεχόμενοι, ἔθνος ἐὸν Ἰωνικὸν ἀπὸ Ἀθηναίων. Νάξιοι δὲ παρείχοντο τέσσερας, ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν πολιητέων, κα- 302
τάπερ οἱ ἄλλοι νησιῶται, ἀλογήσαντες δὲ τῶν ἐντολέων, ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἕλληνας, Δημοκρίτου σπεύσαντος, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, καὶ τότε τριηραρχέοντος, Νάξιοι δέ εἰσι Ἴωνες ἀπ' Ἀθηναίων γεγονότες. Στυρέες δὲ τὰς αὐτὰς παρείχοντο νῆας τάσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Κύθνιοι δὲ, μίαν καὶ πεντηκόντερον, ἐόντες συναμφότεροι οὗτοι Δρύοπες. καὶ Σερίφιοί τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο. οὗτοι γὰρ οὐκ ἔδοσαν μοῦνοι νησιωτέων τῷ βαρβάρῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ.

Οὗτοι

Οὗτοι μὲν ἅπαντες ἐντὸς οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ, ἐστρατεύοντο. Θεσπρωτοὶ γάρ εἰσι οἱ ὁμουρέοντες Ἀμπρακιώτῃσι καὶ Λευκαδίοισι· οἱ δὲ ἐξ ἐσχατέων χωρέων ἐστρατεύοντο. τῶν δὲ ἐκτὸς τουτέων οἰκημένων, Κροτωνιῆται μοῦνοι ἦσαν οἱ βοηθήσαντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνευούσῃ, νηῒ μιῇ, τῆς ἦρχε ἀνὴρ τρὶς πυθιονίκης, Φάϋλλος· Κροτωνιῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί. Οἱ μέν νυν ἄλλοι, τριήρεας παρεχόμενοι ἐστρατεύοντο· Μήλιοι δὲ, καὶ Σίφνιοι, καὶ Σερίφιοι, πεντηκοντέρους. Μήλιοι
τοῦ γεγονότες ἀπὸ μὲν, γένος ἐόντες ἀπὸ Λακεδαίμονος, δύο παρείχοντο· Σίφνιοι δὲ καὶ Σερίφιοι, Ἴωνες ἐόντες ἀπ᾽ Ἀθηναίων, μίαν ἑκάτεροι. ἀριθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, τριηκόσιαι, καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτώ. Ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμῖνα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων πολίων, ἐβουλεύοντο, προθέντος Εὐρυβιάδεω γνώμην, ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλόμενον, ὅκου δοκέοι ἐπιτηδεώτατον εἶναι ναυμαχίην ποιέεσθαι τῶν αὐ-
τῶν χωρέων τοὶ χωρέων ἐγκρατέες εἰσί. ἡ γὰρ Ἀττικὴ ἀφεῖτο ἤδη, τῶν δὲ λοιπέων πέρι προετίθεε. αἱ γνῶμαι δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλεῖσται συνεξέπιπτον, πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πλώσαντας ναυμαχέειν πρὸ τῆς Πελοποννήσου· ἐπιλέγοντες τὸν λόγον τόνδε, ὡς, ἢν νικηθέωσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σαλαμῖνι μὲν ἐόντες, πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι τιμωρίη οὐδεμία ἐπιφανήσεται· πρὸς δὲ τῷ Ἰσθμῷ, ἐς τοὺς ἑωϋτῶν ἐξοίσονται. Ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν ἐπιλεγομένων, ἐλήλυθε ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἀγγέλλων ἥκειν τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν τραπόμενος στρατὸς ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπιέων τὴν πόλιν, αὐτέων ἐκλελοιπότων ἐς Πελοπόννησον, καὶ τὴν Πλαταιέων ὡσαύτως, ἦκέ τε ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ πάντα ἐκεῖνα ἐδήου. ἐνέπρησε δὲ Θέσπειάν τε καὶ Πλάταιαν, πυθόμενος Θηβαίων ὅτι οὐκ ἐμήδιζον. Ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσιος τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτοῦ διατρίψαντες μῆνα, ἐν τῷ διέβαινον ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶ ἑτέροισι μησὶ ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ, Καλλιάδεω ἄρχοντος Ἀθηναίοισι. καὶ αἱρέουσι ἔρημον τὸ ἄστυ, καί τινας ὀλίγους εὑρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱρῷ ἐόντας, ταμίας τε τοῦ ἱροῦ,

Intra Thesprotos isti omnes & amnem Acherontem incolunt. Siquidem Thesproti, quum sint contermini Ampraciotis ac Leucadiis, ex ultimis regionibus in militiam venerunt. Eorum autem qui extra hos habitant, soli fuere Crotoniatæ qui Græciæ periclitanti auxilium una navi tulere cui præerat Phayllus, vir [1] ter Pythionices. Sunt autem Crotoniatæ genere Achæi. Et cæteri quidem ex hac classe triremes præbuerunt: Melii autem & Siphnii & Seriphii penteconteros, [2] *id est, biremes:* Melii duas, Siphnii Seriphiique unam utrique*:* Melii, à Lacedæmone genus ducentes: Siphnii & Seriphii, ab Atheniensibus Jones. Summa navium, præter penteconteros, fuit trecentæ [3] quinquagintaocto. Quæ postea quam ex iis quas dixi urbibus ad Salaminem convenerunt, inter earum duces consultabatur, EUrybiade rogante ut qui vellent sententiam dicerent, ubinam ex iis locis quibus ipsi potirentur, commodissimum foret pugna navali decernere. jam enim Attica pro derelicta erat: itaque de cæteris deliberabatur. Pleræque igitur illorum sententiæ in hoc congruebant, ut profecti ad Isthmum ante Peloponnesum decertarent, hac videlicet ratione, quod, si male pugnassent, ad Salaminem quidem, obsessis sibi in insula nullum subsidium ostendebatur: ad Isthmum vero dabatur ad suos effugium. ¶ Hæc ratio quum à ducibus Peloponnensium redderetur, advenit quidam Atheniensis nunciatum jam Atticam barbarum esse ingressum, eamque omnem igne vastare. nam copiæ quæ cum Xerxe erant, Bœotiam peragrantes, incensa tum Thespiensium, qui in Peloponnesum abscesserant, tum Platæensium urbe, Athenas pervenerant, & omnia illa pervastabant. Ideo autem Thespiam & Platæam incenderunt quod à Thebanis acceperant illas civitates non sentire cum Medis. A trajectu autem Hellesponti ex quo iter ingredi cœpere barbari, unum mensem trivere transeundo in Europam, tres alios dum in Atticam pervenere, Calliade summum Athenis magistratum gerente: urbemque desertam cepere, paucis quibusdam Atheniensibus in templo repertis, necnon quæstoribus ærariis,

XLVII (Intra Thesprotos…) · XLVIII (Crotoniatæ genere Achæi. Et cæte-) · XLIX (gintaocto. Quæ postea quam…) · L (quum à ducibus Peloponnensium…) · LI (tem Hellesponti ex quo iter…)

1 *Id est, Ter in certamine Pythico victor.* 2. *Atqui ipsemet hujus libri initio penteconteros interpret.* navigia quinquagenûm remorum. 3 Septuagintaocto.

& hominibus egenis, qui præsepta foribus atque lignis arce subeuntes arcebant: qui non exierant illinc ad Salaminem, simul præ inopia victus, [1] simul opinione oraculi solvendi, quod reddiderat sibi Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oraculo effugium esse, non
LII naves. Hos Persæ, castris ex adverso arcis positis in prominenti colle, quem Areon pagon Athenienses vocant, hunc in modum obsederunt: Sagittas stupa circumdatas ubi incenderant, emittebant in illorum vallum. Athenienses, quanquam obsessi, & ad ultimum malorum deducti, etiam inscenso vallo, tamen resistebant: ac ne verba quidem Pisistratidarum condicionem deditionis offerentium admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum vero hoc, quod in barbaros portis subeuntes devolvebant saxa molaria: adeo ut Xerxes perdiu inops consilii fuerit,
LIII quod eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus accessus quidam apparuit barbaris. necesse enim erat, secundum oraculum, omnem Atticam quæ in continente est, subjici Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & ascensus, qua parte nemo excubabat, quaque nemo credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte, etsi loco prærupto, quidam conscenderunt, juxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis. Quos ubi in arcem ascendisse viderunt Athenienses, partim è muro sese præcipitaverunt, atque extincti sunt, partim in ædem refugerunt. At Persæ qui ascenderant, primum ad portas contendunt, eisque patefactis supplices trucidant: atque ubi omnium stragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt.
LIV Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Susa ad Artabanum mittit, nunciatum res bene gestas, ac præsentem statum. Postero die quàm nuncium miserat, convocatis Atheniensium exulibus, expeditionis suæ comitibus, jussit ut conscensa arce hostias suo ritu immolarent: sive aliquo in somniis viso, sive sua sponte facti poenitens quod templum concremasset. Exules Athenienses id quod jussi erant exequuti sunt.
LV Cujus rei cur mentionem fecerim exponam: Est in arce hac. Erechthei (qui fertur fuisse terri-

καὶ πένητας ἀνθρώπους· οἳ φραξάμενοι τὴν ἀκρόπολιν θύρῃσί τε καὶ ξύλοισι, ἠμύνοντο τοὺς ἐπιόντας· ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενείης βίου οὐκ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμῖνα. πρὸς δὲ, αὐτοὶ δοκέοντες ἐξευρηκέναι τὸ μαντήιον τὸ ἡ Πυθίη σφι ἔχρησε, τὸ ξύλινον τεῖχος ἀνάλωτον ἔσεσθαι· καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι τὸ κρησφύγετον κατὰ τὸ μαντήιον, καὶ οὐ τὰς νέας. Οἱ δὲ Πέρσαι ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν καταντίον τῆς ἀκροπόλιος ὄχθον, τὸν Ἀθηναῖοι καλέουσι Ἀρήιον πάγον, ἐπολιόρκεον τρόπον τοιόνδε· ὅκως στυππεῖον περὶ τοὺς οἰστοὺς περιθέντες ἅψειαν, ἐτόξευον ἐς τὸ φράγμα. ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκεόμενοι, ὅμως ἠμύνοντο, καίπερ ἐς τὸ ἔσχατον τοῦ κακοῦ ἀπιγμένοι, καὶ τοῦ φράγματος προδεδωκότος· οὐδὲ λόγους τῶν Πεισιστρατιδέων προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέκοντο. ἀμυνόμενοι δὲ, ἄλλα τε ἀντεμηχανέοντο, καὶ δὴ καὶ προσιόντων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας, ὀλοιτρόχους ἀπίεσαν, ὥστε Ξέρξεα ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἀπορίῃσι ἐνέχεσθαι, οὐ δυνάμενόν σφεας ἑλεῖν. Χρόνῳ δ' 303
ἐκ τῶν ἀπόρων ἐφάνη δή τις ἔσοδος τοῖσι βαρβάροισι. ἔδεε γὰρ κατὰ τὸ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν τὴν ἐν τῇ ἠπείρῳ γενέσθαι ὑπὸ Πέρσῃσι, ἔμπροσθεν ὦν πρὸ τῆς ἀκροπόλιος, ὄπισθεν δὲ τῶν πυλέων, καὶ τῆς ἀνόδου, τῇ δὴ οὔκοτέ τις ἐφύλασσε, οὔτ' ἂν ἤλπισε μή κοτέ τις κατὰ ταῦτα ἀναβαίη ἀνθρώπων, ταύ- γρ. οὔτέ τις
τῃ ἀνέβησάν τινες κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καίτοιπερ ἀποκρήμνου ἐόντος τοῦ χώρου. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐρρίπτεον ἑωυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω, καὶ διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφευγον. τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότες, πρῶτον μὲν ἐτράποντο πρὸς τὰς πύλας, ταύτας δὲ ἀνοίξαντες, τοὺς ἱκέτας ἐφόνευον· ἐπεὶ δέ σφι πάντες κατέστρωντο, τὸ ἱρὸν συλήσαντες, ἐνέπρησαν πᾶσαν τὴν ἀκρόπολιν. Σχὼν δὲ παντελέως τὰς Ἀθήνας Ξέρξης, ἀπέπεμψε ἐς Σοῦσα ἄγγελον ἱππέα, Ἀρταβάνῳ ἀγγελλέοντα τὴν παρεοῦσάν σφι εὐπρηξίην. ἀπὸ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἑωυτῷ δὲ ἑπομένους, ἐκέλευε τρόπῳ τῷ σφετέρῳ θῦσαι τὰ ἱρὰ ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκρόπολιν· εἴτε δὴ ὦν ὄψιν τινὰ ἰδὼν ἐνυπνίου ἐνετέλλετο ταῦτα, εἴτε καὶ ἐνθύμιόν οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντι τὸ ἱρόν. οἱ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. Τοῦ δὲ εἵνεκεν τουτέων ἐπεμνήσθην, φράσω. ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλι ταύτῃ Ἐρεχθέος τοῦ γηγενέος λεγομένου

1 Simul quod oraculum invenisse sibi viderentur. *i. oraculi sensum, sive mentem.*

ἢ νηός,

ἐστὶ νηός, ἐν τῷ ἐλαίη τε καὶ θάλασσα ἔνι, τὰ λόγος παρ' Ἀθηναίων Ποσειδέωνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρης, μαρτύρια θέσθαι. ταύτην ὦν τὴν ἐλαίην ἅμα τῷ ἄλλῳ ἱρῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος, Ἀθηναῖοι οἱ θύειν ὑπὸ βασιλῆος κελευόμενοι, ὡς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱρὸν, ὥρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μέν νυν ταῦτα ἔφρασαν. Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὥς σφι ἐξηγγέλθη ὡς ἔσχε τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπίκοντο, ὡς ἔνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ' ἔς τε τὰς νέας ἐσέπιπτον, καὶ ἱστία ἀείροντο ὡς ἀποθευσόμενοι. τοῖσί τε ὑπολειπομένοισι αὐτέων ἐκυρώθη πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχέειν. νύξ τε ἐγίνετο, καὶ οἱ διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἐσέβαινον ἐς τὰς νέας. Ἐνθαῦτα δὴ Θεμιστοκλῆα ἀπικόμενον ἐπὶ τὴν νέα, εἴρετο Μνησίφιλος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὅ, τι σφι εἴη βεβουλευμένον. πυθόμενος δὲ πρὸς αὐτοῦ ὡς εἴη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νέας πρὸς τὸν Ἰσθμὸν, καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου ναυμαχέειν, εἶπε, “Οὔτ' ἄρα ἢν ἀπαίρωσι τὰς νέας ἀπὸ Σαλαμῖνος, περὶ οὐδεμιῆς ἔτι πατρίδος ναυμαχήσεις. κατὰ γὰρ πόλιας ἕκαστοι τρέψονται. καὶ οὔτε σφέας Εὐρυβιάδης κατέχειν δυνήσεται, οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλλος, ὥστε μὴ οὐ διασκεδασθῆναι τὴν στρατιήν· ἀπολέεταί τε ἡ Ἑλλὰς ἀβουλίῃσι. ἀλλ' εἴ τις ἐστὶ μηχανὴ, ἴθι, καὶ πειρῶ διαχέαι τὰ βεβουλευμένα, ἤν κως δύνῃ ἀναγνῶσαι Εὐρυβιάδεα μεταβουλεύσασθαι, ὥστε αὐτοῦ μένειν. Κάρτα δὴ τῷ Θεμιστοκλέϊ ἤρεσε ἡ ὑποθήκη· καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψάμενος, ἤιε ἐπὶ τὴν νέα τὴν Εὐρυβιάδεω. ἀπικόμενος δὲ, ἔφη θέλειν οἱ κοινόν τι πρῆγμα συμμῖξαι. ὁ δ' αὐτὸν ἐς τὴν νέα ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν εἴ τι θέλει. ἐνθαῦτα ὁ Θεμιστοκλέης παριζόμενός οἱ καταλέγει κεῖνά τε πάντα τὰ ἤκουσε Μνησιφίλου, ἑωυτοῦ ποιεύμενος, καὶ ἄλλα πολλὰ προστιθείς· ἐς ὃ ἀνέγνωσε χρηΐζων ἔκ τε τῆς νηὸς ἐκβῆναι τὸν Εὐρυβιάδεα, συλλέξαι τε τοὺς στρατηγοὺς ἐς τὸ συνέδριον. Ὡς δὲ ἄρα συνελέχθησαν, πρὶν ἢ τὸν Εὐρυβιάδεα προθεῖναι τὸν λόγον, τῶν εἵνεκα συνήγαγε τοὺς στρατηγοὺς, πολλὸς ἦν ὁ Θεμιστοκλέης ἐν τοῖσι λόγοισι,

gena) templum, in quo olea est & mare, ut apud Athenienses prædicatur, Neptuno & Minervæ in testimonium posita quod de regione decertassent. Hanc igitur oleam una cum cætero templo contigit ut barbari exurerent: quam Athenienses qui ab rege jussi erant rem divinam facere, altero ab incensione die quum in templum ascendissent, aspexerunt fruticasse, edito à stipite virgulto cubiti instar. Et hæc quidem illi narraverunt. ¶ LVI At Græci qui apud Salaminem erant, ubi nunciatum est uti res circa Atheniensium arcem se haberent, eo perturbationis devenere ut nonnulli è ducibus non expectarent dum propositum negocium constitueretur, sed in naves irruerent, ac vela tollerent tanquam profecturi: cæterique qui relinquebantur, statuerent sibi ante Isthmum prœlio navali decernendum. Et quum nox adfuisset, digressi è concilio, naves conscenderunt. LVII Ibi Themistoclem pergentem ad navem sciscitatur Mnesiphilus vir Atheniensis quidnam ab ipsis decretum esset: & quum ab eo audisset decretum esse ut ad Isthmum proficiscerentur, & [1] ante Peloponnesum dimicarent, Si isti, inquit, à Salamine proficiscantur, jam tu pro nulla amplius patria dimicabis. ad suam enim quisque patriam remeabunt: ut nec EUrybiades, nec alius hominum quispiam cohibere possit quominus copiæ dilabantur: Græciaque peribit consilii inopia. Quare siquid comminisci potes, perge, & quod decretum est conare irritum reddere, & EUrybiadem à sententia revocare, ut hic perstet. LVIII Themistocles, quum hæc admonita sibi admodum probarentur, nullo reddito responso ad EUrybiadis navem perrexit, ubi hominem convenit, ait velle se de negocio cummuni cum eo colloqui. Hunc ille in navem ingressum jubet loqui quæ vellet. Cui Themistocles assidens, quæcunque à Mnesiphilo acceperat, tanquam à semetipso refert, & alia adjicit multa, donec EUrybiadem à sententia revocavit: persuasitque ut è navi prodiret, & duces ad concilium contraheret. LIX Ii posteaquam congregati sunt, priusquam ad eos EUrybiades referret id cujus gratia ipsos coegerat, Themistocles multis agebat verbis

1 Pro Peloponneso, *alibi vertit.*

prout

prout magnopere expediebat. Quem interſatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti filius, Themiſtocles, inquit, in certaminibus ii qui ante alios ſurgunt, *colaphis* cæduntur. Eum refellens Themiſtocles, At qui, inquit, relinquuntur,
IX non coronantur. Comiter autem Corinthio quum reſpondiſſet, ad EUrybiadem converſus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius, illos, poſteaquam à Salamine profecti fuiſſent, dilapſuros, (præſentibus enim ſociis, non putabat ſibi decorum quempiam accuſare) ſed
1 aliunde oratione ſumpta, In te nunc, inquit, ſitum eſt ſervare Græciam, ſi mihi accedens, navale hîc prœlium facias, & non horum quibuſdam credens, claſſem ad Iſthmum abducas. utrumque enim, quum audieris, inter ſe comparato. Si ante Iſthmum confliges, in patenti pelago dimicabis: ubi nobis minimum expedit, naves habentibus & graviores & numero inferiores. Ex quo, etiamſi in aliis feliciter nobiſcum agatur, tamen amittes Salaminem & Megara & Æginam. nam illos una comitabitur ſuus pedeſter exercitus. atque ita tu eos in Peloponneſum ages, omnemque Græciam
2 in diſcrimen adduces. Sin autem id feceris quod ſuadeo, hæc in eo reperies commoda: Primû ſi in arctu conflixerimus, nos, paucæ naves cum multis profecto [1] ſi æqua belli contingent, multo ſuperiores erimus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis eſt: in ſpatioſo, pro illis. Præterea Salamis ſervatur, ubi noſtri nunc liberi collocati ſunt & uxores. [2]Eſt & alia hic cauſa propter quam item debes præcipue hic manere, quod pro Peloponneſo & Iſthmo pugnabis:
3 quo cave (ſi ſapis) ne iſtos ducas: Quod ſi id quod ſpero continget, ut claſſe vincamus, barbari neque ad Iſthmum nobis aderunt, neque uſquam longius ab Attica procedent, ſed nullo ordine abibunt: unde nobis lucrifaciemus quæ ſervaverimus, Megara, Æginamque, atque Salaminem, apud quam credibile eſt nos hoſtibus fore ſuperiores. [3]Credibilia enim ſuadentibus hominibus fere proſpere cedit: ſecus facientibus ne deus quidem vult adeſſe, & humanæ ſenten-
LXI tiæ indulgere. Hæc dicentem Themiſtoclem rurſus interpellans Adimantus, jubebat ſilere eum, utpote cui patria non eſſet: quin etiam EUrybiadem non

οἷα κάρτα δεόμενος. λέγοντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος ὁ Ὠκύ- 304
"του εἶπε, Ὦ Θεμιστόκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προεξανιστάμενοι ῥαπίζονται. ὁ δὲ, ἀπο"λυόμενος ἔφη, Οἱ δέ γε ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανοῦνται. Τότε μὲν ἠπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο. πρὸς δὲ τὸν Εὐρυβιάδεα ἔλεγε ἐκείνων μὲν ἔτι οὐδὲν τῶν πρότερον λεχθέντων, ὡς ἐπεὰν ἀπαίρωσι ἀπὸ Σαλαμῖνος, διαδρήσονται· (παρεόντων γὰρ τῶν συμμάχων, οὐκ ἔφερέ οἱ κόσμον οὐδένα κατηγορέειν) "ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἴχετο, λέγων τάδε, Ἐν σοὶ "νῦν ἐστι σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, ἢν ἐμοὶ πείθῃ ναυ"μαχίην αὐτοῦ μένων ποιέεσθαι, μηδὲ πειθόμενος "τούτων τοῖσι λέγουσι, ἀναζεύξῃς πρὸς τὸν Ἰσθμὸν "τὰς νέας. ἀντίθες γὰρ ἑκάτερον, ἀκούσας. πρὸς "μὲν τῷ Ἰσθμῷ συμβάλλων, ἐν πελάγεϊ ἀ"ναπεπταμένῳ ναυμαχήσεις, ἐς τὸ ἥκιστα ἡ"μῖν σύμφορόν ἐστι, νέας ἔχουσι βαρυτέρας, "καὶ ἀριθμὸν ἐλάσσονας. τοῦτο δὲ, ἀπολέεις "Σαλαμῖνά τε καὶ Μέγαρα καὶ Αἴγιναν, ἤν"περ καὶ τὰ ἄλλα εὐτυχήσωμεν. ἅμα γὰρ "τῷ ναυτικῷ στρατῷ αὐτέων ἕψεται καὶ ὁ πε"ζός. καὶ οὕτω σφέας αὐτὸς ἄξεις ἐπὶ τὴν Πε"λοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἁπάσῃ τῇ Ἑλ"λάδι. ἢν δὲ τὰ ἐγὼ λέγω ποιήσῃς, τοσάδε "ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὑρήσεις. πρῶτα μὲν, ἐν "στεινῷ συμβάλλοντες νηυσὶ ὀλίγῃσι πρὸς "πολλὰς, ἢν τὰ οἰκότα ἐκ τοῦ πολέμου ἐκ"βαίνῃ, πολλὸν κρατήσομεν. τὸ γὰρ ἐν στει"νῷ ναυμαχέειν, πρὸς ἡμέων ἐστί· ἐν εὐρυ"χωρίῃ δὲ, πρὸς ἐκείνων. αὖτις δὲ, Σαλαμὶς "περιγίνεται, ἐς τὴν ἡμῖν ὑπέκκειται τέκνα "τε καὶ γυναῖκες. καὶ μὴν καὶ τόδε ἐν αὐτοῖσι "ἔνεστι, τοῦ καὶ περιέχεσθαι μάλιστα χρεών· ὁ"μοίως " αὐτοῦ τε μένων, προναυμαχήσεις "Πελοποννήσου, καὶ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ. οὐδέ "σφεας, εἴπερ εὖ φρονέεις, ἄξεις ἐπὶ τὴν [illegible] αὐτός τε
"Πελοπόννησον. ἢν δέ γε καὶ τὰ ἐγὼ ἐλπί"ζω γένηται καὶ νικήσωμεν τῇσι νηυσὶ, οὔτε "ἡμῖν ἐς τὸν Ἰσθμὸν παρέσονται οἱ βάρβαροι, "οὔτε προβήσονται ἑκαστέρω τῆς Ἀττικῆς· "ἀπίασί τε οὐδενὶ κόσμῳ. Μεγαρεῦσί τε κερ"δανέομεν περιεοῦσι, καὶ Αἰγίνῃ καὶ Σαλαμῖνι, "ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λόγιόν ἐστι τῶν ἐχθρῶν κατύ"περθε γενέσθαι. οἰκότα μέν νυν βουλευομένοισι "ἀνθρώποισι, ὡς τοεπίπαν ἐθέλει γίνεσθαι· "μὴ οἰκότα δὲ βουλευομένοισι, οὐκ ἐθέλει οὐδὲ ὁ "θεὸς προσχωρέειν πρὸς τὰς ἀνθρωπηίας γνώμας. Ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέους, αὖτις ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπεφέρετο, σιγᾶν τε κελεύων τῷ μὴ ἔστι πατρὶς, καὶ Εὐρυβιάδην οὐκ

1 Si rationi conſentaneus ſit belli exitus, 2 ſed & hoc inter cætera eſt quod in primis amplecti debes: Hic manens, pro Peloponneſo & Iſthmo nihilo ſecius pugnabis: 3 Conſilia enim agitantibus rationi conſentanea, ſuccedunt illa utplurimum: at ſiqui agitent conſilia rationi non conſentanea, ne ipſe quidem deus ad humanas deliberationes vult ſe accommodare.

ἐῶν ἐπιψηφίζειν ἀπόλι ἀνδρί. πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλέα παρεχόμενον, οὕτω ἐκέλευε γνώμας συμβάλλεσθαι. ταῦτα δέ οἱ προέφερε, ὅτι ἡλώκεσάν τε καὶ κατείχοντο αἱ Ἀθῆναι. τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλέης κεῖνόν τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλά τε καὶ κακὰ ἔλεγε· ἑωυτοῖσί τε ἐδήλου λόγῳ, ὡς εἴη καὶ πόλις καὶ γῆ μέζων ἤπερ κείνοισι, ἔς τ' ἂν διηκόσιαι νέες σφι ἔωσι πεπληρωμέναι. οὐδαμοὺς γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς ἐπιόντας ἀποκρούσεσθαι. Σημαίνων δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ, διέβαινε ἐς Εὐρυβιάδεα, λέγων μᾶλλον ἐπεστραμμένα, "Σὺ εἰ μενέεις αὐτοῦ, καὶ μένων ἔσεαι ἀνὴρ ἀγαθός· εἰ δὲ μή, ἀνατρέψεις τὴν Ἑλλάδα. τὸ πᾶν γὰρ ἡμῖν τοῦ πολέμου φέρουσι αἱ νέες. ἀλλ' ἐμοὶ πείθεο. εἰ δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μὲν ὡς ἔχομεν ἀναλαβόντες τοὺς οἰκέτας, κομιεύμεθα ἐς Σῖριν τὴν ἐν Ἰταλίῃ, ἥπερ ἡμετέρη τέ ἐστι ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ λόγια λέγει, ὑπ' ἡμέων αὐτέων δέειν κτισθῆναι· ὑμεῖς δὲ συμμάχων τοιούτων μουνωθέντες, μεμνήσεσθε τῶν ἐμῶν λόγων." Ταῦτα δὲ Θεμιστοκλέος λέγοντος, ἀνεδιδάσκετο Εὐρυβιάδης. δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδήσας μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους, ἀνεδιδάσκετο, μή σφεας ἀπολίπωσι, ἢν πρὸς τὸν Ἰσθμὸν ἀγάγῃ τὰς νέας. ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων, οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι οἱ λοιποί. ταύτην δὲ αἱρέεται τὴν γνώμην, αὐτοῦ μένοντας διαναυμαχέειν. 305 Οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμῖνα, ἔπεσι ἀκροβολισάμενοι, ἐπεί τε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες. ἡμέρη τε ἐγίνετο, καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμὸς ἐγένετο ἔν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ. ἔδοξε δέ σφι εὔξασθαι τοῖσι θεοῖσι, καὶ ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους. ὡς δέ σφι ἔδοξε, καὶ ἐποίευν ταῦτα. εὐξάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θεοῖσι, αὐτόθεν μὲν ἐκ Σαλαμῖνος Αἴαντά τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλέοντο· ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νέα ἀπέστειλαν ἐς Αἴγιναν. Ἔφη δὲ Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φυγάς τε καὶ παρὰ Μήδοισι λόγιμος γενόμενος, τοῦτον τὸν χρόνον, ἐπεί τε ἐκείρετο ἡ Ἀττικὴ χώρη ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξεω, ἐοῦσα ἔρημος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε ἐὼν ἅμα Δημαρήτῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ· ἰδεῖν κονιορτὸν χωρέοντα ἀπὸ Ἐλευσῖνος, ὡς ἀνδρῶν μάλιστά κῃ τρισμυρίων·

γρ. προσφέρετο,

γρ. μέμνησθε

sinere virum extorrem sententiā dicere;
& ita demum id sinere quum urbem
Themistocles habuisset: videlicet ex-
probrans quod Athenæ captæ essent,
tenerenturque ab hoste. Tunc Themi-
stocles, & illi & Corinthiis multa inge-
rens probra, ratione ostendit, sibi esse
& solum, & urbem multo majorem
quam illis, [1] unde naves ferme ducentæ
essent armatæ, quas nulli Græcorum in-
vadentes possent propellere. Hæc LXII
quum ratione significasset, ad EUrybia-
dem transiens, majori cum acrimonia
loquebatur, inquiens, Tu vero si hic ma-
nes, vir eris egregius: sin minus, Græciæ
eversor. totum enim belli momentum
nobis naves sustinent. Sed mihi crede,
nisi hoc feceris, nos, [2] sicuti sumus, ubi
domesticos receperimus, in Sirin quæ
est in Italia, profecturos, quæ olim jam
nostra est: & quā, ut oracula aiunt, à no-
bis condi oportet. Vos autem talibus so-
ciis destituti meorum verborum remi-
niscemini. Hæc dicente Themisto- LXIII
cles EUrybiades [3] edocebatur: & ob id
edocebatur (ut mihi videtur) quod ma-
xime formidabat ne si ad Isthmum clas-
sem reduxisset, ab Atheniensibus dese-
reretur: quibus deserentibus, jam reli-
qui non essent in pugnando hostibus
pares. Ita sententiam eam probavit, ut
illic permanentes, pugna navali decer-
nerent. Quod ubi EUrybiadi placuit, LXIV
ii qui altercationibus velitati fuerant
circa Salaminem, quum illic sese appa-
rarent tanquam prœlium navale factu-
ri, dies illuxit: & simul oriente sole exti-
tit terræ & maris motus: propter quod LXVI
visum est faciendum ut Æacidas in au-
xilium invocarent. [4] Id ubi fecerunt, &
omnibus qui illinc è Salamine sunt diis
vota fecerunt, & Ajacem Telamonis fi-
lium invocaverunt: navemque ad Æa-
cum & ad alios Æacidas invocandos
Æginam miserunt. Narrabat autem LXV
Dicæus Theocydis filius, vir Athenien-
sis, atque idem exul, & apud Medos fa-
ctus illustris, per id tempus quo Attica
regio Atheniensibus desolata, à pede-
stri Xerxis exercitu vastabatur, se forte
fuisse una cum Demarato Lacedæmo-
nio apud campum Thriasium, vidisseq;
pulverem triginta ferme millium viro-
rum procedentem ab Eleusine: & quum

1 Tantisper dum essent illis ducentæ naves armatæ. nullos enim ex Græcis illos invad. posse propulsare. 2 Ita ut nos habemus. *i. Jam nunc, & nihil innovantes circa rerum nostrarum statum,* 3 In diversam à priore sententiam adducebatur. *Vel, Ad sentiendum aliud quam prius inducebatur. Ad verbum, Redocebatur. i. Diversum sentire docebatur. vel, Dedocebatur quod sentire edoctus fuerat.* 4 Sicut autem deliberatum fuerat, ita hæc fecerunt. quum enim diis omnibus preces fudissent, illinc quidem, ex ipsa *nimirum* Salamine, Ajacem Telamonemque invocaverunt, ad Æacum autem cæterosque Æacidas invocandos navem Æg. mis.

demi-

demirarentur quorumnam hominum esset ille pulvis, statim se audisse vocem, quæ vox ipsi videretur Iacchus mysticus: & Demaratum (ut qui esset sacrorum quæ fierent in Eleusine ignarus) interrogasse quidnam esset quod ita sonaret, seque dixisse, Demarate, [1] non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc enim palam est, quum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, venire auxilio Atheniensibus ac sociis. & siquidem in Peloponnesum incumbat, periculum regi erit, ejusque copiis quæ sunt in continente: sin ad classem quæ ad Salaminem est convertatur, periculum adibit rex ne nauticum amittat exercitum. Hæc autem solennia Athenienses quotannis celebrant Cereri atque Proserpinæ: & his sacris quicunque vult & Atheniensium & aliorum Græcorum initiatur: & vox quam audis, est in hoc festo bacchantium. Et ad hæc dixisse Demaratum, Sile, neve alteri cuiquam hoc verbum dixeris. nam si ad regem referatur, capite plecteris, ut nec ego te nec alius quispiam hominum queat eripere. quamobrem tene silentium. hæc autem expeditio diis curæ erit, Hoc Demaratum admonuisse aiebat [2] Ex illo autem pulvere ac voce factam esse nubem, eamque in sublime elatam Salaminem versus ad Græcorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc Dicæus Theocydis filius referebat, Demaratum atque alios testes citans.

LXVI ¶ Classiariæ autem Xerxis copiæ, ubi conspecta strage Laconica ex Trachinia in Histiæam trajecerunt, triduum illic moratæ, per EUripum navigabant, totidemque diebus ad Phalerum præsto fuerunt. Nec vero minori (ut mihi videtur) numero vel pedestres copiæ vel nauticæ Athenas promotæ sunt, quam ad Sepiadem atq; Thermopylas. nam in supplementum eorum qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in navalibus ad Artemisium prœliis interierunt, hos substituam qui nondum regem sequuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Bœotos, qui cum omni copia advenerunt, exceptis Thespiensibus & Platæensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulanos, præter quinq; civitates, quarum nomina superius commemoravi.

ἀποθωυμάζειν τέ σφεας τὸν κονιορτὸν, ὅτεών κοτε εἴη ἀνθρώπων, καὶ πρόκατε φωνῆς ἀκούειν, καί οἱ φαίνεσθαι τὴν φωνὴν εἶναι τὸν μυστικὸν Ἴακχον. εἶναι δ' ἀδαήμονα τῶν ἱρῶν τῶν ἐν Ἐλευσῖνι γινομένων τὸν Δημάρητον· εἴρεσθαί τε αὐτὸν ὅ, τι τὸ φθεγγόμενον εἴη τοῦτο. αὐτὸς δὲ εἶπαι, "Δημάρητε, οὐκ ἔστι ὅκως οὐ μέγα τι σίνος ἔσται τῇ βασιλῆος στρατιῇ. τάδε γὰρ ἀρίδηλα, ἐρήμου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς, ὅτι θεῖον τὸ φθεγγόμενον, ἀπ' Ἐλευσῖνος ἰὸν ἐς τιμωρίην Ἀθηναίοισί τε καὶ τοῖσι ξυμμάχοισι. καὶ ἢν μέν γε κατασκήψῃ ἐς τὴν Πελοπόννησον, κίνδυνος αὐτῷ τε βασιλέϊ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ ἠπείρῳ ἔσται· ἢν δὲ ἐπὶ τὰς νῆας τράπηται τὰς ἐν Σαλαμῖνι, τὸν ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύσει βασιλεὺς ἀποβαλέειν. τὴν δὲ ὁρτὴν ταύτην ἄγουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτεα τῇ μητρὶ καὶ τῇ κούρῃ, καὶ αὐτέων τε ὁ βουλόμενος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, μυεῖται· καὶ τὴν φωνὴν τῆς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ὁρτῇ ἰακχάζουσι." πρὸς ταῦτα εἶπαι Δημάρητον, Σίγα τε καὶ μηδενὶ ἄλλῳ τὸν λόγον τοῦτον εἴπῃς. ἢν γάρ τοι ἐς βασιλῆα ἀνενειχθῇ τὰ ἔπεα ταῦτα, ἀποβαλέεις "τὴν κεφαλήν· καί σε οὔτε ἐγὼ δυνήσομαι ῥύσασθαι, οὔτ' ἄλλος ἀνθρώπων οὐδείς. ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος. περὶ δὲ στρατιῆς τῆσδε θεοῖσι μελήσει." τὸν μὲν δὴ ταῦτα παραινέειν. ἐκ δὴ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς φωνῆς γενέσθαι νέφος, καὶ μεταρσιωθὲν, φέρεσθαι ἐπὶ Σαλαμῖνος, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν Ἑλλήνων. οὕτω δὲ αὐτοὺς μαθεῖν ὅτι τὸν ναυτικὸν τὸ Ξέρξεω ἀπολέεσθαι μέλλοι. ταῦτα μὲν Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος ἔλεγε, Δημαρήτου τε καὶ ἄλλων μαρτύρων καταπτόμενος. Οἱ δὲ ἐς τὸν Ξέρξεω ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἐπειδὴ ἐκ Τρηχῖνος θεησάμενοι τὸ τρῶμα τὸ Λακωνικὸν, διέβησαν ἐς τὴν Ἱστιαίην. ἐπισχόντες ἡμέρας τρεῖς, ἔπλωον δι' Εὐρίπου, καὶ ἐν ἑτέρῃσι τρισὶ ἡμέρῃσι ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ· ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέει, οὐκ ἐλάσσονες ἐόντες ἀριθμὸν, ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατά τε ἤπειρον καὶ τῇσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἢ ἐπεί τε Σηπιάδα ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. ἀντιθήσω γὰρ τοῖσί τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτέων ἀπολομένοισι, καὶ τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι, καὶ τῇσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίῃσι, τούσδε τοὺς τότε οὔκω ἑπομένους βασιλέϊ, Μηλιέας, καὶ Δωριέας, καὶ Λοκροὺς, καὶ Βοιωτοὺς, πανστρατιῇ ἑπομένους, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων· καὶ μάλα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους, καὶ Τηνίους τε καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάντας· πλὴν τῶν πέντε πολίων τῶν ἐπεμνήσθην πρότερον τὰ οὐνόματα.

---

1 Fieri non potest quin magna aliqua cl. 2 Post illum autem pulverem ac vocem ortam esse nubem,

ὅσῳ γὰρ δὴ προσέβαινε ἐσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης, τοσούτῳ πλέω ἔθνεά οἱ εἵπετο. Ἐπεὶ ὦν ἀπικέατο ἐς τὰς Ἀθήνας, πάντες, πλὴν Παρίων· Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύθνῳ, ἐκαραδόκεον τὸν πόλεμον τῇ ἀποβήσεται· οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἀπίκοντο ἐς τὸ Φάληρον, ἐνθαῦτα κατέβη αὐτὸς Ξέρξης ἐπὶ τὰς νῆας, ἐθέλων σφι συμμῖξαί τε καὶ πυθέσθαι τῶν
306 ἐπιπλεόντων τὰς γνώμας. ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενος προΐζετο, παρῆσαν μετάπεμπτοι οἱ τῶν ἐθνέων τῶν σφετέρων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν νεῶν. καὶ ἵζοντο, ὥς σφι βασιλεὺς ἑκάστῳ τιμὴν ἐδεδώκεε. πρῶτος μὲν, ὁ Σιδώνιος βασιλεύς· μετὰ δὲ, ὁ Τύριος· ἐπὶ δὲ, ὧλλοι. ὡς δὲ κόσμῳ ἐπεξῆς ἵζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον, ἠρώτα, ἀποπειρώμενος ἑκάστου, εἰ ναυμαχίην "ποιέοιτο. Ἐπεὶ δὲ περιιὼν ἠρώτα ὁ Μαρδόνιος ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τὠυτὸ γνώμην "ἐξεφέροντο, κελεύοντες ναυμαχίην ποιέεσθαι· Ἀρτεμισίη δὲ τάδε ἔφη, Εἰπέ μοι πρὸς βασιλῆα Μαρδόνιε, ὡς ἐγὼ τάδε λέγω, οὔτε κακίστη γενομένη ἐν τῇσι ναυμαχίῃσι τῇσι πρὸς Εὐβοίῃ, οὔτε ἐλάχιστα ἀποδεξαμένη, δέσποτα. τὴν δὲ ἐοῦσαν γνώμην με δίκαιόν ἐστιν ἀποδείκνυσθαι, τὰ τυγχάνω φρονέουσα ἄριστα ἐς πρήγματα τὰ σά. καίτοι τάδε λέγω, φείδεο τῶν νεῶν, μηδὲ ναυμαχίην ποιέεο. "οἱ γὰρ ἄνδρες τῶν σῶν ἀνδρῶν κρέσσονες τοσοῦτόν εἰσι κατὰ θάλασσαν, ὅσον ἄνδρες γυναικῶν. τί δὲ πάντως δέει σε ναυμαχίῃσι ἀνακινδυνεύειν; οὐκ ἔχεις μὲν τὰς Ἀθήνας, τῶνπερ εἵνεκα ὁρμήθης στρατεύεσθαι; ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμποδὼν δέ τοι ἵσταται οὐδείς· οἱ δέ τοι ἀντέστησαν, ἀπήλλαξαν οὕτω ὡς ἐκείνους ἔπρεπε. τῇ δὲ ἐγὼ δοκέω ἀποβήσεσθαι τὰ τῶν ἀντιπολέμων πρήγματα, τοῦτο φράσω· ἢν μὲν μὴ ἐπειχθῇς ναυμαχίην ποιεύμενος, ἀλλὰ τὰς νῆας αὐτοῦ ἔχῃς πρὸς γῇ μένων, ἢ καὶ προβαίνων ἐς τὴν Πελοπόννησον, εὐπετέως τοι δέσποτα χωρήσει τὰ νοέων ἐλήλυθας. οὐ γὰρ οἷοί τε πολλὸν χρόνον εἰσί τοι ἀντέχειν οἱ Ἕλληνες, ἀλλά σφεας διασκεδᾶς. κατὰ δὲ πόλις ἕκαστοι φεύξονται. οὔτε γὰρ σῖτος πάρα σφίσι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, οὔτε αὐτοὺς οἰκὸς, ἢν σὺ ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλαύνῃς τὸν πεζὸν στρατὸν, ἀτρεμιεῖν τοὺς ἐκεῖθεν αὐτέων ἥκοντας· οὐδέ σφι μελήσει πρὸ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχέειν. ἢν δὲ αὐτίκα ἐπειχθῇς ναυμαχῆσαι, δειμαίνω μὴ ὁ ναυτικὸς στρατὸς κακωθεὶς, τὸν πεζὸν προσδηλήσηται. πρὸς δὲ, ὦ βασιλεῦ, καὶ τόδε ἐς θυμὸν βαλεῦ,

γρ. ποιέοιντο.

γρ. ἐπεφέροντο,

γρ. οἱ γὰρ

nam quo magis penetrabat in Græciam Perses, eo plures eum nationes sequebantur. Qui omnes, exceptis Pa- LXVII
riis, postquam Athenas venere, & ad Phalerum, (Parii autem in Cythno [1] relicti, quo bellum caderet expectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cœtum classiariorum adeundi, & eorum audiendi sententias. Eo profectus ubi præsedit, assidentibus qui accitu ejus aderant, suæ quoque gentis tyrannis ac navium præfectis, ut cuique rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alii gradatim: misit ad eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatum singulos, prœlium navale faceret necne. Posteaquam Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circumiens interrogavit, cæteri quidem eandem dixere sententiam, jubentes fieri prœlium:
1 Artemisia vero, Hæc, inquit, Mardoni, quæ dico, regi referas: [2] me neque in prœliis ad Euboeam gestis ignavissimam extitisse, neque minima contulisse in te, domine. ideo, quum talis sim, æquum esse, ea quæ in rem tuam maxime esse sentio, demonstrare. Itaque hoc tibi suadeo, ut navibus parcas, nec prœlium navale facias cum iis viris qui tanto sunt tuis in mari præstantiores, quanto fœminis viri. Quid enim necesse habes omnino venire in discrimen pugnæ navalis? nonne Athenas habes quarum gratia expeditionem sumsisti? nonne reliquam Græciam? ac nemo tibi obsistit? Qui tibi obsistebant, ita summoti sunt ut eos decebat.
2 Quo autem ego recasuras hostium res arbitror, id exponam: Si non instabis pugnæ navali committendæ, sed classem perges hic continere ad terram, aut etiam tendere ipse in Peloponnesum, tunc tibi, domine, succedent ea quorum gratia venisti. neque enim diu tibi resistere Græci possunt, sed dilabentur, & abs te ad suas quisque urbes defugient. quoniam neq; commeatus est eis in hac insula, ut ego audio, neque, si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hic eos credibile est perstituros qui illinc huc advenerunt, neque de pugna pro Athieniensibus facienda curaturos.
3 At si pugnam navalem gerere approperabis, vereor ne copiæ nauticæ male re gesta pedestribus sint exitio. Præterea hoc etiam rex in animum dimitte:

1 Quum remansissent. 2 Me, quæ nec in navalibus ad Euboeam prœliis me ignavissime gessi, nec minima præstiti, par est, domine, sententiam meam proferendo, quæ maxime è re tua esse censeo, indicare: atque ideo hæc dico, Parce navibus, nec prœlium navale cum iis viris &c.

usu ve-

usu venire ut bonis quidem hominibus
mali servi sint, malis autem boni. Ideo-
que tibi (qui virorum es optimus) servi
sunt mali, qui numero sociorum censen-
tur, Ægyptii, Cyprii, Cilices, Pamphyli,
LXIX è quibus nulla utilitas est. Hæc lo-
quente Artemisia, quicunque ei bene vo-
lebant, noxiam illi rebantur suam orati-
onem, tanquam aliquid mali passuræ ab
rege, quem vetaret pugnam facere na-
valem: at ii qui male consultum illi vo-
lebant invidebantque, utpote cui inter
primos sociorum omnium honos habe-
retur, gaudebant ejus quam dixerat sen-
tentia, tanquam perituræ. Sed Xerxes,
postquam ad eum sunt relatæ sententiæ,
magnopere delectatus est Artemisiæ sen-
tentia: & quum jam antea officiosam
esse sensisset, tunc multo impensius
collaudavit. Nihilominus ut 1 pluribus
staretur jussit, ratus ad Euboeam suos
sponte male pugnasse, quod videlicet
ipse abfuisset: Itaque constituit specta-
LXX culo pugnæ navalis interesse. Classia-
rii, ubi nunciatum est illinc esse solven-
dum, classem Salaminem versus ducunt,
& per ocium in aciem sunt digesti. Sed
quum eos dies defecisset quo minus prœ-
liũ committerent, (nox enim intervenit)
in posterũ diem sese instruebant: quum
interim Græcos metus formidoque ce-
pit, cum alios, tum vero Peloponneses,
quod ipsi desidentes in Salamine, pro
Atheniensium terra essent certaturi:
qui si superarentur, in insula deprehensi
forent obsidendi, sua terra sine præsidio
LXXI relicta. ¶ Per eandem noctem pedester
exercitus barbarorum contendebat in
Peloponnesum: quanquam cuncta quæ
poterant excogitata erant ne barbari
per continentem ingrederentur. Nam ubi
Leonidem cum suis apud Thermopylas
occubuisse accepere Peloponneses,
celerrime ex urbibus concursu facto,
Isthmum insederunt, duce Cleom-
broto Anaxandridæ filio, Leonidæ
fratre. Ibi considentes, primum viam
Scironidem obstruxerunt, deinde con-
silio inito Isthmum muro inædifica-
bant, opusque perficiebant, quippe ne-
mine (quum tot millia virorum essent)
cessante nã & lapides & lateres & ligna,
& cistas sabulo plenas afferebant, nullo
temporis momento opus intermittentes,
LXXII neq; diurno neq; nocturno. Hi autem è
Græcis fuerunt qui ad Isthmum auxilio
cum omni copia venerunt: Lacedæmonii,

"ὡς τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων κακοὶ
"δοῦλοι φιλέουσι γίνεσθαι, τοῖσι δὲ κακοῖσι,
"χρηστοί. σοὶ δὲ ἐόντι ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάν-
"των, κακοὶ δοῦλοί εἰσι· οἳ ἐν συμμάχων
"λόγῳ λέγονται εἶναι, ἐόντες Αἰγύπτιοί τε καὶ
"Κύπριοι, καὶ Κίλικες, καὶ Πάμφυλοι, τῶν
ὄφελός ἐστι οὐδέν. Ταῦτα λεγούσης πρὸς Μαρ-
δόνιον, ὅσοι μὲν ἔσαν εὔνοοι τῇ Ἀρτεμισίῃ, συμ-
φορὴν ἐποιεῦντο τοὺς λόγους, ὡς κακόν τι πει-
σομένης πρὸς βασιλέος, ὅτι οὐκ ἐᾷ ναυμα-
χίην ποιέεσθαι· οἳ δὲ ἀγαιόμενοί τε καὶ φθο-
νέοντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι τετιμημένην διὰ
πάντων τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο τῇ ἀνα-
κρίσι, ὡς ἀπολεομένης αὐτῆς. ἐπεὶ δὲ ἀνηνεί-
χθησαν αἱ γνῶμαι ἐς Ξέρξεα, κάρτα τε ἥσθη
τῇ γνώμῃ τῆς Ἀρτεμισίης· καὶ νομίζων ἔτι
πρότερον σπουδαίην εἶναι, τότε πολλῷ μᾶλλον
αἴνεε. ὅμως δὲ τοῖσι πλέοσι πείθεσθαι ἐκέλευε,
τάδε καταδόξας· πρὸς μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐθε-
λοκακέειν, ὡς οὐ παρεόντος αὐτοῦ· τότε
δὲ αὐτὸς παρεσκεύαστο θεήσασθαι ναυμαχέον-
τας. Ἐπεὶ δὲ παρήγγελλον ἀναπλώειν, ἀν-
ῆγον τὰς νῆας ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα. καὶ παρε-
κρίθησαν διαταχθέντες κατ' ἡσυχίην. τότε
μέν νυν οὐκ ἐξέχρησέ σφι ἡ ἡμέρη ναυμαχίην
ποιέεσθαι. νὺξ γὰρ ἐγένετο. οἳ δὲ παρεσκευά-
ζοντο ἐς τὴν ὑστεραίην. τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε
δέος τε καὶ ἀῤῥωδίη, οὐκ ἥκιστα δὲ τοὺς ἀπὸ Πε-
λοποννήσου. ἀῤῥώδεον δὲ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σα-
λαμῖνι κατήμενοι, ὑπὲρ γῆς τῆς Ἀθηναίων
ναυμαχέειν μέλλοιεν· νικηθέντες τε, ἐν νή-
σῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται, ἀπέντες
τὴν ἑωϋτῶν ἀφύλακτον. Τῶν δὲ βαρβά-
ρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν παρεοῦσαν νύκτα ἐπο-
ρεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. καίτοι τὰ δυ-
νατὰ πάντα ἐμεμηχάνητο, ὅκως κατ' ἤπει-
ρον μὴ ἐσβάλλοιεν οἱ βάρβαροι. ὡς γὰρ ἐπύ- 307
θοντο τάχιστα Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεω-
νίδην ἐν Θερμοπύλῃσι τετελευτηκέναι, συν-
δραμόντες ἐκ τῶν πολίων, ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἵζον-
το. καί σφι ἐπῆν στρατηγὸς Κλεόμβροτος ὁ
Ἀναξανδρίδεω, Λεωνίδεω δὲ ἀδελφεός. ἱζό-
μενοι δὲ ἐν τῷ Ἰσθμῷ, καὶ συγχώσαντες τὴν
Σκιρωνίδα ὁδὸν, μετὰ τοῦτο ὥς σφι ἔδοξε βου-
λευομένοισι, ᾠκοδόμεον διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τεῖχος.
ἅτε δὴ ἐουσέων μυριαδέων πολλέων, καὶ παντὸς
ἀνδρὸς ἐργαζομένου, " ἡνύετο τὸ ἔργον. καὶ γὰρ τῷ ἤνετο
λίθοι, καὶ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ φορμοὶ ψάμ-
μου πλήρεες ἐσεφέροντο, καὶ ἐλίνυον οὐδένα
χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι, οὔτε
νυκτὸς, οὔτε ἡμέρης. Οἳ δὲ βοηθήσαν-
τες ἐς τὸν Ἰσθμὸν πανδημεὶ, οἵδε ἔσαν Ἑλλήνων· Λακεδαιμόνιοί τε,

1 *Id est, Sententiis plurium.*

καὶ Ἀρ-

καὶ Ἀρκάδες πάντες, καὶ Ἠλεῖοι, καὶ Κορίνθιοι, καὶ Σικυώνιοι, καὶ Ἐπιδαύριοι, καὶ Φλιάσιοι, καὶ Τροιζήνιοι, καὶ Ἑρμιονέες. οὗτοι μὲν ἔσαν οἱ βοηθήσαντες, καὶ ὑπεραρρωδέοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνευούσῃ· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἔμελε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρνεια παροιχώκεε ἤδη. οἰκέει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτά· τουτέων δὲ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα ἐόντα, κατὰ χώρην ἵδρυται νῦν τε καὶ τὸ πάλαι οἴκεον, Ἀρκάδες, καὶ Κυνούριοι. ἓν δὲ ἔθνος τὸ Ἀχαϊκὸν, ἐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξεχώρησε, ἐκ μέντοι τῆς ἑωυτῶν· οἰκέει δὲ τὴν ἀλλοτρίην. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα, τῶν ἑπτὰ, τέσσερα ἐπήλυδά ἐστι, Δωριέες τε καὶ Αἰτωλοὶ, καὶ Δρύοπες, καὶ Λήμνιοι. καὶ Δωριέων μὲν, πολλαί τε καὶ δόκιμοι πόλιες, Αἰτωλῶν δὲ Ἦλις μούνη· Δρυόπων δὲ, Ἑρμιόνη τε, καὶ Ἀσίνη ἡ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ. Λημνίων δὲ, Παρωρεῆται πάντες. οἱ δὲ Κυνούριοι αὐτόχθονες ἐόντες, δοκέουσι μοῦνοι εἶναι Ἴωνες. ἐκδεδωρίευνται δὲ, ὑπό τε Ἀργείων ἀρχόμενοι, καὶ τοῦ χρόνου ἐόντες Ὀρνεῆται, καὶ οἱ περίοικοι. τουτέων ὦν τῶν ἑπτὰ ἐθνέων αἱ λοιπαὶ πόλιες πάρεξ τῶν κατέλεξα, ἐκ τοῦ μέσου κατέατο. εἰ δὲ ἐλευθέρως ἔξεστι εἶπαι, ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι, ἐμήδιζον. Οἱ μὲν δὴ ἐν τῷ Ἰσθμῷ, τοιούτῳ πόνῳ συνέστασαν, ἅτε περὶ τοῦ παντὸς ἤδη δρόμου θέοντες, καὶ τῇσι νηυσὶ οὐκ ἐλπίζοντες ἐλλάμψεσθαι· οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὅμως ταῦτα πυνθανόμενοι, ἀρρώδεον, οὐκ οὕτω περὶ σφίσι αὐτοῖσι δειμαίνοντες ὡς περὶ τῇ Πελοποννήσῳ. ἕως μὲν δὴ αὐτέων ἀνὴρ ἀνδρὶ παραστὰς σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θῶυμα ποιεύμενος τὴν Εὐρυβιάδεω ἀβουλίην· τέλος δὲ, ἐξερράγη ἐς τὸ μέσον, σύλλογός τε δὴ ἐγίνετο, καὶ πολλὰ ἐλέγετο περὶ τῶν αὐτέων. οἱ μὲν, ὡς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεὸν εἴη ἀποπλώειν, καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν, μηδὲ πρὸ χώρης δοριαλώτου μένοντας μάχεσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ, καὶ Αἰγινῆται, καὶ Μεγαρέες, αὐτοῦ μένοντας ἀμύνεσθαι. Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλέης, ὡς ἑσσοῦτο τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, λαθὼν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ συνεδρίου. ἐξελθὼν δὲ, πέμπει ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ Μήδων ἄνδρα πλοίῳ, ἐντειλάμενος τὰ λέγειν χρεών· τῷ οὔνομα μὲν ἦν Σίκιννος, οἰκέτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλέος παίδων. τὸν δὴ ὕστερον τουτέων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλέης Θεσπιέα τε ἐποίησε, ὡς ἐπεδέκοντο οἱ Θεσπιέες πο-

γρ. ἐκδε-δωρίαται

& Arcades omnes, & Elei, & Corinthii, & Sicyonii, & Epidauri, & Phliasii, & Trœzenii, & Hermionenses. Hi fuerunt qui quidem auxilio venerunt metuentes periclitanti Græciæ. Cæteris enim Peloponnensibus id nihil admodum curæ erat, & Olympia jam & Carnia præterierant.

LXXIII Incolunt autem Peloponnesum gentes septem, quarum duæ indigenæ eundem quem habitarunt olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurii: una, Achaica, quæ nunquam illa quidem è Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa, alienum incolit: reliquæ quatuor è septem adventitiæ sunt, Dorienses, Ætoli, Dryopes, Lemnii. Ac Doriensium quidem multæ sunt & insignes civitates: Ætolorum autem sola Elis: Dryopum autem, Hermiona & Asina, quæ ad Cardamylam Laconicam sita est: Lemniorum autem, omnes Paroratani. Cynurii autem, quum sint indigenæ, soli putantur Jones esse, sed effecti sunt Dores, sub imperio Argivorũ impositi, & progressu temporis, quum essent Orneatæ, itemque accolæ. Harum igitur septem gentium cæteræ præter eas quas recensui, è medio cesserunt: & (si ingenue loqui fas est) in medio sedentes cum Medis sentiebant.

LXXIV Apud Isthmum quidem in ta'i labore isti occupati erant, utpote pro omni jam cursu, quod nulla spes è classe affulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis quàm pro Peloponneso soliciti, adeo ut alius alium adiens, & summissa voce loquens admiraretur in EUrybiade consilii inopiam: tandem vero res erupit in medium, conciliumque contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem, oportere in Peloponnesum navigare, & pro illa adire periculum, non autem manentes, pro regione captiva pugna navali decernere: ab Atheniensibus vero & Æginetis & Megarensibus, satius esse illic manentes dimicare.

LXXV ¶ Ibi Themistocles, postquam sententia Peloponnensium evicit, clanculum è concilio egressus, misit ad classem Medorum navigium, cum quodam jusso dicere quæ oporteret: cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atque eodem pædagogo liberorum suorum: quem post has res gestas ipse Thespiensem fecit, 1 (ubi Thespienses in civitatem sunt re-

1 Quo tempore Thespienses, cives recipiebant. *id est, jus civitatis donabant*

cepti

cepti) atque locupletem. Is tunc navigio ad duces barbarorum profectus, hæc inquit, Dux Atheniensium, quod partibus regis favet, præoptatque res vestras quam Græcorum esse superiores. misit me jam clam aliis Græcis indicatum vobis, illos metu perculsos fugam facere velle, & nunc offerri vobis occasionem exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligentiam eos dilabi sinatis. Nam neque inter se consentiunt, neque vobis amplius obsistent: sed inter se dimicantes cernetis eos qui vobiscum & eos qui contra vos sentiunt. Hæc re Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habentes barbari, tum in insulam parvam nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum trajiciunt, tum mediam circa noctem cornu quod ad vesperam spectabat producunt Salaminem versus, eam circumituri: producunt item qui circa Ceon & Cynosuram instructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naves producebant nequa Græcis liceret effugere: sed circumventi vicem redderent prœliorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam autem Psyttaleam trajiciebant Persas, ut commissio navali certamine, quum plurimum & virorum & naufragiorum eo efferretur, (erat enim insula in trajectu pugnæ sita ii Persæ [1] suos servarent, alienos interimerent. Hoc autem ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuens, non habeo adversari oraculis tanquam non veris, volens evidenter loquentia conari refellere,

LXXVI (beside "illis abscessit. Cui fidem habentes")

LXXVII (beside "la noctis parte concessa somno")

Auricomæ postquam Dianæ litora jungent
Navales pontes cum litoribus Cynosuræ,
Spe stolida fortes quod Athenas marte subegit,
Compescet juvenem meritissima pœna superbum,
Instinctum furiis, sibi cedere cuncta putantem.
Nam miscebitur æs æri, mars sanguine pontum
Inficiet: Graiis tunc libera tempora reddet
Saturno genitus, simul & Victoria pollens.

λίτας, καὶ χρήμασι ὄλβιον. ὃς τότε πλοίῳ ἀπικόμενος, ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν “βαρβάρων τάδε, Ἔπεμψέ με στρατηγὸς ὁ “Ἀθηναίων λάθρη τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, “(τυγχάνει γὰρ φρονέων τὰ βασιλῆος, καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα κατύπερθε “γίνεσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα) φράσοντα ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν βουλεύονται καταρρωδηκότες. καὶ νῦν παρέχει κάλλιστον ὑμέας ἔργων ἁπάντων ἐξεργάσασθαι, ἢν μὴ περιίδητε διαδράντας αὐτούς. οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρονέουσι, οὔτε ἀντιστήσονται ὑμῖν. πρὸς ἑωυτούς τε σφέας ὄψεσθε ναυμαχέοντας τοὺς τὰ ὑμέτερα φρονέοντας, καὶ τοὺς μή. ὁ μὲν, ταῦτά σφι σημήνας, ἐκποδὼν ἀπαλλάσσετο. Τοῖσι δὲ, ὡς πιστὰ ἐγίνετο τὰ ἀγγελθέντα, τοῦτο μὲν, ἐς τὴν νησῖδα τὴν Ψυττάλειαν, μεταξὺ Σαλαμῖνός τε κειμένην καὶ τῆς ἠπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβιβάσαντο· 308 τοῦτο δὲ, ἐπειδὴ ἐγίνοντο μέσαι νύκτες, ἀνῆγον μὲν τὸ ἀπ' ἑσπέρης κέρας κυκλούμενοι πρὸς τὴν Σαλαμῖνα, ἀνῆγον δὲ οἱ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν Κυνόσουραν τεταγμένοι, κατεῖχόν τε μέχρι Μουνυχίης πάντα τὸν πορθμὸν τῇσι νηυσί. τῶνδε δὲ εἵνεκα ἀνῆγον τὰς νῆας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἕλλησι μηδὲ φυγέειν ἐξῇ, ἀλλ' ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι δοῖεν τίσιν τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἀγωνισμάτων. ἐς δὲ τὴν νησῖδα τὴν Ψυττάλειαν καλεομένην ἀπεβίβαζον τῶν Περσέων τῶνδε εἵνεκα, ὡς ἐπεὰν γίνηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἐξοισομένων τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυηγίων. ἐν γὰρ δὴ πόρρω ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος, ἵνα τοὺς μὲν περιποιέωσι, τοὺς δὲ διαφθείρωσι. ἐποίευν δὲ σιγῇ ταῦτα, ὡς μὴ πυνθανοίατο οἱ ἐναντίοι. οἱ μὲν δὴ ταῦτα τῆς νυκτὸς, οὐδὲν ἀποκοιμηθέντες, παραρτέοντο. Χρησμοῖσι δὲ οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν ὡς οὐκ εἰσὶ ἀληθέες, οὐ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι καταβάλλειν, ἐς τοιάδε πρήγματα ἐσβλέψας,

Ἀλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος ″ χρυσαόρου ἱερὸν ἀκτὴν γρ. χρυσάορου
Νηυσὶ γεφυρώσωσι, καὶ εἰναλίην Κυνόσουραν,
Ἐλπίδι μαινομένῃ λιπαρὰς πέρσαντες Ἀθήνας,
Δῖα δίκη σβέσσει κρατερὸν κόρον ὕβριος υἱὸν,
Δεινὸν μαιμώοντα, δοκεῦντ' ἀνὰ πάντα πυθέσθαι.
Χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίξεται, αἵματι δ' Ἄρης
Πόντον φοινίξει· τότ' ἐλεύθερον Ἑλλάδος ἦμαρ
Εὐρύοπα Κρονίδης ἐπάγει, καὶ πότνια Νίκη.

1 Alios servarent, alios interim.

ἐς τοιαῦτα μὲν καὶ οὕτω ἐναργέως λέγοντι Βάκιδι ἀντιλογίης χρησμῶν πέρι, οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμέω, οὔτε παρ' ἄλλων ἐνδέκομαι. Τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγίνετο ὠθισμὸς λόγων πολλός. ᾔδεσαν δὲ οὔκω ὅτι σφέας περιεκυκλοῦντο τῇσι νηυσὶ οἱ βάρβαροι· ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἡμέρης ὥρων αὐτοὺς τεταγμένους, ἐδόκεον κατὰ χώρην εἶναι. Συνεστηκότων δὲ τῶν στρατηγῶν, ἐξ Αἰγίνης διέβη Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου. τὸν ἐγὼ νενόμικα, πυνθανόμενος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἄριστον ἄνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήνῃσι καὶ δικαιότατον. οὗτος ὡνὴρ στὰς ἐπὶ τὸ συνέδριον, ἐξεκαλέετο Θεμιστοκλέα, ἐόντα μὲν ἑωϋτῷ οὐ φίλον, ἐχθρὸν δὲ τὰ μάλιστα. ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῶν παρεόντων κακῶν, λήθην ἐκείνων ποιεύμενος ἐξεκαλέετο, θέλων αὐτῷ συμμῖξαι. προακηκόεε δὲ ὅτι σπεύδοιεν οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἰσθμόν. ὡς δὲ ἐξῆλθέ οἱ Θεμιστοκλέης, ἔλεγε
“Ἀριστείδης τάδε, Ἡμέας στασιάζειν χρεών
“ἐστι ἔν τε τῷ ἄλλῳ καιρῷ, καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε,
“περὶ τοῦ ὁκότερος ἡμέων πλέω ἀγαθὰ τὴν
πατρίδα ἐργάσεται. λέγω δὲ ὅτι ἴσον ἐστὶ πολλά
“τε καὶ ὀλίγα λέγειν περὶ ἀποπλόου τοῦ ἐνθεῦ-
“τεν Πελοποννησίοισι. ἐγὼ γὰρ αὐτόπτης τοι
“λέγω γενόμενος, ὅτι νῦν, οὐδ' ἢν θέλωσι
“Κορίνθιοί τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἷοί τε ἔ-
“σονται ἐκπλῶσαι. περιεχόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν
“πολεμίων κύκλῳ· ἀλλ' ἐσελθών σφι ταῦτα
σήμηνον. Ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, Κάρτα
“τε χρηστὰ διακελεύεαι, καὶ εὖ ἤγγειλας.
“τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδεόμην γενέσθαι, αὐτὸς αὐτόπτης
“γενόμενος, ἥκεις. ἴσθι γὰρ ἐξ ἐμέο τὰ ποι-
“εύμενα ὑπὸ Μήδων. ἔδεε γὰρ ὅτε οὐκ ἑκόντες
“ἔθελον ἐς μάχην κατίστασθαι οἱ Ἕλληνες,
“ἀέκοντας παραστήσασθαι. σὺ δὲ, ἐπείπερ ἥκεις
“χρηστὰ ἀπαγγέλλων, αὐτός σφι ἄγγειλον.
309 “ἢν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ λέγω δόξω πλάσας λέγειν,
“καὶ οὐ πείσω, ὡς οὐ ποιεύντων τῶν βαρβάρων
“ταῦτα. ἀλλά σφι σήμηνον αὐτὸς παρελθὼν
“ὡς ἔχει. ἐπεὰν δὲ σημήνῃς, ἢν μὲν πείθων-
“ται, ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα· ἢν δὲ αὐτοῖ-
“σι μὴ πιστὰ γένηται, ὁμοῖον ἡμῖν ἔσται. οὐ
“γὰρ ἔτι διαδρήσονται, εἴπερ περιεχόμεθα
πανταχόθεν, ὡς σὺ λέγεις. Ταῦτα ἔλεγε παρελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε

Quum ita evidenter in his à Bacide dicatur, profecto neque ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere, neque ab aliis dici sustineam. Porro inter LXXVIII
duces qui in Salamine erant ingens conflatus est tumultus, nondum scientes à barbarorum navibus se circumveniri: ubi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Quibus congrega- LXXIX
tis, applicuit ex Ægina Aristides Lysimachi filius, Atheniensis quidem, sed in exilium à populo ejectus, quem ego (ut ejus mores accepi) virum optimum Athenis atque justissimum censui. Hic vir concilio assistens, Themistoclem evocavit, non amicum sibi, sed in primis inimicum: verum præ magnitudine præsentium malorum oblitus simultatum, evocavit hominem colloquendi gratia. præsenserat enim Peloponnenses maturare ad Isthmum classem reducere. Qui, quum prodisset Themistocles, ad eum inquit, Nos & alio tempore & hoc ipso contendere debemus inter nos hac de re, uter nostrûm de patria præclarius mereatur. te vero certiorem facio, peræque esse Peloponnensibus multa verba facere ac pauca de abducendis hinc navibus. Ego enim tibi quod ipsemet vidi, refero: nunc, ne si velint quidem, Corinthios atque ipsum Eurybiadem enavigare posse, quoniam circumdati ab hostibus undique sumus: quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respondens Themistocles, LXXX
Utilia sane, inquit, jubes, bonũ afferens nuncium. Nam quod ego precabar ut fieret, id ipse tu conspicatus fieri, venisti nunciatum. [1] ut enim scias, quæ fiunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus facto fuit ut Græci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inviti. Tu vero, quandoquidem utilia nunciatum venisti, per teipsum, nunciato. Quoniam si ego retulero, videbor rem commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non hoc agentibus barbaris. Itaque tute ingressus, uti res habet ipse referas. Quod ubi feceris, si tibi fidem habebunt, optime habet: sin minus, perinde nobis erit. neque enim si undique circumdati sumus, ut tu ais, amplius idefugient. Aristides conciliũ introgres- LXXXI
sus, eadem retulit, dicens se ex Ægina

---

1 Scito enim quæ à Medis fiunt, à me profecta esse.

venisse, & ægre elapsum, latendo stationem hostium. Omnem enim classem Græcorum, à Xerxis classe circumventam: ideoque hortari se ut ad defensionem sui illi sese præpararent. Hæc loquutus Aristides, retro abiit. Rursus autem inter duces altercatio orta, plerisque eorum fidem nuncio non ha-
LXXXII bentibus. Quibus non credentibus advenit triremis transfuga virorum Teniorum, cui præerat Panætius Sosimenis filius, quæ omnem veritatem attulit. Cujus facti nomine Tenii in tripode qui Delphis dedicatus est, inter eos qui barbarum debellarunt, scripti fuere. Ex hac autem navi quæ ad Salaminem & altera quæ ad Artemisium transfugit, expleta est Græcorum classis trecentarum & octoginta navium. duæ nanque prius ad explendum nume-
LXXXIII rum defuerant naves. Græci, ubi eis verba Teniorum fecerunt fidem, sese apparaverunt tanquam dimicaturi. Et sub diluculum, quum propugnatorum cœtum fecissent, Themistocles ex omnibus quæ expedirent præcipiebat: cujus orationis summa erat, meliorum cum pejoribus comparatio, quæcunque in hominis natura atque industria existunt, exhortatus ut meliora eligerent. Ubi peroravit, jussit illos ingredi naves. quibus ingressis, rediit ad Æginа triremis quæ profecta ad Æacidas erat, moxque omnes naves Græci solve-
LXXXIV runt. In quos moventes continuo barbari sunt invecti. Ibi cæteri quidem Græci [1] quum inhiberent remos, cessimque irent, Aminias Palleneus vir Atheniensis, evectus navi in hostilem incurrit: cui implicitus quum hæreret, nec abstrahi posset, ita cæteri venientes auxilio conserti sunt. Hunc in modum aiunt Athenienses extitisse initium pugnæ: Æginetæ vero, navem quæ ad Æacidas abierat fecisse initium. Quanquam etiam hoc refertur, simulacrum mulieris fuisse eis oblatum: & quum apparuisset, ita illos exhortatum ut omnis Græcorum exercitus exaudierit: sed prius his verbis convitiatum, [2] O dæmo-
LXXXV nii, quousque remos inhibebitis? Cæterum adversus Athenienses instructi erant Phœnices. nam hi cornu tenebant quod ab Eleusinem occidentemque vergebat. Adversus Lacedæmonios instructi erant Jones. hi autem cornu tenebant quod ad auroram spectabat

ἥκειν, καὶ μόγις ἐκπλῶσαι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας. περιέχεσθαι γὰρ πᾶν τὸ στρατόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω. παραρτέεσθαί τε συνεβούλευε, ὡς ἀλεξησομένους. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα εἴπας, μετεστήκεε· τῶν δὲ αὖτις ἐγίνετο λόγων ἀμφισβητησίη. οἱ πλεῦνες γὰρ τῶν στρατηγῶν οὐκ ἐπείθοντο τὰ ἐξαγγελθέντα. Ἀπιστεόντων δὲ τουτέων, ἧκε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων αὐτομολέουσα, τῆς ἦρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμένεος, ἥπερ δὴ ἔφερε τὴν ἀληθηίην πᾶσαν. Διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν Τήνιοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα, ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον κατελοῦσι. σὺν δὲ ὦν ταύτῃ τῇ νηῒ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς Σαλαμῖνα, καὶ τῇ πρότερον ἐπ' Ἀρτεμίσιον τῇ Λημνίῃ, ἐξεπληροῦτο τὸ ναυτικὸν τοῖσι Ἕλλησι ἐς τὰς ὀγδώκοντα καὶ τριηκοσίας νῆας. δύο γὰρ δὴ νηῶν τότε κατέδεε ἐς τὸν ἀριθμόν. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν τῶν Τηνίων ῥήματα, παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες. ἠώς τε διέφαινε, καὶ οἳ σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιησάμενοι· προηγόρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλέης, τὰ δὲ ἔπεα ἦν πάντα κρέσσω τοῖσι ἥσσοσι ἀντιτιθέμενα. ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσι καὶ καταστάσι ἐγγίνεται, παραινέσας δὴ τουτέων τὰ κρέσσω αἱρέεσθαι, καὶ καταπλέξας τὴν ῥῆσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νῆας. καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἧκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης, ἣ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε. ἐνθαῦτα ἀνῆγον τὰς νῆας ἁπάσας οἱ Ἕλληνες. Ἀναγομένοισι δέ σφι, αὐτίκα ἐπεκέατο οἱ βάρβαροι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ πρύμνην ἀνεκρούοντο, καὶ ὤκελον τὰς νῆας. Ἀμεινίης δὲ Παλληνεὺς, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἐξαναχθεὶς, νηῒ ἐμβάλλει. συμπλακείσης δὲ τῆς νηὸς, καὶ οὐ δυναμένων ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέοντες συνέμισγον. Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι τῆς ναυμαχίης τὴν ἀρχήν· Αἰγινῆται δὲ, τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἴγιναν, ταύτην εἶναι τὴν ἄρξασαν. λέγεται δὲ καὶ τάδε, ὡς φάσμα σφι γυναικὸς ἐφάνη· φανεῖσαν δὲ διακελεύσασθαι, ὥστε καὶ ἅπαν ἀκοῦσαι τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· ὀνειδίσασαν πρότερον τάδε· "Ὦ δαιμόνιοι, μέχρι κόσου ἔτι πρύμνην ἀνακρούεσθε; Κατὰ μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες· οὗτοι γὰρ εἶχον τὸ πρὸς Ἐλευσῖνός τε καὶ ἑσπέρης κέρας. κατὰ δὲ Λακεδαιμονίους, Ἴωνες· οὗτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἠῶ τε

1 Quum in puppim inhiberent ut appulsuri. *Bud.* 2 O miseri,

καὶ τὸ

καὶ τὸν Πειραιέα. ἐθελοκάκεον μέντοι αὐτέων, κατὰ τὰς Θεμιστοκλέος ἐντολάς, ὀλίγοι, οἱ δὲ πλεῦνες, οὔ. ἔχω μέν νυν συχνῶν οὐνόματα τριηράρχων καταλέξαι, τῶν νῆας Ἑλληνίδας ἑλόντων. χρήσομαι δὲ αὐτοῖσι οὐδέν, πλὴν Θεομήστορός τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος, καὶ Φυλάκου τοῦ Ἱστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. τοῦδε εἵνεκα μέμνημαι τούτων μούνων, ὅτι Θεομήστωρ μὲν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Σάμου ἐτυράννευσε, καταστησάντων τῶν Περσέων· Φύλακος δέ, εὐεργέτης βασιλῆος ἀνεγράφη, καὶ χώρῃ οἱ ἐδωρήθη πολλή. οἱ δ' εὐεργέται τοῦ βασιλῆος, ὀροσάγγαι καλέονται Περσιστί. περὶ μέν νυν τούτους οὕτω εἶχε. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν νεῶν ἐν τῇ Σαλαμῖνι ἐκεραΐζετο, αἱ μέν, ὑπ' Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι, αἱ δέ, ὑπὸ Αἰγινητέων. ἅτε γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων κατὰ τάξιν, τῶν δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι, οὔτε σὺν νόῳ ποιεόντων οὐδέν, ἔμελλε τοιοῦτό σφι συνοίσεσθαι οἷόνπερ ἀπέβη. καίτοι ἦσάν γε καὶ ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην μακρῷ ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν, ἢ πρὸς Εὐβοίῃ, πᾶς τις προθυμεόμενος καὶ δειμαίνων Ξέρξην· ἐδόκεέ τε ἕκαστος ἑωυτὸν θεήσεσθαι βασι-
310 λῆα. Κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους, οὐκ ἔχω μετεξετέρους εἰπεῖν ἀτρεκέως, ὡς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἠγωνίζοντο· κατὰ δὲ Ἀρτεμισίην τάδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν εὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι παρὰ βασιλῆϊ. ἐπεὶ γὰρ ἐς θόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασιλῆος πρήγματα, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἡ νηῦς ἡ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀττικῆς. καὶ ἣ οὐκ ἔχουσα διαφυγέειν, (ἔμπροσθεν γὰρ αὐτῆς ἦσαν ἄλλαι νέες φίλιαι, ἡ δὲ αὐτῆς πρὸς τῶν πολεμίων μάλιστα ἐτύγχανε ἐοῦσα) ἔδοξέ οἱ τόδε ποιῆσαι, τὸ καὶ συνήνεικε ποιησάσῃ. διωκομένη γὰρ ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς, φέρουσα ἐνέβαλε νηῒ φιλίῃ, ἀνδρῶν τε Καλυνδέων, καὶ αὐτοῦ ἐπιπλέοντος τοῦ Καλυνδέων βασιλῆος Δαμασιθύμου. εἰ μὲν καί τι νεῖκος πρὸς αὐτὸν ἐγεγόνεε ἔτι περὶ Ἑλλήσποντον ἐόντων, οὐ μέντοι ἔχω γε εἰπεῖν, οὔτε εἰ ἐκ προνοίης αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ συνεκύρησε ἡ τῶν Καλυνδέων κατὰ τύχην παραπεσοῦσα νηῦς. ὡς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσε, εὐτυχίῃ χρησαμένη, διπλᾶ ἑωυτὴν ἀγαθὰ ἐργάσατο. ὅ, τι γὰρ τῆς Ἀττικῆς νηὸς τριήραρχος, ὡς εἶδέ μιν ἐμβάλλουσαν νηῒ ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νέα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα εἶναι, ἢ αὐτομολέειν ἐκ τῶν βαρβάρων, καὶ αὐ-

& Pireum: quorum pauci admonitu Themistoclis de industria ignaviter agebant, plerique minime. Enimvero complurium trierarchorum nomina commemorare possem, qui Græcas naves expugnavere: sed neminem nominabo præter Theomestorem Androdamantis filium, & Phylacon Histiæi filium, ambos Samios. quorum duntaxat ideo mentionem facio, quod Theomestor ob hanc navatam operam à Persis tyrannus Sami sit creatus: Phylacus inter bene de rege meritos adscriptus sit, & multo tractu soli donatus. Bene meriti autem de rege, Persica lingua Orosangæ vocantur. De his LXXXVI
quidem ita res habet: Multitudo autem regiarum navium ad Salaminem expugnabatur, partim ab Atheniensibus corrupta, partim ab Æginetis, utpote Græcis servato ordine ac loco certantibus, barbaris & incomposite & inconsulte agentibus: ut non ab re fuerit talem eis rem contingere qualis contigit. quanquam eo die fuerunt atque extiterunt longe seipsis præstantiores, & quàm ad EUbœam extiterant, pro se quisque adnitentes, ac Xerxem reformidantes, quod ab eo se singuli con- LXXXVII
spici arbitrabantur. Et de aliis quidem vel barbarorum vel Græcorum singulatim, quomodo dimicaverint, non possum pro comperto referre, Circa Artemisiam vero hoc rei gestum, ex quo impensius illa regi commendata est: Posteaquam regiæ res in multum tumultuationis devenerant, hoc interim tempore Artemisia, quum navem suam Artica insequeretur, nullum habens effugium, quia ante ipsam naves amicorum, sua vero proxima hosti erat, hoc sibi putavit faciendum, quod & fecisse profuit. nam ut fugiebat Atticam navem, in navem sociam, quæ erat virorum Calyndensium impegit, quaque rex Calyndensium Damasithymus vehebatur. Cum quo etsi huic jam inde quum essent in Hellesponto, contentio intercesserat, tamen incertum an consulto id fecerit, an fortuito navis Calyndensium oblata fuerit. Eam Artemisia ubi incurrit pariter ac demersit, prospero casu usa & duplex hinc sibi bonum est adepta. nam trierarchus Atticæ navis eam conspicatus incurrisse barbarorum virorum navem, existimans hanc Artemisiæ navem aut Græcam esse, aut è barbaris profugisse, & à Græ-

cis pugnare, ab hac ad alias se convertit.

LXXXVIII Ita ex hoc facto contigit Artemisiæ tum ut exitium evitaret, tum ut è malo opere præcipue se probatam apud Xerxem redderet. siquidem fertur, quum rex spectans animadvertisset hanc navem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse, Cernis Artemisiam domine, ut bene prœliatur, utque navem hostilem depressit? Et regem interrogasse nunquid vere id opus Artemisiæ esset: & illos, utpote qui plane nossent insigne navis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam navem quæ corrupta esset, hostilem fuisse. nam præter cætera quæ mulieri (ut dictum est) prospere cesserunt, hoc quoque accessit, quod è navi Calyndensi nemo servatus est qui existeret accusator. Unde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur dixisse, Viri quidem extiterunt mihi fœminæ.

LXXXIX fœminæ autem, viri. Hæc aiunt dixisse Xerxem. In eo prœlio cum alii multi & illustres viri tam Persarum Medorumque quàm aliorum sociorum occubuere, tum vero dux Ariabignes Darii filius Xerxisque frater: è Græcis pauci. quippe qui gnari natandi, ubi suæ naves corruptæ erant, nec in pugna peribant, ad Salaminem enatabant. cujus rei quia imperiti erant barbarorum plerique, in mari periere. Postequam autem eorum primæ naves in fugam versæ sunt, tum vero plurimæ corrumpebantur. nam quæ in posterioribus locatæ erant, dum earum propugnatores conarentur præterire, ut & ipsi aliquam

XC operam 1 regi navarent, undique in suorum naves incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum est, ut quidam Phœnices quorum naves corruptæ fuerant, regem adeuntes, insimulaverint Jones tanquam proditores, quod propter eos naves amissæ essent. unde id contigit, non ut Jonum duces interficerentur, sed ut ii Phœnices qui illos insimulabant, 2 eam acciperent mercedem. Etenim illis adhuc ea loquentibus, Samothracia navis Atticæ impacta, eam demersit: & in hanc Æginetica impulsa ipsam depressit. Verum Samothraces, ut qui jaculatores essent, epibatas navis quæ suam depresserat, jaculorum ictibus excusserunt, eorumque conscensa navi potiti sunt.

τοῖσι ἀμύνειν, ἀποστρέψας, πρὸς ἄλλας ἐτράπετο. Τοῦτο μὲν, τοιοῦτο αὐτῇ συνήνεικε γενέσθαι διαφυγέειν τε καὶ μὴ ἀπολέσθαι· τοῦτο δὲ συνέβη ὥστε κακὸν ἐργασαμένην, ἀπὸ τούτων αὐτὴν μάλιστα εὐδοκιμῆσαι παρὰ Ξέρξῃ. λέγεται γὰρ, βασιλέα θηεύμενον, μαθεῖν τὴν νέα ἐμβαλοῦσαν, καὶ δή τινα εἶπαι τῶν παρεόντων, "Δέσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμισίην ὡς εὖ ἀ-"γωνίζεται, καὶ νέα τῶν πολεμίων κατέδυσε; καὶ τὸν ἐπείρεσθαι εἰ ἀληθέως ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον. καὶ τοὺς φάναι, σαφέως τὸ ἐπίσημον τῆς νηὸς ἐπισταμένους. τὴν δὲ διαφθαρεῖσαν ἠπιστέατο εἶναι πολεμίην. τά τε γὰρ ἄλλα, ὡς εἴρηται, αὐτῇ συνήνεικε ἐς εὐτυχίην γενόμενα, καὶ τὸ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νηὸς μηδένα ἀποσωθέντα κατήγορον γενέσθαι. Ξέρξην "δὲ εἶπαι λέγεται πρὸς τὰ φραζόμενα, Οἱ μὲν "ἄνδρες, γεγόνασί μοι γυναῖκες· αἱ δὲ γυναῖκες, ἄνδρες. ταῦτα μὲν Ξέρξην φασὶ εἶπαι. Ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ, ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγνης ὁ Δαρείου, Ξέρξεω ἐὼν ἀδελφεός· ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοί τε καὶ ὀνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· ὀλίγοι δέ τινες καὶ Ἑλλήνων. ἅτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, τοῖσι αἱ νέες διεφθείροντο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύμενοι, ἐς τὴν Σαλαμῖνα διένεον. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ ἐπιστάμενοι. ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλεῖσται διεφθείροντο. οἱ γὰρ ὄπισθε τεταγμένοι, ἐς τὸ ἔμπροσθε τῇσι νηυσὶ παριέναι πειρώμενοι, ὡς ἀποδεξόμενοί τι καὶ αὐτοὶ ἔργον βασιλέϊ, τῇσι σφετέρῃσι νηυσὶ φευγούσῃσι περιέπιπτον. Ἐγένετο δὲ καὶ τόδε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ. τῶν τινες Φοίνικες, τῶν αἱ νέες διεφθαρέατο, ἐλθόντες παρὰ βασιλέα, διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὡς δι' ἐκείνους ἀπολοίατο αἱ νέες, ὡς προδόντων. συνήνεικε ὦν οὕτω, ὥστε Ἰώνων τε τοὺς στρατηγοὺς μὴ ἀπολέσθαι, Φοινίκων τε τοὺς διαβάλλοντας, λαβεῖν τοιοῦτον μισθόν. ἔτι τούτων ταῦτα λεγόντων, ἐνέβαλε νηῒ Ἀττικῇ Σαμοθρηΐκη νηῦς. ἥ τε δὴ Ἀττικὴ κατεδύετο, καὶ ἐπιφερομένη Αἰγινέη νηῦς κατέδυσε τῶν Σαμοθρηΐκων τὴν νέα· ἅτε δὴ ἐόντες ἀκοντισταὶ οἱ Σαμοθρηΐκες, τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάσης νηὸς βάλλοντες ἀπήρραξαν, καὶ ἀπέβησάν τε καὶ ἔσχον αὐτήν.

τῶν Φοινίκων

1 In regis conspectu navarent. 2 Talem mercedem acciperent. *id est, quas pœnas volebant dare Iones, ipsi eas darent.*

ταῦτα

ταῦτα γενόμενα, τοὺς Ἴωνας ἐρρύσατο. ὡς γὰρ εἶδε σφέας Ξέρξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοίνικας, οἷα ὑπερλυπεόμενός τε καὶ πάντας αἰτιώμενος· καί σφεων ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποταμεῖν, ἵνα μὴ αὐτοὶ κακοὶ γενόμενοι, τοὺς ἀμείνονας διαβάλλωσι. ὅκως γάρ τινα ἴδοι Ξέρξης τῶν ἑωϋτοῦ ἔργον τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίῃ, 311 κατήμενος ὑπὸ τῷ ὄρεϊ τῷ ἀντίον Σαλαμῖνος, τὸ καλέεται Αἰγάλεως, ἀνεπυνθάνετο τὸν ποιήσαντα. καὶ οἱ γραμματισταὶ ἀνέγραφον πατρόθεν τὸν τριήραρχον καὶ τὴν πόλιν. πρὸς δέ τι καὶ προσεβάλετο φίλος ἐὼν Ἀριαράμνης ἀνὴρ Πέρσης παρεὼν τούτου τοῦ Φοινικηΐου πάθεος. Οἱ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐτράποντο. τῶν δὲ βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων, καὶ ἐκπλεόντων πρὸς τὸ Φάληρον, Αἰγινῆται ὑποστάντες ἐν τῷ πορθμῷ, ἔργα ἀπεδέξαντο λόγου ἄξια. οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ ἐκεράϊζον τάς τε ἀντισταμένας καὶ τὰς φευγούσας τῶν νεῶν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκπλεούσας· ὅκως δέ τινες τοὺς Ἀθηναίους διαφύγοιεν, φερόμενοι ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Αἰγινήτας. Ἐνθαῦτα συνεκύρεον νέες ἥ τε Θεμιστοκλέος διώκουσα νῆα, καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κριοῦ, ἀνδρὸς Αἰγινήτεω, νηῒ ἐμβαλοῦσα Σιδωνίῃ· ἥπερ εἷλε τὴν προφυλάσσουσαν ἐπὶ Σκιάθῳ τὴν Αἰγιναίην, ἐπ᾽ ἧς ἔπλεε Πυθέης ὁ Ἰσχένου· τὸν οἱ Πέρσαι κατακοπέντα, ἀρετῆς εἵνεκα εἶχον ἐν τῇ νηῒ ἐκπαγλεόμενοι. τὸν δὴ περιάγουσα ἅμα τοῖσι Πέρσῃσι ἥλω νηῦς ἡ Σιδωνίη, ὥστε Πυθέην οὕτω σωθῆναι ἐς Αἴγιναν. ὡς δὲ ἐσεῖδε τὴν νῆα τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολύκριτος, ἔγνω, τὸ σημήϊον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος· καὶ βώσας τὸν Θεμιστοκλέα, ἐπεκερτόμησε, ἐς τῶν Αἰγινητέων τὸν μηδισμὸν ὀνειδίζων. ταῦτα μέν νυν νηῒ ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς Θεμιστοκλέα. Οἱ δὲ βάρβαροι, τῶν αἱ νέες περιεγένοντο, φεύγοντες, ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων ἄριστα Αἰγινῆται· ἐπὶ δὲ, Ἀθηναῖοι. ἀνδρῶν δὲ, Πολύκριτός τε ὁ Αἰγινήτης, καὶ Ἀθηναῖος Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος, καὶ Ἀμεινίης Παλληνεύς· ὃς καὶ Ἀρτεμισίην " ἀπεδίωξε. εἰ μέν νυν ἔμαθε ὅτι ἐν ταύτῃ πλώοι ἡ Ἀρτεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρότερον ἢ εἷλέ μιν, ἢ καὶ αὐτὸς ἥλω. τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι παρεκεκέλευστο· πρὸς δὲ, καὶ ἄεθλον ἔκειτο

γρ. ἐπεδίωξε.

quod factum Jones liberavit. Nam Xerxes ubi id egregium facinus Jonum aspexit, conversus ad Phœnices, ut erat supramodum mæstus, & omnes arguens, jussit eorum capita præcidi, ne, quum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties enim suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est eregione Salaminis, nomine Ægaleo, & scribæ trierarchum illum à familia & urbe scripto annotabant. Quinetiã cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes vir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœni- XCI ces se convertebant : barbaris autem in fugam versis, & ad Phalerum elabentibus, Æginetæ in freto subsistentes operam memoratu dignam ediderunt. nam Athenienses quidem in tumultuatione naves sibi obsistentes fugientesque expugnabant , Æginetæ vero eas quæ elabebantur : & quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Æginetas incidebat. Quum interim XCII conflixerunt naves duæ, una Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, viri Æginetæ, dum navem Sidoniam invadit, illam videlicet quæ speculatoriam in Sciatho Ægineticam ceperat, qua vehebatur Pytheas [1] Ischeni filius : quem Persæ seminecem plagis, tamen admiratione virtutis servatum in navi habebant. Sidonia quæ hunc circumferebat navis, una cum Persis est intercepta, ut Pytheas ita so- XCV spes rediret in Æginam. Polycritus ubi inspexit Atticam navem, agnito signo navis imperatoriæ, inclamans Themistoclem, jocatus est, exprobrans Æginetis quod cum Medis sentirent. Hoc Polycritus sua navi incurrens, CXIII in Themistoclem jaculatus est. Barbari autem quorum naves supererant, fuga se proripuerunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna navali è Græcis optime audierunt Æginetæ, secundo loco Athenienses: è viris, Polycritus Ægineta : Atheniensesque, EUmenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insequutus, non prius desiturus quam aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea navi vehi animadvertisset. quippe trierarchis Atheniensium præceptum erat ut eam caperent, propositumque præmium

1 *Supra, pag.* 444. Ischenoi fil. *Sed ibidem male* Pythius.

decem

decem millium drachmarum ei qui vivam cepisset. Indigne enim ferebant mulierem adversus Athenas militare. At illa (ut antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alii quorum naves incolumes in Phalerum evaserunt.

XCIV Adimantum autem Corinthiorum ducem Athenienses ferunt statim inter initia concursus navium expavefactum atque perterritum sublatis velis fugæ se dedisse: Corinthiosque, inspecta fuga navis imperatoriæ, itidem abiisse: & quum fugiendo venissent ad templum Minervæ Sciradis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem divina cum pompa: quem quisnam misisset quum non constaret, scirentque neminem suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id conjectasse rem divinam esse: & eos qui in celoce erant, ubi propiores fuerunt, ita loquutos fuisse, Adimante, tu quidem conversis in fugam navibus abscedere vis Græcorum proditor: at illi quantum votis conceperunt, victores hostium evadent. Et quum his verbis fidem non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse, [1] ipsos posse pro obsidibus ductos mortem obire nisi constaret Græcos esse victores. Ita conversa navi Adimantum cum cæteris ad classem suorum, re jam ab aliis navata, venisse. Hic de illis apud Athenienses rumor extitit, quod ipsi Corinthii negant, seque inter primos pugnatores extitisse affirmant. pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia.

XCV Aristides autem Lysimachi filius, vir Atheniensis, cujus paulo ante ut viri optimi mentionem feci, per eum tumultum qui circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis armatorum qui ad litus Salaminis locati erant sumptis, genere Atheniensibus, & in Psyttaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula erant interemit.

XCVI Defuncti navali pugna Græci, reductis in Salaminem navibus, potiti sunt naufragiis quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quod sperarent, regem iis quæ sibi reliquæ erant navibus usurum. Porro naufragiorum pleraque ventus zephyrus asportavit in oram Atticæ, nomine Coliadem: ut impletum sit omne oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam navalem pertinent faciens mentionem, tum vero de naufragiis illuc evectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictum, ac redditum

μυρίας δραχμὰς, ὃς ἄν μιν ζωὴν ἕλῃ. δεινὸν γάρ τι ἐποιεῦντο γυναῖκα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεύεσθαι. αὕτη μὲν δὴ (ὡς πρότερον εἴρηται) διέφυγε. ἦσαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν αἱ νῆες περιεγεγόνεσαν ἐν τῷ Φαλήρῳ. Ἀδείμαντον δὲ τὸν Κορίνθιον στρατηγὸν λέγουσι Ἀθηναῖοι, αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ὡς συνέμισγον αἱ νῆες, ἐκπλαγέντα τε καὶ ὑπερδείσαντα, τὰ ἱστία ἀειράμενον, οἴχεσθαι φεύγοντα. ἰδόντας δὲ τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύγουσαν, ὡσαύτως οἴχεσθαι. ὡς δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς Σαλαμινίης κατὰ τὸ ἱρὸν Ἀθηναίης Σκιράδος, περιπίπτειν σφι κέλητα θείῃ πομπῇ· τὸν οὔτε πέμψαντα φανῆναι οὐδένα, οὔτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδόσι προσφέρεσθαι τοῖσι Κορινθίοισι. τῇδε δὲ συμβάλλονται εἶναι θεῖον τὸ πρῆγμα· ὡς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι τῶν νεῶν "τοὺς ἀπὸ τοῦ κέλητος, λέγειν τάδε, Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς νέας, ἐς φυγὴν ὥρμησαι καταπροδοὺς τοὺς Ἕλληνας. οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἠρῶντο ἐπικρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν. ταῦτα λεγόντων, ἀπιστέειν γὰρ τὸν Ἀδείμαντον, αὖτις τάδε λέγειν· ὡς αὐτοὶ οἷοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὅμηροι ἀποθνήσκειν, ἢν μὴ νικῶντες φαίνωνται οἱ Ἕλληνες. οὕτω δὴ ἀποστρέψαντες τὴν νέα, αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἐπ' ἐξειργασμένοισι ἐλθεῖν ἐς τὸ στρατόπεδον. τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων. οὐ μέντοι αὐτοί γε Κορίνθιοι ὁμολογέουσι, ἀλλ' ἐν πρώτοισι σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι. μαρτυρεῖ δέ σφι καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς. Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τοῦ καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων ἐμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνα γενομένῳ τάδε ἐποίεε· παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὁπλιτέων, οἳ παρατετάχατο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμινίης χώρης, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ψυττάλειαν νῆσον ἀπέβησε ἄγων. οἳ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησῖδι ταύτῃ κατεφόνευσαν πάντας. Ὡς δὲ ἡ ναυμαχίη διελέλυτο, κατειρύσαντες ἐς τὴν Σαλαμῖνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε ἔτι ἐόντα, ἕτοιμοι ἦσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίην, ἐλπίζοντες τῇσι περιεούσῃσι νηυσὶ ἔτι χρήσεσθαι βασιλῆα. τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ὁ ἄνεμος ζέφυρος, ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἠιόνα τὴν καλεομένην Κωλιάδα. ὥστε ἀποπλῆσαι τὸν χρησμόν, τόν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημένον Βάκιδι καὶ Μουσαίῳ, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰ ναυήγια τὰ ταύτῃ ἐξενειχθέντα τὸ εἰρημένον πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐν χρησμῷ, 312

γρ. ἐπεμνήσθην

1 Se tales esse qui vellent obsides duci ac morte plecti nisi victores comperirentur Græci. *Vel, Se in animo esse. Q. d. Se paratos esse ad &c.*

Λυσιστράτῳ Ἀθηναίῳ ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθεε πάντας τοὺς Ἕλληνας,

Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φρίξουσι.

τοῦτο δὲ ἔμελλε ἀπελάσαντος βασιλῆος ἔσεσθαι. Ξέρξης δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δείσας μή τις τῶν Ἰώνων ὑποθῆται τοῖσι Ἕλλησι ἢ αὐτοὶ νοήσωσι πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, λύσοντες τὰς γεφύρας, καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέσθαι κινδυνεύσῃ, δρησμὸν ἐβούλευε. θέλων δὲ μὴ ἐπίδηλος εἶναι μήτε τοῖσι Ἕλλησι μήτε τοῖσι ἑωυτοῦ, ἐς τὴν Σαλαμῖνα χῶμα ἐπειρᾶτο διαχοῦν. γαυλούς τε Φοινικηΐους συνέδεε, ἵνα ἀντί τε σχεδίης ἔωσι καὶ τείχεος, ἀρτέετό τε ἐς πόλεμον, ὡς ναυμαχίην ἄλλην ποιησόμενος. ὁρέοντες δέ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρήσσοντα, εὖ ἠπιστέατο ὡς ἐκ παντὸς νόου παρεσκεύασται μένων πολεμήσειν. Μαρδόνιον δ' οὐδὲν τουτέων ἐλάνθανε, ὡς μάλιστα ἔμπειρον ἐόντα τῆς ἐκείνου διανοίης. ταῦτά τε ἅμα Ξέρξης ἐποίεε, καὶ ἔπεμπε ἐς Πέρσας ἀγγελέοντα τὴν παρεοῦσάν σφι συμφορήν. Τουτέων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐστὶ οὐδὲν ὅ, τι θᾶσσον παραγίνεται θνητὸν ἐόν· οὕτω τοῖσι Πέρσῃσι ἐξεύρηται τοῦτο. λέγουσι γὰρ ὡς ὁσέων ἂν ἡμερέων ἡ πᾶσα ὁδὸς, τοσοῦτοι ἵπποι τε καὶ ἄνδρες διεστᾶσι κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἑκάστην τεταγμένοι· τοὺς οὔτε νιφετὸς, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμα, οὐ νὺξ εἴργει μὴ οὐ κατανύσαι τὸν προκείμενον ἑωυτῷ δρόμον τὴν ταχίστην. ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμὼν παραδιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ δεύτερος, τῷ τρίτῳ· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἤδη κατ' ἄλλον διεξέρχεται παραδιδόμενα, κατάπερ Ἕλλησι ἡ λαμπαδηφορίη, τὴν τῷ Ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι. τοῦτο τὸ δράμημα τῶν ἵππων καλέουσι Πέρσαι ἀγγαρήϊον. Ἡ μὲν δὴ πρώτη ἐς Σοῦσα ἀγγελίη ἀπικομένη, ὡς ἔχοι Ἀθήνας Ξέρξης, ἔτερψε οὕτω δή τι Περσέων τοὺς ὑπολειφθέντας, ὡς τάς τε ὁδοὺς " μυρσίνῃσι πάσας ἐστόρεσαν, καὶ ἐθυμίων θυμιήματα· καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἐν θυσίῃσί τε καὶ εὐπαθείῃσι· ἡ δὲ δευτέρη σφι ἀγγελίη ἐπεξελθοῦσα συνέχεε οὕτω, ὥστε τοὺς κιθῶνας κατερρήξαντο πάντες, βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρέωντο ἀπλέτῳ, Μαρδόνιον ἐν " αἰτίῃ τιθέντες. οὐκ οὕτω δὲ περὶ τῶν νηῶν ἀχθόμενοι ταῦτα οἱ Πέρσαι ἐποίευν, ὡς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δειμαίνοντες. καὶ περὶ Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα μεταξὺ χρόνον γινόμενον, μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτός σφεας ἀπικόμενος ἔπαυσε. Μαρδόνιος δὲ, ὁρέων μὲν Ξέρξην συμφορὴν μεγάλην ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιεύμενον, ὑποπτεύων δὲ αὐτὸν δρησμὸν βουλεύειν ἐκ τῶν Ἀθηνέων, φροντίσας πρὸς ἑωυτὸν ὡς δώσει δίκην, ἀναγνώσας βασιλέα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,

γρ. μυρσίνῃ

γρ. αἰτίῃσι

Lysistrato Atheniensi, viro sortilego, quod omnes Græcos latuerat,

Horrebunt remis mulieris Coliadenses.

Hoc autem futurum erat advecto rege.

XCVII ¶ COGNITA sua clade Xerxes, veritus nequis Jonum à Græcis subornatus, aut sua sponte ad solvendos pontes in Hellespontum navigaret, unde ipse in Europa deprehensus salute periclitaretur, de fugiendo consultabat. nolens tamen neque à Græcis neque à suis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere: navesque Phœnicum onerarias, ut pro rate ac muro essent, innectebat: & se tanquam aliam pugnam navalem facturus, ad bellum instruebat. Quæ agentem videntes cæteri, pro certo habebant eum manendi animo atque bellandi illa apparare: sed nihil eorum Mardonium latebat, ut probe gnarum ingenii illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Persidem misit qui præsentem cladem nunciarent.

XCVIII His nunciis nihil pernicius transcurrit in rebus humanis. quod negocium hunc in modum est à Persis excogitatum: Quot ex diebus tota via constat, totidem equos ac viros ferunt esse distinctos ad singulorum dierum iter faciendum, quos neque vis nivium, neque imber, neque æstus, neque nox distinet quin propositum sibi cursum celerrime conficiant. Quorum cursorum primus mandata tradit secundo, secundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax quam Vulcano per vices ferre cursores perseverant. Hanc equorum cursitationem Persæ angarion appellant.

XCIX Primus igitur nuncius Susa perlatus, Xerxem Athenis potitum esse, tanta Persas qui relicti erant voluptate affecit, ut omnes vias myrto consternerent, & per eas odores incenderent, & ipsi in sacrificiis ac gaudiis versarentur: secundus autem ita eos consternavit ut universi vestes dilaniarent, vociferationeque & ejulatu irrequieto uterentur, culpam in Mardonium refundentes, non tam de classe quàm de ipso Xerxe soliciti: id que tam diu dum Xerxes illos ita affectos redeundo sedavit.

C At Mardonius quum videret Xerxem magnam è pugna navali jacturam fecisse, suspicans agitare fugam ex Athenis, pro seipso anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi persuasisset inferre Græciæ bellum: puta-

putabatque sibi conducibilius esse periclitari aut subigere Græciam, aut magna opera aggressum honeste vita defungi: quanquam opinio ejus de subigenda Græcia propensior erat. Hoc quum secum agitasset, regem hac oratione est alloquutus, Domine, noli mærorem ob hanc rem gestam capere, aut pro ita magna hoc jactura ducere. non enim certamen, quo omnia nostra constant, in lignis est, sed in viris & equis. Itaque nemo tibi aut horum qui tibi videntur omnia confecisse, egressus è navibus conabitur obviam se ferre, aut ex hac continente: unde qui se obvios tulere, pœnas dedere. Quod si tibi videtur faciendum ut Peloponnesum tentemus, continuo tentemus: si videtur supersedendum, supersedeamus licet. nec animo consterneris: neque enim ulla possunt ratione subterfugere Græci quominus rationem dent eorum quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuique sint servi. Et hoc quidem præcipue tibi agendum puta. Quod si tibi constitutum est ut ipse cum exercitu revertaris, aliud quoque habeo ex hac re consilium. Ne committas rex ut Persæ Græcis ludibrio fiant. [1] non enim res Persarum afflictæ sunt: neque tu ubinam viri fuerimus ignavi dicere potes. quales si Phœnices & Ægyptii & Cyprii & Cilices fuere, nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare, quoniam Persæ hujus rei insontes sunt, jam mihi credito. si tibi non videbitur permanendum, remea ipse ad solum natale cum pleraque parte copiarum: ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum debeo Græciam in tuam redigere servitutem. His auditis Xerxes, [2] ut ex malis, gavisus est, voluptatemq; cepit: & ad Mardonium inquit, se, [3] ubi ad concilium retulisset, responsurum utrum eorū esset facturus. Et quum in conciliū vocasset delectos Persarum proceres, placuit ei Artemisiam quoq; ad consultandum accersi, quam solam constabat antea quæ facienda essent intellexisse. Quæ ubi advenit, eam Xerxes summotis aliis Persarum consiliariis atq; satellitibus, hunc in modum alloquutus est, Jubet me Mardonius hîc permanere ad tentandam Peloponnesum, negans ullam culpam hujus damni esse penes Persas atque pedestres copias,

καί οἱ κρέσσον εἴη ἀνακινδυνεῦσαι, ἢ κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα, ἢ αὐτὸν καλῶς τελευτῆσαι τὸν βίον, ὑπὲρ μεγάλων αἰωρηθέντα, πλέω μέντοι ἔφερέ οἱ ἡ γνώμη κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα. λογισάμενος ὦν ταῦτα, προσέφερε τὸν λόγον τόνδε, "Δέσποτα, μήτε λυπέο, μήτε συμφορὴν μηδεμίην μεγάλην ποιεῦ, τῶνδε τοῦ γεγονότος εἵνεκα πρήγματος. οὐ γὰρ ξύλων ἀγὼν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ' ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων. σοὶ δὲ οὔτε τις τουτέων τῶν τὸ πᾶν σφι ἤδη δοκεόντων κατεργάσθαι, ἀποβὰς ἀπὸ τῶν νεῶν πειρήσεται ἀντιωθῆναι, οὔτ' ἐκ τῆς ἠπείρου τῆσδε. οἵ τε ἡμῖν ἠντιώθησαν, ἔδοσαν δίκας. εἰ μέν νυν δοκέει, αὐτίκα πειρώμεθα τῆς Πελοποννήσου· εἰ δὲ καὶ δοκέει ἐπισχεῖν, παρέχει ποιέειν ταῦτα. μὴ δὲ δυσθύμει. οὐ γάρ ἐστι Ἕλλησι οὐδεμία ἔκδυσις, μὴ οὐ δόντας λόγον τῶν ἐποίησαν νῦν τε καὶ πρότερον, εἶναι σοὺς δούλους. μάλιστα μέν νυν ταῦτα ποίεε. εἰ δ' ἄρα τοι βεβούλευται, αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν τὴν στρατιὴν, ἄλλην ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βουλήν. σὺ Πέρσας βασιλεῦ μὴ ποιήσῃς καταγελάστους γενέσθαι Ἕλλησι. οὐδὲν γὰρ ἐν Πέρσῃσι τοῖσι δεδήληται τῶν πρηγμάτων· οὐδ' ἐρέεις ὅκου ἐγενόμεθα ἄνδρες κακοί. εἰ δὲ Φοίνικές τε καὶ Αἰγύπτιοι, καὶ Κύπριοί τε καὶ Κίλικες, κακοὶ ἐγένοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρσας τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. ἤδη ὦν ἐπειδὴ οὐ Πέρσαι τοι αἴτιοι εἰσι, ἐμοὶ πείθεο. εἴ τοι δέδοκται μὴ παραμένειν, σὺ μὲν ἐς ἤθεα τὰ σεωυτοῦ ἀπέλαυνε, τῆς στρατιῆς ἀπάγων τὸ πολλόν· ἐμὲ δέ σοι χρὴ τὴν Ἑλλάδα παρασχεῖν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριάδας τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον. Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, ὡς ἐκ κακῶν ἐχάρη τε καὶ ἥσθη· πρὸς Μαρδόνιόν τε βουλευσάμενος ἔφη ἀποκρινέεσθαι, ὁκότερον ποιήσει τουτέων. ὡς δὲ ἐβουλεύετο ἅμα Περσέων τοῖσι ἐπικλήτοισι, ἔδοξέ οἱ καὶ Ἀρτεμισίην ἐπὶ συμβουλὴν μεταπέμψασθαι, ὅτι πρότερον ἐφαίνετο μούνη νοέουσα τὰ ποιητέα ἦν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἡ Ἀρτεμισίη, μεταστησάμενος τοὺς ἄλλους τούς τε συμβούλους Περσέων, καὶ τοὺς δορυφόρους, ἔλεξε Ξέρξης τάδε, "Κελεύει με Μαρδόνιος μένοντα αὐτοῦ, ἀποπειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου· λέγων ὡς μοι Πέρσαι τε καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς οὐδενὸς μεταίτιοι πάθεός εἰσι,

1 Nullum enim rebus damnum attulerunt Persæ. 2 *Sic Græca habent ad verbum: pro eo quod est, Tanquam illo offerente aliquod inter tot mala solatium. Vel, Tanquam illo ex rebus alioqui desperatis aliquem exitum proponente.* 3 Ubi deliberasset. *Sed Valla ita vertit ratione habita eorum quæ sequuntur.*

“ἀλλὰ βουλομένοισί σφι γένοιτ᾽ ἂν ἀπόδεξις. ἐμὲ ὦν ἢ ταῦτα κελεύει ποιέειν, ἢ αὐτὸς ἐθέλει, τριήκοντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τοῦ στρατοῦ παραχεῖν μοι τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην· αὐτὸν δέ με κελεύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ ἐς ἤθεα τὰ ἐμά. σὺ ὦν ἐμοί, καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχίης εὖ συνεβούλευσας τῆς γενομένης οὐκ ἐῶσα ποιέεσθαι, νῦν τε συμβούλευσον, ὁκότερα ποιέων ἐπιτύχω εὖ βουλευσάμενος.” ὁ μὲν ταῦτα συνεβουλεύετο. Ἡ δὲ λέγει τάδε, “Βασιλεῦ, χαλεπὸν μέν ἐστι συμβουλευομένῳ τυχεῖν τὰ ἄριστα εἴπασαν. ἐπὶ μέντοι τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι, δοκέει μοι αὐτὸν μέν σε ἀπελαύνειν ὀπίσω· Μαρδόνιον δέ, εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑποδέκεται ταῦτα ποιήσειν, αὐτοῦ καταλιπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει. τοῦτο μὲν γάρ, ἢν καταστρέψηται τά φησι ἐθέλειν, καί οἱ προχωρήσῃ τὰ νοέων λέγει, σὸν τὸ ἔργον ὦ δέσποτα γίνεται. (οἱ γὰρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσαντο) τοῦτο δέ, ἢν τὰ ἐναντία τῆς Μαρδονίου γνώμης γένηται, οὐδεμίη συμφορὴ μεγάλη ἔσται, σέο τε περιεόντος, καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων περὶ οἶκον τὸν σόν. ἢν γὰρ σύ τε περιῇς, καὶ οἶκος ὁ σός, πολλοὺς πολλάκις ἀγῶνας δραμέονται περὶ σφέων αὐτέων οἱ Ἕλληνες. Μαρδονίου δέ, ἤν τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται· οὐδέ τι νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, δοῦλον σὸν ἀπολέσαντες· σὺ δὲ (τῶν εἵνεκα τὸν στόλον ἐποιήσω) πυρώσας τὰς Ἀθήνας, ἀπελᾷς.” Ἥσθη τε δὴ τῇ συμβουλῇ Ξέρξης. λέγουσα γὰρ ἐπετύγχανε τάπερ αὐτὸς ἐπενόεε. [τῷ ἐνόεε,] οὐδὲ γὰρ εἰ πάντες καὶ πᾶσαι συνεβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμενε ἄν, δοκέειν ἐμοί· οὕτω καταρρωδήκεε. ἐπαινέσας δὲ τὴν Ἀρτεμισίην, ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐς Ἔφεσον. νόθοι γάρ τινες παῖδές οἱ συνείποντο. Συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φύλακον Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἐόντα Πηδασέα, φερόμενον δὲ οὐ τὰ δεύτερα τῶν εὐνούχων παρὰ βασιλέϊ. οἱ δὲ Πηδασέες οἰκέουσι ὑπὲρ Ἁλικαρνησσοῦ. ἐν δὲ τοῖσι Πηδασέοισι τούτοισι [τῷ Πηδασοισι] τοιόνδε φέρεται πρῆγμα γίνεσθαι· ἐπεὰν τοῖσι Ἀμφικτύοσι πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι τῆς πόλιος μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνου ἔσεσθαι [314] χαλεπόν, τότε ἡ ἱρείη αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φύει πώγωνα μέγαν. τοῦτο δέ σφι δὶς ἤδη ἐγένετο. Ἐκ τούτων δὴ τῶν Πηδασέων ὁ Ἑρμότιμος ἦν· τῷ μεγίστη τίσις ἤδη ἀδικηθέντι ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἁλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων, καὶ πωλεόμενον,

[1] sed eis volentibus hoc tentari debere. Itaque aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta myriades delectorum militum ad subigendam mihi Græciam: me vero ad patrias sedes cum reliquo exercitu reverti. Tu igitur, quæ de pugna navali non gerenda probe consuluisti, dicito utrum mihi suadeas horum, quod eligendo bene mihi consuluero. Hæc Xerxi consultanti res- CII pondens Artemisia, Arduum, inquit, rex, [2] me dicentem tibi optima, prosperum consilium dare: tamen è statu rerum præsentium mihi videtur esse faciendum ut tu ipse domum remees: Mardonium vero hîc relinquas cum iis quos vult, si modo velit ille, atque recipiat se ista facturum. Nam sive ea quæ ait se velle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succedant, [3] tua res domine agitur: quia id tui servi effecerint: sive Mardonio contra opinionem suam contingat, non magna sane calamitas erit, salvo & te & rerum domesticarum statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profecto Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina cursitabunt: at si quid contingat Mardonio cladis, id nullius erit momenti, Græcique vincendo non vicerint, servo tuo interempto. Tu vero Athenis incensis (cujus rei gratia expeditionem sumpsisti) reverteris. De- CIII lectatus eo consilio Xerxes, quod idem illa suasisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (ut ego opinor) non remansiet si vel cuncti atque cunctæ id ei suasissent, adeo perterritus erat. Artemisiam igitur laudatam dimisit, ducentem secum liberos regios Ephesum. nam aliquot eum filii nothi comitabantur. Cum quibus ad eorum CIV custodiam misit Hermotimum, genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur contingere, ut quoties Amphictyonensibus qui circa eam urbem habitant aliquid adversi certum intra tempus est eventurum, tunc Minervæ antistiti, quæ illic est, grandis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasentibus Hermoti- CV mus erat, cui maxima ex omnibus quos quidem ipsi novimus, ultio contigit acceptæ injuriæ. Siquidem eum captum ab hostibus ac venalem

1 Sed lubenter se reipsa id comprobaturos. *Vel, Hujus rei se documentum esse daturos.* 2 Me tibi consulenti optimum dare consilium. 3 Quod geritur, tuum est. *Id est, Tuum censetur. Ejus laus tibi adscribitur.*

merca-

mercatus est Panionius vir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem factitabat, vitam ducens. nam quos pueros forma præditos coemerat, eos castrabat: ductosque aut Sardis aut Ephesum, magna pecunia venundabat. Apud barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quam qui non sunt castrati, [1] in omni genere, fidei gratia. Cæterum ut alios permultos, ita hunc quoque Panionius execuit, ut qui ex hac re vitam toleraret. Sed non usquequaque infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum aliis muneribus deductus est, progressuque temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore a-
CVI pud regem Xerxem est habitus. Quum autem rex adversus Athenas moveret è Sardibus, per id tempus Hermotius cujusdam negocii gratia descendit in agrum Mysium, qui à Chiis incolitur, sed Atarneus vocitatur: ibi inventum Panionium atque agnitum alloquutus est & multis & comibus verbis, primum recensens ei quot per illum esset assequutus bona, deinde pollicens quam gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratione libenter audita Panionius contulit se illuc cum uxore & liberis. Quem posteaquam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his verbis affatus est, O omnium post homines natos scelestissimum, qui ex nefandissima negociatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorum quispiam vel tibi vel tuorũ cuipiam mali fecit, [2] quod ex viro neutrum me reddidisti? putasne fore ut quæ tunc machinabaris laterent deos? qui justa lege utentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas, [3] ut de pœna à me tibi irroganda queri non possis. Hæc ubi exprobravit homini, filiis in conspectum ejus adductis, qui quatuor erant, coegit patrem genitalia illorum recidere: quod quum coactus fecisset, filii sui adacti sunt ejus virilia abscindere. Ita supplicium ab Hermotimo in Panionium
CVII rediit. Xerxes autem filiorum Ephesum deducendorum negocio Artemisiæ demandato, accitum Mardonium jussit è copiis quas liberet eligere, ut consentanea verbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum. Noctu autem regis jussu præfecti classis è Pha-

ὠνέεται Πανιώνιος, ἀνὴρ Χῖος· ὃς τὴν ζόην κατεστήσατο ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων. ὅκως γὰρ κτήσαιτο παῖδας εἴδεος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων, ἀγινέων ἐπώλεε ἐς Σάρδις τε καὶ Ἔφεσον χρημάτων μεγάλων. (παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνοῦχοι, πίστιος εἵνεκα τῆς πάσης, τῶν ἐνορχέων) ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἐξέταμε πολλοὺς, (ἅτε ποιεύμενος ἐκ" τουτέων τὴν ζόην) καὶ δὴ καὶ τοῦτον. καὶ οὐ γὰρ τὰ πάντα ἐδυστύχεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλῆα μετ' ἄλλων δώρων· χρόνου δὲ περιϊόντος, πάντων τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη μάλιστα παρὰ Ξέρξῃ. Ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν ὥρμα ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἐὼν ἐν Σάρδισι, ἐνθαῦτα καταβὰς κατὰ δή τι πρῆγμα ὁ Ἑρμότιμος ἐς γῆν τὴν Μυσίην, (τὴν Χῖοι μὲν νέμονται, Ἀταρνεὺς δὲ καλέεται) εὑρίσκει τὸν Πανιώνιον ἐνθαῦτα. ἐπιγνοὺς δὲ, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φιλίους λόγους· πρῶτα μέν οἱ καταλέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκεῖνον ἔχοι ἀγαθά· δεύτερα δέ οἱ ὑπισχνεύμενος ἀντὶ τουτέων ὅσά μιν ἀγαθὰ ποιήσειεν, ἢν κομίσας τοὺς παῖδας οἰκέῃ ἐκείνῃ. ὥστε ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους τὸν Πανιώνιον, κομίσαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. ὡς δὲ ἄρα πανοικίῃ μιν περιέλαβε, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε, " Ὦ πάντων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων τὸν βίον κτησάμενε, τί σε ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς, ἢ τῶν ἐμῶν τίς σε προγόνων ἐργάσατο, ἢ σὲ, ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκεές τε θεοὺς λήσειν οἷα ἐμηχανῶ τότε· οἵ σε ποιήσαντα ἀνόσια, νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπήγαγον ἐς χέρας τὰς ἐμάς. ὥστε σε μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμέο τοι ἐσομένην δίκην. ὡς δέ οἱ ταῦτα ὠνείδιζε, ἀχθέντων τῶν παίδων ἐς ὄψιν, ἠναγκάζετο ὁ Πανιώνιος τῶν ἑωυτοῦ παίδων τεσσέρων ἐόντων τὰ αἰδοῖα ἀποτάμνειν. ἀναγκαζόμενος δὲ, ἐποίεε ταῦτα· αὐτοῦ τε, ὡς ταῦτα ἐργάσατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον. Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω περιῆλθε ἥ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος. Ξέρξης δὲ, ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε ἀπάγειν ἐς Ἔφεσον, καλέσας Μαρδόνιον, " ἐκέλευσέ μιν τῆς στρατιῆς διαλέγειν τοὺς ἂν βούληται, καὶ ποιέειν τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα πειρώμενον ὅμοια. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην ἐς τοσοῦτον ἐγίνετο. τῆς δὲ νυκτὸς, κελεύσαντος βασιλῆος, τὰς νῆας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φα-

γρ. τούτου

γρ. ἐκέλευε μιν τῆς στρατ. διαλ. τοὺς βούλεται,

1 Omnis fidei gratia, *ad verbum, pro Quacunque in re fidere ipsis aliquis velit.i. Quæcunque illis quis committere, in quibus eorum fidem experiatur.* 2 Propter quod me ex viro nihil esse feceris? *Sic ad verbum habent Græca, quæ Valla exponere videtur voluisse, non reddere. nam eunuchus nihil est, quòd sit neutrum, nec vir, nec fœmina. Ovidius, Hei mihi quod dominam nec vir nec fœmina servas. Idem in Ibin, Deque viro fias nec vir nec fœmina, ut Atys.* 3 Ut de pœna quam mihi daturus es queri non possis. *Id est, Tam graves mihi des pœnas quam tua flagitia merentur.*

λήρου ἀπῆγον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς ταχέως εἶχε ἕκαστος, διαφυλαξούσας τὰς σχεδίας πορευθῆναι βασιλῆα. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἦσαν Ζωστῆρος πλώοντες οἱ βάρβαροι, ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἠπείρου ταύτης, ἔδοξάν τε νέας εἶναι, καὶ ἔφευγον ἐπὶ πολλόν. χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οὐ νέες εἶεν, ἀλλ' ἄκραι, συλλεχθέντες, ἐκομίζοντο. Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγίνετο, ὁρέοντες οἱ Ἕλληνες κατὰ χώρην μένοντα τὸν στρατὸν τὸν πεζόν, ἤλπιζον καὶ τὰς νέας εἶναι περὶ Φάληρον· ἐδόκεόν τε ναυμαχήσειν σφέας, παραρτέοντό τε ὡς ἀλεξησόμενοι. ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο τὰς νέας οἰχωκυίας, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐδόκεε ἐπιδιώκειν. τὸν μὲν νυν ναυτικὸν τὸν Ξέρξεω στρατὸν οὐκ ἐπεῖδον διώξαντες μέχρι Ἄνδρου. ἐς δὲ τὴν Ἄνδρον ἀπικόμενοι, ἐβουλεύοντο. Θεμιστοκλέης μέν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο, διὰ νήσων τραπομένους, καὶ ἐπιδιώξαντας τὰς νέας, πλώειν ἰθέως ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, λύσοντας τὰς γεφύρας· Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην ταύτῃ γνώμην ἐτίθετο, λέγων ὡς εἰ λύσουσι τὰς σχεδίας, τοῦτ' ἂν μέγιστον
315 πάντων σφέας κακῶν τὴν Ἑλλάδα ἐργάσαιντο. εἰ γὰρ ἀναγκασθείη ἀπολαμφθεὶς ὁ Πέρσης μένειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρῷτ' ἂν ἡσυχίην μὴ ἄγειν. ὡς ἄγοντι μὲν οἱ ἡσυχίην οὔτε τι προχωρέειν οἷόν τε ἔσται τῶν πρηγμάτων, οὔτε τις κομιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῷ τέ οἱ ἡ στρατιὴ διαφθερέεται· ἐπιχειρέοντι δὲ αὐτῷ, καὶ ἔργου ἐχομένῳ, πάντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην οἷά τε ἔσται προσχωρῆσαι κατὰ πόλιάς τε καὶ κατὰ ἔθνεα, ἤτοι ἁλισκομένων γε, ἢ πρὸ τούτου ὁμολογεόντων. τροφήν τε ἕξειν σφέας τὸν ἐπέτειον αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων καρπόν. ἀλλὰ δοκέειν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ οὐ μενέειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσεα. ἐατέον ὦν εἶναι φεύγειν ἐς ὃ ἔλθῃ φεύγων ἐς τὴν ἑωυτοῦ. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐκέλευε. ταύτης δὲ εἴχοντο τῆς γνώμης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ στρατηγοί. Ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τούς γε πολλοὺς πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Θεμιστοκλέης, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, (οὗτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφευγότων περιημέκτεον. ὡρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πλώειν, καὶ ἐπὶ σφέων αὐτέων βαλλόμενοι, εἰ οἱ ἄλλοι μὴ βουλοί“ατο) ἔλεγέ σφι τάδε, Καὶ αὐτὸς ἤδη “ πολλοῖσι παρεγενόμην, καὶ πολλῷ πλέω ἀκή“κοα τοιάδε γενέσθαι· ἄνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπ“ειληθέντας, νενικημένους ἀναμάχεσθαί τε καὶ

lero solventes, retro Hellespontum versus abierunt, pro se quisque accelerantes ad custodiendas rates quibus rex pertransiret. Qui quum ad Zosterem adventarent, minuta quædam continentis protenta promontoria barbari suspicati navigia esse, perdiu illinc aufugerunt: tandem deinde edocti, non navigia esse, sed promontoria, in agmen sese receperunt. ¶ Ut autem dies illuxit, Græci CVIII cernentes ibidem pedestres copias hostium perstare, rati classem quoque circa Phalerum esse, ac pugnam navalem commissum iri, se ad resistendum apparabant. Sed cognito illam vela fecisse, confestim insequendam sibi censebant: itaque eam insequuti Andro tenus, cernere quum nequissent, ad Andrum profecti consultabant. Quibus Themistocles suadebat ut insulas versus profecti, classem hostium insequentes, recta ad Hellespontum navigarent, soluturi pontes. Huic contrariam EUrybiades opponebat sententiam, quod diceret fore ut si dissolverent rates, maxima ob id calamitate afficerent Græciam. [1] Persa enim, si deprehensus manere in Græcia cogeretur, non quieturus, quod sibi otium quidem agenti nec ulla res posset procedere, nec ullus retro ostenderetur receptus, & exercitus suus fame conficeretur procedenti. nec vero & rebus gerendis operam danti omnia possent per Europam succedere, tum in urbibus, tum in nationibus quæ vel captæ fuissent, vel antea sese dedidissent: quinetiam rem frumentariam habiturum ex annuis semper fructibus Græcorum. Nunc autem videri, illum utpote victum navali prœlio, non perstiturum in Europa: ideoque permittendum fugere, dum in terram suam fugiendo perveniret. de qua terra deinde certamen fieri jubebat. Huic sententiæ aliorum Peloponnensium duces assensere. At Themistocles, postquam animadvertit se non posse plerisque CIX persuadere ut ad Hellespontum navigarent, adiit Athenienses, qui præcipue indignabantur hostem effugere, animatique erant ad navigandum in Hellespontum, etiam per seipsos, si cæteri recusassent. Eosque ita est alloquutus, Et ipse multis jam hujusmodi casibus interfui, & de multo pluribus audivi talia contigisse, viros ad necessitatem redactos prœlium instaurasse, &

1 Persam enim, si interceptus manere in Græcia cogeretur, minime quieturum. *id est, aliquid tentaturum.* quòd quiescenti nec quicquam successurum foret, nec ullus ad sua receptus futurus esset, & exercitus fame periturus foret: at si aliquid tentaret, omnia poss. *Vel; Fore enim ut Persa si intercept. &c. à bello non abstineret.*

superio-

superiorem quam accepissent calamitatem emendasse: itaque nos, quoniam invenimus quo pacto & nosipsos & Græciam tueremur, repulsa tanta hominum nube, non insequamur eos fugientes. Neque enim nos ista efficimus, sed dii pariter & heroes, qui inviderunt unum esse virum & Asiæ regem & Europæ, qui sit impiissimus atque scelestus: qui sacra perinde atque profana habens, utraq; incendit, deorumque simulacra subvertit: qui & mare cecidit flagellis, & compedes in illud dejecit. Sed bene nobiscum in præsens tempus agitur. ideoque nunc quidem ut & nostri ipsorum & nostrorum domesticorum curam geramus, & ut spatium quis ad reficiendas ædes, faciendamque sementem habeat, in Græcia maneamus, barbaro prorsus ejecto: quum autem ver appetet tunc in Hellespontum & Ioniam navigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidium comparandi, ut siquid apud Athenienses accideret adversi sibi, haberet quo se converteret: prout & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, quum tamen ab eo deciperentur, assensi sunt. [1] nam quum antea prudens habitus fuisset, postea vero prudens ac bona consulens compertus esset, prorsus ei ad assentiendum prompti erant. Illе, ubi Athenienses ipsius sententiam probavere, misit evestigio viros quosdam cum navigio ad exponenda regi mandata, jussos tacere, etsi in omne tormentum devenirent: quorum unus erat [2] Sicinus ejus contubernalis. Hi posteaquam ad Atticam pervenere, cæteris apud navigium remanentibus, ipse ad regem ascendit, atq; ita eum alloquutus est, Themistocles, Neoclis filius, dux quidem Atheniensium, sed inter omnes socios vir optimus ac sapientissimus, misit me tibi denunciatum, gratia tibi inserviendi se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidos, pontesq; qui sunt in Hellesponto solvendi: itaque nunc [3] magno cum silentio te illuc recipias. Hac renunciata, isti abiere. ¶ At Græci, posteaquam decreverunt neque persequendam sibi ulterius barbarorum classem, neque navigandum in Hellespontum, ad solvendum trajectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. nam primi ex insulanis Andrii pecunias poscenti Themistocli

CX (margin, beside "Hæc dicenti Themistocli Athenienses")

CXI (margin, beside "re. ¶ At Græci")

“ἀναλαμβάνειν τὴν προτέρην κακότητα. ἡμεῖς δέ, (εὕρημα γὰρ εὑρήκαμεν, ἡμέας τε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτον ἀνθρώπων ἀνωσάμενοι) μὴ διώκωμεν ἄνδρας φεύγοντας. τάδε γὰρ οὐκ ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοί τε καὶ ἥρωες, οἳ ἐφθόνησαν ἄνδρα ἕνα τῆς τε Ἀσίης καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσαι, ἐόντα ἀνόσιόν τε καὶ ἀτάσθαλον· ὃς τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ἴδια ἐν ὁμοίῳ ἐποιέετο, ἐμπιπρεάς τε καὶ καταβάλλων τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα· ὃς καὶ τὴν θάλασσαν ἀπεμαστίγωσε, πέδας τε κατῆκε. ἀλλ᾽ εὖ γὰρ ἔχει ἐς τὸ παρεὸν ἡμῖν· νῦν μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείναντες, ἡμέων τε αὐτέων ἐπιμεληθῶμεν καὶ τῶν οἰκετέων. καί τις οἰκίην τε ἀναπλασάσθω, καὶ σπόρου ἀνακῶς ἐχέτω, παντελῶς ἀπελάσας τὸν βάρβαρον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι καταπλέωμεν ἐπὶ Ἑλλησπόντου καὶ Ἰωνίης.” ταῦτα ἔλεγε, ἀποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι ἐς τὸν Πέρσεα· ἵνα ἢν ἄρα τί μιν καταλαμβάνῃ πρὸς Ἀθηναίων πάθος, ἔχῃ ἀποστροφήν. τάπερ ὦν καὶ ἐγένετο. Θεμιστοκλέης ταῦτα μὲν λέγων, διέβαλλε, Ἀθηναῖοι δὲ ἐπείθοντο· ἐπειδὴ γὰρ καὶ πρότερον δεδογμένος εἶναι σοφός, ἐφάνη ἐὼν ἀληθέως σοφός τε καὶ εὔβουλος, πάντως ἕτοιμοι ἔσαν λέγοντι πείθεσθαι. ὡς δὲ οὗτοί οἱ ἀνεγνωσμένοι ἔσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκλέης ἄνδρας ἀπέπεμπε ἔχοντας πλοῖον, τοῖσι ἐπέτελλε σιγᾶν, ἐς πᾶσαν βάσανον ἀπικνεομένοισι, τὰ αὐτὸς ἐνετείλατο βασιλέϊ φράσαι· τῶν καὶ Σίκιννος ὁ οἰκέτης αὖτις ἐγένετο. οἱ ἐπειδὴ ἀπίκοντο πρὸς τὴν Ἀττικήν, οἱ μὲν κατέμενον ἐπὶ τῷ πλοίῳ, Σίκιννος δὲ ἀναβὰς παρὰ Ξέρξεα, ἔλεγε τάδε, “Ἔπεμψέ με Θεμιστοκλέης ὁ Νεοκλέος, στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων, ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφώτατος, φράσοντά τοι ὅτι Θεμιστοκλέης ὁ Ἀθηναῖος, σοὶ βουλόμενος ὑπουργέειν, ἔσχε τοὺς Ἕλληνας, τὰς νῆας βουλομένους διώκειν, καὶ τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ γεφύρας λύειν. καὶ νῦν κατ᾽ ἡσυχίην πολλὴν κομίζεο.” οἱ μέν, ταῦτα σημήναντες, ἀπέπλεον ὀπίσω. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεί τέ σφι ἀπέδοξε μήτ᾽ ἐπιδιώκειν ἔτι προσωτέρω τῶν βαρβάρων τὰς νῆας, μήτε πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, λύσοντας τὸν πόρον, τὴν Ἄνδρον περιεκατέατο, ἐξελεῖν ἐθέλοντες. πρῶτοι γὰρ Ἄνδριοι νησιωτέων, χρήματα αἰτηθέντες πρὸς Θε-

Margin: γρ. καταμείναντας, ἡμέων τε αὐτέων ἐπιμεληθῶσι.

Margin: γρ. ἐπίστευε.

1 Nam quum ut antea prudens habebatur, ita etiam re ipsa prudens & consultus compertus esset. *vel, ut antea sapiens habeb.* 2 Ille Sicinus. *cujus videlicet facta fuit modo mentio.* 3 Sine ulla præcipitatione. *Ad verbum, Cum magna quiete.*

μιστοκλέος, οὐκ ἔδοσαν· ἀλλὰ προϊσχομένου Θεμιστοκλέος λόγον τόνδε, ὡς ἥκοιεν Ἀθηναῖοι περὶ ἑωυτοὺς ἔχοντες δύο θεοὺς μεγάλους, πειθώ τε καὶ ἀναγκαίην, οὕτω τέ σφι κάρτα δοτέα εἶναι χρήματα· ὑπεκρίναντο πρὸς ταῦτα, λέγοντες ὡς κατὰ λόγον ἦσαν ἄρα αἱ Ἀθῆναι μεγά-
316 λαι τε καὶ εὐδαίμονες, καὶ θεῶν χρηστῶν ἥκοιεν εὖ. ἐπεὶ Ἀνδρίους γε εἶναι γεωπείνας ἐς τὰ μάλιστα ἀνήκοντας, καὶ θεοὺς δύο ἀχρήστους οὐκ ἐκλείπειν σφέων τὴν νῆσον, ἀλλ' αἰεὶ φιλοχωρέειν, πενίην τε καὶ ἀμηχανίην· καὶ τούτων τῶν θεῶν ἐπηβόλους ἐόντας Ἀνδρίους, οὐ δώσειν χρήματα. οὐδέκοτε γὰρ τῆς ἑωυτῶν ἀδυναμίης τὴν Ἀθηναίων δύναμιν εἶναι κρέσσω. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑποκρινάμενοι, καὶ οὐ δόντες χρήματα, ἐπολιορκέοντο. Θεμιστοκλέης δὲ, οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονεκτέων, ἐσπέμπων ἐς τὰς ἄλλας νήσους ἀπειλητηρίους λόγους, αἴτεε χρήματα διὰ τῶν αὐτῶν ἀγγέλων, χρεώμενος λόγοισι τοῖσι καὶ πρὸς Ἀνδρίους ἐχρήσατο· λέγων ὡς εἰ μὴ δώσουσι τὸ αἰτεόμενον, ἐπάξει τὴν στρατιὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ πολιορκέων ἐξαιρήσει. λέγων ταῦτα, συνέλεγε χρήματα μεγάλα παρὰ Καρυστίων τε καὶ Παρίων· οἱ πυνθανόμενοι τήν τε Ἄνδρον ὡς πολιορκέοιτο, διότι ἐμήδισε, καὶ Θεμιστοκλῆα, ὡς εἴη ἐν αἴνῃ μεγίστῃ τῶν στρατηγῶν, δείσαντες ταῦτα, ἔπεμπον χρήματα. εἰ δὲ δή τινες καὶ ἄλλοι ἔδοσαν νησιωτέων, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· δοκέω δέ τινας καὶ ἄλλους δοῦναι, καὶ οὐ τούτους μούνους. καί τοι Καρυστίοισι οὐδὲν, τούτου εἵνεκα, τοῦ κακοῦ ὑπερβολὴ ἐγένετο· Πάριοι δὲ Θεμιστοκλῆα χρήμασι ἱλασάμενοι, διέφυγον τὸ στράτευμα. Θεμιστοκλέης μέν νυν ἐξ Ἄνδρου ὁρμεώμενος, χρήματα παρὰ νησιωτέων ἐκτέετο, λάθρῃ τῶν ἄλλων στρατηγῶν. Οἱ δ' ἀμφὶ Ξέρξεα, ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίην, ἐξήλαυνον ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν. ἔδοξε γὰρ Μαρδονίῳ, ἅμα μὲν προπέμψαι βασιλῆα, ἅμα δὲ ἀνωρίην εἶναι τοῦ ἔτεος πολεμέειν· χειμερίσαι δὲ ἄμεινον εἶναι ἐν Θετταλίῃ, καὶ ἔπειτα ἅμα τῷ ἔαρι πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θεσσαλίην, ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέγετο πρώτους μὲν Πέρσας πάντας τοὺς ἀθανάτους καλεομένους, πλὴν Ὑδάρνεος τοῦ στρατηγοῦ. οὗτος γὰρ οὐκ ἔφη λείψεσθαι βασιλῆος· μετὰ δὲ, τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς θωρηκοφόρους, καὶ τὴν ἵππον τὴν χιλίην· καὶ Μήδους τε καὶ Σάκας, καὶ Βακτρίους, καὶ Ἰνδοὺς, καὶ τὸν πεζὸν, καὶ τὴν ἄλλην ἵππον. ταῦτα μὲν ἔθνεα

denegaverant, eique alleganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela & Necessitate, & ita sibi dandas utique esse pecunias, responderant [1] Athenas proportione magnas esse atque felices, & diis propitiis bene processisse. nam se ad maximam soli tenuitatem redactos, Andriorumque insulam totidem propitia numina nunquam derelinquere, sed semper incolere, Inopiam & Impossibilitatem : quibus diis obnoxios Andrios pecuniam non daturos. nunquam enim Andriorum impossibilitate validiorem fore Atheniensium potentiam. Hæc illi quum respondissent, nec pecuniam dedissent, obsidebantur.
Themistocles vero ([2] neque enim unquam acquirendo cessabat) ad cæteras insulas minacia verba mittens, pecuniam flagitabat, eisdem nunciis eisdemque verbis utens quibus apud Andrios fuerat usus : nisi pecuniam darent quam poscerentur, exercitum se Græcorum illuc adducturum, & eam insulam obsessam deleturum. Hæc dicendo, ingentem pecuniæ vim coegit à Carystiis atque à Pariis : qui audito tum Andrum obsideri quod cum Medis sensissent, tum Themistoclem maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autem insularum aliqua pecuniam dederit necne, affirmare nequeo : reor tamen alias quoque dedisse, non has solum. Quanquam Carystiis ne hac quidem re contigit effugere cladem, ut Pariis, qui Themistocle pecunia delinito, hostem devitarunt. Ita Themistocles ex Andro profectus, clam cæteris ducibus exegit pecunias ab insulanis. CXII
¶ At copiæ Xerxis illic aliquot post pugnam dies immoratæ, moverunt in Bœotos eadem qua venerant via. Quippe Mardonio visum est simul regem præmittere, (intempestivum enim propter anni tempus belligerari) simul in Thessalia satius esse hybernare, & deinde ineunte vere tentare Peloponnesum. Is ubi in Thessaliam pervenit, ibi ante omnia, decem millia Persarum qui immortales vocantur elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negavit se regem esse relicturum. Item ex aliis Persis thoracatos, & [3] mille equites:ad hæc Medorum,Sacarum,Indorum peditatum equitatumque. Has nationes CXIII

1 Athenas merito esse magnas & opulentas, quippe quæ utilibus deabus bene instructæ essent : *vel, quibus duæ utiles deæ suppeterent.* at vero Andrios solum inops incolere, duasque inutiles deas nunquam insulam ipsorum relinquere, sed in ea gratum domicilium semper habere, Paupertatem videlicet & Impossibilitatem : quæ deæ quum Andriis obtigissent, non esse daturos pecunias. 2 Semper enim corradendæ alicunde pecuniæ cupidus erat. 3 Illos mille eq.

sibi to-

sibi totas desumpsit: ex aliis autem sociis paucos, quorum duntaxat aut [1] speciem animadvertebat, aut aliquod egregium facinus cognoverat. Sed plurimos ex una gente Persarum delegit torquatos & armillatos: secundo loco Medos, qui non numero Persis inferiores erant, sed robore: ita ut universi, triginta myriades una cum equitibus essent.

CXIV Hoc interim tempore quo Mardonius habet delectum copiarum, & Xerxes circa Thessaliam agit, oraculum è Delphis ad Lacedæmonios venit ut Xerxem pœnas necis Leonidæ reposcerent, & quod daretur ex eo reciperent. Mittunt igitur quamcitissime Spartiatæ caduceatorem. Is adhuc in Thessalia nactus exercitum, ubi in conspectum Xerxis venit, ita verba fecit, Rex Medorum, Lacedæmonii te & Heraclidæ qui è Sparta sunt pœnas cædis reposcunt, quod regem ipsorum interemisti, dum Græciam protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit: ac diu responso non reddito, Hic, inquit, (monstrato Mardonio, ut ille ei assistebat) pœnas tales dabit quales illos decent. Caduceator hoc responso accepto discessit.

CXV Xerxes Mardonio in Thessalia relicto, ipse ad Hellespontum ire maturabat: intraque quinque & quadraginta dies ad trajectum pervenit, nullam propemodum partem copiarum ducens: quæ quocunq; veniebant & ad quoscunque homines, eorum direptis fructibus vescebantur: ubi autem nihil fructuum reperiebant, ipsa herba, ut è solo germinabat: nonnulli, delibatis corticibus, & strictis frondibus arborum tam agrestium quam mansuetarum, nihil omnino relinquentes. hoc autem præ fame facere cogebantur. Quos deinde pestilentia excipiente ac dysenteria, *id est torminibus*, inter viam extinguebantur. Eorum etiam nonnullos Xerxes ægrotos reliquit, injungens civitatibus, ut in quanque veniebat, uti illos curarent & pascerent: quosdam etiam in Thessalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Macedonia: ubi sacrum Jovis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reversus non [2] offendit. Eum Pæones Thracibus quum dedissent, tamen reposcenti Xerxi dixere, una cum equis inter pascendum fuisse abactum à Thracibus qui superiora Strymonis circa fontes incolerent.

CXVI Quo in loco rex Bisalteorum ac terræ Crestonicæ, Thrax,

ὅλα εἵλετο· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐξελέγετο κατ' ὀλίγους, τοῖσι εἴδεά τε ὑπῆρχε διαλέγων, καὶ εἴ τεοισί τι χρηστὸν συνῄδεε πεποιημένον. ἐκ δὲ, πλεῖστον ἔθνος Πέρσας αἱρέετο, ἄνδρας στρεπτοφόρους τε καὶ ψελιοφόρους· ἐπὶ δὲ, Μήδους. οὗτοι δὲ τὸ πλῆθος μὲν οὐκ ἐλάσσονες ἔσαν τῶν Περσέων, ῥώμῃ δὲ ἥσσονες. ὥστε σύμπαντας, τριήκοντα μυριάδας γενέσθαι σὺν ἱππεῦσι. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν τῷ Μαρδόνιός τε τὴν στρατιὴν διέκρινε, καὶ Ξέρξης ἦν περὶ Θεσσαλίην, χρηστήριον ἐληλύθεε ἐκ Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι, Ξέρξεα αἰτέειν δίκας τοῦ Λεωνίδεω φόνου, καὶ τὸ διδόμενον ἐξ ἐκείνου δέκεσθαι. πέμπουσι δὴ κήρυκα τὴν ταχίστην Σπαρτιῆται· ὃς ἐπεὶ κατέλαβε ἐοῦσαν ἔτι πᾶσαν τὴν στρατιὴν ἐν Θεσσαλίῃ, ἐλθὼν ἐς ὄψιν τὴν Ξέρξεω, ἔλεγε τάδε, "Ὦ βασιλεῦ Μήδων, Λακεδαιμόνιοί τέ σε καὶ "Ἡρακλεῖδαι οἱ ἀπὸ Σπάρτης αἰτέουσι φόνου "δίκας, ὅτι σφέων τὸν βασιλῆα ἀπέκτεινας ῥυόμενον τὴν Ἑλλάδα." ὁ δὲ, γελάσας τε καὶ κατασχὼν πολλὸν χρόνον, ὥς οἱ ἐτύγχανε παρεστεὼς Μαρδόνιος, δεικνὺς ἐς τοῦτον, εἶπε, "Τοιγάρ σφι Μαρδόνιος ὅδε δίκας δώσει τοιαύτας οἵας ἐκείνοισι πρέπει." ὁ μὲν δὴ, δεξάμενος τὸ ῥηθὲν, ἀπαλλάσσετο. Ξέρξης δὲ Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ καταλιπὼν, αὐτὸς ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. καὶ ἀπικνέεται ἐς τὸν πόρον τῆς διαβάσιος, ἐν πέντε καὶ τεσσεράκοντα ἡμέρῃσι, ἀπάγων τῆς στρατιῆς οὐδὲν μέρος, ὡς εἰπεῖν. ὅκου δὲ πορευόμενοι γινοίατο, καὶ κατ' οὕστινας ἀνθρώπους, τὸν τουτέων καρπὸν ἁρπάζοντες ἐσιτέοντο· εἰ δὲ καρπὸν μηδένα εὕροιεν, οἱ δὲ τὴν ποίην τὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναφυομένην, καὶ τῶν δενδρέων τὸν φλοιὸν περιλέποντες, καὶ τὰ φύλ- 317
λα καταδρέποντες κατήσθιον, ὁμοίως τῶν τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων· καὶ ἔλιπον οὐδέν. ταῦτα δ' ἐποίευν ὑπὸ λιμοῦ. ἐπιλαβὼν δὲ λοιμός τε τὸν στρατὸν καὶ δυσεντερίη κατ' ὁδὸν ἔφθειρε. τοὺς δὲ καὶ νοσέοντας αὐτέων κατέλιπε, ἐπιτάσσων τῇσι πόλισι, ἵνα ἑκάστοτε γίνηται ἐλαύνων, μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν· ἐν Θεσσαλίῃ τέ τινας, καὶ ἐν Σίρι τῆς Παιονίης, καὶ ἐν Μακεδονίῃ. ἔνθα καὶ τὸ ἱρὸν ἅρμα καταλιπὼν τοῦ Διὸς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἤλαυνε, ἀπιὼν οὐκ ἀπέλαβε· ἀλλὰ δόντες οἱ Παίονες τοῖσι Θρήϊξι, ἀπαιτέοντος Ξέρξεω, ἔφασαν νεμομένας ἁρπαχθῆναι ὑπὸ τῶν ἄνω Θρηΐκων τῶν περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Στρυμόνος οἰκεομένων. (γρ. οἰκημένων.) Ἔνθα καὶ ὁ τῶν Βισαλτέων βασιλεὺς γῆς τε τῆς Κρηστωνικῆς, Θρῆϊξ,

[1] Indolem. [2] Recepit.

ἔργον ὑπερφυὲς ἐργάσατο· ὃς οὔτε αὐτὸς ἔφη τῷ Ξέρξῃ ἑκὼν εἶναι δουλεύσειν, ἀλλ' οἴχετο ἄνω ἐς τὸ ὄρος τὴν Ῥοδόπην, τοῖσί τε παισὶ ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. οἱ δὲ, ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγένετο θεήσασθαι τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμα τῷ Πέρσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν ἀσινέες πάντες, ἓξ ἐόντες, ἐξώρυξε αὐτέων ὁ πατὴρ τοὺς ὀφθαλμοὺς, διὰ τὴν αἰτίην ταύτην. καὶ οὗτοι μὲν τοῦτον τὸν μισθὸν ἔλαβον. Οἱ δὲ Πέρσαι ὡς ἐκ τῆς Θρηΐκης πορευόμενοι ἀπίκοντο ἐπὶ τὸν πόρον, ἐπειγόμενοι, τὸν Ἑλλήσποντον τῇσι νηυσὶ διέβησαν ἐς Ἄβυδον. τὰς γὰρ σχεδίας οὐκ εὗρον ἔτι ἐντεταμένας, ἀλλ' ὑπὸ χειμῶνος διαλελυμένας. ἐνθαῦτα δὴ κατεχόμενοι, σιτία πλέω ἢ κατ' ὁδὸν ἐλάγχανον· οὐδένα τε κόσμον ἐμπιπλάμενοι, καὶ ὕδατα μεταβάλλοντες, ἀπέθνησκον τοῦ στρατοῦ τοῦ περιεόντος πολλοί. οἱ δὲ λοιποὶ ἅμα Ξέρξῃ ἀπικνέονται ἐς Σάρδις. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὅδε λεγόμενος λόγος, ὡς, ἐπειδὴ Ξέρξης ἀπελαύνων ἐξ Ἀθηνάων, ἀπίκετο ἐπ' Ἠϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, ἐνθεῦτεν οὐκέτι ὁδοιπορίῃσι διεχρέετο, ἀλλὰ τὴν μὲν στρατιὴν Ὑδάρνεϊ ἐπιτρέπει ἀπάγειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, αὐτὸς δ' ἐπὶ νηὸς Φοινίσσης ἐπιβὰς, ἐκομίζετο ἐς τὴν Ἀσίην. πλέοντα δέ μιν ἄνεμον Στρυμονίην ὑπολαβεῖν μέγαν καὶ κυματίην· καὶ δὴ, μᾶλλον γάρ τι χειμαίνεσθαι γεμούσης τῆς νηὸς, ὥστε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐπεόντων συχνῶν Περσέων τῶν σὺν Ξέρξῃ κομιζομένων, ἐνθαῦτα ἐς δεῖμα πεσόντα τὸν βασιλῆα, εἰρέσθαι βώσαντα τὸν κυβερνήτεα, εἴ τις ἐστί σφι σωτηρίη. καὶ τὸν εἶπαι, “Δέσποτα, οὐκ ἔστιν οὐδεμίη, εἰ μὴ τουτέων ἀπαλλαγή τις γένηται τῶν πολλῶν ἐπιβατέων. καὶ Ξέρξεα λέγεται ἀκούσαντα ταῦτα, εἶπαι, “Ἄνδρες Πέρσαι, νῦν τις διαδεξάτω ὑμέων βασιλῆος κηδόμενος· ἐν ὑμῖν γὰρ ἔοικε ἐμοὶ εἶναι ἡ σωτηρίη. τὸν μὲν ταῦτα λέγειν· τοὺς δὲ, προσκυνέοντας, ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν· καὶ τὴν νῆα ἐπικουφισθεῖσαν, οὕτω δὴ ἀποσωθῆναι ἐς τὴν Ἀσίην. ὡς δὲ ἐκβῆναι τάχιστα ἐς γῆν τὸν Ξέρξεα, ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι μὲν ἔσωσε βασιλῆος τὴν ψυχὴν, δωρήσασθαι χρυσέῃ στεφάνῃ τὸν κυβερνήτεα· ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμεῖν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Οὗτος καὶ ἄλλως λέγεται ὁ λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω νόστου, οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστὸς, οὔτε ἄλλως, οὔτε τὸ Περσέων τοῦτο πάθος. εἰ γὰρ δὴ ταῦτα οὕτω ἐρρήθη ἐκ τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρξεα, ἐν μυρίῃσι γνώμῃσι μίην οὐκ ἔχω ἀντί-

facinus eximium fecit. hic & se volentem negavit Xerxi serviturum, eoque in edita montis Rhodopes abiit: & filiis vetuit ne adversus Græciam militarent. Illi patre contemptui habito, sive alioqui belli libidine inspiciundi, militavere cum Xerxe. qui posquam incolumes reverterunt, omnibus pater (erant autem sex) ob eam caussam oculos effodit. Et isti quidem hanc mercedem acceperunt. CXVII

Persæ autem, ubi citato itinere ad trajectum pervenere, Hellespontum navibus trajecere ad Abydum. non enim intentas jam rates invenere, sed tempestate dissolutas. Ibi copiosiorem quam in itinere commeatum adepti, nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex iis qui de exercitu superfuerant: cæteri cum Xerxe Sardis pervenere. CXVIII

Narratur autem & alia hæc res, Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc non amplius terra iter fecisse: sed exercitu Hydarni permisso, quem ad Hellespontum deduceret, ipsum navem Phœnissam conscendisse, ut in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet, à Strymonia ingenti vento fuisse exceptum: & eo vehementius tempestate vexatum quod navis referta vectoribus erat, utpote quum super contabulationes essent frequentes Persæ qui cum Xerxe vehebantur. Ibi metu perculsum regem cum clamore interrogasse gubernatorem num qua salus eis esset. Et quum ille respondisset, Here, nulla admodum est, nisi horum vectorum aliqua fiat abitio: tunc Xerxem eo audito ita loquutum, Viri Persæ, nunc aliquis vestrûm declaret se curam habere regis. in vobis enim videtur sita esse salus mea. Hæc ubi dixit Xerxes, illos eo adorato desiliisse in mare: atque ita levata navi, Xerxem incolumem in Asiam pervenisse. Et ubi primum in terram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quod regis quidem animam servasset, aurea corona donasse: quod autem multos Persarum perdidisset, decollasse. CXIX

Hic autem alter modus qui narratur reversionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet cum propter alia, tum propter obitum Persarum. [1] nam si id regi à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, vel ob hanc unam, cui repugna-

1 Nam si hæc ita Xerxi fuerunt à gubernatore dicta, ex decem millibus sententiam suam hac de re proferentibus haud unus fuerit qui ———

ri non

ri non potest; negarim hoc regem fuisse facturum: quin potius Persas jussurum è tabulatis in ventrem navis descendere, utpote qui primores Persarum essent: & remiges Phœnices, Persis numero pares, in mare dejecturum. Sed is (ut dictum est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam rever-
CXX sus est. Cujus rei id quoq; magno est testimonio, quod constat, Xerxem, quum rursus in Asiam reciperet se, Abdera pervenisse, [1] adhibuisseque convivio Abderitas, & acinace aureo eos [2] ac tiara auro intertexta donasse: & ut ipsi oppidani aiunt, illum, postquam ex Athenis retro fugit (quod apud me fide caret) illic primum zonam [3] resolvisse: adeo fuerat terrore correptus. Sunt autem Abdera magis ad Hellespontum sita quàm Strymon, atque litus ex quo navem il-
CXXI lum conscendisse ferunt. ¶ Cæterum Græci posteaquam Andrum expugnare nequeunt, conversi in Carystium, vastato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia diis primitias selegerunt cum aliarum rerum, tum Phœnissarum triremium tres: quarum una reponeretur apud Isthmum (quæ ad meam usque memoriam extabat) altera apud Sunium, tertia Ajaci illic apud Salaminem. Secundo loco prædam inter se dispartiere, ex qua primitias Delphos misere. Unde statua effecta est longitudine cubitorum [4] decem, truncam navis partem manu sustinens: eodem in loco stans ubi
CXXII Alexander Macedo aureus. Missis Delphos primitiis, Græci publice deum percontati sunt nunquid perfectas & gratas primitias accepisset. Quibus ille respondit habere se quidem à Græcis aliis, verum non ab Æginetis: sed reposcere donum optime navatæ ad Salaminem operæ in pugna navali. Id quum audissent Æginetæ, aureas stellas tres dedicaverunt, quæ super malum navis ærerum stant apud angulum, proxime Crœsi craterem. Post dispartitam prædam Græci ad Isthmum navigaverunt, daturi præcipuum præmium Græcorum meritissimo, qui in hoc bello præclarissime rem gessisset. Eo ubi pervenventum est, duces Græci in aram Neptuni suam quisque sententiam scriptam detulere, quemnam ex omnibus primum & quem secundum judicarent. In ea autem suum quisque

ξοον, μὴ οὐκ ἂν ποιῆσαι βασιλῆα τοιόνδε· τοὺς μὲν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καταβιβάσαι ἐς κοίλην νῆα, ἐόντας Πέρσας, καὶ Περσέων τοὺς πρώτους· τῶν δ' ἐρετέων, ἐόντων Φοινίκων, ὅκως οὐκ ἂν ἴσον πλῆθος τοῖσι Πέρσῃσι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. ἀλλ' ὁ μὲν (ὡς καὶ πρότερον εἴρηται) ὁδῷ χρεώμενος ἅμα τῷ ἄλλῳ στρατῷ, ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. Μέγα δὲ καὶ τόδε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης ἐν τῇ ὀπίσω κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἄβδηρα, καὶ ξεινίην τέ σφι συνθέμενος, καὶ δωρησάμενος αὐτοὺς ἀκινάκῃ τε χρυσέῳ καὶ τιήρει χρυσοπάστῳ. καὶ, (ὡς αὐτοὶ λέγουσι Ἀβδηρῖται, λέγοντες μὲν οὐδαμῶς ἐμοὶ πιστὰ) πρῶτον ἐλύσατο τὴν ζώνην φεύγων ἐξ Ἀθηναίων ὀπίσω, ὡς ἐν ἀδείῃ ἐών. πρὸς τοῦ Ἑλλησπόντου δὲ μᾶλλον τὰ Ἄβδηρα ἵδρυται, ἢ τοῦ Στρυμόνος, καὶ τῆς Ἠιόνος. ὅθεν δή μιν φασὶ ἐπιβῆναι ἐπὶ τὴν νῆα. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεί τε οὐκ οἷοί τε ἐγένοντο ἐξελεῖν τὴν Ἄνδρον, τραπόμενοι ἐς Κάρυστον, καὶ δηιώσαντες αὐτέων τὴν χώρην, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σαλαμῖνα. πρῶτα μέν νυν τοῖσι θεοῖσι ἐξεῖλον ἀκροθίνια ἄλλα τε καὶ τριήρεας τρεῖς Φοινίσσας· τὴν μὲν, ἐς Ἰσθμὸν ἀναθεῖναι, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν· τὴν δὲ, ἐπὶ Σούνιον· τὴν δὲ, τῷ Αἴαντι αὐτοῦ ἐς Σαλαμῖνα. μετὰ δὲ τοῦτο, διεδάσαντο τὴν ληίην, καὶ τὰ ἀκροθίνια ἔπεμψαν ἐς Δελφούς· ἐκ τῶν ἐγένετο ἀνδριὰς ἔχων ἐν τῇ χειρὶ ἀκρωτήριον νηὸς, ἐὼν μέγαθος δυώδεκα πηχέων· ἕστηκε δὲ οὗτος τῇπερ ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος ὁ χρύσεος. Πέμψαντες δὲ ἀκροθίνια οἱ Ἕλληνες ἐς Δελφοὺς, ἐπηρώτεον τὸν θεὸν κοινῇ, εἰ λελάβηκε πλήρεα καὶ ἀρεστὰ τὰ ἀκροθίνια. ὁ δὲ παρ' Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλλων ἔφησε ἔχειν, παρ' Αἰγινητέων δὲ, οὔ· ἀλλ' ἀπαίτεε αὐτοὺς τὰ ἀριστήια τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰγινῆται δὲ πυθόμενοι, ἀνέθεσαν ἀστέρας χρυσέους, οἳ ἐπὶ ἱστοῦ χαλκέου ἑστᾶσι τρεῖς ἐπὶ τῆς γωνίης, ἀγχοτάτω τοῦ Κροίσου κρητῆρος. Μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν τῆς ληίης ἔπλωον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἀριστήια δώσοντες τῷ ἀξιωτάτῳ γενομένῳ Ἑλλήνων ἀνὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. ὡς δὲ ἀπικόμενοι οἱ στρατηγοὶ διενέμοντο τὰς ψήφους ἐπὶ τοῦ Ποσειδέωνος τῷ βωμῷ, τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον κρίνοντες ἐκ πάντων, ἐνθαῦτα πᾶς τις αὐτέων ἑωυτῷ

(γρ. ἔμοιγε οὐδαμῶς πιστὰ) 318

——— neget regem hoc facturum fuisse: Persas juss. *Ad verbum, Ex decem millibus sententiarum, vel opinionum, unam mihi repugnantem non habeo. Ex quibus videat lector an alium sensum elicere possit.* 1 Et hospitii fœdus cum iis iniisse. *Vel, hospitii necessitudinem cum illis contraxisse.* 2 Ac triremi auro intertexta. *vel (ut alii)* triremi inaurata. *Certe* intertexta *improprie hic diceretur. At Valla* τιάρῃ *legit pro* τριήρεϊ 3 Solvisse ut liberum omni metu: 4 Duodecim,

ἐτίθετο

ἐτίθετο τὴν ψῆφον, αὐτὸς ἕκαστος δοκέων ἄριστος γενέσθαι. δεύτερα δὲ, οἱ πολλοὶ συνεξέπιπτον Θεμιστοκλῆα κρίνοντες. οἱ μὲν δὴ ἐμουνοῦντο· Θεμιστοκλέης δὲ δευτερείοισι ὑπερεβάλλετο πολλόν. Οὐ βουλομένων δὲ ταῦτα κρίνειν τῶν Ἑλλήνων φθόνῳ, ἀλλ' ἀποπλωόντων ἑκάστων ἐς τὴν ἑωυτῶν ἀκρίτων, ὅμως Θεμιστοκλέης ἐβώσθη τε καὶ ἐδοξώθη εἶναι ἀνὴρ " πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ὅτι δὲ νικῶν οὐκ ἐτιμήθη πρὸς τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς Λακεδαίμονα ἀπίκετο, θέλων τιμηθῆναι· καί μιν Λακεδαιμόνιοι καλῶς μὲν ὑπεδέξαντο, μεγάλως δὲ ἐτίμησαν. ἀριστήϊα μέν νυν ἔδοσαν Εὐρυβιάδῃ ἐλαίης στέφανον· σοφίης δὲ καὶ δεξιότητος, Θεμιστοκλέϊ, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης. ἐδωρήσαντο δέ μιν ὄχῳ τῷ ἐν Σπάρτῃ καλλιστεύοντι. αἰνέσαντες δὲ πολλά, προέπεμψαν "ἀνιόντα τριηκόσιοι Σπαρτιητέων λογάδες, οὗτοι οἵπερ ἱππέες καλέονται, μέχρι οὔρων τῶν Τεγεητικῶν. μοῦνον δὴ τοῦτον πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Σπαρτιῆται προέπεμψαν. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος, τῶν ἐχθρῶν μὲν τῶν Θεμιστοκλέος ἐών, ἄλλως δὲ οὐ τῶν "ἐπιφανέων, φθόνῳ καταμαργέων, ἐνείκεε τὸν Θεμιστοκλῆα, τὴν ἐς Λακεδαίμονα ἄπιξιν προφέρων, ὡς διὰ τὰς Ἀθήνας ἔχει τὰ γέρεα τὰ παρὰ Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ δι' ἑωυτόν. ὁ δὲ, ἐπεί τε ἐνέκειτο καὶ οὐκ ἐπαύετο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε, Οὕτω ἔχει τοι· οὔτ' ἂν ἐγὼ ἐὼν Βελβινίτης ἐτιμήθην οὕτω πρὸς Σπαρτιητέων, οὔτ' ἂν σὺ ὤνθρωπε, ἐὼν Ἀθηναῖος. ταῦτα μέν νυν ἐς τοσοῦτον ἐγένετο. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ πρόσθεν ἐών, ἐκ δὲ τῶν Πλαταιϊκῶν καὶ μᾶλλον ἔτι γενόμενος, ἔχων ἓξ μυριάδας στρατοῦ ὃν Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπεμπε βασιλῆα μέχρι τοῦ πόρου. ὡς δὲ ὁ μὲν ἦν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ, ὀπίσω πορευόμενος, κατὰ τὴν Παλλήνην ἐγένετο, ἅτε Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην, καὶ οὐδέν κω κατεπείγοντος ἥκειν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον, οὐκ ἐδικαίου ἐντυχὼν ἀπεστεῶσι Ποτιδαιήτῃσι μὴ οὐκ ἐξανδραποδίσασθαί σφεας. οἱ γὰρ Ποτιδαιῆται, ὡς βασιλεὺς παρεξεληλάκεε, καὶ ὁ ναυτικὸς τοῖσι Πέρσῃσι οἰχώκεε φεύγων ἐκ τῆς Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὡς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ τὴν Παλλήνην ἔχοντες.

γρ. πολλῶν

γρ. ἀπιόντα

γρ. ἐπιφανέων ἀνδρῶν, φθ.

nomen inscripsit, se illum qui præstantissimus extitisset existimans: sed in secundis partibus Themistocli adjudicandis plerique congruerunt. Ita quum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci livore quodam supersederint indicare, in suam quisque patriam revecti, tamen Themistocles & habitus est & celebratus per universam Græciam omnium Græcorum longe prudentissimus. Ipse tamen quia non fuisset honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicassent, ut honore afficeretur Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonii & splendide exceperunt, & magnifice honoraverunt: & primas quidem partes rei bene gestæ, EUrybiadæ: solertiæ vero ac dexteritatis, Themistocli dederunt, utrumque oleagina corona donantes: præterea hunc [1] biga quæ apud Spartam erat præstantissima: laudatumque verbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites vocantur, discedentem ad Tegeaticos usq; fines comitati sunt. Hunc solum ex omnibus quos novimus hominibus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. CXXIV

Eidem, postquam ex Lacedæmone Athenas venit, ibi [2] Timodemus unus ex inimicis ejus, alioqui non è claris viris, livore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenarum respectu, non sui, ab Lacedæmoniis honores assequutum. Et quum non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles, O homo, ita res habet, neque ego si Belbinitanus forem, sic à Spartanis honoratus fuissem: neque tu, etsi Atheniensis. Atque hæc hactenus. CXXV

¶ Artabazus autem Pharnacis filius, vir inter Persas cum antea illustris, tum ex rebus Platæensibus factus illustrior, regem deducebat iis sexaginta millibus quæ sibi Mardonius delegerat: quem ubi trajectu tenus comitatus est, quum jam ille in Asia esset, regressus circa Pallenen agebat, utpote Mardonio per Thessaliam Macedoniamque hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è sua dignitate existimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etenim Potidæatæ, postquam rex præteriit, & classis Persica à Salamine fugiens abiit è conspectu, à barbaris defecerant: mox aliis quoque qui Pallenen incolebant rebellantibus. CXXVI

1 Curru omnium qui Spartæ erant præstantissimo, *vel, pulcherrimo.* 2 Timodemus Aphidnæus. *Valla autem* Ἀφιδναῖος *omisit, aut potius non legit. quod certe suspectum etiam reddunt quæ sequuntur.*

Tunc

CXXVII Tunc vero Artabazus Potidæam obsedit: & suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eam autem urbem tenebant Bortiæi qui è sinu Thermæo fuerant à Macedonibus ejecti. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludem deductos trucidavit, urbemque administrandam Critobulo Toronæo tradidit, à genere Chalcidensi. Ita

CXXVIII Chalcidenses Olynthum obtinuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obsidendæ impensius incumbebat. Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum magistratu de facienda proditione transegit, incertum mihi quonam modo ab initio: neque enim traditur. ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere volebat, eum sagittæ postremo involvebat, adaptatisque desuper pennis, ad locum de quo convenerat sagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis compertus est. nam Artabazus ad conventum locum sagittam dirigens, frustrante jactu humerum cujusdam Potidæatæ percussit. Ad quem saucium turba (ut adsolet in bello fieri) quum concurrisset, subito revulsa sagitta, animadvertens libellum, detulit ad magistratus. aderat autem & cæterorum Palenensium commilitium. Perlecto libello magistratus & cognito proditionis autore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectendum, Scionææ civitatis gratia, ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atque hunc quidem in modum Timoxenus proditionis manifestus fuit. Artabazum vero

CXXIX tres jam menses obsidentem ingens æstus maris excepit, & is diutius: unde barbari videntes locum factum lacunosum, in Pallenen concesserunt. quorum quum duæ partes permeassent eluviem, tres aliæ supererant, quas ubi pertransissent, oportebat intrare Pallenen. sed eas tanta maris æstuatio invasit quanta nunquam extiterat, ut indiginæ aiunt, quum ea frequenter illic accidat. Eorum qui nandi erant ignari, interiere: qui erant gnari, eos Potidæatæ navigiis adorti trucidavere. Hujus autem æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferunt Potidæatæ hinc causam extitisse, quod isti è Persis qui sunt à mari oppressi, in templum Neptuni & ejus simulacrum quod situm est in suburbanis, impie se gesserant. Hanc fuisse causam illi

Οὗτος δὴ Ἀρτάβαζος ἐπολιόρκεε τὴν Ποτίδαιαν. Ὑποπτεύσας δὲ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλῆος, καὶ ταύτην ἐπολιόρκεε. εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι, οἱ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων. ἐπεὶ δέ σφεας εἷλε πολιορκέων, κατέσφαξε ἐξαγαγὼν ἐς λίμνην· τὴν δὲ πόλιν παραδιδοῖ Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν, καὶ τῷ Χαλκιδικῷ γένεϊ. καὶ οὕτω Ὄλυνθον Χαλκιδέες ἔσχον. Ἐξελὼν δὲ ταύτην ὁ Ἀρτάβαζος, τῇ Ποτιδαίῃ ἐντεταμένως προσεῖχε· προσέχοντι δέ οἱ προθύμως, συνετίθετο προδοσίην Τιμόξεινος ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός· ὅντινα μὲν τρόπον ἀρχήν, ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν (οὐ γὰρ ὦν λέγεται) τέλος μέντοι, τοιάδε ἐγίνετο· ὅκως βιβλίον γράψειε ἢ Τιμόξεινος ἐθέλων παρὰ Ἀρτάβαζον πέμψαι, ἢ Ἀρτάβαζος παρὰ Τιμόξεινον, τοξεύματος παρὰ τὰς γλυφίδας περιειλίξαντες, καὶ πτερώσαντες τὸ βιβλίον, ἐτόξευον ἐς συγκείμενον χωρίον. ἐπάϊστος δὲ ἐγένετο ὁ Τιμόξεινος προδιδοὺς τὴν Ποτίδαιαν. τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρτάβαζος ἐς τὸ συγκείμενον, ἁμαρτὼν τοῦ χωρίου τούτου, βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαιήτεω τὸν ὦμον· τὸν δὲ βληθέντα περιέδραμε ὅμιλος, (οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ) οἳ αὐτίκα τὸ τόξευμα λαβόντες, ὡς ἔμαθον τὸ βιβλίον, ἔφερον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς· παρῆν δὲ καὶ τῶν ἄλλων Παλληναίων συμμαχίη. τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ἐπιλεξαμένοισι τὸ βιβλίον, καὶ μαθοῦσι τὸν αἴτιον τῆς προδοσίης, ἔδοξε μὴ καταπλῆξαι Τιμόξεινον προδοσίῃ, τῆς Σκιωναίων πόλιος εἵνεκα, μὴ νομιζοίατο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον αἰεὶ προδόται. ὁ μὲν δὴ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπάϊστος ἐγένετο. Ἀρταβάζῳ δὲ, ἐπεὶ πολιορκέοντι ἐγεγόνεσαν τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τέναγος γενόμενον, παρῄεσαν ἐς τὴν Παλλήνην. ὡς δὲ τὰς δύο μὲν μοίρας διωδοιπορήκεσαν, ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι ἦσαν, τὰς διελθόντας χρῆν ἔσω εἶναι ἐν τῇ Παλλήνῃ, ἐπῆλθε πλημμυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμά κω, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις γινομένη. οἱ μὲν δὴ νέειν αὐτέων οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο, τοὺς δὲ ἐπισταμένους Ποτιδαιῆται ἐπιπλώσαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν. αἴτιον δὲ λέγουσι Ποτιδαιῆται τῆς τε ῥηχίης καὶ τῆς πλημμυρίδος καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος ἐς τὸν νηὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ προαστείῳ ἠσέβησαν οὗτοι τῶν Περσέων, οἵπερ καὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες,

γρ. συνετίθεται.

τοῦ γρ. ἐγεγόνεες

εὖ λέγειν ἔμοιγε δοκέουσι. τοὺς δὲ περιγενομένους ἀπῆγε Ἀρτάβαζος ἐς Θεσσαλίην παρὰ Μαρδόνιον. οὗτοι μὲν οἱ περιπέμψαντες βασιλέα, οὕτω ἔπρηξαν. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω περιγενόμενος, ὡς προσέμιξε τῇ Ἀσίῃ, φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, καὶ βασιλέα τε καὶ τὴν στρατιὴν ἐκ Χερσονήσου διεπόρθμευσε ἐς Ἄβυδον, ἐχειμέρισε ἐν Κύμῃ. ἔαρος δὲ ἐπιλάμψαντος, πρώϊος συνελέγετο ἐς Σάμον. αἱ δὲ τῶν νεῶν καὶ ἐχειμέρισαν αὐτοῦ. Περσέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλεῦνες ἐπεβάτευον. στρατηγοὶ δέ σφι ἐπῆλθον, Μαρδύντης τε ὁ Βαγαίου καὶ Ἀρταΰντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ τούτοισι καὶ ἀδελφιδέος αὐτοῦ Ἀρταΰντεω προσελομένου ὁ Ἀμίτρης· ἅτε δὲ μεγάλως πληγέντες, οὐ προήϊσαν ἀνωτέρω τὸ πρὸς ἑσπέρης, οὐδ᾽ ἐπηνάγκαζε οὐδείς· ἀλλ᾽ ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι, ἐφύλασσον τὴν Ἰωνίην μὴ ἀποστῇ, νέας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσι τριηκοσίας. οὐ μὲν οὐδὲ προσεδέκοντο τοὺς Ἕλληνας " προσελεύσεσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην, ἀλλ᾽ ἀποχρήσειν σφι τὴν ἑωυτῶν φυλάσσειν· σταθμεύμενοι ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος, ἀλλ᾽ ἄσμενοι ἀπαλλάσσοντο. κατὰ μέν νυν τὴν θάλασσαν ἑσσωμένοι ἔσαν τῷ θυμῷ, πεζῇ δὲ ἐδόκεον πολλῷ κρατήσειν τὸν Μαρδόνιον. ἐόντες δὲ ἐν Σάμῳ,
320 ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἴ τι δυναίατο κακὸν τοὺς πολεμίους ποιέειν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακούστεον ὅκῃ πεσέεται τὰ Μαρδονίου πρήγματα. Τοὺς δὲ Ἕλληνας τό, τε ἔαρ γινόμενον ἤγειρε, καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσσαλίῃ ἐών. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὔκω συνελέγετο· ὁ δὲ ναυτικὸς ἀπίκετο ἐς Αἴγιναν, νέες ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκατόν. στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ Μενάρεος, τοῦ Ἡγησίλεω, τοῦ Ἱπποκρατίδεω, τοῦ Λευτυχίδεω, τοῦ Ἀναξίλεω, τοῦ Ἀρχιδήμου, τοῦ Ἀναξανδρίδεω, τοῦ Θεοπόμπου, τοῦ Νικάνδρου, * τοῦ Χαρίλεω, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πολυδέκτεος, τοῦ Πρυτάνιος, τοῦ Εὐρυφῶντος, τοῦ Προκλέος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὕλλου, τοῦ Ἡρακλέος· ἐὼν τῆς ἑτέρης οἰκίης τῶν βασιλέων. οὗτοι πάντες, πλὴν τῶν δυῶν τῶν μετὰ Λευτυχίδεα πρώτων καταλεχθέντων, οἱ ἄλλοι, βασιλέες ἐγένοντο Σπάρτης. Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγεε Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος. Ὡς δὲ παρεγένοντο ἐς τὴν Αἴγιναν πᾶσαι αἱ νέες, ἀπίκοντο Ἰώνων ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· οἳ καὶ ἐς τὴν Σπάρτην ὀλίγῳ πρότερον τούτων ἀπικόμενοι, ἐδέοντο Λακεδαιμονίων ἐλευθεροῦν τὴν Ἰωνίην, τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιληΐδεω ἦν· οἳ

γρ. ἐλεύσεσθαι

videntur vere dicere. Eos autem qui superavere, Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regem reduxerunt ita est actum. CXXX ¶ Classiarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, ubi à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cum aliis copiis è Chersoneso Abydum traducto, hyemavit apud Cumam. Idem primo statim vere Samum convenit, ubi nonnullæ naves hyemaverant. Ejus classis plerique epibatæ erant ex Persis & Medis, ducesque supervenerant, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cujus patruelis Amitres ab eodem ascitus erat istorum collega. Hi utpote magnopere perculsi, non audebant occasum versus producere, ne unus quidem: sed apud Samum subsidentes Ioniam à rebellando prohibebant, trecentas naves cum Ioniis habentes. Neque expectabant fore ut Græci in Ioniam irent, sed ut sua tutari contenti essent: ducta ex hoc conjectura, quod ipsos è Salamine fugientes non fuissent insequuti, sed libenter abscessissent.[1] Atque ut se victos mari, ita longe superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul consultabant si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quonam res Mardonii spectarent. CXXXI At Græcos excitabat tum veris adventus, tum Mardonius in Thessalia agens. & eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebatur: naves autem in Æginam abierant numero centum ac decem, præfecto atque navarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Agesilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit EUryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, præter duos qui primi post Leutychidem commemorati sunt, reges Spartæ fuerunt. Atheniensium autem, duce Xanthippo Ariphronis filio, hac CXXXII omni classe Æginam profecta, adveniunt eo nuncii Ionum iidem qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios ut Ioniam liberarent, quorum unus fuit Herodotus Basilidis filius. Hi,

---

1 De mari igitur animum abjecerant, sed longe superiorem &c. ad verbum, *Circa mare igitur animo victi erant. vel, animis ceciderant. id est, De rebus igitur mari gerendis spem abjecerant.* * Genealogia illa sic corrigenda est: τοῦ Χαρίλεω, τοῦ Πολυδέκτεω, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πρυτάνιος, &c. *Simpson. Chron. Catholic.*

septem

septem fuerant ab initio, qui conjuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea conspiratione patefacta per unum ex ipsis qui rem detulerat, cæteri qui sex erant, è Chio se subduxerunt; Spartamque se contulerunt, & tunc Æginam, oraturi Græcos ut in Ioniam navigarent: ægreque exoratos Delon usque perduxere. Nam ulteriora omnia Græcis formidolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas credentibus. Contigitque id rei ut neque barbari supra Samum occidentem versus navigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chiorum rogatu, orientem versus, ultra Delon. ita timor medium eorum tuebatur.

CXXXIII ¶ Dum Græci navigavere in Delon, Mardonius qui in hybernis apud Thessaliam erat, inde movens misit ad oraculum quendam genere EUropeum, nomine Murem, jubens ut quantumcunque sibi liceret pervaderet ad oraculum consultandum: edocuitque quid vellet ab oraculis scire. Quid autem fuerit haud compertum habeo. non enim memoratur: opinor autem nihil aliud quam

CXXXIV de rebus præsentibus fuisse. Constat hunc Murem in Lebadiam venisse, & mercede corrupto quodam indigena Trophonium descendisse, & ad Abas Phocensium, ad oraculum: quinetiam prius Thebas adisse. Ibique tum Apollinem Ismenium consuluisse, quod illic, quemadmodum in Olympia, fas est in templis sciscitari oracula: tum quodam non Thebano, sed peregrino pecunia corrupto, in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco vaticinum esse, quod quum Amphiaraus optionem eis dedisset utrum mallent vate uti se an auxiliatore: Thebani sibi auxiliatorem cum maluerunt. eapropter nefas est ulli Thebano illic obdormiscere.

CXXXV Tunc autem maximum extitisse miraculum, ut à Thebanis mihi narratur: Murem Europeum, pervestigatis omnibus oraculis, isse etiam ad fanum Apollinis Ptoi. vocatur autem id fanum ita: sed ipsorum Thebanorum est, situm supra paludem Copaidem, ante montem, proxime urbem Acræphiam. Ad hoc templum postquam pervenisset is qui Mus appellaretur, sequutos eum tres viros publice delectos ad describenda ea quæ homini responderentur. & statim antistitem

συστῶται σφι γενόμενοι, ἐπεβούλευον θάνατον Στράττι τῷ Χίου τυράννῳ, ἐόντες ἀρχὴν ἑπτά· ἐπιβουλεύοντες δὲ ὡς φανεροὶ ἐγένοντο, ἐξενείκαντος τὴν ἐπιχείρησιν ἑνὸς τῶν μετεχόντων, οὕτω δὴ οἱ λοιποὶ ἓξ ἐόντες ὑπεξέσχον ἐκ τῆς Χίου, καὶ ἐς Σπάρτην ἀπίκοντο, καὶ δὴ καὶ τότε ἐς τὴν Αἴγιναν, τῶν Ἑλλήνων δεόμενοι καταπλῶσαι ἐς τὴν Ἰωνίην· οἳ προήγαγον αὐτοὺς μόγις μέχρι Δήλου. τὸ γὰρ προσωτέρω, πᾶν δεινὸν ἦν τοῖσι Ἕλλησι, οὔτε τῶν χώρων ἐοῦσι ἐμπείροισι, στρατιῆς τε πάντα πλέα ἐδόκεε εἶναι. τὴν δὲ Σάμον ἠπιστέατο δόξῃ καὶ Ἡρακλέας στήλας ἴσον ἀπέχειν. συνέπιπτε δὲ τοιοῦτο, ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους τὸ πρὸς ἑσπέρης ἀνωτέρω Σάμου μὴ τολμᾶν καταπλῶσαι καταρρωδηκότας, τοὺς δὲ Ἕλληνας, χρηϊζόντων Χίων τὸ πρὸς τὴν ἠῶ κατωτέρω Δήλου. οὕτω δέος τὸ μέσον ἐφύλασσον σφέων. (γρ. ἐφύλασσε) Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἔπλωον ἐς τὴν Δῆλον· Μαρδόνιος δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενος, ἔπεμπε κατὰ τὰ χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπέα γένος, τῷ οὔνομα ἦν Μῦς· ἐντειλάμενος πανταχῆ μιν χρησόμενον ἐλθεῖν, τῶν οἷά τε ἦν σφι ἀποπειρήσασθαι. ὅ, τι μὲν βουλόμενος ἐκμαθεῖν πρὸς τῶν χρηστηρίων ταῦτα ἐνετέλλετο, οὐκ ἔχω φράσαι· (οὐ γὰρ ὦν λέγεται) δοκέω δ' ἔγωγε περὶ τῶν παρεόντων πρηγμάτων, καὶ οὐκ ἄλλων πέρι πέμψαι. Οὗτος ὁ Μῦς ἔς τε Λεβάδειαν ἀπικόμενος φαίνεται, καὶ μισθῷ πείσας τῶν ἐπιχωρίων ἄνδρα, καταβῆναι παρὰ Τροφώνιον· καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας πρῶτα ὡς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν, τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο· (ἔστι δὲ, κατάπερ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱροῖσι αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι) τοῦτο δὲ, ξεῖνόν τινα καὶ οὐ Θηβαῖον χρήμασι πείσας, κατεκοίμισε ἐς Ἀμφιάρεω. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι διὰ τόδε· ἐκέλευσε σφέας ὁ Ἀμφιάρεως διὰ χρηστηρίων ποιεύμενος, ὁκότερα βούλονται ἑλέσθαι τούτων, ἑωυτῷ ἢ ἅτε μάντι χρέεσθαι, ἢ ἅτε συμμάχῳ, τοῦ ἑτέρου ἀπεχομένους· οἱ δὲ σύμμαχόν μιν εἵλοντο εἶναι. διὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ αὐτόθι καταχοιμηθῆναι. (γρ. ἐγκατακοιμηθῆναι.) Τότε δὲ θῶυμά μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ Θηβαίων. ἐλθεῖν ἄρα τὸν Εὐρωπέα Μῦν, περιστρωφώμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος. τοῦτο τὸ ἱρὸν, καλέεται μὲν Πτῶον, ἔστι δὲ Θηβαίων, κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Κωπαΐδος λίμνης, πρὸς ὄρεϊ, ἀγχοτάτω Ἀκραιφίης πόλιος. ἐς τοῦτο τὸ ἱρὸν ἐπεί τε παρελθεῖν τὸν καλεόμενον τοῦτον Μῦν, ἐπέσθαι οἱ τῶν ἀστῶν αἱρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡς ἀπογραψομένους τὰ θεσπιέειν ἔμελλε. καὶ πρόκατε τὸν πρόμαντιν

βαρβάρῳ γλώσσῃ χρᾶν· καὶ τοὺς μὲν ἑπομένους τῶν Θηβαίων ἐν θώυματι ἔχεσθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης ἀντὶ Ἑλλάδος· οὐδὲ ἔχειν, ὅ, τι χρήσωνται τῷ παρεόντι πρήγματι· τὸν δὲ Εὐρωπέα Μῦν ἐξαρπάσαντα παρ' αὐτέων τὴν ἐφέροντο δέλτον, τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ προφήτεω γράφειν ἐς αὐτήν. (φάναι δὲ Καρίῃ μιν γλώσσῃ χρᾶν) συγγραψάμενον δὲ, οἴχεσθαι ἀπιόντα ἐς Θεσσαλίην. Μαρδόνιος δὲ ἐπιλεξάμενος ὅ, τι δὴ ἦν λεγόμενα τὰ χρηστήρια, μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύντεω, ἄνδρα Μακεδόνα· ἅμα μὲν, ὅτι οἱ προσκηδέες οἱ Πέρσαι ἔσαν. (Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Γυγαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγεγόνεε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ οὔνομα τοῦ μητροπάτορος· τῷ δὴ ἐκ βασιλέος τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλη νέμεσθαι) ἅμα τε ὁ Μαρδόνιος πυθόμενος ὅτι πρόξενός τε εἴη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἔπεμπε. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκεε μάλιστα προσκτήσεσθαι, λεών τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλκιμον· τά τε κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφι παθήματα κατεργασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἠπίστατο. τουτέων δὲ προσγενομένων, κατήλπιζε εὐπετέως τῆς θαλάσσης κρατήσειν· τάπερ ἂν καὶ ἦν. πεζῇ τε ἐδόκεε πολλῷ εἶναι κρέσσων. οὕτω τε ἐλογίζετο κατύπερθέ οἱ τὰ πρήγματα ἔσεσθαι τῶν Ἑλληνικῶν. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτά οἱ προλέγει συμβουλεύοντα σύμμαχον τὸν Ἀθηναῖον ποιέεσθαι· τοῖσι δὴ πειθόμενος ἔπεμπε. Τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἕβδομος γενέτωρ Περδίκκης ἐστὶ, ὁ κτησάμενος τῶν Μακεδόνων τὴν τυραννίδα τρόπῳ τοιῷδε· ἐξ Ἄργεος ἔφυγον ἐς Ἰλλυριοὺς τῶν Τημένου ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφεοὶ, Γαυάνης τε καὶ Ἀέροπος καὶ Περδίκκης· ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑπερβαλόντες ἐς τὴν ἄνω Μακεδονίην, ἀπίκοντο ἐς Λεβαίην πόλιν. ἐνθαῦτα δὲ ἐθήτευον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλέϊ, ὁ μὲν, ἵππους νέμων· ὁ δὲ, βοῦς· ὁ δὲ νεώτατος αὐτέων Περδίκκης, τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων. (ἔσαν γὰρ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενέες χρήμασι, οὐ μόνον ὁ δῆμος) ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέος, αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἔπεσσε. ὅκως δὲ ὀπτῷτο ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ θητὸς τοῦ Περδίκκεω, διπλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἑωυτοῦ. ἐπεὶ δὲ αἰεὶ τὠυτὸ τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα ἑωυτῆς. ὡς δὲ ἤκουσε, ἐπῆλθέ οἱ αὐτίκα ὡς εἴη τέρας, καὶ

γρ. δὴ

γρ. τῷ δὲ ἀκούσαντα ἐσῆλθε αὐτίκα

barbara lingua usam: & qui eos subsequebantur, stupuisse audientes barbaram linguam pro Græca. Quumque nescirent quid in præsenti negocio agerent, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abstulisse, & in illis ea quæ dicerentur à propheta exarasse, eaque, ut dicebant; lingua Caria: & ubi illa scripsisset, digressum in Thessaliam abiisse. Ea Mardonius intelligens quid CXXXVI dicerent, nuncium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filium, [1] tum quia in eum propensi erant Persæ, (quippe cujus sororem Gygæam Amyntæ filiam in matrimonio habuerat Bubares vir Perses, ex qua genuerat Amyntam in Asia, avi materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data erat incolenda urbs Alabanda) tum quia audiebat hospitalem atq; munificum esse virum, Mardonius mittendum duxit: hac præcipue ratione arbitratus se conciliaturum sibi Athenienses, populum & multum & strenuum esse audiens, [2] & qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus autor extitisset. Quibus sibi conciliatis, spem concipiebat facile potiundi maris, prout etiam contigisset. nam terrestribus copiis longe sibi superior esse videbatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorum. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant ut Atheniensem sibi socium ascisceret. His obtemperans, CXXXVII Alexandrum hunc mittebat septimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gavanes, Aeropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis transgressi superiorem Macedoniam, pervenerunt ad urbem Lebæam. ubi se ad mercenariam operam regi locaverunt, unus quidem equis, alter vero bobus, minimus autem natu, minutis pecoribus pascendis. [3] Erant autem priscorum hominum tyrannides in re nummaria exiles, non solum populares facultates: adeo ipsi regi sua uxor coquebat cibaria. Hæc quum animadvertisset panem pueri Perdiccæ mercenarii, dum coqueretur, effici duplum quam erat, idque semper contingere, indicavit marito. [4] Ille re audita, illico ingressus est ut ostentum cerneret,

1 Tum quod affinitate cum Persis junctus esset. 2 Et quem cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuum autorem extitisse credebat. 3 Erant enim olim regna etiam in re nummaria exilia, non solum populus. Regis autem uxor illis ipsamet farinam subigebat: sed dum coquebatur panis Perdiccæ pueri mercenarii, in duplam molem excrescebat. Quod quum semper contingeret, id marito indicavit. *Dicet autem* τυραννίδες *pro* τύραννοι. *perinde est enim ac si dixisset, Erant enim olim ipsi quoque reges pecuniæ inopes. Quod Herodotus subiungit necui mirum videatur quod rex ipse illos pascendis suis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex* Enim *faciens* Autem, *ita hoc interpretatur quod de regis uxore narratur, quasi Herodotus hoc velut argumentum illius inopiæ afferat: ideoq; particula* Adeo *utitur.* 4 At illi, ut audivit, statim hæc cogitatio animum subiit, *vel, illi in mentem venit,* factum illud, ——

quonam

quonam modo quid majus excresceret: moxque accitis mercenariis, ut à sua domo discederent, imperavit. Et quum isti dicerent, ita demum se abscedere justum esse ubi mercedem accepissent: [1] tunc rex mercedem nominari audiens, Hunc, inquit (solem ostendens, in deum contumeliosus) dignam vobis mercedem reddo. Immeabat autem in ædes per fumarium sol. Hoc audientes majores natu Gauanes & Aeropus, steterre attoniti. at puer, Accipimus rex quæ das, præloquutus, gladio (nam gladium gerebat) circumscripsit in pavimento domus solem: circumscriptumque quum ter in sinum suum haussisset, abiit cum cæteris.

CXXXVIII [2] Quale autem esset id quod faciebat puer, & quod data cum illorum assensu accipiebat minimus natu, renunciavit quidam assessorum regi. Hoc audito, rex ira percitus equites ad eos interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis cui tanquam liberatori immolant posteri illorum qui ab Argo erant: hic amnis, posteaquam eum Temenidæ transierant, ita vehemens effectus erat ut ab equitibus transiri nequierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam transgressi, habitarunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ Gordio geniti, quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenûm foliorum, fragrantiori odore quam cæteræ: & in quibus (ut fertur à Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mons, nomine Bermius, per hyemem inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam obtinuerunt Temenidæ, cæteram Ma-

CXXXIX cedoniam subegerunt. Ab hoc autem Perdicca hunc in modum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ, pater Alcetæ fuit Aeropus, Aeropi Philippus, Philippi [3] Argæus, hujus Perdiccas, qui paravit imperium. Ita Amyntæ fuit A-

CXL lexander filius. Qui ubi Athenas venit à Mardonio missus, ita verba fecit, Viri

1 Athenienses, Mardonius hæc inquit, Nuncius mihi ab rege venit in hæc verba, Atheniensibus injurias quas mihi

καὶ " φέροι ἐς μέγα τι. καλέσας δὲ τοὺς θῆτας, προηγόρευέ σφι ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ γῆς τῆς ἑωυτοῦ. γρ. φέρει μέγα τι οἱ δὲ, τὸν μισθὸν ἔφασαν δίκαιον εἶναι ἀπολαβόντας, οὕτω ἐξιέναι. ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς, τοῦ μισθοῦ πέρι ἀκούσας, ἦν γὰρ κατὰ τὴν καπνοδόκην ἐς τὸν οἶκον ἐσέχων ὁ ἥλιος, εἶπε, θεοβλαβὴς γενόμενος, Μισθὸν δὲ ὑμῖν ἐγὼ ὑμέων ἄξιον τόνδε ἀποδίδωμι· δέξας τὸν ἥλιον. ὁ μὲν δὴ Γαυάνης τε καὶ ὁ Ἀέροπος οἱ πρεσβύτεροι ἕστασαν ἐκπεπληγμένοι, ὡς ἤκουσαν ταῦτα. ὁ δὲ παῖς, ἐτύγχανε γὰρ ἔχων μάχαιραν, " εἴπας τάδε, Δεκόμεθα ὦ βασιλεῦ τὰ διδοῖς, περιγράφει τῇ μαχαίρῃ ἐς τοὔδαφος τοῦ οἴκου τὸν ἥλιον. περιγράψας δὲ, ἐς τὸν κόλπον τρὶς ἀρυσάμενος ἐκ τοῦ ἡλίου, ἀπαλλάσσετο αὐτός τε καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ. οἱ μὲν δὴ ἀπήεσαν. Τῷ δὲ βασιλέϊ σημαίνει τις τῶν παρέδρων οἷόν τι χρῆμα ποιήσειε ὁ παῖς, καὶ ὡς σὺν νόῳ κείνων ὁ νεώτατος λάβοι τὰ διδόμενα. ὁ δὲ, ταῦτα ἀκούσας, καὶ ὀξυνθεὶς, πέμπει ἐπ᾽ αὐτοὺς ἱππέας ἀπολέοντας. ποταμὸς δέ ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσι οἱ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀπ᾽ Ἄργεος ἀπόγονοι " σωτῆρι. οὗτος, ἐπεί τε διέβησαν οἱ Τημενίδαι, γρ. σωτῆρες μέγας οὕτω ἐῤῥύη ὥστε τοὺς ἱππέας μὴ οἵους τε γενέσθαι διαβῆναι. οἱ δὲ, ἀπικόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης, οἴκησαν πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω τοῦ Γορδίεω· ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἓν ἕκαστον ἔχον ἑξήκοντα φύλλα, ὀδμῇ τε ὑπερφέροντα τῶν 322 ἄλλων. ἐν τούτοισι καὶ ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποισι ἥλω, ὡς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων. ὑπὲρ δὲ τῶν κήπων ὄρος κέεται, Βέρμιον οὔνομα, ἄβατον ὑπὸ χειμῶνος. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι, ὡς ταύτην ἔσχον, κατεστρέφοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην. Ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ Περδίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγεγόνεε. Ἀμύντεω " παῖς ἦν Ἀλέξανδρος· Ἀμύντης γρ. κατιὼν δὲ, Ἀλκέτεω· Ἀλκέτεω δὲ πατὴρ ἦν Ἀέροπος· τοῦ δὲ, Φίλιππος· Φιλίππου δὲ, * Ἀργαῖος· τοῦ δὲ, Περδίκκης, ὁ κτησάμενος τὴν ἀρχήν. ἐγεγόνεε μὲν δὴ ὧδε Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω. Ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας " πεμφθεὶς ὑπὸ γρ. ἀποπεμφθεὶς " Μαρδονίου, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Ἀ- " θηναῖοι Μαρδόνιος τάδε λέγει, Ἐμοὶ " ἀγγελίη ἥκει παρὰ βασιλῆος, λέγουσα οὕτω, Ἀθηναίοισι τὰς ἁμαρτάδας τὰς ἐξ ἐκείνων ἐς

—— magnum aliquid portendere ideoque accersitis mercenar. *Ad verbum, Portentum esse [hanc rem] & ad magnum aliquid spectare. vel, tendere. At Valla errorem inceptum ab* ἐσπῆλθε *prosequutus est in* φέροι.
1 Tunc rex, ubi mercedis mentionem fieri audivit, sole tunc forte per fumarium, *sive, caminum*, domum ingrediente, dixit furore correptus, At ego hanc mercedem vobis dignam rependo. ostendebat autem solem. *vel, At ego vobis hanc mercedem persolvo. id est, in mercedem, vel, pro mercede, ut* μισθὸν *dicatur per appositionem. Videtur autem voluisse significare, illos debere abunde magnæ mercedis loco ducere quod salvos illos à se dimitteret.* 2 At regi quidam ex ejus assessoribus, quod egerat puer, & quòd ille quum omnium natu minimus esset, quæ sibi data erant accepisset, id certo consilio factum esse, renunciavit. 3 Aræus, * Ἀργαῖος *vel* Ἀργεῖος. Sibylla: Αὐχεῦντες βασιλεῦσι Μακεδόνες Ἀργεάδῃσι.

ἐμὲ γενομένας πάσας μετίημι. νῦν τε ὧδε Μαρδόνιε ποίεε. τοῦτο μὲν τὴν γῆν σφι ἀπόδος· τοῦτο δὲ, ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἑλέσθων αὐτοὶ ἥντινα ἂν ἐθέλωσι, ἐόντες αὐτόνομοι. ἱρά τε πάντα σφι (ἢν δὴ βούλωνταί γε ἐμοὶ ὁμολογέειν) ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα. τούτων δὲ ἀπιγμένων, ἀναγκαίως ἔχει μοι ποιέειν ταῦτα, ἢν μὴ τὸ ὑμέτερον αἴτιον γένηται. λέγω δὲ ὑμῖν τάδε, Νῦν τί μαίνεσθε. πόλεμον βασιλέϊ ἀνταειρόμενοι; οὔτε γὰρ ἂν ὑπερβάλοισθε, οὔτε οἷοί τε ἐστὲ ἀντέχειν τὸν πάντα χρόνον. εἴδετε μὲν γὰρ τῆς Ξέρξεω στρατηλασίης τὸ πλῆθος, καὶ τὰ ἔργα· πυνθάνεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρεοῦσάν μοι δύναμιν· ὥστε καὶ ἢν ἡμέας ὑπερβάλησθε, καὶ νικήσητε (τοῦπερ ὑμῖν οὐδεμία ἐλπὶς, εἴπερ εὖ φρονέετε) ἄλλη παρέσται πολλαπλησίη. μὴ ὦν βούλεσθε παρισούμενοι βασιλέϊ, στέρεσθαι μὲν τῆς χώρης, θέειν δὲ αἰεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν· ἀλλὰ καταλλάσσεσθε. παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι, βασιλῆος ταύτῃ ὡρμημένου. ἔστε ἐλεύθεροι, ἡμῖν ὁμαιχμίην συνθέμενοι ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Μαρδόνιος μὲν ταῦτα ὦ Ἀθηναῖοι ἐνετείλατό μοι εἶπαι πρὸς ὑμέας. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εὐνοίης τῆς πρὸς ὑμέας ἐούσης ἐξ ἐμεῦ, οὐδὲν λέξω. οὐ γὰρ ἂν νῦν πρῶτον ἐκμάθοιτε. προσχρηίζω δὲ ὑμέων πείθεσθαι Μαρδονίῳ. ἐνορέω γὰρ ὑμῖν οὐκ οἵοισί τε ἐσομένοισι τὸν πάντα χρόνον πολεμέειν Ξέρξῃ· εἰ γὰρ ἐνώρων τοῦτο ἐνὸν ὑμῖν, οὐκ ἂν κοτε ἐς ὑμέας ἦλθον, ἔχων λόγους τούσδε. καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἡ βασιλῆός ἐστι, καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. ἢν ὦν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσητε, μεγάλα προτεινόντων ἐπ' οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑμέων, ἐν τρίβῳ τε μάλιστα οἰκημένων τῶν συμμάχων πάντων, αἰεί τε φθειρομένων μούνων, ἐξαίρετόν τι μεταίχμιον τὴν γῆν ἐκτημένων. ἀλλὰ πείθεσθε. πολλοῦ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ βασιλεύς γε ὁ μέγας μούνοισι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἁμαρτάδας ἀπιεὶς, ἐθέλει φίλος γενέσθαι. Ἀλέξανδρος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Λακεδαιμόνιοι δὲ, πυθόμενοι ἥκειν Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας, ἐς ὁμολογίην ἄξοντα τῷ βαρβάρῳ Ἀθηναίους, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων, ὥς σφεας χρεόν ἐστι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Δωριεῦσι ἐκπίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθηναίων, κάρτα τε ἔδεισαν μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τέ σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους. καὶ δὴ συνέπιπτε ὥστε ὁμοῦ σφεων γίνεσθαι τὴν κα-

γρ. ἀειρόμενοι

γρ. παρ' ἐμὲ ἐοῦσαν δύναμιν.

intulerunt omnes remitto. nunc autem Mardoni ita facito: Suam eis regionem reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suaque libertate potiantur. Quinetiam eorum templa, si mecum fœdus inire volent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nuncius quum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi per vos steterit. Ego vero hæc vobis duco dicenda, Quid insanitis, bellum regi inferentes, cui nec unquam præstare, nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis & copias & facta: auditis quoq; nunc de exercitu qui mecum est. [1] quem si superaveritis atque viceritis, nulla vobis (si sapitis) spes erit; quum alius multo major exercitus sit adfuturus. Nolite igitur, æquiparando vos regi, privari solo vestro, [2] & pro vobisipsis assidue discurrere. imo potius his molestiis vos explicate, quum adsit vobis pulcherrima explicandi facultas, quod ab rege provocati ut societatem belli nobiscum ineatis citra dolum & fraudem, liberati eritis. Hæc me jussit Athenienses apud vos Mardonius dicere. Ego vero de mea in vos benevolen- 2
tia nihil commemorabo. neque enim nunc primum eam cognovistis. Obsecro autem ut Mardonio morem geratis, quos animadverto non semper validos fore ad gerendum cum Xerxe bellum: quales si animadverterem esse, nequaquam huc cum his mandatis venissem. Quippe regis vires supra humanas sunt, & manus prælonga. [3] Quod nisi propere assentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus facere volentibus, timeo vestram vicem, qui ex omnibus sociis & maxime in via habitatis, & soli semper præcipuam cladem accipitis, possiden- CXL
tes terram inter diversas acies positam. [4] Itaque inducite hoc in animum quod magnopere est è vestra dignitate, quum rex magnus vobis Græcorum solis injurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc Alexander. CXLI
Quem Athenas ire ad inducendos in barbari societatem Athenienses quum audissent Lacedæmonii, id ne fieret vehementer extimuerunt, reminiscentes oraculorum, fatale esse ut ipsi cum cæteris Doriensibus è Peloponneso ejicerentur à Medis pariter & Atheniensibus. ideoque sine mora mittendos illuc censuere legatos. Et sane contigit ut concioni adessent

1 Quo si potentiores extiteritis, eumq; viceritis (quod nequaquam speratis, si sapitis) 2 Et semper de vita vestra periclitari. Vos igitur potius in gratiam *cum rege* redite, quum reconciliationis pulcherrima se vobis offerat occasio, regem ad hanc propensum habentibus. Inita nobiscum citra dolum & fraudem societate belli, liberi estote. 3 Nisi igitur statim cum illis paciscamini, luculentas condiciones vobis proponentibus, quibus pacisci volunt. 4 Enimvero morem gerite, magni enim vestra refert, regem magnum vobis solis Græcorum injurias condonare, & amicitiam vobiscum inire velle.

Lacedæ-

Lacedæmonii. extraxerant enim Athe-
nienses tempus, probe scientes fore ut
Lacedæmonii audirent venire à barbaro
nuncium ad societatem contrahendam.
quare de industria id fecere ad de-
clarandam Lacedæmoniis sententiam su-
CXLII am. Ubi dicendi finem fecit Alex-
ander, excipientes nuncii Spartano-
rum, ita loquuti sunt, Nos vero mise-
re Lacedæmonii oratum vos ne quid
novi in Græciam agatis, neque verba
quæ adferuntur à barbaro admittatis:
quod id neque justum sit ullo modo,
neque decorum cum aliis Græcis, tum
præcipue vobis: idque multis de causis.
Vos enim hoc bellum excitastis etiam
nobis invitis, & propter imperium ve-
strum est decertatum: quod certamen
nunc in universam Græciam emana-
vit. [1] cujus totius vos præcipui authores
fuistis, & Græcis causa servitutis, res
nullo pacto toleranda. quum præsertim
constet Athenienses semper & jam in-
de à priscis temporibus vindicasse
permultos homines in libertatem. Et
tristem quidem condicionem vestram
dolemus, quod jam bis proventu fru-
gum fraudati estis, & jam domibus
quæ dirutæ sunt caretis. quo nomi-
ne Lacedæmonii vobis ac cæteri so-
cii spondent se uxores vestras & om-
nia ad bellum inutilia [2] proxime
domesticos suos, quoad bellum hoc
steterit, alituros. Neque vero vos
Alexander Macedo seducat, [3] com-
mendans Mardonii orationem. facit
enim quod sibi faciendum est: quippe
qui tyrannus tyranno operam præ-
stat. Sed non idem vestra facere in-
terest, si recte sapitis, qui scitis nihil
barbaris esse neque fidum neq; verum.
CXLIII Hæc quum nuncii dixissent, Athenien-
ses Alexandro ita responderunt, Et ipsi
cognitum habemus hoc, vires Me-
dorum etiam atque etiam majores
esse quam nostras, ut id [4] nihil intersit
exprobrare nobis: attamen in tutan-
da libertate eatenus resistemus qua-
tenus valebimus. Ut autem socie-
tatem cum barbaro contrahamus,
neque tu persuadere tentes, neque
nos, si tu tentaveris, persuadebimur.
[5] Tu vero renuncia Mardonio Athe-
nienses dicere, quoad sol eodem iti-
nere meabit quo nunc meat, eousque
se nunquam cum Xerxe societatem
inituros, sed se protegendo propulsaturos eum, fretos ope deorum atque herorum,

ἱστᾶσιν. ἐπανέμειναν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι δια-
τρίβοντες, ἐπιστάμενοι ὅτι ἔμελλον Λακεδαι-
μόνιοι πεύσεσθαι ἥκοντα παρὰ τοῦ βαρβάρου ἀγ-
γελον ἐπ᾽ ὁμολογίῃ· πυθόμενοί τε, πέμψειν
κατὰ τάχος ἀγγέλους. ἐπίτηδες ὦν ἐποίευν,
ἐνδεικνύμενοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι τὴν ἑωυτῶν
γνώμην. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξαν-
δρος, διαδεξάμενοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ Σπάρτης
“ἄγγελοι, Ἡμέας δὲ ἔπεμψαν Λακεδαιμόνιοι
“δεησομένους ὑμέων, μήτε νεώτερον ποιέειν
“μηδὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, μήτε λόγους ἐν-
“δέκεσθαι παρὰ τοῦ βαρβάρου. οὔτε γὰρ δίκαιον
“οὐδαμῶς, οὔτε κόσμον φέρον οὔτε γε ἄλλοισι
“Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ καὶ διὰ πάντων
“ἥκιστα, πολλῶν εἵνεκα. ἠγείρατε γὰρ τόνδε τὸν 323
“πόλεμον ὑμεῖς, οὐδὲν ἡμέων βουλομένων, καὶ
“περὶ τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς ὁ ἀγὼν ἐγένετο· νῦν
“δὲ φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ἄλλως τε,
“τουτέων ἁπάντων αἰτίους γενέσθαι δουλοσύνης
“τοῖσι Ἕλλησι Ἀθηναίους, οὐδαμῶς ἀνασχετόν·
“οἵτινες αἰεὶ κατὰ τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς
“ἐλευθερώσαντες ἀνθρώπων. πιεζομένοισι
“μέντοι ὑμῖν συναχθόμεθα, καὶ ὅτι καρπῶν
“ἐστέρησθε διξῶν ἤδη, καὶ ὅτι οἰκοφθόρησθε
“χρόνον ἤδη πολλόν. ἀντὶ τουτέων δὲ ὑμῖν
“Λακεδαιμόνιοί τε καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπαγγέλ-
“λονται γυναῖκάς τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἄχρηστα
“οἰκετέων ἐχόμενα πάντα ἐπιθρέψειν ἔστ᾽ ἂν ὁ
“πόλεμος ὅδε συνεστήκῃ. μηδὲ ὑμέας Ἀλέξ-
“ανδρος ὁ Μακεδὼν ἀναγνώσῃ, λεήνας τὸν
“Μαρδονίου λόγον. τούτῳ μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα
“ἐστί· (τύραννος γὰρ ἐὼν, τυράννῳ συγκατερ-
“γάζεται) ὑμῖν δὲ οὐ ποιητέα, εἴπερ εὖ τυγ-
“χάνετε φρονέοντες ἐπιστάμενοι, ὡς βαρβά-
“ροισί ἐστι οὔτε πιστὸν, οὔτε ἀληθὲς οὐδέν. ταῦτα
ἔλεξαν οἱ ἄγγελοι. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀ-
λέξανδρον ὑπεκρίναντο τάδε, Καὶ αὐτοὶ τοῦ-
“τό γε ἐπιστάμεθα, ὅτι πολλαπλησίη ἐστὶ τῷ
“Μήδῳ δύναμις ἤπερ ἡμῖν· ὥστε οὐδὲν δέει τοῦ-
“τό γε ὀνειδίζειν. ἀλλ᾽ ὅμως ” ἐλευθερίην τῆς ἐλευθε-
“σκεπτόμενοι, ἀμυνεύμεθα οὕτω ὅκως ἂν καὶ είης γλι-
“δυνώμεθα· ὁμολογῆσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μή- χόμενοι,
“τε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπείθειν, οὔτε ἡμέες πει-
“σόμεθα. νῦν τε ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ ὡς Ἀ-
“θηναῖοι λέγουσι, ἔστ᾽ ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν
“ἴῃ τῇπερ καὶ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν ἡ-
“μέας Ξέρξῃ. ἀλλὰ θεοῖσί τε συμμάχοισι πίσυ-
“νοί μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι, καὶ τοῖσι ἥρωσι,

---

1 Adde quod Athenienses, qui horum omnium autores extiterunt, primos ex Græcis jugum servitutis subire, res est profecto intoleranda. quum præsertim vos constet semper & jam inde à prisc. *ut legatur* ἡγεῖται δουλοσύνης. 2 Ad rem domesticam pertinentia. 3 Poliens. *id est, exornans.* 4 Nihil opus sit. 5 Atque adeo nunc renuncia Mard.

“τὸν ἐκεῖνος οὐδεμίην ὄπιν ἔχων, ἐνέπρησε τούς τε οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα. σύ τε τοῦ λοιποῦ λόγους ἔχων τοιούσδε μὴ ἐπιφαίνεο Ἀθηναίοισι· μηδὲ δοκέων χρηστὰ ὑπουργέειν, ἀθέμιστα ἔρδειν παραίνεε. οὐ γάρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀθηναίων παθεῖν, ἐόντα πρόξεινόν τε καὶ φίλον. Πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ταῦτα ὑπεκρίναντο· πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ Σπάρτης ἀγγέλους, τάδε, Τὸ μὲν δεῖσαι Λακεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ βαρβάρῳ, κάρτα ἀνθρωπήϊον ἦν. ἀτὰρ αἰσχρῶς γε οἴκατε ἐξεπιστάμενοι τὸ Ἀθηναίων φρόνημα ἀῤῥωδῆσαι· ὅτι οὔτε χρυσός ἐστι γῆς οὐδαμόθι τοσοῦτος, οὔτε χώρη κάλλεϊ καὶ ἀρετῇ μέγα ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι, ἐθέλοιμεν ἂν μηδίσαντες, καταδουλῶσαι τὴν Ἑλλάδα. πολλά τε γὰρ καὶ μεγάλα ἐστὶ τὰ διακωλύοντα ταῦτα μὴ ποιέειν, μηδ᾽ ἢν ἐθέλωμεν. πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα, τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα ἐμπεπρησμένα τε καὶ συγκεχωσμένα, τοῖσι ἡμέας ἀναγκαίως ἔχει τιμωρέειν ἐς τὰ μέγιστα μᾶλλον ἤπερ ὁμολογέειν τῷ ταῦτα ἐργασαμένῳ. αὖτις δὲ, τὸ Ἑλληνικὸν ὅμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἱδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσίαι, ἤθεά τε ὁμότροπα. ὧν καὶ προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὖ ἔχοι. ἐπίστασθέ τε οὕτω, εἰ μὴ πρότερον ἐτυγχάνετε ἐπιστάμενοι. ἔστ᾽ ἂν καὶ εἷς περιῇ Ἀθηναίων, μηδαμὰ ὁμολογήσοντας ἡμέας Ξέρξῃ. ὑμέων μέντοι ἀγάμεθα τὴν πρόνοιην, τὴν πρὸς ἡμέας ἔουσαν, ὅτι προείδετε ἡμέων οἰκοφθορημένων οὕτω, ὥστε ἐπιθρέψαι ἐθέλειν ἡμέων τοὺς οἰκέτας. καὶ ὑμῖν μὲν ἡ χάρις ἐκπεπλήρωται· ἡμέες μέντοι λιπαρήσομεν οὕτω ὅκως ἂν ἔχωμεν, οὐδὲν λυπέοντες ὑμέας. νῦν δὲ ὡς οὕτω ἐχόντων, στρατιὴν ὡς τάχιστα ἐκπέμπετε. ὡς γὰρ ἡμεῖς εἰκάζομεν, οὐκ ἑκὰς χρόνου παρέσται ὁ βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέρην· ἀλλ᾽ ἐπειδὰν τάχιστα πύθηται τὴν ἀγγελίην ὅτι οὐδὲν ποιήσομεν τῶν ἐκεῖνος ἡμέων προσεδέετο. πρὶν ὦν παρεῖναι ἐκεῖνον ἐς τὴν Ἀττικήν, ἡμέας καιρός ἐστι προβοηθῆσαι ἐς τὴν Βοιωτίην.

quorum ille, nihil pensi habens, & templa & simulacra incendit. [1] Tu quoque posthac cu istiusmodi oratione ne committas ut Athenis videaris, neve per speciem emolumentorum infanda nos facere suadeas. nolumus enim te ingratum quippiam ab Atheniensibus pati, quibus & hospes & amicus es. Hæc Alexandro responderunt. CXLIV nunciis autem Spartiatarum ista, [2] Lacedæmonios vereri ne fœdus ineamus cum barbaro, sane humanum est: neq; hoc verentes eos turpe est venisse, quibus mens Atheniensium inexplorata esset: quoniam neq; tantum auri usquam gentium est, neq; regio ulla specie & bonitate præstans, quam nos accipientes, ut cum Medis sentiremus, ad tradendam servituti Græciam induceremur. Quod ne faciamus, etsi velimus, multa & magna nos dehortantur: primum atq; idem maximum, quod deorum ædes effigiesq: incensæ pariter & obrutæ sunt, quas nos in primis ultum ire necesse est potius quam cum iis fœderari qui ista fecerunt: deinde, quum simus Græci ejusdem & sanguinis & linguæ, quorum & fana & sacrificia communia sunt, & mores adsimiles, eorum proditores fieri Athenienses, non bene haberet. [3] Ex quo, si antea nesciebatis, nunc ita accipiatis, dum vel unus Atheniensium supererit, nunquam nos conventuros esse cum Xerxe. Vestram autem erga nos providentiam, [4] quod consulatis nobis domo carentibus ita ut domesticos nostros alere velitis, gratam habemus: [5] & licet beneficium vestrum cumulatum sit, nos tamen ita illud tolerabimus ut nihil vobis molestiæ adferamus. Quod quum ita sit, copias primo quoque tempore emittendas curate. nam (ut nos conjectamus) non diu differet barbarus ingredi regionem nostram: sed simulatq; acceperit nuncium nos nihil eorum esse facturos quæ oravit, aderit. qui antequam adsit in Attica, tempus est nos in Bœotiam auxilio ire.

---

1 Tu quoq; ne posthac in conspectum Atheniensium venias orationem hujusmodi adferens: neque, dum in nos officiosus esse videris, *vel, bene de nobis mereri*, ad committenda nefaria nos hortare. 2 Veritos quidem esse Lacedæmonios ne cum barbaro fœdus iniremus, humanum fuit: sed tamen turpe esse videtur, vos qui sciretis qua sint animi magnitudine præditi Athenienses, eo metu correptos fuisse. quoniam neque tantum, &c. *ut sit sensus, illum quidem timorem, humanum fuisse, id est, à diffidentia quadam naturæ hominum ingenita profectum esse: non debuisse tamen ullum in illis reperire locum illam diffidentiam apud illos qui Atheniensium magnitudinem animi perspectam haberent. Simplicior tamen esset sensus, & ad verba ista quæ sequuntur, accommodatior,* εἰ μὴ πρότερον ἐτυγχάνετε ἐπιστάμενοι, *si* αἰσχρῶς *cum* ἐπιστάμενοι *jungi posset, eo modo quo dicitur* κακῶς ἐπίστασθαι *&* κακῶς εἰδέναι, *pro* οὐκ ἐπίστασθαι. *Sed &* φρόνημα *simpliciter pro proposito seu mente possimus etiam fortasse accipere cum Valla.* 3 Atque adeo hoc scitote si antea nescivistis, 4 Quod ita nobis prospiciatis quorum eversæ sunt fortunæ, ut alere domest. nostros velitis, 5 Ac vos quidem benevolentiæ officio plene jam defuncti estis: nos vero quibus poterimus modis nos sustentare pergemus, nihil vobis facessendo negocii. *Negant enim se velle uti beneficio illo quod offerunt Lacedæmonii, cujus tamen gratiam illis habeant non minus quam si uterentur. Ideoque* χάρις ἐκπεπλήρωται *referendum est ad id quod obtulerunt Lacedæmonii, qnamvis non præstiterint. q. d. Jam nos vobis abunde obstrinxistis, quum hoc beneficium in nos conferre paratos esse vos dixistis.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARUM LIBER nonus, qui inscribitur CALLIOPE.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ἉΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ἹΣΤΟΡΙΩ͂Ν ἘΝΝΑ΄ΤΗ, ἐπιγραφομένη ΚΑΛΛΙΟ΄ΠΗ.

I HOC ab Atheniensibus reddito responso Lacedæmonii Spartam reverterunt. Mardonius autem, posteaquam regressus ad eum Alexander Atheniensium responsa indicavit, movens è Thessalia, citato agmine Athenas ire contendit, quacunque iter faciebat, illinc viros ad bellum sumens [1] Thessalis ducibus. Quos adeo non pœnitebat eorum quæ hactenus egerant, ut etiam multo studiosius Persam inducerent. E quibus Thorax Larissæus & Xerxem effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalam deducebat in Græciam.

II [2] Mardonium autem, ubi cum exercitu Thebas pervenit, Thebani exceperunt: suadendoque non sinebant progredi longius, quod negarent ullum locum ponendis castris opportuniorem esse quam illum, ubi subsidens consequeretur ut omnem Græciam sine prœlio subigeret. Arduum enim esse universis etiam hominibus vi subigere Græcos inter se convenientes: quod & antea cognovissent. Si vero feceris (dicebant) quod nos suademus, occupabis nullo negocio validissima quæq; illorum consilia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes sunt in civitatibus: missa pecunia Græciam ad factionem rediges: hinc eos qui tecum non sentient, admotis copiis facile expugnabis.

III Hæc Thebani suadebant: quibus ille obtemperandum non putavit, partim animi fastu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi: præsertim sperans incensis per insulas ignibus declaraturum se regi Sardibus agenti, Athenas ab ipso teneri. Igitur in Atticam contendens, quum illic Athenienses ne tunc quidem invenisset, sed

Οἱ μὲν, ταῦτα ὑποκριναμένων Ἀθηναίων, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σπάρτην. Μαρδόνιος δὲ, ὥς οἱ ἀπονοστήσας Ἀλέξανδρος τὰ παρὰ Ἀθηναίων ἐσήμηνε, ὁρμηθεὶς ἐκ Θεσσαλίης, ἦγε τὴν στρατιὴν σπουδῇ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. ὅκου δὲ ἑκάστοτε γίνοιτο, τούτους παρελάμβανε. τοῖσι δὲ Θεσσαλίης ἡγεομένοισι οὔτε τὰ πρότερον πεπρηγμένα μετέμελε οὐδὲν, πολλῷ τε μᾶλλον ἐπῆγον τὸν Πέρσην· καὶ συμπροέπεμψέ τε Θώρηξ ὁ Λαρισσαῖος Ξέρξεα φεύγοντα, καὶ τότε ἐκ τοῦ φανεροῦ παρῆκε Μαρδόνιον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος γίνεται ὁ στρατὸς ἐν Βοιωτοῖσι, οἱ Θηβαῖοι κατελάμβανον τὸν Μαρδόνιον· καὶ συνεβούλευον αὐτῷ, λέγοντες ὡς οὐκ εἴη χῶρος ἐπιτηδεώτερος ἐνστρατοπεδεύεσθαι ἐκείνου. οὐδὲ ἔων ἰέναι ἑκαστέρω, ἀλλ' αὐτοῦ ἱζόμενον, ποιέειν ὅκως ἀμαχητὶ τὴν πᾶσαν Ἑλλάδα καταστρέψηται. κατὰ μὲν γὰρ τὸ ἰσχυρὸν Ἕλληνας ὁμοφρονέοντας, οἵπερ καὶ πάρος ταυτὰ ἐγίνωσκον, χαλεπὰ εἶναι περιγίνεσθαι καὶ ἅπασι ἀνθρώποισι· εἰ δὲ " ποιήσειας τὰ " ἡμεῖς παραινέομεν, (ἔφασαν λέγοντες) ἕξεις " ἀπόνως ἅπαντα τὰ κείνων ἰσχυρὰ βουλεύ" ματα. πέμπε χρήματα ἐς τοὺς δυνα" στεύοντας ἄνδρας ἐν τῇσι πόλισι· πέμπων " δὲ, τὴν Ἑλλάδα διαστήσεις· ἐνθεῦτεν δὲ τοὺς " μὴ τὰ σὰ φρονέοντας, ῥηϊδίως μετὰ τῶν στασιωτέων καταστρέψεαι. Οἱ μὲν ταῦτα συνεβούλευον· ὁ δὲ οὐκ ἐπείθετο, ἀλλά οἱ δεινός τις ἐνέστακτο ἵμερος τὰς Ἀθήνας δεύτερα ἑλεῖν· ἅμα μὲν ὑπ' ἀγνωμοσύνης, ἅμα δὲ πυρσοῖσι διὰ νήσων ἐδόκεε βασιλέϊ δηλώσειν ἐόντι ἐν Σάρδισι, ὅτι ἔχοι Ἀθήνας. ὃς οὐδὲ τότε ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀττικὴν εὗρε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ'

γρ. ποιήσεις

1 At Thessaliæ duces adeo non pœnit. *vel, Thessaliæ principes, aut, primores.* 2 Porro quum in Bœotiam pervenisset exercitus, Mardonium adeuntes Thebani, consilium illi dabant, nullum locum illo castris ponendis opportuniorem esse dicentes: neq; ulterius progredi eum sinebant, sed ibi considentem dare operam *volebant* ut Græciam universam sine prœl. subigeret.

ἐν τε

ἔν τε Σαλαμῖνι τοὺς πλείστους ἐπυνθάνετο εἶναι, ἔν τε τῇσι νηυσὶ, αἱρέει τε ἔρημον τὸ ἄστυ. ἡ δὲ βασιλέος αἵρεσις ἐς τὴν ὑστέρην τὴν Μαρδονίου ἐπιστρατηίην, δεκάμηνος ἐγένετο. Ἐπεὶ δὲ ἐν Ἀθήνῃσι ἐγένετο Μαρδόνιος, πέμπει ἐς Σαλαμῖνα Μουρυχίδην, ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν τοῖσι Ἀθηναίοισι διεπόρθμευσε. ταῦτα δὲ τὸ δεύτερον ἀπέστελλε, προέχων μὲν τὴν Ἀθηναίων οὐ φιλίας γνώμας, ἐλπίζων δὲ σφεας ὑπήσειν τῆς ἀγνωμοσύνης, ὡς δοριαλώτου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς χώρης, καὶ ἐούσης ὑπ' ἑωυτῷ. τούτων μὲν εἵνεκα ἀπέπεμψε Μουρυχίδην ἐς Σαλαμῖνα. Ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐπὶ τὴν βουλὴν, ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδονίου. τῶν δὲ βουλευτέων Λυκίδης εἶπε γνώμην, ὡς ἐδόκεε ἄμεινον εἶναι, δεξαμένους τὸν λόγον τόν σφι Μουρυχίδης προφέρει, ἐξενεῖκαι ἐς τὸν δῆμον. ὁ μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἀπεφαίνετο, εἴτε δὴ δεδεγμένος χρήματα παρὰ Μαρδονίου, εἴτε οἱ καὶ ταῦτα
325 ἑάνδανε. Ἀθηναῖοι δὲ, αὐτίκα δεινὸν ποιησάμενοι, οἵ τε ἐκ τῆς βουλῆς καὶ οἱ ἔξωθεν, ὡς ἐπύθοντο, περιστάντες, Λυκίδεα κατέλευσαν βάλλοντες, τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον Μουρυχίδην, ἀπέπεμψαν ἀσινέα. γενομένου δὲ θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυκίδεα, πυνθάνονται τῶν Ἀθηναίων αἱ γυναῖκες τὸ γινόμενον. διακελευσαμένη δὲ γυνὴ γυναικὶ, καὶ παραλαβοῦσα, ἐπὶ τὴν Λυκίδεω οἰκίην ἤεσαν αὐτοκελέες· καὶ κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κατὰ δὲ τὰ τέκνα. Ἐς δὲ τὴν Σαλαμῖνα διέβησαν Ἀθηναῖοι ὧδε· ἕως μὲν προσεδέκοντο τὸν ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἥξειν τιμωρήσοντά σφι, οἱ δὲ ἔμενον ἐν τῇ Ἀττικῇ. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν μακρότερά τε καὶ σχολαίτερα ἐποίευν, ὁ δὲ ἐπιὼν καὶ δὴ ἐς τὴν Βοιωτίην ἐλέγετο εἶναι, οὕτω δὴ ὑπεξεκομίσαντό τε πάντα, καὶ αὐτοὶ διέβησαν ἐς Σαλαμῖνα. ἐς Λακεδαίμονά τε ἔπεμπον ἀγγέλους, ἅμα μὲν, μεμφομένους τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ὅτι περιεῖδον ἐσβαλόντα τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' οὐ μετὰ σφέων ἠντίασαν ἐς τὴν Βοιωτίην· ἅμα δὲ, ὑπομνήσοντας ὅσα σφι ὑπέσχετο ὁ Πέρσης μεταβαλοῦσι δώσειν· προεῖπέ τε ὅτι εἰ μὴ ἀμυνεῦσι Ἀθηναίοισι, ὡς καὶ αὐτοί τινα ἀλεωρὴν εὑρήσονται. οἱ γὰρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὅρταζόν τε τοῦτον τὸν χρόνον, καί σφι ἦν Ὑακίνθια· περὶ πλείστου δ' ἦγον τὰ τοῦ θεοῦ πορσύνειν. ἅμα δὲ τὸ τεῖχός σφι τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἐτείχεον, καὶ ἤδη ἐπάλξεις ἐλάμβανε. Ὡς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Λακεδαίμονα οἱ ἄγγελοι οἱ ἀπ' Ἀθηναίων, ἅμα ἀγόμενοι ἔκ τε Μεγάρων ἀγγέλους καὶ ἐκ Πλαταιέων,

plerosque eorum in classe ad Salaminem esse audiret, urbem cepit desertam, decimo mense quàm fuerat ab ipso rege capta. Eo postquam ve- IV
nit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellespontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non benevolo erga ipsum animo esse Athenienses, sed sperans contumaciam depostituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. hac de causa Murichidem misit in Salaminem. Is V
ubi in senatum venit, Mardonii mandata exposuit. è senatoribus Lycidas sententiam dixit, Satius videri sibi esse ut ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi admittentes ad populum referrent. Hæc ille dicebat sive quod pecuniam à Mardonio accepisset, sive quod id sibi probaretur. Quod simulatque audiere Athenienses, tam ii qui ex concilio quam qui extra concilium erant, indigne ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusque interemerunt: Hellespontium vero Murichidem dimiserunt illæsum. Excitato de Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Atheniensium uxores, alia aliam exhortantes atque prehendentes, ultro domum Lycidæ adiere, hominisque uxorem ac liberos lapidaverunt. Hunc autem in modum VI
Athenienses in Salaminem transierunt: Quandiu ipsi copias è Peloponneso venturas sibi auxilio expectabant, tandiu hostes in Attica habuere stativa: at ubi & socii tardius segniusque agunt, & Mardonius adventans jam esse in Bœotia audiebatur, ita exportatis omnibus rebus & ipsi in Salaminem trajecerunt, nunciosq; in Lacedæmonem miserant conquestum de Lacedæmoniis, qui neglectui haberent barbarum esse Atticam ingressum, neq, cum ipsis ei in Bœotiam occurrissent: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eum deficere vellent, Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inventuros. Agebant per id tempus Lacedæmonii solennia quæ vocantur Hyacinthia: quæ festa dei celebrare plurimi faciebant. ad hæc murum sibi in Isthmo extruebant, qui jam pinnas acceperat. Ad hos postea- VII
quam nuncii Atheniensium Lacedæmonem venerunt, ducentes secum Megarensium ac Platæensium legatos, ephoris

1 ephoris aditis, ita loquuti sunt, Athenienses ad hæc nos referenda miserunt, regem Medorum cum nostram nobis regionem reddere velle, tum societatem nobiscum æquis condicionibus inire citra fraudem & dolum, tum aliam regionem nostræ addere, quam ipsi nostro arbitrio optaverimus: nos tamen pudore [1] Græci numinis, & pro magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nolle, sed recusare, quamvis injuria affectos à Græcis ac proditos. Qui, etsi non ignoremus conducibilius esse nobis societatem inire cum Persa, quam bellum gerere, tamen sponte nostra societatem non inibimus. Et hæc quidem nostra sunt quæ in Græcos præstamus officia.
2 At vos, qui tunc in omnem metum deveneratis ne pacisceremur cum Persa, posteaquam compertam habuistis sententiam nostram, nequaquam prodendi Græciam, & murum quem in Isthmo inædificabatis absolvistis, nullam habetis Atheniensium rationem: & quum conveneritis nobiscum de occurrendo Persæ ad Bœotiam, desertores extitistis, pro nihilo ducentes barbarum Atticam esse ingressum. Itaque vobis Athenienses in præsens usque succensent quod non estis officio functi: quod superest, ut primo quoque tempore nobiscum copias mittatis jubent: quo barbarum in Attica (quoniam [2] in Bœotia defecimus) excipiamus nostra in terra ubi campus Thriasius appositissimus erit ad dimicandum.
VIII Hæc ubi accepere ephori, responsum in diem posterum distulerunt, postero die in alterum: idque in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes. Intra quod tempus universi Peloponnenses magno studio incumbentes, Isthmum muro interclusere, ad finemq; perduxere. [3] Non ausim dicere hanc fuisse causam cur isti tantopere soliciti fuerint, quum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud curarent quam ut sibi Isthmus inædificaretur, putantes non amplius se quicquam Atheniensibus indigere. At sub adventū Alexandri in Atticam, muro quem extruebāt nondū perfecto, Persas vehementer extimescebant.
IX Tandē &

“ἔλεγον τάδε ἐπελθόντες ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, Ἔπεμψαν ἡμέας Ἀθηναῖοι, λέγοντες ὅτι ἡμῖν βασιλεὺς ὁ Μήδων, τοῦτο μὲν, τὴν χώρην ἀποδιδοῖ· τοῦτο δὲ, συμμάχους ἐθέλει ἐπ᾽ ἴσῃ τε καὶ ὁμοίῃ ποιήσασθαι, ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. ἐθέλει δὲ καὶ ἄλλην χώρην πρὸς τῇ ἡμετέρῃ διδόναι, τὴν ἂν αὐτοὶ ἑλώμεθα. ἡμεῖς δὲ, Δία τε Ἑλλήνιον αἰδεσθέντες, καὶ τὴν Ἑλλάδα δεινὸν ποιεύμενοι προδοῦναι, οὐ καταινέσαμεν, ἀλλὰ πάντα τε ἀπειπάμεθα, καίπερ ἀδικεόμενοι ὑπ᾽ Ἑλλήνων καὶ καταπροδιδόμενοι· ἐπιστάμενοί τε ὅτι κερδαλεώτερόν ἐστι ὁμολογέειν τῷ Πέρσῃ μᾶλλον ἤπερ πολεμέειν· οὐ μὲν οὐδὲ ὁμολογήσομεν ἑκόντες εἶναι. καὶ τὸ μὲν ἡμέτερον οὕτω ἀκίβδηλον ἐὸν νέμεται ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας· ὑμεῖς δὲ, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην τότε ἀπικόμενοι μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ Πέρσῃ, ἐπεί τε ἐξεμάθετε τὸ ἡμέτερον φρόνημα σαφέως, ὅτι οὐδαμὰ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ διότι τεῖχος ὑμῖν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐλαυνόμενον ἐντελές ἐστι, καὶ δὴ λόγον οὐδένα τῶν Ἀθηναίων ποιέεσθε· συνθέμενοί τε ἡμῖν τὸν Πέρσην ἀντιώσεσθαι ἐς τὴν Βοιωτίην, προδεδώκατε, περιείδετέ τε ἐσβαλόντα ἐς τὴν Ἀττικὴν τὸν βάρβαρον. ἐς μέν νυν τὸ παρεὸν Ἀθηναῖοι ὑμῖν μηνίουσι. οὐ γὰρ ἐποιήσατε ἐπιτηδέως. νῦν δὲ ὅτι τάχος στρατιὴν ἅμα ἡμῖν ἐκέλευσαν ὑμέας ἐκπέμπειν, ὡς ἂν τὸν βάρβαρον δεκώμεθα ἐν τῇ Ἀττικῇ. ἐπειδὴ γὰρ ἡμάρτομεν τῆς Βοιωτίης, τῆς γε ἡμετέρης ἐπιτηδεώτατόν ἐστι μαχέσασθαι τὸ Θριάσιον πεδίον.” Ὡς δὲ ἄρα ἤκουσαν οἱ ἔφοροι ταῦτα, ἀνεβάλλοντο ἐς τὴν ὑστεραίην ὑποκρίνασθαι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ἐς τὴν ἑτέρην. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐποίεον, ἐξ ἡμέρης ἐς ἡμέρην ἀναβαλλόμενοι. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸν Ἰσθμὸν ἐτείχεον, σπουδὴν ἔχοντες πολλὴν πάντες Πελοποννήσιοι· καί σφι ἦν πρὸς τέλεϊ. οὐδ᾽ ἔχω εἶπαι τὸ αἴτιον, διότι ἀπικομένου μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἐς Ἀθήνας σπουδὴν μεγάλην ἐποιήσαντο μὴ μηδίσαι Ἀθηναίους, τότε δὲ ὤρην ἐποιήσαντο οὐδεμίην, ἄλλό γε ἢ ὅτι ὁ Ἰσθμός σφι ἐτετείχιστο· καὶ ἐδόκεον Ἀθηναίων ἔτι δέεσθαι οὐδέν. ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπίκετο ἐς τὴν Ἀττικὴν, οὔκω ἀπετετείχιστο. ἐργάζοντο δὲ, μεγάλως καταρρωδηκότες τοὺς Πέρσας. Τέλος δὲ, τῆς τε

γρ. ἀλλ᾽ ἀπειπάμεθα,
γρ. ἐντελὲς
γρ. περιεσβαλόντα

1 Jovis Græci, 2 Bœotia frustrati sumus. *id est, spe confligendi cum hoste in Bœotia.* 3 Cur autem antea quidem, quum Alexander venit Athenas, tam anxie obstiterint quominus Athenienses Medorum partes sequerentur, tum vero nihil de hac re soliciti fuerint, hujus rei causam aliam adferre non possum quam quod murum Isthmi extruxerant, seque jam Atheniensium opera nil opus habere existimabant: at quum Alexander in Atticam venit, nondum extructus erat, sed opus hoc promovebant, Persas vehementer extimescentes. Tandem vero & respons. &c. *Vallæ imposuit vocabulum* ἄλλό γε *quod junxit cum proxime præcedentibus verbis, quum ad* τὸ αἴτιον *feratur, hoc modo,* οὐδ᾽ ἔχω εἶπαι τὸ αἴτιον ἄλλό γε ἢ ὅτι *&c.*

ὑποκρίσιος.

ὑποκειμένου καὶ ἔξοδος ἡ τῶν Σπαρτιητέων ἐγένετο τρόπῳ τοιῷδε· τῇ προτεραίῃ τῆς ὑστάτης 326 καταστάσιος μελλούσης ἔσεσθαι, Χίλεος οὔνομα, ἀνὴρ Τεγεήτης, δυνάμενος ἐν Λακεδαίμονι μέγιστον ξείνων, τῶν ἐφόρων ἐπύθετο πάντα λόγον τὸν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Χίλεος, ἔλεγε, "Ἄρα σφι τάδε οὕτω ἔχει, ἄνδρες ἔφοροι· Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων, τῷ δὲ βαρβάρῳ συμμάχων, καίπερ τείχεος διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμένου καρτεροῦ, μεγάλαι κλισιάδες ἀναπεπτέαται ἐς τὴν Πελοπόννησον τῷ Πέρσῃ. ἀλλ' ἐσακούσατε πρίν τι ἄλλο Ἀθηναίοισι δόξαι σφάλμα τῇ Ἑλλάδι φέρον." X Ὁ μέν σφι ταῦτα συνεβούλευε· οἱ δὲ, ἐν φρενὶ λαβόντες τὸν λόγον, αὐτίκα φράσαντες οὐδὲν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι ἀπιγμένοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς ἔτι ἐκπέμπουσι πεντακισχιλίους Σπαρτιητέων, καὶ ἑπτὰ περὶ ἕκαστον τάξαντες τῶν εἱλώτων, Παυσανίῃ τῷ Κλεομβρότου ἐπιτάξαντες ἐξάγειν. ἐγίνετο μὲν ἡ ἡγεμονίη Πλειστάρχου τοῦ Λεωνίδεω. ἀλλ' ὁ μὲν, ἦν ἔτι παῖς, ὁ δὲ, τούτου ἐπίτροπός τε καὶ ἀνεψιός. Κλεόμβροτος γὰρ ὁ Παυσανίεω μὲν πατὴρ, Ἀναξανδρίδεω δὲ παῖς, οὐκέτι περιῆν, ἀλλὰ ἀπαγαγὼν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὴν στρατιὴν τὴν τὸ τεῖχος δείμασαν, μετὰ ταῦτα οὐ πολλὸν χρόνον τινὰ βιοὺς ἀπέθανε. ἀπῆγε δὲ τὴν στρατιὴν ὁ Κλεόμβροτος ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ διὰ τόδε· θυομένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ, ὁ * ἥλιος ἀμαυρώθη ἐν τῷ οὐρανῷ. προσαιρέεται δὲ ἑωυτῷ Παυσανίης Εὐρυάνακτα τὸν Δωριέος, ἄνδρα οἰκίης ἐόντα τῆς αὐτῆς, οἱ μὲν δὴ σὺν Παυσανίῃ ἐξεληλύθεσαν ἔξω Σπάρτης. XI Οἱ δὲ ἄγγελοι, ὡς ἡμέρη ἐγεγόνεε, οὐδὲν εἰδότες περὶ τῆς ἐξόδου, ἐπῆλθον ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ἐν νόῳ δὴ ἔχοντες ἀπαλλάσσεσθαι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὴν ἑωυτοῦ ἕκαστος. ἐπελθόντες δὲ, ἔλεγον τάδε, "Ὑμεῖς μὲν ὦ Λακεδαιμόνιοι αὐτοῦ τῇδε μένοντες, Ὑακίνθιά τε ἄγετε καὶ παίζετε, καταπροδόντες τοὺς συμμάχους· Ἀθηναῖοι δὲ, ὡς ἀδικεόμενοι ὑπὸ ὑμέων, χήτεϊ τε συμμάχων, καταλύσονται τῷ Πέρσῃ οὕτω ὅκως ἂν δύνωνται. καταλυσάμενοι δὲ, δῆλα γὰρ δή ὅτι σύμμαχοι βασιλῆος γινόμεθα, συστρατευσόμεθα ἐπὶ τὴν ἂν ἐκεῖνοι ἐξηγέωνται. ὑμεῖς δὲ τὸ ἐνθεῦτεν μαθήσεσθε ὁκοῖον ἄν τι ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ ἐκβαίνῃ." ταῦτα λεγόντων τῶν ἀγγέλων, οἱ ἔφοροι εἶπαν ἐπ' ὅρκου, καὶ δὴ δοκέειν εἶναι ἐν Ὀρεστείῳ στείχοντας ἐπὶ τοὺς ξείνους. ξείνους γὰρ ἐκάλεον τοὺς βαρβάρους. οἱ δὲ, ὡς οὐκ εἰδότες, ἐπηρώτεον τὸ λεγόμενον· ἐπειρόμενοι δὲ, ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἐόν. ὥστε ἐν θώματι γενόμενοι, ἐπορεύοντο τὴν ταχίστην

responsum & exitus Spartiatarum fuit hujusmodi: Pridie quàm jam ultimum concilium fieret, vir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentiæ, quum audisset ab ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his verbis eos alloquutus est, Ita se habet, viri ephori: si Athenienses non sentiunt nobiscum, sed cum barbaro, quamvis valido muro sit Isthmus inædificatus, tamen magnæ fores patefactæ sunt barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos audiatis quam aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus consilium dedit. quod X in animum admittentes ephori, confestim nihil colloquuti cum nunciis qui à civitatibus venerant, quinque millia Spartiatarum quum adhuc nox esset 1 dimiserunt, præposito eis Pausania Cleombroti filio. Quæ præfectura erat quidem Plistarchi Leonida geniti: sed quum is puer esset, Pausanias præfectus est, qui ejus patruelis erat & idem tutor. nam Cleombrotus Anaxandridæ filius, pater Pausaniæ, jam non supererat, non diu pòst quàm copias quæ murum extruebant in Isthmo, reduxerat, vita functus. Reduxerat autem ab Isthmo copias Cleombrotus ob eam causam quod sibi inter sacrificandum adversus Persam sol in cælo obscuratus esset. Elegit autem Pausanias sibi collegam EUryanactem Doris filium, suum gentilem. XI His copiis è Sparta cum Pausania profectis, nuncii de illarum profectione ignari, ubi dies illuxit, ephoros adeunt, habentes in animo abire in suam quique civitatem. Ubi adierunt, ita verba fecere, Vos quidem Lacedæmonii desidentes hic Hyacinthia agitis, ac luditis, sociis proditis: Athenienses vero, ut à vobis læsi, & ob penuriam sociorum, ita ut poterunt cum Persa transigent. Soluta autem societate vobiscum, palam est nos, quum regis fuerimus socii, militiæ comites futuros in quamcunque regionem nos illi educent. Inde vos discetis quidnam vobis ex ea re sit eventurum. Hæc loquutis nunciis Ephori jurejurando interposito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes adversum peregrinos. Peregrinos enim barbaros appellabant. Hoc illis non intelligentes, quid diceretur sciscitabantur. Sciscitati, & rem omnem edocti atq; stupefacti, quamcelerrime abiere

1 Emiserunt, septenis helotibus circa unumquemq; collocatis. *Quæ verba à Valla hic omissa, repetuntur infra cap. 29.* * *De hac eclipsi quid dixerit Calvitius, Vide* Olympiad. 75.

ad illos

ad illos insequendos, & cum iis quinq; millia finitimorum Lacedæmoniorum

XII delecta. His Isthmum versus ire maturantibus, Argivi, ubi primum audiere copias è Sparta cum Pausania profectas, præconem, quem optimum è diurnis cursoribus invenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium: qui videlicet antea receperant se futuros impedimento quominus Spartiata egrederetur. Præco ubi Athenas pervenit, Mardoni, inquit, miserunt me Argivi nunciatum tibi juventutem è Lacedæmone esse progressam, seque ne illa progrederetur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille loquutus, retro abscessit.

XIII Quo audito Mardonius jam non fidebat amplius perstare in Attica: ubi ideo hactenus immoratus fuerat quod audire cuperet ac scire quid ab Atheniensibus ageretur, neque populans neque lædens Atticum agrum, assidue sperans fore ut secum illi paciscerentur. Quod ubi desperavit, re comperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmum egrederetur, subduxit exercitum, incensis Athenis, & siquid aut murorum aut ædium privatarum sacrarumque extabat, eo omni diruto atque obruto. Ideo autem excedendum sibi putavit, quod neque adequitabilis esset Attica regio, neque, si ipse male pugnasset, evadi poterat nisi per angustias, ubi à paucis transitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, tum civitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & jam

XIV iter facienti perfertur nuncius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito consultabat siquo pacto hos primum posset excipere. Itaque conversum exercitum ducebat Magara, præmisso equitatu qui omnem oram Megaridem incursaret. Huc usque Europæ ad solem occidentem versus longissime processit hæc Persisica expeditio. ¶ Post hæc nuncius

XV ad Mardonium venit, Græcos in Isthmo coactos esse: atque ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolas Asopiorum accersierant, qui Mardonium in Sphendaleas & illinc in Tanagram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon transversis tramitibus pervenit. Ibi Thebanorum rura, tametsi Medicas partes foventium, vastavit: non illorum odio, sed ingenti necessitate

διώκοντες. σὺν δέ σφι, τῶν περιοίκων Λακεδαιμονίων λογάδες πεντακισχίλιοι ὁπλῖται τὠυτὸ τοῦτο ἐποίεον. Οἱ μὲν δὴ ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἠπείγοντο· Ἀργεῖοι δὲ, ἐπεί τε τάχιστα ἐπύθοντο τοὺς μετὰ Παυσανίεω ἐξεληλυθότας ἐκ Σπάρτης, πέμπουσι κήρυκα, τῶν ἡμεροδρόμων ἀνευρόντες τὸν ἄριστον, ἐς τὴν Ἀττικὴν, πρότερον αὐτοὶ Μαρδονίῳ ὑποδεξάμενοι σχήσειν τὸν Σπαρτιήτην μὴ ἐξιέναι. ὃς ἐπεί τε ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε τάδε, "Μαρδόνιε, ἔπεμψάν με Ἀργεῖοι φράσοντά "τοι ὅτι ἐκ Λακεδαίμονος ἐξελήλυθε ἡ νεότης, καὶ ὡς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἔχειν εἰσὶ Ἀρ"γεῖοι μὴ οὐκ ἐξιέναι. πρὸς ταῦτα τύγχανε εὖ βουλευόμενος. ὁ μὲν δὴ, εἴπας ταῦτα, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν νυν πυθέσθαι, ἀνεκώχευε, θέλων εἰδέναι τὸ παρ' Ἀθηναίων, ὁκοῖόν τι ποιήσουσι· καὶ οὔτε ἐπήμαινε οὔτε ἐσίνετο γῆν τὴν Ἀττικὴν, ἐλπίζων διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ὁμολογήσειν σφέας· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθε, πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ Παυσανίεω ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἐμβαλεῖν, ὑπεξεχώρεε ἐμπρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ εἴ κού τι ὀρθὸν ἦν τῶν τειχέων ἢ τῶν οἰκημάτων, ἢ τῶν ἱρῶν, πάντα καταβαλὼν καὶ συγχώσας. ἐξήλαυνε τῶνδε εἵνεκα· ὅτι οὔτε ἱππασίμη ἡ χώρη ἦν ἡ Ἀττικὴ, εἴτε νικῷτο συμβαλὼν, ἀπάλλαξις οὐκ ἦν, ὅτι μὴ κατὰ στεινὸν ὥστε καὶ ὀλίγους σφέας ἀνθρώπους ἴσχειν. ἐβουλεύετο ὦν, ἐπαναχωρήσας ἐς τὰς Θήβας, συμβαλεῖν πρὸς πόλι τε φιλίῃ, καὶ χώρῃ ἱππασίμῃ. 327 γρ. ἱππασίμῳ. Μαρδόνιος μὲν δὴ οὕτω ὑπεξεχώρεε. ἤδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντι αὐτῷ ἦλθε ἀγγελίη πρόδρομος, ἄλλην στρατιὴν ἥκειν ἐς Μέγαρα, Λακεδαιμονίων χιλίους. πυθόμενος δὲ ταῦτα, ἐβουλεύετο, θέλων, εἴκως τούτους πρῶτον ἕλοι. ὑποστρέψας δὲ τὴν στρατιὴν ἦγε ἐπὶ τὰ Μέγαρα· ἡ δὲ ἵππος προελθοῦσα κατιππάσατο χώρην τὴν Μεγαρίδα. ἐς ταύτην δὴ ἑκαστάτω τῆς Εὐρώπης τὸ πρὸς ἡλίου δύνοντος ἡ Περσικὴ αὕτη στρατιὴ ἀπίκετο. Μετὰ δὲ ταῦτα, Μαρδονίῳ ἦκε ἀγγελίη ὡς ἀλέες εἴησαν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ Ἰσθμῷ. οὕτω δὴ ὀπίσω ἐπορεύετο διὰ Δεκελείης. οἱ γὰρ βοιωτάρχαι μετεπέμψαντο τοὺς προσχώρους τῶν Ἀσωπίων. οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἡγέοντο ἐς Σφενδαλέας· ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Τάναγραν. ἐν Ταναγρῃ δὲ νύκτα ἐναυλισάμενος, καὶ τραπόμενος τῇ ὑστεραίῃ ἐς Κῶλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν. ἐνθαῦτα δὲ τῶν Θηβαίων, καίπερ μηδιζόντων, ἔκειρε τοὺς χώρους, οὔτι κατὰ ἔχθος αὐτέων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης

τῷ στρατῷ ἐχόμενος· βουλόμενος ἔρυμά τε τῷ στρατοπέδῳ ποιήσασθαι, καὶ ἢν συμβαλόντι οἱ μὴ ἐκβαίνῃ ὁκοῖον τι ἐθέλει, κρησφύγετον τοῦτο ἐποιέετο. παρῆκε δὲ αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθραίων παρὰ Ὑσιάς. κατέτεινε δὲ ἐς τὴν Πλαταιΐδα γῆν, παρὰ τὸν Ἀσωπὸν

τῷ παρὰ ποταμὸν τεταγμένον. οὐ μέντοι τόγε τεῖχος τοσοῦτον ἐποιέετο, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ δέκα σταδίους μάλιστά κῃ μέτωπον ἕκαστον. ἐχόντων δὲ τὸν πόνον τοῦτον τῶν βαρβάρων, Ἀτταγῖνος ὁ Φρυνώνος, ἀνὴρ Θηβαῖος, παρασκευασάμενος μεγάλως, ἐκάλεε ἐπὶ ξείνια αὐτόν τε Μαρδόνιον καὶ πεντήκοντα Περσέων τοὺς λογιμωτάτους· κληθέντες δὲ οὗτοι ἕποντο. ἦν δὲ τὸ δεῖπνον ποιεύμενον ἐν Θήβῃσι. Τάδε ἤδη τὰ ἐπίλοιπα ἤκουον Θερσάνδρου, ἀνδρὸς μὲν Ὀρχομενίου, λογίμου δὲ ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ὀρχομενῷ. ἔφη δὲ ὁ Θέρσανδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀτταγίνου ἐπὶ τὸ δεῖπνον τοῦτο· κληθῆναι δὲ καὶ Θηβαίων ἄνδρας πεντήκοντα, καί σφεων οὐ χωρὶς ἑκατέρους κλῖναι, ἀλλὰ Πέρσην τε καὶ Θηβαῖον ἐν κλίνῃ ἑκάστῃ, ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, διαπινόντων, τὸν Πέρσην τὸν ὁμόκλινον, Ἑλλάδα γλῶσσαν ἱέντα, εἰρέσθαι αὐτὸν ὁποδαπός ἐστι, "αὐτὸς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς εἴη Ὀρχομένιος. τὸν δὲ εἶπαι, Ἐπεὶ νῦν ὁμοτράπεζός τέ μοι καὶ ὁμόσπονδος ἐγένεο, μνημόσυνά τοι γνώμης τῆς ἐμῆς καταλιπέσθαι θέλω· ἵνα καὶ προειδὼς αὐτὸς περὶ σεωϋτοῦ βουλεύεσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα. ὁρᾷς τούτους τοὺς δαινυμένους Πέρσας, καὶ τὸν στρατὸν τὸν ἐλίπομεν ἐπὶ τῷ ποταμῷ στρατοπεδευόμενον; τουτέων πάντων ὄψεαι, ὀλίγου τινὸς χρόνου διελθόντος, ὀλίγους τινὰς τοὺς περιγενομένους. ταῦτα ἅμα τε τὸν Πέρσην λέγειν, καὶ μετιέναι πολλὰ τῶν δακρύων. αὐτὸς δὲ θωμάσας τὸν λόγον, εἶπαι "πρὸς αὐτόν, Οὐκῶν Μαρδονίῳ τε ταῦτα χρεόν ἐστι λέγειν, καὶ τοῖσι μετ᾽ ἐκεῖνον ἐν αἰνῇ ἐοῦσι Περσέων. τὸν δὲ μετὰ ταῦτα εἶπαι, Ξεῖνε, "ὅ, τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέγουσι ἐθέλει πείθεσθαι οὐδείς. ταῦτα δὲ Περσέων συχνοὶ ἐπιστάμενοι, ἑπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι. ἐχθίστη δὲ ὀδύνη ἐστὶ τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολλὰ φρονέοντα, μηδενὸς κρατέειν. ταῦτα μὲν τοῦ Ὀρχομενίου Θερσάνδρου ἤκουον· καὶ τάδε πρὸς τούτοισι, ὡς αὐτὸς αὐτίκα λέγει ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρότερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι τὴν μάχην. Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτίῃ στρατοπεδευομένου, οἱ μὲν ἄλλοι παρείχοντο ἅπαντες στρατιήν, καὶ συνεσέβαλον ἐς Ἀθήνας, ὅσοιπερ ἐμήδιζον Ἑλλήνων τῶν ταύτῃ οἰκημένων·

adactus: quod vellet cum castra communire, tum, si sibi in acie non cederet ex sententia, effugium comparare. Exporrexit autem castra sua ab Erythræis, secundum Hysias, Platæensi tenus agro, juxta flumen Asopum: muro communiens, sed non pro magnitudine castrorum, verum per singulas frontes dena stadia habente. Hoc in opere barbaris occupatis Attiginus Phrynonis filius vir Thebanus convivio magnifice apparato Mardonium ipsum & Persarum honoratissimos quinquaginta invitavit, fiebat autem cœna Thebis, invitati illi hominem sunt sequuti. Cætera quæ referam, ex XVI Thersandro accepi, viro quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoque aiebat ad hanc cœnam ab Artagino invitatum cum quinquaginta Thebanis: nec utrosque seorsum discubuisse, sed [1] in singulis lectis alternos Persam & Thebanum. Secundum cœnam quum potioni daretur opera, Persam qui eodem toro recumbebat, Græce ipsum interrogasse cujas esset: se vero respondisse Orchomenium esse: tum illum dixisse, Quoniam tu mihi mensæ consors & libaminum effectus es, volo tibi relinquere sententiæ meæ monumentum, ut ipse quoq; præscius hujus rei, queas tibi consulere. Cernis hos Persas in convivium acceptos, & copias quæ ad flumen in castris relictæ sunt? horum omnium parvo post tempore pauculos cernes superstites. Et inter dicendum multas lacrymas Persam effudisse. Admiratumque se eam orationem, ad illum dixisse, Nonne hæc Mardonio expedit dicere, & iis Persis qui secundum eum in honore sunt? Et illum subjecisse, Hospes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini inevitabile est. nam ne credibilia quidem dicentibus credere quisquam vult. Atq; hæc permulti Persarum quum sciamus, tamen Mardonium sequimur illigati necessitate. Est autem hoc in hominibus acerbissimum, Eum qui multum sapit, [2] minime potentem esse. Hæc ego ex Orchomenio Thersandro audiebam, atq; adeo ipsum hæc statim aliis enarrasse priusquam prœlium ad Platæas factum est. Porro Mardonio in XVII Bœotia stativa habenti, præbuerunt copias cæteri circà Græci, qui cum Medis sentiebant, [3] & ad Athenas congregati sunt,

1 In sing. lectis binos, Pers. 2 Nihil in potestate habere. *Id est, Eum qui sapientia magna præditus sit, vel, prudentia, non habere res ullas in potestate, sed cogi ad res eas à quibus alioqui cum sua prudentia dehortetur. Alium sensum ex tempore elicere ex hoc loco non potui.* 3 Et una cum eo adversus Athenas moverunt, *&c.*

præter Phocenses. nam & isti vehementer partibus Medorum studebant, non tamen voluntarii, sed coacti. Sed iidem non multis post diebus quam Thebas itum est, & ipsi advenere, mille armati, duce Harmocyde inter populares spectatissimo. Eos Mardonius, ubi Thebas pervenere, missis equitibus jussit seorsum in campo subsidere: quod quum fecissent, protinus adfuit universus equitatus. Unde postea rumor exercitum Græcorum qui cum Medis erant, pervasit. Phocenses ab equitatu jaculis confossum iri. quinetiam per ipsos Phocenses idem divulgatum est. quos tunc dux suus Harmocydis his verbis adhortabatur, O Phocenses, palam est hos homines certæ nos neci destinasse, accusatos (ut opinor) à Thessalis. Quare unumquenque vestrum oportet egregium virum esse, potius quam dedentes nos fœdissima morte trucidari. Ipsi quoque intelligant se barbaros esse inter Græcos,

XVIII quibus mortem [1] intulerunt. His suos Harmocydes hortabatur. Quos ubi conclusere equites, invehebantur tanquam ad eos occidendos, telis intentis, veluti emissuri: nonnullique emiserunt. Phocenses ex adverso stantes facto orbe quoquo versus quum sese opponerent, ibi equites digressi retro abiere. [2] Incertum an ad hos interficiendos rogatu Thessalorum ierint equites: & posteaquam animadverterunt eos ad defendendum se convertere, veriti ne ipsi vulnerarentur, ita retro abscesserint, tanquam à Mardonio jussi: an experiri voluerint num quid isti præstantiæ haberent. Post abscessum autem equitatus, misso ad eos præcone, Mardonius ita inquit, Bono estote Phocenses animo: viros enim strenuos vos esse dedistis specimen, non tales quales ego audieram. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. Non enim aut me beneficiis aut regem vincetis. Hactenus quæ

XIX circa Phocenses sunt gesta. ¶ Lacedæmonii ubi ad Isthmum venere, illic castra communiere. Quod quum audirent cæteri Peloponnenses, utique ii quibus meliora cordi erant, cernerentque Spartiatas egredi volentes, indignum se putaverunt à Lacedæmoniis se in exeundo superari. itaque quum pulchre litatum esset, cuncti ex Isthmo profecti sunt & in Eleusinem pervenerunt: ubi quum pulchra etiam fuissent exta, ire perrexerunt.

μοῦνοι δὲ Φωκέες οὐ συνεσέβαλον. ἐμήδιζον γὰρ "μεγάλως καὶ οὗτοι, οὐκ ἑκόντες, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης. ἡμέρῃσι δὲ οὐ πολλῇσι μετὰ τὴν ἄπιξιν τὴν ἐς Θήβας ὕστερον, ἦλθον αὐτέων ὁπλῖται χίλιοι. ἦγε δὲ αὐτοὺς Ἁρμοκύδης, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν δοκιμώτατος. ἐπεὶ δὲ ἀπικέατο καὶ οὗτοι ἐς Θήβας, πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱππέας, ἐκέλευσέ σφεας ἀπ' ἑωυτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ἵζεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐποίησαν ταῦτα, αὐτίκα παρῆν ἡ ἵππος ἅπασα. μετὰ δὲ ταῦτα, διεξῆλθε μὲν διὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ Μήδων ἐόντος φήμη ὡς κατακοντιεῖ σφεας· διεξῆλθε δὲ δι' αὐτέων Φωκέων τὠυτὸ τοῦτο. ἔνθα δή σφι ὁ στρατηγὸς Ἁρμοκύδης παραίνεε, "λέγων τοιάδε, Ὦ Φωκέες, πρόδηλα γὰρ ὅτι "ἡμέας οὗτοι οἱ ἄνθρωποι μέλλουσι προόπτῳ "θανάτῳ" δώσειν, διαβεβλημένους ὑπὸ Θεσ- "σαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω, νῦν ὦν ἄνδρα τι- "νὰ πάντα ὑμέων χρεὸν ἐστὶ γενέσθαι ἀγα- "θόν. κρέσσον γὰρ, ποιεῦντάς τι καὶ ἀμυνο- "μένους τελευτῆσαι τὸν αἰῶνα, ἤπερ παρέχον- "τας διαφθαρῆναι αἰσχίστῳ μόρῳ. ἀλλὰ "μαθέτω τις αὐτέων ὅτι ἐόντες βάρβαροι ἐπ' "Ἕλλησι ἀνδράσι φόνον ἔρραψαν. Ὁ" μὲν ταῦτα παραίνεε. οἱ δὲ ἱππέες, ἐπεί σφεας ἐκυκλώσαντο, ἐπήλαυνον ὡς ἀπολέοντες, καὶ δὴ διετείνοντο τὰ βέλεα ὡς ἀπήσοντες· καί κού τις καὶ ἀπῆκε. καὶ οἳ ἀντίοι ἔστασαν. πάντῃ συστρέψαντες ἑωυτοὺς, καὶ πυκνώσαντες ὡς μάλιστα. ἐνθαῦτα οἱ ἱππόται ὑπέστρεφον, καὶ ἀπήλαυνον ὀπίσω. οὐκ ἔχω δ' ἀτρεκέως εἰπαῖ οὔτε εἰ ἦλθον μὲν ἀπολέοντες τοὺς Φωκέας, δεηθέντων Θεσσαλῶν· ἐπεὶ δὲ ὥρων πρὸς ἀλέξησιν τραπομένους, δείσαντες μὴ καί σφι γένηται τρώματα, οὕτω δὴ ἀπήλαυνον ὀπίσω· ὡς γάρ σφι ἐνετείλατο Μαρδόνιος· οὔτ' εἰ αὐτέων πειρηθῆναι ἠθέλησε εἴ τι ἀλκῆς "μετέχουσι. ὡς δὲ ὀπίσω ἀπήλασαν οἱ ἱππόται, πέμ- "ψας Μαρδόνιος κήρυκα, ἔλεγε τάδε, Θαρ- "σέετε ὦ Φωκέες· ἄνδρες γὰρ ἐφάνητε ἐόντες "ἀγαθοὶ, οὐκ ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην. καὶ νῦν "προθύμως φέρετε τὸν πόλεμον τοῦτον. εὐερ- "γεσίῃσι γὰρ οὐ νικήσετε οὔτε ἐμὲ, οὔτε βασιλῆα. τὰ περὶ Φωκέων μὲν ἐς τοσοῦτον ἐγένετο. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἦλθον, ἐν τούτῳ ἐστρατοπεδεύοντο. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι, τοῖσι τὰ ἀμείνω ἑάνδανε, οἱ δὲ καὶ ὁρέοντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίευν λείπεσθαι τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. ἐκ δὴ ὦν τοῦ Ἰσθμοῦ καλλιερησάντων τῶν ἱρῶν ἐπορεύοντο πάντες, καὶ ἀπικνέονται ἐς Ἐλευσῖνα· ποιήσαντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα ἱρὰ, ὡς σφι ἐκαλλιερέετο, πρόσω ἐπορεύοντο·

γρ. σφόδρα καὶ

328

γρ. παραδώσειν,

γρ. μὲν ὦν ταῦτα

γρ. ἔχουσι.

1 Machinati sunt, *vel, moliti.* 2 Affirmare autem non possum an &c.

Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐτοῖσι, διαβάντες μὲν ἐκ Σαλαμῖνος, συμμιγέντες δὲ ἐν Ἐλευσῖνι. ὡς δὲ ἄρα ἀπίκοντο τῆς Βοιωτίης ἐς Ἐρυθράς, ἔμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ στρατοπεδευομένους· φρασθέντες δὲ τοῦτο, ἀντετάσσοντο ἐπὶ τῆς ὑπωρέης τοῦ Κιθαιρῶνος. Μαρδόνιος δὲ, ὡς οὐ κατέβαινον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸ πεδίον, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς πᾶσαν τὴν ἵππον, τῆς ἱππάρχεε Μασίστιος, εὐδοκιμέων παρὰ Πέρσῃσι (τὸν Ἕλληνες Μακίστιον καλέουσι) ἵππον ἔχων Νισαῖον χρυσοχάλινόν τε καὶ ἄλλως κεκοσμημένον καλῶς. ἐνθαῦτα ὡς προσήλασαν οἱ ἱππόται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, προσέβαλλον κατὰ τέλεα· προσβάλλοντες δὲ, κακὰ μεγάλα ἐργάζοντο, καὶ γυναῖκάς σφεας ἀπεκάλεον. Κατὰ συντυχίην δὲ Μεγαρέες ἔτυχον ταχθέντες ᾗ τὸ ἐπιμαχώτατον ἦν τοῦ χωρίου παντὸς, καὶ πρόσοδος μάλιστα ταύτῃ ἐγίνετο τῇ ἵππῳ. προσβαλλούσης ὦν τῆς ἵππου, οἱ Μεγαρέες πιεζόμενοι ἔπεμπον ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα. ἀπικόμενος δὲ ὁ κῆρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε "τάδε, Μεγαρέες λέγουσι, Ἡμεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, οὐ δυνατοί εἰμεν τὴν Περσέων ἵππον δέκεσθαι, μοῦνοι ἔχοντες στάσιν ταύτην ἐς τὴν ἔστημεν ἀρχήν· ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε λιπαρίῃ τε καὶ ἀρετῇ ἀντέχομεν, καίπερ πιεζόμενοι. νῦν τε, εἰ μή τινας ἄλλους πέμψετε διαδόχους τῆς τάξιος, ἴστε ἡμέας ἐκλείψοντας τὴν τάξιν." ὁ μὲν δή σφι ταῦτα ἀπήγγειλε. Παυσανίης δὲ ἀπεπειρᾶτο τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι ἐθελονταὶ ἰέναι τε ἐς τὸν χῶρον τοῦτον καὶ τάσσεσθαι διάδοχοι Μεγαρεῦσι. οὐ βουλομένων δὲ τῶν ἄλλων, Ἀθηναῖοι ὑπεδέξαντο, καὶ Ἀθηναίων οἱ

329 τριηκόσιοι λογάδες, τῶν ἐλοχήγεε Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λάμπωνος. Οὗτοι ἦσαν οἵ τε ὑποδεξάμενοι, καὶ οἱ πρὸ τῶν ἄλλων τῶν παρεόντων Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθρὰς ταχθέντες, τοὺς τοξότας προσελόμενοι. μαχομένων δέ σφεων ἐπὶ χρόνον, τέλος τοιόνδε ἐγένετο τῆς μάχης· προσβαλλούσης τῆς ἵππου κατὰ τέλεα, ὁ Μασιστίου προέχων τῶν ἄλλων ἵππος βάλλεται τοξεύματι τὰ πλευρὰ, ἀλγήσας δὲ, ἵσταται ὀρθὸς, καὶ ἀποσείεται τὸν Μασίστιον. πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτίκα ἐπεκέατο· τὸν δὲ ἵππον αὐτοῦ λαμβάνουσι, καὶ αὐτὸν ἀμυνόμενον κτείνουσι, κατ' ἀρχὰς οὐ δυνάμενοι. ἐνεσκεύαστο γὰρ οὕτω· ἐντὸς θώρηκα εἶχε χρύσεον λεπιδωτόν· κατύπερθε δὲ τοῦ θώρηκος, κιθῶνα φοινίκεον ἐνεδεδύκεε. τύπτοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα αὐτοῦ, ἐποίευν οὐδέν. πρίν γε δὴ μαθών τις τὸ ποιεύμενον, παίει μιν ἐς τὸν ὀφθαλμόν· οὕτω δὴ ἔπεσέ τε καὶ ἀπέθανε. ταῦτα δέ κως γινόμενα ἐλελήθεε τοὺς ἄλλους ἱππέας. οὔτε γὰρ

Margin note: τὸ Μακίστιον

Quibus Athenienses è Salamine transmittentes, in Eleusine admixti sunt. Isti posteaquam ad Erythras Bœotiæ venere, cognito barbaros ad Asopum castra habere, inito de hac re consilio, eregione tetenderunt sub Cithæronis radicibus. In quos Mardonius, quod in campum non descenderent, omnem immittit equitatum, XX
cui præerat Masistius (à Græcis Macisius dictus) vir apud Persas inclytus, Nisæo equo insidens, aureo freno & aliis insignibus eximie ornato. Equites ubi promovere ad Græcos, per turmas egressi, multum detrimenti inferebant, fœminas eos appellando. Erant XXI
forte Megarenses ea parte collocati qua nulla alia magis oppugnari nullaque magis ab equis adiri poterat: hác, impressione facta equitum, Megarenses quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita, quum venit, verba fecit, Megarenses aiunt, viri socii, Nos soli excipiendis hostibus impares sumus, qui tenemus eandem in qua collocati sumus à principio stationem: ubi hactenus tametsi ægre, tamen strenue fortiterque resistimus. nunc nisi alios nobis substituatis, scitote nos ab acie discessuros. Hæc ubi præco renunciavit, Pausanias experiri fecit Græcos, siqui alii ultro ad locum irent, ut Megarensibus succederent. Recusantibus cæteris, Athenienses suscepere hoc munus, videlicet eorum trecenti delecti, quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuere qui præ om- XXII
nibus Græcis ad Erythras castra habentibus instructi successere, sagittariis sibi assumptis. qui quum aliquandiu pugnassent, hic fuit pugnæ exitus: Impressionem faciente per turmas equitatu, equus Masistii, ut erat præ aliis eminens, sagitta per latus ictus est: quo dolore in pedes erectus, Masistium excussit. Collapsum confestim Athenienses circumsistunt: equoque prehenso, hominem sese defensantem interimunt, quum aliquamdiu non potuissent. Ita enim erat armatus: scilicet intus gerebat thoracem aureis squamis consertum, desuper phœniceum paludamentum. [1] Ejus thoracem quum ferirent, non prius aliquid profecerunt quam quidam re animadversa illum percussit in oculo. Ita Masistius collapsus interiit. Hæc autem res latebat alios equites. non enim

[1] Ejus autem thoracem percutientes, nihil proficiebant: donec quidam re animadversa *&c.* *Id est, Sed quidam tandem re animadversa &c.*

cum aut ab equo cadentem viderant aut occumbentem. ac ne tum quidem quum se recipiebant, quod actum erat cognovere : sed postquam constitere, quia nemo ipsis imperabat, statim desideraverunt ducem : cognitoque quod gestum erat, mutuo se adhortati, omnes in hostem equos admisere, ut mortuum
XXIII eriperent. Eos autem conspicati non jam turmatim sed universos pariter irruere, cæterum exercitum inclamaverunt. Sed dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre prœlium de cadavere. at ubi præsidio venere copiæ, non amplius perstitere equites : ita nec mortuum eripere potuerunt, sed alios [1] super illum e suis amisere. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid facto opus esset, decrevere sibi carentibus
XXIV præfecto eundum ad Mardonium. Ubi in castra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum, tum vero Mardonium cepit, extincti Masistii, viri secundum Mardonium honoratissimi tam apud Persas quam apud regem: ita ut ejulatus eorum omnem Bœotiam pervaserit, & seipsos & equos & jumenta totonderint. Et barbari quidem suo more Ma-
XXV sistium defunctum honorabant. Græci autem, postquam equitatum invadentium excepere, & exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, & ante omnia cadaver plaustro impositum per stationes circumtulerunt. erat autem spectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant quia cuncti relictis stationibus ad intuendum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Platæas descendendum, quod sibi Platæensis ager multo esset opportunior habendis castris quam Erythræus, cum propter alia, tum propter aquandi commoditatem. Ubi visum est in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierunt per radices Cithæronis secundum Hysias in agrum Platæensem. Eo quum pervenere : stationes nationatim communierunt, proxime fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos & locum planum.
XXVI ¶ Ibi in distinguendis nationibus magna sane altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienses, utrosq; se dignos qui alterum cornu tenerent arbitrantes: & sua

πεσόντα μὲν εἶδον ἀπὸ τοῦ ἵππου, οὔτε ἀποθνήσκοντα. ἀναχωρήσιός τε γινομένης καὶ ὑποστροφῆς, οὐκ ἔμαθον τὸ γινόμενον· ἐπεί τε δὲ ἔστησαν, αὐτίκα ἐπόθεσαν, ὥς σφεας οὐδεὶς ἦν ὁ τάσσων. μαθόντες δὲ τὸ γεγονός, διακελευσάμενοι, ἤλαυνον τοὺς ἵππους πάντες, ὡς ἂν τὸν νεκρὸν ἀνελοίατο. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι κατὰ τέλεα προσελαύνοντας τοὺς ἱππέας, ἀλλὰ πάντας, τὴν ἄλλην στρατιὴν ἐπεβώσαντο. ἐν ᾧ δὲ ὁ πεζὸς ἅπας ἐπεβοήθεε, ἐν τούτῳ μάχη ὀξέα περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται. ἕως μέν νυν μοῦνοι ἔσαν οἱ τριηκόσιοι, ἑσσοῦντό τε πολλόν, καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλιπον· ὡς δέ σφι τὸ πλῆθος ἐπεβοήθησε, οὕτω δὴ οὐκ ἔτι οἱ ἱππόται ἐπέμενον, οὐδέ σφι ἐξεγένετο τὸν νεκρὸν ἀνελέσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνῳ ἄλλους προσαπώλεσαν τῶν ἱππέων. ἀποστήσαντες ὦν ὅσον τε δύο στάδια, ἐβουλεύοντο ὅ, τι χρεὼν εἴη ποιέειν· ἐδόκεε δέ σφι, ἀναρχίης ἐούσης, ἀπελαύνειν παρὰ Μαρδόνιον. Ἀπικομένης δὲ τῆς ἵππου ἐς τὸ στρατόπεδον, πένθος ἐποιήσαντο Μασιστίου πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδόνιος μέγιστον· σφέας τε αὐτοὺς κείροντες, καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ τε χρεώμενοι ἀπλέτῳ. ἅπασαν γὰρ τὴν Βοιωτίην κατεῖχε ἠχώ, ὡς ἀνδρὸς ἀπολομένου μετά γε Μαρδόνιον λογιμωτάτου παρά τε Πέρσῃσι καὶ βασιλέϊ. οἱ μέν νυν βάρβαροι τρόπῳ τῷ σφετέρῳ ἀποθανόντα ἐτίμων Μασίστιον. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς τὴν ἵππον ἐδέξαντο προσβάλλουσαν, καὶ δεξάμενοι ὤσαντο, ἐθάρσησάν τε πολλῷ μᾶλλον· καὶ πρῶτα μὲν ἐς ἅμαξαν ἐσθέντες τὸν νεκρόν, παρὰ τὰς τάξις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς ἦν θέης ἄξιος, μεγάθεος εἵνεκα, καὶ κάλλεος. τῶν δὲ εἵνεκα καὶ ταῦτα ἐποίευν, ἐκλείποντες τὰς τάξις, καὶ ἐφοίτων θεησόμενοι Μασίστιον. μετὰ δέ, ἔδοξέ σφι ἐπικαταβῆναι ἐς Πλαταιάς. ὁ γὰρ χῶρος ἐφαίνετο πολλῷ ἐὼν ἐπιτηδεώτερός σφι ἐνστρατοπεδεύεσθαι ὁ Πλαταϊκὸς τοῦ Ἐρυθραίου, τά τε ἄλλα, καὶ εὐυδρότερος. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον, καὶ ἐπὶ τὴν κρήνην τὴν Γαργαφίην, τὴν ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἐοῦσαν, ἔδοξέ σφι χρεὼν εἶναι ἀπικέσθαι, καὶ διαταχθέντας στρατοπεδεύεσθαι. ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὅπλα, ἤισαν διὰ τῆς '' ὑπωρείης γρ. ὑπωρείου τοῦ Κιθαιρῶνος παρὰ
τοῦ Κιθαιρῶνος παρὰ Ὑσιὰς ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν· ἀπικόμενοι δέ, ἐτάσσοντο κατὰ ἔθνεα, πλησίον τῆς τε κρήνης τῆς Γαργαφίης, καὶ τοῦ τεμένεος τοῦ Ἀνδροκράτεος τοῦ ἥρωος, διὰ ὄχθων τε οὐκ ὑψηλῶν, καὶ ἀπέδου '' χωρίου. Ἐνθαῦτα ἐν τῇ διατάξι ἐγίνετο λόγων πολλῶν ὠθισμὸς Τεγεητέων τε καὶ Ἀθηναίων. γρ. χώρου
ἐδικαίευν γὰρ '' αὐτέων ἑκάτεροι ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, καὶ γρ. αὐτοί

1 Præter illum

καινὰ καὶ παλαιὰ παραφέροντες ἔργα. τοῦτο μὲν οἱ Τεγεῆται ἔλεγον τάδε, Ἡμεῖς αἰεί κοτε ἀξιεύμεθα ταύτης τῆς τάξιος ἐκ τῶν συμμάχων ἁπάντων, ὅσαι ἤδη ἔξοδοι κοιναὶ ἐγένοντο Πελοποννησίοισι καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ Ἡρα-
330 κλεῖδαι ἐπειρῶντο μετὰ τὸν Εὐρυσθέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον. τότε εὑρόμεθα τοῦτο, διὰ πρῆγμα τοιόνδε, ἐπεὶ μετ' Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων τῶν τότε ἐόντων ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκβοηθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἱζόμεθα ἀντίοι τοῖσι κατιοῦσι. τότε ὦν λόγος Ὕλλον ἀγορεύσασθαι, ὡς χρεὸν εἴη τὸν μὲν στρατὸν τῷ στρατῷ μὴ ἀνακινδυνεύειν συμβαλόντα· ἐκ δὲ τοῦ Πελοποννησίου στρατοπέδου, τὸν ἂν σφεων αὐτέων κρίνωσι εἶναι ἄριστον, τοῦτόν οἱ μουνομαχῆσαι ἐπὶ διακειμένοισι. ἔδοξέ τε τοῖσι Πελοποννησίοισι ταῦτα εἶναι ποιητέα, καὶ ἔταμον ὅρκιον ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε· ἢν μὲν Ὕλλος νικήσῃ τὸν Πελοποννησίων ἡγεμόνα, κατιέναι Ἡρακλείδας ἐπὶ τὰ πατρῷα· ἢν δὲ νικηθῇ, τὰ ἔμπαλιν Ἡρακλείδας ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ ἀπάγειν τὴν στρατιήν· ἑκατόν τε ἐτέων μὴ ζητῆσαι κάτοδον ἐς Πελοπόννησον. προεκρίθη τε δὴ ἐκ πάντων συμμάχων ἐθελοντὴς Ἔχεμος ὁ Ἠερόπου τοῦ Φηγέος, στρατηγός τε ἐὼν καὶ βασιλεὺς ἡμέτερος· καὶ ἐμουνομάχησέ τε καὶ ἀπέκτεινε Ὕλλον. ἐκ τούτου τοῦ ἔργου εὑρόμεθα ἐν τοῖσι Πελοποννησίοισι τοῖσι τότε καὶ ἄλλα γέρεα μεγάλα, τὰ διατελέομεν ἔχοντες, καὶ τοῦ κέρεος τοῦ ἑτέρου αἰεὶ ἡγεμονεύειν, κοινῆς ἐξόδου γινομένης. ὑμῖν μὲν νυν ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐκ ἀντιούμεθα, ἀλλὰ διδόντες αἵρεσιν ὁκοτέρου βούλεσθε κέρεος ἄρχειν, παρίεμεν· τοῦ δὲ ἑτέρου φαμὲν ἡμέας ἱκνέεσθαι ἡγεμονεύειν, κατάπερ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ. χωρίς τε τούτου τοῦ ἀπηγημένου ἔργου, ἀξιονικότεροι εἰμὲν Ἀθηναίων ταύτην τὴν τάξιν ἔχειν. πολλοὶ μὲν γάρ τε καὶ εὖ ἔχοντες πρὸς ὑμέας ἡμῖν ἄνδρες Σπαρτιῆται ἀγῶνες ἀγωνίδαται, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους. οὕτω ὦν ἡμέας δίκαιον ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, ἤπερ Ἀθηναίους. οὐ γάρ σφι ἐστὶ ἔργα οἷάπερ ἡμῖν κατεργασμένα, οὔτ' ὦν καινά, οὔτε παλαιά. οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε, Ἐπιστάμεθα μὲν σύνοδον τήνδε μάχης εἵνεκα συλλεγῆναι πρὸς τὸν βάρβαρον, ἀλλ' οὐ λόγων· ἐπεὶ δὲ ὁ Τεγεήτης προέθηκε παλαιὰ καὶ καινὰ λέγειν τὰ ἑκατέροισι ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ κατέργασται χρηστά,

facinora præclara tum recentia tum prisca referentes. Dicebant quidem his
verbis Tegeatæ, Hoc nos semper dig- 1
ni honore è sociis omnibus habiti sumus, quotiescunque à Peloponnensibus communiter in externas peregrinationes itum est, & proxime, & quondam, jam inde ex quo Heraclidæ post mortem EVrysthei sunt conati in Peloponnesum redire. quo tempore hanc dignitatem assequuti sumus ob hanc rem gestam: Posteaquam cum Achæis & Jonibus, qui tunc Peloponnesum incolebant, nos auxiliarii in Isthmum profecti consedimus adversus eos qui redire conabantur, tunc Hyllus orationem habuit, non expedire ut uterque exercitus confligendo periclitaretur: sed ut aliis acquiescentibus, secum singulari certamine dimicaret is quem Peloponnenses judicarent è suo exercitu præstantissimum. Accepta condicione Peloponnenses fœdus in hæc verba percusserunt, Si vinceret Hyllus Peloponnensium ducem, ut Heraclidæ in paterna reverterentur: sin victus esset, retro Heraclidæ cederent, & exercitum abducerent, neve per annos centum de redeundo in Peloponnesum agitarent. Ab omnibus sociis ad eam rem voluntarius electus est dux atque idem rex noster Echemus Aeropi filius, Phegei nepos, qui singulari congressus certamine Hyllum interemit. Ex quo facto nos cum alia decora inter Peloponnenses assequuti sumus, quæ adhuc obtinemus, tum hoc, ut alteri cornu præessemus quoties com-
muniter itur in expeditionem. Et 2
vobis quidem Lacedæmonii non adversamur, sed optionem cedimus utri cornu præesse malitis: alteri vero cornu ut præsimus nobis vendicamus, quemadmodum usque fecimus ad hoc tempus. Etiam vero circa hoc factum quod narravimus, Atheniensibus sumus digniores qui hanc dignitatem obtineamus: quippe qui prospere & multa vobiscum viri Spartiatæ certamina decertavimus, & multa cum aliis. Quo fit ut æquius fit nos alterum cornu tenere quam Athenienses: à quibus non tales gestæ res sunt quales nobis, neque recentes neque vetustæ. Hæc Tegeatæ.
XXVII Ad quæ hunc in modum re-
1 spondere Athenienses, Etsi scimus has copias pugnandi cum barbaro non altercandi gratia esse contractas, tamen quoniam Tegeata referre constituit præclara facinora tum vetusta tum nova, quæ per omne tempus utrique fecerunt,

necesse

necesse habemus & nos exponere apud vos unde nobis patrium sit, [1] qui semper egregii fuimus, esse primos potius quam Arcadibus. Heraclidas, quorum ducem isti apud Isthmum se prædicant interfecisse, nos soli excepimus, ejectos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum servitutem fugientes adibant: & Eurysthei injuriam una cum eisdem pugnando propulsavimus, victoriaque potiti sumus de iis qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argivos, qui adversus Thebas cum Polynice militaverant, vita defunctos & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos & in nostra terra apud Eleusinem humatos fuisse dicimus. Jam vero nostrum præclarum facinus extat etiam in Amazonidas, quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostram terram excurrere. Ac ne in heroum quidem laboribus qui ad Trojam bellaverunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. [2] etenim sive qui tunc egregii fuere, nunc instrenui sunt, sive tunc instrenui, nunc egregii sunt, satis sit de rebus priscis ista dixisse. Ut nullæ autem res aliæ nobis gestæ sint, (quæ multæ & præclarissimæ sunt præut quorumcunque aliorum Græcorum) certe ob rem in Marathone à nobis gestam digni sumus qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorum per nos cum Persa dimicavimus, & rem tantum aggressi, victores evasimus, sex & quadraginta nationibus superatis. quo solo nomine digni sumus ut hunc loci honorem consequamur. Verum non decet in hac rerum condicione de loci dignitate contendere: ubicunque & juxta quoscunque vobis Lacedæmonii videbitur appositissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Ubicunque enim loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere. Itaque ducite nos, tanquam vobis parituros.

XXVIII Hæc quum pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorum exercitus succlamavit digniores qui cornu tenerent Athenienses quam Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu. Mox hunc in modum instructi sunt & qui supervenere Græcorum, [3] & qui à principio venerant:

“ ἀναγκαίως ἡμῖν ἔχει δηλῶσαι πρὸς ὑμέας, ὅθεν ἡμῖν πατρώϊον ἐστὶ, ἐοῦσι χρηστοῖσι, αἰεὶ πρώτοισι εἶναι μᾶλλον ἢ Ἀρκάσι. Ἡρακλείδας, τῶν φασι οὗτοι ἀποκτεῖναι τὸν ἡγεμόνα ἐν Ἰσθμῷ, τοῦτο μὲν, τούτους πρότερον ἐξελαυνομένους ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἐς τοὺς ἀπικοίατο φεύγοντες δουλοσύνην πρὸς Μυκηναίων, μοῦνοι ὑποδεξάμενοι, τὴν Εὐρυσθέος ὕβριν κατείλομεν, σὺν κείνοισι μάχῃ νικήσαντες τοὺς τότε ἔχοντας Πελοπόννησον. τοῦτο δὲ, Ἀργείους τοὺς μετὰ Πολυνείκεος ἐπὶ Θήβας ἐλάσαντας, τελευτήσαντας τὸν αἰῶνα, καὶ ἀτάφους κειμένους, στρατευσάμενοι ἐπὶ τοὺς Καδμείους, ἀνελέσθαι τε τοὺς νεκροὺς φαμὲν, καὶ θάψαι τῆς ἡμετέρης ἐν Ἐλευσῖνι. ἔστι δὲ ἡμῖν ἔργον εὖ ἔχον καὶ ἐς '' Ἀμαζονίδας, τὰς ἀπὸ τὰς ἀπὸ Θερμώδοντος ποταμοῦ ἐσβαλούσας κοτὲ ἐς γῆν τὴν Ἀττικήν. καὶ ἐν τοῖσι Τρωϊκοῖσι πόνοισι οὐδαμῶν ἐλειπόμεθα. ἀλλ' οὐ γάρ τι προέχει τούτων ἐπιμεμνῆσθαι. καὶ γὰρ χρηστοὶ τότε ἐόντες, ὡυτοὶ νῦν ἂν εἶεν φλαυρότεροι· καὶ τότε ἐόντες φλαῦροι, νῦν ἂν εἶεν ἀμείνονες. παλαιῶν μὲν νυν ἔργων ἅλις ἔστω· ἡμῖν δὲ, εἰ μηδὲν ἄλλο ἐστὶ ἀποδεδεγμένον, ὥσπερ ἐστὶ πολλά τε καὶ εὖ ἔχοντα, εἰ τέοισι καὶ ἄλλοισι Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἔργου ἄξιοι εἰμὲν τοῦτο τὸ γέρας ἔχειν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτῳ· οἵτινες μοῦνοι Ἑλλήνων δὴ μουνομαχήσαντες τῷ Πέρσῃ, καὶ ἔργῳ τοσούτῳ ἐπιχειρήσαντες, περιεγενόμεθα, καὶ ἐνικήσαμεν ἔθνεα ἓξ τε καὶ τεσσεράκοντα. ἆρ' οὐ δίκαιοι εἰμὲν ἔχειν ταύτην τὴν τάξιν ἀπὸ τούτου μούνου τοῦ ἔργου; ἀλλ' οὐ γὰρ ἐν τῷ τοιῷδε τάξιος εἵνεκα στασιάζειν πρέπει. ἄρτιοι εἰμὲν πείθεσθαι ὑμῖν ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἵνα δοκέει ἐπιτηδεώτατον ἡμέας εἶναι ἑστάναι, καὶ κατ' οὕστινας. πάντῃ γὰρ τεταγμένοι, πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί. ἐξηγέεσθε δὲ ὡς πεισομένων. Οἱ μὲν ταῦτα ἀμείβοντο· Λακεδαιμονίων δὲ ἀνέβωσε ἅπαν τὸ στρατόπεδον Ἀθηναίους ἀξιονικοτέρους εἶναι ἔχειν τὸ κέρας ἤπερ Ἀρκάδας. οὕτω δὴ ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ὑπερεβάλοντο τοὺς Τεγεήτας. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐτάσσοντο ὧδε οἱ ἐπιφοιτῶντές τε καὶ οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες Ἑλλήνων· 33 [1]

1 Bonam operam navantibus. 2 Qui enim tunc strenui fuere, fieri possit ut nunc sint ignavi: & qui tunc ignavi, fieri possit ut nunc sint fortiores. De rebus igitur olim gestis, *vel, de navata igitur olim opera*, hæc dixisse sit satis. 3 *Pro* οἱ ἀρχὴν ἐθέλοντες *hunc legisse suspicor* οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες, *qua lectio, non illa, mihi probatur.*

 τὸ μὲν

τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον Λακεδαιμονίων μύριοι· τούτων δὲ τοὺς πεντακισχιλίους ἐόντας Σπαρτιήτας ἐφύλασσον ψιλοὶ τῶν εἱλωτέων πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι, περὶ ἄνδρα ἕκαστον ἑπτὰ τεταγμένοι. προσεχέας δέ σφι εἵλοντο ἑστάναι οἱ Σπαρτιῆται τοὺς Τεγεήτας, καὶ τιμῆς εἵνεκα καὶ ἀρετῆς. τούτων δ' ἔσαν ὁπλῖται χίλιοι καὶ πεντακόσιοι. μετὰ δὲ τούτους ἵσταντο Κορινθίων πεντακισχίλιοι. παρὰ δὲ σφίσι εὕροντο παρὰ Παυσανίεω ἑστάναι Ποτιδαιητέων τῶν ἐκ Παλλήνης τοὺς παρεόντας τριηκοσίους. τούτων δὲ ἐχόμενοι ἵσταντο Ἀρκάδες Ὀρχομένιοι ἑξακόσιοι· τούτων δὲ, Σικυώνιοι τρισχίλιοι. τούτων δὲ εἴχοντο, Ἐπιδαυρίων ὀκτακόσιοι. παρὰ δὲ τούτους, Τροιζηνίων ἐτάσσοντο χίλιοι· Τροιζηνίων δὲ ἐχόμενοι, Λεπρεητέων διηκόσιοι. τούτων δὲ, Μυκηναίων καὶ Τιρυνθίων τετρακόσιοι. τούτων δὲ ἐχόμενοι, Φλιάσιοι χίλιοι. παρὰ δὲ τούτους ἔστησαν Ἑρμιονέες τριηκόσιοι. Ἑρμιονέων δὲ ἐχόμενοι ἵσταντο, Ἐρετριέων τε καὶ Στυρέων ἑξακόσιοι. τούτων δὲ ἐχόμενοι, Χαλκιδέες τετρακόσιοι. τούτων δὲ, Ἀμπρακιωτέων πεντακόσιοι. μετὰ δὲ τούτους, Λευκαδίων καὶ Ἀνακτορίων ὀκτακόσιοι ἔστησαν. τούτων δὲ ἐχόμενοι, Παλέες οἱ ἐκ Κεφαλληνίης διηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους Αἰγινητέων πεντακόσιοι ἐτάχθησαν. παρὰ δὲ τούτους ἐτάσσοντο Μεγαρέων τρισχίλιοι. εἴχοντο δὲ τούτων, Πλαταιέες ἑξακόσιοι. τελευταῖοι δὲ καὶ πρῶτοι Ἀθηναῖοι ἐτάσσοντο, κέρας ἔχοντες τὸ εὐώνυμον, ὀκτακισχίλιοι· ἐστρατήγεε δ' αὐτέων Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου. Οὗτοι πλὴν τῶν ἑπτὰ περὶ ἕκαστον τεταγμένων Σπαρτιήτῃσι, ἔσαν ὁπλῖται, σύμπαντες ἐόντες ἀριθμὸν τρεῖς μυριάδες, καὶ ὀκτὼ χιλιάδες, καὶ ἑκατοντάδες ἑπτά. ὁπλῖται μὲν οἱ πάντες συλλεγέντες ἐπὶ τὸν βάρβαρον, ἔσαν τοσοῦτοι. ψιλῶν δὲ πλῆθος ἦν τόδε· τῆς μὲν Σπαρτιητικῆς τάξιος, πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἄνδρες, ὡς ἐόντων ἑπτὰ περὶ ἕκαστον ἄνδρα· καὶ τούτων πᾶς τις παρήρτητο ὡς ἐς πόλεμον. οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἑλλήνων ψιλοί, ὡς εἷς περὶ ἕκαστον ἐὼν ἄνδρα, πεντακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἔσαν. ψιλῶν μὲν δὴ τῶν ἁπάντων μαχίμων ἦν τὸ πλῆθος ἕξ τε μυριάδες, καὶ ἐννέα χιλιάδες, καὶ ἑκατοντάδες πέντε. τοῦ δὲ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ συνελθόντος ἐς Πλαταιὰς σύν τε ὁπλίτῃσι καὶ ψιλοῖσι τοῖσι μαχίμοισι, ἕνδεκα μυριάδες ἔσαν, μιῆς χιλιάδος, πρὸς δὲ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν καταδέουσαι. σὺν δὲ Θεσπιέων τοῖσι παρεοῦσι ἐξεπληροῦντο αἱ ἕνδεκα μυριάδες.

Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorum decem millia: quorum quinq; millia erant Spartiatarum, quos custodiebant leviter armata trigintaquinque millia servorum, septenis servis circa singulos Spartiatas collocatis. [1] Applicaverant autem sibi Spartiatæ, & honoris & virtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos stabant Corinthiorum quinque millia. [2] Præter hos inveniebantur apud Pausaniam stantes trecenti Potidæatæ eorum qui ex Pallene erant. Juxta hos stabant Arcadum Orchomeniorum sexcenti: juxta hos Sicyoniorum tria millia. Hos sequebantur Epidauriorum octingenti: super hos locati erant Troezenii mille. juxta Troezenios [3] totidem Lepræatæ. post hos Mycenæorum & Tirynthiorum quadringenti. Secundum hos, mille Phliasii: dehinc Hermionenses trecenti. juxta Hermionenses, Eretriensium & Styreorum sexcenti. juxta hos, Chalcidensium quadringenti. juxta hos, Chalcidensium quadringenti. post hos, Ampraciatarum quingenti. post eos, Leucadiorum & Anactoriorum octingenti. Hos sequebantur Pallenensium qui sunt ex Cephallenia, ducenti. post hos instructi Æginetarum quingenti. juxta hos Megarensium tria millia, quos sequebantur Platæensium sexcenti. Ultimi & iidem primi stabant Athenienses, lævum tenentes cornu, octo millia, duce Aristide Lysimachi filio.

XXIX

Hi omnes, præter eos qui septeni circa singulos Spartanos stabant, fuerunt numero triginta octo millia & septingenti, omnes gravis armaturæ, adversus barbarum contracti. Leviter vero armati, triginta quinque millia, septeni circa singulos Spartiatas collocati, quorum unusquisque ad pugnandum erat instructus. [4] Circa cæteros autem Lacedæmonios ac Græcos singuli ferme leviter armati numero trigintaquatuor millia quingenti. Summa igitur totius levis armaturæ, quæ pugnare posset,

XXX

[5] sexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Platæas convenit pugnæ aptus, tam levis quam gravis armaturæ, fuit undecim myriades, minus mille & octingentis, *id est, centum octo millia ducenti*. Sed numerum undecim myriadum explevere Thespienses,

1 Delegerant autem Spartiatæ Tegeatas qui juxta ipsos starent, & honoris & virt. 2 Impetraverant autem à Pausania ut sibi adstarent trecenti Potid. 3 Ducenti Lepræatæ. 4 Reliquorum autem Lacedæmoniorum & Græcorum milites leviter armati erant triginta quatuor millia quingenti, utpote viro uno unumquemque circumsistente. *Id est, Ita quidem rationem hujus numeri ineundo ut reliquos Lacedæmonios & Græcos unum habuisse virum ibi adstantem singulos dicamus, non septem, ut Spartiatas. Dixit autem* ὡς εἷς ἐὼν *pro* ὡς ἑνὸς ἐόντος, *ut modo dixerat* ὡς ἐόντων ἑπτά. *Quod & ipsum Valla potius quam per nominativum, vertisse ita debuit*, Utpote septenis circa singulos Spartiatas collocatis, *vel*, Utpote septenis unumquemq; Spart. circumsistentibus. 5 Sexaginta novem millia. *nam inter sex myriades (quæ sexaginta millia efficiunt) &* ἑκατοντάδες πέντε *(id est quingenti) interjectum est* καὶ ἐννέα χιλιάδες, *quæ Valla fortasse in suo exempl. non habuit.*

qui

qui aderant ad mille & octingentos, qui
nec ipsi arma habebant. Et hi quidem
Græci ad flumen Asopum castra distri-
XXX buti communierant. ¶ Barbari vero
qui cum Mardonio erant, postea quam
Masistium luxerunt, cognito Græcos
apud Platæas esse, & ipsi ad Asopum
qui illac fluit, ita sunt e regione à Mar-
donio collocati: Adversus quidem La-
cedæmonios Persæ, quia numero
antecedebant, eorum acies quæ multæ
erant, usque ad Tegeatas opponeban-
tur: ita ut quod robustissimum in exer-
citu erat, id omne contra Lacedæmoni-
os: quod infirmius, id contra Tegeatas
esset. Hæc faciebat Mardonius The-
banorum indicio atque admonitu. Ju-
xta Persas autem idem collocavit Me-
dos, ut ex adverso essent Corinthiis &
Potidæatis & Orchomeniis & Sicyo-
niis. Post Medos collocavit Bactrios ex
adverso Epidauriorum & Trœzenio-
rum & Lepræatarum ac Tirynthiorum,
Mycenæorumque & Phliasiorum. Se-
cundum Bactrios collocavit Indos ex
adverso Hermionensium & Eretrie-
orum Styreorumque & Chalcidensi-
um. Post Indos statuit Sacas oppositos
Ampraciatis, & Anactoriis, & Leuca-
diis, & Pallenensibus, & Æginetis. Post
Sacas posuit ex adverso Atheniensium
Platæensiumque ac Megarensium, Bœo-
tos & Locros & Melienses & Thessalos,
& [1] mille Phocensium. Non enim Pho-
censes omnes à partibus Medorum sta-
bant, [2] sed eorum nonnulli cum Græcis
sentiebant apud Parnassum deprehensi,
& illinc profecti deduxerant comitati-
que fuerant Mardonii copias pariter &
Græcorum qui cum illo erant. Contra
Athenienses item posuit Macedonas,
XXXI Thessaliæque accolas. [3] Hæ nationes
à Mardonio in aciem instructæ erant
maxime celebres maximeque insignes,
& præcipue mentione dignæ: necnon
cæterarum quoque gentium viri me-
moratu digni, cum aliarum, tum Phry-
gum, Mysorum, Thracum, Pæonum.
Quinetiam Æthiopum [4] & Ægyptio-
rum qui Hermotybies & Calasiries no-
minantur, gladio cincti, qui soli sunt ex
Ægyptiis pugnaces: à Mardonio, quum
adhuc esset in Phalero, è navibus in
quibus epibatæ erant, in terram translati.

παρῆσαν γὰρ καὶ Θεσπιέων οἱ περιεόντες, ἀριθμὸν ἐς ὀκτακοσίους καὶ χιλίους. ὅπλα δὲ οὐδ' οὗτοι εἶχον. οὗτοι μέν νυν ταχθέντες ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ ἐστρατοπεδεύοντο. Οἱ δ' ἀμφὶ Μαρδόνιον βάρβαροι, ὡς ἀπεκήδευσαν Μασίστιον, παρῆσαν, πυθόμενοι τοὺς Ἕλληνας εἶναι ἐν Πλαταιῇσι, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν Ἀσωπὸν τὸν ταύτῃ ῥέοντα. ἀπικόμενοι δὲ, ἀντετάσσοντο ὧδε ὑπὸ Μαρδονίου· κατὰ μὲν Λακεδαιμονίους ἔστησε Πέρσας. καὶ δή, πολλὸν γὰρ περιῆσαν πλήθεϊ Πέρσαι, ἐπί τε τάξις πλεῦνας ἐκεκοσμέατο. καὶ ἐπεῖχον τοὺς Τεγεήτας. ἔταξε δὲ οὕτω· ὅ, τι μὲν ἦν αὐτοῦ δυνατώτατον πᾶν ἀπολέξας, ἔστησε ἀντίον Λακεδαιμονίων· τὸ δὲ ἀσθενέστερον παρέταξε κατὰ τοὺς Τεγεήτας. ταῦτα δ' ἐποίεε, φραζόντων τε καὶ διδασκόντων Θηβαίων. Περσέων δὲ ἐχομένους ἔταξε Μήδους· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Κορινθίους τε καὶ Ποτιδαιήτας, καὶ Ὀρχομενίους τε καὶ Σικυωνίους. Μήδων δὲ ἐχομένους ἔταξε Βακτρίους· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Ἐπιδαυρίους τε καὶ Τροιζηνίους, καὶ Λεπρεήτας τε καὶ Τιρυνθίους, καὶ Μυκηναίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βακτρίους, ἔστησε Ἰνδούς· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Ἑρμιονέας τε καὶ Ἐρετριέας, καὶ Στυρέας τε καὶ Χαλκιδέας. Ἰνδῶν δὲ ἐχομένους Σάκας ἔταξε· οἳ ἐπέσχον Ἀμπρακιώτας τε καὶ Ἀνακτορίους, καὶ Λευκαδίους, καὶ Παλέας, καὶ Αἰγινήτας. Σακέων δὲ ἐχομένους ἔταξε ἀντία Ἀθηναίων τε καὶ Πλαταιέων καὶ Μεγαρέων, Βοιωτούς τε καὶ Λοκρούς, καὶ Μηλιέας, καὶ Θεσσαλούς, καὶ Φωκέων τοὺς χιλίους. οὐ γὰρ ὦν ἅπαντες οἱ Φωκέες ἐμήδισαν· ἀλλά τινες αὐτέων. καὶ τὰ Ἑλλήνων ηὖξον, περὶ τὸν Παρνησὸν κατειλημένοι. καὶ ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τήν τε Μαρδονίου στρατιὴν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐόντας Ἑλλήνων. ἔταξε δὲ καὶ Μακεδόνας τε καὶ τοὺς περὶ Θεσσαλίην οἰκημένους κατὰ τοὺς Ἀθηναίους. Ταῦτα μὲν τῶν ἐθνέων τὰ μέγιστα ὀνόμασται τῶν ὑπὸ Μαρδονίου ταχθέντων, τάπερ ἐπιφανέστατά τε ἦν καὶ λόγου πλείστου. ἐνῆσαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθνέων ἄνδρες ἀναμεμιγμένοι, Φρυγῶν τε καὶ Θρηίκων, καὶ Μυσῶν τε καὶ Παιόνων, καὶ τῶν ἄλλων· ἐν δὲ, καὶ Αἰθιόπων τε καὶ Αἰγυπτίων, οἵ τε Ἑρμοτύβιες, καὶ οἱ Καλασίριες, καλεόμενοι μαχαιροφόροι· οἵπερ εἰσὶ Αἰγυπτίων μοῦνοι μάχιμοι. τούτους δὲ ἔτι ἐὼν ἐν Φαλήρῳ, ἀπὸ τῶν νεῶν ἀπεβιβάσατο, ἐόντας ἐπιβάτας. 332

1 Illos mille Ph. 2 Sed partes etiam Græcorum nonnulli ex illis fovebant, qui in loca Parnasso vicina se receperant: è quibus excurrentes Mardonii exercitum & Græcos qui cum eo erant, agebant ac ferebant. 3 Hæc sunt nomina nationum à Mardonio in aciem instructarum, earum quidem quæ quum amplissimæ essent, celeberrimæ erant, maximique fiebant. Sed & aliis nationibus aliqui immixti illis erant, Phrygum & Thracum, & Mys. & Pæonum. 4 Et Ægyptiorum Hermotybies & Calasiries, qui vocantur Ensiferi: qui soli ex Ægyptiis sunt ad pugnam apti. hos autem è navibus quibus vehebantur eduxerat, quum adhuc apud Phalerum esset.

οὐ γὰρ ἐτάχθησαν ἐς τὸν πεζὸν τὸν ἅμα Ξέρξῃ ἀπικόμενον ἐς τὰς Ἀθήνας Αἰγύπτιοι. τῶν μὲν δὴ βαρβάρων ἦσαν τριήκοντα μυριάδες, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶν Μαρδονίου συμμάχων οἶδε μὲν οὐδεὶς ἀριθμόν· (οὐ γὰρ ὦν ἠριθμήθησαν). ὡς δὲ ἐπεικάσαι ἔξι, ἐς πέντε μυριάδας συλλεγῆναι εἰκάζω· οὗτοι οἱ παραταχθέντες πεζοὶ ἦσαν. ἡ δὲ ἵππος χωρὶς ἐτέτακτο.

Ὡς δὲ ἄρα πάντες οἱ ἐτετάχατο κατὰ ἔθνεα καὶ κατὰ τέλεα, ἐνθαῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθύοντο καὶ ἀμφότεροι. Ἕλλησι μὲν, Τισαμενὸς Ἀντιόχου ἦν ὁ θυόμενος. οὗτος γὰρ δὴ εἵπετο τῷ στρατεύματι τούτῳ μάντις. τὸν, ἐόντα Ἠλεῖον, καὶ γένεος τοῦ Ἰαμιδέων Κλυτιάδην, Λακεδαιμόνιοι ἐποιήσαντο λεωσφέτερον. Τισαμενῷ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι περὶ γόνου, ἀνεῖλε ἡ Πυθίη, ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ἀναιρήσεσθαι πέντε. ὁ μὲν δὴ ἁμαρτὼν τοῦ χρηστηρίου, προσεῖχε τοῖσι γυμνασίοισι, ὡς ἀναιρησόμενος γυμνικοὺς ἀγῶνας. ἀσκέων δὲ πεντάεθλον, παρὰ ἓν πάλαισμα ἔδραμε νικᾶν ὀλυμπιάδα, Ἱερωνύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ ἐλθὼν ἐς ἔριν. μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἐς γυμνικοὺς, ἀλλ' ἐς ἀρηΐους ἀγῶνας φέρον τὸ Τισαμενοῦ μαντήϊον, μισθῷ ἐπειρῶντο πείσαντες Τισαμενὸν ποιέεσθαι ἅμα Ἡρακλειδέων τοῖσι βασιλεῦσι ἡγεμόνα τῶν πολεμίων. ὁ δὲ, ὁρέων περὶ πολλοῦ ποιευμένους Σπαρτιήτας φίλον αὐτὸν προσθέσθαι, μαθὼν τοῦτο, ἀνετίμα, σημαίνων σφι, ὡς ἦν μιν πολιήτην σφέτερον ποιήσωνται, τῶν πάντων μεταδιδόντες, ποιήσει ταῦτα, ἐπ' ἄλλῳ μισθῷ δ' οὔ. Σπαρτιῆται δὲ, πρῶτα μὲν ἀκούσαντες, δεινὰ ἐποιεῦντο καὶ μετίεσαν τῆς χρησμοσύνης τὸ παράπαν· τέλος δὲ, δείματος μεγάλου ἐπικρεμαμένου τοῦ Περσικοῦ τούτου στρατεύματος, καταίνεον μετιέντες. ὁ δὲ, γνοὺς τετραμμένους σφέας, οὐδ' οὕτω ἔφη ἔτι ἀρκέεσθαι τούτοισι μούνοισι, ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ Ἡγίην γίνεσθαι Σπαρτιήτην ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι λόγοισι τοῖσι καὶ αὐτὸς γίνεται. Ταῦτα δὲ λέγων οὗτος ἐμιμέετο Μελάμποδα, ὡς εἰκάσαι, βασιληίην τε καὶ πολιτηίην αἰτεόμενος. καὶ γὰρ δὴ καὶ Μελάμπους, τῶν ἐν Ἄργεϊ γυναικῶν μανεισέων, ὥς μιν οἱ Ἀργεῖοι ἐμισθοῦντο ἐκ Πύλου παῦσαι τὰς σφετέρας γυναῖκας τῆς νόσου, μισθὸν προετείνετο τῆς βασιληίης τὸ ἥμισυ. οὐκ ἀνασχομένων δὲ τῶν Ἀργείων, ἀλλ' ἀπιόντων, ὡς ἐμαίνοντο πολλῷ πλεῦνες τῶν γυναικῶν, οὕτω δὴ ὑποστάντες τὰ ὁ Μελάμπους προετείνατο, ἤϊσαν δώσοντές οἱ ταῦτα.

Γρ. προετείνατο

Γρ. ἐμαίνοντο πλεῦνες

non enim cum pedestribus copiis, quæ cum Xerxe Athenas ierant, Ægyptii censi fuerant. Barbarorum igitur (ut etiam superius ostensum est) triginta myriades fuere: Græcorum vero Mardonii auxiliariorum, nemo numerum (neque enim numerati fuerant) novit. Ut autem conjectura colligi licet, ad quinque myriades fuisse conjecto. Tot ex adverso instructi fuere pedites: equitatus vero seorsum erat collocatus.

XXXII

Ita dispositi nationatim manipulatimque, utrique postero die sacrificaverunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi filius. is enim hunc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedæmoniis civitate donatus. Nam consultanti vaticinium apud Delphos de prole respondit Pythia quinque ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasiis operam dabat, tanquam gymnicas victorias adepturus, quumque se exerceret in quinque certaminibus, in uno, dum currit Olympia, venit in contentionem victoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonii autem interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere ut una cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animadvertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiam, abnuebat: quod negaret se alio pretio id facturum quam si Spartiatam se civem facerent, omnia jura civitatis impertientes. Id Spartiatæ quum audissent, ab initio ferentes indigne, oraculum missum omnino fecerunt: tandem imminente hoc ingenti Persici exercitus metu, annuebant, impertireque homini volebant. Eos ille immutatos intelligens, negare jam se eo solo esse contentum: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri,

XXXIII

Spartiatam eadem condicione qua & ipse fieret. Hoc autem dicens imitabatur (ut conjectare licet) Melampodem, regnum pariter & civitatem deposcens. Etenim Melampus quum ab Argivis mercede conduceretur è Pylo ad compescendum morbum furoris mulierum Argivarum, deposcebat pro mercede dimidium regni. recusantibus id Argivis atq; digressis, quum plures è mulieribus insanirent, ita obtemperantes, quod Melampus poposcerat daturi reverterunt.

Ibi ille

Ibi ille cernens hos esse immutatos, plura optavit, negans se indulturum quæ vellent, nisi & fratri suo Bianti tertiam partem regni donassent. Argivi in arctum redacti hoc quoque annuerunt.

XXXIV Ita Spartiatæ Tisameno, quo majorem in modum egebant, prorsus assenserunt: & concessu istorum Tisamenus Eleus Spartiata effectus quinque maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis civitate donati. Quinque autem certamina hæc fuere: Unum & id primum hoc quod pugnatum est ad Platæas: alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atq; Argivis: tertium, quod in Dipæensibus cum universis Arcadibus præter Mantineos: quartum, quod cum Messeniis ad Isthmum: ultimum, quod in Tanagra cum Atheniensibus & Argivis. Hoc autem ultimum peractum fuit quinque certaminum.

XXXV Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor vaticinatus est Græcis in agro Platæensi: & apud Græcos quidem pulchre litatum est, si se defenderent, non si Asopum transgressi pugnam capesserent.

XXXVI Mardonio autem capessendæ pugnæ avido non extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. nam is quoque Græcis sacrificiis utebatur, haruspicem habens Hegesistratum virum Eleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ quum cepissent, in vincula conjecerant morte affecturi, ut à quo multa intoleranda perpessi fuissent. Ille in hac calamitate positus, utpote pro anima solicitus, & qui ante mortem multa ac tristia foret passurus, rem perpetravit fide majorem. nam ut erat ligneis atque ferratis [1] soleis vinctus, ferro quod illatum fuit potitus, confestim excogitavit opus omnium quæ nos novimus animosissimum. [2] Commentus enim qua ratione reliquum pedis educeretur, præcidit sibi dimidium pedem. hoc acto, quamvis ab excubitoribus observaretur, tamen subruto muro profugit Tegeam versus, noctu iter faciens, interdiu sylvis se abdens atque immorans, ut trinoctio Tegeam pervenerit: Lacedæmoniis cum passim perscrutantibus, admirantibusque magnopere hominis audaciam, cujus dimidiatum pedem jacentem cernerent, ipsum invenire non possent. Ita Hegesistratus

ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ "ἐπιρέγετο, ὁρέων αὐτοὺς τετραμμένους, φάς, ἢν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βίαντι μεταδῶσι τὸ τριτημόριον τῆς βασιληΐης, οὐ ποιήσειν τὰ βούλονται. οἱ δὲ Ἀργεῖοι, ἀπειληθέντες ἐς στεινόν, καταινέουσι καὶ ταῦτα. γρ. ἐπορέγεται, 333

Ὣς δὲ καὶ Σπαρτιῆται, ἐδέοντο γὰρ δεινῶς τοῦ Τισαμενοῦ, πάντως συνεχώρεόν οἱ. συγχωρησάντων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Σπαρτιητέων, οὕτω δὴ πέντε σφι μαντευόμενος ἀγῶνας τοὺς μεγίστους Τισαμενὸς ὁ Ἠλεῖος, γενόμενος Σπαρτιήτης, συγκαταιρέει. μοῦνοι δὲ δὴ πάντων ἀνθρώπων ἐγένοντο οὗτοι Σπαρτιήτῃσι πολιῆται. οἱ δὲ πέντε ἀγῶνες, οἵδε ἐγένοντο· εἷς μὲν καὶ πρῶτος, οὗτος ὁ ἐν Πλαταιῇσι· ἐπὶ δέ, ὁ ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεήτας καὶ Ἀργείους γενόμενος· μετὰ δέ, ὁ ἐν Διπαιεῦσι πρὸς Ἀρκάδας "πάντας, πλὴν Μαντινέων· ἐπὶ δέ, Μεσσηνίων ὁ πρὸς τῷ Ἰθμῷ· ὕστατος δέ, ὁ ἐν Τανάγρῃ πρὸς Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργείους γενόμενος. οὗτος δὲ ὕστατος κατεργάσθη τῶν πέντε ἀγώνων. γρ. πάντων

Οὗτος δὴ τότε τοῖσι Ἕλλησι ὁ Τισαμενός, ἀγόντων τῶν Σπαρτιητέων, ἐμαντεύετο ἐν Πλαταιῇσι. τοῖσι μέν νυν Ἕλλησι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱρὰ ἀμυνομένοισι· διαβᾶσι δὲ τὸν Ἀσωπόν, καὶ μάχης ἄρχουσι, οὔ. Μαρδονίῳ δὲ "προθυμεομένῳ μάχης ἄρχειν, οὐκ ἐπιτήδεα ἐγίνετο τὰ ἱρά· ἀμυνομένῳ δὲ καὶ τούτῳ, καλά. καὶ γὰρ οὗτος Ἑλληνικοῖσι ἱροῖσι ἐχρέετο, μάντιν ἔχων Ἡγησίστρατον, ἄνδρα Ἠλεῖόν τε καὶ τῶν Τελλιαδέων ἐόντα λογιμώτατον· τὸν δὴ πρότερον τούτων Σπαρτιῆται λαβόντες, ἔδησαν ἐπὶ θανάτῳ, ὡς πεπονθότες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δέ, ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἐχόμενος, ὥστε τρέχων περὶ τῆς ψυχῆς, πρό τε τοῦ θανάτου πεισόμενος πολλά τε καὶ λυγρά, ἔργον ἐργάσατο μέζον λόγου. ὡς γὰρ δὴ ἐδέδετο ἐν ξύλῳ σιδηροδέτῳ, ἐσενειχθέντος κως σιδηρίου ἐκράτησε. αὐτίκα δὲ ἐμηχανᾶτο ἀνδρειότατον ἔργον πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σταθμησάμενος γὰρ ὅκως ἐξελεύσεταί οἱ τὸ λοιπὸν τοῦ ποδός, ἀπέταμε τὸν ταρσὸν ἑωυτοῦ. ταῦτα δὲ ποιήσας, ὡς φυλασσόμενος ὑπὸ φυλάκων, διορύξας τὸν τοῖχον, ἀπέδρη ἐς Τεγέην, τὰς μὲν νύκτας πορευόμενος, τὰς δὲ ἡμέρας καταδύνων ἐς ὕλην, καὶ αὐλιζόμενος οὕτω, ὥστε Λακεδαιμονίων πανδημεὶ διζημένων, τρίτῃ εὐφρόνῃ γενέσθαι ἐν Τεγέῃ. τοὺς δὲ ἐν θώυματι μεγάλῳ ἐνέχεσθαι τῆς τε τόλμης, ὁρέοντας τὸ ἡμίτομον τοῦ "ποδὸς τοῦτο κείμενον, κἀκεῖνον οὐ δυναμένους εὑρεῖν. τότε μὲν οὕτω γρ. προθυομένῳ γρ. ποδὸς κείμενον

1 *Sunt qui catastam interpretentur.* 2 Pedis enim extremam partem resecuit, quum prius ad reliquam educendam dimensus spatium esset.

διαφυγὼν

διαφυγὼν Λακεδαιμονίους, καταφεύγει ἐς Τεγέην, ἐοῦσαν οὐκ ἀρθμίην Λακεδαιμονίοισι τοῦτον τὸν χρόνον. ὑγιὴς δὲ γενόμενος, καὶ προσποιησάμενος ξύλινον πόδα, κατεστήκεε ἐκ τῆς ἰθείης Λακεδαιμονίοισι πολέμιος. οὐ μέντοι ἔς γε τέλος οἱ συνήνεικε τὸ ἔχθος τὸ ἐς Λακεδαιμονίους συγκεχωρημένον. ἥλω γὰρ μαντευόμενος ἐν Ζακύνθῳ ὑπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἀπέθανε. Ὁ μέντοι θάνατος ὁ Ἡγησιστράτου, ὕστερον ἐγένετο τῶν Πλαταϊκῶν· τότε δ᾽ ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ τῷ Μαρδονίῳ μεμισθωμένος οὐκ ὀλίγου, ἐθύετό τε καὶ προεθυμέετο κατά τε τὸ ἔχθος τὸ Λακεδαιμονίων, καὶ κατὰ τὸ κέρδος. ὡς δὲ οὐκ ἐκαλλιέρεε ὥστε μάχεσθαι, οὔτε αὐτοῖσι Πέρσῃσι, οὔτε τοῖσι μετ᾽ ἐκείνων ἐοῦσι Ἑλλήνων, (εἶχον γὰρ καὶ οὗτοι ἐπ᾽ ἑωυτῶν μάντιν Ἱππόμαχον, Λευκάδιον ἄνδρα) ἐπιρρεόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων, καὶ γινομένων πλεύνων, Τιμηγενίδης ὁ Ἕρπυος, ἀνὴρ Θηβαῖος, συνεβούλευσε Μαρδονίῳ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κιθαιρῶνος φυλάξαι· λέγων ὡς ἐπιρρέουσι οἱ Ἕλληνες αἰεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, καὶ ὡς ἀπολάμψοιτο συχνούς. Ἡμέραι δέ σφι ἀντικατημένοισι ἤδη ἐγεγόνεσαν ὀκτώ, ὅτε ταῦτα ἐκεῖνος συνεβούλευε Μαρδονίῳ. ὁ δὲ, μαθὼν τὴν παραίνεσιν εὖ ἔχουσαν, ὡς εὐφρόνη ἐγένετο, πέμπει τὴν ἵππον ἐς τὰς ἐκβολὰς τὰς Κιθαιρωνίδας, αἳ ἐπὶ Πλαταιέων φέρουσι· τὰς Βοιωτοὶ μὲν, τρεῖς κεφαλὰς καλέουσι, Ἀθηναῖοι δὲ, δρυὸς κεφαλάς· πεμφθέντες δὲ οἱ ἱππόται, οὐ μάτην ἀπίκοντο. ἐσβάλλοντα γὰρ ἐς τὸ πεδίον, λαμβάνουσι ὑποζύγιά τε πεντακόσια, σιτία ἄγοντα ἀπὸ Πελοποννήσου ἐς τὸ στρατόπεδον, 334 καὶ ἀνθρώπους, οἳ εἵποντο τοῖσι ζεύγεσι. ἑλόντες δὲ ταύτην τὴν ἄγρην οἱ Πέρσαι, ἀφειδέως ἐφόνευον, φειδόμενοι οὔτε ὑποζυγίου οὐδενὸς, οὔτε ἀνθρώπου. ὡς δὲ ἅδην εἶχον κτείνοντες, τὰ λοιπὰ αὐτέων ἤλαυνον περιβαλλόμενοι παρά τε Μαρδόνιον καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον, ἑτέρας δύο ἡμέρας διέτριψαν, οὐδέτεροι βουλόμενοι μάχης ἄρξαι. μέχρι μὲν γὰρ τοῦ Ἀσωποῦ ἐπήϊσαν οἱ βάρβαροι, πειρώμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον δὲ οὐδέτεροι. ἡ μέντοι ἵππος ἡ Μαρδονίου αἰεὶ προσέκειτό τε καὶ ἐλύπεε τοὺς Ἕλληνας. οἱ γὰρ Θηβαῖοι, ἅτε μηδίζοντες μεγάλως, προθύμως ἔφερον τὸν πόλεμον, καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου παραδεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, μάλα ἔσκον οἳ ἀπεδείκνυντο ἀρετάς. Μέχρι μέν νυν τῶν δέκα

Lacedæmoniis elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmoniis, transfugit. Sanato vulnere & ligneo pede ascito, ex professo Lacedæmoniis hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedæmonios odium profuit. nam in Zacyntho quum vaticinaretur, ab his captus atque interemptus est. XXXVII Verum hic Hegesistrati interitus posterior rebus Platæensibus fuit. Tunc autem is à Mardonio non exigua summa conductus, cupide sacrificabat, cum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam neque ipsis Persis, neque Græcis qui cum illis erant, (habebant enim & Græci suum haruspicem quendam Leucadium Hippomachum) [1] quumque dilaberentur multi Græci, suasit Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus ut exitus Cithæronis custodiendos curaret, quod diceret [2] assidue Græcos ad hostem quotidie transire, seque complures deprehendisse. XXXVIII Jam autem dies octo abierant positis eregione castris, quum iste Mardonio hoc consilium dedit. Mardonius, admoneri se probe intelligens, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Cithæronis qui Platæas ferunt: quæ Bœotii Tria capita, Athenienses Capita quercus appellant. Equites missi non frustra pervenere. nacti enim ingredientia campum quingenta jumenta quæ commeatum è Peloponneso ad exercitum subvehebant, diripiunt: & eos qui jumenta sequebantur immisericorditer trucidant, neque jumentis neque hominibus parcentes. In quibus occidendis posteaquam satis sunt grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reversi. XXXIX Post hanc rem gestam biduum absumptum est, neutris pugnam lacessere volentibus. nam etsi Asopo tenus barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. equitatus modo Mardonii progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani, utpote in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellum, & assidue provehebantur usque ad prœlium: deinde excipientes Persæ pariter ac Medi præcipue præclara facinora edebant. XL His amplius ad decem usque

1 Quumque subingrederentur Græci, & eorum numerus cresceret, & fore ut ipse multos interciperet. Jam autem d. 2 Subingredi quotidie Græcos,

dies

dies nihil est actum. [1] at ubi undecimus dies illuxit, quum & Græci multo plures efficerentur, ad Platæas castris eregione positis, & Mardonius stationem gravaretur, ibi venere in colloquium Mardonius Gobryæ & Artabazus Pharnacis filius, vir apud Xerxem inter paucos Persarum virtutis expertæ. quorum consultantum hæ fuere sententiæ: Artabazi quidem, expediens esse contractis quamprimum copiis ire ad mœnia Thebana, quo multum rei frumentariæ ipsis multumque pabuli jumentis compararent: atque ibi considentes per ocium rem conficerent, videlicet quum multum auri tum signati tum non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterent, eos præcipue qui civitatibus præsiderent. fore enim ut illi suam traderent libertatem: neque oportere pugnandi adire discrimen. Eadem autem Thebanorum quæ istius sententia erat, tanquam aliquid ultra hoc prospicientis. Mardonii autem sententia ferocior pertinaciorque, & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse quam Græcorum exercitum, & satius primo quoque tempore confligere, quam committere ut plures quam coacti erant Græci cogerentur: Hegesistrati vero auspicia valere sinere, nec eis vim afferre: quinimo Persarum more servato

LXI debere confligere. Mardonio ita opus facto esse censenti nemo contradicebat. qui, ubi sententia sua vicit, accitis cohortium præfectis & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eum nanque erat summa imperii, non penes Artabazum) percontabatur num aliquod oraculum scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus evocatis, partim quod ignorarent oracula, partim quod haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius, Quoniam vos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem proferam, utpote bene cognitam habens. Est oraculum, Persis fatale esse ut in Græciam profecti diripiant templum quod Delphis est, utque direpto templo omnes intereant. Quocirca, quum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neque adibimus templum, ob hanc causam interitum devitaturi. quo nomine quicunque vestrûm bene Persis volunt,

ἡμερέων οὐδὲν ἐπὶ πλέον ἐγίνετο τουτέων· ὡς δὲ ἑνδεκάτη ἐγεγόνεε ἡμέρη ἀντικατημένοισι ἀλλήλοισι ἐν Πλαταιῇσι, οἵ τε δὴ Ἕλληνες πολλῷ πλεῦνες ἐγεγόνεσαν, καὶ Μαρδόνιος περιημέκτεε τῇ ἕδρῃ, ἐνθαῦτα ἐς λόγους ἦλθον Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεω καὶ Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεος, ὃς ἐν ὀλίγοισι Περσέων ἦν ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Ξέρξῃ. βουλευομένων δὲ αἵδε ἦσαν αἱ γνῶμαι· ἡ μὲν Ἀρταβάζου, ὡς χρεὼν εἴη ἀναζεύξαντας τὴν ταχίστην πάντα τὸν στρατὸν, ἰέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων, ἔνθα σῖτόν τέ σφι ἐσενηνεῖχθαι πολλὸν, καὶ χόρτον τοῖσι ὑποζυγίοισι. κατ' ἡσυχίην τε ἱζομένους διαπρήσσεσθαι ποιεῦντας τάδε. ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλὸν μὲν ἐπίσημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄσημον· πολλὸν δὲ καὶ ἄργυρόν τε καὶ ἐκπώματα· τουτέων φειδομένους μηδενὸς, διαπέμπειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς τοὺς προεστεῶτας ἐν τῇσι πόλισι· καὶ ταχέως σφέας παραδώσειν τὴν ἐλευθερίην, μηδὲ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντας. τούτου μὲν νυν ἡ αὐτὴ ἐγίνετο καὶ Θηβαίων γνώμη, ὡς προειδότος πλεῦν τι καὶ τούτου. Μαρδονίου δὲ, ἰσχυροτέρη τε καὶ ἀγνωμονεστέρη, καὶ οὐδαμῶς συγγινωσκομένη. δοκέειν τε γὰρ πολλῷ κρέσσονα εἶναι τὴν σφετέρην στρατιὴν τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην, μηδὲ περιορᾷν συλλεγομένους ἔτι πλεῦνας γίνεσθαι τῶν συλλεγομένων. τά τε σφάγια τὰ Ἡγησιστράτου ἐᾷν χαίρειν, μηδὲ βιάζεσθαι, ἀλλὰ νόμῳ τῷ Περσέων χρεωμένους συμβάλλειν. Τούτου δὲ οὕτω δικαιεῦντος, ἀντέλεγε οὐδείς. ὥστε ἐκράτεε τῇ γνώμῃ· τὸ γὰρ κράτος εἶχε τῆς στρατιῆς οὗτος ἐκ βασιλῆος, ἀλλ' οὐκ Ἀρτάβαζος. μεταπεμψάμενος ὦν τοὺς ταξιάρχους τῶν τελέων, καὶ τῶν μετ' ἑωυτοῦ ἐόντων Ἑλλήνων τοὺς στρατηγοὺς, εἰρώτα εἴ τι εἰδεῖεν λόγιον περὶ Περσέων, ὡς "διαφθερέονται ἐν τῇ Ἑλλάδι. σιγώντων δὲ τῶν ἐπικλήτων, τῶν μὲν οὐκ εἰδότων τοὺς χρησμοὺς, τῶν δὲ, εἰδότων μὲν, ἐν ἀδείῃ δὲ οὐ ποιευμένων τὸ λέγειν, αὐτὸς Μαρδόνιος ἔλεγε, Ἐπεὶ "τοίνυν ὑμεῖς ἢ ἴστε οὐδὲν, ἢ οὐ τολμᾶτε λέ"γειν, ἀλλ' ἐγὼ ἐρέω ὡς εὖ ἐπιστάμενος. ἔστι "" λόγιον ὡς χρεών ἐστι Πέρσας ἀπικομένους ἐς "τὴν Ἑλλάδα, διαρπάσαι τὸ ἱρὸν τὸ ἐν "Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὴν διαρπαγὴν, ἀπολέ"σθαι πάντας. ἡμεῖς τοίνυν αὐτὸ τοῦτο ἐπι"στάμενοι" οὔτε ἴμεν ἐπὶ τὸ ἱρὸν τοῦτο, "οὔτε ἐπιχειρήσομεν διαρπάζειν. ταύτης "τε εἵνεκα τῆς αἰτίης οὐκ ἀπολεόμεθα. ὥστε "ὑμέων ὅσοι τυγχάνουσι εὔνοοι ἐόντες Πέρσῃσι,

γρ. διαφθαρέονται

γρ. λόγος

γρ. οὔτε ἴμεν

1 Quum autem jam undecimus ageretur dies ex quo castra castris opposuerant, & valde auctus fuisset Græcorum numerus, necnon Mardonius stationem illam gravate ferret, ibi venere in colloq.

ἤδεσαν

ἥδεσθε τῶνδε εἵνεκα, ὡς περιεσομένους ἡμέας Ἑλλήνων. ταῦτά σφι εἴπας, δεύτερα ἐσήμαινε παραρτέεσθαί τε πάντα, καὶ εὐκρινέα ποιέεσθαι, ὡς ἅμα ἡμέρῃ τῇ ἐπιούσῃ συμβολῆς ἐσομένης. Τοῦτον δ' ἔγωγε τὸν χρησμὸν τὸν Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν, ἐς Ἰλλυριούς τε καὶ τὸν Ἐγχελέων στρατὸν οἶδα πεποιημένον, ἀλλ' οὐκ ἐς Πέρσας. ἀλλὰ τὰ μὲν Βάκιδι ἐπὶ ἐς ταύτην τὴν μάχην πεποιημένα,

Τὴν δ' ἐπὶ Θερμώδοντι καὶ Ἀσωπῷ λεχεποίῃ
Ἑλλήνων σύνοδον, καὶ βαρβαρόφωνον ἰυγὴν,
335 Τῇ πολλοὶ πεσέονται, ὑπὲρ λάχεσίν τε μόρον τε,
Τοξοφόρων Μήδων ὅταν αἴσιμον ἦμαρ ἐπέλθῃ.

ταῦτα μὲν καὶ παραπλήσια τούτοισι ἄλλα Μουσαίῳ ἔχοντα οἶδα ἐς Πέρσας. ὁ δὲ Θερμώδων ποταμὸς ῥέει μεταξὺ Τανάγρης τε καὶ Γλίσαντος. Μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν, καὶ παραίνεσιν τὴν ἐκ Μαρδονίου, νὺξ τε ἐγίνετο, καὶ ἐς φυλακὰς ἐτάσσοντο. ὡς δὲ πρόσω τῆς νυκτὸς προελήλατο, καὶ ἡσυχίη ἐδόκεε εἶναι ἀνὰ τὰ στρατόπεδα, καὶ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν ὕπνῳ, τηνικαῦτα προσελάσας ἵππῳ πρὸς τὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, στρατηγός τε ἐὼν, καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίζητο τοῖσι στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν. τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλεῦνες παρέμενον, οἱ δ' ἔθεον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς. ἐλθόντες δὲ ἔλεγον ὡς ἄνθρωπος ἥκει ἐπ' ἵππου ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μήδων· ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν παραγυμνοῖ ἔπος, στρατηγοὺς δὲ ὀνομάζων, ἐθέλειν φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν. Οἱ δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, αὐτίκα εἵποντο ἐς τὰς φυλακάς. ἀπικομένοισι “δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραθήκην ὑμῖν τὰ ἔπεα τάδε τίθεμαι, ἀπόρρητα ποιεύμενος πρὸς μηδένα λέγειν ὑμέας ἄλλον ἢ Παυσανίην, μή με διαφθείρητε. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκηδόμην συναπάσης τῆς Ἑλλάδος. αὐτός τε γὰρ Ἕλλην γένος εἰμὶ τὠρχαῖον, καὶ ἀντ' ἐλευθέρης δεδουλωμένην οὐκ ἂν ἐθέλοιμι ὁρᾶν τὴν Ἑλλάδα. λέγω δὲ ὦν ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ ἂν ἐμάχεσθε· νῦν δέ οἱ δέδοκται, τὰ μὲν σφάγια ἐᾶν χαίρειν, ἅμ' ἡμέρῃ δὲ διαφαυσκούσῃ συμβολὴν ποιέεσθαι. καταρρώδηκε γὰρ μὴ πλεῦνες συλλεχθῆτε, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. πρὸς ταῦτα ἑτοιμάζεσθε. ἢν δὲ ἄρα ὑπερβάληται τὴν συμβολὴν Μαρδόνιος, καὶ μὴ ποιῆται, λιπαρέετε

voluptatem capiant, tanquam Perſis Græcos ſuperaturis. Hæc loquutus, ſecundo loco ſignum dedit ut omnia [1] apparerent, & corpora curarent, veluti ſub lucis exortu prœlio futuro. Oraculum autem, quod ad Perſas aiebat ſpectare Mardonius, id ego ſcio non Perſis redditum eſſe, ſed Illyriis & Encheleorum copiis. Quod autem de hoc prœlio redditum eſt à Bacide, id vero hoc fuiſſe, XLII

Gramineis ripis Aſopi ac Thermodontis
Barbaricæ Graiis acies clamore coibunt.
Hic multi occumbent defuncti munere vitæ,
Quando ſagittiferis aderit lux ultima Medis.

Hæc ego atque alia his ſimilia è Muſæo novi ad Perſas ſpectaviſſe. Fluvius autem Thermodon Tanagram ac Gliſantem interfluit. ¶ Inſequenti nocte quàm Mardonius de oraculis interrogavit, exhortatuſque ſuos eſt, excubitores diſpoſiti fuere. Ejus noctis quum multum proceſſiſſet, conticiniumque in exercitu eſſet & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonum, ad excubias Athenienſium adequitavit, efflagitavitque ſuos ut cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, plerique remanſerunt, nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquiunt quendam equo advectum eſſe è caſtris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, niſi nominatim appellans Athenienſium duces, velle ſe in colloquium illorum venire. Duces, hoc audito, confeſtim ad locum excubiarum ſequuti ſunt. quos Alexander ubi venere, his verbis alloquutus eſt, Viri Athenienſes, hæc ego vobis verba, pro depoſito trado, necui efferatis niſi Pauſaniæ: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicerem niſi de univerſa Græcia ſolicitus eſſem: quippe qui vetuſta origine Græcus ſum, nec vellem videre Græciam [2] pro libera ſervientem. Itaque vos certiores facio, Mardonium atque exercitum litare non poſſe, alioqui olim jam conflicturum fuiſſe. Is nunc ſacrificia valere ſinere conſtituit, ubi primum illuxerit, vobiſcum confligere: extimeſcens admodum (quantum ego conjicio) ne plures ad copias veſtras accedant. Ad hæc vos parati eſtote. Quod ſi differet Mardonius, nec committet certamen, vos perſeverate

XLIII (beside "Gliſantem interfluit. ¶ Inſequenti")

XLIV (beside "colloquium illorum venire. Duces,")

1 Apparerent,& ſingula ordine diſponerent, 2 Ex libera factam ſervam. *vel, in ſervitutem redactam.*

hic ma-

hic manere: ad paucos enim dies eis suppeditat commeatus. Quod si hoc bellum vobis ex sententia finietur, debebit aliquis vestrûm reminisci mei meæq; liberationis, qui Græcorum causa rem adeo [1] temerariam, libenter tamen feci, ut ad vos consilium Mardonii deferrem:ne barbari ex improviso vos adorirentur. Ego autem sum Alexander Macedo. Hæc loquutus Alexander, ad exercitum se recepit ad suamq; stationem.

XLV Duces Atheniensium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexandro audierant Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus, Quoniam, inquit, sub auroram prœlium fiet, [2] expedit vos Athenienses stare in acie adversus Persas vobis cognitos, ut qui cum Medis in Marathone pugnaveritis: nos vero qui eorum sumus inexperti atq; ignari, (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra vobis oppositos Bœotos & Thessalos: quorum sumus experti, horum Græcorum gratia. Itaq; opus est sumptis armis vos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. Ad hæc ita respondere Athenienses, Nobis quoq; olim jam inde ab initio, posteaquam aspeximus Persas adversus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere quod vos dicere occupastis: sed verebamur ne non grata esset vobis oratio. nunc quandoquidem ipsi fecistis hujus rei mentionem, & nobis jucunda oratio est, & parati sumus istud exequi.

XLVI Ubi hoc utrisq; complacitum est, & loca permutaverunt, sub auroram rem advertentes Bœoti ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplo & ipse conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pausanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatas reducit.

XLVII At ubi Mardonius & ipse suos in sinistrum reduxit, & acies pristino in loco stetere, misso caduceatore ad Spartiatas ita inquit, Lacedæmonii, vos vero fama fert omnium qui istic sunt esse præstantissimos, qui neq; è bello fugiatis, neq; ordines deseratis, sed peritantes aut interficiatis hostes, aut ipsi occumbatis. Horum nihil admodum veri est. quippe antequam manus conserantur, vos cernimus fugientes, aciemq; deserentes, & relegato Atheniensibus periculo, consistentes ex adverso nostrorum servorum:

“μένοντες. ὀλίγων γάρ σφι ἡμερέων λείπεται σιτία. ἢν δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος ὅδε κατὰ νόον τελευτήσῃ, μνησθῆναί τινα χρὴ καὶ ἐμεῦ ἐλευθερώσιος πέρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκα τοῦτο τὸ ἔργον οὕτω παράβολον ἔργασμαι ὑπὸ προθυμίης, ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν διάνοιαν τὴν Μαρδονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι ὑμῖν ἐξαίφνης οἱ βάρβαροι μὴ προσδεκομένοισί κω. εἰμὶ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών. ὁ μὲν, ταῦτα εἴπας, ἀπήλαυνε ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἑωυτοῦ τάξιν. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐλθόντες ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας, ἔλεγον Παυσανίῃ τάπερ ἤκουσαν Ἀλεξάνδρου. ὁ δὲ, τούτῳ τῷ λόγῳ καταρρωδήσας τοὺς Πέρσας, ἔλεγε τάδε, “Ἐπεὶ τοίνυν ἐς ἠῶ ἡ συμβολὴ γίνεται, ὑμέας μὲν χρεών ἐστι τοὺς Ἀθηναίους στῆναι κατὰ τοὺς Πέρσας· ἡμέας δὲ κατὰ τοὺς Βοιωτούς τε καὶ τοὺς κατ᾽ ὑμέας τεταγμένους Ἑλλήνων, τῶνδε εἵνεκεν· ὑμεῖς ἐπίστασθε τοὺς Μήδους καὶ τὴν μάχην αὐτέων, ἐν Μαραθῶνι μαχεσάμενοι· ἡμεῖς δὲ ἄπειροί τε εἰμὲν καὶ ἀδαέες τουτέων τῶν ἀνδρῶν. Σπαρτιητέων γὰρ οὐδεὶς πεπείρηται Μήδων. ἡμεῖς δὲ Βοιωτῶν καὶ Θεσσαλῶν ἔμπειροι εἰμέν. ἀλλ᾽ ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα χρεών ἐστι ἰέναι ὑμέας μὲν ἐς τόδε τὸ κέρας, ἡμέας δὲ ἐς τὸ εὐώνυμον. πρὸς δὲ ταῦτα εἶπαν οἱ Ἀθηναῖοι τάδε, “Καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πάλαι ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἐπεί τε εἴδομεν κατ᾽ ὑμέας τασσομένους τοὺς Πέρσας, ἐν νόῳ ἐγένετο εἶπαι ταῦτα τάπερ ὑμεῖς φθάντες προφέρετε· ἀλλὰ ἀρρωδέομεν μὴ ὑμῖν οὐκ ἡδέες γένωνται οἱ λόγοι. ἐπεὶ δ᾽ ὦν αὐτοὶ ἐμνήσθητε, καὶ ἡδομένοισι ὑμῖν οἱ λόγοι γεγόνασι, καὶ ἑτοῖμοι εἰμὲν ποιέειν ταῦτα. Ὡς δ᾽ ἤρεσκε ἀμφοτέροισι ταῦτα, ἠώς τε διέφαινε, καὶ διαλλάσσοντο τὰς τάξις. γνόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιεύμενον, ἐξαγορεύουσι Μαρδονίῳ. ὁ δ᾽ ἐπεί τε ἤκουσε, αὐτίκα μετιστάναι καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο, παράγων τοὺς Πέρσας κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο τοιοῦτο γινόμενον ὁ Παυσανίης, γνοὺς ὅτι οὐ λανθάνει, ὀπίσω ἦγε τοὺς Σπαρτιήτας ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας· ὡς δ᾽ αὔτως καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου. Ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐς τὰς ἀρχαίας τάξις, πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς Σπαρτιήτας, ἔλεγε τάδε, “Ὦ Λακεδαιμόνιοι, ὑμεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι ἄνδρες ἄριστοι ὑπὸ τῶν τῇδε ἀνθρώπων, ἐκπαγλεομένων ὡς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου, οὔτε τάξιν ἐκλείπετε· μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε τοὺς ἐναντίους, ἢ αὐτοὶ ἀπόλλυσθε. τῶν δ᾽ ἄρ᾽ ἦν οὐδὲν ἀληθές. πρὶν γὰρ ἢ συμμῖξαι ἡμέας, ἐς χειρῶν τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ δὴ φεύγοντας καὶ στάσιν ἐκλείποντας ὑμέας εἴδομεν· ἐν Ἀθηναίοισί τε τὴν πρόπειραν ποιευμένους, αὐτούς τε ἀντία δούλων τῶν ἡμετέρων τασσομένους. 336

1 Periculosam, 2 Vos quidem Athenienses in acie stare adversus Persas necesse est. nos autem adversus Bœotos & eos qui vobis oppositi sunt Græcos. idq; hac de causa, quod Medos eorumq; pugnam noveritis, ex prœlio apud Marathonem gesto: nos vero viros hosce incognitos habeamus. nullus enim Spartanorum Medorum periculum fecit, at Bœotos & Thessalos experti sumus. Itaq; sumpt. arm.

"ταῦτα δὲ οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργα· ἀλλὰ πλεῖστον δὴ ἐν ὑμῖν ἐψεύσθημεν. προσδεκόμενοι γὰρ κατὰ κλέος, ὡς δὴ πέμψετε ἐς ἡμέας κήρυκα προκαλεύμενοι, καὶ βουλόμενοι μούνοισι Πέρσῃσι μάχεσθαι, ἄρτιοι ἐόντες ποιέειν ταῦτα· οὐδὲν τοιοῦτο λέγοντας ὑμέας εὕρομεν, ἀλλὰ πτώσσοντας μᾶλλον. νῦν ὦν ἐπειδὴ οὐκ ὑμεῖς ἤρξατε τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρχομεν, τί δὴ οὐ πρὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑμεῖς, ἐπεί τε δεδόξωσθε εἶναι ἄριστοι, πρὸ δὲ τῶν βαρβάρων ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς ἴσους ἀριθμὸν ἐμαχεσάμεθα· καὶ ἢν μὲν δοκέῃ καὶ τοὺς ἄλλους μάχεσθαι, οἱ δ' ὦν μετέπειτα μαχέσθων ὕστεροι. εἰ δὲ καὶ μὴ δοκέῃ, ἀλλ' ἡμέας μούνους ἀποχρᾶν, ἡμεῖς δὲ διαμαχεσόμεθα. ὁκότεροι δ' ἂν ἡμέων νικήσωσι, τούτους τῷ ἅπαντι στρατοπέδῳ νικᾶν." Ὁ μὲν ταῦτα εἴπας τε, καὶ ἐπισχὼν χρόνον, ὥς οἱ οὐδεὶς οὐδὲν ὑπεκρίνατο, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. ἀπελθὼν δὲ ἐσήμαινε Μαρδονίῳ τὰ καταλαβόντα. ὁ δὲ, περιχαρὴς γενόμενος, καὶ ἐπαρθεὶς ψυχρῇ νίκῃ, ἐπῆκε τὴν ἵππον ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. ὡς δὲ ἐπήλασαν οἱ ἱππόται, ἐσίνοντο πᾶσαν τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλληνικὴν, ἐσακοντίζοντές τε καὶ τοξεύοντες, ὥστε ἱπποτοξόται τε ἐόντες, καὶ προσφέρεσθαι ἄποροι. τήν τε κρήνην τὴν Γαργαφίην, ἀπ' ἧς ὑδρεύετο πᾶν τὸ στράτευμα τὸ Ἑλληνικὸν, συνετάραξαν καὶ συνέχωσαν. ἦσαν μὲν ὦν κατὰ τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι μοῦνοι τεταγμένοι· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Ἕλλησι ἡ μὲν κρήνη πρόσω ἐγίνετο, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον ταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς ἀγχοῦ. ἐρυκόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ, οὕτω δὴ ἐπὶ τὴν κρήνην ἐφοίτεον. ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ γάρ σφι οὐκ ἐξῆν ὕδωρ φορέεσθαι, ὑπό τε τῶν ἱππέων καὶ τοξευμάτων. Τούτου δὲ τοιούτου γινομένου, οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ, ἅτε τοῦ τε ὕδατος στερηθείσης τῆς στρατιῆς, καὶ ὑπὸ τῆς ἵππου ταρασσομένης, συνελέχθησαν περὶ αὐτέων τε τούτων καὶ ἄλλων, ἐλθόντες παρὰ τὸ δεξιὸν κέρας. ἄλλα γὰρ τούτων τοιούτων ἐόντων, μᾶλλόν σφεας ἐλύπεε. οὔτε γὰρ σιτία εἶχον ἔτι, οἵ τέ σφεων ὀπέωνες, ἀποπεμφθέντες ἐς Πελοπόννησον ὡς ἐπισιτιεύμενοι, ἀποκεκλέατο ὑπὸ τῆς ἵππου, οὐ δυνάμενοι ἀπικέσθαι ἐς τὸ στρατόπεδον. Βουλευομένοισι δὲ τοῖσι στρατηγοῖσι ἔδοξε, ἢν ὑπερβάλωνται κείνην τὴν ἡμέρην οἱ Πέρσαι συμβολὴν ποιεύμενοι, ἐς τὴν νῆσον ἰέναι. ἡ δὲ ἔστι ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης, ἐς τῷ ἐστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα σταδίους ἀπέχουσα, πρὸ

quod neutiquam est factum præstantium virorum. Ex quo plurimum de vobis nos fefellit opinio, quos expectabamus [1] ex nominis gloria missuros vestra sponte caduceatorem nos provocatum, quod cum solis Persis, tanquam huic rei sufficientes, pugnare velletis. At [2] nihil tale invenimus quale ferebatur, sed potius esse vos metu perterritos. Nunc igitur quoniam ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus: ut quandoquidem vos inter Græcos præstantissimi esse existimamini, & nos inter barbaros, dimicemus totidem utrique numero, &, si videatur ut cæteri quoque itidem, & illi postmodum pugnent: sin hoc non videatur, sed satis esse nos solos decernere, nos soli decernamus, & utri è nobis vicerint, ii totum exercitum vicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, XLVIII quum aliquandiu expectasset, nemine quippiam respondente, retro abiit, & rem Mardonio retulit. Ille majorem in modum lætatus, & frigida victoria elatus, equitatum in Græcos immisit. Equites in Græcos invecti, omnem illorum exercitum perturbabant, jaculis sagittisque incessentes, qui quum essent hippotoxotæ, *id est, equites sagittarii*, cominus pugnare [3] insueti, fontem Gargaphium, unde cunctus Græcorum aquabatur exercitus, confuderunt obstruxeruntque. Eum juxta fontem soli Lacedæmonii stationem habebant: cæteri Græci, ut quiq; stationes habebant, majus minusve procul illinc aberant. Et erat quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibusque prohibiti, ita ad fontem pergebant. Hunc in modum aqua exercitus exutus XLIX quum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum tum his tum aliis de causis frequentes ad Pausaniam in dextrum cornu veniunt. Qui, etsi talis esset rerum status, tamen ob id præcipuè angebantur, quum ipsorum servi in Peloponnesum missi frumentatum, intercluderentur ab equitatu quominus ad castra reverterentur. ¶ De hoc autem deliberanti- L bus ducibus visum est, si Persæ eo die supersederent committere prœlium, esse eundum in insulam quæ ab Asopo & à fonte Gargaphio, ubi castra habebant, decem stadiis aberat, ante

1 Pro celebritate vestra. *Id est, ut consentaneum est illi famæ quæ de vestra fortitudine sparsa est.* 2 Nihil tale vos dicere comperimus, sed pot. 3 *Sequutus est lectionem quæ & in quibusdam vet. cod. habetur,* ἄποροι *pro* εὔποροι.

oppi-

oppidum Platæense sita in continente, hunc in modum: Fluvius superne è Cithærone delabens in campum, divortia facit: rursusque intercapedine trium ferme stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroe: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locum Græci transire decreverant, ut & affatim aquæ ad usum haberent, neque ab equitatu, sicuti quum ex adverso, erant, infestarentur. Et decreverant transire secunda noctis vigilia, ne ipsos proficiscentes conspicati Persæ, insequente equitatu in tumultum venirent. quinetiam quum ad eum locum ventum esset ubi Asopi filia Oeroe divortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda servitia quæ frumentatum concesserant. erant enim illa in Cithærone interclusa.

LI Hæc ubi statuerunt, totum illum diem incessente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digressis equitibus ea noctis hora qua de abeundo convenerat, plerique sumptis utensilibus abscesserunt, [1] non habentes in animo quem ad locum ut irent convenerant. Nonnulli, ut moveri cœptum est, iter Platæensem ad urbem intendunt, cupidi equitatum effugere. in templumque Junonis fugiendo perveniunt, quod situm est ante urbem, à fonte Gargaphio viginti stadiis distans. Quo ubi pervenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere.

LII Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcepit & ipse Lacedæmoniis ut sumptis armis irent quà cæteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausaniæ cæteri præfecti parati quum essent, Amompharetus Poliadæ filius tribunus cohortis Pitaneorum, negare se fugiturum [2] peregrinos, neque ultro dedecoraturum esse Spartam: quinetiam mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & EUryanax cum indigne ferentes non parere sibi illum, tum indignius cohortem Pitanetem relictum iri tribuno repugnante: quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea quæ cum aliis Græcis constituissent: hoc reputantes substiterunt cum Laconicis copiis,

τῆς Πλαταιέων πόλιος. νῆσος δὲ οὕτω ἂν εἴη ἐν ἠπείρῳ· σχιζόμενος ὁ ποταμὸς ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, ῥέει κάτω ἐς τὸ πεδίον, διέχων ἀπ᾽ ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσονπερ τρία στάδια· καὶ ἔπειτα συμμίσγει ἐς τὠυτό. οὔνομα δέ οἱ Ὠερόη. θυγατέρα δὲ ταύτην λέγουσι εἶναι Ἀσωποῦ οἱ ἐπιχώριοι. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον ἐβουλεύσαντο μεταναστῆναι, ἵνα καὶ ὕδατι ἔχωσι χρᾶσθαι ἀφθόνῳ, καὶ οἱ ἱππέες σφέας μὴ σινοίατο, ὥσπερ κατιθὺ ἐόντων. μετακινέεσθαί τε ἐδόκεε τότε, ἐπεὰν τῆς νυκτὸς ᾖ δευτέρη φυλακὴ, ὡς ἂν μὴ ἰδοίατο οἱ Πέρσαι ἐξορμεωμένους, καί σφεας ἑπόμενοι ταράσσοιεν οἱ ἱππόται. ἀπικομένων δὲ ἐς τὸν χῶρον τοῦτον, τὸν δὴ ἡ Ἀσωπὶς Ὠερόη περισχίζεται, ῥέουσα ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, ὑπὸ τὴν νύκτα ταύτην ἐδόκεε τοὺς ἡμίσεας ἀποστέλλειν τοῦ στρατοπέδου πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα, ὡς ἀναλάβοιεν τοὺς ὀπέωνας τοὺς ἐπὶ τὰ σιτία οἰχομένους· ἦσαν γὰρ ἐν τῷ Κιθαιρῶνι ἀπολελαμμένοι. Ταῦτα βουλευσάμενοι, κείνην μὲν τὴν ἡμέρην πᾶσαν προσκειμένης τῆς ἵππου, ἔχον πόνον ἄτρυτον· ὡς δὲ ἥ τε ἡμέρη ἔληγε, καὶ οἱ ἱππέες ἐπέπαυντο, νυκτὸς δὴ γινομένης, καὶ ″ ἐούσης τῆς ὥρης ἐς τὴν συνέκειτό σφι ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα ἀερθέντες οἱ πολλοὶ ἀπαλλάσσοντο, ἐς μὲν τὸν χῶρον ἐς τὸν συνέκειτο, οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες· οἱ δὲ, ὡς ἐκινήθησαν, ἔφευγον ἄσμενοι τὴν ἵππον πρὸς τὴν Πλαταιέων πόλιν. φεύγοντες δὲ, ἀπικνέονται ἐπὶ τὸ Ἡραῖον. τὸ δὲ πρὸ τῆς πόλιός ἐστι τῆς Πλαταιέων, εἴκοσι σταδίους ἀπὸ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης ἀπέχον. ἀπικόμενοι δὲ ἔθεντο πρὸ τοῦ ἱροῦ τὰ ὅπλα. καὶ οἱ μὲν περὶ τὸ Ἡραῖον ἐστρατοπεδεύοντο. Παυσανίης δὲ, ὁρέων σφέας ἀπαλλασσομένους ἐκ τοῦ στρατοπέδου, παρήγγελε καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα, ἰέναι κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς προϊόντας, νομίσας αὐτοὺς ἐς τὸν χῶρον ἰέναι ἐς τὸν συνεθήκαντο. ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι ἄρτιοι ἦσαν τῶν ″ ταξιαρχέων πείθεσθαι Παυσανίῃ· Ἀμομφάρετος δὲ ὁ Πολιάδεω, λοχηγετέων τοῦ Πιτανητέων λόχου, οὐκ ἔφη τοὺς ξείνους φεύξεσθαι, οὐδὲ ἑκὼν εἶναι αἰσχυνέειν τὴν Σπάρτην. ἐθώυμαζέ τε ὁρέων τὸ ποιεύμενον, ἅτε οὐ παραγενόμενος τῷ προτέρῳ λόγῳ. ὁ δὲ Παυσανίης τε καὶ ὁ Εὐρυάναξ δεινὸν μὲν ἐποιεῦντο τὸ μὴ πείθεσθαι ἐκεῖνον σφίσι, δεινότερον δ᾽ ἔτι, κείνου ταῦτ᾽ ἀναινομένου, ἀπολιπεῖν τὸν λόχον τὸν Πιτανήτην, μὴ, ἢν ἀπολίπωσι ποιεῦντες τὰ συνεθήκαντο τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι, ἀπόληται ὑπολειφθεὶς αὐτός τε Ἀμομφάρετος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ. ταῦτα λογιζόμενοι, ἀτρέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ Λακωνικὸν,

337

γρ. θεούσης

γρ. ταξιάρχων

---

1 Non hab. in animo cum de quo convenerat locum petere. sed quum se loco movissent, iter Platæam versus tenebant, lubenter equitatum effugientes. 2 *Id est, barbaros, ut ipse Herodotus antea docuit. pag. 516. sed & paulo post rursum exponit.*

καὶ ἐπειρῶντο πείθοντές μιν ὡς οὐ χρεὸν εἴη ταῦτα ποιέειν. καὶ οἱ μὲν παρηγόρεον Ἀμομφάρετον, μοῦνον Λακεδαιμονίων τε καὶ Τεγεητέων λελειμμένον. Ἀθηναῖοι δὲ ἐποίευν τοιάδε· εἶχον ἀτρέμας σφέας αὐτοὺς ἵνα ἐτάχθησαν, ἐπιστάμενοι τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα, ὡς ἄλλα φρονεόντων καὶ ἄλλα λεγόντων. ὡς δὲ ἐκινήθη τὸ στρατόπεδον, ἔπεμπον σφέων ἱππέα, ὀψόμενόν τε εἰ πορεύεσθαι ἐπιχειρέοιεν οἱ Σπαρτιῆται, εἴτε καὶ τὸ παράπαν μὴ διανοεῦνται ἀπαλλάσσεσθαι· ἐπείρεσθαί τε Παυσανίην τὸ χρεὸν εἴη ποιέειν. Ὡς δὲ ἀπίκετο ὁ κῆρυξ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὥρα τέ σφεας κατὰ χώρην τεταγμένους, καὶ ἐς νείκεα ἀπιγμένους αὐτῶν τοὺς πρώτους. ὡς γὰρ δὴ παρηγόρεον τὸν Ἀμομφάρετον ὅ τε Εὐρυάναξ καὶ ὁ Παυσανίης, μὴ κινδυνεύειν μένοντας μούνους Λακεδαιμονίους, οὔκως ἔπειθον· ἐς ὃ ἐς νείκεά τε συμπεσόντες ἀπικέατο, καὶ ὁ κῆρυξ τῶν Ἀθηναίων παρίστατό σφι ἀπιγμένος. νεικέων δὲ ὁ Ἀμομφάρετος, λαμβάνει πέτρον ἀμφοτέρῃσι τῇσι χερσὶ· καὶ τιθεὶς πρὸ ποδῶν τῶν Παυσανίεω, ταύτῃ τῇ ψήφῳ ψηφίζεσθαι ἔφη, μὴ φεύγειν τοὺς ξείνους· λέγων τοὺς βαρβάρους. ὁ δὲ, μαινόμενον καὶ οὐ φρενήρεα καλέων ἐκεῖνον, πρός τε τὸν Ἀθηναίων κήρυκα ἐπειρωτῶντα τὰ ἐντεταλμένα, λέγειν ὁ Παυσανίης ἐκέλευε τὰ παρεόντα σφι πρήγματα· ἐχρήιζέ τε τῶν Ἀθηναίων προσχωρῆσαί τε πρὸς ἑωυτοὺς, καὶ ποιέειν περὶ τῆς ἀπόδου τάπερ ἂν καὶ σφεῖς. Καὶ ὁ μὲν ἀπαλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους· τοὺς δὲ ἐπεὶ ἀνακρινομένους πρὸς ἑωυτοὺς ἠὼς καταλάμβανε, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατήμενος ὁ Παυσανίης, οὐ δοκέων τὸν Ἀμομφάρετον λείψεσθαι, τῶν ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποστειχόντων (τὰ δὴ καὶ ἐγένετο) σημήνας ἀπῆγε διὰ τῶν κολωνῶν τοὺς λοιποὺς πάντας· εἵποντο δὲ καὶ 338 Τεγεῆται. Ἀθηναῖοι δὲ ταχθέντες ἤισαν τὰ ἔμπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε ὄχθων ἀντείχοντο καὶ τῆς ὑπωρέης τοῦ Κιθαιρῶνος, φοβεόμενοι τὴν ἵππον· Ἀθηναῖοι δὲ, κάτω τραφθέντες ἐς τὸ πεδίον. Ἀμομφάρετος δὲ, ἀρχήν τε οὐδαμὰ δοκέων Παυσανίην τολμήσειν σφέας ἀπολιπεῖν, περιείχετο αὐτοῦ μένοντας μὴ ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν· προτερεόντων δὲ τῶν σὺν Παυσανίῃ, καταδόξας αὐτοὺς ἰθέῃ τέχνῃ ἀπολείπειν αὐτὸν, ἀναλαβόντα τὰ ὅπλα, ἦγε βάδην πρὸς τὸ ἄλλο στῖφος. τὸ δὲ, ἀπελθὸν ὅσον τε δέκα στάδια, ἀνέμενε τὸν Ἀμομφαρέτου λόχον περὶ ποταμὸν Μολόεντα ἱδρυμένον, Ἀργιόπιόν τε χῶρον καλεόμενον, τῇ καὶ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱρὸν ἧσται.

conabanturq; persuadere homini non
id facto opus esse. & alii quidem hor-
tabantur [1] solum Amompharetum à
Lacedæmoniis ac Tegeatis relinqui.
Athenienses autem hoc sibi facien- LIII
dum putarunt, ut ubi collocati e-
rant, ibi persisterent, intelligentes
Lacedæmoniorum ingenia aliud sen-
tientium, aliud dicentium. Itaque
ubi exercitus movere cœpit, equitem
è suis miserunt speculatum nunquid
Spartiatæ tentarent abire, & abire
prorsus in animo haberent: sciscitatumque à Pausania quidnam facere
oporteret. Præco ubi pervenit ad LIV
Lacedæmonios, cernit in loco in-
structos, eorumque primores tendere
ad rixas. Hortantibus enim Amom-
pharetum EUryanacte & Pausania,
ne Lacedæmonios qui soli remane-
bant, in periculum traheret, nec-
dum persuadentibus, donec ventum
est ad jurgia, intervenit præco A-
theniensis, Amomphareto inter al-
tercandum sumente ambabus mani-
bus saxum, & illud ante pedes
Pausaniæ ponente, ac dicente, se illo
calculo sententiæ suæ calculum dare,
non fugiendos esse peregrinos: ap-
pellans barbaros. Eum Pausanias in-
sanum nec potentem mentis vocans,
ad præconem Atheniensium, quæ jussus
erat percontantem, respondit ut illis
referret præsentem rerum suarum sta-
tum, obsecrans eos ut ad sese veni-
rent, & de discessu eadem quæ ipsi
agerent. Præcone ad Athenienses re- LV
verso, hos inter se altercantes auro-
ra deprehendit. Ad id tempus Pau-
sanias moratus, dato signo cæteros
omnes Lacedæmonios, Tegeatis sequen-
tibus, per edita abduxit, ratus Amom-
pharetum non deserturum alios: prout
& contigit. [2] Horum itinere rursus in-
structa acie Athenienses iere: & quia
Lacedæmonii prærupta occupaverant &
Cithæronis radices, metu equitatus,
ipsideorsum ad campum deflexere. A- LVI
mompharetus autem, non credens ausu-
rum ipsos relinquere Pausaniam, circuire
eos qui manebant, ne desererent or-
dinem. At ubi ii qui cum Pausania
erant jam abibant, tunc ratus à disci-
plina militari se deseri, sumptis armis
cohortem suam lento gradu ducere ad
agmen, quod decem circiter stadia pro-
gressum ad amnem Moloentem, in lo-
co qui dicitur Argiopius (ubi situm est
templum Cereris Eleusiniæ) substiterat,

1 Amompharetum, qui solus ex Lacedæmoniis & Tegeatis remanserat. 2 Athenienses autem acie instructa, contrarium Lacedæmoniis iter tenuerunt. Lac. enim prær. occup. & Cith. radices metu equitatus, at ipsi deors.

oppe-

opperiens Amomphareti cohortem. eo consilio ut si Amomphare̟tus cum sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retro ad hominem suppetias iret. Itaque & Amompharetus cum suis ad cæteros pervenit, & omnis barbarorum equitatus ingruebat, agens pro sua consuetudine. nam quum inspexisset locum ubi superioribus diebus habuerant Græci castra, vacuum, admissis equis assidue insequi pergens, illos adeptus urgebat.

LVII Mardonius quoque cognito hostium nocturno abitu, inspectoque loco deserto, accitis Thorace Larisseo & fratribus ejus EUrypylo & Thrasydio, inquit, Filii Alevæ quidnam dicetis adhuc, quum hæc deserta cernatis à Lacedæmoniis, quos negabatis vos finitimi ex acie fugere, sed viros summos esse in re bellica? qui & prius (ut omnes vidimus) locum in acie immutaverunt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerunt. [1] Proripuerunt autem, quia illis necesse erat cum iis prœlio decernere qui non falso sunt hominum præstantissimi. unde nullius esse se pretii, inter Græcos, & ipsos nullius pretii viros, ostenderunt. Cæterum vobis Persarum inexpertis, sanequam ignoscebam, laudantibus istos vobis expertos: Artabazum autem vehementius admirabar formidare Lacedæmonios, & præ formidine sententiam dicere ignavissimam, expedire ex his castris nos in urbem Thebanorum concedere obsidendos. [2] quam sententiam rex antea aliunde quam ex me audiet. Sed de hoc alias dicetur. Nunc autem istis ita facientibus non est remittendum, sed instandum, donec intercepti nobis dent pœnas eorum quæ in Persas perpetrarunt.

LVIII Hæc loquutus, Persas Asopo transmisso cursim ducit contra Græcorum agmen, tanquam fugam capessentium: Lacedæmoniosque solos ac Tegeatas adeptus est. nam Athenienses transversis tramitibus subter prærupta in planum digressos non cernebat. Cæteri autem barbarorum agminum præfecti Persas moventes ad Græcos insequendos conspicati, sublatis & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisque maturantes, [3] nulla diligentia, nullo ordine viam ingressi. Et isti quidem cum vociferatione ac tumultu instabant Græcis, tanquam excepturi.

ἀνέμενε δὲ τοῦδε εἵνεκα, ἵνα ἢν μὴ ἀπολίπῃ τὸν χῶρον ἐν τῷ ἐτετάχατο ὁ Ἀμομφάρετός τε καὶ ὁ λόχος, ἀλλ᾽ αὐτοῦ μένωσι, βοηθέοι ὀπίσω παρ᾽ ἐκείνους. καὶ οἵ τε ἀμφὶ τὸν Ἀμομφάρετον παρεγίνοντό σφι, καὶ ἡ ἵππος ἡ τῶν βαρβάρων προσέκειτο πᾶσα· οἱ γὰρ ἱππόται ἐποίευν οἷον καὶ ἐώθεσαν ποιέειν αἰεί. ἰδόντες δὲ τὸν χῶρον κεινὸν ἐν τῷ ἐτετάχατο οἱ Ἕλληνες τῇσι προτέρῃσι ἡμέρῃσι, ἤλαυνον τοὺς ἵππους αἰεὶ τὸ πρόσω· καὶ ἅμα καταλαβόντες, προσεκέατό σφι. Μαρδόνιος δὲ, ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἕλληνας ἀποιχομένους ὑπὸ νύκτα, εἶδέ τε τὸν χῶρον ἔρημον, καλέσας τὸν Ληρισαῖον Θώρηκα, καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς αὐτοῦ Εὐρύπυλον καὶ Θρασύδιον, ἔλεγε, Ὦ παῖδες Ἀλεύεω, ἔτι τί λέξετε τάδε ὁρέοντες ἔρημα; ὑμεῖς γὰρ οἱ πλησιόχωροι λέγετε Λακεδαιμονίους οὐ φεύγειν ἐκ μάχης, ἀλλὰ ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια πρώτους. τοὺς πρότερόν τε μετισταμένους ἐκ τῆς τάξιος εἴδετε, νῦν τε ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα, καὶ οἱ πάντες ὁρέομεν διαδράντας. διέδεξάν τε, ἐπεί σφεας ἔδεε πρὸς τοὺς ἀψευδέως ἀρίστους ἀνθρώπων μάχῃ διακριθῆναι, ὅτι οὐδένες ἄρα ἐόντες ἐν οὐδαμοῖσι ἐοῦσι Ἕλλησι ἐναπεδεικνύατο. καὶ ὑμῖν μὲν ἐοῦσι Περσέων ἀπειροισι, πολλὴ ἔκ γε ἐμεῦ ἐγίνετο συγγνώμη, ἐπαινεόντων τούτους, τοῖσί τι καὶ συνῃδέατε· Ἀρταβάζου δὲ θῶυμα καὶ μᾶλλον ἐποιεύμην, τὸ καὶ καταρρωδῆσαι Λακεδαιμονίους· καταρρωδήσαντά τε, ἀποδέξασθαι γνώμην δειλοτάτην, ὡς χρεὼν εἴη ἀναζεύξαντας τὸ στρατόπεδον, ἰέναι ἐς τὸ Θηβαίων ἄστυ πολιορκησομένους· τὴν ἔτι πρὸς ἐμεῦ βασιλεὺς πεύσεται. καὶ τουτέων μὲν ἑτέρωθι ἔσται λόγος· νῦν δὲ ἐκείνοισι ταῦτα ποιεῦσι οὐκ ἐπιτρεπτέα ἐστὶ, ἀλλὰ διωκτέοι εἰσὶ ἐς ὃ καταλαμφθέντες, δώσουσι ἡμῖν τῶν δὴ ἐποιήσαντο Πέρσας πάντων δίκας. Ταῦτα εἴπας, ἦγε τοὺς Πέρσας, δρόμῳ διαβάντας " Ἀσωπὸν κατὰ στίβον τῶν Ἑλλήνων, ὡς δὴ ἀποδιδρησκόντων· ἐπεῖχέ τε ἐπὶ Λακεδαιμονίους τε καὶ Τεγεήτας μούνους. Ἀθηναίους γὰρ τραπομένους ἐς τὸ πεδίον, ὑπὸ τῶν ὄχθων οὐ κατώρα. Πέρσας δὲ ὁρέοντες ὡρμημένους διώκειν τοὺς Ἕλληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τελέων ἄρχοντες, αὐτίκα πάντες ἦραν τὰ σημήια, καὶ ἐδίωκον ὡς ποδῶν " ἕκαστος εἶχον, οὔτε κόσμῳ οὐδενὶ κοσμηθέντες, οὔτε τάξι. καὶ οὗτοι μὲν βοῇ τε καὶ ὁμίλῳ ἐπήισαν, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Ἕλληνας·

τὸν Ἀσωπ.

τῶν ἕκαστοι

[1] *Vide meam hujus loci interpretationem in libro Concionum.* [2] Quam ipse quoque rex ex me audiet. [3] Nullo delectu, nulloque ordine v. ing. *vel, Inordinate & confuse.*

Παυσανίης δὲ, ὡς προσέκειτο ἡ ἵππος, πέμψας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἱππέα, λέγει τάδε, "Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγῶνος μεγίστου προκειμένου, ἐλευθέρην εἶναι ἢ δεδουλωμένην τὴν Ἑλλάδα, προδεδόμεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡμεῖς τε οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα διαδράντων. νῦν ὦν δέδοκται τὸ ἐνθεῦτεν τὸ ποιητέον ἡμῖν· ἀμυνομένους γὰρ τῇ δυνάμεθα ἄριστα περιστέλλειν ἀλλήλους. εἰ μέν νυν ἐς ὑμέας ὅρμησε ἀρχὴν ἡ ἵππος, χρῆν δὴ [γρ. ἡμέων] ἡμέας τε καὶ τοὺς μετ' ἡμέας τὴν Ἑλλάδα οὐ προδιδόντας Τεγεήτας, βοηθέειν ὑμῖν· νῦν δὲ, ἐς ἡμέας γὰρ ἅπασα κεχώρηκε, δίκαιοί ἐστε ὑμεῖς πρὸς τὴν πιεζομένην μάλιστα τῶν μοι- [339] ρέων ἀμυνέοντες ἰέναι. εἰ δ' ἄρα αὐτοὺς ὑμέας καταλελάβηκε ἀδύνατόν τι βοηθέειν, ὑμεῖς δ' ἡμῖν τοὺς τοξότας ἀποπέμψαντες χάριν θέσθε. συνοίδαμεν δὲ ὑμῖν ὑπὸ τὸν παρεόντα τόνδε πόλεμον ἐοῦσι πολλὸν προθυμοτάτοισι, ὥστε καὶ ταῦτα ἐσακούειν." Ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἐπύθοντο, ὁρμέατο βοηθέειν, καὶ τὰ μάλιστα ἐπαμύνειν. καί σφι ἤδη στείχουσι ἐπιτίθενται οἱ ἀντιταχθέντες Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλέος γενομένων, ὥστε μηκέτι δύνασθαι βοηθῆσαι. τὸ γὰρ προσκείμενον σφέας ἐλύπεε. οὕτω δὴ μουνωθέντες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεῆται, ἐόντες σὺν ψιλοῖσι ἀριθμὸν, οἱ μὲν, πεντακισμύριοι, Τεγεῆται δὲ, τρισχίλιοι· (οὗτοι γὰρ οὐδαμὰ [γρ. ἐσχίζοντο] ἀπεσχίζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων) ἐσφαγιάζοντο, ὡς συμβαλέοντες Μαρδονίῳ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ παρεούσῃ. καὶ οὐ γάρ σφι ἐγίνετο τὰ σφάγια χρηστὰ, ἔπιπτον δὲ αὐτῶν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλοὶ, καὶ πολλῷ πλεῦνες ἐτρωματίζοντο. φράξαντες γὰρ τὰ γέρρα οἱ Πέρσαι, ἀπίεσαν τοξευμάτων πολλὰ ἀφειδέως οὕτω, ὥστε πιεζομένων τῶν Σπαρτιητέων, καὶ τῶν σφαγίων οὐ γινομένων, ἀποβλέψαντα τὸν Παυσανίην πρὸς τὸ Ἡραῖον τὸ Πλαταιέων, ἐπικαλέσασθαι τὴν θεὸν, χρηΐζοντα μηδαμῶς σφέας ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος. Ταῦτα δ' ἔτι τούτου ἐπικαλεομένου, προεξαναστάντες πρότεροι οἱ Τεγεῆται ἐχώρεον ἐς τοὺς βαρβάρους. καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι αὐτίκα μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν Παυσανίεω, ἐγίνετο θυομένοισι τὰ σφάγια χρηστά. ὡς δὲ χρόνῳ κοτὲ ἐγίνετο, ἐχώρεον καὶ οὗτοι ἐπὶ τοὺς Πέρσας, καὶ οἱ Πέρσαι ἀντίοι, τὰ τόξα μετέντες. ἐγίνετο δὲ πρῶτον περὶ τὰ γέρρα μάχη· ὡς δὲ ταῦτα ἐπεπτώκεε, ἤδη ἐγίνετο ἡ μάχη ἰσχυρὴ παρ' αὐτὸ τὸ Δημήτριον, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλὸν,

LIX Pausanias autem, ubi equitatu premi cœpit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret, Viri Athenienses, proposita dimicatione maxima, ut aut libera Græcia sit aut servituti obnoxia, proditi sumus à sociis noctu elapsis & nos Lacedæmonii & vos Athenienses: quod reliquum est, ita nobis videtur esse faciendum, ut quam strenuissime possumus nosmetipsos defensantes, mutuo simus auxilio. Ac si quidem in vos priores impetum dedisset equitatus, è nostra dignitate erat & Tegeatarum qui nobiscum Græciam non prodiderunt, subsidio vobis venire: nunc, quoniam totus in nos equitatus contendit, debetis vos ad partem maxime laborantem suppetias ferre. Quod si vobis aliquo discrimine occupatis fas non est subsidio venire, saltem hoc gratificamini nobis ut sagittarios mittatis: quos agnoscimus longe omnium qui in hoc bello sunt promptissimos esse ad nos exaudiendos.

LX Hæc ubi audiere Athenienses, quum moverent ad ferendam strenue opem, & jam adventarent, ibi in eos ii Græci qui partes regias sequebantur, ex adverso instructi invadunt. Quo factum est ut [1] Athenienses ab iis urgentibus auxilium ferre non possent, ægre admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmonii, numero cum levi armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nusquam ab Lacedæmoniis dirimebantur) sacrificaverunt tanquam conflicturi cum Mardonio præsentibusque copiis: & quum litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multò plures vulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentem vim sagittarum emittebant, adeo instanter ut [2] satagentibus Spartiatis, & quia litare non poterant, respiciens ad templum Junonis Platæensium Pausanias, imploraverit deam, obsecraveritque ne spes sua ipsos omnino frustraretur.

LXI Adhuc eo deam his verbis invocante, Tegeatæ prius exurgentes in barbaros tendunt: statimque post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmoniis exta pulchra extitere: qui aliquanto post & ipsi in Persas eunt. Persæ omissis arcubus ex adverso stetere. Ad quorum gerra primum pugna atrox commissa est juxta ipsum Cereris templum, eaq; pertinax,

1 Athenienses ad ferendas suppetias ire non possent. quod enim objectum erat, negocium illis facessebat. 2 Quum premerentur Spartiatæ,

donec ad

donec ad propulsionem ventum est. Siquidem barbari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudentia pares. qui etsi deni pluresve aut pauciores in singulos irruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spar-

LXII tiatis conficiebantur. Mardonius, qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarum præstantissimis stipatus erat, ea maxime parte hostem urgebat. qui quandiu superfuit, tandiu Persæ resistentes seseque defensantes, stravere multos Lacedæmoniorum. Postea vero quàm Mardonius, & agmen quod circa illum robustissimum erat, occubuit, tum demum alii quoque terga vertentes cessere Lacedæmoniis, [1] quorum plerisque officiebat vestis armis vacans. inermes enim cum armatis prœlium faciebant.

LXIII Ibi & ultio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spartiatis redditum: & victoria omnium quas unquam novimus speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos. Hujus autem superiora majorum nomina in Leonida recensui. illius enim iidem qui & Pausaniæ majores fuere. Oppetiit autem Mardonius sub Aimnesto, viro inter Spartiatas eximio: qui aliquandiu post bellum Medicum trecentos viros secum habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messeniis quibuscum erat bellum, conflixit, ubi ipse & trecenti illi occubuere.

LXIV Ad Platæas autem Persæ, postquam à Lacedæmoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet autem me admiratio, quum juxta lucum Cereris dimicaretur, ne unum quidem Persarum visum esse intrasse fanum, neq; circa templum occubuisse, sed plerosq; in profano: sed opinor (si quid de rebus divinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine Anactorium concremaverant. Hactenus pugna hæc gesta est.

LXV ¶ Artabazus autem Pharnacis filius, cui jam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege in Græcia, quique multis verbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agendum putavit. Is, quod sibi non placerent quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat

ἐς ὃ ἀπίκοντο ἐς ὠθισμόν. τὰ γὰρ δόρατα ἐπιλαμβανόμενοι κατέκλων οἱ βάρβαροι. λήματι μέν νυν καὶ ῥώμῃ οὐκ ἕσσονες ἦσαν οἱ Πέρσαι, ἄνοπλοι δὲ ἐόντες, καὶ πρὸς, ἀνεπιστήμονες ἦσαν, καὶ οὐκ ὅμοιοι τοῖσι ἐναντίοισι σοφίην. προεξαΐσσοντες δὲ κατ᾽ ἕνα, καὶ δέκα, καὶ πλεῦνές τε καὶ ἐλάσσονες συστρεφόμενοι, ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας, καὶ διεφθείροντο. Τῇ δὲ ἐτύγχανε αὐτὸς ἐὼν Μαρδόνιος, ἀπ᾽ ἵππου τε μαχόμενος λευκοῦ, ἔχων τε περὶ ἑωυτὸν λογάδας Περσέων τοὺς ἀρίστους χιλίους, ταύτῃ δὴ καὶ μάλιστα τοὺς ἐναντίους ἐπίεσαν. ὅσον μέν νυν χρόνον Μαρδόνιος περιῆν, οἳ δὲ ἀντεῖχον, καὶ ἀμυνόμενοι κατέβαλλον πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων· ὡς δὲ Μαρδόνιος ἀπέθανε, καὶ τὸ περὶ ἐκεῖνον τεταγμένον ἐὸν ἰσχυρότατον ἔπεσε, οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράποντο, καὶ εἶξαν τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. πλεῖστον γάρ σφεας ἐδηλέετο ἡ ἐσθὴς ἐρῆμος ἐοῦσα ὅπλων. πρὸς γὰρ ὁπλίτας ἐόντες γυμνῆτες, ἀγῶνα ἐποιεῦντο. Ἐνθαῦτα ἥ τε δίκη τοῦ φόνου τοῦ Λεωνίδεω, κατὰ τὸ χρηστήριον, τοῖσι Σπαρτιήτῃσι ἐκ Μαρδονίου ἐπετελέετο, καὶ νίκην ἀναιρέεται καλλίστην ἁπασέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀναξανδρίδεω. τῶν δὲ κατύπερθέ οἱ προγόνων τὰ οὐνόματα εἴρηται ἐς Λεωνίδην· ὡυτοὶ γάρ σφι τυγχάνουσι ἐόντες. ἀποθνήσκει δὲ Μαρδόνιος ὑπὸ Ἀειμνήστου, ἀνδρὸς ἐν Σπάρτῃ λογίμου· ὃς χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ Μηδικά, ἔχων ἄνδρας τριηκοσίους, συνέβαλε ἐν Στενυκλήρῳ, πολέμου ἐόντος, Μεσσηνίοισι πᾶσι· καὶ αὐτός τε ἀπέθανε καὶ οἱ τριηκόσιοι. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι οἱ Πέρσαι ὡς ἐτράποντο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφευγον οὐδένα κόσμον ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἑωυτῶν, καὶ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον, τὸ ἐποιήσαντο ἐν μοίρῃ τῇ Θηβαΐδι. θῶυμα δέ μοι ὅκως περὶ τῆς Δήμητρος τὸ ἄλσος μαχομένων, οὐδὲ εἷς ἐφάνη τῶν Περσέων οὔτε ἐσελθὼν ἐς τὸ τέμενος, οὔτε ἐναποθανὼν περὶ τὸ ἱρὸν, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐν τῷ βεβήλῳ ἔπεσον. δοκέω δὲ, (εἴ τι περὶ τῶν θείων πρηγμάτων δοκέειν δεῖ) ἡ θεὸς αὐτή σφεας οὐκ ἐδέξατο, ἐμπρήσαντας τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ἐλευσῖνι ἀνακτόρον. αὕτη μέν νυν ἡ μάχη ἐπὶ τοσοῦτον ἐγένετο. 340 Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος αὐτίκα τε οὐκ ἀρέσκετο, κατ᾽ ἀρχὰς λιπομένου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλῆος· καὶ τότε πολλὰ ἀπαγορεύων, οὐδὲν ἤνυε, συμβάλλειν οὐκ ἐῶν. ἐποίησέ τε αὐτὸς τοιάδε, ὡς οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖσι πρήγμασι τοῖσι ἐκ Μαρδονίου ποιευμένοισι· τῶν ἐστρατήγεε ὁ Ἀρτάβαζος·

1 Plurimum enim illis *Persis* offic.

εἶχε δὲ δύναμιν οὐκ ὀλίγην ἀλλὰ καὶ ἐς τεσσεράκοντα μυριάδας ἀνθρώπων περὶ ἑωυτόν· οὗτος ὅκως ἡ συμβολὴ ἐγίνετο, εὖ ἐξεπιστάμενος τὰ ἔμελλε ἀποβήσεσθαι ἀπὸ τῆς μάχης, ἦγε ″ κατηρτισμένος, παραγγείλας κατ' αὐτὸ ἰέναι πάντας τῇ ἂν αὐτὸς ἐξηγέηται, ὅκως ἂν αὐτὸν ὁρέωσι σπουδῆς ἔχοντα. ταῦτα παραγγείλας, ὡς ἐς μάχην ἦγε δῆθεν τὸν στρατόν. ″ προτερεύων δὲ τῆς ὁδοῦ, ὥρα δὴ καὶ φεύγοντας τοὺς Πέρσας. οὕτω δὴ οὐκέτι τὸν αὐτὸν κόσμον κατηγέετο, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐτρόχαζε φεύγων, οὔτε ἐς τὸ ξύλινον οὔτε ἐς τὸ Θηβαίων τεῖχος, ἀλλ' ἐς Φωκέας, ἐθέλων ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀπικέσθαι. καὶ δὴ οὗτοι μὲν ταύτῃ ἐτράποντο. Τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλῆος ἐθελοκακεόντων, Βοιωτοὶ Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο χρόνον ἐπὶ συχνόν. οἱ γὰρ μηδίζοντες τῶν Θηβαίων, οὗτοι εἶχον προθυμίην οὐκ ὀλίγην, μαχεόμενοί τε καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες οὕτω, ὥστε τριηκόσιοι αὐτέων οἱ πρῶτοι καὶ ἄριστοι ἐνθαῦτα ἔπεσον ὑπὸ Ἀθηναίων· ὡς δὲ ἐτράποντο καὶ οὗτοι, ἔφευγον ἐς τὰς Θήβας, οὐκ ἧπερ οἱ Πέρσαι, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ὁ πᾶς ὅμιλος, οὔτε διαμαχεσάμενος οὐδενὶ, οὔτε ἀποδεξάμενός τι, ἔφευγον. Δηλοῖ τέ μοι ὅτι πάντα τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἤρτητο ἐκ Περσέων, εἰ καὶ τότε οὗτοι, πρὶν ἢ καὶ συμμῖξαι τοῖσι πολεμίοισι, ἔφευγον, ὅτι καὶ τοὺς Πέρσας ἑώρων. οὕτω τε πάντες ἔφευγον, πλὴν τῆς ἵππου τῆς τε ἄλλης καὶ τῆς Βοιωτίης. αὕτη δὲ τοσαῦτα προσωφέλεε τοὺς φεύγοντας, αἰεί τε πρὸς τῶν πολεμίων ἄγχιστα ἐοῦσα, ἀπείργουσά τε τοὺς φιλίους φεύγοντας ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων. οἱ μὲν δὴ νικῶντες εἵποντο, τοὺς Ξέρξεω διώκοντες καὶ φονεύοντες. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀγγέλλεται τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι τοῖσι τεταγμένοισι περὶ τὸ Ἥραιον, καὶ ἀπογενομένοισι τῆς μάχης, ὅτι μάχη τε γέγονε, καὶ νικῷεν οἱ μετὰ Παυσανίεω. οἱ δὲ, ἀκούσαντες ταῦτα, οὐδένα κόσμον ταχθέντες, οἱ μὲν ἀμφὶ Κορινθίους, ἐτράποντο διὰ τῆς ὑπωρέης καὶ τῶν κολωνῶν τὴν φέρουσαν ἄνω, ἰθὺ τοῦ ἱροῦ τῆς Δήμητρος· οἱ δὲ ἀμφὶ Μεγαρέας τε καὶ Φλιασίους, διὰ τοῦ πεδίου τὴν λειοτάτην τῶν ὁδῶν. ἐπεί τε δὲ ἀγχοῦ τῶν πολεμίων ἐγίνοντο οἱ Μεγαρέες καὶ Φλιάσιοι, ἀπιδόντες σφέας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππόται ἐπειγομένους οὐδένα κόσμον, ἤλαυνον ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἵππους, τῶν ἱππάρχεε Ἀσωπόδωρος ὁ Τιμάνδρου. ἐσπεσόντες δὲ κατεστόρεσαν αὐτέων ἑξακοσίους, τοὺς δὲ λοιποὺς κατήραξαν διώκοντες ἐς τὸν Κιθαιρῶνα. οὗτοι μὲν δὴ

γρ. κατηρτημένος,

γρ. προτερέων

(præerat autem non parvis copiis, ſed ad quadraginta uſq; millia hominum) ducebat inſtructos, dum prœlium fiebat, quid futurum è prœlio eſſet probe intelligens, juſſeratque omnes ire confertos quacunque ipſe duceret, & quâ viderent ipſum feſtinantem. Sic juſſas tanquam ad pugnam copias ducens, cernit Perſas fugientes. ita non ſervato amplius eodem ducendi ordine, ſed repente effuſo curſu fugæ ſe dedit, non ligneum murum verſus, aut Thebana mœnia, ſed ad Phocenſes, animo celerrime perveniendi ad Helleſpontum. & hi quidem horſum iter intenderunt. Cæteris autem Græcis qui ſtabant à regis partibus, ignaviter de induſtria agentibus, Bœoti tamen perdiu cum Athenienſibus decertaverunt. Nam ex Thebanis ii qui cum Medis ſentiebant, hi non parum ſtrenuos ſe præſtiterunt: qui nolentes ultro ignaviter agere, ita dimicarunt ut trecenti primores eorum ac fortiſſimus quiſque illic ſub Athenienſibus occubuerint. Ubi autem & iſti terga dederunt, non quo Perſæ & alia multitudo, [1] quæ aut cum nemine pugnaverat, aut non expectaverat, ſed Thebas verſus fugerunt. Omnem autem rem perpendiſſe à Perſis, (quanquam & ipſorum quidam, antequam cum hoſte congrederentur, fugæ ſe mandaverunt) apud me facit, [2] quod ad Perſas intuebantur: atq; ita cuncti illis victis fugam capeſſerunt, præter equitatum tum alium tum Bœotorum: qui hactenus profuit fugientibus, ut aſſidue adhærens hoſti, arceret eum ab amicis quos Græci inſequebantur. Inſequebantur enim Græci victores, urgendo Xerxianos atq; interficiendo. Inter hunc tumultum nunciatur Græcis qui circa templum Junonis inſtructi à prœlio aberant, geri prœlium & Pauſanianos vincere. Ea re audita, Corinthii, Megarenſes & Phliaſii nullo ordine eunt. Corinthii recta per colles quâ itur ad Cereris templum: alii per campum, quæ planiſſima viarum erat. Quos jam hoſti propinquos nullo ordine irruere conſpicati Thebani equites, quorum præfectus erat Aſopodorus Timandri filius, equos in illos incitaverunt, eoſq; adorti ſexcentos ſtraverunt: cæteros ad Cithæronem uſque perſequuti, terga ceciderunt. Et iſti quidem Megarenſes atque Phliaſii

LXVI (at "Cæteris autem")

LXVII (at "Omnem autem")

LXVIII (at "Inter hunc tumultum")

1 Quæ nec cum quoquam pugnaverat, nec ullum egregium facinus ediderat. 2 Quod quum Perſas fugientes vidiſſent, ita demum omnes fugæ ſe dederunt, præter equit.

nulla

LXIX nulla cum laude perierunt. At Persæ cæteraque multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres, antequam Lacedæmonii advenirent, ascendere occupant. Illis conscensis quamcommodissime possunt murum præstruunt. ex quo subeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modo sese barbari defensabant, sed etiam Lacedæmoniis antecellebant, utpote ignaris murorum oppugnandorum: ut vero Athenienses supervenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatioque extitit, eaque permagno temporis spatio: sed tandem virtute & pertinacia Athenienses murum transcenderunt, subrueruntq; atque ea parte se Græci infuderunt, [1] quorum Tegeatæ introiere principes: iidemq; tentorium Mardonii diripuerunt, & ex eo cum alia, tum vero equorum præsepe Mardonii ex ære totum, spectatu dignum: quod præsepe Mardonii Tegeatæ in templo Aleæ Minervæ reposuerunt. nam cætera quæ cepere, in unum cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro barbari non amplius catervam cogere, nemo strenuitatis memor esse, videlicet oppressi intra exiguum tempus, & tot myriadibus interceptis exterriti. [2] Quos tanto studio Græci trucidabant ut ex triginta myriadibus (exceptis quatuor, cum quibus Artabazus aufugit) ne tria quidem millia hominum cædi superfuerint. E Lacedæmoniis autem qui Spartani essent, unus & [3] triginta sunt omnino desiderati: Tegeatarum, sedecim: Atheniensium, duo & quinquaginta.

LXX Porro inter barbaros strenuissimi extiterunt, è peditibus quidem Persæ, ex equitibus autem Sacæ, è viris vero, Mardonius: inter Græcos autem cum Tegeatæ Atheniensesque multum eminuerunt, tum multo plus Lacedæmonii. Quod nulla alia re possum ostendere, nisi quod omnes hi eos qui sibi oblati sunt vicerunt: Lacedæmonii vero quod robustissimum fuit hostilis exercitus superaverunt. Quorum longe præstantissimus extitit mea sententia Aristodemus, [4] is qui solus trecentorum, quod ex Thermopylis evasisset, dedecus ignominiamque acceperat. Secundum hunc navavere operam Posidonius & Philocyon &

ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο. Οἱ δὲ Πέρσαι, καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος, ὡς κατέφυγον ἐς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔφθησαν ἐπὶ τοὺς πύργους ἀναβάντες, πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπικέσθαι· ἀναβάντες δὲ, ἐφράξαντο ὡς ἠδυνέατο ἄριστα τὸ τεῖχος. προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, κατεστήκεέ σφι τειχομαχίη ἐρρωμενεστέρη. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δ' ἠμύνοντο, καὶ πολλῷ πλέον εἶχον τῶν Λακεδαιμονίων, ὥστε οὐκ ἐπισταμένων τειχομαχέειν· ὡς δέ σφι οἱ Ἀθηναῖοι προσῆλθον, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐγίνετο τειχομαχίη, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. τέλος δὲ, ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τείχεος, καὶ ἤρειπον, τῇ δὴ ἐσεχέοντο οἱ Ἕλληνες. πρῶτοι δὲ ἐσῆλθον Τεγεῆται ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Μαρδονίου οὗτοι ἦσαν οἱ διαρπάσαντες, τά τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς, καὶ τὴν φάτνην τῶν ἵππων ἐοῦσαν χαλκέην πᾶσαν καὶ θέης ἀξίην. τὴν μέν νυν φάτνην ταύτην τὴν Μαρδονίου ἀνέθεσαν ἐς τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης Τεγεῆται, τὰ δὲ 341
ἄλλα ἐς τὠυτὸ ὅσαπερ ἔλαβον ἐσήνεικαν τοῖσι Ἕλλησι. οἱ δὲ βάρβαροι οὐδὲν ἔτι στῖφος ἐποιήσαντο πεσόντος τοῦ τείχεος, οὔτε τις αὐτέων ἀλκῆς ἐμέμνητο· ἀλύκταζόν τε οἷα ἐν ὀλίγῳ '' χρόνῳ πεφοβημένοι τε καὶ πολλαὶ τῷ χώρῳ
μυριάδες κατειλημμέναι ἀνθρώπων. παρῆν τε τοῖσι Ἕλλησι φονεύειν οὕτω, ὥστε τριήκοντα μυριάδων στρατοῦ, καταδεουσέων τεσσέρων, τὰς ἔχων Ἀρτάβαζος ἔφευγε, τῶν λοιπῶν μηδὲ τρεῖς χιλιάδας περιγενέσθαι. Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐκ Σπάρτης ἀπέθανον οἱ πάντες ἐν τῇ συμβολῇ, εἷς καὶ ἐνενήκοντα. Τεγεητέων δὲ, ἑκκαίδεκα. Ἀθηναίων δὲ, δύο καὶ πεντήκοντα. Ἠρίστευσε δὲ τῶν βαρβάρων πεζὸς μὲν, ὁ Περσέων, ἵππος δὲ, ἡ Σακέων· ἀνὴρ δὲ λέγεται Μαρδόνιος. Ἑλλήνων δὲ ἀγαθῶν γενομένων καὶ Τεγεητέων καὶ Ἀθηναίων, ὑπερεβάλοντο ἀρετῇ Λακεδαιμόνιοι. ἄλλῳ μὲν οὐδενὶ ἔχω ἀποσημήνασθαι. ἅπαντες γὰρ οὗτοι τοὺς κατ' ἑωυτοὺς ἐνίκων. ὅτι δὲ κατὰ τὸ '' ἰσχυ- τῷ ἰσχυροτέρῳ
ρότατον προσηνείχθησαν, καὶ τούτων ἐκράτησαν, καὶ ἄριστος ἐγένετο μακρῷ Ἀριστόδημος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας. ὃς ἐκ Θερμοπυλέων μοῦνος τῶν τριηκοσίων σωθεὶς, εἶχε ὄνειδος καὶ ἀτιμίην. μετὰ δὲ τοῦτον, ἠρίστευσαν Ποσειδώνιός τε καὶ Φιλοκύων καὶ

1 Ex quibus primi Teg. introiere. 2 Quos adeo facile erat Græcis trucidare ut ex trig. 3 Nonaginta. 4 *Vide supra*, *pag.* 459.

Ἀμομφά-

Ἀμομφάρετος Σπαρτιήτης. καίτοι γενομένης λέσχης ὃς γένοιτο αὐτέων ἄριστος, ἔγνωσαν οἱ παραγενόμενοι Σπαρτιητέων, Ἀριστόδημον μὲν βουλόμενον φανερῶς ἀποθανεῖν ἐκ τῆς παρεούσης οἱ αἰτίης, λυσσῶντά τε καὶ ἐκλείποντα τὴν τάξιν, ἔργα ἀποδέξασθαι μεγάλα. Ποσειδώνιον δὲ, οὐ βουλόμενον ἀποθνήσκειν, ἄνδρα γενέσθαι ἀγαθόν· τοσούτῳ τοῦτον εἶναι ἀμείνω. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόνῳ ἂν εἴποιεν. οὗτοι δὲ τοὺς κατέλεξα πάντας, πλὴν Ἀριστοδήμου, τῶν ἀποθανόντων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ, τίμιοι ἐγένοντο. Ἀριστόδημος δὲ, βουλόμενος ἀποθανεῖν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίην, οὐκ ἐτιμήθη. Οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλαταιῇσι ὀνομαστότατοι ἐγένοντο. Καλλικράτης γὰρ ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἐλθὼν ἀνὴρ κάλλιστος ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων, οὐ μόνον αὐτέων Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. ὃς, ἐπειδὴ ἐσφαγιάζετο Παυσανίης, κατήμενος ἐν τῇ τάξι, ἐτρωματίσθη τοξεύματι τὰ πλευρά· καὶ δὴ οἱ μὲν ἐμάχοντο, ὁ δ' ἐξενηνεγμένος ἐδυσθανάτεέ τε, καὶ ἔλεγε πρὸς Ἀείμνηστον, ἄνδρα Πλαταιέα, οὐ μέλειν οἱ ὅτι πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐχρήσατο τῇ χειρί, καὶ ὅτι οὐδέν ἐστί οἱ ἀποδεδεγμένον ἔργον ἑωυτοῦ ἄξιον προθυμευμένου ἀποδέξασθαι. Ἀθηναίων δὲ λέγεται εὐδοκιμῆσαι Σωφάνης ὁ Εὐτυχίδεω, ἐκ δήμου Δεκελῆθεν· Δεκελέων δὲ τῶν ποτὲ ἐργασαμένων ἔργον χρήσιμον ἐς τὸν πάντα χρόνον, ὡς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι. ὡς γὰρ δὴ τοπάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν σὺν στρατοῦ πλήθεϊ, καὶ ἀνίστασαν τοὺς δήμους, οὐκ εἰδότες ἵνα ὑπεξέκειτο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι καὶ τοὺς Δεκελέας, οἳ δὲ αὐτὸν Δέκελον, ἀχθόμενόν τε τῇ Θησέος ὕβρει, καὶ δειμαίνοντα περὶ πάσῃ τῇ Ἀθηναίων χώρῃ, ἐξηγησάμενόν σφι τὸ πᾶν πρῆγμα, κατηγήσασθαι ἐπὶ τὰς Ἀφίδνας, τὰς δὴ Τιτακὸς ἐὼν αὐτόχθων καταπροδιδοῖ Τυνδαρίδῃσι. τοῖσι δὲ Δεκελεῦσι ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου ἐν Σπάρτῃ ἀτελείη τε καὶ προεδρίη διατελέει ἐς τόδε αἰεὶ ἔτι ἐοῦσα οὕτω, ὥστε καὶ ἐς τὸν πόλεμον τὸν ὕστερον πολλοῖσι ἔτεσι τούτων γενόμενον Ἀθηναίοισί τε καὶ Πελοποννησίοισι, σινομένων τὴν ἄλλην Ἀττικὴν Λακεδαιμονίων, Δεκελέης ἀπέχεσθαι. Τούτου τοῦ δήμου ἐὼν ὁ Σωφάνης, καὶ ἀριστεύσας τότε Ἀθηναίων, διξοὺς λόγους λεγομένους ἔχει. τὸν μὲν, ὡς ἐκ τοῦ ζωστῆρος τοῦ θώρηκος ἐφόρεε χαλκέῃ ἁλύσι δεδεμένην ἄγκυραν σιδηρέην· τὸν, ὅκως

Amompharetus Spartiata. Quanquam quum sermo haberetur quisnam præstantissimus extitisset, ii Spartiatæ qui adsuere, censuerunt, Aristodemum, etsi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat invidiam, ordinem deseruisse, & propalam mori voluisse: Posidonium vero, qui perire noluisset, ob id extitisse tanto præstabiliorem virum. verum id fortasse livore dixerunt. Qui hac in pugna mortem oppetiere, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemum: qui ideo caruit honore quod ob causam prædictam sibi occumbendum putavit. Hi sunt qui ad LXXI
Platæas nobilissimi extitere. nam Callicrates extra prœlium occubuit: quo nemo tunc in castra Græcorum [1] præstantior venerat, non modo Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorum. Hic, quum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera ictus est: & quum aliis pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestum virum Platæensem inquiens, non sibi dolere quod pro Græcia periret, sed quod nihil manu usus esset, nullamque operam navasset dignam se & sua cupiditate navandi. Ex A- LXXII
theniensibus eminuisse fertur Sophanes Eutychidis filius, è tribu Decelensi. Decelenses autem rem aliquando gesserunt (ut ipsi Athenienses aiunt) in omne ævum fructuosam. siquidem quum olim ad investigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copiis oram Atticam invasissent, & populos è sedibus suis ejicerent, ignari quonam loci subducta Helena esset, tunc Decelenses feruntur, & (ut quidam volunt) ipse Deceleus, tum dolore contumeliæ quæ Theseo fieret, tum metu totius Atheniensium soli, ne vastaretur, exposuisse illis omnem rem gestam, eosque deduxisse ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelensibus permansit ad hanc usque memoriam in Sparta immunitas vectigalium, & dignitas præsidendi: adeo quidem ut bello quod multis postea annis inter Athenienses atque Peloponnenses gestum est, Lacedæmonii quum cæteram Atticam popularentur, à Decelea temperaverint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & LXXIII
præclarissime inter Athenienses navata opera, ancipiti sermone celebratur: uno, fertur gestasse ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam, quam, quoties

1 Formosior

adven-

adventantibus hostibus propinquus erat, objiciebat, ne illi irruentes, ipsum ex ordine summovere possent: rursus eisdem in fugam se vertentibus, resumpta ancora ita fugientes insequebatur. Altero sermone à superiori differente fertur gestasse ancoram non ferream, ex balteo alligatam, sed insignitam in scuto, quod nunquam quiescens, assidue
LXXIV rotabatur. Extat & alterum Sophanis praeclarum facinus, quod obsidentibus Aeginam Atheniensibus, EUrybiadem virum Argivum quinque certaminum victorem ex provocatione interemit. Sed aliquanto post hoc bellum in quo vir egregius extitit, dum Atheniensium una cum Leagro Glauconis filio dux esset, & de metallis aureis decertaret, contigit ut sub Edonibus a-
LXXV pud Daton occumberet. Post barbarorum stragem ad Plataeas editam, transfugit illuc ad Graecos mulier quaedam, quae erat pallaca Pharandatis filii Theaspis viri Persae: haec quum accepisset Persas fusos esse, Graecos victores, tum multo auro ornata, inter ancillas & ipsas ornatas, cum veste speciosissima, carpento advenit: ex eoque descendens pergit ad Lacedaemonios adhuc in caede occupatos: & intuita Pausaniam illa omnia administrantem, agnovit hominem, cujus & nomen jampridem & patriam didicerat. Ejus genua amplectens, Spartae rex, inquit, libera me supplicem captivitatis servitute, quam etiam hoc facto demeritus es quod istos extinxisti neque daemonum neque deorum respectum habentes. Equidem genere sum Coa, Hegetoridae Antagorae filia, quam vi raptam ex Co vir Perses habuit. Huic respondens Pausanias, Bono, inquit, animo esto. 1 tum quia supplex, tum quia multa loqueris vera. nam filia es Hegetoridae Coi, mihi inter omnes qui illa circa loca incolunt hospitis summi. Haec loquutus, eam impraesentiarum ephoris qui aderant commen-
LXXVI davit: postmodum in Aeginam, quo illa voluit, ducendam curavit. Host hujus mulieris digressum continuo Mantinei supervenerunt re jam confecta: qui se animadvertentes venisse sero ad pugnam, magnae jacturae loco id sibi esse putaverunt, sed idoneos se esse ad sumendas de ipsis poenas dixere. Itaque cognito, Medos qui cum Artabazo erant, fugae se mandasse, eos in Thessaliam usque persequuti sunt, etsi vetantibus Lacedae-

πελάσειε ἀπικνεόμενος τοῖσι πολεμίοισι, βαλλέσκετο, ἵνα δή μιν οἱ πολέμιοι ἐκπίπτοντες ἐκ τῆς τάξιος, μετακινῆσαι μὴ δυναίατο. 342 γινομένης δὲ φυγῆς τῶν ἐναντίων, δέδοκτο, τὴν ἄγκυραν ἀναλαβόντα, οὕτω διώκειν. οὗτος μὲν οὕτω λέγεται. ὁ δ' ἕτερος τῶν λόγων, τῷ πρότερον λεχθέντι ἀμφισβητέων, λέγεται ὡς ἐπ' ἀσπίδος περιθεούσης καὶ οὐδαμὰ ἀτρεμιζούσης ἐφόρεε ἄγκυραν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ θώρηκος δεδεμένην σιδηρέην. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον Σωφάνεϊ λαμπρὸν ἔργον ἐξεργασμένον· ὅτι περικατημένων Ἀθηναίων Αἴγιναν, Εὐρυβάτην τὸν Ἀργεῖον ἄνδρα πεντάεθλον ἐκ προκλήσιος ἐφόνευσε. αὐτὸν δὲ Σωφάνεα χρόνῳ ὕστερον τούτων κατέλαβε, ἄνδρα γενόμενον ἀγαθόν, Ἀθηναίων στρατηγέοντα ἅμα Λεάγρῳ τῷ Γλαύκωνος, ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἠδωνῶν ἐν Δάτῳ, περὶ τῶν μετάλλων τῶν χρυσέων μαχεόμενον. Ὡς δὲ τοῖσι Ἕλλησι ἐν Πλαταιῇσι κατέστρωντο οἱ βάρβαροι, ἐνθαῦτά σφι ἐπῆλθε γυνὴ αὐτόμολος· ἣ ἐπειδὴ ἔμαθε ἀπολωλότας τοὺς Πέρσας, καὶ νικῶντας τοὺς Ἕλληνας, ἐοῦσα παλλακὴ "Φαρανδάτεος τοῦ Τεάσπιος, ἀνδρὸς Πέρσεω, κοσμησαμένη χρυσῷ πολλῷ καὶ αὐτὴ καὶ ἀμφίπολοι, καὶ ἐσθῆτι τῇ καλλίστῃ ἐκ τῶν παρεουσέων, καταβᾶσα ἐκ τῆς ἁρμαμάξης, ἐχώρεε ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ἐν τῇσι φονῇσι ἐόντας· ὁρῶσα δὲ πάντα ἐκεῖνα διέποντα Παυσανίην, πρότερόν τε τὸ οὔνομα ἐξεπισταμένη καὶ τὴν πάτρην, ὥστε πολλάκις ἀκούσασα, ἔγνω τε τὸν Παυσανίην, καὶ λαβομένη τῶν γουνάτων, ἔλεγε τάδε, Ὦ βασιλεῦ Σπάρτης, "λῦσαί με τὴν ἱκέτιν αἰχμαλώτου δουλοσύνης. "σὺ γὰρ καὶ ἐς τόδε ὤνησας, τούσδε ἀπολέσας τοὺς "οὔτε δαιμόνων οὔτε θεῶν ὄπιν ἔχοντας. εἰμὶ δὲ "γένος μὲν, Κῴη, θυγάτηρ δὲ Ἡγητορίδεω τοῦ Ἀνταγόρεω. βίῃ δέ με λαβὼν ἐν Κῷ εἶχε ὁ "Πέρσης. ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, Γύναι, θάρσει, "καὶ ὡς ἱκέτις, καὶ εἰ δὴ πρὸς τούτῳ τυγχάνεις ἀ"ληθέα λέγουσα, καὶ εἶ θυγάτηρ Ἡγητορίδεω τοῦ "Κῴου, ὃς ἐμοὶ ξεῖνος μάλιστα τυγχάνει ἐὼν τῶν "περὶ ἐκείνους τοὺς χώρους. "οἰκεομένων. ταῦτα δὲ εἴπας, τότε μὲν ἐπέτρεψε τῶν ἐφόρων τοῖσι παρεοῦσι, ὕστερον δὲ ἀπέπεμψε ἐς Αἴγιναν, ἐς τὴν αὐτὴ ἤθελε ἀπικέσθαι. Μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν τῆς γυναικὸς, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἀπίκοντο Μαντινέες ἐπεξεργασμένοισι· μαθόντες δὲ ὅτι ὕστεροι ἥκουσι τῆς συμβολῆς, συμφορὴν ἐποιεῦντο μεγάλην, ἄξιοί τε ἔφασαν εἶναι σφέας ζημιῶσαι. πυνθανόμενοι δὲ τοὺς Μήδους τοὺς μετὰ Ἀρταβάζου φεύγοντας, τούτους ἐδίωκον μέχρι Θεσσαλίης. Λακεδαι-

τοῦ Φαρναδάτεω.

τῶν οἰκημένων.

1 Tum quod supplex, tum quod sis (si modo vera loqueris) Hegetoridae Coi filia, quocum mihi major quam cum alio quoquam circum illa loca habitantium, hospitii necessitudo intercedit. *i. Tum eo nomine quod sis supplex, & ideo inviolabilis.*

μούνοι δὲ οὐκ ἔων φεύγοντας διώκειν. οἱ δὲ ἀναχωρήσαντες ἐς τὴν ἑωυτῶν, τοὺς ἡγεμόνας τῆς στρατιῆς ἐδίωξαν ἐκ τῆς γῆς. μετὰ δὲ Μαντινέας, ἧκον Ἠλεῖοι· καὶ ὡσαύτως οἱ Ἠλεῖοι τοῖσι Μαντινεῦσι συμφορὴν ποιησάμενοι, ἀπαλλάσσοντο. ἀπελθόντες δὲ καὶ οὗτοι, τοὺς ἡγεμόνας ἐδίωξαν. τὰ κατὰ Μαντινέας μὲν καὶ Ἠλείους τοσαῦτα. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Αἰγινητέων ἦν Λάμπων ὁ Πύθεω, Αἰγινητέων τὰ πρῶτα φέρων· ὃς ἀνοσιώτατον λόγον ἔχων, ἵετο πρὸς Παυσανίην. ἀπικόμενος δὲ σπουδῇ, ἔλεγε, Ὦ παῖ Κλεομβρότου, ἔργον ἔργασαί τοι ὑπερφυὲς, μέγαθός τε καὶ κάλλος. καί τοι θεὸς παρέδωκε, ῥυσάμενον τὴν Ἑλλάδα, κλέος καταθέσθαι μέγιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σὺ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπὶ τούτοισι ποίησον, ὅκως λόγος τέ σε ἔχῃ ἔτι μέζων, καί τις ὕστερον φυλάσσηται τῶν βαρβάρων μὴ ὑπάρχειν ἔργα ἀτάσθαλα ποιέων ἐς τοὺς Ἕλληνας. Λεωνίδεω γὰρ ἀποθανόντος ἐν Θερμοπύλῃσι, Μαρδόνιός τε καὶ Ξέρξης ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἀνεσταύρωσαν. τῷ σὺ τὴν ὁμοίην ἀποδιδοὺς, ἔπαινον ἕξεις πρῶτα μὲν ὑπὸ τῶν Σπαρτιητέων πάντων, αὖτις δὲ καὶ πρὸς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Μαρδόνιον γὰρ ἀνασκολοπίσας, τετιμωρήσαι ἐς πάτρων τὸν σὸν Λεωνίδην. ὁ μὲν, δοκέων χαρίζεσθαι, ἔλεγε τάδε· Ὁ δ' ἀνταμείβετο τοῖσδε, Ὦ ξεῖνε Αἰγινῆτα, τὸ μὲν εὐνοέειν τε καὶ προορᾷν, ἄγαμαί σευ· γνώμης μέντοι ἡμάρτηκας χρηστῆς. ἐξάρας γάρ με ὑψοῦ, καὶ τὴν πάτρην καὶ τὸ ἔργον, ἐς τὸ μηδὲν κατέβα-
543 λες, παραινέων νεκρῷ λυμαίνεσθαι· καὶ ἢν ταῦτα ποιέω, φὰς ἄμεινόν με ἀκούσεσθαι, τὰ πρέπει μᾶλλον βαρβάροισι ποιέειν ἤπερ Ἕλλησι, κἀκείνοισι δὲ ἐπιφθονέομεν. ἐγὼ δ' ὦν τούτου εἵνεκα μήτε Αἰγινήτῃσι ἁδοιμι, μήτε τοῖσι ταῦτα ἀρέσκεται· ἀποχρᾷ δέ μοι, Σπαρτιήτῃσι ἀρεσκόμενον, ὅσια μὲν ποιέειν, ὅσια δὲ καὶ λέγειν. Λεωνίδῃ δὲ, τῷ με κελεύεις τιμωρῆσαι, φημὶ μεγάλως τετιμωρῆσθαι. ψυχῇσί τε τῶνδε ἀναριθμήτοισι τετίμηται αὐτός τε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν Θερμοπύλῃσι τελευτήσαντες. (γρ. τῇσι τῶνδε) σὺ μέντοι ἔτι ἔχων λόγον τοιόνδε, μήτε προσέλθῃς ἔμοιγε, μήτε συμβουλεύσῃς. χάριν τε ἴσθι, ἐὼν ἀπαθής. Ὁ μὲν, ταῦτα ἀκούσας, ἀπαλλάσσετο. Παυσανίης δὲ κήρυγμα ποιησάμενος, μηδένα ἅπτεσθαι τῆς ληΐης, συγκομίζειν ἐκέλευε τοὺς εἵλωτας τὰ χρήματα. οἱ δὲ, ἀνὰ τὸ στρατόπεδον σκιδνάμενοι, εὕρισκον σκηνὰς κατεσκευασμένας χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους· κρητῆράς τε χρυσέους, καὶ φιάλας τε καὶ ἄλλα ἐκπώματα· σάκκους τε ἐπ' ἁμαξέων εὕρισκον, ἐν τοῖσι λέβητες ἐφαίνοντο ἐνεόντες χρύσεοί τε καὶ ἀργύρεοι.

moniis insequi fugientes. Iidem postea domum reversi, duces suos exilio mulctaverunt. Post Mantineos advenere Elei, qui itidem ut Mantinei magno id sibi detrimento existimantes, domum regressi sunt, suosque & ipsi duces exilio mulctaverunt. Hactenus de Mantineis & Eleis. LXXVII ¶ Erat autem apud Phatæas in exercitu Æginetarum è primoribus Lampon Pythei filius, qui Pausaniam adiens, infandissima usus est oratione, inquiens, Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt ut liberata Græcia, omnes quos novimus Græcos gloria supergredereris. quod superest in hac re, agas ita ut & tu majore fama celebreris, & aliquis barbarorum posthac caveat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capite Mardonius ac Xerxes truncum in crucem sustulerunt: quibus si vicem reddes, laudem nancisceris, primum ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab universis Græcis, siquidem suffixo Mardonio, Leonidam patruum tuum fueris ultus. Hæc Lampon, gratiam se initurum ratus apud Pausaniam dicebat. LXXVIII IX Cui respondens Pausanias, Tuam, inquit, hospes Ægineta, benevolentiam atque providentiam amplector: tamen ab æquitate judicandi deeras, nam & me & patriam quos in altum extulisti ob hæc gesta, ad nihilum redigis, quum suades mihi sævire in mortuum, aisque me auditurum melius si istud fecero, quod barbaros decet potius facere quam Græcos, quodq; in illis exprobramus. quare ego neque Æginetis, neque iis quibus ista probantur assentior: contentusque sum Spartiatis placere ut honeste agam, honesteq; dicam. Leonidæ autem, cui me jubes parentare, affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas occubuerunt, magnifice esse parentatum, innumerabilibus horum funeribus. Tu vero posthac ad istud consulendum ne me adieris: quod tibi impune esse, loco beneficii ponas. LXXIX Hoc quum ille audisset, abiit. Pausanias autem edicto proposito nequis de præda quid tangeret, jussit [1] servos omnem comportare pecuniam. Illi per castra dispersi inveniunt tentoria auro & argento LXXXI referta, lectosque auro & argento constratos: crateras etiam aureos, phialasque, & alia vasa potoria, necnon saccos super plaustra, interlucentibus intus inclusis ex auro & argento lebetibus.

[1] Helotes, *quod erat peculiare servorum Laced. nomen. quod & paulo post & aliis variis locis observandum.*

Quinct-

Quinetiam è cæsorum cadaveribus exuebant armillas & torques & acinaces aureos. Nam varii generis vestimenta nullius momenti habebantur, earumque rerum multum furto subtrahentes servi Æginetis venundabant multum, quod occultare non poterant, repræsentabant. unde principium extitit ingentium divitiarum Æginetis utpote aurum à servis pro ære mercantibus.

LXXX Collata autem pecunia decimam selegerunt, ex qua tum deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistens super tricipiti ex ære colubro, proxime aram: tum deo qui est in Olympia, æreus decem cubitorum Jupiter: tum deo qui est apud Isthmum, æreus septem cubitorum Neptunus. Hac parte selecta cæteras inter se distribuerunt pro suo quisque merito accipientes: itemque pallacas Persarum, & aurum & argentum & reliquam pecuniam cum jumentis. Quæ autem peculiariter data sint iis qui optimam operam navaverant ad Platæas, refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror: certe Pausaniæ sunt ex omnibus dena, & ea delecta, dono data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item ex cæteris rebus.

LXXXI Feruntur autem hæc quoque acta esse: Xerxem dum è Græcia fugit omnem apparatum suum ex auro argentoque & [1] peripetasmatis Mardonio reliquisse: & Pausaniam dum eum apparatum vidit, jussisse pistores & coquos cœnam sibi uti Mardonio instruere. quod quum illi fecissent, tum Pausaniam lectos intuentem aureos argenteosque [2] probe instratos, mensas etiam aureas ac argenteas, magnificumque cœnæ apparatum, propositis bonis stupefactum, imperasse per jocum suis ministris ut Laconicam instruerent cœnam. [3] Id quum illi ex spatio multum distante fecissent, ibi eundem cachinnantem accersisse Græcorum duces, eisq; ubi convenerunt, inter ostendendum utriusque cœnæ apparatum, dixisse, Viri Græci, hac ego vos de causa convocavi, quod volebam vobis amentiam Medorum ducis ostendere, qui quum talem vitam duceret, ad nos subigendos venit qui tam misere victitamus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur.

LXXXII Interjecto deinde tempore complures Platæensium repeterunt loculos auri argentique & aliarum pecuniarum.

ἀπό τε τῶν κειμένων νεκρῶν ἐσκύλευον ψέλιά τε καὶ στρεπτοὺς, καὶ τοὺς ἀκινάκας, ἐόντας χρυσέους· ἐπεὶ ἐσθῆτός γε ποικίλης λόγος ἐγίνετο οὐδείς. ἐνθαῦτα πολλὰ μὲν κλέπτοντες ἐπώλεον πρὸς τοὺς Αἰγινήτας οἱ εἵλωτες, πολλὰ δὲ καὶ ἀπεδείκνυσαν, ὅσα αὐτέων οὐκ οἷά τε ἦν κρύψαι. ὥστε Αἰγινήτῃσι οἱ μεγάλοι πλοῦτοι ἀρχὴν ἐνθεῦτεν ἐγένοντο, οἳ τὸν χρυσὸν, ἅτε ἐόντα χαλκὸν δῆθεν, παρὰ τῶν εἱλωτέων ἀνέοντο. Συμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα, καὶ δεκάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ᾽ ἧς ὁ τρίπους ὁ χρύσεος ἀνετέθη, ὁ ἐπὶ τοῦ τρικαρήνου ὄφεος τοῦ χαλκέου ἐπεστεὼς ἄγχιστα τοῦ βωμοῦ. καὶ τῷ ἐν Ὀλυμπίῃ θεῷ ἐξελόντες, ἀπ᾽ ἧς δεκάπηχυν χάλκεον Δία ἀνέθηκαν· καὶ τῷ ἐν Ἰσθμῷ θεῷ, ἀπ᾽ ἧς ἑπτάπηχυς χάλκεος Ποσειδέων ἐξεγένετο. ταῦτα ἐξελόντες, τὰ λοιπὰ διαιρέοντο καὶ ἔλαβον ἕκαστοι, τῶν ἄξιοι ἔσαν, καὶ τὰς παλλακὰς τῶν Περσέων, καὶ τὸν χρυσὸν, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ ἄλλα χρήματά τε καὶ ὑποζύγια. ὅσα μέντοι ἐξαίρετα τοῖσι ἀριστεύσασι αὐτέων ἐν Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν, δοκέω δ᾽ ἔγωγε καὶ τούτοισι δοθῆναι. Παυσανίῃ δὲ πάντα δέκα ἐξαιρέθη τε καὶ ἐδόθη, γυναῖκες, ἵπποι, τάλαντα, κάμηλοι, ὡς δὲ αὕτως καὶ τἆλλα χρήματα. Λέγεται δὲ καὶ τάδε γενέσθαι, ὡς Ξέρξης φεύγων ἐκ τῆς Ἑλλάδος, Μαρδονίῳ τὴν κατασκευὴν καταλίποι τὴν ἑωϋτοῦ· Παυσανίην ὦν ὁρέοντα τὴν Μαρδονίου κατασκευὴν χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ παραπετάσμασι ποικίλοισι κατεσκευασμένην, κελεῦσαι τούς τε ἀρτοκόπους καὶ τοὺς ὀψοποιοὺς κατὰ ταυτὰ καθὼς Μαρδονίῳ δεῖπνον παρασκευάζειν. ὡς δὲ κελευόμενοι οὗτοι ἐποίευν ταῦτα, ἐνθαῦτα τὸν Παυσανίην ἰδόντα κλίνας τε χρυσέας καὶ ἀργυρέας εὖ ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας χρυσέας καὶ ἀργυρέας, καὶ παρασκευὴν μεγαλοπρεπέα τοῦ δείπνου, ἐκπλαγέντα τὰ προκείμενα ἀγαθὰ, κελεῦσαι ἐπὶ γέλωτι τοὺς ἑωϋτοῦ διηκόνους παρασκευάσαι Λακωνικὸν δεῖπνον. ὡς δὲ τῆς θοίνης ποιηθείσης ἦν πολλὸν τὸ μέσον, τὸν Παυσανίην γελάσαντα μεταπέμψασθαι τῶν Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς· συνελθόντων δὲ τουτέων, εἶπαι τὸν Παυσανίην, δεικνύντα ἐς ἑκατέρην τοῦ δείπνου τὴν παρασκευὴν, "Ἄνδρες Ἕλληνες, τῶνδε εἵνεκα ἐγὼ ὑμέας συνήγαγον, βουλόμενος ὑμῖν τοῦδε τοῦ Μήδων" βασιλῆος τὴν ἀφροσύνην δέξαι· ὃς τοιήνδε δίαιταν ἔχων, ἦλθε ἐς ἡμέας οὕτω ὀϊζυρὴν ἔχοντας ἀπαιρησόμενος. (γρ. ἡγεμόνος) ταῦτα μὲν Παυσανίην λέγεται εἶπαι πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων. Ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετὰ ταῦτα καὶ τῶν Πλαταιέων εὗρον συχνοὶ θήκας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων. 344

1 Aulæis, *secundum quosdam.* 2 *Vallam apparet verba quæ in vulg. edit. desunt legisse, videlicet* εὖ ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας χρυσέας καὶ ἀργυρέας, *quæ & in nostris vet, cod. habentur.* 3 Quum autem hæc cœna instructa longo intervallo ab illa superaretur, ibi eund. cachinn.

ἐφάνη δὲ καὶ τόδε ὕστερον ἐπὶ τουτέων τῶν νεκρῶν περιψιλωθέντων τὰς σάρκας· συνεφόρεον γὰρ τὰ ὀστέα οἱ Πλαταιέες ἐς ἕνα χῶρον· εὑρέθη κεφαλὴ οὐκ ἔχουσα ῥαφὴν οὐδεμίην, ἀλλὰ ἐξ ἑνὸς ἐοῦσα ὀστέου. ἐφάνη δὲ καὶ γνάθος, καὶ τὸ ἐπάνω τῆς γνάθου, ἔχουσα ὀδόντας μουνοφυέας, ἐξ ἑνὸς ὀστέου πάντας τούς τε ὀδόντας καὶ τοὺς γομφίους· καὶ πενταπήχεος ἀνδρὸς ὀστέα ἐφάνη. Ἐπεί τε δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφάνιστο, ὑπ' ὅτεο μὲν ἀνθρώπων, τὸ ἀτρεκὲς οὐκ ἔχω εἶπαι. πολλοὺς δέ τινας ἤδη καὶ παντοδαποὺς ἤκουσα θάψαι Μαρδόνιον, καὶ δῶρα μεγάλα οἶδα λαβόντας πολλοὺς παρὰ Ἀρτόντεω τοῦ Μαρδονίου παιδὸς διὰ τοῦτο τὸ ἔργον· ὅστις μέντοι ἦν αὐτέων ὁ ὑπελόμενός τε καὶ θάψας τὸν νεκρὸν τὸν Μαρδονίου, οὐ δύναμαι ἀτρεκέως πυθέσθαι. ἔχει δέ τινα φάτιν καὶ Διονυσιοφάνης, ἀνὴρ Ἐφέσιος, θάψαι Μαρδόνιον. ἀλλ' ὁ μὲν τρόπῳ τοιούτῳ ἐτάφη. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς ἐν Πλαταιῇσι τὴν ληίην διείλοντο, ἔθαπτον τοὺς ἑωυτῶν, χωρὶς ἕκαστοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν τριξὰς ἐποιήσαντο θήκας. ἔνθα μὲν τοὺς ἰρέας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδώνιος καὶ Ἀμομφάρετος ἔσαν καὶ Φιλοκύων τε καὶ Καλλικράτης. ἐν μὲν δὴ ἑνὶ τῶν τάφων ἔσαν οἱ ἰρέες, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ, οἱ ἄλλοι Σπαρτιῆται· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, οἱ εἵλωτες. οὗτοι μὲν οὕτω ἔθαπτον. Τεγεῆται δὲ χωρὶς πάντας ἔθαψαν ἁλέας· καὶ Ἀθηναῖοι τοὺς ἑωυτῶν ὁμοῦ, καὶ Μεγαρέες τε καὶ Φλιάσιοι τοὺς ὑπὸ τῆς ἵππου διαφθαρέντας. τουτέων μὲν δὴ πάντων πλήρεες ἐγένοντο οἱ τάφοι. τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι καὶ φαίνονται ἐν Πλαταιῇσι ἐόντες τάφοι, τούτους δὴ ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι ἐπαισχυνομένους τῇ ἀπεστοῖ τῆς μάχης, ἑκάστους χώματα χῶσαι κεινά, τῶν ἐπιγινομένων εἵνεκα ἀνθρώπων. ἐπεὶ καὶ Αἰγινητέων ἐστὶ αὐτόθι καλεόμενος τάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα, δεηθέντων Αἰγινητέων, χῶσαι Κλεάδην τὸν Αὐτοδίκου, ἄνδρα Πλαταιέα, πρόξεινον ἐόντα ἑωυτῶν. Ὡς δ' ἄρα ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς ἐν Πλαταιῇσι οἱ Ἕλληνες, αὐτίκα βουλευομένοισί σφι ἐδόκεε στρατεύεσθαι ἐπὶ τὰς Θήβας, καὶ ἐξαιτέειν αὐτέων τοὺς μηδίσαντας· ἐν πρώτοισι δὲ αὐτέων, Τιμηγενίδην,

Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, ut quum eorum ossa comportarent unum in locum Platæenses, inventum sit caput nullam suturam habens, sed ex uno osse solidum: item maxilla, cum eo quod super maxillam est, habens dentes, etsi distinctos, tamen ex uno osse universos tam molares quam cæteros. quinetiam ossa viri quinque cubitorum. [1] Postero die quum Mar- LXXXIII
donii cadaver non extaret, incertum à quibus hominibus subtractum. audivi tamen jam diversos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte Mardonii filio accepisse: Sed quis curam susceperit cadaveris Mardonii humandi, pro comperto non potui audire. habet tamen hujus rei nonnihil famæ Dionysiophanes vir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est.
Græci vero, posteaquam prædam disper- LXXXIV
tierunt, cæsos separatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonii, tribus sepulchris effectis, in eorum uno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amompharetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiatas, in tertio servos humaverunt. Hunc in modum Lacedæmonii sepulti sunt. [2] Tegeatæ vero & Athenienses suos utrique promiscue condiderunt: necnon Megarenses atq; Phliasii suos ab equitatu interemptos. [3] Horum omnium sepulcra fuerunt plena. Nam aliorum sepulcra quæ ad Platæas ostenduntur, ea sunt (quantum ego accipio) ab iis excitata qui erubescebant se à pugna abfuisse, quum sero supervenissent. Quippe tumulus illic visitur qui dicitur Æginetarum. quem ego audio decem post hanc pugnam annis rogatu Æginetarum à Cleade AUtodici filio viro Platæensi illorum hospite excitatum fuisse.
¶ Græcis statim à cæsorum LXXXV
humatione in agro Platæensi, inito consilio visum est bellum Thebis inferendum, petendumque eos qui cum Medis sensissent: & in primis Timegenidem

1 At Mardonii cadaver postridie *quam ille occubuit*, ex oculis summotum fuit: sed à quo, id vero mihi certo compertum non est. 2 Tegeatæ vero seorsum *à Lacedæmoniis* omnes *suos* confertos humaverunt. Athenienses quoque, suos uno eodemque in loco, & Megarenses, & Phliasii *&c. ut* ὁμοῦ *id sit quod de Tegeatis per* ἁλέας *significavit: qnod reddidi* Confertos, *accipiens pro In eundem locum coacervatos. Potest tamen* ὁμοῦ *ita etiam accipi (& fortasse melius) ut commune fuerit Atheniensibus, Megarensibus & Phliasiis sepulcrum.* 3 Πλήρεες *videtur ex sequentibus exponendum* οὐ κενοί. *q. d.* Atque horum quidem omnium sepulcra, vacua non fuerunt, sed in iis cadavera vere condita fuerunt. Quod autem ad reliquorum attinet sepulchra quæ Platæis visuntur, hos ego accepi, quod abfuisse à pugna puderet, singulos aggeres communes excitasse, posterorum rationem habentes. Ibi enim est Æginetarum quod vocatur sepulchrum à Cleade AUtodici filio, illorum hospite, eorum rogatu decem etiam post annis (ut audio) extructum. *Observandum est autem* χώματα *dicere, non* τάφους, *eo quod illi quidem pro sepulchris ea vellent haberi, (unde dicit* καλεόμενος τάφος. *q. d.* καλεόμενος τάφος ἀλλ' οὐκ ἐών, χῶμα δὲ μοῦνον) *at revera sepulcra non essent, sed aggeres tantum sepulcra simulantes, sive imitantes. quos inquam pro sepulcris haberi vellent, non à suæ ætatis hominibus (utpote quibus cognita fraus esset) sed à posteris. Ideo illud* τῶν ἐπιγινομένων εἵνεκα ἀνθρώπων *verto* Posterorum rationem habentes, *vel,* Posterorum ratione habita. *Neque enim placet interpretari. In posterorum gratiam: quod illos in hanc opinionem adducere, esset illis imponere, non autem gratificari. Potest tamen simplicius verti,* Id facientes propter posteros. *At Valla, alium quem verba ferre non possunt sensum sequutus, vertit,* Quum serò supervenissent.

& At-

& Artaginum, qui principes factionis extitissent: &, ni eos dedidissent, non prius ab urbe discedendum quam eam evertissent. Hoc ubi decrevere, undecimo à pugna die moventes obsedere Thebanos, jussos dedere quos diximus viros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, murum-
LXXXVI que adoriebantur. Quibus ab agro vastando non discedentibus, vicesimo die Timegenides ad populares ita inquit, Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita constitutum est, non prius abscedere ab oppugnatione Thebarum quam aut eas expugnaverint, aut nos dedideritis, absit ut nostra causa Thebanus ager amplius vexetur: sed sive per causam deposcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis è publico demus: (nam & publice cum Medis sensimus: non autem nos soli.) sive revera deposcentes nos urbem obsident, nosipsi nos in disceptationem exhibemus. Eum Thebani sane probe & opportune loquutum arbitrantes, evestigio caduceatorem ad Pausaniam misere, velle
LXXXVII se viros dedere. Ea re inter eos conventa, Attaginus ex urbe profugit: cujus liberos ad se Pausanias adductos culpa absolvit, negans pueros factionis Medicæ esse participes. Cæteri quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant se crimen refutaturos, ac pecunia elapsuros: Pausanias autem hoc ipsum suspicans fore, ubi illos accepit, dimissis omnibus sociorum copiis, Corinthum deductos supplicio affecit.
LXXXVIII Hæc hactenus quæ ad Plataeas & ad Thebas gesta sunt. ¶ Artabazum autem Pharnacis filium, ut è Platæis fugiens porro se proripuerat, Thessali, quum ad ipsos venit, hospitio invitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestæ. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cum suo exercitu: fore enim ut omnes cognita re ipsum adorirentur: hæc considerans, nec apud Phocenses retulerat quippiam, & tunc ad Thessalos ita loquutus est, Equidem, viri Thessali, maturo (ut cernitis) quamcelerrime pervenire in Thraciam, missus cum hac exercitus parte ad quoddam negocium transigendum. Mardonium autem ipse cum suo exercitu aderit, nostris vestigiis insistens, cui hospitium & officium præstate. hæc enim vos in tempus præstitisse non pœnitebit. Hæc fatus,

καὶ Ἀτταγῖνον, οἳ ἀρχηγέται ἀνὰ πρώτους ἦσαν· ἢν δὲ μὴ ἐκδιδῶσι, μὴ ἀπανίστασθαι ἀπὸ τῆς πόλιος πρότερον ἢ ἐξέλωσι. ὡς δέ σφι ταῦτα ἔδοξε, οὕτω δὴ ἑνδεκάτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπικόμενοι ἐπολιόρκεον Θηβαίους, κελεύοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας. οὐ βουλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ἐκδιδόναι, τήν τε γῆν αὐτέων ἔταμνον καὶ προσέβαλλον πρὸς τὸ τεῖχος. Καὶ, οὐ γὰρ ἐπαύοντο σινόμενοι, εἰκοστῇ ἡμέρῃ ἔλεξε τοῖσι Θηβαίοισι Τιμηγενίδης τάδε, "Ἄνδρες Θηβαῖοι, ἐπειδὴ οὕτω δέδοκται τοῖσι Ἕλλησι, μὴ πρότερον ἀπαναστῆναι πολιορκέοντας, πρὶν ἢ ἐξέλωσι Θήβας, ἢ ἡμέας αὐτοῖσι παραδῶτε, νῦν ὦν ἡμέων εἵνεκα γῆ ἡ Βοιωτίη πλέω μὴ ἀνατλήσῃ. ἀλλ' εἰ μὲν χρημάτων χρηΐζοντες, πρόσχημα ἡμέας ἐξαιτέονται, χρήματά σφι δῶμεν ἐκ τοῦ κοινοῦ. (σὺν γὰρ τῷ κοινῷ καὶ ἐμηδίσαμεν, οὐ δὴ μοῦνοι ἡμέες) εἰ δὲ ἡμέων ἀληθέως δεόμενοι πολιορκέουσι, ἡμεῖς ἡμέας αὐτοὺς ἐς ἀντιλογίην παρεξόμεν. κάρτα τε ἔδοξε εὖ λέγειν, καὶ ἐς καιρὸν· αὐτίκα τε ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς Παυσανίην οἱ Θηβαῖοι, θέλοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας. Ὡς δὲ ὡμολόγησαν ἐπὶ τούτοισι, Ἀτταγῖνος μὲν ἐκδιδρήσκει ἐκ τοῦ ἄστεος, παῖδας δὲ αὐτοῦ ἀπαχθέντας Παυσανίης ἀπέλυσε τῆς αἰτίης, φὰς τοῦ μηδισμοῦ παῖδας οὐδὲν εἶναι μεταιτίους. τοὺς δὲ ἄλλους ἄνδρας τοὺς ἐξέδοσαν οἱ Θηβαῖοι, οἱ μὲν ἐδόκεον ἀντιλογίης τε κυρήσειν, καὶ δὴ χρήμασι ἐπεποίθεσαν διωθέεσθαι. ὁ δὲ, ὡς παρέλαβε, αὐτὰ ταῦτα ὑπονοέων, τὴν στρατιὴν τὴν τῶν συμμάχων ἅπασαν ἀπῆκε, καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν ἐς Κόρινθον διέφθειρε. Ταῦτα μὲν
τὰ ἐν Πλαταιῇσι καὶ Θήβῃσι γινόμενα. 345
Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, φεύγων ἐκ Πλαταιέων, καὶ δὴ πρόσω ἐγίνετο. ἀπικόμενον δέ μιν οἱ Θεσσαλοὶ παρὰ σφέας, ἐπί τε ξείνια ἐκάλεον, καὶ ἀνηρώτευν περὶ τῆς στρατιῆς τῆς ἄλλης, οὐδὲν ἐπιστάμενοι τῶν ἐν Πλαταιῇσι γενομένων. ὁ δὲ Ἀρτάβαζος, γνοὺς ὅτι εἰ ἐθέλοι σφι πᾶσαν τὴν ἀληθείην τῶν ἀγώνων εἶπαι, αὐτός τε κινδυνεύσει ἀπολέεσθαι καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ στρατός· ἐπιθήσεσθαι γάρ οἱ πάντα τινὰ οἴετο πυνθανόμενον τὰ γεγονότα· ταῦτα ἐκλογιζόμενος, οὔτε πρὸς τοὺς Φωκέας ἐξηγόρευε οὐδὲν, πρός τε τοὺς Θεσσαλοὺς ἔλεγε τάδε, "Ἐγὼ μὲν ὦ ἄνδρες Θεσσαλοὶ, ὡς ὁρᾶτε, ἐπείγομαί τε κατὰ τὴν ταχίστην ἐλθεῖν ἐς Θρηΐκην, καὶ σπουδὴν ἔχω, πεμφθεὶς κατά τι πρῆγμα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶνδε. αὐτὸς δὲ ὑμῖν Μαρδόνιος, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ οὗτος κατὰ πόδας μου ἐλαύνων, προσδόκιμός ἐστι. τοῦτον ξεινίζετε, καὶ εὖ ποιεῦντες φαίνεσθε. οὐ γὰρ ὑμῖν ἐς χρόνον ταῦτα ποιεῦσι μεταμελήσει. ταῦτα δὲ εἴπας,

ἀπήλαυνε σπουδῇ τὴν στρατιὴν διὰ Θεσσαλίης τε καὶ Μακεδονίης ἰθὺ τῆς Θρηΐκης, ὡς ἀληθέως ἐπειγόμενος, καὶ τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ. καὶ ἀπικνέεται ἐς Βυζάντιον, καταλιπὼν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωϋτοῦ συχνοὺς ὑπὸ Θρηΐκων τε κατακοπέντας κατ᾽ ὁδὸν, καὶ λιμῷ συστάντας καὶ καμάτῳ. ἐκ Βυζαντίου δὲ διέβη πλοίοισι. αὐτὸς μὲν οὕτω ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. Τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρης τῆς περ ἐν Πλαταιῇσι τὸ τρῶμα ἐγένετο, συνεκύρησε γενέσθαι καὶ ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίης. ἐπεὶ γὰρ ἐν τῇ Δήλῳ κατέατο οἱ Ἕλληνες, οἱ ἐν τῇσι νηυσὶ ἅμα Λευτυχίδῃ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἀπικόμενοι, ἦλθόν σφι ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου, Λάμπων τε Θρασυκλῆος, καὶ Ἀθηναγόρης Ἀρχεστρατίδεω, καὶ Ἡγησίστρατος Ἀρισταγόρεω, πεμφθέντες ὑπὸ Σαμίων λάθρῃ τῶν τε Περσέων καὶ τοῦ τυράννου Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, τὸν κατέστησαν Σάμου τύραννον οἱ Πέρσαι. ἐπελθόντων δέ σφεων ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς, ἔλεγε Ἡγησίστρατος πολλὰ καὶ παντοῖα· ὡς ἢν μοῦνον ἴδωνται αὐτοὺς οἱ Ἴωνες, ἀποστήσονται ἀπὸ Περσέων, καὶ ὡς οἱ βάρβαροι οὐκ ὑπομενέουσι· ἢν δὲ καὶ ἄρα ὑπομείνωσι, οὐκ ἑτέρην ἄγρην τοιαύτην εὑρεῖν ἂν αὐτούς. θεούς τε κοινοὺς ἀνακαλέων, προέτρεπε αὐτοὺς ῥύσασθαι ἄνδρας Ἕλληνας ἐκ δουλοσύνης, καὶ ἀπαμῦναι τὸν βάρβαρον. εὐπετέως τε αὐτοῖσι ἔφη ταῦτα γίνεσθαι. τάς τε γὰρ νέας αὐτέων κακῶς πλέειν, καὶ οὐκ ἀξιομάχους κείνοισι εἶναι. αὐτοί τε εἴ τι ὑποπτεύουσι μὴ δόλῳ αὐτοὺς προάγοιεν, ἐν τῇσι νηυσὶ ἕτοιμοι εἶναι τῇσι ἐκείνων ἀγόμενοι ὅμηροι εἶναι. Ὡς δὲ πολλὸς ἦν λισσόμενος ὁ ξεῖνος ὁ Σάμιος, εἴρετο Λευτυχίδης, (εἴτε κληδόνος εἵνεκε θέλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ κατὰ συντυχίην, θεοῦ ποιεῦντος) Ὦ ξεῖνε Σάμιε, τί τοι τὸ οὔνομα; ὁ δὲ εἶπε, Ἡγησίστρατος. ὁ δὲ, ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, εἴ τινα ὥρμητο λέγειν ὁ Ἡγησίστρατος, εἶπε, Δέκομαι τὸν οἰωνὸν τὸν Ἡγησιστράτου ὦ ξεῖνε Σάμιε· σὺ δὲ ἡμῖν ποίεε ὅκως αὐτός τε δοὺς πίστιν ἀποπλεύσεαι, καὶ οἱ σὺν σοὶ ἐόντες οἵδε, ἦ μὴν Σαμίους ἡμῖν '' προθύμως ἔσεσθαι συμμάχους. Ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε, καὶ τὸ ἔργον προσῆγε. αὐτίκα γὰρ οἱ Σάμιοι πίστιν τε καὶ ὅρκια ἐποιεῦντο συμμαχίης πέρι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, οἱ μὲν ἀπέπλεον (μετὰ σφέων γὰρ ἐκέλευε πλέειν τὸν Ἡγησίστρατον, οἰωνὸν τὸ οὔνομα ποιεύμενος) οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπισχόντες ταύτην τὴν ἡμέρην, τῇ ὑστεραίῃ ἐκαλλιερέοντο, μαντευομένου σφι Δηϊφόνου τοῦ Εὐηνίου, ἀνδρὸς Ἀπολλωνιήτεω, Ἀπολλωνίης δὲ τῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ. Τούτου τὸν πατέρα

Γρ. προθύμους

copias festinabundus per Thessaliam Macedoniamque agebat, recta Thraciam versus, tanquam vere properans: ac regionem mediterraneam præcidens, pervenit Byzantium, permultis sociorum in itinere relictis, qui vel à Thracibus obtruncati fuerant, vel quod fame atque labore fuerant enecti. Ex Byzantio navigiis transmisit in Asiam. Hunc
in modum iste rediit. ¶ Quo autem die LXXXIX
ad Platæas pugnatum est à Persis, ea die contigit hoc apud Mycalen Joniæ geri: quum apud Delon Græci considerent, ii qui una cum Leutychide Lacedæmonio navibus venerant, eo appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei & Athenagoras Archestratidæ & Hegesistratus Aristagoræ filius, missi à Samiis clam Persis ac tyranno Theomestore Androdamantis filio, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi quum adierunt duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enim ut si tantummodo viderent hos Jones, à Persis deficerent, nec barbari expectarent: etiam, ut expectarent, tamen fore ut non aliam prædam talem isti reperirent. Præterea deos invocans obsecrabat ut Græcos Græci liberarent, ulciscerenturq; barbarum. quæ facilia dicebat factu esse, quia naves illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prœlium. Siquid vero apud hos suspicionis subesset ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se ut in horum navibus pro obsidibus age-
rentur. In his obsecrandis quum mul- XC
tus esset hospes Samius, sciscitabatur eum Leutychides, (sive ominis gratia volens audire nomen, sive casu, id deo agente) Samie hospes, quod est tibi nomen? Ille respondet, Hegesistrato. Leutychides interpellata reliqua ejus oratione, si quam instituerat, Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu ut navigemus, data nobis per te & istos qui tecum sunt fide, Samios promptos fore ad ineundam nobiscum
societatem. Hæc loquutus, & rem XCI
pariter exequi aggressus est. Nam quum Samii extemplo fidem interposito etiam jurejurando dedissent de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domum cæteris legatis, jussit eum cujus nomen pro augurio acceperat, secum navigare. Græci eum illic diem commorati, postridie pulchre litavere, haruspice Deiphono Euenii filio Apolloniata ex Apollonia
quæ est in sinu Jonico. Hujus patri XCII
Euenio

EUenio res hujusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia sacræ Solis oves, quæ interdiu secundum flumen pascuntur, quod è monte Lacmone per Apolloniatem agrum fluit in mare juxta Oricum portum. noctu autem eas stabulantes in antro, [1] non procul ab urbe, costodiunt delecti viri, divitiis & genere inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quod ex oraculo quodam Apolloniatæ eas oves permagni faciant. Ibi EUenius hic, quum aliquando delectus ad custodiendas oves non excubaret vigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi oves circiter sexaginta trucidarunt. Id ubi iste animadvertit, rem suppressit, neminique aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substitueret. at Apolloniatæ ubi acceperunt (neque enim eos quod gestum erat latuit) adductum in judicium EUenium condemnaverunt, ut, quia vigiliam edormisset, visu privaretur. Quem posteaquam excæcaverunt, mox eis neque pecora fœtificabant, neque humus pro consuetudine fructum ferebat. Erant autem illis pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ de caussa mali præsentis, responderunt caussam esse quia custodem sacrarum ovium EUenium inique luminibus orbassent. se enim immisisse lupos: nec prius ab illius ultione cessaturos quam ei satisfacissent de iis quæ in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His perfectis, daturos se EUenio tale donum quod habentem plerique hominum putarent beatum.
XCIII Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatæ silentio supprimentes, quibusdam è civibus exequenda delegaverunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: EUenium in statione sedentem adeunt, eique assidentes aliis de rebus verba faciunt, donec deveniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta ejus rei mentione, percontantur quam mulctam optaret si eam vellent pendere Apolloniatæ. Hic, qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia civium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium quod in urbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc quum respondisset EUenius,

κατέλαβε Εὐήνιον πρῆγμα τοιόνδε· ἔστι ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ ταύτῃ ἱρὰ ἡλίου πρόβατα, τὰ τὰς μὲν ἡμέρας βόσκεται παρὰ ποταμὸν ὃς ἐκ Λάκμωνος ὄρεος ῥέει διὰ τῆς Ἀπολλωνίης χώρης ἐς θάλασσαν, παρ' Ὤρικον λιμένα· τὰς δὲ νύκτας ἀραιρημένοι ἄνδρες οἱ πλούτῳ τε καὶ γένεϊ δοκιμώτατοι τῶν ἀστῶν, οὗτοι φυλάσσουσι ἐνιαυτὸν ἕκαστος. περὶ πολλοῦ γὰρ δὴ ποιεῦνται Ἀπολλωνιῆται τὰ πρόβατα ταῦτα, ἐκ θεοπροπίου τινός. ἐν δὲ ἄντρῳ αὐλίζονται ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκάς. ἔνθα δὴ τότε ὁ Εὐήνιος οὗτος ἀραιρημένος ἐφύλασσε· καί κοτε αὐτοῦ κατακοιμήσαντος τὴν φυλακὴν, παρελθόντες λύκοι ἐς τὸ ἄντρον, διέφθειραν τῶν προβάτων ὡς ἑξήκοντα. ὁ δὲ, ὡς ἐπήϊσε, εἶχε σιγῇ, καὶ ἔφραζε οὐδενὶ, ἐν νόῳ ἔχων ἀντικαταστήσειν ἄλλα πριάμενος. καὶ οὐ γὰρ ἔλαθε τοὺς Ἀπολλωνιήτας ταῦτα γενόμενα· ἀλλ' ὡς ἐπύθοντο, ὑπαγαγόντες μιν ἐς τὸ δικαστήριον, κατέκριναν, ὡς τὴν φυλακὴν κατακοιμήσαντα, τῆς ὄψιος στερηθῆναι. ἐπεί τε δὲ τὸν Εὐήνιον ἐξετύφλωσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα οὔτε πρόβατά σφι ἔτικτε, οὔτε γῆ ἔφερε ὁμοίως καρπόν. πρόφαντα δέ σφι ἔν τε Δωδώνῃ καὶ ἐν Δελφοῖσι ἐγίνετο. ἔπειτα ἐπειρώτεων τοὺς προφήτας τὸ αἴτιον τοῦ παρεόντος κακοῦ. οἱ δὲ αὐτοῖσι ἔφραζον ὅτι ἀδίκως τὸν φύλακον τῶν ἱρῶν προβάτων Εὐήνιον τῆς ὄψιος ἐστέρησαν. αὐτοὶ γὰρ ἐπορμῆσαι τοὺς λύκους· οὐ πρότερόν τε παύσεσθαι τιμωρέοντες ἐκείνῳ, πρὶν ἢ δίκας δῶσι τῶν ἐποίησαν, ταύτας τὰς ἂν αὐτὸς ἕληται καὶ δικαιοῖ. τουτέων δὲ τελεομένων, αὐτοὶ δώσειν Εὐηνίῳ δόσιν τοιαύτην τὴν πολλούς μιν μακαριεῖν ἀνθρώπων ἔχοντα. Τὰ μὲν χρηστήρια ταῦτά σφι ἐχρήσθη. οἱ δὲ Ἀπολλωνιῆται, ἀπόρρητα ποιησάμενοι, προέθεσαν τῶν ἀστέων ἀνδράσι διαπρῆξαι. οἱ δέ σφι διέπρηξαν ὧδε· κατημένου Εὐηνίου ἐν θώκῳ, ἐλθόντες οἱ παρίζοντο, καὶ λόγους ἄλλους ἐποιεῦντο· ἐς ὃ κατέβαινον συλλυπεύμενοι τῷ πάθεϊ. ταύτῃ δὲ ὑπάγοντες, ἠρώτεον τίνα δίκην ἂν ἕλοιτο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῆται δίκας ὑποστῆναι δώσειν τῶν ἐποίησαν. ὁ δὲ, οὐκ ἀκηκοὼς τὸ θεοπρόπιον, εἵλετο, εἴπας, εἴ τις οἱ δοίη ἀγροὺς τῶν ἀστῶν ὀνομάσας, τοῖσι ἠπίστατο εἶναι καλλίστους δύο κλήρους τῶν ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ· καὶ οἴκησιν πρὸς τούτοισι, τὴν ᾔδεε καλλίστην ἐοῦσαν τῶν ἐν τῇ πόλι. τουτέων δὲ ἔφη ἐπήβολος γενόμενος, τοῦ λοιποῦ ἀμήνιτος εἶναι, καὶ δίκην οἱ ταύτην ἀποχρᾶν γενομένην. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. 346

[1] *Addit negationem quæ in vulg. edit. non habetur.*

" οἱ δὲ πάρεδροι εἶπαν ὑπολαβόντες, Εὔηνιε, " ταύτην δίκην Ἀπολλωνιῆται τῆς ἐκτυ" φλώσιος ἐκτίνουσί τοι κατὰ τὰ θεοπρόπια, τὰ γενόμενα. ὁ μὲν δὴ πρὸς ταῦτα, δεινὰ ἐποιέετο, ἐνθεῦτεν πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, ὡς ἐξαπατηθείς. οἱ δὲ, πριάμενοι παρὰ τῶν ἐκτημένων, διδοῦσί οἱ τὰ εἵλετο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα ἔμφυτον μαντικὴν εἶχε, ὥστε καὶ ὀνομαστὸς γενέσθαι. Τούτου δὴ ὁ Δηΐφονος ἐὼν παῖς τοῦ Εὐηνίου, ἀγόντων Κορινθίων, ἐμαντεύετο τῇ στρατιῇ. ἤδη δὲ καὶ τόδε ἤκουσα, ὡς ὁ Δηΐφονος ἐπιβατεύων τοῦ Εὐηνίου οὐνόματος, ἐξελάμβανε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἔργα, οὐκ ἐὼν Εὐηνίου παῖς. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐκαλλιέρησε, ἀνῆγον τὰς νῆας ἐκ τῆς Δήλου πρὸς τὴν Σάμον. ἐπεὶ δὲ ἐγένοιτο τῆς Σαμίης πρὸς Καλαμίσοισι, οἱ μὲν αὐτοῦ ὁρμισάμενοι κατὰ τὸ Ἡραῖον τὸ ταύτῃ, παρεσκευάζοντο ὡς ἐς ναυμαχίην· οἱ δὲ Πέρσαι, πυθόμενοί σφεας προσπλέειν, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἤπειρον τὰς νῆας τὰς ἄλλας, τὰς δὲ Φοινίκων ἀπῆκαν ἀποπλέειν. βουλευομένοισι γάρ σφι ἐδόκεε ναυμαχίην μὴ ποιέεσθαι. οὐ γὰρ ὦν ἐδόκεον ὅμοιοι εἶναι, ἐς δὲ τὴν ἤπειρον ἀπέπλεον ὅκως ἔωσι ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατὸν τὸν σφέτερον, ἐόντα ἐν τῇ Μυκάλῃ. ὃς, κελεύσαντος Ξέρξεω, καταλελειμμένος τοῦ ἄλλου στρατοῦ, Ἰωνίην ἐφύλασσε. τοῦ πλῆθος μὲν ἦν ἓξ μυριάδες, ἐστρατήγεε δὲ αὐτοῦ Τιγράνης, κάλλεϊ τε καὶ μεγάθεϊ ὑπερφέρων Περσέων. ἐπὶ τοῦτον μὲν δὴ τὸν στρατὸν ἐβουλεύσαντο καταφυγόντες οἱ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγοὶ ἀνειρύσαι τὰς νῆας, καὶ περιβαλέσθαι ἕρκος ἔρυμα τῶν νεῶν, καὶ σφέων αὐτέων κρησφύγετον. Ταῦτα βουλευσάμενοι ἀνήγοντο. ἀπικόμενοι δὲ παρὰ τὸ τῶν Ποτνιέων ἱρὸν τῆς Μυκάλης ἐς Γαίσωνά τε καὶ Σκολοπόεντα, τῇ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱρὸν, τὸ Φίλιστος ὁ " Πασικλῆος ἱδρύσατο Νείλεῳ τῷ Κόδρου, ἐπισπόμενος ἐπὶ Μιλήτου κτιστὺν· ἐνθαῦτα τάς τε νῆας ἀνείρυσαν, καὶ περιεβάλοντο ἕρκος καὶ λίθων καὶ ξύλων, δένδρεα ἐκκόψαντες ἥμερα, καὶ σκόλοπας περὶ τὸ ἕρκος κατέπηξαν. καὶ παρεσκευάδατο ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ ὡς νικήσοντες ἐπ' ἀμφότερα. ἐπιλεγόμενοι γὰρ " παρεσκευάδατο. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς ἐπύθοντο οἰχωκότας τοὺς βαρβάρους ἐς τὴν ἤπειρον, ἤχθοντο ὡς ἐκπεφευγότων. ἀπορίῃ τε εἴχοντο ὅ, τι ποιέωσι, εἴτε ἀπαλλάσσωνται ὀπίσω, εἴτε καταπλέωσι ἐπ' Ἑλλησπόντου. τέλος δ' ἔδοξε τουτέων μὲν μηδέτερα ποιέειν, ἐπιπλέειν δὲ ἐπὶ τὴν ἤπειρον.

347

τοῦ Πασικλέος

τοῦ γὰρ παρεσκευάζοντο.

tum ii qui ei assidebant, excipientes, EUeni, inquiunt, hanc tibi satisfactionem Apolloniatæ pro ereptis oculis rependunt, ex oraculo eis reddito. EUenius, ubi omnem rem audivit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. At cives ea prædia à dominis mercati, huic illa quæ optarat dedere: qui mox deinde insitam divinationem obtinuit, unde celebratissimus evasit. Hujus EUenii filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthiis exercitui vaticinabatur. XCIV Quanquam illud quoque audivi, Deiphono negocium in Græcia fuisse exhibitum, quod se filium EUenii, cujus non esset, nuncuparet. ¶ Cæterum postquam litavere Græci, classem è Delo Samum versus solverunt: XCV & quum Samum applicuissent, ad templum Junonis eam locavere, sese ad prœlium navale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naves ad continentem reducunt, præ Phœnissas, quas abire permiserant. non enim censebant pugnam navalem sibi esse capessendam, quum pares hosti non esse sibi viderentur. In continentem autem ideo navigabant ut essent sub suo peditatu, qui apud Mycalen agebat, præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Joniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Persicæ classis, subductisque navibus, munimenta valli circumdare, in illarum suumque præsidium. Hoc XCVI initio consilio, profecti sunt ad Potniensium templum Mycales, prætervecti ad Gæsonem & Scolopoentem. ubi Cereris Eleusiniæ cernitur templum, quod Philistus Pasiclis filius condidit, sectans Neleum Codri filium qui ad coloniam Mileti locandam veniebat. Ibi subductas naves munimento circumdederunt: & è saxis stipitibusque mitium arborum, quas ipsi exciderunt, & circum munitiones depactis sudibus se instruxerunt, tanquam & obsidendi & victoria potituri. in utrunque enim casum ratione inita sese apparabant. Hos abi- XCVII isse in continentem postquam accepere Græci, tanquam eos barbari effugissent, ægre ferebant, incerti quid agerent, retrone se reciperent, an tenderent in Hellespontum. Tandem neutrum horum visum est esse faciendum sed porro eundum in continentem.

prapa-

præparatis igitur ad pugnam navalem tabulatis, aliisque quibuscunque opus erat, ad Mycalem navigant: & quum proxime castris hostium fuere, neminem ex adverso obviam ferri vident, sed naves intra murum subductas, & magnam vim peditatus pro litore dispositam. Ibi primum Leutychides navem litori applicans quammaxime appropinquare poterat, Jones per præconem compellabat, inquiens, Viri Jones, quicunque è vobis me exauditis, intelligite quæ dico. nihil enim horum quæ vobis mando intelligent Persæ. Ubi pugnam conseruerimus, debetis ante omnia reminisci libertatis: deinde tesseræ Hebes. Atque hoc qui è vobis non audiit, ab eo qui audiit discat. Hujus autem facti eadem mens fuit quæ Themistoclis ad Artemisium: quod videlicet hæc verba, si laterent barbaros, inductura ad obsequendum Jones essent: sin delata ad barbaros, redditura eis

XCVIII Græcos suspectos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naves litori admovent, & ex illis in litus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes quum cernerent Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samiis adimunt, suspicati illos sentire cum Græcis. Quippe Samii exceptos circa Attica Athenienses à Xerxe, & illuc classe barbarorum devectos, redemerant omnes, Athenasque cum viatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspicionem venerant, quod quingenta hominum capita hostium Xerxis liberassent. Præterea Milesiis, tanquam maxime locorum gnaris, Persæ imperant ut compita quæ ad cacumina Mycales ferunt custodiant: eo consilio facientes id ut Milesii ab exercitu abessent. Hunc in modum ab iis Ionibus qui aliquid rerum novarum molituri videbantur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcaverunt. Iidem facta ex gerris testu-

XCIX dine sese constipaverant. Græci, ubi instructi fuere, ire in barbaros tendunt: quibus euntibus advolavit in universum exercitum rumor, caduceumque supra fluctus positum apparuit. Rumor autem hujusmodi ad eos ferebatur, Græcos acie in Bœotia superasse Mardonii copias. Multis autem signis res quæ divinitus fiunt, declarantur. etsi tunc eodem die contigit utraque clades, ea quæ ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalem accipienda erat,

παρασκευασάμενοι ὦν ἐς ναυμαχίην καὶ ἀποβάθρας καὶ ἄλλα ὅσων ἔδεε, ἔπλεον ἐπὶ τῆς Μυκάλης. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἐγίνοντο τοῦ στρατοπέδου, καὶ οὐδεὶς ἐφαίνετό σφι ἐπαναγόμενος, ἀλλὰ ὥρων νῆας ἀνελκυσμένας ἔσω τοῦ τείχεος, πολλὸν δὲ πεζὸν παρακεκειμένον παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἐνθαῦτα πρῶτον μὲν ἐν τῇ νηὶ παραπλέων, ἐγχρίψας τῷ αἰγιαλῷ τὰ μάλιστα Λευτυχίδης, ὑπὸ κήρυκος προηγόρευε "τοῖσι Ἴωσι, λέγων, Ἄνδρες Ἴωνες, οἳ ὑμέων "τυγχάνουσι ἐπακούοντες, μάθετε τὰ λέγω. "πάντως γὰρ οὐδὲν συνήσουσι Πέρσαι τῶν ἐγὼ "ὑμῖν ἐντέλλομαι. ἐπεὰν συμμίσγωμεν, μεμ-"νῆσθαί τινα χρὴ ἐλευθερίης μὲν πάντων "πρῶτον· μετὰ δὲ, τοῦ συνθήματος Ἥβης. "καὶ τάδε ἴστω καὶ ὁ μὴ ἀκούσας ὑμέων πρὸς τοῦ ἀκούσαντος. Ωὑτὸς δὲ οὗτος ἐὼν τυγχάνει νόος τοῦ πρήγματος, καὶ ὁ Θεμιστοκλῆος ὁ ἐπ᾽ Ἀρτεμισίῳ. ἢ γὰρ δὴ λαθόντα τὰ ῥήματα τοὺς βαρβάρους ἔμελλε τοὺς Ἴωνας πείσειν, ἢ ἔπειτα ἀνενειχθέντα ἐς τοὺς βαρβάρους, ποιήσειν ἀπίστους τοῖσι Ἕλλησι. Λευτυχίδεω δὲ ταῦτα ὑποθεμένου, δεύτερα τάδε ἐποίευν οἱ Ἕλληνες· προσχόντες τὰς νῆας, ἀπέβησαν ἐς τὸν αἰγιαλόν. καὶ οὗτοι μὲν ἐτάσσοντο. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον τοὺς Ἕλληνας παρασκευαζομένους ἐς μάχην, καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέσαντας, τοῦτο μὲν, ὑπονοήσαντες τοὺς Σαμίους τὰ Ἑλλήνων φρονέειν, ἀπαιρέονται τὰ ὅπλα. οἱ γὰρ ὦν Σάμιοι, ἀπικομένων Ἀθηναίων αἰχμαλώτων ἐν τῇσι νηυσὶ τῶν βαρβάρων, τοὺς ἔλαβον ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν λελειμμένους οἱ Ξέρξεω, τούτους λυσάμενοι πάντας, ἀποπέμπουσι ἐποδιάσαντες ἐς τὰς Ἀθήνας. τῶν εἵνεκεν οὐκ ἥκιστα ὑποψίην ἔχον, πεντακοσίας κεφαλὰς τῶν Ξέρξεω πολεμίων λυσάμενοι. τοῦτο δὲ, τὰς διόδους τὰς ἐς κορυφὰς τῆς Μυκάλης φερούσας προστάσσουσι τοῖσι Μιλησίοισι φυλάσσειν, ὡς ἐπισταμένοισι δῆθεν μάλιστα τὴν χώρην. ἐποίευν δὲ τούτου εἵνεκεν, ἵνα ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου ἔωσι. τούτους μὲν Ἰώνων τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμὸν ἄν τι ποιέειν, δυνάμιος ἐπιλαβομένοισι, τρόποισι τοιούτοισι προεφυλάσσοντο οἱ Πέρσαι. αὐτοὶ δὲ συνεφόρησαν τὰ γέρρα ἕρκος εἶναί σφι. ὡς δὲ ἄρα παρεσκευάδατο τοῖσι Ἕλλησι, προσήισαν πρὸς τοὺς βαρβάρους. ἰοῦσι δέ σφι φήμη τε ἐσέπτατο ἐς τὸ στρατόπεδον πᾶν, καὶ κηρυκήϊον ἐφάνη ἐπὶ τῆς κυματωγῆς κείμενον. ἡ δὲ φήμη διῆλθέ σφι ὧδε· ὡς οἱ Ἕλληνες τὴν Μαρδονίου στρατιὴν νικῷεν ἐν Βοιωτοῖσι μαχόμενοι. δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοισί ἐστι τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων· εἰ καὶ τότε τῆς αὐτῆς ἡμέρης συμπιπτούσης, τοῦ τε ἐν Πλαταιῇσι καὶ τοῦ ἐν Μυκάλῃ μέλλοντος ἔσεσθαι τρώματος,

φήμη

φήμη τοῖσι Ἕλλησι τοῖσι ταύτῃ ἐσαπίκετο, ὥστε θαρσῆσαί τε τὴν στρατιὴν πολλῷ μᾶλλον, καὶ ἐθέλειν προθυμότερον κινδυνεύειν. Καὶ τόδε ἕτερον συνέπεσε γενόμενον, Δήμητρος τεμένεα Ἐλευσινίης παρὰ ἀμφοτέρας τὰς συμβολὰς εἶναι. καὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Πλαταιίδι
348 παρ᾽ αὐτὸ τὸ Δημήτριον, οὗ ἐγένετο (ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) ἡ μάχη, καὶ ἐν Μυκάλῃ ἔμελλε ὡσαύτως ἔσεσθαι. γεγονέναι δὲ νίκην τῶν μετὰ Παυσανίεω Ἑλλήνων, ὀρθῶς σφι ἡ φήμη συνέβαινε ἐλθοῦσα. τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῇσι πρωῒ ἔτι τῆς ἡμέρης ἐγίνετο· τὸ δὲ ἐν Μυκάλῃ, περὶ δείλην. ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρης συνέβαινε γίνεσθαι, μηνός τε τοῦ αὐτοῦ, χρόνῳ οὐ πολλῷ σφι ὕστερον δῆλα ἀναμανθάνουσι ἐγίνετο. ἦν δὲ ἀῤῥωδίη σφι πρὶν τὴν φήμην ἐσαπικέσθαι, ἔτι περὶ σφέων αὐτέων οὕτω, ὡς τῶν Ἑλλήνων, μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἡ Ἑλλάς. ὡς μέντοι ἡ κληδὼν αὕτη σφι ἐσέπτατο, μᾶλλόν τι καὶ ταχύτερον τὴν πρόσοδον ἐποιεῦντο. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἔσπευδον ἐς τὴν μάχην, ὥς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἄεθλα προέκειτο. Τοῖσι μέν νυν Ἀθηναίοισι καὶ τοῖσι προσεχέσι τούτοισι τεταγμένοισι, μέχρι κου τῶν ἡμισέων, ἡ ὁδὸς ἐγίνετο κατ᾽ αἰγιαλόν τε καὶ ἄπεδον χῶρον· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι, καὶ τοῖσι ἐπεξῆς τούτοισι τεταγμένοισι, κατά τε χαράδρην καὶ ὄρεα. ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι περιήϊσαν, οὗτοι οἱ ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ κέραϊ ἔτι καὶ δὴ ἐμάχοντο. ἕως μέν νυν τοῖσι Πέρσῃσι ὄρθια ἦν τὰ γέῤῥα, ἠμύνοντό τε, καὶ οὐδὲν ἔλασσον εἶχον τῇ μάχῃ· ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν προσεχέων ὁ στρατὸς, ὅκως
γρ. γίνηται ἑωϋτῶν γένοιτο τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίων, παρακελευσάμενοι, ἔργου εἴχοντο προθυμότερον, ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτεροιοῦτο τὸ πρῆγμα. διωσάμενοι γὰρ τὰ γέῤῥα οὗτοι φερόμενοι ἐσέπεσον ἀλέες ἐς τοὺς Πέρσας. οἱ δὲ δεξάμενοι, καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνόμενοι, τέλος ἔφευγον ἐς τὸ τεῖχος. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίν-
γρ. οὕτω θιοι καὶ Σικυώνιοι καὶ Τροιζήνιοι (οὗτοι γὰρ ἔσαν ἐπεξῆς τεταγμένοι) συνεπισπόμενοι, συνέπιπτον ἐς τὸ τεῖχος. ὡς δὲ τὸ τεῖχος ἀραίρητο, οὔτε τι πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο οἱ βάρβαροι, πρὸς φυγήν τε ὁρμέατο οἱ ἄλλοι, πλὴν Περσέων. οὗτοι δὲ κατ᾽ ὀλίγους γινόμενοι, ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπίπτουσι Ἑλλήνων· καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο μὲν ἀποφεύγουσι, δύο δὲ τελευτῶσι· Ἀρταΰντης μὲν καὶ Ἰθραμίτρης τοῦ ναυτικοῦ στρατηγέοντες, ἀποφεύγουσι· Μαρδόντης δὲ, καὶ ὁ τοῦ πεζοῦ στρατηγὸς Τιγράνης, μαχόμενοι τελευτῶσι. Ἔτι δὲ μαχομένων τῶν Περσέων, ἀπίκοντο Λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτέων, καὶ τὰ λοιπὰ συνδιε-

fama quæ huc ad Græcos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundum ultro periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere C
contigit, ut ad utramque pugnam fuerint Cereris Eleusiniæ templa. nam apud ipsum Cereris fanum (ut à me superius demonstratum est) in agro Platæensi pugna commissa est, & item in Mycale juxta Cereris delubrum pugna erat committenda: ut non ab re venerit ad istos fama victoriæ Pausaniæ atque Græcorum. nam pugna ad Platæas diluculo diei gesta est, apud Mycalem vesperi. quarum utranque eodem ejusdem mensis die gestam esse, non diu post ab his rem repetentibus declaratum est. Ante rumoris autem adventum subibat istos timor non tam de seipsis quam de Græcia, ne Mardonio subjiceretur: at ubi fama hæc ad eos advolavit, impensius atque properantius ad congrediendum processerunt: tanto animo Græcis ac barbaris in pugnam tendentibus, tanquam insulæ eis & Hellespontus proposita præmia essent.

¶ Athenienses porro, & qui juxta e- CI
rant instructi, pæne dimidium copiarum, iter tenebant per litus atque planitiem: Lacedæmonii autem, & deinceps collocati, per confragosa & montes. Quæ dum Lacedæmonii circuibant, interim Athenienses in altero cornu prœliabantur. Persæ, quoad sibi gerra mansere recta, sese defensavere, nihilo inferiores hostibus: postea vero quàm Atheniensium & eorum qui cum Atheniensibus erant copiæ adnixæ sunt, vehementius se mutuo adhortantes, ut laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorum, tum commutari jam res, & dejectis gerris Græci confertim impressionem facere in Persas. Illi excepto impetu perdiu restitere, ad postremum in munitiones refugere: cum quibus pariter irruperunt Athenienses & Corinthii & Sicyonii & Trœzenii. ita enim erant ii in acie collocati. Ubi vero & murus captus est, ibi barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præterquam Persæ: hi autem soli ad paucos redacti pugnabant, Græcis assidue in murum irruentibus. Quorum duo classiarii exercitus duces, Artayntes & Ithramitres, effugerunt: totidem pugnantes occubuerunt, Mardontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc autem dimicantibus Per-
sis supervenere Lacedæmonii ac so- CII.
cii, qui eos qui supererant trucidave-

cidaverunt. Ipsorum quoque Græcorum complures illic cecidere, & cum alii ex Sycyoniis, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samii qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, ubi viderunt statim ab initio 1 pugnam pertinaciorem, quoad poterant Græcis suppetias iere. Quos inchoasse cernentes alii Jones, ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt barbaros.
CIII Milesiis autem præceptum erat ut exitus viarum custodirent, Persarum salutis gratia, ut siqui casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesiis ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent. hujus quidem rei causa Milesii illic collocati fuerant, neve si pugnæ adessent, aliquid innovarent. At illi è contrario prorsus quam jussi fuerant fecere: qui & per alias quæ ad hostem ferebant vias barbaros deduxere, & ad extremum in eis mactandis omnium extitere hostilissimi. Hunc in modum Jonia iterum defecit à Persis.
CIV ¶ In hoc prœlio præclarissimam inter Græcos operam navaverunt Athenienses, & ex Atheniensibus Hermolycus EUthoeni filius, vir in pancratio celeber: cui postea contigit ut bello inter Athenienses & Carystios, in pugna apud Cyrnum agri Carystii facta, cæsus in Geræsto jaceret. Secundum autem Athenienses egregii extitere Corinthii Troezeniique ac Sicyonii.
CV Græci vero perquam multis barbarorum aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorum naves incenderunt, totumque murum, egesta illinc in litus præda, & quibusdam pecuniarum thesauris repertis. Ubi castra atque naves cremavere, vela fecerunt, & quum Samum appulsi sunt, consultabant de gente Ionica transferenda, & ubinam in Græcia illam locari oporteret, 2 cujus ipsi imperium obtinerent. Neque enim videbatur eis fieri posse ut per omne tempus Ionibus tutandis præessent, sperandum esse ut Iones à Persis rebellasse gauderent. Ad hæc magistratus Lacedæmoniorum censebant emporia nationum Græcarum quæ cum Medis sensissent, ejectis incolis danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienses è contrario, 3 non esse principatum Ioniæ summovendum, nec Lacedæmoniis de ipsorum coloniis consultandum. & quum in hoc conten-

χείρεζον. ἔπεσον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Ἑλλήνων συχνοὶ ἐνθαῦτα· ἄλλοι τε καὶ Σικυώνιοι, καὶ στρατηγὸς Περίλεος. τῶν τε Σαμίων οἱ στρατευόμενοι, ἐόντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ Μηδικῷ, καὶ ἀπαραιρημένοι τὰ ὅπλα, ὡς εἶδον αὐτίκα κατ᾽ ἀρχὰς γινομένην ἑτεραλκέα τὴν μάχην, ἔρδον ὅσον ἐδυνέατο, προσωφελέειν ἐθέλοντες τοῖσι Ἕλλησι. Σαμίους δὲ ἰδόντες οἱ ἄλλοι Ἴωνες ἄρξαντας, οὕτω δὴ καὶ αὐτοὶ ἀποστάντες ἀπὸ Περσέων, ἐπέθεντο τοῖσι βαρβάροισι. Μιλησίοισι δὲ προσετέτακτο μὲν τῶν Περσέων τὰς διόδους τηρεῖν, σωτηρίης εἵνεκά σφι· ὡς ἢν ἄρα σφέας καταλαμβάνῃ οἷάπερ κατέλαβε, ἔχοντες ἡγεμόνας, σώζωνται ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης. ἐτάχθησαν μέν νυν ἐπὶ τοῦτο τὸ πρῆγμα οἱ Μιλήσιοι τούτου γε εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ παρεόντες τῷ στρατοπέδῳ τι νεοχμὸν ποιέοιεν. οἱ δὲ πᾶν τοὐναντίον τοῦ προστεταγμένου ἐποίεον· ἄλλας τε κατηγεόμενοί σφι ὁδοὺς φεύγουσι, αἳ δὴ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους· καὶ τέλος, αὐτοί σφι ἐγίνοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἀπὸ Περσέων ἀπέστη. τὸν ἡγεμόνα,

CIV Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ μάχῃ Ἑλλήνων ἠρίστευσαν Ἀθηναῖοι (καὶ Ἀθηναίων, Ἑρμόλυκος ὁ Εὐθοίνου, ἀνὴρ παγκράτιον ἐπασκήσας· τοῦτον δὲ τὸν Ἑρμόλυκον κατέλαβε ὕστερον τουτέων, πολέμου ἐόντος Ἀθηναίοισί τε καὶ Καρυστίοισι, ἐν Κύρνῳ τῆς Καρυστίης χώρης ἀποθανόντα ἐν μάχῃ, κεῖσθαι ἐπὶ Γεραιστῷ) μετὰ δὲ Ἀθηναίους, Κορίνθιοι καὶ Τροιζήνιοι καὶ Σικυώνιοι ἠρίστευσαν.

CV Ἐπεί τε δὲ κατεργάσαντο οἱ Ἕλληνες τοὺς πολλούς, τοὺς μὲν μαχομένους, τοὺς δὲ καὶ φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς νῆας ἐνέπρησαν, 349 καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν, τὴν ληίην προεξαγαγόντες ἐς τὸν αἰγιαλόν· καὶ θησαυρούς τινας χρημάτων εὗρον. ἐμπρήσαντες δὲ τὸ τεῖχος καὶ τὰς νῆας, ἀπέπλεον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς Σάμον οἱ Ἕλληνες, ἐβουλεύοντο περὶ ἀναστάσιος τῆς Ἰωνίης, καὶ ὅπῃ χρεὼν εἴη τῆς Ἑλλάδος κατοικῆσαι, τῆς αὐτοὶ ἐγκρατέες ἔσαν· τὴν δὲ Ἰωνίην ἀφεῖναι τοῖσι βαρβάροισι. ἀδύνατον γὰρ ἐφαίνετό σφι εἶναι ἑωυτούς τε Ἰώνων περικατῆσθαι, φρουρέοντας τὸν πάντα χρόνον· καὶ ἑωυτῶν μὴ περικατημένων, Ἴωνας οὐδεμίην ἐλπίδα εἶχον χαίροντας πρὸς τῶν Περσέων ἀπαλλάξειν. πρὸς ταῦτα Πελοποννησίων μὲν τοῖσι ἐν τέλεσι ἐοῦσι ἐδόκεε τῶν μηδισάντων ἐθνέων τῶν Ἑλληνικῶν τὰ ἐμπόρια ἐξαναστήσαντας, δοῦναι τὴν χώρην Ἴωσι ἐνοικῆσαι· Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε ἀρχήν, Ἰωνίην γενέσθαι ἀνάστατον, οὐδὲ Πελοποννησίοισι περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιέων βουλεύειν. ἀντιτειν-

1 Pugnam alteram in partem inclinare. *Alii, Pugnam ancipitem esse.* 2 Cujus ipsi imperium obtinerent: Ioniam autem barbaris relinquerent. neque enim vid. eis f. p. ut per o. t. Io. tutandis præessent: sin autem non tutarentur, Ionibus suam à Persis defectionem ingratam fore putabant. 3 Nullo pacto sedibus suis summovendos esse Iones censebant.

όντων

ὄντων δὲ τουτέων, προθύμως εἷξαν οἱ Πελοποννήσιοι· καὶ οὕτω δὴ Σαμίους τε καὶ Χίους καὶ Λεσβίους, καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας, οἳ ἔτυχον συστρατευόμενοι τοῖσι Ἕλλησι, ἐς τὸ συμμαχικὸν ἐποιήσαντο, πίστι τε καταλαβόντες καὶ ὁρκίοισι, ἐμμενέειν τε καὶ μὴ ἀποστήσεσθαι· τούτους δὲ καταλαβόντες ὁρκίοισι, ἔπλεον τὰς γεφύρας λύσοντες. ἔτι γὰρ ἐδόκεον ἐντεταμένας εὑρήσειν. οὗτοι μὲν δὴ ἐπ' Ἑλλήσποντον ἔπλεον. Τῶν δὲ ἀποφυγόντων βαρβάρων, ἐς τὰ ἄκρα τῆς Μυκάλης κατειληθέντων, ἐόντων οὐ πολλῶν, ἐγίνετο κομιδὴ ἐς Σάρδις· πορευομένων δὲ κατ' ὁδὸν, Μασίστης ὁ Δαρείου παρατυχὼν τῷ πάθεϊ τῷ γεγονότι, τὸν στρατηγὸν Ἀρταΰντην ἔλεγε πολλά τε καὶ κακὰ, ἄλλα τε καὶ γυναικὸς κακίω φὰς αὐτὸν εἶναι, τοιαῦτα στρατηγήσαντα· καὶ ἄξιον εἶναι παντὸς κακοῦ, τὸν βασιλῆος οἶκον κακώσαντα. παρὰ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι, γυναικὸς κακίω ἀκοῦσαι, δέννος μέγιστός ἐστι. ὁ δὲ, ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ ποιησάμενος, σπᾶται ἐπὶ τὸν Μασίστην τὸν ἀκινάκεα, ἀποκτεῖναι θέλων. καί μιν ἐπιθέοντα φθὰς Ξειναγόρης ὁ Πρηξίλεω, ἀνὴρ Ἁλικαρνησσεὺς, ὄπισθε ἑστεὼς αὐτοῦ Ἀρταΰντεω, ἁρπάζει μέσον· καὶ ἐξάρας, παίει ἐς τὴν γῆν. καὶ ἐν τούτῳ οἱ δορυφόροι Μασίστεω προέστησαν. ὁ δὲ Ξειναγόρης ταῦτα ἐργάσατο, χάριτα αὐτῷ τε Μασίστῃ τιθέμενος καὶ Ξέρξῃ, ἐκσώζων τὸν ἀδελφεὸν τὸν ἐκείνου· καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Ξειναγόρης πάσης ἦρξε Κιλικίης, δόντος βασιλῆος. τῶν δὲ κατ' ὁδὸν πορευομένων βαρβάρων, οὐδὲν ἔτι πλέον ἐγένετο τουτέων, ἀλλ' ἀπικνέονται ἐς Σάρδις. ἐν δὲ τῇσι Σάρδισι ἐτύγχανε ἐὼν βασιλεὺς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεί τε ἐξ Ἀθηναίων προσπταίσας τῇ ναυμαχίῃ, φυγὼν ἀπίκετο. Τότε δὴ ἐν τῇσι Σάρδισι ἐὼν ἄρα, ἤρα τῆς Μασίστεω γυναικὸς, ἐούσης καὶ ταύτης ἐνθαῦτα· ὡς δέ οἱ προσπέμποντι οὐκ ἐδυνάτο κατεργασθῆναι, οὐδὲ βίην προσεφέρετο, προμηθεόμενος τὸν ἀδελφεὸν Μασίστην· (τὠυτὸ δὲ τοῦτο εἶχε καὶ τὴν γυναῖκα· εὖ τε γὰρ ἐπίστατο βίης οὐ τευξομένη) ἐνθαῦτα δὴ Ξέρξης ἐργόμενος τῶν ἄλλων, πρήσσει τὸν γάμον τοῦτον τῷ παιδὶ τῷ ἑωυτοῦ Δαρείῳ θυγατέρα τῆς γυναικὸς ταύτης καὶ Μασίστεω· δοκέων αὐτὴν μᾶλλον λάμψεσθαι ἢν ταῦτα ποιήσῃ. ἁρμόσας δὲ, καὶ τὰ νομιζόμενα ποιήσας, ἀπήλαυνε ἐς Σοῦσα· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀπίκετο, καὶ ἠγάγετο ἐς ἑωυτοῦ Δαρείῳ τὴν γυναῖκα, οὕτω δὴ τῆς Μασίστεω μὲν γυναικὸς ἐπέπαυτο· ὁ δὲ, διαμειψάμενος, ἤρα τε καὶ ἐτύγχανε τῆς Δαρείου μὲν γυναικὸς, Μασίστεω δὲ θυγατρός· οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ταύτῃ ἦν Ἀρταΰντη. Χρόνου δὲ προϊόντος, ἀνά-

γρ. εἶ.

γρ. φραδεὶς

γρ. αἱ Μασ.

derent, Athenienses, libenter eis cessere Peloponnenses: atque ita Samios & Chios & Lesbios ac cæteros insulanos, qui secum militabant, ad societatis fœdus adegerunt, data acceptaque fide cum jurejurando, se permansuros in societate, nec ab ea descituros. Hoc jurejurando accepto, ad pontes solvendos navigaverunt, rati adhuc illos intentos se esse inventuros. Et isti quidem in Hellespontum navigabant. ¶ Ii vero barbari qui profugerant, non ita multi quum ad cacumina Mycales pervenissent, se Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Masistes Darii filius, qui pugnæ male gestæ adsuerat, conviciari Arataynitæ cum aliis multis probris, tum vero dicere, illum muliere fuisse ignaviorem, [1] qui ita illam præfecturam administrasset: dignumque omni malo esse qui de regia domo male meritus esset. Apud Persas autem summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignaviorem. Artayntes igitur, ubi multa audiit, indigne ferens, acinacem in Masistem stringit, interficiendi avidus. quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnasseus, ut stabat à tergo, hominem medium accipit, sublatumque humi allidit. intereaque satellites Masistis adfuere. Eo facto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, & Xerxis, cujus fratrem servasset. quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter viam barbari egerunt, Sardisq; pervenerunt, ubi rex erat ex eo tempore quo, prœlio navali male gesto, Athenis illuc profugerat, CVI

¶ Sardibus autem tunc agens, adamabat uxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. ea quum potiri non posset, neque donis missitandis, neq; vi, quam afferre nolebat, fratris Masistis respectu:(quæ res & mulierem retinebat, probe gnaram non se coactum iri vi) ibi Xerxes cæteris prohibitus, huc evasit ut filio suo Dario in matrimonium daret filiam hujus mulieris, ac Masistis: existimans, si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Contracto matrimonio, aliisque ex consuetudine celebratis, Susa profectus est, eo postquam pervenit, & uxorem Dario domum duxit, ita demum ab uxoris Masistis amore cessavit, [2] adamata ex familiaritate nurus Masistæ filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua quum potiretur, processu temporis res pa- CVII

CVIII

1 Qui ita munere imperatorio functus esset: 2 Et permutatis *sui amoris* vicibus, adamavit, atque adeo potitus est ea quæ Darii quidem uxor, Masistæ autem erat filia.

tefacta

refacta est, hunc in modum: Amestris uxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, grande atque variegatum & spectatu dignum, viro donavit. Quo ille delectatus atq; amictus, ad Artayntam se confert: atque ubi se oblectavit cum ea, jussit à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequii. omnia enim quæ peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens, (debebatur enim toti familiæ infortunium) Dabisne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes, omnia alia potius eam petituram ratus, cum jurejurando promisit. Qui postquam juravit, mulier intrepide amiculum poposcit. Xerxes enimvero recusare, non ob aliud quam quod vereretur Amestrin, ne sic illa rem quæ agebatur, jampridem suspicata, deprehenderet: sed offerre ei & urbes, & immensam vim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam esset imperaturus. Eximium autem donum est apud Persas, exercitu donari. Verum quum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supramodum læta, eo gestando gestiebat.

CIX Amestris ubi mulierem habere amiculum scivit, & rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpam & quam hujus rei authorem esse credebat, exitium machinatur. Observato itaque tempore quo vir suus Xerxes regalem instrueret cœnam, quæ cœna semel quotannis eo die quo rex creatus est instruebatur: (cœnæ nomen Persice Tycta, Græce *τέλειον, id est, perfecta*: in qua rex solùm caput [1] ornatur, Persasq; strenis donat) hoc die observato Amestris à Xerxe petiit ut se Masistæ uxore donaret. Xerxes id indignum factu nefariumq; arbitrari, uxorem germani dono dari, eamq; insontem negocii illius cujus causa uxor sua eam flagitaret.

CX Tandem hujus precibus evictus, & instituto, quo nefas est regia cœna proposita orantem non exorare, invitus admodum annuit: tradensq; uxori, ac jubens facere quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit, Masista, tu Darii filius es, idemq; mihi frater, præter a vir eximius: tamen cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cujus locum dabo tibi filiam meam cum qua contubernium habeas. Istam autem quam in matrimonio habes (non enim mihi videtur habenda)

πιστα γίνεται τρόπῳ τοιῷδε· ἐξυφήνασα Ἄμηστρις ἡ Ξέρξεω γυνὴ φᾶρος μέγα τε καὶ ποικίλον καὶ θέης ἄξιον, διδοῖ Ξέρξῃ. ὁ δὲ ἡσθεὶς, περιβάλλεταί τε καὶ ἔρχεται παρὰ τὴν Ἀρταΰντην. ἡσθεὶς δὲ καὶ ταύτῃ, ἐκέλευσε αὐτὴν αἰτῆσαι ὅ, τι βούλεταί οἱ γενέσθαι ἀντὶ τῶν αὐτῷ ὑπουργημένων. πάντα γὰρ 355 τεύξεσθαι αἰτήσασαν. τῇ δὲ κακῶς γὰρ ἔδεε πανοικίῃ γενέσθαι, πρὸς ταῦτα εἶπαι Ξέρξῃ, Δώσεις μοι τὸ ἄν σε αἰτήσω; ὁ δὲ, πᾶν μᾶλλον δοκέων ἐκείνην αἰτῆσαι, ὑπισχνέετο καὶ ὤμοσε. ἡ δὲ, ὡς ὤμοσε, ἀδεῶς αἰτέει τὸ φᾶρος. Ξέρξης δὲ, παντοῖος ἐγίνετο, οὐ βουλόμενος δοῦναι· κατ᾽ ἄλλο μὲν οὐδὲν, φοβεόμενος δὲ Ἄμηστριν, μὴ καὶ πρὶν κατεικαζούσῃ τὰ γινόμενα, οὕτω ἐπευρεθῇ πρήσσων. ἀλλὰ πόλις τε ἐδίδου καὶ χρυσὸν ἄπλετον, καὶ στρατὸν τοῦ ἔμελλε οὐδεὶς ἄρξειν ἀλλ᾽ ἢ ἐκείνη· (Περσικὸν δὲ κάρτα ὁ στρατὸς δῶρον) ἀλλ᾽ οὐ γὰρ ἔπειθε. διδοῖ τὸ φᾶρος. ἡ δὲ, περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ δώρῳ, ἐφόρεέ τε καὶ ἠγάλλετο. Καὶ ἡ Ἄμηστρις πυνθάνεταί μιν ἔχουσαν. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιεύμενον, τῇ μὲν γυναικὶ ταύτῃ οὐκ εἶχε ἔγκοτον· ἡ δὲ, ἐλπίζουσα τὴν μητέρα αὐτῆς εἶναι αἰτίην, καὶ ταῦτα ἐκείνην πρήσσειν, τῇ Μασίστεω γυναικὶ ἐβούλευε ὄλεθρον. φυλάξασα δὲ τὸν ἄνδρα τὸν ἑωυτῆς Ξέρξην βασιλήιον δεῖπνον προτιθέμενον· τοῦτο δὲ τὸ δεῖπνον παρασκευάζεται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεύς. οὔνομα δὲ τῷ δείπνῳ τούτῳ, Περσιστὶ μὲν, τυκτά· κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, τέλειον. τότε καὶ τὴν κεφαλὴν * σμᾶται μοῦνον βασιλεύς, καὶ Πέρσας δωρέεται. ταύτην δὴ τὴν ἡμέρην φυλάξασα ἡ Ἄμηστρις, χρηΐζει τοῦ Ξέρξεω, δοθῆναί οἱ τὴν Μασίστεω γυναῖκα. ὁ δὲ δεινόν τε καὶ ἀνάρσιον ἐποιέετο, τοῦτο μὲν, ἀδελφεοῦ γυναῖκα παραδοῦναι, τοῦτο δὲ, ἀναιτίην ἐοῦσαν τοῦ πρήγματος τούτου. συνῆκε γὰρ τοῦ εἵνεκεν ἐδέετο. Τέλος μέντοι, ἐκείνης τε λιπαρεούσης, καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξεργόμενος, (ὅτι ἀτυχῆσαι τὸν χρηΐζοντα, οὔ σφι δυνατόν ἐστι βασιληΐου δείπνου προκειμένου) κάρτα δὴ ἀέκων καταινέει. καὶ παραδοὺς, ποιέει ὧδε· τὴν μὲν κελεύει ποιέειν τὰ βούλεται· ὁ δὲ, μεταπεμψάμενος τὸν ἀ“δελφεὸν, λέγει τάδε, Μασίστα, σὺ εἶς Δαρείου τε παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφεός· πρὸς δ᾽ ἔτι τούτοισι, καὶ εἶς ἀνὴρ ἀγαθός· γυναικὶ δὲ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικέεις, μὴ συνοίκεε· ἀλλά τοι ἀντ᾽ αὐτῆς ἐγὼ δίδωμι θυγατέρα τὴν ἐμήν. “ταύτῃ συνοίκεε· τὴν δὲ νῦν ἔχεις (οὐ γὰρ δοκέει ἐμοὶ)

---

1 *Diversam à nostra lectionem videtur esse sequutus.* * Minùs rectè hunc locum interpretatus est Valla, nam σμᾶσθαι est operosius quiddam, cum adhibito smegmate caput defricatur, quod semel tantum quotannis, idq; die solenni factum esse legimus. *Casaub. in Athenæum.*

μὴ ἔχε γυναῖκα. ὁ δὲ Μασίστης ἀποθωμάσας τὰ λεγόμενα, λέγει τάδε, “Ὦ δέσποτα, τίνα μοι λόγον λέγεις ἄχρηστον, κελεύων μοι γυναῖκα, ἐκ τῆς μοι παῖδες νεηνίαι τε εἰσὶ τρεῖς, καὶ θυγατέρες, τῶν καὶ σὺ μίαν τῷ παιδὶ τῷ σεωυτοῦ ἠγάγεο γυναῖκα· αὐτή τέ μοι κατὰ νόον τυγχάνει κάρτα ἐοῦσα· ταύτην με κελεύεις μετέντα, θυγατέρα τὴν σεωυτοῦ γῆμαι; ἐγὼ δὲ, βασιλεῦ, μεγάλα μὲν ποιεῦμαι, ἀξιούμενος θυγατρὸς τῆς σῆς, ποιήσω μέντοι τούτων οὐδέτερα. σὺ δὲ μηδαμῶς βιῶ πρῆγμα τοιόνδε δεόμενος· ἀλλὰ τῇ τε σῇ θυγατρὶ ἀνὴρ ἄλλος φανήσεται ἐμεῦ οὐδὲν ἥσσων, ἐμέ τε ἔα γυναικὶ τῇ ἐμῇ συνοικέειν. ὁ μὲν δὴ τοιούτοισι ἀμείβεται. Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς λέγει τάδε, Οὕτω δή τοι Μασίστα πέπρηκται. οὔτε γὰρ ἄν τοι δοίην θυγατέρα τὴν ἐμὴν γῆμαι, οὔτε ἐκείνῃ ἔτι πλεῦνα χρόνον συνοικήσεις· ὡς μάθῃς τὰ διδόμενα δέκεσθαι. ὁ δὲ, ὡς ταῦτα ἤκουσε, εἴπας τοσόνδε, ἐχώρεε ἔξω, Δέσποτα, οὐ δή κού με ἀπώλεσας. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ ἐν τῷ Ξέρξης τῷ ἀδελφεῷ διελέγετο, ἡ Ἄμηστρις μεταπεμψαμένη τοὺς δορυφόρους τοῦ Ξέρξεω, διαλυμαίνεται τὴν γυναῖκα τὴν Μασίστεω· τούς τε μαζοὺς ἀποταμοῦσα, κυσὶ προέβαλε· καὶ ῥῖνα, καὶ ὦτα, καὶ χείλεα, καὶ γλῶσσαν ἐκταμοῦσα, ἐς οἶκόν μιν ἀποπέμπει διαλελυμασμένην. Ὁ δὲ Μασίστης, οὐδέν κω ἀκηκοὼς τούτων, ἐλπόμενος δέ τί οἱ κακὸν εἶναι, ἐσπίπτει δρόμῳ ἐς τὰ οἰκία· ἰδὼν δὲ διεφθαρμένην τὴν γυναῖκα, αὐτίκα μετὰ ταῦτα συμβουλευσάμενος τοῖσι παισὶ, ἐπορεύετο ἐς Βάκτρα σύν τε τοῖσι ἑωυτοῦ υἱοῖσι, καὶ δή κου τισι καὶ ἄλλοισι, ὡς ἀποστήσων νομὸν τὸν Βάκτριον, καὶ ποιήσων τὰ μέγιστα κακὰ βασιλῆα. τά περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ δοκέει, εἴπερ ἔφθη ἀναβὰς ἐς τοὺς Βακτρίους, καὶ τοὺς Σάκας·
551 καὶ γὰρ ἔστεργόν τέ μιν, καὶ ἦν ὕπαρχος τῶν Βακτρίων. ἀλλὰ γὰρ Ξέρξης πυθόμενος ταῦτα ἐκεῖνον πρήσσοντα, πέμψας ἐπ' αὐτὸν στρατιὴν ἐν τῇ ὁδῷ κατέκτεινεν αὐτόν τε ἐκεῖνον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τὴν στρατιὴν τὴν ἐκείνου. κατὰ μὲν τὸν ἔρωτα τὸν Ξέρξεω, καὶ τὸν Μασίστεω θάνατον, τοσαῦτα ἐγένετο. Οἱ δὲ ἐκ Μυκάλης ὁρμηθέντες Ἕλληνες ἐπ' Ἑλλησπόντου, πρῶτον μὲν περὶ Λεκτὸν ὡρμέοντο, ὑπὸ ἀνέμων ἀπολαμφθέντες· ἐνθεῦτεν δὲ ἀπίκοντο ἐς Ἄβυδον, καὶ τὰς γεφύρας εὗρον διαλελυμένας, τὰς ἐδόκεον εὑρήσειν ἔτι ἐντεταμένας· καὶ τούτων οὐκ ἥκιστα εἵνεκα ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἀπίκοντο. τοῖσι μὲν νυν ἀμφὶ Λευτυχίδεα Πελοποννησίοισι

ϖὲ τὴν σὴν γῆμαι.

missam facias. His verbis stupefactus Masistes, Domine, inquit, [1] quam tu mecum orationem habes importunam: qui uxorem, [2] ex qua liberi mihi sunt adolescentes, & filiæ, (quarum unam tu filio tuo duxisti uxorem) jubes me relinquere (quæ mihi est ex animi mei sententia) ut filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem, rex, etsi magni facio me dignari conjugio filiæ tuæ, tamen nutrum istorum faciam. [3] tu vero, qui nequaquam necesse habes, noli ad hoc rei me cogere. alius non inferior me existet maritus filiæ tuæ: sine me meæ uxoris consuetudine frui. Hæc ille quum respondisset, percitus ira Xerxes, Atqui, inquit, [4] ita tecum, Masista, agetur, ut neq; jam tibi filiam meam nuptum dem, neq; tu consuetudine tuæ diutius fruaris: ut discas accipere oblata. Masistes his auditis, extra abiit, hactenus loquutus, Domine, nondum me interemisti.

CXI Hoc interim tempore dum Xerxes cum fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis, uxorem Masistæ excarnificat, mamillas præcidit, easq; canibus abjicit: præcidit nares, aures, labra, linguam: atque ita excarnificatam remittit domum.

CXII Harum rerum quum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum proripiebat. ubi vero mutilatam uxorem vidit, confestim inito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis & aliis quibusdam, tanquam provinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum mali regi facturus. Quod & contigisset (ut mihi videtur) [5] si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. etenim præses erat Bactriorum, à provincialibusque diligebatur. Sed hæc eum [6] perpetraturum Xerxes audiens, missis adversus hominem copiis, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidavit. De amore Xerxis & nece Masistæ hæc hactenus.

CXIII ¶ Græci à Mycale profecti Hellespontum versus, primum circa Lecton stationem habuerunt, à ventis intercepti. Inde solventes, Abydum tenuerunt: & quum pontes, quorum præcipue causa illuc ierant, credentes se adhuc eos intentos esse inventuros, reperissent solutos, deliberabant. Leutychidi & qui cum eo erant Lacedæmoniis,

1 Quæ est ista futilis qua uteris apud me, oratio? *Q. d. Quorsum spectat?* 2 Ex qua tres mihi lib. 3 Tu vero ne mihi vim adferas, hanc à me rem contendens. 4 Ita res tuæ comparatæ sunt. *vel, Ita se res tuæ habent. vel (retinendo idem loquendi genus) Ita tecum actum est.* 5 *Id est, Si ad Bactrios & Sacas prius pervenire potuisset, quam rex de eo quod moliebatur, certior factus esset.* 6 *Molientem, vel, agitantem.*

videba-

videbatur in Greciam redeundum: Atheniensibus autem & eorum duci Xanthippo, illic manendum, ut Chersonesum tentarent. Itaq; Peloponnenses quidem abiere: Athenienses vero Abydo in Chersonesum trajicientes, Sestum
CXIV obsidebant. Huc, postquam auditum est Græcos in Hellesponto adesse, tanquam ad omnium ejus tractus urbium validissimo muro præditam, convenere cum alii ex aliis circa oppidis, tum ex Cardia OEbazus, vir Persa, qui arma è pontibus illuc comportaverat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Æoles, junctis Persis pariter & magna
CXV sociorum frequentia. Tyrannidem illius provinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, vir ille quidem Persa, sed dirus tamen & facinorosus, qui [1] Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumvenit, petitis Protesilai Iphiclo geniti pecuniis. Etenim est in Eleunte Chersonesi Protesilai sepulcrum & ei fanum circumjectum ubi inerat ingens vis pecuniæ, necnon phialæ aureæ argenteæq; & æs & vestis,aliaq; donaria quæ Artayctes rege donante compilavit, his verbis eum circumveniens, Here,est hoc in loco domus viri Græci, qui cum militum copiis terram tuam adortus, meritas morte pœnas dedit: ejus mihi domum dato,ut discant alii non militare adversus regionem tuam. Hæc dicendo [2] facile erat persuadere Xerxi ut largiretur sibi domum ejus viri de quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimvero sentiebat Artayctes Protesilaum in provinciam regis militasse, quod videlicet Persæ omnem Asiam suam esse arbitrabantur, & ejus semper qui potitur regno. Hic, postquam pecuniis ab rege donatus est, eas ab Eleunte ad Seston exportavit, fanumq; sevit & coluit: & quoties Eleuntem pergebat, in adyto, *id est, in templi loco inaccesso*, cum mulieribus concumbebat. Tunc autem ab Atheniensibus obsidebatur, nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam obsidionem, quam non expectaverat,
CXVI ex improviso à Græcis invasus. Illi, posteaquam sibi obsidentibus advenerat autumnus, gravari peregrinam à patria expeditionem,quoniam murum expugnare non possent. itaq; orare duces suos ut se illinc reducerent. Duces negare se prius id facturos quam aut mu-

ἔδοξε ἀποπλέειν ἐς τὴν Ἑλλάδα· Ἀθηναίοισι δὲ, καὶ Ξανθίππῳ τῷ στρατηγῷ, αὐτοῦ ὑπομείναντας, πειρᾶσθαι τῆς Χερσονήσου. οἱ μὲν δὴ ἀπέπλεον. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐκ τῆς Ἀβύδου διαβάντες ἐς τὴν Χερσόνησον, Σηστὸν ἐπολιόρκεον. Ἐς δὲ τὴν Σηστὸν ταύτην, ὡς ἐόντος " ἰσχυροτάτου τείχεος τῶν ἐν ταύτῃ, συνῆλθον, ὡς ἤκουσαν παρεῖναι τοὺς Ἕλληνας ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ἔκ τε τῶν ἄλλων τῶν περιοικίδων, καὶ δὴ καὶ ἐκ Καρδίης πόλιος, Οἰόβαζος, ἀνὴρ Πέρσης, ὃς τὰ ἐκ τῶν γεφυρέων ὅπλα ἐνθαῦτα ἦν κεκομικώς. εἶχον δὲ ταύτην ἐπιχώριοι Αἰολέες, συνῆσαν δὲ Πέρσαι τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων συχνὸς ὅμιλος. Ἐτυράννευε δὲ τούτου τοῦ νομοῦ Ξέρξεω ὕπαρχος Ἀρταΰκτης, ἀνὴρ μὲν Πέρσης, δεινὸς δὲ καὶ ἀτάσθαλος· ὃς καὶ βασιλῆα ἐλαύνοντα ἐπ' Ἀθήνας ἐξηπάτησε, τὰ Πρωτεσίλεω τοῦ Ἰφίκλου χρήματα ἐξ Ἐλεοῦντος ὑφελόμενος. ἐν γὰρ Ἐλεοῦντι τῆς Χερσονήσου ἐστὶ Πρωτεσίλεω τάφος τε, καὶ τέμενος περὶ αὐτόν, ἔνθα ἦν χρήματα πολλά, καὶ φιάλαι χρύσεαι καὶ ἀργύρεαι, καὶ χαλκός, καὶ ἐσθής, καὶ ἄλλα ἀναθήματα, τὰ Ἀρταΰκτης ἐσύλησε, βασιλῆος δόντος. λέγων δὲ "τοιάδε, Ξέρξεα διεβάλετο, Δέσποτα, ἔστι "οἶκος ἀνδρὸς Ἕλληνος ἐνθαῦτα, ὃς ἐπὶ "γῆν σὴν στρατευόμενος δίκης κυρήσας, "ἀπέθανε· τούτου μοι δὸς τὸν οἶκον, ἵνα καί τις "μάθῃ ἐπὶ γῆν τὴν σὴν μὴ στρατεύεσθαι. ταῦτα λέγων, εὐπετέως ἔμελλε ἀναπείσειν Ξέρξεα δοῦναι ἀνδρὸς οἶκον, οὐδὲν ὑποτοπηθέντα τῶν ἐκεῖνος ἐφρόνεε. ἐπὶ γῆν δὲ τὴν βασιλῆος στρατεύεσθαι Πρωτεσίλεων ἔλεγε, νοέων τοιάδε· τὴν Ἀσίην πᾶσαν νομίζουσι ἑωυτῶν Πέρσαι εἶναι, καὶ τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος. ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὰ χρήματα, ἐξ Ἐλεοῦντος ἐς Σηστὸν ἐξεφόρησε, καὶ τὸ τέμενος ἔσπειρε, καὶ ἐνέμετο. αὐτός τε ὅκως ἀπίκοιτο ἐς Ἐλεοῦντα, ἐν τῷ ἀδύτῳ γυναιξὶ ἐμίσγετο. τότε δὲ ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων, οὔτε παρεσκευασμένος ἐς πολιορκίην, οὔτε προσδεχόμενος τοὺς Ἕλληνας. ἀφύκτως δέ κως αὐτῷ ἐπέπεσον. Ἐπεὶ δὲ πολιορκεομένοισί σφι φθινόπωρον ἐπεγένετο, καὶ ἤσχαλον οἱ Ἀθηναῖοι ἀπό τε τῆς ἑωυτῶν ἀποδημέοντες, καὶ οὐ δυνάμενοι ἐξελεῖν τὸ τεῖχος, ἐδέοντό τε τῶν στρατηγῶν ὅκως ἀπαγάγοιεν σφέας ὀπίσω. οἱ δὲ οὐκ ἔφασαν, πρὶν ἢ

γρ. ἰσχυ- ελέες

1 Xerxem Ath. tendentem circumvenit, subreptis ex Eleunte pecuniis Iphicli. 2 Facile domum illius viri à Xerxe impetraturus erat, de iis quæ ille cogitabat nihil suspicato.

ἐξέλωσι, ἢ τὸ Ἀθηναίων κοινὸν σφέας μεταπέμψηται. οὕτω δὴ ἔστεργον τὰ παρεόντα. Οἱ δ᾽ ἐν τῷ τείχεϊ ἀμφὶ τὸν Ἀρταΰκτεα ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπιγμένοι ἦσαν οὕτω, ὥστε τοὺς τόνους ἕψοντες τῶν κλινέων, ἐσιτέοντο. ἐπεί τε δὲ οὐδὲ ταῦτα ἔτι εἶχον, οὕτω δὴ ὑπὸ νύκτα οἴχονται ἀποδράντες οἵ τε Πέρσαι, καὶ ὁ Ἀρταΰκτης καὶ ὁ Οἰόβαζος, ὄπισθε τοῦ τείχεος καταβάντες, τῇ ἦν ἐρημότατον πολεμίων. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, οἱ Χερσονησῖται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμηναν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὸ γεγονός, καὶ τὰς πύλας ἄνοιξαν. τῶν δὲ οἱ μὲν πλεῦνες ἐδίωκον, οἱ δὲ τὴν πόλιν εἶχον. Οἰόβαζον μὲν νυν ἐκφεύγοντα ἐς τὴν Θρηΐκην, Θρήϊκες Ἀψίνθιοι λαβόντες, ἔθυσαν Πλειστώρῳ ἐπιχωρίῳ θεῷ, τρόπῳ τῷ σφετέρῳ· τοὺς δὲ μετ᾽ ἐκείνου, ἄλλῳ τρόπῳ ἐφόνευσαν. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Ἀρταΰκτην, ὕστεροι ὁρμηθέντες φεύγειν, ὡς κατελαμβάνοντο ὀλίγον ἐόντες ὑπὲρ Αἰγὸς ποταμοῦ, ἀλεξόμενοι χρόνον ἐπὶ συχνὸν, οἱ μὲν ἀπέθανον, οἱ δὲ, ζῶντες ἐλάμφθησαν. καὶ συνδήσαντές σφεας οἱ Ἕλληνες, ἦγον ἐς Σηστόν· μετ᾽ αὐτέων δὲ, καὶ Ἀρταΰκτην δεδεμένον, αὐτόν τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ. Καί τεῳ τῶν φυλασσόντων λέγεται ὑπὸ Χερσονησιτέων ταρίχους ὀπτῶντι, τέρας γενέσθαι τοιόνδε· οἱ τάριχοι ἐπὶ τῷ πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἤσπαιρον, ὅκως περ ἰχθύες νεάλωτοι. καὶ οἱ μὲν, περιχυθέντες, ἐθώυμαζον. ὁ δὲ Ἀρταΰκτης ὡς εἶδε τὸ τέρας, καλέσας τὸν ὀπτῶντα τοὺς ταρίχους, ἔφη, "Ξεῖνε Ἀθηναῖε, μηδὲν φοβέο τὸ τέρας τοῦτο. οὐ γὰρ σοὶ πέφηνε, ἀλλ᾽ ἐμοὶ σημαίνει ὁ ἐν Ἐλεοῦντι Πρωτεσίλεως, ὅτι καὶ τεθνεὼς, καὶ τάριχος ἐὼν, δύναμιν πρὸς θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα τίνεσθαι. νῦν ὦν ἄποινά οἱ τάδε ἐθέλω ἐπιθεῖναι· ἀντὶ μὲν χρημάτων τῶν ἔλαβον ἐκ τοῦ ἱροῦ, ἑκατὸν τάλαντα καταθεῖναι τῷ θεῷ· ἀντὶ δ᾽ ἐμεωϋτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς, ἀποδώσω τάλαντα διηκόσια Ἀθηναίοισι περιγενόμενος." ταῦτα ″ὑποδεχόμενος, τὸν στρατηγὸν Ξάνθιππον οὐκ ἔπειθε. οἱ γὰρ Ἐλεούσιοι τῷ Πρωτεσιλάῳ τιμωρέοντες, ἐδέοντό μιν καταχρησθῆναι, καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ ταύτῃ ὁ νόος ἔφερε. ἀπαγαγόντες δὲ αὐτὸν ἐς τὴν ἀκτὴν ἐς τὴν Ξέρξης ἔζευξε τὸν πόρον, (οἱ δὲ λέγουσι, ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν ὑπὲρ Μαδύτου πόλεος) ″σανίδα προσπασσαλεύσαντες, ἀνεκρέμασαν· τὸν δὲ παῖδα ἐν ὀφθαλμοῖσι τοῦ Ἀρταΰκτεω κατέλευσαν. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα,

552

γρ. ὑπισχνέμενος,

γρ. σανίδας

rum expugnassent, aut ipsos respublica Atheniensium accersisset: [1] adeo res illa eis cordi erat. CXVII

At ii qui cum Artaycte intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeo ut funibus lectorum elixis vescerentur, ubi jam ne hæc quidem habebant, ita sub noctem capesserunt fugam, cum alii Persæ, tum Artayctes & OEbazus, delapsi à posteriori murorum parte, quæ præcipue destituta ab hostibus erat. Postquam illuxit, Chersonitani è turribus rem indicavere Atheniensibus, portasq; patefecere. Atheniensium plerisque fugientes Persas persequentibus, alii urbem tenuere. CXVIII

OEbazum in Thraciam fuga elapsum, Thraces Apsinthii exceptum, Plestoro indigenæ deo, ritu suo immolaverunt, cæterum ejus comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum suis inita posterius fuga, quum pauci essent, super Ægos fluenta circumventi, quum perdiu sese defensassent, partim occubuerunt, partim vivi sunt capti. Quos Græci alligatos Sestum duxerunt, interque eos Artayctem cum filio suo. CXIX

Fertur à Chersonitanis, uni eorum qui istos servabant, dum [2] carnem salsam torret, tale ostentum extitisse: Offa illa salsuræ prius imposita resiliit palpitavitque, quemadmodum pisces recens capti. Qua de re quum circumfusi admirarentur, Artayctes ostentum ut vidit, accito viro qui salsuram coquebat, Hospes, inquit, Atheniensis, non est quod istud metuas ostentum: quod non tua causa extitit, sed mea: Protesilao qui est apud Eleuntem, signum dante, qui mortuus ac sale conditus, habet à diis potestatem, [3] eum à quo injuriam excepit, vexandi. Nunc igitur [4] ei donaria restituere in animo habeo: pro pecuniis quidem quas è templo sustuli hujus dei, centum talenta pendam: pro mea vero ipsius salute ac filii, [5] ducenta. Hæc pollicens Xanthippum Atheniensium ducem non persuasit, tum sua sponte animatum, tum ab Eleuntinis exoratum, quo Protesilaum ulciscerentur, ut hominem interimeret. Itaq; adductum hunc in litus in quo Xerxes trajectum junxerat, (ut alii aiunt, in tumulum urbi Madyto imminentem) depactis humi asseribus suspenderunt, filio ejus ante patris oculos lapidibus obruto. His actis Athenienses in Græciam remeaverunt, CXX

1 Ita tandem illi præsentem rerum statum boni consulere cœperunt. 2 Pisces salitos torret, *ut alii interpret.* 3 De eo à quo injuriam acceperit, pœnas sumendi. 4 Hac redemptionis præmia ei tribuere volo: 5 Ducenta Atheniensibus, si servatus fuero.

portan-

portantes tum alias pecunias, tum vero arma pontium, tanquam apud templa repolituri. Nec aliud prætérea quippiam gestum eſt per eum
CXXI annum. Hujus autem Artayctæ, qui ſuſpenſus eſt, avus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Perſas, quam excipientes Perſæ, ad Cyrum detulerunt in hæc verba, Quandoquidem Perſis Jupiter principatum dedit, & ex viris tibi Cyre, Aſtyage dejecto, agedum demigrantes ex hac regione, quam exiguam habemus & aſperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ ſunt nobis confines urbes, multæ longinquæ: quarum unam incolentes, efficiemur admirabiliores apud pleroſque. Decet autem hoc eos viros facere [1] qui poſſunt. nam quando facultas nobis præſtabitur melior quam dum multorum hominum imperium habemus, & univerſæ Aſiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, juſſit eos illud facere: ſed ita ut jubendo admoneret, ſe poſthac præpararent non ad imperandum aliis amplius, ſed aliis parendum. natura enim comparatum eſſe ut è mollibus regionibus molles viri exiſtant, neve ex eadem terra admirandæ fruges & egregii bello viri gignantur. Hac Cyri ſententia Perſæ ſuperati, à ſua deſtiterunt: præoptaruntq; exile ſolum incolentes, imperare aliis, quam campeſtre colentes, aliis ſervire.

τά τε ἄλλα χρήματα ἄγοντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ὅπλα τῶν γεφυρέων, ὡς ἀναθήσοντες ἐς ἱρά. καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, οὐδὲν ἔτι πλέον τουτέων ἐγένετο. Τούτου δὲ τοῦ Ἀρταΰκτεω τοῦ ἀνακρεμασθέντος προπάτωρ Ἀρτεμβάρης ἐστί, ὁ Πέρσῃσι ἐξηγησάμενος λόγον, τὸν ἐκεῖνοι ὑπολαβόντες, Κύρῳ προσήνεικαν, λέγοντα τάδε, “Ἐπεὶ Ζεὺς Πέρσῃσι ἡγεμονίην διδοῖ, ἀνδρῶν δὲ σοὶ Κῦρε, κατελὼν Ἀστυάγεα, φέρε, γῆν γὰρ ἐκτήμεθα ὀλίγην, καὶ ταύτην τρηχέην, μεταναστάντες ἐκ ταύτης ἄλλην ἔχωμεν ἀμείνω. εἰσὶ δὲ πολλαὶ μὲν ἀστυγείτονες, πολλαὶ δὲ καὶ ἑκαστέρω· τῶν μίαν σχόντες πλέοσι ἐσόμεθα θωυμαστότεροι. εἰκὸς δὲ ἄρχοντας ἄνδρας τοιαῦτα ποιέειν. κότε γὰρ δὴ καὶ παρέξει κάλλιον, ἢ ὅτε γε ἀνθρώπων τε πολλῶν ἄρχομεν, πάσης τε τῆς Ἀσίης; Κῦρος δὲ ταῦτα ἀκούσας, καὶ οὐ θωυμάσας τὸν λόγον, ἐκέλευε ποιέειν ταῦτα. οὕτω δὲ αὐτοῖσι παρῄνεε κελεύων παρασκευάζεσθαι ὡς οὐκέτι ἄρξοντας, ἀλλ' ἀρξομένους. φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς γίνεσθαι. οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι, καρπόν τε θωυμαστὸν φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. ὥστε συγγνόντες Πέρσαι οἴχοντο ἀποστάντες, ἑσσωθέντες τῇ γνώμῃ πρὸς Κύρου. ἄρχειν τε εἵλοντο, λυπρὴν οἰκέοντες, μᾶλλον ἢ πεδιάδα σπείροντες, ἄλλοισι δουλεύειν.

---

1 Imperium obtinent. *Vel, Imperio pollent.*

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ἉΛΙΚΑΡΝΑΣΣΗΟΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ τῆς τοῦ Ὁμήρου γενέσιος καὶ βιοτῆς.

EJUSDEM HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE vitaque Homeri libellus.

G. I. LECTORI.

Quum operæ Marnii nostri jam ad hunc libellum pervenissent, poscerentque porro exemplum, commodum in mentem venit, me olim dum Heidelbergæ vivebam apud patronum meum V. amplisſ. Georg. Mich. Lingelshemium, ipso mihi hæc ocia faciente, illam περὶ Ὁμήρου ἐξήγησιν ad ms. Palatinum comparasse, cum forte ea aliorum auctorum scriptis uno libro esset juncta. An quid boni tamen nec quod in faba se reperisse pueri clamitare solent inde eruissem, mehercle jam oblitus eram, ut qui inter scidas meas jacere excerpta illa neglexissem, nec inspexissem amplius. Jamjam itaque daturus typothetis nostris exemplum, quo operam suam continuare pergerent, viso etiam, H. Stephanum nihil scriptæ lectionis variantis, sicut fecerat in præcedenti novenarum sororum choro, isti libello adscripsisse, forte quod hic eum ms. deficeret, parvi monenti animo, & vix inventa illa excerpta ms. Palatini, perlustrare cœpi. Quid multis? παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλ' ὀρθῶς. & διαφόρους γραφὰς vulgatis, nisi fallor, fere meliores, verbulo etiam interdum auctior ms. immo toto versu locum cap. ix *egregie supplens, quem cui suboluit defectum? minutiora alia, sed rectiora tamen. Et nulla invidia, credo, si nos etiam in minutis istis, quod verum & rectum, maximorum Criticorum exemplo, invenire labor habet, invenisseque juvat. Qui aliter sentiunt, iis non ideo tamen κλαίειν λέγομεν, uti Dario Indathyrsus. Cæterum in contextu, sicut eum H. Stephanus edidit, nihil mutavimus: sed eadem religione, qua in prioribus libris, & hic versari mihi fuit decretissimum. Ista vero excerpta omnia præpositis siglis γρ. in oram contextus Græci suis locis spectanda apposuimus singula. Tu ideo te Bibliothecæ Palatinæ debere scias, mi lector.*

ΗΡΟ'ΔΟΤΟΣ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς περὶ Ὁμήρου γενέσιος καὶ ἡλικίης καὶ βιοτῆς τάδε ἱστόρηκε, ζητήσας ἐπεξελθεῖν εἰς τὸ ἀτρεκέστατον. ἐπεὶ γὰρ ἡ πάλαι Αἰολιῶτις Κύμη ἐκτίζετο, συνῆλθον ἐν ταὐτῷ παντοδαπὰ ἔθνεα Ἑλληνικά, καὶ δὴ καὶ ἐκ Μαγνησίας, ἄλλοι τέ τινες, καὶ Μελάνωπος ὁ Ἰθαγενέος τοῦ Κρήθωνος, οὐ πολύφορτος, ἀλλὰ βραχέα τοῦ βίου ἔχων. οὗτος δὲ ὁ Μελάνωπος ἔγημεν ἐν τῇ Κύμῃ τὴν θυγατέρα Ὀμύρητος, καὶ αὐτῷ γίνεται ἐκ κοίτης θῆλυ τέκνον, ᾧ οὔνομα τίθεται Κρηθηΐς. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Μελάνωπος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐτελεύτησαν τὸν βίον· τὴν δὲ θυγατέρα ἐπιτρέπει ἀνδρὶ ᾧ ἐχρῆτο μάλιστα, Κλεάνακτι τῷ Ἀργείῳ.

HERODOTUS Halicarnasseus [1] de genere, vita atq; adeo ætate Homeri studens quam verissima referre, hæc tradidit. Quum vetusta illa Æolum civitas Cuma primum conderetur, eodem cum aliæ permultæ omnisq; generis gentes convenæ confluxerunt, tum è Magnesia illuc pleriq; commigrarunt: inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus, [2] homo fortunæ non perinde amplæ, at tamen expeditæ. Hic Melanopus Omyretis Cumani filiam duxit uxorem, procreavitque è legitimo toro fœmineam prolem, cui nomen indidit Critheidem. At ipse Melanopus una cum uxore vita functus est, commissa interim filia Cleanactis Argivi tutelæ, quo familiarissime uti consueverat.

1 De Homeri natalibus, ætate & vita, hæc memoriæ prodidit: quæ exactissime ad veritatem persequi est conatus. 2 Non cum multis sarcinis *illuc se conferens*, sed tenues fortunas habens.

Porro

II Porro tempore interjecto accidit forte ut
puella ista è furtivo concubitu prægnans
deprehenderetur: [1] id quod paulisper
suppressum quum Cleanax rescivisset,
vehementer rei indignitate commotus,
Critheidem seorsum ad se accersitam a-
cerbe objurgavit, commemorans quæ fu-
tura esset apud populares infamia. Postre-
mo hujusmodi quippiam *quo illam excu-
teret*, comminiscitur: Cumani jam tum
in Hermei sinus recessu ædificabant. Civi-
tati autem quæ condebatur, nomen im-
posuit Smyrnam Theseus, ab uxoris no-
mine, cujus memoriam relinquere vole-
bat. Hic Theseus è primariis Thessalo-
rum fuit, qui Cumam condiderant, ab
Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ fa-
cultatibus apprime instructus. Clam ex-
portatam huc Critheidem Cleanax Is-
meniæ Bœotio commisit, ex iis qui colo-
niam illuc duxerant, in primis sibi amico.
III Progressu deinde temporis, Critheis cum
aliis mulierculis ad festum quoddam e-
gressa, juxta fluvium Meletem, quum
partui jam vicina esset, Homerum pepe-
rit, non cæcum, sed videntem: nomina-
vitq; eum Melesiginem, à fluvio videlicet
prope quem editus esset. Quum autem
apud Ismeniam Critheis antea diversata
esset, ab eo digressa, manuaria industria
se filiumq; alebat, aliunde alia sumens o-
pera: unde filium quoq; quantum potuit,
IV honestis disciplinis erudivit. Erat autem
eo tempore Smyrnæ quidam nomine
Phemius, qui juventuti illic literas musi-
cenq; tradebat: hic [2] quum citra uxorem
viveret, Critheidem conduxit quæ la-
nam illi exerceret quam à discipulis in
mercedem acceperat [3] Illa vero industria
multa atq; elegantia freta, Phemio cœpit
impense placere: adeo ut tandem Phe-
mius eam verbis ad conjugium solicita-
ret, referens cum alia quibus ei fidem
facere confidebat, tum præcipue, quod
Melesigenem in filium adoptaturus, li-
beraliterque simul aliturus instituturus-
que esset. Siquidem hunc cernebat
jam miram quandam & ingenii & in-
dolis spem de se polliceri. Persuasa igi-
V tur Critheis, Phemio assentitur. Melesige-
nes cum naturæ bonitate præstans, tum
cura accedente institutioneque, conti-
nuo omnes sui ordinis adolescentes facile

Χρόνου δὲ προϊόντος, συνέβη τὴν παῖδα μιγεῖσαν ἀνδρὶ λαθραίως, ἐν γαστρὶ σχεῖν. τὰ μὲν οὖν πρῶτα ἐλάνθανεν. ἐπεὶ δὲ ᾔσθετο ὁ Κλεάναξ, ἤχθετο τῇ συμφορῇ, καὶ καλεσάμενος τὴν Κρηθηΐδα χωρὶς πάντων, ἐν αἰτίῃ μεγάλῃ εἶχεν, ἐπιλεγόμενος τὴν αἰσχύνην τὴν πρὸς τοὺς πολίτας, προβουλεύεται δὲ περὶ αὐτῆς τάδε· ἔτυχον οἱ Κυμαῖοι κτίζοντες τοῦ Ἑρμείου κόλπου τὸν μυχόν· κτιζομένοισι δὲ τὴν πόλιν Σμύρναν ἔθετο τὸ ὄνομα Θησεὺς, μνημεῖον ἐθέλων καταστῆσαι τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς ἐπώνυμον. ἦν γὰρ αὐτῇ τοὔνομα Σμύρνη. ὁ δὲ Θησεὺς ἦν τῶν τὴν Κύμην κτισάντων ἐν τοῖς πρώτοις Θεσσαλῶν, ἀπὸ Εὐμήλου τοῦ Ἀδμήτου κάρτα εὖ ἔχων τοῦ βίου. ἐνταῦθα ὑπεκτίθεται ὁ Κλεάναξ τὴν Κρηθηΐδα πρὸς Ἰσμηνίην τὸν Βοιώτιον τῶν ἀποίκων λελογχότα, ὃς ἔτυχεν αὐτῷ ἐὼν ἑταῖρος τὰ μάλιστα. Χρόνου δὲ προϊόντος ἐξελθοῦσα ἡ Κρηθηῒς μετ' ἄλλων γυναικῶν πρὸς ἑορτήν τινα ἐπὶ τὸν ποταμὸν καλεόμενον Μέλητα, ἤδη ἐπίτοκος οὖσα, τίκτει τὸν Ὅμηρον, οὐ τυφλὸν, ἀλλὰ δεδορκότα. καὶ τίθεται ὄνομα τῷ παιδὶ Μελησιγενέα, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὴν ἐπωνυμίαν λαβοῦσα. τέως μὲν οὖν ἡ Κρηθηῒς ἦν παρὰ τῷ Ἰσμηνίῃ· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἐξῆλθε, καὶ ἀπὸ ἐργασίης χειρῶν ὡρμημένη ἔτρεφε τὸ παιδίον καὶ ἑωυτὴν, ἄλλοτε παρ' ἄλλων ἔργα λαμβάνουσα· καὶ ἐπαίδευσε τὸν παῖδα ἀφ' ὧν ἐδύνατο. Ἦν δέ τις ἐν Σμύρνῃ τοῦτον τὸν χρόνον Φήμιος τοὔνομα, παῖδας γράμματα καὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν διδάσκων πᾶσαν. οὗτος μισθοῦται τὴν Κρηθηΐδα, ὢν μονότροπος, ἐριουργῆσαι αὐτῷ ἔρια τινὰ ἃ παρὰ τῶν παίδων εἰς μισθοὺς ἐλάμβανεν. ἡ δὲ παρ' αὐτῷ εἰργάζετο, πολλῷ κοσμίῳ καὶ σωφροσύνῃ πολλῇ χρωμένη, καὶ τῷ Φημίῳ κάρτα ἠρέσκετο. τέλος δὲ προσηνέγκατο αὐτῇ λόγους, πείθων ἑωυτῷ συνοικεῖν, ἄλλα τε πολλὰ λέγων οἷς μιν ᾤετο προσάξεσθαι, καὶ ἔτι περὶ τοῦ παιδὸς, υἱὸν ποιεύμενος· καὶ ὅτι τραφεὶς καὶ παιδευθεὶς παρ' αὐτοῦ, ἄξιος λόγου ἔσται· (ἑώρα γὰρ τὸν παῖδα ὄντα συνετὸν καὶ κάρτα εὐφυέα) ἔς τ' ἀνέπεισεν αὐτὴν ποιεῖν ταῦτα. Ὁ παῖς δὲ ἦν τε 356
φύσιν ἔχων ἀγαθὴν, ἐπιμελείης τε καὶ παιδεύσιος προσγινομένης, αὐτίκα πολλὸν τῶν πάντων

1 Quod initio quidem celatum fuit: sed quum Cleanax resc. 2 Quum vitam solitariam degeret. 3 Illa igitur opus apud eum faciebat, modeste & caste se gerens. quo nomine Phemio tantopere placebat ut eam ad nubendum sibi sollicitaret, cum alia quibus se id illi persuasurum sperabat, tum se filium ejus adoptaturum, eumque ita educaturum & instituturum ut in virum egregium evaderet. pollicens. Siquidem hunc cern.

ὑπερεῖχε. χρόνου δὲ ἐπιγινομένου ἀνδρεμένος, οὐδὲν τοῦ Φημίου ὑποδεέστερος ἦν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. καὶ οὕτως ὁ Φήμιος ἐτελεύτησε τὸν βίον, καταλιπὼν πάντα τῷ παιδί. οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον καὶ Κρηθηῒς ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ Μελησιγένης ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ καθειστήκει. καθ' ἑωυτὸν δὲ γενόμενος, μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐθεωρέετο· καὶ αὐτοῦ θωϋμασταὶ καθειστήκεισαν οἵ τε ἐγχώριοι καὶ τῶν ξένων οἱ ἐσαπικνεόμενοι. ἐμπόριον γὰρ ἦν ἡ Σμύρνη, καὶ σῖτος ἐξήγετο πολὺς αὐτόθι ἐκ τῆς ἐπικειμένης χώρας, ἐυψιλέως κάρτα ἐσαγόμενος ἐς αὐτήν. οἱ οὖν ξένοι, ὁκότε παύσαιντο τῶν ἔργων, ἀπεσχόλαζον παρὰ τῷ Μελησιγένει ἐγκαθεζόμενοι. Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς τότε καὶ Μέντης ναύκληρος ἀπὸ τῶν περὶ Λευκάδα τόπων καταπεπλευκὼς ἐπὶ σῖτον, ἔχων ναῦν, πεπαιδευμένος τε ἀνὴρ ὡς ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καὶ πολυΐστωρ· ὅς μιν ἔπεισε τὸν Μελησιγένεα μισθοῦ ἑωυτοῦ πλεῖν καταλύσαντα τὴν διδασκαλίαν, μισθόν τε λαμβάνοντα, καὶ τὰ δέοντα πάντα, καὶ ″ ὅτι χώρας καὶ πόλιας θεήσασθαι ἄξιον εἴη αὐτῷ ἕως νέος ἐστί. καί μιν οἴομαι μάλιστα τούτοισι προσαχθῆναι· ἴσως γὰρ καὶ τῇ ποιήσει τότε ἐπενόει ἐπιθήσεσθαι. καταλύσας δὲ τὴν διδασκαλίαν, ἐναυτίλλετο μετὰ τοῦ Μέντεω. καὶ ὅπου ἑκάστοτε ἀφίκοιτο, πάντα τὰ ἐπιχώρια διεωρέετο, καὶ ἱστορέων ἐπυνθάνετο. εἰκὸς δέ μιν ἦν καὶ μνημόσυνα πάντων γράφεσθαι. Ἀνακομιζόμενοι δὲ ἐκ Τυρσηνίας καὶ τῆς Ἰβηρίης, ἀπικνέονται εἰς Ἰθάκην· καὶ τῷ Μελησιγένει συνέβη, νοσήσαντι τοὺς ὀφθαλμοὺς, κάρτα δεινῶς ἔχειν, καὶ αὐτὸν, θεραπείης εἵνεκα πλεῖν μέλλων εἰς τὴν Λευκάδα, καταλιπεῖν ὁ Μέντης παρὰ ἀνδρὶ φίλῳ ἑωυτοῦ ἐς τὰ μάλιστα Μέντορι τῷ Ἀλκίμου Ἰθακησίῳ, πολλὰ δεηθεὶς ″ ἐπιμελίην ἔχειν· ἐπαναπλώσας δὲ, ἀναλήψεσθαι αὐτόν. ὁ δὲ Μέντωρ ″ ἐνοσήλευσεν αὐτὸν ἐκτενέως. καὶ γὰρ τοῦ βίου ἀρκεόντως εἶχε, καὶ ἤκουεν εὖ ἐς δικαιοσύνην τε καὶ φιλοξενίην μακρῷ μάλιστα τῶν ἐν Ἰθάκῃ ἀνδρῶν. ἐνταῦθα συνέβη τῷ Μελησιγένει περὶ Ὀδυσσέως ″ ἐξιστορῆσαι πυθέσθαι. οἱ μὲν δὴ Ἰθακήσιοι λέγουσι τότε μιν παρ' ἑωυτοῖς τυφλωθῆναι· ὡς δὲ ἐγώ φημι, τότε μὲν ὑγιῆ γενέσθαι, ὕστερον δὲ ἐν

Πρ. ὅτι τὲ χ.

Πρ. ἐπιμελείην

Πρ. ἐνοσήλευεν

Πρ. ἐξισ. καὶ πυθ.

prævertit: atque non ita multo post eruditionis auctibus crescens, nihilo ipso Phemio [1] in disciplinis factus inferior. Et quum Phemius vita functus universa ei legasset, paulo post Critheis quoque fato concedit. Melesigenes itaque ludo præfectus, suique jam juris effectus, in magna fuit hominum admiratione, non apud suos modo, verum apud peregrinos etiam, qui frequentes illuc, mercatus gratia, conveniebant. Erat enim Smyrna emporium celebre, unde frumenta è vicinis agris abunde convecta exportabantur. Peregrini igitur quum ab opere cessarent, Melesigeni libenter vacabant. Commodum inter VI
hos Mentes fuit navicularius, qui è finibus Leucadis solvens, navem meritoriam comparaverat, qua frumenta Smyrna deveheret, vir, quantum illa ferebant tempora, & eruditus, & multarum rerum usu exercitatus. Hic Melesigeni persuasit ut relicto ludo secum navigaret, accepturus & mercedem & quæ ad profectionem essent necessaria. [2] Ad hæc Melesigenes, quandiu juvenis esset, civitates regionesq; spectare operæ pretium fore ducebat sibi, qui conscribendæ poeseos jam argumentum in animo concepisset: qua nimirum occasione potissimum eum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cum Mente navigavit Melesigenes: & quocunque locorum appellebat, studiose universa rimans, contemplabatur siquid esset loci alicujus peculiare memoratu dignum: [3] adeo ut appareat commentarios eum profectionis suæ descripsisse, eorumque quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro quum ex Hispania Thusciaque VII
delati in Ithacam deveherentur, contigit Melesigenem oculis jam ante parum valentem, extreme laborare: ita ut Mentes, negociorum gratia in Leucadem trajecturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacensum reliquerit, hominem sibi vehementer amicum: multis precibus adigens eundem quo Melesigenis curam haberet tantisper dum è Leucade reverteretur ipse. Mentor vero ægrotantem Melesigenem sedulo curavit, vir nimirum facultatibus pollens: quique ob egregiam æquitatem hospitalitatemque inter cæteros Ithacenses maxime prædicaretur. Atque hic accidit ut de Ulysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantque ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atqui ego affirmare non dubitem, jam tum eundem convaluisse, ut postea apud

1 In docendo *pueros* erat inferior. 2 Addens etiam, decere eum, dum juvenis esset, regiones & urbes visere. Atque his potissimum adductum eum fuisse arbitror. fortassis enim poesin aggredi jam tum cogitabat. Proinde r. 3 Verisimile est autem eum illarum omnium rerum commentarios confecisse. Porro q.

Colo-

Colophonem prorsus cæcum factum fuisse. id quod ipsi quoq; Colophonii
VIII mecum fatentur. At vero Mentes è Leucade Ithacam reversus, Melisigenem recepit, [1] cum quo jam inde diu ultro citroque navigavit, donec Colophonem appellenti eveniret ut in veterem morbum recideret. quem quum effugere non daretur, visu putatur privatus fuisse. E Colophone autem jam cæcus Smyrnam remeans, ad poemata
IX conscribenda animum convertit. Tempore deinde interjecto, quum Smyrnæ victu necessariisque destitueretur, constituit Cumam proficisci : commodumq; Hermi prata transiens, ad eum locum pervenit qui appellatur Novus murus, Cumanorum coloniam. qui locus post Cumam habitatus fuit annis octo. Hic memoratur primum Melesigenes apud coriarii officinam consistens, hujusmodi quædam carmina recitasse,

Hospitium præbete viro profugoq; vagoq;
Urbem qui celsam Cumen , Eriopida prolem,
Radicem incolitis Sardenes alticomantis,
Divini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti, pater est cui Jupiter ipse.

Sardena autem, cujus hic commeminit, mons est ad Hermum fluvium Novumque murum situs. At coriario illi nomen erat Tychio, cui continuo auditis versibus visum est hominem recipiendum. commiseratione enim motus est quum videret oculis tam misere mulctatum: jussitq; præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, præsentibus etiam aliis, poesin suam ostendit, Amphiarai in Thebas expeditionem , atq; hymnos in deos à se scriptos. [2] Et quum inter fabulandum crebras sententias in medium, multamq; eruditionem afferret, in magna habitus est ab
X auscultantibus admiratione. Atq; jam tum apud Novum murum agens è poesi victus subsidia habebat. Ostenditurque ad nostra usque tempora ibidem locus ubi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. qui locus in magna illic habetur veneratione ab incolis, memoraturque populus arbor ab Homeri
XI adventu in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, quum vix alimenta haberet, statuit in animo Cumam ad feliciorem successum reverti. Iturusq;

Κολοφῶνι τυφλωθῆναι. συνομολογοῦσι δέ μοι καὶ Κολοφώνιοι τούτοις. Ὁ δὲ Μέντης, ἀναπλέων ἐκ τῆς Λευκάδος προσέσχεν εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ ἀνέλαβε τὸν Μελησιγένεα· χρόνον τε ἐπὶ συχνὸν συμπεριέπλει αὐτῷ. ἀπικομένῳ δὲ ἐς Κολοφῶνα συνέβη πάλιν νοσήσαντα τοὺς ὀφθαλμοὺς, μὴ δύνασθαι διαφυγεῖν τὴν νόσον, ἀλλὰ τυφλωθῆναι ἐνταῦθα. ἐκ δὲ τῆς Κολοφῶνος τυφλὸς ἐὼν ἀπικνέεται εἰς τὴν Σμύρναν, καὶ οὕτως ἐπεχείρει τῇ ποιήσει. Χρόνου δὲ προϊόντος ἐν τῇ Σμύρνῃ ἄπορος ἐὼν τοῦ βίου, διενοήθη ἀπικέσθαι ἐς Κύμην· πορευόμενος δὲ διὰ τοῦ Ἕρμου πεδίου, ἀπικνέεται ἐς Νέον τεῖχος, ἀποικίην Κυμαίων. ᾠκίσθη δὲ τοῦτο τὸ χωρίον ὕστερον Κύμης ἔτεσιν ὀκτώ. ἐνταῦθα λέγεται αὐτὸν ἐπιστάντα ἐπὶ σκυτεῖόν τι, εἰπεῖν πρῶτα τὰ ἔπεα τάδε,

Αἰδεῖσθε ξενίων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο,
Οἳ πόλιν αἰπεινὴν Κύμην Ἐριώπιδα κούρην
Ναίετε, Σαρδήνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο·
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θείου ποταμοῖο
Ἕρμου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.

ἡ δὲ Σαρδήνη, ὄρος ἐστὶν ὑποκείμενον τοῦ τε Ἕρμου ποταμοῦ καὶ τοῦ Νέου τείχους. τῷ δὲ σκυτεῖ ὄνομα ἦν Τυχίος· ἀκούσαντι δὲ τῶν ἐπέων ἔδοξεν αὐτῷ δέξασθαι τὸν ἄν- 357
θρωπον. ἠλέησε γὰρ " ἀλγέοντα τυφλὸν, καὶ μεθέξειν ἔφη τῶν παρεόντων. ὁ δὲ ἐσῆλθε. κατήμενος δὲ ἐν τῷ σκυτείῳ, παρεόντων καὶ ἄλλων, τήν τε ποίησιν αὐτοῖς ἐπεδείκνυτο, Ἀμφιάρεώ τε τὴν ἐξελασίαν τὴν ἐς Θήβας, καὶ τοὺς ὕμνους τοὺς ἐς θεοὺς πεποιημένους αὐτῷ· καὶ περὶ τῶν λεγομένων ὑπὸ τῶν παρεόντων ἐς τὸ μέσον γνώμας ἀποφαινόμενος, θαύματος ἄξιος ἐφαίνετο εἶναι τοῖς ἀκούουσι. Τέως μὲν οὖν κατεῖχεν ὁ Μελησιγένης περὶ τὸ Νέον τεῖχος, ἀπὸ τῆς ποιήσιός γε τοῦ βίου τὴν μηχανὴν ἔχων. ἐδείκνυον δὲ οἱ Νεοτειχεῖς μέχρις ἐπ' ἐμοῦ τὸν χῶρον ἐν ᾧ κατίζων τῶν ἐπέων τὴν ἐπίδειξιν ἐποιέετο. καὶ κάρτα ἐσέβοντο τὸν τόπον· ἐν ᾧ καὶ αἴγειρος ἐπεφύκει, ἣν ἐκεῖνοι ἔφασαν, ἀφ' οὗ ὁ Μελησιγένης ἦλθεν, αὐτοῖς πεφυκέναι. Χρόνου δὲ προϊόντος, ἀπόρως κείμενος, καὶ μόλις τὴν τροφὴν ἔχων, ἐπενοήθη εἰς τὴν Κύμην ἀπικέσθαι," ὅτι βέλτιον πρήξει. μέλλων δὲ πορεύεσθαι, εἶπε

τὸν αἰτέοντα τυφλὸν, καὶ ἐκέλευσεν ἐσιέναι τε αὐτοῦ εἰς τὸ ἐργαστήριον, καὶ μεθέξ.

1 Eumque diu variæ navigationis socium habuit, 2 Et quum sententiam suam proferret de iis quæ in medium proponebantur ab illis qui aderant, admiratione dignus ab audientibus judicabatur.

τάδε

τάδε τὰ ἔπεα λέγει,

Αἶψα πόδες με φέροιεν ἐς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν·
Τῶν γὰρ καὶ θυμὸς πρόφρων καὶ μῆτις ἀρίστη.

ἀπὸ δὲ τοῦ Νέου τείχεος πορευόμενος, ἀπίκετο ἐς τὴν Κύμην, διὰ Λαρίσσης τὴν πορείαν ποιησάμενος. ἦν γὰρ οὕτως αὐτῷ εὐπορώτατον. καὶ, ὡς Κυμαῖοι λέγουσι, τῷ Φρυγίης βασιλῆϊ Μίδῃ τῷ Γορδίεω, δεηθέντων πενθερῶν αὐτοῦ, "ποιεῖ καὶ ἐπίγραμμα τόδε, τὸ ἔτι καὶ νῦν ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ μνήματος τοῦ Γορδίεω ἐπιγέγραπται,

γρ. π. τὸ ἐτ. τ.

Χαλκῆ παρθένος εἰμὶ, Μίδου δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι·
Ἔστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
Ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμποι, λαμπρά τε σελήνη,
Καὶ ποταμοὶ ῥέωσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα,
Αὐτοῦ τῇδε μένουσα "πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ
Ἀγγελέω παριοῦσι, Μίδης ὅτι τῇδε τέθαπται.

γρ. πολυκλαύτου ἐπὶ τύμβου

Κατίζων δὲ ἐν ταῖς λέσχαις τῶν γερόντων ἐν τῇ Κύμῃ ὁ Μελησιγένης τὰ ἔπεα τὰ πεποιημένα αὐτῷ ἐπεδείκνυτο, καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἔτερπε τοὺς ἀκούοντας· καὶ αὐτοῦ θωυμασταὶ καθειστήκεισαν. γνοὺς δὲ ὅτι ἀποδέκονται αὐτοῦ τὴν ποίησιν οἱ Κυμαῖοι, καὶ εἰς συνήθειαν ἕλκων τοὺς ἀκούοντας, λόγους πρὸς αὐτοὺς τοιούσδε προσήνεγκε, λέγων ὡς εἰ θέλοιεν αὐτὸν δημοσίῃ τρέφειν, εὐκλεεστάτην αὐτῶν τὴν πόλιν ποιήσει. τοῖς δὲ ἀκούουσι, βουλομένοις τε ἦν ταῦτα, καὶ αὐτοὶ παρῄνεον ἐλθόντα ἐπὶ τὴν βουλὴν δεηθῆναι τῶν βουλευτέων· καὶ αὐτοὶ ἔφασαν συμπρήξειν. ὁ δὲ ἐπείθετο αὐτοῖς, καὶ βουλῆς συλλεγομένης ἐλθὼν ἐπὶ τὸ βουλεῖον, ἐδέετο τοῦ ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ καθεστῶτος, ἀπαγαγεῖν "αὐτὸν ἐπὶ τὴν βουλήν. ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε, καὶ, ἐπεὶ καιρὸς ἦν, ἀπήγαγε. καταστὰς δὲ ὁ Μελησιγένης ἔλεξε περὶ τῆς τροφῆς τὸν λόγον ὃν καὶ ἐν ταῖς λέσχαις ἔλεγεν. ὡς δὲ εἶπεν, ἐξελθὼν ἐκάθητο. Οἱ δὲ ἐβουλεύοντο ὅ, τι χρεὼν εἴη ἀποκρίνασθαι αὐτῷ. προθυμευμένου δὲ τοῦ ἀπαγαγόντος αὐτὸν, καὶ ἄλλων ὅσοι τῶν βουλευτέων ἐν ταῖς λέσχαις ἐπήκοοι ἐγίνοντο, τῶν βουλευτέων ἕνα λέγεται ἐναντιωθῆναι τῇ χρήμῃ αὐτοῦ, ἄλλα τε πολλὰ λέγοντα, καὶ ὡς εἰ τοὺς ὁμήρους δόξει τρέφειν αὐτοῖς, ὅμιλον πολλόν τε καὶ ἀχρεῖον ἕξουσιν. ἐντεῦθεν δὲ καὶ τοὔνομα Ὅμηρος ἐπεκράτησε τῷ Μελησιγένει

γρ. αὐτοῦ

hæc pronunciavit carmina,

Vos me hominum rapide plantæ portetis in urbem,
Quorum animus promptus, pollent qui mente sagaci.

Proficiscens igitur Cumam è Novo muro, per Larissam iter fecit, utpote compendiosissimum. Ubi, ut Cumani narrant, flagitante socero, epigramma hoc scripsit Midæ Phrygum regi Gordii filio, id quod etiam nunc in Gordii cippo inscriptum visitur,

Ænea sum virgo, Midæ quæ incumbo sepulcro.
Dum fluit unda levis, sublimis nascitur arbor,
Dum sol exoriens & splendida luna relucet,
Dum fluvii labuntur, inundant litora fluctus,
Hic constanter ago, lacrymasq; in marmore tincto
Fixa, Midam moneo tumulatum hic chare viator.

XII Reversus autem Cumam, in senum passim conventiculis carmina sua quæ fecerat ostentabat, colloquiique suavitate auscultantes in sui admirationem facile pertrahebat. Intelligens igitur Cumanos poesin suam recipere, pergit eosdem consuetudine sua oblectare, ac postremo hujusmodi condicionem proponere, si publice eum alere vellent, se civitatem Cumanorum celeberrimam redditurum. Qui præsentes hæc audiebant, institutum probabant: addentes se quoque adjuturos, si petitionem suam ad senatum referret, ut votis suis fieret satis. Melesigenes his verbis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogatoque eo cujus id muneris erat, ut in senatum duceretur, ille nihil recusans, ubi opportunum videbatur. hominem deduxit. Hîc consistens Melesigenes, eadem verba habuit in senatu quæ paulo ante in illis conventiculis de alimentis præstandis proposuerat. Ubi dixisset egressus pro curia sedebat. XIII Dum autem senatores agitarent quidnam par esset homini respondere, visumq; esset cum ei qui deduxerat, tum aliis omnibus quotquot in conventiculis Melesigenem audierant, petitionem admittendam: unus tantum è senatoribus refertur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, interq; alia multa, hæc quoq; commemorasse: quod si semel ὁμήρους, *hoc est, cæcos*, alendos susciperent, futurum esset ut continuo turbam & multam & inutilem haberent. Atq; hic primũ Homeri nomen Melesigeni inditũ est, à cæ-

à cæcitatis videlicet calamitate. nam Cumani cæcos ὁμήρους appellant. Jamq; inde, qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breviter hæc sententia evicit, perque prætorem fuit approbata, qua contendebatur non
XIV alendum Homerum. Hæc quum illi nunciaretur, vehementer commotus, his versibus calamitatem suam deplorabat,

Hei mihi quam fatum dat Jupiter almus iniquum.
Infanti mihi lac veneranda ex ubere matris
Præbuit, Æolicæ Smyrnæ, quam martia quondam
Gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
Condidit ad pelagus, præterlabente Melete.
Docta Jovis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare urbem quam nomine dicunt
Cumam, quosque viros intra sua mœnia claudit.
Illi audire sacræ spreverunt carmina vocis,
Sed quicunque mihi cladem exitiumque paravit,
Non impune feret læva quod mente volutat.
At mihi quam dederint nascenti numina sortem,
Ægro animo quamvis, certum est perferre patique.
Sed jam per sacræ vestigia ponere Cumæ
Compita non suadet mihi mens, potiusq; remota
Inq; peregrina sedem mihi quærere terra.

XV Cuma deinde abiens ad Phocæam contendit, imprecans interim Cumanis nequis unquam insignis poeta in illa regione existeret qui Cumanos celebraret. Apud Phocæam autem eodem modo sibi victum paravit, in conventiculis videlicet passim carmina sua ostentans. Erat autem eo tempore apud illam Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatæ. Hic animadversa Homeri poesi, hujusmodi verbis Homerum compellavit, paratum se inquiens & ministrare ei, & victum suppeditare, si carmina quæ meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens,
XVI ad se deferret. Homerus, jam ministerii alicujus atq; adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc condicionem putavit: commoratusq; apud Thestoridem, minorem illam fecit Iliadem,

ἀπὸ τῆς συμφορῆς· οἱ γὰρ Κυμαῖοι τοὺς τυφλοὺς ὁμήρους λέγουσιν· ὥστε πρότερον ὀνομαζόμενος αὐτοῦ Μελησιγενέος, τοῦτο γενέσθαι τοὔνομα Ὅμηρος· καὶ οἱ ξένοι διήνεγκαν, ὅτε μνήμην αὐτοῦ ἐποιεῦντο. ἐπελεύτα δ' οὖν ὁ λόγος τῷ ἄρχοντι μὴ τρέφειν τὸν Ὅμηρον, ἔδοξε δέ πως τῇ ἄλλῃ βουλῇ. ἐπελθὼν δὲ ὁ ἐπιστάτης καὶ παρεζόμενος αὐτοῦ διηγήσατο τοὺς ἐναντιωθέντας λόγους τῇ χρήμῃ αὐτοῦ, καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ. Ὁ δὲ, ὡς ἤκουσεν, ἐσυμφόρησέ τε καὶ λέγει τὰ ἔπεα τάδε,

Οἵῃ μ' αἴσῃ δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι, 358
Νήπιον αἰδοίης ἐπὶ γούνασι μητρὸς ἀτάλλων,
Ἥν ποτ' ἐπύργωσαν βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο
Λαοὶ Φρίκωνος, μάργων ἐπιβήτορες ἵππων·
Ὁπλότεροι μαλεροῖο πυρὸς κρίνοντες Ἄρηα
Αἰολίδα Σμύρνην ἁλιγείτονα ποντοτίνακτον·
Ἥν τε δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος,
Ἔνθεν ἀπορνύμεναι κοῦραι Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἠθελέτην κλῆισαι δίαν χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ἀπανηνάσθην ἱερὴν ὄπα, φήμην ἀοιδῆς.
Ἀφραδίην τῶν μέν τε παθών τις φράσσεται αὖθις,
Ὅς σφιν ὀνειδείοισιν ἐμὴν διεμήσατο πότμον.
Κῆρα δ' ἐγὼ τὴν μοι θεὸς ὤπασε γεινομένῳ περ,
Τλήσομαι ἀκράαντον φέρων τετληότι θυμῷ.
Οὐδέ τί μοι φίλα γυῖα μένειν ἱεραῖς ἐν ἀγυιαῖς
Κύμης ὁρμαίνουσι, μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγον περ ἐόντα.

Μετὰ τοῦτο ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Κύμης ἐς Φωκαίην, Κυμαίοις ἐπαρησάμενος μηδένα ποιητὴν δόκιμον ἐν τῇ χώρᾳ γενέσθαι ὅστις Κυμαίους ἐπαγλαϊεῖ. ἀπικόμενος δὲ ἐς Φωκαίην, τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἐβιότευσεν, ἔπεα ἐνδεικνύμενος ἐν ταῖς λέσχαις καθίζων. ἐν δὲ τῇ Φωκαίῃ τοῦτον τὸν χρόνον Θεστορίδης τις ἦν γράμματα διδάσκων τοὺς παῖδας, ἀνὴρ οὐ χρηστός. κατανοήσας δὲ τοῦ Ὁμήρου τὴν ποίησιν, λόγους τοιούσδε αὐτῷ προσήνεγκε, φὰς ἕτοιμος εἶναι θεραπεύειν καὶ τρέφειν αὐτὸν ἀναλαβὼν, εἰ ἐθέλοι ἅ γε πεποιημένα εἴη αὐτῷ τῶν ἐπέων ἀναγράψασθαι, καὶ ἄλλα ποιῶν, πρὸς ἑωυτὸν ἀναφέρειν αἰεί. Τῷ δὲ Ὁμήρῳ ἀκούσαντι, ἔδοξε ποιητέα εἶναι ταῦτα· ἐνδεὴς γὰρ ἦν τῶν ἀναγκαίων καὶ θεραπείης. διατρίβων δὲ παρὰ τῷ Θεστορίδῃ, ποιεῖ Ἰλιάδα τὴν ἐλάσσω, ἃ

τῆς

ἧς ἡ ἀρχή,

> Ἴλιον ἀείδω καὶ Δαρδανίην εὔπωλον,
> Ἧς πέρι " πολλὰ πάθον Δαναοὶ, θεράποντες Ἄρηος.

γρ. πόλλ' ἔπαθον

καὶ τὴν καλευμένην Φωκαΐδα, τήν φασιν οἱ Φωκαεῖς Ὅμηρον παρ' αὐτοῖσι ποιῆσαι. ἐπεὶ δὲ τήν τε Φωκαΐδα καὶ τἄλλα πάντα παρὰ τοῦ Ὁμήρου ὁ Θεστορίδης ἐγράψατο, διενοήθη ἐκ τῆς Φωκαίης ἀπαλλάσσεσθαι, τὴν ποίησιν θέλων τοῦ Ὁμήρου ἐξιδιώσασθαι· καὶ οὐκ ἔτι ὁμοίως ἐν ἐπιμελείᾳ εἶχε τὸν Ὅμηρον. ὁ δὲ λέγει αὐτῷ τὰ ἔπεα τάδε,

> Θεστορίδης, θνητοῖσιν ἀνωΐστων πολέων περ,
> Οὐδὲν ἀφραστότερον πέλεται νόου ἀνθρώποισιν.

ὁ μὲν δὴ Θεστορίδης ἐκ τῆς Φωκαίης ἀπηλλάγη ἐς τὴν Χίον, " καὶ τὴν διδασκαλίην κατεσκευάσατο· καὶ τὰ ἔπεα ἐπιδεικνύμενος ὡς ἑωυτοῦ ἐόντα, ἔπαινόν τε πολλὸν εἶχε καὶ ὠφελεῖτο· ὁ δὲ Ὅμηρος πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον διητεῖτο ἐν τῇ Φωκαίῃ, ἀπὸ τῆς ποιήσιος τὴν βιοτὴν ἔχων. Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ μετέπειτα ἄνδρες Χῖοι " ἔμποροι ἀπίκοντο ἐς τὴν Φωκαίην· ἀκούσαντες δὲ τῶν ἐπέων τοῦ Ὁμήρου ἃ πρότερον ἀκηκόεσαν πολλάκις ἐν τῇ Χίῳ τοῦ Θεστορίδεω, ἐξήγγελλον ὅτι ἐν τῇ Χίῳ τις ἐπιδεικνύμενος τὰ ἔπεα ταῦτα γραμμάτων διδάσκαλος, κάρτα " πολλὸν ἔχει. ὁ δὲ Ὅμηρος κατενόησεν ὅτι Θεστορίδης ἂν εἴη, καὶ παντὶ θυμῷ ἐσπούδαζεν εἰς τὴν Χίον ἀπικέσθαι. καταβὰς δὲ ἐπὶ τὸν λιμένα, ἐς μὲν τὴν Χίον οὐ καταλαμβάνει οὐδὲν πλοῖον πλέον, ἐς δὲ τὴν Ἐρυθραίαν τινὲς ἐπὶ ξύλου παρεσκευάζοντο πλεῖν. καλῶς δὲ εἶχε τῷ Ὁμήρῳ δι' Ἐρυθραίης τὸν πλοῦν ποιήσασθαι. καὶ προσελθὼν ἔχρηζε παρὰ τῶν ναυτέων δέξασθαι αὐτὸν σύμπλουν, πολλά τε προσαγωγὰ λέγων οἷς σφέας ἔμελλε πείσειν. τοῖς δὲ ἔδοξε δέξασθαι αὐτόν· καὶ ἐκέλευον ἐσβαίνειν εἰς τὸ πλοῖον. ὁ δὲ Ὅμηρος πολλὰ ἐπαινέσας αὐτοὺς, ἐσέβη· καὶ ἐπεὶ ἕζετο, λέγει τὰ ἔπεα τάδε,

γρ. καὶ διδασκ.

γρ. ἔμποροι

γρ. πολ. ἔπαινον ἔχ.

359

> Κλῦθι Ποσείδαον μεγαλοσθενὲς ἐννοσίγαιε,
> Εὐρυχόρου μεδέων ἠδὲ ξανθοῦ Ἑλικῶνος.
> Δὸς δ' οὖρον καλὸν καὶ ἀπήμονα νόστον ἰδέσθαι
> Ναύταις, οἳ νηὸς πομποὶ ἠδ' ἀρχοὶ ἔασι.
> Δὸς δ' ἐς ὑπώρειαν ὑψικρημνοῖο Μίμαντος
> Αἰδοίων μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίων γε κυρῆσαι.

cujus initium est,

> *Trojam & Dardaniam canto, quæ mater equorum,*
> *Quæ Danais Mavorte satis mala plurima vexit.*

Phocaidem quoq; quam vocant, Phocenses apud se conditam ab Homero asserunt. Jam vero Thestorides, ubi Phocaidem atq; alia pleraq; ab Homero communicata descripsisset, constituit è Phocæa discedere, Homerique poesin pro sua venditare. Unde factum ut quum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Thestoridem hujusmodi sit usus disticho,

> [1] *Thestoride, ex multis, mortalibus abdita quæ sunt,*
> *Mens habet in primis cæcos humana recessus.*

Thestorides igitur relicta Phocæa in Chium concessit: ubi erecto ludo, carmina illa pro suis evulgans, egregiam simul laudem sibi paravit & fructum haudquaquam vulgarem. Porro Homerus suo eodemq; more vivere pergebat apud Phocenses, nimirum è poesi victum habens. Tempore deinde non ita multo post, viri aliquot è Chio eruditi, audientes eadem carmina quæ jam sæpius in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipsa à quodam ludimagistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuo Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et quum portum adiisset, neq; offendisset navem qua trajiceret, essent autem qui pro lignis devehendis in Erythræam solvere pararent, belle convenire videbatur si per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitavit ut comitem se navigationis reciperent, multis blandisque usus verbis, quibus quod posceret persuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, jusserunt navem eum conscendere. Quo impetrato Homerus considens in navi, his versibus nautis bene precatur,

XVII

> *Audi qui pelagus valido Neptune tridenti*
> *Imperioq; regis, spatiosaq; culta Heliconis:*
> *Da precor his nautis reditum, ventosq; secundos,*
> *Qui mihi sunt comites placidi, navisq; magistri:*
> *At mihi da misero sacram contingere terram,*
> *Acrius qua parte Mimas ad sidera surgit,*
> *Inde hominis justi me fac succedere tectis,*

1 *Legendo* Θεστορίδη, θνητ. &c.

Ulci-

Vlciſcique virum qui me improbitate fefellit,
Læſit & hoſpitii ſacra jura Jovemq; benignum.

XVIII Ubi vero ſecundo vento Erythream appuliſſent, Homerus in navi diverſatus eſt. poſtero autem die nautas rogavit ut aliquem præberent qui ad urbem eum perduceret. Illi obſequuti, ducem itineris unum è ſuis permiſerunt, Quumque iam pergendo ad Erythræam appropinquaſſet, deprehendiſſetque urbem aſperam atque montoſam, in hæc prorupit carmina,

O ſacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana aliis & parte æqualis ab omni,
Aſpera contra aliis, in quos converteris iram.

Ingreſſus deinde Erythræorum urbem, percontatur de navi. Et quum forte quidam occurriſſet ſalutaturus, qui eum in Phocæa vidiſſet, ab hoc contendit ut ſecum diſpiceret ſicubi navis appareret

XIX qua in Chium tranſmitteret. Atque quum in portu navalibuſque nullum reperiretur trajectitium navigium, ille Homerum ad eum locum ducit ubi piſcatoriæ naviculæ ſtationem habebant. Et forte fortuna incidit in quoſdam qui in Chium erant trajecturi. Hos adiens precatus eſt ut Homerum tranſportarent. Verum illi nullis precibus permoti, non recepto Homero ſolverunt. Homerus autem hæc cecinit carmina,

Inſidi nautæ, gens diris triſtior ipſis,
Sæva quibus veluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla eſt hominum reverentia cordi,
At ſperate Iovem, ſummo qui regnat Olympo.
Triſtis enim vultus Iovis eſt, pœnæque parata,
His quibus hoſpitii non eſt pia teſſera curæ.

At vero in altum jam provectis contigit ut adverſo vento rapti, eodem unde ſolverant recurrerent. ubi etiamdum Homerum in litoris crepidine conſidentem offenderunt. qui cognito navis recurſu, hunc in modum eos alloquitur, *Vos, ô peregrini, ventus adverſus excepit, ſed me nunc quoque admittite, & ſecunda vobis navigatio erit.* Piſcatores autem, pœnitentia ducti quod prius hominem non recepe-rant, compellato eodem, jubent conſcendere, ſi velit, navem. Recepto Ho-

XX mero rurſus vela faciunt: quumque exacto itinere litus appuliſſent, piſcatores ad ſua quiſque opera digreſſi, Homerum in litore ea nocte relinquunt,

Φωτὶ τε πτωχῷ ἐς ἐμὸν νόον ἠπεροπεύσας,
Ὠδύσατο Ζῆνα ξένιον ξενίην τε τράπεζαν.

Ἐπεὶ δὲ ἀπίκοντο εὐπλοήσαντες ἐς τὴν Ἐρυθραίην, τότε Ὅμηρος τὴν αὐλὴν ἐπὶ τῷ πλοίῳ ἐποιήσατο· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἔχρηζε τῶν ναυτέων τινὰ ἡγήσασθαι αὐτῷ ἐς τὴν πόλιν. οἱ δὲ συνέπεμψαν ἕνα αὐτῶν. προϊόμενος δὲ Ὅμηρος ἐπεὶ ἔτυχε τῆς Ἐρυθραίης, τρηχείης καὶ ὀρεινῆς ἐούσης, φθέγγεται τάδε ἔπεα, — *al.* αὐλιν *(margin note beside line 2)*; *al.* τάδε τὰ ἔ. *(margin note beside line 8)*

Πότνια γῆ, πάνδωρε, δότειρα μελίφρονος ὄλβου,
Ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὔοχθος ἐτύχθης,
Τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεῖ οἷς ἐχολώθης.

ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν πόλιν τῶν Ἐρυθραίων ἐπηρώτησε περὶ τοῦ ἐς τὴν Χίον πλοῦ· καί τινος προσελθόντος αὐτῷ τῶν ἑωρακότων ἐν τῇ Φωκαίῃ, καὶ ἀσπασαμένου, ἔχρηζεν αὐτοῦ συνεξευρεῖν αὐτῷ πλοῖον, ὅπως ἂν εἰς τὴν Χίον διαβαίη. Ἐκ μὲν δὴ τοῦ λιμένος οὐδὲν ἦν ἀπόστολον, ἄγει δὲ αὐτὸν ἔνθα τῶν ἁλιέων τὰ πλοῖα ὁρμίζεται. καί πως ἐντυγχάνει μέλλουσί τισι διαπλεῖν ἐς τὴν Χίον, ὧν ἐδέετο προσελθὼν ὁ ἄγων αὐτὸν ἀναλαβεῖν τὸν Ὅμηρον. οἱ δὲ, οὐδένα λόγον ποιησάμενοι, ἀνήγοντο· ὁ δὲ Ὅμηρος φθέγγεται τάδε τὰ ἔπεα,

Ναῦται ποντοπόροι στυγερῇ ἐναλίγκιοι ἄτῃ,
Πτωκάσιν αἰθυίῃσι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
Αἰδεῖσθε ξενίοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δεινὴ γὰρ μέτοπις ξενίου Διὸς, ὅς κ' ἀλίτηται.

ἀναχθεῖσι δὲ αὐτοῖς συνέβη, ἐναντίου ἀνέμου γενομένου, παλινδρομῆσαι, καὶ ἐς τὸ χωρίον ἀναδραμεῖν ὅθεν ἀνηγάγοντο, καὶ τὸν Ὅμηρον ἀναλαβεῖν καθήμενον ἐπὶ τῆς κυματωγῆς. μαθὼν δὲ αὐτοὺς πεπαλινδρομηκότας, ἔλεξε τάδε, Ὑμᾶς ὦ ξένοι ἔλαβεν ὁ ἄνεμος ἀντίος γενόμενος· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν με δέξασθε, καὶ ὁ πλοῦς ὑμῖν ἔσται. οἱ δ' ἁλιεῖς, ἐν μεταμελίῃ γενόμενοι ὅτι οὐ πρότερον ἐδέξαντο, εἰπόντες ὅτι οὐ καταλιμπάνουσιν ἢν ἐθέλοι συμπλεῖν, ἐκέλευον ἐσβαίνειν· καὶ οὕτως ἀναλαβόντες αὐτὸν ἀνήχθησαν, καὶ ἴσχουσιν ἐπ' ἀκτῆς. Οἱ μὲν δὴ ἁλιεῖς πρὸς ἔργον ἐτράποντο· ὁ δὲ Ὅμηρος τὴν νύκτα ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ κατέμεινε. — *al.* μεταμελείῃ *(margin note)*

τὴν δὲ ἡμέρην πορευόμενος, καὶ πλανώμενος, ἀπίκετο εἰς τὸ χωρίον ὃ Πίτυς καλεῖται. κἀνταῦθα αὐτοῦ ἀναπαυομένῳ τὴν νύκτα, ἐπιπίπτει καρπὸς τῆς πίτυος, ὃν δὴ μετεξέτεροι στρόβιλον, οἱ δὲ κῶνον καλέουσιν. ὁ δὲ Ὅμη-
γρ. ἔπεα ρος φθέγγεται τὰ ἔπη τάδε,

260 Ἄλλη τίς σου πεύκη ἀμείνονα καρπὸν ἵησιν
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπτύχου ἠνεμοέσσης,
Ἔνθα σίδηρος Ἄρηος ἐπιχθονίοισι βροτοῖσιν
Ἔσσεται εὖτ᾽ ἄν μιν Κεβρήνιοι ἄνδρες ἔχωσι.

τὴν δὲ Κεβρηνίαν τοῦτον τὸν χρόνον κτίζειν οἱ Κυμαῖοι παρεσκευάζοντο πρὸς τῇ Ἴδῃ, καὶ γίνεται αὐτόθι σίδηρος. Ἐντεῦθεν ἀναστὰς Ὅμηρος ἐπορεύετο κατὰ φωνήν τινα αἰγῶν νεμομένων. ὡς δὲ ὑλάκτεον αὐτὸν οἱ κύνες, ἀνέκραγεν. ὁ δὲ Γλαῦκος ὡς ἤκουσε τῆς φωνῆς, (ἦν γὰρ τοῦτο ὄνομα τῷ νέμοντι τὰς αἶγας) ἐπέδραμεν ὀτραλέως, τάς τε κύνας ἀνεκαλεῖτο, καὶ ἀπεσόβησεν ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου. ἐπὶ πολλὸν δὲ χρόνον ἐν θαύματι ἦν, ὅκως τυφλὸς ὢν, μοῦνος ἀπίκοιτο ἐς τοιούτους χώρους, καὶ ὅ, τι θέλων· προσελθών τέ μιν ἱστόρεεν ὅστις τε ἦν, καὶ τίνι τρόπῳ ἀπίκοιτο ἐς τόπους ἀοικήτους καὶ ἀστιβέα χωρία, καὶ τίνος κεχρημένος εἴη. ὁ δὲ Ὅμηρος, αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἑωϋτοῦ πάθην καταλεγόμενος, εἰς οἶκτον προηγάγετο. ἦν γὰρ, ὡς ἔοικεν, οὐδ᾽ ἀγνώμων ὁ Γλαῦκος. ἀναλαβὼν δὲ αὐτὸν ἀνήγαγεν ἐπὶ τὸν σταθμόν· πῦρ δὲ ἀνακαύσας, δεῖπνον παρασκευάζει, καὶ παραθεὶς, δειπνεῖν ἐκέλευεν ὁ Γλαῦκος. Τῶν δὲ κυνῶν μὴ ἐσθιόντων καὶ ὑλακτεόντων δειπνοῦντα, καθάπερ εἰώθεσαν, λέγει πρὸς τὸν Γλαῦκον Ὅμηρος τὰ ἔπεα τάδε,

Γλαῦκε πέτων, ἐπιὼν τὸ ἔπος ἐνὶ φρεσὶ θήσω·
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ἐπ᾽ αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοῦναι. ὡς γὰρ ἄμεινον· ὃ γὰρ καὶ πρῶτον ἀκούει
Ἀνδρὸς ἐπερχομένου, καὶ ἐς ἕρκεα θηρὸς ἰόντος.

ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος, ἥσθη τῇ παραινέσει, καὶ ἐν θαύματι εἶχεν αὐτόν. δειπνήσαντες δὲ, διὰ λόγων εἰσιῶντο. ἀπηγεομένου δὲ Ὁμήρου τήν τε πλάνην τὴν ἑωϋτοῦ καὶ τὰς πόλεις ἃς
γρ. ἐσακέων ἐσαπίκοιτο, ἐκπληκτος ἦν ὁ Γλαῦκος ἀκούων.

Ubi diluxit, itineri se accingens oberransque, ad eum locum pervenit qui appellatur Pinus: illicque quiescenti noctu pini fructus est illapsus, quem aliqui στρόβιλον, alii κῶνον appellant. Homerus autem hos cecinit versus,

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fovet umbrosis felix in collibus Ida:
Hinc ferrum veniet Martis validaque secures
His ubi consistet campis Cebrenia pubes.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montem ædificare parabant, unde ferrum effoditur. Cæterum illinc abiens XXI
Homerus, vocem caprarum quæ ibidem forte, pascebantur, sequutus, in canes incidit pastorales: qui quum ferocius eum adorirentur, vociferabatur. Quod audiens Glaucus (id enim erat caprario nomen) accurrit festinanter, compellatosque canes, ab Homero excussit. Atque ubi diu multumque admiratus fuisset, quod nimirum cæcus existens eo locorum pervenisset, tandem accedens rogabat quisnam esset & cujus rei indigens, quibusque modis ad inhabitata illa vastaque loca divertisset. Homerus, omnem suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum pertraxit. [1] siquidem homo erat (ut apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum, ad suum deduxit tugurium, incensoque igne cœnam instruxit: qua apposita jussit cœnare secum hospitem.
XXII At vero quum canes à cibo abstinentes non cessarent suo more cœnitantem adlatrare, Homerus Glaucum his versibus alloquitur,

Glauce precor, paucis me audi, pareque monenti:
Præ foribus stabuli canibus sua fercula primum
Fac tradas: nam sic melius. custodibus illis,
Nec fera nec fures venient ad septa dolosi.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitque in magna hominem admiratione. Cœnati autem, ultro citroque habitis sermonibus, mutuis quoque colloquiis oblectabantur. Nam quum Homerus errores suos, civitatesque quas adiisset, commemoraret, Glaucus hæc audiens, præ admiratione stupebat:

1 Nec enim inhumanus (ut conjicere licet) erat Glaucus. *vel, Non inhumanum enim fuisse Glaucum verisimile est.*

erat-

eratque jam tum cubandi tempus, &

XXIII quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitavit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quamfestinantissime iturum. Descendens autem ad Bolissum (id erat vicino huic loco nomen) herumque suum adiens, narravit de Homero quemadmodum res se habebat: quod nimirum pro miraculo adventum hominis duceret: demum rogat quid facere conveniat. Herus parum delectatus hoc nuncio, cœpit cum Glauco expostulare, qui quoslibet citra delectum errones mutilosque reciperet aleretque: tamen præcepit ut hospitem

XXIV ad se perduceret. Glaucus vero ad Homerum reversus narravit, jussitque sequi se in urbem. fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non gravatim assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chius *Glauci herus* ubi in colloquium cum Homero venisset, reperissetque hominem esse [1] cordatum, multaque rerum peritia instructum, cœpit suadere ei ut apud se commoraretur, liberorumque quos habebat adolescentes, formandorum curam susciperet. Ille accepta condicione, pueros sibi concreditos erudivit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunque juvenilia ludicraque ejus extant, apud Chium illum condidit in Bolisso. hincque cœpit per urbem inclarescere. Jam vero Thestorides, utprimum intellexit Homerum adesse, navigans e Chio fugam capessebat.

XXV Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chium visendi copia, urbem adiit, ludumque illic instituens, pueros carmina docebat. Id quum magna [2] felicitate Chiis facere videretur, multos sibi admiratores conciliavit. [3] Hinc igitur victum parans tolerabilem, uxorem duxit, è qua duas suscepit filias, quarum

XXVI una decessit innupta, alteram viro Chio elocavit. Enimvero hic poesi manum admolitus, gratiam habuit bene de se merentibus. Et primum quidem Mentori Ithacensi, in Odyssea, ut qui laborantem ex oculis curavisset in Ithaca. hujus enim beneficii gratia ejus nomen poesi suæ inserens, Ulyssis fingit socium: cujus fidei Ulysses, Trojam navigans,

καὶ τότε μὲν, ἐπεὶ ὥρη κοίτου ἦν, "ἀνεπαύετο. Τῇ δ' ὑστεραίῃ διενοήθη ὁ Γλαῦκος — γρ. ἀνέπαυε.
πρὸς τὸν δεσπότην πορεύθῆναι, σημανέων τὰ περὶ Ὁμήρου. ἐπιτρέψας δὲ τῷ συνδούλῳ νέμειν τὰς αἶγας, τὸν Ὅμηρον καταλείπει ἔνδον, εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ὅτι διαταχέων παρέσομαι. καταβὰς δὲ ἐς Βολισσὸν, (ἔστι δὲ πλησίον τοῦ χωρίου τούτου) καὶ συγγενόμενος τῷ δεσπότῃ, ἀπηγέετο περὶ Ὁμήρου πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, περί τε αὐτοῦ τῆς ἀφίξιος, ἐν θαύματι "ποιεύμενος·" ἠρώτε τε ὅ, τι χρὴ ποιέειν περὶ αὐτοῦ. — γρ. ποιεύμενος· γρ. ἠρώτα
ὁ δὲ ὀλίγα μὲν προσίετο τῶν λόγων, κατεγίνωσκε δὲ τοῦ Γλαύκου ὡς ἄφρονος ἐόντος, καὶ τοὺς ἀναπήρους δεχομένου καὶ τρέφοντος. ἐκέλευσε δὲ ὅμως τὸν ξεῖνον ἄγειν πρὸς ἑαυτόν. Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν Ὅμηρον διηγήσατο ταῦτα ὁ Γλαῦκος, καὶ "ἐκέλευσε πορεύεσθαι τοῦτον· οὕτω γὰρ εὖ πρήξειν· — γρ. ἐκέλευε
ὁ δὲ Ὅμηρος ἤθελε πορεύεσθαι. ἀναλαβὼν οὖν αὐτὸν ὁ Γλαῦκος ἤγαγε πρὸς τὸν δεσπότην. διὰ λόγων δὲ ἰὼν τῷ Ὁμήρῳ ὁ Χῖος, εὑρίσκει ἐόντα δεξιὸν καὶ πολλῶν ἔμπειρον· ἔπειθέ τε αὐτὸν μένειν, καὶ τῶν παιδίων ἐπιμέλειαν ποιέεσθαι. ἦσαν γὰρ τῷ Χίῳ παῖδες ἐν ἡλικίῃ. τούτους οὖν αὐτῷ παρατίθησι παιδεύειν. ὁ δὲ ἔπρησσε ταῦτα· καὶ τοὺς Κέρκωπας, καὶ βατραχομυομαχίαν, καὶ ἐπικιχλίδας, καὶ τἄλλα πάντα ὅσα παίγνιά ἐστιν Ὁμήρου, ἐνταῦθα ἐποίησε παρὰ τῷ Χίῳ ἐν Βολισσῷ. ὥστε καὶ ἐν τῇ πόλει περιβόητος ἤδη ἐγένετο ἐν τῇ ποιήσει. καὶ ὁ μὲν Θεστορίδης, ὡς τάχιστα ἐπύθετο αὐτὸν παρεόντα, ᾤχετο ἐκπλέων ἐκ τῆς Χίου. Χρόνου δὲ προϊόντος, δεηθεὶς τοῦ Χίου πορεῦσαι αὐτὸν εἰς τὴν Χίον, ἀπίκετο εἰς τὴν πόλιν· καὶ διδασκαλεῖον κατασκευασάμενος, ἐδίδασκε παῖδας τὰ ἔπεα. καὶ κάρτα δεξιὸς ἐδόκεεν εἶναι τοῖς Χίοις, καὶ πολλοὶ θωϋμασταὶ αὐτοῦ καθειστήκεσαν. — 361
συλλεξάμενος δὲ βίον ἱκανὸν, γυναῖκα ἔγημεν ἐξ ἧς αὐτῷ θυγατέρες δύο ἐγένοντο· καὶ ἡ μὲν αὐτῶν ἄγαμος ἐτελεύτησε, τὴν δὲ συνῴκισεν ἀνδρὶ Χίῳ. Ἐπιχειρήσας δὲ τῇ ποιήσει, ἀπεδίδου χάριν ἣν εἶχε, πρῶτον μὲν Μέντορι τῷ Ἰθακησίῳ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ, ὅτι μιν κάμνοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν Ἰθάκῃ "ἐνοσήλευσεν ἐπιμελέως, τοὔνομα αὐτοῦ ἐναρμόσας ἐς τὴν ποίησιν, Ὀδυσσέως τε ἑταῖρον φὰς εἶναι· — γρ. ἐνοσήλευε
ποιήσας, Ὀδυσσέα, ὡς ἐς Τροίην ἔπλεε, Μέντορι

---

1 Naturali ingenii dexteritate præditum. 2 Dexteritate. 3 Hinc igitur quum satis superque facultatum comparasset, *vel, Quum abunde magnas facultates acquisisset.*

ἐπιτρέψαι τὸν οἶκον, ἐόντι Ἰθακησίων ἀρίστῳ καὶ δικαιοτάτῳ, πολλαχῇ δὲ καὶ ἄλλῃ τῆς ποιήσεως τιμῶν αὐτὸν, τὴν Ἀθηνᾶν, ὁπότε ἐς λόγον τινὶ καθίσταται, τῷ Μέντορι εἰκέλην ποιεῖ. ἀπέδωκε δὲ καὶ Φημίῳ τῷ ἑαυτοῦ διδασκάλῳ τροφεῖα καὶ διδασκαλεῖα ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ, μάλιστα ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσι,

τῇ Ὀδυσσείῃ

Κήρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν περικαλλέ' ἔθηκε
Φημίῳ, ὅστις πολλὸν ἐκαίνυτο πάντας ἀείδων.

καὶ πάλιν,

Αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν.

μέμνηται δὲ καὶ τοῦ ναυκλήρου, μεθ' οὗ ἐκπεριέπλευσεν, καὶ εἶδε πόλιάς τε πολλὰς καὶ χώρας, (ᾧ ὄνομα ἦν Μέντης) ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε,

Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὔχομαι εἶναι
Υἱὸς, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.

ἀπέδωκε δὲ χάριν καὶ Τυχίῳ τῷ σκυτεῖ, ὅς ἐδέξατο αὐτὸν ἐν τῷ Νέῳ τείχει, προσελθόντα πρὸς τὸ σκυτεῖον, ἐν τοῖς ἔπεσι καταζεύξας ἐν τῇ Ἰλιάδι τοῖσδε,

Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον,
Χάλκεον, ἑπταβόειον· ὅ οἱ Τύχιος κάμε τεύχων,
Σκυτοτόμων ὄχ' ἄριστος, Ὕλῃ ἔνι οἰκία ναίων.

Ἀπὸ δὲ τῆς ποιήσεως ταύτης εὐδοκιμεῖ Ὅμηρος περί τε τὴν Ἰωνίαν, καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἤδη περὶ αὐτοῦ λόγος ἀναφέρεται· καὶ οἰκέων δὲ ἐν τῇ Χίῳ, καὶ εὐδοκιμέων περὶ τὴν ποίησιν, ἀπικνεομένων πολλῶν, συνεβούλευον οἱ ἐντυγχάνοντες αὐτῷ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπικέσθαι· ὁ δὲ προσεδέξατο τὸν λόγον, καὶ κάρτα ἐπεθύμει ἀποδημῆσαι. Κατανοήσας δὲ ὅτι ἐς μὲν Ἄργος πολλαὶ καὶ μεγάλαι εἶεν εὐλογίαι πεποιημέναι, ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας οὔ, ἐμποιεῖ ἐς τὴν ποίησιν, ἐς μὲν Ἰλιάδα τὴν μεγάλην, Ἐρεχθέα μεγαλύνων ἐν νεῶν καταλόγῳ, τὰ ἔπεα τάδε,

Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὅν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα.

καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Μενεσθέα, ὡς πάντων εἴη ἄριστος τάξαι πεζὸν στρατὸν καὶ ἱππότας,

domum familiamque concrediderit, tanquam Ithacensium præstantissimo atque æquissimo. Aliis etiam plerisque locis eundem laudibus vehit, siquidem Minervam, quoties cum aliquo humana specie congredi fingit, Mentori identidem tradit assimilatam deam. Ad hæc Phemio præceptori gratiam eruditionis simul & nutricationis in Odyssea retulit, in hæc verba,

Phemius at cunctis præstantior arte canendi
Insignem citharam, dederat quam præco, tenebat.

Et rursum,

Fundere & hanc pulsans modulamina dulcia cœpit.

Meminit & navicularii in cujus comitatu navigans, urbes locaque plurima perlustravit. Huic nomen erat Mentæ: cujus commeminit his versibus,

Anchialo Mentes forti genitore creatus,
Imperito Taphiis, quibus est ars nautica cordi.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui venientem ad sutrinam apud Novum murum hospitio excepisset. Hunc enim Iliadi inseruit his versibus,

Comminus accessit clypeo septemplice tutus
Ajax: huic clypeum turris fabricarat ad instar
Urbe in Hile Tychius non sutor doctior alter.

A poesi vero hac inclarescens Homerus, non per Joniam solum celebrabatur XXVII
sed in ipsam usque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et quum jam eruditionis existimatione augescentem multi viserent, inciderunt forte qui suaderent ut in Græciam se transferret. Quod consilium admittens, impense cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumque intelligens XXVIII
Argos multis egregiisque elogiis celebratum, Athenas non item, poesi suæ inserit, in majori quidem Iliade hos versus, quibus Erechtheum magnifice laudibus vehit, in navium catalogo,

Ortum ab Erechtheo populum: nutriverat illum
Pallas Erechtheum, tellus quem vasta crearat.

Menestheum etiam, ducem Atheniensium, tradit in exercitu tam pedestri quam equestri ordinando peritissimum, idque

idque his carminibus,

Hos tunc ducebat patria virtute Menestheus,
Maximus: huic nemo poterat certare regendis,
Aut etiam ornandis vel equis, vel in arcta locandis
Agmina militibus.

Ajacem vero Telamonium ipsosque Salaminios Atheniensibus in navium nomenclatura annumeravit, sic scribens,

Bis sex è Salamine rates Telamonius Ajax
Egit, & adduxit statuens in litore juxta Cecropias naves.

Postremo in Odyssea Minervam, postquam cum Ulysse in colloquium venerit, ad Atheniensium urbem, quam præcipue colebat, concessisse fingit.

Ad Marathona dehinc & magnas venit Athenas,
Tectaque Erechthei subiit.

XXIX [1] Hæc ubi hunc in modum meditatus composuisset, animo in Græciam trajiciendi, commodum profectionem capessens, Samum appulit: contigitque forte ut eodem tempore Samii Apaturia festum agerent. Hic Samius quidam agnito Homero (utpote quem jam ante in Chio vidisset) contribules suos adiens, indicavit tanti hominis adventum. Illi, audita multa hominis prædicatione, jubebant adduci eum. Conveniens igitur Homerum Samius, Quandoquidem, inquit, hospes, Apaturiorum festum agit civitas, invitant te contribules ad idem festum concelebrandum. Homerus adfuturum se affirmans, comitatur XXX invitantem. Porro quum jam illuc quo vocatus erat pergeret, in mulieres impegit quæ in trivio Curotropho sacra faciebant. Sacrifica occursantis aspectu indignata, exclamat, Vir, inquiens, facessas à sacris. Homerus dictum illud in animo volvens, rogabat quisnam esset qui loqueretur, & cui deo sacrificaret. Dux ejus indicavit mulierem esse quæ Curotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, hujusmodi carmina protulit,

Dive preces audito meas, mulierque fac ista,
Aversata torum juvenili ætate vigentum,
Canorum veterumque senum capiatur amore,
Est ætas effœta quibus, sed prompta voluntas.

ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσιν εἶπε,

Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς.
Τῷ δ' οὔπω τις ὁμοῖος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνὴρ
Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

Αἴαντα δὲ τὸν Τελαμῶνος καὶ Σαλαμινίους ἐν νεῶν καταλόγῳ ἔταξε πρὸς Ἀθηναίους, λέγων τάδε,

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες.

Ἐς δὲ τὴν Ὀδύσσειαν τάδε ἐποίησεν, ὡς Ἀθηνᾶ ἐς λόγους ἐλθοῦσα τῷ Ὀδυσσεῖ ἐς τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἀπίκετο, τιμῶσα ταύτην τῶν ἄλλων πολλῷ μάλιστα,

Ἵκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυχόρους ἐς Ἀθήνας·
Δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον.

Ἐμποιήσας δὲ ἐς τὴν ποίησιν ταῦτα, καὶ παρασκευασάμενος, ἐς Ἑλλάδα βουλόμενος πιέσθαι τὸν πλόον, προσίσχει τῇ Σάμῳ. (γρ. ποιήσας) ἔτυχον δὲ οἱ ἐκεῖσε τὸν τότε καιρὸν ἄγοντες ἑορτὴν Ἀπατούρια· καί τις τῶν Σαμίων ἰδὼν τὸν Ὅμηρον ἀπιγμένον, πρότερον αὐτὸν ἐπιστάμενος ἐν Χίῳ, ἐλθὼν ἐς τοὺς φράτορας διηγήσατο, ἐν ἐπαίνῳ μεγάλῳ ποιεύμενος αὐτόν. οἱ δὲ φράτορες ἐκέλευον ἄγειν αὐτόν. ὁ δὲ, "ἐντυχὼν τῷ Ὁμήρῳ, ἔλεξεν, Ὦ ξένε, Ἀπατούρια ἀγούσης τῆς πόλιος, καλοῦσί σε οἱ φράτορες οἱ ἡμέτεροι συνεορτάσοντα. ὁ δὲ Ὅμηρος ἔφη ταῦτα ποιήσειν, καὶ ᾔει μετὰ τοῦ καλέσαντος. Πορευόμενος δὲ ἐγχρίμπτεται γυναιξὶ κουροτρόφῳ θυούσαις ἐν τῇ τριόδῳ. ἡ δὲ ἱέρεια εἶπε πρὸς αὐτὸν, δυσχεράνασα τῇ "ὄψει, Ἀνερ ἀπὸ τῶν ἱερῶν. ὁ δὲ Ὅμηρος ἐς θυμόν τε ἔβαλε τὸ ῥηθὲν, καὶ ἤρετο τὸν ἄγοντα τίς τε εἴη ὁ φθεγξάμενος, καὶ τίνι θεῶν ἱερὰ θύεται. ὁ δὲ αὐτῷ διηγήσατο ὅτι γυνὴ εἴη κουροτρόφῳ θύουσα. ὁ δὲ, ἀκούσας, λέγει τάδε τὰ ἔπεα,

Κλῦθί μοι εὐχομένῳ κουροτρόφε, δὸς δὲ γυναῖκα
Τήνδε νέων μὲν ἀνήνασθαι φιλότητα καὶ εὐνὴν,
Ἡ δ' ἐπιτερπέσθω πολιοκροτάφοισι γέρουσιν,
Ὧν ὥρη μὲν ἀπαμβλύνεται, θυμὸς δὲ μενοινᾷ.

1 Quum igitur hæc poesi suæ inseruisset, & res ad suam in Græciam profectionem necessarias comparasset, Samum app.

Ἐπεὶ δὲ ἦλθεν εἰς τὴν φρήτρην, καὶ τοῦ οἴκου ἔνθα δὴ ἐδαίνυντο, ἐπὶ τὸν οὐδὸν ἔστη, οἱ μὲν λέγουσι, καιομένου πυρὸς ἐν τῷ οἴκῳ, οἱ δὲ φασι τότε ἐκκαῦσαι σφᾶς, ἐπειδὴ Ὅμηρος τὰ ἔπεα εἶπεν,

Ἀνδρὸς μὲν στέφανος, παῖδες· πύργοι δὲ, πόληος·
Ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος· νῆες δὲ, θαλάσσης·
Χρήματα δ' αὔξει οἶκον· ἀτὰρ γεραροὶ βασιλῆες
Ἥμενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὁρᾶσθαι·
Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

εἰσελθὼν δὲ, κατακλιθεὶς ἐδαίνυτο μετὰ τῶν φρατόρων· καὶ αὐτὸν ἐτίμων, καὶ ἐν θαύματι εἶχον· καὶ τότε μὲν τὴν κοίτην αὐτοῦ ἐποιήσατο Ὅμηρος. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀποπορευόμενον ἰδόντες κεραμέες τινὲς, κάμινον ἐγκαίοντες κεράμου λεπτοῦ, προσεκαλέσαντο αὐτὸν, πεπυσμένοι ὅτι σοφὸς εἴη· καὶ ἐκέλευόν σφιν ἀεῖσαι, φάμενοι δώσειν αὐτῷ τοῦ κεράμου, καὶ ὅ, τι ἂν ἄλλο ἔχωσιν. ὁ δὲ Ὅμηρος ἀείδει αὐτοῖς τὰ ἔπεα τάδε, ἃ καλεῖται Κάμινος,

Εἰ μὲν δώσετε μισθὸν, ἀείσω ὦ κεραμῆες,
Δεῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη, καὶ ὑπείρεχε χεῖρα καμίνου·
Εὖ δὲ μελανθεῖεν κότυλοι, καὶ πάντα μάλ' ἱερά·
Φρυχθῆναί τε καλῶς καὶ τιμῆς ὦνον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δὲ κερδῆναι· ἡμῖν δὲ δὴ ὡς σφι νοῆσαι.
Ἢν δ' ἐπ' ἀναιδείην τρεφθέντες ψεύδη ἄρησθε,
Συγκαλέω δ' ἤπειτα καμίνῳ δηλητῆρας,
Σύντριβ' ὁμῶς Σμάραγόν τε καὶ Ἄσβετον, ἠδὲ Σαβάκτην,
Ὠμόδαμόν θ' ὃς τῇδε τέχνῃ κακὰ πολλὰ πορίζει.

Ubi vero ad contribulum collegium accessisset Homerus, jamque in limine ædium consisteret in quibus epulum instructum erat, aliqui narrant jam tum ardente igne poetam cecinisse, alii postea accensum quàm carmina ista cecinisset, XXXI

Ut patris, nati, sic turres sunt decus urbis:
Sic & equi campum decorant, sic æquora naves,
Sic & opes ornant ædes: præsentia regum
Augusto in solio decorat fora lata sedentum:
At lucente domus multo est augustior igne.

[1] Ingressus autem reclinatusque, cum illis contribulibus epulo fruens, in magno honore admiratione que ab accumbentibus est habitus, ibidemque ea nocte cubile sibi paravit. [2] Crastino die XXXII conspicantes eum figuli quidam qui in figlina laterunculos tegulasque coquebant, quum intellexissent hominem esse eruditum, [3] compellatum jusserunt canere, pollicentes cum tegulas, tum alia, qualia ea cunque essent quæ haberent, se illi daturos. Homerus hæc illis cecinit carmina quæ vocantur Caminus, *id est fornax.*

Si mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus,
Huc ades o Pallas, dextraque foveto caminum,
Pulchre ut durescant calices, & mollia cuncta,
Siccenturque probe, & figulis lucra magna reportent,
Vendita perque forum multa, & per compita, multa.
Sic illis quæstus crescat, prudentia nobis.
At si deposito juvat irridere pudore,
Huc precor ut pestes veniant quæcunque per orbem
Grassantur, fundant & in hunc mala cuncta caminum.
Irruat huc Smaragus, gravis Asbetus, que Sabactes:
Contere tu Pallas flammamque & vasa camini,
Ille licet rapido multum nunc ferveat æstu.
Insuper Omodamus fervatque & damna det arti.

1 Quum autem ingressus esset, & accubuisset, 2 Postridie autem abeuntem eum conspicati fig. 3 Advocarunt & juss.

Omnia

Omnia misceto, fornacem, vasa, domumque,
Ut fragor immensus fiat, figulique tremiscant:
Non secus ac malæ crepitu clauduntur equinæ,
Sic subita fornax crepitetque cadatque ruina,
Inque lutum redeant calices & vasa minuta.
Huc quoque Solis ades nata, incantare perita,
Inque ipsos & opus tua noxia sparge venena.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quique manu Herculea cecidere superque fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipsumque caminum
In nihilum penitus redigant. figuli ista videntes
Plorent, & lacrymis spectent ingentia damna.
Improbitatis ego spectabo hæc præmia lætus.
Denique qui pronus fornacem respicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitusq; perurat.
Sic scelus agnoscent omnes, atque inde cavebunt.

Πεῖθε πυραίθουσαν καὶ δώματα, σὺν δὲ κάμινος.
Πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κωκυσάντων. 361
Ὡς γνάθος ἱππείη βρύκει, βρύκοι δὲ κάμινος,
Πάντ' ἔντοσθ' αὐτῆς κεραμήϊα λεπτὰ ποιοῦσα.
Δεῦρο καὶ ἠελίου θυγάτηρ πολυφάρμακε Κίρκη,
Ἄγρια φάρμακα βάλλε, κάκου δ' αὐτές τε καὶ ἔργα.
Δεῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύρους·
Οἵ θ' Ἡρακλῆος χεῖρας φύγον, οἵ τ' ἀπόλοντο,
Τύπτοιεν τάδε ἔργα κακῶς, πίπτοι δὲ κάμινος.
Αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ὁρῷατο ἔργα πονηρά.
Γηθήσω δ' ὁρόων αὐτῶν κακοδαίμονα τέχνην.
Ὃς δέ χ' ὑπερκύψει, περὶ τούτου πᾶν τὸ πρόσωπον
Φλεχθείη· ὡς πάντες ἐπίσταιντ' αἴσιμα ῥέζειν.

XXXIII At vero in Samo hybernans, calendis potentiorum ædes ostiatim adiens aliquid accipiebat, canens hæc carmina quæ Eresione, *hoc est, ramalia*, vocantur: ducente eum comitanteque aliquot puerorum indigenarum choro,

Παραχειμάζων δὲ ἐν τῇ Σάμῳ, ταῖς νουμηνίαις προσπορευόμενος πρὸς τὰς οἰκίας τὰς εὐδαιμονεστάτας, ἐλάμβανέ τι, ἀείδων τὰ ἔπεα τάδε ἃ καλεῖται Εἰρεσιώνη, (ὡδήγεον δὲ αὐτὸν καὶ συμπαρῆσαν ἀεὶ τῶν παίδων τινὲς τῶν ἐγχωρίων)

Venimus ad magnas ædes civemque potentem,
Cujus divitiis resonat domus atque redundat.
Vos aditum præbete fores: feliciter intrent
Divitiæ, & requies hilaris, Charitesque sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hic videatur inane:
Sintque laboratæ Cereris repleta canistra.
Excelso curru nurus hic portetur, & ipsam
Veloci cursu revehant ad limina muli.
Hæc premat electrum pedibus, telasque laboret.
Ast ego vos repetam, repetam (mihi crede) quotannis,
Non secus atque redit sub tectum garrula Progne.

Δῶμα προσετραπόμεσθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,
Ὃς μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ βρέμει, ὄλβιος αἰεί.
Αὐτὰρ ἀνακλίνεσθε θύραι· πλοῦτος γὰρ ἔσεισι
Πολλός, σὺν πλούτῳ δὲ καὶ εὐφροσύνη τεθαλυῖα,
Εἰρήνη τ' ἀγαθή. ὅσα δ' ἄγγεα, μεστὰ μὲν εἴη,
Κυρβαίη δ' αἰεὶ κατὰ καρδόπου ἕρπεο μᾶζα.
Τοῦ παιδὸς δὲ γυνὴ κατὰ διφράδα βήσεται ὔμμιν·
Ἡμίονοι δ' ἄξουσι κραταίποδες ἐς τόδε δῶμα.
Αὐτὴ δ' ἱστὸν ὑφαίνοι ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαυῖα.
Νεῦμαί σοι νεῦμαι ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδών.

γρ. μέν τι "Ἑστήκ' ἐν προθύροισι· καὶ εἰ ″ μέντοι δώσεις, εἰ δὲ μή,
Οὐχ ἑστήξομεν· οὐ γὰρ συνοικήσοντες ἐνθάδε ἤλθομεν.

ᾔδετο δὲ τάδε ἐν τῇ Σάμῳ ἐπὶ πολλὸν χρόνον ὑπὸ τῶν παίδων, ὅτε ἀγείροιεν ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος, ἐπεχείρησε πλεῖν Ὅμηρος εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκ τῆς Σάμου. καὶ ἀναχθεὶς μετά τινων ἐγχωρίων, ἀπηνέχθη εἰς τὴν Ἴον· καὶ ὡρμίσθησαν οὐ κατὰ πόλιν, ἀλλ' ἐπ' ἀκτῆς. συνέβη δὲ τῷ Ὁμήρῳ κατὰ πλοῦ τι ἄρξασθαι μαλακῶς ἔχειν· ἐκβὰς ″ δὲ ἐκ τοῦ πλοίου, ἐκοιμᾶτο ἐπὶ τῆς κυματωγῆς ἀδυνάτως ἔχων. (γρ. δ' ἐκ) πλείους δὲ ἡμέρας ὁρμούντων αὐτῶν δι' ἀπλοΐην, καταβαίνοντες αἰεί τινες τῶν ἐκ τῆς πόλιος, ἀπεσχόλαζον παρὰ τῷ Ὁμήρῳ, καὶ ἐν θαύματι εἶχον αὐτὸν, ἀκούοντες αὐτοῦ. Τῶν δὲ ναυτέων, καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλιος τινῶν ἡμένων παρὰ τῷ Ὁμήρῳ, κατέπλωσαν παῖδες ἁλιῆες τὸν τόπον, καὶ ἐκβάντες ἐκ τοῦ ἀκατίου, προσελθόντες αὐτοῖς τάδε εἶπον, "Ἄγετε ὦ ξένοι, "ἐπακούσατε ἡμέων, ἂν ἄρα δύνησθε διαγνῶναι ἅσσ' ἂν ὑμῖν εἴπωμεν. καί τις τῶν παρεόντων ἐκέλευε λέγειν· οἱ δὲ εἶπαν, Ἡμεῖς "ἅσσα εἵλομεν, κατελίπομεν· ἃ δὲ μὴ εἵ"λομεν, φέρομεν. οἱ δέ φασιν μέτρῳ εἰπεῖν αὐτούς,

Ἅσσ' ἕλομεν, λιπόμεσθα· ἃ δ' οὐχ ἕλομεν, φερόμεσθα.

οὐ δυναμένων δὲ τῶν παρεόντων γνῶναι τὰ ῥηθέντα, διηγήσαντο οἱ παῖδες ὅτι ἁλιεύοντες, οὐδὲν ἐδυνάσαντο ἑλεῖν· καθήμενοι δὲ ἐν γῇ, ἐφθειρίζοντο. καὶ ὅσους μὲν ἔλαβον τῶν φθειρῶν, κατέλιπον· ὅσους δὲ μὴ ἐδυνάσαντο, ἐς οἴκους ἀπεφέροντο. ὁ δὲ Ὅμηρος, ἀκούσας ταῦτα, ἔλεξε τὰ ἔπεα τάδε,

362 Τοίων γὰρ πατέρων ἐξ αἵματος ἐκγεγάατε,
Οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἄσπετα μῆλα νεμόντων.

Ἐκ δὲ τῆς ἀσθενείας ταύτης συνέβη τὸν Ὅμηρον τελευτῆσαι ἐν Ἴῳ, οὐ παρὰ τὸ μὴ γνῶναι τὸ παρὰ τῶν παίδων ῥηθὲν (ὡς οἴονταί τινες) ἀλλὰ τῇ μαλακίῃ. τελευτήσας δὲ ἐν τῇ Ἴῳ, αὐτοῦ ἐπ' ἀκτῆς ἐτάφη ὑπό τε τῶν συμπλεόντων καὶ τῶν ″ πολιτέων ὅσοι ἐν διαλογῇ ″ ἐγίνοντο αὐτῷ. καὶ τὸ ἐλεγεῖον τόδε ἐπέγραψαν Ἰῆται ὕστερον χρόνῳ πολλῷ, ὡς ἤδη ἥ τε ποίησις ἐξεπεπτώκεε, καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ πάντων· οὐδὲ Ὁμήρου ἐστίν.

γρ. πολιητέων
γρ. ἐγεγένηντο

Assumus in porta: seu munera ferre placebit,
Seu nihil, est tamen hinc abeundi certa voluntas.
Non etenim hic habitare diu nec adesse paramus.

Atque hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis festum collecti conveniebant.
XXXIV Ineunte deinde vere moliebatur Homerus è Samo Athenas proficisci: solvensque una cum popularibus quibusdam, ad Jon appulit: ubi stationem non ad urbem sed in litore habebant. Hîc contigit Homerum graviter ægrotare: egressus igitur è navi, in crepidine litoris jacebat ægrotus. Quumque diutius illic ob navigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde plerique [1] ex urbe Homero vacabant, eumque audientes, reverenter observabant.
XXXV Jam vero nautis cæterisque aliquot qui è civitate convenerant, illic apud Homerum considentibus, forte pueri piscatores eo appulerunt: qui è navicula egressi, hæc illis verba fecerunt, Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præsentibus quidam jubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquiunt, quæcunque cepimus, reliquimus: quæ vero non cepimus, nobiscum portamus. Et quum nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explicabant: significantes nimirum, se, quum piscium nihil capere possent, desidentes in sicco, pediculos venatos: & horum quotquot cepissent, abjecisse: quos autem non invenissent, domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina,

Hi vos, o pueri, tales genuere parentes,
Nec latis fundis, gregibus neque mille potentes.

XXXVI Ex hac autem ægritudine extremum diem clausit Homerus in Jo, non (ut arbitrantur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus vero in Jo Homerus, à comitibus suis atque civibus qui ex urbe in colloquium cum eodem venerant, in litore ibidem honorifice sepultus est. Cujus sepulcro multo post tempore Jenses, ubi poesis ejus jam publicata ab omnibus celebraretur, hujusmodi inciderunt carmen elegiacum,

1 Ex urbe descendentes, operam Homero dabant, eumque audientes admiratione prosequebantur.

Condit

Condit humus caput hæc sacrum, qui versibus arma
Fortia divinis heroum ornavit, Homerum.

XXXVII Porro quod Æolius fuerit Homerus, & non Jon, neque Doriensis, partim è jam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his conjecturis deprehenditur. Si quidem poetam tantum, qui hominum peculiares mores in suam poesin transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorasse. Jam vero carmina ejus expendentes, indidem pronunciabitis. nam quum sacrificii ritum hujusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitavit, aut quod cum patris institutis conveniret. Sec enim inquit,

Protractis jugulant pecudes, & tergora costis
Diripiunt, femorumque toros & crura recidunt,
In partesque secant geminas: tum pinguia nidor
Viscera nube tegit densa.

In his versibus de iliis nulla mentio, quibus in sacrificiis tamen utebantur cæteri, præter unam Æolicam gentem, quæ ilia non concremabat. Indicat præterea his quoque versibus quod Æolius existens, suæ gentis ritibus usus sit,

——tum segmina carnium
ipse focis multo crepitantibus admovet igni
Cruda senex, & vina super nigrantia fundit:
Quem verubus quinis juvenes onerata tenentes
Brachia circumstant.

Æoles enim soli intestina quinq; verubus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. etenim πέμπε dicunt Æoles pro πέν-

XXXVIII τε, *id est, quinque*. Atq; hæc sane de genere, vita interituque Homeri à nobis relata sint. Cæterum ætatem Homeri, siquis diligenter recteque ratiocinetur, ex hisce facile deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum post atque triginta Lesbus oppidatim habitari cœpit, quum antea nullam prorsus haberet civitatem. Post Lesbum habitatam annis viginti Cuma Æolica & Phricotis appellata habitata fuit. Porro à Cuma annis duodeviginti, in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tempore natus fuit Homerus,

Ἐνθάδε τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει, γρ. καλύψεν
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὅμηρον.

Ὅτι δὲ ἦν Αἰολεὺς Ὅμηρος, καὶ οὔτε Ἴων, οὔτε Δωριεύς, τοῖς τε εἰρημένοις δεδήλωταί μοι, καὶ δὴ καὶ τοῖσδε τεκμαίρεσθαι παρέχει· ἄνδρα ποιητὴν τηλικοῦτον εἰκός ἐστι τῶν νομίμων τῶν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ποιοῦντα ἐς τὴν ποίησιν, ἤτοι τὰ κάλλιστα ἐξευρόντα ποιέειν, ἢ τὰ ἑωυτοῦ, πάτρια ἐόντα. ἤδη τοίνυν τὸ ἐνθένδε αὐτοὶ τῶν ἐπέων ἀκούοντες κρινέετε. ἱεροποιίην γὰρ ἢ τὴν κρατίστην ἐξευρὼν ἐποίησεν, ἢ τὴν ἑωυτοῦ πατρίδι προσήκουσαν. λέγει γὰρ ὧδε,

Αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν.

Ἐν τούτοις ὑπὲρ ὀσφύος οὐδὲν εἴρηται, ᾗ ἐς τὰ ἱερὰ χρέονται· μονώτατον γὰρ τῶν Ἑλλήνων τὸ Αἰολικὸν ἔθνος οὐ καίει ὀσφύν. δηλοῖ δὲ καὶ ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσιν ὅτι Αἰολεὺς ὤν, τοῖς νόμοις τοῖς τούτων ἐχρῆτο,

Καῖε δ' ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
Λεῖβε· νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.

Αἰολέες γὰρ μοῦνοι τὰ σπλάγχνα ἐπὶ πέντε ὀβελῶν ὀπτῶσιν, οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ τριῶν. καὶ γὰρ ὀνομάζουσιν οἱ Αἰολεῖς τὰ πέντε, πέμπε. Τὰ μὲν οὖν ὑπὲρ τῆς γενέσιος καὶ τελευτῆς καὶ βίου δεδήλωταί μοι. Περὶ δὲ ἡλικίης τῆς Ὁμήρου, ἐκ τῶνδε ἄν τις ἐπισκεπτόμενος, ἀκριβῶς καὶ ὀρθῶς λογίζοιτο. ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς Ἴλιον στρατείας, ἣν Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος ἤγειραν, ἔτεσιν ὕστερον ἑκατὸν καὶ τριάκοντα Λέσβος ᾠκίσθη κατὰ πόλεις, πρότερον ἐοῦσα ἄπολις. μετὰ δὲ Λέσβον οἰκισθεῖσαν ἔτεσιν ὕστερον εἴκοσι Κύμη ἡ Αἰολιῶτις καὶ Φρικῶτις καλεομένη ᾠκίσθη. μετὰ δὲ Κύμην, ὀκτωκαίδεκα ἔτεσιν ὕστερον Σμύρνα ὑπὸ Κυμαίων κατῳκίσθη· καὶ ἐν τούτῳ γίνεται Ὅμηρος.

ἀφ' οὗ

ἀφ' οὗ δὲ Ὅμηρος ἐγένετο, ἔτεά ἐστιν * ἑξακόσια εἰκοσιδύο μέχρι τῆς Ξέρξεω διαβάσεως, ἣν στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, διέβη ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην. ἀπὸ δὲ τούτου ῥηϊδίως ἐστὶν ἀριθμῆσαι τὸν χρόνον τῷ ἐθέλοντι ζητεῖν ἐκ τῶν ἀρχόντων Ἀθήνησι. τῶν δὲ Τρωϊκῶν ὕστερον γέγονεν Ὅμηρος ἔτεσιν ἑκατὸν ἑξηκονταοκτώ.

Ab Homero autem nato anni ſunt ſexcenti vigintiduo ad Xerxis uſq; in Græciam trajectum, qui videlicet juncto pontibus Helleſponto cum exercitu ex Aſia in EUropam penetravit. Ex his igitur tempus illud calculo colligere facile fuerit ei qui prætorum Athenienſium rationem habuerit. Centum autem & ſexaginta octo poſt Trojanum bellum annis extitit Homerus.

* τετρακόσια. Scaliger.

ΤΕ'ΛΟΣ

τῶν ἐννέα Μουσῶν Ἡροδότου τοῦ Ἁλικαρνασσῆος, καὶ ἐξηγήσιος τῆς περὶ Ὁμήρου.

APPEN-

APPENDIX AD HERODOTUM,

De Legibus & Institutis tam Persicis quam Ægyptiacis.

Ut ea ex diversis auctoribus ab H. STEPHANO *fuit adjecta.*

DE PERSARUM LEGIBUS ET INSTITUTIS, EX DIVERSIS historicis.

EX XENOPHONTE, *Pædiæ Cyri libro* I.

PRIMA his legibus cura à bono publico videtur initium sumere. Haud enim incipiunt itidem ut aliæ plurimæ civitates, quæ parentibus permittentes pro voluntate filios educare, & ætate provectioribus pro arbitrio vitam agere, eis jubent ne furentur, ne rapiant, ne in *alienas* ædes ingrediantur vi, ne injuste percutiant quenquam, ne adulterium patrent, ne [1] principis imperium detrectent, reliquaque hujusmodi eodem pacto. quod siquid horum transgressus quis fuerit, pœnam in eum statuerunt. At Persarum leges anticipantes, *maxime* curant ne initio tales sint cives ut cujusquam vel improbitatis vel turpitudinis desiderio capiantur.

Curant autem illud hoc pacto. Est illis forum quod vocatur liberum, ubi & regiæ, & alia sunt palatia. Hinc & venalia, & circumforanei, & horum clamores atque ineptiæ in alium locum rejecta sunt, ne horum turba compositis eorum moribus qui institutionem adepti sunt, misceatur. Est autem forum circa palatia distributum in partes quatuor, quarum una est puerorum, altera puberum, [2] tertia virorum, qui perfectam ætatem jam agunt :

ΠΕΡΙ῀ ΤΩ῀Ν ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΝΟ΄ΜΩΝ ΚΑΙ῀ Ε῎ΘΩ῀Ν, Ε῎Κ ΔΙΑΦΟ΄ΡΩΝ ΣΥΓγραφέων.

Ε῎Κ ΤΟΥ῀ ΞΕΝΟΦΩ῀ΝΤΟΣ, ΠΑΙδείας Κύρου βιβλίῳ α΄.

ΟΥ῀ΤΟΙ δὲ δοκοῦσιν οἱ νόμοι ἄρχεσθαι τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἐπιμελούμενοι. "οὐχ ὁμοίως γὰρ ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται. αἱ μὲν γὰρ πλεῖσται πόλεις, ἀφεῖσαι παιδεύειν ὅπως τις ἐθέλοι τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, καὶ αὐτοὺς τοὺς πρεσβυτέρους ὅπως ἐθέλουσι διάγειν, "ἐπιτάττουσιν αὐτοῖς μὴ κλέπτειν, μὴ ἁρπάζειν, μὴ βίᾳ εἰς οἰκίαν παριέναι, μὴ παίειν ὃν μὴ δίκαιον, μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπειθεῖν ἄρχοντι, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως· ἢν δέ τις τούτων τι παραβαίνῃ, "ζημίας αὐτοῖς "ἐπέθεσαν. οἱ δὲ Περσικοὶ νόμοι, προλαβόντες ἐπιμέλονται ὅπως τὴν ἀρχὴν μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται ὥστε πονηροῦ τινὸς ἔργου ἢ αἰσχροῦ ἐφίεσθαι.

Alias lect. vide in meis annot.

τῷ ἔπειτα πρὸς τούτοισιν

τῷ ζημίαν τῷ ἐπανέθεσαν

Ἐπιμέλονται δὲ ὧδε· ἔστιν αὐτοῖς ἐλευθέρα ἀγορὰ καλουμένη, ἔνθα τά τε βασίλεια καὶ τὰ ἄλλα ἀρχεῖα πεποίηται· ἐντεῦθεν τὰ μὲν ὤνια, καὶ οἱ ἀγοραῖοι, καὶ αἱ τούτων φωναὶ καὶ ἀπειροκαλίαι ἀπελήλανται εἰς ἄλλον τόπον· ὡς μὴ μιγνύηται ἡ τούτων τύρβη τῇ τῶν πεπαιδευμένων εὐκοσμίᾳ. διῄρηται δὲ αὕτη ἡ ἀγορὰ ἡ περὶ τὰ ἀρχεῖα ἐς τέτταρα μέρη. τούτων δ' ἔστιν ἓν μὲν παισίν, ἓν δὲ ἐφήβοις, ἄλλο τελείοις ἀνδράσιν,

1 Magistratus imp. 2 Tertia eorum qui virilem ætatem attigerunt. *Vel*, eorum qui matura sunt ætate. *Sic paulo post.*

ἄλλο τοῖς ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονόσι. νόμῳ δὲ εἰς τὰς ἑαυτῶν χώρας ἕκαστοι τούτων πάρεισιν, οἱ μὲν παῖδες, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ οἱ τέλειοι ἄνδρες· οἱ δὲ γεραίτεροι, ἡνίκ' ἂν ἑκάστῳ προχωρῇ· πλὴν ἐν ταῖς τεταγμέναις ἡμέραις, ἐν αἷς δεῖ αὐτοὺς παρεῖναι. οἱ δὲ ἔφηβοι καὶ κοιμῶνται περὶ τὰ ἀρχεῖα, σὺν τοῖς ″γυμνικοῖς ὅπλοις, πλὴν τῶν γεγαμηκότων. οὗτοι δὲ οὔτε ἐπιζητοῦνται, ἢν μὴ προρρηθῇ παρεῖναι· οὔτε πολλάκις ἀπεῖναι καλόν. ἄρχοντες δ' ἐφ' ἑκάστῳ τούτων τῶν μερῶν εἰσὶ δώδεκα· (δώδεκα γὰρ καὶ Περσῶν φυλαὶ διῄρηνται) καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς παισὶν ἐκ τῶν γεραιτέρων *ᾑρημένοι] εἰσὶν οἳ ἂν δοκῶσι τοὺς παῖδας βελτίστους *ἂν] ἀποδεικνύναι· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐφήβοις, ἐκ τῶν τελείων ἀνδρῶν οἳ ἂν αὐτοὺς τοὺς ἐφήβους βελτίστους δοκῶσι παρέχειν· ἐπὶ δὲ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, οἳ ἂν δοκῶσι παρέχειν αὐτοὺς μάλιστα τὰ τεταγμένα ποιοῦντας, καὶ τὰ παραγγελλόμενα ὑπὸ τῆς μεγίστης ἀρχῆς. εἰσὶ δὲ καὶ τῶν γεραιτέρων προστάται ᾑρημένοι οἳ προστατεύουσιν ὅπως καὶ οὗτοι τὰ καθήκοντα ἀποτελῶσιν.

″τοῖς γυμνητικοῖς

Ἃ δὲ ἑκάστη ἡλικίᾳ προστέτακται ποιεῖν, διηγησόμεθα· ὡς μᾶλλον δῆλον γένηται ᾗ ἐπιμέλονται ὡς ἂν βέλτιστοι εἶεν οἱ πολῖται. οἱ μὲν δὴ παῖδες εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες, διάγουσι, μανθάνοντες δικαιοσύνην· καὶ λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἔρχονται, ὥσπερ παρ' ἡμῖν οἱ τὰ γράμματα μαθησόμενοι. οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν διατελοῦσι τὸ πλεῖστον *μέρος] τῆς ἡμέρας δικάζοντες αὐτοῖς. γίγνεται γὰρ δὴ καὶ παισὶ πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ ἀνδράσιν, ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς, καὶ ἁρπαγῆς, καὶ βίας, καὶ ἀπάτης, καὶ κακολογίας, καὶ ἄλλων οἵων εἰκός. οὓς δ' ἂν γνῶσι τούτων τι ἀδικοῦντας, τιμωροῦνται· κολάζουσι δὲ καὶ οὓς ἂν ἀδίκως ἐγκαλοῦντας εὑρίσκωσι. δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματος οὗ ἕνεκα ἄνθρωποι μισοῦσι μὲν ἀλλήλους μάλιστα, δικάζονται δὲ ″οὐχ ἥκιστα, ἀχαριστίας· καὶ ὃν ἂν γνῶσι δυνάμενον μὲν χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δὲ, κολάζουσι καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς. οἴονται γὰρ, τοὺς ἀχαρίστους καὶ περὶ θεοὺς ἂν μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ περὶ γονέας καὶ πατρίδα καὶ φίλους. ἕπεσθαι δὲ δοκεῖ μάλιστα τῇ ἀχαριστίᾳ ἡ ἀναισχυντία.

″Lege vel οὐδ' ἥκιστα (ut scribo in m. ann.) vel ἥκιστα, neutra partic. præfixa.

quarta vero eorum qui ſunt emeriti. Legeque cautum eſt ut horum ſinguli locis ſuis adſint: pueri, quumprimum illuxerit, & eodem modo perfectæ ætatis viri: ſeniores vero, quum per ocium cuique licuerit, exceptis conſtitutis diebus quibus adſint neceſſe eſt. At [1] adoleſcentes cubant etiam in palatiis [2] cum gymnicis armis: exceptis maritis, qui ne requiruntur quidem, niſi antea juſſi adeſſe fuerint. At neque honeſtum *ducitur* ſæpius abeſſe. Et præſunt cuique harum partium duodecim principes. nam in duodecim tribus Perſæ diſtributi ſunt. Ii vero pueris præſunt qui *ſelecti* ex ſenioribus eos videantur reddituri quamoptimos: [3] adoleſcentibus autem, ex abſolutæ ætatis viri, illi qui perquam optimos eos exiſtimentur effecturi. At ipſis abſolutæ ætatis viris ii *ſunt præfecti*, quorum illi inſtitutione cenſeantur quæ conſtituta ſunt & à magiſtratu maximo imperata maxime præſtituri. Electi etiam ſunt præſides ſeniorum: qui præſunt, quo hi quoque ſuo fungantur officio.

Quæ autem cuique ætati imperantur facienda, enarrabimus quo dilucidius fiat [4] diligentiamne adhibeant ut cives ſint quamoptimi. Pueri igitur ventitantes ad ſcholas, juſtitiæ diſcendæ dant operam, aiuntque ita illos huic rei ſtudere quemadmodum apud nos qui *eunt* ad literas perdiſcendas. Eorum autem magiſtri magnam diei partem conſumunt in eorum diſceptationibus judicandis. Habent enim pueri quoque inter ſeſe, quemadmodum viri, accuſationes & de furto, & de rapina, & de vi, & de fraude, & de maledicentia, & de aliis *criminibus*, ut & par eſt. Quos autem norint horum aliquid deliquiſſe, eos plectunt. In illos item animadvertunt quos minus jure accuſantes invenerint. [5] Ac judicia de illo etiam crimine exercent, quod eſt quidem in cauſa cur homines mutuo ſe odio quammaxime inſectentur, ſed tamen ita ut ne minimum quidem judicium de eo exerceant: nimirum de ingratitudine. ac quemcunque cognorint poſſe referre gratiam nec referre, in hunc ſeveriſſime animadvertunt: quippe qui arbitrantur, eos qui ſint ingrati, & deos majorem in modum negligere, & parentes, & patriam, & amicos. Ingratitudinem vero potiſſimum impudentia ſequitur.

1 Ephebi *ſive*, puberes, *ut paulo ante vertit*. 2 Cum armis quibus exercentur. 3 Ephebis (vel puberibus) ex maturæ ætatis viris. 4 *Legit* εἰ ἐπιμ. *at* ᾗ ἐπιμέλονται *ſignificat*, Qualem diligentiam adhibeant. 5 *Hujus loci ſenſum inverterat Philelphus.*

etenim

etenim hæc ad omnem turpitudinem maxima est dux. Docent etiam pueros temperantiam. ad quam discendam eis plurimum conducit quod vident senes ipsos toto die temperanter vitam agere. Tradunt præterea iis præcepta parendi magistratibus. Multum quoque huic rei conducit quod seniores magno studio parere magistratibus intuentur. Eosdem insuper docent ut & cibi & potus continentiam servent: ad quos illos admodum adjuvat quòd ante oculos habent, seniores non prius abire ventris *implendi* gratia, quam præsides permiserint: quodque non apud matrem vescuntur pueri, sed apud magistrum, quando præsides significarint: feruntque domo pro cibo panem, pro obsonio nasturtium, ad potum vero, siquis sitiat, capedinem, ut ex flumine aquam hauriant. Ad hæc etiam discunt sagittandi & jaculandi artem. Atque ad sextum usque & septimum decimum ætatis annum hæc agunt pueri.

Dein vero in [1] puberum numerum exeunt: horum autem puberum talis est vita. Decem enim annos postquam pueritiam egressi fuerint, cubant (ut antea diximus) ad palatia, idque tum custodiendæ urbis gratia, [2] tum ob temperantiæ studium. Videtur enim huic ætati majorem in modum diligentia opus esse. Præstant etiam interdiu præfectis suam operam, sicui eis usui sint pro republica. Et quum oportuerit, manent omnes ad palatia. Quum vero ad venationem rex exierit (id quod persæpe agit in mense) relinquit custodiæ dimidium. Habeant autem exeuntes oportet arcus, & juxta pharetram, in vagina [3] mucronem, aut securim, præterea cratem, & [4] pila duo: ut & alterum emittant, & altero, si opus fuerit, cominus utantur. Ob hanc autem rem publice dant operam venationi: & rex quemadmodum in bello se ducem eis præstat, & ipse tum venatur, tum ut alii venentur diligentiam adhibet, quod hæc eis verissima videtur meditatio rerum bellicarum. Etenim diluculo assuefacit surgere, frigoraque & calores tolerare. exercet etiam eos ad itinera & cursus. Necessarium etiam est sagitta bestiam ferire ac jaculo petere, ubicunque occurrerit. Quinetiam animum acui sæpe necesse est in venatione, ubi ferox aliqua bestia contra sese

καὶ γὰρ αὕτη μεγίστη δοκεῖ εἶναι ἐπὶ πάντα τὰ αἰσχρὰ ἡγεμών. διδάσκουσι δὲ τοὺς παῖδας καὶ σωφροσύνην· μέγα δὲ συμβάλλεται εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν αὐτοὺς ὅτι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὁρῶσιν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν σωφρόνως διάγοντας. διδάσκουσι δὲ αὐτοὺς καὶ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται ὅτι ὁρῶσι τοὺς πρεσβυτέρους καὶ πειθομένους τοῖς ἄρχουσιν ἰσχυρῶς. διδάσκουσι δὲ καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι γαστρὸς καὶ ποτοῦ· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται ὅτι ὁρῶσι * καὶ τοὺς πρεσβυτέρους οὐ πρόσθεν ἀπιόντας γαστρὸς ἕνεκα πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες· καὶ ὅτι οὐ παρὰ μητρὶ σιτοῦνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ παρὰ τῷ διδασκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημήνωσι. φέρονται δὲ οἴκοθεν " σῖτον μὲν, ἄρτον, ὄψον δὲ, κάρδαμον· πιεῖν δὲ, ἤν τις διψῇ, κώθωνα, ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι. πρὸς δὲ τούτοις μανθάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. μέχρι μὲν δὴ ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα ἐτῶν ἀπὸ γενεᾶς οἱ παῖδες ταῦτα πράττουσιν. — γρ. σῖτα μὲν, ἄρτους.

Ἐκ τούτου δὲ εἰς τοὺς ἐφήβους ἐξέρχονται. οὗτοι δ᾽ αὖ οἱ ἔφηβοι διάγουσιν ὧδε. δέκα ἔτη ἀφ᾽ οὗ ἂν ἐκ παίδων ἐξέλθωσι, κοιμῶνται μὲν περὶ τὰ ἀρχεῖα, ὥσπερ προείρηται, καὶ φυλακῆς ἕνεκα τῆς πόλεως καὶ σωφροσύνης. (δοκεῖ γὰρ αὕτη ἡ ἡλικία μάλιστα ἐπιμελείας δεῖσθαι) παρέχουσι δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἑαυτοὺς μάλιστα τοῖς ἄρχουσι χρῆσθαι, ἤν τι δέωνται, ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ. καὶ ὅταν μὲν δέῃ, πάντες μένουσι περὶ τὰ ἀρχεῖα· ὅταν δὲ ἐξίῃ βασιλεὺς ἐπὶ " θήραν, ἐξάγει τὴν ἡμίσειαν τῆς φυλακῆς. ποιεῖ δὲ τοῦτο πολλάκις τοῦ μηνός. ἔχειν δὲ δεῖ τοὺς ἐξιόντας " τόξα παρὰ τὴν φαρέτραν, καὶ ἐν κολεῷ κοπίδα, ἢ σάγαριν· ἔτι δὲ καὶ γέρρον, καὶ παλτὰ δύο, ὥστε τὸ μὲν ἀφιέναι, τῷ δ᾽, ἂν δέῃ, ἐκ χειρὸς χρῆσθαι. διὰ τοῦτο δὲ δημοσίᾳ τοῦ θηρᾶν ἐπιμέλονται, καὶ βασιλεὺς, ὥσπερ καὶ ἐν πολέμῳ, ἡγεμὼν αὐτοῖς ἐστι, καὶ αὐτός τε θηρᾷ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖται ὅπως ἂν " θηρῷεν· ὅτι ἀληθεστάτη δοκεῖ αὕτη ἡ μελέτη τῶν πρὸς τὸν πόλεμον εἶναι. καὶ γὰρ πρωῒ ἀνίστασθαι ἐθίζει, καὶ ψύχη καὶ θάλπη ἀνέχεσθαι· γυμνάζει δὲ καὶ ὁδοιπορίαις καὶ δρόμοις. ἀνάγκη δὲ καὶ τοξεῦσαι θηρίον, καὶ ἀκοντίσαι ὅπου ἂν παραπίπτῃ· καὶ τὴν ψυχὴν δὲ πολλάκις ἀνάγκη " θήγεσθαι ἐν τῇ θήρᾳ, ὅταν τι τῶν ἀλκίμων θηρίων

γρ. θήραν, τὰς ἡμισείας φυλακὰς καταλείπει. ποιεῖ δὲ

γρ. τόξα καὶ παρὰ

γρ. θηρῷσι. *Vers. ult. quidam libri* γήθεσθαι *quidam* θάλπεσθαι *sed* θήγεσθαι *alii multi loci comprobant.*

1 *Vel*, epheborum. *Phil. ita*, Dein vero ubi adolescentiam excesserunt, ita rursus degunt. 2 Tum ut temperantiæ studeant *Vel*, ut temperantiam exerceant. 3 *Vide quod annotatum est in paginam* 579 *de hac voce.* 4 *Vel*, hastas duas: ut & alteram em. & altera, si opus f.

ἀνθίσταται. παίειν μὲν γὰρ δεῖ τὸ ὁμόσε γιγνόμενον, φυλάξασθαι δὲ τὸ ἐπιφερόμενον. ὥστε οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν τί ἐν τῇ θήρᾳ ἄπεστι τῶν ἐν πολέμῳ παρόντων. ἐξέρχονται δὲ ἐπὶ τὴν θήραν, ἄριστον ἔχοντες πλεῖον μὲν, "ὡς τὸ εἰκὸς, τῶν παίδων, τἆλλα δὲ ὅμοιον. καὶ θηρῶντες μὲν, οὐκ ἂν ἀριστήσαιεν· ἢν δέ τι δέῃ θηρίου ἕνεκα ἐπικαταμεῖναι, ἢ ἄλλως "βουληθῶσι διατρῖψαι περὶ τὴν θήραν, τὸ ἄριστον τοῦτο δειπνήσαντες, τὴν ὑστεραίαν αὖ θηρῶσι μέχρι δείπνου. καὶ μίαν ἄμφω * ταύτας. τὰς ἡμέρας λογίζονται, ὅτι μιᾶς ἡμέρας σῖτον δαπανῶσι. τοῦτο δὲ ποιοῦσι τοῦ ἐθίζεσθαι ἕνεκα· ἵνα καὶ ἐάν τι ἐν πολέμῳ δεήσῃ, δύνωνται τοῦτο ποιεῖν. καὶ ὄψον δὲ τοῦτο ἔχουσιν οἱ τηλικοῦτοι ὅ, τι ἂν θηράσωσιν· εἰ δὲ μὴ, τὸ κάρδαμον. εἰ δέ τις αὐτοὺς οἴεται ἢ ἐσθίειν ἀηδῶς, ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχωσιν ἐπὶ τῷ σίτῳ, ἢ πίνειν ἀηδῶς, ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνησθήτω πῶς μὲν ἡδὺ μᾶζα καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν. αἱ δ' αὖ μένουσαι φυλαὶ διατρίβουσι μελετῶσαι τά τε ἄλλα ἃ παῖδες ὄντες ἔμαθον, καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν· καὶ διαγωνιζόμενοι ταῦτα πρὸς ἀλλήλους διατελοῦσιν. εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι τούτων ἀγῶνες, καὶ ἆθλα προτίθεται. "ἐν ᾗ δ' ἂν τῶν φυλῶν πλεῖστοι ὦσι δαημονέστατοι καὶ ἀνδρειότατοι * καὶ "εὐπιστότατοι. ἐπαινοῦσιν οἱ πολῖται, καὶ τιμῶσιν οὐ μόνον τὸν νῦν ἄρχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅστις αὐτοὺς παῖδας ὄντας ἐπαίδευσε. χρῶνται δὲ τοῖς μένουσι τῶν ἐφήβων αἱ ἀρχαὶ, ἤν τι ἢ φρουρῆσαι δεήσῃ, ἢ κακούργους ἐρευνῆσαι, ἢ λῃστὰς ὑποδραμεῖν, ἢ καὶ ἄλλο τι ὅσα ἰσχύος ἢ τάχους ἔργα ἐστί. ταῦτα μὲν δὴ οἱ ἔφηβοι πράττουσιν.

Ἐπειδὰν δὲ "τὰ δέκα ἔτη" διατελέσωσιν, ἐξέρχονται εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας. ἀφ' οὗ δ' ἂν ἐξέλθωσι χρόνου ἐκ τῶν ἐφήβων, οὗτοι αὖ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διάγουσιν ὧδε. πρῶτον μὲν, ὥσπερ οἱ ἔφηβοι, παρέχουσιν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι ἤν τι δέῃ "περὶ τοῦ κοινοῦ ὅσα" φρονούντων τε ἤδη ἔργα ἐστὶ καὶ ἔτι δυναμένων. ἢν δέ που δέῃ στρατεύεσθαι,

γρ. ὡς εἰκός,

γρ. ἐθελήσωσι

γρ. ἐν ᾗ δ' ἂν φυλῇ

γρ. πιστότατοι,

Lege, aut saltem intellige, τὰ ἐν τοῖς ἐφήβοις δέκα ἔτη γρ. τελέσωσιν.

γρ. ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ

γρ. σωφρονούντων

objecerit. Nam & percutere oportet quæ occurrerit, & ab irruente sibi cavere. Quare haud facile in venatione eorum quicquam abesse reperiatur quæ inter bellandum accidunt. Exeuntes autem in venationem, prandium habent, & id quidem largius, ut par est, quam pueri, sed alioqui simile. Et donec quidem venantur, non prandent: sed siquid opus fuerit aut feræ ipsius gratia præstolari, aut aliter velint tempus terere in venando, hoc prandio pro cœna usi, rursum postridie venantur ad cœnam usque: & duos hos dies pro uno supputant, quod unius diei cibum consumunt. Hoc autem faciunt consuescendi gratia, ut, siquid facto opus fuerit etiam in bello, id facere possint. Ac illi quidem qui hujus sunt ætatis, obsonium hoc habent quodcunque venati fuerint: sin minus, nasturtio vescuntur. Quod siquis eos existimat aut vesci injucunde, quum aliud nihil præter [1] nasturtium addunt ad cibum, aut potu minus suavi uti, quum aquam bibunt, reminiscatur quanta cum voluptate maza paneque [2] vescuntur in fame, quamque suave est bibere aquam in siti. At reliquæ tribus quæ *domo manentes in venationem non exeunt*, tum alia exercent quæ pueri didicerunt, tum vero sagittandi & jaculandi artem, & de his inter se assidue certant. Sunt præterea publici horum ludi præmiaque proposita. in qua autem tribu plurimi fuerint peritissimi fortissimique; ac maxime fideles, horum laudatur à civibus & honoratur non præsens rector duntaxat, verumetiam illi qui eos in pueritia erudierunt. Et his adolescentibus utuntur magistratus, [3] sicubi præsidio opus fuerit, vel ad maleficia inquirenda, vel ad insequendos latrones, vel ad alia agenda quæcunque aut virium aut velocitatis sunt opera. Ab adolescentibus ephebis igitur hæc geruntur.

Sed ubi annos decem absolverint, evadunt in perfectæ ætatis viros: à quo tempore autem ex ephebis excesserint, hi rursus annos quinq; & viginti ita degunt. Principio, quemadmodum adolescentes præsto sunt magistratibus, ut, siquid pro republica opus fuerit, se utantur iis in rebus quæ prudentiam viresq; requirunt. Quod si militiæ danda sit opera,

---

1 *Cicero interpretatur rectius,* Nasturtium adhibent ad panem. 2 Vescitur quis in f. 3 Siquid custodia opus habeat.

qui ita

qui ita sunt instituti, arcubus & pilis amplius non utuntur, sed ensibus & armis quibus cominus pugnant, feruntque thoraca circa pectora, & in manu sinistra cratem, qualem habentes pinguntur Persæ: in manu autem dextera [1] gladium aut mucronem. Et ex hujusmodi viris magistratus omnes constituuntur, exceptis puerorum magistris.

At postequam annos quinque vigintique complerint, agentes hi ætatis annum aliquanto amplius quam quinquagesimum (illorum jam ætatem ingressi qui & sunt & vocantur seniores) non etiam in militiam eunt extra solum patrium, sed manentes domi judicant omnes causas & publicas & privatas. Judicant etiam hi [2] causam mortis, iidemque legunt omnes magistratus. Quod si quis aut in [3] adolescentibus aut in viris deliquerit quippiam contra leges, deferunt eum singuli tribuni, & ex aliis qui voluerit. Quem seniores ubi audierint, ordine movent. At ordine motus degit reliquam vitam cum ignominia.

Verum ut omnis Persarum respublica clarius pateat, repetemus paulo altius. nunc enim ob ante dicta declarari queat paucis. Persæ dicuntur esse circiter centum viginti millia hominum. Horum nemo lege excluditur à dignitatibus atque magistratibus: sed licet omnibus Persis mittere filios ad publicas justitiæ scholas. Verum qui possunt [4] filios per ocium alere, eos mittunt ad scholas: quibus vero *alendi* non est facultas, nequaquam mittunt. Qui autem fuerint apud publicos magistros instituti, licet iis inter [5] adolescentes ejus ætatis opera exercere, aliis vero non licet. Qui rursus legitima inter adolescentes absolverint, possunt hi inter viros versari, magistratuumque participes atque honorum fieri. At hi qui pueritiæ atque adolescentiæ legitima non obierint, inter viros non admittuntur. At hi rursus qui inter perfectæ ætatis viros sine reprehensione se gesserint, fiunt ex ordine seniorum. Et ita seniores hi constituuntur qui per omne honestatis genus vitam egerint. Et hæc est vivendi institutio, qua utentes, optimos viros se fore existimant. Quin hoc etiam tempore testimonium durat tum moderati eorum victus, tum etiam

τόξα μὲν οἱ οὕτω πεπαιδευμένοι οὐκέτι ἔχοντες οὐδὲ παλτὰ, στρατεύονται, τὰ δ' ἀγχέμαχα ὅπλα καλούμενα, θώρακά τε περὶ τοῖς στέρνοις, καὶ γέρρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ, οἷόνπερ γράφονται οἱ Πέρσαι ἔχοντες· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ μάχαιραν ἢ κοπίδα. καὶ αἱ ἀρχαὶ δὲ πᾶσαι ἐκ τούτων καθίστανται, πλὴν οἱ τῶν παίδων διδάσκαλοι.

Ἐπειδὰν δὲ τὰ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διατελέσωσιν, εἴησαν μὲν ἂν οὗτοι πλεῖόν τι ἢ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες ἀπὸ γενεᾶς· ἐξέρχονται δὲ τηνικαῦτα εἰς τοὺς γεραιτέρους ὄντας τε καὶ καλουμένους. οἱ δ' αὖ γεραίτεροι οὗτοι στρατεύονται μὲν οὐκέτι ἔξω τῆς ἑαυτῶν, οἴκοι δὲ μένοντες δικάζουσι τά τε κοινὰ πάντα καὶ τὰ ἴδια. καὶ θανάτου δὲ οὗτοι κρίνουσι, καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτοι πάσας αἱροῦνται. καὶ ἐάν τις ἢ ἐν ἐφήβοις ἢ ἐν τελείοις ἀνδράσιν ἐλλίπῃ τι τῶν νομίμων, φαίνουσι μὲν οἱ φύλαρχοι ἕκαστον, καὶ τῶν ἄλλων ὁ βουλόμενος· οἱ δὲ γεραίτεροι ἀκούσαντες ἐκκρίνουσιν. ὁ δὲ ἐκκριθεὶς, ἄτιμος τὸν λοιπὸν βίον διατελεῖ.

Ἵνα δὲ σαφέστερον δηλωθῇ πᾶσα ἡ Περσῶν πολιτεία, μικρὸν ἐπάνειμι. νῦν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ ἂν δηλωθείη διὰ τὰ προειρημένα. λέγονται μὲν γὰρ Πέρσαι ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας εἶναι. τούτων δ' οὐδεὶς ἀπελήλαται νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν, ἀλλ' ἔξεστι πᾶσι Πέρσαις πέμπειν τοὺς ἑαυτῶν παῖδας εἰς τὰ κοινὰ τῆς δικαιοσύνης διδασκαλεῖα. ἀλλ' οἱ μὲν δυνάμενοι τρέφειν τοὺς παῖδας ἀργοῦντας, πέμπουσιν· οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι, οὐ πέμπουσιν. οἳ δ' ἂν παιδευθῶσι παρὰ τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις, ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἐφήβοις νεανισκεύεσθαι· τοῖς δὲ μὴ διαπαιδευθεῖσιν οὕτως οὐκ ἔξεστιν. οἳ δ' ἂν ἐν τοῖς ἐφήβοις διατελέσωσι τὰ νόμιμα ποιοῦντες, ἔξεστι τούτοις εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας συναυλίζεσθαι, καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν μετέχειν· οἳ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς παισὶ μὴ διατελέσωσιν, ἢ ἐν τοῖς ἐφήβοις, οὐκ εἰσέρχονται εἰς τοὺς τελείους. οἳ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς τελείοις διαγένωνται ἀνεπίληπτοι, οὗτοι τῶν γεραιτέρων γίνονται. οὕτω μὲν δὴ οἱ γεραίτεροι διὰ πάντων τῶν καλῶν ἐληλυθότες καθίστανται· καὶ ἡ πολιτεία αὕτη, ᾗ οἴονται χρώμενοι βέλτιστοι ἂν εἶναι. καὶ νῦν δὲ ἔτι ἐμμένει μαρτύρια καὶ τῆς μετρίας διαίτης αὐτῶν, καὶ τοῦ

---

1 Vertit *μάχαιραν gladium*, & *κοπίδα mucronem*. Κοπίδας (inquit Curtius) vocant gladios leviter curvatos, falcibus similes, queis appetebant belluarum manus. 2 De causis capitalibus. 3 Puberibus. *Gr.* ephebis. 4 Filios ociantes alere. *vel*, in ocio. 5 Puberes. *Gr.* ephebos. *Sic in sequent.*

ἐκπονεῖσθαι τὴν δίαιταν. αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστι Πέρσαις καὶ τὸ ἀποπτύειν καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι. αἰσχρὸν δὲ ἔτι καὶ τὸ ἰόντα που φανερὸν γενέσθαι ἢ τοῦ οὐρῆσαι ἕνεκα, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τοιούτου. ταῦτα δὲ οὐκ ἂν ἐδύναντο ποιεῖν εἰ μὴ καὶ διαίτῃ μετρίᾳ ἐχρῶντο, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκπονοῦντες ἀνήλισκον, ὥστε ἄλλῃ πῃ ἀποχωρεῖν. ταῦτα μὲν δὴ κατὰ πάντων Περσῶν ἔχομεν λέγειν.

laboribus conjuncti. Nam nunc quoque turpe est apud Persas & spuere, & emungi, & flatus videri plenos. Turpe item ducitur siquis conspiciatur quoquam ire aut meiendi, aut cujusquam hujusmodi rei gratia. Quæ quidem facere nullo pacto possent nisi & victu modico uterentur, & humiditatem per laborem consumerent, ita ut ea alio quopiam secederet. Hæc igitur de Persis omnibus dicere possumus.

Vide & locum ex hujus operis libro V, in illis quæ sequuntur ea quæ è libro VIII petita sunt.

Παρὰ τῷ αὐτῷ, ἐν τῷ Παιδείας η'.

ΤΟΙΓΑΡΟΥ͂Ν τοιοῦτος ὢν ἐποίησεν ἐπὶ ταῖς θύραις πολλὴν μὲν τῶν χειρόνων εὐταξίαν, ὑπεικόντων τοῖς ἀμείνοσι, πολλὴν δ' αἰδῶ καὶ εὐκοσμίαν πρὸς ἀλλήλους. ἐπέγνως δ' ἂν ἐκεῖ οὐδένα οὔτε ὀργιζόμενον κραυγῇ, οὔτε χαίροντα ὑβριστικῷ γέλωτι. ἀλλὰ ἰδὼν ἂν αὐτοὺς ἡγήσω τῷ ὄντι εἰς κάλλος ζῆν. τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες καὶ ὁρῶντες ἐπὶ θύραις διῆγον. τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν οὕσπερ ἀσκεῖν ταῦτα ᾤετο χρῆναι· ταύτην ἡγούμενος καὶ ὅλως ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην. καὶ γὰρ ἐπόχους ἐν παντοδαποῖς χωρίοις αὕτη μάλιστα ἀποδείκνυσι, διὰ τὸ θηρίοις φεύγουσιν ἕπεσθαι· καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων ἐνεργοὺς αὕτη μάλιστα ἀπεργάζεται, διὰ τὴν τοῦ λαμβάνειν φιλοτιμίαν καὶ ἐπιθυμίαν. καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ, καὶ πόνους καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ λιμὸν καὶ δίψος δύνασθαι φέρειν, ἐνταῦθα μάλιστα προσείθιζε τοὺς κοινωνάς. καὶ νῦν δ' ἔτι βασιλεὺς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ βασιλέα ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ᾤετο προσήκειν οὐδενὶ ἀρχῆς ὅστις μὴ βελτίων εἴη τῶν ἀρχομένων, καὶ τοῖς προειρημένοις πᾶσι δῆλον· καὶ ὅτι οὕτως ἀσκῶν τοὺς περὶ ἑαυτὸν, πολὺ μάλιστα αὐτὸς ἐξεπόνει καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὰς πολεμικὰς τέχνας καὶ τὰς μελέτας. καὶ γὰρ ἐπὶ θήραν τοὺς μὲν ἄλλους ἐξῆγεν, ὁπότε μὴ μένειν ἀνάγκη τις εἴη· αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε ἀνάγκη εἴη, οἴκοι ἐθήρα τὰ ἐν τοῖς παραδείσοις θηρία τρεφόμενα. καὶ οὔτε αὐτός ποτε

γρ. ἐφέ-πεσθαι

γρ. μένειν οἴκοι ἀνάγκη

Apud eundem, Pædiæ VIII.

ERGO Cyrus quum talis esset, fecit ut [1] in foribus multa esset deteriorum modestia cedentium melioribus, multus etiam pudor atque modestia invicem. Insuper etiam animadvertisses illic neminem neque irascentem cum clamore, neque gaudentem risu [2] contumelioso: sed si eos vidisses, vere eos ad normam honestatis vivere dixisses. Res igitur hujusmodi facientes videntesq; degebant [3] in foribus. At bellicæ exercitationis gratia eos ad venationem educebat quibus hæc *militaria* exercenda existimabat: hanc exercitationem rerum bellicarum esse omnino ratus optimam, equestris autem verissimam. Hæc enim maxime reddit ad equitandum in quibuslibet locis aptos, quod insequi oporteat feras fugientes: & hæc item reddit maxime habiles ad efficiendum ab equis quodvis opus, quia cupiditate tenentur *illas* capiundi, & inde etiam honorem affectant. Et hîc etiam maxime [4] familiares assuefaciebat ad continentiam, & ad labores, & frigora, & calores, & famem ac sitim tolerandam. Atque hoc etiam tempore rex ac regis familiares hæc assidue faciunt. Quod igitur existimaret neminem imperare decere qui præstantior subditis non esset, & ex antedictis omnibus patet, & ex eo quod ita suos exercens, multo etiam magis ipse & continentiam & bellicas artes exercitationesq; elaborabat. Etenim ad venationem alios educebat, quando aliqua manendi necessitas non esset: quod si etiam necessitas talis accideret, ipse domi venabatur eas feras quæ in vivariis alebantur. Nec vero ipse unquam

1 In aula sua. *vel*, in regia. 2 *Videtur legisse* ὑβριστικῷ. *Potest etiam reddi*, Neque gaudentem cum risu contumelioso. *vel*, insolente. 3 In aula. *vel*, in regia. 4 Eos qui è sodalitate erant. *vel*, è sodalitio.

ante-

antequam sudasset cœnam capiebat, nec equis priusquam essent exercitati, pabulum injiciebat. Quinetiam ad hanc venationem invitabat sceptriferos suos. Itaque longe ipse in omnibus honestis operibus excellebat, longe etiam præstabant qui circa illum versabantur, ob exercitationem assiduam. Et se quidem in tale exemplum proponebat. Præterea vero alias quoque & muneribus & magistratibus & [1] consessibus & omnibus donabat honoribus, quos maxime intuebatur quæ honesta essent consectari. Itaque multam omnibus injiciebat æmulationem quo quisq; Cyro optimus videretur.

Insuper *hoc* Cyri nobis videmur animadvertisse quod non hac re solum decere existimabat principes subditis præstare quod iis forent meliores, sed etiam existimabat opus esse ut eos *veluti* præstigiis quibusdam deciperent. Itaque [2] elegit stolam Medicam & ipse ferre, [3] & ut familiares ea induerentur persuasit. Hæc enim visa est ei occultare siquis defectum aliquem haberet in corpore: præterea indutos ea & pulcherrimos & maximos ostendere. Etenim calceos tales habent, in quibus qui eos ferunt clam aliquid subjicere possint, quo majores esse videantur quam sunt. Sinebatque ut oculos suppingerint coloribus, quo pulchrioribus quam essent oculis esse viderentur: & fricarentur, ut melius viderentur colorati quam natura essent. Exercuit eos insuper ut neq; spuerent palam, neq; mucum emitterent: præterea ne ad quicquam spectandū converterentur, perinde quasi mirarentur nihil. Omnia vero hæc existimabat aliquid conferre ad hoc ut minus forent subditis contemptui. Quos igitur censebat dignos qui aliis præessent, per seipsum tales reddidit exercitatione, & imperium in illos gerendo cum majestate: quos vero [4] destinabat ad serviendum, horum neminem incitabat ad exercendos ingenuos labores, neq; ut haberent arma permittebat: verum curabat ut neq; sine cibo unquam essent, neq; sine potu, ingenuarum exercitationum gratia. Etenim quando agebant feras in campos equitibus, cibum in venationem his ferre permittebat, liberorum autem nemini: & quando iter faciendum erat, agebat eos ad aquas, ut jumenta. quum item erat prandendi tempus, eos expectabat donec aliquid comedissent, ne esurirent. Itaq; hi qu q; cum, ut viri optimates, patrem vocabant, quod sui ipsorum haberet curam, ut indubitato semper mancipia forent.

πρὶν ἱδρῶσαι δεῖπνον ᾑρεῖτο, οὔτε ἵπποις ἀγυμνάστοις σῖτον ἐνέβαλλε. συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταύτην τὴν θήραν τοὺς περὶ αὐτὸν σκηπτούχους. τοιγαροῦν πολὺ μὲν αὐτὸς διέφερεν ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, πολὺ δὲ οἱ περὶ ἐκεῖνον, διὰ τὴν ἀεὶ μελέτην· παράδειγμα μὲν δὴ τοιόνδε ἑαυτὸν παρείχετο. πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ τῶν ἄλλων οὕστινας μάλιστα ὁρῴη τὰ καλὰ διώκοντας, τούτους καὶ δώροις καὶ ἀρχαῖς καὶ ἕδραις καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγέραιρεν. ὥστε πολλὴν πᾶσι φιλοτιμίαν ἐνέβαλλεν ὅπως ἕκαστος ἄριστος φανήσοιτο Κύρῳ.

Καταμαθεῖν δὲ τοῦ Κύρου δοκοῦμεν, ὡς οὐ τούτῳ μόνῳ ἐνόμιζε χρῆναι τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων διαφέρειν τῷ βελτίονας αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ καταγοητεύειν ᾤετο χρῆναι αὐτούς. στολήν τε γοῦν εἵλετο τὴν Μηδικὴν αὐτός τε φορεῖν, καὶ τοὺς κοινῶνας ταύτην ἔπεισεν ἐνδύεσθαι. αὕτη γὰρ αὐτῷ συγκρύπτειν ἐδόκει εἴτις τι ἐν τῷ σώματι ἐνδεὲς ἔχοι, καὶ καλλίστους καὶ μεγίστους ἐπιδεικνύναι τοὺς φοροῦντας. καὶ γὰρ τὰ ὑποδήματα τοιαῦτα ἔχουσιν ἐν οἷς μάλιστα λαθεῖν ἔστι καὶ ὑποτιθεμένους τι, ὥστε δοκεῖν μείζους εἶναι ἢ εἰσί. καὶ ὑποχρίεσθαι δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς προσίετο, ὡς εὐοφθαλμότεροι φαίνοιντο ἢ εἰσί, καὶ ἐντρίβεσθαι, ὡς εὐχροώτεροι ὁρῷντο ἢ πεφύκασιν. ἐμελέτησε δὲ καὶ ὡς μηδὲ πτύοντες μηδὲ ἀπομυττόμενοι φανεροὶ εἶεν· μηδὲ μεταστρεφόμενοι ἐπὶ θέαν μηδενὸς, ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες. πάντα δὲ ταῦτα ᾤετο φέρειν τι εἰς τὸ δυσκαταφρονητοτέρους φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις. οὓς μὲν δὴ ἄρχειν ᾤετο χρῆναι δι' ἑαυτοῦ, οὕτω κατεσκεύασε καὶ μελέτῃ καὶ τῷ σεμνῶς προεστάναι αὐτῶν· οὓς δ' αὖ κατεσκεύαζεν εἰς τὸ δουλεύειν, τούτους οὔτε μελετᾶν τῶν ἐλευθερίων πόνων οὐδένα παρώρμα, οὔτε ὅπλα κεκτῆσθαι ἐπέτρεπεν. ἐπεμελεῖτο δ' ὅπως μήποτε ἄσιτοι μήτε ἄποτοι * ποτὲ ἔσοιντο, ἐλευθερίων ἕνεκα μελετημάτων. καὶ γὰρ ὁπόταν ἐλαύνοιεν τὰ θηρία τοῖς ἱππεῦσιν εἰς τὰ πεδία, φέρεσθαι σῖτον εἰς θήραν τούτοις ἐπέτρεπε, τῶν δὲ ἐλευθέρων οὐδενί. καὶ ὁπότε πορεία εἴη, ἦγεν αὐτοὺς πρὸς τὰ ὕδατα, ὥσπερ τὰ ὑποζύγια. καὶ ὁπότε δὲ ὥρα εἴη ἀρίστου, ἀνέμενεν αὐτοὺς ἔστ' ἂν φάγοιέν τι, ὡς μὴ βουλιμιῷεν. ὥστε καὶ οὗτοι αὐτὸν ὥσπερ οἱ ἄριστοι πατέρα ἐκάλουν, ὅτι ἐπεμέλετο αὐτῶν· ὅπως ἀναμφιλόγως ἀεὶ ἀνδράποδα διατελοῖεν.

1 Sedibus. *Erant enim aliæ aliis honoratiores sedes. unde alibi* τιμιωτάτην ἕδραν *dicit.* 2 In animum induxit stol. 3 Et ut sodalitia ea ind. *Vel,* illi inter quos sodalitium erat. 4 Præparabat, *aut* comparabat, *vel,* aptos reddebat.

Παρὰ τῷ αὐτῷ, περὶ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

γρ. ἀρίστη καὶ καλλίστη

γρ. πόντῳ καὶ Προποντίδι καὶ Ἑλλησπόντῳ· πρὸς ἑσπέραν

γρ. αὐτοῦ

γρ. πολλοὶ δὲ καὶ τάδε

γρ. νῦν δὲ ἄν τις, ὥσπερ Μιθριδάτης τὸν πατέρα Ἀριοβαρζάνην προδοὺς, καὶ ὥσπερ Λεομ.

γρ. ὡς ἐπὶ τὸ πολύ

ΟΤΙ μὲν δὴ ″καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡ τοῦ Κύρου βασιλεία ἐγένετο, αὐτὴ ἑαυτῇ μαρτυρεῖ. ὡρίσθη μὲν πρὸς ἕω τῇ ἐρυθρᾷ θαλάττῃ, πρὸς ἄρκτον δὲ τῷ Εὐξείνῳ ″πόντῳ· πρὸς ἑσπέραν δὲ, Κύπρῳ καὶ Αἰγύπτῳ. πρὸς μεσημβρίαν δὲ, Αἰθιοπίᾳ. τοσαύτη δὲ γενομένη, μιᾷ γνώμῃ τῇ Κύρου ἐκυβερνᾶτο· καὶ ἐκεῖνός τε τοὺς ὑφ᾽ ἑαυτῷ ὥσπερ ἑαυτοῦ παῖδας ἐτίμα τε καὶ ἐθεράπευεν, οἵ τε ἀρχόμενοι Κῦρον ὡς πατέρα ἐσέβοντο· ἐπεὶ μέντοι Κῦρος ἐτελεύτησεν, εὐθὺς μὲν ″αὐτοῦ οἱ παῖδες ἐστασίαζον, εὐθὺς δὲ πόλεις καὶ ἔθνη ἀφίσταντο, πάντα δ᾽ ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐτρέπετο.

Ὡς δ᾽ ἀληθῆ λέγω, ἄρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων. οἶδα γὰρ ὅτι πρότερον μὲν βασιλεὺς καὶ οἱ ὑπ᾽ αὐτῷ καὶ τοῖς τὰ ἔσχατα πεποιηκόσιν εἴτε ὅρκους ὀμόσαιεν, ἠμπέδουν, εἴτε δεξιὰς δοῖεν, ἐβεβαίουν. εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοι ἦσαν, καὶ τοιαύτην δόξαν εἶχον, * οὐδ᾽ ἂν εἷς αὐτοῖς ἐπίστευεν. ὥσπερ οὐδὲ νῦν πιστεύει οὐδὲ εἷς ἔτι, ἐπεὶ ἔγνωσται ἡ ἀσέβεια αὐτῶν· οὕτως οὐδὲ τότε ἐπίστευσαν ἂν οἱ τῶν σὺν Κύρῳ ἀναβάντων στρατηγοί· νῦν δὲ δὴ τῇ πρόσθεν αὐτῶν δόξῃ πιστεύσαντες, ἐνεχείρισαν ἑαυτοὺς, καὶ ἀναχθέντες πρὸς βασιλέα, ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλάς. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν συστρατευσάντων βαρβάρων ἄλλοι ἄλλαις πίστεσιν ἐξαπατηθέντες ἀπώλοντο. ″πολὺ δὲ καὶ τῶνδε χείρονες νῦν εἰσι. πρόσθεν μὲν γὰρ εἴ τις ἢ διακινδυνεύσειε πρὸ βασιλέως, ἢ πόλιν ἢ ἔθνος ὑποχείριον ποιήσειεν, ἢ ἄλλο τι καλὸν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ διαπράξειεν, οὗτοι ἦσαν οἱ τιμώμενοι· ″νῦν δὲ καὶ ἤν τις, ὥσπερ Λεομίθρης, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ὁμήρους παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ ἐγκαταλιπὼν, καὶ τοὺς μεγίστους ὅρκους παραβὰς, βασιλεῖ δόξῃ τι σύμφορον ποιῆσαι, οὗτοί εἰσιν οἱ ταῖς μεγίσταις τιμαῖς γεραιρόμενοι. ταῦτα οὖν ὁρῶντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντες, ἐπὶ τὸ ἀσεβὲς καὶ τὸ ἄδικον τετραμμένοι εἰσίν. ὁποῖοί τινες γὰρ ἂν οἱ προστάται ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ᾽ αὐτοὺς ″ἐπιτοπολὺ γίγνονται.

Apud eundem, circa finem ejusdem libri.

QUOD pulcherrimum quidem ac maximum regnorum omnium Asiæ, Cyri fuerit regnum, ipsum de se testimonium præbet. Terminos enim habuit ad orientem mare rubrum, ad septemtriones pontum Euxinum, ad occidentem Cyprum & Ægyptum, ad meridiem Æthiopiam. Id autem imperium quum tanta esset magnitudine, [1] una Cyri sententia gubernabatur: qui etiam ipse subditos suos æque ac filios & honorabat & colebat: & Cyrum subditi perinde quasi patrem venerabantur. Ubi autem Cyrus excessit è vivis, continuo ipsi filii inter se dissidere, continuoque urbes ac gentes defecere, sicque in deterius omnia versa sunt.

Quod autem vera à me narrantur, incipiam à rebus divinis id docere. Novi enim & regem prius, & eos qui sub rege essent, etiam iis qui ultima scelera perpetrassent, sive jusjurandum jurati essent, inviolatum præstare, sive dextras dedissent, constantissime [2] observare solitos. Quod si tales non fuissent, & hujusmodi de se opinionem non præbuissent, ne unus quidem credidisset eis: quemadmodum nunc nemo amplius credit, posteaquam cognita est eorum impietas: sic neque tunc illi credidissent duces militum qui una cum Cyro ascenderant. At illi quum priori de iis opinioni credidissent, seipsos in manus eorum tradiderunt, & ad regem ducti obtruncati fuerunt. [3] Multi etiam eorum barbarorum qui una militarant, alii alia decepti fide data, periere. Multo præterea etiam his in rebus nunc sunt deteriores. Antea enim siquis aut periculum subiisset pro rege, aut urbem gentemve [4] in servitutem redegisset, aut aliud quicquam præclarum aut utile ei egisset, hi erant qui in honore habebantur: at nunc, etiam siquis, quemadmodum Leomithres, uxore ac liberis amicorumque filiis obsidibus apud Ægyptium relictis, maximumque jusjurandum transgressus, videatur aliquid emolumenti attulisse regi, hi sunt qui maximis præmiis honorantur. Hæc igitur videntes Asiatici omnes, ad impietatem & injustitiam versi sunt. Quales enim fuerint præfecti, tales etiam qui sub ipsis sunt, ut plurimum evadunt.

---

1 *Vel*, Uno Cyri arbitrio gub. 2 Observare *quod pollciti essent* sol. 3 *Sequitur ex parte lectionem margini adscriptam. Altera sonat*, Multo etiam quam hi nunc sunt deteriores. 4 In potestatem *ejus* redeg. *Vel*, *ejus* imperio adjunxisset.

Hinc

Hinc igitur factum eſt ut omne fas magis contemnant quam antea. Jam vero circa pecunias hoc modo ſunt iniquiores. non enim eos ſolum qui magnis ſe delictis fecerunt obnoxios, ſed eos item qui nihil fecerunt injuſte, comprehenſos cogunt nullo jure pecunias ſolvere. Quo fit ut nihilo illi minus qui videntur eſſe ditiſſimi, quam qui multa injuſte admiſerunt, in metu ſint: adeo ut neque [1] in manus hi ire velint potentiorum, neque audeant ſe adjungere exercitui regio. Igitur quicunq; bellum cum iis gerat, omnibus licet in regione ipſorum ſine pugna verſari utcunq; velint, propter illorum tum impietatem erga deos, tum injuſtitiam erga homines. Mentes igitur eorum ita ſunt omnino nunc deteriores, quam antiquitus.

Quod autem nec corporum exercitationis curam gerunt, ut antea conſuerant, nunc item hoc exponam. Lex enim erat apud eos neque ſpuere, neque emungere: (eſt autem manifeſtum hæc eos lege ſanxiſſe, non quia parcerent corporis humori, ſed quod vellent per labores ac ſudorem reddere corpora ſolidiora.) hoc vero tempore non ſpuere quidem neque emungi, adhuc perdurat, ſed illud inſtitutum ſe laboribus exercendi [2] deſiit. Quinetiam antea erat Perſis lege cautum comedere ſemel, quò toto die uterentur & circa res gerendas & circa labores: hac vero tempeſtate ſemel cibum capere adhuc permanet, ſed veſci incipientes ab eo tempore quo illi qui ſummo mane prandent, ad illorum uſque tempus comedere potareque pergunt qui lectum tardiſſime petunt. Erat prætera lege cautum apud eos ne [3] urcei importarentur in ſympoſia: quippe qui putabant, ſi non nimis potarent, minus corpora menteſque labefactari: hac vero tempeſtate urceos non importari, adhuc permanet: ac tantum bibunt ut non importent, ſed ipſi exportentur, quum nequeant amplius [4] erecti egredi. Jam vero & ille mos patrius iis erat, ut, dum iter facerent, neque comederent, neque biberent, neque quicquam eorum quæ propter hæc neceſſaria ſunt, palam facerent: nunc autem ab iis abſtinere, adhuc perdurat, ſed itinera faciunt adeo brevia ut minime ſit mirandum quod à rebus neceſſariis abſtineant.

ἀθεμιστότεροι δὴ νῦν ἢ πρόσθεν ταύτῃ γεγένηνται. εἰς γεμὴν χρήματα, τῇδε ἀδικώτεροι· οὐ γὰρ μόνον τοὺς πολλὰ ἡμαρτηκότας, ἀλλὰ ἤδη τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότας συλλαμβάνοντες, ἀναγκάζουσι πρὸς οὐδὲν δίκαιον χρήματα ἀποτίνειν. ὥστε οὐδὲν ἧττον οἱ πολλὰ ἔχειν δοκοῦντες τῶν πολλὰ ἠδικηκότων φοβοῦνται· καὶ εἰς χεῖρας οὐδ' οὗτοι ἐθέλουσι τοῖς κρείττοσιν ἰέναι, οὐδέ γε ἀθροίζεσθαι εἰς βασιλικὴν στρατιὰν θαρροῦσι. τοιγαροῦν, ὅστις ἂν πολεμῇ αὐτοῖς, πᾶσιν ἔξεστιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναστρέφεσθαι ἄνευ μάχης ὅπως ἂν βούλωνται, διὰ τὴν ἐκείνων περὶ μὲν θεοὺς ἀσέβειαν, περὶ δὲ ἀνθρώπους ἀδικίαν. αἱ μὲν δὴ γνῶμαι ταύτῃ τῷ παντὶ χείρους νῦν ἢ τὸ παλαιὸν, αὐτῶν.

Ὡς δὲ οὐδὲ τῶν σωμάτων ἐπιμέλονται ὥσπερ πρόσθεν, νῦν αὖ τοῦτο διηγήσομαι. νόμιμον γὰρ δὴ ἦν αὐτοῖς, μήτε πτύειν, μήτε ἀπομύττεσθαι· (δῆλον δὲ ὅτι ταῦτα, οὐ τοῦ ἐν τῷ σώματι ὑγροῦ φειδόμενοι, ἐνόμισαν, ἀλλὰ βουλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἱδρῶτος τὰ σώματα στερεοῦσθαι) νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ πτύειν μηδὲ ἀπομύττεσθαι, ἔτι διαμένει, τὸ δὲ "πονεῖν οὐδαμοῦ ἐπιτηδεύεται. καὶ μὴν πρόσθεν μὲν ἦν αὐτοῖς μονοσιτεῖν νόμιμον, ὅπως ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ χρῷντο καὶ ἐς τὰς πράξεις καὶ εἰς τὸ διαπονεῖσθαι· νῦν γε μὴν τὸ μὲν μονοσιτεῖν ἔτι διαμένει, ἀρχόμενοι δὲ τοῦ σίτου ἡνίκα περ οἱ πρωϊαίτατα ἀριστῶντες, μέχρι τούτου ἐσθίοντες καὶ πίνοντες διάγουσιν ἔς τε περ οἱ ὀψιαίτατα κοιμώμενοι. ἦν δὲ αὐτοῖς νόμιμον μηδὲ προχοΐδας εἰσφέρεσθαι εἰς τὰ συμπόσια, δηλονότι νομίζοντες τὸ μὴ ὑπερπίνειν ἧττον ἂν καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλειν. νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ εἰσφέρεσθαι, ἔτι αὖ διαμένει· τοσοῦτον δὲ πίνουσιν ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρειν αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρθούμενοι ἐξιέναι. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο ἦν αὐτοῖς ἐπιχώριον, τὸ μεταξὺ πορευομένους μήτε ἐσθίειν, μήτε πίνειν, μήτε τῶν διὰ ταῦτα ἀναγκαίων μηδὲν ποιοῦντας φανεροὺς εἶναι· νῦν δ' αὖ τὸ μὲν τούτων ἀπέχεσθαι ἔτι διαμένει, τὰς μέντοι πορείας οὕτω βραχείας ποιοῦνται, ὡς μηδ' ἂν ἔτι θαυμάσαι τὸ ἀπέχεσθαι τῶν ἀναγκαίων.

γρ. ἐκπονεῖν

1 *Vel*, in poteſtatem venire. 2 Nuſquam in uſu eſt. 3 *Vel*, amphoræ. *quia urcei vaſa ſunt aquaria potius quam vinaria.* 4 Erecto corpore. *vel*, recto corpore.

Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐπὶ θήραν πρόσθεν μὲν τοσαυτάκις ἐξῄεσαν ὥστε ἀρκεῖν αὐτοῖς τε καὶ ἵπποις γυμνάσια τὰς θήρας· ἐπεὶ δὲ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἥττους τοῦ οἴνου ἐγένοντο, οὐκέτι ὁμοίως οὔτε αὐτοὶ ἐξῄεσαν, οὔτε τοὺς ἄλλους ἐξῆγον ἐπὶ τὰς θήρας· ἀλλὰ καὶ οἵτινες φιλόπονοι γενόμενοι καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτοὺς ἱππεῦσιν ἅμα θηρῷεν, φθονοῦντες αὐτοῖς δῆλοι ἦσαν, καὶ ὡς βελτίονας αὐτῶν ἐμίσουν. ἀλλά τι καὶ τοὺς παῖδας τὸ μὲν παιδεύεσθαι ἐπὶ ταῖς θύραις, ἔτι διαμένει· τὸ μέντοι τὰ ἱππικὰ μανθάνειν καὶ μελετᾶν, ἀπέσβηκε, διὰ τὸ μὴ ″ἰέναι ὅπου ἂν ἀποφαινόμενοι εὐδοκιμοῖεν.

γρ. εἰ

Καὶ ὅτι γε οἱ παῖδες ἀκούοντες ἐκεῖ πρόσθεν τὰς δίκας δικαίως δικαζομένας, ἐδόκουν μανθάνειν δικαιότητα, καὶ τοῦτο παντάπασιν ἀνέστραπται. σαφῶς γὰρ ὁρῶσι νικῶντας ὁπότεροι ἂν ″πλεῖον διαδῶσιν. ἀλλὰ καὶ τῶν φυομένων ἐκ τῆς γῆς τὰς δυνάμεις οἱ παῖδες πρόσθεν μὲν ἐμάνθανον, ὅπως τοῖς μὲν ὠφελίμοις χρῷντο, τῶν δὲ βλαβερῶν ἀπέχοιντο· νῦν δὲ ἐοίκασι ταῦτα διδασκομένοις, ὅπως ὅτι πλεῖστα κακοποιῶσιν. οὐδαμοῦ γοῦν πλείους ἢ ἐκεῖ οὔτε ἀποθνήσκουσιν, οὔτε διαφθείρονται ὑπὸ φαρμάκων.

γρ. πλείω διδῶσιν.

Ἀλλὰ μὴν καὶ θρυπτικώτεροι πολὺ νῦν ἢ ἐπὶ Κύρου εἰσί. τότε μὲν γὰρ ἔτι τῇ ἐκ Περσῶν παιδείᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ ἐχρῶντο, τῇ δὲ Μήδων στολῇ καὶ ἁβρότητι· νῦν δὲ τὴν μὲν ἐκ Περσῶν καρτερίαν περιορῶσιν ἀποσβεννυμένην, τὴν δὲ τῶν Μήδων μαλακίαν διασῴζονται. σαφηνίσαι δὲ βούλομαι καὶ τὴν θρύψιν αὐτῶν. ἐκείνοις γὰρ πρῶτον ″μὲν τὰς εὐνὰς οὐ μόνον ἀρκεῖ μαλακῶς ὑποστρώννυσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν κλινῶν τοὺς πόδας ἐπὶ ″ταπίδων τιθέασιν, ὅπως μὴ ἀντερείδῃ τὸ δάπεδον, ἀλλ' ὑπείκασιν αἱ ″ταπίδες. καὶ μὴν τὰ πεττόμενα ἐπὶ τράπεζαν, ὅσα τε πρόσθεν εὕρητο, οὐδὲν αὐτῶν ἀφήρηται, ἄλλα τε ἀεὶ καινὰ ἐπιμηχανῶνται. καὶ ὄψα γε ὡσαύτως. καὶ γὰρ καινοποιητὰς ἀμφοτέρων τούτων κέκτηνται. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῷ χειμῶνι οὐ μόνον κεφαλὴν καὶ σῶμα καὶ πόδας ἀρκεῖ αὐτοῖς ἐσκεπάσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄκραις ταῖς χερσὶ χειρῖδας δασείας καὶ δακτυλήθρας ἔχουσιν. ἐν γε μὴν τῷ θέρει οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς οὔθ' αἱ τῶν δένδρων οὔθ' αἱ τῶν πετρῶν σκιαί, ἀλλ' ἐν ταύταις ἑτέρας ″σκιὰς ἄνθρωποι μηχανώμενοι αὐτοῖς παρεστᾶσι.

γρ. μὲν οὐκέτι τὰς εὐν.

γρ. δαπίδων

γρ. δάπιδες.

γρ. σκιάδας

Quin & ad venationem quoque toties antea exibant ut pro exercitatione venationes satis essent & ipsis & equis: at ubi Artaxerxes rex, & qui ei erant familiares, redditi sunt [1] vino inferiores, non amplius eodem modo neque ipsi egrediebantur, neque alios educebant ad venationes: quin potius siqui laboris studiosi atque industrii una cum suis equitibus venarentur, aperte iis invidebant, & ut seipsis meliores oderant. Praeterea puerorum institutio [2] pro foribus adhuc perdurat: sed disciplina & exercitatio eorum quæ ad artem equestrem pertinet, extincta est, quoniam eo non eunt ubi specimen edendo gloriam consequantur.

Et quæ pueri quum illic antea lites audirent secundum jus & æquum dijudicari, videbantur discere justitiam, & hoc omnino in contrarium versum est: quoniam certo vident eos vincere *causam* utri plus dederint. Præterea eorum vim quæ è terra oriuntur, pueri antea discebant, quo utilibus uterentur, & à perniciosis abstinerent: nunc vero videntur hæc discere quo mala quamplurima perpetrent. Nusquam igitur plures quam illic, neq; moriuntur, neq; interficiuntur venenis.

Quinetiam multo magis indulgent mollibus & delicatis voluptatibus quam Cyri temporibus. Tum enim adhuc disciplina Persica & continentia utebantur, Medorum vero stola atq; mollitie: sed hoc tempore Persicam constantiam æquo animo vident extingui, at Medorum mollitiem diligenter servant. Declarare autem volo eorum quoque mollem & delicatam vitam. Illis enim primum non satis est si lecti strata mollia habeant, verumetiam lectorum pedes tapetibus superponunt, ne pavimentum renitatur, sed ut tapetes cedant. Insuper opere pistorio quæ conficiebantur ad mensam, & quæcunq; reperta sunt antea, eorum nihil ablatum est, sed & nova semper excogitant, & obsonia identidem: etenim sibi compararunt homines qui nova utriusq; harum rerum artificia inveniant. Insuper hyeme non satis est illis caput & corpus atque pedes tegere, sed in extremis manibus chirothecas villosas habent, & digitalia. At vero æstate contenti non sunt neque arborum neque rupium umbris, sed illis præsto sunt homines qui in his umbris alias moliantur.

1 *Sonant Gr. verba*, Ita vino dediti ut ei succumberent. 2 In aula adh. perd. *Vel*, in regia.

Jam

Jam vero & pocula si quamplurima habeant, hoc ornamento glorientur: verum si injustis artibus comparata esse constet, id nulli sibi dedecori ducunt. Apud illos enim injustitia lucrique turpis cupiditas valde est aucta. Atque antea patrius eis mos erat [1] ne conspicerentur proficisci pedites, non alius cujusquam rei gratia, quam ut equites optimi fierent: nunc autem plura super equis strata habent quam super cubilibus. Non enim ita equitandi curam habent ut molliter sedendi.

In iis vero quæ ad bellum pertinent, annon merito nunc [2] sunt omnino deteriores quam antea? Quibus superiore tempore patrium erat, tum eos qui terram possiderent, ab hac ipsa equites suppeditare, qui etiam in expeditionem ibant: tum præsidiarios, si militandum esset, pro regione, stipendiarios esse: nunc vero qui ostiarii sunt, & pistores, obsoniorumq; artifices, & pincernæ, & balneatores, & qui ad mensam apponunt, & qui è mensa tollunt, & qui dormitum agunt, & qui à somno excitant, & ornatores qui coloribus eos liniunt infricantque, aliaq; decenter componunt: hosce omnes ii qui proceres sunt, equites faciunt, quo sub se stipendium mereant. Multitudo igitur ex his quoq; apparet, at nulla eorum ad bellum utilitas. Hoc etiam patet ex iis quæ usuveniunt. nam in eorum regione hostes facilius commorantur quam amici. Cyrus enim quum ferentarios amovisset, thoracibus autem & eos & equos armasset, & pilum unum cuique dedisset in manum, cominus pugnam gerebat: sed hoc tempore neque jactu utuntur amplius, neque congredientes cominus prœliantur. Atque pedites habent quidem ipsi crates & copides & secures (quemadmodum Cyri temporibus) quum sunt pugnaturi, sed cominus congredi ne hi quidem volunt. Nec item falcatis curribus ad id utuntur amplius ad quod eos Cyrus est fabricatus. Cyrus enim quum aurigas amplificasset honoribus strenuosq; reddidisset, habebat qui in armatos impetum facerent. Persæ autem hujus temporis quum ne norint quidem eos qui præsunt curribus, censent fore ut inexercitatos similes exercitatis habeant. Et hi prosiliunt quidem, sed priusquam fuerint inter hostes, alii è curribus ultro excidunt, alii exiliunt: quo fit ut

καὶ μὴν ἐκπώματα ἢν μὲν ὡς πλεῖστα ἔχωσι, τούτῳ καλλωπίζονται· ἢν δ' ἐξ ἀδίκου φανερῶς ᾖ μεμηχανημένα, οὐδὲν τοῦτο αἰσχύνονται. πολὺ γὰρ ηὔξηται ἐν αὐτοῖς ἡ ἀδικία τε καὶ αἰσχροκέρδεια. ἀλλὰ καὶ πρόσθεν μὲν ἦν ἐπιχώριον αὐτοῖς μὴ ὁρᾶσθαι πεζῇ πορευομένοις, οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα ἢ τοῦ ὡς ἱππικωτάτους γίγνεσθαι· νῦν δὲ στρώματα πλείω ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ἵππων ἢ ἐπὶ τῶν εὐνῶν. οὐ γὰρ τῆς " ἱππείας οὕτως ὥσπερ τοῦ μαλακῶς καθῆσθαι ἐπιμέλονται. γρ. ἱππικῆς

Τὰ γε μὴν πολεμικὰ πῶς οὐκ εἰκότως νῦν τῷ παντὶ χείρους ἢ πρόσθεν εἰσίν; οἷς ἐν μὲν τῷ παρελθόντι χρόνῳ ἐπιχώριον, * οἶμαι, ὑπῆρχε τοὺς μὲν τὴν γῆν ἔχοντας, ἀπὸ ταύτης ἱππότας παρέχεσθαι, οἳ δὴ καὶ ἐστρατεύοντο· τοὺς δὲ φρουροῦντας, εἰ δέοι στρατεύεσθαι, πρὸ τῆς χώρας μισθοφόρους εἶναι· νῦν δὲ τούς τε θυρωροὺς καὶ τοὺς σιτοποιοὺς, καὶ τοὺς ὀψοποιοὺς, καὶ οἰνοχόους, καὶ λουτροχόους, καὶ παρατιθέντας καὶ ἀναιροῦντας, καὶ κατακοιμίζοντας καὶ ἀνιστάντας, καὶ τοὺς " κοσμητὰς οἳ ὑποχρίουσί τε καὶ ἐντρίβουσιν αὐτοὺς, καὶ τὰ ἄλλα ῥυθμίζουσι· τούτους πάντας ἱππέας οἱ δυνάσται πεποιήκασιν, ὅπως μισθοφορῶσιν αὐτοῖς. πλῆθος μὲν οὖν καὶ ἐκ τούτων φαίνεται, οὐ μέντοι ὄφελός γε οὐδὲν αὐτῶν εἰς πόλεμον. δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα· κατὰ τὴν χώραν γὰρ αὐτῶν " ῥᾷον οἱ πολέμιοι ἢ οἱ φίλοι ἀναστρέφονται. καὶ γὰρ δὴ ὁ Κῦρος τοῦ μὲν ἀκροβολίζεσθαι ἀποπαύσας, θωρακίσας δὲ καὶ αὐτοὺς καὶ ἵππους, καὶ ἓν παλτὸν ἑκάστῳ δοὺς εἰς χεῖρα, ὁμόθεν τὴν μάχην ἐποιεῖτο· νῦν δὲ οὔτε ἀκροβολίζονται ἔτι, οὔτ' εἰς χεῖρας συνιόντες μάχονται. καὶ οἱ πεζοὶ ἔχουσι μὲν γέρρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις, ὥσπερ ἐπὶ Κύρου, τὴν μάχην ποιησόμενοι· εἰς χεῖρας δὲ ἰέναι οὐδ' οὗτοι ἐθέλουσιν. οὐδέ γε τοῖς δρεπανηφόροις ἅρμασιν ἔτι χρῶνται " ἐφ' ᾧ Κῦρος αὐτὰ ἐποιήσατο. ὁ μὲν γὰρ, τιμαῖς αὐξήσας τοὺς ἡνιόχους, καὶ ἀγαθοὺς ποιήσας, εἶχε τοὺς εἰς τὰ ὅπλα ἐμβαλοῦντας· οἱ δὲ νῦν, οὐδὲ γιγνώσκοντες τοὺς ἐπὶ τοῖς ἅρμασιν, οἴονται σφίσιν ὁμοίους τοὺς ἀνασκήτους τοῖς ἠσκηκόσιν ἔσεσθαι. οἱ δὲ ὁρμῶσι μὲν, πρὶν δ' ἐν τοῖς πολεμίοις εἶναι, οἱ μὲν, ἑκόντες ἐκπίπτουσιν, οἱ δ' ἐξάλλονται· ὥστε

γρ. κομμώτας

γρ. ῥᾷστον

γρ. ἐφ' ὧν

---

1 Non conspici pedibus iter facientes, non al. 2 Intell. dicendi sunt. vel, dici possunt.

ἄνευ

ἄνευ ἡνιόχων γιγνόμενα τὰ ζεύγη πολλάκις πλείω κακὰ τοὺς φίλους ἢ τοὺς πολεμίους ποιεῖ. ἐπεὶ μέντοι καὶ αὐτοὶ γιγνώσκουσιν οἷα σφίσι τὰ πολεμιστήρια ὑπάρχει, ὑφίενται, καὶ οὐδεὶς ἔτι ἄνευ τῶν Ἑλλήνων εἰς πόλεμον καθίσταται, ″ οὔτε ὅταν ἀλλήλοις πολεμῶσιν, οὔτε ὅταν οἱ Ἕλληνες αὐτοῖς ἀντιστρατεύωνται· ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτους ἐγνώκασι μεθ᾽ Ἑλλήνων τοὺς πολέμους ποιεῖσθαι.

γρ. οὔτε ἂν ποτε

Ἐγὼ μὲν δὴ οἶμαι ἅπερ ὑπεθέμην ″ ἀπειργάσθαι μοι. φημὶ γὰρ Πέρσας καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς καὶ ἀσεβεστέρους περὶ θεοὺς, καὶ ἀνοσιωτέρους περὶ συγγενεῖς, καὶ ″ ἀδικωτέρους περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ἀνανδροτέρους τὰ ἐς τὸν πόλεμον νῦν ἢ πρόσθεν ἀποδεδεῖχθαι. εἰ δέ τις τἀναντία ἐμοὶ γιγνώσκει, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπισκοπῶν, εὑρήσει αὐτὰ μαρτυροῦντα τοῖς ἐμοῖς λόγοις.

γρ. ἀπειργάσασθαι. φημὶ

γρ. ἀνομωτέρους

jugales aurigis carentes, pluribus sæpe malis amicos quam hostes afficiant. Quoniam vero ipsi quoque cognoscunt qualia ad bellum adminicula habeant, animo ad id remisso sunt: nemoq; amplius sine Græcis ad bellum se accingit, neque quum invicem belligerant, neq; quum Græci agunt contra eos exercitum, sed etiam adversus hosce statuerunt cum Græcis bellum gerere.

Et ego quidem quæ pollicitus sum, ea me præstitisse arbitror. Dico enim, Persas atq; Persarum socios, & magis impios adversus deos, & magis nefarios erga necessarios, & injustiores erga alios, & ignaviores ad bellum, hoc tempore quam antea redditos fuisse. Quod siquis secus atq; ego sentiat, is eorum opera considerans, ea testimonio suo verba mea comprobare comperiet.

Παρὰ τῷ αὐτῷ Ξενοφῶντι, ἐν τῷ τῆς αὐτῆς παιδείας έ.

Apud eundem Xenophontem, in ejusdem Pædiæ libro V.

Pag. 72, meæ edit.

ΕΠ᾽ οὐδενὶ γὰρ βρώματι οὐδὲ πόματι Πέρσης ἀνὴρ τῶν πεπαιδευμένων οὔτε ὄμμασιν ἂν ἐκπεπληγμένος καταφανὴς γένοιτο, οὔτε ἁρπαγῇ, οὔτε νόῳ, μὴ οὐχὶ προνοεῖν ἅπερ ἂν καὶ μὴ ἐν σίτῳ ὤν· ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ ἱππικοὶ, διὰ τὸ μὴ ταράττεσθαι ἐπὶ τῶν ἵππων, δύνανται ἅμα ἱππεύοντες καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ λέγειν τὸ δέον, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι ἐν τῷ σίτῳ οἴονται δεῖν φρόνιμοι καὶ μέτριοι φαίνεσθαι. τὸ δὲ, κεκινῆσθαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῆς πόσεως, πάνυ αὐτοῖς ″ κυνικὸν καὶ θηριῶδες δοκεῖ εἶναι.

γρ. συϊκὸν

IN nullo enim neq; esculento neque potulento vir Perses, ex iis qui bene instituti sunt, neque oculis commotus appareat, [1] neq; rapina, neq; mente, quo minus eadem prospiciat quæ si in cibo non esset: sed quemadmodum equestres, quoniam in equis non turbantur, possint simul dum equitant & videre & audire & dicere quod sit opus: sic item illi inter epulas existimant oportere & prudentes apparere & moderatos. At moveri esculentis & potulentis, videtur iis esse [2] porcinum admodum & immane.

Vide & quæ hunc locum proxime sequuntur, nec non quæ præcedunt. Sed cum iis quæ hoc loco dicuntur, conferenda sunt quæ supra, pag. videlicet 577, *legisti* de pueris domo afferentibus in cibum quidem, panem, in obsonium vero, nasturtium: ad potum autem, siquis eorum sitiret, vas fictile quod cothona vocabant, ut in id è flumine posset haurire. *Atq; his addenda sunt & quæ de puberibus, sive adolescentibus (Græce ephebis) paulo post dicuntur,* quidquid venando ceperint, id eorū obsonium esse: sin nihil ceperint, non aliud obsonium habere quam nasturtium. *Ideo autem conferendi sunt hi loci cum illo libri* V, *ut consideremus quantum prosit à teneris assuescere. Nam temperanter in ipsa etiam senectute vivere in eodem illo tradit loco, quum & de pueris exemplum temperantiæ ab eis sumentibus scribat. Tenuis autem victus vestitusq; vilis Persarum mentionem facit Xenophon non in iis solum quæ ex eo allata jam fuerunt, sed in hoc etiam libri primi ejusdem operis loco, non procul ab iis, quæ deprompta inde habuisti in præcedentibus, per quandam cum molli Medorum vestitu antithesin,* Apud Persas autem qui in patria manent, hoc etiam sæculo & vestimenta sunt viliora, & victus magis est tenuis. *Necnon aliquanto post Cyrus avo suo Astyagi dicit,* Sed longe simplicior apud nos ac rectior est ad se explendum via. Nos enim panis & carnes ad hoc deducunt: vos autem, quum eodem studeatis pervenire quo nos, per multos circuitus ac ambages sursum deorsum errantes, vix tandem eo pervenitis quo nos jamdudum veneramus. *Sed hanc Persarum laudem multum minuit iste libri septimi ejusdem operis locus, ubi de Cyro dicitur,* Quum igitur sciret, Persas, qui domi manerent, vitam agere durissimam propter inopiam, & laboriosissimam, tum propter regionis suæ asperitatem, tum quod opus faciendo victum sibi quærunt: hos potissimum existimavit libenter apud se victuros. *Minuit (inquam) hic locus laudem illam, quod regionis*

1 *Id est,* Neque oculis, neque rapacitate, neque mente ullam commotionem præ se ferat, quominus eadem prosq. 2 *Legit* συϊκὸν *(ut habes in marg.) quod & suillum reddi potest: at* κυνικὸν *est* caninum. *Vox autem* θηριῶδες *quam vertit* immane, *sonat potius hic* ferinum, *vel,* belluinum.

natur s

natura ad tenuem illum victum eos adigere dici possit. Sed ex iis quæ alibi scribuntur, conjicere est, institutionem bonam non solum hoc addidisse ut boni consulerent hanc victus tenuitatem, aut saltem hunc moderatum victum (nam & μετρίαν δίαιταν dicit) sed etiam effecisse ut vellent & spuendi & mungendi necessitatem à se per labores abigere. *Atque hoc apud illos etiam qui sua ætate essent Persis mansisse, in eo ille primi libri loco testatur. Videndum tamen quomodo cum hoc convenire loco possit ille libri octavi, ubi scribit, (hoc quoque exemplo ostendens quantum Persæ à suis majoribus degenerassent)* Nam quum antea sancitum esset, (*vel lege* cautum. *nisi & more receptum reddi potest*) ut neque spuerent, neque emungerent. (manifestum est autem ipsos non ideo sanxisse ut humori corporis parcerent, sed quod vellent laboribus & sudoribus corpora robusta & velut solida effici) nunc quidem adhunc manet, ut non spuant, nec sese emungant, at se laboribus exercere, nusquam in usu est. *Quomodo enim Xenophontis etiam sæculo permanebant hæc duo*, non spuere, neque se emungere, *id vero per quod hæc vitabant (quæ alioqui vix posse vitari videntur) ut ipse in illo altero loco scribit, jam aboleverat ?*

Sed, hanc quæstionem aliis solvendam relinquens, ad eos transeo locos qui contra Persicum luxum, & quidem in regibus nominatim, describunt. Meminisse autem hic oportet horum circa finem libri viii *verborum*, ὁποῖοι τινὲς γὰρ ἂν οἱ προστάται ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς ἐπὶ τὸ πολὺ γίγνονται. *id est*, QUALES enim fuerint qui *aliis* præsunt, tales sunt plerunq; & illi qui eorum subjecti sunt imperio. *Idem vero & ante Xenophontem dictum fuerat, & post Xenophontem etiam dictum fuit : & quidem à nonnullis etiam qui vocem illam* plerunque *non addiderunt. Magna est autem convenientia inter illum locum, & istum qui eodem in libro legitur, pagina à principio tertia*, QUUM enim vident homines, eum cui maxime licet insolenter agere, modeste se gerere, tanto magis ii qui sunt inferiores ullam suam insolentiam minime extare volunt. *Adjungendum etiam quod aliquanto post sequitur, de ipso Cyro*, Et se quidem in tale exemplum proponebat. *Necnon adjiciendus erit hic qui primam ejusdem libri paginam claudit, in mea editione*, ὅταν μὲν ὁ ἐπιστάτης βελτ. *&c.*

Ex oratione de Agesilao

Habet enim rex Persarum qui totum orbem circumeant, quæritantes potum qui suavis illi sit futurus : & innumeri excogitant cibos quibus suaviter vescatur:at vero Agesilaus, quod labori deditus esset, quidquid aderat jucunde bibebat, & quidquid nactus erat, jucunde edebat. ad somnũ autem suaviter capiendũ quivis locus idoneus illi erat. Ac non solum dum hæc faceret lætabatur, sed etiam exultabat quoties consideraret se quidem mediis in voluptatibus versari:at barbarum illum *regem* videret, si quidem absq; dolore vellet vivere, oportere ab extremis terræ finibus ea secum trahere quæ delectationem sint allatura.

Ἐκ τοῦ εἰς Ἀγησίλαον λόγου.

Τῷ μὲν γὰρ Πέρσῃ πᾶσαν γῆν περιέρχονται, μαστεύοντες τί ἂν ἡδέως πίοι, μυρίοι δὲ τεχνῶνται τί ἂν ἡδέως φάγοι. ὅπως γε μὴν καταδάρθοι, οὐδ' ἂν εἴποι τις ὅσα πραγματεύονται. Ἀγησίλαος δὲ, διὰ τὸ φιλόπονος εἶναι, πᾶν μὲν τὸ παρὸν ἡδέως ἔπινε, πᾶν δὲ τὸ συντυχὸν ἡδέως ἤσθιεν. εἰς δὲ τὸ ἀσμένως κοιμηθῆναι, πᾶς τόπος ἱκανὸς ἦν αὐτῷ. καὶ ταῦτα οὐ μόνον πράττων ἔχαιρεν, ἀλλὰ καὶ ἐνθυμούμενος ἠγάλλετο ὅτι αὐτὸς μὲν ἐν μέσαις ταῖς εὐφροσύναις ἀναστρέφοιτο· τὸν δὲ βάρβαρον ἑώρα, εἰ μέλλοι ἀλύπως βιώσεσθαι, συνελκυστέον αὐτῷ ἀπὸ περάτων τῆς γῆς τὰ τέρψοντα. *Pag. 390, mea edit.*

In eadem oratione proponuntur & alia, in quibus Agesilaus & rex Persarum inter se comparantur: atque hoc inter cætera, quod ille quidquid inter homines auri, quidquid argenti erat, & quæcunque erant pretiosissima, apud se congesta habere niteretur : existimans, si maximam vim pecuniarum haberet, fore ut omnia in potestatem suam redigeret : at vero Agesilaus domum suam contra instituerat, ita ut nullo horum indigeret. *Animadvertendum autem, ad hanc auri argentique coacervationem quod attinet, esse & hoc verisimile ad fovendum etiam suum luxum illam congerere conatum esse : quamvis aliam causam afferat. Cæterum cum illis verbis*, μυρίοι δὲ τεχνῶνται τί ἂν ἡδέως φάγοι, *conferenda hæc quæ habuisti Pag.* 584, *ex alio loco* καὶ μὴν τὰ παρατιθέμενα ἐπὶ τράπεζαν, ὅσα τε πρόσθεν εὕρηντο, οὐδὲν αὐτῶν ἀφῄρηνται, ἀλλά τε ἀεὶ καινὰ ἐπιμηχανῶνται. καὶ γὰρ καινοποιητὰς ἀμφοτέρων τούτων κέκτηνται. *Verum hoc in loco (qui non procul abest à fine libri octavi & ultimi Pædiæ) non tantum de Persarum regibus, sed de universa Persarum agitur.*

Hinc ad illum digredior locum ubi contrà studium rerum bellicarum, necnon agriculturæ, (& quidem hanc præponens) in Persarum rege commendat : quum alibi rei militaris studium in certo quopiam rege, videlicet Cyro, commendasset : & quidem venationis exercitio ad res bellicas, & maxime ad artem equestrem, eos præparari dixisset, ut videre est inter illa quæ è lib. Pæd. 8, *deprompta dedi, p.* 580. *Verum ibi postquam hæc & alia quædam eodem*

eodem pertinentia scripsit, & tandem locum illum his verbis clausit, καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ, καὶ πόνους καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ λιμὸν καὶ δίψος δύνασθαι φέρειν, ἐνταῦθα μάλιστα προσεθίζει τοὺς κοινωνούς. *id est,* Atque hîc maxime assuefaciebat sodalitia ad continentiam, & ad hoc ut labores necnon frigora & æstus, quinetiam famem & sitim tolerare possent. *Ubi (inquam) ita locum illum clausit, adjicit,* καὶ νῦν δ' ἔτι βασιλεὺς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ βασιλέα ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν. *id est,* Atque hoc etiam sæculo tum rex, tum qui circa regem sunt, hæc assidue faciunt. *Hæc porro,* οἱ περὶ βασιλέα, *Philelphus vertit* regis familiares. *Quam etiam interpretationem admittere videntur illa verba : at* κοινώνων *appellatio eam minime admittit : quamvis huic quoq; eam tribuat. vertit enim,* Et hic etiam maxime familiares assuefaciebat ad continentiam. *Existimo autem reddi debere hic, sicut & alibi,* sodalitia, *vel,* eos qui è sodalitiis erant. *De hoc quoque obiter moneo, quod ad locum illum attinet,* καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ, *&c. afferri & hanc lectionem,* καὶ πρὸς ἐγκράτειαν δέ. *Invenitur autem & hæc,* καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ, καὶ πρὸς πόνους, καὶ ψύχη καὶ θάλπη, καὶ πρὸς τὸ λιμὸν καὶ δίψος δύνασθαι φέρειν. *Verum ex duabus unam faciens, libenter ita scriberem,* καὶ πρὸς ἐγκράτειαν δὲ, καὶ πόνους, καὶ ψύχη καὶ θάλπη, καὶ πρὸς τὸ λιμὸν καὶ δ. *Alioqui, nostram retinendo scripturam, saltem scribendum esset,* καὶ τὸ ψύχη καὶ θάλπη καὶ λ. καὶ δ. δύνασθαι φέρειν. *Ad illum (inquam) locum transeo ubi studium rerum bellicarum & agriculturæ (& quidem hujus mentionem prius faciens) commendat. Is autem extat in OEconomico, pag.* 482. *meæ editionis, ubi Socrates & Critobulus inter se colloquuntur.*

Ἡμῖν δὲ δὴ ποίαις * τέχναις συμβουλεύεις ὦ Σώκρατες χρῆσθαι; Ἆρα (ἔφη ὁ Σωκράτης) μὴ αἰσχυνθῶμεν τὸν Περσῶν βασιλέα μιμήσασθαι; ἐκεῖνον γάρ φασιν, ἐν τοῖς καλλίστοις τε καὶ ἀναγκαιοτάτοις ἡγούμενον εἶναι ἐπιμελήμασι, γεωργίαν τε καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην, τούτων ἀμφοτέρων ἰσχυρῶς ἐπιμελεῖσθαι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἀκούσας ταῦτα εἶπε, Καὶ τοῦτο, ἔφη, πιστεύεις ὦ Σώκρατες, βασιλέα τὸν Περσῶν γεωργίας τι συνεπιμελεῖσθαι; Ὧδ' ἂν (ἔφη ὁ Σωκράτης) ἐπισκοποῦντες, ὦ Κριτόβουλε, ἴσως ἂν καταμάθοιμεν εἴ τι συνεπιμελεῖται. τῶν μὲν γὰρ πολεμικῶν ἔργων ὁμολογοῦμεν αὐτὸν ἰσχυρῶς ἐπιμελεῖσθαι, ὅτι ἐξ ὁπόσων περ ἐθνῶν δασμοὺς λαμβάνει, τέταχε τῷ ἄρχοντι ἑκάστῳ εἰς ὁπόσους δεῖ διδόναι τροφὴν ἱππέας καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ γερροφόρους, οἵτινες τῶν τε ὑπ' αὐτοῦ ἀρχομένων ἱκανοὶ ἔσονται κρατεῖν, καὶ, ἢν πολέμιοι ἐπίωσιν, ἀρήξουσι τῇ χώρᾳ. χωρὶς δὲ τούτων, φύλακας ἐν ταῖς ἀκροπόλεσι τρέφει· καὶ τὴν μὲν τροφὴν τοῖς φρουροῖς δίδωσιν ὁ ἄρχων ᾧ τοῦτο προστέτακται· βασιλεὺς δὲ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν μισθοφόρων καὶ τῶν ἄλλων οἷς ὡπλίσθαι προστέτακται, καὶ πάντας ἅμα συνάγων, πλὴν τοὺς ἐν ταῖς ἀκροπόλεσιν, ἔνθα δὴ ὁ σύλλογος καλεῖται. καὶ τοὺς μὲν ἀμφὶ τὴν αὐτοῦ οἴκησιν αὐτὸς ἐφορᾷ, τοὺς δὲ πρόσω ἀποικοῦντας, πιστοὺς πέμπει ἐπισκοπεῖν· καὶ οἳ μὲν ἂν φαίνωνται τῶν φρουράρχων καὶ τῶν χιλιάρχων καὶ τῶν σατραπῶν

Quibus igitur *artibus* nobis, Socrates, utendum censes ? Num (inquit Socrates) regem Persarum imitari verebimur? Illum quidem ferunt inter pulcherrima maximeq; necessaria studia agriculturam artemq; bellicam ducere, & utranque diligenter atq; studiose [1] curare. Hæc ut audiit Critobulus, Credis, inquit, regi Persarum agriculturam esse curæ ? Cui Socrates, [2] Si videamus quid agat, hoc modo fortasse discemus siquid sit ei curæ. Nam convenit inter nos eum res bellicas strenue curare, & diligenter administrare: quod ex quotquot nationibus tributa accipit, unicuique præfecto definierit in quot equites, sagittarios, funditores, gerrhophoros, *(id est, scuta & ejusmodi tegumenta ferentes)* alimentum partiri debeat: qui & [3] regere possint quibus præsunt, quique si hostes irrumpant, fines tueantur. Præter hos & [4] custodes in arcibus alere consuevit : & custodibus quidem alimentum suggerit huic ab eo muneri præfectus. rex autem per singulos annos omnes præter eos qui custodiunt arces, eo cogens quo vocatur concilium, recenset qui stipendia merent, atque alios quos in armis esse jussit. [5] Qui non ita procul à regia distant, ad eos ipse inspectionis causa proficiscitur : qui longius incolunt, ad eos mittit haud dubiæ fidei viros, qui res sociorum inspiciant. Custodum præfectos, & chiliarchos, *(id est, qui mille viros ducunt,)* & satrapas, si

---

1 Gr. συνεπιμελεῖσθαι. *id est,* Una *vel* simul curare. *q. d. una cum rei militaris studio agriculturæ quoq; studiosum esse.* 2 Hunc in modum dispicientes, ὦ Cr. fort. animadvertere possimus an aliquam ejus quoq; curam gerat. 3 *Verbum* κρατεῖν *cum genitivo sign.* vincere. *Ac videtur hoc velle,* Qui superiores subditis esse possint, si forte eos rebellare contingat. *Alioqui si hujus cum genit. constructionis habenda non esset ratio,* κρατεῖν *verterem* In officio continere, *ut jam olim admonui.* 4 *vel,* præsidiarios. 5 Et eos quidem qui sunt circa ea loca in quibus habitat, ipsemet inspicit : at procul dissitos fidis hominibus inspiciendos mandat.

imperatum

imperatum sibi militum numerum expleant, atque lectos egregiosque viros equis & armis pulchre instructos exhibeant, & honoribus auget, & donis ingentibus ditat: 1 quos autem magistratus ducesque reperit aut segnes aut avaros, & quæstus avidos, acerbe castigat, & abire magistratu jubet: alios qui res gerant, constituens. Hæc quum faciat, illum sine ulla dubitatione rerum bellicarum studiosum esse arbitramur. Præterea quantam potest regni sui partem percurrens inspicit ipse, ac veluti censor in judicium morum vocat: quod reliquum est, inspiciunt viri fideles ab eo missi. Porro quos præsides regionem populo frequentem, terram excultam, & arboribus quas unaquæque fert & fructibus plenam præstare cognoscit, his aliam regionem addit, donis ornat, sedibus honorificis præmii causa donat: quibus autem videt ociosam incultamque terram, & hominibus infrequentem, sive istud 2 crudelitate, sive insolentia, sive negligentia factum sit, illos castigat, imperio privat, & aliis magistratibus constitutis abjicit. Hæc quum gerit, censen' curare eum minus quî terra à cultoribus exercebitur, quam quî tuto à præsidiis custodietur?

τὸν ἀριθμὸν τὸν τεταγμένον ἔκπλεων ἔχοντες, καὶ τούτους " δοκίμους ἵπποις τε καὶ ὅπλοις κατεσκευασμένους παρέχωσι, τούτους μὲν τοὺς ἄρχοντας καὶ ταῖς τιμαῖς αὔξει, καὶ δώροις μεγάλοις καταπλουτίζει· οὓς δ' ἂν εὕρῃ " τῶν ἀρχόντων ἢ καταμελοῦντας τῶν φρουράρχων, ἢ κατακερδαίνοντας, τούτους χαλεπῶς κολάζει, καὶ παύων τῆς ἀρχῆς, ἄλλους ἐπιμελητὰς καθίστησι. τῶν μὲν δὴ πολεμικῶν ἔργων ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἡμῖν " ἀναμφιλόγως ἐπιμελεῖσθαι. ἔτι δὲ ὁπόσην μὲν τῆς χώρας διελαύνων ἐφορᾷ αὐτός, καὶ δοκιμάζει, ὁπόσην δὲ μὴ αὐτὸς ἐφορᾷ, πέμπων πιστοὺς ἐπισκοπεῖται. καὶ οὓς μὲν ἂν αἰσθάνηται τῶν ἀρχόντων συνοικουμένην τε τὴν χώραν παρεχομένους, καὶ ἐνεργὸν οὖσαν τὴν γῆν, καὶ πλήρη δένδρων τε ὧν ἑκάστη φέρει καὶ καρπῶν, τούτοις μὲν χώραν τὴν ἄλλην προστίθησι, καὶ δώροις κοσμεῖ, καὶ ἕδραις ἐντίμοις γεραίρει· οἷς δ' ἂν ὁρᾷ ἀργόν τε τὴν χώραν οὖσαν καὶ ὀλιγάνθρωπον, ἢ διὰ χαλεπότητα, ἢ δι' ὕβριν, ἢ δι' ἀμέλειαν, τούτους δὲ κολάζων καὶ παύων τῆς ἀρχῆς, ἄρχοντας ἄλλους καθίστησι. ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἧττον " ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἡ γῆ ἐνεργὸς ἔσται ὑπὸ τῶν κατοικούντων, ἢ ὅπως εὖ φυλάξεται ὑπὸ τῶν φρουρούντων;

Lego in annot. δοκίμοις

Phil. legisse videtur τῶν ἀρχόντων ἢ τῶν φρουράρχων καταμελοῦντας ἢ κατακερδ. τῷ ἀναμφιβόλως

τῆς ἐπιμελείας

EX STRABONIS Geographicis Libris.

Libro XV.

ITAQUE 3 etiam de moribus Persarum & si permulti dixerunt, tamen dicenda nobis videntur quæ ad rem attinent. Persæ nec statuas, nec aras erigunt: sacrificant in loco excelso. cœlum esse Jovem putant: colunt & Solem, quem Mithram vocant: item Lunam & Venerem, & ignem, & tellurem, & ventos, & aquam. Sacrificant in loco mundo, cum imprecationibus, & coronatam hostiam statuunt. Ubi magus,[4] qui sacrificium enarrat, carnes in portiones distribuit, sua quisque accepta, abeunt, nulla parte diis relicta. dicunt enim deum nihil velle, præter hostiæ animam: quidam tamen (ut fertur) omenti partem igni imponunt. Præcipue igni & aquæ sacrificant, igni arida ligna imponentes adempto cortice, & aruina superinjecta: dein-

Ἐκ τῶν Στράβωνος γεωγραφικῶν.

Ἐν τῷ ιέ βιβλίῳ.

ΔΙΑ' τοῦτο οὖν τὰ ἔθη τὰ Περσικά, τούτοις, καὶ Μήδοις τὰ αὐτά, καὶ ἄλλοις πλείοσι· περὶ ὧν εἰρήκασι μὲν πλείους, τὰ δὲ καίρια καὶ ἡμῖν λεκτέον. Πέρσαι τοίνυν ἀγάλματα μὲν καὶ βωμοὺς οὐχ ἱδρύονται· θύουσι δὲ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ, τὸν οὐρανὸν ἡγούμενοι Δία· τιμῶσι δὲ καὶ ἥλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν· καὶ Σελήνην, καὶ Ἀφροδίτην, καὶ πῦρ, καὶ γῆν, καὶ ἀνέμους, καὶ ὕδωρ. θύουσι δ' ἐν καθαρῷ τόπῳ, " κατευξάμενοι καὶ παραστησάμενοι τὸ ἱερεῖον ἐστεμμένον. μελίσαντος δὲ τοῦ μάγου τὰ κρέα, τοῦ ὑφηγουμένου τὴν ἱερουργίαν, ἀπίασι διελόμενοι· τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἀπονείμαντες μέρος· τῆς γὰρ ψυχῆς φασι τοῦ ἱερείου δεῖσθαι τὸν θεόν, ἄλλου δὲ οὐδενός· ὅμως δὲ τοῦ ἐπίπλου τι μικρὸν τιθέασιν, ὥς λέγουσί τινες, ἐπὶ τὸ πῦρ. διαφερόντως δὲ τῷ πυρὶ καὶ τῷ ὕδατι θύουσι, τῷ μὲν πυρὶ προστιθέντες ξηρὰ ξύλα, τοῦ λέπους χωρίς, πιμελὴν ἐπιτιθέντες ἄνωθεν· εἶθ'

Male in Ald. καὶ τευξάμενοι π.

---

1 *Illam lect. sequitur quam ex adverso notavi : at nostram sequendo, ita hunc locum reddo,* At quos præfectos vel negligere eos qui custodibus [*vel* præsidiariis] præsunt, vel quæstum suum facere compererit, de iis graves pœnas sumit, & illis magistratu submotis, alios curatores substituit. 2 Asperitate. *vel*, acerbitate. 3 Ideo instituta Persica his & Medis eadem, necnon aliis compluribus. De quibus dixerunt quidem multi, sed tamen dicenda & nobis quæ in rem sunt. *Vel*, quæ præcipua sunt. 4 *Malim*, Qui sacrificio faciendo præest.

ὑφάπτουσιν, ἔλαιον καταχέαντες, οὐ φυσῶντες, ἀλλὰ ῥιπίζοντες. τοὺς δὲ φυσήσαντας, ἢ νεκρὸν ἐπὶ πῦρ θέντας, ἢ βόλβιτον, θανατοῦσι. τῷ δὲ ὕδατι ἐπὶ λίμνην ἢ ποταμὸν, ἢ κρήνην ἐλθόντες, βόθρον ὀρύξαντες, εἰς τοῦτον σφαγιάζονται, φυλαττόμενοι μή τι τοῦ πλησίον ὕδατος καθαροῦ αἱμαχθείη, ὡς μιανοῦντες· εἶτ᾽ ἐπὶ μυρρίνην ἢ δάφνην διαθέντες τὰ κρέα, ῥάβδοις λεπτοῖς ἐφάπτονται οἱ μάγοι, καὶ ἐπᾴδουσιν, ἀποσπένδοντες ἔλαιον ὁμοῦ γάλακτι καὶ μέλιτι κεκραμένον, οὐκ εἰς πῦρ, οὐχ ὕδωρ, ἀλλ᾽ εἰς τοὔδαφος· τὰς δ᾽ ἐπῳδὰς ποιοῦνται πολὺν χρόνον, ῥάβδων μυρικίνων λεπτῶν δέσμην κατέχοντες. ἐν δὲ τῇ Καππαδοκίᾳ (πολὺ γὰρ ἐκεῖ τὸ τῶν μάγων φῦλον, οἳ καὶ Πύραιθοι καλοῦνται· πολλὰ δὲ καὶ τῶν Περσικῶν θεῶν ἱερά) οὐδὲ μαχαίρᾳ θύουσι, ἀλλὰ κορμῷ τινὶ, ὡς ἂν ὑπέρῳ τύπτοντες. ἔστι δὲ καὶ Πυραιθεῖα, σηκοί τινες ἀξιόλογοι· ἐν δὲ τούτοις μέσοις βωμὸς, ἐν ᾧ πολλή τε σποδὸς καὶ πῦρ ἄσβεστον φυλάττουσιν οἱ μάγοι. καθ᾽ ἡμέραν δὲ εἰσιόντες, ἐπᾴδουσιν ὥραν σχεδόν τι, πρὸ τοῦ πυρὸς τὴν δέσμην τῶν ῥάβδων ἔχοντες, τιάρας περικείμενοι πιλωτὰς, καθηκούσας ἑκατέρωθεν, μέχρι τοῦ καλύπτειν τὰ χείλη καὶ τὰς παραγναθίδας. ταῦτα δ᾽ ἐν τοῖς τῆς Ἀναΐτιδος καὶ τοῦ Ὁμανοῦ ἱεροῖς νενόμισται· τούτων δὲ καὶ σηκοί εἰσι, καὶ ξόανον τοῦ Ὁμανοῦ πομπεύει.

Ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς ἑωράκαμεν· ἐκεῖνα δ᾽ ἐν ταῖς ἄλλαις ἱστορίαις λέγεται, καὶ τὰ ἐφεξῆς. εἰς γὰρ ποταμὸν οὔτ᾽ οὐροῦσιν, οὔτε νίπτονται Πέρσαι, οὐδὲ λούονται, οὐδὲ νεκρὸν ἐκβάλλουσι, οὐδ᾽ ἄλλα τῶν δοκούντων εἶναι μυσαρῶν· ὅτῳ δ᾽ ἂν θύσωσι θεῷ, πρώτῳ τῷ πυρὶ εὔχονται. βασιλεύονται δ᾽ ὑπὸ τῶν ἀπὸ γένους· ὁ δ᾽ ἀπειθῶν, ἀποτμηθεὶς κεφαλὴν καὶ βραχίονα, ῥίπτεται. γαμοῦσι δὲ πολλὰς, καὶ ἅμα παλλακὰς τρέφουσι πλείους πολυτεκνίας χάριν. τιθέασι δὲ καὶ οἱ βασιλεῖς ἆθλα πολυτεκνίας κατ᾽ ἔτος· τὰ δὲ τρεφόμενα μέχρι τῶν τεττάρων ἐτῶν, οὐκ ἄγεται τοῖς γονεῦσιν εἰς ὄψιν. οἱ δὲ γάμοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας ἐπιτελοῦνται· παρέρχεται δ᾽ ἐπὶ τὸν θάλαμον προφαγὼν μῆλον, ἢ καμήλου μυελὸν, ἄλλο δ᾽ οὐδὲν, τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ἀπὸ δὲ πέντε ἐτῶν ἕως τετάρτου καὶ εἴκοσι, παιδεύονται τοξεύειν, καὶ ἀκοντίζειν, καὶ ἱππάζεσθαι, καὶ ἀληθεύειν· διδασκάλοις τε λόγων τοῖς σωφρονεστάτοις χρῶνται, οἳ καὶ τὸ μυθῶδες πρὸς

γράφεται ἐπιχέαντες,

Distingue post ὕδατι, & intell. τῷ δὲ ὕδατι οὕτω θύουσι, repetendo hoc verbum è præcedentibus.

γράφεται ἐφάπτουσι

Ald. Πύρεθοι

Ald. Πυραθεῖα

γράφεται μυσαρόν.

γράφεται πρῶτον

de infuso oleo, succendunt, [1]non inspirantes, sed ventilantes: si quis inspirat, aut mortuum quicquam, cœnumve in ignem iniicit, morte punitur. Aquæ sacra peragunt hoc modo. In lacum vel flumen vel fontem venientes, scrobem faciunt: ibiq; hostiam jugulant, caventes ne quid proximæ aquæ sanguine contingatur: sic enim omnia pollutum iri: postea carnibus myrto laurove impositis, eas magi gracilibus virgis comburunt: & factis imprecationibus quibusdam, oleum lacte ac melle mixtum inspergunt, non in ignem, nec in aquam sed in terram. Imprecationes diu faciunt, fasciculum virgarum myricinarum tenuium tenentes. In Cappadocia (etenim maxima est ibi magorum multitudo, qui Pyrethi vocantur, & multa Persicorum deorum templa:) non cultro sed stipite quodam mactant, tanquam malleo verberantes. Sunt & Pyratheia septa quædam ingentia, in quorum medio ara est. In ea magi & cinerem multum & ignem perennem servant: & eo quotidie ingressi, imprecationes faciunt, per horam ante ignem vigarum fasciculum tenentes, pileis insulis velati ex utraque parte dependentibus, adeo ut vittæ labia contegant ac malas. [2] Hæc in Anaitidis & Omani delubris fiunt. Nam & horum ibi delubra sunt, & Omani statua in pompa ducitur.

Ista nos vidimus: quæ sequuntur, historici memoriæ mandaverunt. In fluvium Persæ non immeiunt, nec lavant, nec abluuntur, nec cadaver injiciunt, nec alia quæ immunda esse videantur. Cuicunque deo sacrificent, primum igni imprecationes faciunt. Reges habent ex eadem stirpe. Qui non paruerit, capite & brachio amputato projicitur. [3] Ducunt uxores complures: & multas pellices alunt, multiplicandæ sobolis gratia. Reges quotannis præmia proponunt iis qui plures filios progenuerint, pueri ante quartum annum in patris conspectum non veniunt. Nuptiæ in initio verni æquinoctii celebrantur: sponsus in thalamum venit, comesto prius malo vel cameli medulla, præter id nihil eo die. A quinto usque ad vigesimum quartum annum discunt sagittare, jaculari, equitare, & in primis vera dicere. Disciplinarum magistris continentissimis utuntur, qui & fabulas ad

1 Non sufflantes, sed ventil. si quis sufflat, aut mort. 2 *Malim*, Eadem autem. *ut pro* ταῦτα *reponatur* ταυτά. 3 Ducunt uxores multas, simulque pallacas alunt plures *quam uxores*, multipl. *Male autem* pellices *pro pallacis dicit.*

utilita-

utilitatem accommodatas intexunt, cum cantu & sine cantu, deorum & clarorum virorum facta celebrantes. Congregant eos in unum locum, æris sonitu ante lucem excitatos ad arma aut venationem. præficiunt quinquagenis aliquem ex regis filiis, aut satrapæ, quem currentem sequi jubent, loco triginta quadragintave stadiorum determinato. Postulant hi etiam, orationem de singulis quæ illi didicerint: simul & vocem & latus & spiritum exercentes. Quin & adversus æstum, frigus, imbres, & ad torrentinum transitus eos condocefaciunt, ut arma & vestes immadidas servent. Pascere etiam, & in agro pernoctare docent, & rusticari, & fructibus sylvestribus vesci: ut termintho, glandibus, pyris agrestibus. Atque hi Cardaces vocantur, furtis viventes: nam carda virile ac bellicosum signat. Quotidianus eorum cibus post exercitationem est panis durissimus, & nasturtium, & salis grana, & carnes assæ vel elixæ, potus aqua. Venantur autem pilas & sagittas abequis mittentes, & fundantes. Vespertina eorum sunt exercitia, arbores serere, aut radices effodere, aut arma fabricari, aut lino & retibus studium impendere artificiose faciundis. Pueri venationem non attingunt, sed mos est eam domum referre. Cursus & cæterorum quæ in quinquertio exercentur, præmia ab rege proponuntur. Pueri auro exornantur, cujus igneum fulgorem venerantur, quare id neque mortuo apponunt: quemadmodum nec ignem, ob honorem, quem ei deferunt. Militant, & ordines ducunt à vigesimo anno usque ad quinquagesimum & pedites & equites. Forum non attingunt, nam nec emunt, nec vendunt. Armantur cetra in rhombi figuram facta: præter pharetram, sagares & secures habent, capiti impositum pileum turritum, pectus thorace squamoso muniunt. Principes anaxyridem triplam habent, & tunicam manicatam, duplam, genu tenus. interula candida est, exterior vero vestis florida. Amiculum æstate purpureum vel floridum, hyeme autem floridum: tiaras magorum infulis similes, calceamentum altum ac duplum. [1] Vulgo tunicam duplam gerunt, ad medium usque crus descendentem: circum caput sindonis cento volvitur. Quisque arcu & funda utitur. Persæ laute cœnant integra & mul-

τὸ συμφέρον "ἐπανάγοντες πλέκουσι. καὶ μέλους χωρὶς καὶ μετ' ᾠδῆς, ἔργα θεῶν τε, καὶ "ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἀναδιδόντες. συνάγουσι δ' εἰς ἕνα τόπον, ψόφῳ χαλκοῦ πρὸ ὄρθρου διεγείροντες ἐπὶ ἐξοπλισίαν, ἢ θήραν· τάξαντες δ' ἀνὰ πεντήκοντα ἡγεμόνα τῶν βασιλέως τινὰ παίδων αὐτοῖς, ἢ σατράπου, τρέχοντι κελεύουσιν ἕπεσθαι, χωρίον ἀφορίσαντες τριάκοντα, ἢ τετταράκοντα σταδίων. ἀπαιτοῦσι δὲ καὶ λόγον ἑκάστου μαθήματος, ἅμα καὶ μεγαλοφωνίαν, καὶ πνεῦμα, καὶ πλευρὰν ἀσκοῦντες· καὶ πρὸς καῦμα δὲ, καὶ πρὸς ψῦχος, καὶ "ὄμβρου, καὶ χειμάρρου διαβάσεις, ὥστ' ἄβροχα φυλάττειν, καὶ ὅπλα καὶ ἐσθῆτα· καὶ ποιμαίνειν δὲ, καὶ ἀγραυλεῖν, καὶ καρποῖς ἀγρίοις χρῆσθαι, τερμίνθῳ, δρυοβαλάνοις, ἀχεράδι. καλοῦνται δ' οὗτοι Κάρδακες, ἀπὸ κλωπείας τρεφόμενοι· κάρδα γὰρ τὸ ἀνδρῶδες, καὶ πολεμικὸν λέγεται. ἡ δὲ καθ' ἡμέραν δίαιτα, ἄρτος μετὰ τὸ γυμνάσιον, καὶ μάζα, καὶ κάρδαμον, καὶ ἁλῶν χόνδρος, καὶ κρέα ὀπτὰ, ἢ ἑφθὰ ἐξ ὕδατος· ποτὸν δ' ὕδωρ. θηρεύουσι δὲ σαύνια ἀφ' ἵππων βάλλοντες, καὶ τοξεύματα, καὶ σφενδονοῦντες. δείλης δὲ φυτουργεῖν, καὶ ῥιζοτομεῖν ἀσκοῦσι, καὶ ὁπλοποιεῖν, καὶ λίνα καὶ ἄρκυς φιλοτεχνεῖν. "οὐχ ἅπτονται δὲ τῶν θηρευμάτων οἱ παῖδες, ἀλλὰ κομίζειν οἴκαδε ἔθος. τίθεται δ' ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἆθλα δρόμου, καὶ τῶν ἐν τοῖς πεντάθλοις. κοσμοῦνται οἱ παῖδες χρυσῷ, τὸ πυρωπὸν τιθέμενοι ἐν τιμῇ· διὸ οὐδὲ νεκρῷ προσφέρουσι, καθάπερ οὐδὲ τὸ πῦρ, κατὰ τιμήν. στρατεύουσι δὲ, καὶ ἄρχουσιν, ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν, ἕως πεντήκοντα, πεζοί τε καὶ ἱππεῖς. ἀγορᾶς δὲ οὐχ ἅπτονται· οὔτε γὰρ πωλοῦσιν, οὔτ' ὠνοῦνται. ὁπλίζονται δὲ γέρρῳ ῥομβοειδεῖ. παρὰ δὲ τὰς φαρέτρας σαγάρεις ἔχουσι καὶ κοπίδας· περὶ δὲ τῇ κεφαλῇ πίλημα πυργωτόν· θώραξ δ' ἐστὶν αὐτοῖς φολιδωτός. ἐσθὴς δὲ, τοῖς ἡγεμόσι μὲν, ἀναξυρὶς τριπλῆ, χιτὼν δὲ χειριδωτὸς διπλοῦς, ἕως γόνατος. ὁ ὑπενδύτης μὲν λευκὸς, ἀνθινὸς δ' ὁ ἐπάνω. ἱμάτιον θέρους μὲν πορφυροῦν, "ἢ ἀνθινὸν, χειμῶνος δ' ἀνθινόν· τιάραι παραπλήσιαι ταῖς τῶν μάγων, ὑπόδημα κοῖλον διπλοῦν. τοῖς δὲ πολλοῖς χιτὼν ἕως μεσοκνημίου, καὶ διπλοῦς· ῥάκος δὲ σινδόνιόν τι περὶ τῇ κεφαλῇ· ἔχει δ' ἕκαστος τόξον καὶ σφενδόνην. δειπνοῦσι πολυτελῶς Πέρσαι, τιθέντες καὶ ὁλομελῆ, καὶ

γρ. ἀνάγοντες παραπλέκουσι.

Hæc vox ἀνδρῶν deest in Ald.

γρ. ὄμβρων καὶ χειμάρρων

Ista, οὐχ ἅπτ. cohærent cum illis, θηρεύουσι δὲ &c. at hæc δείλης δὲ φυτ. dicuntur velut per parenthesin.

γρ. φαλιδωτός.

Quidam ex conjectura scrib. ἢ ἐξάνθινον.

---

1 At vulgo. nam hæc τοῖς δὲ πολλοῖς, respondent illis, τοῖς ἡγεμόσι μὲν.

γρ. στρωμνῆς,

Al. οἰωνοβότους, ut scribendum est: aut certe οἰωνοβρῶτες.
γρ. πάτριον νενόμισται
Al. ἄσκησιν.
Ald. ὧν ἔπραττον φόρων

πολλὰ καὶ ποικίλα. κόσμος δὲ λαμπρὸς" στολῆς, ἐκπωμάτων τε τῶν ἄλλων, ὥστε χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καταλάμπεσθαι. ἐν οἴνῳ τὰ μέγιστα βουλεύονται, καὶ βεβαιότερα τῶν ἐν νήψει τίθενται. τῶν κατὰ τὰς ὁδοὺς συναντώντων τοὺς μὲν γνωρίμους καὶ ἰσοτίμους φιλοῦσι προσιόντας, τοῖς δὲ ταπεινοτέροις παραβάλλουσι τὴν γνάθον, καὶ δέχονται ταύτῃ τὸ φίλημα· οἱ δ' ἔτι ταπεινότεροι προσκυνοῦσι μόνον. θάπτουσι δὲ κηρῷ περιπλάσαντες τὰ σώματα· τοὺς δὲ μάγους οὐ θάπτουσιν, ἀλλ' "οἰωνοβρότους ἐῶσι. τούτοις δὲ καὶ μητράσι συνέρχεσθαι" νενόμισται.

Τοιαῦτα μὲν τὰ ἔθη. ἔστι δ' ἴσως καὶ ταῦτα τῶν ἐθίμων, ἅ φησι Πολύκριτος. ἐν γὰρ Σούσοις ἑκάστῳ τῶν βασιλέων ἐπὶ τῆς ἄκρας ἰδίᾳ πεποιῆσθαι "οἴκησιν, καὶ θησαυροὺς, καὶ παραθέσεις" ὧν ἐπράττοντο φόρων, ὑπομνήματα τῆς οἰκονομίας. πράττεσθαι δ' ἐκ μὲν τῆς παραλίας ἀργύριον, ἐκ δὲ τῆς μεσογαίας, ἃ φέρει ἑκάστη χώρα, ὥστε καὶ χρώματα καὶ φάρμακα, καὶ τρίχα ἐρέαν, ἤ τι τοιοῦτ' ἕτερον, καὶ θρέμματα ὁμοίως. τὸν δὲ διατάξαντα τοὺς φόρους, Δαρεῖον εἶναι τὸν μακρόχειρα, καὶ κάλλιστον ἀνθρώπων, πλὴν τοῦ μήκους τῶν βραχιόνων, καὶ τῶν πήχεων· ἅπτεσθαι γὰρ καὶ τῶν γονάτων. τὸ δὲ πλεῖστον, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἐν κατασκευαῖς εἶναι, νομίσματι δὲ οὐ πολλῷ. πρός τε τὰς δωρεὰς ἐκεῖνα κεχαρισμένα νομίζειν μᾶλλον, καὶ πρὸς κειμηλίων ἀπόθεσιν· τὸ δὲ νόμισμα τὸ πρὸς τὰς χρείας ἀρκοῦν, ἱκανὸν εἶναι. κόπτειν δὲ πάλιν τὸ τοῖς ἀναλώμασι σύμμετρον. τὰ μὲν οὖν ἔθη, σωφρονικὰ τὰ πλείω· διὰ δὲ τὸν πλοῦτον εἰς τρυφὴν ἐξέπεσον οἱ βασιλεῖς, ὥστε πυρὸν μὲν ἐξ Ἄσσου τῆς Αἰολίδος μετήεσαν, οἶνον δ' ἐκ Συρίας τὸν Χαλυβώνιον, ὕδωρ δὲ ἐκ τοῦ Εὐλαίου, πάντων ἐλαφρότατον, ὥστ' ἐν Ἀττικῇ κοτύλῃ δραχμῇ ἀφολκότερον εἶναι. συνέβη δὲ τοῖς Πέρσαις ἐνδοξοτάτοις γενέσθαι τῶν βαρβάρων, παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι τῶν μὲν ἄλλων οὐδένες τῶν τῆς Ἀσίας ἀρξάντων, Ἑλλήνων ἦρξαν· οὐδ' ᾔδεισαν οὐδ' ἐκεῖνοι τούτους, οὐδ' οἱ Ἕλληνες τοὺς βαρβάρους· ἀλλ' ἐπὶ μικρὸν μόνον, ἐκ τῆς πόρρωθεν ἀκοῆς. Ὅμηρος γοῦν οὔτε τὴν τῶν Σύρων οὔτε τὴν Μήδων ἀρχὴν οἶδεν· οὐδὲ γὰρ ἂν Θήβας Αἰγυπτίας ὀνομάζων, καὶ τὸν ἐκεῖ καὶ τὸν ἐν Φοινίκῃ πλοῦτον, τὸν ἐν Βαβυλῶνι, καὶ Νίνῳ καὶ Ἐκβατάνοις, παρεσιώπησε.

ta & varia apponentes: vestis & Poculorum ornatus splendidissimus, auro & argento refulgent. De rebus maximis in vino consultant, eaque decreta ipsi firmiora censent quam quæ sobrii faciunt. Si notis & æqualibus in via occurrant, eos osculantur: si humilioribus, genam eis præbent, eaque osculum excipiunt: qui humiliores admodum sunt, duntaxat genu flexo digniores venerantur. Corpora mortuorum humant, prius cera oblinentes. Magos insepultos avibus edendos dimittunt: hi cum matribus etiam, instituto majorum coeunt.

Ac Persarum quidem mores sunt hujusmodi: quibus opinor addenda esse quæ à Polycrito referuntur: sunt autem hæc. Regum cuique Susis in arce domicilium extat, & thesaurus, & tributorum quæ exegerit tabulæ, administratæ rei monumentum. Exigere eos ex ora maritima argentum: ex mediterranea, quæ quæque regio ferat, ut colores, medicamenta, lanam, vel aliud tale, aut pecora. Tributa instituit Darius Longimanus, qui omnium hominum pulcherrimus fuit, dempta brachiorum & cubitorum longitudine, etiam genua contingentium. Maximam auri atque argenti partem in supellectile habent, in nummis perexiguam. Illam enim existimant & ad donandum magis aptam, & ad reponenda adservandaque in thesauris ceimelia. Nomismatis vero tantum sufficere arbitrantur quantum usui satis sit, & tantum auri percutiunt, quantum impensis sufficiat. Persarum mores magna ex parte moderati sunt. Cæterum per opulentiam reges in delicias luxumque prolapsi sunt, adeo ut triticum ex Asso Æolia afferri vellent, vinum autem ex Syria, quod Chalybonium dicitur, aquam ex Eulæo, quod ea omnium esset levissima, ut Atticæ heminæ comparata, drachma minus appenderet. Ex omnibus autem barbaris Persis usu venit ut notissimi apud Græcos essent, quod nulli Græcis imperaverunt eorum qui Asiam tenuere, præter eos: nec ii Græcos, nec Græci illos antea noverant, nisi quantum fama percepissent admodum exili. Non enim Homerus Medorum Syrorumve imperium noverat: alioqui Ægyptias Thebas, & earum & Phœnicum divitias nominans, nequaquam Babylonis, Nini & Ecbatanorum opes silentio transmisisset.

Ac primo

Ac primo quidem Græcis Persæ imperaverunt, Lydi vero non toti Asiæ, sed parti solum cis Halym perexiguæ: idque non diu, sed duntaxat [1] Crœsi & Alyattis. & siquid gloriæ paraverant amiserunt à Persis subacti. Persæ Medorum rebus in suam potestatem redactis, statim Lydos subegere: & Græcos qui in Asia erant sibi subditos fecerunt. postmodum in Græciam trajicientes, magnis multisque certaminibus victi sunt. Asiam tamen usque ad mare tenuerunt, donec à Macedonibus sunt debellati. Cyrus primus iis imperium comparavit: cujus successor Cambyses filius, à magis sublatus est. Septem vero Persæ qui magos interemerunt, Dario Hydaspis F. imperium tradidere. Ejus successores in Narsem desierunt: quem quum Bagoa eunuchus interfecisset, Darium regem fecit, quanquam è stirpe regia non ortum. Hunc quum Alexander evertisset, ipse decem aut undecim annos regnavit. Postea Asiæ imperium in complures successores & ab eis profectos divisum, tandem dissipatum est, Permansit annos circiter CCL. Hodie seorsim Persæ suum habent corpus, & reges [2] aliis subditos: ante Macedonibus, nunc Parthis.

Πρῶτοι δὲ Πέρσαι καὶ Ἑλλήνων ἐπῆρξαν· Λυδοὶ δὲ ἐπῆρξαν μὲν, ἀλλ' ἔτε τῆς Ἀσίας ὅλης ἐπάρξαντες, ἀλλὰ μέρους τινὸς μικροῦ, τοῦ ἐντὸς Ἅλυος μόνον· καὶ ταῦτ' "ἐπ' ὀλίγων χρόνον τῶν κατὰ Κροῖσον καὶ Ἀλυάττην. κρατηθέντες δ' ὑπὸ Περσῶν, εἰ καί τι τῆς δόξης ἦν αὐτοῖς, ἀφῃρέθησαν τοῦθ' ὑπ' ἐκείνων. Πέρσαι δ' ἀφ' οὗ κατέλυσαν τὰ Μήδων, εὐθὺς καὶ Λυδῶν ἐκράτησαν, καὶ τοὺς "κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἕλληνας ὑπηκόους ἔσχον· ὕστερον δὲ καὶ διέβησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ ἡττηθέντες πολλοῖς καὶ πολλάκις ἀγῶσιν, ὅμως διετέλεσαν τὴν Ἀσίαν μέχρι τῶν ἐπὶ θαλάττῃ τόπων κατέχοντες, ἕως ὑπὸ Μακεδόνων κατεπολεμήθησαν, ὁ μὲν οὖν εἰς τὴν ἡγεμονίαν καταστήσας αὐτοὺς Κῦρος ἦν· διαδεξάμενος δὲ τοῦτον Καμβύσης υἱὸς, ὑπὸ τῶν μάγων κατελύθη. τούτους δ' ἀνελόντες οἱ ἑπτὰ Πέρσαι, Δαρείῳ τῷ Ὑστάσπου παρέδοσαν τὴν ἀρχήν· εἶθ' οἱ ἀπὸ τούτου διαδεχόμενοι κατέλυσαν εἰς Νάρσην· ὃν ἀποκτείνας Βαγῶος ὁ εὐνοῦχος, κατέστησε Δαρεῖον οὐκ ὄντα τοῦ γένους τῶν βασιλέων. Τοῦτον δὲ καταλύσας Ἀλέξανδρος, αὐτὸς ἦρξε δέκα ἢ ἕνδεκα ἔτη· εἶτ' εἰς πλείους τοὺς διαδεξαμένους καὶ τοὺς ἐπιγόνους τούτων μερισθεῖσα ἡ ἡγεμονία τῆς Ἀσίας διελύθη· συνέμεινε δ' ὅσον πεντήκοντα ἐπὶ τοῖς διακοσίοις ἔτη, νῦν δ' ἤδη καθ' αὐτοὺς συνεστῶτες οἱ Πέρσαι, βασιλέας ἔχουσιν ὑπηκόους ἑτέροις βασιλεῦσι· πρότερον μὲν Μακεδόσι, νῦν δὲ Παρθυαίοις.

Scribendum puto ἐπ' ὀλίγον χρόνον τῶν κατὰ Κρ.

τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν

EX DINONIS Persicis.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΔΙ'ΝΩΝΟΣ Περσικῶν.

Athenæus Dipnosoph. lib. XII, postquam scripsit, Διαβόητοι δ' ἐπὶ τρυφῇ ἐγένοντο πρῶτοι πάντων ἀνθρώπων Πέρσαι, ὧν καὶ οἱ βασιλεῖς ἐχείμαζον μὲν ἐν Σούσοις, ἐθέριζον δὲ ἐν Ἐκβατάνοις, &c. (*id est,* Primi autem omnium hominum Persæ celebres luxu fuerunt: quorum & reges Susis hyemabant, Ecbatanis æstivabant) *subjungit,*

INSIGNE vero quod suis capitibus reges Persarum imponebant, ne ipsum quidem voluptate illos frui solitos negat. Conficiebatur enim (ut scribit Dinon) è myrrha, & ex eo quod labyzus vocatur. Suaviter autem labyzus olet, & multo quam myrrha est pretiosior. Quum autem & è curru descenderet rex (*inquit Dinon*) nec ille desiliebat, quamvis exigua esset à terra altitudo, neque manibus *eorum qui ipsum* circumstabant fulciebatur: sed ei semper aurea sella admovebatur, & huic pedes imponens descendebat: ac regiæ sellæ gestator hujus rei gratia sequebatur.

ΚΑΙ' τὸ παράσημον δὲ ὃ ἐπετίθεντο τῇ κεφαλῇ οἱ Περσῶν βασιλεῖς, οὐδ' αὐτὸ ἠρνεῖτο τὴν τῆς ἡδυπαθείας ἀπόλαυσιν, κατεσκευάζετο γὰρ, ὡς φησὶ Δίνων, ἐκ σμύρνης καὶ τοῦ καλουμένου λαβύζου. εὐώδης δ' ἐστὶν ἡ λάβυζος, καὶ "πολυτιμώτερον τῆς σμύρνης. ὁπότε δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἅρματος κατίοι (φησὶ) βασιλεὺς, οὔτε καθήλλετο, ὀλίγου ὄντος ἐπὶ τὴν γῆν τοῦ ὕψους, οὔτε διὰ χειρῶν ἐρειδόμενος· ἀλλ' ἀεὶ αὐτῷ χρυσοῦς δίφρος ἐτίθετο, καὶ τούτῳ ἐπιβαίνων κατῄει. καὶ ὁ βασιλέως διφροφόρος εἰς τοῦτο εἵπετο.

Fort πολυτιμοτέρα

1 Cr. & Alyattis tempore. *Vel,* sub Crœso & Alyatte. 2 Aliis regibus subd.

Παρὰ τῷ αὐτῷ, βιβλίῳ ιδʹ.

ΔΙ'ΝΩΝ γοῦν ἐν τοῖς Περσικοῖς φησὶν, Παρετίθετο δ' ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς βασιλέως ὅσα ἡ γῆ βρώματα φέρει, ἧς ἄρχει ὁ βασιλεὺς, ἀφ' ἑκάστου ὅσον ἀπαρχήν. ξενικῷ δὲ οὐδενὶ οὔτε βρώματι οὔτε ποτῷ ᾤετο δεῖν ὁ ἐξ ἀρχῆς τοὺς βασιλεῖς χρῆσθαι. ὅθεν καὶ νόμος τις ὕστερον ἐγένετο. εἰσενέγκαντος γάρ ποτε τῶν εὐνούχων τινὸς ἐν τοῖς λοιποῖς τραγήμασιν ἰσχάδας Ἀττικὰς, ἐρωτῆσαι ποταπαί εἰσιν. ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ἐξ Ἀθηνῶν, τοῖς ἀγορασταῖς ἐκέλευσεν ὠνεῖσθαι, ὡς ἂν ἐξουσία γένηται αὐτῷ λαμβάνειν ὅταν ἐθέλῃ, καὶ μὴ ἀγοράζειν. λέγεται δὲ τὸν εὐνοῦχον ἐπίτηδες τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα αὐτὸν ὑπομνήσῃ τῆς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατείας.

Apud eundem Athenæum, libro XIIII.

ATQUE adeo Dinon in Persicis scribit mensæ regiæ apponi solita cibaria quæcunque regiones ferunt ejus ditioni subditæ, ex unoquoque quantum satis esset ad primitias. At peregrino aut cibo aut potu ullo haud putabat regibus utendum esse is qui ab initio *rex* fuit. Unde & lex quædam postea exstitit. nam quum ex eunuchis quidam inter reliqua bellaria caricas Atticas regi apposuisset, sciscitatum unde essent. Ubi autem intellexisset Atticas esse, jussisse emptores rerum in foro venalium eas emere: ut in ejus potestate esset accipere quoties vellet, & non emere. Fama est autem eunuchum de industria hoc fecisse ut ipsi expeditionem adversus Athenas in memoriam revocaret.

Ἐκ τῶν τοῦ αὐτοῦ Δίνωνος, παρὰ τῷ αὐτῷ Ἀθηναίῳ, ἐν τῷ ιγʹ.

ΠΑΡΑ' δὲ Πέρσαις ἀνέχεται ἡ βασίλεια τοῦ πλήθους τῶν παλλακίδων, διὰ τὸ ὡς δεσπότην ἄρχειν τῆς γαμετῆς τὸν βασιλέα. ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ τὴν βασιλίδα (ὥς φησι Δίνων ἐν τοῖς Περσικοῖς) ὑπὸ τῶν παλλακίδων θρησκεύεσθαι. προσκυνοῦσι γοῦν αὐτήν.

Ex eodem Dinone, *apud eundem Athenæum, libro* XIII.

APUD Persas autem regina multitudinem pallacarum tolerat, quoniam rex uxori, tanquam dominus, imperat: quinetiam quia reginam (ut scribit Dinon in Persicis) pallacæ non secus quam aliquod numen colant. ipsam enim adorant.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ἩΡΑΚΛΕΙ'ΔΟΥ τοῦ Κυμαίου.

Παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ, ἐν τῷ δʹ.

ἩΡΑΚΛΕΙ'ΔΗΣ δ' ὁ Κυμαῖος, ὁ τὰ Περσικὰ συγγράψας, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιγραφομένων Παρασκευαστικῶν, Καὶ οἱ θεραπεύοντες (φησὶ) τοὺς Περσῶν βασιλεῖς δειπνοῦντας, ἅπαντες λελουμένοι διακονοῦσιν, ἐσθῆτας καλὰς ἔχοντες· καὶ διατρίβουσι σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας, περὶ τὸ δεῖπνον. τῶν δὲ τοῦ βασιλέως συνδείπνων οἱ μὲν ἔξω δειπνοῦσιν, οὓς καὶ ὁρᾶν ἔξεστι παντὶ τῷ βουλομένῳ· οἱ δὲ εἴσω, μετὰ βασιλέως· καὶ οὗτοι δὲ οὐ συνδειπνοῦσιν αὐτῷ, ἀλλ' ἔστιν οἰκήματα δύο κατ' ἀντικρὺς ἀλλήλων, ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς τὸ ἄριστον ποιεῖται, καὶ ἐν ᾧ οἱ σύνδειπνοι. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκείνους ὁρᾷ διὰ τοῦ παρακαλύμματος τοῦ ἐπὶ τῇ θύρᾳ· ἐκεῖνοι δ' αὐτὸν οὐχ ὁρῶσιν. ἐνίοτε μέντοι, ἐπειδὰν ἑορτὴ ᾖ, ἐν

EX HERACLIDE Cumano.

Apud Athenæum, libro IV.

HERACLIDES [1] Cumanus, qui Persica composuit, libro secundo ejus operis quod Parasceuasticon inscripsit, Qui cœnanti regi Persarum ministrant, inquit, loti omnes id munus obeunt, pulchris induti vestibus, ac diei fere dimidia parte circa cœnæ apparatum occupantur. Convivarum regis alii foris cœnant, quos volenti cuivis intueri licet, intus alii cum rege, & hi quidem re vera cibum cum eo non simul capiunt: verum cœnacula duo sunt ex adverso inter se posita, unum in quo rex prandet, alterum in quo convivæ. Hos quidem rex videt per obditum januæ velum, regem autem contueri illi non possunt: aliquando tamen festis diebus in

1 *Ex Dalech. interpretatione.*

eodem

eodem atrio cœnant omnes: rex quidem in ædificio quodam magno seorsim: qui si convivatur, id quod facit sæpiusculè, convivæ illi sunt maxime duodecim. Ubi vero cœnaverunt, solus quidem rex, ac per se, reliqui convivæ simul, compotores illi ab eunucho quodam vocati conveniunt, & cum rege bibunt, non tamen idem vinum. Rex tum in lecto aureis fulto pedibus jacet, illi vero humi sedent, ac discedunt, quum immodice temulenti fuerint. Ut plurimum rex solus prandet, ac cœnat: uxor interdum cum eo, & liberorum quidam, canentibus, ut eum delectent, & citharam pulsantibus nonnullis pellicibus, quarum una cantum exorditur, reliquæ confertim confusisque vocibus accinunt. Cœnam, quam regiam vocant, si famæ creditur, magnificam esse quivis putabit: si diligenter inquiras, prudenti frugalique rei familiaris administratione dispensatam. Regi mille victimæ quotidie jugulantur, & discerpuntur, nimirum equi, asini, cameli, boves, cervi, & oves quamplurimæ: absumuntur & aves multæ, & Arabici passeres quæ ingenti mole corporis animalia sunt, anseres, gallinæ. Ex his quæ modica sunt regis convivis apponuntur sigillatim: auferunt ii secum siquid prandii restat. Harum victimarum & cibariorum maxima pars in aulam fertur alendis quos rex stipatores & custodes habet, peltatis & hastatis militibus. Ibi conspectis omnibus diribitores in æquas portiones panibus ac carnibus divisis, cuique distribuunt. Nam ut in Græcia stipendiarii æs merent, sic victum à rege isti accipiunt qui in stipendium cedit ac imputatur. Sic apud cæteros Persarum optimates, civitatumque ac provinciarum præsides confertim omnia edulia mensis inferuntur. Ubi vero convivæ cœnaverint, mensarum residua, (supersunt autem plurima, nempe caro, & qui relictus est in mensa panis) famulis sigillatim dantur, quibus ex iis diurnus victus est. Ad regem tantummodo pransum it è convivis honoratissimus quisque: ideo recusans frequentius adire, tum ne ad cœnam revertendum sit, tum ut ipse convivas in cœnam accipiat.

Ex eodem Heraclide, *apud eundem Athenæum, lib.* XII.

IPSIUS autem *regis* custodes sunt (ut scribit Heraclides Cumanus libro rerum

ἑνὶ οἰκήματι ἅπαντες δειπνοῦσιν, ἐν ᾧ καὶ ὁ βασιλεύς, ἐν τῷ μεγάλῳ οἴκῳ. ὅταν δὲ ὁ βασιλεὺς πότον ποιῆται (ποιεῖ δὲ πολλάκις) συμπόται αὐτοῦ εἰσὶν ὡς μάλιστα δώδεκα. καὶ ὅταν δειπνήσωσιν, ὅ, τε βασιλεὺς αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν καὶ οἱ σύνδειπνοι, καλεῖ τοὺς συμπότας τούτους τις τῶν εὐνούχων. καὶ ὅταν συνέλθωσι, συμπίνουσι μετ' αὐτοῦ, οὐ τὸν αὐτὸν οἶνον κἀκεῖνοι. καὶ οἱ μὲν, χαμαὶ καθήμενοι, ὁ δ' ἐπὶ κλίνης χρυσόποδος κατακείμενος, καὶ ὑπερμεθυσθέντες ἀπέρχονται. τὰ δὲ πλεῖστα ὁ βασιλεὺς μόνος ἀριστᾷ καὶ δειπνεῖ. ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ συνδειπνεῖ, καὶ τῶν υἱῶν ἔνιοι. καὶ παρὰ τὸ δεῖπνον ᾄδουσί τε καὶ ψάλλουσιν αἱ παλλακαὶ αὐτοῦ. καὶ μία μὲν ἐξάρχει, αἱ δὲ ἄλλαι ἀθρόως ᾄδουσι. τὸ δὲ δεῖπνον (φησὶ) τοῦ βασιλέως καλούμενον, ἀκούσαντι μὲν δόξει μεγαλοπρεπὲς εἶναι, ἐξεταζόμενον δὲ φανεῖται οἰκονομικῶς καὶ ἀκριβῶς συντεταγμένον, καὶ τοῖς ἄλλοις Πέρσαις τοῖς ἐν δυναστείᾳ οὖσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἔστι μὲν γὰρ τῷ βασιλεῖ χίλια ἱερεῖα τῆς ἡμέρας κατακοπτόμενα. τούτων δ' εἰσὶ καὶ ἵπποι, καὶ κάμηλοι, καὶ βόες, καὶ ὄνοι, καὶ ἔλαφοι, καὶ τὰ πλεῖστα πρόβατα. πολλοὶ δὲ καὶ ὄρνιθες ἀναλίσκονται, οἵ τε στρουθοὶ οἱ Ἀράβιοι (ἔστι δὲ τὸ ζῶον μέγα) καὶ χῆνες, καὶ ἀλεκτρυόνες. καὶ μέτρια μὲν αὐτῶν παρατίθεται ἑκάστῳ τῶν συνδείπνων τοῦ βασιλέως, καὶ ἀποφέρεται ἕκαστος αὐτῶν ὅ, τι ἂν καταλίπηται ἐπὶ τῷ ἀρίστῳ. τὰ δὲ πλεῖστα τούτων τῶν ἱερείων, καὶ τῶν σιτίων, οὓς τρέφει βασιλεὺς τῶν τε δορυφόρων καὶ τῶν πελταστῶν, τούτοις ἐκφέρεται εἰς τὴν αὐλήν. οὗ ἰδεῖν ἅπαντα, μερίδας ποιήσαντες τῶν κρεῶν καὶ τῶν ἄρτων ἴσας, διαιροῦνται. ὥσπερ δὲ οἱ μισθοφόροι ἐν τῇ Ἑλλάδι μισθὸν ἀργύρεον λαμβάνουσιν, οὗτοι τὰ σιτία παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς ὑπόλογον λαμβάνουσιν. οὕτω δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Πέρσαις, τοῖς ἐν δυναστείᾳ οὖσιν ἀθρόα πάντα τὰ σιτία ἐπὶ τὴν τράπεζαν παρατίθεται. ἐπειδὰν δὲ οἱ σύνδειπνοι δειπνήσωσι τῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης παραλειπομένων (καταλείπεται δὲ τὰ πλεῖστα κρέα, καὶ ἄρτοι) ὁ τῆς τραπέζης ἐπιμελούμενος δίδωσιν ἑκάστῳ τῶν οἰκετῶν, καὶ ταῦτα λαβὼν, τὴν καθ' ἡμέραν ἔχει τροφήν. παρὰ γὰρ τὸν βασιλέα φοιτῶσιν οἱ ἐντιμότατοι τῶν συνδείπνων ἐπὶ τὸ ἄριστον μόνον διὰ τὸ παρητεῖσθαι, ἵνα μὴ δὶς πορεύωνται. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τοὺς συνδείπνους ὑποδέχονται.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἡρακλείδου, παρὰ τῷ αὐτῷ Ἀθηναίῳ, ἐν τῷ ιβ'.

ΦΥΛΑ'ΣΣΟΥΣΙ' τε αὐτὸν * τὸν βασιλέα] καὶ τριακόσιαι γυναῖκες, ὡς ἱστορεῖ ὁ Κυμαῖος Ἡρακλείδης ἐν

πρώτῃ Περσικῶν. αὗται δὲ τὰς μὲν ἡμέρας κοιμῶνται, ἵνα νυκτὸς ἐγρηγορῶσι, τῆς δὲ νυκτὸς ᾄδουσαι καὶ ψάλλουσαι διατελοῦσι λύχνων καιομένων. χρῆται δὲ αὐταῖς καὶ πολλάκις ὁ βασιλεὺς διὰ τῆς τῶν μηλοφόρων αὐλῆς. ἦσαν δὲ οὗτοι τῶν δορυφόρων, καὶ τῷ γένει πάντες Πέρσαι, ἐπὶ τῶν στυράκων μῆλα χρυσᾶ ἔχοντες, χίλιοι τὸν ἀριθμὸν ἀριστίνδην ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν μυρίων Περσῶν τῶν ἀθανάτων καλουμένων. καὶ διῄει διὰ τῆς τούτων αὐλῆς πεζὸς, ὑποτιθεμένων ψιλοταπίδων Σαρδιανῶν, ἐφ᾽ ὧν οὐδεὶς ἄλλος ἐπέβαινεν ἢ βασιλεύς. ὅτε δὲ εἰς τὴν ἐσχάτην αὐλὴν ἔλθοι, ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ ἅρμα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐφ᾽ ἵππου· πεζὸς δὲ οὐδέποτε ἑωράθη ἔξω τῶν βασιλείων. εἰ δὲ ἐπὶ "θύραν ἐξίοι, καὶ αἱ παλλακίδες αὐτοῦ συνεξῄεσαν. ὁ δὲ θρόνος ἐφ᾽ ᾧ ἐχρημάτιζε καθήμενος, χρυσοῦς ἦν, ὃν "περιείστησαν τέτταρες κιονίσκοι λιθοκόλλητοι, χρυσοῖ, ἐφ᾽ ὧν διετέτατο ἱμάτιον ποικίλον, πορφυροῦν.

Fort. θήραν. id est venationem.

Scribe περιειστήκεσαν.

Persicarum primo) trecentæ mulieres. Hæ autem, ut noctu vigilent, interdiu somnum capiunt. Totam autem noctem canunt & citharam pulsant, ardentibus lucernis. Cum illis rex per stationem [1] clavatorum excubitorum perductis sæpe etiam rem habet. E classe [2] hastatorum clavatores ii fuerunt, omnes Persæ natione, numero mille, virtutis ac fortitudinis ergo selecti ex decem Persarum millibus, quos vocant Immortales. In horum summis hastilibus aurea mala extabant, unde & nomen. Per illorum stationem pedibus rex transibat, tapetibus glabris substratis, Sardianos appellant, per quos incedere alii nemini quam regi concessum erat. Ad extremam illorum stationem quum rex pervenisset, in currum ascendebat, & aliquando in equum. Nunquam certe pedes è regia progrediebatur. Ad fores usque si prodiret, exibant cum eo pellices. Solium in quo sedens jus dicebat, responsaque dabat legationibus, aureum, quatuor aureis & gemmatis columellis circumpositis sustinebatur, super quibus variam purpureamque vestem extendebant.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΚΛΕΆΡΧΟΥ τοῦ Σολέως.

EX CLEARCHO Solensi.

Non solum autem eodem in libro habentur ista Clearchi apud illum, sed proxime sequuntur illum Heraclidis locum, ubi μηλοφόρων *fit mentio, sicut hic* μηλοφορίας.

Παρὰ τῷ αὐτῷ, ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ.

ΚΛΕΆΡΧΟΣ δὲ ὁ Σολεὺς, ἐν τετάρτῳ βίων, προειπὼν περὶ τῆς Μήδων τρυφῆς, καὶ ὅτι διὰ ταύτην πολλοὺς εὐνουχίσαιεν τῶν περικτιόνων, ἐπιφέρει, καὶ τὴν παρὰ Μήδων γενέσθαι Πέρσαις μηλοφορίαν, μὴ μόνον ὧν ἔπαθον τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν δορυφορούντων τρυφῆς, εἰς ὅσον ἦλθεν ἀνανδρίας, ὑπόμνημα.

Apud eundem, eodem in libro.

CLEARCHUS Solensis quarto Vitarum libro, quum de persarum luxu loquutus esset, & dixisset eos propter hunc multos ex accolis castrasse: addit, hanc etiam quæ à Medis ad Persas transiit [3] melophoriam, non solum pœnas de Persis exegisse injuriarum quas ab illis acceperant, sed etiam fuisse satellitum luxus documentum, ad quam effœminatos mores devenissent.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ἈΓΑΘΟΚΛΈΟΥΣ.

EX AGATHOCLE.

Παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ, ἐν τῷ ιβ.

Apud Athenæum, libro XII.

ἈΓΑΘΟΚΛΗ͂Σ δ᾽ ἐν τρίτῳ περὶ Κυζίκου, ἐν Πέρσαις φησὶν εἶναι καὶ χρυσοῦν καλούμενον ὕδωρ. εἶναι δὲ "τοῦτο λιβάδας ἑβδομήκοντα, καὶ μηδένα πίνειν

Malim τέτε

AGATHOCLES libro III de Cyzico, apud Persas aquam esse tradit quam auream appellant, nimirum scaturigines septuaginta: è quibus soli bibebant

1 *Sic Dalechamp. Sonat autem* μηλοφόροι mala gestantes, *seu* malorum gestatores. *Cujus appellationis ratio paulo post redditur. Quidam* μηλοφόροι *interp. pluribus verbis*, Hastilia gerentes aureis malis præpilata. 2 *Intellige* satellitum : *qui* δορυφόροι *dicti sunt quod hastas gererent.* 3 *Vide in præcedente Heraclidis loco quæ margini adscripta sunt de voce* μηλοφόροι.

rex

rex ipse ac maximus natu filius: aliorum si quis biberit, morte pœnas luit.

ἀπ' αὐτοῦ ἢ μόνον βασιλέα καὶ τὸν πρεσβύτατον αὐτοῦ τῶν παίδων. τῶν δὲ ἄλλων ἐάν τις πίῃ, θάνατος ἡ ζημία.

EX CHARETE Mitylenæo.

Apud eundem Athenæum, eodem libro.

CHARES autem Mitylenæus libro quinto historiæ Alexandri, Ad tantum, inquit, luxum processerunt Persarum reges, ut supra verticem regii cubilis superne esset cœnaculum quinque lectos habens: in quo quinque talentorum auri millia reposita semper erant. Atque hoc *cœnaculum* cervical regium appellabant. Ad pedes autem *cubilis erat* alterum cœnaculum tres lectos habens, ubi tria talentorum argenti millia reposita erant. atque *hoc cœnaculum* scabellum regis *sive suselblium*, vocabant. Quinetiam vitis aurea [1] gemmis ornata in ejus cubiculo erat super ipso cubili. Hanc vero vitem Amyntas, in libro quem σαθμοὺς inscripsit: racemos etiam habuisse scribit ex pretiosissimis gemmis compositos: ac non procul ab ea repositum fuisse craterem aureum, Theodori Samii opus.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΧΑ'ΡΗΤΟΣ τοῦ Μιτυληναίου.

Παρὰ τῷ αὐτῷ Ἀθηναίῳ, ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ.

ΧΑ'ΡΗΣ δ' ὁ Μιτυληναῖος ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν περὶ Ἀλέξανδρον ἱστοριῶν, Εἰς τοῦτο, φησὶν, ἧκον τρυφῆς οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς, ὥστε ἔχεσθαι τῆς βασιλικῆς κλίνης ὑπὲρ κεφαλῆς οἴκημά τι πεντάκλινον, ἐν ᾧ χρυσίου πεντακισχίλια διαπαντὸς ἔκειντο τάλαντα. καὶ τοῦτο ἐκαλεῖτο προσκεφάλαιον βασιλικόν. καὶ πρὸς ποδῶν, ἕτερον οἴκημα τρίκλινον, οὗ τάλαντα τρισχίλια ἔκειτο ἀργυρίου· καὶ προσηγορεύετο βασιλικὸν ὑποπόδιον. ἦν δὲ ἐν τῷ κοιτῶνι καὶ λιθοκόλλητος ἄμπελος χρυσῆ ὑπὲρ τῆς κλίνης. τὴν δὲ ἄμπελον ταύτην Ἀμύντας φησὶν, ἐν τοῖς σαθμοῖς, καὶ βότρυας ἔχειν ἐκ τῶν πολυτελεστάτων ψήφων συντεθειμένους. οὐ μακρὰν τε ταύτης ἀνακεῖσθαι κρατῆρα χρυσοῦν, Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ποίημα.

1 *Q. d.* Cui gemmæ agglutinatæ erant. *Vel*, gemmas agglutinatas habens.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΩΝ ΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΕΘΩΝ, ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ, καὶ ἄλλων συγγραφέων.

ΕΚ ΤΩΝ ΝΥΜΦΟΔΩΡΟΥ, ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ τῶν βαρβαρικῶν.

ΘΕΣΙ δὲ, τοῖς μὲν ἐναντίοις, τοῖς δὲ ὁμοίοις χρῶνται τοῖς Ἕλλησι. τὸ μὲν γὰρ ἐξίστασθαι τοῖς πρεσβυτέροις τοὺς νεωτέρους, ὁμοτρόπως καὶ ἡμῖν διοικοῦσι, τῶν δ' ἄλλων οὐδέν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς Ἕλλησιν οἱ μὲν ἄνδρες τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν οἰκονομοῦσιν, αἱ δὲ γυναῖκες, ἔνδον μένουσαι, ταλασιουργοῦσιν· ἐκεῖ δὲ αἱ μὲν γυναῖκες ἐν ἀγορᾷ περιπατοῦσι καὶ καπηλεύουσιν, οἱ δὲ ἄνδρες κατὰ τὴν οἰκίαν ὑφαίνουσιν. ὁ γὰρ Σέσωστρις, ἐκθηλῦναι τοὺς ἄνδρας βουλόμενος, ἅτε μεγίστης χώρας γεγενημένους καὶ πολλοὺς ὄντας, ὅπως μὴ συστραφέντες ἐπ' ἰσομοιρίαν ὁρμήσωσι, τὰ μὲν ἐκείνων ἔργα ταῖς γυναιξὶ τὰ δὲ τῶν γυναικῶν ἐκείνοις προσέταξεν· ἵνα μὴ μόνον τῶν ὅπλων ἀναγκαίως στερηθέντες, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀνεθέντες, ἀσμένως ἐπὶ τοῖς ὑπάρχουσι καταμένωσιν. ὅθεν τοὺς μὲν, ψιλοὺς εἶναι, τὰς δὲ ἀνιέναι τὰς τρίχας προσέταξε· καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φέρειν τὰ φορτία, τὰς δὲ ἐπὶ τῶν ὤμων, ἠνάγκασεν· ἔπειτα δὲ, τοὺς μὲν, καθημένους, τὰς δὲ, ὀρθὰς ἑστώσας οὐρεῖν. καὶ ταῖς μὲν δύο ἱμάτια περιέβαλε, τοῖς δὲ, ἕν· ὑπολαμβάνων ἅμα τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκθηλυνεῖσθαι. ὃ καὶ Λυδοῖς ὕστερον συμπεσεῖν φασί.

DE ÆGYPTIACIS LEGIBUS ET INSTITUTIS, E DIVERSIS historicis, & aliis ſcriptoribus.

EX NYMPHODORO, *in* XIII *rerum barbaricarum.*

NSTITUTIS autem partim contrariis partim ſimilibus utuntur iis quibus & Græci. Nam in hoc ut ju iores ſenioribus de via cedant, eodem quo nos modo ſe gerunt: in aliis rebus nequaquam. Apud Græcos enim viri quidem res in foro agendas administrant, at mulieres, domi manentes, lanificio dant operam: illic vero mulieres quidem in foro ambulant & cauponariam exercent, at viri domi textoriam. Seſoſtris enim, viros effœminare volens, utpote quum multi & in regione ampliſſima eſſent, ne conſpiratione inter ſe facta ad conſequendam juris æquabilitatem animum converterent, illorum opera mulieribus, at muliebria illis aſſignavit: ut non ſolum armis privati (quod neceſſe ernat illis contingre) ſed etiam propter eam animorum remiſſionem quæ illud vitæ genus conſequebatur, libenter in eodem rerum ſtatu permanerent. Unde etiam hos quidem glabros eſſe, at illas capillos promitere imperavit: & hos ſuper capitibus onera portare, illas ſuper humeris, coegit. Deinde vero, hos quidem, ſedentes, illas vero corpore erecto meie e. Inſuper mulieribus quidem amicula duo, at viris unicum dedit: exiſtimans, animos etjam effœminari eorumqui vitam ita inſtituerent. Quod Lydi quoque poſtea eveniſſe ferunt.

ΕΚ ΤΩΝ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ, ἐν τῷ ιζ.

ΠΑΡΑΠΛΕΥΣΑΝΤΙ δὲ ταῦτα ἐφ' ἑκατὸν σταδίους, πόλις ἐστὶν Ἀρσινόη. Κροκοδείλων δὲ πόλις

EX STRABONE, Libro XVII.

PRÆTERNAVIGANTI hæc ad centum ſtadia, urbs eſt Arſinoe, quæ olim Crocodilorum urbs dicebatur.

tur. In hac enim præfectura mirum in modum colitur Crocodilus: & est sacer apud eos, in lacu quodam seorsum nutritus, & sacerdotibus mansuetus: ac Suchus vocatur. Nutritur autem pane, carne & vino, quæ à peregrinis afferuntur ad ejusmodi spectaculum venientibus. Hospes itaq; noster, unus [1] ex honoratis viris, qui nobis sacra commonstrabat, ad lacum una accedens, placentulam, & carnem assam, & quoddam mulli vasculum è cœna attulit. Bestiam in ripa lacus invenimus: ex sacerdotibus alii ejus os aperuerunt, alius placentam ingessit, postea carnem: deinde mulsum infudit. Ille in lacum desiliens, in ulteriorem partem trajecit: quumque alius hospes advenisset, & similiter primitias attulisset, cursu lacum circumeuntes itidem invento Crocodilo obtulerunt.

Post Arsinoiticam Heracleoticamque præfecturam est Herculis civitas, in qua colitur Ichneumon, contra morem Arsinoitarum. Hi enim Crocodilos colunt, (propterea fossam habent Crocodilis plenam, & Mœridis lacum, nam venerantur, & ab eis abstinent) Heracleotæ autem *colunt* Ichneumones, qui Crocodilis & Aspidibus perniciosissimi sunt. nam & earum ova delent, & ipsas bestias interficiunt, luto armati, *&c.*

Sequitur Cynopolitana præfectura, & Canum urbs, in qua Anubis colitur, & honor & [2] sacer quidam cibus canibus est constitutus.

In ulteriore regione est Oxyrynchus civitas, & præfectura eodem nomine. Hic Oxyrynchus colitur, & Oxyrinchi templum est: quamvis etiam cæteri Ægyptii omnes Oxyrynchum piscem colant. Sunt etiam quædam animalia quæ Ægyptii universi colunt, ut de terrestribus tria, bovem, canem, felem: è volatilibus accipitrem atque ibin: ex aquatilibus duo, lepidotum (id est squamatum) piscem, & Oxyrynchum. Sunt & quæ seorsum coluntur. Sic Seitæ & Thebani ovem: Latum vero, qui piscis quidam est in Nilo, Latopolitani: lupum Lycopolitani, Cynocephalum Hermopolitani, Cepum Babylonii, qui sunt juxta Memphim. Cepus faciem habet satyro similem, cætera inter canem utque ursum; in Æthiopia nascitur. Aquilam Thebani, leonem Leontopolitani, capram & hircum Mendesii,

ἐκαλεῖτο πρότερον. σφόδρα γὰρ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ τιμῶσι τὸν κροκόδειλον· καὶ ἔστιν ἱερὸς παρ' αὐτοῖς, ἐν λίμνῃ καθ' αὑτὸν τρεφόμενος, χειροήθης τοῖς ἱερεῦσι· καλεῖται δὲ Σοῦχος. τρέφεται δὲ σιτίοις, καὶ κρέασι, καὶ οἴνῳ, προσφερόντων ἀεὶ τῶν ξένων τῶν ἐπὶ τὴν θέαν ἀφικνουμένων. ὁ γοῦν ἡμέτερος ξένος, ἀνὴρ τῶν ἐντίμων, "αὐτόθι μυσταγωγῶν ἡμᾶς, συνῆλθεν ἐπὶ τὴν λίμνην, κομίζων ἀπὸ τοῦ δείπνου πλακουντάριόν τι καὶ κρέας ὀπτὸν, καὶ προχοίδιον τι μελικράτου. εὕρομεν δὲ ἐπὶ τῷ χείλει κείμενον τὸ θηρίον· προσιόντες δὲ οἱ ἱερεῖς, οἱ μὲν διέστησαν αὐτοῦ τὸ στόμα, ὁ δὲ "ἐπέθηκε τὸ πέμμα, καὶ πάλιν τὸ κρέας· εἶτα τὸ μελίκρατον κατήρασε. καθαλόμενος δὲ εἰς τὴν λίμνην, διῆξεν εἰς τὸ πέραν· ἐπελθόντος δὲ καὶ ἄλλου τῶν ξένων, κομίζοντος ὁμοίως ἀπαρχὴν, λαβόντες περιῆλθον δρόμῳ, καὶ καταλαβόντες προσήνεγκαν ὁμοίως τὰ προσενεχθέντα.

Μετὰ δὲ τὸν Ἀρσινοΐτην, καὶ τὸν Ἡρακλεωτικὸν νομὸν, Ἡρακλέους πόλις, ἐν ᾗ ὁ ἰχνεύμων τιμᾶται ὑπεναντίως τοῖς Ἀρσινοΐταις. οἱ μὲν γὰρ τοὺς κροκοδείλους τιμῶσι, (καὶ διὰ τοῦτο ἥ τε διώρυξ αὐτῶν μεστή ἐστι τῶν κροκοδείλων, καὶ ἡ τοῦ Μοίριδος λίμνη· σέβονται γὰρ καὶ ἀπέχονται αὐτῶν·) οἱ δὲ τοὺς ἰχνεύμονας, τοὺς ὀλεθριωτάτους τοῖς κροκοδείλοις, καθάπερ καὶ ταῖς ἀσπίσι· καὶ γὰρ τὰ ὠὰ διαφθείρουσιν αὐτῶν, καὶ αὐτὰ τὰ θηρία, τῷ πηλῷ "θωρακισθέντα, *&c.*

Ἑξῆς δ' ἐστὶν ὁ Κυνοπολίτης νομὸς, καὶ Κυνῶν πόλις, ἐν ᾗ ὁ Ἄνουβις τιμᾶται, καὶ τοῖς κυσὶ τιμὴ καὶ σίτισις τέτακταί τις ἱερά.

Ἐν δὲ τῇ περαίᾳ Ὀξύρυγχος πόλις, καὶ νομὸς ὁμώνυμος· τιμῶσι δὲ τὸν ὀξύρυγχον, καὶ ἔστιν αὐτοῖς ἱερὸν ὀξυρύγχου· καί τοι καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων κοινῇ τιμώντων τὸν ὀξύρυγχον. τινὰ μὲν γὰρ τῶν ζώων ἅπαντες κοινῇ τιμῶσιν Αἰγύπτιοι, καθάπερ τῶν πεζῶν μὲν τρία, βοῦν, κύνα, αἴλουρον· τῶν δὲ πτηνῶν δύο, ἱέρακα καὶ ἶβιν· τῶν δ' ἐνύδρων δύο, λεπιδωτὸν ἰχθὺν καὶ ὀξύρυγχον. ἄλλα δ' ἐστὶν ἃ τιμῶσι καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι, καθάπερ Σαΐται πρόβατον, καὶ Θηβαΐται· λάτον δὲ "τὸν ἐν τῷ Νείλῳ τινὰ ἰχθὺν, Λατοπολῖται· λύκον τε Λυκοπολῖται· κυνοκέφαλον δὲ Ἑρμοπολῖται. "κεῖπον δὲ Βαβυλώνιοι οἱ κατὰ Μέμφιν· (ἔστι δ' ὁ κεῖπος τὸ μὲν πρόσωπον ἐοικὼς Σατύρῳ, τἄλλα δὲ κυνὸς καὶ ἄρκτου μεταξύ· γεννᾶται δ' ἐν Αἰθιοπίᾳ) ἀετὸν δὲ Θηβαῖοι, λέοντα δὲ Λεοντοπολῖται, αἶγα δὲ καὶ τράγον Μενδήσιοι,

Malim αὐτόθι συν- ἐντίμων cohærere.

γρ. ἀνέθηκε

γρ. θωρακισθέντες

Malim τῶν

γρ. κῆπον.
γρ. καὶ κῆβον

1 Ex honoratis ibi viris, 2 Sacra quædam cibatio, *Vel potius*, sacer quidam cibatus. *Magis enim est in usu hoc quam illud.*

μυγαλῆν

μυγαλῆν δ' Ἀθριβῖται· ἄλλοι δ' ἄλλο τι. τὰς δ' αἰτίας οὐχ ὁμολογουμένας λέγουσιν.

Καὶ μετὰ τινά,

Ἐν δὲ τῇ Ἀβύδῳ τιμῶσι τὸν Ὄσιριν. ἐν δὲ τῷ ἱερῷ τοῦ Ὀσίριδος οὐκ ἔξεστιν, οὔτε ᾠδὸν, οὔτε αὐλητὴν, οὔτε ψάλτην ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ, καθάπερ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἔθος.

Μετὰ δὲ τὴν Ἄβυδον Διόσπολις ἡ μικρὰ· εἶτα Τέντυρα πόλις. ἐνταῦθα δὲ διαφερόντως παρὰ τοὺς ἄλλους Αἰγυπτίους ὁ κροκόδειλος ἠτίμωται, καὶ ἔχθιστος τῶν ἁπάντων θηρίων νενόμισται. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, καίπερ εἰδότες τὴν κακίαν τοῦ ζώου, καὶ ὡς ὀλέθριον τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, σέβονται ὅμως, καὶ ἀπέχονται· οὗτοι δὲ πάντα τρόπον ἀνιχνεύουσι, καὶ διαφθείρουσιν αὐτούς. ἔνιοι δ' ὥσπερ τοὺς Ψύλλους τοὺς πρὸς τῇ Κυρηναίᾳ φυσικήν τινα ἀντιπάθειαν ἔχειν πρὸς τὰ ἑρπετὰ, οὕτως καὶ τοὺς Τεντυρίτας φασὶ πρὸς τοὺς κροκοδείλους, ὥστε μηδὲν ὑπ' αὐτῶν πάσχειν, ἀλλὰ καὶ κολυμβᾶν ἀδεῶς, καὶ διαπερᾶν, μηδενὸς ἄλλου θαρροῦντος.

Ὑπὲρ δὲ τοῦ Μεμνονείου, θῆκαι βασιλέων ἐν σπηλαίοις λατομηταὶ, περὶ τετταράκοντα, θαυμαστῶς κατεσκευασμέναι, θέας ἄξιαι. ἐν δὲ ταῖς θήκαις ἐπί τινων ὀβελίσκων ἀναγραφαὶ δηλοῦσαι τὸν πλοῦτον τῶν τότε βασιλέων, καὶ τὴν ἐπικράτειαν, ὡς μέχρι Σκυθῶν, καὶ Βακτρίων καὶ Ἰνδῶν καὶ τῆς νῦν Ἰωνίας διατεινάσαν· καὶ φόρων πλῆθος, καὶ στρατιᾶς περὶ ἑκατὸν μυριάδας. λέγονται δὲ καὶ ἀστρονόμοι καὶ φιλόσοφοι μάλιστα οἱ ἐνταῦθα ἱερεῖς. τούτων δ' ἐστὶ καὶ τὸ τὰς ἡμέρας μὴ κατὰ σελήνην ἄγειν, ἀλλὰ κατὰ ἥλιον, τοῖς τριακονθημέροις δώδεκα μησὶν ἐπαγόντων πέντε ἡμέρας κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον· εἰς δὲ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ἐπιτρέχοντος μορίου τινὸς τῆς ἡμέρας, περίοδόν τινα συντιθέασιν ἐξ ὅλων ἡμερῶν, καὶ ὅλων ἐνιαυτῶν, ″τοσούτων ὅσα μόρια τὰ ἐπιτρέχοντα συνελθόντα ποιεῖ ἡμέραν. ἀνατιθέασι δὲ τῷ Ἑρμῇ πᾶσαν τὴν ″τοιαύτην σοφίαν· τῷ δὲ Διῒ, ὃν μάλιστα τιμῶσιν, εὐειδεστάτη καὶ γένους λαμπροτάτου παρθένος ἱερᾶται, ἃς καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες παλλάδας. αὕτη δὲ καὶ παλλακεύει καὶ σύνεστιν οἷς βούλεται, μέχρις ἂν ἡ φυσικὴ γένηται τοῦ σώματος κάθαρσις· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν δίδοται πρὸς ἄνδρα.

γρ. τοσαύτην

γρ. τοσαύτην μάλιστα σο.

murem araneum (si quidem hoc est mygale Græcorum) Athribitæ, alii aliud. Causas vero afferunt inter se non consentientes.

Et quibusdam interjectis,

Abydi Osiris colitur. in ejus templo non licet, nec cantori, nec tibicini, nec citharœdo sacrificium auspicari: quemadmodum mos est aliis deis.

Post Abydum est parva Diospolis, inde Tentyra urbs. Ejus incolæ præter cæteros Ægyptios excellenter Crocodilum detestantur, & ex omnibus beluis inimicissimum habent. Nam cæteri quanquam ejus animalis malitiam norint, & humano generi [1] perniciosum existiment, Tentyritæ omnibus modis eos pervestigant, atque occidunt. Sunt qui dicant, quemadmodum Psylli apud Cyrenaicam regionem naturalem quandam vim habent adversus serpentes: sic & Tentyritis esse contra Crocodilos, ut nihil ab eis damni accipiant, sed intrepide urinentur, & aquam tranent, alio nemine audente. *&c.*

Supra Memnonium autem sunt regum loculi in speluncis quibusdam in lapidem incisi, circiter XL, mirum in modum structi, spectatuque sane digni. Juxta hos in obeliscis quibusdam inscriptiones sunt, quæ regum illorum divitias ac potentiam declarant, atque imperium usque in Scythiam, & Bactrianam, & Indiam, & quæ nunc Jonia dicitur, propagatum. Item tributorum magnitudinem, & exercitus circiter mille millia. Thebani maxime sacerdotes astronomiam philosophiamque exercere dicuntur. hi non lunæ sed solis cursu annos numerant, triginta dierum duodecim mensibus, quorum quisque XXX constet diebus: quinque dies quotannis adjicientes. Ad totius vero anni complementum quum quædam diei particulæ excurrant, circuitionem quandam componunt è totis diebus, totisque annis: quot particulæ excurrentes & coeuntes diem conficiunt. Hujusmodi sapientiam omnem Mercurio in primis tribuunt. Jovi, quem præcipue colunt, virgo quædam genere clarissima & specie pulcerrima sacratur: quales Græci pallacas (hoc est pellices) vocant. Ea pellicis more, cum quibus vult coit, usque ad naturalem corporis purgationem. Post purgationem viro datur:

---

1 *Sic implendus hic locus,* pernic. existiment, venerantur tamen, & ab eo manus abstinent: at Tent.
2 *Male* παλλακὰς *legit pro* παλλάδας.

sedprius

sed prius quam nubat, post pellicatus tempus, in mortuæ morem lugetur.

Post Thebas est Hermonthis civitas, in qua Apollo & Jupiter coluntur: hic etiam bos alitur. Deinde est Crocodilorum urbs, quæ eam beluam colit. Hinc Veneris urbs, & postea Latopolis quæ Palladem & Latum colit. Postea Lucinæ civitas, & ejus templum. In ulteriore regione est Accipitrum urbs, ubi Accipiter colitur. Deinde Apollinis urbs quæ etiam Crocodilis est inimica.

DE ÆTHIOPIBUS.

Apud eundem, eodem libro.

DEUM putant, alterum, immortalem, qui rerum omnium causa sit: alterum, mortalem, qui nomine careat, & non sit cognitu facilis. Plerunq; autem eos à quibus beneficium acceperunt, & ¹ regios, pro diis habent. reges suos, communes omnium servatores & custodes esse putant, cæteros vero, privatim eorum quibus benefecerunt. Ex iis qui ad torridam habitant, nonnulli sunt qui deos non credunt, qui quidem Solem oderint, & detestentur quum eum exoriri vident, propterea quod eos urat & infestet: atque ob id in paludes fugiunt. Meroes cultores etiam Herculem, Panem & Isidem venerantur: ac præterea quendam deum barbaricum.

Mortuos alii in flumen abjiciunt, alii circumfuso vitro domi servant, alii in fictilibus alveolis eos circum templa defodiunt. Jusjurandum per eos exigunt, & sanctimoniam adhibent. Regem constituunt eum qui vel forma, vel alendorum pecorum virtute, vel robore, vel opibus excellat.

Antiquitus apud Meroen summa potestas fuit penes sacerdotes, tantaq; autoritas, ut nonnunquam misso nuncio mortem regi imperarent, & ei alium sufficerent. Postmodo rex quidam consuetudinem hanc abolevit, cum manu armata in fanum irruens, ubi aureum sacellum erat, & sacerdotes omnes jugulans.

Is etiam Æthiopibus mos est, ut ubi rex aliqua parte corporis mutilatur, familiares idem quoquo modo patiantur, & cum eo etiam moriantur: idcirco maxima regi custodia adest. &c.

πρὶν δὲ δοθῆναι, πένθος αὐτῆς ἄγεται μετὰ τὸν τῆς παλλακείας καιρόν.

Μετὰ δὲ Θήβας Ἑρμωνθὶς πόλις, ἐν ᾗ ὅ, τε Ἀπόλλων τιμᾶται καὶ ὁ Ζεύς. τρέφεται δὲ καὶ ἐνταῦθα βοῦς. ἔπειτα Κροκοδείλων πόλις, τιμῶσα τὸ θηρίον. εἶτα Ἀφροδίτης πόλις· καὶ μετὰ ταῦτα Λατόπολις, τιμῶσα Ἀθηνᾶν καὶ τὸν λάτον. εἶτα Εἰληθυίας πόλις καὶ ἱερόν. ἐν δὲ τῇ περαίᾳ ἱεράκων πόλις, τὸν ἱέρακα τιμῶσα· εἶτ' Ἀπόλλωνος πόλις, καὶ αὐτὴ πολεμοῦσα τοῖς κροκοδείλοις.

ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ΑἸθιόπων.

Παρὰ τῷ αὐτῷ, ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ.

ΘΕΟ'Ν δὲ νομίζουσι, τὸν μὲν, ἀθάνατον (τοῦτον δ' εἶναι τὸν αἴτιον τῶν πάντων) τὸν δὲ, θνητόν, ἀνώνυμόν τινα, καὶ οὐ σαφῆ. ὡς δ' ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς εὐεργέτας, καὶ βασιλικοὺς, θεοὺς νομίζουσι. καὶ τούτων τοὺς μὲν βασιλέας, κοινοὺς ἁπάντων μὲν σωτῆρας καὶ φύλακας, τοὺς δ' ἰδιώτας, ἰδίως τοῖς εὖ παθοῦσιν ὑπ' αὐτῶν· τῶν δὲ πρὸς τῇ διακεκαυμένῃ τινὲς, καὶ ἄθεοι νομίζονται· Lege potius ut in vet. exempl. οὕς γε καὶ τὸν ἥλιον φασὶν ἐχ.
" οἵ γε καὶ τὸν ἥλιον ἐχθαίρειν, καὶ κακῶς λέγειν ἐπειδὰν προσίδωσιν ἀνίσχοντα, ὡς καίοντα καὶ πολεμοῦντα αὐτοῖς, καταφεύγειν τε εἰς τὰ ἕλη. οἱ δ' ἐν Μερόῃ καὶ Ἡρακλέα καὶ Πᾶνα καὶ Ἶσιν σέβονται, πρὸς ἄλλῳ τινὶ βαρβαρικῷ.

Τοὺς δὲ νεκροὺς οἱ μὲν εἰς τὸν ποταμὸν ἐκρίπτουσιν, οἱ δ' οἴκοι κατέχουσι, περιχέαντες ὕαλον. τινὲς δὲ ἐν κεραμίαις σοροῖς κατορύττουσι, κύκλῳ τῶν ἱερῶν. ὅρκον τε τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπαιτοῦσι, καὶ πάντων ἁγιστεύουσι μάλιστα. βασιλέας τε καθιστᾶσι τοὺς κάλλει διαφέροντας ἢ ἀρετῇ, κτηνοτροφίας ἢ ἀνδρείας, ἢ πλούτου.

Ἐν δὲ τῇ Μερόῃ κυριωτάτην τάξιν ἐπεῖχον οἱ ἱερεῖς τὸ παλαιόν· οἵ γε καὶ τῷ βασιλεῖ προσέταττον ἔσθ' ὅτε ἀποθνήσκειν, πέμψαντες ἄγγελον, καὶ καθίστασαν ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον· ὕστερον δὲ κατέλυσέ τις τῶν βασιλέων τὸ ἔθος, ἐπιὼν μεθ' ὅπλων ἐπὶ τὸ ἱερὸν ὅπου ὁ χρυσοῦς νεώς ἐστι, καὶ τοὺς ἱερέας ἀποσφάξας πάντας.

Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἔθος Αἰθιοπικόν. ὃς γὰρ ἂν τῶν βασιλέων " πηρωθῇ μέρος τι τοῦ σώ- γρ. τρωθῇ
ματος ὁπωσοῦν, τὸ αὐτὸ πάσχουσιν οἱ συνόντες αὐτῷ μάλιστα, οἱ δ' αὐτῷ καὶ συναποθνήσκουσιν· ἐκ δὲ τούτου φυλακὴ τοῦ βασιλέως ἐστὶ πλείστη παρ' αὐτῶν. &c.

¹ *Fortasse*, aliquid regale præ se ferentes.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ἐν τῷ περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος.

ΑἸΓΥΠΤΙΏΝ δὲ οἱ πολλοί, θεραπεύοντες αὐτὰ τὰ ζῶα, καὶ περιέποντες ὡς θεούς, οὐ γέλωτος μόνον οὐδὲ χλευασμοῦ καταπεπλήκασι τὰς ἱερουργίας· ἀλλὰ τοῦτο τῆς ἀβελτηρίας ἐλάχιστόν ἐστι κακόν, δόξα δὲ ἐμφύεται δεινή, τοὺς μὲν ἀσθενεῖς καὶ ἀκάκους εἰς ἄκρατον " ὑπερείδουσα τὴν δεισιδαιμονίαν, τοῖς δὲ δριμυτέροις καὶ θρασυτέροις εἰς ἀθέους ἐμπίπτουσα καὶ θηριώδεις λογισμούς.

Malim ἐπερείδουσα

Ὀλίγῳ ὕστερον,

Μόνοι γὰρ ἔτι νῦν Αἰγυπτίων Λυκοπολῖται πρόβατον ἐσθίουσιν· ἐπεὶ καὶ λύκος, ὃν θεὸν νομίζουσιν. οἱ δὲ Ὀξυρυγχῖται καθ' ἡμᾶς, τῶν Κυνοπολιτῶν τὸν ὀξύρυγχον ἰχθὺν ἐσθιόντων, κύνας συλλαβόντες καὶ θύσαντες, ὡς ἱερεῖον κατέφαγον. ἐκ δὲ τούτου καταστάντες εἰς πόλεμον, ἀλλήλους τε διέθηκαν κακῶς, καὶ ὕστερον ὑπὸ Ῥωμαίων κολαζόμενοι διετέθησαν.

Μετ' ὀλίγα,

Βοῦν μὲν οὖν καὶ πρόβατον καὶ ἰχνεύμονα δῆλον ὅτι χρείας ἕνεκα καὶ ὠφελείας ἐτίμησαν· ὡς Λήμνιοι κορύδους, τὰ τῶν ἀττελαβῶν εὑρίσκοντας ᾠὰ καὶ κόπτοντας· Θεσσαλοὶ δὲ πελαργούς, ὅτι πολλοὺς ὄφεις τῆς γῆς ἀναδιδούσης ἐπιφανέντες ἐξώλεσαν ἅπαντας. διὸ καὶ νόμον ἔθεντο, φεύγειν ὅστις ἂν ἀποκτείνῃ πελαργόν. ἀσπίδα δὲ καὶ γαλῆν καὶ κάνθαρον, εἰκόνας τινὰς ἐν αὐτοῖς ἀμαυράς, ὥσπερ ἐν σταγόσιν, ἡλίου, τῆς τῶν θεῶν δυνάμεως κατιδόντες.

EX PLUTARCHO, in libro de Iſide & Oſiride.

SED Ægyptiorum plerique colentes ipſa animalia, atque erga ea ſe gerentes tanquam erga deos, non tantum riſu & ſannis totam ſacra faciendi rationem impleverunt: (hoc enim minimum eſt malorum quæ ex amentia illa proficiſcuntur) ſed vehemens innaſcitur animis opinio, quæ infirmos & ſimplices in meram ſuperſtitionem impingit, at illis qui aliquantum ſunt acri ingenio & audaces, ad cogitationes delabitur per quas negatur eſſe deos, & quæ belluinæ ſunt.

Paulo poſt,

Soli enim ex Egyptiis Lycopolitæ nunc quoque veſcuntur ove: quia Lycos (*.i. lupus*) idem facit: quem pro deo habent. Atque adeo ætate noſtra quum Cynopolitæ piſcem oxyrynchum ederent, Oxyrynchitæ canes comprehenſos & mactatos tanquam victimam comederunt. Ac quum inde ad bellum deveniſſent, cum gravia ſibi damna invicem intulerunt, tum à Romanis, pœnas illis infligentibus, ſunt allata.

Paulo poſt,

Bovi quidem certe & ovi & ichneumoni, uſus gratia quem præſtant, & utilitatis quam afferunt, eos honorem exhibuiſſe patet: quemadmodum Lemnii galeritis, quoniam bruchorum ova inventa confrigunt: ac Theſſali ciconiis, quoniam quum terra multos ſerpentes produceret, ciconiæ ſupervenientes perdiderunt univerſos. Ideoque legem tulerunt, ut in exilium abiret quicunque ciconiam occideret. Aſpidem vero & felem & cantharum *Ægyptii honore proſequuti ſunt*, quum in illis divinæ potentiæ imagines quaſdam obſcuras, quales ſunt ſolis in ſtillis, animadvertiſſent.

Ac, poſtquam rationem honoris unicuique horum animalium exhibiti reddidit, ad crocodilum veniens, ſcribit,

Οὐ μὴν οὐδὲ ὁ κροκόδειλος αἰτίας πιθανῆς ἀμοιροῦσαν ἔσχηκε τιμήν· ἀλλὰ μίμημα θεοῦ λέγεται γεγονέναι, μόνος μὲν ἄγλωσσος ὤν. &c.

Ac ne crocodilus quidem honorem probabili ratione carentem habuit: ſed exemplar dei fuiſſe dicitur, quum ſolus inter animalia ſit elinguis, *&c.*

Paucis-

Paucissimis verbis interjectis, subjungit,

Jam vero inter illa quæ utraque de causa coluntur, de cane quidem dictum est antea: at Ibis, dum reptilia mortifera interficeret, prima medicum evacuationis corporis usum docuit, quum illam hac ratione se abluentem & purgantem animadvertissent.

Ἀλλὰ μὴν τῶν δι᾽ ἀμφότερα τιμωμένων, περὶ μὲν τοῦ κυνὸς εἴρηται πρόσθεν· ἡ δὲ ἶβις, ἀποκτείνουσα μὲν τὰ θανατηφόρα τῶν ἑρπετῶν, ἐδίδαξε πρώτη κενώματος ἰατρικοῦ χρείαν, κατιδόντας οὕτω κλυζομένην καὶ καθαιρομένην ὑφ᾽ ἑαυτῆς. &c.

Alia autem de cane habes eodem in libro, in iis quæ præcedunt: sicut & de aliis non pauca, præter illa quæ inde huc translata sunt.

Tandem vero ita locum hunc claudit, περὶ μὲν οὖν τῶν τιμωμένων ζῴων ταῦτα δοκιμάζω μάλιστα τῶν λεγομένων. *id est,* Atque ex iis quæ de animalibus dicuntur quibus honor exhibetur, hæc maxime sunt quæ probo.

Sunt autem & alii loci ubi rationem honoris certis quibusdam animalibus ab Ægyptiis habiti reddit: (& in nonnullis eadem quæ illo in libro dicuntur.) Ex iis est hic, Sympos. IIII, quæstione V,

Nam muri araneo, qui cæcus est, divinos honores tributos ab Ægyptiis fuisse aiunt, quoniam tenebras luce antiquiores arbitrabantur: eumq; è muribus nasci, quinto partu, in novilunio: ac jecur ejus diminui lumine lunæ deficiente.

Τὴν μὲν γὰρ μυγαλῆν ἐκτεθειάσθαι λέγουσιν ὑπὸ Αἰγυπτίων, τυφλὴν οὖσαν, ὅτι τὸ σκότος τοῦ φωτὸς ἡγοῦντο πρεσβύτερον· τίκτεσθαι δ᾽ αὐτὴν ἐκ μυῶν πέμπτῃ γενεᾷ, νουμηνίας οὔσης. ἔτι δὲ μειοῦσθαι τὸ ἧπαρ ἐν τοῖς ἀφανισμοῖς τῆς σελήνης.

Deinde & honoris tam leoni quam ibidi exhibiti rationem reddit. Quum autem alibi hujus honoris mentionem faciat, tanquam ab omnibus Ægyptiis exhiberi soliti, in iis quæ locum hunc parvo intervallo præcedunt, de sacerdotibus nominatim hoc dicit. Postquam enim ab eo dictus est porcus neque in forma habere aliquid magis absurdum, neq; in natura magis illepidum, quam sit in scarabeo, gryphe, crocodilo fele: *subjungit,* οἷς ὡς ἁγιωτάτοις ἱερεῖς Αἰγυπτίων ἄλλοις ἄλλοι προσφέρονται. *id est,* erga quæ, tanquam sanctissima, Ægyptii sacerdotes, alii erga alia, se gerunt. *Quamvis autem, quum scribit illos ita se erga ea ut sanctissima gerere, tacite innuat ea coli ab illis: quum tamen illud, non hoc, sonet Græcum loquendi genus, non debuit à Xylandro ita reddi,* Quorum alia ab aliis Ægyptiorum sacerdotum coluntur. *Quinetiam male* ἁγιωτάτοις, *quod de animalibus Plutarchus dicit, ille ipsis sacerdotibus tribuit. totum enim locum ita vertit,* Quorum alia ab aliis Ægyptiorum sacerdotum sanctissimis coluntur. *Estque insuper animadvertendum, non dici, loquendo de animalibus,* ἁγιωτάτοις, *sed* ὡς ἁγιωτάτοις. *Atque ut obiter, Plutarchum cum Plutarcho conferre, id est, ejus locos inter se, lectorem doceam: dico, genus illud loquendi,* προσφέρεσθαι αὐτοῖς ὡς ἁγιωτάτοις, *respondere illi quod habuimus antea ex libro De Iside & Osiride,* θεραπεύοντες ὡς θεούς.

Cæteros Plutarchi locos omittens, in quibus agit de iis quæ apud Ægyptios peculiariter in more posita erant, venio ad quendam, qui miram quæ in conviviis eorum recepta erat consuetudinem describit. Legimus enim in eo ejus opusculo quod Convivium septem sapientum inscripsit, pag. 256. meæ editionis,

At Ægyptius sceletus (id est *cadaver hominis exsiccatum, cui ossa tantum supersunt*) quem in convivia inferentes, *convivis* proponunt, & hortantur ut recordentur se non multo post tales futuros, is quamvis ingratus & intempestivus comessator adveniat, tamen non omnino nullum ibi locum habet: si quidem non ad potandum & ad fruendum deliciis, sed ad mutuum amorem ac dilectionem exhortatur, monetque ut vitam, quæ tempore est brevis, malis rebus longam non reddant.

Ὁ δ᾽ Αἰγύπτιος σκελετός, ὃν ″ ἐπιεικῶς εἰσφέροντες εἰς τὰ συμπόσια προτίθενται, καὶ παρακαλοῦσι μεμνῆσθαι τάχα δὴ τοιούτους ἐσομένους, καίπερ ἄχαρις καὶ ἄωρος ἐπίκωμος ἥκων, ὅμως ἔχει τινὰ καιρόν· εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν καὶ ἡδυπαθεῖν, ἀλλὰ πρὸς φιλίαν καὶ ἀγάπησιν ἀλλήλων προτρέπεται, καὶ παρακαλεῖ μὴ τὸν βίον, τῷ χρόνῳ βραχὺν ὄντα, πράγμασι κακοῖς μακρὸν ποιεῖν.

Suspectum esse potest hoc loco istud vocabulum.

Ab hoc Ægyptiorum in conviviis more, qui à Plutarcho deſcribitur, ad alia quæ alii ſcriptores in conviviis itidem, aut etiam ſimpliciter in cœnis, conſueta illis fuiſſe tradunt, veniendum eſt. Illorum autem ſcriptorum teſtimonia ex Athenæo depromam. Ac primum, in more poſitum illis fuiſſe conviviorum luxum, & quidem majorem quam Perſis, ex hoc Lyncei in Ægyptiacis loco, ubi Ægyptiorum cœnas Perſicis anteponendas eſſe contendens, ſcribit,

Αἰγυπτίων ἐπιστρατευσάντων ἐπὶ Ὦχον τὸν Περσῶν βασιλέα, καὶ νικηθέντων, ἐπεὶ ἐγένετο αἰχμάλωτος ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ὁ Ὦχος αὐτὸν φιλανθρώπως ἄγων, ἐκάλεσε καὶ ἐπὶ δεῖπνον. τῆς οὖν παρασκευῆς γενομένης λαμπρᾶς ὁ Αἰγύπτιος κατεγέλα, ὡς εὐτελῶς τοῦ Πέρσου διαιτωμένου. Εἰ δὲ θέλεις (ἔφη) εἰδέναι ὦ βασιλεῦ πῶς δεῖ σιτεῖσθαι τοὺς εὐδαίμονας βασιλέας, ἐπίτρεψον τοῖς ἐμοῖς ποτὲ γενομένοις μαγείροις παρασκευάσαι σοὶ Αἰγύπτιον δεῖπνον. καὶ κελεύσαντος, ἐπεὶ παρεσκευάσθη, ἡσθεὶς ὁ Ὦχος τῷ δείπνῳ, Κακὸν κακῶς σὲ (ἔφη) ὦ Αἰγύπτιε ἀπολέσειαν οἱ θεοὶ, ὅστις δεῖπνα τοιαῦτα καταλιπὼν, ἐπεθύμησας θοίνης εὐτελεστέρας.

Quum Ægyptii Ocho Perſarum regi bellum intuliſſent, & Perſis victoria potitis rex Ægyptiorum captivus eſſet, comiter ac benigne illum tractans Ochus etiam invitavit ad cœnam. Quum igitur ſplendidus apparatus foret, irridebat Ægyptius, tanquam viles Perſæ epulæ eſſent. Quod ſi vos (inquit) videre ô rex qualis beatorum regum victus eſſe debeat, permitte illis qui mei aliquando coqui fuerunt Ægyptiam cœnam tibi ſtruere. Quod quum fieri juſſiſſet Ochus, & ſtructa eſſet, ea delectatus, Malum te male dii perdant (inquit) Ægyptie, qui, relictis hujuſmodi cœnis, viliores epulas expetiveris.

Sequitur apud Athenæum,

Τίνα δ' ἦν τὰ Αἰγύπτια δεῖπνα, Πρωταγορίδης ἐν τῷ πρώτῳ περὶ δαφνικῶν ἀγώνων διδάσκει ἡμᾶς, λέγων οὕτως, Τρίτη δ' ἐστὶν ἰδέα δείπνων, Αἰγυπτιακὴ, τραπεζῶν μὲν οὐ παρατιθεμένων, πινάκων δὲ περιφερομένων.

Quænam autem Ægyptiacæ cœnæ eſſent, Protagorides libro de Daphnicis ludis primo nos docet, his verbis, Tertia cœnarum ſpecies, eſt Ægyptiaca : quum menſæ non apponuntur, ſed patinæ circumferuntur.

Male autem vertit quidam, Tertia cœnarum ſpecies eſt Ægyptiarum, in quibus non admoventur menſæ, &c. *Non enim* Αἰγυπτιακῶν, *ſed* Αἰγυπτιακὴ *ſcribit Protagorides : & duabus cœnarum ſpeciebus propoſitis, tertiam quandam addit, quam eſſe Ægyptiam dicit.*

Apud eundem Athenæum in fine libri primi legimus, iſtud eſſe argumento Ægyptios fuiſſe vinolentos, quod apud eos ſolos tanquam lege quadam cautum eſſet, ante ullum cibum braſſicam elixam edere. *Intelligit enim, illos ad vitandam ebrietatem hoc facere ſolitos fuiſſe. Apud eundem, in illa libri ultimi parte quæ in omnibus typographicis editionibus deſideratur, legimus*, coronam initio epularum dari ſolitam. *Poſtquam enim dixit*, Φιλόξενος δ' ὁ διθυραμβοποιὸς ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ δείπνῳ ἀρχὴν ποιεῖται τὸν στέφανον τῆς εὐωχίας, *non longo intervallo ſubjungit*, τοῦτο γὰρ ἦν ἔθος καὶ παρ' Αἰγυπτίοις, ὡς Νικόστρατος φησὶν ἐν τοκιστῇ.

Vinolentiæ autem illorum & alibi meminit : & quidem in fine libri primi ſcribitur ex Dione quodam Academico vinoſos & bibaces Ægyptios fuiſſe: atque adeo inventum apud eos fuiſſe inopiæ ſubſidium, ut qui propter illam vino deſtituerentur, ex ordeo confectum biberent. Ejus autem potu adeo exhilarari ſolitos ut canerent & ſaltarent, ac omnia facerent quæ qui vino ebrii ſunt facere conſueverunt.

Etiam ἀρτοφάγους *vocat Ægyptios Hecatæus, apud eundem lib.* X: *id eſt*, panis edaces: *mentionem ſimul addens illius ordeacei potus : id eſt, ex ordeo confecti.* Ac propterea (*addit Athenæus*) Alexis in libro περὶ αὐταρκείας ſcribit Bocchorin & patrem ejus Neochabin frugali victu uſos fuiſſe. *Sed miretur quis quomodo facta mentione illius edacitatis panis, necnon illius ex ordeo confecti potus (quo ſolitos non minus quam vini potu inebriari, modo legimus) ſubjungat*, Ac propterea Alexis Bocchoridi & patri ejus frugalitatis laudem tribuit. *Sed intelligit (ut opinor)* Ac propterea frugalitatis eorum tanquam rei quæ alioqui apud Ægyptios rara & notabilis eſſet, mentionem facit. *Cæterum voluiſſe illos arbitror in hac frugalitate, aut victu frugi (niſi quis* μετρίαν τροφὴν *moderatum victum, aut parcum & parabilem, aut etiam tenuem interpretari malit) antiquum etiam morem repræſentare, tanquam fortaſſe conantes eum revocare. Legimus enim libro V, ex quodam Apollonio*, καὶ παρ' Αἰγυπτίοις δὲ τὸ παλαιὸν σωφρονικῶς διεξήγετο τὸ τῶν συμποσίων γένος. καθήμενοι μὲν γὰρ ἐδείπνουν, τροφῇ τῇ λιτοτάτῃ καὶ ὑγιεινοτάτῃ χρώμενοι, καὶ οἴνῳ τοσούτῳ ὅσος ἱκανὸς ἂν γένοιτο πρὸς εὐθυμίαν. *id eſt*, Quinetiam apud Ægyptios antiquitus convivia temperanter celebrabantur. Sedentes enim cœnabant, viliſſimo quidem ſed ſaluberrimo cibo contenti : ac vino quantum ad exhilarandum animum ſatis eſſet.

HEN-

HENR. STEPHANUS

Lectionis Herodoti ſtudioſis.

HACTENUS de Ægyptiacis quoque legibus & inſtitutis quædam velut appendix ad Herodotum, ſicut antea de Perſicis. Dare enim illam ampliorem minime viſum eſt, ſicut nec hanc. Quam tamen quoniam titulus promittit non hiſtoricorum tantum ſed aliorum etiam ſcriptorum locos exhibituram, duorum poetarum, unius inter tragicos celeberrimi, alterius inter comicos non incelebris, verſus adjungam. Illius tragici, cui nomen eſt Sophocli, verſus, (qui omnino aſſentiuntur his Herodoti pag. 103 verbis, ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι καὶ καπηλεύουσι· οἱ δὲ ἄνδρες, κατ᾽ οἴκους ἐόντες, ὑφαίνουσι) in OEdipo Coloneo, pag. 283 meæ editionis, ſunt hi,

Ὦ πάντ᾽ ἐκείνω τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ νόμοις
Φύσιν κατεικασθέντε καὶ βίου τροφάς.
Ἐκεῖ γὰρ οἱ μὲν ἄρσενες κατὰ στέγας
Θακοῦσιν ἱστουργοῦντες, αἱ δὲ σύννομοι
Τἄξω βίου τροφεῖα πορσύνουσ᾽ ἀεί.

At vero Anaxandridæ comici verſus ſunt hi, adverſus Ægyptios, animalia, tanquam deos, colentes,

Οὐκ ἂν δυναίμην συμμαχεῖν ὑμῖν ἐγώ.
Οὔθ᾽ οἱ τρόποι γὰρ ὁμονοοῦσ᾽, οὔθ᾽ οἱ νόμοι
Ἡμῶν, ἀπ᾽ ἀλλήλων δὲ διέχουσιν πολύ.
Βοῦν προσκυνεῖς, ἐγὼ δὲ θύω τοῖς θεοῖς.
Τὴν ἔγχελυν μέγιστον ἡγῇ δαίμονα,
Ἡμεῖς δὲ τῶν ὄψων μέγιστον παρὰ πολύ.
Οὐκ ἐσθίεις ὕεια, ἐγὼ δέ γ᾽ ἥδομαι
Μάλιστα τούτοις. κύνα σέβεις, τύπτω δ᾽ ἐγώ,
Τοὔψον κατεσθίουσαν ἡνίκ᾽ ἂν λάβω.
Τοὺς ἱερέας ἐνθάδε μὲν ὁλοκλήρους νόμος
Εἶναι, παρ᾽ ὑμῖν δ᾽, ὡς ἔοικεν, ἀπηργμένους.
Σὺ μὲν τὸν αἴλουρον κακὸν ἔχοντ᾽ ἢν ἴδῃς,
Κλαίεις· ἐγὼ δ᾽ ἥδιστ᾽ ἀποκτείνας δέρω.
Δύναται παρ᾽ ὑμῖν μυγαλῆ, παρ᾽ ἐμοὶ δέ γ᾽ οὔ.

Quos ita ex tempore reddidi,

Patrocinari non queo vobis ego.
Nec moribus enim nos ſumus nec legibus
Conſentientes : diſſidemus plurimum.
Bovem tu adoras, ſacrifico deis eum.
Anguilla deus eſt maximus, te judice,
Obſoniorum judicamus maximum.
Haud es ſuillam, veſcor hac ego libens.
Canem veneraris, ipſe contra verbero,
Obſonium voratur illi quum meum.
Noſtra integri vult lex ſacerdotes ſient
Omni ſui parte, integros haud veſtra vult.
Felem ſe habentem quum tu videris male,
Ploras: ego libens perimo, poſt pellem aufero.
Araneus mus pollet iſtic, non & hic.

ADPEN-

ADPENDIX ALIA AD HERODOTUM,

De incremento Nili, & ejus causis.

è diversis auctoribus adjecta.

G. JUNGERMANUS Lectori Candido S.

DUPLICEM adpendicem ab H. Stephano ad Herodotum, quæ antecessit, antea habuisti, amice lector, & nunc iterum habes. Quam exaugere atque locupletare nobis consilium non fuit, forte nec facile etiam fuisset, solum per temporis illius angustias, in quas cum hac editione conjecti sumus. Bonum potius factum fore putavimus, si aliquid adjiceremus, quod quasi tertiæ adpendicis vice esset, ne prorsus ἀσύμβολοι esse voluisse videremur: pro eaque re incidere statim quæ de Nilo aliter ac Herodoto factum fuit, diversis ab auctoribus disputata ultro citroque essent. Cui cogitationi locum dedimus eo libentius, quod hæc talia cum Stephanianæ adpendicis altera parte ita conjurent amice ut quasi ejus subadpendix quædam videri queant. Et quid enim magis Ægyptiacum quam Nilus? Νεῖλος inquam cum Aristide, ποταμῶν οὐχ ἥττον κάλλιστος, ἢ μέγιστος, καὶ χρεία καὶ θέας ἡδονῇ, καὶ τοῖς πᾶσι πολὺ νικῶν. Cui, ut idem facundissimus rhetor ex aliquo τῶν οὐκ ἀμυήτων puto hausit, Ægyptiorum feriæ solemnes atque sacrificia pleraque dicata sunt atque consecrata. Nec injuria tanto in honore & veneratione haberi à gentibus videatur iste

Unicus in terris Ægypti totius amnis,

quum ei id omne acceptum referant, quod terræ motum non sentiant umquam, quod à peste sint liberi, quod eorum terram nullis diluviis cœlestibus misceri contingat, vel ingenti imbre obrui. In quibus & Græcos adstipulatores invenerunt. Ita enim Aristides in extrema Ægyptiaca unde & priora deprompsimus: ὡς δὲ καὶ σεισμοῖς καὶ λοιμοῖς καὶ τοῖς ἐξ οὐρανοῦ καταλκλυσμοῖς ἀνάλωτος ἡ χώρα δι' αὐτόν ἐστιν, οὐδὲ τοὺς πρὸ ἡμῶν Ἕλληνας ἔλαθεν. De hujus vero fluminis potissimum incremento ejusq; causis viri prisci mire inter se decertarunt, & unusquisque sibi facilius reperire potuit qui suam sententiam refelleret, quam qui sectarentur: ita vix ullus quidquam protulit in medium, quin cæteri continuo irent in omnia alia, & sibi non videri testarentur. Ea igitur quæ de hac re istaque opinionum diversitate testata relinquere voluere optimi auctores, pluscula ex variis qui nobis ad manum erant adjecimus, in quibus plerisque Herodoti nostri mentio fit. Nec de ordine laborare multum voluimus, occupati magis in hoc ut raptim describeremus ista, ne operas moraremur. Prius tamen posuimus qui plurium de hac re sententias breviter collegerunt, ut PLUTARCHUM; & ANONYMUM quendam, qui ex H. Stephani officina cum opusculis variis historicis ac philosophicis Aristotelis & Theophrasti, &c. anno domini ∞ IↃLVII prodiit, à quo præter aliorum & Callisthenis historici placitum refertur, quem ab aliis quos quidem hic conjunximus, haud nominatum arbitror: afferuntur ibi & è tragicis quædam quæ apud alios haud temere reperias, vel non ita plene. His tertius succedit THEOPHYLACTUS SIMOCATA prolixius singulorum è priscis ejusm. opiniones & referens, & refellens, non tamen è suo capite, quod minime adhibuit in consilium, sed è bibliotheca Diodori Siculi, unde ista omnia descripsit fere αὐτολεξεὶ, quamvis bono illo viro ne nominato quidem. Sane fuerunt νῦν καὶ πάλαι à conferentibus deprehensi sæpius auctores à juratissimis & proximis veteres transcripti ad verbum, neque nominati quidem, ut Plinii loquamur verbis. Sordidum tamen hoc, & ab ingenuo pudore alienum: potiusque nobis Virgiliana virtus & Ciceroniana simplicitas placeat. *Obnoxii enim profecto*, ut hoc eodem cum Plinio dicamus, *animi & infelicis ingenii est, deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere, quum præsertim sors fiat ex usura.* Nec itaque mirum, quum & veteres ipsi olim ideo male audirent frequenter, si noster Ægyptius sequioris jam ævi, alienum partum sibi supponere clam voluerit: qua in parte tamen, nisi fallor, censoriam notam à literatis viris, quibus hoc jus sua virtute datum est, haud lucrifaciet. Exscripsit, inquam, ista quæ illustris historicus Diodorus Siculus de Nili augmento libro primo βιβλιοθήκης ἱστορικῆς sub finem τοῦ πρώτης μερίδος, prolixe aliorum opinionibus allatis & confutatis, disputavit, Simocata ad verbum fere, raro φράσιν immutans, quibusdam etiam omissis. & mutasset saltem ordinem, vel aliquid de suo largitus quoque fuisset. cætera eum ἀκριβῶν quod ad nos attinet diserte profitemur, nec quidquam volumus alias detractum, ut quem excutere diligentius nullum fuerit hactenus ocium. Quum ea itaq; ex Simocatæ editione nupera adjecissemus, quamvis correctiora, haud opus esse putavimus, uti eadem ex Diodoro describeremus denuo, actum agentes scilicet: præsertim quum iis è Marnii nostri officina non ita pridem in publicum editus sit à L. Rhodomano, viro amico cujus memoriam sancte colimus, cujusq; ex obitu literas Græcas detrimentum accepisse certo novimus & ut par est dolemus. Excerpsimus saltem Herodoteæ sententiæ ἀνασκευήν, ut apud DIODORUM ipsum ea extabat. καὶ ταῦτα ταύτῃ. Post hæc insignis locus sequitur ex ARISTIDIS Adrianæi oratione Ægyptiaca qui prolixam confutationem continet eorum quæ scripsit Herodotus de Nili auctu. Merebatur sane ea oratio tota hic addi, nisi longitudo obstitisset, quum operæ nostræ vix ita sperent se hanc editionem tempori absoluturas. Copiose enim & eleganter omnem hanc opinionum varietatem pertractat, primum de etesiis ὡς γελοῖόν τι καὶ ἀναιδὲς hosce ventos afferre pro causa illius incrementi: dein de nivibus liquescentibus quod afferant, non magis verum esse: tum sententiam, quæ in Anonymi scripto tribuitur Callistheni, redarguit: inde Herodotum nostrum, exin Ephorum, mox Euthymenem, post Oenopidem, tandem & ipsum Homerum aggreditur. Aristidem itaq; ὁ φιλοτοιοῦτος potest adire ipsum. Nos tantum, uti diximus, eam orationis partem quæ adversus Herodotum nostrum directa excerpere potuimus. His omnibus auctarioli loco quædam in eandem rem ex STRABONE, DIONE sive ejus abbreviatore XIPHILINO, & HELIODORO subjecimus: agmen vero hoc nobis claudit THEODORETUS Cyri episcopus, quem σύμψηφον Herodoto nostro fuisse patet, licet pie moneat nimiam curiositatem in ejusmodi abstrusis nobis abstinendam esse. Hæc sunt, amice lector quæ cum ista προσθήκῃ tibi damus. Interpretes

singulorum

ſingulorum ἀποσπασματίων ad oram paginarum exteriorem indicavimus. Unico iſti τοῦ ἀνωνύμου, quod ſecundum numero eſt, nullus exſtabat quod quidem noſſem: inveni tamen qui tumultuaria opera in Latinam linguam converteret, rogatque ſicubi aberraverit ab humano lectore veniam. Græcus textus ut in quibuſdam etiam emendatior, quam antea accidit, ederetur, operam pro virili dedimus: idque adparebit ſpero ſi cui forte comparare libebit. Alia quædam quæ in mentem veniebant, vel admonenda videbantur, ut & quædam ab aliis adnotata, ea ad inferiores paginarum oras adpoſuimus. Vale, lector amice & candide, operamque noſtram qualem qualem boni conſule.

DE NILI INCREMENTO, EX DIVERSIS Scriptoribus.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ ἈΝΑΒΑΣΕΩΣ, ἘΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ Συγγραφέων.

EX PLUTARCHO, *De placitis Philoſophorum libro IV, cap. 1.*

ἘΚ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ. Περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις βιβλ. δ'. κεφ. α'.

Interp. Gu. Xylandro.

THALES cenſet Eteſiarum, qui venti Ægypto adverſi ſpirant, flatu Nili aquas attolli, quod oſtia ipſius quibus ſe exonerat, maris obtruſi influxu obthurentur. EUTHYMENES Maſſilienſis, ex Oceano marique externo ſuapte natura dulci fluvium impleri. ANAXAGORAS, nive Æthiopica, quæ hyeme frigens, æſtate liquetur. DEMOCRITUS, nive in partibus ad ſeptentriones ſitis ſub ſolſtitium æſtivum reſoluta atq; diffuſa, denſari ex vaporibus nubes, quæ compulſæ verſus meridiem & ad Ægyptum ab eteſiis ventis, in magnos ac vehementes diſſolvantur imbres, quibus cum paludes, tum Nilus impleantur. HERODOTUS hiſtoriæ ſcriptor æqualem à fontibus fluere Nilum hyeme æſtateque perhibet: minorem autem hyeme videri, quia tum ſol Ægypto vicinior in vaporem aquas redigat. EPHORUS, hiſtoricus is quoque, æſtate ait relaxari totam Ægyptum, ac quaſi exſudare copioſam aquam. ac conferre ad hoc etiam Arabiam & Africam ob raritatem & ſabuloſum ſolum. EUDOXUS ait, ſacerdotes imbribus & oppoſitis temporum anni rationibus rem imputare. quando enim apud nos æſtas eſt, qui ſub æſtivo habitamus Tropico, tum iis qui eregione ſub brumæ circulo degunt hyemem eſſe, à quibus tum exundans aqua prorumpat.

ΘΑΛΗΣ τοὺς ἐτησίους ἀνέμους οἴεται πνέοντας τῇ Αἰγύπτῳ ἀντιπροσώπους ἐπαίρειν τοῦ Νείλου τὸν ὄγκον, διὰ τὸ τὰς ἐκροὰς αὐτοῦ τῇ " παρεισδύσει τοῦ ἀντιπαρήκοντος πελάγους ἀνακόπτεσθαι. Εὐθυμένης ὁ Μασσαλιώτης, ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς ἔξω θαλάσσης γλυκείας [1] κατ' " αὐτὴν οὔσης νομίζει πληροῦσθαι τὸν ποταμόν. Ἀναξαγόρας, ἐκ τῆς χιόνος τῆς ἐν τῇ Αἰθιοπίᾳ, τηκομένης μὲν ἐν τῷ θέρει, ψυχομένης δὲ τῷ " χειμῶνι. Δημόκριτος, τῆς χιόνος τῆς ἐν τοῖς πρὸς ἄρκτον μέρεσιν ὑπὸ θερινὰς τροπὰς ἀναλυομένης τε καὶ διαχεομένης, νέφη μὲν ἐκ τῶν ἀτμῶν πιλοῦσθαι, τούτων δὲ ἀπελαυνομένων πρὸς μεσημβρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τῶν ἐτησίων ἀνέμων, ἀποτελεῖσθαι ῥαγδαίους ὄμβρους, ὑφ' ὧν ἀναπίμπλασθαι τάς τε λίμνας καὶ τὸν Νεῖλον ποταμόν. Ἡρόδοτος ὁ συγγραφεὺς [2] ἴσον μὲν ἐκ τῶν πηγῶν φέρεσθαι χειμῶνος καὶ θέρους, φαίνεσθαι δὲ ἐλάττονα τοῦ χειμῶνος, διὰ τὸ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ πλησίον ἰόντα τὸν ἥλιον τῆς Αἰγύπτου, " ἐξατμίζειν τὰ νάματα. Ἔφορος ὁ ἱστοριογράφος κατὰ θέρος φησὶν ἀναχαλᾶσθαι τὴν ὅλην Αἴγυπτον, καὶ οἱονεὶ ἐξυδροῦν τὸ πολὺ νᾶμα. συνδίδωσι δ' αὐτῇ καὶ ἡ Ἀραβία καὶ ἡ Λιβύη παρὰ τὸ ἀραιὸν καὶ " ὑπόψαμμον. Εὔδοξος τοὺς ἱερεῖς φησι λέγειν τὰ ὄμβρια τῶν ὑδάτων, καὶ τὴν ἀντιπερίστασιν τῶν ὡρῶν, ὅταν παρ' ἡμῖν " εἴη θέρος τοῖς ὑπὸ τὸν θερινὸν τροπικὸν οἰκοῦσιν, τότε τοῖς ὑπὸ τὸν χειμερινὸν τροπικὸν ἀντοίκοις χειμὼν ἐστιν, ἐξ ὧν τὸ πλημμυροῦν ὕδωρ καταῤῥήγνυται.

Margin: παροις ἰάσει. ms. Petavii — αὐτὴν ms. Pet. — χιμῶνι ms. Pet. — ἐξατμίζει. ms. Pet. — ὑπόψαμον ms. P. — ἢ θέρος ms. Pet.

---

1 Legebatur αὐτῆ. q.d. Euthymenem ſenſiſſe, mare extremum eſſe dulce. ms. habet αὐτὴν, *ſuapte natura.* pro καθ' αὐτήν. nam adſpirationem negligi non eſt prorſus inuſitatum. αὐτὴν etiam Budæus legit. *G. Xyl.* 2 li. 2. c. 25. 3 ἐξιδροῦν reponendum exiſtimo ex Xylandri ſententia, quum & in libro ſcripto dein ita ſe reperiſſe dicat. Patet id ex opinione Ephori etiam uti eam Diod. Siculus, & ex hoc Theoph. Simocata retulere.

Plutarchi ipsius vero sententia quænam fuerit, docere nos possint qui auctorem illum evolvere diligentius. Mihi saltem succurrunt quæ lib. περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος *scripsit, è quibus forte conjectare liceat eum illis qui in etesias auctus Niliaci causam referebant, non fuisse* ἀντίψηφον. *verba ex libello, quem dixi, sunt:* ἡ δὲ συνεργὸς αὐτοῦ (Τυφῶνος) βασιλὶς Αἰθιόπων αἰνίττεται πνοὰς νοτίους ἐξ Αἰθιοπίας. ὅταν γὰρ αὗται τῶν ἐτησίων ἐπικρατήσωσι τὰ νέφη πρὸς τὴν Αἰθιοπίαν ἐλαυνόντων, καὶ κωλύσωσι τοὺς τὸν Νεῖλον αὔξοντας ὄμβρους καταρραγῆναι, κατέχων ὁ Τυφὼν ἐπιφλέγει, καὶ τότε κρατήσας παντάπασι τὸν Νεῖλον εἰς ἐναντίον ὑπὸ ἀσθενείας συσταλέντα καὶ ῥυέντα, κοῖλον καὶ ταπεινὸν ἐξέωσεν εἰς τὴν θάλασσαν. ἡ γὰρ λεγομένη κάθειρξις εἰς τὴν σορὸν Ὀσίριδος, οὐδὲν ἔοικεν ἀλλ' ἢ κρύψιν ὕδατος καὶ ἀφανισμὸν αἰνίττεσθαι. διὸ μηνὸς Ἀθὺρ ἀφανισθῆναι τὸν Ὄσιριν λέγουσιν, ὅτε τῶν ἐτησίων ἀπολειπόντων παντάπασιν ὁ μὲν Νεῖλος ὑπονοστεῖ, γυμνοῦται δὲ ἡ χώρα. *&c. Dixit autem superius eod. lib. quosdam mystice per Osiridem intelligere Nilum, mare per Typhonem. Nunc Plutarchi illa Latine, ut interpretatus fuit Xylander, adjicio:* Regina vero Æthiopum quæ Typhonem adjuverit, flatus austrinos ex Æthiopia notat: qui si vincant etesias à quibus verius Æthiopiam nubes pelluntur, prohibeantque imbres decidere quibus Nilus augetur: tum prævalens Typhon æstu urit, ac plane obtinens, Nilum in diversam partem ob imbecillitatem fluentem, cavo alveo & humili in mare expellit. Quod enim inclusus in arcam dicitur Osiris, eo nihil aliud significatur quam aquæ occultatio & defectus. Itaque mense Athyr periisse Osiridem dicunt, quando etesiis omnino deficientibus Nilus recedit & solum nudatur.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ ἀναπληρώσεως διάφοροι δόξαι.

ἈΝΩΝΥΜΟΥ.

ΘΑΛΗΣ ὁ Μιλήσιος εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν φησὶ διὰ τοὺς ἐτησίους γίνεσθαι τὴν ἀναπλήρωσιν. πνεῖν γὰρ αὐτοὺς ἐναντίους τῷ ποταμῷ, καὶ τὰ στόματα κεῖσθαι κατὰ τὴν πνοὴν αὐτῶν. τὸν μὲν οὖν ἄνεμον ἐξ ἐναντίας πνέοντα κωλύειν τὴν ἔκβασιν τοῦ ποταμοῦ ἐκπίπτειν εἰς τὴν θάλασσαν, τὸ δὲ κῦμα προσπῖπτον ἀντίον τοῖς στόμασι καὶ οὔριον ὄν, ἀνακόπτειν τὸν ποταμόν, καὶ ἀναπλήρωσιν οὕτως φησὶ γίνεσθαι τοῦ ποταμοῦ. Ἀναξαγόρας δὲ ὁ φυσικός φησι τῆς χιόνος τηκομένης τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ Νείλου γίνεσθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ Εὐριπίδης καὶ ἕτεροι τινὲς τραγῳδιῶν ποιηταί. ἀλλ' Ἀναξαγόρας μὲν αὐτὴν τὴν γένεσιν, ποίησιν λέγει τῆς ἀναπληρώσεως, ὡς αὐτὸς εἴρηκεν[1] Εὐριπίδης δὲ καὶ τὸν τόπον ἀφορίζει, λέγων οὕτως ἐν δράματι [2] Ἀρχελάῳ,

[3] Δαναὸς ὁ πεντήκοντα θυγατέρων πατὴρ,
Νείλου λιπὼν κάλλιστον ἐκ [4] γαίας ὕδωρ,
Ὃς ἐκ μελαμβρότοιο πληροῦται ῥοὰς
[5] Αἰθιοπίδος γῆς, ἡνίκ' ἂν τακῇ χιὼν,
Τεθρίππου ὄντος ἡλίου κατ' αἰθέρα.

καὶ ἐν Ἑλένῃ,

Νείλου μὲν αἵδε καλλιπάρθενοι ῥοαὶ,
[6] Ὃς ἂν διὰ ψακάδος Αἰγύπτου πέδον
Λευκῆς τακείσης χιόνος ὑγραίνει γύας.

DE NILI INCREMENTO diversæ sententiæ.

INCERTO AUCTORE.

THALES Milesius, unus è septem sapientibus, ait quod ab etesiis fiat illud incrementum. hos enim ferri fluvio adversos, ostiaque ejus opposita esse illorum flatibus. flantem itaq; ex adverso ventum prohibere effluxum fluminis, ne in mare delabi possit: fluctus vero rejectos in ostia, cumq; vento ferente, repellere ipsum fluvium. sicque incrementum illius fieri adfirmat Physicus vero ANAXAGORAS asserit nive liquescente effici istum auctum Nili. Nec aliter etiam EURIPIDES, & alii quidam Tragœdiarum auctores. nisi quod Anaxagoras quidem ipsam generationem, effectionem vocat hujus augmenti, uti ipse dixit: Euripides vero locum præterea definit, ita dicens in fabula Archelao:

Danaus sororum quinquies denûm pater,
Pulcherrimi Nili relinquens flumina,
Qui augmenta sumit extumescens fluctib.
Nigrante ab Aethiopide, quum nives liquent,
Per æthera aurigante sole limpidum.

Et in Helena:

Nili fluenta conspicis amœnissima
Pro rore dio qui per Aegyptum ruens
Humectat arva, nix liquet cum candida.

---

1 Diod. Sicul. l. 1. bibl. ita: Ἀναξαγόρας δ' ὁ φυσικὸς ἀπεφήνατο τῆς ἀναβάσεως αἰτίαν εἶναι τὴν τηκομένην χιόνα κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν. ᾧ καὶ ὁ ποιητὴς Εὐριπίδης μαθητὴς ὢν ἠκολούθηκε. λέγει γοῦν, Νείλου, &c. eosdem versus adferens, præter primum & ultimum, qui hic leguntur plenius. Medios tres ita ibi vertit κατὰ πόδα opt. Rhodomanus: *Nili relinquens undam humo pulcherrimam, Ex Æthiopia qui fluens nigra, sinu Pleno tumescit, quum nives liquefactæ eunt.* 2 Hujus fabulæ mentio & apud Stobæum, Justin. Martyrem περὶ μοναρχίας, Stephanum in Αἰθίοψ, & Strabon. lib. 5. quod didicimus ex catalogo Euripidis tragœdiarum, quem confecit v. CL. Andr. Schottus, nondum edito. 3 Primus versus exstat etiam apud Strab. l. 5. ubi tamen alii subjiciuntur quam hîc. 4 γαίης est in Diod. &c. 5 Quartum hunc versum adfert & Stephanus in Αἰθίοψ. 6 Emenda ex ipso Euripide: ὃς ἀντὶ δίας ψ. legitur etiam ψεκάδος in editione Euripidis Versus sunt in ipso initio dramatis hic nominati. Unde & apud Aristidem in Ægyptiaca, ubi hanc opinionem refutat, moneo hos versus reconcinnandos & emendandos esse, certe duos posteriores. ἕτερον, ait, δ' ἐξελαστέον ἄνδρα τε καὶ λόγον, ὅς φησι, Νείλου μ. α. κ. ρ. ὃς αὐτὶ ἰδίας ψεκάδος, Αἰγύπτου πέδον λευκῆς τακείσης, χιόνος, ἀρδεύει Νεῖλος Αἰγύπτου γύας. ita enim mendis & glossis confusa ibi leguntur. Quis enim non videat illa Νεῖλος Αἰγύπτου ineptum esse glossema scilicet. ita & ἀρδεύει fuit additum ab eo qui ὑγραίνει volebat exponere per verbum simile. Emenda itaq; locum hinc. Euripidem autem & tragicos taxare ibi Aristidem, patet ex iis quæ inferius subjicit: καὶ τί γένοιτ' ἂν τούτου τραγικώτερον ψεῦσμα, ἄντ' Εὐριπίδης, ἄντ' Αἰσχύλος αὐτὸς συνθῇ; & iterum ibidem. Sed ne omittamus G. Canteri versionem, è qua patet & illum non ignorasse veram lectionem: *Nili fluenta pulchra sunt hæc virgine, Qui rore pro dio locorum candida Ægyptiorum nive liquente agros rigat.*

Et ÆSCHYLUS:

Aethiopiæ haud incognitum terræ genus
Laudare novi, Nilus unde defluit (citant,
Humum volutans quum flabra imbres con-
Vbi ignea diei micans vis ſplendida
Flamma reſolvit ningidas rupes. viget
Ægyptus omnis tum beata, flumine
Sacro tumens, ſegeteſq; lætas nunciat.

CALLISTHENES autem ſcriptor hiſtoriarum contradicere voluit Anaxagoræ & Euripidis ſententiæ, quam paulo ante retulimus: ſuaq; ipſe opinione uſus, ait, aquis per Æthiopiam increſcentibus ab exortu caniculæ ad arcturi uſq; ortum, quo tempore etiam eteſiæ ſpirent: hoſce quippe ventos adfirmat, quando ſpirant, nubes in primis ad Æthiopiam cogere: quibus nimirum impulſis ad montes, effundi maximam vim aquarum, unde Nilū pleno intumeſcere alveo contingat. DEMOCRITUS autumat, circa brumam in locis ad ſeptemtrionem poſitis nives cadere: circa ſolſtitium vero æſtivum quum ſol recedat, nive ſoluta & vaporibus inde exhalantibus, ab ea liquefactione oriri nubes, quas eteſiæ arreptas verſus meridiem ferant. quum ſe itaq; invicem protrudant coactæ nubes juxta Æthiopiam & Africam, imbrem exiſtere ingentem, cujus delapſu Nilum impleri. EUTHYMENES Maſſilienſis vero, qui ipſe navigationem ſuſcepit, refert mare exteriora verſus profluere uſq; in Africā, & converti ad boream ac ſeptemtriones. jam reliquo quidem tempore mare eſſe vacuum: eo autem quo eteſiæ ſpirant, flabris ventorum repulſum compleri, & ad interiora fluere. illud vero tum dulce eſſe, tum cete Niliacis crocodilis & hippopotamis ſimilia alere. OENOPIDES Chius ait, tempore hiberno fluviorum fontes exſiccari, qui æſtate calore refoti profluant. quo itaq; repleatur illa, quæ accidit, ſiccitas, in cauſa eſſe aquas cœleſtes hieme decidentes. at quum in Nilum non ullæ tunc cadant pluviæ, iis deſtitutus haudquaquam impleri poteſt. & hanc eſſe cauſam, cur hieme minor is exiſtat, plenus vero ſit æſtate. HERODOTUS autem cæteris quidem contraria profert, cum Oenopide vero paria. fluxum enim Nili ait eſſe talem, qui ſemper impleat alveum. cæterum ſolem hiemali tempore ſupra Africam curſum facientem deſiccare Nilum: ad ſolſtitium vero æſtivum retrocedentem abire ad ſeptemtriones.

καὶ Αἰσχύλος,

Γένος μὲν αἰνεῖν καὶ μαθὼν ἐπίσταμαι
Αἰθιοπίδος γῆς, ἔνθα Νεῖλος ἑπτάρρους
Γαῖαν κυλίνδων πνευμάτων ἐπομβρίαις·
Ἐν ᾗ πυρωπὸν μηνὸς ἐκλάμψαν φλόγα,
Αἴγυπτος ἁγνοῦ νάματος πληρουμένη,
Τήκει πετραίαν χιόνα. πᾶσα δ' εὐθαλὴς
Φερέσβιον Δήμητρος ἀγγέλλει στάχυν.

Καλλισθένης δὲ ὁ ἱστοριογράφος πρὸς τὰ μικρῷ πρότερον εἰρημένα ὑπὸ Ἀναξαγόρου τε καὶ Εὐριπίδου ἀντεῖπεν. αὐτὸς δὲ τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ χρώμενος, φησὶν, ὑδάτων γινομένων κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν, κατὰ τὴν κυνὸς ἀνατολὴν ἕως ἐπιτολῆς ἀρκτούρου, καθ' οὓς χρόνους καὶ οἱ ἐτήσιοι πνέουσι· [1] τούτους γάρ φησι τοὺς ἀνέμους μάλιστα τὰ νέφη πνέοντας πρὸς τὴν Αἰθιοπίαν ἄγειν· ὧν δὴ καὶ προσπιπτόντων πρὸς τὰ ὄρη, καταῤῥήγνυσθαι πολὺ πλῆθος ὕδατος· ἀφ' οὗ τὸν Νεῖλον πληρούμενον ἀναβαίνειν συμβαίνει. Δημόκριτος δὲ λέγει, περὶ μὲν χειμερινὰς τροπὰς τοὺς περὶ τὰς ἄρκτους χιονίζεσθαι τόπους, πρὸς τροπὰς δὲ θερινὰς μεθισταμένου τοῦ ἡλίου, τηκομένης τῆς χιόνος καὶ ἀτμιζομένης, ἀπὸ τῆς τήξεως νέφη γίνεσθαι, διὰ τὸ τοὺς ἐτησίους ὑπολαμβάνοντας φέρειν πρὸς μεσημβρίαν· συνωθουμένων δὲ τῶν νεφῶν ἐπὶ τὴν Αἰθιοπίαν καὶ τὴν Λιβύην, * ὄμηρυν [2] γίνεσθαι πολὺν, ὃν καταῤῥέοντα πληροῦν τὸν Νεῖλον. [3] Εὐμενίδης δὲ ὁ Μασσαλιώτης, αὐτὸς πεπλευκὼς, φησὶν εἰς τὴν ἔξω θάλασσαν ἐπιῤῥεῖν ἕως ἐς τὴν Λιβύην, ἐστραμμένην τε εἶναι πρὸς βορέαν τε καὶ ἄρκτους. καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον κενὴν εἶναι τὴν θάλασσαν, τοῖς δὲ ἐτησίοις ἄνωθεν μένην ὑπὸ τῶν πνευμάτων πληροῦσθαι, καὶ ῥεῖν ἔσω ταῖς ἡμέραις ταύταις· παυσαμένων δὲ τῶν ἐτησίων, ἀναχωρεῖν. εἶναι δὲ αὐτὴν καὶ γλυκεῖαν, καὶ κήτη παραπλήσια τοῖς ἐν τῷ Νείλῳ κροκοδείλοις καὶ ἱπποποτάμοις ἔχειν. Οἰνοπίδης δὲ ὁ Χῖος λέγει, τοῦ χειμῶνος, τῶν ποταμῶν ἀναξηραίνεσθαι τὰς πηγὰς, ἐν δὲ τῷ θέρει θερμαινομένας ῥεῖν. τοῦ μὲν οὖν [4] ἀναπληροῦσθαι, τὴν γινομένην ξηρασίαν τὸ αἴτιον τῶν οὐρανίων ὑδάτων ἐπιγενομένων τοῖς χειμῶσι συμβαίνει. τὸν δὲ Νεῖλον οὐχ ὑόμενον τότε, ἐνδεῆ γινόμενον μὴ συναναπληροῦν. [5] καὶ διὰ τοῦτο, τοῦ χειμῶνος ἥσσονα αὐτὸν γίνεσθαι, τοῦ τοῦ δὲ θέρους πλήρη. Ἡρόδοτος [6] δὲ τοῖς μὲν λοιποῖς ὑπεναντία λέγει, παραπλησίως δὲ Οἰνοπίδῃ. τὴν μὲν γὰρ ῥύσιν τοῦ Νείλου φησὶ τοιαύτην ὥστε ἀεὶ πληροῦν τὸν ποταμόν· τὸν δὲ ἥλιον τοῦ χειμῶνος κατὰ τὴν Λιβύην ποιούμενον τὴν πορείαν, ἀναξηραίνειν τὸν Νεῖλον· ἐπὶ δὲ τὰς θερινὰς τροπὰς μεθιστάμενον, πρὸς τὴν ἄρκτον ἰέναι.

1 Hanc opinionem refutat etiam Ariſtides prolixe in Ægyptiaca, licet ejus auctores non nominet, ſed ſe ἐπὶ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν καὶ τοὺς χαριέντως πεποιηκότας αὐτὴν ἰέναι ait. 2 Ita edidit H.Steph. Sed nullus dubito quin reponendum ſit ὄμβρον. v. Democriti ſententiam à Plutarcho & Theophylacto, vel Diod. Siculo potius relatam. 3 Et hic non dubito emendare Εὐθυμένης, ut antea è Plutarcho habuiſti. Ejus philoſophi ſententiam refutat & Ariſtides in Ægypt. cum hac irriſiuncula orſus: ἤθελον δὲ θαλάττῃ γλυκείᾳ Λιβύης ἐπέκεινα εἴσω ῥεούσῃ διὰ τοὺς ἐτησίας, καὶ ταύτης καὶ κροκοδείλοις, καὶ μύθοις Μασσαλιωτικοῖς ἀντὶ τῶν Συβαριτικῶν. εἰ γὰρ μὴ σωίης ὦ χαριέστατε Εὐθύμενες, &c. 4 An diſtinguendum & ſcribendum. ἀναπληροῦσθαι τὴν γινομένην ξηρασίαν, τὸ αἴτ. &c. συμβαίνειν. 5 An deeſt τὸν ποταμὸν vel tale? ut paulo poſt πληροῦν τὸν ποταμόν. 6 lib. 2. cap. 25.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ τοῦ Σιμοκάτου.

ἱστοριῶν λόγ. ζ. κεφαλ. τὸ ιζ΄.

ΟΥ̓͂ΤΟΣ δὲ ὁ Νεῖλος [1] μέγιστος ἁπάντων τῶν περὶ τὴν οἰκουμένην καθεστὼς ποταμῶν, καὶ πολλῶν τῆς Λιβύης, καὶ τῆς Αἰθιοπίας, τῆς τε Ἰνδικῆς αὐτῆς γῆν παραμείβων, τοῦ τε Γάγγου, καὶ Ἰνδοῦ προτερεύων κατὰ τὸ μέγεθος, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀνθρώπων τὰς πηγὰς ἀποκρύπτει. θέρους τοίνυν ἀκμάζοντος, τὰς αὐξήσεις λαμβάνει, ἐναντίον τῇ φύσει τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ποταμῶν. τὰς δὲ αἰτίας τὰς παρὰ τοῖς πολλοῖς εἰρημένας τοῖς ἀρχαίοις, προστεθειμένας ἐπὶ λέξεως, τῇ παρούσῃ ὑποβαλλομένην ἱστορίᾳ. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἑλλανικὸν καὶ Κάδμον, ἔτι δὲ Ἑκαταῖον, εἰς τὰς μυθώδεις ἀποφάσεις [2] κατέφυγον· Ἡρόδοτος δὲ ὁ πολυπράγμων, εἰ καί τις ἄλλος [3] πολλῆς γεγονὼς ἔμπειρος ἱστορίας, ἐπικεχείρηκε [4] περὶ τούτων ἀποδοῦναι τὸν λόγον· ἠκολουθηκὼς δὲ ἀντιλεγομέναις ὑπονοίαις εὑρίσκεται. ὁ δὲ Ξενοφῶν, καὶ Θουκυδίδης ἐπαινούμενοι κατὰ τὴν ἀλήθειαν μᾶλλον τῶν ἱστοριῶν, τούτων ἀπέσχοντο. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἔφορον, καὶ Θεόπομπον μάλιστα πάντων ἐπιταθέντες εἰς [4] αὐτά, [5] οὐδαμῶς τῆς ἀληθείας ἐγένοντο γνώριμοι· οὐ δι᾽ ἀμέλειαν δέ, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς χώρας ἰδιότητα τὸν λόγον ἠγνόησαν. ἀπὸ γὰρ τῶν [6] ἔκαθεν χρόνων ἄχρι Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου προσαγορευθέντος, [7] ξένα ὡς ἐπίπαν τὰ περὶ τοὺς τόπους τούτους παντελῶς ἦν, καὶ τοῖς ἐπιβαίνουσιν ἐπικίνδυνα. τοῦ δὲ προειρημένου βασιλέως, μεθ᾽ Ἑλληνικῆς δυνάμεως ἐς Αἰθιοπίαν στρατεύσαντος, ἐγνώσθη τὰ κατὰ ταύτην τὴν χώραν λίαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀκριβέστερον. Οἱ μὲν οὖν κατ᾽ Αἴγυπτον ἱερεῖς, ἀπὸ τοῦ περιρρέοντος τὴν οἰκουμένην Ὠκεανοῦ φασι τὸν Νεῖλον λαμβάνειν τὴν σύστασιν, λέγοντες μὲν οὐδὲν [8] ἀληθές, ἀπορίᾳ δὲ λύοντες τὴν ἀπορίαν, καὶ λόγον φέροντες εἰς πίστιν, πολλῆς προσδεόμενον πίστεως, ὀρφανὴν τὴν διήγησιν καταλιμπάνοντες βεβαιώσεως. Τῶν δὲ Τρωγλοδυτῶν οἱ μεταναστάντες ἐκ τῶν ἄνωθεν τόπων, οἱ καὶ [9] Βόλγιοι προσαγορευόμενοι, λέγουσιν

EX THEOPHYLACTO Simocata.

lib. vij. *histor. caput* xvij.

Jac. Pontano interp.

NILUS omnium fluviorum orbis terræ latissimus, multorumq; per Libyam, Æthiopiam, Indiam regiones secans, ipsumque Gangem, & Indum magnitudine superans, oculis humanis fontes suos, sive primam originem unde erumpit, negavit. Æstate igitur fervente (secus quam cætera orbis flumina solent) excrescit. Causas à multis & priscis scriptoribus allatas, huic historiæ fideliter inferemus. Hellanicus igitur, Cadmus, & Hecatæus ad fabulas confugiunt. Herodotus, ut est curiosus, & si quisquam alius, historiarum gnarus, hujus rei rationem afferre conatus est. Sed cum suspiciones potius inter se contrarias secutum apparet. Xenophon, & Thucydides, qui à rerum explicatarum veritate magis commendantur, nihil hujuscemodi habent. Ephorus, & Theopompus, quanquam omnium maxime in hanc cognitionem intenti, non potuerunt tamen eam liquidam adipisci. Ignorationis eorum causa non negligentia, sed regionis condicio fuit. Jam inde enim ab antiquis sæculis, usque ad Ptolemæum cognomento Philadelphum, pleraque locorum istorum ignota omnino, & inexplorata, atq; advenis etiam periculosa fuerunt. Postquam vero rex, de quo diximus, cum Græcis copiis Æthiopiam est ingressus, regio hæc, ut paucis dicam, multo exploratius, atque perfectius cognosci cœpta est. SACERDOTES igitur ÆGYPTII ab Oceano orbem circumdante Nilum oriri affirmantes, nihil dicunt, & dubium quod est, per dubium dissolvunt: rationemque ad fidem conciliandam adducentes, quæ ipsa vehementer fide indiget, quod narrant, confirmatione destitutum relinquunt. TROGLODYTÆ, qui è superioribus locis migrarunt, & Bolgi appellantur, dictitant,

Ægyptium hunc Theophylactum è Siculi Diodori Bibliotheca ista Niliaca (auctore suo ne nominato quidem) transcripsisse jam dictum fuit. Quædam ubi variare φρόσιν voluit iste ἀπὸ ἐπάρχων (qua dignitate fuisse Photius ait) notare libet: non omnia. nec vacat enim & cui bono? Ait vero cap. præcedentis fine Theophylactus, quoniam genus inde trahat, merito τοῖς περὶ τοῦ Νείλου διηγήμασιν οὐκ ἀπροσφόρως φιλοχωρήσειν. Sicque finit caput xvj, & digressionem sibi parat: ἡμεῖς δέ τι μικρὸν τὴν συνέχειαν ὑποκλέψαντες, περὶ τῶν θερινῶν ἀναβάσεων τοῦ Νείλου διέξιμεν, τὰ ἐπισημότερα τῶν ἱστοριῶν διηγήματα ἀξιολόγῳ μνήμῃ τινὶ τοῖς ἀκροάμασι προβαλλόμενοι. 1 Diodorus Siculus lib. 1. bibl. de eodem: μέγιστος δ᾽ ὢν τῶν ἁπάντων ποταμῶν καὶ πλείστην γῆν διεξιών, &c. 2 ἀπέκλιναν Diod.

3 καὶ πολλῆς Diod. & sine dubio sic exscripserat Simocata. 4 μὲν περὶ Diod. rectius. 4 ταῦτα Diod. 5 ἥκιστα τῆς ἀληθείας ἐπέτυχον, &c. Diod. 6 ἀρχαίων χρ. Diod. 7 ἄξενα πάντα ἦν τὰ π. Diod. 8 ὑγιὲς Diod. 9 μόλγιοι Diod. & varians ejus lectio βόλγιοι etiam, & alia βόλποι. Errorem inde natum non dubito, quia in membranis vetustis β scribitur fere ut μ, dempta modo dependula linea, vel prorsus ut Latinum u.

in locis

in locis illis cavitates esse. Unde quispiam ratiocinetur multis fontibus in unum confluentibus, Nili fluentum intumescere. Sane omnium quoq; mundi fecundissimum hunc esse aiunt. QUI vero insulam Nili, Meroe dictam, incolunt, fluviū Astapum nominant, quam vocem Græce transferas ἐκ τοῦ σκότους ὕδωρ, *e tenebris aqua profluens*. Naturam enim hujus fluminis incomprehensam esse isti statuunt. THALES unus de sapientibus docet, discedenti Nilo Etesias resistere, & cursus ejus eorum flatibus acto contra ostia mari sustineri: atq; hinc illum exuberantem per totam Ægyptum, quæ depressa, & campestris sit, late exspatiari. Sed hujus rationis, quamvis probabilis videatur, non difficile est falsitatem ostendere. Nam si quid veritatis haberet quod ait, omnes fluvii, qui contra flantibus Etesiis à mari repercutiuntur, similiter magnis auctibus excrescerent. ANAXAGORAS cognomento physicus, solutis in Æthiopia nivibus Nilum attolli est opinatus: cui assentiens tragicus poeta Euripides, id ipsum in poematis suis posuit. Hanc igitur oppositionem non multa oppositione opus habere dicimus, quandoquidem vanam esse claret. Nam propter fervores incredibiles in Æthiopia, aquam in nivem densari non est ut possit fieri. Prorsus enim in locis illis nec glacies, nec frigus, nec ulla hyems, & solstitio æstivo potissimum, cernitur. Quod si etiam concedamus, in Æthiopia nivem altam cadere, tamen quod ante de ea liquata asserebatur, rursum ut vanum ac frivolum probabilissime refellitur. Omnis quippe fluvius aquis nivium solutarum accrescens, convenienter auras quoq; frigidas expirat quin & cœlum crassum reddit. Atqui circum Nilum neq; nebulæ alicujus concretionem, neq; auras gelidas, neq; aerem crassum reperias. HERODOTUS porro Nilum tantum esse scribit, quantus cum plenus est apparet. Hyeme autem solem supra Libyam volventem, ex undis Niloticis humentis substantiæ

[1] ἐμφάσεις εἶναί τινας περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους, ἐξ ὧν ἄν τις [2] συλλογίσοιτο διότι πολλῶν πηγῶν εἰς ἕνα τόπον ἀθροιζομένων, τὸ ῥεῦμα τοῦ Νείλου συνίσταται. [3] ἀμέλει καὶ πολυγονώτατον [4] αὐτοὶ ὑπὲρ ἅπαντας τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην ποταμοὺς πεφυκέναι φασίν. Οἱ δὲ [5] κατοικοῦντες τὴν νῆσον τὴν ὀνομαζομένην Μερόην (αὕτη δὲ ἐπὶ τὸ [6] Νείλου ἵδρυται ῥεῖθρον) τὸν ποταμὸν κεκλήκασιν [7] Ἀσταποῦν. ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον [8] εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον, ἐκ τοῦ σκότους ὕδωρ. [9] ἀκαταληψία γὰρ ἔτι ἀναπιθέασι τοῦ ποταμοῦ τούτου τὴν φύσιν. Θαλῆς μὲν οὖν εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν ὀνομαζόμενος, φησὶ τοὺς ἐτησίας ἀντιπνέοντας ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ ποταμοῦ, κωλύειν εἰς τὴν θάλασσαν προχεῖσθαι [10] τὸ ῥεῖθρον· [11] καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν πληρούμενον ἐπικλύζειν, ταπεινὴν οὖσαν καὶ πεδιάδα τὴν Αἴγυπτον. τοῦ δὲ λόγου τούτου, καίπερ εἶναι δοκοῦντος πιθανοῦ, ῥᾴδιον ἐξελέγξαι τὸ ψεῦδος. εἰ γὰρ ἦν ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, ἅπαντες οἱ ποταμοὶ, οἱ τοῖς ἐτησίαις [12] ἐναντίας κεκτημένοι τὰς ἐκβολὰς, ἂν ἐποιοῦντο τὴν ὁμοίαν ἀνάβασιν. Ἀναξαγόρας δὲ ὁ προσαγορευόμενος φυσικὸς, τὴν τηκομένην κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν χιόνα, τῆς τοῦ ποταμοῦ πληρώσεως ὑπάρχειν αἰτίαν ἐδόξασεν. [13] ᾧ καὶ ὁ τραγῳδοποιὸς Εὐριπίδης πειθόμενος, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ποιήμασι τοῦτο συντέταχε. ταύτην μὲν οὖν τὴν [14] ἀντίθεσιν οὐ πολλῆς ἀντιθέσεως δεῖσθαί φαμεν, φανεροῦ καθεστῶτος τοῦ ψεύδους. διὰ γὰρ τὴν [15] ὑπεροχὴν τῶν καυμάτων ἀδύνατον χιόνα περὶ τὴν Αἰθιοπίαν [16] συνίστασθαι. καθόλου γὰρ περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους οὐ πάγος, οὐ ψύχος, ἔτι ὅλως χειμῶνος ἔμφασις πέφυκε καὶ μάλιστα [17] τροπαῖς θεριναῖς. εἰ δὲ καί τις εἴποι τῷ τῆς συγχωρήσεως τρόπῳ εἶναι πλήθη χιόνων κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ αὖθις ἐλέγχεται τοῦ προλεχθέντος δοκιμωτάταις τὸ ἐξίτηλον. ἅπας γὰρ ποταμὸς ἀπὸ χιόνος τὴν πλεουσίαν λαχὼν, ὁμολογουμένως αὔρας ψυχρὰς ἀναδίδωσιν. ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα παχύνειν πέφυκε. περὶ δὲ τὸν Νεῖλον τὸν ποταμὸν οὔτε νέφους ὑπόστασίν ἐστι εὑρεῖν, οὔτε αὔρας ψυχρὰς, οὔτε παχυνομένην τοῦ ἀέρος τὴν φύσιν. Ἡρόδοτος [18] δὲ τὸν Νεῖλον εἶναι μὲν τηλικοῦτόν φησιν, ὁποῖός τις καὶ φαίνεται κατὰ τὴν πλήρωσιν· χειμῶνος δὲ ὥρα τὸν ἥλιον κατὰ τὴν Λιβύην φερόμενον ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτὸν ὑγρᾶς οὐσίας συστήματα ἐκ τῶν Νειλώων

1 Interp. *cavitates*. non recte, ni fallor. nec enim constat an cavitates fuerint ista quæ indicium præbebant ortus Nili ex istis locis. rectius Rhodomanus noster ὁ μακαρείτης apud Diodorum: *indicia quædam esse aiunt, unde quis ratiocinetur*. ait enim illos signa dicere, unde apparere possit ibi fontes Nili esse. sic paulo infra χειμῶνος ἔμφασις apud Theophyl. & Diod. 2 συλλογίσασθαι Diod. sicque & Theophylacto rescribendum puto. 3 διὸ καὶ Diod. 4 forte αὐτὸν scrib. ut est apud Diodorum. 5 περιοικοῦντες Diod. 6 Edimus Νείλου. male enim vulgati νεῖλον. & interpres omisit illa: *Sita vero est ista super ipso Nili fluento*. Diodorus hæc verba non habet, sed alias planius & plenius hoc loco, quem vide. 7 Ἀστάπουν Diod. 8 εἰς τὴν ἑλ. διάλ. Diod. quæ verba fere superfluere volunt ibi viri docti. Simocattam tamen inde descripsisse credo. 9 male vulgati ἀκαταληψεία. 10 τὸ ῥεῦμα Diod. 11 Sic restituimus ex Diod. vulgo. τοῦτον αὐτό. cæterum πληρούμενον quoq; Diodorus, quamvis id notare videantur ut superfluum. 12 Diod. ἐναντ. τὰς ἐκβ. ἔχοντες. 13 ᾧ καὶ ὁ ποιητὴς Εὐρ. μαθητὴς ὢν ἠκολούθηκε. Diod. qui & versus tragici refert: quos supra habes in Ἀνωνύμου expositione. 14 ἀπόφασιν οὐ πολλῆς ἀντιρρήσεως προσδεῖσθαι συμβέβηκε Diod. 15 ὑπερβολὴν Diod. 16 πίπτειν Diod. 17 περὶ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Νείλου. Diod. 18 Herodoteæ sententiæ confutationem è Diodoro simul edimus, cum qua hæc conferas licet.

ὑδάτων,

ὑδάτων, καὶ τοῦ δεῖν χειμερινῆς ὥρας ἧττονα γίνεσθαι τὸν ποταμόν· τοῦ δὲ θέρους ἐπιστάντος, καὶ πρὸς τοὺς ἄρκτους ποιουμένου τὴν βάδισιν, ἀναξηραίνειν, καὶ ταπεινοῦν τοὺς περὶ τὴν Ἑλλάδα ποταμοὺς πεφυκότας. διὰ τοῦτο μὴ παράδοξον καθεστάναι τὴν περὶ τὰς θερινὰς τροπὰς τοῦ Αἰγυπτίου πλήρωσιν ποταμοῦ. ἀλλ' αἰδοῖ τῆς φιλομαθείας τοῦ ἀνδρὸς, οὐ [1] διεξοδικῶς κατηγοροῦμεν τοῦ σφάλματος. εἰ γὰρ ταῦτα σύμφωνα τοῖς ἀληθέσι καθίστατο, πάντως ἂν καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν Λιβύην ποταμῶν ὁ ἥλιος ἀνελάμβανε καὶ ἀδελφὰ τῶν παθημάτων τοῦ Νείλου. ἀλλὰ μὴν τοιοῦτον οὐδὲν περὶ τοὺς Λίβυας ποταμοὺς ἔστι θεάσασθαι. οὐκοῦν ὁ συγγραφεὺς ἀποσχεδιάζει τὸν λόγον. Δημόκριτος δὲ ὁ τῆς φύσεως ἀδελφὸς, περὶ τὰς ἄρκτους ὥρας χειμῶνος καταφέρεσθαι πολλὴν διαβεβαιοῦται χιόνα, θέρους δὲ ὑπόντος ὑπὸ τῆς αἰθάλης διαλύεσθαι ταύτην. ἔνθεν φησὶ γίνεσθαι τηκεδόνα πολλήν. καὶ διὰ τοῦτο τίκτεσθαι πολλὰ νέφη παχύτερα περὶ τοὺς μετεωροτέρους τῶν τόπων, δαψιλοῦς τῆς ἀναθυμιάσεως αἰρομένης πρὸς ὕψος. ταῦτα δὲ ὑπὸ τῶν ἐτησίων ἐλαύνεσθαι, μέχρις ἂν προσπέσῃ τοῖς μεγίστοις ὄρεσι [2] τῆς περὶ τὴν οἰκουμένην. εἶναι δὲ ταῦτα περὶ τὴν Αἰθιοπίαν. [3] ἔπειτά πως τοιούτοις οὖσιν ὑψηλοῖς, βιαίως θραυόμενα, παμμεγέθεις [3] ὄγκους γεννᾶν. ἐξ ὧν πληροῦσθαι τὸν ποταμὸν κατισχυρίζεται, [4] περὶ τὰς τῶν ἐτησίων ἀνέμων πνοάς. ἀλλ' οὐ πιστευτέον αὐτῷ. ὁ γὰρ Νεῖλος ἄρχεται μὲν πληροῦσθαι κατὰ τὰς τροπὰς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὰς θερινὰς, οὔπω τῶν ἐτησίων πνεόντων· λήγει δὲ ὕστερον ἰσημερίας φθινοπωρινῆς, πάλαι πεπαυμένων τῶν εἰρημένων ἀνέμων. τὴν μὲν [5] συνεπίνοιαν τοῦ Δημοκρίτου ἀποδεκτέον, τοῖς δὲ λόγοις αὐτοῦ οὐδαμῶς πιστευτέον. Ἔφορος δὲ [6] ξένην αἰτίαν τινὰ παρίστησι. φησὶ δὴ τὴν Αἴγυπτον ἅπασαν [7] ποταμόχωστον εἶναι, ἀλλὰ μὴν καὶ [8] ψυχράν. ἔτι δὲ καὶ κισσηρώδη τὴν φύσιν, ῥαγάδας τε μεγάλας καὶ διηνεκεῖς ἔχειν. καὶ διὰ τούτων εἰς ἑαυτὴν ἀναλαμβάνειν πλῆθος ὑγρότητος. καὶ κατὰ μὲν τὴν [9] χειμερίαν ὥραν τοῦτο συνέχειν ἐν ἑαυτῇ, θερινῶν δὲ ἐπερχομένων τροπῶν, ὥσπερ ἱδρῶτάς τινας ἐξ [10] αὐτῆς πανταχόθεν ὑπεῖναι, καὶ διὰ τοῦτο πληροῦν τὸν ποταμόν. ὁ μὲν οὖν Ἔφορος δῆλός ἐστι μὴ μόνον οὐ τεθεαμένος τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ μηδὲ παρὰ τῶν [11] ἰδόντων τι κατὰ τὴν χώραν ταύτην ἐπιμελῶς πεπυσμένος. πρῶτον μὲν γὰρ, εἴπερ ἐξ αὐτῆς τῆς Αἰγύπτου ὁ Νεῖλος τὴν αὔξησιν [12] ἀπελάμβανεν, οὐκ ἂν ἐν τοῖς ἀνωτέρω μέρεσιν ἐπληροῦτο, [13] διὰ πετρώδους καὶ στερεᾶς χώ-

copiam attrahere, atq; inde per hyberna flumen parcius ire. Æstate redeunte, & ad Arctos sole reverso, Græciæ flumina siccari, & imminui. Quapropter Ægyptii fluminis accretionem æstivo solstitio admirabilem videri non debere. Verum nos amorem studiumq; pervestigandi in hoc viro reveriti, errorem ejus uberius non castigabimus. Hoc tantum dicemus. Si ista cum veritate consentirent, omnino sol idem cæteris Libyæ fluminibus, quod Nilo faceret. Atqui nihil tale in illis observatur. Non igitur historicus ille satis considerate locutus est. DEMOCRITUS, alioqui naturæ secretorum peritissimus, in Septemtrione per hyemem imbres nivales decidere esseverat: per æstatem æstu nivem illam ubertim colliquefieri, ac dissipari. Idcirco in locis sublimioribus multas nubes densiores generari, larga exspirationum vi eo sublata videlicet. Hasce nubes ab Etesiis impelli, donec montibus omnium altissimis illidantur: eos autem montes esse in Æthiopia. Post, eorũ excelsitate violenter diruptas, largissimos imbres effundere, quibus Nilus (Etesiarum puta diebus) repleatur. Sed huic habenda fides non est. Nilus enim (ut uno verbo dicam) crescere circa solstitium æstivum incipit, Etesiis nondum spirantibus: desinit æquinoctio autumnali, quando hi venti pridem posuerunt. Laudanda, nullo autem modo credenda est hæc Democritea commentatio. EPHORUS incredibilem plane rationem adducit. Ægyptum totã fluminibus subterraneis refertam, ac frigidam, naturaq; pumicosam seu fistulosam esse: rimas item magnas ac perpetuas habere, per quas in se copiam humoris recipiat, quam hyberno tempore contineat, æstivo autem solstitio ineunte, veluti sudores quosdam ex omni parte emittat: atq; ita Nilum flumen excrescere. Cæterum non modo Ægyptum nunquam oculis obiisse Ephorum, sed neq; ab iis qui eam vidissent, res ejus probe cognovisse certum est. Primum enim, si ex ipsa Ægypto incrementum suum Nilus acciperet, non utiq; in partibus superioribus aquas ampliores volveret, ubi per petrosam ac solidam re-

1 Sic edimus: nec aliter putamus interp. agnovisse. vulgo tamen est διεξοδικῆς. 2 Mendose. scribendum autumo τοῖς scilicet ὄρεσι. Apud Diodorum est, τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην. Itaque & forte aliquis malit τῶν περὶ τ. οἰ. hîc scribendum. 3 Diodorus, ἔπειτα πρὸς τούτοις. & sic emendarem Simocatam quoque. ut & post statim ὄμβρους ex Diodoro, pro ὄγκους. 4 μάλιστα κατὰ τὴν τῶν ἐτησίων ὥραν. Diod. 5 ἐπίνοιαν Diod. qui pluribus etiam refutationi Democriteæ opinionis inhæret. 6 καινοτάτην Diod. 7 *Flumine congestam* reddere cum Rhodomano velim, Ægyptum enim ποταμοῦ δῶρον & Herodotus inculcat & ἕτεροι. 8 χαύνην, *laxam*, Diodorus, pro illo ψυχράν. 9 χειμερινὴν Diod. 10 αὐτῆς πανταχ. ἀνιέναι, καὶ διὰ τούτων. Diod. 11 εἰδότων Diod. 12 ἐλάμβανεν Idem. 13 διά τε πετρ. Idem.

gionem

gionem fertur. Nunc plus ſex millibus ſtadiorum per Æthiopiam labens, augmina ſumit, priuſquam Ægyptum attingat. Ad hæc, ſi quidem fluenta Nili, terræ fluminibus perviæ raritatibus ſive rimis humiliora forent, contingeret rimas illas ſuperficiarias eſſe, per quas tantam vim aquarum tranſire eſt impoſſibile. Sin autem rimis ipſis altiora, rurſum ex inferioribus cavitatibus in ſummum flumen aquæ confluere minime poſſent. Ad ſummam, quis fieri poſſe credat, ut prorumpentes ex terræ hiatibus ſudores tanta flumini incrementa ſuppeditent, ut univerſæ pæne Ægypto innatet? ut nihil dicam de mendacio, ſubterlabi ſcilicet Ægypto flumina, & in cavis terræ liquentes aquas exiſtere, cum ipſa harum aſſertionum falſitas manifeſta ſit. Nam Mæander Aſiæ fluvius per multa ſpatia ſub terra manat, nec tamen in ſuſcipiendis auctibus quidquam omnino ei tale, quale Nilo, evenire cernitur. Quin etiam Acarnaniæ fluvius Achelous, & Bœotiæ Cephiſus, è Phocide oriundus, non modicum terrarum ſubterlabuntur. Qui ambo Ephorum apertæ vanitatis convincunt. Et hæc quidem adverſus Ephorum. MEMPHITICI quidam philoſophi incrementi hujus iſtam cauſam afferre auſi ſunt: Tellurem in tres partes dividi. Unam, eſſe noſtrum orbem (ſic enim appellare oportet.) Alteram, quæ his locis tempeſtatibus anni non reſpondet. Tertiam, inter has locatam, & ob immenſos calores prorſus inhabitabilem. Quare ſi Nilus hyeme augeſceret, certum eſſet eum in noſtra Zona confluxum aquarum recipere, cum per hoc tempus maxime apud nos pluviæ cadant. Quoniam autem contra fit, & æſtate aſcendit, probabile apparere, in locis nobis è regione oppoſitis hyemes naſci, & redundantiam illic aquarum in orbem noſtrum deferri.

ρας φερόμενος. νῦν δὲ πλείω τῶν ἑξακισχιλίων σταδίων διὰ τῆς Αἰθιοπίας διαρρέων, [1] ἔχει τὴν αὔξησιν πρὶν ἢ ψαύσῃ τῆς Αἰγύπτου. ἔπειτα εἰ μὲν τὸ ῥεῦμα τοῦ Νείλου ταπεινότερον ἦν τῶν κατὰ τὴν [2] ποταμόχωστον γῆν ἀραιωμάτων, ἐπιπολαίους ἂν εἶναι τὰς ῥαγάδας συνέβαινε, καθ' ἃς ἀδύνατον ἦν [3] διαβαίνειν τοσοῦτον πλῆθος ὑδάτων. εἰ δὲ ὑψηλότερον τόπον ἐπεῖχεν ὁ ποταμὸς τῶν ἀραιωμάτων, ἀδύνατον ἦν ἐκ τῶν ταπεινοτέρων κοιλωμάτων, εἰς τὴν ὑψηλοτέραν ἐπιφάνειαν τὴν τῶν [4] ὑδάτων σύρρουσιν γίνεσθαι. καθόλου δὲ, τίς ἂν δυνατὸν [5] ἡγήσαιτο τοὺς [6] ἐκ τῶν κατὰ τὴν γῆν ἀραιωμάτων ἱδρῶτας τοσαύτην αὔξησιν [7] τῷ ποταμῷ εἰσποιεῖν, ὥστε ὑπ' αὐτοῦ σχεδὸν πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον ἐπικλύζεσθαι; ἀφίημι γὰρ καὶ τὸ ψεῦδος τό τε [8] ποταμοχώστου γῆς, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀραιώμασι [9] τηρουμένων ὑδάτων, [10] ἐπιφανῶν ὄντων [11] τῶν ἐν τούτοις ἐλέγχων. ὁ μὲν γὰρ Μαίανδρος ποταμὸς κατὰ τὴν Ἀσίαν πολλὴν χώραν [12] πεποίηκε ποταμόχωστον· καὶ περὶ τῶν συμβαινόντων περὶ τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ Νείλου τὸ σύνολον οὐδὲν θεωρεῖς γινόμενον. ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν Ἀκαρνανίαν ὁ καλούμενος Ἀχελῶος ποταμὸς, περί τε τὴν Βοιωτίαν ὁ Κηφισὸς ἐκ τῶν Φωκέων, [13] οὐκ ὀλίγην χώραν προσέχωσαν. ἐφ' ὧν ἀμφοτέρων ἐλέγχεται φανερῶς τοῦ Ἐφόρου τὸ ψεῦδος. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸν Ἔφορον. Τῶν δὲ ἐν [14] Μέμφιδι φιλοσόφων τινὲς ἐπεχείρησαν αἰτίαν φέρειν τῆς πληρώσεως ταύτην· φασὶ διαιρεῖσθαι εἰς τρία τὴν γῆν. καὶ ἓν μὲν [15] ὑπεῖναι τὸ κατὰ τὴν ἡμετέραν οἰκουμένην· (δέον γὰρ οὕτως εἰπεῖν) ἕτερον δὲ τὸ τούτοις τοῖς τόποις ἀντιπεπονθὸς ταῖς ὥραις· τὸ δὲ τρίτον [16] μεταξὺ κεῖσθαι τούτων, ὑπάρχειν δὲ [16] διὰ καῦμα λίαν ἀοίκητον. εἰ μὲν οὖν ὁ Νεῖλος ἐποιεῖτο τὰς ἀναβάσεις κατὰ τὸν τοῦ χειμῶνος καιρὸν, δῆλον ὑπῆρχεν, ὡς [17] ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ζώνης λαμβάνει τὴν σύρρουσιν, διὰ τὸ περὶ τούτους τοὺς καιροὺς μάλιστα γίνεσθαι παρ' ἡμῖν τὰς ἐπομβρείας. [18] ἐπεὶ τοὐναντίον περὶ τὸ θέρος πληροῦται, πιθανὸν εἶναι, κατὰ τοὺς ἀντικειμένους τόπους γεννᾶσθαι τοὺς χειμῶνας, καὶ [19] τὸ πλεονάζον τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους ὑδάτων, εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς [20] γίνεσθαι οἰκουμένην.

1 τὴν πλήρωσιν ἔχει πρινὴ ψαῦσαι τ. Diod. 2 *aggeſtæ terræ* Rhodom. 3 Diodorus διαμεῖναι τοσοῦτο πλ. ubi bene Rhodom. illud τοσοῦτο minime ejiciendum cenſet. 4 ὑγρῶν σύρρυσιν Diod. 5 ἡγήσαιτο ex Diodoro præplaceat. 6 Sic ex Diodoro reſtituimus. vulgo mendoſiſſime ἑαυτῶν. 7 Diodorus τοῦ ποταμοῦ. 8 *de aggeratione ſoli* Rhodom. 9 τηρουμένων Diodorus, quod convenit cum ſuperiore διαμένειν. 10 ἐμφανῶν Diodorus. 11 ſic & Diodorus; ubi tamen hunc articulum viri docti ocioſum putant. 12 *limo opplevit* Rhodom. apud Diod. 1 *terræ non exiguum accumulavit*, idem Rhodom. ib. 14 Μέμφει Diodorus. 15 ὑπάρχειν Diodorus. 16 μεταξὺ μὲν κ. Diodorus. nec Simocatæ eam particulam omiſſam credo. ſtatim repoſui ex Diodoro διὰ καῦμα. vulgo male una voce διάκαυμα. 17 ἐκ τῆς &c. τὴν ἐπίρρυσιν. Diodorus. 18 ἐπεὶ δὲ τ. Diodorus. & ſic ſupple. 19 recta hæc viſa Rhodomano lectio Diodori, quam & Simocatam agnoviſſe conſtat. 20 φέρεσθαι Diodorus.

διὸ καὶ πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου μηδένα δύνασθαι παρελθεῖν, ὡς ἂν ἐκ τῆς ἐναντίας ζώνης διὰ τῆς ἀοικήτου φερομένου τοῦ ποταμοῦ. μαρτυρεῖν δὲ τούτοις [1] καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς γλυκύτητος τοῦ κατὰ τὸν Νεῖλον ὕδατος. διὰ γὰρ τῆς [2] κεκαυμένης αὐτὸν ῥέοντά φασι λίαν καθέψεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο γλυκύτατον εἶναι πάντων τῶν ποταμῶν, ἅτε δὴ φύσει τοῦ πυρώδους ἅπαν τὸ ὑγρὸν [3] καταγλυκαίνοντος. ἡμεῖς δὲ καὶ πρὸς τοῦτο λέξομεν. ἀδύνατον γὰρ εἶναί φαμεν, ποταμὸν ἐκ τῆς ἀντικειμένης οἰκουμένης εἰς τὴν ἡμετέραν ἀναφέρεσθαι γῆν, καὶ μάλιστα, εἴ τις [4] ὑπόθοιτο σφαιροειδῆ τὴν γῆν, [5] πεφυκέναι. πῶς γὰρ μόνος ὁ Νεῖλος ἐξ ἐκείνης φέρεται τῆς οἰκουμένης πρὸς τοὺς τόπους τοὺς καθ' ἡμᾶς; εἰκὸς γὰρ εἶναι καὶ ἑτέρους ἐκεῖ ποταμοὺς, καθάπερ καὶ παρ' ἡμῖν. ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ τῆς τοῦ ποταμοῦ τούτου γλυκύτητος αἰτία, παντελῶς ἄλογος, καὶ ἀναπόδεικτος πάντη καθέστηκεν. εἰ γὰρ καθεψόμενος ὑπὸ τῶν καυμάτων ὁ ποταμὸς ἐγλυκαίνετο, πολύγονος οὐκ ἂν ὑπῆρχέ ποτε, οὐδὲ ποικίλας ἰχθύων καὶ θηρίων ἰδέας ἐκέκτητο. πᾶν γὰρ ὕδωρ [6] ἀπὸ τῆς πυρώδους οὐσίας ἀλλοιωθὲν, [7] ἀλλότριόν ἐστι ζωογονίας. διόπερ τῇ παρεισαγομένῃ καθεψήσει τῆς φύσεως τοῦ Νείλου παντάπασιν ἐναντιουμένης, ψευδεῖς τὰς εἰρημένας αἰτίας τῆς πληρώσεως ἡγητέον. Οἰνοπίδης δὲ ταυτά φησι· κατὰ μὲν τὴν θερινὴν ὥραν, τὰ ὕδατα τὰ κατὰ τὴν γῆν εἶναι ψυχρὰ, τοῦ δὲ χειμῶνος [8] ἐναντίως, θερμά. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῆς τῶν βαθέων φρεάτων κατανοήσεως. [9] κατὰ γὰρ τὴν τοῦ χειμῶνος ἀκμὴν, θερμὰ τὰ ἐν τοῖς βαθυτάτοις φρέασιν εὑρίσκεται ὕδατα· θέρους δὲ ὑπόντος, τοὐναντίον. διὸ καὶ τὸν Νεῖλον εὐλόγως κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα μικρὸν εἶναι, καὶ συστέλλεσθαι, διὰ τὸ τὴν μὲν κατὰ γῆν θερμασίαν τὸ πολὺ τῆς [10] ὑγρᾶς οὐσίας ἀναλίσκειν· ὄμβρους δὲ κατὰ τὴν Αἴγυπτον μὴ γίνεσθαι. κατὰ δὲ τὸ θέρος, μηκέτι τῆς κατὰ τὴν γῆν ἀπαναλώσεως γινομένης, ἐν τοῖς κατὰ βάθος τόποις πληροῦσθαι τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῦ [11] ῥύμην ἀνεμποδίστως. [12] ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτο ῥητέον. πολλοὶ ποταμοὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύην ὁμοίως [13] μὲν κείμενοι τοῖς στόμασι, [14] παραπλησίως δὲ τὰς ῥύσεις ποιούμενοι, οὐκ ἔχουσι τὴν ἀνάβασιν τῷ Νείλῳ ἀνάλογον. τοὐναντίον γὰρ, ἐν μὲν τῷ χειμῶνι πληρούμενοι, ἐν δὲ τῷ θέρει λήγοντες, ἐλέγχουσι τὸν Οἰνοπίδου τὸ ψεῦδος.

Atq; ideo ad Nili fontes neminem posse pervenire: quia à Zona vestigiis nostris contraria, per inhabitatam seu torridam ambulat. Hoc ipsum testari mirificam illius aquæ dulcedinem. Cum enim per loca solibus usta labatur, vehementer ipsum decoqui, & hac de causa omnium fluviorum esse dulcissimum quandoquidem natura ignea totam vim humoris dulcem reddat. Sed nos hanc quoque sententiam confutabimus. Statuimus enim, nequaquam posse flumen aliquod ab Antipodibus in nostrum hunc orbem ascendere ac sursum ferri; præcipue si quis ponat, terram globosam esse. Cedo, quo pacto Nilus tantummodo ex illo orbe in nostras hasce regiones profluit? Est enim verisimile & alia ibidem, sicut apud nos, extare flumina. Jam vero causa quoque dulcedinis hujus fluvii omnimodis ratione caret, nec aliqua probatione firmari potest. Si namq; ardoribus illis decoctus dulcesceret, nunquam adeo fecundus esset, neque varia piscium & belluarum genera haberet. Omnis enim aqua per naturam igneam immutata, animantibus producendis inepta est. Quocirca cum natura Nili introductæ decoctioni penitus adversetur, assertas incrementi causas à vero abhorrere putandum est. OENOPIDES ait, æstate aquas terræ frigidas, hyeme tepidas esse; id quod ex profundis puteis animadvertitur. Nam hyeme summa ex puteis altissimis tepidæ, æstate gelidæ hauriuntur. Hinc & Nilum merito per hyemem decrescere, & contrahi; quod calor. terræ humoris copiam absumat: imbribus autem Ægyptum non irrigari: æstate cum ista absumptio in terræ visceribus nulla sit, ab imis locis naturalem ejus fluxum crescentibus undis nullo impedimento augeri. Nec istuc non refellendum est. Complura Libyæ flumina similiter currentia, & undas suas per ostia in mare æque evomentia, non habent incrementa hujusmodi: quinimo, cum hyeme plenissimis sint alveis, æstate plurimum subsidant, Oenopidem mentiri demonstrant.

1 Sic ex Diodoro correximus. mendose antea καλὰ τὴν, errore ex compendiosa scriptura nato. 2 κατακεκαυμένης Diodorus. 3 Idem ἀπογλυκ. 4 ὑπόθοιτο ex Diodoro scripsimus. vulgo, ὑπόθεῖτο. 5 Diodorus ὑπάρχειν. 6 ὑπὸ τῆς πυρ. φύσεως Diodorus. 7 ἀλλοτριώτατον Diodorus. 8 τοὐναντίον Diodorus. 9 κατὰ μὲν γὰρ Idem. 10 sic & Diodorus: cujus lectio hinc confirmari potest. Placet enim viris eruditis magis alia ibi simplicior, nempe ὑγρασίας. 11 ῥύσιν Diodorus. 12 ῥητέον δὲ καὶ πρὸς τοῦτον Diodorus. 13 vulgo inepte ἐγκείμενοι. nos ex Diodoro reponere non dubitavimus μὲν κείμενοι. 14 παραπλησίως δὲ τὰς ῥύσεις Diodorus.

ANAR-

ANARCHIDES Cnidius præ omnib. veritatis quasi laciniam apprehendit. Docet enim, in annos singulos continuos imbres à solstitio æstivo usq; ad æquinoctium autumnale in Æthiopia cœlo copiose demitti. Non sine ratione igitur Nilum per hyemem natura contractius, & à fontibus suis duntaxat, per æstatem vero propter præcipitatos in ipsum imbres abundantius fluere. Ejus dictis fidem astruit, quod in Asiæ locis quibusdam accidere fertur. Nam alicubi in Scythia ad Caucasum anniversarie, cum id tempus postulat, densissime, idque diebus plurimis ningere: & in regionibus Indiæ ad Aquilonem, certis temporibus grandinem, magnitudine & copia ingentem ruere. Sed & quod ad fluviorum incrementa attinet, ineunte æstate continenter pluere (in Æthiopia autem intervallo dierum id contingit) & hanc humidam tempestatem semper in orbem actam, cohærentia loca hyeme infestare. Non itaq; novum quiddam, & inopinatum esse, etiam in Æthiopia supra Ægyptum assiduo præcipitantes æstivo tempore imbres, fluvium Nilum complere; præsertim cum & barbari circum loca illa habitantes, id evidenter experiantur, testenturque. Quod si apud nos aliter eveniat, non idcirco dictis detrahendam fidem. Nam Austrum apud nos esse hybernum, apud Æthiopas serenum. Et spiramina borealia in Europa esse valida ac robusta; in illa regione debilia & imbecilla, & languida penitus. Et sole ad polum borealem recedente, contingit imbres nostra æstate in Æthiopia cadere, indeque Nilum excrescere. Rursus eodem ad austrinum remeante, eundem decrescere. De incremento igitur fluvii hujus hactenus, ne à proposito historiæ scopo nimium deflectamus.

[1] Ἀναρχίδης δὲ ὁ Κνίδιος μόνος τοῦ κρασπέδου τῆς ἀληθείας κεκράτηκεν. [2] ἔφησε γάρ, ἀν᾽ ἔτος ἕκαστον ἐν τοῖς κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν μεγάλους καὶ συνεχεῖς γίνεσθαι ὄμβρους, ἀπὸ θερινῶν τροπῶν μέχρι [3] τῆς ἰσημερίας τῆς ἐν μετοπώρῳ γινομένης καθέκαστα. εὐλόγως οὖν τὸν Νεῖλον ἐν μὲν τῷ χειμῶνι [4] συστέλλεσθαι κατὰ φύσιν, ἔχοντα ῥύσιν ἀπὸ μόνων τῶν πηγῶν τῶν ἑαυτοῦ· κατὰ δὲ τὸ θέρος, διὰ τοὺς ἐκχεομένους ὄμβρους λαμβάνειν τὴν αὔξησιν. μαρτύριον δὲ τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ λεγομένοις καὶ τὸ γινόμενον περί τινας τόπους τῆς Ἀσίας προφέρεται. πρὸς μὲν γὰρ τοῖς [5] τόποις τοῖς Σκυθίας, τῆς πρὸς τὸν Καύκασον, παρακεχωρηκότος χρόνου, καθ᾽ ἕκαστον ἔτος γίνεσθαι νιφετοὺς ἐξαισίους, καὶ τοῦτο συνεχῶς ἐπὶ πλείστας ἡμέρας· ἐν δὲ τοῖς πρὸς βορρᾶν ἀπεστραμμένοις μέρεσι τῆς Ἰνδικῆς, ὡρισμένοις καιροῖς καὶ χάλαζαν [6] καταφέρεσθαι τῷ μεγέθει καὶ τῷ πλήθει μεγάλην. ἀλλὰ καὶ περὶ [7] τὸν ποταμὸν τὸν Ὑδάσπιν, ἀρχομένου θέρους ὄμβρους γίνεσθαι συνεχεῖς (κατὰ δὲ τὴν Αἰθιοπίαν μεθ᾽ ἡμέρας τινὰς τοῦτο συμβαίνει) καὶ ταύτην ὑπόστασιν κυκλουμένην ἀεί, τοὺς συνεχεῖς τόπους χειμάζειν. οὐδὲν οὖν ἐστι παράδοξον καὶ κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν τὴν [8] οἰκουμένην ὑπὲρ Αἰγύπτου, συνεχεῖς ἐν τοῖς ὄρεσι καταῤῥάττοντας ὄμβρους [9] ἐν τῷ θέρει, πληροῦν τὸν ποταμόν· ἄλλως τε καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς [10] μαρτυρούσης ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς τόπους οἰκούντων βαρβάρων. εἰ δὲ τοῖς παρ᾽ ἡμῖν γινομένοις ἐναντίαν ἔχει τὰ λεγόμενα φύσιν, οὐ διὰ τοῦτο [11] ἀπιστητέον. καὶ γὰρ τὸν νότον παρ᾽ ἡμῖν μὲν εἶναι χειμέριον, περὶ δὲ τὴν Αἰθιοπίαν αἴθριον ὑπάρχειν. καὶ τὰς βορείους πνοὰς περὶ μὲν τὴν Εὐρώπην εὐτόνους εἶναι, κατ᾽ ἐκείνην δὲ τὴν χώραν βληχρὰς, καὶ ἀτόνους, [12] καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς. καὶ τοῦ ἡλίου πρὸς τὸν βόρειον ἀποκλίνοντος πόλον, συμβαίνει τοὺς ὄμβρους τῷ παρ᾽ ἡμῖν θέρει τῇ Αἰθιοπίᾳ προσγίνεσθαι, καὶ ἐντεῦθεν λαμβάνειν τὸν Νεῖλον τὴν αὔξησιν· καὶ ἔμπαλιν πρὸς τὸν νότιον ἀναζεύξαντος πόλον, πρὸς συστολὴν τὸν Νεῖλον ὁρᾶν. περὶ μὲν οὖν τῆς πληρώσεως τοῦ ποταμοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον, ἵνα μὴ τὸν σκοπὸν τῆς ἱστορίας νοθεύσωμεν.

---

1 Agatharchidæ nomen (cujus excerpta si per operas & tempus licebit, infra adjungemus) restitui libens: & miror interpretem non id vidisse, tam clari historici nomen. Anarchides vero πολλὰ χαιρέτω in posterum. Diodorus simpliciter ita: ἔγγιστα δὲ τῇ ἀληθείᾳ προσελήλυθεν Ἀγαθαρχίδης ὁ Κνίδιος. Simocata locutioni fimbrias adposuit: quam ob causam ψυχρολογίας non nullæ magno illi librorum censori Photio notatur. 2 Diod. φησὶ γὰρ καθ᾽ ἐνιαυτὸν ἐν τοῖς κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν ὄρεσι. & illud ὄρεσι sine dubio apud Simocatam supplendum est, vitio librarii omissum. 3 τῆς μεθοπωρινῆς ἰσημερίας Diod. 4 συστέλλεσθαι, τὴν κατὰ φύσιν ἔχοντα. Diod. & ita in Theophylacto distinguendum videtur. 5 ὄρεσι τῶν Σκυθίας τοῖς πρὸς τὸ Καυκάσιον ὄρος συνάπτουσι, παρεληλυθότος ἤδη τοῦ χειμῶνος Diodorus. 6 ἄπιστον τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος καταῤῥάττειν Idem. 7 Ita audacter reposui, quum vulgo, τῶν ποταμῶν τῶν ὑδάτων mendosissime esset. audacter, quod ita Diodorus hæc, καὶ περὶ μὲν τὸν Ὑδάσπιν ποταμὸν ἀρχομένου. *Et circa Hydaspin fluvium.* Idem Diodorus mox ταυτὸ συμβαίνειν, nec ista parenthesi includuntur in ejus editione. quæ etiam rectiora videntur, & apud Theophylactum ab exscriptore facile potuere corrumpi. 8 κειμένην Diodorus. 9 Ex Diodoro esset distinguendum ὄμβρους ἐν τῷ θέρει πλ. 10 μαρτυρούσης Diodorus. 11 Et hoc ex Diodoro emendavimus. vulgo enim est ἀπιστέον. 12 Hæc itaq; καὶ π. ἀ. forte non sunt alicujus farcinatoris novus cento in Diodoro, uti viri docti ibi censent: cum & Theophyl. ea habeat. Post ea Diodorus suam de Nilo dissertationem claudit.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΔΙΟΔΩ͂ΡΟΥ τοῦ Σικελιώτου.

ἐν ά βιβλ. ἱστορ. παρὰ τῷ τέλει τοῦ τῆς μερίδος.

Ἡρόδοτος δέ φησι τὸν Νεῖλον εἶναι μὲν φύσει τηλικοῦτον ἡλίκος γίνεται κατὰ τὴν πλήρωσιν, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι, τὸν ἥλιον κατὰ τὴν Λιβύην φερόμενον, ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτὸν πολλὴν [1] ὑγρασίαν ἐκ τοῦ Νείλου· καὶ διὰ τοῦτο περὶ τοὺς καιροὺς τούτους παρὰ φύσιν ἐλάττονα γίνεσθαι τὸν ποταμόν. τοῦ δὲ θέρους ἐπιστάντος, ἀποχωροῦντα τῇ φορᾷ τὸν ἥλιον πρὸς τὰς ἄρκτους, ἀναξηραίνειν καὶ ταπεινοῦν τούς τε περὶ τὴν Ἑλλάδα ποταμοὺς καὶ τοὺς κατὰ τὴν ἄλλην χώραν τὴν ὁμοίως ἐκείνῃ κειμένην. οὐκέτ' οὖν εἶναι παράδοξον τὸ γινόμενον περὶ τὸν Νεῖλον. οὐ γὰρ [2] ἐν τοῖς καύμασιν αὔξεσθαι, κατὰ τὸν χειμῶνα δὲ ταπεινοῦσθαι, διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν. ῥητέον οὖν καὶ πρὸς τοῦτον, ὅτι καθῆκον ἦν ὥσπερ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὴν ὑγρασίαν ὁ ἥλιος ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπᾶται κατὰ τοὺς τοῦ χειμῶνος καιρούς, οὕτω καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν Λιβύην ὄντων ποταμῶν ἀναλαμβάνειν τι τῶν ὑγρῶν, καὶ ταπεινοῦν τὰ φερόμενα ῥεύματα. ἐπεὶ δ' οὐδαμοῦ τῆς Λιβύης οὐδὲν τοιοῦτον γινόμενον θεωρεῖται, περιφανῶς ὁ συγγραφεὺς σχεδιάζων εὑρίσκεται. καὶ γὰρ οἱ περὶ τὴν Ἑλλάδα ποταμοὶ τὴν αὔξησιν ἐν τῷ χειμῶνι λαμβάνουσιν, οὐ διὰ τὸ μακρότερον ἀφίστασθαι τὸν ἥλιον, ἀλλὰ διὰ τὸ πλῆθος τῶν γινομένων [3] ὄμβρων.

EX DIODORO Siculo.

lib. 1. biblioth. histor. extrema sectione prima.

HERODOTUS natura tantum esse dicit Nilum, quantus per implementum excrescit. Per hyemem vero à Sole, qui supra Africæ tum verticem circumfertur, multum humoris attrahi è Nilo, qui ob id contra naturam decrescat;per æstatem contra,Sole versus Arctos digresso,amnesGræciæ,aliarumq; regionum versus eundem cardinem sitarum, desiccari & imminui. Ob causam igitur jam expositam non adeo insolens esse, quod Nilo contingit, ut sub calorem æstivum augescat, sub hyemem contra depressior fluat. At respondendum etiam huic est. si Sol è Nilo humiditatem ad se hyberno tempore alliceret, ex aliis quoque Libyæ fluviis quippiam humoris accipere,amniumque cursum deminuere, illum oporteret. Quod cum nullibi per Africam fieri observetur, futilem auctoris rationem esse liquet. Græciæ enim fluvii per hyemem incrementa capiunt, non ob longinquiorem Solis recessum; sed decidentium tunc pluviarum crebritatem.

Interp. Laur. Rhodomano.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ἈΡΙΣΤΕΙ͂ΔΟΥ,

ἐν τῷ Αἰγυπτίῳ.

Ἵνα δὲ καὶ τὴν Ἡροδότου γνώμην [4] καὶ παντάπασιν ἀτιμάσωμεν, ὡς δὴ τοπαράπαν οὐδ' ἀντειπεῖν ἄξιον, φέρε σκεψώμεθα. ἀπελαυνόμενον τὸν ἥλιον ὑπὸ τῶν ἐνταυθοῖ χειμώνων, ἔρχεσθαι τῆς Λιβύης [5] τὰ ἄνω, καὶ τήκειν τὸ ὕδωρ· τήκοντα δὲ, ἐλάττω ποιεῖν τὸν Νεῖλον τοῦ χειμῶνος, ἢ τοῦ θέρους. ἔστι δὲ τοῦτο, οὐκ εἰπεῖν πῶς ὁ Νεῖλος αὔξεται, ἀλλὰ πῶς μειοῦται συμπλάσαι. ὅτι μὲν γὰρ τοῦ χειμῶνος καθαρώτατός ἐστιν, ὁμολογεῖται παρὰ πάντων. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, αὔξοιτ' ἂν τοῦ θέρους, ὅτ' ἐστὶ μείζων ἅμα καὶ θολερώτερος. ἔτι οὖν μένει τὸ ζητούμενον, ἕως ἄν τις μὴ δείξῃ τοῦτο, πῶς ὁ ῥοῦς ὑψοῦται.

EX ARISTIDE,

in oratione Ægyptiaca.

AGE vero, Herodoti quoq; sententiam, ne videamur eam prorsus, quasi refutatione indignam, contemnere, consideremus. Solem is ait à nostris brumis abactum, supra Libyam superiorem decurrere, & aquam consumere, atq; ita Nilum hyeme minorem, quam est æstate, reddere. At hoc non est, quomodo crescat Nilus, exponere, verum quomodo deficiat, comminisci. Etenim cum hyeme purissimum esse fateantur omnes, prorsus æstate, cum est major ac magis limosus, crescit. Quapropter adhuc manet quæstio, donec incrementi causam nullus ostendit,

Interp. Gul. Cantero.

1 Recte hæc genuina Diodori censet Rhodomanus doctiss. Patet id ex Theophylacto etiam, qui exscripsit ista, ita hîc luxuriando : ὑγρᾶς οὐσίας συστήματα ἐκ τῶν Νειλῴων ὑδάτων. 2 ἐν μὲν τοῖς reponit Steph. adprobatque L. Rhodom. 3 γρ. ὑδάτων. ubi Rhodom. ita: *Scholiastes, in margine* ὑδάτων *apponens, etiam ipse* σχεδιάζει, *& ut solet impudenter nugatur.* 4 an μὴ; certe ita videtur Interp. legisse. 5 an ἐς τὰ ἄνω. Sic enim Herodotus II, 24 τὴν χειμερινὴν ὥρην ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου ὑπὸ χειμώνων, ἔρχεται τῆς Λιβύης ἐς τὰ ἄνω. quæ Aristides respexit.

quan-

quandoquidem hæc ejus esse prima propriaq; fluxio, quam hyeme cernimus, videtur. Jam si tantum faceret Solis hyemalis meatus discrimen, ut illic æstas esset, cum heic est hyems, & rursus hyems, cum heic æstas: aliquid fortasse dicerent. nunc autem ut illa loca nostris esse non paulo per hyemem calidiora, negat nemo, ita nihil etiam secundum ipsos vetat, minus habere Solem hyeme, quam æstate, virium. Non enim si æstate circa Boream & huic subjecta loca vehemens est, ab Ægypto atq; Africa recedit: verum illic est etiam calidior, ac maxime quidem in supremis locis, deinde pro portione in cæteris. Nam & in Scythia atq; Ponto nihil prohibet esse frigidiorem nostra æstatem, ac multo quidem: quamvis Boream versus Sol iter instituat suum. Quod si his in locis anni tempora illis ex opposita parte responderent, similiter & ad Meridiem discedente Sole, atq; hyemem heic faciente, Nilus atq; Ægyptus æstatem haberent, & ad Boreã redeunte, calidior esset huic supposita regio: quod quidem secus contingit: nec injuria. Quanquam enim versus Boream tendit, non tamen ad eum pervenit. Quocirca quandoquidem æstate Nilum apparet augeri, manifestum fit, hyeme consumi non posse. Etenim si esset ejus rei Sol autor, æstate magis etiam, cum est vehementior, atq; illic multo quidem, incrementum prohiberet. Hoc igitur per se dissolvitur. Nam si tum exiccaret, minus etiam nunc permitteret crescere. sin hyeme non exiccat, non propterea crescit æstate. Ac mihi fere similiter dici videtur, Solem à brumis abigi, & Nilum à Sole consumi. Quinimo nec brumæ Solem abigunt, scriptor præclarissime, quandoquidem ad Solis regionem non pertingunt, verum Sol pro ratione motus discedens, ventos permittit frigidiores atq; asperiores fieri: nec Nilus à Sole, velut à Vulcano Xanthus, exiccatus, flumen contrahit. Quid quod in aliis etiam videtur, quæ de Ægypto atque Nilo dixit præclarissime, pauca vere tradidisse, non quasi omnia majora faciat,

τὸ γὰρ κύριον καὶ πρῶτον αὐτοῦ ῥεῦμα, τὸ χειμερινὸν φαίνεται. ἄνευ δὲ τούτων, εἰ μὲν τοσοῦτον ἦν τὸ διαφέρον παρὰ τὴν χειμερινὴν τοῦ ἡλίου πορείαν, ὥστε ποιεῖν θέρος περὶ τὴν ἐκεῖ γῆν, ὅταν ἐνθαῦτα χειμὼν ἵστηται, καὶ πάλιν αὖ χειμῶνα, ὁπόταν θέρος ἵστηται παρ' ἡμῖν, ἴσως ἂν ἦν παραδέξασθαι· νῦν δ' ὅτι μὲν ἐκ ὀλίγον θέρμῃ προφέρει τἀκεῖ τῶν παρ' ἡμῖν τοῦ χειμῶνος, οὐδεὶς ἀντιλέγει· οὐδὲν μὴν κωλύειν καὶ κατ' αὐτοὺς ἐκείνους, ἐλάττω τὸν ἥλιον τοῦ χειμῶνος ἢ τοῦ θέρους ἔχειν τὴν ἰσχύν. οὐδὲ γὰρ τοῦ θέρους δήπου περὶ μὲν τὴν ἄρκτον καὶ τὴν ταύτῃ γῆν ἰσχύειν αὐτὴν φήσομεν, Αἰγύπτου δὲ καὶ Λιβύης ἀποχωρεῖν. ἀλλ' ἐκεῖ καὶ μᾶλλον κάει, μάλιστα μὲν ἐν τοῖς ἀνωτάτω, ἔπειτα ἑξῆς κατὰ λόγον. ἐπεὶ καὶ περὶ τὴν Σκυθικὴν γῆν καὶ τὸν Πόντον, οὐδὲν κωλύει τὸ θέρος ψυχρότερον τοῦ θέρους τοῦ παρ' ἡμῖν εἶναι πολλῷ γε· καίτοι τοῦ ἡλίου τὰ βόρεια ἐλαύνοντος τοῦ παντὸς οὐρανοῦ. καίτοι εἰ ἀντεστρέφοντο αἱ ὧραι τοῦ ἔτους ἐν τοῖς τόποις τούτοις, ὁμοίως μὲν ἂν πρὸς μεσημβρίαν ἀπιόντος τοῦ ἡλίου καὶ χειμῶνα ποιοῦντος ταύτῃ, θέρος ἦν κατ' Αἴγυπτον καὶ τὴν τοῦ Νείλου τάξιν· ὁμοίως δ' ἂν πρὸς ἄρκτον ἐπανιόντος, ἐπλεονέκτει τῇ θέρμῃ τὰ πρὸς βορρᾶν· ὃ πολλοῦ δεῖν οὕτως ἔχειν φαίνεται εἰκότως. κινεῖται μὲν γὰρ οἶμαι τὰ πρὸς ἄρκτον· οὐ μὴν πληροῖ γε εἰς αὐτήν. οὐκοῦν ὅτι τοῦ θέρους αὐξανόμενος φανερός ἐστι ὁ Νεῖλος, δῆλον ὅτι τοῦ γε χειμῶνος ἀδυνάτως ἔχει τήκεσθαι. εἰ γὰρ ἦν ὁ ἥλιος αἴτιος, εἶργεν ἂν τοῦ θέρους ἔτι μᾶλλον τὴν ἀνάβασιν, ἰσχυρότερός γ' ὢν αὐτὸς αὑτοῦ [1] τότε κἀκεῖ πολλῷ. ὥστ' αὐτὸ ἐν αὐτῷ λύεται. εἰ μὲν γε τηνικαῦτα ἐξέστηκεν, ἔθ' ἧττον ἂν εἴα πληροῦσθαι νῦν· εἰ δὲ μὴ τήκει τοῦ χειμῶνος, οὐ διὰ τοῦτο ὁ Νεῖλος μείζων τοῦ θέρους. ὅμοιον δ' εἶναί μοι δοκεῖ, τό, τε ἀπελαύνεσθαι φάσκειν τὸν ἥλιον ὑπὸ τῶν χειμώνων, καὶ τὸ τὸν Νεῖλον τῷ ἡλίῳ τήκεσθαι. ἀλλ' οὔθ' οἱ χειμῶνες τὸν ἥλιον ἀπελαύνουσιν, ὦ κάλλιστε λογοποιῶν· οὐδὲ γὰρ ἐφικνοῦνται τῆς τοῦ ἡλίου χώρας· ἀλλ' ὁ ἥλιος ἀποχωρῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ πορείαν καὶ φύσιν, τοῖς ἀνέμοις παρέχει ψυχροῖς καὶ βιαίοις ἔτι μᾶλλον γίγνεσθαι· οὔτε ὁ Νεῖλος τηκόμενος, ὥσπερ ὁ Ξάνθος ὑπὸ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦ ἡλίου, συστέλλει τὸ ῥεῦμα. ἀλλὰ γὰρ εὐφημότατα καὶ κάλλιστα εἰρηκὼς Ἡρόδοτος περὶ Αἰγύπτου καὶ Νείλου, ὀλίγα τῶν ἀληθῶν εἰρηκέναι κινδυνεύει· οὐχ ὡς ἐπὶ τὸ μεῖζον αἴροντος αὐτοῦ λέγω πάντα·

ἐξέτηκεν,

---

1 Sic distinxi in edit. Pauli Stephani, quam secuti sumus, est: τότε. κἀκεῖ πολλῷ ὥστ'. distinctionem nostram firmat doctiss. interpres.

ἐπεί τοι τινά γ' ἐστὶν ἃ καὶ μείζω παρέλιπεν. ὧν εἰπεῖν αὖ νῦν, οὐδὲν ἐπείγει λέγειν· ἀλλ' ἄγε τῶν ὄντων εἴρηκεν ἑτέρως, οἷον ἢ ὡς ὑπὲρ [1] Ἡλιούπολιν τεττάρων ἡμερῶν πορείαν αὖθις εὐρεῖα Αἴγυπτος, ἥγε οὕτως εἰς στενὸν ἀεὶ κλείεται, καὶ πρὸς γωνίαν, ὥστε ὁ Νεῖλος εἰς αὐτὴν ὑπερβάλλει δι' ἀμφοῖν τῶν ὀρῶν ἤδη συμπεπτωκότων· καὶ τοῦτ' εἰσὶν οἱ καταῤῥάκται ἡ διὰ τῶν ὀρῶν τοῦ ποταμοῦ κατάβασις, Αἰγύπτου πάσης ὡσπερεὶ κορυφή. ὥστ' ἔτι προσπλέων τῷ κατ' Ἐλεφαντίνῃ ὅρμῳ, εἰ- [τῶν σχεδὸν ἤδη] κάσεις κεκλεῖσθαι τὸ ῥεῦμα τοῦ Νείλου. στενὸν ἤδη φαίης ἂν ὑποῤῥεῖν ὑπὸ τῆς πέτρας αὐτόν. ἴδοις δ' ἂν καὶ πρὶν εἰς Ἐλεφαντίνην τελέσαι, πρὸ οὐκ οἶδ' ὁπόσων τινῶν σχοίνων συνιόντα οὕτω τὰ ὄρη, ὡς μέσον εἶναι μηδὲν, πλὴν τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ. καὶ τοῦτο ἐνταῦθα εὖρος Αἰγύπτου ὅπερ τοῦ ποταμοῦ. ἢ τἄλλα ἄν τις ἐλέγχοι τῶν ἐκείνου πόσον ἔργον ἐπεξελθεῖν; ὅσγε φησὶ, καὶ περὶ τῶν πηγῶν δήπου [2] τῇ Νείλου πυθέσθαι παρὰ τοῦ γραμματιστοῦ τοῦ Σαΐτου· ὡς ἄρ' εἴη ὄρη δύο, μεταξὺ [3] Συΐνης καὶ Ἐλεφαντίνης· τούτων δὲ τῶν ὀρῶν ἐκ τοῦ μέσου, ῥέοιεν αἱ πηγαί· καὶ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ ῥεύματος, ἐπ' Αἰθιοπίας καὶ νότου ἀνέμου ῥέοι· τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ, ἐπ' Αἰγύπτου [4] τὰ βόρεια. καίτοι ἥγ' Ἐλεφαντίνη μέχρι ἧς ἀναπλεῦσαι φησὶν, [5] ὑπ' αὐτοῖς σχεδὸν τοῦ Νείλου τοῖς καταῤῥάκταις ἐστίν· ἀπέχουσα μάλιστα ἑπτὰ σταδίους. ἀνέπλευσα γὰρ οὖν ἔγωγε καὶ αὐτὸς, καὶ εἶδον ἀκριβέστερον, ἢ ἔδει φασίν. εἰ δὲ δεῖ καὶ κατ' αὐτὸν Ἡρόδοτον καὶ παρεξελθεῖν ψυχαγωγίας ἕνεκα, καὶ μηδὲν ἔξω τοῦ προκειμένου τὸν λόγον ἐξάγοντα, οὕτω συνέβη. ὡς ἀνῄειν ἐπὶ τοὺς βωμοὺς οὗ τοῖς Αἰθίοψιν ἐστὶν ἡ φρουρὰ, πολὺ τῆς ὄχθης ἀποσπάσας τοῦ ποταμοῦ, ὑπερβὰς ἐπὶ τὸν ὅρμον ὅς ἐστι πρῶτος ὑπὲρ [6] καταδούπων, εἰς Φίλας διέβαλον. ἔστι δ' αὕτη νῆσος μεθόριον Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας· τοσαύτη τὸ μέγεθος, [7] ὅσηπερ ἡ ἐν αὐτῇ πόλις. περιῤῥεῖ δ' αὐτὴν ὁ Νεῖλος, ἀκριβῶς μέσην ἑαυτοῦ ποιῶν. ἐπεὶ δ' ἐπανῄειν, ἐχώρουν μὲν πάλιν τὴν αὐτὴν ἀπὸ τῶν Φίλων, καὶ προσεδόκων νῦν γέ που τοὺς καταῤῥάκτας ὄψεσθαι. καὶ τοὺς ἄγοντας ἀνηρώτων· [8] οἱ δ' ἠγνόουν. οὕτω δὴ γενόμενος πάλιν ἐν τῇ Συΐνῃ ἣν ἀπὸ τῆς Ἐλεφαντίνης ὁ Νεῖλος διαιρεῖ,

quandoquidem etiam majora quædam reliquit, de quibus nunc non dicam. verum quæ aliter, quam se habebant, tradidit, velut cum ait, quatridui supra Heliopolim itinere rursum dilatari Ægyptum, quæ sane adeo deinceps in angustum angulum desinit, ut in eam Nilus per montem utrumq; jam coeuntem incidat: quod quidem Nili inter montes defluvium cataractas facit, Ægypti totius quasi verticem. Quocirca etiam inter navigandum præter Elephantinem, Nili flumen conclusum dixeris, ac propemodum eum subter rupem credideris fluere. Quinetiam nescio quanto ante Elephantinem spatio sic videbis coire montes, ut nihil, præter flumen, interjectum cernas, atq; eadem sit Ægypti, quæ Nili, latitudo. An vero sit alios ipsius sermones refutare difficile, qui de fontibus etiam Nili se à quodam scriba Saita dicit accepisse, duos esse inter Syenem & Elephantinem montes, è quorum medio fons erumpat, cujus altera pars in Æthiopiam & Austrum, altera in Ægyptum atq; Boream diffluat. Atqui Elephantine, ad quam se dicit cit navigio pervenisse, sub ipsis fere cataractis jacet, nec ab iis ultra septem distat stadia. Etenim ego quoq; eo navigavi, & rem perspexi diligentius, ut aiunt, quam fuit necesse. Atq; si cum Herodoto quadam licet uti digressione, delectandi causa, neq; sermonem ab argumento deducendo: sic fere mihi contigit. Cum ad aras ascendissem, in quibus est Æthiopum præsidium, longe à ripa delatus, conscenso portu, qui primus est ultra cataractas, in Philas trajeci; quæ est inter Ægyptum & Æthiopiam insula, tantæ magnitudinis, quantæ est ejus oppidum. circum eam vero fluit Nilus, atq; illam sui prorsus mediam facit. In reditu autem eadem via sum à Philis reversus, ac tum saltem cataractas me visurum putavi. verum cum de vectoribus quærerem, illi rem ignorabant. Quare Syenem relatus, quam ab Elephantine separat Nilus,

1 lib. II. capit. 7. ἐνθεῦτεν καὶ μέχρι Ἡλιουπόλιος, ἐς τὴν μεσόγαιαν, ἐστὶ εὐρέα Αἴγυπτος, &c.

2 Scrib. τοῦ Νείλου. Herodotea alias sunt lib. II. cap. 28. 3 Συήνης est apud Herodotum, semper per η in medio. apud Aristidem per ι, uti infra sæpius hîc etiam scribitur. Interpres tamen *Syene* quoq; nunquam non reddit. 4 an forte rectius καὶ τὰ βόρ. Herodoti verba: καὶ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ ὕδατος, ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν, καὶ πρὸς βορέην ἄνεμον· τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ, ἐπ' Αἰθιοπίης τε καὶ νότου. 5 lib. II, cap. 29. 6 Καταδούπων *cataractas* vertit. scilicet & *catadupa* vocari illos cataractas, ut è Somnio Scip. apud Ciceronem notant. habes & in Macrobio ad illud Somnium commentario lib. 2. cap. 4. Alias potius *Catadupi* populi cataractarum Niliacorum accolæ ut & apud Heliodorum 2. Æthiopic. ἦλθον δὴ καὶ εἰς τὴν σὴν Αἴγυπτον, καὶ Καταδούπους αὐτοὺς, καθ' ἱστορίαν τῶν καταῤῥακτῶν τοῦ Νείλου. quo [illegible]to & Aristides accepisse potest. Parum tamen hîc referat. 7 Seneca l. 4. natural. quæst. c. 2. *Philæ insula est aspera & undique prærupta: duobus in unum coituris amnibus cingitur, qui Nilo mutantur, & ejus nomen ferunt. Urbem totam complectitur,* &c.
8 an potius scrib. οἱ δ' ἠγνόουν.

præsidii

præſidii præfectum obſecro, quanquam invaletudine premebar, ut me cum actuariolo quopiam remittat ad inſpiciendos cataractas, & ſimul hominibus aliquot, qui cogerent eos, qui ſunt in inſula cataractarum (ii ſunt nautæ, fluminis periti) tum cataractas ipſos, tum ſi quid eſſet aliud viſu dignum, nobis oſtendere. At ille quamvis rem eſſe operoſam diceret, atque conſilium admiraretur, quandoquidem ipſe nunquam hoc auſus tentare fuerat, negare tamen non potuit, quin poſtquam à ſententia me non valuit abducere, ſic remitteret, alioqui nobis familiaris ac benevolus. Quapropter aſcendi, & cum illos ſuper ſcopulos, ut ſolebant, deferri à ſumma vidi inſula (nam hæc è medio eminens flumine, cataractas undique conſpicuos præbet) tum ipſe volui lembo conſcenſo navigationem inſtituere, nec per ea tantum loca ferri, per quæ illos delabi videram (atque hæc, inſulæ ſunt ad orientem) verum indidem exorſus, circum cuncta, quæ forent in conſpectu, navigare, & ſecundum alterum inſulæ latus amne ſecundo ad urbes devehi. Hoc igitur dico, quod non audivi, ſed manifeſte vidi, Elephantinem ſub ipſis jacere cataractis, nec inter Syenem atq; Elephantinem quicquam, præter flumen, eſſe interjectum, utraque urbe ripæ adjacente. Jam ſi Herodotus unquam Elephantinen, ut ait, veniſſet, num & ex auditu narraret ea, quæ viderat & falſa: ſicut & de antiquis Nili fontibus inquirens, ac nondum ſe veritatem cognoviſſe confeſſus, hoc de ſcriba ſe audiviſſe ſcriberet, idq; in Saitide præfectura de rebus ad Elephantinem conſpicuis: nec ſi nihil, quod audiverat, poterat tacere, iiſdem, quibus nos, argumentis cum ſermonem refutaret? nunc autem ut ridiculum ſibi videri ſcribam teſtatur, ita quibus cum debebat refellere, prætermittit. Primum enim aliquam duntaxat fontium partem explicabat: ſi quidem multorum etiam menſium ſupra hunc locum itinere, notus eſt Nilus. Deinde fieri non poteſt, ut, ubi fluvius nequit ſuo more delabi (nam de rupibus violenter deſcendit) ibi fluminis pars altera ſurſum feratur, ſicut volant aves.

δέομαι τοῦ φρουράρχου, καίτοι φαύλως ὑπὸ ἀῤῥωστίας διακείμενος, πέμψαι με ὀπίσω πλοῖόν τι κοῦφον δόντα, τῆς θέας εἵνεκα τῶν καταρακτῶν· συμπέμψαι δὲ καὶ τοὺς ἀναγκάσοντας τοὺς ἐν τῇ νήσῳ τῶν καταρακτῶν· εἰσὶ δ' οὗτοι ναῦται συνήθεις τοῦ ῥεύματος· ἐπιδεῖξαι ἡμῖν αὐτούς τε καὶ τὸ θέαμα δὴ τὸ [1] ναυτικὸν, ὅ, τι εἴη. ἐπυνθανόμην γὰρ τῶν αὐτόθι. ὁ δὲ, μάλα μὲν ἐργῶδες ἔφη εἶναι καὶ ἐθαύμαζε τὴν γνώμην. οὔκουν αὐτός γε μέχρι τούτου θαῤῥῆσαι. ἠρνήθη δὲ, οὐ τόγε παντελές. ἀλλ' ἐπειδὲ πειρώμενος ἀποτρέπειν οὐκ ἔπειθεν, οὕτω πέμπει· καὶ τἄλλα ἔχων οἰκείως, καὶ βουλόμενος χαρίζεσθαι. ἀνέπλευσα δὴ, κἀκείνους τε ἰόντας ὑπὲρ τῶν σκοπέλων ὥσπερ εἰώθεσαν, εἶδον ἀπ' ἄκρας τῆς νήσου· ἣ ἀνέχουσα ἐκ μέσου περιφανεῖς πανταχῆ τοὺς καταράκτας. καὶ προσέτι αὐτὸς ἐπεθύμησα εἰς τὸν λέμβον ἐμβὰς, πειραθῆναι τοῦ πλοῦ· οὐ μόνον διὰ τῶν αὐτῶν, δι' ὧνπερ ἐκείνους εἶδον κατενηνεγμένους· ταῦτα δ' ἦν τὰ πρὸς ἕω τῆς νήσου· ἀλλ' ἀρξάμενος αὐτόθεν, περιπλεῦσαι κύκλῳ πᾶν τὸ ὁρώμενον, καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν τῆς νήσου πλευρὰν, ἀφεῖναι κατὰ ῥοῦν ἐπὶ τὰς πόλεις. ὅπερ οὖν λέγω οὐκ ἀκούσας ἀλλ' ἰδὼν ἀκριβῶς οἶδα· ὅτι ἥ τ' Ἐλεφαντίνη ὑπ' αὐτοῖς ἐστὶ τοῖς καταράκταις, μεταξύ τε Συήνης καὶ Ἐλεφαντίνης οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τὸ ῥεῖθρον τοῦ ποταμοῦ· καὶ προσοικεῖ τὴν ὄχθην ἑκατέρα τῶν πόλεων τούτων. εἰ τοίνυν Ἡρόδοτος εἰς Ἐλεφαντίνην ποθ' ἧκεν, ὥσπερ εἴρηκεν, ἔδει ὅπως πρῶτον μὲν ἀκοὴν διηγεῖτο περὶ ὧν εἶδεν· ἔπειθ' οὕτω ψευδῆ, ὥστε πρῶτον μὲν περὶ τῶν ἀρχαίων πηγῶν τοῦ Νείλου ζητῶν, καὶ φήσας οὐδενός πω ἀληθὲς ἀκοῦσαι, [2] ἀλλὰ τόδε μὲν ἤκουσα τοῦ γραμματιστοῦ γράψαι, καὶ ταῦτα τοῦ ἐν τῷ Σαϊτικῷ [3] νόμῳ, περὶ τῶν ἐν Ἐλεφαντίνῃ, ἢ μνησθεὶς, εἰ μηδὲν ὧν ἤκουσεν, εἶχε σιωπῆσαι, ἄλλοις ἂν, ἢ τούτοις οἷς ἐγὼ νῦν εἶπον ἐλέγχοις ἐπὶ τὸν λόγον χρήσασθαι; νῦν δὲ φησὶ μὲν ὡς παίζειν αὐτῷ δοκοίη ὁ γραμματιστής· δι' ὧν δ' εἰκὸς ἦν ἐλέγχειν, καὶ ἀπέλιπεν. ὅτι πρῶτον μὲν, ἀπὸ πολλοστοῦ μέρους ἤρξατο φράζειν αὐτῷ τὰς πηγάς. πολλῶν γὰρ μηνῶν ἀνάπλουν ὑπὲρ τὸν τόπον τοῦτον "ὅτι γρ. ἔτι ὁ Νεῖλος γιγνώσκεται. ἔπειθ' ὅτι μὴ ἀμήχανον, οὗ μὴ ἔστι ῥεῖν τῷ ποταμῷ κατὰ συνήθειαν, ἀλλὰ ὑπὲρ τῶν πετρῶν καταῤῥήγνυσι βιαζόμενος τὴν κατάβασιν, ἐνταῦθα ἄνω φέρεσθαι τὸ ἥμισυ τοῦ ῥεύματος, ὥσπερ οἱ πρὸς τὰ ὑψηλὰ ὄρνιθες.

---

1 Canterus vocem hanc non expreſſit. nec ipſi mendoſum locum viſum arbitror. omiſit mox & iſta ἐπυνθανόμην γὰρ τῶν αὐτόθι. Interpretatio itaque ſic forte ſuppleatur: *tum ſpectaculum nauticum, quodcunque illud eſſet. Audiebam enim de hac re ab incolis.* Spectaculum autem nauticum intelligit, ni fallor, de quo mox ſequitur: κἀκείνους τε ἰόντας ὑπὲρ τῶν σκοπέλων, &c. 2 Lib. II, c. 28. 3 Scribe νομῷ.

τὸ γὰρ δὴ λεγόμενον, οὐχὶ ἄνω ποταμῶν τοῦτ' ἂν εἴη χωρεῖν, ἀλλ' ὀρῶν ἄνω χωρεῖν τὰς τῶν ποταμῶν ἀκούειν πηγάς. ἀλλ' οὔτ' ἐλθὼν εἰς Ἐλεφαντίνην, οὔτε σαφὲς περὶ τούτων εἰδὼς οὐδὲν, κέχρηται τῷ λόγῳ πειθομένοις μὲν κεχαρισμένῳ, ἀπιστοῦσι δ' ἔχοντι ἀναφοράν. ἔπειτα ἐπὶ τούτοις τοῖς προειρημένοις φησὶν, εἰ ἄρα ταῦτ' ἀληθῆ, δοκεῖν αὐτῷ [1] δίνας ἐνταῦθα εἶναι καὶ παλιῤῥοίας τοῦ ποταμοῦ. καὶ τί δεῖ παλιῤῥοίας καὶ δίνας λέγειν, ἀμελήσαντα ὅτι οὔτ' αὐτόθεν ὁ Νεῖλος ὁρμᾶται, ἀλλὰ πολὺ πλείων ὁ ἄνω τόπος αὐτόθεν ἤπερ ὁ πρὸς θάλατταν; οὔθ' ὑπὲρ τοὺς καταῤῥάκτας δυνατὸν τὸ ὕδωρ ὑπερβαλεῖν, εἰ μὴ κατ' Αἰσχύλον ὡς ἀληθῶς ἐξ αἰθέρος τις αὐτὸ καταπαλτὸν φέρεσθαι θείη. οὔτ' ὄρος οὐδέν ἐστι μεταξὺ Συήνης καὶ Ἐλεφαντίνης· ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ὀρῶν ἥτε Συήνη καὶ ἡ Ἐλεφαντίνη. οὐ μὴν ἅπαν ψεῦδος τὸ εἰρημένον. ἀλλ' εἰσὶ μὲν αἱ πηγαὶ ἐν τῷ μεταξὺ Συήνης καὶ Ἐλεφαντίνης ὡς ἀληθῶς· πέτραι μεγάλαι δύο ἐν μέσῳ τῷ πόρῳ ἀνέχουσι· καὶ τὸ μέσον αὐτῶν Αἰγύπτιοι φησὶν εἶναι πηγάς. εἰσὶ δ' οὐ παντὸς αὗται τοῦ ποταμοῦ· ἀλλὰ τῆς πρὸς Αἰγύπτου κάτω συντελεῖς, οὐκ ἀρχαῖαι. καὶ μὴν καὶ τὸ βάθος γε, οὐκ ἐφικτὸν ἔφασκον εἶναι πειρωμένοις. πειρᾶσθαι δὲ οὐ συμφέρειν. τοῦτό με δὲ ἀπέτρεψεν ὄντα πρὸς αὐτῷ καὶ δή. οὐ γὰρ ἦν τοσοῦτον τὸ διάφορον. αὗται οὖν αἱ πηγαὶ κατὰ φύσιν που ῥέουσι. καὶ οὐ μόνον τῷ λόγῳ πείθομαι ὅτι εἰσὶν αὐτόθι πηγαί, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ πράγματι· πολὺ πλείων ἀπὸ τούτων ὁ ποταμός ἐστι καὶ τὸ εὖρος, καὶ ἅπας ὡς ἔπος εἰπεῖν· καὶ πλοῖα μείζω δέχεται περιιὼν· καὶ οὐ μείζω μόνον, ἀλλὰ καὶ πλείω. καίτοι τοὐναντίον οἱ ποταμοὶ πάσχουσι· προϊόντες ἐλάττους γίγνονται, ὅταν μὴ ἄλλο ὕδωρ ἐπιβοηθῇ. εἰ δὲ δεῖ καὶ περαιτέρω διαβῆναι, ἐρῶ σοι δι' ὀλίγων ἃ ἤκουσα ἀνδρὸς Αἰθίοπος τῶν ἐκεῖ δυνατῶν. ὁ μὲν γὰρ ὕπαρχος, ἀπὼν ἐτύγχανεν ἡνίκα ἡμεῖς ἐπέβημεν τοῦ χωρίου. ἐπιτροπὴν δὲ τις ἔχων ἦν, ὃς ἐμοὶ δι' ἑρμηνέων εἰς λόγους ἧκε. καὶ ὅσα μὲν ἔξω τοῦ παρόντος ἐστὶ λόγου, παραλείψω. ἔφη δ' εἰς Μερόην ἥπερ ἐστὶ πόλις μεγίστη τῶν ἐν Αἰθιοπίᾳ, καὶ οὗ τὰ βασίλεια τῶν Αἰθιόπων, τεττάρων, οἶμαι δὲ καὶ ἓξ εἶπε μηνῶν, αὐτόθεν εἶναι πλοῦν. καταῤῥάκτας δὲ ἐκδέχεσθαι πολλοὺς ἄλλους ἐπ' ἄλλοις, σχεδὸν εἰς ἓξ καὶ τριάκοντα τοὺς σύμπαντας ὑπὲρ Ψέλχιν μέχρι Μερόης. καὶ τοῦτο πᾶν εἶναι τὸ γιγνωσκόμενον δὴ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ.

Non enim hoc esset, quod dicitur, adverso flumine procedere, verum adverso monte fluminum fontes audire procedere. Sed nec Elephantinen profectus, nec certi quicquam expiscatus, hæc retulit, ut credulis grata, ita apud alios ad autoritatem referenda. Post hæc ait, si illa vera sint, vortices quosdam & refluas fluxiones heic sibi esse videri. Quid autem hæc opus est dicere, cum nec inde Nilus oriatur, verum hinc magis locus superior, quam mare, distet, nec ultra cataractas aqua possit ascendere, nisi cum Æschylo feratur ex æthere deturbata, nec inter Syeriem & Elephantinen mons sit ullus, verum inter montes potius & Syene jaceat & Elephantine. Veruntamen haud omnino falsum dixit. sunt enim revera fontes inter Syenen atq; Elephantinen, cautes videlicet magnæ duæ, quæ ex medio eminent vado, quarumq; medium dicunt Ægyptii fontes continere. At hi non sunt antiqui, nec ad fluvium totum pertinent, verum ad inferiores Ægypti partes. Quin etiam altitudinem illorum aiebant sub mensuram non cadere, neq; eam dimetiri expedire. quod quidem me, cum id jam agerem, deterruit, quandoquidem tantum discrimen non erat. Atque hi fontes secundum naturam fluunt: eosq; ibi esse, non verbis modo persuadeor, sed etiam re ipsa: major hinc fit, & latior fluvius, ac multo sane majores porro fert naves. Contrarium autem fluviis accidit qui progressu minores fiunt, nisi alia succurrat aqua. Quod si etiam ulterius digrediendum est, paucis tibi, quid ex Æthiope quodam, qui illic habebat imperium, cognoverim, recensebo. Nam cum Præfectus abesset eo tempore, quo nos locum conscendebamus, huic homini rei curam commiserat, qui quidem per interpretem mecum locutus est. Et ut ea quæ ad rem nihil faciunt omittam: dicebat, inde Meroen usque, quæ est Æthiopiæ urbs maxima, atque etiam Regia, quatuor aut etiam sex mensium inter esse navale, quod cataractæ plurimi deinceps interciperent, ac fere sex & triginta Meroem usq; supra Pselchim. atq; hoc totum esse, quod de Nili flumine cognitum esset.

---

1 eod. lib. II, c. 28.

Jam

Jam ultra Meroen post nescio quantum spacium aiebat non esse fluxionem unam, verum duas, alteram terræ, alteram aeris colore, quæ cum coiissent, hunc Nilum efficerent. superiora vero nec sese jam, nec alium Æthiopum quenquam cognoscere, nisi quod in iis essent homines nigri, & inter se, prout altius habitarent, nigriores. denique se, unde primum oriatur fluvius, affirmare non posse. Quomodo vero fieri potest, ut non sit absurdum & arrogans, cum Æthiopes negent se Nili fontes indicare posse, nos, cum ea res nondum sit reperta, causam incrementi quærere, & primo, quod aiunt, ignorato, secundum investigare? Atque hæc ego non ad Herodotum increpandum retuli (nam nec ego sic soleo, neque alios, qui faciunt, laudo: & Herodotus cum propter Ægypti amorem, quem nobis primus injecit, gratiam meretur, tum in cæteris, ut libere loquar, est amicus) sed quia nihil adhuc de his rebus habemus compertum. Nunc autem ad reliquas me confero rationes, ut quasi præcipuo conclusa confirmetur oratio. Etenim cum circa solstitium æstivum incipiat Nilus crescere: tum profecto supra Ægypti partem, quæ est ad Æthiopiam, & Africæ, quæ est ad Ægyptum, Sol movetur. Atq; id è duobus patet signis maximis, quorum neutrum in nulla orbis terrarum parte, quam nos incolimus, reperias. Nam de duabus Ægypti superioris urbibus, quarum modo memini (Philas enim, quæ sunt ultra cataractas, inter Ægyptum & Æthiopiam pono) Elephantinæ quidem collustrantur omnia, templa, homines, columnæ: nec ulla conspicitur in meridie umbra, cum Sol diem facit longissimam: Syene autem eadem die atque hora medius in medio sacro puteo Solis orbis apparet, instar operculi, quod undiq; labrum æque collustret. Hoc vero utriusq; est rei testimonium: nam nec hyeme propius ad Africam Sol, quam æstate, accedit, quandoquidem de duabus Ægypti partibus Africam Elephantine occupat: si quidem heic omnia concurrunt, Ægyptus, Arabia, Africa, Æthiopia: partim hinc partim illinc eodem tendentes. deinde ut maxime Solem demus Africæ propinquum,

Μερόης δὲ ἐπέκεινα, οὐ μέμνημαι μεθ' ὁπόσον τι ἔφη οὐκ εἶναι τὸ ῥεῦμα καθ' ἕν, ἀλλὰ δύ' εἶναι ῥεύματα· ὧν τὸ μὲν ἕτερον, γήϊνον τὴν χρόαν· τὸ δ' ἕτερον, ἀέρος ἐγγύς· ταῦτα δὲ συνιόντα καὶ μιγνύμενα, γίγνεσθαι τὸν Νεῖλον τοῦτον. τὰ δὲ ἄνω, οὔτ' αὐτὸς ἔφη ἔτι γιγνώσκειν, οὔτ' ἄλλον Αἰθιόπων οὐδένα εἴς γε τὸ παντελές. ἀλλ' εἶναι μὲν ἀνθρώπους μέλανας, μελαντέρους ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ὁμόρων τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἀεί· εἰς ἄκρον δὲ, οὐκ ἔχειν ἀνενεγκεῖν, ὅθεν καὶ δι' ὧν φέρεται τὰ πρὸς πηγῶν ὁ ποταμός. καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπον, καὶ ὑπερφυὲς, Αἰθίοπας μὲν ὁμολογεῖν μὴ ἔχειν εἰπεῖν τοῦ Νείλου τὰς πηγάς· ἡμᾶς δὲ ἀεὶ τούτου μὲν ζητουμένου, εὑρημένου δὲ οὐδέπω καὶ νῦν, τίς ἡ τῆς ἀναβάσεως αἰτία φροντίζειν, καὶ τὸ πρῶτον φασὶν οὐκ εἰδότας, τὸ δεύτερον ζητεῖν; καὶ ταῦτ' οὐχ ἵν' Ἡροδότῳ πρὸς αἰτίαν ἐπιτιμήσω διεξῆλθον· οὔτε γὰρ ἄλλως τῶν ἠσκηκότων ἔγωγε τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ποιοῦσι συγχαίρω· Ἡροδότῳ τε καὶ αὐτοῦ τοῦ ἔρωτος, χάρις, ὃν ἡμῖν πρῶτος ἐνέβαλεν Αἰγύπτου· καὶ τἄλλα φασὶν οἱ παρρησιαζόμενοι, φίλος ἀνήρ. ἀλλ' οὔπω περὶ τούτων τἀληθὲς εἴρηται. πρόσειμι δὲ πορρωτέρω τῶν ἐλέγχων, ἵνα ὥσπερ κεφαλαίῳ καταλειφθεὶς ὁ λόγος, βεβαιωθῇ. ἄρχεται μὲν γὰρ ἡ ἀνάβασις τροπαῖς ἢ ὀλίγῳ βραδύτερον. τότε δ' Αἰγύπτου τῆς πρὸς Αἰθιοπίαν, καὶ Λιβύης τῆς πρὸς Αἴγυπτον, ὑπὲρ κεφαλῆς ὁ ἥλιος ἵσταται. ὃ δῆλον ἐκ δυοῖν τῶν μεγίστων σημείων, ὧν οὐδέτερον περὶ τὴν ἄλλην συμβαίνει γῆν, ὅσην ἡμεῖς οἰκοῦμεν. δυοῖν γὰρ ὄντοιν πολισμάτοιν ὧν ἀρτίως ἐμνήσθην ἐπ' ἄκροις τῆς Αἰγύπτου, (Φίλας γὰρ τὰς ὑπὲρ τῶν καταρακτῶν, μεθόριον Αἰγύπτου λέγω καὶ Αἰθιοπίας) ἐν μὲν Ἐλεφαντίνῃ, λάμπεται πάντα, καὶ νεῴ, καὶ ἄνθρωποι, καὶ στῆλαι, καὶ οὐδὲν ἔχει σκιὰν τῆς μεσημβρίας, ἐπειδὰν τὴν μεγίστην ὁ ἥλιος πληροῖ· ἐν δὲ Συήνῃ, τῆς αὐτῆς ἡμέρας τε καὶ ὥρας, μέσος ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ φρέατι ὁ κύκλος τοῦ ἡλίου φαίνεται, ὥσπερ ἐπίθημα, ἴσον πανταχόθεν πρὸς τὸ χεῖλος ἐλλάμπων. καίτοι τοῦτ' ἀμφοτέρων ἐστὶ σημεῖον· τοῦ τε μὴ τοῦ χειμῶνος ἐγγυτέρω τῆς Λιβύης γίγνεσθαι τὸν ἥλιον ἢ τοῦ θέρους· εἴγε δὴ δυοῖν ὄντοιν τῆς Αἰγύπτου μερῶν, ἐπὶ τῆς Λιβύης ἡ Ἐλεφαντίνη πεπόλισται. πάντα γὰρ, ἐνταῦθα ἤδη συμπέπτωκεν, Αἴγυπτος, Ἀραβία, Λιβύη, Αἰθιοπία· τὰ μὲν, ἔνθεν, τὰ δὲ, ἔνθεν εἰς ταυτὸν ἥκοντα. ἔπειτα εἰ τὰ μάλιστά τις αὐτῶν δοίη τὸ τὸν ἥλιον τῇ Λιβύῃ πλησιάζοντα

τήκειν

τήκειν τὸ ὕδωρ, αὐτὸ τοῦτο κατ' αὐτοῦ γίγνεται. εἰ γὰρ ἐξέτηκε τοῦ χειμῶνος τὸν ποταμὸν διὰ τὸ προσχωρεῖν, δῆλον ὅτι τοῦ γε θέρους ὁπηνίκα ἔστη κατ' αὐτοῦ, παντελῶς ἀναρπάσας ᾤχετ' ἄν. οὐ γὰρ ἄλλον γε που τρόπον ἐγγυτέρω τῆς γῆς ἔνι γίγνεσθαι φῆσαι τὸν ἥλιον, ἢ ὅταν εἰς κάθετον ὑψωθῇ. ἐπεὶ, ὅτι γε οὔτε τῇ Λιβύῃ πλησιάζει ποτὲ ὁ ἥλιος, οὔτ' ἄλλῳ μέρει τῆς γῆς οὐδενὶ, ῥᾳδίως ἄν τις ἔχοι μαθεῖν. οὐ γὰρ μέρει τῆς γῆς ἐπέρχεται δή που, τὰ μὲν, θέρους, τὰ δὲ, χειμῶνος· ἀλλ' ἡ γῆ μᾶλλον ἐν μέρει τῆς ἐκείνου περιφορᾶς ἐστιν. ἀλλ' ἀπέχει μὲν τὸ ἴσον πάσης ἀεὶ τῆς γῆς· οἷς δ' ἂν ὑπὲρ κορυφῆς ἱστῆται τὰ μεσημβρινὰ, τούτοις πλείστην φέρει τὴν φλόγα. φαίνεται τοίνυν οὐκ ἐπέχων, οὐδὲ ἱστὰς, οὐδ' ἀναρπάζων τὸν ποταμὸν τότε, οὐδ' ἐλάττω ποιῶν ἐκ μείζονος, ἀλλ' αὐξανόμενον καὶ προσθήκην ἀεὶ τῷ ῥεύματι λαμβάνοντα, ἐφορῶν ὥσπερ θαυμάζεις. καίτοι πότε λοιπὸν τήκεσθαι φήσομεν τῇ θέρμῃ τὸν Νεῖλον, εἰ ὑπό γε τὴν τοιαύτην ἀκμὴν, ἀνιὼν ὁρᾶται; ὑποστρέψας τοίνυν ὁ ἥλιος ἐκ τροπῶν, ἐπ' Αἰθίοπας χωρεῖ. λέγω δέ πως καθ' Ἡρόδοτον τῷ ῥήματι. ὥστ' ἀεὶ τοῖς ἀνωτέρω ταυτὸν τοῦτ' ἔχων σχῆμα πορεύεται. τοῦτο δ' ἐστὶν, ἡ τοῦ ποταμοῦ πορεία. ὥστ' ἀεὶ παρῄρει τ' ἂν οὐκ ὀλίγην μοῖραν τοῦ ὕδατος, καὶ κατὰ μικρὸν ἐξήραινεν ἄν· οὐ τοὐναντίον φαίνεται ποιῶν. εἰ τοῦτ' ἄρα εἰπεῖν δεῖ· μᾶλλον δ' οὐχ ὁ ἥλιος οἶμαι φαίνεται ποιῶν, ἀλλ' ὁ Νεῖλος τοὐναντίον· εἴτ' οὖν ποιῶν, εἴτε πάσχων δεῖ λέγειν. δέον γὰρ αὐτὸν λήγειν κατὰ μικρὸν πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου κίνησιν, ἀρξάμενος αὐξάνεσθαι, αὔξει καταμικρὸν αὐτὴν τὴν ἐπίδοσιν, καὶ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν αὐτὴν ἀκμὴν ὁ μὲν, τοῦ καύματος ὁ δὲ, τῆς ἐπιρροῆς παρέχεται.

γρ. ὡς θαυμάζων,

aquam consumere, hoc ipsum eum oppugnabit. Nam si hyeme fluvium per accessionem exiccaret, æstate profecto, cum supra illum consistit, totum abriperet. Neque enim alio potest modo propius ad terram dici Sol accedere, quam cum ad perpendiculum fuerit sublatus. alioqui nec ad Africam unquam, nec ad aliam terræ partem accedere Solem, facile demonstrari potest. Non enim tam aliquam terræ partem lustrat nunc hyeme, nunc æstate, quam illius conversionis partem aliquam occupat terra. Itaq; cum semper æque distet à terra, supra quos in meridie constiterit, iis calorem adfert maximum. Jam eo tempore non cohibere illum, nec sistere, nec abripere fluvium, neq; diminuere apparet, verum perpetuis crescentem incrementis quasi mirabundum despicere. At quando tandem dicemus Nilum calore consumi, si per tantum æstum ascendere conspicitur? Jam reversus à solstitio Sol ad Æthiopes discedit, ut cum Herodoto loquar. quocirca superioribus eundem semper se præbet. hic autem est fluvii cursus. Quare non exiguam aquæ partem semper auferret, & paulatim eum exiccaret, quod non facit: nisi potius id Nilus vel non facere vel non pati dicendus est. Nam cum paulatim deberet ad motum Solis decrescere, post initium incrementi deinceps in eodem progreditur, atq; idem tum initium tum extremum ille fervoris, hic fluxionis exhibet.

Aliorum sententias ut ordine refutet Aristides ista oratione, supra lectori breviter indicavimus. quid vero statuit ipse? quæris. Sapientiæ ac providentiæ divinæ rem totam pie attribuit, ita paulo antequam orationem finiat, inquiens: ὅπως δ' εἰς τοῦτο ἥκει καὶ ὅθεν ἤρξατο τῆς ἀναβάσεως, ἐκπέφευγε τὴν ἱστορίαν. τὸ δὲ δὴ καὶ μόνην ταύτην ἁπασῶν χωρῶν ὥσπερ τι ζῶον καθεστάναι πρὸς ἀμφότερα ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, τότε μὲν χερσαίαν εἶναι καὶ ἐφ' αὑτῆς ἐπὶ τοῦ ξηροῦ, αὖθις δ' ἐν τῷ ὕδατι διαιτᾶσθαι, τῷ χρὴ ταῦτα προσθεῖναι, πλὴν εἰ τῇ μεγάλῃ σοφίᾳ καὶ προνοίᾳ τοῦ θεοῦ; ὅστις εἰ μὴ ἥκιστα ἔμελλεν ὕειν, τὸν Νεῖλον ἐπήγαγε μιμητήν τινα ἑαυτοῦ, καὶ ἀντὶ ὄμβρων εἶναι" τοῖς ταύτης τὰς δωρεὰς αὖ τηνικαῦτα ἐπήγαγεν, ἡνίκα τοῖς τε ἀνθρώποις ἔμελλε μάλιστα ἐν καιρῷ ἔσεσθαι, καὶ τῇ χώρᾳ τὴν φορὰν οὐ μόνον οὐκ ἐλάττω τῆς ἱκανῆς, ἀλλὰ καὶ θαυμαστὴν πλήθει παρέξεσθαι. ταύτην ἐγὼ μόνην αἰτίαν ἐπινοῶ, δι' ἣν Νεῖλος δι' Αἰγύπτου καὶ τῆς ἐκείνης ῥεῖ, καὶ μέγιστος δὴ τοῦ θέρους. id est, *Unde autem tantum sumat incrementum, id extra nostram cognitionem est positum. Jam quod sola hæc regio, velut animal quoddam, utranque naturam per fluvium participat, ac nunc terrestris est & sicca, nunc in aqua degit: id cui tribuamus causæ, nisi magnæ Dei sapientiæ ac providentiæ, qui quem in locum nullam erat pluviam demissurus, in eum Nilum, quasi vicarium suum, induxerit, qui pluviæ vicem hujus regionis incolis præstaret: atque eo tempore donum hoc in homines conferat, quo tum ipsis opportunum sit maxime, tum regioni non minorem, quam pro necessitate, verum insigniter copiosum proventum conciliet. Hanc ego unicam video causam, cur Nilus per Ægyptum fluat, atq; æstate sit maximus.*

γρ. τοῖς ταύτῃ καὶ τὸ ταύτης

G. Cantero interp.

EX STRABONE,

libro XVII *rerum geographicarum.*

Interp. Gu. Xylandro.

ENIMVERO antiqui conjectura, recentiores etiam visu ipso cognoverunt, Nilum augeri quando superne adsita Æthiopia in bribus æstivis poluitur: maxime in extremis montibus. Imbribus autem finientibus, paulatim inundationem desinere. Quam rem ii potissimum deprehenderunt, qui in Arabicum sinum navigarunt usq; ad cinnamomiferam regionem, & ii qui ad elephantorum venationem missi fuerunt, aut si qui alii usus Ptolemæos Ægypti reges impulerunt, ut homines aliquos eo amandarent. Nam hi talia curabant: is præcipue qui cognomento fuit Philadelphus, cognitionis rerum apprime studiosus: cum propter corporis imbecillitatem semper novæ alicujus oblectationis materiam expeteret. Antiqui autem reges perexiguam harum rerum curam habuerunt: tametsi cum ipsi sapientiæ studio dediti essent, tum sacerdotes, cum quibus plurimum vivebant. Idq; eo magis est admiratione dignum, quod Sesostris totam Æthiopiam permeavit, usq; ad cinnamomiferam regionem, & adhuc quædam ejus monumenta extant, & columnæ & inscriptiones. Cambyses quoq; Ægypto potitus, cum Ægyptiis usq; ad Meroen progressus est, & nomen urbi, insulæq; ab illo factum aiunt, Meroe sive sorore, sive uxore ejus (nam & hoc traditur) ibi mortua, utique honorandæ causa fœminæ loco id nominis imposuit. Mirum itaq; est, cur tantis oblatis investigandi occasionibus, non prorsus innotuerit imbrium historia ejus ætatis hominibus: præsertim cum sacerdotes curiosius in sacros libros referrent & confirmarent quæ subtilioris aliquid haberent cognitionis.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΣΤΡΆΒΩΝΟΣ,

τῶν γεωγραφικῶν ἐν τῷ ιζ΄.

ΟἹ [1] μὲν οὖν ἀρχαῖοι στοχασμῷ τὸ πλέον, οἱ δ' ὕστερον αὐτόπται γενηθέντες, ᾔσθοντο ὑπὸ ὄμβρων θερινῶν πληρούμενον τὸν Νεῖλον, τῆς Αἰθιοπίας τῆς ἄνω κλυζομένης, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἐσχάτοις ὄρεσι· παυσαμένων δὲ τῶν ὄμβρων, παυομένην κατ' ὀλίγον τὴν πλημμυρίδα. τοῦτο δ' ὑπῆρξε μάλιστα δῆλον τοῖς πλέουσι τὸν Ἀράβιον κόλπον μέχρι τῆς κινναμωμοφόρου, καὶ τοῖς ἐκπεμπομένοις ἐπὶ τὴν τῶν ἐλεφάντων θήραν, καὶ εἴ τινες ἄλλαι χρεῖαι παρώξυνον ἐκεῖσε ἄνδρας προχειρίζεσθαι τοὺς τῆς Αἰγύπτου βασιλέας τοὺς Πτολεμαϊκούς. οὗτοι γὰρ ἐφρόντιζον τῶν τοιούτων· διαφερόντως δ' [2] ὁ Φιλάδελφος ἐπικληθείς, φιλιστορῶν, καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, διαγωγάς ἀεί τινας καὶ τέρψεις ζητῶν καινοτέρας. οἱ πάλαι δὲ βασιλεῖς οὐ πάνυ ἐφρόντιζον τῶν τοιούτων· καίπερ οἰκεῖοι σοφίας γεγονότες καὶ αὐτοί, καὶ οἱ ἱερεῖς, μεθ' ὧν ἦν αὐτοῖς ὁ πλείων βίος. ὥστε καὶ θαυμάζειν ἄξιον, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ διότι Σέσωστρις τὴν Αἰθιοπίαν ἐπῆλθεν ἅπασαν μέχρι τῆς κινναμωμοφόρου, καὶ ὑπομνήματα τῆς στρατείας αὐτοῦ, καὶ νῦν ἔτι " δείκνυνται στῆλαι καὶ ἐπιγραφαί. Καμβύσης τε τὴν Αἴγυπτον κατασχών, προῆλθε καὶ μέχρι τῆς Μερόης μετὰ τῶν Αἰγυπτίων· καὶ δὴ καὶ τοὔνομα τῇ τε νήσῳ, καὶ τῇ πόλει τοῦτο παρ' ἐκείνου τεθῆναί φασιν, ἐκεῖ τῆς ἀδελφῆς ἀποθανούσης αὐτῷ Μερόης· οἱ δὲ, γυναῖκα φασί· τὴν ἐπωνυμίαν οὖν ἐχαρίσατο αὐτῇ τιμῶν τὴν ἄνθρωπον. θαυμαστὸν οὖν πῶς ἐκ τῶν τοιούτων ἀφορμῶν οὐ τελέως ἐναργὴς ἦν ἡ περὶ ὄμβρων ἱστορία τοῖς τότε· καὶ ταῦτα τῶν ἱερέων φιλοπραγμονέστερον ἀναφερόντων εἰς τὰ ἱερὰ γράμματα, καὶ " ἀποτιθεμένων ὅσα μάθησιν περιττὴν ἐπιφαίνει.

Malim δείκνυται *mutata distinctione.* Is. Cas.

Ita Is. Cas. editio. vulgo ἀποτεινομένων.

---

1 Primus videtur Agatharchides Cnidius hanc causam Nili ἀναβάσεως commentus. Diodorus Siculus: ἔγγιστα δὲ τῇ, &c. * [*quæ jam apposuimus*] * Sane constat, sub æquinoctiali, & ubicunque etiam intra tropicos Sol fit perpendicularis, tantos imbres solitos contingere, ut hoc sit illis loco hyemis, & molestissimæ quidem: quum omnia veluti diluvio quodam natent. hanc tamen esse causam cur Nilus intumescat nescio an concedere debeamus. Cur enim Nilo proprium esset hoc πάθος; Itaque doctis nostræ ætatis viris placet à subterraneis potius causis Nilum intumescere: idque eo argumento maxime probatur, quod & in Delo fons est, Inopus nomine, qui Nilo ὁμοιοπαθεῖ, ideoque Nili ἀπόῤῥωξ à quibusdam dictus. Atqui dici non potest ullos imbres qui tunc nulli sunt, aut non certe magni in Delo, in causa esse cur infletur Inopus. *Hæc Is. Casaub. Comm. & Castig. in Strab. l.* 17.

2 Ptolemæus secundus. vide Plin. & Diodor. *Idem Casaub. ibid.*

εἰ γὰρ

εἰ γὰρ ἄρα τοῦτ' ἐχρῆν ζητεῖν ὅπερ καὶ νῦν ἔτι ζητεῖται, τί δή ποτε θέρους, χειμῶνος δὲ οὔ; καὶ ἐν τοῖς νοτιωτάτοις, ἐν δὲ τῇ Θηβαΐδι, καὶ τῇ περὶ Συήνην οὐ συμπίπτουσιν ὄμβροι, τὸ δ' ὅτι ἐξ ὄμβρων αἱ ἀναβάσεις, μὴ ζητεῖν, μηδὲ τοιούτων δεῖσθαι μαρτύρων, οἵους Ποσειδώνιος εἴρηκε. φησὶ γὰρ Καλλισθένη λέγειν τὴν ἐκ τῶν ὄμβρων αἰτίαν τῶν θερινῶν, παρὰ Ἀριστοτέλους λαβόντα· ἐκεῖνον δὲ παρὰ Θρασυάλκου τοῦ Θασίου (τῶν ἀρχαίων δὲ φυσικῶν εἷς ἐστί·) ἐκεῖνον δὲ παρ' ἄλλου· τὸν δὲ, παρ' Ὁμήρου διιπετέα φάσκοντος τὸν Νεῖλον·

Odyss. δ, 581.

Ἂψ δ' εἰς Αἰγύπτοιο διιπετέος ποταμοῖο.

ἀλλ' ἐῶ ταῦτα πολλῶν εἰρηκότων, ὧν ἀρκέσει δύο μηνῦσαι τοὺς ποιήσαντας καθ' ἡμᾶς τὸ περὶ τοῦ Νείλου βιβλίον, Εὔδωρόν τε καὶ Ἀρίστωνα " τὸν ἐκ τῶν περιπάτων· πλὴν γὰρ τῆς τάξεως τά τε ἄλλα καὶ τῇ φράσει, καὶ τῇ ἐπιχειρήσει ταυτά ἐστι κείμενα παρ' ἀμφοτέροις. &c.

Aldi cod. τῶν & in vet.lib. τῶν περιπατητικῶν. Is. C.

Etenim, si dignum disquisitione visum fuit, quod adhuc quæri solet: cur æstate, & non hyeme partibus australissimis imbres cadant, in Thebaide vero & circa Syenen non item: cur non de hoc etiam disputaretur, quomodo ex imbribus Nilus augeatur? ne talibus testibus uti cogeremur, quales producit Posidonius. Ait enim Eratosthenem tradere æstivos imbres causam esse. Idq; hunc ab Aristotele sumpsisse, Aristotelem vero à Thrasyalce. Thrasyalcem autem ab alio, atque illum ab Homero qui Nilum cœlitus delapsum autor sit:

Rursus ad Ægypti cœlo delapsa fluenta.

Verum isthæc mitto, quum à multis sint tractata: de quibus satis sit duos afferre, qui ætate nostra de Nilo scripserunt, Eudorum & Aristonem peripateticos. Hi demto saltem ordine, cætera omnia & stylo & argumentis iisdem fere uterque posuerunt. &c.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΤΟΥ͂ ΔΙ'ΩΝΟΣ.

ἐκ τῆς ἐπιτομῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας ἣν συνέτεμεν Ἰωάννης ὁ Ξιφιλῖνος.

ἘΓΩ' δὲ τὰ μὲν ἄλλα τὰ Αἰγύπτου οὐδὲν δέομαι γράφειν· ὃ δὲ δὴ περὶ τοῦ Νείλου πολλαχόθεν ἀκριβώσας ἔχω, δικαιότατός εἰμι εἰπεῖν. ἐκ γὰρ τοῦ Ἄτλαντος τοῦ ὄρους σαφῶς ἀναδίδοται· τοῦτο δέ ἐστιν ἐν τῇ Μακεννίτιδι παρ' αὐτῷ τῷ Ὠκεανῷ πρὸς ἑσπέραν, καὶ ὑπεραίρει πολὺ πλεῖστον ἁπάντων ὀρῶν· ὅθεν οἱ ποιηταὶ κίονα αὐτὸν τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ἔφησαν. οὔτε γὰρ ἀνέβη ποτέ τις ἐπ' ἄκρον αὐτοῦ, οὔτε τὰς κορυφὰς αὐτοῦ εἶδε. χιόνος τε οὖν ἀεὶ διὰ ταῦτα πεπλήρωται, καὶ τὸ ὕδωρ ἐξ αὐτῆς παμπληθὲς ὑπὸ τὸ θέρος ἀφίησιν. ἔστι μὲν καὶ ἄλλως ἑλώδη πάντα τὰ περὶ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ, τότε δὲ ἔτι μᾶλλον πληθύνεται, καὶ ἐκ τούτου τὸν Νεῖλον τὴν ὡραίαν ἐπαύξει. πηγὴ γάρ ἐστιν αὐτοῦ, ὥσπερ που καὶ τοῖς κροκοδείλοις καὶ ἄλλοις ἑκατέρωθι ὁμοίως γινομένοις τεκμηριοῦται. καὶ θαυμάσῃ μηδεὶς, εἰ τὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἄγνωστα ἐξειρήκαμεν. πλησίον γὰρ οἱ Μακεννῖται τῇ Μαυριτανίᾳ τῇ κάτω οἰκοῦσι, καὶ πολλοὶ τῶν ἐκεῖ στρατευομένων καὶ πρὸς τὸν Ἄτλαντα ἀφικνοῦνται. τοῦτο μὲν οὕτως ἔχει.

EX DIONE.

Ex epitome historiæ Rom. quam confecit Jo. Xiphilinus.

Guil. Blanco interp.

MIHI [vero] non est necesse scribere cætera quæ ad Ægyptum pertinent: quanquam ea quæ de Nilo multis habeo rationibus perspecta atque cognita, jure possum referre. Is ex monte Atlante certo fluit, qui mons est in Macennitide, non longe ab Oceano, qua parte spectat ad occasum Solis. mons est longe omnium altissimus, quem poetæ ob eam causam columnam cœli esse dixerunt. nam ad summum ejus verticem nemo ascendit unquam, neque culmina videre potuit. quamobrem plenus est perpetuis nivibus, ex quibus æstate magnam copiam aquæ emittit, cum alioqui ad radices undique paludes habeat, quæ tunc multo fiunt majores, augeturque [1] Nilus propterea, quod fons ejus est; ut ex crocodilis, cæterisq; quæ utrobique nascuntur, conjicitur. Neque vero mirari quisquam debet, si nos ea diximus quæ sunt à veteribus Græcis ignorata. Nam Macennitæ propter Mauritaniam inferiorem habitant, multique ex iis qui illic [2] bella gerunt, ad Atlantem perveniunt. sed de his hactenus.

1 Nilus æstivo tempore præterea. *Leuncl.* 2 militant *Leuncl.*

EX HE-

EX HELIODORO.

libro II. *Aethiopicorum.*

ERant, qui quomodo nos Ægyptii deos coleremus, quærerent: alius, quamobrem alia apud alios animalia sacra & divina haberentur, & quæ esset de quolibet narratio, percontabatur. Quidam pyramidum formam & constructionem, nonnulli fistularum ductus & anfractus sciscitabantur. Quid multa? Ægyptiarum rerum nihil non inquisitum relinquebant. Et enim omnis Ægyptiaca narratio, mirum in modum Græcas delectat aures. Ad extremum tandem & de Nilo, qui essent ejus fontes, & quæ præter alios fluvios peculiaris natura, & unde æstivo tempore solus inter omnes crescat aquis, quæstionem mihi quidam ex urbanioribus proponebat. Me dicente ea quæ sciebam, & quæ de hoc fluvio sacris libris perscripta, solis antistitibus cognoscere ac legere licet: & narrante, quod in supremis Æthiopiæ, ultimis autem Libyæ partibus oriatur, qua parte orientale clima desinens, initium meridiei præbet: crescit vero æstivo tempore, non (ut quidem putarunt) Eteliarum adverso flatu rejectus, sed iis ipsis ventis circa solstitium æstivum, à septentrionalibus partibus versus meridiem, omnes nubes pellentibus ac trudentibus, donec in zona quæ torretur ardore solis colligantur, in qua illorum motus retunditur propter incredibilem circumstantis æstus vehementiam, toto qui antea fuerat paululum congregatus & condensatus, humore liquescente, & inde copiosis imbribus cadentibus. Superbitque Nilus, nec se fluvium esse patitur, sed effunditur extra ripas, & eluvione tanquam mari quodam Ægyptum operiens, adventu suo fecundat agros. Quare ad bibendum dulcissimas præbet aquas, ut quæ illi ex cœlestibus imbribus suppeditent: & est tactu placidus ac lenis, non amplius calidus, sicut ubi incipit: veruntamen adhuc tepidus, ut in ejusmodi locis ortus. Quam ob causam solus ex fluviis, vapores non exhalat: omnium enim consentaneum esset, si exhalaret, cum ex nive liquefacta, quod quidam docti apud Græcos voluerunt, incrementum capere.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ἩΛΙΟΔΏΡΟΥ.

ἐν τῷ β' Αἰθιοπικῶν.

ΚΑὶ ὁ μέν τις ὅπως τοὺς ἐγχωρίους οἱ Αἰγύπτιοι σέβοιντο θεοὺς ἀνηρώτα· ὁ δὲ, δι' ἣν αἰτίαν ἄλλα παρ' ἄλλοις τῶν ζώων ἐκθειάζεται, καὶ τίς ὁ περὶ ἑκάστου λόγος ἐπυνθάνετο· ἄλλος πυραμίδων κατασκευὴν, ἕτερος συρίγγων πλάνην· καὶ συνελόντι τῶν κατ' Αἴγυπτιον οὐδὲν ἀπελίμπανον ἱστοροῦντες. Αἰγύπτιον γὰρ ἄκουσμα καὶ διήγημα πᾶν, Ἑλληνικῆς ἀκοῆς ἐπαγωγότατον. τέλος δέ ποτε καὶ περὶ τοῦ Νείλου, καὶ τίνες μὲν αὐτοῦ πηγαί· τίς δὲ ἡ παρὰ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς ἰδιάζουσα φύσις· καὶ ὁπόθεν τὴν θερινὴν ὥραν μόνος " τῶν πάντων πλημμυρεῖ, πεῦσίν τις ἐμοὶ προσῆγε τῶν ἀστειοτέρων. ἐμοῦ δὲ ἅπερ ἐγίγνωσκον εἰπόντος, καὶ ὅσα περὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου βίβλοις ἱεραῖς ἀναγεγραμμένα, μόνοις τοῖς προφητικοῖς καὶ γινώσκειν, καὶ ἀναγινώσκειν ἔξεστι. καὶ διελθόντος ὡς τὰς μὲν ἀρχὰς ἐκ τῶν ἄκρων τῆς Αἰθιοπίας, ἐσχάτων δὲ τῆς Λιβύης " ἀναλαμβάνει, καθ' ὃ μέρος τὸ κλίμα τὸ ἀνατολικὸν ἀπλῆγον, ἀρχὴν τῇ μεσημβρίᾳ δίδωσιν· αὔξεται δὲ κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν, οὐχ ὥς τινες ᾠήθησαν πρὸς τῶν ἐτησίων ἀντικρὺ πνεόντων ἀνακοπτόμενος· ἀλλ' αὐτῶν δὴ τούτων τῶν ἀνέμων κατὰ τροπὴν τὴν θερινὴν ἀπὸ τῶν ἀρκτῴων ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν πᾶν νέφος ἐλαυνόντων τε καὶ ὠθούντων, ἕως ἐπὶ τὴν διακεκαυμένην ζώνην " συνάξωσι, καθ' ἣν τὴν πρόσω φορὰς ἀνακόπτονται δι' ὑπερβολὴν τοῦ περὶ τὰ μέρη πυρώδους πάσης τῆς πρότερον καὶ κατὰ μικρὸν ἀθροισθείσης καὶ παχυνθείσης νοτίδος ἐξατμιζομένης, κἀκ τούτου λάβρων ὑετῶν ῥηγνυμένων, ὀργᾶται ὁ Νεῖλος, καὶ ποταμὸς εἶναι οὐκ ἀνέχεται, ἀλλὰ κατεξανίσταται τῆς ὄχθης, καὶ θαλαττώσας τὴν Αἴγυπτον, τῇ παρόδῳ γεωργεῖ τὰς ἀρούρας. διὸ πιεῖν τέ ἐστι [2] γλυκύτατος, ἅτε ἐξ ὄμβρων οὐρανίων χορηγούμενος, καὶ θίγειν προσηνέστατος, οὐκ ἔτι μὲν θερμὸς ὡς ὅθεν ἤρξατο, ἔτι δὲ χλιαρὸς ὡς ἐκεῖθεν ἀρξάμενος. δι' ἣν αἰτίαν καὶ μόνος ποταμῶν αὔρας οὐκ ἀναδίδωσι· πάντως ἂν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἀναδοὺς, εἰ καθώς τινες ἐβουλήθησαν, ὡς πυνθάνομαι, τῶν παρ' Ἕλλησιν [3] εὐδοκίμων, χιόνος τηκομένης τὸ πλήρωμα ἐλάμβανε.

" τῶν ἄλλων Palatin. ms.

" λαμβάνει. Pal. & Vatican. mss.

sic Comel. edit. vulgo συναύξωσι.

1 Quos & refutat Herodotus lib. II, cap. 20. Eorum fuit Thales. 2 Sic & Clitopho apud Achill. Tatium l. 4. de Leucip. & Clitop. Nili pota aqua, γλυκὺ, ait, δὲ πινόμενον ἦν καὶ ψυχρὸν ἐν μέτρῳ τῆς ἡδονῆς. ubi ultimæ quatuor voculæ desunt in vulgatis, nos supplevimus ex ms. I. A. Thuani. Eodem loci, si libet, & alia non injucunda certe de jucundo isto aquæ istius potu, modoque potandi mirabili videas. 3 Ut Anaxagoras & tragici. refutat eandem opinionem noster Herodotus lib. II. cap. 22.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΘΕΟΔΩΡΗ͂ΤΟΥ

ἐπισκόπου Κύρου.

Ἐν τῷ Ἑλληνικῶν παθημάτων θεραπευτικῆς λόγῳ τῷ δ', ἐπιγραφέντι περὶ ὕλης καὶ κόσμου.

Καὶ ἔτι λέγω, πόθεν δὴ ἄρα τῶν ποταμῶν τὰ ῥεύματα φέρεται· ἄῤῥητος γὰρ δή μοι πάμπαν καὶ οὗτος ὁ λόγος· ὅπως δὲ καὶ ὁ ἥλιος τὴν ὑγρὰν οὐσίαν πέφυκεν ἀναλίσκειν, εὐπετὲς μάλα τῷ βουλομένῳ καταμαθεῖν. καὶ γὰρ δὴ ξηραίνει τὰ τέλματα, καὶ τὰ τῶν ὑδάτων ἀναλίσκει ξυστήματα, καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα "διαμαίνει· καὶ μὲν τοι τοὺς ποταμοὺς "σμικρυνομένους ἔστιν ἰδεῖν, ὅταν οὗτος ἀφεὶς τὰ νότια μέρη, ἐπὶ τὰ βόρεια τρέχῃ, καὶ τὸ θέρος ἐργάζηται. διά τοι τοῦτο καὶ τὸν Νεῖλον φασὶν, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῖς ἄλλοις ποταμοῖς πλημμυρεῖν καιρὸν, ἀλλὰ μεσοῦντος τοῦ θέρους ἐπικλύζειν τὴν Αἴγυπτον· ὡς τοῦ γε ἡλίου τὴν βορειοτέραν διαθέοντος ζώνην, καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν ποταμοῖς ἐνοχλοῦντος, τούτου δέ γε πλεῖστον ἀπέχοντος. εἰ δὲ καὶ ἄλλας αἰτίας τῆς τούτου γε πλημμυρίας εἶναι φασί τινες, ἀλλ' οὐκ "[ἔμοιγε] ἁρμόττειν τόνδε νῦν τὸν λόγον ὑπείληφα, καὶ γὰρ τοῖς ἄλλοις παρεγγυῶ τῆς μὲν θείας οἰκονομίας μὴ πολυπραγμονεῖν τὰς αἰτίας, θαυμάζειν δὲ τὰ γινόμενα, καὶ τὸν ποιητὴν ἀνυμνεῖν.

γρ. διαιναίνων
γρ. σμικροτέρους

additum ex mss.

EX THEODORETO

Episcopo Cyri.

In Græcorum affectionum curationis sermone IV, *qui inscribitur de Materia & Mundo.*

Neque vero nunc differendum puto, unde jugis fluviorum copia devolvatur: ineffabilis enim mihi penitusque abstrusa hæc quoque ratio est: quo autem pacto sol aptus natus sit humidam aquæ vim comminuere, pronum est cunctis volentibus edoceri. Æstuaria enim paludesque exsiccat: aquarum præterea collectiones ac stagna consumit: corpora quoque hominum sicciora efficit. Quinetiam fluvios videmus decrescendo subduci, cum sol relictis australibus locis ad boreales tractus concedit, æstatemque nobis efficit. Eamque ob rem, Nilum aiunt non eodem tempore quo cæteri solent fluvii, extra alveum inundare, sed media æstate aquis exuberantibus Ægyptum perfundere, sole tunc ad Borealem circulum accedente, ac cæteris quidem fluviis radiis ardentioribus incubante, ab ipso autem Nilo magnis sane spatiis abscedente. Si vero & alias Niliaci incrementi causas quidam esse contendunt, ego tamen hoc tempore materiam hanc convenire mihi non arbitror: quippe qui alios cohorter, ne causas divinæ gubernationis curiosius indagent, sed admirentur potius ea quæ facta sunt, ipsumque opificem hymnis laudando concelebrent.

Zenob. Acciaolo interp.

FRID.

FRID. SYLBURGII
SPICILEGIUM.

In quo loca Herodoti aliquot aliter interpretata, partim & illustrata.

Ad Librum I.

PAG. 5, v. 27. Aut enim) Aut enim Candaule interfecto, me tibi cum regno Lydorum habe:aut t.

13, 12 Quod si velis) Quod si volet alterum annum esse quam alterum uno mense majorem, ut tempora eodem opportune recurrant, menses quidem intercalarii triginta quinque fiunt per annos septuaginta: dies vero ex his mensibus mille & quingenti: *ut Perellus vertit apud Theodor. Gaz. in lib. de mensibus: teste Paulo Leopardo Emend. lib. 6. c. 21.*

21, 33 Crestonem) *Dionysius Halicar. lib. 1. pag. 19.* Crotonem *vocat.*

23, *v. ult. in extrema ora*, cum seditiosis.) *vel, ut alii*, in gratiam rediit cum diversæ factionis hominibus.

24, *v. ult. in extr. ora*, thynni cl.) *Camer. vertit*, iacta rudens. *alii*, Jactus est jactus.

25, *v. antep. in extr. pag.* conglobarentur) *vel, ut alii*, convenirent.

26, *v pen. in extr. pag. post* prospere rem gess.) *vel*, Sed statim, ut in bona & populosa regione, succreverunt iterum & prospera fortuna usi sunt: *ut Suid. quoque* ἀνά τ' ἔδραμον *exponit* ηὐξήθησαν.

ead p. 26, v. 21. fune) *Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 7. mavult* schœno.

28. *v. antep. in extr. pag. ante illa* Ubi vero tandem *&c. hæc tantum Sylb.*) conducit ab eo nolente locare: *Paul. Leop. lib. 7. c. 7.*

30, 8 benigne alloq.) benigne tractabat.

33, *v. pen. in extr. pag. post* infunditur mari *ita Sylb.*) *Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 9. legit* Hyllus, *ex Homero & Strabone, atque adeo sic habent etiam Græci codices nonnulli.*

37, 36 absumit) *alii*, differt, dissipat.

46, 33 Neque alias unquam) Neque alias unquam notasti (*seu* deprehendisti) in hoc viro illepidum quidquam. *est enim hic* παρεῖδες *idem quod* ἐνεῖδες *ut ex Thoma Magistro docet Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 11.*

49, 19 multis verberibus affecit) *alii*, verberibus eum admodum aspere tractavit.

ib. *v.* 35 tam indignis) *alii* tam indigne tractare.

62, 3 ante Sicyonem) *Pausan.* 211, 16. & 234, 37 *habet* πρὸς Σικυῶνος *quod significat*, ex ea parte qua Sicyonem attingit *Achaia.*

73, *v. antep. extr. pag. post* Hi soli *&c.*) *Infra* 496, 40 *hoc ipsum repetitur, & à Strabone lib. 13. ab Aristotele quoque histor. animal. lib. 3. ca. 11. ut annotavit Paul. Leop. Emend. lib. 7. cap. 11.*

80, 25 scrobibus) celoniis, *sive* tolenonibus.

84, 9 In pilam conjiciunt) In pilam conjectos, & pistillis comminutos incernunt per linteum, *ut vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7. cap. 11. est enim* σᾶν cribrare. per cribrum *seu* in cerniculum transmittere.

Ad Librum II.

Pag. 99, v. 13 dum exæquat) *Videtur* διαιῶν *legisse pro* διακαίων. *Græca sonant*, dum transitum ei dum transitum ei perurit. *id est*, dum eum permeantem urit.

100, 45 alii ad urbem Elephantinam) *Franc. Jun. in Esaiam p. 68. Græca sic distinguit*, ἔν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθιόπων καὶ ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσίῃσιν ἄλλοι πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων. *id est*, alii ad urbem Elephantinam, Æthiopibus oppositi: alii ad Daphnas Pelusias, oppositi Arabibus & Assyriis.

107, *v. ult. extr. pag. post* convertisse) *Alii sic totum locum vertunt*, atque interim quietum mansisse. at cum ei ad aram admoto molam inspergerent (*vel, ut Bud. sentit*, capillum vellerent) ad vires *exercendas* versum omnes illos interemisse.

113, *v. antep. post* ellychnium) *alii*, superne autem inest ipsum ellychnium.

116, 17 veluti hostes exag.) *alii*, tractant ut hostes.

120, 7 alii morborum occultorum) *Hier. Mercurialis Var. lect. lib. 2. c. 8. putat pro* alii *legi posse* sive: *ut hæc sequentia exponant præcedentia.*

135, *v. ult. extr. pag. post* vinculis *Leopard. Emend. lib. 7. c. 12. vertit*, duos aut tres utrium petiolos pendulos resolvisse. *Infra sane in oraculo* προὔχων ἀσκοῦ ποδεών *dicitur penis, qui è ventre velut ex utre petiolus prominet.*

153, *v. ult. pag. post* assentior) *Plutarch. pro eodem* ἀπεψόφησε, *id est*, crepitum *ventris* emisit.

Ad Librum III.

P. 167, v. 26 Nec ipsis Inaro) tametsi quam Inarus & Amyrtæus nullus dum Persis plus damni dedit: *ut vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 14.*

170 *u. ult. pag. post* breuuage) *Eam lectionem secutus Paulus Leopard. Emend. lib. 7. cap. 14. sic vertit:* neque enim tot eos victuros fuisse *annos*, nisi potu conspergerent atque miscerint: de vino hoc dicens Ichthyophagis. hac enim re se Persis esse inferiores.

213, 2 & lenia post acria) *alii in Græco legunt* ἠπιάματα ἰσχυρὰ προσάγων. *id est*, fomenta efficacia & vehementia admovens. *ut vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7. cap. 14.*

Ad Librum IV.

P. 229, 37. nam anima) *Sincerior videtur hæc Græci contextus lectio apud Eustath. Comment in Dionysii Periegesin, pag. 16* ἀρι μὲν γὰρ τὸ ἓν Σκύθισι, μασπὸς δὲ ὁ ὀφθαλμός. *id est*, nam ARI Scythice UNUM dicitur, MAPSUS vero OCULUS. *ut Hartung. annotavit decuriæ 1. c. 2.*

236, *v. pen. extr. pag. post.* Est autem sep.) *Pausanias hanc* Argin *vocat* Hecaergin, 41, 22 & 154, 13.

241, 37 Amaxampeus) *Infra* 251, Exampæus *scribitur*,

scribitur, etiam in Græco: itidemque apud Solinum c. 24. & apud Pomp. Melam lib. 2. ca. 1.

245, *v. pen. extr. pag. post* κ̀ οἱ ἄνδρ.) *Pro* ἐνάεες *supra fuit* ἐναρέες *p.* 45. *quod sonat* execrationi obnoxios. *Corinthus, qui de dialectis scripsit,* ἐνάειας *interpretatur* ὁπλίτας· *nonnulli tradunt* ἐνάειας *Scythas esse vates eviratos, quos Hippocrates alicubi* ἀνανδρείας *appellaverit: ut annot. Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 10.*

274, 6 sono vocis exili) *Budæus ex antiquo exemplari legit* ἰσχόφωνος, *id est,* hæsitans lingua, *ut annotavit Paul. Leopard. Emend. l. 3. ca. 11. Ex terrore id vocis vitium emendatum refert Pausan.* 331, 16.

286, 22 Zygantes) Γύζαντες *pro gente Libyca ex Herodoti quarto citatur à Stephano: ut annotavit Turneb. Advers. lib.* 10. *c* 24. *Sed idem tamen Steph. &* Ζύγαντας *pro Libyæ populo citat ex Hecatæo & Eudoxo.*

Ad Librum VII.

392, *v. ult. extr. pag. post* somniasse) *ad verbum sonat,* multa & magna eversa esse ab inferioribus.

417, 21 Bogem) *Paus.* Boen *vocat.* 242, 44.

418, 38 Niphragæ) Phagræ *legendum esse docet Paul. Leop. Emend. l.* 8. *c.* 1. *ex Thucyd. l.* 2. *& Strabonis Epitome.*

424, 10 Enienes) *Ænianes hi dicuntur à cæteris scriptoribus, de quibus vide Stephanum.*

434 31 Cyllirii) *Suidas* Καλλικυρίους *vocat. itidemque Aldus in Proverbiorum Collectaneis habet* Καλλικυρίων πλείους. *Qui vero hic (itidemque apud Hesychium) more Siculo seu Dorico vocantur* γάμοροι, *in iisdem Proverbiis & apud Suidam nominantur* γεώμοροι, *quasi dicas* Agrorum possessores, Agricolæ.

443, 2 χύτρας) *Eustathius fæminino genere* χύτρας *habet, Comment. in Dionysii Periegesin, pag.* 73.

455, 28 lapidem nomine Melampygum) *Paul. Leop. Emend. lib.* 8. *ca.* 1. *mavult,* lapidem Melampygi, *id est, Herculis nigro podice præditi.*

459, 11 bis modo) *Forsan* bis duo: *cum in Græco sit* χιλιάδες τέτορες, *id est,* quatuor millia. *In præcedenti versu Diodorus Siculus pag.* 259 *pro* τριηκοσίαις, *habet* δισχιλίαις· *id est,* Bis decies centum millibus.

Ad Librum VIII.

471, 2 & optimam portionem agri Hist.) Ellopiique agri & Histiææ regionis maritimos vicos omn. p.

472, 12 male mulctati) aspere tractati.

473, 45 Drymon) *Paus.* Δρυμαίαν *vocat,* 18, 34. *itidemq; Plin. l.* 4. *c.* 3. *Stephanus vero* Δρυμίαν.

475, 37 Minervæ protemplaris) *Pro* Προναίης, *quod secutus est interpres, legitur apud Paus.*323, 40. Προνοίας· *quod sonat* Minervæ Providentiæ. *Idem tamen Pausanias &* Προνάου Ἀθηνᾶς *(id est,* Protemplaris Minervæ) *mentionem facit,* 289, 25. *Suidas quoq; utramq; agnoscit; sed ita ut* Προνοίην *hic legerit.* Προνοίαν *ex Æschylo, Callimacho & Demosthene citat Paul. Leopard. Emend. lib. 8. cap. 1.*

476, 20 observatum. Et) versatum. nec solum hæc dicunt, sed etiam perinde ac si esset, menstrua ei *libamina* apponunt, libum *scilicet* mellitum; *seu* placentam mellitam.

481, 40 credibile est) λόγιον εἶναι *significat potius* oraculo prædictum est, *Leop. Emend. lib.* 8. *c. vertit* fatale

507, 27 Murem in Lebadiam) Murem Lebadeam (*Bœotiæ oppidum*) venisse, & mercede pellecto quodam indigena, ad Trophonium (*id est, in antrum Trophonii*) descendisse.

ibid. v. 35. vaticinum esse) μαντεύεσθαι *significat hic verius* Oraculum consulere: *ut annot. Paul. Leopard. Emend. lib.* 8. *c.* 1.

Ad Librum IX.

547, 23 pecora & in Dod.) *Interpres legit* πρόβατα· *sed verior scriptura est* πρόφαντα, *id est,* oracula: *ut monuit Paul. Leop. Emend. lib.* 8. *c.* 1.

556, 26 resiliit) vibravit: *seu,* concussa est: *à verbo* πάλλεσθαι.

FINIS.

ΕΚ ΤΩΝ ΚΤΗΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΝΙΔΙΟΥ

Περσικῶν καὶ Ἰνδικῶν

ἘΚΛΟΓΑΙ΄.

EX CTESIÆ CNIDII Persicis & Indicis EXCERPTA

à PHOTIO.

Cum interpretatione H. STEPHANI; & Indicorum quidem duplici, quarum altera L. RHODOMANI.

IN HÆC

Notæ, variæ lectiones, & diversæ interpretationes H. STEPHANI, D. HOESCHELII, A. SCHOTTI.

AD HÆC

alia ejusdem CTESIÆ ex iisdem & aliis ipsius libris Fragmenta aucta jam & locupletata.

HENR. STEPHANI
DE CTESIA HISTORICO ANTIQUISSIMO disquisitio.

QUI melius, qui certius de rebus Persicis scribere potuerit quam Ctesias, arbitror fuisse neminem. Quod quo magis mihi persuadeo semperque persuasi: eo certe magis (ut homo Persicæ historiæ studiosissimus) aliquam ejus scriptorum partem in quopiam bibliothecæ angulo reperire posse desidero ac semper desideravi. Nam istæ ex ejus scriptis ἐκλογαὶ tantum abest ut desiderio meo satisfaciant, ut illud, non aliter quam ex longo contractam sitim pauculæ æquæ guttæ, multo vehementius accendant. Ut autem Ctesiæ tantum tribuam cum alia multa faciunt, tum vero quod illum à Xenophonte laudatissimo authore laudari videam. Eum enim cujus unius ex omnibus ab illo citetur testimonium, ut locupletissimum, laudari certe, & magnificentissime quidem, interpretor. Unde fit etiam, ut Plutarcho, modestissimo alioqui & prudentissimo scriptori, succenseam: qui ita hujus historici mores exagitat, ut omnibus modis suspectam nobis ejus reddere velle videatur fidem. Sed quum duo in historico requirantur, & posse & velle de rebus vere scribere: primum, an id præstare potuerit, videamus: deinde de eo, an voluisse verisimile sit, disputabimus. At illud vel ipse Plutarchus nobis testabitur: & testatus erat ante eum laudatissimus, uti dixi, scriptor Xenophon. Respondeant igitur pro me ambo: Xenophon quidem in libro Κύρου ἀναβάσεως primo, his verbis, ubi narrat vulneratum à Cyro Artaxerxem regem, ejus fratrem, καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον, καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὥς φησι Κτησίας ὁ ἰατρός. καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμά φησι. & paucissimis interjectis verbis, ὁπόσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθανον, Κτησίας λέγει· παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν. Plutarchus autem initio Ἀρτοξέρξου (ita enim illic nominatur, consentientibus etiam veteribus exemplaribus) hæc scribens, ἀλλὰ τὸν Κτησίαν οὐκ εἰκός ἐστιν ἀγνοεῖν τοὔνομα τοῦ βασιλέως παρ' ᾧ διέτριβε, θεραπεύων αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ μητέρα καὶ παῖδας. Et pagina illius libri secunda, Κτησίας γὰρ, ὃν οὔτε ἀγνοεῖν τὸν χρόνον εἰκός ἐστι, παρόντα ταῖς πράξεσιν, οὔτε ἑκὼν αἰτίαν εἶχεν ἐκ τοῦ χρόνου μεταστῆσαι τὸ ἔργον ὡς ἐπράχθη διηγούμενος. Ex his igitur quum res omnes compertas exploratasque Ctesiam habere potuisse, (præsertim quum medicorum apud reges multo major tunc temporis quam nunc authoritas esset) & ut de compertis atque exploratis vere scribere potuisse intelligamus: nunc an eum (ut φιλαλήθη, id est, veritatis amatorem) id etiam voluisse probabile sit, consideremus. Nimirum & de hoc ἁπλοῦς ὁ λόγος. Nam si mentiri volebat Ctesias, nempe assentationis studium in causa fuisse dicamus necesse est. Si assentator erat, certe mentiendo, ejus auribus à quo plurimum commodi expectabat, aliquid dare, ejusque ambitioni subservire sibi propositum habebat. A quo autem plura quam à rege suo aut à regis matre sperare eum par erat? Super est igitur ut Ctesiam, dum Artaxerxi & Parysatidi statuit adulari, falsam illis laudem in historia sua plerunque affinxisse existimemus. Atqui tantum abest ut iis, ac Parysatidi præsertim, falsam laudem affinxerit, ut veram potius detraxisse, ex iis passim quæ de ea commemorat, omnibus videri possit. Et de his quidem ita loquor, quasi ante illorum obitum historiam suam edidisse Ctesiam constet. Nam si post eorum obitum in lucem ab eo prolatam fuisse credamus, quomodo eum hujus culpæ, imo vel hujus suspicionis dicere affinem fuisse audebimus? Quod autem ad res Indicas attinet, profecto mendacii illum multis in locis nemo non facile suspectum habuerit: sed quotusquisque est qui convincere queat & coarguere? Nescio (respondebit quispiam) quis eo tempore potuerit: at nunc possunt mercatores nostri qui illuc & ipsi navigant. Ain' tu? at unde illis, ut, quum sint ἀναλφάβητοι, ideoque judicio eo quod literis & doctrina quæritur, omnino careant: observare & observata aliis postea commemorare eadem quæ viri docti, possint? Ne longe abeamus, unde homini omnium literarum rudi, ut ligni παρήβου dicti naturam ita animadvertisse, & animadversam ita queat describere ut hoc in libello à Ctesia descriptam habemus? ut omittam illud quod pro artis suæ (quum medicus esset) solertia, ut observavit, ita & observasse debuit: nimirum illud lignum δίδοσθαι τοῖς κοιλιακοῖς βοήθημα. vel tale quid quale alio quodam loco narratur? nempe aut miram cujusdam radicis ad corrigendum nimium lactis usum virtutem: aut, quod de

asinorum

asinorum sylvestrium cornu refert ? qui è poculis ex eorum cornu confectis biberint, neque spasmo eos, neque comitiali morbo corripi : sed neque dummodo aut vinum aut aquam aut poculentum aliquid aliud ex hujusmodi poculis bibant, illos hausto aut ante aut post minime interire veneno ? Nequaquam profecto ab imperitis istis mercatoribus expectanda hæc narratio fuerit. quid igitur illi narrabunt ? nimirum se vidisse sylvestres asinos cornu in fronte gestantes, quod cujus coloris esset discernere non potuerint, sed nec satis ejus magnitudinem consideraverint. Hanc autem vim huic cornu esse insitam, tam sunt nescii, quam ii qui nunquam ne Indorum quidem nomen audiverunt. Hæc autem à me idcirco hic dicuntur, lector, ut quoties in quosdam homines incides, qui plus fidei de illis rebus, mercatoribus etiam literarum imperitis, quam vel doctissimis antiquis scriptoribus adhibendum esse credunt, in promptu tibi quod illis nugatoribus respondeas, esse possit. Quod si quis me roget, an nec Ctesiæ, nec aliis vetustis authoribus rerum hujusmodi historiam describentibus derogandam arbitrer esse fidem, ille à me hoc responsum feret : me domi & in patria mea tot tantaque rerum videre passim miracula, ut quum illos qui de peregrinarum regionum miraculis scripserunt lego : tum demum velim, Scepticam usurpans ἐποχὴν, dicere οὐ μᾶλλον, id est οὐ μᾶλλον πιστεύω, ἢ οὐ πιστεύω. si tantum illa excipias quæ ita à ratione abhorrent, ut ne ipse quidem sensus communis ea quenquam patiatur admittere. Quid si vero, quo magis tales sunt res aliquæ, eo etiam magis inter miracula, sed non inter incredibilia tamen referendæ sint ? Nam vel istud quale sit considera. Fuerunt nonnulli prisco sæculo homines, qui quod de quadam Indica ave narrabatur, eam videlicet in India, Indicum, illinc in Græciam transportatam, Græcum sermonem discere, & hominum more articulatas distinctasque voces tandem proferre : hoc ut plane absurdum & ineptum commentum, exsibilandum explodendumque esse dixerint. Quinam ? nempe non alii quam quibus hujusmodi avem ex Indicis oris advectam videre nunquam contigisset. Nam Ovidius & Statius, fortasse & ipsi, hominem id commemorantem, ut aperte mendacem, aliquando risu exceperant : at postquam ipsam illis datum fuit avem cernere & audire, quam ea de re famæ & aliorum sermoni adhibere fidem noluerant, eam suis ipsorum oculis adhibere coacti fuerunt. Et, ut illos taceamus, hodieque vulgaris est adeo illa avis, ut extare aliquem qui dicat incredibile esse quod de illa narratur, id demum nobis plane sit incredibile. Quem enim, psittacum (quem βίτλακον Ctesias hic appellat) præter illum Veronensem Claudiani senem, aut aliquem illi similem, nunquam vidisse putabimus ? Finge tamen reperiri senem aliquem (& reperiuntur forsitan aliquot ex illis etiam qui in urbibus degunt) qui nunquam eam volucrem viderit, aut, si viderit, loquentem certe nunquam audierit : an eum qui hanc illi avi inditam esse naturam affirmabit, fidem apud hujusmodi hominem impetraturum reris ? Hoc certe si credis, longe falleris. His igitur tandem hunc sermonem claudamus verbis. Quemadmodum si psittacus nunquam ex India advectus ad nos fuisset, avem apud Indos esse humanas voces sonantem nemo crederet : nunc vero, quoniam vulgaris est illa, vix quisquam hoc miraculi loco habet : itidem etiam multa de aliis Indicis animalibus referri, & de plantis atque arboribus, nominatim etiam de quibusdam radicibus, item de aquis, de metallis, de aliis denique multis illi regioni peculiaribus rebus commemorari, quæ multorum fidem superant : at si tam facilis illarum rerum, quam psittaci, asportatio esset, tam facile firma ab omnibus persuasione reciperentur, quam ea quæ de psittaco scripta sunt, recipiuntur. Ergo quod Plutarchus Ctesiæ Persicis tribuit μυθῶδες (apud eum corrupte legitur θυμῶδες) ego id in eum, ne in Indicis quidem, nedum in Persicis, cadere existimo. At erat φιλολάκων. Fuerit vero φιλαθηναῖος, fuerit φιλοθηβαῖος. quid tum ? Hoc certe ut aliquo in loco Lacedæmoniorum auribus aut Atheniensium aut Thebanorum potius quam veritati serviret, facere potuisse dixerim : at ex una historiæ particula totam illam mendacii arguere, hoc ego iniquissimi judicis esse censuerim. Sed Plutarchum, aliquo præjudicio fortasse præoccupatum, quicquid libuerit, impune scribere sinamus, & de Ctesiæ Persicis, penes ipsos Persas : de Indicis, penes Indos esto fides. Hic certæ libellus, qualis qualis est, si aliud quo commendaretur, non haberet, vel hoc unum abunde ad ejus commendationem valere posset, quod aliquot cum ab aliis, tum vero à Plinio citati in eo reperiantur loci. Sunt vero & maxime memorabiles in eo & minime tamen vulgares historiæ. quarum unam, lector, Latino sermone interpretatam, proferam : διήγημα certe hujusmodi quod rhetori cuipiam χρείας pulcherrimæ argumentum, poetæ, jocoso quidem facetorum epigrammatum : severo autem, gravissimæ tragœdiæ amplissimam suppeditare possit materiam. "Mortuo, inquit, Megabyzo, uxor ejus Amytis, libidinosa matre filia libidinosior, summe virorum erat appetens, & suam undique explebat libidinem. Forte accidit ut ægrotaret, non gravi morbo illa quidem : sed qui tamen medici desideraret opem. "Eam igitur invisens Apollonides medicus Cous : quum jampridem ejus esset amore correptus, convalituram illam (utpote quæ hysterica esset) si cum viro congrederetur, affirmavit. Hac arte fit voti compos Apollonides, & amata potitur Amytide. Verum tabescentem.

" tem eam paulatim quum cerneret, à congressu abstinere cœpit. Illa autem tandem quum " matri suæ rem totam aperuisset, eam, ne hanc quam ab Apollonide acceperat, inultam im- " punitamque dimitteret injuriam, rogavit. Mater, quæ audiverat, ad Artaxerxen defert: " narratque ut congressu ejus usus esset, nec, nisi ea indignis prius abusus modis, illo absti- " nuisset. Rex matri de his agendi ut vellet, potestatem permittit. Illa igitur comprehen- " sum & in vincula conjectum Apollonidem duos menses in tormentis & cruciatibus ha- buit: tandem vero vivum etiam defodit. Hîc jam mihi lector (quod in legendis historico- rum scriptis longe & jucundissimum & utilissimum est) historiam cum historia confer, Persicam nimirum cum Romana. Amytin cum Messalina, regis Persarun filiam cum im- peratoris Romani conjuge mihi compara: & muliebre utrobique, quasi in speculo quodam, contemplare ingenium.

——— -- *Claudius audi*
Quæ tulerit. dormire virum quum senserat uxor,
Ausa Palatino &c.

satis enim tibi notos esse puto versus. Aptissime autem, meo quidem judicio, hoc par mu- lierum copulaverimus: ut quas personas & longa temporum intercapedo & longum loco- rum intervallum & linguæ magna discrepantia dissociaverunt, generis nobilitas (licet in alterâ major) & morum fœditas ac turpitudo minime nobili vinculo nobis consocient at- que conjungant. Et de Messalinæ quidem ut audias libidine, tibi longe abeundum non fue- rit. Amytin autem præterquam Ctesiæ, etiam Dinonis gravissimi authoris hoc infamatam reperi elogio. Ἄμυτις, καλλίστη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ γυναικῶν καὶ ἀκολαστοτάτη. id est, *Amy- tis omnium Asiæ fæminarum ut pulcherrima, ita libidinosissima.* Historiam cum historia contu- listi, lector: nunc autem poetæ quomodo cum historicis conferri debeant, & ut cum illo- rum sententiis horum pulcre testimonia consonent, considera. Nimirum quod à poeta La- tinorum omnium ingeniosissimo pronunciatum est, Litem magnam pudicitiæ cum forma es- se, non minus vere qam eleganter esse dictum, jam antea tibi, ut opinor, persuaseras: sed ita verum tamen hoc esse, ut non in omnes hanc cadere suspicionem existimare deberemus. At nunc hæ te docent historiæ, non obscuras tantum, non privatas tantum affines huic cul- pæ esse personas, verum etiam imperatrices, eorum etiam qui regis regum vocabantur (& merito quidem vocabantur) filias. Sed cur ego tam memorabilem undique hanc tibi redde- re conor narrationem? nimirum quod illa vel certissimum Ctesiæ φιλαληθείας durata sit testimonium. Quem enim missum me facere velle simulaveram, nunc quasi ex insidiis repe- tere libet sermonem. Ecquis unicuique erga suam artem & erga ejusdem artis societate jun- ctos (quod ejusdem velut sacri sint cultores) naturaliter quosdam amoris excitari nescit igniculos? Nisi igitur Ctesiæ amica quidem ars sua, amicus vero Apollonides, sed amica ma- gis historiæ veritas fuisset, hæccine cum tanto utriusque narrasset dedecore? At ego (dicet for- tasse Plutarchus) istud factum longe aliter interpretor. Nam ut κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, sic etiam ἰατρὸς ἰατρῷ. hinc illa diffamatio. Itane tandem hæc ejus diffamandi studio com- memoret, quem aliquot in locis non multo ante sponte laudaverit? Quo te jam vertes Plu- tarche? Video video quo evadere velis. Passim ab Herodoto dissentit. Patrem fabularum mihi narras. tandem te tuo confodisti gladio. Nimirum verax Ctesias mendaci Herodoto repugnat. Quid tu autem ad hæc, lector? nonne jam tibi teneri Plutarchus videtur? Hoc si tibi persuasi, Ctesiæ τὸ φιλάληθες admirare mecum potius, quam cum Plutarcho τὸ φιλοψευδὲς reprehende. Aut, si tibi paria in utramque partem rationum videntur esse mo- menta, saltem te neutrum serva, & uti dixi, de Ctæsiæ Persicis, penes Persas, de Indicis penes Indos fides esto. Vale.

DE

DE ΔΙΤΤΟΓΡΑΦΙ'Α QUORUNDAM NOMINUM, IN CTESIA PRÆSERTIM: ET DE EXCERPTIS ipsis ac voce Ἐκλογῶν.

Ex ejusd. H. STEPHANI *Castigationibus ad Appiani Iberica & Annibalica, Ctesiæq; Agatarchidis, & Memnonis excerpta, in fine.*

DUo sunt præterea, lector, de quibus te admonitum volo: unum, quod ad nomina multa, in Ctesiæ præsertim exemplaribus, διττογραφούμενα· alterum autem, quod ad vocem ἐκλογαὶ attinet. Exemplum hujus διττογραφίας ponam ex multis unum, Πετίσας cap. 38. in uno codice cum ι scriptum, quum in altera scribatur cum η. Certe hujus nominis & aliorum hujusmodi quærere scripturam, nescio cujus laboris, imo vero nescio cujus curiositatis esset. Nam si tandem reperiretur (quod tamen nullo fieri modo posse credo) quid tale repertum commodi nobis afferre posset, non video. Unum tamen optabile foret, ut quo modo apud unum historicum nomen aliquod proprium scribitur, eodem apud alios quoq; scriptum esset: ne erroris (ut sæpe accidere videmus) diversa scriptura nobis occasionem præberet: dum quod de una eademq; persona dicitur, de diversis dici existimamus. Sed illud qui fieri possit? Si tamen & hic conjectura locum habere debet, credo, quo longiora sunt, eo magis Persicæ linguæ characterem servare nomina. scimus enim Persas, in suis denominandis, nequaquam id quod quidam dixit, curasse, πάντα δοῦλον εἶναι τῷ δεσπότῃ μονοσύλλαβον, imo potius καὶ δοῦλον καὶ δεσπότην εἶναι πολυσύλλαβον καὶ μακροσύλλαβον. Quam rem videmus ut facete Plautus etiam notet. Hæc igitur ratio videtur idonea ad probandum magis veram esse scripturam (duplex enim in hoc nomine reperitur) Σφενδαδάτης quam Σφενδάτης, utpote longiorem: eandemque in id genus aliis esse debere rationem. Itidem in nonnullis nominibus, in quibus diversa scriptura, nimirum & per ζ & per ξ, quæ est per ξ meis auribus nescio quid Persicum magis sonat, ideoq; magis mihi probatur. Ut Ἰξαβάτης quam Ἰζαβάτης, sic Ἀρτιβαρξάνης quam Ἀρτιβαρζάνης. nam etiam Ἀρξάνης non Ἀρζάνης dicitur. In nonnullis melioris exemplaris fidem ubiq; secutus sum. ut Σκυθάρκης ubiq; non Σκυθάρχης. Item Ἄμυτις non Ἄμυνις. quam Ἄνυτιν a Dinone appellatam reperio, si quidem non mendosum est exemplar. De duplici autem scriptura Ἀρτοξέρξης & Ἀρταξέρξης non habeo quod dicam. Quin & ἐθνικῶν in dubium vocari scriptura possit. Nam quos Δέρβικας consensu utriusq; exemplaris appellatos hic habes, Stephanus ait ipsum Ctesiam appellasse Δερβίους, ἢ Τερβισσέους. Sed & male illic Δελβίκκαι legitur pro Δερβίκαι per ρ & unum κ, prius. Alicubi certe exemplari alteri fidem audacter derogavi. ut in iis locis qui sunt cap. 17. & 21. habebat enim Καρχηδονίων & Καρχηδονίοις pro Χαλκηδονίων & Χαλκηδονίοις. (cujusmodi mendum in hoc ipso nomine in aliorum authorum antigraphis, ut Strabonis, mihi occurrit) quod exemplar etiam male & gravi cum errore permutatas nonnunquam habebat nominum quorundam sedes. ut cap. 29. [ibi, καὶ παραγίνεται Δαρειαῖος ἀγόμενος ὑπὸ Ἀρταπάνου εἰς τὴν οἰκίαν Ἀρτοξέρξου] in eo scriptum est Ἀρτοξέρξης ubi habes Δαρειαῖος, & Δαρειαίου ubi habes Ἀρτοξέρξου. Nec in propriis nominibus tantum, sed ubiq; à partibus melioris (ut mihi quidem videbatur) exemplaris stare volui: in incertis, alterutrum sine delectu, sequutus sum: sed ita ut alterius quoq; lectionem tibi adnotatam in fine libri dederim, non in Ctesia solum, sed & in Agatharchide, & Memnone. Nam quod ad Appianum attinet, ejus unicum exemplar nancisci potui. Sed hoc addere oblitus eram, non esse quod in nonnullis & propriis & appellativis nominibus, Ionici idiomatis terminationes in his ex Ctesiæ libris ἐκλογαῖς reperire mireris, quum Ionica dialecto illos conscripsisse dicatur. quanquam, ut harum ἐκλογῶν testatur author, ἐν τοῖς Ἰνδικοῖς μᾶλλον ἰωνίζει ἢ ἐν τοῖς Περσικοῖς.

ALTERUM autem quod te scire tua interesse existimo, hoc est. Ex Ctesiæ scriptis hæc ita fuerunt excerpta, ut is qui excerpsit, aliquando verba ipsius sola posuerit: interdum autem, & sane plurimum, sua illis admixta nobis dederit, simul etiam in pauca & velut in arctum ea quæ ille latius ac fusius exposuerat, contrahens. Utro igitur potius an ἐκλογῶν an ἐπιτομῆς appellanda sint ea nomine, videamus. Ἐπιτομῆς appellationem dare solitos Græcos existimo iis quæ ex scriptore aliquo ita describuntur, ut primum ordo idem qui apud eum est, servetur: deinde vero ipsa etiam verba (quantum fieri potest) sed ex multis pauca,

aut

aut ex paucis paucissima, retineantur. Eos autem locos qui ex aliquo authoris libro hinc inde, prout visum est, sed αὐτολεξεὶ describuntur, ἐκλογὰς ab iis vocitari solitos fuisse arbitror. Nec vero Athenæum cum alibi, tum vero ubi ἐκλογὰς δραμάτων ποιησάμενος dicit, aliud hoc nomine significare voluisse crediderim. Quo fit etiam ut iis quæ novissime in Germania editæ fuerunt posteriorum Polybii librorum particulis, nequaquam ἐπιτομῆς sed ἐκλογῶν imponendum fuisse nomen putem, & ita putem, ut affirmare audeam. Nam quin illic habeantur illa ipsa Polybii verba, mihi, qui locos aliquot ex iis à quodam Græco authore (ab Athenæo, si bene memini) quales illic sunt, ex Polybio citatos repererim: minime dubium amplius esse possit. Sed quod ad hæc ex Ctæsiæ libris excerpta attinet, quum, uti dixi, nonnunquam ipsa authoris verba & eum ipsum velut loquentem à nobis audiri faciat (ut Indic. cap. 25. τὸν δὲ ἀστράγαλον κάλλιστον ὧν ἐγὼ ἑώρακα, οἷόν περ βοὸς καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος) interdum vero, & multo frequentius id quidem, non μιμητικῶς, ut ita dicam, id est, non ipsum scriptorem loquentem inducendo, & verba quasi ex ejus ore excipienda nobis relinquendo, sed διηγηματικῶς, id est, ipse nobis quid apud Ctesiam legerit, narrans (ut Indic. cap. 4, quum dicit, ἐξ οὗ [σιδήρου] καὶ δύο ξίφη Κτησίας φησὶν ἐσχηκέναι, ἓν παρὰ βασιλέως, καὶ ἓν παρὰ τῆς τοῦ βασιλέως μητρὸς Παρυσάτιδος. φησὶ δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι &c. Indic. item cap. 28, καί φησιν ἰδεῖν αὐτὸ [τὸ δένδρον] ὁ Κτησίας, καὶ ὀσφρανθῆναι ὀσμῆς, οἵας οὔτε εἰπεῖν ἔνι, οὔτε εἰκάσαι.) Quum, inquam, hæc ita sint, nomen ἐκλογὰς admittere nos hic ita oportet, ut quum quid proprie hac in re significet, non ignoremus, ad receptum tamen apud authores usum significationem ejus hic non esse restringendam, sed paulo latius extendendam sciamus. Quod autem de ἐκλογαῖς ἐκ τῶν Κτησίου dixi, idem & de ἐκλογαῖς ἐκ τῶν Ἀγαθαρχίδου dictum tibi esse puta. At in Memnone paulo alia ratio est. quia is qui ex ejus scriptis hæc ἐξελέξατο, hic quoq; fateor, modo μιμητικῶς, modo διηγηματικῶς ejus nobis orationem proponit, sed ita ut hic non ita ut in epitome, multa verba in pauca contrahat: sed potius ejus narrationes, ut opinor, integras nobis, si non ubiq; plurimis certe in locis proferat. Hoc autem ut credam, eo adducor, quod minutissima quæq; plerumq; in his narrationibus persequi eum videam, & certum quendam sermonis characterem uno eodemque quasi tenore continuatum esse animadvertam.

ELOGIUM
CTESIÆ CNIDII.

Ex BARNABA BRISSONIO, *lib. I. de regio Persarum principatu.*

IN Persicorum Archiatrorum ordine, & numero, non infimum locum Ctesias Cnidius tenet, quem Persicarum rerum bonum auctorem, in primis, indictum tacitus præterire non possum. à me ergo is hoc μνημόσυνον *feret, quod ei lubens, merito do dicoque. Hunc Artaxerxis Mnemonis archiatrum fuisse, prælioque quod inter ipsum & Cyrum fratrem commissum est, interfuisse, atq; adeo curasse vulnus regi à fratre inflictum, constat ex Xenophonte, lib. I.* Ἀναβάσ. *& Plutarcho in Artaxerxe. Xenophontis verba quæ & Plutarchus strictim attigit, sunt,* παίει *(videlicet Cyrus minor Artaxerxem fratrem)* κατὰ τὸ στέρνον, καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὥς φησι Κτησίας ὁ ἰατρός· καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμα φησί. *Et mox,* ὁπόσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθανον, Κτησίας λέγει· παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν. *A quibus Diod. Siculus dissentiens, in Cyri minoris partibus, Ctesiam fuisse, eoque prælio captum, in Artaxerxis potestatem venisse, & propter artis præstantiam à rege ad curam corporis adsumptum, lib. II. ita scribit,* Κτησίας δὲ ὁ Κνίδιος, *&c.* [quæ statim habes inter elogia è veteribus prompta] *Strabo de Cnido loquens, lib. XIV.* ἐντεῦθεν δὲ καὶ Κτησίας, ὁ ἰατρεύσας μὲν Ἀρταξέρξην, συγγράψας δὲ τὰ Συριακά, καὶ τὰ Περσικά. *Extat & apud Suidam, de Ctesia, elogium hujusmodi,* Κτησίας, Κτησιάρχου, *&c.* [& hæc statim habes] *Præterea* περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν φόρων, *libros scripsisse eum, Athenæus lib. X. docet: quorum tertium, lib. II. laudat. Apud Stobæum quoq; serm.* xcviii *ejusdem de Montibus liber X. citatur. Atque Ctesiam hunc potissimum ducem & auctorem in Assyriorum historia conscribenda, sese secutum esse, Diodorus Siculus profitetur. Meminit & hujus Cnidii Ctesiæ Plin. lib. II. cap.* cvi. *Unus in hujus Ctesiæ historia, fidem desiderat Plutarchus, qui in Artoxerxe famæ ejus non parcit his verbis,* Κτησίας, ὡς ἔοικε, φιλότιμος ὤν, καὶ οὐχ ἧττον φιλολάκων καὶ φιλοκλέαρχος, ἀεί τινας, ἐν τῇ διηγήσει, χώρας ἑαυτῷ δίδωσιν, ἐν αἷς γενόμενος, πολλὰ καὶ καλὰ μιμνήσκεται Κλεάρχου καὶ τῆς Λακεδαίμονος. *Nec vero æquum ei fuisse Plutarchum, hæc initio vitæ Artaxerxis ab eo posita declarant,* ἀλλά τι Κτησίαν, *& cætera.*

VETE-

VETERUM QUORUNDAM TESTIMONIA DE CTESIA, *ejusque scriptis, & dicendi genere.*

Diodorus Siculus
bibliothecæ histor. libro II.

L. Rhodomano interp. At Ctesias Cnidius, Herodoto recentior, sub expeditionem Cyri adversus Artaxerxem fratrem vixit. Captus enim tunc, & ob artis medicæ scientiam à rege in gratiam receptus, XVI annos cum honore apud illum exegit. Hic è regiis membranis (in quibus res antiquas Persæ, jussu legis cujusdam, ordine descriptas habebant) studiose indagavit singula, inque historicum ordinem redacta ad Græcos transtulit.

Strabo
rerum geographicarum lib. XIV.

G. Xylandro interp. Cnidii viri memoria digni fuerunt, *&c.* Cnidius fuit etiam Ctesias Artaxerxis medicorum princeps, qui Syriaca scripsit & Persica.

Suidas.

H. Wolfio interp. Ctesias, Ctesiarchi sive Ctesiochi filius, Cnidius, in Persia medicus fuit Artaxerxis, cognomento Mnemonis. Scripsit Persica libris XXIII.

Johannes Tzetzes
lib. histor. Alpha dicto, chil. I, *vers.* 82

P. Lacisio interp.
Ctesias autem medicus, filius Ctesiochi,
Profectus ex urbe Cnido Cypriæ,
Qui cum Artaxerxa victus, velut socius Cyro,
In Persis commoratus est annis septem & decem.
Libris tribus & viginti Persicas res describens.

Dionysius Halicarnasseus
de structura vel collocatione apta verborum.

Dictio vero Thucydidis, Rhamnusiique Antiphontis, quod ad compositionem attinet, proba mehercle, si ullæ aliæ: non usquequaque tamen suavis. At Cnidii illius historici Ctesiæ & Xenophontis suavis est quammaxime, non tamen quantum oportebat proba. Dico autem hoc in commune, non quod prorsus ita habeat. nam & apud illos quædam disposita sunt suaviter, & contra apud hos nonnulla probe dicuntur.

Demetrius Phalerus
de elocutione, cap. de perspicuitate orationis.

Quod vero Ctesiæ objiciunt, loquaciorem scilicet esse ob verborum repetitiones, id quidem forte recte faciunt sæpius: sæpius tamen haud animadvertunt viri in dicendo perspicuitatem. reponit enim idem, ut inde significatio efficiatur expressior. *&c.* In summa, poeta iste, ita enim quis non inepte adpellaverit, perspicuitatis in tota scriptione est artifex.

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης
βιβλιοθήκης ἱστορικῆς ἐν τῷ δευτέρῳ.

Κτησίας δὲ ὁ Κνίδιος τοῖς καθ' Ἡρόδοτον μὲν χρόνοις ὑπῆρξε κατὰ τὴν Κύρου στρατείαν ἐπὶ Ἀρταξέρξην τὸν ἀδελφόν· γενόμενος δὲ αἰχμάλωτος, καὶ διὰ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ἀναληφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἑπτακαίδεκα ἔτη διετέλεσε τιμώμενος ὑπ' αὐτοῦ, οὗτος οὖν φησὶν ἐκ τῶν βασιλικῶν [1] διφθερῶν (ἐν αἷς οἱ Πέρσαι τὰς παλαιὰς πράξεις κατά τινα νόμον εἶχον συντεταγμένας) πολυπραγμονῆσαι τὰ καθ' ἕκαστα καὶ συνταξάμενον τὴν ἱστορίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξενεγκεῖν.

Στράβων
γεωγραφικῶν βιβλ. ιδ'.

Ἄνδρες δ' ἀξιόλογοι Κνίδιοι &c. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ Κτησίας ὁ ἰατρεύσας μὲν Ἀρταξέρξην, συγγράψας δὲ [2] τὰ Ἀσσυριακὰ καὶ τὰ Περσικά.

Σουΐδας.

Κτησίας, Κτησιάρχου, ἢ Κτησιόχου, Κνίδιος ἰατρός· ὃς ἰάτρευσεν ἐν Πέρσαις Ἀρταξέρξην τὸν Μνήμονα κληθέντα, καὶ συνέγραψε Περσικὰ ἐν βιβλίοις κ' καὶ τρισί.

Ἰωάννης ὁ Τζέτζης
βιβλ. ἱστορ. τῷ Ἄλφα, χιλ. α. στίχ. πβ'.

Ὁ δὲ Κτησίας ἰατρός, υἱὸς τοῦ Κτησιόχου,
[3] Ἐξωρμημένος πόλεως ἐκ Κνίδου τῆς Κυπρίας,
Ὃς Ἀρταξέρξῃ κρατηθείς, ὡς συμμαχῶν τῷ Κύρῳ,
Ἐν Πέρσαις διετέλεσε χρόνους ἑπτὰ καὶ δέκα,
Βίβλοις τρισὶ καὶ εἴκοσι τὰ Περσικὰ συγγράψας.

Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασεὺς
ἐν τῷ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων.

Ἡ δέ τοι Θουκυδίδου λέξις, καὶ ἡ Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου, καλῶς μὲν σύγκειται νὴ Δία, εἴπερ τινὲς καὶ ἄλλαι, οὐ μὴν ἡδέως γε πάνυ· ἡ δέ γε τοῦ Κνιδίου συγγραφέως Κτησίου, καὶ ἡ τοῦ Σωκρατικοῦ Ξενοφῶντος, ἡδέως μὲν ὡς ἔνι μάλιστα, οὐ μὴν καλῶς γε ἐφ' ὅσον ἔδει. λέγω δὲ κοινότερον, ἀλλ' οὐχὶ καθάπαξ· ἐπεὶ καὶ παρ' ἐκείνοις ἥρμοσταί τινα ἡδέως, καὶ παρὰ τούτοις καλῶς.

Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς,
περὶ ἑρμηνείας, κεφ. περὶ ἐναργείας.

Ὅπερ δὲ τῷ Κτησίᾳ ἐγκαλοῦσιν ὡς ἀδολεσχοτέρῳ διὰ τὰς διλογίας, πολλαχῆ μὲν ἴσως ἐγκαλοῦσιν ὀρθῶς· πολλαχῆ δὲ οὐκ αἰσθάνονται τῆς ἐναργείας τοῦ ἀνδρός. τίθεται γὰρ ταὐτό, διὰ τὸ πολλάκις ποιεῖν ἔμφασιν πλείονα. &c. καὶ ὅλως δὲ ὁ ποιητὴς οὗτος, ποιητὴν γὰρ αὐτὸν καλοίη τις εἰκότως, ἐναργείας δημιουργός ἐστιν ἐν τῇ γραφῇ συμπάσῃ.

Exempla hujus ἐναργείας *quæ Demetrius adfert, infra subjiciemus cum Ctesianis fragmentis, ubi & alia insperguntur quibus partim laudatur Ctesias, partim notatur & quidem sæpius.*

---

1 *Membranis usos Persas, papyri vero & chartarum usum ignorasse & hinc colligit Brissonius l. 2. de reg. Pers.* 2 *Ita legendum ut Aldi codex habet, vel* Ἀσσυριακὰ *ut est in vet. lib. nec recte itaque Xylandrum* Συριακὰ *maluisse: ut vel ex initio Excerptorum è libris Ctesiæ pateat, monet Is. Casaubonus ad Strabonis locum tam ad oram quam in Comm. & Brissonius itaque non recte eandem lectionem* [Συριακὰ] *sequutus videtur l. 1. de reg. Pers. princ. quæ ante attulimus.* 3 *Verte potius,* Prof. ex urbe Cnido Cypria qui ab Artaxerxe captus ut Cyri in pugna socius, In Persia *&c. manifestum id è prioribus Diodori, è quibus sine dubio ista cantillavit Tzetzes: quamvis quod ad rem ipsam attinet, inter Diodorum & alios videatur dissensus, sicut & Brissonius dicto loco adnotavit.*

AD LEC-

AD LECTOREM.

Διάφοροι γραφαὶ in Græci contextus Ctesiæ ora sunt ex editione Photii, quam cl. vir David Hoeschelius *ante aliquot annos, publicavit, quibus nimirum illa eximia editio à Stephaniana, quam nostra hac sequimur, variat: quod semper indicatum additis literis* D.H. *Cæteræ quibus hæ literæ non sunt additæ, sunt & istæ tamen ex ejusdem doctissimi & amicissimi viri editione eadem, ab ipso ibi in oram paginarum collocatæ, uti hic pariter repræsentamus. Quæ vero auctiora in ipsius quibusdam mss. fuere, ut præsertim in Indicis contigit, ea contextui nostro fere inseruimus, uncinulis tamen ejusmodi* [] *inclusa: id quod & in interpretatione fecimus, quam tum à clariss. A Schotto viro pariter amico & benevolo sumus mutuati, quem diversam interpretationem in hisce Ctesiæ Persicis & Indicis adhibuisse & illustrasse ab ea (ut ipse suis* προλεγομένοις *in Photium indicat) quæ typographorum* στεφάνου *opera circumfertur, id inquam ex ipsius Latino Photio non te potest fugere.*

Quæ itaque extrema quoque pagina sunt adjecta, priora continent interpretationes diversas in Persicis & Indicis excerptis ejusd. A. Schotti, *(de cujus opera in hoc auctore collocata jam diximus) quas ex ejus Latina Photii editione excerpsimus, raptim (ne quis nos adpendisse putet) ipsius versione Ctesiana cum H. Stephani collata.*

Posteriora vero quæ à tali hoc signo ¶ incipiunt, ea exhibent Notas in Persicorum & Indicorum excerpta tam H. Stephani, *quam* D. Hoeschelii. *Istas ut ab his discerneres, literis principibus* H. S. *adpositis notavimus: interdum tamen & alteras his* D. H. *ne alla ullibi facile occasio dubitandi foret. Numeri suis in contextu singulis singuli indices. Quod autem H. Stephanus aliam ms. lectionem in Notis quoque proponit, nosse debet eum nimirum & altero ms. usum, ut ipse indicat in dissertatiuncula super* διπλογραφίᾳ *quorundam nominum in Ctesiæ præsertim eclogis, quam ante paulo positam habuisti. En vero tibi pro summario Ctesiæ Persicorum & hanc ab* H. Schotto *seriem regiam.*

REGUM PERSICORUM SERIES EX CTESIA.

Rex	*Uxor*	*Liberi*	*regnavit*	*mortuus*
I. CYRUS	Amytis	Cambyses, & Tanyoxarces	annos xxx	ex vulnere in prœlio accepto.
II CAMBYSES	Roxane		annos xviii	casu ictus suomet cultello.
III. Sphendadates *magus, aliis* Smerdes			menses vii	à VII conjuratis interfectus.
IV. DARIUS *Hystaspæ* F.		Xerxes	annos xxxi	post xxx dierum morbum.
V. XERXES	Amistris	Dariæus, Hystaspes, Artaxes, Achæmenides, Artarius, Amytis, & Rhodogune.	annos xxii *aliis auctoribus.*	ab Artapano & Spamitre peremtus.
Artapanus *Xerxæ percussor ab aliis hic inseritur, & dicitur regnum tenuisse*			menses vii	eadem morte, qua Artaxerxem statuerat è medio tollere.
VI. ARTAXERXES, Longimanus *appellatus.*	Damaspia	Xerxes *solus legitimus: spurii* xvii *inter quos* Secyndianus & Ochus *postea in regnum successerunt.*	annos xlii	morte naturali.
VII. XERXES *alter*			dies xlv	Secyndiani & Pharnaciæ manu.
VIII. Secyndianus, *alias* Sogdianus.			mens. vi. dies xxv.	in cinerem conjectus.
IX. OCHUS, *qui &* DARIÆUS, Darius Nothus *aliis.*	Parysatis	Arsaces, Cyrus, Artostes, Oxendras, *& alii* xiii, *qui cito vita abierunt.* Amistris *filia.*	annos xxxv	ex morbo, Babylone.
X. Arsaces, *idemque mutato nomine* ARTAXERXES, *aliis* Mnemon *cognominatus. adversus hunc Cyrus frater consurgens in prœlio occubuit. Reliqua hujus dabit Plutarch. in Artaxerxe.*	Statira			

ΕΚ ΤΩΝ ΚΤΗΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΝΙΔΙΟΥ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ἐκλογαί.

EX CTESIÆ SCRIPTIS QUÆ PERSICA NOMINATA SUNT, excerptæ à PHOTIO Historiæ.

Latinitate donatæ ab HENR. STEPHANO.

I TESIÆ 1 *Cnidii Persica libris viginti tribus continentur: sed in sex prioribus res Assyriorum & quæcunque res Persicas præcessere, tractat: à septimo autem libro de Persicis rebus agit: at in septimo, octavo, nono, decimo, undecimo, duodecimo & decimo tertio, quæ ad Cyrum & Cambysem, & 2 magum illum, Dariumque & Xerxem spectant, commemorat: fere in omnibus repugnantia 3 Herodoto narrans, illumque in multis mendacem & 4 scriptorem fabularum appellans. illo enim posterior est. Se autem eorum quæ narrat, magna ex parte oculatum testem fuisse, aut certe, quæ videre non licuit, de iis à Persis qui viderant, edoctum, ita demum ea memoriæ prodidisse dicit. Nec vero tantummodo ab Herodoti, sed etiam in aliquibus à Xenophontis Grylli filii historia dissentit. Floruit temporibus Cyri 5 Dario & Parysatide geniti: qui frater fuit 6 Artoxerxis ad quem regnum Persicum devenit.*

II Scribit itaque statim de 7 Astyage, 8 eum genere Cyro junctum non fuisse: illumque etiam Astyigan vocat. Fugisse autem Astyigan à conspectu Cyri in Ecbatana, & in criscranis regiarum ædium ab 9 Amyti filia sua & ejus viro Spitama occultatum fuisse dicit. at supervenientem Cyrum, non solum Spitaman & Amytin, sed eorum etiam liberos Spitacem ac Megabernem de Astyiga 10 per cruciatus interrogari voluisse: Asty-

ΤΗΣΙΟΥ τοῦ Κνιδίου τὰ Περσικὰ ἐν βιβλίοις ἐστὶ κγ΄. ἀλλ᾽ ἐν μὲν τοῖς πρώτοις ἓξ τά τε Ἀσσύρια διαλαμβάνει καὶ ὅσα πρὸ τῶν Περσικῶν· ἀπὸ μέντοι τοῦ ζ΄ τὰ Περσικὰ διεξέρχεται. καὶ ἐν μὲν τῷ ζ΄ καὶ η΄ καὶ ι΄ καὶ ια΄ καὶ ιβ΄ καὶ ιγ΄ διέξεισι τὰ περὶ Κύρου καὶ Καμβύσου καὶ τοῦ μάγου, Δαρείου τε καὶ τοῦ Ξέρξου· σχεδὸν ἐν ἅπασιν ἀντικείμενα Ἡροδότῳ ἱστορῶν, ἀλλὰ καὶ ψεύστην αὐτὸν 1 ἀποκαλῶν ἐν πολλοῖς, καὶ λογοποιὸν ἀποκαλῶν. καὶ γὰρ νεώτερος μέν ἐστιν αὐτοῦ. φησὶ δὲ αὐτὸν, τῶν πλειόνων ἃ ἱστορεῖ, αὐτόπτην γενόμενον, ἢ παρ᾽ αὐτῶν Περσῶν (ἔνθα τὸ ὁρᾶν μὴ ἐνεχώρει) αὐτήκοον καταστάντα, οὕτως τὴν ἱστορίαν συγγράψαι. οὐχ Ἡροδότῳ δὲ μόνῳ τἀναντία ἱστορεῖ, ἀλλὰ καὶ πρὸς Ξενοφῶντα τὸν Γρύλλου ἐπ᾽ ἐνίων διαφωνεῖ. ἤκμασε δὲ ἐν τοῖς χρόνοις Κύρου τοῦ ἐκ Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος, ὃς ἀδελφὸς Ἀρτοξέρξου (εἰς ὃν ἡ Περσικὴ βασιλεία κατῆλθεν) ἐτύγχανεν.

Φησὶν οὖν αὐτίκα περὶ τοῦ Ἀστυάγους, ὡς οὐδὲν αὐτῷ Κῦρος πρὸς γένος ἐχρημάτιζεν· τοῦτον δὲ αὐτὸν καὶ Ἀστυΐγαν καλεῖ. φυγεῖν δὲ ἀπὸ προσώπου Κύρου 2 Ἀστυΐγαν ἐν Ἐκβατάνοις, καὶ κρυφθῆναι ἐν τοῖς κρισκράνοις τῶν βασιλείων οἰκημάτων, κρυψάντων αὐτὸν τῆς τε θυγατρὸς Ἀμύτιος καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Σπιτάμα. ἐπιστάντα δὲ Κῦρον, ἐπιτάξαι ἀνακρίνειν διὰ στρεβλώσεων Σπιτάμαν τε † καὶ Ἄμυτιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν Σπιτάκην τε καὶ Μεγαβέρνην, περὶ Ἀστυΐγα. τὸν

Ἀνεγνώσθη βιβλίον Κτησίου τοῦ Κνιδίου τὰ Π. ἐν βιβλίοις κγ΄. D. H.

al. ἐλέγχων.

οὕτω D. H.

al. κριοκρώνοις

Ἀμυώτιος D. H.

Ἀμυώτιν D. H.

1 Lecta Ctesiæ Cnidii Persica, in libros distributa tres supra viginti. *&c.* 2 Sphendadaten *inf. nominat c.* 10 & 11 *&* 15. *Herodot.* Smerden. 3 *Qui de quatuor hisce duntaxat scripsit: Ctesias vero his alios quinque adjecit.* 4 fabularum confictorem 5 Dariæum *hunc, non* Darium, *in iis quæ sequentur vocat. c.* 48. 6 *De quo infra. c.* 56, *&c.* 7 *De Astyage, Oebare, & Petesaca (ut ibi scribitur) vide ex Ctesiæ quæ breviter excerpsit Ioan, Tzetzes in Chiliadib. hist.* 1. *in fine.* 8 nulla Cyrum ipsi generis propinquitate junctum fuisse. *Cyrus hic Major.* 9 *al.* Amynti. 10 per tormenta

¶ 1 *Videtur prius hoc participium esse expungendum* H. S. 2 *Max. Marg. codex* Ἀστυΐων.

δὲ ἑαυ-

δὲ, ἑαυτὸν προσαγγεῖλαι, ἵνα μὴ δι' αὐτὸν στρεβλωθείησαν οἱ παῖδες. ληφθέντα δὲ, πέδαις παχείαις ὑπὸ Οἰβάρα δεθῆναι. λυθῆναι δὲ ὑπ' αὐτοῦ Κύρου μετ' οὐ πολὺ, καὶ ὡς πατέρα τιμηθῆναι. καὶ τὴν θυγατέρα [Ἄμωτιν D. H.] ″Ἄμυτιν πρῶτον μὲν μητρικῆς ἀπολαῦσαι τιμῆς, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς γυναῖκα ἀχθῆναι τῷ Κύρῳ, Σπιτάμα τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀνῃρημένου, ὅτι ἐψεύσατο, ἀγνοεῖν εἰπὼν ἐρευνώμενον Ἀστυΐγαν. ταῦτα λέγει Κτησίας περὶ Κύρου, καὶ οὐχ οἷα Ἡρόδοτος. καὶ ὅτι πρὸς Βακτρίους ἐπολέμησε, καὶ ἀγχώμαλος ἡ μάχη ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ Βάκτριοι Ἀστυΐγαν μὲν, πατέρα Κύρου γεγενημένον, [Ἄμωτιν D. H.] ″Ἄμυτιν δὲ μητέρα καὶ γυναῖκα, ἔμαθον, ἑαυτοὺς ἑκόντες [Ἀμώτι D. H.] ″Ἀμύτι καὶ Κύρῳ παρέδοσαν. Καὶ ὅτι πρὸς Σάκας ἐπολέμησε Κῦρος, καὶ συνέλαβεν Ἀμόργην τὸν Σακῶν μὲν βασιλέα, ἄνδρα δὲ Σπαρέθρης· ἥτις καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ ἀνδρὸς, στρατὸν συλλέξασα, ἐπολέμησε Κύρῳ, ἀνδρῶν μὲν στράτευμα, τριάκοντα μυριάδας ἐπαγομένη, γυναικῶν δὲ, εἴκοσι. καὶ νικᾷ Κῦρον, καὶ συλλαμβάνει ζωγρείαν, μετὰ καὶ ἄλλων πλείστων· [Ἀμώτιος D. H.] Παρμίσην τε τὸν ″Ἀμύτιος ἀδελφὸν, καὶ τρεῖς αὐτοῦ παῖδας. δι' οὓς ὕστερον καὶ Ἀμόργης ἀφείθη, ἐπεὶ κἀκεῖνοι ἀφείθησαν. Καὶ ὅτι στρατεύει Κῦρος ἐπὶ Κροῖσον καὶ πόλιν Σάρδεις, συνεργὸν ἔχων Ἀμόργην. ὅπως τε τῇ βουλῇ Οἰβάρα [1] Περσῶν εἴδωλα ξύλινα ἀνὰ τὸ τεῖχος φανέντα, εἰς δέος μὲν κατέστησε τοὺς ἐνοικοῦντας, ἥλω δὲ διὰ ταῦτα καὶ αὐτὴ ἡ πόλις. ὅπως τε πρὸ
2 τῆς ἁλώσεως δίδοται ὁ παῖς Κροίσου ἐν ὁμήρου λόγῳ, δαιμονίου φαντάσματος ἀπατήσαντος Κροῖσον. ὅπως τε δολορραφοῦντος Κροίσου, ὁ παῖς κατ' ὀφθαλμοὺς ἀναιρεῖται· καὶ ὅπως ἡ μήτηρ τὸ πάθος ἰδοῦσα, ἑαυτὴν τοῦ τείχους ἀποκρημνίζει, καὶ οὐ θνήσκει. ὅπως τε, ἁλούσης τῆς πόλεως, πρὸς τὸ ἐν τῇ πόλει ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος [καταφεύγει ὁ Κροῖσος. κ. θ. D. H.] ″καταφεύγει, καὶ θνήσκει. καὶ ὡς τρὶς ἐν τῷ ἱερῷ πεδηθεὶς ὑπὸ Κύρου, λύεται τρίτον ἀοράτως· καίτοι σφραγίδων τῷ ἱερῷ ἐπικειμένων, καὶ τούτων τὴν φυλακὴν Οἰβάρα ἐμπεπιστευμένου. ὅπως τε οἱ συνδούμενοι Κροίσῳ, τὰς κεφαλὰς ἀπετέμνοντο, ὡς καταπροδιδόντες λύεσθαι

igan vero seipsum patefecisse, ne propter se pueri [1] cruciarentur, captumque [2] & compedibus crassis ab OEbara vinctum: nec multo post ab ipso Cyro liberatum, & non secus ac patrem honoratum observatumque fuisse: filiamque Amytim primum quidem tanquam matrem in honore habitam, postea vero Cyro nupsisse, quum Spitimas ejus vir esset interfectus 3 propterea quod mentitus esset, ignorari à se dicens Astyigan de quo interrogabatur. *Hæc dicit Ctesias de Cyro, iis quæ ab Herodoto referuntur dissimilia.* Idemque illum adversus Bactrios pugnavisse, & eam pugnam æquo Marte gestam fuisse. sed Bactrianos, postquam Astyigan Cyri patrem factum esse, Amytin autem matrem & uxorem, intellexerunt, sponte seipsos Amyti & Cyro dedidisse.

Tradit etiam, Cyrum cum 4 Sacis bellum gessisse, & Amorgem Sacarum regem Sparethræ maritum cepisse: III
eam autem, capto marito, exercitum coegisse, bellumque Cyro intulisse, & virorum quidem trecenta millia, mulierum vero ducenta in aciem eduxisse: & Cyrum superavisse, vivumque eum cum multis aliis cepisse: itemque Parmisem Amytis fratrem & tres ejus filios. propter quos postea Amorgem liberatum fuisse, quod & ipsi liberati fuissent.

Tradit etiam, Cyrum Amorgis ope adjutum, Crœso & Sardibus bellum intulisse. IV
Narrat etiam quomodo OEbaræ consilio 5 lignea Persarum simulacra in muro conspecta timorem incolis injecerint, & propter hanc causam ipsa urbs capta fuerit: & quo pacto ante captam urbem, Crœsi filius pro obside datus fuerit, quum Crœsus divino quodam spectro deceptus fuisset. Narrat etiam quomodo dolos nectente Crœso, filius in ejus conspectu fuerit interfectus, & mater hanc calamitatem intuita seipsam ex muro præcipitarit, nec tamen mortua sit: & quomodo, capta urbe, ad Apollinis ædem, quæ erat in urbe, 6 confugerit, ac mortua sit: & quomodo 7 ter in templo vinctus à Cyro Crœsus, 8 tertium arte oculos fallente solutus sit, quamvis templo sigilla circumposita essent, eorumque custodia OEbaræ commissa esset, quomodo item illis qui una cum Crœso vincti fuerant, amputata fuerint capita, ut quorum proditione solutus

---

1 Torquerentur, 2 gravibus comp. ab. Oe. oneratum fuisse: 3 p. q. dum quæreretur Ast. ignorare se illum m. es. 4 *De Sacis & hoc Cyri bello varia scripsit Strabo l.* 11. 5 Ξύλινα λέγει πρόσωπα Σαρδέσιν ἐπιστῆσαι, Ἐν ὑπερμήκεσι κοντοῖς, Νυκτὸς ἐνδεδυμένα. *Joan. Tzetz. hist.* 1. 6 Crœsus confugerit, perieritque. *Negante hinc particulam in præcedentem paulo ante versum perperam translatam* (ibi οὐ θνήσκει) *plane mihi persuadeo. Alii omissa voce* Crœsi *hæc ad ejus uxorem referunt.* 7 tertium 8 tertium etiam fallente oculos fascino sol. s. q. pluribus templum esset sigillis obsignatum,

¶ 1 *Scholion m. s.* ὅρα τὴν τῶν εἰδώλων ἐμφάνισιν.

Crœsus

Crœſus [1] fuiſſet. Narrat etiam, Crœſum in regias ædes adductum vinctumque firmius fuiſſe: ſed quum tonitrua fulminaque irruiſſent, rurſum fuiſſe ſolutum: tumque Cyrum vix tandem eum miſſum feciſſe. à quo tempore Cyrus cum aliis humanitatis officiis eum proſequutus ſit, tum vero urbem magnam nomine [2] Barenen prope Ecbatana ei donaverit: in qua erant quinque millia equitum, peltatorum autem jaculatorumque &
V ſagittariorum decem millia. Commemorat item quomodo Cyrus Petiſacan eunuchum, qui apud ipſum plurimum authoritate valebat, in Perſas miſerit ut Aſtyigam à Barcaniis adduceret. nam & ipſe & Amytis filia patrem videre cupiebat. Quomodo item OEbaras conſilium dederit Petiſacæ ut in deſerto loco Aſtyigam relinqueret, & fame ſitique conficeret. id quod factum eſt. At in ſomnis ſcelere patefacto, Petiſacas puniendus traditur Amyti, [3] quæ eum expopoſcerat. Illa vero oculos ejus effodit, pellemque detraxit, & cruci deinde affixit. OEbaras autem, timens ne eadem quæ ille pateretur, quamvis Cyrus nihil tale ſe permiſſurum affirmaret, nihilominus decem dierum inedia ipſe ſibi mortem conſcivit. Aſtyigas vero magnifice ſplendideque ſepultus eſt, [4] atque in deſerto loco cadaver ejus intactum permanſit, neque fuit à feris comeſum. leones enim cadaver ejus, donec Petiſacas
VI reverſus acciperet, ſervabant. Cyrus autem adverſus [5] Derbices expeditionem ſuſcipit, quorum rex erat Amoræus; at Derbices ex inſidiis producunt elephantes, ac Cyri equites fugant. Ubi ipſe Cyrus ex equo cecidit & quidam Indus, (nam Indi Derbicibus in bello opem ferebant: à quibus etiam acceptos elephantes in bellum ducebant.) hic igitur Indus, quum Cyrus jam cecidiſſet, eum jaculo vulneravit ſub coxa in femore: ex quo vulnere poſtea mortuus eſt. tum vero ipſum adhuc vivum, quum familiares ſui erexiſſent, ad caſtra profecti ſunt. Occubuerunt autem in pugna illa multi Perſæ, & equales numero Derbices. nam illorum quoque x. millia [6] erant.
VII Amorges vero quum audiviſſet quod Cyro contigerat, feſtinanter venit, Sacarum equitum viginti millia ducens. & quum Perſæ ac Derbices inter ſe conflixiſſent,

Κροῖσον. καὶ ὅτι ἀναληφθεὶς ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ δεθεὶς ἀσφαλέστερον, βροντῶν καὶ σκηπτῶν ἐπενεχθέντων, λύεται πάλιν· καὶ τότε μόλις ὑπὸ Κύρου ἀφίεται. ἐξ οὗ καὶ περιείπετο, καὶ ἔδωκε Κῦρος Κροίσῳ πόλιν μεγάλην Βαρήνην, ἐγγὺς Ἐκβατάνων ἐν ᾗ ἦσαν ἱππεῖς μὲν πεντακισχίλιοι, πελτασταὶ δὲ καὶ ἀκοντισταὶ καὶ τοξόται, μύριοι. Ἔτι "δὲ διαλαμβάνει ὡς ἀποστέλλει Κῦρος ἐν Περσίδι "[1]Πετισάκαν τὸν "[2]ἡμιάῤῥενα, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενον, ἐνέγκαι ἀπὸ Βαρκανίων Ἀστυΐγαν. ἐπόθει γὰρ αὐτός τε καὶ ἡ θυγάτηρ ""Αμυτις τὸν πατέρα ἰδεῖν. καὶ ὡς Οἰβαρᾶς βουλεύει "[3]Πετισάκᾳ ἐν ἐρήμῳ τόπῳ καταλιπόντα Ἀστυΐγαν, λιμῷ καὶ δίψῃ ἀπολέσαι· καὶ γέγονε. δι' ἐνυπνίων δὲ τοῦ μιάσματος μηνυθέντος, Πετισάκας, πολλάκις αἰτησαμένης "Ἀμύτιος, εἰς τιμωρίαν παρὰ Κύρου ἐκδίδοται. ἡ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύξασα, καὶ τὸ δέρμα περιδείρασα, ἀνεσταύρωσεν. Οἰβαρᾶς δὲ δεδιὼς μὴ τὰ ὅμοια πείσεται, καίτοι Κύρου μηδὲν τοιοῦτον ἰσχυριζομένου παραχωρῆσαι, αὐτὸς ὅμως ἀποκαρτερήσας δι' ἡμερῶν δέκα, ἑαυτὸν ἐξήγαγεν. Ἀστυΐγας δὲ μεγαλοπρεπῶς ἐτάφη. καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ δὲ ἄβρωτος αὐτοῦ διέμεινεν ὁ νεκρός. λέοντες γὰρ "αὐτοῦ (φασὶ) μέχρι [4]Πετισάκα πάλιν ἐλθεῖν καὶ ἀναλαβεῖν, ἐφύλαττον τὸν νεκρόν. Κῦρος δὲ στρατεύει ἐπὶ Δέρβικας, Ἀμοραίου βασιλεύοντος αὐτῶν· καὶ ἐξ ἐνέδρας οἱ Δέρβικες ἱστῶσιν ἐλέφαντας, καὶ τοὺς ἱππεῖς Κύρου τρέπουσι. καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Κῦρος ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ Ἰνδὸς ἀνήρ· "(συνεμάχοντο γὰρ καὶ Ἰνδοὶ τοῖς Δερβίκεσιν, ἐξ ὧν καὶ τοὺς ἐλέφαντας ἔφερον) πεσόντα ὄντα ὁ Ἰνδὸς πεπτωκότα Κῦρον βάλλει ἀκοντίῳ ὑπὸ τὸ ἰσχίον, εἰς τὸν μηρόν· ἐξ οὗ καὶ τελευτᾷ. τότε δὲ ζῶντα ἀνελόμενοι αὐτὸν οἱ οἰκεῖοι, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ᾔεσαν. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ καὶ Περσῶν πολλοὶ καὶ Δερβίκων ἴσοι. μύριοι γὰρ καὶ αὐτοί. Ἀμόργης δὲ περὶ Κύρου ἀκούσας, σπουδῇ παραγίνεται, ἔχων Σακῶν δισμυρίους ἱππέας. καὶ πολέμου συῤῥαγέντος Περσῶν καὶ Δερβίκων,

δὲ καὶ λαμβάνει, D. H.

Πετισακᾶν D. H.

"Διοῦχον, μεγάλως

"Αμωτις D. H.

Πετισάκαν D. H. & ad oram: Πετισακᾶν

'Αμώτιος D. H.

αὐτοῦ, ἐκεῖ, μ. Πετισάκα. D. H. & ad oram Πετισακᾶ

συνεμάχου D. H.

[1] eſſe putaretur. [2] *Hinc forſitan Steph. Byzant.* Βαρήνη, πόλις Μηδίας, ἐγγὺς Ἀγβαδάνων. *qui & de hujus vocis ſcriptura:* Κτησίας πανταχοῦ τῶν Περσικῶν τὰ παρὰ Μήδοις Ἀγβάτανα διὰ τοῦ α γράφει· παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τοῦ ε. *Vide ibi plura.* [3] identidem illud expoſcenti. [4] quippe [5] *Derbiccæ (inquit Steph. Byzant.) populus eſt Hyrcanis vicinus. Apollonius duplex cc ſcribit. Cteſias vero Derbios vocat, aut Terbiſſos.* [6] cecidere. ¶ [1] *Max. Marg.* Πετησακᾶν [2] *γρ.* εὐνοῦχον, *ſic & in aliis omnibus locis in quibus* ἡμιάῤῥενα *habes.* H. S. [3] Πετισάκα *Max. Margunii codex.* [4] *Puto legendum* Πετισάκαν, *ut ſit accuſativus.* H. S.

νικᾷ κατακρατοῦς ὁ Περσικὸς καὶ Σακῶν στρατός. ἀναιρεῖται δὲ καὶ ὁ τῶν Δερβίκων βασιλεὺς Ἀμοραῖος, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ δύο παῖδες αὐτοῦ, ἀπέθανον δὲ Δερβίκων μὲν τρισμύριοι, Περσῶν δὲ ἐννεακισχίλιοι. καὶ προσεχώρησεν ἡ χώρα Κύρῳ. Κῦρος δὲ μέλλων τελευτᾶν, Καμβύσην μὲν τὸν πρῶτον υἱὸν, βασιλέα καθίστη. Τανυοξάρκην δὲ τὸν νεώτερον, ἐπέστησε δεσπότην Βακτρίων καὶ τῆς χώρας, καὶ Χοραμνίων, καὶ Παρθίων, καὶ Καρμανίων, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς χώρας διορισάμενος. τῶν δὲ Σπιτάμα παίδων, Σπιτάδην μὲν, Δερβίκων ἀπέδειξε σατράπην, Μεγαβέρνην δὲ, Βαρκανίων. τῇ μητρὶ δὲ πάντα πείθεσθαι προσέταττε. καὶ Ἀμόργην φίλον τούτοις, τῶν δεξιῶν ἐμβαλλομένων, ἐποιεῖτο, καὶ ἀλλήλοις· καὶ τοῖς μὲν ἐμμένουσι ταῖς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίαις ἀγαθὰ ηὔχετο, ἐπηρᾶτο δὲ τοῖς χειρῶν ἄρξουσιν ἀδίκων. ταῦτα εἰπὼν, ἐτελεύτησε τρίτῃ ὕστερον ἀπὸ τοῦ τραύματος ἡμέρᾳ, βασιλεύσας ἔτη λ΄. ἐν οἷς ὁ ια΄ Κτησίου λόγος τοῦ Κνιδίου.

Ἄρχεται δὲ ὁ ιβ΄ ἀπὸ τῆς Καμβύσου βασιλείας. οὗτος βασιλεύσας ἀπέστειλε τὸν τοῦ πατρὸς διὰ Βαγαπάτου τοῦ ἡμιάῤῥενος εἰς Πέρσας ταφῆναι νεκρόν· καὶ τἄλλα ὡς ὁ πατὴρ ὡρίσατο, διῳκήσατο. μέγιστον δὲ παρ' αὐτῷ ἠδύνατο Ἀρτασύρας Ὑρκάνιος· τῶν δὲ ἡμιαῤῥένων [1] Ἰξαβάτης τε καὶ Ἀσπαδάτης καὶ Βαγαπάτης, ὃς καὶ παρὰ τῷ πατρὶ μέγιστος. καὶ μετὰ τὸν Πετισάκα θάνατον, οὗτος στρατεύει ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα Ἀμυρταῖον, Κομβαφέως τοῦ ἡμιάῤῥενος, ὃς ἦν μέγα δυνάμενος παρὰ τῷ Αἰγυπτίων βασιλεῖ, καταπροδόντος τάς τε γεφύρας καὶ τἄλλα τῶν Αἰγυπτίων πράγματα, ἐφ' ᾧ γενέσθαι ὕπαρχος Αἰγύπτου. καὶ γέγονε. ταῦτα γὰρ αὐτῷ Καμβύσης διὰ Ἰξαβάτου τοῦ Κομβαφέως ἀνεψιοῦ συνέθετο, καὶ αὐτὸς οἰκειοφώνως ὕστερον. [2] ζωγρίαν δὲ λαβὼν τὸν Ἀμυρταῖον, οὐδὲν ἄλλο κακὸν εἰργάσατο ἢ ὅτι εἰς Σοῦσα ἀνάσπαστον σὺν ἑξακισχιλίοις Αἰγυπτίοις, οὓς αὐτὸς ᾑρετίσατο, ἐποιήσατο. καὶ τὴν Αἴγυπτον δὲ πᾶσαν ὑπέταξεν. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ, Αἰγυπτίων μὲν μυριάδες πέντε,

δὲ ὁ D. H. al. Ἀμορραῖος

καθίστησι. ἐπέστη D. H.

Βαρκανίων.

π. νεκρὸν δ. Β. τ. η. ε. Π. ταφῆναι [νεκρόν.] καὶ τ. D. H.

3 Ἰζαβάτης D. H. μέγ. ἦν D. H.

τῶν Αἰγ. τὸν βασ. Ἀμυρταῖον καὶ νικᾷ Ἀμυρταῖον, Κομφαβέως D. H.

Ἰζαβ. τοῦ Κομβαβ. D. H.

tam strenue Persæ ac Sacæ pugnarunt ; ut penes eos victoria fuerit : interfecto Derbicum rege Amoræo, cum duobus ejus filiis. occubuerunt autem Derbicum triginta millia, Persarum novem millia : & regio in ditionem Cyri concessit.
VIII
Cyrus vero sub mortis tempus Cambysem primum filium regem creavit: juniorem vero nomine [1] Tanyoxarcem dominum [2] Bactriorum & ipsius regionis, necnon Choramniorum, Parthiorumq; & Carmaniorum: & ut suas regiones à tributo solvendo liberas haberet, statuit. Ex Spitamæ autem liberis, [3] Spitadem quidem Derbicibus præfecit, Megabernem autem Barcaniis: eosque matri in omnibus obtemperare jussit. Quinetiam illos & mutuo & cum Amorge dexteras in amicitiæ testimonium jungere voluit : & illis quidem qui in mutua benevolentia permanerent, omnia fausta precabatur : at illos qui priores injuriam illaturi essent, devovebat. His dictis diem suum obiit, tertio à vulnere accepto die, quum annos triginta regnavisset. *Atque hic finem habet undecimus Ctesiæ Cnidii liber.*

IX
Duodecimus vero à regno Cambysis incipit. Hic [4] regnans jussit patris corpus per Bagapatem eunuchum apud Persas sepeliri, & alia quemadmodum à patre constituta erant, administravit. Plurimum vero apud ipsum authoritate valebat Artasyras Hyrcanius : ex eunuchis autem [5] Ixabates & Aspadates & Bagapates, qui etiam apud patrem maximus fuerat. Post Petisacæ [6] autem mortem, hic adversus Ægyptum & Amyrtæum Ægyptiorum regem exercitum [7] ducit, quum Combapheus eunuchus, qui plurimum apud Ægyptiorum regem poterat, pontes & alias Ægyptiorum res prodidisset, ut ipse Ægypti præfecturam consequeretur. id quod factum est. ita enim cum eo Cambyses pactus fuerat, primum per [8] Ixabatem Combaphei patruelem, & suis ipse verbis postea. Quum autem Amyrtæum vivum cepisset, nullo alio ipsum detrimento affecit, nisi quod illum in Susa cum sex millibus Ægyptiorum quos ipse delegit, relegavit. Sed & universam Ægyptum subegit : obieruntque in ea pugna Ægyptiorum quinquaginta millia,

1 Smerden Cyri *perpetuo Herodotus nominat.* 2 *Videndus de his Stephan. & Strabo.* 3 Spitacen *supra.* 4 regnum adeptus, patris mox corpus per B. e. in Persiam sepeliendum misit: 5 Izabates 6 enim 7 ducebat, quem & superavit, cum ei Comb. 8 Izabaten

¶ 1 *Max. Marg.* Ἰξαλβάτης 2 *id est* ζῶντα. *Num.* 21. *v.* 35. *Deuter.* 2. *v.* 34. *Hesych. sed* ζωγρίᾳ λαβεῖν *Zosim.* D. H. ad pag. 41. Phot. in illa Theoph. Simocati verba ζωγρίαν ἔλαβον.

& 1 Per-

X & [1] Perſarum viginti. Quidam autem magus cui nomen erat [2] Sphendadati, quum fuiſſet ob delictum verberibus à Tanyoxarce cæſus, accedit ad Cambyſem, & apud eum fratrem Tanyoxarcem accuſat, eum ipſi inſidias moliri dicens, argumentum etiam rebellionis addens, quod, ſi vocaretur, non veniret. Cambyſes igitur fratrem ad ſe venire jubet. ille vero aliquo negocio detentus, profectionem diſtulit. Tunc vero magus eum audacius criminari. At mater Amytis [3] verba magi ſuſpecta habens, Cambyſem filium ne fidem haberet mago, admonebat. at rex ſe non credere fingebat: quum tamen maximopere crederet. Quum autem tertium à Cambyſe frater eſſet accerſitus, venit: ipſumque frater amplexatus eſt, quum nihilominus de illo interficiendo cogitaret. ſed hanc cogitationem ad exitum inſcia Amytide perducere conabatur. id quod perfectum eſt. nam magus conſilium cum rege communicans, hunc dolum machinatur: Quum ipſe Tanyoxarci eſſet ſimillimus, conſilium regi dat ut ipſi tanquam falſo fratris regis accuſatori, caput abſcindi coram omnibus jubeat: clam autem Tanyoxarcem interfici imperet. quinetiam illius veſtem ſibi indui magus poſtulat, ut ex ipſo veſtitu Tanyoxarces eſſe judicetur. atque hæc fiunt. [4] nam hauſto ſanguine taurino interficitur Tanyoxarces: at magus illius veſte induitur, & Tanyoxarces exiſtimatur: diuque latet omnes præter Artoſyran, Bagapatem & [5] Ixabatem. his enim ſolis rem Cambyſes aperire auſus eſt.

XI Cambyſes autem Labyzo qui primus erat inter Tanyoxarcis eunuchos, & aliis ad ſe vocatis, magum illa veſte indutum, oſtendit ſedentem, dixitque, Hunc eſſe Tanyoxarcem exiſtimatis? Labyzus vero miratus, Quem alium, dixit, eſſe putemus? Adeo propter ſimilitudinem magus latebat. Mittitur ergo ad Bactrios, & omnia non ſecus ac ſi Tanyoxarces eſſet, adminiſtrat. Poſt annos vero quinque, res tota declaratur Amyti per Tibetheum eunuchum, quem magus verberaverat, petitque Sphendadatem à Cambyſe: qui dare noluit: quamorbem [6] illa eum execratur & hauſto veneno moritur.

XII Sed contigit ut ſacrificante Cambyſe, quum victimæ

Περσῶν δὲ ″ δύο. [1] Μάγος δέ τις ″ Σφενδαδάτης ὄνομα, ἁμαρτήσας καὶ μαστιγωθεὶς ὑπὸ Τανυοξάρκου, ἀφικνεῖται πρὸς Καμβύσην, διαβάλλων τὸν ἀδελφὸν Τανυοξάρκην ὡς ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ· καὶ σημεῖον ἐδίδου τῆς ἀποστάσεως, ὡς εἰ κληθείη ἐλθεῖν, οὐκ ἂν ἔλθοι. δηλοῖ τοίνυν ὁ Καμβύσης ἐλθεῖν τὸν ἀδελφόν· ὁ δὲ, χρείας ἄλλης ἀπαιτούσης μένειν, ἀνεβάλετο. παῤῥησιάζεται ″ ταῖς διαβολαῖς πλέον ὁ μάγος. ″ Ἄμυτις δὲ ἡ μήτηρ τὰ τοῦ μάγου ὡς ἦν ὑπονοοῦσα, ἐνουθέτει Καμβύσην τὸν υἱὸν μὴ πείθεσθαι. ὁ δὲ ὑπεκρίνετο μὴ πείθεσθαι, ἐπείθετο δὲ μάλιστα. διαπεμψαμένου δὲ τρίτον Καμβύσου πρὸς τὸν ἀδελφὸν, παραγίνεται. καὶ ἀσπάζεται μὲν αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς, ″ [2] οὐδὲν δὲ ἧττον ἀνελεῖν ἐμελέτα. κρύφα δὲ Ἀμύτιος εἰς πρᾶξιν ἀγαγεῖν τὴν μελέτην ἔσπευδε. καὶ λαμβάνει πέρας ἡ πρᾶξις. ὁ γάρ τοι μάγος βουλῆς τῷ βασιλεῖ κοινωνῶν, βουλεύει τοιοῦτον· ὅμοιος ἦν αὐτὸς ὁ μάγος κάρτα τῷ Τανυοξάρκῃ. βουλεύει τοιγαροῦν αὐτὸν μὲν ἐν τῷ φανερῷ, ὡς δῆθεν ἀδελφοῦ βασιλέως κατειπόντα, τὴν κεφαλὴν προστάξαι ″ ἀποτμηθῆναι, ἐν δὲ τῷ κρυπτῷ ἀναιρεθῆναι Τανυοξάρκην, καὶ τὴν ἐκείνου στολὴν ἀμφιασθῆναι τὸν μάγον· ὥστε καὶ τῷ ἀμφιάσματι νομίζεσθαι Τανυοξάρκην. καὶ γίνεται ταῦτα. αἵματι γὰρ ταύρου, ὃ ἐξέπιεν, ἀναιρεῖται Τανυοξάρκης. ἀμφιάζεται δὲ ὁ μάγος, καὶ νομίζεται Τανυοξάρκης. καὶ λανθάνει πάντας ἐπὶ πολὺν χρόνον, πλὴν Ἀρτασύρα καὶ [3] Βαγαπάτου καὶ ″ Ἰξαβάτου. τούτοις γὰρ μόνοις Καμβύσης ἐθάῤῥησε τὴν πρᾶξιν. ″ Λάβυζον δὲ ″ ἡμμαῤῥένων τὸν πρῶτον οἳ ἦσαν Τανυοξάρκεω, προσκαλεσάμενος ὁ Καμβύσης, καὶ τοὺς ἄλλους, ″ ὑποδείξας τὸν μάγον ὡς ἐσχημάτιστο καθεζόμενον, Τοῦτον (ἔφη) νομίζετε Τανυοξάρκην; ὁ δὲ Λάβυζος, θαυμάσας, Καὶ τίνα ἄλλον, ἔφη, νομίζομεν; τοσοῦτον ἐλάνθανε τῇ ὁμοιότητι ὁ μάγος. ἐκπέμπεται οὖν εἰς Βακτρίους, καὶ πράττει πάντα ὡς Τανυοξάρκης. πέντε δὲ ἐνιαυτῶν διελθόντων, μηνύεται ἡ ″ Ἄμυτις τὸ δρᾶμα διὰ Τιβέθεως τοῦ ἡμμαῤῥένου, ὃν ὁ μάγος τυπτήσας ἐτύγχανε. καὶ αἰτεῖ τὸν ″ Σφενδαδάτην παρὰ Καμβύσου. ὁ δὲ οὐ δίδωσιν. ἡ δὲ ἐπαρᾶται, καὶ πιοῦσα φάρμακον [5] τελευτᾷ. Θύει ὁ Καμβύσης, καὶ τῶν ἱερείων

″ ἑπτακισχίλιοι δύο. D. H.

″ Σπαρδ. D. H.

″ ταῖς D. H.

″ sic & D. H. ut & poſt.

[ἐπεὶ] οὐδὲν δ. D. H.

″ al. ἀνατμηθῆναι ὡς δὲ

″ Ἰζαβ. D. H.

″ al. Λάβυζον τῶν ἡμ. D. H.

″ καὶ ὑποδ. D. H.

″ Σφανδ. D. H. & in Not. idem

″ l. Σφενδ.

1 Perſ. ſeptem, cum duobus viris. 2 Smerden magum *conſtanter Herodot. vocat.* 3 id quod erat de mago ſuſpicata, 4 *Venenoſum enim eſſe docent medici: & non alio veneno exſtincti Midas, Themiſtocles, alii. vide Ptolem. Hephæſtionis excerpta apud Photium.* 5 Izabaten. 6 diras illi imprecata

¶ 1 *al.* μέγας. 2 *Max. Marg.* ἐπεὶ οὐδὲν ἀνελῶν ἐμελέτα. 3 *l.* Βαγ. κ. Ἰξαβάτου. *at C. Vatic.* Ἰζαβάτου. D. H.

σφαζομένων αἷμα οὐκ ἀπέρρει· καὶ ἀθυμεῖ. καὶ τίκτει αὐτῷ ἡ Ῥωξάνη παιδίον ἀκέφαλον· καὶ πλέον ἀθυμεῖ. καὶ οἱ μάγοι λέγουσιν αὐτῷ τὴν τῶν τεράτων δήλωσιν, ὅτι "οὐ καταλείψει τῆς ἀρχῆς διάδοχον· καὶ ἐφίσταται αὐτῷ ἡ μήτηρ ἐν νυκτὶ, ἀπειλοῦσα τῆς μιαιφονίας· καὶ πλέον ἀθυμεῖ. ἀφικόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ξέων ξυλάριον μαχαίρᾳ, διατριβῆς χάριν, παίει τὸν μηρὸν εἰς τὸν μῦν, καὶ ἑνδεκαταῖος τελευτᾷ, βασιλεύσας δυοῖν δέοντα εἴκοσι.

οὐκ ἐγκαταλ. D.H.

Βαγαπάτης δὲ καὶ Ἀρτασύρας, πρὶν ἢ Καμβύσης [1] τελευτήσει, ἐβουλεύσαντο βασιλεῦσαι τὸν μάγον. καὶ ἐβασίλευσαν, ἐκείνου τελευτήσαντος. λαβὼν δὲ τὸ Καμβύσου σῶμα "Ἰξαβάτης ἦγεν εἰς Πέρσας. τοῦ μάγου δὲ βασιλεύσαντος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τανυοξάρκου, ἧκεν Ἰξαβάτης ἐκ Περσίδος, καὶ κατειπὼν τῇ στρατιᾷ πάσῃ, καὶ θριαμβεύσας τὸν μάγον, κατέφυγεν εἰς τὸ ἱερόν· ἐκεῖθέν τε συλληφθεὶς ἀπετμήθη. [2] Ἐντεῦθεν ἑπτὰ τῶν Περσῶν ἐπίσημοι συνέθεντο ἀλλήλοις κατὰ τοῦ μάγου, Ὀνόφας, Ἰδέρνης, "Νορονδαβάτης, Μαρδόνιος, "Βαρίσσης, Ἀρταφέρνης καὶ Δαρεῖος Ὑστάσπεω. τούτων ἀλλήλοις πίστεις δόντων, προσλαμβάνεται καὶ ὁ Ἀρτασύρας, εἶτα καὶ ὁ Βαγαπάτης, ὃς τὰς κλεῖς πάσας τῶν βασιλείων εἶχε. καὶ εἰσελθόντες διὰ τοῦ Βαγαπάτου οἱ ἑπτὰ εἰς τὰ βασίλεια, εὑρίσκουσι τὸν μάγον παλλακῇ Βαβυλωνίᾳ συγκαθεύδοντα. ὡς δὲ εἶδεν, ἀνεπήδησε· καὶ μηδὲν εὑρὼν τῶν πολεμικῶν ὀργάνων (πάντα γὰρ ὁ Βαγαπάτης λάθρα ὑπεξήγαγε) δίφρον χρύσεον συντρίψας, καὶ λαβὼν τὸν πόδα, ἐμάχετο. καὶ τέλος, κατακεντηθεὶς ὑπὸ τῶν ἑπτὰ, ἀπέθανε, βασιλεύσας μῆνας ἑπτά.

Ἰξαβάνης hîc D.H. & alterum ad oram.

4

Νορονδ. D. H.

Βαρίσης D. H.

Βασιλεύει δὲ τῶν ἑπτὰ ὁ Δαρεῖος, [3] τοῦ ἵππου, καθὰ συνέκειτο ἀλλήλοις, "πρώτου, μηχανῇ τινὶ καὶ τέχνῃ, "ἐπειδὴ ὁ ἥλιος πρὸς ἀνατολὰς ἐγένετο, χρεμετίσαντος. ἄγεται τοῖς Πέρσαις ἑορτὴ τῆς μαγοφονίας, καθ' ἣν "Σφενδαδάτης ὁ μάγος ἀνῄρηται. Δαρεῖος προστάσσει τάφον ἑαυτῷ κατασκευασθῆναι ἐν τῷ δισσῷ ὄρει. καὶ κατασκευάζεται.

πρῶτον μ. D. H.

ἐπεὶ δ' ἂν D. H.

Sic & D. H. hîc.

jugularentur, sanguis non flueret. [1] qua ipse ex re magis etiam dejecto animo erat. Sed & Roxane puerum capite carentem peperit: magique ipsi dicebant, hanc prodigiorum significationem esse, nullum regni successorem ab eo relictum iri. Mater etiam noctu illi in somnis apparens, ob cædem perpetratam minabatur: ideoque magis etiam angebatur. Quum autem Babylonem accessisset, & ibi parvum lignum cultro poliens, tempus ut falleret, femoris musculum percussisset: undecimo die mortem obiit, quum duodeviginti annis regnavisset.

Bagapates autem & Artasyras, antequam Cambyses moreretur, consilium inierunt regni mago tradendi, [2] qui quidem illo mortuo regnum adeptus est. At 3 Ixabates sumptum Cambysis corpus in Persidem portavit. unde veniens, dum magus sub Tanyoxarcis nomine regno potiretur, de eo apud universum exercitum indicium professus est, eumque infamavit. Quod quum fecisset, in templum confugit: indeque comprehensus est, & ei caput abscissum. XIII

Unde septem inter Persas [4] principes viri una adversus magum conspiravere Onophas, Idernes, 5 Norandabates, Mardonius, Barisses, Artaphernes & Darius Hystaspis filius. Hi, quum inter se fidem dedissent, assumitur etiam Artasyras, prætereaque Bagapates, qui claves omnes regiarum ædium habebat. Illi igitur septem viri Bagapatis opera in regias ædes ingressi, magum inveniunt cum pellice Babylonia dormientem. Qui quum illos vidisset, prosilit, & nullo instrumento bellico reperto, (quoniam omnia Bagapates clam subtraxerat) sedile aureum confregit, ejusque pede arrepto, quum pugnaret, tandem à septem illis viris vulneratus, mortem obiit, quum septem menses regnavisset. XIV

Regnat vero ex septem illis viris Darius, quum ejus equus (juxta id quod inter eos convenerat) arte quadam adhibita primus post solis ortum hinnisset. Cæterum quo die Sphendadates magus interfectus est, festum, 6 magophonia dictum, apud Persas celebratur. Hic Darius sepulcrum sibi extrui in 7 duplici monte jubet, atque id extruitur: XV

1 qua sane ex re animo concidere cœpit. ac magis etiam, postea, quando ei Rox. car. cap. pu. pep: & magi renunciarunt, &c. 2 & vero post illius mortem detulere. regnum *sc.)* 3 Izabates. 4 illustres. 5 Norodabates, Ma. Barises, &c. 6 *Herodotus l.* 3 *& Agathias l.* 2. 7 bicipiti. *Lege Persepoleos arcis descriptionem apud Diod. Sicul. lib.* 17. *Biblioth. ubi* βασιλικὸν ὄρος *hunc locum vocat. Potentiores autem in montibus fere sepeliri solitos, multa veterum scriptorum testimonia docent.*

¶ 1 *Melius* τελευτήσῃ *& v. sequ. pro* ἐβασίλευσαν *legendum puto* ἐβασίλευσεν. *nimirum* ὁ μάγος. *nam illos duos regnasse, falsum comperietur.* H. S. 2 *Aut addendum* τὴν κεφαλὴν, *aut subaudiri dicendum est.* H. S. 3 *Herodot. Thalia, & Themist. orat.* 12. ἐπανήκεις δὲ αὐτοκράτωρ, οὐχ ἵππου χρεμετίσαντος, ὥσπερ Δαρεῖος. οὐδὲ κιωνῇ [*sic legendum in editis, id est,* κιονοκεφαλαίᾳ, *non* κιωὶ] σπείσας, ὥσπερ Ψαμμίτιχος D. H.

sed

[...]iu quum id videre cuperet, à Chaldæis & à parentibus prohibetur. Quum autem parentes ejus ascendere voluissent, ceciderunt atque interierunt: quum sacerdotes qui illos sursum trahebant, 1 illud conspicati & inde timore correpti, funes laxassent. Quæ res ingentem Dario mærorem attulit: & illis qui eos trahebant, numero quadraginta, amputata capita fuerunt.

XVI Darius præterea 2 Ariaramnem Cappadociæ satrapam adversus Scythas proficisci,& viros fœminasq; captivos abducere jubet. Ille autem cum triginta navibus quinquagenûm remorum trajiciens, id exequutus est. Comprehendit autem & fratrem regis Scytharum 3 Marsagetem, quum eum à suo fratre 4 ob male administratum munus in vincula conjectum invenisset.

XVII At 5 Scytharces Scytharum rex, iratus, literas Dario scripsit contumeliosas: & similiter ipsi responsum est. Darius tandem octingentorum millium exercitu coacto, & 6 Bosphoro Istroque ponte junctis, adversus Scythas profectus est, & quindecim dierum itinere progressus: sibique 7 mutuo arcas miserunt. Sed quum 8 Scythici validiores essent, Darius pontes transivit,atq; festinanter dissolvit antequam totus transiret exercitus: quare Scytharces octoginta illa hominum millia in Europa relicta, interfecit. Darius vero,quum pontem pertransisset, domus templaque Chalcedonensium combussit: quoniam pontes qui 9 versus regionem suam spectabant, dissolvere tentaverant, & aram, quam Darius transiens, in honorem Jovis 10 diabaterii statuerat, everterant.

XVIII Datis autem ex Ponto rediens 11 & Medicum exercitum ducens, insulas Græciamque populabatur: cui apud 12 Marathonem Miltiades occurrit, vicitque barbaros: & ipse quoque Datis occubuit, ejusque cadaver petentibus Persis denegatum est.

XIX Darius autem ad Persas reversus est, ubi celebratis sacrificiis,quum triginta dies morbo laborasset, mortuus est: 13 qui annos * ante regnum vixerat, & annos unum & triginta regnaverat. Obiit etiam diem suum Artasyras. Bagapates autem, quum 14 sex annos sepulcro Darii assedisset, mortuus est.

ἐπιθυμήσας δὲ ἰδεῖν αὐτὸν, ὑπό τε τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν γονέων κωλύεται. οἱ δὲ γονεῖς, ἀνελθεῖν βουληθέντες, ἐπεὶ οἱ ἱερεῖς 1 εἶδον οἱ ἀνέλκοντες αὐτοὺς, καὶ ἐφοβήθησαν, καὶ φοβηθέντες ἀφῆκαν τὰ σχοινία, ἔπεσον καὶ ἐτελεύτησαν. καὶ ἐλυπήθη Δαρεῖος λίαν· καὶ ἀπετμήθησαν αἱ κεφαλαὶ, τεσσαράκοντα ὄντων τῶν ἀνελκόντων. Ὅτι ἐπιτάσσει Δαρεῖος Ἀριαράμνῃ τῷ σατράπῃ Καππαδοκίας, ἐπὶ Σκύθας διαβῆναι, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας αἰχμαλωτίσαι. ὁ δὲ, διαβὰς πεντηκοντόροις λ', ᾐχμαλώτισε. συνέλαβε δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῶν Σκυθῶν Μαρσαγέτην, ἐπὶ κακώσει εὑρὼν παρὰ τοῦ οἰκείου ἀδελφοῦ δεδεμένον. 2 Σκυθάρκης δὲ ὁ Σκυθῶν βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἔγραψεν ὑβρίζων Δαρεῖον· καὶ ἀντεγράφη αὐτῷ ὁμοίως. στράτευμα δὲ ἀγείρας Δαρεῖος, ὀγδοήκοντα μυριάδας, καὶ ζεύξας τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Ἴστρον, διέβη ἐπὶ Σκύθας, ὁδὸν ἐλάσας ἡμερῶν ιε'. καὶ ἀντέπεμπον ἀλλήλοις τόξα· ἐπικρατέστερα δ' ἦν τὰ τῶν Σκυθῶν. διὸ καὶ φεύγων Δαρεῖος διέβη τὰς γεφυρώσεις· καὶ ἔλυσε σπεύδων πρὶν ἢ τὸ ὅλον διαβῆναι στράτευμα· καὶ ἀπέθανον ὑπὸ Σκυθάρκου οἱ καταλειφθέντες ἐν τῇ Εὐρώπῃ, μυριάδες ὀκτώ. Δαρεῖος δὲ τὴν γέφυραν διαβὰς, Χαλκηδονίων οἰκίας καὶ ἱερὰ ἐνέπρησεν, ἐπεὶ τὰς πρὸς αὐτοῖς γεφύρας ἐμελέτησαν λῦσαι· καὶ ὅτι τὸν βωμὸν, ὃν περῶν Δαρεῖος κατέθετο ἐπ' ὀνόματι Διαβατηρίου Διὸς, ἠφάνισαν. Δάτις δ' ἐπανιὼν ἐκ Πόντου, καὶ τοῦ Μηδικοῦ στόλου ἡγούμενος, ἐπόρθει νήσους καὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐν Μαραθῶνι δὲ Μιλτιάδης ὑπαντιάζει, καὶ νικᾷ τοὺς βαρβάρους, καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Δάτις. καὶ οὐδὲ τὸ σῶμα Πέρσαις αἰτησαμένοις ἐδόθη. Δαρεῖος δὲ ἐπανελθὼν εἰς Πέρσας, καὶ θύσας, καὶ ἡμέρας νοσήσας λ', τελευτᾷ· ζήσας μὲν ἔτη 3 ιβ' πρὸ τῆς βασιλείας, βασιλεύσας δὲ ἔτη λα'. ἀπέθανε δὲ καὶ Ἀρτασύρας. καὶ ὁ Βαγαπάτης δὲ τὸ σῆμα Δαρείου παρακαθίσας ἔτη ζ', ἐτελεύτησε.

ἐπεὶ D.H. | εἶδον [ὄφεις] οἱ ἀ. D.H. | Ἀριάμμῃ D.H. | Μασαγ. D.H. | al. Σκυτάρβης & Σκυτάρης | ἐπικρατέστερον δ' ἦν τὸ τῶν Σ. D.H. | σκυθάρων D.H. & in ora: al. Σκυθαρβέων. ἴσ. Σκυθῶν. | Καρχηδ. D.H. | Ποντικοῦ D.H.

1 ad serpentum aspectum funes territi remisissent. 2 Ariammen, 3 Desageten, 4 ob illata mala. 5 Iancyrum *nominat Justin. lib.* 2. 6 Bosporo 7 *De arcu ab Aethiopum rege sic ad Cambysen misso lege Herodot. lib.* 3 *post init.* 8 Scythicus validior esse deprehenderetur, fugiens per pontes Darius, fest. eos 9 apud ipsos erant 10 *Solenne quippe gentibus fuit, transitus caussa diis sacrificare. Sic Lucull. apud Plut. Euphrati taurum fecit.* 11 ut Ponticæ præerat classi, ins. 12 *Marathonia pugna nihil unquam celebratum magis*, ccc. *ad eam describendam occupatis doctorum ingeniis, Plut. teste.* 13 cum annos vixisset ante regnum XII, post regnum aditum trig. & un. 14 Septem ¶ 1 *In veteri libro inter* εἶδον *&* οἱ *insertum erat superne* ὄφεις. *sed locus hic neque emendari, neque intelligi nisi ex aliorum historia potest.* H. S. 2 Σκυθάρχης, *& in marg.* Σκυθάρβης. *Max. Marg.* 3 *In altero exemplari, non sine magno errore, scriptus est inusitato modo numerus* ιά. *pro quo hic.* ιβ'. *ubi etiam mendum esse quis suspicari possit.* H. S.

Βασιλεύει Ξέρξης ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ "Ἀρτάπανος ὁ Ἀρτασύρα παῖς γίνεται δυνατὸς παρ' αὐτῷ, ὡς ὁ πατὴρ παρὰ τῷ πατρί, καὶ Μαρδόνιος ὁ παλαιός. εὐνούχων δὲ μέγιστον ἠδύνατο "Νατάκας. γαμεῖ δὲ Ξέρξης Ὀνόφα θυγατέρα "Ἄμιστριν, καὶ γίνεται αὐτῷ παῖς Δαρειαῖος· καὶ ἕτερος μετὰ δύο ἔτη, Ὑστάσπης, καὶ ἔτι Ἀρταξέρξης· καὶ θυγατέρες δύο, ὧν ἡ μὲν, Ἄμυτις, κατὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς μάμμης· ἡ δὲ, Ῥοδογούνη. Ὁ δὲ δὴ Ξέρξης στρατεύει ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τε "Χαλκηδόνιοι λῦσαι τὴν γέφυραν (ὡς ἤδη εἴρηται) ἐπειράθησαν· καὶ ὅτι τὸν βωμὸν ὃν ἔστησε Δαρεῖος, καθεῖλον· καὶ ὅτι Δάτιν Ἀθηναῖοι ἀνεῖλον, καὶ οὐδὲ τὸν νεκρὸν ἔδοσαν. πρότερον δὲ εἰς Βαβυλῶνα ἀφίκετο, καὶ ἰδεῖν ἐπεθύμησε τὸν Βελιτανᾶ τάφον, καὶ εἶδε διὰ Μαρδονίου· καὶ τὴν πύελον ἐλαίου οὐκ ἴσχυσεν, ὥσπερ καὶ ἐγέγραπτο, πληρῶσαι. Ἐξελαύνει Ξέρξης εἰς Ἐκβάτανα, καὶ ἀγγέλλεται αὐτῷ ἀπόστασις Βαβυλωνίων, καὶ Ζωπύρου τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν ὑπὸ σφῶν ἀναίρεσις. "οὕτως καὶ περὶ τούτων φησὶ Κτησίας, καὶ οὐχ ὡς Ἡρόδοτος· ἃ δὲ περὶ Ζωπύρου ἐκεῖνος λέγει, πλὴν ὅτι ἡμίονος αὐτῷ ἔτεκεν. ἐπεί τά γε ἄλλα Μεγάβυζον οὗτος λέγει διαπεπρᾶχθαι, ὃς ἦν γαμβρὸς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἀμύτι, τοῦ Ξέρξου. "οὕτως μὲν ἥλω διὰ τοῦ Μεγαβύζου Βαβυλών. δίδωσι δὲ αὐτῷ Ξέρξης ἄλλα τε πολλά, καὶ μύλην χρυσῆν, ἓξ ἑλκούσαν τάλαντα· ὃ τιμιώτατον τῶν βασιλικῶν δώρων παρὰ Πέρσαις ἐστί. Ξέρξης δὲ συναγείρας "στρατιὰν Περσικήν, ἄνευ τῶν ἁρμάτων, ὀγδοήκοντα μυριάδας, καὶ τριήρεις χιλίας, ἤλαυνεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ζευγνὺς τὴν Ἄβυδον. Δημάρατος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρεγένετο ἤδη πρῶτον, καὶ συνὴν αὐτῷ ἐν τῇ διαβάσει καὶ ἀπεῖργε τῆς εἰς Λακεδαίμονα ἐφόδου. Ξέρξης δὲ προσβάλλει ἐν Θερμοπύλαις Λεωνίδᾳ τῷ στρατηγῷ τῶν Λακεδαιμονίων, δι' Ἀρταπάνου, ἔχοντος μυρίους. καὶ κατεκόπη τὸ Περσικὸν πλῆθος, τῶν Λακεδαιμονίων δύο ἢ τριῶν ἀναιρεθέντων. εἶτα προσβαλεῖν κελεύει μετὰ δισμυρίων· καὶ ἧττα γίνεται κἀκείνων. εἶτα μαστιγοῦνται ἐπὶ τῷ πολεμεῖν· καὶ μαστιγούμενοι, ἐ-

'Αρταπάνος D.H.
Ἀτακᾶς & Ναλ-κᾶς.
Ἄμαστειν, & Ἄμηστειν
Καρχηδ. D.H. 5.
οὕτω D.H.
οὕτω D.H.
στρατείαν D.H.

Regnat Xerxes filius ejus, apud quem XX
Artapanus Artasyræ filius maximam
obtinet autoritatem, quemadmodum
ejus pater apud patrem regis obtinue-
rat, itemque Mardonius [1] antiquus. Ex
eunuchis autem plurimum apud eum
poterat Natacas. Xerxes [2] uxorem
ducit Onophæ filiam Amistrin, ex
qua filium suscipit Dariæum: &
post biennium, alterum, Hystaspem
nomine: & præterea [3] Artoxerxem:
duasque filias, quarum una, Amy-
tis, nomine aviæ, vocatur: alte-
ra, [4] Rhodogune. Xerxes adver- XXI
sus Græcos expeditionem suscepit,
quod Chalcedonenses pontem solve-
re conati essent, (quemadmodum jam
dictum est) & aram à Dario ere-
ctam diruissent: quodq; Datin Atheni-
enses interfecissent, neque cadaver ejus
dare voluissent. Primum igitur Baby-
lonem profectus est: & [5] Belitanæ vide-
re sepulcrum exoptavit: viditque ope-
ra Mardonii adjutus: & urnam olei
non potuit, quemadmodum scriptum
erat, implere. Inde Ecbatana profe- XXII
cto, defecisse Babylonios, & Zopyrum
suum ducem interfecisse, nunciatur.
In hunc modum de his loquitur Ctesias, non quemadmodum Herodotus. nam quæcunque hic de Zopyro, (nisi quod mula ipsi peperit) ille à Megabyzo facta scribit, qui Xerxis gener erat, quum filiam ejus Amytin uxorem duxisset. Ita Babylon
capta est per Megabyzum: cui Xer-
xes, præter alia multa, molam au-
ream [6] sex talenta pendentem do-
navit, quod apud Persas omnium
regiorum munerum est pretiosissi-
mum. Xerxes autem, Persico ex- XXIII
ercitu coacto, qui ex millibus oc-
tingentis constabat, præter currus,
instructis etiam mille triremibus,
[7] in Græciam profectus est: Aby-
dumque ponte junxit. Ad eum De-
maratus Lacedæmonius tum pri-
mum accessit, & cum illo traje-
cit, [8] eumque ab invadenda La-
cedæmone prohibuit. Xerxes por-
ro per Artapanum [9] quindecim mil-
lia ducentem, apud Thermopylas cum
Leonida Lacedæmoniorum duce prœ-
lium iniit, in quo magna Persarum cæsa est multitudo, ex Lacedæmoniis tantummodo duobus aut tribus interfectis. Postea viginti millia in aciem educi jubet: qui & ipsi superantur. Quum autem verberibus etiam cæsi ut acriores ad pugnam redderentur, nihilo-

1 ille priscus. ὁ παλαιὸς, *quem* Majorem *etiam dixeris.* 2 *Xerxem & Amistrin Scaliger Assuerum & Estherem interpretatur, quod Nic. Serarius confutat.* 3 Artaxerx. 4 *Rhodogunes cujusd. Persicæ imaginem habes apud Philostratum lib. 2. Icon. 5.*
5 *Aelian. lib. 13. ποικίλης. cap. 3. legend.* 6 sex talentorum pondo 7 cum Abydum ponte junxisset, in Gr. copias duxit. 8 & ne Lacedæmona rex invaderet, impedivit. 9 decem mil.

minus

minus victi fuissent, [1] quinquaginta millia jubet educi: & quum nihil proficeret, bellandi finem fecit. [2] Sed Thorax Thessalus, & apud Trachinienses potentissimi Calliades & Timaphernes cum exercitu aderant: quos Xerxes quum vocasset, unaque Demaratum & Hegian Ephesium, Lacedæmonios nulla ratione vinci posse, nisi [3] circumdarentur, intellexit. Persarum itaque quadraginta millia, [4] quum duo illi Trachinienses per invia eos duxissent, Lacedæmonios à tergo adoriuntur: qui circundati, omnes ad unum fortiter pugnantes occubuerunt. Rursus Xerxes adversus Platæenses exercitum centum & viginti millium mittit, & Mardonium ejus ducem constituit. Qui autem Xerxem in Platæenses concitabant, erant Thebani. Mardonio occurrit Pausanias Lacedæmonius, trecentos Spartanos & mille accolas, ex aliisque urbibus sex millia secum ducens. Ibi superato exercitu Persarum, Mardonius vulneratus aufugit. Hic Mardonius quum à Xerxe ad diripiendam Apollinis ædem missus esset, ingruente ingenti grandine oppressus moritur: quæ res Xerxi maximum mœrorem attulit. [5] Is cum suis copiis Athenas proficiscitur: sed quum Athenienses armatis centum & decem triremibus ad Salaminem fugissent, urbem vacuam capit, quam incendit, præter arcem. in ea enim etiam aliqui relicti pugnabant: tandemque quum & illi noctu fugissent, [6] illam etiam noctu combusserunt. Xerxes autem quum inde ad angustissimum Atticæ locum, Heracleum appellatum, venisset, aggerem Salaminem versus ducere cœpit, pedestri itinere ad eam [7] trajicere cogitans. Sed consilio Themistoclis Atheniensis & Aristidis, sagittarii ex Creta accersuntur, ac veniunt: deinde bellum navale Persarum & Græcorum geritur. Persæ naves habebant plusquam mille, ducemque Onophan: Græci vero septingentas. Græci tamen victores evadunt: & quingentæ naves Persarum profligantur: & fugit Xerxes consilio rursus & arte Aristidis atque Themistoclis. In [9] reliquis vero omnibus prœliis ceciderunt Persarum centum & viginti millia. At Xerxes, quum in Asiam trajecisset, & Sardis proficisceretur, misit Megabyzum ut templum Delphicum diriperet:

XXIV (beside "ret, bellandi finem fecit. 2 Sed Thorax")
XXV (beside "nantes occubuerunt. Rursus Xerxes")
XXVI (beside "mum mœrorem attulit. 5 Is cum suis")
XXVII (beside "sarum centum & viginti millia. At")

τι ἡττῶντο. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ κελεύει μάχεσθαι, μετὰ πεντακισμυρίων· καὶ ἐπεὶ οὐδὲν ἤνυεν, ἔλυσε τότε τὸν πόλεμον. [1] Θώραξ δὲ ὁ Θεσσαλὸς, καὶ Τραχινίων οἱ δυνατοὶ, Καλλιάδης καὶ Τιμαφέρνης, παρῆσαν στρατιὰν ἔχοντες. καλέσας δὲ Ξέρξης τούτους τε καὶ τὸν Δημάρατον καὶ τὸν [2] Ἡγίαν τὸν Ἐφέσιον, ἔμαθεν ὡς οὐκ ἂν ἡττηθεῖεν Λακεδαιμόνιοι εἰ μὴ κυκλωθεῖεν. ἡγουμένων δὲ τῶν δύο Τραχινίων διὰ δυσβάτου στρατὸς Περσικὸς διελήλυθε, μυριάδες τέσσαρες· καὶ κατὰ νώτου γίνονται τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ κυκλωθέντες ἀπέθανον μαχόμενοι ἀνδρείως ἅπαντες. Ξέρξης δὲ πάλιν στράτευμα πέμπει κατὰ Πλαταιέων, μυριάδας ιβ΄, ἡγεμόνα αὐτοῖς Μαρδόνιον ἐπιστήσας. Θηβαῖοι δ' ἦσαν οἱ κατὰ Πλαταιέων τὸν Ξέρξην κινοῦντες. ἀντιστρατεύει δὲ Παυσανίας ὁ Λακεδαιμόνιος, τριακοσίους μὲν ἔχων Σπαρτιάτας, χιλίους δὲ τῶν περιοίκων, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πόλεων χιλιάδας ἕξ. καὶ νικᾶται κατακράτος ἡ Περσικὴ στρατιά, καὶ φεύγει τραυματισθεὶς καὶ Μαρδόνιος. οὗτος ὁ Μαρδόνιος πέμπεται συλῆσαι τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν παρὰ Ξέρξου· κἀκεῖ, φησί, θνήσκει, χαλάζης ἐπιπεσούσης παχείας· ἐφ' ᾧ λίαν Ξέρξης ἐλυπήθη. Ξέρξης δὲ ἐπ' αὐτοὺς Ἀθηναίους ἐλαύνει. καὶ Ἀθηναῖοι, πληρώσαντες ἑκατὸν δέκα τριήρεις, φεύγουσιν εἰς Σαλαμῖνα. καὶ Ξέρξης τὴν πόλιν κενὴν αἱρεῖ, καὶ [3] ἐμπίμπρησι, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως. ἐν αὐτῇ γὰρ ἔτι τινὲς ὑπολειφθέντες ἐμάχοντο. τέλος κἀκείνων νυκτὶ φυγόντων, κἀκείνην συνέφλεξαν. ὁ δὲ Ξέρξης αὐτόθεν ἐλθὼν ἐπὶ [4] στενότατον τῆς Ἀττικῆς, ὃ Ἡράκλειον καλεῖται, ἐχώννυε χῶμα ἐπὶ Σαλαμῖνα, πεζῇ ἐπ' αὐτὴν διαβῆναι διανοούμενος. βουλῇ δὲ Θεμιστοκλέους Ἀθηναίου καὶ Ἀριστείδου, τοξόται μὲν ἀπὸ Κρήτης προσκαλοῦνται καὶ παραγίνονται· εἶτα ναυμαχία Περσῶν καὶ Ἑλλήνων γίνεται· Περσῶν μὲν ναῦς ἐχόντων ὑπὲρ τὰς χιλίας, στρατηγοῦντος αὐτοῖς Ὀνόφα· Ἑλλήνων δὲ, ἑπτακοσίας. καὶ νικῶσιν Ἕλληνες, καὶ διαφθείρονται Περσικαὶ πεντακόσιαι νῆες. καὶ φεύγει Ξέρξης, βουλῇ πάλιν καὶ τέχνῃ Ἀριστείδου καὶ Θεμιστοκλέους. ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἁπάσαις μάχαις ἀπέθανον Περσῶν ιβ΄ μυριάδες. Ξέρξης δὲ περάσας εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀπελαύνων εἰς Σάρδεις, ἔπεμπε Μεγάβυζον τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν συλῆσαι.

Θεσσαλὸς καὶ Τραχινίων, οἱ δ. D. H.
στρατείαν D. H.
Τραχινίων, διὰ δ. D. H.
[δὲ] αὐτ. D. H.
στρατεία D. H.
ἀναιρεῖ D. H.
συνέφλεξεν D. H.
στενώτ. D. H.

1 quinquag. postridie mill. 2 Thessalus & Tracheniensium principes Call. [*sic A. S. sed typographi vitio omissum credo* Thorax.] 3 copiis cincti in orbem pugnare cogantur. 4 ducibus Trachenienſibus illis duobus, per invia transgressi, 5 Xerxes 6 etiam illam exussit. 7 transire 8 & quingentas naves Persæ amittunt: 9 omnibus hisce pr.

¶ 1 *Max. Marg.* Θώραξ. 2 *Max. Marg.* Ὀγίαν. 3 *Max. Marg.* ἐμπίπρησι, 4 *Codex Bavaricus & Max. Margunii etiam* στενότατον.

ἐπὶ

Μάτακας — οὕτω D. H. — Ἀρτάβας D. H. — Ἀρταξ. D. H. — Ἀρταξέρξης D. H. sic tamen hîc & D.H. ut & post. — Δαρειαίου D. H. — παραινούμενος D.H. — Ἀρταξ. D. H. & sic semper per α in antep. — Ἀπολλωνίου D. H. — Ἀτάβανος D. H. & sic etiam editio H. Stephani prima.

ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος παρῃτεῖτο, ἀποστέλλεται ″Ματακᾶς ὁ εὐνοῦχος, ὕβρεις τε φέρων τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ πάντα συλήσων. καὶ δὴ ″οὕτως ποιήσας, πρὸς Ξέρξην ὑπέστρεφε. Ξέρξης δὲ ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς Πέρσας παραγίνεται, καὶ Μεγάβυζος κατὰ τῆς γυναικὸς τῆς ἰδίας Ἀμύτιος, (ἣ θυγάτηρ, ὡς προείρηται, Ξέρξου ἐτύγχανεν) ὡς μεμοιχευμένης, λόγους ἐκίνει. καὶ ἐπιτιμᾶται ″Ἄμυτις λόγοις ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπισχνεῖται σωφρονεῖν. ″ 1 Ἀρτάπανος δὲ, μέγα παρὰ Ξέρξῃ δυνάμενος, μετὰ Σπαμίτρου τοῦ ἡμιάῤῥενος, καὶ αὐτοῦ μέγα δυναμένου, βουλεύονται ἀνελεῖν Ξέρξην· καὶ ἀναιροῦσι. καὶ πείθουσιν ″ Ἀρτοξέρξην τὸν υἱὸν ὡς Δαρειαῖος αὐτὸν ὁ ἕτερος παῖς ἀνεῖλε. καὶ παραγίνεται ″ Δαρειαῖος ἀγόμενος ὑπὸ ″ Ἀρταπάνου εἰς τὴν οἰκίαν ″ 2 Ἀρτοξέρξου, πολλὰ βοῶν καὶ ″ ἀπαρνούμενος ὡς οὐκ εἴη φονεὺς τοῦ πατρός· καὶ ἀποθνήσκει.

Καὶ βασιλεύει ″Ἀρτοξέρξης, σπουδῇ Ἀρταπάνου· καὶ ἐπιβουλεύεται πάλιν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει κοινωνὸν τῆς βουλῆς Ἀρτάπανος Μεγάβυζον, ἤδη λελυπημένον ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ Ἄμυτι, διὰ τὴν τῆς μοιχείας ὑπόληψιν· καὶ ὅρκοις ἀλλήλους ἀσφαλίζονται. ἀλλὰ μηνύει πάντα Μεγάβυζος, καὶ ἀναιρεῖται Ἀρτάπανος ᾧ τρόπῳ ἔμελλεν ἀναιρεῖν Ἀρτοξέρξην· καὶ γίνεται πάντα δῆλα τὰ εἰργασμένα ἐπὶ Ξέρξῃ καὶ 3 Δαρειαίῳ. καὶ ἀπόλλυται πικρῷ καὶ κακίστῳ θανάτῳ Ἀσπαμίτρης, ὃς ἦν κοινωνὸς ἐπὶ τοῖς φόνοις Ξέρξου καὶ Δαρειαίου· σκαφεύεται γὰρ, καὶ οὕτως ἀναιρεῖται. μάχη δὲ γίνεται μετὰ τὸν θάνατον Ἀρταπάνου, τῶν τε συνωμοτῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων Περσῶν. καὶ πίπτουσιν ἐν τῇ μάχῃ οἱ τρεῖς τοῦ Ἀρταπάνου υἱοί. τραυματίζεται δὲ καὶ Μεγάβυζος ἰσχυρῶς· καὶ θρηνεῖ Ἀρτοξέρξης καὶ ἡ Ἄμυτις καὶ ἡ Ῥοδογούνη, καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν 4 Ἄμιστρις· καὶ μόλις πολλῇ ἐπιμελείᾳ περισώζεται ″ 5 Ἀπολλωνίδου ἰατροῦ τοῦ Κῴου. Ἀφίσταται Ἀρτοξέρξου Βάκτρα, καὶ ὁ σατράπης ἄλλος ″Ἀρτάπανος· καὶ γίνεται μάχη ἰσοπαλής· καὶ γίνεται πάλιν ἐκ δευτέρου· καὶ ἀνέμου κατὰ πρόσωπον Βακτρίων πνεύσαντος, νικᾷ Ἀρτοξέρξης, καὶ προσχωρεῖ αὐτῷ πᾶσα Βακτρία.

illoque id suscipere recusante, Matacas eunuchus injuriam Apollini illaturus omniaque direpturus mittitur. Is confectis ita rebus ad Xerxem reversus est. Xerxes ex Babylone ad Persas proficiscitur. XXVIII At Megabyzus suam uxorem Amytin (quæ filia Xerxis erat, quemadmodum jam dictum est) adulterii insimulat. quam ob rem Amytis à patre acriter reprehenditur: at illa 1 impudicitiæ crimen à se removet. XXIX Verum Artapanus, qui plurimum apud Xerxem autoritate valebat, cum Spamitre eunucho (qui & ipse plurimum apud eum poterat) de Xerxe interficiendo consilium agitat: idque perpetrant, & 2 Artoxerxi filio persuadent ab altero filio Dariæo patrem suum necatum esse: adduciturque Dariæus ab Artapano domum Artoxerxis, cum ingenti clamore se parricidam esse negans. is tamen capite plectitur.

3 Artoxerxes igitur Artapani opera regno potitur. XXX Sed idem Artapanus ejus vitæ insidians, consilium suum cum Megabyzo (qui jam ob suspectam adulterii uxorem suam, mœrore affectus erat) communicat, fidemque mutuo datam jurejurando firmant. Sed re tota Megabyzi indicio prodita, Artapanus ea morte qua Artoxerxes erat afficiendus, afficitur: atque adeo quæcunque in Xerxem Dariæumque perpetrata fuerant, patefiunt. 4 Aspamitres quoque, qui cædis Xerxis ac Dariæi conscius fuerat, 5 acerbissimo genere mortis, adhibitis videlicet per scapham tormentis, plectitur. At post Artapani mortem, eorum qui cum illo conjurarant, & Persarum aliorum pugna oritur, in qua cadunt tres Artapani filii, & graviter Megabyzus vulneratur. Quem casum Artoxerxes itemque Amytis & Rhodogune ac ipsarum mater Amistris ingenti luctu prosequuti sunt: atque adeo vix tandem hæc Appollonidis medicis Coi opera, summam adhibentis diligentiam, mortis periculo liberatur. XXXI Descifcunt ab Artaxerxe Bactra, aliusque item præfectus Artapanus: & æquo Marte pugnatur. Quum autem commissa iterum pugna, ventus in faciem Bactrianorum spiraret, vincit Artoxerxes, & in ejus ditionem universa Bactria concedit.

1 spondet se castam esse. 2 Artax. [*& sic semper*] 3 Longimanus *cognomento*. 4 *Paulo ante* Spamitres *dictus*. 5 acerbo in primis ac duro. *Habes id à Plut. descriptum in vita Artoxerxæ. mox à principio.* 6 tandem tamen, etsi ægrè admodum, insigni diligentia Apollonidæ Coi medici servatus est.

¶ 1 *Max. Marg.* Ἀρτάβανος 2 Δαρειαίου *Max. Marg.* 3 *Max. Marg.* Δαρειαίῳ 4 *Idem* Ἄμυστρις 5 *In utroque exemplari legitur hic* Ἀπολλωνίου. *at contra in iis locis qui sunt cap.* 41. *utrunque* Ἀπολλωνίδης & Ἀπολλωνίδην *scriptum habet.* H. S.

Deficit

XXXII Deficit etiam Ægyptus, Inaro Lydio & [1] altero Ægyptio defectionis autoribus: omniaque ad bellum pertinentia parantur. Athenienses quoque Inaro petenti quadraginta naves mittunt: & ipsemet Artoxerxes exercitum educere cogitat: sed, non ita consulentibus amicis, mittit Achæmenidem fratrem cum quadragentis millibus peditum, & octoginta navibus. Confligit Inarus cum Achæmenide, Ægyptiique vincunt: atque Achæmenides quum ab Inaro vulnus accepisset, moritur, ejusque cadaver ad Artoxerxem mittitur. Idem Inarus mari victor evadit, Charitimide magnum inde nomen consequuto, qui quadraginta navium Athenis missarum navarchus erat. Ex quinquaginta Persarum navibus, viginti cum ipsis hominibus captæ, triginta [2] profligatæ fuerunt.

XXXIII Deinde adversus Inarum mittitur Megabyzus, præter exercitum qui reliquus fuerat, alium ducens, qui ex ducentis hominum millibus constabat, navibus autem trecentis, quibus Oriscus præerat. adeo ut præter naves reliqua multitudo quingentorum hominum millium esset. nam quum cecidit Achæmenides, centum hominum millia ex quadringentis quæ duxerat millibus, una cæsa fuerunt. Pugnatur acriter, & utrinque multi. sed plures ex Ægytiis, caduunt. Tandem Megabyzus Inarum in femore vulnerat, fugatque: & [3] fortiter pugnantes Persæ victores evadunt. Inarus vero fugiens Byblum [4] proficiscitur, (hæc est munita urbs in Ægypto) & cum eo Græci quicunque in prœlio & cum Charitimide cæsi non fuerant.

XXXIV Ægyptus præter Byblum partes Megabyzi sequitur: & quoniam Byblus expugnari non posse videbatur, Megabyzus cum Inaro & Græcis, quorum erant sex millia & amplius, fide data paciscitur, nullam eos à rege injuriam accepturos, & Græcos domum quum liberet reversuros.

XXXV Quum igitur [5] Sarsamen Ægypti præfectum constituisset, una cum Inaro & Græcis ad Artoxerxem proficiscitur: eumque invenit iratum Inaro vehementer, quoniam is fratrem Achæmenidem interfecerat. Megabyzus omnia quæ gesta fuerant narrat, & quomodo fide Inaro Græcisque data Byblum ceperit: atque pœnam illorum pertinaciter deprecatus, efficitur voti compos. tandemque

Ἀφίσαται Αἴγυπτος, Ἰνάρου Λυδίου ἀνδρὸς καὶ ἑτέρου Αἰγυπτίου τὴν ἀπόστασιν μελετήσαντος. καὶ εὐτρεπίζεται τὰ πρὸς πόλεμον. πέμπουσι καὶ Ἀθηναῖοι, αἰτησαμένου αὐτοῦ, τεσσαράκοντα νῆας. "καὶ μελετᾷ αὐτὸς Ἀρτοξέρξης ἐκστρατεῦσαι. καὶ τῶν φίλων οὐ συμβουλευόντων, πέμπει Ἀχαιμενίδην τὸν ἀδελφὸν, τεσσαράκοντα μὲν μυριάδας ἐπαγόμενον στράτευμα πεζικὸν, νῆας δὲ π΄. συμβάλλει πόλεμον Ἴναρος πρὸς Ἀχαιμενίδην· καὶ νικῶσιν Αἰγύπτιοι, καὶ βάλλεται Ἀχαιμενίδης ὑπὸ Ἰνάρου, καὶ θνήσκει· καὶ ἀποπέμπεται ὁ νεκρὸς αὐτοῦ εἰς Ἀρτοξέρξην. ἐνίκησεν Ἴναρος καὶ κατὰ θάλασσαν, [1] Χαριτιμίδου εὐδοκιμήσαντος, ὃς τῶν ἐξ Ἀθηνῶν τεσσαράκοντα νηῶν "ἐχρημάτιζε ναύαρχος· καὶ ν΄ Περσῶν νῆες, αἱ μὲν εἴκοσιν αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐλήφθησαν, αἱ δὲ λ΄ διεφθάρησαν. Εἶτα πέμπεται κατὰ Ἰνάρου Μεγάβυζος, ἐπαγόμενος ἄλλο στράτευμα πρὸς τῷ ὑπολειφθέντι, μυριάδας εἴκοσι, καὶ νῆας τ΄· καὶ ἐπιστάτην αὐτοῖς "Ὀρίσκον. ὡς εἶναι χωρὶς τῶν νεῶν, τὸ ἄλλο πλῆθος, ν΄ μυριάδας. Ἀχαιμενίδης γὰρ ὅτε ἔπεσε, ι΄ μυριάδες αὐτῷ, ἐξ ὧν ἦγε μ΄, συνδιεφθάρησαν. γίνεται οὖν μάχη κρατερὰ, καὶ πίπτουσιν ἀμφοτέρωθεν πολλοὶ, πλείους δὲ Αἰγύπτιοι. καὶ βάλλει Μεγάβυζος εἰς τὸν μηρὸν Ἴναρον, καὶ τρέπεται· καὶ νικῶσι Πέρσαι κατακράτος· φεύγει δὲ "πρὸς τὴν Βύβλον Ἴναρος, (πόλις ἰσχυρὰ ἐν Αἰγύπτῳ αὕτη) καὶ οἱ Ἕλληνες δὲ μετ᾽ αὐτοῦ, ὅσοι μὴ ἐν τῇ μάχῃ καὶ μετὰ Χαριτιμίδου ἀπέθανον. Προσχωρεῖ δὲ Αἴγυπτος πλὴν Βύβλου πρὸς Μεγάβυζον. ἐπεὶ δὲ ἐκείνη ἀνάλωτος ἐδόκει, σπένδεται πρὸς Ἴναρον καὶ τοὺς Ἕλληνας ἑξακισχιλίους ὄντας, καὶ ἔτι πρὸς ὁ Μεγάβυζος, ἐφ᾽ ᾧ μηδὲν κακὸν παρὰ βασιλέως λαβεῖν, καὶ τοὺς Ἕλληνας, ὅτε βούλοιντο, πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐπανελθεῖν. καθίστησι δὲ τῆς Αἰγύπτου σατράπην "Σαρσάμαν· καὶ λαβὼν Ἴναρον καὶ τοὺς Ἕλληνας, παραγίνεται πρὸς Ξέρξην· καὶ εὑρίσκει λίαν κατὰ Ἰνάρου τεθυμωμένον, ὅτι τὸν ἀδελφὸν Ἀχαιμενίδην ἀπεκτονὼς εἴη. διηγεῖται τὰ γεγονότα πάντα Μεγάβυζος, καὶ ὡς πίστεις δοὺς Ἰνάρῳ καὶ τοῖς Ἕλλησι, Βύβλον εἴληφε. καὶ ἐξαιτεῖται λιπαρῶς βασιλέα περὶ τῆς "αὐτῶν σωτηρίας· καὶ λαμβάνει. καὶ

[καὶ] μελ. D. H.
ἐχρημάτισε D.H.
Ὠρίσκ. D. H.
7
εἰς
δὲ ἰ. D. H.
Σαρτάμαν. D. H.
αὐτοῦ D.H.

1 alt. Æg. quodam. 2 periere. 3 viribus Persæ fortiores facti vincunt. 4 se recepit, 5 Sartaman
¶ 1 Χαριτιμίδου Max. Marg.

ἐξάγεται

ἐξάγεται τέλος τῇ στρατιᾷ ὡς Ἴναρος καὶ οἱ Ἕλληνες οὐδὲν κακὸν πείσονται. Ἄμυτις δὲ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς Ἀχαιμενίδου δεινὰ ἐποιεῖτο, εἰ μὴ τιμωρήσαιτο Ἴναρον καὶ τοὺς Ἕλληνας· καὶ αἰτεῖται ταῦτα βασιλέα, ὁ δὲ οὐκ [1] ἐνδίδωσιν· εἶτα Μεγάβυζον, ὁ δὲ ἀποπέμπεται. εἶτα, ἐπεὶ διώχλει τὸν υἱόν, κατειργάσατο· καὶ πέντε παρελθόντων ἐτῶν, λαμβάνει τὸν Ἴναρον παρὰ βασιλέως καὶ τοὺς Ἕλληνας. καὶ [2] ἀνεσταύρωσε μὲν [3] ἐπὶ τρισὶ σταυροῖς· πεντήκοντα δὲ Ἑλλήνων, ὅσους λαβεῖν ἴσχυσε, τούτων ἔτεμε τὰς κεφαλάς. Καὶ ἐλυπήθη λύπην σφοδρὰν Μεγάβυζος, καὶ ἐπένθησε· καὶ ᾐτήσατο ἐπὶ Συρίαν τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἀπιέναι. ἐνταῦθα λάθρα καὶ τοὺς ἄλλους τῶν Ἑλλήνων προέπεμπε, καὶ ἀπῄει· καὶ ἀπέστη βασιλέως. καὶ ἀθροίζει μεγάλην δύναμιν, ἄχρι πεντεκαίδεκα μυριάδων, χωρὶς τῶν ἱππέων καὶ τῶν πεζῶν. καὶ πέμπεται Οὔσιρις κατ' αὐτοῦ σὺν εἴκοσι μυριάσι. καὶ συνάπτεται πόλεμος, καὶ βάλλουσιν ἀλλήλους Μεγάβυζος καὶ Οὔσιρις· ὁ μὲν, ἀκοντίῳ, καὶ τυγχάνει Μεγαβύζου εἰς τὸν μηρὸν, καὶ τιτρώσκει ἄχρι δακτύλων δύο· ὁ δὲ ὡσαύτως ἀκοντίῳ τὸν τοῦ Οὐσίριος μηρόν. εἶτα βάλλει εἰς τὸν ὦμον· κἀκεῖνος πίπτει ἐκ τοῦ ἵππου. καὶ περισχὼν Μεγάβυζος προστάσσει ἀναλαβεῖν καὶ περισῶσαι. ἔπιπτον δὲ πολλοὶ τῶν Περσῶν· καὶ ἐμάχοντο ἀνδρείως οἱ τοῦ Μεγαβύζου παῖδες Ζώπυρος καὶ Ἀρτύφιος. καὶ νίκη γίνεται Μεγαβύζῳ κραταιά. περιποιεῖται Οὔσιριν ἐπιμελῶς, καὶ ἀποπέμπει τοῦτον αἰτησάμενον πρὸς Ἀρτοξέρξην. Πέμπεται δὲ κατ' αὐτοῦ ἑτέρα στρατιὰ, καὶ Μενοστάνης ὁ τοῦ Ἀρταρίου παῖς. ὁ δὲ Ἀρτάριος, σατράπης μὲν ἦν Βαβυλῶνος, Ἀρτοξέρξου δὲ ἀδελφός. καὶ συμβάλλουσιν ἀλλήλοις, καὶ φεύγει ἡ Περσικὴ στρατιά. καὶ [4] Μενοστάτης βάλλεται εἰς τὸν ὦμον ὑπὸ Μεγαβύζου· εἶτα εἰς τὴν κεφαλὴν τοξεύεται οὐ καιρίαν. φεύγει δὲ ὅμως αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ νίκη λαμπρὰ γίνεται Μεγαβύζῳ. Ἀρτάριος δὲ πέμπει πρὸς Μεγάβυζον, καὶ παραινεῖ σπείσασθαι βασιλεῖ. ὁ δὲ δηλοῖ σπείσασθαι μὲν βούλεσθαι καὶ αὐτὸν, οὐ μέντοι παραγενέσθαι πρὸς βασιλέα, ἀλλ' ἐφ' ᾧ μένειν ἐν τῇ ἑαυτοῦ. ἀπαγγέλλεται ταῦτα βασιλεῖ. καὶ

στρατείᾳ D. H. — τιμωρήσασθαι τὸν Ἴ. D. H. — βασιλεῖ D. H. — Ὄσιρις D. H. & sic semper post sine υ. — Ἀρτίφυος D. H. — τοῦτο D. H. — Μενοστάτης D. H. — αὐτ', D. H. — αὐτοῦ. D. H.

ad exercitum defertur, Inarum & Græcos nihil detrimenti passuros. Verum enimvero [1] Amytis vicem interempti filii Achæmenidis dolens, [2] graviter conquerebatur quod Inarus & Græci pœnas sibi non darent. atque adeo illos à rege exposcit: sed is tradere recusat. Deinde Megabyzum ab eo exposcens, repulsam itidem patitur. Tandem tamen illa quum instando molesta esset, impetravit: & quinque post annis, Inarum pariter & Græcos à rege accepit. Atque hunc quidem [3] tribus crucibus [4] suffixit, Græcis autem quinquaginta (nam plures capere non potuerat) capita amputavit. At Megabyzus magno dolore & luctu affectus est, petiitque ut sibi in Syriam regionem suam proficisci liceret. Huc etiam clam præmisit Græcos alios, & profectus est, atque à rege descivit: maximasque copias coegit, [5] quæ præter equites, ex centum & quinquaginta millibus constabant. Adversus eum [6] Usiris mittitur cum ducentis millibus: pugna conseritur, seque mutuo vulnerant Megabyzus & [7] Usiris. hic quidem jaculo Megabyzum in femore percussit, & vulnus duos digitos altum infligit: ille vero similiter jaculo [8] Usirin in femore, inde & in humero vulneravit, unde Usirin ex equo cadere contigit. sed cum [9] circumsistens Megabyzus attolli & servari jubet. Multi autem Persæ ceciderunt, Zopyro [10] Artyphioque Megabyzi filiis fortiter[1] pugnantibus. itaque tandem viribus longe superior evadit Megabyzus, & victoria potitus, magnam [11] Usiris curam gerit, eumque ad Artoxerxem mittit [12] id petentem. Rursus autem exercitus adversus eum mittitur, & [13] Menostanes Artarii filius. (Artarius autem erat satrapa Babylonis, & Artoxerxis frater) confligunt inter se: sed Persarum fugatur exercitus, & [14] Menostanes in humero à Megabyzo percutitur: præterea in capite sagitta, sed non lethali vulnere, feritur, una tamen cum omnibus suis fugam capit, & Megabyzus splendida potitur victoria. Artarius Megabyzum per legatos monet ut cū rege paciscatur. Ille se pacisci quidem cum rege, non tamen ad eum proficisci, sed in sua regione manere velle indicat. Hæc regi nunciantur, cui

XXXV — XXXVI — XXXVII — XXXVIII

---

1 *E. Amistris, illa Onophæ filia, Artaxerxe mater.* 2 indignam rem fore arbitrabatur, nisi cum Græcis Inarus quoque sibi pœnas daret. 3 *Ita Plut. in Artoxerxe refert Mesabatæ corpus transversum tribus fuisse suffixum crucibus.* 4 suffixit: de Græcis vero L (tot enim capere potuit) capita curavit amputari. 5 ad cent. & qu millia, seorsum equitum peditumque. 6, 7 Osiris 8 Osir. 9 complexus Megabyzus, sublatum servari jussit. 10 Artiphyo 11 Osir. 12 ipsum repetentem. 13, 14 Menostates. ¶ 1 *Pro* ἐνδίδωσιν *reponendum puto* ἐκδίδωσιν. H. S. 2 ἀνεσταύρωσε *M. Marg.* 3 A. S. *sic legit,* ἐπὶ γ' σταυροῖς πεντήκοντα· τῶν δ' Ἑλλήνων, ὅσους. D. H. 4 *Lege* Μενοστάνης. *aut, ut hic, ita etiam ante, versu abhinc quarto* Μενοστάτης. *nam duplex est scriptura.* H. S.

Artoxares Paphlagon eunuchus & A-
mistris studiose consilium dant ut pa-
ciscatur. Itaq; ipse Artarius & Amytis
uxor, & Artoxares, jam viginti annos
natus, & [1] Petisas Usiris filius & Spita-
mæ pater, mittuntur. Multis igitur ser-
monibus & juramentis ad fidem faci-
endam adhibitis, vix tamen Megabyzo
ut ad regem proficiscatur persuadent.
Cui tandem reverso rex per nuncios ve-
niam se illi eorum quæ admisisset, dare
XXXIX significavit. Sed quum egresso ad ve-
nationem rege & eum adorto leone,
Megabyzus belluam hanc in pedes se eri-
gentem jaculo percutiens interfecisset,
succensens ei rex quod eam percussisset
antequam ipse eam ullo ictu attigisset,
caput abscindi imperavit. Sed Amistris
& Amytis aliorumq; precibus remissa
ei mortis pœna, ad urbem quandam
nomine Cyrtæ circa mare rubrum rele-
gatur. Artoxares quoq; eunuchus in Ar-
meniam relegatur, quod sæpe pro Me-
gabyzo liberius apud regem loquutus
XL esset. Sed Megabyzus, quum in exilio
quinq; annos esset commoratus, aufugit,
se pisagan esse simulando: (pisagas au-
tem à Persis dicitur leprosus, ad quem
nemini accedere licet) & ad Amytin
domumq; proficiscitur, & vix agnitus,
per Amistrin & Amytin cum rege recon-
ciliatur: qui eum, quemadmodum an-
tea, suæ mensæ participem facit. &
quum sex & septuaginta vixisset annos
mortuus est: propter quod magno rex
XLI est mœrore affectus. Mortuo Me-
gabyzo Amytis cum multis consue-
tudinem habebat, [2] & ante hanc simi-
liter mater Amistris: Apollonides ve-
ro Cous medicus, quum Amytis leviter
ægrotaret, & ipse ejus amore captus es-
set, fore dixit ut ea in pristinam va-
letudinem restitueretur si cum viris rem
haberet. vulvæ enim esse morbum.
Sed quum hac arte voti compos fa-
ctus cum ea concumberet, illa autem
tabe laborare cœpisset, à concubitu
abstinuit. Tandem igitur illa morti vi-
cina, matri in mandatis dedit ut Apol-
lonidem ulcisceretur. Hæc ipsi regi Ar-
toxerxi rem totam exposuit, & quo-
modo cum illa concumbere solitus, non
prius desiisset quam ei illius mali
autor fuisset: & quomodo suppli-
cium de Apollonide sumi illa sibi
mandasset. Ille matri quicquid ip-
si visum fuerit agendi potestatem
facit. Hæc, quum vinctum Apolloni-
dem bimestri spatio cruciatibus affecisset, vivum postea defodit, quo nimirum tempore

συμβουλεύουσιν "Ἀρτοξάρης τε ὁ Παφλαγὼν "εὐνοῦχος, ἀλλὰ καὶ ἡ "Ἄμιστρις, σπουδῇ σπείσασθαι. πέμπεται οὖν Ἀρτάριος τε αὐτὸς καὶ "Ἄμυτις ἡ γυνὴ, καὶ Ἀρτοξάρης, ἐτῶν ἤδη ὢν εἴκοσι, καὶ Πετίσας ὁ "Οὐσίρεως καὶ Σπιταμᾶ πατήρ. πολλοῖς οὖν "λόγοις καὶ ὅρκοις πληροφορήσαντες Μεγάβυζον, μόλις ὅμως πείθουσι πρὸς βασιλέα παραγενέσθαι. καὶ βασιλεὺς τέλος ἔπεμπε παραγινομένῳ συγγνώμην ἔχειν τῶν "ἡμαρτημένων. Ἐξέρχεται βασιλεὺς ἐπὶ θήραν, καὶ λέων ἐπέρχεται αὐτῷ· μετεώρου δὲ φερομένου τοῦ θηρίου, βάλλει ἀκοντίῳ Μεγάβυζος, καὶ ἀναιρεῖ· καὶ ὀργίζεται Ἀρτοξέρξης ὅτι πρὶν ἢ αὐτὸς τύχῃ, Μεγάβυζος ἔβαλε· καὶ προστάσσει τὴν κεφαλὴν τοῦ Μεγαβύζου ἀποτμηθῆναι." [1] Ἀμίστριος δὲ καὶ Ἀμύτιος καὶ τῶν ἄλλων τῇ παραιτήσει, τοῦ μὲν θανάτου ῥύεται, ἀνάσπαστος δὲ γίνεται εἰς τὴν ἐρυθρὰν, ἔν τινι πόλει ὀνόματι Κύρται. ἐξορίζεται δὲ καὶ Ἀρτοξάρης "ὁ εὐνοῦχος εἰς Ἀρμενίαν, ὅτι πολλάκις ὑπὲρ Μεγαβύζου βασιλεῖ ἐπαρρησιάσατο. Ὁ δὲ Μεγάβυζος πέντε διατρίψας "ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἔτη, ἀποδιδράσκει, ὑποκριθεὶς "τὸν πισάγαν. (πισάγας δὲ λέγεται παρὰ Πέρσαις ὁ λεπρὸς, καὶ ἔστι πᾶσιν ἀπρόσιτος.) ἀποδρὰς οὖν παραγίνεται πρὸς "Ἄμυτιν καὶ τὸν οἶκον, καὶ μόλις ἐπιγινώσκεται· καὶ δι' "Ἀμίστριος καὶ δι' Ἀμύτιος καταλλάσσεται ὁ βασιλεὺς, καὶ ποιεῖ αὐτὸν, ὡς τὸ πρόσθεν, ὁμοτράπεζον. ζήσας δὲ ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, ἀπέθανε. καὶ κάρτα ἠχθέσθη βασιλεύς. Τελευτήσαντος δὲ Μεγαβύζου, κάρτα ἦν "Ἄμυτις ἀνδράσιν ὁμιλοῦσα· καὶ πρό γε τούτης, καὶ ἡ μήτηρ "Ἄμιστρις ὁμοίως. ὁ δὲ Ἀπολλωνίδης ὁ ἰατρὸς ὁ Κῷος, ἐπεὶ ἀσθενῶς εἶχεν Ἄμυτις, εἰ καὶ "βληχρῶς καὶ οὐκ ἰσχυρῶς, ἐκεῖνος δὲ ἐρασθεὶς αὐτῆς, ἔφη εἰς τὴν ὑγείαν αὐτὴν ἐπανελθεῖν ἐὰν ἀνδράσιν ὁμιλήσῃ. τῆς γὰρ ὑστέρης εἶναι τὸ νόσημα. ἐπεὶ δὲ αὐτῷ ἐξεγένετο τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ ὡμίλει αὐτῇ, ἡ δὲ ἄνθρωπος ἐμαραίνετο, ἀπέστη τῆς συνουσίας. τελευτῶσα δὴ οὖν ἐπήγγειλε τῇ μητρὶ, ἀμύνασθαι Ἀπολλωνίδην. ἡ δὲ ἀπήγγειλε πάντα Ἀρτοξέρξῃ τῷ βασιλεῖ, ὅπως τε ὡμίλει, καὶ ὅπως ἀπέστη ὑβρίσας· καὶ ὅπως ἡ θυγάτηρ ἐπήγγειλεν Ἀπολλωνίδην ἀμύνασθαι. ἐκεῖνος δὲ τῇ μητρὶ τὸ παριστάμενον αὐτῇ πράττειν ἐπιτρέπει. ἡ δὲ, λαβοῦσα ἔδησε τὸν Ἀπολλωνίδην, δυσὶ μησὶ κολάζουσα· ἔπειτα ζῶντα κατώρυξεν, ὅτε καὶ

Ἀρταξάρης [ὁ εὐνοῦχος.] D. H.
Ὀσῖς D. H.
ὅρκ. καὶ λόγ. D. H.
ἡμαρτηκότων.
8
Ἀμύστρ. D. H.
[ὁ εὐνοῦχος] D. H.
[ἐν] D. H.
[εἰς] τὸν Πισ. D. H. & in ora: πισαγᾶν
Ἀμύστρ. καὶ [δι'] Ἀμ. D. H.
Ἀμυστρ. D. H.
ἀβλησχρῶς D. H.

---

1 Osirios filius Petisas, qui & Sp. p. 2 ut an.
¶ 1 Ἀμίστρ. *etiam Max. Marg. ut & mox.* v. 24.

″Ἄμυτις ἀπέθανε. Ζώπυρος δὲ ὁ Μεγαβύζου καὶ Ἀμύτιος παῖς, ἐπεὶ αὐτῷ ὅ,τε πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἐτελεύτησεν, ἀπέστη βασιλέως· καὶ εἰς Ἀθήνας ἀφίκετο, κατὰ τὴν τῆς μητρὸς εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίαν. εἰς Καῦνον δὲ ἅμα τοῖς ἑπομένοις εἰσέπλευσε, καὶ ἐκέλευσε παραδιδόναι τὴν πόλιν. Καύνιοι δὲ αὐτῷ μὲν παραδιδόναι τὴν πόλιν ἔφασκον, Ἀθηναίοις δὲ τοῖς συνεπομένοις, ″οὐκέτι. εἰσιόντι δὲ Ζωπύρῳ εἰς τὸ τεῖχος λίθον Ἀλκίδης Καύνιος ἐμβάλλει εἰς τὴν κεφαλήν· καὶ ″οὕτως Ζώπυρος ἀποθνήσκει. Ἄμιστρις δὲ ἡ μάμμη τὸν Καύνιον ἀνεσταύρωσεν. ἀποθνήσκει δὲ καὶ ″ἡ Ἄμιστρις, κάρτα γραῦς γενομένη. καὶ Ἀρτοξέρξης δὲ ἀποθνήσκει, μ' καὶ β' ἔτεα βασιλεύσας. ″[τέλος τῆς ιζ' ἱστορίας, ἀρχὴ δὲ τῆς ιη'.]

Ἀρτοξέρξου δὲ τελευτήσαντος, Ξέρξης ὁ υἱὸς βασιλεύει, ὃς μόνος ἦν γνήσιος ἐκ Δαμασπίας· ἣ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ καὶ Ξέρξης ἐτελεύτησεν, ἀπεβίω. Βαγόραζος δὲ τὸν νεκρὸν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ἀπήγαγεν εἰς Πέρσας. ἑπτακαίδεκα δὲ νόθους υἱοὺς ἔσχεν ὁ Ἀρτοξέρξης, ἐξ ὧν ἐστὶ καὶ Σεκυνδιανὸς, ὁ ἐξ Ἀλογύνης τῆς Βαβυλωνίας, καὶ Ὦχος, καὶ Ἀρσίτης, ὁ ἐκ ″Κοσμαρτιδήνης, καὶ αὐτῆς Βαβυλωνίας. ὁ δὲ Ὦχος ὕστερον καὶ ″βασιλεύει· ἔτι δὲ παῖδες αὐτοῦ, πρὸς τοῖς εἰρημένοις, καὶ Βαγαπαῖος καὶ Παρύσατις, ἐξ Ἀνδίας, καὶ αὐτῆς Βαβυλωνίας. αὕτη ἡ Παρύσατις Ἀρτοξέρξου καὶ Κύρου μήτηρ ἐγένετο. τὸν δὲ Ὦχον ζῶν ὁ πατὴρ Ὑρκανίων σατράπην ἐποίησε, δοὺς αὐτῷ καὶ γυναῖκα Παρύσατιν ὄνομα· ἥτις ἦν Ξέρξου μὲν θυγάτηρ, ἀδελφὴ δὲ οἰκεία. Ὁ δὲ Σεκυνδιανὸς προσποιησάμενος [1] Φαρνακύαν ″τὸν εὐνοῦχον, ὃς ἦν μετὰ Βαγόραζον καὶ Μενοστάνη καὶ ἑτέρους τινὰς, μεθύοντος ἐν ἑορτῇ τινι τοῦ Ξέρξου καὶ καθεύδοντος ἐν τοῖς βασιλείοις, εἰσελθόντες ἀποκτείνουσιν αὐτὸν, τεσσαρακοστῆς καὶ πέμπτης ἡμέρας διαγενομένης ἀπὸ τῆς τοῦ πατρὸς τελευτῆς. συνέβη οὖν ἀμφοτέρους ἅμα εἰς Πέρσας ἀποκομισθῆναι. αἱ γὰρ ἄγουσαι τὴν ἁρμάμαξαν ἡμίονοι, ὥσπερ ἀναμένουσαι καὶ τὸν τοῦ παιδὸς νεκρὸν, οὐκ ἤθελον προϊέναι. ὅτε δὲ κατέλαβε, σὺν προθυμίᾳ ἀπῄεσαν.

Βασιλεύει δὲ Σεκυνδιανὸς, καὶ γίνεται ἀζαβαρίτης αὐτῷ Μενοστάνης. ἀπιὼν δὲ Βαγόραζος, καὶ ὑποστρέψας πρὸς Σεκυνδιανὸν, ἐπεὶ παλαιὰ αὐτοῖς

(Marginal notes: οὐκ ἔτι. D. H. — οὕτω D. H. — [ἡ] D. H. — ex edit. D. H. — γυναικὸς Μαρτιδηνῆς, D. H. — βασιλεύει. D. H. — [τὸν εὐν.] D. H. — 9)

XLII Amytis diem suum obiit. Sed Zopyrus, Megabyzi & Amytis filius, ubi jam patrem & matrem amisit, à rege descivit, atque Athenas profectus est, propterea quod Athenienses mater ejus beneficiis affecerat. [1] Caunum una cum illis navigavit, & Caunios civitatem tradere jussit: at illi urbem ipsi quidem tradituros se respondebant, Atheniensibus vero qui eum sequebantur, nequaquam. In Zopyri igitur murum subeuntis caput saxum jecit Alcides Caunius, ex quo ictu Zopyrus mortem obit. Amistris vero avia Caunium illum cruci affixit. Postea autem & ipsa moritur, jam ætate valde confecta. Artoxerxes item obit, quum duos & quadraginta regnasset annos. [*Atque hic finis septimi-decimi historiarum libri, inchoaturque octavus-decimus.*]

XLIII Artoxerxe mortuo regnat Xerxes ejus filius, qui solus erat legitimus ex Damaspia susceptus, quæ eodem ipso die quo [2] Xerxes mortuus est, è vita discessit: Bagorazus vero cadaver patris & matris in Persiam tulit. Fuerunt autem Artoxerxi septemdecim filii spurii, in quibus fuit [3] Secundianus ex Alogune Babylonia susceptus, & Ochus, & Arsites, [4] ex Cosmartidene, quæ etiam erat Babylonia. [5] Ochus autem postea regnat, & præter hos liberi ejus. Fuerunt ex his, & Bagapæus & Parysatis, ex Andia, quæ etiam erat Babylonia. Hæc Parysatis, Artoxerxis & Cyri mater fuit. & Ochum pater vivens Hyrcaniorum præfectum constituerat, eique in uxorem dederat mulierem quæ Parysatis appellabatur, Xerxis filiam, [6] & regis sororem. [7] Secundianus autem, postquam sibi Pharnacyam eunuchum conciliavit, ([8] qui secundum à Bagoravo, & [9] Menostane, & quibusdam aliis locum tenebat) quum Xerxes in quodam festo ebrius esset atq; in regia sua dormiret, ingressi eum interficiunt, die à patris morte quinto & quadragesimo. Evenit ergo ut amborum simul ad Persas corpora ferrentur. [10] nam mulæ quæ currum trahebant, tanquam filii cadaver expectantes, iter facere nolebant: sed posteaquam advenit, magna cum alacritate iter fecerunt.

[11] Regno autem potitur Secundianus, qui Azabaritem & Menostanem *eunuchos* apud se habuit. At Bagorazo ad Secundianum reverso, Secundianus jampridem cum XLV

1 C. ergo ipse, navibus cum asseclis delatus &c. 2 X. [postea] vita decessit. 3 Secyndianus. 4 ille ex muliere quadam Martidene nomine. 6 Ochus autem hic post etiam regno potitur. Porro præter jam dictos ipsius æque liberi fuere, Bagap. 6 ipsiusque. 7 Secynd. 8 (qui Bag. & Men. & q. a. auctoritate inferior erat) 9 *Supra* Menostates.

10 quæ enim antea mulæ currum [*cum Artaxerxæ cadavere*] protracturæ, tanquam filii quoque cadaver exspectarent, progredi noluerant, eædem, postquam ista contigerunt, magna cum alacritate sunt iter ingressæ.

11 Ita regno potitus Secynd. Menostanem sibi creat azabariten:

¶ 1 *Max. Marg.* Φαρνακίαν

eo si-

eo simultatem exercens, cum criminatus quod absque ejus consilio cadaver patris ibi reliquisset, lapidibus obrui imperavit. Quod factum ægerrime exercitus tulit: qui quamvis ab eo muneribus donaretur, cum nihilominus ob Bagorazi & fratris Xerxis cædem odio prosequebatur.

XLVI Postea autem Ochus à Secundiano accersitus, venturum se promittit: sed minime venit: & hoc ab eo sæpius fit. tandem Ochus multo se munit exercitu, & regnum occupaturus speratur. Arbarius equitum Secundiani præfectus ab eo ad Ochum deficit: deinde Arxanes Ægypti satrapa: quinetiam Artoxares ex Armenia venit ad Ochum: & ipsi [1] citarin invito imposuerunt.

XLVII Regnat Ochus, & nomine mutato [2] Dariæus appellatur, qui dolis juramentisq; monitu Parysatidis, Secundianum tentat. at Menostanes Secundianum diligenter hortabatur ne crederet ejus juramentis, neque cum fallacibus hominibus pacisceretur: sed nihilominus Secundianus persuadetur & capitur, & in [3] cineres conjectus moritur, [4] quum vi menses & dies xx regnavisset.

XLVIII Regnat igitur solus Ochus, qui etiam Dariæus nominabatur: apud eum autem autoritate valebant tres eunuchi, [5] primum quidem locum Artoxare, secundū Artibarxane, tertium Athoo tenente. Uxorem autem potissimum in consilium adhibebat, ex qua, antequam regnum adipisceretur, duos susceperat liberos, Amistrin fœminam, & Arsacan marem, qui postea mutato nomine dictus est [6] Artoxerxes. Ex eadem autem etiam regnante alterum suscepit marem, & ei nomen [7] Cyri à sole est impositum: deinde Artosten: aliosq; deinceps usq; ad tredecim. *atque ista historicus ex illa ipsa Parysatide se audisse tradit.* Sed reliqui filii celeriter è vita migraverunt: superfuerunt q; illi quorum fecimus mentionem, & quartus filius, qui Oxendras est appellatus.

XLIX Desciscunt à rege, Arsites frater ejus germanus, ex eadem matre eodemq; patre genitus: & Artyphius Megabyzi filius. In eos mittitur Artasyras, & Artyphium bello invadit: atq; in duabus pugnis Artasyras vincitur: deinde rursus congressus Artyphium superat. & eos qui cum illo erant Græcos muneribus ad se allicit, adeo ut ille cum tribus tantummodo Milesiis relictus fuerit. tandem quum jusjurandum fidemque ab Artasyra accepisset, quoniam Arsites non comparebat, regi se dedidit.

ἔχθρα ὑπετύφετο, ὡς δῆθεν ἄνευ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης, τοῦ πατρὸς λιπὼν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, προστάξει βασιλέως λιθόλευστος ἐγεγόνει. ἐφ᾽ ᾧ ἡ στρατιὰ εἰς λύπην κατηνέχθη. ὁ δὲ ᾧ δῶρα αὐτῇ ἐδίδου. οἱ δὲ ἐμίσουν αὐτὸν, ὅτι τε τὸν ἀδελφὸν Ξέρξην ἀπεκτόνει, καὶ ὅτι Βαγόραζον. Διαπέμπεται Σεκυνδιανὸς προσκαλούμενος Ὦχον. ὁ δὲ ὑπισχνεῖται μὲν, οὐ παραγίνεται δέ. καὶ γίνεται τοῦτο πολλάκις. τέλος περιβάλλεται Ὦχος πολλὴν στρατιὰν, καὶ ἐπίδοξος ἦν βασιλεύειν. ἀφίσταται Ἀρβάριος ὁ τῶν ἱππέων Σεκυνδιανοῦ ἄρχων πρὸς Ὦχον· εἶτα Ἀρξάνης ὁ Αἰγύπτου σατράπης· καὶ Ἀρτοξάρης δὲ ἐξ Ἀρμενίας ἧκε πρὸς Ὦχον. καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ τὴν κίταριν, ἔτι ἄκοντι.

Βασιλεύει Ὦχος, καὶ μετονομάζεται Δαρειαῖος. καὶ μετέρχεται ἀπάτῃ καὶ ὅρκοις, ὑποθήκῃ Παρυσάτιδος, τὸν Σεκυνδιανόν· πολλὰ Μενοστάνους παραινοῦντος Σεκυνδιανὸν μὴ πιστεύειν τοῖς ὅρκοις, μηδὲ σπένδεσθαι τοῖς ἐξαπατῶσι. πείθεται δ᾽ οὖν ὅμως, καὶ ἁλίσκεται, καὶ εἰς τὴν σποδὸν ἐμβάλλεται καὶ ἀπόλλυται, βασιλεύσας μῆνας ἕξ, ἡμέρας πεντεκαίδεκα. Βασιλεύει οὖν μόνος Ὦχος, ὁ καὶ Δαρειαῖος. εὐνοῦχοι δὲ τρεῖς ἠδύναντο παρ᾽ αὐτῷ, μέγιστον μὲν Ἀρτοξάρης, δεύτερος δὲ Ἀρτιβαρζάνης, καὶ τρίτος, Ἀθῶος. ἐχρῆτο δὲ μάλιστα τῇ γυναικὶ συμβούλῳ. ἐξ ἧς πρὸ τῆς βασιλείας δύο ἔσχε τέκνα, Ἄμιστριν θυγατέρα καὶ Ἀρσάκαν υἱόν· ὃς ὕστερον μετωνομάσθη Ἀρτοξέρξης. τίκτει δὲ αὐτῷ ἕτερον υἱὸν βασιλευούσῃ, καὶ τίθεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἡλίου Κῦρον. εἶτα τίκτει Ἀρτόστην, καὶ ἐφεξῆς μέχρι παίδων δεκατριῶν. καί φησιν ὁ συγγραφεὺς, αὐτὸς παρ᾽ αὐτῆς ἐκείνης τῆς Παρυσάτιδος ταῦτα ἀκοῦσαι. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα τῶν τέκνων ταχὺ ἀπεβίω· οἱ δὲ περιγεγονότες, οἵτε προῤῥηθέντες τυγχάνουσι, καὶ ἔτι τέταρτος υἱὸς, Ὀξένδρας ὠνομασμένος. Ἀφίστανται βασιλέως, Ἀρσίτης οἰκεῖος ἀδελφὸς ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος, καὶ Ἀρτύφιος ὁ Μεγαβύζου. πέμπεται Ἀρτασύρας κατ᾽ αὐτοῦ, καὶ πολεμεῖ Ἀρτύφιον καὶ δυσὶ μάχαις Ἀρτασύρας ἡττᾶται, εἶτα πάλιν συμβαλὼν, νικᾷ Ἀρτύφιον. καὶ ὑπάγεται τοὺς σὺν αὐτῷ Ἕλληνας δώροις, καὶ καταλιμπάνονται αὐτῷ Μιλήσιοι μόνοι τρεῖς. τέλος ὅρκους καὶ πίστεις λαβὼν παρὰ Ἀρτασύρα, ἐπεὶ ὁ Ἀρσίτης οὐκ ἐφαίνετο, προσεχώρησε βασιλεῖ.

ᾧ γρ. D. H.
μὲ Ὀστάνους D. H.
βασιλεύει οὖν μόνος Ὦχος, ὁ καὶ Δαρειαῖος, μῆνας ς', ἡμέρας ιε'. εὐνοῦχοι &c. D. H.
Ἀρτοξάνης, D. H.
Ἀρτιβαζάνης, D. H.
[τίκτει] D. H.
ὁ οἰκ. D.H.

1 De citari *sive* cidari *lege doctiss. Brissonium in Persicis lib.* 1. 2 *Aliis* Darius Nothus *dictus.* 3 cinerem. 4 *Eadem versio A. S. aitque ad oram: Sequor versionem editam, quæ locum hunc ex historiæ ...atione restituit.* 5 maxime quidem Artoxanes, post hunc Artibazanes, *&c.* 6 *cognomento* Μνήμων. 7 *Cyrus hic minor est.*

Παρύσατις δὲ βουλεύεται βασιλεῖ ὁρμῶντι πρὸς τὸν Ἀρτυφίου θάνατον, μὴ ἀνελεῖν τέως, (ἔσεσθαι γὰρ τοῦτο ἀπάτην, καὶ εἰς τὸν προσχώρησιν τοῦ Ἀρσίτου) ἐπειδὰν δὲ κἀκεῖνος ἁπαληθεὶς ἁλῷ, δεῖν τότε ἄμφω διαχρήσασθαι. καὶ γέγονεν οὕτως, ἐνοδωθείσης τῆς συμβουλῆς. καὶ ἐμβάλλεται εἰς τὴν σποδὸν Ἀρτύφιος καὶ Ἀρσίτης. καίτοι Ἀρσίτην ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐβούλετο ἀπολέσαι, ἀλλ' ἡ Παρύσατις, τὰ μὲν πείθουσα, τὰ δὲ βιαζομένη, ἀπώλεσε. κατελεύσθη δὲ καὶ [1] Φαρνακύας, ὁ συνανελὼν Σεκυνδιανῷ Ξέρξην. ἀνῃρέθη δὲ καὶ Μενοστάνης ὑφ' ἑαυτοῦ, ἤδη πρὸς θάνατον συλλαμβανόμενος. Ἀφίσταται Πισσούθνης· καὶ ἀποστέλλεται κατ' αὐτοῦ Τισσαφέρνης, καὶ Σπιθραδάτης, καὶ Παρμίσης. ἀντεπεξῄει δὲ Πισσούθνης, ἔχων καὶ Λύκωνα τὸν Ἀθηναῖον ἅμα Ἕλλησιν ὧν ἐκεῖνος ἦρχε. λαμβάνουσι δὲ οἱ τοῦ βασιλέως στρατηγοὶ χρήμασι Λύκωνα καὶ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀφιστῶσι Πισσούθνου. εἶτα δόντες αὐτῷ πίστεις καὶ λαβόντες, ἄγουσι παρὰ βασιλέα. ὁ δὲ εἰς τὴν σποδὸν ἐνέβαλεν, Τισσαφέρνῃ δὲ τὴν Πισσούθνου σατραπείαν. ἔλαβε δὲ Λύκων καὶ πόλεις καὶ χώρας ὑπὲρ τῆς προδοσίας. Ἀρτοξάρης δὲ, ὃς μέγα ἐδύνατο παρὰ βασιλεῖ, ἐπιβουλεύει βασιλέα, θέλων αὐτὸς βασιλεῦσαι, ἐκτομίας ὑπάρχων. πώγωνα γὰρ καὶ ὑπόρρινα προσέταξεν αὐτῷ γυναικὶ κατασκευάσαι, ἵνα ὡς ἀνὴρ φαίνοιτο. δι' ἧς καὶ καταμηνύεται, καὶ συλλαμβάνεται καὶ παραδίδοται Παρυσάτιδι, καὶ ἀναιρεῖται. Ἀρσάκης δὲ ὁ τοῦ βασιλέως παῖς, ὁ καὶ ὕστερον μετονομασθεὶς Ἀρτοξέρξης, γαμεῖ τὴν Ἰδέρνεω θυγατέρα Στάτειραν· τὴν δὲ τοῦ βασιλέως θυγατέρα, ὁ τοῦ Ἰδέρνεω υἱός. Ἄμιστρις ἦν ἡ θυγάτηρ, τῷ δὲ ταύτης νυμφίῳ ὄνομα Τεριτεύχμης· ὃς καὶ τοῦ πατρὸς τελευτήσαντος, ἀντ' αὐτοῦ σατράπης κατέστη. ἦν δὲ ὁμοπατρία αὐτῷ ἀδελφὴ Ῥωξάνη, καλὴ τῷ εἴδει, καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐμπειροτάτη. ἐρῶν δὲ ταύτης ὁ Τεριτεύχμης καὶ συγγινόμενος, ἐμίσει Ἄμιστριν· καὶ τέλος ἐμβαλεῖν αὐτὴν εἰς σάκκον, καὶ κατακεντηθῆναι ὑπὸ τριακοσίων ἀνδρῶν, μεθ' ὧν καὶ τὴν ἀπόστασιν ἐμελέτησεν, ἐβουλεύσατο. ἀλλά τις Οὐδιάστης ὄνομα, ἰσχὺν ἔχων παρὰ Τεριτεύχμῃ, καὶ γράμματα παρὰ βασιλέως, πολλὰς ὑποσχέσεις ἔχοντα εἰ περισωθείη αὐτῷ ἡ θυγάτηρ, δεξάμενος, ἐπιτίθεται καὶ ἀναιρεῖ Τεριτεύχμην,

ʼΑρτυφίου D. H.

ʼΑρτύφιος D. H.

ἀπολέσαι. D. H.

Τισσαφ. D. H. Σπιθραδ. D. H.

χρήματα, D. H.

Τισσαφέρνῃ διδοὺς τὴν Π. D. H.

10

[ὄνομα] Τερ. D. H. & ad oram: al. Τεριτέχμης.

μελετήσαντι D. H. ἀλλά τις Οὐδιάστης D. H.

Parysatis vero regi ad Artyphium interficiendum animato, consilium dedit ut ne tunc temporis illum interficeret: (hoc enim modo Arsitem deceptum ei se dediturum) sed postquam ille deceptus captusq; esset, tunc utrumq; necaret. id quod ita factum est, consilio exitum consequuto. Artyphius enim & Arsites in [1] cineres conjiciuntur. Arsitem tamen rex morte mulctare nolebat, sed Parysatis partim precibus, partim vi id effecit. Pharnacyas item, qui una cum Secundiano Xerxem occiderat, lapidibus est obrutus: & Menostanes sibi ipsi mortem conscivit, quum jam ad pœnam subeundam comprehenderetur. Desciscit Pisuthnes, & in eum Tissaphernes mittitur, atq; Spithradates, & Parmises. Pisuthnes vero adversus eos tendit, secum habens Lyconem Atheniensem, cum Græcis quorum ille dux erat. Sed regis duces pecuniis Lyconem Græcosq; captant, & ut à Pisuthne desciscant persuadent. deinde Pisuthni fide data & ab eo accepta, eum ad regem ducunt, qui eum in [2] cineres conjicit, ejusq; satrapiam Tissapherni tradit. Lycon vero & urbes & regiones mercedem proditionis accipit. Artoxares autem, qui plurimum apud regem poterat, ei molitur insidias, de regno invadendo cogitans. nam, quum esset eunuchus, imperavit uxori suæ [3] ut sibi barbam conficeret, idq; ut vir esse existimaretur. Sed per eam patefacto hoc dolo, comprehenditur, & Parysatidis in potestatem traditur, à qua interficitur. Arsaces autem regis filius, qui postea est nominatus Artoxerxes, uxorem ducit Idernis filiam Statiram: atq; regis filiam similiter uxorem ducit filius Idernis. Amistris autem erat filia, cujus sponso nomen erat Terituchmes: qui patre suo mortuo, pro ipso satrapa constitutus est. Habebat autem sororem ex eodem patre natam, quæ Roxane vocabatur: quæ cum formosa erat, tum vero sagittandi jaculandiq; peritissima. Hujus amore captus Terituchmes, & cum ea rem habens, oderat Amistrin: tandemque eam in saccum conjicere statuit, ut à trecentis viris, cum quibus defectionem molitus est, confoderetur. Sed quidam cui nomen erat Udiastes, qui autoritate apud Terituchmem valebat, & literas à rege acceperat, quibus multa ei pollicebatur si sua filia ea ab illo periculo liberaretur, Terituchmem aggressus

L

LI

LII

LIII

1 cinerem. *Clarissime descripsit Valer. Maximus lib. 9. cap. 2. Externorum historia sexta, quo supplicii genere perierint, qui hic* ἐμβάλλεσθαι εἰς τὴν σποδὸν *dicuntur, quod etiam Ovid. in Ibin his versiculis indicat:* Utque necatorum Darii fraude secundi, Sic tua succensus devoret ossa cinis. *Dixeris & B. Hieronymum olim hanc ipsam phrasin, alterius Machabæorum libri cap.* 13. *num.* 6. *legisse, quum de sacrilego illo Menelao, eodem hoc supplicii genere necato, vulgata ejus versio refert,* Inde in cinerem dejici jussit sacrilegum. 2 cinerem. 3 barbam sibi mystacasque ut conf.

¶ 1 *Max. Marg.* Φαρνακίας.

inter-

interfecit: quum ipse Terituchmes adversus eos qui in ipsum insurgebant, strenue pugnando, multos interfecisset. nam ab eo triginta sex homines occisos fuisse tradunt. Sed filius Udiastis [1] Mi-
LIV tradates nomine, qui Terituchmis armiger erat, nec adsuerat, postquam rem didicit, patri diras imprecatus est: & quum urbem Zarin occupasset, eam filio Terituchmis conservavit. At Parysatis matrem Terituchmis, fratresque Metrostem & Helicum, & sorores, quæ præter Statiram duæ erant, [2] vivas terra obrui, Roxanem autem [3] vivam secari
LV jussit. Id quod factum est. Rex vero uxori suæ, ut simili poena Statiram afficeret Arsacis filii ipsius uxorem, imperavit. Sed quum matrem & patrem multis fletibus & planctibus placasset, & Parysatidis animus flexus esset, poenam remisit. Sed & ipse Ochus Dariæus Parysatidi dixit fore ut valde ipsam aliquando poeniteret. At in libro [4] decimooctavo narrat quomodo Ochus Dariæus mortuus sit quum Babylone ægrotasset, & annos trigintaquinq; regnavisset.

LVI Regno igitur Arsaces potitur, qui & [5] Artoxerxes mutato nomine dictus est. hoc regnum adepto,[6] Udiasti lingua abscinditur, eique pone avellitur: atq; ita tandem ille moritur, & filius ejus [7] Mitradates pro patre satrapa constituitur. Facta autem hæc fuere impulsu Statiræ: unde Parysatis dolore afficiebatur. Criminatur Tissaphernes Cyrum apud Artoxerxem fratrem: is ad matre Parysatin confugit, & à crimine objecto absolvitur. Revertitur Cyrus ad suam satrapiam, ignominia à fratre affectus, ideoq; de defectione cogitat. Satibarzanas [8] Orontem criminatur, cum Parysatide consuetudinem eum habere dicens, quum alioqui caste illa viveret. Morte igitur mulctatur Orontes: & mater [9] irascitur ipsi regi quod Parysatis veneno Terituchmis filium necaverit. Et de eo qui patrem [10] igne contra legem sepelivit, *fit mentio.* unde Hellanicus & Herodotus mendacii
LVII arguuntur. *Refertur etiam* Cyri à [11] fratre defectio: & quomodo Græcum pariter & barbaricum exercitum coegerit, & Clearchus Græcorũ exercitus dux fuerit. *Commemoratur deinde* quo pacto Syennesis Cilicum rex ambos, Cyrum videlicet & Artoxerxem, in bello gerendo adjuverit,

γυναικὸς ἐν τῇ ἐπαναστάσει ἀνδρισάμενον, καὶ πολλοὺς "ἀποκτείναντα. μέχρι γὰρ λ' καὶ ζ' φασὶν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Οὐδιάστου "Μιτραδάτης, ὑπασπιστὴς ὢν [1] Τεριτούχμου, καὶ μὴ παρών, ἐπεὶ ἔμαθε, πολλὰ τῷ πατρὶ κατηράσατο, καὶ πόλιν Ζάριν καταλαβών, ἐφύλαξε ταύτην τῷ παιδὶ τοῦ Τεριτούχμεω. ἡ δὲ Παρύσατις τήν τε μητέρα τοῦ Τεριτούχμεω, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Μητρώστην καὶ "Ἥλικον, καὶ τὰς ἀδελφὰς δύο οὔσας, χωρὶς τῆς Στατείρας, ζώσας ἐκέλευσε καταχῶσαι· τὴν δὲ Ῥωξάνην, ζῶσαν κατατεμεῖν. καὶ ἐγένετο. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπε τῇ γυναικὶ Παρυσάτιδι, ποιῆσαι ὁμοίως καὶ Στάτειραν τὴν Ἀρσάκου γυναῖκα τοῦ παιδός. ἀλλ' ὅγε Ἀρσάκης [2] πολλὰ τὴν μητέρα καὶ τὸν πατέρα δάκρυσι καὶ κοπετοῖς "ἐξιλεωσάμενος, ἐπεὶ "ἡ Παρύσατις ἐπεκάμφθη, συνεχωρήθη καὶ Ὦχος ὁ Δαρειαῖος, εἰπὼν Παρυσάτιδι, πολλὰ μεταμελήσειν [3] αὐτήν "[τέλος τῆς ιη' ἱστορίας.] Ἐν δὲ τῇ ιθ' ἱστορίᾳ διαλαμβάνει ὡς Ὦχος ὁ Δαρειαῖος ἀπέθανεν, ἀσθενήσας ἐν Βαβυλῶνι, ἔτη βασιλεύσας λε'.

[4] Βασιλεύει δὲ Ἀρσάκης, ὁ μετονομασθεὶς Ἀρτοξέρξης· καὶ ἐκτέμνεται ὁ "Οὐδιάστης τὴν γλῶτταν, καὶ ἐξελκύεται ταύτην ἐξόπισθεν, καὶ θνήσκει. ὁ δὲ παῖς αὐτοῦ "Μιτραδάτης ἀντὶ τοῦ πατρὸς καθίσταται σατράπης. ἐπράχθη δὲ ταῦτα σπουδῇ Στατείρας. καὶ ἠνιᾶτο Παρύσατις. διαβάλλεται Κῦρος ὑπὸ "Τισσαφέρνους πρὸς Ἀρτοξέρξην τὸν ἀδελφόν, καὶ καταφεύγει Παρυσάτιδι τῇ μητρί, καὶ ἀπολύεται τῆς διαβολῆς. ἀπελαύνει Κῦρος ἠτιμασμένος παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς τὴν οἰκείαν σατραπείαν, καὶ μελετᾷ ἐπανάστασιν. διαβάλλει Σατιβαρζάνης "Ὀρόντην, ὡς Παρυσάτιδι μίγνυται. καίτοι λίαν αὐτῆς σωφρονούσης· καὶ ἀναιρεῖται Ὀρόντης. καὶ ὀργίζεται ἡ μήτηρ τῷ βασιλεῖ, ὅτι Παρύσατις φαρμάκῳ διαφθείρει τὸν Τεριτούχμεω υἱόν. καὶ περὶ τοῦ θάψαντος τὸν πατέρα διὰ τοῦ πυρὸς, παρὰ τὸν νόμον. ἐξ οὗ καὶ ἔλεγχος Ἑλλανίκου καὶ Ἡροδότου, ὡς ψεύδονται. Ἀπόστασις Κύρου ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ συναγωγὴ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος καὶ βαρβαρικοῦ, καὶ στρατηγῶν Κλέαρχος Ἑλλήνων. ὅπως τε " [5] Συέννεσις ὁ Κιλίκων βασιλεὺς ἄμφω συνεμάχει Κύρῳ τε καὶ Ἀρτοξέρξῃ.

ἀποκτείνοντα. D. H.
Μιθριδάτης D. H.
ἐξιλεούμενος. D. H.
[δὲ] ἡ D. H.
ex edit. D. H.
Οὐδιάστης D. H.
Sic & D. H. & ad oram Μιθριδάτης
Τισσαφ: D. H.
Ὀρόνδην D. H. & mox Ὀρόνδης.
Σωέννεσις D. H.

1 Mithridates. 2 *Usitato apud Persas supplicio, ut ex Herod. non uno loco discimus.* 3 *Quod genus supplicii multis etiam post sæculis apud eam gentem usurpatum, ut quando Regina, Hormisdæ regis uxor* τετεμαχίσθαι *dicitur in excerptis Photii ex Theophylacti Simoc. historiarum libro* Iv. 4 decimonono. 5 Mnemon *cognominatus, cujus vitam accurate descriptam habemus apud Plut.* 6 extracta retro [per cervicem] lingua Udiastæ exsecatur: atque ita moritur. 7 Mithrid. 8 Oronden. 9 regi indignatur. venenoq; Terituchmæ filium necat. 10 per ignem. *Herodot. Thalia, & Strabo lib.* 15. 11 *Cyri hanc adversus fratrem rebellionem persecutus est diligentissime Xenophon, lib.* I *&* II. ἀναβάσεως.

¶ 1 *Sic in utroque exemplari. & in utroq; rursus statim post* Τεριτούχμεω. *Illud linguæ communis, hoc Ionicæ terminationem habet.* H. S. 2 *Max. Marg.* πολλὰ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. 3 *rectius dicetur* αὐτῷ. H.S. 4 βασιλεύει δὲ καὶ Ἀρσάκης. D. H. *in Not.* 5 Συέννεσις etiam *C. Vatic. & Max. Margunii.*

ὅπως τε Κῦρος τῇ ἰδίᾳ " στρατιᾷ καὶ Ἀρτοξέρξης πάλιν τῇ οἰκείᾳ παρῄνεσε. Κλέαρχος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος, ὃς ἦρχε τῶν Ἑλλήνων, καὶ Μένων ὁ Θετταλός, οἳ μετὰ Κύρου ἦσαν, ἀεὶ διάφοροι ἀλλήλοις ἐτύγχανον· διότι τῷ μὲν Κλεάρχῳ ἅπαντα ὁ Κῦρος συνεβούλευε, τοῦ δὲ Μένωνος λόγος οὐδεὶς ἦν. ηὐτομόλουν δὲ ἀπὸ μὲν Ἀρτοξέρξου πρὸς Κῦρον πολλοί, πρὸς δὲ Ἀρτοξέρξην ἀπὸ Κύρου οὐδείς. διὸ καὶ " ὁ βάρβαρος προσχωρῆσαι Κύρῳ μελετήσας, καὶ διαβληθείς, εἰς τὴν σποδὸν ἐνεβλήθη. προσβολὴ Κύρου πρὸς τὴν βασιλέως στρατιάν, καὶ νίκη Κύρου. ἀλλὰ καὶ θάνατος Κύρου, ἀπειθοῦντος Κλεάρχῳ· καὶ " αἰκισμοὶ τοῦ σώματος Κύρου ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀρτοξέρξου. τήν τε γὰρ κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα, μεθ' ἧς τὸν Ἀρτοξέρξην ἔβαλεν, αὐτὸς ἀπέτεμε καὶ ἐθριάμβευσεν. ἀναχώρησις Κλεάρχου τοῦ Λακεδαιμονίου, ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ Ἕλλησι, τῆς νυκτός, καὶ τῶν τῆς Παρυσάτιδος πόλεων μιᾶς κατάληψις. εἶτα σπονδαὶ βασιλέως πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ὡς Παρύσατις εἰς Βαβυλῶνα ἀφίκετο, πενθοῦσα Κῦρον, καὶ μόλις ἐκομίσατο τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τὴν χεῖρα, καὶ ἔθαψεν, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Σοῦσα. τὰ περὶ Βαγαπάτου τοῦ ἀποτεμόντος, προστάξει βασιλέως, τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ σώματος Κύρου. ὅπως ἡ μήτηρ μετὰ βασιλέως κύβοις ἐπὶ συνθήκαις παίξασα, καὶ νικήσασα, ἔλαβε Βαγαπάτην. καὶ ὃν τρόπον τὸ δέρμα περιαιρεθεὶς " [1] ἀνεσταυρίσθη ὑπὸ Παρυσάτιδος· ὅτε καὶ τὸ πολὺ ἐπὶ Κύρῳ πένθος " [2] αὐτὴ ἐπαύσατο, διὰ τὴν πολλὴν τοῦ Ἀρτοξέρξου δέησιν. ὡς Ἀρτοξέρξης δῶρα ἔδωκε τῷ ἐνεγκόντι τὸν Κύρου πῖλον, καὶ [3] ὡς τὸν " Κᾶρα τὸν δοκοῦντα " Κῦρον βαλεῖν Ἀρτοξέρξης ἐτίμησε. καὶ ὡς Παρύσατις τὸν τιμηθέντα " Κᾶρα αἰκισαμένη, ἀπέκτεινεν. ὡς Ἀρτοξέρξης παρέδωκεν αἰτησαμένῃ " [4] Μιτραδάτην Παρυσάτιδι, ἐπὶ τραπέζης μεγαλαυχήσαντα ἀποκτεῖναι " τὸν Κῦρον. κἀκείνη λαβοῦσα, πικρῶς " ἀνεῖλε. ταῦτα καὶ ἡ ιθ' καὶ ἡ κ' ἱστορία.

Ἐν δὲ τῇ κα' καὶ β' καὶ γ', ἥτις καὶ τῆς ὅλης πέρας ἐστὶν ἱστορίας, τάδε " περιείληπται. ὡς " Τισσαφέρνης ἐπιβουλεύει τοῖς Ἕλλησι, καὶ προσεταιρισάμενος Μένωνα τὸν Θεσσαλόν, δι' αὐτοῦ Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς ἀπάτῃ καὶ ὅρκοις ἐχειρώσατο, τοῦ Κλεάρχου καὶ προειδομένου καὶ ἀποκρουομένου τὴν ἐπιβουλήν.

στρατείᾳ D. H.
Ἀρταβάρειος D. H. al. Ἀρβάρειος
αἰκισμὸς D. H.
ἀνεσταυρώθη D.H.
αὕτη D. H.
Κάρα D. H.
βαλεῖν Κῦρον Ἀρ. D. H.
Κάρα D.H.
Μιθριδ. D. H.
[τὸν] D. H.
[ἂν] ἀνεῖλε. D. H.
διείληπται D. H. & ad oram: δὴ περιείληπται.
Τισαφ. D. H.

& quo modo Cyrus ſuum exercitum, & Artoxerxes viciſſim ſuum exhortatus fuerit. Sed Clearchus Lacedæmonius Græcorum dux, & [1] Menon ambo Cyrum ſequentes, ſemper inter ſe diſſidebant, quod Cyrus Clearchi conſilio in omnibus uteretur, Menon autem in nullo apud eum loco eſſet. Et ad Cyrum quidem ab Artoxerxe multi transfugiebant, ſed nullus à Cyro ad Artoxerxem. [2] quam ob cauſam barbarus quum ad Cyrum deſciſcere tentaſſet, & accuſatus ea de re fuiſſet, in [3] cineres eſt conjectus. *Narratur etiam* ut Cyrus in regis exercitum impreſſionem fecerit, & victoria potitus ſit: deinde ut occubuerit, dum Clearcho morem non gerit. Ut Artoxerxes contumelioſis modis in fratris cadaver ſævierit: quippe qui non ſolum caput ſed & manum qua percuſſus ab eo fuerat, abſciderit, & velut de ea triumphans, circumtulerit. *Scribit & ut* Clearchus Lacedæmonius cum ſuis Græcis noctu receſſerit, & unam ex Paryſatidis urbibus occupaverit: & ut rex cum Græcis fœdus inierit. Ut Paryſatis Babylonem profecta ſit Cyrum lugens, & vix tandem caput ejus manumq; recuperaverit, [4] quæ Suſa miſerit, ibiq; ſepeliverit. LVIII De Bagapate qui juſſu regis caput à cadavere Cyri avulſit: & quomodo regis mater ubi in talorum luſu eum vicit, ex pacto [5] Bagapatem obtinuit. & quomodo ipſi [6] pellis detracta fuerit à Paryſatide, & cruci deinde fuerit affixus ab eadem. quo tempore ipſa propter multam Artoxerxis obſecrationem flere Cyrum ceſſavit. Quomodo Artoxerxes dona cuidam dederit qui Cyri tiaram attulit, & Carem qui Cyrum à ſe vulneratū arbitrabatur, honorifice exceperit: Paryſatis autem illum qui honorifice exceptus fuerat, cruciatibus adhibitis interfecerit. Ut Artoxerxes petenti Paryſatidi [7] Mitradatem tradiderit, quippe qui in menſa ſe Cyrum interfeciſſe gloriatus eſſet: & ut ſibi traditum acerba morte mulctaverit. *Hæc in libris* xix *&* xx *continentur.*

LIX *In libris autem* xxi *&* xxii, *&* xxiii, *(quo tota hæc finitur hiſtoria) hæc continentur.* Quo pacto Tiſſaphernes Græcis inſidias molitus ſit, quum ſocium ſibi adjunxiſſet Menonem Theſſalum, & per eum dolo juramentiſq; Clearchum duceſq; cæteros in poteſtatem ſuam redegerit, quamvis Clearchus prævideret, inſidiaſque amoliretur.

1 Men. Theſſalus. 2 quam etiam ab cauſam Artabarius q. 3 cinerem. 4 quæ illa funerum more curavit, & Suſa miſit. 5 *Plut. in Artoxer. vocat* Meſabaten. 6 *Pari ſupplicio affectus ſup. Petiſacus c.* 5. 7 Mithridaten.

¶ 1 ἀνεσταυρώθη etiam *Max. Marg. & Cod. Bavaricus.* 2 ταύτῃ. *Cod. Vaticanus.* 3 ὡς τὸν δοκοῦντα βαλεῖν κάρα Κῦρον. *Max. Marg.* 4 *Idem* etiam Μιτραδάτην.

Sed

Sed tum multitudo per Menonem decepta, Clearchum etiam invitum ad Tissaphernem coegit accedere, tum etiam Proxenus Bœotius ante dolo circumventus, ut id faceret, hortabatur. Quomodo Clearchum & cæteros compedibus vinctos Babylonem ad Artoxerxem miserit: & quomodo ad conspiciendum Clearchum omnes confluxerint: & quomodo Ctesias ipse, quum medicus esset Parysatidis, Clearcho, dum in carcere esset, multa humanitatis officia per eam præstiterit. Et ut illum Parysatis à vinculis liberasset, [1] nisi Statira virum Artoxerxem ad eum interficiendum hortando compulisset. Ita Clearchus morte mulctatus est: & circa ejus cadaver ostentum hoc extitit, quod flante vento vehementissimo, [2] sepulcralis agger magnæ altitudinis sponte sua id contexerit. Interfecti etiam fuerunt Græci cum eo missi, præter Menonem.

LX *Narrantur deinceps* Parysatidis in Statiram convicia, & quomodo Statira fuerit veneno necata quod hunc in modum paratum erat: (cavebat enim sibi Statira diligenter ab hoc malo, quod ei tamen contigit.) [3] Una pars cultelli veneno superillinitur, cujus reliqua intacta remansit: hoc secatur avicula parva, ovi habens magnitudinem, (aviculam hanc Persæ ryndacen appellant) dividiturque in duas partes. & ipsa Parysatis dimidiam partem quæ veneno carebat, accepit, comeditq; at partem veneno tinctam porrexit Statiræ. Illa quum eam quæ porrexerat edere dimidiam partem vidisset, nec quicquam *fraudis* animadvertere potuisset, ipsa quoq; una mortiferum comedit venenum. Hinc matri rex irascitur, [4] & ejus eunuchi comprehensi [5] cruciantur & morte mulctantur. Prætereaq; Ginge comprehenditur, quæ Parysatidi familiaris erat, atq; de ipsa judicium exercetur: à judicibus quidem absolvitur, à rege autem condemnatur. Tandem vero cruciatibus afficitur & necatur, eoq; nomine Parysatis filio, hic vicissim matri succenset.

LXI De Clearchi tumulo qui octo post annis palmarum plenus apparuit: [6] quas Parysatis clam per eunuchos, quo tempore ille mortuus est, aggesta terra obruerat.

LXII Causæ propter quas rex Artoxerxes & EVagoras Salaminis rex inter se dissiderent. & EVagoræ nuncii ad Ctesiam [7] ut acciperent epistolas ab Abulite:

ἀλλά τό, τε πλῆθος διὰ Μένωνος ἀπατηθὲν, κατηνάγκασε καὶ ἄκοντα Κλέαρχον πρὸς "Τισσαφέρνην παραγενέσθαι, καὶ Πρόξενος ὁ Βοιώτιος, αὐτὸς ἤδη περιαλοὺς ἀπάτῃ, συμπαρῄνει. ὡς εἰς Βαβυλῶνα πρὸς Ἀρτοξέρξην Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους ἀπέστειλεν ἐν πέδαις· καὶ ὡς ἐπὶ θέαν Κλεάρχου ἅπαντες συνερρύησαν. ὡς Κτησίας αὐτὸς ἰατρὸς ὢν Παρυσάτιδος πολλὰ Κλεάρχῳ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὄντι πρὸς ἡδονὴν καὶ θεραπείαν δι' αὐτῆς ἔπραξε· καὶ τῶν δεσμῶν ἂν Παρύσατις "[1] ἔλυσεν καὶ ἀφῆκεν, εἰ μὴ Στάτειρα τὸν ἄνδρα Ἀρτοξέρξην ἀνέπεισε τοῦτον ἀναιρεθῆναι. καὶ ἀνῃρέθη Κλέαρχος· καὶ τέρας ἐπὶ τῷ σῶμα[illegible] συνέστη. "αὐτόματος γὰρ ἐπ' αὐτῷ τάφος, μεγίστου πνεύσαντος ἀνέμου, ἐπὶ μέγα ἠρμένος, ἐπισυνέστη. ἀνῃρέθησαν δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀναπεμφθέντες Ἕλληνες, πλὴν Μένωνος. Λοιδορία Παρυσάτιδος πρὸς Στάτειραν, καὶ ἀναίρεσις διὰ φαρμάκου, τοῦτον διασκευασθέντος τὸν τρόπον· (ἐφυλάττετο γὰρ Στάτειρα λίαν μὴ παθεῖν ὃ πέπονθε) μαχαιρίου τὸ ἓν μέρος ἐπαλείφεται τῷ φαρμάκῳ· τὸ δὲ λοιπὸν οὐ μετεῖχε. τούτῳ τέμνεται ὀρνίθιον μικρὸν, μέγεθος "ὅσον ὠοῦ· (ῥυνδάκην Πέρσαι τὸ ὀρνίθιον καλοῦσι) τέμνεται δὲ δίχα, καὶ τὸ μὲν καθαρεῦον τοῦ ἰοῦ ἥμισυ "αὐτὴ λαβοῦσα Παρύσατις ἐσθίει, τὸ δὲ προσομιληθὲν τῷ φαρμάκῳ, ὀρέγει Σταπείρᾳ. ἡ δὲ, ἐπεὶ ἐσθίουσαν τὴν ἐπιδοῦσαν ἑώρα τὸ ἥμισυ, μηδὲν συνιδεῖν δυνηθεῖσα, καὶ αὐτὴ συνεσθίει τοῦ θανάτου τὸ φάρμακον. ὀργὴ διὰ ταῦτα τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν μητέρα, καὶ σύλληψις τῶν "εὐνούχων αὐτῆς, καὶ αἰκισμὸς καὶ ἀναίρεσις. καὶ ἔπι σύλληψις Γίγγης ἣ ᾠκείωτο Παρυσάτιδι, καὶ "κρίσις ἐπ' αὐτῇ· καὶ ἀθώωσις μὲν παρὰ τῶν κριτῶν, καταδίκη δὲ παρὰ βασιλέως· καὶ αἰκισμὸς Γίγγης, καὶ ἀναίρεσις· καὶ ὀργὴ διὰ τοῦτο Παρυσάτιδος πρὸς τὸν υἱὸν, κἀκείνου πρὸς τὴν μητέρα. Καὶ τὸ χῶμα δὲ τοῦ Κλεάρχου δι' ἐτῶν ὀκτὼ μεστὸν ἐφάνη φοινίκων, οὓς λάθρα κρύφα Παρύσατις, καθ' ὃν καιρὸν ἐκεῖνος ἐτελεύτησε, διὰ "τῶν εὐνούχων καταχώσασα. Αἰτίαι δι' ἃς Εὐαγόρᾳ βασιλεῖ Σαλαμῖνος βασιλεὺς Ἀρτοξέρξης διηνέχθη. καὶ ἄγγελοι Εὐαγόρα πρὸς Κτησίαν ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν παρὰ "Ἀβουλίτου τὰς ἐπιστολάς.

Τισσαφ. D. H.

al. ἔλασε

αὐτομάτως D. H.

al. ἴσον

αὕτη D. H.

ὑπηρετούντων [illegible]ος αὐτῇ, D. H.

κρίσεις D. H.

12

διὰ [εὐνούχων] τῶν ὑπηρετούντων αὐτῇ καταχ. D. H.

Ἀβουλήτου D. H.

1 dimisissetque. 2 magnæ altitudinis tumulus sponte sua supra illud coierit. 3 Cultelli alterum latus veneno illinitur. *Hoc ipso circumventum fuisse dolo à consanguineo suo L. Verum imp. finxerunt quidam ut refert Aurel. Victor. in histor. Augusta, in Anton. Philosopho.* 4 ministrantesque ipsi e. 5 torquentur. 6 q. ibi clam Par. quo t. i. m. e. per inservientes sibi eunuchos defoderat. 7 ut ab Abulita epistolas acciperent.

¶ 1 *Cod. Bav. & Max. Marg.* ἔλασε

καὶ Κτησίου πρὸς αὐτὸν ἐπιστολή, περὶ τοῦ διαλλαγῆναι αὐτὸν Ἀναξαγόρᾳ τῷ Κυπρίων βασιλεῖ. τῶν παρὰ Εὐαγόρα ἀγγέλων εἰς Κύπρον ἄφιξις, καὶ τῶν παρὰ Κτησίου γραμμάτων ἀπόδοσις Εὐαγόρᾳ. καὶ Κόνωνος πρὸς Εὐαγόραν λόγος ὑπὲρ τοῦ πρὸς βασιλέα ἀναβῆναι, καὶ Εὐαγόρα ἐπιστολὴ περὶ ὧν ἠξιώθη ὑπ' αὐτοῦ. καὶ Κόνωνος πρὸς Κτησίαν ἐπιστολή. καὶ βασιλεῖ παρὰ Εὐαγόρα φόρος. καὶ τῶν ἐπιστολῶν Κτησίᾳ ἀπόδοσις. Κτησίου λόγος πρὸς βασιλέα περὶ Κόνωνος, καὶ ἐπιστολὴ πρὸς αὐτόν. τῶν παρὰ Εὐαγόρου δώρων ἀπόδοσις Σατιβαρζάνῃ, καὶ τῶν ἀγγέλων τῶν εἰς Κύπρον ἄφιξις. καὶ Κόνωνος ἐπιστολὴ πρὸς βασιλέα καὶ Κτησίαν. ὡς ἐτηρήθησαν οἱ παρὰ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι πεμφθέντες πρὸς βασιλέα. βασιλέως ἐπιστολὴ πρὸς Κόνωνα καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους, ἣν Κτησίας αὐτὸς ἐκόμισεν. ὡς ὑπὸ Φαρναβάζου ναύαρχος Κόνων ἐγένετο. Κτησίου εἰς Κνίδον τὴν πατρίδα ἄφιξις, καὶ εἰς Λακεδαίμονα· καὶ κρίσις πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίων ἀγγέλους, ἐν " Ῥόδῳ. (λόγῳ. D. H.) καὶ ἄφεσις ἀπὸ Ἐφέσου μέχρι [1] Βάκτρων. καὶ Ἰνδικῆς ἀριθμὸς σταθμῶν, ἡμερῶν, παρασαγγῶν. κατάλογος βασιλέων ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιράμεως, μέχρι Ἀρτοξέρξου. ἐν οἷς καὶ τὸ τέλος.

Ἔστι δὲ οὗτος ὁ συγγραφεὺς σαφής τε καὶ ἀφελὴς λίαν, διὸ καὶ ἡδονῇ αὐτῷ σύγκρατός ἐστιν ὁ λόγος. κέχρηται δὲ τῇ Ἰωνικῇ διαλέκτῳ, εἰ καὶ μὴ δι' ὅλου, καθάπερ Ἡρόδοτος, ἀλλὰ κατ' ἐνίας τινὰς λέξεις. οὐδὲ πρὸς ἐκτροπάς δέ τινας ἀκαίρους, ὥσπερ ἐκεῖνος, ἀπάγει τὸν λόγον. τῶν μέντοιγε μύθων, ἐν οἷς ἐκείνῳ λοιδορεῖται, οὐδ' οὗτος ἀφίσταται, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἐπιγραφομένοις αὐτῷ Ἰνδικά. ἡ δὲ ἡδονὴ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ τῶν διηγημάτων αὐτοῦ γίνεται διασκευῇ, τὸ παθητικὸν καὶ ἀπροσδόκητον ἐχούσῃ πολὺ καὶ τὸ ἐγγὺς τοῦ μυθώδους αὐτὴν διαποικίλλειν. καὶ διαλελυμένος δέ ἐστι πλέον τι τοῦ δέοντος αὐτῷ ὁ λόγος, ὡς καὶ εἰς ἰδιωτισμὸν ἐκπίπτειν. ὁ δὲ τοῦ Ἡροδότου λόγος ταύτῃ τε καὶ τῇ ἄλλῃ τοῦ ἔπους δυνάμει καὶ τέχνῃ, κανών ἐστιν Ἰωνικῆς διαλέκτου.]

& Ctesiæ ad ipsum epistola de reconciliatione cum Anaxagora Cypriorum rege. EVagoræ nunciorum in Cyprum adventus, & à Ctesia datæ ad EVagoram literæ, ut ei fuerint redditæ. Et, Cononis ad EVagoram oratio, suadentis ut ad regem ascenderet. Et, EVagoræ epistola de honoribus quibus ab eo affectus fuerat. Et, Cononis ad Ctesiam epistola. Et, tributum regi datum ab EVagora. Et, epistolæ Ctesiæ redditæ. Et, Ctesiæ ad regem oratio de Conone, & epistola ad ipsum. Munera ab EVagora missa Satibarzani traduntur, & nuncii in Cyprum perveniunt. Et Cononis epistola ad regem & Ctesiam. Quomodo adhibita custodia retenti sint nuncii à Lacedæmoniis ad regem missi. Epistola regis ad Cononem & ad Lacedæmonios, quam ipse Ctesias tulit. & quomodo à Pharnabazo Conon constitutus sit navarchus. Ctesiæq; in Cnidum patriam suam adventus & Lacedæmonem. LXIII & disceptatio adversus Lacedæmoniorum legatos apud Rhodum: [1] & emissio ab Epheso usque ad Bactra. & Indicæ [2] regionis, dierum, parasangarum. Catalogus regum à Nino & Semiramide usque ad Artoxerxem: [3] quibus ille librum suum claudit.

[SCRIPTORIS *hujus Ctesiæ candidus est ac valde simplex sermo, quo etiam fit, ut non injucundus accidat. Usus vero dialecto est Ionica, etsi non per omnia, ut Herodotus, sed in quibusdam tantummodo vocibus. neque etiam in diverticula quædam, ut ille, importune sermonem avertit, quanquam à fabulis quas illi probose objicere audet, ne ipse quidem abstinet, in eo præsertim libro, quem* INDICA *inscripsit. Jucunditas vero historiæ magnam illi partem in narrationum posita est apparatu, qui multum habet & vehementiæ, & inexspectati. quanquam illa etiam rebus pæne fabulosis magna cum varietate exornatur. Oratio illi plus æquo dissoluta, ut & in idiotismum trivialemque sermonem incidat. Herodoti autem stylus hac ipsa & simili orationis virtute atque artificio, Ionicæ dialecti norma est ac regula.*]

---

1 & ut Epheso dimissus fuerit Bactra. 2 regionis mansionum, d. atq; par. enumeratio. Ca. 3. q. & hoc opus absolvitur. *A Nino id & Semiramide inchoatum. ad magistratum usq; Ithyclis, id est, Olymp.* XCV. *an.* 3. *deduxisse Ctesiam, auctor est Diod. li.* 14. *pag.* 421. *edit. Græc.*

¶ 1 A. S. M. M. μέτρων. illud (βάκτρων) ς. B. 2. & H. St.

EX

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΤΗΣΙΟΥ ΙΝΔΙΚΩΝ

ἐκλογαί, ἐκ τῆς τοῦ αὐτοῦ Φωτίου.

EX EJUSDEM CTESIÆ SCRIPTIS QUÆ INDICA NOMINATA sunt, excerptæ ab eodem PHOTIO Historiæ.

I INDICA Ctesiæ uno libro continentur, in quibus magis Ionice loquitur. Scribit [2] Indum fluvium, qua angustissimus est, quadraginta stadiorum esse: qua latissimus, ducentorum. Indos multitudine cæteros fere universos mortales superare dicit. De scolece, *id est, quodam verme*, qui est in flumine, & solus ex omnibus animalibus in eo nascitur. *Dicit etiam* ultra Indos non alios homines habitare. In Indica regione non pluere, sed eam à flumine rigari.
II De [3] pantarba [4] gemma: & quomodo septuaginta septem [5] gemmas & lapides pretiosos in flumen projectos, (quæ omnia erant cujusdam Bactriani institoris) pantarba retraxerit inter se co-
III hærentes. De elephantibus [6] murifragis. De parvis simiis caudas quatuor cubitorum habentibus. De [7] maximis gallis gallinaceis. De ave psittaco, quam lingua humana & voce præditam esse dicit, [8] corvi magnitudine, & [9] rostro purpureo, barbamque gestare nigram, [11] collum habere cæruleum, quemadmodum cinnabari: loquique ipsam Indice, ut hominem: necnon Græce, si Græcum sermonem docta fuerit.

ΚΤΗΣΙΟΥ [1] τὰ Ἰνδικά ἐστιν [2] ἐν ἑνὶ βιβλίῳ, ἐν οἷς μᾶλλον ἰωνίζει. λέγει περὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, τὸ μὲν στενὸν αὐτοῦ εὖρος τεσσαράκοντα σταδίων εἶναι· τὸ δ' " [3] πλατύτατον, καὶ διακοσίων. λέγει περὶ αὐτῶν τῶν Ἰνδῶν, ὅτι πλείους σχεδὸν συμπάντων ἀνθρώπων. περὶ τοῦ σκώληκος τοῦ ἐν τῷ ποταμῷ· ὃ καὶ μόνον τῶν ἄλλων θηρίων ἐν αὐτῷ γίνεται. περὶ τοῦ μὴ οἰκεῖν ἐπέκεινα αὐτῶν ἀνθρώπους. ὅτι οὐχ ὕει, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ποτίζεται ἡ Ἰνδική. Περὶ [4] παντάρβας τῆς σφραγῖδος· καὶ ὡς οζ' σφραγῖδας ἀπορριφείσας καὶ τιμίους λίθους εἰς τὸν ποταμόν, ἅτινα ἦν [5] τοῦ Βακτρίων καπήλου, " αὐτὴ ἀνείλκυσεν ἐχομένας ἀλλήλων. περὶ τῶν " τειχκαταλύτων ἐλεφάντων. περὶ τῶν μικρῶν πιθήκων τῶν ἐχόντων οὐρὰς τετραπήχεις. περὶ τῶν ἀλεκτρυόνων τῶν μεγίστων. Περὶ τοῦ ὄρνεου τοῦ [6] βιττάκου, ὅτι γλῶτταν ἀνθρωπίνην ἔχει καὶ φωνήν· μέγεθος μὲν, ὅσον ἱέραξ, [7] πορφύρεον δὲ πρόσωπον· καὶ πώγωνα φέρει μέλανα. αὐτὸ δὲ κυάνεόν ἐστιν ὡς τὸν τράχηλον, ὥσπερ " [8] κιννάβαρι. διαλέγεται δὲ αὐτὸ ὥσπερ ἄνθρωπον, [9] Ἰνδιστί· ἂν δὲ Ἑλληνιστὶ μάθῃ, καὶ Ἑλληνιστί.

Ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ Ἰνδικὰ ἐν ἑνὶ β. D. H.

πλατύτερον D. H.

αὕτη D. H.

τειχοκαταλυτῶν D. H.

κινάβ. D. H.

1 Legi & Indica Ctesiæ, magis etiam Ionice libro singulari descripta. 2 *Hic ipse locus ita citatus legitur ab Arriano lib. 5. de expedit. Alexandri,* Ac Ctesias quidem asserit Indi, qua augustissimus is est, XL. stadiorum latitudine ripas inter se distare; qua vero latissimus, etiam centum summum stadiorum spatium intermedium esse. 3 *Ignem etiam exstinxisse refert Heliodorus in Æthiop. vide & Philostrat. de vita Apollonii, lib. 3.* 4 sigillari gem. 5 sigillares gem. 6 qui muros dissolvunt atq; evertunt. *Pectore suo, cum rex Indorum jubet, iis incumbendo. lege cap. 29. Æliani de animal. lib. 17. ubi plura de his.* 7 *Hinc sumpsisse videtur, quæ de iisdem refert Ælian. de animalib. lib. 16. cap. 2.* 8 De bittaco ave. *Psittacum vocant alii. Meminit quoque Olympiodorus in excerptis apud Photium, & Ælianus non semel.* 9 accipitris. 10 fronte purpurea, 11 alioqui ad collum cærulei coloris est.

¶ 1 *In alio libro ms. Bavarico* Διηγήματα Κτησίου Κνιδίου περὶ τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ θαυμάτων. 2 C. *Vat.* ἐν βιβλίῳ. 3 sic & C. V. 4 *vide Philost. lib. 3. de Apollonio.* καὶ Ἡλιόδωρος οὕτω φησὶ περὶ τῆς παντάρβης παράδοξα, *Max. Marg.* 5 *Malim* τυ *sine accentu, pro* τινός. H. S. 6 *Hæc* ψιττάκη *est Plinio. qui lib. 10. cap. 42. docet quæ aves imitari possint sermonem humanum, ut & Suid. in vocabulo Psittacus. Naz. præcept. ad Virg. v. 624.* Καὶ κόρακες κλέπτουσιν ὁμῶς ὄπα· ὡς δ' ἐρυθρόχρως Ψιττακὸς ἀγκυλόχειλος ἔσω πλεκτοῖο δόμοιο Ἀνδρόμεον φώνησε, καὶ ἤπαφεν ἀνδρὸς ἀκουήν. *vide Olympiodori excerpta apud Phot. p. 112.* D. H. 7 *B. lib.* ὑποπορφύρεον. *causam varietatis colorum tam in psittacis, quam aliis nonnullis avibus, adfert Diod. Sic. lib. 2.* D. H. 8 C. B. A. S. etiam per duplex νν. 9 *Bavaricus liber, ex eodem Ctesia excerptus,* οἵαν γλῶτταν ἐκδιδαχθῇ. D. H.

Περὶ

Περὶ τῆς κρήνης τῆς πληρουμένης ἀνὰ ἔτος ὑγροῦ
χρυσίου· ἐξ ἧς ἑκατὸν πρόχοαι ὀστράκιναι
ἀνὰ ἔτος ἀρύονται. ὀστρακίνους δὲ δεῖ εἶναι,
ἐπεὶ πήγνυται ὁ χρυσὸς ἀπαρυόμενος· καὶ
ἀνάγκη τὸ ἀγγεῖον θλᾶν, καὶ οὕτως ἐξάγειν
αὐτόν. D. H. — αὐτό. [1] ἡ δὲ κρήνη, τετράγωνός ἐστιν, ἑκκαί-
δεκα μὲν πηχῶν ἡ περίμετρος, τὸ δὲ βά-
θος, ὀργυά· ἑκάστη δὲ πρόχοη τάλαντον
ἕλκει. καὶ περὶ τοῦ ἐν τῷ πυθμένι τῆς κρήνης
σιδήρου, ἐξ οὗ καὶ δύο ξίφη Κτησίας φησὶν ἐσχη-
κέναι· ἓν παρὰ βασιλέως, καὶ ἓν παρὰ τῆς τοῦ βα-
σιλέως μητρὸς Παρυσάτιδος. φησὶ δὲ περὶ
αὐτοῦ, ὅτι πηγνύμενος ἐν τῇ γῇ, νέφους καὶ
ἀποτρόπαιον. — χαλάζης καὶ πρηστήρων ἐστὶν ″ἀποτρόπαιος. καὶ
αὐτὸν ταῦτα, D. H. — ἰδεῖν ″αὐτὸν ταῦτα φησὶ, βασιλέως δὶς ποιή-
σαντος. Περὶ τῶν κυνῶν τῶν Ἰνδικῶν, ὅτι
μέγιστοι εἰσὶν, ὡς καὶ λέοντι μάχεσθαι. περὶ τῶν
ὀρέων — ″ὀρῶν τῶν μεγάλων, ἐξ ὧν ἥ τε σαρδὼ ὀρύττεται,
καὶ οἱ ὄνυχες, καὶ αἱ ἄλλαι σφραγῖδες. ὅτι ἀλέα πολ-
λή, καὶ ὅτι ὁ ἥλιος δεκαπλασίων τὸ μέγεθος ἢ ἐν
ταῖς ἄλλαις χώραις αὐτὸς ἑαυτοῦ φαίνεται, καὶ πολ-
λοὶ ἐνταῦθα τῷ πνίγει φθείρονται. καὶ θάλασσαν
al. οὐκ — φησὶν αὐτόθι ″οὐδὲν ἐλάττον τῆς Ἑλληνικῆς. τὸ δὲ
ἄνω αὐτῆς ἕως τεσσάρων δακτύλων, θερμὸν εἶναι·
ὥστε μὴ ἰχθὺν ζῆν προσπελάσαντα τῷ θερ-
μῷ, ἀλλὰ κάτωθεν διαιτᾶσθαι. Ὅτι ὁ Ἰνδὸς
ποταμὸς ῥέων διὰ πεδίων, καὶ δι' ὀρέων ῥεῖ· ἐν
οἷς καὶ ὁ λεγόμενος Ἰνδικὸς κάλαμος φύεται,
πάχος μὲν ὅσον δύο [2] ἄνδρε περιωργυιωμένοι
″ è Cod. Bavarico. — ″[μόλις] περιλάβοιεν· τὸ δὲ ὕψος, ὅσον μυρι-
οφόρου νεὼς ἱστός. εἰσὶ καὶ ἔτι μείζους καὶ ἐλάττους,
οἵους εἰκὸς ἐν ὄρει μεγάλῳ. εἶναι δὲ τῶν κα-
λάμων καὶ ἄρρενας καὶ θηλείας. ὁ μὲν οὖν ἄρ-
ἐντεριώνην D. H. — ῥην ″ἐντεριώνην οὐκ ἔχει, καὶ ἔστι κάρτα ἰσχυρός·
ἡ δὲ θήλεια ἔχει. Καὶ [3] περὶ τοῦ μαρτιχόρα
τοῦ ἐν αὐτοῖς ὄντος θηρίου· ὡς τὸ πρόσωπον ἐοικὸς
ἀνθρώπῳ, μέγεθος μὲν ἐστιν ὥσπερ λέων, καὶ χρό-
αν ἐρυθρὸς ὡς κιννάβαρι· τριστιχοὶ δὲ ὀδόντες·
ὦτα δὲ ὥσπερ ἀνθρώπου, καὶ ὀφθαλμοὺς γλαυ-
κοὺς, ὁμοίους ἀνθρώπῳ. τὴν δὲ κέρκον ἔχει οἵαν-
καὶ τὸ D. H. — περ σκορπίος ὁ ἠπειρώτης, ἐν ᾗ ″τὸ κέντρον
ὑπάρχουσα D.H. — ἔχει, 4 μείζω ″ὑπάρχουσαν πήχεως. ἔχει δὲ καὶ
ἐκ πλαγίου τῆς κέρκου ἔνθα καὶ ἔνθα κέντρα.

De [1] fonte qui quotannis auro humido IV
impletur, ex quo fonte centum urcei fi-
ctiles singulis annis hauriuntur. ideo-
que fictiles esse oportet [2] quoniam au-
rum dum hauritur concrescit, ut ad
ipsum extrahendum frangere vas neces-
se sit. Fons hic quadratus est, cujus am-
bitus est sexdecim cubitorum, altitudo
unius ulnæ: [3] singuli autem urcei *qui au-
ro pleni hauriuntur,* talenti pondus exæ-
quant. De ferro quod in fundo hujus
fontis extat: ex quo duos gladios se ha-
buisse dicit ipse Ctesias: unum à [4] rege,
alterum à regis matre Parysatide dona-
tum. Id ferrum si in terram defigatur,
nebulas & grandines turbinesq; averte-
re: & seipsum hæc vidisse, rege bis pe-
riculum faciente, commemorat. De V
[5] canibus Indicis, qui maximi sunt, adeo
ut etiam cum leone pugnent. De magnis
montibus ex quibus sardo & onyches
aliæq; gemmæ effodiuntur. De acer-
rimo qui ibi est calore: & ut sol [6] duplo
major quam in aliis regionibus esse vi-
deatur, multiq; æstu ibi suffocentur.
[7] Tradit etiam mare ibi non minus spa-
tiosum Græco esse: atq; id in summo
quidem, donec quis ad quatuor digito-
rum altitudinem perveniat, [8] calidum
esse: adeo ut piscis juxta calorem illum
vivere non possit, sed in fundo degat. In- VI
dum fluvium [9] campos & montes inter-
labi *tradit*, in quibus nascatur qui [10] ca-
lamus Indicus appellatur: ejus quidem
crassitudinis quam hominum duorum
junctæ ulnæ complecti possint: altitudi-
nis autem, quanta est mali navis onera-
riæ prægrandis. Esse & quosdam majo-
res, quosdam item minores, utpote in
spatioso monte. Esse autem inter hos ca-
lamos & marem & fœminam: [11] & fœ-
minam quidem nucleum habere, marem
vero nequaquam: & esse validissimum.
De animali Indico [12] martichora dicto,
quod facie hominem refert, leonis
magnitudine, cinnabaris ruborem
habens. Triplex est illi dentium
ordo: aures humanis similes, [13] o-
culi item cæsii, velut sunt homi-
num. Caudam autem qualem scorpius

epirotes habet, in qua & aculeus est cubitali major. Sed & per transversum aculeis munita est cauda. Aculeum item in [14] summa parte, velut scorpius, gerit: quo accedentes pungit:

1 *Falsa hæc esse ait Philostrat. lib. 3. de vita Apollonii.* 2 quod haustum mox aurum concrescat. 3 singulis porro urceis singula talenta auri extrahi. 4 *Artaxerxe, τῷ Mnemone.* 5 *Ælianum lege lib.* 4. *animal. cap.* 19. *qui sua hinc petivisse videtur.* 6 decuplo. 7 Mare ibi nihilo minus quam Græcum flatu tumere: *φυσᾶν lego, pro φησὶν.* 8 fervidum. 9 per campestria delatum ipsos quoque m. i. 10 Harundini Indicæ arborea amplitudo, *inquit Plin. lib.* 16. *c.* 36. *quo te, lector remitto.* 11 & illum quidem admodum esse validum ac firmum, sine medulla, quam tamen habeat fœmina. 12 *Et hoc esse mendacium vult Philostr. Ælian. lib.* 4. *de animal.* 7. *cap.* 21. *postquam multis de Manitchora egit, penes Ctesiam fidem omnium esse vult. Meminit & Pausan. hujus Ctesianæ narrationis in Bœotic. Plin. item lib.* 8. *c.* 21. *apud quos* Mantichora *legitur.* 13 oculos æque nostro more glaucos, caudam item cubitali majorem habere, qualem scorpius terrestris, in qua & aculeus, etsi alioqui illa per transversum etiam spinis aspera sit. 14 vertice.

¶ 1 Φιλόστρατος ἐν τῷ εἰς τὸν Ἀπολλωνίου [*lib.* 3.] βίῳ ψεῦδος αὐτό φησι. *Max. Marg.* 2 C. B. A. S. M. M. ἄνδρες. 3 καὶ τοῦτο ψεῦδος ὁ Φιλόστρατος φησι. *Max. Marg.* 4 μείζων ὑπάρχουσα A. S. C. B. M.M. & H. S μείζω ὑπάρχουσαν: *l. B.* μεῖζον πήχεως.

nec

nec mortem quicunque punctus fuerit, effugere potest. Quod siquis eminus adversus ipsum pugnet, & ab anteriori parte caudam prætendens aculeis petit, tanquam ab arcu eos ejaculans, & à posteriori parte eam [1] recta intentans. Ad [2] plethri autem longitudinem jaculando pervenit, & quoscunque ferit, omnes ad unum interficit, præter elephantem. Ejus autem aculei longitudinem pedalem, funis tenuissimi latitudinem habent. Martichora autem Græcis ἀνθρωποφάγος sonat, *id est*, *hominivorus*, quod multos voret quos interfecerit. Sed & animalia cætera vorat. Pugnatque & unguibus & aculeis. Aculeos autem ubi ejaculatum fuerit, renasci scribit. Abundat autem his animalibus India: quæ ab hominibus interficiuntur, qui elephantis insidentes, telis ea petunt. De summa Indorum justitia, & de moribus ac ritibus eo-

VIII rum. De [3] loco sacro qui est in tractu inhabitabili regionis, quem sub nomine solis & lunæ venerantur: ad quem [4] à monte Sardonis quindecim est dierum iter. Ut sol ibi singulis annis per dies trigintaquinq; aliquid refrigerationis illis concedat, propter id festum, ut ne dum ipsum celebrant & dum revertuntur, [5] torreantur. Tonitrua & fulgura & pluviæ non sunt in India, sed frequentes ventos & turbines habet, qui omnia sibi obvia abripiunt. Sol autem oriens in majori Indiæ parte, [6] alteri diei parti frigus, alteri vehementem calorem af-

IX fert, Indi non à sole sed à natura sunt nigri. in quibusdam enim viris & mulieribus inter eos summum candorem conspici tradit: in paucioribus tamen. & se tales Indas duas & Indos quinque vidisse ad-

X dit. Confirmare volens quod de sole dixerat, cum Indiæ trigintaquinque dierum refrigerationem concedere, scribit & flammam quæ ex Ætna erumpit, [7] medium regionis tractum, utpote qui à justis hominibus incolatur, non labefactare, quum cætera labefactet. & apud Zacynthum fontes esse piscium fertiles, è quibus pix educatur. & apud Naxum fontem esse è quo vinum, & quidem suavissimum, nonnunquam profluat. [8] [Ita Phasidiis fluvii aquam, si justum ipsa diem in vase aliquo conservetur, in suavissimum vinum commutari.]

ἔχει δὲ καὶ ἐπ' ἄκρῳ, ὥσπερ σκορπίος, κέντρον. καὶ τούτῳ " μὲν ἐὰν προσέλθῃ τις, κεντεῖ τῷ κέντρῳ, καὶ πάντως ὁ κεντηθεὶς ἀποθνήσκει· ἐὰν δέ τις πόῤῥωθεν μάχηται πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔμπροσθεν ἱστὰς τὴν οὐρὰν, ὥσπερ ἀπὸ τόξου βάλλει τοῖς κέντροις, καὶ ὄπισθεν ἐπ' εὐθείας ἀποτείνων. βάλλει δὲ ὅσον πλέθρον εἰς μῆκος· καὶ πάντας ὃς ἂν " βάλῃ, πάντας ἀποκτείνει, πλὴν ἐλέφαντος. τὰ δὲ κέντρα αὐτοῦ ἐστι τὸ μὲν μῆκος, ὅσον ποδιαῖα, τὸ δὲ πλάτος, ὅσον σχοῖνος λεπτότατος. [1] μαρτιχόρα δὲ Ἑλληνιστὶ ἀνθρωποφάγον· ὅτι πλεῖστα ἐσθίει ἀναιρῶν ἀνθρώπους. ἐσθίει δὲ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα. μάχεται δὲ καὶ τοῖς ὄνυξι καὶ τοῖς κέντροις. τὰ δὲ κέντρα πάλιν φησὶν, ἐπειδὰν ἐκτοξευθῇ, ἀναφύεσθαι. ἔστι δὲ πολλὰ ἐν τῇ Ἰνδικῇ. ἀποκτείνουσι δὲ αὐτὰ τοῖς ἐλέφασιν ἐποχούμενοι ἄνθρωποι, κἀκεῖθεν " βάλλοντες. Περὶ τῶν Ἰνδῶν, ὅτι δικαιότατοι· καὶ περὶ τῶν ἐθῶν καὶ νομίμων αὐτῶν. περὶ τοῦ ἱεροῦ χωρίου τοῦ ἐν τῇ ἀοικήτῳ, ὃ ἐπ' ὀνόματι τιμῶσιν ἡλίου καὶ σελήνης· ἐν ᾧ διὰ δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς Σαρδοῦς τις παραγίνεται. καὶ ὅτι λέ ἡμέρας ὁ ἥλιος ψύχει ἐκεῖσε τοῦ ἐνιαυτοῦ, διὰ τὴν ἑορτὴν, ἵνα μὴ ἄφλεκτοι αὐτὴν τελέσωσι, καὶ ὑποστρέψωσιν. ὅτι βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ ὑετοὶ οὐκ εἰσὶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ἄνεμοι δὲ πολλοὶ, καὶ πρηστῆρες πολλοί· καὶ ἁρπάζουσιν ὅ, τι ἂν λάβωσιν. ὁ δὲ ἥλιος ἀνίσχων τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας ψῦχος ποιεῖ, τὸ δ' ἄλλο, λίαν ἀλεεινὸν ἐν τοῖς πλείστοις τῶν τῆς Ἰνδικῆς τόπων. Ὅτι Ἰνδοὶ οὐχ ὑπὸ τοῦ ἡλίου εἰσὶ μέλανες, ἀλλὰ φύσει. εἶναι " γάρ φησιν ἐν αὐτοῖς καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας λευκοτάτους πάντων, " εἰ καὶ ἐπ' ἔλαττον. ἰδεῖν δὲ καὶ " αὐτὸν τοιαύτας Ἰνδὰς δύο γυναῖκας, καὶ " πέντε ἄνδρας. Ὅτι πιστῶσαι τὰ περὶ τοῦ ἡλίου βουλόμενος, ὡς ἐν λέ ἡμέραις ἐν Ἰνδίᾳ ψύχει, λέγει ὅτι καὶ τὸ πῦρ ἐκ τῆς Αἴτνης " ῥέον τὸ μέσον χῶρον, ἅτε δικαίων ἀνδρῶν " ὄντα, οὐ φθείρει, φθεῖρον τὰ ἄλλα. καὶ ἐν Ζακύνθῳ κρηνίδας ἰχθυοφόρους εἶναι ἐξ ὧν αἴρεται πίσσα. καὶ ἐν Νάξῳ κρήνην, ἐξ ἧς οἶνος ἐνίοτε ῥεῖ καὶ μάλα ἡδύς. [ἀλλὰ καὶ τοῦ Φάσιδος ποταμοῦ τὸ ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ διαμεῖναν νυχθήμερον, οἶνος ἥδιστος γίνεται.]

μὲν, D.H. — βάλλῃ, D. H. — al. βάλλουσι. — γὰρ φησὶν. D.H. — ἢ καὶ D. H. — 14 αὐτοῦ D.H. — ἄνδρ. πέντε. D. H. — ῥέον, τὸ D. H. — al. ὄντων. — Hæc B. liber addit.

1 Rectam protend. 2 jugeri. 3 *Simile quid habet Nonnosus excerpt. Phot.* 4 à Sardus monte. 5 adurantur. 6 *Nonnosus in excerpt. apud Phot. idem fere narrat.* 7 *Illum forte, quem* δικαίων χώραν *appellatum fuisse, docebit Conon narrat.* XLIII. *apud Photium.*

¶ 1 *B. lib.* Μαρτιχόρας.

καὶ ὅτι

καὶ ὅτι πῦρ ἐστὶν ἐγγὺς Φασήλιδος ἐν Λυκίᾳ ἀθάνατον, καὶ ὅτι ἀεὶ καίεται ἐπὶ πέτρας καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὕδατι μὲν οὐ σβέννυται, ἀλλὰ ἀναφλέγει, φορυτῷ δὲ σβέννυται. [ὁμοίως καὶ ἐν Αἴτνῃ καὶ Προύσῃ διηνεκῶς ἀνάπτεται πῦρ.] Ὅτι " μέσῃ τῇ Ἰνδικῇ ἄνθρωποι εἰσὶ μέλανες, καὶ καλοῦνται Πυγμαῖοι, τοῖς ἄλλοις ὁμόγλωσσοι Ἰνδοῖς. μικροὶ δέ εἰσι λίαν· οἱ μακρότατοι αὐτῶν, πήχεων δύο· οἱ δὲ πλεῖστοι, ἑνὸς ἡμίσεος πήχεως. κόμην δὲ ἔχουσι μακροτάτην, μέχρι καὶ ἐπὶ τὰ γόνατα, καὶ ἔτι κατώτερον, καὶ πώγωνα μέγιστον πάντων ἀνθρώπων. ἐπειδὰν οὖν τὸν πώγωνα " μέγαν φύσωσιν, οὐκέτι ἀμφιέννυνται οὐδὲν ἱμάτιον, ἀλλὰ τὰς τρίχας, τὰς μὲν ἐκ τῆς κεφαλῆς, ὄπισθεν καθίενται πολὺ κάτω τῶν γονάτων· τὰς δὲ ἐκ τοῦ πώγωνος, ἔμπροσθεν μέχρι ποδῶν ἑλκομένας. ἔπειτα περιπυκασάμενοι τὰς τρίχας περὶ ἅπαν τὸ σῶμα, ζώννυνται, χρώμενοι αὐταῖς ἀντὶ ἱματίου. αἰδοῖον δὲ μέγα ἔχουσιν, ὥστε ψαύειν τῶν σφυρῶν αὐτῶν, καὶ παχύ. " αὐτοὶ δὲ σιμοί τε καὶ αἰσχροί. τὰ δὲ πρόβατα αὐτῶν, ὡς ἄρνες· καὶ αἱ βόες καὶ οἱ ὄνοι, σχεδὸν ὅσον κριοί· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν καὶ οἱ ἡμίονοι καὶ τὰ ἄλλα " κτήνη πάντα, οὐδὲν μείζω κριῶν. ἕπονται δὲ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἰνδῶν, τούτων τῶν Πυγμαίων ἄνδρες τρισχίλιοι. σφόδρα γάρ εἰσι τοξόται. δικαιότατοι δέ εἰσι, καὶ " νόμοις χρῶνται ὥσπερ καὶ οἱ Ἰνδοί. " λαγωοὺς δὲ καὶ ἀλώπεκας θηρεύουσιν, οὐ τοῖς κυσὶν, ἀλλὰ κόραξι καὶ ἰκτῖσι καὶ κορώναις καὶ ἀετοῖς. ὅτι λίμνη ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, σταδίων ὀκτακοσίων ἡ περίμετρος, ἐν ᾗ ἀνέμου μὴ " πνέοντος ἐπάνω τῆς λίμνης, ἔλαιον [ὡς τὸ ἡμέτερον] ἐφίσταται. [1] καὶ πλοιαρίοις πλέοντες δι' αὐτῆς, ἐκ μέσης αὐτῆς σκαφίοις τοῦ ἐλαίου ἀπαρύονται καὶ χρῶνται. χρῶνται δὲ καὶ " [2] σησάμῳ. [3] ἔχει δὲ ἡ λίμνη καὶ ἰχθύας. καὶ τῷ καρυΐνῳ δὲ χρῶνται. κρεῖσσον δὲ τὸ λιμναῖον. ἔστι δὲ [4] αὐτόθι ἄργυρος πολὺς, καὶ ἀργύρεα μέταλλα, οὐ βαθέα, ἀλλὰ βαθύτερα " εἶναι φησὶ τὰ ἐν Βάκτροις. Ἔστι δὲ καὶ χρυσὸς ἐν τῇ Ἰνδικῇ χώρᾳ, οὐκ ἐν τοῖς ποταμοῖς εὑρισκόμενος καὶ πλυνόμενος, ὥσπερ ἐν τῷ Πακτωλῷ ποταμῷ· [5] ἀλλ' ὄρη πολλὰ καὶ μεγάλα, ἐν οἷς οἰκοῦσι γρῦπες, ὄρνεα τετράποδα

& hæc. B. l. — ἐν μέσ. D. H. — μέγα D. H. — αὐτοί τε σ. τ. D. H. — πάντα ζῶα, οὐδ. D. H. — νόμοισι D. H. — λαγωούς τε καὶ D. H. — πνέοντος, ἐπ. D. H. è Bau. lib. — σισάμῳ D. H. — εἶναί φασι D. H.

Et ignem juxta [1] Phaselidem in Lycia esse perpetuum, qui super petram semper noctes diesq; ardeat: & qui aqua non extinguatur, sed redardescat : at fimo extingui possit. [2] [Hoc item modo assidue in Ætna atq; Prusa ignem ascendere.] Media India [3] nigros habet viros XI
qui Pygmæi appellantur, eadem qua Indi cæteri lingua utentes. sunt autem valde parvi : [4] adeo ut bona pars dimidii cubiti magnitudinem, qui autem eorum maximus, duorum cubitorum magnitudinem non superet. Capillum autem usque ad genua & infra etiam demissum, barbam quoque quibusvis aliis hominibus promissiorem gestant. Atque adeo postquam illis promissa barba exorta est nullo jam vestitu utuntur, sed capillos quidem à tergo multo infra genua demittunt, barbam autem ante ad pedes usq; protrahunt : [5] deinde, quum totum corpus pilis obduxerunt, seipsos cingunt, illis vestimenti loco utentes. Sed & veretrum illis est valde crassum, adeoque magnum ut ad pedem usque malleolos pertingat. Sunt porro simi atque deformes. Oves autem eorum sunt [6] agnis *nostris* pares : boves & asini ad *nostrorum* arietum magnitudinem accedunt. equi item eorum & muli cæteraq; [7] veterina animalia arietes magnitudine non superant. Horum Pygmæorum tria millia rex Indorum in suo comitatu habet, sunt enim sagittarii peritissimi. Justissimi autem sunt, & iisdem quibus reliqui Indi legibus utuntur. Lepores & vulpes non canibus, sed corvis, milvis, cornicibus & aquilis [8] venantur. Lacus est apud eos octingentorum stadiorum ambitum habens, [9] cui, quoties [10] à nullo vento agitatur, oleum [nostro simile] supernatat : quod quidem ex ejus medio scaphiis hauriunt, navigiolis per eum navigantes, atq; eo utuntur. Utuntur autem & oleo & sesamo, & ex nucibus: sed præstantius est quod è lacu illo hauritur. Habet vero etiam pisces hic lacus. [11] Abundat præterea argento hæc regio, in qua sunt & argenti fodinæ, non tantæ tamen, ut aiunt, altitudinis quantæ apud Bactra. Aurum quoque habet India, XII
sed quod non reperitur in fluviis & abluitur, ut fit in flumine Pactolo : sed multi & spatiosi montes id suggerunt : quos incolunt [12] grypes, aves quadrupedes,

1 Flagrat in Phaselide mons Chimæra, *inquit Plin. dum hunc Ctesiæ locum adfert l. 2. c.* 106. 2 *E Bavarico codice ista uncis inclusa inseri hic, atque alibi, non ingratum fore putavi.* 3 *Similia Nonnosus in excerptis Phot. & de Pygmæis Plin. videndus, Solinus, ac Juvenalis.* 4 ut maximi duorum cubitorum, & plerique unius duntaxat cubiti cum dimidio altitudinem non excedant. Comam alere longissimam, ad ipsa usq; *&c.* sed capillos *&c.* barbamq; *&c.* 5 per totum corpus in orbem constipare & cingere, atque ita, *&c.* 6 *Aelian. l. 16. c. 37. hist. animal. Psyllis Indicis totum illud pumili pecoris genus attribuit.* 7 jumenta. 8 *Quo autem modo hasce aves venari doceant Indi, ex Ctesia tradit Aelian. l. 4. c. 26. de nat. animal.* 9 *Meminit hujus loci Antigonus mirab. narrat.* 165. 10 nullus adspirat ventus. 11 Abundare quoque scribit hanc regionem argento, neque profundas ejus esse fodinas; sed Bactrias ipsas venas altiores haberi. 12 gryphes. *De gryphibus hæc & auri collligendi modo, lege c. 27. l. 4. Aeliani de anim.*

¶ 1 *B. lib.* καὶ διὰ πλοιαρίων τοῦτο ἀπαρύονται, καὶ χρῶνται. 2 C. *Vatic.* σισαμίνῳ. 3 *Videntur hæc verba* ἔχει δὲ ἡ λίμνη καὶ ἰχθ. *non suo loco esse posita : & pro* σισάμῳ *non dubito quin legendum sit* σισαμίνῳ. H. S. 4 *B. lib.* αὐτόθι καὶ ἀργύρειον πολὺ καὶ μέταλλα ἀργύρεια.
5 *B. lib.* ἀλλ' ἐν μεγάλοις ὀρεινοῖς καὶ τραχέσιν. ἐκεῖ εἰσὶ καὶ οἱ γρῦπες.

lupi

lupi magnitudine, cruribus & unguibus leoninis: qui pennis in pectore rubras, in reliquo corpore nigras habent. Propter has illud quod in montibus est copiosum aurum non facile obtinetur.
XIII Oves Indorum & capræ majores sunt asinis, & ut plurimum quaternos atque adeo senos pariunt. Caudæ autem illis adeo sunt [1] magnæ ut amputandæ sint [2] illis quæ enixæ fuerint ut à mare possint iniri. At [3] porcum India nec mansuetum nec sylvestrem ullum habet. Palmæ Indicæ earumque fructus triplo Babyloniis sunt majores. Est ibi & quidam fluvius (ut ille scribit) è petra mel fundens.
XIV Sed multa de illorum justitia & de benevolentia qua regem suum prosequuntur, & de illorum contemptu mortis commemorat. Meminit & fontis cujusdam, cujus aquam, simulatque hausta fuerit, in morem casei coagulari dicit: [4] cujus coagulatæ siquis tres obolos cum aqua biberit, quæcunque admiserit patefacit. eo enim die mente [5] alienatur. Eo autem utitur rex erga eos qui an objectis criminibus sint affines, certo vult cognoscere. nam siquis *id de quo accusatur* effutiverit, [6] mortem sibi cogitur cognoscere: sin *indicio suo* nullius criminis convincatur, absolvitur.
XV Nullum ex Indis capitis aut oculorum aut dentium dolore laborare tradit, nullique circa os pustulas oriri: [7] eorumque vitæ spatium esse centum viginti, & triginta & quinquaginta annos: atque adeo ducentos, quorum sit longissima.
XVI Est apud eos serpens [8] dodrantali magnitudine, aspectu similis pulcherrimæ purpuræ: caput candidissimum habens, dentibus omnino carens. quem venatores in ferventissimis montibus nanciscuntur, ex quibus sardo *gemma* effoditur. Hic non mordet, sed quemcunque locum vomitu suo consperserit, in eo putredinem oriri necesse est. Si autem è cauda suspendatur, venenum duplex emittit, [9] unum dum vivit, quod nigrum est, electri speciem referens: alterum, ubi mortuus est, nigrum & ipsum. Et illius quidem prioris quod ab eo vivente profluxerit, si tantum detur quantum est [10] sesamum, confestim enecat, cerebro ejus qui ipsum biberit, per nares effluente: alterum autem si detur, [11] tabem invehit, &
XVII vix intra anni spatium perimit. Meminit & [12] avis δικαίρου cognominatæ, (esse autem δίκαιρον

μέγεθος ὅσον λύκος· σκέλη καὶ ὄνυχες, οἷά περ λέων. τὰ ἐν τῷ ἄλλῳ σώματι πτερὰ, μέλανα, ἐρυθρὰ δὲ τὰ ἐν τῷ στήθει. δι' αὐτοὺς δὲ ὁ ἐν τοῖς ὄρεσι χρυσὸς πολὺς ὢν, γίνεται δυσπόριστος. Ὅτι τὰ πρόβατα τῶν Ἰνδῶν καὶ αἱ αἶγες, μείζους ὄνων εἰσὶ, καὶ τίκτουσιν ἀνὰ τέσσαρα καὶ ἓξ, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. "ἔχουσι οὐρὰς μεγάλας· διὸ τῶν τοκάδων ἀποτέμνουσιν, ἵνα δύνωνται ὀχεύεσθαι. ὗς δὲ οὔτε ἥμερος οὔτε ἄγριος ἐστὶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ. οἱ δὲ φοίνικες οἱ ἐν Ἰνδοῖς καὶ οἱ τούτων βάλανοι, τριπλάσιοι τῶν ἐν Βαβυλῶνι. καὶ ποταμόν φησιν ἐκ πέτρας ῥέοντα μέλι [ὡς τὸ καθ' ἡμᾶς.] Πολλὰ δὲ λέγει περὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτῶν καὶ τῆς περὶ τὸν σφῶν βασιλέα εὐνοίας, καὶ τῆς τοῦ θανάτου καταφρονήσεως. λέγει δὲ ὅτι [1] πηγή ἐστι, καὶ ἐπειδὰν τις ἀρύσῃ τὸ ὕδωρ αὐτῆς, πήγνυται ὥσπερ τυρός. τούτου οὖν τοῦ πηκτοῦ ὅσον [2] τρεῖς ὀβολοὺς ἐὰν τρίψας δῷς, ἐν ὕδατι πιεῖν, ἐξαγγέλλει πάντα ὅσα ἔπραξε. παραφρονεῖ γὰρ καὶ μαίνεται ταύτην τὴν ἡμέραν. χρῆται δὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὧν κατηγορουμένων τἀληθὲς εὑρεῖν "ἐθελήσῃ. κἂν μὲν ἐξείπῃ, προστάσσεται ἀποκαρτερῆσαι· ἂν δὲ μηδὲν ἐλεγχθῇ, ἀφίεται. Ὅτι "φησὶν ὡς Ἰνδῶν οὐδεὶς κεφαλαλγεῖ, οὐδὲ ὀφθαλμιᾷ, οὐδὲ ὀδονταλγεῖ, οὐδὲ "ἑλκοῦται τὸ στόμα, οὐδὲ σηπεδόνα οὐδεμίαν "ἴσχει. [3] ἡ δὲ ζωὴ αὐτῶν, ρκ' καὶ λ' καὶ ν', καὶ σ', οἱ τὰ πλεῖστα βιοῦντες. Ἔστιν ὄφις σπιθαμιαῖος ἐν αὐτοῖς, τὸ δὲ εἶδος αὐτοῦ ὡς ἡ καλλίστη πορφύρα· ἡ δὲ κεφαλὴ, λευκοτάτη· ὀδόντας δὲ "οὐδ' ὅλως ἔχει. θηρεύεται ἐκ τῶν καυματωδεστάτων ὀρέων, ὅθεν ἡ σαρδὼ ὀρύσσεται. οὗτος δάκνει μὲν οὔ, ὅτου δ' ἂν κατεμέσῃ, τοῦτο τὸ χωρίον πάντως σήπεται. ποιεῖ δὲ φάρμακον διττὸν, ἀπὸ τῆς οὐρᾶς κρεμάμενος, ἠλεκτροειδὲς καὶ μέλαν. καὶ τὸ μὲν, ζῶντος ἀπορρεῖ· τὸ δὲ μέλαν, θανόντος. καὶ τὸ μὲν, ὅσον "σήσαμον διδόμενον, ὃ ζῶντος ἐρρύη, αὐτίκα φθείρει, τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ πιόντος, διὰ τῶν ῥινῶν ἀπορρεύσαντος· τὸ δὲ ἄλλο διδόμενον, εἰς φθίσιν ἀπάγει, καὶ δι' ἐνιαυτοῦ μόλις διόλλυσι. Καὶ ὄρνεον, φησὶν, ἐπικαλούμενον δίκαιρον,

ἔχ. δὲ οὐρ. D. H.

Bau. lib.

ἐθελήσει. D. H.

φησὶ τῶν Ἰνδῶν D. H.

al. ἕλκος al. ἔχει

οὐδ' ὅλως ἔχ. D. H.

σίσαμον D. H.

1 *Cubitum totum latæ, ut hinc expressit Aelian. lib. 3. de animalib. cap. 3.* 2 fœtis 3 *Addit Aelian. lib. 16. cap. 37. ex hoc Ctesiæ loco: Suilli generis usum Indos detestari, & tantopere ab eo vescendo, quam ab humanis carnibus abhorrere.* 4 hujus autem coagulati si cui ad tres obolos contriveris, atque in vulgari aqua bibendos dederis. 5 alienatum insanire. *An huc forte facit Antigoni Narrat. mirab. 160. Ctesiam scribere, in Aethiopia fontem aquam habere instar cinnabaris rubentem, quæ pota vecordes reddat?* 6 imperare ut inedia mortem accersant. 7 aut penitus ullum putrescens ulcus pati. [De Seris ferri ait, & cætera. * *quæ è codice Bavarico hic A.S. interserit: nos mox referemus inter fragmenta. Græcum incipit* λέγονται οἱ Σῆρες 8 spithamæ 9 electri specie prius, & alterum nigrum: illud vivo effluere, hoc mortuo. 10 sesami granum, 11. lentam tab. 12 *Plura excerpsit de hac avicula Aelian. 4. c. 41. de animal.*

¶ 1 *B. lib.* πηγὴ ἧς τὸ ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ βληθὲν, πήγνυται ὡς. 2 *B. lib.* τρεῖς κοτύλας. 3 *In B libro, initium harum narrationum admirandarum est hoc:* Λέγονται οἱ Σῆρες *&c.* * nos id inter fragmenta collocavimus inferius mox, quoniam hic non ita commode inserendi locus fuit.

ὅπερ Ἑλληνιστὶ δίκαιον σημαίνει· τὸ μέγεθος, ὅσον πέρδικος ᾠόν. τοῦτο τὸ ἀπόπατον κατορύσσει, ἵνα μὴ εὑρεθῇ. εὑρισκόμενον δὲ, ἂν ποθῇ αὐτοῦ ὅσον ″σησάμου, ἕωθεν ὕπνος ἐπιλαμβάνει καὶ καθεύδει, μηδὲν αἰσθανόμενος· καὶ δύνοντος τοῦ ἡλίου τελευτᾷ. Καὶ ξύλον ἐστὶ πάρηβον καλούμενον, τὸ μέγεθος ὅσον ἐλαία· ἐν τοῖς βασιλείοις μόνον εὑρίσκεται κήποις. οὔτε ἄνθος φέρει, οὔτε καρπόν· δεκαπέντε δὲ μόνας ῥίζας ἔχει, καὶ ταύτας παχείας κατὰ γῆς. ἔστι δὲ τὸ πάχος αὐτῆς ὅσον βραχίων, τὸ λεπτότατον. 1 αὕτη ἡ ῥίζα, ὅσον σπιθαμὴ, λαμβανομένη, οὗ ἂν προσαχθῇ, ″ἅπαντα ἕλκει πρὸς ἑαυτὴν, χρυσὸν, ἄργυρον, χαλκὸν, λίθους καὶ τἄλλα πάντα, πλὴν ἠλέκτρου. εἰ δὲ ὅσον πήχεως ἡ ῥίζα ληφθῇ, ἕλκει καὶ ἄρνας 2 καὶ ὄρνεα. ταύτῃ γὰρ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ὀρνέων θηρεύουσι. καὶ ἐὰν θέλῃ ″καὶ ὕδωρ πῆξαι ὅσον χόα, τῆς ῥίζης ἐμβαλὼν ὅσον ὀβολὸν, πήξεις αὐτό· καὶ ἐὰν οἶνον, ὡσαύτως. καὶ ἕξεις τῇ χειρὶ ″αὐτὸν, ὥσπερ κηρόν· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ διαχεῖται. δίδοται δὲ κοιλιακοῖς βοήθημα. Ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς διαρρέων διὰ τῆς Ἰνδικῆς, οὐ μέγας μὲν, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ δύο σταδίους τὸ εὖρος· ὄνομα δὲ τῷ ποταμῷ, Ἰνδιστὶ μὲν Ὕπαρχος, Ἑλληνιστὶ δὲ, Φέρων πάντα ″τὰ ἀγαθά. οὗτος τοῦ ἐνιαυτοῦ λ΄ ἡμέρας ἤλεκτρον καταρρεῖ. φασὶ γὰρ ἐν τοῖς ὄρεσι δένδρεα εἶναι ὑπερέχοντα τοῦ ὕδατος. (ὕδατι γὰρ ῥεῖται τὰ ὄρη) εἶτα ὥρα ἐστὶν ὅτε δάκρυα φέρει ὥσπερ ἀμυγδαλῆ, ἢ ″πίτυς, ἢ ἄλλο τι δένδρον· μάλιστα δὲ εἰς λ΄ ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. εἶτα ἀποπίπτει τὰ δάκρυα ταῦτα εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ πήγνυται. τῷ δενδρέῳ δὲ τούτῳ ὄνομά ἐστιν Ἰνδιστὶ ″σιπταχόρα. Ἑλληνιστὶ σημαίνει, γλυκὺ, ἡδύ. κἀκεῖθεν οἱ Ἰνδοὶ συλλέγουσι τὸ ἤλεκτρον. φέρειν δὲ καὶ καρπὸν τὰ δένδρεα βότρυς, ὥσπερ ἄμπελος. ἔχειν δὲ τὰς ῥῶγας ὥσπερ κάρυα τὰ Ποντικά. Ἐν τοῖσδε τοῖς ὄρεσι φησὶν ἀνθρώπους βιοτεύειν κυνὸς ἔχοντας κεφαλήν. ἐσθῆτας δὲ φοροῦσιν ἐκ τῶν ἀγρίων θηρίων. φωνὴν δὲ διαλέγονται οὐδεμίαν, ἀλλ᾽ ὠρύονται ὥσπερ κύνες καὶ οὕτως συνιᾶσιν αὐτῶν τὴν φωνήν. ὀδόντας δὲ μείζους ἔχουσι κυνὸς, καὶ τοὺς ὄνυχας ὁμοίους κυνῶν, μακροτέρους δὲ καὶ ″στρογγυλωτέρους.

σισάμου D. H.

πάντα D. H.

[καὶ] D. H.

αὐτὸ, D. H.

[τὰ] D. H.

πίτυη

σιπαχόρα D. H. *al.* σιπταχώρα

στρογγυλοτ. D. H.

idem quod Græcis *δίκαιον*, *id est justum*, quæ ovi perdicis magnitudinem non excedat. hanc stercus suum defodere tradit, ne inveniatur. quod si 1 inventum sesami mensura bibatur, mane somnus eum qui biberit corripit, & ita dormit ut nihil sentiat : vergente autem ad occasum sole, expirat. Est ibi & lignum 2 *πάρηβον* dictum, oleæ magnitudine, quod in regiis duntaxat invenitur hortis: nec florem nec fructum producens: sed quindecim duntaxat sub terra sunt 3 crassæ radices, quarum unaquæq; brachii crassitudinem habet. hujus si 4 dodrantem quis sumpserit, omnia quibus illa admovetur ad se trahit, aurum, argentum æs, lapides, & alia quælibet, præter electrum: sin quis tantum ejus quanta est cubiti mensura, acceperit, 5 & agnos & aves ad se trahit. nam & hac majorem avium partem venantur. Quinetiam, si 6 aquam concrescere velis, in aquæ congium radicis hujus obolum injiciens, concrescere facies. Idemque in vino efficere poteris: manuque, velut ceram, tenebis: sed postridie solvitur. Auxiliatur & cœliacis. 7 Est præterea fluvius Indiam interlabens, duorum stadiorum latitudinem non excedens: qui ab Indis 8 *ὕπαρχος* appellatur, quod Græce sonat, *φέρων πάντα τὰ ἀγαθὰ id est, ferens omnia bona.* 9 ex hoc per triginta cujusque anni dies electrum emanare dicit. Esse enim in montibus arbores aqua extantes, (montes enim alluuntur aqua quæ certo anni tempore lacrymas emittant, velut amygdalus, aut pinus, aut alia quapiam arbor: (atque hoc per triginta potissimum anni dies contingere) has autem lacrymas in fluvium cadentes concrescere. vocarique hanc arborem Indica lingua, 10 siptachora, quod Græcis significet 11 *γλυκὺ, ἡδύ, id est dulce, suave.* atque Indos 12 electrum inde colligere. Sed & fructum qui à quibusdam illarum arborum, velut à vitibus producatur, esse racemos, quorum acini nuces Ponticas magnitudine æquent. His 13 in montibus degere scribit homines caninum caput habentes, qui agrestium animalium exuviis amiciantur: & sermone nullo utantur, sed latratum duntaxat more canum edant, 14 cujus significatio perinde ac sermonis intelligatur. His dentes quam canib. esse majores : ungues caninis esse similes, nisi quod longiores sint & rotundiores.

XVIII

XIX

XX

1 de inventis, quantum sesami granum est 2 *Apud Apontum, cum hujus loci mentionem facit (hist. mirab. 17.) πάρυβον legitur.* 3 ita cr. ut tenuissima brachii crassitudinem exequet. 4 partem aliquam vel spithamam longam. *Cod. Bavaric.* ὅσον δάκτυλος. 5 jam agnos etiam [& boves, ac cætera animalia] ipsasque adeo au. * *Scilicet è Cod. Bav. infra* 2. 6 aquæ vel congium integrum coagulare velis, obolum unum *&c.* 7 Interlui quoque Indiam flumine non ita magno, lato videl duo fere stadia 8 Hypobarus *legitur apud Plin. l. 37. c. 2. extr. ubi &* universa fere bona *ex hoc Ctesiæ loco restituas.* 9 trig. diebus hunc per annos singulos succinum in undis vehere 10 Sipachora. *al.* Σιπτωχώρα. & Σιπταχώρα. *Plin. l. 37. c. 2.* Aphytacora *legit.* 11 γλ. vel ἡδ 12 succinum 13 *Exscripsit (ut Indicorum Ctesiæ aliaque pleraque) Aelianus l. 4. c. 46. hist. animal.* 14 atque ita mutuo sese intelligere.

¶ 1 μία γὰρ ἐκ τῶν ῥιζῶν τούτου, ὅσον δάκτυλος λαμβανομένη οὗ ἂν *&c. B. lib.* 2 καὶ βόας καὶ τὰ λοιπά. *B. lib.*

Incolere

Incolere autem montes usq; ad fluvium nomine Indum: atq; esse atro colore. Hos, sicut & cæteros Indos cum quibus commercium habent, esse justissimos. & hos quidem quæ ab illis dicantur intelligere, quum autem ipsi loqui non possint, latratu & manibus atq; digitis, velut eos qui surdi ac muti sint, signa dare. [1] Hos ab Indis Calystrios nominari, quod Græci dicerent κυνοκεφάλους, *id est* [2] *capita canum habentes*. [3] [carnibus eosdem vesci crudis.] Addit, hanc nationem non pauciorum esse quam centum viginti milliū hominum.

XXI Ad illius autem fluminis fontes purpureum florem nasci ex quo purpura tingatur nihilo Græca inferior, quin potius multo ea floridior. Ibi & [3] animalia scarabei magnitudine nascuntur, [4] minii ruborem, longissimos autem pedes habentia: quæ mollia sunt ut vermes. nascuntur autem hæc in arboribus quæ [5] electrum ferunt, earumq; fructum depascuntur & corrumpunt, ut phthires in Græcia vites corrumpere solent. Hæc animalia terentes Indi, [6] puniceo colore saga & tunicas, & quicquid aliud volunt, inficiunt: suntque hæ tincturæ Persicis præstantiores.

XXII Hi Cynocephali in montibus habitantes, nullum artificium exercent, sed è venatu sibi victum comparant: & quæ occiderint animalia, ad solem torrent. [7] Multas præterea oves, capras & asinos alunt. lac autem ovium & oxygala (*q.d. lac acidum*) illis est potus. Vescuntur autem & fructu [8] siptachoræ *arboris supra memoratæ*, è qua provenit [9] electrum, est enim dulcis. [10] sed & illis arefactis (ut à Græcis uvæ arefiunt) sportas à se contextas implent, quas deinde ratibus impositas, una etiam cum flore purgato ex quo purpureus color conficitur, & cum electri ducentis sexaginta talentis, & totidem illius [11] pharmaci quo ad punicei coloris tincturam utuntur, [12] & *aliis* * electri mille talentis, Indorum regi quotannis advehunt. [13] Sed & cæteris Indis merces hujusmodi advehentes vendunt, ab illis vicissim panes & farinam & [14] ligneos amictus accipientes. Sed & gladios quibus ad ferarum venatum utuntur, arcusq; & jacula illis vendunt. sunt enim & sagittarii & jaculatores peritissimi. Sunt autem inexpugnabiles, quod montes altos & inaccessos habitent. Munera autem illis quinto quoque anno rex donat, trecenta arcuum & totidem jaculo-

οἰκοῦσι δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι, μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ.
μέλανες δέ εἰσι καὶ δίκαιοι πάνυ, ὥσπερ καὶ οἱ
ἄλλοι Ἰνδοὶ ″οἷς [1] ἐπιμίγνυνται. καὶ συνιᾶσι   οἷς [καὶ] ἐπ. D.H.
μὲν τὰ παρ' ἐκείνων λεγόμενα, αὐτοὶ δὲ οὐ δύν-
ανται διαλέγεσθαι, ἀλλὰ τῇ ″ [2] ὠρυγῇ καὶ ταῖς
χερσὶ καὶ τοῖς δακτύλοις σημαίνουσιν, ὥσπερ οἱ
κωφοὶ καὶ [3] ἄλαλοι. καλοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν Ἰν-
δῶν Καλύστριοι, ὅπερ ἐστὶν Ἑλληνιστὶ [4] Κυνο-
κέφαλοι. [ἔσθησις αὐτῶν κρέη ὠμά.] τὸ δὲ   Bav. lib.
ἔθνος ἐστὶν ἕως δώδεκα μυριάδων. Παρὰ δὲ τὰς
πηγὰς τούτου τοῦ ποταμοῦ ἐστὶ πεφυκὸς ἄνθος
πορφυροῦν· ἐξ οὗ πορφύρα βάπτεται οὐδὲν ἧτ-
των τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ πολὺ εὐανθεστέρα.
ὅτι αὐτόθι ἐστὶ γινόμενα θηρία τὸ μέγεθος
ὅσον κάνθαρος, ἐρυθρὰ ὥσπερ κιννάβαρι.
πόδας δὲ ἔχει μακροὺς σφόδρα. μαλακὸν δέ   16
ἐστιν ὥσπερ σκώληξ. καὶ γίνεται ταῦτα ἐπὶ τῶν
δένδρων τῶν τὸ ἤλεκτρον φερόντων· καὶ τὸν
καρπὸν κατεσθίει αὐτῶν καὶ διαφθείρει, ὥσπερ
ἐν τοῖς Ἕλλησιν οἱ φθεῖρες τὰς ἀμπέλους. ταῦ-
τα οὖν τὰ θηρία τρίβοντες οἱ Ἰνδοὶ, βάπτουσι
[5] τὰς φοινικίδας καὶ τοὺς χιτῶνας, καὶ ἄλλο ὅ,
τι ἂν βούλωνται· ″καί εἰσι βελτίω τῶν παρὰ   εἰσὶ δὲ καὶ
Πέρσαις βαμμάτων. Ὅτι οἱ Κυνοκέφαλοι   β. D.H.
οἰκοῦντες ἐν τοῖς ὄρεσιν, οὐκ ἐργάζονται, ἀπὸ
θήρας δὲ ζῶσιν· ″ὅταν δὲ ἀποκτείνωσιν αὐτὰ,   ὅτ' ἂν [δὲ]
ὀπτῶσι πρὸς τὸν ἥλιον. τρέφουσι δὲ καὶ πρόβατα   ἀπ. D.H.
πολλὰ, καὶ αἶγας, καὶ ″ὄνους. πίνουσι δὲ γάλα καὶ   οἶς. D.H.
ὀξύγαλα τῶν προβάτων. ἐσθίουσι δὲ καὶ τὸν καρ-
πὸν τοῦ ″σιπταχόρου, ἀφ' οὗ τὸ ἤλεκτρον·   ″σιπαχόρου. D.H.
γλυκὺς ″γάρ. καὶ ξηραίνοντες ″αὐτοὺς, σπυρί-   al. σιπταχώ ου
δας συῤῥάπτουσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς Ἕλλησι τὴν   γάρ ἐστι.
″ἀσταφίδα. οἱ δὲ Κυνοκέφαλοι σχεδίαν ποιησά-   D.H.
μενοι, καὶ ἐπιθέντες, ἀπάγουσι φόρτον τούτου· καὶ τῆς   al. αὐτὸν
πορφύρας τὸ ἄνθος ″καθαρὸν ποιήσαντες, καὶ   ἐν σπυρί-
τοῦ ἠλέκτρου ξ' καὶ σ' τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ   δαις συνά-
″ὅτῳ τὸ φοινίκιον βάπτεται τοῦ φαρμάκου, ἕτερα   γουσι
τοσαῦτα. καὶ ἠλέκτρου χίλια τάλαντα ἀπά-   σταφίδα. D.H.
γουσι κατ' ἐνιαυτὸν τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ. καὶ   ἀγαθὸν οὕτω. D.H.
ἕτερα δὲ κατάγοντες πωλοῦσι τοῖς Ἰνδοῖς,
πρὸς ἄρτους καὶ ἄλφιτα καὶ ξύλινα ἱμάτια.
πωλοῦσι δὲ καὶ ξίφη, οἷς χρῶνται πρὸς
τὴν τῶν θηρίων ἄγραν, καὶ τόξα καὶ
ἀκόντια. πάνυ γὰρ καὶ δεινοί εἰσιν ἀκοντί-
ζειν καὶ τοξεύειν. ἀπολέμητοι δ' εἰσὶ, διὰ τὸ
οἰκεῖν αὐτοὺς ὄρεα ἄβατα καὶ ὑψηλά. δίδω-
σι δὲ αὐτοῖς διὰ πέμπτου ἔτους δῶρα ὁ βα-
σιλεὺς, λ' μὲν μυριάδας τόξων, καὶ ἀκοντίων το-

1 *Pro mendacio hæc habet Philostratus. Refert ea tamen ex Ctesia Plin. l. 7. c. 2.* 2 Canicipites, 3 *Leges hæc apud Ælianum quoq; l. 4. c. 46. De anim.* 4 instar cinnabaris rubentia. 5 succinum 6 punicea sua saga tunicasque, & *&c.* 7 magnam nihilominus pecoris copiam alere, caprarumq; & ovium. 8 Sipachoræ 9 succinum. 10 Hunc item illos fructum arefactum in corbes constipare, ad eum modum quo uvas passas Græci. Eosdem illos Cynocephalos ratem quoque extemporariam construere, qua impositum hujus fructus onus, ut *&* purpuræ (sed purgato prius ejus flore) itemq; el. 11 pigmenti. 12 electri præterea mille tal. 13 Immo & alia plura devehere ad Indos venalia, 14 xylinas vestes. ¶ 1 *C. Vatic.* καὶ μίγνυνται 2 ὠρυγὴ *Plutarcho etiam idem quod* ὑλακὴ *Luciano; ut* ὠρύομαι, *idem quod* ὑλακτέω, *Luciano, Xiphilino, Theoc. Idyll. 2.* D.H. 3 *Philo p. 217.* 4 ψεῦδος αὐτὸ φησὶν ὁ Φιλόστρατος, *Max. Marg. Cynocephalos inter animalia numerat Diod. Sic. lib. 3. culta in Ægypto, Lucianus.* 5 τοὺς φοίνικας A.S. M.M. C.B.

σαύτας, πελτῶν δὲ, δώδεκα· καὶ ξίφη δὲ πεντακισμύρια. Τούτοις τοῖς Κυνοκεφάλοις οὐκ εἰσὶν οἰκίαι, ἀλλ' ἐν σπηλαίοις διατρίβουσι. θηρεύουσι δὲ τὰ θηρία, τοξεύοντες καὶ ἀκοντίζοντες, καὶ διώκοντες καταλαμβάνουσι· ταχὺ γὰρ τρέχουσι. λοῦονται δὲ αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἅπαξ τοῦ μηνὸς, ὅταν τὰ καταμήνια αὐτοῖς ἔλθῃ, ἄλλοτε δ' οὔ. οἱ δὲ ἄνδρες οὐ λοῦονται μὲν, τὰς δὲ χεῖρας ἀπονίζονται. ἐλαίῳ δὲ "χρίονται τρὶς τοῦ μηνὸς, τῷ ἀπὸ τοῦ γάλακτος γινομένῳ, καὶ ἐκτρίβονται δέρμασι. τὴν δὲ ἐσθῆτα ἔχουσιν οὐ δασεῖαν, ἀλλὰ ψιλῶν τῶν μασθλημάτων, ὡς λεπτοτάτων, καὶ αὐτοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν. οἱ δὲ πλουσιώτατοι αὐτῶν "λινᾶ φοροῦσιν· οὗτοι δ' εἰσὶν ὀλίγοι. κλίναι δὲ αὐτοῖς οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ στιβάδας ποιοῦνται. οὗτος δ' αὐτῶν πλουσιώτατος νομίζεται εἶναι, ᾧ ἂν πλεῖστα πρόβατα ᾖ· ἡ δὲ ἄλλη οὐσία, παραπλησία. οὐρὰν δὲ ἔχουσι πάντες, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὑπὲρ τῶν ἰσχίων, οἵαν περ κύων· μείζονα δὲ καὶ δασυτέραν. καὶ μίσγονται ταῖς γυναιξὶ τετραποδιστὶ, ὥσπερ οἱ κύνες· ἄλλως δὲ μιγῆναι, αὐτοῖς ἐστιν αἰσχρόν. δίκαιοι δέ εἰσι καὶ μακροβιώτατοι πάντων ἀνθρώπων. ζῶσι γὰρ ἔτη ρ' καὶ ο', ἔνιοι δὲ αὐτῶν καὶ σ'. Ὑπὲρ δὲ "τούτους, ἑτέρους φασὶ βιοτεύειν, ἄνω τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ· "οὗτοι δὲ οἱ ἄνθρωποι, μέλανες μὲν εἰσιν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι Ἰνδοί· ἐργάζονται δὲ οὐδὲν, οὐδὲ ἐσθίουσι σῖτον, οὐδὲ πίνουσιν ὕδωρ. πρόβατα δὲ πολλὰ τρέφουσι, καὶ βοῦς καὶ αἶγας καὶ ὄϊς· πίνουσι δὲ τὸ γάλα, ἄλλο δὲ οὐδέν. ὅταν δὲ γένηται τινὶ αὐτῶν παιδίον, οὐ τέτρηται τὴν πυγὴν, οὐδὲ ἀποπατεῖ· ἀλλὰ τὰ μὲν ἰσχία ἔχει, τὸ δὲ τρῆμα συμπέφυκε. διὸ ἀποπατοῦσι μὲν οὔ, οὐρεῖν δὲ ὥσπερ τυρὸν αὐτοὺς φασιν οὐ πάνυ "παχὺν ἀλλὰ θολερόν. ἐπὰν δὲ πρωῒ πίωσι τοῦ γάλακτος, καὶ εἰς μέσον ἡμέρας αὖθις πίνοντες, ῥίζαν φασὶ παρ' αὐτοῖς εἶναι γλυκεῖαν, ἥτις οὐκ ἐᾷ τὸ γάλα πήγνυσθαι ἐν τῇ κοιλίᾳ. ταύτην οὖν [1] τρώγοντες, εἰς ἑσπέραν ἐμετὸν ποιοῦνται, καὶ ἐξεμοῦσιν ἅπαντα εὐκόλως. Ὅτι εἰσὶν ὄνοι ἄγριοι ἐν τοῖς Ἰνδοῖς, ἴσοι ἵπποις, καὶ μείζους. λευκοὶ δέ εἰσι τὸ σῶμα, τὴν κεφαλὴν πορφυροῖ, καὶ ὀφθαλμοὺς ἔχουσι κυανέους. κέρας δὲ "ἔχουσιν ἐν τῷ μετώπῳ, ἑνὸς πήχεως τὸ μέγεθος. "[τὸ τοιούτου κέρατος τὸ ῥίνισμα δίδοται ἐν ποτῷ· καὶ ἔστι φυλακτήριον θανασίμων φαρμάκων.] καὶ ἔστι τὸ μὲν κάτω τοῦ κέρατος, ὅσον ἐπὶ δύο [2] παλαιστὰς πρὸς τὸ μέτωπον, πάνυ λευκόν·

χρῶνται D. H.

λινᾶ D. H.

τούτων

αὐτοὶ D. H.

al. παχὺ, ἀλλὰ θολερῶς.

ἴσχει D. H.

" è Ban. l. 17

rum millia, peltarum centum viginti millia, gladiorum quinquaginta millia. His Cynocephalis nullæ sunt domus, sed in speluncis habitant. XXIII [1] Quas autem feras inter venandum sagitta vel jaculo petierint, eas persequentes assequuntur. veloces enim sunt ad cursum. Eorum uxores semel duntaxat in mense se lavant, quum menstrua advenerunt, alias nunquam. At viri se non lavant, sed manus duntaxat abluunt. Sed ter in mense oleo se ungunt quod è lacte conficitur, & se pellibus abstergunt. [2] Vestem autem villosam non gestant, sed villis carentia masthlemata quam tenuissima ipsi pariter & eorum uxores induunt. At qui sunt inter eos ditissimi, lineo amictu utuntur. hi autem sunt pauci. Lectorum nullus est apud eos usus, sed toris extemporaneis utuntur. [3] Is vero inter eos ditissimus habetur cui maxima fuerit ovium copia. Caudam [4] autem habent omnes viri & mulieres, supra nates, canum more: sed majorem magisq; pilosam. Coeunt cum fœminis quadrupedes, canum ritu, alioq; modo coire turpe censent. Sunt autem justi, & vitæ, præ quibusvis hominibus, longissimæ. centum enim & septuaginta, nonnulli & ducentos vivunt annos. Ultra hos XXIV autem alios habitare dicit supra [5] fluvii fontes: qui nigri sint, sicut & cæteri Indi: ociosiq; degant, [6] ac neq; frumentum edant, neq; aquam bibant: sed magnam boum, caprarum, ovium copiam alant, eorumque lac potent, ac nihil aliud. Apud illos quum in lucem prodeunt infantes, sedem perforatam non habent, neq; cacant: sed nates quidem habent, [7] at foramen interjectum non est. quo fit ut non cacent, sed caseosum quiddam meiant, non valde crassum tamen, sed fæculentum. [8] Quum autem mane lac biberunt, & meridie ad ejus potum revertuntur, dulcem quandam apud eos radicem esse aiunt quæ lac in eorum ventre coagulari non sinat. Hujus igitur esu vomitum vesperi provocant, omniaq; facile evomunt. XXV [9] Asinos sylvestres habet India equis pares, quosdam & majores: quibus caput purpureum, oculi cærulei, reliquum corpus est album. Cornu illis in fronte cubitalis magnitudinis, [cujus scobs in potu datur, tueturq; à mortiferis venenis] cujus inferior versus frontē pars duorū palmorū spatio sit candidissima:

1 In venatione jaculis potissimum feras, vel sagittis petere; easdemque persequendo, quod cursus velocitate præstent, etiam assequi. 2 Veste adhæc uti, non villosa, sed è glabris maceratisq; pellibus quam tenuissimis, ipsos æque atq; uxores. 3 Hunc apud eos ditissimum haberi, qui plurimum habeat pecoris, ac reliquas opes his propemodum esse similes. 4 *Caudatorum hominum meminit quoq; Plin. l. 7. c. 2. in fine.* 5 fluvii illius f. 6. quin nec cibo eos vesci ullo, aut aquam bibere, *&c.* 7 anus tamen ipse colauit; 8 Quod si lacte mane poto, etiam in meridie adbiberint, 9 *Totam hanc narrationem, mutatis duntaxat aliquot vocabulis, retulit Ælian. in c. 52. quarti sui libri de animal.*

¶ 1 *Malim interpunctionem ponere post* ἑσπέραν *quàm post* τρώγοντες. *nam ut* πρωῒ καὶ εἰς μέσον ἡμέρας πίνουσι τοῦ γάλακτος, *ita* εἰς ἑσπέραν τρώγουσι τὴν ῥίζαν. H. S. 2 ὁ παλαιστὴς *S. Emp.* LXX *interpretibus, Philoni, Laertio, & aliis dicitur* τὸ παλαιστιαῖον μέγεθος. D. H.

at su-

at superior quæ in acutum tendit, punicea sit, summum ruborem adjunctum habens: pars autem media, sit nigra. Ex his pocula conficiuntur, è quibus qui bibunt, nec spasmo nec sacro morbo corripiuntur: sed nec venana ullam in eos vim habent, si modo vel antequam illa hauriant, vel, postquam hauserint, aquam aut vinum aut aliud quippiam ex illis poculis bibant. Ac cæteri quidem asini & mansueti & sylvestres cæteraque [1] solidipeda animantia & talis, & felle in jecore carent: at hi & talum, & fel in jecore habent: & quidem talum omnium quos mihi videre contigit pulcherrimum, bovis talo & specie & magnitudine similem, perinde gravem ac plumbum, [2] minii colorem non in superficie tantum, sed & interius habentem. Est autem & velocissimus & [3] strenuissimus: eumq; nec equus nec aliud animal persequens assequi potest. Et initio quidem remissus currit: quo autem diutius cucurrerit, miro quodam modo concitatior fertur, ejusque magis & magis velox est cursus.

XXVI [4] Hac autem arte sola potest à venatoribus capi: Quum illi suos catulos ad pascua eduxerint, à multo equitatu circumdantur. nolentes autem relictis catulis fugam capere, cornibus calcibusq; & morsibus pugnant, multosq; & equos & viros interficiunt: sed tandem & ipsi sagittis & jaculis confossi ab illis capiuntur. vivos enim capere nullo modo queas. Eorum vero carnes propter amaritiem esculentæ non sunt. atque adeo non propter aliud quam propter cornua & talos hoc animal venantur.

XXVII In flumine Indico [5] vermis nascitur specie quidem eum qui innasci ficui solet referens, septem autem cubitorum longitudinem, alius majorem, alius minorem habens: crassitudinem vero talem ut eum puer annos decem natus vix ulnis amplecti possit. Duo sunt illi dentes, unus supra, alter infra, his dentibus quicquid prehenderit, deglutit. Et interdiu quidem in limo fluminis commoratur, at noctu egreditur: egressus autem, quemcunque obvium bovem aut camelum momorderit, ad fluvium trahit, totumque, præter ventrem, devorat. Capitur grandi hamo, cui hœdum aut agnum ferreis catenis alligaverint. Ubi ceperunt, [6] per triginta dies suspensum, vasis suppositis, relinquunt: intra quod tempus ex eo distillant quæ decem cotylas Atticas implere

τὸ δὲ ἐπάνω ὀξὺ ἐστὶ τοῦ κέρατος· τοῦτο δὲ φοινικοῦν ἐστιν, ἐρυθρὸν πάνυ· τὸ δὲ ἄλλο τὸ ἐν τῷ μέσῳ, μέλαν. ἐκ τούτων οἱ " πίνοντες (κατασκευάζουσι γὰρ ἐκπώματα) σπασμῷ, φασὶν, οὐ λαμβάνονται, οὔτε τῇ ἱερᾷ νόσῳ· ἀλλ' οὐδὲ φαρμάκοις ἁλίσκονται, οὔτ' ἂν προπίωσιν, οὔτ' ἂν " τῷ φαρμάκῳ ἐπιπίωσιν ἢ οἶνον, ἢ ὕδωρ, ἢ ἄλλο τι ἐκ τῶν ἐκπωμάτων. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ὄνοι καὶ ἥμεροι καὶ ἄγριοι, καὶ " τὰ ἄλλα μώνυχα θηρία πάντα " ἀστραγάλους οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ χολὴν ἐπὶ τοῦ ἥπατος· οὗτοι δὲ καὶ ἀστράγαλον καὶ χολὴν ἐπὶ τοῦ ἥπατος ἔχουσι. τὸν δὲ ἀστράγαλον, κάλλιστον " ὧν ἐγὼ ἑώρακα, οἷόνπερ βοὸς καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος· βαρὺς δ' ὡς μόλιβδος· τὴν δὲ χρόαν, ὥσπερ κιννάβαρι, καὶ διὰ βάθους. ταχύτατον δέ ἐστι τὸ ζῶον τοῦτο καὶ ἀλκιμώτατον· οὐδὲν δὲ οὔτε ἵππος, οὔτε ἄλλο τι διωκόμενον καταλαμβάνει. ἄρχεται " δὲ, τρόχιν βραδύτερον· ὅσον δ' ἂν " πλέονα χρόνον τρέχῃ, ἐντείνεται δαιμονίως, καὶ μᾶλλον καὶ θᾶσσον τρέχει. Ἄλλως μὲν οὖν ἀθήρατόν ἐστι τὸ ζῶον τοῦτο· ὅταν δὲ τὰ τέκνα μικρὰ ὄντα περιάγωσιν ἐπὶ τὴν βοτάνην, καὶ ὑπὸ ἱππείας πολλῆς περιληφθῶσιν, οὐ βούλονται φεύγειν καταλιπόντες τοὺς πώλους, ἀλλὰ μάχονται καὶ " κέρασι καὶ λακτίσμασι καὶ δήγμασι, καὶ πολλοὺς καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας ἀπολλύουσιν· ἁλίσκονται δὲ καὶ αὐτοὶ, τοξευόμενοι καὶ ἀκοντιζόμενοι. " ζῶντας γὰρ οὐκ ἂν λάβοις. τὰ δὲ κρέα, διὰ τὴν πικρότητα, ἄβρωτά ἐστιν· θηρεύεται δὲ τῶν κεράτων καὶ τῶν ἀστραγάλων ἕνεκεν. Ὅτι ἐν τῷ ποταμῷ τῶν Ἰνδῶν σκώληξ γίνεται, τὸ μὲν εἶδος, οἷόνπερ ἐν ταῖς συκαῖς εἴωθε γίνεσθαι, τὸ δὲ μῆκος, " πήχεων ἑπτά· καὶ μείζους δὲ καὶ ἐλάττους. τὸ δὲ πάχος δεκαετέα παῖδα μόλις φασὶ ταῖς χερσὶ περιλαβεῖν. ἔχουσι δὲ ὀδόντας δύο, ἕνα ἄνω, καὶ ἕνα κάτω· καὶ ὅ, τι ἂν λάβωσι τοῖς ὀδοῦσι, κατεσθίουσι· καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐν τῇ ἰλύϊ τοῦ ποταμοῦ διαιτῶνται, τῇ δὲ νυκτὶ ἐξέρχονται. καὶ τούτων ὃς " ἂν ἐντύχῃ τινὶ ἐν τῇ γῇ βοῒ ἢ καμήλῳ, καὶ δάκῃ, συλλαβὼν ἕλκει εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ πάντα κατεσθίει, πλὴν τῆς κοιλίας. ἀγρεύεται δὲ ἀγκίστρῳ μεγάλῳ, ἔριφον ἢ ἄρνα ἐνδησάντων τῷ ἀγκίστρῳ, καὶ ἁλύσεσι σιδηραῖς ἐναρμοσάντων. [1] ἀγρεύσαντες δὲ, τριάκοντα ἡμέρας " κρεμάσιν αὐτὸν, καὶ ἀγγεῖα " ὑποτιθέασι· καὶ ῥεῖ ἐξ αὐτοῦ ὅσον δέκα κοτύλας Ἀττικὰς τὸ

πίνοντες D. H.
al. τοῦ φαρμάκου
τἄλλα μ. D. H.
ἀστραγάλους οὐδὲ χ. ἐ. τ. ἥπατος, ἔχουσιν· αὐτοὶ δὲ κ. D. H.
al. ὃν
δὲ τρέχον, βρ. D. H.
πλέον D. H.
al. κέρατι καὶ λακτίσματι
ζῶντα D. H.
al. πήχεις
ἐάν τινι ἐντύχῃ
κρεμῶσιν αὐτ. D. H.
al. ὑποτίθενται.

1 quibus solida ungula est. 2 minii colore ad intima usque rubentem. 3 robustiss. 4 Quod igitur alias nunquam per venationem capi posset, ubi suos pullos adhuc parvulos ad pascua circumducere cœpit, &c. 5 *Hæc ipsa atque alia de hoc verme plura, excerpsit ex Ctesia Ælian. lib. 5. cap. 3. de animal.* 6 *Idem de eo & Philostratus refert.*

¶ 1 οὕτω φησὶ περὶ τούτου καὶ ὁ Φιλόστρατος, *Max. Margun.*

 πλῆθος.

πλῆθος. ὅταν δὲ παρέλθωσιν αἱ τριάκοντα ἡμέραι, ἀπορρίπτουσι τὸν σκώληκα, καὶ τὸ ἔλαιον ἀσφαλισάμενοι, ἄγουσι τῷ βασιλεῖ μόνῳ τῶν Ἰνδῶν· ἄλλῳ δὲ οὐκ ἔξεστιν ἐξ αὐτοῦ ἔχειν. τοῦτο τὸ ἔλαιον [B. lib.] [ὡς πῦρ] ″ ἐφ' ᾧ ἂν ἐπιχυθῇ, ἀνάπτει, καὶ [″ ἐφ' ὃ D. H.] καταφλέγει ξύλα καὶ ζῶα· καὶ ἄλλως οὐ σβέννυται εἰ μὴ πηλῷ πολλῷ τε καὶ παχεῖ. Ὅτι ἐστὶ [κυπάρισσος D. H.] δένδρεα ἐν Ἰνδοῖς ὑψηλὰ ὥσπερ κέδρος ἢ ″ κυπάριττος, τὰ δὲ φύλλα ὥσπερ φοίνιξ, ὀλίγον πλατύτερα. καὶ μασχαλίδας οὐκ ἔχει. ἀνθεῖ δὲ ὥσπερ ἡ ἄρσην δάφνη, καρπὸν δ' οὐκ ἔχει. ὀνομάζεται δὲ Ἰνδιστὶ μὲν, κάρπιον, Ἑλληνιστὶ δὲ μυρόρροδα. ἔστι δὲ σπάνια. ῥέουσι δὲ ἐξ ″ αὐτῶν [αὐτοῦ, D. H.] [1] ἐλαίου σταγόνες, οὓς ἐρίῳ ″ ἀναψῶντες ἀπὸ τοῦ [ἀνάψαντες D. H.] δένδρου, ἀποπιέζουσιν εἰς ἀλαβάστρους λιθίνους. ἔστι δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ἀτρέμας ὑπέρυθρον καὶ ὑπόπαχυ, ὄζει δὲ πάντων ἥδιστον. ὄζειν δὲ φασὶν αὐτὸ καὶ ἐπὶ πέντε σταδίους. μόνῳ δὲ βασιλεῖ κτητόν ἐστι τοῦτο καὶ τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ. ἔπεμψε δὲ ἐξ αὐτοῦ ὁ Ἰνδῶν τῷ Περσῶν βασιλεῖ. καὶ [φασὶν D. H.] ″ φησιν ἰδεῖν αὐτὸ Κτησίας, καὶ ὀσφρανθῆναι ὀσμῆς οἵας οὔτε εἰπεῖν ἦν, οὔτε ″ εἰκάσαι. [al. ἀκοῦσαι.] Ὅτι τὸν τυρὸν καὶ τὸν οἶνον πάντων φησὶ γλυκύτατον, ὡς αὐτὸς (φησὶ) φαγὼν, διὰ πείρας ἔμαθεν. Ὅτι κρήνη ἐν Ἰνδοῖς (φησὶν) ὅσον πέντε ὀργυιῶν ἡ [2] περίμετρος, τετράγωνος δέ· ἔστι δὲ τὸ ὕδωρ ἐν πέτρᾳ. βάθος δὲ ἐστὶ μέχρι τοῦ ὕδατος, τριῶν πηχῶν· τὸ δὲ καθ' ὕδατος, τριῶν ὀργυιῶν. [Bav. lib. 18] λούονται [πρὸς κάθαρσιν, καὶ παντοίων νοσημάτων ἀποτροπὴν] δὲ ἐν αὐτῷ οἱ ἐπισημότατοι τῶν Ἰνδῶν, καὶ ἄνδρες καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες. κολυμβῶσι δὲ, ἐπὶ πόδας ῥίπτοντες ἑαυτούς. ὅταν δὲ εἰσπηδῶσιν, ἐκβάλλει αὐτοὺς τὸ ὕδωρ ἄνω. οὐκ ἀνθρώπους δὲ μόνον ἀναρρίπτει, ἀλλὰ καὶ ἄλλο ὅ, τι ἂν ᾖ ″ ζῶον, [[ἢ] D.H.] ἐκρίπτει εἰς τὸ ξηρὸν, καὶ ζῶν καὶ τεθνηκός. καὶ ἁπλῶς, πάντα τὰ ἐμβαλλόμενα, πλὴν σιδήρου καὶ ″ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ. [χρυ. καὶ χαλ. καὶ ἀργ. D. H.] ταῦτα δὲ δέχεται κάτω. ἔστι δὲ τὸ ὕδωρ πάνυ ψυχρὸν, καὶ ἡδὺ πιεῖν· ψόφον δὲ παρέχει μέγαν, ὥσπερ ὕδωρ ζέον ἐν λέβητος. καθαίρει δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο ἀλφοὺς καὶ ψωριῶντας. καλεῖται δὲ Ἰνδιστὶ βαλλάδη, Ἑλληνιστὶ δὲ ὠφελίμη. ″ Εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἰνδικοῖς, [al. Ἔστιν ἐν τοῖς &c. ἀνθρώπων] ὅπου ὁ κάλαμος αὐτῶν φύεται, ἄνθρωποι· τὸ πλῆθος αὐτῶν ἄχρι καὶ τριῶν μυριάδων. τούτων αἱ γυναῖκες ἅπαξ τίκτουσιν ἐν τῷ βίῳ·

possint. Elapsis triginta diebus, ipsum vermem abjiciunt: oleum autem, [1] adhibitis custodibus, ad solum Indorum regem mittunt. alii enim id habere non licet. Oleum hoc id cui superfusum fuerit, accendit, & ligna pariter animaliaq; comburit: [2] soloque luto, & eo quidem crasso, extingui potest. Habent Indi XXVIII
arbores cedro aut cupresso proceritate pares, [3] quarum folia palmæ foliis paulo latiora, alioqui sunt similia, & axillis carent. Florem qualem laurus mas emittunt, sed fructum nullum ferunt. Nomen illis est Indicum, carpion: Græcum myrorhoda. Sunt autem raræ. Ex illis olei guttæ distillant, quas lana [4] arbori impressa excipientes, in lapideos alabastros, illam exprimendo, infundunt. Est autem id subrubrum & crassiusculum, [5] adeoq; fragrans ut & quinq; stadia ejus odor perveniat. Soli autem regi ejusque propinquis id possidere conceditur. Ex eo rex Indiæ ad Persarum regem misit: seque Ctesias id vidisse, & odorem qui nec dici nec cuiquam alii assimilari possit, se percepisse narrat. Caseum & vi- XXIX
num omnium suavissimum illos habere, se expertum scire, (quippe qui usus sit) commemorat. Fons est apud Indos, qua- XXX
dratæ formæ, circuitu circiter quinq; ulnas habente, [6] cujus aqua est intra petram, quæ, antequam ad ipsam aquam perveniatur, trium cubitorum, sub aqua trium ulnarum altitudinem habeat. In ea [cum purgandi corporis causa, tum ut morborum omne genus abarceant] spectatissimi quiq; Indorum cum liberis & uxoribus se lavant. [7] In eadem nataturi se in pedes projiciunt, quum autem in eam insilierint, eos sursum attollit aqua. Nec vero solos homines [8] sursum attollit, sed quodvis animal, sive vivum sive mortuum, in terram expellit: atque adeo [9] quæcunq; in eam conjiciuntur, præter ferrum, argentum, aurum & æs. hæc enim in fundum demittit. Est autem ejus aqua perfrigida, & potu suavis: quæ magnum strepitum edit, non secus ac quæ in lebete fervet aqua. Sed & vitiligini & scabiei medetur. Hæc Indico sermone βαλλάδη, Græco ὠφελίμη, *id est*, *utilis*, vocatur. In iis Indiæ mon- XXXI
tibus [10] ex quibus eorum calamus provenit, habitat quoddam hominum genus non pauciorum triginta millibus, quorum uxores semel duntaxat in vita pariunt:

---

1 probe ac tuto reconditum. 2 neque aliter ext. pot. quam multi crassique luti injectu. 3 palmæ foliis, paulo tamen latioribus, & absq; sinu sive axilla. 4 de trunco abstersas in lapid. deinde alab. exprimunt. 5 suavissimi prorsus odoris. 6 hujus aqua ita intra saxum continetur, ut à labro ad ipsam trium cubitorum spatium intercedat, aqua vero ipsa trium similiter ulnarum altitudinem teneat. 7 & natant in pedes se conjicientes. nam quando insiliunt, ejaculatur eos aqua sursum. 8 in sublime jacit. 9 *Antigonus hist. mirab.* 165. *hanc narrationem attingit, additq;* ἂν τι ἐμπέσῃ πλάγιον, ὀρθὸν ἐκβάλλειν. *Vitiose autem ibi legi,* τὰ εἰς αὐτὴν ἀφιέμενα καταδέχεσθαι, *omissa negatione, pro* μὴ καταδέχεσθαι, *ex hoc puto Ctesiæ loco intelliges.* 10 *vide supra c.* 6. *&* Plin. *l.* 7. *c.* 2. ¶ 1 οὕτω φησὶ περὶ τοῦ ἐλαίου τούτου καὶ ὁ Φιλόστρατος, γαμικὸν αὐτὸ χρίσμα καλῶν. *Max. Marg.* 2 *Videri posset legendum esse* τὴν περίμετρον, *nisi & antea ita loquutus fuisset.* H. S.

habentq;

habentque earum fetus dentes superne pariter & inferne valde pulchros: necnon universis tam fœminis quam maribus & capitis & superciliorum pili jam inde à nativitate sunt cani. Unusquisque certe eorum usque ad trigesimum ætatis annum albos per totum corpus habet pilos: inde nigrescere incipiunt, adeo ut quum sexagesimum attigerunt, nulli illis pili nisi nigri conspiciantur. Sunt iisdem & viris & mulieribus octoni in utraque manu & utroque pede digiti. Sunt autem bellicosissimi, & Indorum regem sequuntur ex his sagittariorum quinque millia, necnon jaculatores. Aures autem illis tantæ magnitudinis esse dicit ut [1] eorum brachia ad cubitos usque & pone totos humeros operiant. esse autem illas contiguas.

XXXII [2] [Est autem in Æthiopia stupendi prorsus roboris animal quoddam [3] Crocottas appellatum, vulgo Cynolycus. Ferunt id humanam imitatum vocem, ex nomine noctu homines evocare, & accedentes devorare, habere idem leonis magnanimitatem, equi velocitatem, & tauri robur, neque ferro expugnari. In Eubœa quoq; Chalcidica felle carere illius loci oves, carnesq; harum admodum esse amaras, ut ne canes quidem iis vesci queant. Aiunt & ultra Maurusias fauces æstate complui regionem, hyeme torreri. In Cyoniorum præterea regione fontem esse quendam, qui pro aqua oleum scaturiat, quo etiam incolæ ad cibos omnis generis utantur. In regione adhæc, cui Metadridæ nomen, non ita prope mare, esse fontem, qui media nocte vehementissime exundans, magnam ejiciat piscium copiam in terram, ut nec colligendis iis incolæ sufficientes, maximam partem in sicco fœtere sinant.]

XXXIII Hæc quæ fabulis similia sunt, Ctesias scribens, se verissima scribere ait, & quorum vel [4] ipse testis sit oculatus, vel quæ à testibus oculatis acceperit. Multa autem his mirabiliora se prætermisisse, ne, qui ea non vidissent, scribere ipsum quæ fidem non mererentur, existimarent [5].

καὶ τὰ τικτόμενα ὀδόντας ἔχει καὶ τὰ ἄνω " καὶ τὰ κάτω πάνυ καλούς." καὶ τὰς τρίχας τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς ὀφρύσι, " πολιὰς ἔχει πάντα ἐκ γενετῆς, καὶ τὰ θήλεα καὶ τὰ ἄρρενα. μέχρι μὲν οὖν τριάκοντα ἐτῶν λευκὰς ἔχει ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τὰς τρίχας δι' ὅλου τοῦ σώματος· ἄρχονται δὲ ἐκεῖθεν μελαίνεσθαι· ἑξήκοντα δὲ ἐτῶν " γενομένων, ἔστιν ἰδεῖν αὐτοὺς πάσας ἔχοντας " μελαίνας. ἔχουσι δὲ οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἀνὰ ὀκτὼ δακτύλους ἐφ' " ἑκατέρᾳ χειρὶ ὡσαύτως ἀνὰ ὀκτὼ καὶ ἐπὶ τοῖς ποσὶ, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὡσαύτως. εἰσὶ δὲ σφόδρα πολεμισταὶ, καὶ βασιλεῖ τῶν Ἰνδῶν ἕπονται τοξόται τούτων πεντακισχίλιοι καὶ ἀκοντισταί. τὰ δὲ ὦτα φησὶ τηλικαῦτα ἔχειν, ὥστε τοὺς βραχίονας αὐτῶν ὑπ' αὐτῶν καλύπτεσθαι μέχρι τῶν ἀγκώνων, καὶ ὄπισθεν τὸν νῶτον ἅπαντα συγκαλύπτειν. τὸ δὲ οὖς τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου θιγγάνει.

[Ἔστι δ' ἐν Αἰθιοπίᾳ ζῶον λεγόμενον Κροκότλας, [1] κοινῶς δὲ Κυνόλυκος, ἔστι δὲ τῇ δυνάμει θαυμαστόν. τοῦτο δέ φασιν ἀνθρωπίνην μιμεῖσθαι φωνὴν, καὶ διὰ νυκτὸς καλεῖν ἐξ ὀνόματος τοὺς ἀνθρώπους, καὶ προσιόντας κατεσθίειν. ἔχειν δὲ τὸ θηρίον ἀλκὴν λέοντος, ταχύτητα ἵππου, ῥώμην ταύρου, σιδήρῳ δ' οὐχ ὑπείκειν. ἐν Εὐβοίᾳ δὲ τῇ Χαλκιδικῇ τὰ πρόβατα τοῦ ἐκεῖσε τόπου οὐκ ἔχειν χολὴν· ἀλλὰ τὰ κρέη αὐτῶν πάνυ εἰσὶ πικρὰ, ὡς οὐδὲ κύνες ἐσθίουσιν αὐτά. φασὶ γὰρ, ἐπέκεινα τῶν Μαυρουσίων πυλῶν ὕεσθαι μὲν τοῦ θέρους ὁ ἐκεῖσε τόπος, χειμῶνος δὲ, φλέγεσθαι. ἐν τῇ Κυωνίων χώρᾳ κρήνην εἶναί φησιν ἐλαίου, οὐχ ὕδατος ῥεῦμα ἔχουσαν· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἔποικοι τὴν χρείαν ἀναπληροῦσιν εἰς τροφὰς παντοίας. ἐν τῇ λεγομένῃ Μεταδρίδα ἐστὶ κρήνη, οὐκ ὀλίγον διεστηκυῖα τῆς θαλάσσης, καὶ ποιεῖ ἄμπωτιν διὰ μέσης νυκτὸς πάνυ σφοδρὰν, καὶ ἀπορρίπτει ἰχθύας πολλοὺς ἐν τῇ χέρσῳ, ὥστε μὴ δύνασθαι οἱ ἐκεῖσε οἰκοῦντες συλλέγειν αὐτοὺς, ἀλλ' ἐᾶν τὰ πλεῖστα καὶ ὄζειν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς.]

Ταῦτα " [δὲ] γράφων καὶ μυθολογῶν Κτησίας, λέγει τἀληθέστατα γράφειν· ἐπάγων ὡς τὰ μὲν αὐτὸς ἰδὼν γράφει, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν μαθὼν τῶν εἰδότων. πολλὰ δὲ τούτων καὶ ἄλλα θαυμασιώτερα παραλιπεῖν, διὰ τὸ μὴ δόξαι τοῖς μὴ ταῦτα θεασαμένοις ἄπιστα " συγγράφειν.

καὶ κάτω D. H.
καὶ τρίχ. ἐν τῇ τῇ D. H.
πεπολιωμένας ἔ. D. H.
γινομένους D. H.
μέλ. τρίχας. ἔχ. D. H.
ἑκάστῃ D. H.
Sequitur in libro Bav.
" lib. Bav.
συγγράφειν, ἐν οἷς καὶ ταῦτα. D. H.

---

1 ad cubitum usque dependentes brachia obtegant, & à tergo invicem tangentes totos operiant humeros. 2 *Assutum hoc è Cod. Bavarico; si forte huc pertineat.* 3 *Hujus etiam Diodorus Siculus meminit lib. 3. Biblioth. c. 3 legendum Æliani caput 22. lib. 7. de natura animal.* 4 *Contra refert Lucian. lib. 1. veræ histor. Ctesiam de Indis scripsisse,* ἃ μήτε αὐτὸς εἶδε, μήτε ἄλλου εἰπόντος ἤκουσε. 5 Hic igitur illa desinunt.

¶ 1 *Diodorus Sicul. lib. 3.*

CTESIÆ

Historici antiquiss. & optimi narrationes abbreviatæ de rebus & animantibus in India raris & admirandis, è Græco in Latinum conversæ.

A LAURENTIO RHODOMANO.

1 CTESIÆ narrationes Indicæ
uno continentur libro: in
quibus magis Ionica Diale-
2 cto utitur. De Indo fluvio
commemorat, qua arctissi-
mus ei alveus, XL stadiorum
latitudinem habere: qua maxime diffusus,
3 ducentorum. Indos perhibet plures fere esse,
4 quam universi sint mortales De vermi etiam
in hoc fluvio agit, quæ sola bestiarum in eo
5 nascatur. Quod ultra Indos nulli habitent
6 mortalium. Quod Indi non pluviis, sed fluvio
7 humectentur. De Pantarbi lapide sigillari:
& quod LXXVII sigilla & lapillos pretiosos
in fluvium dejectos, (qui Bactriorum nego-
ciatoris fuere) inter se consertos ille extraxe-
8 rit. De elephantis, quibus muri diruuntur.
9 De parvis simiis, quibus IV cubitorum sunt
10
11 *Psittacus.* caudæ. De gallis longe maximis. De avi
Psittaco, lingua & voce hominis prædita:
cui magnitudo accipitris, purpurea facies &
nigra barba. Ipsa autem cærulea est, ad col-
lum usq; & tunc cinnabari assimilis. sermo-
cinatur ut homo: sed Indice. Græce etiam
12 *Fons aurifer.* si Græce loqui didicerit. De fonte, qui quo-
tannis liquido auro repletur: unde C fitulæ
quotannis testaceæ hauriuntur ex testa esse
oportet: quia inter hauriendum congelatur
aurum, & vasculum frangi necesse est, ut
aurum educatur. Fons autem quadrangularis
est, ambitu XVI cubitorum, & orgyiam pro-
fundus: & unaquæq; urna talenti habet pon-
13 *Ferrum ex fonte divinæ efficacitatis.* do. Adhæc de ferro in fontis imo: unde duos
se gladios habuisse Ctesias refert, alterum à
rege, alterum à matre regis Parysatide. de
cujus generis gladio confirmat, quod in terra
defixus [1] nubes & grandines & ventos uren-
tes averruncet: seq; hoc ipsum vidisse ait,
14 bis à rege factitatum. De canibus Indicis,
quod magnitudine excellant, & cum leone
15 etiam congrediantur. De magnis montib.
unde sarda effoditur & onyx, & alii signa-
16 torii lapides. Quod ingens ibi siccitas: & sol
decuplo major videatur, quam aliis in terris,
multiq; æstu ibi suffocentur. Et mare ibidem 17
nihilo minus esse Græco: superficie ejus us-
que ad IV digitos fervida. Ideoq; piscem nul-
lum qui ad fervorem propius accedit, vivere
posse: sed inferius agere. Quod Indus flu-
vius per campos decurrens, montes etiam 18
permeet, in quibus calamus nascitur quem
Indicum vocant: crassitie, quantam bini viri, 18 *Calami crassissimi.*
extensis utrinq; brachiis, complectantur:
altitudine etiam mali in navi quæ decies mil-
le homines vehat. Sunt tamen etiam qui ma-
gnitudine superent & deficiant; ut probabile
est in spacioso monte. Sexu quoque dis-
tinctos esse, ita ut mas non habeat medullam,
sitq; validissimus, sed fœmina habeat. De 19 *Bestia tela de se jaculans.*
Martichora quadam inter ipsos bestia, quæ
facie hominem refert, & magnitudine leo-
nem æquat, & colore [2] rutilo cinnabari imi-
tatur. [3] Duplex ei dentium ordo, aures & o-
culi hominis, colore cæsio: caudam habet
qualem scorpius in Epiro, cubito prolixio-
rem, in qua etiam aculeus inest. transversos
etiam in cauda stimulos habet hinc & illinc.
adhæc in summo fert spiculum non secus ac
scorpio. Cui si quis appropinquarit stimulo
pungit, citoq; præsentissima mors est. Quod
si quis eminus contra pugnat, & ante caudam
erigens, ut ex arcu, & retro directe intor-
quens tela jacit. Jactus ad plethri longitu-
dinem pertingit: & quoscunq; ferit, his cer-
tam infert necem, excepto elephanto. Spicula
pedis longitudinem habent & latitudinem
junci tenuissimi. Martichora Græcis sonat
Anthropophagum, quod ut [4] plurimum ho-
mines necat & cibum facit. Aliis tamen be-
stiis quoq; vescitur. pugnatq; tam unguibus
quam aculeis, qui jaculando effusi denuo re-
nascuntur. Frequens id genus beluæ est in In-
dia. Interficiunt eas homines si elephantibus
vectati inde sagittis impetunt. De Indis nar-
rat, quod sint justissimi & multa habet de
morib. ipsorum & statutis. Est ibi de sacro 20 *Sol refrigerans ad tempus.*
quodam territorio in regione inhabitabili,
quod nomine Solis & Lunæ venerentur.

---

1 Misit hanc L. Rhodomani versionem ad nos vir. nob. & doctus Mel. Haiminsfeldius Goldastus: quam si cum studiosis utriusq; linguæ publice communicaremus, factum nostrum iis facile adprobatum iri confidimus. Juvat enim interpretationes inter se conferre doctorum virorum, à quibus jam triplicem ita horum Indicorum translationem habemus. nec ea res fructu caret, quum unus raro videat omnia, vel semper ociose hoc agat. Alias ad H. Stephanum fuisse transmissam hanc conversionem, indicio nobis ejusdem manus primis duabus pagellis aliquoties in ora adposita. Numeros quoque & quasi breviaria ut in ora exempli transmissi invenimus. ita reliquimus.

1 nebulas *ad oram adposuit H. Steph.* 3 rubro ἐρυθρός. *adscripserat H. Steph.* 2 Triplex τρίστιχοι ὀδόντες, *monebat hic H. Stephani manus.* 4 *In exemplo mendosius descripto erat* ut pluri homines. *nos itaque edi jussimus* plurimum.

Ad quod

Ad quod xv dierum spatio à Sardo monte alicui iter patet, ubi per xxxv dies quolibet anno sol refrigerat, idq; propter festum, ut citra adustionem illud peragant & revertantur.

22 Tonitrua & fulgura & pluviæ non sunt in India, sed venti & presteres multi: qui quicquid corripuerunt, tollunt. Sol etiam post exortum dimidium diei frugis efficit: reliquum supra modum est torridum in plurimis Indiæ locis.

23 *Indi unde nigri.* Indorum nigredo non à sole est, sed natura. Sunt enim inter ipsos & viri & mulieres candidissimi, licet numero pauciores. Et vidisse se tales ex India fœminas duas & v viros auctor testatur. Fidem narrationi de sole adstruere volens, quod xxxv

24 *Miracula quædam naturæ.* dies in India frigore aerem temperet, addit, igni ex Ætna promanante cum alia evastentur, locum quendam in medio, ubi justi degant homines, non evastari. Etiam in Zacyntho scaturigines esse pisciferas, unde pix hauriatur: inq; Naxo fontem, unde merum admodum dulce quandoque profluat. Et quod ignis sit juxta Phaselidem immortalis, semper ardens in petra dies atq; noctes, nec unda extinguatur, sed magis inflammetur: sed storea tandem dometur.

25 *Pygmæi.* In media India homines agunt nigri, & nominantur Pygmæi, lingua à cæteris Indis non discrepantes: sed statura perquam pusilla. Nam longissimi eorum binos cubitos: plerique sesquicubitum attingunt. Capillus eis prolixissimus demittitur etiam ad genua usq; & inferius. Barbas inter mortales habent maximas. Quare ubi ad justam excrevere magnitudinem, vestes amplius non induunt, sed capillos pone demittunt ab occipitio infra poplites & barbæ crines pedibus tenus ante protendunt. Hinc denso pilorum amictu totum circumsepti corpus zona eos constringunt, & pro vestitu habent. Inguen præferunt crassum & prolixum, ut & ad talos ipsos pertingat. Compressis sunt naribus & deformes. Pecora horum, oves, boves, asini, magnitudine arietes non multum excedunt: equi etiam & muli & cætera jumenta arietes nihil superant. Sectantur Indorum regem pygmæorum circiter III millia. Sagittarii enim sunt egregii, justissimi interim, & ad Indorum leges se conformant. Lepores & vulpes non canibus, sed corvis & milviis & cornicibus aquilisq; venantur.

26 *Stagnum olei.* Stagnum est apud illos IↃCCC [1] stadia in circuitu complexum, in quo, si ventus superficiem non commovet, oleum supernatat: per quod lembis vecti, ex medio in usum suum scaphiis hauriunt. Sesamo tamen interim quoq; utuntur & è juglandibus expresso: sed lacustre est præstantius. Pisces etiam lacus hic alit. Magna ibidem argenti copia, & argentifodinæ non profundæ. Profundiores enim esse perhibent in Bactris.

27 *Aurum à Gryphibus custoditum.* Producit simul aurum India, quod tamen non in fluviis reperiunt, eluuntque, ut fit in [2] Pactolo fluvio. Sed crebri & vasti sunt montes, quos Gryphes frequentant, aves quadrupedes, quæ magnitudine lupum, crurib. & unguibus leonem repræsentant. Nigræ cæteroquin corpore pennæ, sed in præcordiis rubræ. Per has fit, ut aurum illud in montibus copiosum difficulter acquiri possit.

28 *Pecudes in India majores.* Oves Indorum & capellæ majores asinis: & quaternos pariunt, senosq; ut plurimum. Caudæ his prolixæ, quas matribus amputant, ut admissioni sint aptiores. Sus autem nec cicur nec agrestis habetur in India.

29 Palmæ apud Indos, harumq; glandes triplo grandiores Babyloniis.

30 Amnis quidam ex petra mel profundit.

31 Multa dehinc commemorat de justitia incolarum, & studio erga regem, mortisque contemptu.

32 Fons ibi est, cujus quamprimum hauseris aquam, in casei morem coagulatur. De coagulato hoc contritum si ad trium obolûm pondus dederis alicui cum aqua bibendum, quæcunq; peregerit enunciat. Utitur eo rex si quæstione de reis habenda verum explorare satagit. confessus, mortem sibi consciscere jubetur, non convictus suo ipsius testimonio, dimittitur.

33 Indorum nemo dolore capitis, aut oculorum ægritudine, aut cruciatu dentium laborat: nec os exhulceratur, nec putredini obnoxius est.

34 Ætas illorum supra centum ad xx & xxx & L & CC qui diutissime vivunt, annos se extendit.

35 *Serpentis oleum mirabile.* Serpens apud eos spithamæ longitudine, cujus species purpuram refert pulcerrimam: caput ei candidissimum & nulli plane dentes. Capitur è montib. æstuosissimis, unde sarda eruitur. Non mordet quidem: sed quemcunq; pervomuerit, ei membrum illud omnino computrescit. Cauda suspensus duplex edit venenum, electri forma, & nigrum: illud è vivo adhuc destillat, hoc è mortuo. Quod è vivo effluxit, si sesami mensura propinetur, confestim enecat. Cerebrum enim his qui bibunt per nares deliquescit. Alterum vero ingestum ad phthisin perducit, & per annum vix interitum maturat.

36 *De avicula mortem cacante.* De avicula etiam scribit, quam Dicæron (quod justum significat) vocant: non majori quam perdicis ovum est. Hæc excrementa alvi defodit, ut non inveniantur. Inventa autem si ad sesami portionem bibantur, mane sopor hominem corripit; & absq; sensu inde dormit: tandem sub occasum solis vitæ exitum sortitur.

37 *Radix omnia attrahens.* Lignum ibi est quod Parebum dicunt, olivæ magnitudine respondens: sed in regiis tantum invenitur hortis: nec florem fert, nec fructum:

---

1 stadia *supplevi omissum à scriba.* 2 *Et hic amanuensis saltem scripserat* Pacto. Sed cr.

xv autem

xv autem solas habet radices, easque crassas subter terra. Crassities ejus ubi subtilissima est quanta brachii. Hæc radix ad spithamæ modum sumpta, ubicunq; applicita fuerit, omnia ad se pertrahit, aurum, argentum, æs,lapides, & nihil non præter electrum. Si ad cubiti modum [1] sumpta fuerit, attrahit etiam oves & aves. Hac enim maximam volucrum partem venantur. Quod si efficere velis,ut etiam aqua concrescat, de radice quantum obolus appendit, in choam injicito; & congelascet. Idem & vino continget; manuque ipsum tractabis ut ceram: sed altero die liquescit denuo. cæliacis utile datur remedium.

38 *Amnis electrifer.* Fluvius etiam est per Indiam labens non magnus, II stadia latus, cui Indorum lingua Hyparcho nomen, quod interpreteris, qui omnia bona adfert. Hic quotannis per xxx dies electrum defert. In montibus enim arbores esse aiunt aquis imminentes: (nam passim in montibus aquæ demanant) & certum anni tempus est, quo lacrymas illæ egerunt, ut amygdalæ aut pinus, aut id genus aliæ, ad plurimum xxx dies in anno: quæ cum in fluvium decidunt indurantur. Arborem vocant Siptachoram, quod dulce est & suave. inde succinum Indi colligunt. & fructum arbores ferunt racemos, ut vitis; & acini insunt, ut nucibus Ponticis.

39 *Homines canino capite.* vide Agatharch cap. 38. In montibus illis homines vitam agunt, quibus caninum est caput: & amictus gestant è ferarum pellibus, nec ullam articulatam vocem proferunt, sed ritu canum latrant, & ululant. Atque ita vocem eorum intelligunt. Dentes illis sunt majores quam cani: ungues vero similes, licet prolixiores, & plus turbinati. Montesque incolunt ad Indum usque fluvium. Sunt & hi nigri, & perquam justi, ut & Indorum cæteri, cum quibus eis consuetudo intercedit. Intelligunt quidem quæ ab illis dicuntur: verum ipsi disserere non possunt, sed latratu & manibus & digitis significant ut surdi & muti. Indi Calystrios nominant, quod Græcis est Cynocephali. Gentis numerus ad xii myriades se extendit.

41 Ad fontes hujus fluvii nascitur flos purpureus quo purpura tingitur non deterius, quam Græca, imo [2] multo floridior est.

41 *Purpura Indorum.* Creantur ibi bestiolæ, quantus est scarabæus, rubore cinnabaris: quibus prælongi sunt pedes, mollesque sunt ut vermis. Harum ortus est in arboribus electriferis, quarum fructus arrodunt & corrumpunt, ut apud Græcos phthires (volucræ) vitium pestis. His insectis Indi contusis puniceas vestes & tunicas, & quicquid libet, intingunt, & tinctura hæc melior est Persica.

42 *Cynocephalorum historia. Victus.* Cynocephali montana incolentes non opus exercent, sed ex venatione victitant: quæ occiderunt, ad solis fervorem assant. Et multis pecoribus alendis dant operam, & inter hæc capris & asinis: bibuntq; lac merum & aceto temperatum, ex ovibus. Fructibus etiam Siptachoræ unde succinum exsistit, vescuntur, cum sit prædulcis. His torrefactis sportas consarcinant, ut apud Græcos fit uvis passis.

Negociatio. Nam rates Cynocephali texunt, quibus impositas illorum sarcinas avehunt: deq; fructu ejus arboris & purpuræ flore ab ipsis expurgato & de electro CCLX talenta singulis annis asportant: & totidem de pharmaco, quod puniceo pannos colore inficit. Mille etiam electri talenta anniversarie ad Indorum regem perferunt. Cætera Indis transportata vendunt, ad panes, farinas & xylinas vestes comparandum. Vendunt etiam enses, quibus ad feras capiendas utuntur, & arcus & jacula.

Solertia. jaculandi enim & arcu feriendi solertia excellunt: sed bellorum imperiti, quod montes invios & excelsos incolunt. Munera eis quinto quoque anno rex erogat xxx myriades arcuum, & tragularum totidem, peltarumq; duodecim,& gladios quinquagies mille.

Habitatio. Nec ædes habent sed in speluncis versantur. Feras non tantum sagittis & tragulis in venatu domant; sed etiam insectando assequuntur & præhendunt. Nam pernicitate cursus valent.

Consuetudo. Uxores illorum in singulos menses lavant semel,cum menstrua eis profluunt, cæteroqui neutiquam. Viri à lavacris abstinent: manus tamen abluunt, & ter per mensis spacium olivo unguntur.

Vestitus. Vestes non habent densas, sed quam tenuissimas, è simplicibus coriis, tum viri tum mulieres. Ditissimi quidem lineas gestant, sed horum sunt perpauci. Lecti ipsis non sunt, sed tori & stragula rustica.

Opes. Opulentissimus inter eos censetur cui plurimum est pecoris. cætera bonorum perinde ac vulgaris æstimatur.

Cauda. Caudam omnes gestant supra clunes juxta mulieres ac viri, non aliter quam canes, sed prolixiorem & magis hirsutam. Cum fœminis miscentur in quaternos porrecti pedes, canum more. Nam aliter ipsos coire turpe.

Justitia & vivacitas. Utq; justi sunt, ita longissimæ inter omnes mortales vitæ. vivunt enim annos LXX & C. nonnulli etiam CC. Ultra hos vitam producere alios perhibent ad fluvii fontes.

Color, & victus insolentia. Hoc genus hominum nigro est colore, ut & cæteri Indi, nihilq; operis tractant: nec frugibus victitant, nec aquis sitim restinguunt; sed numerosis pecorum gregibus alendis student,ut sunt boves, capellæ, oves. Lac ergo bibunt, & præ-

---

1 *Omissa vox* sumpta *à scribæ negligentià, à nobis itaque immissa: quod ideo indicandum, quum & interpres* accepta *vel aliud tale usurpasse potuit.* 2 imo est *saltem in exemplo, quod ita supplevimus, ut editum vides.*

ter hoc

Monstrosi partus. ter hoc nihil. Infans in lucem editus nates non habet perforatas, nec feces corporis è posterioribus excernit: sex coxas quidem habet, foramen vero 1 coaluit. Ideo non cacare sed mingere eos perhibent quiddam caseo adsimile, non omnino spissum, sed turbidum. *Absurda digestio.* Postquam igitur mane de lacte biberint, & diei medio iterum hauserint, radicem apud eos dulcem esse tradunt, quæ lac in ventriculo consolidari non sinit. Hæc comesta circa vesperam sibi vomitum conciliant, & sine molestia per vomitum cuncta rejiciunt. *43 Asinorum in India sylvestrium genus singulare.* Sunt præterea Indis asini sylvestres equis pares & quandoque majores, corpus albi, caput purpurei, cæruleis præditi oculis: quibus unum est cornu in fronte cubitale. *Cornu.* Quod inferius in eo est, ad frontem vergens binos longum palmos, omnino album: quod sursum tendit, acutum est, idque puniceo rubore excellit. Reliquum in medio nigrum est. Ex eo pocula conficiunt, unde qui biberint, spasmo (ut narrant) non corripiuntur, nec morbo sacro: adde, quod nec veneno succumbunt, sive ante, sive post ex id genus poculis vel vinum, vel aquam, aut aliud quidvis biberint. Alii quidem asini tum cicures tum sylvestres, & quicquid est solidungulorum animantium, nec talos, nec fel habent: sed hi soli & taxillos & bilem in epate habent. *Talus.* Talus certe pulcerrimus est omnium quos mihi videre contigit, similis & compar bovino: sed gravis instar plumbi, colore penitus cinnaberino. *Velocitas.* Velocitate hoc animal & robore pollet: & nec equus, nec aliud quippiam persequendo illud assequi valet. Principio tardius currit, sed quo diutius cursum prosequitur, eo mirabilius ardorem & velocitatem ejus intendit. Alia sane ratione capi hæc belua non potest: sed quando teneram adhuc sobolem ad pascua secum circumducunt, à numeroso equitatu circumventi, fugere desertis pullis nolunt, sed cornuum ictu & calcium impetu & dentium morsu pugnant, multosque equos & viros interimunt. Capiuntur tamen & ipsi sagittis & jaculis confecti: nam salva eos vita non ceperis. At carnes propter amaritudinem nimium ab esu sunt alienæ: propter astragalos & cornua tantum expetuntur. *44 Vermis jumenta abstrahens & mirabile exsudans oleum.* In fluvio Indorum vermis nascitur forma, quali in ficubus assolet, VII cubitorum, interdum plus minus, prolixitate; crassitudine, quanta vix à 2 XVII annorum adolescentis manibus comprehendi queat. Binos habent dentes, alterum supra, alterum infra, & quicquid contigerint dentibus, devorant. Interdiu influvii cœno commoratur, noctu exspatiantur. Et quicunque illorum forte offenderit quenquam in terra, vel bovem, vel camelum, morsumque intulerit, correptum trahit in amnem, & totum vorat, præter alvum. Capitur autem hamo prægrandi, cui hœdus aut agnus sit alligatus, & catenæ ex ferro accommodatæ. Captum dies XXX suspendunt vasis subjectis. Tunc pinguis ex eo liquor destillat ad heminas decem Atticas. Elapsis XXX diebus, abjecto vermi, oleum bene conditum soli Indorum regi transportant. Alteri enim aliquid inde vendicari non licet. Hoc oleum cuicunque rei affunditur eam incendit, comburitque ligna & animalia, nec alia materia extinguitur quam largo & spisso luto. *45 De Carpio seu Myrorhoda in India.* Sunt arbores in India excelsæ, ut cedrus & cupressus: folia palmarum, sed paulo latiora, axillisque carent: florem autem emittunt ut laurus mascula, sed absque fructu. Indi Carpium, Græci Myrorhodam nuncupant. Magna ejus raritas. Profluunt inde olei guttæ, quas lana arboribus appensa excipiunt, & in alabastra lapidea exprimunt. Color ei est placide subrubescens, & leviter spissus: odor autem omnium suavissimus, ut ad v stadia olere affirment. Soli hoc regi possidere licet, ejusq; propinquis. Inde Persarum regi Indus transmisit. vidisse testatur Ctesias, & odoratum esse incredibile dictu & opinione majus: ut caseum etiam & vinum omnium dulcissimum experientia magistra se cognovisse ait. *44 Fons omnia rejectans præter metalla preciosiora,* Fons est apud Indos v ulnis in orbem ductus, figura quadrata, cujus aqua intra rupem: triumque cubitorum profunditas usque ad superficiem aquæ: inde ad fundum tres ulnæ. Lavantur inibi nobilissimi Indorum, viri, pueri, & mulieres. Eo in pedes se projiciunt & urinantur. Quando igitur insiliunt aqua sursum eos extrudit. Nec vero homines tantum retro jactat, sed etiam quidvis aliud excutit in siccum, vivum sit aut exanime. & quid multa? cuncta quæ injiciuntur repellit, præter ferrum, argentum, aurum & æs, quæ fundo recipit. Limpha gelida est & potu suavis: magnum vero sonitum edit, ac si aqua in aheno fervens bulliat. Sanat autem hæc aqua vitiligines & scabiem. Indica lingua dicitur Ballada: quod salubrem vertas. *47 Homines ineunte ætate cani, in senecta nigri, cæteroquimonstrosi.* Sunt in montanis Indorum, ubi calamus crescit, homines ad XXX M, quorum uxores semel per vitam pariunt, & qui nascuntur dentes secum afferunt supra & infra eximie pulcros.

---

3 Supplevimus interim ex aliorum versione coaluit; *in exemplo hujus interpretationis omissum. Utinam optimo & eruditissimo amico diutius vivere licuisset, & sua hæc recensere ipsi. Sed deo aliter visum.* 2 *Græca saltem de puero decenni habent,* δεκαετέα παῖδα. *nec aliter Aelian. l. V. de animal. c.* 1.

pili

pili autem tum in capite tum ſuperciliis à primo eis ortu ſunt cani, femellis pariter ac maſculis. Et ad triceſimum ætatis annum quiſque hominum illorum albos tetinet crines toto corpore: dehinc nigreſcere incipiunt. Ubi LX annos attigerint, omnes eorum pilos in nigrum converſos eſt videre. Octonos etiam in utraque manu digitos habent, & totidem in ſingulis pedibus, communiter viri & fœminæ. Suntque inſigniter bellicoſi. Ideo Indorum regem quinquies mille ſagittarii & funditores comitantur. Tantulis (ſi credere fas eſt) præditi, ut brachia ad flexum cubiti uſque contegant, & totum retro tergum cooperiant, & altera alteram contingat. Hæc dum ſcribit & fabulatur Cteſias, ſe veriſſima literis commendare affirmat, partim à ſe viſa memoriæ prodi, partim ab oculatis teſtibus accepta tradi aſſeverans. plurima vero his magis admiranda ſe prætermittere, ne aliena à fide his qui talia non viderunt referre videatur,

EX IIS

ΕΚ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΤΗΣΙΟΥ ΠΕΡΣΙΚΩΝ,

καὶ Ἰνδικῶν, καὶ ἄλλων συγγραμμάτων.

EX IISDEM EJUSDEM CTESIÆ PERSICIS, INDICIS,

& aliis ſcriptis,

Fragmenta,

ſub nomine ejus laudata, ſi non ipſius ſemper & verba continent,
colleċta & congeſta è variis auċtoribus.

EX EJUSDEM CTESIÆ PERSICIS.

EX LIBRO PRIMO.

Apud auċtorem de nominibus gentilibus, vel Stephanum Byzantium, ſi modo is auċtor.

CHAUON, regio in Media. CTESIAS libro primo Perſicorum: Inde vero progreditur Semiramis ipſa & exercitus, pervenitque in Chauonem regionem Mediæ.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΤΗΣΊΟΥ ΠΕΡΣΙΚΩ͂Ν.

ἘΚ ΤΟΥ͂ ΠΡΏΤΟΥ ΛΌΓΟΥ.

Παρὰ τῷ τὰ ἐθνικὰ συγγράψαντι, ἤγουν Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ, εἴ γε οὗτος ὁ γράψας.

ΧΑΎΩΝ, χώρα τῆς Μηδίας. Κτησίας ἐν πρώτῳ Περσικῶν· "Ἡ δὲ Σεμίραμις ἐντεῦθεν "ἐξελαύνει, αὐτή τε, καὶ "ἡ στρατιὰ, καὶ ἀφικνεῖται "εἰς Χαύονα τῆς Μηδίας.

Laudatum hunc librum invenio & apud Arnobium lib. 1. *adverſ. gent. Verba eruditiſſ. auċtoris ſunt:* Age nunc veniat, qui ſuper igneam zonam, magus interiore ab orbe Zoroaſtres, Hermippo ut aſſentiamur authori. Baċtrianus & ille conveniat. cujus Cteſias res geſtas hiſtoriarum exponit in primo. Armenius Hoſthanis nepos & familiaris Pamphylus Cyri, Apollonius, *&c. ubi Critici tamen hodie ita interpungendum aiunt:* Zoroaſtres (Hermippo ut aſſentiamur auċtori) Baċtrianus. Et ille conveniat, cujus *&c. Sed quiſnam ille? cujus nomen omiſiſſe Arnobium vero ſimile non eſt. de quo liquido conſtaret, ſi Cteſiana exſtarent. Libet interim ſaltem conjeċtare leviter, ſi forte ita diſtinguendum:* Et ille conv. *&c.* primo, Armenius Hoſthanis nepos, *&c.*

EX LIBRO SECUNDO Perſicorum.

Apud eundem Stephanum.

Tiriza, Paphlagoniæ urbs. gentile nomen, Tirizi. CTESIAS Tiriziphanos eos vocat, libro II. Ex Odryſis vero ad

ἘΚ ΤΟΥ͂ ΔΕΥΤΈΡΟΥ ΤΩ͂Ν Περσικῶν.

Παρὰ τῷ αὐτῷ Στεφάνῳ.

Τίριζα, πόλις Παφλαγονίας. τὸ ἐθνικὸν, Τίριζοι. Κτησίας Τιριζιφανοὺς αὐτοὺς φησιν, ἐν "τῷ δευτέρῳ· Ἐκ δὲ τῶν Ὀδρυσῶν εἰς Τιριζι- "βανοὺς

“βανὲς οἰκοῦντας ἐν [1] Πα *

Tirizibanos incolentes in Pa. *

Παρὰ τῷ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ, ἐν τῷ β' βιβλ. ἱστορ.

Ἐπὶ τούτου [Σαρδαναπάλου] γὰρ ἡ τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονία μετέπεσεν εἰς Μήδους, ἔτη διαμεμένηκασα πλείω τῶν χιλίων καὶ τετρακοσίων, ἔτι δ' ἐξήκοντα, καθάπερ φησὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ.

Apud Diodorum Siculum lib. II. *biblioth. histor.*

Cujus (*Sardanapali*) tempore Assyriorum imperium, cum annos CIↃ CCCLX (ut CTESIAS Cnidius libro secundo tradit) duravisset, ad Medos devolutum est. *interpr. L. Rhod.*

Παρὰ τῷ Ἀγαθίᾳ ἐν τῷ β' τόμ. περὶ τ Ἰουστινιανοῦ βασιλ.

Ἕως ἐς Σαρδανάπαλον, ὡς ἐκεῖνοι φασί, τῆς ἀρχῆς ἀπομαρανθείσης, Ἀρβάκης ὁ Μῆδος καὶ Βέλεσυς ὁ Βαβυλώνιος ἀφῄρηνταί αὐτὴν τοὺς Ἀσσυρίους, καθελόντες τὸν βασιλέα καὶ ἐς τὸ Μηδικὸν μετέστησαν ἔθνος, [2] ἕξ τε καὶ τετρακοσίων ἤδη πρὸς τοῖς χιλίοις καὶ ὀλίγῳ πλειόνων ἐτῶν παρῳχηκότων, ἀφ' οὗ τὰ πρῶτα ὁ Νῖνος τῶν ἐκείνῃ κατέσχε πραγμάτων. οὕτω γὰρ Κτησίᾳ τῷ Κνιδίῳ τοὺς χρόνους ἀναγραψαμένῳ, καὶ Διόδωρος ξύμφησιν ὁ Σικελιώτης.

Apud Agathiam de imperio & reb. gest. Justiniani l. II.

Donec Sardanapalo regnante, ut illi (*Bion & Alexander Polyhistor*) scribunt, quum jam emarcuisset imperium, Arbaces Medus & Belesis Babylonius illud Assyriis eripuerunt, interfecto ipsorum rege, & ad Medos transtulerunt, sex & trecentis jam supra mille & paulo amplius annis elapsis, ex quo primum Ninus ibi summam rerum obtinuerat. Ita enim CTESIÆ Cnidio tempora describenti Diodorus etiam Siculus assentitur. *interpr. B. Vulc.*

Ἐκ τοῦ τοῦ Ἀθηναίου, ἐν τῷ ιδ' Δειπνοσοφ.

Βηρωσὸς δ' ἐν πρώτῳ Βαβυλωνιακῶν, τῷ Λώῳ φησὶ μηνὶ ἑκκαιδεκάτῃ ἄγεσθαι ἑορτὴν [3] Σακέας προσαγορευομένην ἐν Βαβυλῶνι ἐπὶ ἡμέρας πέντε· ἐν αἷς ἔθος ἄρχεσθαι τοὺς δεσπότας ὑπὸ τῶν οἰκετῶν· ἀφηγεῖσθαί τε τῆς οἰκίας ἕνα αὐτῶν ἐνδεδυκότα στολὴν ὁμοίαν τῇ βασιλικῇ, ὃν καὶ καλεῖσθαι [4] Ζωγάνην. μνημονεύει τῆς ἑορτῆς καὶ Κτησίας ἐν δευτέρῳ Περσικῶν.

Ex Athenæo lib. XIV. *Dipnosophist.*

Berosus autem Babyloniacorum lib. I. decima sexta die mensis Loi festum Babylone quinque dierum spatio celebrari ait. Saxeas dictum: per quod tempus solere dominos famulis parere: unumq; ex his domui præesse, veste quæ regiæ similitudinem referat, indutum. quem & Zoganem appellari. Meminit hujus festi CTESIAS quoque libro Persicorum secundo. *interpr. H. Steph.*

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΩΝ Περσικῶν.

Παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ, Δειπνοσοφ. ιβ'.

Κτησίας ἐν τρίτῃ Περσικῶν καὶ πάντας μέν φησι τοὺς βασιλεύσαντας τῆς Ἀσίας περὶ τρυφὴν σπουδάσαι, μάλιστα δὲ Νινύαν, τὸν Νίνου καὶ Σεμιράμιδος υἱόν. [5] καὶ οὗτος ἔνδον μένων καὶ τρυφῶν, ὑπ' οὐδενὸς ἑωρᾶτο, εἰ μὴ ὑπὸ τῶν εὐνούχων καὶ τῶν ἰδίων γυναικῶν. τοιοῦτος δ' ἦν καὶ Σαρδανάπαλος, ὃν οἱ μὲν [6] Ἀνακυνδαράξεω λέγουσιν υἱόν, οἱ δὲ, Ἀναβαξάρου. ὅτε δὴ οὖν Ἀρβάκης, εἷς τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατηγῶν Μῆδος

EX LIBRO TERTIO PERsicorum.

Apud Athenæum Dipnosoph. l. XII.

CTEsias libro Persicorum tertio scribit, omnes quidem quotquot in Asia regnarunt, luxui & voluptatibus deditos fuisse, sed præ cæteris Ninyam, Nini & Semiramidis filium. Ac certe hic quoq; voluptatibus domi indulgebat, ita ut à nemine conspiceretur, præterquam ab eunuchis & suis uxoribus. Talis autem erat & Sardanapalus, quem alii Anacindaraxis alii Anabaxaris filium fuisse memorant. Ac quum Arbaces genere Medus, unus è ducibus *interpr. H. Steph.*

1 *Supplendum arbitror* Παφλαγονίᾳ. in Paphlagonia. *utrum vero in prioribus verius* Τειζιφανὲς, *an* Τειζιβανὲς, *quod in ipsis Ctesiæ verbis adfert; judicare alios sinam.* 2 *Non dubitavi eundem locum Agathiam respexisse, quem & Diodorus, itaq; fidenter ad librum* II. *Persicorum, unde Diodorus sua laudat, retuli. Vide vero an non ex Diodoro sit* ἐξήκοντά τε *quoque pro hoc* ἕξ τε *apud Agathiam legendum.* 3 *De Sacea vel Sacæorum festo isto, ejusq; origine Casaubonus* ὁ πάνυ 14 *Athenaicorum* 10. *vide & Strabonem l.* xi.

4 *Falsus itaq; Dalechampius qui de veste capit, ita vertens:* vestem indutus regiæ similem, quam Zoganam vocant. *& inde adnotat forte tractum* Sotanæ *Italorum nomen. Clariss. Casaubonus observat eodem loco quosd. mss.* Ζογάνην *per* ο *scribere parvum.*

5 *Editio Commelin.* καὶ οὕτως οὖν ἔνδον *&c. non tam recte. Monuit & clariss. Casaub.* 12. *Athen.* 7. *his verbis:* Melius, καὶ οὗτος. non enim solus Ninyas: sed & alii pleriq; omnes reges Assyrii casarii fuerunt, & domi latuerunt. *Malim ergo vertere* Hic itaque, *vel similiter.* 6 Ἀνακυνδαράξεω. *edit. Comel.*

qui

qui illi suberant, egisset cum Parameize, * qui inter Eunuchos principis erat, regis videndi potestas ut sibi fieret: hoc rex cum vix annuisset, ac permisisset, admissus Medus ut eum aspexit cerussa oblitum, muliebriter vestitum, cum pellicibus carminantem purpuram, ac cum illis sedentem pedibus porrectis in altumque sublatis, tinctis fuco superciliis, muliebri stola indutum, rasa barba, levigata pumicis attritu facie, colore quam lactis candidiore, picturatis oculis, multi, & inter eos Duris, scribunt, indignatum illum quod regi tam effeminato parerent, suo se gladio confodisse, ac occidisse. * CTESIAS autem narrat, ipsum ad bellum devenisse, & quum collecto numeroso exercitu ab Arbace regno ejectus esset, mortem obiisse, quum seipsum cremasset, extructo rogo ad quatuor jugerum altitudinem: cui imposuerat lectos aureos CL, ac totidem mensas, & quidem aureas. Struxerat autem in ipsa pyra coenaculum pedum centum, ex lignis: atq; hic quoq; lectos straverat, in quibus cum uxore cubuit: pellices autem in aliis. Filios enim tres & duas filias quum malum rerum suarum [statum] videret, antea miserat in urbem Ninum, ad eum qui ibi regnabat, dederatque illis tria talentorum auri millia. Texerat autem illud aedificium trabibus magnis & crassis: quinetiam multa ligna, & ea quidem crassa, circumposuerat, ita ut nullus pateret exitus: quinetiam talentorum auri imposuerat illi mille myriades, argenti decies mille: necnon vestes & purpuras, & omne genus eorum quae ad cultum corporis pertinent. Quae quum fecisset, accendere pyram jussit, quae per quindecim dies ardebat. At qui fumum videbant, mirabantur, ac putabant illum sacrificare: soli vero eunuchi rem noverant. Sardanapalus igitur, qui prodigiose voluptatibus deditus fuerat, quam potuit generosissime vitam finiit.

* interpr. Iac. Dalech.

* interpr. H. Steph.

γός, διεπράξατο διά τινος τῶν εὐνούχων Παραμείζου θεάσασθαι Σαρδανάπαλον, καὶ μόλις αὐτὸ ἐπετράπη ἐκείνου ἐθελήσαντος· ὡς οὖν εἰσελθὼν εἶδεν αὐτὸν ὁ Μῆδος, ἐψιμμυθιωμένον καὶ κεκοσμημένον γυναικιστί, καὶ μετὰ τῶν παλλακίδων ξαίνοντα πορφύραν, ἀναβάδην τε μετ' αὐτῶν καθήμενον [1] τὰς ὀφρῦς, γυναικείαν δὲ στολὴν ἔχοντα, καὶ κατεξυρημένον τὸν πώγωνα, καὶ κατακεκισσηρισμένον· ἦν δὲ καὶ γάλακτος λευκότερος, καὶ ὑπεγέγραπτο τοὺς ὀφθαλμούς. (ἐπεὶ δὲ καὶ προσεῖδε τὸν Ἀρβάκην, τὰ λευκὰ [2] ἐπαναλαβὼν τοῖς ὀφθαλμοῖς) οἱ μὲν πολλοί, ὧν ἐστι καὶ Δοῦρις, ἱστοροῦσιν ὑπὸ τούτου ἀγανακτήσαντος εἰ τοιοῦτος αὐτῶν βασιλεύει, συγκεντηθέντα ἀποθανεῖν. Κτησίας δὲ λέγει εἰς πόλεμον αὐτὸν καταστῆναι· καὶ ἀθροίσαντα πολλὴν στρατιάν, καὶ καταλυθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀρβάκου τελευτῆσαι, ἑαυτὸν ἐμπρήσαντα ἐν τοῖς βασιλείοις, πυρὰν νήσαντα ὕψος τεσσάρων [3] πλέθρων, ἐφ' ἧς ἐπέθηκε χρυσᾶς κλίνας ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, καὶ ἴσας τραπέζας, καὶ ταύτας χρυσᾶς. ἐποίησε δὲ ἐν τῇ πυρᾷ καὶ οἴκημα [4] ἑκατόμπεδον ἐκ ξύλων, κἀνταῦθα κλίνας ὑπεστόρεσε· καὶ κατεκλίθη ἐνταῦθα αὐτός τε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ αἱ παλλακίδες ἐν ταῖς ἄλλαις κλίναις. τοὺς γὰρ τρεῖς υἱούς, καὶ δύο θυγατέρας, ὁρῶν τὰ πράγματα κακούμενα, προπεπόμφει εἰς Νίνον πρὸς τὸν ἐκεῖ βασιλέα, δοὺς αὐτοῖς τρισχίλια χρυσοῦ τάλαντα. ἐπεστέγασε δὲ τὸ οἴκημα δοκοῖς μεγάλαις τε καὶ παχείαις· ἔπειτα ἐν κύκλῳ περιέθηκε πολλὰ ξύλα καὶ παχέα, ὥστε μὴ εἶναι ἔξοδον. ἐνταῦθα περιέθηκε μὲν χρυσοῦ μυριάδας χιλίας, ἀργυρίου δέ, μυρίας μυριάδας ταλάντων, καὶ ἱμάτια καὶ πορφύρας, καὶ στολὰς παντοδαπάς. ἔπειτα ὑφάψαι ἐκέλευσε τὴν πυράν, καὶ ἐκαίετο πεντεκαίδεκα ἡμέραις. οἱ δὲ ἐθαύμαζον ὁρῶντες τὸν καπνόν, καὶ ἐδόκουν αὐτὸν [6] θυσίας ἐπιτελεῖν, ταῦτα δὲ μόνοι ᾔδεσαν οἱ εὐνοῦχοι. ὁ μὲν οὖν Σαρδανάπαλος, ἐκ τόπως ἠδυπαθήσας, ὡς ἐνῆν, γυναικείως ἐτελεύτησε.

---

1 *Casaubon. dicto loco ita:* non est obscurum deesse participium cum illis jungendum τὰς ὀφρῦς. nisi malumus in alium locum eas voces transferre, & scribere mox, καὶ ὑπεγέγραπτο τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς ὀφρῦς. *ubi vide & de hoc more mollium veterum, pingendi supercilia & unguentis illinendi. Continuo autem haec Athenaei junxi, ut & in Latinis supplementum è Dalechampii versione mutuando, quod in iis Ctesianum quiddam subodoratus fui, ut statim indico.* 2 *Gratia scilicet magno Casaubono qui è membranis haec notis parentheseos inclusa descripsit, ut expressit Commelinus. Sunt enim tantum non Ctesiae verba ipsa: modo emendentur. quod non feliciter forte nos doceat Pollux noster, cujus fragmentum statim adjecimus p. seq. inde scribe hic* ἐπαναβαλών. 3 Πελέθρων· aliis stadia centum, aliis mille pedes, *Dalichamp. ad Athenaeum.* 4 vel, longitudinis, quod arbitror, vel latitudinis. *Dalechamp. ibid.* 5 θυσίας *edit. Comelin. sed Stephanus edidisse videtur rectius. Alias de veterum exemplis qui vivicomburium omnibus mortis generibus praetulerunt, accurate inquirit Casaub. 12 Athen. 7.*

Παρὰ τῷ Πολυδεύκει ἐν τῷ β' ὀνομαστ.

Κτησίας δὲ φησιν [1] ἀναβάλλειν τὰ λευκὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν Σαρδανάπαλον.

Ἐν τῷ Ἁρποκρατίωνος λεξικῷ.

Ὑποκύδης ἐστὶν ὁ δίϋγρος, ὡς ἐκ τῆς τρίτης Κτησίου φανερόν. [2]

Παρὰ τῷ Στεφάνῳ ἐν ἐθνικοῖς.

Κυρταῖα, πόλις ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ εἰς ἣν ὑπώρισεν Ἀρταξέρξης Μεγάβαζον. Κτησίας τρίτῳ Περσικῶν. [3]

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΠΡΩ'ΤΩΝ ἝΞ ΒΙΒΛΙ'ΩΝ ΤΩ͂Ν Περσικῶν, ἐν οἷς τὰ Ἀσσύρια διέλαβε ὁ Κτησίας, ἄλλα τινὰ, ἃ οὐ σαφῶς οἴδαμεν ἐκ πόσου βιβλίου.

Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν τῷ α' στρωμάτ.

Εἰ δὲ τὰ Ἀσσυρίων πολλοῖς ἔτεσι [4] πρεσβύτερα τῶν Ἑλληνικῶν, ἀφ' ὧν Κτησίας λέγει, &c.

Παρ' Ἰωάννῃ τῷ Τζέτζῃ χιλ. γ', στίχ. πγ'.

Ὁ Ἀσσυρίων βασιλεὺς ὁ Σέσωστρις ἐκεῖνος,
Κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον [5] Σεσόωσις τὴν κλῆσιν,
Τῶν Ἀσσυρίων μονάρχων, ἦρχε τῆς γῆς ἁπάσης,
Ζευγνύων ἐν τῷ ἅρματι τούτου τοὺς βασιλέας,
Καὶ ὑπ' αὐτῶν συρόμενος, ὥσπερ ὑφ' ἵππων ἄλλοι,
Καὶ κοσμοκράτωρ καὶ θεὸς ἐκέκλητο τοῖς τότε.
Τούτου ποτέ τις βασιλεὺς κατέστειλε τὸν τῦφον,
Τῆς τύχης τὸ ἀσύστατον δι' αἰνιγμῶν προδείξας.
Ἕλκων τὸ ἅρμα γὰρ αὐτὸς, τοὺς τροχιὰς ἑώρα.
Βραδεῖαν δὲ τὴν βάδισιν, οὕτως ὁρῶν, ἐποίει.
Ὡς δὲ πρὸς τοῦτον ἔλεξεν ὁ Σέσωστρις ἐκεῖνος,
Τί καταργεῖς πρὸς τὴν ὁδὸν ἄνθρωπε; τάχει λέγε.

Apud Pollucem lib. II. *Onomast.*

CTESIAS vero dicit Sardanapalum * obvertere album oculorum. *ita interpr. J. Cam.*

In lexico Harpocrationis.

Hypocydes significat aquosum [locum,] ut ex libro tertio CTESIÆ manifestum est.

Apud Stephanum in Ethnicis.

Cyrtæa, urbs circa mare rubrum, quo relegavit Artaxerxes Megabyzū. CTESIAS libro tertio Persicorum.

ALIA QUÆDAM E PRIMIS SEX libris Persicorum, quæ Assyria continebant, ubi non certo scimus quæ ex quoto libro depromantur.

Clemens Alexandrinus lib. I. *Stromat.*

Si vero res Assyriorum multis annis antiquiora sunt Græcorum rebus, quot ait CTESIAS, &c.

Apud Joannem Tzetzem chil. III. v. 83.

Assyriorum rex Sesostris ille, *interpr. Lacisio.*
Juxta Diodorum vero Sesoosis nomine,
Assyriorum monarcha, dominatus est terræ omni,
Jungens in curru hujus reges,
Et ab ipsis tractus, quemadmodum ab equis alii:
Et mundi imperator, & deus vocabatur sua ætatis hominibus.
Hujus aliquando quidam rex compressit superbiam,
Fortunæ inconstantiam per ænigmata cum ostendisset,
Trahens enim currum ipse, rotas contemplabatur:
Tardam autem vectionem, sic contemplans, faciebat.
Ut autem ad hunc dixit Sesostris ille,
Cur ociaris ad viam homo? actutum dic.

1 *Ad lib.* III. *Ctesiæ hæc pertinere, patet ex præcedenti fragmento apud Athen. ubi hinc emendandum dixi* ἐπαναβαλῶν. *Subjicit autem Pollux ista statim his quæ protulit de oculis patrantibus & distortis quales effœminatorum sunt & cinædorum,* βλέμμα, *ait,* ὑγρὸν, θηλυπρεπὲς, γυναικεῖον, ἀχρεῖον, ἀναστρεφόμενον, καὶ τὰ ὅμοια. Κτησίας &c. 2 *Sequitur in Harpocr.* ἐφορείων. οἷόν τ' εἰαμένης ὑποκύδεες. *ubi forte non tam corruptum auctoris alicujus nomen latet, quam Ctesiæ verba mendosa. Apud Hesychium vero ubi* ὑποκυδὲς, ὑποφρύδιον, *forte legendum* ὑποβρύχιον. 3 *Exstant hæc apud nostrum Ctesiam excerptum supra in Persicis cap.* 39. *ubi tamen urbis nomen* Κύρται. *& viri semper* Μεγάβυζος. *Inde etiam facilius colligas ex libro decimotertio Persicorum hæc deprompta, quam ex tertio. Sed ex quoto libro, ego non conjectem hercle: ex tertio tamen, qui Assyriaca inter alios sex priores continet, non fuisse credam.* 4 Euseb. lib. x. præpar. Evang. contractius: πρεσβύτερα τῶν Ἑλληνικῶν Κτησίας λέγει. mox idem sat magnum defectum ita supplet, φανήσεται τῷ δευτέρῳ καὶ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς Ἀσσυρίων ἀρχῆς, τῆς δὲ Βηλόχου (Belochum vocat Eusebii chronicon) τοῦ ὀγδόου δυναστείας τῷ δευτέρῳ καὶ τριακοστῷ. *Hæc ex Fr. Sylb. Annotat. ad Cl. Alex. mihi Eusebius non ad manus: alias illa ipsis fragmentis interposuissem.* 5 lib. I.

Ille au-

Ille autem, Rotarum versiones videns, inquit, non curro.
Cognoscens igitur Sesostris id quod ipse declarabat,
Contraxit fastum, disjunxitque hos,
Et deinceps universis erat mitis, & modeste sapiens.
CTESIAS, *& Herodotus, Diodorus, atque Dion,*
Et Callisthenes cum ipsis, Simocatus, & alii
Historiæ meminerunt paucis: illi autem late.

[1] Ὁ δὲ, Τροχῶν τὰς συστροφὰς βλέπων, φησὶν, οὐ τρέχω.
Γνοὺς τοιγαροῦν ὁ Σέσωστρις, ὅπερ αὐτὸς ἐδήλου,
Συστέλλει τὸ ἀγέρωχον, ἀπεζεύγνυεν τούτους.
Καὶ τοῦ λοιποῦ τοῖς σύμπασιν ἦν πρᾶός τε καὶ σώφρων.
Κτησίας, καὶ Ἡρόδοτος, Διόδωρος, καὶ Δίων,
Καὶ Καλλισθένης σὺν αὐτοῖς, Σιμόκαττος, [2] καὶ ἄλλοι,
Τῆς ἱστορίας μέμνηνται στενῶς, οἱ δὲ πλατέως.

Apud Diodorum lib. II.

interpr. L. R. ut & alia è Diod. Singulas autem pugnas, omniumque ab ipso devictorum numerum nullus scriptorum recensuit. Ideo nobilissimas tantum gentes, CTESIAM Cnidium secuti, breviter percurremus. De terris maritimis & reliqua deinceps continente, Ægyptum & Phoeniciam, cavamque Syriam cum Cilicia, Pamphylia, Lycia; & præter has Cariam, Phrygiam, Mysiam & Lydiam, subegit. Troiadem quoque & Phrygiam ad Hellespontum, cum Propontide, Bithynia, Cappadocia, & barbaris ad Pontum gentibus usque ad Tanaim adjunxit. Caddusiorum etiam terra & Tapyrorum, nec non Hyrcanis, Dacis, Derbicibus, Carmaniis, Choramnæis, Borcaniis & Parthis, est potitus. Adhæc Persiam & Susianam; & quæ Caspiana nominatur: in quam faucibus perangustis, quas Caspias hinc portas vocant, iter patet.

Παρὰ τῷ Διοδώρῳ ἐν τῷ β'.

Καὶ τὰς μὲν καθ' ἕκαστα μάχας, ἢ τὸν ἀριθμὸν ἁπάντων τῶν καταπολεμηθέντων [τῷ Νίνῳ] οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ἀνέγραψε· τὰ δ' ἐπισημότατα τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως Κτησίᾳ τῷ Κνιδίῳ πειρασόμεθα συντόμως ἐπιδραμεῖν. κατεστρέψατο μὲν γὰρ τῆς παραθαλαττίου καὶ τῆς συνεχοῦς χώρας τήν τε Αἴγυπτον καὶ Φοινίκην, ἔτι δὲ κοίλην Συρίαν, καὶ Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν καὶ Λυκίαν· πρὸς δὲ ταύταις, τήν τε Καρίαν καὶ Φρυγίαν καὶ Μυσίαν καὶ Λυδίαν. προσηγάγετο δὲ τήν τε Τρωάδα καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίαν, καὶ Προποντίδα καὶ Βιθυνίαν καὶ Καππαδοκίαν, καὶ τὰ κατὰ τὸν Πόντον ἔθνη βάρβαρα κατοικοῦντα μέχρι Τανάϊδος. ἐκυρίευσε δὲ τῆς τε Καδουσίων χώρας καὶ Ταπύρων, ἔτι δ' Ὑρκανίων καὶ [3] Δράγκαν· πρὸς δὲ τούτοις Δερβίκαν, καὶ Καρμανίων, καὶ [4] Ῥώμνων· ἔτι δὲ Βορκανίων καὶ Παρθυαίων. ἐπῆλθε δὲ καὶ τὴν Περσίδα, καὶ Σουσιανὴν καὶ τὴν καλουμένην Κασπιανήν. εἰς ἣν εἰσὶν εἰσβολαὶ στεναὶ παντελῶς, διὸ καὶ προσαγορεύονται Κάσπιαι πύλαι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν ἐλαττόνων ἐθνῶν προσηγάγετο, περὶ ὧν μακρὸν ἂν εἴη λέγειν.

γρ. Δαῶν

γρ. Χορωναίων

Apud eundem in eodem libro.

Coacto igitur undique exercitu, recensita decies septies centena peditum, & ducenta ac decem equitum, decemque curruum falcatorum millia, cum paulo minus sexcentis, CTESIAS in historiis tradit. [*de Nini in Bactrianos expeditione.*]

Παρὰ τῷ αὐτῷ ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ.

Συναχθείσης δὲ τῆς στρατιᾶς πανταχόθεν, ἠριθμήθη, ὡς Κτησίας ἐν ταῖς ἱστορίαις ἀναγέγραφε, πεζῶν μὲν ρό μυριάδες, ἱππέων δὲ μιᾷ πλείους τῶν εἴκοσι μυριάδων, ἅρματα δὲ δρεπανηφόρα μικρὸν ἀπολείποντα τῶν μυρίων ἑξακοσίων.

Eodem libro.

Huic [*Nino*] Semiramis in regia sepulto, ingentem terræ aggerem altitudine IX, & latitudine x stadiorum, ut CTESIAS auctor est, construxit. Cumque

Ἐν τῷ αὐτῷ.

Τὸν δὲ Νίνον ἡ Σεμίραμις ἔθαψεν ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ κατεσκεύασεν ἐπ' αὐτῷ χῶμα παμμέγεθες, οὗ τὸ μὲν ὕψος ἐννέα ἦν σταδίων· '' τὸ δ' εὖρος, ὥς φησι Κτησίας, δέκα. διὸ καὶ

γρ. τὸ δὲ πλάτος

1 Interpres non distincte cepit: nos interpunctiuncula utrinque adjuvavimus sensum. 2 Extat in hist. Theophylacti illius l. 6, c. 11. quæ nuper in publicum editæ. 3 Δεράγγαι Gens Persidis Straboni & Stephano. Δεραγγῶν itaque scribendum. *L. Rhod. cujus Notas in hunc locum vide: ubi & de Dacis, eos è Persia in Europam transiisse.* 4 Mutilatum est è Χωραμναίων ut Stephanus è Ctesia annotat. *L. Rhod.* 5 Hunc locum, curruum falcatorum inventum, quod Cyro Xenophon adstruere videatur, Assyriis regibus vindicare, ait Brisson. l. 3. de reg. Pers. quem vide.

 τῆς

τῆς πόλεως παρὰ τῷ Εὐφράτῃ ἐν πεδίῳ κειμένης, ἀπὸ πολλῶν σταδίων ἐφαίνετο τὸ χῶμα καθαπερεὶ τις ἀκρόπολις.

urbs [Ninus] juxta Euphratem in planicie jaceat, moles illa arcis se per multa inde stadia conspiciendam offerebat.

Παρὰ τῷ αὐτῷ ἐν τῷ α'.

Οὐκ ἀγνοῶ δ' ὅτι περὶ τῶν εἰρημένων πόλεων [Βαβυλῶνος, καὶ Τροίης τῆς παρὰ τὸν Νεῖλον] Κτησίας ὁ Κνίδιος διαφόρως ἱστόρησε, φήσας τῶν μετὰ Σεμιράμιδος παραβαλόντων εἰς Αἴγυπτον τινὰς ἐκτικέναι ταύτας, ἀπὸ τῶν ἰδίων πατρίδων θεμένους τὴν προσηγορίαν.

Apud eundem lib. I.

Nec me fugit, diversa de urbibus istis [Babylone & Troja in Ægypto conditis] à CTESIA Cnidio referri, dum ait, quosdam ex illorum numero, qui cum Semiramide quondam in Ægyptum transierunt, urbes à se conditas patriis nominibus indigitasse.

Παρὰ τῷ αὐτῷ Διοδώρῳ ἐν τῷ β'.

Ἀπολαβοῦσα [Σεμίραμις] γὰρ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν εἰς μέσον, περιεβάλετο τεῖχος [1] τῇ πόλει [Βαβυλῶνι] σταδίων τριακοσίων ἑξήκοντα, διειλημμένον πύργοις πυκνοῖς καὶ μεγάλοις. τηλικοῦτον δ' ἦν τὸ βάρος τῶν ἔργων, ὥστε τὸ μὲν πλάτος εἶναι τῶν τειχῶν ἓξ ἅρμασιν ἱππάσιμον, τὸ δ' ὕψος ἄπιστον τοῖς ἀκούουσιν, ὥς φησι Κτησίας ὁ Κνίδιος· ὡς δὲ Κλείταρχος καὶ τῶν ὕστερον μετ' Ἀλεξάνδρου διαβάντων εἰς τὴν Ἀσίαν τινὲς ἀνέγραψαν, τριακοσίων ἑξήκοντα καὶ [2] πέντε. καὶ προστιθέασιν ὅτι τῶν ἴσων ἡμερῶν εἰς τὸν ἐνιαυτὸν οὐσῶν, ἐφιλοτιμήθη τὸν ἴσον ἀριθμὸν τῶν σταδίων ὑποστήσασθαι. τὰς δὲ πλίνθους εἰς ἄσφαλτον ἐνδησαμένη, τεῖχος κατεσκεύασε, τὸ μὲν ὕψος, ὡς μὲν Κτησίας φησὶ, πεντήκοντα [3] ὀργυιῶν, [4] ὡς δ' ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἔγραψαν, πηχῶν πεντήκοντα· τὸ δὲ πλάτος, πλεῖον ἢ δυσὶν ἅρμασιν ἱππάσιμον.

Apud eundem Diodorum lib. II.

Tum CCCLX stadiorum muro, crebris intercepto turribus, urbem [Babylonem] ita circumdedit [Semiramis,] ut mediam amnis interflueret, eratque tanta operis magnificentia ut mœnium latitudo sex juxta curribus vehendis sufficeret. Altitudo vero omnium qui audirent fidem (ut CTESIAS scribit) excederet. Ut vero Clitarchus, & qui cum Alexandro in Asiam postea trajecerunt, literis prodiderunt, ambitus CCCLXV stadiorum, quod anni dies stadiorum numero æquare studuisset. Murum lateribus bitumine conglutinatis coagmentavit L orgyias, teste CTESIA, altum: vel, ut alii referunt, L cubitos tantum; ut latitudo aliquanto plus, quam duobus curribus satis esset, spatii obtineret.

Ἐν τῷ αὐτῷ δευτέρῳ βιβλ.

Οὗτος δ' ὁ περίβολος [ὁ ἕτερος Βαβυλῶνος ὁ ἐντὸς πρώτου] ἦν τὸ μὲν μῆκος, σταδίων τεσσαράκοντα· τὸ δὲ πλάτος, ἐπὶ τριακοσίους πλίνθους· τὸ δ' ὕψος, ὡς Κτησίας φησὶν, ὀργυιῶν πεντήκοντα. τῶν δὲ πύργων ὑπῆρχε τὸ ὕψος ὀργυιῶν ἑβδομήκοντα.

Eodem libro secundo.

Is [alter intrinsecus in orbem ductus ambitus Babylonis] auctore CTESIA, XL stadia longus lateres trecentos latus, & L orgyarum altus erat. Turres ad LXX orgyias surgebant.

Et sequentia forte quoq; è Ctesia bonam partem, ut & in prioribus fragmentis apud Diodorum, quem Ctesiam in historia Assyriorum sequutum ex ipsius indicio constat, quem tamen totum exscribere à nostro proposito alienum fuit.

Ἐκ τοῦ Τζέτζου χιλ. θ' στιχ. φξη'.

Ἡ πᾶσα δὲ περίμετρος ὑπῆρχε Βαβυλῶνος,
Στάδιοι τριακόσιοι ἑξήκοντα, Κτησίᾳ.

Ex Tzetze chil. IX. v. 568.

Omnis autem circuitus fuit Babylonis, *interpr. B. I.*
Stadiorum trecentorum sexaginta, CTESIÆ.

De isto dissensu auctorum in muris Babyloniis dimetiendis v. doctiss. Brisson. l. 1. *de reg. Pers. v. & eruditiss.* I. *Capellum in accuratiss. tractatu de mensuris lib.* 1. *non longe ab initio ubi de pede Babylonio. examinat enim ibi præsertim Diodori vel Ctesiæ hæc, & emendat, ut indico.* 2 vox πέντε superflua est, *ait Capellus. quem vide hæc plane explicantem, perturbate, ut ait, à Diodoro tradita.* 3 Persicas ὀργυιὰς intellige. *Capellus.* 4 lege τὸ δὲ πλάτος, ὡς ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἔγραψαν, πηχῶν πεντήκοντα, &c. Murorum Babylonis latitudo erat Babyloniorum cubitorum 45, Persicorum 50, Atticorum 60. *Hæc idem Capellus.*

Secundum vero Clitarchum ipsum, & eos qui post Alexandrum,
Et secundum Diodorum ipsum Siculum,
Trecentorum sexaginta & quinque stadiorum.
Coccianus autem Casius Dion, scripturis Latinis
Quadringentorum scripsit hanc stadiorum esse.
Herodotus autem historicus in Musis novem,
Et Philostratus ipse in vita Tyanei,
Stadiorum octuaginta, cum quadringentis.
ulnarum *Altitudo quinquaginta † passuum murorum, juxta* CTESIAM,
Aliis quinquaginta cubitorum. videtur autem CTESIAS
Tzetzæ veriora describere, quam alii:
Saltem in iis quæ scripsit de Babylone.
Trecentorum enim ipse sexaginta stadiorum
Omnem illius perimetrum esse describit.
Alii autem augent plus & amplius hanc.
Qui igitur circuitum minuit longitudine,
Non longe ab eo quod deceat, auxit altitudinem.
Sed quando hæc æquè quidem conspexit CTESIAS,
Erant sexaginta ulnarum altitudines turrium,
Et sane quinquaginta ulnarum murorum altitudines,
A bellis atq; commotionibus autem forte dejectas,
Postea videlicet Clitarchus, atque omnis post Alexandrum
Conspexerunt sic humiles ulnarum altitudines,
Velut ad cubitorum diminutionem vix quantitatem accipientes.
Latitudine autem Babylonis erat, juxta aliquos, murus
Sex curribus equitabilis: tribus autem, secundum alios.

Κατὰ δὲ Κλείταρχον αὐτὸν, καὶ τοὺς μετ' Ἀλεξάνδρου,
Καὶ κατὰ τὸν Διόδωρον αὐτὸν τὸν Σικελόν δὲ,
Τριακοσιεξήκοντα καὶ πέντε δὲ σταδίων.
Κοκκειανὸς δὲ Κάσιος Δίων, γραφαῖς Λατίνων,
Τετρακοσίων ἔγραψε ταύτην σταδίων εἶναι.
Ἡρόδοτος δ' ὁ συγγραφεὺς ἐν Μούσαις ταῖς ἐννέα,
Καὶ ὁ Φιλόστρατος αὐτὸς ἐν βίῳ Τυανέως,
Σταδίων ὀγδοήκοντα σὺν τοῖς τετρακοσίοις.
Ὕψος πεντηκοντόργυιον τειχῶν, κατὰ Κτησίαν,
Ἄλλοις πεντηκοντάπηχυ. φαίνεται δὲ Κτησίας
Τῷ Τζέτζῃ ἀληθέστερα συγγράφειν τῶν ἑτέρων,
Τέως εἰς ἅπερ ἔγραψε περὶ τῆς Βαβυλῶνος.
Τριακοσίων γὰρ αὐτὸς ἑξήκοντα σταδίων,
Πᾶσαν αὐτῆς περίμετρον ὑπάρχειν διαγράφει·
Οἱ δ' ἄλλοι παραυξάνουσι πλέον καὶ πλέον ταύτην.
Ὁ περὶ τὸ περίμετρον γοῦν ἐλαττῶν τὸ μῆκος,
Οὐκ ἂν μακρὸν τοῦ δέοντος παρηύξανε τὰ ὕψη.
Ἀλλ' ὅτε ταῦτα ἴσως μὲν κατεῖδεν ὁ Κτησίας,
Ἦσαν ἑξηκοντόργυια τὰ ὕψη τῶν πύργων,
Καὶ δὴ πεντηκοντόργυια τότε τειχῶν τὰ ὕψη·
Ὑπὸ πολέμων καὶ σεισμῶν δ' ἴσως καταπτωθέντα,
Ὕστερον ἂν ὁ Κλείταρχος, καὶ πᾶς μετ' Ἀλεξάνδρου,
Κατεῖδον, οὕτω ταπεινὰ τῶν ὀργυιῶν τὰ ὕψη,
Ὡς πρὸς πηχῶν ἐλάττωσιν μόλις ποσὸν λαβόντα.
Πλάτει τῆς Βαβυλῶνος δ' ἦν κατά τινας τὸ τεῖχος,
Ἐξ ἅρμασιν ἱππάσιμον, τρισὶ δὲ καθ' ἑτέρους.

Apud Diodorum lib. II. *bibl. hist.*

Sepulturas mortuorum peculiari Æthiopes ritu instituunt. Cadaver enim salitum, & multo vitro circumfusum in cippo statuunt, ut per vitrum defuncti corpus videri queat, sicut Herodotus scriptum reliquit. At CTESIAS Cnidius nugari eum confirmat, ostendens, saliri quidem cadaver, sed nudis corporibus vitrum nequaquam circumfundi. Nam sic futurum, ut ambusta & prorsus fœdata similitudinem retinere nequeant.

Παρὰ τῷ Διοδώρῳ, βιβλ. ις. δευτέρῳ βιβ.

Ταφὰς δὲ τῶν τελευτησάντων ἰδίως οἱ κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν ποιοῦνται. ταριχεύσαντες γὰρ τὰ σώματα, καὶ περιχύσαντες αὐτοῖς πολλὴν ὕελον, ἱστᾶσιν ἐπὶ στήλης, ὥστε τοῖς παριοῦσι φαίνεσθαι διὰ τῆς ὑέλου τὸ τοῦ τετελευτηκότος σῶμα, καθάπερ Ἡρόδοτος εἴρηκε. Κτησίας δ' ὁ Κνίδιος ἀποφαινόμενος τοῦτον σχεδιάζειν, αὐτός φησι τὸ μὲν σῶμα ταριχεύεσθαι, τὴν μέντοι γε ὕελον μὴ περιχεῖσθαι γυμνοῖς τοῖς σώμασι· κατακαυθήσεσθαι γὰρ ταῦτα, καὶ λυμανθέντα τελείως τὴν ὁμοιότητα μὴ δυνήσεσθαι διατηρεῖν.

διὸ καὶ χρυσῆν εἰκόνα κατασκευάζεσθαι κοίλην, εἰς ἣν ἐντεθέντος τοῦ νεκροῦ, περὶ τὴν εἰκόνα χεῖσθαι τὴν ὕελον. τοῦ δὲ κατασκευάσματος τεθέντος ἐπὶ τὸν τόπον, διὰ τῆς ὑέλου φαίνεσθαι τὸν χρυσὸν ἀφωμοιωμένον τῷ τετελευτηκότι. τοὺς μὲν οὖν πλουσίους αὐτῶν οὕτω θάπτεσθαί φησι· τοὺς δ' ἐλάττονας καταλιπόντας οὐσίας, ἀργυρέας τυγχάνειν εἰκόνος· τοὺς δὲ πένητας, κεραμίνης. τὴν δὲ ὕελον πᾶσιν ἐξαρκεῖν, διὰ τὸ πλείστην γίνεσθαι κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ τελέως παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις ἐπιπολάζειν.

Παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ.

Τὸ δὲ πλῆθος τῆς ἀθροισθείσης στρατιᾶς ἦν, ὡς Κτησίας ὁ Κνίδιος συνεγράψατο, πεζῶν μὲν τριακόσιαι μυριάδες, ἱππέων δὲ ″ πεντήκοντα μυριάδες, ἁρμάτων δὲ δέκα μυριάδες. ὑπῆρχον δὲ καὶ ἄνδρες ἐπὶ καμήλων ὀχούμενοι, μαχαίρας τετραπήχεις ἔχοντες, τὸν ἀριθμὸν [1] ἴσον τοῖς ἅρμασι. ναῦς δὲ ποταμίας κατεσκεύασε διαιρετὰς δισχιλίας, ἃς παρεσκευάσατο καμήλους τὰς πεζῇ παρακομιζούσας τὰ σκάφη.

γρ. εἴκοσι μυρ.

Ἐν τῷ αὐτῷ.

Μετὰ δέ τινα χρόνον ὑπὸ Νινύου τοῦ υἱοῦ δι' εὐνούχου τινὸς ἐπιβουλευθεῖσα [Σεμίραμις.] καὶ τὸ παρ' Ἄμμωνι λόγιον [2] ἀνανεωσαμένη, τὸν ἐπιβουλεύσαντα κακὸν οὐδὲν εἰργάσατο· τοὐναντίον δὲ τὴν βασιλείαν αὐτῷ παραδοῦσα, καὶ τοῖς ὑπάρχοις ἀκούειν ἐκείνου προστάξασα, ταχέως ἠφάνισεν ἑαυτὴν, ὡς εἰς θεοὺς κατὰ τὸν χρησμὸν μεταστησομένη. ἔνιοι δὲ μυθολογοῦντές φασιν αὐτὴν γενέσθαι περιστερὰν, καὶ πολλῶν ὀρνέων εἰς τὴν οἰκίαν καταπεταθέντων, μετ' ἐκείνων ἐκπετασθῆναι. διὸ καὶ τοὺς Ἀσσυρίους τὴν περιστερὰν τιμᾶν ὡς θεὸν, ἀπαθανατίζοντας τὴν Σεμίραμιν. αὕτη μὲν οὖν βασιλεύσασα τῆς Ἀσίας ἁπάσης πλὴν Ἰνδῶν, ἐτελεύτησε τὸν προειρημένον τρόπον, βιώσασα μὲν ἔτη ἑξήκοντα καὶ δύο, βασιλεύσασα δὲ δύο πρὸς τεσσαράκοντα. Κτησίας μὲν οὖν ὁ Κνίδιος περὶ Σεμιράμιδος τοιαῦθ' ἱστόρηκεν. [3]

Μνημονεύει καὶ Ἀθηναγόρας ὁ Ἀθηναῖος ἐν πρεσβείᾳ περὶ Χριστιανῶν, τούτων τοῦ Κτησίου.

Καὶ διὰ τὴν Δερκετὼ, καὶ τὰς περιστερὰς καὶ τὴν Σεμίραμιν σέβουσι Σύροι (τὸ γὰρ ἀδύνατον, εἰς περιστερὰν μετέβαλεν ἡ γυνή· ὁ μῦθος παρὰ Κτησίᾳ.)

Ideo cavam ex auro ſtatuam conflari circa quam cadavere incluſo, vitrum tandem liquetur, & hac edito poſita loco, ſpeciem mortuo ſimilem per vitrum exhiberi. Atque eo modo ditiorum funera curari tradit. Tenuioris autem fortunæ hominibus argenteas poni ſtatuas, pauperibus fictiles. Et abunde ſat vitri cunctis eſſe; quod plurimum ejus gignatur in Æthiopia, & paſſim incolis ſit obvium.

Apud eundem ibidem.

Peditum numerus, ut CTESIAS recenſet, tricies centena millia, equitum millia quingenta; currus, ad millia centum. Totidem quoque viri camelis vehebantur, gladios quatuor cubitorum ſtringentes. Navium reſolutilium numerus erat duo millia, *&c.* [*De Semiramidis copiis contra Indiam*]

Ibidem.

Tempore aliquanto poſt, inſidiis filii per quendam eunuchum appetita [Semiramis,] priſtinum Hammonis reſponſum in memoriam revocat. Ideo nihil acerbi in inſidiatorem ſtatuit. Sed regno ipſi tradito, omnibuſque, ut legitimo regi parere juſſis, confeſtim ex hominum conſpectu, ut ad Deos juxta oraculi fidem migratura, ſe ſubduxit. Sunt qui in columbam converſam fabulantur. Compluribus enim avibus in palatium ejus delapſis, una cum illis avolaſſe creditur. Et hinc factum, ut Aſſyrii dum Semiramidem Diis immortalibus accenſent, columbam pro Dea honorent. Hujuſmodi, prout jam dictum eſt, Semiramis totius Aſiæ, præter Indiam, regina, vitæ exitum habuit; cum vixiſſet annos LXII, regnaſſetq; XLII. Et hæc quidem CTESIAS ille Cnidius de Semiramide literis tradidit.

Meminit & Athenagoras Athenienſis legatione pro Chriſtianis, horum à Cteſia traditorum.

Et propter eandem Dercetum, columbas & Semiramin honorant Syri (in columbam enim mutata eſt mulier, ut nugatur CTESIAS.)

interpr. C. Geſ.

---

1 lege ἴσοι. *L. Rhod.* 2 *De quo Diodorus eodem libro paulo ante.* 3 *Quem itaque Diodorum tota iſta narratione de Semiramide lib. 2. ſequutum veriſimile eſt, ego tantum excerpſi ubi Cteſiæ nominatim mentio.*

Apud Diodorum libro II.

Is [CTESIAS] post dejectos imperio Assyrios, Medos Asiæ præfuisse tradit, imperatore Arbace, qui Sardanapalum armis superavit, ut dictum est supra. Et postquam duodeviginti regnavit annos, filium ejus Mandaucem successisse, L annos Asiæ imperitantem. Post hunc annos XXX regnasse Sosarmum; L, Artiam; XXII, Arbianem; XL, Arsæum. Hujus tempore ingens bellum Medis cum Cadusiis conflatum memoratur, idque has ob causas. Parsodes quidam Persa in admiratione erat, ob fortitudinem & prudentiam aliasque virtutes, & regi percarus ac præ aliis in regio senatu maxime pollebat. Is in judicio quodam à rege offensus, cum IIIM peditum & CIↃ equitibus, ad Cadusios profugit: apud quos sororem cuidam nuptum collocarat, cujus magna illis in locis potestas. Nec ipse tantum defecit, sed aliis etiam, ut in libertatem se vindicent, persuadet, & statim dux belli ob fortitudinem creatur. Audiens vero ingentem adversus se exercitum cogi, suas & ipse ex tota gente Cadusiorum copias non minus ducentis millibus armat; & ad exitus provinciæ castra ponit. Etsi autem rex Artæus IↃCCCC hominum millia in eum duceret, vicit tamen Parsodes, & supra LM cecidit, ac reliquias hostilis exercitus è finibus exegit. Hoc tantum admirationis ei conscivit, ut ab incolis rex crearetur. Exinde perpetuis Mediam incursionibus vexare, & omnia passim loca vastare. Magnam igitur assecutus gloriam, cum vitæ jam finis instaret, per diras imprecationes obtestatur successorem, ne unquã inimicitias adversus Medos deponant: & si pacis condiciones receperint, tota ipsorum progenies cum universis Cadusiis radicitus male pereat. Eam ob causam hostili in Medos animo Cadusii fuerunt perpetuo, nec unquam regibus illorum paruere donec Cyrus imperium ad Persas traduxit. Medis autem post Artæum præfuit Artynes ad XXII annos: post Artibarnas quadraginta, quo regnante, Parthi Medis parere recusantes, & provinciam & urbem Sacis in potestatem tradunt. Hinc orto inter Sacas Medosque bello, ad complures annos prœliis non paucis disceptatur, & magnis utrinque stragibus editis, pax tandem his pactis initur, ut Parthis ad officium reductis, utrique quæ tenuissent antea, tenerent;

pr. C.

Παρὰ τῷ Διοδώρῳ ἐν τῷ β'.

Φησὶν [1] οὖν [Κτησίας] μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ἀσσυρίων ἡγεμονίας Μήδους προστῆναι τῆς Ἀσίας, Ἀρβάκου βασιλεύοντος, τοῦ Σαρδανάπαλον καταπολεμήσαντος, καθότι προείρηται. τούτου δ' ἄρξαντος ἔτη δυσὶ λείποντα τῶν τριάκοντα, διαδέξασθαι τὴν βασιλείαν τὸν υἱὸν Μαδαύκην, ὃν ἄρξαι τῆς Ἀσίας ἔτη πεντήκοντα. μετὰ δὲ τοῦτον τριάκοντα μὲν ἔτη βασιλεῦσαι Σώσαρμον, πεντήκοντα δὲ Ἀρτίαν, δύο δὲ πρὸς τοῖς εἴκοσι τὸν προσαγορευόμενον Ἀρβιάνην, τεσσαράκοντα δὲ Ἀρσαῖον. ἐπὶ δὲ τούτου συστῆναι μέγαν πόλεμον τοῖς Μήδοις πρὸς Καδουσίους, διὰ τοιαύτας αἰτίας. Παρσώδην τὸν Πέρσην, θαυμαζόμενον ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, φίλον τε ὑπάρξαι τῷ βασιλεῖ, καὶ μέγιστον ἰσχῦσαι τῶν μετεχόντων τοῦ βασιλικοῦ συνεδρίου· τοῦτον δ' ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἔν τινι κρίσει λυπηθέντα, φυγεῖν μετὰ πεζῶν μὲν τρισχιλίων, ἱππέων δὲ χιλίων εἰς Καδουσίους· παρ' οἷς ἦν [2] ἐκδεδομένος τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν τῷ μάλιστα δυναστεύοντι κατὰ τούτους τοὺς τόπους. γενόμενον δὲ ἀποστάτην, καὶ πείσαντα τὸ σύμπαν ἔθνος ἀντέχεσθαι τῆς ἐλευθερίας, αἱρεθῆναι στρατηγὸν διὰ τὴν ἀνδρείαν. ἔπειτα πυνθανόμενον ἀθροιζομένην ἐπ' αὐτὸν μεγάλην δύναμιν, καθοπλίσαι τοὺς Καδουσίους πανδημεί, καὶ καταστρατοπεδεῦσαι πρὸς ταῖς εἰς τὴν χώραν ἐκβολαῖς, ἔχοντα τοὺς σύμπαντας οὐκ ἐλάττους εἴκοσι μυριάδων. τοῦ δὲ βασιλέως Ἀρταίου στρατεύσαντος ἐπ' αὐτὸν μυριάσιν ὀγδοήκοντα, κρατῆσαι, καὶ πλείους μὲν τῶν πεντακισμυρίων ἀνελεῖν, τὴν δ' ἄλλην δύναμιν ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς Καδουσίων χώρας. διὸ καὶ παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις θαυμαζόμενον, αἱρεθῆναι βασιλέα, καὶ τὴν Μηδίαν συνεχῶς λεηλατεῖν, καὶ πάντα τόπον καταφθείρειν. μεγάλης δὲ δόξης τυχόντα, καὶ γήρᾳ μέλλοντα καταστρέψειν τὸν βίον, ἀρὰν θέσθαι παραιτησάμενον τὸν διαδεχόμενον τὴν ἀρχήν, ὅπως μηδέποτε διαλύσωνται τὴν ἔχθραν Καδούσιοι πρὸς Μήδους· εἰ δὲ συνθοῖντο ὁμολογίας, ἐξώλεις γενέσθαι τούς τε ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ Καδουσίους ἅπαντας. διὰ δὲ ταύτας τὰς αἰτίας ἀεὶ πολεμικῶς ἐσχηκέναι Καδουσίους πρὸς Μήδους, καὶ μηδέποτε τοῖς τούτων βασιλεῦσιν ὑπηκόους γεγονέναι, μέχρις ὅτου Κῦρος εἰς Πέρσας μετέστησε τὴν ἡγεμονίαν. τῶν δὲ Μήδων βασιλεῦσαι μετὰ τὴν Ἀρταίου τελευτὴν Ἀρτύνην μὲν ἔτη δύο πρὸς τοῖς εἴκοσι, Ἀρτιβάρναν δὲ μ'. ἐπὶ δὲ τούτου Πάρθους ἀποστάντας Μήδων, Σάκαις τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐγχειρίσαι. διόπερ συστάντος πολέμου τοῖς Σάκαις πρὸς Μήδους ἐπ' ἔτη πλείω, γενέσθαι τε μάχας οὐκ ὀλίγας, καὶ συχνῶν παρ' ἀμφοτέρων ἀναιρεθέντων, τὸ τελευταῖον εἰρήνην αὐτοὺς ἐπὶ τοῖσδε συνθέσθαι· Πάρθους μὲν ὑπὸ Μήδους τετάχθαι, τῶν δὲ προϋπαρχόντων ἑκατέρους κυριεύσαντας,

γρ. Μαυδάκην

γρ. Ἀρτύκαν

γρ. ἔτη δὲ

1 *Sequuntur hæc statim post honorificum illud testimonium Diodori de Ctesia, quod habuisti supra pag. 635.*

2 *Hanc lectionem reposuimus jubente L. Rhodomano. alias vulgati* ἐκδεχόμενος. *γρ. vero* Καδουσίους. τὴν δὲ ἐκδεδομένος τὴν

φίλους

φίλους εἶναι καὶ συμμάχους ἀλλήλοις εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. βασιλεῦσαι δὲ τότε τῶν Σακῶν γυναῖκα τὰ κατὰ πόλεμον ἐζηλωκυῖαν, καὶ τόλμῃ τε καὶ πράξει πολὺ διαφέρουσαν τῶν ἄλλων γυναικῶν τῶν ἐν Σάκαις, ὄνομα Ζαρίναν. καθόλου μὲν οὖν τὸ ἔθνος τοῦτο γυναῖκας ἀλκίμους ἔχει, καὶ κοινωνούσας τοῖς ἀνδράσι τῶν ἐν τοῖς πολέμοις κινδύνων· ταύτην δὲ λέγεται τῷ τε κάλλει γενέσθαι πασῶν εὐπρεπεστάτην, καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς καὶ τοῖς κατὰ μέρος ἐγχειρήμασι θαυμαστήν. τῶν μὲν γὰρ πλησιοχώρων βαρβάρων τοὺς ἐπηρμένους τῷ θράσει καὶ καταδουλουμένους τὸ ἔθνος τῶν Σακῶν καταπολεμῆσαι, τῆς δὲ χώρας πολλὴν ἐξημερῶσαι, καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγας κτίσαι, καὶ τὸ σύνολον εὐδαιμονέστερον τὸν βίον τῶν ὁμοεθνῶν ποιῆσαι. διὸ καὶ τοὺς ἐγχωρίους μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτῆς χάριν ἀποδιδόντας τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ τῆς ἀρετῆς μνημονεύοντας, τάφον οἰκοδομῆσαι πολὺ τῶν ὄντων παρ' αὐτοῖς ὑπερέχοντα. ὑποστησαμένους γὰρ πυραμίδα τρίγωνον, τριῶν μὲν σταδίων ἑκάστην πλευρὰν αὐτῆς κατασκευάσαι τὸ μῆκος, τὸ δ' ὕψος σταδιαῖον, εἰς ὀξὺ συνηγμένης τῆς κορυφῆς. ἐπιστῆσαι δὲ τῷ τάφῳ καὶ χρυσῆν εἰκόνα κολοσσικήν, καὶ τιμὰς ἡρωϊκὰς ἀπονεῖμαι, καὶ τἄλλα πάντα μεγαλοπρεπέστερα ποιεῖν τῶν τοῖς προγεγονόσιν αὐτῆς συγχωρηθέντων. [1] Ἀστιβάρα δὲ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων γήρᾳ τελευτήσαντος ἐν Ἐκβατάνοις, τὴν ἀρχὴν Ἀσπάδαν τὸν υἱὸν διαδέξασθαι, τὸν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἀστυάγην καλούμενον. τούτου δ' ὑπὸ Κύρου τοῦ Πέρσου καταπολεμηθέντος, μεταπεσεῖν τὴν βασιλείαν εἰς Πέρσας.

τῶ Ἀπάνδαν

& perpetuo inter se deinceps amici sociique forent. Sacarum tunc regnum administrabat Zarina, mulier rerum bellicarum studiosa; & omnes Sacarum fœminas audacia & ad res gerendas industria longe superans. Gens enim hæc in primis mulieres habet fortes, & sociam viris operam in bellorum discrimine navantes. Illam pulcritudine etiam præ omnibus eminuisse, consiliorumque solertia & actionum quarundam strenuitate fuisse admirabilem, prædicant. Reges enim finitimos, qui arrogantia elati servitutis jugo Sacas premebant, bello subegit; & magnam regionis partem ad mitiorem traduxit cultum, urbesq; non paucas exstruxit; gentis deniq; suæ vitam multo beatiorem effecit. Ideoq; cives post obitum ejus, ut gratiam pro beneficiis referrent, virtutumq; memoriam conservarent, sepulcrum ei cætera longe supereminens construxere. Pyramidem enim triquetram ex fundamento eduxerunt: cujus latera ad ternûm stadiûm longitudinem protenderentur, vertex in acutum mucronem desinens ad stadii sublimitatem assurgeret. Colossea quoq; effigie super bustum erecta, heroicos illi honores consecrarunt, reliqua omnia longe magnificentius, quam majoribus ejus impendentes. Hinc Astibara Medorum rege per senii infirmitatem exstincto in in Ecbatanis, filius ejus Aspadan [*vel* Apandan] (quem Astyagem Græci vocant) regnum accepit. Eo Cyri Persæ armis oppresso, ad Persas imperium devolutum est.

Παρὰ Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ, ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας, κεφ. περὶ ἐναργείας, εἴ γε αὐτοῦ τοῦτο τὸ βιβλίον ἐστί.

Ὅπερ δὲ τῷ Κτησίᾳ ἐγκαλοῦσιν ὡς ἀδολεσχοτέρῳ διὰ τὰς διλογίας, πολλαχῆ μὲν ἴσως ἐγκαλοῦσιν ὀρθῶς· πολλαχῆ δὲ οὐκ αἰσθάνονται τῆς ἐναργείας τοῦ ἀνδρός. τίθεται γὰρ ταὐτὸ, διὰ τὸ πολλάκις ποιεῖν ἔμφασιν πλείονα· οἷα τὰ τοιάδε· "Στρυάγλιός τις, ἀνὴρ Μῆδος, γυναῖκα Σακίδα καταβαλὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου, (μάχονται γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες ἐν Σάκαις, ὥσπερ αἱ Ἀμαζόνες) θεασάμενος δὴ τὴν Σακίδα εὐπρεπῆ καὶ ὡραίαν, μεθῆκεν ἀποσώζεσθαι.

Apud Demetrium Phalereum, in libro qui περὶ ἑρμηνείας *vocatur, cap. de perspicuitate: si modo ejus est hic liber.*

Qua de re vero CTESIAM accusant, quasi propter inculcata denuo verba sit loquacior, in eo forte sæpius ipsi nullam faciunt injuriam, sæpius tamen quoq; viri perspicuitatem in dicendo non attendunt. Idem namq; ponitur denuo, quod ita sæpius expressior fiat significatio. Qualia & ista hæc: * Stryaglius quidam, Medus, quum ex equo Sacidem mulierem dejecisset (apud Sacas enim mulieres eodem quo Amazones modo prœliantur) eamq; & formosam & ætate florentem vidisset, salvam dimisit.

* ex interpr. H. Steph.

[1] An Ἀρτιβάρνα, uti supra hunc regem adpellat.

At per-

At percusso postea fœdere quum illa quam alioqui deperibat, potiri non posset, statuerat quidem inedia vitam finire: scribit tamen prius illi hanc epistolam, qua expostulat, Ego quidem te servavi: & tu quidem per me servata es, ego autem per te perii.* Hic virgula censoria arrepta aliquis qui se brevem in dicendo putat, reprehendat, bis nimirum posita nulli rei esse illud Servavi, & illud Per me servata es. idem enim hæc significare ambo. Verum si alterutrum sustuleris, simul & perspicuitatem sustuleris, & ex illa virtute qui nascitur, affectum. Quin & quod ad illa redditur Peribam scilicet, pro Pereo, evidentius est propter clausulam. Quod enim accidit, id majorem vim & efficaciam habet eo quod futurum est, vel adhuc fit. Et omnino, &c. [*Ait eum singularem perspicuitatis artificem esse: quæ infra cum alia narratione ponemus*]

"μετὰ δὲ τοῦτο, σπονδῶν γενομένων, ἐρασθεὶς "τῆς γυναικὸς, ἀπετύγχανεν. ἐδέδοκτο μὲν αὐτῷ "ἀποκαρτερεῖν, γράφει δὲ πρότερον ἐπιστολὴν, "τῇ γυναικὶ μεμφόμενος, τοιάνδε, Ἐγὼ μὲν "σε ἔσωσα, καὶ σὺ μὲν δι' ἐμὲ ἐσώθης, ἐγὼ δὲ διά σε ἀπωλόμην. ἐνταῦθα ἐπιτιμήσειεν ἂν ἴσως τις βραχυλόγος οἰόμενος εἶναι, ὅτι δὶς ἐτέθη πρὸς οὐδὲν τὸ Ἔσωσα καὶ Δι' ἐμὲ ἐσώθης· ταυτὸν γὰρ [1] σημαίνει ἀμφότερα. ἀλλ' εἰ ἀφέλοις θάτερον, συναφαιρήσεις καὶ τὴν ἐνάργειαν, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐναργείας πάθος. καὶ τὸ ἐπιφερόμενον δὲ τὸ Ἀπωλόμην, ἀντὶ τοῦ Ἀπόλλυμαι, ἐναργέστερον αὐτῇ τῇ συντελείᾳ ἐστί. τὸ γὰρ δὴ γεγονὸς, δεινότερον τοῦ μέλλοντος ἢ γινομένου ἔτι. καὶ ὅλως, &c.

Fortasse scripsit, καὶ ἐδέδοκτο. H. S.

Ex Tzetze chil. XII. versu 894.

Interpr. P. I. *Sacas gentem scito, quorum inventum scutum:*
Et mulieres horum autem pugnant cum viris,
Ut CTESIAS *inquit, atq; alii complures:*
Sacarum autem mulieres pugnant sane ex equis.
Et rursus vero: Stryalius, vir quidam Medus,
Mulierem Sacam quidem deturbans ab equo.

Ἐκ τοῦ Τζέτζου χιλ. ιά, στίχ. ωϟδ'.

Τοὺς Σάκας ἔθνος γίνωσκε, ὧν εὕρεμα τὸ σάκος,
Καὶ αἱ γυναῖκες τούτων δὲ συμμάχονται ἀνδράσιν,
Ὡς καὶ Κτησίας εἴρηκε, καὶ ἕτεροι μυρίοι·
Αἱ τῶν Σακῶν γυναῖκες δὲ, μάχονται δὴ ἀφ' ἵππων,
Καὶ πάλιν δέ· [2] Στρυάλιος ἀνήρ τις ἐκ τῶν Μήδων,
Γυναῖκα τῶν Σακίδων μὲν καταβαλὼν ἐξ ἵππου.

EX LIBRO NONO PERSICORUM.

Apud Theonem in præexercitamentis rhetoricis, sive Libanius sit auctor, ut alii volunt, cap. de descriptione.

Interpr. I. C. In nono autem CTESIAS, quemadmodum simulacra Persarum super longis perticis, cum viderent mane diluculo juxta arcem Lydi è longinquo, rati plenam Persarum, ac jam occupatam esse arcem, in fugam conversi fuerint.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΝΝΑΤΟΥ ΤΩΝ Περσικῶν.

Παρὰ τῷ Θέωνι ἐν προγυμνάσμασι, ἢ τῷ Λιβανίῳ κατ' ἄλλους, κεφ. περὶ ἐκφράσεως.

"Ἐν δὲ τῇ ἐνάτῃ [3] Κτησίας. οἷον, Τὰ "εἴδωλα τῶν Περσῶν ἐπὶ τοῖς μακροῖς "ξύλοις ὁρῶντες ὑπὸ τὸν ὄρθρον πρὸς "τὰς ἀκροπόλεις πόρρωθεν οἱ Λυδοὶ, εἰς "φυγὴν ἐτράποντο, νομίσαντες τὴν ἀκρόπολιν πλήρη εἶναι Περσῶν, καὶ ἤδη ἑαλω"κέναι.

1 *Sic Ald. editio. sed scribendum puto:* σημαίνειν. *Cæterum non inepte posse hic locum obtinere ista de Stryaglio inter fragmenta putavi. Videntur enim in isto eodem bello, de quo præcedentia quæ ex Ctesia retulit Diodorus, accidisse. Certe utrobique vides de Sacidarum virilitate eadem narrari, quod istæ & in Martis alea viris fidæ & assiduæ sociæ.*

2 Στρυάγλιος *è prioribus Phaleræi apud Tzetzem reponendam videtur potius.*

3 *Ita optime* ὁ μακαρίτης *avus ad oram restituit, & in versione sua expressit, quum alias mendose legeretur* κτῆσις. *Est vero elegans hoc fragmentum, cujus mentio etiam historiæ in Excerptis Photii supra Persic. c. 4.*

Παρὰ

Παρὰ Ἰωάννῃ τῷ Τζέτζῃ, χιλ. α'. στίχ. πζ'.

Τὸν Ἀστυάγην μὲν φησὶ [Κτησίας] καταβληθέντα Κύρῳ,
Τῶν Βαρκανίων ἄρχοντα γενέσθαι παρὰ τούτου.
Οἰβάρην δὲ τὸν στρατηγὸν τὸν μέγαν τὸν τοῦ Κύρου,
Ξύλινα λέγει πρόσωπα Σάρδεσιν ἐπιστῆσαι
Ἐν ὑπερμήκεσι κοντοῖς, νυκτὸς ἐνδεδυμένα.
Οὕτω Λυδοὺς ταράξαι τε, καὶ κατασχεῖν τὴν πόλιν.
Μετὰ τὴν αἰχμαλώτισιν, φάσκει δὲ τὴν τοῦ Κροίσου,
Πρὸς Ἀστυάγην πέπομφεν ὁ Κῦρος Πετησάκαν,
Ὅπως ἐλθὼν τὴν Ἄμυτιν ἴδῃ σὺν Ἀστυάγει.
Ἡ Ἄμυτις ὑπάρχουσα δὲ παῖς τοῦ Ἀστυάγους,
Τοῦτον τὸν πρωτοευνοῦχον, ἄθλιον Πετησάκαν,
Ἐπίβουλον νοήσασα τούτου τοῦ Ἀστυάγους,
Τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξώρυξεν, ἐκδείρασά τε ζῶντα,
Ἀνεσκολόπισε σταυρῷ, θεῖσα βορὰν ὀρνέοις [1].

Apud Joan. Tzetzem chiliad. I. vers. 87. Interp. P. Lacisio.

Astyagem quidem ait [CTESIAS] *dejectum à Cyro,*
Barcaniis ducem factum fuisse ab illo.
Oebarem autem imperatorem magnum illum Cyri
Ligneas dicit larvas Sardibus imposuisse,
Super longissimis contis, nocte indutas,
Sicque Lydos turbasse & detinuisse urbem.
Post captivitatem, dicit autem illam Crœsi,
Ad Astyagem misit Cyrus Petesacam,
Ut profectus Amytim videret cum Astyage.
Amytis autem existens filia Astyagis,
Hunc primum eunuchum, miserum Petesacam,
Insidiatorem cum intellexisset Astyagis,
Oculos effodit, excoriatumque vivum,
Suspendit cruci, ponens escam alitibus.

ἘΚ ΤΟΥ͂ ΔΕΚΑ'ΤΟΥ ΤΩ͂Ν ΠΕΡΣΙΚΩ͂Ν.

Παρὰ τῷ ἐθνικογράφῳ.

Δυρβαῖοι, ἔθνος κατῆκον εἰς Βάκτρους, καὶ Ἰνδικήν. Κτησίας ἐν Περσικῶν δεκάτῃ· “Χώρα δὲ πρὸς [2] αὐτὸν προσκεῖται Δυρβαῖοι, εὐδαίμονες ἄνδρες, καὶ πλούσιοι, καὶ δίκαιοι, οὔτ' ἀδικοῦντες, οὔτ' ἀποκτεννύοντες ἄνθρωπον. ἐὰν δ' εὕρωσιν ἐν τῇ ὁδῷ ἢ χρυσόν, ἢ ἄλλο τι *

EX PERSICORUM DECIMO.

Apud Stephanum.

Dyrbæi, populus pertingens ad Bactros & Indicam regionem. CTESIAS Persicorum decimo: Ad eum vero sita est regio, Dyrbæi, viri beati & opulenti, iidemque justi, qui nec injuriam inferant, nec mortem homini, sique inveniant in via aurum, vel aliud quippiam *

Παρὰ τῷ αὐτῷ.

Χωραμναῖοι, ἔθνος Περσικὸν ἀγρίων ἀνθρώπων. Κτησίας ἐν Περσικῶν δεκάτῳ· “Οὕτω δὲ ταχύς ἐστιν ὁ ἄγριος ἄνθρωπος, [3] καὶ διώκων τὰς ἐλάφους καταλαμβάνειν. καὶ ἄλλα πλεῖστα περὶ αὐτῶν φησι.

Ibidem.

Choramnæi, gens Persica hominum agrestium. CTESIAS Persicorum decimo: Adeo vero veloces sunt illi agrestes homines, ut cursu cervos assequantur. Et multa refert de iis alia.

Ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου ἱστοριῶν θαυμασίων, ἱστορ. κ'.

Κτησίας δὲ ἐν τῇ δεκάτῃ Περσικῶν, καμήλους τινὰς ἐν τῇ [4] χώρᾳ γίγνεσθαι, ἃς ἔχειν τρίχας πρὸς Μιλήσια ἔρια τῇ μαλακότητι· ἐκ δὲ τούτων τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἄλλους δυνάστας τὰς ἐσθῆτας φέρειν.

Ex Apollonii historiis mirabilibus, histor. XX. Interp. G. Xyl.

CTESIAS libro rerum Persicarum decimo, camelos esse ea in regione prodit, quarum pili mollicie lanas Milesias æquant: sacerdotesq; & alios proceres, vestes ex iis confectas gestare.

1 Supra in excerptis Persicis à Photio cap. 5. 2 Suspecta hæc non injuria amico meo eximio, reconditæ eruditionis & rariss. ingenii juveni Cl. Salmasio, quæ facile possent ex iis quæ præcesserant intelligi, ait, si haberentur. 3 Cl. Salmasius noster emendat ὡς καὶ διώκοντα ἐλάφους καταλ. *non quod* τὰς ἐλάφους *improbet. vetustiss. enim Græcos vocem* ἔλαφος *sive de masculo, sive de fœmina loquerentur, fere extulisse: insciti æque damnandos grammaticos qui mirantur apud poetas cervis fœminis cornua attribui, cum exploratissimum sit eas cornibus carere. Sed hæc ipse ad suum Stephanum plus sexcentis locis restitutum nos docebit: quem paratum ad editionem habet, ut nos publice quamprimum habeamus, id optamus summopere. immo docuit ante tres annos in suis ad Callimachum lectionibus, quæ ipsæ quoque lucem publicam nondum viderunt, puto. Alias de hac re & ad Pollucem nostrum in Notis quas brevi,* σὺν θεῷ, *dabimus, erit dicendi locus. nec enim ista, quæ* κειμηλίων *loco servo, mihi soli servata velim. 4 Sed quænam illa regio? nam quod præcessit apud Apollonium de monte Pelio ex Heraclide, ad eum locum hæc de camelis non pertinere arbitror. lateat itaque hic mendum.*

EX EJUSDEM CTESIÆ PERSICO, numero librorum non addito ab auctoribus.

Apud Tzetzem chil. III. *versu* 641.

interpr. P. L.

Lex communis quædam Persica est contra ingratos,
Omnes eos qui possunt gratias exhibere,
Nec exhibent, valde castigans, atque puniens.
Ingratos arbitrantur enim in patriam,
Et in parentes, & in Deum, impiissimos esse.
Hanc quidem Cyri, Xenophon: hanc autem Persicæ legis,
CTESIAS *atque Herodotus scribunt historiam.*

Apud Athenæum Dipnosoph. IV.

interpr. H. Steph.

Rex autem Persarum (ut scribunt CTESIAS & Dinon in Persicis) cum virorum millibus quindecim cœnabat, & in cœnam talenta quadraginta insumebantur.

Apud eundem libro II.

Rex Persarum, ut scribit libro primo Herodotus, aquam in potum suum secum vehit à Choaspi fluvio, qui Susa præterfluit, atque ex hoc solo bibit. Hujus autem aquæ decoctæ plena vasa argentea portantes plurimi currus, rotarum quatuor, quos muli trahunt, ipsum sequuntur. At CTESIAS Cnidius narrat etiam quomodo regia hæc Choaspis fluvii aqua coquatur, & quomodo vasis imposita, portetur ad regem. additque, illam & levissimam & suavissimam esse.

Libro. XI.

Verum repudianda sunt nobis fictilia pocula. Apud Persas enim, ut testatur CTESIAS, quemcunque rex inhonoratum esse voluerit, fictilibus poculis utitur.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΤΟΥ͂ ΑΥ'ΤΟΥ͂ ΚΤΗΣΙ'ΟΥ ΠΕΡσικῶν, βιβλίων ἀριθμοῦ οὐ προστεθέντος ὑπὸ τῶν συγγραφέων.

Παρὰ τῷ Τζέτζῃ χιλ. γ΄. στίχ. χμα΄.

Νόμος κοινός τις Περσικός ἐστι κατ᾽ ἀχαρίστων,
Τοὺς δυναμένους σύμπαντας χάριν ἀποδιδόναι,
Καὶ μὴ διδόντας, ἰσχυρῶς εὐθυνών, καὶ κολάζων.
Τοὺς ἀχαρίστους οἴονται καὶ γὰρ πρὸς τὴν πατρίδα,
Καὶ πρὸς γονεῖς, καὶ πρὸς θεὸν, ἀσεβεστάτους εἶναι.
Τὴν μὲν τοῦ Κύρου, Ξενοφῶν· τὴν δὲ τοῦ Πέρσου νόμου [1]
Κτησίας καὶ Ἡρόδοτος γράφουσιν ἱστορίαν.

Παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ Δειπνοσοφ. δ΄.

Ὁ δὲ Περσῶν βασιλεὺς, (ὥς φησι Κτησίας καὶ Δίνων ἐν τοῖς Περσικοῖς) ἐδείπνει μετὰ ἀνδρῶν μυρίων πεντακισχιλίων· καὶ ἀναλίσκετο εἰς τὸ δεῖπνον τάλαντα τετταράκοντα.[2]

Παρὰ τῷ αὐτῷ, ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ.

Ὁ Περσῶν βασιλεὺς, ὥς φησιν ἐν τῇ πρώτῃ Ἡρόδοτος, ὕδωρ [3] ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποτὸν ἄγεται τοῦ περὶ Σοῦσα ῥέοντος· τοῦ δὲ μόνον πίνει ὁ βασιλεύς. τοῦ δὲ τοιούτου ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοις ἀργυρέοισιν ἕπονταί οἱ. Κτησίας δὲ ὁ Κνίδιος καὶ ἱστορεῖ ὅπως ἕψεται τὸ βασιλικὸν τοῦτο ὕδωρ, καὶ ὅπως ἐναποτιθέμενον τοῖς ἀγγείοις, φέρεται τῷ βασιλεῖ· λέγων αὐτὸ καὶ ἐλαφρότατον καὶ ἥδιστον εἶναι.

Ἐν τῷ ια΄ βιβλίῳ.

Παραιτητέον δ᾽ ἡμῖν τὰ κεράμεια ποτήρια. καὶ γὰρ Κτησίας, παρὰ Πέρσαις, φησὶν, ὃν ἂν βασιλεὺς ἀτιμάσῃ, κεραμείοις χρῆται.

---

1 *Ante hæc nimirum Tzetzes multa de Cyro* ἱστορεῖ *è Xenophonte desumpta.*

2 *Hæc efficere ait Athenæus* Ἰταλικοῦ νομίσματος ἐν μυριάσι διακοσίαις τετταράκοντα, ducentas & quadraginta myriadas denariorum Italicorum, *id est, aureorum sexaginta millia, ut ad eum locum Dalechampius, qui Budæum lib.* 3. *de Asse istum locum diligentissime exposuisse ait.*

3 *De aquæ hujus potu, quo utebantur soli reges Persarum, v. copiose Brisson. l.* 1. *de reg. Pers.*

Ἐκ τῆς Αἰλιανοῦ περὶ ζώων ἰδιότ. βιβ. ζ', κεφ. α'.

Πέπυσμαι δὲ καὶ ἀριθμητικὰς τὰς βοῦς οὐκ ἀμοίρους εἶναι τὰς Σουσίδας. καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλως κόμπος τὸ εἰρημένον, μάρτυς ὁ λόγος ὁ λέγων, ἐν Σούσοις τῷ βασιλεῖ βοῦς ἐς τοὺς παραδείσους πολλάς, ἐς τὰ ἧττον ἐπίρρυτα ἀντλεῖν ἑκάστην κάδους ἑκατόν. οὐκοῦν ἢ τὸν ἐπιταχθέντα αὐταῖς, ἢ τὸν συντραφέντα ἐκ πολλοῦ [1] μόχθον προθυμότατα ἐκπληροῦσι· καὶ οὐκ ἂν βλακεύουσάν τινα θεάσαιο. εἰ δὲ πέρα τῆς προειρημένης ἑκατοντάδος, ἕνα γοῦν προσλιπαρήσαις κάδον ἀνιμήσασθαι, οὐ πείσεις, οὐδὲ ἀναγκάσεις, οὔτε παίων οὐδὲ κολακεύων, λέγει Κτησίας.

Ex Aeliani de natura animal. lib. VII. *caput* 1.

Susidas boves numerandi scientiam tenere CTESIAS scribit. Nam Susis regi singulæ quotidie centum cados in hortos sicciores & minus riguos hauriunt. Quem quidem laborem, sive quod sit eis certus & constitutus, sive etiam quia diu multumque in eo se exercuerint, promptissime obeunt: nullam enim earum ad opus remollescere videres. Ad alterum vero supra quam diximus cadum exhauriendum, nec verberibus nec blanditiis inducere posses. *interp. P. Gillio vel C. Gesnero.*

Παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ, Δειπνοσοφ. ιβ'.

Κτησίας δ' ἱστορεῖ Ἄνναρον τὸν βασιλέως ὕπαρχον, καὶ τῆς Βαβυλωνίας δυναστεύσαντα, στολῇ χρῆσθαι γυναικείᾳ καὶ κόσμῳ· καὶ ὅτι βασιλέως δούλῳ ὄντι αὐτῷ, εἰς τὸ δεῖπνον εἰσῄεσαν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν [2] ψάλλουσαι καὶ ᾄδουσαι γυναῖκες. ἔψαλλον δὲ αὗται καὶ ᾖδον ἐκείνου δειπνοῦντος.

Apud Athenæum dignosoph. XII.

CTESIAS vero Annarum regis præfectum, & qui Babyloniæ regionis imperium obtinuerat, veste & ornatu muliebri usum esse tradit: & ad eum cœnantem, quum regis servus esset, accedere solitas centum quinquaginta psallentes & canentes mulieres. Psallebant autem hæ & canebant illo cœnante. *interpr. H. St.*

Παρὰ τῷ Στεφάνῳ.

Βαρήνη, πόλις Μηδίας, ἐγγὺς Ἀγβατάνων.

Apud Stephanum.

Barene, urbs Mediæ, vicina Agbatanis.

Παρὰ τῷ αὐτῷ ἐν Ἀγβάτανα.

Κτησίας δὲ πανταχοῦ τῶν Περσικῶν, τὰ παρὰ Μήδοις Ἀγβάτανα διὰ τοῦ α γράφει. 4

Apud eundem, voce Agbatana.

CTESIAS vero ubique in Persicis, Medorum Agbatana per A scribit.

Ἐν τῷ αὐτῷ.

Δερβίκαι [5], ἔθνος πλησίον τῶν Ὑρκανῶν. Ἀπολλώνιος δὲ δὶς τὸ κκ γράφει. Κτησίας δὲ Δερβίους αὐτοὺς φησιν, ἢ Τερβισσούς.

ibidem.

Derbicæ, gens vicina Hyrcanis. Apollonius vero cum duplici KK scribit. CTESIAS autem Derbios eos dicit, sive Terbissos.

Παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ, Δειπνοσοφ. ιγ'.

Καὶ ἡ ἐπ' Αἴγυπτον δὲ Καμβύσου στρατεία, ὥς φησι Κτησίας, διὰ γυναῖκα ἐγένετο· ὁ γὰρ Καμβύσης πυνθανόμενος τὰς Αἰγυπτίας γυναῖκας ἐν ταῖς συνουσίαις διαφέρειν τῶν ἄλλων, ἔπεμψε πρὸς Ἄμασιν, τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα, μίαν αἰτῶν πρὸς γάμον τῶν θυγατέρων. ὁ δὲ τῶν μὲν ἑαυτοῦ οὐκ ἔδωκεν,

Apud Athenæum Dipnosoph. XIII.

Quinetiam Cambysi suscipiendæ in Ægyptum expeditionis (ut scribit CTESIAS) caussa fuit mulier. Nam quum Ægyptias mulieres in congressu præstare cæteris intellexisset, ad Amasin Ægypti regem misit, unam ex ejus filiab. in uxorem poscens. At hic è suis quidem unam haud misit, *interp. H. Steph.*

1 *Ita scripsi. vulgo* μόχθον. 2 *v. Th. Marcil. interp. ad Suetonii Titum in cap.* 3. *ad ista:* ut qui cantaret & psalleret. *adi & in primis de his* μουσουργοῖς *mulieribus doctiss. Brissonium lib.* 1. *de reg. Pers.* 3 *Non facit Stephanus Ctesiæ mentionem de hac urbe. Ex eo tamen cum A. Schotto puto, & epitomator quidam nomen Ctesiæ omiserit. v. Excerpta Persicorum supra c.*4. 4 *De hujus nominis* διττογραφίᾳ *plura ibi* ἐθνικῶν *scriptor,* 5 *Ita scripsi. male vulgo* Δελβίκκαι. *quod notavit & H. Stephanus supra pag.* 633. *suadet id & series nominum in Stephano. Et ait Apollonium per duplex* κκ *scribere, quod alii nimirum per unum* Δερβίκαι, *ut primum itaque posuisse videtur Stephanus.*

susci-

suspicatus illi non habitum iri honorem uxori debitum, sed pallacæ: verum Apriæ filiam, Neutetin. Exciderat autem regno Apries, propter cladem *in pugna* adversus Cyrenenses acceptam, & ab Amasi fuerat interfectus. Cambyses Neutetidis consuetudine delectatus, & valde in amorem ejus illectus, omnia ex illa discit, & quum orasset eum ut cædem Apriæ patris ulcisceretur, persuadet ut bellum Ægyptiis inferat.

(ὑπονοήσας μὴ γυναικὸς ἕξειν αὐτὴν τιμὴν, ἀλλὰ παλλακίδος) ἔπεμψε δὲ τὴν Ἀπρίου θυγατέρα Νειτῆτιν. ὁ δὲ Ἀπρίης ἐκπεπτώκει τῆς Αἰγυπτίων βασιλείας, διὰ τὴν γενομένην ἧτταν πρὸς Κυρηναίους, καὶ ἀνήρητο ὑπὸ Ἀμάσιδος. ἡσθεὶς οὖν ὁ Καμβύσης τῇ Νειτήτιδι, καὶ σφόδρα ἐρεσθιασθεὶς, ἐκμανθάνει παρ' αὐτῆς τὰ πάντα· καὶ δεηθείσης ἐκδικῆσαι τοῦ Ἀπρίου τὸν φόνον, πείθει πολεμῆσαι Αἰγυπτίοις.

Apud Ælianum lib. XVI *de nat. animal. cap.* 42.

ex interpr. Gillii à C. Gesn. recogn

Porro CTESIAS Cnidius refert, in flumine cui nomen Argades, quod ad Persicam Sittacen est, serpentes abunde gigni, capite albas, reliquo corpore nigras, quatuor cubitorum longitudinem habere, & quos percusserint interimere. interdiu eas haudquaquam videri solere, sub aqua natantes: noctu vero vel lintea lavantibus (quod non pauci faciunt vel propter aquæ deficientis necessitatem, vel quod impediti negociis interdiu vestes non abluerunt) perniciem inferre.

Παρὰ τῷ Αἰλιανῷ ἐν τῷ ις' περὶ ζῴ. ἰδιότ. κεφ. μβ'.

Κτησίας γε μὴν ὁ Κνίδιος [1] περὶ τὴν Περσικὴν Σιττάκην ποταμὸν εἶναι Ἀργάδην ὄνομα· ὄφεις δὲ ἔτι ἐν αὐτῷ γίνεσθαι πολλοὺς, μέλανας τὸ σῶμα, πλὴν γε τῆς κεφαλῆς. εἶναι δὲ αὐτοῖς λευκὴν ταύτην. περιέναι δὲ εἰς ὀργυιὰν τὸ μῆκος τοὺς ὄφεις τούσδε. τοὺς οὖν ὑπὸ τούτων δηχθέντας ἀποθνήσκειν. μεθ' ἡμέραν μὲν μὴ ὁρᾶσθαι, ὑφύδρους δὲ νήχεσθαι. νύκτωρ δ' ἢ τοὺς ὑδρευομένους, ἢ τοὺς τὴν ἐσθῆτα φαιδρύνοντας διαφθείρειν. πολλοὺς δὲ ἄρα πάσχειν τοῦτο ἢ χρείᾳ ὕδατος ἐπιλείποντος, ἢ μεθ' ἡμέραν ἀσχοληθέντας, καὶ ἀποπλῦναι τὴν ἐσθῆτα μὴ δεδυνημένους.

Quæ subjiciuntur jam de Artoxerxe & Cyro, Cyrique adversus fratrem expeditione &c. patet ex superioribus quæ Photius excerpsit, cap. 58. 59. *Persic. fuisse è libro Persicorum* CTESIÆ XIX, *& potissimum, ni fallor, ex* XX, *& posterioribus etiam aliqua.*

Apud Plutarchum, in Artoxerxis vita.

interpr. ni fallor H Cruserio.

Ac Cyrus à Cyro prisco nomen mutuatus est: illi à sole aiunt inditum. Cyrum enim vocare Persas solem. Artoxerxes ante Arsicas dictus fuit, quamvis Oarsem ferat nuncupatum Dinon. Verum CTESIAM, etsi alioquin absurdarum & insulsarum in libros suos variam fabularum colluviem infarserit, haud probabile sit tamen appellationem fugisse, in cujus contubernio agebat regis, medicus ejus, uxoris, matris & liberorum.

Παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ, ἐν τῷ Ἀρτοξέρξου βίου.

Ὁ μὲν οὖν Κῦρος ἀπὸ Κύρου τοῦ παλαιοῦ τοὔνομα ἔσχεν, ἐκείνῳ δὲ ἀπὸ τοῦ [2] ἡλίου γενέσθαι φασί. Κῦρον γὰρ καλεῖν Πέρσας τὸν ἥλιον. ὁ δὲ Ἀρτοξέρξης, [3] Ἀρσίκας πρότερον ἐκαλεῖτο. καίτοι "Δείνων φησὶν ὅτι Ὀάρτης· ἀλλὰ τὸν Κτησίαν, εἰ καὶ τἄλλα μύθων ἀπιθάνων καὶ παραφόρων ἐμβέβληκεν εἰς τὰ βιβλία παντοδαπὴν [4] πυλαίαν, οὐκ εἰκὸς ἐστὶν ἀγνοεῖν τοὔνομα τοῦ βασιλέως, παρ' ᾧ διέτριβε, θεραπεύων αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ μητέρα καὶ παῖδας.

" Δ. φασὶ ὁ "Ἄρσης. codex. Vulcob.

Apud Xenophontem libro I *de expeditione Cyri.*

Quum *Cyrus* una cum his esset, regem & globum qui illum circumstabat

Παρὰ τῷ Ξενοφῶντι, ἐν τῷ ά τῆς Κύρου ἀναβάσεως.

Σὺν τούτοις δὲ ὢν [ὁ Κῦρος] καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκεῖνον στῖφος· καὶ εὐθὺς οὐκ

1 *Potuit hoc & ex Indicis Ctesiæ excerpsisse Ælianus, è quibus fere quæ ex hoc auctore apud eum legas. ut itaq; hoc non nego: ita hic sequi libuit amicum nostrum, clariss. A. Schottum, qui ad Persica hæc quoque retulisse videtur.*

2 *Supra in excerpt. Pers. c.* 48. *v. doctiss. Brisson. l.* 2. *de. reg. Pers. non longe à fine, ubi errorem Suidæ notat in hujus nominis etymo.*

3 Ἀρσάκης *supra excerpt. Pers. c.* 48. *&* 56.

4 *in quibusd. mss. Plut. hoc adnotatur, ut puto, scholion:* πυλαιαστὰς, τοὺς ψεύστας Ῥόδιοι, τοὺς μηδὲν ὑγιὲς, μήτε λέγοντας, μήτε πράττοντας.

ἐπέσχετο, ἀλλ' εἰπὼν, Ὁρῶ τὸν ἄνδρα, ἵετο ἐπ' αὐτόν. καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον, καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὥς φησι Κτησίας ὁ ἰατρός· καὶ ἰάσασθαι αὐτὸς τὸ τραῦμα φησί. παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλτῷ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως· καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς καὶ Κῦρος, καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς, ὑπὲρ ἑκατέρου, ὁπόσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθανον, Κτησίας λέγει (παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν) Κῦρος δὲ, αὐτός τε ἀπέθανε, καὶ ὀκτὼ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ.

conspicatur. Ac statim continere se non potuit: sed hæc loquutus, Video hominem, in eum invadit, & infesta hasta per loricam pectus verberat: ut CTESIAS medicus, qui & vulnus illud se curasse dicit. Dum autem *regem* ferit, in eum nescio quis tragulam magno impetu jaculatur, & sub oculo vulnerat. Hic pugnantibus rege & Cyro, illisque qui circa ipsos erant, quam multi quidem ceciderint eorum qui regem circumstabant, CTESIAS commemorat. (apud illum enim erat.) Cyrus autem, & ipse occubuit, & octo fortissimi eorum qui latus ejus cingebant, super illo jacebant.

Πάλιν ἐκ τοῦ Πλουτάρχου, ἐν τῷ Ἀρτοξέρξου βίῳ.

Ἡ δὲ Κτησίου διήγησις, ὡς ἐπιτεμόντι πολλὰ, συντόμως ἀπαγγεῖλαι, τοιαύτη τις ἐστί. Κῦρος, ἀποκτείνας Ἀρταγέρσην, ἤλαυνεν εἰς αὐτὸν βασιλέα τὸν ἵππον, καὶ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνον, ἀμφότεροι σιωπῇ. φθάνει δὲ βάλλων Ἀριαῖος ὁ Κύρου φίλος βασιλέα, καὶ οὐκ ἔτρωσε. βασιλεὺς δὲ, ἀφεὶς τὸ δόρυ, Κύρου μὲν οὐκ ἔτυχε, Τισσαφέρνην δὲ, πιστὸν ἄνδρα Κύρῳ καὶ γενναῖον, ἔβαλε καὶ κατέκτεινε. Κῦρος δ' ἐπ' αὐτὸν ἐξακοντίσας διὰ τοῦ θώρακος, ἔτρωσε τὸ στῆθος, ὅσον ἐνδῦναι δύο δακτύλους τὸ ἀκόντιον, πεσεῖν δὲ αὐτὸν ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου. φυγῆς δὲ καὶ ταραχῆς τῶν περὶ αὐτὸν γενομένης, ὁ μὲν, ἀναστὰς μετ' ὀλίγων (ἐν οἷς καὶ Κτησίας ἦν) λόφον τινὰ πλησίον καταλαβὼν, ἡσύχαζε· Κῦρον δὲ τοῖς πολεμίοις ἐνειλούμενον ὁ ἵππος ἐξέφερεν ὑπὸ θυμοῦ μακρὰν, ἤδη σκότους ὄντος, ἀγνοούμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ ζητούμενον ὑπὸ τῶν φίλων. ἐπαιρόμενος δὲ τῇ νίκῃ, καὶ μεστὸς ὢν ὁρμῆς καὶ θράσους, διεξήλαυνε βοῶν, Ἐξίστασθε πενιχροί. τοῦτο δὲ Περσιστὶ πολλάκις αὐτοῦ βοῶντος, οἱ μὲν ἐξίσταντο, προσκυνοῦντες· ἀποπίπτει δὲ τῆς κεφαλῆς ἡ τιάρα τοῦ Κύρου, καὶ παρατρέχων νεανίας Πέρσης, ὄνομα Μιθριδάτης, ἀκοντίῳ βάλλει τὸν κρόταφον αὐτοῦ παρὰ τὸν ὀφθαλμὸν· ἀγνοῶν ὅστις ''ἐστίν. πολὺ δὲ αἷμα τοῦ τραύματος ἐκβαλόντος, ἰλιγγιάσας καὶ καρωθεὶς ὁ Κῦρος ἔπεσε. καὶ ὁ μὲν ἵππος ὑπεκφυγὼν ἐπλάζετο· τὸν δ' ''ἐφίππειον πῖλον ἀπορρυέντα λαμβάνει τοῦ τὸν Κῦρον βαλόντος ἀκόλουθος, αἵματος ''περίπλεω. τὸν δὲ Κῦρον ἐκ τῆς πληγῆς ἀναφέροντα χαλεπῶς καὶ μόλις, εὐνοῦχοι τινὲς παρόντες ὀλίγοι ἐπεχείρουν ἐπ' ἄλλον ἵππον ἀναθέσθαι, καὶ σώζειν· ἀδυνατοῦντα δ' ἔχοντα,

Vulcob. cod. εἴη.

Sic & Vulcob. cod. alias ἐφίππιον.

περίπλεον. Vulc.

Iterum ex Plutarcho in Artoxerxis vita.

CTESIÆ narratio, ut brevibus multa perstringam, hujuscemodi est: Cyrus, trucidato Artagerse, equum in regem permisit, & hic in illum, silentio uterque, Occupat Cyri amicus Ariæus ferire regem, nec sauciavit eum: rex missa lancea à Cyro aberravit, Tissaphernem autem fidum Cyro & fortem virum percussit atque interemit. Cyrus intorto per loricam regis jaculo, vulnus pectori illius ingessit duos digitos altum. unde ille ictus vi defluxit ex equo ad terram. Fuga & tumultu cohortis regiæ edito, rex assurgens cum paucis (inter quos fuit CTESIAS) tumulum vicinum cepit, ubi tenuit se quietum. Cyrum inter hostes volitantem equus ferox longe abstulit: nec tenebris jam cognoscebatur ab hostibus, & ab amicis quærebatur. Erectus autem victoria, ardorisque & fiduciæ plenus per medios vehebatur hostes, clamans, Cedite miseri. Dum hoc identidem lingua Persica clamat, pars venerabundi decedunt ei via. Ibi quum tiara capiti ejus defluxisset, prætercurrens adolescens Persas (Mithridati nomen erat) tempus Cyri jaculo secundum oculum ferit, inscius qui sit. Eructante vim sanguinis vulnere, captus Cyrus vertigine & sopore collabitur. Equus fugiens oberrabat: stratum equi prolapsum capit comes illius qui Cyrum percussit, sanguine redundans. Cyrum ex plaga ægre tandem colligentem se, assistentes eunuchi pauci alteri equo imposuere, quo eriperent eum. Quem equitandi impotentem, pedi-

interpr. H. Crus. ni fallor, cujus & alia ex Plut. hic.

pedibusque connitentem ire, sustinentes ducebant: corpore quidem ob vulnus in capite acceptum gravem cespitantemque, sed victorem arbitrantem se, quod fugientes audiret, Cyrum regem alta voce appellantes, atque ut parceret ipsis orantes. Interea Caunii quidam homines, tenues inopesque, qui humilium ministeriorum gratia regis castra sequebantur, confusi forte ut amici fuere cum illis qui circa Cyrum erant. hi ut tandem punicea sagula eorum advertere, (quum regii haberent omnes candida) intellexerunt hostes esse. Ita unus eorum ausus est, ignarus qui esset, Cyrum jaculo à tergo ferire. Vulnerata poplitis vena prolapsus Cyrus tempus simul saucium ad saxum offendit: unde animam exhalavit. Hæc CTESIÆ verba sunt, quibus quasi plumbeo gladio vix tandem interficiens hominem eum sustulit.

καὶ δι' αὐτοῦ προθυμούμενον βαδίζειν, ὑπολαβόντες ἦγον· τῷ μὲν σώματι καρηβαροῦντα καὶ σφαλλόμενον, οἰόμενον δὲ νικᾷν, ἀκούοντα τῶν φευγόντων ἀνακαλουμένων Κῦρον βασιλέα, καὶ φείδεσθαι δεομένων. ἐν δὲ τούτῳ, Καύνιοί τινες ἄνθρωποι κακόβιοι καὶ ἄποροι, καὶ ταπεινῶν ὑπουργημάτων ἕνεκα τῇ τοῦ βασιλέως στρατιᾷ παρακολουθοῦντες, ἔτυχον ″ ἀναμιχθέντες, ὡς φίλοι, τοῖς περὶ τὸν Κῦρον. συναναμιχθ. Vulc. ὡς δὲ μόλις συνεῖδον τὰ περιθωρακίδια φοινικᾶ, (λευκοῖς χρωμένων τῶν βασιλικῶν ἁπάντων) ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας. εἷς οὖν ἐκείνων ἐτόλμησεν ἀγνοῶν ἐξόπισθεν βαλεῖν τὸν Κῦρον ἀκοντίῳ. τῆς δὲ περὶ τὴν ἰγνύαν φλεβὸς ἀναῤῥαγείσης, πεσὼν ὁ Κῦρος, ἅμα παίει πρός τινι λίθῳ τὸν τετρωμένον κρόταφον, καὶ ἀποθνήσκει. τοιοῦτος μὲν ὁ Κτησίου λόγος, ᾧ, καθάπερ ἀμβλεῖ ξιφιδίῳ, μόλις ἀναιρῶν τὸν ἄνθρωπιν, ἀνῄρηκεν.

Apud eundem Plutarchum, paulo post.

Eduxerat autem *Artoxerxes* (ut CTESIAS autor est) in aciem quadringena millia: Dinon & Xenophon multo plures fuisse qui conflixere memorant. Inito cæsorum numero CTESIAS novem millia capitum relata perhibet ad Artoxerxem: sibi vero non minus XX millia visos qui ceciderant. Verum hæc in controversia fuere. Illud vero jam CTESIÆ nobile est mendacium, qui se cum Zacynthio Phayllo & quibusdam aliis missum refert ad Græcos. Nam Xenophontem non latuit agere in regis contubernio CTESIAM. Siquidem meminit ejus, & constat hosce libros eum volvisse. Quare nuncium eum & tantæ legationis interpretem non præterisset tacitum: at Phaylli Zacynthii mentionem fecisset. Sed mire scilicet ambitiosus CTESIAS, nec secius Laconum & Clearchi studiosus, passim in historia aliquas sibi ipse attribuit partes: in quibus quum est, multa & præclara de Clearcho commemorat, & de Lacedæmone. Secundum prœlium eximia dona & maxima Artagersis, qui à Cyro fuerat interemptus, filio misit. Magnifice etiam CTESIAM cæterosque honoravit,

Παρὰ τοῦ αὐτοῦ Πλουτάρχου, ὀλίγῳ ὕστερον.

Ἐξεληλάκει δὲ [ὁ Ἀρτοξέρξης] (ὡς ὁ Κτησίας φησὶν) ἐπὶ τὴν μάχην, τετταράκοντα μυριάσιν· οἱ δὲ περὶ Δείνωνα καὶ Ξενοφῶντα καὶ πολὺ πλείονας γενέσθαι λέγουσι τὰς μεμαχημένας. ἀριθμὸν δὲ νεκρῶν ὁ Κτησίας, ἐνακισχιλίους ἀνενεχθῆναι φησὶ πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην· [1] αὐτῷ δὲ δισμυρίων οὐκ ἐλάττους φανῆναι τοὺς κειμένους. ταῦτα μὲν οὖν ἔχει διαμφισβήτησιν. ἐκεῖνο δὲ τοῦ Κτησίου λαμπρὸν ἤδη ψεῦσμα· τὸ πεμφθῆναι φάναι πρὸς τοὺς Ἕλληνας αὐτὸν, μετὰ [2] Φαΰλλου τοῦ Ζακυνθίου καὶ τινῶν ἄλλων. ὁ γὰρ Ξενοφῶν ἠπίστατο συνδιατρίβοντα βασιλεῖ Κτησίαν. μέμνηται γὰρ αὐτοῦ, καὶ τοῖς βιβλίοις τούτοις ἐντετυχὼς δῆλός ἐστιν. οὐκ ἂν οὖν ἐλθόντα, καὶ λόγων τοσούτων ἑρμηνέα γενόμενον, παρῆκεν ἀνώνυμον, Φαΰλλον δὲ τὸν Ζακύνθιον ὠνόμαζεν. ἀλλὰ δαιμονίως ὁ Κτησίας, ὡς ἔοικε, φιλότιμος ὢν, καὶ οὐχ ἧττον φιλολάκων καὶ φιλοκλέαρχος, ἀεὶ τινὰς ἐν τῇ διηγήσει χώρας ἑαυτῷ δίδωσιν, ἐν αἷς γενόμενος, πολλὰ καὶ καλὰ ″ μιμνήσκεται Κλεάρχου καὶ τῆς Λακεδαίμονος. μεμνῆσθαι Vulc. μετὰ δὲ τὴν μάχην δῶρα κάλλιστα μὲν ἐξέπεμψε καὶ μέγιστα τῷ Ἀρταγέρσου παιδὶ, τοῦ πεσόντος ὑπὸ Κύρου· καλῶς δὲ καὶ Κτησίαν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπετίμησεν.

1 *Xyl. vertit,* Ipsi cadavera visa haud pauciora XX millibus esse ait. *& annotat* αὐτῷ. Locus est ambiguus & obscurus. Nam neque satis liquet de Cyri ne an regis exercitu perierint qui hic numerantur & quo illud αὐτῷ pertineat, non constat. ego ad Ctesiam potius retulerim. Minime quidem Lapo assentior, qui alterum numerum ad Cyrianos, alterum ad regios retulit. Diod. Siculus de regis exercitu plures XV millibus, de Cyri autem circiter tria millia cecidisse refert. 2 *In Variis lectionibus ad Plut. adnotatur* Φαλλῖνος, Φαλλύλου *è Vulcobii codice. Apud Diodor. Siculum sane lib.* 14. Φάλυνος *adpellatur.*

Παρὰ τῷ αὐτῷ Πλουτάρχῳ, ἐν τῷ αὐτῷ βίῳ.

Ἐπεὶ δὲ Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς Τισσαφέρνης ἐξηπάτησεν καὶ παρεσπόνδησεν ὅρκων γενομένων, καὶ συλλαβὼν ἀνέπεμψεν ἐν πέδαις δεδεμένους, δεηθῆναί φησιν αὐτοῦ τὸν Κλέαρχον ὁ Κτησίας ὅπως κτενὸς εὐπορήσειε. τυχόντα δὲ, καὶ τημελήσαντα τὴν κεφαλὴν, ἡσθῆναί τε τῇ χρείᾳ, καὶ τὸν δακτύλιον αὐτῷ δοῦναι, σύμβολον φιλίας πρὸς τοὺς ἐν Λακεδαίμονι συγγενεῖς καὶ οἰκείους. εἶναι δὲ "γλυφὴν ἐν τῇ σφραγῖδι Καρυάτιδας ὀρχουμένας. τὰ δὲ πεμπόμενα σιτία τῷ Κλεάρχῳ τοὺς συνδεδεμένους στρατιώτας ἀφαιρεῖσθαι καὶ καταναλίσκειν, ὀλίγα τῷ Κλεάρχῳ διδόντας ἀπ᾽ αὐτῶν. "ἰᾶσθαι δὲ καὶ τοῦτο φησὶν ὁ Κτησίας, πλείονα τῷ Κλεάρχῳ πέμπεσθαι διαπραξάμενος, ἰδίᾳ δὲ ἕτερα τοῖς στρατιώταις δίδοσθαι. καὶ ταῦτα μὲν ὑπουργῆσαι καὶ παρασχεῖν, χάριτι καὶ γνώμῃ τῆς Παρυσάτιδος. πεμπομένου δὲ καθ᾽ ἡμέραν τῷ Κλεάρχῳ κωλῆνος ἐπὶ τοῖς σιτίοις, παρακαλεῖν αὐτὸν καὶ διδάσκειν ὡς χρὴ μικρὸν εἰς τὸ κρέας ἐμβαλόντα μαχαίριον, ἀποκρύψαντα πέμψαι, καὶ μὴ περιιδεῖν ἐν τῇ βασιλέως ὠμότητι τὸ τέλος αὐτοῦ γενόμενον. αὐτὸν δὲ φοβούμενον, μὴ ἐθελῆσαι. βασιλέα δὲ τῇ μὲν μητρὶ παραιτουμένῃ μὴ κτεῖναι τὸν Κλέαρχον, ὁμολογῆσαι καὶ ὀμόσαι. [1] πεισθέντα δὲ αὖθις ὑπὸ τῆς Στατείρας ἀποκτεῖναι πάντας πλὴν Μένωνος. ἐκ δὲ τούτου τὴν Παρύσατιν ἐπιβουλεῦσαι τῇ Στατείρᾳ, καὶ συσκευάσασθαι τὴν φαρμακείαν κατ᾽ αὐτῆς. οὐκ εἰκότα λέγων, ἀλλὰ πολλὴν ἀλογίαν ἔχοντα τῆς αἰτίας, εἰ δεινὸν ἔργον οὕτως ἔδρασε καὶ παρεκινδύνευσεν ἡ Παρύσατις, διὰ Κλέαρχον ἀνελεῖν τολμήσασα τὴν γνησίαν βασιλέως γυναῖκα, καὶ τέκνων κοινωνὸν ἐπὶ βασιλείᾳ τρεφομένων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἄδηλον ὡς ἐπιτραγῳδεῖται τῇ Κλεάρχου μνήμῃ. καὶ γὰρ ἀναιρεθέντων φησὶ τῶν στρατηγῶν, τοὺς μὲν ἄλλους ὑπὸ κυνῶν σπαράττεσθαι καὶ ὀρνέων· τῷ δὲ Κλεάρχου νεκρῷ θύελλαν ἀνέμου γῆς θῖνα πολλὴν φέρουσαν ἐπιχῶσαι, καὶ ἐπικρύψαι τὸ σῶμα. φοινίκων δέ τινων διασπαρέντων, ὀλίγῳ χρόνῳ θαυμαστὸν ἄλσος ἀναφῦναι, καὶ κατασκιάσαι τὸν τόπον. ὥστε καὶ βασιλεῖ σφόδρα μεταμέλειν, ὡς ἄνδρα θεοῖς φίλον ἀνῃρηκότι τὸν Κλέαρχον. ἡ δ᾽ οὖν Παρύσατις, μίσους τε πρὸς τὴν

γλυφίδας Vulc.

ἰάσασθαι Vulc.

Apud eundem Plutarchum, in eadem vita.

Postquam autem Clearchum aliosque duces interposito jurejurando circumvenit Tissaphernes, comprehensosque & vinculis restrictos ad regem misit: rogatum refert se à Clearcho CTESIAS ut pectinis copiam sibi faceret. Quo accepto, curasse eum caput, oblectatumque pectinis usu, & annulum suum amicitiæ mutuæ ad necessarios & familiares Lacedæmone suos insigne sibi dedisse. Insculptas in pala fuisse Caryatidas saltantes. Cibaria quæ Clearcho mittebantur, à concaptivis militibus interversa & consumpta, pauca vero ex illis relicta Clearcho. Cui rei etiam refert se remedium CTESIAS adhibuisse, effecisseque ut copiosiora mitterentur Clearcho, ac militibus separatim præberentur alia: atque hæc subministrasse & suppeditasse ex beneficio & sententia Parysatidis. Quum mitteretur quotidie Clearcho inter cibaria perna, orasse ipsum Clearchum ac subjecisse, modicum pugionem ut in carnem conditum clam sibi mitteret, neque sineret ut regis fata sua paterent atrocitati: cæterum abnuisse metu se. Regem deprecanti matri pro Clearchi incolumitate jurejurando annuisse: verum impulsu inde Statiræ cunctos fuisse ab eo præter Menonem trucidatos. Hinc Statiræ tetendisse Parysatidem insidias, virusque ei concinnasse. Verum parum probabilia affert, & conjuncta cum absurda causa, facinus admisisse adeo nefarium, atque in periculum sese præcipitavisse Parysatidem Clearchi gratia, sustinentem justam regis conjugem liberorumque consortem ad regnum educatorum necare. Cæterum non obscure exaggerat hæc ad Clearchi commendandam memoriam. Etenim attexit hoc quoque, duces obtruncatos cæteros fuisse à canibus & alitib. laniatos: Clearchi cadaveri venti procellam cumulum terræ excitasse atque injecisse corpori, idque contexisse. quo loco enato palmeto brevi eximium nemus excrevisse ac locum eum inumbrasse. itaq; magna ductum pœnitentia regem, quod virum diis charum peremisset Clearchum. Parysatis ergo, quum odium jam inveteratum

[1] *de his & seqq. excerpta Pers. supra c. 59, & 60.*

atque

atque æmulationem concepisset in Statiram, cernens potentiam suam à rege se reverente & honorante proficisci, illius vero amore & fide stabilem firmamque, instruxit ei insidias, de summa, uti arbitrabatur, aleam jaciens. Ancillam habebat fidam, quæ plurimum apud ipsam poterat, Gigim dictam. quam administram veneni Dinon tradit fuisse, consciam modo invitam CTESIAS. Illum qui venenum dedit, hic Belitaram appellat, ille Melantam. Instituentes autem ex superioribus suspicionibus ac simultate congredi denuo & una cœnare, cum metu tamen & cautione iisdem epulis atque ab iisdem utebantur paratis. Nascitur apud Persas exigua avis, quæ omni caret excremento, habetque intestina omnia adipe differta: unde vento arbitrantur & rore hoc animal vivere: Ryntaces dicitur. Hanc autumat Ctesias cultello, quem altero latere illeverat toxico, dissecuisse Parysatidem, atque infecisse alteram partem veneno, partem synceram & puram ori ingestam ipsam mandisse, Statiræ vero dedisse virulentam. Dinon, non Parysatidem, sed Melantam medicatas carnes secuisse cultro & Statiræ apposuisse. Quum animam igitur magnis cum cruciatibus & doloribus ageret mulier, & ipsa olfecit maleficium, & suspicionem regi adversus matrem attulit, feritatem illius & animum implacabilem cognoscenti. Unde quæstioni extemplo intentus, ministros matris & structores corripuit ac tormentis laceravit: at Gigim diu Parysatis in cubiculo suo tenuit, deposcentique denegavit regi: verum post orante illa ut domum nocte dimitteretur, certior factus locatis insidiis comprehendit Gigim, eamque rei capitalis damnavit, *&c.*

De eadem re, quod Statira insidiis Parysatidis perierit, Plutarchus idem supra in eadem vita.

Qui vero per bellum Dinon hoc scelus prodidit patratum, CTESIAS post: (quem neque præterire tempus, quum rebus agendis interfuerit, consentaneum est: neque causam habebat cur eam rem ultro in narrando ut

Στάτειραν ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένη καὶ ζηλοτυπίας, ὁρῶσα τὴν μὲν αὐτῆς δύναμιν, αἰδουμένου βασιλέως καὶ τιμῶντος, οὖσαν, τὴν δ' ἐκείνης, ἔρωτι καὶ πίστει βέβαιον καὶ ἰσχυρὰν, ἐπεβούλευσεν, ὑπὲρ τῶν μεγίστων, ὡς ᾤετο, παραβαλλομένη. θεράπαιναν εἶχε πιστὴν καὶ δυναμένην παρ' αὐτῇ μέγιστον, ὄνομα [1] Γίγιν. ἣν ὁ μὲν Δείνων ʺὑπουργῆσαι τῇ φαρμακείᾳ φησὶ, συγγνῶναι δὲ μόνον ἄκουσαν ὁ Κτησίας. ὑπουργῆσαι Vulc. τὸν δὲ δόντα τὸ φάρμακον οὗτος μὲν ὀνομάζει Βελιτάραν, ὁ δὲ Δείνων, Μελάνταν. ἐκ δὲ τῆς πρόσθεν ὑποψίας καὶ διαφορᾶς ἀρξάμεναι πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ φοιτᾶν καὶ συνδειπνεῖν ἀλλήλαις, ὅμως τῷ δεδιέναι καὶ φυλάττεσθαι, τοῖς αὐτοῖς σιτίοις καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐχρῶντο. γίνεται δὲ μικρὸν ἐν Πέρσαις ὀρνίθιον, ᾧ περίττωμα οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ὅλον διάπλεων πιμελῆς τὰ ἐντός· ᾗ καὶ νομίζουσιν ἀνέμῳ καὶ δρόσῳ τρέφεσθαι τὸ ζῶον. ὀνομάζεται δὲ [2] ῥυντάκης. τοῦτό φησιν ὁ Κτησίας μικρᾷ μαχαιρίδι κεχρισμένῃ τῷ φαρμάκῳ κατὰ θάτερα τὴν Παρύσατιν διαιροῦσαν, ἐκμάξαι τῷ ἑτέρῳ μέρει τὸ φάρμακον. καὶ τὸ μὲν ἄχραντον καὶ καθαρὸν εἰς τὸ στόμα βαλοῦσαν αὐτὴν ἐσθίειν, δοῦναι δὲ τῇ Στατείρᾳ τὸ πεφαρμαγμένον. ὁ δὲ Δείνων, οὐ τὴν Παρύσατιν, ἀλλὰ τὸν Μελάνταν, τέμνοντα τῷ μαχαιρίῳ τὰ φαρμασσόμενα τῶν κρεῶν, τιθέναι κατὰ τὴν Στάτειραν. ἀποθνήσκουσα γοῦν ἡ γυνὴ μετὰ πόνων μεγάλων καὶ σπαραγμῶν, αὐτή τε συνῃσθάνετο τοῦ κακοῦ, καὶ βασιλεῖ παρέσχεν ὑποψίαν κατὰ τῆς μητρὸς, εἰδότι τὸ θηριῶδες αὐτῆς καὶ δυσμείλικτον. ὅθεν εὐθὺς ἐπὶ τὴν ζήτησιν ὁρμήσας, τοὺς μὲν ὑπηρέτας καὶ τραπεζοκόμους τῆς μητρὸς συνέλαβε καὶ κατεστρέβλωσε· τὴν δὲ Γίγιν ἡ Παρύσατις πολὺν χρόνον εἶχεν οἴκοι μετ' αὐτῆς, καὶ βασιλέως ἐξαιτοῦντος, οὐκ ἔδωκεν· ἀλλ' ὕστερον αὐτῆς δεηθείσης εἰς τὸν οἶκον ἀφεθῆναι νυκτὸς, αἰσθόμενος καὶ λόχον ὑφεὶς συνήρπασε, καὶ κατέγνω θάνατον. [3]

Περὶ τοῦ αὐτοῦ, ὡς ἡ Στάτειρα ἐξ ἐπιβουλῆς τῆς Παρυσάτιδος ἀπώλετο, ὁ αὐτὸς Πλούταρχος πρὸ τούτων ἐν τῷ αὐτῷ βίῳ.

Ἐπεὶ δὲ Δείνων μὲν ἐν τῷ πολέμῳ συντελεσθῆναι τὴν ἐπιβουλὴν εἴρηκε, Κτησίας δὲ ὕστερον, (ὃν οὔτε ἀγνοεῖν τὸν χρόνον εἰκός ἐστι, παρόντα ταῖς πράξεσιν, οὔτε ἑκὼν αἰτίαν εἶχεν ἐκ τοῦ χρόνου μεταστῆσαι τὸ ἔργον, ὡς

1 Γίγγιν supra in excerpt. c. 60. 2 ῥυνδάκην habes ibidem. 3 Addit Plut. supplicium Ginges, quali nimirum venefici apud Persas afficiebantur. λίθος ἐστὶ πλατὺς ἐφ' οὗ τὴν κεφαλὴν καταθέντες αὐτῶν, ἑτέρῳ λίθῳ παίουσι καὶ πιέζουσιν, ἄχρις οὗ συνθλάσωσι τὸ πρόσωπον καὶ τὴν κεφαλήν.

τῇ προσ- τάχθη Vulc. ἐπεράχθη διηγούμενος· οἷα πάσχει πολλάκις ὁ λόγος αὐτοῦ, πρὸς τὸ μυθῶδες καὶ δραματικὸν ἐκτρεπόμενος τῆς ἀληθείας) τοῦτο μὲν τὴν ἐκεῖνος ἀπέδωκε χώραν ἕξει.

fuerat gesta, ex suo loco trajiceret: quod crebro ei in scribendo accidit, ut à veritate excurrat ad vana & fabulosa) hæc, quem ille tribuit, habebit locum.

Παρὰ Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ, ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας, κεφ. περὶ ἐναργείας.

Apud Demetrium Phalereum lib. qui περὶ ἑρμηνείας inscribitur, cap. de perspicuitate.

Καὶ ὅλως δὲ ὁ ποιητὴς οὗτος, [Κτησίας,] ποιητὴν γὰρ αὐτὸν καλοίη τις εἰκότως, ἐναργείας δημιουργός ἐστιν ἐν τῇ γραφῇ συμπάσῃ· οἷον καὶ ἐν τοῖς τοιοῖσδε. δεῖ τὰ "γινόμενα οὐκ εὐθὺς λέγειν ὅτι ἐγένετο, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν, κρεμῶντα τὸν ἀκροατὴν, καὶ ἀναγκάζοντα συναγωνιᾶν. τοῦτο ὁ Κτησίας ἐν τῇ ἀγγελίᾳ τῇ περὶ Κύρου τεθνεῶτος ποιεῖ. ἐλθὼν γὰρ ὁ ἄγγελος οὐκ εὐθὺς λέγει ὅτι ἀπέθανε Κῦρος παρὰ τὴν Παρύσατιν, (τοῦτο γὰρ ἡ λεγομένη ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσίς ἐστιν) ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἤγγειλεν ὅτι νικᾷ· ἡ δὲ ἥσθη, καὶ ἠγωνίασε· μετὰ δὲ τοῦτο ἐρωτᾷ, Βασιλεὺς δὲ πῶς πράττει; ὁ δὲ, Πέφευγε, φησί. καὶ ἡ, ὑπολαβοῦσα, Τισσαφέρνης γὰρ αὐτῷ τούτων αἴτιος. καὶ πάλιν ἐπανερωτᾷ, Κῦρος δὲ ποῦ νῦν; ὁ δὲ ἄγγελος ἀμείβεται, Ἔνθα χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας αὐλίζεσθαι. κατὰ μικρὸν καὶ κατὰ βραχὺ προϊὼν μόλις τὸ δὴ λεγόμενον ἀπέρρηξεν αὐτὸ μάλα ἠθικῶς καὶ ἐναργῶς· τόν τε ἄγγελον ἐμφήνας ἀκουσίως ἀγγελοῦντα τὴν συμφορὰν, καὶ τὴν μητέρα εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλὼν καὶ τὸν ἀκούοντα.

Mutandum ἐπιγινόμενα H. S.

Et omnino hic poeta [CTESIAS,] poetam enim non immerito illum quis vocet, evidentiæ est artifex in omni scriptione: sicut & in his. * Oportet quæ facta sint, non statim fateri facta esse, sed paulatim, suspensum tenendo auditorem, & nobiscum angi cogendo. Quod CTESIAS in allato de Cyri morte nuncio facit. nec enim nuncius, simulatque ad Parysatin venit, ei Cyrum mortuum esse dicit: (hæc enim est quæ Scythica oratio appellatur) sed primum quidem, victoria potitum eum nunciavit (quæ verba illi gaudium anxietati mixtum attulerunt) postea vero interrogat, At rex quomodo se nunc gerit? Tunc ille, Fugæ se dedit, inquit. hic illa sermonem excipiens, Tissaphernes horum ei malorum est author, inquit. Rursumque interrogat, Cyrus vero ubi nunc est? Respondet nuncius, Ubi fortes viros diversari decet. * Paullatim & breviter progrediendo ægre erumpit in illud ipsum quod dicendum erat, idque perquam facit morate & illustre; tum nuncium repræsentando invitum annunciare hunc casum, tum matrem in timorem & angorem conjiciendo, sicut & auditorem.

* Interp. H. Steph.

Ἐν τῷ Ἡσυχίου λεξικῷ.

In lexico Hesychii.

Σάραπις, [1] Περσικὸς χιτὼν μεσόλευκος· ὡς Κτησίας, Καὶ διαρρηξαμένη τὸν σάραπιν, καὶ τὰς τρίχας καθειμένη, ἐτέλετο [2] τε καὶ βοὴν ἐποίει.

Sarapis, tunicæ Persicæ genus albo distinctum. ut CTESIAS: Et discindens sarapin, comamque demittens, vellebat crines & clamabat.

Παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ, ἐν τῷ Ἀρτοξέρξης βίῳ.

Apud Plutarchum in vita Artoxerxis.

Ἐξέβαλε δὲ καὶ τῆς θαλάσσης Λακεδαιμονίους, Κόνωνι τῷ Ἀθηναίῳ μετὰ Φαρναβάζου στρατηγῷ χρησάμενος. ὁ γὰρ Κόνων διέτριβε μὲν ἐν Κύπρῳ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, οὐ τὴν ἀσφάλειαν ἀγαπῶν, ἀλλὰ τὴν τῶν πραγμάτων μεταβολὴν, ὥσπερ ἐν πελάγει τροπὴν περιμέ-

Lacedæmonios etiam mari summovit, * Cononis Atheniensis cum Pharnabazo ductu. Si quidem Conon in Cypro post prœlium navale ad Ægos flumen egit, non securitatem sectans, sed rerum conversionem sicut in mari æstus opperiens reciprocatio-

* Artoxerxes.

1 *v. eruditiss. Brissonium lib. 2, de reg. Pers. de hac veste, ubi non sine causa suspicatur apud Pollucem hanc vocem mendosam esse, cujus vulgati libri* σαράγης *habent. doctiss. viri suspicionem confirmat egregie pervetustus ms. Palatinus, qui diserte istum Pollucis locum (lib. 7. Onomastic. cap. 13. sub fin.) ita scribit:* ὁ δὲ σάραπις, Μήδων τὸ φόρημα πορφυροῦν, μεσόλευκος χιτών. *quod & in Notis meis ad Pollucem monebo.* 2 *Conjecturam sequor quam manu diligentiss. Sylburgii adscriptam inveni Hesychio, scilicet legendum* ἐτίλλετό τε. *Adposui autem hoc loci istud fragmentum, quod alicui non ita vero absimile videri queat, ista de Parysatidis luctu ob interfectum filium à Ctesia scripta fuisse, de quo Excerpt. Pers. c. 58.*

nem;

nem. Qui quod videret sua consilia viribus, & regis vires viro prudente egere, ad regem mittit de rationibus suis epistolam, quam tabellario jussit potissimum Zenone interprete Cretensi vel Polycrito Mendæo reddere: (horum fuit Zeno saltator, medicus Polycritus) qui si abessent, CTESIA medico. Fama est hunc accepta epistola Cononis, scriptis ejus adjecisse ut CTESIAM quoque ad se mitteret, ad res maritimas conducibilem. CTESIAS vero regem ait sua sponte hoc sibi muneris injunxisse.

νων· ὁρῶν δὲ καὶ τοὺς ἑαυτοῦ λογισμοὺς, δυνάμεως, καὶ τὴν βασιλέως δύναμιν, ἀνδρὸς ἔμφρονος δεομένην, ἔπεμψεν ἐπιστολὴν βασιλεῖ περὶ ὧν διενοεῖτο· καὶ ταύτην ἐκέλευσε τὸν κομίζοντα, μάλιστα μὲν ἀποδοῦναι διὰ Ζήνωνος τοῦ Κρητὸς, ἢ Πολυκρίτου τοῦ Μενδαίου· (τούτων δ' ἦν ὁ μὲν Ζήνων ὀρχηστὴς, ὁ δὲ Πολύκριτος, ἰατρός) ἂν δὲ οὗτοι μὴ παρῶσι, διὰ Κτησίου τοῦ ἰατροῦ. λέγεται δὲ ὁ Κτησίας, τὴν ἐπιστολὴν λαβὼν, προσγράψαι τοῖς ὑπὸ τοῦ Κόνωνος ἐπεσταλμένοις, ὅπως καὶ Κτησίαν ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν, ὡς ὠφέλιμον ὄντα τὸν ἐπὶ θαλάττῃ πράξεσιν. ὁ δὲ Κτησίας αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ βασιλέα φησὶ προσθεῖναι τὴν λειτουργίαν αὐτῷ ταύτην.

Apud Diodorum Siculum lib. XIV.

Cum hoc anno [olymp. xcv. 3. archonte Ithycle] CTESIAS historiam suam Persicam concludit, à Nino & Semiramide usque deductam.

Παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ ἐν τῷ ιδ'.

Κτησίας δ' ὁ συγγραφεὺς τὴν τῶν Περσικῶν ἱστορίαν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν [ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἰθυκλέους] κατέστρεφεν, ἀρξάμενος ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιράμεως.

Persicam vero historiam Ctesiæ non obscure notare videtur Lucianus lib. πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν, *his verbis* τοῦ δὴ συγγραφέως ἔργον ἕν, ὡς ἐπράχθη, εἰπεῖν. οὗτος δ' οὐκ ἂν δύναιτο, ἄχρις ἂν ἢ φοβῆται Ἀρταξέρξην, ἰατρὸς αὐτοῦ ὢν, ἢ ἐλπίζει κάνδυν πορφυροῦν, καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν, καὶ ἵππον τῶν Νισαίων λήψεσθαι, μισθὸν τῶν ἐν τῇ γραφῇ ἐπαίνων. *id est*, Officium historici unum est, rem narrare, ut acta fuit. Ille vero hoc præstare neutiquam possit, quamdiu reformidet Artaxerxem, cujus est medicus scilicet, aut dum sperat sibi purpureum candyn & torquem aureum, Nisæumque equum, mercedem nimirum pro laudibus quas historiæ inseruerit. *Qui itaque adulationem notaverit, historiæ labem sane fœdam. Fabulositatem tamen maxime in illo archiatro accusarunt, id quod de Indicis pervagatum est. Non nemo tamen idem quoque in Persicis, quibus & Assyria comprehendo, quod ad antiquas gentis origines præsertim attinet, notavit; &, integer o si Diodorus exstaret, cognosceremus abunde de hac re. Non tacuit tamen & Strabo qui lib.* XI. *ita*: ἀλλ' οὔτε περὶ τούτων (de Massagetis & Sacis) οὐδεὶς ἠκρίβωτο "οὐδὲν πρὸς ἀλήθειαν, οὔτε τὰ παλαιὰ τῶν Περσικῶν, οὔτε τῶν Μηδικῶν, ἢ Συριακῶν, ἐς πίστιν ἀφικνεῖτο μεγάλην, διὰ τὴν τῶν συγγραφέων ἁπλότητα, καὶ τὴν φιλομυθίαν. ὁρῶντες γὰρ τοὺς φανερῶς μυθογράφους εὐδοκιμοῦντας, ᾠήθησαν καὶ αὐτοὶ παρέξεσθαι τὴν γραφὴν ἡδεῖαν, ἐὰν ἐν ἱστορίας σχήματι λέγωσιν, ἃ μηδέποτε εἶδον μήτε ἤκουσαν. ἢ οὐ παρά γε εἰδότων σκοποῦντες δ' αὐτὸ δὲ μόνον τοῦτο, ὅτι ἀκρόασιν ἡδεῖαν ἔχει, καὶ θαυμαστήν. ῥᾷδιον δ' ἄν τις Ἡσιόδῳ, καὶ Ὁμήρῳ πιστεύσειεν ἡρωολογοῦσι, καὶ τοῖς τραγικοῖς ποιηταῖς, ἢ Κτησίᾳ τε, καὶ Ἡροδότῳ καὶ Ἑλλανίκῳ, καὶ ἄλλοις τοιούτοις. *id est, Xylandro interprete*: Sed neque de his quisquam veritatem exacte perhibuit, neque de priscis Persarum, Medorum, Syrorum rebus, fidem admodum magnam invenerunt scriptores: idque ob ipsorum simplicitatem, & fabulas edendi studium. Cum enim viderent in honore esse eos qui è professo fabulas scriberent: existimaverunt suam quoque scriptionem lectoribus jucundam fore, si sub narrationis veræ specie ea dicerent, quæ neque vidissent neque audivissent, saltem ex iis quibus cognita ista essent. id unum spectantes, ut auditio amœna fieret atque admirabilis. Equidem facilius Hesiodo & Homero aliquis fidem adhibuerit cum de heroibus verba faciunt, itemque tragicis poetis; quam Ctesiæ, Herodoto, Hellanico, & eorum similibus. *Ob* ψευδογραφίαν *itaque hosce historicos & Lucianus* ἀληθ. ἱστορ. β', ἐν ᾅδου *collocat*: καὶ μεγίστας, ait, ἁπασῶν τιμωρίας ὑπέμενον οἱ ψευσάμενοί τι παρὰ τὸν βίον, καὶ οἱ μὴ τἀληθῆ συγγεγραφότες· ἐν οἷς καὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἦν *&c. Sed mittamus illum Atticum* μυκτῆρα, *& aliquot ex Indicis quoque* ἀποσπασμάτια, *vel quæ inde se hausisse auctores testantur etiam optimi, adjiciamus.*

" *sic ex m'. emendavit Is. Cas.*

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΙΝΔΙΚΩΝ ΤΟΥ ΑΥ̓ΤΟΥ ΚΤΗΣΙ'ΟΥ.

Παρὰ τῷ Στράβωνι ἐν τῷ ιε' γεωγρ.

Κτησίου μὲν οὐκ ἐλάττω τῆς ἄλλης Ἀσίας τὴν Ἰνδικὴν λέγοντος.[1]

Παρὰ τῷ Ἀῤῥιανῷ ἐν Ἰνδικοῖς.

Κτησίας δὲ ὁ Κνίδιος τὴν Ἰνδῶν γῆν ἴσην τῇ ἄλλῃ Ἀσίῃ λέγει, οὐδὲν λέγων.

Παρὰ τῷ Τζέτζῃ χιλ. η, στίχ. ϡπζ'.

Ἡρόδοτος, Διόδωρος, Κτησίας, πάντες ἄλλοι,
Λέγουσι τὴν εὐδαίμονα τυγχάνειν Ἀραβίαν,
Ὥσπερ καὶ γῆν τὴν Ἰνδικὴν, εὐωδεστάτην ἄγαν,
Ἀρώμασιν ἐκπνέουσαν, ὡς καὶ τὴν γῆν ἐκείνης,
Καὶ λίθους κοπτομένους δὲ ταύτης ἀρωματίζειν.
Τοὺς δὲ ἀνθρώπους τοὺς ἐκεῖ λυθέντας εὐωδίαις,
Ὀστᾶ τινὰ καὶ κέρατα, καὶ φύσεις τὰς ὀζώδεις,
Τότε καπνίζεσθαι λοιπὸν, καὶ ἀνακτᾶσθαι πάλιν.

Παρ' Ἀθηναίῳ ἐν τῷ ι' βιβλίῳ.

Κτησίας δὲ παρ' Ἰνδοῖς φησὶν οὐκ ἐξεῖναι τῷ βασιλεῖ μεθυσθῆναι. παρὰ δὲ Πέρσαις τῷ βασιλεῖ ἐφίεται μεθύσκεσθαι μιᾷ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ θύουσι τῷ Μίθρῃ.

Παρὰ τῷ Ἀῤῥιανῷ, ἱστορ. ἀναβάσ. Ἀλεξ. έ.

Καὶ Κτησίας (εἰ δή τῳ ἱκανὸς καὶ Κτησίας ἐς τεκμηρίωσιν) ἵνα μὲν στενώτατος αὐτὸς αὑτοῦ ὁ Ἰνδός ἐστι, τεσσαράκοντα σταδίους ὅτι διέχουσιν αὐτῷ αἱ ὄχθαι· ἵνα δὲ πλατύτατος, [2] καὶ ἑκατὸν τὸ πολὺ δ' εἶναι αὐτοῦ τὸ μέσον τούτοιν.

EX INDICIS EJUSDEM CTESIÆ.

Apud Strabonem lib. XV. *geograph.*

CTESIAS dicit Indiam non esse minorem reliqua Asia.

Apud Arrianum in Indicis.

CTESIAS Cnidius Indicam reliquæ Asiæ æqualem esse magnitudine affirmat: sed errat. *interpr. B. Vulc.*

Apud Tzetzem chil. VIII, *vers.* 987

Herodotus, Diodorus, CTESIAS, *omnes alii,* *interpr. P. L.*
Dicunt felicem esse Arabiam,
Quemadmodum & terram Indicam odoriferam valde,
Aromatibus spirantem: ut & terram illius,
Et lapides concisos hujus, aromata spirent.
Homines autem illic solutos bonis odoribus.
Ossa quædam, & cornua, & naturas olentes.
Tunc fumigari deinceps, atque refocillari rursus.

Apud Athenæum libro X.

CTESIAS autem apud Indos regi non licere inebriari tradit. At vero apud Persas regi conceditur inebriari die uno, in quo sacrificant Mithræ. *interpr. H. Steph.*

Apud Arrianum historiar. de expedit. Alexandri lib. V.

Ac CTESIAS quidem (si cui ejus autoritas ad probandum sufficiat) asserit Indi, qua angustissimus is est XL stadiorum latitudine ripas inter se distare: qua vero latissimus, etiam centum summum stadiorum spatium intermedium esse.

---

1 *Ibi & aliorum sententias, ut Onesicriti, Nearchi. Megasthenis, & Deimachi sententias maxime discrepantes refert; quarum nullam probat. v. & Arrianum in Indicis.*

2 *An forte hic locus defectus, viri docti videant: mibi, credo, libere suspicionem meam indicare licet. Habes enim diserte initio excerptorum ex Indic. à Photio eadem quidem de latitudine* τοῦ στενοῦ αὐτοῦ: *sed de eo ubi latissimus sit,* καὶ διακοσίων σταδίων *ait. quid itaque? Facile potuit excidere in Arriani libris numeri ducenarii nota* σ', *quæ reponi debeat. Sicque adhuc etiam plenius Ctesiæ sententiam expositam ibi habebimus, nimirum ubi Indus angustissimus,* XL *stadiorum esse: ubi latissimus,* CC: *ubi medius, id est, nec angustiss. nec latiss. plerunque* C *stadiorum esse. Sic ego suspicabar: alii dijudicent.*

Apud

Apud Aelianum lib. XVII *de nat. animal. c.* 29

Indorum regem hostibus bellum inferentem, bellatorum centena millia elephantorum antecedunt: tum vero aliorum maximorum & fortissimorum tria millia subsequuntur, ad hostiles muros ipso incursu evertendos institutorum: cum enim rex jubet, evertunt, idque pectorum suorum vi & impetu. Hoc se audivisse CTESIAS scribit: idemque Babylone se vidisse dicit, palmas ab his ad moderatoris sui jussum violentissimo impetu extirpatas.

Παρὰ τῷ Αἰλιανῷ, ἐν τῷ ιζ΄ περὶ ζῶ. ἰδιότ. κεφ. κθ΄.

Τοῦ Ἰνδῶν βασιλέως ἐλαύνοντος ἐπὶ τοὺς πολεμίους, δέκα μυριάδες ἐλεφάντων προηγοῦνται μαχίμων. ἑτέρους δὲ ἀκούω τρισχιλίους τοὺς μεγίστους τε καὶ ἰσχυροτάτους ἕπεσθαι, οἵπερ οὖν εἰσι πεπαιδευμένοι τὰ τείχη τῶν πολεμίων ἀνατρέπειν, [1] ἐμπεσόντες ὅταν κελεύσῃ βασιλεύς· ἀνατρέπειν δὲ τοῖς στήθεσι. καὶ λέγει μὲν ταῦτα καὶ Κτησίας, ἀκοῦσαι γράφων. ἰδεῖν δ' ἐν Βαβυλῶνι ὁ αὐτὸς λέγει τοὺς φοίνικας αὐτορρίζους ἀνατρεπομένους ὑπὸ τῶν ἐλεφάντων τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐμπιπτόντων αὐτοῖς θηρίων βιαιότατα. δρῶσι δ', ἂν ἄρα ὁ Ἰνδὸς ὁ πωλεύων [2] αὐτοῖς, κελεύσῃ δρᾶσαι τοῦτο αὐτοῖς.

Apud Aristotelem de generat. animal lib. II, *cap.* 2.

Quæ enim CTESIAS Cnidius de semine elephantorum narravit, illum mentitum fuisse claret. Ait enim istud desiccatum adeo indurari, ut fiat electro simile. Non vero ita fit.

Παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει ἐν τῷ β΄ περὶ ζώων γενέσ. κεφ. β΄.

Κτησίας γὰρ ὁ Κνίδιος ἃ περὶ τοῦ σπέρματος τῶν ἐλεφάντων εἴρηκε, φανερός ἐστιν ἐψευσμένος. φησὶ γὰρ οὕτω σκληρύνεσθαι ξηραινόμενον, ὥστε γίνεσθαι ἠλέκτρῳ ὅμοιον. τοῦτο δ' οὐ γίνεται.

Apud eundem libro tertio extremo de histor. animal.

Falsum vero est etiam quod CTESIAS scripsit de elephantorum genitura.

Παρὰ τῷ αὐτῷ ἐν τῷ ἄκρῳ βιβ. γ΄. περὶ ζώων ἱστορ.

Ψευδὲς δ' ἐστὶ καὶ ὅπερ Κτησίας γέγραφε περὶ τῆς γονῆς τῶν ἐλεφάντων.

Non habebam animo quidquam infercire ubi Ctesiæ non fieret nominatim mentio. Quam enim multa talia ex Aeliano alias describenda, ut ille certe è Ctesia plerosque istos Indicos logos descripserit? Hoc tamen de gallis gallinaceis, & illud infra de avicula dicæro vel ideo inserere visum fuit, quod utrumque A. Schottus in suis Notis ad Ctesiæ Indica laudet, & è Ctesiæ exceptum moneat plenius ac latius, quam Photius scilicet fecit. De gallis sane ex Photio supra cap. 3. *Indic. saltem habes, unde* μεγίστους *fuisse scias. Audi itaque Aelianum lib.* XVI. *de animal. c.* 2. *ita scribentem.*

Nascuntur & Gallinacei maximi [apud Indos]: nec rubram habent cristam ut nostri, sed ita variam & floridam, quemadmodum coronam ex floribus contextam. Pennas posteriores non inflexas habent, neque in orbem revolutas, sed latas, quas cum non erigunt, ut pavones trahunt: eorum pennæ partim auri, partim cærulei vel smaragdi colorem gerunt.

Ἀλεκτρυόνες δὲ γίνονται μεγέθει μέγιστοι [ἐν Ἰνδοῖς,] καὶ ἔχουσι λόφον οὐκ ἐρυθρόν, κατά γε τοὺς ἡμεδαποὺς, ἀλλὰ ποικίλον κατὰ τοὺς ἀνθινοὺς στεφάνους. τὰ δὲ πτερὰ τὰ πυγαῖα ἔχουσιν οὐ κυρτὰ οὐδὲ εἰς ἕλικα ἐπικαμφθέντα, ἀλλὰ πλατέα, καὶ ἐπισύρουσιν αὐτὰ, ὥσπερ οὖν καὶ οἱ ταῶς, ὅταν μὴ ὀρθῶσί τε καὶ ἀναστήσωσιν αὐτά. χρόαν δὲ ἔχει τὰ πτερὰ τῶν Ἰνδῶν ἀλεκτρυόνων χρυσωποὺς τε " καὶ κυαναυγεῖς κατὰ τὴν σμάραγδον λίθον. " χρυσωπόν τε καὶ κυαναυγῆ

Apud eundem Aelianum lib. XVI *de animal. nat. c.* 31.

In his libris, quos Cnidius CTESIAS de rebus Indicis conscripsit, Cynamolgorum gentem ait canes permultos, magnitudine Hyrcanis canibus pares alere solere. Quamobrem vero

Παρὰ τῷ αὐτῷ Αἰλιανῷ, ἐν τῷ γ΄ περὶ ζώ. ἰδιότ. ις΄. κεφ. λά.

Λέγει δὲ ἄρα Κτησίας ἐν λόγοις Ἰνδικοῖς, τοὺς καλουμένους Κυναμολγοὺς τρέφειν κύνας πολλοὺς, κατὰ τοὺς Ὑρκανοὺς τὸ μέγεθος· καὶ εἶναί γε ἰσχυρῶς κυνοτρόφους, καὶ τὰς

1 *Ista innuunt saltem excerpta Indic. supra c.* 3. *ubi* περὶ τῶν τειχοκαταλυτῶν *(ita enim Hæschelio nostro malim)* ἐλεφάντων. 2 ἴσ. α τοὺς

αἰτίας

σίας ὁ Κνίδιος ἐκείνας λέγει· ἀπὸ τῶν θερινῶν τροπῶν εἰς μεσοῦντα χειμῶνα ἐπιφοιτῶσιν αὐτοῖς ἀγέλαι βοῶν, οἱονεὶ μελιττῶν σμῆνος ἢ σφηκία κεκινημένη, πλῆθος ἀριθμοῦ κρείττους οἱ βόες. εἰσὶ δὲ ἄγριοι καὶ ὑβρισταὶ, καὶ εἰς κέρας θυμοῦνται δεινῶς. οὐκοῦν ἔχοντες αὐτοὺς ἀναστέλλειν ἑτέρως οἵδε, τοὺς τροφίμους αὐτῶν κύνας ἐπ' αὐτοὺς ἀφιᾶσιν, ἐς τοῦτο ἀεὶ τρεφομένους· οἵπερ οὖν καταγωνίζονταί τε καὶ διαφθείρουσιν αὐτοὺς ῥᾷστα. εἶτα τῶν μὲν κρεῶν τὰ δοκοῦντά σφισιν εἰς ἐδωδὴν ἐπιτήδεια, ἐξαιροῦσι· τὰ δὲ λοιπὰ τοῖς κυσὶν ἀποκρίνουσι, καὶ μάλα γε ἀσμένως κοινωνοῦντες αὐτοῖς, ὥσπερ οὖν εὐεργέταις ἀπερχόμενοι. κατὰ τὴν ὥραν δὲ καθ' ἣν οὐκ ἔπι φοιτῶσιν οἱ βόες, συνθήρους αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ζώοις τοῖς ἄλλοις ἔχουσιν· καὶ τῶν θηλειῶν ἀμέλγουσι τὸ γάλα, καὶ ἐκ τούτου κέκληνται. πίνουσι γὰρ αὐτὸ ὥσπερ οὖν ἡμεῖς τὸ τῶν οἰῶν τε καὶ τῶν αἰγῶν.

ſit hæc natio tam canum ſtudioſa, cauſſam idem affert. Cum ab æſtivo ſolſtitio ad mediam hyemem, tanquam apum examina, aut concitata veſparum vis, ſic armenta numero ampliora bonum ferorum eos cornibus vehementer incitata appetant & noceant: hi non aliter hæc retundere valentes, canes quos magna cura aluerunt, in ipſos immittunt, qui facile bôves debellant, & interimunt. Deinde ante commemorati homines, quas eſculentas carnes exiſtimant, ſibi auferunt, reliquas canibus impertiunt, libenterque communicant, tanquam pro accepto beneficio grati. Reliquo anni tempore cum non amplius eo boves accedunt, ad venandas alias feras ſecum ducunt. Idcircoque Cynamolgi appellantur, quod à canibus lac exprimunt mulctra, tum vero ſic idipſum, quemadmodum nos vel ovillum, vel caprinum, bibunt.

Παρὰ τῷ Πολυδεύκει ἐν τῷ ὀνομαστικῷ ε', κεφ. ε'.

Οἱ δὲ κυναμολγοὶ, [1] κύνες εἰσὶ περὶ τὰ ἕλη τὰ μεσημβρινὰ, γάλα δὲ βοῶν πιοῦνται τὴν τροφήν. καὶ τοὺς ἐπιόντας, τῷ ἔθνει τοῦ θέρους βοῦς Ἰνδικοὺς καταγωνίζονται, ὡς ἱστορεῖ Κτησίας.

Apud Pollucem Onomaſtic. lib. v. *c.* 5.

Cynamolgi vero, canes ſunt circa meridionales paludes [Indiæ,] qui lacte boum victitant, & incurſantes gentem in æſtate boves Indicos debellant, uti ſcribit CTESIAS.

Παρὰ τῷ Τζέτζῃ χιλ. ζ'. στίχ. ψλθ'.

Εἰ θαῦμα δὲ νομίζοι τις, [2] Ἀῤῥάβων τοὺς καλάμους,
Ὁ Τζέτζης λέγει. τοὺς Ἰνδῶν καλάμους τῷ Κτησίᾳ
Ὡς διοργυίους [3] γράφοντι τὸ πλάτος, τίς πιστεύσοι;
Καὶ τοῖς τὸ ἓν γονάτιον δύο ποιεῖν ὁλκάδας.

Apud Tzetzem chiliad. VII, *verſ.* 739.

Si vero miraculum putet quiſpiam Arabum calamos,
Tzetzes recenſet Indorum calamos ex CTESIA,
Inſtar duorum paſſuum ſcribente in latitudine: quis credat?
Et illis unum internodiolum duas facere onerarias.

Παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει, περὶ ἱστορ. ζῴ. ἐν τῷ β', κεφ. α'.

Διστοίχους δὲ ὀδόντας οὐδὲν ἔχει τούτων τῶν γενῶν. ἔστι δέ τι, εἰ δεῖ πιστεῦσαι Κτησίᾳ. ἐκεῖνος γὰρ ἐν Ἰνδοῖς τὸ θηρίον, ᾧ ὄνομα εἶναι [4] μαντιχώραν, τοῦτ' ἔχειν ἐπ' ἀμφότερα φησὶ τριστοίχους τοὺς ὀδόντας. εἶναι δὲ μέγεθος μὲν ἡλίκον λέοντα, καὶ δασὺ

Apud Ariſtotelem de hiſt. animal. lib. II. *c.* I.

Duplicem vero dentium ſeriem ex his generibus animal nullum habet. Immo eſt quoddam, ſi CTESIÆ credere par eſt. Ille enim animal apud Indos cui nomen ſit Mantichora, habere utrinque ſecus dentium triplicem ordinem ait: magnitudine vero æquare leonem, & ſimiliter

1 *De Polluce noſtro quid dicam, mehercle neſcio. Aelianum certe rectius inſpexiſſe Cteſiam credam. Et alii etiam certe auctores hos Cynamolgos populos tradunt, eoſque canum fœminarum lacte victitaſſe, unde iis nimirum nomen: in illis etiam Cnidius Agatarchides, apud quem paria habes cum Cteſianis excerptis. Cur itaque Pollux canes cum gente ſua, canina licet & ipſa, confundat, cauſam non comminiſcor.* 2 *narravit vero ex Uranii lib.* III. Ἀραβικῶν *Tzetzes de calamis ibi, in quibus mortuos reges, & eorum uxores, fratres ac filios ſepeliant* ἓν γόνυ τι κοιλάναντες *illorum calamorum, & calamum* μὴ κόψαντες, πάλιν ἐῶσι φύειν. *quibus Cteſiana ſubjicit, talia ſcilicet illa* ψευδεπινούστερα, *quibus delectati ſcriptores vani.* 3 *vide Excerpt. Ind. ſupra c.*6. 4 *Notanda diverſitas ſcripturæ in hujus beluæ vocabulo. Excerpta Ind. ſupra c.* 7. *habent* μαρτιχόρα *vel cum Bav. libro* μαρτιχόρας, *ut etiam Aelianus & Philoſtratus habet. Ariſtoteles* μαντιχώραν *vocat, & Plinius etiam* mantichoram, *ſicut & Aeliani varia lectio, notavit & Brodæus V. miſcell.* 24. *Cteſiam ſuper his graviter vanitatis arguens.*

pilis

densum esse, nec pedes absimiles habere. facie autem & auribus humanis similem: oculisq; glaucis. colore rubere ut cinnabari. caudam vero, scorpii terrestris caudæ parem esse, in qua aculeum gerat, & agnata ejaculetur spicula. vocem illi talem esse qualis fistula & tuba edatur. celeriter vero currere non aliter ac cervos, & ferum esse, devorareque homines.

ὁμοίως, καὶ πόδας ἔχειν ὁμοίους. πρόσωπον δὲ καὶ ὦτα ἀνθρωποειδές· τὸ δ᾽ ὄμμα γλαυκὸν, τὸ δὲ χρῶμα κινναβάρινον· τὴν δὲ κέρκον, ὁμοίαν τῇ τοῦ σκορπίου τοῦ χερσαίου, ἐν ᾗ κέντρον ἔχειν, καὶ τὰς ἀποφυάδας ἀπακοντίζειν. φθέγγεσθαι δ᾽ ὅμοιον φωνῇ σύριγγος καὶ σάλπιγγος· ταχὺ δὲ θεῖν οὐχ ἧττον τῶν ἐλάφων, καὶ εἶναι ἄγριον καὶ ἀνθρωποφάγον.

De eadem bellua & Pausanias in Bœoticis ex Ctesia:

Περὶ τοῦ αὐτοῦ θηρίου ἐκ τοῦ Κτησίου καὶ ὁ Παυσανίας ἐν Βοιωτικοῖς.

interpr. R. Amasæo Jam vero eam belluam quam CTESIAS in historia de Indis Mantichoram ab illis scribit appellari, à Græcis (*ob præcipuam in homines sævitiam*) Androphagum, non aliam à Tigride esse crediderim. Dentium in maxilla altera triplex ordo: & in extrema cauda aculeos habet, quibus & se cominus tueatur, & venatores eminus tanquam sagittis petat.

Θηρίον δὲ ἐν τῷ Κτησίου λόγῳ τῷ ἐς Ἰνδοὺς, Μαρτιόρα ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν, ὑπὸ δὲ Ἑλλήνων φάσιν [1] ἀνδροφάγον λελέχθαι οἴ πείθομαι τὸν Τίγριν. ὀδόντας δὲ αὐτὸ τριστοίχους κατὰ [2] ἑτέραν τὴν γένυν καὶ κέντρα ἐπὶ ἄκρας ἔχει τῆς οὐρᾶς. τούτοις δὲ τοῖς κέντροις [3] ἐγγύθι ἐναμύνεσθαι, καὶ ἀποπέμπειν ἐς τοὺς πορρωτέρω τοξότου ἀνδρὸς οἰστῷ ἴσον.

Plinius l. VIII. *c.* XXI. Apud eosdem [Indos] nasci CTESIAS scribit, quam manticho-ram appellat, triplici dentium ordine pectinatim coeuntium, facie & auriculis hominis, oculis glaucis, colore sanguineo, corpore leonis, cauda scorpionis modo spicula infigentem: vocis, ut si misceatur fistulæ & tubæ concentus: velocitatis magnæ, humani corporis vel præcipue appetentem.

De eodem apud Ælianum lib. IV. *de anim. c.* 21.

Apud Indos nascitur violento robore præditum animal, cui Indorum lingua Mantichoras nomen est, magnitudine maximi leonis, colore rubrum adeo ut cinnabarim referat: canis modo villosum: facie eadem prope quæ hominis: dentium triplici utrinque ordine mucrone acutissimorum, caninis majorum: auribus hominis similibus, nisi quod hæ & grandiores, & villosiores sunt: oculis cæsiis, & his non dissimilibus hominis: pedibus & unguibus eisdem qui leonis. summa cauda illi scorpionis modo, aculeo plusquam cubitali armata, cum quo letaliter pungit, si quem attigerit. reliquum etiam caudæ, utrinq; aculeis cuspidatum est, quos tanquam tela, si quis insequatur, eminus jaculatur, letaliter pungit. Cum in anteriorem partem versus aculeos jaculatur, caudam intorquet: sin retroversus Sacarum more aculeos emittit, tum extentissime

Περὶ τοῦ αὐτοῦ παρὰ τῷ Αἰλιανῷ ἐν τῷ δ᾽ περὶ ζῴ. κεφ. κα΄.

Θηρίον Ἰνδικὸν, βίαιον τὴν ἀλκὴν μέγεθος κατὰ τὸν λέοντα τὸν μέγιστον, τὴν δὴ χρόαν ἐρυθρὸν, ὡς κιννάβαριν εἶναι δοκεῖν, δασὺ δὲ ὡς κύνες, φωνῇ τῇ Ἰνδῶν "μαρτιχόρας ὠνόμασται. *al.* μαντιχώρας τὸ πρόσωπον δὲ κέκτηται τοιοῦτον, ὡς δοκεῖν οὐ θηρίον τοῦτό γε, ἀλλ᾽ ἀνθρωπικὸν ὁρᾶν. ὀδόντες τρίστοιχοι μὲν ἐμπεπήγασιν οἱ ἄνω αὐτῷ, τρίστοιχοι δὲ οἱ κάτω, τὴν ἀκμὴν ὀξύτατοι, τῶν κυνείων ἐκεῖνοι μείζους. τὰ δὲ ὦτα ἔοικεν ἀνθρώπῳ καὶ ταῦτα τήν γε ἑαυτῶν πλάσιν, μείζω δὲ καὶ δασέα. τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς γλαυκός ἐστι, καὶ ἐοίκασιν ἀνθρωπίνοις καὶ οὗτοι. πόδας δέ μοι νόει καὶ ὄνυχας" οἵους εἶναι λέοντος. "ὁμοίους τῇ δὲ οὐρᾷ ἄκρα προσήρτηται σκορπίου κέντρον, καὶ εἴη ἂν ὑπὲρ πῆχυν τοῦτο· καὶ παρ᾽ ἑκάτερα αὐτῷ ἡ οὐρὰ κέντροις διείληπται. τὸ δὲ οὐραῖον τὸ ἄκρον εἰς θάνατον ἐκέντησε τὸν περιτυχόντα, καὶ διέφθειρε παραχρῆμα. ἐὰν δέ τις αὐτὸν διώκῃ, ὁ δ᾽ ἀφίησι τὰ κέντρα πλάγια ὡς βέλη. καὶ ἔστι τὸ ζῷον ἐκηβόλον. καὶ εἰς τοὔμπροσθεν μὲν ὅταν ἀπολύῃ τὰ κέντρα, ἀνακλᾷ τὴν οὐράν· ἐὰν δὲ εἰς τοὐπίσω, κατὰ τοὺς Σάκας, ὅδε ἀποτάδην

1 ἀνθρωποφάγον *habent Excerpta.*
2 Ἑκατέραν *mavult Fr. Sylburgius, ut & interpretatur,* utraque mandipula tripl.
3 ἐγγύθεν ἀμύνεσθαι, *vel* ἀμύνεται *mavult idem Sylb.*

αὐτὴν ἐξαρτᾷ. ὅτε δ' ἂν τὸ βληθὲν τύχῃ, ἀποκτείνει. ἐλέφαντα δὲ οὐκ ἀναιρεῖ μόνον. τὰ δὲ ἀκοντιζόμενα κέντρα ποδιαῖα τὸ μῆκός ἐστι, σχοίνου δὲ τὸ πάχος. λέγει δὲ ἄρα Κτησίας, καί φησιν ὁμολογεῖν αὐτῷ τοὺς Ἰνδοὺς, ἐν ταῖς χώραις τῶν ἀπολυομένων ἐκείνων κέντρων ὑπαναφύεσθαι ἄλλα, ὡς εἶναι τοῦ κακοῦ τοῦδε ἐπιγονήν. φιλεῖ δὲ, ὡς ὁ αὐτὸς λέγει, μάλιστα ἀνθρώπους ἐσθίων· καὶ ἀναιρεῖ δὲ ἀνθρώπους πολλοὺς, καὶ οὐ καθ' ἕνα ἐλλοχᾷ, καὶ δύο δ' ἂν ἐπιθεῖτο καὶ τρισὶ καὶ κρατεῖ τῶν τοσούτων μόνος. καταγωνίζεται δὲ καὶ τῶν ζώων τὰ λοιπά, λέοντα δὲ οὐκ ἂν καθέλῃ ποτέ. ὅτι δὲ κρεῶν ἀνθρωπείων ἐμπιπλάμενον τόδε τὸ ζῶον ὑπερήδεται, κατηγορεῖ καὶ τὸ ὄνομα· νοεῖται γὰρ τῇ Ἑλλήνων φωνῇ ἡ Ἰνδῶν, ἀνθρωποφάγον αὐτὸ εἶναι· ἐκ δὲ τοῦ ἔργου καὶ κέκληται. πέφυκε δὲ κατὰ τὴν ἔλαφον ὤκιστος. τὰ βρέφη δὲ τῶνδε τῶν ζώων οἱ Ἰνδοὶ θηρῶσιν ἀκέντρους τὰς οὐρὰς ἔχοντα, καὶ λίθῳ γε ἐπιθλῶσιν αὐτὰς, ἵνα ἀδυνατῶσι τὰ κέντρα ἀναφύειν. φωνὴν δὲ σάλπιγγος ὡς ὅτι ἐγγυτάτω προΐεται. λέγει δὲ καὶ ἑωρακέναι τόδε τὸ ζῶον ἐν Πέρσαις Κτησίας, ἐξ Ἰνδῶν κομισθὲν δῶρον τῷ βασιλεῖ Περσῶν. εἰ δή τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι ὑπὲρ τῶν τοιούτων Κτησίας. ἀκούσας γε μὴν τις τὰ ἴδια τοῦδε τοῦ ζώου, εἶτα μέντοι τῷ συγγραφεῖ τῷ Κνιδίῳ προσεχέτω.

caudam porrigit. Aculei quos jaculatur, pedali magnitudine, & schœni (*junci vel funis*) crassitudine sunt: quibus icta omnia, præter solum elephantum pereunt. CTESIAS Indos sibi affirmasse ait, locis emissorum aculeorum alios succrescere, ut sit hujus pestis perpetua successio. Humanis, ut idem affert, carnibus maxime delectatur. quocirca complureis homines interficit: nec duntaxat in singulos homines invadit, sed plureis collectos, vel ipse solus interimit. Reliqua item animalia vincere potest, excepto leone. Quod autem humanis carnibus sese complere ei suave sit, ejus nomen ostendit. Indice enim ideo Mantichoras appellatur, quod bestia hominum voracissima sit, ex rebus quas agit nomen trahens. Eadem est qua pernicissimi cervi corporis velocitate. Ejus pullos aculeatis nondum caudis armatos venantur, caudasq; eorum ad saxum elidunt, atque crebris ictibus confringunt, ut aculeos ne postea producere queant. Vocem edunt maxime accedentem ad sonum tubæ. CTESIAS apud Persas hoc animal se vidisse testatur, ex India regi Persarum muneri missum. Hæc CTESIAS scriptor Cnidius, penes quem horum omnium fides esto.

Παρ' Ἀντιγόνῳ ἐν τῇ ἱστοριῶν παραδόξων συναγωγῇ, ἱστορ. ρπα'.

Τὸ δ' ἐκ τῆς πέτρας Ἀρμενίων ἐκπῖπτον [ὕδωρ] Κτησίαν ἱστορεῖν [1] ὅτι συμβάλλει ἰχθῦς μέλανας, ὥστε τὸν ἀπογευσάμενον τελευτᾶν.

Apud Antigonum mirab. narrat. cong. hist. CLXXXI.

CTESIAM tradere, ex Armeniis petris aquam excidere, quæ simul pisces nigros ejiciat, gustataq; interficiat. *G. Xyl. int.*

Ἐν τῇ αὐτῇ ἱστορ. ρπβ'

Περὶ δὲ τινος Κτησίαν φησὶν ἱστορεῖν, ὅτι περὶ τὴν τῶν Φασηλιτῶν χώραν ἐπὶ τοῦ τῆς Χιμαίρας ὄρους ἐστὶ τὸ καλούμενον ἀθάνατον πῦρ· τοῦτο δὲ ἐὰν μὲν εἰς ὕδωρ ἐμβάλῃς, καίεσθαι βέλτιον· ἐὰν δὲ [2] φορτίον ἐπιβαλὼν πνίξῃ τις, σβέννυσθαι.

Ibidem, CLXXXII.

De igne CTESIAM ait narrare, apud Phaselitas in Chimæra monte ignem esse qui perennis nominetur. qui ignis in aquam conjectus, melius ardeat: sin onus aliquis injiciat, extingui.

Plinius lib. XXXI. *c.* 2. CTESIAS in Armenia scribit esse fontem, ex quo nigros pisces illico mortem afferre in cibis quod & circa Danubii exortum audivi, donec veniatur ad fontem alveo appositum, ubi finitur id genus piscium. Ideoq; ibi caput ejus amnis intelligitur fama.

Idem lib. II, *cap.* 106. Flagrat in Phaselide mons Chimæra, & quidem immortali diebus & noctibus flamma. Ignem ejus accendi aqua, extingui vero terra aut fœno, Cnidius CTESIAS tradit.

Παρὰ τῷ Αἰλιανῷ ἐν τῷ ις' περὶ ζῴ. κεφ. λζ'.

Παρά γε τοῖς [3] Ψύλλοις καλουμένοις τῶν Ἰνδῶν, εἰσὶ

Apud Ælianum lib. XVI *de animal. c.* 37.

Apud Indos Psyllos (nam sunt etiam al-

1 *Hæc ni fallor è Callimachi Cyrenæi* ἐκλογῇ τῶν παραδόξων *affert Antigonus, ut & quod sequitur.* 2 *emendo* φορυτὸν, fimum, *vel* quisquilias, *quæ alias naturalis potius alimentum & fomes. patet ex nostri Ctesiæ excerptis Ind. supra c.* 10. 3 *Pygmæis hæc tribuunt excerpta supra c.* 11.

teri Africi) arietibus non majores equi gignuntur. Itemq; oves non magnitudine agnos nostros superant. Asini quoq; pares nascuntur & similiter muli, boves, & quod illic cunq; bestiarum, perparvulum est. Porro apud Indos nullum suem neq; ferum neq; cicurem nasci CTESIAS Cnidius ait, & suilli generis usum Indos à se detestari, & tantopere ab eo vescendo, quam ab humanis carnibus, abhorrere.

Apud eundem lib. IV. *cap.* 26.

Lepores & vulpes Indi hoc modo venantur. Canibus ad venationem non egent, sed captos aquilarum, corvorum & insuper milvorum pullos alunt, & ad venatum instituunt: Nempe leporem mansuetum & vulpem cicurem carne appensa ad cursum dimittunt: & mox immittunt aves carnem eis quam appetunt ademptura. Illæ igitur quanta possunt celeritate & impetu vel hanc vel illum consequutæ, carnem sui laboris præmium & escam desideratam sibi auferunt. Sic institutas ad prædam aves, deinceps in montanos lepores & vulpes feras emittunt: quos illæ itidem spe solitæ escæ persequuntur, & mox captos dominis adferunt, ut prodit CTESIAS. loco autem carnis prius appensæ, viscera captorum eis in cibum permittuntur.

Apud Stephanum in Ethnicis.

Teos. est & alia (hoc nomine) civitas apud Dirbas in Scythia, in qua narrant stagnum plenum esse piscibus, à quibus, quum tranquillum est, oleum supernatat tanta copia, ut manibus illud hauriant in scapham, eoq; utantur.

Apud Ælianum lib. IV. *de nat. anim. c.* 27.

Gryphem Indicum animal audio similiter quadrupedem ut leonem esse: robustissimis item existere unguibus leonum similibus: tum dorsum ejus pennis indui nigris, anteriorem corporis partem rubris, alas vero candidis. CTESIAS eos ait cervicis pennas cæruleas & floridas habere: aquilino ore esse, & capite cujusmodi pictores fingunt: oculis autem igneis. nidosque in

γὰρ καὶ Λιβύων ἕτεροι, ἵπποι γίνονται τῶν κριῶν οὐ μείζους. καὶ τὰ πρόβατα ἰδεῖν μικρὰ κατὰ τοὺς ἄρνας. καὶ οἱ ὄνοι δὲ τοσοῦτοι γίνονται τὸ μέγεθος· καὶ οἱ ἡμίονοι, καὶ οἱ βοῦς, καὶ πᾶν κτῆνος ἕτερον ὁποιῶν. Ὗν δὲ ἐν Ἰνδοῖς οὔ φασι γίνεσθαι, οὔτε ἥμερον, οὔτε ἄγριον. μυσάττονται δὲ καὶ ἐσθίειν τοῦδε τοῦ ζώου Ἰνδοί, καὶ οὐκ ἂν γεύσαιντό ποτε ὑείων, ὥσπερ οὐδὲ ἀνθρωπείων οἱ αὐτοί.

Παρὰ τῷ αὐτῷ, ἐν τῷ δ΄, κεφ. κϛ΄.

Τοὺς λαγὼς καὶ τὰς ἀλώπεκας θηρῶσιν οἱ [1] Ἰνδοὶ τὸν τρόπον τοῦτον. κυνῶν εἰς τὰς ἄγρας οὐ δέονται, ἀλλὰ νεοττοὺς συλλαβόντες ἀετῶν καὶ τῶν κοράκων καὶ ἰκτίνων προσέτι, τρέφουσι, καὶ ἐκπαιδεύουσι τὴν θήραν, καὶ ἔστι τὸ μάθημα· πρᾴῳ λαγῷ καὶ ἀλώπεκι τιθασῷ κρέας προσαρτῶσι, καὶ μεθιᾶσι θεῖν· καὶ τοὺς ὄρνιθας αὐτοῖς κατὰ πόδας ἐπιπέμψαντες, τὸ κρέας ἀφελέσθαι συγχωροῦσιν. οἱ δὲ ἀνὰ κράτος διώκουσι, καὶ λαβόντες ἢ τὸν ἢ τὴν, ἔχουσιν ὑπὲρ τοῦ καταλαβεῖν ἆθλον τὸ κρέας. καὶ τοῦτο μὲν αὐτοῖς δέλεάρ ἐστι καὶ μάλα ἐφολκόν. οὐκοῦν ὅταν ἀκριβώσωσι τὴν σοφίαν τὴν θηρατικὴν, ἐπὶ τοὺς ὀρείους λαγὼς μεθιᾶσιν αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ τὰς ἀλώπεκας τὰς ἀγρίας. οἱ δὲ, ἐλπίδι τοῦ δείπνου τοῦ συνήθους, ὅταν τι τούτων φανῇ, μεταθέουσι καὶ αἱροῦσιν ὤκιστα, καὶ τοῖς δεσπόταις ἀποφέρουσιν, ὡς λέγει Κτησίας. καὶ ὅτι ὑπὲρ τοῦ πρόσθεν προσηρτημένου κρέως, αὐτοῖς τὰ σπλάγχνα τῶν ᾑρημένων τὸ δεῖπνόν ἐστιν. ἐκεῖθεν καὶ τοῦτο ἴσμεν.

Παρὰ τῷ Στεφάνῳ ἐν ἐθνικοῖς.

Τέως. ἔστι καὶ ἑτέρα πόλις ἐν Δίρβαις τῆς Σκυθίας, ἐν ᾗ λέγουσι λίμνην ἰχθύων ἔχουσαν πλῆθος· ἀφ᾽ ὧν εὐδίας γινομένης, ἔλαιον ἐπιπολάζει τοσοῦτον, ὅσον ἀρύεσθαι αὐτὸ ταῖς χερσὶν εἰς σκάφος, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ [2].

Παρὰ τῷ Αἰλιανῷ ἐν τῷ δ΄ περὶ ζώων ἰδιότ. κεφ. κζ΄.

Τὸν γρύπα ἀκούω τὸ ζῶον τὸ Ἰνδικὸν [3] τετράπουν εἶναι κατὰ τοὺς λέοντας, καὶ ἔχειν ὄνυχας καρτεροὺς ὡς ὅτι μάλιστα, καὶ τούτους μέντοι τῶν λεόντων παραπλησίους· κατάπτερον δὲ τὰ νῶτα, καὶ τούτων τῶν πτερῶν τὴν χρόαν μέλαιναν εἶναι ᾄδουσι· τὰ δὲ πρόσθια ἐρυθρά φασι· τάς γε μὴν πτέρυγας αὐτὰς, οὐκ ἔτι τοιαύτας, ἀλλὰ λευκάς. τὴν δέρην δὲ αὐτῶν κυανοῖς διηνθίσθαι τοῖς πτεροῖς Κτησίας ἱστορεῖ· στόμα δὲ ἔχειν ἀετῶδες· καὶ τὴν κεφαλὴν, ὁποίαν οἱ χειρουργοῦντες γράφουσί τε καὶ πλάττουσι. φλογώδεις δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς φασιν αὐτοῦ. νεοττιὰς δὲ

1 *Pygmæi in Excerpt. c.* 11. 2 *Ubi hic Ctesiæ mentio, ais? fateor. Sed lege supra excerpt. Indic. fine c.* XI. *& dices lac lacti non tam simile.* 3 *vide Excerpt. Ind. c.* 12.

ἐπὶ τῶν ὀρῶν ποιεῖται καὶ τέλειον μὲν λαβεῖν ἀδύνατόν ἐστι, νεοττοὺς δὲ αἱροῦσι. Βάκτριοι μὲν γειτνιῶντες Ἰνδοῖς, λέγουσιν αὐτοὺς φύλακας εἶναι τοῦ χρυσοῦ αὐτόθι. καὶ ὀρύττειν τε αὐτόν φασιν αὐτούς, καὶ ἐκ τούτου τὰς καλιὰς ὑποπλέκειν, τὸ δὲ ἀπορρέον Ἰνδοὺς λαμβάνειν. Ἰνδοὶ δὲ οὔ φασιν αὐτοὺς φρουροὺς εἶναι τοῦ προειρημένου· μηδὲ γὰρ δεῖσθαι χρυσίου γρῦπας· (καὶ ταῦτα εἰ λέγουσι, πιστὰ ἔμοιγε δοκοῦσι λέγειν) ἀλλ' αὐτοὺς μὲν ἐπὶ τὴν τοῦ χρυσίου ἄθροισιν ἀφικνεῖσθαι· τοὺς δὲ ὑπὲρ τῶν σφετέρων βρεφῶν δεδιέναι, καὶ τοῖς ἐπιοῦσι μάχεσθαι. καὶ διαγωνίζεσθαι μὲν πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα καὶ κρατεῖν ῥᾷστα, λέοντι δὲ μὴ ἀνθίστασθαι, μηδὲ ἐλέφαντι. δεδιότες δὲ ἄρα τὴν τῶνδε τῶν ζώων ἀλκὴν οἱ ἐπιχώριοι, μεθ' ἡμέραν ἐπὶ τὸν χρυσὸν οὐ στέλλονται, νύκταρ δὲ ἔρχονται. ἐοίκασι γὰρ τηνικάδε τοῦ καιροῦ λανθάνειν μᾶλλον. ὁ δὲ χῶρος οὗτος ἔνθα οἵ τε γρῦπες διαιτῶνται, καὶ τὰ χρεῖα τὰ χρυσεῖα ἐστίν, ἔρημος πέφυκε δεινῶς. ἀφικνοῦνται δὲ οἱ τῆς ὕλης τῆς προειρημένης θηραταί, κατὰ χιλίους τε καὶ δὶς τοσούτους ὡπλισμένοι. καὶ ἅμας κομίζουσι σάκκους τε, καὶ ὀρύττουσιν, ἀσέληνον νύκτα ἐπιτηροῦντες. ἐὰν μὲν γὰρ λάθωσι τοὺς γρῦπας, ὤναντο διπλῆν τὴν ὄνησιν. καὶ γὰρ σώζονται, καὶ μέντοι καὶ οἴκαδε τὸν φόρτον κομίζουσι. καὶ ἐκκαθάραντες οἱ μαθόντες " χρυσωρυχεῖν σοφίᾳ τινὶ σφετέρᾳ, πάμπολυν πλοῦτον ὑπὲρ τῶν κινδύνων ἔχουσι τῶν προειρημένων. ἐὰν δὲ κατάφωροι γένωνται, ἀπολώλασιν. ἐπανέρχονται δὲ εἰς τὰ οἰκεῖα, ὡς πυνθάνομαι, δι' ἔτους τρίτου καὶ τετάρτου.

" χρυσοχοεῖν

montibus facere: utq; ætatis processu grandes non capi, ita eorum pullos comprehendi posse. Bactri autem Indis finitimi eos illic auri custodes esse; aurumq; effodere aiunt, & simul eo ipso nidos construere: quod vero auri in terram deciderit, Indos homines auferre. Contra Indi eos auri, quod veri quidem simile videtur, custodes esse negant: neque enim Gryphes auri egere: sed cum ad colligendum aurum homines accesserunt, hos de pullis suis majorem in modum timentes, pro eis pugnare. atque cum aliis etiam animalibus concertare, eaque facillime vincere: contra autem leones & elephantos non stare. Indigenæ, quod ab hujusmodi animalium robore timeant, non interdiu, sed ad collectionem auri noctu proficiscuntur, quod se tum melius latere arbitrentur. Locus ubi Gryphes versantur, ac ubi aurum effoditur, desertissimus est. Quo circa aurum venari studentes mille aut bis mille armati eo perveniunt, simulq; ligones & saccos afferunt, silentem lunam observantes. Quod si Gryphes fallant, duplicem commoditatem assequuntur, quod & eorum vita ab illorum atrocitate servatur, & simul aurum demum avehunt: ubi auro purgato ab iis qui hanc artem callent, ingentes sibi pro periculis opes comparant: Sin in furto deprehendantur, pereunt. Cum semel eo profecti sunt, domum non nisi triennii, aut quadriennii intervallo revertuntur.

Παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει, περὶ ζῴ. ἱστορ. ἐν τῷ θ', κεφ. κη'.

Ἐν δὲ τῇ Ἰνδικῇ, ὥς φησι Κτησίας, οὐκ ὢν ἀξιόπιστος, οὔτε ἥμερος οὔτ' ἄγριος ὗς. [1]

Apud Aristotelem de histor. animal. l. VIII. *cap.* 28.

In Indica autem regione, ut ait CTESIAS, parum ille fide dignus, nec cicur nec ferus sus invenitur.

Παρὰ τῷ Αἰλιανῷ ἐν τῷ περὶ ζῴ. ἰδιότ. γ'. κεφ. γ'.

Ὗν οὔτε ἄγριον οὔτε ἥμερον ἐν Ἰνδοῖς γίνεσθαι λέγει Κτησίας. πρόβατα [2] δὲ τὰ ἐκείνων οὐρὰς πήχεως ἔχειν τὸ πλάτος πού φησιν.

Apud Ælianum lib. III. *de nat. animal. cap.* 3.

Suem apud Indos neque ferum neque mansuetum nasci CTESIAS prodidit: & oves eorum alicubi caudas cubitum latas habere.

Hic subjicienda illa quæ inter excerpta à Photio in Cod. Bavarico leguntur, pag. supra 661. *cap.* XV. *ut ea pag. v. penult. ad Notas D. Hæschelii monui. Sunt autem hæc :*

---

1 *Excerpt, Indic. c.* 13. *adde & fragmentum paulo ante ex Æliani lib.* XVI. *cap.* 37. *allatum, ubi de eadem re.*
2 *Excerpt. Indic. supra c.* 13.

De Se-

interpr. A. Schotto. De Seris ferri ait, itemque de ulterioribus Indis, immania prorsus illos habere corpora, ut tredecim ibi cubitos alti viri reperiantur, quorum æque vita ducentesimum excedat annum. Visos & in Gaitæ fluminis quadam parte ferinos homines, hippopotami fere cute, quam ne tela quidem ipsa perfoderent. In illa ipsa India (ut ferunt) ad intimas marinæ insulæ partes, prælongas gestare caudas incolas, quales vel Satyris adpingi solerent.

Λέγονται οἱ Σῆρες, καὶ οἱ ἄνω Ἰνδοὶ μέγιστοι σφόδρα εἶναι τὰ σώματα, ὡς εὑρίσκεσθαι ἄνδρας ιγ΄ πηχῶν τὸ μῆκος· βιοῦντες δὲ ὑπὲρ τὰ σ΄ ἔτη [1]. εἰσὶ δὲ καὶ ἐν μέρει τινὶ ποταμοῦ, λεγομένου Γαΐτου, ἄνθρωποι θηριώδεις, καὶ τὸ δέρμα παραπλήσιον ἱπποποτάμοις, ὡς μὴ διακόπτεσθαι βέλεσιν. ἐν δὲ τῇ αὐτῇ Ἰνδικῇ, εἰς τὸν μυχὸν τῆς πελαγίας νήσου, φασὶ τοὺς ἐνοικοῦντας κἀκεῖ οὐρὰς ἔχειν μεγίστας, ὁποίας διαγράφουσι τῶν σατύρων [2].

Apud Ælianum lib. IV. *de nat. animal. c.* 41.

Parvularum quarundam avium Indicarum natio in excelsis & inaccessis rupibus nidificat, quarum magnitudo accedit ad ovum Persicum, sandaracino colore: Indi sua lingua Dicærum solent nominare: Græci, sicut audio, Dicæum. ejus stercus si quis milii magnitudine sumpserit in potionem dissolutum, ad vesperam morietur: mors suavi somno similis est, & nullum omnino sensum doloris habet. &c.

Παρὰ τῷ Αἰλιανῷ, ἐν τῷ δ΄ περὶ ζῴ. ἰδ. κεφ. μα΄.

Ἔθνος ὀρνίθων Ἰνδικῶν βραχυτάτων καὶ τοῦτο εἴη ἄν· ἐν δὲ τοῖς πάγοις τοῖς ὑψηλοῖς νεοττεύει, καὶ ταῖς πέτραις ταῖς καλουμέναις λιτταῖς. καὶ ἔστι τὸ μέγεθος τὰ ὀρνίφια, ὅσονπερ ᾠὸν πέρδικος. σανδαράκην δέ μοι νόει τὴν χρόαν αὐτῶν. καὶ Ἰνδοὶ μὲν αὐτὸ φωνῇ τῇ σφετέρᾳ δίκαιρον φιλοῦσιν ὀνομάζειν· [3] Ἕλληνες δὲ, ὡς ἀκούω, δίκαιον. τούτου τὸ ἀπόπατημα εἴ τις λάβοι ὅσον κέγχρου μέγεθος, λυθὲν ἐν τῷ πόματι, εἶτα εἰς ἑσπέραν ἀπέθανεν. ἔοικε δὲ ὁ θάνατος ὕπνῳ, καὶ μάλα γε ἡδεῖ καὶ ἀνωδύνῳ &c.

Apud Apollonium histor. mirabil. histor. XVII.

Int. G. Xyl. CTESIAS scriptum reliquit, lignum apud Indos nasci, quod appelletur Parybum. id omnia oblata ad se trahere, aurum, argentum, cuprum, æs, & omnia alia metalla: quinetiam passerculos in propinquo locatos. Quod si majus incrementum fecerit, trahere etiam ad se capras, oves & æqualia animalia.

Παρὰ τῷ Ἀπολλωνίῳ ἐν ἱστορίαις θαυμασίαις, ἱστορ. ιζ΄.

Κτησίας παρ' Ἰνδοῖς ξύλον γίνεσθαί φησιν, ὃ καλεῖται [4] πάρυβον. τοῦτο ἐφ' ἑαυτὸ ἕλκει πᾶν τὸ προσκομισθὲν αὐτῷ, οἷον χρυσὸν, ἄργυρον, κασσίτερον, χαλκὸν, καὶ τἄλλα μεταλλικὰ πάντα. ἕλκει δὲ καὶ τὰ σύνεγγυς ἱστάμενα στρουθία. ἐὰν δὲ μεῖζον ᾖ τὸ ξύλον, καὶ αἶγας, καὶ πρόβατα, καὶ τὰ ὁμήλικα ζῶα.

Apud Tzetzem chil. VII, *vers.* 714.

Et CTESIAS *in Indis esse talia dicit,*
Electriferas arbores, atq; Cynocephalos,
Justos valde autem dicit, vivere vero ex venationibus.

Παρὰ τῷ Τζέτζῃ χιλ. ζ΄. στίχ. ψιδ΄.

Καὶ ὁ Κτησίας ἐν Ἰνδοῖς εἶναι τοιαῦτα λέγει.
Ἠλεκτροφόρα [5] δένδρα τε, καὶ τοὺς κυνοκεφάλους [6]
Δικαίους πάνυ δὲ φησὶ, ζῶν δ' ἐκ τῶν ἀγρευμάτων.

Apud Ælianum de nat. animal. lib. IV, *cap.* 46.

In eodem Indiæ tractu ubi cantharii jam dicti *, Cynocephali etiam reperiuntur: quibus à facie & corporis specie nomen inditum. [nam caput caninum] cætera fere humana ha-

*v. seq. frag.

Παρὰ τῷ Αἰλιανῷ, περὶ ζῴ. ἰδ. βιβλ. δ΄, κεφ. μς΄.

Γίνονται δὲ ἐνταῦθα τῆς Ἰνδικῆς ἔνθα οἱ κάνθαροι, καὶ οἱ καλούμενοι Κυνοκέφαλοι [6]. οἷς ἔδωκε τὸ ὄνομα ἡ τοῦ σώματος ὄψις τε καὶ φύσις· τὰ δὲ ἄλλα ἀνθρώπων ἔ-

1 *Notat D. Hæschel. ex Lucian.* Σῆρας μὲν ἱστοροῦσι μέχρι τριακοσίων ζῆν ἐτῶν. *Et A. Schottus:* De Seris Lucian. quoque proditum refert, ad trecentesimum eos vitæ annum pertingere. 2 *De his puto esse è Ctesia excerpta quæ Ælianus lib.* xvi. *de nat. animal. c.* 21. *quæ adscribere non vacat. Et Pliniana lib.* vii. *c.* 2. Sunt & Satyri subsolanis Indorum montibus &c. *quæ videntur cum aliis è Ctesia deprompta.* 3 *v. Excerpt. c.* 17. 4 πάρηβον *est supra in Excerpt. Indic. c.* 18. 5 *v. Excerpt. c.* 19. 6 *v. Excerpt. c.* 20.

χουσι. καὶ ἠμφιεσμένοι βαδίζουσι δορὰς θηρίων, καὶ εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἀνθρώπων λυποῦσιν οὐδένα, καὶ φθέγγονται μὲν οὐδὲν, ὠρύονται δέ· τήν γε μὴν Ἰνδῶν φωνῆς ἐπαΐουσι. τροφὴ δὲ αὐτοῖς τῶν ζώων τὰ ἄγρια. αἱροῦσι δὲ αὐτὰ ῥᾷστα. καὶ γάρ εἰσιν ὤκιστοι, καὶ ἀποκτείνουσι καταλαβόντες, καὶ ὀπτῶσιν οὐ πυρί, ἀλλὰ πρὸς τὴν εἵλην τὴν τοῦ ἡλίου εἰς μοίρας διαξήναντες. τρέφουσι δὲ καὶ αἶγας καὶ ὄϊς. καὶ σῖτον μὲν ποιοῦνται τὰ ἄγρια· πίνουσι δὲ τὸ ἐκ τῶν θρεμμάτων γάλα ὧν τρέφουσι.

bent : & veſtiti pellibus ferarum ingrediuntur. Juſti ſunt, hominum nemini moleſti aut injurii. non ſermone, ſed ululatu ſonant. Indorum tamen linguam intelligunt. Venatione animalium ferorum vivunt, quæ, ut ſunt celerrimi, facile conſecuti interimunt, & fruſtatim diviſa ad ſolem aſſant. Capras etiam & oves alunt, ut ex lacte potu fruantur.

Τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου τὸ πρῶτον μέρος.

Ἐν Ἰνδοῖς γίνεται θηρία τὸ μέγεθος ὅσον ἂν γένοιντο οἱ κάνθαροι [1]. καὶ ἔστιν ἐρυθρά, κινναβάρει δὲ εἰκάσαις ἂν εἰ πρῶτον θεάσαιο αὐτά. πόδας ἔχει ταῦτα μηκίστους, καὶ προσάψασθαι μαλακά ἐστι. φύεται δὲ ἄρα ἐπὶ τῶν δένδρων τῶν φερόντων τὸ ἤλεκτρον. καὶ σιτεῖται τὸν τῶν φυτῶν καρπὸν τῶνδε. θηρῶσι δὲ αὐτὰ οἱ Ἰνδοί, καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ ἐξ αὐτῶν βάπτουσι τάς τε φοινικίδας, καὶ τοὺς ὑπ' αὐταῖς χιτῶνας, καὶ πᾶν ὅ, τι ἂν ἐθέλωσιν ἄλλο ἐς τήνδε τὴν χρόαν ἐκτρέψαι τε καὶ χρῶσαι. κομίζεται δὲ ἄρα ἡ τοιάδε ἐσθὴς καὶ τῷ Περσῶν βασιλεῖ. καὶ τό γε εὐειδὲς τῆς ἐσθῆτος δοκεῖ θαυμαστόν, καὶ ἀντικρινομένη γε τοῖς Περσῶν ἐπιχωρίοις, κρατεῖ κατὰ πολὺ καὶ ἐκπλήττει, ὥς φησι Κτησίας. ἐπεὶ καὶ τῶν ᾀδομένων τῶν Σαρδιανικῶν ὀξυτέρα τέ ἐστι καὶ τηλαυγεστέρα.

al. ἐκλέψαι

Ejuſdem capitis prima pars.

Naſcuntur Indis animalia magnitudine qua canthari, colore rubro, cinnabari proximo, pedibus longiſſimis, tactu molli. Ea in arboribus quæ ſuccino manant gignuntur, & earundem corticibus aluntur. Indi his captis expreſſiſque, puniceas veſtes exteriores interioreſque tinguht, & quicquid aliud eodem colore inficere libuerit. Hujuſmodi veſtis etiam Perſarum regi mittitur. Mirantur enim eam Perſæ, & ſuis vernaculis pulchritudine pretioque anteponunt, authore CTESIA. nam vel celebribus illis Sardianis floridior ac ſplendidior eſt.

Παρὰ τῷ αὐτῷ ἐν τῷ αὐτῷ βιβ. κεφ. νβʹ.

Ὄνους ἀγρίους οὐκ ἐλάττονας ἵππων τὸ μέγεθος ἐν Ἰνδοῖς γίνεσθαι πέπυσμαι. καὶ λευκοὺς μὲν τὸ ἄλλο εἶναι σῶμα, τήν γε μὴν κεφαλὴν ἔχειν πορφύρᾳ παραπλησίαν· τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς ἀποστέλλειν κυανοῦ χρόαν· κέρας δὲ ἔχειν ἐπὶ τοῦ μετώπου, ὅσον πήχεως τὸ μέγεθος καὶ ἡμίσεως προσέτι. καὶ τὸ μὲν κάτω μέρος τοῦ κέρατος εἶναι λευκόν· τὸ δὲ ἀνωτέρω, φοινικοῦν· τό γε μὴν μέσον, μέλαν δεινῶς. ἐκ δὴ τῶνδε τῶν ποικίλων κεράτων πίνειν Ἰνδοὺς ἀκούω, καὶ ταῦτα οὐ πάντας, ἀλλὰ τοὺς τῶν Ἰνδῶν κρατίστους ἐκ διαστημάτων αὐτοῖς χρυσὸν περιχέοντας, οἱονεὶ ψελλίοις τισὶ κοσμήσαντας βραχίονα ὡραῖον ἀγάλματος. καί φασι νόσων ἀφύκτων ἀμαθῆ καὶ ἄπειρον γίνεσθαι τὸν ἀπογευσάμενον ἐκ τοῦδε τοῦ κέρατος· μήτε γὰρ σπασμῷ λυθῆναι ἂν αὐτόν, μήτε τῇ καλουμένῃ ἱερᾷ νόσῳ, μήτε μὴν διαφθαρῆναι φαρμάκοις. ἐὰν δέ τι καὶ πρότερον ᾖ πεπωκὼς κακόν, ἀνεμεῖν τοῦτο, καὶ ὑγιᾶ γίνεσθαι αὐτόν. πεπίστευται δὲ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ὄνους καὶ ἡμέρους καὶ ἀγρίους, καὶ τὰ ἄλλα τὰ

Apud eundem eod. libro. c. 52.

Sylveſtres aſinos equis magnitudine non inferiores apud Indos naſci accepi, eoſque reliquo corpore albos, capite vero purpureo, oculiſque cyaneis eſſe : cornuque in fronte gerere ſeſquicubiti longitudine : cujus ſuperius puniceum, inferius autem album, medium vero plane nigrum ſit : atque non omnes quidem Indos, ſed potentiores, cum tanquam armillis quibuſdam brachia, ſic cornua auro ornarunt, ex his ipſis bibere ſolere. Ex hoc cornu bibentem ab inſanabilibus morbis tutum fieri, neque eum ipſum convulſionibus corripi, neque ſacro morbo tentari, neque venenis ullis ferunt. Quinetiam ſi quid prius peſtilens biberit, tum id evomere, tumque ad ſanitatem redire. Cum autem cæteri aſini, quibuſcunque in terris ſint, tam domeſtici, quam ſylveſtres, tum cætera

1 *Excerpt. c. 21.*

ſoli-

solipeda animalia, talos non habeant, neque fel in jecore, ut fertur: asinos Indicos cornigeros CTESIAS inquit, talis primum, iisq; nigris, præditos esse: eosdemq; si quis confregerit, interiora quoque nigra deprehensurum esse: neque felle eos carere: neque modo corporis velocitate longe multumque cæteros asinos superare, sed & velocitate eadem multo equis & elephantis præstare. Cum autem in viam se dederunt, tardius primo ingrediuntur, deinde paulatim tantum confirmantur ad contendendum iter, eos quidem ut assequi nemo possit. Postea autem quàm fœminæ pepererunt, patres circum pullos à partu recentes summa custodia versantur, eorumq; commorationes locis Indiæ desertissimis sunt. Cum à venatoribus Indis invaduntur, pullos suos adhuc ætate infirmos à tergo suo pascentes habent, atque pro eis propugnant: contra equites audent venire, eosque cornibus ferire. Tanto sane hi robore existunt, nihil eis ut obsistere queat, quin statim vel concedat: vel si non cesserit, frangatur, aut aliter atteratur & evadat inutile, & perdatur. equorum etiam incursu latera discerpunt, ac lacerant, ut viscera effundantur: ex quo fit, ut ad eos equites appropinquare valde metuant, appropinquatio enim capitalem ipsis pariter & equis mulctam miserabiliter infert. Pergraviter calcibus pugnant. Eorum morsus eatenus acerbiores existunt, ut quicquid comprehenderint, funditus diripiant. Ex his qui sunt confirmata ætate vivos non ceperis, jaculis & sagittis perimuntur. Carnes eorum quod amarissimæ sint, haudquaquam esculentæ.

Apud Ælianum lib. V. de natura animal. c. 3.

Indus fluvius bestiarum ferarum expers est. solum in eo nasci vermem aiunt, speciemq; eorum qui ex ligno gignuntur & aluntur, gerere ad septem cubitorum longitudinem & eo amplius procedere. ejus crassitudinem decem annos natus puer, manibus vix complecti queat. Iis in superiori oris sede unus dens inest, in inferiori alter, ambo quadranguli cubiti fere longitudinem habent: tam validi,

μώνυχα θηρία ἀστραγάλους οὐκ ἔχειν, οὐδὲ μὴν ἐπὶ τῷ ἥπατι χολήν. ὄνους δὲ τοὺς Ἰνδοὺς λέγει Κτησίας [1] τοὺς ἔχοντας τὸ κέρας ἀστραγάλους φορεῖν, καὶ ἀχόλους μὴ εἶναι. λέγονται δὲ μέλανες εἶναι οἱ ἀστράγαλοι, καὶ εἴ τις αὐτοὺς συντρίψει, εἶναι τοιοῦτοι τὰ ἔνδον. εἰσὶ δὲ καὶ ὤκιστοι οἵδε οὐ μόνον τῶν ὄνων, ἀλλὰ καὶ ἵππων, καὶ ἐλεφάντων. καὶ ὑπάρχονται μὲν ἡσυχῇ τοῦ δρόμου, κατὰ μικρὰ δὲ ἐπιῤῥώννυνται. καὶ διώκειν ἐκεῖνον, τοῦτο δὴ τὸ ποιητικὸν, μεταθεῖν τὰ ἀκίχητά ἐστιν. ὅταν γε μὴν ὁ θῆλυς τέκοι, καὶ περιάγηται τὰ ἀρτιγενῆ, σύννομοι αὐτοῖς οἱ πατέρες αὐτῶν γίνονται, φυλάττοντες τὰ βρέφη. διατρίβουσι δὲ τοῖς ὄνοις τῶν Ἰνδικῶν πεδίων τὰ ἐρημότατα. ἐπιόντων δὲ τῶν Ἰνδῶν ἐπὶ τὴν ἄγραν αὐτῶν, τὰ μὲν ἁπαλὰ καὶ ἔτι νεαρὰ, ἑαυτῶν νέμεσθαι κατόπιν ἐῶσιν, αὐτοὶ δὲ ὑπερμαχοῦσι, καὶ ἐπίασι τοῖς ἱππεῦσιν ὁμόσε, καὶ τοῖς κέρασι παίουσι. τοσαύτη δὲ ἄρα ἡ ἰσχὺς ἡ τῶνδέ ἐστιν, οὐδὲν ἀντέχει αὐτοῖς παιόμενον, ἀλλ' εἴκει καὶ διακόπτεται, καὶ ἐὰν τύχῃ κατέθλασται, καὶ ἀχρεῖόν ἐστιν. ἤδη δὲ καὶ ἵππων πλευραῖς ἐμπεσόντες διέσχισαν, καὶ τὰ σπλάγχνα ἐξέχεαν. ἔνθεν τοι καὶ ὀῤῥωδοῦσιν αὐτοῖς πλησιάζειν οἱ ἱππεῖς. τὸ γάρ τοι τίμημα τοῦ γενέσθαι πλησίον, θάνατός ἐστιν οἰκτιστος αὐτοῖς, καὶ ἀπόλλυνται καὶ αὐτοὶ καὶ ἵπποι. δεινοὶ δέ εἰσι καὶ λακτίσαι. δήγματα δὲ ἄρα ἐς τοσοῦτον καθικνεῖται αὐτῶν, ὡς ἀποσπᾷν τὸ περιληφθὲν πᾶν. ζῶντα μὲν οὖν τέλειον οὐκ ἂν λάβοις, βάλλονται δὲ ἀκοντίοις καὶ οἰστοῖς. καὶ τὰ κέρατα οὕτως τὰ ἐξ αὐτῶν Ἰνδοὶ νεκρῶν σκυλεύσαντες, ὡς εἶπον περιέπουσιν. ὄνῳ δὲ Ἰνδῶν ἄβρωτόν ἐστι κρέας· τὸ δὲ αἴτιον, πέφυκεν εἶναι πικρότατον.

Παρὰ τῷ Αἰλιανῷ περὶ ζώων ἰδιότ. ἐν τῷ ε', κεφ. γ'.

Ὁ ποταμὸς ὁ Ἰνδὸς ἄθηρός ἐστι. [2] μόνος δὲ ἐν αὐτῷ τίκτεται σκώληξ φασὶ, καὶ τὸ μὲν εἶδος αὐτοῦ, ὁποῖον δήπου καὶ τοῖς ἐκ τῶν ξύλων γινομένοις τε καὶ τρεφομένοις. ἑπτὰ δὲ πηχῶν τὸ μῆκος περιήκουσιν οἱ ἐκεῖθι, εὑρεθεῖεν δ' ἂν καὶ μείζους ἔτι καὶ ἐλάττους. τὸ πάχος δὲ αὐτῶν, δεκαέτης παῖς γεγονὼς μόλις ταῖς χερσὶ περιβάλλειν ἀρκέσειε. τούτοις δὴ ἄνω μὲν, εἷς ὀδοὺς προσπέφυκε, κάτω δὲ ἄλλος, τετράγωνοι δὲ ἄμφω, πυγόνος τὸ μῆκος. τοσοῦτον δὴ ἄρα τῶν ὀδόντων αὐτοῖς τὸ κράτος ἐστί.

---

1 *Ista pleraque in excerpt. supra c.* 25. 2 *Excerpt. Ind. c.* 1. *& descriptio vermis cap.* 27.

πᾶν ὅ, τι ὑπ' αὐτοῖς λάβωσι, συντρίβουσι ῥᾷστα, ἐάν τε ἥμερον ζῶον ἢ ἄγριον. καὶ μεθ' ἡμέραν μὲν κάτω, καὶ ἐν βυθῷ τοῦ ποταμοῦ διατρίβουσι, τῷ πηλῷ καὶ τῇ ἰλύϊ φιληδοῦντες, καὶ ἐντεῦθεν οὐκ εἰσὶν ἔκδηλοι· νύκτωρ δὲ προΐασιν ἐς τὴν γῆν, καὶ ὅτῳ ἂν περιτύχωσιν ἢ ἵππῳ, ἢ βοΐ, ἢ ὄνῳ, συντρίβουσιν αὐτόν· εἶτα σύρουσιν εἰς τὰ ἑαυτῶν ἤθη, καὶ ἐσθίουσιν ἐν τῷ ποταμῷ· καὶ πάντα βρυκῶσι τὰ μέλη, πλὴν τῆς τοῦ ζώου κοιλίας. εἰ δὲ αὐτοὺς καὶ ἐν ἡμέρᾳ πιέζοι λιμὸς εἴτε κάμηλος πίνοι ἐπὶ τῆς ὄχθης, εἴτε βοῦς, ὑπανερπύσαντες καὶ λαβόμενοι ἄκρων τῶν χειλέων μάλα εὐλαβῶς, ὁρμῇ βιαιοτάτῃ καὶ ἕλξει ἐγκρατεῖ ἐς τὸ ὕδωρ ἄγουσι, καὶ δεῖπνον ἴσχουσι. δορὰ δὲ ἕκαστον περιαμπέχει τὸ πάχος καὶ δύο δακτύλων. ἄγρα δὲ ἡ κατ' αὐτῶν καὶ θήρα τρόπον τόνδε τετέχνασται· ἄγκιστρον παχὺ καὶ ἰσχυρὸν ἁλύσει σιδηρᾷ προσηρτημένον καθιᾶσι, προσδήσαντες αὐτῷ λευκολίνου πλατέος ὅπλον, ἐρίῳ κατειλήσαντες καὶ τὸ ἄγκιστρον καὶ τὸ ὅπλον, ἵνα μὴ διατράγῃ ὁ σκώληξ αὐτά. ἀναπλέξαντες δὲ ἐς τὸ ἄγκιστρον ἄρνα ἢ ἔριφον, εἶτα μέντοι εἰς τὸ τοῦ ποταμοῦ ὕδωρ μεθιᾶσιν. ἔχονται δὲ ἄνθρωποι τοῦ ὅπλου καὶ τριάκοντα, καὶ ἕκαστος ἀκόντιόν τε ἐνηγκύλωται, καὶ μάχαιραν παρήρτηται. καὶ παράκειται ξύλα εὐτρεπῆ, παίειν εἰ δέοι, κρανείας δέ ἐστι ταῦτα, ἰσχυρὰ ἄγαν. εἶτα περισχεθέντα τῷ ἀγκίστρῳ, καὶ τὸ δέλεαρ καταπιόντα, τὸν σκώληκα ἕλκουσι. θηραθέντα δὲ ἀποκτείνουσι, καὶ πρὸς τὴν εἵλην κρεμῶσι τριάκοντα ἡμερῶν. λείβεται δὲ ἐξ αὐτοῦ ἔλαιον παχὺ εἰς ἀγγεῖα κεράμου. ἀφίησι δὲ ἕκαστον ζῶον εἰς κοτύλας δέκα. τοῦτο δὴ τὸ ἔλαιον βασιλεῖ τῶν Ἰνδῶν κομίζουσι, σημεῖα ἐπιβάλλοντες. ἔχειν γὰρ αὐτοῦ ἄλλον οὐδ' ὅσον ῥανίδα ἐφεῖται. ἀχρεῖον δέ ἐστι τὸ λοιπὸν τοῦ ζώου σκῆνος. ἔχει δὲ ἄρα τὸ ἔλαιον ἰσχὺν ἐκείνην· ὅντινα ἂν ξύλων σωρὸν καταπρῆσαί τε καὶ εἰς ἀνθρακιὰν στορέσαι θελήσεις, κοτύλην ἐπιχέας τοῦδε, ἐξάψεις, μὴ πρότερον ὑποχέας πυρὸς σπέρμα. εἰ δὲ καταπρῆσαι ἄνθρωπον ἢ ζῶον, σὺ μὲν ἐπιχεῖς, τὸ δὲ παραχρῆμα ἐνεπρήσθη. τούτῳ φασὶ τὸν Περσῶν βασιλέα καὶ τὰς πόλεις αἱρεῖν, τὰς εἰς ἔχθραν προσελθούσας οἱ, καὶ μήτε κριόν, μήτε χελώνας, μήτε τὰς ἄλλας ἑλεπόλεις ἀναμένειν. ἐπεὶ καταπιμπρὰς ᾕρηκεν. ἀγγεῖα γὰρ κεραμεᾶ ὅσον κοτύλην ἕκαστον χωροῦντα, ἐμπλήσας " αὐτὰ καὶ ἀποφράξας, ἄνωθεν εἰς τὰς πύλας σφενδονᾷ· ὅταν τε τύχῃ θυρῶν, τὰ μὲν ἀγγεῖα προσαράττεται καὶ ἀπερράγη, καὶ τὸ ἔλαιον κατώλισθε· καὶ τῶν θυρῶν πῦρ κατεχύθη, καὶ ἄσβεστόν ἐστι. καὶ ὅπλα δὲ καίει καὶ ἀνθρώπους μαχομένους, καὶ ἄπληστόν ἐστι τὴν ἰσχύν.

" al. αὐτοῦ

ut quodcunque animal iis corripuerint sive cicur sive ferum, facillime conterant. Interdiu ima in sede fluminis versatur, cæno gaudens & latitans: noctu vero ad terram procedit, & in quodcunque inciderit vel equum, vel bovem, vel asinum, conficit, atque in suas sedes trahit,& in flumen abstrusus, membra omnia, excepto ventre, exedit. De die etiam si fame premitur, sive camelus sive bos in ripa bibit, violentissimo impetu summa labra mordicus comprehendit, & robusto tractu in aquam abreptum edit. Ejus pellis duorum digitorum crassitudine est. Ejusmodi autem machinatione capitur: Hamum robustum ad ferream catenam alligant, adjuncto etiam fune ex albo latoque lino. Lanis autem & hamum & funem involvunt, ne à verme præmordeatur. Tum agnum aut hœdum ad illecebram in hamum implicant: deinde in fluvium demittunt. Triginta viri, singuli cum jaculo, loro inserto,& ense accincti ad funem adstant. Adsunt & è corno sudes bene robustæ, si percutere sit necesse. deinde hamo captum trahunt, & abstractum interficiunt. Triginta dies appensum ad solem sinunt, atque ex eo in fictilia vasa crassum oleum stillat. Singuli vermes quinque olei sextarios reddunt, quod quidem ipsum regi Indorum apportant, vasis obsignatis. neque enim alii cuiquam vel guttam illius possidere licet. Corpus reliquum inutile. Hujus ea est vis olei, ut sine ullo igne ejus infusa hemina quemcunque lignorum acervum comburat. Ac si vel hominem velis vel aliud animal exurere, primum ut hoc infuderis, funditus statim deflagraverit. Eodem ipso Persarum regem aiunt capere hostium urbeis: neque arietes, neque testudines, aliaque bellica tormenta ad eas capiendas opus esse. nam cum fictilia vasa unius heminæ capacia eo impleta & obstructa in portas jaculatur, vasa quidem ad portas allisa rumpuntur, at oleum delapsum ignem circumfundit, ut restingui non possit: & flamma insaturabilis comburit homines pugnantes pariter cum armis.

Restinguitur

Restinguitur autem multa inutili congerie, qualis per terram & vicos converritur, in eum injecta. Hæc CTESIAS Cnidius.

Apud Antigonum mirab. narrat. cong. hist. CLXV.

De paludibus Ctesiam narrare, esse in India paludes, unam quæ injecta omnia demittat: sicut & quæ in Sicilia & Media, dempto auro, ære & ferro. & si quid obliquum incidat, rectum ejici: mederi autem vitiligini albæ. aliam, in qua statis diebus oleum supernatet.

E Sotione ex iis quæ passim de fluviis, fontibus & lacubus mirabilia referuntur.

Fons est apud Indos, qui natantes in terram ejaculatur quasi ab instrumento: ut narrat CTESIAS.

Apud Strabonem lib. XVI *rerum geograph.*

CTESIAM vero Cnidium observasse, fontem quendam esse, qui aquam rubicundam, ac minio plenam in mare emittat.

Apud Antigonum mirab. narrat. CLX.

CTESIAM scribere, in Æthiopia fontem aquam habere instar cinnabaris rubentem, quæ pota væcordes reddat.

Ex ejusdem Sotionis.

CTESIAS narrat in Æthiopia fontem esse, colore cinnabari similem, bibentes vero ex eo mente alienari, adeo ut & quæ clam perpetrarint eloquantur.

κοιμίζεται δὲ καὶ ἀφανίζεται πολλῷ φορυτῷ καταχυθέντι. λέγει ὁ Κνίδιος Κτησίας ταῦτα.[1]

Παρὰ τῷ Ἀντιγόνῳ, ἱστορ. παραδ. συναγ. ἱστορ. ρξε΄.

Περὶ δὲ λιμνῶν Κτησίαν μὲν ἱστορεῖν λέγεται[2], τῶν ἐν Ἰνδοῖς λιμνῶν, τὴν μὲν τὰ εἰς αὐτὴν ἀφιέμενα[3] καταδέχεσθαι, καθάπερ τὴν ἐν Σικελίᾳ καὶ Μήδοις, πλὴν χρυσίον καὶ σίδηρον καὶ χαλκόν· καὶ ἄν τι ἐμπέσῃ πλάγιον, ὀρθὸν ἐκβάλλειν· ἰᾶσθαι δὲ τὴν καλουμένην λεύκην. τῇ δ' ἑτέρᾳ κατὰ τὰς ἰσχαζούσας ἡμέρας ἐπιπολάζειν ἔλαιον.[4]

Ἐκ τοῦ Σωτίωνος τῶν σποράδην περὶ ποταμῶν καὶ κρηνῶν καὶ λιμνῶν παραδοξολογουμένων.

Κρήνη ἐν Ἰνδοῖς, ἣ τοὺς κολυμβῶντας ἐπὶ τὴν γῆν ἐκβάλλει, ὡς ἀπ' ὀργάνου, ὡς ἱστορεῖ Κτησίας.

Παρὰ τοῦ Στράβωνος ἐν τῷ ιϛ΄ γεωγραφ.

Κτησίαν δὲ τὸν Κνίδιον πηγὴν ἱστορεῖν ἐκδιδοῦσαν εἰς τὴν θάλατταν ἐρυθρὸν, καὶ μιλτῶδες ὕδωρ.[5]

Παρὰ τῷ Ἀντιγόνῳ ἱστορ. παραδ. ρξ΄.

Κτησίαν δὲ (λέγειν) τὴν ἐν Αἰθιοπίᾳ τὸ μὲν ὕδωρ ἔχειν ἐρυθρὸν, ὡσανεὶ κιννάβαρι· τοὺς δ' ἀπ' αὐτῆς πόντας, παράφρονας γίγνεσθαι.[6]

Πάλιν ἐκ τοῦ Σωτίωνος.

Κτησίας δὲ ἐν Αἰθιοπίᾳ κρήνην ἱστορεῖ τῷ χρώματι κιννάβαρι παραπλησίαν· τοὺς δὲ πίνοντας ἀπ' αὐτῆς, παραλλάττειν τὴν διάνοιαν, ὥστε καὶ τὰ κρυφίως πεπραγμένα ὁμολογεῖν.

Plinius lib. XXXI. *c.* 2.

Sed ibi in potando necessarius modus, ne lymphatos agat, quod in Æthiopia accidere his qui fonte rubro biberint CTESIAS scribit.

Idem Ibidem:

CTESIAS tradit Siden vocari stagnum in Indis, in quo nihil innatet, omnia mergantur.

Idem lib. VI, *cap.* 2.

In multis autem montibus (*Indiæ*) genus hominum capitibus caninis, ferarum pellibus vela-

1 *Excerpt. Indic. c.* 11. 2 *forte id tradidit idem Callimachus Cyrenæus, ni fallor, è cujus* παραδόξων ἐκλογῇ *& mox sequens fragmentum Antigonus decerpsit.* 3 *A. Schott. Notis ad Excerpt. Ind. c* 30. *ubi hæc quoque habes, emendat inde hic* μὴ καταδ. 4 *supra, puto, Exc. Ind. c.* 11. 5 *ex Artemidoro de mari rubro tradit hæc Strabo.* 6 *forte pertinere ad c.* 14. *Indic. excerpt. conjectat ibi A. Schottus.*

ri, pro

ri, pro voce latratum edere, unguibus armatum venatu & aucupio vesci. Horum supra centum viginti millia [1] fuisse prodente se, CTESIAS scribit : & in quadam gente Indiæ, fœminas semel in vita parere, genitosq; confestim canescere [2]. Item hominum genus, qui Monosceli vocarentur, singulis cruribus, miræ pernicitatis ad saltum : eosdemq; [3] Sciopodas vocari, quod in majori æstu humi jacentes resupini, umbra se pedum protegant : non longe eos à Trogloditis abesse. Rursusque ab his occidentem versus quosdam sine cervice, oculos in humeris habentes.

Ibidem.

CTESIAS gentem ex his quæ appellatur Pandoræ, in convallibus sitam, annos ducenos vivere, in juventa candido capillo, qui in senectute nigrescat [4]. Contra alios quadragenos non excedere annos, junctos Macrobiis, quorum fœminæ semel pariant : idq; & Agatharchides tradit. Præterea locustis eos ali, & esse pernices.

Idem lib. XXXVII, *cap.* 2.

CTESIAS Indis flumen esse Hypobarum, quo vocabulo significetur omnia vasa ferre bona: fluere à septentrione in exortivum Oceanum juxta montem sylvestrem arboribus electrum ferentibus. Arbores eas aphytacoras vocari, qua appellatione significetur prædulcis suavitas.

Λουκιανὸς ἐν τῷ α' ἀληθοῦς ἱστορίας λόγῳ.

Κτησίας ὁ Κτησιόχου, ὁ Κνίδιος, συνέγραψε περὶ τῆς Ἰνδῶν χώρας, καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς, ἃ μήτε αὐτὸς εἶδε, μήτε ἄλλου εἰπόντος ἤκουσεν.

Lucianus lib. I. *veræ historiæ.*

CTESIAS, Ctesiochi filius, Cnidius, conscripsit de Indorum regione, deque iis quæ apud illos sunt, ea quæ nec ipse vidit, nec ex ullius sermone audivit.

Στράβων ἐν τῷ α' γεωγρ.

Θεόπομπος δὲ ἐξομολογεῖται φήσας, ὅτι καὶ μύθους ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐρεῖ κρεῖττον, ἢ ὡς Ἡρόδοτος, καὶ Κτησίας, καὶ Ἑλλάνικος, καὶ οἱ τὰ Ἰνδικὰ συγγράψαντες.

Strabo lib. I. *geograph.*

Theopompus quidem diserte profitetur se in historia fabulas narraturum rectius quam fecerint Herodotus, CTESIAS, Hellanicus, & Indicarum rerum scriptores.

Ἰωάννης ὁ Τζέτζης χιλ. ζ'. στίχ. χλή.

Ὁ Σκύλαξ οὗτος γράφει δὲ, καὶ ἕτερα μυρία,
Περί γε μονοφθάλμων τε, καὶ τῶν [5] ἐνοτικτίντων.
Καὶ ἐκτραπέλων ἄλλων δὲ μυρίων θεαμάτων.
Ταῦτά φησι δ' ὡς ἀληθῆ, μηδὲ τῶν ἐψευσμένων.
Ἐγὼ τῇ ἀπειρίᾳ δὲ, ταῦτα ψευδῆ νομίζω.
Ὅτι δ' εἰσὶ τῶν ἀληθῶν, ἄλλοι φασὶ μυρίοι,
Τοιαῦτα, καὶ καινότερα, θεάσασθαι ἐν βίῳ.
Κτησίας, καὶ Ἰάμβουλος, Ἡσίγονος, Ῥηγῖνος &c.

Joannes Tzetzes Chil. VII, *vers.* 638.

Scylax iste (Caryandeus) scribit & alia innumera,
De Monophthalmis, atque Henotictontis,
Et facetis aliis quoque compluribus spectris.
Hæc refert autem ut vera neque ut falsa.
Ego autem per inexperientiam hæc falsa opinor.
Quod autem sint vera, alii dicunt innumeri,
Talia, atque absurdiora spectari in vita :
CTESIAS, *& Iambulus, Hesigonus, Rheginus, &c.*

Æneas Platonicus in Theophrasto, interprete Ambrosio Camaldulensi.

Hujus vanitatis imitator Apollonius ille Cappadox postea fuit, dum de his, qui apud rudes erant sapientes, fabellas hujusmodi texeret, Græcisque referret, quod illi scilicet nossent, quinam aliquando fuissent. Bene sane naviter ad eos testes confugit, qui extra orbem sunt. Sic tamen & ipse mendax convincitur. Nam neque CTESIAS, qui de Indis plurima ac

---

1 Excerpt. Indic. supra c. 20. 2 Excerpt. Indic. c. 31. 3 *Ctesiæ fragmentum extat apud Harpocrationem in σκιάποδες. quod mox addemus* 4 Excerpt. c. 31. 5 *monstra hominum monstrose in mendo cubant ; atq; in auribus debebant. emenda itaq; mecum ἐνωτοκοίτων (nisi ἐνωτοκοὶ τῶν rectius)* & Enoto cœtis *in versione. Strabo l.* xiii. *ἐνωτοκοίτας δὲ ποδήρη τὰ ὦτα ἔχοντας, ὡς ἐγκαθεύδειν.* &c. *ubi statim & Μονομμάτους subjicit.*

fabulo-

fabulosa conscripsit, usquam has fabulas intexit, neque Arrianus, qui Alexandri historiam verius quam fabulosius scribit, ullam hujus dogmatis mentionem facit, cum Brachmanum & Alexandri congressionem diligenter exequatur [1].

Gellius lib. IX. *Noct. Attic. cap.* 4.

Cum è Græcia in Italiam rediremus, & Brundisium iremus; egressique è navi in terram in portu illo incluto spatiaremur, quem Q. Ennius remotiore paulum sed admodum scito vocabulo *præpetem* appellavit: fasces librorum venalium expositos vidimus. atq; ego avide statim pergo ad libros. Erant autem isti omnes libri Græci miraculorum fabularumq; pleni; res inauditæ, incredulæ; scriptores veteres non parvæ auctoritatis, Aristeas Proconnesius & Isigonus Nicæensis & Ctesias & Onesicritus & Polystephanus & Hegesias. Ipsa autem volumina ex diutino situ squallebant, & habitu adspectuq; tætro erant. accessi tamen percunctatusq; pretium sum: &, adductus mira atq; insperata vilitate, libros plurimos ære pauco emo; eosq; omnis duabus proximis noctibus cursim transeo: atq; in legendo carpsi exinde quædam & notavi mirabilia & scriptoribus fere nostris intentata; *&c. quæ ibidem qui volet, legat: nos pauca quæ ad Indica spectant, subjiciemus inde, ista scilicet:*

Item esse in montibus terræ Indiæ homines caninis capitibus & latrantibus; eosq; vesci avium & ferarum venatibus: atque esse item alia apud ultimas orientis terras miracula homines, qui monocoli appellantur, singulis cruribus saltuatim currentes vivacissimæ pernicitatis: quosdam etiam esse nullis cervicibus, oculos in humeris habentes. jam vero hoc egreditur omnem modum admirationis, quod idem illi scriptores gentem esse aiunt, apud extrema Indiæ, corporibus hirtis & avium ritu plumantibus nullo cibatu vescentem, sed spiritu florum naribus hausto victitantem: Pygmæos quoque haud longe ab his nasci; quorum qui longissimi sint, non longiores esse, quam pedes duo & quadrantem. Hæc atque alia istiusmodi plura legimus. sed, cum ea scriberemus tenuit nos non idoneæ scripturæ tædium nihil ad ornandum juvandumq; usum vitæ pertinentis, *&c.*

EJUSDEM

CTESIÆ ALIA QUÆdam scripta quorum fit mentio.

PERIODI.

Apud Scholiasten Apollonii in lib. II. *Argonaut.*

Meminit ejus montis [Sacri] & CTESIAS libro primo periodωn.

Item in antecedentibus.

Quod vero Amaranta montes sint Colchorum, exponit CTESIAS in libro secundo.

PERIPLI, VEL PERIPLUS Asiæ.

Apud Stephanum in Ethnicis:

Sigynus, urbs Ægyptiorum, ut CTESIAS primo periplωn libro.

Apud Harpocrationem in lexico, Voce Sciapodes.

CTESIAS in periplo Asiæ ait: Super

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΚΤΗΣΙΟΥ ἌΛΛΑ ΤΙνὰ συγγράμματα, ὧν μνήμην ποιοῦνται.

ΠΕΡΙΟΔΟΙ.

Παρὰ τῷ σχολιαστῇ τοῦ Ἀπολλωνίου εἰς τὸ β΄ τῶν Ἀργοναυτ.

Μέμνηται αὐτοῦ [Ἱεροῦ ὄρους] καὶ Κτησίας ἐν τῷ α΄ περιόδων.

Καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ὁ αὐτός.

Ὅτι δὲ Ἀμάραντα ὄρη ἐστὶ Κόλχων, ἱστορεῖ Κτησίας ἐν [2] β΄.

ΠΕΡΙΠΛΟΙ, Ἢ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ Ἀσίας.

Παρὰ τῷ Στεφάνῳ ἐν ἐθνικοῖς.

Σίγυνος, πόλις Αἰγυπτίων, ὡς Κτησίας ἐν πρώτῳ περίπλων.

Παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι ἐν λεξικῷ ἐν Σκιάποδες.

Κτησίας ἐν περίπλῳ Ἀσίας φησιν, Ὑπὲρ δὲ

1 *Hæc descripta ex Aenea accepimus à viro nob. & cl. M. Goldasto.*
2 *Non additur ex* περιόδοις *esse in illis scholiis: inde tamen, unde & alterum, depromptum suspicor.*

τούτων

τούτων σκιάποδες ὄνομα. τοὺς τε πόδας, ὥσπερ οἱ χῆνες ἔχουσι κάρτα πλατέας. καὶ ὅταν θέρμη ᾖ, ὕπτιοι ἀναπεσόντες, ἀείραντες τὰ σκέλη, σκιάζονται τοῖς ποσίν.

hos populus nomine Sciapodes. & habent pedes non aliter ac anseres admodum latos. quandoque calet, illi supini procidunt, & sublatis cruribus umbram sibi pedibus efficiunt.

ΠΕΡΙ' 'ΟΡΩ'Ν, 'ΕΙ' ΜΗ' ΣΦΑΛΛόμεθα.

Παρὰ τοῦ Στοβαίου, λόγῳ περὶ νόσου.

Ὄρος ἐστὶ τῆς Μυσίας Τεύθρας καλούμενον, γίνεται δ' ἐν αὐτῷ λίθος ἀντιπαθὴς προσονομαζόμενος, ὃς κάλλιστα ποιεῖ πρὸς ἀλφοὺς καὶ λέπρας, δι' οἴνου τριβόμενος, καὶ τοῖς πάσχουσιν ἐπιτιθέμενος.

DE MONTIBUS, SI TITULUS non fallit.

Apud Stobæum, sermone de Morbo.

Est in Mysia mons, adpellatus Teuthras, in quo nascitur lapis Antipathes cognominatus, qui efficacissimus est adadversus vitiliginem & lepram, si vino conteratur, & ægrotis ita imponatur.

ΠΕΡΙ' ΤΩ'Ν ΚΑΤΑ' ΤΗ'Ν 'ΑΣΙ'ΑΝ ΦΟ'ΡΩΝ.

Παρὰ τοῦ Ἀθηναίου Δειπνοσοφ. β'.

Κτησίας δὲ ἐν Καρμανίᾳ φησὶ γίνεσθαι ἔλαιον [2] ἀκάνθινον, ᾧ χρῆσθαι βασιλέα. ὃς καὶ καταλέγων ἐν τῷ περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν φόρων τρίτῳ βιβλίῳ πάντα τὰ τῷ βασιλεῖ παρασκευαζόμενα ἐπὶ τὸ δεῖπνον, οὔτε πεπέρεως μέμνηται, οὔτε ὄξους, ὃ μόνον ἄριστόν ἐστι τῶν ἡδυσμάτων. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ Δείνων ἐν τῇ Περσικῇ πραγματείᾳ· ὅσγε φησὶ καὶ ἅλας Ἀμμωνιακοὺς ἀπ' Αἰγύπτου ἀναπέμπεσθαι βασιλεῖ, καὶ ὕδωρ ἐκ τοῦ Νείλου.

DE ASIATICIS TRIBUTIS.

Apud Athenæum lib. II. *Dipnosoph.*

CTESIAS autem Carmaniam oleum acanthinum producere, & eo regem uti, ait. Qui etiam in libro quem de Asiaticis tributis scripsit, cœnæ regiæ apparatum describens, neq; piperis neq; aceti meminit quod unum inter condimenta est optimum. Ac ne Dino quidem, in Persicis scriptis: qui memorat alioqui & salem Ammoniacum & aquam Nili ad regem mitti.

Παρὰ τοῦ αὐτοῦ Δειπνοσ. ι.

Ἀμύντας ἐν τοῖς σταθμοῖς, τὸ τῶν Ταπύρων [3] ἔθνος φησὶν οὕτω φίλοινον εἶναι, ὡς καὶ ἀλείμματι ἄλλῳ μηδενὶ χρῆσθαι ἢ τῷ οἴνῳ. τὰ δ' αὐτὰ ἱστορεῖ καὶ Κτησίας ἐν τῷ περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν φόρων. οὗτος δὲ καὶ δικαιοτάτους αὐτοὺς λέγει εἶναι.

Apud eundem lib. X.

Amyntas quoque, in libro qui σταθμοὶ inscribitur, Tapyrorum gentem ita vino deditam esse tradit, ut ne ad ungendum quidem alia re ulla quam vino utatur. Eadem autem & Ctesias commemorat in libro quem de Asiaticis tributis scripsit: qui & justissimos esse illos tradit.

Sed fere oblitus fui loci adhuc apud Antigonum ἐν ἱστοριῶν παραδόξων συναγωγῇ *ubi tamen liquido quid scripserit Ctesias indicare tibi non possum. Postquam enim narravit Cranone, urbe Thessaliæ, esse saltem duos corvos, nec unquam plures ibi visos; quibus interjicit de incolarum æreo curru sacro, quo pulsato & deum precati impetrant pluviam: tum ex Theopompo addit, eos corvos tamdiu Cranone morari dum pullos educaverint, quibus tum relictis ipsi abeant statim. Post quæ ita ait, historia, ut signant,* XVI.

Καὶ ἐν Ἐκβατάνοις δὲ καὶ ἐν Πέρσαις Κτησίας ἱστορεῖ παραπλήσιόν τι τούτοις. διὰ δὲ τὸ αὐτὸν πολλὰ ψεύδεσθαι παρελείπομεν τὴν ἐκλογήν. καὶ γὰρ ἐφαίνετο τερατώδης.

Narrat CTESIAS aliquid huic historiæ adsimile, quod Ecbatanis & in Persia fiat. Sed quia multa is mentitur, nos decerpere eam narrationem, cum monstrosa videatur, omisimus. *G. Xyl. interprete*

---

1 *Opto sæpe Græce illos indices auctorum in Stobæo ad oram exstare: & non nemo, credo, mecum alius. Latinus saltem hic exstat,* Ctesiæ Cnidii. lib. 2. de Montibus. *quem interim cum Brissonio sequuti sumus.* 2. *v. clariss. Casaubon.* 2. *Athen.* 25. *ubi inter alia,* Oleum, *ait,* acanthinum ex quo spinæ genere conficerent Carmani, tam incertum mihi, quam illud est certum, falli eos qui emendant Ctesiæ locum hunc, & scribunt, οἰνάνθινον. *ostenditq; eodem modo hæc Athenæi ab Eustathio adferri.* 3 *Tapyrorum* φιλοινίαν *& Ælianus commemorat, ut indicat Casaub.* 10. *Athen.* 12.

ΤΕ'ΛΟΣ. ΤΩ͂ ΘΕΩ͂ ΔΟ'ΞΑ.

INDEX

HENRICI STEPHANI
APOLOGIA PRO
HERODOTO,
SIVE
HERODOTI *Historia fabulositatis accusata.*

UT antiquitatem nonnulli nimium religiosè atq; adeo superstitiosè colunt, ita non desunt qui eandem merito honore meritaque observantia fraudare videantur. Horum autem vitiorum utrunq; non peculiare seculo nostro, sed illi cum superioribus esse commune, multa nobis argumento esse possunt. Posterioris quidem certè fidem nobis vel ipsa Græci sermonis consuetudo facit, in quo ἀρχαῖος & ἀρχαϊκὸς de homine nimia simplicitate prædito, interdum verò & de planè stolido bardoq; dicuntur: & ἀρχαῖον ἔργον itidem. Atq; hinc, id est ex hoc priscorum morum & institutorum (utpote quibus nimium rudis simplicitas inesset) contemptu, manarunt & illa, κρόνος, κρόνιος, κρονόληρος, βεκκεσέληνος. Hinc & illi versus,

Prisca juvent alios: ego nunc me deniq; natum
Gratulor, hæc ætas moribus apta meis.

At illi priori vitio eorum qui superstitiosè antiquitatem colunt, quid ansam præbuerit, assequi conjectura nequaquam facile est. Non jam de illa altè repetita antiquitate, nec de iis loquor qui mores sui seculi exosi, vota contraria votis Nasonis fecerunt: ut quum dicit Tibullus,

Tunc mihi vita foret: vulgi nec tristia nossem
Arma, nec audissem corde micante tubam.

Quæ verba eruperunt huic Poetæ postquam aurei seculi felicitatem commemoravit. Atq; hunc, dum eò respiceret, pertæsum vitæ suæ fuisse, mirum videri non debet: quum ipse Hesiodus multis antè ætatibus hæc protulerit,

Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφειλον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν, ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

Sed & ille ipse Naso, qui in versibus quos modò citavi antiquitatem ludibrio habet, illam laudari solitam, alibi fatetur, quum dicit,

Laudamus veteres, sed nostris utimur annis.

Et qui (obsecro) prisci seculi laus dissimulari posset, cujus ut rudis simplicitas iis quæ dixi verbis apud Græcos notata, ita vicissim probitas & fides consuetudine Latini sermonis celebrata fuit ille demum antiquis est adolescens moribus, inquit Plautus. Homo antiqua virtute ac fide, inquit Terentius. Homines antiqui, qui ex sua natura cæteros fingerent, inquit Cicero. His autem loquendi generibus materiam non alios quàm poetas præbuisse verissimile est: sed hi quàm angustis spatiis tempus illud circunscribant, vel ex his Juvenalis versibus patet,

 Antiquum

HENR. STEPHANI

Antiquum & vetus est alienum Posthume lectum
Concutere, atq; sacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas,
Viderunt primos argentea secula mœchos.

Sed & ipsum Hesiodum longo intervallo argentei seculi mores ab aurei seculi moribus separantem audimus. Dubium verò nemini esse debet quin aureo seculo argenteum, ut æreo ferreum poetæ subjunxerint, id ipsum exprimere volentes quod Horatius his versibus cecinit,

Ætas parentum pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Quam sententiam ex hoc Arati loco mutuatus videri potest,

Οἵην χρύσειοι πατέρες γενεὴν ἐλίποντο
Χειροτέρην. ὑμεῖς δὲ κακώτερα τεξείεσθε.

Hujus autem rei (meo judicio) non obscura ratio est. quum enim posteri ultra nequitiam suorum majorum, cujus hæredes relinquuntur, sibi novam in dies comparent, nequiores evadere necesse est. Verùm (si seriò loquendum est) ne primum quidem seculum, vel potius ne primos quidem illos primi seculi homines nequitia caruisse, & ea vel maxima, sacræ literæ nos Caini exemplo docent. Quò minus Romuli multis seculis posterius factum in perpetranda itidem fratris sui cæde, mirum videri debuit. Atque (ut huic sermoni finem imponamus) priscorum hominum majorem simplicitatem atq; adeo rusticitatem fuisse, quàm probitatem, & aut nullo vitio aut sola avaritia minus quàm nos laborasse, credibile est. At nostrum seculum si auream ea vocari ratione non potest ob quam nomen id primo seculo impositum fuit, illa certè eadem ratio hanc appellationem ei vendicat, propter quam Naso in his versibus (nam eorum authorem illum esse potius quàm Propertium judico) eam suæ ætati tribuit,

Aurea sunt verè nunc secula : plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.

Quibus adjicienda sunt quæ apud Propertium sequuntur,

Auro pulsa fides, auro venalia jura,
Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.

Adjiciendus ad hæc versus, qui distichon illud *Aurea sunt*, &c. præcedit,

Aurum omnes victa jam pietate colunt.

Verum enimvero non de illis (uti dixi) altè repetitæ antiquitatis admiratoribus loquor, qui, quæcunq; poetæ de ea somniarunt, vera esse in animum induxerunt. De quibus igitur ? de iis qui suæ ætatis artifices, (præsertimq; pictores & sculptores) necnon poetas, præ illis quos superiores ætates tulerant, floccifaciebant. Nam quis vel ex Cicerone non didicit quanto studio olim antiqui operis tabulæ, signa, toreumata conquiri quanto pretio comparari solita fuerint?

Insanit veteres statuas Damasippus emendo

inquit Horatius : ad quàm multos præterea eadem insania & circa statuas & circa res hujusmodi laborasse putamus, perinde ac si cum Apelle & Zeuxide ars pingendi, cum Scopa, Myrone, Praxitele, ars sculpendi sive fingendi sepulta esset ? Nec verò aliunde quàm hinc ortum apud Latinos habuisse crediderim illa loquendi genera, Nihil antiquius mihi fuit, Nihil antiquius habui, Antiquissimum mihi fuit, aliaque hujusmodi. Nam qui hæc ab ea quæ senili ætati debetur reverentia petita esse existimant, aut falluntur, aut ego fallor. Quæ tamen origo voci Græcæ πρεσβύτερον meritò fortasse tribuatur : sed vocabulum Antiquius, ut illi significatione respondet, ita origine respondere, nequaquam dixerim. Et de artificibus quidem hactenus. Quod autem de poetis, dixi, vel solius Horatii querimonia nobis satis superq; testatum reddet: in qua inter cætera hæc dicit,

Si

Si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
Scire velim pretium chartis quotus arroget annus
Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos vetereſq; referri debet, an inter
Viles atque novos

Similis autem cum alibi, tum lib. ſecundo Anthologiæ Græcorum epigramm. extat querimonia. Veruntamen ut hodie cantilenæ ſive cantica, quo recentiora, eo ſunt gratiora, ita jam Homeri ſeculo novitatem illa non vetuſtatem commendaſſe, ex his illius verſibus diſcimus,

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι
Ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

Cui ſubſcribens Thebanus Poeta dixit, *Αἴνει παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων.* Ubi animadvertendum eſt negari à Pindaro quod Horatius ex vulgi ſententia affirmat.

SED quorſum hæc omnia? dicat aliquis. Nimirum ut propoſitis duobus hiſce hominum generibus, quorum unum nimis religioſos, alterum nimis irreligioſos oculos & aures ad antiquitatem affert, iis qui veterum hiſtoriarum lectores futuri ſunt, ut mediam quandam viam teneant, author ſim: ſic tamen ut veteres hiſtoricos (ſicut & poetas) dum legunt, illos ab eorum poſteris, tanquam magiſtros à diſcipulis, diſtinguendos eſſe meminerint. Nam ad hiſtorias quidem quod attinet, ſi verè illud dictum fuit, diſcipulum prioris eſſe poſteriorem diem, quin facta plurima quæ in poſterioribus hiſtoriis celebrantur, priores hiſtorias (id eſt facta quæ in illis commemorantur) tanquam exemplar ſibi propoſuerint, nemo (ut opinor) inficiari volet. Nam quis L. Tarquinium (ut unum aliquod in hiſtoria Græca celebre factum cum celebri in Romana facto comparem) in decutiendis ſummis papaveram capitibus Thraſybulum imitari voluiſſe neget? Imò verò ut hunc ille imitatus eſt, ita hiſtoricos Latinos in deſcribendo ejus facto Græcos imitari voluiſſe dicas. Ego verò ex Græcis Herodotum, ex Latinis T. Livium, deligens utriuſq; locum (nequid fingere videar) proferam. Herodotus igitur (ſi bene interpretor) hæc ſcribit, Præconem ad Thraſybulum Periander miſit qui ex eo ſciſcitaretur quis maximè tutus ipſi rerum ſtatus & ad exercendum in urbem ſuam imperium accommodatiſſimus futurus eſſet. Thraſybulus hunc à Periandro miſſum ſecum ex urbe educens, ſegetem ingreſſus eſt, eamq; perambulans, dum illum repetitis ſubinde ſuper ejus è Chorintho adventu interrogationibus compellaret, ut quamq; ſpicam ſupra reliquas eminere cernebat, retundebat: & poſtquam retuderat, projiciebat. donec quotquot in tota ſegete pulcherrimæ altiſſimæq; erant, hoc modo labefactavit. Quum autem univerſum prædium obiiſſet, præconem nullo dato conſilio remiſit. Reverſo deinde præcone, quum Periander Thraſybuli conſilium audire ſummopere cuperet, is nullum ſibi ab eo datum reſpondet: & ſe mirari addit qui illi in mentem venerit, ut ad talem virum eum mitteret, qui ita mente captus eſſet ut etiam ſuas ipſius res profligaret. Quæ dicens, ſimul quæ facientem Thraſybulum viderat, narrare cœpit. At Periander quum hujus facti mentem percepiſſet, & Thraſybulum ipſi de interficiendis civibus conſilium dare animadvertiſſet, mala omnia civibus ſuis inferre cœpit. Hactenus Herodotus, Livium nunc audiamus de ſexto Tarquinio ita loquentem, Itaq; poſtquam ſatis virium collectum ad omnes conatus videbatur, tum è ſuis unum ſciſcitatum Romam ad patrem mittit quidnam ſe facere vellet quandoquidem ut omnia unus ipſe Gabiis poſſet, ei dii dediſſent. Huic nuntio (quia credo dubiæ fidei videbatur) nihil voce reſponſum eſt: rex, velut deliberabundus, in hortum ædium tranſit ſequente nuntio filii. ibi inambulans tacitus ſumma papaverum capita dicitur baculo decuſſiſſe. Interrogando expectandoq; reſponſum nuncius feſſus, ut re imperfecta, redit, Gabios: quæ dixerit ipſe, quæq; viderit refert: ſeu ira, ſeu odio, ſeu ſuperbia inſita ingenio, nullam eum vocem emiſiſſe. Sexto ubi quid vellet parens, quòdve præciperet tacitis ambagibus, patuit, primores civitatis, criminando alios apud populum, alios ſua ipſos invidia opportunos, interemit. Hactenus & Livius. Quis autem hoc ea quæ dixi id eſt *παραλλήλους πράξεις* & *παραλλήλους διηγήσεις* non agnoſcit? Jam verò ſi fluviorum quos vidimus, fontes quoque videre juvat, cui non lectio veterum hiſtoriarum (à quibus aliqui in poſteriores ſive rivi ſive rivuli profluxerint) gratiſſima eſſe debet? Nam ut Homeri poeſin fontem appellat Naſo, (quum canit,

——— à quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pieriis ora rigantur aquis)

ita ego Herodoti & Thucydidis ſcripta fontibus comparare, duab. de cauſis non dubitem. Una eſt, quòd ex illorum lectione præſtantiſſimos quoſque & bellica virtute clariſſimos viros prudentiam hauſiſſe, & de variis rebus gerendis vel non gerendis conſilium, tanquam ex oraculo certiſſimo petiiſſe, (felices, quos facerent aliena pericula cautos) atque adeo illorum facta non in ſimilibus tantum rebus imitatos eſſe, ſed interdum ad uſus alioqui diſſimiles

 accommodaſſe,

accommodasse, verisimile est. Altera, quòd ex horum utroq; (ac præsertim ex Thucydide) omnes propemodum qui sequuti sunt historicos, cùm alia tum varias scribendæ historiæ regulas derivasse, & horum scripta tanquam ideas illis scribentibus obversatas fuisse, multa nobis argumento esse possint. Verùm quum ista sint ejusmodi quæ multò faciliùs mente comprehendi quàm verbis explicari possint, quæ addi huc pertinentia possent, cogitanda relinquo. Hoc autem nequaquam silentio prætereundum censeo, veteres historicos (sicut & poetas) si non ob aliud, ob eam certè reverentiam qua fictitium numen suum suaq; adulterina sacra prosequuntur, dignissimos esse quos revereamur. Hanc autem illorum reverentiam fateri cogentur quicunq; multa loquendi genera, quibus sacræ literæ nobis Dei providentiam, & (ut theologica voce utar) omnipotentiam testantur, itidem ab illis usurpata invenient: quæ contrà eorum posteri neglexerunt. Duobus exemplis contentus ero: quis non, quum hæc verba audit, Deus in cor meum immisit, Deus in manus meas illum tradidit, Davidem, vel Esaiam, vel Jeremiam, aliúmve quempiam è sanctorum Prophetarum numero, potius quàm Homerum vel Hesiodum aut alium poetam loquentem audire sibi videtur? At ego & hæc & alia loquendi genera Herodoto veteri historico cum veteribus illis poetis dico esse communia: ut omittam quæ præterea ore Christiano itidem dignissima sibi habet ille peculiaria, quæ quoniam ut omnino impietatis, ita mendacii suspicione aliqua cum ex parte liberare posse videntur, non omittenda, sed alii loco servanda judico: atq; hactenus in gratiam & laudatorum & virtuperatorum antiquitatis, ex multis pauca præfatus, ad ipsum disputationis caput venio.

QUUM in legendis historiis duo consideranda sint, quæ narrantur & à quo narrentur, prius de eo qui hæc memoriæ prodidit, nobis dicendum est. Herodoti fabulositatem ita omnibus omnium sermonibus fuisse jam olim jactatam. ut in proverbium propemodum abierit, quis est qui nesciat? Sed quod hodie in multis experimur, idem plurimis superiorum seculorum hominibus usuvenisse credibile est, ut aliena fide illum mendacii arguerent: quippequi ne librorum quidem ejus titulum unquam nisi per transennam aspexissent, sed aliorum a quibus lectos esse credebant, judicio standum sibi esse existimarent. Verùm ut hujusmodi hominum voces olim exibilari potius quàm refelli solitas verisimile est, quippe qui temerariam suam credulitatem impudentiamque prodentes, non Herodoti sed suam ipsorum famam læderent: sic & hodie similem impudentiam similiter exibilandam explodendamque potiùs quàm argumentis ullis confutandam censeo. Quare hos missos faciens, illos compellabo, qui Herodotum non semel, sed sæpius, non ejus partem sed opus integrum, non oscitanter, sed summa cum attentione volverunt. Ac primum ex illis scire velim utrum Herodotus prudens sciensque, an imprudens mentiatur. Illum prudentem ac scientem mentiri si respondebunt, mendacii ipsimet ex ejus sexcentis locis convincentur. Si enim mentiri propositum illi esset, cur quoties aliquid commemorat quod perspectum exploratumque non habet, hac de re nos admonet? cur tot locis tam solicitè se excusat? Aut quid hæc, Ut audivi, Ut narrant, Ut aiunt, addere passim attinebat? Aut quid horum quidem se testem esse oculatum, at illorum testem auritum duntaxat, fateri necesse erat? ut in Euterpe, μέχρι μὲν τῆς Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθών, τὸ δ' ἀπὸ τούτου ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων. Sed & sæpe de rebus sibi dubiis scribens, nescire se quàm veræ sint illæ, sed quæ ab aliis referantur, narrare, & penes eos fidem esse velle dicit. Atque adeo in Polymnia, hoc suum esse in universo opere consilium pronuntiat, ut sibi commemoranda quæ ab ab aliis acceperit, non item omnino sibi credenda esse censeat, ἐγὼ δὲ, inquit, ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαί γε μὴν οὐ παντάπασιν ὀφείλω. καί μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Ac ne his quidem contentus sæpe etiam suspicionem lectoris prævenit, & hoc vel illud narrari quidem, sed verisimile sibi non fieri profitetur. ut quum in Clione scribit, φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν. &c. Sic in Terpsichore dicit, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἄλλῳ δέ τεῳ. At multis locis hanc admonitionem non attexit, in quibus videtur esse necessaria. Nimirum tibi necessaria videtur. at illi contrà supervacaneam (quippe cui sui dicti ratio constaret) visam fuisse, persuasum habeo. Atq; hanc meam opinionem confirmat (ni fallor) iste Clionis locus, in quo Babylonici soli fertilitatem exponens, scribit, In quam autem altitudinem milium & sesamum arborescant, etsi probè norim, tamen id non referam: quum certò sciam, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierunt, quæ de fructibus dicta sunt, planè incredibilia videri. Meam, inquam, opinionem confirmat (ut opinor) hic locus, ut enim de his tacere voluit quòd fidem impetratura non crederet, quidni de illis quoq; tacuisset, si fide majora fore putasset: aut aliquo saltem verbo, ut aliis in locis suspecta sibi esse testatus esset? Quid quòd comperta sibi aliorum mendacia dissimulare non potest, ut cum in Euterpe, tum alibi apertè ostendit? Atqui mendacia exagitare, nequaquam ejus qui mendaciis gaudeat, esse videtur. Ac primum quidem hoc sit φιλαληθείας Herodoti argumentum. Secundum esse possit, quòd non, ut alii pleriq; historici, quæ vel à dicendo vero eum deterrent, vel ad mentiendum impellerent, habuerit. Cui enim illum assentari voluisse, aut quòd assentationis præmium sibi proposuisse dicemus? Adde quòd assentari & παῤῥησίαν amare, velut ex diametro inter se pugnent: quam tamen illum amasse,

cum

cum ex aliis locis, tum ex hoc in Polymnia deprehendimus, Hîc ego, quòd sentio & verum mihi videtur, non dissimilabo: licet ejusmodi esse sciam quod mihi invidiam apud multos conflare possit. Atenim quorundam encomia suæ historiæ inseruit. Id quidem fateor: sed & rara & nullam assentationis speciem præ se ferentia esse dico. nec quicquam assentatorium vel in Polycratis laude in Thalia, vel Bogis aut Cadmi in Polymnia, agnosco. Remoto autem assentationis studio, quid ei lucri fuisset (ut ille apud comicum loquitur) nos fallere? Esto tamen, aliquos historiæ ejus locos criminis illius suspectos nobis esse: at quis eam saltem partem quæ non res gestas, sed varios hominum variorum mores ac ritus describit, (quæ potissimùm calumniis obnoxia est) suspicione hujusmodi non liberet? Tertium argumentum (nisi quis conjecturam vocare malit) ex magna hominis circa suum numen suaq; sacra observantia peti posse dixerim, quam & paulò antè attigi. Multæ enim sententiæ sive γνῶμαι tum quas aliis locis adhibuit, tum quas narrationibus vel præfixit, vel tanquam corollaria adjunxit, tanta illum pietate præditum fuisse testantur, quanta in hominem Christianæ religionis ignarum cadere potest: imò verò ea & divina potentia providentiaque sensisse quæ Christianum sentire & deceat & oporteat. Hujusmodi sunt hæc in Thalia, SED profectò providentia Dei, pro sua sapientia, quæcunque animalia meticulosa & esculenta sunt, valde fœcunda reddidit, ne assiduo esu absumpta deficerent: at quæcunque improba & pernitiosa, parum fœcunda At hinc fit ut lepus, &c. Consideremus & hæc ex Polymnia, VIDEN' ut Deus animalia prægrandia fulmine feriat, eorum fastum non tolerans: at pusilla ne videlicet quidem? Viden' ut in editissima quæque ædificia & in celsissimas quasque arbores tela hæc ingruant? Gaudet enim Deus quæcunque eminent, deprimere. Unde etiam contingit ut ingens exercitus ab exiguo profligetur: Deo videlicet illis quorum insolentiam exosam habet, terrorem aut fulmen immittente: ita ut superiores eorum successus exitus exitiales habeant. Magnificè enim de se sentire nemine commune secum esse sinit Deus. Quid, obsecro, de divina potentia divinius istis dici potuit? Hesiodeam illam γνώμην laudibus omnes efferunt,

Ῥέα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει,
Ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον ἀέξει.
Ῥεῖα δέ τ' ἰθύνει σκολιὸν, καὶ ἀγήνορα κάρφει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίει.

Quem imitatus Horatius dixit.

———*valet ima summis Mutare, & insignem attenuat Deus,*
Obscura promens,

Et meritò quidem certè illam veteris poetæ sententiam laudibus extollunt: sed quanto tamen ulterius progreditur hic noster historicus? Jam verò gnomen illam quæ Deo vindicem oculum tribuit, quot nobis exemplis confirmat? vel potius, quot locis eam tanquam in speculo intuendam proponit? Primùm quæ de Pheretima narrat, & verba quibus narrationem suam claudit, audiamus: ac quoniam est valde memorabilis, eam à capite ipso arcessamus, dispersa ejus membra in unum corpus colligentes. Erat hæc Pheretima Batti claudi Cyrenes regis uxor. hic Arcesilai filius erat; quem Cyrenes regnum tenentem, dum morbo laboraret, frater Aliarchus strangulaverat: isq; vicissim ab illius uxore cui nomen Eryxo, ex insidiis interfectus fuerat. Batto hoc mortuo, Arcesilaus quem is è Pheretima sustulerat, regni hæres relinquitur: sed quum orta inter hunc & populum seditione, factio populi superior evasisset, Arcesilaus Samum, Pheretima ejus mater Salaminem profugit, & ab Euelthone, imperium ejus obtinente, exercitum à quo unà cum filio Cyrenen reducatur, petit. At Euelthon quidvis potius illi quàm exercitum dabat. Illa, quicquid dabatur accipiens pulchrum quidem & id esse dicebat, sed pulchrius futurum esse si ipsi quem petebat exercitum daret. Atque hoc responso donum unumquodq; prosequebatur. Tandem verò Euelthon ei fusum aureum, & colum cui circumpositum stamen erat, dono misit. Quum autem iisdem quibus prius verbis inter accipiendum hoc munus usa esset, tunc Euelthon se talia fœminis non exercitum donare dixit. Arcesilaus autem interea Sami agens exercitum coegit, à quo quum Cyrenen reductus, & in antiquum statum restitutus esset, magnam in suos sævitiam exercuit: ob quam sibi metuens quum ad Alacerem Barcæorum regem socerum suum se contulisset, à Barcæis quibusdam, quibus se nonnulli Cyrenæi exules adjunxerant, in foro interfectus fuit: ejusq; cædem mox Alazeris soceri cædes sequuta est. At Pheretima, tantisper quidem dum Arcesilaus filius Barcæ ageret, ejus gradum apud suos cum aliis in rebus, tum in præsidendo senatui tenebat: sed ubi filium Barcæ interemptum audivit, fuga se in Ægyptum proripuit: atque ibi Aryandem (quem Cambyses Ægypto præfecerat) supplex rogavit ut vicem suam ulcisceretur, hoc prætextu utens, quod filium suum, quia Medorum partibus favebat, interfectum diceret. Quum Barcem pervenissent quos exoratus Aryandes ex Ægypto

Ægypto miſerat, eamq; urbem vi capere fruſtra conati, fraude cepiſſent, Pheretima ex Barcæis eos qui perpetrandæ cædis principes fuerant, crucibus per ambitum murorum ſuffixit: eorum autem uxoribus mammas amputavit,quibus eoſdem muros tanquam notis quibuſdam interpunxit. Cæteros Barcæos Perſis diripiendos reliquit, præter eos qui Battiadæ & affines cædis non erant: his autem urbis gubernacula tradidit. Hactenus de Pheretimæ facto. nunc animadvertere operæpretium fuerit, quòd huic narrationi (interjectis tamen nonnullis) corollarium. librum claudens, attexat. At Pheretima (inquit) ne ipſa quidem mitem vitæ exitum habuit, quumprimum enim è Libya, Barcæos ulta in Ægyptum rediit, miſerabilem mortem obiit. viva enim vermibus ſcatere cœpit, à quibus corroſa fuit. Nempe homines tam atrocibus vindictis invidiam ſibi apud deos conflant. Hactenus de Pheretima. Ad Hermotimum eunuchum veniamus. ſcriptam enim de illo hiſtoriam religio mihi eſſet ſilentio præterire. Hermotimo, inquit, amplior illatæ ſibi injuriæ quàm ulli unquam mortali (quod ſciam) contigit ultio. Is ab hoſtibus captus & venalis à Panionio quodam Chio emptus fuerat, qui ex ſceleſtiſſimo facinore quæſtum faciebat, quoſcunq; enim nanciſci poterat formoſos pueros, caſtrabat, moxq; Sardis aut Epheſum abductos magna pecunia vendebat. Barbaris enim eunuchi in pretio ſunt, quòd iis majorem quàm aliis fidem in rebus omnibus habendam putant. Ex eorum autem numero quos caſtraverat Panionius, erat Hermotimus: cui felici ſorte contigere ut cum aliis donis Sardibus ad Xerxem mitteretur: temporis autem progreſſu primum inter eunuchos locum apud illum obtineret.Quum autem rex Perſicas copias in expeditionem adverſus Athenas educens, Sardis perveniſſet, tum Hermotimus negotii cjuſdam gratia quum in Myſiam regionem deſcendiſſet, quæ à Chiis incolitur, Atarneus dicta, hîc Panionium offendit. Quem agnitum quum blandè compellaſſet, & primùm quidem ei expoſuiſſet quanta bona ejus opera conſequutus eſſet, deinde verò magnam ſe illius meriti gratiam relaturum promiſiſſet, ſi cum ſuis liberis illuc commigraret, ei ut id faceret perſuaſit. Poſtquam verò eum in poteſtate habuit, quippe qui cum liberis & uxore illuc commigraſſet, his cum affatus eſt verbis, O qui præ omnibus mortalibus è ſceleſtiſſimo facinore quæſtum feciſti, quid de te ego aut meorum majorum quiſpiam, de te inquam vel aliquo tuorum commeruimus, propter quod me ex viro nihil eſſe feceris? Nempe deos tuas illas artes ignoraturos ſperabas: at te rem adeo injuſtam auſum, juſto ipſi contrà judicio in manus meas compulerunt, ut tantas, quantis dignus es pœnas mihi dares. Quæ dum Panionio exprobrantur, adductis in conſpectum quatuor filiis, eorum amputare genitalia coactus fuit: quod quum illis feciſſet, ad idem ei viciſſim faciendum addacti ipſi fuerunt. Ita Hermotimo adverſus Panionium divinæ ultionis vices adjutrices fuerunt. Quid quæſo hîc legimus quod ore Chriſtiano ſonari non mereatur, ſi tantum pluralem deorum numerum in ſingularem vertamus? Sed & in Euterpe quàm pulchrè ab eo dicitur magnorum ſcelerum magnas immitti à diis ultiones? τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι, καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωνται ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. Illis autem verbis quibus ſuum de Hermotimi ultione ſermonem finit, conſona ſunt (ſi ipſum etiam loquendi genus ſpectemus) hæc quæ in Thalia habentur, χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυκράτεος τίσιες μετῆλθον. dixerat enim illic, Πανιώνιον μὲν νῦν οὕτω περιῆλθε ἥ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος. Sed & τίνειν δίκην τινὶ interdum dicit, ut in Eratone, οὐ μὲν οὐδὲ Λευτυχίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τοιήνδε τινὰ Δημαρήτῳ ἐξέτισε. & in eodem libro de Cleomene, cujus inſaniam vindictæ divinæ imputat, ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρήτῳ ἐκτῖσαι. In Calliope autem δίκην τοῦ φόνου τοῦ Λεωνίδεω ἐκ Μαρδονίου dicit. Huc etiam pertinet vocabulum μῆνις, ut quum ſcribit in Polymnia τοῖσι δὲ ὦν Λακεδαιμονίοισι μῆνις κατέσκηψε Ταλθυβίου τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. & paulo pòſt, ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις, &c. in quo etiam loco obſervatione digniſſimum eſt quod tradit de ſcelere quod in filiis authorum ejus Deus vindicaverit. Frequens eſt illi uſus & vocis χρῆν, ſive ἔδεε (pro ἔδει, quod & ipſum apud eum extat) de eo quod ut à Deo decretum fuerit, ita fieri oportuerit & neceſſe fuerit: ut non procul à Cliûs initio. χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς Et circa finem Calliopes, κακῶς γὰρ ἔδεε πανοικίῃ γενέσθαι. Et in Terpſichore, οὐ γὰρ ἔδεε τούτῳ τῷ στόλῳ Ναξίους ἀπολέσθαι. In eadem ἔδει δὲ ἐκ τοῦ Ἠετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν. Item in Eratone, δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ. Nec verò mihi dubium eſt quin Livius imitari Herodoteum iſtud loquendi genus volens, (ut antea dixi à veterib. hiſtoricis poſteros multa mutuatos eſſe) non procul à primi libri initio ita loquutus ſit, Sed debebatur, ut opinor, fatis tantæ origo urbis, maximiq; ſecundum deorum opes imperii principium. Quod ſi hujus χρῆν vel ἔδεε explicationem quærimus, eam nobis ejuſdem Herodoti Calliope ſuppeditabit, Hoſpes, inquit, quod à Deo contingere oportet, homo nulla ratione avertere à ſe poteſt. quoniam ne veriſimilia quidem dicentibus quiſquam auſcultare vult. Sed narrationem à qua dictum illud pendet, audiamus. Dum autem, inquit, hac in re occupati ſunt barbari, Attaginus Phrynonis filius. vir Thebanus, convivio magnificentiſſimè

inſtructo,

instructo, Mardonium ipsum, & quinquaginta eorum qui cum illo erant honoratissimos, excepit. Secundum cœnam Persa quidam Thersandrum Orchomenium cujas esset interrogavit: quem ubi Orchomenium esse accepit, Quoniam, inquit, te mihi mensæ & libaminum consortem esse contigit, tibi sententiæ meæ mnemosyna relinquere libet, ut & ipse eorum quæ impendent præscius, tuis rebus consulere possis. Vides Persas qui hic epulantur, & exercitum quem ad flumen castra habentem reliquimus? Ex hoc universo numero non multo pòst perpaucos videbis superstites. Atque his verbis multas lacrymas ille miscebat. Quæ quum admiratus Thersander dixisset, Nónne Mardonio hæc significanda sunt, & Persis qui secundum ab eo locum obtinent? tum ille subjecit, Hospes, quod à Deo contingere oportet, homo à se arte nulla depellere potest. siquidem ne verisimilia quidem dicentibus fidem quisquam adhibere vult. Atq; adeo ex Persis multi quamvis hoc sciamus, sequimur necessitate constricti. Ex his, (sicut & ex aliis quæ antè attuli) quæ fuerit nostri historici pietas, patere satis arbitror. quanvis enim hæc postrema verba non in sua sed in Persæ cujusdam persona proferat, (cui eum illa nequaquam affingere dixerim) illi tamen aliqua ex parte adscribi possunt: quòd sic ea commemoret ut illis se assentiri planum faciat. Reliquum est ut scrupulum, quem animis aliquorum injicere potuit vocabulum τύχη, eximam. Nam quomodo (dicent nonnulli) huic quem prædicas pietati consentanea sit illa τύχης appellatio, quæ quum apud vetustissimos scriptores raro, apud Homerum autem nunquam reperiatur, hic contrà illi eventus rerum imputat? Qui fortunam constituit, nónne is providentiam tollit? Hoc ego sanè fateor: sed τύχην illis in locis vulgarem fortunæ significationem habere nego. Alioqui enim quomodo adderet θείη cum τύχη? ut in Melpomene, τοὺς δέ οἱ ἵππους τοὺς ἀπὸ τοῦ ἅρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ. Et in Terpsichore, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ προσεγέλασε τὸ παιδίον. Hic enim θείῃ τύχῃ nihil aliud sonat quàm θείῃ μοίρῃ, & quod vernaculo sermone dicimus, *Ainsi que Dieu voulut*. Quod illa etiam verba Calliopes indicant, εἴτε κληδόνος εἵνεκε θέλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ κατὰ συντυχίην, θεοῦ ποιεῦντος. Illæ porrò Gallicæ voces aliud loquendi genus in memoriam mihi revocant, quod quum ineptum alioqui judicetur, magnam tamen cum isto Herodoteo habet affinitatem, atque adeo tantam ut ejus videri posset ἀπόγονον. Ita enim loquitur sæpe apud nos vulgus, *O est fortune: Dieu le veult*. Quàm multas autem alias habeat hic scriptor dicendi formulas sibi magna ex parte inter Græcos scriptores peculiares, ac quæ sermoni nostro cum eo sint communes, alius erit aliquando dicendi locus. Ad θείην τύχην revertor, & hoc addo, interdum etiam θεῖον πρῆγμα vocare Herodotum τὸ θείῃ τύχῃ συμβάν. ut quum in Eratone dicit, ὁρέων δέ μιν κατομνυμένην ὁ Ἀρίστων, ἔμαθε ὡς θεῖον εἴη πρῆγμα. Et in Polymnia, δῆλον ὦν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μήνιος. Dixerat autem paulo antè, τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι. Sed & in Calliope legimus, δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοισί ἐστι τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων. In quo etiam loco nobis observandum est quod & alibi dicit, nimirum divinitus signa malorum futurorum hominibus solere dari. ut in Eratone, φιλέει δέ κως προσημαίνειν εὖτ᾽ ἂν μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνεϊ ἔσεσθαι. Rursus in eodem libro, καὶ τοῦτο μὲν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνεν ὁ θεός. Verum enimvero quas hactenus recensivi Herodoti pias sententias dum mecum reputo (ut tandem huic sermoni finem imponam) hic animum meum percellit metus, ne cum profana illa muliere regina Sabæ profanus Herodotus, & cum Herodoto cæteri profani scriptores quibuscunq; adeo sacra dicta eruperunt, nos in illo extremo judicii die reos peragant, qui quum Christo unico veræ religionis duci, nomen dederimus, & cognomen ab eo acceperimus, profanius plerunq; & sentimus & loquimur & scribimus. Sed quoniam non hoc in præsentia quæritur, quàm pius, sed quàm verax fuerit Herodotus; quod initio hujus sermonis dixi, iterum dico, tertium φιλαληθείας Herodoti argumentum ex hac ejus pietate (meo judicio) posse duci. Quis enim rationi consentaneum esse dicat, ut qui tam pius, idem tam improbus etiam fuerit, ut sciens prudensque, nulla spe aut lucri aut alius commodi proposita, lectoribus imponere planeq; eos ludificari voluerit? Nisi fortè cum aliquis, quantum esset inter historici & poetæ officium discriminis, & veritatis lucem esse historiam, nescivisse arbitratur: unde incomperta pro compertis, ficta pro factis, falsa pro veris commemorare, adeo religione non habuerit, ut suum etiam nomen (ne posteritas illorum mendaciorum authorem ignoraret) operi suo præfixerit. Imò verò vel hinc, id est è præfixo operi nomine, quartum φιλαληθείας ejus argumentum peti posse crediderim: quod tamen non tanquam necessarium, sed potius tanquam ex abundanti cæteris additum existimari volo. Cæterum cogitanti aliquando mihi quid fidem Herodoti & cæterorum prisci seculi scriptorum tantopere suspectam multis reddat, ratio illa occurrit, quòd ut bonam eorum partem qui res à se longinquis in regionibus visas aut auditas narrant, mentiri suspicamur quasi locorum longinquitas ad hoc audaciores reddat: ita etiam non paucis dubia sit illorum historicorum fides, quasi temporum longinquitate (quæ rerum memoriam propè obliterarit) freti, fabulas pro historiis obtrudere nobis non dubitent. Atqui eos quorum animis insidet hæc

suspicio,

suspicio, quantum inter hæc duo sit discrimen, animadvertere decebat. locorum enim longinquitas eadem supermanet, at temporum non item. atq; adeo multæ res gestæ quam longè à nostris temporibus absunt, tam propè ab eorum temporibus qui eas memoriæ prodiderunt, abfuere. Et hactenus quidem iis qui Herodotum consultò mentiri persuasum habent, responsum sit.

At qui Herodoto propositum quidem non fuisse mentiri, sed mentitum tamen esse arbitrantur, dum incomperta pro compertis (ut modò dixi) commemorat, & suam interdum fidem de iis quæ audierit, non secus ac de iis quæ viderit, obstringit, respondeant velim ad hoc, Herodotum illa comperta non habuisse, id verò unde ipsi compertum habeant. Si enim se hinc conjecturam facere dixerint quòd aliis quibusdam repugnantia tradat, ecqua tandem ipsi certiore antiquitatis cognitione freti, Herodotum mendacem, cæteros veraces esse pronuntiare audebunt? & quam tandem ad normam eas quæ de rebus priscis extant scriptiones dirigendas censebunt? Quòd si fortè Herotodum fabulositatis reum agi posse existiment hoc uno nomine quòd eorum fidem superent quæ narrat: at non protinus quæ fidem apud illos excedunt, apud omnes fidem excessura putanda sunt. Demus tamen ea esse ejusmodi quæ fidem apud nullum mortalium impetrent, an quia eam non impetrant, eam non mereri dicemus? Quæ nova est ista dialectica, per quam nobis ita colligere liceat, ut quod verisimile non est, ne verum quidem esse possit? Quæ porro est ista in historicos tyrannis, ut si res ab illis scriptas credere nolimus, eos nostræ incredulitatis (liceat hoc uti verbo) præstare culpam velimus? Quæ tamen ego dum scribo, non sum nescius Josephum in hac altera opinione fuisse, nimirum ut diceret Herodotum in mendacio quidem sibi non placuisse, sed suam illi credulitatem, mentiendi, occasionem dedisse. Sed ego quam modò ab aliis exegi normam ad quam priscæ historiæ dirigantur, ab eo quoq; exigere non dubitarim.

NE TAMEN dum alios nimis incredulos esse quæror, nimiùm ipse credulus habear, quibus nitens aut argumentis aut exemplis, non temerè derogandum esse antiquis historiis fidem contendam, exponere decrevi. Quæcunq; leguntur apud historicos miracula, ea vel ipsius natura rerum, vel humanarum actionem esse, nemo)ut opinor) negaverit. Nam siquid hæc vel illa regio aut prorsus inauditum, aut inauditæ certè magnitudinis vel contrà parvitatis producit, id naturæ: siquid ab hominibus mirabile proficiscitur, id humanæ actionis miraculum voco. Primùm igitur (ut terræ fruges omittam) quot animalium genere summa admiratione digna describunt historici, quæ aut non habemus omnino aut certè forma & magnitudine plurimùm ab illis differentia? Ne longè abeamus, ad homines, omnium animalium præstantissimum nobilissimumq; genus, veniendum est. Quales nobis passim gigantes, quales vicissim Pygmæi describuntur? Quid? an quòd neutros viderimus, neutros esse aut fuisse dicemus: Atqui ad gigantes quidem quod attinet, qui fabulosos esse illos dixerit, (ut omittam multa eorum extare passim ossa) non profanos tantùm, sed & sacros libros fabulositatis insimulaverit. Pygmæos autem si esse aut fuisse negabimus, non solùm magnæ externorum scriptorum turbæ, sed & nostris ipsorum oculis fidem derogabimus: quid enim aliud sunt qui passim spectantur nani quam Pygmæi, aut certè ex Pygmæis oriundi? Cur autem si naturam (id est naturæ opificem) omnipotentem esse credimus, homines à nobis & forma & magnitudine variè differentes creare olim potuisse & hodie quoq; posse non credemus? Jam verò & hoc circa hominem (antequam ab eo digrediatur oratio) diversum naturæ opus consideremus. Ea nunc fœtum utero mulieris per novem duntaxat menses includit: an igitur Herodoto, ex cujus historia quædam, fœtus utero muliebri plerunq; decem mensium spatio includi solitos colligimus, fidem derogabimus? Atqui ut taceam, ne verisimile quidem esse, longam eum historiam ad inserendum illi tale mendacium confinxisse, quicunq; vel Herodoto vel alii cuilibet hoc narranti fidem derogat. & fieri posse negat, nónne is eadem opera fidem divinæ potentiæ derogare putandus est? Verùm ut ad divinam usq; potentiam non progrediamur, qui hîc mendacii Herodotum accusant, quàm multos in crimen trahant, ostendemus: si prius illam historiam paucis perstrinxerimus. hæc igitur sunt ejus verba, de tertia uxore Aristonis regis Lacedæmoniorum loquentis, Nondum autem elapso decem mensium spatio mulier ista hunc Demaratum Aristoni parit. At is in solio suo cum ephoris sedens, nuntium de nato sibi filio simulatq; accepit, temporis quo uxorem duxerat, memor, subducto in digitos mensium numero, hunc, filium suum non esse, jurejurando affirmavit. Quod quum audiss. &c. Aliquanto pòst narrat istum hujus mulieris ad filium suum sermonem, Quod autem præcipuè objiciunt tibi inimici, ipsum Aristonem, quum ei te natum esse nuntiatum est, multis audientibus esse te suum negavisse, quippe quòd exacti nondum decem menses forent, nimirum ut talium rerum imperito hæc verba exciderunt. Mulieres siquidem nono etiam atq; adeo septimo mense pariunt: nec omnes decem mensium spatium implent. Ego verò te, fili, septimo mense peperi. Hactenus Herodotus: ex cujus narratione elici quod dixi, apertius est, quàm ut ullam dubitationem relinquat. Superest igitur ut illos proferam quos in crimen trahi necesse sit ab iis qui Herodotum mendacii hîc insimulabunt. A Plauto sumam initium, in cujus Sticho leguntur hi lepidissimi versus.

Famem fuisse suspicor matrem mihi:
Nam postquam natus sum, satur nunquam fui.
Sed quam ego matri meæ refero invitissumus,
Ea mihi nunquam retulit mater gratiam.
Nam me illa in alvo menses gestavit decem,
At ego illam in alvo gesto plus annos decem.
Atque illa puerum me gestavit parvulum,
Quo minus laboris illam cepisse existumo:
At ego non pauxillulam in utero gesto famem,
Verùm hercle multo maxumam & gravissimam.
Vteri dolores mihi oboriuntur quotidie.
Sed matrem parere nequeo, nescio quomodo.
Audivi sæpe hoc vulgò à multis dicier,
Solere elephantum gravidam perpetuos decem
Esse annos: ejus ex semine hæc certò est fames.
Nam jam complures annos utero hæret meo.

Idem poeta in Cistellaria,

o---*tum illa quam compresserat,*
Decum pòst mense exacto hic peperit filiam.

Extant & Cæcilij super hac re versus, in Plotio,

Insoletne mulier decimo mense parere?
Pol nono, etiam septimo atque octavo.

Quæ scripsisse fertur, hæc Menandri verba in ejusdem nominis fabula sequutus, γυνὴ κυεῖ δεκάμηνος. Audiamus & Pomponium in Hirnea,

Pappi decimus mensis est quum factum est: ita fit, ita semper solet:
Decimo mense demum turgens verminatur, parturit.

Ac ne ex uno poetarum genere testimonia proferamus, quis non illius Virgiliani versus recordatur?

Matri longa decem tulerint fastidia menses.

quis non illorum Propertij?

Non non humani sunt partus talia dona:
Ista decem menses non peperere bona.

Sed quoniam dubiæ sunt itidem fidei poetæ, (qui tamen in iis quæ ad rerum naturam pertinent, veraces esse studuerunt) ne videar τὸ ζητέρδμον συναρπάζειν, ad Hippocratem, Aristotelem, Plutarchum, lectorem remittam, qui non solùm decimo mense, sed undecimo etiam, partus edi scripserunt. Sed horum partuum exempla etiam ex Plinio, viro in hujusmodi rerum indagatione diligentissimo, proferre libet, Vestilia C. Herdicij (inquit) ac postea Pomponij atq; Orfiti clarissimorum civium conjunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronium septimo mense genuit, Suillium Ruffum undecimo, Corbulonem septimo, utrunq; Consulem: postea Cæsoniam Caij principis conjugem, octavo. Hactenus Plinius. His autem exemplis quin & alia ex hoc nostro seculo petita possint addi non dubito. Ad me certè quod attinet, honestissimam matronam Parisiis audivi, in frequenti cætu, puerum quem ostendebat, undecim menses à se in utero gestatum affirmantem. ex certissimis enim signis (quæ mulieribus sæpiùs enixis cognita sunt) conceptus tempus compertum se habuisse. Quæ quum ita sint, crudelem quorundam jurisconsultorum incredulitatem (hoc uti verbo cogor) mirari subit, qui pueros post certum & à se præscriptum diem ex utero materno prodeuntes legitimâ hæreditate fraudaverint. Scribit enim Ulpianus, Post decem menses mortis natus non admittetur ad legitimam hæreditatem. De eo autem qui centesimo octogesimo secundo die natus est, Hippocrates scripsit, & divus Pius pontificibus rescripsit, justo tempori videri natum. nec videri in servitutem conceptum, quum mater ipsius ante centesimum octogesimum secundum diem esset manumissa. Hæc Ulpianus. Jam verò & Justinianus mulierem quandam, quæ undecimo post mariti mortem mense pepererat, stupri damnat, quòd fœtum

tanto tempore utero includi, incredibile esse credat : & quam ipse forsan ejus liberis sua incredulitate injuriam facit, partui matris imputat. εἰκότως, inquit, οἱ παῖδες οἱ τῷ θαυμαστῷ τῆς μητρὸς τοκετῷ περιυβρισμένοι τὴν γοῦν προγαμιαίαν τοῦ πατρὸς ἠξίουν λαβεῖν δωρεάν. Imò verò tu fortasse Justiniane eos περιυβρίζεις, vel potius, ὑβρίζεις τῇ σῇ ἀπιστίᾳ, propter quam indicta causa illorum matrem damnas. Longè certè tuo judicio dissimile L. Papyrii Prætoris judicium fuit, qui secundo hærede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedit, quum mater partum se XIII mensibus diceret tulisse: quoniam nullum certum tempus pariendi statutum videretur. Enimvero postulare videtur hic locus ut miram quam tempus attulit circa rem hanc mutationem consideremus. Hunc enim Lacedæmoniorum regem Aristonem videmus, ob non elapsos decem menses, partum uxoris nolle agnoscere : quum hodie contrà elapsi illi justam maritis occasionem non agnoscendi uxorum partum, atq; adeo suspectam habendi illarum pudicitiam, præbere videantur. Atq; ut generalem huic sermoni clausulam imponamus quicunque quid sit ratiocinari, noverit, ex hac Herodoti narratione colligi fatebitur, quod hodie est ordinarium uterum gestandi spatium, olim fuisse extraordinarium : contrà, quod extraordinarium nunc sit, id olim fuisse ordinarium. Quantumvis enim Herodoti accusatores in sua pertinacia sibi hîc placeant, Herodotum certè hîc absolvere quàm cum eo tot gravissimos scriptores damnare mallent. Ego verò huic ratiocinationi aliam quam hinc elicio, adjungam. ita enim colligo, quemadmodum si nusquam alibi mentio facta reperiretur partus decimo mense editi, historia hæc, quum vera sit, falsa judicaretur : ita multas alias esse quæ, quum exemplo careant, falsæ judicentur, quum tamen verissimæ sint, & exemplo fortasse non itidem apud reliquos omnes mortales ut apud nos careant.

Hoc autem cum aliàs, tum vel maximè ubi quarundam regionum fertilitatem describit, animo infixum habere debemus. Nam quum ea legimus quæ de Babylonici soli fertilitate scribit, si quidem ad nostros respiciamus agros, & conjecturam ex illis facere velimus, statim mendacii Herodotum accusabimus. At si hanc regulam teneamus, non esse nobis ex iis quæ viderimus & audierimus ferendum de iis quæ nec visa nobis nec audita sint, judicium, & mentem ad omnipotentem Dei manum potius quàm oculos ad arva nostra converterimus, nulla tanta describetur nobis fertilitas, ut eam incredibilem judicemus, sed ut antea potuisse, ita nunc quoque posse alicubi esse credemus. At enim (dicet aliquis) veteres historiæ locis quibusdam summam fertilitatem tribuunt quos hodie penuriæ tantùm fertiles esse videmus. Hoc ego ut concedam, non tamen mentiri earum historiarum authores in ea fertilitate narranda, protinus concedam. Nisi fortè & ipsa sacra biblia suspecta mendacii nobis esse debent, quòd ab illis celebratæ quorundam locorum fertilitatis nullum hodie vestigium in illis appareat. Quod absit ut nobis in mentem veniat : sed potius illud Davidis animo nostro semper obversetur.

Te magnam pandente manum, saturantur abundè
Omnia : te rursus vultum condente fatiscunt.

Quid ? si Babylonis magnitudinem è nostrarum urbium magnitudine metiamur, an credibile fuerit, expugnata jam una urbis parte, rumorem expugnationis ad alteram longo post tempore pervenisse ? Aut, si expeditionem Xerxis è nostrorum regum aut etiam ipsius Turcarum Imperatoris expeditionibus æstimemus, nónne quot flumina à Xerxis militibus epota legimus, tot impudentissima mendacia nos audire credemus ? Sed nimirum qui Xerxis & cæterorum Persiæ regum potentiam ex ea qua præditi sunt nostri reges, & illius regionis ac temporis πολυανθρωπίαν ex ea quæ hodie cernitur, æstimare volet, hunc eadem opera & aquilæ vel struthiocameli magnitudinem ex regaliolo, & Oceani magnitudinem ex parvo Rubicone æstimare oportebit. Verùm ut ei qui Nilum vel Danubium viderit, multo credibilior Oceani vastitas fuerit quam ei qui parvum Rubiconem duntaxat spectaverit : ita qui in regum nostrorum factis non insistet, sed paulo altius res bellicas repetens, ad Tamberlanem aut ejusmodi quempiam ascendet, non tam incredibilia ejus ad aures accident quæ de Xerxis exercitu narrantur. Tamberlanes ex bubulco miles factus, eò tandem potentiæ evectus est ut quadringentis equitum, sexcentis peditum millibus Pajazetem Turcarum regem adortus superaverit : & cæsis ejus militum ducentis millibus, ipsum aureis catenis vinctum & caveæ inclusum in omnibus quas postea suscepit expeditionibus, secum duxerit. Hic ille est Tamberlanes qui quæcunq; locum oppugnatum venerat, prima die tentorio candido, secunda rubro, tertia nigro utebatur : candore, pacem pollicente, rubore, omnium puberum cædem, nigredine, loci illius excidium, omniumq; incolarum internecionem minitante. Sed hæc narratio hujus loci non est. hoc unum consideremus, ut longo intervallo Tamberlanis copiæ à Xerxianis absunt, ita quantum vicissim nostræ ætatis reges à Tamberlanis exercitu (qui centum duntaxat & sexaginta octo annis illos præcessit) superentur. Quum autem de regibus nostri temporis loquor, Turcarum regem sive Imperatorem excipio, qui (ne longius abeamus) tantam unus manum

militum quantam omnes fere omnibus collatis viribus Christiani principes, cogere potest: ut non immeritò magni domini appellationem obtinuerit; Tantam verò esse ejus potentiam & mirabitur & vix credibile fortasse arbitrabitur qui Turcici imperii statum cognitum non habuerit, & ex nostrorum principum imperiis æstimare voluerit: at qui illum cognoverit, mirari desinet. Ejusmodi enim is status est ut duos duorum Persiæ regum titulos (de potentia non loquor) unus Turcarum rex sibi vendicare, & dominum, ut Cambyses: institorem, ut Darius, appellare se meritò possit; & quod in nos quidam jocatus est, quum regem Gallorum, regem asinorum esse diceret, (quòd onera nulla sibi ab illo imposita detrectarent) de universis qui sub ditione ejus vivunt, non joco, sed seriò dici queat. Verè enim illi, tanquam ὄνοι μεγάλοις ἄχθεσι τειρόμενοι (ut Tyrtæus de Messeniis cecinit) non bona tantùm omnia precaria possident, sed ipsam etiam animam precariam trahunt. Atq; ut in regum nostrorum aulis inter multos de nobilitatis, sic apud illos inter omnes de servitutis gradibus certatur. Nec tamen hoc tantùm nomine, sed & aliis multis, regno Persico major est cum Turcico quàm cum aliis affinitas. Atq; ut taceam hujus splendorem multis in rebus Persico si non parem, certè æmulum, ut magnam eunuchorum Turcæ, magnam pallacarum, magnam satraparum turbam omittam: multos etiam ritus, multas consuetudines velut hæreditarias mansisse illius regno constat. Quinetiam quòd Turcæ portam pro Turcæ aula nominare audimus, id à Persarum regibus manasse, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Plutarchus, Athenæus, nos docent. Sed & hoc ipsum quòd Turcam pro rege Turcarum vulgò dicimus, (quum tamen nec Gallum pro Gallorum rege, nec Hispanum pro Hispanorum rege, nec Anglum pro Anglorum rege, nec Polonum pro Poloniæ rege, dicere soleamus) ab iisdem regibus originem habere, ex illis scriptoribus discere possumus. Nec verò dubium est quin idem Turca morem illum rarò in publicum ac non nisi cum magno & speciem exercitus præbente satellitio prodeundi, (ut ita suis formidabiliorem se venerabilioremq; reddat) à Persarum itidem regibus mutuatus fuerit. Nostri autem reges (ut hoc obiter dicam) quid à Persarum regibus peculiariter mutuati sint nescio, reginæ certè nostræ à Persarum reginis zonas suas sumpsisse videri possunt. Persarum enim reges Antyllæ urbis reditus suis uxoribus in zonas donare solitos, memoriæ proditum est. Cæterum ut unde digressa est eò revertatur oratio, quàm absurda sit potentiæ alicujus nostrorum regum cum Xerxis potentia comparatio, vel unum ejus quo Themistoclem donavit, munus abundè nos docebit. Ex multis enim historicis didicimus Xerxem Themistocli Lampsacum in vinum, Magnesiam in panem. Myuntem in opsonium donavisse. At sicui nostrorum regum quispiam non tres pagos, sed unicum donaverit, magna hæc liberalitas, & rege digna censetur.

Sed jam ad alterum partem veniamus, & miracula quæ circa humanas actiones sive humana facta versantur, examinemus. (quam ad partem siquis ea referre malit quæ modò de regibus dicta sunt, non magnopere repugnabo.) Quæ sunt illa igitur apud Herodotum quæ tantopere à fide abhorrere judicanda sint, ut illorum ergò præ quovis alio mendax judicari debeat? An quæ de variis variarum gentium ritibus moribusq; scribit? Hanc nimirum partem reprehensionibus patere, hanc potissimùm calumniis obnoxiam, hanc sannis multorum expositam esse video. Quare? quòd non tam aqua igni quàm ritus moresq; illi nostris repugnent, atque adeo illorum rituum nonnulli hujusmodi etiam sint ut nihil magis fatuum illis, nihil magis ridiculum fieri ac ne fingi quidem posse videatur. Atqui nónne ipsimet in eo ridiculi comperiuntur, quòd eum quem in vicinis populis non inveniunt morum consensum, in iis quærendum putent quos maria tot montesq; à nobis separant, & quibus longè diversum cœlum longè diversas animorum inclinationes tribuit? atq; adeo quæ in vicinorum moribus excusant, ob eadem hyperboreos nescio quos accusandos censeant? Age enim cur quod Herodotus de Persis commemorat, eos nimirum non nisi inter pocula de rebus gravioribus agitare consilia, incredibile cuiquam videbitur, quum apud quosdam ex vicinis populis hunc morem magna cura, velut inviolabilem, servari videamus, ut qui sunt de re quapiam magni momenti consultaturi, aut cum aliquo contracturi, ex caupona βουλευτήριον faciant atq; ibi non prius ullum de suo negotio verbum facere incipiant, quàm pes & caput officium facere desinant? Apud hos καπηλειοβουλευτὰς si mulierem quampiam de marito interroges, illum edormiscere crapulam, nihil mutato vultu, nec dato ullo pudoris signo, respondebit. Nos hæc in illis populis quibuscum nobis quotidie commercium est, & qui nobiscum religione conjuncti sunt, non miramur: quæ de ebrietate illorum narrantur quibus nullus unquam Christianæ religionis affulsit radius, non mirabilia solùm, sed planè incredibilia judicabimus? Sed quid ego exemplum ex alia natione peto? Quæ non dicam natio, sed urbs, sed domus, non habet aliquos sacris Bacchicis initiatos? nónne ex duobus communi tecto utentibus sæpe contingit ut alter edere & bibere ut vivat; alter contrà, non alia de causa quàm ut edat bibatque, vivere velle videatur? Verùm eos qui cibo & potu abutuntur, missos faciamus: discrimen inter eos qui moderatè illis utuntur, consideremus. Nónne quod huic palato sapit, illi insipidum est? quæ hoc palatum appetit, ea illud fastidit? nónne cibos nonnullos à quibus ipsi abhorremus, aliis quibusdam in deliciis esse

 videmus?

videmus? nónne multos felibus, nonnullos & muribus vesci videmus? Iterum tamen si gentis alicujus victus nobis à quopiam historico describatur à nostro discrepans, is statim nugatur, statim mendax, statim fabulosus audiet. Veruntamen susq; deque ferri profanorum scriptorum sugillatio possit: quid quòd ne libris quidem sacris incredulitas quorundam parcit? Joannem Baptistam locustas edisse non verisimile est (aiebant nonnulli) qualis enim fuisset iste cibus? Ad hoc Evangelista scribit. Non Evangelistæ (respondebant) sed librario fidem derogamus, eumq; ἀκρίδας pro ἀχεράδας vel alia quapiam voce scripsisse dicimus. Quid tandem? non prius de illa deduci sententia potuerunt, quam varii ex variis authoribus externis prolati sunt de locustarum esu mentionem facientes loci. Labantem scilicet sacrorum librorum hac in parte fidem, testimonio profanorum fulciri oportebat. Atqui nobis ex ea quam experimur passim circa ciborum delectum discrepantia, quod de locustarum esu traditur, vel à quolibet profano scriptore (nedum ab Evangelista) scriptum, credibile videri poterat. Utrum enim mirabilius? locustarum aut hujusmodi animalium esu delectari, an ab esu panis abhorrere? Nónne hoc quàm illud majori admiratione dignum quilibet fatebitur? At ego, qui locustis vesceretur, neminem: qui à panis esu prorsus abhorreret, his oculis sæpe vidi. Rursum verò quàm mirabile nobis est videre quempiam qui panis esu non delectetur, tam mirabile Æthiopibus macrobiis erat (Herodoto teste) Persas pane vesci audire. Ut autem à pane ad vinum veniamus, si nunquam abstemios ullos vidissemus nónne eos qui à vini potu abhorrentes aliquos se vidisse dicerent, fabulari crederemus? Et tamen illa ipsa regio quæ homines alioqui vino deditissimos gignit, quosdam etiam hostes vini acerrimos habet. De hominibus φιλοινοπότεις quum loquor, primum locum Flandris, secundum Germanis tribuo. nam qui Germanis potandi principatum deferunt, Flandris (meo quidem judicio) magnam injuriam faciunt. qua de re ego non ex iis quæ audivi, sed ex iis quæ vidi, sententiam pronuncio. Nam multa quidem Germanicis potoribus cum Flandricis fateor esse communia, atque illud in primis ut quot calices super mensam, tot matulas sub mensa habeant, aut omnia illis vicem matularum præstent: de iis tantùm loquor qui apud utrosque principem inter Bacchi satellites locum obtinent) sed illos ab his superari hac in re dico quòd horum bona pars non prius legitimum Bacchum adoriatur, quàm à spurio Baccho, id est zytho sive cervisia, domitam aut certè semidomitam se senserit. Quod quum se more institutoque majorum facere dicant, ejus tamen facti rationem assequi conjectura non potui, nisi fortè ut clavum clavo, cervisiam vino se repulsuros, aut, ut vulgari proverbio fertur, inter duos litigantes tertium gaudere, ita se, interea dum in stomacho vinum cum cervisia pugnabit, pace fruituros, & à neutro illorum oppugnatum iri sperant. Et hactenus in illorum laudes digressus, ad sermonem de abstemiis redeo. Si superiorum temporum historias excutiamus, non solùm natura abstemios abstemiasq; sed & lege, in illis inveniemus. Multis enim in locis vini potum mulieribus ignominiosum fuisse scimus: Romæ autem non solùm mulieri ingenuæ, sed & servo vini usus interdictus erat, atque adeo (si quibusdam credimus) ne ingenuo quidem, antequam tricesimum annum attigisset, ejus usus concedebatur. Romanas quidem certè mulieres à judice non minus si vinum bibissent, quam si adulterium admisissent, multari solitas, M. Cato refert. Nunc autem apud nos nulli mulieri, cujuscunq; conditionis sit, probro est vini usus: & tamen morem illum osculandi obvios sibi propinquos nobiles fœminæ apud nos retinuerunt, (& auxerunt etiam) ob quem Romanis mulieribus vinum interdicebatur, ne videlicet cum osculo vinosum halitum olfaciendum præberent. Vel potius (si quibusdam credimus) non ob osculandi consuetudinem vini usus lege vetabatur, sed ad deprehendendum an legem illam violassent, osculi usus institutus erat. Quid quòd Zaleucus legislator Epizephiris Locris merum bibere (præterquam ægrotis, ex medici consilio) capitale crimen esse voluerat? Sed & aliud circa vini potum consideremus. Aliis in vino nihil magis placere quàm vinum. id est vini saporem: ex Anglis contra multos aut saccharum aut herbam quampiam ad ejus saporem infuscandum miscere videmus. (& nos quoq; si Plauto credimus, vinum, dum diluimus, infuscamus.) Verùm id quidem quod de Anglis dixi, credibile visum iri, mihi persuadeo: at quod de Flandris addam, ut fidem impetrare possit vereor: & tamen utriusq; peræq; oculatus sum testis. Quid illud est? Vinum butyro (nauseo referrens) diluere, & ita dilutum (si tamen hoc diluere est) potare. Quod mihi narranti fidem non facilè adhiberi haud mirabor: ipse certè meis hac de re oculis credo, vix alienis crediturus. Nam in Flandrorum mensis butyrum inter omnia fercula atq; adeo inter bellaria locum obtinere, mihi, antequam eorum regionem adiissem credibile videbatur: at verò ullum usquam mortalem esse qui vinum è butyro sive butyrum è vino potaret, tum demum quum vidi, credere potui. quòd si inter vicinos populos tanta est in victu discrepantia, cur ea quæ narrantur de victu hominum qui longinquitate & temporis & loci procul à nobis absunt, fabulosa habebuntur? Aliud exemplum ab hoc de cibis sermone non alienum proponam. Scribit Hermippus, Illyrii sedentes edunt atque bibunt: & ad convivia suas uxores ducunt: quæ nihil indecens facere existimantur, si ex iis qui in cœto illo sunt, cuicunque fors tulerit propinaverint. Hæc scribit Hermippus, primùm quidem

illud

illud ceu novum referens, ſedentes Illyrios edere ac bibere: at nos contrà miramur eos qui aliter quàm ſedentes ederint. Quod autem ſequitur de iiſdem qui ad convivia uxores ducerent, & eas cuilibet ſine diſcrimine propinare permitterent, quin, ut ipſe mirabatur, ita mirum aliis futurum putaverit, nemini dubium eſſe poteſt. Sed & Æmilius Probus (aut is potius cui Æmilii Probi nomen tribuitur) poſtquam de iis loquutus eſt qui nihil rectum niſi quod ipſorum moribus conveniat, putant, inter alia hoc diſcrepantiæ morum Romanorum à Græcis exemplum affert, Quem enim Romanorum pudet uxorem ducere in convivium? aut cujus materfamiliâs non primum locum tenet ædium, atque in celebritate verſatur? Quod multo fit aliter in Græcia; nam neque in convivium adhibetur, niſi propinquorum: neque ſedet niſi in interiore parte ædium, quæ γυναικωνῖτις appellatur. quò nemo accedit niſi propinqua cognatione conjunctus. Hactenus ille: cujus quum verba de maritis uxores ad convivia ducentibus cum verbis Hermippi confero, ita ego mecum, Qui ſi igitur maritos illos in Anglia tam lentos & patientes non multos abhinc annos vidiſſent, ut ignotis etiam viris ſuas ipſi uxores ad compotationes abducendas traderent, iiſdemque eas reducentibus Bacchi ſacris (& iis quæ illa comitantur) operatas, gratias immortales agerent? Quod factum ſumma alioqui admiratione dignum, ſi tamen cum Candaulis aut Caii Caligulæ facto compararetur, minus admirabile judicabitur: contrà verò, ſi cum Cotys regis zelotypia, de qua poſtea dicetur, aut cum Macedonum facto conferatur, hos, viros, illos autem, ne homines quidem eſſe dixeris. Cujus quidem facti hiſtoriam multi Galli ſi legiſſent, aut lectam memoriæ infixam habuiſſent, ipſis Neapolis & Mediolanum ſepulchra miſerè interfectis non fuiſſent: imò nec dominum fortaſſe urbes illæ mutaſſent: ſed nimirum, ut illis, dum ſe in Macedonia non in Perſia eſſe, obliviſcuntur, Macedonicarum mulierum, ita his, dum ſe in Italia non in Gallia eſſe non cogitant, Italarum mulierum attrectationes & oſculationes, atque adeo ſalutationes (quum ne ſalutari quidem ſuas uxores Itali velint) eo pretio quo nullum majus eſſe poteſt, emerunt. Sed quoniam jucunda non eſt harum rerum memoria, illum de mulieribus ſermonem perſequens, ut multa de illis ab Herodoto referri dico quibus noſtri ſeculi exempla fidem afferant, ita viciſſim nonnulla illum narrare quorum exempla deſint, fateor. Hoc enim ſeculum Pheretimarum, Ameſtridum, Atoſſarum, necnon (ut Cteſiæ hiſtoriam cum Herodotea connectam) Amytidum & Paryſatidum ferax, contrà Artemiſiarum & Argiarum ſterile eſſe dico. Quocunque enim quis oculos convertat, mulieres multas nobili genere ortas, implacabilis iræ & nulla ultione ſatiabiles, cum Pheretima, Ameſtride & Paryſatide, non pauciores libidinoſas cum Amytide, multas etiam novi ſemper luxus avidas cum Atoſſa: nullas autem vel pauciſſimas ſtrenuas cum Artemiſia aut Argia, reperiet. Sed muliebris quidem in vindicta crudelitatis exempla vetera pariter & nova præ aliis regionibus Anglia ſuggerere poteſt: de mulierum autem inexhauſta libidine luxuq; inſatiabili regiones omnes æque conqueri poſſe exiſtimo. Nec verò ſi ſeculi illius mulieres conſideremus quod inter eas quas modò nominavi & noſtras interceſſit, pauciora nobis exempla ſuppetent. Nam ſi ad libidinem Romanarum mulierum reſpicere velimus, Claudius audi quæ tulerit. Audi in quam ex Juvenale, adeò monſtroſè libidinoſam Meſſalinam Claudii Cæſaris uxorem fuiſſe, ut à latere viri quocum jacebat, furtim ſe ſubducens, ad lupanar ſe conferrat, & inde laſſata viris nondum ſatiata rediret. Ad luxum autem quod attinet non mirum tantùm, ſed incredibile etiam videri poſſit quod de Atoſſa narrat Herodotus, illam ad bellum Græciæ inferendum Darium maritum ſolicitaſſe, Lacænarum, Argivarum, Atticarum, Corinthiarum denique ancillarum cupiditate incenſam. Sed ut ad reginas uſque non aſcendamus nónne Romanas matronas pro ſuo luxu tanquam pro aris & focis apud T. Livium certare videmus? Nónne & Naſonem querentem audimus

Quis furor eſt cenſus corpore ferre ſuos?

& Propertium,

Matrona incedit cenſus induta nepotum.

Nec tamen ſingularum ætatum luxum peculiare aliquid habuiſſe negaverim. Exempli gratia: eunuchos olim à regibus, præcipuè barbaris, ſtudioſè undiq; conquiſitos fuiſſe ſcimus, quòd illos, ut ſcribit Herodotus, magis fidos in rebus omnibus quàm alios, eſſe putarent, (quid autem eos tales reddere videatur, docet Pædiæ lib. ſeptimo Xenophon) quinetiam ut eunuchos, ita & eunuchas Lydos reges habuiſſe, memoriæ proditum eſt. Verùm, ut veteres Romani eunuchorum minus ſtudioſi erant, eoſq; pauci barbaris invidebant, ita nos hodie Turcæ aliiſq; barbaris principibus eos non invidemus. Porrò quin Romanorum viciſſim luxus peculiare aliquid habuerit, minimè dubium eſt, ut quum Tibullus de domina ſua dicit,

Illi sint comites fusci, quos India torret,
Solis & admotis inficit ignis equis.

quod & Italas quasdam imitari videmus. Itidem verò & nostri hujus seculi luxum propria sibi habere multa, controversum non est. Sed Gallicus (utinam verum hoc non dicerem) eo cæteris omnibus qui unquam fuerunt est damnosior, quòd in dies atque adeo in horas innovatur. Nam ut taceam, in regum nostrorum aulis id vestis genus quod manè gestari cœperit, vesperi pro obsoleto haberi, id demum circa cultum corporis magnificum & splendidum ducitur quod diu magnificum splendidumque esse non potest: ne videlicet novæ semper sumptuum occasiones desint. Hinc factum est ut armillæ & torques aureæ, quæ magno olim in pretio illis fuerunt (ut hodieq; sunt Germanis) sordere incipiant. Quem tamen ornatum jam inde à priscis temporibus originem habere variæ nos historiæ docent. Ex tribus etiam rebus quas nunc in deliciis regum nostrorum aulæ habent, duas cum superioribus seculis communes esse illis constat, tertiam suo quodam jure, tanquam proprium inventum, vendicare sibi videntur. Nanos enim & catellos Melitæos Sybaridis quidem primùm, postea verò & aliis in deliciis fuisse (sicut & simiolas) legimus. Refert enim Plutarchus Julium Cæsarem, quum peregrinos quosdam divites vidisset qui catellos & simiolas in sinu circumferrent, interrogasse an apud eos fœminæ infantes non parerent. Itidem verò & Masanissa Maurusiorum rex jam antea quosdam mercatores, qui simiarum coemendarum gratia illuc venerant, eadem de re interrogaverat, si Ptolemæo apud Athenæum credimus. Fuisse autem & Romanas mulieres catellorum hujusmodi studiosas, testatur apud Lucianum catella nomine Myrrhina quæ philosophicam Thesmopolidis barbam (si bene memini) perminxit. Hanc enim catellam ei hera sua mulier Romana nobilis (ludos miserum philosophum faciens) custodiendam dederat. Ad illud tertium venio quod regum nostrorum aulis peculiare esse, vel hinc conjicio, quòd vocem nec Græcam nec Latinam qua illud exprimam invenio: ac certè vel nunquam vel rarò inventam existimo. sed interim morionem fœminam petita à grammaticis venia nominare non dubitabo. Quam igitur nunc ex morionibus fœminis voluptatem reginæ aliæque principes capiunt, huic seculo peculiarem esse suspicor: certè si non peculiarem, at longè usitatiorem illi esse, affirmare audeo. Sed nec moriones viros tam crebros in veterum principum aulis fuisse (de scurris, id est γελωτοποιοῖς, non loquor) atque adeo posterioribus demum seculis illos haberi in pretio cœpisse, mihi persuadeo. Nunc enim (quod fateri pudet) non naturales tantum, sed & artificiales Gallia moriones habet, qui nimirum ex ἡμιμώρων facti sunt μωροὶ, aut certè in eum statum redacti qui inter φρενήρη & μωρὸν medius est: siquid tamen inter hæc duo medium esse potest. Hoc autem, uti dixi, fateri pudet, quia qui barbarorum factum damnamus in amputandis virilibus, tanto gravius illis peccamus, quanto illi corporis parti mens antecellit, quæ alioqui & universo corpore longè præstantior semper judicata est. Atenim ex iis duntaxat fiunt moriones quibus parum mentis inest, adeo ut jam aliquam naturæ inclinationem ad μωρίαν habere videantur. Tanto certè magis misereri eorum conditionem, non deteriorem efficere, conari oportebat. Sed quoniam vereor ne in hac de morionibus quæstioni immorari, μωρολογεῖν esse judicetur, aliis eam relinquam: & comparationem hanc claudens, hoc addam, principes nostri seculi fœminas (ac præsertim Gallas) si non alia virtute à priscis, φιλοστοργίᾳ saltem superari. Quotacunq; enim princeps fœmina hodie infanti ex utero suo prodeunti sua ubera sugenda præbet? Atq; hujus rei ideo mentionem faciendam putavi, ne qui reginas ipsas apud nostrum Herodotum aliosq; historicos nutricum officio fungi leget, fidem illis derogandam putet. Sed quid ego φιλοστοργίας hujus (à qua illæ degenerant) exempla à priscis usque seculis repeto? Carolum Marilliacum (clarissimum virum, & qui multis pro rege legationibus functus, honorificentissimam sui memoriam reliquit) historiam hanc ex Hispanicis chronicis aliquoties referentem audivi: reginam quandam Galliæ quæ ex Hispania oriunda erat, tanta cum zelotypia infantem suum lactasse, ut quum aliquando absente ipsa lactatum ab alia rescivisset (qui jam per aliquot menses solius matris lac suxerat) nunquam conquiescere potuerit donec infantem lac illud externum evomere coegisset. Hæc ille. Cæterum ut Herodoto derogandam non esse fidem admonui, ubi reginam aliquam nutricis officio fungentem nobis describit, ita nec quod in Calliope de Amestri regina texente marito suo amiculum, nec quod in Urania de alia quadam regina pisturam suæ familiæ exercente scribit, suspectum esse debere, sed ut in quibusdam historiis luxum illius seculi, sic in quibusdam vicissim simplicitatem contemplandam nobis esse dico. Sed ut à reginis ad reges transferatur oratio, non minus certè quæ de regibus scribit Herodotus impetrare fidem debent: quanvis si ad regum nostrorum mores institutaq; exigantur, in dubium meritò vocari possint. Si enim quod de Pseudosmerdi mago narrat, eum pro vero Smerdi rege per septem menses habitum fuisse, ad aulicos hujus tempestatis ritus exigatur, quî fraus illa tamdiu latere potuerit, & quî à nullo suorum tam longo tempore agni-

tus fuerit, valde mirandum videbitur: at si aditum ad reges illos non itidem ut nobis ad nostros patuisse, sed multo paucioribus & rarius se conspiciendos exhibere solitos fuisse consideremus, minor jam hujus facti animos nostros subibit admiratio. Primus Deioces (inquit in Clione noster Herodotus) hoc instituit, necui ad regem aditus pateret, sed omnia per internuntios transigerentur; & nequis regem conspiceret quinetiam inhonestum cuivis coram rege ridere vel spuere, censeri voluit. Hæc ille, causam etiam subjungens. Ut autem eandem consuetudinem à rege Turcarum servari dixi, ita similem imposturam locum apud eos superioribus annis, invenisse scimus, quodam Pseudomustapha pro Mustapha vero ad regnum grassante. Quæ tamen quum dico, a ibi quoq; ubi consuetudo hæc recepta non erat, Pseudariarathi, Pseudantiocho, Pseudoneroni, Pseudalexandro viam arte diversa ad similem dolum patuisse non ignoro. Quinetiam Valerius Maximus, Justinus, Appianus, Josephus, aliorum præterea meminerunt qui hac similitudinis formæ occasione usi, in principum itidem imperia aut in aliorum opes fortunasque grassati sunt. Atque adeo (ut omnes non temerè veteribus historiis fidem derogari debere, & nostrum seculum multis in rebus non minus superioribus miraculorum ferax esse intelligant (facta duo ejusdem cum præcedentibus artificii, id est similes illis duas imposturas, (diversum tamen finem propositum habentes) recentem unam, aut recenti proximam, alteram, recentissimam, commemorabo. Anno post natum Redemptorem nostrum M. CC. XXV, cuidam Gallo cui nomen Bertrando Remensi, inopi & vilibus ministeriis operam locare solito, quòd Balduinum qui ex Flandrorum comite Imperator Constantinopolitanus evaserat, facie planè referret à proditoribus quibusdam, ut nomen pariter & imperium Flandricum illius Balduini sibi vendicet suadetur. Hoc quum illis non suasissent solum, sed etiam persuasissent, (ut facilè ad amplectendos obviis ulnis hujusmodi honores eriguntur hominum animi) cum in eremo quadam commorari tantisper voluerunt, dum fama percrebuisset Balduinum Imperatorem è captivitate reducem, eremum quandam ad agendam peccatorum pœnitentiam, incolere. Quæ mox per Flandriam quum dissipata esset fama, undique illuc concurritur, magnaq; cum pompa illinc hic Pseudobalduinus per universas regionis urbes deducitur, quæ uno omnes ore illum dominum suum gratulabundæ agnoscunt & salutant. Hoc subreptitium imperium quum per menses aliquot exercuisset, Joanna veri Balduini filia, & paterni in Flandria imperii hæres (quæ paulo antè, nihil nisi repentina fuga sibi consuluisset in illius Pseudobalduini manus ventura fuerat) regem Galliæ Ludovicum octavum, sibi consanguineum, de hac quæ sibi fiat injuria certiorem facit. Rex Pseudobalduinum fide data ad se vocat. Ille ut adfuit, variis interrogationibus à rege aliisq; qui regi à consiliis erant, urgeri cœpit. Aptè ad singula & ut ipsius imposturæ consentaneum erat, respondet: quippe qui non nisi ore præcomposito illuc venisset. Sed enim quum multos difficiles alioqui nodos expedisset, unum facillimum, quem quidam Bellovacensis episcopus ei proposuerat, expedire non potuit. Interrogatus enim quo in loco uxorem duxisset, ad hanc quæstionem obmutuit: quo silentio certum imposturæ suæ testimonium dedit. Eum tamen rex ob datam à se fidem impunè à se abire permisit. Ille quum se inde in patriam proripuisset, aliquanto pòst ibi deprehensus, captus, & ad Joannam missus fuit: quæ eum sibi non donatum sed magno pretio venditum, cruci affixit. Hæc fere sunt quæ Flandriæ annales de hoc Pseudobalduino referunt: aliis quibusdam historicis nonnihil circa facti ipsius circunstantias dissentientibus. Ad alteram illam quam recentissimam esse dixi imposturam venio, huic & superioribus similem, & eadem quidem via, sed aliò tamen tendentem. Alii enim sua fallacia in principum Imperia aut in aliorum bona involarunt, aut certè involare conati sunt: at hic in alienæ uxoris possessionem involavit, & fabulosum Plauti Jovem non fabulosè imitatus est, ut testatur sententia quam adversus eum curia Tolosona tulit, lite primùm apud eam intendi cœpta AN. M. D. LIX. unde excerpta est quæ sequitur brevis facti illius narratio, quæ tibi prima fronte Amphitruonem Alcmenam, Jovem repræsentare videbitur.) Quidam nomine Martinus Guerre relicta juvene uxore in militiam proficiscitur. Elapso demum octavo post ejus discessum anno, quidam Arnauldus Tillius (sed sibi illius Martini Guerre nomen asserens quòd ei omnibus oris lineamentis assimilis esset) ad illam quum venisset, ab ea pro marito recipitur. quippe quem esse Martinum Guerre, non ipsa solùm, sed quatuor ipsius Martini sorores, aliique nonnulli propinqui, & cùm his amici vicinique omnes persuasissimum haberent. Nam præter illam oris similitudinem qua potissimùm fretus hoc facinus aggrediebatur, indicia omnia quæ à vero marito afferri poterant, afferebant: & varia superioris temporis facta dictaque illi in memoriam revocans ad arcanos usque sermones ab illa & marito habitos dum prima in nuptiali thalamo vestigia ponerent, & ad alia quorum nox conscia sola est, progrediebatur. (Ea autem partim ex vero marito rescivisse, cum quo illi ex commilitio summa familiaritas intercesserat, partim magicæ artis auxilio divinasse creditus fuit) sed quum per tres annos cum illa consuevisset, duobus jam susceptis ex ea liberis, quarto tandem ineunte anno quum ejus imposturæ suspicio mulieri oborta esset, actionemque in eum intendisset, in carcerem conjicitur

conjicitur. A judice secundario damnatus quum ad curiam Tolosanam provocasset, sic ad infinitas propemodum ejus interrogationes respondit, totq; probabilibus argumentis innocentia suam tueri visus est, (præterquam quòd tot cum testes, aut circiter, suo testimonio sublevabant, quot erant ii qui suo eundem testimonio premebant) ut vocatis ad calculum omnibus conjecturis, nec damnare illum nec absolvere curia Tolosana auderet. Hæsitantibus in re tam perplexa judicibus, verus maritus Martinus Guerre advenit: moxq; quam sibi factam videt injuriam, judicibus exponit, eorumq; opem implorat. Verùm ille alter suppositititius maritus postquam cum hoc vero commissus fuit, tot eum objectionibus oppugnare cœpit, ut aliquandiu suspensos sicut & antea judices tenuerit: donec tandem ille paulo post reditum, ab uxore veniam poscente agnitus, necnon sororum aliorumq; multorum palinodiam canentium testimoniis comprobatus verus maritus, suæ uxori suæq; domui redditur; alteri autem suæ imposturæ præmium, domicilium in patibulo datur. Hîc mihi hujus generis exemplis finem imponere volenti in mentem venit alia præ cæteris omnibus mirabilis Joannis octavi Pontificis impostura: qui non tantùm Pseudopapa, verum etiam ψευδοανὴρ fuit, id est sub muliere virum mentitus est: donec vir illa (non ille) suo se tanquam sorex indicio prodidit, & media in via repentè enixa, fœminini non masculini generis se gessisse papatum fateri coacta est. At ne in posterum alius quam masculinus gereretur, solerti patrum petasatorum cura provisum est, qui neminem ad eum admittendum censuerunt nisi vir magnis testibus comprobatus esset. Quam tamen consuetudinem alii potiori sua ætate cessisse, docet Pasquillus: qui ubi illam & illius causam versibus octo descripsit, ita suum epigramma claudit,

Cur igitur nostro mos hic jam tempore cessat ?
Antè probet quòd se quilibet esse marem.

Cæterùm hujus facti longiore alioqui narratione digni refricandam duntaxat memoriam (quòd ejus fama pervagata sit) existimavi. Est tamen hæc eo diversa à præcedentibus impostura, quòd non alienum, sed alterius sexus nomen mentita fuerit. At similis superioribus virorum imposturis muliebris fallaciæ exemplum Valerius (si parva magnis licet adjungere) nobis in quadam quæ se pro Rubria bonis nihil ad se pertinentibus inserebat, proponit.

Sed ad reges orationem referens, iterum dico, multa ad nostrorum regum mores & instituta non debere exigi, eorum quæ ab illis dicta factàve commemorantur. alioqui enim cui persuadebit Herodotus Xerxis satellites legatos Lacedæmoniorum in caput protrusisse, ut ad procumbendum pedibus Xerxis eumque adorandum adigerent? Sed & alia circa eos qui ultro citroque mittebantur legatos observari potiunt quæ non satis cum nunc recepta consuetudine conveniunt. Illud certè omnibus seculis commune fuisse videtur, ut legati sæpe sub legationis specie speculatorum exploratorumq; officio fungerentur. Nam ut in Thalia audimus Æthiopum regem legatos Cambysis sic alloquentem, Neque Persarum rex vos ad me cum donis ideo misit quòd me sibi hospitii necessitudine jungi, magni æstimet, neque vos vera loquimini. venitis enim exploratores meæ ditionis futuri. Ut (inquam) hunc regem his legatos verbis compellantem audivimus, (erat autem is non hæreditario jure regnum adeptus, sed ex Æthiopum instituto, quòd cæteris civibus corporis proceritate & robore præstaret, rex creatus) sic apud Salustium in bello Jugurthino legimus, Ibi cum Boccho Numida quidam nomine Aspar multùm & familiariter agebat, præmissus ab Jugurtha: qui postquam Syllam accitum audierat, orator & subdolè speculatum Bocchi consilia ierat. Hactenus Salustius. Nostri quoq; seculi principes non ignorare hunc legatorum usum, quis ignorat? Verum enimvero ille Salustii locus Libyam mihi in memoriam revocans, unà etiam quandam Libyæ regum consuetudinem ex Herodoti Melpomene in memoriam revocavit, quam præ quavis alia exemplo carere, & tamen fabulosam nequaquam esse credo. Siquidem eorum Libyum regi qui Adyrmachidæ vocantur, solenne fuisse scribit ut adductis in conspectum virginibus quarum propinquæ nuptiæ essent, ei quæ præ cæteris placuisset, virginitatem raperet. Sed quum & alia multa idem historicus regum facta commemoret, in quibus vel libido, vel ebrietas, vel crudelitas, vel fatuitas fide major appareat, ex collatione cum aliorum regum factis qui longe pòst tempore extiterunt fidem priscis illis visum est conciliare. Primùm igitur illum devirginatorem regem, vel Rhampsinitum filiam suam prostituentem, cum Hieronymo Syracusarum rege comparemus. Hunc quandam ex iis qui lupanari præerant, Pitho dictam, uxorem duxisse, & reginam constituisse, memoriæ proditum est. Quid Ptolemæus? Thaidem nobile illud scortum matrimonio sibi junxit, & ex ea filios duos Leontiscum & Lagum, filiam unam Irenen suscepit. Darius autem is quem Alexander imperio spoliavit, in eo ipso bello in quo de fortunis omnibus adversus illum dimicabat, trecentis quinquaginta pallacis stipatus erat. Sardanapalum, Ninum, aliosq; hujusmodi, necnon eorum æmulum Heliogabalum (quòd monstra justius quàm homines appellari possint) omitto: & à Venere ad Bacchum, id est ab illius satellitibus ad hujus satellites venio. Narrat Herodotus ebrietatem Cleomenis eò insaniæ illum perduxisse, ut arrepto gladio sibi tibias primùm, mox femora & coxas, tandem ventrem conscinderet. Cur (obsecro) id narranti Herodoto

Herodoto minus fidei adhibebitur quàm iis, qui ab Alexandro magno Clitum intimum ejus amicum inter pocula interfectum commemorant, & hanc cædem sensibus ejus mero victis imputant? Hunc (si illis credimus) ut ebrietas ad cædem illius stimulaverat, ita & ipse ebrietatis pœnas, quum ex ea morbum contraxisset, morte tandem luit. Huic semper ad edormiscendam crapulam non breviori quàm duorum dierum totidemque noctium spatio fuisse opus aiunt. Quid hujus pater Philippus? Quid rex Antiochus, & qui eum sequuti sunt ejusdem nominis reges? Quid posterior Dionysius Siciliæ tyrannus, qui per totos nonaginta dies ebrius interdum erat? Quid prioris Dionysii filius Hipparinus? nónne sua illum crapula ingulasse fertur? Hactenus & de ebrietate. Nunc de crudelitate, quæ ebrietatis plerunque solet esse comes. Exempla crudelitatis apud Herodotum horrenda legi fateor, & quidem horrendum præ cæteris Astyagis facinus Atreum æmulantis, existimari scio: sed Neronem unum non ea solùm quæ ab Herodoto scribuntur, sed omnia omnium mortalium crudelia facinora crudelitate sua partim superasse, partim credibilia reddidisse dico. De qua tamen (quòd & satis pervulgata & omnibus exosa sit) dicere supersedeo. Hanc autem missam faciens, ut de regum multorum fatuitate dicam, ordo postulat. Ad quam generatim probandam licet veteris illius proverbii authoritate niti possim, *Aut regem aut fatuum nasci oportet*, à suis tamen singulos factis, tanquam locupletissimis & certissimis testibus, convinci malo. Sed hîc mihi hærenti, & unde incipiam cogitanti, illud Nasonis subit,

Ut stat, & incertus qua sit sibi nescit eundum,
Quum videt ex omni parte viator iter.

Verè enim mihi ipsa exemplorum copia nocet. Sed commodùm illius regis facta in mentem veniunt, qui suo ipsius cognomine veteri illi proverbio astipulatus est. Qui enim ab adulatoribus Antiochus Epiphanes, is ab ingenuè verum profitentib. Epimanes dictus est. Is subinde regali veste deposita, vilem togam induebat, eaque indutus ad forum sese conferebat, in quo obvium quemque prehensabat, ut Ædilis aut Tribunus plebis crearetur: & quem magistratum adeptus erat, eo tanquam plebeius fungebatur. Idem subinde à suis se subducens, aurifabrorum aut aliorum artificum officinas adibat, ut cum illis confabularetur: aut certè qui primus è plebe atque adeo è fæce plebis ei occurreret, illum congerronem habebat. Obviis & nunquam antea sibi visis munera sæpenumero dabat. Interdum per compita nummos projiciens, *Cui dat fortuna, capiat*, inquiebat: moxque se inde proripiebat. Interdum & sertis caput redimitus per urbem incedebat, lapides occultè circumferens, quibus aulicos qui ipsum sequebantur, petebat. Idem balneis publicis & ad quas plebs confluebat, utebatur ubi quum aliquando plebeius aliquis ei pretiosis unguentis se perfricanti dixisset, *Beati estis vos reges quibus harum rerum usus suppetit, ex quibus tam bene oletis: At ego istis* (respondit) *ad satietatem usque & ultra etiam, explebo.* Cujus promissi memor postridie ad locum in quo is lavabat, accedit, & magnum vas unguento pretiosissimo, stacte appellato, plenum in ejus caput effundit. Quum autem multi è plebecula (qui non procul & ipsi lavabant) accurrentes, in unguento illi in terram effuso se volutarent, moxque in loco illo, quia lubricus redditus erat, multi labentes risum spectantibus moverent, tandem & rex ipse ex illis suo lapsu risum excitantibus unus esse voluit. Idem rex fontem quendam apud Antiochiam (Midæ factum imitatus) vino perfudit. Alia egregia ejusdem regis ejusdemque generis facta ex historiis promenda lectori relinquo. Cæterum hic quidem rex in unam, alii potius in alteram stultitiæ peccarunt partem. quanto enim hic infra regiam dignitatem se demittebat, tanto alii multi supra illam se extollebant, & aliquam de seipsis divinitatis opinionem concipiebant. Qua de re extant aurei Rhiani versus: qui postquam ostendit quam misera egenis conditio sua videatur, contrà de divitibus & qui in magno imperio constituti sunt, ita canit,

Ὃς δέ κεν εὐοχθῇσι, θεὸς δ' ἐπὶ ὄλβον ὀπάζῃ
Καὶ πολυκοιρανίην, ἐπιλήθεται οὕνεκα γαῖαν
Ποσσὶν ἐπιστείβει, θνητοὶ δέ οἱ εἰσὶ τοκῆες·
Ἀλλ' ὑπεροπλίῃ καὶ ἀμαρτωλῇσι νόοιο
Ἶσα Διῒ βρομέει· κεφαλὴν δ' ὑπὲρ αὐχένας ἴσχει,
Καίπερ ἐὼν ὀλίγος. μνᾶται δ' εὔπηχυν Ἀθήνην,
Ἠέ τιν' ἀτραπιτὸν τεκμαίρεται Οὔλυμπόν δε,
Ὅσκε μετ' ἀθανάτοισιν ἀρίθμιος εἰλαπινάζῃ.

Hîc autem quorsum Poeta, non contentus dixisse, reges ita fastu turgere ut obliti videantur se terram pedibus calcare, & mortalibus ortos parentibus esse, addat inter alia, eos Minervæ nuptias ambire, quum à non paucis doctissimis viris quæsitum sciam, à nemine autem repertum audierim, si explicavero (quum præsertim explicationem proposito nostro congruentem ha-

beat) maximam me à multis initurum gratiam spero. Poetam igitur non hyperbole poetica hîc uti voluisse, nec Minervam pro quavis alia dea nominasse, sed ad historiam respexisse dico à Theopompo sic relatam. Cotys qui luxum cæterorum Thraciæ regum supergressus est nuptiale epulum aliquando apparavit, tanquam Minervam in uxorem ducturus esset: adornatóque thalamo, quum ebrius ipsius adventum aliquandiu expectasset, tandem furore percitus, unum ex satellitibus, num dea in thalamum venisset, visere jussit. Quem reversum, & neminem in thalamo esse respondentem, sagitta transfixit: móxque secundum à se missum, ob idem responsum itidem interfecit. Tandem missus tertius, re animadversa, illum à dea jam pridem in thalamo expectari retulit. Hactenus quæ ad germanam (ut ego quidem judico) verborum Rhiani expositionem faciunt. Qualis verò hic bellus Minervæ procus erga uxorem suam fuit? Ex zelotypia in tantam iram repentè adversus illam exarsit, ut propriis manib. eam, à vulva orsus, dissecuerit. Sed de Coty sat. Quid Alexander? nónne Ammonis sive Jovis filius haberi gaudebat? nónne modò Mercurii ritu talaria petasúmque & caduceum, modò Herculis more leoninam pellem clavámque gestabat? Commodus autem nónne cum Herculis insignibus nomen etiam ejus sibi vendicabat: Unde hæc? roget aliquis. Nimirum ex prava præbendi adulatoribus aures consuetudine. Quid enim aliud sunt adulatorum voces apud principes, (quibus ingenita jam cum opibus est superbia) quàm additum incendio oleum? Quum igitur illa de Alexandro & Commodo legimus quæ modò commemorata sunt, quum eundem Alexandrum statuæ dei alicujus cultum & ornatum sibi abhibitum admisisse, quum alterum quem debellaret orbem quæsivisse audimus, unà cum hac adeo stulta eorum arrogantia simul & assentatorum diram blandiloquentiam, à qua illa profecta sit, audire nobis videamur. Et tamen principibus multis amici, nullis adulatores defuerunt. Habuit & Philippus hujus pater suum Clisophum, Antigonus cui cognomen fuit Epitropo, suam Apollophanem, Ptolemæus tertius suum Callicratem, Ptolemæus septimus suum Hieracem, Philopater suum Philorem, Attalus suum Simachum sive Theodorium, Mithridates suum Sosipatrum, Seuthes Thracum rex Heraclidem Maronitem, cujus à Xenophonte etiam fit mentio: habuerunt ambo Dionysii Syracusarum Tyranni Satyrum, Chirisophum, Democlem: habuit earundem Syracusarum tyrannus Hieronymus Thrasonem & Osin. Nec verò his assentatorib. illos contentos fuisse, sed horum duntaxat & aliorum quorundam nomina, quòd cæteris antecelluerint, literis mandata esse credibile est. Ego certè ne ipsum quidem Alexandrum Hegesia, Agnone, Demetrio, Medio Bagoa, Gergithio, Dioxippo, Anaxandro, alísque quorum per historias sparsa extant nomina, contentum fuisse existimo. Quid quòd ipsos quoque philosophos assentationis artifices esse non puduit? Anaxandrum enim (quem hîc postremum nominavi, & cujus verba putidæ adulationis plena paulo pòst referam) philosophum fuisse constat. Sed & eum quem Attalo assentari solitum dixi, Simachum sive Theodorium, ejus etiam præceptorem fuisse legimus: qui librum περὶ τῆς Ἀττάλου παιδείας scribere (Xenophontis Κύρου παιδείαν, ut opinor, æmulatus) & hoc suæ adulationis monimentum posteritati commendare non erubuit. Quinetiam hujusmodi homines à nonnullis principibus tanquam proverbiale nomen traxisse, & ab Alexandro ἀλεξανδροκόλακας, à Dionysio διονυσιοκόλακας appellatos fuisse accepimus. Sunt porro assentatorum duo genera: unum est eorum qui aperto (ut ita dicam) marte; alterum, eorum qui ex insidiis adulantur. Hos illis ut periculosiores, ita formidabiliores esse debere nemo ignorat: & tanto quidem quanto saxa sub aquis latentia scopulis conspicuis sunt formidabiliora. Rursum verò inter eos qui aperto marte grassantur, periculosiores sunt ii qui ad id quod præstant infame obsequium, verbo non tantum ad demerendam principum gratiam, sed ad inflandos etiam eorum animos accommodata addunt. Utriusque generis exempla proferam, sed minus periculosis priorem locum dabo. Chirisophus Dionysii prioris adulator, ridentem illum cum quibusdam familiaribus cernens, ridere & ipse cœpit. Interrogante Dionysio quæ illi causa risus esset, quum ea quæ dicerentur non audiret, Fidem, inquit, vobis adhibeo, quicquid illud sit quod dixeritis esse risu dignum. Ejus autem filius Dionysius eos circa se habuit qui διονυσιοκόλακες appellati fuerunt, qui spuente Dionysio faciem suam sæpenumero conspuendam præbebant, atque adeo sputum ejus, interdum etiam (honor sit auribus) quod evomuerat, lambentes, melle dulcius esse aiebant. Iidem, quum Dionysius ex ebrietate cæcus aut certe cæco proximus evasisset, patinas & calices inter cœnandum dejiciebant, tanquam & ipsi ita cæcutirent ut nequaquam illa vasa, ac ne ipsos quidem cibos cernerent: expectabántque dum Dionysius prehensam eorum manum patinæ admoveret. Quod officium Hiero quoque quibusdam suis adulatoribus idem oculorum vitium simulantib. præstitisse scribitur. Iidem illi Dionysii assentatores, ut sibi in illa sua simulatione constarent, inter eundem alter in alterum sæpe impingebant, adeo ut eos ipse Dionysius manu perinde ac cæcos deduceret. Cum hoc autem eorum facto optimè quadrat quod Clisophus Philippi assentator facere solitus narratur. Quum enim exculptus Philippo fuisset oculus, eum comitabatur eundem & ipse oculum fasciis involutum habens. Rursus quum ex vulnere debilitatum crus Philippo esset, una cum Philippo claudicans incedebat. Sed hic tamen, sicut & illi διονυσιοκόλακες, suam artem sine ullo suo damno exercebat: at Mithridates (en quò progrediatur assentationis furor) assentatores na-

ctus

ctus est qui graves sibimetipsis assentationis suæ pœnas dabant. Quum enim ille rei medicæ studiosus esset, ut ostenderent quantam de illius peritia opinionem concepissent, secandos illi urendosque (quum alioqui nihil opus hoc remedio haberent) se præbebant. Ad alterum illud adulatorum genus, quod periculosius esse dixi, venio. Nicesias Alexandri assentator, quum eum ex epoto pharmaco torsionibus vexari cerneret, O rex, inquit, quid faciendum nobis est, quum vos dii talia patiamini. Dioxippus autem Atheniensis pancratiastes, fluente è vulnere quod Alexander acceperat, sanguine, Homericum illum versum protulisse fertur,

Ἰχὼρ οἷός περ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.

Quid nebulo ille philosophus, (cujus & antea meminimus) eandem & ipse artem factitans? Quum aliquando Alexandro itineris comes esset, orto tam vehementi tonitru ut omnes trepidarent, At tu fortasse (inquit) Alexander fili Jovis, hujus tonitrus es author. Ejusdem farinæ est illud Democlis factum, qui posterioris Dionysii assentator erat. Is quum moris in Sicilia esset singulos domi Nymphis sacrificare, & circum earum simulachra tripudiare, Democles relictis Nymphis, ad Dionysium, circa eum tripudiaturus accessit: negans oportere ad inanima numina studium convertere. Quis verò non multo etiam magis Atheniensium plane similem adulationem miretur? Traditur enim illos Demetrium cognomento Poliorceten, quum Athenas venissent, cum aliis divinis honoribus prosequutos esse, tum canticis eum & domi & in publico celebrasse, quib. inter cætera solum illum verum esse deum dicebant. Cæteri dii (inquiebant) aut procul à nobis adsunt, aut dormiunt, aut auribus carent, aut preces nostras negligunt: fortasse etiam ne omnino quidem ulli sunt: at te præsentem cernimus, non ligneum, non lapideum, sed verum. Qui verò sunt hi quos in tam horrendam adulationem prolapsos audimus? illi ipsi (illorum certè posteri) qui Evagoram, quòd regem Persarum adorasset, morte mulctarunt. En quàm propensa sint ad assentationem hominum ingenia. An verò minus propensos esse putamus ad eam recipiendam principum animos? Quis eorum tam bene se modulo suo metiri novit, ut ei assiduæ illæ & quidem immodicæ laudationes recordationem mensuræ suæ non extorqueant? Si princeps aliquis vel minimam rei militaris scientiam habet, Themistoclem, Epaminondam, Scipiadas ambos superat: siqua corporis firmitate præditus est, statim audit Hercules: si non omnino indisertus est, alter Demosthenes vel Cicero alter appellatur: si vel unum versiculum scribere novit, Homerus aut Virgilius est. Attalum quidem certè eodem & præceptore & assentatore usum esse, historiæ perhibent, Simacho sive Theodorio, cujus & antea facta fuit à nobis mentio: idem verò aliis multis principib. & olim contigisse & hodie contingere verisimile est. Quamobrem verè à Carneade dictum est, divitum & regum filios solam equitandi artem rectè discere: quòd & in ludo literario præceptor, laudando, & qui colluctatur, sponte succumbendo, illis aduletur: at equus quum nec sciat nec curet privatúsne an magistratus, dives an pauper sit is quem vehit, cervicem cuilibet equitandi imperito frangit. Nec verò hac tantùm in parte exitiales sunt suis dominis adulatores quòd illis falsam de seipsis persuasionem induant: verumetiam quod calumniis apud illos gravent quoscunque suarum partium esse non vident, id est quoscunq; liberè & ingenuè loqui, & (ut habet vetus proverbium) τὴν σκάφην σκάφην appellare, quos denique ea quæ veros amicos decet, & loqui & facere animadvertunt. Unde enim (obsecro) Alexandrum ad Callisthenis, Parmenonis, Philotæ cædem, nisi ab illo suo adulatorum agmine impulsum fuisse arbitramur? Sed ut tandem aliquando ad priscos illos Herodoti reges revertamur, quorum miram & propè incredibilem amentiam commemorat, quin illi quoque suos adulatores habuerint, minimè cuiquam dubium esse debet. Verum cæteris omissis, de eo qui principem inter eos arrogantiæ pariter & dementiæ tenere locum videtur, dicam. Qui Hellespontum compedibus vincit, qui Hellesponto minatur & contumeliam dicit, qui denique Hellespontum flagellat, nónne Mardonio adulatori perniciosissimo potius quàm Artabano amico fidelissimo auscultat, sicut & Dionysius, Philippus, Ptolemæus, suis singuli adulatoribus, quàm Dioni, Samio, Cleomeni, amicis & probatæ fidei viris, auscultare maluerunt? Jam verò & illis multo etiam antiquiorib. regibus (qui quicquid delirant, plectuntur Achivi) sunt qui suos apud Homerum adulatores assignent. Ut autem reges aliosq; principes assentatorib. comitatos, ita & reginas quasdam assentatricibus comitatas fuisse, memoriæ traditum est: inter quas eæ quæ κλιμακίδες appellatæ sunt, claruerunt: id nomen ab obsequio quod reginis præstabant, adeptæ. harum enim dorsa scalarum vicem illis currum conscendere volentibus præbebant. Quæ quum ita sint (ut hunc tandem de regum fatuitate locum claudam) sicut credibilem nobis cæterorum regum stultitiam reddit corrupta illorum ab assentatorib. natura, itidem Herodoto priscorum quorundam regum amentiam describent credamus, si quidem assentatores his itidem fuisse credimus. Simul verò & principum hujus tempestatis conditionem consideremus, qui quum à majoribus suis potentia circa res multas superentur, sola multitudine adulatorum illis potentiores manent, si modò qui suorum dominorum domos, urbes, populos, regna, ut pessundederunt olim, ita & hodie pessundant, principum potentiam augere putandi sunt. Cujus mali exempla ab hoc nostro seculo petita odiosa essent, & satis multa veteres

teres

teres historiæ suppeditant. nam si principum mores ab adulatoribus corrumpuntur, quæ illam morum corruptelam sequuntur clades, non dubium est quin adulationi acceptæ ferri debeant. Adde quòd adulatorum est immminentia suis dominis pericula dissimulare, securos illos esse jubere, ad quidvis sibi de sua potentia pollicendum incitare. Quod qui faciunt, nónne illos in pericula trudunt: nónne hostium telis inermes exponunt? nónne in illorum denique manus eos tradunt? Et hoc quidem modo exitii causa principibus jure dicantur esse adulatores, sed non propinqua. At propinquam etiam exitii causam suis dominis eos sæpenumero fuisse testantur cum alii multi, tum is Philippus quem Romani imperio everterunt; ejus enim jam antea regnum ab assentatore Proclide Tarentino labefectatum fuisse Polybius author est. Crassi autem adulator Andromachus Parthis operam suam ad illum fortunis pariter & vita spoliandum locavit. Porrò ut adulatores superiorum seculorum ab adulatoribus nostræ ætatis, numero, sic etiam peritia tanquam discipulos à magistris superari sciendum est; quò diligentius ab illorum insidiis cavere sibi principes debent: sed ipsi viderint. Ad me quidem quod attinet, si quid vota hîc valere possent, ut Thessali olim urbem quæ Adulatio vocabatur, funditus everterunt, ita præ quibusvis aliis maleficis radicitus extirpatos adulatores aulicos optarim.

Nunc & luxus priscorum regum ab Herodoto & aliis descripti collationem cum posterorum quorundam partim regum partim aliorum luxu, aggredior. Inter cætera igitur quæ de luxu regum Persarum monumentis literarum tradita sunt, vix credibile nonnulli putarunt quod Herodotus narrat, quocunque illi irent (nam quod de Cyro dixit, de ejus successorib. etiam intelligi voluit) Choaspis fluvii aquam circumvehi solitam fuisse, & nullam illos aliam potare consuevisse. Ego verò quenquam qui hoc mirabile, nedum incredibile, judicet, esse demiror. Utrum enim, quæso, majori admiratione dignum, aquæ plaustris regem Persarum comitatum ditionem suam peragrare, an Cardinalem è media Gallia Romam usque aliquot lagenarum millibus comitatum pervenire? Quod tamen ego tacuissem, nisi earum fama jam percrebuisset, atque adeo earum ignominia in Gallos omnes (quippe quos inde *botiglioni* Itali vocant, quasi lagenarios, Græcè λαγυνίωνας dicas) redundare cœpisset. Et illis quidem qui curiosas illas potus aquæ certæ delicias objicient, hæc pauca respondisse, fuerit, meo quidem judicio satis. Illis autem qui cætera objiciunt, multa habeo quæ respondeam. Ad luxum quidem certè quod attinet qui circa ciborum apparatum versatur, nec plura nec luculentiora ex ullo quàm è nostro seculo posse promi exempla existimo, quo jam pervulgatum circa ferinam carnem esse cœpit, (de Gallia loquor) ut avulsi ex utero vivarum matrum fœtus mensis apponantur. Quem tamen luxum mensa Galli cujusdam primarii in regis aula viri, vilem jam reddiderat: & verba propediem exprimendis aliis ejus circa cibos & ciborum apparatum deliciis defutura erant, si civilis Galliæ nostræ Mars illi parcere, & coquorum celebrium vota (quibus insigne sui desiderium reliquit) exaudire voluisset. Verùm ut ad magnates usque non veniamus, virum quendam fide dignissimum de quadam Avenionensi muliere (quæ aulæ pontificiæ ibi tum sedem Apostolicam habentis Lais fuerat) audivi narrantem, eam turdis & perdicibus aliisque avibus vesci solitam, quæ fœniculi, anethi, coriannive aut similium semine saccharo condito pastæ essent. Sed illud audivi; at lactucas aqua saccharata, quam vocant, à matronæ cujusdam ancillis (& quidem illius, ut aiebant, jussu) irrigari vidi. Quæ quum ita sint, quid aliunde quam è nostro seculo, hujusmodi deliciarum arcessere exempla necesse est: At verò alterius luxus multa genera luxui nostræ ætatis (de quo & antea dictum est) posse accedere fateor. Alterum luxum voco qui non circa cibos sed circa reliqua versatur. De hoc igitur quæcunque ab Herodoto memorantur, à Siciliæ tyrannis superata esse dico. Quib. quum primum in hac re locum tribuo, ipsum etiam Herodotum sequor, qui de Polycrate loquens, ita scriptum reliquit, Nullus enim regum Græciæ, exceptis Syracusanis, dignus est qui cum Polycrate, quod ad magnificentiam attinet, comparetur. Nec tamen solos Syracusarum reges sive tyrannos, sed & Alexandrum aliosque illa prætergressos esse dico. Argumento autem vel una Alcisthenis Sybaritæ vestis esse potest, quæ centum viginti talentis vendita fuisse fertur. Quòd si ad vitem & platanum auream vel platanos aureas veniendum est, earum cum aulæ Alexandri splendore & magnificentia comparationem ex Phylarcho audiamus. Aureæ platani, inquit, & aurea vitis, sub qua sedentes sæpe Persarum reges jura suis populis dabant, quotidianum regiæ Alexandri sumptum æquare non videntur: quanvis alioqui vitem illam commendarent etiam uvæ quæ smaragdos & Indicos carbunculos aliasque pretiosissimas gemmas racemos imitantes haberent. His autem descriptionem opulentiæ & magnificentiæ illius adjungit: quæ si vera est, verè etiam platanos aureas Persicorum regum vitemque auream cedere illi dixit. Porro ut comparationem hanc persequentes, ab ipsis dominis ad eorum famulos aut servos veniamus, (nam quicunque sub ditione regum Persarum erant, servi ejus vocabantur) narrat Ctesias quendam Annarum qui satrapa Babyloniæ à rege constitutus fuerat, centum quinquaginta psallentes & canentes mulieres circa mensam suam habere solitum. Audiamus vicissim quæ de quibusdam Alexandri sive sodalibus sive assentatorib. tradita sunt. Phylarchus & Agatharchites memoriæ prodiderunt, eorum alium clavos aureos crepidis suppactos gestasse, alium, quoties de publicis negotiis cum aliquo tractaret, super pavimento purpura strato deambulare solitum fuisse: alios aulæis per quinque stadia locum in

quo venarentur, cingere consuevisse: alios pulverem ad palæstræ usum sibi à jumentis multis, quocunque irent, portandum curavisse. His ego comparationib. (quamvis alioqui in exemplorum luxus commemoratione luxuriare oratio mea possit, præsertim si ad Romanos usque progredi voluerit) utpote mea sententia aptissimis contentus esse statui. At nostri seculi principum luxus illo quidem artificiosior & (ut ita loquar) ingeniosior meritò dici possit: at opulentia tantum illi cedit quanto minores sunt horum quàm illorum principum opes.

Ut autem ad varios variarum gentium mores atque ritus ab Herodoto descriptos aliquando tandem revertamur, quis non in Græcis multos in eo quod de Ægyptiorum scribendi more à dextra in sinistram tendendo, commemorat, suspectum mendacii habuisse credat? At nos quibus familiares sunt Hebraicæ literæ, tantum abest ut hoc admiratione dignum censeamus, ut potius quenquam hoc mirari miremur. Multo certè minus fidem (& meritò quidem) apud lectores impetrasset Herodotus si aliquos inter Ægyptios reperiri scripsisset qui sinistra in scribendo, non dextra uterentur: quum tamen mihi duos qui id facerent, videre contigerit, Flandrum unum, Sabaudum alterum. Quid si verò esse tradidisset qui oculis casu aliquo orbati, nihilo tamen minus scriberent? rem aliis quidem fortasse incredibilem, at mihi certè credibilem narraret. Quare? quòd scribere absque oculorum usu (id est vel in tenebris, vel oculis aliò conversis) necessitas rerum omnium magistra me docuerit. Atque hæc de isto miraculorum genere hactenus; ad alia veniamus. Quidni viros Ægyptios lanificium exercuisse credemus, quum apud Segusianos nobis vicinos usitatum viris multis nendi morem cernamus? At quàm ineptum est viro, quàm ridiculum, colum gestare, & muliebri more fila deducere? Ineptum est (fateor) & ter quatérque ridiculum: sed quid agas? an quia ridiculum, ideo verum non erit? Ridiculum est nobis ejusdem Herodoti illud, Ægyptios viros (honor sit aurib.) subsidentes meiere. At Turcis ridiculum id nequaquam fuerit quibus hanc meiendi rationem tanquam honestam in usu esse, nostram contrà velut turpissimam aversari aiunt. Ac certè (si in re hujusmodi philosophari nefas non est) non de nihilo est quod Hesiodus, ne stantes meieremus vetuit, quum μηδ' ὀρθὸς ὀμιχεῖν dixit. Sed esto (excipiet aliquis) veracem in hoc fuisse Herodotum: quid quòd addit, mulieres contrà stantes meiere: De hoc certè (ut ingenuè fatear) aliud quod respondeam non habeo quàm hoc: quemadmodum si quod de viris Ægyptiis tradit, Turcæ nobis exemplo suo non confirmarent, incredibile videretur, quum tamen verum esset: ita, quod de mulieribus addit etiamsi nullo exemplo (quod quidem ad aures nostras pervenerit) comprobetur, verum nihilominus esse posse. Hunc autem locum, Sophoclis poetæ & Nymphodori historici authoritate claudendum censeo, qui eandem quam Herodotus morum Ægyptiacorum ab aliis discrepantiam testantur. Antequam tamen à ridiculis discedamus, addam & quod de uxorib. Libyum Adyrmachidarum narrat in Melpomene, eas videlicet pediculos suos (honor nunc quoque sit auribus) non antè abjicere quàm eos vicissim momorderint. (est enim ἀντιδάκνειν vicissim mordere, non præmordere, ut interpres verterat) Hoc quoque iis annumerari debere quæ non ridicula sint solùm, sed & fœditatem spurcitiemque incredibilem habeant, confiteor: sed cur aliis historicis quosdam φθειροφαγεῖν nobis commemorantibus fidem adhibebimus, Herodoto narranti has mulieres φθειροδακνεῖν, (quod multo minus est) fidem derogabimus? Imò ne φθειροφάγους quidem fuisse ullos credo, respondebit fortasse aliquis. Cur obsecro, minus credibile est τὸ φθειροφαγεῖν quàm τὸ ἀνθρωποφαγεῖν? licet hoc magis crudele, illud magis fœdum sit? Anthropophagiæ autem exemplum, ut feritatis extra omnem controversiam positæ, profero: quum ejus hac etiam tempestati multi oculatos se testes esse jactent, Quam feritatem nequis in barbaris hominibus miretur (simul autem & alia multa crudeliter ab iisdem perpetrata, quæ ab Herodoto describuntur) aut ne fide majorem judicet, audiat non barbarum, sed Græcum hominem; non literarum rudem, sed philosophum, & quidem inter philosophos celeberrimum, verba hæc vel ipsis Cyclopibus & Læstrigonibus anthropophagiæ authoribus indigna proferentem: καὶ ἂν τῶν μελῶν ἀποκοπῇ τι μέρος πρὸς τὴν τροφὴν χρήσιμον, μήτε κατορύττειν αὐτὸ μήτε ἄλλως ῥίπτειν, ἀναλίσκειν δὲ αὐτὸ, ὅπως τῶν ἡμετέρων ἕτερον μέρος γένηται. Hæc Chrysippum in libro de justitia, scripta reliquisse, de mortuis hominibus loquentem, testatur Sextus philosophus, sicut & ista in libro De officio, διὸ καὶ χρησίμων μὴ ὄντων τῶν κρεῶν, τροφῇ χρήσονται αὐτοῖς, καθάπαρ καὶ τῶν ἰδίων μερῶν, οἷον ποδὸς ἀποκοπέντος ἐπέβαλλε χρῆσθαι, αὐτῷ καὶ τοῖς παραπλησίοις. In quorum autem cadavere ita nos officio fungi jubet? Parentum, I nunc, & ab Herodoto vel aliis historicis descriptam ἀνθρωποφαγίαν aut ἀνθρωποθυσίαν fabulosam esse clama.

Verùm ut ad illam morum Ægyptiacorum à Græcanicis discrepantiam redeam, ad invenienda miræ & propè incredibilis morum dissimilitudinis exempla, ab hoc nostro seculo non discedamus. Quid simile Germanorum Flandrorumque mores cum Gallorum aut Italorum moribus habent, sive victus rationem, sive cultum corporis, sive studia & animorum inclinationes spectes? Si Gallus aut Italus ad mensam ducatur ea lege ut per sex septémve horas illi accumbat, in carcerem trudi, non ad mensam duci sibi videbitur: si verò accumbenti tale œnophorum

rum

rum quale illis ebibendum preparatur, ad supplicium malle se rapi clamabit. nam ut horum utrique, vino se ingurgitare, acerbissima mors est, ita illis (de vulgo loquor) suavissima vita censetur: adeo ut non immeritò quis eos progeniem illius esse suspicetur qui apud comicum Alexin, dicebat, O me beatum, ἐχ ὅτι ἐν τοῖς γάμοισιν ἄνδρες διαχήσομαι, Ἀλλ᾽ ὅτι διαρραγήσομαι, ἂν θεὸς θέλῃ. Ad vestitum autem quod attinet, sive huic sive illi caligas Lantsknechthicas indueris, non homini caligas, sed hominem caligis alligaveris, & ex quantumvis agili immobilem illa panni saburra reddideris. Eisdem verò Gallo dico & Italo (ac iis quidem potissimùm qui in aliquo sunt dignitatis gradu locati) nihilo magis ut in patria sua cum viridi pallio quam ut nudi in publicum prodeant persuaseris. non enim satis sanæ mentis haberentur. At Germanis nulla hujusmodi de eo quem ita vident amictum, oboritur suspicio. Sic & versicolorem vestem, aut certè versicoloribus fimbriis prætextam gestare fœminis permittunt: nos nequaquam. Permittunt iisdem (ac præsertim virginib.) passo & per collo sparso capillo incedere: apud nos autem virgo propter hunc habitum mendib. annumeraretur. Et hæc quidem pauca sunt hujus dissimilitudinis exempla è multis quæ hanc collationem persequi volentib. suppetent. Vicissim verò aliquod exemplum rituum in quib. nos ab Italis discrepamus, proferre libet. Uxores nostræ ad illud exemplar institutæ sunt,

Illa regat cunctos, illi sint omnia curæ,
Et nihil in tota me juvet esse domo: at illorum

uxoribus dicas hos versus ita inversos esse,

Illa regat nullos, sint nulla negotia curæ,
Illamque in tota nil juvet esse domo.

Illi uxoribus suis fucare faciem permittunt. (quum tamen hoc facinus in earum senectutem redundaturum sciant) nos suspectas fucatæ faciei, suspectas adulterii eadem opera haberemus. (aulas principum excipio, quæ miscellaneos mores ritusque usurpant.) Ut verò à personatis mulierib. abhorremus, ita nec grallatrices amamus: sed easdem & in lecto & in mensa (i. utrobique vel proceras vel parvas) habere volumus. Inaures prisco more gestare multi eorum suis uxorib. permittunt: nos id in uxorib. nostris meretricium judicaremus. Nos obvias Gallas, sive matronas sive virgines quæ nobis familiares sunt, salutamus: si patricæ sint, etiam osculamur: Italas vix quisquam voce, nedum osculo salutare ausit. Offenduntur Itali osculationibus hujusmodi quas uxorib. nostris concedimus; offendimur vicissim papillarum nudationibus, quas suis illi (ac præsertim Veneti) permittunt. Cur enim quas pudicas esse volunt, cultu suspicionem impudicitiæ præbere volunt? Nisi fortè obviis quibusque nudare papillas, retecta veste & hac ratione (ut est in proverbio) δεικνύειν κυσὶν ὀστέα, pudicitiæ per occultam quandam antiperistasin argumentum esse existimant. Ad me certè quod attinet, conjectura nulla possum assequi quodnam eorum à quibus hoc institutum profectum est, consilium fuerit: sicut nec quod fuerit apud eosdem Venetos illius qui ut velare faciem commune meretricibus cum ingenuis virginibus esset, statuit. Et quoniam à meretricibus ad lupanaria facilis transitus est, de his quoque aliquid dicendum est. Nónne quæ sit inter ipsas etiam Christianas nationes de his controversia videmus? nónne de his varias in utranque partem (excluso interim, proh pudor, Dei mandato) disputationes quotidie audimus? dum hi juvenum corruptelam esse objiciunt, illi matronarum pudicitiæ præsidium esse respondent? At vulgus Italorum magis miretur urbem quæ receptaculis hujusmodi quàm quæ templis careat, & sibi ἀδιώτην illic esse potius quàm hic fateri non dubitet. Sed quid de illo Patre sacro dicemus, quem adeo gravem authorem προβοσκειομάχοι sequuntur? Ego certè quod de illo aliàs (& quidem in media urbe Roma) dixi nunc quoque liberè dico, pudendum quidem ejus factum mihi in eo videri quòd lupæ matris Romuli studiosius reverentiusque quàm Petri Apostoli memoriam colat: quippe qui vivis luparum imaginibus Romam circumvallarit, at Petrum Apostolum cum unica (quæ quidem in pretio sit) Imagine, in angulum urbis detruserit: alioqui certè prudentis medici officio functum mihi videri, quòd, ut illi, ubi ægrotis hujus vel illius cibi usu interdixerunt, aliquem alium quo vescantur, illis proponunt: ita ipse quibus licitum esse matrimonium noluit, licitam saltem esse scortationem voluerit. Sed quod sibi κοινὸν ἑρμῶ cum lupabus illis esse instituit, huic verò ejus instituto qua ratione patrocinari quis possit, non video; nam si verè dixit ille.

Turpe tori reditu census augere paternos,

quanto turpius tam profani reditus partem in sacraria inferri, & illo Petrum Apostolum ditari? Verùm quum de his latius philosophari, nec loci hujus nec temporis sit, hunc sermonem simulque eam quæ in illum deduxit disputationem finiendam censeo: si tamen prius hanc esse hujus summam monuero, ut ex ea quam nostris oculis credere cogimur in vicinis etiam regionibus morum discrepantia (cujus specimen tantùm paucculis illis exemplis dare libuit) multa quantumvis ab iis quæ aut viderimus aut audierimus abhorrentia, à fide tamen abhorrere

non

non putemus. Sed quid de vicinis populis loquor? non à nobifmetipfis, id eft à majoribus noftris, longè moribus diffentire dico. Quis enim vel Gallus, vel Italus, vel Hifpanus, vel Germanus majores fuos valde diverfo victu cultúque corporis ufos fuiffe, & diverfa etiam ftudia habuiffe nefcit? ut diverfos ritus ceremoniáfque, leges, inftituta, jura omittam. Nam (ut de nobis loquar) quum formofas noftrorum Galliæ regum noftrarúmque reginarum imagines afpicimus, nónne quid illis in mentem venerit ut eo veftitu uterentur, mirari folemus? Quòd fi privatorum etiam hominum qui coævi illis fuerunt, imagines haberemus, non tantum admiraremur fortaffe, fed etiam veftitum illum cum hodierno conferentes, obftupefceremus. Ad victum veniamus. Quàm multos cibos in deliciis olim fuiffe putamus, qui nobis viles fint: quàm multos contrà palato majorum difplicuiffe, qui noftro gratiffimi fint? Dignum fcilicet hodie regia menfa fuerit ferculum anfer: at Cyrus regis Artaxerxis frater χῆνας ἡμιβρώτους amicis è menfa fua mittebat, ut participes effent voluptatis quam ex eorum efu ceperat. Quidni etiam credibile fit diverfum à noftris, faporem majoremque teneritatem illas habuiffe, ut gallinas Indicas dubus his aliifque rebus differre à noftris videmus? Quinetiam anferinum jecur in deliciis olim fuiffe, & has delicias hodiéque Judæos qui Venetiis agunt, magnò Chriftianis vendere novimus, quæ tamen vix alibi ufquam celebrantur. Sed & quum Martialem primam gloriam inter aves turdis dantem audimus, nonne aut diverfos à noftris turdos aut plane diverfum à noftro palatum habuiffe, aut perdicem nunquam guftaffe putandus eft? Quid quòd Itali ab iis, qui regis Galliæ apud Senatum Venetum legati erant, lepufculos leporibus, perdicia perdicibus anteferre didicerunt? Sed ne latum æquor de diffenfione in ciborum delectu, malus etiam de ea quæ eft in ciborum apparatu, ingrediar, curfum hîc fiftens, hoc tantùm addo, homines moribus non folùm à majorib. fuis, non folùm à finitimis populis, non folùm à civibus, à vicinis, à domefticis denique fuis, fed ipfos à feipfis fæpiffimè diffentire. Quàm enim exiguus eft eorum numerus qui iidem eadempoffunt horam durare probantes? Quæ fi nobifcum reputabimus, minus quæ de diverfis moribus apud Herodotum aliófque Hiftoricos leguntur, & mirabimur, & fufpecta mendacii habebimus.

Ad ritus cermoniáfque cum aliarum gentium tum Ægyptiorum venio. In his quoque multa ridicula, multa non ftultitiæ folùm, fed & furoris plena narrari non nego: fed eo nomine mendacii fufpecta effe debere pernego, Mirum fortaffe tibi & fictum etiam videtur quod de Ægyptiis ab Herodoto narratur, illos folenni quodam ritu feipfos verberare: at ego nec mirum nec fictum puto, quippe qui & Venetiis & Romæ folennes hujufmodi verberationes viderim. Sed quod potiffimum hominum genus apud Ægyptios hunc ritum coleret, nefcio. Quos Romæ & Venetiis feipfos verberantes videbam, eos, ex multis qui norant, verberones effe audiebam. Verùm quid ex Italia exemplum mutuamur quod noftra fuppeditare Provincia poteft? Commodùm tamen facta Romæ mentio in memoriam mihi Mariæ Lauretanæ templum ipfi vicinum revocavit, ubi eorum fpectator fui quæ multa tum ab Herodoto, tum ab aliis de variarum gentium fuperftitione relata, non credibilia folùm reddere, fed & excufare poffunt. Verùm ea referre horret animus: ac nec eos quidem ipfos Athenienfes quorum fuperftitiofis ritibus tantopere commotus fuit Paulus Apoftolus, ea fine horrore fpectaturos fuiffe exiftimo. Receptam & alibi fuperftitionum farraginem omitto.

Hunc igitur fermonem miffum facientes, potius ut antea prifcum Bacchum & prifcam Venerem cum noftro Baccho & noftra Venere contulimus, Martem itidem hunc cum illo conferamus. Equidem noftrum illi aut furore aut crudelitate aut perfidia cedere, an meritò dici antea potuerit. nefcio: ne certè unquam pofthac dici poffit, civilia Galliæ noftræ bella (utinam vul nunc benè fedata) prohibuiffe fcio. Quis adeo eft ferus ut ficcis oculis illud quorundam barbarorum facinus legat, qui pueros elementa prima difcentes, media in fchola trucidarunt? Prifcum eft facinus illud: quod ficui incredibile antea vifum eft, fimilis crudelitatis exemplo tempora noftra credibile reddent, (fi tamen fimilis, quæ illam multis partibus fuperat, dicenda eft.) Ecquis enim adeo humanitatem omnem exuerit ut id factum quod primum incendiis illorum civilium bellorum fufcitabulum fuit, fine fufpiriis ac gemitibus audiat? Viri, fœminæ, pueri, juvenes, fenes, dum ab ore facri hypropheta pendent, non à Turcarum aliorúmve barbarorum caterva, fed eorum qui & ipfi Chrifto nomen dederant, multis vulneribus inermes ab armatis repentè confodiuntur. Verùm ut à peculiari crudelitate ad communem tranfeam, in utris, quæ:o, veteribúfne an noftri feculi bellis, Vulcanus Matri frequentius confociatus fuit? Puerile bellum hodie exiftimatur τὸ δενδροκοπεῖν, éftque in ufu potius τὸ πυρπολεῖν: incendiis paffim res geritur Quid quòd unufquifque jam miles, ex quo globi ignivomi reperti funt, ferro pariter & igni armatus eft? Quid quòd non multis abhinc menfibus, ad augendam ignis illius crudelitatem (quafi non fatis ignis in igne effet) artes novæ excogitatæ ferunt? Quòd fi & noftras expugnationes urbium fpectemus, frigebit illa defcriptio Homerica Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, &c.

Jam verò quædam etiam legi apud Herodotum aliosque Hiftoricos dico, quæ quamvis à fide abhorreant, non folùm exemplis fimilium factorum quæ alii referunt, verifimilia redduntur, fed & eorum authoritate qui noftro feculo eadem apud alios viderunt, confirmantur. Ex quorum numero eft quod de Threffis quibufdam mulieribus tradit, eas excedentibus è vita maritis

comi-

comites se certatim offerre. Hoc enim verisimile quidem reddi aio ea historia quam Jul. Cæsar & Nicolaus Damascenus de quibusdam Aquitaniæ regibus referunt, sexcentos cum illis versari viros, qui ut cum viventib. vivunt, & quidem regii dominatus regiæque opulentiæ participes, ita etiam libenter cum morientibus moriuntur: sed (quod majus est) idem illud factum mulieribus Indicis non veteres tantùm scriptores, sed & oculati testes hodie adscribunt.

Quinetiam ex iis narrationibus, quæ ut à veritate abhorrere videntur, ita etiam à fide abhorrent, fuerint nonnullæ fortasse quos posteri eorum de quibus scriptæ sunt, eorúmve annales, aliqua ex parte testimonio suo comprobare hodiéque possint. In quam opinionem me adduxit ostensus mihi à quodam amico locus ex Sigismundi commentariis rerum Moscoviticarum petitus, in quo historia Herodoti de Scythis servis, qui dominis absentibus in uxorum illorum possessionem involarant, tandemque quum justo prœlio repelli à dominis non potuissent, flagellis repulsi fuerunt, annalibus posterorum testata exstat: detortis duntaxat (ut fit) nonnullis facti circumstantiis:

Ad *Ctesiæ* autem Indica quod attinet, miranda illic naturæ opera describi fateor: sed ut de ave Indica psittaco illi simulque oculis nostris credere cogimur, (alioqui vix credituri) ita & de aliis multo majori admiratione dignis credere fortasse debemus, etiamsi non viderimus. Certè ut Horatio de exuenda prorsus admiratione non assentior, ita vicissim admirationem tantam ut ex ea increduli reddamur, non probo, sæpeque illa Juvenalis mecum reputo: *Quis tumidum guttur miratur in Alpibus?* &c. Denique iis quæ vel de natura rerum vel de factis humanis memoriæ prodita sunt, fidem temerè derogemus, Dei potentiam omnia miracula vincere, seculum nostrum superiora omnia miraculis superare dico.

INDEX

Chronologia Herodoti.

Initium Historiæ *HERODOTI.*

AB hoc anno Mundi 3246. deinceps continua series annorum 240. in HERODOTO extat, à GYGE Lydorum Rege, usq; ad Crœsum ipsius abnepotem à Cyro Persarum Rege captum, & deinceps usq; ad Xerxis & Persarum ex Græcia fugam, quæ in annum mundi 3486. incidit.

Est autem Crœsus à Cyro captus anno mundi 3416. *anno nono ante Cyri Monarchiam.*

A Crœso capto, usque ad initium GYGIS, *& interfectum Candaulem, postremum ex Heraclidis Lydorum Regem, numerat Herodotus annos* 170. *In vulgaribus verò Chronologiis tantum* 150. *ponuntur.*

Cœpit igitur regnare GYGES, *anno Mundi* 3246. *qui est primus annus Manassis Regis Juda: cum ante* 34. *annos urbs Roma primum condita esset.*

Ab eo tempore, continua Annorum Series in Herodoto, usque ad 10. *annum* Xerxis, *extat. Quam sequenti Tabella, seu Chronologia spectandam proponemus.*

CHRONOLOGIA HERODOTI.

Anno Mundi	REGES JUDA.	LYDIÆ.	MEDIÆ.
	Ezechias.		
3246	Manasses *Rex Judæ annis* 55. 4. *Re.* 21. 2 *Par.* 33.	Candaules *postremus ex Heraclidis Rex Lydorum, quo interfecto, Sacelles ipsius* Gyges *regnavit annis* 38. *Herodot. lib.* 1. *pag.* 2, 3.	
3256		*Cepit Colophonem : & Smyrnam ac Miletum oppugnavit, pag.* 3.	Deioces *vir sapiens, & justus, Medorum rex annis* 53. *Herodot. lib.* 1. *pag.* 21.
3277			*Condidit* Egbathana. *pag.* 22.
3284		Ardys, *secundus Rex Lydorum, annis* 49. *Herodotus lib.* 1. *pag.* 3. *Cepit Prienem.*	*Hic existimatur esse Arphaxad, cujus dux fuit* Holophernes *à Juditha interfectus.*
3293			
3301	Amon *Rex Juda* 2. *annis*, 4. *Reg.* 21.	*Ardys tempore* Cimmerii *à Scythis pulsi* [illegible] *pervagati sunt, & Sardes ceperunt. pa.* 3.	
3303	Josias, 31. *annis.* 4. *Reg.* 22. *Paral.* 34. 35.		Phraortes *annis* 22. *Herodot. lib.* 1. *pag.* 22.
3316	Jeremias *Propheta concionari incipit. Jerem.* 1.	Nabuchodonosor *primus Babylone regnat* 35 *annis. Incipit cum Josia.*	
3331			Cyaxares *Medorũ Rex, annis* 40.
3333	Joachaz *tribus mẽsibus.*		*Totam Asiam, usq; ad Halym fl. Medis subjecit. Cepit Niniven, ut à Propheta Nahum erat prædictum.*
3334	Joachim *rex Juda,* 11. *annis.* 4. *Reg.* 23, 24. 2 *Paral.* 36.	Sadyattes 3. *Rex Lydorum,* 12 *annis, pag.* 3.	
3336	Daniel *cum sociis in Babylonem abductus est. Dan.* 1.		
3338	Jeremias *prædicit captivitatem* 70. *annorum, cap.* 25. *Et dictat volumen comminationum cap.* 36. 45.	Nabuchodonosor *Magnus Chaldæorum Rex annis* 43. *Jerem.* 25.	

CHRONOLOGIA HERODOTI.

ÆGYPTI.	GRÆCIÆ.	ROMÆ.
Ægypti *descriptionem accuratam, & longam Regum Ægyptiacorum seriem, quæ tamen temporum distinctione caret, Herodotus Libro secundo complexus est.*	Archilochus *Parius Poëta Iambicus, vixit tempore Romuli, (Cicero Tustul. 1.) & Gygis Lydorum regis. Herodot. lib. 1. pa. 3. Hunc ob mordacitatem Lacedæmonii ex urbe ejecerunt.*	*Urbs Roma à mulo condita annis* 34. *ante Candaulem Lydorum Regem à* Gyge *interfectum.*
Sethon *Sacerdos, & Rex Ægypti, sub quo Sennacherib rex Assyriorum obsidens Pelusium divinitus in fugam vertitur. existimo autem Herodotum voluisse liberationem Jerosolymæ, & Ezechiæ obsessi à Sennacherib indicare. Sed vera historia non integrè ipsi nota fuit.*		2. Numa Pompilius *regnare incipit anno* 4. *Gygis, qui est Mundi* 3250.
Duodecim duces Ægypti *post Sethonem, Herodot. lib.* 2. *pag.* 75.		
Psammetichus *unus ex* 12. *Ducibus, solus regnat annis* 54. *Herodot. lib.* 2. *pag.* 77, 78. 45, 46. 50, 51. *Ab hoc certa series annorum & rerum in Ægypto gestarum, apud Herodotum extat.*	Battus *filius Polymnesti, & Phronimes ex Insula Thera Coloniam duxit in Lybiam, & urbem* Cyrenen *condidit, juxta fontem Apollinis, Herodot. lib.* 4. *pag.* 141, 142. *circa annum Mundi* 3300.	3. Tullus Hostilius. *annis* 32.
Necho *Rex Ægypti, annis* 17. *Herodot. lib.* 2. *pagina* 78.	Cypselus *Corinthi Tyrannus, pater Periandri, Herod. lib.* 5. *pa.* 167.	
Interfecit Josiam Regem Juda in Mageddo. 2. *Paralip.* 35. 4. *Reg.* 23.	Phalaris *Agrigenti Tyrannus.*	4. Ancus Martius, 24. *annis.*
Duxit fossam ex Nilo in sinum Arabicum. pagina 78. 122.	Zaleucus *Locrensium legislator. tametsi hunc ad Pythagoræ tempora aliqui referunt.*	
Jussit circumnavigari Africam, ut Terræ ambitum, & magnitudinem exploraret. Herod. lib. 4. *pa.* 122.	Alcman *Lydus Poëta Lyricus.*	

CHRONOLOGIA HERODOTI.

Anno Mundi	REGES JUDA.	LYDIÆ.	MEDIÆ.
3345	Jechonias *Rex* 3. *mensibus*, *suasu Jeremiæ*, *dedidit se Babyloniis*, *anno* 8. *Nabug*. 4. *Reg*. 24. *Hic unà abductus est* Mardocheus. *Esth*. 1. Sedechias *ultimus rex Judæ*, *annis* 11. 4. *Reg*. 25. *Paral*. 36.	Alyattes 4. *Lydorum Rex*, *annis* 57. *Herod*. *pag*. 5. *Ejecit Cimmerios ex Asia*.	Scythæ *viginti octo annos imperium Asiæ tenuerunt*. *Herod*. *pa*. 25. 115.
3350	Ezechiel *Propheta in Babylone concionari incipit*. Jerosolyma *eversa à Nabuchodonosor* 4. *Reg*. 24. 25. 2. *Paralip*. 36.	*Cepit Smyrnam*. *Obsedit Miletum*, *cujus Princeps erat* Thrasybulus, *qui Periandro consilium dat de Spicis extantibus decutiendis*, *Herodot*. *lib*. 5. *pag*. 168. *lib*. 1. *pag*. 4.	
3356	*Initium* captivitatis Babylonicæ, *quæ duravit annos* 70. *Jer*. 25. 29. *Dan*. 9.	*Gessit bellum cum Cyaxare Medorum Rege*. *Herod*. *pag*. 15.	*Scythæ Mediam incolentes transfugiunt ad Alyattem Lydum*. *Inde ortum bellum sexennale*. *Post quod Alyattes filiam suam Aryenen*, *filio Cyaxaris Astiagi elocat*. *Herod*. *pag*. 15. 22.
3371			Astyages *Medorum rex*, *annis* 35. *Herodot*. *pag*. 28. *Hic fuit sororius Crœsi Regis Lydorum* (*pag*. 15.) *& avus Cyri maternus*. *Herod*. *lib*. 1. *pag*. 23.
3382	Jechonias *liberatur ex carcere*, *anno* 37. *transmigrationis*. 4. *Regum* 25.	*Fuit amicus Periandri Tyranni Corinthiorum*, *Herodot*. *lib*. 3. *pag*. 93.	
3390			*Jubet exponi* Cyrum *infantem*, *pag*. 23, 24.

CHRONOLOGIA HERODOTI.

ÆGYPTI.	GRÆCIÆ.	ROMÆ.
Psammys *sex annis in Æthiopia bellum gessit, pagina* 74.	Arion *Methymneus Musicus Delphino ex Italia Corinthum vehitur. Herodot. lib.* 1. *pag.* 5. Stesichorus *Siculus, Poëta Lyricus.*	5. *L. Tarquinius Priscus* 38, *annis.*
	Lacedæmonii à Tegeatis victi & capti sunt. Herod. pag. 13.	
Apries *superbus,* 35. *annis. Hujus mentionem facit Jeremias cap.* 44.		
	SEPTEM SAPIENTES. Thales *Milesius prædixit Eclipsin Solis sub Cyaxare. pag.* 15.35. Bias *Prieneus, pagina* 5.35.	
	Pittacus *Mityleneus. pag.* 5. Cleobulus *Lyndius.* Chilon *Lacedæmonius, pag.* 11.	6. *Servius Tullius Cicero gentilis, annis* 44.
Apries *cum initio opibus, & potentia floruisset, tandem victus est à Græcis ad Cyrenen lib.* 4. *pa.* 142. *lib.* 2. *pag.* 79. *Ideo Lybies ab eo defecerunt, eumq; strangulárunt.*	Periander *Corinthi, & Corcyræ dominus. pag.*4.93.94.167.168.	
	Solon *Atheniensium Legislator, cujus peregrinationum in Ægyptum, Cyprum, Asiam ad Crœsum, mentio fit, pag.* 82. 172.6.7.18.	
Amasis *Ægypti Rex annis* 44. *attigit initia regni Cambysis.*	*Epimenides Cretensis.*	
	Eodem tempore Anacharsis *Scytha, doctrinæ*	

Anno Mundi	LYDIÆ.	MEDIÆ.	ÆGYPTI.	GRÆCIÆ.
				causa in Græcia peregrinatur Herodot. libro 4. *pagi.* 128. 123.
3403	Crœsus *Lydorum Rex annis* 14.	Harpago *proponit proprium ipsius filium comedendum. pag.* 26.	Amasis. *Hujus Amasis tempore Ægyptus florentissima fuit.*	
3406	*Ephesum, & vicinas urbes Ionicas suo regno adjecit, Herod. pag.* 5. Colloquium Solonis, & Crœsi *de vita beata. Herod. lib.* 1. *pagina* 6, 7, 18. Adrastus *filius Gordii nepos Midæ Regis Phrygum, pollutus cæde fraterna, expiatur à Crœso. p.* 7, 8.	Astyages *Medorum rex, cui soror Crœsi Aryenis nupta fuit. (pag.* 15.*) capitur à Cyro Rege Persarum. (pag.* 28.*) Hinc sumitur initium* 29. *annorum* Cyri *regis Persarum, quorum Sacrificia, & mores describuntur, pagina* 29. *Herodoti.*		*Pisistratus filius Hippocratis Nisæam arcem capit & astu Tyrannide Athenis occupat. Unde ejectus ab Alcmæonidis, Eretriæ in Eubœa.* 21. *annos exulat, Herod. lib.* 1. *p.* 11, 12.
	Crœsus, *victo Astyage sororio, explorat veritatem oraculorum. Herodotus pag.* 9. *Delphis accipit oraculum,* Κροῖσος ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.	PERSARUM. Cyrus *Mazaren Medum, &* Harpagum *mittit, ut Ioniam, Cariam, & Lyciam occuparent p.* 33, 34.	Amasis. *Fuit confœderatus Crœsi, pag.* 16. *Herod.*	Sappho Lesbia, *pag.* 78. 300. *Lacedæmonii cum* 300 *Argivis de Thyria pugnant. pa.* 17.
3416	*Deinde moto adversus Cyrum bello vincitur in Cappadocia (pa.* 16.*) & statim postea Sardibus obsessus à Cyro captur, Irus & est subitò, qui modò Crœsus erat, pag.* 17, 18. *Herodoti.*	Phocenses *obsessi ab Harpago cum conjugibus, & liberis navigant in Corsicam. Inde Rhegium, & Veliam, pag.* 34. *Ab his Phocensib. Massyliam postea conditam esse, Thucydides scribit, libro* 1. *pagina* 4.	*Amicus* Polycratis *Samiorum Tyranni felicissimi, lib.* 3. *pag.* 91, 92. Amasis.	Alcæus *Poëta Mitylenæus, pa.* 168. Arganthonius *Gadium, & Beticæ Rex, annis* 80. *Phocensium amicus, pag.* 34.

Judæi

Anno Mundi	JUD.	PERSARUM.	ÆGYPTI.	GRÆCIÆ.	ROMÆ.
		Teij, *relicta patria, urbem Abdera in Thracia condiderunt, pa.* 35. Xanthii *in Lycia obsessi, suas conjuges, & liberos in arce inclusos ipsi comburunt. pagina* 36.	*Duxit uxorem Laodicen filiam Batti Regis Cyrenarum. Herodotus pag.* 82. 142.	Pythagoras *Samius.*	
1424		*CYRUS* Babylonem *cepit* (*pagina* 37. 40.) *& totius orbis terrarum Monarchiam occupavit.*		*Phocylides Milesius.*	
3425	Judæi *redeunt ex Babylone, Duce Zorobabel.*	Cyrus *anno primo monarchiæ, qui fuit regni* 21. *publico Edicto concedit Judæis potestatem instaurandi Templum, & Politiam.* 2. *Paral.* 36. *Esd.* 1. *Bellum contra* Massagetas: *cujus anno* 7. *Cyrus à Tomyri Regina captus, & interfectus est. Herodot. lib.* 1. *pagina* 42 44.		Theognis *Megarensis Siculus.* Anaximander *Milesius.* Zeno *Eleates Dialecticus.* Parmenides *physica carmine scripsit.*	Servius *Tullius.*
3434	*Cambyses prohibet instaurationem Politiæ & Templi,* 1. *Esd.* 4.	Cambyses *II. Monarcha Persarum septem annis. pag.* 97. *Ægyptum regno Persico adjecit. lib.* 3. *pa.* 83,84,85. Sisamni *Præsidi, quem pecunia corruptum, injuste judicasse resciverat,* pellem detrahi jussit, *eamq; in tribunal expandi. Herod. lib.*5. *pag.* 154. *Suscipit infelicem Expeditionem in Æthiopiam. lib.*3. *pag.* 87, 88. *Reversus Apim interfecit, & fratrem Smerdim; duxit sororem conjugem, eamq; deflentem fratris necem, postea interfecit, &c. pag.* 89, 90. *Tandem mota seditione à Magis in Persiam properans, seipsum vulneravit. Ex quo vulnere, cum antea fratris necem miserabiliter deplorasset mortuus est.pag.*96.97.	Amasis *anno primo regni Cambyses moritur, li.* 3. *p.*84. *Huic successit filius* Psammenitus, *qui* à Cambyse *victus, & tandem interfectus est. lib.* 3. *pag.* 85, 86.	Epicharmus *Siculus.* Symonides *Poeta, qui* 89. *annos vixit.* Anacreon *Poëta Polycrati familiaris. pag.* 107. Polycrates *Sami Tyrannus ab Oroete Sardium præfecto, strangulatur. pag.* 107,108.	7. *L.Tarquinius Superbus* 25. *annis.*
3442	*Aggæus, & Zacharias.*	Darius *rex Persarum à septem Principibus eligitur, libro* 3. *pag.* 100, 101. *Regnavit annos* 36. *lib.*7. *pa.*199. *Distribuit regnum in* 20. *Provincias. pa.* 102, 103.			

FAMI-

FAMILIA ACHÆMENIDARUM.

Achæmenes
Cambyſes
Cyrus
Teiſpes
Ariaramnes
Arſamenes, *cujus mentio fit libro* 1. *pagina* 43, 44.
Hyſtaſpes.

Gobryas *pater Mardonij, pag.* 180. 199, 200. ----*ſoror Darij.*	*DARIUS rex.*	Atarnes, *pa.* 237.	Artaphernes, *pa.* 154.	Artabanus. *p.* 130. & 201.

Artaphernes p. 193. 211, 212.

Mardonius *Dux adverſus Græcos, lib.* 6. *p.* 180. *deponitur* 189. *Inflammat Xerxē, ut inſtauret bellum. p.* 199. 220. ----*Artozoſtre.*	*Artobazanes primogenitus, cedit fratri de regno, pa.* 199.	Xerxes.	*Achæmenes Ægypto præfectus, p.* 200. 214. 239.	*Maſiſtes p.* 213. 285. 286.

CHRONOLOGIA HERODOTI.

Anno Mundi	PERSARUM.	GRÆCIÆ.		
3447		*Plateenses à Thebanis deficientes adjunxerunt se Athenienſibus, Thucyd. lib. 3. pag. 77.* Pisistrati *filius* Hipparchus, *ab Ariſtogitone & Armodio, cujus pudicitiæ inſidiatus fuerat, necatus eſt, Herod. lib. 5. pag. 159. Thucyd. lib 6. p. 159. anno quarto ante ejectum Hippiam.*	Democedes *Medicus Dario familiaris ducit filiam Milonis athletæ, lib. 3. pag. 108, 109, 110, 111.* Syloson *frater Polycratis, in Samum reducitur, pagina 111, 112.*	Sibaris *deleta à Crotoniatis p. 157.*
3450	*Darius* Babylonem, *induſtria & fide* Zopyri *recipit. lib. 3. pag. 113, 114.*	Dorieus *frater Cleomenis Coloniam ducit in Siciliam, ſed ab Egeſtanis interfectus eſt, lib. 5. pag. 157.*	Cleomenes *Sex Spartanus Piſiſtrati Filios Athenis ejicere conatur, libro 5. pag. 161.*	
3452	Bellum *adverſus* Scythas *à Dario infæliciter ſuſcipitur, lib. 4. p. 115. uſq; ad 136. cui expeditioni etiam Miltiades Athenienſis interfuit, pag. 138. 180.*	Hippias *frater Hipparchi propter Tyrannidem Athenis pellitur (anno 20.) ante prælium Marathonium) cũ Piſiſtratidæ 36. annos Athenis regnaſſent. Seceſſerunt autem unà in Sigæum, pag. 161.*	Aryandes *Ægypti Præfectus in Lybiam copias mittit, à quibus urbs Barce capta eſt, & direpta. pag. 144. 149.* Conſules *Romæ Regibus ejectis Remp. regunt.*	
3456	Perinthus, *Thracia, Pæonia* Perſis *ſubjiciuntur à Megabazo Darii capitaneo, lib. 5. pa. 159.*	*Poſtea* Cliſthenes *Alcmeonides, Periclis avus maternus, cum Iſagora de principatu Athenarum contendit: & Decem Tribus inſtituit, pag. 161, 162.*	Cleomenes *rurſus in Atticam exercitum ducit, ut Cliſthenem pelleret, ſed orta diſſentione cum collega Demarato, re infecta decedit.*	
	Darius *mittit legatos ad Amyntam Regem Macedoniæ, qui cum immodeſtiùs attrectaſſent ſinus mulierũ in Gynecæo, interfecti ſunt, lib. 5. pa. 152, 153.*	*Deinde cum Lacedæmoniis, Bœotiis, & Æginetis bellum gerunt Athenienſes, pag. 165, 166.* Lacedæmonii *revocant Hippiam, & ſuadent ſociis, ut eum reſtituant, pagin. 166. Sed repugnante Soſicle Corinthio, nihil actum fuit.*		
	Byzantium, *Chalcedon, Lemnus à* Perſis *capiuntur.*	*Hippias itaq; ad Artaphernen Sardium præfectum fugit. Is Athenienſibus mandat, ut Hippiam recipiant. Quod cum recuſarent Athenienſes, poſtea ſe Ariſtagoræ Mileſio contra* Perſas *conjunxerunt, pagina 169.*		

CHRONOLOGIA HERODOTI.

Anno Mundi	PERSARUM.	GRÆCIÆ.
3458	*Expeditio in Naxum frustra suscipitur ab Aristagora Milesio & Artapherne Sardium præfecto*, pa. 154, 155.	Miltiades *Lemnum Atheniensibus subjicit*, pag. 197, 198.
	Aristagoras Milesius, *impulsus ab Histiæo deficit à Persis, & Ionas, & Athenienses, & Eretrienses in societatem belli attrahit, quod sex annos duravit.*	Hecatæus *historiæ scriptor Aristagoræ familiaris*, p. 156. 173. 197.
		Athenienses *Aristagoræ* 20. *naves auxilio mittunt*, αὗται δὲ αἱ νέες ἀρχαὶ κακῶν ἐγένοντο ἕλλησί τε, καὶ βαρβάροισι. pag. 169.
	Sardes *incensæ ab Aristagora, & Atheniensibus, conflagrarunt*, pag. 169.	
	Postea Ionibus ad Ephesum cæsis, Athenienses eos deserunt.	Samii *hoc tempore Coloniã in Messenem Siciliæ urbem ducunt.*
	Tandem Persæ Ionas, Cares, *& Cyprios vicerunt : & Aristagoras fugiens in Thraciam, interfectus est, lib.* 5. pag. 173.	
3464	*Sed* Histiæus *bellum instaurat, cujus hic exitus fuit, ut Mileto capta, & direpta, Histiæus cruci affigeretur, libro* 6. pag. 176, 178.	Miltiades *Chersonesi Thraciæ* Præfectus, *cum* Persæ, *capta Mileto, Thraciam invaderent, Athenas fugit.* pa. 179. *ubi paulò post Persas ad Marathonem profligavit*, pa. 193.
3465	*Circa hæc tempora* Mardonius *gener Darii exercitum in Græciam ducit, & Thasum Insulam, & Macedoniam occupat. Sed cum ad Athon montem Naufragium fecisset, & ipse à Brygis Thracibus vulneratus esset, inglorius in Asiam rediit*, pag. 180, 181.	Thasii *à Dario jubentur muros demoliri.* pag. 181.
3467	Darius *legatos in Græciam mittit, petentes sibi terram & aquam dedi.* pa. 181.	Æginetæ *cum Dario terram, & aquam de dissent, à Cleomine Lacedæmoniorum rege bello petuntur.* pag. 181, 185.
3471	Datis Artaphernes, & Hippias *Pisistrati filius, à Dario ad delendam Eretriam, & Athenas mittuntur*, pag. 190, 191.	
3472	*Sed cum in campum Marathonium Athenis vicinum Persæ descendissent, consilio Miltiadis ab Atheniensibus profligati sunt, anno quinto ante mortem Darii.*	Demaretus *Rex Spartanus à Cleomene æmulo pulsus, transfugit ad Darium regem* Persarum.
	Hoc prælium anno 20. *post ejectum ex Athenis Hippiam, & Pisistratidas, factum esse scribit Thucydides* p. 160. *& decem annis ante prælium navale ad Salaminem, Plato lib.* 3. *de legibus* pag. 537.	Empedocles *Agrigentinus* Philosophus.
		Anaxagoras *Clazomenius præceptor* Periclis, *Socratis, Thucydidis.*
3477	Darius *anno quinto post prælium ad Marathonem mortuus est, lib.* 7. pag. 199.	

Xerxes

CHRONOLOGIA HERODOTI.

Anno Mundi	PERSARUM.	GRÆCIÆ.
3478	Xerxes *Dario succedit. lib.* 7. *pag.* 199.	
	2. *Xerxes* Ægypto, *quæ ante triennium defecerat, vi recuperatæ præficit Achæmenem fratrem, qui post annos* 20. *ab Inaro rege Libyæ, & Atheniensibus interfectus est, lib.* 7. *p.* 200. *& lib.* 3. *pag.* 85. *Herod.*	
	3. *Sapientissima Deliberatio in senatu Regni* Persarum *habita, de bello Græcis inferendo, quam describit Herodot. lib.* 7. *pag.* 200, 201, 202, 203, 204. *Decreto bello integrum quadriennium in apparatu belli, & perfodiendo monte Atho, consumit. pag.* 204.	*Aristides ab ingratis civibus in exilium ejectus.*
3483	6. *Xerxes cum exercitu pedestri ex* Cappadocia *movens ad* Pythium Phry*giæ Regem opulentissimum divertit, & per Colossas itinere facto, venit Sardes, ubi per hyemem commoratur, pa.* 205, 207. *Interea mittit legatos in Græciam, petentes terram & aquam, pag.* 206. *&* 220. *Et Hellespontum pontibus jungi, & flagris cædi, & mari compedes injici jubet, pag.* 206.	Græci *audita fama imminentis belli, omnes privatas simultates oblivione delent, & συγκρητισμῷ facto, mittunt Legatos, petentes auxilium à Gelone Syracusarum Rege, à Cretensibus, & Corcyræis. pag.* 223.
3484	7. *Xerxes primo vere ex Sardibus movet, pag.* 207. *& Abydi totum exercitum navalem & terrestrem, ex sublimi conspiciens lachrymat, quod post centum annos nemo ex toto illo numero superstes futurus esset. p.*208.	*Themistocles interpretatur oraculum de muris ligneis. pagin.* 222, 223.
3484	Postea *Hellespontum transit (pag.* 210.) *& in Dorisco Thraciæ littore, ad ostium Hebri, universum exercitum numerat, usq; ad pag.* 217. *Fuerunt autem eo tempore in exercitu Xerxis Homines* 3317920. *Transiens autem per Thraciam, Macedoniam, Thessaliam (pagina* 217, 219, 233.) *tandem ad* Thermopylas, *trecentos Lacedæmonios unà cum rege* Leonide *trucidat. pag.* 236, 237. *Tempore Solstitii æstivi, quo Olympias* 75. *mense Maio, aut Junio celebrabatur. pagina* 234, 244. *Inde progressi* Persæ *per* Phocaicam *à Templo Delphico fulminibus depelluntur, lib.* 8. *pag.* 245, 246.	*Decreverunt aditum ad Thermopylas custodiendum, & classem ad Artemisium mittendam esse (pagin.* 229, 230.) *ubi rescisciunt classem Xerxis ad Magnesiam naufragio disjectam esse. pag.* 232. Gelon *Syracusanorum Rex, frater* Hieronis *(ad quem multæ Pindari Odæ extant.) Amilcarem Carthaginensem ducem ad Himeram cum* 30000. *trucidat eadem die, qua ad Thermopylas (ut Diodorus Siculus lib.* 11. *testatur) vel qua ad Salaminem dimicatam est, ut Herod. pag.* 227, 228. *scribit.*

Xerxes

CHRONOLOGIA HERODOTI.

Anno Mundi	XERXIS PERSARUM REG.	GRÆCIÆ.
1484	Xerxes urbem Athenas vacuam capit, & arcem incendit tertio mense, postquam ab Hellesponto discesserat, pag. 247. Eadem æstate circa autumnum classis Xerxis ad Salaminem profligatur, pag. 253, 255. Xerxes fugiens die 45. Hellespontum trajicit (pagina 257, 259.) relicto in Græcia Mardonio, qui imminente hyeme, cum 300000. Persarum in Thessalia hybernat, pag. 259, 261. Classis Persica fugiens, ad Cumas Æoliæ, hybernavit, pag. 261.	Græci ad Artemisium Classem Persicam vincunt, lib. 8. pag. 242. Postea decernunt se ad Salaminem velle classis Persicæ impetum sustinere, pag. 249. Olynthus ab Artabazo Persa expugnatur: Sed à Potidææ obsidione æstu maris depellitur. pag. 261.
3485 Ante Christū 477	8. Mardonius Alexandrum Macedoniæ regem Legatum ad Athenienses de pace mittit, quam illi simpliciter recusant, pag. 263, 264. Mardonius Thebas cum exercitu venit: Inde misit ad Athenienses Legatum Murichidem. Cum autem Lycidas quidam de ejus postulatis ad populum ferendum esse suaderet, lapidibus obrutus est. lib. 9. pag. 265. Herod. Mardonius urbem Athenarum incendit, & solo æquat. pag. 267. Postea confligens cum Lacedæmoniis, & Atheniensibus ad Platæas interficitur. pag. 277, 268. Mensis Augusti die 3.	Græci primo vere Classem ad Æginam colligunt, & ducibus Leotychide Rege Spartano, & Xantippo patre Periclis Atheniense (Nam Themistocles, propterea quòd à Lacedæmoniis dona accepisse ferebatur. ducatu privatus est, ut Diodorus Siculus lib. 11. recitat) ad Delum navigant, pag. 261, 262. Inde à Samiis vocati in majorem Asiam navigant, pag. 282. Pausanias dux Spartani exercitus ad Platæas cum Atheniensibus proficiscitur. pag. 266, 267, 268. Et Mardonio interfecto (p. 277. Persas ex tota Græcia profligavit. Post prælium abstinet à captiva Coa, & non sævit in cadavera Persarum, edens hanc honestissimam vocem; ἀπόχρᾳ μοὶ Σπαρτιήτῃσι ἀρεσκόμενον, ὅσια μὲν ποιέειν, ὅσια δὲ καὶ λέγειν. p. 280.
3485	8. Eadem die ad Mycalen minoris Asiæ promontorium, Græci terra & mari exercitum Persicum vicerunt (pag. 284, 285.) cum quidem fama victoriæ ad Platæas eadem die ex Græcia in Asiam transvolasset. p. 284. Xerxes interea Sardibus amori, & nuptiis operam dat, & fratris Masistæ uxorem de adulterio solicitat, unde tristis tragœdia & calamitas totius familiæ extitit, pag. 286. Allato autem nuncio de Persis ad Mycalen victis in Persiam fugit.	Ionia tota à Persis deficit, pag. 285. Athenienses Xantippo duce in Hellespontum navigant, & expugnata Sesto, Artayctem sacrilegum suspendunt, pag. 288. & ultima Herodoti & Thucydidis, lib. 1. pag. 20.

FINIS CHRONOLOGIÆ.

INDEX
DICTIONUM IONICARUM, QUÆ IN
HERODOTO
NOTATU SUNT DIGNÆ:

Opera *Nathani Nicols*, jam denuò collectæ, & in ordinem Alphabeticum digestæ.

Index Dictionum Ionicarum.

Γενεηλο-

Index Dictionum Ionicarum, &c.

Μαλα-

πλήων,

ὑποδέ-

Variantes Lectiones & Notæ breves

AD

Herodoti Historias;

Operâ & Curâ *Thomæ Gale* Angli.

Var. Lect. suppeditârunt duo codices Manuscripti; quorum alter profectus est è Bibliotheca R. P. G. Sandcroft Arch. Cant. &c. alter est Coll. Etonensis.

Ἡροδότου ἱστοριῶν πρώτη.] Cæteris omissis ita omnium librorum titulos concipit codex Archiepiscopi. Lucianus in Libro de scribendâ historiâ, innuit Musas ab aliis, non ab ipso Herodoto, hos libros fuisse vocatos. Sanè ipse Hered. libro V. & Antiquiores Scriptores fere citant Herodoti α. β. γ. δ.

Ἡροδότου Ἁλικαρν.] Exordium hoc præmisit Plesirrhous, Herodoti amasius. Quæ sequuntur post ἀλλήλοισιν, sunt verba Herodoti.

Pag. 1. *lin.* 5. Τὰ μὲν Ἕλλησι.] Etonen. MS. legit μὲν ἐν. malè.

8. Περσέων μέν νυν οἱ λόγιοι.] Plutarchus in L. de *Herod. Malign.* legit λόγιοι, hæc ipsa verba adducens; Ptolemæus Heph. vidit λογίοις, hunc locum verbatim adferens. Et hæc est potior lectio.

16. Ἄργος.] Intelligit Peloponnesiacum.

P. 2. *l.* 2. Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου.] Vide quæ dixi ad secundum Apollodori. Vide & Parthenium c. 1. Sed Jasi filiam fuisse veri est similius. V. Strabonem, l. 14. & 16.

9. Οὐχ ὡς Ἕλληνες.] Vera est lectio; & confirmat Pausanias l. 2. v. lineam 11. p. 3.

12. Τῆς Φοινίκης.] Hæc omisit Valla. Vide Apollodorum sub initio III.

23. Ὑποκείνασθαι.] Vera est lectio. Notat Eustathius ita semper loqui Homerum.

33. Περιεχομένων.] Magis placet lectio marginalis, quam sequutus est Eustathius ad Γ. Iliados.

44. Ἐβουλέατο.] Stesichorus, ut aliqui volunt, de hac Helenâ scripsit, quod, Ἑλένη ἑκοῦσα ἀπῆρε. Ob quod famosum scriptum oculos amiserit.

45. Πέρσαι.] MS. Eton. πέρσας.

P. 3. *l.* 11. Φοίνικες.] Iidem Ἐρυθραῖοι· quoniam mare rubrum accolebant, ut libro septimo scribit Herodotus. V. Hesychium in Σιδόνιοι. Plutarchus ait hoc in loco Herodotum malâ fide usum esse, in citando Phœnicum testimonio.

15. Ἐθελοντήν.] Ut Εὐποίητος, εὐποιήτη· πρεσβύτης, πρεσβῦτι· sic ἐθελοντὸς, ἐθελοντή. *Eusth.* vel ut πατροφόντου μητρὸς apud *Euripidem*; sic ὁ καὶ ἡ ἐθελοντής. Ἑκοντὴς ejusdem formæ est participiale, & nonnulla alia. Vide p. 328.

28. Κροῖσος.] Hunc locum Dionysius Herodoti popularis ob ζύνθεσιν plurimis laudat.

30. Σύρων καὶ Παφλαγ.] Hos Leucosyros à Strabone, Dionysio Halic. etiam Herodoto dici constat. V. Constantinum in Them. l. 1. p. 14. Adi pag. 29, & 199, infrà.

44. Καλέουσι.] Codex Eton. cum marginali lectione, ὀνομάζουσι.

P. 4. *l.* 1. Ἄργων.] Codd. MSS. Ἄγρων. rectè.

15. Γυναικός.] Quare nomen non posuit? Herodoti παιδικὰ Plesirrhous adamabat Nyssiam, Halicarnassæam genere; repulsam passus, suspendio vitam finivit. Fuit Reginæ huic nomen Nyssia;

quod ideo silentio obscurare voluit Herodotus. Alii vocant Tudun, alii Clytiam, alii denique Abronem.

19. Σπουδαιέστερα.] Codd. MSS. σπουδέστερα. Formatio est & Attica & Ionica; ut Μενέλεως & Χαιρέλεως, aliaque.

23. Γύγη.] Hunc locum ob elegantiam συνθέσεως, admiratur Dionysius Halicarnasseus.

35. Δέεσθαι.] Dionysius legit, vel intellexit χρήζειν.

37. Ἀμείβεται.] Dionys. ἀμείβετο.

38. Πειρώμενον.] Lectio quæ ponitur in margine, placuit Dionysio Hal. & utrique codici MSc.

45. Κοίτην.] Ita MSS. codd. & Dionysius.

P. 5. l. 3. Παρέξει.] Fortè παρέσται, ut apud Dionysium περὶ συνθέσεως.

14. Ὅσα μιν ἐξιόντα.] Fingunt habuisse lapidem Dracontitem; alii aiunt fuisse δίκοσον.

38. Ἀποκτεῖναι.] Margo & Codex Eton. ἀπολλύναι. Prior vox est glossa.

P. 6. l. 8. Τοῦ ὁ καὶ.] Archilocus *Gygis* meminit: meminit & Euphorion in *chil.* ut testantur veteres Grammatici. Vide & Tatianum, qui de Archilocho hìc Herodotum sequitur. Scripsit porrò Archilochus alia præter Iambica, teste Athenæo.

45. Δυῶν ἔτεα.] Suidas hunc locum exscripsit; & legit δυοῖν. Regnavit Olympiade XXII. ut vult Cl. Alexandrinus ex Euphorione; Olympiade XXIII. ut Cyrillus Alex. & Tatianus.

P. 7. l. 9. Ἄρδυος.] Suidas addit τὴν ἀρχὴν· quod est hìc ineptum. Lege mox δώδεκα; id enim est Ἰωνικώτερον: Itáque perpetuò scribit codex Arch. quod semel monuisse sufficiat.

13. Σμύρνην τε.] Suidas & MS. Arch. hìc non ὑπὸ sed ἀπὸ legunt. Vel igitur ἀπὸ Κολοφῶνος, post Colophonem: vel ὑπὸ Κολοφῶνος, n.quam Colophonii, Smyrnæis opitulantes, condiderunt: ut intelligat non veterem Smyrnam, sed posteriorem. Vide Strabonem l. 14. Vel κολοφὼν est ἀκρωτήριον quoddam. Suidas mox ἐξέλασεν legit.

19. Ἐπολιόρκησε.] Suidas rectiùs, ἐπολιόρκεε. Hæc Variatio sexcenties occurrit.

21. Ἐσέβαλλε.] Aliter ἐσέβαλε.

23. Γυναικείης.] Ionicoterως, γυναικηίης καὶ ἀνδρηίης.

25. Κατέσπα.] Margo & Suidas ἀπέσπα, uti & Etonensis MS.

29. Ἐπ' ἔδρης.] Legit Suidas ἐπέδρης.

33. Ἐσβάλλων.] MS. A. ἐσβαλών.

P. 8. l. 7. Ἀσσησίης.] Stephanus Ἀσσησὸς πόλις Μιλησίας γῆς. Καὶ Ἀσσησία Ἀθηνᾶ, παρ' Ἡροδότῳ. Apud Polyænum Sexto *Strateg.* malè Ἀσσία dicitur.

32. Σιτίς.] Polyænus Sexto narrat hoc strategema Thrasybuli.

P. 10. l. 14. Ταιναρεισίδιον.] Plutarcho Ἐπικρατιδεῖον. Describitur apud Athenæum l. V. c. XIII. per κολωνίον, videtur significare τὰ συνθήματα. V. Hesychium, & Plutarchum de Def. Or.

15. Θέης ἄξιον.] Schema est Ionicum. Veteres vocant διάλυσιν, vel μεταπτῶσιν. Sic dicis Κενὴ δόξα pro κενοδοξία· apud Theocritum δρυὸς ἄκρα pro ἀκρόδρυα. Et Noster alibi νεκρὸς ἦν Θέης ἄξιος, i. e. ἀξιοθέατος.

20. Πρώτιστα.] In Latinis malè, *primus.* l. 40. Hæc narrat Polyænus L. I.

P. 11. l. 2. Ἵνα ὑπὲρ τῶνδε.] Mallem *super his Græcis.* Hac lineâ ἀρώμενοι pro ἀρεῶν habet codex Etonensis & A. ut in margine.

18. Ἑλλάδος σοφισταί.] Plutarchus vocem hanc Græcorum sapientissimis indignatur attribui. Vide eundem de Ει apud Delphos.

26. Αὐτοῦ.] Lectio in margine confirmatur MSS.

32. Μετὰ δὲ ἡμέρη.] Lege cum MS. A. ἡμέρην.

34. Ἐπιδείκνυον.] Codd. MSS. ἐπιδείκνυσαν.

P. 13. l. 4. Θεῖον πᾶν ἐὸν φθονερόν.] Hausit hanc opinionem Herodotus ex Homero, Il. Γ. v. 164. Vide p. 289.

22. Καὶ πλουτέων.] Cod. A. & E. cum margine πλουτέειν. Adi cl. Alexand.

27. Εἰ μὴ τύχη.] Codex A. E. & marg. Εἰ μή οἱ τύχη.

28. Ἔχοντι τελευτῆσαι.] Codex A. & Eton. εὖ τελευτῆσαι· quod postulat sententia.

P. 14. l. 15. Ὁρᾶν ἐκέλευε.] Codex Arch. legit ἐκέλευεν. Et perpetuò addit ν ἐφελκυστικὸν desinentibus in ι vel ε; quod semel hìc monuisse contentus ero.

30. Ἀνδρεών.] Dicitur Ἀνδρῶν & ἀνδρεῶν, ut χαραδρεῶν, κυκεών. Apud posteriores ἀνδρόδομος & τείκλινος. Est hæc forma Ionica & Attica. Nam Attica ab Ionica profluxit dialectus. Vide Herod. p. 470.

36. Κατὰ νόμους.] Scholia in Homerum vide ad versum 1. libri Μ. ad v. 14. l. Π. ad v. 480. l. Ω. Iliados.

42. Ἐπίστιος.] Iones φιλωπικοί· ἐφέστιος Atticé. Mox apud Nostrum Ζεὺς καθάρσιος καὶ ἐπίστιος.

P. 15. l. 1. Ἀδελφεόν.] Fuit ei nomen Agathon. certamen erat de coturnice.

20. Ἐξελῶμεν.] Codex Eton. ἐξελῶσιν.

P. 16. l. 8. Διεφθαρμένον τὴν ἀκοήν.] Codex Arch. legit ἀκοῇ. Quod hìc probo; nam video cur quis mutare potuit ἀκοῇ in ἀκοήν; non contrà.

22. Μετίημι.] Codex Arch. propiùs μέτιμι. Alibi Noster, μετήσομαι ἐπὶ θάλασσαν.

26. Οἰκίοισι.]

26. Οἰκίοισι.] Hic & alibi ſæpe Cod. Arch. habet in formâ fœmin. οἰκίῃσιν.
33. Ἀπολαμπρύνεαι.] Codd. MSS. & margo ἀπολαμπρύνε϶. Quod reſtituendum puto in ſuam poſſeſſionem.
P. 17. *l.* 16. Ὅτι ϗ οἰκίοισι.] Codex Arch. ὅτι δὴ οἰκίῃσιν· ut ferè in margine.
19. Εὑρίσκοι.] Codex Arch. εὑρίκοι.
30. Κακῶ αἴτι☉.] A. κακῶ τότε. Homerum χρηματίζει.
31. Ἐργάσαο.] Arch. c. ἐργάσας.
34. Εἰκὸς ἦν τὸν ἐ.] Codex Arch. addit εἰκὸς ἦν δεῖ σαι.
38. Αὐτὸς εἶδε.] Margo ἤδεε. Vera lectio eſt codicis A. ᾔδεε.
41. Ἀσπάγη☉.] Codex Arch. perpetuò Ἀσυάγεω. rectè.
P. 18. *l.* 6. Καὶ τῶ ἐν Λιβύῃ.] Codex A. ἐν Δελφοῖσι.
29. Οἶδα.] Oraculum hoc citant Euſebius V. Præp. Chryſoſtomus, Cedrenus, Suidas in Κροῖσ☉.
32. Κραταιρῇ.] Lege κραταιείνοιο. Confirmat margo & Suidas in Κροῖσ☉. Verſu ultimo lego χαλκὸς δ' ἐπίεσαι.
P. 19. *l.* 9. Πάντα τεσσαλία.] Interpres Latinus non intellexit hanc locutionem: verte, *trecena omnia.* Strabo, Deipnoſophiſta, & Parthenius in Eroticis conſulendi. Sane Euſtathius in explicatione vocis Ἑκατόμβη non videtur hanc phraſin rectè explicâſſe. Vide quæ nos ad Parthenium.
39. Θεοφανίῃσι.] Plutarchus, Pollux, Syneſius. Delphi celebrabant Apollinis Theophania. Tangit Virgilius, IV. Æneidos.
40. Θεοδώρε τῶ Σαμίε.] Athenæus 12. c. 2.
P. 20. *l.* 3. Ἐπισάμβ☉ τὔνομα, &c.] Huic nomen fuit Æthus, ut volunt Grammatici veteres. Pro ἐπιμνήσομαι alii legunt ἐπιμνησθήσομαι.
9. Ἀρτοκόπε.] Plutarchus l. de *Pythiæ Oraculis.*
P. 21. *l.* 9. ἐδάμα.] Rectiùs ἐδάμα Cod. Arch.
10. Βασιλεύειν.] Codex Arch. præfert βασιλεύσειν. Et ſtatim προσκλῖσαι pro προσκτήσατο.
19. Πολυπλάνητον.] Vide Euſtathium ad *Dionyſ.* v. 347.
26. Πελοπόννησον.] Confer Apollodori, l. 1. Cononem *Narratione* 26 & 47. Locum iſtum adducit Stephanus in fragmento quod edidit vir doctus Abrah. Berkelius.
27. Ἥντινα γλῶσσαν.] Nempe quam à Patre Javane acceperant. v. Reineccium *de Familiis.*
30. Τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν.] Dionyſius Halicarnaſſeus tradit Pelaſgos Latium etiam inſediſſe. Scholiaſtes Apollonii Argon. I, ſcribit his conſona. Πελασγοὶ, ἔθν☉ βαρβαρικόν. & paulò pòſt, καὶ οἱ Τυρσηνοὶ ϗ, Πελασγοί. Macrobius oraculum conſervavit, quo Pelaſgi jubentur quærere ſedes novas prope Siciliam & Italiam, h. e. in magnâ Græciâ. Pelaſgi videntur dicti ab Atticis per opprobrium. Dodonæos & Pelaſgos Halicarn. Dionyſius cognatos eſſe vult. Doden & Dodanim à Javane, qui & Ion. Adi Meurſ. *Cecrop.* p. 13.
35. Σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι.] Heracleotes Marcianus,

Ἑξῆς Ἀθήνας φασὶν οἰκητὰς λαβεῖν
Τὸ μὲν Πελασγὲς πρῶτον.——Vide Herod. V.

41. Κρηστωνιῆ϶.] At hi longè alibi gentium. Lego Κροτωνιῆ϶ Vide Dionyſium Halicarnaſſeum, Libro i. In iii. codex Arch. habet Κροτῶνα, ubi impreſſi Κρηστῶνα. illud rectum.
P. 22. *l.* 25. Παραλίων.] Reſpub. Athenienſis trifariam dividebatur, cùm hæc gererentur. Erant Πάραλιοι, Πεδιαῖοι, & Διάκρειοι, (qui & Ἐπάκρειοι, & Ὑπεράκρειοι & Παράκρειοι dicebantur.) vide Plutarchum *Solone.*
39. Δορυφόροι.] Haſtis armati nondum erant; ſed puris clavis. De numero non conſentiunt Auctores. Videntur aucti κορυνηφόροι, procedente tempore, ut fit, à quinquaginta ad quadringentos.
P. 23. *l.* 20. Φύη.] Narrat hinc Polyænus in primo.
40. Ἀλκμαιωνιδέων.] Megacles erat filius Alcmæonis. Cylonem & ſocios ad Minervæ ſimulacrum occidit Megacles. V. p. 314. Hoc eſt Κυλώνειον ἄγ☉, ob quod Alcmæonidæ habebantur ἐναγεῖς. Thucydides, & Suidas. Plutarchus Herodotum malignitatis damnat, quòd Alcmæonidas, viros probos proditionis inſimulet. De totâ re vide Plutarchum in *Solone.* Schol. Ariſt. *Equit.*
P. 24. *l.* 4. Ἱππίεω ϗ γνώμην.] Duo codd. γνώμῃ. Quod melius, uti & mox χρόνῳ pro χώρῳ.
25. Βοηθέειν.] Mallem ad Ionicam formam, βωθέειν.
37. Νυκτός.] Cl. Alex. Strom. 1. Notat Amphilytum tempus invadendi hoſtes ſignificâſſe.
39. Συλλαβών.] Lego Συμβαλὼν τό. Qui veteres codices ſcriptos legunt, ſæpe poni vident hæc duo pro ſe invicem. Tale eſt Συμβάλλειν ἐνύπνια. Noſtro infrà p. 27. l. 34. p. 39. l. 13. 15. & alibi.
P. 25. *l.* 9. Πιθόμθων τῶν Ἀθηναίων.] Polyænus in 1. Strategema paulò ſubtilius profert.
P. 26. *l.* 9. Ἀνά τε ἔδραμον.] Homericum hoc, ὁ δ' ἀνέδραμεν ἔρνεϊ ἶσ☉. Iones dividunt præpoſitionem à verbo. Homerus ἀνὰ ϗ χρυσ. καλ. βῆσε θεῷ.
16. Βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν.] Homerus Ilia. β.

Ἐγχέσπαλοι ἄνδρες ἔασιν.

Deinde illud, οἵτ' ἀποκωλύουσιν, eſt parodia ad Homeri—οἵ με μέγα πλάζουσι——

P. 27. *l.* 5. Ἔνϑ' ἄνεμοι πνείουσι δύο. &c.] Ænigmaticè describit officinam ferrarii fabri, folles, & incudem. Hæc duo oracula habet Stephanus in Τέγεα.

13. Λίχης.] Codex Eton. Λιχίδης. Vide Pausaniam l. III.

29. Ἑπταπήχεϊ.] Solinus, c. 5. *Ossa* (Orestis) *impleruint longitudinem cubitorum septem.*

P. 28. *l.* 11. Δαρεῖ τε φ.] Cod. Arch. δωρεά τε. Quod rarum.

30. Ἀπελάσαντο.] Ita quidem Cod. Arch. sed Eton. facit cum margine.

P. 29. *l.* 1. Ἡραῖον.] Codex Arch. ἱερόν. malé.

3. Κατὰ μὲν νυν κς.] Deest Cod. Arch. νυν.

19. Ἀπαιρήσεαι.] Codex Arch. ἀπαιρήσεις.

26. Καππαδόκαι.] Ita & Dionysius Perieg. Herodotum fere sequens ; Strabo autem πρὸς παραξυτίνως.

31. Ματιηνῆς. Matiani. Nam Μαντηνῆς cum Cod. Arch. non legerim. De Cappadocia vide Constantinum *Themate* 11. & Eustath. ad *Dionysium*.

34. Συρίους καππ.] Codex Arch. ἢ καππ. De Paphlagonibus vide Const. in *Them.*

41. Καὶ γῆς ἱμέρῳ.] Legit cod. Arch. γῆς ἐπιθυμῶν ἡμεῤῥ. Eam lectionem sequutus est Interpres: non accedo. Suprà χώρην ἔχοντες τρηχέην. Nota autem lineâ 39 deesse codici Arch. ἀνδρί. v. p. 44. l. 44.

P. 30. *l.* 4. Κυαξάρης.] Drusius, *Axares est Asuerus, & idem* Κυαxares. KT *significat Dynastam.*

7. Παῖδα.] Interpres rectè, παῖδας.

11. Κενῆσι.] Rectius & ἰωνικωτέρως κεινῆσι. Ita margo & cod. Eton.

31. Ἡμέρην.] Vide infrà p. 44.

39 Λαβύνητος.] Josepho, Nabonnedius. Eusebio, Nabonnidochus: idem Danieli, Darius Medus.

41. Ἐπιλαγήν.] Ἐπιλοκήν. *Hesych.*

P. 31. *l.* 2. Ὁμοχροΐην.] Aliud legit Interpres. Lege vel ὁμαιχμίην, vel ὁμοχροΐην, τὸ αἷμα. *ut quasi concolores sint.* v. p. 246. vel ὁμοχοήν. vide Hesychium in ὁμοχοή, & in Ἀχροΐην. Vel αἱμοῤῥοίην. Solinus c. 20. *haustu mutui sanguinis.* V. Vossium ad Melam.

2. Κῶς γάρ.] Scholiastes ad Nubes idem notat.

45. Οὐδετέροι νικησ.] Polyænus, alios sequutus auctores, ait Crœsum fuisse victum hoc in prælio.

P. 33. *l.* 10. Ἔλλος.] Præfero Ὕλλος cum margine.

18. Ἔβησε.] Suidas legit, ut in orâ, ἀνέβησε. Codex Arch. ἔβησεν, Pro ἀνεβίβασεν.

29. Εἵνεκε. In cod. Arch. εἵνεκεν perpetuó.

30. Ἐπεί γε ἔλλαμ.] Polyænus explicat, μέγα ἐπὶ τούτοις ἐφρόνει Κροῖσος.

31. Ὠσσάραντον.] Strategema hoc paulò aliter narrat Polyænus, ut & Frontinus.

P. 34. *l.* 7. Κύϑηρα.] Omnes scripti κυϑηρίη. Stephanus κυϑήριοι, & κυϑηρία, & κυϑηραία agnoscit derivata.

P. 35. *l.* 7. Περιησάμενος.] Ambo scripti περιησαμένης, quod & Interpres legit.

9. Μάρδος.] Codex A. Μάρδης. Enimvero Μάρδος & Ἄμαρδος inter Hyrcanos, & Persas agnoscit Ethnicographus, Isidorus & Ammianus.

30. Εὐϑηνία.] In margine stat εὐεστοῖ, cujus εὐϑηνία est explicatio. εὐεστώ dictio est Ionica ex Democrito aliisque nota.

33. Χρησάμενος.] Cod. A. χρησαμένους.

41. Ἤε χάρτις.] Codex A. ἢ εἰ τοῦ τις.

42. Ἄλλον γνώσας.] Hesychius ἀλλογνώσας, ἀγνοήσας.

P. 36. *l.* 3. Ἄνϑρωπε.] Meliùs Ὤνϑρωπε. Hunc puerum Atyn vocat Solinus ; Herodotus alium, jam mortuum, sic nominavit suprá.

13. Ἀκροϑίνια.] Eustathius ad Ιλ. ψ. notat in more Gallis fuisse aliquem ex captivis sacrificare tanquam ἀπαρχήν.

21. Παρασῆναι.] Cod. A. περσῆ legit.

22. Ἀνενειχϑέντα.] Non rectè Interpres. Vertes *resipiscentem*, *ad se reversum*, *respirantem* : ut infrà p. 40. l. ultimâ. Tale est Homericum illud, μνησάμενος δ' ἀνενείκατο φώνησέν τε, hoc est, ἀνέπνευσε.

27. Τέως.] Codex Arch. ἕως. Quod ponitur quidem pro τέως. Ut apud Homerum, ἕως ὁ ταῦϑ' ὥρμαινε κατὰ φρένα. Ita quoque hîc legit Eustathius. Ἕως μὲν σιγὴν ἔχει, i.e. πρὸς τὸ παρόν.

P. 37. *l.* 8. Ἀπόλλωνα.] Ctesias non rectè finxit Apollinem templum habuisse apud Lydos.

14. Κατασβεσϑῆναι.] Ptolemæus Hephæstio hanc tetigerat Historiam, teste Photio. Codex Arch. legit ἢ σβεσϑῆναι. Hæc aliter Ctesias. Vide cl. Alexandrinum de Crœso.

19. Ὦ βασιλεῦ.] Hæc parum scitè ab Herodoto tribui Crœso contendit Plutarchus: neque enim Cyrum tali monitore opus habuisse ; & ut habuerit, Crœso istas partes non dandas fuisse. Observa autem totum hunc locum desumptum fuisse ex Homeri Iliados β. ver. III.

Ζεύς με μέγα κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ.

usque ad

Οὕτω που Διῒ μέλλον ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι.

Ctesias nullorum sermonum meminit.

40. Περινοσέουσι.] Codex Arch. περινοσεομένοισιν.

P. 38. *l.* 4.

P. 38 *l.* 4. Κάπτον.] Codex Arch. Θάρρησον. Probo: ut sit ὅπισθάρσιμον· vel saltem θάρσιον, quod Hesychius exponit per κάθησον. Glossa sæpe ex orâ in verborum contextum venit.
16. Βάλεαι.] Ionica forma postulat βάλεε. Ita habet codex Archiepiscopi. V. Etym. M. in ἤιδη.
36. Ὀνιδίσαι.] Arch. Codex ὀνειδίσειν.
P. 39. *l.* 1. Οἷόν τε.] Cod. A. οἷός τε.
9. Ὀρθῶς μέμφεται.] Vide Cl. Alex. contra hoc oraculum.
16. Εἶπε τὰ εἶπε Λοξ.] Desunt τὰ εἶπε codici Arch.
17. Τοῦτο Σωέλασε.] Ad p. 24. l. 39. dixi Σωέλασε hîc restitui oportere. Id hoc in loco habet codex Arch.
19. Μιλεὺς ἀμείνονος.] Codex Arch. ad dialectum Ionicam, ἀμίνος.
P. 40. *l.* 1. Καρίης. Homerus γυνὴ——Μηονὶς ἠὲ Κάειρα.
5. Τὴν ᾗ ὁσίην.] Plutarchus impotenter hîc in Herodotum insurgit. Rectè & justè ex more istarum gentium, istius hominis bona potuit Crœsus in ἀναθήματα sacrare.
21. Πορνεύονται πᾶσαι.] Confer Athen. l. 12. c. III.
32. Πρῶτοι κάπηλοι.] Zenobius in Adag. Λυδὸς κατ.
33. Αὐτοὶ Λυδοί.] Xanthus Lydus dedit Herodoto ἀφορμὰς ad scribendum, inquit Athenæus; ex eo videtur hæc hausisse.
36. Ἐπὶ Ἄτυος.] Lydorum historicos sequitur Noster, & errat cum errantibus. Nam ad Trojam aleam, & astragalos, & id genus lusus invenit Palamedes.
P. 41. *l.* 3. Περὶ λιμόν.] Aliter ex nostro Dionysius Halic. l. 1. & Athenæus.
P. 44. *l.* 4. Ἐδηιοῦ.] Plutarchus sine ratione queritur Herodotum traduxisse Deiocem.
6. Συνέστρεψε.] Codex Arch. Συνεστρέψατο. Ita solet loqui Herodotus.
13. Ἀπεχθᾶτο.] Arch. Cod. ἰωνίζων legit ἀπεχθῆτο.
18. Ἀστυείων τούτους.] Cod. Ἀστυείους τούτ.
P. 45. *l.* 30. Χωρὶς δέ.] Hæc ex repetitione; non agnoscit Interpres.
42. Μανδάνη.] Ita eam & Valerius appellat. Quare Æliano nè fidas cui dicitur Μανδάλη. N & Λ in his literis sæpe permutantur.
P. 46. *l.* 10. Τρέπε δέ.] Legit Cod. Arch. ἠτύχον.
15. Ὑπερθέμενος.] Codex Arch. cum margine ὑποθέμενος· quod placet.
25. Τοιάδε.] Codex Arch. legit τάδε, & quidem perpetuó. Pro προθέω, habet προσθέω, ut in margine.
26. Παραβάλη.] *Fallas.* ἀπατήσῃ. Hesychius.
37. Τὴν ἐπὶ θανάτῳ.] Codex Arch. θάνατον.
P. 47. *l.* 12. Ἐπιτηδιοτάτας.] Codex Arch. ἐπιτηδιότατα. Infrà idem legit Συνδέλῳ.
16. Σπακώ.] Græca est terminatio. Justino Spacos. Noster ait in eam literam terminari nomina, p. 59.
19. Ἐκβατάνων.] Codex Arch. Ἀγβατ. ita & Ctesias passim. Herodianus grammaticus probabat Ἐκβατ. Horum testis nobis Stephanus.
21. Σαπειρέων.] Supra Σάσπειρες. infrà p. 200. Σάσπειροι. Stephano Σάπειρες. Codici Arch. Ἀπειρέων. Litera σ in πρὸς huc addi debet: ut sit πρὸς Σαπειρέων. sic πρὸ νεῶν, *ante naves.*
33. Πᾶσαν ἡμέραν, τὸ τέκος.] Cod. Arch. *omni die partui vicina, peperit.* mox μετεπέμψατο.
P. 49. *l.* 12. Ὀφθαλμὸν βασιλῆος.] Dion Chrysost. Orat. III. Ὁ μὲν Περσῶν ἕνα τινα ἔχων, ὀφθαλμὸν βασιλέως λεγόμενον. Ita & Hesychius. Sunt qui plures fuisse innuunt.
13. Τὰς Ἀγγελίας ἐσφέρειν.] Diæresis hæc est Ionica. Ἀγγελιαφόρους dixit, p. 52.
19. Περιέσπε.] Codex Arch. περιέσπε. Pro ἐμέλεθη idem habet ἐμαστίχθη, τάχιστα, ὥστε.
20. Περιημέκτεε.] Codex Eton. glossema hîc posuit, ut sæpe, ἐδυσχέραινε.
22. Ἤντησεν.] Herodoto ἀντᾶν est in rem quamvis incidere; vel in bono, vel in malo sensu. Anglicè, *with what he met.*
P. 50. *l.* 14. Ἀνάγκας.] Codex Arch. ἀγκάλας.
41. Κρεῶν.] Noema Homeri Iliad. α'. V. 80.
P. 51. *l.* 21. Τράπεζα.] Suidas hîc τράπεζαν ἐπιπλέαν παντοίων ἀγαθῶν παραθέντες. Sed propiùs Cod. Arch. τράπεζαι μηλείων κρεῶν.
P. 52. *l.* 27. Περοπλέον.] Cod. Arch. περιπλέον, & paulò infrà προκελευόμεθα.
35. Τῇ Σεαυτοῦ.] Codex Arch. τῆς ἑαυτοῦ ᾗ μοίρης πρήξεις.
46. Περιεργέετο.] Cætera sic cod. Arch. ὁ δὲ σφιν ἔλεγε σφέα, πρὸ τοῦ, &c.
P. 53. *l.* 7. Ἤιε τε.] Codex Arch. & Eton. Εἴη τε ταύτην ἐπαινέων δ.
P. 54. *l.* 20. Ἔστι δέ.] Codex Arch. ἔστι ᾗ τάδε ἐξ ὧν ἄλλοι πάντες. Lego, ἐξ ὧν ἄλλοι πάντες.
21. Ἀρτεάται.] Est Ἀρταῖα primitivum. Persæ Artæos vocant antiquos homines. Herodianus Herodoti nomenclaturam sequebatur; alii Ἀρταίους dixerunt. *Stephanus.*
Ibidem. Πασαργάδαι.] Interpres cum Stephano, Περσῶν, στρατόπεδον. Hoc Cyrus munivit; hinc in Astyagen movit.
Ibidem. Μαράφιοι.] Stephanus, & Codex Arch. Μαράφιοι.
Ibidem. Μάσιοι.] Stephanus legit Μάσπιοι, ut in margine. Codex Arch. legit Κάσιοι. Stephanus agnoscit Κασίους inter Persas.

24. Παρθέλαιοι.] Stephanus Πενθιάδαι legit. Idem Ἀκρυσταῖοι, & Καρμάνιοι.
27. Σαγάρτιοι.] In Cherfoneſo prope mare Caſpium iſti conſidebant.
30. Ἐξημερῶσαι.] Polyænus vocem retinuit. Hæc contra lectionem marginalem.
P. 55. *l.* 2. Βυλομένοισι ἦ, εἰσι.] Codd. A. & E. repetunt ἐμέο πείθεσθε.
17. ϛρατηγὸν αὐτεάν.] Codex Arch. αὐτίν.
20. Ὅσοι μή.] Homerus, ὅτοι μὴ βυλῆς ἐπίκυραν.
30. Ἑσσώθη.] Polyænus VII. narrat Cyrum à Medis in hoc bello ſemel victum fuiſſe.
P. 56. *l.* 27. Ἀγάλματα.] Sub Artaxerxe ſimulacrum Veneris cœpit coli à Perſis.
33. Τὸν κύκλον.] Strabo XV. τὸν ἐρανὸν ἡγέμϑμοι Δία. V. Briſſon. l. 2. De igne & aquâ *Cl. Alex.* ex Dinone. Item Laertius in *Proœmio.*
39. Μύλιττα.] Heſychius Μύλητα. Vide Seldenum de Diis. Voſſius putat vocem eſſe Hebræam Moledeth, cujus mentio *Gen.* 48. 6.
40. Ἄλιττα.] Vide infrà ad pag. 164. Videtur eſſe ejuſdem originis cum priori; & hîc rectiùs, quàm ibi, ſcribi.
Ibidem. Μίτραν.] Pro Venere ſumi rarum eſt. Deinde Μίτρα hîc & alibi apud Noſtrum ſcribitur, non Μίθρα. De Voce Ger. Voſſ. l. II. *Idol.* Scaliger, aliíque.
P. 57. *l.* 9. Θεογονίην.] Oden πολυώνυμον & πολυχρόνιον. Arcana Beli Sacra.
10. Ἄνευ Μάγυ.] Marcellinus XXIII. *Erat piaculum aras adire, vel hoſtiam contrectare, antequam Magus conceptis precationibus, libamenta diffunderet pracurſoria.*
28. Σπουδαιότατα.] Athenæus totum hoc χωρίον ſuum fecit, legítque hîc αὐτῶν πρηγμάτων.
P. 58. *l.* 15. Αἰγυπτίυς θώρηκας.] Fiebant è lino, funiculis contortuplicatis. Vide paginam 180. λινοθώρηξ, Iliad. β. Libyes gerebant ςολάδας, δερματινὰς, βυρσινὰς θώρηκας. Heſychius.
14. Προτιθέμϑμοι.] Pretium ei proponebatur, qui novam aliquam Regi voluptatem excogitaret. Xenophon in Ageſilao; *Perſarum Regi univerſum terrarum orbem circumeunt perquirentes quid illi potu jucundum,* &c.
15. Ἀπ' Ἑλλήνων.] Negat Plutarchus.
29. Ἄσην.] Codices noſtri hîc admiſerunt in ordinem βλάβην, quæ vox eſt alterius interpretamentum.
32. Μήτε τῶν ἄλλων.] Suſpiceris deeſſe hîc, τινα. Addit cod. Arch.
P. 59. *l.* 14. Ἐς ποταμόν.] Nam colebant tanquam numina, fluvios. Tiridates placando Euphrati equam mactat. Tacitus VI. *Annal.* Herod. VII.
17. Τῶν πάντων.] Id eſt, *præ cæteris hominibus.*
30. Μάγυς.] Cicero I. Tuſcul. *Magorum mos erat, non humare corpora, niſi à feris eſſent antè laniata.*
P. 61. *l.* 27. Τειοπὶς Ἀπολλ.] Scholiaſtes Theocriti ad ειδ. ιζ. Et Heſychius. Abas genuit Triopum, hic condidit Triopium Cnidi ἀκρωτήριον· ibi Δωριεὺς ἀγὼν agebatur Neptuno & Nymphis.
P. 62. *l.* 32. Ἐν Μιλήτῳ.] Ex his conjugiis Mileſios ortos innuit. Hoc ægrè fert Plutarchus.
P. 63. *l.* 7. Γρήμμα.] Ut Πανιώνια, ſic Διονύσια, Κάρνεια, Ὑακίνθια, Θαλύσια.
P. 64. *l.* 20. Ἄλεχα.] Interpres aut aliud legit, aut vocem hanc non intellexit. Credo ſcripſiſſe Herodotum ἔλλεχα. Λέχαι ſunt φλυαρίαι.
28. Κροῖσον ἅμα.] Cteſias ait collocatum fuiſſe in Barene prope Ecbatana. Tabalus is eſſe videtur qui Eſdræ dicitur Tabeel.
30. Τὴν πρώτην ἐπ.] Locus hic mendoſus eſt: nec adjuvant codices: non videntur multa deſiderari. Fortè *Hanc primam fuiſſe Ionum ſervitutem.* V. p. 70. l. 16.
P. 65. *l.* 14. Ἀναμάξας.] Deſumſit ex Odyſſ. T. Terentius, *Mali.* (*quod ſuo ſuat capiti*) Ita emendandus comicus, ex quâdam Ciceronis epiſtolâ. Ineptè legitur *ſuat.*
40. Πακτύης.] Charo Lampſacenus Herodoto antiquior, apud Plutarchum hanc rem ſic narrat. Πακτύης ἦ ὡς ἐπύθετο προσελαύνοντα τὸν ϛρατὸν τὸν Περσικὸν, ᾤχετο φεύγων ——— Vides eadem verba.
P. 66. *l.* 2. Ζόης.] Euſtathius notat Herodoti libros emendatiores ita hanc vocem ſcribere.
P. 67. *l.* 6. Ἐπὶ μισθῷ.] Plutarchus iniquum Græcis hîc clamitat eſſe Herodotum.
P. 68. *l.* 1. Ὀγδώκοντα.] Tzetzes ita hîc legit. Cicero, *Arganthonius Gaditanus octoginta regnavit annos, centum viginti vixit.* Valerius Maximus ex Aſinio Pollione, & Silius Italicus centum & triginta ei annos tribuunt. Strabo ex Anacreonte quinquaginta ultra centum. Arganthonius, ut bene Bochartus conjectat, ſignificat *longævum.*
17. Καπρῶσαι.] Heſychius, Θεῷ ἀναδῦναι. Interpres aliud.
P. 69. *l.* 4. Κύρνον.] Heroa Herculis filium.
P. 70. *l.* 3. Ἄβδηρα.] Condidit Hercules in memoriam Abderi. Hellanicus apud Stephanum, & Apollodorus l. 2.
29. Νῆσον μεγίςην.] Alexis comicus apud Stephanum de Urbibus Sardiniam, inter ſeptem inſulas notas, ſecundam facit.
30. Θαλέω.] Plutarchus in Herodotum invehitur, quòd Thaletem ad Phœnices referat. Sanè Democritum & Durin Laertius; Leandrum Cl. Alexandrinus idem prodidiſſe teſtantur.

P. 71. *l.* 3. Μίνῳ κατήκοοι.] Confer Parthenium C. I. & XI. Antonin. Liberalem c. 30.
9. Λογιμώτατον.] Stephanus legit δοκιμώτατον. Fortè memoriæ fisus.
26. Μυλασσεῦσι.] Aliter Μυλασεῦσι. Ita Stephanus in Καρία. Æolus, Sisyphus, Glaucus, Chrysaor, Mylasos; qui hanc gentem condidit.
43. Καλινδικῶν.] Scribe Καλυνδικῶν. l. 7. scribitur Καλυνδίων: quod rectius in VIII. Καλυνδέων· est enim Κάλυνδα Cariæ urbs.
P. 72. *l.* 24. Ἀναμνέετο.] Suidas ἀνανέμετο videtur hîc legisse, quod & καταλέγειν exponit.
P. 73. *l.* 10. Ζεὺς γάρ.] Eusebius V. de *Præparatione.*
17. Μέγαν.] Interpres vidit ἱερὸν, quod glossator in μέγαν vertit.
P. 74. *l.* 7. Βαβυλών.] Adi Fragmenta in fine, p. 678.
22. Ἑλκύσαντες.] Hesychius παρασύροντες.
24. Πλίνθοι.] Codex Arch. πλίνθοις. Veteres hunc locum sic exposuère: Πλίνθοις ἀσφάλτῳ δήσαντες. Diodorus & Josephus.
Ibidem. Ταρσοὺς καλάμων.] Gregorius (sive Georgius) Pardus, quem Corinthum ferè vocant; (erat autem Corinthi Metropolites) ταρσοὺς explicat per πεσσὸν, ὃ ξηραίνουσι πλίνθοις. Hesychius, πλέγματα καλάμων, quod huc quadrat. Salmasius in Plinianis maluit, τερσά. Et locum totum legit, διὰ τῶν ἰσοδόμων πλίνθων, sine suffragiis codicum veterum.——Noster codex legit διὰ τριήκοντα δομῶν· est autem δόμη, τεῖχος. Vitruvius, *lateritia struentes alligant eorum alternis choris coagmenta.* Si quid libeat mutare, mallem τριήκοντα δώρων· ut sint *lateres* magni——Aristophanes μεγάλοις πλίνθοις, ὥσπερ Βαβυλών. Hesychius videatur in Δῶρον. Interserebantur stramenta ad lateres suscipiendos, tuendósque, nè se attererent, & se mutuò suâ duritie confringerent; simul, & ad conspissandum & constringendum bitumen.
28. Μονόκωλα.] An hinc tibiæ μονόκωλοι apud Pollucem?
30. Ἐνεστᾶσι.] Codex Arch. ἑστᾶσι. Pag. 75. l. 6. ἑστήκεσαν.
31. Ὑπέρθυρα.] Locum hunc adducit Eustathius ad Dionysium, ita utì hîc scribitur. Nam codex Ar. legit ὑπέρθυρον. Confer Diodorum. De Babylone lectu digna sunt quæ habet Ethnicographus in Βαβυλὼν, & Χαλδαῖοι· &, ad eundem illustrandum, Eustathius ad Dionysii *versum* 1005.
35. Ἴς.] Phylax quidam historicus apud Eustathium hujus meminit.
41. Ἐρυθρὴν θάλασσαν.] Sinum Persicum, θάλασσαν Περσίδα· cujus accolæ Persæ. Dionysius hæc verba fere omnia in versus conclusit.
P. 75. *l.* 4. Ἀγύστας.] Glossa est; nam Cod. Arch. & E. legunt ἐχύστας. Eadem est paginæ 79 lectio ad l. 31.
10. Ἀθηνέστερον.] Videtur in his Herodotus velle μεταρρυθμίζειν Berosi verba, quæ extant apud Josephum libro primo contra *Apionem*, p. 1044.
13. Διὸς Βήλου.] Retulit Belum in deos Ninus filius. Belus primus Babylonem ædificavit. Abydenus apud Eusebium, & Curtius.
P. 76. *l.* 15. Ἀσσυρίοισι.] Qui libri nunquam lucem viderunt.
16. Τείχεα ἐκόσμησαν.] Vide verba Berosi apud Josephum contra *Apionem.*
18. Γενεῇσι πέντε.] Semiramis antiquior non condidit, sed reparavit, & auxit Babylonem. (Fuit alia Semiramis hàc longè junior, quæ & Atossa dicebatur.) Nitocris fuit uxor Nebuchodonosoris (cujus Daniel meminit, & ex Josepho Eusebius Præp. IX. c. XLI.) Cùm igitur tot anni inter hanc & Semiramidem intercesserint, non πέντε γενεῇσι hîc legerim, sed numerum ampliarem, si faverent codices scripti.
27. Ἀραιρημένα.] Codex Arch. ἀνηρημένα. Interpres ita legit.
41. Παραλείνουσα.] Codex Arch. consentiente E. habet παρακλίνουσα.
P. 77. *l.* 30. Φοιτέοντες.] Scripti meliùs, διαφοιτέοντες.
P. 78. *l.* 14. Λαβυνίτου.] Codex Arch. malè Λαβυνίτου. Darium Medum intelligit, de quo suprà.
24. Γύνδης.] Tibullus, *Cyri dementia Gindes.* Fluit porrò ex montibus Matienis (ita scribes) per Darrhæos (non Dardanenses) in Tigrim. Vide Stephanum in Δαραί. & p. 84.
P. 79. *l.* 3. Κατειλήφθησαν.] Codex Arch. & E. κατειλήθησαν, ut p. 165. & hæc est vera lectio.
23. Γενομένου ἢ τοῦ τοιούτου.] Codd. A. & E. semper, τούτου, quæ est lectio in margine.
35. Μεγάθεος.] Confer Jeremiæ c. LI. ver. 31, 32.
38. Ὁρτήν.] Sacea festum dierum quinque hoc tempore actum fuisse est verisimile.
P. 80. *l.* 10.] Πολεμιστηρίων.] Codex Arch. πολεμιστέων.
22. Κηλωνήιοισι.] *Antliis ligneis.*
28. Οἰκέατο.] Codex Arch. οἰκώκητο. alii, οἴκητο.
38. Δένδρου μέγαθος.] Codex Arch. δένδρον.
43. Φοίνικας.] Hunc locum transcripsit Athenæus l. 14. apud eum vox Ἕλληνες deest, quæ sequitur paginâ proximâ.
P. 81. *l.* 38. Ἐπὶ τούτῳ.] Cod. A. τοῦ. Mox χλαμύδιον. & pro ἔχουσι, εἶχον.
41. Τῇσι Βοιωτῇσι.] Codex Arch. τοῖσι Βοιώτοισι.
P. 82. *l.* 18. Παρθένη.] Cod. Ar. παρθένη.

20 Βαβυλωνίων.] Nicolaus Damascenus in Catholicâ Historiâ hinc idem commemorabat.

27. Ἀμορφοτάτην.] Postulat Ias lingua ἀμορφεστάτην. Atque ita cod. A. Significat porrò ἔμπορος, eum qui est ἐνεχυραζόμενος, ære alieno oppressus, oppignoratus. Interpres non vidit, quæ videre oportuit. Noster paulò infrà explicat se ipse——ubi βίου σπανίζων, idem sonat.

P. 83. l. 27. Σχοινοτενέες.] Jeremias in Epistola hujus moris meminit. αἱ γυναῖκες περιθέμεναι σχοινία ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐγκάθηνται.

41. Λάμψεαι.] Hinc Φοιβόλαμπτος. & in Bibliis Græcis, (quæ Alexandriâ, in Angliam venerunt) ἀντιλήμπτωρ, & ἀνταμίμψεις, ad candem Asianam loquendi formam.

P. 84. l. 31. Μαντινηνῶν.] Codex A. Ματιονῶν. Quod ex margine sanabis Ματιηνῶν, quemadmodum p. 78. priùs emandavi.

P. 85. l. 1. Ἐὰν ὑρ.] Cod. A. ut in margine. Idem ubique Καυκάσιος.

18. Ἡ φύσις.] Hæc ex Isaiâ, c. 45. illustrabis. Putat Josephus Cyrum vidisse penès Judæos captivos Prophetæ verba.

25. Οὐκ αὐτήν.] Cod. Arch. οὐ κατ' αὐτήν. Mox τελεόμενα an τελευμένα, sive λεγόμενα, aut τελευόμενα ex scriptis reponas, incertum.

39. Πάντως.] Cod. A. & reliqui πάντα.

P. 87. l. 15. Ἀρσάμεος.] Cod. Arch. Ἀρσάμενος. Arsames & Cambyses fratres fuère; Cyrus & Hystaspes patrueles. Achæmenes fuit pater Arsamis. Ab Achæmene genus paternum duxit Cyrus.

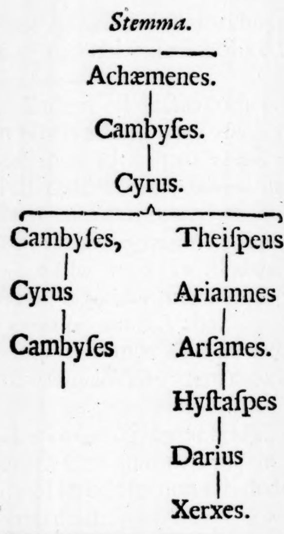

28. Καταλέλειπτο.] Ælianus tamen in V. H. facit Cyri φαρετροφόρον.

5. Λειφθέντας.] Suidas legit ἐπιλειφθέντας.

19. Δολώσας.] Codex Etonensis δηλώσας· an δηλήσας, quo modo dicitur φάρμακον δηλητήριον? Δολώσας Hesychio ἀπατήσας· infrà ἑλὼν δόλῳ.

43. Ἑνὸς δέοντα λ.] Ctesias, Cl. Alexandrinus aliíque tribuunt ei annos triginta. Videatur Cicero l. 1. de Divin. ubi Dionysium in Persicis laudat, quem alii Deinonem vocant.

48. Σὺ μὲν ἐμεῦ.] Codex Arch. & Aquædunensis, ἐμὲ ζῶσαν καὶ νικῶσαν.

P. 89. l. 4. Πιθανώτατος.] Diodorus scribit eam cruci suffixisse cadaver. Josephus in obscuro relinquit exitum Cyri.

32. Θεῶν.] Codex Eton. θεόν. Pro ἵππους Codex Arch. legit ἵπποισιν. Persæ quoque Soli equum mactant. Ovidius,

——Ne detur celeri victima tarda Deo.

Nescio tamen an hoc ex Herodoto confirmari possit. Quanquam enim Xenophon & Philostratus id asserant, & Eustathius ad Homerum scribat Herodotum hoc de Persis tradidisse; video tamen Eustathium μνημονικῷ ἁμαρτήματι posuisse Persas pro Massagetis. Equos Soli sacratos non mactatos fuisse ex Herodoto constat.

Ad

Ad Librum Secundum HERODOTI.

Pag. 90. *lin*. 15. ΨΑμμίτιχον.] Codex Arch. perpetuò Ψαμμιίτιχον appellat. Favet huic lectioni liber impreſſus præ manibus; favet & Plinius, & Hieronymus qui apud Euſebium legit Pſammetichus. Dictio compoſita eſt: Nam Ψάμμις eſt regis Ægyptiaci alîus nomen.

33. Ἐισιόντι.] Aut ἐπιόντι cum codice Arch. aut ἐσιόντι leges.

34. Βέκκος.] Scholiaſtes hæc Herodoti adducit ad IV. Apollonii; legit tamen Βέκ, quod puto rectum, nam ος terminatio Græca eſt: eadem cum Scholiaſte Apollonii habet Scholiaſtes Ariſtophanis ad *Nubes*. Heſychio Βέκος, ut & Galeno II. libro de *Diff*. Suidas tamen ſequitur lectionem editam.

P. 91. *l*. 10. Πρεσβυτέρους.] Codices E. & Arch. πρώτους, quam veram puto eſſe lectionem, quoniam & in Suidâ comparet.

12. Μάταια πολλά.] Non ſolus de Græcorum vanitate queritur Herodotus. Hecatæus Mileſius ei præivit apud Demetrium Phalereum. Queritur & Porphyrius, ut alibi à nobis dictum.

19. Ἀυτέων εἵνεκεν.] Codex Arch. addit αὐτέων τούτων.

P. 92. *l*. 9. Δῶρον ποταμοῦ.] Hæc ab Hecatæo ſumſiſſe Herodotum colligas ex Arrhiani l. V.

20. Σερβωνίδος.] Codices ſcripti, Σελβωνίδος· ut Interpres. Sæpe in libris calamo exaratis λ & ρ ſimiles reperiuntur.

33. Ἄνω ἰόντι.] Codex Arch. ἀνιόντι.

36. Πίδαν.] Codex Ar. Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Δ. & mox pro οὐδῶν, ὀδῶν.

P. 93. *l*. 6. Τέρματα.] Codex Arch. τέλματα. Ob ſimilitudinem λ & ρ in MSS. ut alibi infrà dictum.

40. Μενάδεες.] Inepta eſt hæc lectio; nec alibi reperitur. Codex Arch. μεγάθεϊ. Quod pluribus confirmari poteſt exemplis.

P. 94. *l*. 1. Μύχου.] Codex Arch. μάχου. Infrà idem Ἀιθιοπίην, & Συεύην rectè habet.

P. 95. *l*. 2. Πυνθανόμενοι.] Omnes lectiones marginales hujus paginæ agnoſcuntur MSS. codicibus noſtris.

13. Ἀυξανομένη.] Codex Arch. αὐξομένη. Quæ eſt Ionica dictio.

31. Ταειχείων.] Cod. Arch. Ταειχηΐων. rectè.

25. Ἐσβάλλει ἐς ἀυτὴν ὗς.] Varro, *grege jumentorum inacto*. Plutarchus Sympoſ. IV. τὰς ὗς κατέβαλον. Videtur Plutarchus ſumſiſſe ab Herodoto. Equidem vehementer vereor, ut rectè Noſtrum intellexerit; & qui tantæ & tam multijugæ fuerit lectionis, potuit non-nulla (quod & alii exemplis productis oſtendère) minùs cautè & penſitatè ſcribere. Porrò, *ſues immiſſæ in ſementem* haud dubiè omne frumentum in ventres, potiùs quàm in limum recondent. Adhuc, quis docuit ſues ἀποδινεῖν (ut infrà) frumentum? Alia interpretationis via ineunda eſt. Heſychius ὗς, ἀλειφαρ. βοῦς. ſignificat igitur hoc in loco vaccas, vel juvencas, quæ pedibus ſuis in agros miſſæ primò ſemen, molli humo inculcant, & obruunt; deinde ſegetem adultam ſuis itidem pedibus è ſpicis excutiunt. De hoc more ſerendi & triturandi ſcribit Varro l. 1. RR. c. LIII. Et aperta ſunt veſtigia in Sacrâ paginâ, Eſaiæ c. 28. Hoſeæ 10. 11. Eadem dictio apud Hebræos ſignificat & δάμαλιν & προχὸν ἁμάξης. Quid de Suibus ſenſerint Ægyptii, docet Herodotus infrà c. 47. Certè libenter non tractabant.

26. Τοῖς ὑσί.] Immò τῇσι. Major boum fœminarum apud Ægyptios religio, quàm maſculorum.

P. 95. *l*. 31. Ταειχηΐων.] Putei ad ſalſamenta curanda: item Inſulæ. v. Strabonem, & Stephanum.

P. 98. *l*. 15. Φθέγγεσθαι.] Homeri verba Γ. Iliados, initio.

37. Ἠέρος τοῦ καὶ.] Cod. Ar. τὸ κ. mox ἐόντος καὶ ἀνέμων. Cod. A. Ὀυκ ὄντων ἀνέμων. Infrà cum margine, & cod. E. etiam cod. A. ὑπολείπεσθαι.

P. 99. *l*. 21. Διεξιόντα.] Codex Arch. διεξιὼν δ᾽ ἂν ἡμῖν δ. Hæc vidit Interpres: infrà ἔστι τε, καὶ τὴν ἀρχήν. & mox Κρωφὶ καὶ Μωφί.

P. 100. *l*. 20. Τῆς διεκπλ.] Cod. A. τῆς δὴ ἐκπλωσ. ἐκ τοῦ N.

P. 101. *l*. 26. Ἡλίου δυσμέων.] Codici Arch. non adeſt ἡλίου, nec paginâ ſequenti l. 36. habetur.

P. 102. *l*. 34. Πυῤῥήνης.] Cod. Arch. Πυρήνης. Vide Stephani fragmentum, περὶ Ἰβηρίας

P. 103. *l*. 19. Ἱερῶν.] Codex Arch. ἱερά τε. Mox, κομόωσι, & ξυρῶνται· ut & ſequenti paginâ.

P. 104. *l.* 2. Χαλκέων.] Æris in Sacris uſus celebratiſſimus eſt.

9. Ἐγγίνηται.] Codex Arch. legit ἐγγίνηταί σφι, Θεραπεύοντες τοὺς θεούς.

12. Λαβεῖν.] Codex Arch. βαλέειν. Veſtimenta linea & calceamenta papyracea ſola placuêre, quoniam ſine cujuſquam animalis nece comparantur.

17. Πειρώμωα.] Codex Ar. Παιώμωα.

26. Ἀντικαθίσαται.] Athenagoras, p. 31.

45. Δείρουσι.] Codex Arch. δέρουσι.

P. 105. *l.* 1. Ἔμποροι.] Paulus 1 Cor. X. verſ. 28. εἰδωλόθυτον vocat. Paulus tamen ſcripſerat non εἰδωλόθυτον ſed ἱερόθυτον, ipſorum vendentium voce uſus. Atque ita legit olim Euſebius.

7. Ἐπίπεισιν.] Codex Arch. ἐπίπασιν. Heſychius πασσάτω, ῥανάτω.

14. Τῇ Ἴσι.] Codex A. τῇσι, καί. malé.

25. Τοὺς μέν νυν καθαρούς.] Codex Arch. καθαροὺς βοῦς τοὺς ἔρσενας, καὶ τ. Hunc fuiſſe olim verborum ordinem, colligo ex Athenagorâ, qui ſic adducit, loco citato.

P. 107. *l.* 27. Ἀπικόμενος] Codex Arch. Ἀπικόμην καὶ ἐς Θάσον, ἐν τῇ εὗρον. Hoc Interpres vidit.

P. 109. *l.* 3. Τῆς ὁρτῆς.] Codex Arch. ὁρτῆς τῆς τιθορτίης. Ita & Eton. l. 6. intellige feſtum Pamylitiorum. Plutarchus *Iſide.*

17. Μελάμπους.] Vide Plutarchum de Herod. p. 857. Lectiones marginales confirmantur paſſim in hâc paginâ ex codd. A. & E.

P. 110. *l.* 11. Οὐδ' ἥρωσι οὐδέν.] Codex A. & E. οὐ δὴ δρῶσιν οὐδέν.

P. 111. *l.* 30. Δωδωναίων.] Euſtathius ad Ξ odyſſ. hunc locum expendit: videatur & Stephani fragm. de *Dodone.*

P. 112. *l.* 12. Ἐδόκεε.] Codex Arch. ἐδόκεον.

23. Προσαγωγάς.] Alii προσηγγίσεις vocant. Κωμαστήρια, & κωμαστικὴ τάξις apud Ægyptios hæc omnia denotat; de quibus Syneſius ex Cl. Alexandrino.

39. Κομίζονται.] Mallem κωμάζονται. confer Cl. Alex. p. 567.

P. 113. *l.* 15. Τῷ δὲ τύπτονται.] Athenagoras, τὸν δὲ τύπτονται τρόπον.

32. Παπρήμι.] Codex Arch. paginâ priori & hâc & infrà, cum margine legit Πατρήμι. Putant urbem hanc à Perſis fuiſſe deletam. V. l. 3. c. 12.

P. 114. *l.* 22. Ὀρνίθων γένεα.] Codex Arch. τέλεα, & τεμένεσι. mox χωρὶς ἑκάστου.

P. 115. *l.* 28. Θήκησι.] Codex Arch. Θήβῃσι. Exod. 2. ver. 3. Porrò ἰχνευταὶ ſunt ἰχνεύμονες.

44. Χαυλιόδοντας.] Quaſi dicas προσόδοντας. Eſt autem ὀδὼν vox Ionica: inde Ἀμφόδων & Χαλκόδων. Plinius vertit *Dentes pectinatim ſe ſtipantes.*

P. 116. *l.* 16. Μόιερος.] Codex A. Μύερος, & ſic apud Diodorum. Idem c. A. mox λιθωτὰ habet non λιθινά.

29. Κροκοδείλοισι.] Hoc eſt σαύροις. Hos Heſychius, & Ariſtoteles Χερσαίους κροκοδείλους videntur intellexiſſe.

32. Νῶτον συός.] Codex Arch. νῶτος ὑός. Rectè. Nam & Ariſtoteles ita hîc legit.

44. Χαυλιόδοντας.] Codex Arch. ſic. Χαυλιόδοντον. φαῖνον οὐρῶ. Sed Ariſtoteles conjungit Χαυλιόδοντας ὑποφαινομένους. Homerus de hujuſmodi animalibus loquens dixit, λευκὸν ὀδόντα. Solino, *Dentes aprugni.* Plinio, *adunci.* Sunt crocodili dentes non unius formæ; habet quatuor in anteriori oris parte longiuſculos; in mediâ aliquot craſſiuſculos; alios pleroſque ſagittæ cuſpidi ſimiles, á lateribus ſerratos, undique ad acumen ſcabros; horum aliquot dum hæc ſcribo, manu teneo. Fauces utraſque in comedendo movet Crocodilus.

P. 117. *l.* 3. Ἐνύδριες.] Solinus. *Enhydrus, alterum ichneumonum genus, penetrat crocodilum, eroſáque exit alvo.*

11. Ἐν τῇ γραφῇ.] Codices Ar. & E. οἱ τῇ. Interpres legit εἰ. mox non πτερῶν ſed πτερύγων. Etymologici magni auctor ait Manethonem quendam ſcripſiſſe ad Herodotum de Phœnice: vide eum in voce.

37. Ἐπὶ τούτων.] Codices ſcripti, ἔπι τούτων. ſic & margo. Mox κατακεχύσθαι.

P. 118. *l.* 23. Ὑγιέστατοι.] Codex Arch. ὑγιέστεροι. Sophron apud Etymologicum magnum uſus eſt: nec tamen Doricum ideo eſſe ſtatuas, ſed & Ionicum.

25. Μεταβολῇσι.] Hoc Hippocrates paulò aliter effatus eſt.

29. Κυλλήστις.] Ita codex Arch. margo, κολλῆς. Athenæus in III. libro Κυλλάστις. Ita & Heſychius. Athenæus X. Κυλλησίας. Pollux, Καλλιστεῖς. Hecatæus, Κυλλησίας. Idem Hecatæus ubi de his egerat ſtatim addidit, utì & hîc ſequitur, τὰς δὲ κριθὰς ἐς πότον καταλεαίνοντας. Hæc nobis inſinuat Athenæus.

P. 118. *l.* 32. Τεταριχευκότες.] Interpres videtur cum Noſtris legiſſe, Τεταριχευμένους.

39. Γίνωνται.] Codex Arch. γίνωνται. Sanè iſtud fiebat in cœnæ fine. Petronius, & Plutarchus p. 148. 357, *Moralium.*

40. Μεμιγμένον.] Codex Arch. μεμιμημένον. Aſtipulatur etiam codex Etonenſis.

45. Νόμοισι.] Non rectè interpres. Nam Hymnos intelligit Herodotus, ſic dicimus Terpandri νόμους. Vide Proclum, *Chreſtom* & Pollucem l. 4. c. 7. §. 1.

P. 119. *l.* 1. Καὶ δὴ καί.] Codices scripti, meliùs, Καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἔν ἐστι, ὥσπερ ἔν τε Φοινίκῃ ἀοίδιμόν τι, καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ. Deest ergo vox Λίνος. Intelligit autem Herodotus Ἀδωνιασμοὺς, quos celebrabant Phœnices, Cyprii, Byblii, Alexandrini, & alii. Vide Stephanum in Ἀμαθοῦς. & Seldenum 2. de *Diis, Synt.* c. 11. Pollucem l. 4. c. 7. §. 2. Bochartum l. 1. c. XLII. de *Phœnicum Col.*

7. Ἔλαβεν τοὔνομα.] Ita quidem Eustathius: sed codices scripti meliùs, Ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Λίνον, ὁκόθεν ἔλαβον τοὔνομα. Vide Hesychium in Μανέρως. Pausaniam in *Atticis*.

9. Μανέρως.] Dictionis prima pars est Μᾶν, vel Μὴν, vel Μὲν. ut Μανεθὼς vel Μενεθὼς. Inde Græcis Μήνης, qui primus fuit Ægyptiorum Rex. Hujus filium volunt fuisse Manerotem, qui acerbâ morte periit, adeóque ingenti luctu ab Ægyptiis per secula deflebatur. Hæc omnia conveniunt Adonidi sive Thammuz. Et Osiridi (nam & is cum istis coincidit) quem Hippopotamus rapuit. Vide Plutarchum de *Iside* p. 357.

11. Ἀνάεσεν.] Codex Arch. & Eustathius Ἀωρεν. Iidemque mox legunt, ἀοιδήν τε αὐτὴν καὶ μούνην ζοφίσι γενέσθαι. Hæc confirmant suprà legi debere ἔν.

26. Ὁμολογέουσι.] Codex Arch. ὁμολογέει.

35. Τῶν Ἑλλήνων. Interpres malè omisit. Intelligit Musæum & Orphea.

P. 120. *l.* 11. Ἐπεζωσμένοι.] Codex Arch. ὑπεζωσμεναι. Infrà l. 13. ἐπεζωσμένοι, *capitibus obductis, & opertis.*

16. Κατείλῃ.] Codex Arch. καταπεπάχαται.

27. Μυξωτήρων.] Scripti, μυκτήρων.

30. Παραχήσαντες.] Hinc dicti apud Ægyptios παραχῖσαι.

P. 121. l. 47. Χέμμις.] Diodorus interpretatur Πανὸς πόλιν.

P. 122. *l.* 27. Δεψῶνται.] Magìs placet δεψῶσι. Sic codex Arch. Eton. & Eustathius ad Odyss. I.

29. Ὀπτήσαντες.] Codex Arch. πτίσαντες. Lege πτίσαντες. sic quoque Plinius videtur legisse: nam vertit, *siccata tundunt*. Theophrastus tamen de hâc re agens, legit ὀπτήσαντες. Sed prius est pinsere, quàm facere panes. Rem extra dubium ponit Eustathius, qui ad Odyss. I. habet πτίσαντες, ex hoc ipso loco.

31. Καὶ ἐγγλύσσει.] Codex Arch. ἐγγὺς εἰ. Interpres, *suavitate præstanti*. Scribe, ἐγγλύσσει, σημείωσαι. μέγαθος κατὰ μῆλον. Intellige malum cotonium.

34. Ῥίζης.] Codex Arch. ut Interpretis, γῆς.

P. 123. *l.* 33. Σιλλικύπριον.] Lege Σιλικύπριον. Sili, aliis est seseli. Apud Dioscoridem Σέσελι κύπριον.

P. 124. *l.* 11. Ὁμοίην.] Codices nostri ὁμοιοτάτη. Ita Interpres, ita margo.

18. Ἁρμονίας.] Verba hæc ferè omnia petiit ex E. Odysseæ. mox codex A. pro ἐν legit ἔν, malè. Idem pro διαβαίνεται habet meliùs, διαδύνεται.

25. Ῥίπτει.] Codex Arch. ῥιπτάζαμω.

36. Αἰγαίῳ κόλπῳ.] Scripti omnes cum Interprete πόντῳ. Diodorus hæc transcripsit.

P. 125. *l.* 3. Ἐς ὑποδήματα.] Athenæus l. 1. hanc urbem εἰς ζώνας concessam scribit. V. Stephanum.

5. Ἐξ ὅσου.] Codex Arch. ἐξ ὅτε. rectè.

8. Ἀρχανδρὸς πόλις.] Ptolemæo fortè Ἀνδρόπολις. Erat Archondes inter Reges Ægyptiacos.

17. Ψάμμιον.] Codex Arch. ψάμμινον.

40. Νίτωκρις.] Eratosthene interprete, *Minerva Victrix*. Νηῒθ Platoni Minerva.

45. Ὑπόγαιον.] Arch. codex. ὑπόγεον. & καλέουσαν.

P. 126. *l.* 5. Σπόδου.] Codex Arch. σπουδῆς.

8. Μοίριος.] Codex Arch. & Diodorus, Μύρις.

11. Πεντήμιτρος.] Codex Arch. πεντέδιος.

16. Σέσωστρις.] Manethoni, Josepho, Africano Σεθὼς, vel Σέθωσις. Diodoro Σεσόωσις. Sacris Scriptoribus Sesac, & Susacim. Aristoteli, aliisque multis tum Græcis tum Latinis, Sesostris. Scholiastes Apollonii, ex Decæarcho, Sesonchosin appellat.

19. Περὶ τὴν.] Codex Arch. & margo ὥστε.

33. Περσσανέγραψε.] Rectiùs, προσενέγραφε.

38. Αἰγύπτιος στρατός.] Codex Arch. Σέσωστρις. ut p. 128.

P. 127. *l.* 4. Κόλχοι.] Codex Arch. τῇ χώρῃ. Vide l. 10.

11. Ἀνήκει.] Arch. Cod. ἀφήκει.

13. Κόλχοι.] Quòd Colchi Ægyptiorum ἄποικοι sint, testatur Scymnus apud Scholiastem Apollonii, l. 4. Dionysius in Perieg.

16. Καὶ αὐτοί.] Josephus contra Apionem legit ἔτοι.

17. Σύριοι.] Inter hos numera Thracicam gentem Odomantas, quos Judæos ait esse Scholiastes Aristophanes ad *Acharnenses*.

31. Λίνον ἐργάζονται.] Eustathius ad Dionysium ait ἀμπέχεσθαι sed Herodotus tantùm περὶ ὑφῆς loquitur.

35. Ἀπικνέομενον.] Locum hunc codices scripti sic legunt, ἀπικνεόμενον, κ. λ. Τὰς δὲ στήλας τὰς ἵστα κατὰ τὰς χώρας ———— οὐκ ἔτι ἐπιφαίνονται περ. Habeas apud Tacitum l. 2. *Ann.* 771.

38. Συρίῃ.] Josephus capite 3. l. 1. ubi de Sethi columnis loquitur, non disertim affirmat à Setho positas fuisse; famam sequitur. Lateritiam columnam ad sua usque tempora permansisse ait κατὰ τὴν Συριάδα.

45. Τόξον.] Codex Arch. τόξα. uti & Interpres.
P. 128. *l.* 3. Ἐγὼ τήνδε.] Hinc inscriptionem integriorem exhibet Diodorus. Τήνδε τὴν χώραν ὅπλοισι κατεκτήσατο τοῖς ἑαυτοῦ βασιλεὺς βασιλέων καὶ δεσπότης δεσποτῶν Σεσόωσις. Ex his corrigas, licet, Herodoti illud ὤμοισι, quod factum ex ὅπλοισι. Sane in codice Arch. legitur νόμοισι.
P. 129. *l.* 45. Λόγον μάλιστα ἄξιον.] Codex Arch. λόγου.
P. 130. *l.* 10. Τὸ ἱρὸν Ἑλένης.] Codex Arch. τὸ Ἑλένης· mox ὡς ἐδιαιτήθη.
23. Ἐπιβάληται.] Codex Arch. ut Interpres, ἐπιλάβηται. Eustathius tamen ἐπιβάληται. Infrà l. 36. ἐργασάμενος. l. 42. προαγ. λέγων. l. 44. ἀπαγάγετε.
33. Θῶνις.] Sunt Ægyptiaca Θὼς & Θῶν. Habes in Μανεθὼς, & Μανεθῶν. Multa huc spectantia collegit Eustathius ad Odyss. Δ.
P. 131. *l.* 1. Τοὺς ἱκέτας.] Codex Arch. οἰκέτας. ἀνακομισθέντων δὲ πάντων, εἰρώτα. Infrà lineâ 9. οἱ λεγόμενοι οἰκέται.
16. Καὶ μάλα.] Codex Arch. non agnoscit μάλα.
25. Μετορμίζεσθαι.] Codex Arch. γῆς ἄλλην τινὰ μετεωρίζεσθαι.
P. 132. *l.* 6. Μενέλαος.] Codex Ar. Μενέλεως. l. 24. Τὴν Τευκρίδα γῆν.
27. Μενέλεων.] Hæc apud Homerum Iliados γ.
P. 133. *l.* 6. Ὅκως ἐτράπετο.] Codex Arch. confirmat lectionem marginis.
13. Φρενοβλαβής.] Confer Eustathium ad Odyss. Δ. p. 174. Basil. Infrà 27. Codex Arch. legit, ὑπ' ἐκείνῳ, & ἀλλὰ καὶ Ἕκτωρ. Deinde 37. l. ut in margine.
40. Ῥαμψίνιτον.] Codex Arch. Ῥαψίνιτον. Africano Ῥαψάκης, Eusebio Ῥάμψες, Diodoro Ῥέμφις dicitur.
45. Καλέουσι Θέρος.] Propter repetitionem hujus vocis non dubito, quin ea quæ in margine stant, omissa fuerint: nulla est ratio cur quispiam ea adderet, si non ab initio hic occurrerant.
P. 134. *l.* 5. Οἰκοδομέεσθαι.] Codex Arch. οἰκονομέεσθαι οἴκημα λίθινον, τοῦ, τῶν.
32. Στῆσαι.] Codex Arch. hæc quæ sequuntur, habet; 1 εἶναι. 2. ἐσδύντα. 3. ἰθέως τῇ πάγῃ ἔχεσθαι. 4. ἔχον, διανοεύμενον. πορευόμενον, quod est *abiisse* apud Interpretem.
P. 132. *l.* 2. Καταστήσαντα.] Codex Arch. καταστῆσαι, ἐνειλάσθαι τε σφι. Infrà μηχανῆσαι, deinde κομίσῃ & ἀπειλέειν αὐτὴν, mox φυλάσσοντας ἦν ἴσον τὸν νεκρὸν.
16. Ποδεῶνας.] *Colla, cervices.* Apud Apollodorum 3. Ἀσκοῦ τὸν προὔχοντα ποδεῶνα μὴ λύσῃς.
28. Προσαγαγέσθαι.] Codex A. προσαγαγεῖν· ut Interpres.
45. Κατίσαι ἐπὶ οἰκήματος.] Verte, *in fornice, lupanari.*
P. 136. *l.* 29. Ἀΐδην.] Ægyptiis dicebatur Amenthes. Plutarchus *Iside.*
P. 137. *l.* 11. Ἑλλήνων.] Intelligit *Orphea, Thaletem, Homerum, Pythagoram.*
19. Ἐργάζεσθαι ἑωυτῷ.] Codex Arch. ἑωυτοῦ. Infrà ἐγγενέσθαι τοῖς. codex Ar. ἐπιγενέσθαι.
28. Πυραμίδος.] Vide Pyramidographiam Joannis Gravii. Cheops ille Diodoro est Chembes.
P. 138. *l.* 28. Μνημόσυνον.] Omnes scripti μνημήϊον. Mox τῆς ἐπὶ τὸ κάλον.
35. Λέγουσι.] Codex A. ἔλεγον. deinde Χεβρῆνα pro Χεφρῆνα.
P. 139. *l.* 9. Φιλιτίωνος.] Codex Arch. Φιλίτιος.
14. Λαὸν τετρυμένον.] Codex Arch. λεὼν τετρυγμένον.
23. Εὐσεβὴς ὤν.] Codex A. Εὐσεβέων. Mox τὸ χρεὼν ἦν.
P. 141. *l.* 4. Λιπόντων.] Codex Arch. λειπομένων. codex Eton. ἦν λειπομένη.
5. Ἰάδμονος.] Suidas in Αἴσωπος, & Ῥοδῶπις· & Plutarchus in libro *de serâ numinis vindictâ.*
21. Πυραμίδα.] Hæc lectio solicitari non debet. Apellas Ponticus apud Suidam credidit Pyramidem ab hac constructam fuisse.
30. Βούσιρις.] Suidas in Ῥοδῶπις. Scribitur & Βούσιρις. Vide eundem in Βούσιρις.
39. Ἥσσον.] Codex Arch. κρέσσων δὲ τῆς ἑτέρης προλέσχην ἔτος χαρ. δέ. Aliter legit Interpres.
42. Κατεκερτόμησέ μιν.] Nescio an fratrem; certe Rhodopin insectabatur, vocabátque Δωρίχαν, teste Suidâ.
P. 142. *l.* 2. Εὖ γεγλυμμένους.] Codex Arch. ἐγγεγλυμμένους.
19. Μή με κατονοσθῇς.] Codex Arch. κατονομασθῇς. Mox προσέχοιτο. Deinde Αἰθιοπίτε καὶ Σαβάκον. Porrò οἰκεόντων pro ἀδικεόντων. Denique pro κάρτα ὑψηλαί, habet καὶ κάρτα, ut in margine.
P. 143. *l.* 3. Βύβαστις.] Redditur & αἴλουρος. *Stephanus.*
15. Ἔστι δ' ἔσωθεν.] Codex Arch. ἔσωθεν μὲν ἄλσος δ. μ. πεφυτευμένον. Deinde l. 32. ἄρχοντα Αἰγ. ἐκχωρήσειν.
P. 144. *l.* 3. Νήσῳ Ἐλβώ.] Solus Eton. Ἐλκώ.
9. Ἐξαιρέτους.] Codex Arch. ἐξαιρέτως. Infrà, τέτοισι δή μιν, ut & margo.
38. Γενεαὶ γάρ.] Homerus in Nestoris annis pauciores aliquanto numerat.
P. 145. *l.* 3. Καταδῦναι.] Codex Arch. καταδῦναι.
7. Ἑκαταίῳ.] Historicus fuit, non fabulator, tametsi Diodoro inter eos recenseatur qui ad fabulas declinare soleant. Scripsit autem libros complures γενεαλογιῶν, in quibus suam quoque intexuit familiam. Mox ut in margine, codex Arch. Οὐ γενεαλογήσαντι. Plutarchus libro de Iside, quædam ex Hecatæo adfert de Psammeticho, unde & historias Ægyptias eum attigisse colligas. Hæc

autem

autem verba, ἑωυτὸν, καὶ ἀναδήσαντι τε, desunt codici Arch. nam infrà occurrunt. Citat Hecatæum Herodotus, p. 379, 380.

23. Ἐς ὅτεῳ.] Codex Arch. Ἐς ἑαυτοῦ. Pro ἀπέδεξαν, idem ponit ἀπειθήσαντα αὐτοῦ, Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γινόμενον.

29. Σφέας πάντας.] Codex Arch. Σφ. αὐτοῦ. Hunc locum citat Athenagoras *Legatione*, p. 31. & legit quæ cod. Arch.

P. 146. *l.* 1. Λεγομένων.] Θεῶν addit codex Etonensis. Arrhianus l. II. adfert hunc locum.

P. 147. *l.* 3. Χαλκέη φιάλη.] Vide paginam 149.

8. Μοίειος.] Codex Arch. perpetuò Μύειος.

P. 148. *l.* 13. Ἐξαπόδε.] Codex Ar. ἐξαπίδε, ut in margine.

26. Μεσόγαιαν.] Codex Arch. μεσόγεαν, & infrà ὑπογέοισιν · & quidem perpetuò.

P. 149. *l.* 5. Φιάλας χρυσέας.] Athenæus VI. c. IV. miris modis pervertit hanc historiam.

40. Χαλκῷ.] Putat Eustathius ex Homerico, Ἕρκεϊ χαλκείῳ, hoc oraculum fuisse desumtum. Diodorus ait milites Psammeticho conductos fuisse ex Cariâ, Ioniâ, & Arabiâ.

43. Μαθὼν τὸ χρηστήριον.] Pigres Car docuit Psammetichum suos cives primos galeis cristatis usos esse. Polyænus l. 7. c. 3. Vide Schol. Aristoph. in *Avibus*, p. 555.

P. 150. *l.* 8. Φανῆ ὁ Ἆπις.] Festum dicitur Θεοφάνεια.

11. Ἔπαφος.] Æschylus *Suppl.* Καὶ Ζεύς γ' ἐφάπτωρ χειρὶ φιτύει γόνον. & *Prom.* Ἐπαφῶν ἀταρβεῖ καὶ θιγὼν μόνον.

23. Πρὸς ὀλίγον.] Codex Arch. πρὸς θαλάσσης ὀλίγον.

P. 151. *l.* 8. Θωυμασιώτερον.] Codex Arch. Θωυμασιώτατον. Quæ autem hìc dicitur Insula Chemmis, non rectè sic dicitur. Nam Chemmis & urbs & insula alibi ponitur ab ipso Herodoto. Adde quòd codex Arch. legat Ἔχεμις, quam quidem lectionem secutus est Eustathius ad K Odysséas. Sanè Stephanus in Χέμμις scribit hujus insulæ nomen per β, itáque apud Hecatæum reperisse se testatur. Verba Hecatæi ex Περιηγήσει Αἰγύπτου hæc sunt: Ἐν Βούτοις, (mallem ἐν Βούτοι) περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Λητοῦς, ἐστι νῆσος Χέμβις ὀνομαζομένη τοῦ Ἀπόλλωνος. ἔστι δὲ ἡ νῆσος μεταρσίη, καὶ περιπλεῖ ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ κινεῖται ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Vides ut alibi, ita quoque hìc, Herodotum ipsa Hecatæi verba posuisse.

15. Ἐμπεφύκασι.] Postulat Ionismus ἐμπεφύασι, ut est in cod. Arch. & apud Homerum: mox Συχναί, cod. Arch. l. 24. ὅτε δὴ πᾶν, codex Arch. Idem Ὀσίειος. & Λητώ habet.

27. Ὧρος.] Codex Arch. Ὥρας. l. 31. idem legit ποιητέων λεγομένων.

32. Δήμητρος.] Diana, Luna & Proserpina eædem sunt. Æschylus in septem ad *Thebas* vocat Dianam, Λητογένειαν κούραν.

35. Ἄζωτος.] Codex Arch. Ἔζωτος. Infrà idem τῆς μήκος μέν.

P. 152. *l.* 17. Ὀρύσσοντος.] Codex Arch. Ὀρύσσοντες. Infrà pro ἐπίδηλοι, εἰσὶ δῆλοι.

27. Μαγδόλῳ.] Alii cum ω in penultima. Ejus mentio in Exodo, Ezechiele, & Jeremiâ. Eusebius ait fuisse περὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ezechiel. ἀπὸ Μαγδώλου καὶ Συήνης. Atque Mageddo urbs erat mediterranea, prope quam hoc prælium fuisse commissum Sacra Scriptura testatur. Josuæ cap. 17. Mageddo dicitur Chaldæo Migdo; quod parum abest à Migdol, quo modo Pagninus legit Exodi 14. ubi vulgò Magdolum.

28. Κάδυτιν.] Stephanus legit Κάλυτιν. Infrà p. 163. Κάδυτις dicitur codici Arch. in Mappis vulgaribus, *Cadissa*. A Magdolo rectâ tendit Necho ad Carchemishum: ut 2 Chron. 35. ver. 21. legitur. Hujus ad Euphratem situs arguit eam esse urbem, quam Ammianus vocat Cercusium, Zosimus Κιρκήσιον. Vide Ortelium in *Circessum*, & *Cadusii*. Opinor Κάδυτιν primò vocatam hanc urbem, deinde Cerchemishum, à clade; vox enim significat *urbem deletam*. Eam post multa secula Diocletianus munivit, Vide p. 163.

P. 153. *l.* 39. Ἐλών.] Codex Arch. ἐλθών.

P. 154. *l.* 34. Διαιρέεται.] Codex Arch. διῄρηται. Mox Παπρημίτης, ut suprá.

42. Σεβεννύτης.] Codex Arch. Σεβεννύτης. Codex Eton. Σεβεννύτης.

43. Ὀνουφίτης.] Codex Arch. Κουφίτης · sed Ptolemæus & Dio Prusensis priorem lectionem confirmant. Codex Arch. mox, Ἀνύσιος, Μισκφορίτης.

P. 155. *l.* 4. Ἐκδεκόμενοι.] Codex Arch. recipit omnes lectiones, quas margo hujus paginæ habet.

22. Καλασιρίων χιλ.] Codex Arch.——ρίων δὲ χ.——

29. Ἐπικούρους.] Codex Arch. Κάρας.

P. 156. *l.* 10. Τὔνομα, ἐν Σαΐ.] Athenagoras aliter, τὔνομα. Ἐν Σαΐ. Totum locum aliter legit codex Arch. & meliùs quàm editus, ἐγγεγλυμμένα τοίχου. Sic quoque Athenagoræ interpres legit. Mox pro ἐργασμένη, cod. Arch. ἐρμοσμένη.

19. Εὔστομα κείσθω.] Citat Plutarchus l. de defectu Oraculorum. Lineâ 33, cum margine ἀσυνωμοσύνη codex Arch.

P. 157. *l.* 27. Ὅτε ἦν ἰδιώτης.] Margo rectiùs καὶ ὅτε ἦν ἰδιώτης. Ita quoque codex Arch. Eandem lectionem habet Athenæus l. VI. c. XVII.

40. Ἀληθέων.] Codex Arch. cum Vallâ, ἀληθέως θεῶν ἐόντων.

P. 158. *l.* 13. Ἀπὸ ἔσωθεν.] Codex Arch. ἃ γὰρ ἔσωθεν τὸ μῆκος ἐστιν.

18. Πολλὲ, καταχθόμενον.] Codex Arch. hæc omnia ſic leviter ſed in melius mutat, ἀχθόμενον, οἱ δὲ τινες, διὰ τοῦτο ἐν δὲ καὶ ἐν M.
27. Ἐστι.] Codex Arch. ἐστιν Αἰθιοπικὲ ἐόντος λίθε.
31. Τῇ ἴσι τε.] Codex Arch. Λέγεσί τε τό.
P. 159. *l.* 42. Λαδίκη.] Codex Arch. Δαδίκη, perpetuó. Vide p. 200. l. 12.
P. 160. *l.* 11. Τετραμμένον.] Codex Arch. ἰδρυμένον. Marcellinus in *Vitâ* Thucydidis non verè pronunciavit, *totus II. Herodoti liber mentitur hypotheſia.*

Ad Librum Tertium HERODOTI.

P. 161. *l.* 8. Βουλῆς.] Codex Arch. Συμβελίης. Mox tamen Συμβελῇ.
28. Διαβεβλημένος.] *Deriſus.* διαχλευαζόμενος. Heſychius, & Schol. *Ariſtophanis, Avib.*
P. 162. *l.* 22. Νιτῆτι.] Codex Arch. Νίκητι. mox πρεσβύτατον.
32. Ἐπηκέρων Ἀμάσιος. Codex Arch.— ρων τῶν Αμ.——ὔνομα δὲ ἦν οἱ Φ.
36. Ἄμασιν διαδέξασθαι.] Idem
38. Οἷα δὲ ἐόντα.] Codex Arch. ὃ δὲ.
P. 163. *l.* 7. Καδύτιος.] Codex Arch. Κανδύτιος. Mox Ἰηνύσε. Stephanus Ἴνυσος. Infrà τῆς Ἀραβ. rectiùs codex Arch. τῶ Ἀραβ. prout infrà. Adhuc, ἀπὸ δ' Ἰηνύσε πόλιος Συρίων.
24. Κείμενον.] Codex Arch. κεινὸν, quod vidit Interpres.
31. Ἐπὶ τῶν παλαιῶν.] Codex Arch. ἐπὶ τὸν παλαιόν.
34. Ἕλξαντες ὕδατι.] Codex Arch. Σάξαντες ὕδατι ἐπὶ τὸ χασί. ut paginâ 164. l. 14. Rectè.
38. Ἀέθλιον.] Codex Arch. cum Interprete, legit hìc βασιλέα.
45. Κερκύνην.] Codex Arch. κερκίδα.
P. 164. *l.* 9. Ὑπολέχαλα.] Codex A. περίχαλα. Sic Plutarchus, ex hoc loco. Κουρὰν hanc Σισόην (ex dictione Hebræâ) vocant 70, Levit. c. 19. ubi vide Scholia edit. Rom. Chœrilus apud Joſephum l. 1. contra Apionem.——κορυφὰς τροχοκουρίδες——
10. Ὀυρητάλτ.] Codex Arch. Ὀρατάλ. Eadem eſt lectio codicis Oxonienſis, utì notat optimus doctiſſimúſque vir, Edoardus Pocockius in Notis ad *Specimen Arab.* p. 107. quem vide.
22. Ῥαψάμενον.] Codex Arch. ἀψάμενον. mox idem pro τέτων, τῶτον. & infrà pro Σώζωσι, ποιῶσιν.
34. Τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα.] Codex Arch. tantùm τεσσαράκοντα, at Diodorus ei dat annos 55.
35. Ὀυδὲν οἱ ἀνάρσιον.] Codex Arch. facit cum margine.
38. Ὕσθησαν.] Suidas ὕσθησαν γὰρ τότε Θῆβαι ὐδαμῶς πρότερον ὑσθεῖσαι.
46. Τῷ Φάνη.] Codex Arch. ut priùs τὸν Φάνην. mox ἐπ' Αἰγύπτε.
P. 165. *l.* 12. Περικεχυμένων.] Codex Arch. κεχυμένων. infrà ξυρῶντες τὰς κεφ.
26. Φορέεσι.] Addit Codex Arch. τὰς κεφαλὰς ita & Valla.
P. 166. *l.* 11. Πάρησαν.] Codex Arch. παρήεσαν. mox ἀπὸ τοῦ παιδ. & ἄλλοι πατέρες. non, πάντες.
14. Ψαμμήνιτος.] Codex Arch. perpetuò Ψαμμαίνετος. idem mox προσιδὼν, & παρεξελθεσέων, & ἤγοντο, reliquáque, quæ mox in margine.
36. Ποιεύμενον πᾶν.] Codex Arch. ἅπαν ἐπ' ἐκείνε ἐξ ἐνάσης ἐξόδε. Mox ἐπειρᾶτο.
P. 167. *l.* 40. Καταχρᾶσθαι.] Vide excerpta Cteſiana p. 653, in fine.
P. 169. *l.* 45. Δολερὰ καὶ αὐτέων.] Hæc ex Herodoto non eſt dedignatus mutuari Plutarchus. Bis tanquàm ſuis uſus eſt; ſemel Herodoto attribuit.
P. 170. *l.* 13. Σιτεύμενοι κόπρον.] Julianus quâdam Epiſtolâ hinc, κόπεια legit.
15. Ἀνέφυρον.] Codex Arch. ἀναφέρων.
38. Ἐξ ὕελου.] De his Herodoto contradicit Cteſias paginâ 579.
P. 171. *l.* 15.] Στρατευόμενος.] Codex Arch. πορευόμενος. Utì & Interpres. Mox cod. Eton. pro ἥε habet ἦγεν, malé.
35. Θηβέων δὲ.] Cætera ad καταβὰς non agnoſcit cod. Arch. neque Interpres. Pro Θηβέων idem, ut mox, legit Θηβαίων.
40. Ἐπορεύοντο.] Hæc ex ſcribæ hallucinatione etiam ſuprà ponebantur, loco non ſuo.
41. Ὄασιν.] Ægypti, vel Libyæ urbem. Duris Samius quoque μακάρων Νῆσον vocabat, teſte Stephano

in

in Αὐάσις. vide eundem in Ὕασις. Cod. Arch. habet μακάρων νῆσοι, quod probo; sunt enim plures insulæ: imò Eustathius ad Odyss. Δ, hæc verba legit, ut cod. Arch.

P. 172. *l.* 5. Ἐπαΐοντες.] Cod. Arch. ἐσαΐοντες.

13. Ἐπιφανέ⊝.] Diodorus videatur p. 76. Plutarchus *Iside* p. 367.

34. Σέλας.] Mela l. 1. *non coitu pecoris, ut aiunt, sed divinitus & cœlesti igne conceptus.* κατίσχειν opponitur τῷ ἀνίσχειν, verte, *descendere.* Omnia huc facientia vide apud Pignorium Mensæ Isiacæ p. 35.

38. Μέγας.] Cod. Arch. & Eton. μέλας. Mela, ubi suprà, *Bos niger, certis maculis insignis:* Eusebius, τὸ μέλαν τῆ ζῶμαλ⊝. *Præp. Evang.* l. 3. c. 12.

P. 173. *l.* 6. Ἐδικαιεῦντο.] Cod. Arch. ἐδικεῦντο.

23. Ἀρχῇ.] Ut in margine.

37. Βασιληΐους δικ.] Cod. Arch. χαλεομήδους δικ.

41. Τοῖσι.] Addit hîc rectè cod. Arch. Πέρσῃσι.

P. 174. *l.* 30. Εἴη ἀμείνων.] Cod. Arch. ἔσσα εἴη κάλλίων. mox δοκεῖαν, ut in margine. & οἰκειοτάτοισι, ut Valla.

P. 175. *l.* 5. Φιλονεικίη.] Cod. Arch. cum Vallâ φιλοινίη.

8. Φασὶ Πέρσαι οἴνῳ προσκεισάμενον.] Cod. A. rectiùs, quam editur.

17. Τῇ γνωμῇ κρίσει.] Cod. Arch. meliùs opinor impresso.

23. Σὺ νῦν μάθε, ὦ.] Cod. Arch. μάθε αὐτός. mox λέγουσι ταῦτα παραφρονέοντες. ἦν μέν.

41. Ὁμοίως.] Cod. Arch. ὁμοίους.

P. 176. *l.* 1. Ἀγαθῶν τε πρῶν.] Cod. Arch. ἀγαθόν τε.

17. Οὔτοι χαίρων.] Cod. Arch. οὔ τι χαίρω. mox τὰ πίξα.

39. Παταΐκοισι.] Scaliger à Pathach, quod in Piel significat *insculpsit.* Ovidius dixit—*pictos verberat unda deos.* Bochartus à Batach, *securum esse* deducit. Herodotus locat in prorâ; Hesychius in puppi; quod est veri similius. Vide Hesychium in Γιγνῶν & Εὐφράδης. Item Seldenum de *Diis Syris.* Videntur Patæci fuisse dii tutelares, quos ad naufragia vitanda invocabant. Iidem Cabiri sunt & Corybantes, Magni Dii, i.e. potentes. Vide omnino Bochartum l. 1. c. XII. In Samothracia ante portum duo simulacra, quibus Castor & Pollux denotabantur, stabant. His naufragio liberati Vota solvebant. Pauli Apostoli navis eos habebat παράσημον. Mox γραφουσι, *pingunt.*

P. 177. *l.* 1. Πανταχῇ.] Cod. Arch. πολλαχῇ, cod. Eton. πολλαχῇ.

8. Ἄλλον.] Ita cod. Arch.

17. Καλλατίας.] Stephanus ex Hecatæo cum unico λ scribit. Eadem est scriptio codicis Arch.

23. Πίνδαρ⊝.] Paulò pleniùs Plutarchus ad *Principem ineruditum*; Item Cl. Alex. Strom. 2. Νόμ⊝ ὁ πάντων βασιλεὺς θνητῶν καὶ ἀθανάτων.

37. Ἰθύσειε.] Hoc est ὁρμήσειε. & ἰθὺς, ἡ ὁρμή. Alibi noster παθητικῶς, ἰθύοντο στρατεύεσθαι. Mox cod. Arch. pro ἔκτητο habet κέκτητο.

P. 178. *l.* 1. Πολλῷ δέ τι.] Cod. Arch. πολλῷ δὲ ἐπ ····· φρομήνης.

3. Ὧδε λέγει.] Suidas in χαίρειν hanc formulam veterem fuisse notat.

6. Θεῖον φθονερόν.] Eustathius φθονερὸς τοῦ θεὸς ἐξ Ὁμήρε οἶδεν Ἡρόδοτ⊝.

18. Τοι τὸ πάλαι.] Cod. Arch. τὸ ἀπὸ τέτε τῇ πάλαι. mox idem καὶ ἐν νόῳ λαβών.

23. Ἦν οἱ σφρηγίς.] Cod. Arch. ἦν ἡ σφ. Mox Θεοδώρε Τιμόκλε⊝. De hoc Theodoro apud Athenæum, Pausaniam, & suprà p. 10. Fuit & alius horum temporum nobilis δακτυλογλύφ⊝, Pythagoræ pater, Mnesarchus. Vide quæ Suidas in Σμάραγδ⊝.

26. Τάδε.] Cod. Arch. hîc & ubique pro τάδε legit τοιάδε.

P. 180. *l.* 5. Εἶχε ἐπιεικέως.] Suidas hæc verba laudat in Νεώσοικοι. Legit autem paulò rectiùs, εἶχεν ἐπίμως. Mox cod. Arch. ἐξελαθέντες.

14. Ἔφασαν τὸ ἀλφ.] Cod. Arch. cum margine, τὸ θύλακον ἀλφ. mox προσεργάσασθαι.

21. Οὐ κω τι.] Cod. Arch. οὐκ ἔτω πμ. δεόμενοι. Locum hunc acriter vellicat Plutarchus libro contra Herodotum.

28. Εἰλοισι ἀπὸ ξύλε.] Cod. Arch. legit ζώων ἐνυφασμένων χρυσῷ καὶ ἐείοισι, ἀπὸ ξύλε. Theophrastus novit ἐειοφόρα δένδρα. Lego etiam ἔειον ἀπὸ ξύλε dici ὀρτάειον apud Rhetorem ineditum. Hæc sunt apud Indos frequentissima.

38. Κερκυραίων γάρ.] Plutarchus, l. contra *Herodotum,* hæc examinat. Laertius in *Periandro* eadem cum Herodoto tradit.

P. 181. *l.* 9. Ἐς τοῦτο.] Hæc cod. Arch. sic ordinat, ἐς τοῦτο ἡ τόδε ἐγίνετο ἐπὶ ἐς τουτὸν, ἐς ὃ οἱ Κ.

11. Περιάνδρε.] Petavius in Paralip. libb. de *Doctrina temporum.*

23. Μέλισσαν.] Laertius, *Periandro* Lysiden vocat. Procles codici Arch. est Patrocles. Perinde est.

P. 183. *l.* 5. Ἀνακείσεως.] Cod. Arch. ἀποκείσεως.

12. Διαφθαρῆναι.]

P. 184. *l.* 40. Εὐθὺς, οὔτε.] Cod. Arch. ἰθὺς, ut & pag. seq. l. 5.

P. 185. *l.* 19. Καπείης.] Cod. Arch. Κυπείης.

P. 186. *l.* 1. Προσπεσέοντα.] Cod. Arch. προσελθόντες. fortè προσελθόντας. Mox, ἐς μέσον.

25. Εἶπε, Πρήξασπες.] Cod. Arch. Πρήξασπες, ἔφη, τῶ μοι διέπρηξας τ. τ. προστ. πρῆγμα. Infrà 43. ἐς ὄψιν.

P. 187. *l.* 5. Ἐπιθέμενον.] Cod. Arch. ἐπιέμενον.

23. Μύκης.] Scholiastes Nicandri *Alex.* τὸ ἄκρον τοῦ ξίφους, τὸ καταλεῖον τῆς θήκην.

41. Καταλελάβηκε.] Cod. Arch. κατέλαβε. Mox pro ἔκρυπτον, idem ἔπρησον.

P. 188. *l.* 33. Μήδ' ἀνασωσαμένοισι ἀρχήν.] Cod. Arch. τὴν ἀρ. Hæc non vertit Interpres.

40. Κατείρξεικον.] Apud Hephæstionem de Metris, κατερύκεθε χιτῶνας.

P. 189. *l.* 19. Κατάδηλος ἔστω.] Cod. Arch. ὃς ἦν. Ità & Interpres.

28. Φαιδύμη.] Cod. Arch. hîc & sequenti paginâ Φαιδιμίη.

P. 190. *l.* 21. Μέρος ἐγίνετο.] Vide l. *Esther*, cap. 2.

29. Ἀσπαθίνης. Cod. Arch. semper Ἀσπαθόνης.

P. 191. *l.* 33. Πάειμεν.] Cod. Arch. τῇ, πάρειμι, φάς τε ἥκειν.

P. 192. *l.* 25. Ἐν αἴνῃ μεγίστῃ.] Alibi ἐν αἴνῃ, quasi ἐν τιμῇ. Hîc autem ἐν αἰτίῃ legit Valla; & rectè vertit, aliter licèt sentiat auctor Lexici Ionici. Arch. codex legit αἰτίῃ. ut libro 6.

30. Ὑποχρεμένου.] Cod. Arch. ut Valla, ὑποδεκομένου. consentit Etonensis.

47. Ὡς ἐς τοῦτο.] Rectiùs τοῦτον. Ità cod. Arch. ità Valla.

P. 193. *l.* 20. Σιδόντων.] Valla hîc nihil vidit, p. 221, eadem hæc locutio recurrit. Infrà τεθαρσηκότες.

P. 194. *l.* 11. Συνεσπίπτουσι.] Magis placet codicis Arch. scriptura συνεμπιπτ. Infrà ἐπ' ἑστεώς. Arch. & Eton. & mox ἑστεῶτα. Tum ἔξω ἔθεον, ut Valla.

40. Ἐντὸς πέντε ἡμ.] Cod. Arch. ἐκτὸς π. ἡ. ἐγένοντο.

45. Μούναρχον.] Codex Arch. cum margine Μούναρχον μηκέτι γένεσθαι.

P. 196. *l.* 18. Μουνάρχου.] Cod. Arch. hîc & lineâ ultimâ μουναρχίης.

P. 197. *l.* 10. Ἐκεῖνοι.] Cod. Arch. stabilit lectionem marginis.

18. Καὶ ἄρχεσθαι.] Cod. Arch. καὶ οὔτε ἄρχεσθαι πάλιν ποιεῦντα.

23. Ἑκάστου ἔτους.] Confer paginam 224.

35. Ἔχειν τὴν βασιλ.] Cod. Arch. addit Καμβύσεω.

P. 198. *l.* 47. Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος.] *A matre expositus, equa uberibus lactatus est, ab equorum curatore Spargapiza. Idem hinnitu equi rex declaratur.* Ptol. Heph.

P. 199. *l.* 9. Τὰ ἑκατέρω.] Cod. Arch. προσεχέας, ἄλλοισιν ἄλλα ἑκατέρω ἔθνεα νέμων, ἀρχὰς καὶ φόρων πρόσοδον.

29. Ἀλυστνίων.] Cod. Arch. Λασονίων. Mox pro Ὑγεννέων cod. Eton. Αὐγεννέων. cod. Arch. Αὐτενέων. Talentorum summa literis numeralibus in margine cod. Arch. ponitur, in ipso textu dictionibus integris.

34. Συείων.] Cod. Arch. Ἀσυείων, ἑξηκόσια καὶ τριηκόσια. Infrà pro φρουρέουσαν, idem habet φορέουσαν, & ἀναισιμοῦτο.

P. 20. *l.* . Ὀρθοκορυβαντίων.] Codex Arch. cum margine; mox Παντιμαθεῖοι.

24. Ἀπὸ Βακτ.] Cod. Arch. Βάκτρων τὸ μ. Λίγδων, ἑξηκόσια καὶ τριήκοντα. Mox Πακτοϊκίης.

41. Ματιηνοῖσι.] Margo & cod. Arch. consentiunt, de his priùs. Vide pag. 410.

43. Μαρσοῖσι.] Cod. Arch. Vossius ad Melam, p. 13.

P. 204. *l.* 30. Καλαντίαι.] Suprà p. 177.

36. Ἔταξαν.] Cod. Arch. ἐτάξαντο. Ità Valla. Mox Καυκάσιοι.

P. 204. *l.* 3. Εὐπετέως.] Cod Arch. δυσπετέως. Consule paginam proximam.

44. Ἀνιηρά.] Cod. Arch. ἀνιητά. Hinc videtur Aristoteles hausisse, τὰ ἀρπακτικὰ οὐκ ἀγλαΐα.

P. 205. *l.* 1. Λαγωός.] Cod Arch. ubique λαγός. Mallem λαγώς.

5. Eustath. legit ἐπαναιρέεται, hoc est, ἐπαναλαμβάνεται.

11. Αὐξανόμενος.] Cod. Arch. αὐξόμενος. v. p. 214.——ἐσικνέεται καταγνάφων.

25. Ὀφίων.] Cod. Arch. Eton. ut & margo τέκνων. Valla itidem. Quod haud dubiè rectum est.

43. Πεπλασμένας.] Codex Arch. προσαπεπλασμένας ἐκ πηλοῦ.

P. 206. *l.* 2. Νεοσπέων.] Fortè νεοσσῶν. mox Arch. cod. καταπεπλασμένας. & lineâ 9. ἐπ τῶν Θαυμας.

18. Τριπηχέων.] Margo & codex Arch. τριῶν πηχέων, quod quidem Ἰωνικώτερον.

32. Ἐχαπίαι.] Scribe Ἐχαπίαι. Vide Stephanum in Λιβύη.

41. Βαρβαρικόν.] Cod. Arch. & Valla Βάρβαρον. mox, τοῦτο δὲ οὐδενός. mox cod. Eton. μοι λεγόμενος pro μελετῶν. cod. Arch. με λέγειν.

44 Ἐχάτης.] Cod. Arch. ἐχάτου. Alii ἐχάτων. Fortè Ἐχαπιῶν.

P. 207. *l.* 13. Θωμανίων.] Cod. Eton. Θαμναίων. Cod. Arch. Θαμαναίων. Mox, Ἄκις.

29. Μελίνην.] Codex Arch. μελίνην.

39. Χρήματα.] Darius ob hoc caupo meritò dicebatur. Huc Martialis Epigramma facit.

Sit cisterna mihi quàm vinea malo.

13. Ὀυ συγκειμένοισι.] Cod. Arch. σὺν ἐκείνοισι. Mox κλαίεσκε καὶ ὠδύρεσκε.

29. Πρεῖναί τοι.] Cod. Arch. elegantiùs & Herodoteæ phrasi viciniùs, πρεῖναι, τὸ, καὶ ἀλλοτριώτατον ——κεχαρισμένον.

P. 209. *l.* 6. Ἀνδρὸς λόγῳ.] Cod. Arch. ἀνδρῶν λόγῳ.

10. Ἀυτῆς.] Cod. Arch αὐτός. mox δι' ὅν τινα.

19. Ἀνακρέοντα.] Erat Polycratis præceptor. Vide Ælianum in V. H.

24. Ὑποκείνεαι.]

24. Ὑποκείνεσθ.] Hinc ὑποκειτὴς Dramaticorum.
32. Θαλασσοκρατέειν.] Castor & Apollodorus in chronicis diligenter notarant θαλασσοκρατήσαντας. Vestigia vides apud Eusebium. Mox pro μῦνος, cod. Arch. ἐπὶ πρῶτα ἐλπ.
P. 210. *l.* 6. Μαιανδρίου.] Cod. Arch. Μαιάνδρειον. utì infrà.
11. Πειρασθημον.] Cod. Arch. δόκιμον επ. τοιάδε.
18. Ἐπέλλετο αὐτὸς ἀπιέναι.] Non autem αὐτίσε.
P. 211. *l.* 10. Ἀπαρχισμένους.] Cod. Arch. παρηρημένους. Quod meliùs. Τίς σὰς παρήειρε φρένας, Archilochus. Mox pro τῇ ἀρχῇ——idem c. A. ταραχῇ. Vide p. 220. l. 26.
13. Κεραυνίων.] Cod. Arch. Κεραυνάτους.
15. Ἀγγελιηφόρον.] Cod. Arch. Ἀγγαρήϊον, multò veriùs.
18. Ὑπείς.] Ut & margo.
23. Οἰδεόντων.] Cod. Arch. (quod priùs dictum) hîc quoque οἰδεόντων.
29. Λογιμωτάτως.] Cujus est interpretatio δοκιμωτάτως.
P. 212. *l.* 26. Θηρῶν.] Cod. Arch. Θηρίων.
34. Ἀγρυπνίησι εἴχετο.] Hunc locum Suidas multò emendatiùs excripsit, ἀγρυπνίῃσιν συνείχετο.
46. Ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὤν.] Suidas δὴ ἐν ἑαυτοῦ ἄν.
P. 213. *l.* 2. Ἠπιάλια.] Codex Arch. ἧπια μὲν τὰ ἴσχρα———ὕπνῳ μελαγχάνειν, Suidas. Infrà δύο ζεύγεσι.
P. 214. *l.* 20. Αὐξανομένῳ.] Cod. Arch. αὐξομένῳ, utì priùs p. 205. Quid quòd Eustathius hunc locum adducat, legátque, ut dixi. *L.* 26. Codex Arch. lectionem in margine agnoscit.
P. 215. *l.* 13. Πάντως.] Codex Arch. πάντα.
15. Καταλείπειν.] Mox Ἀπέστελλεν.
20. Φοινίκης.] Ἐκ φοινίκης, ἅμα δὲ αὐλῆσι.
26. Κρηστώνης.] Cod. Arch. disertè habet Κρότωνος. Hoc pacto suprà legi oportere notavimus p. 21.
30. Ὑποσάς.] Dictio Ionica. Homero ὑπέσαν pro ὑπέστησαν.
P. 216. *l.* 15. Ἐμπίπτουσι.] Cod. Arch. ἐκπίπτουσι, *cum navibus suis deferuntur.*
22. Δι' αὐτοῦ.] Ita Valla.
30. Codex A. & E. ἐσάχθη.] Hujus videtur locum occupâsse ἐπερήχθη.
38. Οἶδε σφατ.] Nam id hîc deest.
41. Συλοσῶν Ἀιάκεος.] Ita omnino. Vide p. 177.
P. 217. *l.* 14. Περὶ ἑαυτόν.] Cod. Arch. αὐτόν, utì & Valla. Mox ὦ ἐγώ. Infrà εἰρώτων.
P. 219. *l.* 23. Κακῶς, πρησσομ.] Cod. Arch. πάρος, cum Valla.
P. 220. *l.* 17. Ἐξεκήρυξαν.] Cod. Arch. ἀπέπεμπον. cod. Eton. ἐξώθησαν. Hæc autem glossemata sunt.
P. 221. *l.* 17. Ἴδωσι.] Cod. Arch. δέλοισι.
30. Codex Arch. ἄλλῳ μέν νυν, & mox ὑποχειρίην.
P. 222. *l.* 3. Ἐξέπλωσας.] Codices scripti ἐξάμβλωσας. Vide *Hesych.* in ἐξήμβλωσαν.
42. Πεπόνθεε.] Codex Arch. ἐπεπόνθεε.

Ad Librum Quartum HERODOTI.

P. 225. *l.* 10. Πρότερον.] Suprà p. 3. 7. 393. Eustathius hos peculiariter Τρῆρας vocat. Videndus Geographus.
P. 226. *l.* 27. Γονέας.] Cod. Arch & margo τοκέας. *l.* 28. Idem πρὸ pro πρό.
30. Λειπόξαϊν.] Cod. Arch. Νιπόξαϊν. Non nunc primùm istæ duæ literæ ab excriptoribus confunduntur.
38. Ἀπώσασθαι.] Cod. MSS. ἀπαλλάσσεσθαι.
45. Τράπιοι] pro Τράπεζες.
P. 227. *l.* 37. Χώρῳ.] Cod. Arch. χρόνῳ. Probat quoque Etonensis.
45. Μιχθῆ.] Ita cod. Arch. Valla hîc malè omisit *Echidnam.*

18. Πολλοῦ, καταχθόμενον.] Codex Arch. hæc omnia ſic leviter ſed in melius mutat, ἀχθόμενον, οἱ δὲ τινὲς διὰ τοῦτο ἐν δὲ καὶ ἐν Μ.
27. Ἑστᾶσι.] Codex Arch. ἑστᾶσιν Αἰθιοπικοῦ ἐόντος λίθου.
31. Τῇ ἴσι τε.] Codex Arch. Λέγουσί τε τό.
P. 159. *l.* 42. Λαδίκη.] Codex Arch. Δαδίκη perpetuó. Vide p. 200. l. 12.
P. 160. *l.* 11. Τετραμμένον.] Codex Arch. ἱδρυμένον. Marcellinus in *Vitâ* Thucydidis non verè pronunciavit, *totus II. Herodoti liber mentitur hypotheſia.*

Ad Librum Tertium
HERODOTI.

P. 161. *l.* 8. Βουλῆς.] Codex Arch. Συμβουλίης. Mox tamen Συμβουλῇ.
28. Διαβεβλημένος.] *Deriſus.* Διαλογιζόμενος. Heſychius, & Schol. *Ariſtophanis, Avib.*
P. 162. *l.* 22. Νιτῆτι.] Codex Arch. Νίκητι. mox πρεσβύτατον.
32. Ἐπικούρων Ἀμάσιος. Codex Arch.— ρων τῶν Αμ.———οὔνομα δὲ ἦν οἱ Φ.
36. Ἄμασιν διαδρήσκει.] Idem
38. Οἷα δὲ ἐόντα.] Codex Arch. ὃ δε.
P. 163. *l.* 7. Καδύτιος.] Codex Arch. Κανδύτιος. Mox Ἰηνύσου. Stephanus Ἴνυσος. Infrà τῆς Ἀραβ. rectiùs codex Arch. τοῦ Ἀραβ. prout infrá. Adhuc, ἀπὸ δ' Ἰηνύσου πόλιος Συρίων.
24. Κείμενον.] Codex Arch. κεινὸν, quod vidit Interpres.
31. Ἐπὶ τῶν παλαιῶν.] Codex Arch. ἐπὶ τὸν παλαιόν.
34. Ἕλξαντες ὕδατι.] Codex Arch. Σάξαντες ὕδατι ἐπὶ τὸ χασί. ut paginâ 164. l. 14. Rectè.
38. Ἀράβιον.] Codex Arch. cum Interprete, legit hìc βασιλέα.
45. Κρηνύην.] Codex Arch. κρηνίδα.
P. 164. *l.* 9. Ὑπολέσχαλα.] Codex A. περίσχαλα. Sic Plutarchus, ex hoc loco. Κουρὰν hanc Σισόην (ex dictione Hebræâ) vocant 70, Levit. c. 19. ubi vide Scholia edit. Rom. Chœrilus apud Joſephum l. 1. contra Apionem.———κορυφὰς περιτροχάδας κείρεσθαι———
10. Ὀυροτάλτ.] Codex Arch. Ὀροτάλ. Eadem eſt lectio codicis Oxonienſis, utì notat optimus doctiſſimúſque vir, Edoardus Pocockius in Notis ad *Specimen Arab.* p. 107. quem vide.
22. Ῥαψάμενον.] Codex Arch. ἀψάμενον. mox idem pro τούτων, τοῦτον. & infrà pro σώζωσι, ποτίζωσιν.
34. Τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα.] Codex Arch. tantùm τεσσαράκοντα, at Diodorus ei dat annos 55.
35. Ὀυδὲν οἱ ἀνάρσιον.] Codex Arch. facit cum margine.
38. Ὕσθησαν.] Suidas ὕσθησαν γὰρ τότε Θῆβαι οὐδαμῶς πρότερον ὑσθεῖσαι.
46. Τῷ Φάνῃ.] Codex Arch. ut priùs τὸν Φάνην. mox ἐπ' Αἰγύπτου.
P. 165. *l.* 12. Περικεχυμένων.] Codex Arch. κεχυμένων. infrà ξυρῶντες τὰς κεφ.
26. Φορέουσι.] Addit Codex Arch. τὰς κεφαλὰς ita & Valla.
P. 166. *l.* 11. Πάρησαν.] Codex Arch. παρῆσαν. mox περὶ τοῦ παιδ. & ἄλλοι πατέρες. non, πάντες.
14. Ψαμμήνιτος.] Codex Arch. perpetuò Ψαμμαίνιτος. idem mox προσιδὼν, & παρεξελθουσέων, & ἤγοντο, reliquáque, quæ mox in margine.
36. Ποιεύμενον πᾶν.] Codex Arch. ἅπαν ἐπ' ἐκείνου ἐξ ἐνάστης ἐξόδου. Mox ἐπειρῶτα.
P. 167. *l.* 40. Καταχρῆσαι.] Vide excerpta Cteſiana p. 653, in fine.
P. 169. *l.* 45. Δολερὰ καὶ αὐτέων.] Hæc ex Herodoto non eſt dedignatus mutuari Plutarchus. Bis tanquàm ſuis uſus eſt; ſemel Herodoto attribuit.
P. 170. *l.* 13. Σιτεύμενοι κόπρον.] Julianus quâdam Epiſtolâ hinc, κόπρεια legit.
15. Ἀνέφυρον.] Codex Arch. ἀναφέρων.
38. Ἐξ ὑέλου.] De his Herodoto contradicit Cteſias paginâ 579.
P. 171. *l.* 15.] Στρατευόμενος.] Codex Arch. πορευόμενος. Utì & Interpres. Mox cod. Eton. pro ἥκειν habet ἥκειν, malé.
35. Θηβέων δέ.] Cætera ad καταβὰς non agnoſcit cod. Arch. neque Interpres. Pro Θηβέων idem, ut mox, legit Θηβαίων.
40. Ἐπορεύοντο.] Hæc ex ſcribæ hallucinatione etiam ſuprà ponebantur, loco non ſuo.
41. Ὄασιν.] Ægypti, vel Libyæ urbem. Duris Samius quoque μακάρων Νῆσον vocabat, teſte Stephano

in Αὔαϛις. vide eundem in Ὕασις. Cod. Arch. habet μακάρων νῆσοι, quod probo; sunt enim plures insulæ: imò Eustathius ad Odyss. Δ, hæc verba legit, ut cod. Arch.
P. 172. *l.* 5. Ἐπιόντες.] Cod. Arch. ἐσιόντες.
13. Ἐπιφανέ☉.] Diodorus videatur p. 76. Plutarchus *Iside* p. 367.
34. Σέλας.] Mela l. 1. *non coitu pecoris, ut aiunt, sed divinitus & cœlesti igne conceptus.* κατίσχειν opponitur τῷ ἀνίσχειν, verte, *descendere.* Omnia huc facientia vide apud Pignorium Mensæ Isiacæ p. 35.
38. Μέγας.] Cod. Arch. & Eton. μέλας. Mela, ubi suprà, *Bos niger, certis maculis insignis:* Eusebius, τὸ μέλαν τῆ σώματ☉. *Præp. Evang.* l. 3. c. 12.
P. 173. *l.* 6. Ἐδικαιεῦντο.] Cod. Arch. ἐδικεῦντο.
23. Ἄρχη.] Ut in margine.
37. Βασιληΐους δίκ.] Cod. Arch. καλεομένους δίκ.
41. Τοῖσι.] Addit hìc rectè cod. Arch. Πέρσῃσι.
P. 174. *l.* 30. Εἴη ἀμείνων.] Cod. Arch. ἔσσα εἴη καλλίων. mox δαπάνην, ut in margine. & οἰκειοτάτοισι, ut Valla.
P. 175. *l.* 5. Φιλονεικίη.] Cod. Arch. cum Vallâ φιλοινίη.
8. Φασὶ Πέρσαι οἴνῳ προσκεισάμενον.] Cod. A. rectiùs, quam editur.
17. Τῇ γινομένῃ κρίσει.] Cod. Arch. meliùs opinor impresso.
23. Σύ νυν μάθε, εἰ.] Cod. Arch. μάθε αὐτός. mox λέγουσι ταῦτα ὑπερφρονέοντες. ἣν μέν.
41. Ὁμοίως.] Cod. Arch. ὁμοίους.
P. 176. *l.* 1. Ἀγαθῶν τε περ.] Cod. Arch. ἀγαθόν τε.
17. Οὔτι χαίρων.] Cod. Arch. ὅυ τι χαίρω. mox τὰ τόξα.
39. Παταΐκοισι.] Scaliger à Pathach, quod in Piel significat *insculpsit.* Ovidius dixit——*pictos verberat unda deos.* Bochartus à Batach, *securum esse* deducit. Herodotus locat in prorâ; Hesychius in puppi; quod est veri similius. Vide Hesychium in Γιγγῶν & Εὐφράδης. Item Seldenum de *Diis Syris.* Videntur Patæci fuisse dii tutelares, quos ad naufragia vitanda invocabant. Iidem Cabiri sunt & Corybantes, Magni Dii, i.e. potentes. Vide omnino Bochartum l. 1. c. XII. In Samothracia ante portum duo simulacra, quibus Castor & Pollux denotabantur, stabant. His naufragio liberati Vota solvebant. Pauli Apostoli navis eos habebat παράσημον. Mox πελάγουσι, *pingunt.*
P. 177. *l.* 1. Πανταχῆ.] Cod. Arch. πολλαχοῦ, cod. Eton. πολλαχῆ.
8. Ἄλλον.] Ita cod. Arch.
17. Καλλατίας.] Stephanus ex Hecatæo cum unico λ scribit. Eadem est scriptio codicis Arch.
23. Πίνδαρ☉.] Paulò pleniùs Plutarchus ad *Principem ineruditum*; Item Cl. Alex. Strom. 2. Νόμ☉ ὁ πάντων βασιλεὺς θνητῶν καὶ ἀθανάτων.
37. Ἰθύσῃς.] Hoc est ὁρμήσῃς. & ἰθὺς, ἡ ὁρμή. Alibi noster παθητικῶς, ἰθύοντο στρατεύεσθαι. Mox cod. Arch. pro ἔκλητο habet κέκτητο.
P. 178. *l.* 1. Πολλῷ δέ τι.] Cod. Arch. πολλῷ δὲ ἔτι ····· χρωμένης.
3. Ὧδε λέγει.] Suidas in χαίρειν hanc formulam veterem fuisse notat.
6. Θεῖον φθονερόν.] Eustathius φθονερὸς τοῖς θεοῖς ἐξ Ὁμήρου οἶδεν Ἡρόδοτ☉.
18. Τοι τὸ ἀπὸ τοῦδε.] Cod. Arch. τὸ ἀπὸ τούτου τῆς πάθαις. mox idem καὶ ἐν νόῳ λαβών.
23. Ἦν οἱ σφρηγίς.] Cod. Arch. ἦν ἡ σφ. Mox Θεοδώρου Τιμοκλέ☉. De hoc Theodoro apud Athenæum, Pausaniam, & suprà p. 19. Fuit & alius horum temporum nobilis δακτυλογλύφ☉, Pythagoræ pater, Mnesarchus. Vide quæ Suidas in Σμάραγδ☉.
26. Τάδε.] Cod. Arch. hìc & ubique pro τάδε legit τοιάδε.
P. 180. *l.* 5. Εἶχε ἐπιτίμως.] Suidas hæc verba laudat in Νεώσοικοι. Legit autem paulò rectiùs, εἶχεν ἐπιτίμως. Mox cod. Arch. ἐξελάσαντες.
14. Ἔφασαν τὸ ἀλφ.] Cod. Arch. cum margine, τὸ θύλακον ἀλφ. mox προσεργάσασθαι.
21. Οὐκ ἔων τι.] Cod. Arch. ουκ ἔτω τιμ. δεόμενοι. Locum hunc acriter vellicat Plutarchus libro contra Herodotum.
28. Εἰρίοισι ἀπὸ ξύλου.] Cod. Arch. legit ζώων ἐνυφασμένων χρυσῷ καὶ εἰρίοισι, ἀπὸ ξύλου. Theophrastus novit ἐριοφόρα δένδρα. Lego etiam ἔριον ἀπὸ ξύλου dici ὀρτάλιον apud Rhetorem ineditum. Hæc sunt apud Indos frequentissima.
38. Κερκυραίων γάρ.] Plutarchus, l. contra *Herodotum,* hæc examinat. Laertius in *Periandro* eadem cum Herodoto tradit.
P. 181. *l.* 9. Ἐς τοῦτο.] Hæc cod. Arch. sic ordinat, ἐς τοῦτο δὲ τόδε ἐγίνετο ἔτι ἐς τωυτὸν, ἐς ὃ οἱ K.
11. Περιάνδρου.] Petavius in Paralip. libb. de *Doctrina temporum.*
23. Μέλισσαν.] Laertius, *Periandro* Lysiden vocat. Procles codici Arch. est Patrocles. Perinde est.
P. 183. *l.* 5. Ἀνακείσεως.] Cod. Arch. ἀποκείσεως.
12. Διαφθαρῆναι]
P. 184. *l.* 40. Εὐθὺς, οὔτε.] Cod. Arch. ἰθὺς, ut & pag. seq. l. 5.
P. 185. *l.* 19. Καπείους] Cod. Arch. Κυπείους.
P. 186. *l.* 1. Προσηγέοντα] Cod. Arch. προσελθόντες. fortè προσελθόντας. Mox, ἐς μέσον.
25. Εἶπε, Πρήξασπες.] Cod. Arch. Πρήξασπες, ἔφη, ὅτω μοι διέπρηξας τ. τ. προσθ. πρῆγμα. Infrà 43. ἐς ὄψιν.

P. 187. *l.* 5. Ἐπιθέμενον.] Cod. Arch. ἐπιέμενον.
23. Μύκης.] Scholiastes Nicandri *Alex.* τὸ ἄκρον τοῦ ξίφους, τὸ καταλεῖον τῆς θήκην.
41. Καταλελάβηκε.] Cod. Arch. κατέλαβε. Mox pro ἔκρυπτον, idem ἔπρησσον.
P. 188. *l.* 33. Μήδ' ἀνασωσαμένοισι ἀρχήν.] Cod. Arch. τὴν ἀρ. Hæc non vertit Interpres.
40. Κατείργειν.] Apud Hephæstionem de Metris, κατεργύκεθε χιτῶνας.
P. 189. *l.* 19. Κατάδηλος ἔστω.] Cod. Arch. ὅς ἦν. Ità & Interpres.
28. Φαιδύμη.] Cod. Arch. hîc & sequenti paginâ Φαιδιμίη.
P. 190. *l.* 21. Μέγος ἐγίνετο.] Vide *l.* *Esther*, cap. 2.
29. Ἀσπαθίνης. Cod. Arch. semper Ἀσπαθόνης.
P. 191. *l.* 33. Πάρειμεν.] Cod. Arch. τῇ, πάρειμι, φάς τε ἥκειν.
P. 192. *l.* 25. Ἐν αἴνῃ μεγίστῃ.] Alibi ἐν αἴνῃ, quasi ἐν τιμῇ. Hîc autem ἐν αἰτίῃ legit Valla; & rectè vertit, aliter licèt sentiat auctor Lexici Ionici. Arch. codex legit αἰτίῃ. ut libro 6.
30. Ὑποχειμένου.] Cod. Arch. ut Valla, ὑποδεκομένου. consentit Etonensis.
47. Ὡς ἐς τοῦτο.] Rectiùs τοῦτον. Ità cod. Arch. ità Valla.
P. 193. *l.* 20. Σιδόντων.] Valla hîc nihil vidit, p. 221, eadem hæc locutio recurrit. Infrà τεθαρσηκότες.
P. 194. *l.* 11. Συνεσπίπτουσι.] Magis placet codicis Arch. scriptura Συνεμπίπτ. Infrà ἐπ' ἑστεῶς. Arch. & Eton. & mox ἑστεῶτα. Tum ἔξω ἔθεον, ut Valla.
40. Ἐντὸς πέντε ἡμ.] Cod. Arch. ἐκτὸς π. ἡ. ἐγένοντο.
45. Μούναρχον.] Codex Arch. cum margine Μούναρχον μηκέτι γένεσθαι.
P. 196. *l.* 18. Μουνάρχου.] Cod. Arch. hîc & linea ultimâ μουναρχίης.
P. 197. *l.* 10. Ἐκεῖνοι.] Cod. Arch. stabilit lectionem marginis.
18. Καὶ ἄρχεται.] Cod. Arch. καὶ ἔτι ἄρχεται πλὴν ποιεῦντα.
23. Ἑκάστου ἔτεος.] Confer paginam 224.
35. Ἔχειν τῆς βασιλ.] Cod. Arch. addit Καμβύσεω.
P. 198. *l.* 47. Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος.] *A matre expositus, equæ uberibus lactatus est, ab equorum curatore Spargapiza. Idem hinnitu equi rex declaratur.* Ptol. Heph.
P. 199. *l.* 9. Τὰ ἑκαστέρω.] Cod. Arch. προσεχέας, ἄλλοισιν ἄλλα ἑκατέρω ἔθνεα νέμων, ἀρχὰς καὶ φόρων πρόσοδον.
29. Ἀλυστνίων.] Cod. Arch. Λασονίων. Mox pro Ὑγεννέων cod. Eton. Αὐγεννέων. cod. Arch. Αὐτενέων. Talentorum summa literis numeralibus in margine cod. Arch. ponitur, in ipso textu dictionibus integris.
34. Συείων.] Cod. Arch. Ἀσνείων, ἑξηκόσια καὶ τριηκόσια. Infrà pro φερομένων, idem habet φορέοντων, & ἀναισιμοῦτο.
P. 20 . *l.* . Ὀρθοκορυβαντίων.] Codex Arch. cum margine; mox Παντιμαθοῖ.
24. Ἀπὸ Βακτ.] Cod. Arch. Βάκτρων καὶ μ. Αἰγλῶν, ἑξηκόσια καὶ τριήκοντα. Mox Πακτυϊκῆς.
41. Ματιηνοῖσι.] Margo & cod. Arch. consentiunt, de his priùs. Vide pag. 410.
43. Μαρσοῖσι.] Cod. Arch. Vossius ad Melam, p. 13.
P. 203. *l.* 30. Καλαντίαι.] Suprà p. 177.
36. Ἔταξαν.] Cod. Arch. ἐτάξαντο. Ità Valla. Mox Καυκάσοιο.
P. 204. *l.* 3. Εὐπετέως.] Cod Arch. δυσπετέως. Consule paginam proximam.
44. Ἀνιηρά.] Cod. Arch. ἀνιηρά. Hinc videtur Aristoteles hausisse, τὰ ἀρπακτικὰ ἐκ ἀγλαΐα.
P. 205. *l.* 1. Λαγωός.] Cod Arch. ubique λαγός. Mallem λαγώς.
5. Eustath. legit ἐπαναιρέεται, hoc est, ἐπαναλαμβάνεται.
11. Αὐξανόμενος.] Cod. Arch. αὐξόμενος. v. p. 214.——ἐσικνέεται καταγνάφων.
25. Σφίων.] Cod. Arch. Eton. ut & margo τέκνων. Valla itidem. Quod haud dubiè rectum est.
43. Πεπλασμένας.] Codex Arch. προσαπεπλασμένας ἐκ πηλοῦ.
P. 206. *l.* 2. Νεοσπέων.] Fortè νεοσσῶν. mox Arch. cod. καταπεπλασμένας. & lineâ 9. ἐπὶ τούτων Θαυμας.
18. Τετραπηχέων.] Margo & codex Arch. τριῶν πηχέων, quod quidem Ἰωνικώτερον.
32. Ἐρατίαι.] Scribe Ἐρατίαι. Vide Stephanum in Λιβύη.
41. Βαρβαρικόν.] Cod. Arch. & Valla Βάρβαρον. mox, τοῦτο δὴ οὐδενός. mox cod. Eton. μοι λεγόμενος pro μελετῶν. cod. Arch. με λέγειν.
44 Ἐρατης.] Cod. Arch. ἐρατοῦ. Alii ἐχάτων. Fortè Ἐρατιῶν.
P. 207. *l.* 13. Θωμανίων.] Cod. Eton. Θαμναίων. Cod. Arch. Θαμαναίων. Mox, Ἄκις.
29. Μελίνην.] Codex Arch. μελίνην.
39. Χρήματα.] Darius ob hoc caupo meritò dicebatur. Huc Martialis Epigramma facit.

Sit cisterna mihi quàm vinea malo.

13. Οὐ συγκειμένοισι.] Cod. Arch. Σὺν ἐκείνοισι. Mox κλαίεσκε καὶ ὠδύρεσκε.
29. Περιεῖναί τοι.] Cod. Arch. elegantiùs & Herodoteæ phrasi viciniùs, περιεῖναι, τό, καὶ ἀλλοτριώτατον ——κεχαρισμένον.
P. 209. *l.* 6. Ἀνδρὸς λόγῳ.] Cod. Arch. ἀνδρῶν λόγῳ.
10. Αὐτῆς.] Cod. Arch. αὐτός. mox δι' ὅν τινα.
19. Ἀνακρέοντα.] Erat Polycratis præceptor. Vide Ælianum in V. H.

24. Ὑποκρίνεσθαι.] Hinc ὑποκριτὴς Dramaticorum.
32. Θαλασσοκρατέειν.] Castor & Apollodorus in chronicis diligenter notârant θαλασσοκρατοῦντας. Vestigia vides apud Eusebium. Mox pro μῆνος, cod. Arch. ἐπὶ πρῶτα ἐλπ.
P. 210. *l.* 6. Μαίανδρον.] Cod. Arch. Μαιάνδριον. uti infrá.
11. Προσδόκιμον.] Cod. Arch. δόκιμον ἐπ. τοιάδε.
18. Ἐμέλλετο αὐτὸς ἀπιέναι.] Non autem αὐτίκα.
P. 211. *l.* 10. Ἀπαραιρημένους.] Cod. Arch. παραιρημένους. Quod meliús. Τίς σὰς παρήειρε φρένας, Archilochus. Mox pro τῇ ἀρχῇ——idem c. A. ταραχῇ. Vide p. 220. l. 26.
13. Κρανάπην.] Cod. Arch. Κρανάτους.
15. Ἀγγελιηφόρον.] Cod. Arch. Ἀγγαρήϊον, multò veriús.
18. Ὑπείς.] Ut & margo.
23. Οἰδεόντων.] Cod. Arch. (quod priùs dictum) hîc quoque οἰδεόντων.
29. Λογιμωτάτους.] Cujus est interpretatio δοκιμωτάτους.
P. 212. *l.* 26. Θηρῶν.] Cod. Arch. Θηρίων.
34. Ἀγρυπνίῃσι εἴχετο.] Hunc locum Suidas multò emendatiùs excripsit, ἀγρυπνίῃσιν συνείχετο.
46. Ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὤν.] Suidas δὴ ἐν ἑαυτῷ ἄν.
P. 213. *l.* 2. Ἡπάματα.] Codex Arch. ἦπα μὲν τὰ ἴσχυρα——ὕπνου μελαλαγχάνειν, Suidas. Infrà δύο ζεύγεσι.
P. 214. *l.* 20. Αὐξανομένῳ.] Cod. Arch. αὐξομένῳ, uti priùs p. 205. Quid quòd Eustathius hunc locum adducat, legátque, ut dixi. *L.* 26. Codex Arch. lectionem in margine agnoscit.
P. 215. *l.* 13. Πάντως.] Codex Arch. πάντα.
15. Καταλείπειν.] Mox Ἀπέστελλεν.
20. Φοινίκης.] Ἐκ φοινίκης, ἅμα δὲ αὐλῆσι.
26. Κρηστώνης.] Cod. Arch. disertè habet Κρότωνος. Hoc pacto suprà legi oportere notavimus p. 21.
30. Ὑποστάς.] Dictio Ionica. Homero ὑπέσταν pro ὑπέστησαν.
P. 216. *l.* 15. Ἐμπίπτουσι.] Cod. Arch. ἐκπίπτουσι, *cum navibus suis deferuntur.*
22. Δι' αὐτοῦ.] Ita Valla.
30. Codex A. & E. ἐστάθη.] Hujus videtur locum occupâsse ἐπρήχθη.
38. Οἵδε στρατ.] Nam id hîc deest.
41. Συλοσῶν Αἰάκεος.] Ita omnino. Vide p. 177.
P. 217. *l.* 14. Πρὸς ἑαυτόν.] Cod. Arch. αὐτόν, uti & Valla. Mox ὦ ἐγώ. Infrà εἰρώτων.
P. 219. *l.* 23. Κακῶς, περισσῶς.] Cod. Arch. πάρος, cum Valla.
P. 220. *l.* 17. Ἐξεκήρυξαν.] Cod. Arch. ἀπέπεμπον. cod. Eton. ἐξώθησαν. Hæc autem glossemata sunt.
P. 221. *l.* 17. Ἰδοῦσι.] Cod. Arch. δούλοισι.
30. Codex Arch. ἄλλῳ μὲν νυν, & mox ὑποχειρίην.
P. 222. *l.* 3. Ἐξέπλωσας.] Codices scripti ἐξάμβλωσας. Vide *Hesych.* in ἐξήμβλωσαν.
42. Πεπόνθεε.] Codex Arch. ἐπεπόνθεε.

Ad Librum Quartum

HERODOTI.

P. 225. *l.* 10. Πρότερον.] Suprà p. 3. 7. 393. Eustathius hos peculiariter Τρῆρας vocat. Videndus Geographus.
P. 226. *l.* 27. Γονέας.] Cod. Arch & margo τοκέας. *l.* 28. Idem πεντε pro πεν.
30. Λειπόξαϊν.] Cod. Arch. Νιπόξαϊν. Non nunc primùm istæ duæ literæ ab excriptoribus confunduntur.
38. Ἀπώσασθαι.] Cod. MSS. ἀπαλλάσσεσθαι.
45. Τράποι] pro Τράπεες.
P. 227. *l.* 37. Χώρῳ.] Cod. Arch. χρόνῳ. Probat quoque Etonensis.
45. Μιχθῆ.] Ita cod. Arch. Valla hîc malè omisit *Echidnam*.

P. 228. *l.* 7. Τρόφιες.] Apud Homerum τρόφι κῦμα. Oppianus τρόφιν habet. Ergo non rectè Hesychius dixit poni pro τρόφιμον. Τρόφιες sunt τέλειοι.

17. Εἰρύσαντα.] *Educentem*. Interpres malé.

47. Περὶ πολλοῦ.] Alii codd. πρὸς πολλὸς, quod sequitur Valla.

P. 229. *l.* 27. Τραφθέντες.] Cod. Arch. στραφέντες. Mox λεγόμενος pro γινόμενος.

P. 230. *l.* 2. Τεθνηκώς.] Cod. Arch. τεθνεώς. Mox Ἀρταχίης, ut Valla. Mox ἐόντι, ut Valla, non ἰόντι.

18. Μεταπεμπτῷ.] Valla legit, ut in margine. Ita quoque cod. Arch. Idem mox pro πόλιν habet χώρην, ut paulò infrá.

23. Στῆσαι.] Ita codex Arch.

27. Εἰπάντα.] Ita codex Arch. rectiús.

31. Ποιῆσαι ἐπιτελέα.] Cod. Arch. ταῦτα ἐπί. Deinde ἔσηκε· quod rectiús.

33. Περὶ δέ.] Omninò πέρηξ. Paulò infrà ἀτρεκές, est omnium scriptorum lectio.

39. Τοῦπερ.] Cod. Arch. τοῦ περὶ ὀλίγον.

44. Ἀκοῇ.] Non agnoscit Valla, nec cod. Arch.

P. 231. *l.* 10. Ἔρημον.] Arch. cod. ἔρημος, ut mox.

11. Ὕπανις.] Cod. Arch. & quidem perpetuó.

39. Μαιῆτις.] Antiquior est lectio per Ω. eam habet cod. Arch.

P. 232. *l.* 7. Τέτοιση.] Cod. Arch. τέτων——πάξιν.

21. Τετραμμένον.] Cod. Arch. ἀποκλίναντι, quod agnoscit margo, nec tamen vertit Valla.

14. Ἰύρκαι.] Mela legit Τύρκαι· sed & Plinius.

37. Ἄγχυ.] Codex Arch. Ἄγχυ.

48. Ὃς ἂν καταρ.] Cod. Arch. φεύγων καταφύγῃ.

P. 233. *l.* 1. Ἀργιππαῖοι.] Cod. Arch. Ὀργιεμπαῖοι. Zenobius Ὀργιμ. Plinius scriptus Argempheos. Mela *Arympai*.

10. Ἀτρεκέως.] Cod. Arch. ἀτρεκές.

26. Ἀποχρυσοῦσι.] Cod. Arch. καταχρυσοῦσι.

32. Λέγοντες μονοφθ.] Cod. Arch. addit benè articulos τοὺς μον. & τοὺς χρυσοφ. Infrà *l.* 38. Οὕτω δή τι. *l.* 42. Idem Τάφρης.

36. Ἄριμα.] Hæc paulò aliter Eustathius ad Dionysium. Æschylo μόνωπα στρατός.

P. 234. *l.* 8. Οὐδὲ ὄνοι.] Cod. Arch. οὐδὲ καὶ ὄνοι.

18. Φύει.] Cum Interprete Cod. Arch.

21. Παρενθήκας.] Opinor ἐπεισόδια dicit, quæ in eo benè multa, sed & laudata Dion. Halicarnasseo. Ipse alibi vocat παρενθήκας. Has in eo culpat Marcellinus.

P. 235. *l.* 5. Ἐνδεδυμένα.] Cod. Arch. ἐνδεδεμένα. De his lege Pausaniam in Atticis, Porphyrium 11. de Abst. 5. 18.

21. Περιφερέες.] Cod. Arch. Περφέρες. Hesychius, Πέρφερες, θεωροί.

44. Ἄργην.] Vid. Callimachum in Hymno in Delum, & Pausaniam.

P. 236. *l.* 6. Ἀγείροντας.] Fortè ἐγείροντας· Dictio est in sacris propria. Plutarchus de *Iside*, ὅταν θυιάδες ἐγείρωσι τὸν Λικνίτην. & Interpretes Septuaginta ἐγέρθητι κύριε.

13. Ἀγχοτάτω.] Cod. Arch. ἀγχοτάτη.

P. 237. *l.* 5. Τιμὴν ἀντὶ τιμῆς.] Cod. Arch. rectè omittit ἀντὶ τιμῆς. Paulò infrà ἔρημος, quæ lectio suprà etiam restituebatur.

44. Περιπλώσαντες.] Cod. Eton. πλώσαντες τὴν Λιβύην. Valla fortè περιπλ. Codex Arch. περιπλώοντες Λιβύην.

47. Τεάσπης.] Vide p. 410. 541. Malè Pausaniæ Τεάσπις.

P. 238. *l.* 15. Παρὰ Ηρακλ.] Cod. Arch. ἀπὸ Ἡρακλ. Mox Σολόεις, ut Eton. & margo. pro τοῦ βασιλ. idem legit ἐς βασ.

21. Φάς τι.] Cod. Arch. ζφέας προσώπετα, & χρεωμένους.

25. Βρῶτα.] Cod. Arch. πρόβατα. Valla *pecora*. Mox pro ἔλεγε, ἐλέγετο.

35. Ἐπιλήθομαι.] Cod. Arch. ἐπιλήσομαι.

41. Σκύλακα.] Si Scylax hic scripsit περίπλουν, qui sub ejus nomine extat, mirum non significasse hoc, ut in aliis solet, Herodotum. Vide Suidam. Aiunt eum Dario opus inscripsisse.

42. Κασπατύρου.] Suprà, 203 p. Apud Stephanum vitiosè Κασπάπυρος.

P. 239. *l.* 21. Ἀσίεω.] Stephanus in Ἀσία pro Κότυος videtur mihi legisse Λυδοῦ. Cod. Arch. habet Βότυος. Infrà Τρεῖς, ut in margine, codd. Arch. & Eton. Mox itidem προσβαλέσθαι, & λόγιμον λεγόμενον.

P. 240. *l.* 4. Ἀόρτης.] Cod. Arch. & E. ἄρτι. Paulò infrà ἄνυδρος.

21. Πόρατα.] Cod. Arch. Τοράτα. Hinc Mela, Toreatas formavit.

26. Πρὸς ἑσπέρης.] Codex Arch. ἑσπέρην. ut mox πρὸς Βορέην.

27. Ὀρδησσός.] Cod. Arch. Ὀρδησσος. Hesiodo Ἀρδίσκος.

33. Ἄυρας καὶ Τιβ.] Cod. Arch. Λύρας καὶ Τίβισις.

34. Ἄθρεις.] Νόας καὶ Ἄρτανις. ἐσδιδοῦσι. Cod. Arch.

40. Δέρκη.] Cod. Arch. quod præstat.

41. Κάρμις.]

41. Κάρμις.] Codd. ambo.
44. Ἐκ Κελτῶν.] Vide Eustath. ad Dionysium p. 41, 42.
45. Μετὰ Κύνητας.] Stephanus in Ἰβηρία videtur hunc locum attulisse.
P. 241. l. 1. Πολλῶν.] Cod. Arch. παλαιῶν.
6. Οἱ.] Utrobique omittit cod. Arch.
10. Ὀλίγον.] Τὰ πάντα χρέεσθ. l. 12. Cod. Arch. ut in margine.
21. Τύρης.] Melæ, Tyra. Suidæ in Σκύθαι, Τύρας.
25. Ὕπανις.] Codex Arch. semper Ὕπανις. malé.
28. Μήτηρ.] Mela, *matrem ejus accolæ appellant*.
32. Κρήνη πικρή.] Stephanus in Ὕπανις idem ex Metrodoro docet. Pro δεινῶς autem hac in lineâ magis ex Ionicâ formâ habet Codex Arch. αἰνῶς.
37. Ἐξαμπαῖος.] Mela, *ei cognomen est Exampéo*.
P. 242. l. 5. Κῆτεά τε.] Codex Arch. ἀντάκαιά τε. De Antacæis meminit Hesychius, Ἀντάκαιοι. Eustathius ad Dionysium locum excripsit.
8. Γερρέω.] Imò Γέρρω, ut infrà l. 34. Est & hæc codicis Arch. lectio.
18. Ἱππολέων.] Cod. Arch. Ἱππολέω. Scribe, Ἱππόλεω. Nam Dioni est Ἱππολάω, in *Orat. Borysth.*
23. Ῥέει μὲν γάρ.] Cod. Arch. ῥέει δὲ καὶ οὗτος.
27. Ὑπάκυρις.] Cod. Arch. cum margine facit; sed nihil muto.
37. Ὄγδοος Τάναϊς.] Tres has lineas citat Arrhianus in III. Eustat. ad Dionysium.
P. 243. l. 10. Παπαῖος. Arrhianus in *Bithyn.* Βιθυνοὶ τὸν Δία καλοῦσιν Πάπαν. Eustathius ad E. Ἰλιάδος.
11. Γῆ δὲ Ἀπία.] Codex Arch. Ἀπί.
13. Θαμιμασάδης.] Codex Arch. Θαγιμασά.
23. Καταρξάμενος.] Omnes scripti ut Valla κατευξάμενος. Quod ideo observat Herodotus, quoniam alius Græcis mos. Ἀπαρχὰς post hæc faciebant, ut mox infrà.
42. Καὶ ταῦτα τῶν κλ.] Cod. Arch. τὰ ἄλλα τῶν. Mox Ἀρχαίων, & Συννέας.
P. 244. l. 1. Ἄποδον.] Cod. Arch. & Et. ἀπόδον.
3. Ὑπονοσέει.] Cod. Vallæ videtur obtulisse ὑπονοσέει.
21. Νομίζουσι, ὥστε.] Cod. Arch. νομίζουσι χρέεσθαι. Alibi ita loquitur Herodotus.
24. Ἐμπίνει.] Cod. Arch. ἐκπίνει.
27. Ἀποφέρει] pro ὑποδέρει. Mela, *referre.*
29. Ἐξίει.] Cod. Arch. Ἐκσείει. Cæterùm alia hîc legit Interpres.
30. Ὀργυίας.] Cod. Arch. ὀργυῆσας. Vulgò ὀργάσας. Hesychio μαλάξας, ἀναδεύσας.
P. 245. l. 3. Περιχρυσώσας.] Cod. A. & E. καταχρυσώσας.
10. Ὁ νομάρχης.] Non Οὐνομάρχης.
18. Ῥάβδοισι.] Scholiastes in Nicandri in Ther. hunc locum respexit. Rabdomantia.
25. Οἱ δὲ Ἐνάρεες.] Suprà, libro primo ἐναρέες. Cod. Arch. οἱ δὲ Νάρεες οἱ ἀνδρόγυνοι.
P. 246. l. 20. Ἐπιτάμνοντες.] Hunc locum expendit Vossius ad Melam p. 112.
P. 247. l. 10. Θεραπεύοντες.] Cod. Arch. ὅσοι δὴ θεραπεύουσι.
13. Καλλιστεύοντας.] Cod. Arch. non καλλίστους.
27. Ἐπ' ἵππων.] Cod. Arch. meliùs ἐπ' ἵππον.
31. Ἐπιστήσαντες.] Cod. Arch. Στήσαντες. l. ult. λινέω.
P. 248. l. 1. Ταύτῃ δὲ πολ.] Malè Interpres. Cod. Arch. legit ταῦτα. Verte, *his verò longe super cannabis*. Hesychius in Κανναβὶς (Κάναβις) videatur.
13. Ὠρύοντο.] Cod. Arch. Ὠρύοντο. Vox notat ἐξικμάζεσθαι ἢ πνευματοῦσθαι. Vide Hesychium in Καναβιζῆναι & Ὄρρος. Forte ἱδρόοντο.
16. Λιβάνου ξύλου.] Cod. Arch. Λιβανωτοῦ. Mox καταπλάσσοντο.
23. Διέδεξαν Ἀνάχαρσις.] Cod. Ἀναχάρσι τε καὶ δι. αυ. Σκύλη. Dixit & Homerus, καὶ εἴρετο δεύτερον αὖθις.
26. Ἐκομίζετο ἐς ἤθεα τὰ Σκυθ.] Cod. Arch. ἐκομίζετο ἐς ἤθεα τῶν. Mox πλέων δι' Ἑλλησπόντου. Paulò infrà μεγαλοπρεπῶς, & χρηστήρια.
37. Ἐκδησάμενος ἀγάλματα.] Verte, *appensis collo Simulacris*. intelligit, *cymbalum & tibiam*, &c. Vide Cl. Alexandrinum de Anacharsi. Sunt apud Herodotum Ἀγάλματα, sensu latiori, ea omnia, quibus quis oblectatur, deorum ἀθύρματα.
P. 249. l. 2. Ἐπὶ ὕπνου.] Cod. Arch. Ἐπὶ ὕπνον τὸ, &c. Vide Laertium & Suidam in Anacharsi. H. St. videtur verum hîc tenuisse.
15. Ἄλλως πέπλασται.] Cod. Arch. ἄλλως πέπαισται. Forte ὅλως πέπαισται ὑπὸ αὐτῶν Ἑλλ.
19. Ἀριαπείθεος.] Codex Arch. semper Ἀριαπιθ. Infrà Ὀπίη.
41. Οὔτε ἄλλου.] Cod. A. & E. λάου. Ita & Valla.
P. 250. l. 3. Πολλάκις.] Cod. Arch. πλεονάκις.
18. Διεπρήσσετο.] Forte διεπρέσβευσε. Cod. Arch. διεπίστευσε.
32. Τήρεω.] Sic codex Arch.
38. Σιτάλκης.] Cod. Arch. Σιτάλκης, perpetuó. Malé. v. p. 426. l. 10.
P. 251. l. 1. Μήτρωα.] Cod. Arch. μήτρω Σιτάλκη.

27. Πολλῶν.] Cod. Arch. πολλόν. Ita Valla.
P. 252. l. 12. Πρότερον.] Ante Argonautarum tempora. Infrà Θωϋμασιότατον.
18. Pro διηκόσιοι Cod. Arch. τριηκόσιοι, quod verum est, & ex sequentibus confirmatur l. 40.
26. Στεινότατη.] Cod. Arch. στεινότατον, ut supra εὐρύτατον. l. 27. puto ἰσόδοι reponendum, ut hic & alibi habet Cod. Arch.
P. 253. l. 16. Ἐδωρήσατο πᾶσι δέκα.] Cod. Arch. πᾶσι δέκα. Margo, πᾶσι. H. Stephanus putabat textum Græcum esse mendosum. Lego πᾶσι δέ κεν. Hesychius, περὶ πάντων ὃ, *donis omnis generis*, vel *eximiis*.
17.] Ζωαγραφάμενος.] Cod. A. ζῶα γραψάμενος, *ad vivum pingens*.
38. Κατὰ σχεδίην.] *Per pontem*.
40. Τέταρτος.] Meminit in V. Item Plinius. Eustathius ad X Iliad. locum hunc in hæc verba adducit, excepto quòd δεῖν habeat pro δυῶν.
P. 254. l. 21. Κολωνὸς.] Eustathius λόφος, βουνός. Infrà.
26. Κυρμιάναι.] Cod. Arch. Σκυρμιάδαι, quod accedit ad Stephani Σκυρμιάδας. Sunt apud eundem Σκύρμιοι.
27. Μυψαῖοι.] Cod. Arch. Νιψαῖοι, rectissimé. Stephanus Νίψα & Νιψαῖοι, Herodianum in IV pro Herodoto laudans. Ortelius in hac voce emendandus est.
30. Ἀνδρειότατοι καὶ δ.] Codex Arch. καὶ γυναιότατοι καὶ δικ.
32. Ζάμολξιν.] Codex Ζάλμολξιν δαίμονα. Eandem lectionem tuetur margo; item Hesychius. Vide Porphyrium v. *Pythagora*. Hesychium, & Suidam in Ζάλμοξις. Julianus scripsit, eos libentiùs mortem, quàm iter obire; tanta in Zamolxe fiducia.
33. Πεντετηρίδος.] Cod. Arch. & Valla πεντηρίδος. Malé.
P. 255. l. 3. Ἑλλήνων.] Hellanicus apud Suidam hæc disertis verbis narrat. Fuit is Herodoto σύγχρονος, at paulò senior.
31. Δαρείω.] Deest codici Arch. nec vidit Valla.
37. Ἐρξάνδρου.] Cod. Arch. Ῥεξάνδρου.
42. Οὐδὲ δίαιτα ἡ αὐτή.] His addit codex Arch. ὅτι τοῖς Γελωνοῖσι καὶ Βουδινοῖσι.
P. 259. l. 2. Ἴδησι.] Cod. Arch. ἴδη δὲ παντοίη. Est autem ἴδη linguâ Ionicâ δρυμῶν ὄρος, Hesychio, Didymo ὄρος. Interpres non vertit. Vide 280.
4. Ἐν δὲ ταύτῃ.] Cod. Arch. ἐκ δὲ ταύτης. Uti & Valla.
31. Μάγης.] Codex Arch. consentit cum margine.
P. 260. l. 16. Ἐκπλώσαντο.] *Mitigabant*. Eustathius, Κηλος, χειροήθης, ἥμερος, συνήθης.
P. 261. l. 13. Σολοικίζοντες.] Cod. Arch. αὐτοὶ α. τοῦ ἀρ. ὅτι.
P. 262. l. 13. Καὶ ἐκεῖνοι.] Codex Arch. ἐκείνοισι.
17. Οὐκ οἰσόμεθα.] Ita legit Valla cum cod. Arch.
29. Σκώπασις.] Cod. Arch. Κώπασις.
36. Ἰνδάνθυρσος.] Cod. Arch. Ἰδάνθυρσος perpetuó. Vide Strabonem, 14.
37. Προσηγορευμένων, ἡμέρης.] Cod. Arch. προσηγορευμένης μοίρης. ut sæpe infrá.
P. 263. l. 34. Λύκος.] Confer Arrhianum III.
P. 264. l. 12. Ἐμβαλεῖν.] Cod. Arch. συμβαλεῖν, quod habet hìc locum.
31. Σὺ δὲ σῆθι.] Cod. Arch. & margo consentiunt.
P. 265. l. 9. Σκυθέων ῥῆσις.] De hoc proverbio Suidas, Adagiographi, & Demetrius, vulgò, Phaleræus.
P. 268. l. 25. Αἰακίδης.] Cod. Arch. Αἰάκης, ut suprá.
P. 269. l. 26. Πρότερον ἑαυτόν.] Suidas hìc legit ἑαυτῶν. idem pro ἤισαν ἦσαν. cod. Arch. ἤισαν.
18. Οἷα δὲ & ἀπίκατο.] Rectiùs editis.
30. Ἀνελευθέρους.] Rectè. Ita & Vallæ codex.
43. Κόκκοι.] Eustathius, B. Ἰλιάδος, ad Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν, adducit hunc locum.
P. 270. l. 32. Μετέχοντες.] Cod. Arch. μετέχοντας.
P. 271. l. 5. Λόγον.] Fortè δόλον.
25. Μεμβλάρεω τ. Π. ἄνδρες Φοίνικες.] Stephanus *Ethn.* legit Μεμβλιάρου. Vide Apollodorum.
47. Μάγιστον.] Cod. Arch. Μάκιστον· confirmat Stephanus. Idem Arch. c. Θεῖξας habet pro Φεῖξαν, ut Stephanus; deinde Ἔπειον, & Νούδιον.
P. 272. l. 20. Εὐθυμίδης.] Sic quidem Valla. Cod. Arch. Εὐφημίδης.
38. Συμμίσγουσι.] Cod. Arch. συμμίσγουσι. Ita Valla. Mox Κυρωβίος.
P. 273. l. 14. Ἀκήρατον.] Codex Arch. ἀπείρατον.
P. 275. l. 37. Τέτρηται.] Significant loci felicitatem, & ubertatem.
44. Συνοικίζοντας.] Codex Arch. συνοικήσοντας. Rectè.
P. 277. l. 15. Ἐδέετο σπανάς.] Eustathius ad Z Ἰλιάδος. Fortè respexit Herodotus præceptum Homericum, Ἴσον τ' ἠλακάτην τε,——quod infrà sequitur.
P. 278. l. 12. Ἀλαζίρ.] Cod. Arch. Ἀλαζείρ.
27. Φόρου.] Cod. Arch. φόρον, ut Valla.
28. Ἀρυάνδω.] Polyænus l. VIII. p. 625. Cod. Arch. Ἀειάνδω.

36. Δαρεῖος.]

36. Δαρειϰὸς.] Hesychius, Δαρειϰοὶ, οἱ χρύσοι στατῆρες. Lege χρυσοῖ στατῆρες.
P. 279. l. 19. Τοὺς ἑωυτέας.] Cod. Arch. ἑωϋτῆς.
24. 'Αδυρμαχίδαι.] Apud Ptolemæum 'Αδυρμαχῖται, ut Εὐεσπερῖται apud Stephanum, quæ quidem terminatio his & Ægyptiis usitatior. Silio, *Adyrmachidæ.* Stephano 'Αδαρχίδαι, malè.
25. Πλεῦνος.] Cod. Arch. Γλυνός. Sic Lycophron quoque.
37. Τεθειπποβάται] V. Hesychium in Βαρκαίοις ὄχοις. Athen. 3. l. 21. c.
40. 'Αυσχῖται.] Cod. Arch. 'Αυχῖται. Stephanus, 'Αυχῖται, ἔθνος Λιβύης ὑπερβάκης. Lege ὑπὲρ Βάρκης. Cæterùm qui hîc Γιγάμαι, cod. Arch. Γηγάμαι, Stephano Γιλιγάμβαι.
P. 280. l. 4. 'Αγελέβιες.] Hesychius, ἀκρίδας exponit.
6. Ἔπειτα γάλα.] Rectiùs codex Arch. ἔπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπ. has lacti inspergebant.
34. Γαράμαντες.] Mela, Plinius, Capella; Γαμφάσαντες.
42. Ἐν χερί.] Hesychius ἐν χερὶ κηρά. πρὸς τῷ χρωτί.
P. 281. l. 9. Γλυκύτητα.] An γλυκύτατον; Eustathius enim sic hîc legit.
39. 'Αυσῆς.] Codex Arch. 'Αυσέες. Astipulatur Stephanus. Melæ, *Ausenses.*
P. 282. l. 38. Μεσαμβρίη τε.] Cod. Arch. μεσαμβρίης κάρτα.
42. Θερμὸν ἐς μεσ.] Cod. Arch. Θερμὸν μέσας νύκτας πελάζει.
P. 283. l. 4. Αἴγιλα.] Cod. Arch. Αὔγιλα. Sic & Stephanus.
21. Τρωγλοδύται.] Eustathius ad Dionysium p. 28. Mox Τρωγλοδ. Αἰθίοπες, & τετρίγασι habet codex Arch. cum Eustathio.
P. 285. l. 1. Αἰγίδας.] Locum istum diligenter excutit Eustathius ad E. Iliad.
3. Πλὴν γὰρ ὅτι.] Meliùs Cod. Arch. πλὴν γὰρ ἢ ὅτι.
8. Αἰγίδας.] Cod. Arch. & Eustathius Αἰγέας, utì & margo.
13. Χρέωνται καλῶς.] Codex Arch. meliùs χρ. αἱ Λίβυσσαι, καὶ χρέωνται καλῶς.
43. Ζορκάδες.] Codices MSS. δορκάδες. Hesychius in Ζόρ & Callimachus *Hymno* in Dianam.
P. 286. l. 2. Πήχεες.] Illæ sunt in cithara partes quas ἀγκῶνας vocant.
12. Ζεγέριες.] Hesychio minùs rectè ζεγερίαι. codex Arch. Λιβύστινον.
18. Ζαύηκες.] Codex Arch. Ζάβυκες. quod est idem.
20. Ζύγαντες.] Bochartus distinguit inter Ζύγαντας, & Stephani Γύζαντας Lege l. 26. Κυραυνίν. Sic Arch. c. & Stephanus.
40. Πιτυκίνης.] Codex Arch. Πευκίνης. Rectè; Hesychius, πευκινὸν δάκρυον, πίσσαν. Mox ἀναφέρεται non ἀναφαίνεται.
P. 287. l. 38. 'Επ' ἑκατοστά.] Cod. Arch. ἑκατόν.
P. 288. l. 1. Τὰ μέσα.] Desunt codici Arch.
2. Βουνὸς καλέεται.] Dictio est Libyca. κολωνὸς, λόφος, Hesychius & Bochartus.
27. 'Επιχάλκω ἀσπίδι.] Eustathius ad N. Iliados.
P. 289. l. 15. Βάρης.] Suprà p. 279. Βάδρης, & Μάρδης. cod. Arch. hîc Μάνδρης. alius, Βράδης. V. p. 409.

Ad Librum Quintum
HERODOTI.

P. 290. l. 6. Αρείω.] Codex Arch. Δαρείω.
7. Περιεφθέντας.] Hesychius ἐκλεῖψαι exponit per ἐκμαστιγῶσαι. Alibi variant codices; aliquando περιεσπεῖν scribunt. Vide Hesychium in ἔψαι, ubi ait ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι.
8. Οἱ γὰρ ὦν.] Cod. Arch. Ὡς γὰρ ὦν. L. cod. Ar. ἀντικατιζομένων.
22. Πολλόν τε ἐκράτησαν.] Cod. Arch. πολλῶν.
30. Δαρείω.] Codici Arch. & Vallæ deest.
P. 292. l. 8. Σιγύνας.] Apollonio Rhodio Σίγυννοι.
17. Συγύννας.] Cod. Arch. Hesychius, Σίγυνοι, τὰ ξυστὰ δόρατα. Eundem vide in Ζιβύνη, Ζιβύνη, Σιβύνη. Aristotelem Poet. c. 2. Schol. Apollonii p. 72.
23. Εἰκότα.] Ionismus postulat οἰκότα.

35. Ἠδωνίδα.] Cod. Arch. Sic Valla.
43. Πίγρης.] Cod. Arch. Τίγρης καὶ Μασίης. V. p. 414. Fuit & Pigres Artemisiæ frater, Poeta. Plutarchus contra Herodotum, videtur ei tribuere Βατραχομυομαχίαν.
P. 293. *l.* 6. Ἐπιμελὲς τῷ.] Suidas hîc videtur legisse ἐπιμέλεον.
7. Λυδικά.] Cod. Arch.
10. Φυλάξαι.] Suidas legit γνῶναι.
20. Ποταποὶ εἶεν.] Cod. Arch.
25. Παιονίη.] Eustathius ad Periegeten, & Iliados B.
P. 294. *l.* 10. Ὀδομάντας.] Cod. Arch. Ὀδομάντας. prius agnoscit Thucydides II. Vide Scholiastem Aristophanis ad *Acharnenses*.
32. Τίλωνας.] Hinc fortè emendandus Hesychius, cui Τίλτον est εἶδος ταρίχου.
P. 295. *l.* 18. Ἀντίας.] Cod. Arch. ἀντία. Illud porrò ἀλγηδόνας ὀφθαλμῶν respexit comicus, *ut doleant ei oculi*. Usurpavit quoque Plutarchus, non agnito auctore.
33. Ἀνακχομένῳ.] Certum est Vallam legisse ἀναχομένου, ut habet codex Arch.
P. 296. *l.* 17. Μακεδών.] Cod. Arch. Μακεδόνων. Vidit idem Valla.
29. Γυναῖκ.] Vide l. VIII. c. 136. l. 1. c. 93.
37. Ἑλληνοδίκαι.] Cod. Arch. Ἑλλήνων· ita & Eton. Codex. Nec aliter Valla. De Hellenodicis Ælianus *Var. Hist.* IX. c. XXXI.
P. 297. *l.* 5. Μύρκιν@.] Ita paulò priùs. Cod. Arch. hîc Μύρκιν@. Stephanus ex Parthenio cum duplici ν scribit.
10. Ἵνα ἴδη.] Cod. Arch. ἵνα ναυπ. ἐστὶν ἴδη ἀφθ. κ. π. κ. καὶ μεγάλα ἀργύρεα. Ita Valla.
15. Σὺ τοίνυν.] Meliùs cod. Arch. Σύ νυν. Ita enim p. 303. l. 7.
24. Ἄνεως χαλᾶν.] Non est solicitandus iste locus. Est enim ἄνεως, ἥσυχος, Hesychio. Mox πρόσχημα significat *propugnaculum*.
P. 300. *l.* 13. Καὶ τὸν Βασ.] Suidas & codex Arch. αὐτὸν β. ut mox.
10. Διηκοσίας τριήρεις.] Hinc Suidam emenda, apud quem ἑβδομήκοντα legis.
46. Ἐσπέρχετο.] Codex Arch. ἐπέρχετο. Hoc Valla videtur sequi. Prior lectio melior, nam σπέρχεσθαι, est hoc in loco θυμοῦσθαι.
P. 301. *l.* 27. Ἐστιμόνον.] Æneas in Poliorcetico, & Polyænus l. I. idem tradunt.
P. 302. *l.* 16. Ἐν τῷ περιτέρῳ.] Haud dubiè, ἐν τῷ προτέρῳ. Ibi de istis agit. Cod. Arch. confirmat, & Stephanus in Τέρμερα
23. Τερμινέα] Margo & codex Arch. Τερμερέα. Stephanus itidem, Τερμερεύς. Cæterùm in I. hos vocat noster Τερμίλας quos hîc diceret Τερμερέας. Vide p. 72. Puto literarum ρ & λ aliquam fuisse etiam in sono affinitatem apud antiquos. Inde traulismus. V. Stephanum in Τέρμερα, & in Τερμίλη. ubi Τέρμερος & Τέρμιλος promiscuè. Sic Τόργος & Τόλγος, Ἀλύμβας & Ἀρύβας, Ὄλορος & Ὄρολος, Κόραξ & Κόλαξ.
28. Μετιὼς.] *Adiens*, μετερχόμενος, προσιὼν.
29. Cod. Arch. Ἐνόντες pro Ἑκόντες. & Συναποστάντο.
P. 303. *l.* 20. Ἐξέστι@.] Eustathius ad Odys. ἐκπέμψις, διαζύγιον.
P. 304. *l.* 37. Κρῆστιν.] Cod. Arch. Κρῆστον. Sic & Stephanus.
P. 305. *l.* 21. Εἴχετο.] Codex Arch. οἴχετο.
P. 306. *l.* 6. Ἀναξυρίδας.] Hunc locum non vertit Valla. *fœminalia*, Hesychio.
13. Κατήκειν.] Cod. Arch. quod probo. Reliqua in hac paginâ cum margine habet idem codex.
P. 307. *l.* 10. Εὐεπέα.] Codex Arch. εὐεπετέα. Hoc accedit ad εὐπετέα. v. p. 306. l. 8.
15. Ἐπικλέους.] Lectio marginis placet codici Arch.
21. Ἄρχεται.] Lineâ penultimâ διαμείψεται mallem cum codice Arch. quàm προσαμείψεται.
31. Σταθμοὶ τε βασ.] *Mansiones*. Isidorus Characenus scripsit σταθμοὺς Παρθικούς. Opinor hinc ἀφορμὴν sumsit. In eo legas σταθμὸν βασιλικὸν p. 185. paulò infrà Μάρραδα σταθμός, βασίλειος, lego σταθμὸς βασιλικός. Idem porrò subinde σταθμοὺς commemorat alios, quos βασιλικοὺς fuisse certum est. De Stathmis etiam scripsit Amyntas quidam, cujus meminit Athenæus. Hujusmodi est Hieronymi opus de *Mansionibus filiorum Israel*. Hesychius exponit στρατωτικὴν κατάλυσιν. Talis fuit Nazianzum. Suidas in Γεωργεῖον.
P. 308. *l.* 14. Ἐσβάλλοντο.] Codex Arch. ἐσβάλλοντι, utì mox μεταβαίνοντι. Ferri potest prior lectio. Διαβάντων τὸν Εὐφράτην πόλις ἐστὶ Ἀπάμεια. Isidorus Characenus.
23. Ὁ δὲ παρασάγγης.] Vide Brissonium de *regno Pers.* item Casaubonum ad XI. Strabonis, sub finem.
34. Φοινίκων γράμματα.] Vide Scaligeri digressionem ad *Eusebii Chron.*
P. 309. *l.* 45. Κλείνησι.] Vide Marcellinum in v. *Thucydidis*. Ejus fides in his desideratur.
P. 310. *l.* 24. Ἀχαιῖης.] Hesychius, ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν κόρην ἄχους.
44. Παιείνῳ.] Scribe cum codice Arch. Πωείνῳ. meminit Pausanias, & Pollux, & Suidas.
P. 311. *l.* 40. Πελασγικῷ τείχει.] Murum hunc Pelasgi Atheniensibus condiderunt. V. p. 379.
41. Ἐξέλον.] Magna est dissentio de duratione tyrannidis Pisist. V. sc. Aristoph. p. 464.
P. 312. *l.* 30. Πελέοντο.] Codex Arch. Γελέοντο, Geleontis.
P. 313. *l.* 46. Τὸν δ.] Cod. Arch. τῷ δήμῳ.
42. Πάντων προσθεὶς τιμ.] Codex Arch. legit rectè πάντα. & l. 47. τῷ δήμῳ. *ipse populo se adjunxit.*

P. 314.

P. 314. *l.* 15. Ἐκόμισε.] *Efferebatur.* ἐπήρθη. Usus est & Aristophanes, hâc sententiâ.
P. 315. *l.* 4. Ἔργα χειρῶν.] *Fortia facta, & animi vim.* λῆμα, est βούλευμα, φρόνημα.
P. 316. *l.* 18. Ἴδεσι τοῦ Βοιωτοῦ.] Cod. Arch. βοηθοῦντας.
21. Ἐν πέδαις.] Codex Arch. non ἐς πέδας.
26. Ἱπποβοτέων.] Vide paginam 366.
33. Περιπεφλευσμένων.] Aristophani *Nubibus* περιφλύει, *amburit fulmine.* Sunt, qui affirmant ignis Medici vestigia adhuc cerni in marmoreis parietibus cujusdam templi Palladis, quod Athenis extat.
45. Ἱστορίη.] Hîc se suæ permiscet historiæ, μνησικακεῖ, & obliquè animum suum aperit.
P. 317. *l.* 34. Ἐόντες πρός.] Cod. Arch. cum margine, ἐχόντες ἐς.
43. Ἀνδιδοῦ.] Codex Arch. ἀνεδίδου.
45. Δαμίης.] Meminit Pausanias.
P. 318. *l.* 6. Ἐλαῖαι] Imò fortè in luco Mycenæo. Vide Apollodorum, & quæ ibi attuli p. 70. & 222. Item Herodotum p. 480.
27. Κερτομίοισι.] Festum in harum memoriam dicebatur Λιθοβολία. quod imitabatur ἐπεσβολία.
31. Εἰσὶ δέ σφι καὶ ἄρρητοι ἱερουργίαι.] *Celebrant & sacra quædam arcana,* nempe, præter festum jam dictum.
44. Ἀστῶν τούτους.] Cod. Arch. τουτέων, οἱ πεμφθέντες.
Κομίσοντο.] Ita cod. Arch.
P. 319. *l.* 5. Ἀλλοφρονῆσαι.] Eustathius, παραφρονῆσαι, μανῆναι.
40. Τὸν ἕνα τουτέων.] Cod. Arch. τοῦτον. ut mox.
41. Ἀθηναῖοι δέ] Verte, *Athenienses autem ne hunc quidem tantæ cladi supervixisse,* &c.
P. 320. *l.* 5. Δωρίδα.] Hesychius in Δωρίζειν.
28. Ἐπ᾽ Αἰγινήτας.] Valla legit Αἰγίνης. consentit codex Arch.
P. 322. *l.* 3. Ὀλοίτροχον.] Nempe πέτρον. Apud Homerum N. Iliados, ὀλοοίτροχος. Herodotus infrà, ὀλοιτρόχους ἀπίεσαν, *lapides molares devolvebant.*
31. Κυψέλῃ.] Plutarchus in *Symposio* hæc excripsit. Pausanias I. Eliacon vocat λάρνακα. Apud Hesychium varia significat.
P. 324. *l.* 9. Διαπλεύσαντος.] Cod. Arch. & Eton. διαπλέξαντος. Mallem διαπλήσαντος, quod est διαπληρώσαντος.
12. Ἠπιότερος.] Homerus, πατὴρ ὣς ἤπιος εἴη. Vide p. 182.
21. Κατὰ τὴν.] Cod. Arch. καὶ τὴν ἀπό.
22. Ἴδη.] Non ἤδη.
23. Τοὺς ὑπερέχοντας τῶν ἀσταχύων.] Hæc verba Aristoteles adfert libro III. Pol. c. 9.
32. Συνόμουρον.] Codex Arch. ζυνόμουρον. Hesychio χαλκόχολον. Vide *Lex. Herod.*
P. 325. *l.* 9. Ὄργια.] Homerus ῥόθιον vocat, ubi ista sacra sanguine fuso fiebant.
13. Τοιοῦτον ἔργον.] Codex Arch. cum Valla, τοιούτων ἔργων.
21. Συνεόντας.] Puto Vallam ea legisse, quæ in textu.
26. Ἡμέραι αἱ χύειαι.] Codex Arch. ἱραιαί. quod non capio. ἀνιᾶσθαι vexari; explicabis hæc ex verbis paginæ 321. l. 6, 7.
P. 326. *l.* 1. Καὶ τοῖσιν.] Locum totum sic concipit codex Arch. μέζον τῆς Ἰλ. χω. ἢ ὃ καί σφι καὶ τοῖσιν ἄλλοισιν, ὅσοι Ἑλλήνων συνε. τοὺς Ε.
8. Ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος.] Scripsit στασιωτικὰ de seditionibus Mityleneensibus. Hoc in opere multa pro patria dixit, unde & *aureum plectrum* meruit; multa pro se. Horatius,

Et te sonantem plenius aureo
Alcæe plectro.

de fugâ ejus, quam tangit Herodotus, ista capio,

——— Dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli.

Plutarchus libro contra Herodotum p. 858. gravem impingit historico nostro culpam, ob Pittaci res gestas malè hîc silentio obscuratas.
P. 328. *l.* 25. Κυβήβης.] Codex Arch. Κυβίβαης. Restitue Κυβέλης. Mons in Phrygia Κύβελλον. Virgilio Cybelon, III. Æneidos,

Hinc Mater cultrix Cybeli.

Imò idem, Cybele Ovidio, Fast. IV. *Inter,* ait, *viridem Cybelen.* Hîc culta, & hinc dicta Cybele, & Cybelle. Claudianus,

Thyasos spectat de more Cybelle.

37. Σιμωνίδεω.] De Eo Stephanus in Ἀμοργὸς & Ἰουλίς, inconstanter. Noster infrà filium Leoprepis facit, p. 459. Scholiastes Pindari, Callimachum laudans, hæc habet,

Ὡς ὁ Κεῖος Ὑλλίχου νέπους.

unde de genere ejus aliquid amplius colligitur. Aristoteles Rhetoricor. 3. taxat hominis tum mores tum dictionem, ut qui de asinabus dixerit,

Χαίρετ᾽ ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων.

Plura de eo Scholiastes Aristoph. p. 532.

P. 329. *l*. 4. Ἐξαλοντεῖ.] Hîc codex Arch. & Eton. legit ἐξαλοντί. Vide quæ ad p. 3. l. 15.
9. Παρηγορέατο.] Codex Arch. παρηγορέετο.
14. Στρατιώτησι.] Ita codex Arch.
30. Τίσασθαι.] Vide paginam 382.
40. Ἀναγνώσαι.] Scholiastes ad Dionysium Thracem notat hanc esse locutionem Ionicam. Apud Herodotum frequens est.
43. Τοιοῦτόν τι.] Codices scripti, ut & margo, τούτων τι ἄν.
P. 330. *l*. 3. Ὅσα περ σοί.] Codex Arch. ὅσα Πέρσησι.
12. Οἴχασι.] Codex Arch. ἤχασιν. id rectè.
16. Καταρτίσω.] Paulò supra καταρτιστῆρες. & cod. Arch. hîc καταρτίσω.
23. Διέβαλε.] *Decepit*. Alibi διαβεβλημένος βασιλεὺς, *deceptus*. v. p. 555. l. 24.
P. 331. *l*. 4. Ἐμβαίνειν.] Scripti omnes ἐσβαίνειν. Mox codex Arch. in melius restituit—ἔπεμψεν ἡμᾶς τὰ κοινὰ τῶν Ἰώνων φυλάξοντας.
13. Σολίων.] Codex Arch. rectiùs, Σολέων ἀποδέξαντες.
16. Ἀντίσασθαι.] Codex Arch. ἵστασθαι ὀρθόν. Mox pro χάρτα idem habet πολέμια ἔργα.
20. Ἱστάμενον ὀρθόν.] Hæc confirmant codicis Arch. lectionem, l. 16.
26. Αὐτέων, δέ.] Omninò ut codex Arch. καὶ πάντως. & ut Valla.
37. Περισφερέστερον.] Et codex Arch. & margo.
P. 332. *l*. 7. Ὁ Κὰρ δ' ὦν.] Codex Arch. non agnoscit: sed pro ὁ Κὰρ habet, ὁ ὁπλέων, ut paginâ præcedenti.
30. Συνοίσασθαι.] Codex Arch. ἤσαν.
42. Ὑμέης.] Codex Arch. Ὑμαίης.
49. Περιώπην.] Codex Arch. Olim quidem inquit Stephanus Περκώπη dicebatur quæ nunc Περκώτη.
P. 333. *l*. 12. Κινδυέος.] Hæc quidem est lectio codicis Arch. Est apud Strabonem l. 14. Μίνδυα, apud Scylacem Μύνδος in Caria; utcunque hîc nihil muto; nam apud Polybium Κινδυὰς Ἄρτεμις legitur. Syennesis mentio est in I. libro.
15. Κατὰ νώτε.] Cod. Arch. κατὰ νῶτα. mox συμβ. & ἔχοντες.
31. Στρατηγῷ.] Est enim is ταμίης πολέμοιο.
44. Δάσῳ.] Margo lectionem aliam profert Πηδάσῳ. Codex Arch. Λασσῖον. Interpres Μύλασα. Quam fortè dictionem voluit indicare codex Arch. Qui insidias struxit, erat Mylassensis.
47. Ἀμόργης.] Codex Arch. Ἀρμόγης καὶ Συσαμάγκης——καὶ Μύρσος. Cæterùm Amorgen novit Ctesias.
P. 334. *l*. 7. Ἰλιάδα.] Codex Arch. Ἐλιάδα. Vera lectio est Αἰολίδα. Sunt in Æolide Gergitha.
8. Ἀπολειφθέντας.] Codex Arch.
33. Μίλητον.] Mirum cur Henr. Stephanus insimularet Vallam, ac si Pythagoræ hoc nomen dedisset, quod non fecit.

Ad Librum Sextum
HERODOTI.

P. 335. *l*. 35. Ποιεύμενος.] Valla paginâ proximâ vertit, *fecit literas*; mallem *operâ, ministerio utens*.
38. Ἀλλ' ἐκ τείχεος.] Codex Arch. habet Interpretis lectionem, ἀλλὰ τείχεα ῥύεσθαι.
P. 336. *l*. 46. Οἱ Λέσβον νεμ.] Codex Arch. & Eton.
P. 337. *l*. 3. Δώδεκα νηυσί.] Reliqua sic pertexit codex Arch. Πριηνέων δὲ εἴχοντο Τήιοι εἴκοσι νηυσί. Τηΐων, &c. ita ut nulla hîc sit mentio Myusiorum. Numeri autem summa sine istis constat. Puto nihilominus Myusios interfuisse ob vicinitatem. Vide p. 60. l. 33.
22. Τῶν Ἀρχαίων.] Codex Arch. Τῶν ἀρχέων. Sic & Valla.
25. Ξυγκαλέσαντες.] Codex Arch. meliùs Συγκαλ. longiùs abit codex Et. Συλλεξάμενοι.

34. Κατάξει.]

34. Κατάξει.] Codex Arch.
P. 338. l. 1. Ἐπὶ ξυρῦ.] Homerus hoc usus est proverbio, Ἐπὶ ξυρῦ ἵσαται ἀκμῆς. Vide & Plutarchum contra Herod. p. 870. Longinus hunc locum laudat.
13. Ἑκάστη.] Codex Arch. Ἕκας τε.
46. Οὐ βουλομένους.] Codex Arch. propiùs ad Vallam ἀρνευμένους.
P. 339. l. 11. Ἔνδεκα.] Codex Arch. δέκα. Ita Valla.
39. Post χίων codex Arch. addit ἐόν. rectè.
P. 340. l. 2. Καταδύσας.] Codex Arch. καταλύσας.
9. Κατ᾽ ἄκρης.] Homerica est locutio.
11. Συμπεσεῖν.] Rectè. Cod. Arch.
34. Ἄμπη.] Codex Arch. Ἄμπη. Ita & Stephanus hìc legit.
P. 341. l. 2. Μιλήτου ἅλωσις.] Drama, cujus pauci qui de Phrynicho agunt, meminerunt. Callisthenes apud Strabonem XIV. eadem scribit. Vide Longinum Sect. 21.
P. 342. l. 2. Τῆς Ἴνυκος.] Codex Arch. Ἰνύκου. Sic Stephanus in Κάμικος. Idem tamen in Ἴνυκον aliter. Nisi fortè locus sit mendosus.
P. 344. l. 35. Τὴν ἀρχὴν τῆς χ.] Valla & cod. Arch. ut in margine.
P. 347. l. 6. Δαρεῖος.] Marcellinus in vitâ Thucydidis de hâc re dubitat.
P. 348. l. 11. Ἄθων.] Charon Lampsacenus scripsit, columbas albas plurimas hoc tempore visas. Ælianus v. H. L. 1. c. 15. Vide p. 365.
P. 350. l. 9. Ἀργεῖνην.] Codex Arch. Ἀργίνην. Vall. Αἰγίνην. Vide Apollodorum II. *Bibl.* Ibi Ἀργεία dicitur.
19. Εἴκως.] Codex Arch. εἰκός. Ita Valla.
P. 351. l. 32. Λογάδας.] Codex Arch. λογχάδας. Vide Scholiasten Aristophanis ad *Acharnenses* p. 422.
44. Ἐς Ἀπόλλωνος.] Codex Arch. Ἀπόλλωνα.
P. 352. l. 13. Ἔχειν, ἣν μήτηρ.] Codex Eton. cum Valla facit ἣν ἡ μήτηρ ἢ ὁ πατήρ.
18. Δύο ψῆφοι.] Thucydides l. 1, refellit vulgatam de re sententiam. Nescio an Herodotum designet.
P. 354. l. 20. Ἐπὶ δακτύλῳ.] Codex Arch. δακτύλων. vidit Valla.
38. Ἄγις.] Vide p. 506.
P. 355. l. 5. Κατωμοσίην.] Alii recentiores dicunt διωμοσίην.
P. 358. l. 19. Ὅκως γάρ.] Suidas hæc adducit paulò aliter, ἐνέχρανε τὸ πρόσωπον τοῦ σκήπτρου. Codici Arch. & Eustathio deest σκῆπτρον.
22. Ἐν ξύλῳ.] *In codice Numellis.*
40. Ἐν ἀλογίῃ.] Codex Arch. ἐν ἀποείῃ χρόν.
P. 359. l. 12. Σίπεια.] Codex Arch. Σήπεια. Sic Interpres.
17. Ἐπίκοινα.] Vide paginam 340.
P. 361. l. 1. Φιγαστύς.] Non puto alibi hoc nomen reperiri. Codices A. & E. Φιλαγρὸς habent. Hinc vero lectio emicat, Φιγαλεὺς, quam Stephanus in Φιγαλία agnoscit.
P. 363. l. 2. Ἀνίσαθαι.] Codex Arch. ἀνίσαθαι. Quartum autem versum sic legit,

Ἀλλ᾽ ὅρκου παῖς ἐστιν ἀνώνυμος, οὐδ᾽ ἔπι χεῖρες
Οὐδὲ πόδες, κραιπνὸς δὲ μετέρχεται ——

Ultimus versus, si rectè memini, est Hesiodi.
27. Κνοῖθυ.] Codex Arch. Κνώθυ.
P. 364. l. 4. Δωρεῖν.] Codex Arch. δωτίνην. Rectè, nam alibi ἤγειρον δωτίνας ἐκ πολίων.
13. Ἔφερόν τε καὶ ἦγον.] *Deprædabantur.*
25. Ἐπαναστίρων.] Aliter ἐπίστασιν, ῥόπτρον, κορώνη.
P. 366. l. 22. Πολεμεόντων.] Codex Arch. πολεμιζόντων.
27. Δαρεῖος.] Hesychio, φρόνιμος ὑπὸ Περσῶν. ὑπὸ Φρυγῶν Ἕκτωρ. fortè Ἕκτωρ. Ctesias Δαρειαῖον scribit.
43. Ἱπποβοτέων.] Codex Arch. De quibus suprà jam meminit, p. 316. Nihil hìc muto.
48. Τὴν πόλιν] Addit codex Arch. καὶ ἐλθεῖν ἐς τὰ ἄκρα. Consentit Valla.
P. 367. l. 21. Ἀποπνυνόμενοι.] Confer p. 328. l. 26. Ibi unius tantùm ἱροῦ meminit combusti; hìc ἱρῶν.
26. Κατέργοντες.] Codex Arch. κατεργάζοντες.
38. Ὁμομήτρει.] Quod rectius, Cod. Arch.
39. Τῆσιν αὐτῇσιν ἵπποισιν.] Utì & paulò infrà. *idem.*
46. Τίθεσθαι.] In his Cimononiis sepulcris ipse Herodotus sepeliebatur. Marcellinus vit. Thucyd.
P. 368. l. 4. Μιλτιάδην.] Vide Marcellinum in *Vitâ Thucydidis.*
9. Ἐκπεφευγέναι.] Codex Arch. ἐκπεφευγός.
20. Φιλιππίδην.] Cod. Arch. Hoc & infrà. Lucianus hæc ridet.
46. Ἰσαμένος.] Ita omnino. vide autem quæ Plutarchus l. contra Herodotum p. 861. adfert. confer & Justinum.
P. 369. l. 19. Ψάμμον.] Codex Arch. γῆν. Idem lectiones marginales confirmat, in quibus ἐδὼν Ionicum est, & parit compositum χαυλιόδων aliáque.

20. Φειδιππίδην.] Codex Arch. Φιλιππίδην. Ita & Plutarchus, contra *Herodotum.* & IſidorusPelus: l. 4. Epiſt. 69.

34. Ἑκατέρω.] Codex Arch. ἑκαστέρω.

P. 370. *l.* 7. Ταῦτα γνόντες.] Codex Arch. ἀναγνόντες.

P. 371. *l.* 20. Θυσίας.] Meminit Scholiaſtes Ariſtophanis. Fiebant hæc ſacra Braurone, Pollux VIII. c. IX. §. XXVI.

20. Αἰτίην, ἣ ἔχε.] Plutarchus, αἰτίαν ἔχον, hîc legit.

22. Ἀναδέξασθαι.] Paginæ proximæ lineâ ultimâ ἀναδέξαι. Atque ita Plutarchus hîc legit, & codex Arch. & paginâ 374. Scutum ſublatum erat proditionis ſignum.

P. 373. *l.* 19. Δεινὸν χόλον.] Puto Vallam vertiſſe *multum acerbitatis.*

P. 375. *l.* 14. Ἐξενεῖκαι.] Codex Arch. ἐξενείκασθαι ἐσάπαξ.

P. 376. *l.* 6. Δάμας.] Codex Arch. Δάμασος Ἀνύειος τοῦ. Vera eſt lectio Ἀμύειος. *Amyris inſanit* quid ſit nôrunt parœmiographi.

11. Αἰολίδος.] Codex Arch. Αἰτωλίδος. Valla Ætoliæ.

P. 377. *l.* 15. Σχήματα.] Codex Arch. ὀρχήματα. Ambigo.

P. 378. *l.* 42. Χθονίων θεῶν.] *Deorum inferorum.*

P. 381. *l.* 21. Καταινύσας.] Codex Et. καταλύσας. ſic interpres. Codex Arch. καταστήσας.

Ad Librum Septimum
HERODOTI.

P. 382. *l.* 7. Ἐς Σάρδεις.] Vide paginam 239. l. 11. & 12. πολλῷ πλέω —— παρεῖχον, Codex Arch.

P. 383. *l.* 16. Βασιλεῦσαι.] Cod. Arch. ἐβασίλευσεν.

29. Ξέρξεω.] Codex Arch. meliús. Valla non vertit.

P. 384. *l.* 5. Ἀναβεβήκεσαν.] Codex Arch. ἀναβεβήκεσαν τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι. Id eſt, *inimicitias priùs deponentes.*

7. Πεισιστρατιδέω.] Puto ſic ſcripſiſſe Herodotum. Ita ſanè cod. Arch.

8. Λάσου Ἑρμιονέος.] Cod. Arch. ſed notior eſt Laſus Hermionenſis ex Procli chreſtomathia, & Tzetze ad Lycophronem, Pauſaniâ, aliiſque, quàm ut de eo hîc dubitari poſſit.

10. Ἐκ τῆς Θαλάσσης.] Codex Arch. cum margine χωρὶς τῆς θαλ.

21. Ξέρξης.] Darii & Xerxis bella hæc ſcripſit Charon Lampſacenus Herodoto paulò ſenior. Item Simonides. *Suidas* & Tertullianus L. de *Animâ*, & Plutarchus, & Pauſanias hoc docent.

31. Σύλλογον ἐπίκλητον.] Poſteriores unâ voce σύγκλητον. aliquando σύγκλητος βουλή. Tragicus quidam λέσχην σύγκλητον dixit.

P. 385. *l.* 7. Ὑπερθέωμαι.] Omnino ὑποθέωμαι. unde apud noſtrum toties ὑποθήκαι. Sic ὑποθέμενος τοῖς ὀνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον. Quanquam ibi quoque ὑπερθέμενος malè ſcribatur. ut etiam p. 392. l. 35. ubi iterum codex Arch. ὑπετίθεε.

35. Ἀνάποινοι ὑμεῖς.] Codex Eton. hæc interponit, ἡμεῖς μὲν τοσαῦτα ἀγαθὰ ἕξομεν. ὑμεῖς δὲ. *Nos tot bona reportabimus.* Infrà codex Arch. χρὴ συμπαρεῖναι.

P. 386. *l.* 7. Ὑπάρξαντας ἀδικίης.] Scio alibi ſic loqui Herodotum, & alios. Hîc autem in codice Arch. video ἀληθέας. Puto igitur Herodotum ſcripſiſſe ἀλίτας, *peccatores.* Homerus etiam dixit τίσασθαι ἀλείτην.

P. 389. *l.* 39. Μετὰ δὴ βουλεύεσθαι.] Codex Arch. βουλεύσασθαι ὦ Π. στρ. μὴ ἄγειν, quod rectum eſt. Vide p. 390. l. 15.

P. 390. *l.* 36. Θεὸς ὅτι.] Codex Arch. Θεός τις ἐστι. Ita p. 391. l. 16.

P. 391. *l.* 2. Φρονέειν τε εὖ.] Formavit hoc ex noto Heſiodi dicto.

26. Φανήσεται.] Codex Arch. φανεῖται. Margo φανέτω. vide lineam penultimam.

36. Οὐδὲ ἐπιφοιτήσει.] Codex Arch. & E. & Valla hîc legerunt οὐκ ἐπὶ ὄναρ. Poſtulat id ſententia.

P. 392. *l.* 1. Νομίζων.] Scripſerat ἐλπίζων. Ita legit Valla, ita codex Arch.

35. Ὑπετίθεε.]

35. Ὑπηνῆται.] Codex Arch. ut p. 385. l. 7.
P. 393. *l.* 12. Ἀνομένῳ.] Codex Arch. ἀναισιμουμένῳ. Indubitabilis lectio.
16. Σκῦθαι.] Vide paginam 3. & 7.
20. Μυσῶν τε καὶ Τεύκρων.] Vide p. 409. l. 29. Xerxes finxit Principes Græcorum sibi patriæ proditionem addixisse. Hinc tot gentes non tam ad bellum, quàm spolia, confluxere. Polyænus VII.
29. Ὕδωρ πινόμενον.] Juvenalis,

——epotáque flumina Medo
Prandente——

Inter hos fuere Onochon, sive Onochonus, Ilissus, Scamander, Melas, Lissus, Echidorus, v. p. 449.
41. Βυβάκεις.] Suprà Βυβάρης, ut Οἰβάρης. ita Justinus. Tzetzes falsò vocat Βυρβάνην.
P. 394. *l.* 8. Κλεώναι.] Erant & aliæ Cleonæ inter Argos & Corinthum.
P. 395. *l.* 8. Πόνον.] Puto rectè se habere. Valla tamen cum codice Arch. legit πόρον. Alii χῶρον.
21. Καταρράκτης.] Multa de hoc disputat Salmasius ad *Plinium.*
27. Πυθιος ὁ Ἄτυος.] Omninò contemnenda est lectio marginalis. Locum hunc adducit Eustathius ad B. Ἰλιάδος, non tamen sané.
P. 396. *l.* 4. Γεωπέδων.] Codex Arch. γεωπεδίων (vel γεωπέδων) ἀρχίων ἐπὶ βίος.
37. Καλλάτηβον.] Codex Arch. Καλλάπον π. Fortè Καλλατίαν. Nam Stephanus in Κάλλατις habet καλατία. Idem tamen hìc legisse videtur Καλλάτηβος.
41. Χρυσέῳ.] Tzetzes ad Lycophronem videtur hìc legisse ἐχρύσωσεν.
P. 397. *l.* 1. Γῆν καὶ ὕδωρ.] Vide Brissonii collectanea de *regno Persico*, l. III.
13. Μαδύτε.] Codex Arch. Ἀβύδε. Vide tamen p. 556. l. 42.
30. Μασιγίας.] Codex Arch. rectiùs σιγίας.
P. 398. *l.* 10. Ὄνυξι.] Codex Arch. ὄνοισι. Hoc rectum.
P. 399. *l.* 25. Τῇ ψυχῇ.] Sic legit codex Arch. non τὴν ψυχήν.
42. Νισαῖοι.] Codex Arch. & Stephanus Νησ. Arrhianus etiam Νησαῖαι ἵπποι genere mutato. Suidas Λεοντάτος, vulgatos libros sequens scribit Νισαῖοι. Vide suprà, p. 204.
P. 401. *l.* 38. Οἴην ζυ.] Codex Arch. οἴνυπερ.
39. Μεμνεώμεθα.] Cod. Arch.
46. Ὑπόπλεως.] Cod. Arch.
P. 402. *l.* 21. Κομίζεαι.] Codex Arch. δεῖ κομίζεσθαι. Quæ lectio Vallæ placuit, uti & hæc ἔχων δή τοι λιμ. & l. 28. ὅσον ἂν προβαίνης ἐκατέρω.
P. 403. *l.* 42. Μεταβάλλουσι. τῆς.] Cod. Arch.——λουσι γνώμας ἔχουσι, τῆς σύ τε. Valla videtur legisse ampliùs στράτευμα μέγιστον.
P. 404. *l.* 16. Ἐντεταμένως.] Cod. Arch. ἐντεταμένως. *Intenté.*
32. Διαχρῆναι.] Codex Arch. διακρῖναι. Ita Valla.
33. Πέλασγος.] Uterq; legit, ut miram ubiq; inter Vallæ codicem & hunc nostrum observes concordantiam.
P. 406. *l.* 21. Πλῆθος, ἑβδ.] Cod. Arch. ἐφάνη ἑβδ. De numero nimium quantum variant Auctores. Ælianus videatur l. 13. c. 3. Diodorus 11. Plinius 33. c. 10. Nepos in vitâ *Themistoclis*, Justinus, Isocrates *Panathenaico.* De hâc expeditione scripserunt horum temporum celebres auctores cùm alii tum Charon Lampsacenus, Phrynicus tragicus, quem sequebatur Æschylus in Persis, Chœrilus Samius, qui omnes gentes, teste Josepho, recensuit.
P. 407. *l.* 11. Ἀνάφης.] Codex Arch. & Valla Ἀναφάνης.
12. Ἐστεάχατο.] Codex Arch. ἐτετάχατο. Vide p. 408. l. 33. 409. 10.
43. Ἀζάνης.] Codex Arch. Ἀρτάνης ὁ Ἀρταίε. Magna est in his ducibus nominum varietas. Quædam finxit Æschylus, nec satis aptè, si terminationem spectes.
P. 408. *l.* 12. Παλίντονα.] Eustathius ad hunc locum respexit, cùm τόξον παλίντονον exponeret κυκλοτερὲς, τὸ ἐπὶ θάτερα μέρη κλινόμενον.
38. Ἔσαν.] Codex Arch. ἴσαν, ut Valla.
P. 409. *l.* 9. Φρύγας.] Conon *Narratione* 1.
25. Νεβρῶν.] Codex Arch. non νευρῶν. facilis lapsus.
32. Λυκοεργέας.] Athenæus, ἐν Λυκίᾳ εἰργασμένας. l. XI. c. XI.
37. Καβηλέες.] Codex Arch. Καμηλέες——Λασόνιοι.
40. Μιλύαι.] De his in l. dixit; eosdem & Solymos facit. Hinc Josephus cives suos esse vult, quos Chœrilus enumerârat in hoc exercitu, & tribuit iis pro galeis ἵππων δαρτὰ πρόσωπα, Herodotus διφθέρας. V. p. 408. l. 34. Cod. Arch. hìc, Μινύαι.
P. 410. *l.* 29. Τευνταταίχμης.] Codex Arch. ut margo & Eustathius Τεταυνταίχμης.
31. Ζεροδομένης.] Cod. Arch. Μασσίσης, & Γέργης. V. p. 421.
39. Θανάτῳ βιαθεὶς.] Codex Arch. βιωθείς. Placet μισθεὶς.
P. 411. *l.* 9. Σειρῆσι.] Potiùs Ζειρῆσι. *Sagulis.* ut suprà p. 409.
P. 412. *l.* 2. Ἑπτὰ καὶ διηκ.] Numerum navium variant Justinus, Tzetzes; Herodotum sequitur Diodorus.
10. Αἰγύπτιοι πᾶν.] Josephus adducit primo contra Apionem.

26. Ὠμοβοίης.]

26. Ὠμοβοίης.] Euſtathius hîc legit ὠμοβοίοις.
31. Ἀμφύλιοι.] Cod. Arch.
P. 413. *l.* 36. Ἀχαιμένης.] Codex Arch.——νης ὁ Δαρείου ἐὼν ἀπ' ἀμφ. ἀδελφεῶν.
43. Μάπην.] Codex Arch. Μάττην, & Μέρβαλος, & Ὀρομέδοντος, & Γόργος, & Τιμωνᾶς. Mallem hîc pro Ἀείδιος, legere Ἀράδιος. eſt enim Ἄραδος inſula Phœnicia.
P. 414. *l.* 1. Πύγρης.] Cod. Arch. Πιγρηνὸς ὁ Σελδ. Fuit Pigres alius ab hoc. Vide & p. 292. Scribitur Tigretus, & Πίγρητος. V. Voſſ. de Poet. Gr.
10. Λυγδάμιος.] De hac vide Ptolemæum Hephæſtionem l. VII.
13. Καλυδνίων.] Scribe Καλυνδέων, ut pag. 414. Ita & Stephanus. Mox ut in margine, codex Arch. Εὐδοξοτάτας.
P. 415. *l.* 14. Σύντροφος.] Hæc non rectè vertit Valla. Mallem, *Paupertas quidem Græcis ſemper fuit indigena, virtus autem adſcititia: Hanc ſapientiâ & legibus rigidis excolunt.*
23. Δουλοσύνην.] Paginâ 397. l. 1. γῆν καὶ ὕδωρ petebat. Ariſtoteles ait id ſervitutem denotare. Himerius vocat σύμβολα δουλείας. Ipſe Xerxes, δούλιον ζυγόν. Homerus δούλιον ἦμαρ.
31. Εἰπέ μοι, σύ.] Imò οὐ φῄς. Ita & Valla, & ſententia poſtulat.
38. Δίζημαι.] *Poſtulo, conjicio.* pro ἀντάξιον codex Arch. δίκαιον. & puto ſic ſcripſiſſe Herodotum, quoniam & alibi ſic ſcripſit: ut δίκαιός ἐστι φέρεσθαι τοὔνομα. & ὑμεῖς δίκαιοί ἐστε ἀμυνέοντες ἰέναι. *Æquum eſt vos ire.* Hippocrati δίκαιος, ὅμοιος, εὔλογος, ἴσος. *Heſychius.* Vide p. 428. l. 30.
P. 416. *l.* 3. Ἐόντων πέντε.] Codex Arch. ἐόντων ἐκείνων. Ita Valla.
P. 417. *l.* 5. Μεγαδόστεω.] Codex Arch. Μεγαλόστεω.
41. Μεγαβύζου.] Cod. Arch.
P. 418. *l.* 36. Εἰρημένην, δεύτερα.] Codex Arch. χώρην δ.
P. 419. *l.* 10. Ἐννέα ὁδοί.] Amphipolis.
34. Ξέρξης.] Pro Πέρσης. Cod. Arch.
37. Ἀκούων ἤδη γινόμενον.] Addit Cod. Arch.
P. 420. *l.* 4. Ἐς πᾶν κακοῦ.] Athenæus hîc legit πᾶν κακοῦ.
18. Σιτεύεσκον.] Cod. Arch. Quod eſt Ionicum.
P. 421. *l.* 13. Τειντατταίχμης.] Euſtathius priùs p. 80. l. 5. legit Τειτανταίχμης. Vide & paginam 410. Pro Σέργις codex Arch. hîc habet Γέργις, ibi Γέργυς. Mox Σμερδομένεα.
19. Πίδωρος.] Codex Arch. Πίλωρος. Ita & Stephanus. Emenda Ortelium.
P. 422. *l.* 5. Χείδωρον.] Ptolemæo Ἐχείδωρος. Ita ſcribitur apud Apollodorum.
P. 424. *l.* 40. Σπερθίης.] Suidas, Σπέρχις. ut & codex Eton. pag. proximâ.
P. 426. *l.* 6. Ὣς εἶλεν.] Codex Arch. ὃς εἶχεν ἁλίσκας. Locus eſt depravatiſſimus.
10. Σιτάλκεω.] De Sitalce Thucydides videndus. Pro Τύρεω ſcribe Τήρεω. Vide p. 250.
14. Ἀριστέας.] Thucydidi Ἀριστεύς. Vide hanc rem apud eum, libro 2.
29. Οἱ Ἀθηναῖοι.] Codex Arch. cum Valla, οἱ.
36. Προδόντες.] Codex Arch. προδοθέντες.
P. 427. *l.* 7. Σωτῆρας.] Herodotus, quaſi eſſet Athenienſium hiſtoricus, libenter eos laudat. Diyllus apud Plutarchum ſcribit, ob eam rem, multo auro donatum ab Athenienſibus.
31. Συνεπηγέες.] Codex Arch. Ἀσπηγέες, quod puto eſſe gloſſema. Oraculum hoc extat apud Euſebium *Præp.* V. Suidam in Ἀνεῖλεν, Tzetzem *chil.* IX.
P. 428. *l.* 2. Ἱκετηρίην.] Codex Arch. ἱκετηρίας. Ut Valla.
10. Οὐ δύναται Παλλάς.] Habes apud Ariſtot. *Rhet.* lib. 1. Cl. Alexandrinum, Euſebium, & Suidam.
27. Ἀπήισαν] pro ἀπαλλάσσοντο, Codex Arch. & Eton.
P. 429. *l.* 9. Ἔπος.] Codex Arch. & E. & Valla πάθος.
P. 430. *l.* 31. Ἐς ὄψιν.] Narrat Polyænus VII.
P. 431. *l.* 10. Ἀδικέουσι.] Narrat Polyænus VII.
30. Σαώσει.] Codex Arch. φυλάξει. Extat Oraculum apud Euſebium *Præpar.* VI.
P. 432. *l.* 27. Ἡμέας εἰκός.] Codex Arch. οἰκός. rectè. mox ἔξω, ut in orâ.
P. 433. *l.* 1. Εὐμένειν.] Codex Arch. Ἐπιμένειν.
12. Ἀργείοισι.] In his expendendis multus eſt Plutarchus.
P. 435. *l.* 8. Ἀχαριστότατον.] Scripti omnes ἀχαριτώτατον.
12. Λακεδαιμόνιοι.] Deeſt καὶ Ἀθηναῖοι. ut teſtatur codex Arch. & Eton.
P. 436. *l.* 38. Ἀρέσκεσθαι.] Codex Arch. ἀρκέεσθαι.
P. 437. *l.* 16. Διακοσμῆσαι.] Intelligit Meneſthea in *Homeri Catalogo.*
20. Codex Arch. Ὑπιόντες. rectè.
P. 438. *l.* 23. Ἀμίλκαν.] Diodorus Ἀμίλκωνα, Polyænus Ἱμίλκωνα vocat, malé. erat hic Himilcas junior.
41. Εἰκόνι χρεωμένων.] An fortè εἰκότι. Vide p. 553. l. 13.
42. Ἐν τῇ Σικελίᾳ.] Deſunt codici Arch.
P. 439. *l.* 7. Φοίνικες λέγουσι.] Intelligit Phœnicum Annales, quos cùm alibi, tum paginâ 2 & 3. laudat.
27. Ξέρξην.] Non Πέρσην codex Arch. ut priús. De Amilcaris exitu vide Diodorum.
P. 440. *l.* 7. Μινυέων.] Codex Arch. μηνίων. Cretenſes non ſunt ulti Minois mortem, ſed Menelai injurias ulti ſunt.

46. Ἀντὶ

46. Ἀντὶ τούτου.] Codex Arch.
P. 441. *l.* 1. Ἐκ Κρήτης.] Omninò ut Valla & codex Arch. Τρηΐνης.
13. Γεροντεσσέων.] Codex Arch.
17. Ἐν.] Deest, rectè.
P. 443. *l.* 29. Ἀνέμοισι.] Vide Hesychium in Βορεασμοὶ, & Herodotum p. 447.
P. 444. *l.* 5. Ἀσωνίδης.] Codex Arch. Ἀσωνίδης.
19. Φόρμος.] Codex Arch.
20. Διὰ πυρσῶν.] Codex Arch.
31. Ἐπέλασαν.] Codex Arch. & Et. ἐπεσάλησαν.
35. Ἐκποδών.] Mox ἐπέπλεον. Pro παρέντες videtur Valla legisse σπαρέντες.
P. 445. *l.* 34. Διτμύειοι.] Cod. Arch. τειτμύειοι.
43. Καὶ τέσσαρες.] Cod. Arch. πέντε. Mox ταύτῃσι χιλιάς καὶ ἑκατοντάδες ἕξ, καὶ δέκα.
P. 446. *l.* 9. Οὕτω πεντηκοσίας.] Sic codex Arch. ὡς συμβαίνειν γίνεσθαι πάντα τὸν στρατὸν μυρ. πεντηκ. καὶ τριάκοντα καὶ —— ἀνδρῶν τὸν ἤγαγεν, &c.
35. Αἱ μὲν δὴ πρ.] Cod. Arch. & Eustathius, πρὸς τὴν γῆν.
37. Ἐς Π.] Lege ἐς πόντον. Ita Suidas, Eustathius & Cod. Arch. καὶ ἐπὶ ὀκτὼ νέας. Suidas contra omnes auget numerum ad πεντήκοντα.
P. 447. *l.* 9. Ἐξεβράσσοντο.] Ita & Plutarchus hîc legit. Cod. Arch. ἐξεβράσσοντο. malè.
17. Εὐρώπης.] Cod. Arch. & Valla.
30. Κρηπίνεω.] Plutarchus Κρησίνεω.
38. Παιδοκτόνος.] Plutarchus libro contra Herod. hæc explicat.
P. 448. *l.* 1. Ἔντομα.] Scholiastes Apollonii l. 1. exponit τὰ σφάγια. Recurre ad p. 419. ubi σφάζοντες ἵππους λευκοὺς Μάγοι. Nisi τὰ ἔντομα intelligat τὰ ἄνορχα. Ista enim τοῖς νερτέροις mactabant.
7. Γηλῖος, εἴη τε.] Cod. Arch. καὶ ὡς εἴη.
11. Πρῶτος.] Codex Arch.
20. Ἔστρωτο κῦμα.] Homerus, ἐστόρεσεν δὲ θεὸς μεγακήτεα πόντον.
P. 449. *l.* 5. Ἀείδωλις.] Cod. Arch. Ἄρδωλις.
22. Ὀνόχωνος.] V. p. 393. l. 2. Tzetzes Ὀνόχων scribit.
38. Ἐσελθόντες.] Codex Arch. pro ἐσέλλοντο.
P. 451. *l.* 43. Θηβαίων.] De hoc loco multa disputat Plutarchus l. contra Herodotum. **L. 29.** **Codex** Arch. Δορύσσου, ut & margo.
P. 453. *l.* 44. Βραχυτέροισι.] Cod. Et. μακροτ. Ita Valla. Codex Arch. μικροτέροισι.
P. 456. *l.* 34. Κλέος μέγα.] Hæc vellicat Plutarchus.
P. 458. *l.* 28. Κολωνόν.] Plutarcho pro nomine proprio videtur sumi, l. contra Herod.
P. 459. *l.* 3. Ἀλφεός.] Eustathius legit Ἀλφεῖος.
4. Θαφθεῖσι.] Pro ταφεῖσι. Est quidem τραχυφωνία, sed quæ placuit Homero, Euripidi, & aliis. **Vide** Eustathium ad E. Iliados, ad πρώτῳ μὲν στρεφθέντι.
15. Πειθόμενοι νομίμοις.] Strabo. Cicero,

Dic, Hospes, Spartæ, nos te hîc vidisse jacentes,
Dum sanctis patriæ legibus obsequimur.

Diodorus aliud Simonidis epigramma citat.
P. 460. *l.* 18. Λεοντιάδης.] Negat Plutarchus eum fuisse ducem, sed Anaxandrum.
P. 461. *l.* 1. Λακεδαιμονίῃ.] Cod. Arch. Λακεδαίμονι. Ita & Eustathius legit.
9. Βασιλεὺς γενομ.] Cod. Arch. βασιλεὺς τούτων γεν.
13. Λακεδαίμονα χ.] Cod. Arch.
P. 462. *l.* 4. Ἐπιλέγεσθαι.] Cod. Arch. ἐπιδέχεσθαι.
P. 463. *l.* 2. Ἔδοξε.] Cod. Arch. ἐδόκεε.
12. Ἐπὶ δὲ καὶ ἀπίκετο.] Codex Arch.
15. Ὑπέθετο.] Codex Arch.
18. Ἄλλοισι.] Deest Cod. Arch. deerat & Vallæ.
10. Ἐπῆξε τὸν κνεὸν.] Vide Vossium ad Justinum.
16. Γοργώ.] Vide p. 305, 307. Meminit Plutarchus in *Laconicis.*

Ad Librum Octavum

HERODOTI.

P. 464. *l.* 2. Ἐβδομήκοντα.] Nepos ccc facit.

P. 465. *l.* 4. Περὶ τῆς.] Lege γῆς. Quanquam & τῆς ferri poſſit.

P. 466. *l.* 4. Πυρφόρον.] Interpres hîc planè hallucinatus eſt. Πυρφόρος ſacerdos eſt; Sacerdotibus ſolet parci in præliis. Cùm volunt ſignificare cladem maximam, aiunt μηδὲ πυρφόρον, &c. deinde λόγῳ Valla vertit in λόχῳ. Diodorus Siculus rem ſic extulit, μηδὲ ἄγγελον, τὸ δὴ λεγόμενον, διασωθῆναι.

26. Ἀλλ' οὐ γάρ.] Codex Eton. ἀλλ' ἔπω κατὰ περί ἔχε. Ita Valla. Diodorus indicem hunc *Samium* facit.

P. 468. *l.* 32. Παρακελευσάμενοι.] Codex Arch. παρασκευασάμενοι, ut Valla.

P. 470. *l.* 29. Ὥστε ἀφίστασθαι.] Codex Arch. ἢ ὥστε μὴ ἀπίστασθαι. Quod probum.

40. Scribe Ἰστιαιεὺς cum cod. Arch. Plutarcho, & Stephano.

P. 471. *l.* 10. Ὀρυξάμενος.] Polyænus narrat *ſeptimo libro.*

41. Τιγράνης.] Codex Arch. rectiſſimè Τειανταίχμης, ut ſuprá.

P. 475. *l.* 6. Προνοίης.] Epitheton eſt Minervæ, *Pronœia.* Pauſanias, Diodorus.

P. 478. *l.* 15. Τριηκόσιαι.] Codex Arch. ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα καὶ τριηκόσιαι. V. pag. 489.

P. 483. *l.* 3. Μυστικὸν Ἴακχον.] Vide Heſychium in ἅλαδε μύσται & Ἴακχος. & Scholiaſtem Ariſtophanis ad Nubes, p. 142.

P. 486. *l.* 7. Ἑπτά.] Videtur Homerus ſex tantùm agnoſcere. Vide ejus *Catalogum.*

P. 490. *l.* 11. Εὐεργέται.] Talis Soloſon ſuprà l. III. & Mardochæus. Briſſonius l. I. de *Regno Perſico.*

23. Θεάσασθαι.] Sedit Xerxes ſub aureâ platano, aderat ei Draco Eupompi F. qui per Stadia XX proſpicere valuit. is Xerxi omnia narrabat. *Ptol. Hephæſtio.*

P. 491. *l.* 11. Ἐπίσημον τῆς νηός.] Quod erat in prora, τύπος, putà, Cignus, Taurus, Tigris, Sus, unde & nomen navi. παράσημον in puppi. Sed nec hæc ubique diſtinguuntur.

P. 492. *l.* 4. Πᾶν αἰτιώμενος.] Codex Arch. πάντας αἰτιώμενος, ut Valla.

P. 493. *l.* 5. Ἀδείμαντον.] Hæc finxiſſe de Corinthiis Herodotum ait Marcellinus. *V. Thucyd. Plutarchus,* & *Dion Chryſoſtomus.*

P. 500. *l.* 39. Πρώτους μὲν Π.] Codex Arch. μὲν τοὺς μυρίους. ut Valla. Vide Plutarchum in *Themiſtocle,* ubi Σείριος dicitur.

P. 504. *l.* 22. Ἀφιδναῖος.] Codex Arch. Ἀθηναῖος. Mox idem καταμαργέων. Vide Plutarchum in *Themiſtocle.*

33. Στρατοῦ ὄν.] Codex Arch. meliùs τοῦ Μαρδ. *exercitus, quem ſibi elegerat,* &c.

P. 506. *l.* 8. Πρῶϊος.] Cod. Arch. πρῶτον.

31. Ἡγησίλεω.] Codex Arch. ἠσίλεω. Malé. Vide Pauſaniam *Lacon.* Herodotum p. 354. 451. ſed in his recenſendis pauci conveniunt, ſive nomina ſive ordinem ſpectes. V. *Reineccium.*

P. 507. *l.* 1. Στασιῶται.] Codex Arch. στρατιῶται.

20. Πανταχῆ μιν χρηστόμενον.] Sic cod. Arch. *ubique terrarum oracula conſuleret.*

32. Ἐς Ἀμφιάρεω.] Ut Thebano nemini licuit dormire in Amphiarai æde, ita in Herculis, nemini peregrino. Plutarchus contra Herodotum.

43. Ὡς ἂν ἤκουσε.] Codices ſcripti lectionem oræ agnoſcunt.

P. 509. *l.* 16. Σὺν νόῳ.] Homerica eſt locutio; Νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην.

36. Ἀργαῖος.] Codex Arch. Ἀργαῖος, vel Ἀργεῖος. Ab hoc Reges deinceps *Argeadæ* dicti.

P. 510. *l.* 12. Παρεοῦσαν.] Codex Arch. cum margine ſtat; nec non & Cod. Eton. Mox καταλύσασθε. *Idem.* V. p. 516. l. 38.

P. 512. *l.* 4. Ἀθέμιστα.] Codex Arch. ἀθέμιστα ῥέζειν.

19. Τοῖσιν ἐργαζομένοισιν.] Cod. Arch.

27. Ἔδοσαν.] Cod. Arch. ἔχουσαν.

Ad Librum Nonum
HERODOTI.

P. 513. *l.* 28. Σ Ταρωτέων.] Codex Arch. σεραπωτέων. Non probo.

P. 514. *l.* 28. Κατὰ μὲν ἐλ.] Epimone, ſive anaphora; quali Homerus utitur, Ἔνδ' ἔνι μὲν φιλότης, ἔνδ' ἵμερος, ἔνδ' ὀαριστύς.

P. 515. *l.* 14. Καὶ τὸ μὲν ἡμέτερον.] Codex Arch. ἀπ' ἡμέων ἔτως ἀκίβδηλον νέμετ).

24. Μηνύουσι.] Codex Arch.

27. Ἐκδεκώμεθα.] Codex Arch.

28. Ἐπιτηδέσατον.] Codex Arch.

P. 516. *l.* 3. Χίλεος.] Plutarchi codices habent χείλεως.

17. Ἐπὶ ἀπὸ περὶ ἕκαστον.] Deſunt hæc Cod. A. & Vallæ , & Eton. nec hîc locum habent, nam infrà paginà 524. recurrunt. Plutarchus tamen videtur hîc legiſſe.

44. Ξεινούς.] Heſychius, in ξένοι. Τοὺς Πέρσας.

P. 518. *l.* 9. Ἀτταγῖνος ὁ Φρ.] Athenæus libro II. Ubi Caſaubonus notat in MS. eſſe Ἄτταμυνος. Vide infrà 545. Plutarcho Ἀπαγῖνος, malé.

P. 520. *l.* 9. Μακίστιον.] Codex Arch. Μακίστιον. Ita & margo. probabilior eſt hæc lectio; abit Tzetzes, cui dicitur Μασίστριος.

45. Ὀφθαλμόν.] Codex Arch. ὀμφαλον, *umbilicum.* Recté. Thorax reponebatur Athenis, in Minervæ Poliadis templo. *Pauſanias.*

P. 521. *l.* 8. Ἀλλὰ πάντας.] Deeſt ἅμα. ſupplet codex Arch.

21. Κείροντες.] Morem multis teſtimoniis illuſtrat Briſſonius. Ratio hæc ſubeſſe videtur; ἄψυχα ἀψύχοις. Vide Heſychium in αἱμακουρίαι.

38. Γαργαφίην.] Codex Arch. Γαρσαφίην.

47. Πολλὸς ὠθισμός.] Codex Arch.

P. 522. *l.* 15. Ἐπὶ διακειμένοισι.] Interpres non cepit ſententiam. Verte, *ex pacto, ex conſenſu.* Τὰ διακείμενα ſunt ὡρισμέναι συμφωνίαι, συνθεσίαι, ὁμολογίαι, ut Diodorus loquitur. Illud nota, Herodotum ἕκατον ἔτεα, Diodorum πεντήκοντα ponere.

P. 523. *l.* 16. Τὰς ἀποθήκας.] Hæc dele; neque enim agnoſcit codex A. nec Valla, nec margo.

19. Τρωικοῖσι πόνοισι.] Virgilius, *Trojæque labores.* Codex Arch. hîc ἡρωικοῖσι.

P. 530. *l.* 7. Ἀλλὰ τὰ μέν.] Codex Arch. τάδε μέν.

20. Προεληλάτο.] Codex Arch. προσεληλάτο.

40. Ἐθέλοιμι.] Puto ita ſcripſiſſe Herodotum; habet tamen codex Arch. haud malè, ἔλοιμι.

45. Καταρρώδηκε.] Rectiùs, ad normam Ioniſmi, καταρρωδήκεε. Mox pro συναχθῆτε idem cod. Arch. συλλεγῆτε. Eſt autem λιπαρεῖν quod ſequitur λίαν παρεῖναί τισι.

P. 531. *l.* 13. Ἀθηναίους.] Vide ut omnes ſcriptores in Athenienſium laudes conſpirent. Plutarchus innuit Herodotum pretio ad hæc fingenda adductum fuiſſe.

40. Ἐκπαγλεομένων.] Codex Arch. ἐκπλαγεομένων. Hanc ſcriptionem præfero, quoniam multis aliis in locis ſic video ſcripſiſſe Herodotum.

P. 532. *l.* 8. Ἄρχομεν.] Codex Arch. ἄρξομεν, *Incipiemus.*

24. Ἔνπορι.] Codex Arch. ἄπορι. Ita Valla. & res poſtulat: nam Perſæ cominus, ut Spartani, non pugnabant.

37. Παρὰ τὸ δεξιόν.] Cod. Arch. & Et. & Valla, περὶ Παυσανίην ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας. Rectiſſimé.

44. Συμβολὴν ποιεύμενοι.] Atqui locus poſtulat particulam negantem μή. Supplet codex Arch. & Valla.

P. 533. *l.* 29. Ἡραῖον.] Cod. A. & Valla ἱρόν. Hæc omnia Plutarchus in *Ariſtide* ſublegit.

36. Πιτανητέων λόχου.] Erat Πιτάνη quidam δῆμος cujus meminerunt Pauſanias, Heſychius, Thucydides,

Herodotus suprà, p. 184. l. 3. Ex hoc populo turma Amompharetum sequebatur, quæ quidem turma una fuerit ex turmis militaribus Spartanorum. Turmas has, seu τάγματα, quatuor aliqui faciunt, uti legere est apud Scholiastem Aristophanis in *Acharn.* παρὰ Λακεδαιμονίοις ὑπῆρχον τέσσαρες λόχοι. Aristophanes ipse in *Lysistratâ*, τέσσαρες λόχοι ἀνδρῶν μαχίμων. Alii tamen quinque fuisse volunt. Hesychius & Harpocration citant Aristotelem in *R. P. Lacedæmoniorum.* Has enumerat, opinor ex Aristotele, Scholiastes ineditus in Lysistratam, Ἔδωλος, Σίνις, Ἀρίμας, Πλόας, Μεσσάγης, vel rectiùs Μεσσάτης, ut apud Stephanum. Ἐδώλου meminit Hesychius. De tribus reliquis non constat. Thucydides affirmat septem fuisse: Notat hoc idem Scholiastes ad *Lysistratam*, productis Thucydidis verbis. Video alios alium numerum ponere. Negat interim Thucydides ullam fuisse apud Lacedæmonios Πιτανητῶν λόχον, & Herodotum obliquè tangit. Eum sequitur Hesychius, qui tamen etiam apud aliquem poëtam reperisse videtur Πιτανήτης στρατός.

P. 534. *l.* 43. Ὅπλα ἦγε.] Codex Arch. λόχον ἦγε, rectiùs; erat enim λοχαγός.

P. 536. *l.* 35. Γινομένων, ἀποβλ.] Codex Arch. interponit χρηστῶν.

P. 537. *l.* 26. Ἀειμνήστου.] Codex Arch. hîc optimè Ἀριμνήστου. Sanè adstipulatores habet Plutarchum & Pausaniam.

P. 539. *l.* 15. Τεῖχος, καὶ τὴν σκηνήν.] Vide quid hîc sperabat se inventurum Polycrates Atheniensis, apud Schol. Aristophanis p. 333.

P. 540. *l.* 21. Ἀείμνηστον.] Ita & codex Arch. nam hic Platæensis alius est ab Arimnesto Spartano de quo ad p. 537.

P. 541. *l.* 8. Ἐφόρεε ἄγκυραν.] Pleniùs codex Arch. ἐπίσημον ἄγκυραν.

11. Εὐρυβάτην.] Codex Arch. Εὐρυβιάδην.

21. Φαρανδάτης.] Sic Pausanias. aliter Φερενδάτης. Vide p. 408. & 410. Hic apud Æschylum in Persis corruptè dicitur Φαρανδάκης.

30. Λῦσαι.] Placet cum codice Arch. legere ῥῦσαι.

P. 543. *l.* 20. Παυσανίη.] In ejus honorem Παυσάνεια festum fuit. *Pausanias.*

40. Μήδων.] Athenæus hunc locum transcripsit. Legit autem ut codex Arch. & margo & Valla ἡγεμόνος.

P. 544. *l.* 24. Ἔθαπτον.] Codex Arch. ἔθαφθεν. Ita & Valla.

28. Τῶν δὲ ἄλλων.] Hæc verba omisit codex Arch. sed non omisit Plutarchus, imò acerbè de iis agit cum Herodoto.

31. Κοινά.] Lege κεινά, *vacua.* κενοτάφια. Ita hîc legit Plutarchus.

P. 546. *l.* 9. Συνεκύρησε.] Codex Arch. συνεκύρησε, *evenit.*

37. Ἡγησιστράτου.] Codex Arch. ἡγησίστρατον.

P. 547. *l.* 3. Ποταμὸν ὅς.] Duo sunt: oportuit nomine distinxisse. Vide Stephanum in Λάκμων.

P. 548. *l.* 15. Καλαμίσοισι.] Codex Arch. Λαμίσοισι. N. L. Duris ἐν ὅροις Σαμίων hîc nobis usui foret.

36. Κτεῖν.] Scribendum κτεῦν. ea est forma Ionica.

P. 549. *l.* 28. Οἱ Ξέρξεω.] Omninò ut codex Arch. ὑπὸ Ξέρξεω.

P. 550. *l.* 12. Μηνός.] Confer Ælianum in V. Hist. l. 2 c. 25. Plutarchum, *Camillo* p. 138.

44. Ἰθεαμίτρης.] Codex Arch. Ἰθαμίτρης. Vide p. 408. l. 6.

P. 551. *l.* 3. Περίλεως.] Scribe Περίλεως.

36. Ἀφεῖναι.] Lege ἀπεῖναι.

41. Πελοποννησίων.] Valla videtur vertisse Λακεδαιμονίων.

P. 552. 19. Φθάς.] Omnes scripti φρασθείς, *percipiens.*

P. 553. 28. Τυκτά.] Dictio est Persica. Xenophonti, γενέθλια. Athenæus l. XIII. hæc adducit.

32. Χρήζει.] Habet hîc codex Arch. δεῖται. puto ex interpretamento.

P. 554. *l.* 4. Εἰσὶ τρεῖς.] Nec Valla nec codex Arch. agnoscit.

7. Μεθέντα.] Repone cum codice Arch. μετιέντα.

8. Μεγάλα ποιεῦμαι.] Codex Arch. μέγα. Alibi μέγα ποιεύμενος ταῦτα, & μέγα ὑπερφέρουσα.

12. Ἥσσω.] Scribe ἥσσων.

15. Γῆμαι.] Codex Arch. γυναῖκα.

P. 555. *l.* 5. Διαβάντες.] Codex Arch. διαβαλόντες. Ita priùs, διέβαλον ἐκ τῆς Χίου ἐς Νάξον.

10 Οἰόβαζος.] Codex Arch. Οἰάβαζος, Valla. *Oebazus.*

14. Ἀρταΰκτης.] Plura Pausanias.

18. Ὑφελόμενος.] Valla *petitis.* Codex Arch. αἰτήσας.

24. Διεβάλετο.] *Fefellit.* Archippus in *Philo.* γέροντα διαβαλοῦμαι τήμερον. Aristophanes *Avibus* διαβάλλεταί σε ὁ θεός. Imò παραβάλλεταί σε apud Alcæum, & παραβλήδην ἀγορεύειν apud *Homerum.* Schol. Aristophanis horum auctor. Vide p. 330. l. 23.

39. Ἀφύκτως.] Codex Arch. ἀφυλάκτως.

P. 556. *l.* 25.

P. 556. *l.* 25. Νεάλωτοι.] Puto hìc Eustathium legisse ἔπεσεν. Ita sanè apud eum video haberi hodie in Odysseam.

31. Τίνεσθ.] Codex Arch. Σίνεσθαι, nec dubito quin ita & Vallæ occurrebat. Eustathius exposuit per βλάψαι.

P. 557. *l.* 4. Ἀρτεμβάρης.] Codex Arch. Ἀρτεβάρης, & quidem in l. 1, sic semel pinxit: sed malè.

21. Μαλακὸς γενέσθαι.] Codex Arch. supplet ἄνδρας, consentit Valla.

HÆc sunt, Lector candide, quæ verè κατ' ἐπίδρομον ex Herodoto meo transfudi in calcem hujus editionis; postquam acta jam, & transacta erant omnia, quæ ad hanc Impreßionem concinnandam spectare videbantur. Multa sciens intacta reliqui; ab aliis occupata non reposui. In Latinis quædam denuò verti; in Græcis quamplurima emendavi. Nec arroganter hoc à me dici quisquam existimet: Nam conjecturis meis nihil, omnia verò accepta refero scriptis exemplaribus; quorum illud, quod mihi utendum dedit R. P. Archiepiscopus Cantuariensis, utramque paginam in hoc negotio fecit. Nec pœnitendum interim subsidium attulit alter codex MS. cujus Variantes Lectiones mihi subministravit Johannes Roswel, Vir humanißimus, & præclararum omnium artium peritissimus. Illud verè dicturus videor, me venam saltem aperuisse ad Herodotum sanandum. Id certè volui, & ut consequerer, ex Galeno, Hesychio, Georgio Pardo Ionicarum dictionum Lexicon *auxi & locupletavi; tum etiam Herodotum non indiligenter contuli cum Athenæo, Eustathio, Suidâ, aliisque scriptoribus, qui ab eo quicquam fuerant mutuati. Linguæ Ionicæ canon fuit olim Herodotus; Enimvero in vulgatis libris tot occurrunt glossemata, tot ab ea dialecto ad alias aberrationes, ut vix trientem Ionici idiomatis nunc superesse crediderim. Infinita sunt, quæ ex Codice Archiepiscopi hoc in genere restitui poterant; sed nunc non erat his locus. Exoriatur aliquis, ità voveo, cui otium sit uberius & ingenium, ad perpurgandum Herodotum; Ille his nostris & plura & elegantiora facilè inveniet; Ille de optimo scriptore, de viris doctis, & de me etiam optimè merebitur, si, reconditiori instructus eruditione, tumultuariam hanc nostram scriptionem, quasi Herodoto minimè dignam, planè dispungat.*

Vale.

INDEX EORUM
QUÆ APUD
HERODOTUM
SUNT MEMORABILIA.

Monitus esse debes, mi Lector, Indicem hunc non ad paginas accommodatum esse, sed ad libros, & capita in quæ eos distribuimus, ad oram interioris paginæ semper adnotata. Prior itaque numerus Romanus libri index, alter barbaricus, capitis. H, vitam Homeri indicat. Nec hoc etiam ignorare debes, nos potius veritatem Græci textus sequutos esse, quam interpretem Latinum: ne nobis fraudi sit, si aliter in Latino contextu aliquam multa legantur, quam in Indicem adscripsimus.

A

ædes

INDEX.

Ægy-

INDEX.

Alcmæ-

INDEX.

per-

INDEX.

* *

toe-

INDEX.

INDEX.

Carna

INDEX.

ejus

***

INDEX.

INDEX.

Euelthon

***
**

Fortu-

ejus

INDEX.

***
***

Isthmus

INDEX.

M

Mares

INDEX.

invaditur

N

* * * *
* * *

INDEX.

Perdiccas,

Pierum

INDEX.

R

S

Scythes

INDEX.

Strymon

populus

V

X.

* * * * *
* * * *

INDEX.

FINIS.

Lectori S.

CUM ex Indulgentia Sereniſſimæ Regiæ Majeſtatis hoc Herodoti *Volumen nobis Imprimendi Cura ſit commiſſa, cum ulteriori facultate Authores infra ſcriptos (poſt Volumen iſtud completum) Typis etiam evulgandi : Omnibus itaque ſit Notum* Epiphanii & Dionyſii Halicarnaſſei *opera emendatiùs correcta in præſenti ſub prælo laborare. Reliqua ſumma cum diligentia quotidiè parantur.*

Herodotus,	Dionyſius Halicarnaſſeus,
Epiphanius,	Philoſtratus,
Philo Judæus,	Diodorus Siculus,
Clemens Alexandrinus,	Julianus,
Thucydides,	Lucianus.